No 1. Donderdag 7 Januari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Redactie Commissie:

Bij onzen negenden jaargang.

Met dit nummer begint de negende jaargang van ons blad; weldra, binnen enkele maanden, zal de vereeniging „Oost en West" haar tienjarig bestaan kunnen herdenken. Met dankbaarheid zien wij terug op den afgeloopen weg; niet uit voldaanheid — daartoe zijn wij al te zeer overtuigd van onze, zij 't dan ook onwillekeurige, soms zelfs noodgedrongen tekortkomingen — maar om het feit, dat wij gelukkig door vele moeilijkheden zijn heengekomen. Met hoopvolle opgewektheid gaan wij tegemoet wat voor ons ligt; niet omdat wij twijfelen aan de moeilijkheid der taak, die het Koloniaal Weekblad ons onder de gegeven omstandigheden oplegt, maar omdat wij durven hopen op toenemenden steun en op medewerking, zoowel van de verschillende besturen als van de leden der Vereeniging en van hen, die zich alsnog mogen gedrongen gevoelen zich bij ons aan te sluiten. Ook van buiten kwam sympathie en aanmoediging tot ons. Wij zijn in krachten vooruitgegaan. Moge ook het thans ingetreden jaar een tijdperk van groei zijn!

Met een groot verzoek aan onze lezers, zoowel hier te lande als in Indië, gaan wij dezen nieuwen jaargang in; een verzoek, dat den bloei en de uitbreiding van ons blad geldt. Wij komen u vragen, daartoe nog wat meer dan tot heden, het uwe te willen bijdragen door in de eerste plaats te willen medehelpen het onder de aandacht te brengen van hen, die nog geen lid zijn van „Oost en West", en dezen zoo mogelijk tot leden te winnen; verder door voor zoover gij lust en kracht daartoe in u voelt, ons uwe bijdragen te zenden of onze aandacht te vestigen op feiten en gegevens, op berichten en beschouwingen ook in andere geschriften, die voor ons werk en ons streven dienstig kunnen zijn.

Wij wilden zoo gaarne — en zeker gij allen met ons — dat ons blad het middelpunt werd, waarin het gemeenschappelijk denken en werken van alle belangstellenden en belanghebbenden op koloniaal gebied samenkomt, zoodat het ook voor velen een gids kon zijn, waarin zij vertrouwen stellen, al voert hij niet altijd uitsluitend langs veel-betreden paden.

Behoefte aan uitbreiding van ons blad doet zich meer en meer gevoelen — eenvoudige, doch smaakvolle illustratie hier en daar bij is een dikwijls uitgesproken wensch van medewerkers en lezers, maar hoe gaarne redactie en hoofdbestuur er ook toe zouden willen overgaan, wij kunnen en mogen het niet doen, zonder de zekerheid van een voldoende stijging onzer finantiën. Zoo gaarne wilden wij het lage bedrag van lidmaatschap en abonnementsprijs (*f* 1.50 voor Nederland, *f* 2.50 voor Indië en buitenland, frankeering inbegrepen) behouden *) om die voor velen toegankelijk te maken; de meerdere inkomsten moeten dus liefst gevonden worden uit den groei van het aantal lezers. Daaraan kunnen allen medewerken, die voor zulk een uitbreiding voelen. Als iedere tegenwoordige lezer slechts één of twee nieuwe vaste lezers aanbrengt, kan er ernstig aan uitbreiding gedacht worden.

Zeer gewenschte steun kan ook aangebracht worden door den drukker te helpen aan vermeerdering van adverteerders, hetzij direct door het plaatsen van advertenties, hetzij door bij voorkeur die leveranciers, welke thans zich in ons weekblad aanbevelen, te begunstigen, waardoor van zelf meerderen opgewekt zullen worden hun voorbeeld te volgen.

Steunt ons allen, door uwe bijdrage, door uwe opmerkingen, door ons mee te deelen, wat u gewenscht voorkomt, om eens in ons blad opgenomen of besproken te zien.

N. VAN ZUYLEN-TROMP,
PRESIDENTE.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Verslag van den Curaçao-avond.

Woensdagavond 30 December 1908 had in het gebouw Diligentia, Den Haag, met welwillende medewerking van de dames H. Mackintosh—Van Iterson, sopraan, A. Mulder—Dijckmeester, sopraan en Dora Haus, voordracht, alsmede van de heeren P. C. Brederode, bariton, W. J. B. Watter, piano, en Joh. Haus, voordracht, die uitvoering plaats, waarvan de opbrengst zou strekken tot ondersteuning van de noodlijdenden op Curaçao.

Mooie liederen werden ten gehoore gebracht, o.m. van Massenet, Hugo Wolf, Schubert, Schumann, Mann, C. van Rennes, gevolgd door voordrachten uit werken van J. van den Vondel, Guido Gezella, Potgieter, J. Perk e.a., terwijl de heer W. J. B. Watter de Impromptu Op. 90 no. 14 en de Rapsodie Hongroise no. 14 ten beste gaf.

De uitvoering werd voor een groot gedeelte bijgewoond door Hare Majesteit de Koningin-Moeder en Z.K.H. den Prins der Nederlanden.

Hare Majesteit de Koningin heeft met belangstelling ons streven gevolgd, om in het belang der noodlijdenden op Curaçao werkzaam te zijn, en steunde het ook op daadwerkelijke wijze.

De zaal was flink bezet; onder de aanwezigen werd ook de Minister van Koloniën opgemerkt. De medewerkers aan dezen avond hadden een dankbaar gehoor dat zich gedurig uitte in herhaald applaus, terwijl de heer P. C. Brederode, vooral na zijn schoone voordracht van het lied „der Atlas", bijzondere bijvalsbetuigingen in ontvangst had te nemen.

Was deze avond dus voor de medewerkers een succes te noemen, aan dit feit kan tevens de goede mededeeling worden toegevoegd, dat, ook uit een geldelijk oogpunt, er alleszins reden is tot tevredenheid, hetgeen zonder twijfel door de belanghebbenden op Curaçao zeer op prijs zal worden gesteld.

Wel is waar zijn de omstandigheden voor de Curaçaosche bevolking sedert ten haren gunste gewijzigd, doch de verliezen haar in het afgeloopen jaar toegebracht, en die niet eensklaps kunnen worden hersteld, maken de toezending van bijstand niet minder welkom.

Een woord van dank zij hier aan alle medewerkers aan dezen avond toegebracht!

E. VAN ASSEN.

*) Wil iemand vrijwillig zijn bedrag verhoogen, dan natuurlijk gaarne.

Van de Afdeeling Apeldoorn.

Door het Bestuur dezer Afdeeling zijn een vijftigtal exemplaren van het werkje:

„Onze Oost", II: „Iets over den inlander en zijn zieleleven", door **T. J. Bezemer**, aangeschaft om aan de leden, die daartoe aan den secretaris, den heer F. Gerdes Oosterbeek, den wensch te kennen geven, gratis uit te reiken.

Van het werkje: **„Een boekje over onze Oost voor hen die er niet geweest zijn"**, zijn aan hetzelfde adres ook nog exemplaren gratis voor de leden der afdeeling verkrijgbaar.

Indische Voordrachten.

Het onderwerp van behandeling voor de Dinsdag 12 dezer te 's Gravenhage, Van Galenstraat 14, te houden vergadering van het **Indisch Genootschap**, zal zijn:

„*Rechter en Zaakwaarnemer bij de rechtspraak over Inlanders*".

In te leiden door den heer mr. *J.r H. Carpentier Alting*, hoogleeraar te Leiden.

Woensdag 13 dezer zal de heer *G. Elink Schuurman Gzn.* in een openbare vergadering van de *Nederlandsche Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw,* Zuid Holl. Koffiehuis Zaal 5 Den Haag, eene voordracht houden over:

„Eenige beschouwingen over de tegenwoordige koffiecultuur op Java."

Toegang vrij ook voor niet-leden.

Van Boeatan.

Onze permanente tentoonstelling, tevens verkooplokaal, van Nederlandsch Oost- en West-Indische kunstnijverheid- en huisvlijtartikelen, Heulstraat 19, den Haag, heeft onlangs weer verscheidene nieuwe bezendingen ontvangen. Zoo b.v. een groote

kist met koperwerk van Toko Tontonnan, de coöperatieve winkel der gezamenlijke koperwerkers van Soerabaja, die met zooveel kunstgevoel op de van geel koper gegoten gebruiksvoorwerpen hunne typische, zeer smaakvolle versieringsmotieven weten te ciseleeren, daarbij hun best doende om het hunnen afnemers zooveel mogelijk naar den zin te maken.

Ditmaal bestelde Boeatan meerendeels kleinere voorwerpen, als: vaasjes, potjes en bordjes, die tot heden het meest in den smaak vielen.

Ook van de Padangsche Bovenlanden kwam weer een bezending oud en nieuw koperwerk.

De regent van Blora zond eenige naar zijn ontwerp gemaakte zilv. sieraden, in Oostersch letterschrift, een van broches, doek- en das-spelden, manchetten- en overhemdknoopjes, die op tentoonstellingen in Indië zeer de aandacht hebben getrokken.

Uit Buitenzorg, door vriendelijke tusschenkomst van Mevrouw van Motman-Schiff, die ook de bekende weverij heeft, ontving Boeatan weer de zoo geliefde sierlijke amberbolletjes, welriekende vruchtjes van verguld filigrain, om als charivari te worden gedragen; alsook armbanden en sleutelringen in sierlijken Indischen slangvorm. — Ook fijn uitgesneden lederwerk van de vereeniging Djocdjasche Kunstarbeid: waaiers, boekjes, lijstjes, leesteekens, enz., en allerlei vlechtwerk, matten, manden en doosjes ontving Boetan weder zoowel van Bawean, als van Sumatra en Borneo, waaronder heel veel moois, het belangstellend bezichtigen overwaard.

Wij noodigen dus onze lezers nog meer dan anders tot een bezoek aan Heulstraat 19 uit, waar zij dan tevens gelegenheid hebben van hun wandeling er heen uit te rusten, onder het genot van een geurig kopje thee naar verkiezing met of zonder Indisch gebak, in onze gezellige, kalme thee-salon.

Proefjes van de daar gebruikte en in ½ K.G. pakjes van verschillenden prijs verkrijgbare Rajahthee zijn, in keurige busjes verpakt, op aanvraag gratis te bekomen bij de nieuwe huisbewaarster, tevens theeschenkster, Mej. S. Maijer, Heulstraat 19, den Haag.

Begrafenis van J. E. Tehupeiory.

Hetgeen de *N. Rott. Crt.* hierover zegt laten wij hier volgen:

Het stoffelijk overschot van den plotseling overleden arts J. E. Tehupeiory werd te Utrecht onder groote belangstelling op de nieuwe algemeene begraafplaats ter aarde besteld.

Mr. C. Th. van Deventer, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, trad bij de geopende groeve het eerst naar voren en bracht namens alle Nederlanders, die Indië beschouwen en liefhebben als hun tweede vaderland, namens hen, die gelooven in de toekomst van Insulinde, een diepe en eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van Tehupeiory, zoon van het groene Ambon, vertegenwoordiger van het intelligente, levenslustige volk, dat aan Nederland tal van bewijzen heeft gegeven van liefde en onwankelbare trouw. In den korten tijd van zijn leven, 26 jaar, heeft de overledene meer tot stand gebracht dan iemand, die de volle levensmaat heeft gehad.

Een troostrijke gedachte laat hij ons echter achter, zeide spreker, de gedachte aan hetgeen hij tot stand gebracht heeft, aan het voorbeeld door hem gegeven, aan het bewijs door hem geleverd van des inlanders willen en kunnen. Nederlanders en Insulindiërs, die eigenlijk ook Nederlanders zijn, laat ons den bond vernieuwen, die stilzwijgend tusschen ons gesloten is. Laten wij hen steunen, de zonen van ons Insulinde, die van verre naar hier komen, al is het dan ook met onze zwakke kracht, doch des te meer met onze groote liefde, zoo kunnen wij eenmaal het ideaal verwezenlijken van hem, die is weggegaan.

De heer Giesbers sprak namens het studentengezelschap N. O. V. A. Spr. schetste allereerst het groote verlies, dat de stamgenooten en de wetenschap lijden, hoe de overledene naar hier kwam, niet alleen om zich voor arts te bekwamen, doch ook om meer belangstelling voor Indië te wekken. De twijfel maakt zich van ons meester, zeide spr., of wij zijn liefde voor ons land en volk ten volle begrepen hebben. Zijn geestkrachtig woord zullen we niet meer hooren; hij is weggegaan, hij dien we slechts één jaar kenden en toch reeds 'n groote plaats in ons hart verovercl had.

Mr. Abendanon, gewezen hoofd van het departement van onderwijs in Indië, schilderde de schrille tegenstelling van het koude land, waar Tehupeiory thans begraven wordt, en het zonnige land, vanwaar hij 1½ jaar geleden kwam. Zijn groote illusie*) was vervuld en toen kwam de dood.

In sympathieke bewoordingen gewaagde spr. van de eervolle opdracht der regeering in 1903 aan Tehupeiory om zich te begeven naar de Boven-Mahakam. Hij is toen gegaan naar een bevolking die wij, ging spr. voort, in onze bekrompenheid als onbeschaafd beschouwen, hij is teruggekeerd als aller vriend dier bevolking; in het hartje van Borneo had hij een schoone overwinning behaald.

Toen Tehupeiory op het Leidsche congres het woord voerde, was dat geen stem die sprak, maar een ziel, die zijn volle liefde voor Nederland uitstortte. Zijn naam zal steeds in eere blijven, hier en in Indië; in Indië zal deze herinnering den weg aanwijzen aan alle inlanders, die vooruit willen.

De heer Graanboom, aanstaande zwager van den overledene, sprak van de ontzettende smart voor de in Indië achtergebleven moeder, hoopte, dat God deze zwaarbeproefde vrouw zou troosten en merkte op, dat toen Tehupeiory opgenomen werd in sprekers familiekring, men hem heeft leeren kennen als een braaf en edel mensch.

De heer R. Soetan Casajangan Soripada, de te Leiden studeerende Batak, voorzitter der Indische vereeniging in Nederland, sprak vervolgens 'n hartelijk woord van waardeering namens alle leden zijner vereeniging en naar spr. durft te zeggen, namens allen, die ons schoone Insulinde liefhebben. Wij hadden zooveel verwachtingen van hem, omdat hij met zulke groote gaven begiftigd was, zeide spr. Wij waren trotsch op onzen Tehupeiory, die niet alleen als aanstaand geneesheer, maar ook als beoefenaar der Nederlandsche taal, en niet minder als kenner der Indische toestanden, zoo'n heerlijke toekomst voor zich had. Hij was een voorbeeld hoe de Indiër, als hem maar de gelegenheid wordt geschonken, tot dezelfde hoogte van ontwikkeling kan komen als de Europeaan. Wij vragen ons af, waartoe dit alles, waartoe dit korte zonnige leven, zoo spoedig en onverwacht, eindigend in den duisteren dood? Dit antwoord weet God alleen.

Hij was gehecht aan zijn land en volk in overzeesche gewesten, maar hij had de Koningin en het Nederlandsche volk lief.

En zoo als hij was, zijn er zoovelen in Indië, die, tot verdere ontwikkeling gekomen, hun land en volk met hunne meerdere beschaving zouden kunnen dienen en tot steun strekken voor de regeering des lands. Laten wij, Indiërs, die hier aan zijn groeve staan, het leven van onzen vriend en broeder Tehupeiory tot een voorbeeld nemen. Zijn naam zal onder ons blijven leven en wanneer wij later in Indië terugkomen en men ons vraagt, of wij Tehupeiory gekend hebben, dan zullen wij zeggen met een traan in het oog: Wij hebben hem niet alleen gekend, maar ook liefgehad; want hij was een groot en een goed man, en hij was de roem van Insulinde's zonen op den Hollandschen bodem.

Een lid van den Senaat van het Amsterd. Studentencorps legde daarna als stille hulde van het corps een bloemstuk op de groeve.

De heer Victor, student aan de Amsterdamsche universiteit, sprak woorden van waardeering en vriendschap jegens den overledene. Spr. schetste hem als een voorbeeld voor de millioenen Indiërs, voor diegenen van hen, die naar hier komen om wetenschap en Westersche beschaving op te doen, als een van degenen, die Insulinde nader brengen tot Nederland — twee rijken die feitelijk één rijk zijn —, als een flinke strijder voor dat ideaal.

De broer van den overledene, de heer W. Tehupeiory, was de laatste spreker. Hij wees op het zware verlies, dat zijn land Ambon en zijn moeder lijdt; als troost zal ons echter overblijven, zeide spr., de groote belangstelling en deelneming van het geheele Nederlandsche volk. Spr. zeide verder een woord van dank voor de goede verpleging in het ziekenhuis, zoowel van de zijde der verpleegsters als van de geneesheeren. Hij dankte ten slotte alle aanwezigen voor de betoonde belangstelling.

Nadat zusters, familieleden en kennissen bloemen op de kist gestrooid hadden, verlieten de aanwezigen den doodenakker.

Nadien werd nog een krans van de Utrechtsche studentenafdeeling van het Algemeen Ned. Verbond op de groeve neergelegd.

*) Naar we uit goede bron vernamen, was de grootste illusie van den overledene om, getrouwd zijnde — zijn aanstaande studeerde ook in de medicijnen en zijne zuster als apothekeres —, in Indië een kliniek te openen. Door een niet zorgvuldig gesloten gaskraantje werd helaas aan al deze schoone illusies opeens een einde gemaakt. De mensch wikt...... Red.-Comm.

Uit de O.-I. Mail.

In De Week van het Soer. Hblad van 5 Dec. 1908 wijdt de wrnd. hoofdredacteur een uitvoerig artikel aan **De Koffie-cultuur** en komt daarbij tot de volgende slotsom:

„Het Javaansche arbeidersvraagstuk staat aan de deur en wacht op een redelijke oplossing. Kolonisatie buiten Java kan op den duur haar nut hebben, maar Java heeft zelf een samenwerking van Regeering en landbouwer noodig, die de verhuizing van den Javaan op Java gemakkelijk maakt. Bij den vooruitgang der erfpachtperceelen in den Oosthoek zou het gouvernement zelf voordeel hebben. Streken die er een lustoord kunnen zijn voor thee, suikerriet, Robusta enz., komen thans niet tot ontwikkeling, omdat het aanbod van arbeid eenige uitbreiding van aanplant niet gedoogt. Voor Oost-Java is de tijd gekomen om zich, op het voorbeeld van West- en Midden-Java, te ontdoen van Java-koffie en die te vervangen door Robusta met tusschenbeplantingen. Maar men is machteloos, omdat de arbeider niet gereed staat.

Het is vooral voor de koffiecultuur, wil zij voor Java iets blijven van beteekenis, noodzakelijk, dat men overlegt om te verkrijgen den wel onderlegden employé en den inlandschen arbeider. Wellicht achten eenige ondernemers zich geroepen hun inzicht uit te spreken omtrent de maatregelen, die daartoe kunnen leiden."

In hetzelfde blad lezen wij over den **Chineeschen legatie-secretaris** *Ong Kong Hie*, die ingevolge opdracht van zijn regeering een bezoek brengt aan Indië, om o.m. het chin. onderwijs te inspecteeren, dat deze vergezeld van den majoor-Chinees een bezoek bracht aan de Hollandsch-Chineesche school op Genteng.

De secretaris bleek zeer voldaan over de resultaten van het onderwijs, en vroeg o.m. hoeveel de schoolgelden in 's lands schatkist brachten. Tweeduizend gulden ongeveer per maand, antwoordde de hoofdonderwijzer. Dat is dus veel minder dan het gouvernement aan deze school ten koste legt? Op het bevestigend antwoord, liet de majoor-Chinees zeer ter snede volgen, dat daaruit bleek, hoe het gouvernement wel degelijk iets voor het onderwijs der Chineesche jeugd over heeft; dit ter bestrijding met hetgeen anderen den secretaris hadden wijsgemaakt. Deze prees voorts vooral de groote zindelijkheid in de klassen, en wees daarop de onderwijzers van de eigen Chineesche scholen, die de majoor-Chinees opzettelijk had meegenomen, als een navolgenswaardig voorbeeld.

Deze onderwijzers kregen verder menig hartig lesje te hooren, o.m. ook een in verband met de algeheele afwezigheid van kraampjes en warongs met allerlei vuile zoetigheid, waarvan de erven der zuiver-Chineesche scholen vol staan, en die de atmosfeer in de school en de magen der leerlingen bederven.

Ziekeninrichting in Kediri.

Een werkelijk up to date ziekeninrichting is de residentie Kediri den 1en December rijker geworden, zoo schrijft men aan de N. Soer. Ct. Op dien datum toch is de ziekenverpleging „Toeloengredjo" te Paree, waaraan reeds sedert geruimen tijd gewerkt werd, voor het publiek opengesteld.

Het geheel is uit royale beurs gebouwd, en geen kosten zijn gespaard om hygiëne aan aesthetiek te paren. Hoog uit den grond werden de huizen opgetrokken, van steen met pannen gedekt, waaronder plafonds van gegalvaniseerd ijzer.

Voor een ruime, hooge galerij, met links een leesen werkzaal, en rechts een damessalon. De middendeur van de voorgalerij geeft toegang tot een omloopende galerij, in het midden waarvan een keurige eetzaal, geheel apart staande en door doorloopen verbonden met de omloopende galerij, waarachter de kamers der patiënten. Deze vertrekken, welke alle ruim en hoog zijn, met ronde hoeken en tegelvloeren, zijn alle voorzien van gas- en waterleiding.

Verder is er een apart gebouw, even mooi als het hoofdgebouw, doch een weinig kleiner, bestemd voor Chineezen en behoeftige Europeanen.

Dan een aparte, geheel naar de laatste eischen ingerichte operatiekamer. Met de bijbehoorende woningen voor het inlandsch personeel, de inlandsche oogdokter en de gebouwen voor inlandsche patiënten, en hun familieleden, vormt „Toeloengredjo" een geheel dorp, waarop de Handelsvereeniging Amsterdam, die daaraan rond 60.000 gulden besteedde, trotsch mag zijn.

Waar vroeger zonder zulk een inrichting reeds verscheidene patiënten uit alle streken den welbekenden Dr. Gersen kwamen consulteeren, lijdt het geen twijfel, of Toeloengredjo zal vele zieken van elders trekken, vooral waar ook in de plaats zelve, het in bergklimaat gelegen Paree, voor kranken een gezond oord is.

In het Bat. Nieuwsblad van 8 December worden aan **het Desa-onderwijs** eenige beschouwingen gewijd door een inlander, een zoon des lands, die de vereischte mate van ontwikkeling bezit om over de zaak te oordeelen.

Een heel groot bezwaar, aan het verschaffen van onderwijs aan de desa verbonden, is, dunkt hem, de recruteering van het onderwijzerspersoneel. Gezien de minimale verdiensten, aan het ambt verbonden, vreest hij zeer, dat geschikte krachten niet voor het baantje te vinden zullen zijn.

„Hoe nu denkt de bevolking er over? vraagt hij, en vervolgt:

„Ik heb voor mij zelf de vraag willen beantwoorden en ben de dessa ingegaan om te weten te komen, of men veel of weinig er voor voelt. Daarbij

ondervond ik de gewone moeilijkheden om er achter te komen, hoe men het wenscht, zelfs ik, die Javaan en geen bestuursambtenaar ben.

Kleedde ik mijn vragen zoo in, dat zij er uit konden begrijpen, dat ik wel ophad met de plannen, dan: o, ja, dan waren ze er allemaal vóór. Deed ik voorkomen, dat ik weinig heil in het onderwijs zag, dan waren zij het weder roerend met mij eens. Deze schuchterheid om de eigen meening te doen gelden, die historisch kan worden verklaard en die eerst kan worden overwonnen door meerdere ontwikkeling, waarmede gepaard gaat ontwikkeling van het gevoel van eigenwaarde en zelfstandigheid, maakt ten volle duidelijk, dat het al of niet slagen van de plannen met het onderwijs afhankelijk is van de p r i j a j i's! Voelen dezen er voor, dan marcheert de zaak; in het andere geval komt er van de plannen niets terecht, en dat zou zeker zeer te betreuren zijn.

En juist bij de prijaji's zijn de meeningen zoo verdeeld.

„Ik voor mij heb den indruk gekregen, dat men thans weer bezig is veel te veel te generaliseeren. De dessaschool mag nooit worden een opgedrongen instelling, een nieuwigheid die opnieuw geld kost. Zij moet wel degelijk zijn een voorziening in een gevoelde behoefte.

Blijft men dit grondbeginsel getrouw, dan kan voorloopig geen sprake zijn van één modelschool voor alle plaatsen van Java. In den aanvang vooral zal veel te strijden zijn tegen schoolverzuim, tegen gebrek aan lust om de kinderen naar de school te zenden. Dat gaat overal zoo; dan moeten de hoofden het goede voorbeeld geven, en na verloop van tijd is de school een instelling geworden welker bestaan als noodwendigheid erkend wordt.

. . . .

„Mag ik nog eenige practische wenken geven, dan zou ik meenen, dat er niet zooveel verkeerds zit in den raad: te zorgen, dat de scholen in de eerste plaats tegemoet komen aan de in bepaalde streken gevoelde behoeften van het practische leven. Er moet onderricht gegeven worden in vakken, waarvan de leerlingen later rechtstreeks nut zullen hebben. In een landbouwende streek moet een schooltuin onderhouden kunnen worden, geheel te bewerken door de kinderen. Kennis van planten, van den landbouw, van de voorwaarden tot ontwikkeling van het agrarisch bedrijf, van de ziekten der gewassen en de wijze om deze te genezen moet, zij het oppervlakkig, bijgebracht worden. In hooge mate verdienen ook bemesting en intensieve grondbewerking de aandacht. De verkregen producten moeten op de p a s s a r worden verkocht ten bate van het onderhoud van de school.

Elders zou men leerlingen moeten trekken door de kinderen ook kennis te doen vergaren op het gebied van den handel. Hiervoor zouden bijvoorbeeld Koedoes en Kaliwoengoe in aanmerking komen. In het Japarasche zou onderricht gegeven moeten worden in houtsnijden en bamboebewerking. Zoo heeft elke streek haar eigenaardigheid, waarmede het verre van kwaad zou zijn rekening te houden."

Betreffende de **Jaxa-reis van den Sultan van Koetei** in ons vorig nummer medegedeeld, vernemen wij uit de jongste mail, dat deze vorst zich over de reden van zijn bezoek aan den landvoogd niet uit wilde laten.

Het onderhoud tusschen den Gouverneur-Generaal en den sultan van Koetei moet echter niet lang geduurd hebben.

Precies te 10 uur reed het rijtuig van den Gouverneur-Generaal, waarin een adjudant zeeofficier, het erf van het hotel du Chemin de fer, waar de sultan logeerde, op. De sultan en 2 volgelingen, allen in gekleede jas, nemen er in plaats; 22 minuten over tienen waren de audiëntie-gangers weer terug, zoodat het onderhoud op zijn hoogst tien minuten geduurd heeft. Gewichtige zaken zullen dus wel niet behandeld zijn", meent een Buitenzorgsch correspondent der L o c o m o t i e f. In vroegere jaren was aan dergelijke bezoeken heel wat meer geur verbonden. Voor het paleis donderden de kanonnen, speciaal met de noodige artilleristen van Batavia naar Buitenzorg gezonden. Honderden inlanders, door het gebulder van het geschut gewaarschuwd, stonden dan bij den ingang van 't paleis, om de hooge gasten te bewonderen. Doch die tijden zijn voorbij. Alle hormat is onder dezen Gouverneur-Generaal uit den booze."

Vorstelijke verloving.

Het hoofd van het Pakoe Alamsche huis in Djocdjakarta, P a n g e r a n A d i p a t i A r i o P r a b o e S o e r j o d i L o g o, gaf aan de Indische bladen kennis van zijn voorgenomen huwelijk met R a d e n A d o e n g R e t n o p o e ö s o, dochter van Z.H. den Soesoehoenan van Soerakarta. De voltrekking zou plaats hebben op 5 Januari 1909 te Solo.

Hoewel wij geen speciale aankondiging ontvingen, bieden we het jonge paar toch ook gaarne onze beste gelukwenschen aan.

Een oud gediende.

Het N. v. d. D a g v. N.-I. schrijft onder dit opschrift:

Een der oudste en meest bekende ingezetenen van Batavia is overleden: de oude mandoor Siman van de „Harmonie."

Meer dan 40 jaar, — de berichten dienaangaande loopen uiteen, en varieeren van 42 tot 47 jaren — was Siman „jongen" in de Societeit en wel speciaal in de biljartzaal, waar hij een autoriteit had verkregen, die niet kon worden aangetast.

Wanneer Siman eenmaal had derklaard, dat r e d de n e a r e s t was, zou geen speler gewaagd hebben aan deze uitspraak te tornen.

De sonore wijze, waarop hij bij een p o o l partij zijn „a l l o n e l i f e" deed hooren, was een waarschuwing van het naderend einde van het spel, en als Siman het w h o l e p o o l deed vergezeld gaan van een goedkeurenden hoofdknik en een tevreden lach, was die winner daarmede minstens even ingenomen als met de gewonnen fiches.

Slechts enkele dagen heeft hij aan de te Batavia heerschende koortsen geleden. Een instituut, een stuk geschiedenis van de „Harmonie" is met hem heengegaan."

Het 25-jarig jubileum van den haltechef raden Djoje Adirono Machmoed.

Deze te Kediri geboren Inlander, zoo schrijft de correspondent van de L o c o m o t i e f, trad dd. 10 Mei 1878 als leerling-telegrafist in dienst bij de Staatsspoorwegen. Vijf jaren later, in 1883, werd hij bevorderd tot haltechef, in welke betrekking hij op verschillende plaatsen steeds werkzaam is gebleven, terwijl hij ongeveer een half jaar later als zoodanig geplaatst werd te Patoeoan. Raden Djojo Adirono Machmoed is dus reeds meer dan 30 jaren in dienst bij de S.S., waarvan 25 jaren als haltechef.

De jubilaris was uitgenoodigd om met den laatsten trein naar Djokja te komen, waar zich zooveel mogelijk Europeesch en Inlandsch personeel S. S. had verzameld, om hem te verwelkomen.

Toen de dienst was afgeloopen, verzamelden allen zich in de gereserveerde en voor deze gelegenheid versierde sultans wachtkamer, en daar werd raden Djojo Adirono Machmoed door den chef hartelijk toegesproken,, de zilveren ster van verdienste op de borst gespeld, en het desbetreffende regeeringsbesluit hem overhandigd onder luide hoerah's.

Twee Jubelea van Journalisten.

Vroolijk wapperde den 27sten November de vlag van het Redactie-kantoor van het B a t. N i e u w s b l a d; met groen en bloemen was het uit- en inwendig feestelijk getooid, ter eere van den jubilaris, den heer F. H. K. Zaalberg, die 20 jaar is verbonden aan het B a t. N i e u w s b l a d.

Collega Wijbrands merkte hierbij op:

„Twintig jaren in dienst bij één firma! Voorwaar geen al te vaak voorkomend verschijnsel, vooral niet in Indië, het land van het v a-e t-v i e n t.

De heer Zaalberg kan zeggen, dat hij met het B a t. N i e u w s b l a d is opgegroeid. Het „blaadje in handig formaat", zooals het toen heette, bestond nog slechts drie jaar, toen de jonge Zaalberg er bij geëmployeerd werd. Tezamen zijn zij groot geworden, en geen enkele stap is door den heer Zaalberg overgeslagen bij dien groei.

Van de nederigste trap, die men zich denken kan, is hij begonnen, om thans, na twintig jaren, zijn naam als hoofdredacteur te zien prijken aan het hoofd van het blad.

. . . .

„Nimmer in al die jaren is de heer Zaalberg met verlof geweest; een kort uitstapje van enkele dagen is het meeste, wat hem is ten deel gevallen. Moge wellicht af en toe zijn oordeel daardoor een weinig eenzijdig zijn geworden, men kan niettemin niet nalaten, respect te hebben voor zijn werkkracht, voor het aanpassingsvermogen, dat zoo vaak uit zijn artikelen en entrefilets spreekt; respect voor den eenvoudigen Indischen jongen, die door zijn vasten wil zich heeft opgewerkt, die in de aanmoediging van zijn chef voldoenden prikkel vond tot inspanning en studie.

Heden is hij officieel geworden hetgeen hij d e

facto reeds geruimen tijd was: de Hoofdredacteur van het blad."

Met den slotwensch: „Een lange en voorspoedige carrière zij hem als zoodanig toegewenscht", vereenigt ook Het Koloniaal Weekblad zich

Het andere jubileum geldt den ook aan de lezers van ons Weekblad welbekenden Amsterdamschen journalist, tevens een der eerste leden van Oost en West, J. F. L. de Balbian Verster.

In een ingezonden stuk in de Sum. Post oppert de heer M. van Meeteren Brouwer het denkbeeld om bij gelegenheid van diens 500sten brief van Omega, den amsterdamschen correspondent van dat blad een souvenir aan te bieden. Ik geloof, zegt hij, dat zeer velen gaarne een kleine bijdrage zullen geven, om een passend cadeau te kunnen koopen, en in dit vertrouwen wek ik langs dezen weg de lezers van de Sumatra Post op, om aan de huldiging deel te nemen. Omega, de man, die ons zoo langen tijd met zijn geestige brieven aangename oogenblikken bezorgde, heeft recht op een blijk van waardeering van de zijde der Delianen.

„Dat is een blijk van belangstelling in het werk van een journalist, zoo zeldzaam, dat wij niet konden nalaten er even melding van te maken", merkt het Bat. Nieuwsblad op.

Journalistiek.

De plannen tot uitbreiding van het christelijk weekbladje De Getuige, waarvan wij reeds in een vorig mailoverzicht melding maakten, schijnen nu vasten vorm aangenomen te hebben. Met 1 Januari verschijnt in plaats van het bekende orgaan van dr. Wijers De Banier, een weekblad ongeveer van het formaat van de Java-post. De heer P. Bergmijer, de ziel van deze beweging, zal als redacteur optreden; verder heeft men zich veler medewerking verzekerd, o.a. die van den heer H. Colijn.

„Een streep door de rekening van andere bladen, dit laatste", merkt het Bat. Nieuwsbl. op.

WEST-INDIË.

Door het bestuur van Suriname werd het beheer der plantages Willenstein en la Ressource overgenomen.

De Surinamer merkte naar aanleiding daarvan het volgende op:

„Daar andere bladen reeds hebben medegedeeld, wat de eene partij tot hare verdediging aanvoert, meenen wij, dat de hoffelijkheid niet alleen, maar ook de rechtvaardigheid eischt thans te publiceeren, wat de andere partij tot hare verdediging opwierp.

Het Bestuur is tot dezen krassen maatregel overgegaan, omdat het reeds het bagatel van acht ton aan de bacovecultuur heeft voorgeschoten en de productie nog geen 20000 bossen bedraagt, waardoor èn Bestuur èn U. F. Co. èn de K. W. I. M. schade lijden. Slecht beheer is hoofdoorzaak.

Ook was het Bestuur overtuigd, dat de gelden, voor de bacove-cultuur voorgeschoten, voor andere doeleinden werden gebezigd. Een en ander werd afgeleid uit de feiten: dat op een dezer ondernemingen de arbeiders in vier weken niet zijn uitbetaald, en dat in de laatste weken bijna geen bacoven waren geleverd, terwijl bananen geregeld ter markt waren gestuurd.

Alvorens tot het toepassen van artikel 4 van het contract over te gaan heeft het Bestuur geregeld de ondernemingen gewaarschuwd. Op 6 Nov. werd een laatste aanmaning gestuurd. Hierop werden brieven van excuses ontvangen en beterschap beloofd. Op 1 Dec. toen geen verbetering merkbaar was, is tot dezen stap overgegaan.

Aanvankelijk stonden vier ondernemingen op de lijst, doch daar bij twee hunner merkbare verbeteringen te bespeuren waren, is art. 4 alleen op de ondernemingen La Ressource en Killenstein toegepast en als respectieve directeurs aangewezen: de heeren Chundro en Zeiler.

Ziedaar de redenen waarop het gouvernement steunt. De lezer oordeele nu zelf, aan welke zijde het recht is.

Wij van onzen kant gelooven, dat het gouvernement in zijn recht is, ofschoon de wijze waarop de zaak is afgewikkeld onze goedkeuring niet kan wegdragen.

Behalve de redenen, door het Gouvernement aangegeven, heeft een andere omstandigheid ons tot deze meening gebracht. In dit geding is een „factor". wellicht de hoofdfactor, over het hoofd gezien. Vergeten wij niet. Het Gouvernement staat niet alleen tegenover de deelnemende plantages, maar heeft zelf een groot personage tegenover zich, de „United Fruit Company".

Deze Maatschappij heeft reeds een heel jaar haar „gecontracteerd quantum" tot haar eigen schade niet genad, heeft daarenboven ten onze voordeele de gecontracteerde boete niet geëischt.

Wij weten nu uit zeer goede bron, dat de Fruit Comp. door haar Vertegenwoordiger, Williams, aan ons Bestuur heeft doen weten, dat de zaken niet langer meer aldus kunnen gaan, dat er verandering en wel een spoedige verandering ten deze moet aangebracht worden op straffe van erger. Naar onze meening staan deze twee zaken met elkaar in nauw verband. Is dit zoo? Dan is het alleszins verklaarbaar, dat het Gouvernement, zoo lankmoedig handelend, op eens tot zulk een krassen maatregel is overgegaan.

Van twee kwaden het minste kiezen is niet slechts recht, maar ook plicht, dit is o.i. het leidend beginsel van het Bestuur in deze quaestie geweest."

Onze West teekende hierbij o.a. het volgende aan:

„Men weet dat door beide ondernemingen stappen zijn gedaan, om intrekking te verkrijgen van het besluit betreffende de overname van het beheer.

Ten aanzien van La Ressource is nog geen beslissing genomen.

Ten aanzien van Killenstein kunnen wij mededeelen, dat de Gouverneur een voorstel door die onderneming gedaan, heeft aangenomen.

Wat bij de betreffende onderhandelingen vooral opviel, was de groote tegenstelling in de wijze waarop belanghebbenden behandeld werden door den administrateur van financiën.

Zaterdag werd mededeeling gedaan aan den beheerder van Killenstein van de Resolutie, bepalende dat Maandag beheer en directie moesten worden overgegeven, en dat de directeur de plantage daarna moest verlaten.

Het beheer was dus tot Maandag in handen van den heer Catz. Niettemin achtte de administrateur zich Zaterdag reeds bevoegd, om per telefoon aan de echtgenoote van den directeur mede te deelen, dat haar man ontslagen was en Maandag de plantage moest verlaten. In een schrijven aan den directeur, gedateerd 5 December, bevestigde de administrateur zijne mededeeling. Het komt ons voor, dat deze mededeelingen aan den directeur hadden behooren te geschieden door den persoon, die toen nog beheerder was.

Zondag werd door den beheerder van Killenstein per brief medegedeeld aan den administrateur dat een voorstel zou worden gedaan aan den Gouverneur, om, met vervanging van den gezagvoerder, de gelden van Gouvernementswege aan Killenstein voorgeschoten onmiddellijk met renten terug te betalen, en verder de cultuur voor eigen rekening voort te zetten. In afwachting van de beslissing op dit voorstel, werd den administrateur verzocht om eenige dagen uitstel in de overname van het beheer.

Tot antwoord hierop werd een mondelinge boodschap ontvangen van den administrateur, dat er niets te veranderen viel aan de zaak.

Buiten den Gouverneur om, werd dus door den administrateur afwijzend beslist.

De beheerder van Killenstein wendde zich daarop denzelfden dag tot den Gouverneur, met het voorstel bovenvermeld, en het verzoek om uitstel van overname van beheer.

Hierop werd Dinsdagmiddag antwoord ontvangen, luidende, dat geen termen waren gevonden om de overname uit te stellen, doch dat, indien men inderdaad bereid was het geheele bedrag tot afdoening van schuld en renten aan het Gouvernement af te dragen, de Gouverneur bereid was het gedane voorstel in overweging te nemen.

Inmiddels was Maandagmorgen bij procesverbaal door den administrateur verklaard, dat het beheer door hem was overgenomen, niettegenstaande de beheerder van Killenstein met zijne boeken niet was verschenen.

Behalve de missive van den Gouverneur, waarbij overweging van het voorstel was toegezegd, mochten de eigenaren van Killenstein bij monde van de commissie van advies voor de bacovencultuur (die Woensdag op audientie was) vernemen, dat de Gouverneur gezegd had elk redelijk voorstel betreffende Killenstein zeker te zullen overwegen.

Vol goeden moed begaf men zich Donderdagmorgen naar den administrateur, om te vragen hoe groot het voorgeschoten bedrag was, en dit onmiddellijk te deponeeren.

Volgens opgave bedroeg dit *f* 20445.96½, benevens voor 't tweede contractjaar veertigmaal *f* 31.20 aan het Immigratie-Fonds.

Men vroeg aan den administrateur of het niet de bedoeling was, dat, wanneer het verschuldigde bedrag betaald werd en de gezagvoerder vervangen, de plantage Killenstein in denzelfden toestand kwam te verkeeren als de plantages, die zich verbonden hadden zonder Gouvernementssteun bacoven te planten en of men dan tevens 't beheer weer in handen zou krijgen.

De administrateur gaf ten antwoord, dat, al wordt ook de schuld afgelost en de gezagvoerder vervangen, 't Gouvernement nog andere voorwaarden zal bedingen en nimmer een contract verleenen, gelijkstaande aan die der plantages, werkende zonder Gouvernementssteun. De administrateur vroeg om den gezagvoerder te noemen, die benoemd zou worden. Daarop werd geantwoord, dat de tijd te kort was dadelijk te beslissen, doch toen de administrateur er op aandrong, werden de twee namen genoemd, waarover de administrateur met een gebaar zijn afkeuring te kennen gaf. Men zeide toen, dat men er niet op voorbereid was om in der haast namen te noemen, en stelde voor om in het vervolg eerst na overleg met den Inspecteur van den Landbouw de gezagvoerders te benoemen. Daartegen bestond ook bezwaar, omdat dan de inspectie verantwoordelijkheid voor de benoeming zou aanvaarden. Waarop belangstellenden voorstelden, om wel in overleg met de inspectie, 'och buiten haar verantwoordelijkheid de benoeming te doen. Ook dit vond bezwaar. Bij dit gesprek was tegenwoordig de gouvernements-secretaris.

Het behoeft niet gezegd, hoe teleurstellend deze houding was van den administrateur. Waar de Gouverneur gezegd had elk redelijk voorstel in overweging te zullen nemen, kreeg men nu den indruk, dat allerlei moeilijkheden werden opgeworpen. De administrateur zeide, om voorstellen in den geest, als door hem aangegeven aan den Gouverneur te doen, en dan tevens blijken te geven van de kapitaalkrachtigheid der Vennootschap.

Daar de eischen door den Administrateur gesteld onaannemelijk waren, wendde men zich tot den Gouverneur met het volgend voorstel:

Om al het verschuldigde met renten terstond terug te betalen en voor het geval de Gouverneur zulks verlangde onmiddellijk *f* 25000.— te deponeeren, den gezagvoerder, — na overleg met den Landbouw-Inspecteur — aan te stellen zonder eenige verantwoordelijkheid zijdens dezen ambtenaar, en met verplichting den gezagvoerder te vervangen, zoodra en wanneer de Inspecteur van den Landbouw hem ongeschikt acht.

Eindelijk om de plantage Killenstein in denzelfden toestand te doen verkeeren als de plantages die zonder Gouvernementssteun werken.

Geheel conform dit voorstel werd door den Gouverneur, binnen twee uren na ontvangst van het voorstel, beschikt, met bepaling, dat de teruggave van het beheer zal kunnen plaats vinden, zoodra de nieuwe gezagvoerder is benoemd.

Onze eindindruk van een en ander is, dat aan tegenwerking van zekere ambtelijke zijde moet worden gedacht."

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

In de Médan Prijaji beschrijft M. Tirto Adisoeryo, de hoofdredacteur, een gefingeerden droom. Hij droomde dan, dat hij, een wandeling in den tuin achter het onderkoninklijk paleis makende, onverwacht Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal tegenkwam. In opvolging van de adat (gewoonte, gebruik) hurkte hij op den grond neder en maakte een sembah (eerbiedsbetuiging). „Zijt gij gek, Heer Tirto, blijf staan", riep de Opperlandvoogd hem toe; „zijt ge niet één van de personen, die ingevolge Staatsblad 1867 No. 10 het forum privilegiatum hebben? Het past niet, dat ge voor een nederlandschen ambtenaar of zelfs voor een nederlander gaat hurken." De aangesprokene, die met een prinses getrouwd is, antwoordde, dat hij dat recht niet heeft, daar zijn schoonvader reeds overleden is. Hij zou dus voor den politierechter getrokken kunnen worden, evenals een gewone inlander. Daarop ontspon zich een gesprek, waarin R. M. Tirto Adisoerjo aantoonde, dat het onbillijk is om het forum privilegiatum te doen vervallen, zoodra de schoonvader van den betrokkene overleden is. In criminalibus zou een zaak van hem door de inlandsche rechtbank berecht worden, terwijl Njo (verkorting van sinjo = jongeheer) Djan en Njo Petroes, kinderen, respectievelijk van Njai Sakyem 1) en Amboe 2) Krejen, gewezen fu-

1) Oorspronkelijk is njai in het maleisch de titel, dien men aan bejaarde vrouwen geeft. Hier bedoelt men de concubine van een europeaan.

2) Amboe is een soendaneesch woord, en heeft dezelfde waarde als het javaansche en maleische „maq" in maq Sakimin, maq Minah.

seliers, die, nadat zij het leger verlaten hebben, lid van een komedie Stamboel (een tooneelgezelschap, bestaande uit indo-europeanen, inboorlingen en indo-chineezen) zijn geworden, slechts voor den europeeschen rechter kunnen terechtstaan. Hij zou in de „boei" slechts rijst met drogen visch en s a j o e r k a n g k o e n g (een gerecht, bestaande uit water, k a n g k o e n g-bladeren en eenig zout) eten, terwijl het gevangenisvoedsel van de ex-fuseliers, — in wilden echt geboren kinderen — uit soep, aardappelen en biefstuk zou bestaan. Zijn deze laatsten dan l e b i h m o e l i a (méér doorluchtig) dan een schoonzoon van een inlandschen vorst? vraagt hij bitter.

Om p r i j a j i (inlandsch ambtenaar) te worden, zegt hij aan het slot, is het niet noodig, dat men voor zijne opvoeding naar Europa wordt gezonden, een hoogere burgerschool dan wel een hoofdenschool bezoekt; men kan volstaan met de europeesche lagere school te doorloopen als Njo Petroes. Wanneer men zich kan verzekeren van de Jgunst van een controleur, een assistent-resident, of beter nog van een resident, die er niet afkeerig van zijn om buiten hunne woning een bijzit te onderhouden, is dat voldoende om het te brengen tot wedono, patih, ja, zelfs tot regent. „Terwijl ik zoo heerlijk droomde", eindigde de schrijver, „werd ik als sommige Kamerleden bij de behandeling der Ind. begrooting door het schellen van den voorzitter, door het geknal van vuurwerk: d j e d a r, d j e d o e r gewekt!"

Pertja Barat bevat als hoofdartikel een stuk van M o e r i d o e l H a k over de Islamitische broederschap T a r i q a t N a k s j a b è n d i, ontleend aan het tijdschrift **Al Imam**. Hoewel dit stuk door de vele arabische woorden en uitdrukkingen zonder q a m o e s (woordenboek) voor oningewijden niet gemakkelijk te begrijpen is, kunnen wij belangstellenden de lectuur er van zéér aanbevelen. De kennismaking zal de moeite wèl loonen. In verscheidene woelingen in Ned.-Indië immers hebben juist de volgers dier broederschap de hand gehad. (Tjilegon, Srikaton, Soekaboemi, enz.)

Sinar Borneo geeft een overzicht van het op den 7en October 1909 verschenen afdeelingsverslag van de 2e Kamer der Staten-Generaal over de Indische begrooting voor 1909, waaruit blijkt, dat ook wel degelijk de inlandsche pers in Nederlandsch-Indië aan onze koloniale polttiek haar aandacht schenkt.

In **Perniagaän** behandelt G o e t j i W a s i a t P e t j a h de knoeierijen van een opziener op een der particuliere landerijen in Buitenzorg. Iemand, die een overtreding beging, liet deze opziener bij zich komen, hem zeggende, dat hij voor die overtreding beboet zou worden, en hem stellende voor het alternatief: de boete aan hem, opziener, of aan den Lande te betalen. In het laatste geval zou hij hem naar het hoofd van plaatselijk bestuur moeten opzenden. De delinquent zou dan bovendien veel tijd verliezen met het verschijnen voor verschillende autoriteiten. De boete, welke hij eischte, bedroeg van *f* 2.50 tot *f* 10. Doch Allah is rechtvaardig, roept de schrijver uit. De assistent-resident ontving over het geval een anoniem schrijven en onderzocht in zijne kwaliteit van hulpofficier van justitie de zaak met de meeste nauwkeurigheid. Het gevolg daarvan is geweest, dat bedoelde opziener voor den Raad van Justitie te Batavia zal terechtstaan.

Is het waar dat de Javanen — zooals wel eens beweerd wordt — niet eensgezind zijn? vraagt R. A. in de **Bintang Soerabaja** Bij wijze van antwoord haalt hij de volgende voorbeelden van eensgezindheid aan:

Wanneer iemand een huis wil bouwen, roept hij de hulp van zijne desagenooten in, en deze wordt hem belangeloos verleend. Hij heeft hen tot dank slechts te onthalen, zooals zij dat gewend zijn onder elkander te doen. Geeft een desaman een bruilofts- of ander feest, zijne verwanten, vrienden en kennissen dragen bij in de kosten. Hetzij in natura, hetzij in geld — ieder naar zijn vermogen. Er zijn er zelfs, die een buffel of een rund aan den feestgever schenken.

Maar — gaat schrijver voort — deze eensgezindheid is niet precies dezelfde als die welke men bij vele europeanen en chineezen aantreft, die gezamenlijk eenzelfde doel nastreven, zoodat ook de een den ander helpt. Hij hoopt, dat zijne landgenooten ook die eensgezindheid zullen toonen te ondersteunen door gezamenlijk de vereeniging B o e d i O e t o m o, die den algemeenen vooruitgang beoogt, te steunen, maar dan ook daadwerkelijk, want het is natuurlijk niet voldoende om slechts mee te roepen: „laat ons omhoog gaan, tot wij met onze hoofden tegen het hemelgewelf stooten", — dat zouden slechts holle klanken zijn, als men daarbij geest, hart en zak gesloten hield.

Pemberita Atjeh geeft hare groote vreugde te kennen over het bestaan van een credietbank te Koetaradja ter bestrijding van den woeker. Vele inboorlingen, vele chineezen zijn arm en behoeftig geworden, betoogt dit blad terecht, doordat zij te hooge interest bij het aangaan van geldleeningen hebben moeten betalen. Het kwam voor, dat men 30, 48, ja, zelfs tot 200% rente verschuldigd was. De uitleeners, die zooveel rente vroegen, werden natuurlijk allen rijk en lachten in hun vuistje. In Indië echter kan men niet als in Europa wegens woeker gestraft worden. Doch gelukkig kunnen nu zij, die het geld noodig hebben, dat bij de Credietbank opnemen en worden zelfs zij, die hun stuk grond of hun huis aan woekeraars in pand hebben gegeven, door deze bank in staat gesteld, om uit die klauwen verlost te worden.

De woekeraars verdienen thans minder en minder, de arme inboorlingen daarentegen gaan langzamerhand in voorspoed vooruit.

Bij gelegenheid van de jaarwisseling naderen Kromo, Amat, Sarinem, Isa en Katjoeng den lezer van het K o l o n i a a l W e e k b l a d met een eerbiedig „S i l a t o e l r a c h m i A l l a h b a h e l a l" (gebruikelijke maleische heilwensch).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onder den titel: P e r o e n d i n g a n (overdenking) bespreekt **Tiong Hoa Wi Sien Po** het feit, dat tegenwoordig zoovele chineesche kinderen naar T i o n g K o k (China) gezonden worden om hunne studiën daar te voltooien. Zij worden onderwezen in het Pekineesch (in het Tjieng Im, ook wel K o a n h o a genaamd). Vroeger geschiedde dit zen in het T j i e n g I m of mandarijnchineesch (ook soms, omdat de ouders het zoo wenschten; tegenwoordig echter begint het regel te worden, dat de kinderen zelf verzoeken om voor hunne opvoeding naar Nanking te mogen gaan. Dit feit, meent het blad, schijnt de ijverzucht en wantrouwen bij velen opgewekt te hebben, althans de chineezen ondervinden meer en meer moeilijkheden. Waarom, vraagt de redactie, moeten wij T i o n g H o a (chineezen) gestraft worden, terwijl wij geen schuld hebben? Wij beoogen niets anders dan onzen vooruitgang, en wij wenschen slechts onze eigen taal goed te kennen, zooals het spreekwoord zegt: „k e n a l b a h a s a, t j i n t j a b a n g s a" (= als men zijne taal kent, heeft men zijn volk lief).

Blijkt uit het bovenstaande, dat de mannen onder de in Ned.-Indië geboren afstammelingen van T i o n g H o a 's zich beijveren om de studie van de taal hunner voorouders te bevorderen, ook hunne vrouwen moedigen het spreken daarvan onder elkander aan. L i m T i n N i o stelt in het damesweekblad van **Tiong Hoa Wi Sien Po** voor om maleisch en nederlandsch voortaan uitsluitend te spreken tegen personen, die niet tot haar ras behooren.

Er schijnt onder de chineezen in Ned.-Indië tegenwoordig nogal wat onzekerheid te heerschen. Zoo uit T j i o n g T j o e G i zich in de **Pewarta Soerabaja** in vrij heftige taal over de achteruitstelling van zijn ras. Reeds hoe vele eeuwen, klaagt hij, heeft men niet mijn volk als het ware aan handen en voeten geketend, opgesloten als in een hok (hij bedoelt hiermee het passenstelsel en het verplicht wonen in wijken). Er loopen nu weer geruchten, dat men het passenstelsel, dat voor den chinees — onverschillig of hij een p e r a n a k a n dan wel een s i n k h è is — een ware plaag is, wil afschaffen. Doch het blijft steeds bij beloven. Ook maakt de Nederlandsche Regeering bezwaar, om chineesche consuls in Ned.-Indië toe te laten. Ten behoeve der T i o n g H o a H w e K o a n scholen worden slechts loterijen van niet hooger dan *f* 10.000 toegestaan, ofschoon deze vereeniging in wezen niet verschilt van den „I n d i s c h e n B o n d", waaraan wel een groote loterij is toegestaan. Dit vindt schrijver meten met twee maten.

H. spreekt in de **Perniagaän** zijne afkeuring uit, dat op den dag der begrafenis van H o n g t è K o n g S i K o e n en K o k b o T j o e h s i, de toko's te Batavia (benedenstad) en Weltevreden (bovenstad), naar het heette, gesloten waren, doch inderdaad met verkoopen doorgingen, alsof de deuren wijd open stonden. Wanneer de europeaan bij dergelijke gelegenheden een teeken van rouw wil geven, staan bij hem a l l e zaken stil en behoeven de geëmployeerden en bedienden dien dag geen dienst te doen. De chineezen hadden met elkaar afgesproken de winkels te sluiten, maar men heeft zich feitelijk niet aan die afspraak gehouden.

Hij betreurt evenzeer, dat de europeanen dien dag de goede gewoonte niet hebben gevolgd, om aan hunne chineesche ondergeschikten vrijaf te geven.

De redactie merkt echter op, dat men dit den europeanen niet al te euvel mag duiden, daar het juist maildag was en zij bovendien niet tijdig waren gewaarschuwd, wanneer de begrafenis zoude plaats hebben.

Bij de intrede van 1909 roepen de T i o n g H o a 's den lezers van het Koloniaal Weekblad toe: „**K i o n g h o s i n t j o e n l a p h o k !**" (Op zijn chineesch: veel heil en zegen in het nieuwe jaar).

Van Vreemde Koloniën.

De Fransche Koloniën in 1908.

Het afgeloopen jaar heeft nog niet de reorganisatie van het centraal bestuur gebracht, die men van den minister van koloniën Milliès-Lacroix verwachtte. Deze heeft evenwel een commissie ingesteld, met de opdracht om de wijzigingen te bestudeeren, welke noodig zouden zijn om aan het vrij onnut, hoezeer omvangrijk lichaam van den „Conseil Superieur des colonies" een nieuw leven in te blazen, zoodat deze raad het departement van koloniën in belangrijke aangelegenheden van advies zou kunnen dienen.

Wanneer we nu nagaan wat 1908 aan de verschillende Fransche koloniën bracht, zien we, om met de oudere koloniën te beginnen, dat op *Martinique* in den loop van dat jaar drie ietwat belangrijke gebeurtenissen den gewonen loop van zaken

FEUILLETON.

(Uit „**Indische Herinneringen**" door W. JAEGER.)

EEN INTERMEZZO.

Slot.

Generaal v. d. Heijde was diep ontroerd, toen ik binnen boord gebracht werd, zijn krachtig op elkander geklemde lippen verrieden maar al te zeer hoe na het hem ging zijn adjudant zoo omzwachteld en verminkt terug te zien. Geen van ons beiden sprak een woord, maar aan mijn hand, die hij niet meer losliet, en aan den strakken blik, dien hij niet van mij afwendde, gevoelde ik, wat hij zeggen wilde, duidelijker dan woorden mij hadden kunnen openbaren. Die handdruk en die blik waren ook het laatste, waarvan ik bewustzijn had, toen in de chloroformnarcose weer alles nacht en vergetelheid werd om mij heen — — —

O, die lange uren, die drukkende stilte, die carbolbezwangerde atmosfeer onder de gloeiende daken van het hospitaal te Atjeh!

Visioenen, afwisselend met half bewuste gewaarwordingen van personen en gestalten, die zich als schimmen bewogen achter het witte gaas der gordijnen, en dan weer onbarmhartig duidelijke indrukken van de werkelijkheid, van het verpletterende bewustzijn, dat het voor altijd voorbij was met dat, wat tot nog toe mijn leven had uitgemaakt, voorbij met alle plannen, verwachtingen en toekomstdroomen!

Maar welke beelden zich ook voor mijn geest verdrongen, één gewaarwording, één verschijning bleef al de overige beheerschen: een zachte handdruk en een liefdevol vragende blik. Dat was het oogenblik, waarop onze Generaal zijne geregelde bezoeken aan het hospitaal bracht en geen der gewonde officieren en soldaten, die hij met zijn goedig treurigen glimlach heeft toegesproken, zal de oogenblikken vergeten, waarop zij getuigen waren van een weekhartigheid, die zij wisten, dat hij alléén betoonde aan hen, die hun bloed hadden gegeven — — — — —

De martiale figuur van den Generaal als held en patriot behoort aan de geschiedenis. Het kleine intermezzo, dat ik hier beschreef, de gedeeltelijk vage herinneringen en indrukken, die ik hier heb trachten aaneen te schakelen, gelden zijn hart alleen. Voor mij, zijn ouden adjudant, is het bovenomschrevene een dierbaar aandenken, dat in den chaos van indrukken afzonderlijk staat en zijn afgescheiden eenzelvigheid blijft bewaren. Al het overige verdwijnt, als ik aan die dagen terugdenk, alleen deze herinnering ritselt dan nog boven het stof der jaren als groene bladeren van gisteren.

in die kolonie hebben gestoord.

In de eerste plaats viel daar de moord op den burgemeester van Fort de France, Siger, te constateeren, die naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen door een revolverschot werd gedood. Het feit stelt in het licht, dat de politieke zeden in de kolonie niet vooruitgaan, en maakt het zeggen van hen geloofwaardig, die beweren dat de oudere Fransche koloniën ondergaan tengevolge van de politiek.

Naar aanleiding van dat feit kwam de gouverneur Lepreux naar Frankrijk over, om met den minister van koloniën te confereeren. Het slot was, dat de heer Lepreux, hoezeer dezen naar officiëel getuigd werd geen verwijt voor het gebeurde kon treffen, als gouverneur vervangen werd door den heer Foureau.

Martinique had eene lichte epidemie van gele koorts te doorstaan, welke op het einde van het jaar, dank zij de getroffen maatregelen als geweken kon worden beschouwd.

De economische toestand der kolonie was bevredigend; de handel ging er, vergeleken met 1907, een weinig vooruit.

Ook *Guadeloupe* had zich uit economisch en financiëel oogpunt over het afgeloopen jaar niet te beklagen. Uit de opgaven der douane-inkomsten en de handelscijfers blijkt, dat de kolonie in 1908 vooruitging, zij het ook weinig.

De suikeroogst was bevredigend en in 't geheel werd eene hoeveelheid van 45 millioen K.G. suiker uitgevoerd. De fabrieken, die met den tijd zijn medegegaan en hare installaties hebben verbeterd, staan er thans goed voor en de winsten zouden nog hooger zijn, zoo zij in staat waren verdere verbeteringen in de bedrijfsinrichtingen aan te brengen.

De kolonisten en kleine landbouwers maakten van hun riet slechts lage prijzen, niet meer dan 10 frs. per ton, geleverd aan de weegschalen. Die prijs is laag, maar de fabrikanten kunnen niet meer betalen, eenerzijds omdat de suikerprijzen nog betrekkelijk laan zijn, anderzijds omdat het suikergehalte van het riet, tengevolge van gebrek aan zorg bij de planters, te wenschen laat. Het heilmiddel, om hierin verbetering te brengen, ziet men in verbetering der landbouw-methoden, verbetering van de fabrieksinstallatiën en verbinding van de verschillende fabrieken door een spoorwegnet, dat in de haven Point-à-Pitre zijn eindpunt hebben zou.

De oogst van andere gewassen als koffie, cacao en vanille, was eveneens bevredigend en loonend.

De crisis, die Guadeloupe sedert 1904 doormaakte moet niet geweten worden aan gebrek aan energie bij de ondernemers en planters, maar was het gevolg van de conventie van Brussel en van 't, door het moederland in 1892 aan de kolonie opgedrongen tarief.

Ook Guadeloupe zag zijn gouverneur heengaan, om voor een ander, den heer Ballot, die eerst kortelings optrad, de plaats te ruimen.

Fransch Guyana begint in den laatsten tijd ook weer meer van zich te doen spreken doch op minder aangename wijze, wijl ook daar de politiek aanleiding bleek te geven tot oneenigheden.

Het goud maakt nog steeds den grootsten rijkdom dezer kolonie uit. Naar het zeggen van sommigen zou de goud-industrie er thans minder goed voor staan, tengevolge van zekere bepalingen, betreffende het goud-vervoer, waardoor de bona-fide ondernemers ernstig zouden worden benadeeld. Aangedrongen wordt op weder-instelling van het passenstelsel, waaruit de herkomst van het goud dadelijk bleek.

De goud-opbrengst bedroeg in 1908 4300 K.G., het hoogste cijfer dat bereikt werd voor en na 1894, 't jaar der ontdekking van de placers aan de Carsewijne.

Saint Pierre en Miquelon trokken in den loop van 1908 de aandacht door de wanordelijkheden, welke zich in de kolonie voordeden naar aanleiding van de sluiting van vrije scholen, die zonder de vereischte toestemming werden gehouden.

De bewoners dezer kleine Fransche kolonie maken intusschen zware tijden door, tengevolge van den achteruitgang van de vischvangst, terwijl ook hier weder de tarief-quaestie waardoor de Fransche producten worden bevoorrecht, den handel drukt.

Onder die omstandigheden is de, in de kolonie heerschende ontevredenheid wel verklaarbaar.

Fransch-West-Afrika zag zijn eersten gouverneur generaal, Roume, heengaan, om plaats te maken voor zijn opvolger Merlaud Ponty.

Ongeregeldheden van meer ernstigen aard kwamen in de kolonie zelve o. a. voor in Mauritanië, waar de Fransche konvooien bijna voortdurend werden aangevallen. Die toestand leidde tot zending eener colonne, onder bevel van kolonel Gourand, die met zijne macht den 13en December ll. te Terlaza aankwam.

In Fransch-Guinea trachtte een maraboet, Bayaga, de bevolking van Sabadian tegen het Fransch gezag op te ruien. Bayaga werd in eene ontmoeting met een onder het bevel van den ambtenaar Noirot uitgezonden detachement gedood. In een ander deel van dit gewest had de Fransch-Liberiaansche grenscommissie zich met haar escorte een weg te banen door het vijandige Kamara. Er hadden een viertal gevechten plaats, in een waarvan de officier van gezondheid Mariotte gedood werd, terwijl de majoor Reuff en kapitein Lionnet gewond werden. De commissie zet thans hare werkzaamheden voort.

Aan de Ivoorkust was het in het Oosten nog verre van rustig. Op het einde van 1907 waren daar kapitein Caveing en luitenant Hutin vermoord, zoodat de zending van een colonne onder bevel van kolonel Metz noodig bleek om de schuldigen te straffen en den vrede in het land te herstellen. De inboorlingen houden zich thans rustig, maar de colonne heeft de streek nog niet verlaten en is op alles voorbereid.

De economische toestand van Fransch W.-Afrika was evenals de financiëele toestand als een gevolg van het eerste alleszins bevredigend. Niettegenstaande de crisis op de Europeesche markt, wat het caoutchouc en andere producten betreft, bleef het cijfer van den handelsomzet gelijk aan dat van dien van 1907.

De aanleg der groote werken in deze kolonie ging geregeld voort. De minister van koloniën opende bij zijn verblijf in de kolonie in het begin van 1908 de eerste, 30 kilometer lange sectie van den Thiès-Kayes-spoorweg, terwijl op het oogenblik 80 KM. van die lijn in exploitatie is. In Fr. Guinea is de in aanleg zijnde lijn tot Mamoe voor 't verkeer opengesteld. Aan de Ivoorkust doet zich ten opzichte van den spoorwegaanleg de vraag voor of niet een ander eindpunt moet worden gekozen, daar de werken ter doorgraving van de landengte bij Port Bouet zijn tegengevallen.

Wat *Fransch Congo* betreft vielen in 1908 de volgende veranderingen te constateeren. In de eerste plaats werd de kolonie door den aan het bestuurshoofd verleenden titel van gouverneur-generaal op gelijken voet gesteld met de andere groote koloniën. Als gouverneur-generaal trad de heer Martial Merlin op.

De grensregeling met Kameroen maakte nog eenige werkzaamheden noodig, die nu worden verricht, terwijl den 22 December ll. te Parijs eene overeenkomst met België werd geteekend betreffende de grensregeling tusschen Fransch- en Belgisch Congo.

De politieke toestand was in 1908 gunstig. Op de grens van Wadai hadden evenwel de troepen in het Tsjad-gebied het hoofd te bieden aan de gewapende benden van het hoofd Gombo. Reeds in April 1908 had kapitein Jérusalemy tusschen beiden moeten komen om de dorpen op Fransch gebied te beschermen tegen de benden, die daar kwamen plunderen. In de maand Juni werd aan Gombo bij het dorp Ati door de colonne van majoor Julien een verpletterende nederlaag toegebracht. De inboorlingen verloren daarbij o.a. 2000 dooden.

Met het oog op het feit, dat tengevolge van die voorvallen de rest van de kolonie zoo goed als geheel van troepen ontbloot was, vroeg en verkreeg de Fransche regeering van het parlement toestemming tot geleidelijke uitbreiding van de gewapende macht.

Het eenige product van belang voor deze kolonie is op het oogenblik nog het caoutchouc, zoodat de ondernemers en ook de handel nadeel ondervonden van de waargenomen crisis op de Europ. markt.

Een belangrijk besluit is dat van eenige maatschappijen in het Sangha-gebied, die zich verbonden tot een consortium voor de geregelde exploitatie van de caoutchouc-voorraden, in de haar afgestane streken, terwijl overigens de handel daar geheel vrij zou worden gelaten.

De kolonie wacht nog de beslissing af van het parlement op het voorstel om haar toe te staan een leening van 21 millioen francs te sluiten voor den aanleg van telegraaflijnen, de verbetering der gemeenschapsmiddelen, de vestiging van posten en het in studie nemen van verschillende werken.

De gouverneur-generaal van *Madagaskar*, Augagneur, keerde na een verblijf van twee maanden in Frankrijk den 1en Februari in de kolonie terug. Bij gelegenheid van een hem door de kolonisten van Tananarive aangeboden feestmaal zette hij het program uiteen de in den loop van het jaar uit te voeren groote werken, bestaande in den aanleg van verkeerswegen, welke aanleg nu wel nog niet geheel is voltooid, maar goed op weg is.

De handelstoestand van de kolonie liet nog te wenschen over.

Groote verwachtingen worden gekoesterd van de goud-industrie. De in 1907 op 120 KM. afstands van Diego-Suarez ontdekte placers Grignon-Mortanges leverden in eenige maanden meer dan 1000 KG. goud en dit lokte vele prospectors naar het Noorden der kolonie, waar nu weder nieuwe ontdekkingen moeten zijn gedaan.

De spoorwegverbinding van Tananarive met de kust nadert eindelijk hare voltooiing. Men verwacht binnen eenige dagen het bericht, dat de rails tot de hoofdstad der kolonie zijn doorgetrokken.

Nadat bij het decreet van den 9 April 1908 Majotte en de Komoren bij Madagaskar gevoegd waren, is onlangs door de Fransche Kamer van Afgevaardigden de wet aangenomen, betreffende de annexatie dezer voormalige protectoraten.

Hoezeer onder Madagaskar ressorteerende blijven de eilanden hunne administratieve en financiëele zelfstandigheid behouden.

Voor *Réunion* bracht 1908 nog niet de gewenschte verlossing uit zijn nooden. Er heerscht dan ook een minder opgewekte geest, zooals blijkt uit de opmerking van den voorzitter van den Conseil Général, die, naar aanleiding van hetgeen een raadslid in het midden bracht over de verplichting om goederen uit den vreemde over Fransche havens te verzenden, zeide: „Dat verwondert ons niets van het moederland. Engeland doet zoo iets niet. Het is bang voor eenige zijner koloniën. 't Ware goed indien Frankrijk ook zoo'n beetje vrees gevoelde."

De *Somali-kust* gaat steeds vooruit. De handelsomzet wees er in 1908 het totaal aan van 43 millioen francs tegen 18 millioen vijf jaar geleden.

Men begint er zelfs den landbouw te beoefenen, wat nog vóór niet te langen tijd een onmogelijkheid zou hebben geschenen. Dadelpalmen en kokospalmen, van welke boomsoorten voor eenige jaren 20000 exemparen werden aangeplant, gedijen er goed. Ook de proeven met de katoencultuur slaagden volkomen, terwijl de inboorlingen van Djiboeti zich met goeden uitslag toelegden op de groententeelt.

Voor de doortrekking van den spoorweg van Diré Dawah naar Adis Abeba door eene nieuwe maatschappij is een ontwerp ter goedkeuring aangeboden aan de Kamer van Afgevaardigden. Wanneer dat lijngedeelte, 470 KM. lang, zal zijn voltooid, zal de handel van Djiboeti nog een grootere vlucht nemen.

In *Fransch Indië* was de dood van Chanemougam, den zoogenaamden „grand électeur", een feit van beteekenis, waar deze inboorling tot voor korten tijd zulk een invloed bezat, dat allen, de senator, de afgevaardigde, de leden van den Conseil-Général en van de gemeenteraden alleen aan zijne genade hunne positie hadden te danken.

Naar aanleiding van de onlusten, die zich ook in Fransch-Indië voordeden en als een echo zouden moeten worden beschouwd van hetgeen in Engelsch-Indië werd waargenomen, gaf de rapporteur der koloniale begrooting, Messimy, het denkbeeld in overweging om met Engeland in overleg te treden betreffende ruiling van grondgebied. Met behoud van de vestigingen te en om Pondichery en Mahé zouden dan Chandernagor, Yanaon en Karikal aan Engeland kunnen worden afgestaan tegen een compensatie, welke te vinden ware in afronding van het gebied om Pondichéry.

Wat *Indo-China* aangaat, gaf het begin van 1908 het einde te zien van de economische en financiëele crisis, die de kolonie in 1905 en 1906 trof. In 1907 gaf de buitenlandsche handel reeds een totaal aan van 548 millioen francs, 150 millioen meer dan in 1906. Zulk een sprong zal voor 1908 niet zijn te constateeren, maar tengevolge van den overvloedigen rijstoogst in Cochin-China, kan worden verwacht, dat de uitkomsten ook zeer bevredigend zullen zijn.

De financiëele toestand houdt natuurlijk verband met den verbeterden economischen toestand en de tijd der deficiten is dan nu ook voorbij. 't Dienstjaar 1907 gaf een overschot van 811912 piasters.

In politiek opzicht was de toestand minder gunstig. In April, Mei en Juni waren de centrale provinciën van Annam het tooneel van onlusten, die op sommige plaatsen een ernstig karakter aannamen. Het licht is nog niet ontstoken over de bedoelingen der benden van „de afgesneden haren", die gedurende verscheidene weken den schrik in die streek brachten. Men sprak van ontevredenheid wegens het optreden van Fransche of inlandsche autoriteiten op fiscaal gebied, maar in verband met hetgeen elders in de kolonie viel waar te nemen, valt het moeilijk niet te denken aan een algemeen complot tegen het Fransch gezag.

Men vermoedt, dat dit het gevolg is geweest van een edelmoedige, doch onvoorzichtige politiek van den gouv.-generaal Beau, die door tal van concessiën in woorden en daden het streven der Jong-Annamieten wat al te zeer had aangemoedigd.

Gelijk men weet is de heer Beau afgetreden en vervangen door den heer Klobuwkowsky, wiens plannen wij onlangs vermeldden in zijn door ons weergegeven program.

Op *Nieuw-Caledonië* was het in 1908 en is het nog steeds misère. Voor de *Nieuwe Hebriden* werd van Fransche zijde de heer Noufflard tot resident benoemd. De talrijke Fransche kolonisten moeten er in verschillende opzichten goed voor staan, alleen begint de vraag, hoe aan arbeiders te komen? den planter zorg te baren. De heer Noufflard zette in October ll. de voordeelen eener Javaansche immigratie uiteen, welke in het leven zou zijn te roepen, indien de Compagnie des Messageries Maritimes hare Australië-lijn naar het Noorden zou willen verleggen, zoodat de booten via Singapore, Batavia en Brisbane naar Noemea zouden varen.

Wat *Oceanië* aangaat geeft de ontdekking van phosphaatlagen op de Tuamotu-eilanden aanleiding tot de hoop, dat een rijke bron van inkomsten voor de kolonie is ontsloten.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Gids.

De Januari-afl. van de Ind. Gids bevat de navolgende bijdragen: Rijstcultuur en Landrente in Birma, door J. H. Nieuwenhuijs. — Het afstaan

der excedenten van het hoofdgeld aan de Gewestelijke Raden, door F. Fokkens. — Het gade-contract op West-Java, door Mr. A. A. Galestin (gade is het soendaneesche woord voor pand). — Siam beschreven door een Siameeschen Prins, door J. Y. Meijer. — Verschillende oplossing van het muntvraagstuk in Aziatische landen, II. De Philippijnen. — Uit de geschiedenis der O.-I. Compagnie in de 18e eeuw, door N. Mac Leod. III. Het proces tegen Valckenier c.s. — De rubriek Varia bevat: Drie antwoorden op de vraag: Hoe komen wij aan Inlandsche officieren, door Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — Circulaire van den heer Klobukowski, nieuw opgetreden Gouverneur-Generaal van Indo-China, aan de chefs van diensten in de kolonie. — Hoofdtrekken van de bestuursorganisatie van Indo-China. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel. — Tappalang en Mamoedjoe. — Onder Wetenschap en Industrie zijn geplaatst: De getah-perija-aanplantingen te Tjipetir en Japansche getij-studies. Overigens de gewone rubrieken: Maandelijksche revue van Brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen, door J. E. de M. — Koloniale litteratuur. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Onze Eeuw.

Het Januari-Nummer van Onze Eeuw geeft eene interessante beschrijving van een tocht naar den zuidelijken voet van den Smeroe, door C. M. Visseríng. Het verhaal van de schrijfster is boeiend en vlot geschreven, en onwillekeurig komt men met haar onder den indruk van Java's grootsche natuurtafereelen. Zoo bijv. als zij zegt: Maar wij zijn gekomen voor den Smeroe! Daar staat hij voor ons, in het licht van de opkomende maan; overweldigend groot natuurverschijnsel. De atmosfeer is zeer koel. Doch wij blijven buiten zitten om den Smeroe te zien. Hij is als een magneet, die trekt met onweerstaanbare kracht. De krater houdt zich rustig. De uitbarstingen gaan met langere tusschenpoozen dan in den namiddag. Er gaan vaak vele minuten in doodsche stilte voorbij, voordat het dof rommelend geluid opgaat naar den wijden hemel. Er is iets zeer geheimzinnigs in deze onverwachte uitbarstingen, waarnaar telkens te vergeefs in ademlooze stilte wordt geluisterd, terwijl plotseling met een niet te beheerschen ontroering de aandacht wordt gestoord, wanneer er niet aan wordt gedacht. Er gaat voor ons vreemdelingen in de tropen een zoo groot nieuw leven open, een leven van wereldzeeën, oerwouden en vuurbergen, waarvan men zich ginds in het Westen geen voorstelling kan maken; maar de meest verbijsterende gewaarwording onder al de natuurverschijnselen in dit vulkaneneiland is die geweldige donderslag, opwellend van de diepte der aarde uit en wegklaterend ver naar den hemel op... Klein gevoelt men zich; zoo broos, zoo vergankelijk. Wij staan daar als dwergen tegenover een reus. Soms klinkt het bulderend geluid van het onderaardsch leven als een donderende satanische lach."

Weekblad voor Indië.

No. 32 van den loopenden jaargang bevat o.a.: Oostersche en Westersche moraliteit, door M. van Geuns. — Een regeeringscommissaris voor Atjeh (met portret), door M. W. De schrijver van dit artikeltje is met „velen" van meening, dat de opdracht aan den heer Liefrinck, die, al is hij nog zoo doorkneed in allerlei bestuurszaken, nooit op Atjeh gediend heeft, „min of meer voorbarig is gegeven op een oogenblik dat het noodig was het volk van Nederland de overtuiging te schenken dat de Indische Regeering zelfs haar beste mannen beschikbaar wilde stellen om in het gewest, dat alweer zooveel beroering had gebracht, orde en rust te scheppen." Daarop vervolgt hij: „Nu de regeerin echter het pleit in de volksvertegenwoordiging, tegenover een partij, die zich hoogst ontevreden betoonde over den gang van zaken op Atjeh, heeft gewonnen, zal er van het gaan naar Atjeh van den heer Liefrinck volgens veler meening wel niets komen."

Zou de schrijver het bij het rechte eind hebben?

Cronìqueur heeft het in zijn „Indrukken van den Dag" in de eerste plaats over de haven van Tandjong Priok, waarover in den laatsten tijd zooveel wordt gepubliceerd en verder over de a.s. internationale tentoonstelling te Brussel, die ook voor onze koloniën van veel belang kan zijn. Aan het slot zijner beschouwing over dit onderwerp merkt hij op, dat het officieel uitkomen van Indië slechts dan vruchtdragend zal zijn, „wanneer de zaak practisch wordt aangepakt... Dat wil onzes inziens zeggen: niet te veel Boroboeduren, gamelangen, geuren met weefseltjes en zoo, uit van God en alle menschen verlaten uithoekjes, die door een maniak op dat gebied „uniek" en „stijlvol" worden gevonden, doch die de groote massa en de zakenwereld bijzonder weinig interesseeren. Zakelijk zijn, vooral zakelijk. — Toonen: hier heb je Indië — met kaarten, plannen, teekeningen, photo's. Dit zijn de verkeerswegen, dat de bevolkingscentra, dit de scheepvaartgelegenheden, dat de klimaten. Dan een overzichtelijk beeld van bodemrijkdom, beplanting en dierenwereld, met aansluitend de industrien, cultures in vlakte en bergland, boschproducten enz. Zoo is er natuurlijk nog heel wat meer: bestuursinrichting, geschiedenis, volkenkunde, woningbouw, kleeding, leefwijze, waterbouwounde, spoorwegen, Indië's aandeel in den wereldhandel, tourisme, inen uitvoer, zending, onderwijs, enz. enz. 't Geheel smaakvol en aantrekkelijk opgediend voor het groote publiek, doch met gelegenheid voor den vakman om op eenigerlei onderdeel dieper in te gaan.

Indië verkeert in menig opzicht nog te veel in isolement. En 't is gezond eigenbelang, om dit door eigen optreden naar buiten te verminderen, zooveel als maar mogelijk is."

Overbodig te zeggen, dat zeker velen zich met Chroniqueur's beschouwingen, uitgezonderd den slotzin natuurlijk, in het geheel niet zullen kunnen vereenigen. Blijkbaar heeft hij uit 't oog verloren, dat men 't eene doen kan en 't andere niet behoeft na te laten. O. i. verdient bijvoorbeeld het streven van hen, die zooveel doen in het belang der opbeuring van de Inlandsche nijverheid door den schr. platweg „geuren met weefseltjes" genoemd, toch zeker wel eenige waardeering, zelfs uit een zaken-oogpunt beschouwd!

Ten slotte bevat dit nummer van het Weekblad een bijdrage, getiteld: De klacht van een zoon van Mars, een verhaal bevattend van een ontwikkeld jongmensch, dat als soldaat naar Indië vertrok en tot zijne schade moest ondervinden, „dat er in Indië slechts twee standen zijn, en dat in de maatschappij van dit land geen plaats voor den soldaat open is."

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m. 9 Dec. '08.
Het Bat. Njeuwsblad idem.
Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem.
Het Soer. Handelsblad t/m. 8 Dec. '08.
De Sumatrapost t/m. 9 Dec. '08.
De Javasche Courant No. 98.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 94.
De Ind. Mercuur No. 1.
Handelsberichten v/h. Ministerie van Landbouw, 31 Dec. '08.
Archief voor de Java-Suikerindustrie No. 12.
Bijblad tot idem No. 48.
Indisch Genootschap 24 Nov. '08. De invloed van de Java-Suikerindustrie op de welvaart van de dessa.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 4 Dec. 1908. No. 97.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den hoofdcommies A. F. L. van Slype; aan de ingenieurs B. O. W., W. J. Steup en C. A. E. van Leeuwen; wegens ziekte aan den pastoor J. F. A. Frencken.

Ontslagen: op verzoek eervol de opziener L. Klumperbeek; de klerk A. B. Coldenhoff; de stationschef Th. J. Vrijhoef; de klerk A. v. d. Linden; de onderwijzer E. J. Fakie; de inlandsche arts J. F. Gerungan; de verpleegster mej. F. H. Frans; de adj.-administrateur A. H. Engel.

Tijdelijk in dienst gesteld: als machinist op Banka F. W. G. L. Borckmann.

Belast: met de waarneming der betrekking van 1en commies bij het Dep. v. Fin. A. G. v/d Land.

Ontslagen: op verzoek eervol de benoemde patih van Bandjarnegara Raden Koesoemo Hardjojo; de wedono van Djampangkoelom Mas Rangga Marta-Pradja.

Benoemd: tot patih van Bandoeng Raden Rangga Danoekoesoema; tot wedono van Oedjoengbroengkoelon Raden Soeria Karta Legawa; van Tjidoelang Raden Kandoeroean Kartakoesoema; van Djampangkoeloen Mas Ardiwidjojo; van Singaparna Raden Malajakoesoema; van Tjihulang Raden Poerawinata; van Goenoengparang Raden Tanoewidjaja.

Geplaatst: in de res. Pasoeroean de burg. ambt. F. A. C. Halkema.

Benoemd: tot contr. B.B., C. J. Adamse.

Geplaatst: in de res. Menado de asp.-contr. A. Th. van Ginkel; in de Z. en O.-afd. van Borneo de idem M. A. Jansen; in Benkoelen de idem K. Ch. van Haastert.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. P. G. Jansen en geplaatst te Fort de Kock.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gez. 1e kl. A. J. G. van der Upwich; de kapitein der inf. W. van der Meer.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der art. de 2e luit. Jhr. G. M. E. van Suchtelen.

Uit de Javasche Courant van 27 Nov. 1908. No. 95.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den controleur B.B., H. W. Stap; wegens ziekte idem aan den pandhuis-controleur E. Ch. Mulholland.

Ontslagen: op verzoek eervol de hulponderwijzeres mej. L. Borgerhoff van den Bergh; de adjunct-commies E. Koreau; de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten W. Tannenbaum; de klerk W. J. Lefèbre.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Soekaboemi en Tjiandjoer Mr. J. J. van Tiel; tot 1n commies op het bureau van den chef over den geneeskundigen dienst J. F. A. Peeters; tot referendaris bij het Dep. van O. E. en N., F. F. Borel en H. G. C. Degent; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Medan Mr. R. Slotema; tot ambt. 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten W. de Vogel; tot tijdelijk commies te Sepoetih—Toelangbawang C. Reep; tot lid van den gewestelijken raad van Soerabaja W. M. Geill, A. H. Saltet, en Dr. P. A. v. Velzen.

Ontslagen: eervol de wedono van Grogol Mas Soewitoredjo.

Geschorst: de djaksa te Bangkalan Raden Dipokoesoemo.

Benoemd: tot wedono van Grogol Raden Tjokro Winolo; van Grobogan Mas Rekso di Kromo; van Kampak Mas Soemodihardjo; tot regent van Magelang Raden Toemenggoeng Danoesoegondo; tot luitenant der Chineezen te Sabang Liong Moek Oh; tot contr. B.B. A. H. Th. Hartevelt.

Geplaatst: in de res. Preanger regentschappen de asp.-contr. W. A. M. Scholte.

Benoemd: tot hulponderwijzeres te Buitenzorg mevr. J. C. Mattern; tot onderwijzer 3e klasse te Banjoewangi J. Snijder; te Pasoeroean A. J. Koens; te Saparoea P. A. Hesse.

Benoemd: tot 1en klerk te Batang A. F. G. L. Jullens; tot agent voor de afd. Meester Cornelis der Wees- en Boedelkamer te Batavia H. A. K. de Vogel.

Militair Departement.

Bevorderd: tot maj.-kwartiermeester bij de mil. administratie de kapt.-kwartiermeesters F. Luderus en S. Spree.

Benoemd: tot loods bij het loodswezen van de Aroebaai (Oostkust van Sumatra) H. E. Boswijk.

In dit No. der Jav. Courant is nog opgenomen het Verslag van den staat der Nederlandsch-Indische Bestuursacademie gedurende het (eerste) studiejaar 1907/1908, opgemaakt door den Directeur, Mr. J. G. A. van Berckel.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het ss. Tabanan; gezagvoerder H. le Clercq; van Rotterdam naar Ned.-Indië 2 Jan.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Mr. C. Heijman met echtg. en 2 k; P. A. Ros en echtg; W. Hummelguns met echtg. en 1 k.; Mevr. Wed. D. Bellers—Irior; Mevr. Wed. M. van Aarum en d.; F. C. A. Röhrig met echtg. en 6 k.

Naar Southampton:

I. Mills.

Te Marseille zullen zich inschepen:

Jonkv. A. Baronesse de Vos van Steenwijk; Jonkv. A. von Schmidt auf Alturstadt; W. J. van den Broek m. echtg. en 2 k.; H. Schroo Jr. en echtg.; W. G. A. Raat en echtg.; E. W. van Toledo en echtg.; P. J. J. Mertens; Mevr. E. H. v. d. Kuylen—de Mair; J. H. Wermelink met echtg. en 1 k.; G. M. v. d. Kuylen; W. Tengbergen en echtg.; J. D. van der Voort en echtg.; Ch. Hulster; L. Schnete Jr.; P. K. de Kroes.

Naar Port-Saïd:

W. van Schelt.

Passagierslijst van het Ned. s.s. „Rindjani"; Commandant T. Bakker. Van Batavia 10 December 1908, te Marseille 1 Januari 1909.

Naar Batavia:

A. D. E. Abendanen; C. A. E. van Leeuwen; F. J. A. van Beuzekom; Jongeh. P. A. Adena v. Scheltena; A. E. van Dishoek; A. van Staveren en Zoon. J. Husting; E. C. van de Roomer; F. J. Durivow; C. L. Larreman; G. J. Lindenhevius; K. Ranft; J. Nacks; T. Shaker; 25 schepelingen v. s.s. „Reijniersz"; benevens H.M. troepen en schepelingen.

Naar Padang:

Mevr. J. C. Bijleveld met 3 k.; Mevr. M. P. Engelhard; Ph. Soesman en echtg.; J. Zwaaf en echtgenoote; J. S. Plazer; Mevr. C. v. d. Waag; Mevrouw M. Houthuijzen en 1 k.; H. G. O. Munnich met 6 k.; W. Broer.

No 2. Donderdag 14 Januari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. In dank ontvingen wij van zijne Excellentie den Minister van Koloniën het werk van den oud-dirigeerend Officier van Gezondheid 2e klasse van het Oost-Indische Leger, J. Semmelink, getiteld **„Geschiedenis der cholera in Oost-Indië vóór 1817."**

Dit boek is ter leestafel Heulstraat 17, Den Haag, neergelegd.

Voorts liggen op dezelfde tafel ter beschikking van belangstellenden de Handelsberichten, welke wekelijks worden uitgegeven door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel, met medewerking van het Departement van Buitenlandsche Zaken.

Op het bureau van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, Den Haag, zijn alsnog te verkrijgen de navolgende populaire werkjes:

a. een boekje „Over onze Oost voor hen die er niet geweest zijn", tegen 10 cent per ex.;

b. Onze Oost II. „Iets over den inlander en zijn zieleleven", door T. J. Bezemer, tegen *f* 0.05 per exemplaar.

II. De navolgende gelden werden alsnog in dank ontvangen:

a. ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche Bezitting Curaçao:

S. H. Tj., ...	*f*	5.—
Vroeger ontvangen	*f*	497.—
Totaal	*f*	502.—

b. ten behoeve van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging Oost en West:

S. H. Tj., Utrecht	*f*	2.50
Vroeger ontvangen	*f*	93.—
Totaal	*f*	95.50

Ter kennisse van belangstellenden wordt gebracht dat de zuivere opbrengst van den Curaçao-avond op 30 December 1908 is geweest *f* 1102.15, welk bedrag aan de door den Gouverneur van Curaçao aangewezen commissie te Willemstad is overgemaakt.

Van één der belangstellenden in het lot der noodlijdenden van Curaçao werd de opmerking ontvangen, waarom door het Hoofdbestuur van Oost en West geen pogingen waren in het werk gesteld, om de Nederlandsche Handel-Maatschappij en de Stoomvaartmaatschappijen Nederland en Rotterdamsche Lloyd ten deze te winnen en op te wekken, om, evenals zij voor de noodlijdenden in Italië deden, een zeker bedrag te storten.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

De „Poetri-Hindia".

Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij ongeveer een half jaar geleden met ingenomenheid de oprichting van het Maleische Dames-tijdschrift onder dezen titel (De Indische Prinses) aankondigden en hebben sedert gelezen dat wij in onze rubriek „Wat de Inlander zegt" nu en dan het een en ander uit dit aardige blad aanhaalden. Zij zullen er zeker ook wel belang in stellen te vernemen, wat ons omtrent Poetri Hindia uit Indië wordt geschreven.

„Op verzoek van vele Inlandsche ouders van volwassen dochters en van ontwikkelde inlandsche dames werd het blad in het leven geroepen op initiatief van den in Indië welbekenden Inl. journalist Raden Mas Tirto Abdij Soerjo, schoonzoon van den sultan van Batjan en hoofdredacteur der Medan Prijaji, weekblad voor Inl. vorsten, ambtenaren en andere vooruitstrevenden. Deze had zich den steun verzekerd van Raden Temanggoeng Ario Tirto Koesoemo, den bekenden regent van Karang Anjer, officier der Oranje Nassau-orde, die thans ook voorzitter is van de vereeniging Boedi Oetomo.

„In den laatsten tijd komt het veel voor, dat Inl. jongelieden, die een zekere ontwikkeling hebben, in 't huwelijk treden met Europeesche meisjes. Hooge Inl. ambtenaren trouwen dan veelal met vrouwen ver beneden hun stand, ja, er zijn zelfs Inl. ambtenaren die bij gebrek aan ontwikkelde Inl. meisjes met gewezen huishoudsters van Europeanen huwen. Kort gezegd: de ontwikkelde man heeft een ontwikkelde vrouw noodig, althans een vrouw, die niet alleen lezen en schrijven, maar ook met hem meedenken kan en die in staat is goedkoop en degelijk de huishouding te bestieren, met behoud van de goede, oud-Indische tradities in zeden en gewoonten.

Het doel nu van de Poetri Hindia is om elke veertien dagen aan de Inl. vrouwen geschikte lectuur te bezorgen en haar op deze manier te helpen ontwikkelen, zonder half-Europeesche vrouwen van haar te maken.

Dit streven wordt zeer op prijs gesteld: het blad heeft reeds overal in geheel N.-Indië, van Sabang tot de Molukken toe, haar trouwe abonnée's. Hieronder zijn zelfs vrouwen, die niet lezen en schrijven kunnen. Zij laten zich de Poetri voorlezen door haren echtgenoot of door andere mannelijke leden van haar gezin.

Practische kennis wil de Poetri zooveel mogelijk aanbrengen.

De redactie zorgt ook voor knippatronen, maakt begrootingen voor feesten en menu's, geeft allerlei inlichtingen op aanvragen, die zij van de lezeressen krijgen uit alle oorden van den Archipel.

Zij voelt echter behoefte aan een geschikte bibliotheek. De uitgever schijnt haar hierbij nog niet te kunnen steunen wegens de hooge drukkosten van het blad. Te vergeefs wendde zij zich tot den directeur van onderwijs met een verzoek om subsidie in den vorm van 't aangaan van abonnementen op 't tijdschrift voor de bibliotheek van alle Inl. scholen in Ned.-Indië. Gelukkig heeft het blad thans echter reeds 2500 abonnees, en zal zijn weg dus wel vinden.

De hoofdredactrice, Mevr. L. J. Staal te Buitenzorg doet nu een beroep op de lezeressen van het Kol. Weekblad, om haar gelezen dames-tijdschriften, kookboeken, knip- en andere patronen, gebruikte cliché's, die voor de Inl. vrouwen van nut kunnen zijn, menu's enz. te willen zenden, opdat de redactie haar taak meer en meer naar behooren kan vervullen. Ook het zenden van ruilnummers van tijdschriften zal zeer welkom zijn.

Mevr. Staal werd, na een vooropleiding te hebben genoten van Raden Mas Tirto Abdij Soerjo, als gesalarieerd 1e Hoofd-Redactrice van het blad benoemd met Mejuffrouw F. Kremer, deze laatste voornamelijk tot 't verstrekken van patronen.

Raden Ajoe Habiba, tweede echtgenoote van den heer Raden Mas Tirto Soerjo werkt daarbij ook belangeloos mede.

Raden Adjeng Fatina, leerlinge van 't gymnasium Willem III, dochter van den Wedana Kota van Buitenzorg, schrijft artikeltjes van algemeenen aard.

Zoo ook Raden Adjeng Soehito Tirto Koesomo, — hoofdonderwijzeres der Inl. meisjesschool te Karang Anjar, de eenige gouvernement-school voor meisjes in Ned.-Indië, dochter van den Regent aldaar, — meer in het bizonder betreffende karaktervorming, en Raden Adjeng Azia Dewi over de Jav. kookkunst, evenals de dames Raden Ajoe Tirto Adiwinoto te Pondrogo, Raden Ajoe Pringawinoto, echtgenoote van den Patih van Rembang, en Prinses Fatima, eerste echtgenoote van den heer Raden Mas Tirto Abdij Soerjo. Genoemde Inl. dames zijn dan ook de voornaamste, die met raad en daad de Poetri belangeloos steunen.

De uitgevers zijn van plan premiën te geven voor geleverde stukken door Inl. vrouwen, om haar tot schrijven aan te moedigen en zich ook op deze wijze te doen ontwikkelen.

Dergelijke pogingen hebben zeker volle aanspraak op ons aller sympathie en medewerking.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Over grond- en boschpolitiek op Java. — De Curaçaosche correspondent van *De Tijd* over de verhouding van Curaçao tot Venezuela.

In het *Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur* (Sept.-Nov.-afl.) bespreekt de heer S. P. Ham,

inspecteur bij het boschwezen in Ned.-Indië, de grond- en bosch-politiek op Java. De *N. Rott. Ct.*, die met veel waardeering over deze uitvoerige en lezenswaardige studie schrijft, merkt hierbij op, dat zij gaarne meer algemeen de aandacht op dit onderwerp wenscht te vestigen. Wij zijn het hiermede volkomen eens en zullen daarom een en ander mededeelen, ontleend aan het zeer uitgebreide uittreksel, dat het blad van bovengenoemd artikel van den heer Ham geeft.

„De schrijver, zoo lezen wij in het blad, vond aanleiding het vraagstuk der boschreserveering en in verband daarmede dat der grond- en boschpolitiek in het algemeen, meer gezet te bespreken, omdat groot meeningsverschil blijkt te bestaan tusschen de ambtenaren van het boschwezen, die voor behoud van nog aanwezig bosch op Java pleiten en uitbreiding der bestaande boschreserven noodig achten, en de ambtenaren van het binnenl. bestuur, die vaak aandringen op uitbreiding der ontginningen voor den landbouw ten koste van het bosch.

Naar de meening van den schrijver is juist de toeneming der bevolking een motief voor boschbehoud en boschherstel, ja dwingt zij er toe, en indien het niet gelukt de juistheid dezer stelling aan te toonen, zal z. i. de strijd voor boschbehoud des te moeilijker worden, naarmate de bevolking in aantal toeneemt en hoe meer de landbouwontginningen tegen de boschgrenzen opdringen. De bekendheid met wat geschiedenis en ervaring in andere landen leeren omtrent de ontwikkeling van het grondbezit in het algemeen en het boschbezit, alsmede het boschbeheer in het bijzonder, is z. i. gering. Hierbij dient ook op de vooruitzichten der houtvoorziening in de verdere toekomst te worden gelet.

De schrijver behandelt nu eerst „het boschbezit en boschbeheer in andere landen", en trekt daaruit de gevolgtrekking, dat „thans het beginsel van boschbehoud, en waar noodig boschvermeerdering, meer en meer tot heerschappij komt". Wij stippen uit zijn zaakrijke gegevens aan, dat Frankrijk in Algiers een geregeld boschbeheer heeft ingevoerd, dat men in de Duitsche koloniën in Afrika van den aanvang af bedacht is geweest op boschbehoud en boschbeheer — men neemt er nu proeven met den aanplant van djatihout — en dat men in Britsch-Indië, ter wille van boschbehoud, „vaak heel wat ernstiger in de toestanden en rechten der bevolking heeft ingegrepen dan hier op Java".

Hij bespreekt de openstelling van Java voor de particuliere industrie en de uitgifte in erfpacht, die hij beschrijft als een nagenoeg onafgebroken „aanval op het met bosch begroeide staatsdomein, waarvan de laatste dertig à veertig jaar getuigen zijn geweest", en hij meent, dat de aanval der erfpachtsindustrie op het staatsdomein vooral hierom zoo schadelijk heeft gewerkt, omdat — gelijk overigens gemakkelijk te begrijpen en van haar standpunt te verdedigen is — „bij voorkeur de beste, dat waren ook de houtrijkste" terreinen werden aangevraagd en uitgegeven.

De uitgifte van grond in ontginning voor landbouwdoeleinden aan de inlandsche bevolking en de daarop betrekking hebbende bepalingen zijn, naar des schrijvers meening, mede oorzaak voor de ontwouding van Java geweest, en hoewel hij erkent, dat de tegenwoordige ontginnings-ordonnantie verbetering heeft gebracht, zullen z. i. ook met deze ordonnantie „de voortgaande ontwouding en de roofbouw der bevolking niet kunnen worden beteugeld."

Als de heer Ham ten slotte komt tot de verdeeling van het nog vrije staatsdomein op Java over de verschillende vormen van grondbezit — boschwezen, wenscht hij bovendien nog terreinen af te hij in de eerste plaats te zien vastgesteld omvang en plaats der uitsluitend, hoofdzakelijk, of mede ter wille van de klimatologische-hydrologische belangen noodige reserven. Maar aangezien deze in den regel niet voldoende zijn voor de voorziening in de behoeften aan hout en andere boschproducten, moet z. i. vervolgens worden nagegaan, welke terreinen buitendien nog, ter wille van deze belangen, in de boschreserve behooren te worden opgenomen. En als aldus deze beide deelen der reserve zijn aangewezen, wenscht hij bovendien nog terrrinen af te zonderen voor bestaande of eventueele latere staatscultures en deze in de reserve op te nemen „omdat dit het veiligste middel is, om ze voor uitgifte in erfpacht of ontginning te vrijwaren." Hij voegt daaraan waarschuwend toe: „Men vergete vooral niet, dat, bij den krachtigen aandrang tot ontginning, zoo van de bevolking als van de erfpachtsindustrie, de staat, buiten wat hij nu als blijvend domein reserveert, weldra niets zal overhouden."

Wat na de aangegeven reserveeringen nog over is, wil de schrijver in een bepaalde verhouding tusschen inlandsche ontginning en erfpacht verdeelen, bv. in lagere berg- en heuvelstreken als: 1 : 2 of 2 : 1, of nog een andere, afhankelijk van verschillende factoren."

De *N. Rott. Ct.* merkt ten slotte op, dat dit onderwerp een principiëele quaestie raakt, waarbij de toekomst van Java in belangrijke mate is betrokken. Wij hopen, zegt het blad, dat het geschrift van den heer Ham de aandacht zal trekken, die het verdient en dat het aanleiding zal geven tot verdere gedachtenwisseling, die ten slotte tot eene op goede gronden berustende beslissing omtrent de te volgen grond- en boschpolitiek kan leiden."

* * *

In het *Alg. Handelsblad* van 7 Nov. jl. bepleitte de heer J. H. J. Hamelberg, deskundig geschiedschrijver over de kolonie Curaçao, 't denkbeeld om Curaçao in economisch opzicht geheel onafhankelijk van Venezuela te maken.

Daartegen nu komt de bekende Curaçao'sche correspondent van *De Tijd* op.

„De heer H., zegt hij, veroorlove mij de opmerking, dat er sommige zaken, personen, landen, enz. zijn, die elkander onmogelijk missen kunnen, die door de natuur of anderszins op elkander zijn aangewezen. Denk u Amsterdam zonder het IJ; Rotterdam zonder Maas en den Waterweg; Den Haag zonder residentie, Ministeries en Scheveningen! De natuur of de kunst, of overeenkomst heeft een onverbrekelijken band tusschen dat alles geschapen; zoo bestaat er èn door ligging èn door wederzijdsche behoeften een natuurlijke band tusschen Curaçao en Venezuela; zij kunnen elkander niet missen; Curaçao vormt als het ware een deel van Venezuela. Ik ben dus zoo vrij het als een utopie te beschouwen, dat Curaçao ooit geheel onafhankelijk van Venezuela zou kunnen worden. Wel kunnen ook met andere landen betrekkingen worden aangeknoopt, maar deze zullen nooit die belangrijkheid krijgen, die zij hebben met Venezuela. Men bedenke slechts, hoe moeilijk de reis van Columbia naar hier en van hier naar Santo Domingo is. Het is in den laatsten tijd herhaaldelijk voorgekomen, dat men bezendingen vruchten van Santo Domingo overboord moest werpen, en dat runderen van Columbia door de lange reis onderweg sterven. En van Venezuela zijn wij slechts één nacht varens verwijderd. Doch deze dingen zijn hier zóó bekend en in den laatsten tijd zóó dikwijls herhaald, dat het waarlijk te verwonderen is, dat een scherpzinnig man, als de heer H., nog dat idee koesteren kan.

Zeker, wij moeten hier niet afhangen van de willekeur der Venezolaansche presidenten, maar wij behoeven, ja, wij mogen niet onafhankelijk worden van den tusschen-handel op Venezuela. Laat de 30 pct. additioneele rechten op goederen uit de Antillen maar eens verdwijnen en de heer H. zal het nog beleven, dat Curaçao weer opbloeit, al keeren dan misschien de gouden jaren van voorheen niet meer terug. Curaçao is de aangewezen natuurlijke vóórhaven van Maracaïbo, dat op zijn beurt weer de havenstad is voor de achterliggende Andes en een groot en rijk gedeelte van Columbia.

Wij juichen het van harte toe, dat de regeering in Nederland en het bestuur op Curaçao hun best doen, om andere bronnen van welvaart te vinden, die ons minder afhankelijk kunnen maken van Venezuela. Maar wij zijn het toch weer niet geheel eens met den heer H., als hij eenige dier bronnen aangeeft. Als oud-voorzitter der Maatschappij van Landbouw, als ontwerper van een lievelingsidee, Curaçao overdekt te zien met sisal, evenals de Bahama- en Turks-eilanden, een idee, dat de heer H. met evenveel nauwkeurigheid als con amore heeft uitgewerkt in het jaarlijksch verslag der Curaçaosche Vereeniging voor Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkunde, breekt de heer H. nog eens een lans voor de uitvoering van dat idee. Niets natuurlijker dan dat. Ten minste eenige jaren geleden. Nu echter zijn de toestanden veranderd, juist door de proeven, die het Bestuur genomen heeft en die de heer H. zoo warmelijk prijst. Als eerste en voornaamste resultaat dier proeven, gaf dr. v. Hall, de inspecteur van den landbouw in West-Indië, aan, dat Curaçao er niet geschikt voor gebleken is, zoodat nu maatschappijen in Nederland niet meer aan het gevaar blootstaan kapitalen te steken en te verliezen in eene onderneming, die geen kans van slagen heeft. „Voor eene rendabele sisal-cultuur moet men op Curaçao zeker niet op dorre berghellingen planten; maar wel op vruchtbare gronden (dr. v. Hall Kol. Raad Begr. 1909). Nu, dorre berghellingen biedt Curaçao in overvloed. Doch waar moeten wij de vruchtbare gronden zoeken?

Daarenboven, de eigen Maatschappij van Landbouw, door den heer H. gesticht, meent in haar laatste jaarvergadering den aanplant van sisal niet te durven aanbevelen en dat op grond van genomen en niet te best geslaagde proeven.

De heer H. houde het ons ten goede, dat wij zijn raad, hoe goed gemeend ook, niet practisch vinden. Beter vinden wij zijn anderen raad, om „vroeger gebloeid hebbenden tak van industrie weder te doen herleven." Daar kan de heer H. niet anders mede bedoelen dan de hoeden-industrie of 't vlechten van stroohoeden. Juist, dat is de weg, dien men op moet! Als men in Nederland er eens toe kon besluiten in den zomer zijne stroohoeden te betrekken uit de eigen noodlijdende kolonie, dan was Curaçao blijvend gered. Als van de 5 millioen Nederlanders er eens twee millioen Curaçaosche hoeden gingen dragen, of als de Koninklijke Nederl. Marine de stroohoeden der bemanning hier liet maken, dan was er volop werk voor de arme bevolking, die dan haar brood verdienen kan en het niet als een aalmoes uit Nederland behoefde aan te nemen.

Men sture dus in twee richtingen: men trachte onzen handel vrij te maken van de knellende banden, hem aangelegd door 31 pCt. additioneele rechten op goederen uit de Antillen, — èn men bevordere in Nederland op allerlei wijze de Curaçaosche hoeden-industrie. Aan die twee bronnen van welvaart zou Curaçao volop genoeg hebben. Men behoeft dan nog den landbouw niet uit het oog te verliezen; maar dat op Curaçao eenige tak van landbouw ooit een volksbestaan zou kunnen worden, dat de bevolking der Beneden-windsche eilanden onafhankelijk van Venezuela zou kunnen maken, mij dunkt, de heer H. is toch te lang in de Kolonie geweest, om daar een oogenblik aan te kunnen gelooven of het in ernst te beweren. Men kan dat aanemen van een voorbijvliegend professor, als de heer Went, die juist in een regenmaand hier was; men kan dat nog aannemen van een landbouw-illusionist als jhr. De Jong van Beek en Donk, en van wien onlangs iemand zeide: „Als hij Gouverneur werd aan de Noordpool, zou hij nog op een ijsschots trachten te planten"; maar zoo iets aannemen van een kundig man, met helderen blik en groote historische kennis, als de heer H. werkelijk is, neen, dat gaat niet.

Intusschen zijn wij den heer H. dankbaar, dat hij met zijn gezaghebbend woord, wederom de aandacht op Curaçao gevestigd heeft. Maar juist, om dat gezaghebbende van zijn woord, hebben wij in bovenstaande regelen gemeend, eenige zijner beweringen een weinig te moeten toelichten."

Uit de O.-I. Mail.

„Boedi Oetomo" aan het werk.

Van inlandsche zijde werd aan het Bat. Nieuwsblad geschreven:

„Den 28en November is op verzoek van den president van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo de heer Dwidjosewojo, secretaris te Djokja, naar Karanganjar overgekomen. Ook de vice-president van het hoofdbestuur, de heer Soediro Hoesodo, was uitgenoodigd, kon evenwel, door ziekte verhinderd, daaraan geen gevolg geven. De regent, die zelf het congres niet heeft bijgewoond, wilde gaarne verslag daarover uit den mond van den secretaris vernemen. Dit verslag is in het maleisch opgesteld en zal, gevolgd door de statuten der vereeniging, in druk aan de verschillende afdeelingen worden toegezonden.

De regent gaf na voorlezing van het verslag in overweging, alvorens tot de rondzending ervan aan de afdeelingen over te gaan, een hoofdbestuursvergadering te houden, om enkele aandullende verbeteringen en wijzigingen in de statuten te brengen, en tevens ter bespreking van de te nemen maatregelen ten aanzien van den arbeid van het hoofdbestuur in het eerste werkjaar.

Besloten is op den 26en en 27en December ten huize van den heer Soediro Hoesoedo te Djokja deze vergadering te beleggen.

In het kort kan ik hier wel weergeven de voorstellen, die de regent voornemens is der vergadering ter beslissing voor te leggen:

Zoo zal spoedig moeten worden overgegaan tot het aanvragen van rechtspersoonlijkheid door de afdeelingen, afgescheiden van deze actie door het hoofdbestuur, met het oog op de door afdeelingsbesturen te dragen verantwoordelijkheid.

De regent is verder van oordeel, dat het aanbeveling verdient twee organen van den Bond uit te geven, d.w.z. een in den geest als reeds op het congres besproken, en tevens een volkstijdschrift in het javaansch (soendaneesch en madoereesch), en geïllustreerd, zoo mogelijk; leesbaar voor het volk. Voor dit tijdschrift zou der regeering om subsidie gevraagd kunnen worden, die wellicht niet zal worden geweigerd.

In de verhouding van de commissarissen tot het hoofdbestuur gelooft de regent een wijziging ten goede te moeten aanbrengen. De commissarissen zouden buiten het bestuur moeten staan, in afzonderlijke betrekking en de bevoegdheid hebben, om verantwoording te eischen van het bestuur van zijn handelingen. In dit geval zal het niet noodzakelijk zijn nog een aparte commissie van toezicht op het geldelijk beheer aan te wijzen. Wat dit geldelijk beheer betreft, er moet een plaats worden aangewezen, waar de algemeene kas zal zijn. De sleutels hiervan zullen door meer dan één persoon worden in bewaring gehouden.

Door de afdeelingen zal het hoofdbestuur verder steeds op de hoogte gehouden worden van het aantal leden.

Verder acht de regent twee secretarissen noodig. Reis- en verblijfkosten van dezen zullen moeten worden gedragen door de kas der vereeniging. Is het noodig, dan moeten zij nog worden bijgestaan door een of meer bezoldigde schrijvers. Aan den heer Dwidjosewojo vroeg de regent of naar zijn oordeel de secretarissen bezoldigd zullen moeten worden. Waardig was zijn antwoord: „Ik voor mij bedank daarvoor. Ik ben secretaris, omdat men

mij daarvoor geschikt geacht heeft. Ik zou liever het secretariaat neerleggen dan B. O. geldelijk tot last te zijn."

De Sultan van Asahan weer thuis.

In de Deli Courant lezen wij:

„Toen de Daendels aan den steiger kwam, werd de Sultan namens het Bestuur door den controleur van Laboean begroet, terwijl de Manillaband mede zorgde voor een prettige ontvangst. Per extra-trein vertrokken ook passagiers en mail naar Medan. De Sultan zag er welvarend uit.

Dienzelfden avond stoomde de extra-trein, waarmee de Sultan van Assahan en gevolg van Belawan zouden komen, het Medansch stationsgebouw binnen, terwijl de Manillaband, die mede van Belawan was gekomen, zich liet hooren.

Door het regenachtige weer was de belangstelling zeer gering en waren slechts ter verwelkoming aanwezig de Sultan van Deli, de Assistent-Resident van Deli, de Hoofdadministrateur van de Deli Spoorwegmaatschappij en de Toengkoe Pangéran van Bedagei, alsmede eenige particulieren.

Na het wisselen van begroetingen en beleefdheden vertoefde men een oogenblik op het perron en toen ging het in de auto naar het paleis van den Sultan van Deli, waar deze aan zijn vorstcollega een gastmaal aanbood.

De Sultan is zeer tevreden over zijn Europeesche reis; hij vond het alleen in September-October wat kil worden in het hooge Noorden.

Uit de Molukken.

Een correspondent schrijft aan het Soer. Hbl.: Warm dat het hier is in de laatste weken! Beken en rivieren drogen uit. Trouwens, veel is er niet noodig om onze bergstroompjes aan banden te leggen. Zouden de aardschokken, n.b. 4 in twee dagen tijd, daarmede in verband staan? Het is niet te hopen, dat wij eene herhaling krijgen van '98, waar wij behalve het verlies aan menschenlevens een „loegie besar" te betreuren hadden.

Van „loegie besar" gesproken, dat konden de erfgenamen zeggen van de nalatenschap van den kapitein-Chinees alhier. Dank zij oneenigheden in de familie, werd de geheele erfenis, roerende en onroerende goederen, op de vendutie verkocht. Wanneer je dat ziet „al wat verder te voorschijn zal worden gebracht", dan merk je eerst, waar het geld zit. Een flink huis, eigendom, van *f* 30.000, portières van zijde, *f* 1000, eene kamer, waarin niets dan kostbare bruidsartikelen, een bekleed ameublement, drie brandkasten (sic), juweelen, gouden en zilveren sieraden bezet met diamanten, zilveren servies etc. dit betreffende de roerende goederen, en dan nog al die landerijen...... was ik maar notaris te Ambon, ik zou met 10 pct. tevreden geweest zijn.

Maar toch „loegi besar", want je zag er gaan bruidsdoozen van schildpad met goud ingelegd en zilveren montuur ter waarde van *f* 1000 voor slechts *f* 110, eeuwenoude Chineesche vazen voor *f* 35, kortom te geef, tast maar toe.

De Alfoertjes van het Talagebied, Ahiolo, denken zich nog lang niet te onderwerpen. Elke boot brengt ons eenige gewonden en hoopen zieken, zoodat de militaire autoriteiten met de handen in het haar zitten, niet wetende, hoe aan te vullen, maar met weinig mannetjes knappen ze het wel op, al is het dan ook tijdelijk en na jaren vechten.

Opleiding inlandsche officieren.

In de Javasche Courant komt een uitvoerige advertentie voor van den chef van het wapen der infanterie, behelzende de voorwaarden, waarop in Mei 1909 jongelieden van inlandsche (amboineesche en madoereesche) afkomst kunnen worden toegelaten tot den cursus tot opleiding van inlandsche officieren te Meester Cornelis.

Met genoegen zien wij, merkt de Javabode op, dat als eisch van toelating o.m. gesteld is de vaardigheid om zich zoowel mondeling als schriftelijk in zuiver en beschaafd nederlandsch uit te drukken.

Als punt a der eischen, waaraan de candidaten moeten voldoen, vonden wij gehandhaafd: „voorname afkomst, ter beoordeeling van het hoofd van het gewest van waar de candidaat afkomstig is."

Men zal zich herinneren, dat generaal Christan herhaaldelijk op reis is geweest om mondeling omtrent dit punt met de regenten te overleggen. Er moet dus asal zijn. Natuurlijk, in een oostersche maatschappij!

In de westersche speurt men die ook wel, maar daartegen verzet zich de alleen zalig makende democratie", besluit de Javabode.

Chineesche Postbeambten.

Naar de Jadabode verneemt zullen bij de postkantoren chineesche beambten in dienst worden gesteld, uitsluitend voor het debiet van postwaarden. Een uitnemende maatregel: deze menschen werken meest vlug en nauwgezet", vindt de redactie van dat blad.

Een nieuw schip voor de tropen.

Een nieuw schip, speciaal voor de tropen gebouwd, heeft den 11en November den steven naar onze koloniën gewend en is behouden de haven van Tandjong Priok binnen gevaren. Het is het nieuwe stoomschip Rumphius van de Koninklijke Paketvaart-maatschappij, bestemd om uitsluitend de verbinding tusschen Java en Singapore te onderhouden en te verbeteren. Ook Medan ligt in het vaarplan. Algemeen mag men door het in dienst stellen van dit schip een groote verbetering verwachten in de route Soerabaja, Batavia, Singapore en omgekeerd, want niet alleen dat dit thans een directe verbinding zal worden, ook op snellere verbinding kan men rekenen, want het stoomschip Rumphius zal niet, zooals de andere booten der maatschappij, met een tienmijlsvaartje door onze wateren sukkelen, maar met een snelheid van 15 mijl per uur, want daarop zijn de machines berekend.

Ooglijders-Gasthuis te Bandoeng.

Het gebouw te Bandoeng voor het „Wilhelminagasthuis voor ooglijders" bestemd, nadert thans zijn voltooiing, zoodat de dag voor de officieele opening reeds kon worden bepaald. Zij zal, volgens de Preangerbode, plaats hebben in den ochtend van Zondag 3 Januari en wel met eenige plechtigheid, in tegenwoordigheid van een aantal hooge autoriteiten; in de eerste plaats die van den gouverneur-generaal, die met zijn gevolg en dames, met een extra-trein aankomen zal, de leden van den raad van Indië van Rees en Pott, de directeur van Onderwijs, Koster, etc. etc.

De opening, die om elf uur plaats hebben zal, kan door elk belangstellende bijgewoond worden.

De sultan van Koetei heeft, te Bandoeng zijnde, onder geleide van dr. Westhoff, een rondgang door de inrichtingen van het Blinden-Instituut gemaakt.

Hij was zoo voldaan over het geziene, dat hij bij het heengaan een bedrag van *f* 200 aan de vereeniging schonk, lezen wij in hetzelfde blad.

Gids voor Nederlandsch-Indië.

Bij het „Bureau voor Handel en Reisverkeer" alhier, directeur dr. F. A. Schöppel, is sinds eenigen tijd in bewerking een „Algem. Gids voor Nederlandsch-Indië (Handels- en Reisgids)", waarvan de uitgave begin van het volgend jaar, vermoedelijk Maart of April, zal plaats hebben. Deze gids zal een werk zijn, dat op alle gebied inlichtingen geeft hetgeen noodzakelijk maakt, dat het van vrij aanzienlijken omvang wordt. Men zal er niet alleen in vinden de bestuursafdeeling van Nederlandsch-Indië, hoofdstukken over politiek, economie, handel, scheepvaart, en mededeelingen over post en telegrafie, ook nuttige wenken voor den vreemdeling en plaatsbeschrijvingen, waarbij de voornaamste plaatsen in heel den Archipel besproken worden, treft men er in aan.

Wat het werk vooral aantrekkelijk zal maken, zijn de fraaie illustraties en de bijzonder mooie gekleurde foto's, waarmee de uitgave rijk versierd is. Behalve een aantal mooie kiekjes uit de binnenlanden zal het werk niet minder dan 43 gekleurde stadsgezichten bevatten, die den reizenden vreemdeling ongetwijfeld zullen aantrekken tot een bezoek.

Publiciteit.

Sedert korten tijd is te Batavia een agentschap gevestigd van „Lloyd's Greater Britain Publishing Co. Ltd.", welke uitgeversmaatschappij zich voorstelt om, op gelijken voet a.s reeds geschiedde ten aanzien van verschillende staten en koloniën in Australië, Afrika en Azië, nopens de Nederlandsch-Indië een standaardwerk te doen samenstellen, getiteld: „20-th Century Impressions of the Netherlands India", waarin nevens plaatsbeschrijvingen, verschillende hoofdstukken aan onderwerpen van historischen, economischen en anderen aard zullen worden gewijd.

Aangezien de Regeering de totstandkoming van een dergelijk werk in een vreemde taal van veel nut acht, zoowel met het oog op het aanknoopen van nieuwe handelsbetrekkingen met het buitenland als ter bevordering van het toeristenverkeer, zijn de hoofden van Gewestelijk en die van Plaatselijk bestuur op Java en Sumatra door de Regeering uitgenoodigd, om aan de vertegenwoordigers van genoemde Maatschappij desgewenscht zooveel moge-

lijk de door hen gevraagde inlichtingen te willen verstrekken. Tevens is ter kennis gebracht van de landsdienaren, dat er bij den Landvoogd geen bezwaar tegen bestaat, dat door hen voor de samenstelling van meerbedoeld boekwerk bijdragen worden geleverd, voor zoover dit met hun werkkring is overeen te brengen.

Voorts zal de Landvoogd het op prijs stellen, indien aan de hoogvermelde vertegenwoordigers bij hunne plaatselijke onderzoekingen en reizen in het binnenland zooveel mogelijk de behulpzame hand worde geboden.

WEST-INDIË.

Het bacoven-geschil.

In een druk bezochte vergadering van belanghebbenden in de bacovencultuur werden mededeelingen gedaan door de commissie van advies, die naar aanleiding van de overname van het beheer der plantages Killenstein en la Ressource, een audientie bij den Gouverneur had aangevraagd en verkregen.

Het voornaamste van die mededeelingen was, dat de gouverneur de commissie heeft gemachtigd, belanghebbenden gerust te stellen. Niet dan bij volstrekte noodzakelijkheid, en wanneer een plantage zeer slecht staat, zal de maatregel van overname van beheer worden toegepast.

Na langdurige beraadslagingen (de pers was niet ter vergadering toegelaten) werd besloten door bemiddeling van de commissie van advies eenige voorstellen aan den gouverneur te doen.

Voor zoover Onze West ter oore kwam, is o.m. voorgesteld: dat in den vervolge bij bezoeken vanwege de inspectie van den landbouw op plantages schriftelijk mededeeling worde achtergelaten van den staat van zaken, en van de voorschriften die gegeven worden, een en ander ter voorkoming van misverstand; dat aanmerkingen op beheer of directie schriftelijk ter kennis zullen worden gebracht; dat, wanneer het gouvernement termen meent te hebben voor overname van het beheer eener plantage, op verzoek van den directeur een nader onderzoek zal worden ingesteld; en dat de arbitrage-clausule van het bacoven-contract van toepassing worde verklaard op de kwestie van beheerovername; dat, voor zooveel mogelijk, bovenstaande bepalingen alsnog zullen worden toegepast op de onderneming la Ressource.

Onze West schreef omtrent deze aangelegenheid o.a. nog het volgende:

Nu de eerste indrukken voorbij zijn, is de tijd gekomen voor een kalmer beoordeeling van het standpunt door het Gouvernement ingenomen in zake de bacoven-cultuur.

Het spijt ons te moeten verklaren, dat wij ook thans dit standpunt niet kunnen billijken. Wij betreuren ten zeerste, dat het Gouv. nog steeds niet datgene heeft gedaan wat de belanghebbenden zou kunnen geruststellen, namelijk waarborgen verschaffen, dat in het vervolg niet meer zal worden opgetreden als tegenover de pls. Killenstein en la Ressource is geschied.

Voor wij echter verder gaan, wenschen wij een verkeerden indruk weg te nemen, die door ons eerste artikel over deze zaak is gewekt. Men heeft daaruit afgeleid, dat wij het Gouvernement van kwade trouw beschuldigen. Dit is niet onze bedoeling geweest, al moeten wij erkennen, dat de redactie minder duidelijk was. Natuurlijk zijn ook wij overtuigd, dat het belang der bacoven-cultuur bij het Gouvernement op den voorgrond staat.

Onze gedachtengang, die in het bewuste artikel minder tot zijn recht kwam, was deze: het Gouvernement heeft o.i. een fout begaan, zoo ernstig, dat wij moeten denken aan een opzettelijk verzuim. Want zou de fout opzettelijk begaan zijn, dan zou men werkelijk geneigd zijn te vragen, of zij, die bij het opmaken van het contract twijfelden aan de goede trouw van het Gouvernement, dan toch gelijk hebben gehad.

En nu hebben wij goede redenen om aan te nemen, dat de fout inderdaad opzettelijk is begaan. Men heeft er inderdaad niet aan gedacht, om tegenover de betrokken ondernemingen zekere maatregelen in acht te nemen, die de billijkheid voorschreef, zooals bijv. schriftelijke waarschuwing vooraf.

Des te grooter is echter onze teleurstelling, dat het Gouvernement achteraf de fout niet schijnt te willen inzien. Waar een directe, ruiterlijke erkenning van een onwillekeurig begaan verzuim alles ongedaan had kunnen maken, daar is thans de toestand vrijwel wanhopig.

Voor zoover wij kunnen nagaan is het standpunt van het Bestuur, dat een onderneming, welke tot min of meer ernstige aanmerkingen aanleiding heeft gegeven, eenvoudig zonder verdere waarschuwing kan worden overgenomen.

Hiertegenover moeten wij vierkant ons standpunt handhaven: dat zoolang een onderneming in staat en bereid is de wijzigingen aan te brengen, die het Gouvernement in het belang der cultuur noodig acht, de overname van het beheer door het Gouvernement niet gerechtvaardigd is.

Het geldt hier dus niet meer het belang van bepaalde ondernemingen, het is een principieele kwestie geworden.

Waar het Gouvernement door een eenzijdig en buitengewoon streng contract alle macht in handen heeft, moet op de rechtschapenheid van het Bestuur een ernstig beroep worden gedaan.

Ook de kwestie van arbitrage dient geregeld.

In de kwestie met la Ressource is thans gebleken, dat het Gouvernement de overname van het Beheer niet beschouwt als onderwerpelijk aan arbitrage. Het beroept zich op de redactie, luidende dat de gevolgen van de toepassing van het beginsel onderwerpelijk zijn aan arbitrage.

Nu daarmede een waarborg ontvalt die belanghebbenden meenden te bezitten, is het begrijpelijk, dat het gevoel van onrust toegenomen is, en men streeft naar andere waarborgen. Het gaat toch niet aan, dat over beheerders en directeuren beschikt wordt als voorwerpen, die in eigen aangelegenheden niet eens mogen medespreken.

Billijk lijkt ons ook, dat bij overname van beheer, de redenen worden aangegeven.

Het is tot nu toe niet duidelijk, wat eigenlijk de redenen zijn van de overname van het beheer van la Ressource. Was aanvankelijk de indruk dat de stand der cultuur daartoe aanleiding is geweest, uit een mededeeling in een der bladen moet men afleiden, dat vermoedens van financieele onregelmatigheden niet weinig tot den maatregel zouden hebben bijgedragen. Als dat werkelijk zoo is, dan dienden de vermoedens behoorlijk te worden vastgesteld tegenover de belanghebbenden. In zoo'n geval zou ieder den maatregel van het Gouvernement goedkeuren. Maar het lijkt ons beneden de waardigheid van het Bestuur, om dergelijke vermoedens, die niet door een behoorlijk onderzoek zijn vastgesteld, door een publiek orgaan bekend te maken. Wij hopen dan ook, dat de Koloniale Staten het Bestuur inlichtingen omtrent die zaak zullen vragen. Uitgemaakt dient te worden, of het juist is, wat De Surinamer te kennen geeft, dat het onwaardig artikel van het Bestuur afkomstig is, en of het Bestuur de verantwoordelijkheid voor den inhoud aanvaardt.

De loop, die de zaken genomen hebben, kan niet genoeg betreurd worden. Nog steeds blijven wij hopen, dat het Gouvernement een flink besluit zal nemen, en alle ongerustheid wegvagen, door waarborg te geven, dat de maatregel van beheer-overname niet dan als een uiterst middel zal worden toegepast. Het voorbeeld van Killenstein bewijst dat dit uiterst middel in dit geval nog niet noodig was. De eigenaren hebben na restitutie van de door het Gouvernement voorgeschoten gelden en na aanstelling van een anderen directeur in overleg met de inspectie van den landbouw, het beheer weder overgenomen. Welnu, de restitutie is natuurlijk niet het doel geweest van het Gouvernement, terwijl ook zonder overname van het beheer belanghebbenden bereid zouden zijn geweest op verlangen van het Gouvernement een anderen directeur aan te stellen.

Terecht wordt door belanghebbenden niets meer gevreesd dan de overname van het beheer. Het Gouvernement werkt nu eenmaal duurder dan particulieren. Het Gouvernement acht een tractement van *f* 3000 billijk voor den directeur. Het heeft dan ook op la Ressource den heer Zeiler aangesteld op *f* 3000. Een particulier houdt meer rekening met de draagkracht der onderneming. Wij zien ook, dat ambtenaren dit doen, zoodra het hun particuliere belangen geldt. De administrateur van financiën bijvoorbeeld is mede-eigenaar van een plantage, waarvan de directeur *f* 1600 tractement geniet. Dit is niet veel, maar de plantage kan nu eenmaal moeilijk meer betalen. Een kleine plantage als la Ressource (nog geen 100 H.A. beplanting) zou onder beheer van een particulier nimmer *f* 3000 betalen. Het Gouvernement legt dus een onmatigen druk op deze plantage. De vraag is, of de onderneming op die wijze ooit uit haar schuld komt tegenover het Gouvernement en of per slot van rekening, bij onvermogen van de vennootschap, een eventueel nadeelig saldo niet ten laste zal blijven van het Gouvernement.

Gele koorts.

Onder dit hoofd schreef Onze West van 19 Dec. het volgende:

Het ging in de stad van mond tot mond: gele koorts geconstateerd.

De tijding verwekte groote verslagenheid, want ieder dacht terstond aan de ellende van de epidemie van 1902, die, al was het aantal slachtoffers niet heel groot, toch veel leed en schade heeft berokkend.

Sedert een dag of tien was de aandacht van den geneeskundigen dienst gevestigd op verschillende ziekte-gevallen, die wel verdachte verschijnselen opleverden, doch waarin het ziekte-beeld niet voldoende uitgesproken was om de diagnose van gele koorts te kunnen stellen. Van dergelijke zoogenaamde abortief gevallen deden zich te Paramaribo onveer tien voor, waaronder drie officieren van het garnizoen, een lid van de rechterlijke macht een dominé, enz. Verder deden zich op de pl. Jagtlust drie gevallen voor onder Britsch-Indische immigranten, een der immigranten is overleden. De andere patiënten zijn herstellende. In al deze abortief gevallen zijn zekerheidshalve ontsmettingsmaatregelen toegepast, bestaande o.m. in het uitzwavelen der woningen, om de muskieten te dooden, die zooals men weet, ook bij gele koorts overbrengsters zijn van de infectie.

De definitieve diagnose dan gele koorts, heeft men voor het eerst kunnen stellen in den afgeloopen nacht, toen in het militair hospitaal een der patiënten onder typisch uitgesproken verschijnselen van gele koorts overleed. Deze patiënt is een jongmensch, Van der Sluis genaamd, van beroep matroos, sedert eenigen tijd werkzaam bij den aanleg der gasleiding te Paramaribo.

De diagnose in dit geval is gesteld op grond van sterk sprekende klinische verschijnselen, en op grond van bacteriologisch onderzoek, waarbij de afwezigheid van malaria-plasmodia werd geconstateerd.

Behalve dit geval, zijn op Jagtlust twee nieuwe gevallen van gele koorts geconstateerd bij Britsch-Indische immigranten.

Men staat dus voor het feit, dat rekening moet worden gehouden met het uitbreken eener gele koorts epidemie, die zich gewoonlijk inleidt door abortief gevallen, tot het virus voldoende kracht heeft verkregen om de duidelijk uitgesproken gevallen in het leven te roepen.

Met voortvarendheid zijn reeds door den chef van den geneeskundigen dienst alle maatregelen genomen om de ziekte te onderdrukken.

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

Sjoekoerlah, 1000 kali sjoekoer! (dank, duizend maal dank), roept **Pemberita Betawi** jubelend uit bij het vernemen van het bericht, dat Sri Baginda Wilhelmina (Hare Majesteit Koningin Wilhelmina) in blijde verwachting is. Deze jubelkreet zal niet alleen door geheel West-Java, waar genoemd blad zijne lezers telt, maar gewis door den geheelen Ned.-Indischen archipel weerklinken en aan menige trouwe borst de woorden uit den Qoran ontlokken: „Alhamdoelillah, irraboealamien, alrachmaan, alrachiem! (Lof zij God, den heer der wereld, den goedertierene en barmhartige.)

De te Solo verschijnende javaansche courant **Bromartani** (= wijd en zijd berichten overbrengen) vroeger genoemd **Djoeroemartani** (= is overbrenger van berichten) is het officieel orgaan van het hof van Soerakarta, eenigermate te vergelijken met onze ter Landsdrukkerij verschijnende Javasche Courant. De wetten en besluiten van den Soesoehoenan, de regelingen van den Rijksbestierder, alsook de benoemingen, aanstellingen, bevorderingen van ambtenaren en beambten, kratondienaren en -dienaressen worden daarin opgenomen. Ook vermeldt het blad de namen van hen, aan wie de Sultan de orde Sri Noegroho (doorluchtige gunst) heeft verleend. Deze orde is een instelling van den tegenwoordigen Soesoehoenan, Pakoe Boewono X, en wordt, voor zoover bekend, alléén aan zijne abdidalem (dienaren, onderdanen) geschonken. Althans, de Nederlandsche Staatscourant heeft tot dusverre nog niet bekend gemaakt, dat er aan iemand vergunning is verleend, die orde te dragen. Dat ze door de Ned.-Indische Regeering — officieel dan wel impliciet — is erkend, blijkt uit het feit, dat de Rijksbestierder, Raden Adipati Sosrodiningrat, in zijne pranatan achter zijn naam niet alléén de nederlandsche en vreemde orden, die hem zijn toegekend, opnoemt, doch ook daaraan toevoegt, dat hij in het bezit is van de Sri Noegroho der 1e klasse. Deze orde is nl. verdeeld in vijf klassen. Het juweel wordt hier in den Haag door de juweliersfirma J. van Wielik en Zoon vervaardigd.

Het zal wel begrijpelijk zijn, dat de **Bromartani**

als officieële hofcourant, geen beschouwingen opneemt van de Kaoem moeda (Jong Indië) of Kek beng tong (Jong China) die soms ietwat rood getint zijn. Aan de voormalige kaboedidajan (landverhuurders en beheerders van huurlanden) van Soerakarta, die zich hier in den Haag ophouden, kan de lectuur daarvan aanbevolen worden, daar zij daarin vele berichten zullen vinden, die hen in 't bizonder interesseeren.

De spreuk: Takoet roegi, tiadakan beroentoeng (wie niet waagt, die niet wint) zegt Diamant in de **Tjahaja Sumatra,** Kaoem moeda (Jong Indië) aan de conservatieve partij (jang masih berselimoetkan selimoet koeno = die zich nog toedekken met een ouderwetsche deken) voor de voeten geworpen.

De Sumatranen, beweert schr., zijn niet allen arm en ook volstrekt niet allen dom; er zijn er onder ons, die duizenden bezitten, en die een even grooten handel drijven als vreemde oosterlingen, die even bekwaam en ontwikkeld zijn als personen van andere rassen; maar wijselijk willen zij, voor zij iets nieuws ondernemen, er eerst ernstig over nadenken, de kat uit den boom kijken. Zoo zijn er onder de gegoeden, vervolgt hij, personen, die nog altijd niet genegen zijn om hunne kinderen datgene te doen aanleeren, wat strekken kan om hun land en volk vooruit te brengen. Zij durven hunne kinderen niet naar verre landen te laten gaan, omdat zij vreezen kosten voor niets te zullen maken en den moed missen van hen te scheiden. Sta op, mijn volk, roept hij ten slotte uit, sta op; zie, de zon staat al hoog aan den hemel; gooi de oude deken weg, vervang haar door een nieuwerwetsche van de kaoem moeda.

Daar volgens de maleische bladen op Java, vele chineezen van dit eiland naar Sumatra's Westkust willen verhuizen, waarschuwt Diamant tevens, dat men zijn regenscherm gereed moet houden, voordat het begint te regenen.

Uit Buitenzorg schrijft een zich Bogoriaan noemende medewerker aan de **Pantjaran Warta,** dat Raden Hasan Djojodiningrat — een broeder van den tegenwoordigen Regent van Serang, Raden Achmad Djojodiningrat, en van Raden Hosein Djojodiningrat, den candidaat in de Oostersche Letteren aan de Leidsche Universiteit, — als het ware een opschudding heeft veroorzaakt ten gunste van den algemeenen vooruitgang door zijn goede voorbeeld. Deze jonge man, zegt schrijver, hoewel in het bezit van het einddiploma der hoogere burgerschool, en, al kon hij ook met gemak de W.-knoopen verkrijgen, wilde geen „pennelikker" (dit woord komt in den maleischen tekst voor) worden, doch begaf zich in de cultures.

Bogoriaan meent, dat eerst wanneer niet meer alle kinderen van inboorlingen, die wat meer geleerd hebben, dadelijk ambtenaar willen worden, al weten zij vooruit, dat zij dan later veelal in armoede zullen leven, doch ook particuliere sadja" willen zijn zooals Raden Hasan Djojodiningrat, die begreep, dat behalve de ambtenaarsstand, er nog andere middelen van bestaan zijn, dat men dan eerst met recht kan zeggen, dat Java zal vooruitgaan. Wanneer, vraagt hij, zullen ook adellijke inlandsche kinderen, die eene goede opleiding hebben gehad, er toe over gaan handel, landbouw en andere particuliere bedrijven en beroepen te beoefenen?

Er zal helaas nog heel wat water van Bogor door de Tjitaroem naar zee vloeien, voor de menak (adellijke) zijne voorliefde voor den prijajistand loslaat!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bij de troonsbestijging van den bijna tweejarigen Prins Pok Gie, zoon van Prins Soen Tjing Ong, die als Hong te (keizer) den naam Soan Thong heeft aangenomen, roept de **Bintang Soerabaja** die op den 2en December 1908 als een uiting van vreugde op rood*) papier gedrukt werd, uit: „Ban Swee Soan Thong (Heil Soan Thong.) Moge hij lang leven, opdat hij de wenschen zijner onderdanen vervulle!"

Een goed teeken is 't, dat er in de chineeschmaleische bladen tegenwoordig zooveel tegen het verderfelijke dobbelspel wordt geschreven.

In Tiong Hoa Wi Sien To raadt Oeij Tjoen Phaij uit Gresik (Soerabaja) zijne rasgenooten aan, onder elkander eene overeenkomst aan te gaan, om aan het dobbelen een eind te maken.

Na vooraf te hebben aangetoond, tot welke vreeselijke gevolgen dat kwaad kan leiden, stelt hij hun voor om bij notarieël contract te verklaren dat men zich voortaan van alle spel zal onthouden en dat degene der onderteekenaren, die de overeenkomst schendt, een vooraf bepaalde boete zal hebben te betalen. Verder zou aan de dobbelaars het volgende ultimatum moeten worden gesteld: al wie niet binnen een bepaalden tijd zich van het spel afwendt, zal door de anderen voor dood verklaard worden, d. w. z. dat niemand van feesten, die zij bij gelegenheid van huwelijken geven, van sterfgevallen ten hunnen huize en van andere bijzondere gelegenheden notitie zal nemen. Dit zal hun natuurlijk den schrik op het lijf jagen, zegt schrijver.

Wanneer deze beweging veld wint, vervolgt hij, kunnen wij het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, dat uit onze dobbelzucht munt slaat, door een lijdelijk verzet dwingen, die gehate pacht af te schaffen.

*) Bij den chinees is rood de kleur van geluk, vreugde, blijdschap, in tegenstelling van wit, dat de kleur der smarte en van rouw is. Europeanen in Ned.-Indië, die door den chinees geacht worden met zijne zeden en gewoonten bekend te zijn, ontvangen op 1 Januari van hunne chineesche vrienden en bekenden, met wie zij op eenigszins vertrouwelijken voet omgaan (waarom zou men met beschaafde en fatsoenlijke chineezen, zooals den in Midden-Java welbekenden en zéér geëerden maj.-titulair Kwik Ang Kie te Magelang niet vertrouwelijk kunnen omgaan) een op rood papier geschreven gelukwensch en een in rood papier gewikkeld pakje chineesche thee, — dit laatste als symbolisch bewijs van onderdanigheid.

Op de vraag: zijn de chineezen hier eensgezind? durf ik, schrijft J. van Hindia in de **Pewarta Soerabaja** geen bevestigend antwoord te geven, want zij zijn te veel afgunstig op elkander. Zoo bestaat er, volgens schrijver, een groot verschil tusschen de chineesche millionnairs op Java en die in Amerika. Deze laatsten stellen niet alleen veel geld voor hunne eigene landgenooten, maar zelfs ook voor andere volken beschikbaar, hetzij ter verlichting van nooden, hetzij ter bevordering van den algemeenen vooruitgang. Doordat de chineezen op Java zoo weinig voor elkander over hebben, lijden de verscheidene, door hen opgerichte vereenigingen, die werkelijk zeer nuttig zijn, aan een chronische ziekte: een leege kas. Men weet toch, merkt hij sarcastisch op, dat slechts een zeker rond, plat en blinkend voorwerp een vereeniging staande kan doen blijven.

De **Bintang Soerabaja**, die met 1909 haar acht en veertigste levensjaar intreedt, dus in Indië een belangrijke plaats onder de inlandsche bladen inneemt, zegt omtrent de denkbeelden van den tegenwoordigen Minister van Koloniën betreffende de afschaffing van het passenstelsel: „wij denken, dat alle leden van de Staten-Generaal het wel met den Minister eens zullen zijn, want als de passen afgeschaft worden, zullen de chineesche kleinhandelaren op alle landelijke ondernemingen mogen komen om hunne artikelen van de hand te doen, of om zich daar te vestigen, wat natuurlijk tot den bloei der ondernemingen zal bijdragen. Onder de leden der Staten-Generaal zijn er velen, die een aandeel hebben in bedoelde ondernemingen of in handelshuizen, die méér winst zullen maken, wanneer de handelsgoederen overal heen gebracht kunnen worden."

Een school, die gesteund verdient te worden, noemt de **Perniagaän** de onderwijsinrichting van Mejuffrouw L. Goosjens te Batavia, Nieuwe Laan, buurt Salemba, waar kinderen van europeanen, chineezen en inlanders van 3 tot 5 jaren Fröbelonderwijs kunnen krijgen, en ouderen van jaren hetzelfde onderricht genieten als op de europeesche scholen voor leerlingen van gelijken leeftijd, en waar bovendien spraakgebrekkigen geoefend worden in het normaal spreken. De redactie van het blad wekt de chineezen op om aan die school eene bijdrage te geven. Mejuffrouw Goossens, zegt zij, doet een bizonder goed werk met stotteraars en andere spraakgebrekkigen te helpen, zonder te vragen, tot welk ras zij behooren. In het redactiebureau van Perniagaän is een lijst neergelegd om aan milddadigen gelegenheid te geven daarop in te teekenen.

In hetzelfde blad moedigt Tio Wie Sioe zijne landgenooten aan om deel te nemen aan het voetbalspel, en, evenals de europeanen, een vereeniging tot beoefening van die soort sport op te richten, daar dit z.i. den band tusschen rasgenooten onderling versterkt.

Ook juicht schrijver het feit toe, dat verscheidene chineezen hun abonnement op een nederlandsch dagblad in Ned.-Indië hebben opgezegd, omdat het hen hinderde, dat, telkens wanneer de een of andere chinees zich aan diefstal had schuldig gemaakt, dat blad de generaliseerende uitdrukking „chineesche schavuiten" gebruikte.

FEUILLETON.

Een en ander uit Midden-Java *).

Jogja, 21 Nov. 1908.

Een tochtje door een land als een der Vorstenlanden is altijd interessant. Een uitgebreide streek, waar de intensieve cultuur den rijken grond doet geven, wat er uit te halen is, en die tevens op natuurschoon kan wijzen — is al een verheugenis voor wie niet-onverschillig voor het nuttige en mooie in de wereld zijn levenswandelingetje doet. Komt daarbij, dat de historie van vele eeuwen te lezen valt in wat men er tegenkomt, dan heeft men alles bij elkaar om ook het moeilijkst te voldoen mensch tevreden te stellen.

De tijd heeft de monumenten van oude godsdiensten niet kunnen vernietigen, al heeft hij met zijn trawanten van regens en stormen er alle moeite voor gedaan, waarvan de sporen duidelijk te zien zijn. En de tijd is nog voldoende geweest om wat de menschen spaarden van de eertijds opgerichte versterkingen, in elkaar te doen vallen.

Zoo komt het, dat degeen, die in het oude Mataram zijn oogen de kost geeft, telkens stoot op brokken van muren, die als muren van de Kratonvesting, zwartgrauw van ouderdom zijn, afgebrokkeld en met welige plantengroei bedekt, maar op sommige plaatsen breed en dik en solide. Steenen duikers, die gelijken op stukken van onze onderaardsche gangen, ruïnes van wachthuizen of vóórvestingwerken, terwijl elders de bekende bouwvallen van tempels en wat daar om en bij is gebouwd, het voorwerp vormen van de belangstelling van al wat vreemdeling is.

De vreemdelingen, meest Engelschen en Amerikanen, die hier aankomen, verwijst men op hun vliegensvlugge bezichtigings-reis naar: den Boroboedoer, het Waterkasteel — dat niet eens de moeite waard meer is —, de Prambananvlakte en andere bouwvallen der Progo-vallei. Alles door dr. Groneman en anderen uitvoerig beschreven, alles goed bekend.

Maar verder ziet men ze niet. En toch biedt de residentie Jogjakarta nog wel wat anders aan, dat een bezoek zou rechtvaardigen. Ook ten Zuiden van de hoofdplaats en ten Westen komen telkens de overblijfselen uit den oorlogstijd en uit nog vroegere tijden voor den dag. De in wording zijnde nieuwe uitgave van dr. Gronemans gids zal vermoedelijk meer daarvan vertellen.

Ik ben onlangs vlak ten Zuiden van de hoofdplaats, vlak ten Zuiden van den Kraton ook, langs een breede schaduwrijke laan, die zich versmalde tot een aardigen desaweg — door eene desa Djagalan —, waarover de dichte bamboes zich naar elkaar bogen, zoodat het een berceau van fraai groen werd, gekomen bij een brokstuk van een ouden muur, verweerde, vuile, steenen klomp langs welke een waterleiding liep, hier en daar half verstopt, dan opeens verbreed, omdat het water niet genoeg weg kon, of in waterval door een duiker klaterend. Iets verder maakte het pad een bocht omdat een zwaar vierkant steenen gebouw recht op den weg stond: een soort wachthuis, met gewelfde ramen, toch somber. Het gebouw is al oud, verweerd, vervuild — toch niet van décor ontbloot, een rand van hekwerk boven op, geeft het een eigenaardig aanzien, maar zooals het daar staat met bamboeversperring in de toegangen, de struiken en klimplanten er tegenaan en in de breede spleten, en dan midden in een dichtbeboomde desa, met maar aan één smalle zijde het open veld, komt het heelemaal niet uit.

Men spaart die oude gebouwen en dat is goed, maar alleen voor zoover ze nog iets geven, iets eigenaardigs en fraais. Maar een brok van een eenvoudigen muur zonder eenige stijl en zonder eenige versiering, die hinderlijk voor den desaman den weg verspert, zoodat — een eind dichter bij de kotta — de bewoner van een huis achter zoo'n vuilen muur of een primitieve opening in moest hakken, is alleen voor sloopershanden goed.

Daartegenover staat, dat de nog goed gebleven monumenten van vroegere bouwkunst niet alleen „bewaard" moeten blijven, maar ook vrij gemaakt voor het gezicht en ontdaan van al'es wat er hinderlijk aan is. Het gebouw, dat hier als uitgangspunt dient, kon best wat betere situatie krijgen, door de omgeving te verbeteren, door den plantengroei tegen te gaan aan de muren en door het gebouw van binnen vrij te maken van vuil en gedierte.

Elders, ten Zuidwesten van de kotta, den kant van Bientaran uit, zien we op enkele plaatsen ruïnes midden in het suikerveld liggen, maar door struikgewas voor een groot deel verborgen, zoodat er van het schilderachtige, dat er in is, niets te omvatten valt voor het oog van dengeen, die daar zijn weg neemt.

Die bouwvallen geven iets eigenaardigs aan het landschap, wanneer er een beetje zorg voor wordt gedragen; 't is maar de vraag wie dat doen zal!

*) Uit het *Soer. Handelsblad.*

Van Vreemde Koloniën.

Opium in de Straits.

Gelijk bekend, werd voor de Straits Settlements en de gefedereerde Maleische staten op het schiereiland Kalakka een commissie ingesteld met de opdracht om een onderzoek te doen naar het opiumverbruik en naar de middelen om dit tegen te gaan en zoo mogelijk te onderdrukken.

De commissie had haar taak reeds eenige maanden geleden beëindigd, maar te vergeefs werd te Singapore uitgezien naar de "openbaarmaking van het rapport, zoodat men reeds vreesde dat de regeering in het moederland zich tegen de openbaarmaking zou hebben verzet.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat de strijd tegen het opium een soort stokpaardje van de huidige liberale engelsche regeering is, dan is het, nu het rapport der opium-commissie in de Straits eindelijk bekend geworden is, wel begrijpelijk, dat de regeering niet voetstoots toestemming gaf tot de publicatie.

Het rapport staat toch lijnrecht tegenover den wensch der engelsche regeering, dat het opiumverbruik in de Straits en de omliggende inlandsche staten op het Maleische schiereiland binnen afzienbaren tijd zou zijn afgeschaft.

Eenparig kwamen de leden der commissie tot het besluit, dat een overijld verbod voor de koloniën, die een overgroot deel harer inkomsten uit het opiummiddel trekken, een ramp zou beduiden. Eenstemmig bevalen de leden der commissie afschaffing aan van het pachtstelsel, en instelling van een gouvernements-monopolie, op den voet van het op Java vigeerend stelsel. Registratie van de opiumschuivers werd door hen niet wenschelijk geacht, daar zulk een maatregel nadeeligen invloed zou uitoefenen op den toevloed van de noodige Chineesche arbeidskrachten en aanleiding zou kunnen geven tot grove misbruiken. Zij staan een streng toezicht op, niet de sluiting van de opiumkitten voor.

De methodistische bisschop Oldham, die evenals verscheidene medeleden der commissie een stegenstander is van het opiumverbruik, stemt in met het pleit voor een gouvernementsmonopolie, maar meent in tegenstelling met die medeleden, die oordeelen, dat geenszins sprake is van een onmatig verbruik van opium in de Straits, dat matigheid in het schuiven onmogelijk moet worden geheeten. Ook hij wees op den nadeeligen invloed, die een onmiddellijk verbod zou uitoefenen op de koloniale financiën, maar wees daarbij nog op het feit, dat zulk verbod vele schuivers pijnlijk zou treffen, die het opiumverbruik noodzakelijk achten voor het behoud hunner gezondheid. De bisschop besloot met er den nadruk op te leggen, dat overhaasting veel meer zou zijn af te keuren dan niets te doen en de zaken te laten zooals die zijn.

Fransch Guyana.

De Temps had betoogd, dat de verspilling van de inkomsten dezer kolonie elke poging in den weg stond, om het land tot ontwikkeling te brengen.

Hiertegenover stelde de afgevaardigde voor Guyana, Franconie, als zijne meening, dat de fout in heel wat anders school en dat om goede toestanden in die kolonie in het leven te roepen, het noodig zou zijn, dat het bestuur weerstand bood aan elk verzoek, dat niet met 't algemeen belang strookt, dat het de besluiten der gekozen lichamen slechts bekrachtige, waardoor het algemeen belang wordt gediend, dat het aan het hoofd der koloniale diensten slechts beproefde, bekwame, onpartijdige, belangelooze ambtenaren plaatse die niet voor intrigues toegankelijk zijn, slechts het algemeen belang voor oogen hebbe, en voor alles de noodige energie bezitte.

In het kort, schreef de Temps, de heer Franconie wil volmaakte menschen hebben om de gevolgen van slechte instellingen te verbeteren.

Daar volmaakte menschen zeer moeilijk te vinden zijn, acht het blad beter, de instellingen te verbeteren, om aldus een tegenwicht te krijgen voor de onvolmaaktheid van den mensch.

Men heeft tengevolge van de goudvondsten in Guyana de beschikking in die kolonie over een met het oog op de geringe bevolking van slechts 24000 zielen buitengewoon hoog budget van 3½ millioen francs. De koloniale instellingen geven de beschikking over dat bedrag aan het handjevol kiezers onder die bevolking. Het gevolg daarvan is, dat de politiek er een winstgevend baantje is en dat een ieder zich daarop werpt. De gouverneur, die eene meerderheid wil hebben om hem te steunen, ziet zich gedrongen om het geheele bestuur aan de verkiezingen te doen deelnemen, en de overwonnen partij heeft slechts één doel, dat is den gouverneur te doen vallen, welk doel nog al eens bereikt wordt want de gouverneurs van Guyana blijven daar nooit lang. Het is aan zulk onvruchtbaar gedoe te wijten, dat Fransch-Guyana nagenoeg in denzelfden toestand verkeert, als toen Columbus het nieuwe werelddeel ontdekte.

Het blad eischte, dat daarin verbetering worde gebracht.

Men late aan Guyana, zooals men aan Senegal heeft gelaten, zijne gemeenten en zijn Conseil général, maar beperke de bevoegdheden der lokale raden tot het gebied, door hunne kiezers werkelijk wordt geoccupeerd, en tot de beschikking over de belasting door die kiezers betaald. De politiek zal dan binnen de normale verhoudingen terugkeeren. Het moederland herneme dan door een bestuur als voor West-Afrika het bestuur over de 100.000 tot ontwikkeling te brengen vierk. K.M., waartoe het de middelen zal vinden uit de ontvangst der goudindustrie.

Dat die industrie intusschen ook te lijden heeft van de miserabele politieke toestanden in Fransch-Guyana, hebben we reeds herhaaldelijk kunnen zien. Nu zond de directeur van de maatschappij die het placer Enfin exploiteert weer een schrijven van een geëmployeerde der maatschappij ter inzage aan de *Dépêche Coloniale.*

Dit schrijven, vertaald, ving als volgt aan:

„Gij zult met verbazing hebben ontwaard, dat tot nu toe geenerlei gevolg is gegeven aan de proces-verbalen en rapporten van het placer Enfin, gericht tot den procureur der republiek, sedert de maand Augustus j.l.

„De maraudage en de misdaden zijn bijna wet geworden, niet alleen in de streek van de Midden-Mana, maar in alle voorname centra der goudindustrie in de kolonie, en wij zijn niet ver van het tijdperk, wanneer de gewapende benden zich bij de krommingen der rivieren en bij de moeilijk over te trekken vallen in hinderlaag zullen leggen, om de sloepen te plunderen, die voor het vervoer van de productie der placers of van andere zaken worden gebezigd."

Het schrijven somt dan een twintigtal proces-verbalen en rapporten betreffende moord, roof en diefstal op, en vervolgt daarop:

„Sedert mijne terugkomst ter hoofdplaats, heb ik vernomen dat de procureur-generaal na kennisneming van mijn oordeel omtrent den algemeenen toestand in de goudstreken, de stukken aan den gouverneur der kolonie heeft overhandigd, die bereid zou zijn de noodige maatregelen te treffen voor de bescherming en de veiligheid van allen."

INGEZONDEN.

Amsterdam—Leiden, 6 Januari 1909.

Aan het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West."

WelEdele Heeren,

In opdracht van het Bestuur van de Groep **„Nederlandsche Antillen"** van het Algemeen Nederlandsch Verbond, hebben ondergeteekenden de eer, U hierbij den welgemeenden dank van genoemd Bestuur over te brengen, voor de groote welwillendheid, waarmede het door Uwe Vereeniging bijeengebracht bedrag ter beschikking van het uit genoemd bestuur gevormde Comité tot leniging van den nood op Curaçao is gesteld, en waarmede door U het verzoek om hulp van dit comité is gesteund geworden.

Wij behoeven u niet uitdrukkelijk de verzekering te geven, dat door ons met volle instemming aan deze opdracht wordt voldaan, en het zij ons tevens vergund, U onzen diepgevoelden dank te brengen voor de met zulk een goeden uitslag bekroonde pogingen, door Uwe vereeniging in verbinding met de Haagsche afdeeling van het A.N.V. in het werk gesteld, om het fonds voor de noodlijdenden op Curaçao te vergrooten.

Wij hebben de eer te zijn, WelEdele Heeren,
Met de meeste hoogachting,
De vertegenwoordigers in het Hoofdbestuur van het A.N.V. van de Groep Nederlandsche Antillen,
Dr. J. BOEKE.
J. A. SNIJDERS Jr.

Geachte Redactie!

Velen met mij hebben voorzeker met groot genoegen in Uw weekblad de verschijning opgemerkt van de rubrieken Wat de Inlander zegt en Wat de Chinees vertelt. — Waarom: Wat de Inlander van Ned.-Indië zegt? Is er voor de lezers van Uw Weekblad een andere Inlander denkbaar dan de Inlander van N.-I.? Hoe het zij, de opneming dier rubrieken voorziet in hetgeen tot nog toe in de Hollandsche persorganen, ook die, welke in N.-I. verschijnen, ontbreekt: de geregelde kennisneming nl. van hetgeen in de Inlandsche of door Chineezen in N.-I. uitgegeven bladen door of voor de inboorlingen van N.-I., voor iederen, tot den geringsten Inlander toe, die lezen kan, wordt geschreven, van wat blijkens die periodieken het oordeel is van den Inlander over de genomen, hem rakende maatregelen of besluiten, van wat zijne wenschen of gedachten zijn. De wetenschap hiervan is voor ons nuttig om niet; geslagen met Oost-Indische doofheid, in zelfverblinding of zelfgenoegzaamheid, in te dommelen, denkende, dat allen daarginds blij of tevreden zijn, omdat wij het zoo-zeer over ons zelven zijn. Maar vooral noodig is dan een onpartijdige behandeling dier rubrieken, zoodat wij niet alleen vernemen wat ons streelt, maar ook de klachten, de grieven der Inlanders. Zijn zij verkeerd ingelicht, of op een dwaalspoor gebracht, dan zal Uwe Redactie gaarne ruimte willen afstaan tot opheldering of weerlegging van hetgeen valsch of minder juist is voorgesteld. Ook dit kan het nut zijn der bedoelde rubrieken, dat de gelegenheid gegeven wordt, verkeerde begrippen te bestrijden.

In het laatste nummer van Wat de Inlander zegt komt het volgende voor:

„**Pertja Barat** bevat als hoofdartikel een stuk van Moeridoel Hak over de Islamitische broederschap Tariqat Naksjabendi, ontleend aan het tijdschrift **Al Imam.** Hoewel dit stuk door de vele arabische woorden en uitdrukkingen zonder qamoes (woordenboek) voor oningewijden niet gemakkelijk te begrijpen is, kunnen wij belangstellenden de lectuur er van zéér aanbevelen. De kennismaking zal de moeite wèl loonen. In verscheidene woelingen in Ned.-Indië hebben immers juist de volgers dier broederschap de hand gehad. (Tjilegon, Srikaton, Soekaboemi enz.)"

Belangstelling in den arbeid van Uwen medewerker brengt mij tot de opmerking, dat men aan eene dergelijke mededeeling weinig heeft. Zij wekt alleen de nieuwsgierighejd op, zonder die te kunnen bevredigen; want wat Uw bekwame medewerker zonder woordenboek niet kan verstaan, zullen Uwe lezers in het algemeen zelfs niet met een woordenboek kunnen lezen, indien zij al in de gelegenheid zouden geraken, inzage te kunnen nemen van de Pertja Barat of van het tijdschrift **All mam.**

Nu de nieuwsgierigheid Uwer lezers geprikkeld is voor zulk een gewichtig onderwerp, zoudt gij nu, geachte Redactie, Uwen medewerker het verzoek willen overbrengen, zijn woordenboek uit de kast te halen, en alsnog in een volgend nummer van Uw weekblad de vertaling te geven van dat hoogstbelangrijk hoofdartikel van de Pertja Barat?

Uw getrouwe lezer.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Weekblad voor Indië.

Dezer dagen — zoo schrijft Dr. Broersma, waarnd. Redacteur van het Weekbl. voor Indië in No. 33 — „ontvingen wij bezoek van den heer van Emmerik, leider van de „Witte-Kruis-Kolonie" te Warak bij Salatiga. Hij was op reis naar Celebes, waar hij, gelijk men weet, een tweede kolonie heeft gevormd van Javaansche gezinnen." In dit bezoek nu vond de heer Br. aanleiding onder het opschrift: „Heilige ijver" een en ander te vertellen van het belangeloos streven van den heer van Emmerik. „Wie de kolonie te Warak gezien heeft en den staat weet, waarin zij verkeert, zoo sober altijd en toch zoo voldoende, zoo herbergzaam voor de menschelijke ellende, zoo troostrijk en vriendelijk van aanschijn; wie te midden daarvan den heer Van Emmerik en zijn gezin bezig ziet, zoo geheel zonder vertoon van opzicht, zonder directie-airs, levend slechts met de menschen om er samen te komen, samen den kost te verdienen en elkaar te geven de levensvreugd van een Christen, wie dat alles verstaan heeft, gevoelt voor dit werken uit louter menschenmin bewondering en groote vriendschap."

Overigens noteeren wij uit den inhoud van dit Nr.: A. J. de Bordes (levensbeschrijving met portret.) — Klapperoliebereiding door Inlanders enz. ter Sumatra's Westkust (met afb.), door R. C. W. Welborn. — Het bloemencorso te Tegal (met afb.) — Het Zoölogisch Museum van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg (met afb.) door C. de Kruijff. — Benevens een opstel van H., getiteld: „Chineezen in Ned.-Indië", waarin de schrijver een samenspraak met een Chinees houdt en de laatste zich beklaagt over de achteruitstelling van zijn ras bij andere landaarden in Ned.-Indië. Doelende bijv. op het passenstelsel en uitzettingsgeschiedenissen, zegt de Chinees o.a.: „Als wij slechts de helft bezaten van den dollen, blinden, fanatieken moed der Arabieren, dan, verzeker ik u, zouden de met goud en zilver gegalonneerde heeren zich wel tienmaal bedenken, alvorens tot zulke draconische maatregelen over te gaan."

De Indische Mercuur 1909. No. 1.

In dit Nr. is opgenomen het Verslag der Commissie tot beoordeeling van de antwoorden op de door het Koloniaal Museum te Haarlem voor 1907

uitgeschreven prijsvraag betreffende den Kokospalm. Blijkens dit Verslag waren ingekomen 12 antwoorden, waarvan 10 in de Nederl., 1 in de Javaansche, en 1 in de Fransche taal; aan geen der inlanders kon de gouden medaille worden toegekend; met een zilveren medaille plus 50 gld. werd de verhandeling van den heer L. A. T. J. F. van Oijen te 's-Gravenhage bekroond; een bronzen, benevens 25 gld. verwierf de heer J. B. Tabel te Parijs, terwijl aan nog 3 inzenders belooningen van ƒ 25 in geld (of een voorwerp van gelijke waarde) werden toegekend. Bovendien verwierf de heer E. H. Bolten, die een uitvoerige behandeling schreef over den kokospalm op Madagascar, als bewijs van waardeering een zilveren medaille.

Omtrent de javaansche beantwoording, merkt de Commissie o.m. op, dat zij wel aardige bijzonderheden bevat, maar overigens van te weinig beteekenis is. „Men kan het in den schrijver, een Javaan, ten zeerste waardeeren, dat hij zich de moeite heeft gegeven om op schrift te stellen, wat hem over dit onderwerp bekend is, maar wat hij medegedeelt is toch niet belangrijk genoeg om hem in aanmerking te brengen voor een bekroning." Dit is jammer, en zal o. i. niet bijzonder aanmoedigend werken.

Verder bevat dit Nr.: Ziekten der theeplant op Java, door Dr. H. M. Quanjer. — C. Mathieu: Para rubber cultivation, door A. H. Berkhout. — De opleiding voor de Java-suikerindustrie. — Katoencultuur in Nederlandsch-Indië. — Boycotbeweging tegen Japansche goederen in Zuid-China. — Bacovenkultuur in Suriname. — De overschrijving van den eigendom van vaste goederen en schepen, en het inschrijven van hypotheken in Ned.-Indië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

No. 1 van den nieuwen jaargang van het **Orgaan der Vereeniging „Moederland en Koloniën"** bevat een Ontwerp-programma voor de Nederlandsche koloniën in Amerika met toelichting, samengesteld door de H.H. Dr. C. Lely, L. H. Havelaar en J. H. J. Hamelberg. Het Bestuur van Moederland en Koloniën spreekt in een Voorwoord de hoop uit „dat vele belangstellenden alsmede de organen der pers zich over het ontwerp zullen uitspreken, en hun oordeel ter kennis van ons Bestuur zullen willen brengen."

Door het Departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid te Batavia is uitgegeven eene verzameling **Voorschriften betreffende het Inlandsch onderwijs**, waarmede een nuttig werk is verricht voor hen, die het een en ander omtrent deze materie willen weten. De tallooze bepalingen in Staats- en Bijbladen zijn nu tot één bundel vereenigd, terwijl een uitvoerige, systematische inhoudsopgaaf het zoeken naar een bepaald onderwerp zeer vergemakkelijkt.

Belangstellenden zij er attent op gemaakt, dat in 1904, eveneens ter Landsdrukkerij te Batavia, eene dergelijke verzameling is verschenen, de voorschriften omtrent het Europeesch lager onderwijs betreffende.

Indien in Moll. Java. Reiseerinnerungen und Betrachtungen, is de titel van een dezer dagen te Stuttgart verschenen prachtig geïllustreerd werk over Java, dat niet zal nalaten de algemeene aandacht te trekken èn om de artistieke uitvoering, èn om den degelijken inhoud. Het boek „von einem Bewunderer" samengesteld (waarom noemt de schrijver zijn naam niet?) te bespreken, verbiedt de ons toegestane plaatsruimte; daarom volstaan wij met de navolgende teekenende uiting van den opgetogen schrijver: „Der Reisende, der nur vorübergehend einige Monate in Lande weilt, wird die erhabenen Wunder der Natur geniessen sowie das interessante Leben der Eingeborenen meist ohne unangenehme Nebenwirkung beobachten dürfen und deshalb darf man Java denjenigen, die eine Tropenlandschaft besuchen wollen, bezeichnen als ein Reiseziel par excellence.

Jaarboek van het Departement van Landbouw in Ned.-Indië 1907. Batavia, Landsdrukkerij 1908. gr. 8°

Evenals in vorige jaren bevat dit omvangrijke, geïllustreerde jaarverslag van het Departement onder leiding van Prof. Dr. M. Treub, een schat van gegevens op velerlei gebied. In de Inleiding vindt men onder meer een beknopt overzicht van den inhoud der talrijke publicaties in 1907 van dat departement uitgegaan (gelijk men weet publiceert het Dep. van Landbouw sedert zijn oprichting alle vroegere uitgaven tevens van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.) De tekst zelve is in 14 hoofdstukken verdeeld, waarin behandeld worden: Waarnemingen en onderzoekingen op plant-, dier- en scheikundig gebied en hare toepassingen. — Opleiding voor den Landbouw. — Waarnemingen en onderzoekingen tot vermeerdering der kennis van den bodem en id. speciaal voor den Inlandschen landbouw. — Katoencultuur in Palembang; Gouvernements kina- en koffiecultuur. — Gouvernements Guttapercha-onderneming; id. Caoutchouc-onderneming te Langsa (Atjeh). — Boschwezen. — Burgerlijke veeartsenijkundige dienst.

Door **Dr. G. W. Kiewiet de Jonge** werd in het begin van 1908 een reeks van voordrachten over tropische ziekten gehouden in het geneeskundig laboratorium te Weltevreden, welke belangrijke voordrachten in boekvorm uitgegeven, ongetwijfeld aan velen ten goede zullen komen, in de eerste plaats, gelijk de schrijver opmerkt, aan „aanstaande tropenartsen, die in Ned. Oost-Indië zullen werken." In het door ons ontvangen Eerste deel behandelt Dr. Kiewiet de Jonge de **Malaria** (bl. 1—189) en de **Zwartwaterkoorts** (bl. 190—122). Wij achten de theorieën van den schrijver omtrent de Malaria, haar ontstaan, verspreiding en genezing van genoegzame bekendheid (in het Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië gelijk mede in het Nederlandsche tijdschrift voor Inlandsche geneeskundigen vindt men tal verschillende verhandelingen van zijn hand over die ziekte), om er hier bij stil te staan. Ons doel is dan ook slechts de aandacht op dit nieuwe geschrift te vestigen.

Bij de firma J. H. de Bussy is weder verschenen het zoo practisch ingerichte **Handboek voor Cultuur- en Handels-ondernemingen in Ned.-Indië**, dat thans reeds den een en twintigsten jaargang beleeft. Niet alleen voor hen, die uitsluitend bij cultures of handel in Oost-Indië geïnteresseerd zijn, is dit werk een onmisbare vraagbaak, maar ook anderen zullen het niet dikwijls onbevredigd ter zijde behoeven te leggen. Zoo vindt men bijv. op blz. 837 ook mededeelingen omtrent de Vereeniging „Oost en West" vermeld, waarvan echter de vermelding der namen van het Hoofdbestuur wel eenige rectificatie behoeft. Ook bevat het Handboek tal van gegevens over West-Indische ondernemingen, hoewel men zulks niet uit den titel zou afleiden.

Wij maakten in deze rubriek nog geen gewag van het nieuwe Boschbouwkundig tijdschrift **Tectona**. Uitgave der Vereeniging van ambtenaren bij het Boschwezen in Ned. Oost-Indië. Dezer dagen heeft de 3e aflevering van het 1e deel (het tijdschrift verschijnt elke twee maanden) ons bereikt. Zij bevat o.a. de volgende bijdragen:

Bestrijding van alang-alang in cultures van djati, ficus en hevea (met plaat), door K. C. Jaski. — Iets over djatie, door J. C. Claassen. — Een exploitatieboek als globale controle op het buiten- en binnenwerk bij de eigen exploitatie, door J. S. van Braam. — Opslagkultuur en de zgn. kontraktskultuur, door Ch. S. Lugt. — Menging van lichtbehoeftige niet sterk beschaduwde houtsoorten, door W. van Harencarspel. — Vertalingen, referaten enz.

Ten slotte zij melding gemaakt van de navolgende publicaties:

Het een en ander over het tariefwezen der spoorwegen. Eene beknopte uiteenzetting van de grondslagen van het spoorwegtariefwezen ten dienste van spoorwegambtenaren op Java, samengesteld door P. J. d'Artillact Brill. Tegal, J. D. de Boer, 1908. 8o.

The Government Gutta-percha plantations in Java. Samengesteld door Dr. W. R. Tromp de Haas, ter verspreiding op de Internationale Rubber-tentoonstelling te Londen in September 1908. Batavia, G. Kolff & Co. 1908. 4o. Met platen.

Geschiedenis der beoefening van de Javaansche taal. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de Rijksuniversiteit te Leiden, den 6en Jan. 1906, door Mr. Dr. J. C. G. Jonker. Leiden, E. J. Brill.

Indisch Genootschap. Verslag der vergadering van 24 November 1908. Voordracht van den heer J. Sibinga Mulder (met discussie) over: De invloed van de Java-suikerindustrie op de welvaart van de desa.

Globus. Illustrierte Zeitschrift für Länder- und Völkerkunde. Band 95 (1909) No. 1, bevat o.m. een belangrijke verhandeling over: „Die Bevölkerung Sumatras, von Prof. Dr. Wilhelm Volz. Belangwekkend zijn de aan het opstel toegevoegde afbeeldingen, zoo bijv. die van een door vele familiën bewoond huis der Mentawei-eilanden.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 16 Dec. '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 15 Dec. '08.
De Sumatrabode t/m 11 December '08.
De Padanger t/m 11 December '08.
De Deli Courant t/m 15 Dec. '08.
Suriname Kol. Nieuws en Adv. Blad no. 98 t/m 101.
De Indische Mercuur no. 2.
De Indische Gids, afl. Januari '09.
Exportblad no. 751 t/m 753.
Weekblad v. Indië no. 33.
De Stem van Indië no. 49.
Het Onderwijs no. 17 en 18.
Handelsberichten v/h. Ministerie van Landbouw, no. 95 van 7 Januari '09.
Geschiedenis der cholera in Oost-Indië voor 1817, door J. Semmelinck.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 11 Dec. 1908. No. 98.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de commies te Banjoemas F. A. H. van der Waag; de control. B.B., A. L. van Waardenburg; de opzichter S.S. op Java H. J. L. van der Pol; de opzichter-machinist S.S. op Java O. Huffenreuter; de opzichter B. O. W., H. G. A. Hennevelt.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Madioen en Ponorogo Jhr. Mr. A. J. v/d Bergh'; tot leeraar bij de H. B. S. te Soerabaja Dr. J.W. van Bart; tot voorzitter van de landraden te Madioen c.a. Mr. J. P. G. Westhoff; tot commies te Banjoemas H. C. Knaud; tot raadsheer bij het Hooggerechtshof Mr. J. H. Meiss; tot ass.-resident van Midden-Celebes (Menado) H. de Vogel M.Hzn.; tot ingenieur 1e kl. bij het kadaster G. F. Wiemans; tot lid bij den gemeenteraad van Semarang J. Blackstone.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin, Jhr. Mr. C. Laman Trip.

Ontslagen: de ass.-wedono van Djanbon (Soerabaja) Mas Kertowisastro.

Benoemd: tot lid bij den priesterraad te Buitenzorg Mas Hadji Moehamad Idris en Mas Moehamad; tot inlandsch officier van justitie in het regentschap Soerabaja Mas Reksodiprodjo; bij den landraad te Modjokerto Raden Pandji Tjondrodiningrat.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de officier van gezondheid 1e kl. B. C. M. Mantz; de kapitein der infanterie F. P. M. P. Berkeljon en de luitenant-kolonel der infanterie J. L. C. Anten.

Voorts bevat dit Nr. de voorwaarden tot deelneming aan het examen tot toelating van Inlandsche (Amboineesche en Menadoneesche) jongelieden tot den cursus tot opleiding van inlandsche officieren, gevestigd te Meester-Cornelis, welk examen in de maand Mei a.s. op verschillende plaatsen in N.-I zal worden gehouden.

Uit de Javaansche Courant van 15 Dec. 1908. No. 100.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den houtvester H. J. Kerbert.

Ontslagen: op verzoek eervol, de resident van Ternate en Onderh., K. H. F. Roos; de onderwijzer 3e kl. W. D. Koot; de klerken te Makassar, Mevr. C. M. Schenkhuizen geb. Koekerits en Mej. L. P. de Lafonteijne; de leeraar bij de H. B. S. te Semarang H. W. J. Veldhuis.

Benoemd: tot commies te Pamekasan G. A. Liddle; tot hulpprediker te Batoe Gantong (Amboina) J. Kelling en F. Quak; tot Secretaris van Banka de controleur G. F. E. Gonggrijp; tot lid van den gewestelijken raad van Pasoeroean Jhr. H. Th. v. Rheineck Leyssius; van Kediri L. D. C. Balkstra en Mr. W. Brouwer; tot notaris te Batavia E. H. Carpentier Alting, tot voorzitter van den landraad te Kraksaän Mr. J. W. G. Kruseman; te Sampang Mr. D. Rutgers; tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Brebes, Mr. O. van Boekel.

Geplaatst: aan de openbare Inl. school der 1e kl. te Bandjernegara C. J. Gijbels; te Poerwokerto H. J. Jongtien.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. C. F. W. Beckmann Stutz; C. Noordenbos; A. J. Lagendijk en H. N. van Ameron, en geplaatst resp. te Poerwokerto, Telkbetoeng, Djembang en Bangkalan, tot hulponderwijzeres mevr. C. O. Willach geb. v. d. Vrijhheff.

Benoemd: bij de S.S. op Java, als opzichter-machinist 1e kl. J. L. G. Brunet de Rochebrune; tot telegraafopzichter Ch. N. L. Baier; tot stationschef J. C. Bouman; tot commies F. J. Catenius; tot onderopzichter 1e kl. Th. A. Flohr; idem 2e kl. W. K. Hartwig; tot agent van de Wees- en Boedelkamer te Makassar J. J. Wittenberns.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondheid 2e kl. J. C. Wöller; de 1e commies F. C. Anheisser.

Overgegaan: bij den mil. geneesk. dienst in het vaste korps de off. van gezondheid 2e kl. A. S. B. U. Gundesen.

Geplaatst: bij het 10e bat. de kapt. R. Heijtman; bij het 3e depôt-bat. de 2e luit. J. J. van Delden; bij het 7e bat. de 2e luit. J. van Halmael; te Willem I de 2e luit. G. H. Claassen; bij het 9e bat. de 2e luit. G. D. E. J. Hotz; bij het 18e bat. de 2e luit. L. J. M. Koremans.

Overgeplaatst: naar Tapanoeli de 2e luit. G. C. Vis; bij het 3e bat. de 1e luit. W. Wessel; bij het 3e depôt-bat. de 1e luit. A. G. L. F. v. Krieken; naar Tjimahi de kapt. der genie L. Swaab; naar Mr. Cornelis de luit. der genie E. Hogewind; naar Semarang de kapt. der genie H. W. Kramers.

Als Extra-Bijvoegsel bevat bovengenoemd No. der Javasche Courant o. a. Regenwaarnemingen in N.-Indië, op Java en Madoera over Sept. en op de Buitenbezittingen over Augustus 1908. Voorts het Verslag van het Mijnwezen in N.-Indië over het 2e kwartaal 1908.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem IV"; Gezagvoerder P. Koningstein. Van West-Indië naar Amsterdam.

A. Bueno Bibas met echtg. en 4 k.; M. A. de la Parra met echtg. en 1 k.; 2 jonge dames Van Genderen; E. M. Rombouts; Dr. A. Salomons; Mej. Ji del Castilho; Mej. L. Groenlo; M. J. L. Soerel; Th. Fischer.

Passagierslijst van het s.s. „Vondel"; Gezagvoerder G. Visser. Van Amsterdam naar Batavia 9 Januari 1909.

J. W. Kleijn met echtg. en k.; J. H. Bosch; J. R. Jochem; Mej. L. T. Thiange; Mevr. C. A. Paijne Stricker—Dudok de Wit; S. A. Gonsalves, met echtg. en 3 k.; H. Adelink met echtg. en k.; C. A. A. Dudok de Wit; R. J. E. Muring; A. B. C. Koorevaar en echtg.; W. Cornelius; Mej. A. E. C. Jungius; S. Bokma de Boer, echtg. en 3 k; C. Völckers; J. J. Felix; R. H. Bloemendal; Mr. C. Ch. van Helsdingen en echtg; J. H. G. W. Gans en echtg; J. A. Sluiter; mevr. J. Kaas—Sdnders; D. Pos; J. H. Schröder; J. Stroomberg; N. J. van Laer, echtg. en k; mevr. M. v. d.Valk en k; mej. L. v. d. Valk; Z. B. Hoekzema; B. L. J. Maal; J. H. Anschütz; P. A. v. d. Broek d' Obrenan en echtg; A. Kalff Jz. en echtg; D. T. Volker; H. J. v. d. Jagt, echtg. en k; A. Heijbroek en echtg; J. L. Neuteboom en echtg; J. H. C. Sluiter; J. J. Sluiter en echtg; A. F. Schoorel, echtg. en k; Mr. J. H. Lichtenbelt; F. C. Misset; H. J. R. W. Sikman; A. E. Greve; P. J. W. Rijnenberg; J. Grooten; J. S. de Hondt, echtg. en k; H. E. C. van Amstel; A. A. Resner en echtg; A. van Son; J. B. Waleson; S. Moormann; G. W. F. Hoogeveen; E. Rossberg; L. Oesterman; mevr. A. C. Jongkamp—Schoo; mej. I. Völckers; H. Broekens; S. Meijer; H. Ester; Th. C. Rieken; W. T. Smalle; J. C. v. d. Hoek; benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst dan het S.S. „Koningin Wilhelmi-Praayen, schepelingen van het S.S. „Rumphius", na", vertrokken van Batavia 17 December 1908 en aangekomen te Genua 10 Januari 1809.

K. E. Wilkens en echtgenoote; A. J. Teljer; E. W. Beumer; J. H. van Blommesteyn; O. L. Helfrich en echtgenoote; C. Groenenberg; J. P. Nikkels; J. A. Frencken; G. J. van der Straaten; C. ten Boekel; B. F. C. Niemöller; D. Passenier; E. Spalke; L. M. Burgdoffer; P. J. Bruin; C. Schilder, echtgenoote en 2 kinderen; J. Leeuwens; G. J. B. Ferbeest; W. Ros; D. Watts; W. P. van benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

No 3. Donderdag 21 Januari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

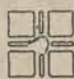
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Rotterdam.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN door den heer *B. IMMINK op Zaterdag 23 Januari 1909*, in het gebouw *„Caledonia"*, Haringvliet no. 41 te Rotterdam.

ONDERWERP:

Causerie naar aanleiding eener reis naar Suriname, Curaçao en Venezuela.

In eene OPENBARE VERGADERING op *10 Februari 1909* van de *Nederlandsche Afdeeling der Nederlandsch-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw*, zal de heer *M. C. T. H. HIERNEISS* eene VOORDRACHT houden over het onderwerp:

De Indische Inkomsten-Belasting.

Vrije toegang ook voor niet-leden.

O, die Bestuursambtenaren!

In het verslag over de rede, door den hoogleeraar *Mr. J. H. Carpentier Alting* voor het „Indisch Genootschap" gehouden in den avond van den 12den Januari jl. betreffende den Rechter en den Zaakwaarnemer bij de rechtspraak over Inlanders in N.-I. leest men o.m.: „Spreker erkent ten volle de toewijding en de ernstige plichtsbetrachting der bestuursambtenaren, maar vroeg toch of wellicht zij thans ook niet te veel zich opsluiten in hun kantoren, de toegang waartoe dan nog wordt afgesloten door een „geuniformeerden oppasser."

Dankbaar aanvaardende de erkenning hunner toewijding en ernstige plichtsbetrachting (ook wat dat betreft zijn de Indische civiele bestuursambtenaren in de laatste jaren niet verwend), kunnen die ambtenaren uit den mond van een welwillend en onpartijdig man, als hoe de heer Carpentier Alting bekend staat, niet anders dan met leedwezen de aldus geformuleerde vraag, waarin groote twijfel besloten ligt, vernemen. De heer C. A. heeft misschien minder bedoeld een aanklacht tegen de ambtenaren zelven, dan tegen de administratieve regeling waardoor de ambtenaren te veel aan hunne kantoren gebonden zijn; — maar waartoe dienen dan in zijne beschouwing die woorden: „opsluiten" en „geuniformeerde oppasser"? De vraag, zooals zij gesteld is, heeft bijzondere beteekenis, waar zij geuit is door iemand met het gezag van een hoogleeraar in het Indische recht.

Die oppasser, die gouden pajoeng, die mooie gouvernementswoning met ruim, eertijds met behulp van gestraften onderhouden erf, al dat eerbetoon voor de residenten, wien heeft het al niet in de oogen gestoken? De heer Van Heutsz heeft de benijders gewroken. Maar den geuniformeerden oppasser heeft — tot hoe lang nog? — de resident o.a. behouden. Bij al hetgeen de civiele bestuursambtenaren in Indië in de laatste jaren hebben moeten verduren, geeft nu onverwacht de heer C. A. in het wijdlustig Indisch Genootschap hun nog een kleinen kneep. Om den resident op zijn kantoor te bereiken (een minder welwillende persoonlijkheid dan de heer C. A. zou allicht gezegd hebben: uit den dommel op te wekken, — dat past zoo in het tegenwoordige systeem!) moet men over een geuniformeerden oppasser heen! Als Resident had ik wel eens een bezoek te brengen aan het dep. van justitie, en zoo heb ik ook de eer gehad Mr. J. H. Carpentier Alting, toenmaals secretaris van dat departement, op zijn kantoor te spreken; — maar om daartoe te geraken, liep ik eerst tegen een paar oppassers aan, waarvan een in de teekenen zijner waardigheid — een gebloemde samaar en een bandelier over den schouder voorzien van een zilveren plaat met het Nederlandsche wapen — de speciale bewaker was van de kamer van den secretaris. Van de welwillendheid van dien oppasser hing het af, of ik korter of langer wachten moest om aangediend of toegelaten te worden. Zoo dan geen geuniformeerde oppasser als bij den resident, het was toch werkelijk een indrukwekkende verschijning. Ik heb er echter nooit om gelachen.

Ik spreek niet gaarne over mij zelven of over mijn arbeid, maar vind er aanleiding toe, nu men den indruk geven wil, alsof die „geuniformeerde oppasser" den Inlander den weg tot het bestuurshoofd afsnijdt. Toen ik de eer had, het residentsambt te bekleeden, heb ik van alle waardigheidsteekenen en bijzondere voorrechten, welke aan dat ambt verbonden waren, gebruik gemaakt. Ook bij mij bewaakte de schildwacht mijn huis en erf, wapperde de vlag, stond de „geuniformeerde oppasser" voor mijn kantoor, prijkte hij op den bok van mijn rijtuig, gewapend, — totdat de heer Van Heutsz dat teeken van waardigheid afschafte, — met den gouden pajoeng, dien ik sedert onder de relieken van het Museum van het Bataviaasch Gen. voor Kunsten en Wetenschappen heb doen opbewaren. Of ik het dragen dier insignes aardig vind? Misschien wel, maar ik achtte het tevens plichtmatig, daarvan gebruik te maken, omdat zij immers niet waren toegekend om den persoon des residents, maar tot huldiging, vooral in het oog van den Inlander, van het in den resident vertegenwoordigd gezag? En ik heb niet de ondervinding gehad, dat door dat alles de Inlander voor den resident minder toegankelijk was dan voor een ander, meer ontzag of vrees — wat wil men? — koesterde dan voor iemand, die bijv. roem draagt om zijn eenvoud, maar van een heftig temperament zijnde, meermalen de vormen schendt. Ik heb de voldoening mogen smaken, dat iedereen de overtuiging had, bij mij een goedgunstig oor te vinden voor zijn klachten of grieven, nooit ruw of ongeduldig te worden ontvangen. Uit de afdeelingen kwam de eenvoudige inlandsche landman mij zijne klachten brengen over het onrecht, dat hij meende, dat hem door zijn landheer of door zijn hoofden was aangedaan, — het verlies van zijn sawah tengevolge van een op een ondoordacht geteekend of slecht begrepen stuk verleend voorschot, of een verbod om zijn rijp te veld staanden oogst te snijden, omdat hij of zijn nabestaanden nog schuld hadden aan den landheer, enz. Door de wetenschap, dat ik klachten aanhoorde, en ook onderzocht, en terecht trachtte te brengen, viel mij het voorrecht ten deel, het distrikt Bekasi te bevrijden van het schrikbewind van den demang, die daar al jaren lang had huis gehouden op een wijze, die een middeneeuwsch roofridder hem niet zou hebben kunnen verbeteren. Op het terrein der rede van den heer C. A. moge ik het volgende aanhalen uit hetgeen ik schreef in het Koloniaal Weekblad van 17 October 1907 no. 42 ter gelegenheid van de intrede van den heer Mr. J. H. Carpentier Alting in het hoogleeraarsambt te Leiden: „Geen plichtgetrouw bestuursambtenaar, die bij de strenge toepassing onzer wetgeving niet meermalen pijnlijk werd getroffen door de gedachte, dat het beschreven recht het onrecht steunde. Men denke bijv. aan de lichtzinnige wijze, waarop de eenvoudige, ongeschoolde inlander verbintenissen aangaat, wanneer slechts in zijne oogenblikkelijke behoefte aan geld wordt voorzien. Van dat mooie stuk, hem — in bijzijn van hoofden vaak — voorgelegd, opgemaakt door den notaris, begrijpt hij de strekking niet, en voor het tegenwoordige gelukkig van uit zijne geldelijke verlegenheid gered te zijn, onderteekent hij alles, stelt zijn kruisje in het goed vertrouwen op den persoon, dien hij op dat oogenblik als zijn weldoener beschouwt. Later, lang nadat hij zijne schuld zal hebben afgelost in hetzelfde kinderlijke vertrouwen zonder bewijsstuk te hebben geëischt, vallen hem de schellen van de oogen, wanneer het vroeger door hem geteekend stuk dienst moet doen om hem zijne destijds voor de schuld verbonden sawah's of vee afhandig te maken. Ondanks protest van den gedaagde moet de rechter, rechtsprekende op de stukken, terwijl gedaagde niet in het bezit is van een bewijs, dat hij zijne schuld heeft afgelost, hem in het ongelijk stellen. Vergeefsch nu zijn jammeren, vergeefsch zijn bede om hulp aan den bestuursambtenaar. Al voelt deze, dat er onrecht is gepleegd, dat de onnoozele dupe is geworden van zijn kinderlijk vertrouwen, — hij staat machteloos. Het

vonnis is volgens de wet wel en terecht geweest. Deurg jaren lang, totdat de wettelijke verjaring is ingevallen, staan de schuldenaar en zijne erfgenamen bloot aan de kans, dat van zulk een papier misbruik wordt gemaakt door een gewetenlooze, die het stuk in handen heeft of verkrijgt. En het zijn geen chineezen slechts, europeanen kennen wij, die, bekleed met een ambt van vertrouwen, ja met een ridderorde op de borst, zich wel zoo verlagen om hun voordeel te zoeken met dergelijke praktijken, onder den mom van als raadsman op te treden voor een anderen inlander, die zijn recht zoekt. Een hoofd van gewestelijk bestuur trof bij een chineeschen landheer een stapel aan van notarieele contracten van koop met recht van wederinkoop, door inlanders aangegaan om tijdelijk aan geld te worden geholpen. Er waren akten tot van 20 jaren oud. De chineesche landheer had ze bij de overname van het beheer in het archief der onderneming gevonden, volgens zijne overtuiging waren de leeningen reeds lang afgelost, maar de stukken waren door de oorspronkelijke schuldenaars niet teruggevraagd, die ook overigens geen bewijzen tadden noodig geacht. De landheer zou daar geen misbruik van maken, en was op het verzoek van den resident onmiddellijk bereid, al die stukken te vernietigen, opdat niet een enkele te eeniger tijd in handen zou vallen van iemand, die daarvan een verkeerd gebruik zou maken, zooals de landheer met tal van voorbeelden kon aantoonen. De resident deed van deze ontmoeting mededeeling aan de regeering en aan den procureur-generaal, en stelde een voorziening voor, opdat de inlander niet aldus op wettelijke wijze onrechtmatig van zijne bezittingen kon worden beroofd. Daar, waar omstandigheden en individuen hebben samengewerkt om een hongerlijdenden notaris vele dergelijke akten te doen verlijden, naast de transacties, die met behulp van andere tusschenpersonen of ook zonder dezulken, zijn gesloten, behoeft men zich niet te verwonderen, dat ontevredenheid en ellende de bevolking tot wantrouwen en miskenning van recht voeren."

Ziehier enkele voorbeelden, die met andere zijn aan te vullen uit mijne persoonlijke ervaring, ten bewijze, dat „de aanraking tusschen de hooge bestuursambtenaren en den kleinen man" niet ontbreekt, en de resident het vertrouwen der bevolking kan genieten, al heeft hij een „geuniformeerden" oppasser aan de deur van zijn kantoor, en een gouden pajoeng op den bok van zijn rijtuig. Spionnen heb ik nooit gehad.

Zooals ik uit mijne ervaring een en ander heb medegedeeld, zullen de meeste residenten ook uit hunnen diensttijd het noodige kunnen aanvoeren, om de verdenking weg te nemen, als zou de geuniformeerde oppasser voor de deur van hun kantoor den klagenden inlander afweren of afschrikken. Met den heer Carpentier Alting zou ik het eens kunnen zijn, wanneer hij op de mogelijkheid heeft willen wijzen, dat een Algemeene secretarie, negen departementen, een paar regeeringscommissarissen en nog wat voorzitters van van regeeringswege ingestelde commissies samen kunnen werken om de residenten naar hunne kantoren te jagen, en dat er dan oogenblikken zijn, dat een oppasser op last de deur gesloten houdt, omdat de resident met s p o e d, v e e l s p o e d, o n v e r w ij l d eene reorganisatie moet ontwerpen of rapport uitbrengen over een of ander gewichtig onderwerp, waarvan het heil van land en volk afhankelijk is. Ondanks de lucht bezwangerd is van decentralisatieplannen, bestaat de indruk, dat in werkelijkheid nooit meer gecentraliseerd is dan tegenwoordig. „De departementen te Batavia, de secretarie te Buitenzorg besturen uitsluitend", zoo herhaalde ik laatstelijk in de beschouwingen over het hoofdstuk: Financiën der Indische begrooting van 1909 voor de „Vereeniging: Moederland en Koloniën", blz. 48, „Het gewestelijk of plaatselijk b e s t u u r wordt een ijdele klank, op den duur een bespotting. Het bestaat uit gegalonneerde commiezen, die de oogen gericht houden op Batavia en Buitenzorg, bewust bovendien, dat hunne stem die is van een roepende in de woestijn, wanneer zij niet past aan het metaal, dat te Buitenzorg bewerkt wordt, daar dus geen weerklank vindt." Vooral is die toestand te vreezen, wanneer een stelsel van bevordering bij keuze wordt toegepast, waardoor het besef van zelfstandigheid bij den ambtenaar wordt onderdrukt, omdat het lot van hemzelven en van zijn gezin afhankelijk wordt van den graad van welwillendheid, die hij verwacht van de aan het roer zijnde personen.

Nu ik eenmaal aan het woord ben, moet mij nog een opmerking van het hart. Na het uitspreken van zijne rede door den heer Carpentier Alting, volgde eenig debat, waaraan o.m. werd deelgenomen door den heer Mr. A. van Gennep, oud-advokaat van Soerabaja. Van hetgeen door dien heer werd te berde gebracht, is in het bovenbedoelde verslag o.m. het volgende weergegeven: „Sommige „zaakwaarnemers zijn inderdaad hoogst onschuldig, „hoffelijk en tactvol. Zij zijn ook niet gevaarlijk, „daar zij het tegenover juristen gewoonlijk oamiddellijk afleggen en evenzeens schijnt dit het geval „te zijn tegenover Landraadpresidenten. Het is mo„gelijk, dat de inlander nu en dan door hen wordt „afgezet. Maar door wie wordt de inlander niet afgezet?" (Gelach.) Ik zou den heer Van Gennep niet kunnen benijden, indien hij werkelijk daarmede een aardigheid heeft bedoeld. Maar de Nederlander, van vroeger bekend als stug van aard en niet gemakkelijk uit den plooi te brengen, schijnt veranderd. Als men tenminste geregeld onze Kamerverslagen volgt, treft het dat niet in onze officieele bijeenkomsten dikwijls vrooiijk kan toe gaan. Men is er goedlachs. Die gewijzigde, thans meer tot het blijmoedige overhellende karaktertrek heeft bl kbaar gemaakt, dat men ook in het Indisch Genootschap op de vraag: „Maar door wie wordt de inlander niet afgezet?" de lachspieren niet heeft kunnen bedwingen. Pijnlijk doet het aan, achter die woorden te lezen: G e l a c h. Den weemoedige had eerder een traan in het oog, den warmbloedige een vloek uit de borst behooren op te wellen. Hoe waagt men het, er om te lachen, dat de inlander er aan bloot staat, door een ieder te worden afgezet? Laat ons er voor waken, dat wij niet eenmaal beschaamd komen te staan tegenover den inlander, als hij ons met recht kan toevoegen: wie het laatst lacht, lacht het best! De Nederlandsche politicus is er schuld aan, dat men zoo vaak de opmerking hoort, dat men in Holland onverschillig is voor het waarachtig heil van Indië, men gaat er op in partijbelangen en verkiezings-manoeuvres, het belang van Indië komt daarbij achteraan. Wanneer zal, al moet het aanvankelijk zijn een flauw, klein, maar dan toch een begin worden gemaakt met het verleenen van eenige zelfstandigheid aan Indië, waardoor het geleidelijk geraken zal uit het gewoel der politieke partijen in Nederland, en den druk der kleine belangen aldaar?

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,

OUD-RESIDENT.

Voorzitter der Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenl. Bestuur in N.-I.

Uit de O.-I. Mail.

Met leedwezen lezen wij uit de jongste mail omtrent de **Pokken te Padang**:

Nog steeds ziet men op verscheidene plaatsen bordjes, aanduidende, dat in het daarachter staande huis een of meer pokkenlijders aanwezig zijn, zoo schrijft de S u m a t r a - b o d e. Het „terlarang masoek" schijnt weinig indruk te maken, ten minste op verscheidene van de aldus gemerkte erven zag men lieden in- en uitloopen.

Kan het ook wel anders? Er moet toch gegeten worden, en het daartoe noodige moet ingekocht worden.

Een goed ingericht algemeen ziekenhuis, waar pokkenlijders gratis verpleegd worden op niet al te primitieve wijze, zou zeker niet overbodig zijn.

Voor den gemeenteraad aldaar een dankbaar onderwerp, ook in verband met andere ziekten", meent het blad terecht.

De Gouverneur van Atjeh in het Tamiangsche.

In hetzelfde blad lezen wij:

„In Tamiang werd bekend, dat de Gouverneur van Atjeh, terugkeerend van zijn tocht door de Alaslanden, te Kwala Simpang zou komen.

Eenige planters verzochten bij die gelegenheid een onderhoud door tusschenkomst van den civielen gezaghebber kapitein Scheij; dit werd toegestaan en den planters een zeer gemoedelijke, on-officiëele ontvangst bereid, welke hen terstond op hun gemak zette.

Een der planters, die den Gouverneur een schrijven had gezonden met verzoek om in het belang der cultuur eenige verordeningen te maken, zooals ze ook in het Delische gelden, kreeg gelegenheid, dit nader toe te lichten. Gouverneur Swart verklaarde daarop geheel doordrongen te zijn van de moeilijkheden, waarmede de planters te kampen hadden en zeide toe het zijne te zullen doen, om verbetering te brengen.

Tamiang's toekomst werd natuurlijk ter sprake gebracht en tegelijk allerlei onderwerpen, welke daarmee verband houden.

Zoo vestigden de planters er de aandacht op dat, waar Tamiang thans volkomen veilig is te achten, het zeer noodig wordt goede verkeerswegen aan te leggen. Met groote voldoening werd daarbij uit den mond van den Gouverneur vernomen, dat, welke ook de oplossing zal zijn van het vraagstuk der verbindingswegen in die streken, Kwala Simpang in elk geval een hoofdstation zal worden, zoodat in de naaste toekomst een snelle verbinding tusschen Kwala Simpang en Atjeh en anderzijds met Deli, hetzij rechtstreeks of via Aroebaai, tot stand zal komen. Aan Tamiang kan zulk een verkeer natuurlijk slechts ten goede komen.

Ten slotte is de aandacht van den gouverneur gevestigd op de bruikbaarheid van Atjehers als arbeidskrachten. Op het oogenblik zijn dezen als vrije koelies in het Tamiangsche bij honderden werkzaam. Zoo heeft het Tamiang-Syndicaat pl.m. 200 Atjehers in dienst, Soengei-Lipoet circa 100.

De willigheid der Atjehers om te werken moge misschien toe te schrijven zijn aan tijdelijke rijstschaarschte, hun bruikbaarheid als landbouw arbeiders is een wel bewezen feit geworden. In elk geval zijn ze verre te verkiezen boven de Maleiers, van wie flinke grondbewerking met den tjankol h. i. niet te verkrijgen is.

De Gouverneur toonde een juist inzicht te hebben in het belang van den Atjehers-arbeid voor de bevolking zoowel als voor de ondernemingen, in het algemeen dus voor den vooruitgang van het gewest.

Belanghebbenden mochten dan ook den indruk krijgen, dat de Gouverneur veel heil ziet in het openen van ondernemingen in het Tamiangsche, welke zullen bijdragen tot de welvaart en de rust."

De Afdeeling Soerabaja van „Boedi Oetomo."

„Deze hield" zoo lezen wij in het B a t. N i e u w s - b l a d, „22 Dec. j.l. in het logegebouw haar eerste vergadering, gepresideerd door R a d e n O e m a r S a i d, leerling van de burgeravondschool, die met eenige anderen het voorloopig bestuur uitmaakte. Opvallend was het, dat enkele leerlingen der B.A.S., die anders zich aan de europeesche kleederdracht hielden, thans als hun landgenooten gekleed waren. De opkomst was, zooals bij een eerste vergadering verwacht kon worden, bijzonder groot; meer dan 200 leden en belangstellenden, onder wie de resident, de controleur Jasper, de regent, de majoor der Chineezen en eenige handelslieden, waren deze vergadering komen bijwonen.

Raden Oemar hield zijn openingsrede in het maleisch, in welke taal ook de overige sprekers hun meening bloot legden. De jonge man was berekend voor zijn niet gemakkelijke taak. Door alles breedvoerig uiteen te zetten, de verschillende artikelen, die misschien nog voor velen eenige toelichting vroegen, verklaard en de verschillende gestelde vragen zoo duidelijk mogelijk beantwoord te hebben, hield hij het debat in enge grenzen en voorkwam dat door bijzaken het hoofddoel uit het oog verloren werd. Na herinnerd te hebben aan de bijeenkomst te Djokja, wees hij nog eens op het doel der vereeniging, dat in dagbladen ruim en breed besproken was, maar voor enkelen toch nog eenige toelichting behoefde. Hij wijst er op, dat tot nog toe bij een groote ramp, zooals b.v. de zeeramp bij Priok, steeds Europeanen gelden inzamelen om de nabestaanden het geleden verlies eenigszins te vergoeden. Dat moet anders worden, de inlander moet ook het zijne doen om zijn landgenoot bij te springen en niet alleen bij een ramp, maar overal, waar hulp noodig is, moet getracht worden die te verleenen. Verder legt inleider den nadruk op het hoofddoel: de ontwikkeling van den desa-man, daarbij als voorbeeld aanhalend de chineesche vereeniging Tiong Hwa Hwe Kwan, welker resultaten duidelijk illustreeren wat door samenwerking verkregen kan worden.

Overgaande tot het verkiezen van een bestuur, merkt hij op, dat te Soerabaja eigenlijk twee afdeelingen bestaan, onder één president, nl. van leden, die leerlingen zijn van de burgeravondschool en van hen, die deze onderwijsinrichting niet bezoeken.

Daarom heeft het voorloopig bestuur gedacht 2 secretarissen en 2 thesauriers te benoemen, van wie resp. een op de B.A.S. is. De uitslag van de stemming was als volgt:

President R. P. Tjokro Adiprodjo.

Vice-president R. Oemar Said (B.A.S.)

2 Secretarissen M. Prowirodinoto, R. Oerip, (B.A.S.)

2 Thesauriers M. Ng. Soerowidjojo, R. M. Mariono (B.A.S.)

4 Commissarissen 1 R. P. Protomengkoesomo, 2 R. Sadarsa. 3. R. Roesland. 4. R. Wachjo (B.A.S.)

Onder de nieuwe bestuursleden is geen ambtenaar van hoogen rang, daar allen op het verzoek om zich candidaat te stellen voorgaven, door hun ambtsbezigheden niet in staat te zijn, de plichten van bestuurslid na te kunnen komen, zooals geëischt mag worden."

Later volgde een debat over het kiezen van een adviseur. Mag het ook een niet-lid zijn of is men bij de keuze alleen beperkt tot leden? De leider

der bijeenkomst is van oordeel, dat men ook naar buiten zijn keuze kon doen, aangezien de meest ontwikkelde mannen toch nog altijd onder de Europeanen te vinden waren; andere leden zijn hier echter tegen, bevreesd door een Europeaan op den achtergrond gedrongen te worden.

De heer Jasper vraagt of het hem vergund is, even zich in het debat te mengen. Hij tracht de leden op te helderen, dat bij de keuze van een adviseur niet gelet moest worden op het ras, hij geeft grif toe, dat onder de inlanders zeer ontwikkelde personen zijn, die meer dan eenig ander het streven van de vereeniging zullen behartigen, maar dit sluit niet in, dat men altijd de goede vraagbaak in zijn midden heeft, in dat geval is men op anderen aangewezen en wat kan het scheien of de gezochte persoon een Europeaan, een Maleier, een Chinees, ja misschien een Batakker is. Verder wijst hij op het ongerijmde dat alleen inlanders lid van het bestuur mogen zijn, zelfs de beschermheer kan het niet worden. Het hoofdbestuur te Djokja heeft deze bepaling gemaakt, maar voor de afdeeling Soerabaja mag wel een uitzondering gemaakt worden, waar het betreft den beschermheer, want hier ter plaatse zijn geen zeer invloedrijke inlanders, noch adellijke personen. Het ligt voor de hand, dat de resident daarvoor alleen in aanmerking komt.

Met luid applaus wordt de raad van den heer Jasper begroet, en met algemeene stemmen wordt het voorstel aangenomen. Verder worden nog tot adviseurs gekozen de regent en de heer Jasper, die beiden het mandaat aannemen; laatstgenoemde zegt, nadat de regent gesproken heeft, dat hij des te eerder de benoeming zich laat welgevallen, nu hij samen kan werken met den hoogsten inlandschen ambtenaar, dien hij kent als een vooruitstrevend staatsdienaar, die het belang van zijn landgenooten steeds behartigd heeft.

De Gouvernements Copra fabriek.

Aan hetzelfde blad wordt geschreven:

Te Karanganjar zal eerstdaags de gouvernementsfabriek voor copra beginnen te werken. Het personeel zal geheel uit Inlanders bestaan, ook de administrateur is een Javaan. De begrooting der tractementen van het personeel rekent op een maandelijksche uitgave van slechts *f* 140. De administrateur krijgt maandelijks *f* 30. Er zal verder 's nachts en overdag gewerkt worden, doch zonder dubbel personeel. Het gebouw der fabriek is reeds gereed, heeft pl.m. *f* 4000 gekost. Dagelijks zullen minstens 6000 klappers verwerkt worden.

Het doel van 't gouvernement met deze fabriek is naar men weet, om de inlanders er toe te brengen betere copra te leveren, en geen onrijpe klappers af te plukken, waardoor de klapperboomen in waarde en in kwaliteit achteruitgaan. Een zeer goed beginsel, maar het is de vraag of de regeering, op deze wijze handeldrijvende, kan opwerken tegen de chineesche concurrentie. Ik betwijfel dit wel. En dan: mag men met zoo armoedige bezoldiging den administrateur verantwoordelijk stellen voor 't geldelijk beheer? 6000 klappers per dag, dat kost niet weinig.

De Afd. N.-I. van de Nat. Ver. voor Vrouwenkiesrecht.

Op 18 Dec. j.l. is te Batavia een bijeenkomst gehouden, tot dusver eenig voor Indië: een openbare vergadering tot bespreking van het vrouwenkiesrecht.

Nadat verschillende ijveraarsters voor dit recht de overtuiging hadden bekomen, dat er belangstelling genoeg voor deze zaak te vinden is, was er een Afdeeling Ned.-Indië opgericht van de Nationale Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht en een voorloopig bestuur gekozen, met mej. Charlotte Jacobs als presidente.

Deze was het, die tegenover een zeer goed gevulde zaal — voor zoo'n aangelegenheid een rariteit — het eerst het woord nam. Zij heette de aanwezigen hartelijk welkom; hun groot getal was voor haar een bewijs van sympathie voor de vereeniging, en zij hoopte, dat deze zich straks zou uiten door een algemeen toetreden. De Afdeeling Ned.-Indië was nog in haar prilste jeugd en had dus veel steun noodig om zich te kunnen ontwikkelen. Maar daar het doel was: een einde te maken aan het onrecht, de vrouw aangedaan, zoo hoopte zij, dat de vereeniging maar een kort leven zou hebben.

Nu trad als spreekster op Mevrouw M. C. Kooij—van Zeggelen*). Zij begon met er op te wijzen, hoeveel onverschilligheid en onwetendheid er nog bestaat ten opzichte van dit onderwerp, in het bijzonder bij de vrouwen zelf.

Na alles duidelijk uitgelegd te hebben, eindigde de spreekster haar betoog met de woorden:

*) In het tijdschrift Jong Indië wordt deze rede in haar geheel opgenomen.

Er is dan ook eigenlijk maar één vijand: het conservatisme. Zijn wapens zijn: traditie, vooringenomenheid en vrees. Ons wapen is echter: het beroep op den rechtvaardigheidszin van den man.

Ten slotte herinnerde spreekster aan de woorden van Aletta Jacobs: „Vrouwen van alle landen, vereenigt u!"

Daverend applaus beloonde de spreekster; voor haar interessante rede werd haar door Mej. Charlotte Jacobs warme dank en hulde gebracht; zij hoopte, dat deze het gevolg zou hebben, dat alle aanwezigen tot de vereeniging toetraden; dat zou zeker de schoonste voldoening voor haar zijn.

Aan dezen wensch werd door velen gehoor gegeven; verscheidene personen lieten zich onmiddellijk na afloop inschrijven.

Olympische spelen in Indië.

In de Ind. Sport deed onlangs controleur Westenenk een oproep tot het houden van Olympische spelen in Indië.

In een volgend nummer van hetzelfde blad juicht de heer D. A. Hooyer dit plan toe en spreekt de hoop uit, dat er spoedig uitvoering aan zal worden gegeven.

De schrijver zou bij gelegenheid der Landbouw- en Veetentoonstelling in Augustus 1909 te Bandoeng te houden, een reusachtig sportfeest willen geven, welk denkbeeld, naar hij meent, ongetwijfeld voor uitvoering vatbaar is, indien men eenige flinke mannen kan vinden, die zich onder een degelijken voorzitter vereenigen tot een „Comité voor de Groote Sportfeesten te Bandoeng."

Als dat comité, dat te Bandoeng gevestigd zou moeten zijn, vlijtig, verstandig en met takt optreedt, dan is z.i. het welslagen van deze onderneming gewaarborgd, de medewerking der spoor- en stoomvaartbestuurders zoomede van de Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer verzekerd en zullen stellig sportbroeders uit de Straits wellicht ook uit Australië en de Philippijnen herwaarts komen om aan de feesten deel te nemen en luister bij te zetten.

WEST-INDIË.

De bacoven-questie.

In eene den 21en December l.l. gehouden vergadering van belanghebbenden in de bacovencultuur werd mededeeling gedaan van een uitvoerig schrijven van den gouverneur ontvangen in antwoord op het schrijven van de commissie van advies, waarin o.m. het van bestuurswege ingenomen standpunt in zake beheerovername werd toegelicht.

Dit schrijven gaf aanleiding tot omstandige bespreking in de vergadering, zoowel over de kwestie van de algemeene toepassing van art. 4 van het bacoven-contract, als de wijze waarop dit artikel is toegepast op de pls. Killenstein en la Ressource. Door den beheerder van la Ressource werden ter vergadering mededeelingen gedaan. Het einde was, dat de vergadering besloot, om de commissie van advies op te dragen alsnog eenige inlichtingen te vragen aan het bestuur.

In vorenbedoeld schrijven van den gouverneur, door *Onze West* gepubliceerd werd niet meer in bijzonderheden getreden over plantage Killenstein, daar de beheerder dier plantage de gegrondheid van de toepassing van art. 4 van het contract geen oogenblik heeft betwist.

Wat la Ressource aangaat stelde de gouverneur in het licht dat herhaalde klachten, aanmaningen en waarschuwingen van den inspecteur van den landbouw geen einde maakten aan de achteloosheid en onverschilligheid in de wijze van werken op de onderneming, waar o.a. ook de boekhouding op zeer slordige wijze werd gevoerd.

Intusschen moet nu ook het beheer van la Ressource weder aan den oorspronkelijken beheerder zijn overgegeven.

Naar *Onze West* toch vernam had de inspecteur van den landbouw zijne goedkeuring gehecht aan de benoeming van den heer J. A. Polak tot directeur van plantage la Ressource. Het beheer der plantage zou over enkele dagen weder in handen gesteld worden van den heer F. Smith.

Hetzelfde blad meldt, dat bij bacovenplanters in overweging is om iemand aan te stellen als hun vertegenwoordiger bij de verschepingen van bacoven. Voor wederzijdsche partijen is het aangenamer als in gevallen van kwestie of andere onvoorziene gevallen een vertegenwoordiger van beide partijen aanwezig is.

Gele koorts.

Omtrent het optreden der gele koorts in Suriname schreef *Onze West* het volgende:

Na het geval van gele koorts met doodelijken afloop van Aart van der Sluis, deed zich in den nacht van 21/22 December in het militair hospitaal te Paramaribo een tweede geval met doodelijken afloop voor. Slachtoffer was een hoofdagent van politie, Loe Sack Sioe, een creool van Chineesche origine.

Van de beide zieken pl. Jagtlust was de Britsch-Indiër Kodu overleden, de andere patiënt herstellende.

Den 20en Dec. werd gele koorts te Paramaribo geconstateerd bij luitenant E.

Dienzelfden dag werd op straat opgenomen een creoolsche vrouw die eveneens lijdende bleek aan gele koorts, en overgebracht werd naar de barakken op Poelepantje.

Den 21en December zijn vier patiënten naar Poelepantje overgebracht, n.l. een Britsch-Indisch arbeider van pl. Leliëndaal, verder een Britsch-Indiër uit het depôt op Combé afkomstig van het jongste transport, en ten slotte twee matrozen van het Noorsche zeilschip „Kasma" in de haven.

Verder hadden zich tot op den 22en Dec. drie lichte gevallen voorgedaan, bij een Syrische rondvenster, een creoolsch ziekenoppasser van Jagtlust en een 14jarig meisje aan de Maagdenstraat. Deze patiënten waren reeds aan de betere hand.

Men zal opmerken, dat onder de gevallen ook creolen voorkomen, die vroeger immuun werden geacht.

Naar *Onze West* werd medegedeeld, wordt dit verschijnsel verklaard door de meerdere kennis die men thans heeft van de ziekte. Vroeger stelde men de diagnose alleen in zeer ernstige gevallen, die dan meestal doodelijk verliepen. Nu men de ziekte beter kan onderkennen, blijkt het dat ook onder creolen gele koorts voorkomt, doch meestal in lichter graad dan bij ongeacclimatiseerde Europeanen.

Toen ook in de districten gevallen van gele koorts voorkwamen had men een aparte ontsmettingsbrigade daarvoor gevormd, bestaande uit tien gestraften van Nieuw-Amsterdam, onder leiding van den leerling Aletrino. De plantages Leliëndaal en Jagtlust zijn echter nog door de stadsbrigade ontsmet.

De opgaaf van 23 Dec. loopt over 23 gevallen, w. o. 3 met doodelijken afloop.

Sedert hadden zich 6 nieuwe gevallen voorgedaan en 1 sterfgeval.

Onder Hollandsche militairen zijn 3 gevallen geconstateerd, waarvan 2 van zeer lichten aard. De andere gevallen betreffen 2 Britsch-Indiërs op pl. Meerzork en 1 van mevrouw C. H. De laatste was inmiddels reeds hersteld.

Nieuwe gevallen op Leliëndaal bleken geen gele koorts te zijn.

Overal zijn ontsmettings-maatregelen getroffen. De ontsmettingsbrigade is versterkt met 10 inlandsche militairen.

Op Poelepantje is een der Noorsche matrozen overleden.

In het geheel waren 8 patiënten hersteld, en nog 7 onder behandeling.

Door den gouverneur is een commissie benoemd, bestaande uit de heeren C. van Primmelen, tevens voorzitter, D. Coutinho, J. A. Dragten en dr. H. J. v. d. Schroeff, om in overleg met den geneeskundig-inspecteur te onderzoeken en te adviseeren, wat in het belang van de volksgezondheid kan worden verricht door maatregelen van ontsmetting, reiniging van openbare wegen en grachten, loozingen enz.

Goud-industrie.

In Marowijne zijn zeer rijke goudprospecties gedaan, op een terrein in concessie afgestaan aan de heeren Da Costa en Witlage, schreef *Onze West*.

In een kreek, Djoeka genaamd, die in het Lelygebergte ontspringt, zijn battees gewasschen, die tot een gram goud aantoonden. De goudhoudende grondslag is ettelijke meters diep. Hier is dus ongetwijfeld een rijke ontdekking gedaan. Over enkele dagen wordt een expeditie van 75 man opgezonden tot bewerking van het terrein.

Door de concessie loopen tracees, gekapt door personeel van de Gouvern. Mijnexploitatie, die na onderzoek ook deze streek waardeloos verklaarde.

Werving van het Ind. Leger.

Naar *Onze West* verneemt, zal de proef met de uitzending van Surinamers, bestemd voor militairen dienst in de Oost, in den loop van dit jaar op grooter schaal hervat worden. Men weet, dat dit jaar 9 personen bij wijze van proef gezonden zijn, van wie tot dusverre 7 naar de Oost zijn vertrokken. De twee anderen bevinden zich nog in Nederland.

Personalia.

Onze West verneemt, dat mr. A. R. Bueno, tijdelijk werkzaam gesteld ter gouvernements-secretarie, in verband hiermede ontslag zal nemen als lid der Koloniale Staten.

Gouvernementsbesluiten.

Aan *Dr. C. J. J. van Hall*, inspecteur van den Landbouw in West-Indië, is op zijn verzoek eervol ontslag verleend als lid en voorzitter van de commissie, om na te gaan, welke kleine industrieën in deze kolonie met voordeel zouden kunnen worden uitgeoefend, ter verwerking van locale producten, ook voor export, en, in aansluiting daaraan, wat te dien opzichte van Gouvernementswege zou kunnen worden gedaan, om de tot-stand-koming der industrieën te bevorderen en zijn als leden benoemd de heeren:

F. C. Curiel, lid der Kol. Staten, *J. Boonacker*,

landbouwleeraar, *D. Fernandus jr.*, industriëel, *T. Nawijn*, leeraar aan de Hendrikschool, *K. H. F. C. Oudschans Dentz*, tijdelijk ambtenaar ter Adm. van Fin. en *J. A. Polak*, intendant der Kol. Spoorwegen.

De Commissie zal nu samengesteld zijn uit de heeren:

F. C. Curiel, als Voorz., Dr. J. Sack, als onder-Voorz., J. Boonacker, als Secretaris, D. Fernandes Jr., A. M. W. ter Laag, W. L. Loth, T. Nawijn, K. H. F. C. Oudschans Dentz en J. A. Polak, als leden.

Aan de Commissie is als adjunct-Secretaris toegevoegd de heer *R. Bilgen*, ambtenaar aan het landbouw Proefstation.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In een hoofdartikel, getiteld: **Peladjaran anak gogol** (het onderwijs aan de kinderen van den kleinen man) beschrijft de **Bintang Soerabaja** den toestand in de desa's. Daar de kinderen niet leeren lezen en schrijven, blijven zij dom, laten zij zich hun leven lang geduwee leiden als de buffels, die zij weiden of voor den ploeg spannen en die niet weerspannig worden, als men hun niet al te erg plaagt.

De desahoofden beschouwen den kleinen man dan ook in menig opzicht als het individu, ten wiens koste zij leven kunnen, terwijl de inlandsche ambtenaren, die den onontwikkelden gogol beschermen en leiden moeten, veelal hem gelijkstellen met het vee, dat in de desa leeft. Deze toestand is nu al honderden jaren onveranderd zoo gebleven. Doch thans hebben zich nieuwe leiders opgeworpen in den vorm van zoogenaamde p r o c u r e u r s b a m b o e (procureurs van kwade zaken.) Deze leeren den kleinen man — natuurlijk tegen een flinke betaling — om zijne horens naar zijne meesters te keeren. Maar, eenmaal in handen van deze procureurs bamboe geraakt, is hij er zeker nog slechter aan toe dan in die van zijn meesters. Hoe hij zich ook wendt of keert, de onontwikkelde kleine man is en blijft het kind van de rekening. Het gouvernement wil nu aan allen onderwijs geven. Boedi Oetomo roept luide, dat zij den kleinen man uit zijne onkunde wil helpen opheffen. Maar daartegenover verheffen zich ook stemmen van de k a o e m k o l o t (de conservatieve, oud-javaansche partij), die beweert, dat, wanneer de landman lezen en schrijven zal hebben geleerd, hij zich wellicht zal gaan schamen om den p a t j o e l (schop) ter hand te nemen en den grond te bewerken en liever een schrijversbetrekking vervullen of mandoer spelen zal, niet zoozeer uit luiheid, dan wel uit domheid, niet begrijpende, dat de landbouw te vergelijken is bij een boom, die rijkelijk vruchten afwerpt, terwijl de door hem begeerde beroepen niet dan parasieten zijn, welke hun voedsel aan andere planten ontleenen; dat de landbouw de welvaart der menschheid in het algemeen verhoogt, terwijl de parasitische beroepen, hoe nuttig zij ook mogen zijn, geen halven cent in 's Rijks schatkist gebracht hebben.

De schrijver stelt voor, om in de desa een soort van Toynbee-stelsel toe te passen, om én ouders én kinderen tegelijkertijd te ontwikkelen, door hen op bepaalde tijden op een ruime, voor het doel geschikte plaats bijeen te roepen en door aanschouwelijke met voorbeelden toegelichte besprekingen te onderrichten in alles, wat gun denkvermogen versterken en e in de goede richting ontwikkelen kan, opdat zij aan de desa en aan hun nuttig landbouwbedrijf gehecht blijven en niet naar andere beroepen om gaan zien. Ook de godsdienst kan hierbij ter sprake gebracht worden.

De schrijver acht het vooral noodig, dat ook de vrouwen bij die samenkomsten tegenwoordig zijn, omdat deze bij de opvoeding van het kind een groote rol spelen. Van het onderwijs op de desascholen verwacht hij weinig succes, omdat de onderwijzers niet voldoende ontwikkeld zijn, om de verstandelijke vermogens hunner leerlingen te leiden.

„Regent", zegt L e g a l i t e i t in hetzelfde blad, beteekent bestuurder; „regen" is het water, dat uit de lucht valt. Door het wegvallen van die eene eindletter ondergaat de beteekenis van het woord een algeheele verandering. Een „regent" is een mensch, die hersens, verstand, denkvermogen en bovendien een hooge positie heeft, terwijl „regen" niets anders is dan water, dat wegvloeit, zoodra het op een hellend vlak komt. Op Java zijn (de residentiën Soerakarta en Djokjakarta niet meegerekend) 69 regenten. Van deze zijn er hoogstens vier die den naam met een t geschreven waardig zijn. De beteekenis der overige 65 gelijkt min of meer op die van hetzelfde woord zonder t.

Velen hunner zijn zich volstrekt niet bewust van hunne plichten als bestuurder. Zij gelijken op een pop, die slechts als speeltuig dient, en waarvoor het gouvernement noodeloos maandelijks *f* 1000 of *f* 1200 uitgeeft. Zij denken alléén aan zichzelve en in het geheel niet aan het vooruitbrengen van den kleinen man. Dit is, volgens schrijver, de reden, waarom de javaan bij andere rassen ten achter is gebleven.

Hoe nuttig een tijdschrift als de **Poetri Hindia** werken kan, blijkt o.a. uit een artikel van R a d e n A j o e T i r t o A d i S e w o j o, in het nummer dat de jongste mail ons bracht.

Zij deelt daarin mede, hoe zij met de maandelijksche bezoldiging van haren echtgenoot ad *f* 40 rond kan komen. Vele vrouwen, zegt zij, doen zich na ontvangst van het traktement van haar heer en meester te goed aan lekkere spijzen; al naarmate het geld vermindert, wordt het maal eenvoudiger. Tegen het midden der maand is het geld op en dan gaan zij leenen of hare kostbaarheden verpanden.

Ziehier echter hare eigene maandelijksche begrooting. Van de veertig gulden gaat dadelijk een bedrag van *f* 5 in den spaarpot. Voor huishuur betaalt ze *f* 3, voor een bediende *f* 2, voor rijst, olie, koffie, thee geeft ze *f* 11 uit. Voor iemand, die een salaris van *f* 40 's maands geniet, is een uitgaaf van 40 cent hoogstens aan zoogenaamde b e l a n d j a p a s s a r (dagelijksche marktuitgaven), voldoende; dat maakt per maand *f* 12. Dit geld moet men goed bewaren en daarvan mag men per dag niet méér dan 40 cent afnemen, anders gaat men achteruit. Voor brandhout heeft men *f* 1 noodig. Het resteerend bedrag ad *f* 5 is bestemd voor onvoorziene uitgaven, als men bijv. eens gasten krijgt. Wil men een enkelen keer zichzelve een feestmaaltijd bereiden, dan handele men als volgt: Van de belandja passar houde men dagelijks 5 à 10 cent in. Na tien dagen houdt men dan 50 cent of een gulden over. Dit geld voegt men bij de belandja passar van den traktatie-dag en men heeft dan extra lekkere schotels, zonder aan de som, voor onvoorziene uitgaven uitgetrokken, te komen.

Raden Ajoe Tirto Adi Sewojo hoopt, dat men meer algemeen op deze wijze de tering naar den nering zal gaan zetten. Dat hare bijdrage door de **Poetri Hindia** op hoogen prijs wordt gesteld, blijkt uit een noot van de redactie, waarin deze haar verzoekt om, zoo mogelijk, wekelijks zulk een practisch artikel te leveren.

Zooals den lezers van dit weekblad bekend zal zijn, wijdt de Indische Regeering tegenwoordig meer hare aandacht aan de verderfelijke gewoonte van schuldenmaken der inlandsche ambtenaren. Aan de europeesche bestuursambtenaren is de taak opgedragen er op te letten, dat de schuldenaren geregeld een deel van hunne inkomsten afzonderen ter afbetaling hunner schulden en dat zij geene nieuwe schulden maken; hen behulpzaam te zijn in het treffen van schikkingen bij algeheele afbetaling in eens. De ondervinding heeft geleerd, dat deze maatregel goede resultaten geeft. Nu de inlandsche ambtenaren weten, dat het maken van schulden (dikwijls een gevolg van hunne dobbelzucht) op hunne loopbaan van invloed kan zijn, gaan zij er niet zoo licht toe over.

Ook het artikel van R a d e n A j o e T i r t o A d i S e w o j o kan hun daarbij van véél nut zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In een artikel, getiteld: „A n t i - t a u w t j a n g" (tegen de haarvlecht) bespreekt R e s e d a in de **Tjahaja Su a** de beweging onder de jong-chineezen, om zich van de t a u w t j a n g (haarvlecht) te ontdoen. Waar men ook komt, — in de kampongs, in de waroengs (winkels) — allerwege wordt er over gesproken. De een wil van den ander weten, of hij zich met dit voornemen kan vereenigen. Een drietal chineezen hebben zelfs in een rondschrijven hunne rasgenooten uitgenoodigd daartoe over te gaan, zeggende, dat de haarvlecht slechts tot bergplaats van allerlei vuil dient, en dat ze onaangename geuren verspreidt.

Op Java, vervolgt schrijver, loopen reeds een groot aantal chineezen met kort haar, en volgens den Inspecteur van het chineesch onderwijs, O n g H o n g T j i a n g (in het mandarijn-chinees W a n g F o e n g S j a n g *)) zijn van alle leerlingen der T i o n g H o a H w e K w a n-scholen de t a u w t j a n g afgesneden.

*) Deze persoon, die nog dikwijls in deze rubriek zal worden genoemd, is door den Tiong Tok (= onderkoning) der beide Kwangprovinciën — K w a n g s i en K w a n g t o e n g — naar Java gezonden als Inspecteur van het modern chineesch onderwijs. Hij wordt gesalarieerd door het hoofdbestuur der vereeniging T i o n g H o a H w e K w a n en bezoekt geregeld de h a k t o n g's (scholen) door de verschillende h o e n k i o k s, (afdeelingen) dier vereeniging opgericht. Het feit, dat hij het praedicaat „T a i d j i n" (ongeveer gelijk aan ons hoogedelgestreng) voert, is een bewijs van zijne in het oog der Indo-chineesche gemeente hooge positie.

FEUILLETON.

AFSCHEID.

Brieven van een Zwervelinge. *)

Drukke dagen komen er nu. Er is weinig tijd om toe te geven aan het gevoelsleven. Wat moet in dien koffer? wat in dien? Zou Amsin de ragout wel goed klaar maken? De pièce de résistance voor mijn tafel vanavond? Zou ik die oude japon maar hier laten? Of meenemen voor aan boord? Wacht, servetten kan ik nog niet inpakken, die moeten nog gebruikt worden, ook niet het zilver — alles maar op het laatste oogenblik...—

Vanmorgen zal de samenkomst plaats hebben in de raadszaal en de heeren willen graag, dat ik er ook bij ben. Nu, ik zelf wil die ook wel bijwonen, hoewel er toch iets weemoedigs in zal zijn. Ik zorg op tijd klaar te zijn en om 2 uur gaan wij allen het huis uit. Eerst de assistent-resident met de twee civiel-gezaghebbers, dan de twee andere gasten, den luitenant uit het Satans huis en ik.

Beneden, even buiten het prikkeldraad, ligt de raadszaal, een groot open gebouw, waar mijn man twee keer in de maand zitting heeft gehouden en het volk zijn belangen voordroeg. Het is er vol als wij komen. Van alle kanten zijn ze toegestroomd, om den ouden toewan Petro vaarwel te zeggen, om den nieuwen te ontvangen. Ik zie heel wat bekende gezichten, die mij toeknikken. Niet alleen die der vorsten en vorstinnetjes, maar ook die der altijd aanwezige zoogmoeders en hofdames en volgelingen — en als ik daar binnen kom en plaats neem naast den nieuwen „Toewan Petro" op de kleine houten verhevenheid, waar alle rechtszaken worden behandeld, en ik over de vele donkere hoofden zie, komt er een vreemd gevoel over me.

Had ik ooit gedacht, dat die bruine, half naakte, soms havelooze menschenmassa iets voor me zou zijn? Nu, na dit eene jaar is ze iets voor me geworden? Het zijn niet alleen de voornàmen, die in zijden sarongs en patola's gehulden, die ik ken, neen, het zijn ook de eenvoudige neergehurkte mannetjes, met naakte bovenlijven, het zijn ook de jonge vrouwen uit het volk met de kleine kinderen op den arm, die achter al de voornamen neerzitten en tusschen de anderen door ons aanzien. In de oogen van sommige glinstert mij iets trouwhartigs tegen, wat ik er vroeger niet in opmerkte, ik zou haast zeggen iets dankbaars — en toch, hoe weinig, hoe heel weinig, heb ik voor die menschen gedaan. Integendeel, ik voel mij dankbaar tegenover hen, want er is iets nieuws geboren in mijn hart. Dat wat vroeger een woord was, is iets werkelijks geworden die donkere oogen, die dikwijls vuile lompen, die den „Verbroedering", dat is het woord. Achter magere lichamen, leven zielen en die zielen en de mijne begrijpen elkaar nu, o! het is misschien maar één oogenblik, het is misschien belachelijk te denken, dat die menschen ons nu genegen zijn, maar ik weet dat er op dit oogenblik iets moois is tusschen hen en mij, dat ik iets geleerd heb van hen...

Op de houten verhooging vlak bij mijn man zit, in haar zijden sarong en zijden baadje, de vorstin van Soppeng. Ze is als een stijve pop; de bruine, smalle, aritocraten-handen liggen gelijkelijk en op de armleuningen van den stoel. Over haar, dicht bij mij, zit de prinsgemaal, nerveus trekkende met zijn fijnen mond. Een gedempt licht valt door het atap-dak en door de openingen tusschen de ranke steilen, waarmede het gebouw is opgetrokken — er is een volkomen stilte als de assistent-resident, die in ons midden zit, begint te spreken. Hij zegt in het maleisch, hoe de Toewan Petro, die van den beginne af hier is geweest, ziek is geworden en rust noodig heeft; hoe hij nu naar Java terug moet om zijn gezondheid te herwinnen — hoe het dezen spijt weg te moeten gaan, nu hij hen heeft leeren kennen en zij hem hebben leeren kennen en hoe het een moeilijke taak voor den vervanger is het vertrouwen te winnen, dat deze toewan Petro had. Dezen vervanger beveelt hij, de assistent, aan in de hulpvaardigheid van de hoofden, die zijn taak kunnen verlichten.

De tolk, niet de onze, maar die van den ass.-resident, vertaald deze rede in het boegineesch. Het volk luisterde aandachtig.

Dan neemt mijn man het woord en ik zie over de gezichten iets van blijde herkenning trekken als ze uit zijn mond hun eigen zacht klinkende taal hooren. Ik versta nog niet alles, maar ik zie aan het buigen der hoofden van sommigen, dat ze ontroerd zijn en ik hoor in de stem van den spreker ook ontroering... er is een stemming, die één is met het zachte zonlicht dat binnendringt en over al die donkere hoofden goudwevend heenzweeft en als mijn man zwijgt, is het even doodstil......

(*Wordt vervolgd*).

*) Uit *De Vrouw*.

Dit rondschrijven had op de **kaoem kolot**, (conservatieve partij) de uitwerking van een doornsteek in het lichaam. De behoudenden voeren voor het behoud van de haarvlecht aan, dat die van groot nut is, als onderscheidingsteeken, dat duidelijk aantoont, wie tot het chineesche volk behoort. Deze redeneering wekt ten zeerste de ergernis van den schrijver op. Kwaadaardig roept hij uit: zelfs wanneer de ziel van zulk een conservatief man door den engel des doods naar het geopend graf wordt gesleept, zal hij zich nog aan dien ezelstaart (**ekor kaldai**) vasthechten!

Gelukkig denkt de **Kek beng teng** (jongchineesche partij) er anders over, verzekert hij. Te Padang is men met elkander overeengekomen, om op den 27sten December zich allen van de haarvlecht te ontdoen, na vooraf in de Loeboek (diepte in eene rivier) Begaloeng een bad te hebben genomen.

De schrijver eindigt zijn opstel met den wensch uit te spreken, dat men alles, wat niet meer in den tegenwoordigen tijd past, overboord gooie. Zoo kunnen de gebruiken en ceremoniën bij begrafenissen en huwelijken zeer vereenvoudigd worden, waardoor de kosten aanzienlijk zullen verminderen.

In het voor vrouwen bestemd gedeelte van **Tiong Hoa Wi Sien Po** deelt „Carmen Sylva" uit Batavia mede, dat de door meisjes uit de deftige chineesche kringen te Soerabaja in den schouwburg gegeven Soirée variée, (foto's hiervan stonden onlangs in het Weekblad voor Indië) waarvan de zuivere opbrengst heeft gestrekt tot versterking der geldmiddelen van de daar bestaande afdeeling der vereeniging **Tiong Hoa Hwe Kwan**, onder anderen werd bijgewoond door den bekenden Semarangschen Majoor-titulair **Oeij Tiong Ham** en twee zijner dochters. Na terugkeer in hare woonplaats hebben deze meisjes verscheidene harer rasgenooten, zoowel van het mannelijke als van het vrouwelijk geslacht, uitgenoodigd haar bij te staan iets dergelijks te ondernemen. Dit viel in goede aarde, terstond ging men aan het instudeeren van de voor te dragen stukken en reeds voor het chineesch nieuwjaar (dus in den loop van Januari), hoopte men de uitvoering te doen plaats hebben.

Zou Batavia het door Soerabaja en Semarang gegeven voorbeeld niet kunnen navolgen? vraagt zij. Heel Nederlandsch-Indië weet immers, dat de chineezen in die stad tot de meest vooruitstreventen behooren. Een dergelijke soirée variée zou best in den schouwburg of in den dierentuin gegeven kunnen worden.

De **Pantjoran Warta** heeft een door **Samatengah** gemaakte vertaling opgenomen van het in het **Weekblad van Indië** door H. geschreven artikel: „**Chineezen in Ned.-Indië**", onlangs genoemd in onze rubriek „Oost en West-Indisch litteratuur-overzicht."

De schrijver verheugt er zich over, dat thans niet alléén de inlandsche pers zich met de grieven der chineezen bezighoudt, maar ook een in het nederlandsch geschreven tijdschrift daarop de aandacht vestigt.

Van Vreemde Koloniën.

Hervormingen in Engelsch-Indië.

Lord Morley heeft zijne belofte gestand gedaan om in Indië hervormingen op bestuursgebied tot stand te brengen.

Het piece-de-milieu van het hervormingsplan is de reorganisatie van de provinciale wetgevende raden. Het belangrijkste in de reorganisatie van die raden is, dat het beginsel van een vaste officieele meerderheid is opgegeven, hoofdzakelijk op aandringen van het bestuur der provincie Bombay. Zoolang dat beginsel vaststond, kon het aantal niet-ambtelijke leden hoogstens 19 leden bedragen, daar in geen enkele provincie over heel veel meer dan 20 ambtenaren kan worden beschikt, die tijd en gelegenheid hebben om in die raden zitting te nemen. Nu het beginsel is losgelaten kan het aantal niet-ambtelijke leden naar de behoefte om de verschillende belangen in de provinciën naar behooren te vertegenwoordigen worden uitgebreid.

Wat den wetgevenden raad van den onderkoning betreft, blijft het beginsel eener belangrijke ambtelijke meerderheid gehandhaafd, zoodat het aantal niet-ambtelijke leden van den raad wordt bepaald door het aantal der beschikbare ambtenaren, die daarin zitting kunnen nemen.

Aan de wetgevende raden wordt een stem gegeven in de vaststelling der budgetten, hetgeen tot nu toe niet het geval was. Het karakter der raden is dientengevolge geheel gewijzigd, daar zij nu deel uitmaken van de bestuursmachine.

Intusschen blijft aan het bestuur het recht voorbehouden om zijn veto te stellen tegenover eenige besluit of voorstel.

De verkiezingen voor die raden zouden plaats hebben volgens het getrapte stelsel.

In elke provincie zou volgens het voorstel van lord Morley een kiescollege worden gekozen, waarin de verschillende lokale belangen zouden zijn vertegenwoordigd. Het aantal leden door een bepaalde streek te kiezen zal door het bestuur worden vastgesteld, evenals de verhouding voor het aantal mohamedaansche leden. Elk lid van het kiescollege heeft slechts één stem, hoe groot ook het aantal raadsleden moge wezen, die moeten worden gekozen. Op die manier zullen minderheden worden behoed voor de mogelijkheid, dat zij door meerderheden zouden worden uitgesloten, en alle groote en belangrijke elementen der bevolking zouden in de gelegenheid zijn gesteld, om in evenredigheid met hun aantal leden naar den raad te zenden. Voor het geval het bepaalde aantal mohamedaansche leden niet op de gewone wijze naar de kiescolleges zijn weg vindt, zal het ontbrekende aantal worden aangevuld door benoemingen in dat college van bestuurswege, maar rechtstreeksche benoeming van een lid van den wetgevenden raad door het bestuur heeft niet plaats.

Een andere zaak van groot belang is dat nu ook Indiërs zullen worden aangewezen om deel uit te maken van den uitvoerenden raad van den onderkoning en van de uitvoerende raden in de provinciën Bombay en Madras. Uit een Indisch oogpunt is deze hervorming van het hoogste belang, wijl daardoor het onderscheid tusschen de beide rassen in den openbaren dienst wordt losgelaten. De onderkoning, lord Minto, heeft ten zeerste op deze hervorming aangedrongen, waartegen het voor de uitvoerende raden van Bombay en Madras een punt van overweging kan hebben uitgemaakt, dat in die beide provinciën het oudste lid van den uitvoerenden raad bij afwezigheid van den gouverneur diens functiën tijdelijk waarneemt. De mogelijkheid, dat een Indiër het oudste lid van een dier raden zou zijn, werd als bezwaar aangevoerd tegen de aanwijzing van Indiërs in die beide raden. De bezwaren zijn blijkbaar van dien aard bevonden, dat zij de hervorming niet in den weg stonden.

Het bericht dier hervormingen heeft in geheel Indië een goeden indruk te weeg gebracht in de inlandsche maatschappij.

De bekende leider der zoogenaamde gematigden, de heer Gokhale, die anders het engelsch gouvernement niet spaart, liet zich tegenover een medewerker van de Times of India als volgt uit:

„Ik wensch nu niet in details te treden, maar ik wil in het algemeen wel zeggen, dat ik verheugd ben — zeer verheugd — over de aangekondigde hervormingen, zoowel als over lord Morley's speech. Ik meen, dat de hervormingen een werkelijk begin uitmaken van wat provinciaal zelfbestuur mag worden geheeten. Men moge wel in het oog houden, dat het schema voor uitbreiding vatbaar is en het is nu aan de vertegenwoordigers van het volk te toonen, hoe spoedig of hoe laat zulke uitbreiding zal moeten plaats hebben. Indien zij het volle besef hebben van de verantwoordelijkheid, die op hen rust, dan vertrouw ik dat wij een nieuw tijdperk zijn ingetreden van vreedzamen vooruitgang."

De heer Gokhale kon echter niet nalaten weer even zijn stokpaardje te berijden en te verklaren, dat voor alles in de verdeeling van Bengalen eenige wijziging behoorde te worden gebracht.

Hij vertrouwde overigens, dat op zijne landgenooten deze hervormingen zulk een indruk zouden te weeg brengen, dat het voor het bestuur gemakkelijker zou worden gemaakt om de repressieve maatregelen los te laten, waartoe het zijn toevlucht had genomen, en het werk der bevrediging te voltooien door aan allen de vrijheid te hergeven, die in de laatste maanden voor hunne meeningen waren gestraft.

Ook de bekende Surendra Nath Banerjee blijft nog over de verdeeling van Bengalen sputteren, maar de heer Chowdhury, de bekwaamste bengaleesche advocaat en het hoofd van een invloedrijke familie, liet zich openlijk uit, dat er te veel ophef van die verdeeling was gemaakt, die per slot van rekening slechts een deel van Indië aangaat.

De heer Chowdury voegde daaraan toe, dat het hervormingsontwerp zoo in alle opzichten bevredigend is, dat het tijd werd de oude politiek der oppositie vaarwel te zeggen.

Een zekere heer Palit een welvarende Bengalees, die met de extremisten sympathiseert, ging zelfs zoover om den stouten stap te wagen en aan de bladen te schrijven, dat nu alle gedelegeerden van Calcutta, waar het extremisme bloeit, het Indisch nationaal congres te Madras moesten gaan bijwonen.

Het Indisch Nationaal Congres.

Toen het 22e Indisch Nationaal Congres, ten vorigen jare te Suratte bijeengekomen, onverrichter zake uiteen moest gaan, tengevolge van het optreden der extremisten, waren er, die gedacht hebben, dat het laatste Indisch Nationaal Congres was gehouden, er bij zóóveel verdeeldheid onder de Indiërs zelven niet aan te denken viel, dat immer meer een Congres bijeen zou komen.

Die verwachtingen zijn nu door de feiten gelogenstraft.

Den 28en December ll. kwam te Madras het 23e Indisch Nationaal Congres bijeen, met uitsluiting echter van de onrustige elementen, die te Suratte zoo schandelijk hadden huis gehouden, dat ze niet anders hadden kunnen handelen, wanneer 't hun er om te doen geweest ware, het proefondervindelijk bewijs te leveren van de hopelooze ongeschiktheid der Indiërs om zich zelven te besturen.

Velen der onruststokers van het vorige jaar bevinden zich thans in hechtenis wegens opruiing of andere misdrijven, terwijl een poging om een extremisten-congres te Nagpoer bijeen te roepen door een veto van het bestuur werd verijdeld.

De verhandelingen van het Congres van Madras stonden in het teeken der aangekondigde bestuurshervormingen en in de reden van verschillende sprekers spiegelde zich de diepe, gunstige indruk af, door het feit dier hervormingen op de Indische maatschappij teweeg gebracht.

Het Congres werd voorgezeten door dr. Rash Bihari Ghose, aan wiens openingsrede wij het een en ander willen ontleenen.

„Wij staan aan den ingang eener nieuwe aecra, sprak de heer Ghose, daarmee doelende op de bestuurshervormingen, met het oog waarop hij de verwachting uitsprak, dat de band tusschen Engeland en Indië daardoor hechter zou worden. Hij herinnerde er aan, dat reeds eenmaal, nl. door lord Ripon, een stap werd gedaan in den geest der nu in te voeren hervormingen, maar dat door den tegenstand der Europeesche maatschappij in Indië niets van lord Ripon's plannen terecht kwam.

„Nu echter, sprak dr. Ghose, zullen we niet langer met illusiën worden gevoed. Voortaan zullen we daadwerkelijk stem hebben in het bestuur van het land. Voortaan zal het ons mogelijk zijn de discussie te openen betreffende alle quaesties van algemeen belang, en besluiten te nemen, ten opzichte waarvan, wanneer ze ook niet bindend mogen zijn voor het bestuur, we toch zeker zijn, dat het bestuur daaraan aandacht zal schenken. Inlandsche leden zullen ook worden toegelaten tot de uitvoerende raden. Het debat over de Indische begrooting zal wijders een werkelijk debat zijn, en geen zuivere academische bespreking, daar het recht van interpellatie aanmerkelijk zal zijn uitgebreid. Voortaan zal de uitvoerende macht niet in staat zijn zich te mengen in elken lokalen maatregel van wetgeving. Kortom, wij zullen nu iets hebben, dat op een constitutioneel bestuur gelijkt, in de plaats van een autocratisch, onveranderlijk bestuur.

Dr. Ghose wees er dan op, dat niemand kan weten, wat in de toekomst voor Indië zal zijn weggelegd, maar dat zeer zeker die toekomst in hooge mate afhankelijk zal zijn van de houding der Indiërs zelven.

„Wij zijn het aan ons zelven, wij zijn het aan de regeering verplicht, die op edelmoedige wijze de billijkheid van vele onzer wenschen heeft erkend, om te toonen, dat wij het vertrouwen onzer heerschers verdienen. En voor alles, zijn wij het aan onze landgenooten verplicht om aan 't bestuur den noodigen steun te verleenen, waardoor alleen wij hun geluk kunnen bevorderen, de weg naar verdere hervormingen kan worden gebaand. Nemen wij een apathische houding aan, of maken we geen verstandig gebruik van de ons geschonken voorrechten, dan zullen we aan de wereld hebben getoond dat we ongeschikt zijn voor de plichten en de verantwoordelijkheid van het burgerschap. Aan ons zal dan de fout liggen, aan ons dan de vernedering en de schande."

Een lesje werd dan toegediend aan de extremisten:

„Voor den ongeduldigen hervormer, die meent dat de voorgenomen maatregelen in sommige opzichten niet ver genoeg gaan, is mijn antwoord, dat iets af te wijzen, hetwelk vrijwel gelijk staat met een organieke verandering in onze bestaande instellingen, doet denken aan politieke krankzinnigheid. Roekelooze veranderingen zijn gevaarlijk, en de vurigste patriot moet inzien, dat het verstandig is om hervormingen aan te nemen, die, wanneer ze bevredigende uitkomsten opleveren, zeker tot uitgebreider hervormingen zullen leiden. Denkt er om, dat er in de politieke wereld geen einde is. Van eene zaak ben ik zeker, dit weet ik, dat de natie als een geheel deze hervormingen niet aanvaardt in een geest van bijtende critiek, maar met een gevoel van dankbaarheid."

Dr. Ghose had het ook over de onrust, welke in Indië werd waargenomen, en wierp de schuld hiervan grootendeels op den voorganger van lord Minto als onderkoning van Indië, lord Curzon; wiens onverstandige politiek aanleiding had gegeven tot al die troebelen.

Zich refereerende naar hetgeen de heer Gokhale bij zijne in Engeland gehouden redevoeringen had gesproken over dit onderwerp, voegde Dr. Ghose nog het volgende daaraan toe, aan het adres van de Europeesche maatschappij in Indië:

„Ik mag echter nog wel opmerken, dat vrijspraken of zeer lichte straffen in sommige crimineele zaken, waarin de beschuldigden behoorden tot het heerschende ras, niet weinig hebben bijgedragen tot de algemeene ontevredenheid. Een andere werkzame oorzaak, welke door menig bedachtzaam Engelschman met diep leedwezen werd waargenomen, is de houding van sommige leden van het heerschende ras. Natuurlijk kunnen we niet van iederen Engelschman verwachten, dat hij het type weergeeft van een Vere de Vere, maar ruwheid in taal en gedragingen waren toch gemakkelijk te vermijden.

Laten we nu ook eens vernemen, wat Dr. Ghose zeide over de anarchistische beweging in Indië:

„Door de ironie van het noodlot, in de politieke geschiedenis zoo dikwerf waar te nemen, was lord Minto geroepen om het hoofd te bieden aan de ongelukkige gevolgen van lord Curzon's politiek. Hij zag zich naar aanleiding van de toenemende ontevredenheid gedwongen repressieve wetten uit te vaardigen, om de vrijheid van spreken en van openbare vergaderingen te beperken, maar de ondervinding had ons reeds geleerd, dat dwang onvermijdelijk leidt tot de geheime misdaad. Wat overal elders geschiedde, zag men ook in Indië gebeuren, de ontevredenheid woekerde in het geheim voort. De gevolgen waren voor hen, die te jong zijn om verstandig te wezen, te impulsief om behoorlijk na te denken, gewoonweg rampzalig...... Maar het aantal van dezulken was zeer klein. De heer Tilak, gedurende vele jaren de hoofdpersoon in de nieuwe beweging, waarin hij zulk een voorname rol speelde, moge mijn getuige zijn. Hij zeide ronduit tegen een Engelschman die ten vorigen jare Indië bereisde: „Zeker, er is een kleine partij die het heeft over de onmiddellijke en volledige opheffing van het Britsch gezag, maar wij hebben niets daarmee te maken. Dat ligt voor ons in een verre toekomst. Ongeorganiseerd, ongewapend en nog niet vereend, zouden wij geen kans hebben om het Britsch gezag af te schudden."

Den zoogenaamden „moderates" (gematigden) is herhaaldelijk verweten, dat zij in de onrustige tijden, die Indië doormaakte, een onwaardig stilzwijgen bewaarden.

In de eerste plaats, zei dr. Ghose, hebben de gematigden zich niet stil gehouden, in de tweede plaats, zei hij, hebben ze zich onthouden van loyaliteits-gedoe.

„Wij zijn geen Phariseeërs. Wij dragen onze loyaliteit niet op de mouwen, want die moet boven elke verdenking staan. Wie aan onze loyaliteit twijfelt, twijfelt aan ons verstand."

Dr. Ghose sprak de verwachting uit, dat het anarchisme van zelf uit Indië zou verdwijnen, daar het in tegenstelling was met de beste traditiën van het Indische ras, met die voorschriften van medelijden en deelneming tot voor de laagste van Gods schepselen, welke den mensch van een redeloos dier hebben verheven tot een hoogte die hem de engelen nabij brengt.

Spreker achtte het oogenblik, nu algemeen vreugde heerscht over de voorgenomen hervormingen, niet het juiste tijdstip voor onvriendelijke critiek op het optreden van het bestuur, in zake de uitvaardiging van repressieve wetten. Hij hoopte en vertrouwde, dat de herinnering aan die strenge maatregelen aan de vergetelheid zou worden prijsgegeven, zoowel als die aan de misdaden van sommige op een dwaalspoor gebrachte politieke fanatici. Hij herinnerde er aan, dat het bestuur van de nieuwe wapens, die het zich had verschaft, slechts een spaarzaam gebruik had gemaakt, en hoezeer zelf een tegenstander van elken maatregel, die de vrijheid van de drukpers bedreigt, moest hij toch toegeven, dat in de gegeven omstandigheden een wet, als die ten aanzien van de drukpers in Indië was in het leven geroepen, wellicht noodig is geweest. Maar hij waarschuwt tegen de gevaren eener voortgezette onderdrukking.

„Een voortgezette campagne van onderdrukking moge noodig zijn, voor het geval de wet of de goede orde in ernstig gevaar verkeeren, maar men kan de verbreiding van meeningen, hoe verderfelijk ook, niet voorkomen door den spreker of den schrijver in de gevangenis te zetten. Misdaden en aanzetting tot misdrijf moeten, ik herhaal het, gestraft worden en wel zwaar gestraft. Maar argumenten kunnen slechts met argumenten worden bestreden. Dwang en zelfs de schijn van dwang zijn in staat om slechts wantrouwen te wekken. Men kent het verhaal van Jupiter en den landman, die aandachtig luisterde, zoolang de god hem door argumenten trachtte te overtuigen, maar toen Jupiter hem, naar aanleiding van een uitgesproken twijfel, met zijn donder dreigde zeide: „Nu weet ik, dat ge ongelijk hebt, Jupiter, want ge doet nooit een beroep op uw donder, wanneer ge gelijk hebt!"

Dr. Ghose kwam nu over de in Indië ingestelde vervolgingen te spreken en gaf te kennen die te betreuren, daar in tijden van opwinding een schrijver of spreker, die hoezeer terecht wegens opruiing wordt gestraft, er zeker van kan zijn door een deel van het volk als martelaar te worden beschouwd. En de lijst van Indische martelaars is al lang genoeg om het noodig te achten dat er niet nog meer aan worden toegevoegd. Spreker haalde hierbij Macaulay aan, die het ware geheim van de macht van agitatoren zag in de stijfhoofdigheid der heerschers.

„Een liberaal bestuur maakt altijd een gematigd volk, en dit geldt voor het Oosten, evenzeer als voor het Westen", sprak dr. Ghose, en het was zeker wel opmerkelijk, dat hij in dit gedeelte zijner redevoering de verdeeling van Bengalen op 't tapijt bracht, die hij met lord Mc Donell de grootste ooit in Indië gemaakte blunder noemde. De liberale concessiën, nu op politiek gebied gedaan, zouden veel van haar, geur verliezen, zoo die administratieve fout niet spoedig werd geredresseerd.

Dr. Ghose eindigde met nog eenige wenschen voor de toekomst uit te spreken, als: verlichting van de militaire lasten voor Indië, de voortschrijdende vervanging van Europeanen door Inlanders in de verschillende diensten, verdere uitbreiding van 't lager onderwijs, verbeteringen op het gebied der volkshygiëne, vermindering van de landrente, eindelijke opheffing van de zoutbelasting, die nog zwaar op de arme klassen drukt, en ten slotte een steeds grooter aandeel van het Indische volk in het financiëel en administratief beheer van het land.

Dat is alles toekomstmuziek, maar Dr. Ghose acht het toch noodig die toekomst in het oog te houden, omdat alleen daardoor de energie wordt gewekt, die niet wordt ingegeven door een rationeel, mogelijk einddoel.

Dat wil evenwel niet zeggen, dat hij zich onder de onpractische hervormers schaart, die illusiën nastreven:

„Wij weten, dat de weg lang is en moeilijk, wij kennen het gevaar van zelfs één enkelen onberaden stap, maar wij zijn vastbesloten om den weg te effenen voor hen, die ons in steeds aangroeiend aantal zullen volgen. De man gaat naar zijn werk en aan den arbeid tot den avond. Maar de avond komt, voordat hij met zijn werk of zijn taak gereed is, doch anderen zullen het werk voortzetten, dat onvoltooid bleef."

VRAGENBUS. *)

Door een oud-bestuurslid van Nijmegen werd ons de volgende vraag gesteld, met verzoek haar in ons Weekblad te beantwoorden, opdat ook anderen er dan nut van zouden kunnen hebben:

Bestaat er tegenwoordig gelegenheid voor jongelieden, die eind-examen H.B.S. 5-jarigen cursus en eind-examen Gymnasium hebben gedaan, om zonder verder examen aangesteld te worden als ambtenaar op de buitenbezittingen in N.-I.? Of om op een andere wijze bij het gouvernement geplaatst te worden?

Op onze informâties hieromtrent aan de beste bron ontvingen wij het volgende antwoord:

„Personen, die niets meer hebben dan een diploma voor afgelegd eind-examen van een H.B.S. met 5-jarigen cursus of van een gymnasium kunnen nimmer in aanmerking komen voor uitzending voor eene gouvernementsbetrekking in Ned.-Indië. Dit geldt ook voor de betrekking van tijdelijk gezaghebber in de buitenbezittingen, hoewel erkend moet worden, dat de daarop betrekking hebbende advertentie ruimte liet, om het tegenovergestelde te veronderstellen."

De vrager herinnert zich zeker de oproeping uit Indië van personen (gepensionneerden) die, bij gebrek aan ambtenaren voor het binnenlandsch bestuur, tijdelijk in de Buitenbezittingen als gezaghebber zouden wenschen op te treden. Maar het laat zich wèl begrijpen, dat ook hiervoor geen onvolleerde jongelieden genomen zouden worden.

Enkele vragen.

Ofschoon een „Oudgast" van Tempo doeloe, en misschien juist dáárom beken ik mij onwetend omtrent sommige zaken, die ik in het Koloniaal Weekblad zie vermeld.

1e. Baccoven? Ik dacht, dat die naam synoniem was met Bananen, maar nu zie ik die namen vermeld als twee afzonderlijke producten in West-Indië. Wat zijn nu Baccoven?

De reis van Suriname naar Nederland duurt toch niet lang. Waarom worden we hier niet geregeld van goede bananen uit West-Indië voorzien?

2e. Robusta. Is dat een betere koffiesoort dan de tot nu toe wereldberoewde Java-koffie?

Tenslotte nog iets over de heerlijke, gezonde arènsuiker. Niettegenstaande dit een ruw product is, eenvoudig uit het arèn-sap gekookt, moet daarvoor een gelijk recht, bij invoer uit Insulinde, betaald worden, als voor geraffineerde suiker. En het is nog wel een gezondheidsmiddel!

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Zutfen, 19/1.

In het volgende nummer hopen wij de antwoorden op deze vragen te geven. Red.-Com.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap. Jaargang 1909. Afl. I.

Blijkens den omslag van deze nieuwe afl., heeft de Redactie van het Tijdschr. A. G. belangrijke wijziging ondergaan. De heer G. P. Rouffaer is als Secretaris vervangen door den heer J. J. Staal, de heer Joh. F. Snelleman heeft zich uit de Redactie teruggetrokken. De nieuwe Secretaris schijnt het voetspoor van zijn voorgangers niet te zullen verlaten, door, evenals zij, aan de Indiën een ruime plaats in het Tijdschr. te geven. Deze eerste afl. legt daarvan het getuigenis af.

De heer H. Ph. Th. Witkamp schrijft het slot van zijn artikelenreeks, getiteld: De drie buiten-eilanden der Banda-groep: Roen, Ai, Rosengain; benevens Poeloe Pisang en Loutor's noordpunt; thans beschrijft hij de vrij onbelangrijke, in erfpacht uitgegeven eilandjes Rosengain, Pisang, benevens de noordpunt van Lontor (Groot-Banda.)

De heer G. P. Rouffaer geeft uitvoerige bijzonderheden over: De drie opvaarten der Mamberamo (een diep in het binnenland dringende, aan de kust van Noord Nieuw-Guinea uitmondende rivier), in Juli 1884 door het Gouv. S.S. Havik, in Jan. 1900 door het S.S. Camphuys der Kon. Paketvaart Mij., en in Juni 1906 door het Gouv. S.S. Brak. De resultaten der tocht van de Havik werden reeds vroeger gedeeltelijk gepubliceerd in de Bijdragen van het Kon. Instituut, doch van de uitkomsten der reis der andere schepen was tot heden niets bekend; door een gelukkig toeval kreeg de schr. ze in handen. Uit schrijvers mededeelingen blijkt o.a. ook, dat men sedert de tocht van de Havik in 1884 niets verder is gekomen, doch dat de Deensche noordpoolvaarder E. Mikkelsen, een volhardend man, nu zal trachten de Mamberamo hoogerop te verkennen. Met als einddoel het geheimzinnige Sneeuwgebergte, meenen wij.

Maar, besluit de heer R. „In elk geval, de Mambèramo moet verder ontdekt! Door ons; of, zoo niet, door anderen dan, die méér durven en driester doen.

In een volgend opstel is nogmaals de heer Rouffaer aan het woord. Onder het opschrift: Het plan tot samenstelling van een Batak-spiegel; iets nieuws op Indisch gebied, bespreekt hij het plan van het „Bataksch Instituut" om in geschriften vast te leggen datgene wat van de Bataklanden bekend is. Ten zeerste juicht schrijver dit voornemen toe, vooral ook ten gerieve der besturende ambtenaren in die streken, en wijst daarbij op het goede voorbeeld van Britsch-Indië, waar sedert jaren vanwege het Gouvernement samengestelde zoogen. Districts-gazetteers aan de ambtenaren uitstekende diensten bewijzen. „In de laatste veertig jaren kon het bij een nauwelijks meer voorkomen dat een bestuursambtenaar, geplaatst in een willekeurig deel van hun Indisch gebied, langer dan een paar weken er zich wildvreemd voelde, of enkel heul moest vinden in het plaatselijk...... archief. De Gazetteer van het District, waar hij geplaatst was, leidde hem dadelijk in en bleef zijn gids, totdat hij uit eigen oogen had leeren kijken."

„En nu zal dan — zegt de heer R. tenslotte — de eerste Handleiding, Gids of — met een goed ouder Hollandsch woord — spiegel voor een bepaald deel van ons Indisch gebied samengesteld worden door een particuliere Vereeniging. Het Bataksch Instituut zal met zijn (tegen het eind van 1909 wellicht reeds te verwachten Batakspiegel) een navolgenswaardig voorbeeld kunnen geven. Indien de stof goed wordt verdeeld, vlot behandeld, helder samengevat, voorts door één algemeene kaart en zoo mogelijk détail-kaarten begeleid, alsmede door een goed register volkomen toegankelijk gemaakt wordt, dan zal dáárdoor alleen reeds het nieuwe Bataksche Instituut zijn volle levenskracht hebben bewezen."

Met dit laatste zijn wij het volkomen eens — ook al zou de uitvoering van bedoeld plan minstens even goed op den weg liggen bijv. van het Kon. Inst. voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië — de naam echter, dien de heer Rouffaer ingang hoopt te doen vinden voor zoo'n samenvattende beschrijving, het ouderwetsche woord Spiegel lijkt ons minder gelukkig gekozen. Blijkbaar is het noch aan het Directorium van het Bataksch Instituut, dat het vreemdklinkende woord schetsbeschrijving gebruikte, noch aan den heer R. gelukt, in gewoon Nederl. de bedoeling weer te geven. Zou niet het woord „Overzicht" het Bataksche eitje van Colubus kunnen zijn? Voor generalen titel denken wij aldus aan: Algemeen overzicht der Bataklanden (of het gedeelte er van, hetwelk speciaal beschreven wordt) en daarna in details afdalende, aan: Litteratuur-overzicht, aardrijkskundig overzicht, geschiedkundig overzicht, enz.

Wij geven in alle bescheidenheid het denkbeeld naast dat van den heer R. in overweging.

De heer E. C. Abendanon, de bekende mijn-ingenieur, heeft een plan ontworpen voor een uitgebreid, stelselmatig, geographisch-geologisch onderzoek van Centraal-Celebes, waarvan — dank zij het

*) Reeds vroeger, jaren geleden, opende ons Weekblad deze rubriek, maar toen er geen vragen meer inkwamen, hield haar bestaan van zelf op. Gaarne hebben wij haar echter thans weer geopend, altijd bereid om naar ons vermogen, zoo goed mogelijk, van antwoord te dienen, waarbij wij de hulp en voorlichting van andere lezers zeer op prijs zullen stellen. Red Com

energiek optreden van het gouvernement in de laatste jaren — thans geen of weinig bezwaren in den weg staan. Het bestuur van het Aardr. Genootsch. stelde den heer A. nu in de gelegenheid, een deel van dit plan uit te voeren en vertrekt hij nog deze maand naar Indië. „Door bulletins zal hij geregeld mededeelingen doen over het verloop van den tocht, welke, naar wij mogen verwachten — zegt de Redactie — belangrijke wetenschappelijke gegevens zal opleveren omtrent dit nog onvoldoend bekende deel van Celebes. In dit tijdschrift zullen de ontvangen berichten — voor zooveel noodig — worden medegedeeld en zal later het verslag van den tocht worden opgenomen.

Ten slotte vindt men in deze aflevering nog belangrijke mededeelingen der Verrichtingen van het Militaire exploratie-detachement op Zuid Nieuw-Guinea gedurende het tijdvak Mei—September 1908, benevens: Laatste berichten over de Suriname-expeditie.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De December afl. bevat als belangrijkste inhoud allereerst een bijdrage van controleur W. L. Homans, getiteld: Een waarschuwing tegen het nemen van verlof buiten bezwaar van den lande, waarin de schrijver met tal van feiten aantoont, dat dergelijke verloven van grooten invloed kunnen zijn op de promotie der betrokken bestuursambtenaren. Schrijvers streven daarbij is, dat de thans geldende onbillijke bepalingen door billijkere zullen worden vervangen.

Naar aanleiding van het Jong-Javanen-congres te Djokdja schrijft controleur F. J. Couwenberg een artikel, waarin hij ten zeerste toejuicht de geboorte en de eerste levensuitingen van de vereeniging Boedi Oetomo. „Waardig in hare actie en toch klaren wijn schenkend, breed opgezet op gezonden basis, heeft de vereeniging Boedi Oetomo recht op sympathie en steun in wijden kring", meent de enthousiaste schrijver; hij wenscht de vereeniging een lang en krachtig leven toe.

De Heer A. M. Vermast geeft het vervolg zijner Hippologische verhandelingen, welke het onlangs verschenen werk van Pacor: Praktische wenken voor houders van paarden in Ned.-Indië belangrijk aanvullen, en eindelijk schrijft controleur J. J. Fraser een en ander over de Weefkunst in de afdeeling Boeleleng (eiland Bali), waar bijna uitsluitend zijde als grondstof wordt gebruikt.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

De heer Reitsma, adjunct-chef 4e afd. S.S. op Java, opent de Dec.-aflevering met eene uitvoerige verhandeling over het railtransport op Java's meest moderne suikeronderneming, te weten de door de „Handelsvereeniging Amsterdam" aangekochte erfpachtsperceelen Kali Dilem, Banjoepoetih en Wonokerto, door schrijver Djatiroto-West genoemd. Den lezer, die over deze grootsche onderneming meerdere bijzonderheden wil weten, naast hetgeen de heer Reitsma mededeelt, verwijzen wij naar het Soerabaiasch Handelsblad van 6, 8 en 11 Augustus 1908, „waarin de toenmalige hoofdredacteur van dat orgaan, de heer M. van Geuns, een duidelijk beeld gaf van het kolossale dier nieuwe suikerfabriek.

Een „Priokker" schrijft vervolgens: Nog eens over de Priokhaven, en bestrijdt daarbij de opstellen van „Zeemijl" en Abrahamson over dit onderwerp in de Sept.-Nov.-afl. Hij maakt beide schrijvers er een verwijt van, dat zij o. a. onder de indirecte voordeelen, welke het land van de Priok-haven trekt, in het geheel geen melding maken van de opbrengst, verkregen uit het spoorlijntje Tandjong-Priok-Batavia en sedert een paar jaar ook Kemajoran. Dit lijntje bestaat toch alleen door en voor de Priok-haven, en geeft eene maandelijksche bate van ongeveer veertig Mille.

Verder bevat deze aflevering: Bevordering van landbouw en scheepvaart, door P. Joh. Smits. — Koninklijk magnetisch en meteorologisch observatorium (verzoek van den Directeur aan beheerders van Landbouwondernemingen om opgaven omtrent regenval.) — Reisindrukken uit de Maleische Staten en Nederlandsch Oost-Indië, door Dr. H. Winkler (vertaald uit „Tropenflanzer"). — Verbetering van de theeboomen door snoeien en mesten. — Gas „bij de kan" in den handel, door W. Hallock. — Over Java-, Liberia- en Robusta-koffie, door Van Prehn. — Producten- en Wisselkoersen over Nov. 1908.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

De dezer dagen verschenen nieuwe (dubbele) aflevering bestaat slechts uit één zeer uitgebreide archiefstudie van den heer P. H. van der Kemp, getiteld: Mr. C. T. Elout als minister van Koloniën in zijne voordeeling van het beleid der Regeering van den gouverneur-generaal baron Van der Capellen. Wij kunnen te dezer plaatse uit den aard der zaak geen overzicht geven van den inhoud van dit bijna 500 blz. tellende boekwerk.

De talen van het groote eiland Borneo vonden tot heden toe nog slechts weinig beoefenaars. Met vreugde mogen wij dus de verschijning begroeten eener studie van den Engelschman: **M. W. H. Beech**, over **The Tidong dialects of Borneo**, with preface and notes by Dr. A. A. Fokker (Oxford, Clarendon Press.)

In het eerste hoofdstuk van zijn aardig geïllustreerd werkje geeft de schrijver ter introductie als het ware belangrijke mededeelingen over de „Tidongs in their village life."

De Indische Mercuur, 12 Januari 1909.

Dit nummer bevat de volgende bijdragen: Helopeltis, de schrik der kinaplanters, door Dr. K. W. v. Gorkom. — Paul Hubert, Plantes à parfums, door Dr. M. Greshoff. — Forest utilisation, door A. H. Berkhout. — Munthervorming in China. — De 1908 tabaksoogsten der Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — Een stelsel van certificaten voor de van Java en Madoera uit te voeren copra. — Handel en scheepvaart van Amsterdam 1908. — De lucifersindustrie in Japan. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, benevens de gewone overige wekelijksche rubrieken.

Ten slotte zij gewezen op het slot van Prof. Volz' opstel in De Globus van 14 Jan. over „Die Bevölkerung Sumatras" (met tal van afbeeldingen) en op een geïllustreerd artikel van den heer J. A. Loeber jr. in het tijdschrift „**Textile Kunst und Industrie**, van October en November j.l., gesteld: Textile Verzierungstechniken, waarin onder meer mededeelingen over het batikken op Java.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 23 Dec. '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 22 Dec. '08.
De Sumatrapost t/m 23 Dec. '08.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 98.
Javasche Courant No. 102 en 102a.
Indische Mercuur No. 3.
Handelsberichten v/h Ministerie van Landbouw, 14 Jan., No. 96.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 18 Dec. 1909. No. 101.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den controleur bij het B.B., V. A. Doeve; wegens ziekte aan den commies bij den post- en telegraafdienst Mej. J. Razoux Kuhr.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk bij de S.S. op Java, M. H. Kempers; de onderwijzer te Tjaroeban, Mas Karto Soe Padma.

Benoemd: tot veearts bij den burgerl. veeartsenijkundigen dienst, A. van der Steur; tot controleur voor de belastingen in de afd. Soerabaja, L. van Kootsveld; tot lid der directie van het militair weduwen- en weezenfonds, de kolonel van den geneesk. dienst J. Bijker; tot ingenieur bij den Waterstaat en B. O. W., A. J. Dijkstra.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van de landraden te Modjokerto en Modjoagoeng, Mr. D. Hartgerink.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. der B. O. W., J. A. Verhoog; van den Dir. van Gouvernementsbedrijven, E. A. Douglas.

Benoemd: tot regent van Panaroekan (Besoeki), Raden Mas Toemenggoeng Ario Poestoko Pranowo; tot 2en deurwaarder bij het Hooggerechtshof van N.-I., J. Arends; tot onderwijzer 3e kl., J. H. Bax.

Toegelaten: tot uitoefening der tandheelkundige praktijk in N.-I., E. Stark.

Benoemd: tot agent van de wees- en boedelkamer te Batavia, afdeeling Indramajoe, H. Pechler; tot hoofdcommies bij het Dep. der Marine, D. E. Brouwer.

Uit de Javaansche Courant van 22 Dec. 1908. No. 102.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot opzichter bij den Waterstaat en B. O. W., Th. C. Harst; W. G. C. Duijshart; F. van Ruijssevelt en F. J. G. Fronchin; tot 3en commies bij de Weeskamer te Batavia, J. H. Anderson; tot lid bij den gemeenteraad van Palembang, G. W. Posthumus en H. Heaviside.

Gesteld: ter beschikking van den president van den Raad van Justitie te Medan, Mr. H. Westra.

Benoemd: tot hoofdpanghoeloe bij den landraad te Djambi, Hadji Abdoel Samad bin Hadji Ibrahim; tot lid van den priesterraad te Madioen, Mas Martongoelomo; tot inlandsch officier van justitie in de afd. Goenoeng Kidoel, Raden Mas Tjokrodihardjo en Mas Mangkoeredjo; tot luitenant der Chineezen voor de onderafdeeling Koealakapoeas (Z. en O.-Borneo) Tjio Tjang Bie; te Billiton, Boen Goan Theng.

Geplaatst: in de residentie Semarang, de burgerl. ambtenaar A. V. Brouwer; in Besoeki, de id. R. A. M. Mooy; in Kedoe, de id. W. B. van der Wilde; in de res. Oostkust van Sumatra, de id. M. Hamerster en B. H. F. van Heuven; in het gouv. Celebes, de id. L. M. van Klaveren.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den majoor der artillerie L. Tielenius Kruijthoff.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der artillerie, de 2e luit. G. T. Slothouber.

Geplaatst: bij het 1e depot-bat. de 1e luit. P. te Wechel; bij het rechterhalf 15e de 2e luit. W. K. H. Feuilletau de Bruijn; bij het 4e depot-bat. de 1e luit. J. Grader; bij het 10e bat. de 1e luit. A. J. Roosebeom en A. J. F. Baptist; te Soerabaja de kapitein W. F. Dinger; te Banjoe Biroe de 1e luit. K. Brevet; bij het 11e bat. de kapitein G. F. A. Briët; te Batavia de 1e luit. D. B. W. van Ardenne; bij het 20e bat. de 1e luit. G. Aars; op Banka de 1e luit. C. F. A. Moorrees; in de Lampongs de 2e luit. W. J. de Vries; te Soerabaja de kapitein der art. J. C. Pabst.

Overgeplaatst: naar Willem I, de kapitein der art. G. L. J. Holle; naar Salatiga de 1e luit. der art. J. Dormaar.

Geplaatst: te Tjimahi de 2e luit. der genie A. F. van den Heuvel tot Beichtungen; te Salatiga de 2e luit. der cavalerie J. W. Stoutjesdijk.

Een buitengewoon Nr. der Javasche Courant (23 Dec. 1908 No. 102a), bevat het „heugelijk bericht dat Hare Majesteit, onze geëerbiedigde Vorstin, in blijde verwachting verkeert."

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Wilis"; Gezagvoerder M. van der Putte. Van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:
Z. M. C. E. Valckenier de Greve met echtg. en 3 k.; S. van Eendenburg; P. C. Hoolboom; Mevr. Wed. M. S. C. van Pienbroek—Harins; A. M. Juten; I. A. van Melle met echtg. en 3 k.; W. M. van der Valk Bouwman; A. J. G. Wesselman met echtg. en 2 k.; J. J. Holtgopffel; C. Donker Jr.; R. Soemito; G. A. Maandag; G. J. Kranenbarg; C. J. Huisewaard; benevens een detachement suppletietroepen.

Te Southampton zal zich inschepen naar Tanger:
P. de B. Radcliffe.

Te Marseille zullen zich inschepen:
S. C. van Musschenbroek; Mr. B. Nijman; A. W. Wichers Hoeth; A. J. N. Bakx met echtg. en 1 k.; H. M. J. van de Wall; M. Wijzenbeek en echtg.; Dr. A. J. Olivier; P. F. Wintershoven; W. Boetje; H. C. Schmid en echtg.; W. A. Prins met echtg. en 1 k.; Mej. J. Mermod; Dr. J. W. Portengen; Mr. R. M. Rentema en echtg.; E. C. Abendanon; G. C. Lavell en echtg.; J. Westerwijk Bosdijk; A. Bosch; Mevr. Wed. T. J. Klein; W. A. van Dijk; P. L. Lohr.

Naar Port-Saïd:
W. L. F. C. Ridder van Rappard en echtg.

Passagierslijst van het Nederl. s.s. „Goentoer"; Kapt. P. de Boer. Van Batavia 24 December 1908; te Marseille 17 Januari 1909.

Van Batavia:
P. W. Tiedeman met echtg. en 1 k.; Mej. C. R. Rundberg; M. C. Koning; F. van West; Mevr. J. E. van der Velde, geb. Zijtsema; J. Tollenaar; A. F. L. van Slijpe; W. Vreede; H. C. But; Mej. D. Geuka; A. E. H. Reep; L. H. Gijzen; A. C. A. Tisset; Dr. H. J. Wagener; J. C. de Rijk met echtg.; benevens H. M. troepen en schepelingen.

Van Padang:
H. D. Schluter met echtg. en 1 k.; Ph. Soesman met echtg.; J. Zwaaf met echtg.; J. S. Blazer;

Naar Padang:
Mevrouw Keert-Rhemrev met 1 k.; mevr. Grivel; E. A. Kuchlin; mevr. de Schoemaker met 2 k; mevrouw A. C. Nix.

Magazijn „Het Anker", 49 Veenestraat 27 Heulstraat Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag Prijsopgaaf en Zichtzending.

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk voor stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren en oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947.

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

Groote keuze

Wollen en Donzen

DEKENS.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

INSTITUUT VOOR VREEMDE TALEN.

VEREENIGING VAN DOCENTEN.
DIRECTEUR: Dr. W. F. STUTTERHEIM.

Latijn — Grieksch — Fransch — Duitsch — Engelsch — Spaansch — Italiaansch — Russisch — Zweedsch — Noorsch — Deensch — Maleisch — Javaansch en Soendaneesch. -:-

Prospectus en inlichtingen:
van Galenstraat 1b.

= RINCK =

Groote voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Potefe uilles
enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.
Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898. Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Wederom ontvangen **versche Samballans, Badjak, Petis, Peteh, Kemirie, Ikan Merah, Telor Troeboek, Oed Bassa, Brandal, en Sambal Oelek, Mie, Goela Djawa; Goela aren, Ikan Merah, Indische Zuren en Siropen. Diverse Kerrie soorten, Dodol-en Wadjieck.** BILLIJKE PRIJZEN.
ADJAR SARI THEE steeds voorhanden. Minzaam Aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA"

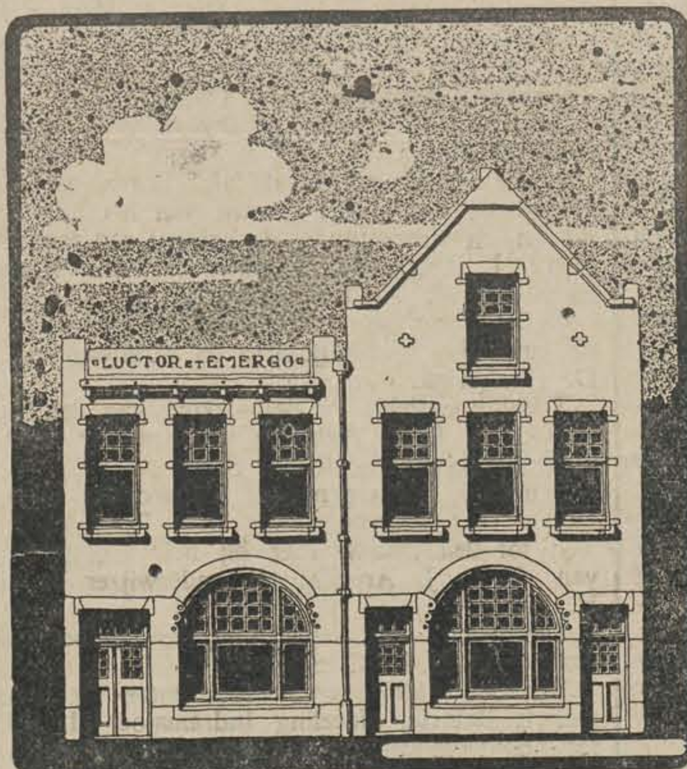
□ A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS □
ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
□ STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING. □
HOEDEN EN PELTERIJEN.
STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. □ CONCURREERENDE PRIJZEN.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424 :=: Den Haag

Aan kinderen van Indische ou

wier opvoeding in Holland moet w voltooid, wordt huisvesting met rijke bejegening en hulp bij studi geboden door eene besch. dame, jongens geplaatst zijn en die met d samenwoont. Goede referentiën, Indië. Br. fr. lett. M M Alg. Adv.b D. Y. ALTA, Amsterdam.

De Bilt bij Utrech

Villa te huur gemeubileerd f 1

desverlangd ongemeubileerd, in Kloosterpark, bevattende 7 Ka Keuken, Fietskamer, Kelder, Sch met Tuin.
Te bevragen bij WALTMANN & Makelaars, *Utrecht.*

VACANT.

Gouden Medaille. Parijs 19

Internationale Tentoonstelling Hygi

Haargroeimiddele

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het succes kan verwachten. Men vrag overtuiging daarvan aan, de vele attest erstelden, welke gaarne op aanvraag thuis wrden gezrden. Mendelig of telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBO

Succes bijna altijd zeker.

No 4. Donderdag 28 Januari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Op Vrijdag 29 Januari 1909, 's avonds ten 8 ure, zal in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Gravenhage eene lezing worden gehouden door den heer H. Doeff, over het onderwerp:

„De Indische staat en de Bestuursambtenaar."

Belangstellenden kunnen uitnoodigingskaarten bekomen: Heulstraat 17, Den Haag.

II. Tegen betaling van respectievelijk 10 en 5 cent per exemplaar zijn ten kantore van de vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, nog verkrijgbaar:

a. Een boekje over onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.;
b. Onze Oost II, Iets over den inlander en zijn zieleleven, door T. J. Bezemer.

III. Alsnog ontvangen **ten behoeve van de noodlijdenden van Curaçao:**

van N. N. Utrecht	*f* 5.00
vroeger ontvangen	*f* 502.00
Totaal	*f* 507.00

Indisch Vreugdeblijk aan H.M. de Koningin.

Bij het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging „Oost en West" is een schrijven ontvangen van het Bestuur der afdeeling 's-Gravenhage, waarbij het denkbeeld is voorgebracht, om van de zijde van het Hoofdbestuur, zoowel in Oost- als West-Indië, het publiek op te wekken tot het aanbieden van een huldeblijk aan Hare Majesteit de Koningin, als uiting van vreugde over het vooruitzicht van het blijven voortbestaan der Dynastie.

Deze gedachte had dadelijk onze volle sympathie, zooals zij die ongetwijfeld ook bij de andere afdeelingsbesturen en bij de leden van Oost en West zal ondervinden. Evenwel, gelijk alom in Nederland, zullen ook in Oost- en West-Indië zich reeds met een dergelijk doel commissies hebben gevormd. Niettemin zou het zeker eigenaardig zijn, indien de Vereeniging „Oost en West" ten deze zou mogen optreden als de vertegenwoordigster van allen, in Nederland gevestigd, die in Indië hebben geleefd, of die daarmede betrekkingen onderhouden, om aan Hare Majesteit ter gelegenheid van de verwacht wordende heugelijke gebeurtenis een geschenk aan te bieden, dat een zuiver Indisch karakter draagt. Mevrouw van Zuijlen—Tromp, met wie hierover in overleg getreden is, heeft zich als presidente van Boeatan bereid verklaard, ons de gewenschte medewerking te verleenen.

Aan alle leden der Vereeniging „Oost en West", aan alle vrienden van onze Indiën hier te lande en buiten Nederland, die voor het aangegeven denkbeeld sympathie gevoelen, richten wij derhalve de uitnoodiging, hunne gaven rechtstreeks of door tusschenkomst der afdeelingsbesturen of van onze correspondenten te willen zenden aan den penningmeester onzer Vereeniging, den heer A. A. C. Harting, te zijnen kantore in de Heulstraat no. 17, den Haag.

De inschrijving blijft opengesteld tot ultimo Februari a.s., waarna de ingekomen gelden zullen worden besteed in overeenstemming met hetgeen blijken zal het welgevallen te hebben van H.M.

Op de achterzijde van den omslag van dit weekblad is gelegenheid gegeven tot inteekening.

Van de Afdeeling Nijmegen:

VOORDRACHT met LICHTBEELDEN door den heer I. SIBINGA MULDER, van Groningen, op **Donderdag 11 Februari e.k.,** 's avonds 8 uur, in het **Grand Hôtel du Soleil.**

Onderwerp:

De suikerrietcultuur en de suikerindustrie op Java.

Leden met hunne huisgenooten, waaronder begrepen kinderen boven de 18 jaar, hebben vrijen toegang. Voor niet-leden zal de toegangsprijs waarschijnlijk 10 cent per persoon bedragen.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Van Dag tot Dag schrijver in het *Algemeen Handelsblad* over den export van flinke, jonge Nederlanders naar Indië. — De *N. Rott. Crt.* over het Tandjong Priok haven vraagstuk.

Indië heeft flinke jonge Nederlanders noodig, zegt de bekende „Van Dag tot Dag"-schrijver in het *Alg. Handelsblad*.

Na zijn Indische reis heeft hij van vele jongelieden het verzoek gekregen, om hen aan een betrekking in de Tropen te helpen. De toevloed van dergelijke brieven schijnt echter zoo enorm geweest te zijn, dat de heer Boissevain besloot de vragers gezamenlijk te beantwoorden door een gedachtenwisseling in de courant uit te lokken, hoe men genoemde flinke jonge mannen, die naar Indië willen, helpen kan. Eenige dezer brieven met verzoek om inlichtingen drukt hij in zijn blad af en vervolgt dan:

„Meer dan honderd brieven, gelijkluidend met deze, ontving ik. In een afzonderlijk artikel zal ik eenige beantwoorden door mede te deelen, hoe men voorbereid wordt hier in Nederland tot plaatsing bij het Binnenlandsch Bestuur.

Maar er zijn tal van andere betrekkingen in Indië, die zeer knappe Hollandsche mannen van karakter vragen.

Zoo trof het mij, hoe goede administrateurs en reorganisateurs van hotels noodig zijn. Men stelle zich te Tosari een werkelijk goed hotel voor met een directeur als die van het voortreffelijk bestuurd Hôtel des Indes te Batavia. Maar 't zou een goudmijn zijn! Dus zijn op vele plaatsen hotels noodig met flinke Hollandsche directeuren, die zelve dirigeeren en administreeren.

Op de booten van de Paketvaart-Maatschappij is er altijd vraag naar flinke jonge zeelieden. Maar die machtige en bewonderenswaardige Maatschappij — een groote beweegkracht in Indië — behandel ik ook afzonderlijk.

Want wat ik in de eerste plaats wensch ter bespreking in te leiden is de vraag: hoe kunnen wij jongen Nederlanders, die geen protectie hebben en naar Indië willen, gelegenheid daartoe geven? Mij stond voor den geest een vereeniging, welke vraag en aanbod te zaam kan brengen, mededeelende wat in Indië gevraagd wordt en wie hier zich beschikbaar stellen, en hun raad gevende. Wat vele jongelieden vragen, vrije overtocht en voorschot, is, volgens de inlichtingen, welke ik inwon, zoo goed als nergens meer te verkrijgen. Maar mededeeling, welke plaatsen open zijn, welke vooruitzichten ze bieden, zou wel kunnen helpen. Is zoo iets mogelijk?"

Op hetgeen de heer Boissevain hier zegt over de „vereeniging die hem voor den geest stond", zij ons in alle bescheidenheid veroorloofd op te merken, dat een dergelijke *vereeniging* reeds bijna 10 jaar bestaat, onder den naam *Oost en West*. Wellicht dat de heer Boissevain er het zijne toe zou kunnen bijdragen onze vereeniging en ledenaantal te doen winnen, opdat zij meer en meer aan het door haar en nu ook door hem gestelde doel zal kunnen beantwoorden.

Als hij daartoe eens zijn vele vrienden ook in Indië, zou willen overhalen?

* * *

Reeds meermalen drong de *N. Rott. Crt.* er op aan, dat het vraagstuk van de haven van Tandjong Priok in zijn geheel met voortvarendheid tot afdoende oplossing zou worden gebracht.

„De bij de Indische begrooting voor 1909 aangevraagde en toegestane aanzienlijke versterking van het baggermaterieel zal toch, zegt het blad, naar verwacht mag worden, de voorgeschreven diepte der haven van Priok, die volgens mededeeling van den minister „in den laatsten tijd aanzienlijk is verminderd", kunnen herstellen, en door flink baggeren zal men dan die diepte kunnen behouden; doch afdoende verbetering zal eerst verkregen worden als de oorzaak der voortdurende aanslibbing van de haven wordt weggenomen. En dit laatste wordt bepaald urgent, nu ook „de zeebodem vlak buiten den havenmond" veel last van aanslibbing heeft.

Men kent de oorzaak van dit euvel; het is een gevolg van de open verbinding, waarin het scheepvaartkanaal, dat de haven van Priok met Batavia verbindt, staat met de Tjiliwong en eenige andere riviertjes. In het aangehaalde artikel stipten wij reeds aan, dat een 25-tal jaren geleden tusschen technici een hevige strijd gevoerd is over deze openverbinding en andere daarmede verband houdende onderwerpen en hoe de ondervinding schijnt aan te toonen, dat op den duur de bestaande toestand niet kan bestendigd blijven. Het is bovendien niet vol-

doende de haven van Priok op de thans bepaalde diepte te brengen en te houden: die diepte moet — ook dit bespraken wij in het bedoelde artikel — belangrijk worden vergroot, om aan de eischen, die de scheepvaart reeds op dit oogenblik stelt, te kunnen voldoen.

Met ingenomenheid zagen wij daarom uit de met de jongste Oost-Indische mail ontvangen berichten, dat aan den chef der 1ste waterstaatsafdeeling een ingenieur is toegevoegd, o. m. voor „het onderzoek naar de mogelijkheid om het slib van de Tjiliwong uit het scheepvaartkanaal en uit de haven van Tandjong Priok te weren. Wij vertrouwen, dat dit onderzoek, waarbij ook betrokken is een verbetering van den wateraan- en afvoer en van de doorspoeling der stad Batavia, met gepasten spoed zal worden ingesteld en dat de Indische regeering zich daarna door de vermoedelijk groote uitgaven, welke vereischt zullen worden, niet zal laten afschrikken om een verbetering ter hand te nemen, die voor 't behoud van een voldoend diepe haven van Priok en van den toegang tot die haven bepaald noodzakelijk moet worden geacht.”

Het gele gevaar.

In een artikel onder dezen titel, waarin de Java-Bode van 24 December j.l. den oorlog verklaart aan onze chineesche broeders in Nederlandsch-Indië, lezen wij o.m.:

„Het is nu bijna drie jaren geleden, dat de regeering gewaarschuwd werd voor het gevaar, dat schuilt in de, toen pas opgerichte Tiong Hoa Kwan-vereenigingen, die in schijn het onderwijs der chineezen trachten te bevorderen, maar in werkelijkheid handels- en politieke belangen beoogen, voor welk gevaar de toenmalige resident van Batavia, de heer Bakhuizen van den Brink, ten eenenmale blind was.”

Naar wij uit de beste bron kunnen mededeelen, doet men den heer B. v. d. B. met dit bericht onrecht. Ten eerste is het nu bijna drie jaar geleden, dat die heer aftrad als resident van Batavia, maar dat doet aan de eigenlijke zaak niet af. De genoemde chineesche vereeniging, welker statuten door de regeering zijn goedgekeurd, bestaat reeds langer. Die vereeniging beoogde oorspronkelijk niet anders dan verheffing van het zedelijk peil der chineesche ingezetenen door verbetering van het onderwijs, bestrijding van den aan dien landaard in 't bijzonder toegeschreven gebreken als speelzucht, woeker, opiumgebruik, bedrog in den handel, voorts door opheffing van ouderwetsche, achterlijke vormen en gewoonten, strenge toepassing van de zedeleer van Confucius. Het eerste bestuur bestond uit, op zedelijk gebied vooral, hoog staande mannen. Hadde de Regeering overeenkomstig het advies van den toenmaligen resident der vereeniging meer getoond, haar in dat streven te willen steunen, tegemoet te komen in hare oorspronkelijk bescheiden wenschen op het gebied van onderwijs, enz., dan hadden de chineezen in Indië niet de komst bevorderd van een inspecteur van onderwijs, later van een gezantschap op China, dan waren zij wellicht niet op de gedachte gekomen, of in mindere mate om hunne zoons ter verdere opleiding naar China of Japan te zenden. Aanvankelijk zich willende beschouwd zien als getrouwe onderdanen van Nederland's regeering, zijn zij zich als verstootelingen gaan gevoelen, en hebben zij gretig de behulpzame hand gegrepen, die hun van uit China toegestoken werd. Dat sedert, als het waar is, handels- en politieke belangen op den voorgrond zijn getreden, daaraan heeft de heer B. v. d. B. niet de minste schuld. Men raadplege, desverkiezende, het artikel: Het Chineezen-vraagstuk in ons nummer van 23 Juli 1908 no. 30.

Voorts maken wij opmerkzaam op het volgende aan het slot van „Wat de chinees vertelt” in ons nummer van 14 Januari j.l.:

„Ook juicht schrijver het feit toe, dat verscheidene chineezen hun abonnement op een nederlandsch dagblad in Ned.-Indië hebben opgezegd, omdat het hen hinderde, dat, telkens wanneer de een of andere chinees zich aan diefstal had schuldig gemaakt, dat blad de generaliseerende uitdrukking „chineesche schavuiten” gebruikte.”

Een gevoelen, als volgens die mededeeling bij de voorlichters der publieke opinie heerschende schijnt, is zeker niet geschikt, om de chineesche ingezetenen vertrouwelijk voor ons, Nederlanders, te stemmen.

Uit de O.-I. Mail.

Nog een goed Voorbeeld.

De correspondent van het Bat. Nieuwsblad te Magelang schrijft:

Iedereen weet, dat de meeste inlandsche ambtenaren, zelfs jonge, die eenmaal den dienst verlaten hebben, in het algemeen armoe lijden. Zij teren op het geringe pensioentje, en denken er niet aan dit te vermeerderen door andere inkomsten langs wettigen weg. De meesten huldigen slechts 't „dolce far niente”, vinden hun geluk in het houden van perkoetoets, kemphanen en gemaks (vechthanen) het gladwrijven van hun krisscheede en meer dergelijk interessant werk. Deze invaliden vallen slechts vuur, als zij te veel bezocht worden door crediteuren. Want de meesten zitten diep in de schulden, gemaakt in hun ambtenaarsloopbaan.

Een waardig contrast hiermee is de gewezen wedono van Ramboesoerat, R. Tjokrodimedjo. De ze ambtenaar staat, evenals zijn broeders, zeer goed aangeschreven bij het gouvernement; doch, lijdende aan duizeligheid en hartkloppingen, moest hij, op aanraden van den dokter, zijn ontslag vragen.

Wat deze gepensionneerde thans verricht?

Hij kocht in de nabijheid van Magelang een stukje land, zocht zich knappe landbouwers uit en beoefende met deze den landbouw, in toepassing brengend 't geen hij als wedono slechts in theorie wist. Niet terugdeinzend voor uitgaven aan zijn proefvelden, kan hij thans op prachtige resultaten wijzen. En zie — de bevolking der naastliggende desa.s doen in alles den oud-wedono na, zoowel hun financieele krachten toelaten; en ook zij zien van hun werk goede resultaten: van het dieper omploegen van den grond, de methode van bemesting, de betere waterverdeeling, de selectie van zaad, het bestrijden van ziekten e. d.

Dezen vreedzamen, wetenschappelijken landman mag men niet vergeten naast Raden Hasan uit Banten.

„Plezier”-reizigers.

18 Dec. is met de Mossel het eerste Cook's gezelschap op Java gekomen.

Het had een dag eerder kunnen aankomen, wanneer het met de Koning Willem III van Singapore ware vertrokken, schrijft het Nieuws v. d. Dag v. N.-I.

Nu was de tijd voor de reis over Java al zeer krap genomen, en er kon geen dag gemist worden, aangezien het gezelschap te Soerabaja op den 28en December weer scheep gaat naar Singapore, d.w.z., wanneer de paketboot op tijd van Soerabaja vertrekt, hetgeen te betwijfelen valt.

Men houde goed voor oogen, dat dit Cook's gezelschap bestaat uit menschen, die voor hun plezier reizen, en verneme dan, op welke manier dat geschiedt:

Het gezelschap stapte om 7 uur aan wal, vertrok naar de benedenstad met den 7.11 trein; ging per tram naar het Hotel des Indes; ontbeet; maakte daarop direct een rijtoer door de stad; vertrok per boemeltrein om half twee; lunchte er in alle haast; had ruim één uur om den Plantentuin te bezichtigen; verliet Buitenzorg om half vier, gaande naar Soekaboemi; kwam omstreeks 6 uur te Soekaboemi aan, om zich daar lam te vervelen tot etenstijd; at; legde zich te slapen, om vanochtend weer voor dag en dauw op te staan, ten einde den 8 uur trein naar Garoet te nemen. Het gezelschap bestaat uit menschen op leeftijd.”

Het is nu maar te hopen, dat alles goed afloopt.

Bebouwing van het Koningsplein.

De Redacteur van de Java-Times is lang niet goed te spreken over de te Batavia hangende plannen tot bebouwing van het Koningsplein, en hij geeft aan zijn scherpe afkeuring daarvan als volgt lucht:

„Op de vergadering van 15 Dec., die bijeenkwam om de kwestie van de bebouwing van het Koningsplein te bespreken, is men niet tot een resultaat kunnen komen.

Wij moeten hier onze verwondering uitspreken, — zegt de Redacteur — dat een dergelijk vraagstuk zich kon voordoen.

Wij zouden van harte instemmen met een voorstel, om de bestaande gebouwtjes op het Koningsplein op te ruimen, meer speciaal het station en de stallen; deze zijn afschuwelijk, en zijn daar absoluut niet op hun plaats.

Wij zouden het zelfs niet betreuren, wanneer de race-baan werd overgebracht naar een meer geschikt terrein buiten de stad, en wij zijn van meening, dat men de beide op het Koningsplein gevestigde sportclubs gevoegelijk zou kunnen voorstellen, om gebouwtjes op te richten, wier aanblik bezoekers niet onpasselijk zou maken.

Bovendien zouden wij gaarne een blok fraaie Gouvernements-gebouwen zien verrijzen aan het gedeelte van den weg, dat op het Plein uitziet, en wij zijn van meening, dat men daar ter plaatse geen handels-inrichtingen moest tolereeren.

Wij zijn van meening, dat de hoofdstad van het „rijkste land ter wereld” zeker wel het geld moest kunnen vinden, om van het Koningsplein een behoorlijke plek grond te maken, in plaats van een verwaarloosde en slordige vlakte, als hoedanig het plein zich thans voordoet in de oogen van hen, die soortgelijke plaatsen in Parijs, Londen of Berlijn kennen.

Maar dat iemand op het denkbeeld kan komen, om daar te gaan bouwen, schijnt ons toe weinig minder te zijn dan heiligschennis. Er zijn geen woorden voor zulk een plan.

Het is alsof iemand met moedwil een van zijn longen zou willen vernielen.

Wij kunnen ons dan ook niet voorstellen, dat iemand, — althans niet iemand, die toerekenbaar is, — ernstig aan zulk een plan zou kunnen denken. Hij zou gevaar loopen in een krankzinnigengesticht te worden opgesloten.

„Een ziertje overdrijving valt in deze boutade niet te ontkennen”, merkt de redactie van het Nieuws v. d. Dag voor N.-I. op.

Een gevaar voor Indië.

Onder dezen titel schrijft „Oud Krijgsscholier” in het Bat. Nieuwsblad van 22 Dec. j.l., een belangrijk artikel over Indië's defensie. Als antwoord op een paar ingezonden stukken daartegen, zegt hij in het blad van 30 Dec. ten slotte:

„Ter verduidelijking van de bedoeling van ons oorspronkelijk artikel, herhalen wij:

De door het legerbestuur voorgestane richting: het brigadeverband, achten wij thans uit den booze. Het waarom hebben wij voldoende gemotiveerd.

Echter is het niet uitgesloten, dat wij mettertijd voorstanders zouden kunnen worden van een speciaal B. V. leger, maar dan niet behept met de nu bestaande politieke en paedagogische fouten.

Maar dat „mettertijd” ligt helaas nog in het verre verschiet. De onmondigheid van ons schoon Insulinde belet afdoende maatregelen. Wel staan wij, volgens sommigen zelfs zeer nabij, aan den vooravond van een sprong, die de sociale evolutie zal nemen, een sprong, gericht op financieele zelfstandigheid, scheiding van gewone en buitengewone inkomsten en uitgaven, een eigen volksvertegenwoordiging, een eigen vloot, een eigen leger, een eigen koloniale defensie...... maar zullen wij dat nog beleven?

Wèl houdt mr. Thomas ons politiek geweten wakker — het laatst nog in zijn gespierd hoofdartikel in Jong Indië van 26 December, getiteld: „Wachter, wat is er van den nacht”, — wèl staan enkelen hem daarin krachtig bij, maar...... wanneer?

En daarom meenen wij te moeten herhalen: „Een eilandenrijk wordt verdedigd in de eerste plaats door een vloot met versterkte steunpunten aan de kust en gesteund door een veldleger.”

Welnu, éérst die vloot, dàn een veldleger, dat zonder zijn kracht tegen den I. V. te verliezen, te land indirect die vloot in haar actie steunen kan.

En als dan, na jaren en jaren, Insulinde een kroonkolonie geworden is met financieele zelfstandigheid, een open binnen- en achterland, er partij getrokken wordt van de enorme rijkdommen ten bate van Indië zelf, als dàn een getallenverhouding van Europeanen tot inlanders een geheel andere geworden is, als ook de inlander heeft geleerd en ondervonden, dat onze en zijn belangen dezelfde zijn, dan, ja dan misschien mogen wij een speciaal B. V. leger gaan verlangen.

Maar dan is tevens de noodzakelijkheid van een I. V. leger tot een fractie van de tegenwoordige teruggebracht.

Maar...... hoe lang nog?

Het door „Oud-Krijgsscholier” aangehaalde artikel van Jong Indië werd den schrijver in de pen gegeven door een verhandeling in de November-aflevering van de Revue de Paris over de erfopvolging ten onzent, waarbij ook Nederland's koloniaal beleid ter sprake wordt gebracht:

„En Nederland had als koloniale mogendheid moeten leeren zich niet over te geven aan de genade van de eerste de beste natie, die het in het hoofd krijgt een landing op Sabang of Batavia te beproeven.

„De Soenda-eilanden, en Sabang in het bijzonder, zijn in het voorjaar van 1905 als het ware door een toeval aan een gevaar ontkomen. Bij den aanvang van den russisch-japanschen oorlog was het in den Haag algemeen bekend, dat een der strijdvoerende partijen trachten zoude vrijen toegang tot de haven van Sabang te krijgen. Het was voor haar van belang daar opnieuw te kunnen provianderen. Met

groote moeite vermocht het nederlandsche gouvernement zich voor die vreedzame indringing te behoeden. Het had andere aanslagen te weerstaan. Japan bemoeide zich met het geval: de Reuter-telegrammen brachten het bericht, dat de neutraliteit van Nederlandsch-Indië in twijfel getrokken werd. Er moest terstond handelend worden opgetreden; al wat Nederland aan gepantserde kruisers bezat — vijf notedopjes met een inhoud van 6000 ton — kreeg last zich maanden lang in de buurt van Sabang te stationneeren!

„Door deze eenvoudige bedreiging derhalve met een scheur in de neutraliteit van Indië, om dat smal strookje lands voor een „coup de main” te kunnen beveiligen, moest Nederland zijn overig kustgebied ontblooten, en, wat erger is: Nederland moest zijn toch reeds zoo geringe zeemacht van het moederland wegzenden! Wat zou er gebeurd zijn, indien Japan in Indië troebelen had verwekt? Een nog ernstiger vraag: op welke wijze zou het nederlandsch-indisch gouvernement zich bij een aanval van middelen van verdediging voorzien hebben? Zeker, Indië heeft zijn leger! Maar behalve dat de Atjeh-oorlog, de steeds bloedende wonde, die niet sluiten kan, de beste elementen van dat leger voor zich opeischt, kan men toch niet enkel en uitsluitend middels de koloniale infanterie beletten, dat Japan of de Vereenigde Staten of het Australisch Gemeentebest hunne troepen op Java ontschepen. Wat zou er op den dag, waarop het een dezer machten gelukte de andere voor te zijn, van het equatoriale Nederland worden? En wat zou er van Nederland zonder koloniën worden?

. . . .

„Droevig verval eener heerschappij, die vele uren van roem heeft gekend! Afstand doende van alle fierheid, schijnt Nederland bevreesd te zijn voor elke toekomst!”

Mr. Th. Thomas, den zeer verdienstelijken hoofdredacteur van dit nieuwe Bataviasche tijdschrift, heeft dit oordeel pijn gedaan, en uit zijn verontwaardiging o.m. in de woorden:

„Indië onverdedigd! Wij zijn er vast van overtuigd, dat leger en vloot in de ure des gevaars hun plicht en zelfs meer dan hun plicht zullen beproeven te doen, doch of hunne krachten toereikend zullen zijn voor die plichtsvervulling, is een vraag, waarop wij geen bevestigend antwoord durven geven.

„Wat de middellijke en onmiddellijke oorzaak van al die achterlijkheid is?

„Zoolang Indië zijn eigen rechtstreeks landsbestuur niet heeft, kan het zich niet snel en naar behooren ontwikkelen en blijft het achter en achterlijk.

. . . .

„Wij staan bij niemand achter in de erkenning, dat Nederland het beste met Indië voor heeft, doch wij zijn verbaasd over de blijkbaar ongeneeslijke kortzichtigheid der nederlandsche regeering, die voor een goed bestuur van het kleine Nederland, de medewerking van 150 volksvertegenwoordigers onontbeerlijk acht en het onmetelijke indische rijk zonder eenige medewerking meent te kunnen besturen. Kan het onverantwoordelijker? O, dat het nederlandsche Volk eens bevroedde, besefte, doorgrondde, welk hoog spel thans gespeeld wordt met het erfgoed der kloeke, fiere mannen, die hun leven hebben gegeven ter bevestiging van den roem der oude Republiek! O, dat het nederlandsche Volk eens daadwerkelijk toonde vertrouwen te stellen in de loyaliteit en de kunde van hen, die hier in deze landen voor de eer van Nederland waken! Een parlement, een parlement voor Indië! Nederland zou verbaasd staan over de vlucht, welke Indië, dat thans als een gevangen vogeltje in Nederland's hand hijgt, in een korte spanne tijds nam. De indische burgers, die thans slechts aan de bittertafel politiseeren, zullen in Indië's vergaderzaal toonen mannen te zijn, ten volle voor de bestuurstaak berekend; zij zullen naar Bulow's woorden, dat tegenwoordig die natie den rang van groote mogendheid heeft, die door haar handel en nijverheid een groote rol in het wereldverkeer inneemt, Indië tot den rang van groote mogendheid verheffen; zij zullen Indië een leger en een vloot weten te geven, welke zich waar noodig met klem zullen kunnen doen gelden. De amerikaansche vloot heeft Australië, Japan, China en Singapore bezocht en ons Indië als ware het een „quantité négligeable” omgevaren; wie voelen kan, vertrekt het gelaat als voelt hij pijn. Toen de amerikaansche vloot Insulinde naderde, had een krachtige vloot haar ter begroeting tegemoet moeten stoomen. Zulk een handdruk doet de kracht van den arm voelen! Indië, mits economisch behoorlijk ontwikkeld, is rijk genoeg, om zich de weelde van een krachtige vloot te kunnen veroorlooven, en daarom juist zijn zij, die Groot-Nederland, dat is: Nederland en Indië liefhebben, verontwaardigd over artikelen als 't door ons aangehaalde, omdat dezen zooveel waars bevatten dat sedert lang niet meer waar had mogen zijn.”

Dat het noch in Atjeh, noch in Midden-Celebes alles „pais en vrede” is, blijkt uit onderstaande berichten, die de jongste mail ons bracht.

De toestand in Atjeh.

Uit Kota Radja schrijft men dd. 14 December aan de Sum. Bode o.m.:

„Men heeft wel eens gezegd, dat de groote postweg over Java aan duizenden menschen het leven heeft gekost, maar hier is het, hoewel op kleiner schaal, vermoedelijk evenzoo gegaan.

Het restantje, dat er nu nog woont, schijnt onverbeterlijk te zijn.

En toch zijn die menschen allen geregistreerd, dat wil zeggen: ze dragen, als het noodig is, een pasje bij zich, maar doorloopend zitten daar benden in de buurt, en het schijnt wel, dat de marechaussées van Bireuën niet bij machte zijn, om dat terrein schoon te houden, ja, ieder oogenblik komen ze zelfs Bireuën nog beschieten; nog pas is daar een schildwacht op post afgemaakt.

Een groote maand geleden was daar zelfs de cavalerie heen gezonden, maar die bood, met haar groote paarden midden op den weg staande, zulk een prachtige schijf, dat ze genoodzaakt was, dekking te zoeken, en dat dekking zoeken ging zoo vlug, dat ze door de heeren djahats hartelijk uitgelachen werden.

En zoo tobben we hier op Atjeh verder, vandaag hier, morgen daar, maar tot een eind komen we niet, en zullen we wel nooit komen ook, 't blijft de bekende kringloop!

Eenigen tijd geleden las ik ergens, dat de generaal Van Heutsz ons leger zooveel actiever had gemaakt dan vroeger, daar werden zelfs de woorden gebruikt: „generaal van Heutsz heeft uit het leger gehaald wat er in zit.” Nu, dat is bijna waar, hoewel letterlijker dan die schrijver zelf bedoelde, want de generaal van Heutsz heeft er zooveel uitgehaald, dat er bijna niets meer in zit......

In den nacht van 5 op 6 December pleegde een amboineesch fuselier van het 3e bataljon infanterie zelfmoord, na een brief achtergelaten te hebben aan zijn broeders met de opdracht, om voor zijn vrouw en kinderen te zorgen.

Voor die broeders een minder aangename St. Nicolaasverrassing en voor de vrouw en kinderen zeker ook minder prettig.

Het schijnt, dat al dat vechten en doodmaken van menschen een slechten invloed uitoefent op sommige naturen; zoo nu en dan hoort men hier nog al eens van zelfmoord of poging daartoe onder de militairen.

Verzet in Midden Celebes.

De Resident van Menado seinde 24 Dec. j.l.:

De Assistent-Resident van Donggala rapporteert, dat den 16den Dec. eene vijandige beweging merkbaar werd onder de Towana in Centraal Banggaai en op de grenzen van Todjo Banggaai. Deze stam behoort niet in dit gewest. Thans zijn in Boven Bongka Tadjo door ons twee Towana opgevat, die de bevolking aldaar opruiden tegen ons. Zij deelden mede, dat de Towana te Kawoeri in het gebergte versterkt waren, en dat eenige Toampana uit dit gebied zich bij hen hadden gevoegd.

Ons hoofd, de Ondergoeroe van Boven Bongka, op kondschap gezonden, werd aangevallen. Een volgeling werd licht gewond, een aanvaller is gesneuveld.

Twee groepen uit Posso, onder luitenant Hofman, vertrokken naar Boven Bongka. De civiel gezaghebber van Kolonodale werd door den civiel gezaghebber van Posso gewaarschuwd. Dezen werd door den Assistent-Resident van Donggala opgedragen een persoonlijk onderzoek in te stellen en het optreden te leiden.

Boedi Oetomo.

De vergadering van het hoofdbestuur dezer Ver., welke, zooals wij in een vorig nummer vermeldden, te Djocja op 20 Dec. zou plaats hebben, was, zoo lezen wij in het Bat. Nbl., betrekkelijk van weinig beteekenis. Men bepaalde zich tot het aanwijzen van eenige commissarissen meer om het hoofdbestuur bij te staan.

Wel zullen er vele voorstellen op schrift gesteld worden door de verschillende afdeelingen, maar de behandeling dezer voorstellen zal nog eenigen tijd duren.

Dit is te begrijpen! Voor zoo'n reuzentaak kan men niet langzaam en nauwkeurig genoeg werken. Waar verder de noodige rechtspersoonlijkheid, en de fondsen nog ontbreken, kan het hoofdbestuur nog weinig doen. Voornamelijk geldt het nog de plannen uit te werken.

Het is zeer juist gezien niet te hard van stal te loopen. Als binnen het jaar 1909 een organisatie van Boedi Oetomo geheel tot stand is gekomen, dan mogen wij Allah erkentelijk zijn, schreef de Javaansche correspondent van het blad.

Onder het opschrift:

„In verband met Boedi Oetomo"

schrijft de heer Dr. J. Groneman uit Djocja in hetzelfde blad een uitvoerig artikel, naar aanleiding van het door hem betreurde feit, dat het roulette-spel weder in de societeit aldaar zijn intrede deed met de wedrennen; hij zegt o.m.:

„En tegen dat dobbelen kom ik op met al de kracht, waarover ik beschikken kan.

Waarom?...

Omdat we, ook in verband met het ontwaakte bewustzijn der Javanen, er toe zullen moeten komen te erkennen, dat zij en wij gelijke rechten hebben, en dat het niet aangaat hun 't dobbelen te verbieden en hen er voor te straffen — en 't ons, Europeanen, als waren wij hoogere wezens, die ver boven hen bevoorrecht behooren te worden, toe te staan.

. . . .

„Onder die dienaren der wetenschap vindt men geen dobbelaars, geen spelers. Hun tijd is te kostbaar voor een niet verheffend, niet veredelend, dus nietig en niet waardig tijdverdrijf. Zij hebben wel wat beters te doen, en meer dan wat men in één menschenleven volbrengen kan. Maar ook, als zij slechts de grondslagen leggen, waarop de na ons komenden zullen kunnen voortbouwen, dan zullen zij hun plicht vervuld en niet vruchteloos geleefd hebben.

Zoeke de regeering bij hen haar steun in den moeilijken strijd tegen de booze machten, die haar bedreigen, nu zij, nog onbekend met wat Boedi Oetomo worden zal, nog aarzelt in te grijpen, niet wetend wat te doen om de snel zich ontwikkelende macht van de jonge, maar veelbelovende vereeniging aan haar bedoelingen te verbinden, en met haar te streven naar de verheffing der indische volkeren tot een meer menschwaardig en gelukkiger bestaan, dan mogelijk, denkbaar kan zijn, zoolang zij hen als onmondigen en minderwaardigen behandelt en hen straft voor 't toegeven aan een ondeugd, waaraan zij haar eigen rasgenooten — natuurlijk tot ergernis der verongelijkten — tijd en geld laat offeren, als ware dat geen ondeugd, geen den mensch verlagend en diens booze lusten, diens nijd en zeltzucht voedend kwaad, een ontegenzeggelijke vloek in vergelijking met de reine, de geestverheffende en veredelende genietingen van wetenschap en kunst.

't Is mogelijk, dat enkelen onder hen, die nu hun vrijen tijd nog met kaartspelen dooden, als eenmaal de regeering dat spel aan allen verbieden zal, er toe komen zullen dien tijd aan andere en edeler genietingen te wijden. Zij zullen betere menschen worden.

Als Boedi Oetomo de regeering bewogen zal hebben, om deze gelijkstelling voor de wet van Inlanders en Europeanen te erkennen en te bevestigen, dan zal de jonge vereeniging, in overeenstemming met den rijken zin van haar eenvoudigen naam, een goede daad volvoerd hebben."

Navolgenswaardig.

Hoe er in Ned.-Indië voor liefdadige en nuttige doeleinden flinke sommen gelds uit particuliere beurs gegeven worden, kan o.a. blijken uit de volgende mededeelingen, die wij in de jongste mail vinden:

De „Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Indië" ontving het aangenaam bericht, dat haar een bedrag van duizend gulden, vrij van rechten, werd gelegateerd door wijlen den heer A. I. Meijer, in leven gepensionneerd majoor der artillerie.

Een ingezetene van Batavia heeft aan het hoofdbestuur van de vereeniging „Onze Toevlucht" een som van *f* 1000 geschonken, teneinde daarvoor aan de minder gegoede kinderen, van Batavia en Meester Cornelis, van wie verwacht kan worden, dat zij op feesten als St. Nicolaas en Kerstmis weinig genieten, een blijden dag te bezorgen.

Het bestuur dier Vereeniging zou op den 28en Dec. een morgenfeest geven in den Planten- en Dierentuin, waaraan ongeveer 1500 kinderen zullen kunnen deelnemen.

Te Soerabaja hebben een aantal technici een bijeenkomst gehouden, teneinde in onderling overleg te treden omtrent de mogelijkheid om thans al een aanvang te maken met de beoefening der luchtvaart. De resultaten, welke dit jaar in Europa zijn verkregen, gaven daartoe wel eenige aanleiding, zoo lezen wij in het Soer. Hbl.

Staande de bijeenkomst werd voor een kleine *f* 20.000 ingeschreven, als een begin van kapitaalvorming.

Naar het Bat. Nblad vernam, is het kapitale huis op Salemba, met het kolossaal diepe erf, eertijds bewoond door den heer Suermondt, voor *f* 36.000 aangekocht door de Vincentius Vereeniging, voor uitbreiding van hare onderwijsinrichting.

Ten slotte een paar grappen uit de Soer. Ct.:

Een assistent-resident op de buitenbezittingen vertrekt voor korten tijd met verlof naar Java. Dus gaat hij ook zijn eersten klerk goedendag zeggen.

„We zullen maar geen afscheid nemen", zegt hij, „want over 3 weken ben ik weer terug. Tot weerziens dus!"

Klerk met stralend gezicht: „Tot wederziens beried, mijnheer!"

De assistent-resident, iemand met enorme zelfbeheersching, lachte niet.

Een ander hoofd van plaatselijk bestuur gaf eens aan een ondergeschikte, net zoo een als bovenbedoelde eerste klerk, een geduchten uitbrander, wegens een gemaakte fout.

Hij zou dit doen, en hij zou dat doen...... en als-ie niet oppaste!...

De klerk had wel onder de tafel willen kruipen, maar dat durfde hij toch niet.

Het eenige, wat hij deed, nadat zijn chef had uitgeraasd, was een paar maal te zeggen: „'t Welk doende, meneer, 't welk doende"...

Deze uitdrukking, zoo vaak door hem onder allerlei stukken neergeschreven, beteekende voor hem de diepste onderdanigheid.

De boosheid van den heer assistent-resident was meteen over!

WEST-INDIË.

Curaçao.

We ontleenen aan de *Wekker* van 31 Dec. l.l. het volgende:

Het handels- en scheepvaartsverkeer tusschen deze kolonie en Venezuela is hervat. De Duitsche consul op dit eiland, de heer C. Fensohn, belast met de bewaring van het archief van het Ven. consulaat alhier, is gemachtigd, om de vaartuigen en passagiers, bestemd voor Venezuela uit te klaren en van de noodige papieren te voorzien. Ook met Colombia zijn de handelsbetrekking over de nabijgelegen havens hersteld. Van hier zijn bereids twee Ned. schoeners naar Maracaibo vertrokken.

Met het s.s. „Zulia" zijn verscheidene uitgeweken Venezuelanen, die jarenlang op Curaçao gevestigd waren, o.a. de heer Herman Leyba, sedert een paar jaren mede-redacteur van „El Imparcial" en generaal G. S. Rieral naar hun vaderland teruggekeerd. Zij maakten gebruik van de daartoe strekkende uitnoodiging door president Cómez tot alle Venezuelanen in den vreemde gericht. Talrijke vrienden en kennissen deden hen uitgeleide aan boord. Aan de kade was door hun zorg, de kapel van het Weerbaarheidskorps opgesteld, die bij afwisseling 't Venezuelaansch en het Nederlandsch volkslied liet hooren, die telkens met kreten van „Leve Venezuela!" „Leve Cómez!" door de Curaçaoenaren of met die van „Leve Nederland! Leve Koningin Wilhelmina!" door de Venezuelanen begroet werden. Onder de aanwezigen aan boord bespeurde men een adjudant van den gouverneur, die afscheidsgroeten van dezen aan de vertrekkenden gebracht had.

Twee vlugschriften, een geteekend door voornoemden generaal en een door den heer I. van Lier Ez, namens het volk, werden bij die gelegenheid verspreid. In hartelijke bewoordingen nam de generaal afscheid van het gastvrije eiland, „voor welks bewoners, met wie hij en familie heeft geleefd, hij een onbegrensde dankbaarheid bewaren zal", enz., zijn geschrift „A Curaçao" besluitende met deze woorden: „Mijn naam zij te allen tijde voor alle Curaçaoenaars en voor ieder hunner die van den beste hunner vrienden." Het vlugschrift van den heer van Lier Ez bevatte en hartelijken afscheidsgroet aan de vertrekkenden.

Naar luid van berichten, zijn de gerepatrieerde Venezuelanen met liefde en geestdrift door het volk en de Regeering te Caracas ontvangen. Op hun weg werden zij herhaaldelijk warm toegejuicht."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Uit een bespreking, welke de **Bintang Soerabaja** het in den Oosthoek van Java meest gelezen maleische dagblad, wijdt aan het door het Kamerlid, den heer H. van Kol, op de zitting van den 11en November van het vorig jaar ten aanzien der suikercultuur medegedeelde, blijkt, hoe de overdrijving, waaraan de sociaal-democratische partij zich soms schuldig maakt, over kan slaan op den Inlander: „Of er werkelijk fabrieken zijn, die tot 200% dividend uitkeeren", zegt de redactie van het blad, „kan zij niet beoordeelen; wèl kan zij verzekeren, dat de beheerders der suikerondernemingen zich zoo goed als niet om het lot van den inboorling, hun medearbeider, bekommeren, al maken zij winsten van ettelijke tonnen gouds. Zij denken er niet aan, deze in de winsten der fabriek te doen deelen. De inlander wordt ongeveer gelijkgesteld met een buffel, die geacht wordt genoeg te hebben aan een handvol stroo dagelijks voor zijn arbeid op sawah en tegalveld ten behoeve der onderneming, wier winst geen halve cent minder mag zijn, want als de boter op het brood van de Heeren in Nederland niet dik genoeg ligt, maken deze zoo'n lawaai, alsof zij den aardbol uit elkaar willen doen spatten. Wat kan het hun schelen, dat de javaansche buffel geen aandeel krijgt van de vruchten van zijn zweet en bloed. Een handvol stroo is immers voldoende! Maar dan moet men er zich ook niet over verwonderen, dat Djagobang (de roode haan) dikwijls in de riettuinen kraait. De beheerders der ondernemingen doen hoegenaamd geen moeite om den kleinen man voor zich te winnen; integendeel, zij vinden, dat hunne belangen zéér uiteenloopen. In hunne groote begeerlijkheid slaan zij volstrekt geen acht op de behoeften van den inboorling.

„Heeft het eenig nut, om deze op de suikerfabrieken heerschende toestanden in de 2e Kamer der Staten-Generaal te bespreken? vraagt het blad verder, daarop ten antwoord gevend: Hoegenaamd niet, want er zijn te veel leden, die zelf aandeelen hebben in suikerfabrieken of bevriend zijn met deelhebbers in dergelijke ondernemingen. Van hen moet dus de kleine man geen bescherming verwachten. Zoolang de kapitalisten inhalig van hart blijven, kunnen de Staten-Generaal den Inlander geen steun verleenen en moet deze zichzelf helpen. Werk niet dan tegen voldoend loon, leert het blad. Wanneer zij allen het met elkander hierover eens zijn, dan zal de kapitalist gedwongen worden, om aan de eischen van den koeli (arbeider) gevolg te geven. **Eensgezindheid zal den inlander in den strijd tegen den kapitalist sterk maken**", is de moraal van het blad.

Zou het niet nuttig kunnen zijn voor den inboorling zelf, als een deskundige op dit gebied in hetzelfde blad er eens ernstig op wees, hoe ook hier de wijsheid in het midden ligt en op de keerzijde dezer medaille? vragen wij.

Het huwelijk van een Europeesche jongedame van goeden huize, dochter van een hoofdofficier, met een regentszoon — welke dame nu weder naar Nederland moet zijn teruggekeerd, — geeft Sabar aanleiding, om in de **Pemberita Betawi** zijne rasgenooten voor dergelijke echtverbindingen te waarschuwen. Deze schr. is hier en daar zeker ook niet van overdrijving vrij te pleiten. „Waarom zou een Europeesche vrouw voor een Inlander liefde gevoelen?" vraagt hij. „Deze liefde kan niet oprecht zijn, zij heeft eene bijbedoeling; waarschijnlijk koestert zulk een meisje groote verwachtingen van een dergelijk huwelijk. Worden die verwachtingen niet vervuld, dan zoekt zij een middel om van ons af te komen en laat zij ons in den steek. Dit is al herhaaldelijk gebeurd. Soms aast zij op hetgeen wij bezitten, en dan gaat zij nog erger dan een struik- of straatroover te werk.

„Bovendien", zoo zegt hij, „zien de nederlandsche autoriteiten niet gaarne, dat een inboorling een europeesche vrouw heeft. Zoo'n vereeniging wekt niet alleen bij de belanda koertjatji (het nederlandsche plebs), maar zelfs bij de ontwikkelden ergernis op. Schrijver verzekert, dat zulks niet louter een veronderstelling van hem is, maar dat hij het met zijne eigene ooren gehoord heeft. Ook staat een europeesche vrouw, die de echtgenoote van een inboorling is geworden, veelal aan allerlei kwaadsprekerij en lasterpraatjes bloot.

Aangaande de vereeniging van Inlandsche vrouwen met mannen van europeeschen en anderen landaard, zegt schrijver: vrouwen worden niet beschouwd als echtgenoote, maar, bij wijze van spreken, als middel om den dorst te lesschen. De uit deze verbintenissen geboren kinderen worden veelal verwaarloosd. Soms keert de man, tot welstand gekomen, naar zijn vaderland terug en laat hen achter, alsof of het jongen van een kat zijn, roept schrijver met begrijpelijke verontwaardiging uit. De moeder, zijne gewezen concubine, met haar kroost zonder middelen van bestaan aan haar lot overgelaten, moet wel

den slechten weg opgaan. Deze vrouw toch was niet gewend om te werken. Het eenige, dat zij verrichtte, was de verzorging van haar lichaam, opdat zij er goed bleef uitzien. Als zij dan weer vrij is, nog een betrekkelijk voorkomen heeft, doch geen geld, wat zal daarvan het gevolg zijn?" vraagt hij terecht.

Poedijo satoto geeft in de **Pernyagaän** een uitvoerige uiteenzetting der voorwaarden, waaraan vereenigingen en vergaderingen moeten voldoen, willen de deelnemers buiten politie- en justitieaanraking blijven; een zaakrijk artikel, dat in dezen tijd van veel nut kan zijn.

Een nabootsing van een allesbehalve aanbevelenswaardig, gelukkig vrij zeldzaam Europeesch gebruik vinden wij in de **Poetri Hindia**, waar een lid van de kaoem moeda (jong-Indië) een vrouw van dezelfde beginselen vraagt, die lezen en schrijven kan en liefst ook de nederlandsche taal verstaat. Evenals dergelijke blanke trouwlustigen, verzoekt hij toezending van een portret, en verzekert hij algeheele geheimhouding. Het „fortuin daarbij gewenscht" vergat hij zeker nog te vermelden!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Herhaaldelijk reeds werd aan de redactie der **Bintang Soerabaja** gevraagd, wanneer de Keizer van China op Java vertegenwoordigers of consuls zal aanstellen. Zij, die gehoord hadden, dat dezen er binnen een à twee maanden zouden zijn, wenschen, nu dit niet gebeurd is, te weten, hoe het met deze zaak staat. Het blad, dat hierop telkens het antwoord schuldig moest blijven, geeft thans echter de volgende uiteenzetting: „Vertegenwoordigers en consuls worden slechts dàn in een land geplaatst, wanneer daaromtrent tusschen de betrokken regeeringen een overeenkomst bestaat. Op dit oogenblik wordt uit naam van den Hong té van Tiong Kok en van de Koningin der Nederlanden door den chineeschen gezant in den Haag met den Nederlandschen Minister van Buitenlandsche zaken onderhandeld. Zijn die onderhandelingen afgeloopen, dan zal uit naam der beide vorsten tusschen het Haagsche Ministerie van Buitenlandsche zaken en het Gwa boe po *) te Peking een traktaat gesloten moeten worden, dat dan door de Nederlandsch-Indische Regeering zal bekend gemaakt worden. Te Batavia zal waarschijnlijk een consul aangesteld worden, en op andere plaatsen, welke daarvoor in aanmerking komen, vice-consuls. Wat thans nog die onderhandelingen bemoeilijkt, verklaart de **Bintang Soerabaja**, is de kwestie van den rechtstoestand der chineezen.

Het Nederlandsch Gouvernement verlangt, dat de in Indië geboren chineezen onderdanen van Nederland zullen zijn. Wat zal er echter moeten gebeuren, indien de chineesche Regeering hiertegen bezwaar mocht maken? De rechtspraak is altijd een moeilijk punt geweest, zegt het blad. Wanneer een Nederlander in China een overtreding begaat, staat hij niet voor den chineeschen rechter terecht, doch voor een rechtbank, gevormd door de verschillende consuls ter plaatse. In Nederlandsch-Indië wordt de schuldige chinees, onverschillig of hij een sien khè (in China geboren) dan wel een peranakan (in Indië geboren) is, voor den politierechter getrokken. Hij moet dan dikwijls allerlei plagerijen ondervinden van den kant van ondergeschikte politiebeambten, die niet veel beter zijn dan landloopers, die op de beurzen van anderen leven.

*) Ministerie van Buitenlandsche zaken. Dit is de naam in de taal der Hokjan-chineezen, waaruit de chineesche bevolking van Java hoofdzakelijk bestaat. In den Almanach de Gotha wordt de naam van dit departement in het mandarijn-chinees opgegeven en heet het Wai woe poe.

In hare Zaterdagsche causerie beklaagt hetzelfde blad er zich over, dat men, omdat chineezen zich wel eens aan opiumsmokkelen hebben schuldig gemaakt, thans alle zonen van het Hemelsche Rijk in dit opzicht over één kam gaat scheren. Zie maar eens, roept het uit, wanneer de douane of de politie de goederen van een chinees visiteert! Dan gaat het toe, alsof elke chinees noodwendig een smokkelaar moet zijn. Kan het Gouvernement geen einde maken aan deze krenkende bejegening van den chinees? vraagt het blad, en geeft daarbij, om den fatsoenlijken man van den smokkelaar te onderscheiden, vrij naïef het volgende middel aan de hand: In het strafwetboek worde een artikel opgenomen, bepalende, dat, alwie wegens smokkelen, hetzij door de politie of door de justitie, is gestraft geworden gedurende een zeker aantal jaren, — al naar gelang van de zwaarte der straf, — een duidelijk kenbaar teeken op zijne kleeren moet voeren!

Ook wijst de **Bintang Soerabaja** op de armoede onder de babahs of peranakan chineezen, welke met den dag toeneemt. Moet men hieraan geen aandacht schenken? vraagt zij, moet men daarmede wachten, tot die paupers, ten einde hunne maag te kunnen vullen, geheime genootschappen met slechte bedoelingen hebben gevormd? De regeering zou wijs doen, den peranakan-chinees de middelen te verschaffen, welke hem in staat stellen een mondvol rijst te verdienen. Waarom wordt de deur der kazerne niet voor hen geopend? Het indisch leger heeft gebrek aan soldaten. Uit Europa wordt geen voldoende aanvulling gezonden. Bij den inboorling is de lust om dienst te nemen niet groot, slechts dobbelaars en opiumschuivers laten er zich voor vinden. Bij de chineezen zijn daarvoor genoeg liefhebbers, krachtig van gestel en voldoende ontwikkeld, zoo zij de overtuiging krijgen, dat zij het tot onderofficier kunnen brengen, en dat, bij gelijke verstandelijke ontwikkeling tusschen hen en den europeaan geen onderscheid zal worden gemaakt. Want zij willen liever onderofficier worden dan schrijver zooals thans, met een maandelijksch salaris van dertig gulden, zonder kans te hebben op pensioen.

Zij, die nà twaalf jaren dienst, den onderofficiersrang hebben bereikt, zouden met nederlanders gelijkgesteld moeten worden, daar hun voortdurende omgang met blanken in de kazerne dit alleszins zou wettigen. De Regeering neme eens een proef met werving van soldaten onder de hier geboren chineezen", raadt het blad aan.

Uit dit vertoog valt op te maken, dat de redactie der *Bintang Soerabaja* — zeer terecht — de in Ned.-Indië geboren chineezen ook als Nederlandsche onderdanen wenscht beschouwd te zien.

Een ingezonden stuk in het Nieuws van den Dag van N.-I., geschreven naar aanleiding van den boycot der Handelsver. Amsterdam door de semaransche tiong hoa's, wekt den lachlust (membikin ketawa) der **Bintang Soerabaja** op. In het kort komt de inhoud van dat ingezonden stuk op het volgende neer: Een nog bestaande groote, engelsche handelsfirma heeft door haar streng optreden tegen de chineezen, wanneer deze hunne geldelijke verplichtingen tegenover haar niet konden nakomen, hun toorn opgewekt. Deze hebben toen onder elkander een notarieële overeenkomst aangegaan om niets meer bij deze firma te koopen, sub poene eener geldboete. Gemelde firma stoorde zich niet aan den boycot en verkocht hare handelsgoederen op publieke veiling, zonder garantie van het Gouvernement, tegen contante betaling. Men kon zoowel in het groot als in het klein, bij het stuk, koopen. Aan dezen verkoop werd groote publiciteit gegeven, niet alléén ter plaatse, maar ook in de aangrenzende residentiën. Het gevolg daarvan is geweest, dat alles goed verkocht werd en de verkooping den eersten dag één ton opbracht. Na drie of vier verkoopingen moesten de chineezen den boycot opheffen.

Wat beoogt men men dit verhaal? vraagt het blad, kwasi onnoozel. Om aan de H. V. A. te Semarang te raden hetzelfde te doen? Het is waarlijk om te lachen, dat er in den tegenwoordigen tijd nog europeanen zijn, die hoorende doof en ziende blind zijn! Zij gaan dagelijks met den chinees om en hebben niet opgemerkt, hoe deze in zijne denkwijze veranderd is. Zij meenen, dat de tegenwoordige tiong hoa precies zoo is als zijne ouders, de teng lang's van voor 10 à 20 jaren. *)

Laat de H. V. A. eens een dergelijke verkooping houden, roept de **Bintang Soerabaja** triomphéerend uit, laat zij duizenden strooibiljetten verspreiden, laat zij in alle maleische bladen advertentiën plaatsen, en laat ons zien, hoeveel tiong hoa's op die verkooping zullen komen!

Vroeger dacht ieder chinees uitsluitend aan zichzelven, tegenwoordig zijn alle chineezen solidair.

Volgens de Java-Bode, gaat het blad voort, zou de H. V. A. zich tot de Nederlandsch-Indische Regeering hebben gewend, met verzoek bijzondere maatregelen tegen den boycot te nemen.

De Bond van geneesheeren heeft den administrateur eener suikerfabriek geboycot. Wij raden dezen heer aan, zegt het blad ironisch, om ook aan de Regeering te verzoeken tegen dien bond bijzondere maatregelen te nemen, al heeft die zich ook niet bij notarieële acte tot den boycot verbonden.

Op deze wijze zal de H. V. A. haar doel niet bereiken, besluit het blad. Gesteld, dat, met behulp der overheid of der justitie, een notarieële acte buiten werking kan worden gesteld, de gevoelens der

*) Vroeger noemden de chineezen zich als volk „teng lang" en China Teng Soa of Tong San. De Kèk bèng tong (Jong China) spreekt nu respectievelijk van tiong hoa en Tiong Kok.

FEUILLETON.

AFSCHEID.

2 BRIEVEN VAN EEN ZWERVELINGE.

Vervolg.

Dan neemt de nieuwe „Petro" het woord, en daar hij het Boegineesch nog niet machtig is, ziet hij om naar Imalo, onzen tolk, en verzoekt hem te vertalen wat hij zeggen gaat. Imalo staat achter mijn stoel, hij gaat vlak bij mijn buurman staan, en deze zegt kort en bondig op een hartelijken toon iets tot het volk — dan zwijgt hij en wacht tot Imalo het vertalen zal.

Maar Imalo zwijgt.

„Imalo?" vraagt hij, verwonderd over het stilzwijgen.

„Ja 'm", (hij spreekt het woord „meneer" nooit uit) „ja 'm", stamelt Imalo en barst dan opeens in snikken los.

Het is een pijnlijk oogenblik. Alle oogen zien naar dien grooten, langen man op het podium, die daar staat te schreien als een klein kind, en plotseling, als aangestoken, beginnen daar in de zaal de oude zoogmoeder te schreien en de oude vorstin van Mario in haar zwartfluweelen baadje en de jonge Aroe Penintjing verbergen haar hoofden in de handen en schreien — en ik zie Ikambe neergehurkt naast een der vorstinnen, mij aanzien en lachen en schreien tegelijk en bevend de dikke tranen wegvegen, die langs haar oud gezichtje rollen. Onder al dat geruisch door vraagt de nieuwe Petro: „Zou je 't nu kunnen zeggen, Imalo?"

„Ja, 'm', ja, 'm", begint Imalo weer — maar als hij spreken wil, is zijn stem weg...... en volgt er weer een lange, pijnlijke stilte. Juist als ik mijn buurman zacht voor wil stellen er een eind aan te maken door het den anderen tolk te laten doen, verheft Imalo bevend en onnoodig hard zijn stem en brengt het zooeven gesprokene over in de taal van het land.

De prins-gemaal, die even een blik gevangen heeft uit de donkere oogen zijner vrouw, dankt met een paar woorden; dan sluit de ass.-resident de vergadering.

Maar nu al het officieele is afgeloopen en wij naar huis willen gaan, klimt alles op het podium, en weldra zijn mijn man en ik door onze bruine vrienden omringd en komen ze onze hand drukken. Sommigen gaan mede het pad op naar huis — Aroe Penintjing, de datoe van Mario, de vrouw van Aroe Lompeengen, allen gaan mee, en ieder der vorstinnetjes hebben een sleep van ongeveer vijf en twintig volgelingen.

De „Koningin van Soppeng", die alleen bijzondere teekenen van zieleleven heeft gegeven door met haar groote oogen te spreken, laat zich trotsch opheffen op den schouder van haar knecht, en terwijl de anderen allen met ons meegaan, gaat haar vorstelijke stoet voornaam langzaam den stijgenden weg op naar huis.

Dien verderen morgen staan in mijn kamer de gapende koffers te wachten. Er is geen denken aan pakken, want het stroomt af en aan van bezoekers, die komen vaarwel zeggen. Aroe Penintjing, het jonge vorstinnetje met de groote, brutale oogen, blijft zelfs den ganschen morgen. Ik heb haar nog nooit zoo week gezien en herken haar nauwelijks, als ze daar naast me zit en haar gezicht in de zijden patalo verbergt en mijn hand neemt om die te drukken, of stilletjes tegen de leuning van mijn stoel uitschreit. Ik weet wel, dat al die ontroering, niet alleen de hare, maar ook die der anderen, die in de voorgalerij en zelfs op de trap van het huis zitten, meer mijn man geldt dan mij, maar daar hij het te druk heeft, moet ik ze alleen ontvangen, en zoo wordt al die hartelijkheid over mij uitgestort. Imalo verschijnt af en toe om mij te helpen „spreken", maar drie keer komt hij ook opeens ongevraagd uit het kantoor en zegt met een harde, bevende stem:

„Ik ben ook altijd bij meneer geweest. Ik heb alles mee gemaakt met hem, vanaf dat meneer nog niets van de taal wist tot nu toe!"

Daarna verdwijnt hij weer, en hooren wij hem snikken achter de deur van het kantoor...

— — — — — — — — — —

Wordt vervolgd.

menschen kan de wet toch niet veranderen. Dwang zou den chinees eer tot meerder verzet aansporen. Nu wordt alléén de filiaal-zaak te Semarang geboycot, maar, wanneer men geweld gaat gebruiken, staat de **Bintang Soerabaja** niet voor de gevolgen in!

Zooals onze lezers zich zullen herinneren, heeft de H. V. A. te Soerabaja destijds aan alle eischen der verbonden chineezen moeten toegeven, om aan den boycot een einde te maken.

Dit resultaat zal de semarangsche boycotters niet minder vrijmoedig stemmen. De chineesche tweedehands handelaar is er zich meer en meer van bewust, dat hij in het boycot-stelsel een geducht wapen heeft.

Van Vreemde Koloniën.

Het Indisch nationaal congres.

Vervolg.

De besluiten, die door het Indisch Nationaal Congres werden aangenomen, hadden meerendeels betrekking op de voorgenomen hervormingen, waarvoor erkentelijkheid werd betuigd, terwijl ook de Aziaten-quaestie in Transvaal werd ter sprake gebracht, welke in Engelsch-Indië door de voorstellingen, welke daar van de zaak werden gegeven, veel kwaad bloed heeft gezet.

Opgemerkt werd, dat, toen in de zitting van den derden en laatsten dag van het Congres de bekende leider Gokhale aan het woord kwam, deze wel voorstelde de goede wenschen van 't Congres over te brengen aan de heeren Hume en sir William Wedderburn, maar de naam van sir Henry Cotton niet werd genoemd. Men brengt dit in verband met de herhaalde en onnoodige aanmerkingen waarmede deze „vriend van Indië" lord Morley vervolgde.

De heer Gokhale zeide, dat de hervormingen alles aan Indië gaven, wat de Indiërs op het oogenblik konden verwachten, en richtte zich daarbij tegen hen, die het recht van veto van het bestuur critiseerden, terwijl hij wees op het feit, dat in Engeland zelfs een dubbel recht van veto bestond, een voor het Hoogerhuis en een voor den koning. Het ware een ijdele waan te hopen, dat het bestuur dit recht zou laten varen.

Het volgend Congres, dat van 1909 dus, zal te Lahore bijeenkomen.

Het is in de laatste jaren een gewoonte geworden, dat tegelijk met het Nationaal Congres ook een industrieele conferentie wordt gehouden.

De conferentie van Madras werd voorgezeten door Rao Bahadur R. N. Mudholkar, die in zijne openingsrede o.a. het volgende opmerkte:

„Onze beperkte hulpmiddelen, het verschijnsel dat men tengevolge van gebrek aan ondervinding en mislukkingen en teleurstellingen in het verleden geneigd is al wat nieuw is met eenige aarzeling te aanvaarden, benevens de voorwaarden voor een goede uitkomst, leggen onzen leiders den plicht op, om met zorg te overwegen, wat in deze te doen staat. Een afgerond en geheel uitgewerkt plan van werkzaamheden zou voor elke provincie, neen voor elk district dienen te worden opgemaakt. De bestaande industrieën, die voor verbetering vatbaar zijn, de in staat van verval verkeerende takken van nijverheid, waaraan nieuw leven kan worden geschonken, de nieuwe industrieën, die in het leven kunnen worden geroepen, van dit alles zou aanteekening moeten worden gehouden, met vermelding van de belangrijkheid, de kans op succes, de meest geschikte plaatsen, de beste wijzen van toepassing, het minimum-kapitaal benoodigd voor een loonend bedrijf, de bronnen en de kosten van den arbeid. Zulk een plan zou een licht zijn om hun den weg te wijzen, die een industrieele onderneming op touw willen zetten. Dit is het minste, wat men verlangen kan van het bestuur en van de leiders der Indische gemeenschap. Men zou in elke provincie een directeur van nijverheid moeten hebben, naar het voorbeeld van Madras, en een klein comité van 8 tot 12 leden, van wie minstens de helft niet-ambtelijke Indiërs bij industrie of handel betrokken zouden moeten zijn, zou aan dien directeur moeten worden toegevoegd. Dit comité zou na bestudeering van het beschikbare materiaal een operatieplan opmaken, en tevens dienen als vraagbaak voor de velen, die inlichtingen verlangen.

Op den laatsten dag van het Indisch Nationaal Congres kwam te Amritsar het Al-mohamedaansch verbond bijeen. Aan de openingsrede, door den voorzitter Ali Imam gehouden, ontleenen wij de volgende merkwaardige uitingen:

„Mijne heeren, in deze dagen van politieke troebelen en onrust staan betuigingen van loyaliteit op glibberigen bodem. Maar dit wil ik zeggen, dat het verstandige deel van Indië het feit erkent, dat de vooruitgang van het land afhangt van het behoud van de orde en den inwendigen vrede, en dat de goede orde en de binnenlandsche vrede, met het oog op de toestanden, zooals die thans in ons land worden aangetroffen en nog zeer langen tijd zullen blijven bestaan, de Britsche souvereiniteit eischen. Britsche souvereiniteit niet in den vorm als dien, waarin Canada, Australië en Zuid-Afrika tot het moederland in betrekking staan, maar Britsche heerschappij in den vorm als waarin ons land gedurende 50 jaren in het genot is geweest van den inwendigen vrede. Geloof mij, dat, zoolang wij niet hebben geleerd om verdraagzaam tegenover elkander te zijn, om ons te verheffen boven de vooroordeelen van verschil in ras, taal en godsdienst, en de groote klove te dempen, welke op intellectueel gebied de verschillende volkeren van Indië van elkander gescheiden houdt, de Britsche souvereiniteit, de hoofdvoorwaarde is voor den vooruitgang van het land."

Tenslotte vatte de voorzitter de leuze van het Al-Mohamedaansch verbond in Indië als volgt samen:

„De leuze van het verbond is samenwerking met de heerschers, samenwerking met onze niet-mohamedaansche landgenooten en aansluiting onder ons zelven."

Fransch Guyana.

In den laatsten tijd wordt in Frankrijk meer dan gewone belangstelling aan den dag gelegd voor genoemde kolonie, die, naar onze lezers zullen weten, op het oogenblik lijdt aan verschillende kwalen, waarvan de politieke niet de minst gevaarlijke is, wijl daaruit weer andere voortvloeien.

De gouverneur der kolonie, Rodier, heeft in een den 1 December ll. in den Conseil Général te Cayenne gehouden rede betoogd, dat nu vóór alles zaak is om de financiën der kolonie in behoorlijken staat te brengen.

Het budget van 1907 sloot met een tekort van 300000 francs en desniettegenstaande werden aanvullingscredieten geopend tot een totaal bedrag van 900000 francs.

De koloniale huishouding is er op veel te kostbaren voet ingericht, wat in die streken meer voorkomt, en gouverneur Rodier heeft ronduit verklaard dat het hem onmogelijk voorkwam eenige leening, hoe klein ook, te sluiten, zoolang niet belangrijke besparingen waren verkregen in de bestuurskosten. Dat zal niet het werk zijn van een enkelen dag; er zijn rechten verkregen, waaraan slechts de dood der rechthebbenden een einde kan maken. Maar het is nu het oogenblik om tot inkeer te komen, in het belang der kolonie.

„Zooals de toestand op het oogenblik is," schrijft Henri Lorin in de „Dépêche Coloniale", „gaat Guyana den ondergang tegemoet. Door de misslagen zijner bewoners en van het opperbestuur is het nu slechts een placer en een bagno, en wel een slecht ontgonnen placer en een stervend bagno. Zoo gaat het niet langer. De goudindustrie is in Guyana onderworpen aan bepalingen, die de moderniseering van het bedrijf niet bevorderen. Enkele mijnen maar zijn behoorlijk toegerust. Zij, die het meest zeker zijn van de groote natuurlijke rijkdommen van het land te profiteeren, zijn de opkoopers van goud, bij wie de kleine ontginners en de stroopers met het product van hun arbeid terecht komen. Het is een dwaling, te meenen, dat voor de exploitatie van goudvelden geen kapitalen noodig zijn. Door het kleine bedrijf aan te moedigen maakt men, dat de placers van Guyana worden afgeroomd, maar niet behoorlijk ontgonnen. Voorts worden door de aan avonturiers verleende faciliteiten tal van slechte sujetten aangetrokken, waardoor de maraudage is ontstaan, die een ware plaag voor Fransch Guyana is, welke veel beter ware te bestrijden door een betere mijnwetgeving dan door de oprichting van nieuwe gendarmerie-brigades."

Naar de heer Rodier meent, en Lorin sluit zich daarbij aan, moet er naar worden gestreefd om Fransch Guyana weer tot een landbouwkolonie te maken, zoodat de concessies, die de goud-industrie afwerpt, slechts als tijdelijke baten moeten worden aanvaard.

Het land beschikt evenwel niet over de noodige werkkrachten voor den landbouw. Fransch Guyana telt zeker niet meer dan 30000 inwoners, van wie er 12000 te Cayenne, de hoofdplaats, verblijven, terwijl gevoegelijk kan worden verklaard, dat de geheele kleine bevolking leeft van de goudindustrie of op de staatsruif teert.

Lorin meent evenwel dat men de gestraften van het bagno zeer wel aan het werk zou kunnen zetten, al ware het alleen aan de ontginning der placers, onder toezicht natuurlijk.

Het bagno is nu voor Fransch Guyana een uitwas, waarvan het zich gemakkelijk zou kunnen bevrijden, zonder dat de kolonie daar eenig nadeel van zou ondervinden.

Lorin bepleit dan immigratie van arbeiders van de Antillen onder contract, zoodat zij voor den duur van hun verblijf in de kolonie uitlanders zouden blijven, die zich niet met de politiek, waaraan men op de Fransche Antillen zoo sterk doet, zouden hebben in te laten.

Alweer een.

Hertog Adolph Friedrich van Mecklenburg heeft een reis door Afrika gemaakt en daar onlangs in een te Berlijn gehouden voordracht het een en ander van verteld.

Het doel van de expeditie was de wetenschappelijke exploitatie van het terrein tusschen de Kivoe en Albertmeren, de streken gelegen in het Oosten van het Kagera-bassin en in de Roeanda, de bosschen ten Westen van eerstgenoemd terrein, het Ouelle-gebied in den Congostaat en het Aroevimi bassin. Het doel was om de grens vast te stellen tusschen de west- en oost-afrikaansche flora en fauna, den geologischen toestand te onderzoeken van de vulkanen ten Noorden van het Kivoe-meer en die streken op te nemen.

De expeditie is dus ook in Belgisch Congo geweest en hertog Adolph Friedrich wees er in zijn voordracht nadrukkelijk op, dat de leden der expeditie zoowel als hij zelf slechts bewondering konden hebben voor het bestuur van Belgisch Congo, dat zijns inziens als model kon gelden op koloniaal gebied. Voorts verklaarde hij, dat geen hunner iets hadden waargenomen, dat afkeurenswaardig was, in de behandeling der inboorlingen.

VRAGENBUS.

Op de vragen in ons vorig nummer door den heer K. H. O. van Bennekom te Zutfen gedaan, kunnen wij, na gewonnen inlichtingen, antwoorden:

1e. De namen *„baccoven"* en *„banannen"* zijn in West-Indië *niet* synoniem. Onder bacoven wordt daar verstaan de dessert-vrucht, die in Oost-Indië *pisang* en in Frankrijk *banane* genoemd wordt, terwijl de West-Indische „banannen" tot een pisangsoort behooren, die niet dan gestoofd of gebraden eetbaar is, iets dergelijks als in Oost-Indië de „pisang-koeda".

Er worden hier wel pisangs uit West-Indië ingevoerd, doch dit zou meer en geregelder het geval zijn, als er schepen met de noodige koelkamers tusschen daar en hier in de vaart waren.

2e. De *Robusta* is een koffiesoort, die den laatsten tijd veel op Java geplant wordt, omdat zij, zooals haar naam reeds aangeeft, beter bestand is tegen de ziekten, waaraan de koffieplant bloot staat; ook heeft zij een véél overvloediger bevorming dan de van vroeger „wereldberoemde" *Javakoffie*. In geur en smaak moet zij het echter, volgens velen, bij laatstgenoemde afleggen. Doch... over smaak valt immers niet te twisten.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Indisch Militair Tijdschrift. Jaarg. 1908. Afl. 12.

W. H. schrijft over Het jenevergebruik op Atjeh, een onderwerp, dat in den laatsten tijd, in verband gebracht met het toenemend aantal zelfmoorden door militairen, meer en meer de aandacht van de pers heeft getrokken. In weinig woorden vertelt de schrijver, dat inderdaad „op Atjeh een overmatig drankgebruik heerscht; dat dit ten koste van eene behoorlijke voeding geschiedt, en dat het aanleiding heeft gegeven tot vele gevallen van zelfmoord." In hoofdzaak schuilt dan volgens schr. de fout hierin, dat de soldaat op een buitenpost na vermoeiende dagtaak zijn eten niet gereed vindt, en liever naar de cantine gaat (waar in den regel voor behoorlijke verlichting is gezorgd), met de gevolgen van dien, dan zijn toevlucht te zoeken in het halfduister, bij een slecht brandend vuurtje op de kookplaats. Om dit te voorkomen zou de schrijver meer gaarne zien, dat alle Europ. militairen per bivak tezamen één kongsi vormden, en een hunner als vaste kok werd aangewezen.

Goed bedoeld, maar toch eenigszins vreemd klinkt het nawoord van den Redacteur na schrijvers pogingen om een oplossing aan de hand te doen tot beteugeling van bovengenoemd kwaad: „Met genoegen hebben we deze stem uit Atjeh gehoord." Goed bedoeld, omdat de Red. daarop onmiddellijk laat volgen, dat de kern van W. H.'s betoog neerkomt „op den eisch, die hoe langer hoe dringender spreekt: betere zorg voor werkelijke voeding te velde. De oplossing mag niet langer zijn: hier heb je geld, doe 't zelf, maar moet worden: Hier heb je eten — eet!"

Het is te hopen, dat de poging van W. H. in ruime mate de aandacht zal trekken, die zij zoozeer verdient, opdat, zij het wellicht langs andere we-

gen dan door hem aangewezen — een einde kome aan een voortwoekerend kwaad, waarvan de aanwezigheid thans openlijk door „Een stem uit Atjeh" wordt erkend.

Dan wordt in deze afl. een kort in Memoriam gewijd aan den eenige maanden geleden hier ter stede overleden gep. majoor der Int. O.-I. L., D. J. Ruitenbach. Eerst na zijn pensionneering ontpopte deze officier, die in Indië in alle stilte en bescheidenheid zijn plicht vervulde, zich in Nederland als een vruchtbaar schrijver, en zocht hij vooral zijn kracht in onderwerpen, de militaire opvoedkunde rakende. Aan de welverdiende hulde zijner nagedachtenis hier te lande door de pers gebracht, voegt de schrijver van Ruitenbach's necrologie toe: „Zijn geest moge nu heengegaan zijn naar gewesten, waarvan we niets meer vernemen, in zijne nagelaten geschriften zal de weerklank blijven voortleven en een dankbaar aandenken in het leven roepen aan hem, die tot het laatste toe zoo vol belangstelling bleef voor en zijne beste krachten wijdde aan het welzijn van het levende element in het Leger".

Ten slotte zij gewezen op de bijdragen van Sp.: Is onze wijze van beoordeelen (van officieren) wel juist. — E. van Breda: Enkele opmerkingen naar aanleiding van het bevorderingsvraagstuk. — Dr. Felix: Het Noodverband. — A. J. Lieth: Onttrekking der administratie aan de Comp.-Commandanten. — E. K. A. de Neve: De kleeding en wapening onzer Infanterie.

Weekblad voor Indië. No. 35.

Ook het Weekblad bevat een artikel over: De zelfmoord in Indië, door den redacteur, Dr. R. Broersma. Deze schrijver constateert eveneens: „De berichten omtrent zelfmoord worden in Indië veelvuldiger. Telkens wordt mededeeling gedaan of de aandacht gevraagd voor gevallen, waarin militairen, Chineezen of Europeesche burgers en burgeressen de hand sloegen aan zichzelf." Als genoeg bekende motieven noemt de schr.: Alcoholisme, melancholie en erfelijke belasting met nijpende kwalen. Maar 't is de vraag, of met die algemeen bekende oorzaken alle zelfmoordgevallen in Indië kunnen worden verklaard. Schr. meent, dat ook de afzondering, waarin velen leven, en de betrekkelijke eenzaamheid den levenslust verzwakken, en geeft den raad o.a.: voortdurend kennis te nemen van de groote gebeurtenissen; contact te houden met de Westersche samenleving, en zich van tijd tot tijd te verplaatsen tot het opdoen van nieuwe indrukken.

Een volgend artikel, onderteekend door „Soemedangsche Inlanders", met als opschrift: *Een verdienstelijk mensch als landsdienaar*, handelt over Raden Mohamad Saleh Mangkoe di Pradja, sinds 1898 dokter djawa, fungeerend civiel-geneesheer te Soemedang, die zonder overdrijving wordt genoemd „de verpersoonlijking van het doktersideaal." Van dezen inlandschen arts getuigen de schrijvers, dat hij overal, waar hij zich vestigde, „op de handen werd gedragen." Ten zeerste wordt zijn overplaatsing naar Merauke dan ook betreurd. Die overplaatsing „heeft als 't ware heel Soemedang in rouw gedompeld. Door de ingezetenen is alles gedaan, om die ramp te voorkomen, doch niets hielp. Het belang van den dienst is onverbiddelijk en vorderde blijkbaar, dat wij den populairen arts uit ons midden zien weggaan."

Dokter Mohamad Saleh heeft echter inmiddels — zie de Officieele Ber. in dit Nr. — een ontslag uit 's lands dienst verkozen boven eene „verbanning" naar Merauke, zoodat hij vermoedelijk voor de Soemedangers behouden blijft.

Overigens bevat dit Nr. 35: Historische plekjes in Atjeh (vervolg), door Gabriël. — Makassaarsche badplaatsen (met platen), door J. C. S. — Een kinderfeest te Jogja (met afb.), door L. — Nog eens: Sabang, door M. van Geuns. — Lain doeloe, lain sekarang, II (waarin de schrijver de middelen van vervoer op Java beschrijft). — In zijn Indrukken van den Dag houdt Chroniqueur o.a. eene beschouwing over westersche beschaving van oosterlingen, naar aanleiding der Darmamoordzaak.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

De Januari-afl. opent met eene bijdrage van E. de Kruijff over: De fabricatie van Batavia-arak. De schrijver vermeldt als inleiding, dat, hoewel op verscheidene plaatsen op Java zich arakstokerijen bevinden, nergens het bedrijf zich zoo heeft ontwikkeld en zulke gunstige resultaten worden verkregen als te Batavia. De Batavia-arak heeft eene wereldreputatie en bedingt op de markt een veel hoogeren prijs dan de elders gestookte. De stokerijen te Batavia, vijf in getal, worden door Chineezen gedreven; het geheim der fabricatie erft van vader op zoon over.

M. Buysman geeft vervolgens eene uitvoerige beschrijving van het geslacht Eucalyptus, een boom, die tot veel meer doeleinden gebruikt kan worden dan eenig andere boomsoort ter wereld, met uitzondering dan van de palmen. Verder bevat deze afl.: Hevea-zaaibedden op Java, door A. van Rijkman. — De cultuur van sisalhennep, door F. Maen. — De kurk, haar gebruik en hare productie, door Dr. Stange. — De reuzenboorder in het suikerriet. Een nieuwe vijand van deze cultuur in Centraal-Amerika, door Dr. Marchal. — Ziekten in de tabak in Dumbara. — Vruchten, meel en vezelpisang, door H. L. W. Costenoble. — De pisang in Costa-Rica. Gedroogde pisang en pisangmeel, door M. J. E. van der Laat. — Productenmarkt en wisselkoersen over December 1908.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Aflevering 6 van den loopenden jaargang houdt in: Eenige statistische en andere gegevens, ontleend aan de civiel-geneeskundige jaarverslagen en de rapporten omtrent besmettelijke ziekten in Ned.-Indië over het jaar 1907 (op deze leerrijke gegevens hopen wij de volgende week terug te komen). — Over amyloide degeneratie van den tarsus (met plaat), door Dr. L. Steiner. — Korte mededeeling omtrent bloedsdrukbepaling bij beri-beri, door F. H. van Hengel. Ten slotte eene bespreking van deel VIII van Atti della Società per gli studi della Malaria.

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 19 Jan. bevat de navolgende opstellen: Voordracht, gehouden voor de Ned. afd. der Ned. Ind. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw over de tegenwoordige koffiecultuur op Java, door G. Elink Schuurman Gzn. In zijn voordracht bracht de heer E. S. natuurlijk ook de „robusta" ter sprake, omtrent welke koffiesoort de heer Van Bennekom in het vorig Kol. Weekblad zijne vraag stelde. Volgens schr. is de robusta „een bepaald zwakkere plant dan onze eigen koffiesoorten, de Java en de Liberia waren." Dat deze koffiesoort de toekomstkoffie van Java zou kunnen worden acht hij vrijwel voor uitgesloten; hij stelt ze gelijk met de goedkoope Afrika. „Gebrand zijnde heeft de Robusta alle eigenaardigheden van genoemde soort." — Jaarboek van het Departement van Landbouw in N.-I., door Dr. K. W. van Gorkom. — Regeling van het muntwezen in Suriname. — Java-tabak. — De mijn-industrie op Sumatra. — Op de Londensche theeveilingen. — Inlandsche credietbanken op Java. — Invoer op Java in 1908. — Uitvoer van Java in 1908. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

De Katholieke Missiën.

In het jongste Nr. is het slot opgenomen van: Een blik op Nederl. Oost-Indië voor vijftig jaar en thans. Verder een beschrijving van: Eene Dajaksche feestviering op Midden-Borneo, door Br. Th. O. Cap., waaraan wij een brokstukje ontleenen.

„Na den maaltijd werd door de kamponghoofden een dans uitgevoerd. De trommen en gongs werden geslagen oorverdoovend. De dansers namen elk in de eene hand een doodshoofd, in de andere een parang met van vroeger gesnelde koppen versierd. Onder luid geschreeuw en gegil grijnsden zij nu de doodshoofden aan, trokken ze voor- en achteruit, zwaaiden zij rond, staken zij met hun parang, deden alsof ze die koppen pas gesneld hadden, maakten daarbij met hun voeten op maat verschillende passen, in één woord, 't was akelig om te zien"... Toen de dans was afgeloopen begon eerst voor goed het drinken, en helaas, het duurde niet lang, of sommigen waren dronken. 't Schijnt, dat de Dajaks niet veel kunnen lijden, maar zijn ze dronken, dan blijven ze toch maar door drinken, zingen en joelen." Op één lichtpunt, bij zooveel akeligheid, kan de schrijver toch ook wijzen, als hij zegt: „Met de zedigheid valt bij dat al Godlof, veel mee. Ik heb niets kwaads gemerkt, mannen en vrouwen blijven goed gescheiden, en ze zouden in Holland er een lesje aan kunnen nemen."

Neerlandia. Januari 1908.

Ook het orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond brengt, bij monde van Mr. C. Th. van Deventer en Dr. J. B. Schepers, zijne hulde aan de nagedachtenis van den plotseling overleden arts J. E. Tehupeiory. Een goed gelijkend portret van den jonggestorvene is aan de beschrijving toegevoegd.

Ten slotte zij gewezen op een bijdrage van Prof. Dr. K. G. Anton te Jena, getiteld: Die Nutzbarmachung der Verwaltungseinrichtungen der Eingeborenen im Lichte holländischer Erfahrung, in het eerste Nummer van het nieuwe maandschrift Koloniale Rundschau, en op een artikel over: „Unsere Mission auf Nias" in het Jan.-Nr. der „Berichte der Rheinischen Missions-Gesellschaft.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 30 Dec. '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. idem;
Soer. Handelsblad t/m 29 Dec. '08;
Delicourant t/m 23 Dec. '08;
De Padanger t/m 24 Dec. '08;
De Sumatrabode idem;
De Stem v. Indië No. 50 en 51;
Jong Indië No. 23 en 24;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 99;
De Indische Mercuur No. 4;
Suriname, Koloniaal Nieuws- en Advertentieblad, nos. 102 en 103;
Handelsberichten van het Min. van Landbouw, no. 97, 21 Januari 1909.
Exportblad no. 754;
Neerlandia no. 12;
Deutsche Kolonial-zeitung No. 50 en 3;
Damesweekblad voor Indië no. 22 en 23;
Weekblad van Indië no. 34 en 35;
't Onderwijs no. 49 en 50;
Cultura no. 243 t/m 245;
La Quinzaine Coloniale no. 24 en no. 1 1909;
F. Fokkens, „Eene Hulp Landrenteregling in het belang der Inl. bevolking dringend noodig."
Moederland en Koloniën, „Welken weg moeten wij volgen om den Javaan te ontwikkelen."
Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, 1e en 2e afl. (1909).

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 24 Dec. 1908. No. 103.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den leeraar te Batavia M. J. Doppenberg en aan den contr. J. Tideman.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerken W. H. de Blaer; F. W. A. D. Sihaja; L. A. White; W. H. Hornmann en L. Metman.

Benoemd: tot lid bij den gemeenteraad van Tegal, J. H. Levert en F. W. Wuthrich; tot lid bij den gewestelijken raad van Pasoeroean W. I. F. Stortenbeker; tot opzichter B. O. W., J. A. Hoogendoorn en L. H. Hovenkamp.

Ontslagen: op verzoek eervol, de patih van Indramajoe Raden Soera adi Widjaja.

Benoemd: tot inl. off. van justitie in het regentschap Soekapoera, Raden Soeriahardja; in Bandoeng, Raden Soerjawinangson; tot lid van den priesterraad te Sampang, Hadji Mohamad Fagi; te Tjilatjap Mas Moehamad Halipah; te Sragen, Ki Hadji Moehamad Imam.

Geplaatst: in de res. Cheribon, W. H. Ockers; in het gouv. Celebes en Onderh., M. Adriani.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Sitoebondo, K. Hoving; tot hulponderwijzeres te Koeta Radja, Mej. E. M. d'Ancona.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa, aan den 1en luit. der inf. A. Landzaat.

Uit de Javaansche Courant van 29 Dec. 1908. No. 104.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den commies te Djokjokarta, B. Th. Maurits.

Ontslagen: eervol, de onderopzichter 1e kl. B. F. Joseph; de gouv. veearts A. C. A. Heshusius; de dokter-djawa te Soemedang Raden Mohamad Saleh Mangkoepradja; de veearts W. Oostingh; de deurwaarder bij den R. v. J. te Makassar A. J. Voll; de onderwijzer 1e kl. G. Bainks; de 2e commies R. G. K. Pelt; bij het gouv. pandhuis te Koetoardjo Raden Singodiprodjo.

Benoemd: tot electro-technisch ambtenaar 1e kl. J. de Graaff; tot 1en commies B.B., J. M. Swart Sutherland.

Ontheven: op verzoek eervol van zijne waardig-

heid van stedehouder (wakil) van het Gouv. van Ned.-Indië in het landschap Karangasem (Bali) I Goesti Gdè Djilantik.

Aangesteld: tot stedehouder in genoemd landschap I Goesti Bagoes Djilantik.

Bepaald: dat te Djatiroto (Pasoeroean) een openbare Europ. school zal worden geopend.

Toegevoegd: aan den gouv. veearts te Semarang de gouv. veearts A. van der Steur.

Ontslagen: eervol als agent van de wees- en boedelkamer te Semarang J. C. Lutter en benoemd als zoodanig Th. A. Bernet.

Benoemd: tot agent van de wees- en boedelkamer te Makassar J. A. Piclaat.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol op verzoek de 1e commies A. G. Wolff; de majoor der genie J. S. Redeker.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der inf. de 2e luit. C. L. Becking.

Geplaatst: bij het rechterhalf 15e bat. de kapt. H. H. Schadee; bij het 7e bat. de 2e luit. P. L. Mulder; te Soerabaja W. van Kregten; bij het 11e bat. de kapt. C. van Beuge; bij het linkerhalf 2e depôtbat. de 1e luit. P. D. A. Frankamp; bij het 14e bat. de 1e luit. R. P. P. van Riemsdijk; bij het 3e bat. de 2e luit. O. C. Tulleken; bij het 18e bat. de kapt. W. J. de Voogt.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den 1en stuurman P. Schuurman en aan den baasketelscheepmaker J. P. Houthuysen.

Ontheven: op verzoek van de functiën van geneesheer bij het marine-établissement te Soerabaja de gep. off. v. gez. dr. J. Rosenfeld.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. „Prins Frederik Hendrik", gezagvoerder D. Nieman, van West-Indië naar Amsterdam.

A. J. Selhorst; J. Markholt van Dijckerhof; Dr. J. H. Verloop; Walter Strube; O. Prochnow; E. Eisenack; C. P. van Onselen; J. C. Mathieu; J. Schenk; J. Dissel; M. Jansen; L. A. van Beek.

Passagierslijst van het ss. „Prins Willem III", gezagvoerder J. Aarents, van Amsterdam naar West-Indië op den 22 Januari 1909.

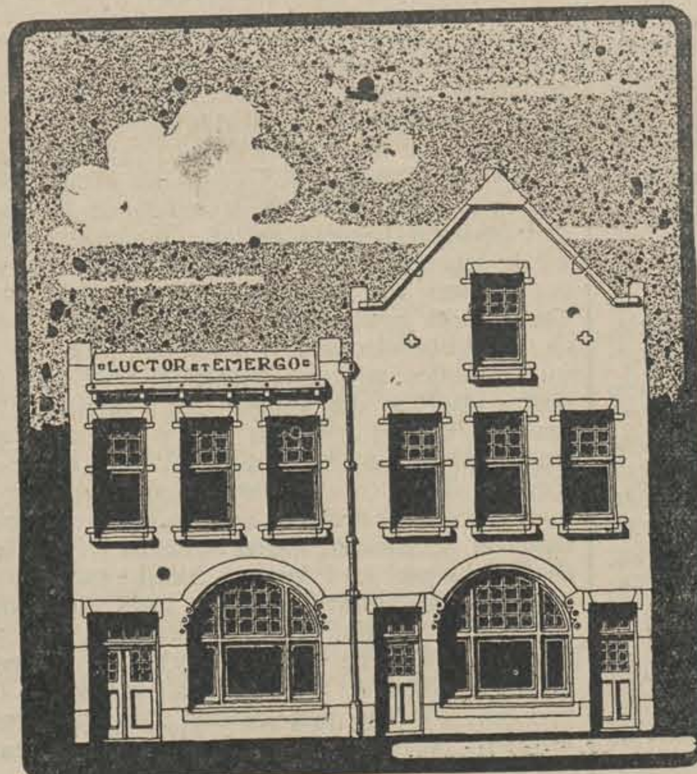
B. van Otterdijk; V. Dekoninck; J. A. Potmis.

Passagierslijst van het ss. „Koning Willem II", gezagvoerder J. Teensma, bestemd te vertrekken van Amsterdam 23 Januari 1909.

Mevrouw A. Schotel en 3 kinderen; J. M. Hagenbeek, echtgenoote en 2 kinderen; K. v. d. Veen en echtgenoote; F. C. Drescher; J. Harting; Mevrouw E. Remmert en kind; Mevrouw A. H. Loeff en 2 kinderen; J. C. Maassen; C. G. van Houten Lzn.; M. H. Woutman; E. J. Vitringa en echtgenoote; Dr. J. H. J. van Barmen 't Loo; G. Hiemstra en echtgenoote; E. A. Meeter en echtgenoote; H. Wevers; L. v. d. Vinne; A. Vervloet; J. V. Ch. Wichers; J. W. v. d. Lely, echtgenoote en 2 kinderen; F. W. Freudenberg; M. Frankema; S. Lemstra; G. A. Winkel; H. Epping; T. A. E. Wynoldy; E. van Beugen; D. Vecht; J. G. Allebé; R. Kern; W. P. Holwerda; D. Bilderbeek.

Passagierslijst van het s.s. „Grotius"; Gezagvoerder P. Ouwehand. Vertrokken van Batavia 31 December 1908, aangekomen te Genua 24 Januari 1909.

J. Dinger; W. Verbrugge; J. K. W. Fransen; P. W. R. Petri; H. A. Dezentjé; R. v. Ameyden van Duijn; D. Kaan; L. Th. Schneider en Mej. J. T. Schneider; E. Ch. Mulholland, echtg. en k.; P. Cheriex; J. Th. Hosang; J. G. T. Meijer, echtg. en k.; Mevr. J. Karthaus; J. Tideman; J. Th. Andriessen en echtg.; P. Schuurman, echtg. en 2 k.; J. H. Reijpert; J. E. van Bloemen Waanders; J. A. van Beusekom, echtg. en 2 k.; H. J. Zeeman en echtg.; E. Straatmeijer; J. A. Visser, echtg. en 3 k.; G. Jelgersma; Ambos; F. F. G. Muschter, 6 k. en Mej. De Ybema; P. Legand; J. J. Torn; F. de Haan; Mevr. Wed. A. M. Donhuijzen en k.; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

No 5. Donderdag 4 Februari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het ***Koloniaal Weekblad*** **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Nijmegen:

Voordracht met lichtbeelden

te houden door den heer S. SIBINGA MULDER van Groningen op Donderdag 11 dezer 's avonds ten 8 ure in het Grand Hotel du Soleil.

Onderwerp:

De suikerriet-cultuur en de suikerindustrie op Java.

Leden met hunne huisgenooten, waaronder begrepen kinderen boven de 18 jaar, hebben vrijen toegang. Voor niet-leden zal de toegangsprijs waarschijnlijk 10 cent per persoon bedragen.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Voorloopige kennisgeving aan onze leden.

In de maand Maart a.s. zal de heer **Albert Vogel** voor de leden dezer afdeeling op nader te bepalen plaats en datum een voordracht houden over zijn hoogst interessante kunstreis over Java en zijn terugreis over China en Japan.

HET BESTUUR.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

De in ons vorig nummer op 10 Februari 1909 aangekondigde vergadering van de „Nederlandsche Afdeeling der Ned.-Indische Maatschappij van Nijverh. en Landbouw, en waarop de heer **Mr. C. T. H. Hierneiss** eene lezing zou houden over het onderwerp:

„De Indische Inkomstenbelasting"

is **uitgesteld** tot 17 Februari 1909, terwijl die lezing zal worden gehouden in het gebouw **„Concordia"**, Alexanderplein alhier.

Van de Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Algemeene Vergadering

te houden
in het gebouw **Irene**. *den 19 Febr. 1909, 's av. 7½ uur.*

Punten van Behandeling:

1. Notulen.
2. Verslag der Afdeeling over 1908.
3. Rekening en verantwoording over 1908.
4. Verkiezing candidaten Hoofdbestuur.
5. Verkiezing Afgevaardigde Algemeene Vergadering.
6. Verkiezing nieuwe Bestuursleden; aftredend de Heeren Dr. J. H. F. Kohlbrugge en H. Kohlbrugge, die zich niet herkiesbaar stellen.
7. Behandeling der door het Bestuur aan de orde gestelde stukken en van de leden ingekomen mededeelingen.
8. Benoemen twee leden voor het nazien der boeken over 1909.
9. Rondvraag.

De Indische Toekomststaat als Bestuursideaal.

Den 29en Januari 1909, des avonds ten 8 ure, hield de heer H. Doeff, in het Zuid-Hollandsch koffiehuis, voor de „Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië", eene lezing over het onderwerp:

„De Indische Toekomststaat als Bestuursideaal",

welke door een talrijk deskundig gehoor met belangstelling werd gevolgd.

Van het karakter van dezen toekomststaat gaf de inleider een beeld door een Inlandsch Hoofd te laten vertellen, hoe Indië over een zeker aantal jaren op staatkundig gebied er wel uit zou zien, dat wil zeggen: één geheel, één gewest, één vertegenwoordiging, in het kort, een constitutioneel staatsbestek en een eigen nationaliteit.

In de dagbladen hebben uitvoerige verslagen van deze lezing een plaats gevonden, wij willen hier thans volstaan met de volgende opmerking:

Dat in den politieken toestand van Ned.-Indië verandering komen zal, wordt door niemand in twijfel getrokken, maar welk aandeel het inlandsch element in die ontwikkelingsgeschiedenis hebben zal werd door den inleider niet aangeroerd.

Hoe het zij, het onderwerp, door den spreker op bescheiden wijze behandeld, zal aan allen, die belangstellen in de politieke en economische ontwikkeling van Ned.-Indië, veel stof tot overdenking opleveren.

Debat werd niet gevoerd.

De lezing werd door een flink applaus gevolgd, waarna de voorzitter onder dankbetuiging aan den heer Doeff voor zijne rede, de vergadering sloot.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

PERSKRONIEK.

INHOUD: Uit een Curaçaobrief van de *Nieuwe Courant*. — Het *Algemeen Handelsblad* over het Inlandsch onderwijs. — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over commerciëele boekhouding bij de Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië.

Uit een Curaçao-brief, aan de Nieuwe Courant gericht, ontleenen wij het volgende:

„De onder Castro's régime tot gewoonte geworden verguizing van Nederland, zegt de correspondent, en in het bijzonder van Curaçao, heeft plaats gemaakt voor allerwelwillendste betuigingen zoowel in de pers, die thans voor den ex-president geen genade kent, als van de zijde van het volk, dat onze Koningin en ons volk toejuicht als zijn bondgenooten en beschermers.

„De bestaande toestand" — aldus bijvoorbeeld het te Caracas verschijnend blad La Justicia — „in Venezuela geschapen door den ex-dictator, die dit land bij zijn vertrek naar het buitenland tevreden, bloeiend en gelukkig noemde, kan in groote trekken als volgt worden saamgevat: de wetten niet voeten getreden; de kerkers volgepropt met burgers; alle takken van nijverheid en bronnen van welvaart gemonopoliseerd; de vrije gedachte gebreideld; de intigranten en de vleiers triomfeerend; vreemde gewesten met bannelingen bevolkt; de rechtschapenheid belaagd en met achterdocht aangezien; het vaderland overhoop met de vreemde mogendheden; kunsten en letteren veracht; het zedenbederf verheerlijkt; vervolging of ondergang van allen, die zich niet in het stof buigen voor den afgod van slijk."

Zoo vervolgt La Justicia, evenals trouwens de Venezolaansche pers in haar geheel, de necrologie van het beëindigde régime in de kraste termen, waarbij vergeleken die gebezigd door den heer De Reus in diens veelbesproken brief aan Hou' en Trouw nog bijna den indruk maken van een compliment uit te drukken.

Curaçao daarentegen, waarop het kort geleden nog regende van allerhatelijkste schimpscheuten, wordt thans bewierookt door de Venezolaansche pers. Het evenals La Justicia ook te Caracas uitgegeven blad El Pregonero — om één enkel voorbeeld op te noemen — bezingt „de Antillische rots, eeuwige toevluchtsoord dergenen, die den vaderlandschen bodem verlaten als de nacht der Caesaren valt", in een artikel, waaraan de volgende beschouwingen ontleend worden:

„Wanneer het woord de vleugelen niet langer vrij uitslaat en de inkt van het apostelschap der vrijheid opdroogt in de pen der denkers, dan strekt Curaçao zich uit als een verlengstuk van het domein van ons geestesleven voor het weerspannig woord des pelgrims, en wordt de Curaçaosche pers bezield door de gedachte aan wraak en roem. Dezelfde baren der zee en trillingen der lucht-golven spelend om beide landen.

„De zwaarden, aangegord door het gekwetste recht, de mannen van de daad, die den strijd op

leven en dood aanbinden met onze dwingelandijen, vinden een toevlucht op de zusterrots, die zich uit de Caraïbische Zee verheft als een oase, waar de Venezolaansche vrijheid nederstrijkt.

„En nu, toen de sombere gehallucineerde van Capacho (d.w.z. Castro — Vert.) zijn strijdros vastbond binnen de tinnen van het Capitool en de partijen steenigde, zijn medemenschen vertrapte en de instellingen wrong in de knellende banden van zijn zegevierend personalisme; toen hij bedwelmd door schrikkelijke visioenen de vrijheid van het woord in rook deed vervliegen en ons onsterfelijk vaandel in zijn handen wankelde; toen hij, hunkerend naar goud, het brood der volken opat, toen opende zich Curaçao als een bevallige veldtent voor onze vernederde vaderlandsliefde en voor ons voortvluchtig idealisme."

Bovenstaande losse, op zichzelf staande grepen uit de Venezolaansche pers geven op de beeldrijke, hoogdravende wijze, aan tropische volken eigen, de stemming weder, waardoor in Venezuela het Castrisme vervangen is.

Deze loftuitingen zijn de weergalm van betuigingen van instemming, waarmede Curaçao de volte-face der Venezolaansche politiek begroet heeft."

Ten slotte zegt de schrijver:

„Is dan de hoop niet ongerechtvaardigd, dat de verhouding tusschen Curaçao en Venezuela binnen afzienbaren tijd wederom normaal zal worden, als een donkere wolk pakt zich het met 1 Januari ingevoerde belastingstelsel samen boven de kolonie. De vreugde, dat Castro's verbodsbepalingen reeds tot de geschiedenis behooren, wordt getemperd door de bezorgdheid, die gekoesterd wordt over de gevolgen van het nieuwe belastingstelsel, door sommigen beschouwd als de evenknie van Castro's streven om Curaçao den doodsteek toe te brengen.

Het blijkt met den dag duidelijker, dat degenen juist gezien hebben, die het ergste vreesden van de doordrijving dier belastingwetten of ze voor onuitvoerbaar hielden. Dit laatste is gedurende de weinige dagen, dat de wetten van kracht zijn zoo duidelijk aan den dag getreden, dat reeds van bestuurswege met meerdere bepalingen de hand gelicht wordt en het voornemen bestaat om die wetten, kort geleden pas aangenomen en sedert dien al gewijzigd, nog verdere belangrijke wijzigingen te doen ondergaan."

* * *

Het Algemeen Handelsblad wijdt eenige beschouwingen aan den toestand van het Inlandsch onderwijs. Verwerpende het voorbeeld door de Amerikanen op de Philippijnen gegeven, schrijft het blad:

„Het inlandsch onderwijs behoort de evolutie dier toestanden voor te bereiden en te bevorderen, doch geenszins die evolutie vooruit te loopen. Het onderwijs dezer dagen zou onnut, ja zelfs hoogst schadelijk voor de ontwikkeling van land en volk zijn geweest in het Nederland van voor honderd jaar, afgezien nog van het feit, dat het volk toen niet in staat zou zijn geweest zulk onderwijs te bekostigen.

Dit vooropstellende zou thans, naar onze meening, een program moeten worden opgemaakt waarnaar geleidelijk en stelselmatig wordt gestreefd naar verbeteringen op onderwijs-gebied.

Voor het inlandsch onderwijs laten zich in het huidig stadium drie categorieën onderscheiden, welke als het ware zijn aangewezen, om aan de volksontwikkeling de noodige leiding te verschaffen.

Langs den weg der eerste klasse-scholen, toegankelijk voor zonen van aanzienlijke en meer gegoede Inlanders, zoowel als voor meer begaafde leerlingen der lagere scholen, moet de voorbereiding gaan voor de verschillende bestaande of verder te scheppen hoogere beroepen in de inlandsche maatschappij. De opleiding voor die beroepen zal dus moeten plaats hebben aan inrichtingen, waarvan het leerplan zich aansluit aan dat der eerste-klasse scholen.

Het onderwijs aan de tweede-klasse scholen moet bestemd zijn voor leerlingen, waaruit de stand van neringdoenden, gezeten landbouwers, machinisten, geoefende ambachtslieden, volksschoolleeraars, klerken enz. wordt gerecruteerd. Voor de verdere opleiding eventueel dienen ambachts-, landbouw-, visscherij-scholen en kweekscholen voor volksschoolleeraars enz. in het leven te worden geroepen, waarvan het leerplan zich dus moet aansluiten aan dat der tweede klasse-scholen.

Voor de groote massa dienen de volks- of desascholen, waarvan het leerplan de leerlingen in staat moet stellen om met vrucht populaire ambachts-, visscherij- en landbouwcursussen te volgen.

Als zulk een plan eenmaal is vastgesteld, zouden telkens, naar gelang de middelen daartoe beschikbaar komen en de behoefte werkelijk wordt gevoeld de ontbrekende schakels in de drie afzonderlijke ketens moeten worden aangevuld. Eerst in verre toekomst, wanneer door het inlandsch onderwijs de evolutie in de inlandsche maatschappij belangrijke vorderingen zal hebben gemaakt, zal er aan kunnen worden gedacht om de nu nog van elkander gescheiden te houden deelen te maken tot een harmonisch geheel."

* * *

De Nieuwe Rotterdamsche Courant schrijft onder het opschrift: „Commercieele boekhouding bij de gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië", o.m.:

„De invoering eener commercieele boekhouding bij de daarvoor in aanmerking komende gouvernementsbedrijven en andere diensttakken, in het laatst van 1907 in Indië ter hand genomen, door de benoeming tot gouvernements-accountant van een daartoe ter beschikking van den gouverneur-generaal gestelden, uit Nederland gezonden deskundige, maakt, naar wij vernemen, goede vorderingen, al doen zich bij deze invoering, uit den aard der zaak, evenals bij elk nieuw onderwerp van administratieven aard, min of meer belangrijke moeilijkheden voor.

De Indische regeering heeft uit Nederland de uitzending gevraagd van twee ervaren boekhouders voor 's lands dienst, van welke een eene bezoldiging zal genieten van *f* 500, opklimmende tot *f* 800 's maands en de tweede eene van *f* 250 tot *f* 500 's maands. Naar mate de commercieele boekhouding bij de verschillende gouvernementsbedrijven enz. wordt ingevoerd, zullen in de naaste toekomst nog vele gediplomeerde boekhouders noodig zijn, doch vermoedelijk zal in de behoefte aan deze nieuwe categorie van ambtenaren voor een goed deel door vorming in Indië kunnen worden voorzien.

Bij den strijd om het bestaan, die zich ook daar hoe langer hoe meer doet gevoelen, en door de verbeterde gelegenheid tot het ontvangen van goed onderwijs ontwaakt in Indië gelukkig het besef dat men zich door studie en inspanning kan bekwamen voor vele betrekkingen, die in den staatsdienst of in de particuliere maatschappij moeten worden vervuld, doch waarvoor men vroeger uitsluitend over uit Europa te ontbieden werkkrachten te beschikken had."

Uit de O.-I. Mail.

De vreeselijke ramp in Pendjaloe.

Een speciale verslaggever meldde 6 Jan. j.l. hieromtrent aan het Bat. Nieuwsblad o.m.:

„Achttien paal van Tasikmalaja is een complex, bestaande uit drie groote kampongs, door een aardschuiving geheel bedolven; 200 à 300 menschen zijn daar 30 M. diep levend begraven. Twee der kampongs waren gelegen in een dal, de derde tegen een helling aan. Het geheele dal over een oppervlakte van 1½ paal, heeft zich met modder, klei en aarde zoodanig opgevuld, dat het gelijk is geworden met de hoogte der dalwanden.

Het geteisterde gebied heet Pendjaloe, de verwoeste dorpen zijn Tjiboeboehan, Waroengsitoe en Telok Bangoe.

Een gedeelte van den berg Kentjana, een heuvel, sawahs, alles is meegesleurd. Groote boomstammen waren door midden geknapt als lucifersstokjes, reuzenwaringins, arènboomen, niets kon de verschuiving stuiten; groote boomen liggen ondersteboven met de wortels in de lucht!

Van eenige waringins ziet men nog maar enkel den top uit de aarde steken.

Overal ziet men vernielde daken, balken, atap en bamboe, waartusschen lijken slechts gedeeltelijk, met de beenen meest, uitsteken.

Alle menschen en dieren werden opgerold, verpletterd, uit elkaar geslagen; men zag een lijk liggen, waarvan armen en beenen waren weggeslagen.

Een onbeschrijfelijk, aangrijpend tooneel biedt de plaats van het onheil aan. De loop van de aardschuiving was als een draaikolk."

In de Javasche Courant van 5 Jan. komt nog het volgende korte officieele bericht van den resident van Cheribon voor:

„Op den 29sten December j.l. plusminus 5 uur 's morgens heeft een vreeselijke ramp plaats gehad door aardstorting van den Goenoeng Kantjana. De moederdesa Tjidoedoehan en het gehucht Waroensitoe, zoo ook het gehucht van de desa Tjibeureum, genoemd Telokbango, zijn geheel vernietigd. Voor zoover nu bekend, zijn van de desa Tjiboeboehan 37 personen omkomen, waarvan 3 licht en 4 zwaar gewond, van de zwaar gewonden is sedert een overleden. Door den dokter-djawa werd terstond geneeskundige hulp verleend. Om het gehucht Telokbango zijn eenige personen vermist. De getroffen streek is onherkenbaar. Den 30sten December werden op het terrein van de ramp 8 lijken gevonden, sommige vreeselijk verminkt. De postloods, een ijzeren brug en een duiker zijn geheel vernietigd, de heerendienstweg is over een afstand van ongeveer 2 paal op 2 plaatsen weggeslagen. Een nieuw tracé moet gezocht worden. De bodem is nog niet tot rust gekomen. De inwoners van de omliggende gehuchten en van de desa Tjaringin zijn naar nabijgelegen veilige plaatsen gevlucht, terwijl die van de desa Sindangblangon zich gereedmaakten dit voorbeeld te volgen. Van de 37 ontkomen personen zijn 20 door anderen opgenomen. De overigen zijn in de balédesa en bij het desahoofd van Tjibeureum ondergebracht. De assistent-resident van Galoeh heeft voorloopig rijst en visch uitgedeeld."

Het te-veel is de vijand van het goede.

De volgende circulaire werd in het maleisch te Buitenzorg verspreid:

„Wij, ondergeteekenden, geven kennis, dat wij voornemens zijn een vereeniging op te richten onder den naam M. M. M. M. M. M. M. Doel dezer vereeniging is naar vermogen mede te werken aan de bestrijding van de ondeugden van ons volk, met name: Main (spelen), Madon (zinnelijkheid), Madat (opium), Minoem (drankzucht), Maling (steelzucht), Mada (laster en kwaadsprekerij), en Mangani (woeker).

Van de leden dezer vereeniging wordt geen contributie gevraagd, slechts zal dankbaar worden aangenomen elke bijdrage, die men vrijwillig wil geven ter bestrijding van de kosten van aanschaffing van goede boeken en geschriften ter verspreiding onder ons volk en van de oprichtingskosten dezer vereeniging.

Nadere inlichtingen kunnen zij, die wenschen zich bij deze vereeniging aan te sluiten, bij ondergeteekenden verkrijgen.

NATANINGRAT.
NOTOSOEDIRO.

Waar wij op Java, na de oprichting van de vereeniging Boedi Oetomo, reeds hoorden van het plan tot oprichting van een Regenten-bond in dezelfde richting, welke eenigszins als concurrentie wordt beschouwd, daar achten wij deze zeven M's-vereeniging toch zeker overbodig. Men kan van het goede ook te veel krijgen.

Veel praktischer lijkt ons hetgeen wij lezen over:

Een prachtig middel van bestaan.

In Zuid-Kedoe vinden vele inlanders een goed, enkelen een ruim bestaan in de eendenkweekerij. Dit mag reeds algemeen bekend zijn, er is niettemin wel eenige aanleiding nader uiteen te zetten, hoe de meest met handelsgeest toegeruste inlanders in staat zijn zich een onbezorgd bestaan te scheppen door coöperatie en een juist begrip van de eischen van den handel.

Zoo zijn er voornamelijk een vijftiental lieden, die deze eendenindustrie drijven op zeer ruime schaal. Elk heeft zoo ongeveer een vijf tot zes honderd eenden. Daar er slechte weidegrond is voor de beesten, worden zij voor eenige maanden achtereen naar de moerassen van Tjilatjap gezonden. Daar blijven de dieren in de moerassen ploeteren, en worden rond en vet. Het vervoer gaat per spoor. Driehonderd eenden gaan in een wagon, waarvoor van Karanganjar naar Tjilatjap, *f* 3,70 wordt betaald. De eieren worden te Tjilatjap tegen twee cents per stuk verkocht. Deze eieren worden des nachts verzameld in de eendenkooien. Volgens de eendenkweekers brengen tweehonderd eenden per maand minstens *f* 50 op. Het geld om zich de eenden aan te schaffen krijgen de menschen van de Karanganjarsche Spaar- en Hulpbank. De voorwaarde van terugbetaling is zeer billijk; honderd gulden moet in twee jaar worden teruggestort. De hoegrootheid der payementen is aan de leeners overgelaten. Voor de opgenomen honderd gulden koopen de kweekers zich ongeveer honderd vijftig eenden.

Nu heeft het begrip coöperatie ingang gevonden bij de grootste kweekers, niet door beredeneering, maar als het ware intuitief. Vijf of zes hebben zich vereenigd tot een coöperatie, met een gezamenlijk bezit van ongeveer twaalf honderd eenden, die zij gezamenlijk onder drie of vier gelijkelijk betaalde hoeders naar het Tjilatjapsche zenden. Hoeders en eenden blijven gedurende drie maanden weg. Die 1200 eenden leggen elken nacht ongeveer 600 eieren, dat is in drie maanden 3 maal 30 maal 60 of 54000 eieren. De waarde hiervan à 2 cent is *f* 1080. Behalve het geringe salaris der hoeders, gaan van de inkomst af de kosten van transport, ook zeer gering, en van kost en inwoning van de hoeders. Deze laatsten zijn te berekenen op een dubbeltje per dag en per man, dat is *f* 27 in de drie maanden.

Volgens de kweekers kan op deze wijze reeds na den eersten terugkeer in Karanganjar de schuld aan de bank voldaan worden, waarna zij nog in het bezit zijn van een geheele kudde eenden en van een aardig aanvangskapitaal om verder te werken.

Blinden-verzorging.

In het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. lezen wij:

Op zeldzaam schoone wijze heeft Z.Exc. de Gouverneur-Generaal het nieuwe jaar ingewijd. De eerste maal dat de landvoogd zich dit jaar 1909 in het publiek heeft vertoond, is het geweest voor een werk des vredes, en een der schoonste, waaraan naast den naam van Hare Majesteit de Koningin ook dien van Gouverneur-Generaal Van Heutsz zal verbonden blijven, voor de opening van het Koningin Wilhelmina-gasthuis voor ooglijders te Bandoeng.

Men kent de geschiedenis van de stichting.

Van het bedrag, bijeengebracht door Indië's ingezetenen, voor een huldeblijk bij het huwelijk van Hare Majesteit, was een belangrijke som geld overgebleven, en de Koningin vatte het schoone, waardige, edele denkbeeld op, om die som te besteden voor een werk van menschlievendheid in Indië, waarvan de geheele bevolking nut zou trekken.

In dien zin vroeg Hare Majesteit advies aan den Gouverneur-Generaal, en deze onderwierp toen aan Hare goedkeuring het plan van een hospitaal voor ooglijders, eene stichting, waardoor aan duizenden kranken in Indië hulp zou kunnen worden verleend; eene inrichting, waardoor de arbeid van den man, die reeds zooveel lijden wist te lenigen met zoo weinige hulpmiddelen, Dr. Westhoff, nog tien maal zegenrijker zou kunnen worden, en waardoor de naam van Hare Majesteit tot in de uithoeken van den archipel bekend zou worden en zou worden gezegend.

Hare Majesteit nam dit voorstel onmiddellijk aan. Toen tot den bouw van het hospitaal was besloten, verleenden alle autoriteiten met prijzenswaardigen spoed hunne medewerking, en als resultaat is nu, juist één jaar nadat tot de oprichting werd besloten, het hospitaal gereed om in gebruik te worden genomen.

Op zijn voorstel is dit hospitaal door H.M. de Koningin aan Indië geschonken, op zijn initiatief zal het worden een Staats-hospitaal voor ooglijders. Met de onthouding, met het van-zich-afschuiven der vroegere regeeringen is het uit; dat danken wij, het mag hier worden geconstateerd, aan den Gouverneur-Generaal Van Heutsz.

Er werd natuurlijk gespeecht en alles bezichtigd.

Na het zeer langdurig bezoek maakte de Landvoogd een rijtoer door Bandoeng, waarna ten Residentie-huize een dejeuner werd gebruikt.

Daarbij herdacht de Gouverneur-Generaal nogmaals met groote waardeering Dr. Westhoff, den held van den dag.

Ik reken mij gelukkig, — zoo sprak Z.Ex . ongeveer — thans eens niet zelf in het middenpunt te zijn, zooals mij te vaak gebeurt, maar nu alleen gast te wezen, deel uit te maken van een gezelschap, dat is samengekomen om den verdienstelijken geneesheer Dr. Westhoff te eeren.

Te drie ure, nog voor het déjeuner geheel geëindigd was, stond de Landvoogd van tafel op. Nog dienzelfden avond, te 3 uur 10, keerde het gezelschap naar Buitenzorg terug.

Het was een schoone dag geweest, en vermoedelijk zal, — in weerwil van de zeer bescheiden plaats welke Z.Exc. zichzelf heeft toegekend bij de vermelding van de wording, — de stichting van het Ooglijdershospitaal later niet de minste plaats innemen bij de opsomming der daden van Gouverneur-Generaal Van Heutsz.

Onderwijs voor Chineezen.

Desbetreffende wordt in de Indische bladen het volgende medegedeeld:

De Inlandsche scholen zijn nu voor alle Chineesche kinderen toegankelijk op volkomen dezelfde voorwaarden als voor toelating van Inlanders gelden, d.w.z. die der tweede klasse zonder eenige beperking, die der eerste klasse met het ook door Inlanders geldend voorbehoud, dat zij meer in het bijzonder bestemd zijn voor kinderen van aanzienlijke of gegoede ouders.

Op een veertigtal der eerste-klasse-scholen is het Nederlandsch onder de leervakken opgenomen, terwijl het in de bedoeling ligt ten aanzien van de overige scholen van deze categorie dien maatregel eveneens te treffen, en wel zoo spoedig als de omstandigheden zulks zullen toelaten. Chineezen, die voor hunne kinderen eenige kennis van onze taal wenschelijk of noodig achten, kunnen hen die op deze soort van scholen doen verwerven.

Zijn op deze wijze de belemmeringen voor het bezoeken van openbare Inlandsche scholen door kinderen van Chineezen geheel weggenomen, ook de toegang tot de openbare Europeesche lagere scholen is hun gemakkelijker gemaakt, in zooverre zij daar thans hetzelfde schoolgeld betalen als voor Europeesche en geheel hetzelfde schoolgeld als voor Inlandsche leerlingen is vastgesteld.

Voor hunne toelating tot die scholen bestaan voorts geen andere belemmeringen dan die, voortvloeiende uit artikel 14 van het Schoolreglement, zoodat zij ook ten deze volkomen op gelijken voet met de inlanders worden behandeld.

Teneinde tegemoet te komen ook aan de behoefte van die Chineezen, die hun kinderen Europeesch onderwijs willen doen genieten en voor wie de Europeesche school daartoe geen gelegenheid biedt, omdat die kinderen niet aan de in evengemeld artikel 14 gestelde eischen voldoen, is bepaald:

„Op plaatsen, waar de behoefte daaraan is gebleken, worden door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid afzonderlijke scholen voor kinderen van Chineezen opgericht."

Deze scholen dragen den naam van Hollandsch-Chineesche scholen.

Mutatiën en combinatiën.

Het voorjaar nadert en daarmede de groote uittocht naar het vaderland. Dan komen ook de sterrenwichelaars aan het woord, die beweren, in de toekomst te kunnen lezen. Van dezen vernamen wij de volgende tijdingen, schrijft de Javabode.

In Februari a.s. is de termijn afgeloopen, waarvoor de heer J. B. van der Houven van Oordt ter beschikking is gesteld van den gouverneur-generaal om de functiën waar te nemen van algemeen secretaris en van dit jaar wenscht de titularis geen verlenging. Als vervanger van den president van het hooggerechtshof, Mr. W. C. Berkhout, die eerstdaags den dienst gaat verlaten, meent men algemeen, dat aan H.M. de Koningin is voorgedragen de directeur van justitie, Mr. A. L. E. Gastmann.

De daardoor openvallende ambten zullen, volgens de horoscoop, aldus worden vervuld: algemeen secretaris, de directeur van binnenlandsch bestuur, S. de Graaff; directeur van binnenlandsch bestuur, de adviseur voor de buitenbezittingen, H. Colijn; directeur van justitie, die van onderwijs, eeredienst en nijverheid, Mr. Dr. M. S. Koster; en directeur van eeredienst, onderwijs en nijverheid, de 1e secretaris van het gouvernement, J. Hulshoff Pol.

De kapitein der maréchaussée, H. Christoffel, wiens physieke krachten als guerrilla-aanvoerder eindelijk eens uitgeput raken, maar van wiens beleid en organiseerend talent de regeering nog veel goeds verwacht, zou bestemd zijn om binnen niet te langen tijd benoemd te worden tot resident van een der oostelijke gewesten der buitenbezittingen.

Ten slotte zou de luitenant-kolonel H. N. A. Swart den militairen dienst vaarwel zeggen en benoemd worden uitsluitend tot civiel gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden op een maandelijksch inkomen van *f* 2000.—, wat ongeveer overeenkomt met dat, vastgesteld bij gouvernementsbesluit van den 16en September 1899 (Staatsblad no. 259) zijnde *f* 20.000.— 's jaars, plus een toelage van *f* 48000.— 's jaars voor representatiekosten. En dan zou er in Atjeh natuurlijk weer een militair commandant moeten komen.

Als er van al dit moois niets uitkomt, is het de schuld van aan hoofde dezer genoemde sterrewichelaars", zegt de Javabode ten slotte.

Hetzelfde blad meldt omtrent:

Den nieuwen chef van het wapen der genie:

Zooals bekend, gaat de kolonel J. G. H. de Voogt, chef van het wapen der genie, deze maand 's lands dienst verlaten.

Als zijn opvolger noemt de vox populi den luitenant-kolonel G. W. F. de Vos. Boven dezen hoofdofficier staat evenwel in de ranglijst de chef van den gewestelijken dienst in Atjeh F. W. van Bloemen Waanders. Men berichtte ons, dat de laatstgenoemde den 30en December j.l. met verlof naar hier zou vertrekken om zijn oudere aanspraken te doen gelden.

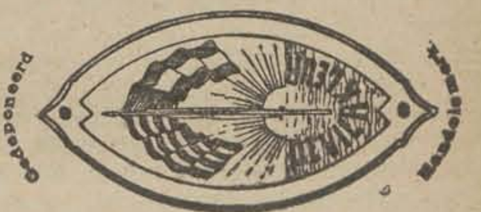
WEST-INDIË.

SURINAME.

Het Bacoven-geschil.

Er is te Paramaribo nog heel wat wrijving geweest tusschen bestuur en belanghebbenden bij de bacoven-cultuur, naar aanleiding van het optreden van het bestuur tegen de ondernemingen La Ressource en Killenstein.

De ter zake gevoerde correspondentie werd be-

sloten met een schrijven van den gouverneur, waarin deze ten slotte verklaarde op verdere mededeelingen of verzoeken „van vergaderingen van enkele of meerdere bacovenplanters” niet meer te zullen antwoorden.

Onze West van 9 Januari schreef evenwel:

„Gisteren kwam ons ter oore, dat er ten slotte toch nog kans bestaat op eene toenadering tusschen gouvernement en belanghebbenden in de bacovencultuur. De gouverneur heeft in een onderhoud met een der belanghebbenden, mr. H. Benjamins, verklaard, dat hij niet voornemens is ooit tot overname van het beheer eener plantage te besluiten, wanneer niet vooraf aan de betrokken planters schriftelijk kennis is gegeven van de fouten en tekortkomingen in het beheer en een redelijke tijd is gelaten om daarin verbetering te brengen. Met dien verstande evenwel, dat, indien van bepaalden onwil blijkt van de zijde der planters, na de schriftelijke waarschuwing, natuurlijk de termijn kan worden verkort.”

Er had zich evenwel een nieuw incident voorgedaan. In tegenstelling met de beschikking van den gouverneur, waarbij was toegestaan dat de plantage Killenstein na restitutie van het genoten voorschot en vervanging van den directeur, in denzelfden toestand zou verkeeren als de plantages, die zonder gouvernementssteun werken, was door den administrateur van financiën aan de eigenares van Killenstein een concept-contract voorgelegd, waarin voor die onderneming onaannemelijke voorwaarden werden gesteld.

De eigenaars weigerden dit contract te aanvaarden. Door bemiddeling van mr. Benjamins, die naar aanleiding van een bij het bestuur ingediend schriftelijk beklag over het optreden van amotenaren in een vergadering van belanghebbenden bij de bacovencultuur, door den gouverneur uitgenoodigd was tot een onderhoud, werd nu evenwel verkregen, dat voor de plantage Killenstein eenzelfde contract werd verlangd als voor niet-gesubsidieerde ondernemingen.

Onze West schrijft naar aanleiding hiervan:

„Het: eind goed al goed, gaat echter in deze zaak niet op. Na langen strijd is het ten slotte aan de eigenaars gelukt hun onderneming te behouden. Maar dat die lange strijd in dit geval noodig was, is bedenkelijk. Bovendien verkeeren deze belanghebbenden in buitengewoon gunstige omstandigheden, doordien zij financieel sterk genoeg waren om zich los te maken van het gouvernement.

Het genoemde blad wees nog op verschillende omstandigheden, die er toe hadden medegewerkt om de verwijdering tusschen het gouvernement en belanghebbenden te vergrooten, zooals o.a. met het plagerig optreden tegen den gewezen directeur van la Ressource.

Onze West besloot dan evenwel als volgt:

„Al worden door de toezegging, welke de gouverneur mr. Benjamins machtigde aan belanghebbenden mede te deelen, niet alle waarborgen verkregen, die ons in zulk een zaak billijk voorkomen, zeker wordt daardoor een belangrijke stap tot den vrede gedaan.

Belanghebbenden zullen althans voortaan schriftelijk vernemen, welke grieven tegen de plantage bestaan, en een termijn vernemen, waarin de verbetering moet worden aangebracht.

Zoo zal dan niet meer mogelijk zijn, dat een plantage wordt overgenomen oogenschijnlijk met het oog op de cultuur, terwijl uit een later van bestuurswege aan een der bladen verschafte mededeeling moet blijken, dat vermoedens van financieele onregelmatigheid (die niet zijn vastgesteld), geen gering aandeel zouden hebben gehad in de overweging tot overname.

Wij twijfelen echter niet, of de gelukkige wending, die de zaken thans hebben genomen, zal leiden tot herstel van het vertrouwen in het beleid van den gouverneur, en de grieven, die nu tot het verleden behooren, zullen plaats maken voor een vruchtbare samenwerking tusschen bestuur en belanghebbenden.”

De gele koorts.

Na den 5en Januari, toen in het geheel 28 gevallen van gele koorts, w.o. 7 met doodelijken afloop, waren geconstateerd, hadden zich te Paramaribo geen nieuwe gevallen van die ziekte voorgedaan.

Onder de overledenen behoorde o.a. de militair C. Pel.

Van de aangetasten waren den 7en Januari nog 5 onder behandeling.

CURAÇAO.

Scheepvaart.

In het afgeloopen jaar liepen 1145 schepen de haven van Curaçao binnen, tegen 1379 in 1907, een achteruitgang dus met 234 schepen, welke achteruitgang uitsluitend op rekening moet worden gesteld van het conflict met Venezuela.

Intusschen is de vaart van Curaçao op Venezuela weder hervat.

De Amigoe schreef:

Nu de scheepvaart met Venezuela weer is hersteld, zeilden de schoeners „Corazon de Maria” en „Frieda” reeds Zaterdag 26 Dec. naar Maracaibo. De „Prins Willem II” van de K. W. I. M. zal de volgende week ook weder de Venezolaansche havens aandoen.

Regen en oogst.

„Het heeft gedurende de maand December, in de stad althans, iederen dag geregend en zeer dikwijls vrij zware buitjes.

„In de benedendistricten beginnen de divi-diviboomen last te krijgen van het vele water, de peulen worden zwart en rotten.

„De rupsen zijn nog bij lange na niet verdwenen en doen nog zeer veel schade. De planters vreezen, dat dientengevolge de maïsoogst gedeeltelijk zal mislukken”, schreef de Amigoe, die bij het bestuur aandrong om vol te houden met voorloopig nog rupsen op te koopen en het zoeken daarnaar zooveel mogelijk aan te wakkeren.

Werkverschaffing op Bonaire.

Over de resultaten van de werkverschaffing op Bonaire wordt van daar aan de Amigoe het volgende geschreven:

„In slechten staat verkeerende wegen, waarop druk verkeer, zijn opgelapt en hernieuwd; en dit op heel eenvoudige en toch zoo degelijke wijze, dat ze voor de eeuwigheid gemaakt schijnen. Het lijken wel ijzeren wegen, die menig moderne stad van Europa ons zal benijden. Echte wegen voor tuf-tuf en fietsen, hard als een kei, glad als een aal, stofvrij, en gereed à la minute; want, daar ze bolvormig zijn, stroomt het water langs beide zijden weg, en na den regen worden ze eerder harder dan zachter. Daar men de kiezel en de daarbij gebruikte witte-kalk-houdende aarde maar voor het scheppen heeft zullen zulke wegen betrekkelijk goedkoop kunnen worden aangelegd. Doch niemand zal hier kunnen zeggen: „Goedkoop duurkoop.”

Verder zijn hier de door de jaren gedempte en met vuil gevulde tanki's opgehaald en schoongemaakt. Met die uitgebaggerde aarde zijn de dammen er omheen verbreed en versterkt. Niemand zal bij het zien er van nog angst gevoelen voor doorbraak. Thans met de aanhoudende regens hebben zij de proef glansrijk doorstaan. De wateren zijn als rivieren de tanki's ingestroomd en hebben ze tot uitspuwens toe gevuld, doch de breede dammen zijn blijven staan als een vestingmuur zoo vast.

Gelijk ons nageslacht nog in onze voetstappen zal treden op die massieve wegen, zoo ook zal het nog kunnen scheppen uit die zee van zoetwater, in die reuzentanki's vergaard.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Innalillahi wa inna alaihi radji'oena („Voorwaar, alles komt van God,en voorwaar alles keert tot God terug”), een vers uit den Qoran dat de mohammedaan aanhaalt om aan de familieleden van afgestorvenen zijne deelneming te betuigen, en dat hij uitspreekt telkens als hem 'n doodstijding wordt medegedeeld of als hij een lijkstoet ziet voorbijgaan), roept Spion Ambon in de **Pemberita Betawi** weemoedig uit bij het vernemen van het telegrafisch bericht van het overlijden van den in den Haag met verlof vertoevenden predikant Ds. R. W. Kijftenbelt. Schrijver, die blijkbaar een mohammedaan moet zijn, wijdt zéér waardeerende woorden aan de nagedachtenis van dien christelijken leeraar. Deze doodstijding, zegt hij, zal voorzeker de harten van alle inwoners van Ambon, onverschillig of zij Nederlander, Chinees, Arabier dan wel inboorling zijn, met droefheid vervuld hebben, want de overledene was een zeer braaf en vriendelijk man, die zich met groote liefde geheel aan zijne gemeente gaf. Ik heb veel predikanten gekend, verklaart hij, maar geen enkele was zooals wijlen Ds. Kijftenbelt. Een herder, zooals hij, zal men in den tegenwoordigen tijd niet licht vinden. Hij heeft Ambon in menig opzicht vooruitgebracht. Vele goede instellingen hebben haar ontstaan en haar bloei aan genoemden predikant te danken gehad, zoo o.m. de Ambonsche Fröbelschool, de Ambonsche Spaarbank, de vereeniging Moechabbat Meshi (Christelijke Liefde) alle zullen den doohe dankbaar blijven gedenken. Schrijver eindigt zijn artikel met de woorden: „Slaap zacht, Heer, totdat onze Moechallits*) komt om U te wekken.” Het zoo innig fijngevoelde bij deze lofrede komt in eene vertaling niet genoeg tot zijn recht. Er blijkt echter duidelijk uit, hoe een christenleeraar, die zich door zijn handel en wandel, door zijn goede werken onderscheidt, ook bij den niet-christen in hooge eere kan staan.

Zooals onze lezers zich zullen herinneren, was betrekkelijk kort na de oprichting van den Bond der Jong-Indiërs Boedi Oetomo, door twee Regenten, die van Djapara en van Temanggoeng, een rondschrijven aan hunne collega's gericht, om hen over te halen een vereeniging van regenten op te richten. Menig thans hier vertoevend europeesch oud-ambtenaar van het binnenlandsch bestuur, die niet alléén te midden van de inboorlingen, maar ook werkelijk met hen meegeleefd heeft, zal terstond bij de lezing van bovengedoeld rondschrijven gedacht hebben, dat „men” deze beweging zal beschouwen als een tegenwicht tegen Boedi Oetomo. Dat dit oordeel juist is, leert ons een hoofdartikel in de **Bintang Soerabaja**, getiteld „Concurrentie” en onder het Engelsche motto: „I am somebody and You are nobody, so I will have nothing to do with You.” Die bond van regenten, zegt het blad, stelt zich voor om: a. de welvaart van Java en Madoera en het welzijn van den inboorling te bevorderen; b. alle beletselen tegen zijn vooruitgang uit den weg te ruimen; c. boeken voor het javaansche volk te doen uitgeven; d. den lust tot studie bij dat volk aan te moedigen; e. een studiefonds op te richten, allerlei hulpmiddelen ten dienste van den inboorling in het leven te roepen en in stand te houden, en f. den toestand van eigen ressort te verbeteren door vergelijking met andere ressorten. Schrijver noemt dezen opzet een „akal” (arglistigheid) die hem herinnert aan een dergelijke handeling, onlangs door een groote firma te Soerabaja gepleegd. Deze, niet wetende, welke europeesche handelsgoederen bij de bevolking het meest gewild zijn, informeerde daarnaar bij een paar chineesche kooplieden, die véél goederen bij haar kochten, om ze weder in het binnenland aan inlandsche kleinhandelaren te verkoopen. Deze kooplieden gaven haar de meest volledige inlichtingen en de firma bestelde daarop die goederen, doch liet ze door bemiddelling van hare eigen reizende agenten rechtstreeks aan de inlandsche kleinhandelaren in het binnenland verkoopen, waardoor natuurlijk bovengenoemde chineesche kooplieden veel schade leden.

Gelijkt de handeling der beide Regenten nu niet op die dezer Soerabajasche firma? vraagt het blad. Vroeger, toen er nog geen Boedi Oetomo bestond, dacht geen enkele regent er aan om zich met zijne ambtgenooten tot één bond te vereenigen. Als een tjandawan (paddestoel) komt opeens deze Regenten-vereeniging voor den dag en, let wel, — met nagenoeg hetzelfde programma als Boedi Oetomo! Dit is een concurrentie die den europeaan moet doen glimlachen en zijn hoofd schudden, daar ze hem leert, dat de javanen ook in deze niet eensgezind zijn. Trouwens, de geschiedenis van Java, van de komst der Nederlanders af tot op den huidigen dag, toont in allen deele dit gebrek aan eensgezindheid. Nu beweert men, dat Boedi Oetomo den achterdocht der hoofden opgewekt heeft en dat daarom vele mindere ambtenaren geen lid zullen worden.

Denken de regenten wellicht, zinspeelt schrijver, dat, mochten de Nederlanders Boedi Oetomo wantrouwen en haar van bijbedoelingen verdenken, diezelfde personen ook aan een regenten-vereeniging geen bijbedoelingen zouden toeschrijven? En, — gaat het blad vermanend voort, — de bijbedoelingen der grooten kunnen gevaarlijker zijn dan die van de minderen: de onrust, veroorzaakt door Kasan Moekmin, was in een uur afgeloopen; de zaak van Dipo Negoro heeft vijf jaren geduurd! Achterdochtige europeanen krijgen van den schrijver ook een veeg uit de pan: „Denk niet, dat de denkbeelden van alle Nederlanders even steekhoudend zijn, al hebben zij nog zulke hooge diploma's in hun trommel. Kennis en bekwaamheid kan men op school verkrijgen, maar een scherp en helder oordeel is geen schoolproduct.

Wanneer zullen de javanen leeren begrijpen, dat eendracht macht maakt? Wanneer zal men overtuigd zijn, dat allen van boven tot beneden, slechts één volk uitmaken en dat het noodig is, dat de een den ander naar zijn beste vermogen steunt? roept schrijver ten slotte vragend uit.

*) Heiland, verlosser. In het oorspronkelijke gebruikt de schrijver het pronom possessif: kami, om duidelijk te doen uitkomen, dat hij geen christen is en dat dus zijn heiland niet dezelfde is als die van den overledene.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onder de chineezen ter Sumatra's Westkust schijnt die eensgezindheid minder te wenschen over te laten, althans de **Pernyagaän** deelt mede, dat zij een k o n g s i (naamlooze vennootschap) hebben opgericht, om een vrachtboot tusschen Singapore, Penang, Poeloe Tello, Goenoeng Sitoli, Padang en Siboga in de vaart te brengen, met een stamkapitaal van *f* 100,000, verdeeld in duizend aandee.en van *f* 100, die uitsluitend door chineezen genomen mogen worden. Voor het geval andere stoomvaartdiensten de vrachtprijzen mochten verlagen om der nieuwe maatschappij concurrentie aan te doen, is deze bevoegd op hare beurt den vrachtprijs nog lager te stellen, en zoo het kapitaal niet voldoende mocht blijken, zal het tot het dubbele opgevoerd worden. De oprichting dezer kongsi moet een represaille-maatregel der gezamenlijke chineezen zijn tegen den agent der Koninklijke Paketvaartmaatschappij te Siboga, die, naar het schijnt, het bij hen verkorven heeft. Herhaaldelijk halen de chineezen in hunne organen dan ook hun spreekwoord aan: „I t h o b a n s o e s i n g", ons „Eendracht Haakt macht."

In **Tiong Hoa Wi Sien Po** bespreekt Lim Wi Teng de zeer belangrijke nog hangende kwestie: of bij de aanstaande overeenkomst tusschen de Regeeringen van Nederland en China, aangaande den rechtstoestand der chineezen in de Nederlandsche bezittingen, de in Indië geboren chineezen, de zoogenaamde b a b a h s of p e r a n a k a n, beschouwd zullen worden als onderdanen van Nederland, dan wel van China. Het te Hongkong in de maleische taal verschijnende blad **Pembrita Tjoetng Wa** (= tiong hoa, chinees) bevatte een telegram uit Peking, meldende: „dat de chineesche Regeering bepaald heeft, dat een chinees, die een vreemde nationaliteit heeft aangenomen, in China nimmer meer rechten zal kunnen uitoefenen."

Daaruit maakt schrijver op, dat de beide Regeeringen aangaande den rechtstoestand der peranakan-chineezen het reeds met elkander eens zijn geworden, in dier voege, dat de peranakans als onderdanen van Nederland beschouwd zullen worden. Dit kan heel goed zijn, merkt hij op, mits de indo-chinees dan maar niet op dezelfde lijn met de inboorlingen gesteld werd.

Want wat is het verschil tusschen europeaan en inboorling? Eerstgenoemde kan bijv. niet van zijne vrijheid worden beroofd zonder machtiging van den officier van justitie, terwijl mindere politie-beambten, zooals districtshoofden en schouten, het recht hebben een inboorling — dus ook een chinees, indien deze met den inlander wordt gelijkgesteld — zonder dat diens schuld bewezen is, gevangen kunnen doen zetten. Blijkt later diens onschuld, dan wordt hij eenvoudig-weg weer in vrijheid gesteld. Het gevangen-zetten en het weder vrijlaten kan zoodoende een spelletje worden, zegt schrijver, hetgeen hem, en zeker velen zijner rasgenooten met hem, ten zeerste bezwaren zou.

Een bijna even belangrijke kwestie schijnt voor de chineezen, die van het al dan niet behouden van de haarvlecht (thauwtjang) te zijn. Zoo vindt het dragen van kort haar weder een verdediger in T j i o e p i t, die hierover in de **Bintang Soerabaja** zijn licht laat schijnen. Hij zegt o.m., dat niet alléén in ons Indië tal van chineezen zich van de haarvlecht hebben ontdaan, maar zelfs in China, dat hij de bakermat van de thauwtjang noemt, hecht men thans geen waarde meer aan dat hoofdsieraad. De pas overleden Keizer Kongsi Koen had er hoegenaamd geen bezwaar tegen, dat zijne onderdanen zich van de haarvlecht ontdeden. Schrijver noemt vele hooggeplaatste personen, die met kort haar loopen, o.a. de chineesche gezant aan ons Hof, Taij Djin Liok Tien Siang en zijn eerste secretaris Taij Djin Ong Hong Kie.

In de **Sinar Sumatra** looft S t a a r t p e p e r een premie van vijf gulden uit aan den chinees, die in staat is de volgende vragen bevredigend te beantwoorden: a. wat is de oorsprong van de haarvlecht? b. wat is het doel en het nut er van? c waartoe is het noodzakelijk, dat de haarvlecht aan het hoofd van elken chinees bengelt als de staart aan het achterdeel van een viervoetig dier? Dit heeft natuurlijk in hooge mate de verontwaardiging van de k a o e m t o e w a (behoudende partij) opgewekt en allerlei hatelijkheden worden er in hetzelfde blad geslingerd naar het hoofd van dezen inzender, die zekerlijk reeds van dit sieraad is ontdaan. Een van die verontwaardigde conservatieven gaat zelfs zoover om S t a a r t p e p e r toe te wenschen, dat „T h i ë n" (de Hemel) hem zijne gerechte straf niet zal onthouden, dat hij nimmer meer voorspoed zal ondervinden, gedurende zijn verder leven steeds met ziekten te kampen zal hebben en dat hij ten slotte door den bliksem zal worden getroffen!

Het wordt nu wel tijd, dat alle couranten-redacties het voorbeeld van de **Bintang Soerabaja** volgen, om het onverkwikkelijk debat over de thauwtjang te sluiten.

Onder den titel: S o r g a d i d a l e m d o e n i a (Een hemel op aarde) wijdt O e i j S i m N i o in het speciaal voor vrouwen bestemde gedeelte van de **Tiong Hoa Wi Sien Po** een artikel over het huiselijk verkeer. Wanneer man en vrouw in goede harmonie met elkander leven, wanneer de man in zijne woning zijn grootste genoegen vindt, zegt zij, kan het echtpaar verklaren, een hemel op aarde te hebben. Schrijfster moet toestemmen, dat het dikwijls aan de vrouw ligt, wanneer haar man een hel in plaats van een hemel vindt, want dikwijls wil zij met hare uiterlijke schoonheid als een vorstin over haar man heerschen; denkt slechts aan lekker eten, fraaie kleederen en uitgaan, terwijl dan haar huishouden natuurlijk verwaarloosd wordt. Daarom richt O e i j S i m N i o, die zelve reeds 34 jaren getrouwd is, een waarschuwend woord tot alle jonge vrouwen, dat deze in de allereerste plaats hare huiselijke plichten moeten in acht nemen, willen zij een hemel op aarde hebben. Een uitspraak, waarmee vooral ook alle anti-vrouwenkiesrecht-gestemde Europeesche mannen het zeker roerend met haar eens zijn!

Van Vreemde Koloniën.

De Anti-opium-commissie der Straits.

Door den gouverneur der Straits Settlements, tevens hoogen commissaris voor de gefedereerde maleische staten werd, gelijk wij reeds mededeelden, een commissie ingesteld, met de opdracht om een onderzoek te doen naar de verbreiding van het opiumverbruik in de Straits en stappen te beramen om dit euvel te beperken of uit te roeien.

De commissie hield den 20en Juli 1907 haar eerste zitting en heeft nu onlangs haar rapport uitgebracht, na 75 getuigen te hebben gehoord, onder wie 33 Europeanen en 42 Chineezen.

Van deze getuigen waren 5 Europeanen en 16 Chineezen aangewezen door anti-opium-vereenigingen in het gewest of door vertegenwoordigers van zulke in het moederland gevestigde vereenigingen.

Het rapport gaat eerst na, hoe de huidige toestand is en merkt dan op, dat in de Straits Settlements de opiumpacht bestaat, welke in de practijk gemeenlijk verbonden is met de pacht van sterke dranken, en wel zoo, dat het middel in de drie nederzettingen, Singapore, Penang en Malakka elk afzonderlijk wordt verpacht. De pacht te Singapore is dan veelal verbonden met die in het semi-onafhankelijke Djohore, die te Penang gemeenlijk met de pacht in het aan de provincie Wellesley grenzende siameesche staatje Kedah.

De in Perak, Selangor en Negri Sembilan toegepaste stelsels verschillen eenigermate van dat in Pahang.

In de drie eerstgenoemde staatjes wordt voor de, in het binnenland gelegen districten het invoerrecht op opium en de opbrengst van het recht op vergunningsbewijzen voor bereiding en verkoop van opium rechtstreeks door het bestuur geïnd, terwijl het middel in de kunstdistricten wordt verpacht. In Pahang wordt het middel over het geheele gebied verpacht.

Het verbruik van opium bedroeg over de jaren 1898—1907 gemiddeld 0.36 bal opium in de Straits, en 0.6 bal in de gefedereerde Maleische staten per hoofd der bevolking.

Hieruit blijkt, dat het verbruik in laatstgenoemde staten grooter is dan in de Straits, wat door de commissie toegeschreven wordt aan het feit, dat het opium in de nederzettingen aan de Straat van Malakka duurder is dan in de Maleische staten.

Uit het onderzoek bleek, dat de meeste schuivers het opium-schuiven in de Straits of in de Maleische staten hadden aangeleerd, wat evenwel door de commissie wordt toegeschreven aan het feit, dat de Chineezen, die daar komen, tot de laagste klasse der Chineesche bevolking behooren en in hun eigen land geen geld hadden om het opium te bekostigen.

Bij de Chineezen geldt het opium als een heilmiddel tegen allerlei soort van kwalen, zoodat het dan ook door de beoefenaars der Chineesche geneeskunde op groote schaal wordt aanbevolen.

Velen echter hebben het opium-schuiven in de bordeelen geleerd en hierop komt de commissie later nog eens terug.

Wat de gevolgen van het opium-schuiven betreft meent de commissie dat werkelijk waar zwaar werk gevorderd wordt, als bij het kolen-laden, de man, die niet schuift, in gunstiger conditie verkeert dan de schuiver, maar waar niet zooveel physieke kracht wordt vereischt, is het verschil tusschen schuivers en niet-schuivers niet noemenswaard. Overigens zijn de kolendragers van Singapore nagenoeg allen schuivers en toch staan ze bekend om het werk, dat zij kunnen verzetten. Overdreven noemt de commissie al wat gesproken wordt over misdaden, voortvloeiende uit het opiumverbruik, het nadeel voor de gezondheid der schuivers, enzoovoort. Wat het eerste betreft wijst de commissie er op, dat de schuiver onder den invloed van het heulsap in

FEUILLETON.

AFSCHEID.

3 BRIEVEN VAN EEN ZWERVELINGE.

Vervolg.

Na dien drukken morgen vol emoties, na den warmen middag, waarin ik „gepakt" heb en het theeuur is afgeloopen, gaan mijn man en ik zonder de anderen nog eens „de plaats" door. De snelle tropische schemering daalt. De zon gloeit gouden banen over het dal en achter de bergen — — daar beneden aan onzen heuvel liggen vertrouwelijk de lange daken van het marktpleintje. De wegen er om heen schuilen weg tusschen het groen. Zij hebben namen gekregen nog voor ons vertrek, en de vier Europeesche vrouwen, die hier gewoond hebben, zijn zoo „vereeuwigd" — een weg heet naar Tine, een naar May, een naar Elly, en het pleintje voor de raadszaal naar mij en van hier uit, van af het Mariaplein, hebben we een overzicht over ons lieve terrasvormige plaatsje...... hier zeggen we alles even vaarwel — en terwijl wij daar staan in het zinkende avondlicht, zien wij een troepje menschen bijeengeschoold, daar beneden op de markt — langzaam maakt het zich los, en en nu zien wij, dat allen naar ons toe komen. Het zijn menschen uit de omliggende kampongs — meest oudjes — hoofden en matowa's, maar ook menschen zonder titel of rang — de gewone desaman; als ze naderbij komen, herken ik vele gezichten, daar is Lanko lankoro... daar de Pa betjara van Mario, daar de oude Soeloewatang van Mario-riwawa. Ik zou zijn fijnbesneden gezicht, omlijst van het witte haar, uit velen herkennen. Hij gaat vooraan, de anderen komen allen achter hem aan. Blijkbaar hebben ze op ons gewacht, want ze komen regelrecht op ons af, en nu zijn ze bij ons, omringen ze ons en drukken onze handen — maar de oude Soeloewatang is ontroerd als hij mijn man ziet. Hij drukt lang zijne hand — zijn lippen beven; dan legt hij beide fijne handen op zijn schouder, en terwijl zijn oogen in die van mijn man blikken, zegt hij:

„Toewan Petro... wij zijn er van morgen allen geweest, toen je afscheid nam. We weten het allen, dat er een nieuwe toewan Petro is gekomen. We hebben gezien, hoe allen vaarwel zeiden, maar wij wilden hier alleen afscheid van je nemen. Daarom hebben we gewacht tot je buiten kwam.."

Even is zijn stem weg, en de anderen stemmen zacht mee in met hun zangerig „ijee"...

Dan gaat hij weer voort: „We wilden je dit zeggen, toewan Petro. Je gaat weg en je zult ons vergeten, want daarbuiten is de wereld; maar wij blijven hier en we zullen je niet vergeten. Al is de nieuwe toewan Petro nog zoo een goed mensch, jij, die hier het eerst gekomen zijt en van wien wij „geleerd" hebben, jij blijft voor ons allen, diep in ons hart, altijd onze toewan Petro, onze eigenlijke vorst."

Er zijn oogenblikken in ons leven, die wij nooit vergeten, omdat zij zoo mooi zijn, dat zij alle andere, die teleurstelling brachten, vernietigen, — en dit oogenblik vergeet ik nooit. Ik zie het oude witte hoofd met de kleine zwarte songko op, zich buigen op den schouder van mijn man, ik hoor de stem vol ontroering opeens smeeken: „Ga niet weg! Ga niet weg!" en ik zie al die menschen om ons heen, de handen geheven, de oogen met eene vraag er in... en toen schreiden wij allen, mijn man had tranen in zijn oogen, ik ook, want wij voelden, dat deze tranen echt gemeend waren. Die van vanmorgen mogen ook gemeend geweest zijn, ze ontroerden ons niet zoo als de klank van die oude stem ons ontroerde, die zeide: „Ga niet weg!"

Het was de mooiste belooning, die mijn man krijgen kon, den dank van dezen ouden, grijzen soeloewatang, van die andere eenvoudigen en armen, die om ons heen stonden in het vage avondlicht, en wij bewaren dat oogenblik in ons hart als een stukje goud van de zon, die daalt achter de bergen, die haar laatsten schijn over het dal laat verglijden en het blanke stroompje met haar heilig licht kust...

Dan gaan we huiswaarts... voor de laatste maal...

Wordt vervolgd.

een toestand verkeert, die het hem onmogelijk maakt een ernstige misdaad te plegen, terwijl ten aanzien van het tweede wordt opgemerkt, dat levensverzekeringsmaatschappijen Chineezen in de eerste klasse verzekeren, die tot 116 grein tjandoe daags verbruiken, wat volstrekt niet weinig moet worden geheeten, en die maatschappijen zullen het toch wel weten, meent de commissie.

In tegenstelling met de gangbare meening, dat de opium-schuiver per sé tot onmatigheid moet vervallen, komt de commissie tot het besluit, dat matigheid in het verbruik op den voorgrond staat, onmatigheid slechts in enkele gevallen voorkomt.

Het opium-verbruik is in de laatste tien jaren in de Straits en de Maleische staten niet toegenomen, wat het geheel betreft. Wel moet het verbruik onder de in de Straits geboren Chineezen, over het geheel dezer klasse omgeslagen, zijn toegenomen, maar dit wordt door de commissie toegeschreven aan het feit, dat onder die klasse de meer welgestelde Chineezen worden aangetroffen.

Het kwaad, uit het opium-verbruik voortvloeiende, door sommigen blijkens het gehouden onderzoek overdreven voorgesteld, komt der commissie voor geen redelijken grond op te leveren voor een algeheel verbod. Met enkele uitzonderingen gingen de meeste, tegen het opiumverbruik gestemde getuigen, niet verder dan tot een pleit om dat verbruik te beperken. Een verbod zou trouwens slechts zijn door te voeren bij internationale overeenkomst, wanneer het verbruik overal zou zijn verboden, wijl anders de vindingrijke Chineesche smokkelaars er wel iets op zouden weten te vinden, om opium binnen te smokkelen.

De commissie meent verder, dat het gevaar voor verbreiding van het alcohol-verbruik onder de Chineezen zeer groot zou zijn, indien men het opiumschuiven ging verbieden.

De commissie stelt voor, dat het bestuur 't opiummiddel in eigen beheer neemt, dus zonder tusschenkomst van pachters. Voor het geval het bestuur dit voorstel aanvaardt, geeft de commissie het bestuur in overweging om een ambtenaar naar Java te zenden, ten einde daar een onderzoek in te stellen naar de werking der opium-regie.

Wat de wel eens hier en daar toegepaste registratie van schuivers aangaat, komt de commissie tot de conclusie, dat dit een maatregel zou wezen, waaraan zooveel bezwaren en kosten zouden zijn verbonden, dat het onmogelijk zou zijn dien door te voeren.

Het bestuur zou, indien het tot invoering der régie overgaat, evenwel om het euvel te beperken het aantal kitten kunnen verminderen, doch wordt het bestaan dier openbare schuif-gelegenheden verdedigd op grond van het feit, dat de schuivers anders thuis zich aan hun pijpje zouden overgeven, waar alle contrôle onmogelijk zou zijn. Voor den verkoop in het klein blijkt de commissie de voorkeur te geven aan de tusschenkomst van houders van vergunningsbewijzen. Hoezeer het weinig voorkomt, dat vrouwen schuiven; van kinderen werd het in het geheel niet opgemerkt, meent de commissie te moeten aanbevelen den verkoop van tjandoe aan vrouwen en kinderen strafbaar te stellen.

Verder wenscht de commissie, dat het verbruik van opium in bordeelen wordt verboden.

Voorts ziet de commissie een middel tot beperking van het opium-verbruik in verhooging van den prijs.

Wat aangaat het voorstel om de opium-schuivers in de gelegenheid te stellen van hunne gewoonte te worden genezen, teekent de commissie aan, dat zij na een zorgvuldig onderzoek tot het besluit kwam, dat het practisch nut van zulk een maatregel in geen verhouding zou staan tot de moeite en kosten, verbonden aan de instelling en het onderhoud van de noodige inrichtingen, terwijl zij niet kan nalaten er op te wijzen, dat het niet aangaat de inkomsten der kolonie aan te spreken voor een klein gedeelte van eene enkele klasse der gemeenschap.

Financiëele overwegingen op zich zelve doen de commissie reeds, afgescheiden van wat zij tegen een algeheel verbod aanvoerde, tot de conclusie komen, dat wat de *Straits Settlements* aangaat, de oplossing der opium-quaestie moet worden gezocht in vermeerderd toezicht en niet in verbodsbepalingen.

Een stap terug?

Onlangs is door de Fransche Kamer van Afgevaardigden de dringendverklaring uitgesproken van de behandeling van een wetsvoorstel betreffende de afschaffing der vertegenwoordiging van Fransch-Voor-Indië in het parlement.

De Franschen beleven niet veel genoegen van hun zoo dikwerf geprezen vrijgevigheid, welke aan de zoogenaamde oudere koloniën vertegenwoordiging in Kamer en Senaat toestond.

Afgevaardigden en senatoren voor die koloniën hielden deze meerendeels voortdurend in beroering, door van Parijs uit het vuurtje te stoken, maar een enkele als de zwarte afgevaardigde van Guadeloupe, Legitimus, nam zelfs niet de moeite om naar Parijs over te steken en bleef op zijn eiland z'n krant redigeeren, terwijl in het wetgevend lichaam te Parijs bij procuratie voor hem werd gestemd.

In Fransch Voor-Indië gaf evenwel die vertegenwoordiging in het Fransche parlement reeds sedert tal van jaren aanleiding tot de meest ergerlijke knoeierijen, totdat nu eindelijk de maat vol schijnt te zijn.

Het is nu eerstdaags, den 20en Maart a.s., juist 120 jaar geleden, dat voor het eerst de parlementaire vertegenwoordiging aan de orde werd gesteld.

Den 4en Juli 1789 werd door de Nationale Vergadering bepaald dat Saint Domingo door zes afgevaardigden zou worden vertegenwoordigd. Eenige weken later werd de vertegenwoordiging van Martinique goedgekeurd en achtereenvolgens volgde daarop de goedkeuring op de vertegenwoordiging van de andere koloniën, die toenmaals onder Fransche vlag stonden.

Reactie in Duitsch Oost Afrika.

De ,,Kölnische Zeitung'' is alles behalve goed te spreken over een maatregel, die bij de koloniale begrooting met betrekking op Duitsch Oost-Afrika wordt voorgesteld.

,,Er is, schreef het blad, zóóveel en dikwijls zeker terecht geklaagd over het assessorisme en de bureaucratie in ons koloniaal bestuur, dat men eigenlijk zou moeten aannemen, dat deze klachten ten minste zooveel indruk hebben gemaakt, dat men zich wel zou bedenken alvorens over te gaan tot maatregelen van bureaucratische willekeur. Verre van dien wil het koloniaal bestuur bij de nieuwe begrooting met één pennestreek de in Duitsch Oost-Afrika bestaande lokale besturen vernietigen en daarbij zelfs, waarvoor in de Duitsche bestuursgeschiedenis met hare vele phasen, waarin de reactie aan het woord was, moeilijk een voorbeeld zal zijn te vinden, het op rond 769000 mark geschat vermogen der oost-afrikaansche gemeenteverbanden ten behoeve van den fiskus aan zich trekken.''

Het keulsche blad geeft dan de door 't bestuur voor bedoelden maatregel aangevoerde redenen weer:

Aan de indertijd bij besluit van den rijkskanselier van 29 Maart 1901 ingestelde gemeente-verbanden zouden niettegenstaande vele voordeelen zóó groote nadeelen kleven, dat de opheffing aanbeveling verdient. Ten eerste maakte de, aan die verbanden verleende rechtspersoonlijkheid het onmogelijk om uit de inkomsten van de meer bevoorrechte verbanden de minder financiëel krachtige te steunen. Verder werden onder de huidige omstandigheden niet onbeduidende, in de kolonie geïnde sommen wel is waar op deskundige wijze besteed, doch was hierop elke contrôle van de rekenkamer onmogelijk. Daar wijders de uit de districts-ingezetenen aangewezen districts-raden hunne raadgevingen hadden te bepalen tot dat deel der inkomsten en uitgaven, welke als gemeentelijke in de begrootingsplannen der gemeente-verbanden voorkwamen, werden de andere op de begrooting der kolonie voorkomende posten aan hunne goedkeuring onttrokken, zoodat te dezen aanzien de ervaring en zaakkennis der districts-raden niet tot haar recht kwamen.

De ,,Kölnische'' acht de aangevoerde motieven gezocht en wijst er op, dat, indien al door de gemeente-verbanden werkelijk fouten mogen zijn begaan, dat vooral moet worden toegeschreven aan de geringe waardeering en het gebrek aan toezicht van de zijde van het bestuur der kolonie. Juist wijl het zelfbestuur in Oost-Afrika een geheel nieuw, met het oog op het koloniaal bestuur in het algemeen met vreugde te begroeten feit was, ware het zaak geweest voor het opperbestuur te Berlijn en het koloniaal bestuur om aan den verderen opbouw te werken. Instede daarvan werden de gemeentebesturen aan zich zelve overgelaten, tenzij de gelegenheid zich voordeed om ze lastig te vallen.

Met dat al hebben de gemeentebesturen toch nuttig werk verricht en dr. Arning, die in de laatste jaren Oost-Afrika eenige malen bezocht, schreef daaromtrent het volgende in het tijdschrift ,,Mainbrücke'':

,,Ieder onbevooroordeelde, die de toestanden heeft bestudeerd, moet erkennen, dat overal in de districten, waar civiel bestuur was ingevoerd en de gemeente-verbanden werkten, inderdaad veel goeds tot stand gekomen is. De ongezonde plaatsen werden gezond gemaakt; overal in het land werd gezorgd voor een druk marktverkeer, grootendeels in zelf-opgerichte markthallen. Er werden wegen aangelegd en bruggen gebouwd; overal werden scholen voor inlanders opgericht, waartoe de gebouwen op kosten der gemeenten werden gebouwd, terwijl het personeel door de gemeenten werd betaald.''

De ,,Kölnische Zeitung'' meent dan ook er op te moeten aandringen, dat de Duitsche Rijksdag den voorgenomen maatregel niet goedkeure.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Die Orang Kubu auf Sumatra, von D. Br. Hagen (Band 2 der Veröffentlichungen aus dem Städtischen Völker-Museum. Frankfurt am Main).

De Nederl.-Indische Archipel schijnt nog immer een bijzondere aantrekkingskracht uit te oefenen op buitenlandsche geleerden, om van de vele toeristen en natuuronderzoekers, die zich echter in den regel tot Java bepalen, niet eens te spreken. Dr. A. B. Meijer zocht b.jv. zijn ontginningsterrein op Nieuw-Guinea; de Sarasins (geen broeders, maar neven) o n t d e k t e n een groot deel van Celebes; doch Sumatra (en de aan de Westkust gelegen eilanden) spant wel de kroon! Herinneren we slechts aan den Italiaan Modigliani, die over Enggano en Nias en de Bataklanden uitvoerige monographieën samenstelde; aan Dr. W. Volz en aan Dr. A. Maass, wier namen eveneens onafscheidelijk aan Sumatra verbonden zijn. Maar ook bovengenoemde geleerde, Dr. B. Hagen, anthropoloog en ethnoloog, mocht, ook voor hij zijn hierbedoelde studie over de Orangs Koeboe schreef, met eere genoemd worden.

Dit laatste uitvoerige werk van Dr. Hagen getuigt ongetwijfeld van diepe studie van een volksstam in Midden-Sumatra, die door haar eigenaardige levenswijze, haar afzondering, primitieve gebruiken enz., zich ook thans nog zoo zeer onderscheidt van de omringende meer beschaafde bevolking. Het heeft bovendien de groote verdienste, dat Dr. H., de Duitscher, alles wat tot dusverre over de Koeboes door Nederlanders was gepubliceerd met angstvallige nauwkeurigheid raadpleegde en verwerkte (getuige zijn uitvoerige bronnenvermelding *) zoodat veilig kan worden aangenomen, dat de schrijver, die bovendien persoonlijk de door de Koeboes bevolkte streken bezocht, het interessante onderwerp volkomen heeft beheerscht.

Het prachtig geïllustreerd en van een kaart voorziene werk wordt hier te lande uitgegeven door de firma Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage.

De Indische Mercuur, 1909. No. 4.

In dit Nr. is opgenomen de discussie naar aanleiding der voordracht van den heer G. Elink Schuurman Gzn. (in de Ned. afd. van de N.-I. Maatsch. van Nijverh. en Landb.), over: ,,Eenige beschouwingen over de tegenwoordige koffiecultuur op Java.'' Die discussie bepaalde zich in hoofdzaak tot besprekingen omtrent de minder- of meerderwaardigheid van de Robusta-koffie waarover de meeningen nogal uiteenliepen.

Overigens geeft dit Nr. eene bespreking van het verslag over het jaar 1907, van het Algemeen Proefstation te Salatiga, door Dr. K. W. van Gorkom. — Het verslag der algemeene vergadering der Soekaboemische landbouw-vereeniging, den 21 Dec. te Bandoeng gehouden. — Een uittreksel uit de Handelsberichten van 21 Jan. 1909 met betrekking op de in het eind van het vorig jaar gehouden Internationale caoutchouc-tentoonstelling te Londen, waarop de Ned. koloniën lang geen slecht figuur maakten. — Eindelijk de gewone wekelijksche rubrieken, als Kultuurberichten; Kleine med.deelingen; Financieele berichten en verslagen, enz.

Teysmannia, jaarg. 1908. No. 12.

Bevat de navolgende bijdragen: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten (VI: Uganda-koffie) door Dr. P. J. S. Cramer. — De groote internationale vijfjaarlijksche tentoonstelling te Gent, door H. J. Wigman. — Korte aanteekeningen over kina (vervolg), door Dr. A. Rand. — Eene eigenaardige ziekte van de Agave rigida, door E. de Kruijff. — Een paar gevallen van tropischen plantengroei, door Dr. J. Groneman (met platen). Over het coffeinegehalte van eenige op Java gekweekte koffiesoorten, door Dr. K. Gorter. — Hetgeen voor een aetherischen oliënfabrikant van belang is te weten (vervolg), door A. W. K. de Jong. — De ziekten der theeplant (vervolg), door Dr. Ch. Bernard. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Gegevens omtrent bataten (Ipomoea batatas Poir ketela rambat), door J. E. van der Stok. — Marktberichten uit Europa. — Beschikbare zaden en planten.

Vereeniging Moederland en Koloniën.

Het jongste nummer van het orgaan van bovengenoemde vereeniging bevat het belangrijke verslag

*) Met welk een nauwgezetheid de schrijver werkte, blijkt wel het duidelijkst als hij mededeelt dat de eerste berichten over de Koeboes werden gepubliceerd door J. E. de Sturler in de Javasche Courant van 28 April 1827, overgenomen door E. de Waal in het tijdschrift Indisch Magazijn, jaarg. 1845. Blijkbaar tot zijn spijt moest de schrijver zich nu behelpen met dien overdruk, omdat 't hem niet mocht gelukken de Javasche Courant van 1827 in handen te krijgen; deze ,,war selbst in den Holländischen Bibliotheken nicht aufzutreiben.'' Jammer intusschen dat Dr. Hagen zich niet heeft gewend tot de Koloniale Bibliotheek hier ter stede (Van Galenstraat 14) waar men hem zeker gaarne in de gelegenheid had gesteld het verlangde te bekomen.

der vergadering van 18 Dec. j.l., waarin de heer G. W. de Visser, Kapitein-Luitenant ter Zee, eene voordracht hield over Diepzeevisscherij met stoomschepen en vrachtvaart in Nederlandsch-Indië.

De Gids. Februari 1909.

In het nieuwe Gids-Nr. schrijft Mr. C. Th. van Deventer een opstel, getiteld: *Amerika in Azië*, waarin hij uiteenzet hetgeen door de Amerikanen op de Philippijnen in korten tijd werd tot stand gebracht ten bate der bevolking, en als vanzelf in vergelijking treedt met het nabije Ned' O.-I. eilandenrijk. Des Heeren van Deventer's oordeel ten deze luidt als volgt:

„De beteekenis, die dit optreden der Amerikanen naast onze indische deur voor ons hebben moet, kan moeilijk worden overschat. Van een vergelijking met Britsch-Indië kon altijd nog beweerd worden, dat zij mank ging, omdat daarbij ongelijksoortige landen en ongelijksoortige volken naast elkander werden geplaatst. Hier echter heeft men te doen met een eil*ndengroep, die geographisch met de onze één geheel vormt en welker bevolking tot hetzelfde ras behoort als de groote meerderheid der nederlandsch-indische. Alle gegevens zijn er dus voor een zuivere onderlinge toetsing van de bereikte resultaten. De hoofdindruk nu dien, als men zoodanige toetsing beproeft, Taft's rapport *) achterlaat, kan geen andere zijn dan dat althans Java in sommige materieele opzichten — verkeerswegen en gemeenschapsmiddelen vooral, maar ook verschillende andere pas door de Amerikanen behoorlijk georganiseerde, bij ons sedert jaren reeds geregelde onderdeelen van arbeidszorg — de Philippijnen vooruit is, doch dat ten aanzien van de intellectueele ontwikkeling der inlandsche bevolking geheel nederlandsch bij amerikaansch Azië verre ten achter staat."

Ten deele kan zulks verontschuldiging vinden, zegt Mr. van Deventer, in het feit der met zoo uitnemenden uitslag ondernomen kerstening door de Spanjaarden van de aan hun gezag onderworpen Filipino's, die hun het beschavingswerk op westerschen grondslag veel gemakkelijker heeft gemaakt dan het ons, staande tegen een overweldigende meerderheid van onderdanen, die den Islam of het heidendom getrouw bleven, ooit vallen kon.

Verder brengt deze Gids-aflevering een bijdrage van Prof. A. A. W. Hubrecht over Nederlandsche natuuronderzoekers in Nieuw-Guinea, tot uitgangspunt hebbend de navolgende geschriften: Nova Guinea. III. G. A. J. van der Sande: Ethnography and anthropologie; Mr. H. A. Lorentz: Eenige maanden onder de Papoeas; De Zuidwest Nieuw-Guinea expeditie 1904/5 van het Aardrijkskundig Genootschap; Bulletin No. 41—58 van de Maatschappij tot bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederl. Koloniën; en Diverse opstellen in het Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap. — Schrijvers samenvattend artikel besluit met den wensch, dat het Gouv.-Gen. Van Heutsz moge gegeven zijn te beleven, dat „onder zijn bewind verstandige, doch krachtige samenwerking van alle daartoe beschikbare middelen er toe leide, dat Nieuw-Guinea's sneeuwgebied in 1909 door Nederlanders het eerst bereikt worde!"

Weekblad voor Indië.

No. 36 van den loopenden jaargang bevat: Indische bagno's, door M. van Geuns (eene critische bespreking inhoudend van de gelijkluidende, eenige maanden geleden verschenen brochure, waarin de toestanden op suikerondernemingen werden geheKel I door een anonymus). — Historische plekjes in Atjeh (met platen), door Gabriël (slot). — De geschiedenis van Soerabaja, door J. E. Jasper. — Indrukken van den dag (Chroniqueur heeft het dit maal over het vrouwenkiesrecht in Indië, waarvoor Mevr. Kooy—van Zeggelen, „de sympathieke echtgenoote van kapitein Kooy, redacteur van het Indisch Militair tijdschrift", zoozeer ijvert; over het tooneel en over de spoorwegen in Indië).

No. 37 van genoemd weekblad is nagenoeg geheel gevuld met tekst en platen over de bekende Darmamoordgeschiedenis. — Overigens treedt Chroniqueur als raadgever op als hij vertelt welke houding zijns inziens de Vereeniging Oost en West (de Indische wel te verstaan) dient in te nemen ter gelegenheid der a.s. Brusselsche tentoonstelling.

*) Mr. C. Th. van Deventer doelt hier op het door hem besproken „Special report of Wm. H. Taft, Secretary of War, to the President on the Philippines. Dit rapport van Taft, tegenwoordig President der Ver. Staten, is eene samenvatting van zijn inzichten omtrent heden, verleden en toekomst van de Philippijnen, na een persoonlijk onderzoek ter plaatse.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende publicaties:

Overzicht naar de mindere welvaart op Java en Madoera. VIIIb. Regenval op Java. Uitkomsten der waarnemingen op ruim zeven honderd stations op Java in het tijdperk 1879 tot 1905, door Dr. W. van Bemmelen. (Afzonderlijke bijlage van het overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar de Irrigatie en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen). Batavia, Javasche Boekhandel & Drukkerij. 1908.

Surinaamsche Almanak voor het jaar 1909 (twee en twintigste jaargang). Paramaribo, H. B. Heyde.

Verslag van het inlandsch credietwezen (opgemaakt door den Inspecteur H. Carpentier Alting), loopende tot Augustus 1908. (De statistieke gegevens omtrent het bedrijf der afdeelingsbanken betreffen het boekjaar 1907). Batavia, H. M. van Dorp & Co. 1908.

Deli-schetsen. Langs den Middenweg, door X. L. Deze bijdrage in „Eigen Haard" van 30 Januari j.l. behandelt in hoofdzaak het werk der koelie's op eene tabaksplantage. Het artikel is fraai geïllustreerd.

Der Islam bei den Batak, von G. K. Simon. Dit opstel van zendeling Simon neemt het 4e stuk van jaargang 1908 der Mededeelingen van het Nederlandsche Zendelinggenootschap geheel in beslag. Volgens den schrijver worden de Bataklanden door ongeveer een half millioen menschen bewoond; van dezen belijden 125.000 den Islam, zijn 80.000 tot het Christendom overgegaan, terwijl de rest Heidensch is.

INGEZONDEN.

Den Haag, 1 Febr. 1909.

Aan
de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad.

Mijne Heeren,

Aan het slot van zijne in het Koloniaal Weekblad van 21 Januari jl. opgenomen beschouwingen over het couranten-verslag der lezing van Prof. Carpentier Alting in het Indisch Genootschap, maakte de heer C. R. Bakhuizen van den Brink eenige opmerkingen over het feit, dat de in het debat door Mr. A. van Gennep gebruikte woorden: „Door wie wordt de Inlander niet afgezet?" met gelach begroet werden.

Nu geen der naast-geroepenen het noodig heeft geacht tegen die opmerkingen verzet aan te teekenen, acht ik mij, als één der aanwezigen in de bewuste vergadering — en een die meegelachen heeft — gerechtigd u eenige plaatsruimte te vragen om te voorkomen, dat de lezers van uw blad onder den indruk zouden blijven, alsof inderdaad het feit zelf, dat de inlanders vaak worden afgezet, in het Indisch Genootschap geen andere, dan gevoelens van vroolijkheid zou opwekken.

De inleider had uitvoerig gesproken over de nadeelen, aan het verkeer der inlandsche zaakwaarnemers verbonden, waarbij natuurlijk de nadruk viel op de omstandigheid, dat zij hun cliënten veel geld laten betalen voor in werkelijkheid waardeloozen bijstand; een schets van hun persoonlijk optreden gevende, had Mr. Carpentier Alting hun voorts allerlei minder goede eigenschappen, als: aanmatiging, ruwheid en gebrek aan vormen ten laste gelegd. Mr. Van Gennep meende op die bestrijding wel wat te kunnen afdingen, verklaarde dat hij ook wel bescheiden en hoffelijke inlandsche procureurs had gekend, enz. „En wat nu dat afzetten van hun cliënten betreft..." vervolgde hij, en toen werd iedereen aandachtig; immers, dat was de hoofdzaak, waarbij de betere of slechtere manieren en wat er verder vermeld was in het niet verzonk. Wat zou de spreker hier wel tegen gaan aanvoeren? En toen kwamen de bewuste woorden: „Ja, door wien wordt de inlander eigenlijk niet afgezet!"

Had men geen recht om over zulk een opmerking te lachen? Het gelach was inderdaad niet anders, dan een eenigszins luidruchtig schouderophalen over den inval, om een ernstig betoog met zulk een argument te gaan bestrijden. De verslaggever kon aard en beteekenis dezer uiting natuurlijk niet nader aanduiden, doch géén der aanwezigen zal èen oogenblik onder den onjuisten indruk zijn gekomen, dat hier om den afgezetten inlander werd gelachen. En zoo de lezing van het verslag dien indruk al k ò n opwekken, lag het dan niet voor de hand naar een andere verklaring te zoeken, waar het hier gold een vergadering van het Indisch Genootschap? De leden van het genootschap zullen toch ook naar de meening van den heer Bakhuizen v. d. Brink, wel niet bij uitnemendheid zijn te zoeken onder hen, die, „onverschillig voor het waarachtige heil van Indië", opgaan in „partijbelangen en verkiezingsmanoeuvres".

Onder dankzegging voor de mij te verleenen plaatsruimte, heb ik de eer te zijn,

uw dw. dr.: E. MORESCO.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Ph. J. v. d. Veen, Sigarenfabr., Amsterdam	ƒ 1.50,	lid
E. A. Schneider, 1e Luit. O.-I. L.	- 1.50	„
Mej. S. J. C. Bosscher, Ondwes., O.-I. (m.v.)	- 1.50	„
Mevr. de Wed. Francis, geb. L. M. v. d. Ven	- 1.50	„
Mevr. de Bsse. L. J. v. d. Borch v. Rouwenoord	- 1.50	„
A. C. v. d. Sande Lacoste, gep. Sch. b. Nt.	- 1.50	„
Mevr. V. Daum, geb. Brumstede	- 1.50	„
J. v. Leeuwen, gep. Onderw. 1e kl. N.-I. .	- 1.50	„
Mevr. J. J. Klene, pensionhoudster	- 1.50	„
L. J. v. d. Waals 1e klerk Min. v. Kol. .	- 1.50	„
Mevr. de Wed. W. J. J. Rijnders, geb. Stoelman	- 1.50	„
De Vereen. van Ambt. B. B. N.-I.	-15.—	don.
W. F. Gerdes Oosterbeek, Comm. b/h D. v. Kol.	- 1.50,	lid
J. W. de Bruijn Kops, Ing. B. O. W. . . .	- 1.50	„
J. A. F. Keetell, Kapt. b. d. Landweer . .	- 1.50	„
Mevr. Bücker, geb. Lafontaine	- 1.50	„
Mevr. de Wed. G. J. Graichem.	- 1.50	„
Mevr. H. J. ter Braake	- 1.50	„
W. J. B. Watter, Pianist	- 1.50	„
J. F. Colinet, Werktuigkundige	- 1.50	„
A. Kisjes, gep. Luit. Kol. O.-I. L.	- 1.50	„
N. N., Resident (m. v.)	- 2.50	„
A. H. F. W. Ockerse, Secr. d. Res. Bank .	- 4.—	„
W. C. Muller, Adj.-Secr. Ind. Gen.	- 1.50	„
Van Golverdinge en van Peursem, Boekh.	- 1.50	abon.
Van Beek's Boekhandel	- 1.50,	lid
(Allen te 's-Gravenhage.)		
Mevr. A. Snethlage, geb. Raedt van Oldenbarneveldt, Den Helder	- 1.50	„
F. W. A. Creutzberg, Cand, Ind.-Ambt. Leiden	- 1.50	„
K. A. Kappen, Jur. Cand. . . . . . „	- 1.50	„
D. Brunet de la Rochebrune, Idem	- 1.50	„
J. van der Tas, Ind.-Ambt., Leiden (Oegstgeest)	- 2.50	„
J. Marren, Privaat Onderwijzer moderne talen, Nijmegen	- 1.50	„
Mej. C. Fock, Paramaribo	- 1.50	„

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 31 Dec. 1908. No. 105.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 1e commies bij het Dep. van Fin. G. Th. Hagenstein; de ambtenaar op wachtgeld J. Th. van Oordt; de klerk te Tandjong Pinang A. B. Dias; de opziener bij 't boschwezen L. P. F. A. Lans en de leerling-opziener C. A. Hoeke; de klerk bij de S. S. op Java E. J. W. Anthonys; de adm. 1e kl. bij den gouv. pandhuisdienst W. J. Brouwer.

Benoemd: tot tijdelijk adjunct-adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen W. Frijling; tot commies op het bureau van den adviseur als voren, Ph. J. Kutter; tot lid bij den gewestelijken raad van Cheribon G. A. van Putten; tot adm. bij de gouv. pandhuizen A. P. Rozet; tot presid. van den Raad van justitie te Semarang Mr. F. E. Couperus.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. v. B. B., de ritmeester der cavalerie W. Wynaendts van Resandt.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie bij den landraad te Meester Cornelis, Raden Adinegara; tot lid van den landraad te Tandjong Balei, Tambi Gandjoe.

Geplaatst: in de res. Pekalongan, de burgerlijk ambtenaar A. H. Moreu; in de res. Palembang, de controleur R. J. Koppenol.

Benoemd: tot onderwijzeres 1e kl. Mej. J. M. van der Voort; tot onderwijzer 3e kl. D. Dekker.

Overgeplaatst: van Koba (Banka) naar Buitenzorg, de inl. arts Raden Adjo; van Soemenep naar Soerabaja, de id. Mas Irsan; naar Banka de dokter-djawa Raden Mas Soekardi.

Benoemd: tot 1en klerk bij 's Lands kas te Batavia P. I. Entzinger.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de officier van gezondheid der 1e kl. P. Wijn.

Buitengewoon bevorderd: tot kapitein de 1e luit. der inf. G. F. B. Watrin en zulks als belooning voor de door hem bedreven schitterende wapenfeiten en zijne uit daden gebleken buitengewone militaire talenten;

Overgeplaatst: naar Soemedang de 1e luit. der genie A. G. van Daalen.

—

Als extra-bijvoegsel bevat bovengenoemde Jav. Courant het Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo November 1908.

***

Uit de Javasche Courant van 5 Januari 1909. No. 1.

Wetgeving, enz.

I. Kon. Besluit regelende den tekst van de eerste vijf hoofdstukken van het reglement op het rechtswezen in de residentie Riouw.

II. Idem wijzigingen en aanvullingen bevattend van het Reglement voor het weduwen- en weezenfonds der officieren van de landmacht in Nederl.-Indië.

III. Idem van het overtochtsreglement.

Voorts bevat dit Nr. het Verslag der voornaamste gebeurtenissen in het gouv. Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand October 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den contr. B. B., F. R. Monteiro en E. E. W. G. Schröder en aan den ambtenaar op wachtgeld G. K. B. Agerbeek.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ambtenaar ter beschikking van den Dir. van B.B., J. H. A. Bekbergen; de klerk bij den post- en telegr.dienst F. A. Wolff en mej. M. H. Routier.

Benoemd: bij den dienst der opiumregie tot depôthouder te Batavia H. A. Latuperisa; te Kediri J. W. v. Mandvelt; te Padang Ch. E. Heaviside.

Bevorderd: ter algem. secretarie tot 1e klerk H. J. Roijers en F. Mutter.

Gesteld: ter beschikking van den inspecteur van het Inlandsch credietwezen de ritmeester der cavalerie op nonactiviteit P. Sorgdrager. 1

Benoemd: tot Inl. off. van justitie in het regentschap Soerabaja, Soerioasmoro; in Sidoardjo, Mas Tjitroprodjo; bij den landraad te Djombang, Raden Djamil; tot lid van den landraad te Djokjakarta, Raden Temenggoeng Kartonegoro, Raden Temenggoeng Poerbonegoro en Raden Temenggoeng Soerjadi; tot onderwijzer 3e kl. J. F. Maréchal te Djokjakarta; D. Scheygrond te Semarang; tot hulponderwijzeres mej. M. A. Theunissen.

Overgeplaatst: naar Loewoek (Celeb.), de dokter-djawa Raden Soekardi; naar Wonosobo de idem Raden Soekonto.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den kapt. der inf. J. Graaff.

Ontslagen: op verzoek eervol de schrijver bij de mil. administratie J. Godijn.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. Rindjani; gezagvoerder T. Bakker; van Rotterdam naar Ned.-Indië 30 Jan. 1909. Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. M. E. Brodhaag met echtg. en k; mej. M. D. Sutherland; S. R. A. van Vlodorp; G. S. Reeman; mej. E. P. Schiess; mevr. N. G. van Witzenburg-Wijndelts en k; mevr. F. W. C. Akkerman-Raaijmakers en k; G. M. Bruins met echtg. en k; E. Hoogenboom; F. G. M. Muller; E. C. van de Roemer; J. J. Bitters; L. A. Bajetto; A. Bax; J. Steevens; N. H. Bavinck; benevens een detachement suppletie-troepen; naar Lissabon: F. Sternberg; naar Tanger: mej. Winkler; te Southampton scheept zich in: naar Tanger: Miss Mansel Pleydell; te Marseille zullen zich inschepen: J. van Nieuwenhoven—Helbach en echtg.; A. J. Tiel en echtg.; D. Th. Suerhoff; W. L. de Melverda; Mr. Alex. Moody Stuart; J. E. Fockens; K. E. Schutt; C. J. Tirion met echtg. zoon en dochter; H. de Lorm; N. J Koolemans Beynen; G. J. R. Moray; Mevr. wed. A. C. J. F. Deeleman—Born; mej. E. J. M. F. Born; J. A. Spiering; naar Port-Saïd: G. P. v. d. Leede; G. Dubbeldam;

Passagiers van het s.s. Ophir; commandant W. J. Boon; van Batavia 7 Januari 1909; van Marseille 30 Januari; van Batavia L. Tielenius Kruijthoff met echtg.; F. C. le Comte met echtg. en 2 k.; H. B. van de Rovaart met echtg. en d; mej. M. H. M. Oppenoorth; mej. J. Razouij Kuhr; J. P. Talens met echtg. en 3 k; H. J. Huidekoper; W. à Brakel Reiger; J. W. de Vries; H. P. N. Hoogervorst met 2 k; mej. D. Hoogervorst; B. Hendrikse; G. J. Nauta; H. Riem; J. Weber; J. Schmit; F. Mentink met echt. en k; W. H. Muffler; L P. Kemeling; J. Ph. W. de Ruijter; B. Bijdt; benevens H. M. troepen en schepelingen; van Padang; J. A. Ruijs, Keulen; naar Padang: mevr. wed. J. E. Bastiaans geb. Zerb met 2 k; R. D. Verbeek.

No 6. Donderdag 11 Februari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Wij vestigen de aandacht der lezers van het Koloniaal Weekblad op de gelegenheid, om door invulling van het inschrijvingsbiljet, dat voorkomt op de achterzijde van den omslag, bij te dragen tot het **Indisch Vreugdeblijk** aan Hare Majesteit de Koningin (zie ons vorig nummer).

Verzoeke de ingevulde biljetten te zenden aan den penningmeester van het Hoofdbestuur, den heer A. A. C. Harting, Heulstraat 17, 's-Hage.

II. Van de „Commissie van Oost en West" op **Curaçao** werd bij schrijven van 10 Januari 1909 het bericht ontvangen, dat in eene vergadering, gehouden op 7 Januari 1909, voorlezing is gedaan van de correspondentie van het Hoofdbestuur in zake de **hoedenvlechterij**.

Deze correspondenties zijn thans gesteld in handen van de „Maatschappij van Landbouw" te Willemstad, die ten deze de meeste diligentie zal betrachten.

De gegevens, voorkomende in die correspondentie, worden op hoogen prijs gesteld.

Van de Afdeeling Leiden:

Voordracht op Vrijdag 12 Februari 1909, des avonds ten 8¼ ure in het gebouw Klein Auditorium van de Academie, te houden door den heer C. J. Van Kempen.

Onderwerp:

„Delische schetsen." (Causerie.)

HET BESTUUR.

Van de Nederlandsche Afdeeling der „N. I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw":

OPENBARE VERGADERING

op Woensdag 17 Februari 1909, 's avonds 8 uur, 's Gravenhage,

„Maison Concordia", Alexanderplein 10.

Onderwerp:

„Eenige beschouwingen omtrent de **Indische Inkomstenbelasting** (Staatsblad 1908 No. 298) voornamelijk in verband met art. 17 der ordonnantie."

Artikel 17 luidt:

Bij de berekening van de in artikel 13 bedoelde stortingen geldt het volgende:

1o. Indien binnen één jaar na de afkondiging dezer ordonnantie *) ten genoegen van den Directeur van Financiën wordt aangetoond, dat voor de inwerkingtreding van deze ordonnantie de winst, geheel of gedeeltelijk niet is uitgekeerd, doch tot verhooging van het tot uitoefening van het bedrijf aangewende kapitaal is gebezigd, wordt het bedrag waarmede het kapitaal dientengevolge is vermeerderd, onder de stortingen begrepen.

De Directeur van Financiën roept hierbij de voorlichting in van eene Commissie, welke te Batavia gevestigd is. De Gouverneur-Generaal benoemt den voorzitter en de overige leden van deze commissie.

2o. Heeft de storting niet in geld, maar door inbreng van goederen of rechten plaats gegrepen, dan geldt als gestort bedrag de verkoopwaarde van het ingebrachte tijdens den inbreng.

Heeft de inbreng reeds meer dan een jaar voor het inwerking treden van deze ordonnantie plaats gegrepen, dan geldt als verkoopwaarde de waarde, waarop de goederen en rechten bij den inbreng zijn geschat.

Spreker: de heer **Mr. C. F. H. Hierneiss**, advocaat en accountant 1e klasse, die bereid is op vragen te antwoorden en gewenschte inlichtingen te geven.

Vrije toegang ook voor niet-leden.

De Voorzitter,
P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris,
S. STIBBE.

*) dus voor den 8en April 1909.

Van de Redactie Commissie:

De volgende circulaire werd ons ter plaatsing toegezonden:

Vereeniging tot het houden van toezicht op de verzorging en opvoeding van Indische kinderen te Amersfoort.

De Vereeniging is opgericht door de heeren: P. M. L. de Bruijn Prince, oud-Vice-president van den Raad van Indië; dr. L. J. de Rochemont, oud-dirigeerend officier van gezondheid 1e klasse; M. Willemstijn, oud-kolonel hoofd-intendant; jhr. J. W. A. Barchman Wuijters van Vliet, Burgemeester van Amersfoort; mr. P. L. Baudet, advocaat en procureur; G. J. Buijs, Directeur van de Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus; Joh. H. van der Meiden, industrieel; dr. J. H. Moll, Rector van het Gymnasium; A. P. Schröder, Notaris — allen te Amersfoort, waarvan de drie eerstgenoemden zullen optreden respectievelijk als Voorzitter, Ondervoorzitter en Secretaris der Vereeniging.

Het doel der Vereeniging is in hoofde dezer omschreven. Zij stelt zich voor, hare zorgen niet alleen uit te strekken tot kinderen van Europeesche afkomst, maar ook tot die van gegoede Inlanders en Chineezen en ook om, desgewenscht, na afloop der studiën aan Lagere school, Hoogere Burgerschool of Gymnasium te Amersfoort, toezicht op de aan verschillende inrichtingen van Hooger onderwijs studeerenden te houden.

Een en ander geschiedt geheel belangeloos; alleen zal, bij plaatsing van kinderen, eene geringe bijdrage (bijv. voor éénmaal 5 pCt. van een jaar verplegings- en opvoedingskosten) moeten worden betaald, ten einde te kunnen voorzien in de noodzakelijke uitgaven voor porto's, telegrammen, reiskosten, enz. enz.

De Vereeniging kan daarentegen in verband met het vorenstaande geene geldelijke verantwoordelijkheid op zich nemen tegenover de inrichtingen van onderwijs, voor de verpleging, enz., maar verklaart zich wel bereid om haar intermediair te verleenen tot betaling van een en ander, na ontvangst der gelden.

Belanghebbenden, en c.q. ook families, die zich te Amersfoort metterwoon mochten willen vestigen, worden uitgenoodigd zich tot verkrijging van nadere inlichtingen te wenden tot den Secretaris voornoemd, wordende nog aangeteekend, dat de cursussen van de Lagere, de Middelbare en de Hoogere inrichtingen van onderwijs in den regel aanvangen tegen primo September, terwijl de toelatings-examens meestal in de maand Juli te voren worden gehouden.

P. M. L. DE BRUIJN PRINCE,
Voorzitter.
M. WILLEMSTIJN,
Secretaris.

Daar het doel dezer nieuwe Amersfoortsche vereeniging geheel samenvalt met het streven van „Oost en West" op dit gebied, juichen wij hare oprichting natuurlijk ten zeerste toe. Daar voorzitter en secretaris beiden lid zijn van „Oost en West" ligt samenwerking zeker in de bedoeling.

Uit Voorschoten meldt ons Mevr. Van Kol:

Vacantie-koloniehuis Soekaboemi.

Heden, 9 Febr., kon ik aan Mevr. Kooy—v. Zeggelen een postwissel van f 97.50 zenden als tichelsteentje voor haar koloniehuis.

Den gevers dank.

NELLIE.

Van de Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Algemeene Vergadering
(ook niet-Leden zijn welkom)
te houden
in het gebouw **Irene**, *den 19 Febr. 1909, 's av. 7½ uur.*

Punten van Behandeling:

1. Notulen.
2. Verslag der Afdeeling over 1908.
3. Rekening en verantwoording over 1908.
4. Verkiezing candidaten Hoofdbestuur.
5. Verkiezing Afgevaardigde Algemeene Vergadering.
6. Verkiezing nieuwe Bestuursleden; aftredend de Heeren Dr. J. H. F. Kohlbrugge en H. Kohlbrugge, die zich niet herkiesbaar stellen.
7. Behandeling der door het Bestuur aan de orde gestelde stukken en van de leden ingekomen mededeelingen.
8. Benoemen twee leden voor het nazien der boeken over 1909.
9. Rondvraag.

De Rechtstoestand van Ambtenaren in Nederlandsch-Indischen Dienst.

Bij besluit van den Gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië van 5 October 1905 no. 33 werden de statuten goedgekeurd van eene vereeniging, zich noemende: „Bond ter verkrijging van rechtstoestand voor ambtenaren in Nederlandsch-Indischen dienst." Haar doel is: de verkrijging van eene bij algemeene verordening geregelde positie voor ambtenaren, door eenig openbaar gezag aangesteld.

De vereeniging is ontstaan, zooals men leest in het eerste nummer van haar orgaan **„De Ambtenaar"** van December 1907, „uit het besef bij de ambtenaren van het ongerijmde, het onhoudbare van een toestand, waarbij de belangrijkste beslissingen, om zoo te zeggen: à l'improviste genomen kunnen worden, en waarbij bovendien geschillen tusschen het gouvernement en zijne ambtenaren betreffende de onderwerpen, die wèl geregeld zijn, beslist worden door een der partijen zelve (het gouvernement) en dan nog zonder dat deze aan het in acht nemen van eenigerlei vorm of regel gebonden is, ja zelfs zonder dat de andere partij behoeft te worden gehoord!" Met aandacht volgt de vereeniging wat in Holland geschreven en gesproken wordt met het oog op de rechteloosheid, waarin de ambtenaren daar te lande verkeeren. „Zij krijgen in den regel bij hunne benoeming een schriftelijke aanstelling, maar hebben er geen recht op; zij ontvangen in den regel hun salaris in maandelijksche of driemaandelijksche termijnen, maar zij hebben er geen recht op; de in uitzicht gestelde verhoogingen worden hun gewoonlijk niet onthouden, maar recht hebben zij er niet op; zij hebben in den regel vacantiedagen en krijgen verlof wegens ziekte, maar recht op verlof hebben zij niet; zij worden in den regel wel gehoord, eer ze disciplinair gestraft worden, maar 't recht om gehoord of geroepen te worden, kennen zij niet; ze worden in den regel in hunne betrekking gehandhaafd, zoolang ze hun plicht doen en geschikt zijn, maar van een recht hierop is geen sprake, enz. enz."

De bond bestaat thans uit 102 zelfstandige leden, 100 leden der vereeniging: Bond van post- en telegraafambtenaren, 113 leden van het Nederlandsch-Indisch Onderwijzers-genootschap, allen woonachtig in de residentie Batavia, zijnde de bond te Batavia gevestigd. De wensch is echter, dat buiten Batavia zich afdeelingen van den bond zullen vormen. De vereeniging heeft tot dusver te kampen gehad met de moeilijkheden, welke elke nieuwe en jonge vereeniging ondervindt, tengevolge van onvoldoende bekendheid met haar streven, mutatiën in het bestuur, de onzekerheid omtrent den weg, dien men heeft in te slaan. Het bestuur is thans als volgt samengesteld: Dr. H. J. van Lummel, voorzitter; Ch. E. J. Meijll, 1e secretaris; M. H. Damme, penningmeester, tevens redacteur van het orgaan; Mr. J. H. De Sitter, ondervoorzitter; Ph. A. Bannet, 2e secretaris; V. H. J. Jansen, gedelegeerde van den bond van Post- en telegraafbeambten; P. Veen, gedelegeerde van het Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap.

De vereeniging trad het strijdperk in met de gedachte, dat „zij, die met uitvoerend gezag zijn bekleed en die, vooral in Indië, gewend zijn om in ruime mate op dat gezag te steunen, in de laatste plaats van het nut en de noodzakelijkheid der door haar op touw gezette beweging overtuigd zullen worden, en dat zij hunne moeilijk te ontberen medewerking eerst zullen verleenen, nadat langdurige aktie harerzijds zal hebben aangetoond, dat 1o. handhaving van orde en van een goeden geest in een ambtenaarskorps uitsluitend met gebruikmaking van absoluut gezag niet meer past in het kader van onzen tijd;

2o. een onpersoonlijk onpartijdig gezag (scheidsgerecht of administratieve rechtspraak) zelfs in het belang van den Lande voor het absolute in de plaats kan treden.

Instede dus van den zeer verklaarbaren tegenstand van vele autoriteiten tegen de beoogde maatregelen als voorwendsel aan te voeren om zich niet bij den Bond aan te sluiten, meende men, moest veeleer die tegenstand tot de erkenning brengen, dat algemeene aansluiting der ambtenaren dringend noodig is en dat hoe eer hoe beter eene intensieve aktie moest begonnen worden.

Het bestuur in zijne nieuwe samenstelling voelt den moed in zich om de aktie krachtig voort te zetten. De bond van ambtenaren bij den Post- en telegraafdienst en het Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap sloten zich reeds aan, voorts rekent men op de toetreding der vereeniging van leeraren bij het Middelbaar onderwijs, en van de ambtenaren van het Boschwezen, en hoopt op die van den bond der ambtenaren van de Staatsspoorwegen en van de vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur. Het orgaan, dat tot dusver ongeregeld uitkwam, en waarvan 5 nummers verschenen zijn, zal voortaan geregeld eens per maand verschijnen.

Zoolang in Nederland de administratieve rechtspraak nog niet is ingevoerd, zal deze, zoo meent men, ook voor Indië voorloopig tot de vrome wenschen gerekend worden. Maar in afwachting daarvan kan gestreefd worden naar verkrijging van brokstukken van een dergelijke rechtspraak. Zoo zou bijvoorbeeld het bestaan van een scheidsgerecht reeds zeer veel bijdragen tot het wegnemen van bestaande misstanden. Voorts wat betreft de zekerheid van uitbetaling der pensioenen ingeval van overgang onzer bezittingen in vreemde handen, alsmede wat aangaat den invloed van deelgerechtigden op het toezicht op de wijze van beheer van het civiel weduwen- en weezenfonds stelt men zich voor, dat belangrijke verbeteringen mogelijk zijn. In een uit het Algemeen Handelsblad overgenomen artikel van Mr. L. A. C. Kolff „Een pensioenbank voor Indische pensioenen" wordt herinnerd aan het lot van de hollandsche ambtenaren der vroegere Zuid-Afrikaansche republiek, die door de opvolgende Engelsche regeering zonder eenige vergoeding of tegemoetkoming aan den dijk gezet werden. De conduitestaten der ambtenaren maakten ook reeds een onderwerp van bespreking uit in het orgaan, terwijl mededeelingen van hetgeen in het buitenland, met name in Duitschland, geregeld is met betrekking tot den rechtstoestand der rijksambtenaren opmerking verdient. B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Voorlichting der pers door het departement van Koloniën in verband met een veel besproken Atjeh-bericht der *Sumatra Post*. — *De Standaard* over den toestand op de Philippijnen. — Uit den Atjeh-brief van het *Algemeen Handelsblad*.

Verschillende bladen hadden deze week Indische artikelen, die helaas voor den schrijver dezer kroniek geen stof opleveren. Immers de bewuste artikelen handelen over een gebeurtenis, waarvan volgens de verklaring van den minister van koloniën in de Eerste Kamer afgelegd, Z.Exc. „hoegenaamd niets bekend was". Daarmede vervallen natuurlijk alle perscommentaren, die gemaakt waren over het bericht, dat overste Swart als militair gouverneur van Atjeh zou aftreden en overste Doorman hem in die functie zou opvolgen. Deze, zooals nu blijkt, voorbarige courantencritiek is wel eenigszins kluchtig, hoewel wij ons geheel kunnen vereenigen met de verklaring, die de *Nieuwe Courant* van het gebeurde gaf. Inderdaad was er voor de couranten-redactie alle aanleiding om het bericht voor juist te houden.

In verband hiermede nog een opmerking. Had het niet op den weg van het departement van koloniën gelegen om de pers — *in casu* het publiek — die hier volkomen ter goeder trouw het spoor bijster was geraakt, op den rechten weg te helpen, door het bericht tegen te spreken, of nog beter: door 't publiek te laten weten hoe de vork in de steel zat? Thans weten wij alleen wat niet waar is, maar dat is slechts een negatieve wetenschap, waar wij betrekkelijk weinig aan hebben. Het geldt hier toch een zeer belangrijke zaak, die reeds een interessante voorgeschiedenis had. Wij denken hierbij aan het verschil van meening tusschen den gouverneur-generaal en den gouverneur van Atjeh: over het regeeringscommissariaat van den heer Liefrinck; aan de conferenties van beide heeren te Buitenzorg, en aan de verklaring van den heer Idenburg, in Januari jl. in de Eerste Kamer afgelegd, dat voor deze moeilijkheden „een bevredigende oplossing" was gevonden. Daarbij sloot zich het bericht der *Sumatra-Post* aan, al gaf dit ook een andere voorstelling van den afloop der onderhandelingen te Buitenzorg, dan algemeen verondersteld werd. Zij die niet gerust waren, hadden alle reden zich af te vragen, waarom bv. de passeering van overste Swart voor den kolonelsrang officiëel niet evengoed een „bevredigende oplossing" kon genoemd worden als zijn niet-passeering voor dien rang? De qualificatie „bevredigend" in verband met het woord „officiëel" heeft wel heele andere surprises opgeleverd.

Gezien nu dit alles, is de vraag gewettigd: had het departement van koloniën dit bericht, dat in alle couranten heeft gestaan, niet moeten tegenspreken? Het gold hier toch niet een eenvoudige promotie-affaire, maar een *politieke zaak* van groot belang, waarover vroeg of laat toch de minister een verklaring had moeten afleggen. Door het stilzwijgrn te bewaren, heeft 't departement alleen dit bereikt, dat het indirect in de hand heeft gewerkt het in circulatie brengen van allerlei dwaze voorstellingen — men kan zich voorstellen, hoe in de ons vijandige buitenlandsche persorganen van het denkbeeld der drie „Atjeh-pacificatoren" zal worden gebruik gemaakt — en dat de minister bij de verdediging en verklaring zijner Atjeh-politiek in de Kamer met verkeerde opvattingen zal te strijden hebben, hetgeen zijn ambtenaren hem gemakkelijk hadden kunnen besparen.

Hoe lang zal het nog duren, voordat men aan het departement van koloniën met eenige kennis van zaken gebruik zal weten te maken van de publiciteit?

***

Naar aanleiding van Mr. C. Th. van Deventer's uitnemend artikel in *De Gids* over het rapport van Taft betreffende den toestand op de Philippijnen, driestart *De Standaard*:

„Groot zijn de vorderingen, die de Amerikanen in korte jaren op die eens Spaansche eilanden gemaakt hebben. Vooral het schoolwezen is er snel uitgebreid. Alles op de Phillippijnen moet thans Engelsch leeren. Wie in het Engelsch zich goed kan uitdrukken verkrijgt er belangrijke voorrechten. En alles wordt er op aangestuurd, om de bevolking al spoedig tot zulk een staat van cultuur op te heffen, dat ze eerlang zichzelf zal kunnen regeeren.

Zelf erkent Mr. Van Deventer daarbij, dat dit vooral daaraan te danken is, dat de Spanjaarden de Philippijnen gekerstend hebben, en hun een Europeesche taal leerden verstaan. Volmondig geeft hij dan ook toe, dat de Roomsche Kerk op de Philippijnen het middelbaar onderwijs heeft doen bloeien, en te Manilla een iJlandsche Universiteit heeft opgericht.

Bedenkt men nu, dat de bevolking van onzen Archipel in aanleg niet bij de Philippijnen achterstaat, dan kan de conclusie geen andere zijn dan dat de Spaanrch-Amerikaansche kolonisatie ons komt beschamen, en dat wij zelfs op Java nog uiterst achterlijk zijn in onze zorge voor de inlandsche bevolking.

Dit is juist, en zoo vlak bij onze Koloniën zelfs niet zonder gevaar.

Alleen wil het ons voorkomen, dat Mr. Van Deventer verzuimt te wijzen op het struikelblok, dat de Islam ons in den weg legt. Had men bijtijds ook onzerzijds zijn Koloniën gekerstend, gelijk Spanje dit deed, en niet enkel op commerciëel belang gelet, en had men Voetius' raad gevolgd om ook in onze Koloniën de Nederlandsche taal in te voeren als volkstaal, ook op Java zou de ontwikkeling een geheel andere zijn geweest.

Nu daarentegen de Islam van eiland na eiland bezit nam en ons overal den voet dwars zet, staan wij voor moeilijkheden, die Spanje nooit gekend heeft, en waarop de Amerikanen niet gestuit zijn.

Onzerzijds daarentegen wordt de ernst van den toestand nog zoo weinig ingezien, dat men zelfs in de Heidensche buitenbezittingen den Islam nog steeds zijn propaganda laat voortzetten; en zelfs de Zending ziet niet in, hoe ze in die buitenste streken een gezegend arbeidsveld kan vinden, waar de velden wit zijn om te oogsten, maar de arbeiders ontbreken.

De Islam weet dit en trekt er partij van, en zelfs de kans, om althans die streken te kerstenen en daardoor nationaal voor ons te winnen, ontgaat ons meer en meer."

***

Uit den jongsten Atjeh-brief in het *Algemeen Handelsblad*:

„Na bespreking van de veronderstelde, doch niet juiste redenen van de reis van den gouverneur, mag ik nu wel eindelijk eens zeggen, waarom het te doen is geweest:

Er waren dan meerdere punten in zake 't Atjehbeleid, die het wenschelijk maakten, dat er eene mondelinge gedachtenwisseling, tusschen den landvoogd en den gouverneur van Atjeh plaats had; men bepraat in één enkelen dag meer, men komt tot veel klaarder inzicht en juister begrip, dan met langdurige briefwisseling.

Behalve de Atjeh-politiek, heeft overste Swart nog verschillende onderwerpen, betreffende troependislocatie, bewapening enz. besproken.

Maar een zeer voornaam punt van bespreking, en ik geloof, het cardinale punt, gold de zending van het lid van den Raad van Indië, den heer Liefrinck, die als regeeringscommissaris naar Atjeh zou komen.

In de Eerste Kamer heeft de minister van koloniën hieromtrent het een en ander medegedeeld.

Hoofdzakelijk is overste Swart naar Buitenzorg geweest om deze aangelegenheid te bespreken: m. i. een gelukkige gedachte. Het geldt hier zonder twijfel een delicate zaak, een quaestie, behalve het officiëel karakter, van gevoel, zoowel voor overste Swart als ten opzichte van den heer Liefrinck.

Zulke zaken moet men bespreken; geschrijf daarover geeft niets; hoogstens misverstand of onwillekeurige ontstemming.

En zoo heeft ook ten deze de plaats gehad hebbende bespreking tot een bevredigend resultaat geleid; overste Swart legt zich bij de zending van den heer Liefrinck neer, en in Februari zal deze voor het eerst hier komen.

Volgens de verklaring, welke de gouv.-generaal aan overste Swart gaf, wordt met de komst van een regeeringscommissaris niet de minste directe inmenging in het beleid van den gouverneur van Atjeh beoogd; slechts nu en dan komt hij voor korten tijd naar Atjeh tot het onderhouden van de voeling tusschen Buitenzorg en Koeta-Radja.

Klaarblijkelijk verwacht men er meer en betere resultaten van, wanneer een hooggeplaatst en deskundig ambtenaar als de heer Liefrinck de zaken

van het politiek beleid met de regeering en den gouverneur bespreekt, waarbij de wenschen van den landvoogd in verband met de inzichten van den gouverneur in beschouwing kunnen worden genomen, dan dat alle belangrijke en moeilijke quaesties per brief moeten worden uitgemaakt.

In het belang van de zaak valt nu maar 't beste er van te hopen, ook, dat de beide personen ten deze zullen kunnen samenwerken; want het valt niet te ontkennen, zelfs na de geruststellende verklaringen van den gouverneur-generaal, dat het hier een zeer delicatie en moeilijke zaak geldt.

Gelukkig is de heer Liefrinck niet aan tijd en plaats gebonden; mocht de atmosfeer van het Generaalsplein op een gegeven oogenblik soms met te veel electriciteit bezwangerd zijn, dan kan hij altijd verdwijnen."

Deze laatste overweging geeft al een zeer zonderling denkbeeld van de opvatting, die de correspondent heeft omtrent de nuttige resultaten, die het bemiddelend optreden van den regeeringscommissaris zou kunnen hebben. Volgens hem moet de heer Liefrinck zijn biezen pakken, zoodra het „mis" is tusschen Kota-Radja en Buitenzorg. Het is alleraardigst: zoo'n regeeringscommissaris!

Uit de O.-I. Mail.

De Inlandsche Meisjesschool te Karanganjar.

Karanganjar, een doodsch plaatsje, waar niemand voor zijn plezier zich vestigen zal, mag er trotsch op zijn de eerste gouvernements inlandsche meisjesschool te bezitten. Deze inrichting is een unicum op dit gebied. Dit is te danken aan den energieken regent. Toen indertijd het gouvernement aan de meeste regenten van Java om advies vroeg, of 't zoo urgent geoordeeld werd, inlandsche meisjesscholen op te richten, werd door velen een ontkennend antwoord gegeven. De een beweerde, dat het kunnen schrijven en lezen van de inlandsche meisjes de onzedelijkheid(!) in de hand zou werken; een ander dat een man onmogelijk tegen zulk een vrouw zou kunnen opzien, e. d. kleingeestige opmerkingen meer.

't Gouvernement is er verder niet op ingegaan. De regent van Karanganjar deed anders. De noodzakelijkheid van de opvoeding van de javaansche meisjes inziende, stichtte hij een particuliere school voor inlandsche meisjes, niet alleen voor de dochters van prijaji's, zooals één der regenten wilde, maar ook voor dochters uit 't volk. De regent vond juist, dat de laatsten 't meer noodig zouden hebben dan de eersten, want, zoo betoogde hij, wie betaalt belasting? Niet de echtgenooten of dochters der prijaji's, wel de vrouwen uit 't volk: Bok Sinèm de p é t j é l-verkoopster moet 't gouvernement jaarlijks *f* 1.75 aan belasting betalen. Zij, Bok Sinèm, moet leeren berekenen, hoeveel *f* 1.75 eigenlijk is; en op welke manier zij 't gemakkelijkst die *f* 1.75 bij gedeelten kan betalen. Vrouwen en dochters uit 't volk hebben 't juist zoo broodnoodig.

De regent dan stichtte een particuliere school. Zijn dochter offerde zich aan de goede zaak gaarne op; zij zou als g o e r o e optreden. In den aanvang telde deze particuliere school 90 meisjes, waaronder slechts een twintig prijaji's-dochters.

Doch weldra steeg het aantal leerlingen, en na een drietal jaren bedroeg het 121, waaronder 50 prijaji's-dochters. Hiermee was de regent nog niet tevreden. Hij deed alle mogelijke moeite de school definitief te doen erkennen door het gouvernement. Op een zijner reizen naar Batavia sprak hij er met den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, Mr. Pott, over. Deze was zeer ingenomen met des regents initiatief, en beloofde de school te subsidieeren. Doch de regent antwoordde: subsidie verlang ik niet; mijn dochter vraagt geen loon voor haar moeite; maar als u mij werkelijk steunen wilt, maakt u dan van die school een G o u v e r n e m e n t s-school!"

Dat ging echter zoo gemakkelijk niet. Wel volgde toch een subsidieering, maar tot gouvernementsinrichting werd de school niet.

Toen de regent merkbare resultaten verkregen had liet hij zijn dochter de noodige inlandsche hulpakten halen (voordien bezat zij slechts 't E.K. diploma). Kort daarna noodigde hij den inspecteur van het inlandsch onderwijs uit, een bezoek aan de gesubsidieerde inlandsche meisjesschool te brengen.

De inspecteur kwam, en was zoo tevreden over de verkregen resultaten, dat hij den regent zijn steun beloofde. Hij zou de regeering het voorstel doen de school te erkennen. Dit gebeurde. Voordat zelfs den resident bekend was, kreeg de regent van den heer Pott telegraphisch de heugelijke tijding, dat de school door het gouvernement was overgenomen. Dat was in Juni 1907.

Het gebouw der school bevindt zich op het erf van den kaboepaten, beslaande een oppervlakte van een achtste bouw. Indertijd gaf het gouvernement een subsidie van *f* 800 voor den bouw. De onkosten voor meubilair bedroegen *f* 225. Het gebouw bestaat uit vier kamers, waarvan twee bestemd zijn voor de twee eerste parallel-klassen, een voor de tweede en een voor de derde klasse. Het personeel bestaat uit een mantri-goeroe (dochter van den regent) op een tractement van *f* 35, twee hulponderwijzeressen (dochter van den Patih) en van den hoofdonderwijzer der 1e inlandsche school (op een tractement van *f* 12) en een kweekelinge, die nog geen tractement krijgt.

Dagelijks wordt toezicht gehouden over deze onderwijzeressen door één der onderwijzers der 1e inlandsche school, en om ze verder in te wijden in de moeilijkheden van het onderwijs. Over een paar jaren hoopt men onderwijzeressen te kunnen engageeren, afkomstig van de kweekschool te Djocja. Een goede toekomst voor de javaansche meisjes", merkt het B a t. N i e u w s b l a d terecht op.

Toeristenverkeer.

De tweede zending Cook's-reizigers zal niet doorreizen naar Djokja, maar naar een gewijzigd reisplan slechts gaan tot Garoet.

Daardoor kunnen de toeristen de reis wat meer op hun gemak doen.

Naar het N i e u w s v. d. D. v. N.-I. vernam, waren de eerste toeristen, in weerwil van het moorddadige van den veel te snellen reis-opzet, zéér tevreden over hun toer en verrukt over het vele schoone, dat zij hadden gezien.

De Sultan van Koetei

is van zijn snoepreisje over Java, dat hem een *f* 16000 moet hebben gekost, te Soerabaja teruggekeerd. In het begin dezer maand wordt de terugreis naar Koetei aanvaard.

Zulk een toerist brengt hier meer welvaart dan een dozijn f u l l s p e e d doorvliegende Cooks-gasten", meent het blad.

Vorstelijke Huwelijken.

In het begin van dit jaar zullen drie dochters van Prins Mangkoeboemi in het huwelijk treden. Reeds in Januari zou een van haar de echtgenoote worden van den regent van Sleman, terwijl wat later twee andere dochters van Prins Mangkoeboemi in het huwelijk zullen treden met Prins Poerbojo en Prins Mangkoekesoemo.

Te voren zal nog het Hoofd van het Pakoe Alamsche huis een dochter van den Soenan van Solo huwen, zoodat heel deftige trouwpartijen in het vooruitzicht zijn", meldt de N. V o r s t.

Voor de slachtoffers van Pendjaloe

worden in de Ind. bladen, die de jongste mail ons bracht, inschrijvingen geopend. Zoo doet Mr. Th. T h o m a s, de redacteur van J o n g I n d i ë, in No. 28 van dat Weekblad van 9 Jan. j.l. een beroep op de liefdadigheid zijner lezers onder het opschrift:

De Javaan is een mensch, lezer.

Deze woorden, waarin de geniale Multatuli eens zijn medelijden, zijn pijn, zijn verontwaardiging en zijn minachting heeft uitgesproken, komen ons thans te binnen. In deze dagen toch, waarin de **offervaardigheid der indische ingezetenen** tot schoone uiting komt door barmhartigheid te doen aan de ongelukkige lieden in Italië, heeft een andere ramp het menschdom getroffen, zij het ook — gelukkig! — in veel geringer mate: in de streek Pendjaloe zijn de desa's Tjiboeboehan, Waroengsitoe en Telok Bangoe geheel verwoest. Waarom, ingezetenen van Nederlandsch-Indië, moeten de 40 hulpbehoevende overgeblevenen zonder hulp blijven staan? Eenige duizenden guldens leggen wij neer op het altaar der barmhartigheid voor de arme Italianen, die reeds met millioenen guldens geholpen worden. En voor onze droeve, zachtmoedige, lijdzame Javanen zouden wij geen penningske overhebben?

Dit mag niet! Laten zij voelen, die arme lieden, dat in het gemoed van hen Europeaan nog plaats is voor het gevoel van deernis met hun lot, en dat de Europeaan er een eer in stelt hun in hun smartelijken nood de behulpzame, vertroostende hand te reiken.

Bedenk, lezer, de Javaan is een mensch!

Wie helpt mee?

In het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I. lezen wij ook:

„Nog wordt ons medegedeeld, dat aan den Resident van Cheribon de beschikking is gegeven over een bedrag van voorloopig *f* 800.— uit het zoogenaamde „Voorschot-fonds", een fonds, be-

staande uit overschotten van geldsommen, welke vroeger voor soortgelijke rampen werden bijeen gebracht.

Zoo noodig zal later nog nader over gelden uit het fonds kunnen worden beschikt."

Ook een oproep om steun voor de noodlijdenden op Curaçao.

Behalve de oproep in het orgaan der groep N.-I. van het Algi Ned. Verbond lezen wij onder de ingezonden stukken der Bataviasche bladen:

„Milde giften stroomen van alle oorden der wereld toe ten behoeve van de overgebleven slachtoffers der natuurrampen in Zuid-Italië.

Ook ik gevoel diep medelijden met die beklagenswaardige, van nagenoeg alles beroofde bevolking en zal haar de sommen niet misgunnen, die haar in staat moeten stellen zich wederom een bestaan te verschaffen, maar toch... er zijn reeds zoovele millioenen voor haar afgestaan, en, schrille tegenstelling, onze broeders en stamgenooten in Curaçao lijden bittere armoede; de scheurbuik heeft er hare intrede gedaan, het meest noodige begint te ontbreken... voor hen zijn nog geen duizenden zelfs binnengevloeid.

Eerst weinige dagen geleden brachten ons de telegrammen het bericht, dat de waarnemende president der Venezolaansche Republiek de tegen onze koloniën gerichte maatregelen heeft ingetrokken.

Een geruime tijd zal er echter moeten verloopen eer handel en scheepvaart weder tot dezelfde hoogte zijn opgewerkt. Velen zullen de financieele kracht missen om ooit weer tot den toestand van betrekkelijke welvaart te geraken; vooral de arme visschers, aan wie gedurende tal van maanden de visscherij in de wateren der Aves en Roquezeilanden is verboden geweest, zullen eenig, zij het ook individueel waarschijnlijk zeer gering, bedrijfskapitaal noodig hebben om hun vaartuigen uit te rusten.

Daarom, bewoners van Nederlandsch Oost-Indië, laat onze broeders in de West niet zonder steun!

Bladen buiten Batavia worden verzocht het bovenstaande over te nemen." B.

Het gele gevaar.

In het voorlaatst ontvangen nummer van Jong Indië schreef Mr. Th. naar aanleiding van het ook door ons besproken hoofdartikel der Javabode onder bovenstaanden titel (zie ook onze rubriek: Wat de Chinees vertelt) o.m.:

„Wij hebben, voor zoover ons doenlijk was, steeds met aandacht de bewegingen der Tiong Hoa Hwe Kwan vereenigingen gevolgd en verklaren ronduit nimmer van eenig politiek streven bij haar gemerkt te hebben. Wel geven de Chineezen blijk van een levendig solidariteitsgevoel, dat het meest natuurlijke gevolg is van hun ontwikkeld nationaliteitsbesef, doch enkel en alleen om die reden mag dunkt ons aan de Tiong Hoa Hwe Kwam vereenigingen geen mercantiele of politieke bijbedoelingen worden toegedacht, of juister: toegedicht. Duizenden en nog eens duizenden Chineezen, die in Indië vertoeven, en in den meest fanatieken zin des woords handel drijven, staan tot die vereenigingen zelfs niet in een verwijderd verband; slechts de „intellectuels" onder de Chineezen maken deel dier vereenigingen uit en het is de drang naar hoogere ontwikkeling, die hen op denzelfden weg bracht.

Het is ons onbekend, welke meening de gouverneur-generaal ten aanzien van die vereenigingen destijds toegedaan was, maar als het waar is, dat Zijne Excellentie toen reeds de hand aan den rem had, dan benijden wij hem zulke raadgevers, wier ruimheid van blik hem voor een ernstigen misstap behoed heeft."

En naar aanleiding van het ook door de Javabode aangehaalde oordeel van De Locomotief, vervolgt schrijver:

„Wij zouden ter ontzenuwing van deze uiterst zwakke argumentatie eigenlijk kunnen volstaan met te verwijzen naar Singapore. Daar houdt de regeering zich niet op met het zoeken naar het passende antwoord op de vraag wie er koloniseert, de Engelschman of de Chinees. Daar schenkt de regeering gelijkheid van rechten aan al hare onderdanen, zonder onderscheid van landaard; voortgestuwd door hare rustelooze energie, op de juiste baan gehouden door onwrikbare rechtvaardigheid, volbrengt zij haar regeeringstaak; wij weten met welk schitterend succes. Gesteld eens, dat de nederlandsch-indische regeering volgens het advies van De Locomotief en Javabode een handels-uitroeiings-commissaris voor de chineesche zaken aanstelde, wat zou dan het onvermijdelijk gevolg van deze economische ketterij zijn? Dat de twee-hands-handel, die zoo goed als geheel in handen der Chineezen is, in verval raakte en daardoor ook de eerste-hands-handel, die schier geheel bij de Europeanen berust. Men wijze in 's hemelsnaam niet op het voorbeeld der Vereenigde Staten, die ter economische zelfverdediging de Japanners buiten de landpalen houden. Wat in het eene land een deugdelijk middel is, is het daarom in een ander land nog niet; ook op economisch gebied geldt Pascal's aphorisme: „verité au deçi des Pyrenées, erreur delà." De tusschenhandel berust in Indië bij de Chineezen; wordt die handel op roekelooze wijze aan banden gelegd, dan vallen er drie slachtoffers, n.m. de tusschenhandel, de eerste-hands-handel en de consument. Dat wij het advies van de Javabode om de boycottbewegingen te fnuiken door verbanning, dan wel interneering der bedrijvers afkeuren, behoeft na het vorenstaande wel geen betoog. Het opvolgen van dat advies zou ons de bekende fabel van La Fontaine te binnen roepen van den beer, die, over zijn slapenden meester moetende waken en ziende, dat een vlieg op het gelaat van den meester was neergestreken, om de vlieg te dooden een zwaren steen opnam, dien met kracht naar de vlieg wierp en zijn meester en de vlieg tegelijk doodde. De correctie der boycott-bewegingen late de regeering gerust aan den handel zelven over: als de groothandel van oordeel is, dat de tusschenhandel het wapen van den boycott misbruikt, welnu! de groothandel zal de boycotters zelven boycotten en op die wijze tot rede brengen. Dit is het meest natuurlijke en daarom het beste en meest-afdoende zuiveringsproces."

Het Gouden Jubelfeest van het Instituut der Ursilinen te Weltevreden

wordt in de Javapost herdacht in een uitvoerig artikel, aanvangende met de woorden:

„Vierde het Instituut der Zusters Ursulinen te Noordwijk den 1sten Augustus 1906 het gouden jubelfeest als eerste Zusterschool, toen voor vijftig jaren in Nederlandsch-Indië geopend, — een dergelijken merkwaardigen dag mag het Instituut der Ursulinen te Weltevreden den 18den Januari 1909 beleven.

Het instituut Weltevreden is oorspronkelijk eene nederzetting, een filiaal van Noordwijk.

Noordwijk is de stamboom, waaraan alle andere Ursulinescholen van Nederlandsch-Indië het leven danken; de eerste en zwaarste tak, aan dien stam ontsproten, is Weltevreden.

Noordwijk is het moederhuis; Weltevreden is de oudste dochter van die moeder; maar eene dochter, die tot vollen wasdom gekomen — het zij ter eere van de moeder gezegd — even bevallig, innemend en gelukkig in de maatschappij wist op te treden als de waardige moeder zelve."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Commissie van advies.

„De bacovencultuur schijnt in elk opzicht moeilijkheden te moeten ondervinden", schreef Onze West.

Tegenslag in de begrooting der uitgaven, ziekten in de cultuur, onderlinge partijschappen bij belanghebbenden en strubbelingen zelfs met de commissies van advies.

Men herinnert zich, dat bij de voorbereiding der zaak op verzoek van Gouverneur Lely eene commissie werd benoemd uit de Vereeniging voor den Grooten Landbouw, om in de verdere onderhandelingen de planters te vertegenwoordigen.

Op initiatief van de heeren Smith en ten Brink werd in 't einde van 1906 die commissie door de meerderheid van belanghebbenden bij de bacovencultuur gedesavoueerd in zake een advies aan den Gouverneur Idenburg gezonden. Bovendien werd de meening uitgesproken, dat zaken betreffende de bacovencultuur niet meer behoorden te worden behandeld door de Vereeniging voor den Grooten Landbouw, doch uitsluitend door de direct-belanghebbenden.

De ontstane moeilijkheden gaven Gouverneur Idenburg aanleiding, de belanghebbenden uit te noodigen eene commissie te benoemen, „die gemachtigd wordt hunne belangen bij den Gouverneur voor te staan."

Dit geschiedde op eene vergadering op 5 Januari 1907.

Gekozen werden de heeren F. Smith, J. ten Brink en A. A. ter Laag. Laatstgenoemde (lid van de oude commissie) bedankte, omdat na de houding, door de heeren Smith en ten Brink aangenomen, vruchtbare samenwerking hem niet mogelijk voorkwam. Daarna werd bij acclamatie de heer F. C. Curiel (ook lid van de oude commissie) benoemd, die eveneens bedankte. Toen werd als derde lid gekozen de heer J. F. van Emden.

De commissie trad in functie, en heeft — het moet erkend — veel en nuttig werk verricht. Door hare heldere betoogen werden tal van belangrijke concessies van het Gouvernement verkregen, niet het minst wat betreft de uitkeeringen voor aanleg en onderhoud der cultuur.

In de samenstelling der commissie kwamen eenige wijzigingen. Zij is thans samengesteld uit de heeren F. Smith, G. van Dien en A. d'Angremond.

Hoewel nimmer tegen het optreden der commissie protesten zijn vernomen, onthielden eenige belanghebbenden zich van het bijwonen der vergaderingen en van elke samenwerking.

Volgens het reglement vau orde is de taak der commissie feitelijk niets anders dan als spreektrompet te fungeeren tusschen belanghebbenden en Gouverneur. In alle kwesties handelt zij in overleg met belanghebbenden. In spoedeischende gevallen treedt zij zelfstandig op, en vraagt in de e. v. vergadering goedkeuring harer handelingen. Voor zoover ons bekend, heeft de commissie steeds gehandeld in den geest der meerderheid.

Nu deden zich de kwesties van Killenstein en la Ressource voor. De commissie plaatste zich — steeds in overleg met belanghebbenden — op het n.i. juiste standpunt, dat getracht moest worden meer waarborgen te verkrijgen, dat de maatregel van beheer-overname werkelijk zou worden toegepast als uitersten maatregel, wanneer geen andere weg meer openstond om in ongewenschte toestanden verbetering te verkrijgen.

In de met den Gouverneur gewisselde correspondentie werd door de commissie — naar aanleiding van een vraag van den Gouverneur — opgemerkt, dat zij geacht moest worden te spreken namens alle belanghebbenden, daar krachtens het reglement van orde der commissie, de niet ter vergadering aanwezige belanghebbenden — wanneer zij geen gebruik maakten van hun recht om de commissie te desavoueeren — geacht werden zich te vereenigen met de besluiten der vergaderingen.

Naar aanleiding daarvan hebben de beheerders en directeuren van verschillende ondernemingen een schrijven gericht aan den Gouverneur, waarin zij verklaren niet in te stemmen met het optreden der commissie, en integendeel hare wijze van optreden te betreuren en af te keuren.

Hierop heeft het bestuur der commissie van advies medegedeeld, dat het in den vervolge, ingevolge verzoek van bedoelde beheerders en directeuren zich niet meer van hare tusschenkomst zou bedienen voor mededeelingen enzoovoort aan de beheerders en directeuren van die ondernemingen, die zich niet met haar optreden tegenover het bestuur konden vereenigen.

Naar aanleiding daarvan heeft de commissie in een vergadering van belanghebbenden van den 21en Januari l.l. haar mandaat ter beschikking van de vergadering gesteld.

In die vergadering verklaarde mr. Benjamins zich bereid de leiding op zich te nemen tot tijd en wijle door een bijeen te roepen vergadering van belanghebbenden een nieuwe commissie van advies zou zijn gekozen.

Bacoven-export.

De beide laatste bekende verschepingen van bacoven waren vrij hoog, daar het cijfer van 12000 bossen bijna werd bereikt per verscheping.

Door den Manager der United Fruit Company, den heer Williams, is geklaagd, dat verschillende plantages niet steeds de noodige zorg besteden bij de behandeling van de af te leveren bossen. Somtijds komt van een plantage aan het bacovenschip een pont, waarin de vruchten in uitstekende conditie verkeeren, maar een andermaal komt van diezelfde plantage een pont met bossen, die op ruwe wijze zijn behandeld, zoodat een groot aantal bossen worden aangeboden met gebroken handen of gebroken vingers. Het gevolg hiervan is, dat bossen geweigerd moeten worden of dat 9-hands bossen slechts als 8-hands worden aangenomen, wat bij zorgvuldiger behandeling niet zou zijn geschied.

Spoor naar Saramacca.

De Commissie, benoemd om van advies te dienen over den aanleg van een spoorweg naar Saramacca, heeft haar rapport ingediend, schreef Onze West.

Het rapport is voorwaardelijk gunstig.

Met het oog op de bacovencultuur alleen zou de Commissie een spoorweg niet gerechtvaardigd achten.

Indien echter besloten wordt tot voltooiing van de Saramacca-polder, meent de Commissie, dat de aanleg van een spoorweg aan de orde gesteld kan worden.

Nu de commissie Lely c.s. in Nederland geadviseerd heeft tot voltooiïng van den Saramaccapolder,

is er dus kans op het tot stand komen van den spoorweg, merkt genoemd blad op.

De gele koorts.

Den 22en Januari ll. hadden zich sedert het optreden der ziekte 32 gevallen van gele koorts voorgedaan, waarvan 8 met doodelijken afloop. Twee en twintig lijders herstelden, terwijl 2 in behandeling bleven.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Vele maleische bladen hebben zéér waardeerende woorden gewijd aan de nagedachtenis van den te vroeg ontslapen Amboneeschen arts Johannes Everhardus Tehupeiory, met rechtmatigen trots wijzende op het navolgenswaardige voorbeeld, door dezen flinken inboorling aan zijne rasgenooten gegeven.

In navolging van de gewoonte harer Europeesche zuster geeft de Inlandsche pers in Indië een overzicht van hetgeen in 1908 aan belangrijks is voorgevallen. Dankbaar gedenkt zij o.m. het goede, den inlander door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement gebracht, waaronder zij rekent: de uitbreiding van den Gouvernementspandhuisdienst, de vermeerdering van het personeel der tolrechten, waarmede de handel zéér is gebaat, de voortzetting der proef met eene javaansche emigratie naar de Lampoengsche districten, de uitbreiding van het inlandsche credietwezen, de toeneming van het onderwijs voor Inlanders. Ook wijst zij met voldoening op de oprichting der vereeniging B o e d i O e t o m o en de totstandkoming van talrijke chineesche scholen door de uitgebreide en wijdvertakte vereeniging T i o n g H o a H w e K o a n.

Werd reeds in een vorig nummer van dit weekblad melding gemaakt van de afkeuring der **Bintang Soerabaja** betreffende de oprichting van den R e g e n t e n b o n d, in de **Pemberita Betawi** uit nu ook T i m o e q D j o e r i n g een dergelijk oordeel, doch in veel kalmer bewoordingen.

Was het artikel in eerstgenoemd blad heftig, vlijmend scherp en hier en daar roodgetint, dat van Timoeq Djoering is zeer bezadigd en waardig.

Waarom, zoo vraagt hij, begint men nu aan een nieuw plan, voordat het oudere voltooid is? Een ieder, zonder onderscheid van ras, rang, kunne en geloof, kan immers lid van B o e d i O e t o m o worden. Waarom richten de regenten nu een vereeniging op, die ongeveer hetzelfde doel beoogt? Waarom sluiten zij zich niet als leden bij Boedi Oetomo aan? Waarom willen zij deze jonge vereeniging niet krachtig steunen? vraagt schrijver met verwondering. Z.i. wijst dit verschijnsel op verkeerd begrepen eigenbelang, gebrek aan eensgezindheid tot behartiging van het algemeen volksbelang. Hij hoopt, dat er op Java nu niet verschillende vereenigingen zullen verrijzen.

Eén algemeene vereeniging is z.i. voldoende, mits dan ook alle personen van aanzien en hooge positie, als regenten, patihs, wedono's en anderen, daarvan lid worden, opdat zij een duurzaam bestaan zal hebben. Wanneer de regenten en patihs het voorbeeld geven met lid te worden, zullen de mindere ambtenaren dat volgen. Dit ligt nu eenmaal in den aard van de inboorlingen, bekent hij ronduit, dat zij zich naar de hoogeren regelen. Dit hebben wij gezien in Magelang zegt hij. Hier is de regent geen lid van Boedi Oetomo geworden, en alle onder hem dienende inlandsche ambtenaren hebben het niet gewaagd tot haar toe te treden. Het kon in het belang der zaak zijn, meent hij, dat deze vereeniging zich splitste in onderafdeelingen, op dergelijke wijze als bij het Gouvernement van Nederlandsch-Indië de departementen van algemeen bestuur bestaan, één voor het binnenlandsch bestuur, één voor de justitie, één voor de financiën, enz. enz.

Ook acht hij het noodig, dat de personen, die aan het hoofd dier onderafdeelingen zouden staan en de bestuursleden gesalariëerd worden, indien zij geen bezoldigd ambt bekleeden, omdat hij veronderstelt, dat personen, die iets gratis moeten doen, zich niet behoorlijk van hun plicht zullen kwijten.

Spreker eindigt zijn belangrijk betoog met een hartelijke opwekking tot a l l e n, om het schoone doel van B o e d i O e t o m o te steunen.

In de **Pantjaran Warta** beschrijft R. M. T i r t o A d i s o e r j o, de begaafde redacteur van de **Medan Prijaj** (die kortelings door een adspirant-controleur is aangeklaagd, omdat hij in laatstgenoemd tijdschrift minder aangename dingen over dien ambtenaar had geschreven), het eerste gedeelte zijner reis over Java in gezelschap van Mejuffrouw L o u i s e G o o s s e n s, de directrice der reeds vroeger in dit weekblad genoemde school voor spraakgebrekkigen te Salemba, Batavia, die hem had uitgenoodigd haar behulpzaam te willen zijn bij het inzamelen van gelden tot het stichten van een fonds ten behoeve van arme, spraakgebrekkige kinderen, die gratis in hare onderwijsinrichting opgenomen en verzorgd zullen worden.

Ondanks zijne drukke werkzaamheden als redacteur van verschillende tijdschriften, heeft hij niet geaarzeld aan die uitnoodiging gevolg te geven, te meer daar de Gouverneur-Generaal ook deze nuttige inrichting een kleine subsidie had toegezegd.

Te Tjiandjoer hield Mejuffrouw Goossens een voordracht in het gebouw der Societeit, dat haar daartoe kosteloos was afgestaan. Bijna alle daar wonende europeanen en vele chineezen hebben deze voordracht tegen één gulden entrée bijgewoond. De regent, die niet gekomen was, gaf echter een niet geringe bijdrage voor het fonds.

Te Bandoeng sprak zij in het gebouw der T i o n g H o a H w e K o a n s c h o o l ten aanhoore van ongeveer een honderdtal chineezen, eveneens tegen één gulden entree. Verscheidene chineezen hadden, om het goede doel te steunen, het entreegeld betaald, hoewel zij niet konden komen luisteren.

Deze voordracht hield zij later ook voor de Inlandsche ambtenaren in de societeit „P a r o e k o e n a n", en op oudejaarsavond voor de europeanen in het logegebouw, waar zij ook door chineezen werd bijgewoond. Daar nog niet alle europeanen te Bandoeng daarvan genoten hadden, verzocht de Bandoengsche societeit haar om eene herhaling er van.

Deze reclame-reis belooft dus wel een succes voor die nuttige onderwijsinrichting te zullen zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Te oordeelen naar de uitlatingen van chineezen in de maleische bladen, laat de vervulling hunner wenschen nog veel te wenschen over. Zoo maakt K h o e T o a n K o e i in de **Tiong Hoa Wi Sien Po** een vergelijking tusschen de bejegening, welke zij in de Engelsche bezittingen en in Nederlandsch-Indië ondervinden, die niet ten onzen gunste uitvalt. Zie maar eens, zegt hij, hoeveel in Singapore geboren afstammelingen van chineezen in het bezit zijn van een diploma van geneesheer, van ingenieur enz., en dat zijn niet eens kinderen van aanzienlijken.

Welk een hemelsbreed verschil met den toestand in de Nederlandsche bezittingen. Hier is onze jeugd overgeleverd aan de leiding van mijnheer O n g e d i p l o m e e r d en mevrouw O n b e k w a a m, roept hij smalend uit. De schooltjes, waar chineesche kinderen een europeesche opvoeding kunnen erlangen, zijn thans als paddestoelen overal verrezen. Maar ze zijn er dan ook naar! Men schijnt onze kinderen minderwaardig te vinden. Ieder europeaan, zelfs al heeft hij het nooit verder dan soldaat gebracht, die nimmer een opleiding tot onderwijzer gehad, geen ander middel van bestaan vinden kan, mag zijne woning tot een schooltje voor chineesche kinderen inrichten! Om aan Europeesche kinderen onderwijs te mogen geven, moet men in het bezit zijn van het diploma van een met succes afgelegd examen, dat verre van gemakkelijk is.

Over het passenstelsel is deze schrijver ook niet best te spreken. Men bemoeilijkt ons in onze bewegingen om den kost te verdienen, zegt hij, en laat ons 4% bedrijfsbelasting betalen, wat méér is dan van een europeaan geëischt wordt.

Als een bewijs, hoe men het passenstelsel kan misbruiken om een chinees te plagen, vertelt hij het volgend geval: Een europeesche indigoplanter in het binnenland gaf eens een feest, dat door tal van europeanen werd bijgewoond. Onder de gasten bevond zich ook een jonge aspirant-controleur, die pas de schoolbanken had verlaten. Terwijl men zoo gezellig bij elkander zat, reed een met handelsgoederen beladen voertuig, waarin een chinees gezeten was, voorbij de woning van den indigoplanter.

FEUILLETON.

AFSCHEID.

4

BRIEVEN VAN EEN ZWERVELINGE.

Vervolg.

Van uit het hooge eenzame huis te Palima staar ik de zacht kabbelende rivier over — die traag langs haar oevers gaat — ik hoor het riet ruischen, zeemeeuwen scheren over het water, en de lucht daarboven is wijd en licht zooals ze is, als de zee ongezien, maar toch vlak bij is.

Ik ben moe van de reis en alles van de laatste dagen gaat me als een droom voorbij.

Vrede-Best is nu ver weg — alleen achtergelaten. want haar nieuwe bewoner vergezelt ons, en dus bleef het alleen. Ik heb niet meer omgekeken, toen ik eenmaal te paard zat — niet meer naar het breede rieten dak, niet meer naar den tuin, niet meer naar de hertjes die riepen. — Ikambe kwam mij nog even, voor wij weggingen, vaarwel zeggen en gat me een oud sieraad, een roïroïli, dat de Boegineesche vrouwen dragen als zij ten feest gaan — dit was een familiestuk — ik weifelde het aan te nemen, maar ik moest, zeide ze.

Bij den vlaggestok kwam Mercurius aangeloopen en drukte mij de hand. Hij had tranen in zijn oogen — toen liet ik even Tommy den teugel voelen en haalde de heeren in, die mij vooruit waren, — voorop gingen alle hoofden weer gewapend met vlaggetjes, en bij de eerste brug haalde ons de prins-gemaal met gevolg, allen te paard in. — Zoo gingen wij den weg op. Nog even heb ik omgezien naar den heuvel, waar ons bivak lag, de plek, die ik altijd gevonden had, dat de standplaats kon zijn van een ouden burcht, toen ontrolde de lange weg zich voor ons uit.

Het was een lange stoet en we gingen langzaam vooruit. Vlak bij mij reed Ramalan, de oppasser, met wien ik veel zonnige morgens had paard gereden. Hij en Wirio, een andere oppasser, waren de eenige soldaten, die ons een eindweegs vergezelden — welk een verschil bij een jaar geleden, toen wij zes man voor en zes man achter dekking moesten hebben. Er waren geen bajonetten te zien — we gingen als door een vredig land.

En uit alle kampongs kwamen de hoofden ons vaarwel zeggen. Overal moest stil gehouden worden, twee keer zelfs voor een lange stoet, van welke vorstin vooropging, gedragen op den schouder van een harer onderdanen.

De tocht duurde lang en het was al laat in den morgen, toen wij aankwamen bij de rivier in het groote huis van Aroe Lompeengen, waar wij natuurlijk af moesten stappen. En evenals vroeger bij onze komst, stond het oude eerwaardige moedertje aan den oever en heette ons welkom. Zij leidde mij aan haar hand den heuvel op, waar het huis stond, en de trap op, die naar binnen voerde, en daar binnen in de groote Ala Bola stonden vruchten en gebak en verfrisschende dranken klaar, en de kinderen en kleinkinderen hadden hun feestpakjes aan.

En toen we ook daar afscheid hadden genomen hartelijk als oude vrienden, begon de lange, lange tocht door de bergen en de bosschen, en het bleef mooi heuvelachtig, vol verrassingen tot aan de grens van Soppeng. Daar nam onze vervanger afscheid van ons en met hem de hoofden, de Prins-gemaal, Imalo en de oppassers. Het was een oogenblik, waarop wij allen stil waren en ontroerd. La Mappa, een der hevigste tegenstanders van vroeger, een trotsch Boegineesch hoofd, gaf mijn man zijn gouden lans als geschenk — het teeken van zijn macht. Wat zou er wel in hem zijn omgegaan, terwijl hij dit deed?

Daarop keerden allen terug en bleven wij achter met ons kleine gezelschap — eenige hoofden en onze bedienden. Wij trokken weer de grauwe, dorre vlakte van Boni door en tegen het vallen van den avond bereikten wij Pampanoe — de plaats, waar wij zouden overnachten.

Daar moest ik afscheid nemen van mijn laatsten vriend, mijn trouw, lief paard, dat een ander had gekocht. Heel vroeg stond hij met den man, die hem weg zou brengen, voor het huis, waar wij logeerden, op mij te wachten — ik streek hem over zijn zachten neus, over zijn manen en hij knipoogde altijd — toen bracht de man hem weg.

Ik zie nu weer de lange reis voor me die volgde heel den dag in de prauwen langs de eindelooze eentonige rivier. Een gedeelte van het 15e bataljon had zich bij ons gevoegd en ging onder geleide van mijn man naar Makassar. Het waren meest zieke soldaten, uitgeput door het vermoeiende expeditie-leven; onder hen was ook het „mooie telefonistje", wiens gezonde kleur verdwenen was.

Even voor wij zelf vertrokken, was hij met een plotselinge hooge koorts vervoerd naar Pampanoea. Toen ik hem weer terugzag en vroeg hoe het ging, zeide hij: „Veel beter, Mevrouw, ziet U, ik was nog te jong voor zoo'n leven als telephonist."

Te jong! Natuurlijk, ik had het wel gedacht!

Wordt vervolgd.

Die chinees keerde van de naastbijzijnde passer, (markt) huiswaarts. Zonder iets te zeggen, stond de aspirant-controleur op, richtte zijne schreden naar den grooten weg en wenkte, als een Londensche politieagent, met de hand den koetsier toe stil te houden, om zich te kunnen vergewissen of de chinees wel den vereischten pas bij zich had. Na afloop van dit onderzoek vroeg een der gasten hem welk genoegen hij er in had om een rustigen voorbijganger op die wijze te plagen. „Ik haat dat volk, en dit wilde ik maar even toonen", luidde zijn antwoord!

Als voorbeeld van de onaangename bejegening, welke den chineezen ten deel valt, vertelt schrijver, ook hetgeen hij eens op een politiekantoor heeft bijgewoond: Terwijl hij zich daar bevond, kwam er een sinkhè, om te informeeren of op een door dezen ingediend verzoekschrift reeds een beschikking was gekomen. In dat kantoor zaten twee klerken zich den tijd te korten met zoutelooze praatjes. De jongste van hen wilde opstaan om den chinees terecht te helpen. „Blijf zitten", riep de andere hem toe, „zoo'n vuile sinkhè kan wel wat wachten", en beiden zetten hun gesprek voort.

Het is maar gelukkig voor de Hollanders, vervolgt schrijver, dat wij, chineezen, zulk een geduldig en volgzaam volk zijn. Hadden wij den aard van den Arabier, den Turk of den Japanner, dan zou men zich wel wachten ons zoo onaangenaam te bejegenen. Ja, zoo gaat het op de wereld, eindigt hij zijn relaas, men durft een vlieg wel een vleugel of een poot afrukken, maar zal het niet licht wagen een bij kwaad te doen!

De **Perniagaän** geeft een vertaling van het ook door ons Weekblad aangehaalde hoofdartikel in de Java-Bode, getiteld: „Het gele gevaar", waarin, naar aanleiding van den Semarangschen boycot, de chineesche vereenigingen, ten doel hebbende bevordering van het onderwijs en der handelsbelangen, in het bijzonder de Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging te Batavia, aangevallen worden. De Java-Bode beschouwt **Perniagaän** als het orgaan van laatstgenoemde vereeniging. Het maleische blad wil hierop niet verder ingaan, aangezien haar president, Losianseng (de WelEdelgestrenge Heer) Phoa Keng Hek, Ridder der Orde van Oranje Nassau, lid van den gewestelijken raad van Batavia, er in de Java-Bode zelf op zal antwoorden.

Van Vreemde Koloniën.

De troebelen in Somaliland.

Men weet, dat de Engelschen en Italianen in Somaliland weder last krijgen van den gekken mulleh. Aan de Times of India werd uit Aden geschreven, dat, naar het zich liet aanzien, de toestand ernstiger dreigde te worden dan aanvankelijk werd aangenomen.

De mullah is nu werkelijk op het oorlogspad en is op groote schaal bezig te rooven en te plunderen. Hij heeft zijn macht georganiseerd en die in drie colonnes verdeeld, elk ter sterkte van, naar men zegt, meer dan 15000 man. Een dezer colonnes had den last bekomen om een plundertocht te ondernemen in het land der Midjertains, terwijl een tweede was aangewezen om op Engelsch gebied te ageeren, en de derde colonne in reserve werd gehouden.

Den Midjertains en den tot eenige met het Engelsch bestuur bevriende stammen behoorenden lieden is een groot aantal stuks vee door de roovers ontnomen, en men verwachtte elken dag nog ernstiger tijdingen te ontvangen.

Intusschen hebben de aangevallen en beroofde lieden, die de roovers achtervolgden, aan eene afdeeling krijgers van den mullah, die zij op dien tocht ontmoetten, een gevoelig lesje toegediend, waarvoor echter op den een of anderen dag de mullah zich weer zal wreken.

De Somali-havens zijn nu geblokkeerd en de Engelsche kruiser Proserpine zou den 10en Januari ll. van Aden naar Berbera vertrekken. Volgens berichten uit Berbera zijn de uitgezonden 300 man der „Kings African Rifles" te Berbera aangekomen en den 8en van daar vertrokken naar Aildab bij Burao, waarschijnlijk om die plaats bezet te houden.

't Is verboden te spuwen te Singapore.

De Straits Budget schreef hieromtrent het volgende:

Naar de letter der ordonnantie wordt een ieder, die spuwt op den vloer van eenig schoolgebouw, theater, openbaar gebouw of eenige andere plaats van openbare vermakelijkheid of samenkomst, dan wel in een gehuurden wagen, in trams of spoorwagens, op een kade of steiger, op smalle wegen of trottoirs, bedreigd met een geldboete ten bedrage van 25 dollars.

Door de politie wordt er op gewezen, dat uitdrukkelijk de straat en de goten niet zijn opgenomen in de lijst van plaatsen, waar het verboden is te spuwen, zoodat een ieder volop de gelegenheid is gelaten naar hartelust te expectoreeren op den grooten weg, in goten en ook op grasstrooken. Het verbod om op trottoirs of op plaatsen van openbare vermakelijkheid te spuwen bevat slechts dat, waaraan een ieder, die zich behoorlijk in het openbaar weet te gedragen, zou voldoen, ook zonder dat daartoe een wettig voorschrift noodig ware.

Op nakoming der bepalingen van de ordonnantie kan door inlandsche politiedienaren alleen worden toegezien, maar de aanhoudingen uithoofde daarvan zullen slechts kunnen plaats hebben door Europeesche politie-beambten. Van dezen mag worden verwacht, dat zij van hunne bevoegdheid met de noodige bezadigdheid gebruik maken en niet overgaan tot inhechtenisnemingen dan bij ergerlijke gevallen.

Spoorweg-aanleg in Belgisch Congo.

In de Belgische bladen wordt de houding besproken van twee leden van den Belgischen Kolonialen Raad, die gestemd hadden tegen het decreet van 6 Januari, waarbij spoorweg-aanleg verklaard werd een werk van openbaar nut te zijn, waarvoor arbeiders mogen worden gerequireerd uit de inlandsche bevolking.

Een hunner, de heer Speyer, motiveerde zijn stem als volgt:

„Het is onmogelijk te ontkennen, dat de werken voor den aanleg van den spoorweg naar de Groote Meren geschieden voor rekening en ten voordeele eener maatschappij, daar de artikelen 11 en 12 der overeenkomst tusschen den staat en die spoorwegmaatschappij woordelijk behelzen, dat de staat den spoorweg zal aanleggen, maar dat de maatschappij den spoorweg overneemt, naar gelang die werken gereed komen. Elke besparing, verkregen door het gebruik van gerequireerden arbeid, komt dus rechtstreeks aan de maatschappij ten goede. Dat valt niet te ontkennen, en zoo iets heeft de wetgever nooit gewild, gelijk duidelijk valt op te maken uit de daarover in de Kamer gevoerde debatten."

Voorts wees de heer Speyer er op, dat de spoorweg naar de watervallen van den Congo ook wel met vrije arbeiders was aangelegd; zoodat dat beginsel ook wel voor den aanleg van den spoorweg naar de Groote Meren kon worden toegepast.

In de Belgische bladen wordt er op gewezen, dat het hier wel degelijk een werk van openbaar nut betreft, terwijl de staat ook de gevolgen van hooge aanlegkosten zou dragen, daar aan de maatschappij een rente van 4% op haar kapitaal is gewaarborgd. Bovendien verkeert men ten aanzien van den aanleg van den spoorweg naar de Groote Meren in veel minder gunstige conditiën dan ten opzichte van de werken voor de, door den heer Speyer bedoelde lijn.

Een lezer schreef naar aanleiding van een en ander aan de Petit Bleu het volgende:

„Sta mij toe den wensch te uiten, dat de afgevaardigde Vandervelde wordt benoemd tot minister van koloniën, of ten minste tot gouverneur-generaal en het lid van den Kolonialen Raad Speyer tot directeur van openbare werken in den Congo. Zij zullen zich dan rekenschap geven van het feit, dat het gemakkelijker is om principes te uiten dan om in een nieuwe kolonie wat te scheppen."

De spoorweg naar Yoenan.

De fransche Kamer van afgevaardigden heeft een wet aangenomen, waarbij het bestuur van Indo-China wordt gemachtigd om een bedrag van 53 millioen francs te leenen tegen een interest van hoogstens 3¾% en binnen den tijd van 75 jaren aflosbaar. Deze som moet uitsluitend dienen voor het bij scheidsrechterlijke uitspraak ten laste van Indo-China gelegde deel in de kosten van den aanleg van den spoorweg van Laokay naar Yoenan-foe.

De afgevaardigde Messimy merkte in zijn rapport over dit onderwerp op, dat de spoorweg van Yoenan alle kansen heeft om loonend te zijn, evenals zulks met den spoorweg Peking-Hankeoe het geval was, en ten aanzien van alle koloniale spoorwegen het geval zal zijn, die streken met een gemiddelde dichtheid van bevolking doorkruisen.

Men schatte bij goedkeuring van de wet van 1901 de opbrengst van de lijn Haiphong-Hanoi-Laokay in Tongkin op 6900 francs per kilometer. Nadat die lijn twee jaren in exploitatie is geweest en terwijl de Yoenan-lijn voorloopig nog dood loopt, is de opbrengst nu reeds gestegen tot 9000 francs per kilometer. De handelsbeweging tusschen Yoenan en Indo-China is tengevolge van die nog gebrekkige spoorwegverbinding verdriedubbeld vergeleken bij tien jaren te voren.

De heer Messimy meende, dat het eene verstandige politiek zoude zijn om het gedeelte van de Yoenan-lijn, dat op Chineesch grondgebied tot stand komt, aan de Chineesche regeering tot overneming aan te bieden, op grond van de waargenomen beweging in China, om zooveel mogelijk China voor de Chineezen te bewaren. Maar dat zou slechts mogelijk zijn, indien de spoorweg geheel gereed gekomen is en eenige jaren in exploitatie zal zijn geweest.

VRAGENBUS.

Geachte Redactie.

Zou uwe vereeniging er niets aan doen kunnen, dat vreeselijke rampen, zooals die van Pendjaloe, onmiddellijk nadat zij plaats hebben gehad aan een of ander blad in ons land geseind werden? Ik vermoed, dat het wel zou gebeurd zijn, indien er slechts een enkele Europeaan het leven bij had verloren. Telt dan het leven van 200 à 300 Inlanders zoo weinig?

Vergun me nu nog een opmerking over „Een prachtig middel van bestaan" (in uw blad van 4 Febr.) Vindt u niet, als werkelijk dat middel van bestaan zoo „prachtig" is, dat dan de eendenhoeders wèl wat beter mochten worden betaald, dan met een dubbeltje per dag voor kost en inwoning? Ik denk, dat de hoeders hun middel van bestaan niet zoo prachtig zullen vinden.

Hoogachtend, uw dw.:
Rotterdam 6-2-1909. C. C. H. HESSELBERG.

I. Wij zijn het volkomen met den heer Hesselberg eens, dat het wel der moeite waard zou zijn, dat rampen als die van Pendjaloe dadelijk naar hier werden geseind. Wie weet of deze hier in het openbaar geuite opmerking van den heer H. geen instemming vindt bij een onzer groote dagbladen.

Ware ons Weekblad maar zoo rijk, dat het enkele correspondenten in Indië kon bekostigen!

Gelukkig wijden de Ind. bladen er wel hun aandacht aan. Zoo zal de heer H. zeker evenals wij warme instemming betuigen met de oproeping van Mr. Thomas in diens weekblad *Jong-Indië*, overgenomen in onze mailberichten.

II. Ook met de tweede opmerking van den heer H. zijn wij 't eens. Dat „prachtig middel van bestaan" sloeg dan ook meer op de eenden-bezitters, dan op de eenden-hoeders. Wij veronderstellen echter, dat de laatsten behalve dit „hoeden", nog wel een ander middel van bestaan zullen hebben, zoodat bedoeld „dubbeltje per dag" slechts een bijverdienste voor hen is. Red.-Comm.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Mercuur.

No. 5 van den loopenden jaargang bevat: 1o. eene bespreking van het kort geleden verschenen Jaarboek van het Departement van Landbouw in N.-I., voor zoover daarbij de Gouvernements kinaonderneming ter sprake wordt gebracht, door Dr. K. W. van Gorkom. Id. van Sir George Watt's: The commercial products of Indië, door Dr. M Greshoff. Vervolgens een uittreksel van de door den heer T. J. Bezemer in het Kol. Museum te Haarlem gehouden voordracht over de bevolking van Midden-Java. Daarna de belangrijkste feiten, vermeld in het Verslag over de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië in 1907. — Het adres van een oud-tabaksplanter op Sumatra aan de regeering der Vereenigde Staten van Noord-Amerika over het gevaar eener verlaging van het invoerrecht op dekblad van de schaduwkultuur in Florida. — Klachten over lage prijzen van Sumatra-tabak. — Bespreking van den 14den jaargang van het jaarboek van den heer Henri Dentz over Suatra-tabak. — De handelstoestand in het Verre Oosten, ontleend aan het maandelijksch rapport van den Oostenrijkschen Consul-Generaal te Hamburg. — Eene beschouwing over eene in China nieuw opengestelde markt. — En verder kleinere bijdragen als: De scheepvaart van Japan. — Katoencultuur in Brazilië. — Buitenlandsche handel in China. — Verslag van het mijnwezen over het 2e kwartaal 1908; zoomede de gewone wekelijksche rubrieken, waaronder mededeelingen over de Bacoven-kultuur in Suriname en een Staat, aantoonende de Suikerproductie van de in den Oosthoek gelegen fabrieken, oogstjaren 1907 en 1908 en recapitulatie der totale productie van Java (exclusief zaksuiker).

Vragen van den Dag. Februari 1909.

„Wat kan er gedaan worden, om het eiland Curaçao, dat in het verleden zoo bloeiend was, doch in de 19e eeuw zeer is achteruitgegaan, weer tot welvaart te brengen? Deze vraag is herhaaldelijk in het moederland en in de kolonie zelf besproken, en zal meer dan vroeger een vraag van den dag worden, nu Curaçao opnieuw aan een der hoofd-

lijnen van het wereldverkeer komt te liggen.” Aldus luidt de aanvang van een artikel door een Curaçaonaar met het opschrift: „Land- en boschbouw op Curaçao.” De schrijver geeft eerst „ter oriënteering” eenige geographische gegevens van het eiland, om vervolgens aan de hand van oudere schrijvers de middelen aan te geven, welke aan Curaçao de vroegere welvaart kunnen weergeven, voor zooverre dit bereikbaar zoude zijn door verbetering van landen boschbouw. Wij hopen van schrijvers beschouwingen een overzicht te geven als het slot daarvan zal zijn verschenen in de Maart-afl. van genoemd tijdschrift.

De Indische Gids.

Het Februari-Nummer bevat de volgende bijdragen: Eene wijziging van ons Oost-Indisch douanetarief in 1837, op aandrang van Engeland, door P. H. van der Kemp. — Het koloniaal verband in de wetgevingen van Nederland en de Nederlandsche koloniën, door Mr. F. C. Hekmeijer. — A. van Buchell's Indische aanteekeningen, door S. Kalff. — De Britsch-Indische hervormingsvoorstellen in het Hoogerhuis. — Varia: Het Oosten op den weg van den vooruitgang. — De opleiding der inboorlingen van Duitsch Oost-Afrika tot den arbeid. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel (Binoewang en Laiwoeng). — Maandelijksche revue van brochures en van dagblad- en tijdschriftartikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur: Soeradji (lotgevallen van een Javaansch militair), door L. F. van Gent. — Het Afrika-vraagstuk, door Dr. C. M. Kan. — Handboek voor cultuur- en handelsondernemingen, jaargang 1909. — Onze Oost. II. Iets over den Inlander en zijn zieleleven, door T. J. Bezemer. — Wetenschap en industrie: Het Suez-kanaal in 1908. — De industrieele beteekenis van Japan. — Onderzoekingen op Britsch Nieuw-Guinea. — Maandelijksche bibliographie vooor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

De Macedoniër.

Behalve eene bijdrage van den heer D. K. Wielinga over Soembaneesche fabelen en legenden vonden wij in het Februari-nummer van genoemd zendingstijdschrift een lezenswaardig opstel van den heer D. Bakker te Djokja, getiteld: Javaansche Weezen, waaraan het navolgende is ontleend: „In het Julinummer van de Macedoniër werd door een belangstellend lezer de vraag gedaan, of de zending op Midden-Java niet de roeping heeft zich het lot van inlandsche weeskinderen aan te trekken”, waarop de schrijver antwoordt: „Wanneer er inderdaad onverzorgde Javaansche weezen waren, zou de Zending ze niet aan zichzelf mogen overlaten, en was de aandacht der Kerken in Nederland waarschijnlijk reeds lang op dit punt gevestigd geweest. Wie belangeloos aan kranken en zwakken hulp verleent, zal zich niet onttrekken aan de zorg voor het eenzame en en verlatene. Doch, hoe vreemd het ook klinken zal in Hollandsche ooren, onverzorgde Javaansche weeskinderen zijn er niet. Voor heele en halve weezen en voor weduwen wordt altijd gezorgd door de familieleden, die het best in staat zijn ze te onderhouden.

Het gemeenschapsleven is bij de volken van den Indischen Archipel zeer ontwikkeld. Zoo is er ook in het famielieleven van den Javaan een wonderlijke, den Europeaan dikwijls beschamende trek, waardoor het hem nooit te veel is, weduwen en weezen en ook andere nabestaanden zooveel mogelijk voort te helpen. Onlangs vertelde me een inlandsche ambtenaar, die vaste inkomsten heeft, maar wiens familie arm is, dat hij niet minder dan zesentwintig hulpbehoevende familieleden had te onderhouden. Dit is volstrekt geen uitzondering. Het is bijna ongeloofelijk, hoeveel personen somtijds teren op de beurs van goed bezoldigde Javanen. De kleine man moet zich hierin natuurlijk beperken, want dikwijls heeft hij zelf bijna niet te eten. Toch is het geen zeldzaamheid, dat ook hij aan één of meer verarmde familieleden den kost geeft. De Javaansche families schijnen er bijzonder van te houden, armoede en rijkdom gemeenschappelijk te dragen.”

Wie dezen toestand een idealen zou willen noemen, heeft het echter volgens schr. glad mis, als hij vervolgt: „Doch deze goede trek van het inlandsche familieleven is, helaas, zoo eenzijdig ontwikkeld en wordt gewoonlijk zoo verkeerd toegepast, dat ze bijna een nationale ramp geworden is. De natuurlijke liefde van den Javaan staat niet onder goede tucht, en zoo komt het, dat zij het geheele maatschappelijke leven terneer drukt. Arme Javanen weten, dat zij in het geval van nood op den steun van meer gegoede verwanten kunnen rekenen. Zij weten ook, dat, al is de natuurlijke liefde niet sterk zijn, de publieke opinie deze verwanten dwingen zal voor hen te zorgen. Bij verarming ontbreekt dus de prikkel om er zich boven op te werken en een zelfstandige positie te verwerven. En zij, die een zekeren welstand bezitten, missen de gelegenheid om vooruit te komen. Op zijn gunstigst genomen hebben zij al hunne inkomsten noodig voor dagelijksch gebruik, maar gewoonlijk worden zij nog genoodzaakt schulden te maken bovendien.”

Tectona.

De 4e afl. van het nieuwe boschbouwkundig tijdschrift Tectona, het orgaan der Vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in Ned.-Indië, bevat verschillende opstellen, waarvan wij noemen: Nogmaals een en ander over een Boschproefstation op Java, door Altona. (De schrijver acht de oprichting van zulk een proefstation „eene onafwijsbare eisch voor de verdere ontwikkeling van ons vak.”) — Rond of vierkant hout, door Ch. S. Lugt. — De aftapping van ficus elastica in het boschdistrict O. Preanger c.a., door A. Th. L. Salverda. — Zuivering van natuur djatibosschen, door Van Deventer. — Houtvesters bij de boschinrichting, door F. W. Snepvangers. — De positie der mantri's politie en boschwachters bij het boschwezen, door H. ten Oever (uit welk artikel blijkt, dat, uit financieel oogpunt beschouwd, de positie „van Inlands beambte bij het Boswezen”, allesbehalve rooskleurig is te noemen. De mantri's verdienen *f* 35 's maands met 5 driejaarlijksche verhoogingen, elk ad *f* 6 's maands; met de boschwachters is het nog treuriger gesteld; hun inkomen bedraagt niet meer dan 20 gld. per maand. De schrijver toont met cijfers aan, dat zoo'n functionnaris, getrouwd zijnde en met kinderen gezegend, minstens *f* 22.50 's maands moet verdienen om in de allernoodzakelijkste behoeften te voorzien. De schrijver hoopt, dat de in uitzicht gestelde — zij het ook slechts geringe — verhooging in deze toestanden verbetering mag brengen). — Is de djati grondbederfster? door H. J. Kerbert. — Excursie-indrukken, door H. J. Kerbert.

Bataksch Instituut.

Als tweede levensteeken naar buiten van het sedert eenigen tijd bestaande zgn. Bataksch Instituut (een te voren verschenen, door den heer M. Joustra samengesteld Litteratuur-overzicht der Bataklanden beschouwen wij als de eerste levensuiting) is dezer dagen verschenen van de hand van denzelfden schrijver, een werkje, getiteld: **Hygiënische misstanden in het Karoland.** De schrijver vertoefde vele jaren als zendeling te midden der bewoners van genoemd gedeelte der Bataklanden op Sumatra, en moet geacht worden volkomen op de hoogte te zijn van de daar heerschende zeden en gebruiken. Hij behandelt achtereenvolgens: Bevolking, voorwaarden en middelen van bestaan, voeding, woning, oorlogen, ziekten, ziekenbehandeling en sexueele verhoudingen.

Ten einde het goede doel, dat de samensteller en het directorium van het Bataksch Instituut beoogen, bevorderlijk te zijn, laten wij hier volgen een gedeelte uit schrijvers voorwoord, dat stellig ook een opwekking bedoelt aan hen, die uit eigen aanschouwing met andere gedeelten der Bataklanden bekend zijn dan de door den heer Joustra beschrevene, om hun licht te ontsteken, ook al zijn zij momenteel geen „ambtenaar” of „zendeling” in de Bataklanden.

De heer Joustra schrijft namelijk: „Dit opstel wordt derhalve aan alle ambtenaren en zendelingen in de Bataklanden toegezonden, met verzoek op de blanco-bladzijden te willen aanteekenen, hoe het met de behandelde toestanden enz. in ieders streek gelegen is. Dikwijls zal men waarschijnlijk met de vermelding, dat het juist zoo is als bij de Karo's, kunnen volstaan. Mocht de wit gelaten bladzijde geen ruimte genoeg aanbieden voor te maken opmerkingen, dan zal men wel zoo vriendelijk willen zijn, er een afzonderlijk blaadje in te leggen.

Ten dringendste wordt men verzocht het boekje na invulling terug te zenden aan het Bataksch Instituut, Leiden, Breestraat 105, daar de bedoeling is de gezamenlijke gegevens om te werken tot één leiddraad voor het onderzoek over de Bataklanden in hun geheel.

Een volledige verzameling dier gegevens uit de onderscheidene deelen der Bataklanden zal ook dit nut hebben, dat reeds daaruit ten deele zal blijken, waar het medisch onderzoek bijv. het meest noodig is, of ook de minste bezwaren zal ontmoeten.”

Wij houden ons overtuigd, dat ook aan de door ons bedoelde belangstellende deskundigen (of, als men wil, deskundige belangstellenden) op aanvraag aan bovengenoemd adres, gaarne een exemplaar zal worden toegezonden.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op het onlangs verschenen **Verslag omtrent de Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië** over het jaar 1907 (gedrukt bij de Javasche Boekhandel en Drukkerij te Weltevreden), hetwelk een groote uitbreiding heeft ondergaan, nu de telefoondienst voor de eerste maal een deel van dit Verslag uitmaakt.

Verder op het Verslag der vergadering van het Indisch Genootschap van 12 Januari j.l., waarin **Mr. J. H. Carpentier Alting** eene lezing hield over rechter en zaakwaarnemer bij de rechtspraak over inlanders.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 13 Januari 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 15 Januari 1909;
Het Soer. Handelsblad t/m 12 Januari;
De Javasche Courant 1 t/m 3 Januari;
Het Ned. Ind. Effectenblad No. 1;
De Ind. Mercuur No. 6;
Handelsberichten v/h Ministerie van Landbouw enz. 4 Februari no. 99;
Neerlandia no. 1;
Bandera Wolanda no. 25;
De Banier no. 2;
Delicourant t/m 14 Januari;
De Padanger t/m 15 Januari;
Exportblad No. 757;
De Stem v. Indië. No. 1 en 2;
't Onderwijs, No. 1 en 2;
Dames Weekblad van Indië, No. 25;
Moederland en Koloniën, Diepzeevisscherij m. Stoomschepen en vrachtvaart in Ned.-Indië;
Weekblad van Indië, No. 36;
De Indische Gids, afl. Februari;
Dr. W. van Bemmelen, Regenval op Java;
Mevr. I. M. I. Catenius, Ons huis in Indië;
Ind. Genootschap, Rechter en Zaakwaarnemer bij de rechtspraak over Inlanders.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 8 Jan. 1909. No. 2.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den Controleur B. B., G. Ouwerling.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk te Cheribon F. A. Zitter en te Bandjarnegara H. A. Meijer.

Benoemd: tot pandhuiscontroleur R. G. A. Schreiner.

Tijdelijk gesteld: met den titel van Inspecteur voor de verkeerswegen op de Buitenbezittingen, ter beschikking van den Dir. der B. O. W., de ingenieur 1e kl. J. J. A. van Dreveldt; ter beschikking van den Chef der exploitatie van den Sumatra-Staatsspoorweg, de adjunct-chef S. S. op Java, H. P. de Vogel.

Ontslagen: op verzoek eervol, de gewezen regent van Toeniwara op het eiland Manipa, Abdoel Waran Kamalene.

Benoemd: tot inlandsch officier bij den landraad te Kraksaän Kas Wirio Sepoetro en Raden Koesomo di Radjo; tot controleur in het gouv. Sumatra's Westkust A. H. N. Kruijsboom.

Geplaatst: te Lawang de onderwijzer 3e kl. H. N. van Amerom.

Overgeplaatst: naar Pati de onderwijzer 2e kl. D. H. W. Weenink van Loon; naar Djoewana de idem F. Koster.

Militair Departement.

Benoemd: tot 1e commies de 2e commies J. Samson; tot 2e idem de 3e J. P. A. M. Ruger.

Geplaatst: te Bandoeng de 2e luit. der genie J. Paalman.

Benoemd: tot luitenant-adjudant van het wapen der cavalerie de 1e luit.-adj. J. G. Koopman en geplaatst te Batavia.

***

Uit de Javasche Courant van 12 Januari 1909. No. 3.

Ordonnanciën en Besluiten.

I. Ordonnantie, vaststellende de regelen volgens welke gronden, behoorende tot het Staatsdomein in het Gouvernementsgebied der residentie Westerafdeeling van Borneo in erfpacht kunnen worden uitgegeven.

II. Besluit, waarbij buiten werking wordt gesteld het besluit van 11 Aug. 1908, regelende het kostuum der ambtenaren van het Binnenl. Bestuur en Chineesche Officieren in Ned.-Indië.

III. Besluit, wijziging brengend in de voorwaarden van de overeenkomst voor de bediening van de paketvaart in Ned.-Indië (als eindpunt wordt opgenomen Port-Darwin, Noord-Australië).

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol uit 's lands dienst de raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. P. J. van der Zweep; de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten J. J. Boeije; de klerk te Weltevreden C. W. Veenstra.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Bandoeng H. Langelaan; bij den gewestelijken raad der Preanger Regentschappen Mr. J. P. G. Westhoff.

Ontslagen: uit 's lands dienst de geschorste wedono van Gading, regentschap Probolinggo, Raden Tjokro di Wirio; op verzoek eervol als luitenant der Arabieren te Grisee, Said Abdullah bin Abdulrachman bin Mohamad Ghaneman.

Benoemd: tot hoofd der Chineezen te Laboean-Hadji (Lombok) Tjioe Kwie Ik; tot luitenant der Chineezen te Pemelang (Pekalongan) Kwe Swi Tin; tot onderwijzer 3e klasse te Buitenzorg J. N. M. Augustijn.

Toegelaten: tot uitoefening van de geneeskundige praktijk enz. in Ned.-Indië R. N. v/d Elst, arts.

Benoemd: tot agent der Wees- en Boedelkamer te Batavia voor de residentie Lampongsche districten F. J. A. Wollrabe.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der art. C. F. Gits; de 1e luit. der inf. P. F. Habraken; de off. van gez. 2e kl. H. Th. Jansen.

Bevorderd: tot 1en luit.-magazijnmeester bij de mil. administratie de 2e luit. L. J. E. E. v/d Elst.

Gesteld: op nonactiviteit de 2e luit. der inf. G. A. Hendricksz en de kapitein der art. H. C. J. Smeets.

Overgeplaatst: naar Batavia de majoor der art. L. A. F. Hoolboom.

Geplaatst: te Batavia de 1e luit. H. A. Gerth v. Wijk; bij het 1e bat. de 2e luit. L. J. Willemsen; bij het 20e bat. de 2e luit. H. van der Wal.

Overgeplaatst: naar Atjeh en onderh. de 2e luit. F. Dieleman en de kapt. M. van der Vliet.

***

Voorts bevat bovengenoemd No. nog: Het Verslag der Staatsspoorwegen over de maand Augustus 1908; Mededeelingen over het Mijnwezen (Bekendmakingen betreffende vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen enz.) en (in brochure-vorm) de verslagen der commissie belast met afnemen van voorbereidend en eind-examen voor den Ned.-Indischen administratieven dienst.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het ss. „Prins Frederik Hendrik", gezagvoerder D. Nieman, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar West-Indië op 5 Februari 1909.

Mejuffr. C. C. de la Parra; 1 korp. en 10 m.

Passagierslijst van het ss. „Koningin Wilhelmina" gezagvoerder J. R. de Brouwers, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 6 Februari en van Genua 18 Februari 1909.

J. van Holst Pellekaan en echtgenoote; J. Parmentier en echtgenoote; L. J. Heil; C. W. K. van Strijen; Mr. E. J. Dommering; Mejuffrouw R. Tombrink; Mejuffr. A. van 't Groenewout; G. J. van Stipriaan Luiscius en echtgenoote; Mejuffr. A. E. M. Moll; J. E. Asbeek Brusse en echtgenoote; W. R. Utermöhlen; Mevrouw L. Hazelhoff-Schadee en 2 kinderen; Mejuffrouw H. Storm van 's-Gravensande; Ds. L. J. Wesseldijk, echtgenoote en 3 kinderen; L. P. G. Hartwig en echtgenoote; J. P. Delprat; L. Heyligers; A. C. v. d. Hout en echtgenoote; Mr. H. A. Lorentz; Mr. Stalker; Mevrouw C. L. van Blommestein en kind; J. A. van Nie; G. K. Kryger; Mejuffrouw A. M. Netelenbos; J. A. Godding en echtgenoote; C. H. C. Maurenbrecher; A. Haringhuizen; J. Barendtszen; J. C. Kindermann; A. Keunen; W. C. Frankevoort en echtgenoote; Mevr. Wed. M. M. van Blommestein-de Man en dochter; A. Klootwijk en echtgenoote; Wuschek; W. J. C. Eisses; Mr. Frost; H. J. Boot; A. J. F. ten Kroode; L. A. van Egmond; H. F. Wiegand, benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem III", gezagvoerder V. Stobbe, vertrokken van Batavia 14 Januari 1909 en aangekomen te Genua 7 Februari

G. K. B. Agerbeek, echtgenoote en 2 kinderen; A. Riemens; Mevrouw M. Teilers van Bommel; Dr. W. van Lingen en echtgenoote; H. J. Kerbert, echtgenoote en kind; J. J. Vaz du Gama Barota, echtgenoote en 4 kinderen; J. A. Jager; C. A. Fock; D. M. Keulemans, echtgenoote en kind; R. A. C. van Ameyde; J. Woudstra; W. Kneubuhler, W. B. ter Horst; J. P. Houthuysen en echtgenoote; Mejuffrouw C. Mi Binnendijk; Mevr. Wed. I. van der Spek; H. Houtgraaf; C. G. Heykoop; C. R. von Elm; W. Clemens; W. Houthuis en echtgenoote, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

No 7. Donderdag 18 Februari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Causerie (met lichtbeelden) te houden door den heer B. Immink van Rotterdam, in de Groote Zaal van het Hotel van der Burg op Zaterdag den 20 Februari 1909 (aanvang 8 uur n.m.) over:

Een reisje naar Suriname, Curaçao en Venezuela.

Leden met één huisgenoot(e) hebben vrijen toegang; verdere huisgenooten tegen *f* 0.10 per persoon. Voor niet-leden bedraagt de toegangsprijs *f* 0,50 per persoon.

F. GERDES-OOSTERBEEK,
Secretaris.

Van de Afdeeling Leiden:

Gewone algemeene vergadering
op Vrijdag 19 Februari 1909, 's nam. te $4^{1}/_{4}$ uur, in het Nutsgebouw (Steenschuur).

Punten van Behandeling:
1. Jaarverslag over 1908.
2. Rekening en verantwoording over 1908.
3. Verkiezing van twee bestuursleden wegens periodieke aftreding der heeren Rijke en Bouman.
4. Verkiezing van twee afgevaardigden en van twee plaatsvervangende afgevaardigden ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.
5. Wijziging en aanvulling van het Huishoudelijk Reglement der Afdeeling.
6. Rondvraag.

Namens het Bestuur:
De Secretaris,
Mr. ED. RIJKE.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

I. Onder de dienstaanbiedingen in dit Weekbl. kwam voor de advertentie: „Dame 32 jaar, P. G., lib., etc." Deze dame heeft eene aanbieding uit New York ontvangen en aangenomen. Zij verzoekt — onder dankbetuiging — de advertentie te doen vervallen. In de plaats komt nu de volgende aanbieding:

„Gediplomeerd Boekhouder, 26 jaar oud, zoekt plaatsing, uitstekende referentiën. Brieven te adresseeren aan den Secr. Afd. Breda, den heer J. C. van Reijn, Steenweg A 377a, Prinsenhage.

Aan de leden van Oost en West te Breda.

„De vroeger aangekondigde **voordracht van den heer Albert Vogel** zal plaats hebben 24 Maart a.s. in Concordia. Aan de leden zullen twee gratis toegangskaarten per post worden gezonden."

HET BESTUUR.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Naar aanleiding van de oproeping door den redacteur van „Jong Indië" voor de noodlijdenden tengevolge van **de groote ramp**, de aardschuiving te Pendjaloe (residentie Cheribon) — zie het vorige nummer van het „Koloniaal Weekblad" — verzonden wij uit het **Ondersteuningsfonds** der Vereeniging „Oost en West" een bedrag van *f* 25 aan onzen correspondent te Batavia.

Wie steit ons in de gelegenheid meer over te maken voor dit doel, — en wil bijdragen tot versterking van ons genoemd fonds, ten einde daaruit te kunnen putten telkens in gevallen, dat ingezetenen uit onze Indiën door onverhoedsche rampen getroffen worden?

Aan de achterzijde van den omslag van dit blad treft men een inschrijvingsbiljet aan.

II. Ook vestigen wij de aandacht onzer lezers op de gelegenheid, om op het inschrijvingsbiljet, dat voorkomt op de achterzijde van den omslag, bij te dragen tot het **Indisch Vreugdeblijk aan H. M. de Koningin.**

De ingevulde biljetten moeten worden toegezonden aan den penningmeester van het Hoofdbestuur, den heer A. A. C. Harting, Heulstraat 17 te 's-Hage.

Verleden week werden de navolgende inschrijvingen ontvangen:

H. te 's-Hage	*f* 7.50
N. N. idem	*f* 2.—
B. v/d Br. idem	*f* 5.—
M. idem	*f* 10.—
Totaal	*f* 24.50

III. Den 13 Februari 1909 werd door den Voorzitter van onze Vereeniging de commissie geïnstalleerd, welke zich zal bezighouden met het dienen van raad en bijstand aan jongelieden, die uit Oost- en West-Indië in Nederland komen, om hier hunne studies en opvoeding te voltooien.

In het bizonder zal ten deze de aandacht worden gevestigd op de Inlandsche jongelieden (Indiërs).

Besloten werd, om — onder schriftelijke kennisgave aan den Minister van Koloniën van het optreden der nieuwe commissie — een reglement te doen opmaken en vaststellen en aan het optreden de noodige publiciteit te geven.

Voorts werden eenige fondsen ter beschikking van de commissie gesteld.

Die commissie is samengesteld als volgt:
Prof. Dr. H. Kern, oud-hoogleeraar, eere-voorzitter.
Prof. Mr. J. E. Heeres, voorzitter, te Leiden.
Mr. C. Th. van Deventer, onder-voorzitter, te 's-Hage.
Mr. Th. B. Pleijte, Secretaris-penningm. te Amsterdam.
Mr. J. H. Abendanon, te 's-Hage.
H. F. Roll, te Hilversum.
Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, te Leiden.
Prof. D. van Blom te Delft.
H. H. van Kol, te Voorschoten.
Prof. C. A. van Ophuijsen, te Leiden.
E. van Assen, te 's-Hage, leden.

IV. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog beschikbaar de populaire werkjes:

a. **Een boekje over onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.
Prijs 1 ex. à *f* 0.10.
„ 50 ex. à *f* 2.80.
„ 50 ex. à *f* 2.20 voor departementen en leden der Mij. tot Nut v/h Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. *f* 0.05.
„ 50 ex. *f* 2.—.
„ 50 ex. *f* 1.55 voor departementen en leden der Mij. tot Nut v/h Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Standaard* over een candidatuur Colijn. — V. Kil. een lezing door den Piketreiziger, Dr. S. van Hedin, voor de *Royal Geographical Society* gehouden. — De Curaçaosche correspondent van de *Tijd* over het nut der oprichting van het station van draadlooze telegrafie te Curaçao in verband met den regenval·

Onder het opschrift „Koloniale Candidatuur" driestart *De Standaard*:

„Nu ook de antirevolutionaire partij almeer uit haar rol van oppositie-partij uittreedt, en in steeds toenoemende mate de mede-verantwoordelijkheid voor het beleid van 's Lands zaken begint te dragen, mag het aan de districten wel op het hart worden gebonden, zich helder rekenschap te geven van de veranderde eischen, die dit aan onze candidaten voor het lidmaatschap der Kamer stelt.

Onze Kamerclub krijgt nu in klimmende mate behoefte aan specialiteiten. Bij de jongste verkiezing in het district Ede is het ons gelukt, de aanwinst te verkrijgen van een finantieele specialiteit; maar met name voor de Koloniën is onze club op dit oogenblik geheel ontbloot. We hadden een Keuchenius als tolk en raadsman op dit gewichtig terrein, en na hem schonk God ons Idenburg, wiens naam als trouw Antirevolutionair, kenner van onze Koloniën en uitstekend bewindsman reeds na zoo korte jaren algemeen gevestigd is.

Gelukkig dat er in den heer H. Colijn, adviseur van de Bestuurszaken der Buitenbezittingen, thans een tweede Idenburg beschikbaar is. Een even trouw en beslist partijgenoot, een even groot kenner van

onze Koloniën, een even vlot en boeiend spreker, een niet minder practisch man.

Reeds in 1905 was de aandacht van meer dan één zijde op hem gevestigd, maar toentertijd moest van zijn candidatuur worden afgezien, daar geen het minste uitzicht bestond, dat hij zou overkomen.

Thans meenen we te mogen verzekeren, dat hij den Kamerzetel c.q. wel zou aannemen. Hoe kostelijk zou het dan niet zijn, zoo Gouda, dat ons in 1901 Idenburg schonk, thans ook Colijn kon afvaardigen. Of, zoo Gouda dit niet aandurft, dan een ander district.

We zeggen: aandurven, want gelijk vanzelf spreekt, kan Colijn niet overkomen, om zelf zijn candidatuur te bepleiten, en, hoezeer ook ten onrechte, heerscht soms de vreeze dat men dan niet slagen zal.

Wij voor ons deelen in die vreeze geen oogenblik.

Die vreeze zouden we wel koesteren bij een man van lager rang; maar bij een man van den eersten rang als Colijn, is zulk een vreeze geheel denkbeeldig.

Een man, dien ieder, die op de hoogte is, kent, is bekend, ook al komt hij zich niet aan de kiezers presenteeren.

Bovendien een goed georganiseerd district zet zijn candidatuur door, ook zonder den omhaal van meetings en van electorale gevechten in de dorpsherberg."

Als de heer Colijn er nu nog niet komt, nu de chef van de zaak hem zoo kwistig met lof overlaadt, en er beslist voor instaat, dat in Colijn een tweede Idenburg steekt, hetgeen nog te bezien staat, weten wij het niet.

***

Van de „Royal Geographical Society" te Londen heeft de bekende Zweedsche Tibetreiziger, dr. Sven Hedin, een hoogst interessante lezing gehouden over zijn derde reis door het geheimzinnige land aan gene zijde van het Himalaya-gebergte.

Aan het verslag, dat de Londensche correspondent van het *Alg. Handelsblad* van deze voordracht gaf, ontleenen wij o. m. het volgende:

„Het belangrijkste van den avond, schrijft hij, was toen dr. Sven Hedin ging verhalen van zijn tocht van Gastoh uit naar het onbekende binnenland, nooit door een Europeaan betreden. Geen leugen-praatjes, geen goud echter konden een Tibetaansch hoofd verleiden, hem naar dat onbekende te brengen, hij wilde zijn hoofd niet op het spel zetten. Maar toen gaf dr. Sven Hedin voor, dat hij naar Peking wilde trekken, hij had voor zich besloten een gevaarlijken omweg van een half jaar te maken en de Chang-Tang, het mysterieuse gebied, in te gaan van het Noorden en gansch Tibet nog eens diagonaals-gewijzen te doorkruisen.

Zijn beweren, dat hij dus niet tot het onbekende zou ingaan, maar op Peking afgaan, werd geloofd, en zoo liet men dus toe, dat hij daarvoor zijn karavaan versterkte met levensmiddelen. Rijk werd toen zijn tocht aan avonturen. Zoodra hij met inboorlingen in aanraking kwam, kleedde hij zich als een reizend Ladaki koopman, zijn Europeesche kleeren zorgvuldig verbrandende en zich gelaat en armen inwrijvende met gemeenen Oostindischen inkt, om zooveel mogelijk de huidkleur der inboorlingen nabij te komen. De tocht was vreeselijk genoeg. Soms sneeuwde het dagen achtereen, angstwekkend staken de zwarte bergwouden op uit de eindeloos witte sneeuwvlakten, waardoor de karavaan zich slechts moeilijk doortocht baande bij een koude van meestal 35 gr. Celcius onder het vriespunt. De levensmiddelen werden steeds schaarscher, kleeren, doozen, instrumenten eindelijk moesten verbrand om ten minste eenig vuur te hebben in de tenten; van het medegenomen vee, van de honden stierven er telkens. „Een raaf," dus zeide dr. Hedin, „volgde ons drie dagen lang in zijn vlucht — ik haatte die vogels; waar zij volgen kan men voorspellen, dat zij beseffen dat er spoedig lijken voor hen liggen zullen."

Zoo ging de tocht voort, maar bij Raga-tasam, juist toen de Kinchen la-pas was overgetrokken, kwam de expeditie op 27 April 1908 een gewapende bende tegen. Het bleken door de overheid te Sakadsong uitgezonden soldaten, om de expeditie tegen te houden, omdat verondersteld werd dat de Hedim Sahib van het vorig jaar — daarmede werd dr. Sven Hedin bedoeld — bij de karavaan was. Zij hadden in last de bagage te onderzoeken en mochten de karavaan laten gaan als de gids, Abdul Kelin, schriftelijk zou verklaren, dat er geen Europeaan bij was. Zulk een verklaring vond dr. Hedin zelfs te sterk voor zijn aardrijkskundig geweten en hij besloot trots de smeekbeden zijner volgelingen, die voor zijn leven vreesden, zich bij zijn vervolgers bekend te maken. Hij deed het en vond als hun leider een ouden vriend, een Tibetaan, Pemba Tsezing, en toen — toen behoefde hij zich gelukkig niet meer zwart te verven! Met die soldaten reisde dr. Sven Hedin toen verder naar Sakadsjong, waar het hoofd hem met gevaar voor zijn eigen toekomst best ontving en de bevolking erg vriendelijk voor hem was; men noemde hem Padishahim, d. w. z. Uwe Majesteit, zelfs Rinpotche, d. i. Uwe Heiligheid, doch dit, zeide de doctor onder gelach zijner toehoorders, „was mij toch wat al te sterk."

Sedert heeft men Sven Hedin stil laten trekken door het tot dusverre nooit door een Europeaan bezochte gebied, dat hij beschrijft als een hoogst belangrijk bergland, vol meren en waar hij gelegenheid vond de eigenaardige tempels en kloosters der Tibetanen te zien en te bestudeeren. Het geheele land, dat hij thans men goedkeuring van den Indischen onderkoning, lord Minto, Trans-Himalaya heeft genoemd — „de schooljongens", zeide hij lachend, „hebben nu weer iets meer te leeren door mijn toedoen — noemt dr. Sven Hedin in lengte, breedte en hoogte een der grootste bergstelsels ter wereld; de lengte er van schat hij op 2000 Eng. mijlen. Nergens is het één bergreeks, meestal is het gevormd door drie, vier reeksen en de breedte is meestal 120, soms zelfs 200 mijlen. De passen over de reeksen zijn zoo moeilijk te begaan, dat dr. Hedin het bepaald tot de onmogelijkheden rekent dat ooit een modern leger met kanonnen en alles wat daarbij behoort, den overtocht over die bergen zou kunnen doen, en hij aarzelde dan ook geen oogenblik tot zijn gehoor te zeggen, dat Voor-Indië aan den noordkant ten allen tijde beslist veilig is te noemen tegen eenigen vijandelijken inval — het heeft er een natuurlijke verdedigingslijn, die n i e t te overschrijden is.

Ik moet het hierbij laten, zoo schrijft hij ten slotte, hoe groot de verleiding is om nog véél, veel meer uit de belangrijke rede van een zoo belangwekkend man aan te stippen."

***

De Curaçaosche correspondent van *De Tijd* is ten zeerste ingenomen met den afloop van het Castro-conflict van Curaçao. Uit het kwade kan dikwijls het goede voortkomen, zegt hij, en wijst dan op enkele voor de bewoners van het eiland gunstige resultaten, die het gevolg zijn geweest van Castro's „[illegible]". Zoo schrijft hij o.m.:

„Op nog een ander goed gevolg zou ik nog even de aandacht willen vestigen, n.l. op de oprichting van een station voor draadlooze telegrafie. Niet zoozeer is dat station een hulpmiddel voor den handel, maar, en dat zegt voor ons waterloos eiland nog veel meer, voor de regenverschaffing. Reeds meer dan drie jaren geleden deelde een Curaçaosch lokaalblad, „La Cruz", mede, dat in Cornwallis, in Engeland, zulk een station was opgericht en dat weldra de landbouwers der omstreken zich tot de Regeering wendden met het verzoek, dat station te verwijderen, om reden het bijna niet meer ophield met regenen. Nu hebben zij sinds Augustus 1908 ook een station voor draadlooze telegrafie. En wat zien wij? Dat sinds de oprichting de buien bijna niet van den hemel zijn en het anders zoo dorre Curaçao bijna dagelijks verkwikt wordt door overvloedige regens, die het eiland in één grooten tuin herschapen hebben. Opmerkelijker nog. De laatste weken van October en de eerste weken van November lagen onze oorlogschepen bijna voortdurend stil in onze haven, zoodat er, uit den aard der zaak zeer weinig draadloos geteleg rafeerd werd. Die vier of vijf weken kenmerkten zich weer door felle droogte. Nauwelijks echter waren onze schepen weer buitengaats, om aan de kusten van Venezuela te demonstreeren, of weer viel de regen overvloedig en hield niet opgehouden te blijven vallen tot op dit oogenblik.

Nu moge dit alles toevallig zijn. Curaçao heeft wel eens meer goede regenjaren gekend, ook zonder draadlooze telegrafie. Ook 1906 was een goed regenjaar. Maar toch blijft het opmerkelijk, dat het regenjaar 1906 zoo spoedig gevolgd wordt door een tweede. Zou dat geen aanleiding zijn tot het nemen van verdere proeven? Wij weten, dat eenige jaren geleden, door eene van Bestuurswege benoemde commissie rapporten zijn uitgebracht over het regenschieten met kanonnen.

Een ongunstig rapport is door het Bestuur aan de Regeering in Nederland opgezonden. (Men fluistert hier hardop, dat het gunstige rapport de eer of het geluk niet had de Hooge Regeering te bereiken.) Er werden dus geen verdere proeven genomen. Nu staat men voor een nieuw feit, dat van onberekenbaren invloed kan zijn op den bloei onzer kolonie. Als men nu al het geld, dat besteed wordt aan landbouwproeven, die mislukken moeten uit gebrek aan water, eens besteedde aan het beproeven om regen te verkrijgen door middel der draadlooze telegrafie, waarlijk, wij gelooven, dat 't geen weggeworpen geld zou zijn.

En als het blijken mocht, dat wij werkelijk de wolken, die ons in zoo grooten getale voorbijtrekken, door trillingen in den dampkring, zouden kunnen bewegen ons van haren overvloed iets mede te deelen in plaats van haren rijkdom noodeloos in de zee uit te storten — dan zouden wij met Archimedes kunnen uitroepen: E u r e k a. Ik heb het gevonden! Dan was het de moeite en de kosten waard zulk een station ook op te richten op Bonaire en Aruba; dan zou de landbouw van zelf bloeien en werden wij meer onafhankelijk van Venezuela.

Men neme de zaak in overweging. Zij is het overwaard."

Uit de O.-I. Mail.

De Indische Bestuurs-academie.

Over dit kindje van minister Fock is in de J a v a-B o d e al menig woordje gezegd en zijne levensvatbaarheid in twijfel getrokken. Uit Nederland werd onlangs van bevoegde zijde aan dat blad geschreven, dat men eindelijk begint in te zien, dat bij een doelmatige inrichting der indische ambtenaars-opleiding, de meeste der onderwezen vakken even goed, ja veel beter konden worden overgebracht naar de vooropleiding. Niet alleen de indische regeering, die een vijftentwintigtal van hare bestuurs-ambtenaren zeer lang moet missen, aan wie zij zoo groote behoefte heeft, moet de creatie eene verkeerde vinden, maar dit oordeel zou worden gedeeld door eenigen der meest invloedrijke curatoren als de oud-gouverneur-generaal W. Rooseboom en Dr. C. Snouck Hurgronje; de laatste zou zich zelfs hebben uitgelaten, dat het een spannen was van de paarden achter den wagen. Alleen de vergelijkende koloniale staatkunde, verreweg het belangrijkste vak, dat onderwezen wordt, zal waarschijnlijk bij de vooropleiding niet zooveel belangstelling vinden als bij mannen, die de praktijk van ons indisch stelsel hebben leeren kennen; maar die studie kunnen intelligente ambtenaren toch ook wel zonder deze instelling maken.

Alles te zamen genomen, geloofde de zegsman, dat de mogelijkheid geenszins uitgesloten is, dat de bestuurs-academie wel weer zal verdwijnen.

De heer M. v a n G e u n s, de sedert eenige maanden hier te lande vertoevende hoofdredacteur van het S o e r. H a n d e l s b l a d, schreef in zijn orgaan een viertal artikels over:

Atjeh in de Tweede Kamer.

In zijn slotstuk: „R o n d b l i k i n A t j e h e. O." zegt hij o.m.:

„Ook bij de mondelinge gedachtenwisseling over de begrooting heeft men generaal Van Daalen de eer gegeven, die hem toekomt.

De hoofdgrief tegen hem was, dat hij de landschapshoofden niet vertrouwde en zoo zijn stelsel wel effect had in de richting van o n d e r w e r p i n g, maar niet in de richting van p a c i f i c a t i e.

En zoo hebben wij het zooveelste keerpunt in de Atjeh-zaak gekregen. Menige reputatie zal daar ginds in Noord-Sumatra nog haar graf vinden.

Hoe het Swart zal vergaan?

Met eenigen ophef is gemeld, dat kort na zijn optreden Toekoe Bèn van Blang Pidië op de Westkust, een onruststoker van den eersten rang, zich op genade of ongenade had overgegeven. Ik moet denken aan Shakespeare's woorden:

They say, if money go before,
All ways lie open.

Als geld vooraan gaat, liggen alle wegen open... Indien Toekoe Bèn Blang Pidië eens géén 3000 gulden in de handen was gestopt *), of hij dan den taaien nek gebogen zou hebben?

Maar zoo het gaat om het zijn of niet zijn, kan het geen kwaad als er wat stemming gemaakt wordt. Het Atjeh-verslag over Augustus j.l. geeft in dit opzicht te denken: daarin wordt ietwat reclameachtig alles nog eens opgehaald, op civiel gebied, wat door g e n e r a a l V a n D a a l e n verricht is, terwijl een pluim gezet wordt op o v e r s t e S w a r t's hoed... Of dergelijk gedoe op den duur baten zal?"

Schrijver komt tot de conclusie:

„Wij, aartsgeduldige Nederlanders, die de Atjeh-tragedie hebben te aanvaarden als een nationale beproeving, wachten nu maar weer gelaten, wanneer het doek opnieuw zal opgaan. Over enkele jaren zal men wel weer vinden, dat de nieuwe regisseur al evenmin verstand heeft van de mise-en-scène als zijn voorganger."

In „D e W e e k" van het Soer. Hbl. van 8 Jan. j.l. schrijft de waarnemend redacteur, de heer Broersma, over:

De gelijkstelling van Chineezen met Europeanen.

Een Chinees, alhier gevestigd, richtte een verzoek aan den landvoogd om gelijkgesteld te worden met Europeanen onder een door hem opgegeven en door zijn vader reeds gedragen geslachtsnaam. De requestrant is geboren te Soerabaja in 1888, de naam van zijn vader werd door een verklaring van den majoor-Chinees geverifieerd, zoodat hij geacht kan worden recht te hebben op den opgegeven familienaam. Hij genoot een Europeesche opvoeding, en verkeerde steeds in een Europeesche omgeving. De directeur der hoogere burgerschool gaf den

*) Dit is mij uit goede bron verzekerd. Ook moet Toekoe Ben vergund zijn de bedevaart naar Mekka te ondernemen.

17en Juni 1908 een verklaring af, volgens welke requestrant leerling was der derde klasse, op zijn vlijt en gedrag niets viel aan te merken, zijn vorderingen in de verschillende leervakken bevredigend waren en hij de Hollandsche taal voldoende machtig is; kortom, dat hij „volkomen geschikt is, om zich in een Europeesche omgeving te bewegen."

Voorts deelde de Chinees in zijn request mede, dat hij den christelijken godsdienst belijdt.

De beschikking op dit request luidde afwijzend. De overweging was, „dat de adressant aan de voor gelijkstelling met Europeanen gestelde voorwaarden niet voldoet."

Een gewoon geval, zal men zeggen. Inderdaad zijn er zeker verscheidene voorbeelden van aan te halen, dat op requesten als het bovengenoemde geschreven door Chineezen met dezelfde antecedenten, afwijzend is beschikt. Maar wat te betreuren valt, is het feit, dat niet s t e e d s in gelijke gevallen op dezelfde wijze werd en wordt beschikt, m.a.w. verscheidene Chineezen kregen vooral te Batavia en te Semarang de gevraagde gelijkstelling, terwijl zij, wel beschouwd, er geen recht of aanspraak op hadden.

. . . .

Met den requestrant, hierboven bedoeld, hadden wij een onderhoud. Het afwijzen van zijn verzoek lijkt ons geheel gerechtvaardigd. Maar onbillijk is het niet slechts dat anderen, minder ontwikkeld en gegoed dan hij, wel verkregen wat hem geweigerd is, doch onbillijk ook dat een Chinees als deze nog steeds onderworpen is aan verschillende beperkingen in de vrijheid van beweging. Wanneer hij aan het fietsen is met zijn makkers, mogen zij vrijelijk buiten de stad komen; hij niet, tenzij hij een pas heeft. Wanneer zijn makkers in trams of spoor derde klasse reizen, mogen zij in de afdeeling voor Europeanen plaats nemen, hij echter moet tusschen de inlanders zitten.

Dergelijke beperkingen zijn voor een Chinees als onze requestrant veel erger dan zij op het oog lijken. Zij zijn, om kort te gaan, even zoovele belemmeringen in zijn ontwikkeling, daar hij gehinderd wordt in den voor hem leerzamen omgang met Europeanen.

Voorstanders van een gemakkelijke gelijkstelling zijn wij niet, doch het geval, dat wij hier aanhaalden, bewijst wederom den gebrekkigen toestand dat de beste Indische Chineezen een behoorlijke regeling missen, waardoor zij zich verbonden weten aan de Nederlandsche natie in een onderdaanschap, waarvan de rechten en vrijheden tegenover de plichten staan.

De Regeering en het opperbestuur houden zich met het onderwerp bezig. Laat ons hopen, dat een rationeele regeling niet lang meer uitblijft."

Theosofie en Boedi Oetomo.

Onder dit opschrift lezen wij in het B a t. N i e u w s b l. van 11 Jan. j.l. o.m.:

„Ongeveer drie maanden geleden werd het indische publiek — misschien ook het nederlandsche, voor één oogenblik — verrast door de onvoorziene, spontane wording van den Javanenbond.

Kort was de voorbereiding geweest, maar zoo innig en sterk bleek de drang naar aaneensluiting, zoo helder ontwaakten zelfbezitting en zelferkennis in de volksziel, zoo onverschrokken en beslist greep men naar de daad, dat het eerste Javanencongres onbetwistbaar slaagde en tot succes zijner leden werd.

Over deze krachtige volks-evolutie en haar gevolgen hebben wij tot nu toe onze lezers steeds uitvoerig ingelicht, omdat wij in het gebeurde een strooming meenden te ontwaren, die zich over en door heel Indië doet gevoelen en de toekomst dezer landen zeer sterk beheerschen zal.

Is tot nu toe Midden-Java het centrum der organisatie geweest, thans wordt die propaganda elders ontwikkeld. In de groote steden, als Soerabaja en Semarang, ging men reeds voor; nu volgt ook Batavia.

Zondagmorgen, den 17en Januari a.s., zal het afdeelings-bestuur van den Bond „Boedi Oetomo" alhier eene groote bijeenkomst houden in den Planten- en Dierentuin; een meeting, in de eerste plaats voor de leden van dien Bond, doch waartoe iedere belangstellende toegang heeft en zich daar desgewenscht als lid kan laten inschrijven.

Doel en wezen van den Bond zullen daarbij nog eens duidelijk worden uiteengezet; Maleisch is daarbij de taal der propaganda.

Aan deze bijeenkomst op Zondagmorgen gaat echter een andere vooraf, welke des avonds te voren, Zaterdag 16 Januari, om half zeven in de Vrijmetselaars-Loge plaats heeft.

Het afdeelingsbestuur van Boedi Oetomo heeft den heer D. van Hinloopen Labberton schriftelijk uitgenoodigd dien avond een voordracht in het maleisch te houden over Theosofie, daarmee een interessante inleiding gevend aan de groote bijeenkomst van Zondagmorgen, waar het ontplooiende volksbewustzijn den eigen weg aan de groote waarheid van evolutie beter, duidelijker en gemakkelijker zal kunnen vinden."

D e B a n i e r, het nieuwe Christelijke Weekblad voor N.-I., merkt naar aanleiding dezer aankondiging op:

„Toegegeven nu, dat dit eensdeels klinkklank is en anderdeels een hooghouden van idealen, ontleend aan het Christendom.

Maar dit neemt niet weg, dat hieruit toch blijkt, hoeveel hinderpalen hier uit den weg te ruimen vallen, eer het Christendom de leiding der geesten zal kunnen verwerven.

Worde daarom niet vergeten, dat op het b i d d e n ook het w e r k e n volgen moet."

In het B a t. N i e u w s b l a d vinden wij ook een verslag van de voordracht door den heer D. v. H. Labberton den 10 Jan. gehouden over „Theosofie in den Islam", eindigende met de woorden:

„De Christen tot achting voor den hoogeren Islam te brengen en den Mohammedaan tot verzoening met het ware Christendom te voeren, o o k een e e n s g e z i n d h e i d te stichten in eene zoo gemengde maatschappij als hier in Indië, dat blijkt o.m. het streven van de Theosofische Vereeniging, en tot dàt streven verzoekt spreker allen aanwezigen steeds zooveel mogelijk mee te willen werken."

Over de **Regenten-vereeniging** schrijft in het B a t. N i e u w s b l. een lid van B o e d i O e t o m o in tegenstelling met het verleden week aangehaalde in onze rubriek „Wat de Inlander zegt":

„Door den regent van Toeban werd de eerste stoot gegeven tot de oprichting van een regentenbond. Het plan had reeds vasten vorm aangenomen voordat er sprake was van onze vereeniging Boedi Oetomo. Door verschillende omstandigheden kon echter eerst later een begin van uitvoering worden gemaakt.

Het hoofddoel van de vereeniging is als dat van B. O.: bevordering van de intellectueele en materieele welvaart der bevolking; maar behalve dat, zullen door haar ook behandeld worden zaken meer speciaal het regentsambt rakende. In dit opzicht kan zij beschouwd worden als een vereeniging tot beoefening van de bestuurskunst, om door geregelde wisseling van gedachten, wederzijdsche leering enz. te profiteeren van elkaars ondervinding, de leden meer geschikt te maken voor hun tegenwoordige taak en die welke in de toekomst hun zal kunnen opgedragen worden.

Hierdoor kan zij niet geheel met B.O. samengaan. Het is een gelukkig verschijnsel, dat bij de regenten en andere klassen der inlandsche maatschappij juist dezelfde beginselen omtrent volksvooruitgang zich hebben baan gebroken.

Wel verre van een nadeel te zullen zijn voor B.O., zal de regenten-vereeniging door onderling overleg der leden volgens een door de meerderheid goedgekeurd systeem krachtig met B. O. kunnen samenwerken om het gemeenschappelijke doel te bereiken.

Dat men B. O. welgezind is bewijst wel het feit, dat nu op verschillende plaatsen afdeelingen van haar worden opgericht of voorbereid op instigatie van regenten, die tot den regentenbond zijn toegetreden.

Ook andere vereenigingen, die zich door verschillende oorzaken niet in B. O. willen oplossen, maar wel daarmede samenwerken, kunnen voor deze een steun zijn.

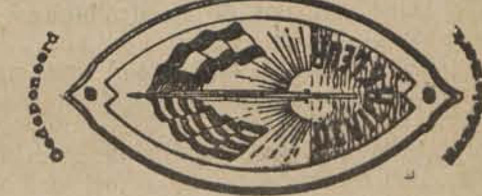
Onze bond moet in staat zijn om eendrachtig naast andere te werken en de principes van anderen te eerbiedigen."

In hetzelfde blad lezen wij omtrent de

Prijaji Bank te Tangerang:

„Op het initiatief van den patih van Tangerang, bijgestaan door den controleur aldaar, is den 5den dezer een bank opgericht voor prijaji's in de afdeeling Tangerang. Het doel van de bank is: 1o. den prijaji te leeren sparen en 2o. den leden in moeilijkheden financieelen steun te verleenen, die zij de bank in termijnen tegen een geringe rente dienen af te betalen. Daar besloten werd, om geen werkkapitaal te leenen, zal de bank in de eerste maanden nog geen geld in leening geven, terwijl de leden elke maand 4 pct. van hun traktement moeten sparen.

Het voorloopig bestuur bestaat uit: den patih van Tangerang, president; den schrijver bij den patih, secretaris; de assistent-collecteur, thesaurier; en de wedana's van Mauk en Tangerang, leden.

Hoe groot het nut van zoo'n instelling is, behoeft geen betoog. Het verdient vermelding, dat juist eerst na de reorganisatie in de afdeeling Tangerang deze bank tot stand gekomen is.

De patih van Tangerang is daar op zijn plaats; hij kent het klappen van de zweep, door zijn lange dienstjaren als demang van het district Mauk. Aan hem is het ook voornamelijk te danken, dat er tegenwoordig harmonie bestaat onder de inlandsche ambtenaren in die afdeeling, hetgeen vroeger nooit het geval was."

WEST-INDIË.

CURAÇAO.

Hoedenindustrie.

De „Amigoe di Curaçao" deelt mede, dat onlangs iemand te Amsterdam in een der grootste hoedenzaken met den verkooper een weddenschap aanging, dat men op Curaçao hoeden kon vlechten een fijn en veel goedkooper dan een zoogenaamde Panamahoed, waarvoor 200 francs was betaald.

„Een paar maanden later is hier op den cursus aan de Overzijde een hoed gevlochten en verkocht voor *f* 25.

Triomfantelijk werd de hoed te Amsterdam uitgepakt en aan de keuring onderworpen.

Schitterend was het succes. De Curaçaosche hoed, viermaal minder in prijs, won het van den zooveel maal duurderen mededinger", schreef het blad.

De „Amigoe" betreurt het, dat zulk uitstekend werk op Curaçao nog tot de uitzonderingen behoort en wijdt dit aan de armoede der vlechtsters.

Wel heeft verleden jaar de „Curaçaosche Maatschappij" de hoeden opgekocht en opgelegd om ze te gelegener tijd te verkoopen en hoopt het blad, dat de Maatschappij opnieuw daartoe genegen zal zijn.

Maar alleen zal de „Cur. Maatschappij" niet alle hoeden tegen redelijken prijs kunnen opkoopen, daartoe is het kapitaal, waarover zij beschikken kan, te gering.

„Misschien, schreef de „Amigoe", dat een of ander ondernemend koopman, hier of in 't moederland, energie genoeg bezit om het aan te durven, deze Curaçaosche industrie er nu eens boven op te helpen.

Goede winsten zullen voor hem niet uitblijven, wanneer de zaak flink en degelijk wordt aangepakt. De vlechtsters kunnen uitstekend werk leveren, als zij zich maar niet behoeven te haasten om wat geld in handen te zien, en geregeld onder leiding en controle staan.

Deze haastige spoed zou voorkomen worden wanneer de vlechtsters iedere week op een vaste betaling kunnen rekenen overeenkomstig de in die week afgewerkte taak.

Wie helpt ons om de hoedenindustrie eens stevig op de pooten te zetten?

Een groot kapitaal zal er niet voor noodig zijn, maar wel eenige moed en energie en een goed vertrouwen in de toekomst.

De goedkoope werkkrachten in onze kolonie, de goede qualiteit hoeden, welke met een weinig leiding en controle gemakkelijk geleverd kunnen worden, beloven voordeelige winsten, maar ook zal de ondernemende man, die deze volksindustrie wil opwerken en in stand houden, aan de kolonie en hare bevolking een grooten dienst bewijzen en recht hebben op de dankbaarheid van geheel het Curaçaosche volk."

Er wordt in de kolonie steen en been geklaagd over de werking der nieuwe belastingverordeningen en de „Amigoe" maakt zich de tolk van die klachten.

Volledigheidshalve meent het blad evenwel ook op op de goede zijde der reorganisatie te moeten wijzen. De agenten der stoomvaartlijnen verklaarden het blad, dat de rompslomp grooter is dan vroeger, maar als men bijtijds zorgt zijn papieren in orde te hebben, ondervinden de agenten geen moeilijkheid bij het lossen, kunnen goedkooper laten overwerken en hebben beter overzicht van de goederen, waardoor de controle gemakkelijker is.

De klachten over de nieuwe verordeningen kwamen bij het blad dan ook niet in namens de agenten, maar namens de kooplieden.

„Het zal menigeen genoegen doen", voegt het blad hieraan toe, „te vernemen, dat de „Scheepsagentuur Curaçao" zich heeft bereid verklaard tot inklaring der te ontvangen goederen. De kooplieden en particulieren worden daardoor van een grooten last ontheven.

Men heeft slechts te zorgen bijtijds zijn cognossement aan de Scheepsagentuur te zenden en ontvangt dan zijn goederen thuis tegen betaling der gemaakte onkosten en een kleine renumeratie."

Wat is in een paar weken tijds onze toestand wonderbaar veranderd! Men kent onze haven niet terug.

Vooreerst het herhaaldelijk in- en uitvaren der verschillende oorlogschepen en het onophoudelijk manoeuvreeren met de kleinere stoomsloepen binnen de haven, maar bovenal het druk verkeer met onze Curaçaosche schoeners.

Men kan zien, dat een ieder zijn best doet om de geleden schade weder in te halen.

Moge het steeds crescendo gaan; de scheepvaart is de hartader van ons bestaan", schreef de „Amigoe."

Toen in April de „Navigacion Costanera de Vapores Venezolanos" haar nieuwe vaart op Curaçao had geopend met de „Manzanares" brak de pest in Venezuela uit en volgde het Meidecreet etc., zoodat het bij deze eerste boot bleef.

Nu heeft deze Maatschappij opnieuw hare vaart naar Curaçao geopend.

De reisroute is als volgt: Ciudad Bolivar, Trinidad, Carupano, Cumaná, Guanta, La Guaira, Porto Cabello, Curaçao, La Vela en Maracaïbo en vice versa. De heeren S. E. L. Maduro & Sons zijn agenten dezer lijn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Medan Prijaji bericht aan hare lezers, dat de redacteur, Prins Oesman, zoon van wijlen den Sultan van Batjan, over Siberië naar Europa is vertrokken, en dat deze reis door dat blad bekostigd wordt. Hij is vervangen door R. M. Tjokro Adikoesoemo (een zoon van den gepensioneerden Regent van Magelang), die eenige jaren geleden een tijdje in Nederland heeft doorgebracht. Wij zien in dit bericht een bewijs van vooruitgang der Inlandsche pers in Ned.-Indië en hopen, dat de moederlandsche pers genoemden vorstenzoon de zusterhand wil reiken en hem op alle mogelijke manieren behulpzaam zal zijn, opdat hij later de aangenaamste herinneringen aan zijn verblijf in Nederland naar Indië moge medenemen.

In het vorig nummer van dit Weekblad is o.a. medegedeeld, dat R. M. Tirto Adisoerjo, Hoofdredacteur van gemeld tijdschrift, door een adspirantcontroleur is aangeklaagd. De **Medan Prijaji** publiceert thans een javaanschen brief, geteekend door een viertal inwoners der desa Bawangan, gelegen in het regentschap Poerworedjo der residentie Kedoe. De onderteekenaren hadden vernomen, dat genoemde Hoofdredacteur door den Adspirant-controleur van Poerworedjo was aangeklaagd, omdat hij voor hen en hunne desagenooten, tezamen ten getale van 236, in zake de verkiezing van een nieuw hoofd in die desa in de bres is gesprongen. Mocht de aanklacht tot een strafvervolging leiden, dan behoefde R. M. Tirto Adisoerjo zich over den afloop niet ongerust te maken, want, indien hij tot een boetestraf werd veroordeeld, zouden die 236 personen gezamenlijk de boete voor hem betalen. De aangeklaagde heeft dien brief gepubliceerd om den Raad van Justitie in de gelegenheid te stellen deze lieden uit de desa Bawangan als getuige te dagvaarden, wanneer dit drukpersdelict in het openbaar behandeld wordt. Het kan een zéér belangwekkend proces worden. Het is voorzeker teekenend, dat de kleine man in den journalist den verdediger zijner rechten ziet en deze voor schade wil behoeden!

In hare beschouwingen over het afgeloopen jaar vertelt de **Medan Prijaji** o.a. in het kort de lijdensgeschiedenis van haar tweejarig bestaan. Ondanks het groot aantal abonné's had het tijdschrift in den aanvang voortdurend verlies geleden wegens onvoldoend kapitaal. Eerst toen Hadji Mohamad Arsad en Co. stichtte, was het succes verzekerd. Deze firhaar met geld steunde en de firma H. M. Arsad ma heeft daarop tal van werken in de Javaansche, Maleische en Soendasche talen (o.a. de vertaling van het zoogenaamd Inlandsch Reglement) uitgegeven. Tegen het einde van 1908 werd de N.V. Javaansche Boekhandel en drukkerij en Handel in schrijfbehoeften Medan Prijaji opgericht met een bedrijfskapitaal van *f* 75,000, verdeeld in 3000 aandeelen, elk van *f* 25. De aandeelen zijn opzettelijk zoo klein genomen om vele inboorlingen in de gelegenheid te stellen ze te koopen. Tal van abonné's hebben ze dan ook genomen. Aanzienlijken en gegoeden hebben voor een groot bedrag ingeschreven om de aandeelen weder van de hand te zetten. Daardoor was het kapitaal spoedig volteekend. Als een bewijs van den intellectueelen vooruitgang van den inboorling wijst de **Medan Prijaji** op de vele Inlanders, die tegenwoordig in de journalistiek een broodwinning vinden. In de naaste toekomst hoopt zij, dat inboorlingen ook sanatoria en apotheken zullen oprichten, geheel met inlandsch personeel werkend. Als de wil er is en men niet tegen eventueel verlies in den aanvang opziet, eensgezind is en het algemeen belang voor oogen houdt, kunnen ze tot stand komen, roept zij uit.

Ook verwacht zij, dat inlanders nog méér naamlooze vennootschappen voor het drukken en uitgeven van boekwerken zullen stichten, in navolging van de drukkerijen van Hadji Mohamad Apandi te Bandoeng, van Raden Aha *) te Cheribon, van Dja Endar Moeda te Padang en te Koetaradja.

Wanneer Tasripin te Semarang, Hadji Mohamad Iksan te Soerabaja, Hadji Djami te Batavia als handelaar in leder, Ngaridjo te Soerabaja als kleermaker met succes tegen europeanen en chineezen kunnen concurreeren, begrijpt zij niet, waarom andere inlanders dat goede voorbeeld niet volgen kunnen?

Verder raadt zij den inboorling aan om alles zooveel mogelijk bij rasgenooten te koopen.

Denk niet, dat het voornaam staat, wanneer men

*) Deze Raden Aha is een broeder van den Regent van Cheribon en een man van groote energie en veelzijdige ontwikkeling. Hij beoefent ook met het meeste succes de photografie.

FEUILLETON.

AFSCHEID.

5 Brieven van een Zwervelinge.

Slot.

Zij, die te ziek waren om te loopen, gingen in prauwen, ook hun vrouwen en kinderen, en zoo trok het stoombarkasje een slep van zes prauwen achter zich aan. Den geheelen dag alleen het kabbelend geluid van het water, anders niets. Soms hoorden we schreeuwen aan den oever, dat waren de soldaten, die van tusschen het dichte groeisel der boomen ons groeten... de zon brandde in kopergloed boven ons — het woud aan den kant stond stil; hoog, als een dom.

In het huis van Palima zijn wij nu weer, vlak bij de zee, die ons mee zal voeren. Er is geen sprake geweest van slapen in het kleine hokje, dat ons is aangewezen, want 's nachts om vier uur begon het inschepen der soldaten en vrouwen en kinderen al. De boot zou dus om zes uur ter reede liggen en de prauwen doen er lang over, en er zijn vele zieken, die moeilijk vervoerd worden.

Het was een rumoerige nacht — toen ik boven van het balkon naar buiten keek, zag ik al die donkere menschen bij het flikkerende, vage schijnsel der rood vlammende lantaarns staan. Onzichtbaar was de rivier in den donkeren nacht, maar je hoorde het klotsen van 't water tegen de kanten, en telkens, als er weer met veel gebrom van mannenstemmen en gilletjes van vrouwen en schreiend gedruisch van kinderen een prauw gevuld was, hoorde ik die afdrijven en het geplas der riemen. Zwervelingen als wij!

Toen brak eindelijk de stil lichte dag aan — de volle prauwen waren in zee... Nu sta ik hier en zie nog eens het lage, geheimzinnig-droevige land over. De bergen van Soppeng zijn onzichtbaar — dat alles is ver weg! Hoe zou Vrede-best zijn? Zou het van onder uit zijn afhangend dak er uitzien als een moede, oude vriend, dien men alleen heeft gelaten? Zouden de hertjes roepen?

Al lichter en lichter wordt het om mij. Nu moeten wij weg, het stoomsloepje ligt klaar op de kalme rivier. Het is onze beurt om in te stappen; wij gaan dus. Kalm kabbelt het water. Een frisch briesje waait en het wordt sterker en sterker naarmate wij de zee naderen. De laatste Boegineesche huizen gaan op aan den kalen oever. Hun sierlijke daken steken hun profielen tegen de lichte lucht. Vaarwel Celebes!

Dan ligt daar op eens voor ons het groote, wijde, lichte... de zee... zij wijst ons met een breed gebaar naar het nieuwe leven, naar een andere wereld. Duizend golfjes kabbelen en flikkeren, en uit duizend bundels straalt het licht... dat is ons pad... een nieuw zwerverspad!

M. C. K.—v. Z.

(Uit: *De Vrouw.*)

bij den vreemdeling en niet bij zijn eigen volk ter markt gaat? zegt zij; een kostuum, bij Bapa Bagong in Gang Tandjoeng vervaardigd, is even mooi en duurzaam als een, afkomstig van een europeschen kleermaker.

Zij gaat nog verder en verklaart aan het slot, dat b.v. haringsla niet lekkerder is dan sla van i k a n p e d a (gezouten kemboeng, een makreelsoort, die zoowel bij europeanen als inlanders zéér geliefd is). Waarom moet men dan duren haring koopen, terwijl p e d a haast niets kost? Ook vindt zij, dat compote van appelen niet beter smaakt dan die van m a n g g a en d j a m b o e (twee overheerlijke vruchten, die in het vruchtseizoen volop te krijgen zijn.)

In de **Bintang Soerabaja** spreekt K i j a h i P i t j i s een hartig woordje over het misbruik, dat men tegenwoordig maakt van het onderscheidings-praedicaat k a n g d j e n g. Niet alleen de ambtenaren van B.B. van den hoogsten, den resident, tot den laagsten, den ambtenaar ter beschikking, maken daarop aanspraak, maar zelfs de administrateurs der suikerfabrieken, wier vrouwen zich k a n d j e n g n j o n j a h laten noemen, en de verificateurs der tolrechten, die voor zich den titel van k o n t r o l e u r a r a k hebben uitgedacht, matigen zich dat aan. Later komen de trein-controleurs aan de beurt, merkt schrijver ironisch op, want zij zijn immers ook controleerende ambtenaren!

Naar schrijvers ondervinding zijn europeanen, die zoo prat gaan op het ontvangen van hormatsbewijzen, in den regel niet van voorname afkomst, noch van groote ontwikkeling of fijne beschaving. Zij denken door die hormatsbewijzen hun aanzien te verhoogen! Wanneer zij echter eens in de harten der inboorlingen konden lezen, dan zouden zij zien, dat die hormat veelal slechts komediespel is bij de ondergeschikten om hun ergernis te bemantelen, verzekert K i j a h i P i t j i s, die het weten kan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In aansluiting met het voorkomende aan het slot dezer rubriek in het vorig nummer van dit weekblad deelen wij mede, dat de **Perniagaän** ook een vertaling heeft gepubliceerd van het verweerschrift van den heer P h o a K e n g H e k in de J a v a - B o d e en van de daaraan door de redactie toegevoegde noot. Aangaande de in deze noot voorkomende opmerkingen zegt de **Perniagaän** o.a.: De heer Kruseman wil niet hebben, dat de chineezen (in Nederlandsch-Indië) zelf dagbladen uitgeven, dat zij op hunne gedenkdagen hunne eigen nationale vlag uitsteken, dat zij den Keizer van China als hun souverein erkennen, en dat zij zich als onderdanen van dat rijk beschouwen — kortom, hij wil hebben, dat zij zich gedragen geheel naar de inzichten van de J a v a - B o d e, dat zij zich behandelen laten als makke schapen. Juist omdat den chineezen telkens scheldwoorden naar het hoofd werden geslingerd, omdat zij in zoo vele opzichten werden bemoeilijkt en omdat zij voortdurend door europeanen en door de europeesche pers — in de allereerste plaats de J a v a - B o d e — vernederd worden, zijn zij op het denkbeeld gekomen zelf couranten in de maleische taal uit te geven, om de oogen van hun rasgenooten te openen, door al hunne grieven en bezwaren meer algemeen bekend te maken."

Naar aanleiding van de uitdrukking: „o p r o e r k r a a i e n d e d a g b l a d", door de J a v a - B o d e tegenover de **Perniagaän** gebezigd, verklaart de redactie van dit blad, „dat niet alleen de Algemeene Secretaris ingevolge het drukpersreglement ambtshalve van elk verschijnend nummer een exemplaar ontvangt, maar dat bovendien deze o o k p e r s o o n l ij k o p d e P e r n i a g a ä n i s g e a b o n n e e r d. Indien het dus werkelijk een oproer kraaiend blad ware, merkt zij op, zou zij reeds lang voor des heeren Kruseman's uiting, krachtens artikel 282 van het Wetboek van Strafrecht, met de justitie in aanraking zijn geweest. Neen, roept zij zegevierend uit, de **Perniagaän** is geen „o p r o e r k r a a i e n d" of „s c h e n d b l a d", maar een orgaan, dat op alle misstanden wijst, zooals het elk respectabel blad betaamt. Het spreekt van zelf, dat zoo'n orgaan geen lofbazuin kan zijn in den trant van de J a v a - B o d e. Dat de chineezen zich tegenwoordig niet meer willen laten behandelen als makke schapen, eindigt zij, is hoofdzakelijk de schuld geweest van den heer Kruseman en zijne collega's, die telkens den chinees verdacht maakten en vernederden."

In hetzelfde blad uit J o h n C h i n a m a n zijne grieven over de wagons der derde klasse op de Ooster- en Westerlijnen van de staatsspoorwegen op Java. De bediening door het personeel uit den restauratiewagen liet véél te wenschen over. Op de Westerlijnen bestelde hij om elf uur een maal, dat hij pas om één uur kreeg. Dit was echter niet zoo erg, vindt hij, vergeleken bij hetgeen een arabier overkwam. Deze vroeg brood, boter en een ommelette van twee eieren, niet met varkensreuzel gebakken, maar kreeg niets. Om zijn honger te stillen, kocht hij op een van de tusschenliggende plaatsen wat rijst en gebraden d è n g d è n g k e b o (gedroogd ossenvleesch.) Op de Oosterlijnen bestelde schrijver om elf uur, na het nuttigen van nasi goreng (rijst in olie gebakken, sterk gekruid met spaansche peper), een glas ijswater, — eerst om één uur werd het hem gebracht; niet „prodeo", doch tegen betaling volgens tarief, voegt hij er ondeugend bij. In zijne nabijheid zat een chinees, zoo vuil gekleed, dat zijn aanblik voldoende was om hem onpasselijk te maken. Op een van de stations zag hij een koelie (dienstman, witkiel) een fietslantaarn stelen. „Dief!" riep hij luid. In Singapore, oordeelde hij, zou zoo'n uitroep voldoende zijn om de politie handelend te doen optreden en binnen het uur zou de dief in de gevangenis zitten. Doch hier was dit niet het geval, niemand kwam opdagen. Toen de dief zich uit de voeten wilde maken en hij dien een slag op het hoofd en een trap op zijn rug gaf, waardoor de schavuit voorover viel, kwam een conducteur op hem af, naar zijn naam vragende om proces-verbaal tegen hem op te maken, omdat hij een koelie had geslagen. Daar schrijver meende, dat de conducteur daartoe niet bevoegd was, verkoos hij niet aan het verzoek te voldoen. Ter plaatse van bestemming aangekomen werd hij door den hulpofficier van justitie opgewacht, die hem naar naam en adres vroeg en hem mededeelde, waarvan hij beschuldigd werd. Maar de koelie had een fietslantaarn gestolen, jammerde hij. Dat weet ik niet, antwoordde de man der wet. Een mooie boel! roept schrijver uit, ik word geverbaliseerd, omdat ik een dief, dien ik op heeterdaad betrapte, heb aangehouden en dezen dief laat men loopen. Daarom geeft hij den volgenden raad aan de lezers: „ziet gij een dief iets wegnemen, laat hem dan loopen, — en aan de dieven, roovers en ander slecht volk: „wilt gij succes hebben, doet u voor als spoorwegkoelie en besteelt de spoorreizigers, maakt u van hun geld meester, plundert de bagagewagens, en, als het noodig is, vermoordt ook de eigenaars of bewakers der goederen!"

Van Vreemde Koloniën.

Indische studenten in Engeland.

Professor Lees Smith heeft bij gelegenheid van de te Madras gehouden industrieele conferentie een schema uiteengezet voor de uitzending van indische jongelieden naar Engeland, om daar te worden opgeleid. Naar aanleiding van verschillende tot hem gerichte vragen, schreef professor Smith aan de T i m e s o f I n d i a het een en ander, om de bedoelingen dier uitzending duidelijk te maken.

Wij staan, schreef hij, aan den vooravond van een belangrijk experiment om britsche instellingen aan de oude beschaving in dit land op te leggen. Wil men het welslagen daarvan zoo goed mogelijk verzekeren, dan moeten jonge Indiërs worden aangemoedigd om naar Engeland te gaan, ten einde de britsche instellingen in het land van haren oorsprong te bestudeeren. De School of Economics and Political Science te Londen is bereid hierbij hare medewerking te verleenen.

Na op de belangrijkheid dier inrichting van onderwijs te hebben gewezen, door o.a. de namen te noemen van sir Courtenay Ilbert, sir Alfred Lyall en Theodore Morison, die daar lezingen houden, of op andere wijze aan de inrichting zijn verbonden, vervolgt de heer Smith:

„Indien een aantal jonge Indiërs naar Engeland worden gezonden om er de Britsche instellingen te bestudeeren, zullen door de school bijzondere schikkingen voor hen worden getroffen. De Engelsche grondwet, het stelsel van lokaal bestuur, de inrichting der ministeries, en alle de voornaamste maatschappelijke en politieke instellingen van het land zullen hun worden uitgelegd in lezingen en colleges. Zij zullen in de gelegenheid worden gesteld die instellingen goed te leeren kennen, door eigen aanschouwing. Zij zullen in aanraking worden gebracht met Engelschen, die op wetenschappelijk of politiek gebied op den voorgrond treden. Zoodoende zullen zij een inzicht krijgen in den geest der britsche instellingen, dat zij anders na een jarenlang verblijf niet zouden kunnen verkrijgen."

Na er op te hebben gewezen, hoe goed het is om hunne kinderen in den vreemde te zenden, ten einde hun blik te verruimen, waarschuwt de heer Smith de Indische ouders om hun kinderen niet maar op goed geluk naar het buitenland te sturen en vervolgt dan:

„De cursus zou negen maanden duren, van October tot het laatst van Juni, en zou elk jaar worden hernieuwd. Voor de reis naar Engeland heen en terug moet worden gerekend op 1200 roepijen. De uitgaven in Engeland, met inbegrip van reizen, aanschaffen van boeken, enz., zouden op 150 roepijen 's maands komen, dus 1350 roepijen voor de negen maanden. Het te betalen schoolgeld zou tusschen 150 en 225 roepijen bedragen, zoodat in het geheel een bedrag van ongeveer 2800 roepijen noodig is.

„De cursus zou voor allen toegankelijk worden gesteld, die met de ernstige bedoeling komen om te studeeren, vooropgesteld, dat zij den ganschen tijd van negen maanden zich aan de studie zullen kunnen wijden. Zij, die wegens andere doeleinden naar Engeland gaan, zouden moeten zien dien tijd voor dit doel te besteden. Wij hopen, dat zij, die over Indische beurzen hebben te beschikken, van de gelegenheid zullen gebruik maken om jongelieden als kroon op het werk hunner studiën dezen cursus te doen bijwonen."

Wat de beurzen betreft, waarvan de heer Smith gewaagt, zij hier opgemerkt, dat, terwijl in ons Indië alles van den staat wordt verlangd, in Engelsch-Indië de Indiërs zelven er voor zorgen zullen beurzen beschikbaar te stellen.

Zoo verklaarden na een door den heer Smith te Bombay gehouden rede in het belang eener commercieele opleiding van Indiërs, onmiddellijk twee Indiërs zich bereid om ieder een bedrag van 1000 roepijen bij te dragen voor een in te stellen fonds.

Een Indische dorpstragedie.

Een gril, zoo schreef Centaur aan de T i m e s o f I n d i a, leidde mij er toe om een huis te koopen in de nabijheid van X, een klein dorp, verscholen tusschen sierlijke, wuivende palmen. Het dorp was gelegen op een kleine hoogte bij den Indischen Oceaan en aan de Noordzijde stroomde een rivier, waarin de booten der dorpelingen een ankerplaats zochten na terugkeer van de vischvangst in zee. Ietwat ter zijde op een andere kleine hoogte stonden twee in namaak-Europeeschen stijl gebouwde huizen. Een daarvan had ik gekocht, het andere behoorde aan een gepensionneerden Brahmaan, die zijn vollen tijd in een gouvernementsbetrekking had uitgediend. Hoezeer een weloppgevoed en verlicht man, was hij toch niet in staat geweest om met de gewoonten zijner kaste te breken, en had hij enkele jaren na den dood van zijn eerste levensgezellin een jonge en mooie vrouw tot zich genomen. Zijn tweede vrouw, Jasmijn, was niet alleen jong en mooi, maar was ook zeer belezen, zoowel in haar eigen taal als in de engelsche litteratuur, en beiden, zoowel man als vrouw, brachten menigen langen avond ten mijnen huize door met gesprekken over en het voorlezen van de beste engelsche boeken. Ofschoon zij niet met mij wilden eten reikten hunne godsdienstige gevoelens niet verder, en zelfs wanneer zij zich alleen in mijn gezelschap bevond, gaf Jasmijn geen teeken van schuwheid. Zij gedroeg zich tegenover mij evenals een ontwikkeld, zichzelve respecteerend engelsch meisje. Wij waren ware vrienden en verschil van gelaatskleur, godsdienst of smaak kwam ternauwernood tusschen ons ter sprake. Zij had geen kinderen, maar noch zij, noch haar echtgenoot betreurden het gemis. De reden was niet ver te zoeken. Zij was in zijn huis grootgebracht en had van haar vroegste kindsheid slechts twee metgezellen gehad, hare meid en de oude huishoudster. Op 9-jarigen leeftijd waren hare ouders haar door de pest ontnomen en ten tijde van mijn verhaal, behandelde de oude man haar, hoewel ze reeds den 21-jarigen leeftijd had bereikt, als een veel geliefde dochter en pupil. Zijn leeftijd en zijn wijsgeerige neigingen brachten hem er toe de menschelijke hartstochten te verachten en veeleer er op bedacht te zijn, haren geest te ontwikkelen, zoodat de bloem nog in alle geur en reinheid bloeide. Maar dikwijls kwamen kleine neven en nichten uit een naburige stad den dag bij hen doorbrengen. Zoo was het op den dag, dien ik u ga beschrijven. De kinderen hadden des morgens wat in mijn huis rondgekeken en hadden mij gevraagd om met hen een wandeling te maken naar een oude tempel-ruïne in de buurt. Ik beloofde hun evenwel later daar bij hen te zullen komen, daar ik nog het een en ander had te schrijven.

Toen de hitte wat minder geworden was, kwam een koele bries mij nooden om op weg te gaan en nabij de plaats van de samenkomst gekomen, zag ik een van de neefjes, die ijlings op mij kwam toegeloopen en mij mededeelde, dat Jasmijn bij het bloemenplukken door een slang was gebeten en beweerde nu te zullen sterven.

Ik zei den knaap spoedig naar den ouden Rama te gaan, die onder de dorpelingen den roep had, lieden te kunnen genezen, die door de meest giftige slangen waren gebeten. De knaap spoedde zich voort, terwijl ik naar het gezelschap ijlde. Daar vond ik Jasmijn met losse haren op den grond gezeten, kalm haar lot voorbereidend. Het schijnt, dat zij haar haar, alvorens op weg te gaan met de kinderen, had gewasschen en dit toen door de zon en den wind had willen laten drogen. De kinderen hadden vergeten haar te zeggen, dat zij mij gevraagd hadden bij hen te komen bij de tempelruïne. Ik had haar nooit met losse haren gezien, en ze was nu zoo mooi, dat ik voor een oogenblik het gevaar vergat, waarin zij verkeerde.

Daarop echter knielde ik bij haar neer, terwijl de kinderen om ons heen gingen staan, en vroeg: „Wat hoor ik, Jasmijn? Is het waar, dat je door een slang gebeten bent. Wat voor slang was het?"

„Ja, het is waar. Het was een groote cobra, die mij in de hand beet, terwijl ik voor de kinderen bloemen plukte in dat boschje. Ik zal gauw sterven, en ik zal u, mijn vriend, niet meer zien."

Terwijl zij sprak was haar gelaat geheel zonder eenige uitdrukking, zoo geheel anders dan gewoonlijk. Het was, of haar oogen door mij en over mij heen zagen. Zij zagen er zoo dof en lusteloos uit, heelemaal niet de vroolijke kijkers, die ik kende. Ik zei: „Laat me je hand zien", en daar was het doodelijke teeken duidelijk op waar te nemen; maar toen ik trachtte hare hand te vatten, streelde zij tegen: „Neen, neen, u moet me niet aanraken." Ik zeide haar, dat in oogenblikken als deze er niets in kon steken, dat ik haar aanraakte, en gaf haar te kennen, dat ik de wond uit wilde zuigen. Zij liet mij toen hare hand, maar trachtte mijn gelaat af te wenden met de andere hand: „Mijn vriend, ge zult u vergiftigen, en waarom zoudt ge nu ook moeten sterven?" Ik legde haar uit, dat er voor mij geen gevaar voor vergiftiging bestond, en dat elke minuut wachtens noodlottig kon zijn. Daarop nam ik de wond tusschen de tanden en zoog vijf minuten lang uit alle macht. Maar mijn pogingen schenen niets te helpen, want ze begon te klagen over zwakte en dat alles haar zoo dof voor de oogen werd. Toen besloot ik haar te laten loopen om den bloedsomloop bij haar aan den gang te houden; maar zoodra had ik niet mijn arm om haar middel geslagen, of al haar krachten schenen terug te keeren, en ze mompelde: „O, mijn vriend, dat moogt ge niet doen. Geen man mag een meisje zoo vasthouden. Laat mij sterven, vriend, het is maar het beste, dat ik deze wereld vaarwel zeg."

Ik hield haar echter vast en hielp haar, terwijl zij het gezicht afgewend hield, om te loopen. Intusschen bedekte haar glinsterend haar als een mantel ons beiden ten deele. Ten laatste fluisterde zij: „Ik zal sterven, mijn vriend, en gij zult niets kwaads van mij denken. Ik weet, dat ik nu als een gelukkige deze wereld kan vaarwel zeggen, daar ik met uw armen om mij voel, dat wij elkander zullen wederzien. Ik begrijp nu het lied „Niwana", dat ge gewoon waart te zingen. Ik kende nooit te voren het groote geheim. Hoe weinig giste ik, dat de Schepper, van wien ge mij zoo dikwijls hebt verteld, zoo goed was en zoo zacht." En ze sprak nog verder van God en van ons wederzien hiernamaals en besloot met de belofte van mij te vragen, dat ik en geen ander den brandstapel voor haar zou aansteken.

Ik beloofde het haar en ze slaakte een zucht van verlichting; toen streek ik het haar van mijn voorhoofd, drukte mijn lippen op haar wang, en gaf haar de eerste kussen, die zij ooit van een man had gekregen. Haar lippen bewogen zich zacht en „Niwana, Niwana, met u geliefde", murmelde ze nog, terwijl ze zacht in mijn armen terugviel. De glimlach lag nog op haar lippen en blikte mij uit hare oogen, en ik kon het maar niet gelooven, dat de reine, frissche geest van mijn min vriendinnetje was gevloden, terwijl ik haar zacht op het zand neervleide.

Op dat oogenblik kwam de oude Rama aangeloopen, en voordat ik nog iets kon zeggen gelastte hij mij terug te treden. Hij trok toen een cirkel om Jasmijn's lichaam en legde zekere kruiden op de wonde, op haar mond en haar oogen. Hij plaatste een paar steenen bij elkander en stak een vuurtje aan, waarboven hij een kleine met water gevulde koperen pot zette. Toen het water begon te koken, begon hij te bidden en wierp af en toe verschillende soorten van kruiden en andere zaken, die ik niet kon onderscheiden, in den pot. Het water scheen ondanks al deze bewegingen nooit over te koken en telkens doopte hij zijn vingers in het kokende vocht en sprenkelde dit op het gelaat der schijnbaar levenlooze. Plotseling riep hij: „Mijnheer, let nu op wat ik ga zeggen. Alles hangt nu van u af. In weinige seconden zal de slang uit dat boschje te voorschijn komen. Zorg, dat ge het dier doodt, anders kan ik het leven niet meer terugbrengen in dit lichaam." Ik was nu al aandacht en vastbesloten mijn deel van de taak zoo goed mogelijk te volvoeren. Plotseling kwam het afschuwelijk dier van een groote cobra uit het boschje te voorschijn, en ofschoon ik slechts met een dunnen stok gewapend was, sprong ik op het dier toe en gaf het een hevigen slag over den rug, waardoor de ruggegraat werd gespleten. Niettegenstaande deze wond kronkelde het verwoede dier naar mij toe en beet naar mijn stok. Doch binnen een paar seconden had ik het dier gedood en toen ik het van den grond lichtte riep de oude Rama: „Gauw, mijnheer, breng het gemeene beest hier." Ik haastte mij aan dien wensch gevolg te geven, maar toen ik den cirkel naderde, dien hij getrokken had, riep Rama weer: „Kousen en schoenen uit, en breng den duivel hier binnen." Ik deed wat mij gezegd was en legde op Rama's last de slang aan Jasmin's voeten met den kop naar het oosten gekeerd. Rama had het lichaam van Jasmin zelve met het hoofd naar het Noorden gekeerd op het zand gelegd. Ik kreeg toen den last om met de voeten op het hoofd van de doode slang te gaan staan, en Jasmin's handen, die koud en levenloos aanvoelden, in de mijne te nemen.

Wordt vervolgd.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

Eigen Haard.

Het jongste Nr. van Eigen Haard bevat een tweetal geïllustreerde artikelen, waarop we gaarne de aandacht vestigen, nl. een opstel over de „Woelingen op de Mentawei-eilanden", door B. de M., waarin de schrijver in bijzonderheden treedt over ons militair optreden in den laatsten tijd aldaar, en tevens een en ander vertelt van de gewoonten, gebruiken en zeden der zoo onbeschaafde bewoners dier eilanden.

Het tweede opstel handelt over: Vruchtenschepen in Suriname, waarmede bedoeld worden de „Suriname", „Saramacca", „Marowijne" en „Coppename", schepen, die speciaal gebouwd werden voor het transport der producten van de bacovencultuur naar New York. Aan een korte inleiding betreffende die cultuur door den schrijver ontleenen wij het navolgende: Suriname, onze voornaamste kolonie in West-Indië, heeft tijden gekend van groote welvaart, tijden, waarin de producten van bijkans 800 plantages overvloedige winsten deden afvloeien. Na de opheffing der slavernij in 1863 trad evenwel het verval in. De vrij geworden slaven verkozen niet meer te werken, zelfs niet tegen hoog loon; zij schuwden den arbeid en menige onderneming ging te gronde. Eerst door de invoering van vreemde werkkrachten uit China, Engelsch-Indië, en later uit Java, kon langzamerhand in dezen nood voorzien worden. Maar slechts ten deele. De oude bloeitijd keerde niet weder. Toen kwam de vreeselijke ziekte in de cacaoboomen. Geen noemenswaardige produkten werden meer gemaakt en zeer benauwend scheen de toekomst voor de eertijds welvarende kolonie. Wat men ook deed, de ziekte der cacaoboomen wilde niet wijken en heerscht nog steeds. Het aantal plantages was intusschen op ongeveer ¼ teruggebracht, kapitalen waren verloren, en uitzicht op betere tijden was er niet. Toen viel het oog op een nieuwe, geheel andere cultuur, nl. die der bacoven. Men wist, dat het gebruik dezer smakelijke en voedende vrucht in Noord-Amerika en ook in Europa, vooral in Engeland, toenemende was. Groot bleek de vraag te zijn. De Gouverneur Lely nam het initiatief om de bacovencultuur in Suriname tot stand te brengen. Krachtig was de steun, dien zijn opvolger, Gouverneur Idenburg, aan deze poging gaf. De cultuur kwam tot stand, en naast cacao, koffie en suiker vormen thans de bacoven een belangrijk deel der produkten. De cultuur is nog jong; van de resultaten valt nog niets te zeggen, maar alle hoop is thans op die resultaten gevestigd. In Suriname zelf is geen markt voor de bacoven. Wel is de bacove volksvoedsel, maar de produktie in het groot vindt hare markten in New York, en later misschien ook in Nederland en Engeland. Naar de markt in Noord-Amerika worden de bacoven nu wekelijks (Zaterdags) met de zooeven genoemde vruchtschepen overgebracht.

Na deze inleiding vertelt de schrijver een en ander over de cultuur der bacove, vervolgens over de inrichting van genoemde transportschepen, de wijze, waarop het inladen der bossen geschiedt enz., waardoor men een duidelijk beeld krijgt van de cultuur, van welker welslagen de toekomst van Suriname in beduidende mate afhankelijk is.

Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging.

Voor de eerste maal maken wij in deze rubriek melding van dit tijdschrift, waarin in den regel onderwerpen behandeld worden, welke het groote publiek weinig belang kunnen inboezemen. Een uitzondering hierop maakt het voor ons liggende Nr. 22, waarin door den kapitein der Infanterie O.-I. L. G. E. Visscher de navolgende stelling wordt verdedigd: Het is wenschelijk, dat een zoo groot mogelijk aantal Nederlandsche dienstplichtigen den eersten oefeningstijd in Indië vervult, zonder vermindering van het jaarlijksche contingent voor het Hollandsche leger.

Kapitein Visscher acht het van algemeene bekendheid, dat het Indische leger een belangrijk tekort aan Europeanen heeft, dat voor de toekomst niet gerekend kan worden op eene blijvende verbetering, maar dat het niettemin dringend noodzakelijk is voor eene krachtige verdediging onzer koloniën de beschikking te verkrijgen over aanmerkelijk meer Europeesche soldaten dan de tegenwoordige formatie van ons leger aangeeft.

Tot staving van zijn betoog geeft hij de volgende cijfers: „De effectieve sterkte der Europeesche onderofficieren, korporaals en manschappen bleef van 1855—1893 vrij constant pl.m. 14.000 man, klom daarna tot 1895 tot ruim 16.000, om van af dit jaar geregeld te dalen tot ruim 11.000 in ultimo 1906 en ruim 10.000 op 30 Juni 1908, terwijl de tegenwoordige formatie eene sterkte van ruim 12.000 Europeanen telt. Om in dezen toestand verbetering te brengen geeft de heer V. bovengenoemd denkbeeld: uitzending van Ned. dienstplichtigen in overweging, waarvoor de te maken kosten bestreden zouden kunnen worden door eene vermindering van het aantal onzer Europeesche en Inlandsche vrijwilligers.

Wij kunnen natuurlijk den schrijver in zijne uitvoerige berekeningen en beschouwingen niet volgen, maar willen toch op een enkel punt van zijn betoog de aandacht vestigen, nl. wanneer hij zegt: Behalve het versterken onzer militaire positie heeft het zenden van Hollandsche dienstplichtigen naar Indië een bijzondere, en niet minder belangrijke beteekenis op sociaal en politiek gebied. En daarop vervolgt hij:

„Wij lijden in Indië gebrek aan Europeesche werkkrachten. Meer en meer ziet men in allerlei betrekkingen, waarin Europeanen beter zouden voldoen, Inlanders en vreemde Oosterlingen geplaatst worden. Dit heeft natuurlijk voor het oogenblik bezwaren, maar zal daarentegen in de toekomst leiden tot het verkrijgen van meer geschikte werkkrachten uit het land zelve. Ik geloof dus niet, dat wij, zooals men zoo dikwijls hoort verkondigen, op den verkeerden weg zijn door zooveel mogelijk van niet-Europeanen gebruik te maken. Maar wel ben ik van oordeel, dat voor de ontwikkeling der nog braak liggende terreinen een ruimere toevoer van Europeesche werkkrachten zeer noodig is. Meermalen hoort men de bewering, dat met het oog hierop het kleine Nederland te uitgestrekte koloniën bezit, maar dit is niet juist, het euvel schuilt in den tegenzin bij het grootste gedeelte van ons volk om naar deze gewesten te gaan, waarvan de reden gezocht moet worden in de onbekendheid met de t e g e n w o o r d i g e toestanden alhier. Wanneer dit zoo is, dan zal eene afdoende verbetering te verwachten zijn van het jaarlijksche bezoek van duizenden dienstplichtigen. In elk geval zal dit een groote verbetering op maatschappelijk gebied tot gevolg hebben. Versterking van het Hollandsche element in Indië en meerdere bekendheid van onze natie met de toestanden hier is ook een overwegend politiek belang. Zij zullen de banden tusschen moederland en koloniën nauwer aanhalen, en het Nederlandsche volk beter in staat stellen zijne politieke plichten jegens de koloniën te vervullen."

De door kapitein Visscher ontwikkelde denkbeelden zullen zeker voor velen iets aantrekkelijks hebben, maar of ze ooit werkelijkheid kunnen worden, zal eveneens door velen ten zeerste betwijfeld worden.

De Indische Mercuur

van 9 Febr. bevat de volgende bijdragen: Eene lezing over de inkomstenbelasting in Ned.-Indië, door J. W. R. — De bereiding van vellen en huiden. — De fabricatie van de Batavia-arac. — Exploitatie van de djati- en wildhoutbosschen. — De Britsch-Indische katoenoogst-campagne 1908—09. — Jaarverslag van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrieken op Java over 1908. — Kultuurberichten: Uitvoer van coprah van Ned.-Indië in 1908. — Over

caffeïne-vrije koffie. — Bacovencultuur in Suriname (uit welk artikel we o.m. vernemen, dat de laatste verzending bacoven de grootste was van alle vorige, nl. 11900 bossen). — Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

De Cultuurgids.

Afl. 14—16 van het om de 14 dagen verschijnend 1e gedeelte van De Cultuurgids bevat o.a. het vervolg en slot der belangrijke beschouwingen van Mr. A. Paets tot Gansoyen over: Eene koelie-ordonnantie op Java. — Het vervolg van Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha (bekroonde prijsvraag der Soekaboemische landbouwvereeniging). — Voorts bevat No. 14: De cultuur der oliegrassen en de bereiding van hunne aetherische oliën, door Dr. A. W. K. de Jong. — De Swalötsche selectie-methode in de koffiecultuur, door T. Ottolander. — No. 15: Eenige aanteekeningen over coffea robusta, door D. Mac Gillavry. — Overzicht der debet- en credietposten inzake de Gouvernementscultures, in onze koloniale begrooting voor 1909. (Het voordeelig overschot van alle cultures samen, t.w. koffie, kina, boschwezen, guttapercha en caoutchouc blijkt op slechts *f* 2.470.057 te worden geschat.) — No. 16: Overzicht van de conversie van voormalige huurlanden in erfpachtperceelen, door Mr. A. Paets tot Gansoyen. Iets over olie-fabricatie.

Van den inhoud van afl. 7 en 8 van het eenmaal 's maands verschijnend gedeelte wordt het volgende gememoreerd: Djamoer oepas op ficus elastica (met plaat), door Dr. Th. Wurth. — Rapport over de caoutchouc-tentoonstelling, gehouden van 14—26 September 1908 te Londen, door Dr. A. J. Ultée en Dr. P. Arens. — Schade van behangers-bijtjes aan thee- en cacaoplanten, door Dr. W. Docters van Leeuwen (met plaat). — De krulloten-ziekte der cacao in Suriname (met plaat), door Dr. D. de Lange Jr.

Het Recht in Ned.-Indië.

In afl. 1—4 (dl. 91) van dit rechtskundige tijdschrift schrijft Mr. G. André de la Porte eene verhandeling, getiteld: Beschouwingen over quasi-internationaal privaatrecht. — Mr. C. L. Dankmeijer over: Politiezorg of uitsluitend bevoegdheid der rechterlijke macht. — Voorts bevat dit Nr. de periodieke „Jurisprudentie", benevens het bekende Adres van den Raad van Justitie te Soerabaja behelzende het verzoek tot verbetering van de positie der rechterlijke ambtenaren. In de rubriek Boekaankondiging wordt met „groote belangstelling en ingenomenheid" melding gemaakt van de verschijning van deel I van Mr. J. H. Abendanon's Nederlandsch-Indische rechtspraak en rechtslitteratuur van 1849 tot 1907. Het slot dezer aankondiging luidt: „Wij mogen den heer Abendanon dankbaar zijn, dat hij zijn otium aan deze voor de rechtspraak zoo waardevolle uitgave heeft besteed en hopen, dat het hem gegeven moge zijn, zijne belofte om telken jaar een vervolg het licht te doen zien, gestand te doen."

Ten slotte nog den inhoud van enkele periodieken en afzonderlijke werken met betrekking op Oost-Indië.

Weekblad voor Indië. 5e jaarg., No. 38.

Over kolonisatie, door J. J. Meijer. Eene beschouwing, met als uitgangspunt het korten tijd geleden verschenen werk van Pierre Aubry, getiteld: La colonisation et les colonies. — Anna Schaffer (met portret). Japansche kunst. Tentoonstelling van 26 Nov.—10 Dec. door den Ned.-Indischen kunstkring te Batavia (met platen), door P. A. J. Mooijen. — De geschiedenis van Soerabaja (slot), door J. E. Jasper. — Indrukken van den Dag, door Chroniqueur.

Cultura. Februari 1909.

Opmerkingen omtrent de Gouvernements guttapercha-onderneming te Tjipetir, door A. J. E. Bruinsma.

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië. Deel 20, afl. 6.

Verslag over het 24e vereenigingsjaar der Vereeniging tot bevordering van Veeartsenijkunde in Ned.-Indië. De betrekking van Gouv.-Veearts in Ned.-Indië, door B. Vrijburg. — Dertiende jaarverslag van het Instituut Pasteur. — Staat der gevallen van besmettelijke veeziekten in Ned.-Indië, gedurende de maanden Mei—Aug. 1908. — Enz.

Handleiding ten gebruike bij het voorloopig onderzoek in strafzaken, door Mr. W. F. Haase en Mr. W. Boekhoudt. Derde uitgave. Nederlandsche en Maleische tekst. Batavia, G. Kolff en Co. 1908.

Vervolg op P. H. van der Kemp: De quarantaine- en epidemievoorschriften in Nederlandsch-Indië. Batavia, Landsdrukkerij. 1908.

Mededeelingen uitgaande van het Departement van Landbouw. No. 6: Tweede overzicht der schadelijke en nuttige insecten van Java, door Dr. J. C. Koningsberger. Batavia, G. Kolff en Co. 1908.

Regenwaarnemingen in Nederlandsch-Indië, 29e jaargang 1907. Deel I. Dagelijksche regenval. Deel II. Uitkomsten. Bewerkt en uitgegeven door het Kon. magnetisch en meteorologisch Observatorium te Batavia. Batavia, Landsdrukkerij. 1908.

Algemeen verslag van het Europeesch middelbaar en lager onderwijs in Nederlandsch-Indië over 1907. Batavia, Landsdrukkerij. 1908.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie.

Daar zeker de talrijke lezers van Uw Weekblad zoowel hier als in Ned.-Indië, zich zullen verheugen over den bloei onzer N a t i o n a l e I n d u s t r i e, deel ik u het volgende mede:

Een zeldzaam voorbeeld van krachtigen vooruitgang, van verwonderlijk rassche uitbreiding harer zaken geeft ons de N.V. „Rijwielfabriek de Vierkleur."

In 1900 — dus betrekkelijk kort geleden — legde de heer N. Veenstra den grondslag door het openen eener inrichting aan de Franklinstraat te 's-Gravenhage. Toegerust met een dosis capaciteit en werkkracht, wist deze intelligente leider binnen zeer korten tijd zijn nieuwe onderneming zoover te sturen, dat de concurrentie er rekening mee diende te houden. Uitbreiding was toen reeds noodzakelijk, zoodat onder de firma Veenstra en Co. het huizencomplex, genummerd 33, 35, 37, 39 aan de Franklinstraat, in gebruik werd genomen.

Dat de vraag naar Vierkleur-rijwielen enorm toenam, blijkt uit den omzet, die in 1901 400, in 1902 800, in 1903 1700, in 1904 3200, en in 1905 4600 rijwielen bedroeg.

Het ligt voor de hand, dat zulk eene aanzienlijke stijging van productie opnieuw tot uitbreiding noodzaakte, temeer waar het te verwachten was, dat in de toekomst de omzet nog voortdurend zou blijven toenemen.

Want niettegenstaande het betrekkelijk kort bestaan der fabriek, werden deze rijwielen reeds gelauwerd door 37 eerste prijzen, w.o. de verguld zilveren medaille (hoogste onderscheiding) op de Internationale Tentoonstelling voor Sport enz. te Parijs in 1904, terwijl zij kort geleden den sportlievenden Brit in 't Cristial Palace te Londen op eigen terrein glansrijk versloeg en den Grand Prix met het daaraan verbonden eerekruis huiswaarts bracht.

In 1906 verrees dan ook aan de Laan van Meerdervoort, hoek Edisonstraat, eene nieuwe fabriek, eene oppervlakte beslaande van 1400 M2, en geheel ingericht volgens alle eischen der hygiëne, voorzien van de nieuwste machinerieën en berekend voor een productie-vermogen van 10.000 rijwielen per jaar.

Tegelijkertijd werd de firma omgezet in eene Naamlooze Vennootschap met den heer N. Veenstra aan het hoofd, die zeker niet nalaten zal, de fabriek steeds tot grooter bloei op te drijven.

P r o b a t u m e s t !

Een getrouw lezer-Vierkleur-fietsrijder.

VRAGENBUS.

Onder dankbetuiging voor de beantwoording mijner vragen, ben ik zoo vrij (l'appétit vient en mangeant) er nog een paar te stellen:

1o. Over nieuwe bronnen van bestaan in I n s u l i n d e wordt genoeg geschreven en gewreven. Het voorbeeld, door eenige energieke landgenooten gegeven, die indertijd naar D e l i gingen en zulke schitterende resultaten kregen, resultaten, welke door Gouvernementsondernemingen, met militair vertoon, waarschijnlijk nimmer zouden zijn behaald, doet mij de aandacht vestigen op een mogelijke a n a n a s-k u l t u u r op z e e r g r o o t e schaal. De heerlijke, saprijke O.-I. ananas, die, als zij goed rijp geplukt is, de koningin der vruchten mag worden genoemd, wordt nog zoo weinig benut. Is uit haar sap niet, door gisting, een drank te bereiden, welke alle wijnen in de schaduw zou stellen en evenzoo, door distillatie, een geestrijk vocht, overtreffende alle brandewijnen en rhums? Wie weet, welk een goudmijn daarin verborgen is.

2. Nu kom ik op mijn stokpaard: de a r è n-p a l m. Wanneer die palmsoorten bij duizenden worden aangekweekt en uit het wonder-smakelijke sap op groote schaal stroop vervaardigd werd — een stroop, die niet alleen lekker, maar z e e r g e z o n d is, zou dat artikel dan geen toekomst hebben voor den wereldhandel, en dus evenzeer een rijke bron van welvaart kunnen worden? Altijd veronderstellende, dat de roofzuchtige fiskus er zijn klauwen niet te forsch inslaat.

Zutphen, 12 Febr. '09.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Deskundigen onder onze lezers zouden inzender, en zeker velen met hem, zeer verplichten met antwoord op deze vragen te geven. Red.-Com.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Januari 1909. No. 5.

Dit Nr. bevat het Kon. Besluit, waarbij de Minister van Koloniën wordt gemachtigd om op aanvraag van den Gouv. Gen. van Ned.-Indië, doctoren in de rechtswetenschap of in de Staatswetenschap ter beschikking van dien Landvoogd te stellen, ten einde daar te lande geplaatst te worden bij den bureaudienst, waaronder begrepen de dienst ter griffie van het Hoog Gerechtshof en van Europeesche of Inlandsche rechtbanken. Zoomede een aantal bepalingen aan deze uitzending verbonden.

Een Ordonnantie, betreffende een te heffen belasting op het slachten van rundvee, buffels en tamme varkens in de residentie Djambi.

Een idem, waarbij het pachtgebied in de residentie Oostkust van Sumatra met sommige middelen wordt uitgebreid.

Een idem, waarbij de inheemsche Inlanders in de res. Oostkust van Sumatra, voor zoover zij rechtstreeksche onderdanen zijn van het Ned.-Ind. Gouv., worden onderworpen aan de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten.

Benoemingen, enz.

Ontslagen: op verzoek eervol. de opziener bij de in- en uitvoerrechten H. A. Paulus; de klerk bij de S. S. op Java Ch. A. V. Schemering Keelts; de idem bij den post- en telegraafdienst G. P. J. Lemette.

Ontheven: van zijn functie als machinist bij de tinwinning op Banka A. F. Hauwert.

Benoemd: tot 2en Commies bij de Alg. Rekenkamer H. P. M. Kim; tot opzichter B. O. W., A. L. Lemaire; P. Ph. Pattiwael Westerloo; W. G. P. de Scheemaker; J. F. de Ledu en F. J. G. Harms; tot lid van den landraad te Tandjong Balei (Oostkust van Sumatra), de controleurs V. Obdeyn en J. G. Larive; tot resident van Soerakarta, G. F. van Wijk; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja, G. S. Heymering; tot translateur voor de Soendasche taal te Batavia, J. Hendriks.

Geplaatst: in de residentie Tapanoeli de contr. G. A. van Nouhuijs; in de residentie Oostkust van Sumatra de idem L. van Kesteren.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Madioen, W. L. Olthof; te Blitar J. H. Kok; te Meester-Cornelis A. N. Merkelbach; te Batavia J. H. V. Meijer; tot hulponderwijzeres Mej. A. A. van Lakerveld; tot mantri bij de burgerl. vee-artsenijk. dienst, Raden Wirjowerdojo.

Overgeplaatst: naar Soerabaja, de ingenieur B. O. W., Jhr. P. J. Boreel. 9 9

Benoemd: bij de S. S. op Java, tot telegraaf-opzichter F. J. Weijnschenk; tot commies N. J. Tönjes; tot machinist 1e kl. A. L. Valkenhof; tot 2en id. H. A. Versigny; tot 3en id. W. A. F. L. Chevallier.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa aan de kapt. der Inf. F. C. H. Hirschmann.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der cavalerie J. Amesz; onder toekenning van den titulairen rang van ritmeester.

Overgeplaatst: bij den generalen staf de kapt. der Inf. S. H. Schutstal van Woudenberg.

Uit de Javasche Courant van 15 Jan. 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 1e commies bij de Alg. Rekenkamer J. C. Salomonsz; de klerk bij de S. S. op Java J. F. Gabeler.

Benoemd: tot ass.-res. der Zuiderdistricten (Celebes), P. van Tubbergen; der Oosterdistricten A.

M. Zandveld; tot lid van den gemeenteraad van Bandoeng Raden Rangga Danoekoesoemah; van den gewestelijken raad van Besoeki L. Adam; van den gemeenteraad van Magelang Raden Tjokro di Moeljo.

Gesteld: ter beschikking van den Algemeenen Secretaris Mr. Ch. F. P. Bodemeijer.

Ontslagen: het geschorste districtshoofd in de afd. Semangka (Lampongs) Mohamad Anoewar.

Benoemd: tot regent van Tanette, afd. Saleijer, Pattalawang Kraeng Tinggi; tot agent voor de afd. Tegal der Wees- en Boedelkamer te Semarang G. A. K. Rudolph.

Ontslagen: op verzoek eervol als zoodanig J. A. Claase.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de officier van gezondheid 2e kl. R. Abma.

Bevorderd: tot majoor de kapitein der artillerie J. F. Baerveldt; tot 1en luit.-magazijnmeester bij de militaire administratie de 2e luit. C. J. Saraber.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 19 Januari 1909;
Het Nieuws v/d Dag v. N.-I., idem;
Het Bat. Nieuwsblad, idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer Handelsblad t/m 18 Januari;
De Ind. Mercuur no. 7;
De Javasche Courant no. 4 t/m 6;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 2 en 3;
Handelsberichten van het Ministerie v. Landbouw No. 100, 1 Februari.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. „Goentoer"; gezagvoerder P. de Boer. Van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

Mevrouw M. J. Weyers—Heyblom; Mevrouw H. J. S. Otto—Yoemg en 3 k.; W. van der Haas; H. L. M. Schaepman; D. Heuvelink; W. Hendrikse; D. Passenier; H. de Vries.

Te Southampton schepen zich in:
Th. Hocking; F. C. Dosell.

Naar Tanger:
I. R. Walrond; C. R. Hargreaves, echtg. en 2 dochters; G. H. Wilson; H. Smeddle.

Te Marseille zullen zich inschepen:

Mevrouw Wed. J. C. M. Schell—Van Tooren; Herm. Rosenthal; L. J. E. E. van den Elst; J. van der Zande en echtg.; Edw. F. Bailey; W. A. Penard met echtg. en 1 k.; C. L. M. Bijl de Vroe; A. A. Bouvy; Mej. E. Kruseman; C. G. P. van Goor; N. Comparyen, met echtg. en 3 k.; C. H. de Goeje met echtg.; E. Tielenius Kruythoff met echtg.; F. H. Dixon; H. C. Surie met echtg.; J. M. Gulcher; Dr. T. A. F. Scharenberg, wet echtg. en 1 k.; A. van der Sluis en M. W. Etty; A. J. Muskens; J. A. Lohr; J. E. Loth; J. F. Hackfoort; B. Brutel de la Rivière, J. A. de Rooy; A. P. Barendregt met echtg.; H. M. Vos met echtg.; J. E. Scheffer; A. van Staveren; W. H. Spanjaard; A. Slotemaker.

Passagierslijst van het ss. „Prins Willem V", gezagvoerder J. C. Metus, van West-Indië naar Amsterdam.

*H. Benjamins en echtgenoote; *Mevrouw Coock; *D. M. Damstra; *T. Heuer; James C. Cunningham; L. J. Gorgel; H. Bemmelzwaal.

* gemerkt ontscheept te Havre.

No 8. Donderdag 25 Februari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Wij vestigen de aandacht onzer lezers op de gelegenheid om op het inschrijvingsbiljet, dat voorkomt op de achterzijde van den omslag, bij te dragen
a. tot het **Indisch Vreugdebijlk** aan H. M. de Koningin;
b. voor de **noodlijdenden** door de **aardschuiving in Cheribon**;
c. voor het **ondersteuningsfonds** van „Oost en West".

II. De navolgende gelden werden ontvangen:
a. voor het Vreugdebijlk:
A. B. J. P., Scheveningen . . . *f* 2.—
Vroeger ontvangen *f* 24.50
Totaal *f* 26.50
b. voor de noodlijdenden in Cheribon:
Ver. Oost en West . . . . . . *f* 25.—
Afd. Nijmegen . . . . *f* 10.—
Totaal *f* 35.—

III. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog beschikbaar de populaire werkjes:
a. **Een boekje over onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.10.
„ 50 „ „ *f* 2.80.
„ 50 „ „ *f* 2.20 voor de departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.
b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.05.
„ 50 „ „ *f* 2.—.
„ 50 „ „ *f* 1.55 voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

Algemeen Nederlandsch Verbond.

Op Zaterdag den 27en Februari 1909, des avonds te 8 ure, zal in zaal 5 van het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Hage, door de Afdeeling 's-Gravenhage en Omstreken eene algemeene vergadering worden gehouden.

Door Jhr. Mr. W. D. de Jonge zal dan eene voordracht worden gehouden over het onderwerp: **„Steunt eigen Handel en Nijverheid."**

Wij ontvingen van de groep Ned.-Indië van het Algemeen Ned. Verbond de volgende oproep (met toelichting):

Aan alle ingezetenen van Nederlandsch-Indië.

„Wie nauwlettend de sociale bewegingen der laatste tijden gadeslaat, wie acht geeft op de stemmingen onder de verschillende bestanddeelen waaruit de bevolking van ons groote Rijksdeel bestaat, zal moeten toegeven, dat de banden met het Moederland dringend versterking noodig hebben. We willen hiermede niet zeggen, dat de staat van afhankelijkheid, waarin we uit een staatkundig oogpunt verkeeren, nog grooter moet worden; integendeel.

Maar er plant zich in zake de handhaving onzer nationaliteit eene onverschilligheid voort onder een groot deel — ook der Nederlandsche bevolking, die voor ons koloniaal bezit wel eens betreurenswaardige gevolgen kan hebben.

Is de geschiedenis van Ceylon ons niet eene dure vingerwijzing, hoe door flauwheid en lauwheid van de handelende personen dat bezit verloren ging?

Wij hebben versterking van nationaliteitsgevoel noodig.

Er worden in den laatsten tijd verschillende banden gelegd en bonden gevormd. Zij kunnen, neen, zij moeten onze nationaliteit ten goede komen.

Wij moeten ons inspannen, met alle krachten samenwerken, opdat Indië meer Nederlandsch worde dan tot nu toe het geval is, en ook Nederlandsch blijve.

Daartoe is het middel bij uitnemendheid dat wij, gesteund door duizenden handteekeningen uit alle standen en rassen van onderdanen van onze geliefde Koningin, tot Haar eerbiedig het verzoek richten te willen bewerken, dat binnen niet al te langen tijd Haar Doorluchtige Gemaal, Prins Hendrik der Nederlanden, namens Haar de voornaamste deelen van ons uitgebreide Insulinde bezoekt, en het Koninklijk zegel legt op de banden, die ons nu nog vrij los aaneen houden.

Wie getuige is geweest van de veranderde stemming in Limburg na het Koninklijk bezoek aldaar, wie eenigen spijt heeft gevoeld, als hij telkens vreemde vorstelijke personen in ons midden zag en in de laatste halve eeuw nog nimmer iemand van ons Vorstelijk Huis, wie den machtigen invloed beseft, die van een dergelijk bezoek over de onderdanen uitgaat, als allen, Hoofden en kleinen, den hoogen afgezant — „den Vorst" in hun midden zullen zien als het middelpunt, waarom alle rassen en volkeren zich hier tot nu toe slechts in naam hebben geschaard, die zal het met ons eens zijn, dat zoo ooit, dan zeker nu het oogenblik daar is, waarop zulk een bezoek de meest zegenrijke gevolgen zal hebben.

Daarover verder uit te wijden is overbodig.

Tot U, ingezetenen van Nederlandsch-Indië in de eerste plaats de oproep om plaatselijk in ruime mate handteekeningen te verzamelen en ons toe te zenden, waartoe binnen enkele dagen de lijsten in ruime mate worden verspreid.

Tot U, Indische pers, het beroep op Uwen nationalen zin om ons krachtdadig met Uwen machtigen arm te steunen.

Tot U, Besturen van plaatselijke of algemeene vereenigingen, Lichamen, Bonden en Genootschappen het verzoek om eene bijvalsbetuiging namens het geheel.

Laat het een stem worden van allen, die hier de onderdanen zijn van Haar, die is onze Koningin, ja, meer dan dat, de Keizerin van het machtige Insulinde.

Het Bestuur van de Groep Nederl.-Indië,
H. E. Steinmetz, Voorzitter.
J. Dinger, Onder-Voorzitter.
J. W. Roessingh van Iterson J.Azn., Secr.-Penn.
Mej. M. S. van der Willigen.
H. M. la Chapelle.
Th. G. G. Valette.
Mr. Dr. W. M. G. Schumann.
Ds. J. Rooker.
J. A. M. Bron.
H. A. Kooij.
Mr. A. C. H. Graafland.
M. Middelberg.
H. J. Vermeer.

De inhoud van het verzoekschrift zal in hoofdzaak overeenkomen met die van den Oproep, en spoedig worden bekend gemaakt.

N. B. De oproep geldt voor **iedereen**. Niet-leden van het Alg. Ned. Verbond sluiten zich door het stellen van hunne handteekening aan bij het door het Groepsbestuur in te dienen verzoekschrift, zonder eenige andere verplichting.

Vereenigingen e. a., die op **andere** wijze hun verzoek bij H. M. de Koningin willen voorbrengen, worden beleefd uitgenoodigd dit hieronder te willen mededeelen.

TOELICHTINGEN.

Het Bestuur van de Groep Ned.-Indië van het Algemeen Ned. Verbond nam op initiatief van het lid H. A. Kooij op de vergadering van 8 Jan. 1909 het besluit den stoot te geven tot een volksverzoek aan H. M. de Koningin, teneinde te verkrijgen dat Nederlandsch-Indië, namens Hare Majesteit, door den Prins-Gemaal bezocht wordt.

Zal zulk een bezoek op zichzelf reeds op alle klassen der bevolking van Ned.-Indië een onuitwischbaren indruk maken en tot gevolg hebben, dat de banden tusschen Moederland en Kolonie versterken, om niet te zeggen, vernieuwd worden, wat

in de tegenwoordige omstandigheden zeker alleszins gewenscht is, wanneer het geschiedt tengevolge van, als het ware, eene dringende uitnoodiging van het volk zelf, dan zal het voor Hare Majesteit een oneindig aangenamer beweegreden zijn, den last tot de reis te geven, dan bijv. wanneer politieke overwegingen daartoe het motief waren.

Dan zal ook 't succes van 't bezoek — al wordt ook overigens niet aan dat succes getwijfeld — te meer er door verzekerd worden.

't Betrekkelijke voorstel werd op de vergadering met zulk een geestdrift begroet, dat het moeite kostte tot eenig voorafgaand overleg te geraken, en niet reeds van stonde af aan, alles in het werk te stellen voor 't op touw zetten van de algemeene verzoekbeweging.

Dat hiertoe niet werd besloten, sproot voort uit de overweging, dat de mogelijkheid werd erkend van het bestaan van der Vergadering onbekende omstandigheden, die eene gunstige beslissing van Hare Majesteit onbestaanbaar zouden maken, in welk geval het op touw zetten der beweging zou kunnen leiden tot het tegengestelde van wat door de Vergadering daarmede beoogd werd.

Het is om deze reden, dat besloten werd, aan Zijne Exc. den G.-G. te vragen, of ons onbekende, doch der Regeering wellicht bekende omstandigheden bestaan, die het wenschelijk zouden maken van ons voornemen af te zien.

De Gouverneur-Generaal antwoordde hierop ontkennend en had overigens geen bezwaar, dat deze stap gedaan werd."

Uit de O.-I Mail.

De ramp van Pendjaloe (Cheribon).

In het *Soer. Hblad*, ons door de jongste mail gebracht, lezen wij o. m., dat de mijningenieur De Gelder, die thans zijn eerste rapporten verzonden heeft, den toestand bij Pandjaloe zeer ernstig blijft inzien.

Het gehucht Tjikopang-girang van de desa Mapara verkeert in groot gevaar eveneens bedolven te raken, reden waarom de heer De Gelder de ontruiming ervan bevolen heeft, aan welk bevel reeds gedeeltelijk voldaan werd.

Het blijkt dus, dat alle gevaar volstrekt nog niet geweken is, doch dat, dank zij de doortastende maatregelen, door het bestuur genomen, rampen als die van Tjiboeboehan wel niet meer zullen voorkomen; de orders zijn gegeven, terreinen die eenigszins gevaar opleveren zijn verlaten en bij die welke slechts een weinig gevaar opleveren zijn de bewoners met pak en zak gereed om te vertrekken.

Over de vraag hoeveel en waar geholpen dient te worden, lezen we het volgende:

„In aanmerking komen in de eerste plaats de overlevenden van de aardschuiving. Hun aantal is nu met zekerheid bekend en bedraagt 70, waarvan alleen 48 uit de desa Tjiboeboehan, namelijk 12 mannen, 22 vrouwen en 14 kinderen.

In de tweede plaats komen in aanmerking voor steun de ongelukkigen, die hun woning en desa moeten verlaten en een nieuwe nederzetting moeten stichten. Officiëel wordt dit cijfer getaxeerd op 200 huisgezinnen, die berekend à dertig gulden per gezin, alleen een *f* 6000 behoeven.

Voorts dienen geholpen te worden de bewoners der omringende dorpen, die weliswaar hun have en goed niet verloren hebben, maar wier sawah's, tegalans en boomgaarden bedolven zijn, en die dus gedeeltelijk geen middel van bestaan meer hebben. Een en ander kan gerust op een achtduizend gulden gesteld worden, vóórdat alle stumperds geholpen zouden zijn.

Onder de lezers van ons weekblad zullen er zeker ook nog velen zijn, die een steentje tot ondersteuning dezer arme geteisterden willen bijdragen.

Prins Hendrik naar Indië.

Naar aanleiding van den oproep aan alle ingezetenen van Indië, door het bestuur van de groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederl. Verbond verspreid, ten einde handteekeningen te verzamelen en te plaatsen onder een eerbiedig verzoek, te richten tot onze geliefde Koningin, ten einde te willen bewerken, „dat binnen niet al te langen tijd Haar Doorluchtige Gemaal, Prins Hendrik der Nederlanden, namens Haar de voornaamste deelen van ons uitgebreide Insulinde bezoekt en het Koninklijk zegel legt op de banden, die ons nu nog vrij los aaneen houden... enz.", lezen wij in verschillende Indische bladen artikelen, die bewijzen, dat dit plan geen algemeene instemming schijnt te hebben gevonden.

„Wij hebben versterking van nationaliteitsgevoel noodig," enz., schijnt lang geen algemeene instemming te hebben gevonden, ook niet in de Indische bladen.

De *Locomotief* o. a. plaatst een „van zeer geachte zijde" ontvangen ingezonden stuk, dat door vele andere bladen werd overgenomen. Ook wij willen er hier het een en ander uit aanhalen.

Betreffende de opmerking in diën oproep over de onverschilligheid, die in Ned.-Indië zou heerschen, vraagt die „geachte inzender":

„Is dat zoo? leeft Hare Majesteit onze geliefde Koningin niet voldoende in de harten van hare millioenen onderdanen in Nederlandsch-Indië?" Hij antwoordt hierop o.m.: „Neen, duizendmaal, neen."

„Dat onze geliefde Koningin het wete, dat de reden, waarom velen dit verzoek niet mede onderteekenen is:

Indië is te arm.

Heel uw volk hier, de desaman zoowel als de hoofden, is arm.

Zouden wij de eer genieten van het voorgestelde bezoek, dan zullen ter Uwer eer en voor Uw Koninklijken Gemaal de wegen versierd zijn; niet op last van hooger hand, er zal geen pressie op de bevolking uitgeoefend worden. De heilige waringins zullen veel van hun kruinen afstaan om als guirlandes en in eerepoorten een welkom toe te wuiven, en getroost zullen de bladeren hun te vroegen dood sterven.

Het volk zal geduldig en ordelijk uren en dagen wachten in bontgekleurde, goedkoope baadjes en met veel knoopen met verguldsel. Het zijn geen gouden knoopen, Mevrouw, die Uw Gemaal zien zal. De pandhuizen zullen ruimte te kort komen, want allen zullen zich aan Uw Gemaal vertoonen in zoo mogelijk nieuwe kleeren. Uw volk hier houdt, als alle arme menschen, van opschik, en er zal geen bedrog zijn in dat uiterlijke vertoon van welvaart; geen Potemkin zal bevelen behoeven te geven om een schijn van welvaartsvertoon te bewerken, al de uiterlijke glans zal opwellen uit een kinderlijk gemoed, want uw volk is vooral beleefd en het is niet beleefd om aan den Gemaal van de geliefde Vorstin lompen te vertoonen. Er zal veel vreugde in de harten zijn, velen zullen op de dijkjes van den weg overnachten, want kosten voor logies kunnen er niet af.

En als de gamelans langs den weg hun juichtonen zullen hebben doen hooren en het volk eerbiedig zijn groet zal hebben gebracht, zullen duizenden gelukkig naar huis gaan als zij het vriendelijk, innemend gelaat van Uw Gemaal zullen gezien hebben en... dagen lang zal de buikband nauwer toegehaald worden.

In de gezinnen van Uw ambtenaren en officieren zullen lange besprekingen plaats hebben, veel overleg, royalty inspires, Mevrouw. Uw Gemaal zal tevreden en voldaan huiswaarts keeren, hij zal mooie toiletten gezien hebben, er zullen er bij zijn waarbij hij met moeite een glimlach zal onderdrukken, maar de wil was goed en Hij zal niet vermoeden, hoe weinig tractement de echtgenooten der draagsters hebben. De draagsters zullen het tijdstip waarop zij hun kinderen terugzien voor langen tijd verschuiven, want Indië is arm, Mevrouw.

Ik moet verzet aanteekenen tegen de bewering: „Maar er plant zich in zake de handhaving onzer Nationaliteit een onverschilligheid voort onder een groot deel, ook der Nederlandsche, bevolking, die voor ons koloniaal bezit weleens betreurenswaardige gevolgen kan hebben."

„Wij hebben versterking van nationaliteitsgevoel noodig."

Toen in 1898 de kroningsfeesten gevierd werden, moest ik enkele dagen vóór de feesten, verre, afgelegen dessa's bezoeken. Overal waren versieringen aangebracht. Ik kon na afloop der feesten dan ook rapporteeren:

„De feesten waren schitterend en één groot succes. Doch het meest indrukwekkende, dat ieder Nederlander het hart deed zwellen, was de wetenschap dat in duizenden dessa's en gehuchten óók lichten waren ontstoken, óók Nederlands driekleur werd geheschen, groen en vlaggen de wegen versierden en millioenen gebeden ten hemel stegen, en dat, niet slechts uiterlijk in vlammend schrift, doch in de harten van millioenen inboorlingen de heilwensch gegrift stond: Slamat Sri Baginda Maha Radja."

Die heilwensch staat nog in de harten van uw onderdanen, er is geen verflauwing in de gevoelens van liefde voor ons aller Koningin."

Inzender eindigt met de woorden:

„Uwe Majesteit is geen keizerin van een machtig Insulinde, zooals in den oproep beweerd wordt, doch Koningin van een prachtig, arm Insulinde."

Ook het *Nieuws v/d Dag v. N.-I* ontving tal van ingezonden stukken van dergelijke strekking. Zoo vinden velen ook het tijdstip voor het zenden van zulk een adres thans al zeer slecht gekozen.

Een dier inzenders schrijft verder betreffende het adres zelf:

„De commissie getuigt zelve, dat de banden met het moederland versterking behoeven, daar deze onder de verschillende bestanddeelen, waaruit de bevolking van ons groote Rijksdeel bestaat, minder hecht zijn dan vroeger.

Er wordt onverschilligheid in zake handhaving onzer nationaliteit geconstateerd, enz.

Zou het nu niet van veel meer beleid getuigd hebben, als men eens eerst was gaan onderzoeken, wat de redenen van het geconstateerde verschijnsel zijn?

Dit ware wèl zoo eenvoudig geweest en daarna had die commissie een prachtig en dankbaar werk kunnen doen, door te trachten de algemeene ontevredenheid en onverschilligheid in zake de handhaving der nationaliteit op wettige wijze te doen verminderen.

Zou de commissie nu werkelijk denken, dat wanneer Z. K. H. Prins Hendrik aan Indië een bezoek kwam brengen, dit die onverschilligheid, en nog zooveel meer, zoude wegnemen?

Zeer vereerend voor den Prins, maar toestanden, die jaren hebben noodig gehad om te worden zooals zij zijn, en eene ontevredenheid onder alle landaarden, laten zich door een blik van den Prins-Gemaal maar niet wegkijken.

Daar is veel meer toe noodig.

Had de commissie de gebeurtenissen der laatste jaren g o e d gadegeslagen, dan zou zij begrijpen, dat alleen eenige jaren van mild en rechtvaardig bestuur, met vermindering der zware lasten, die op de bewoners dezer gewesten drukken, er kunnen toe leiden om den band met het moederland hechter te doen worden.

Het is thans geen tijd voor feestvieren.

En daarop zou de komst van den Prins toch eigenlijk neerdraaien.

Wie meer van zoo'n vorstelijk bezoek willen weten, zij aanbevolen de lezing van het boekje: Overzicht der Reis in Neêr-Indië door Z. K. H. Prins Willem Frederik Hendrik der Nederlanden, gedurende het jaar 1837 door J. P. Cornets de Groot, gedrukt ter 's landsdrukkerij 1838.

Zij zullen dan daarin bevestigd zien, dat alleen hooge Oomes ten tooneele kwamen en er niets anders werd gedaan dan feestgevierd, toasten geslagen en gefuifd, zoodat zoo'n vorstelijk bezoek eigenlijk nutteloos is en alleen aan sommige hoofdambtenaren gelegenheid geeft, om wat meer op den voorgrond te treden."

Het huldeblijk aan de Koningin.

Naar de *Javabode* van vertrouwbare zijde vernam zou het te Batavia zich gevormd hebbend damescomité, om H. M. de Koningin bij de te verwachte blijde gebeurtenis een huldeblijk aan te bieden, in beginsel hebben besloten, het geschenk te doen bestaan uit een volledige Indische kinderkamer.

Niet onwaarschijnlijk echter zal in dat plan wijziging worden gebracht door het, inmiddels door de Koningin te kennen gegeven verlangen om een deel der voor het beoogde doel ingezamelde gelden te bestemmen ten bate van liefdadige instellingen.

Naar aanleiding van het laatste schrift A. v. H. uit Buitenzorg onder het opschrift:

Een Kinder-tehuis.

in het *Bat. Nieuwsblad*:

„Daar het de uitdrukkelijke wensch is van onze geliefde Koningin, om een gedeelte van de gelden, die bijeengebracht zullen worden om den voorsientelg bij zijn geboorte te huldigen, besteed zullen worden aan een liefdadig doel, wilde ik, mijn idée voor beter gevende, dat geld besteed zien, bijv.: „tot oprichting van een liefderijk tehuis voor arme kleintjes die hun moeder verloren bij hun geboorte, of, voor dezulken wier moeder door verschillende omstandigheden niet in staat is om hen naar behooren te voeden of te verzorgen."

Elders vernamen wij het denkbeeld om diezelfde gelden te doen dienen voor de zoo noodige **opleiding van Inlandsche verloskundigen**. De verwezenlijking hiervan zou niet alleen het door D. v. H. bedoelde aantal onverzorgden kleinen op den duur aanmerkelijk kunnen verminderen; doch de algemeene welvaart te stade komen.

Inlandsch Gemeente-onderwijs.

Informeerende naar den huidigen stand van het Inlandsch gemeente-onderwijs, bleek aan de *Javabode*, dat thans in de residentiën Bantam, de Preanger-Regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Kedoe, Soerabaja, Pasoeroean en Kediri inrichtingen van dien aard worden aangetroffen, tot een totaal aantal van ongeveer 375, waarvan een 112-tal in het jaar 1907 en de overige in het vorig jaar zijn geopend. In het loopende jaar zullen circa 125 nieuwe scholen worden opgericht, vooral in de residentiën Bantam, Kediri (afdeelingen Kediri en Toeloengagoeng) en Preanger-Regentschappen (afdeeling Soemedang) zal de proef eene belangrijke uitbreiding ondergaan. Ook zal getracht worden, een behoorlijk georganiseerd volksonderwijs ingang te doen vinden in de residentie Rembang, waar verhooging van het verstandelijk peil der bevolking dringend noodig wordt geoordeeld. Werd voor de, in 1908 aanstellen onderwijzers eene opleiding van een half jaar voorgeschreven, in het belang eener bevredigende werking der zaak zal voortaan die tijd van voorbereiding op een jaar gesteld worden. De hoofden van Inlandsche gouvernementsscholen zijn belast met de opleiding, zoowel practisch als theoretisch, van de dorpsonderwijzers, waarvan de kosten per hoofd ongeveer *f* 30 zullen bedragen. Ten einde het gemeente-onderwijs tot zijn recht te doen komen, is de noodzakelijkheid gebleken tot aanwijzing van een persoon voor de uitoefening van het onmiddellijk toezicht op elk complex van 50 tot 70 scholen. De uitgaven voor leiding en toezicht, tot dusver op *f* 15 's jaars per school berekend, zullen voor die afdeelingen, waar zoodanige scholencomplexen reeds in den loop van dit jaar gevormd kunnen worden, tot gemiddeld *f* 25 per school verhoogd moeten worden.

Onlangs is de directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid, gemachtigd om een zestal onderwijzers bij het openbaar Inlandsch onderwijs, die het eindexamen van een der kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers (te Bandoeng, Probolinggo en Djokjakarta, Fort de Kock en Amboina) met gunstigen uitslag hebben afgelegd,

beschikking te stellen van den directeur van binnenlandsch bestuur, om door dezen te worden werkzaam gesteld als opziener der inlandsche gemeentescholen en zulks op de, aan hun rang en diensttijd verbonden bezoldiging.

Uit Zuid-Bali.

De correspondent van het *Nieuws v/d Dag v. N.-Indië* schreef 26 Jan. j.l. uit Bangli:

De sedert lang loopende geruchten, als zoude spoedig worden begonnen met de geleidelijke terugzending van het 11e bat. infanterie, hebben in den laatsten tijd vasteren vorm aangenomen. Binnenkort zal ééne der hier gelegerde compagnieën naar Java terugkeeren.

De terugkeer van alle troepen zal nog wel geruimen tijd op zich doen wachten, althans, in de naaste toekomst is daar niet op te rekenen.

Het is merkwaardig hoe duidelijk het aan alles zichtbaar is, dat met het oude régime der inlandsche heerschers gebroken is.

Instede van vrij slechte wegen, vindt men nu, uitgaande van de voornaamste plaatsen, als Bangli, Gianjar, Den Pasar en Tabanan, flinke wegen, die gedeeltelijk reeds gereedkwamen, gedeeltelijk nog in aanleg zijn, zoodat de communicatie in Zuid-Bali spoedig wat gemakkelijker zal zijn.

Ook op economisch gebied is vooruitgang te bespeuren. Tal van Chineezen en Arabieren vestigen zich op de grootere plaatsen, zoodat te Den Pasar reeds een afzonderlijke wijk voor Chineezen moest worden aangewezen. De kleinhandel gaat daardoor vooruit.

Verder werd reeds een rijstpellerij opgericht, terwel men eerstdaags zal beginnen met eene inrichting voor het vervaardigen van klapperolie.

Kortom er is vooruitgang te bespeuren op velerlei gebied, terwijl de overal heerschende rust eene consolidatie van den verkregen toestand waarborgt.

In **Atjeh** worden nog voortdurend menschen **neergelegd.**

De civiele en militaire gouverneur van Atjèh en Onderhoorigheden seinde 23 Januari:

„In Pidie werden neergelegd 3 kwaadwilligen: buit 1 beaumont. In Samakoero werden neergelegd Wahid, schoonzoon Teungkoe Di Barat en 1 kwaadwillige; buit een model-geweer; in het Lho Seumawesche door de colonne-Christoffel 5 kwaadwilligen."

Ook lezen wij nog van:

Vijandelijkheden op Celebes.

De gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden seinde 25 Januari:

„Bij eene ontmoeting met een vijandige bende op 11 Januari in Mambi werden licht gewond de Europ. fuselier Van Reenen, Alg. st.b. no. 58822. De vijand liet 3 dooden en 2 gewonden achter.

Den 16 Januari werd door de patrouille-Van der Horst op den bergtop Lekong een nog niet voltooide en onbezette versterking aangetroffen; deze werd geslecht.

Den 17 Januari ontmoette de patrouille Van Eijbergen nabij top Oeloetadjawaja vuur op den spits; gesneuveld een Inlandsch segeant.

WEST-INDIË.

SURINAME IN 1908

Een veel bewogen jaar ligt achter ons. Men kan niet zeggen, dat de hoopvolle verwachtingen waarmede het jaar werd ingegaan, ten volle verwezenlijkt zijn. Aan den anderen kant zijn er geen bepaalde teekenen, die op achteruitgang wijzen. De opbrengst der middelen, waarin zich de meer of mindere welvaart der kolonie al heel gauw afspiegelt, bleef ongeveer gelijk, voor zoover wij kunnen nagaan. De cijfers over de twee laatste maanden zijn nog niet bekend. Men weet echter, dat het jaar tevoren een belangrijke vooruitgang in de opbrengst viel waar te nemen, in hoofdzaak gevolg van de herleving van den landbouw, door de bacoven-cultuur.

Dat die cultuur het afgeloopen jaar niet de verwachte resultaten gaf, was ongetwijfeld een groote teleurstelling. Dit behoeft echter geen reden te zijn om te wanhopen aan het eindsucces.

In voorname plaats door het optreden van het Proefstation, worden de laatste jaren hechte grondslagen gelegd, die menschelijkerwijze gesproken, de toekomst van den landbouw zullen verzekeren. Naast de bacoven-cultuur, wordt veel gedaan tot bevordering van de Hevea-cultuur voor den grooten landbouw, en van de koffie-cultuur (de zoo waardevolle Surinaamsch-Arabische koffie) voor den kleinen landbouw. Naar instandhouding van de cacao-cultuur wordt gestreefd, door onderzoek der heerschende ziekten en toepassing van bestrijdingsmiddelen. De inkappingsproeven hebben daarbij een voorloopig resultaat gegeven, waarop met voldoening mag worden gewezen.

Uitgebreide tapproeven zijn dezer dagen voltooid op de pl. Waterland, met de eerste volwassen gecultiveerde Hevea-boomen in Suriname, en leverden een gunstig resultaat.

De Liberia koffie-cultuur, die op verscheidene plantages een vrij groot oppervlak beslaat, trok door betere prijzen weder meer de aandacht. De winsten daarmede behaald, hebben meerdere ondernemingen geholpen door moeilijke tijden heen te komen.

De hoop een suiker-centrale in de kolonie tot stand te zien komen, is het afgeloopen jaar vrijwel vervlogen, nu een deskundige als de heer J. Sibinga Mulder — door een krachtig consortorium uitgezonden tot een onderzoek in loco — een ongunstig rapport omtrent de vermoedelijke rentabiliteit dier onderneming uitbracht.

Bevordering van den landbouw wordt terecht aangemerkt als voor alles noodig, omdat daarvan de duurzame welvaart der kolonie afhankelijk is. De goud- en balata-industrie moeten, mede in verband met de wijze, waarop laatstgenoemde industrie vaak wordt uitgeoefend, als tijdelijk worden beschouwd. Natuurlijk „tijdelijk" zeer ruim opgevat. Beide industrieën gaven het afgeloopen jaar bevredigende uitkomsten, den blijven worstelen met misstanden die haren bloei belemmeren.

Als men de bezorgdheid nagaat, waarmede in andere landen de verminderende houtvoorraden worden gadegeslagen, en in verband daarmede de eischen van de wereldmarkt, dan schijnen deze onmetelijke wouden, van millioenen hectaren uitgestrektheid, een kostbaar bezit, hetwelk op den duur voor de ontginning van het binnenland van groote beteekenis moet worden. Jammer, dat van de werkzaamheid van ons boschwezen, om de ontginning van dit kostbaar bezit voor te bereiden, zoo weinig naar buiten blijkt, zoodat wij van elk oordeel dienaangaande ons moeten onthouden.

Opmerkelijk is, dat de spoorweg naar het binnenland totdusverre niet van beteekenis wordt geacht voor hout-transport. Aan den waterweg wordt, als goedkooper, de voorkeur gegeven. Bij meer intensieve exploitatie zal dit wel anders moeten worden. Hetzelfde standpunt werd, en wordt nog door vele goudindustrieelen ingenomen. Toch schijnt de spoorweg voor de goudindustrie in beteekenis reeds toegenomen. De raming van de opbrengst, die ongeveer een ton was, werd het afgeloopen jaar met nagenoeg *f* 20.000 overschreden.

Het uitbreken van de gele koorts in de laatste maand van het jaar gaf een schok. De directe nadeelige gevolgen ondervonden in de eerste plaats handel en scheepvaart, door allerlei quarantainemaatregelen, en indirect de gansche bevolking. De industrie leed eveneens door de stremming in het binnenlandsch verkeer, tengevolge van quarantaine in sommige districten tegen Paramaribo. De epidemie zelve vertoont totdusverre een mild karakter, met een sterfte-percentage van niet meer dan 25 percent.

Na deze algemeene opmerkingen mogen hieronder eenige bijzonderheden volgen omtrent de voornaamste takken van bedrijf.

De bacoven-cultuur bevestigde het spreekwoord, dat holle vaten klinken het meest. Van alle cultures bracht zij het minste op, doch maakte het meest gerucht. De wekelijksche uitvoeren, die 28 Maart een aanvang namen, hadden einde des jaars in 't geheel bedragen 219.663 bossen.

De financieele opbrengst was *f* 110,077.

Gerekend was op het driedubbele van de som, waaruit afdoende blijkt, dat het eerste oogstjaar een geduchte tegenvaller is geweest.

De voornaamste oorzaken waren: onbekendheid met de werkelijke eischen der cultuur, gebrek aan arbeidskrachten, dientengevolge achterstand van het werk, welke achterstand jammerlijk samenviel met een abnormaal zwaren regenval in de eerste helft van 1907. Ten slotte hebben ook ziekten afbreuk gedaan aan den oogst.

De aanplant van de eerste serie van duizend hectaren moet dus voor een goed deel een mislukking genoemd worden. De tweede serie heeft het beter getroffen. Hoewel nog steeds bestaande, is het tekort aan arbeidskrachten niet zoo groot meer. Men is nu meer op de hoogte van de eischen, die de cultuur stelt. Het seizoen in 1908 was gunstig. Van bevoegde zijde wordt dan ook verzekerd, dat de stand van de tweede, en ook van de derde serie, alle reden tot tevredenheid geeft.

Dit klinkt alles heel mooi, doch er zijn groote drawbacks. Het is gebleken, dat de bacoven-cultuur veel meer intensief moet worden uitgeoefend, dan men zich had voorgesteld. In plaats van 1½ arbeider per hectare, wordt nu gerekend, dat 2 arbeiders noodig zijn. Het spreekt vanzelf, dat daardoor de uitgaven beduidend hooger worden. En dit juist is voor vele ondernemingen een onoverkome-

lijke moeilijkheid. Het succes van deze cultuur blijkt, meer dan van eenige andere, afhankelijk van de zorgen die men er aan besteedt. Van bestuurswege wordt, zeer terecht, krachtig aangedrongen, om al het noodige aan de bacoven-cultuur te geven. Dit heeft echter tengevolge, dat andere cultures op de plantages verwaarloosd worden, omdat men handen tekort komt, en niet de middelen bezit om het aantal arbeiders naar eisch op te voeren.

Eer het eindsucces bereikt is, zullen nog groote moeilijkheden overwonnen moeten worden. Ook de heerschende ziekten vragen dringend de aandacht. De Panama-ziekte heeft een zeer infectieus karakter. De heer Williams, vertegenwoordiger der United Fruit Company, verklaart, dat deze ziekte ook elders voorkomt, doch onder den duim gehouden wordt, door elke zieke plant die men ontdekt onmiddellijk te verwijderen. Hetzelfde voorschrift is in Suriname gegeven, doch naar ons op het landbouwproefstation werd medegedeeld, laat de uitvoering te wenschen over. Mede dientengevolge heeft de ziekte op sommige plantages een onrustbarende uitbreiding genomen.

Verwaarloozing kan hier beteekenen ondergang der cultuur. Ten dringendste wordt daarom aanbevolen, om allerwege zoo zorgvuldig mogelijk de zieke planten uit te roeien, teneinde den voortgang te stuiten. Omtrent den aard der andere ziekte (de zg. dikke-pooten-ziekte, die volgens den heer Williams ook elders voorkomt) heeft men nog weinig zekerheid. Sommigen beweren, dat deze ziekte vanzelve verdwijnt door licht en lucht in de velden, diepe bedelving, omvorking, enz.

Op de geruchtmakende kwesties in verband met de beheer-overname van bacoven-ondernemingen door het Gouvernement, gaan wij thans niet weder in. In den breede en bij herhaling hebben wij de motieven uiteengezet, waarom wij ons niet konden vereenigen met de wijze van optreden van het Gouvernement in genoemde kwesties, al namen wij aan, dat het Gouvernement gegronde redenen had, om tegen genoemde plantages op te treden. En al heeft nu het Gouvernement geen ongelijk erkend, wij houden het voor zeker, dat in een volgend geval het Bestuur met meer bedachtzaamheid zal te werk gaan, zoodat verdere discussie over het gebeurde weinig practisch nut kan hebben. Wij sympathiseeren dan ook geheel met de beweging, die ten doel heeft de eendracht te herstellen. Althans hopen wij, dat de zakelijke samenwerking zal worden verkregen, die zoo noodig is om het leege vat, waarvan wij hierboven spraken, te vullen.

De cacao-cultuur bleef, zeer opmerkelijk, de laatste vier jaren op één hoogte, wat de productie betreft. Het afgeloopen jaar vertoont zelfs eenigen vooruitgang. De voorspelling, dat de krulloten- en versteeningsziekte deze cultuur tot volslagen ondergang zou brengen, is dus voorshands beschaamd. De ziekten heerschen nog, doch traden de laatste vier jaren niet meer met hetzelfde verwoestend karakter op. Wat de toekomst geven zal, weet niemand. Zijn wij wel ingelicht, dan worden vanwege het proefstation zeer interessante cijfers verzameld, die een duidelijk beeld zullen geven van de ontzaglijke schade, door de ziekten teweeggebracht. Deze blijkt o.m. uit de gemiddelde cacao-opbrengst per akker, vroeger en thans. Men weet, dat in normale jaren de productie ongeveer 3 millioen kilogram bedroeg, en thans niet veel meer dan de helft.

Bemoedigend zijn de resultaten tot dusverre verkregen met de inkappingsproeven tot bestrijding der krulloten- en versteeningsziekte.

Deze proeven zijn aangevangen in November 1904. Na de inkapping staat gedurende een jaar de productie der boomen stil. De oudste proefvelden hadden dus in 1908 hun derde productiejaar.

De oudste proefvelden hebben het nu reeds tot een gemiddelde productie van meer dan 200 kilogram per jaar en per akker gebracht. Ieder weet, dat er geen enkele plantage in de geheele kolonie meer is, die deze gemiddelde productie per akker behaalt. Over het geheel genomen is de gemiddelde productie in de kolonie vermoedelijk ver beneden 100 K.G. per akker.

Het gunstig resultaat der proefnemingen hopen wij weldra door meer gedetailleerde cijfers nader aan te toonen.

De cacao-prijzen daalden het afgeloopen jaar van 90 tot 60 cents per kilogram, doch waren de laatste maanden vrij vast, waaruit men schijnt te mogen afleiden, dat de ongezonde speculaties van de laatste jaren een einde hebben genomen.

De suikerproductie gedurende de twee laatste jaren was aldus, in kilogrammen uitgedrukt: in 1908 11.999.241, en in 1907 11.929.914.

De productie van rum bedroeg in liters 936.769 en 850.249.

De suikerproductie zou vermoedelijk hooger zijn geweest zonder de schade, die het ondervond door de zware regens in 1907. De prijzen waren over het algemeen in het afgeloopen jaar meer bevredigend, voornamelijk tengevolge van een belangrijk tekort in de Cuba-oogst. De aanplant voor 1909 heeft een gezond en veelbelovend voorkomen, en doet dit jaar een ruime opbrengst verwachten.

Op het eind van 1908 onderging de markt te New York een sterke daling, een verschijnsel, hetwelk ieder jaar ongeveer op denzelfden tijd te verwachten is en verband houdt met het binnenkomen van den Cuba-oogst. Volgens berichten uit de Vereenigde Staten bestaat het vooruitzicht op een spoedige verbetering van prijzen en gelooft men aldaar dat de noteeringen gedurende 1909 niet veel van die in 1908 zullen verschillen.

De goudindustrie gaf in 1908 reden tot tevredenheid wat de productie betreft. De officieele cijfers zijn nog niet bekend, doch als zeker kan worden aangenomen, dat de productie meer dan 1200 kilogram is geweest, waarmede het record van alle vorige jaren is geslagen.

Een bevredigende productie, ziedaar het eenige goede wat men er van zeggen kan. Rationeele grondslagen voor de toekomstige ontwikkeling der industrie zijn niet gelegd. De misstanden in de kleinindustrie woekeren voort, zonder dat het Bestuur kans schijnt te zien daartegen maatregelen te nemen. Alle vertrouwen gaat verloren, door de kwade praktijken die in zwang zijn en het bedrijf dreigen te ontzenuwen.

De kleine ontginners hebben het bewijs geleverd, dat zij het goud weten te vinden, doch de bedriegerijen die plaats vinden, schrikken geldschieters af om de middelen te verschaffen om naar goud te zoeken. Ter voorkoming van misverstand zij opgemerkt, dat wij niet beweren, dat alleen knoeierijen aan de zijde der kleine ontginners plaats vinden.

Welke resultaten de proef zal opleveren, die van Gouvernementswege genomen wordt met het kleinbedrijf, teneinde met de behoeften daarvan op de hoogte te komen, dient afgewacht.

De vermelding waard is het feit, dat zeer rijke goudprospecties zijn gedaan in een kreek afvloeiend van het Lely-gebergte, te opmerkelijker, omdat in die streek zonder resultaat naar goud gezocht is door personeel van de Gouvernements mijn exploratie. De ontdekking is gedaan door een prospector, die zijn sporen verdiend heeft, zoodat wij met vertrouwen de resultaten der ontginning tegemoet zien.

De ondernemingsgeest in goudzaken schitterde overigens het afgeloopen jaar vrijwel door afwezigheid. Het kleinbedrijf is de ruggegraat der industrie geworden. Jammer, dat die ruggegraat zelve bedenkelijke verzwakking vertoont. Het is bekend, hoezeer de algemeene physiek der creolen achteruitgaande is, waarin het leven en werken in de goudvelden groot aandeel heeft. Ongelukkig kan men wel op de kwaal wijzen, doch moeilijk een palliatief aangeven. Het zou goed zijn, indien meer bevoegden zich deze zaak aantrokken.

De balata-industrie ging ook vooruit in productie. De uitvoeren bedroegen de laatste tien jaren: 454 ton.

Het ongelukkige voorschotten-systeem werd het afgeloopen jaar opgevoerd tot ongekende hoogte. Hooge kapitalen worden op die wijze vastgelegd, in de hoop, dat de campagne alles goed zal maken. De prijzen, in den aanvang van het jaar minder gunstig, zijn thans bevredigend, doch de markt mist alle standvastigheid door den onzekeren, politieken toestand in Europa.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In de **Pemberita Betawi** wijdt O r a n g d j a w a een artikel aan de door Javanen in den loop der tijden tot stand gebrachte vereenigingen. Zij hadden alle zonder onderscheid een goed doel, doch van de meeste bleef reeds kort na de oprichting niets anders over dan de naam, omdat de leden niet eensgezind waren en het hun aan standvastigheid ontbrak. Vandaar, dat er personen zijn, die ook geen groote verwachtingen koesteren van de vereeniging **Boedi Oetomo**, welke dank zij het initiatief van de leerlingen der Dokterdjawa-school te Batavia, nu is in het leven geroepen, en sedert haar kort bestaan toch reeds vele teekenen van levensvatbaarheid heeft gegeven. Overal worden nu afdeelingen van dien bond gesticht en de wensch is uitgesproken, om een eigen orgaan te bezitten. Dit laatste zou een zéér goed ding zijn, zegt schrijver, vooral wanneer tot redacteur er van een onafhankelijk persoon, géén ambtenaar gekozen werd. Wat het abonnement op dat orgaan betreft, zou het z.i. niet meer dan billijk zijn, dat de leden van den bond minder betaalden dan zij, die daarvan geen deel uitmaken. Verder schijnt hem het maleisch de beste taal daarvoor toe. Ook zouden in een afzonderlijk bijvoegsel in de nederlandsche taal gestelde stukken opgenomen kunnen worden, waarvan dan in het hoofdblad een vertaling in het maleisch moest voorkomen, omdat niet alle leden van Boedi Oetomo het Nederlandsch voldoende machtig zijn.

Schrijver heeft hooren zeggen, dat de Soesoehoenan van Soerakarta ten bate van dit blad een maandelijksche bijdrage van twee duizend gulden heeft toegezegd. Dit goede voorbeeld zal voorzeker de aanzienlijken onder de inboorlingen aansporen om ook den bond hun steun te verleenen.

De Nederl.-Indische Regeering heeft de oprichting van dezen bond geenszins tegengewerkt, hetgeen blijkt o.a. uit het feit, dat zij geen bezwaar heeft gemaakt tegen de verkiezing van den Regent van Karang Anjar, R. T. Ario Tirtokoesoemo, tot voorzitter. Ook in Nederland heeft men hier en daar met vreugde deze nieuwe beweging op Java begroet, vertelt schrijver verder, omdat men goede verwachtingen daarvan koestert. Natuurlijk zijn er echter ook personen, die er niet mee ingenomen zijn, en zelfs enkelen, die haar een kwaad hart toedragen. Maar wij weten immers, roept hij uit, dat, wanneer wij een geurige roos plukken, wij ons niet zelden aan de doornen der takken wonden. Gelukkig gaat die pijn echter spoedig over, en zoo verwacht hij ook, dat weldra deze minder goede gezindheid jegens Boedi Oetomo verdwijnen zal.

De **Poetri Hindia**, het veertiendaagsche blad voor Inlandsche dames, looft twee prijzen uit, een van *f* 25 en een van *f* 10, voor een novelle, waarvan de inhoud is een werkelijk in Indië plaats gehad hebbend feit, dat tot leering dan wel tot een goed voorbeeld aan anderen strekken kan, geschreven door een harer lezeressen of medewerksters. Een jury zal beslissen, aan wie de redactie deze geldprijzen zal toekennen. De bekroonde novellen zullen als feuilleton in het tijdschrift worden geplaatst, terwijl overdrukken daarvan in boekvorm als geschenk aan de abonnée's zullen worden aangeboden. De niet bekroonde stukken zullen aan de schrijfsters worden teruggezonden, tenzij deze ze aan de redactie ter plaatsing afstaan. Alleen die verhalen, welke voor hare lezeressen in alle opzichten een goede lectuur zijn, zullen voor plaatsing in aanmerking komen.

In de **Medan Prijaji** zet de hoofdredacteur van dit tijdschrift voor vooruitstrevende inboorlingen, R. M. T i r t o A d i s o e r j o, de beschrijving van zijn gefingeerden droom voort, waarvan het eerste gedeelte besproken werd in het nummer van 7 Januari jl. van dit weekblad. Thans is hij in gesprek met den Opperlandvoogd over den in wording zijnden R e g e n t e n b o n d. „Wel, heer Tirto", vraagt Zijne Excellentie, „hebt gij ook een exemplaar van de circulaire der Regenten van Japara en Temanggoeng gekregen, welke niet alleen aan de regenten, maar ook aan ontwikkelde inboorlingen is gezonden? En wat is wel uwe meening over de strekking van dien bond?" Waarop schrijver antwoord, dat hij er persoonlijk geen ontvangen heeft, daar men hem zeker niet tot de ontwikkelden rekent. En wat het doel betreft, meent hij in het feit, dat regenten tegen betaling van een contributie van tien gulden gewoon lid en andere personen voor *f* 2.50 — let wel — b u i t e n g e w o o n lid kunnen worden, een bewijs te zien, dat deze R e g e n t e n b o n d en B o e d i O e t o m o niet samen zullen kunnen gaan. Dit betreurt hij ten zeerste. En bovendien sporen die twee Regenten hunne collega's tot plichtsverzuim aan, vervolgt hij. Die bond zal toch — zooals in de circulaire staat — zich in het geheel niet met de politiek, noch met den godsdienst bemoeien. En wat schrijft daarentegen artikel 17 der instructie voor de regenten op Java en Madoera, opgenomen in Staatsblad 1867 No. 114B, voor? vraagt hij, waarop hij zelf het volgend antwoord geeft: „De regent is het hoofd van alle mohammedaansche priesters in zijn regentschap. Hij zorgt, dat deze de door het Gouvernement of de gewestelijke hoofden gegeven bevelen niet overtreden en dat niemand zich priester noemt of priesterlijke functiën uitoefent, die daartoe niet bevoegd is." — Het deed schrijver daarom genoegen, dat verscheidene regenten hem hebben geschreven, dat, nu Boedi Oetomo bestaat, het niet meer noodig is, dat zij zich nog eens afzonderlijk onderling aansluiten (bersjarikat). Zij rekenen het als hun plicht om Boedi Oetomo, zooveel zij kunnen, met raad en daad te steunen.

Ten slotte beveelt R. M. Tirto Adisoerjo de uitgifte van twee bladen aan, een het eigenlijk orgaan van den bond, zooals men zich dat op het Javanencongres te Djokjakarta heeft voorgesteld, en

een volkstijdschrift in de javaansche, soendaneesche en maleische talen, zoo mogelijk geïllustreerd. De Regeering zou dit laatste financiëel dienen te steunen met een subsidie. Het Landbouwdepartement zou dan in den vervolge geen brochures in de inlandsche talen geschreven, meer behoeven te laten drukken, ter verspreiding onder de inboorlingen. Hetzelfde doel zou nog beter bereikt worden door die opstellen in het nederlandsch aan de redactie van dit volkstijdschrift te zenden. En de Regeering zou op deze wijze vele kosten uitsparen. Bovendien zou zij dan het corps translateurs kunnen opheffen (de schrijver drukt zich nog sterker uit; hij gebruikt het woord persètan = naar den duivel). Niettegenstaande die lieden een groot salaris genieten, vragen zij afzonderlijke betaling voor vertalingen, welke niet tot hunne rechtstreeksche arbeidssfeer behooren, terwijl toch de zekerheid, dat deze vertalingen voor den inboorling verstaanbaar zijn twijfelachtig is. Daarom zou het veel beter zijn om het geld, dat op die manier als het ware weggegooid wordt, aan Boedi Oetomo te geven, ten behoeve van zulk een volkstijdschrift."

Blijkens het in het nummer van 14 Januari j.l. van dit Weekblad overgenomene, is het denkbeeld om twee organen te doen uitgeven ook dat van den Regent van Karang-anjar.

Het is te hopen, dat de slotontboezeming van een kundig inlander als R. M. Tirto Adi Soerjo, de aandacht der Regeering moge trekken. Hij staat niet alléén in zijn minder gunstig oordeel over de door europeesche vertolkers in de inlandsche talen overgezette nederlandsche stukken. Zoo werd er destijds o.a. veel geld uitgegeven voor het vertalen van Karel Frederik Holle's populaire geschriften, welke onder den titel van: „De vriend van den landman" het licht zagen.

Werd kortelings door een der Indisch-Nederlandsche bladen melding gemaakt, hoe schrikbarend het aantal nummers van het Staatsblad voor Ned.-Indië van 1908 gestegen is, ook de **Pewarta Soerabaja** vestigt hierop de aandacht harer lezers. Het schijnt, zegt ze spottend, dat de Indische Regeering verzot (asjik) op schrijven is, niets liever doet dan zooveel mogelijk papier en inkt verbruiken! Het Staatsblad van 1908 bereikte het nummer 705! In 1900, 1901, 1902, 1903, 19051 1905 en 1907 was het hoogste nummer respectievelijk 339, 488, 460, 437, 509, 355 en 546. Misschien zal dit jaar het eindnummer nog hooger worden. „Aldoor maar schrijven, dat is regeeren!" roept zij aan het slot in het nederlandsch uit.

Het Javaansche blad **Bromartani** bevat een uitvoerig verslag van de huwelijksfeesten van een viertal dochters van den Soesoehoenan van Soerakarta, waaronder ook die van Bendoro Raden Adjeng Retno Poewowo gehuwd met Kangdjeng Pangran Adipati Ario Praboe Soerjo dilogo, Hoofd van het Pakoe-alamsche huis te Djokjakarta.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Pewarta Soerabaja** bericht, dat de Jong-chineesche partij (Kèk beng tong) te Singapore een weekblad in de maleische taal uitgeeft, ten doel hebbende om hunne rasgenooten op te hitsen den Hong-té (Keizer) van Tiong Kok (China) vervallen te verklaren en den republikeinscehen regeeringsvorm in te voeren. Zooals onzen lezers uit vorige nummers van dit weekblad is gebleken, draagt diezelfde partij op Java dien vorst andere gevoelens toe; bij zijne troonsbestijging riep de maleisch-chineesche pers hem ren „ban swé" (= tien duizend jaren, ons: lang zal hij leven!) toe.

De **Perniagaän** schrijft bij de intrede van het chineesche jaar Ki Joe (2460) een overzicht over de gebeurtenissen in het afgeloopen jaar Bo Sin (2459), betrekking hebbend op China en de chineezen. Ten aanzien van de hoa kiauw bin (de chineezen in Nederlandsch-Indië gevestigd), wijst zij op de verschillende vereenigingen van koophandel (siang hwé), welke tot stand zijn gekomen en op de vele scholen, welke door de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan zijn opgericht. Het zenden van tal van chineesche knapen, die de hak tong (scholen) dier vereeniging bezocht hebben, naar Nangking, om daar hunne studiën voort te zetten, heeft den band tusschen de hoa kiauw bin en het Vaderland sterker aangehaald. Zooals men uit de berichten van die knapen zelf en ook van personen, die Nangking hebben bezocht, weet, zorgt Z.E. Toan Hong, ne onderkoning van Liang kang, zeer goed voor deze leerlingen, nog beter dan hunne ouders hadden durven hopen. De vriendschappelijke betrekkingen tusschen Tiong Kok en Tjo Kok (Nederland) laten niets te wenschen over, dank zij ook den chineeschen gezant in den Haag, Z. E. Liok Tien Siang, een even bekwaam diplomaat als kundig en zachtzinnig mensch. Wij moeten ook niet de bewijzen van liefde vergeten, welke wij van het Nederlandsch Gouvernement mochten ondervinden, zoo vervolgt het blad. Verscheidene europeesche scholen zijn er nu voor chineesche kinderen opgericht. Voorstellen zijn reeds gedaan, om dit aantal nog te vermeerderen. Aan chineesche officieren, effectief dienende en titulaire, aan chineesche leden der Weeskamers en van lokale raden (gemeente, afdeelings en gewestelijke raden) is in criminalibus het forum priviligiatum verleend. Bovendien zijn zij niet meer onderworpen aan de passenregeling. Dit passenstelsel, cauchemar der Tiong Hoa's, en ook nieuwe bepalingen op het wonen in afzonderlijke wijken zijn in de 2e Kamer der Staten-Generaal reeds ter sprake gebracht.

In haar jaaroverzicht maakt de **Ho Po** ook melding van de reis van den 1en Secretaris der chineesche legatie in Nederland, Ong Kong Ki (wiens diplomatieke naam in het mandarijn-chineesch luidt Wang Koeang Ki) door Nederl.-Indië om een onderzoek in te stellen naar den toestand der hoa kiauw bin.

Met vreugde deelt de redactie van dit blad mede, dat men spoedig de aanstelling van een chineeschen consul te Kalapa *) (Batavia) kan tegemoet zien.

Omtrent den lust der chineezen tot het aanleeren der nederlandsche taal zegt het blad, dat deze aan het luwen is, om langzamerhand geheel te verdwijnen en plaats te maken voor den lust, om zich met ijver toe te leggen op het Tjing im of Koan Oa (mandarijn-chineesch).

In navolging van de europeanen hebben ook chineezen bij gelegenheid der jaarwisseling felicitatie-advertentiën in verschillende maleische bladen geplaatst. Opvallend is het, dat zij die hebben gesteld niet alléén in hunne eigene taal (kiong ho sin tjoen lap hok = met het nieuwe jaar zij u eerbiedig gelukgewenscht) en in het maleisch (membri selamet tahoen baroe pada semoewa familie, sobat dan kenalan di Poelo Djawa = nieuwjaarswensch aan alle familieleden, vrienden en bekenden op het eiland Java) maar ook in het engelsch (wishing you a happy new year) of door eenvoudig onder den naam p. f. dan wel met p. f. et p. r. te zetten, doch geen enkele in de nederlandsche taal.

In de **Tiong Hoa Wi Sien Po** beoogt Oeij Siauw Tjong de wenschelijkheid om verandering te brengen in het chineesche schrift, dat véél moeilijker is dan het latijnsch letterschrift en het javaansch syllabisch schrift*. De karakterteekens, legt hij uit, zijn eigenlijk afbeeldingen van voorwerpen en begrippen, welke door de woorden worden uitgedrukt. Men kan aan die afbeeldingen de voorwerpen herkennen, zooals men bijv. aan een portret een persoon herkent. Men heeft minstens tien jaren noodig om die teekens te leeren. Zij, die niet vlug van geest zijn, moeten er zelfs meer tijd aan besteden. Vandaar, dat niet alleen in Nederlandsch-Indië, maar ook in China véél personen niet kunnen lezen en schrijven. Die verandering zal niet gemakkelijk gaan. Eerst moest echter de Regeering van China daartoe besluiten.

Volgens een oude legende is het chineesche schrift door een dier, Ki Lin genaamd, van uit den Hemel naar de aarde gebracht", eindigt schrijver.

Ook de **Bintang Soerabaja** spreekt hare afkeuring uit over het bewuste artikel in de Java-Bode, getiteld: „Het gele gevaar." Dergelijke artikelen verbreeden de klove, die den blanke van den chinees scheidt Maar gelukkig zijn er ook bladen, die een anderen toon aanslaan. Redacties echter, die den chinees in bescherming nemen, zijn nog zeer schaarsch. De **Bintang Soerabaja** raadt haren lezers aan om kennis te nemen van hetgeen Mr. Thomas tegen het artikel van den heer Kruseman in **Jong Indië** geschreven heeft (in het nummer van 11 Februari j.l. onder de rubriek „Uit de O.-I. Mail" van dit weekblad besproken). Menschen, zooals deze jurist, zegt genoemde Soerabajasche maleisch-chineesche courant aan het slot van zijne bestrijding, komen in Nederl.-Indië zeldzaam voor.

*) De Chineezen noemen de Koninginne van het Oosten steeds bij den naam, dien zij bij de komst der Portugeezen had: *Kalapa* of *Soenda Kalapa*, terwijl de Japanners nog hardnekkig van *Jakatra* spreken.

Van Vreemde Koloniën.

Een Indische dorpstragedie.

Vervolg.

Op dit oogenblik kwam Jasmijn's echtgenoot met eenige dorpelingen haastig aangeloopen, die hem het vreeselijke nieuws hadden overgebracht bij zijn terugkomst uit de naburige stad, waar hij boeken was gaan koopen en andere zaken voor ons gemeenschappelijk gebruik. Toen hij den betooverden cirkel naderde, werd hem beduid op een afstand te blijven, en onmiddellijk daarop viel de oude man, naar ik toen meende, in een flauwte op den grond. Ik had echter geen tijd op hem te letten, want de oude Rama riep mij toe: „Laat haar handen geen oogenblik los, mijnheer, en hoor goed, wat ik u nu ga zeggen. Kijk haar in het gelaat en wend uw oogen niet van haar af." Hij begon toen weer water uit den koperen pot op het gelaat der levenlooze te sprenkelen, en zijn geheele lichaam wrong en kromde zich, terwijl hij zacht voor zich zong. Vele woorden waren volkomen onverstaanbaar voor mij, maar eens of tweemaal ving ik de woorden op: „Een leven voor een leven." Plotseling voelde ik een siddering door mijn heele lichaam gaan en het scheen mij toe, of ik den dag niet meer van den nacht kon onderscheiden. Ik hield de oogen vast op het gelaat van het meisje gericht en zou, geloof ik, ook wanneer ik dit zou hebben gewild, hare handen niet los hebben kunnen laten. Het was of een macht, grooter dan de mijne, zich van mij had meester gemaakt, of ik het bewustzijn geheel verloren had. Ik wist niet, of ik dood was of levend. Hoe lang dat duurde, weet ik niet, maar ik werd tot mijzelven teruggeroepen door Rama's stem: „Gauw, mijnheer, spreek tot haar en houd niet op voor zij u antwoord geeft." Ik vroeg haar, hoe het haar ging. Haar lippen bewogen zich, maar haar oogen bleven nog gesloten, en haar lichaam gaf geen teeken van leven of warmte. Eindelijk sprak ze en vertelde weer, dat een slang haar gebeten had, terwijl ze bloemen plukte voor de kinderen. Ik was verbijsterd, maar Rama sprak me weer toe: „Spreek, mijnheer, houd niet op." Ik ging toen voort met spreken en deed haar verschillende vragen, waarop ze mij onmiddellijk het goede antwoord gaf. Ik vroeg haar, of ze ook haar lievelingscouplet van een stukje, dat ik haar wel eens had voorgezongen, wilde weergeven, en ook nu weer voldeed ze daaraan.

Nauwelijks had ze het laatste woord van het couplet uitgesproken, toen zij hevig van het hoofd tot de voeten begon te beven. Haar beweging was zoo sterk, dat ik een oogenblik dacht haar handen niet langer vast te kunnen houden, maar ik drukte die vast in de mijne en zachtkens opende ze de oogen en keek in de mijne. Haar polsen begonnen weer te slaan, en ik voelde, dat de warmte weer in hare handen terugkeerde. Rama's stem klonk me nu weer in de ooren: „Pak haar op, mijnheer, en draag haar in zee. Doop haar van het hoofd tot den hals in het water. Neem haar dan mee naar uw huis, tot ik bij u kom. Vrees niets."

Ik deed wat mij gezegd was en liep tot mijn middel in het water. Toen doopte ik het meisje zachtkens in het water, totdat dit haar kin bereikte, terwijl haar lang, weelderig haar zich over het water uitspreidde. Nauwelijks had het water haren hals bereikt, toen ze haar oogen geheel opende en blijkbaar het besef had van alles om haar heen. Haar oogen zochten de mijne, zij sloeg de armen om mijn hals, toen ik haar aan mijn borst drukte om haar op te beuren. Haar kleederen sloten zich om haar en gaven vormen en ledematen te zien, zooals de goden zich die slechts kunnen droomen. Hetzelfde instinct, dat bij de aartsmoeder van het menschelijk ras opkwam toen de kennis van het groote levensmysterie haar in Eden's tuin werd onthuld, doortintelde nu elk zenuw-centrum van het lichaam, dat hulpeloos in mijn armen rustte. Een kleine, zachte hand kroop van mijn hals naar mijn oogen, en zoo droeg ik, na aan mijn hart, haar, die door geheimzinnige middelen uit den dood was herrezen.

Toen ik zoo goed als ik dat kon voor haar gezorgd had en gezien had, dat ze rustig in slaap was gevallen, haastte ik mij te vragen hoe Jasmijn's echtgenoot het maakte. Bij zijn huis gekomen vond ik daar Rama, die mij met de beteekenisvolle woorden begroette: „Een leven voor een leven. De oude man moet morgen bij het aanbreken van den dag worden verbrand. Vrede zij zijne asch. Zoo wil het lot."

Een lesje.

Aan de Dépêche Coloniale wordt uit Hanoi het volgende geschreven:

Onder de velerlei oorzaken, die sedert geruimen tijd er toe hebben bijgedragen om onder de inlandsche bevolking den eerbied voor het gezag te verzwakken, waaruit de onrustige toestand in Tongkin voortsproot, behoort in de eerste plaats te worden genoemd de toenemende verantwoordelijkheid, welke men zoowel den districts- en onder-districtshoofden als den dorpsnotabelen op de schouders lastte.

In plaats van zich te houden aan de oude wet-

ten en gebruiken, welke de verantwoordelijkheid dier lieden beperkte tot de eigen fouten, is het fransche bestuur er op uit geweest, om de inlandsche autoriteiten in de dorpen en districten een aantal verplichtingen op te leggen, onder bedreiging van zware straffen, gesteld op niet-nakoming daarvan. Het heeft van die lieden zijne verantwoordelijke medewerkers gemaakt en hun de zwaarste straffen opgelegd voor wat men eenvoudige tekortkomingen zou kunnen noemen, meestentijds daarin bestaande, dat zij niet hadden weten te voorkomen, wat ze noch hadden kunnen voorzien, noch weten.

Men is er dientengevolge in geslaagd, den inboorling geleidelijk afkeerig te maken van de vervulling van openbare betrekkingen en hem een heilige vrees in te boezemen voor zoodanige vervulling, terwijl deze daarentegen te voren als een eer werd aangemerkt en gezocht. Men heeft toen in Tongkin de herhaling gezien van wat in Cochin-China reeds was waargenomen. De oude ambtenaren, die door hunne maatschappelijke positie de hoedanigheden in zich vereenigden, welke hun aanspraken verleenden in de oogen hunner landgenooten om dezen bij het bestuur te vertegenwoordigen, lieten, evenals de werkelijke notabelen, zich niet meer vinden voor de door hen bekleede functiën. Deze werden de prooi van intriguanten, die zelven minderwaardig, die functiën bij de bevolking in discrediet brachten en dientengevolge oorzaak zijn geweest, dat veel van den eerbied der bevolking voor het gezag verloren ging. De bevolking, ziende, dat het gezag vertegenwoordigd was door weinig aanbevelenswaardige en weinig geziene lieden, geraakte er aan ontwend om aan het gezag de achting en de gehoorzaamheid te bewijzen, die zij gewoon was daarvoor aan den dag te leggen. Dientengevolge werd een atmosfeer in het leven geroepen, die niet bevorderlijk was aan de vorderingen van ons optreden en van onzen invloed.

De maatregelen, door den heer Klobuwkowsky getroffen, dadelijk na de aanvaarding van het bestuur over de kolonie, en zijne geheele politiek ten opzichte van de inboorlingen hebben gelukkigerwijze aan dien gevaarlijken geest paal en perk gesteld. In dit opzicht heeft de ontbinding der oude Kamer van advies en dezer vervanging door eene bijzondere commissie reeds tot goede uitkomsten geleid. De vorm, gegeven aan de beraadslagingen dier commissie, ook hare samenstelling hebben de inboorlingen overtuigd, dat wij weder wilden terugkeeren tot de gezonde overleveringen van het verleden en aan de uitverkorenen des volks het prestige en het gezag hergeven, die van hunne functiën eereposten maakten, welke slechts voor de waardigsten konden zijn weggelegd. Door tusschen hen en de ambtenaren der verschillende diensten de gewestelijke bestuurshoofden te plaatsen, die hun vertrouwen hebben en weten wat men redelijkerwijze van hen kan verlangen, heeft de gouverneur-generaal tevens den wil getoond, om hen te onttrekken aan de plagerijen en de buitengewone verantwoordelijkheid, die hen afkeerig hadden gemaakt van hunne functiën.

De Belgische koloniale tentoonstelling.

De op het bezit van den Congo beluste lieden in Engeland, zooals Morel, zijn in den laatsten tijd bezig de groote trom te roeren en zetten alles op haren en snaren om de Engelsche regeering te bewegen tot een optreden, dat op de annexatie van den Congo zou moeten uitloopen. Het zal echter wel niet zoo'n gangetje gaan, als onlangs een medestander van Morel, een zekere dominée Campbell, voorstelde, nl. om kort en goed de Belgen gewapenderhand uit den Congo te verjagen.

De Belgische regeering heeft dan ook maar reeds de noodige beschikkingen gemaakt voor de in 1910 te houden koloniale tentoonstelling en bepaald, dat deze te Tervueren zal worden ondergebracht.

Daar bevinden zich reeds verschillende voorwerpen, die zullen worden tentoongesteld, terwijl in de koloniale gebouwen aldaar ruimte in overvloed aanwezig is, om er alles wat uit Afrika zal komen onder te brengen, zonder groote kosten.

Men rekent op die wijze een som van 300000 francs uit te sparen, een sommetje, dat de minister van koloniën, Renkin, meent niet over den balk te mogen gooien.

Eene attractie van de Belgische koloniale tentoonstelling zullen de cinematografische voorstellingen uitmaken, welke het leven in den Congo in beeld zullen weergeven — het leven der inboorlingen, de inzameling van caoutchouc, het leven in het veld, het schoolwezen, het leven van den soldaat, kortom alles wat den Belgen een duidelijk denkbeeld kan geven van de toestanden in den Congo.

Een vijftigjarig jubileum.

Den 17den dezer was het vijftig jaar geleden dat de Fransche admiraal Rigault de Genouilly de citadel van Saigon stormenderhand innam, zonder dat toen evenwel iemand er aan dacht, dat zulks de oorsprong zou zijn van de duurzame vestiging van het Fransch gezag in Achter-Indië.

Het was niet voor de eerste maal, dat de Franschen in die streek optraden, zij het dan ook niet, dat zij te voren tot zoo krasse maatregelen hun toevlucht namen.

In 1786 betoogde bisschop Pignault de Behaine aan het hof van Lodewijk XVI de wenschelijkheid eener tusschenkomst om Gia Long op den troon van Annam te herstellen. Maar toen Gia Long was gestorven, stoten zijne opvolgers Annam voor de Europeanen en waren dezen van 1830 tot 1858 aan vervolgingen blootgesteld, hetgeen zoo nu en dan de tusschenkomst van Fransche oorlogsschepen noodig maakte. In 1855 zond Napoleon III een gevolmachtigde, den heer de Montigny, naar het Annamsche hof, om er een handelstractaat te onderteekenen, en in Cochin-China en Kambodja te protesteeren tegen den moord, op zendelingen aldaar gepleegd. De zending van de Montigny faalde, en in 1857 ontving admiraal Rigault de Genouilly last om een vlootbetooging te houden. Den 31en Augustus 1857 verscheen hij voor Toerane met zijn met 2000 koppen bemande schepen.

Toerane was toentertijd de meest bekende haven in die streken, vandaar dat die plaats en niet Saigon werd gekozen voor de betooging.

Te Toerane geland zijnde, moest hij naar Saigon oprukkend, zich wegens de geringe macht, waarover hij beschikte, bepalen tot het afweren van de aanvallen der Annamieten, die zich hem in den weg stelden, maar de cholera, die onder de troepen uitbrak, dwong hem te trachten door een flinken slag het pleit te winnen. Hij besloot tot den aanval op Saigon, gesteund door het vuur zijner schepen, die de forten in puin legden, waarop de citadel den 17en Februari 1859 door zijne troepen werd genomen.

Genoodzaakt nu naar Toerane terug te keeren, verbrandde Genouilly de citadel van Saigon. Toerane werd bezet gehouden door een garnizoen van 3 compagnieën infanterie.

Den 1en November 1859 nam admiraal Page het bevel van Genouilly over, en diens eerste zorg was om Toerane op te geven, teneinde zich des te sterker te Saigon te kunnen vestigen. Van dit tijdstip, Maart 1860, af, begon de verovering van het land, en den 5en Juni 1862 teekende admiraal Bonard een verdrag met Tu Duc, waarbij deze de provinciën Saigon, Bien Hoa en Mytho aan Frankrijk afstond.

Weldra gevoelde de keizer van Annam spijt over dien afstand, en hij zond gezanten naar het hof van Napoleon III, teneinde te verkrijgen, dat deze de drie afgestane provinciën weer aan Annam zou teruggeven tegen betaling eener schadeloosstelling. In Frankrijk, waar het met de financiën niet al te best stond, wegens de expeditiën naar China en Mexico en den oorlog met Italië, had men daar wel ooren naar.

Het gezantschap werd door Napoleon III ontvangen, aan wien daarop het voorstel werd gedaan, dat Frankrijk in het bezit zou blijven van de steden Saigon en Mytho en het schiereiland Kaap Saint Jacques, maar de ongelegen terreinen weder aan Annam zou teruggeven, tegen betaling door Annam van een bedrag van 100 millioen francs.

In 1864 liep in Frankrijk reeds het gerucht, dat Cochin-China zou worden ontruimd. Hiertegen werd door de kolonisten geprotesteerd en een officier van de marine, Rieunier, verspreidde op groote schaal brochures, waarin hij uiteenzette, dat de verdediging van heel Cochin-China niet moeilijker was dan die van de drie genoemde plaatsen.

Hierdoor werd de publieke opinie bewerkt, en uit het antwoord van den minister van marine op een interpellatie van den afgevaardigde Aubaret bleek, dat de regeering er nog niet aan dacht om Cochin-China te ontruimen.

In 1865 kwam evenwel Aubaret, toenmaals consul te Bangkok, met een ontwerp-verdrag voor den dag, dat nagenoeg hetzelfde was als dat, wat het gezantschap van Annam had voorgesteld. Van Annamsche zijde werden toen evenwel zooveel tegenwerpingen gemaakt, dat Napoleon III verklaarde, zich aan het contract te houden, dat admiraal Bonard gesloten had.

Waren de afgezanten van Annam toen wat coulanter geweest, waarschijnlijk zou op het oogenblik niet de Fransche vlag over een groot gedeelte van Achter-Indië waaien.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Weekblad voor Indië. No. 38.

Neemt de Nederlandsche pers een in 't oog vallende gereserveerde houding aan bij de loopende geruchten omtrent de wisseling van verschedene hooge bestuursfunctiën in Indië, de Indische geeft vrijwel onomwonden hare meening ten deze te kennen; ook het Weekblad voor Indië laat zich niet onbetuigd. Onder het opschrift: Storm op Zee in de Indische ambtenarij schrijft de heer R. B(roersma) een stukje, lang niet malsch. Na eene verzekering, dat het niet de Pers is, welke die wisselingen uitdenkt en haar eigene ficties de wereld inzendt, doch veeleer de deelnemers zelf aan het rumoerig spel van „storm op zee", die alvast te kennen geven, op welken zetel zij het liefst zullen losgaan, zegt de schrijver o. m.: „De vertooning is wezenlijk komisch, maar strekt niet tot verhooging van onzen eerbied voor den Indischen regeeringskring. Familiebetrekking, vriendschap, vrouwenschoon zijn de waardevolle factoren in de vervulling van vacatures... De camaraderie, die men tegen wil en dank in de Indische benoemingen ziet, knuikt het prestige der hooge ambtenarij. En hoe schaamteloozer het toegaat bij „storm op zee" en bij wisseling van geringeren omvang, des te duidelijker is het symptoon van bederf, dat het Staatsgezag heeft aangetast."

„Onder het tegenwoordige regime kan het voorkomen, dat de heer Swart, voor bevordering in zijn militaire carrière ongeschikt verklaard, langs een anderen weg in een veilige haven wordt thuisgebracht en, creatuur van den landvoogd, voor het gouverneurschap in Atjeh wordt geprepareerd. Met den heer Colijn kunnen ook wonderen gebeuren; men noemde hem als een aanstaanden directeur B. B., terwijl het ook mogelijk geacht werd, dat hij den heer Van Heutsz naar Europa zal vergezellen. En Christoffel wordt genoemd als toekomstig resident in de Buitenbezittingen! De man, wiens verdienste het is, dat hij onvermoeid is in de guerilla, een woudlooper, een spoorzoeker, achter de tafel der staatsbladen en antecedenten!"

„Hoever het gaan kan, weet men uit tal van benoemingen; de gunstige afloop van het Atjeh-debat heeft de heeren de vreugd en den moed naar het hoofd doen stijgen, en voortaan is niets meer onmogelijk."

Ook het Weekblad van Indië wijdt een In memoriam aan den heer J. E. Tehupeiory bij diens portret. De schrijver, blijkbaar een inlandsch arts, evenals zoovelen voor hem, de uitstekende hoedanigheden en groote gaven van den overledene opsommende, vermeldt daarbij eene bijzonderheid welke aan ons en wellicht velen onzer lezers onbekend was, nl.: „Ook zou hij (T.) pittige stukken in het Hollandsch hebben geschreven; o.a. werd ons door zijn onderwijzer, J. E. Tuijll Schuitenmaker, medegedeeld, dat er vroeger een stuk van hem onder den titel: „De strijd om het bestaan" in een der dagbladen verschenen was, en dat in zoo goed Nederlandsch werd geschreven, dat de genoemde oud-onderwijzer hem schertsend 9/8 Hollander noemde."

Verder bevat dit Nr. 39 een artikel (met plaat) over De Atjehsche Muziekvereeniging te Oelèe Lheuë, waarvan de westersche muziek makende leden bestaan uit ontwikkelde en gegoede Atjehers uit den omtrek van Oelèë Lheuë. Men behoeft dus blijkbaar, van Atjeh hoorende, niet steeds onwillekeurig te denken aan „klewangs, tjintjangen, fluitende kogels (ook muziek) en andere kippevel verooorzakende eigendommelijkheden van dit schoone, doch zeer geteisterde, steeds bepacificeerde en bekrantartikelde hoekje land." De jonge vereeniging, waarvan de heer A. B. C. Theurenet directeur is, heeft volgens den schrijver reeds goede vorderingen gemaakt, en „de strandbewoners van Oelèë Lheuë hebben menigmaal op de slepende tonen van een wals gezweefd over den stroeven vloer van de societeitszaal aldaar, waar de Atjeh Band Taädib Club (zoo heet de vereeniging) hare muzieknummers ten beste geeft."

De heer M. v. Geuns bespreekt vervolgens het werk, maar meer nog den persoon, van Creusesol (Jhr. P. Graafland): Naar de(n) Oost in zeer waardeerende woorden; en eindelijk schrijft een oud-onderwijzeres een studietje over het karakter van Indische kinderen, waaronder zij verstaat alle kinderen van Indische ouders, „zonder in te gaan op den meerderen of minderen graad van Europeesche bloedmenging."

Internationales Archiv für Ethnographie.

De nieuwe aflevering van het Archiv — een tijdschrift onder redactie van Dr. Schmeltz te Leiden

— bevat eenige opstellen, waarop wij gaarne de aandacht vestigen; n.l.: Iets over de wapens uit de Mentawei-verzameling van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, door H. W. Fischer, met afbeeldingen. — Teekeningen op graisteden uit de Minahassa, door C. T. J. Sluyk, met inleiding van Dr. N. Adriani (met afbeeldingen). — Notizen zur Ethnographie, Anthropologie und Urgeschichte der Malayo-Polynesier, von W. von Bulow. — Een „rammelaar" als hulpmiddel bij de vischvangst, door H. W. Fischer. — Voorts eene bespreking van F. P. & A. P. Penard: De menschetende aanbidders der Zonneslang (waarmede bedoeld zijn de Caraïben van Suriname), door C. H. de Goeje. — F. J. P. Sachse: Het eiland Seran en zijn bewoners, door G. W. W. C. Baron van Hoëvell.

Berichten uit Ned. Oost-Indië van den Sint-Claverbond.

Als altijd bevatten de Berichten eenige interessante geïllustreerde artikelen over onze Oost. Pastoor A. Kortenhorst schrijft over de Vormreis van Z. D. H. Monseigneur E. S. Luypen naar het eiland Banka, en behandelt daarbij achtereenvolgens: Blinjoe. De orang lom (een heidensche volksstam, die, getrouw aan de voorvaderlijke zeden, nog niet tot den Islam is overgegaan). Mgr. te midden onzer Chineesche Christenen. De Chineezen en de moderne beschaving. Terugreis: 36 uur in de tandoe. Een praatje over de planten en dieren van Banka. — Pastoor J. Frencken geeft eene beschrijving van Het Tai Poesom-feest der Hindoe-klingen te Medan. — Van de overige bijdragen noemen wij: Brief uit Nita (Flores), door Pr. Rouppe van der Voort. — Uit de bovenlanden van Menado, door Pr. A. Wintjes. — Kijkjes hier en daar, door Pr. J. Kremer.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Januari-afl. bevat de navolgende bijdragen: Weerbaarheidsgedachten. Iets over de guerilla, door A. van Hengelo. — Onze vloot. Een verzoek aan de Volksvertegenwoordiging met toelichtingen. — Op welke wijze is de weerbaarheid van Ned.-Indië tegen een buitenlandschen vijand te verhoogen, door E. Sieburg; de schrijver gaat hierbij van het beginsel uit: Algemeene dienstplicht voor de Europeesche bevolking. — Het Indisch Militair Tijdschrift. — Het Eene noodige, door Daeng Malolo. — Verkeerd ingelicht, door J. L. Pabst. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van de voorgestelde reorganisatie van het Ned.-Indisch leger, door „Guerilla", door M. C. Hoenkamp. — Kritische beschouwingen, door H. A. Kooij. — Opmerking naar aanleiding van het artikel: Veld- of Berg-Artillerie, door A. J. Gooszen. Van alles wat: Opmerkingen van een bataljons-adjudant. — De vorm van de vizierkorrel met het oog op het hedendaagsch gevecht. — Eerbewijzen. — Iets over een „zeer actueel onderwerp", door Daeng Malolo. — Van vreemde legers. — Boekentafel. — Legervraagstukken in de pers.

De Indische Mercuur.

Nummer 7 houdt in: Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — Gummi-kalender, door Dr. A. H. Berkhout. — De handelstoestand en industrie te Hongkong in 1908. — De handelstoestand te Shanghai in 1908. — Een adres van het Nederlandsch Instituut van Landbouwkundigen aan de regeering in zake de regeling van het Hooger Landbouwonderwijs voor Nederland en Ned.-Indië. — Een nieuw reglement in het internationaal telegraafverkeer. — Tinwinning op Banka. — Bereiding van Robustakoffie. — Economische toestand van Venezuela. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen: Opneming van het Lawa-gebied voor particulier onderzoek. — Honderd-twintig nieuwe huizen te Weltevreden. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen, enz.

Tijdschrift Bataviasch Genootschap van K. en W.

Afl. 2 van Deel 51 bevat eene beschouwing van den heer J. Knebel, getiteld: Een en ander over Krsna en de Krsna-basreliefs op Java, waarbij zich aansluit eene studie van den heer D. van Hinloopen Labberton: Wat geeft de achterzijde van Candi Kedaton (district Gading, afdeeling Karaksan, residentie Pasuruhan) te zien?

De gelijkertijd verschenen aflevering der N o t u l e n van bovengenoemd genootschap geeft o.m. een Nota omtrent een tocht naar de oudheden te Gedong Sanga en de voornaamste oudheden in het Ambarawasche, door P. V. van Stein Callenfels.

Visscherij-station te Batavia.

Het onlangs verschenen Jaarboek van het Departement van Landbouw te Buitenzorg over 1907 bevat o.m. een hoofdstuk over het visscherijstation te Batavia, door Dr. J. C. Koningsberger, dat ook afzonderlijk is uitgegeven. Wij ontleenen er het navolgende aan:

De belangrijkste gebeurtenis was het in dienst stellen van het stoomschip „Gier", dat onder commando staat van den ten behoeve van het visscherij-onderzoek bij het Landbouw-departement gedetacheerden luitenant ter zee 2e klasse A. M. van Roosendaal, die vroeger ook aan het overeenkomstige Noordzee-onderzoek verbonden is geweest. Het schip, een gewezen hoppersbarge, werd op de Marine-werf te Soerabaja voor het visscherij-onderzoek verbouwd. Wat netten en instrumenten betreft werd voor de eigenlijke vischvangst gebruik gemaakt van een Hollandsche boomkor, een inlandsch pajangnet, een paar fuiken en verschillende soorten van vischlijnen. Daar de verbouwing meer tijd kostte dan verwacht was, kwam de „Gier" eerst den 21 Sept. 1907 te Tandjong Priok aan. In het resteerende deel van het jaar werden vijf kortere en langere tochten in de Java-zee gemaakt. Hoofddoel van de tochten was het nemen van proeven met de boomkor, teneinde te onderzoeken of deze, in den archipel nog niet gebruikte wijze van visschen, praktische resultaten zou kunnen opleveren. Daar het onderzoek zich nog niet over de geheele Java-zee heeft uitgestrekt en bovendien ook in andere jaargetijden dient te worden voortgezet, kunnen nog geen definitieve resultaten worden vermeld. De tot nu toe genomen experimenten wijzen er op, dat d e J a v a - Z e e a a n p l a t v i s s c h e n n i e t r i j k i s. Voorloopig is alleen van de Straat van Madoera meer heil van deze visscherij te verwachten. Wat den bodem der Java-Zee betreft, die is op vele plaatsen, waar hij uit modder en zand bestaa, ongeschikt voor de trawlvisscherij; de zuivere zandgrond is te sterk begroeid met sponzen en polypen, de modder te zacht, waardoor het net er te diep inzinkt, terwijl de gedeelten, die met een vette klei bedekt zijn, gemeden moeten worden, daar deze klei, die niet door de mazen gaat, het net zeer bezwaart en gevaar voor scheuren oplevert.

Naast deze proeven met de boomkor werd steeds met andere netten gevischt en werden hydrographische waarnemingen verricht. Met de pajang werden een paar experimenten genomen op den 4en tocht, die tevens belangrijke gegevens omtrent de lajangvisscherij door inlanders van Rembang en Madoera aan 't licht bracht.

De lajang, gatel of kaben is een visch, die in grootte en gedaante veel overeenkomst vertoont met den haring en in de maanden Sept.—Dec. in groote hoeveelheden zich vertoont langs de noordkust van Rembang, Soerabaja en Madoera. De visscherij geschiedt op de gebruikelijke wijze met een pajang met tendah. De lajang komt niet dicht onder den wal, zoodat de visschers vrij verre tochten moeten ondernemen. Een eigenaardige gewoonte bij dit visschen is in de afd. Bangkalan in gebruik. De gevangen visch wordt nl. reeds op zee aan opkoopers van de hand gedaan. De opkoopersprauwen (prahoe ngadang) zoeken de visschers — die 8 dagen op zee blijven — op en brengen de gekochte visch direct naar den wal, meestal zonder hem te conserveeren, zoodat deze in den regel in vrij treurigen toestand aankomt.

(Wordt vervolgd.)

Ten slotte maken wij melding van een opstel in het **Bulletin de la Sociéte Belge d'Etudes Coloniales** van Februari, getiteld: La formation des fonctionnaires coloniaux à l'étranger, door Vicomte O. de Spoelbergh, waarbij ook de opleiding van Ned.-Indische bestuursambtenaren ter sprake wordt gebracht, zoomede de Ned.-Indische bestuursacademie, „une école de perfectionnement pour les fonctionnaires supérieurs des Indes néerlandaises."

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 27 Januari '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m 28 Januari '09.
Het Soer. Handelsblad t/m 26 Januari '09.
Delicourant t/m 26 Januari '09.
Sumatrabode t/m 22 Januari '09.
De Padanger t/m 22 Januari '09.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 28 Jan. '09.
Suriname, Kol. N. en A. blad t/m 29 Jan. '09.
De Javasche Courant No. 5 en 6.
N.-I. Effectenblad No. 4.
De Banier No. 4.
Neerlandia No. 2.
Exportblad No. 758.
Damesweekblad voor Indië no. 27.
De Stem v. Indië No. 3.
Bandera Wolanda No. 26.
Weekblad voor Indië No. 37 en 38.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb., 18 Febr. '09.
Orgaan der Vereen. tot bevef. v/d Krijgswetenschap en 2 afl. '09.
't Onderwijs No. 3.
Cultura, Febr.-afl.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 22 Jan. 1909. No. 6.

Dit No. bevat een Besluit, waarbij bepaald wordt dat de exploitatie van pandhuizen door het Gouvernement in eigen beheer wordt genomen I. met ingang van 1 April 1909 in de residentie Cheribon; II. met ingang van 1 October 1909 in de residentie Kediri, met uitzondering van het district Kertosomo, afdeeling Berbek.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den machinist 1e kl. bij het Mijnwezen op Banka E. F. Saillay.

Belast: met de waarneming van landbouw-adviseur bij het Dep. van Landbouw, G. Tielenius Kruijthoff en W. de Wijs.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Directeur van Gouv. bedrijven W. H. D. de Jongh en H. W. J. Veldhuis.

Benoemd: tot assistent bij het Dep. van Landb. C. A. Backer; tot commies te Semarang H. J. Kerrebijn; tot adjunct-afdeelingschef bij het Dep. van Landbouw Dr. P. N. van Kampen; tot 3en commies bij 's Lands kas te Soerabaja P. M. Cohen; tot landbouw-adviseur voor het gewest Atjeh en Onderh. J. H. Heijl; tot deurwaarder bij den Raad van Justitie te Makassar W. C. Coutrier.

Toegelaten: tot uitoefening in N.-I. van de geneeskundige praktijk enz., J. D. Samallo, gewezen Inlandsch arts.

Benoemd: tot opnemer bij het boschwezen in N.-I., G. W. Wiegers.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den majoor der artillerie J. F. Baerveldt.

Overgeplaatst: bij den generalen staf de kapitein der Inf. E. M. Carpentier Alting.

Ingedeeld: bij het hoofdbureau van den generalen staf de kapitein S. H. Schuistal van Woudenberg.

Bevorderd: tot luitenant-kolonel bij het korps barisan te Soemenep, de majoor van dit korps Raden Ario Tjitro Koesoemo.

Uit de Javasche Courant van 26 Jan. 1909. No. 7.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den adjunct-houtvester 1e kl. L. A. van de Ven; wegens ziekte idem aan den onderwijzer 2e kl. J. H. Verduijn de Boer.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kantoorchef bij den post- en tel. dienst J. C. de Crooy; de inspecteur van het inlandsch onderwijs D. Vooren; de klerk bij de S. S. op Java F. G. A. Bailly.

Bevorderd: tot adsp. ingenieur F. H. de Freitag, A. L. Bakhuis, J. A. Verhoog en J. R. van Alphen; tot lid van den gewestelijken raad van Bantam, Souw Kay Lian; tot lid van den Raad van Justitie te Semarang, Mr. J. L. T. Rhemrev; tot advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. J. C. Ph. Loeff; tot idem te Makassar Mr. M. F. Onnen; tot ambtenaar 3e kl. bij de in- en uitvoerrechten, J. D. A. C. Stumpf en V. W. Ploegman; tot idem 4e kl. W. Ran; J. R. Wilkens, J. F. Oudorp Kortebrant, F. Mekern, J. W. van der Sluijs en J. van Duijn; tot 1en commies bij de Alg. Rekenkamer, W. S. Rawaroe; tot 2en id. Th. S. Reynhart, J. W. Isaaks en J. L. Moll; tot 3en idem, G. J. F. Pereira, S. A. van der Groen en G. B. Heitinga; tot wedono van Kwanjar (Madoera), Mas Wongsowidjojo; tot 3en deurwaarder bij den Raad van Justitie te Batavia, C. C. L. de Adelhart Toorop.

Toegelaten: tot uitoefening der geneeskundige praktijk in N.-I., enz., Raden Mohamad Saleh Mangkoepradja, gewezen dokter-djawa.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der cavalerie J. A. F. Mörzer Kruijns.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapt. der inf. J. Willems; de off. van gezondh. der 2e klas Dr. A. G. R. Menzel.

Benoemd: tot plaatselijk adjudant te Semarang de 2e luit. W. Weijerman.

Geplaatst: te Atjeh en Onderh. de 1e luit. G. J. A. van Eck.

Overgeplaatst: bij het 12e bat. de 1e luit. J. A. van Helsdingen; bij het 2e bat. de 2e luit. J. D. A. van Gunster; bij het 3e bat. de 1e luit. J. M. Nolen; naar de Zuider- en Oosterafd. van Borneo de 2e luit. F. Masthoff; naar Palembang de 2e luit. P. B. J. van Hille; naar Malang de kapt. L. S. Visscher; bij het 1e depôt-bat. de kapt. R. de Bruijn; naar Soerabaja de kapt. W. R. Winter.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den havenmeester te Tjilatjap A. J. van Hemert.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. „Oranje", gezagvoerder J. Versteegh, vertrokken van Batavia 28 Jan. 1909 en aangekomen te Genua 20 Februari 1909.

Dr. J. Wöller, echtgenoote en 2 kinderen; W. F. Stoltenhoff en echtgenoote; G. A. Möller en echtgenoote; J. F. Dijkstra; Th. H. J. de Josselin de Jongh; J. J. F. Pino; J. R. Kok; H. Oesterbol; A. J. van der Horst; R. Pitius; M. D. L. Artz; Mejuffrouw N. L. H. van Exter; A. S. Fransse v. d. Putte en echtgenoote; C. L. E. Gebhards; M. J. Goote; R. M. v. d. Elst; J. Graaff, echtgenoote en 2 kinderen; H. Christoffel; J. J. A. van Eupen; E. E. W. G. Schröder; C. van den Berg; G. Lorijn; J. Wessel; J. v. d. Ham; J. H. Henning; P. J. Grims; T. Kuiper; J. M. Schetter; K. Westerbeek; L. W. den Boef, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Passagiers van het S.S. „Prins Willem II", gezagvoerder J. W. v. Slooten, van Amsterdam naar West-Indië op den 19en Februari 1909.

W. Zelle, echtgenoote en 1 kind; S. Zeldenrust; Eerw. Pater G. Wortelboer; Eerw. Pater J. Mols; Eerw. Frater J. Terpoorter; Eerw. Frater A. van Hal; F. Pietermaat.

Passagierslijst van het S.S. „Grotius", gezagvoerder P. Ouwehand, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 20 Februari a.s.

G. J. L. Beckman Lapré, echtgenoote en 2 kinderen; W. P. H. van Zutphen; J. H. Goossens en echtgenoote; G. J. van Rysinge, echtgenoote en 2 kinderen; W. Baljet en echtgenoote; P. N. Swanenburgh; Mr. H. H. Kemink; J. A. Schot; Mejuffrouw L. Ch. Thieme; H. Rietveld, echtgenoote en 3 kinderen; Mr. W. A. van Emden Jr. en echtgenoote; J. E. Honcoop; T. Meyering en echtgenoote; Dr. H. G. Brockmann; Mevrouw W. Synja; W. K. van Hensbergen; A. Honig, echtgenoote en kind; E. Middelberg, echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw G. J. C. van Enst; Mejuffrouw G. L. Feekes; A. P. de Vaynes van Brakell Buijs; J. A. Valken en echtgenoote; G. J. v. Stipriaan Luiscius, echtgenoote en mej. A. v. 't Groenewout; J. K. H. Sax; F. C. Bogaardt; A. van Dijck; J. W. H. van Lookeren; A. J. ten Brink; A. Voets en echtgenoote; Mejuffrouw C. Steensma; J. B. Leon en echtgenoote; Mr. H. G. Nederburgh; G. C. Kuneman en echtgenoote; J. Baas; H. Sunier; H. W. Snepvangers, echtgenoote en 2 kinderen; G. F. Gonsalves, echtgenoote en 3 kinderen; L. M. Burg; W. M. Visser; J. E. C. Vincent en echtgenoote; B. Th. M. Opdam en echtgenoote; W. H. Draayer; W. Stokhuyzen; Ch. L. F. Renaud en echtgenoote; J. Bom; H. W. F. Otto; C. Spoon; J. W. Koek; G. J. Bakker; J. P. van der Meulen; Mejuffrouw J. E. Tabernal; Mevr. J. Spoor; G. Kokxhoorn en echtgenoote; K. F. M. Umland; D. Honig; A. P. Honcoop; G. Wiersma, echtgenoote en 2 kinderen; L. van Ketwich en echtgenoote en kind; L. Faber; M. J. Feekes; R. van Doorn; A. E. Mathéron; A. A. de Ruuk, echtgenoote en 2 kinderen en Mejuffrouw Jansen; A. C. Yssel de Schepper; R. de Boer; P. E. A. Visser; A. J. Schalkwijk en echtgenoote; A. A. L. M. v. d. Broecke; Jhr. G. M. v. d. Wijck; W. Lubberts; L. C. B. Vogelzang; W. C. Nieboer; Mejuffrouw J. Driessen en kind v. Mevr. Crooy; B. Braat M. C.zn en echtgenoote; Mevrouw J. Schuttevaer; H. E. A. Raasveldt; H. de Vries; H. Oostenbroek; J. W. L. Dietz; H. R. Gongh; F. H. van Steensel van der Aa; K. F. H. Dahmen; D. W. Westrik; A. Bryan en echtgenoote, benevens een detachement Suppletietroepen.

No 9. Donderdag 4 Maart 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Woensdagavond 24 Maart 1909 te 8 ure, zal de heer **Albert Vogel** in de Vereeniging *„Concordia"* te Breda eene voordracht houden over:

Zijne interessante reis door China en Japan.

Aan de leden zijn bereids toegangskaarten gezonden. Meerdere kaarten zijn tegen 50 cents per persoon te bekomen tot op Dinsdag 23 Maart.

Dien dag kunnen ook plaatsen besproken worden.

Op den dag der lezing *f* 1 entrée per persoon.

De Secretaris: J. C. VAN REIJN,
Steenweg 152, Prinsenhage.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Volgens bericht in de Indische dagbladen is de geldelijke hulp voor de overlevenden van de ramp te Tjiboeboehan, district Pandjaloe, Cheribon, voorloopig niet meer noodig.

In verband hiermede is het inschrijvingsbiljet, voorkomende aan de achterzijde van het Koloniaal Weekblad, gewijzigd en bestaat er nu nog gelegenheid om geldelijk bij te dragen:

a. tot het Indisch Vreugdeblijk aan H. M. de Koningin;

b. voor het Ondersteuningsfonds van „Oost en West", opdat *dadelijk* hulp kan verleend worden, zoodra wij — zoo mogelijk liefst telegrafisch — bericht van de een of andere ramp ontvangen, dan wel om andere redenen onze bijstand ingeroepen wordt of noodig blijkt.

Hiervoor werd in deze week ontvangen van mevr. C. v. d. M., Amersfoort, *f* 1 's jaars.

III. Ten kantore Heulstraat 17 zijn verkrijgbaar:

a. het **Jaarboekje** der Vereeniging „Oost en West", bevattende Statuten, Reglementen, Jaarverslagen en Naamlijst der leden.

Prijs *f* 0.25 per exemplaar.

b. Een boekje over **„Onze Oost", voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 ex. à f 0.10.
„ 50 „ „ - 2.80.
„ 50 „ „ - 2.80

voor Departementen en Leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

c. **„Onze Oost II." Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à f 0.05.
„ 50 „ „ - 2.—
„ 50 „ „ - 1.55

voor Departementen en Leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

E. v. ASSEN, Secr.

Vereeniging Moederland en Koloniën:

Openbare Algemeene Vergadering

op **Woensdag 17 Maart 1909**, des avonds te 8 uur, in het **Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's Gravenhage.**

Agenda:

1. Jaarverslag.
2. Rapport van de commissie belast met het nazien van de rekening en verantwoording over 1908.
3. Voordracht van den heer Mr. J. H. CARPENTIER ALTING, Hoogleeraar te Leiden, over:

De uitvoering van het nieuwe artikel 75 van het Regeeringsreglement voor Nederlandsch-Indië ten aanzien van het Privaatrecht der Inlandsche Bevolking in Ned.-Indië.

Het oude, nog vigeerende artikel 75 luidt aldus:

Voor zooveel de Europeanen betreft, berust de rechtspraak in burgerlijke en handelszaken, alsmede in strafzaken, op algemeene verordeningen, zooveel mogelijk overeenkomende met de in Nederland bestaande wetten.

De Gouverneur-Generaal is bevoegd om, in overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indië, de daarvoor vatbare bepalingen dier verordeningen, desnoods gewijzigd, toepasselijk te verklaren op de inlandsche bevolking of een gedeelte daarvan.

Behoudens de gevallen, waarin zoodanige verklaring heeft plaats gehad, of waarin zich Inlanders vrijwillig hebben onderworpen aan het voor de Europeanen vastgestelde burgerlijke en handelsrecht, worden door den inlandschen rechter toegepast de godsdienstige wetten, instellingen en gebruiken der Inlanders, voor zoover die niet in strijd zijn met de algemeen erkende beginselen van billijkheid en rechtvaardigheid.

Naar die wetten, instellingen en gebruiken wordt, onder gelijk voorbehoud, ook door den Europeeschen rechter gevonnisd in zake der aan zijne rechtspraak onderworpen Inlandsche hoofden en bij de kennisneming in hooger beroep van door den Inlandschen rechter, in burgerlijke en handelszaken, gedane uitspraken.

Op die wetten, instellingen en gebruiken wordt door den Europeeschen rechter, bij zijne rechtspraak naar de voor Europeanen vastgestelde wetgeving, zooveel mogelijk acht gegeven, wanneer Inlanders, buiten het geval, waarin de bij het 2de lid bedoelde verklaring heeft plaats gehad, of het geval van vrijwillige onderwerping aan gezegde wetgeving in de bij wettelijke bepalingen aangewezen gevallen, als verweerders in burgerlijke of handelszaken voor hem te recht staan.

Bij de rechtspraak over Inlanders, in het 3de en 4de lid van dit artikel bedoeld, neemt de rechter de algemeene beginselen van het burgerlijk en handelsrecht voor Europeanen tot richtsnoer, wanneer het de beslissing geldt van zaken, die bij de hiervoren bedoelde godsdienstige wetten, instellingen en gebruiken niet geregeld zijn.

Het nieuwe artikel 75 (wijziging bij wet van 31 December 1906, Indisch Staatsblad No. 204 van 1907, we'ke echter nog niet in werking is getreden) luidt aldus:

Het burgerlijk recht, het handelsrecht en 't strafrecht, alsmede de burgerlijke rechtsvordering en de strafvordering worden geregeld bij de algemeene verordeningen.

In die algemeene verordeningen worden

a. wat de Europeanen betreft, de in Nederland geldende wetten gevolgd, slechts met die wijzigingen, welke wegens de bijzondere toestanden in Nederlandsch-Indië noodig zijn.

b. wat de Inlanders, de vreemde oosterlingen en de onderdeelen, waaruit deze beide hoofdgroepen der bevolking bestaan, betreft, de voor Europeanen geldende bepalingen toepasselijk verklaard, voor zooverre de bij hen gebleken maatschappelijke behoeften dit eischen, terwijl overigens de onder hen geldende met hunne godsdiensten en gewoonten samenhangende rechtsregelen worden gevolgd.

De bevoegdheid van Inlanders en vreemde oosterlingen om zich in het algemeen of voor eene bepaalde rechtshandeling vrijwillig te onderwerpen aan niet op hen toepasselijke voorschriften van het burgerlijk recht en het handelsrecht der Europeanen en de gevolgen dier onderwerping worden bij algemeene verordening geregeld.

De op dit artikel berustende algemeene verordeningen zijn in die gedeelten van Nederlandsch-Indië, waar de Inlandsche bevolking gelaten is in het genot van hare eigene rechtspleging, slechts in zooverre toepasselijk als hiermede bestaanbaar is.

Gelegenheid tot het doen van vragen aan den inleider en tot debat.

Namens het bestuur,
de secretaris der vereeniging:
J. L. SWART,
Stephensonstraat 23.

Voor introductie wende men zich, ook in de zaal zelve, tot den secretaris.

Ten kantore Heulstraat 17 is verkrijgbaar eene uitnoodiging tot bijwoning der buitengewone vergadering van de Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië, op **Maandag 8 Maart 1909**, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, des avonds te 8 ure.

VOORDRACHT van den Heer A. J. H. EYKEN, Controleur op Java en Madoera over

De Jong Javaansche Beweging.

Spreker geeft de volgende conclusies aan:

1. De beweging thans op Java gaande, is naar vorm en uiting eene sociale, in den grond echter eene politieke.

2. Zij vindt haar oorsprong niet alleen in de zucht naar meerdere ontwikkeling, maar ook in de ontstemming en misnoegdheid, die er thans onder de Javaansche hoofden en aanzienlijken heerschen.

3. Die ontstemming en misnoegdheid hebben tot grondslag ontevredenheid over hunne maatschappelijke positie, voornamelijk als gevolg van achteruitzetting, van vermindering van hun publiek aanzien en van de onwelwillende houding, in het algemeen door Europeanen tegenover hen aangenomen.

4. Het standpunt, dat de Regeering thans tegenover de beweging moet innemen, moet zijn dat van tegemoetkoming aan de meest dringende en billijke wenschen van volk en hoofden.

5. De Hoofden van Gewestelijk Bestuur zullen een gestreng toezicht moeten uitoefenen op de verhouding en de samenwerking der hun ondergeschikte Europeesche en Inlandsche ambtenaren, ten einde aanzien en prestige der laatste te verhoogen en hen langzamerhand de leiding als bedoeld in art. 67 R. R. te kunnen toevertrouwen.

6. De Regeering moet eene vrijzinnige politiek tegenover Indië voeren, die als resultaat, zelfstandigheid en zelfbestuur moet beoogen.

Namens het bestuur.
De Secr.: WATTENDORFF.
Laan van Meerdervoort 213.

Van de Afd. Zutphen en Omstreken:

Op DINSDAG 9 MAART a.s., des avonds te 8 ure, zal voor de leden onzer vereeniging door den heer ALBERT VOGEL eene voordracht worden gehouden over het onderwerp:

Mijne indrukken opgedaan in China en Japan.

De Secr.: A. WALLAND.

ONS STREVEN.

Uit Amsterdam wordt ons geschreven, dat in een weinig bezochte vergadering der daar gevestigde afdeeling van de Vereeniging „Oost en West" de heer M. A. van Heekeren, gepensionneerd officier van het Indisch leger, mede-redacteur van het Algem. Handelsblad, in verband met de geringe belangstelling, welke te Amsterdam voor die vereeniging wordt betoond, de vraag inleidde: **Is Oost en West op den goeden weg?**

Door den inleider werd, aan de hand eener uiteenzetting van het hoofddoel der vereeniging, betoogd dat bij de actie van „Oost en West" eene gansch verkeerde opvatting van het in dat hoofddoel neergelegd programma heeft voorgezeten. Terwijl dat doel „Oost en West" stempelt tot eene propaganda-vereeniging, wees de actie op een koloniaal-politiek streven en dat nog wel in een richting, waarin de inleider het door hem ten zeerste gegispte humanitairisme meende te onderkennen, hetwelk in de 19de eeuw op koloniaal gebied steeds belemmerend heeft gewerkt, en in stede van de ware belangstelling voor de koloniën te wekken, ontmoediging kweekt en afkeer van den kolonialen arbeid. Daaraan meende inleider in hoofdzaak de geringe belangstelling voor onze Vereeniging, met name in de hoofdstad des lands, Amsterdam, te moeten toeschrijven.

Het bestuur van „Oost en West" heeft zich altijd voorgesteld, zich niet op politiek terrein te bewegen, en nu ziet het zich onverwacht door zijnen gewaardeerden medewerker aan 't Kol. Weekblad er van beschuldigd, dat zijne aktie wijst op een koloniaal-politiek streven, en wel zoodanig, dat het bij de Nederlanders eer een afkeer zou verwekken van den kolonialen arbeid, dan toenadering bevorderen. Wij hebben ons ernstig afgevraagd: zijn wij werkelijk zoover afgedwaald van het doel, *den band tusschen Nederland en zijne Bezittingen en Koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken, en het bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als die van O.- en W.-Indië in het bijzonder?* Zijn wij ons gaan begeven op het glibberige pad van het politicisme? Neemt men politiek in de meest wijdsche beteekenis, ja, dan is er geen handeling in ons leven, die niet daaronder te rangschikken is. De politiek in hare ruime beteekenis is de polsslag van het maatschappelijke leven. Ons doel, om den band te versterken tusschen Nederland en zijne overzeesche bezittingen, is in dien zin ook een politiek doel. Wat wij met de bewering, van ons te willen begeven in *de* politiek, dan ook ons voor oogen stellen, had — behoeft het haast gezegd? — de engere beteekenis van neutraal te willen zijn, ons niet te willen mengen in den strijd der politieke partijen in het Vaderland. Het Koloniaal Weekblad wil rechtsch, noch linksch zijn (wil zijne beide handen vrij hebben!), houdt zich buiten verkiezingsleuzen: bij de bespreking der koloniale belangen vraagt het nooit naar de geloofs- of politieke belijdenissen der mannen aan het roer. Als het Weekblad een oordeel zal uitspreken, wil het volkomen onpartijdig onderzoeken of hetgeen men wil, al dan niet strekt om den band tusschen Nederland en zijne bezittingen te versterken.

In de richting, welke volgens den heer v. Heekeren het Weekblad zou gaan, onderkent hij het door hem ten zeerste gegispte humanitairisme, hetwelk in de 19e eeuw op koloniaal gebied steeds belemmerend heeft gewerkt! De geest des tijds dus, waaraan, vergissen wij ons niet, op koloniaal gebied althans, alle politieke richtingen zich hebben onderworpen, — de ethische koers zooals men zegt!

Humanitairisme of humanisme, menschelijkheid, menschenliefde, verheffing van de menschenwaarde, onverschillig onder welke hemelstreek, bij welke rassen, bruin of blank, — als de heer v. Heekeren zulk streven gispt, dan, ja dan staan wij tegenover hem aan den uitersten pool. Ons recht van bestaan, de reden van ons bestaan, van het bestaan der Vereeniging „Oost en West" is toch geen ander dan het humanitair beginsel, het humanisme te bevorderen tot een hoogstaand doel, dat broederschap en vriendschap kweekt, gemeenschappelijkheid van belangen. In dat streven kunnen wij geen verandering brengen. Tot goed begrip van hetgeen het Koloniaal Weekblad geven wil, drukken wij hieronder af een door het Hoofdbestuur ontworpen leiddraad voor de redactie-commissie.

De heer Van Heekeren, hulde brengend aan de jarenlange leiding, die met de beperkte middelen wist te woekeren, meende in den opzet der Vereeniging, om door eene lage contributie een zoo groot mogelijk aantal leden te trekken, mede een oorzaak te zien van de geringe belangstelling voor „Oost en West". Een vereeniging als „Oost en West", zeide hij, wordt niet alleen geapprecieërd naar de letter van het doel, dat zij voorstaat, maar ook naar den geest, waarin zij dat doel nastreeft en naar haar werken. Het was een zeer moeilijk vraagpunt, dat de heer Van Heekeren daarmede aan de orde stelde. Zijne bedoeling, verklaarde hij, was niet om door een hooge contributie het lidmaatschap slechts bereikbaar te maken voor een kleinen kring, maar om de contributie op een zoodanig bedrag te stellen, dat daarmede inderdaad kan worden gewerkt in de door het Vereenigingsprogramma aangegeven richting.

De contributie werd zoo laag mogelijk gesteld, in de hoop daardoor een groot aantal belangstellenden in onze Oost- en West-Indiën tot ons te trekken, niet alleen hen, die daar geweest zijn, maar ook allen, die bewust zijn, dat in die bezittingen krachtige levensaderen gelegen zijn voor onzen handel, onze nijverheid enz. Bij de vele contributiën, die andere lidmaatschappen vorderen, mocht het *bedrag* der contributie van de Vereeniging „Oost en West" niet kunnen weerhouden van toetreding. Nu is het, ongetwijfeld, een groote teleurstelling, dat wij nog niet zoovele Nederlanders tot het lidmaatschap onzer vereeniging konden bewegen als wij gewenscht hadden. — En dat niet alleen, maar dat zelfs en zulks vinden wij een droevig verschijnsel, de meerderheid van hen, die aan Indië hunne welvaart te danken hebben, en daardoor rustig kunnen voortleven in Europa en genieten van de vruchten der Europeesche beschaving, nog niet tot de vereeniging zijn toegetreden. Vinden zij in haar werken iets verkeerds, dat zij beginnen met toe te treden, en verder medewerken tot verbetering!

De secretaris der afdeeling Amsterdam, Mr. J. W. Sik maakte de opmerking, dat hij, zelf geroepen zijnde, dit onderwerp te behandelen, op vele punten zou wijzen, die den inleider en aan vele leden onbekend zijn:

b.v. waar ligt het aan, dat het zoo dikwijls voorkomt, dat leden, die gewoonlijk trouw ter vergadering verschijnen, plotseling voor het lidmaatschap bedanken? (omdat zij geen functie krijgen?);

hoe komt het, dat er zoo velen, die schatten hebben verdiend of nog verdienen in Indië, geen lid der afdeeling zijn, of nog erger, voor hun lidmaatschap bedanken? (vermoedelijk iets tegen het bestuur?).

Hij gaf in overweging, trouw ter vergadering te komen, daar de belangen der afdeeling te bespreken, ook de grieven tegen het bestuur. Wanneer dit eerlijk geschiedt, en de leden trachten uit hunne omgeving nieuwe leden te werven, dan zag hij niet in waarom de afdeeling Amsterdam niet zou groeien en bloeien!

Het Hoofdbestuur heeft kort geleden besloten tot de verspreiding op groote schaal van eene oproeping tot het lidmaatschap (zie Kol. Weekblad van 24 December 1908 No. 52). Mogen velen daaraan gehoor geven, en zich niet door de *lage* contributie laten weerhouden om iets bij te dragen tot de vermeerdering van de inkomsten der Vereeniging „Oost en West", opdat die vereeniging steeds krachtiger zal kunnen arbeiden aan de verspreiding van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en koloniën, aan de ondersteuning van alles, wat dienen kan om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, en van al wat verder de Vereeniging in haar programma voert!

Leiddraad voor de Commissie van Redactie van het Koloniaal Weekblad.

Met het orgaan der vereeniging „Oost en West" moet bovenal in het oog gehouden worden het doel der vereeniging, dat is „den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en Koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken en het bevorderen zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als die van Oost- en West-Indië in het bijzonder".

Ter bereiking van dat doel is noodig:

Kennis van het gebied, welks belangen wij willen bevorderen, kennis van het land, van het volk, van de bijzondere instellingen, van de oeconomie, van het streven, de wenschen, de gedachten, de nooden, de hulpbronnen, de gaven en krachten van het land en zijn bewoners.

Kennis der belangen van het Moederland en de Koloniën bij de verhoudingen over en weer, in stoffelijken en geestelijken zin;

het vereenzelvigen dier belangen door wisseling van het goede, het voorzien in elkanders behoeften door kennis, ontwikkeling, nijverheid, wat leiden moet tot wederzijdsche waardeering.

Het orgaan vermijde allen politieken partijstrijd, kieze geen partij noch in de eene, noch in de andere richting, streve er naar op een volkomen onzijdig standpunt zich te stellen.

Het orgaan worde een welkome bode voor ieder, die belang stelt in onze Overzeesche bezittingen, tot welke staatkundige partij in het Moederland hij ook behoore. — die naast hetgeen de dadelijke werkzaamheden der vereeniging betreft, daarin vindt de stem uit Indië, de stem uit binnen- en buitenland over zaken, de Koloniën geldende, — mededeelingen van den dag, herinneringen uit het verleden, wenschen voor de toekomst, — een gids, die aan ieder den weg wijst, waar over onze Koloniën wordt gehandeld.

De indeeling stellen wij ons dan voor als volgt:

1. mededeelingen van het Hoofdbestuur, van 't Dagelijksch bestuur, van de Afdeelingen;
2. een hoofdartikel over een onderwerp van den dag in den meest beknopten vorm;
3. een beknopt (onpartijdig) verslag van hetgeen de binnenlandsche en de Nederlandsch-Indische pers over onze Indiën bevat; Perskroniek; Wat de Inlander zegt; Wat de Chinees verteit; Uit de O.-I. Mail; West-Indië;
4. een beknopt verslag of een aanwijzing van hetgeen in buitenlandsche bladen of tijdschriften over onze overzeesche bezittingen en over de koloniën der andere mogendheden te vinden is, zoomede van de politiek der zelfstandige landen of rijken in Azië (van Vreemde Koloniën);
5. een rubriek wetenschap en kunst;
6. populaire geschreven stukken en schetsen over Indische toestanden of over gebeurtenissen in Indië;
7. officieële berichten uit Javasche- en Staatscourant of andere van Regeeringswege openbaar gemaakte mededeelingen;
8. inhoud van tijdschriften, kort overzicht van uitgekomen boeken, brochures enz.; betreffende Indië (Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht);
9. aangekomen en vertrokken passagiers uit- en naar de Indiën;
10. gemengde berichten, ingezonden stukken enz.;
11. vragenbus;

Bij de Redactie moet bovenal de gedachte voorheerschen, dat het orgaan, door in lichten, bevattelijken vorm te zijn ingekleed, de belangstelling zal opwekken in de eerste plaats van hen, die Indië niet uit eigen aanschouwing kennen.

De Red.-Comm. en het Dag. Best. der Verstellen zich voor, éens in de maand — te beginnen a.s. **Woensdag 10 dezer** ten 8½ uur n.m. in **Boeatan**, Heulstraat 17, Den Haag — samen te komen om ook met belangstellenden, die allen welkom zullen zijn, de aangelegenheden van ons Koloniaal Weekblad te bespreken.

Een stukje Atjeh geschiedenis.

DOOR

E. VAN ASSEN.

Na de inname van den Kraton door onze troepen in het jaar 1874, nam de toenmalige Sultan van Atjeh met zijn geheelen aanhang de wijk naar de kampong Lambaroe, welke op een afstand van ongeveer drie kwartier gaans van onze tegenwoordige hoofdvestiging aan de Noordpunt van Sumatra is gelegen.

Van eene ernstige cholera-epidemie, die plotseling uitbrak, viel als een der eerste slachtoffers de Sultan van Atjeh.

Hij liet na eene weduwe en één zoon, toenmaals nog een klein knaapje, en thans den bekenden Pretendent-Sultan.

Om de zooeven genoemde weduwe, die — na den dood van haar man — zich in de Bovenlanden van Pedir vestigde, is toen heel wat te doen geweest.

De welbekende Arabier, Habib Abdulrachman, die destijds op het hoogste punt van invloed stond in de Atjehsche maatschappij, was de eerste, die naar hare hand dong, misschien wel uit zekere genegenheid, maar tevens met de geheime bedoeling om zich — na dit huwelijk — van de Sultanswaardigheid meester te maken.

Ook verdacht men hem, dat hij er naar streefde, om zich — zoo noodig — met den steun van onze wapenen te doen handhaven en zich voor dat doel aan ons gezag te willen onderwerpen.

Deze geheime bedoelingen werden doorzien en begrepen door den scherpzinnigen Toeankoe Hasjim (thans reeds overleden), die den eermaal afgelegden eed: „zich nimmer aan de Nederlanders te zullen onderwerpen, zoolang er nog één laboevrucht op Atjeh groeide", heeft gestand gedaan.

Toeankoe Hasjim werkte daarom het zooeven besproken huwelijk tegen, en het kwam dan ook nimmer tot stand.

Habib Abdulrachman, beschaamd over het geleden échec, trok zich dientengevolge uit de Atjehsche samenleving terug, onderwierp zich aan de Nederlanders, en werd — onder toekenning van een maandgeld van *f* 2000 — met zijne geheele familie naar Mekka overgebracht, waar hij is gestorven.

Later maakte Toeankoe Hoesin, een lid van de Atjehsche vorstenfamilie, werk van de moeder van den Pretendent-Sultan, doch daar ook hij verdacht werd van het streven, om Atjeh aan de Nederlanders over te leveren en bij ons een goed heenkomen te zoeken, werd ook dit huwelijk door bemoeiingen van Toeankoe Hasjim verijdeld, met het gevolg, dat Toeankoe Hoesin, eveneens beschaamd over het geleden échec, zich evenals Habib

Abdulrachman aan ons gezag onderwierp, en zich te Kota-Radja — onder toekenning van een maandgeld van *f* 250 — vestigde.

T o e a n k o e H a s j i m maakte daarop aan alle galanteriën een einde door de Sultane-weduwe zelf te huwen. Hij nam persoonlijk alle gezag in handen, wonende te Kemala in de Pedirsche Bovenlanden, en bleef zeer ten nadeele van de Nederlandsche belangen tot aan zijn dood de leider van het Atjehsch verzet.

Uit dit huwelijk werd een zoon geboren, aan wien de titel werd gegeven van R a d j a K e m a l a, naar de plaats, van waaruit het verzet werd geleid.

De Pretendent-Sultan en Radja K e m a l a zijn dus half-broeders.

Hoe de verhouding dezer beide zonen ten opzichte van de moeder thans is, is mij niet bekend; wèl weet ik, dat destijds — tijdens mijn aanwezen op Atjeh — de Sultane-weduwe, onder T o e a n k o e H a s j i m's invloed, meer op de hand was van R a d j a K e m a l a, dan op die van den Pretendent-Sultan.

Beide jongens zijn thans mannen geworden.

Van R a d j a K e m a l a vernam men weinig tijdens zijne opvoeding; van den Pretendent-Sultan liep de mare, dat deze zich in eene minder gunstige richting ontwikkelde; er kwamen herhaaldelijk berichten binnen, dat hij gaarne hazard speelde en meer opium gebruikte dan goed voor hem was.

Onmogelijk is het niet, ja, zelfs zeer waarschijnlijk, dat de levensomstandigheden van den jeugdigen Pretendent-Sultan, op wien, reeds op zulk een jeugdigen leeftijd, zulke zware moeilijkheden op de schouders werden gelegd van hem den persoon hebben gemaakt, waarvoor hij thans bekend staat, en dat hij, ten laatste steeds opgejaagd door onze militaire patrouilles, zich verlost kon rekenen van veel leed, toen hij zich aan ons bestuur overgaf en zich — onder toekenning van een maandgeld — te Kota-Radja kon vestigen.

Zooals bekend, is hij thans, beschuldigd van deel te hebben gehad in de overvallen, welke een paar jaar geleden in het Kratongebied hebben plaats gehad, verbannen naar de hoofdplaats Amboina, en werd door hem een verzoekschrift aan Hare Majesteit de Koningin ingediend, waarin hij — naar men zegt — zijne grieven over deze verwijdering uit zijn land aan het billijk oordeel van het Opperbestuur onderwerpt.

(Wordt vervolgd.)

Twee belangwekkende Voordrachten, Ned.-Indië betreffende.

De invloed der Indische beschaving op Java en omliggende eilanden.

Woensdagavond 24 Febr. j.l. hield prof. Dr. H. Kern, door de Indologenvereeniging te Leiden daartoe uitgenoodigd, een rede over bovengenoemd onderwerp.

Na te hebben uiteengezet, waarom hij, hoewel hoogleeraar in ruste, gemeend heeft zich niet aan de uitnoodiging te hebben mogen onttrekken, sprak prof. Kern er zijn voldoening over uit, dat jonge mannen, die zoo'n hooge roeping gekozen hebben, ook nog eens over andere dingen wenschen te worden ingelicht dan wat ze in de collegezalen te hooren krijgen.

Het onderwerp, dat spr. zich voorstelt te behandelen, is slechts een klein onderwerp uit de beschavingsgeschiedenis der menschen, maar een dat berust op een groot aantal betrouwbare gegevens zoowel van letterkundigen als geschiedkundigen oorsprong, en verder op die van de vergelijkende volkenkunde.

Op de hem eigen populair-wetenschappelijke wijze, legt hij de verschillende gegevens en bronnen uit, en zegt o.m.:

De Chineesche Boeddhist I-tsing geeft ons ook belangrijke berichten. Deze toch was langen tijd op Palembang en stuurde van daar berichten naar zijn land (pl.m. 695). Staatkundige toestanden vermeldt hij niet. Des te meer over de godsdienstige. Velen, zegt hij, belijden er het Boeddhisme, en allerlei onderwerpen worden er bestudeerd.

In een ander gedeelte somt hij ons op de voortbrengselen van Sumatra. Hij verhaalt ons verder van gouden beelden en van drinkkannen van goud, dus van zekere welvaart. De taal, zegt hij, is Maleisch. Van Bodja, waar hij was, vermeldt hij dus zekeren toestand van beschaving en welvaart, althans bij de heerschers. Van het volk zelf is geen sprake. Als I-tsing wel ingelicht is, dan was ook het Boeddhisme verbreid op andere eilanden.

Het schitterendst zien we, zegt spr., evenwel den invloed der Indiërs in de bouw- en beeldhouwwerken. De meeste van deze zijn Mahajanistisch. Sommige zijn gemengd, ja we vinden er zelfs, waar Brahma en Boeddha zijn afgebeeld. Eigenaardig dualisme treffen we ook aan in een tegelijk Shiwaïstischen en Boeddhistischen tempel. Soms zien we binnen een Shiwabeeld, boven een Boeddhagedeelte.

De tijd der prachtgebouwen is bij benadering tusschen de 9e en 11e eeuw te stellen, van sommige is misschien eenigermate nauwkeuriger de datum te vermoeden. De godenbeelden zijn overwegend Brahmanistisch, hoewel we andere ernaast vinden. Vermoedelijk leefden de beide godsdiensten verdraagzaam naast elkaar; maar bij alle verdraagzaamheid vinden we toch voorliefde voor het Boeddhisme. Hierbij toch kwam de vorst in de eerste plaats; bij het Brahmanisme daarentegen zijn de Brahmanen de hoogste kaste; de minste Brahmaan (macht van den geest) gaat boven den keizer en koning (macht van den arm). Het volk was zeker met Boeddha, waarbij kwam een animitische godsdienst; het Mahajanisme is echter alleen door de machtigen opgericht.

Zoo rijk als Java is, zoo arm is Sumatra aan oude bouwwerken, en van de kloosters, welke I-tsing vermeldt, is niets meer over, alles is gesloopt. Wel weten we, dat Boeddha nog eeuwen na I-tsing belijders telde, althans inscripties wijzen hierop.

Ten slotte, zegt spr., blijft hem nog over de uitkomsten van het verhandelde kort samen te vatten. En dan zien we vooral op Java en Bali door den invloed der Indische beschaving schatten blootgelegd, we zien er bloeiende letterkunde en hooge kunsten. En wanneer wij, Europeanen, nu hetzelfde doen, en onder onzen invloed ontstaat een dergelijk nieuw bloeitijdperk, dan zullen we, niettegenstaande onze tekortkomingen van vroeger tijd, mogen rekenen in de toekomst op de blijvende dankbaarheid van millioenen menschen, allen leden van dat kleine volk van Nederland.

Luid applaus volgde op deze met zooveel overtuiging en liefde uitgesproken woorden van den zeer achtenswaardigen grijsaard", besluit de academische verslaggever der *Nieuwe Courant.*

Het Javaansche element in het Ned.-Indische leger.

Door den 1e Luit. der infanterie van het Ned.-Indische leger, J. A. Gratama, werd in de Vrijdag 26 Febr. j.l. gehouden vergadering van de „Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap", ingeleid het onderwerp: „Beschouwingen over de middelen ter verbetering van het Javaansche element in het Ned.-Indische leger."

In de *Nieuwe Courant* van Zaterdag 27 Februari lezen wij daarover o. m.:

„Spreker ving zijn voordracht aan met te constateeren, dat het oordeel over den Javaan als soldaat over het algemeen ongunstig is.

Ten bewijze hiervan werden verschillende meeningen aangehaald van officieren, alleszins tot oordeelen bevoegd. In hooge mate moet het weinige vertrouwen in den Javaanschen soldaat verontrusten, als wordt nagegaan, dat het oordeel berust op ervaringen in den strijd met den inlandschen vijand, en men de demoraliseerende invloeden in den oorlog met een buitenlandschen vijand van veel ernstiger aard acht. Deze toestand eischt dringend verbetering. De middelen daartoe werden door spreker in twee hoofdgroepen verdeeld en wel: 1. in de middelen om moreel en intellectueel hooger staande Javanen aan te kunnen werven; 2. in de middelen om van den in het leger getreden Javaan een goed soldaat te maken.

Spreker waardeerde het goede deel der Javaansche soldaten, doch noemde het, met het oog op de kans om betere elementen aan te werven, een verblijdend teeken, dat alle gegevens, hieromtrent te vinden, aantoonen, dat veelal alleen het slechtste deel der Javaansche bevolking in het leger treedt.

In het algemeen zal positieverbetering gunstig op de werving werken, ook in qualitatieven zin, meent spreker.

Verder toonde spr. de nadeelen aan der tegenwoordige, voor den inlandschen soldaat, onooglijke en niet-nationale kleeding, en de niet met zijn aard strookende wijze van huisvesten en de wenschelijkheid hierin verandering te brengen.

Een meer uitvoerige beschouwing werd gewijd aan het instituut der inlandsche officieren, dat een krachtig hulpmiddel kan zijn voor het verbeteren van de werving en het aanhalen van den band tusschen ons en den inlandschen adel.

Besprekende de middelen, die van den recruut een goed soldaat moeten maken, wees hij eerst op de noodzakelijkheid tot vermeerdering der kennis bij officieren en kader van taal, karakter, zeden en gewoonten van den inlander. Deze kennis laat nog veel te wenschen over.

Spr. eindigde met te wijzen op de bezorgdheid, die het wekken moet, dat de getallen omtrent de legersterkte in de koloniale verslagen aangegeven een verkeerd denkbeeld geven van de kracht, die er van het N.-I. leger zou kunnen uitgaan.

Het Javaansche element is lang niet wat het zijn moet en zijn kan. Het Nederlandsche volk moge het sluimerend, maar steeds dreigend gevaar, waarin de erfenis zijner stoere voorvaderen verkeert, niet beseffen, het is de plicht van hen, die voor de eer en de belangen van dat volk moeten waken, dat gevaar af te wenden, en de noodige offers daarvoor te brengen."

Eene ernstige behandeling van zaken?

De Minister van Koloniën eindigde zijne bestrijding der motie, welke wettelijke regeling vroeg van de benoeming, de bevordering en het ontslag der Indische officieren **als volgt:**

„Wanneer men **de heeren voorstanders** van de motie hoort, dan zou men denken, dat op deze wettelijke regeling vijftig jaar lang door alle officieren met brandend verlangen is gewacht.

„Welnu, op de tribunes bevonden zich hedenmorgen van de honderden Indische officieren, actief en gepensionneerd, hier ter stede, juist één actieve en één gepensionneerde!" *(Luid gelach.)*

De motie werd verworpen met 50 tegen 11 stemmen!

Het vorenstaande schijnt als een waarschuwing aan ambtenaren en officieren, om, wanneer hunne belangen in de Staten-Generaal besproken worden, zorg te dragen, dat de tribunes gevuld worden met belangstellenden uit hen, om indruk te maken door het bestormen der tribunes!

Uit de O.-I Mail.

Liefdadigheid.

Onder de „Eendagsvliegjes" in de *Javabode* der jongste mail lezen wij:

„Liefdadigheid, de schoonste aller deugden. Ze is in de laatste weken zwaar en met succes beoefend in ons Indië. Men gaf spontaan, zóó uit de portemonnaie. Men sloeg aan het organiseeren van bijeenkomsten, lezingen, avondjes; men opende inschrijvingen. Eerst heette 't: geeft veel voor Italië!

Toen kwam Pendjaloe en zei men: geef nu niet te veel voor Italië, denk ook aan Pendjaloe!

En nu? Zoo op 'n afstand bekeken, is van thans af ieder Siciliaan een kapitalist. Het eerste wat men doen gaat te Messina, is het bouwen van een half dozijn bankgebouwen, om de millioenen te bergen, die van alle wereldoorden zijn saamgestroomd.

En de resident van Cheribon is komen vertellen, dat er ook voor Pendjaloe voorloopig al genoeg bijeen is.

Bij gebrek aan rampen zou men dus moeten uitscheiden met offeren. Maar de stroom der liefdadigheid is nu eenmaal aan het vloeien, de bandjir is nog niet tot bedaren gekomen.

Laat nu toch niemand z'n goede voornemens opbergen, omdat bekend is gemaakt, dat genoeg geld is ontvangen om den eersten nood te lenigen.

Weldadigheid behoeft niet „per ramp" te worden beoefend. Al de te ontvangen gelden zullen hun weg wel vinden naar de ongelukkigen, die hulp behoeven, 't zij naar Pendjaloe, 't zij naar anderen."

Ditzelfde zouden wij ook aan offervaardigen hier te lande willen toeroepen. Er valt nog zoo véél te helpen ook voor en in Indië.

De stem der „Indo's."

Het *Bat. Nieuwsblad* schrijft onder dit opschrift:

„In de *Preangerbode* vindt men een ernstig woord van een aantal ingezetenen, gekleurde Nederlanders, bedoeld als antwoord op den oproep van het Algemeen Nederlandsch Verbond, waarop wij gelooven de bijzondere aandacht te moeten vestigen. Men zal wel doen het met eenigen ernst te lezen en vooral hetgeen tusschen de regels staat niet te vergeten. Inderdaad wordt te weinig in het licht gesteld hetgeen thans door „eenige Indo's", tegen hun aard in, openlijk onder woorden is gebracht. Wij herinneren ons, dat voor eenige jaren in het *Bondsblad* een iets of wat hartstochtelijk artikel is verschenen van een Indo, die openlijk verklaarde, dat het moederland in tijden van nood niet behoefde te rekenen op den steun der Indo's, en een enkelen keer is er nog wel eens gewezen op de weinig-nationalistische gevoelens bij de Indo's. Maar in het algemeen worden zulke gedachten n i e t uitgesproken. Te meer daarom is het van belang, op elke openlijke uiting de aandacht te vestigen, daar nog thans de verkeerde gedachte heerscht, als zou elke „Staatsblad-Hollander" hier blaken van vaderlandsliefde. Verkeerde politiek zou het zijn zulke symptomen dood te zwijgen; daarmede wordt de geest zelf niet gedood. Die zal eerst verdwijnen, wanneer de oorzaken de rechtmatige grieven van de Indo-bevolking zijn weggenomen, en daartoe is noodig dat deze grieven herhaaldelijk worden uitgesproken; velen toch zijn zij die aan Oost-Indische doofheid lijden.

Van bedoeld stuk nemen wij hier een deel over:

„Ofschoon elk streven om de banden te versterken, die ons ras binden aan het Oranje vorstenhuis, ook onze volle sympathie bezit, komt 't ons voor, wat ons aangaat, dat een bezoek van den prins aan Insulinde niet het middel bij uitnemendheid daartoe is.

Wij hebben ons ernstig afgevraagd, of een korte aanwezigheid van prins Hendrik in ons midden zoude kunnen bewerken, dat wij, Nederlanders in naam, ons inderdaad Nederlandsch zouden kunnen gevoelen; — of die aanwezigheid zoude kunnen voorzien in ons gebrek aan nationaliteitsgevoel. Ons dunkt van neen, en dat stemt ons droevig.

Zij komt ons beschamend voor, die nationaliteitsonverschilligheid, die gij in ons constateert, en toch (waarvoor is het noodig het te ontkennen), die onverschilligheid is wellicht grooter dan gij vermoedt.

Wij betreuren zulks, want ook òns lijkt het wenschelijk, dat er een band bestaat tusschen alle ras sen in Nederlandsch-Indië.

Niettemin zullen wij ons nooit met u één kunnen voelen, gij Nederlanders inderdaad, zoolang er zoo velen onder u zijn, die behept zijn met het vooroordeel tegen ons ras, een vooroordeel bekrompen en wreed, waaronder wij gebukt gaan; waaronder onze kinderen zullen gebukt gaan, als zij later zullen hebben te strijden den strijd om het bestaan.

Ziet gij de kloof niet, die tusschen ons ligt, de kloof, die gij zelve hebt daargesteld en die wij niet overbruggen kunnen, wijl gij niet wilt.

Die kloof is rassenhaat, één van de grootste euvels in onze Indische maatschappij.

Men schijnt stilzwijgend overeengekomen te zijn er zoo min mogelijk van te reppen; men negeert het kwaad en meent het weg te werken, door het dood te zwijgen.

Wij gelooven u (niet? — Red.) als gij beweert, dat die haat bij u althans geen noemenswaardige proporties heeft aangenomen, gij, die striemt met felle zweepslagen, gij, die hoont, krenkt, beleedigt, die met uwe advertenties: „Gevraagd volbloed Europeaan," wreed generaliseert en ons geheele ras als inferieur terugwijst.

Hoe is de toestand in Indië?

Er zijn velen onder u, Hollanders, die zich niet meer zoo Nederlandsch voelen, als wel wenschelijk ware; — de Indo's voelen zich Nederlanders in naam, voelen zich paria's in eigen land; — de Chineezen heeft de regeering zich vervreemd: — zij zijn „vreemde oosterlingen", en noemen zich stiefkinderen van het Gouvernement, dat hen belemmert in hunne vrije beweging.

De Javaan? Vraagt u al, of gij u den Javaan tot vriend hebt gemaakt in de drie eeuwen, dat gij hier zijt.

Gij staat alleen, gij staat alleen, net als wij, de Chineezen en de Javanen elk op ons zelven staan.

En toch, het ware zoo wenschelijk, dat er een band ware, die ons allen bond.

Het is weer tot u, dat wij ons wenden. Bestuur van de Groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond.

Uw streven om het nationaliteitsgevoel te versterken is ons allen sympathiek.

Noodigt ook namens ons Prins Hendrik uit tot een bezoek aan ons schoon Insulinde.

Al ware hij de prins niet, ieder, die tot ons komt namens Koningin Wilhelmina, zij welkom in ons midden.

Maar, stelt u wat ons aangaat niet te veel voor van de resultaten van het bezoek ten aanzien van een versterking van ons gevoel van nationaliteit.

Wilt gij streven naar een Nederlandsch voelen, naar een Nederlandschap inderdaad?

Voert in uw program: **strijd tegen het vooroordeel,** waaronder het ras der Indo's gebukt gaat.

Leidt het daarheen, dat wij ons niet dag aan dag hebben te ergeren aan van bekrompenheid getuigende advertenties, aan rassenhaat ademende artikelen in enkele couranten; **tracht van de regeering** gedaan te krijgen, dat gebroken worde met het poeti atau item-systeem, een fout, die o.a. tot gevolg had, dat een honderdial Indo's alhier zich tot Z. E. de Gouverneur-Generaal wendde om gelijkstelling met den Inlander betreffende de rechten op den grond.

Poogt voor ons te verkrijgen beter onderwijs, opdat de strijd om het bestaan ons niet te zwaar worde; beperkt het misbruik, dat van de erkenning van kinderen, om ze later aan de ellende prijs te geven, wordt gemaakt, opdat het niet gebeure, dat de kampong Indo vloekt zijn volbloed vader van smetten vrij, bij God, ja, van smetten vrij."

Toeristen.

Met het stoomschip „de Klerk" is Maandag 1 Februari van Singapore te Batavia aangekomen, een gezelschap globetrotters. Het zijn rijke Amerikanen, een zestiental, dames en heeren. Zij reizen voor hun genoegen rond de wereld, en wilden daarbij „Java the wonderland" niet overslaan. In het Hotel der Nederlanden hadden zij hun intrek genomen voor een paar dagen, om daarna te vertrekken naar Soerabaja. Vandaar gaan zij dan Java door om weer te Batavia terugtekomen. Ook hier zal dan nog eenigen tijd vertoefd worden. En dan gaat het verder, via Singapore, round the world.

Een batikbewonderaar.

Een correspondent van de Java-Times vraagt de aandacht voor de batikwerken van Djokdjakarta, waarover hij met zulk een geestdrift schrijft, dat de redactie, als zij hem niet persoonlijk kende, geneigd zou zijn, hem te verdenken van eigen-belang. Hij beschrijft de verschillende procédés en zegt, dat men hier ten minste nog de echte batikkunst kan bewonderen, met de echte patronen en de echte oude kleuren en motieven, vol spookachtige, bovenaardsche figuren... enz., enz. Als de correspondent ons een staaltje had gezonden, om ons persoonlijk te overtuigen, zou hij meer kracht hebben gegeven aan zijn betoog, doch hij heeft dit, vreemd genoeg, niet gedaan. De correspondent besluit zijn artikel aldus: „Ik zou iedereen, die van Java iets meer wenscht te zien dan het oppervlakkige, raden naar Djokdjakarta te gaan en daar de batikwerkplaatsen, de batikkunst en de batikster te zien. De batikster woont juist tegenover het hotel Mataram en kan veel verhalen van Java en de Javanen. Zij kan u al het wetenswaardige vertellen van de stad, van den kraton en van de gewoonten en gebruiken van het volk en...... dat „alles in zuiver Engelsch!" Zij zou uitstekend geschikt zijn voor „gids voor de omstreken van Djokdja."

Mevrouw van den Steen naar Parijs.

Het vertrek van mevrouw H. van den Steen naar Parijs, om de Parijzenaars van de kunstprestatiën van een Stamboelgezelschap te laten genieten, is vastgesteld op den 15en April a.s. Zij wordt vergezeld door de eigenaresse van de Soerabajasche wajang-wong, mejuffrouw Rooseboom, en tal van serimpies, die hooge kunst weten te geven. Nu zoekt moeder van den Steen, zoo schrijft de *Soer. Handelsbl.*, nog een dame, die haar wil vergezellen en assisteeren bij het in orde maken der costuums, die beloven prachtig te zullen worden; verder om de repetitiën te leiden, enz., enz.

De Deutsche Verein te Soerabaja.

De Duitschers hier ter stede, zoo schrijft de correspondent van het *Bat. Nblad.* te Soerabaja, die in verschillende takken van handel en industrie hun bestaan vinden en door een eigen vereeniging den nationalen band in deze Hollandsche kolonie steeds nauwer trachten toe te halen, zijn thans van plan de nimmer verstoorde Gemütlichkeit nog te verhoogen. Tot nog toe beantwoordde het vereenigingslokaal op Baliwerti, dat reeds jarenlang door hen geoccupeerd werd, aan de eischen, gesteld voor samenkomsten; was de kegelbaan in goeden staat en kon steeds deze binnenkamersport beoefend worden, om den dorst, slechts te lesschen met het schuimend gerstenat, op te wekken en nimmer te doen verflauwen; bood de binnengalerij gelegenheid tot het houden van repetities van het mannenkoor, dat op bepaalde data als den Kerstdag, den verjaardag van den Keizer e. d. in den schouwburg oud-vaderlandsche liederen ten beste geeft.

Nu echter ook de respectievelijke echtgenooten de gezellige bijeenkomsten met haar tegenwoordigheid vereeren, en sopraans en alts de mannenstemmen bij de musikale prestaties ter zijde staan, heeft men het noodig geoordeeld een moderner perceel op een geschikter gelegen terrein te huren, ja, men heeft zelfs het plan geopperd een eigen ontspanningsgebouw op te zetten.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Het Saramacca-spoorwegvraagstuk.

Zooals bekend is, werd door den gouverneur aan eene commissie, samengesteld uit deskundigen op verschillend gebied, opgedragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van een snel en goedkoop verkeer tusschen de Saramacca en de hoofdstad Paramaribo.

Aanleiding daartoe gaf de opkomst van den kleinen landbouw aan de oevers der Saramacca rivier, waar deze zich, in tegenstelling met hetgeen men elders waarnam, zonder eenigen steun van beteekenis van gouvernementswege heeft ontwikkeld. Hier vonden de beoefenaars van den kleinen landbouw niet de geheel op 's lands kosten ingerichte vestigingsplaatsen, doch moesten zij zelf op woeste gronden polders aanleggen, enzoovoort. De vrij gekomen immigranten volgden het voorbeeld van de creolen, die hier de eerste gronden aanlegden, toen ze na 1873 (het jaar, waarin einde kwam aan het staatstoezicht op de gewezen slaven) over het algemeen niet te vinden waren om op de plantages te werken.

Vorengenoemde commissie kwam na uitvoerige onderzoekingen en overwegingen tot de overtuiging, dat bij tot standkoming van den Saramacca-polder het alleszins aanbeveling verdient den aanleg van een spoorweg van Paramaribo naar de Saramacca aan de orde te stellen. Zij beval daarbij aan de hoofdrichting Paramaribo—Bakramangsa—Uitkijk—Voorzorg. Wel wordt een, zij het ook zeer gering, tekort verwacht op de exploitatie van dien spoorweg, doch was de commissie van oordeel, dat zeer belangrijke indirecte voordeelen daartegen zullen opwegen. In de eerste plaats wordt gewezen op de algeheele opheffing van het isolement, waaronder vooral het belangrijke district Beneden-Saramacca heeft te lijden, en de vele, niet onder cijfers te brengen, doch belangrijke gevolgen daarvan voor de bevolking, dan op den eveneens gunstigen invloed, die een snelle verbinding met de hoofdstad moet hebben op alle aangelegenheden van bestuur, recht-

spraak, geneeskundigen dienst, voorziening in kerkelijke behoeften en dergelijke. Voorts is de daardoor aan den thans in minder goeden toestand verkeerenden grooten landbouw geboden gelegenheid om door deelname aan de bacoven-cultuur weder tot bloei te komen, voorzeker ook niet gering te achten. En ook de kleine landbouw kan, zij het ook naar het oordeel der commissie eerst na verloop van eenige jaren, eveneens een grooter vlucht nemen door deelname aan de bacoven-cultuur voor export, waartoe alleen door spoorwegaanleg de mogelijkheid kan worden geopend.

Al deze overwegingen gaven den gouverneur aanleiding met het in het rapport der commissie belichaamde voorstel mede te gaan en in beginsel te besluiten tot den aanleg van een spoorweg van Paramaribo naar de Saramacca, onder vooropstelling evenwel, dat de Saramacca-polder zal worden voltooid.

In zijne Memorie van Toelichting op eene bij de Koloniale Staten ingediende ontwerp-verordening betreffende een spoorweg-opname van Paramaribo tot Voorzorg en peilschaalwaarnemingen aan de Saramacca- en Coesewijne-rivieren, wijst de gouverneur er dan ook op, dat het hem eene uitgemaakte zaak schijnt, dat met het oog op de voor de werken aan den Saramacca-polder reeds uitgegeven belangrijke sommen, volledige uitvoering zal worden gegeven aan de betrekkelijke verordening betreffende de inpoldering van de terreinen langs het Saramacca-kanaal en de Wanica. Het staat naar zijne meening vast, dat de Koloniale Staten zullen instemmen met de voltooiing van genoemden polder, na nader overleg omtrent de meest geschikte wijze, waarop die voltooiing zal moeten geschieden, en omtrent het bedrag, dat daaraan nog ten koste zal gelegd worden.

Dit vooropstellende, stelt de gouverneur voor een bedrag van *f* 15000 op de begrooting van het loopende jaar beschikbaar te stellen voor bedoelde spoorweg-opname.

Aan de Commissie was door den gouverneur mede gevraagd haar oordeel te laten gaan over het belang eener verbinding van Saramacca en Coesewijne. Een volledig antwoord kon de commissie daarop wegens gemis aan gegevens niet geven. Zij wees echter onder meer op de noodzakelijkheid om daartoe gegevens te verzamelen betreffende de getijbewegingen in die beide rivieren, daar de mogelijkheid van de instandhouding van een open doorsteek en eventueel ook de juiste plaats, waar dergelijk werk zou moeten worden ondernomen, alleen op getij-waarnemingen zijn te beoordeelen. Voorts is ook de vraag, in hoeverre het mogelijk is langs de Saramacca uitbreiding te geven aan den kleinen landbouw door uitgifte van terreinen achter de bestaande grondjes, niet afdoende te beantwoorden, alvorens omtrent de getijbeweging in de Saramacca zelve meerdere gegevens zullen zijn verzameld dan thans bekend zijn.

Voor deze peilschaalwaarnemingen wordt bij dezelfde ontwerp-verordening een bedrag van *f* 2000 aangevraagd. Waar deze quaestie echter nauw verband houdt met den eventueelen aanleg van een spoorweg naar de Saramacca, wenscht de gouverneur dit crediet niet te zien verleenen, alvorens de Koloniale Staten zich in beginsel over den spoorweg-aanleg zullen hebben uitgesproken.

Coronie.

Op 23 Januari heeft in Coronie de officieele opening plaats gehad van het „nieuwe kanaal”, hetwelk in hoofdzaak schijnt te zijn een verlenging van de bestaande vaargeul in zee. Volgens een verslag in De Surinamer, is het werk een succes. Langs de nieuwe vaargeul zijn roodgeschilderde palen gesteld om den binnenvarenden kotters als wegwijzers te dienen. Deze vaargeul biedt, volgens het verslag, een veilige ligplaats voor kotters.

Bij de openings-plechtigheid werd de vaargeul een eindweg in zee opgevaren, waarbij peilingen werden gedaan tot 8 en 10 voet diepte. (Wat de geringste diepte was, meldt het verslag niet.) De schrijver in De Surinamer verwacht, dat voortaan de zeestoomers (mits varende bij springtij) zoover de geul zullen kunnen opvaren, dat in 't vervolg de groote onaangenaamheden van de Coronie-reis tot het verleden zullen behooren.

Verschillende sprekers voerden bij de plechtigheid het woord, waarbij hulde werd gebracht aan den districts-commissaris, voor zijn doortastend optreden, en aan den opzichter E. de Vries, voor de uitstekende uitvoering van het werk.

Europeesche bijen.

De heer D. J. G. Bolten, militair apotheker te Paramaribo, heeft op dit oogenblik twee korven met Europeesche bijen. Hij ontving een korf Hollandsche bijen van Artis te Amsterdam, en Italiaansche bijen uit Demerare. De laatste hebben door een slechte reis nogal geleden. De Hollandsche bijen gedijen tot dusverre goed, doch moesten in den aanvang vrij wat kunstvoedsel gebruiken, in den vorm van stroop. Nu zij langzamerhand met de inheemsche flora meer vertrouwd raken, kan die kunstvoeding verminderen.

Reeds meermalen werden pogingen aangewend om Europeesche bijen in Suriname te teelen, totdusver met negatief resultaat. Deze nieuwe proef is zeker interessant. Een kort bezoek hedenmorgen overtuigde ons, dat de diertjes heel wat te stellen gaven, en vooral veel geduld eischen. Het voornemen bestaat om de beide korven op de tentoonstelling, die dit jaar in Suriname gehouden wordt, ter bezichtiging te stellen.

Onze West.

De nieuwe gasfabriek.

Hieromtrent schreef Onze West het volgende:

De wijze, waarop de maatschappij de zaken aanvat, maakt een flinken indruk. Er wordt ter dege gewerkt. De arbeiderssterkte, gem.ddeld zoowat 250 man, werd menige week opgevoerd tot 400 man. Het kapitaal, in de onderneming belegd, is vrij aanzienlijk, terwijl het bedrijf natuurlijk voorshands een risico is, daar niet met zekerheid is vast te stellen, op hoeveel particuliere aansluiting kan worden gerekend. De aanleg van een gasleiding in huis beteekent natuurlijk een vrij belangrijke uitgaaf. Waar echter de onderneming die uitgaaf in eens voor hare rekening neemt, en van de gasverbruikers niet meer eischt dan een zeer geringe maandelijksche afbetaling, behoeft die uitgaaf geen overwegend bezwaar op te leveren. De voornaamste vraag is, of het gebruik van gas op den duur voordeelig is. De directeur verzekert ons, dat dit het geval zal zijn. Men zal voor ongeveer hetzelfde geld als thans voor petroleum wordt uitgegeven, beter licht verkrijgen.

In verscheidene straten zijn reeds de ijzeren lantaarnpalen opgezet. Deze zijn dezelfde als in den Haag, de koninklijke residentie, in gebruik. Op deze palen zullen komen Berlijnsche branders, zoodat onze goede stad grootsteedsch wordt aangekleed. De sterkte der gloeilichten zal worden 40 à 50 normaal kaarsen. Dat is waarschijnlijk tweemaal de werkelijke sterkte onzer tegenwoordige straatlantaarns. De verlichting der stad zal dus stellig beter worden dan zij thans is. Toch kan het, om overdreven verwachting te voorkomen, zijn nut hebben er op te wijzen, dat de stad daardoor niet in een zee van licht zal verkeeren. Den onderlingen afstand der lantaarns in aanmerking genomen, zal de nieuwe verlichting waarschijnlijk wèl voldoende zijn, doch niet anders dan bescheiden genoemd kunnen worden, in overeenstemming met onze bescheiden financieele krachten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De **Poetri Hindia**, het veertiendaagsch tijdschrift voor Inlandsche dames, waaraan Raden Ajoe Tjokro Adikoesoemo, geboren Annie Visscher, vroeger in den Haag, thans te Tjiandjoer woonachtig, sedert Januari naast Laura Staal te Buitenzorg, en vele Inl. dames van goeden huize elders als redactrice verbonden is, deelt in haar eerste nummer van den tweeden jaargang aan hare abonnées mede, dat zij alle mogelijke inlichtingen, welke der vrouw nuttig zijn, van de redactie bekomen kunnen. Zoo is deze bereid om op aanvraag, tegen toezending van 2 postzegels van 10 cent voor het antwoord, allerlei knippatronen voor kleedingstukken, batikpatronen, borduurpatronen te zenden en, voor personen, die feesten willen geven, een begrooting van kosten op te maken en het menu samen te stellen, mits men slechts opgeve, op hoeveel gasten men rekent, tot welke nationaliteit en maatschappelijke positie deze behooren, enz. Het doel van deze tusschenkomst is om de gastvrouw er op te wijzen, hoe zij het moet aanleggen, dat de uitgaven zich tot het strikt noodige bepalen, en dat desniettegen staande alles in de puntjes zal zijn. Bijdragen voor het tijdschrift, zegt de redactie verder, kunnen ingezonden worden in het Javaansch, Soendaneesch, Nederlandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch. Zij zal ze dan in het Maleisch vertalen. Alle, in de **Poetri Hindia** geplaatste stukken, onverschillig of ze door een lid der redactie of door andere vrouwen geschreven zijn, worden gehonoreerd. Het **honorarium wordt om het halfjaar uitbetaald; men kan** echter voor het bedrag het een of ander voorwerp krijgen, indien men liever geen geld ontvangt. **Ook zal de redactie met genoegen het honorarium ten name der schrijfster op de postspaarbank beleggen.**

Het bovenstaande strekt tot aanvulling van ons hoofdartikel van 14 Januari j.l., **betreffende dit zoo nuttige Indische tijdschrift.**

Eenige weken geleden deelden wij o.a. mede dat een lid van de Kaoem moeda (Jong Indië) door middel van dit blad een vrouw van gelijke beginselen zocht. Deze aankondiging is, volgens verklaring der redactie, buiten haar medeweten geplaatst; zij maakt daarover hare excuses en belooft, dat voortaan dergelijke aankondigingen achterwege zullen blijven.

In de **Pemberita Betawi** bespreekt Springbalans de moeielijkheden (sengsara), welke het desabestuur ondervindt, doordat zijne leden geen vaste geldelijke bezoldiging erlangen. De noodzakelijkheid tot salarieering is reeds herhaaldelijk aangetoond, o.a. door de Residenten van Pasoeroean en van de Preanger Regentschappen, door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur en andere autoriteiten. Maar hoe denkt de Regeering daarover? vraagt hij. Och, luidt zijn antwoord, zij vindt niet noodig om het desabestuur te bezoldigen, want dit kan immers zijn ondergeschikte desagenooten uitzuigen, als het geld noodig heeft. Maar onder de desabestuurders zullen toch zeker wel personen zijn, die daartoe ongenegen en niet bedreven genoeg zijn. De regeering schijnt er zich niet om te bekommeren, hoe deze in hun levensonderhoud voorzien. Men moet er zich dan ook niet over verwonderen, vervolgt schrijver, dat men in elke desa van afpersingen en knevelarijen hoort, en dat deze werkelijk door de desabestuurders gepleegd worden. Het gouvernement zet hen immers daartoe aan door hun geene bezoldiging toe te kennen. Wanneer het gerechtelijk bewijs geleverd is, dat een van hen zich aan afpersing of knevelarij heeft schuldig gemaakt, moet hij dan gestraft worden? Natuurlijk, antwoordt het bestuur. Maar, vraagt hij verder, aan wien moet men de schuld van het feit geven, aan de Regeering of aan den veroordeelden desabestuurder?

Werden zij behoorlijk gesalarieerd, dan zouden deze misstanden verholpen zijn. Men bedenke wèl, dat de buik van een desabestuurder geen caoutchouc wielband is, die door eenvoudig lucht inblazen weer dienst kan doen. Een desabestuurder is echter een mensch, wiens maag met rijst en drogen visch en water behoorlijk gevuld moet worden, — die nu en dan ook wel een sigarette wil rooken, en een kopje thee drinken. Zijn lichaam is geen pleisterstandbeeld, dat men af en toe slechts met kalk wit heeft te maken om er een toonbaar voorkomen aan te geven; neen, hij dient een goeden hoofddoek, een broek, een saroeng en een jasje te dragen. Waar moet hij het geld vandaan krijgen, om al die kleedingstukken te koopen? Een desabestuurder is geen kip, die haar voedsel op een pisangblaadje klaargezet krijgt en het water uit een gootje opslurpt. Neen, hij is een mensch, die uit een bord eet en uit een kopje drinkt. Waarvan moet hij nu deze dingen bekostigen? Moet dan de desabestuurder altijd de uitzuiger en knevelaar van zijne desagenooten blijven?

Schrijver acht het wenschelijk, om het desahoofd met *f* 75 per maand te salarieeren, en verder per desa een bedrag van *f* 82 uit te trekken voor de bezoldiging der overige bestuurders. Hij is zich bewust, dat zijn artikel niet zacht van toon is, waarom hij aan het slot den lezer vergiffenis vraagt voor de door hem gebezigde min of meer harde woorden en uitdrukkingen.

In de **Pantjaran Warta** deelt R. M. Tirto Adisoerjo mede, dat zijne reis met Mej. L. Goossens, om aan hare onderwijsinrichting voor spraakgebrekkigen meer bekendheid te geven, te Tjiamis onderbroken moest worden, daar hij van de waarnemende hoofdredactrice der Medan Prijaji een telegrafisch bericht ontving, dat zijne tegenwoordigheid te Buitenzorg voor een drukpersdelict (aanklacht van den Aspirant-Controleur van Poerworedjo) noodzakelijk was. Door dit incident moest hij van zijn voornemen, om genoemde dame op hare tournée te vergezellen, verder geheel afzien.

In hetzelfde blad beschrijft hij een door hem bijgewoonde godsdienstoefening in de moskee te Bandoeng, waarbij ongeveer drieduizend personen den zegen van Allah voor H. M. Koningin Wilhelmina, met het oog op de aanstaande blijde gebeurtenis, afsmeekten. Alvorens over te gaan tot het gebed, waarin de Regent van Bandoeng, Raden Adipati Aria Martenegara, overeenkomstig artikel 17 der instructie voor de regenten op Java en Madoera als imam (voorganger) voorging, sprak deze inlandsche hoofdambtenaar, staande op den minbar (preekstoel) de biddenden toe, en zette hun het doel van deze godsdienstige bijeenkomst uiteen.

In het mede door hem geredigeerde tijdschrift **Medan Prijaji** 1) wijst R. M. Tirto Adisoerjo

1) Ter voorkoming van misverstand wordt aangeteekend, dat het woord *prijaji* hier niet beteekent inlandsch ambtenaar, doch ongeveer hetzelfde als het grieksche woord *aristos* — de beste. Het tijdschrift noemt zich dan ook „het orgaan van alle vorstentelgen, van alle aanzienlijken door afkomst of ontwikkeling, der inlandsche ambtenaren en der vooruitstrevende partij (Kooen moeda) onder de inboorlingen en de

op een staaltje van schrielheid (kepelitan) van het Nederl.-Indisch Gouvernement. De hulpondercollecteur te Tjeloering, district Genting, afdeeling Banjoewangi, is belast met de inning van pl.m. zestig duizend gulden aan diverse belastingen. Om de drie à vier dagen neemt hij een bedrag van vijfhonderd, ja, wel eens van duizend gulden van vijf tot twaalf desahoofden in ontvangst. Eéns in de maand moet hij de geïnde gelden ter afdeelingshoofdplaats afdragen. Daar hij voor deze gelden aansprakelijk is, draagt hij ze persoonlijk aan den ontvanger af. Worden hem — wat wel eens gebeurt — valsche of beschadigde geldstukken in de handen gestopt, dan moet hij er andere, gangbare voor in de plaats geven. Het land mag geen schade lijden. En weet gij, hoeveel de man voor die extra werkzaamheden (het hulpondercollecteurschap is een bijbetrekking) ontvangt? vraagt schrijver. „Met één gulden 's maands wordt hij daarvoor betaald." En opdat het gouvernement er zeker van kan zijn, dat er geen fraude gepleegd wordt, kiest het voor dezen post van groote verantwoordelijkheid een inlandsch ambtenaar, die reeds een diensttijd van 21 jaren achter den rug heeft!

Toen ik nog een kind was, vervolgt schrijver, lieten mijne ouders mij dikwijls gedurende veertig dagen vasten (topo), en dan at ik niets anders dan gekookte bladeren *). Nu begrijp ik, waarom zij mij aan soberheid wilden gewennen. Maar Goddank, roept hij triompheerend uit, dat het kismet (noodlot) mij niet voorbeschikt heeft om op een bezoldiging van tien „pop" hulpondercollecteur te worden voor de inning van zestig duizend gulden belastingpenningen!"

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Tiong Hoa Wi Sien Po**, die zich het orgaan der Kèk beng tong (Jong-chineesche partij) noemt, handhaaft trouw haar devies: „een fakkel voor de mannen, een leermeesteres voor de vrouwen, een polijststeen voor alle beginselen, welke de veredeling van het gemoed beoogen, en tot opwekking van gehechtheid aan H. M. de Koningin der Nederlanden medewerken." De toon, die in dat blad wordt aangeslagen, is altijd even bedaard en waardig, wat men ongetwijfeld mede aan den invloed der chineesche dames-redactieleden mag toeschrijven.

In haar terugblik op het jaar Bo Sin (2459), deelt de redactie aan hare lezers mede, dat men in den loop van het aangevangen jaar Ki joe de vraag van de Nederlandsch-Indische Regeering aan de in Ned.-Indië gevestigde chineezen (de hoa kiauw bin) verwachten kan: of zij den rechtstoestand der chineezen dan wel dien der inboorlingen willen volgen? Tal van chineezen wenschten ter zake de opinie der redactie te hooren, en hebben haar gevraagd, welk antwoord zij zou geven. Dit luidt: „Wij wenschen tot de chineesche natie te blijven behooren, doch als onderdaan van Nederland te worden beschouwd."

Wij, zegt zij, wij hebben ons volk lief, maar wij houden ook van Nederland. Wij cijferen onze nationaliteit niet weg, maar wij verliezen ook niet de genegenheid uit het oog, welke Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, in wier gebied wij een middel van bestaan gevonden hebben, ons toedraagt. Hoe vinden de andere Tiong Hoa's in Ned.-Indië deze opvatting? vraagt zij ten slotte.

In het voor dames bestemde gedeelte van dat weekblad — de bagian perampoewan — oppert Kornelia Lie in haar jaaroverzicht het denkbeeld om de chineesche nieuwjaarsceremoniën te vereenvoudigen. Het aloude gebruik der chineezen brengt namelijk mede dat men in de morgenuren van 5 tot 9 uur de nieuwjaarsbezoeken maakt. Te voet of per rijtuig begeeft men zich dan, de mannen getooid in den zwarten staatsiejas en een zijden broek, en met de kegelvormige chineesche muts op het hoofd en staatsieschoenen aan de voeten, de vrouwen eveneens in vol ornaat, naar zijne verwanten en kennissen. Bij aankomst is het eerste werk neder te knielen voor den offerstaander der voorouders, waarop de hulde aan de aanwezige familieleden volgt, alle volgens ouderdom gerangschikt. De oudere vrouwelijke familieleden worden in hare vertrekken opgezocht en begroet. Aan de kinderen, die aan de formaliteiten deelnemen, worden roode pakjes in de handen gestopt, waarin eenig geld gewikkeld is. De gasten, die het nieuwjaarsbezoek afleggen, worden door den gastheer ontvangen en binnengeleid. Zij begeven zich, onder het uitspreken van den nieuwjaarswensch (als in het vorig nummer van dit weekblad aangehaald) naar de offertafel der huisgoden, waar zij wierookstokjes ontsteken en de gebruikelijke kniebuigingen moeten maken.

Is aan deze wijdloopige etiquette voldaan, dan neemt de gastheer hun de wierookstokjes uit de handen en steekt die in het wierookvat, waarop men gezamenlijk aan de receptietafel plaats neemt.

Sedert de Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging te Pasoeroean is opgericht, komen op nieuwjaarsmorgen de chineezen in hun vereenigingslokaal bij elkaar, om elkander met een „Sin tjoen kiong (gelukkig nieuwjaar) te begroeten, doch de dames moeten nog de gebruikelijke bezoeken afleggen. In Malang daarentegen is deze vermoeiende en omslachtige morgenvisite ook voor haar afgeschaft. De schrijfster hoopt, dat men allerwege het voorbeeld der chineezen te Malang zal volgen, en dat het ceremonieel zich dan bepalen zal tot een bijeenkomst der mannen in het vereenigingslokaal, terwijl de vrouwen van dit lastige visite-maken, in hare mooiste plunje en omhangen met gouden en diamanten versierselen, ontslagen worden.

Diegenen onder onze lezers, die in Indië op den morgen van het chineesch nieuwjaar in een chineesche wijk (in N.-I. spreekt men altijd van het „chineesche kamp") zulk een uitvoering wel eens hebben bijgewoond, zullen dezen wensch van Kornelia Lie zeer begrijpelijk vinden.

Zoowel de **Tiong Hoa Iri Sien Po** als de **Ho Po** bevatten van tijd tot tijd résumés of vertalingen in de maleische taal uit de chineesche klassieken, vooral uit de ethische geschriften der wijsgeeren Khoeng Hoe Tjoe en Ming Tjoe, namen, die door de eerste beoefenaren der sinologie, spaansche en portugeesche jezuieten, verlatijnscht zijn tot Confucius en Mincius, en uit de verschillende commentaren daarop.

Zou het geen aanbeveling verdienen om zich op weekbladen als de in deze rubriek genoemde die slechts enkele guldens per jaar kosten te abonneeren als een bewijs van sympathie voor de redacteuren en redactrices, die daaraan verbonden zijn, ook om ze in Indische leestrommels op te nemen in plaats van tijdschriften als La Vie Parisienne en Le Petit journal pour rire, om van andere hebdomadaire bladen van twijfelachtige moraliteit niet te spreken. In Indië vooral moest het toch minstens even verdienstelijk zijn om goed maleisch, als om wat fransche grapjes te kunnen lezen en te verstaan.

Eenigen tijd geleden werden in de **Pantjaran Warta** door den chinees Thung Bouw Kiat te Batavia twee prijzen, ieder van *f* 25 uitgeloofd voor een geschrift, handelende over de gevaren van het dobbelen en een, bevattende een betoog, dat het leeren en kennen eener europeesche taal strekken kan, om de liefde voor zijne natie (de chineesche) aan te wakkeren. De jury, bestaande uit den hoofdredacteur van de **Medan Prijaji** en den redacteur van de **Tamansari** heeft beide prijzen toegekend aan een zekeren heer D. E. Johannes Ezn. te Keka, op het eiland Timor.

Beide bekroonde artikelen zullen in de **Pantjaran Warta** opgenomen worden.

INGEZONDEN.

In het „Koloniaal Weekblad" van Donderdag l.l. no. 7 komt voor een oproep „Aan alle ingezetenen van Nederlandsch-Indië."

Het zij mij, oud-ingezetene, met hart en ziel met Indië meelevende, vergund op voornoemd artikel eenige kantteekeningen te maken.

De geachte inzenders releveeren een feit — ook door mij volkomen beaamd — „dat zich in zake onze nationaliteit een onverschilligheid voort(plant) onder een groot deel — ook der Nederlandsche bevolking", om te eindigen met een soort van Cassandra-kreet, wijzende op de geschiedenis van Ceylon.

Het middel, dat men tegen dit „euvel" meent te moeten aanwenden, heeft echter als middel allerminst mijne sympathie.

Men wil trachten de Koningin te bewegen, te willen bewerken dat Prins Hendrik Indië zal bezoeken.

Van dit bezoek stellen de inzenders — verwijzende naar het gebeurde in Limburg — zich wonderen voor.

M.a.w., men wil Indië titreeren op prinsen-enthusiasme, hopende alzoo op een neerslag van nationaliteitsgevoel.

Dit middel is beslist verkeerd.

Laat Holland eens de hand in eigen boezem steken en zich afvragen, vanwaar die koelheid komt.

En wanneer men zich dan eerlijk rekenschap zal hebben gegeven van Holland's ongelijk — de meer dan erbarmelijke exploitatiegeest, die het Hollandsche bestuur heeft gekenmerkt in vroeger dagen, benevens den onwil om Indië bij te springen, nu de magere jaren zijn aangebroken, — dan zal men zien, dat de onverschilligheid — haast had ik geschreven: de haat — te diep is ingeworteld om met dergelijke middelen in toegenegenheid te verkeeren.

Dit panacée (Limburgsche en Indische toestanden zijn absoluut niet met elkaar te vergelijken) zal hoogstens werken als een stroovuur; plotseling oplaaiend zal het spoedig weer zijn uitgebrand.

Voor zulke middelen mag men den prins niet gebruiken.

Wil men het middel weten om Indië aan zich te binden?

Dit weet men in Nederland bijster goed, maar dat middel wil men niet aan, omdat het egoïsme er zich tegen verzet.

Het is dus overbodig het nogmaals te noemen.

Maar ik wil het daarom wel neerschrijven.

Het middel is vervat in den titel, dien eenmaal Mr. P. Brooshooft koos voor een zijner geschriften: „Geeft Indië wat Indië's is."

U, geachte Redactie, dankend voor de verleende plaatsruimte, blijk ik,

Hoogachtend,

Uw dw. dr.

J. H.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Bali en Lombok.

De heer **W. O. J. Nieuwenkamp**, de begaafde „Zwerver", heeft thans de wetenschap verrijkt met het tweede gedeelte zijner Uitvoerig geïllustreerde „reisherinneringen en studies omtrent land en volk, kunst en nijverheid van Bali en Lombok." Dit tweede gedeelte is evenals het eerste, hetwelk in 1906 verscheen, rijk van opzet, smaakvol van uitvoering, prachtig geïllustreerd, in hoofdzaak naar teekeningen van den schrijver zelf, en ook typografisch een waar kunstwerk.

De tijdsruimte, gelegen tusschen de verschijning van dit eerste en tweede gedeelte, heeft Nieuwenkamp benut voor nieuwe reizen naar Bali en Lombok, waarbij hij volgens eigen verklaring de meest mogelijke hulp en bijstand in alle opzichten van verschillende autoriteiten, kunstminnaren en belangstellenden in de koloniën, heeft genoten. Thans werkt de teekenaar-schrijver aan het derde gedeelte, waarmede zijn interessant werk, waarvan slechts 400 exemplaren gedrukt worden, compleet zal zijn.

De tekst van het tweede gedeelte bevat: Over rijstvelden, aanleg en bewerking. — Tocht naar het bergmeer Boejan. — Naar Boeboenan en Moendoek, West-Boelèlèng. — Een zeiltochtje langs Westelijk-Bali. — Verblijf in de afdeeling Djembrana. — Tocht naar Oost-Boelèlèng. — Een bezoek aan het Batoer-gebergte.

De heer Nieuwenkamp is een prettig causeur en scherp opmerker tevens, wiens beschrijving men met genoegen en gemakkelijk volgt van begin tot einde. Ten bewijze lichten wij een stukje uit den tekst, (blz. 153): Den 30en Oct. 1906, juist toen de expeditionnaire troepen naar het Westen marcheerden om te Sanoer zich in te schepen en naar Java terug te keeren, verliet ik aan de oostzijde de hoofdplaats Gianjar. Ditmaal reisde ik niet alleen, maar had tot reisgenoot Mr. J. S. Thieme uit Batavia, die den laatsten veldtocht als auditeur-militair had medegemaakt... Na een heerlijken rit door een overweldigend weidsch landschap, over en door schuimende riviertjes, die tusschen grillig uitgesleten oevers stroomden en door diepe ravijnen, bereikten we in den middag de hoofdplaats Bangli. Van den resident had ik een aanbevelingsbrief voor den vorst van Bangli; deze deed echter weten, dat hij ziek was en liet ons door zijn broer ontvangen. Het eerste gedeelte van dit boek over Bali bleek echter ook ditmaal een betere introductie te wezen dan het officieele schrijven, zooals mij reeds meer was overkomen; begrijpelijk trouwens, want in zoo'n residents-missive vermoedt men al heel spoedig een stukje politiek. De broer van den vorst, Dewa G'dè Rai, wien ik mijn boek liet zien en uitlegde, wat het doel was van mijn reizen, was er over opgetogen; en jawel, nog geen kwartier later kwam er een

met hen gelijkgestelden in Nederlandsch-Indië." De **Medan Prijaji** is dus niet het orgaan uitsluitend van de inlandsche ambtenaarswereld, zooals destijds het onder redactie van den Regent van Ngawi, *Raden Mas Oetojo* staande tijdschrift **Pewarta Prijaji**, dat nu niet meer bestaat.

*) In vroegere jaren kwam het o.a. ook véél voor, dat Inlanders bij wijze van boetedoening of om een wensch vervuld te zien, gedurende weken vastten zich met niets anders dan bijv. met droge rijst en een weinig zout, of met rijst en sajoer menir een (soort lawaaisousje), ja zelfs slechts met in water gekookte bladeren voedden.

verzoek van den „zieken” potentaat of we bij hem in zijn poeri wilden komen — met het boek.

De vorst, Dewa G'dé Tangkeban, een oud man met een kranig voorkomen, hoog voorhoofd en een prachtigen kop met haar, bekeek alle prenten met aandacht en stelde vooral veel belang in de afbeelding van den Batoer-tempel op pagina 2, die ik tijdens mijn eerste verblijf (Mei 1904) had geteekend. Hij vertelde mij tot mijn groote verbazing, dat hetgeen ik geteekend had, deels niet meer bestond, daar een goed deel van den tempel door een lavastroom bedolven was. Spoedig zou ik dit zelf zien...”

Proeve eener inleiding tot de koloniale staathuishoudkunde, door Mr. J. C. Kielstra. Deel I. Bandoeng, G. Kolff & Co. 1908.

Aan een boek, waarvan wij hier den titel afschreven, bestond de grootste behoefte; inderdaad voorziet het in eene leemte der Ned. koloniale literatuur, en zal daarom met vreugde begroet worden door allen, die belang stellen in de vraagstukken en eigenaardige toestanden der koloniale maatschappij. Den schrijver, Mr. Kielstra, voorheen rechterlijk ambtenaar, thans Hoofdambtenaar bij de Staatsspoorwegen op Java, die zijn werk zoo uiterst bescheiden „Proeve eener Inleiding” betitelt, voorspellen wij dan ook een welverdiend succes met zijne poging.

Een overzicht van den inhoud te geven, verbiedt de ons toegestane plaatsruimte; wij volstaan thans met de vermelding, op welke wijze de schrijver zijn stof in dit eerste deel verwerkt. Algemeene beschouwingen; de koloniale bevolking (verhouding tusschen de verschillende volken; toeneming van bevolking, enz.); de ruilwaarde in de koloniën; ondernemersdienst in de kolonie; de grond (grondbezit, grondhuur, enz.); net kapitaal (het buitenlandsch kapitaal in eene kolonie, enz.); het credietwezen (beteekenis van het crediet voor de kolonie; het inlandsch credietwezen, enz.)

Eene opmerking zij ons geoorloofd, waarbij, wordt zij door den schrijver ter harte genomen, het boek in bruikbaarheid moeten winnen: Het zou aanbeveling verdienen het tweede deel van een register op het geheele werk te voorzien niet alleen, doch bij de inhoudsopgave o o k te vermelden de bladzijden, op welke een hoofdstuk of onderdeel daarvan begint. Dit laatste is mede verzuimd in het eerste deel.

Eigen Haard. 27 Februari 1909.

De artikelenreeks van Generaal Wuppermann in dit tijdschrift over „Nederland voor honderd jaren” wenscht de schrijver blijkbaar te besluiten met de aandacht te vragen ook voor „Grooter Nederland” in die dagen, of, zooals hij het uitdrukt: „Tot het einde van het jaar 1808 gekomen moeten noodzakelijk nog eenige bladzijden worden gewijd aan de Hollandsche koloniën, meer bepaald het eiland Java, waar door de voortdurende zorg en onvermoeide werkzaamheid van den maarschalk Daendels in dat tijdperk tal van gewijzigde of veranderde toestanden waren geschapen.” Het opstel is verduidelijkt door illustraties en een portret van den toenmaligen vice-admiraal A. A. Buyskes.

Voorts vraagt in dit Nr. de aandacht een geïllustreerde bijdrage van Mevr. J. de Clercq Zubli-Jacobs, getiteld: Kan voor de opvoeding der inlandsche vrouw in de Nederlandsch-Indische Koloniën iets gedaan worden? De schrijfster juicht het toe, dat het onderwijs aan de Inlandsche bevolking meer en meer een punt van Regeeringszorg uitmaakt, doch voor de opleiding der inlandsche meisjes wordt, zegt zij, nog bijna niets gedaan. Zelve heeft zij echter doen zien, hoeveel het particulier initiatief in deze vermag. Onder haar leiding is te Batoe-Radja in de res. Palembang een school voor inlandsche meisjes opgericht, waarbij ze op de meest mogelijke wijze door de hoofden, ook financiëel, werd gesteund. Later, toen bleek, dat de zaak levensvatbaarheid bezat, verleende ook het gouvernement subsidie. Behalve onderwijs in lezen en schrijven, worden de leerlingen tevens met veel succes geoefend in het maken van de zoo gezochte Palembangsche kant. De schrijfster hoopt, dat meer in deze richting moge gedaan worden, in de eerste plaats tot heil der Inlandsche vrouw.

Weekblad voor Indië. 5e jaarg. No. 40.

R. B(oersma) schrijft in dit Nr. over Java's kolonisatie en de wetenschap naar aanleiding eener uitvoerige publicatie van een medisch genootschap in Amerika, waarin wordt aangetoond, dat het blanke ras en het tropenland onvereenigbaar zijn. Men ging uit van een statistiek, die zegt, dat sterfte en ziekte toenemen naarmate men zich beweegt van de polen naar den aequator. De Europeaan kan zijn tropisch bezit beheeren, koloniseeren kan hij het niet. Aan acclimatisatie gelooven de Amerikaansche geleerden niet. Individueel achten zij haar mogelijk, maar de krachtigste exemplaren leveren hoogstens twee generaties. Teleurstellend roept de schrijver uit: „Voorwaar geen bemoediging voor hen, die de blijvende vestiging van den Europeaan in de tropen voorstaan; voor hen, in wier toekomstdroomen de Europeesche stad verrees; voor hen, die het gevoel voor recht en billijkheid jegens de inheemsche bevolking zoo luid doet spreken, dat zij de kapitalen, met en onder haar gevormd, ook met en onder haar gebruikt willen zien.” De heer R. B. eindigt: „Streng is de wetenschap; de Indische patriot kan slechts hopen, dat de Amerikaansche medici niet *de* wetenschap vertolkten.”

Voorts bevat dit Nr. een uitvoerig en fraai geïllustreerd artikel over het nieuwe gasthuis voor ooglijders te Bandoeng, welke instelling den 3en Jan. j.l. in tegenwoordigheid van den Gouv.-Gen. werd geopend en te danken is aan het initiatief, het doorzettingsvermogen, en voor alles aan de menschlievende beginselen van Dr. C. H. A. Westhoff wiens wel-gelijkend portret eveneens in het artikel is opgenomen. We behoeven overigens op 't opstel niet in te gaan, daar de Indische pers deze nuttige instelling uitvoerig heeft besproken en in onze rubriek „Uit de O.-I. Mail” daarop eveneens melding van werd gemaakt.

Onder het opschrift: „Lain doeloe, lain sekarang!” geeft verder „Felix” het vervolg eener lezenswaardige bijdrage, waarvan we kop en staart afsnijden en hier laten volgen: „Het moge dan waar zijn, dat het monopoliestelsel van de oude Compagnie, die zich „de Edele” liet noemen, niet bevorderlijk is geweest aan de ontwikkeling van een stelsel van eigen handel der inlandsche bevolking in deze gewesten; ook dat de contingenten, die de victorieuse Handelmaatschappij der 17e en 18e eeuw van de aan haar gezag onderworpen of half-onderworpen vorsten eischte, een bijna ondragelijke last waren voor de destijds weinig talrijke bevolking dezer eilanden... maar dat ons Java geworden is tot een lusthof in den Indischen Oceaan en tot een onuitputtelijke voorraadschuur, dat danke men toch in de eerste plaats aan de voor niets terugdeinzende energie dier winzuchtige kooplieden.”

„De drijfveer van den modernen planter en fabrikant voeren hen al evenmin in de richting van het idealisme, meer in die van gezond menschelijk egoïsme. Maar van socialistischen kant te willen beweren, dat de schitterende resultaten van Europeesch intellect den Javaan uit den mond gestolen, en, om een geliefkoosde uitdrukking te bezigen, „met zijn zweet en bloed betaald” zijn, is toch wel wat te onzuivere logica.”

„De Javaan is een gewillig, een goed en een goedkoop arbeider, en zijn geslacht is talrijk, overtalrijk zelfs, maar een arbeider is hij en meer niet, en aan zichzelven overgelaten, zou hij waarschijnlijk thans, evenals voor 300 jaren, de slaaf geweest zijn van zijn vorsten en dezen dienende met lijf en dood.”

„Maar het Java van heden zou ver te zoeken zijn geweest.”

De Indische Mercuur.

In het Nr. van 23 Febr. j.l. is allereerst in extenso opgenomen het verslag der vergadering van de Ned. afdeeling der N.-I. Mij. van Nijverh. en Landb., waarin de heer Mr. C. Tj. H. Hiernels het onderwerp inleidde, getiteld: Eenige beschouwingen over de Indische inkomstenbelasting (Staatsblad 1908 No. 298), vooral in verband met art. 17. We komen op deze beschouwingen terug, wanneer het op de redevoering gevolgde debat in de Indische Mercuur is verschenen.

Overigens bevat dit Mercuur-Nr.: Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — Koloniale landbouwtechniek, door id. — Invoer op- en uitvoer van Java in 1908. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (kolonisatie van Nieuw-Guinea. — Publieke veiling van gouvernementsgronden nabij de havenwerken te Tjilatjap. — Goudproductie in Suriname, enz.) — Financiëele berichten en Verslagen. — Nieuwe Maatschappijen. — Productie-cijfers. Benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Verslagen der Marine-Vereeniging.

In het 1e Nr. van den jaargang 1908—09 vonden wij het verslag der voordracht van Prof. Jhr. Mr. W. J. M. van Eysinga, den 5en Febr. j.l. voor genoemde Vereeniging gehouden, getiteld: Eenige opmerkingen nopens de noodzakelijkheid voor Nederland om eene zoo sterk mogelijke vloot ook in Nederlandsch-Indië te onderhouden. Volgens inleider komt men met arbitrage en parlementeeren in den regel niet tot het gewenschte resultaat, getuige de verwikkelingen van Curaçao met Venezuela. Doch „nauwelijks hadden onze oorlogschepen zich bij wijze van represaille meester gemaakt van eenige Venezuelaansche gouvernementsvaartuigen, of de omwenteling in de republiek kreeg haar beslag en het bewind van den kort te voren naar Europa vertrokken president Castro zakte ineen, hetgeen tevens het voorloopig einde van onze moeilijkheden met Venezuela beduidde.” Bijna overbodig te zeggen, dat de Inleider in zijn verder betoog er op aandringt, dat wij „in ons Indisch Eilandenrijk eene vloot moeten onderhouden, zoo groot als onze geldelijke kracht het maar eenigszins toelaat.”

Ten slotte zij gewezen op een drietal publicaties, n.l.:

Eene brochure van A. Boissevain en Co. over: Het bedrijf der Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot exploitatie van petroleumbronnen in Ned.-Indië en aanverwante Maatschappijen (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De uit De Ingenieur overgedrukte Rede van Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff, uitgesproken te Delft op 8 Januari j.l., bij gelegenheid der openbare promotie van Dr. R. D. M. Verbeek m. i. tot doctor in de technische wetenschappen honoris causa; in welke rede op verdienstelijke wijze Dr. Verbeek's groote bekwaamheden als geoloog, in 't bijzonder met betrekking op Oost-Indië, in het licht worden gesteld.

En eindelijk het begin van een uitvoerig artikel (met illustraties) over: „Die Erforschung von Surinam während des letzten Jahrzehnts”.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 7, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m. 4 Febr. 1909;
Het Bat. Nieuwsblad, idem;
Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië, idem;
Het Soer. Handelsblad t/m. 3 Febr. 1909;
De Sumatrapost, idem;
De Sumatrabode t/m 29 Januari 1909;
De Padanger, idem;
De Delicourant t/m. 30 Januari 1909;
Nieuwe Surinaamsche courant t/m 4 Februari 1909,
Suriname Koloniaal Nieuws- en Advertentieblad t/m. 5 Februari 1909;
De Javasche Courant no. 8 en 9;
De Indische Mercuur no. 8;
Weekblad voor Indië no. 39 en 40;
Damesweekblad voor Indië no. 28 en 29;
Exportblad no. 759 en 760;
't Onderwijs no. 4;
De Stem v. Indië no. 4;
De Banier, no. 4;
Jong-Indië no. 30;
In verband met Boedi Oetama van Dr. I. Groneman;
Kort-Verslag der Vergadering 2e Kamer S.-G.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 29 Jan. 1909. No. 8.

Dit Nr. bevat een **ordonnantie, waarbij de artikelen** 12 en 15 der Zegelordonnantie worden gewijzigd, in verband met credietinstellingen met philantrophisch karakter.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den leeraar te Batavia W. C. Ch. Steenaart; den directeur der opl.school te Magelang H. Th. Hofs; den ass. res. C. A. van Affelen van Saemsfoort; den kantoorchef E. J. H. Bol; den landmeter J. A. Remmers; den ingenieur H. Varkevisser.

Ontslagen: op verzoek eervol: de 3e commiezen F. W. C. Barends en R. W. H. Rijkschroeff.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Justitie Mr. J. D. Pijper; van den voorzitter van den landraad te Mr. Cornelis Mr. A. Barendsen.

Benoemd: tot raadsheer in het Hooggerechtshof v. Ned.-Indië Mr. E. Kruseman; tot president van den Raad van Justitie te Medan Mr. H. J. Matthes; tot afdeelingschef bij het Dep. van Landbouw Dr. P. J. S. Cramer; tot tijd. adviseur voor Japansche zaken B. A. J. van Wettum; tot ondervoorzitter v/d landraad te Malang Mr. J. F. W. la Fontaine; te Kraksaän Mr. J. B. R. J. T. Pilon; tot griffier bij den Raad van Justitie te Medan Mr. A. A. Galestin; tot predikant te Pekalongan W. Back; tot 3en commies bij de Alg. Rekenkamer L. O. Ketting Olivier en M. Th. Boelhouwer; tot Europ. geneesheer bij de tinwinning op Banka H. Th. Jansen; bij de Alg. Rekenkamer: tot tijd. hoofdcommies N. W. Tessensohn; tot 1en commies F. H. Claus en J. K. W. van Broekhuijzen.

Ontslagen: op verzoek eervol: de ass.-wedono van Karangtengah Kidoel, Mas Wiradimedja en de wedono van Pandjaloe Raden Soera Adiningrat.

Benoemd: tot wedono van Djasinga Raden Sastra Negara; van Tjibaroesa Raden Poeta di Laga; tot

inlandsch officier van justitie in het regentschap Kendal (Semarang) Mas Adi Tjondro.

Geplaatst: in de res. Soerabaja de contr. F. G. Putman Cramer; in Pekalongan de id. J. J. Viehoff; in de res. Cheribon de id. H. Ch. A. Poublon; in Semarang de id. O. Schüssler.

Benoemd: tot contr. in de res. Besoeki H. A. de Santy; tot onderwijzer 3e kl. J. G. van Thull te Semarang en W. Karbaat te Blora; tot houtvester H. J. van Hasselt; tot 1en klerk te Rembang H. W. Tanka.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der cav. A. P. Erzey en aan den kapitein der inf. K. O. Hoolboom.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kolonel chef van het wapen der genie J. G. H. de Voogt, onder toekenning van de tit. rang van gen.-majoor.

Benoemd: tot chef van het wapen der infanterie de gen.-majoor B. T. C. F. Schmidt; tot commandant der 2e militaire afdeeling op Java de kolonel der inf. H. G. van Diermen.

Uit de Javasche Courant van 2 Febr. 1909. No. 9.

In dit Nr. is opgenomen de 1 April a.s. in werking tredende ordonnantie, regelende de persoonlijke diensten (heerendiensten), waartoe de tot de rechtstreeksche onderdanen van het Ned.-Indisch Gouv. behoorende mannelijke Inlandsche bevolking der residente Oostkust van Sumatra verplicht is.

Voorts het verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het Gouv. Atjeh en Onderh. over de maand November 1908.

Benevens als Extra-bijvoegsel het Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo December 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaren verlof aan den predikant Dr. W. van Lingen; een jaar aan den onderwijzer P. W. Hammans.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ingenieur A. G. Lamminga.

Bevorderd: tot 2en Commies bij het Dep. van Fin., H. J. A. J. Kemps.

Benoemd: tot ambtenaar 2e kl. bij de in- en uitvoerrechten F. L. Pannekoek; tot hoofdkantoorchef bij den post- en tel.dienst B. van Vianen; tot regent van Brebes (Pekalongan) Raden Mas Toemenggoeng Martono; tot lid van den landraad te Muntok Raden Mohamad Oesman; tot kapitein der Chineezen te Amboina Njio Tjoen Ean; tot luitenant Ong Hie Kiem; tot onderwijzer 3e kl. E. Zur Kleinsmiede; tot bibliothecaris bij het Dep. van Landb. Jhr. L. A. C. Gevers van Endegeest.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den majoor der inf. A. K. A. Gijsberti Hodenpijl.

Bevorderd: tot off. van gezondh. 1e kl. G. J. W. Koolemans Beijnen.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den stuurman bij de gouvernements-marine J. C. Kruijt.

PASSAGIERSLIJST.

Passagiers van het s.s. Ophir; gezagvoerder W. J. Boon; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Ds. E. Kuijlman met echtg. en 2 k; mej. A. Kriesteld; J. Koppelle; Eerw. Mère Henriette; Eerw. Mère J. Lemmens; de Eerw. Zusters Marie Woutera, Marie Reginalda, J. Boerlagen, R. Broekraad; J. Kopelle; A. O. Bolt; J. J. Dumans; W. v/d Made; A. Brussaard; J. C. W. Hauvel; A. Weker;

naar Southampton: C. Stahl en echtg.;

naar Tanger: J. Kneppelhout en echtg.;

te Southampton zullen zich inschepen naar Tanger: Dames La Primandaye; Mr. E. L. Englehart; Mr. C. Romaine; Miss Stewart;

te Marseille zullen zich inschepen: Jhr. G. H. de Kock en echtg; Max Schlenzig; J. H. Felix en echtg; A. Hogenkamp met echtg. en 3 k; S. H. A. Begemann en echtg; J. Boetje; mevrouw J. M. H. van Slooten—Smeets en k; J. D. v/d Eb; C. Moll; S. J. Lett; A. Stokkink; L. M. J. Kranendonk; E. E. A. A. Ruzette met echtg. en 2 k; J. F. Metzelaar met echtg. en k; G. Gray en echtgen; P. H. Weijnschenk; L. K. Garf; G. Watson; B. H. Hudde Jr.; F. H. Hornung; mevrouw S. M. J. Schönhals—Hornung; H. C. v/d Veen; mevr. J. J. C. Stolp—Alblas; W. à Brakel Reyger; J. C. A. ter Beek; F. Beguin; W. Verstappen;

Passagierslijst van het ss. Prins Willem I; gezagvoerder A. R. Nijboer; van West-Indië naar Amsterdam. Eerw. Pater L. B. Luijkx; Eerw. Pater P. van Esch; *I. J. Steenstraa Toussaint, echtg. en kind; K. Kraan en k; H. M. Emmels; K. Tiber;

* gemerkt ontscheept te Havre.

No 10. Donderdag 11 Maart 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

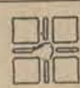
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Redactie Commissie:

Op de zeer belangrijke lezing van den heer A. J. H. Eijken Contr.-B. B. betreffende de *Jong Javaansche Beweging*, j.l. Maandag gehouden, hopen wij nader terug te komen.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Woensdagavond 24 Maart 1909 te 8 ure, zal de heer **Albert Vogel** in de Vereeniging *„Concordia"* te Breda eene voordracht houden over:

Zijne interessante reis door China en Japan.

Aan de leden zijn bereids toegangskaarten gezonden. Meerdere kaarten zijn tegen 50 cents per persoon te bekomen tot Dinsdag 23 Maart.

Dien dag kunnen ook plaatsen besproken worden.

Op den dag der lezing *f* 1 entrée per persoon.

De Secretaris: J. C. VAN REIJN,
Steenweg 152, Prinsenhage.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Van de Afdeeling Helder van den **Nationalen Bond voor Vreemdelingenverkeer in Nederland, waarvan ook** onze vereeniging lid is, ontvingen wij het navolgende schrijven:

Hoofdsecretariaat: Hoofdgracht 13.
Helder, 5 Maart 1909.

L. S.!

Op 29 en 30 Augustus zal hoogstwaarschijnlijk de jaarvergadering te Helder plaats hebben. Onze vereeniging wenscht daaraan een vierdaagsch feest te verbinden, aanvangende 28, eindigende 31 Augustus. Wij hebben het genoegen u nu reeds te berichten, dat wij alle moeite zullen doen, de ontvangst schitterend te doen zijn en deelen u tevens mede, dat, voor het geval meerdere personen lust mochten gevoelen, die dagen onze gemeente met een bezoek te vereeren, wij voor hen dezelfde gunstige bepalingen zullen treffen, die wij den afgevaardigden zullen aanbieden. U verder verwijzende naar het Bondsorgaan van 1 April a.s., heb ik de eer te zijn, namens het bestuur, hoogachtend, de secretaris:

L. H. FEENDERS.

II. **Hoofdbestuursvergadering** op *Zaterdag* den *10den April* 1909, ten 2 ure n.m., in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", *Heulstraat 17* te *'s Gravenhage*.

Agenda:

a. Behandeling van de onderwerpen, waarvan sprake is in art. 5 van het Huishoudelijk Reglement sub *c* en *d*;

b. Behandeling van het verslag, bedoeld in al. 3 art. 10 H. R.;

c. Goedkeuring van de rekening en verantwoording van het jaar 1908 en vaststelling van plaats en dag van de aanstaande Jaarlijksche Algemeene Vergadering (art. 14 H. R.)

d. Mededeelingen betreffende de propaganda.

e. Mededeeling betreffende Redactie en Uitgifte van het Koloniaal Weekblad en vaststelling van de Instructie.

f. Vaststelling der begrooting voor 't jaar 1910.

g. Toestaan van gelden voor het houden van lezingen.

h. Afvoering van leden wegens wanbetaling.

i. Jaarverslag van het Hoofdbestuur.

j. Voordracht van leden voor de commissie van onderzoek der rekening en verantwoording over '08.

k. Mededeelingen betreffende het Restaurant en de geldleening.

l. Verslag van den penningmeester van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen en van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden.

m. Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

III. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog beschikbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost", voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 ex. à *f* 0.10.
„ 50 „ „ - 2.80.
„ 50 „ „ - 2.20

voor Departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

b. „Onze Oost II." **Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.
„ 50 „ „ - 2.—
„ 50 „ „ - 1.55

voor Departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.15.

d. het **Jaarboekje der Vereeniging over 1908.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.25.

Een stukje Atjeh geschiedenis.

(Vervolg en slot.)

Uit het in het vorige weekblad medegedeelde blijkt, dat wijlen *Toeankoe Hassim*, na ons optreden op Atjeh, den geheelen politieken toestand beheerschte.

Geen Atjeher haatte meer de Nederlander dan hij.

De reden daarvan was de navolgende:

Het oude Atjeh-gebied strekte zich vroeger uit vanaf Padang ter Sumatra's Westkust tot aan het landschap Panej ter Oostkust van het eiland Sumatra.

Dit wil zeggen, dat de uitoefening van het gezag van den vorst van Atjeh in de landstreken, die thans tot de residentie „Oostkust van Sumatra" behooren, zich bepaalde tot het zenden, op zekere tijdstippen, van Atjehsche vorstentelgen met vaartuigen, geladen met handelsgoederen, welke de landschapshoofden ter Oostkust daar verplicht waren te koopen.

Die vorstentelgen, voorzien van lo ale brieven, die op deze wijze aan inkomsten werden geholpen, reikten dan tevens — wanneer zulks noodig was — ambtszegels uit, waaruit de suzereiniteit van Atjeh's vorst kon blijken.

De Sultan van Siak, die op het gezag in dezelfde landschappen aanspraak maakte, volgde dezelfde gedragslijn als zijn ambtgenoot van Atjeh, met het gevolg, dat, bij onze vestiging ter Oostkust van Sumatra, al de landschapshoofden, van Panej tot en met Tamiang, voorzien waren, zoowel van het ambtszegel van den Sultan van Atjeh als van den Vorst van Siak.

Voor het landschapshoofd van Deli — toenmaals een Datoe — was die tweeslachtige toestand de voornaamste aanleiding om Europeesche tabakplanters van Penang uit in zijn gebied te roepen en te lokken, door aan hen op voordeelige voorwaarden gronden uit te geven en daarna openlijk het gezag van Nederland te erkennen.

Dit is later door zijne ambtgenooten gevolgd 't geen tot resultaat heeft gehad, dat Nederland zich — zonder groote kostbare militaire expedities — geleidelijk in die streek heeft kunnen vestigen en uitbreiden.

De landschapshoofden kregen van 't Nederlandsch Bestuur aanzienlijke hoogere titels, voorts belangrijke geldelijke inkomsten uit de tabakscultuur, welke de bekende hooge vlucht nam, en waren over de bereiking van hun doel destijds zeer tevreden.

Wie echter niet tevreden was, was de Sultan van Atjeh.

Feitelijk was hij in het jaar 1874 de Oostkust van Sumatra kwijt.

Om zijn invloed te herwinnen, zond de Vorst in dat jaar T o e a n k o e H a s j i m naar de Oostkust van Sumatra, teneinde de landschapshoofden over te halen de Atjehsche belangen te dienen en het Nederlandsche Gezag in den steek te laten, doch hij had daarbij, doordien die hoofden zich reeds partij hadden gesteld en niet meer gediend waren van de hinderlijke Atjehsche inmenging, geen succès.

Het Europeesch bestuur, bekend geraakt met zijn

aanwezen en actie, liet hem door een militaire patrouille vervolgen, die hem van het eiland Poeloe Kompeh verdreef, met het resultaat, dat Toean koe Hasjim maar Tamiang vluchtte.

Ook daar vervolgd door onze soldaten, had het weinig gescheeld, of men had hem toen gearresteerd, en nam hij de wijk naar het Atjehsche landschap Sangsar, welks hoeloebalang hem daadwerkelijke bescherming verleende.

Sedert dien tijd was Toeankoe Hasjim niet over de Nederlanders te spreken en deed hij den bekenden eed, dat hij nimmer de Nederlanders op Atjeh zou toelaten, zoolang er nog een laboevrucht op Atjeh groeide.

Dien eed heeft hij gestand gedaan.

Toeankoe Hasjim huwde op Langsar met een nauw bloedverwant van Toengkoe Tjihik Langsar, uit welk huwelijk verscheidene kinderen zijn gesproten.

De oudste zoon daarvan is een zekere Toeankoe Brahim, die — evenals zijn vader — ons gezag niet al te best gezind is.

Na het huwelijk riep het Centraal Inlandsch gezag Toeankan Hasjim naar Groot-Atjeh, om daar aan de verdediging van dat land deel te nemen en in vereeniging met den ouden Panglima Polim, het bekende Sagihoofd der XXII Moekims en een even grooten hater van de Nederlanders, zoomede met de toongevende geestelijken van Groot-Atjeh, het verzet te leiden.

Het was Panglima Polim, die op Groot-Atjeh intusschen had geageerd.

Toen Generaal van Swieten bezig was met den Sultan van Atjeh te correspondeeren over diens onderwerping, had er een groote vergadering van sagihoofden plaats, waarop dat onderwerp werd besproken.

De sagihoofden van de 26 en 25 Moekims waren wel geneigd tot toenadering, maar het was Panglima Polim, die ten slotte de actie beheerschte en het verzet aanspoorde, in de stellige overtuiging verkeerende, dat het den Nederlanders nimmer zou gelukken het Atjehsche volk ten onder te krijgen.

Onder zijn invloed werden ook de Javaansche zendelingen van Generaal van Swieten, die den bekenden pacificatiebrief overbrachten, op wreede wijze gedood.

Een derde Hollanderhater, onder de toonaangevende Atjehsche hoeloebalangs, was de vader van den bekenden Toekoe Bintara Pekan Merdoe.

Deze laatste, die meer dan twee jaren in mijne dagelijksche omgeving was, is mij zeer goed bekend, doch, tengevolge van de tegenwerkende invloeden zijns vaders, kwam er van onze samenwerking helaas niet veel terecht.

Volgens de Atjehsche instellingen was die vader Panglima Prang besar laoet wiens gezag zich uitstrekte langs het geheele kustgebied van de Noord- en Oostkust van Sumatra tot aan de grenzen van het gebied van den Sultan van Siak toe. Hij was gemachtigde van den Sultan van Atjeh, die in last had om een wakend oog te houden op de handelingen van de landschapshoofden in de Onderhoorigheden en om de geldelijke en politieke belangen van zijn vorst te behartigen.

Hij woonde destijds in Merdoe en trok hoofdzakelijk zijne inkomsten uit de voordeelen, die de scheepvaart en de zeevisscherij opleverden.

Tengevolge van onze actie in de Onderhoorigheden was hij die geldelijke voordeelen kwijt en trad hij bij het Centraal Gezag van Atjeh op, al waar hij als een zeer welkom element werd begroet.

Gesproten uit een voornaam Atjehsch geslacht, bovendien zeer godsdienstig aangelegd, had hij een zeer grooten invloed bij de geestelijken en bij de bevolking, die hem warm aanhingen, zoodat hij de Atjehsche partij van verzet in belangrijke mate versterkte.

Hij zelf bleef achter de schermen; daarom vernam het Europeesch bestuur weinig van hem, doch zijn vijandige actie was daarom niet minder hevig en groot zijn de verliezen van onze gewapende macht geweest, welke door zijn optreden ons werden toegebracht.

E. VAN ASSEN.

's-Hage, 26 Februari 1909.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Algemeen Handelsblad* over Vreemd kapitaal in Nederlandsche Koloniën. — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de bestrijding der malaria onder het marinepersoneel. — Een ongenoemde in de *Standaard* over de candidatuur Colijn in Gouda.

Over een interessant onderwerp, n.l. „vreemd kapitaal in Nederlandsche koloniën", ontving 't *Alg. Handelsblad* een artikel van den heer K. C. Happé te Didsbury-Manchester, die o. m. er op wijst, dat de Nederlandsche kapitalisten weinig hun geld in de rubber-cultuur steken, zoodat deze cultuur thans in onze koloniën veelal met vreemd kapitaal wordt gedreven.

„Nederlanders," roept hij uit, „laat er een einde komen aan den Jan Saliegeest, laat niet langer de ondernemende vreemdeling de vruchten plukken, plukt ze zelf.

„Ontwaakt uit den lethargischen slaap.

„Toont, dat we nog van hetzelfde ondernemende ras zijn als onze vaderen.

„Mocht onverhoopt blijken, dat de Hollandsche kapitalist niet te vinden is voor belegging in veelbelovende, nationale ondernemingen, wordt het dan geen tijd, dat de regeering flinker ingrijpt door zelf te exploiteeren en productief te maken, of zulke ondernemingen tegen billijke rente te subsidieeren.

„Een flinke leening voor dat doel zou moeten worden uitgegeven, desnoods met garantie van het moederland.

„Ziet wat Engelsche koloniën of Zuid-Amerikaansche Staten doen.

„Nieuw-Zuid-Wales bijvoorbeeld, een betrekkelijk arme kolonie, zonder de goedkoope werkkrachten, waarover onze koloniën beschikken, ver verwijderd van zijn afzetgebied, gaf dezer dagen weer eene nieuwe 3½ % leening uit van 18 millioen gulden. Waar deze, in zekeren zin, jonge kolonie geld kan bekomen, daar behoeven onze koloniën niet voor eene mislukking te vreezen.

„Het is een nationaal belang, dat onze koloniën door Hollanders geëxploiteerd worden, dat Nederlandsche jongelui de kans worde gegeven, door emigratie naar de koloniën, vooruit te komen in de wereld en het Hollandsche element versterken.

„Nederlandsche koloniën voor de Nederlanders."

Tot zoover de heer Happé.

Van meer belang is hetgeen het *Alg. Handelsblad* hierbij opmerkt. Het blad kanteekent:

„Dat wij in het algemeen genomen eene aanmoediging van het Nederlandsch kapitaal en Nederlandsche werkkrachten om zich te wijden aan de exploitatie van de hulpbronnen onzer koloniën toejuichen, zal wel geen betoog behoeven. Intusschen komt het ons voor, dat de heer Happé in zijn enthousiasme geene voldoende rekening houdt met de feitelijke toestanden en daardoor de billijkheid uit het oog verliest. Zeer vaak wordt de klacht gehoord, dat het Nederlandsch kapitaal zich te weinig gelegen laat liggen aan de ontwikkeling der hulpbronnen van onze koloniën. Maar is dit wel zoo? Zijn de talrijke suiker-, tabaks-, petroleum- en andere ondernemingen niet daar, om te bewijzen, dat er tientallen, wellicht honderden millioenen Nederlandsch kapitaal in die ondernemingen belegd ,zijn met afwisselende resultaten. En dan spreken wij nog niet van de talrijke particuliere ondernemingen, die het eigendom zijn van verschillende familiën, die daaruit een groot deel van hun inkomen trekken.

En wat meer bepaaldelijk de rubber-ondernemingen aangaat, ook op dat gebied heeft het Nederlandsch kapitaal zich niet onbetuigd gelaten. Nog niet lang geleden is hier de Rubber Cultuur-Maatschappij „Amsterdam" opgericht en wordt de Rubbercultuur als bij-product door vele andere cultuur-ondernemingen, meer bepaaldelijk tabaks-maatschappijen, gedreven. Door velen wordt toch beweerd, dat de rubbercultuur zich beter leent voor en dergelijke bij-cultuur, omdat wegens den langen tijd, die verloopen moet, voordat volle productie verkregen wordt en de onmogelijkheid om den loop van de marktprijzen over een aantal jaren vooruit te voorzien, aan deze cultuur als uitsluitende cultuur te groote risico's verbonden zijn.

Ten slotte wenschen wij nog op te merken, dat bij de Engelsche maatschappijen, waarvan de heer Happé hier een voorbeeld aanhaalt, ook niet alles goud is wat er blinkt. Ook daar geldt het, niet minder dan bij de ongelukkige mijn- en andere maatschappijen, waarop schrijver doelt, zeer dikwijls meer het spoedig naar binnen halen van groote promoters-winsten, dan het bevorderen van de industrie en het productief maken van het kapitaal.

Men doet daarom wel, niet te veel te staren op de oprichting van maatschappijen met schoonklinkende namen. Dit neemt echter niet weg, dat er zoowel in onze Oost-Indische als West-Indische koloniën voldoende ruimte is voor mannen met arbeids-lust en ondernemingsgeest, gesteund door een grondslag van eigen kapitaal en van hen; die vertrouwen in hun gestie hebben, om nog veel meer te doen dan nu reeds gedaan is. Daarbij ligt het op den weg van de Krediet-instellingen, die in Indië werken, de verdere nobdige middelen te verschaffen. Trouwens valt er in het algemeen niet over te klagen, dat die instellingen niet medewerken om aan op gezonde basis opgerichte en onder goede leiding staande zaken, haar steun te verleenen.

Van het op zoodanige wijze gesteund individueel initiatief is o. i. meer voor de verdere ontwikkeling onzer koloniale hulpbronnen te wachten, dan van de oprichting van allerlei kleinere naamlooze vennootschappen, die in den regel voor de daar buiten staande kapitalisten slechts teleurstellingen opleveren en daardoor de aanleiding zijn, dat op andere tijden voor werkelijk goede zaken geen geld te vinden is.

Velen der beste zaken in onze koloniën zijn op die wijze begonnen en mocht later blijken, dat de resultaten een uitbreiding wettigen, die boven de individueele middelen en krachten van de aanvankelijke ondernemers gaat, dan kan op solidere grondslagen, zoo schrijft ten slotte het orgaan, en met meer afdoende waarborgen de medewerking van het groote publiek ingeroepen worden."

***

Aan de bestrijding van de malaria onder het marine-personeel wijdt de *Nieuwe Rott. Courant* een hoofdartikel, waarin het blad o. m. opmerkt, dat het marinebestuur in Oost-Indië het streven van den geneeskundigen dienst om de malaria te bestrijden vermoedelijk zou kunnen bevorderen, door de in dienst zijnde schepen zoo min mogelijk, voor eenigszins langdurige herstellingen, naar Soerabaja te zenden in de maanden der verhoogde frequentie van de malaria overbrengende muskieten, en door, in het algemeen, gedurende herstellingen die geruimen tijd zullen duren, de schepen niet in dienst te laten.

„Voor de Indische militaire marine is dit mogelijk, zegt het blad, doordien, zoowel voor de 4 in dienst zijnde flotille-vaartuigen als voor de 4 opnemingsvaartuigen reserveschepen aanwezig zijn, waarop de bemanningen der in reparatie komende schepen kunnen overgaan. In dien zin wordt reeds thans vrij geregeld gehandeld.

Voor het Nederlandsch eskader zijn in Indië geen reserveschepen voorhanden. Het gevolg is, dat bij langdurige herstellingen aan die schepen de bemanningen geruimen tijd te Soerabaja blijven. Ofschoon de reparatiën, bij vroeger vergeleken, zoowel in omvang als tijdsduur, zijn verminderd, komt toch een langdurig verblijf aan de werf nog veelvuldig voor. Gevallen, waarin de schepen langer dan 100 dagen in reparatie lagen, vinden wij o. a. in de laatste jaren voor de „De Ruyter", „Hertog Hendrik" „Zeeland" en „Tromp".

Het zou o. i. overweging verdienen, na de gereedheid van „De Zeven Provinciën", als wanneer het eskader in Oost-Indië voortdurend uit 4 pantserschepen kan bestaan, met een vijfde schip in Nederland voor herstellingen, een der pantserdekschepen in Indië op te leggen als reserveschip, waarop de bemanningen van schepen, die langdurig in reparatie te Soerabaja komen, tijdelijk zouden kunnen overgaan. Zulk een reserveschip, in Indië aanwezig, zou ook uit anderen hoofde gewenscht zijn, gelijk, naar het blad meent, vroeger reeds in de Tweede Kamer is betoogd.

Wanneer een langdurig verblijf van de bemanningen onzer oorlogsschepen te Soerabaja ter bevordering van de gezondheid wordt vermeden, zal o. i. meer nog dan reeds geschied is, elders dienen te worden gezocht naar gepaste en voor den goeden geest noodzakelijke ontspanning der schepelingen.

De beperking van het aantal Europeanen op de Indische vloot, tot het onvermijdelijke, gepaard gaande met een meer uitgebreid gebruik van inlandsche werkkrachten en het niet op te jeugdigen leeftijd uitzenden van marinepersoneel naar Oost-Indië, zal er o. i. mede toe kunnen bijdragen om de nadeelen, voor de gezondheid voortvloeiende ,uit het verblijf in Oost-Indië, zooveel doenlijk binnen nauwe grenzen te houden. Een leeftijd van 18 jaar, thans aangenomen als minimum, komt ons te klein voor. Indien eenigszins mogelijk, zouden de schepelingen liever niet vóór hun 20ste jaar in Indië moeten komen."

***

De Kamercandidaat Colijn voor Gouda, waarvoor de *Standaard* reeds een aanbeveling gaf van de hand van Dr. Kuyper zelf, geeft thans een ongenoemde schrijver in de rubriek „Ingezonden stukken" van dat blad aanleiding een vier kolommen lang waardeerend artikel over den heer Colijn te schrijven.

Nadat de schrijver medegedeeld heeft, dat de heer Colijn verklaarde niet uit Indië over te kunnen komen om zelf zijn candidatuur te verdedigen, omdat hij niet durfde verzekeren dan in Gods weg te zijn, zegt de schrijver in de *Standaard*:

„Op eenigen afstand gezien is het parlementair stelsel dan ook voor iemand met wat staal in het bloed niet bijzonder aanlokkelijk; ja soms afschrikwekkend door zijn gepas, gemeet en geplooi. Onvermijdelijk zeer zeker, maar niettemin weinig hartverheffend. Met name onze koloniale politiek is weinig antirevolutionair. Daarmee, dat begrijpen onze lezers, spreken wij geen beschuldiging uit tegen den heer Idenburg. Deze doet met alle hem van God geschonken gaven, wat hij kan. Maar niet minder waar blijft, dat de groote desiderata van een christelijk bewind voor Indië niet alleen onvervuld zijn gebleven, maar zelfs nog geen schrede is gedaan tot hun oplossing.

En de oorzaken hiervan? Het zou ons te ver voeren, die hier uiteen te zetten. De voornaamste

is wel, dat de maatschappij in Indië door en door onchristelijk is, ja zelfs buiten staat te begrijpen, dat er geloovige menschen zijn in de wereld, en dat deze uit hun christelijk geloof consekwenties voor het staatkundig en maatschappelijk leven trekken.

Het is geen geheim, dat er bestuursambtenaren in Indië zijn, die hun medewerking verleenen tot het heffen eener kleine belasting ten behoeve van het onderhoud der Mohammedaansche bedehuizen, terwijl zij het in een zendeling afkeurden, dat hij voor zijn bedehuis bij zijn gemeenteleden eene collecte hield. Die zendeling werd beschuldigd van op te treden als belasting-inner.

Er zijn Residenten, die hun invloed aanwenden, om op scholen Christen-onderwijzers te vervangen door Mohammedaansche.

In Indië heeft men veelal elk gevoel voor christelijke denkbeelden verloren. Toch vormen deze ambtenaren het voornaamste orgaan van den Staat en met hen moet ook door een Christelijke Overheid gewerkt worden. Dit slaat elke Christelijke actie met lauwheid, en vandaar, dat steeds meer de leugen veld wint, dat er op koloniaal terrein zoo weinig verschil is tusschen rechter- of linkerzijde. En metterdaad is praktisch die phrase juist; men merkt ook geen verschil. Doorvoering van een Christelijke politiek beteekent voorshands weinig meer dan al te groote vijandschap temperen.

De heer Colijn heeft een uiterst gewichtigen werkkring, waar hij door zijn beleid en Christelijk beginsel veel goeds tot stand kan brengen en het kwade kan keeren. Zou hij, vroeg men onzerzijds, een zetel in de Tweede Kamer en daarmee het parlementaire stelsel begeeren?

Daarbij kwam nog iets. De heer Colijn bezit geen fortuin. Onder 's Heeren zegen heeft hij zich in de wereld een positie veroverd. Daarin is hij niet alleen geslaagd, maar zóó goed zelfs, dat een der belangrijkste ambten hem is toebedeeld met schitterende vooruitzichten.

Begeerig kan de heer Colijn dus niet zijn naar een politieke carrière, om moreele en financieele redenen.

Hij zou een schitterende positie moeten prijsgeven voor een Kamerzetel!

Maar de heer Colijn is Christen. Hij weet, dat boven zijn wil een Hoogere wil staat. In volkomen onderworpenheid aan 's Heeren wegen, zal hij zich nimmer onttrekken aan wat hij roeping acht te zijn. „Elected, I submit", telegrafeerde Keuchenius indertijd aan Gorkum. De heer Colijn zou stellig antwoorden: „Als God mij roept, zal ik zwichten."

Verder weet hij nog mede te deelen, dat de heeren Kuyper en Idenburg de volgende „informaties" omtrent een candidatuur-Colijn hebben afgegeven:

Op verzoek om inlichting schreef Z. Exc. Dr. Kuyper: „Uw keuze lijkt mij uitstekend, mits niet uitgaande van de plaatselijke, maar van de Centrale Kiesvereeniging."

Minister Idenburg schreef: „De heer Colijn is een uitnemend candidaat."

Ten slotte zegt hij:

„Komt den Christelijk-Historischen broederen ons getuigenis omtrent de hooge verdiensten van den heer Colijn wellicht te sterk voor, welnu, laten zij dan informeeren bij de Hervormde predikanten, Ds. Slotemaker de Bruine te Utrecht en Ds. ten Kate te Sliedrecht. Deze hebben den heer Colijn meermalen ontmoet, en zullen getuigen, dat we ons, in ons objectief oordeel over dezen stoeren, verdienstelijken ambtenaar, niet hebben laten leiden door partijkleur. Colijn is een Christen door en door, in handel en wandel als militair en als ambtenaar."

Wij meenen te weten, dat de Christelijk-Historischen en Roomsch-Katholieken in het district een candidatuur-Colijn uit een tactisch oogpunt ongewenscht achten en gaarne zagen, dat daar de gewezen professor aan de vroegere Indische Instelling te Delft, Mr. van den Berg, als candidaat der vereenigde rechterzijde werd gesteld.

Uit de O.-I Mail.

De Indische bladen, die de jongste mail ons bracht, melden omtrent

Inlandsche lectuur:

„De regeering wenscht de bevordering van de ontwikkeling der Inlandsche bevolking ernstig ter hand te nemen. Daartoe is een commissie van advies ingesteld, voorgezeten door den adviseur voor Inlandsche zaken, dr. G. A. J. Hazeu, aan welke commissie auteurs van werkjes in de Inlandsche talen hun pennevruchten ter beoordeeling zullen kunnen zenden, waarna ze, geschikt bevonden, door de regeering ter publicatie zullen worden aangekocht.

Voor inlichtingen kunnen belanghebbenden zich wenden tot den secretaris D. van Hinloopen Labberton, te Buitenzorg.

Ook bijdragen uit Nederland zullen ongetwijfeld welkom zijn.

Een betreffende

het Adats-recht.

„In overleg met professor dr. C. van Vollenhoven is door het bestuur van het Bataviaasch Genootschap" de aandacht der regeering op de wenschelijkheid gevestigd, om een stap te doen tot vermeerdering van onze kennis van het adatrecht van Indië."

Ook lezen wij over

een aardschuiving:

„Wanneer men, van Soekaboemi naar Garoet gaande halverwege den trein verlaat en dan zijn schreden Zuidwaarts richt, komt men na 20 paals gaans aan den weg, die loopt van Soekanegara naar Tangeung, een lengte van meer dan een kilometer. In dien weg bevinden zich drie bruggen.

Zaterdag den 30sten Januari j.l. heeft een aardschuiving dien weg vernield. Hij is geheel afgeschoven en de 3 bruggen, die met groote moeite waren aangelegd, zijn naar de maan.

Deze aardschuiving beteekent voor het Gouvernement een schadepostje van 28 mille. Geen kleinigheid.

Als oorzaak wordt opgegeven de hevige regens, die den grond onvast hebben gemaakt. Ook de in den laatsten tijd uit die richting waargenomen aardschokken moeten er mede in verband staan."

Gelukkig schijnen er geen menschenoffers bij te betreuren te zijn.

Candidaten voor de Inlandsche officiersschool.

Twee leerlingen der 4e klasse van de Opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren te Magelang R. Soeratman (Semarang) en R. M. Soepama (Banjoemas), hebben den directeur van genoemde school medegedeeld, dat zij wenschen deel te nemen aan het toelatingsexamen voor de school tot opleiding van Inlandsche officieren, dat gehouden zal worden in Mei a.s. Wie volgt? vraagt het *Bat. Nieuwsblad.*

Hetzelfde blad verneemt, dat binnenkort dr. Radjiman Mangoehoesoedho, hofarts te Solo, zich in gezelschap van een pangoeloe naar Nederland zal begeven om daar de plechtige besnijdenis van de zonen van den Soesoehoenan die in Holland studeeren, te bewerkstelligen.

De tijd van de voorgeschreven soenatan is voor de prinsen aangebroken en ter voldoening aan het godsdienstige rituaal, gaat de pangoeloe mede.

Onder het hoofd:

Afscheid Generaal Christan

schrijft het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*:

„Géén adjudant van den Gouverneur Generaal, géén adjudant van den Legercommandant, géén muziek aan boord van den vertrekkenden stoomer of op de kade, bij het afscheid van den Java verlatenden Generaal Majoor Christan, maar wel een zeer groot aantal hoofd- en subalterne officieren en hetgeen een zeer veel beteekenend verschijnsel was, ook een groot aantal onder-officieren en minderen, die den beminden Generaal bij zijn vertrek uitgeleide kwamen doen.

De militaire sport-vereeniging, de vertegenwoordigers der militaire bonden, werden door den scheidenden Generaal toegesproken, en voor elk had hij een hartelijk woord.

Er is een leger-chef heen gegaan, die het hart van zijn ondergeschikten had. Dat bleek uit alles. Ook uit het spontane, krachtige hoera-geroep toen de boot vrij was van de kade. Dat was géén hoera-op-commando."

Met het opschrift: **Een klacht tevens een aanklacht,** neemt *Mr. Th. Thomas* in het door den stuk uit de *Preangerbode* over, dat ook wij in ons vorig mailoverzicht opnamen als *De stem der Indo's*, en commenteert dit in de volgende woorden:

„Wij voelen mèt de schrijvers de pijn, die vlijmt, het onrecht dat sart, den smaad die tart. Het is waar, het is onloochenbaar waar, dat de Indo hier vaak bejegend wordt als een paria der Europeesche samenleving. Maar de schrijvers vergissen zich als zij meenen, dat de Indo die vernederende bejegening ondervindt *omdat hij Indo is.*

De Indo wordt verstooten omdat hij — 't hooge woord moet er uit! — moreel en intellectueel beneden den volbloed Europeaan staat. En dat de Indo moreel en intellectueel zoo laag staat, is het noodlottig gevolg van een staatkundig beleid, dat beheerscht wordt door personen, die Indië volstrekt niet kennen. Wie zou een schip toevertrouwen aan een roerganger, die niet weet op welke streek hij zeilt? Niemand, naar wij meenen; en toch zien wij met Indië niet anders gebeuren; het Nederlandsche parlement, dat Indië niet kent en ook niet kennen kan, kommandeert op de brug van het Indische schip van staat. De gevolgen van die ondeskundigheid kunnen ten slotte niet uitblijven, en zijn dan ook niet uitgebleven; en der gevolgen is het jammerlijk moreel en intellectueel verval der Indo's. Wij stellen er prijs op van deze meening behoorlijk rekenschap te geven. In het algemeen moet de Indo van een gering salaris leven. Diep in de binnenlanden wonende kan hij wegens zijne uiterst geringe middelen zijne kinderen slechts lager onderwijs doen genieten. En als zijne kinderen dat

onderwijs reeds genoten hebben, wat dan? Ambtenaartje spelen op een hongerloon: een andere uitkomst is er voor die ongelukkigen zoo goed als niet. Zoo gaat het van generatie op generatie tot degeneratie; waarlijk! wij staan verbaasd dat de Indo niet dieper is gezonken dan nu het geval is! De Indo in de hoofdsteden kan zijne kinderen beter onderwijs doen genieten. Er zijn er met zooveel plichtsbesef dat zij honger verduren om hun kinderen eene hoogere burgerschool te kunnen doen bezoeken. Maar als die kinderen eenmaal het zoo begeerde eind-diploma eener hoogere burgerschool op zak hebben, welke weg lijnt zich dan vóór hen uit? Moeten zij den boer op? Maar zij missen agronomische kennis. Moeten zij in den dienst van Mercurius? Maar zij hebben geen opleiding voor den handel genoten. Moeten zij een ambacht uitoefenen? Maar velen hebben niet kunnen profiteeren van de uiterst geringe gelegenheid tot het aanleeren van een ambacht? Het is in trouwe niet te veel gezegd wanneer wij beweren, dat de Indo, op een betrekkelijk lagen trap van ontwikkeling gekomen, tot intellectueelen stilstand gedoemd is, en intellectueele stilstand, wij weten het, is het begin van een gewissen intellectueelen achteruitgang. Voor deze eenvoudige, als het ware voor de hand liggende waarheid schijnt de regeering stekeblind te zijn. Zij gelast naar de oorzaken van het pauperisme een onderzoek in te stellen; zij slooft zich af met het zoeken naar middelen om het pauperisme krachtig te bestrijden; zij schijnt dus niet te weten dat er maar één afdoend middel van bestrijding is: het zoo ruim mogelijk verspreiden van doelmatig onderwijs. Terecht zegt de Italiaan: „voor elke school, die geopend wordt, wordt een gevangenis gesloten. Het schijnt dat ons parlement van het ontzettend intellectueel verval der Indo's niet de juiste kennis bezit; want terwijl de inrichtingen van Europeesch onderwijs door het moederland zooveel mogelijk naar zich toegehaald en aldus tot een minimum teruggebracht worden, krijgen de inlanders hier een dokter-djawaschool, een rechtsschool, enz. Wij juichen het luide toe dat het inlandsch onderwijs hier op hooger niveau wordt gebracht, doch even luide keuren wij het af dat zulks geschiedt op een wijze, die den Indo verbittert en hem met spijtigheid doet vragen: en hebt gij niets voor mij? Deze schromelijke bestuursfout is het noodlottig gevolg eener schromelijke bestuursorganisatie; de kortzichtige Indische bureaucratie kon die fout natuurlijk niet bemerken en het Nederlandsche parlement, dat met het begaan dier fout onbekend is, kon ze even natuurlijk niet voorkomen. Kortzichtigheid hier, blindheid ginds; wij moeten erkennen dat wij zelven schrikken van deze slotsom onzer overdenkingen.

Komaan, Indisch bestuur, komaan, Moederlandsche regeering, geeft antwoord op de ernstige vraag: waaraan hebben de Indo's de onvoldoende regeeringszorg te hunnen aanzien te wijten? Alle Indo's luisteren!"

In de rubriek „Dingen van den Dag" in het *Bat. Nieuwsblad* lezen wij onder het opschrift:

Tot in de laagste lagen.

„Ik houd veel van wandelen in de dessa om het volk te bestudeeren in zijn dagelijksche dingen. Op zulk een tocht heb ik het volgende gezien dat ik zoo eenvoudig mogelijk zal trachten weer te geven, schrijft een onzer medewerkers ons uit een binnenplaatsje van Java.

Op een middag wandelde ik het erf van den loerah binnen, een goeden sobat van me. Een troepje jongens en meisjes van zes tot acht jaar waren er aan het spelen „passaran". Ze kochten en verkochten aan elkander, koekjes gemaakt van zand en water, jonge pisang en bladeren. Stukjes glas en steentjes dienden als betaalmiddel.

Een ander troepje speelde schooltje. Een meisje was de goeroe sekolahan. Drie anderen zaten stilletjes op den grond, dat waren de leerlingen. Een groot Djati blad fungeerde voor „bord". De pseudo „goeroe" wees op het blad, waar ze met een stokje wat op gekrabbeld had, en vroeg:

— „Jij, Djaminah, wat is dat voor een aksara?" Met een gezichtje, dat door den ernst zoo comisch was, dat ik niet kon nalaten te glimlachen op gevaar af de „goeroe" te beleedigen. En met evenveel ernst kwam het antwoord:

— „Dat is de la."

— „Nu heelemaal lezen," gaf de onderwijzeres weder bevel en zij deed met groote gewichtigheid, alsof zij heel wat op het blad schreef. En waarachtig, Djaminah las: „la, ra," en zich zeker op eens haar lesje herinnerend, ratelde zij af: „la-ra, la ra-né; pa-da, pa-da-né".

Ik had verbazend veel schik in de kleuters. Wat was er al veel veranderd in de desa, dat zulke tooneeltjes geen vreemde dingen meer zijn. Het maakte een diepen indruk op me en ik dacht aan het spreekwoord: Aanschouw het spel der kinderen en ge leert de geschiedenis der ouders.

En onder dezelfde rubriek een paar dagen later:

„Daar is op Endeh een bivak-commandant, die door de dwangarbeidsters op de handen gedragen wordt. Geen wonder: deze menschen-vriend weet wat een gevangene toekomt.

Op Chineesch nieuwjaar werden de tokohouders te Endeh verrast door het bezoek van een groot aantal Chineezen in het bekende flatteerende donkerkleurige kakhicostuum. Ze kwamen nieuwjaar wenschen en vroegen seffens of er niet wat kon overschieten voor de moeite. De meeste winkeliers voelden zich niet op hun gemak met deze gasten en gaven geld, in de hoop van verdere wenschen verschoond te blijven.

Een sergeant, die deze optocht der bruinen wel wat eigenaardig vond, bracht er rapport van uit. Hem werd toen duidelijk gemaakt, dat dit een daad van menschlievendheid was van den bivakcommandant. Deze had het hard gevonden, dat die arme Chineezen op hun nieuwjaarsdag in de gevangenis moesten zitten, terwijl andere Chineezen feest vierden. Hij gaf hun daarom een dag vrijaf met de toestemming om zooveel mogelijk te wenschen. Dat hebben de arme kerels zich geen tweemaal laten zeggen."

Een goed idee

noemt het *Nieuws v/d Dag v. N.-I:* het terecht, dat de directie der Mijnbouw-maatschappij Redjang Lebong de heeren Pisuisse en Blokzijl uitgenoodigd heeft, om, na afloop der door hen aangevangen tournée over Java, een reis te maken naar de onderneming Lebong Donok, teneinde het zoover van alle amusementen hard zwoegende personeel aldaar in de gelegenheid te stellen kennis te maken met hun kunst.

Een uitmuntend idee, waarvoor het personeel der directie stellig zéér dankbaar zal zijn.

De heeren Chansonniers hebben de uitnoodiging gaarne aangenomen. Zulk een tocht is een afwijking van het platgetreden pad, waarlangs iedereen reist; dit uitstapje zal hen in de gelegenheid stellen meer origineele Indische tooneelen te zien, het oerbosch, het meer woeste berglandschap van Sumatra en daar midden in de wildernis een groot nijverheids-centrum. Een zeer interessante tocht voor menschen, wien het om indrukken te doen is.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In zijne brieven uit Java's hofstad (soerat soerat dari kota astana), gericht aan de **Pantjaran Warta** bespreekt Bogoriaan de vervulling in de aanstaande vacature van pepatih dalem (rijksbestierder) in den kraton van Djokjokarta, welk ambt zal openvallen, doordat de tegenwoordige titularis Kangdjeng Raden Adipati Danoeredjo wegens vergevorderden leeftijd en gemis van het gezichtsvermogen zijn ambt denkt neer te leggen. De Regeering van Nederlandsch Indië wenscht tot zijn opvolger benoemd te zien den tegenwoordigen Regent van Demak, Raden Mas Adipati Ario Adiningrat, die eerst getrouwd is geweest met Ratoe Ajoe, zuster van den tegenwoordigen sultan van Djokjokarta en na haar dood hertrouwd is met een dochter van des sultans broeder Pangeran Ario Soerjo Mataram, die om politieke redenen eenige jaren in ballingschap te Timorkoepang heeft doorgebracht.

Genoemde Regent is genegen de benoeming aan te nemen, mits hij later als rijksbestierder zou worden opgevolgd door zijn eigen zoon. Deze voorwaarde zal niet toegestaan worden, daar het ambt van pepatih dalem in den kraton van Djokjokarta niet erfelijk is. De schrijver vraagt: of men deze moeilijkheid niet zou kunnen omzeilen door den zoon van Raden Mas Adipati Ario Adiningrat in de plaats van zijnen vader tot regent van Demak te benoemen, wanneer deze aangesteld wordt tot rijksbestierder van Djokjokarta?

De kandidaat-rijksbestierder van het Djokjasche hof is Raden Toemenggoeng Kartonegoro, oudste zoon van den matjan (tijger) van Djokjokarta, des sultans broeder Kangdjeng Goesti Pangeran Adipati Ario Mangkoeboemi, en getrouwd met een dochter van den vorst, verwekt bij een zijner ratoe's (gemalinnen).

Deze staat bekend als een zéér bekwaam, ijverig en rechtvaardig man, die veel voor het volk over heeft en niet gesteld is op hormatsbewijzen, — kortom, die voor het open te vallen ambt geknipt is. Bij een vroegere vacature was hij ook voorgedragen, maar zijn medekandidaat wist te bewerken, dat men hem verdacht van te heulen met den ontslagen Regent van Madioen, Raden Mas Adipati Brotodiningrat, die onrust wilde stoken. Later is gebleken, dat die verdenking allen grond miste.

Thans vraagt men in Djokjokarta: of het geen tijd wordt om genoemden Toemenggoeng te rehabiliteeren door hem tot rijksbestierder te benoemen in stede daarvoor te kiezen een ambtenaar uit de gouvernementslanden? De sultan zal zich bij de keuze van het Gouvernement nederleggen, maar de benoeming van een outsider zal niet nalaten in Djokjokarta ontstemming te verwekken. Wel is waar zal men niet evenals vroeger tegen het Gouvernement de wapens opvatten (de schrijver bedoelt hier den Java-oorlog van 1825 tot 1830), maar toch zullen, door een ongewenschte benoeming, allerlei moeilijkheden ontstaan.

Hetzelfde blad deelt mede, dat verscheidene inlandsche ambtenaren te Kraksaän bij een collectief rekwest aan het Europeesch bestuur vergunning hebben gevraagd om een godsdienstige bijeenkomst, gevolgd door een offermaaltijd, op een nader te bepalen, gunstigen dag *) te houden, ten einde voor H. M. Koningin Wilhelmina, met het oog op de aanstaande voor Nederland en Nederlandsch-Indië gewichtige gebeurtenis den zegen van den Almachtige af te smeken. Ongetwijfeld zullen andere plaatsen dit bewijs van gehechtheid en trouw navolgen, zegt het blad.

Zooals de lezers van dit weekblad zich zullen herinneren, was de **Tjahaja Sumatra** destijds zéér ontstemd, toen geruchten haar bereikten, dat Dr. Abdoel Rivai niet naar Ned.-Indië zou terugkeeren, doch van plan zou zijn zich als medicus in Europa te vestigen. Het feit, dat deze geneeskundige dezer dagen benoemd is tot officier van gezondheid bij het Ned.-Indisch leger, zal ongetwijfeld, zoowel door genoemd blad als door de Menangkabauers, waartoe hij behoort, met vreugde worden vernomen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Naar aanleiding van het bericht in De Locomotief, dat de „Handelsvereeniging Amsterdam" zich tot het bestuur der Siang boe (Kamer van Koophandel) te Semarang had gewend met verzoek om aan de boycotters te vragen, wat de eigenlijke aanleiding tot den boycot is geweest, zegt de **Bintang Soerabaja** het volgende: Waarom wendt zij zich dan eerst tot de Chineesche Kamer van Koophandel, toen de regeering van Ned.-Indië hare inmenging in deze zaak had geweigerd? Waarom heeft zij zich niet met die Kamer van Koophandel willen verstaan, alvorens de Regeering's tusschenkomst in te roepen? Van den beginne af hebben wij verklaard, dat zij deze zaak verkeerd heeft behandeld. Het schijnt, dan men door den vroegeren boycot te Soerabaja niet wijzer is geworden. Zooals de zaken nu staan, vreezen wij, dat haar beroep op de Siang boe niets zal uitwerken, omdat, door hare poging om door de Regeering dwang op de boycotters te doen uitoefenen, de verbittering toegenomen is.

Hetzelfde blad bespreekt de kwestie van het verkrijgen van gelijkstelling van Chineezen met Europeanen, een zaak, die tegenwoordig aan de orde van den dag is. Volgens de bestaande bepalingen moet iemand, die gelijkstelling wil verkrijgen, aan de volgende voorwaarden voldoen: *a.* een europeesche opvoeding en opleiding hebben gehad; *b.* zich gemakkelijk in de europeesche samenleving kunnen bewegen, de Nederlandsche taal spreken, en *c.* zich niet meer thuis gevoelen in den kring, waartoe hij behoorde.

Het is niet moeilijk, zegt schrijver, om aan de eerste twee voorwaarden te voldoen. Iemand, die de Europeesche lagere school geheel of de eerste drie klassen eener Hoogere Burgerschool dan wel burgeravondschool heeft doorloopen, is in voldoende mate ontwikkeld en opgeleid om in een Europeesch gezelschap niet met zijn mond vol tanden te staan en den loop der gesprekken behoorlijk te kunnen volgen. En wanneer zulk een persoon zich bovendien van de haarvlecht heeft ontdaan — kwa thauwtjang — en Europeesche kleederendraagt, kan men hem dikwijls niet onderscheiden van een Indo-europeaan. Wat de kennis der Nederlandsche taal betreft, vele Chineezen spreken die beter dan menigen in Indië geboren Europeaan, omdat zij, toen zij die taal begonnen te leeren, er nog niets van kenden, terwijl het Indo-europeesche kind uit de lagere kringen reeds brabbel-hollandsch sprak, toen het op school kwam. De ondervinding heeft geleerd, vervolgt schrijver, dat het gemakkelijker is een taal goed te leeren aan iemand, die ze nog niet kent, dan aan iemand, die ze krom en scheef spreekt.

Maar de derde voorwaarde gelijkt op een berg, die niet te beklimmen is, verklaart schrijver; daarom worden dan ook 98% van de verzoeken om gelijkstelling afgewezen. Men verlieze niet uit 't oog, dat, wanneer iemand met Europeanen gelijkgesteld wordt, hij zijne eigene nationaliteit behoudt; alléén door naturalisatie verliest men die. Alle Japanners staan met Europeanen gelijk; licht schrijver toe, zijn zij daarom geen Japanners meer? De Japanner is Japanner gebleven, omdat hij o. a. door zijne kracht getoond heeft de gelijke van den Europeaan te zijn. Bij het nemen van een beslissing op verzoeken om gelijkstelling gaat de Regeering slechts af op het advies der bestuurshoofden. Vraagt een rijke (hartawan) gelijkstelling, dan wordt zijn verzoek toch toegestaan, al voldoet hij ook niet aan de derde voorwaarde, maar geldt het een middelmatig gegoede, dan zijn de bezwaren talloos.

Wij kennen den Arabier Ba'adilla, zegt schrijver; hij is met Europeanen gelijkgesteld. Voldoet hij aan de derde voorwaarde? Gelijke monniken, gelijke kappen! roept hij uit.

Wat is de reden, dat zooveel Nederlanders bezwaar maken om Indo-Chineezen met Europeanen gelijk te stellen? vraagt hij, waarop zijn antwoord luidt: omdat zij nog altijd de ideeën van Jan Compagnie aanhangen en hunne superioriteit in rasverschil willen behouden. Hij eindigt zijn artikel

*) Voor dergelijke feesten kiest de Javaan altijd een dag, die door een deskundige (noedjoem) als voor die gelegenheid gunstig wordt bepaald.

met de aanhaling van het Nederlandsch spreekwoord: „Als het getij verloopt, moet men de bakens verzetten.”

In hare „Z a t e r d a g s c h e   c a u s e r i e” vestigt de **Bintang Soerabaja** de aandacht op het feit, dat de Chineezen uitgesloten zijn van het zoogenaamd klein-ambtenaars-examen. Zij weten zéér goed, dat zij niet in 's Lands dienst mogen treden; maar een diploma van afgelegd klein-ambtenaars-examen kan toch voor den bezitter een aanbeveling zijn om bv. bij particulieren een schrijversbetrekking te krijgen. Door het onverstand van sommige autoriteiten — meent het blad — wordt het Opperbestuur belet om ook in deze het goede te doen en zal op den duur meer en meer de wrevel van den Chinees opgewekt worden. De redactie geeft den ouders der afgewezen knapen den raad om zich per request tot den Landvoogd te wenden met het verzoek die beperkende bepaling in te trekken.

In hare rubriek t j a p t j a y   h i n d i a   n e d e r l a n d *) deelt de **Pewarta Soerabaja** mede, dat men binnenkort zal vernemen of de pacht der Chineesche dobbelspelen al dan niet zal worden afgeschaft. In den Raad van Indië is deze opheffing reeds ter sprake gebracht, naar aanleiding van een voorstel van den „Bond van Chineesche wijkmeesters” te Batavia. Velen in Indië zullen zich over die afschaffing verheugen, zegt de schrijver, want de verderfelijke Chineesche dobbelspelen hebben te Batavia heel wat slachtoffers geëischt. De stoot tot deze anti-speelbeweging werd gegeven door een Chinees, die verleden jaar bij request aan den Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië diens hulp heeft ingeroepen om bij de Regeering op de intrekking dier pacht aan te dringen.

De **Pewarta Soerabaja** vertelt, dat de Chineesche consul te Singapore in de S t r a i t s   T i m e s het bericht heeft tegengesproken, als zoude de Minister van buitenlandsche zaken te Peking aan alle Chineezen in de Straits Settlements een geldelijke bijdrage hebben gevraagd voor de salarieëring van de bemanning der Chineesche vloot.

De J a v a b o d e, die dit bericht ook had helpen verspreiden, kon niet nalaten uit de handelwijze van genoemden consul venijn te zuigen en zag daarin „iets geniepigs, iets mesquins” en vergeleek ze met de handelingen van de besturen der Chineesche vereenigingen op Java.

Gelukkig, zegt de **Pewarta Soerabaja** zijn de Chineezen verstandig; het lust hun niet te antwoorden op dergelijk gepraat, dat zij gelijkstellen met het geblaf van een kampong-hond onder een balé balé (rustbank van bamboe). Het verwondert ons, zegt de redactie, dat er nog Chineesche handelaars zijn, die in dit blad, dat steeds op ons ras scheldt en ons volk verdacht maakt, willen adverteeren.

Hetzelfde blad maakt melding van een nog bestaand oud gebruik te Djokjakarta, dat men maar niet wil afschaffen: namelijk dat Chineezen en inboorlingen den grooten aloen aloen vóór den kraton niet in een rijtuig mogen oversteken, terwijl zulks wel geoorloofd is aan den meest schunnigen Europeaan (o r a n g   E u r o p a   k a m p o e n g a n   k o e r é   k o e r é). Dat zijn me toestanden daar te Djokja! roept het verontwaardigd, in goed Nederlandsch, uit.

*) *Tjaptjaij* is de naam van een Chineeschen schotel, bereid uit restjes van andere schotels, wat eenigszins aan ons „ratjetoe” (verbastering van het Fransche ratatouille) en „arlequin” in het argot de Paris herinnert. Ook andere bladen hebben een dergelijke rubriek. Die van de **Bintang Soerabaja** heet *„Pertjakepan hari saptoe”* (Zaterdagsche causerie van de **Pemberita Betawi** *Iseng iseng hari sabtoe* (Zaterdagsche tijdverdrijf), in de **Pantjaran Warta** *Mixe Picqless*, van de **Perniagàan** *Kanan Kiri* (links-rechts).

Van Vreemde Koloniën.

Lastige buren.

In den laatsten tijd is in Fransche koloniale kringen het denkbeeld opgeworpen om de verschillende nederzettingen van Frankrijk in Voor-Indië, behalve Pondichéry en Mahé, af te staan aan Engeland, tegen afronding van het tot Pondichéry behoorend gebied.

Indien Engeland in deze ruiling van grondgebied zal toestemmen, zal het hoofdzakelijk daartoe worden geleid door de overweging, dat de Fransche vestiging te Chandernagor in de nabijheid van de hoofdstad van Engelsch Indië Calcutta gevaarlijk voor de rust en orde te dier plaatse is.

Te Chandernagor wordt toch kalmpjes weg opruer gepredikt tegen het Engelsch bestuur in daar verschijnende bladen.

De Y u g a n t a r schreef: „Het oogenblik voor den opstand is nabij” en het blad drong er bij de lezers op aan om hunne onmacht van zich af te schudden en zich voor te bereiden voor den eeredienst der „moeder” (hieronder wordt het vaderland verstaan).

Ten slotte bevatte het artikel een aansporen tot moord op eenige voorname Engelsche ambtenaren, op wier leven in den laatsten tijd de anarchisten in Indië het reeds hadden gemunt.

Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat de „Yugantar” was opgeplakt in het Dupleix-College te Chandernagor, op denzelfden dag, dat een zekere Charu Chander Roy, die betrokken geweest was in den bomaanslag te Alipore, doch als Franschman weer in vrijheid gesteld was, als onder-directeur van genoemd college weder in functie trad, dan kon men zich begrijpen, dat de Engelsche bladen in Indië daar alles behalve over gesticht zijn.

De „Englishman” meent dat Frankrijk nu kan en moet toonen, dat het genoemd land ernst is met zijn wensch om de bestaande entente met Engeland om te zetten in een verbond. Het mag niet dulden, dat zijn gebied misbruikt wordt door oproerzaaiers om zelven veilig en wel de onrust in Eng.-Indië gaande te houden.

Zal Marianne er toe komen om ten genoege van den Engelschen vriend de vrijheid der drukpers in de Fransche nederzettingen in Indië aan banden te leggen? Dit staat nog te bezien.

Maar ook in andere opzichten werd wel eens over de Franschen als koloniale buren geklaagd. Zoo werd aan de Franschen door Engeland en Italië ten laste gelegd, dat de kolonie Djiboeti hoofdzakelijk, zoo niet uitsluitend dreef op den smokkelhandel in wapens, die in groote hoeveelheden zouden worden ingevoerd ten behoeve van de krijgszuchtige stammen in het Somalisch achterland, waar nu de dolle mollah weer aan het spoken is.

Nu is onlangs te Brussel een internationale conferentie gehouden, waarbij het verbod op den invoer van wapenen en munitie in de aan de Roode Zee en de Perzische Golf gelegen streken van Azië en Afrika bekrachtigd werd.

Het blijkt nu, dat Djiboeti eerlang de groote inkomsten zal moeten missen, die het uit den invoer van wapenen en munitie trok, en waaruit de kolonie de middelen dacht te kunnen vinden om de werken te ondernemen, die noodig zijn ter verbetering van de reede van Djiboeti.

In de „Dépêche Coloniale” wordt nu heftig hiertegen door een inzender geprotesteerd, die beweert, dat de wapens, die te Djiboeti werden ingevoerd, uitsluitend hun weg vonden naar Abessynië, terwijl het juist de handelaars van Mascate waren, die aan den mollah de benoodigde krijgsvoorraden leverden.

Het een sluit het ander hier, naar we meenen, niet uit, en typisch was ook weer de klacht, van verschillende zijden gehoord, dat de Arabische dhows waarvan het zeker ook bekend was, dat zij voor den smokkelhandel op de Somali-kust werden gebruikt, veelal gebruik maakten van de geboden gelegenheid, om zich onder Fransche vlag te stellen, ten einde aldus een onderzoek te ontkomen, dat door Engelsche oorlogsschepen tegen die smokkelschuiten werd ingesteld.

Zelfbestuur in Duitsch Zuidwest-Afrika.

Bij besluit van den Duitschen rijkskanselier van 28 Januari l.l. is voor Duitsch Zuidwest-Afrika zelfbestuur ingevoerd en daarmede het besluit van den rijkskanselier van 24 December 1903, betreffende de instelling van gouvernementsraden buiten werking gesteld.

De bepalingen, welke over 115 paragrafen loopen, kunnen in twee deelen worden verdeeld, nl. 1. die betreffende gemeente- en districts-besturen en 2. die betreffende den landraad.

Met behoud van de bestaande namen worden de gemeentebesturen ingesteld in Windhoek, Swakopmond, Luderitzbocht, Keetmanshoop, Karibib, Omaroeroe, Okahandja, Tsoemeb, Warmbad en Oesakos.

Aan het gemeentebestuur zijn de volgende zaken toegewezen: aanleg en onderhoud van openbare wegen, pleinen, waterloopen en bruggen; inrichting en onderhoud van werken voor openbare watervoorziening; straatverlichting, straatreiniging en andere instellingen ten behoeve van een vrij verkeer; de afvoer van faecaliën en vuilnis; inrichtingen ten behoeve van het marktwezen; het brandbluschwezen; inrichtingen en maatregelen in het belang der openbare gezondheid met inbegrip van de zorg voor zieken en het afwenden van epidemieën onder menschen en dieren; armenzorg; het begrafeniswezen met inbegrip van aanleg en onderhoud der kerkhoven; inrichtingen en maatregelen ter bescherming en ter bevordering van het algemeene welzijn in het gebied der gemeente; inrichtingen en maatregelen tot bescherming en tot bevordering van de economische belangen der gemeente en van de leden der gemeente; zorg voor het schoolwezen voor zooverre de organisatie en het onderhoud der scholen niet vanwege het bestuur of bijzondere schoolvereenigingen geschieden, de gemeente-politie, voor zooverre de gouverneur de zorg daarvoor op de betrokken gemeente overdraagt.

Het bestuur der gemeente wordt gevoerd door den gemeenteraad en den door dezen gekozen voorzitter. Het aantal leden van elken gemeenteraad wordt voor de eerste maal door den gouverneur vastgesteld. Bij plaatselijke wet kan een ander aantal worden bepaald. De voorzitter van den gemeenteraad wordt door dezen gekozen, maar behoeft daartoe geen lid van de gemeente te zijn. De ambtsduur is vastgesteld op den tijd van drie jaren en zoowel de voorzitter van den gemeenteraad als zijn plaatsvervangers moeten door het bestuur als zoodanig worden erkend.

De gemeenteraad wordt gekozen uit alle niet tot de Schutztruppe behoorende Duitsche mannelijke gemeenteleden boven den 25-jarigen leeftijd, die in economisch opzicht zelfstandig zijn en een jaar lang in de gemeente hun woonplaats hebben gehad. De leden worden voor den tijd van vier jaren gekozen en om de twee jaren treedt de helft der gekozenen af. De aftredende leden zijn weder herkiesbaar. Bij plaatselijke wet wordt het kiesstelsel geregeld; bij gebreke daarvan gelden bepaalde kiesvoorschriften. Bij voortdurend plichtverzuim van den gemeenteraad kan de gouverneur, indien te voren namens het bestuur was gewaarschuwd, doch tevergeefs, de rechten van de gemeenteraadsleden bij openbare kennisgeving en onder mededeeling daarvan aan den voorzitter van den gemeenteraad vervallen verklaren en een nieuwe verkiezing uitschrijven.

De gemeenteraad kan ambtenaren en beambten in dienst der gemeente aannemen en bezoldigen. Het bestuur is bevoegd omtrent alle zaken het gemeentebestuur betreffende, inlichtingen en overlegging van stukken te eischen; de als geboden voorkomende maatregelen te treffen; den voorzitter van den gemeenteraad er op te wijzen om zich tegen overschrijding der machtsbevoegdheden van de zijde van den raad te verzetten, en om de zittingen van den gemeenterrad bij te wonen. De toestemming van het bestuur wordt vereischt voor leeningen voor den duur van meer dan een jaar; voor elke vermindering van het gemeentelijk vermogen; voor alle plaatselijke wettelijke voorschriften; voor den verkoop van gemeentegronden van meer dan 5000 vierk. M. oppervlakte.

Ter kennis van het bestuur moeten worden gebracht, de gemeente-begrooting, onmiddellijk na hare opmaking; de jaarlijksche eind-rekeningen; de voor het gebied der gemeente uitgevaardigde voorschriften van algemeenen aard en van die in het belang der goede orde vastgesteld.

De districts-besturen worden voorgestaan door den districts-chef en bestaan uit minstens 4 gekozen leden. Tot de zorg dezer besturen behooren: aanleg en onderhoud van openbare wegen, pleinen, waterloopen en bruggen, voor zooverre deze werken niet bij besluit van den gouverneur aan de zorg der gemeenten zijn overgelaten; inrichting en onderhoud van werken voor de openbare watervoorziening onder hetzelfde voorbehoud als hiervoren; zieken- en armenzorg, schoolwezen, bevordering van het algemeene welzijn, voor zooverre betreft het niet tot eenige gemeente behoorend gebied.

De bestuursraad moet worden geraadpleegd in zaken alle, het belang van het district rakende maatregelen, voor zooverre de zaak geen spoed vereischt om gevaar te voorkomen; voorts bij het opmaken der begrooting van het district.

Voor eenig besluit moet de beslissing van den districtsraad worden ingeroepen, waar het ge d middelen beschikbaar te stellen voor aangelegenheden, het district betreffende, ook bij de verkiezingen voor den landraad, bij vaststelling van de begrooting van het district en van de eind-rekening van het district, benevens in alle aangelegenheden, welke tot de bevoegdheid van den districts-raad behooren.

De landraad heeft ten doel den gouverneur bij te staan in de waarneming der belangen van de kolonie. Elke districts-raad kiest een lid van den landraad. Voor de keuze komt in aanmerking, iedere Duitscher, boven den 30-jarigen leeftijd, die minstens twee jaren als grondeigenaar in de kolonie is gevestigd geweest, of sedert minstens twee jaren in de kolonie een zelfstandig beroep uitoefent.

Van het kiesrecht voor alle raden zijn uitgesloten lieden, die met verlies van burgerrechten zijn gestraft, wier vermogen met beslaglegging wordt bedreigd, gevangenen of zich in hechtenis bevindende lieden, menschen, die onder politie-toezicht staan, ook zij die uit openbare middelen worden ondersteund, *dan lieden, die met eene inlandsche zijn getrouwd of daarmede in wilden echt leven* en ten slotte zij, die langer dan drie maanden achterstallig zijn ten aanzien van hunne verplichtingen tegenover de gemeente.

Naast de door de districts-besturen gekozen leden, benoemt de gouverneur in den landraad een gelijk aantal leden naar zijn eigen verkiezing. De leden van den landraad worden voor den tijd van vijf jaren benoemd. Valt er een binnen dien tijd uit, dan heeft een tusschentijdsche verkiezing of benoeming plaats. Het lidmaatschap van den landraad is een eere-ambt, maar aan buiten de standplaats wonende leden kunnen reiskosten en daggelden worden toegekend.

De landraad wordt voorgezeten door den gouverneur of een door hem benoemden ambtenaar en moet minstens éénmaal per jaar bijeengeroepen worden.

Dit lichaam heeft een raadgevende stem ten aanzien van de jaarlijksche begrooting der kolonie, de door den gouverneur uit te vaardigen of voor te stellen verordeningen, voor zooverre zij niet zuiver lokale beteekenis hebben en van alle overige den raad door den gouverneur over te leggen aangelegenheden. Bovendien is de landraad bevoegd het initiatief te nemen voor eenig voorstel. Van de verhandelingen van den raad worden protocollen opgemaakt, waarvan afschriften aan het ministerie van koloniën moeten worden opgezonden.

INGEZONDEN.

Humanitarisme.

Geachte Redactie.

Naar aanleiding van hetgeen ik in een vergadering van de afdeeling Amsterdam over doel en werken onzer Vereeniging sprak, teekende U het volgende aan:

„In de richting, welke volgens den heer v. Heekeren het Weekblad zou gaan, onderkent hij het door hem ten zeerste gegispte humanitairisme, hetwelk in de 19e eeuw op koloniaal gebied steeds belemmerend heeft gewerkt! De geest des tijds dus, waaraan, vergissen wij ons niet, op koloniaal gebied althans, alle politieke richtingen zich hebben onderworpen, — de ethische koers zooals men zegt! Humanitairisme of humanisme, menschelijkheid, menschenliefde, verheffing van de menschenwaarde, onverschillig onder welke hemelstreek, bij welke rassen, bruin of blank, — als de heer v. Heekeren zulk streven gispt, dan, ja dan staan wij tegenover hem aan den uitersten pool. Ons recht van bestaan, de reden van ons bestaan, van het bestaan der Vereeniging „Oost en West" is toch geen ander dan het humanitair beginsel, het humanisme te bevorderen tot een hoogstaand doel, dat broederschap en vriendschap kweekt, gemeenschappelijkheid van belangen. In dat streven kunnen wij geen verandering brengen. Tot goed begrip van hetgeen het Koloniaal Weekblad geven wil, drukken wij hieronder af een door het Hoofdbestuur ontworpen leiddraad voor de redactie-commissie."

Het vorenstaande geeft mij aanleiding om met de meeste bescheidenheid tot U de vraag te richten, of U zich niet bewust is, dat het vorenstaande nu ja, klinkklaren onzin bevat?

Humanitairisme = humanisme = menschelijkheid = menschenliefde = is verheffing der eigenwaarde? Mag ik weten, welke vocabulair U heeft geopenbaard, dat deze woorden of begrippen synoniem zijn? *)

Ik vermoed dat het een of ander humanitair woordenboek zal zijn geweest, dat nog moet worden uitgegeven.

Voor ons, gewone stervelingen, beteekent humanitairisme, het streven naar het wijsgeerig humanisme (hieronder verstaan wij, niet-humanitairen, de herleving van de studie der Ouden in den tijd der Renaissance in de 15e en 16e eeuw), dat in de laatste helft der 18e eeuw werd waargenomen en zijn stempel drukte op de geheele 19e eeuw.

Parl Siger schreef in zijn, door de „Société du Mercure France" uitgegeven „Essai sur la Colonisation" hieromtrent als volgt:

„Een 1793 l'amour de l'humanité, éclate comme le choléra et tout le siècle, gangrené dès la source par la Mensonge souverain, va traîner cette tare originelle, l'Humanitarisme.

Le romantisme littéraire et politique de la Restauration, les larmsiements d'un Lamartine, d'une Mme de Staël, le pseudo-libéralisme des Laffitte, des Cousin aggravent cette tare."

Waar Siger het hier had over „l'amour de l'humanité" was dat ironisch bedoeld en had hij het „faux idéalisme, le sentimentalisme de 1789" op het oog.

Het humanitairisme onzer dagen wordt dan ook als een voortzetting beschouwd, heeft zijn naam ontleend aan het streven, waarvan onze voorvaderen in de laatste helft der 19e eeuw getuigen waren.

Het heeft zich op verschillend gebied bewogen, zoo sedert 1839 in Frankrijk in communistische richting, in Engeland, nadat het in zijn strijd voor de opheffing der slavernij gelukkig en zegenrijk had gedebuteerd, voornamelijk in praktische richting, door den arbeid van andere natiën in den vreemde te verkleinen door hieraan een maatstaf aan te leggen, dien zij wel aarzelden voor den eigen kolonialen arbeid aan te nemen, in Nederland en in Frankrijk zoo onpractisch mogelijk, door den kolonialen arbeid zooveel mogelijk te belemmeren, door het sentimentalisme in de weegschaal te werpen.

Wie de ontwikkelingsgeschiedenis van het humanitairisme heeft gevolgd, zal verbaasd staan over het feit, dat U het humanitairisme en den geest des tijds, den thans, gelijk U terecht opmerkt, door allen zonder onderscheid gehuldigden ethischen koers, zoover meent te mogen vereenzelvigen, dat wie tegen het humanitarisme is, ook den ethischen koers zou veroordeelen.

Ik kan mij daarvoor niet verbazen, daar ik ten volle besef, dat zelfkennis eene dier zaken is, die het moeilijkst te bereiken zijn.

Het zij dan hier opgemerkt, dat het humanitairisme, zooals wij kolonialen dat hier in Nederland kennen, wat de Engelschen onder „our humanitarians", de Franschen onder „nos humanitaires", op koloniaal gebied verstaan, slechts eene kleine groep van lieden omvat, die dikwerf de koloniën slechts kennen van hooren zeggen en hun oordeel daaromtrent afmeten naar theoriën, volgens het Multatuliaansch recept klaargemaakt, en steeds gereed staan, om den kolonialen arbeid door hun sentimentalisme te bemoeilijken.

Men kan zich een streng doch humaan, maar geen streng doch humanitair chef of bestuurder voorstellen.

De humanitaire zal zich steeds te zeer door zijn gevoel laten overheerschen om waar het pas geeft streng te kunnen zijn, tenzij het geldt een tegenstander op politiek terrein te treffen. Dan vergeet hij alle regelen der menschelijkheid en wordt zelfs oneerlijk.

Ik meen in het vorenstaande genoeg te hebben gezegd, om het U duidelijk te maken, dat men zonder „humanitair" te zijn, in den zin, dien wij kolonialen op grond van de geschiedenis van dat woord daaraan moeten toekennen, dezelfde idealen kan hebben, hetzelfde kan beoogen als gij, humanitaire redactie, zonder zich door Uw sentimentalisme te laten afhouden om de middelen en wegen te kiezen, die in menschelijke instellingen hunne sanctie vinden en noodig zijn om het doel te kunnen bereiken.

Een humanitair zal zich bijv. steeds tegen elk gewapend optreden verzetten, wanneer dat ook al moet dienen om slavernij, tirannie van Inlandsche hoofden te onderdrukken en geregeld toestanden in het leven te roepen, waar de anarchie hoogtij viert. Daartegen verzet zich zijn menschelijk gevoel, dat ik respecteer maar als koloniaal ten zeerste zmisplaatst acht, om het zooveel hooger doel, dat men zich voorstelt te bereiken, de toekomst van zoovele volkeren.

Verder heb ik niets te zeggen.

Achtend,

M. H. v. HEEKEREN.

Noot der redactie.

*) Humanitair bescheiden!?.... De teekens = zijn van den heer v. H., en komen niet voor in het door hem gewraakte artikel. In plaats van *humanisme* hadden wij beter gedaan het woord *humaniteit* te gebruiken. Echter ook het humanisme in engeren zin beoogt de hoogere vorming van den mensch, waarvoor men in een tijd van verval terugziet in de Oudheid, in elk geval dus de verheffing der menschenwaarde. Wil men nu het humanitarisme noemen overdreven of ziekelijke humaniteit, de bron blijft toch hetzelfde en deugdzaam.

Het jaar 1908 op de Witte Kruis Kolonie bij Salatiga.

Onder aanbieding van onzen beleefden en oprechten dank voor al de sympathie, aanmoediging en hulp, door ons in het afgeloopen jaar ontvangen, neem ik de vrijheid in de afwezigheid van mijn echtgenoot, die te Kalawara Napoetie, Midden-Celebes, is, u eenige cijfers betreffende den algemeenen toestand van de kolonie en de kasstaat te doen toekomen. Zooals bij velen reeds bekend is heeft de Witte Kruis Kolonie ten doel het opheffen en het verzorgen van de hulpbehoevenden onder de inlandsche bevolking, door het prediken van het Evangelie, praktisch onderwijs, arbeid, ziekenverpleging en emigratie.

Gedurende 1908 werden er 115 ter verpleging opgenomen.

Van de 121 die de Kolonie verlieten waren er 41 die als emigranten naar de Kolonie (Kalawara Napoeti) in Midden-Celebes overgebracht werden. Daar ginds heeft de heer Zuppinger, gesteund van af Mei door den heer Samson, niettegenstaande allerlei moeilijkheden, goede vorderingen gemaakt. De kolonisten, die reeds op eigen grond gevestigd zijn, hebben succes van hunnen arbeid.

De gezondheidstoestand is veel verbeterd. In het geheel zijn er 140 emigranten.

Over „verwachtingen" te schrijven houd ik niet en veel te zeggen over iets, dat pas in wording is, ook niet.

De kolonisten, hier 180 in getal, waaronder kreupelen, blinden, krankzinnigen, ouden van dagen en weezen, werken allen voor zoover hunne krachten het toelaten.

Van de geneesmiddelen van de regeering ontvangen, werd er 8095 malen aan hulpbehoevende inlanders medicijn verstrekt.

Gedurende het afgeloopen jaar hadden we slechts 4 sterfgevallen te betreuren en mochten ons verblijden door de geboorte van 10 kindertjes.

De kolonieschool werd gemiddeld door een 50 kleine kolonisten bezocht; vele van de vroegere scholieren zijn nu reeds volwassen.

Voor de zes gestrafte jongens, die wegens gebrek aan een verbeteringshuis naar de Witte Kruis Kolonie gezonden werden, werd door de regeering een vergoeding van ƒ6 per hoofd aan de Kolonie toegezegd. Vier van de zes jongens zijn in moordzaken betrokken geweest.

Veel van het hoofdvoedsel (rijst en djagoeng) werd verkregen door de opbrengst van den bebouwden grond. Van de aangekochte klappa-bibit zullen we over eenige maandjes ruim een duizend boompjes kunnen overplanten. Mijn echtgenoot wil gaarne geleidelijk al de onvruchtbaarste gedeelten van de Kolonie er mee beplanten.

Aan 9808 inlanders werd de blijde boodschap der verlossing door het verzoeningsbloed van Gods eenig geboren Zoon gebracht. Door het afwezig zijn, de ziekte en de zwakte van mijn echtgenoot, heeft dikwijls de verantwoordelijkheid van de Kolonie hier op mijne onmisbare zuster *) en mij gerust; sterk gevoelen wij, dat wij in vele dingen te kort zijn gekomen en o zoo veel hadden wij beter willen maken, doch met onze eigene kinderen en de aangenomene kinderen, tezamen tien in getal, gebrek aan personeel, altoos zoo zuinig mogelijk te moeten werken, is het ons onmogelijk geweest alles te doen wat wij wilden. Het weinigje, dat wij hebben kunnen doen, en dit kan ik ook namens mijnen man en onze helpers zeggen, hebben wij gedaan uit liefde tot God en onzen naasten.

Ten slotte heel veel dank aan allen, die ons in onzen moeilijken strijd geholpen hebben.

Moge God u rijkelijk zegenen.

Witte Kruis Kolonie
Januari 1909.

ALICE v. EMMERIK-CLEVERLY.

*) Zooals de lezers zich zullen herinneren, heeft eenige jaren geleden onze vereeniging er financieel toe mee kunnen werken, mej. Cleverly uit te zenden. Warm bevelen wij het werk dezer Kolonie in de algemeene belangstelling aan. RED.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

Vragen van den Dag.

Het Maart-nummer brengt het slot der beschouwingen van „Curaçaonaar" over Land- en Boschbouw op Curaçao. Eerlijk gezegd: de schrijver heeft ons niet bevredigd; maar hoe kon het ook anders, waar hij zelf getuigt, na in het licht te hebben gesteld, dat handel en scheepvaart altijd de eerste bron van inkomsten voor het eiland zijn geweest en geen geld en moeite gespaard worden teneinde die bron rijkelijk te doen vloeien, dat: „Landbouw was, is en zal blijven de bijzaak, want Curaçao heeft niet het geluk tot zulke landen te behooren, die door zichzelf kunnen bestaan, en heeft uitwendige hulpmiddelen noodig, niet slechts tot welvaart, maar ook om in het leven, in de behoeften en in het genoegen der menschen te voorzien."

Aan het slot van zijn betoog wordt door den schrijver nog aangetoond „hoe het geld, voor landbouw op de Begrooting uitgetrokken, hier wordt besteed". Hij neemt de koloniale begrooting voor 1909 als basis en becijfert dan dat voor proeven en salarissen voor de landbouwkundigen wordt uitgegeven ƒ 13.600; terwijl daartegenover staat aan aanmoediging van cultuur en aan landbouwcredieten ƒ18.000. „Die cijfers spreken," zegt „Curaçaonaar", maar wat hij er eigenlijk mede bedoelt blijkt niet, is ons althans niet recht duidelijk.

Onze Eeuw. Maart 1909.

De nieuwe afl. van Onze Eeuw bevat het begin van een opstel van S. Kalff, den bekenden schrijver over Indische personen en toestanden in oude tijden, getiteld: Uit de laatste dagen der O.-I. Compagnie, waarin hoofdzakelijk het leven en de daden van Mr. S. C. Nederburgh, eerste commissaris-generaal over de bezittingen in Indië en de Kaap de Goede Hoop, geschilderd worden. Wellicht dat het vervolg ons aanleiding geeft op het artikel terug te komen.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

Het eerste artikel in de Maart-afl. handelt over de Mentawei-eilanden. Het opstel, van de hand van den oud-resident J. B. Neumann, vult belangrijk onze geographische kennis dier aan de Westkust van Sumatra gelegen eilanden-groep aan, te meer daar de schrijver er een kaart aan toevoegde, welke tot den laatsten tijd is bijgewerkt.

Van de vorige op de Indiën betrekking hebbende bijdragen noemen wij: Tochten op het eiland Boeroe (7 Febr.—16 Juli 1908), door J. H. W. van der Miesen, fungd. civiel gezaghebber (met kaart). — Verrichtingen van het militaire exploratie-detachement op Zuid-Nieuw-Guinea (vervolg). — De Moordenaars-rivier en de Snopi-rivier in West Nieuw-Guinea, door J. W. van Hille. — Aardrijkskundige namen in Guyana en omliggende eilanden, door C. H. de Goeje. — Een Engelsche expeditie naar Nederlandsch Nieuw-Guinea, door G. P. Rouffaer. — Naamgeving en wedijver in Nieuw-Guinea, door J. F. Niermeijer.

Over beide laatste artikelen een enkel woord.

De heer Rouffaer dan ontleende aan een nieuw opgericht Engelsch tijdschrift het bericht, dat een Engelsche expeditie, bestaande uit zes personen, een tocht gaat maken door Nederlandsch Nieuw-Guinea, welke ook bedoelt het overtrekken van het sneeuwgebergte. Het eenige wat onzerzijds hierop gezegd kan worden is, roept de heer R. uit, „Nederlanders, waakt! De periode van wakker-worden inzake Nieuw-Guinea hebben wij achter den rug. Sinds 1903 *is* ons gedeelte van dat eiland aan de orde van den dag bij ons zelven; maar sinds het laatste jaar begint nu ook het buitenland mede te spreken. Waakzaam zijn en *zelve* doen wordt nu dubbel plicht... De taak, die wij als Nederlanders ten deze hebben, is gelukkig volkomen duidelijk. Tegenover buiten-

landsche onderzoekers moeten wij die breedheid van opvatting behouden, die wij drie eeuwen lang getoond hebben; wij kunnen de vreemde zon best in eigen water zien schijnen. Maar de krachtsuiting van buitenlanders moet een heilzame spoorslag wezen voor ons, om te toonen, dat ook wij, als we maar aanpakken, mêêdoen als de besten." Vervolgens doet de heer R. uitkomen, dat aan de groote ontdekking van Afrika in de 19e eeuw geen Nederlander krachtig deel heeft gehad; aan de ontsluiting der geheimenissen van Midden-Azië, die groote verrassing der laatste tien jaren, heeft geen enkel Nederlander medegewerkt. Aan het Poolonderzoek, ons oude terrein van kracht, hebben we, als natie, alleen fatsoenshalve meegedaan. Maar thans hebben wij om van ons te doen spreken een kans, zoo zeldzaam als 't maar zijn kan. „In onzen schoot ligt daar, zoo te zeggen, een geografisch fortuintje. Een heele sneeuwketen, drie eeuwen geleden door een Hollander ontdekt."

Dat men dien kans niet voorbij laat gaan, hopen wij, stellig mèt den heer Rouffaer, van ganscher harte; want al heet weliswaar de wetenschap internationaal, toch zouden we zoo gaarne zien, dat het zoo geheimzinnige Sneeuwgebergte *voor de eerste maal* door een *Nederlander* werd betreden.

Prof. Niermeijer bespreekt in hoofdzaak het artikel van Prof. A. A. W. Hubrecht in de Gids van Februari jl., getiteld: Nederlandsche natuuronderzoekers in Nieuw-Guinea, en vermeldt daarbij o. m. ook schrijvers voorslag om den veel te langen naam der „Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Ned. koloniën" te bekorten eenvoudig tot „Valentijn-Maatschappij". Deze naam nu kan in geenen deele Prof. Niermeijer's goedkeuring wegdragen, terwijl hij in dat verband een goed woord doet „voor de vele grote natuuronderzoekers, die hier zullen worden achtergesteld bij de ijverige kompilator, die van de natuurwetenschappen maar een matig benul had". „Is — vraagt de schrijver verder — Duitsche afkomst een bezwaar, zodat aan Rumphius en Junghuhn niet gedacht kan worden? Beiden hebben zich toch zeer sterk Nederlanders gevoeld en in het Nederlands hunne hoofdwerken geschreven."

Wij deelen ten dezen opzichte volkomen Professor Niermeijer's meening; weliswaar hebben ook wij het volste respect voor de ongetwijfeld groote encyclopaedische verdiensten van den bekenden Ds. Valentijn, den onsterfelijken schrijver van „Oud- en Nieuw-Oost-Indië, maar alleen het feit, dat hij zich tegenover zijn geleerden tijdgenoot, den beroemden blinden „ziener" Rumphius aan het brutaalste plagiaat schuldig maakte (gelijk door ons in het Rumphiusgedenkboek en ook door anderen in het licht werd gesteld); dit feit alleen is voldoende o. i. om een dergelijke onderscheiding, als door Prof. Hubrecht bedoeld — niet te rechtvaardigen. Intusschen hopen wij op deze aangelegenheid in dit orgaan nader terug te komen.

De Indische Gids.

De Ind. Gids van Maart bevat verschillende opstellen, welke ruimschoots een bespreking verdienen, maar... alweder die plaatsruimte! We moeten daarom volstaan met het eenvoudig afschrijven van den voornaamsten inhoud, nl.: Beschouwingen over de Landrente-ordonnantie (tekst van de voordracht, bedoeld bij art. 52 van het besluit op de Indische Bestuursopleiding), door J. H. Nieuwenhuijs. — Het rapport der commissie, tot voorbereiding eener reorganisatie van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië. Critisch beschouwd, door Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — De exploitatie der djatibosschen op Java, door H. ten Oever. — Een woord van protest naar aanleiding van het artikel van Dr. J. H. F. Kohlbrugge: „De bestrijding van de malaria in onze Koloniën", door Dr. J. J. Kunst, met naschrift van Dr. Kohlbrugge. — A. van Buchell's Indische aanteekeningen door S. Kalff (slot). — Verschillende oplossing van het muntvraagstuk in Aziatische landen. III. Indo-China.— De praktijk der landschapskassen. — De oeconomische toestand op Malakka. — Regenval op Java. — Over aardbevingen. — De vereeniging van Caoutchouc-planters. — Maandelijksche revue van brochures, enz., door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Maandelijksche bibliographie van Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Weekblad voor Indië.

No. 41 van den loopenden jaargang biedt ons geen stof voor bespreking. Wij memoreeren de volgende bijdragen:

Madoera en de auto. door R. B. — Iets over Australië (met foto's) door B. Streefland. — Een Elfeltoren-schoorsteen op een suikerfabriek (met teekening), door Suikerman. — Madoereesche zeden (Menschenslacht), door v. d. G. — Indrukken van den dag, door Chroniqueur. — De aardbeving, door W. K. van Daalen.

Archief voor de Java-suikerindustrie.

Het eerste nummer van 1909 bevat, behalve een aantal technische beschouwingen, alleen voor geïnteresseerden bij de suikerindustrie van belang, eenige mededeelingen, waaraan wij het navolgende ontleenen: De totale suikerproductie bereikte in de afgeloopen campagne een hoeveelheid van meer dan 1.200.000 ton, zoodat Java thans weer aan de spits staat der rietsuikerproduceerende landen. Dat dit zoo blijven zal is niet onwaarschijnlijk, daar de productie nog zal toenemen door de oprichting van een viertal nieuwe fabrieken, waaronder een met een bijzonder groote capaciteit, en door de uitbreiding van den aanplant, die, hoewel gering toch nog elk jaar geconstateerd werd. Gelet op het feit bovendien dat de suikerprijzen zeer bevredigend waren, zoo is er zeker alle reden tot tevredenheid.

Voorts brengt de redactie een welverdiende hulde aan den heer H. C. Prinsen Geerligs, die zich thans in Europa bevindt: ongeveer in de navolgende bewoordingen: Veel heeft het Archief aan hem te danken gehad. Gedurende 15 jaren tot publiceerde hij niet minder dan 69 oorspronkelijke verhandelingen. Het is niet anders dan natuurlijk, dat het ons leed doet, dat we zijne verdere medewerking en adviezen zullen moeten missen en we meenen onze waardeering niet beter uitdrukking te kunnen geven, dan door het plaatsen van zijn goed gelijkend portret op de eerste bladzijde van dezen jaargang.

Het Departement van Landbouw in Suriname gaat geregeld voort met zijn korte publicaties, die zeker door velen in de kolonie en ook daarbuiten op hoogen prijs zullen worden gesteld. Het thans verschenen **Bulletin No. 15** is geheel gevuld met bijdragen van den tijdelijken houtvester, W. A. baron van Asbeck, en wel: Resultaten van tapproeven met Hevea guyanensis in 1908. — Resultaten van het onderzoek van eenige Surinaamsche houtsoorten. — Resultaten van het onderzoek van caoutchouc van Hevea guyanensis. Wij wijzen belangstellenden er op, dat deze Bulletins door de firma J. H. Oliviera te Paramaribo worden uitgegeven en hier te lande verkrijgbaar zijn gesteld bij de firma M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

De Indische Mercuur.

No. 9 bevat allereerst het slot van de voordracht (en de daarop gevolgde debatten) van Mr. Tj. H. Hierneiss, getiteld: „Eenige beschouwingen omtrent de Indische inkomstenbelasting" (Staatsblad no. 298), voornamelijk in verband met art. 17 der ordonnantie. Een resumé dezer ongetwijfeld belangrijke beschouwingen valt natuurlijk buiten ons bestek. Voorts brengt dit Nr. een opstel over Het bedrijf der Kon. Ned. Maatschappij tot exploitatie van Petroleumbronnen in Ned.-Indië en aanverwante Maatschappijen, naar aanleiding der dezer dagen verschenen brochure met dien titel, uitgegeven door de firma A. Boissevain en Co. — Uit de rubriek Kultuurberichten noteeren wij: Bacoven-kultuur in Suriname — Manilla-hennep.

Ten slotte zij gewezen op het slot van het uitvoerige en fraai geïllustreerde artikel in „**Globus**" van den 4den Maart jongstleden, over „Die Erforschung von Surinam während des letzten Jahrzehnts", blijkens het onderschrift van de hand des heeren W. H. R. van Manen, waarvan het slot door den samensteller van deze rubriek met vermoedelijk wel te billijken voorliefde wordt overgenomen.

„Und zum Schlusse sei bemerkt, dass alle, die sich über Surinam unterrichten und Spezialstudien darüber machen wollen, das gesamte Material, das über diese Kolonie in Druck und Bild erschienen ist, entweder in der reichen Kolonialbibliothek der Indischen Gesellschaft und des Instituts für Sprach-, Erd- en Völkerkunde von Niederländisch-Indien im Haag (van Galenstraat 14), oder in der Bücherei des erwähnten Kolonialmuseums in Haarlem vorfinden. Es gibt dort viel mehr davon, als Nichtholländer wohl ahnen."

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 10 Februari 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 9 Februari;
De Javasche Courant Nos. 9, 10 en 11;
De Regeeringsalmanak 1909;
Kort Verslag der verg. S.-G.;
Notulen Algemeene Vergadering Malangsche Landbouwvereeniging, gehouden 7 Dec. 1908;
Tijdschrift der Mij. van Nijverheid Januari- en Februari-afl.;
Cultuurgids afl. 1 t/m 3 1909;
Archief voor de Java Suiker-Industrie afl. 1 van 1909;
Idem Bijblad afl. 1 t/m 4;
Bandera Wolanda No. 27;
Handelsberichten Ministerie van Landbouw van 4 Maart no. 103;
Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat Verslag over 1908;
idem Handelingen v/h Tiende Congres 1909;

VRAGENBUS.

Van deskundige zijde ontvingen wij in dank de volgende antwoorden op des heeren v. Bennekom's vragen in ons nummer 7 van 18 Februari j.l.:

ad 1. Zeker zal het mogelijk zijn door gisting van het suikerhoudende ananas-sap een alkoholhoudenden drank te bereiden.

Of deze vermoedelijk sterk geurige vloeistof den uit druiven verkregen wijn in de schaduw zal stellen is wel eenigszins te betwijfelen. Bovendien, waarheen zou men dien wijn willen uitvoeren?

Ook de uit den ananas-wijn te stoken brandewijn zal voor de meeste drinkers wel te geurig zijn. Trouwens, men zou veel gemakkelijker een dusdanigen drank kunnen samenstellen door in gewonen alkohol een weinig van den gemakkelijk kunstmatig te bereiden ananasaether op te lossen.

ad 2. Het is wel eenigszins aan twijfel onderhevig of menschen, die niet in Indië gewoond hebben het gekookte sap van den aren-palm „wonder smakelijk" zullen noemen. Evenzeer is het vermoedelijk niet meer dan een veronderstelling, dat de arenstroop — behalve dat ze een goed voedingsmiddel is — „zeer gezond" zal zijn.

Blijft dan nog de vraag, of de arenstroop, waarop het vervoer naar Europa zwaar zal drukken en waarvan de fiscus zeker accijns zal heffen, evenals nu van de arensuiker ook geschiedt (zooals argelooze repatriëerenden al te vaak reeds tot hun verwondering bemerkten) met de Hollandsche keukenstroop zal kunnen mededingen.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 5 Febr. 1909. No. 10.

In dit No. is opgenomen het Reglement voor de Opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen, welke school, volgens Art. 1, ten 2e, alleen toegankelijk is voor jongelieden van Inlandschen landaard, afkomstig van Java of Madoera.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den controleur G. J. Koot en aan den resident W. F. L. Boissevain.

Benoemd: tot commies te Palembang J. Th. E. Kiliaan; tot 3en commies te Semarang J. G. Mierop; tot lid van den gemeenteraad van Batavia Raden Mas Prawirodiprodjo.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris H. Th. Ament.

In dienst gesteld: als machinist bij de tinwinning op Banka J. D. Petrie.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Goenoengkendeng (Soerabaja) Mas Mertodipoera.

Benoemd: tot wedono van Goenoengkendeng Raden Kromodiwirjo; van Djaboeng Raden Notoprawiro; tot lid van den gemeenteraad van Djokjakarta Raden Temenggoeng Sosronegoro R. T. Poerbowinoto en R. T. Poerbokoesoema; tot onderwijzer 2e kl. te Soerakarta O. Visser; tot hulponderwijzeres te Batavia mej. F. A. Schippers.

Militair Departement.

Benoemd: tot hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst de verpleegster bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg mej. H. J. Muller.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den havenmeester te Banjoewangi A. C. H. Pleyte.

Uit de Javasche Courant van 9 Febr. 1909. No. 11.

Als Extra-bijvoegsel bevat dit No. het Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1908; benevens de uitkomsten van Regenwaarnemingen in Ned.-Indië over de maand October 1908 op de Buitenbezittingen en over November op Java en Madoera.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den control. B.B., A. L. van Waardenburg; den kantoorchef bij den post- en tel.dienst J. H. Lincklaen Arriëns; de hulponderwijzeres mej. A. M. Rosskopf en aan den stadsgeneesheer te Batavia L. E. Papelard.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer G. M. G. Douwes Dekker; de alg. ontvanger A. J. H. Paijen; de griffier van de landraden te Pandeglang enz. K. W. F. van Vuuren.

Benoemd: tot tijd. ass.-resident van Paré-Paré (Celebes) J. A. Kroesen; tot ingenieur bij 't mijnwezen H. Tromp; tot lid van den gewestel. raad van Kedoe Mr. M. C. Offerhaus.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-resident der Oostkust van Celebes de controleur H. J. Grijzen; id. der afdeeling Boni de controleur D. A. F. Brautigan.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Menes (Bantam) Mas Padma Widjaja.

Benoemd: tot patih van Indramajoe Mas Koeladibrata; tot wedono van Radjagaloeh Mas Setjadibrata; van Karangampel Mas Wasitadisastra; van Tjikedoeng Mas Soerjadinagara; tot lid van den landraad te Tegal Raden Rekso Sandjojo; tot onderwijzer 3e kl. te Soerabaja H. Schroo; tot veearts bij den burgerl. veeartsenijkundigen dienst A. L. A. Heshusius.

Militair Departement.

Bevorderd: tot luit.-kolonel de majoor der genie W. R. de Greve; tot majoor de kapiteins E. J. de de Rochemont en A. S. Ruzette.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée in Atjeh en Onderh. de kapt. G. F. B. Watrin en de 1e luit. H. Meijer; te Tjilatjap de kapt. J. J. Romswinckel.

Overgeplaatst: bij het 7e bat. de kapitein J. E. Collard; bij het 1e bat. de kapt. W. R. Winter; naar Banjoe Biroe de 1e luit. der art. E. D. B. Mans.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem III; gezagvoerder V. Stobbe; vertrokken van Amsterdam naar Batavia 6 Maart 1909.

J. W. Mathol; J. A. Valken en echtg; E. Brons; Ds. G. C. A. A. v. d. Wijngaard, echtg. en 3 k; G. E. J. Wiessing; Thos. J. Scott; J. Gouwentak, echtg. en 2 k; W. J. Oudegeest; S. Voorzanger, echtg. en 2 k; P. M. Seret; M. P. L. G. Hansen; Waters; Howarth; M. G. F. Söhnlein; mevrouw J. Schagen van Soelen; W. J. Gerards; C. Huge, echtg. en 3 k; Th. J. Veerkamp; mej. E. F. Olislaeger; H. Adam; J. Kleton; C. R. H. Rensen; G. Benthem Az.; mevrouw H. Boswijk—Swaak en 3 k; F. U. Swart; A. de Stoppelaar Jr.; Mevr. M. Ritbergen-Hendriksen en k; C. Oosterbaan; B. de Lie; mevrouw R. van Tekelenburg en 2 k; C. H. W. de Mol, echtg. en k; J. Ectors; F. F. Busenbender; J. E. Oosterbaan; C. Barends; J. Gerhard; M. Westerman; E. H. Brumsteede; W. Voorbeijtel; A. A. Dessauvagie, echtg. en k; mevrouw wed. E. Brumsteede; mej. A. L. C. Hofman; mevrouw M. H. C. Wielandt; L. J. Noorman van der Dussen; mej. A. L. A. de Kruijff; A. Mellin; Noordermeer, echtg. en k; Noordeloos; benevens een detachement der Koloniale Reserve;

Passagierslijst van het ss. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus van Amsterdam naar West-Indië op 5 Maart 1909.

W. A. C. Willemsen en echtg; C. Heineken; B. H. de Haas; E. J. v. d. Berg; mej. M. Wassmann; W. Kehrhahn;

Passagierslijst van het s.s. Rembrandt; gezagvoerder D. Hubert; vertrokken van Batavia 11 Februari en aangekomen te Genua 7 Maart.

W. C. C. Steenaart, echtg. en 3 k; mevr. Noordendorp—Laseur; L. W. Doude van Troostwijk; H. H. van Geissel; A. A. Müller en echtgen.; J. H. Verduijn den Boer; E. Koning; J. S. Redeker met echtg. en d; mej. L. W. Birckenhauer; Dr. J. C. Koningsberger, echtg. en k; J. A F. Mörzer Bruijns; Mr. A. J. Yssel de Schepper, echtg. en 2 k; A. E. Snouck Hurgronje, echtg. en 3 k; G. J. P. de la Valette; mej. M. Niehaus; B. W. Branbergen; H. C. Lauwerse; A. W. v. d. Werm en echtgen.; J. Walterop de Vries; Bruno Brouwer; Dr. K. de Jong, echtg. en k; A. Philbert; J. Naegeli; M. Teixeira de Carvalho, echtg. en 2 k; A. Ribos da Silva en 2 k; J. Aniceto en k; E. E. W., G. Schröder; mevr. E. Cambrelin; Sidney Stein; Andresen en echtg; L. Weideman; G. Ontjes; W. A. Swart; G. C. Carrière; A. C. Dat; G. J. van Donk; K. Lely; J. H. W. Moll; A. G. van Prehn; W. T. Pieters; mevr. J. L. C. Aernout; M. dos Santos; J. da Silva; A. Teixeira; F. P. da Silva; J. A. Gonsalves; J. A. Silva Reis Diniz; Hr. Ms. troepen en schepelingen en een detachement van het Portugeesche leger.

No 11. Donderdag 18 Maart 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN "NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in eens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De heer J. Habbema verzocht te willen bekendstellen, dat hij niet is de schrijver van het met de letters J. H. onderteekende ingezonden stuk, voorkomende in het Koloniaal Weekblad van 4 Maart j.l. no. 9.

II. Den 11en Maart 1909 werd in vereeniging met de besturen van de afdeeling 's-Hage („Oost en West") van Moederland en Koloniën, van de Nederlandsche Afdeeling der Ned.-Ind. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw en van de Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië, eene bespreking gehouden, welke ten doel had, om, bij de bestaande mededinging te 's-Gravenhage op het punt van lezingen, welke daar ter plaatse gehouden worden, meer samenwerking en vereeniging van krachten in het leven te roepen.

Hoewel de verschillende vereenigingen zich ieder op een eigen terrein bewegen, kon ten deze toch overeenstemming worden verkregen en werd voorshands bepaald, dat de besturen der verschillende Vereenigingen elkander op de hoogte zullen houden van de lezingen in het toekomstige winterseizoen, en dat — voor het geval eene bijzondere lezing nuttig en wenschelijk wordt geacht — de verschillende besturen dan de noodige voorzieningen kunnen nemen om tot het gewenschte doel te geraken.

III. Ten kantore Heulstraat 17 zijn verkrijgbaar:
a. Het **Jaarboekje der Vereeniging „Oost en West"**, bevattende Statuten, Reglementen, Jaarverslagen en Naamlijst der leden.
Prijs: *f* 0.25 per exemplaar.
b. Een boekje over „Onze Oost" voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.10.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.
c. Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven, door T. J. Bezemer.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.05.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.
d. Het Nederlandsch Staatsblad 1907 no. 71 bevattende het Kon. Besluit van 11 Maart 1907 op de Indische Bestuursopleiding.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.15.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Van de afdeeling 's Gravenhage:

I. **Kunstavond,** aangeboden aan hare leden op 24 Maart a.s. om 8¼ ure in de zaal Diligentia, met medewerking van de dames Hermine Macintosch—v. Iterson (zang), Joh. von Peski (voordracht) en de heeren L. J. C. van der Tand (viool), W. J. B. Watter (piano) en Th. J. van der Haagen (artistiek dansen).

II. **Algemeene Vergadering**

op **29 Maart 1909**, des avonds ten 8½ ure, in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis.*

Agenda.

1. Verslag over het jaar 1908.
2. Rekening en verantwoording over 1908.
3. Verkiezing van afgevaardigden voor de a. s. Alg. Verg. der Vereeniging.
4. Opmaken candidatenlijst voor het Hoofdbestuur.
5. Verkiezing van het bestuur.
6. Wijziging statuten en huishoudelijk reglement.
7. Overname van het restaurant met verslag der commissie, benoemd in de Alg. Verg. 14 April a. p. en in verband daarmede eventueele verhuizing van bureau en leeszaal.

Het verslag zal één week voor de bijeenkomst ter lezing liggen op het bureau der afdeeling, Heulstraat 17.

Het Bestuur.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Dinsdag 30 Maart a.s. zal in het *American Hotel* prof. *Dr. J. van Bemmelen* uit Groningen een **voordracht** houden met Lichtbeelden over **„de Molukken."**
Aanvang *8 uur 's avonds.*

Namens het Bestuur:
J. W. H. SIKMAN, *Secr.*

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

De afdeeling Utrecht en Omstreken van de Vereeniging „Oost en West" heeft 19 Februari l.l. haar jaarlijksche algemeene vergadering gehouden.

Aan niet-leden waren 43 uitnoodigingen gezonden om deze samenkomst bij te wonen, waaraan slechts een vijftal personen hadden gehoor gegeven; vier hunner traden toe als lid der afdeeling.

Na voorlezing en goedkeuring van de notulen der vorige ledenvergadering werd er door den secretaris-penningmeester, den heer H. Kohlbrugge, het jaarverslag uitgebracht en rekening en verantwoording gedaan van het beheer der geldmiddelen over het afgeloopen jaar. Blijkens deze verslagen ging het ledental der afdeeling achteruit, van 62 op 1 Januari 1908 tegen 54 op 31 December d.a.v. De werkzaamheid der afdeeling bepaalde zich voornamelijk tot den verkoop van voorwerpen van Indische kunstnijverheid, van welke in het afgeloopen jaar een bedrag van *f* 82,07 werd verkocht; de nog in het bezit der afdeeling zijnde kunstvoorwerpen vertegenwoordigden een waarde van *f* 233.76. Door den Secretaris, den heer H. Kohlbrugge, werd weder, evenals vorige jaren, een lezing in de „Openbare Leeszaal" gehouden, welke druk bezocht was. De rekening en verantwoording van den penningmeester, welke door de heeren Dr. L. Marcus en S. H. Tjabring nagezien en in orde bevonden werd, sloot met een batig saldo van *f* 29.90.

Bij de bestuursverkiezing hadden de aan de beurt van aftreding zijnde bestuursleden, de heeren H. Kohlbrugge en Dr. J. H. F. Kohlbrugge, verklaard voor herbenoeming niet in aanmerking te willen komen. In hunne plaats werden, nadat te vergeefs getracht was genoemde heeren van hun besluit terug te brengen, tot nieuwe bestuursleden benoemd: de heeren A. Enthoven, Dr. L. Marcus en S. H. Tjabring. De heer Enthoven verklaarde zich bereid als penningmeester op te treden, de heer Tjabring als secretaris.

Naar aanleiding van een ingekomen schrijven van het Hoofdbestuur werd besloten uit de kas der afdeeling een bedrag van *f* 10 beschikbaar te stellen ten behoeve van de noodlijdenden tengevolge van de aardschuiving te Pendjaloe (res. Cheribon).

In verband met het feit, dat het bericht van deze ramp eerst na vrij langen tijd het moederland bereikte en in de dagbladen verscheen, werd, ter bespreking op de eerstvolgende algemeene vergadering der Vereeniging, het volgend voorstel aangenomen: „De Vereeniging „Oost en West" trachte het daarheen te leiden, dat het bericht van rampen als onlangs voorgevallen te Pendjaloe, voortaan langs telegrafischen weg ter kennis van het Nederlandsche publiek worde gebracht, hetzij door middel der Nederlandsche dagbladen, hetzij door de Vereeniging „Oost en West" zelve."

Na eenige besprekingen over verschillende aangelegenheden werd daarna de vergadering door de voorzitster, Mevr. J. E. van Oeveren—Van Schaik, gesloten.

Het Bestuur der Afdeeling Utrecht en Omstreken is samengesteld uit:
Mevr. J. E. van Oeveren—Van Schaik, voorzitster.
S. H. Tjabring, Secretaris.
A. Enthoven, Penningmeester.
Mevr. de Wed. J. W. Weusman—Luitjes, Dr. L. Marcus.

Uit de O.-I Mail.

Meeningverschil.

In De Stem van Indië, het orgaan van den Indischen Bond, schrijft, naar aanleiding van het ook door ons aangehaalde artikel „De Stem der Indo's", iemand, die zich noemt een staatkundige verschijnsel moet zien niet een allengs tot een maatschappelijk abces uitgegroeide onderlinge miskenning van beide zijden, hoewel in hoofdzaak uitgaande, en in beginsel uitsluitend uitgegaan zijnde van het blanke element, maar een beproefd middel van zoogenaamde politici, die door het huldigen van de leus „divide et impera" in het opzetten van Indo en Blanke tegen elkander een gemakkelijke remedie gevonden dachten te hebben tegen eventueel gezagsverlies, tegen den tijd, dat partijen eensgezind aandrongen op medezeggingschap in regeeringszaken.

Hierop komt het betoog van den Inlandschen Vaderlander in hoofdzaak neer. Hij tracht te motiveeren, dat de zoogenaamde rassenhaat niet zoo sterk is, als deze visschers in troebel water willen doen voorkomen, en dat het overgroot deel der blanke bevolking evenzeens medevoelt met de Indo's, niets liever wil dan zich met deze bevolking te verbroederen, en dat er slechts een klein deel der europeesche ingezetenen is, dat om den genoemden reden den huidigen toestand wenscht te bestendigen. Deze kleine partij noemt hij de exploitatie-partij; aan de overgroote rest geeft hij den naam patriotten-partij.

Het Bat. Nieuwsbl. is 't met deze opvatting volstrekt niet eens, vindt haar wat al te naïef, en zegt o.m.:

„Waardoor toch is die kloof ontstaan? Wij hebben indertijd uit den mond van den heer Maurits Wagenvoort gehoord de stelling, dat hij wel geloofde in rassen-superioriteit. Deze volbloed-Nederlander — als zoodanig herinneren wij ons hem thans — die bij een andere gelegenheid ons vroeg, of hij ons griefde, wanneer hij tot ons zeide: „Gij Indo's", op welk punt wij hem gerustst
elden, bedacht niet, dat hij ons wel griefde met te verklaren, dat de rassen-superioriteit van den Hollander pur sang, als loot van den arischen stam, voor hem vast stond.

Maar hij griefde ons onbewust. Alleen dit is de oorzaak van de wijde kloof die Indiër van Hollander scheidt in deze kolonie: de bewuste of onbewuste rassenverwaandheid der „volbloeds." Deze belet den doorsnee-Hollander van onvermengd bloed in den Indo zijn gelijke te zien. Wij durven wel zoo ver te gaan te verklaren, dat zelfs menschen, die de leur personne hebben getoond, dat dit rasonderscheid een punt van uiterst geringe beteekenis is, toch door dien doorsnee-Hollander zullen worden beschouwd als te behooren tot minderwaardig ras. Wij mogen om deze zaak heen draaien, door diverse beschouwingen dat bestaande feit trachten weg te redeneeren, het blijft niettemin bestaan, en niet eerder zal de kloof verdwijnen, dan wanneer de arische Hollander qua volk, geleerd heeft, over deze kloof heen te stappen. Van den Indo is dit niet te verwachten. Al ware het niet dat fierheid verbiedt de hand te grijpen van wie ons de hand niet reikt, slechts hij kan het ras-onderscheid wegnemen, wiens xenophobische rasbewustheid dat verschil schiep."

Omtrent **Boedi Oetomo** lezen wij uit de jongste mail o.a.:

Waarschijnlijk zal de vice-voorzitter van het hoofdbestuur van „Boedi Oetomo" dr. Waidin Soedirahoesodo, de volgende maand naar Batavia gaan, ook om persoonlijk de statuten aan de regeering aan te bieden.

Het in het maleisch gestelde, zeer zakelijke verslag van den den 3, 4 en 5 October te Djokja gehouden congres van Boedi Oetomo, opgemaakt door den heer Dwidja Sêwaja, eersten secretaris van het hoofdbestuur, werd ruim verspreid.

Op de bestuursvergadering van den 20en December a. p. zijn de functiën der bestuursleden aldus verdeeld:

Vice-voorzitter: Mas Soedirahoesada, gepension. inlandsch arts te Djokja; eerste en tweede secretaris: Mas Ngabei Dwidja en Raden Sosro Soeganda, onderwijzers aan de kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Djokja; eerste en tweede thesaurier: R. M. P. Ganda Atmadja van de Pakoe Alaman en Mas Tjipta Mangoekoesoema, inlandsch arts te Demak; commissarissen: R. M. Arja di Poetra, hoofddjaksa te Bondowoso, R. M. Pandji Ganda Soemaraja, hoofddjaksa te Soerakarta en Raden Djaja Soebrata, djaksa van Garoet.

Te Tjilatjap is een vergadering gehouden van de afdeeling dier vereeniging, ter bespreking van de werkzaamheden. Het grootste gedeelte der leden, uit de verschillende districten daags te voren overgekomen, om op de bestuursconferentie tegenwoordig te zijn, was op de vergadering aanwezig. Enkele wedono's en assistent-wedono's hadden een paar hunner loerahs, die iets naders van de veel besproken jonge vereeniging wenschten te vernemen, medegenomen. Zoo waren er 60 leden en belangstellenden, waaronder twee Europeanen.

Het bestuur der vereeniging acht de oprichting van een fröbelschool wenschelijk, als te behooren tot het eerste wat de afdeeling op haar werkprogram dient te zetten.

Na een uiteenzetting van het fröbelonderwijs deelde de voorzitter mede, dat de kosten, aan die inrichting verbonden, z.a. de bezoldiging van de onderwijzeres (sen) het betrekken van meubels, schoolbehoeften enz., bestreden zullen worden uit de schoolgelden, zoodat het schoolgeld verminderen zal naar mate het aantal leerlingen toeneemt. Zooveel mogelijk zal er naar gestreefd worden niet zooveel te eischen als nu wel het geval is bij de particuliere cursussen, waar hollandsch onderwijs wordt gegeven.

Als onderwijzeres zal worden gekozen een europeesche dame met een akte voor lager- en voor Fröbel-onderwijs. De bedoeling is om de kinderen boven de zes jaar ook in de gelegenheid te stellen van het hollandsch onderwijs te profiteeren. Vooral met het oog op de omstandigheid, dat inlandsche kinderen thans zooveel mogelijk uit de openbare europeesche scholen geweerd worden, is een inrichting, die direct aansluit bij het Fröbelonderwijs, onmisbaar. Het onderwijs in de nederlandsche taal, zooals het thans in de javaansche eerste klasse scholen wordt gegeven, is onvoldoende om daarop voort te bouwen.

Verder werd mededeeling gedaan van de nieuw opgerichte school te Kesoegihan, terwijl ten slotte bericht kwam, dat voor het inl. S.S. personeel te Maos een school is opgericht voor hun kinderen, waar deze hollandsch kunnen leeren. Aan het hoofd hiervan staat een Europeesche dame, die een door den kleinen man betaald salaris van *f* 160'- 's maands geniet. Voor ouderen wordt des avonds ook les gegeven.

Te Koedoes werd reeds eerder eene belangrijke vergadering gehouden van de daar bloeiende afdeeling, die thans ruim vier honderd leden telt. De vergadering — waarvan een uitvoerig verslag werd gegeven in de Kabar Perniagaän — werd bijgewoond door verscheidene Europeanen, meest bestuursambtenaren, ook eenige suikeremployé's en particulieren. De regent van Patih, de patih van Koedoes en verscheidene wedono's en andere prijaji's waren aanwezig. In een paar lezingen, gehouden door de heeren Raden Tahar en Mas Soeloko, werd de nadruk gelegd op de wenschelijkheid om vooral te werken op de ontwikkeling van een handelsstand, waartoe in de eerste plaats noodig is de oprichting van een inlandsche handelsschool, waar de practische eischen, aan kooplieden en handelaren te stellen, den leerlingen kunnen worden bijgebracht om hen te helpen zich verder in deze richting te bekwamen. Controleur Muhlenfeld drong er op aan in het oog te houden de ontwikkeling van de javaansche vrouw. De regent van Patih wekte op tot verdere studie ook door hen, die in de gelegenheid zijn geweest meerdere kennis op te doen, en deze mede te deelen aan de kinderen, die in minder gunstige omstandigheden zijn. De heer Raden Dirdjadi Djaja, onderwijzer aan de tweede klas inlandsche school te Koedoes, bepleitte de noodzakelijkheid van de oprichting van een fröbelschool en een hollandsch-javaansche school, daar het zoo verbazend moeilijk is om javaansche kinderen geplaatst te krijgen op de europeesche scholen.

Voor het sluiten der vergadering werd voor de afdeeling een afzonderlijk bestuur gekozen. Men weet, dat de afdeeling Koedoes eigenlijk één afdeeling vormde met Demak. Thans is dus een nieuwe afdeeling van Boedi Oetomo, niet de slechtste, naar wij durven voorspellen, tot stand gekomen. Tot voorzitter van het afdeelingsbestuur is gekozen de assistent-wedono kotta Raden Tahar, tot vice-president de pettingi Donowarso, tot eersten secretaris de onderwijzer M. Soeloko, tweeden dito Raden Partowardja, particulier, tot penningmeester Hadji Djoefri, handelaar, tot leden Astrodikromo, kepala kampoeng en hadji Adoel Rasid, handelaar.

Staande de vergadering werd wat geld opgehaald voor de slachtoffers van de ramp in Pendjaloe.

Instemming.

Naar aanleiding van de, onder presidium van den heer de Bruijn Prince te Amersfoort opgerichte vereeniging om toezicht te houden op Indische kinderen in Nederland, schrijft de Locomotief een artikel vol goede wenken, waarvan ook „Oost en West" met hare Afdeelingen over ons geheele land verspreid, zeker nota zal nemen. Het blad eindigt met de woorden:

„Vele Indische ouders met kinderen in Nederland zullen, dunkt ons, een organisatie zeer wenschelijk achten en gaarne een contributie van *f* 5 per maand betalen, als zij weten, dat zij voor onaangename verrassingen bewaard zijn, elke maand een onpartijdig, volkomen betrouwbaar rapport ontvangen omtrent het dagelijksche leven van hun kinderen en hunne vorderingen op school, terwijl de kinderen dan zelven iemand in Nederland hebben, dien zij zullen leeren vertrouwen, voor wien zij hun hart nu en dan kunnen uitstorten.

Men moet zulke gewichtige diensten niet om niet verlangen, van leden eener vereeniging, personen, die zich slechts eens te hooi en te gras met de kinderen kunnen bemoeien. Betaal, dan kunt gij uwe eischen stellen!"

Het laatste argument is ook in de alg. vergaderingen van „Oost en West" wel eens overwogen. Er werd ook toen het een en ander tegen aangevoerd.

Japansche consul.

Met het stoomschip Vondel is half Februari te Batavia aangekomen de heer Someya, den 10en Januari j.l. erkend en toegelaten als consul van Japan te Batavia.

De kolonisatieproef met Javanen in de Lampongsche Districten.

Werd in de Javabode vroeger reeds melding gemaakt van de toenemende gunstige resultaten van de proefneming tot overbrenging van Javanen naar de Lampongsche districten, ten bewijze daarvan kan onder meer nog strekken de, door de Ind. regeering genomen beslissing, volgens welke aan den leider der proef, den heer J. S. A. van Dissel, zal worden toegevoegd een inlandsch ambtenaar met den titel van mantri bij de kolonisatie, aan wien eene maandelijksche bezoldiging van *f* 75 met een toelage van *f* 25 zal worden toegekend.

Vreemdelingenverkeer.

Door de volijverige vereeniging „Toeristenverkeer" is een fraaie en doelmatige „Gids" uitgegeven voor Batavia en omstreken.

Het is een handig boekje, voorzien van een goede kaart van Batavia.

De publieke spreekcellen, welke binnenkort aan de verschillende stations zullen worden opgericht, zijn reeds in den Gids vermeld. De prijs van een telefonisch gesprek van drie minuten, zoowel aan de postkantoren als aan de spoorwegstations, is gesteld op *f* 0.25.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Koloniale Staten.

De gouverneur heeft aan de Koloniale Staten een ontwerp-verordening ter goedkeuring aangeboden betreffende technische herziening van het tarief van invoerrechten.

In de M. v. T. komt o.a. het volgende voor:

Bij de technische herziening is de fiscale zijde bij elke aangebrachte wijziging nauwkeurig in het oog gehouden. Deze gelegenheid is daarom aangegrepen om de vrijstellingen in te krimpen, voor zoover dit zonder bezwaar kon geschieden. De voorgestelde beperking der vrijstellingen past trouwens geheel en al bij het hier geldende systeem van fiscale rechten.

Verder zijn de tarra's, die onnoodig hoog waren, vervallen of verminderd. Dit geschiedde, omdat eene te hooge tarra geene toepassing vindt, zoodat de recherche dan de hoeveelheid netto weegt. Indien daarentegen de gewone tarra onvoldoende is, biedt de verordening aan den aangever de gelegenheid de netto hoeveelheid ambtelijk te doen opnemen.

Bij de bestaande regeling is voor de verschillende artikelen feitelijk geen gelijke belastingheffing niettegenstaande de maatstaf, waarnaar het recht gegeven wordt, dezelfde is. Zoo heeft men eenige goederen met een lagen eenheidsprijs, die door hun grooten omvang zeer hooge kosten voor vracht meebrengen, zooals bijv. strohoeden, waarbij de onkosten tot 50 pCt. waarde bedragen. Daarentegen zijn er andere goederen, zooals gouden en zilveren werken, waarvoor door hun kleineren omvang wei-

nig vracht betaald wordt, zonder dat vracht, assurantie, verpakking enz. soms niet meer dan 2% beloopen.

Uit een en ander volgt, dat door de bepalingen der tegenwoordige tariefverordening voor de goederen met eene hooge waarde te veel en voor die met een lage waarde te weinig invoerrecht betaald wordt.

De aangeduide gebreken, die aan de bestaande regeling kleven, kunnen niet opwegen tegen het voorstel, dat de bestaande regeling eenvoudig en voor de toepassing gemakkelijk is.

De Gouverneur is van meening, dat het meest aanbeveling verdient om voor loopenden prijs de redactie van de Nederlandsche Waardewet te kiezen daar die redactie gebleken is een zeer gelukkige te zijn.

De heer F. Smith is gekozen tot lid van de Koloniale Staten met 232 stemmen.

De tegencandidaat, de heer C. C. M. Ligtenberg, behaalde 54 stemmen.

Aanmatiging van boschnegers

Naar men weet, schreef „Onze West", heeft de luitenant ter zee G. W. J. Eilerts de Haan, na zijn terugkeer van de expeditie naar de Boven-Suriname, de opdracht van het Gouvernement aanvaard om eenige astronomische plaatsbepalingen te doen aan de Marowijne-rivier.

Aan genoemde rivier zou worden bepaald de ligging van de monding der Auca- of Joekakreek, (in welker stroomgebied onlangs gunstige goudprospecties zijn verricht) en de monding der Grankreek.

Aan de laatste opdracht heeft de heer Eilerts kunnen voldoen. Door het optreden der boschnegers heeft hij echter niet de monding der Joekakreek kunnen vastleggen. De boschnegers van de streek, de Aucaners, weigeren personen en goederen te vervoeren naar die kreek, die in een soort reuk van heiligheid schijnt te staan. Door Saramaccaner boschnegers was de heer Eilerts opgebracht tot op korten afstand van de monding der kreek. Doch zij weigerden — vermoedelijk onder den invloed van bedreigingen der Aucaners — den heer Eilerts over de laatste stroomversnelling te vervoeren, zoodat deze onverrichter zake in de stad is teruggekeerd.

Naar men weet, hebben de boschnegers met klimmend wantrouwen en ongenoegen het binnendringen van het achterland van Suriname door allerlei expedities in de laatste jaren, aanschouwd. In schijn hun medewerking verleenend voor het vervoer van personen en goederen over de watervallen, (waarvoor zij zich grof lieten betalen) hebben zij, min of meer lijdelijk, alles gedaan om de expedities tegen te werken. Zeer juiste opmerkingen omtrent onze verhouding met de boschnegers en hunne zonderlinge opvattingen van rechten en verplichtingen, treft men aan in het onlangs verschenen verslag der Toemoekhoemak-expeditie, van de hand van den oud-luitenant ter zee C. H. de Goeje. Ook zijne expeditie ondervond allerlei tegenwerking.

Het valt niet te verbloemen, dat ons gezag over de boschnegers gering is. Het lijkt echter al te bar, dat de boschnegers eenvoudig de uitvoering van een opdracht van gouvernementswege onmogelijk maken. Het zal groot beleid eischen, ons gezag niet al te gehavend uit deze quaestie te voorschijn te doen komen. Daar de heer Eilerts vermoedelijk reeds de volgende week naar Nederland vertrekt, zal echter vooreerst wel geen sprake zijn van hervatting der expeditie.

Productieve werken.

Naar „Onze West" vernam is in overweging om voor de productieve werken een afzonderlijk ingenieur aan te stellen, niet ressorteerende onder het bouwdepartement, doch direct verantwoordelijk aan den gouverneur. Die ingenieur — wellicht de heer De Roode? — zal dan natuurlijk ook belast worden met de opname voor den eventueelen aanleg van den Saramacca-spoorweg.

Aanklacht wegens laster.

De aanklacht wegens laster door de beheerders van de plantages Killenstein en La Ressource ingediend tegen „De Surinamer" zal 27 Februari openbaar behandeld worden voor het Hof van Justitie.

Onder de gedagvaarde getuigen behoort de heer A. G. van Wieringen, administrateur van financiën, die — volgens verklaring van „De Surinamer", aangelegd op het parket van den procureur-generaal — de inlichtingen heeft verschaft, welke aanleiding waren tot de aanklacht wegens laster.

CURAÇAO.

Koloniale Raad.

De gouverneur heeft bij den Kol. Raad een verordening ingediend, houdende verbod van het verkoopen der biljetten van alle vreemde loterijen voor liefdadig of wetenschappelijk doel etc. binnen de kolonie kunnen worden toegestaan.

Door den Kol. Raad is het V. V. uitgebracht op eene door den gouverneur ingediende bouwverordening betreffende onbewoonbaarverklaringen van woningen.

Aan dat verslag ontleenen we, dat men aan het bestuur in overweging gaf in het ontwerp de bepaling te willen opnemen, dat bij onbewoonbaarverklaring van eene woning aan den eigenaar vergoeding van de daardoor te lijden schade zal worden toegekend.

Bij art. 1 merkten verscheidene leden op, dat het bouwvallig zijn van een gebouw op zichzelf geen ingrijpen van het openbaar gezag kan rechtvaardigen. Alleen dan zou dit het geval zijn, wanneer door de bouwvalligheid de publieke veiligheid bedreigd of, zooals het artikel in een ander verband zegt, de vrije communicatie belemmerd wordt. Gaarne zouden bedoelde leden het artikel in den door hen aangegeven zin gewijzigd zien.

De Koloniale Raad heeft de volgende tweetallen opgemaakt ter voorziening in de vacature, voortspruitende uit de periodieke aftreding van de leden A. G. Statius Muller, J. Sutherland en J. Möller: 1. A. G. Statius Muller, 2. J. C. B. Forbes; 1. J. Sutherland, 2. M. Boom; 1. J. Möller; 2. C. S. Gorsira J.P.Ez.

Bevordering der zeevisscherij.

Dr. P. J. van Breemen heeft een uitvoerig, goed gedocumenteerd rapport uitgebracht over de middelen, die er toe zullen kunnen bijdragen om de belangen van de visscherij in deze kolonie te bevorderen, dat wil zeggen, om de visscherij uitgebreider te maken en meer loonend.

De heer v. B. bespreekt eerst den verkoop van versche visch op de Curaçaosche eilanden en op de kust en de „Amigoe" ontleent aan het rapport dienaangaande o.a. het volgende:

Tot het in het leven roepen van een geregelden handel in ijsvisch zijn alzoo noodig:

een koelhuisje op Aruba om het ijs, voor de verzending vereischt, te bergen, terwijl het tevens gelegenheid moet bieden versche visch gedurende eenige dagen op ijs te bewaren;

een koelhuisje op Curaçao (in Willemstad), tot bewaring van visch; als ijsdepot behoeft dit niet dienst te doen, daar ijs steeds van de fabriek betrokken kan worden;

goed geïsoleerde verzendkisten; of wel een geïsoleerd ruim in het schip, dat de geregelde verbinding tusschen de eilanden onderhoudt.

Met het oog op de vrij aanzienlijke kosten, die de bouw van goed geïsoleerde koelruimten vereischt, waardoor het particulier initiatief tot het doen van de eerste degelijke stappen in de nieuwe richting zeker niet aangemoedigd zal worden, wenscht het bestuur der kolonie hen, die blijk geven zich op den uitvoerhandel van ijsvisch ernstig te willen toeleggen, zooveel mogelijk en noodig te steunen, en het meent dit in de eerste plaats te kunnen bereiken door over te gaan tot de inrichting van koelhuisjes, waar particulieren tegen een matige vergoeding gelegenheid vinden hun vischwaar en hun ijs in goeden staat te bewaren.

Het blad teekent hierbij het volgende aan:

„Het is slechts de vraag, of de ijsvisch voor Curaçao en de eilanden niet te duur zal worden. Het zal echter dezen en genen wel wat waard zijn geregeld visch te kunnen krijgen, wanneer men dat verlangt. Tot dusverre kon men daar nooit vast op rekenen. Als de onkosten niet te hoog loopen, kan een inrichting, waar geregeld visch te krijgen is, wel levensvatbaar zijn.

We spreken nu nog alleen van de consumptie in de kolonie zelf, van export naar Venezuela verwachten wij niet veel. De onkosten van transport en invoerrechten, vreezen wij, zullen de concurrentie met Venezolaansche visschers niet goed mogelijk maken."

Dr. Van Breemen bespreekt ook nog een tweede punt: verkoop van geconserveerde visch. Daar dit conserveeren op Curaçao vooralsnog niet geschiedt en de koelruimten daarvoor noodig, aanmerkelijk grooter en dus kostbaarder zijn, liet de „Amigoe", dit tweede punt voorloopig buiten beschouwing.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Uit Djokjokarta schreef men aan de **Pemberita Betawi**, dat van het verslag over het eerste daar gehouden Javanencongres, opgesteld in het ngoko (zoogenaamd laag-javaansch) tweeduizend exemplaren over geheel Java verspreid zouden worden, om voor den Javanenbond Boedi Oetomo propaganda te maken. De redactie vindt dit aantal veel te klein voor het doel.

Als een bewijs, dat het der Regeering van Nederlandsch-Indie ernst is de ontwikkeling van den inboorling te willen bevorderen, deelt hetzelfde blad mede, dat zij onder voorzitterschap van Dr. G. A. J. Hazen, Adviseur voor inlandsche zaken, met den heer D. van Hinloopen Labberton, Leeraar in de javaansche taal aan de Indische Instelling te Batavia, als Secretaris, een commissie heeft benoemd, die belast is om alle werken, welke ten behoeve van den inboorling geschreven en aan de Regeering aangeboden zullen worden, te onderzoeken. Luidt haar rapport gunstig, dan koopt het Gouvernement het manuscript en wordt het van Landswege uitgegeven. Wij vermelden hier dit feit betreffende hetzelfde bericht, dat in ons vorig nummer onder de O.-I. mailberichten reeds werd opgenomen, ten bewijze, dat de inboorling de goede bedoelingen van het Europeesch bestuur weet te waardeeren.

De **Pemberita Betawi** publiceert ook een circulaire, verspreid door de te Batavia opgerichte vereeniging Mardhi Oetomo, welke zich ten doel stelt personen, die in moeilijkheden verkeeren, op welke wijze ook, mits niet door eigen schuld, te steunen en hen aan de noodige huishoudelijke artikelen te helpen. Voorloopig zal zij zich bepalen tot het verstrekken van rijst, petroleum en brandhout. Ook zal er een coöperatieve winkel (waroeng) nering worden opgericht met tweeduizend aandeelen, elk van *f* 1, welke alléén door inboorlingen genomen mogen worden, terwijl dezelfde persoon niet meer dan 75 aandeelen mag hebben. Overdracht van aandeelen mag slechts geschieden met medeweten van het bestuur.

Onder den titel: „Perkata'an keras" (een hartig woord) neemt de **Perniagaän** een vertaling op van het antwoord der IndoEuropeanen aan de groep Ned.-Indië van het Algemeen Nederlaudsch Verbond, naar aanleiding van haar oproep aan de inwoners van onze indische bezittingen, om den Prins der Nederlanden uit te noodigen Indië te bezoeken, dat ook in ons nummer van 4 Maart j.l. onder de O.-I. mail-berichten werd aangehaald.

Dit blad geeft zijne verwondering er over te kennen, dat de commissie voor de inzameling van geldelijke bijdragen voor een huldeblijk aan H. M. de Koningin bij gelegenheid van de aanstaande gewichtige gebeurtenis slechts een circulaire in de Nederlandsche taal onder de europeesche ingezetenen van Ned.-Indië heeft verspreid. Weet de commissie dan niet, vraagt het, dat het grootste gedeelte der ingezetenen van Ned.-Indië geen nederlandsch verstaat? Of worden met de uitdrukking: „ingezetenen van Ned.-Indië" uitsluitend de nederlanders en daarmede gelijkgestelden verstaan?

Zou het mogelijk zijn, dat de commissie niets om de anderen geeft, en dat het haar onverschillig is, of de andere ingezetenen al dan niet tot het huldeblijk bijdragen?

Wij hopen, eindigt het, dat de commissie aan het bovenstaande hare aandacht zal willen schenken, en dat andere commissiën in den vervolge ook de inboorlingen, chineezen enz. onder de „ingezetenen" van Ned.-Indië zullen rekenen.

In de benoeming van den Regent van Brebes ziet de **Perniagaän** een rechtvaardige daad van de Ned.-Indische Regeering. De vorige titularis liet bij zijn dood geen zoon na, die hem in zijne betrekking zou kunnen opvolgen.

Overeenkomstig het bepaalde in het Regeerings-Reglement koos de Regeering als opvolger den oudsten halfbroeder, die de betrekking van onderdistrictshoofd te Buitenzorg bekleedde. Het blad verheugt zich zéér over deze keuze, in de eerste plaats, omdat ze een rechtvaardige is, en in de tweede plaats, omdat de nieuw benoemde, een betrekkelijk jonge man van 35 jaren, zich heeft doen kennen als een kundig ambtenaar, bescheiden en welopgevoed en van goede vormen, wars van alle hormatsbewijzen, bemind door zijne superieuren en gezien bij zijne ondergeschikten. Hij behoort tot de Kaoem moeda (Jong javaansche partij) zonder daarom de Kaoem koeno (Conservatieve partij) vijandig gezind te zijn. Hij is lid van Boedi Oetomo en zal zeker niet nalaten, in zijn regentschap een afdeeling van die vereeniging op te richten.

Als tegenstelling, zij hier vermeld, dat in de **Pantjaran Warta** uit de **Taman Sari** overgenomen wordt een gefingeerde brief van den Patih van Simo ketatjon (gewonde tijger) aan zijn neef (oomzegger) assistent-wedono van Soegih kerso, (rijk aan wenschen), waarin de schrijver zijn misnoegen uit over het feit, dat jongelieden, die nog naar dringo en banglé (twee medicinale kruiden, waarmede de doekoens de kruin van pas geboren kinderen inwrijven) ruiken, (ons: die nog nat achter de ooren zijn) tot de hooge waardigheid van regent zijn benoemd, alléén omdat zij verwant of aanverwant zijn aan den overleden titularis.

Ik ben in den dienst vergrijsd, ik ben begonnen als magang (volontair) en heb gaandeweg alle rangen doorloopen, heb méér dienstjaren dan noodig om mijn pensioen te krijgen (minstens dertig jaren; de jaren van het magang schap tellen echter niet mede). Maar omdat ik slechts den adellijken titel van Mas voer, niet geparenteerd ben aan de hoven van Solo en Djokja of zelfs maar aan een regent, zal ik in den rang van patih sterven. Door hoeveel assistent-wedono's ben ik niet voor het ambt van regent gepasseerd! zoo gaat schrijver op bitteren toon voort.

De regeling, dat de betrekking van regent in de familie blijft, verbittert oude, verdienstelijke ambtenaren; want deze zijn huiverig om hunne bezwaren voor te brengen. Welke javaan durft openhartig met een europeaan spreken? Zooals het nu is, verliest menig inlandsch ambtenaar, die het tot wedono gebracht heeft en daarmede zijn baton de ma/réchal bereikte, zijn werklust, zijn ijver, zijne geestkracht, en wacht hij kalm zijne pensionneering af.

De **Pantjaran Warta**, welke te Buitenzorg in „Bogoriaan" een welingelichten correspondent heeft, die blijkbaar zijne officiëele berichten aan de Algemeene Secretarie ontleent, weet te vertellen, dat bij de geboorte van een prins of prinses van het huis Oranje-Nassau-Mecklenburg binnenkort, de Regenten van Tjiandjoer Kangdjeng Raden Adipati Aria Prawiradiredja en van Soemedang, Raden Adipati Soeria Atmadja den Pangerans-titel zullen krijgen. Beiden zijn officier van de Oranje-Nassau-orde en hebben het recht tot het voeren van het onderscheidingsteeken, den gelen songsong (zonnescherm). Eerstgenoemde bezit bovendien het ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw. Als dit bericht juist is, dan zal het menigeen, die in Midden-Java is of geweest is, zeker leed doen, dat niet ook aan den hoogbejaarden Regent van Banjoemas, Raden Adipati Ario Mertodiredjo, den Nestor der Boepatis, die alle mogelijke belooningen heeft gekregen, (uitgezonderd den Pangeranstitel, waarvoor hij vroeger reeds is voorgedragen) de titel van Ario, de groote gouden ster voor burgerlijke verdiensten, de gele songsong, het officierskruis van de Oranje Nassau, het ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw, die onderscheiding zal ten deel vallen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de **Ho Po** wijst Lim Beng Soen er op, dat er nog bijgeloovige chineezen genoeg zijn, die, hoewel zij zich als slimmer en knapper dan de inboorlingen beschouwen, hunne gewoonten, welke met het bijgeloof in verband staan, blijven volgen, zooals bijv. het geven van offerfeesten bij huwelijken, het offeren bij graven, wat hoegenaamd geen zin heeft. Men vijlt de tanden van de meisjes, die in het huwelijk treden, evenals bij de inlandsche bruiden, iets wat volstrekt geen chineesch gebruik is.

Schrijver vertelt van een chinees, die zijne rasgenooten leert om een bad te nemen in een rivier den avond voor Vrijdag-kliwon, als hij of zij gaarne trouwen wil, van een, die den raad geeft om zich tot een inlandschen doekoen te wenden, wanneer zij gelukkig willen worden of een lang leven begeeren, om den nacht door te brengen op graven en plaatsen, welke als heilig bekend staan, indien zij verlangen, dat het hun voorspoedig zal gaan, en, vooral in het belang van hun zieleheil, om geen varkensvleesch te eten of arak te drinken.

Haalt deze persoon zijne landgenooten niet over om, even bijgeloovig als de inboorlingen des lands, te doen? vraagt hij, en is van oordeel, dat dergelijke handelingen het chineesche volk verlagen, al zijn de personen, die naar den bijgeloovige luisteren, ook niet talrijk. Het bijgeloof houdt onzen vooruitgang tegen, vermaant hij. De leer van den verheven wijsgeer Khoeng Hoe Tjoe is zuiver en rein en vrij van alles, wat naar bijgeloof zweemt.

De redactie van de **Poetri Hindia** geeft de beschrijving van een gesticht, opgericht in 1850 door een duitschen zendeling, Gutzlaff genaamd, op een heuvel bij de stad Hongkong en bestemd om pas geboren meisjes, die te vondeling worden gelegd, op te nemen.

In het Hemelsche rijk bestaat namelijk de wreede gewoonte om, wanneer een mingegoed echtpaar voor de derde maal een dochter krijgt, dit kind te dooden of te vondeling te leggen, niettegenstaande zware straffen tegen een dergelijke handeling zijn uitgevaardigd. Men verkeert in de meening, dat de dochter, van wie men zich op deze wijze ontdoet, dan door een zoon vervangen zal worden.

De duitsche zendelingen zijn op de gedachte gekomen een stichting in het leven te roepen, om deze vondelingetjes op te nemen; zij wordt grootendeels in stand gehouden door liefdegaven van edeldenkende chineezen, die met deze arme wezentjes medelijden hebben.

Zoodra de kinderen tot voldoende ontwikkeling zijn gekomen, ontvangen zij van vrouwelijke zendelingen een europeesche opvoeding en blijven in het gesticht, totdat zij in het huwelijk treden. Zij behouden echter hare chineesche zeden en gewoonten.

Van Vreemde Koloniën.

Smokkelhandel in wapens.

Wij deelden in ons vorig nummer mede, dat in de fransche kolonie Djiboeti verzet is aangeteekend tegen het verbod, dat voor de haven Djiboeti ingevolge de bepalingen der internationale overeenkomst betreffende den invoer van wapenen in Afrika, Arabië enz. op dien invoer zal worden uitgevaardigd.

Men beweert te Djiboeti, dat er heelemaal geen sprake van is, dat de daar ingevoerde wapens dienen om elders te worden binnengesmokkeld, en doet het voorkomen, alsof al die wapens en krijgsvoorraden hun weg vinden naar Abessynië.

Intusschen treffen we in een schrijven uit Aden aan de Times of India de volgende mededeeling aan:

De Turksche regeering zag zich genoodzaakt om twee kanonneerbooten aan te wijzen om den smokkelhandel in wapens op de Arabische kust tegen te gaan. Deze kanonneerbooten kwamen nu onlangs te Hodeida aan en brachten daar het bericht, dat zij drie sambooks, te Djiboeti met contrabande geladen, in de nabijheid van de Turksche haven Miedi hadden waargenomen. Men gaf het teeken aan die vaartuigen om te stoppen, waarop een weigering volgde en de bemanning dier vaartuigen een dreigende houding aannam. Twee der vaartuigen werden toen in den grond geboord en het derde met de omstreeks 2000 geweren en 250 kisten munitie aan boord, die men te Meedi had gedacht aan land te brengen, genomen en opgebracht.

Studenten in Engelsch-Indië.

Den 13en Februari l.l. had te Poona een vergadering plaats, die belegd was met het doel om der Sabha van Dekkan nieuw leven in te blazen. De Sabha van Dekkan is eene in 1896 in het leven geroepen instelling, welke beoogde om langs den weg van vrijzinnigheid en gematigdheid mede te werken tot de opheffing van Indië, welk doel zij wilde nastreven door een bemiddelend optreden tusschen het bestuur en het volk. Na 1897, een jaar van onrust, dat aan de meeste politieke instellingen te Poona afbreuk deed, werd weinig meer van de Sabha gehoord.

Nu wil men weer aan den arbeid gaan onder de auspiciën der gematigde partij in Engelsch-Indië en een der leiders dier partij, de heer Gokhale, opende de vergadering, welke daartoe was belegd, met eene rede, waarin hij een ernstig woordje sprak over het aandeel der studeerende jongelingschap in de politiek in Engelsch-Indië.

De heer Gokhale zeide, dat allen wel zouden weten, dat een groot percentage van hen, die zoogenaamde openbare bijeenkomsten in Indië bijwoonden, uit studenten bestond. Nu behoorde hij zelf geenszins tot hen, die studenten zouden willen uitsluiten van goed geleide bijeenkomsten, mits zij zich geen rechten aanmatigden, welke hun niet toekwamen, en zich behoorlijk wisten te gedragen. Tot voor korten tijd werd aan deze voorwaarde vrijwel voldaan, en het kwam, ten minste niet op zorgbarende wijze, als in de laatste vier of vijf jaren voor, dat studenten hunne bevoegdheden overschreden, ten nadeele van de beste belangen van het land. Spreker wilde dus wel de studenten zien toegelaten op openbare bijeenkomsten, zonder dat zulks hun evenwel het recht zou geven om aan de beraadslagingen deel te nemen. Onder openbare bijeenkomsten verstond spreker samenkomsten van personen, bevoegd om te oordeelen over het onderwerp waarvoor de vergadering werd bijeengeroepen, en om in volkomen onafhankelijken zin hun stem uit

te brengen voor de eventueele beslissing. Spreker kende aan studenten die bevoegdheid niet toe. Hun oordeel was nog onrijp en het was oneerlijk tegenover henzelven en tegenover het geheele land, ja het was bepaald gevaarlijk, dat men op hun goedgeloovigheid, hun onvervalscht gemoed, de zuiverheid en den gloed hunner vaderlandslievende gevoelens speculeerde om hen op te zweepen tot een ongezonde opwinding, voordat hunne opvoeding was voltooid en zij in staat zouden zijn voor zich zelven te denken. Het kon niet anders dan rampzalig voor een land zijn, indien het openbare leven daar grootendeels door onrijpe geesten werd beheerscht. Het moest noodzakelijk rampspoedig voor Indië blijken, waar de behandeling van openbare aangelegenheden reeds op zoo buitengewone moeilijkheden stuitte, uithoofde van de groote verscheidenheid en de tegenstrijdigheid van belangen.

De heer Goknale achtte het den plicht van ouders en voogden om hun uiterste best te doen, om het openbare leven van die overheersching te bevrijden en er aldus toe bij te dragen, dat de beraadslaging over zaken het openbaar belang betreffende bleef beperkt tot lieden, die door ouderdom, opvoeding of maatschappelijke positie de noodige bevoegdheid bezaten. De ouders en voogden waren zulks aan de toekomst van hun land en van de jongelieden zelven verplicht. Het was hoog tijd, dat zij tot dit inzicht zouden komen, maar het was ook hoog tijd voor de mannen, die zich in het openbare leven bewogen, om de openbare meening in hun land krachtig te bewerken tegen de deelneming van studenten, die daarvoor hunne studiën in den steek moeten laten, aan openbare bijeenkomsten en betoogingen en andere uitingen van het openbare leven. Afgescheiden van de gevaren, waaraan zij door zulke deelneming waren blootgesteld, gaf deze hun een overdreven gevoel van eigen belangrijkheid, dat op zichzelf reeds geen onbeduidend kwaad was, daar het den geest van nederigheid moest vernietigen, zonder welken geen grootheid onder eenig volk denkbaar was.

Onrust in Tongkin.

Ruim elf jaar geleden, in September 1897, bood het rebellen-opperhoofd Dé Tham aan den toenmaligen resident van Tongkin, Morel, als vertegenwoordiger van den gouverneur-generaal van Indo-China, zijne onderwerping aan. En wel toevallig moet thans, nu de heer Morel weer als resident van Tongkin fungeert, tegen dienzelfden Dé Tham eene expeditie worden uitgezonden.

Die geschiedenis van Dé Tham is, gelooven wij, uit koloniaal oogpunt wel leerrijk en vertoont eenige overeenkomst met onze ondervinding, in Atjeh opgedaan met Toekoe Djohan alias Oemar.

Dé Tham had al geruimen tijd tegen de Fransche troepen in het veld gestaan, en alle pogingen om hem te vatten bleken nutteloos. Uitstekend ingelicht, omringd van partijgangers, wier trouw boven alle verdenking stond, had hij steeds een uitweg weten te vinden. Toen hij het een oogenblik al te benauwd kreeg, vond hij in zijne bergen en de bosschen van Yen-Thé een ontoegankelijke wijkplaats. Daar hield hij zich een wijle stil, om dan plotseling, wanneer men er in het minst niet op verdacht was en reeds op het punt was te vergeten, dat hij bestond, weer uit te breken en in de omringende streek een slag te slaan, die meestentijds met goeden uitslag werd bekroond.

Die toestand moest den heer Doumer wel hinderen, die toen juist op het punt stond om als gouverneur-generaal van Indo-China met verlof naar Frankrijk te vertrekken, teneinde daar de toestemming van het parlement te erlangen voor eene leening van 200 millioen francs, welke noodig was voor de uitvoering van zijn programma van groote openbare werken. Teneinde die toestemming te erlangen was het wel zoo goed om aan de Kamers en de openbare meening in het moederland het schouwspel te kunnen bieden van een geheel bevredigd en volkomen van roovers gezuiverd Tongkin. Dé Tham stond de verwezenlijking van dit tooneel in den weg en zou aan het aarzelend parlement een voorwendsel kunnen bieden, om de leening niet toe te staan. Die hindernis moest dus uit den weg worden geruimd, en daar het geweld niet bij machte was gebleken dit tot stand te brengen, werd die der onderhandelingen betreden.

Men ging dus met Dé Tham onderhandelen. Deze, het zwervend leven moede, dat hij in den laatsten tijd als 'n soort opgejaagd wild had moeten leiden, haakte naar rust. Zonder groote moeite bracht men er hem dus toe om het oor te leenen aan de gedane voorstellen. Hij haastte zich te meer om toe te bijten, daar men in de haast om een einde aan zijn optreden te maken al zijne eischen bewilligde. Daarentegen vorderde men van hem in werkelijkheid slechts, dat hij de wapens zou neerleggen en zou verklaren zich te onderwerpen, terwijl hij in ruil daarvoor heer en meester zou blijven in de streek, waar hij zijn hoofdkwartier had opgeslagen. In het kort kwam het hierop neer, dat de zaak eigenlijk zoo stond, dat het fransch bestuur zich aan Dé Tham had onderworpen en aan dezen zijn souvereine rechten afstond over de betrokken streek, opdat hij zich maar kalm zou houden.

De gevolgen bleven niet uit en het bleek spoedig, dat Dé Tham vast besloten was om gebruik te maken van zijne bevoorrechte positie, zonder zich te bekommeren om de plichten, die hij daarmee op zich had genomen. Terwijl van de zijde van het fransch bestuur niets werd gedaan of alles werd nagelaten, wat inbreuk zou kunnen maken op de hem toegekende voorrechten, maakte Dé Tham gebruik van zijne positie om langzamerhand weer een macht om zich heen te verzamelen, wat hem des te gemakkelijker viel, daar hij bij zijne zoogenaamde onderwerping slechts eenige oude geweren had ingeleverd en zijn oude getrouwen bij zich gehouden had.

Eindelijk, toen het hem voorkwam, dat hij zich nu al lang genoeg had stil gehouden, namen de rooverijen in de streken om Yen-Thé gelegen weder een aanvang. De kolonisten, die zijn spel hadden doorzien, lieten niet na er op te wijzen, dat dit weer een herhaling was van het oude leventje in een nieuwen vorm.

Maar hij zorgde er wel voor buiten schot te blijven, zoodat het bestuur geen vat op hem kon krijgen, terwijl dit ook eenigszins huiverig was om tot een optreden tegen Dé Tham te besluiten, naar aanleiding van de geruchten die er liepen over de maatregelen, die deze zou hebben getroffen om het hem toegewezen gebied in staat van verdediging te stellen.

De gebeurtenissen van den laatsten tijd, het optreden der hervormers in Annam en de voorvallen op fransch grondgebied van benden opstandelingen uit de Chineesche provincie Yoenan, gaven Dé Tham evenwel aanleiding om zoo zoetjes aan uit z'n hoekje te voorschijn te komen, in het idee, dat hij de aangewezen man zoude zijn om de rol van bevrijder van Tongkin te spelen. Correspondentiën, waaruit zijne schuld bleek, vielen in handen van het bestuur, dat zich ook de oogen geopend zag door getuigenissen, welke het bewijs leverden voor het aandeel van Dé Tham in de rooverijen der laatste jaren en voor de betrekkingen, die hij met de lieden had aangeknoopt, die onrust in Tongkin trachtten te verwekken. Men verkreeg daarmee tevens het bewijs van het feit, dat Dé Tham eigenlijk de ziel was eener revolutionnaire organisatie, en daarbij over de noodige macht beschikte, om op het meest geschikte oogenblik tot handelen over te gaan.

De nieuwe gouverneur-generaal, Klobukowsky, overzag weldra den toestand en besloot onmiddellijk tot handelen over te gaan. Terwijl de meest stipte geheimhouding werd betracht, werd een expeditie op touw gezet en in den nacht van 28 op 29 Januari ll., onmiddellijk na het Nieuwjaarsfeest, op een oogenblik dus, dat de Annamitische bevolking, nog onder den indruk van een lange rij van feestelijkheden, aan geen mogelijkheid van vechten dacht, rukte een colonne uit naar Yen Thé, en was deze streek binnen enkele uren omsingeld door eene macht van 2000 man.

In eenige ontmoetingen waren de versterkingen, door Dé Tham aangelegd, genomen en zijne benden in verschillende richtingen uiteengeslagen, evenwel niet zonder een groot aantal dooden en gewonden op het gevechtsterrein achter te laten.

Dé Tham zelf wist zich verder uit de voeten te maken, doch men hoopt nu dat aan zijn prestige zulk een gevoelige knak zal zijn toegebracht, dat zijn invloed niet meer te duchten zal zijn.

Dit zal echter misschien nog te bezien staan.

Spoorwegaanleg op Madagaskar.

Wij hebben het in deze rubriek reeds sedert geruimen tijd niet meer gehad over den spoorweg op Madagaskar.

Zooals onze lezers echter wel zullen weten, is eindelijk na een lange lijdensgeschiedenis, om zoo te zeggen, de door gouverneur-generaal Gallieni indertijd voorgestelde spoorwegverbinding tusschen Brickaville, op eenigen afstand van de kust, en de hoofdstad Tananarive, eindelijk tot stand gekomen, voor heel wat meer geld, dan oorspronkelijk was beraamd.

Brickaville is evenwel geen zeehaven en de meest nabijgelegen zeehaven aan de Oostkust van Madagaskar, die voor eene verbinding met Tananarive in aanmerking komt, is Tamatave.

Van Brickaville gaat het verkeer nu langs het zoogenaamde kanaal der Pangalanen, eene rij van lagunes, naar Ivondro, vanwaar een 14 kilometer lang lijntje naar de haven Tamatave voert.

Zulk een verkeer is met de daarbij noodige overladingen uitteraard slechts gebrekkig te noemen en geruimen tijd is men reeds doende geweest, om uit te zien naar eene rechtstreeksche verbinding van Tamartave met de lijn Brickaville—Tananarive.

Twee tracé's komen in de kolonie daarvoor in aanmerking, het eene, waarbij een spoorlijn van Aniverano, op 16 mijlen afstands van Brickaville, door een nieuw te ontsluiten streek rechtstreeks naar Tamatave zou worden aangelegd, het andere, waarbij de nieuw aan te leggen lijn van Brickaville langs het kanaal der Pangalanen in aansluiting met het lijntje Ivondro—Tamatave zou worden aangelegd.

De gouverneur-generaal van Madagaskar, Augagneur, heeft zich voor laatstgenoemd tracé verklaard, dat ook veel minder kostbaar is dan het eerste en waarvoor de fondsen zouden kunnen worden gevonden uit de reserve-kas der kolonie.

Aan het Fransche parlement is nu voorgesteld, om zijne goedkeuring te verleenen aan de bestemming dier fondsen voor het beoogde doel.

INGEZONDEN.

Pangoengsen, Kolonie voor noodlijdende Inlanders.

Saldo 30 Nov. '08	f 495.05
Giften: Uit het armenbusje van wed. J.	f 2.—
„ Van Loge Humanitas te T.	„ 25.—
„ N. N. te Koedoes	„ 25.—
„ Res. S. te W.	„ 5.—
„ G. v. W. te W.	„ 4.—
„ T. te M. A.	„ 2.50
„ C. A. J. te T. (Kerstgift)	„ 5.—
„ N. N.	„ 5.—
Totaal	f 568 55
Uitgaven voor het onderhoud van 46 personen plus f 25 extra uitgave voor kerstfeestviering	„ 83.72
Saldo 31 Dec. '08	f 484.83

Op verlangen van de vriendelijke geefsters hebben we f 25 extra voor 't kerstfeest uitgegeven. Niet dat we zooveel hebben gebruikt voor de gemberthee en de koekjes, waaraan allen (ruim 200 personen) zich te goed hebben gedaan; maar 't gaf ons ook een gelukkig, feestelijk gevoel, dat we met een gedeelte van 't geld een doodarm gezin in eene andere dessa aan een nieuw huisje en wat eten hadden kunnen helpen. De arme stumperdjes zaten in regen en wind in een ellendig krotje, dat al heel weinig beschutting bood en door ziekte van het hoofd des gezins waren ze zoo achteruit geraakt, dat ze haast niets te eten hadden. We hebben verder een vroolijk feest gevierd door allen wat van 't onze te offeren voor armen en ongelukkigen in andere dessa's. De luitjes waren werkelijk blij, dat ze een gelegenheid hadden om te geven. Zelfs kleine kinderen kwamen met een paar bossen djagoeng of met eenige opgespaarde centen of met een kuikentje. De bijeenkomstzaal was rondom heen geheel behangen met djagoeng, en in 't midden prijkte een bergje padi. Van onder het afdak buiten kwam geitengeblaat en hanengekraai zich vermengen met de vroolijke liederen, die in de zaal werden aangeheven. Al de giften der opgezetenen beliepen eene waarde van f 33.67. Nu zijn we bezig om dat geld op de beste wijze te besteden voor behoeftigen daarbuiten.

Eene kostelijke gift ontvingen we in eene bezending gedragen kleeren, waarvan vele nog zoo goed als nieuw. Die iets konden missen, lieten we er voor betalen om voor 't ontvangen geld kains en saroengs voor de armen hier te kunnen koopen. En nu kan men de heertjes hier deftig zien rondloopen in witte jas en pantalon, sommige nog met een chique vest liefst over de jas heen; andren met een lang overhemd over hun saroeng.

Ondergeteekende bevindt zich op heden nog op deze armenkolonie; maar de nieuwe beheerster, mej. P. Tunheim, is reeds in functie. Mag ik al onzen begunstigers nog eens beleefd er aan herinneren om hunne eventueele giften te adresseeren aan:

De beheerster van de kolonie Pangoengsen (bij Tajoe) en niet aan mijn adres?

Van harte wensch ik, ook uit naam van de nieuwe beheerster en van onze verpleegden alhier, allen die in dezen arbeid zoo vriendelijk belang stellen, een rijk gezegend nieuwjaar toe, terwijl wij hun allen onzen innigen dank betuigen, alsmede aan de redacties der couranten, die zoo welwillend steeds de verslagen over dit werk opnemen.

M. JANSZ.

Pangoengsen Tajoe, 1—1—'09.

VRAGENBUS.

Naar aanleiding van de door den heer K. H. O. van Bennekom gestelde vraag: Is uit het sap der ananas niet, door gisting, een drank te bereiden, welke alle wijnen in de schaduw zou stellen en evenzoo, door distillatie, een geestrijk vocht, overtreffende alle brandewijnen en rhums? werd ons o.m. ook nog het volgende geschreven:

„Op de tentoonstelling van 1889 te Parijs stond in het paviljoen van een der Midden-Amerikaansche republieken — ik meen Ecuador — een vitrine met mooie flesschen, gevuld met een vloeistof van het fraaiste geel, uit ananas bereid.

De gérant van het paviljoen deelde mij op mijne desbetreffende vraag mede, dat de drank op dezelfde wijze gestookt werd als andere uit vruchtensap bereide alcoholica.

De personen, die van dezen drank proefden, vonden dien overheerlijk. Later heb ik dezen liqueur niet meer teruggezien, ja, er zelfs nooit meer van gehoord.

Misschien is het gebruik daarvan beperkt tot het land, waar hij gestookt wordt, zooals met de ambonsche sagoeweer het geval is. Zeker is hij niet zoo wereldvermaard als de jenever, de nectar (!) voor ons land.

In het nummer van 29 Januari j.l. der **Perniagaän** door wijlen den heer C. A. Kruseman, Hoofdredacteur der J a v a - B o d e, het oproerkraaiend dagblad genoemd, hoewel anders de naam — perniagaän beteekent handel, — een kalmen, vreedzamen beurstoon doet verwachten, las ik onlangs, dat te Batavia is opgericht een naamlooze vennootschap „E e r s t e N e d e r l a n d s c h - I n d i s c h e V r u c h t e n w i j n K e l d e r i j B o g o r i a n a."

Voor de hand ligt de veronderstelling, dat deze naamlooze vennootschap hare vruchten hoofdzakelijk uit Buitenzorg — het vruchtenland bij uitnemendheid van West-Java — zal betrekken.

In Buitenzorg groeit de n a n a s b o g o r, de west-indische soort ananas, de fijnste van alle, in Indië gekweekte variëteiten, ik zou haast zeggen, als onkruid zoo weelderig.

Zou het tot de p i a v o t a behooren om eerlang in de „Bon" een glaasje ananasliqueur, bereid op Java, als apéritif, in stede van de onschatbare „p a i t" of „k o l o t" te drinken?"

Op welke wijze kan een Nederlandsch jongmensch in Indië een goede positie verkrijgen, vooral ook in den handel, en in nijverheids- en landbouwvakken?

Hoogezand, P. BOON.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Als eerste publicatie der Handelingen van het 10e Congres van het Nederl.-Indisch Landbouw-syndicaat is verschenen eene belangrijke studie van **Mr. A. Paets tot Gansoyen** over: **De rechtsverhouding tusschen den werkgever en den inlandschen werkman op Java.** Achtereenvolgens gaat de schr. na, hoe deze verhouding vroeger geregeld was, hoe deze thans geregeld is; of deze regeling al dan niet voldoende is, op welke wijze deze verhouding elders bij soortgelijke omstandigheden en toestanden geregeld is, en ten slotte hoe deze verhouding op Java geregeld zoude kunnen worden.

Om een algemeenen indruk te geven van het door den schrijver ingenomen standpunt, de wijze waarop hij een en ander wenscht geregeld te zien, ontleenen wij aan zijne, nu juist niet wat men noemt „Multatuliaansche" beschouwingen, het navolgende: De inlandsche werkman verkeert sociaal in geheel andere omstandigheden dan zijn Europeesche collega; zijn geaardheid en de toestand van het klimaat zijn van dien aard, dat hij bijna nooit werkelijk gebrek heeft. Zijn huis kost nagenoeg niets, zijn kleederen kosten al zeer weinig, en voor een minimum bedrag komt hij aan den kost; koude kent hij niet; extra-uitgaven in den winter heeft hij niet; hij werkt, wanneer hij daarin lust heeft, en werkt niet, als hij daarin geen lust heeft. Het loon is zoodoende voor hem geen levenskwestie, en gemis van verdiensten weerhoudt hem niet den werkgever in den steek te laten als hij van het werk genoeg heeft. De ondernemer verkeert dus, wat dit betreft, volstrekt niet in een bevoorrechte positie; hij kan volstrekt niet doen en laten wat hij wil, doch moet wel degelijk, niettegenstaande in Indië geen vakvereenigingen bestaan, zijn werklieden ontzien. Een economisch zwakkere is de werkman op Java dus niet."

Deze opmerkingen, zegt schrijver, zijn niet bestemd voor hen, die Java en de bestaande toestanden aldaar kennen, doch wel voor hen, die niet door eigen aanschouwing Java kennen, „en toch door hun werkkring wellicht geroepen zullen worden over te maken verordeningen te oordeelen, of tot de totstandkoming daarvan mede te werken. Zoo licht zijn zij geneigd het adagium: „bescherming van de economisch zwakkeren" over te nemen, en dan, meenende, dat Hollandsche toestanden ook in Indië gelden, dat wat van den Hollandschen werkman kan gezegd worden, op den Indischen koelie toepasselijk is, ook dien koelie te houden voor den zwakke, die beschermd moet worden, en wanneer zij al over te halen zijn een wettelijke regeling van het arbeidscontract in behandeling te nemen, dit dan uitsluitend met het oog hierop te doen."

„Tegen dergelijke opvatting kan niet krachtig genoeg geprotesteerd worden. De lang verkondigde meening, dat de slaafsche en gedweeë natuur van den inlander hem een al te gemakkelijk object van misbruiken zou doen zijn, en dat daarom van Staatswege alles gedaan moet worden uitsluitend om de bevolking tegen dergelijke misbruiken te beschermen, behoort, zoo die ooit juist is geweest, lang tot de geschiedenis. De natuur van den inlander is zoo weinig slaafsch, dat hij althans tegenover den Europeeschen werkgever vrijwel onafhankelijk is en zich niet zal laten overhalen tot werk, dat hem niet bevalt, terwijl hij niet zal nalaten zijn werk bij den een zonder meer in den steek te laten, wanneer hij bemerkt bij een ander meer te kunnen verdienen. Dat dus op Java bepalingen in het leven geroepen zouden moeten worden, uitsluitend bestemd om den Indischen koelie te beschermen, wordt dezerzijds ontkend."

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

In de Januari-afl. brengt de heer H. E. Steinmetz het in den laatsten tijd zoo vaak besproken onder-Kerp: Het tekort aan Europeesche ambtenaren, in 't bijzonder Bestuursambtenaren in Ned.-Indië, opnieuw ter sprake. De oorzaak daarvan schijnen in hoofdzaak — zegt de schrijver — de volgende te zijn.

Weerzin tegen dienst in Indië, te wijten aan verschillende maatregelen, waardoor de jaarlijksche kans om als ambtenaar uitgezonden te worden zeer onzeker werd en de geregelde toeloop verloren ging, in verband ook met de slechte financieele vooruitzichten en de verminderde zekerheid op bevordering binnen redelijken tijd bij het eigenlijk binnenlandsch bestuur. Bij dit punt teekent de Redactie o.i. zeer terecht kan, dat een der slechtste maatregelen zeker wel te noemen is „de ontijdige opheffing van de Delftsche inrichting, waarvan men de gebreken had moeten verbeteren." 't Werkzaam steilen in 't moederland van met verlof aldaar vertoevende ambtenaren, tengevolge waarvan de normale verlofstijd soms aanmerkelijk overschreden wordt.

De plaatsing aan de bestuursacademie of wel de verlenging van verlof teneinde de lessen aan die inrichting te kunnen volgen. Zonder het nut dier instelling te ontkennen of te beweren, dat dit niet opweegt tegen den stilstand in de zoo praktische bestuurservaring, mag men toch konstateeren, dat Indië daardoor aanhoudend beroofd blijft van een deel zijner goede werkkrachten, die het zoo broodnoodig heeft.

De vrijgevigheid der keuringscommissie te 's-Gravenhage, tengevolge waarvan — volgens vrij vaste geruchten — het zeer gemakkelijk is een of meer verlengingen van verlof te krijgen, ja, zelfs zonder dat de betrokkenen hierop aandringen, verlenging

FEUILLETON.

LISPETH.

(Schets uit Eng.-Indië, naar RUDYARD KIPLING).

Zij was de dochter van Sonoo, een bergbewoner, en van Jadeh, diens vrouw. Toen bij hen in eenzelfde jaar de maïsoogst mislukte en twee beren in den nacht een inval deden in hun eenig papaverveld, dat juist over de vallei Sutley in de nabijheid van Kortagh gelegen was, werden zij in het daarop volgende jaar Christenen, en brachten zij hun kind naar de missie om gedoopt te worden. De zendeling van Kortagh noemde de kleine Elisabeth, wat in het bergdialect Lispeth werd.

Later woedde de cholera in deze vallei en werden Sonoo en Jadeh daardoor aangetast en weggerukt. Lispeth was ten deele de dienstbode en ten deele de juffrouw van gezelschap van de vrouw van den zendeling van Kortagh.

Of dit nu door het Christendom Lispeth kwam, dan wel of de goden van haar volk hetzelfde onder alle omstandigheden bewerkt zouden hebben, weet ik niet, maar zeker is het, dat Lispeth opgroeide tot een allerliefst meisje! Wanneer een meisje uit deze bergstreken mooi is, dan is het de moeite wel waard vijftig mijlen, langs slechte wegen, af te leggen om haar te zien. [illegible] had het eigenaardige Indische „type", een ge[illegible] zooals men meermalen afgebeeld vindt, doch in werkelijkheid zelden ziet. Haar gelaatskleur was bleeker dan ivoor en zij was voor een vrouw van haar ras bijzonder groot. Hare oogen voral waren wonderschoon. Wanneer men Lispeth onverwachts in de bergen ontmoette, had men kunnen denken, dat men Diana, de godin der jacht, voor zich zag, al was het meisje ook gekleed in een dier afschuwelijk leelijke katoentjes, die tegelijk met de missie ingevoerd zijn.

Lispeth gevoelde zich aangetrokken tot het Christendom en keerde, toen zij ouder werd er zich niet van af zooals zoovele andere meisjes uit de bergen. Lispeth werd door haar eigen volk verachtschuwd, omdat zij, zooals het zeide, een „memsahib" (bleeke vrouw) was en zich iederen dag waschte. De vrouw van den zendeling wist eigenlijk niet, wat zij met haar moest beginnen. Het is zeer lastig om iemand, die de gestalte heeft eener godin van vijf voet en tien duim te vragen het vaatwerk te wasschen en allerlei vuil werk te doen; daarom deed Lispeth niet veel meer dan met de kinderen spelen en wandelen en al de boeken lezen, die in huis waren. Zij werd, evenals de prinsessen in de sprookjes, met den dag mooier. De vrouw van den zendeling zeide dikwijls, dat het jonge meisje te Sunla een betrekking moest gaan zoeken als kinderjuffrouw, maar Lispeth had daarin geen lust. Zij zeide, dat zij zich volmaakt gelukkig en tevreden gevoelde, zooals zij nu was.

Wanneer er reizigers kwamen, die Sunla aandeden — toentertijd kwam dit nog niet veel voor — sloot Lispeth zich in haar kamertje op, uit vrees, dat men haar anders mee zou voeren, ver weg, naar de een of andere onbekende stad.

Toen Lispeth 17 jaar oud geworden was, ging zij op zekeren dag, zooals trouwens meermalen geschiedde, een lange wandeling maken. Zij legde dan niet, zooals de Engelsche meisjes plegen te doen, twee mijlen te voet af, om dan met een rijtuig den terugweg te gaan.

Als zij een uitstapje maakte, legde zij 20—30 mijlen afstand af, zooals b.v. van Kortagh naar Narkuwda. Van dezen wandeltocht kwam Lispeth eerst bij het vallen van den avond terug, met iets zwaars in den arm. Zij liep met dezen last den zeer steilen berg af, die naar Kortagh leidt. De vrouw van den zendeling lag juist even te rusten in haar voorkamer, toen Lispeth, buiten adem, bijna bezwijkend onder haren zwaren last, het vertrek binnentrad. Zij legde haar vrachtje op de sofa neer, zeggende: „Dit is mijn echtgenoot. Ik heb hem op den weg bij Bagi gevonden. Hij is gewond; wij moeten hem verplegen en zoodra hij genezen is zal de zendeling ons trouwen."

De vrouw van den zendeling slaakte een kreet van verbazing. De gewonde, die door Lispeth op de sofa was neergelegd, vereischte echter onmiddellijke hulp, zoodat zij niets verder kon vragen. Deze, een jonge Engelschman, had een diepen, gapenden wond aan het voorhoofd, blijkbaar veroorzaakt door een spits toeloopend voorwerp. Lispeth zeide, dat zij hem te Kund gevonden had, en hem van daar af hierheen had gedragen. Hij haalde slechts flauwtjes adem en was bewusteloos.

Men legde den gewonde te bed. De zendeling, die wel wat van ziekten en wonden afwist, onderzocht hem en behandelde hem ook verder. Lispeth stond meestal buiten de deur te wachten om dadelijk binnen te treden, wanneer zij van dienst kon zijn. Zij zeide ook tegen den zendeling, dat zij vast besloten was, dezen man te trouwen. Hij en zijn vrouw legden haar echter in strenge bewoordingen uit, hoe weinig gepast hare houding in deze was. Lispeth hoorde hen kalm aan, en herhaalde daarop haar voornemen. Nu zij een man [illegible] vonden, dien zij aanbad, kon Elisabeth niet begrijpen, waarom zij dit niet openlijk zeggen mocht. Zij liet zich niet uit het huis, noch uit de kamer verdrijven, waarin zij den jongen Engelschman wilde verplegen, totdat hij zoover hersteld zou zijn, dat hij met haar kon trouwen. Dit stond nu eenmaal bij haar vast.

(Wordt vervolgd.)

wordt gegeven — waaraan waarschijnlijk 't grootste deel der verlofsverlengingen, ongeacht 't heerschend tekort, te wijten zijn.

De redacteur van het tijdschrift, de heer Overduijn, schrijft een nijdig artikel over: Aanvallen tegen het corps ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur door gewezen en actief-dienende leden ervan, waarbij hij zich noodzakelijk richt tegen de uitingen van den oud Hoofd-inspecteur van cultures, den heer H. J. W. van L., ter gelegenheid van zijn voordracht over de particuliere suikerindustrie en het standpunt, dat volgens hem sommige ambtenaren ten opzichte dezer industrie innemen; benevens tegen den controleur N., die volgens den heer Overduijn al de ambtenaren, die aan het Welvaartsonderzoek deelnamen, iets geheel anders dan in het Haagje met een toelage aan de Bestuursacademie te studeeren!" beschuldigt van tot eigen kring ingekorte blikken te hebben.

Overigens bevat deze aflevering: Een bijdrage tot de kennis van Sumatra's Westkust, inzonderheid van de Menangkabausche inzettingen, door W. J. Kroon. — Oproep van het Algemeen Nederlandsch Verbond, groep Nederlandsch-Indië (de bekende uitnoodiging aan Prins Hendrik), welke oproep door de redactie „met buitengewoon veel genoegen" wordt geplaatst. — De regenval op Java. — Opheffing van het peil der inlandsche ambtenaren, door v. d. Pauwert. De schrijver van dit laatste artikel beveelt o.m. aan: Aan de hooge inlandsche ambtenaren tot en met den rang van assistent-wedono moet het eens om de drie jaar b.v. vergund zijn om een maand verlof te nemen, teneinde een z.g.n. s t u d i e r e i s te ondernemen. Reiskosten krijgen zij vergoed in den vorm van een rondreisbiljet naar plaatsen aan spoor of tram gelegen, zooveel mogelijk te hunner keuze. Verblijf- en andere kosten worden hen echter niet vergoed. De met verlof gaande ambtenaar neemt op zich om bij terugkeer omtrent hetgeen hij op zijne studiereis gezien heeft, voor zoover betrekking hebbende op zijn werkkring, een kort schriftelijk verslag uit te brengen. Voor de mindere ambtenaren worden, tot hetzelfde doel, studiebeurzen ingesteld. De schrijver verwacht goede resultaten van zijn voorstellen, die niet alleen den inlandschen ambtenaren, maar ook het Gouvernement ten goede zullen komen.

Teysmannia 1909. Afl. 1.

Inhoud: Dr. H. P. Kuijper (met portret), door Prof. Dr. M. Treub. — Nieuwe en minder bekende koffiesoorten (Coffea humilis), door Dr. P. J. S. Cramer. — Hetgeen voor een aetherische oliënfabrikant van belang is te weten (vervolg), door Dr. A. W. K. de Jong. — Bemesting van kina, door P. van Leersum. — Dryabalanops aromatica en de Baros-kamfer, door Prof. Dr. J. M. Janse. — De handel in sisalhennep, door E. de Kruijff. — Bemesting van sawahs, door C. J. van Lookeren Campagne. — Fraaie boomen. V. Ficus Benjamina L., Waringin (met plaat), door H. J. Wigman. — Korte berichten uit 's Lands Plantentuin: Het zuiveren en balen van katoen in 't algemeen en van Palembang-katoen in 't bijzonder, door W. M. Gutteling.

Jaaroverzichten van den handel in koloniale producten 1908, Amsterdam, J. H. de Bussy 1909. (Bijvoegsel van „De Indische Mercuur", d.d. 16 Maart 1909).

Een voor allen, die belangstellen in, of geïnteresseerd zijn bij de talrijke Indische culturen en andere voortbrengselen van den bodem een hoogst belangrijke publicatie. Men vindt er in uitvoerige statistische en andere gegevens over het afgeloopen jaar wat betreft Suiker, Koffie, Thee, Tabak, Indigo, Drogerijen, Bindrotting, Copra, Caoutchouc, Rijst, Maïs, Specerijen, Kina, Cacao, Katoen, Kapok, Tin, Arak en Rum, Petroleum enz.

Ten slotte laten wij volgen den inhoud van enkele periodieken en afzonderlijk verschenen geschriften, voor zoover deze op de Indiën betrekking hebben.

De Indische Mercuur.

Demonstratie-velden (Verslag Departement van Landbouw 1907), door Dr. K. W. van Gorkom. — Een en ander over mahoniehout. — De toekomst van de caoutchouc-cultuur in Ned.-Indië, door Dr. A. H. Berkhout. — Suikerindustrie op Java. — Het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java. — Hevea Guyanensis. — Koffiestatistiek voor West- en Midden-Java. — Over het coffeïnegehalte van eenige op Java gekweekte koffiesoorten. — Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 4e kwartaal 1908. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

Weekblad voor Indië. 5e jaarg. No. 40.

Indische zaken, door M. van Geuns. — A. J. N. van Hoorn, afgetreden administrateur der Suikerfabriek „Olean", (met portret), door R. B. — Generaal-majoor W. G. A. C. Christian (met portret). — Reisbrieven (met foto's). — Een huishoudelijke encyclopaedie voor Indië (Ons huis in Indië, door Mevr. Catenius), door Creusesol (met portret).

Dagh-Register gehouden in 't Casteel te Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts India. Anno 1679. Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met medewerking van de Ned.-Indische Regeering en onder toezicht van **Dr. F. de Haan**, Batavia—'s Hage 1909.

Aardrijkskundige schets van het eiland **Rotti**, ressorteerende onder de residentie Timor en Onderh. met vermelding tevens van het wetenswaardige onder het Europeesch bestuur aldaar, tijdens de Oost-Indische Compagnie door Opperhoofden, Commissarissen, Opperkoopmans en Koopmans, enz., door **H. D. Wiggers.** Semarang—Cheribon, 1908.

Post- en telegraafgids voor Nederlandsch-Indië, (Staatsblad 1896 no. 110). Dertiende jaargang 1909.

Jaarboek van de Koninklijke Marine 1907—1908. Uitgegeven door de zorg van het Departement van Marine, 's-Gravenhage, 1909. (Bl. 298 en volgende bevatten mededeelingen omtrent de verrichtingen der zeemacht in West-Indië, bl. 308 e. v. in Oost-Indië).

Nederlandsch-Indisch Landbouw-Syndicaat. Verslag over het jaar 1908. Malang, 1909.

L'évolution de la politique hollandaise aux Indes-Orientales, par E. M o r e s c o. In „Bulletin de Colonisation comparée" van Februari 1909.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 17 Febr. 1909.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 16 Febr. '09.
De Javasche Courant No. 13, 16 Febr. '09.
Indische Mercuur No. 11.
Jaaroverzicht v/d handel in Koloniale Producten 1908.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 14.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 6.
Archief v/d Java Suikerindustrie. No. 2. 1 Febr. '09.
Bijblad tot idem Nos. 5 en 6.
De Indische Gids-afl. Maart.
Weekblad van Indië Nos. 41 t/m 43.
De Stem van Indië No. 6.
Cultura, Maart-aflevering.
La Quinzaine Coloniale Nos. 4 en 5.
Exportblad Nos. 761 en 762.
Sumatrablad t/m 12 Febr. '09.
De Padanger Nos. 5 en 6.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 11 Febr. '09.
Suriname Kol. Nieuws- en Advertentieblad t/m 19 Febr. '09.
Deli Courant t/m 13 Febr. '09.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

W. Mensink	Apeldoorn	Contr.	f 1.50
D. Mertens	"	"	" 1.50
L. E. C. G. Feltkamp	Bloemendaal	"	" 1.50
W. G. Moggenstorm	"	"	" 2.50
E. G. A. Taenzer, Oud hoofd eener School N. I.	Breda	"	" 1.50
Baron G. W. W. C. van Höevell Oud Gouv. van Celebes en onderhoorigheden	's Gravenhage	"	" 1.50
W. R. Buys	's-Gravenhage	"	" 2.—
Jonkh. W. H. W. de Kock	"	"	" 1.50
G. A. Vosmer	"	"	" 2.50
Mevr. L. Glinewinckel Kamperdijk	"	"	" 1.50
L. Knappert, Ass. Res.	"	"	" 1.50
O. A. Seepers, Oud gez. Pakketvaart	"	"	" 1.50
J. J. Fraser	"	"	" 1.50
Mej. M. van Assen	"	"	" 1.50
O. L. Helfrich, Resident	"	"	" 5.—
Mr. J. W. Barkey	"	"	" 5.—
E. Eschauzier	"	"	" 5.—
L. C. Krak gep. Kapt. O. I. Leger	"	"	" 1.50
H. Th. Wijnhoff	"	"	" 1.50
M. C. Roos van Raadshoven	"	"	" 2.50
Dr. A. J. Helfrich	"	"	" 1.50
A. J. Kerbert, Houtvester m. v.	"	"	" 2.50
J. H. H. Douwes, gep. Kapt. O. I. Leger	"	"	" 2.50
A. P. Timmers, Kol. Mariniers	"	"	" 1.50
P. H. J. van der Meulen	"	"	" 1.50
Bekker, Kapt. Inf. O. I. Leger	"	"	" 1.50
C. A. E. van Leeuwen, B. O. W. N. Indië	"	"	" 2.50
R. K. A. Bertsch, Cand. Ind. Ambt.	"	"	" 1.50
Mej. Elise M. Rogge	Haarlem	"	" 2.50
Mr. J. C. Carpentier Alting, Hoogleeraar	Leiden	"	" 1.50
M. W. G. van der Veur, Jur. Cand.	"	"	" 1.50
Raden Mas Soemitro, Stud.	"	"	" 1.50
J. A. F. Kok, Jur. Cand.	"	"	" 2.50
J. J. Ph. Koppenol Jur. Cand.	"	"	" 1.50
H. W. Borel, Off. v. gez. 2de kl. O. I. L.	"	"	" 2.50
Dr. O. de Vries	"	"	" 1.50
A. A. Lacomblé, fabrikant	"	"	" 1.50
A. Voogd, Stud.	"	"	" 1.50
Ch. H. van Ophuysen, Hoogleeraar	"	"	" 1.50
G. J. C. J. Schaepman, Amb. v. d. Gasfabriek	Rotterdam	"	" 1.50
H. A. van Dam	"	"	" 1.50
O. S. Knottnerus	"	"	" 1.50
Mevr. E. A. Lamberts geb. Holle	Olst	"	" 2.50
A. Holle	"	"	" 2.50
Mevr. S. Theunissen geb. Scheuer,	Utrecht	"	" 1.50
J. A. van der Breggen, gep. Ass. Res.	"	"	" 2.50
A. Enthoven, Penningm. Afd.	"	"	" 2.50
Dr. A. J. Oort	Zutphen	"	" 1.50
Dr. J. van der Hoeven	"	"	" 1.50
P. Out, Boekhandelaar	Koog a. d. Zaan	ab.	" 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 12 Febr. 1909. No. 12.

Kon. Besluiten, enz.

I. Kon. Besluit, houdende wijziging van het eerste lid van art. 71 van het Reglement op de rechterlijke organisatie.

II. Besluit van den G.-G., bevattende wijzigingen der tarieven van justitiekosten en salarissen bij de Europ. rechtbanken en landraden op Java en Mad.

III. Besluit van den G.-G., houdende wijziging van art. 33 en 34 der „Petroleum-ordonnantie" van 1906.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ingenieur B. O. W., J. A. Roukens.

Ontslagen: op verzoek eervol de verpleegster Mej. A. M. C. Crab; het lid van de Weeskamer te Batavia J. H. Dahler; de commies bij het Dep. v. Fin. E. L. van der Leeuw.

Benoemd: tot adspirant-ingenieur B. O. W., P. J. L. van Wiechem; tot commies voor de belastingen te Soerabaja C. J. L. Braun; te Semarang J. H. F. Muller; te Bandoeng J. Ch. C. van Loo; te Medan L. J. Brodett; te Koeta Radja Ch. V. Rhemrev.

Ontslagen uit 's Lands dienst de assistent-wedono van Sangoebanjoe (Pekalongan) Raden Mas Soegeng.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Tjandji P. J. J. Mertens; te Magelang E. W. van Toledo.

Toegelaten: tot uitoefening der artsenijbereidkunst als apotheker in Ned.-Indië J. A. Roborgh.

Ontslagen: eervol de 3e commies bij de S.S. op Java E. Loth; benoemd als zoodanig F. E. W. Berretty.

Militair Departement.

Bevorderd: tot majoor bij het wapen der artillerie, de kapitein T. G. P. A. Boom; tot majoor bij het wapen der genie de kapitein F. W. P. Clignett.

Geplaatst: te Batavia de 2e luitenants-kwartiermeester J. Stroomberg en M. A. Hoekman.

Uit de Javasche Courant van 16 Febr. 1909. No. 13.

Kon. Besluiten, enz.

I. Kon. Besl., waarin een nieuw Reglement op het geneeskundig onderzoek voor den kolonialen militairen dienst.

II. Ordonnantie, waarbij wijzigingen in de reglementen op het rechtswezen in de gouvernementen Sumatra's Westkust en Celebes en Onderh., alsmede in de gewesten Oostkust van Sumatra, Menado en Amboina.

III. Besluit van den G.-G., waarbij het landschap Meliau (Wester-afd. van Borneo), onder rechtstreeksch bestuur van het Gouvernement wordt gebracht.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den voorzitter van den landraad te Klaten, Mr. C. A. de la Parra; de hulponderwijzeres Mej. T. E. A. van Bloemen Waanders; aan den adjunct-houtvester J. C. Claasen; den ingenieur P. L. Blanken, en den opzichter-machinist F. J. C. Brodhaag.

Ontslagen: op verzoek eervol de president van den Raad van Justitie te Batavia; Mr. J. Loudon;

de klerk bij het Dep. van Fin. P. A. L. Brantz; de ambtenaar op non-activiteit J. A. van der Lee; de hulpprediker te Tomohon J. Louwerier.

Benoemd: tot ass.-resident van Pekalongan, H. Selleger; tot secretaris van Pekalongan M. G. J. Julsing; tot griffier van de landraden te Pandeglang H. Waterloo.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedono van Kentjong (Besoeki) Raden Werio Sepoetro.

Benoemd: tot Inl. officier van justitie te Djokjakarta Mas Tjokrodimedjo; tot hoofd-panghoeloe bij den landraad te Muntok, Hadji Achmad bin Hadji Soelaiman.

Ontslagen: op verzoek eervol de hulponderwijzeres Mej. A. Deibel.

Benoemd tot onderwijzer 3e kl. te Ternate J. H. Wermelink.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. M. de Wilde; den onder-luitenant P. K. van Dries en den kap. der inf. H. Christoffel.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der inf. de 1e luit. G. J. L. Beckman Lapré en C. J. Ipenburg.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den loods te Soerabaja P. C. de Vroede.

Belast: met de waarneming der betrekking van loods te Soerabaja W. Looijé.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Gedé", gezagvoerder G. de Boer, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. Seret Azn.; Mevrouw E. Hessing—Lieberz en 2 kinderen; W. Reuter; F. C. L. Ovink; J. Boertien; D. P. den Dekker; P. Hofland; K. F. G. Kock; J. van der Made; H. Polman; B. N. Bosman, benevens een transport schepelingen der Kon. Ned. Marine.

Naar Marseille: Mr. T. Y. Kingma Boltjes, en echtgenoote.

Te Marseille zullen zich inschepen: G. F. Tydeman; H. van Tongeren met echtgenoote en 2 kinderen; J. H. G. F. Keyderriers met echtgenoote en 4 kinderen; F. Doeff; F. M. Wiernant. J. A. Gerritsen; W. F. Kuhlmeyer; L. A. Jacobs; C. 't Hoen; P. Cornet; W. Schöler; F. H. Pyttersen.

Naar Port-Saïd: Mejuffrouw W. Meeuwiz.

Passagiers van het Nederl. s.s. „Kawi", Commandant W. Bachus, van Batavia 18 Februari 1909 te Marseille 12 Maart 1909.

Van Batavia: K. W. F. d'Arnaud Gerkens met echtgenoote; F. U. H. Hirschman met echtgenoote en 4 kinderen; F. Bennik; H. A. Havenkamp met echtgenoote en 1 kind; C. Koene, met echtgenoote en Trio Koene; J. F. Holman met echtgenoote; Mevrouw E. Weijergang; D. van Beusechem; D. L. Muller auf der Heijde met echtgenoote; J. Fasse; W. A. Jansen met echtgenoote en 2 kinderen; P. H. J. Bognettau; A. F. J. Keim; J. H. van der Hilst; A. J. A. Scholten; J. Bouwmeester, benevens H. M. troepen en schepelingen.

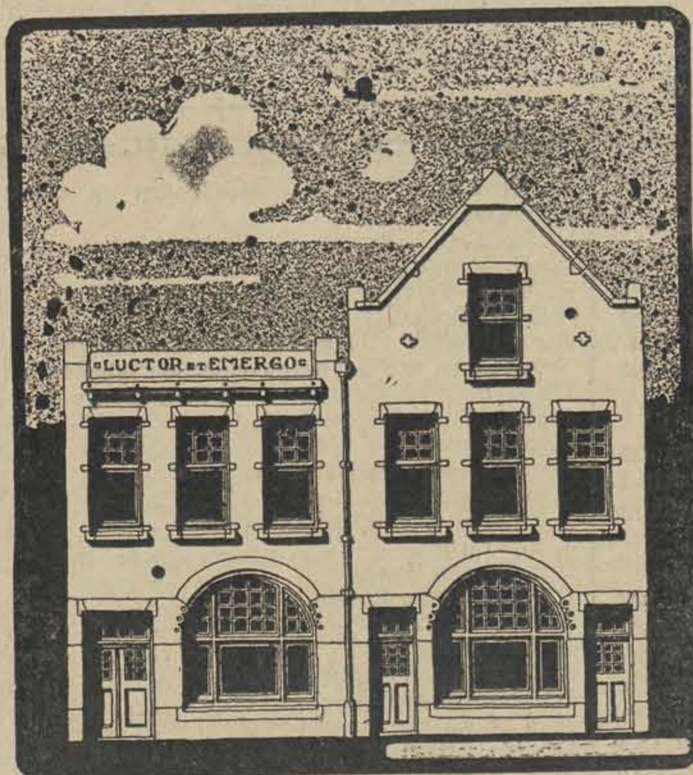
Van Padang: Mevrouw Wed. ter Brake; K. O. Hoolboom.

Naar Padang: Regeerings-Commissaris D. Tollenaar; S. F. Nolst Trénité; Mejuff. Schonherr; Mevrouw Borst met 1 kind.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Maurits, gezagvoerder M. P. v. d. Elst, van West-Indië naar Amsterdam

C. E. Conran; W. F. Michelsen; *H. L. C. B. van Vleuten; *A. E. Samson; *J. G. W. J. Eilerts de Haan; S. F. Duurvoort; de Weerth; *W. A. Mackay; *Mr. & Mrs. Buttercase; *Mr. & Mrs. F. Dule; *R. J. Duncan; *R. Anderson; *W. Dawson; *R. Strachan; *D. Strachan; *W. Sinclair; *G. Hebenton; *R. Lindsay; *Mc. Gibbon; *A. Mc. Dongall; *T. Miurhead; *R. Torbes; *A. Waddel; *W. Brown; *A. Ramsay; F. Zwanenburg; A. A. J. Bierman.

* gemerkt, ontscheept te Havre.

No 12. Donderdag 25 Maart 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:
Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Volgens ontvangen mededeeling zal de heer Dr. H. Blink in de Vergadering der „Nederlandsch-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw, op **31 Maart 1909**, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Gravenhage spreken over het onderwerp: **„Inlandsche Landbouw op Java in verband met Nijverheid en handel."**
Vrije toegang ook voor niet-leden.

II. Den 19en Maart 1909 vergaderde te Rotterdam de Commissie, belast met het nazien der Rekening en Verantwoording in zake de door het Algemeen Nederlandsch Verbond en de Vereeniging „Oost en West" ingezamelde gelden, ten behoeve van de noodlijdenden op Curaçao.
De Rekening en Verantwoording werd goedgekeurd.
Een bedrag van *f* 8822.13½ kon worden overgemaakt naar Curaçao; *f* 1578.65 werden ingezameld door de Vereeniging „Oost en West" in het bizonder.

III. **Hoofdbestuursvergad.** op Zaterdag den 10en April 1909, ten 2½ ure namiddags in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.
Agenda:
a. Behandeling van de onderwerpen, waarvan sprake is in art. 5 van het Huish. Reglement, sub c en d.
b. Behandeling van het verslag, bedoeld in al. 3 van art. 10, Huish. Reglement.
c. Goedkeuring van de Rekening en Verantwoording van het jaar 1908 en vaststelling van plaats en dag van de aanstaande jaarlijksche Algemeene Vergadering (art. 14 Huish. Reglement).
d. Mededeelingen betreffende de propaganda.
e. idem betreffende Redactie en Uitgifte van het Koloniaal Weekblad en vaststelling van de Instructie.
f. Vaststelling der Begrooting voor het jaar 1910.
g. Afvoering van de ledenlijst van leden wegens wanbetaling.
h. Jaarverslag van het Hoofdbestuur art. 6, al. 3 H. R.
i. Voordracht van leden voor de Commissie van onderzoek der Rekening en Verantw. over 1909.
j. Mededeelingen betreffende het Restaurant en de geldleening.
k. Verslag van den penningmeester van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden.
l. Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

IV. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:
a. **Een boekje over „Onze Oost", voor hen die er niet geweest zijn**", door J. H. en H. B.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.10.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.80, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.
b. „Onze Oost" II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f* 0.05.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.
c. **Nederlandsch Staatsblad 1909 no. 71**, bevattende het Besluit op de Indische *Bestuursopleiding*.
Prijs 1 ex. à *f* 0.15.
d. **Het jaarboekje der Vereeniging over 1908.**
Prijs 1 ex. à *f* 0.25.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Van de afdeeling 's Gravenhage:

Algemeene Vergadering

op **29 Maart** 1909, des avonds ten 8¼ ure, in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis.*

Agenda.
1. Verslag over het jaar 1908.
2. Rekening en verantwoording over 1908.
3. Verkiezing van afgevaardigden voor de a.s. Alg. Verg. der Vereeniging.
4. Opmaken candidatenlijst voor het Hoofdbestuur.
5. Verkiezing van het bestuur.
6. Wijziging statuten en huishoudelijk reglement.
7. Overname van het restaurant met verslag der commissie, benoemd in de Alg. Verg. 14 April a. p. en in verband daarmede eventueele verhuizing van bureau en leeszaal.

Het verslag zal één week voor de bijeenkomst ter lezing liggen op het bureau der afdeeling, Heulstraat 17.

Het Bestuur.

Van de afdeeling Amsterdam:

Op verzoek van Prof. Dr. J. F. van Bemmelen is de voordracht, die gehouden zou worden op Dinsdag 30 Maart, **uitgesteld** tot Woensdag 7 April (American-Hotel.)
Onderwerp der lezing:
„Causerie over de Molukken", met lichtbeelden.

Het Bestuur brengt verder ter kennis van de leden, dat te hunner beschikking ligt het prachtwerk van den bekenden teekenaar en etser W. O. J. Nieuwenkamp, getiteld: **„Bali en Lombok"**, waarvan het tweede deel onlangs verschenen is. (Zie Lit. Overzicht in het Kol. Weekblad van 9 dezer).
Wie het wenscht te lezen gelieve zich te wenden tot den secretaris, adres: **Singel 190**, bij wien het kan worden afgehaald. In volgorde van de ingekomen aanvragen zal het worden afgegeven voor den tijd van 14 dagen, waarna het aan genoemd adres moet worden terugbezorgd.
De eerste lezer is de heer C. den Hamer.

Namens het Bestuur:
M. H. SMEENGE, *voorz.*
Mr. J. W. SIKMAN, *secret.*

Van de afdeeling Zutphen en omstreken:

Gewone algemeene vergadering

op *Zaterdag 27 Maart* 1909, des namiddags te *drie uren*, in de *Boven-koffiekamer der Groote Societeit.*

Te behandelen punten:
Notulen.
Jaarverslag over 1908.
Rekening en verantwoording over 1908.
Verkiezing van een voorzitter en een lid van het afdeelingsbestuur, wegens periodieke aftreding van de heeren Th. J. A. van Zijll de Jong en F. J. D. Noordhoek Hegt (beiden herkiesbaar.)
Verkiezing van een afgevaardigde en van een plaatsvervangend afgevaardigde ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.
Oomaken van een dubbeltal ter benoeming van een lid in het Hoofdbestuur, wegens periodieke aftreding van den heer Th. J. A. van Zijll de Jong.

Namens het Bestuur,
De Secretaris,
A. WALLAND.

Uit de O.-I Mail.

† De regent van Grobogan.

De regent van Grobogan, R. M. Adipati Ario Hardjo Koesoemo, is in den nacht van Zaterdag op Zondag 21 Febr. j.l. overleden, zoo lezen wij in de Locomotief. Dr. Ferf was Zaterdag nog uit Semarang naar Poerwodadi vertrokken om zijn bijstand te verleenen. Het stoffelijk overschot van den overledene is te Semarang aangebracht en op het Bergottakerkhof ter aarde besteld.

De assistent-resident van Grobogan en de andere ambtenaren der afdeeling hadden het lijk naar Semarang begeleid en de regenten van Demak, Kendal en Bantam waren overgekomen om de begrafenis bij te wonen. De resident van Semarang bracht op het graf hulde aan den ijver en de plichtsbetrachting van den overledene, die meermalen onder zeer moeilijke omstandigheden het land heeft gediend.

Ook toen hij in 1902 tot regent van Grobogan werd benoemd, verkeerden land en volk aldaar in een allerslechtsten toestand; de bevolking kon zelfs als totaal gedemoraliseerd worden beschouwd; dat in dien toestand thans zooveel verbetering is gebracht, is ten deele te danken aan de medewerking welke de overledene daartoe verleende.

Herhaaldelijk werd hij tijdens zijn ambtelijk leven onderscheiden; indertijd werd hij bij keuze tot wedono van Kradenan benoemd en korten tijd na zijne aanstelling als regent werd hem het praedicaat Adipati verleend.

Zaterdagavond laat was de overledene nog even bij kennis geweest, maar daarop trad een hevige koorts in; dr. Ferf meent het sterfgeval te moeten toeschrijven aan pernicieuse malaria.

In het Bat. Nieuwsblad vinden wij o.m. nog de volgende bijzonderheden, betreffende den overledene vermeld: „De regent stond bekend als een zeer actief bestuurder, maar meer, hij was een goed mensch. Een vriend van eenvoud gaf hij velen zijner collega's het voorbeeld van soberheid in het maatschappelijk leven. Ook was de regent een streng godsdienstig man, die niet verzuimde de sembajang te verrichten en de poeasa te huldigen. Echter was hem dit geen reden om ook niet in den poeasa-maand zijn vele tournée's te houden. Zijn minzaamheid en strikte rechtvaardigheid hadden hem een groote populariteit bezorgd. De kleine man heeft zich nimmer bedrogen gezien, wanneer hij tot den kandjeng kwam! Ook de mindere ambtenaren waren vol lof over den chef, die humaan en rechtvaardig was.

Degene, die volgens ons stelsel van regentsbenoemingen de meeste kans heeft benoemd te worden tot regent van Grobogan, is de zoon van den overledene, R. M. Soemarto, thans wedono van Broemboeng, Semarang. Deze is niet een zoon van de tegenwoordige Raden Ajoe, maar van de vorige Hij doorliep met succes de hoofdenschool en staat eveneens als een goed ambtenaar aangeschreven. Hij huwde een ontwikkeld Javaansch meisje van even hoogen adel als hij zelf is, zij spreken beiden vloeiend hollandsch."

Spaarzaamheid van den Javaan.

Naar aanleiding van een ingezonden stuk, waarin dit onderwerp weer eens besproken wordt, merkt het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. op:

„Laat eerst de mogelijkheid geschapen worden voor den inlander, dat hij sparen kan, door goede politie. Zorg vervolgens, hat het voor hem een nuttig effect kan hebben om te sparen, door hem niet op exhorbitante wijze te belasten, telkens zwaarder, en wanneer die beide voorwaarden aanwezig zijn, eerst dàn kan een oordeel worden gevormd over de kwestie, of de inlander al dan niet spilziek is.

Thans, wij herhalen het, is hij verkwistend uit noodzaak, omdat hij niet sparen kàn, en sparen ook voor hem geen raison zou hebben."

Boedi Oetomo en de welvaartcommissie.

Onder dit opschrift schrijft de Javabode van 24 Febr. j.l.:

„Bladerende in het onlangs verschenen lijvig „Overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar den landbouw en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen", werd onze bijzondere aandacht getrokken door hetgeen in die publicatie van de welvaartcommissie te lezen is omtrent den het vorig jaar opgerichte Javanenbond, onder den naam Boedi Oetomo. Natuurlijk is het voor de volledige en harmonische ontwikkeling dezer gewesten in alle opzichten te wenschen — schreef de bewerker van die publicatie — dat deze zoo uitmuntend opgezette vereeniging haar doel (ontwikkeling van den Javaan in het algemeen, meer in het bijzonder om hem den levensstrijd te helpen verlichten) bereiken zal, wat nog zoo gemakkelijk niet is. Het is lichter een vereeniging op te richten dan haar bij voortduring werkzaam te doen zijn, en zulks in de voorgenomen richting, al is het waar, dat in dit geval daartoe prikkelt het gevoel: ten achteren te zijn bij andere klassen der bevolking. Evenwel, tot bereiking van het doel is geld, zeer veel geld noodig, en over het algemeen beschikt de inlandsche maatschappij niet over noemenswaardig kapitaal. En wat daartoe opgegaard wordt uit luttele contributien — naar het zich laat aanzien voornamelijk op te brengen door inlandsche ambtenaren uit hun, voor verreweg de meesten, niet ruime bezoldiging — zal eerst na jaren een bedrag van beteekenis kunnen wezen. Hoe dit zij, alleszins verdient de vereeniging den steun der regeering, wier taak ten deze er door verlicht wordt. Trouwens, door de beschikbaarstelling voor het congres (bedoeld is de den 3den tot en met den 5den October gehouden bijeenkomst) van het gebouw der kweekschool te Djocjakarta werd al dadelijk een blijk van tegemoetkoming gegeven.

Reeds om de te verwachten voorlichting uit de kringen der landzaten zelf — op welker gemis in dit overzicht herhaaldelijk gewezen moest worden, — heeft men zich te verheugen over de toekomstige werkzaamheid der vereeniging en inzonderheid over de in uitzicht gestelde uitgifte van een orgaan. De staking van het verschijnen van de Bintang Hindia, ongeacht haar gebreken, is als een verlies te beschouwen.

Het zou wenschelijk zijn, dat de vereeniging een vast gedeelte der kolommen van haar orgaan afstond voor openbaarmaking van stukken, vanwege de regeering of andere aangewezen autoriteiten ter plaatsing aangeboden,, en zulks tegen ruime subsidie, waaruit een deel van den regeeringssteun zou kunnen bestaan. Een en ander natuurlijk zonder in het minst de onafhankelijkheid der vereeniging en van haar orgaan daardoor te willen verminderen. Trouwens, de regeering heeft in dezen opzichte reeds sedert vele jaren een zeer vrijzinnig standpunt ingenomen. Dit kan niet genoeg herhaald worden, wijl zoo dikwijls het tegenovergestelde ten onrechte beweerd wordt."

De onlangs opgerichte afdeeling Besoeki der Vereeniging Boedi Oetomo is, naar het Soer. Hbd. meldt, van plan een kapitaal van ƒ 500 te zoeken teneinde 30 bouws sawahs te bewerken, verdeeld in 8 onderdistricten; die sawahs zullen worden beplant met widjen en andere voedingsgewassen; de winst zal dan gebruikt worden om den aanplant te vergrooten, zoodat men ten slotte een kapitaal zal krijgen, om zonder rentevergoeding arme desalieden bij te staan in de voortzetting van het bearbeiden van den grond volgens hun aanwijzingen.

De Gouverneur-Generaal.

In het Bat. Nieuwsbl. lezen wij:

„Men houdt zich te Buitenzorg en — zooals de term luidt — in kringen waar men het weten kan, algemeen overtuigd, dat de gouverneur-generaal in October a.s., als vijf jaren van zijn bewind verstreken zullen zijn, aftreedt, en dat zijn plaats vervuld zal worden door den vice-president van den raad van Indië, den heer D. F. W. van Rees.

In dit verband zou den wnd. algemeenen secretaris gevraagd zijn nog zes maanden op zijn post te blijven, wijl, naar goed gebruik, de nieuwe landvoogd in de gelegenheid dient te zijn, zelf een keuze te doen voor dat gewichtig ambt.

Wat nu het tweede aangaat: de benoeming van den heer Van Rees tot den buitenzorgschen troon, wij gelooven, dat die keuze door verreweg het grootste deel der indische ingezetenen betreurd zou worden. De heer Van Rees toch wordt steeds afgeschilderd als een reactionnair man, — en men verlangt hier allerminst een tweede periode-Van Rees, uit de tachtiger jaren, terwijl zeker niet in het crediet kan worden geboekt, dat hij uitsluitend langs bureaucratischen weg tot de hoogste rangen is opgeklommen.

Het is misschien wat voorbarig hierover te spreken. Het is in ieder geval vrijwel nutteloos. Wie luistert naar stemmen uit Indië over een zoo groot indisch belang als de keuze van een landvoogd?

Twee opzienbarende Verloven.

Volgens de Javabode zou de heer H. Colijn, adviseur voor de buitenbezittingen, — ook al mocht hij niet in het kiesdistrict Gouda, waar hij luidens een telegram vermoedelijk candidaat zal worden gesteld, of elders tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden gekozen — wegens langdurigen dienst in den loop van dit jaar met buitenlandsch verlof naar Europa vertrekken.

Ook zou de legercommandant voornemens zijn om tegen Maart of April met verlof „wegens ziekte" te gaan, teneinde de laatste maanden van zijn bestuur in de kou te kunnen doorbrengen.

Met de waarneming van het legercommando zou gedurende dien tijd belast worden de generaal-majoor der infanterie B. T. C. F. Schmidt. Reeds thans worden op het departement van oorlog alle maatregelen verzameld, die de tegenwoordige titularis, de generaal Rost van Tonningen, in het belang van het leger — in 't bijzonder van den minderen man — heeft uitgelokt of genomen.

Of die verzameling moet dienen voor een militair-politiek testament, dan wel of niet misschien een onderzoek gelast is, waarom de legeruitgaven zoo onrustbarend gestegen zijn, kon of mocht niet worden medegedeeld."

Het Leger des Heils op Java.

In De Week van het Soer. Handelsbl., schrijft de waarnemend redacteur:

„Een nieuw terrein van werkzaamheid heeft het Leger des Heils zich gekozen hier te Soerabaja. Een nieuw terrein en een groot terrein biedt Soerabaja met zijn talrijke en zeer gemengde bevolking en van uit dit centrum zal het Leger wel opmarcheeren den Oosthoek in indien het noodig blijkt.

De ensign Van Spree en zijn echtgenoote en wellicht nog een officier hebben zich dezer dagen hier gevestigd, in een huis aan den Grisseeschen weg, en binnenkort zal men hen werkzaam zien onder de militairen, de zieken en de bewoners van Praban, kampong Doekoe en andere beruchte buurten. Een bewijs van actualiteit is het, dat het Leger ook aanstonds wil zorgen voor goedkoope huisvesting en voeding; het gebrek aan logeergelegenheid hier ter stede is voor het Heilsleger geen geheim."

Over het maatschappelijk werk van het Leger des Heils op Java vertelt schrijver o.m.:

„Het was maar een bescheiden begin, dat van 1897 te Semarang, toen de rekening sloot met een bedrag van ruim vijf duizend gulden. Het hoofdkwartier in Australië ondernam dat werk en eerst in het begin van 1905 werd Java losgemaakt van Australië om een eigen hoofdkwartier met een eigen leider te bekomen. Behalve het gewone werk „te velde" had het Leger des Heils dadelijk een tehuis voor militairen en spoedig ook een kweekschool tot vorming van soldaten, zij het ook aanvankelijk op zeer kleinen schaal. Vijf jaren na de vestiging waren de uitgaven reeds gerezen tot meer dan vijftien duizend gulden. In dat vijfde jaar vinden we Boegangan vermeld, de thans als zoo zegenrijk bekende inrichting te Semarang voor lijders onder de inlanders, lijders aan afzichtelijke kwalen.

Boengangan was aanvankelijk een boei. In 1902 is de inrichting gekomen aan het comité tot ondersteuning van zieke en behoeftige inlanders en werd door dat comité in beheer gegeven aan het Leger des Heils. Dat duurde tot 1905, toen het comité geen fondsen meer beschikbaar had. De inrichting is toen als een bezitting aan het Heilsleger gegeven.

Wanneer we zoo spreken van inrichting dan denke men toch niet aan een groot en hoog gebouw met een park er omheen en fraaie zalen er in. Neen, alles is hoogst eenvoudig, primitief zelfs, maar doelmatig ook en zindelijk. De zieken hebben zooveel bezigheid als zij met het oog op hun toestand kunnen verdragen, worden voorts geregeld gevoed, medisch verzorgd en onder tucht gehouden.

In 1908 werden in drie maanden te Boegangan behandeld 168 patiënten, vooral oogzieken door den aan de inrichting verbonden oogarts, terwijl op 29 patienten 79 operaties werden verricht. Gedurende een jaar werden 938 personen voor korter of langer tijd opgenomen en behandeld.

„De kweekschool tot opleiding van inlandsche officieren" was eerst te Semarang gevestigd, maar is thans te Pati. Aan het hoofd staat een officier met een paar assistenten. Het internaat herbergde soms zeven, ook wel eens twaalf leerlingen.

Het meisjestehuis Sapoeran heeft een korte geschiedenis, aantoonende, dat het Heilsleger altijd te werk gaat doende wat de hand vindt te doen. Indertijd werd in de omstreken van Poerworedjo veel honger geleden. De officieren, die daar arbeidden, namen toen vele kinderen op, waarvoor o.a. de Nederlandsche Vereeniging „Oost en West" gelden verstrekte. Na den hongersnood had het tehuis eigenlijk wel geen reden van bestaan meer, maar de eenmaal opgenomen kinderen (Javanen) hadden meerendeels geen verblijf meer en werden toen maar aangehouden... jaren lang. In 1907 werd te Pati weer een meisjestehuis gevestigd, dat in verband zou staan met Boengangan. Komt hier van alles, voor de meisjes bleek spoedig een afzonderlijk onderzoek gewenscht, en zoo werden zij te Pati rechtstreeks onder leiding van officieren gebracht.

In 1907 werd te Semarang een „tehuis voor vrouwen en meisjes" geopend, dat van giften en eigen inkomsten moet bestaan. Op een behoorlijken stand gevestigd, vinden vrouwen en meisjes daar een liefderijke behandeling, worden er sterk gemaakt om als nuttige leden in de maatschappij terug te komen.

Om zijn inkomsten te vermeerderen, heeft het Leger des Heils getracht de levering van eenige toebereide voedingsmiddelen aan het stadsverband

te Semarang te bekomen. Het is gelukt en in 1906 werd daarop een batig slot van bijna 1400 gulden verkregen. In 1907 leverde het Heilsleger eveneens aan de centrale gevangenis voedingsmiddelen, en verdiende daarop ruim 1268 gulden. Klachten over de verstrekte voeding kwamen ons nimmer ter oore, doch wel weten wij, dat de arbeid der Heilsoldaten als verplegers in het stadsverband zeer werd geprezen. Als men bedenkt, dat de inlander als een slechte verpleger in ziekenhuizen bekend staat, zal men erkennen, dat ook in deze moeilijk te voorziene verpleging het Heilsleger toont de ware en goedkoope redding te brengen.

In den loop van het vorige jaar heeft de Regeering besloten haar leprozen-inrichting te Plantoengak aan het Heilsleger in beheer te geven. Omtrent de resultaten is nog niet heel veel bekend, aangezien het beheer nog zoo jong is. Maar wat wij vernamen, was zeer gunstig, en waarschijnlijk zal het gouvernement er een aanmoediging in vinden, om voort te gaan op den ingeslagen weg door verschillende philantropische inrichtingen, welke slechts slagen zoo zij met volle toewijding en kracht worden geleid, in beheer te geven aan het Heilsleger.

WEST-INDIË.

De troepenmacht in Suriname.

Onze West komt nog eens terug op zijn pleit voor afschaffing van de militaire bezetting van Suriname, met gelijktijdige uitbreiding van de politie-macht, naar aanleiding van de ondervinding, die de luitenant ter zee Eilerts de Haan opdeed, toen deze geen gevolg kon geven aan eene hem verleende opdracht, wegens de houding der Boschnegers.

Het blad schreef als volgt:

Het zal wel geen tegenspraak ontmoeten, dat onze politie tekort schiet in haar taak. Op de plantages ziet men zelden een beambte verschijnen. Een behoorlijk onderzoek van zaken schijnt bij de tegenwoordige samenstelling der politie in de districten, niet mogelijk. De meeste diefstallen en andere zaken blijven dan ook onopgelost. In Commewijne, een der dichtstbevolkte districten, heeft men personen (meestal weggeloopen gestraften of plantage-arbeiders) die van roof en diefstal leven, en de wijk nemen naar de bosschen achter de plantages. De tot dusver daartegen genomen maatregelen zijn onvoldoende geweest. Het kwaad woekert voort en het schijnt niet denkbeeldig, dat dit vrijbuiterssysteem zich ontwikkelt tot een ernstig gevaar voor de plantages.

De papieren maatregelen tegen het verderfelijk hazardspel blijven in de districten een doode letter.

In Cottica bestaat geen politiemacht, die een voldoende tegenwicht oplevert tegen het gevaar van de overstrooming van dit district door Fransche vluchtelingen.

Men beweert, dat ook het smokkelen van goud geenszins een einde heeft genomen, tot schade van de koloniale kas en van particulieren, die hun kapitaal wagen in de goudindustrie. De bewaking langs den spoorweg moet onvoldoende zijn.

Ook de bewaking onzer grenzen laat alles te wenschen over. Ieder is de baas op onze grensrivieren, behalve wij.

Het centraal gezag beperkt zich tot een zeker kringetje. Buiten dit kringetje is het een vrij gevochten land, en stoort men zich aan God noch gebod. Dit geldt niet alleen voor de boschnegers en Indianen, maar evenzeer voor concessionarissen. In Paramaribo maakt men mooie wetten. Men schrijft en ordonneert, men vervaardigt prachtige leggers en kaarten met denkbeeldige lijnen van perceelen en concessies, voert een verwoeden strijd over de ligging van bepaalde punten, en..... in het bosch stoort niemand zich aan al dat fraais op papier. Ieder doet wat hij verkiest. En het gezag met zijn juridische spitsvondigheden en papieren regelingen te Paramaribo, controleert niets. Van kwesties hoort men alleen, als belanghebbenden in het binnenland met elkander in botsing komen.

Nu willen wij geenszins beweren, dat dit alles uitsluitend de schuld is van het Gouvernement. Waar een kleine bevolking over een groote oppervlakte verspreid is, is een afdoende bestuurs-controle eenvoudig niet mogelijk.

Doch onder zulke omstandigheden is het dubbel dwaasheid, om naast een onvoldoend politiekorps, een als 't ware rustend militair korps er op na te houden.

Geschenken van de Koningin.

Onlangs heeft op Groot Chatillon door Mevrouw Fock, in gezelschap van den Gouverneur en talrijke genoodigden, de aanbieding plaats gehad van de geschenken van H. M. de Koningin aan de verpleegden der Gouvernementsinrichting en die van Bethesda.

Welk een feest dit was voor de verpleegden laat zich beter denken dan beschrijven. Zoo'n gebeurtenis dient met gouden letteren in de annalen van beide gestichten te worden ingeschreven. De verpleegden hadden hun beste beentje voorgezet. Overal versieringen, vlaggen en blijde gezichten. Het was een onvergetelijk oogenblik, toen in de galerij van het hospitaal Mevrouw Fock zich aldus richtte tot de verpleegden der Gouvernements-inrichting:

„Ik veroorloof mij gevolg te geven aan de vereerende opdracht van H. M. de Koningin om U, bewoners van Groot-Chatillon, 't geschenk aan te bieden, dat volgens Uwe keuze door H. M. de Koningin aan U is toegezonden.

H. M. is niet in de gelegenheid de kolonie Suriname te bezoeken, maar kent toch de nooden en behoeften van dit land, kent toch hare Surinaamsche onderdanen en weet, dat hier, evenals overal elders, tal van personen van ziekte te lijden hebben.

„H. M. betreurt niet in de gelegenheid te zijn persoonlijk hare zieken te kunnen bezoeken, en hun woorden van troost toe te spreken. Daarom heeft H. M., steeds vervuld met den wensch voor hare onderdanen te zorgen, mij bij mijn vertrek uit Europa, zooals ik U dit eenige maanden geleden reeds mededeelde, de opdracht gegeven om U te vragen, waar H. M. U genoegen mee zou kunnen doen. Na rijp beraad viel Uwe keuze op een gramophone, en H. M. heeft terstond gevolg gegeven aan Uw aller wensch. Zooals mij uit den brief van den heer Bosman, opticien, blijkt, heeft H. M. persoonlijk tot hem gezegd, dat H. M. een mooie gramophone voor hare zieken op Chatillon wenschte, en de platen, die er bij zijn, werden met groote zorg op last van H. M. eén voor één door de Hofdame van dienst uitgekozen, gehoord en goedgekeurd.

H. M. hoopt, dat gij allen, zooveel het kan, van deze gramophone zult genieten en er nu en dan eene aangename afleiding in zult vinden, en ik vertrouw, dat dit geschenk u er aan zal herinneren, dat ons aller Koningin steeds aan al hare onderdanen denkt, waar zij zich ook mogen bevinden.

Uit naam van H. M. de Koningin wordt U dus door mij dit orgel ter hand gesteld."

Deze woorden van de spreekster werden met den warmsten bijval ontvangen. Bij monde van twee verpleegden werd aller dank betuigd. Als eerste nummer van de gramophone werd het Wilhelmus ten beste gegeven. Daarop volgden meer vroolijke stukken.

Daarna werd in de particuliere stichting Bethesda een orgel door Mevrouw Fock aangeboden met de volgende toespraak:

„H.M. onze geëerbiedigde Koningin heeft terstond het geschenk volgens uwe keuze doen uitzenden en mij de vereerende taak opgedragen U dit geschenk uit Haren naam aan te bieden. H. M. hoopt, dat dit seraphine-orgel bij uwe Godsdienstoefeningen, waarin gij zeker vaak troost en opbeuring vindt, in deze lieve kapel zal kunnen dienen en ik hoop, dat dit geschenk er U steeds aan zal herinneren, dat H. M. met al Hare onderdanen meeleeft, ook met hen, die hier in Bethesda wonen. Ja, H. M. heeft mij bij mijn vertrek uit Holland duidelijk doen blijken, hoezeer het lot van allen hier in de kolonie haar ter harte gaat en niet het minst van hen, die lijdende zijn. H. M. zou hare zieken persoonlijk willen bezoeken en hun woorden van opwekking toespreken, evenals onze Vorstin dit zoo gaarne in de ziekenhuizen doet. Maar de groote afstand belet dit. Daarom was het eene groote vreugde voor H. M. U allen, als blijk van Hare groote belangstelling, dit geschenk, dat volgens uwe uitgesproken keuze het meest welkom is, te kunnen doen geven.

Uit naam van H. M. de Koningin wordt U door mij dit orgel ter hand gesteld.

Ook hier dankte een der verpleegden. De directeur-leeraar Bernhard hield ook een korte toespraak. De heer Vouillaire bespeelde het orgel, hetwelk een schoonen klank bleek te bezitten Uit volle borst werden gezangen aangeheven.

In één woord: het was een blijde dag. Met groote voldoening kan H. M. de Koningin op deze Hare daad terugzien.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De oproep der groep Ned.-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond aan alle ingezetenen van Insulinde om Prins Hendrik uit te noodigen onze Indische bezittingen te bezoeken, vormt thans algemeen een onderwerp van bespreking in de Maleische pers in Indië. Zoo zegt o.a.

de **Pewarta Soerabaja** omtrent het feit, dat men zich voorstelt, door dit bezoek den band tusschen Moederland en Koloniën zal versterken, dat zij betwijfelt, of men dit doel daardoor zal bereiken. Welke band bestaat er tusschen Nederland en Indië? vraagt zij, en op welke wijze zou Prins Hendrik dien kunnen versterken?

Gewoonlijk wordt een vorst of prins, die in den vreemde reist, vergezeld door tal van hooge autoriteiten. Hem staan extratreinen ter beschikking en bij zijne aankomst aan elk station mag de menigte hem van uit de verte zien; slechts aan de grooten is het geoorloofd in zijne nabijheid te komen. Hoe ter wereld zou zulk een bezoek den band tusschen de indische onderdanen en Nederland kunnen versterken? Zou dit daarentegen het indisch publiek niet ontstemmen, wanneer het zag, dat de Prins zich alléén om de hooggeplaatsten bekommerde? Wil men den band tusschen Insulinde en het rijk in Europa versterken, dan zal men naar een ander, meer doeltreffend middel moeten omzien.

De **Pemberita Betawi** is niet zoo pessimistisch gestemd en gelooft nog aan eenigen goeden invloed van die overkomst, maar vraagt...... wie de gevolgen van zoo'n reis zullen moeten bekostigen. Niet wij alléén vragen dit, verklaart het blad, maar deze vraag zweeft op veler lippen, en de reden, dat zij gesteld wordt, is de vrees, dat het vorstelijk bezoek tot verhooging der belastingen zal leiden, waardoor de lasten, die op den inboorling drukken, zouden toenemen. Hoe bedroevend het ook moge klinken, niet velen zullen hunne handteekening voor de uitnoodiging willen zetten, niet omdat men geen liefde voor Zijne Koninklijke Hoogheid gevoelt, maar omdat men bevreesd is, dat de uitgaven ten behoeve van den hoogen gast ten laste der inwoners van Nederlandsch-Indië zouden komen, en dat dezen daardoor dus méér belasting zouden moeten betalen.

De **Pantjaran Warta** bericht, dat Raden Mas Tirto Adisoerjo voortaan deel van haar redactie zal uitmaken. Naar aanleiding van deze toetreding schrijft de **Perniagaän** het concurreerende blad, de volgende vleiende en van waardeering getuigende woorden:

„Wij kennen den heer R. M. Tirto Adisoerjo als een kundig en begaafd man en een bekwaam schrijver. Deze adellijke Javaan tracht, waar hij maar kan, Indië vooruit te brengen. Niettegenstaande hij reeds hoofdredacteur is van de Medan Prijaji, de Soeloeh Kaädilan en medewerker van de Poetri Hindia, de Militair Djawa en de Sinar Matahari, is hij nu ook opgetreden als mederedacteur van de Pantjaran Warta. Wij wenschen daarmede en den heer R. M. Tirto Adisoerjo en het blad geluk, en met een oprecht hart spreken wij de heilbede uit, dat de Pantjaran Warta met medewerking van haren nieuwen redacteur alle onrecht zal blijven bestrijden, zooals de roeping der pers is."

Deze nieuwe mederedacteur bewerkt in de **Pantjaran Warta** de rubriek Sehari dateng ke sehari (= van dag tot dag). Over ons weekblad schrijft hij in die rubriek het volgende: Door tusschenkomst van het Koloniaal Weekblad, orgaan der Vereeniging Oost en West, bereikt thans de stem der inlandsche pers de inwoners van Nederland. Alle bezwaren, waarvan de maleische en javaansche bladen gewagen, worden in dat weekblad vermeld. Zoo bevat het in zijne rubrieken „Wat de inlander zegt", en „Wat de chinees vertelt" vertaalde fragmenten uit maleische bladen als de **Perniagaän, Pantjaran Warta, Tjokja Sumatra, Pertja Barat, Bintang Soerabaja, Medan Prijaji, Poetri Hindia, Ho Po, Tiong Hoa Wie Sin Po** en anderen. Niet alléén de Nederlanders in Europa, maar ook die in Nederlandsch-Indië kunnen thans door Het Koloniaal Weekblad van de berichten in de inlandsche pers kennis nemen. Het vermeldt, behalve den naam van het blad, waarin men het oorspronkelijk stuk lezen kan, ook dien van den persoon, die het geschreven heeft. Op die wijze is een einde gemaakt aan de bewering, dat de inlandsche pers overbodig zou zijn. Het streven van het Koloniaal Weekblad moet daarom ook door onze pers gewaardeerd en gesteund worden. Naar het ons voorkomt vat de Nederlandsche pers in Indië, die gaarne hoort verklaren, dat zij voor de belangen van den verdrukte optreedt, als vertegenwoordigster van den inboorling hare taak niet behoorlijk op, zoolang zij aan hare redactie niet een of méér personen toevoegt, die zich speciaal bezighouden met de Inlandsche pers evenals zij afzonderlijke redactieleden heeft voor de behandeling van de bladen uit Europa en Azië.

De europeesche pers in Indië is niet op de hoogte van de wenschen en nooden van het overheerschte ras. Af en toe maakt men wel melding van de inlandsche pers, doch op een wijze, welke niet leidt tot samenwerking, noch tot het leggen van een zusterlijken band tusschen de blanke en de bruine pers. Er behoort waardeerende voeling te bestaan tusschen de Nederlandsche en de Inlandsche pers in Ned.-Indië. Door insinuatiën (sindir menjindir) en scheldwoorden (maki memaki) komt noch de een noch de ander vooruit; integendeel, dergelijk optreden doet héél véél kwaad aan de indische pers zoowel aan de Nederlandsche als aan de inlandsche, die beide de vertegenwoordigsters van het publiek in Ned.-Indië zijn.

In hetzelfde blad geeft R. M. Tirto Adisoerjo onder den titel: „Hakim dan pokrol bamboe di Hindia" een uitgebreid overzicht van de lezing van Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting in het Indisch Genootschap, betreffende den rechter en den zaakwaarnemer bij de rechtspraak over inlanders in Ned.-Indië. Aan het slot van dit overzicht zegt schrijver, dat op die lezing niets valt af te dingen. Tegen de zoogenaamde procureurs bamboe (procureurs in kwade zaken), die de bevolking uitzuigen, kan men echter niets doen, zoolang men geen middel heeft om een einde te maken aan de praktijken van landsdienaren van verschillend ras, die hetzelfde doen. Hoeveel landraadgriffiers, deurwaarders en anderen zijn geen clandestiene procureurs bamboe, en deze acht hij nog erger dan de gevaarlijkste procureurs bamboe van professie.

Aan hetzelfde blad werd uit Solo geschreven, dat daar onder den naam van „Narendro Poetro" (= Vorstelijk Kind) een vereeniging is opgericht, welke ten doel heeft een band onder de adellijken in Ned.-Indië te vormen en elkander te steunen. Ook zal zij aan vrouwen van adel, die haren echtgenoot verloren hebben, financiëele hulp verstrekken, om haar in de gelegenheid te stellen haren kinderen — zoons en dochters — een aan hun stand passende opvoeding te geven.

De vereeniging koestert het voornemen zich in verbinding te stellen met de Nederlandsche adelsvereeniging, aan het hoofd waarvan staat Baron J. E. N. Sirtema van Grovestins, Grootmeester van het Civiele Huis van H. M. de Koningin en de tusschenkomst van dezen Hofdignitaris in te roepen om aan Prins Hendrik het verzoek te doen, als haar beschermheer op te treden.

Van deze vereeniging kunnen lid worden: vorsten, die hunne rijken als leenheer*) van het Ned. Gouvernement besturen en alle inboorlingen, die een vorstelijken titel voeren, alsmede hunne afstammelingen tot en met den vierden graad ingesloten, onverschillig of zij al dan niet in 's Lands dienst zijn; verder alle in Nederlandsch-Indië geboren leden van den Nederlandschen adel. Ook in Nederland geboren adellijken kunnen het lidmaatschap bekomen, mits zij vijf jaren in Ned.-Indië gewoond hebben.

Het voorloopig comité zal een persoon naar Nederland afvaardigen, om in overleg te treden met het bestuur der Nederlandsche adelsvereeniging. De redactie van de **Pantjaran Warta** verzekert, dat zij dit bericht heeft gekregen van iemand, dien zij ten volle vertrouwt.

In een scherp gesteld artikel, getiteld: „Irak maloe? (= Schaamt gij u niet) gispt Sopomaneh in de **Bintang Soerabaja** de oprichting te Soerabaja van een vereeniging, genaamd Pangroekti Moeljo (= verheven instelling), aan het hoofd waarvan staat de pati van Soerabaja. Deze vereeniging stelt zich ten doel: te zorgen, dat de afstammelingen van Inl. ambtenaren van geslacht tot geslacht in den ambtenaarsstand (en bepaaldelijk in den stand van bestuursambtenaar) blijven; want, zegt schrijver schamper, als een ambtenaarszoon opzichter wordt, of arts, als Mas Asmaoen, of groot-landbouwer als de zoon van wijlen den Regent van Serang, of machinist, zou het zeer te betreuren zijn, want dan zou hij in een kring beneden zijn stand geraken, weinig hormatsbewijzen ontvangen, weinig verheven en geëerd zijn, niet genoeg sembahs krijgen enz. Deze vereeniging wil, dat de zoons van prijajis steeds prijajis blijven!

Pak Noerishah bijv. is soto-verkooper (soto is een soort van soep); zijne afstammelingen van geslacht tot geslacht zullen slechts soto mogen verkoopen.

Pak Sarengah verdient den kost met suikerriet voor een suikerfabriek te snijden; zijne kinderen en kindskinderen mogen niet anders dan koeli bij dien suikerfabrikant worden. De Vereeniging Pangroekti Moeljo gaat schrijver voort, wil Allah helpen in de uitvoering van diens wil. Zij toch zorgt, dat degeen, die voorbeschikt is om tot de geringen te behooren, niet vooruitgaat, en dat zij, die van hooge afkomst zijn, niet zakken, een streven als in het hindoe-javaansch tijdperk bestond. Zij staat, volgens schrijver, lijnrecht tegenover de vereeniging Boedi Oetomo.

Het schijnt, zoo eindigt hij, dat men tegenwoordig op Java een wedstrijd van vereenigingen gaat houden. Er is reeds een bond van regenten, nu verrijst nog de vereeniging van ambtenaren. De bedoeling is duidelijk: de Inl. grooten zeggen: willen de javanen eensgezind trachten vooruit te komen, goed, maar zij moeten zich niet met ons vermengen. Wij vormen een eigen kring. Hun kring is voorbeschikt om beneden den onzen te blijven. Al konden zij met hunne kennis tot het hemelgewelf reiken, zal het toch gepast zijn, dat zij voor ons een sembah blijven maken.

In een noot verzekert de redactie aan schrijver, dat een dergelijke vereeniging toch geen lang leven zal kunnen hebben.

*) Dit woord staat in den maleischen tekst en is zeker een lapsus calami. Ongetwijfeld bedoelt men *„leenman"*.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Pewarta Soerabaja** deelt mede, dat de Tjongtok (= onderkoning) der provincie Liangkeng, die te Nanking zijne residentie heeft, elken Zondag de school Kilam Hektong bezoekt, waar de van de indische Tiong Hoa Hwe Koan-scholen afkomstige leerlingen hunne verdere opleiding erlangen. Hij beschouwt hen alsof zij zijne eigene kinderen waren. Op dit oogenblik studeeren aan die school honderd chineesche knapen, afkomstig van Java en drie van Padang. Hare inkomsten bedragen thans 70 duizend taels per jaar (een tael is volgens den Almanach de Gotha = 4 francs 9 centimes).

Hoewel de tegenwoordige Soesoehoenan van Soerakarta, Pakoe Boewono X, nog betrekkelijk jong is, zegt de **Pantjaran Warta** verheugt hij zich reeds in het bezit van tal van ordeteekens. Volgens den laatsten Regeeringsalmanak heeft hij het commandeurskruis van den Nederlandschen Leeuw, is hij groot-officier van de Oranje Nassau- en der Leopolds-orde van België, ridder der 2e klasse van den Rooden Adelaar van Pruisen, commandeur der orde van Frans Jozef van Oostenrijk, commandeur met de ster der orde van Sint Michaël van Beijeren, en bezit hij ten slotte het grootkruis der orde van de Kroon van Siam en der Koninklijke orde van Cambodja.

Nu weder heeft hij van den Keizer van China het grootkruis der orde „Liong Po Djin" (= Dubbele draak) gekregen. Het juweel zou door een afzonderlijken afgezant met een oorlogsschip naar Java gebracht en in den Kraton van Solo aan den Soesoehoenan worden uitgereikt, bij welke gelegenheid de vorst een groot feest zou geven. De lezer zal zich wel herinneren, zegt de schrijver, dat ten vorigen jare, toen de chineesche zendeling Jang Taijdjin op Java kwam en ook Solo bezocht, hij met grooten luister door den vorst is ontvangen, die hem verscheidene kostbare geschenken voor wijlen den Keizer, Kong Sie Koen, meegaf. Deze schonk hem daarvoor vermeld grootkruis.

Het schijnt, dat het Gouvernement van Ned.-Indië een middel heeft gevonden om te maken, dat het ordeteeken niet door een gezant van China zal worden overhandigd, vertelt het blad. Dezer dagen heeft de Gouverneur-Generaal aan den Soesoehoenan een brief geschreven, die den vorst door den Resident van Soerakarta met groot ceremonieël en onder het lossen van kanonschoten is ter hand gesteld. In dien brief werd de Soesoehoenan uitgenoodigd aan den Keizer van China te verzoeken het ordeteeken aan den Consul-Generaal der Nederlanden in China te doen overhandigen. Deze zal het dan naar Nederland opzenden, vanwaar het de reis naar Indië zal maken. De Gouverneur-Generaal zal vervolgens den President van Soerakarta opgedragen het insigne aan den Soesoehoenan op de gebruikelijke wijze over te brengen. De **Patjaran Warta** kucht twee maal en vraagt: **„wat beteekent dit?"**

Onder den titel: „Bangsa Tiong Hoa di pakerdjaän negri" (De chinees in 's Lands dienst) wijdt de **Bintang Soerabaja** een artikel aan het toetreden van chineezen in 's Lands dienst, niet als onbezoldigd chineesch officier of wijkmeester, ook niet als betaald politie-oppasser of als brievenbesteller, maar als kassier van groote post- en telegraafkantoren.

Het voorbeeld is reeds door het kantoor te Semarang gegeven, waar twee chineezen, die kunnen schrijven en Nederlandsch verstaan, als zoodanig zijn aangesteld op een maandelijksche bezoldiging van *f* 50 met jaarlijksche verhoogingen van *f* 5 's maands, tot een maximum salaris van

f 120 per maand. Waarin hunne werkzaamheden bestaan zullen, is schrijver nog onbekend. Indien zij wissels moeten uitbetalen, postzegels en gezegeld papier moeten verkoopen — wat tot dusverre door europeesche commiezen geschiedt — komt die bezoldiging schrijver te laag voor, omdat zij verantwoordelijk zijn voor eventueele tekorten. Al is de chinees over het algemeen met geldzaken vertrouwd, hij zal ook wel eens de kans loopen van ongangbare muntstukken in handen te krijgen en abusievelijk te veel uit te betalen in drukke tijden. Wordt de proefneming te Semarang met gunstigen uitslag bekroond, dan verwacht schrijver, dat te Batavia en Soerabaja en ook op andere groote kantoren dergelijke chineesche kassiers zullen worden aangesteld.

Niet alleen dat zij in geldzaken goed te vertrouwen zijn, er behoeft geen vrees te bestaan, dat zij het post- en telegraafgeheim zullen schenden, want chineezen, die aan de gestelde voorwaarden van toelating voldoen, komen uit een klasse van gegoeden, die zich zullen schamen met de Justitie in aanraking te komen. Dit ligt nu eenmaal in den aard van den chinees, beweert schrijver met trots.

Wij willen geen verwachtingen bij de chineezen opwekken naar aanleiding van deze proef, eindigt hij, maar wanneer eenmaal de gewenschte aansluiting is tot stand gebracht tusschen de nederlandsch-chineesche school en de hoogere burger- en de burgeravondschool, zoodat iedere chineesche knaap van welgestelde ouders een diploma verwerven kan, zullen zij de vraag doen: worden wij, die afstammen van personen, die reeds gedurende verscheidene geslachten in Ned.-Indië gevestigd zijn, nog steeds als een vreemde oosterling beschouwd? Worden ons betrekkingen en ambten onthouden, die men wel door andere nederlandsche onderdanen laat bekleeden?

Wij twijfelen niet, voorspelt schrijver, of het antwoord daarop zal dan wel geruststellend luiden.

Van Vreemde Koloniën.

Onlusten op Samoa.

Naar luid van officieele mededeelingen zijn wegens de opvolging van het reeds zeer oude hoofd Mataafa op Samoa moeilijkheden gerezen. In verband daarmede moet zich onder leiding van het voorname hoofd Lauaki van het eiland Sawai eene beweging tegen het duitsch gezag hebben bemerkbaar gemaakt. Lauaki moet eene monsterbetooging op touw hebben gezet; in andere woorden met een groot aantal zijner volgelingen tegen de hoofdstad oprukken, zonder zich te bekommeren om de bevelen van den Gouverneur.

Dezen, dr. Solf, moet het intusschen gelukt zijn om botsingen tusschen de volgelingen van Lauaki en de Europeanen of de aan het bestuur trouw gebleven bewoners te voorkomen, terwijl ook geen gevaar werd gducht voor de kolonisten in het binnenland.

Maar toch achtte dr. Solf het gewenscht, zoowel in het belang van het herstel der orde als voor de veiligheid der blanke bevolking, dat eenige oorlogschepen naar Samoa werden gezonden. De chef van het kruiser-eskader in de oost-aziatische wateren, schout-bij-nacht Coerper, had dientengevolge last bekomen om zich met drie oorlogsschepen naar Samoa te begeven.

Den 13den dezer werd Coerper reeds met den kruiser L e i p z i g voor Apia verwacht, terwijl de kanonneerboot J a g u a r en de kruiser A r k o n a daar een dezer dagen eveneens zouden aankomen.

Men meent, dat deze machtsontwikkeling voldoende zal zijn om de rust in de kolonie te doen terugkeeren en de schuldigen ter verantwoording te kunnen roepen en te straffen.

Het is nu juist tien jaar geleden, dat onlusten onder het woelig eilandenvolkje leidden tot een vereenigd optreden van Duitschland, de Vereenigde Staten en Engeland, als gevolg waarvan Samoa onder het Duitsch gezag werd geplaatst.

De gouverneur, dr. Solf, is daar nu al sedert tien jaren aan het hoofd van het bestuur geplaatst, en kent dus zijn volkje, wat in deze omstandigheden van groot nut kan blijken.

Muntslag voor de Koloniën.

Volgens de laatste gegevens zijn, naar de D e u t s c h e K o l o n i a l Z e i t u n g bericht, in het jaar 1907—1908 zilveren, nikkelen en koperen muntstukken naar die koloniën gezonden, waar het duitsche muntstelsel geldt tot een totaal bedrag van 1.532.331 mark. Het rijk heeft hiermede eene winst behaald van 830000 mark uit de aanmunting, terwijl de geheele winst in den loop der jaren uit dien hoofde gemaakt op rond $5\frac{1}{2}$ millioen mark wordt geraamd.

Voor Duitsch Oost-Afrika met zijn roepij-standaard waren 1675260 roepijen = 2.280.096 mark in Duitschland aangemunt, zoodat de winst op 50% te stellen ongeveer 1.140000 mark bedroeg.

De D e u t s c h e K o l o n i a l Z e i t u n g merkt naar aanleiding hiervan het volgende op.

„De naar de koloniën gezonden muntstukken verdwijnen voor een groot gedeelte in het binnenland en keeren dan natuurlijk niet meer in de rijkskassen terug. Dat is een groote winst voor het rijk, daar het de niet in zijne kassen terugvloeiende rijksmunt ook niet tegen goud behoeft in te wisselen en dus de 50% winst op de aanmunting ten deele als netto-winst kan boeken. Maar ook slechts ten deele. Theoretisch is het altijd nog mogelijk, dat alle uitgezonden muntstukken terugvloeien, en in de praktijk zal het ook voorkomen, dat een deel daarvan tegen goud moet worden ingewisseld. Stelt men dus de vraag, of de winst uit de aanmunting van naar de koloniën gezonden muntstukken niet geheel of ten deele ten bate van de koloniën moeten komen, dan moet die ontkennend beantwoord worden voor het oogenblik te bevredigen, maar hij had er niet aan gedacht om het te doen. Het was slecht van Lispeth om aan een huwelijk met een Engelschman te denken die tot een hoogeren stand behoorde en bovendien met een Engelsch meisje verloofd was. Lispeth antwoordde, dat dit alles onmogelijk was; hij had haar immers gezegd, dat hij haar lief had en had de vrouw van den zendeling haar niet verzekerd, dat hij terug zou komen?

FEUILLETON.

LISPETH.

(Schets uit Eng.-Indië, naar RUDYARD KIPLING).

2) (*Vervolg en slot.*)

Na verloop van 14 dagen koorts kwam de Engelschman weder tot volle bewustzijn en dankte hij den zendeling, diens vrouw en Lispeth — voornamelijk Lispeth — voor de zorgen en goedheid, hem bewezen. Hij maakte een reis in het Oosten, vertelde hij, en was van Dehra Dun gekomen om op de bergen, in den omtrek van Simla, planten en vlinders te zoeken. Hij veronderstelde dat hij in een ravijn gevallen was, terwijl hij bukte om een varenplant los te rukken, die op den stomp van een afgeknotten boomstam groeide. Zijn koelies hadden zeker zijn bagage meegenomen en zich daarmede uit de voeten gemaakt. De jonge Engelschman was voornemens naar Simla terug te keeren, zoodra hij zich sterk genoeg daartoe gevoelde. Hij had niet de minste lust meer om nog verdere uitstapjes te ondernemen.

De gewonde kon echter nog in lang niet Korthag verlaten, want zijne krachten keerden slechts langzaam terug. Lispeth wilde den raad van den zendeling en diens vrouw niet opvolgen, en daarom voelde de eerste zich gedrongen, den jongen Engelschman te zeggen, wat in het hart van het jonge meisje omging. Deze begon daarop hartelijk te lachen en zeide, dat hij dit zeer aardig vond, zeer romantisch, een echte idylle uit het Himalaja gebergte, maar daar hij verloofd was met een meisje in Engeland, vond hij deze zaak verder van niet het minste belang. Hij zou nu wel niets liets meer tegen Lispeth zeggen, en deze belofte hield hij ook. Maar hij vond het toch zeer prettig wat met haar te praten, met haar te wandelen en te keuvelen gedurende den tijd van zijn herstelling en terwijl hij toebereidselen maakte voor zijn vertrek. Deze intimiteit beteekende voor hem niets, maar voor de arme Lispeth was het alles op de wereld. Veertien dagen lang was zij zielsgelukkig, omdat zij een man gevonden had, dien zij beminde!

Daar Lispeth een eenvoudige, onnoozele ziel was, deed zij ook geen moeite om hare gevoelens te verbergen, en de Engelschman vermaakte zich met haar naïviteit. Toen hij vertrok, bracht Lispeth hem tot Markand weg; zij was zeer ontdaan en hoogst ongelukkig.

De vrouw van den zendeling, die alle schandaal en gepraat duchtte, had den jongen Engelschman verzocht, dat hij Lispeth zou beloven terug te komen om haar te trouwen. — „Zij is nog maar een kind", zeide zij, „en in den grond van haar hart toch nog slechts eene heidin, vrees ik." Zoo sloeg de Engelschman, terwijl zij samen den weg van 12 mijlen aflegden, eensklaps zijn arm om Lispeth's middel en verzekerde hij haar, dat hij zou terugkomen om haar te trouwen. Lispeth liet hem deze belofte meermalen herhalen. Zij bleef zitten snikken op den kruin van den berg van Markand, tot hij eindelijk uit het gezicht was.

Daarop droogde zij hare tranen, keerde naar Kortagh terug en zeide tegen de vrouw van den zendeling: „Hij komt terug om mij te trouwen. Hij is nu naar zijn ouders gegaan om het hun te zeggen." De andere stelde Lispeth gerust en herhaalde: „Ja zeker, hij komt terug."

Toen er twee maanden verloopen waren, begon Lispeth het geduld te verliezen. Men zeide haar, dat de Engelschman zeeën moest doorkruisen om Engeland te bereiken. Zij wist, waar Engeland lag, want zij had kleine aardrijkskundige opstellen gelezen, maar zij kon zich natuurlijk niet voorstellen, hoe de zee er uitzag, daar zij nooit iets anders dan bergen had aanschouwd. In het huis hing een oude, op hout geplakte wereldkaart. Als kind had zij altijd met deze kaart gespeeld.

Zij zocht die op, plakte de brokjes — want de kaart was stuk gesneden — aan elkaar, weende iederen avond en poogde zich een voorstelling te maken, waar haar Engelschman nu wel zou zijn. Daar zij niets wist van afstanden, noch van stoombooten, waren haar gedachten niet altijd juist. Het zou trouwens ook geen onderscheid gemaakt hebben, indien zij goed geraden had, want de Engelschman dacht er geen oogenblik aan terug te komen om het meisje uit de bergen te trouwen. Korten tijd na zijn vertrek ving hij vlinders in Assam en had hij zijn verlegenstertje reeds geheel vergeten. Later schreef hij een boek over zijn reis naar het Oosten, maar Lispeth's naam kwam er niet in voor.

Na drie maanden te vergeefs gezocht te hebben, wandelde Lispeth iederen dag naar Markand, om den straatweg op te kijken, waarlangs de Engelschman moest terugkeeren. Deze tochten kalmeerden haar een weinig. Toen de vrouw van den zendeling zag, dat zij vrooliker werd, meende zij, dat Lispeth deze barbaarsche en ongepaste dwaasheid te boven was. Spoedig daarop konden echter deze wandelingen haar niet meer bevredigen; zij werd zeer slecht geluimd. De vrouw van den zendeling achtte nu het oogenblik gekomen, om aan Lispeth de waarheid mede te deelen; de Engelschman had haar alleen beloofd terug te komen om haar liefde voor het oogenblik te bevredigen, maar hij had er niet aan gedacht om het te doen. Het was slecht van Lispeth om aan een huwelijk met een Engelschman te denken die tot een hoogeren stand behoorde en bovendien met een Engelsch meisje verloofd was. Lispeth antwoordde, dat dit alles onmogelijk was; hij had haar immers gezegd, dat hij haar lief had en had de vrouw van den zendeling haar niet verzekerd, dat hij terug zou komen?

„Wat hij gezegd heeft en wat u gezegd hebt is dus niet waar?" vroeg Elisabeth.

„Wij hebben je dat maar gezegd om je kalm te houden", antwoordde de vrouw van den zendeling.

„U hebt mij dus belogen, u en hij?" riep Lispeth in wanhoop uit.

De vrouw van den zendeling gaf geen antwoord op deze vraag. Lispeth sprak ook geen woord meer, maar ging de deur uit en kwam even daarna terug in een verbazend smerig bergcostuum, doch zonder ringen in de neus en in de ooren. Zij droeg haar haren in een langen vlecht, zooals de bergbewoners het dragen, en zeide:

„Ik keer tot mijn volk terug. Gij lieden hebt Lispeth gedood. Nu is alleen nog maar de dochter van Jadeh, de dochter van een Pahari, eene aanbidster van den Tanka Deni over. Gij Engelschen zijt allen bedriegers."

Toen de vrouw van den zendeling zich hersteld had van den schok, dien Lispeth haar had toegebracht door het bericht, dat zij wilde terugkeeren tot de goden van haar volk, was het jonge meisje al weg. Zij kwam nooit terug, zij gevoelde zich door een woesten hartstocht tot haar onooglijk volk aangetrokken. Eenigen tijd later trouwde zij met een houthakker, die haar volgens de gewoonten der Paharis onbarmhartig sloeg, en zoodoende verwelkte haar schoonheid spoedig.

„Er bestaat geen wet die de grillen der heidekinderen temperen kan", zeide de vrouw van den zendeling, „en ik geloof, dat Lispeth in den grond van haar hart altijd een heidin gebleven is."

Daar Elisabeth op den leeftijd van vijf weken in den schoot van de Angelicaansche kerk was opgenomen, strekte deze woorden de vrouw van den zendeling niet tot eer.

Lispeth stierf op zeer hoogen leeftijd. Zij sprak zeer gemakkelijk en vloeiend Engelsch en men kon haar nog wel eens overhalen de geschiedenis van haar eerste liefde te vertellen.

Het was echter moeilijk om uit dit smerige, gerimpelde schepsel de mooie Lispeth uit de Missie Kortagh te herkennen.

voor die koloniën, waar de rijksmunt geldt, daar een billijke wijze van verdeeling tusschen moederland en kolonie bezwaarlijk te vinden is.

„Op dit standpunt schijnt zich, naar de uitlatingen in de Januari-aflevering van het C o l o n i a l O f f i c e J o u r n a l ook de engelsche regeering te stellen.

„De zaak doet zich in een ander licht voor in de koloniën, die een eigen macht hebben, evenals in die koloniën, die een eigen muntbeeld of eigen pasmunt hebben. Bij ons komen hier Duitsch Oost-Afrika en Kiaotsjou, bij de Engelschen Indië, sedert kort ook het Australisch Gemeentebest, Canada, Nigeria en Britsch Oost-Afrika, bij de Franschen Indochina (de heer Klobukowsky, de nieuwe gouverneur-generaal, heeft uitgemaakt, dat het niet meer Indo-Chine, maar Indochine moet zijn) in aanmerking. In al deze landen zal de circulatie tot het eigen land bepaald blijven. Zilveren, nikkelen en andere munten zullen aan de openbare kassen in deze koloniën moeten worden ingewisseld. De kolonie draagt het risico van eventueel koersverlies, draagt de aanmuntingskosten en de winst behoort haar dus ook toe.

„Dienovereenkomstig wordt voor Britsch-Indië de netto-winst uit de aanmunting onder de inkomsten opgenomen en bij de goud-standaard-reserve gevoegd. Zoo gaat het ook in Indochina, terwijl nu ook aan Australië de winst uit het koersverschil en de aanmunting van de eigen muntstukken zal komen."

Voor Duitsch Oost-Afrika wordt ook dit beginsel toegepast en de D e u t s c h e K o l o n i a l Z e i t u n g meent, dat het ook in de andere duitsche koloniën, die een eigen munt hebben of zullen krijgen, moet worden toegepast. Deze eisch dringt, naar het blad opmerkt, te meer in een tijd, waarin aan zuivere scheiding van de financiën van de koloniën en het moederland bijzondere waarde wordt gehecht.

Het leven te Hanoi.

In de groote zaal van de Ecole Coloniale te Parijs heeft de heer Hauser het een en ander verteld van het europeesche leven te Hanoi.

De hoofdstad van Tongkin heeft evenals het land zelf in twintig jaren tijds groote veranderingen ondergaan. Twintig jaar geleden bestond Hanoi uit de inlandsche stad met een bevolking van 80000 zielen, aan de oevers van een moerassig meer gelegen, een citadel en een bestuursvestiging, waar de resident ook woonde en men in het geheel ongeveer 100 Europeanen telde.

Men bereikt Hanoi in vier uren tijds per spoor van Haiphong en van de hoofdstad gaan verder spoor- of waterwegen uit in verschillende richtingen. Zoo kan men thans ook in twaalf uren tijds per spoor de stad Laokay op de chineesche grens bereiken.

De reiziger, die te Hanoi aankomt, ziet dadelijk de Avenue Gambetta voor zich liggen, die hem naar de inlandsche stad voert. Deze is er, wat aanzien en hygiëne betreft, sedert de vestiging van het fransch gezag zeer op vooruitgegaan. Het meer, dat vroeger diende als vuilnisbak, is nu zoo van aanzien veranderd, dat het een doel geworden is voor wandeltochtjes. Na de inlandsche stad ziet men de nieuwe stad met haar tramways, electrische verlichting en een goed rioolstelsel.

De veranderingen, die de stad onderging, zijn het werk geweest van de gouverneurs Paul Bert, de Lanessan en Paul Doumer.

Het jaar 1902 was voor Tongkin een gewichtig jaar. Toen werd te Hanoi de tentoonstelling gehouden, die een stroom bezoekers trok uit China, Japan, zoowel als uit andere deelen der kolonie. Van dien tijd dagteekent ook de weelde in den huizenbouw en de inrichting der woningen. De, door Europeanen bewoonde huizen zijn omringd van galerijen als in Indië, om de zonnehitte uit de vertrekken te houden. Ze zijn opgetrokken van baksteenen, gedekt met pannen en kosten betrekkelijk weinig, daar de materialen geleverd worden door de inlandsche industrie. Ze zijn op alle verdiepingen van gas- en waterleiding voorzien, dan wel van electrische geleidingen en kunnen dus in alle opzichten de vergelijking met de huizen in Europa doorstaan.

De Europeaan, die zich te Hanoi komt vestigen, doet verstandig met zijn eigen huishouding op te zetten, wat hem goedkooper komt te staan en ook aangenamer is dan het hotelleven. Een huisbediende en een kok zijn niet moeilijk te krijgen. Er zijn echter toch vele hotels te Hanoi, waar men tot den prijs van 3 tot 5 piasters daags goed gehuisvest is en wordt gevoed.

De voeding is dezelfde als in Europa, behalve voor de inboorlingen, voor wie rijst het hoofdvoedsel uitmaakt, terwijl de welgestelden onder hen bij feestelijke gelegenheden er een kip bij slachten.

Er wordt te Hanoi geregeld Karkt gehouden, waar men voor een kilogram rundvleesch van 17,5 tot 27 cents. Daarentegen komen de verduurzaamde Kalfsvleesch is zelden te krijgen, daarentegen is er pluimvee in overvloed. Zoo kost een kuiken van 10 tot 19 cents; een eend een kwartje; een gans van 75 tot 90 cents; een kalkoen hoogstens een rijksdaalder. Voor een brood van 750 gram wordt 10 cents betaald, en voor een flesch wijn van 25 tot 37 centr. Daarentegen komen de verduurzaamde levensmiddelen er op het dubbele te staan van den prijs, dien men er in Frankrijk voor betaalt.

In Tongkin is versch wild in overvloed. De jacht is er vrij voor den Europeaan, maar wanneer deze op de snippenjacht gaat of ander gevogelte denkt te schieten, loopt hij de kans tegen een tijger op te tornen, want tijgers vindt men er ook nog tamelijk veel.

Europeesche vruchten worden met de mailbooten aangevoerd, maar komen dan zeer duur, terwijl sommige soorten in het geheel niet worden aangevoerd, maar de aardbezie is er inheemsch geworden.

Te Hanoi zijn tal van europeesche winkels, die van alles goed voorzien zijn, maar met het oog op de hooge transportkosten hunne waren zeer op prijs moeten houden. Men treft er ook ijsfabrieken aan.

De inlandsche meubelmakers leveren thans ook goede, degelijke en fraai bewerkte meubels van inlandsch hout, terwijl in de stad tal van takken van nijverheid worden beoefend; rijtuig- en automobielfabrieken vindt men er ook al.

De arbeid wordt door de Annamieten verricht, die zacht en volgzaam zijn en spoedig met de machines weten om te gaan. De mutualistische beweging maakt groote vorderingen onder hen, maar er bestaat nog geen syndicaat en dus is Hanoi tot nu toe nog niet verstoken geweest van licht.

De huisbedienden krijgen een loon van 5 tot 8 piasters (1 piaster = ƒ 1.25) 's maands, de koks een van 8 tot 10 piasters 's maands. Een koelie is met 12,5 tot 15 centen daags tevreden. Een geoefend werkman wordt echter duurder betaald. Zoo krijgt een chauffeur van 25 tot 30 piasters 's maands.

Het klimaat wisselt in Tongkin af van 5 tot 10 in den winter, tot 28 à 30 gr. C. in de schaduw in den zomer. De warmste maanden zijn Juni, Juli en Augustus, dan vallen er zware regens en is de lucht er meestentijds bewolkt. In November wijst de thermometer een gemiddelden stand aan van 15 gr. C., dan daalt de temperatuur tot in Maart. Gedurende den zomer trekt al wie het doen kan uit Hanoi weg naar de zeeplaatsen. In het winterseizoen worden er vele bals gegeven in het paleis van den gouverneur-generaal, ten stadhuize en in het gebouw van het Roode Kruis. Men treft te Hanoi vele voetbal- en tennisclubs aan. Er is daar ook een oud chineesch theater, waar fransche stukken worden opgevoerd. Een nieuw theater is in aanbouw, maar bij gebrek aan kapitaal is het nog niet voltooid. Ook vindt men te Hanoi een Plantentuin, waar elken Zondag muziekuitvoeringen worden gegeven.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Zuid-West Nieuw-Guinea-Expeditie 1904/05 van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap. **Een verweer, door E. J. de Rochemont,** oud-leider der Expeditie. Breda, 1909.

Het artikel van Prof. A. A. W. Hubrecht, verschenen in de Febr.-aflevering van de „Gids", getiteld: „Nederlandsche natuuronderzoekers in Nieuw-Guinea", geeft den leider van bovengenoemde expeditie aanleiding tegen de door Prof. H. over het verloop dier expeditie geleverde lang niet malsche critiek verzet aan te teekenen. De heer de R. maakt maakt daarbij Prof. H. er een verwijt van, dat deze zijn gegevens voor die critiek putte uitsluitend uit het Algemeen Verslag der uitkomsten van de expeditie 1904—05, samengesteld door den vertegenwoordiger van het Kon. Ned. Aardr. Gen., (den heer Posthumus Meyes). „Van die hand afkomstig" — aldus de heer de R. — „uitsluitend ten doel hebbende zijne handelingen in een gunstig daglicht te plaatsen, ook al wordt de waarheid daarbij niet gediend, mag het verslag geen aanspraak maken te zijn eene onpartijdige en betrouwbare lezing van hetgeen gebeurd is." Ter meerdere illustratie deelt de schrijver van het „Verweer" dan mede, dat buiten zijne voorkennis of zijne goedkeuring diens „opgemaakt doorloopend verslag tot onherkenbaar wordens werd verminkt en slechts brokstukken, welke ter opname werden waardig gekeurd, daaruit werden overgenomen."

Overigens blijkt uit den toon, waarin dit „Verweer" is gesteld, ten duidelijkste, dat o.m. tusschen de twee hoofdpersonen der Nieuw-Guinea-expeditie van 1904—1905 helaas niet de minste overeenstemming om tot het gewenschte doel te geraken heeft bestaan. „Inderdaad", — zegt de heer R. zelf — „is er een wrijving geweest en zeer ernstige tusschen vertegenwoordiger en mij."

Met dit al zal het o.i. aanbeveling verdienen, dat zij, die het kort geleden verschenen boek der uitkomsten van meer genoemde expeditie en de daarop geleverde critiek door Prof. H. lazen, ook kennis nemen van de in hoofde dezes genoemde brochure van den heer E. J. de Rochemont.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Februari 1909.

Uit den inhoud dezer aflevering noteeren wij de navolgende artikelen: Het geslacht Eucalyptus (vervolg), door M. Buysman. — De kultuur- en andere nuttige planten in de keerkringslanden (1: bijdrage tot de kennis van het klimaat en de vegetatie van Réunion), door M. Buysman. — Kunstmatige koude in Nederland, door Prof. M. O. Kamerlingh Onnes. — Eenige opmerkingen over de verschillende cultuurmethoden en plantwijzen bij den tropischen landbouw, door H. L. W. Costenoble. — Melasse als veevoeder. (Ongevallen, veroorzaakt door het gebruik van ruwe Melasse als veevoeder, door W. H. Dalrymple en M. Leijnen—Hassett). — Over vleeschvergiftiging, door Prof. Dr. G. Sobernheim. — Iets over sprinkhanenzammen, door J. Vosseler. — Werkwijze en arbeidsloonen op de ondernemingen van Sumatra's Oostkust, door J. Fabel. — Nieuwe rijstdorschmachine van Ruston, Proctor & Co., door F. Main. — Invloed op het stekken op den groei en de opbrengst van Ficus elastica, door O. L. — Korenstroop of vruchtensuiker (Glucose). — Kabeltransport in de suikerindustrie. — Productenmarkt en wisselkoersen over Januari 1909.

Ceres. Orgaan der Studenten aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. 3e jaarg. 1 Maart 1909.

In het jongste nummer van „Ceres" vonden wij het begin eener beschouwing van Controleur M. Sanders, getiteld: De Desaloemboeng en de toekomstige beteekenis er van voor de Suikerindustrie op Java." Wij hopen aan dit artikel een kort woord te wijden als de schrijver het vervolg zijner beschouwing heeft gepubliceerd; alleen merken wij thans op, dat hij blijkbaar van de veronderstelling uitgaat, dat al zijn lezers volkomen op de hoogte zijn van den sedert korten tijd op Java bestaande desaloemboengs (Inlandsche dorpscredietinstellingen) waarvan het groote nut voor de bevolking thans reeds boven allen twijfel verheven is.

Indisch Militair Tijdschrift. 1909. No. 2.

Het meest trok in de Febr.-afl. onze aandacht een kort opstel, getiteld: Achteruitstelling van officieren, door ***; meenden wij nl., dat in de laatste jaren meer en meer stemmen zich verhieven om een einde te maken aan een — gelijk het heette — meer en meer op den voorgrond zich plaatsende bevoorrechting van officieren, ten koste van burgerlijke landsdienaren, nu draait de schrijver van dit artikel de zaak nagenoeg om. In alle landen, behalve in Ned.-Indië, wordt de officiersstand volgens dit hoog gewaardeerd. „In alle kleinigheden" is dit merkbaar, zegt hij. „Burgerambtenaren reizen in Indië in de 1e of in de 2e klasse, al naar hun tractement; de grens is ƒ 500 's maands. Voor officieren wordt een andere maatstaf aangelegd; hoofdofficieren reizen in de 1e, subalterne off. in de 2e klasse, zelfs al bedraagt hun maandelijksch inkomen meer dan ƒ 600.—. Voor de officieren — vooral voor de kapiteins — is het ergerlijk om bijv. een jeugdig rechterlijk ambtenaar van 25 jaar, ondervoorzitter van een landraad, op ƒ 500.—, officieel een hoogere klasse te zien aangewezen. Zoodra een kapitein den militairen dienst verlaat om over te gaan in een gelijk gesalarieerde betrekking van burgerambtenaar, rijst hij in maatschappelijke positie." Als toppunt dier geringe waardeering van den officiersstand noemt schr. de laatstelijk vastgestelde regeling omtrent de preseance bij officieele ceremonieele en feestelijke gelegenheden, waarbij als hoofdbeginsel is aangenomen, dat de rangschikking in het algemeen geschiedt naar het actueel genoten maandelijksch tractement. „Alle subalterne officieren genieten minder dan ƒ 500.— t r a c t e m e n t en kunnen zich dus rekenen door het g o u v e r n e m e n t gesteld te zijn beneden jeugdige rechterlijke ambtenaren, referendarissen, beneden onderwijzers, veeartsen met eenigen diensttijd, enz. enz., die een tractement van ƒ 500.— genieten."

We zullen het hierbij maar laten, hoewel de schrijver nog tal van „kleinigheden" noemt teneinde te bewijzen, dat ook de officiersstand in Indië reden te over tot klagen heeft.

De overige bijdragen in deze afl. zijn meest van technischen aard, als: Een seinvoorschrift voor het Ned.-Ind. leger, met plaat, door E. — De opleiding der Compagnie, door H. L. F. Vanger. — De toekomst van onze schutterij, door J. Admiraal. — Bokschutters, inschieten en schietsport, door G. K. — Afstanden schatten, door v. L. — L'abnégation militaire, door M. — Van vreemde legers. — Artillerie- of torpedovloot, door A. F. Gooszen. — Het onderwijs op de Hoogere Krijgsschool. — Vestingartillerie. — Het Marine-rapport en duitenplaterij. — Militaire rechtspraak. — Een gedragen veldvuurmond naast den bereden veldvuurmond bij de verwapening der Bereden Artillerie van het Nederlandsch-Indische leger, door A. J. Gooszen.

Weekblad voor Indië.

Nu ook zegt de redacteur van het Weekbl. voor Indië in No. 43 zijn opinie over den bekenden „oproep" van Prins Hendrik, welken hij noemt „ongetwijfeld goed bedoeld, maar onhandig gedaan." En omtrent het Indische „vreugdebetoon" waarvoor allerwege giften gevraagd worden, merkt hij op: „Zij, die met de inzameling zich belasten, mogen er op verdacht zijn „een zoodanigen vorm te vinden, dat alle pressie op inlanders achterwege blijve en zich in het vreugdebetoon van Indië geen leed mengt der zwakken."

Verder bevat dit Nr. een interessant opstel (met afbeeldingen) over: Een tocht naar den Diëng. — Een aantal kiekjes (met bijschrift) van bekende Indische rijpaarden, en eindelijk de gewone rubriek Indrukken van den Dag, door Chroniqueur, die het heeft over het vertrek van Generaal Christan uit Indië, zonder veel honneurs, en over... de roekelooze en tactlooze ontwouding van Java, want zegt hij o.m.: Er wordt op Java ontzettend gemorst met hout, evengoed op de plantages, als door de bevolking. Dat men toch met vereende krachten zorge, dit meer en meer te matigen. En dat kan, nu de lichte ijzerconstructies meer en meer onder ieders bereik komen."

De Indische Mercuur.

Het Nummer van 16 Maart j.l. brengt o. a. de volgende bijdragen: Een werk over Fransch koloniaal staatsrecht (Arthur Girault): Principes de colonisation et de législation coloniale), door Mr. Ph. Kleintjes. — De suikerindustrie op Hawaii, en de plannen voor eene verlaging van het invoerrecht op suiker in de Vereenigde Staten van N.-A. — Koffie-statistiek voor West- en Midden-Java. — Het Nederl.-Indisch Landbouwsyndicaat in 1908. — Het Landbouwsyndicaat en de Cultuurgids. — De Jogjasche Landhuurdersvereeniging. — De buitenlandsche handel van Japan in 1907. — De handel in sisalhennep. — Benzoëzuur als conserveermiddel. — Het rampassen van cacao en de mottenplaag. — Uganda-koffie. — Invoer op- en uitvoer van Java in 1909. — Een overzicht van den landbouw in Suriname gedurende 1908. Aan dit laatste artikel ontleenen wij de navolgende bijzonderheden:

De bacoven-cultuur bevestigde het spreekwoord, dat holle vaten het meest klinken. Van alle kultures bracht zij het minste op, doch maakte het meeste gerucht. De financiëele opbrengst was *f* 110.077, terwijl op het driedubbele van die som was gerekend.

De cacao-kultuur bleef, zeer opmerkelijk, de laatste vier jaren op één hoogte, wat de productie betreft. Het afgeloopen jaar vertoonde zelfs eenigen vooruitgang. Opbrengst in 1908: 1.699.236 K.G.

De suikerproductie, die vermoedelijk hooger zou zijn geweest zonder de schade, die het riet ondervond van de zware regens in 1907, bedroeg in 1908 12.099.241 K.G. tegen 11.929.914 in 1907.

De goudindustrie gaf in 1908 reden tot tevredenheid wat de productie betreft. De officieele cijfers zijn nog niet bekend, doch als zeker kan worden aangenomen, dat de productie meer dan 1200 K.G. is geweest, waarmede het record van alle vorige jaren is geslagen.

Uit dit korte overzicht moge blijken, dat 1908 voor Suriname een niet onvoordeelig jaar was; slechts de productie van rum bleef bij 1907 eenigszins ten achter; zij bedroeg respectievelijk 859.249 in 1907 en 636.869 liters in '08.

Ten slotte zij gewezen op de ondervolgende publicaties, sedert ons vorig overzicht ontvangen:

Een Indisch Legerbelang in de Volksvertegenwoordiging, met enkele cursiveeringen, losse opmerkingen en naschrift. Uittreksel uit het „Overzicht der met het uitgezonden proefmaterieel gehouden schiet- en rijproeven" en de Handelingen der Staten-Generaal. (Bijlage van het Indisch Militair Tijdschrift). Batavia, G. Kolff & Co. 1909.

Marineblad. 8e aflevering 1908—09. Beschouwingen naar aanleiding van het rapport der Commissie, benoemd bij Kon. Besluit van 3 Aug. 1906, no. 39, tot het doen van voorstellen tot herziening van het Kon. Besluit van 27 Juli (Stsbl. no. 141) in dier voege, dat eene doelmatige samenstelling en indeeling der Zeemacht in Indië, ook in den vervolge mogelijk zij en dat de uitgaven voor die Zeemacht naar billijkheid tusschen de Staatsbegrooting en de begrooting van Ned.-Indië worden verdeeld, door H. D. Guyot.

Landrente echo's, door J. C. Lamster, kapitein brigade-chef bij de landrente-metingen. (Overgedrukt uit de Javabode van 1—2 Februari 1909). In dit brochuretje waarschuwt de schrijver tegen het trekken van verkeerde gevolgtrekkingen uit het pleidooi van den heer Fokkens (in de Indische Gids van Dec. j.l.) waarbij deze het goed recht van eene hulpregeling voor het landrente-onderzoek betoogt, daar hij (de heer Fokkens namelijk) „zich klaarblijkelijk vergist bij het aanhalen van cijfers en bij de beoordeeling van de technische kennis van het door hem aangevallen personeel."

Zendingsarbeid op het eiland Nias, door E. Fries (in Berichten uit de Zendingswereld, Maart 1909.)

De moderne richting in de koloniale staatkunde en hare beteekenis voor het Nederlandsche volk, door C. J. Hasselman (in Verslag der Vergadering van het Indisch genootschap, 23 Februari 1909.)

Koloniale problemen. Cultuurontvankelijkheid van „lagere rassen", door Joh. Visscher (in De Nieuwe Tijd. 1909. No. 3.)

Een reis door Zuid-Celebes (met afb.) door J. G. Sinia en Nonnie (Indische schets, door Thérèse Hoven (in Op de Hoogte, Maart 1909.)

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 24 Febr. '09.
Het Bat. Nieuwsblad t/m idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 23 Febr. '09.
De Sumatrapost t/m 25 Febr. '09.
Handelsberichten v/h Dep. v. Landbouw No. 105.
De Javasche Courant No. 14 en 15.
Neerlandia No. 3.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 7 en 8.
Ind. Genootschap, Vergadering 23 Febr. '09.
Catalogus Boekwerken en kaarten, uitmakende de Bibliotheek v/h Dep. v. Koloniën.
Vereen. t. b. v/d Krijgswetenschap.
Afl. III. Vorming van Verlofskader.
Afl. IV. De tweede Vredesconferentie.
Verslag Marine-Vereeniging 1908—'09.
Statistiek v/d Handel, de Scheepvaart en In- en Uitvoerrechten in Ned.-Indië 1907.
De Indische Mercuur No. 12.
Kort Verslag der Verg. 2e Kamer St-G.

Op de leestafel ligt steeds de nieuwste adreslijst van alle in Europa verblijfhoudende Indische ambtenaren, officieren en weduwen. Daarop kwam het volgende aanvullingslijstje van Oost- en West-Indische ambtenaren en officieren, die — met verlof in Europa aangekomen — zich sedert 13 Februari 1909 bij het Departement van Koloniën hebben aangemeld.

Oost-Indische Ambtenaren:

Agerbeek, G. K. B., Contr. B. B., den Haag, v. Kinsbergenstraat 38.

Barkeij, K. C., Aj. Insp. b/d Pandhuisdienst, den Haag, Prins Hendrikstraat 18.

Deketh, Mr. G., Voorz. v/d Landraad te Blitar, adres: Scheurleer & Zn., den Haag.

Dekker, F. M., Ass. Res., den Haag, Riouwstraat 68.

Houthuysen, J. Ph., Baas Ketelmaker, Marine-Etabl., Amsterdam, 3e Helmersstraat 4.

Kerbert, H. J., Houtvester, den Haag, Laan v. Meerdervoort 202.

Kok, J. R., Hulpprediker, Zeist, Heerenstraat 3.

Razoux-Kuhr, Mej. J., Comm. Post en Tel., Rijswijk, Leeuwendaallaan 84.

Steup, W. J., Ing. B. O. W., den Haag, Waldeck Pyrmontkade 123.

Tideman, J., Contr. B. B., Apeldoorn, Kanaalstraat D.D. 9.

Verbrugge, W., Onderwijzer, Brielle, Maarland, Noordzijde.

Oost-Indische Officieren:

Gaay Fortman, P. L. de, Kapt. Genie, Amsterdam, Oosterpark 85.

Graaff, J., Kapt. Genie, Amsterdam, Brederodestraat 75.

Tielenius Kruythoff, L., Maj. Art., den Haag, Aert v. d. Goesstraat 16.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Febr. 1909. No. 14.

Ordonnanciën, enz.

I. Ordonnantie, luidende: Onder den naam van belasting op het bedrijf wordt in de rechtstreeks aan het Ned. gezag onderworpen gedeelten van de residentie Bali en Lombok eene belasting geheven van alle Inlanders, zoowel inheemsche als niet-inheemsche.

II. Id. van de Vreemde Oosterlingen in genoemde Residentie.

III. Id. regelende de werving van Inlanders op Java en Madoera tot het verrichten van arbeid ten behoeve van ondernemingen van handel, landbouw of nijverheid en openbare werken in de Buitenbezittingen, voor zoover die werving niet door tusschenkomst van het Openbaar Gezag in het belang van den Lande geschiedt.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den inspecteur van het inl. onderwijs G. J. F. Biegman; aan den directeur der kweekschool te Amboina W. N. Briel; aan den ass.-resident H. Somermeijer; den ingenieur B. O. W., A. A. Meijer en de onderwijzeres Mej. A. J. Rosskopf.

Ontslagen: op verzoek eervol, de resident van Madoera F. Fokkens; de ingenieur B. O. W., F. J. W. van Rossum en de klerk te Garoet S. S. Townsend.

Belast: met de waarneming der betrekking van insp. van het Inl. onderwijs J. C. J. van Bemmel; van adj.-inspecteur P. Vermeulen; van directeur der kweekschool te Amboina J. D. Winnen.

Benoemd: tot ingenieur B. O. W., A. de Mooij, H. C. P. de Vos en J. J. Baggelaar; tot 3en commies bij het D. v. F., J. A. Pieloor; tot commies te Soerakarta C. J. J. Mouthaan; tot inspecteur van het Inl. onderwijs in de 5e afd., A. G. Boes; tot adj.-inspecteur te Fort de Kock B. J. Visscher; tot directeur der kweekschool te Fort de Kock G. Vh. Lavell.

Ontslagen: op verzoek eervol, de luitenant der Chineezen te Cheribon The Yoe Gie; benoemd in zijn plaats The Wie Tiong.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 1en luitenant der art. A. J. Loekemeijer en R. A. J. Savalle.

Ontslagen: op verzoek eervol, de off. van gezondh. 1e kl. C. van der Meer; de majoor der genie J. D. Berkhout en de 2e stuurman bij de gouvernements-marine H. R. Veldhuis.

Uit de Javasche Courant van 23 Febr. 1909. No. 15.

Ordonnanciën, enz.

I. Ordonnantie, waarbij de „Regelen voor de toekenning van subsidiën uit 's Lands kas aan particuliere Inlandsche scholen", behoudens eenige afwijkingen, ook van toepassing wordt verklaard op particuliere Chineesche scholen, op welke Inlandsch onderwijs wordt gegeven.

II. Besluit van den Gouv.-Gen., bepalende, dat de tot het gebied van het gouv. Celebes en Onderh. behoorende afd. Bima (bestaande uit het eiland Soembawa en het Westelijk gedeelte van het eiland Flores) van dit gewest wordt afgescheiden, en gevoegd bij de residentie Timor en Onderh.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den commies te Tangerang F. N. K. Indorf; den voorzitter van de landraden te Banjoemas enz. Mr. F. Ch. Boogaard; den controleur B. B., J. L. C. Karsten Schuler.

Ontslagen: op verzoek eervol, de controleurs B. B., A. M. van Lierop en J. E. Franken; de controleur der in- en uitvoerrechten J. van der Sprong; de ass.-resident J. J. van Huffel; de opzichter B. O. W., A. A. Fermont.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl. J. Ph. Hillebrandt; tot predikant te Buitenzorg J. F. Verhoeff; tot adspirant-contr. B. B. op Java en Madoera B. J. Suermondt, F. A. C. Halkema, J. G. van Schravendijk, G. K. J. A. Oosthout, A. H. Moren, G. O. V. Mallien, W. B. van der Wilde, A. A. van Vloten, J. Bijleveld en J. C. de Vos; op de Buitenbezittingen: R. A. M. Mooij, M. Hamerster en L. M. van Klaveren; tot luitenant der Chineezen te Pangkalan Brandan Tjong Kim Fam; tot hulponderwijzeres Mej. N. Harten; tot onderwijzer 1e kl. F. van der Woude en J. Pull; tot id. 3e kl. H. J. van der Jagt en W. J. van den Broek.

Militair Departement.

Bevorderd: tot luitenant-kolonel bij den staf der schutterij te Batavia, de majoor J. A. F. Quentin.
Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den luitenant der inf. F. Halkema.
Ingetrokken: het besluit, waarbij de off. van gezondheid 1e kl. C. van der Meer op verzoek, eervol is ontslagen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem I", gezagvoerder A. R. Nijboer, van Amsterdam naar West-Indië op den 19en Maart 1909.
C. J. J. Juta Hajenius; Mevr. Hoekstra—Sonneman; H. Meerdink en echtgenoote; A. Steendam, echtgenoote en 2 kinderen; K. Elivert; H. Callesen; E. G. Gronggrijp.

Passagierslijst van het s.s. „Oranje", gezagvoerder J. Versteegh, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia den 20en Maart 1909.
A. Meyroos en echtgenoote; B. A. W. Schlimmer; W. E. Boers; Mevrouw J. P. Pool; Mevrouw J. Fuchter—Simonsz; W. C. Mul, echtgenoote en 4 kinderen; Dr. H. W. v. d. Weele; R. D. Yspeert; H. J. Heyting en echtgenoote; N. J. Roelfsema en echtgenoote; H. Koot, echtgenoote en 5 kinderen; H. A. v. Marle en echtgenoote; N. Wiesebron, echtgenoote en kind; E. H. Friderichs, echtgenoote en 2 kinderen; F. J. A. v. Beusekom, echtgenoote en 2 kinderen; L. F. van Gent en echtgenoote; C. A. J. van Splunter en echtgenoote; H. Sprée, echtgenoote en 2 kinderen; A. H. Hoekwater; P. A. van Noorden en echtgenoote; J. J. J. M. Oosterman; J. W. de Bruyn Kops, echtgenoote en 3 kinderen; Dr. D. Doyer; A. W. Boeke; J. H. Muller, echtgenoote en 2 kinderen en Mejuffrouw M. Seemann; Joh. Waddington; Mejuffrouw A. W. van Noorden; J. A. van Aken, echtgenoote en kind; P. J. Roosegaarde Bisschop; Mevrouw B. Groen; G. P. M. van Weel; F. K. J. Heringa; J. F. den Ouden; E. F. Wichgers; P. Perdijk; C. J. F. Chaulan; W. H. Kramer; F. Lim; Mejuffrouw N. Poth; Mej. M. van Steyn van Hensbroek; J. J. van Cattenburch en echtgenoote; C. van den Aardweg, echtgenoote en kind; H. Schuringa; Mejuffrouw C. S. J. v. Charldorp; A. van Zeyl; A. van Roosendaal; F. A. Kloppert; P. I. Muchall; J. v. d. Kun; N. Bouwman; A. D. E. Abendanon; W. H. Starink; J. Treep; A. v. d. Berg; P. Kuipers; J. Rosloot; J. C. Roevers, benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem I", gezagvoerder H. J. Potjer, vertrokken van Batavia 25 Februari en aangekomen te Genua 20 Maart 1909.
Mr. A. A. van Oven; Mr. P. J. N. van der Zweep, echtgenoote en 3 kinderen; W. F. C. van Bosse, echtgenoote en 4 kinderen; Mejuffrouw A. Bosman; A. P. Erzey, echtgenoote en 2 kinderen; Mevrouw Wed. A. M. van Boldrik—van der Meer en 2 kinderen; Mejuffrouw W. E. Kruseman; H. Varkevisser; J. A. van der Lee en echtgenoote; M. van Santen; G. Hagenzieker; Zuster G. van der Wilk; Zuster M. Mulder; I. A. van Rijn van Alkemade; P. Leroy; W. Weltevreden; G. Boudewijns; R. A. J. Savalle; P. F. de Groot, echtgenoote en kind; Mevrouw C. van Haeften en 2 kinderen; Mevrouw J. C. van Lith Harrebomée; P. Halberscheidt; E. Todros; Mr. Gaisford en echtgenoote; J. van der Kieft; H. Koopman; A. van Straaten; H. C. J. van Oers; W. K. Brederode; J. Plenckers; H. J. Middelbeek; A. M. Verheijen; Mevrouw C. Kerdel, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

No 13. Donderdag 1 April 1909 9de Jaargang.

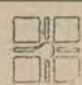
HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De aangekondigde kunstavond, aangeboden door de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West" aan hare leden, had plaats op Woensdag 24 Maart 1909, des avonds ten 8¼ ure, in de zaal Diligentia alhier.

Medewerkers waren de dames Hermine Mackintosh—Van Iterson (zang), Joh. von Peski (voordracht), en de heeren L. van der Tand (viool), Willy Watter (piano) en Th. J. van der Haagen (exotische dansen).

Ten gehoore werden gebracht werken van Grieg, Massenet, Schubert, Liszt, Chopin, Fr. Riesz, Kes, von Wieniawsky, Paolo Tosti, Hugo Wolff, G. Mann, Marie Boddaert, Hélène Swart, Casimir Delavigne, Frans de Cort en Lodewijk de Schutter, (Vlaamsch), terwijl een Chineesche dans voor de Pauze en twee dansen na de Pauze, waaronder een Vlinderdans, ten beste werden gegeven.

De zaal was flink bezet en het langdurig applaus hetwelk den medewerkers telkenmale ten deel viel, bewees duidelijk, dat de uitvoering zeer op prijs werd gesteld.

Een warm woord van dank zij hier tevens gebracht aan het bestuur van de afdeeling 's-Gravenhage, dat zich zooveel moeite en zorgen getroostte om dezen avond, welke een gezellig karakter droeg, te doen slagen.

II. **Hoofdbestuursvergad.** op Z a t e r d a g den 10en A p r i l 1909, ten 2½ u r e namiddags in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", H e u l s t r a a t 17, te 's-G r a v e n h a g e.

Agenda:

a. Behandeling van de onderwerpen, waarvan sprake is in art. 5 van het Huish. Reglement, sub c en d.

b. Behandeling van het verslag, bedoeld in al. 3 van art. 10, Huish. Reglement.

c. Goedkeuring van de Rekening en Verantwoording van het jaar 1908 en vaststelling van plaats en dag van de aanstaande jaarlijksche Algemeene Vergadering (art. 14 Huish. Reglement).

d. Mededeelingen betreffende de propaganda.

e. idem betreffende Redactie en Uitgifte van het Koloniaal Weekblad en vaststelling van de Instructie.

f. Vaststelling der Begrooting voor het jaar 1910.

g. Afvoering van de ledenlijst van leden wegens wanbetaling.

h. Jaarverslag van het Hoofdbestuur art. 6, al. 3 H. R.

i. Voordracht van leden voor de Commissie van onderzoek der Rekening en Verantw. over 1909.

j. Mededeelingen betreffende het Restaurant en de geldleening.

k. Verslag van den penningmeester van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden.

l. Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

III. De vergaderingen van de Redactiecommissie en het **Dagelijksch Bestuur** der Vereeniging met belangstellenden zullen voortaan plaats hebben op den **tweeden Donderdag** van elke maand, te beginnen dus met **8 April** a.s. ten 8½ uur 's avonds, in het lokaal **Heulstraat 19**, den Haag.

Namens het Dagelijksch Bestuur:
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Van de afdeeling Rotterdam:

Jaarlijksche algemeene vergadering
voor Leden op **Zaterdag 27 Maart 1909**, 's middags om 2¼ uur, in het *Nutsgebouw, Oppert 81.*

Agenda:
Notulen der vorige vergadering.
Rekening en Verantwoording 1908.
Verslag.
Verkiezing van twee bestuursleden ter vervanging van de heeren Mr. Jhr. J. L. W. C. von Weiler en A. Veder.
Candidaten voor het Hoofdbestuur.
Kiezen van afgevaardigden tot bijwoning der Algemeene Vergadering. HET BESTUUR.

Het verleenen van financieele zelfstandigheid aan de Nederlandsche Koloniën in Oost-Indië.

Onder dagteekening van 17 Januari 1907 werden door den minister Fock twee wetsontwerpen ingediend, welke het in het opschrift beschreven doel beoogden. Hij gaf daarbij uitvoering aan een gedachte van zijn voorganger, den minister Idenburg, die nu weder als opvolger van den heer Fock op den kolonialen ministerzetel de wetsontwerpen zal hebben te verdedigen. Over het algemeen kan men zeggen, dat die ontwerpen door het publiek, zoowel in Indië als in Nederland, met welgevallen waren ontvangen, minder nog de ontwerpen op zich zelven, waarop verschillende aanmerkingen te maken vielen, als de gedachte, welke aan die ontwerpen ten grondslag lag, en waarvan de verwezenlijking als onvermijdelijk was aangewezen door de belangstelling, die allerwege in Indië voor het staatsbestuur zich ontwikkelt, — een beweging, die den lauwe doet opschrikken, maar werkelijk niet schrikverwekkend is, wanneer men haar beschouwt als een natuurlijke ontwikkeling, welke zich telkens en telkens in de volksgeschiedenis herhaalt. Wijs staatsmansbeleid zal de beweging beheerschen, door haar te begrijpen, naar waarde te schatten, nauwkeurig na te gaan en te leiden.

Bij de bespreking van de mogelijkheid, om een zuiver Indische leening, d.w.z. eene leening louter **ten name en ten bate van Nederlandsch-Indië aan te gaan, was de vraag gerezen: heeft Nederlandsch-Indië rechtspersoonlijkheid?** „Want een eigen **vermogen van Nederlandsch-Indië** is slechts denkbaar, **indien het een rechtspersoon is;** en omgekeerd, indien Nederlandsch-Indië een rechtspersoon is, is het niet mogelijk, dat zijn vermogen rechtens één **geheel vormt met dat van Nederland."** Het meeningsverschil, hetwelk daaromtrent bestaat, heeft Minister Fock willen opheffen, door in een nieuw artikel 1 der Indische Comptabiliteitswet eenvoudig en kortweg te verklaren:: N e d e r l a n d s c h - I n d i ë i s e e n r e c h t s p e r s o o n m e t e i g e n v e r m o g e n, — en in een nieuw artikel 18a dierzelfde wet te bepalen, dat g e l d l e e n i n g e n k u n n e n w o r d e n a a n g e g a a n t e n n a m e e n t e n b a t e v a n N e d e r l a n d s c h - I n d i ë." In verband daarmede leest men in de Memorie van Toelichting de volgende opmerkenswaardige gedachte-uitingen: „het moet vaststaan, dat de kolonie „eigen vermogen, eigen financiën heeft. Is elke „twijfel daaromtrent ten aanzien van Nederlandsch-„Indië opgeheven, dan bestaat er ook geen grond „meer voor de wel eens geuite bewering, dat In-„dië slechts eene administratieve afdeeling van den „Staat zou zijn; dan staat het tevens vast, dat In-„dië een publiekrechtelijk lichaam is, m.a.w., dat **„de organen, die de regeering** over die kolonie uit-„oefenen, optreden als hare eigen vertegenwoordi-„gers en niet als vertegenwoordigers van het moe-„derland."

„Moet de wenschelijkheid om de bevoegdheid **van „de koloniale regeering op financiëel gebied te verruimen als vaststaande worden aangenomen**, thans „nu in de wet zal worden uitgesproken, dat het „tot het Koninkrijk behoorend gebied in Azië een „eigen financiëel bestaan voert, is de verruiming **„van die bevoegdheid** der koloniale regeering een „dringende eisch geworden.

„Het zal geen tegenspraak ontmoeten, dat de ko-„loniale staatkunde er op gericht moet zijn om de „ontwikkeling van de macht van het orgaan, dat „in de kolonie zelve de regeering uitoefent, in zulke „banen te leiden, dat het op den duur, behoudens „de controle van het Moederland, zelve tot de be-„hartiging van de belangen der kolonie in staat „wordt. Hoever die controle zich ten slotte zal „moeten blijven uitstrekken, welke vorm van bestuur „gekozen zal moeten worden om de koloniale re-„geering tot die taak in staat te stellen, of en in „welke mate de medewerking van eene gekozen ver-„tegenwoordiging zal moeten worden ingeroepen, „dat alles zal steeds van omstandigheden afhangen „en kan hier in het midden blijven.

„Waar het thans op aankomt, is dat vooruitzien-„de politiek eischt het doel niet uit het oog te ver-„liezen en eene ontwikkeling van de koloniale re-„geering in de richting van zelfstandigheid te be-„vorderen. Toetst men aan dat desideratum de tegen-„woordige vaststelling der Indische begrooting bij „de wet, dan moet de conclusie luiden, dat de tot-„standkoming dier begrooting wijziging moet onder-„gaan in dien zin, dat de begrooting allereerst in „Indië zelf wordt vastgesteld, m.a.w. dat de Indi-„sche regeering wordt aangewezen als het orgaan, „dat telken jare in eerste instantie zal hebben aan „te geven, in welke richting het financiëel beheer „der kolonie zich zal bewegen en door welke cij-„fers de beteekenis van dat beheer zal worden „weergegeven."

„Om met vertrouwen tot vaststelling van de be-

„grooting in Indië onder controle van de Nederlandsche wetgevende macht te kunnen overgaan, „zullen de waarborgen, die gelegen zijn in openbare „behandeling van de begrooting met deelneming „van niet-ambtelijke elementen, in Nederlandsch-Indië niet langer mogen ontbreken. Die waarborgen „zijn, in zekeren zin, als vereischten daarvoor te „beschouwen, omdat dan niet meer met eene zuiver „ambtelijke behandeling der begrooting in Indië zal „mogen worden volstaan en door die waarborgen „aan het particuliere element in Indië invloed op „de totstandkoming daarvan zal worden verzekerd."

„Over de voordeelen van openbare, zoowel „schriftelijke als mondelinge, behandeling zal niet „behoeven te worden uitgeweid; zij komt bij de „vaststelling der begrooting in Indië onmisbaar „voor. Zij stelt de openbare meening in staat om „zich een oordeel te vormen, zij brengt ze met „en in den uitgebreiden Raad van Indië gevoerde „gedachtenwisseling binnen het bereik van de in„gezetenen der kolonie, en zij strekt eindelijk, om „de Staten-Generaal zoo veelzijdig mogelijk in te „lichten omtrent de beteekenis der begrooting waar„op hare goedkeuring wordt gevraagd."

„Niet onopgemerkt moge blijven, dat de taak van „het niet-ambtelijk element zich op den duur niet „zal behoeven te bepalen tot: 1o. de begrooting en „de rekening van Nederlandsch-Indië, 2o. de rege„ling der bestemming van de voordeelige sloten en „de voorziening in de dekking van de nadeelige „sloten der Indische rekeningen, 3o. het aangaan „van geldleeningen ten name en ten laste van Ne„derlandsch-Indië, voor zoover zulks krachtens or„donnantie geschiedt. Die onderwerpen zijn te be„schouwen als de grondslag voor eene medewerking „van den met de buitengewone leden aangevulden „Raad, welks medewerking geleidelijk uitgebreid zal „kunnen worden, naarmate de wenschelijkheid daar„van blijkt."

Dat alles is muziek, die welluidend in de ooren klinkt van hen, die, al blijven hun de samenpakkende wolken niet onopgemerkt, toch vertrouwen op den helderen, zonnigen hemel, die na een opfrisschenden regen zoo kwistig zich over het Indische landschap verspreidt!

Bij de eerste uitwerking zijner plannen is Minister Fock gedachtig geweest aan de leus zijns „vaders" in het ministerie, dat in de parlementaire geschiedenis diens naam draagt, langzame vooruitgang. Dat de ontwerpen ver genoeg gingen en niet te ver, was de meening van den heer Doeff in de reeks adviezen, welke de Vereeniging Moederland en Koloniën al spoedig na de indiening der ontwerpen in eenen bundel deed verschijnen. Van een vertegenwoordiging van het particuliere element kan nog geen sprake zijn, meent de heer Doeff, die op weg naar Indië is om als redacteur van de *Java-Bode* daar de publieke opinie te leiden.

In werkelijkheid geven de ontwerpen aan Indië ook niet anders dan een zeer bescheiden begin van medezeggingschap bij vaststelling der begrootingswetten en bij het aangaan van leeningen onder controle en met het recht van veto in Nederland. De plaats, welke het particuliere element in den bestuurskring zal innemen, wordt bepaald door de voorgestelde wijziging van art. 7 van het regeeringsreglement, waardoor in den Raad van Indië zullen toegelaten worden vier buitengewone leden, door de regeering gekozen buiten den kring der ambtenaren en die voorloopig alleen zullen deelnemen aan des Raads werkzaamheden betrekkelijk de drie boven aangeduide onderwerpen.

Mr. Ph. Kleintjes in denzelfden vorenbedoelden bundel adviezen toont zich zeer ontevreden over het aangebodene. Hij had verwacht, dat de Minister met eene regeling voor den dag zou zijn gekomen, waarbij het zwaartepunt geheel aan de andere zijde van den evenaar werd verplaatst, en een stelsel zou hebben uitgedacht, waarin plaats was voor eene zelfstandige beslissing van de Indische regeering. Wanneer de Indische begrooting geen nieuwe maatregelen van eenige beteekenis zal kunnen inhouden zonder verkregen voorafgaande goedkeuring van het Opperbestuur, zal het, meent hij, met die verlegging van het zwaartepunt en die minder onzelfstandige beslissing der Indische regeering in werkelijkheid niet veel zaaks zijn. Wanneer men nu verder ziet, aldus doet hij opmerken, dat de twee groote koloniale mogendheden Groot-Britannië en Frankrijk de begrootingen van Britsch-Indië en van de Union Indo-Chinoise niet door het moederlandsche parlement laten vaststellen, dan had men van den schrijver der Memorie van Toelichting een minder vage uiteenzetting der redenen verwacht, waarom de Nederlandsche Staten-Generaal hun bemoeienis met de Indische begrooting — zij het dan ook gewijzigd — moeten blijven behouden. „Van nature komt hun die niet toe." „Zoo ter zake kundige, met land en volk vertrouwde mannen de begrooting van Ned.-Indië in het land zelf vaststellen na openbare behandeling, dan is, naar zijne meening, „een nadere rechtstreeksche inmenging van de Nederlandsche vertegenwoordiging in het beheer der Indische huishouding in den regel als overbodig te beschouwen en slechts bij hooge uitzondering op haar plaats. De goedkeuring der Kroon wordt vereischt, wijl bij den Koning het opperbestuur berust. Men mag aannemen, dat een niet-goedkeuring slechts dan zal plaats vinden, wanneer zeer gewichtige redenen zich tegen die goedkeuring verzetten. In zoodanig geval zal een hoogere macht, n.l. de wetgever, zijn oordeel moeten doen kennen."

Ook de wijze, waarop het particuliere element aanvankelijk zal zijn vertegenwoordigd vindt bij Mr. Kleintjes geen goedkeuring. Hij beveelt het denkbeeld aan van het Indische dagblad *De Locomotief* om in den Raad van Indië vertegenwoordigers der groepen van belangen op te nemen; de vertegenwoordigers der gemeenten zouden door de raden der drie grootste gemeenten kunnen worden aangewezen, terwijl de in de drie voornaamste havens gevestigde Handelsvereenigingen, liever Kamers van Koophandel, de vertegenwoordigers van den handel zouden kunnen afvaardigen.

De vorm der voordracht had van de zijde der wetgeleerden ernstige aanvallen te verduren. Mr. Kleintjes acht de verklaring der rechtspersoonlijkheid van Nederlandsch-Indië onnoodig, doch wil men haar, dan is hare plaats volgens hem niet in de Comptabiliteitswet, maar in de Grondwet van Nederlandsch-Indië, die is het Regeerings-reglement. Daarbij sluit zich aan het advies van Mr. J. A. Levy, volgens wien de Grondwetgever het is, die de verhouding van het Rijk tot koloniën en bezittingen te regelen heeft. Dat de gewone wetgever van een leemte in de Grondwet gebruik maakt, om zich op den zetel des Grondwetgevers te plaatsen, is, zoo drukt hij zich uit, niet rechtsuitoefening, maar machtsaanmatiging. De wetgever begaat daarmede eene daad van revolutie.

Die revolutie lijkt nog al onschuldig, waar zij door een liberaal ministerie is losgelaten en verdedigd zal worden door een anti-revolutionair minister!

Volgens het Voorloopig Verslag zijn de wetsontwerpen in de Staten-Generaal niet onverdeeld gunstig ontvangen; maar hoop tot een bevredigend overleg geeft de volgende beschouwing:

„De openbare behandeling der begrooting vond algemeene instemming. Van verschillende zijden vond het toejuiching, dat de Regeering de gebruikelijke geheimzinnigheid wenscht te doen ophouden, tengevolge waarvan de openbare meening zich kan uiten. Sommige leden meenden, dat men daarvan niet te hooge verwachting moet koesteren.

Vele leden waren van oordeel, dat er naar gestreefd moet worden, de voorbereiding van de begrootingsvoorstellen in Indië niet langer uitsluitend aan de ambtenaren op te dragen, doch daaraan zooveel mogelijk algemeene medewerking te verzekeren.

Voor die algemeene medewerking zagen verscheidene leden een goed middel in de versterking van den Raad van Indië met buitengewone leden. Onder deze buitengewone leden zouden niet alleen Nederlanders, maar ook bekwame inlanders en vreemde Oosterlingen moeten zijn en hun aantal grooter moeten zijn, dan dat van de gewone leden.

Aan die buitengewone leden wilden enkelen een bezoldiging of althans een behoorlijk presentiegeld geven.

Voorts diende er voor te worden gezorgd, dat niet de buitengewone leden minder goed op de hoogte zouden zijn dan de gewone en dat hun meening niet dientengevolge minder gewicht in de schaal zoude leggen.

Wat de bevordering der zelfstandigheid van Indië aangaat, vertrouwen verscheidene leden, dat de tegenwoordige Minister in de verschillende gemaakte opmerkingen aanleiding zou vinden de beide onder het Ministerschap van zijn ambtsvoorganger ingediende wetsontwerpen nog eens in ernstige overweging te nemen en niet zou schromen daarin alsnog wijzigingen te brengen. Zij zouden het ten zeerste betreuren, indien de critiek, welke op een aantal der voorgedragen bepalingen van zoovele zijden was geoefend, ten gevolge zou hebben, dat alles bij het oude bleef en dat ook in de punten, waaromtrent minder verschil van gevoelen bleek te bestaan, geen verbetering zou worden aangebracht. Decentralisatie en zelfbestuur, aldus werd betoogd, moeten de hefboomen worden voor een gezonde oeconomische en politieke ontwikkeling van Indië. Dat de Regeering niet aanstonds die hefboomen aanbrengt achtte men begrijpelijk.

Moge het zijn, dat de Minister de wetgeleerden kon tevreden stellen door de verklaring der rechtspersoonlijkheid over te brengen naar het Regeerings-reglement, en men van den anderen kant de bezwaren ter zijde kon leggen, en den Minister de vrije beweging laten op den weg, dien hij, zij het aanvankelijk schoorvoetend, inslaat naar het doel van grootere zelfstandigheid voor Indië in het belang van het land en zijne bevolking ter eere van Nederland. Het zal niet blijven bij den eersten stap, wanneer men in Indië dat bewijs van toenadering niet versmaadt, en toont rijp te zijn, om daarvan een wijs, rechtvaardig gebruik te maken, en daardoor aanspraak te kunnen doen gelden op toenemende vrijgevigheid van het Moederland.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Algemeen Handelsblad* over grootere financieele zelfstandigheid. — Van Ned.-Indië. — De Curaçaosche correspondent der *Nieuwe Courant* over het vinden van steenkolenbeddingen op dat eiland. — De *Van Dag tot Dag* schrijver in het *Algemeen Handelsblad* over het zoeken van Nederlandsche jongelieden van een werkkring in Indië. — Een ingezonden stuk van den heer C. de Vries over Mr. van Deventer's *Gids* artikel betreffende den toestand op de Philippijnen.

In een van ruimen blik getuigend artikel bespreekt het *Alg. Handelsblad* het onlangs verschenen Voorloopig Verslag over de wetsontwerpen betreffende het toekennen van een grootere financiëele zelfstandigheid aan Indië.

Na er op gewezen te hebben, hoe nuttig en noodig het is aan het sluiten van zuiver Indische leeningen de mogelijkheid te openen, zegt het blad verder:

„De urgentie en de mogelijkheid van zuiver koloniale leeningen voor Indië eenmaal vaststaande zal men niet kunnen nalaten den weg in te slaan, waarlangs het beoogde doel eenmaal kan worden bereikt, d. i. door aan de koloniale organen, aan wie de uitoefening der vermogensrechten is toevertrouwd, eene zelfstandigheid te verleenen, die boven allen twijfel verheven is.

Die zelfstandigheid te verleenen is evenwel ook reeds uit een ander oogpunt geboden, waar toch Nederlandsch-Indië, hoezeer eene der oudste koloniën, in vergelijking met de koloniën van andere natiën, zoo ongeveer in den exeptioneelen toestand verkeert van bijna absolute onmondigheid. Zulk een toestand in deze tijden van een overal op den voorgrond tredend streven naar zelfbestuur te willen bestendigen, komt ons in de hoogste mate onpolitiek voor, afgezien van de eischen der billijkheid.

Naar onze meening behoort zich dus thans het oordeel te concentreeren op de vraag, welke waarborgen voor de, aan de koloniale organen te verleenen, zelfstandigheid moeten worden gegeven.

De regeerings-ontwerpen geven daartoe aan: de vaststelling der Indische begrooting en rekening door de Indische regeering en de versterking dezer laatste door opneming van niet-ambtelijke elementen uit de ingezetenen in den Raad van Indië.

Wij meenen ons bij deze beginselen in hoofdzaak te moeten aansluiten.

Onder de zakelijke beschouwingen, waartoe de behandeling der ontwerpen in de afdeelingen der Kamer aanleiding gaf, trof ons evenwel een pleit voor het behoud van den Raad van Indië in zijn tegenwoordigen vorm, en de instelling eener afzonderlijke begrootings-commissie, samengesteld uit van de Regeering volkomen onafhankelijke mannen, een instelling, welke reeds in 1893 den tegenwoordigen minister Heemskerk voor den geest zweefde.

Voor dit denkbeeld valt ongetwijfeld veel te zeggen. Wij stellen ons evenwel de vraag, of zulk een instelling niet veeleer moet worden aangemerkt ,als de kroon op het werk der decentralisatie, waarbij dan rekening kan worden gehouden met de ondervinding, opgedaan bij de plaatselijke en gewestelijke zelfbesturen.

Bij nadere beschouwing meenen we dan ook aan den, door de Regeering voorgestelden vorm de voorkeur te moeten geven als een door de noodzakelijkheid geboden maatregel van tijdelijken aard, in afwachting eener definitieve met grondige kennis van zaken te treffen regeling.

Alleen meenen wij hier nog te moeten opmerken, merkt het *Alg. Handelsblad* ten slotte op, dat, waar wij indertijd aandrongen op afdoening in vrijzinnigen geest dezer wetsontwerpen, het ook ons, in overeenstemming met de Kamerleden, die zulks gewenscht achtten, voorkomt, dat 't inlandsch element niet zal mogen ontbreken in den door buitengewone leden versterkten Raad van Indië."

***

De Curaçao'sche correspondent der *Nieuwe Courant* meldt het vinden van steenkolenbeddingen op dat eiland. Hierover schrijft hij o. m.:

„In het jaar 1903 werd bij het graven van een waterput op deze plantage een ongewoon gesteente aangetroffen, dat dermate de aandacht trok, dat de eigenaar een onderzoek geraden achtte. Hij stuurde tot dit doel een monster er van aan een deskundige te Bergen in België, die o. a. antwoordde, dat het monster, ofschoon geen bewijs van het bestaan van een steenkolenbedding, toch grond oplevert tot het vermoeden, dat het voorkomen hiervan mogelijk zou kunnen zijn. De onregelmatige bouw van den steen wijst op een geweldige beroering van rotsen, waarvan voorbeelden bestaan in de streken van Bel-

gië, waar dergelijke steenen gevonden worden. In dit geval is er reden om het onderzoek niet op te geven, schreef verder de deskundige en gaf aanwijzingen, hoe het onderzoek voortgezet diende te worden.

Bijzondere omstandigheden, waaronder financieele moeilijkheden, verhinderden den eigenaar echter aan de wenken van den Belgischen deskundige gevolg te geven. Latere herhaalde besprekingen met het bestuur der kolonie omtrent dit punt hadden tot gevolg, dat bij aankomst van den mijningenieur, belast met het instellen van een voorloopig onderzoek naar de vindplaatsen van delfstoffen, deze ingenieur in de gelegenheid gesteld werd, zich te vergewissen omtrent het aanwezig zijn van aanwijzingen betreffende het voorkomen van steenkolen.

Een omvangrijker onderzoek zou dezer dagen plaats vinden, tot welk doel de noodige gereedschappen klaar stonden om naar de vindplaats vervoerd te worden, toen eensklaps bekend werd, dat de mijningenieur zich naar de Bovenwindsche eilanden moet begeven voor een verblijf van omstreeks twee maanden.''

***

De *Van Dag tot Dag*-schrijver van het *Alg. Hdbl.* komt nog eens terug op zijn reeds vroeger geuite wenschen om jongelieden het zoeken naar een werkkring in Indië gemakkelijk te maken:

,,De directies van groote winstgevende handels- en landbouwvereenigingen in Indië, zoo schrijft hij, hebben allen lange candidatenlijsten vol, en daar de directeuren meestal bevreesd zijn het aantal hulpbehoevende Europeanen te zien toenemen in onzen Archipel, moedigen zij liever geen jong mensch aan op avontuur naar Indië te gaan.

Van hun tusschenkomst kan dus geen gebruik worden gemaakt. En toch... het is mij gebleken, dat er in Java en Sumatra nog allerlei velden open liggen voor jongelieden, die werken willen en kunnen... en dat daar een groot gebrek is aan flinke, vertrouwenswaardige bestuurskrachten.

Wat daarom noodig is? Mag ik het nog eens bescheiden, maar ernstig aanraden? Het is een raadgever, die, aan een vast adres, ten allen tijde te spreken is... het is een bureel van advies en voorlichting, dat in aanraking met de Regeering hier en te Batavia, met Indische ondernemingen, maatschappijen en genootschappen, met elke vereeniging die voor Moederland en Kolonie arbeidt en Oost en West nader tot een poogt te krijgen, en tot hetwelk zich kunnen richten allen die in Indië jonge werkkrachten zoeken... allen die in Nederland zich zelven of hun zonen wenschen op te leiden tot wat een loopbaan in Indië geschikt maakt.''

***

In een ingezonden stuk in de *Nieuwe Courant* maakt de heer C. de Vries uit Amsterdam eenige aanmerkingen op het kloeke *Gids*-artikel van Mr. C. Th. van Deventer over den toestand in de Philippijnen onder het Amerikaansch bestuur.

De heer C. de Vries, die mededeelt, dat hij, evenals de heer Van Deventer, het rapport van Taft gelezen en bestudeerd heeft — hij vond het een ,,interessant werk'' — meent, dat de schrijver in de *Gids* zich niet tot ,,objectieve mededeelingen'' heeft bepaald. Hij heeft zich nl. laten verleiden om met Taft's rapport in de hand vergelijkingen te treffen tusschen onze gedragslijn in Ned.-Indië en die der Amerikanen in de Philippijnen. Nu rijst bij den heer De Vries de vraag:

,,Is dat met groote overhaasting aansturen op ,,self-government'', waar het een volk als de Pilipino's geldt, van de Amerikanen juist gezien?

Ook op Cuba is die gedragslijn gevolgd; en wat is daarvan het resultaat? De laatste berichten betreffende Cuba gewagen van bedenkelijke gevolgen.

Veel, zeer veel zorg heeft Amerika onmiddellijk besteed aan de ontwikkeling van het onderwijs.

Ik voel — het is den heer Van Deventer wel bekend — veel voor die richting. Ik juich het ook toe, dat onze Regeering in de laatste jaren in Nederlandsch-Indië meer aandacht is gaan wijden aan die ontwikkeling van het volksonderwijs; en ik betreur het, dat wij dien weg niet eerder zijn opgegaan.

Maar nu rijst toch de vraag: is de wijze, waarop Amerika dien plicht vervulde op de Filippijnen, toe te juichen, daarbij andere belangen verwaarloozende?

Evenals de inlanders in Nederlandsch-Indië zijn de Filippino's voornamelijk landbouwers.

Nu is de opmerking niet zonder grond, dat, wanneer niet de noodige voorzorgen in acht worden genomen, onder velen, die het elementair schoolonderwijs hebben gevolgd, de neiging valt waar te nemen om liever dan zich met landarbeid bezig te houden, te solliciteeren naar de betrekkelijk weinige, karig bezoldigde klerkenbaantjes.

Die neiging bestaat dan — ook van de Filippijnen komen daarvan berichten. En dat strekt niet tot welzijn van de bevolking.

Met verwaarloozing van andere belangen — schreef ik.

Of is het niet teekenend, dat een der vier voorstellen, waarmede Taft zijn rapport besluit, nog moet betreffen de bevordering van de tabaksteelt en die van suikerriet?

Dat de export van suiker in de tijden, dat de Filippijnen een Spaansche kolonie was, veel grooter was dan nu?

Dat aan den aanleg van wegen zeer weinig was gedaan (nu pas zal in dit opzicht iets verbeteren).

De Filippino's vormen ook in hoofdzaak een landbouwende bevolking. Is het nu al weer niet teekenend, dat een ander der vier voorstellen aan het slot van Taft's rapport nog moet betreffen het aandringen op een wet om het 't Filippijnsche gouvernement mogelijk te maken een Landbouwkredietbank te openen?

,,Ik herhaal, dat het naar mijn meening niet juist is geweest van den heer Van Deventer om, na lezing en behandeling van het Taft-rapport, daaraan terloops enkele opmerkingen vast te knoopen aan het adres van onze Regeering. Daarvoor zou een meer omvattende behandeling worden vereischt.

,,Voorts komt het mij voor, dat de titel van zijn artikel aan onvolledigheid leidt. Hij had moeten luiden: ,,Amerika in Azië, bezien door den bril van Taft'', aldus de heer C. de Vries.

Uit de O.-I Mail.

De Indische bladen, die de jongste mail ons bracht, vermelden, dat op 1 Maart j.l. een **buitengewone vergadering van den raad van Ned.-Indië** werd gehouden, welke onder voorzitterschap van den gouverneur-generaal den geheelen voormiddag heeft geduurd, en behalve door de directeuren van justitie en van binnenlandsch bestuur, ook bijgewoond werd door den adviseur voor inlandsche zaken, Dr. G. A. J. Hazeu.

Wat er verhandeld werd, konden de bladen niet meedeelen.

Het Bat. Nieuwsblad werd door een onduidelijk telegram uit Nederland op een dwaalspoor gebracht en meende, dat de Tweede Kamer de wetsontwerpen, bedoelende Indië in beperkte mate **financieele zelfstandig**heid te schenken, had aangenomen. Daar de andere bladen dit bericht niet ontvingen, bleek der redactie, dat zij in deze te vroeg gejuicht had en slaakt zij de verzuchting:

,,Wanneer ze dan wèl in behandeling komen, zou in dit geval, nu de verkiezingsdrukte al weer begonnen is, met geen mogelijkheid te zeggen zijn.''

Gouvernements-accountancy.

De Javabode schrijft:

Eindelijk, na jaren langen strijd, is de oud-referendaris, wijlen de heer Roessingh van Iterson, de onvermoeide, maar niet altijd sympathieke strijder voor een grondige herziening van de indische comptabiliteits-bepalingen, (ook in het Koloniaal Weekblad vroeger meermalen besproken) in het gelijk gesteld door de instelling van een gouvernements-accountant. Diens instructie, in de Javasche Courant van den 19en Februari j.l. openbaar gemaakt is, ontleend aan een daartoe door het Tweede Kamerlid Dr. D. Bos aan den minister van koloniën ingediend schema.

Ook lezen wij, dat de directeur van gouvernementsbedrijven, de heer Wenckebach, in de eerste week van Maart naar Banka zou vertrekken voor een tamelijk langdurig verblijf, om zich geheel op de hoogte te stellen van het bedrijf der tinwinning. Zooals men zich zal herinneren, maakte hij het vorige jaar reeds een dienstreis over het eiland.

Naar de N. Soer. Ct. verneemt, bestaat er groote kans dat **Soerabaja dit jaar geen passer-malem krijgt.** De kwestie is, dat de assistent-resident weigert, de districts-hoofden in die afdeeling ter beschikking te stellen van de tentoonstellings-commissie, van de opinie uitgaande, dat deze zelf of anders de regeering, maar voor het noodige personeel moeten zorgen. Het schijnt, dat de resident het ten deze eens is met den assistent-resident.

Intusschen zijn groote bestellingen, door chineesche handelaren met het oog op de passer malem bij import-firma's gedaan, reeds telegrafisch afgelast. Voor velen zal dit ongetwijfeld een groote teleurstelling zijn.

Reorganisatie der politie.

Naar aanleiding van de ter zake van de politiereorganisatie van den gewezen 1sten gouvernementsecretaris J. de Groot gegeven opdracht, schrijft de Preangerbode:

,,Er zijn voorstellen ingediend tot reorganisatie van de politie op Java.

Er is een omslachtig onderzoek ingesteld, naar aanleiding van de voorstellen tot reorganisatie van de politie op Java.

Er is een dik rapport uitgebracht naar aanleiding van dat omstandige onderzoek, naar aanleiding van de voorstellen tot reorganisatie van de politie op Java, aan iemand opgedragen geformuleerde voorstellen te doen — betreffende de organisatie van de politie op Java.

De ,,iemand'' is de voormalige gouvernementssecretaris De Groot, die, een half jaar geleden zoowat, met verlof uit Holland terugkwam.

De oprichting van 'n teekenschool waarmede de Ned.-Ind. Kunstkring te Batavia sinds eenigen tijd doende is heeft haar beslag gekregen. Zondag 28 Februari werd de klasse voor Model en Stilleven geopend, met 16 leerlingen.

Zaterdag 6 Maart werd de begin-klasse geopend, te 6 uur 's avonds.

De uren zijn van 8 tot 12 uur voormiddag.

Ook voor deze is reeds beduidende belangstelling. Onder de candidaten zijn een twaalftal inlanders.

Inlandsch onderwijs.

Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. wijdt een hoofdartikel aan de in De Gids van Februari gepubliceerde studie van den heer C. Th. van Deventer over het regeeringsbeleid van het Amerikaansche bestuur op de Filippijnen.

Na net een en ander er uit aangehaald te hebben, zegt het blad:

„De Heer Van Deventer is blijkbaar van meening dat Nederland dit voorbeeld van de lees-, schrijf- en rekenfanatici moet volgen, en ook voor den Javaan, voor den humble peasant op Java, den eenvoudigen desa-man: „de wereld der moderne wetenschap, der politiek en der diplomatie moet ontsluiten."

„Tegenover dit drijven van den doctrinairen heer Van Deventer laten wij hier eenige opmerkingen volgen, ontleend aan het Alg. Hbl., die zeker van een juister inzicht en van meer practischen zin getuigen."

Na ook uit dit artikel eenige aanhalingen gedaan te hebben, besluit het blad:

„Het voorbeeld der Amerikanen op de Philippijnen leert ons, dat zij ter bereiking van dat eene doel, dat ze zich stelden:

„Algemeene uitbreiding van 't onderwijs op Amerikaanschen grondslag", de groote economische belangen van land en volk verwaarloosden en dus geen rekening hielden met de beschikbare middelen, welke voor alle doeleinden dienen te worden aangewend.

Is dat een voorbeeld ter navolging?

Wij meenen deze vraag ontkennend te mogen beantwoorden en betwijfelen ook ten zeerste of zij, die dit illustre voorbeeld op grond van cijfers betreffende leerlingental en kosten aanprezen, wel bereid zouden worden bevonden om de consequentiën daarvan te aanvaarden."

Hoogescholen in China

Het Bat. Nieuwsblad doet mededeelingen omtrent de oprichting eener Duitsche universiteit te Tsingtao en merkt op, dat hieruit blijkt, hoe door de Duitsche regeering, met haar ver vooruitziende staatslieden, groote sommen gelds worden uitgegeven aan de ontwikkeling van land en volk in China, omdat Duitschland begrijpt, dat door de nauwere aanraking met het duitsche geestesleven, Duitschland zelf op den langen duur slechts gebaat kan zijn.

Te Hongkong bestaan, volgens hetzelfde blad, plannen tot oprichting eener Engelsche Hoogeschool. De animo daartoe is zeer groot. De bisschop van Hongkong staat aan het hoofd der beweging en heeft zich in verbinding gesteld met ministers en autoriteiten en personen van invloed in het moederland, terwijl een bouwmaatschappij te Hongkong op zich genomen heeft het gebouw kosteloos te bouwen. De kosten van exploitatie zijn lager geraamd met het oog ook op subsidiën die men zeker is te zullen krijgen ook van de Chineesche regeering.

Verscheidene aanzienlijke Chineezen bevinden zich in de commissie voor de bijeenzameling van de gelden. Ook op de vaderlandsliefde van de Chineezen in Nederl.-Indië zal een beroep gedaan worden, terwijl er op gewezen zal worden, dat ook zij voordeelen zullen plukken van deze onderwijsinrichting, daar die ook voor hun kinderen zal openstaan.

Het blad eindigt met de woorden:

„En Nederland? Wij vragen niet wat Nederland in China doet, hoewel de nederlandsche belangen even nauw bij de ontwikkeling van China betrokken zijn als de Duitsche en Engelsche. Wat doet Nederland voor zijn eigen koloniën, te midden van het ontwakende Oosten?"

Tegen het opium.

Hetzelfde blad schrijft onder het opschrift:

Toen in 1906 de eerste berichten kwamen omtrent het vinden, in Malakka, van een anti-opiummiddel, is daarvan in ons blad met ingenomenheid melding gemaakt. Onze mededeelingen trokken ook de aandacht van Mr. A. Maclaine Pont, die zich, ter verkrijging van het middel, wendde tot onzen consul-generaal te Singapore. De gevraagde hulp werd verleend; de heer Maclaine Pont kreeg de beschikking niet alleen over de gedroogde bladeren, maar ook over stekken van de in de wetenschappelijke wereld als Cumbretum Sundaicum bekend staande plant, welker lof, als thee afgetrokken het anti-opium-middel zou geven. De stukken werden geplant op het land Semplak bij Buitenzorg — waar ze goed gedijden — en de bladeren werden o.a. ter beschikking gesteld van Dr. Kieviet de Jonge, om er proeven mede te nemen. Deze schreef daarover hieromtrent aan den heer M. P. o.m.:

„Gaarne voldoe ik aan uw verzoek, om u een en ander over de proef met het anti-opium-middel mede te deelen. Ik zal beginnen met u te vertellen, dat ik er mee heb moeten ophouden, omdat ik alle plaatsen op mijn zaal noodig heb voor het onderwijs aan den cursus in tropische ziekten, zoodat ik in de eerste maanden geen opiumchineezen zal kunnen opnemen.

Er zijn er tot dusver ongeveer een dertigtal behandeld, en ik moet zeggen, voorloopig met zeer goede resultaten. Dit blijkt m.i. wel het beste hieruit, dat de patiënten zich bij massa's geheel spontaan ter behandeling komen aanmelden, daar zij van reeds ontslagen lijders hooren, dat deze niet meer schuiven niet alleen, maar daaraan ook geen behoefte voelen. Ik kan zelf moeilijk beoordeelen, of dit juist is, omdat ik natuurlijk niet in de gelegenheid ben de menschen te doen controleeren, maar naar u mij zelf hebt medegedeeld, verklaart de chineesche wijkmeester, die verscheidene der ontslagenen kent, dat zij werkelijk geen opium meer gebruiken en dat dit hun niet moeielijk valt. Natuurlijk zou het voorbarig zijn, daaruit thans reeds verstrekkende conclusies te trekken, daar het niet onmogelijk is, dat zij vroeger of later in het oude euvel terugvallen, maar in ieder geval is het voorloopig resultaat zonder den minsten twijfel gunstig te noemen."

De chineesche vereeniging Hoa Siang Tjong Hwe heeft in het vorenstaande aanleiding gevonden, om een oproep te richten tot de Chineezen, voor de vorming van een fonds tot oprichting van een ziekenhuis, waar opiumschuivers genezing kunnen zoeken. Dat ziekenhuis, zoo hoopt men, zal t.z.t. tijd als de uitkomsten aan de verwachtingen beantwoorden, door het gouvernement overgenomen worden.

Het opiumkwaad woedt echter niet alleen onder de Chineezen, zoo besluit het Bat. Nieuwsbl. Het maakt de meeste slachtoffers onder de inlanders. Wie neemt nu het initiatief om ook voor de bruine „broeders" een fonds te stichten tot bestrijding van den opiumduivel?

Als wij het voor het zeggen hadden: er zou geen schooner „huldeblijk" zijn aan de Koningin, dan de totstandkoming van Wilhelmina-hospitalen, in alle residenties, ter genezing van opiumschuivers!

WEST-INDIË.

CURAÇAO.

In de jaarvergadering der groep Antillen van het Alg. Ned. Verbond is de quaestie der verdeeling van de, hier te lande voor Curaçao ingezamelde gelden ter sprake gebracht.

Op 's voorzitters vraag, of er door een der leden eenig voorstel te doen was, vroeg de heer I. van Lier Ez., waarom het bestuur niet eene algemeene vergadering geraadpleegd had over de meest doelmatige wijze van verdeeling der ingekomen gelden. Het lid Querido was van gevoelen, dat het bestuur collectief en niet individueel, d. i. elk bestuurslid afzonderlijk, die gelden had moeten verdeelen. Laatstgenoemd lid deed hierbij uitkomen, dat hij met zijne opmerking geen votum van wantrouwen tegen het bestuur bedoelde, waaraan hij alle hulde bracht voor de vele moeiten, welke het zich bij die uitdeeling heeft moeten getroosten.

Bedoelde opmerking lokte eene vrij langdurige gedachtenwisseling uit tusschen genoemde heeren en een paar leden van het bestuur. In antwoord op de gedane opmerking, gaf de voorzitter te kennen, dat het hoofdbestuur zelf de gelden aan het groepsbestuur ter uitdeeling toegezonden had en later aan hetzelve verzocht heeft, zich in verbinding te willen stellen met de Commissie van Curaçao, die op verzoek van den Gouverneur gevormd werd tot het in ontvangst nemen der gelden van „Oost en West." Aan het verzoek van het Hoofdbestuur werd gevolg gegeven, zoodat het bestuur — besloot de voorzitter — in allen deele correct heeft gehandeld.

De leden J. P. G. Ecker en My. C. Henriquez gaven achtereenvolgens het bestuur de verzekering van het volle vertrouwen der leden en brachten den bestuursleden dank voor hunne bemoeiingen. De heer Henriquez had zich — verklaarde hij — persoonlijk overtuigd, dat de gelden op doelmatige wijze besteed, ja, dat huiszittende armen bedeeld zijn geworden.

Door het lid Querido werd daarna gevraagd, of het niet op den weg van het A. N. Verb. lag, te ijveren voor de verkrijging van het kiesrecht voor Curaçao. Op verzoek van den voorzitter kleedde de heer Q. diens vraag als een motie in, opdat de vergadering daaromtrent hare meening kunne uitdrukken. Na eenige bespreking stelde de president voor, de vraag ter oplossing aan het Hoofdbestuur voor te leggen, met welk voorstel zich het lid Q. vereenigen kon.

„Onze West" vernam, dat het gebeurde met den luitenant ter zee Eilerts de Haan — wien door toedoen van de Boschnegers verhinderd werd, eene plaatsbepaling te doen aan de Marowijne — het bestuur aanleiding heeft gegeven tot het zenden van een ambtenaar naar het Aucaner opperhoofd Oseisi. Deze heeft beloofd, dat een herhaling van het gebeurde niet zou voorkomen, en aan expedities van gouvernementswege voortaan geenerlei moeilijkheden meer zullen worden in den weg gelegd.

De maand Maart beloofde voor de goudindustrie eene goede maand te zijn. Den 14den dezer werden ruim 30 K.G. goud aangevoerd, w.p. ruim 8 K.G. afkomstig van het terrein der proefneming met het klein bedrijf.

Met den bacoven-export gaat het weer een kreeftengangetje. Nadat eenige malen achtereen de uitvoer meer dan 10,000 bossen bedroeg, daalde de uitvoer op 6 Februari weder beneden de 10,000, en bedroeg die den 27en Februari j.l. slechts 6495 bossen.

Sedert eenigen tijd, schreef „Onze West", doen zich vrij talrijk gevallen van dysenterie voor. In het militair hospitaal werden dezer dagen vier kinderen uit één gezin behandeld, die aan de ziekte leden. Tot heden waren daarvan twee reeds overleden.

Zaterdag keerden eenige personen terug van een balata-expeditie in het Lawa-gebied. Onder de arbeiders dier expeditie heeft een epidemie van dysenterie geheerscht. Zoowat 45 man werden aangetast, waarvan 5 overleden, terwijl één arbeider zoowat stervende te Paramaribo werd aangebracht.

Met het oog op het heerschen van deze ziekte, — die, in tegenstelling van de gele koorts, vooral de mindere bevolking aantast — kan niet genoeg op het hart gedrukt worden, vooral te zorgen voor zuiver drinkwater.

Te Willemstad is onder den naam van „Het Groene Kruis" opgericht een vereeniging, die zich ten doel stelt de particuliere ziekenverpleging te vergemakkelijken door o.a. verpleegsters aan te stellen, de voor die verpleging benoodigde artikelen aan te schaffen en in voorraad te houden, cursussen op te richten, voordrachten te houden, enz. enz.

Het eerste bestuur der Vereeniging bestaat uit: mevrouw E. M. de Jong van Beek en Donk, eerevoorzitster; dr. C. A. Zeppenfeldt, voorzitter; ds. M. H. J. Bosch, ondervoorzitter; mejuffrouw Johanna van der Meulen, penningmeesteresse; J. H. Perret Gentil, boekhouder, en J. C. C. Forbes, secretaris.

SURINAME

Naar „Onze West" vernam zal het geschenk door Surinaamsche vrouwen en meisjes aan te bieden aan H.M. de Koningin, bestaan uit een kinder-couvert van Surinaamsch goud, te weten: lepel, mes, vork, servetring en bord. Voor deze gouden voorwerpen zal door de ambachtsschool een étui worden vervaardigd van Surinaamsch hout met het wapen van de kolonie en een toepasselijk opschrift.

De bewerking van het couvert is gegund aan den goudsmid Abrahams.

Er moet reeds een dertien honderd gulden voor het geschenk zijn ingezameld. De meeste leden van het dames-comité schijnen echter dit bedrag niet voldoende te achten om daarvan een deel voor een liefdadig doel af te zonderen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De toetreding van R. M. Tirto Adisoerjo tot de redactie van de **Pantjaran Warta** (zie ons vorig nummer) is in de Inlandsche pers met vreugde begroet; van alle kanten ontving de nieuwe titularis gelukwenschen en bewijzen van sympathie. In zijne rubriek in dat blad: „Van dag tot dag" komt hij terug op hetgeen hem in 1907 wedervaren is. Hem werd ten laste gelegd, dat hij een strijdbare macht wilde verzamelen, teneinde daarmede tegen het Ned.-Indisch gezag op te staan. De toenmalige Resident der Preanger Regentschappen, G. Oosthout, zond aan alle hoofden van gewestelijk bestuur een rondschrijven met verzoek om zijne gangen nauwkeurig na te gaan. In een open brief in de Medan Prijaji, gericht aan genoemden bestuurder, protesteerde R. M. Tirto Adisoerjo destijds tegen zulk een verdachtmaking. Een gedeelte van dien open brief neemt hij thans nogmaals in zijne rubriek op. Gloeiend van verontwaardiging, doch in kalme, hier en daar zeer beeldrijke taal, welke echter den heer Oosthout niet als een zoet-

vloeiende s l o k a (couplet) uit de Ardjoena Wiwaha (= het huwelijk van Ardjoena, den middelsten der Pandawas, een oud-javaansch epos) in de ooren zal hebben geklonken, toonde hij aan, dat iemand van zijne afkomst en zijne opvoeding, die welwillend werd ontvangen en aangehoord door mannen als Jhr. O. van der Wijck, Vice-president van den Raad van Indië, Mr. Hirsch, Raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië, Mr. Carpentier Alting, toenmaals secretaris van het Departement van Justitie, thans Hoogleeraar aan de Leidsche Universiteit, van Hasselt, Gouvernements-Secretaris, H. J. W. van Lawick van Pabst, Hoofd-inspecteur der Cultures, de Wolff van Westerrode, Hoofd van den Pandhuisdienst, Mr. Cohen Stuart, Directeur van Justitie en nog tal van anderen, die met meerdere dezer personen in correspondentie is gebleven, geen opstandeling kon zijn. Aan het slot zegt hij dan ook: „De Heer der Werelden heeft mij Zijne goedertierendheid betoond, door mijn wensch om door mijn pen in mijn levensonderhoud te mogen voorzien, te vervullen. Den zoeten, bitteren en zouten smaak van het leven heb ik geproefd, ik heb armoede en rijkdom gekend; smaad, vernedering en waardeering ondervonden, maar aan een misdrijf heb ik mij nooit schuldig gemaakt en dat zal ik ook nooit plegen, want ik zou mij schamen de maatschappelijke orde te verstoren, tegen de regelen van mijn godsdienst en in strijd met de beschaafde zeden te handelen."

Het is waarlijk een genot om zijne goed gestelde artikelen te lezen, nu eens luimig en vol humor, (zooals o.a. zijne vroeger door ons besproken beschrijving van een gefingeerden droom in de M e d a n P r ij a j i) dan eens sarcastisch en vlijmend scherp (als in zijne rubriek: „Van dag tot dag"), artikelen, uit overtuiging geschreven door een idealist, die, evenals zijn jongere broeder, de thans overleden Raden Mas Tirto Adiwinoto *), slechts één doel voor oogen heeft: n.m. het land vooruit te brengen en het volk, waartoe hij behoort, op te heffen. Wellicht juist om dit doel beter te kunnen bereiken heeft hij er de voorkeur aan gegeven particulier sadja te zijn. Iemand met zijne begaafdheden zou anders zeker den inlandschen ambtenaarsstand niet ontsieren.

In de **Pemberita Atjeh** wijdt D j a E n d a r M o e d a — een in de litteraire kringen van Sumatra welbekende figuur, die in vele opzichten met R. M. Tirto Adisoerjo op één lijn te stellen is — zijn hoofdorgaan, de te Padang verschijnende P e r t j a B a r a t, heeft tot devies: „s a m p a i m a t i s e t i a k e p a d a S r i B a g e n d a M a h a r a d j a" = tot aan den dood trouw aan den vorst (de vorstin) — een artikel aan de voor Inlanders zeer belangrijke kwestie: het aanleeren van het Nederlandsch. Hij vindt, dat de beoefening dezer taal voor den tegenwoordigen Inlander een vereischte is, om tot meerdere ontwikkeling te komen, omdat van de wetenschappelijke werken, in die taal geschreven, er nog slechts weinige in het maleisch vertaald zijn. Voor ons, die onder het gezag van het Koninkrijk der Nederlanden staan, zegt hij, is de kennis dezer taal van veel grooter belang dan bijv. die van het Fransch of Engelsch, omdat daardoor ook onze liefde voor het Nederlandsche volk meer en meer opgewekt zal worden. Hoe kan men liefde voor een volk gevoelen, als men zijne taal, zijne zeden en gewoonten niet goed kent? Let eens op de engelsche bezittingen, zegt hij, de ontwikkelden daar te lande zijn allen het Engelsch machtig, omdat de Engelschen hen aanmoedigen zooveel mogelijk hunne taal te spreken.

*) Deze broeder verdient ook hier vermeld te worden. Hij was destijds d j a k s a (officier van justitie) in het regentschap Bandjarnegara, residentie Banjoemas. Ondanks zijne zéér drukke betrekking wist hij nog tijd te vinden om een landbouwkundig tijdschrift te redigeeren. Hij en zijne vrouw maakten zich verdienstelijk door proeven te nemen met het conserveeren van vruchten, het bereiden van geleiën, welke zij voor eigen rekening naar tentoonstellingen inzonden, met het doel om een débouché te vinden en later, als de zaak mocht slagen, adellijke inlanders, die niet aan de staatsruif konden knabbelen, een voorbeeld te geven waarmee zij in hun onderhoud konden voorzien.

Hij stierf als het slachtoffer zijner idealen. In het binnenland van Bandjarnegara ontdekte hij n.l. toevallig marmerlagen en wilde een vereeniging onder Inlanders stichten om die te exploiteeren. De toenmalige Assistent-Resident van Bandjarnegara, P. H. van Andel, thans Resident van Djokjakarta, die zijn djaksa flink steunde, wist te bewerken, dat de Regeering aan een mijningenieur opdroeg die marmerlagen te onderzoeken. R. M. Tirtoadiwinoto vergezelde dezen naar die terreinen, vermoeide zich daarbij echter teveel en hij stierf na een langdurig en smartelijk lijden tengevolge van dien. Zijne weduwe, R a d e n A j o e T i r t o a d i w i n o t o, een begaafde en in Inlandsche handwerken zéér ervarene vrouw, die, hoewel van hoogadellijke afkomst (zij is een afstammelinge van de mataramsche vorsten), even goed werken kan als de vrouw van een n a r a k a r j a (= gewone werkman), is mederedactrice van de **Poetri Hindia** en schrijft in dat tijdschrift de uitvoerige en uitnemende recepten voor de keuken.

Sedert de laatste tien jaren zijn de Nederlanders er ook toe overgegaan om hier met den Inlander, die hunne taal kent, nederlandsch te spreken. Vroeger was dit anders. Indien vroeger een inboorling, die nederlandsch kende, het durfde wagen in die taal tot den blanke het woord te richten, werd deze boos en snauwde den spreker in goed nederlandsch toe: „spreek je moerstaal!" In het oog van den blanke gold oudtijds het bezigen van diens taal door den bruine voor een onbeschoftheid! Toen wij in 1898 over deze kwestie in de P e r t j a B a r a t schreven, vervolgt schrijver, gaf ons artikel aanleiding tot een bespreking in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In het verslag dier zitting kwam het volgende voor: „Dja Endar Moeda, de redacteur van de P e r t j a B a r a t, zegt, dat het spreken van de nederlandsche taal in Indië niet verboden, maar dat het toch niet gebruikelijk is, om zich daarvan te bedienen." Ook Professor Kern heeft deze kwestie ter sprake gebracht op het taalkundig congres in België. Sedert 1898 spreken de Europeanen zooveel mogelijk Nederlandsch met den inboorling van Ned.-Indië. Het is daarom zaak, verklaart hij aan het slot, dat wij onze kinderen naar de Europeesche school zenden.

Het zal niet lang meer duren, of de chineezen zullen met Europeanen gelijkgesteld worden, de inboorlingen van het land zullen dan onder hen staan als Soedra's, zegt de **Pertja Barat**. Als de chineezen deze gelijkstelling verkrijgen, zal de inboorling nog meer in verdrukking komen dan hij reeds is. Daarom moet hij niet stil zitten en, indachtig aan het spreekwoord: „men schaffe zich een regenscherm aan, alvorens het begint te regenen", zich in tijds wapenen, o.a. door nuttige gewassen in het groot aan te planten, als de klapper-, koffie- en kaneelboomen, terwijl zij, die in de steden wonen, moeten leeren een ambacht uit te oefenen, zooals het schoenmaken, het timmeren, het goud, koper en ijzersmeden, het kleermaken enz. Ook moet men er aan denken dadelijk geld opzij te leggen. De zon staat reeds hoog aan den hemel, waarschuwt hij, het is geen tijd meer tot slapen. Bedenk, dat anders al de voordeelen, die ons geboorteland afwerpt, slechts aan andere landen zullen ten goede komen. Een nederlandsch spreekwoord luidt: „eendracht maakt macht, tweedracht breekt kracht." Wij inboorlingen van Indië, moeten dus eensgezind zijn opdat ook wij sterk worden.

De **Sinar Borneo** geeft een beschrijving der militaire loopbaan van den op diens verzoek eervol ontslagen Gen.-majoor Wi G. A. C. C h r i s t a n en wijdt hem een hartelijk waardeerend woord. Deze officier is geen onbekende op Borneo. Als luitenant heeft hij de sterkte G o e n o e n g M a n d a o e d j a n g, gelegen op de westkust van het eiland, veroverd. Zijn naam zal daar steeds in eere blijven.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bij gelegenheid van het doodsbericht van den heer C. A. K r u s e m a n gaf de Maleisch-Chineesche pers een bewijs van fijngevoelige wellevendheid, door de spreuk der oude Romeinen: d e m o r t u i s n i l n i s i b e n e (van de dooden zij niets dan goed gesproken) in toepassing te brengen. De redactie der **Perniagaän** door den overledene „h e t o p r o e r k r a a i e n d d a g b l a d" genoemd, en die tot voor kort hierom den heer Kruseman op allerlei wijze bespottelijk trachtte te maken, zegt o.m. van hem: de heer Kruseman stond bekend als een bekwaam journalist, die een scherpe pen had. Zijn heengaan is niet alléén een verlies voor zijn gezin en zijne talrijke vrienden, maar ook voor de Java-Bode en hare lezers.

De **Pewarta Soerabaja** wijdt een kort woord aan des heeren Kruseman's loopbaan, aan het ongeluk, (het breken van den bak van het rijtuig, waarin hij zat) dat hem ongeveer twee maanden voor zijn overlijden overkwam, en eindigt haar artikel met de volgende woorden: In de laatste jaren heeft de heer Kruseman herhaaldelijk zijne antipathie jegens het chineesche ras aan den dag gelegd, zonder dat hiertoe een bijzondere aanleiding bestond. Doch laat ons verder hierover zwijgen. Het is niet goed de nagedachtenis van een doode te onteeren! De **Pemberita Betawi** verwacht, dat door dit sterfgeval de firma H. M. van Dorp en Co., de uitgeefster van de Java-Bode, groote moeilijkheden zal ondervinden. Wie zal nu aan het hoofd van de redactie der courant staan? vraagt zij. De heer van Tricht denkt met 1 April a.s. naar Europa te vertrekken en de heer van Leemkolk is nog te kort aan dat blad verbonden en heeft nog te weinig ondervinding om de leiding op zich te nemen.

Deze loffelijke houding zal zeker niet nalaten de sympathie der blanke pers voor hare bruine zuster te verhoogen.

Volgens de **Pantjaran Warta** hebben Mevrouw Th. L. K a n, geboren O e ij T i o n g H a m, de jonge dames A n g è l e O e ij T i o n g H a m, C. V. en E. V. T a n T o a n S o e n *) op den 27sten Februari j.l. in den schouwburg te Semarang, onder leiding van de bekende tooneelspecialiteite Mevrouw van den Steen, een soirée variée gegeven, waarvan de netto opbrengst zou strekken ten bate van de noodlijdenden te Messina en in China. Het programma bestond uit komedie en zangstukjes en tableaux-vivants. De entreeprijs was gesteld op vijf gulden voor de plaatsen in de loges en *f* 2.50 voor die in het parterre. Het blad prijst genoemde dames voor haar goeden wil en spreekt de hoop uit, dat anderen haar voorbeeld zullen volgen.

De **Perniagaän** vertelt, dat te K o e a l a L o e m p o e r, hoofdplaats van S a l a n g o r, een der Confederated States op het schiereiland Malakka, chineezen, behoorende tot de u p p e r t e n, een wajang uitvoering hebben gegeven, waarvan de opbrengst is aangewend voor de helft om de geldmiddelen der vereeniging tot bestrijding van het opiumgebruik in Salangor te versterken en de andere helft om chineezen in de buurt van Canton, die door een overstrooming schade hebben geleden, financieel te steunen.

De entreeprijzen werden zéér hoog gesteld; alle personen hebben belangeloos hunne medewerking verleend en alle voor de uitvoering benoodigde hulpmiddelen werden kosteloos verstrekt, zoodat men over de geheele recette beschikken kon. Tijdens de uitvoering verkochten verscheidene chineesche jonge dames uit den deftigen stand waaiers, van palmbladeren vervaardigd, ververschingen, sigaren en cigarettes in de zaal. Dit heeft veel opgebracht. Voor een waaier, die gewoonlijk vijf dollars kostte, gaf men grifweg 50 dollars, voor een sigaar betaalde men 10 dollars, voor een glas limonade 5 dollars, voor een pakje cigarettes van één tot vijf dollar. Alléén de verkoop van waaiers bracht ongeveer 3000 dollars op!

Het in het macaosch-chineesch opgevoerde stuk handelde over de rampzalige gevolgen van het opiummisbruik en hoe men het opiumschuiven af kan leeren, mits men dit slechts ernstig wil, of indien men het in het geheel niet meer krijgen kan. Wat bij de opvoering het meest de aandacht trok, was een koor van prachtig uitgedoste, met vele edelgesteenten versierde jonge meisjes, dochters van de aanzienlijkste chineezen, dat onder orkestbegeleiding een lied zong, gewijd aan het groote gevaar van het opiummisbruik. Dit gezang moest op verzoek verscheidene malen herhaald worden. De avond bracht 11.000 dollars op!

Verscheidene h a k t o n g's (chineesche scholen) in Ned.-Indië, zoo besluit de **Perniagaän** hebben gebrek aan fondsen. Op het verzoek om een geldloterij te mogen houden, vijf jaren geleden gedaan, is nog niet door het Gouvernement beschikt. Zouden zij intusschen door dergelijke uitvoeringen als de chineezen van Salangor gaven, niet te steunen zijn?

*) Deze twee jonge dames zijn achterkleinkinderen van wijlen den in Ned.-Indië welbekenden chineeschen millionnair B e h B i a u w T j o a n en niet van fortuin ontbloot. Haar vader Tan Toan Soen is een zéér beschaafde, nederlandsch sprekende christen-chinees.

Drie belangrijke Lezingen, Ned.-Indië betreffende.

Inlandsche landbouw in verband met handel en nijverheid op Java.

Over bovenstaand onderwerp hield Dr. H. Blink — die zich reeds meermalen, ook als voorzitter onzer Commissie tot Verspreiding van populaire kennis van Oost en West een even ijverig als kundig pleitbezorger voor Indië's economische belangen toonde, — een doorwerkte rede voor de Nederlandsche Afd. der Ned.-Ind. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw, te 's-Gravenhage.

Spreker begon met te wijzen op het ontwaken van vele volken, die economisch en geestelijk als in slaap verzonken lagen. Dit teeken des tijds openbaart zich ook op Java, waar de beweging der Jong-Javanen, hoewel zij niet overschat moet worden, toch wijst op een nieuw ontwakend leven, dat Nederland niet achteloos mag voorbij gaan. Bij de intellectueele beteekenis dier beweging in haar vollen omgang wil spreker niet verwijlen, doch alleen de vraag beantwoorden, of daarvan ook iets te verwachten valt voor de economische toekomst van de Javanen?

De economische productie van een land hangt af van het geographisch milieu in verband met de economische activiteit der bewoners. Dit op Java toepassend komt de heer Blink tot de conclusie, dat het geographisch milieu, waarin Java gelegen is, in onzen tijd tal van voordeelige factoren voor economische ontwikkeling aanwijst. Ook de bewoners zijn op dit eiland talrijk genoeg, doch de noodige economische activiteit wordt nog gemist. Daardoor brengt Java met zijn schoone ligging, gunstig kli-

maat en goeden bodem, op verre na nog niet voort wat het voort kon brengen.

Spreker gaat de landbouwtoestanden op Java nader na, in het bijzonder de rijstteelt, die niet toeneemt in verhouding van de bevolking. Daardoor is de invoer grooter geworden dan de uitvoer en in toenemende mate. Dit heeft velen verontrust. Toch behoeft dat op zichzelf geen zorg te baren; het bewijst alleen, dat de toestand van een landbouwstaat met natuurhuishoudkunde veronderd en meer geldhuishoudkunde is. Dat wij in Nederland 258 mill. KG. tarwe en 606 mill. KG. rogge en maïs meer in- dan uitvoeren, mag niet als bewijs gelden, dat het met onzen landbouw slecht gesteld is of dat ons volk armoede heeft. Evenwel, dat in Rusland de goede graanbodem bij goed klimaat niet meer dan de helft per H.A. opbrengt dan in Nederland, wijst op achterlijkheid van den landbouw in dat land. Zoo ook op Java, waar de opbrengst van de rijstteelt per bouw achterstaat bij Bengalen, waar zelfs de rijstbouw achterlijk genoemd wordt. Als de rijstteelt op Java slechts tot die opbrengst gebracht werd, zou dit een jaarlijksche vooruitgang van 22 mill. pikol op zijn minst opleveren op denzelfden grond.

Daarom meent spreker, dat verheffing van den landbouw moet uitgaan van het verbeteren der cultuur, het intensief maken van het bedrijf. Dit heeft men in Nederland beseft, waar de opbrengst gemiddeld van 19 HL. per HA. in 1850 tot 30 HL. in 1906 voor de tarwe is toegenomen.

Om het op Java tot meer intensieve cultuur te brengen is meer dan iets anders noodig p r a k t i s c h l a n d b o u w o n d e r w i j s aan de Inlanders. De Inlander kan het best geholpen worden door hem tot zelfbewuste kracht te brengen. Dit moet geschieden door hem betere resultaten te laten zien. En hoewel reeds onderscheidene jaren in dien geest geijverd is, en er ook van tijd tot tijd schijnbaar mede werd aangevangen, is toch feitelijk nog niets verricht. Ook thans met een Departement van Landbouw is het bevorderen van den Inlandschen landbouw nog slechts schijn. Als wij in het jongste jaarboek van den landbouw verslag zien uitgebracht over 9 d e m o n s t r a t i e v e l d e n, zegge n e g e n, om de Inlanders door voorbeeld betere cultuur te leeren, dan moet ieder, eenigszins der zake kundig, wel verwonderd vragen wat men daarvan toch wel verwacht? Is het ernst of spot? Wij laten nog in het midden, dat de meeste dezer demonstratievelden, gelijk Dr. Van Gorkom zeide in de Indische Mercuur, proefnemingen waren zonder de noodige zorg en kennis toegepast. Maar negen demonstratievelden voor een oppervlakte viermaal zoo groot als Nederland is n i e t s. In Nederland heeft men noodig gehad, om den landbouw tot de tegenwoordige hoogte te brengen, 809 proefvelden, 206 landbouwwintercursussen, 54 tuinbouwwintercursussen, 4 Rijkstuinbouwwinterscholen en 6 Rijkslandbouwwinterscholen.

Wil men werkelijk den landbouw op Java opbeuren, dan zijn er noodig op zijn minst 1000 demonstratievelden en op zijn minst 100 Nederlandsche landbouwkundigen. Deze laatsten moeten geregeld gerecruteerd worden uit de leerlingen der Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen. Na op zijn minst één jaar in Indië adjunct te zijn geweest, ten einde hun kennis daar onder leiding van anderen praktisch te leeren toepassen, zouden zij zelfstandig kunnen optreden. Zij moeten het oog houden op de proef-demonstratievelden, en als wandelleeraren de besten uit de Inlanders voorlichten en verklaren, hetgeen de demonstratievelden aanschouwelijk leeren. Zij moeten daardoor den economischen zin bij de Inlanders ontwikkelen, waar het kan hem wijzen op de belangen van samenwerking, van coöperatie. De geestelijke beweging op Java maakt de akker geschikt om in te zaaien; zenden wij de rechte zaaiers. Wij mogen niet meer dralen!

Spreker staat stil bij de Europeesche culturen op Java, met name bij de suikercultuur. Hij is daarvan geen tegenstander; deze cultures moesten wel aldus ontstaan bij gemis van een ontwikkelden inlandschen landbouw, zooals die hier gevonden werd. En zij doen veel nut. Maar spreker wil door opbeuren van den Inlandschen landbouw de dessaboeren meer tot zelfstandige producenten vormen, die de grondstoffen leveren voor de nijverheid, zooals dat in ons land geschiedt met de botercultuur. Ook daarbij kan samenwerking van veel belang zijn.

Verder wijst Dr. Blink op de wenschelijkheid van uitbreiding der cultuur op de droge gronden, en op de productie van een tal van artikelen, die Java aan de wereldmarkt kon leveren, of als grondstoffen voor vele takken van nijverheid, die op Java zijn te ontwikkelen. De maïs, de cassave, de thee, de vezelstoffen, de grondstoffen voor papier enz., voor al deze produkten kan Java veel leveren; en den Inlandschen landbouw aldus tal van nieuwe bronnen van bestaan openen. De paditeelt behoeft hieronder niet te lijden, als onder wezenlijk deskundige leiding de landbouw meer intensief wordt gedreven. Verder wijst spreker op de veeteelt, die ook in de richting der melkgeving kan verbeterd worden, op den tuinbouw.

Door een meer algemeene en minder eenzijdige landbouw zullen de grondstoffen voor vele takken van nijverheid geleverd worden. Staatsfabrieken, om die te verwerken, acht spreker niet gewenscht; de coöperatie kan misschien op den duur daarbij dienst doen, maar ook particulieren zullen niet achterblijven fabrieken te doen verrijzen als de grondstoffen aanwezig zijn en geregeld geleverd worden. Spr. vergelijkt nog de toestanden in Britsch-Indië.

Spreker brengt nog een woord van hulde aan de Welvaartcommissie, die, ook al moge haar werk niet volmaakt zijn, ook al kon hij niet in alles medegaan, toch dank verdient voor het rijke materiaal, dat deze verzameld heeft om de economische toestanden op Java te leeren kennen, zooals die geographisch verkeerd zijn. Dit is een systematisch ingericht werk.

Aldus, besluit spreker, kan Java opgebeurd worden in economisch opzicht. Dan zal op den grondslag van den landbouw handel en nijverheid hier tot bloei komen in een zoo gunstig gelegen geographisch milieu. Dan zal de emigratie voor Java niet meer noodig zijn, maar zal Java, bij den sterkeren overgang tot de geldhuishouding, op ruime wijze kunnen voorzien in de behoeften der bevolking. De invoer van enkele levensmiddelen zal misschien toenemen, maar de aktieve handelsbalans zal gunstiger cijfers aanwijzen.

De heer A. J. H. Eyken, Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera, hield voor de Indologen-Vereeniging te Leiden in het Klein-Auditorium der Universiteit op Vrijdag 26 Maart eene zeer gewaardeerde lezing over:

De werkkring van den Controleur op Java.

De korte inhoud daarvan was:

Beschouwingen over de opleiding van den administratieven ambtenaar, eischen aan een goed bestuursambtenaar te stellen, zijn eerste dienstijd, bureau- en veldwerk, de verhouding van den Controleur tot de Inlandsche bevolking, tot de inlandsche hoofden, tot de Chineezen, tot de Arabieren, tot de Europeanen en Indo-Europeanen, werkzaamheden op het gebied der belastingen, beschouwingen over de landrente, het hoofdgeld, de bedrijfsbelasting, het zout, de opium, de heerendiensten, de cultuurdiensten, de algemeene druk der belastingen, de zorg voor den landbouw, de irrigatie, de veeteelt, verhouding tot de particuliere landbouwnijverheid en ondernemingen, de credietinstellingen, toezicht op de comptabele ambtenaren, de Controleur belast met de politierol, toezicht op het Inlandsch onderwijs, verhouding tegenover andere dienstakken, de Waterstaat en het Boschwezen.

Wijl deze lezing eerlang in druk zal verschijnen en dus voor alle belangstellenden verkrijgbaar zullen wij ons hier tot deze korte opsomming bepalen, daar een verslag toch slecht den belangrijken inhoud weer kan geven.

Ned.-Indië sedert den aanvang der 20ste eeuw.

Denzelfden avond hield de heer mr. C. Th. van Deventer, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, eene lezing in de vrijzinnig-democratische kiesvereeniging „Arnhem" te Arnhem over:

Uit het verslag daarover in *De Telegraaf* ontleenen wij het volgende:

„In korte trekken schetste spreker de ontwikkeling van Indië gedurende de 19e eeuw: het cultuurstelsel, waardoor belangrijke baten aan Indië onttrokken werden, den strijd tegen dat stelsel, in 1870 beslecht door de Agrarische en de suikerwetten, de comptabiliteitswet, de ontwikkeling der particuliere landbouwnijverheid, de beginselen der liberale economie, het in 1894 van regeeringswege ingestelde onderzoek naar misstanden in de suikercultuur, het dreigende gevaar der „economische inzinking", waarvan dr. Kuyper sprak, de oprichting van het departement van Landbouw, de maatregelen genomen in het belang der economische ontwikkeling, werden achtereenvolgens besproken.

Na hulde gebracht te hebben aan gouverneur-generaal Rooseboom, kwam spr. aan het programma van den heer Van Heutsz, dat in hoofdzaak omvatte de pacificatie van Atjeh, de bevestiging van het Nederlandsch gezag in de andere buitenbezittingen, de verbetering van den economischen toestand der inlandsche bevolking, in het bijzonder die van Java en de verzekering van 't financieel evenwicht.

Al deze punten nagaande, kwam spreker tot de volgende conclusie: Alles te zamen genomen kan sprekers oordeel over het gevolgd bestuursbeleid niet gunstig luiden. Deze uitkomst is een teleurstelling, ook voor spreker, die indertijd de benoeming van den heer Van Heutsz tot gouverneur-generaal heeft toegejuicht. Echter maakte hij reeds in 1904 het voorbehoud, dat Nederland, indien het wat goeds in Indië tot stand wilde zien komen, gelden beschikbaar zou moeten stellen. Men heeft toen naar die waarschuwing niet geluisterd, maar de uitkomst heeft bewezen, dat spr. gelijk had. Tegenover de geschiedenis is de heer Van Heutsz voor die uitkomst verantwoordelijk, maar tegenover parlement en natie de regeering, die hem benoemde en zonder voldoende middelen aan het werk liet. Daarom moet spreker zich ook beschouwen, als een principieel tegenstander van minister Idenburg.

Het middel om in de toekomst tot bevredigende resultaten te komen, wil spr. zoeken in de toepassing van de koloniale beginselen van de vrijz.-dem. partij. Reeds in 1902 sprak deze het uit, dat aan de hervormingen in Indië een regeling van de financieele verhouding met Nederland moet voorafgaan, en dat daarbij het beginsel der scheiding voor zooveel mogelijk moet worden toegepast, ook op het verledene. In dit verband brengt spr. in herinnering, hoe in de vorige eeuw de Nederlandsche staat 650 millioen aan de Indische middelen onttrok en later, toen Indië geld noodig had, dit wel aan Indië verstrekte, maar tegelijkertijd een deel van Nederland's staatsschuld ten laste van Indië bracht, tengevolge waarvan de kolonie jaarlijks vier millioen aan het moederland betaalt.

Spr. noemde dit een onrechtvaardigheid, en betoogt, dat die vier millioen niet langer aan Indië in rekening mogen worden gebracht, maar besteed moeten worden voor het volksonderwijs. Alleen langs dien weg kan men behoorlijk in dat groote belang voorzien, en rechtmatige ontevredenheid voorkomen.

Van de tegenwoordige regeering zijn echter geen stappen in die richting te verwachten. Alleen een regeering, die ingrijpende belastinghervorming aandurft, met ruime toepassing van het beginsel van belasting naar draagkracht, zal èn tegenover Nederland èn tegenover Indië rechtvaardigheid kunnen betrachten.

Slechts een waarlijk democratische regeering, aldus eindigde spreker zijn belangwekkende rede, zal ons kunnen brengen tot de verwezenlijking van dit tweeledig ideaal."

Ook de andere groote dagbladen namen verslagen in denzelfden geest op.

Het Volk schrijft al heel kort, onder het opschrift:

„Een opposant in verkiezingstijd"

„Het vrijz.-dem. Kamerlid v. Deventer hield Vrijdagavond te Arnhem een rede over Indische toestanden; deze was dikwerf een scherpe veroordeeling van het beleid van den gouverneur-generaal Van Heutsz. Wij kunnen wel onderwerpen, zei de spreker, maar niet pacificeeren, daarvoor zijn wij te inhalig. Op de schaal van de gerechtigheid is generaal Van Heutsz gewogen en te licht bevonden. Alleen van een ware democratische regeering was hulp te verwachten. Hoogstens een veertig dames en heeren waren opgekomen om naar de rede te luisteren.

Onze partijgenoot Hermans ging kortelijk in debat."

Jong Britsch-Indië.

De Jong-Indiër is buitengewoon slecht thuis in de geschiedenis van zijn land. Volgens de verwarde begrippen van den mislukten student, die later zijn heil in de journalistiek gezocht heeft, heerschte er voor het begin van het Britsche Bestuur in het geheele land een gouden eeuw, waarin men zich verheugde in geluk en voorspoed.

De voortdurende oorlogen, die sinds onheuchelijke tijden in het land heerschten, schijnt deze a.s. heerscher over Indië geheel vergeten te hebben. Hij is er van overtuigd, dat zijne gelukkige voorvaderen nooit door hongersnood bezocht werden in den gelukkigen tijd toen de kinderen van Bhawani en Indra ongestoord in hunne domeinen woonden. En dit gelooft hij, niettegenstaande de Indische geschiedenis hongersnooden zonder weerga vermeldt, oneindig erger dan die, welke zij bijgewoond hebben, ook omdat het gebrek aan gemeenschapsmiddelen het verleenen van hulp zoo goed als ondoenlijk maakte. Hij is er vast van overtuigd, dat de pest eerst met de Engelschen in het land kwam, niet denkende aan de vreeselijke verwoestingen, die zij in vervlogen dagen aanrichtte, vergetende dat groote steden der oudheid als Goa en Byapore, er door ontvolkt werden en dat de vrouw van keizer Auring-Zeb een der slachtoffers was. Dat onder de Mogols vice-koningen en belastinggaarders menschenhoofden eischten, als de pacht van landerijen niet opgebracht werd, herinnert men zich niet meer. De eindelooze onderlinge twisten, de verschrikkelijke godsdienstige onverdraagzaamheid, de treurige onveiligheid, welke den boer dwong om zijn veld te beploegen met zijn lontroer aan zijn zijde en hem niet de minste zekerheid gaf, dat hij eens oogsten zou, wat hij gezaaid had; de verwoestingen der Pindharis, met hun practisch middel om den dorpsontvanger te dwingen zijne gelden aan hen af te staan, door zijn hoofd in een zak met heete asch te steken; het systematisch moorden der Thugs, het bederf en de veilheid van de zgn. rechtbanken — al deze dingen hebben in het oog van den Jong-Indiër nooit bestaan.

Toegegeven, dat hij zelfs een enkel dezer tallooze feiten zou willen erkennen, dan heeft hij toch nog steeds ééne onveranderlijke repliek, en die is: dat het geld toen ten minste in het land bleef. Naast de hoofdgrief, dat er Engelschen in Indië zijn, is zijn altijd terugkeerend bezwaar, dat het geld het land uitgaat, terwijl het dit vroeger niet deed. Aan feiten stoort zich de Indiër niet veel, en dat in

werkelijkheid onder het Britsche Bestuur het geld in het land komt, komt heelemaal niet bij hem op. In elk geval doet hij op het oogenblik zijn best, om dit zooveel mogelijk tegen te gaan, door de politieke atmosfeer zoo onveilig te maken, dat de kapitalisten aarzelen hun geld te beleggen in een land, welks inwoners er blijkbaar op uit zijn, om de eenige geregelde regeering, die zij ooit bezeten hebben, het land uit te drijven. Spoorwegen, stoombooten, groote wegen, uitgebreide kanalen en irigatiewerken, waardoor wildernissen in vruchtbaar land zijn veranderd, telegraaf, post, tramwegen, fabrieken, ondernemingen, — al deze zegeningen der beschaving dankt men aan het Britsche kapitaal dat Indië is binnengestroomd.

Indien de regeering in Londen geld voor productieve werken kan leenen tegen minder dan 4 pct rente en daarmede een winst van 6 pct. of meer kan maken, behoeft de winst, die het land er mede behaalt, geen nadere verklaring, maar de 4 pct, welke aan den Londenschen kapitalist betaald worden, worden als diefstal gebrandmerkt en overal hoort men de klacht, dat het land wordt uitgezogen. Australië, Canada, Argentinië, om van andere landen niet te spreken, zijn maar al te blij om geld van Engeland te kunnen leenen voor de ontginning hunner landerijen, en wanneer dit kapitaal hooge rente afwerpt, spreekt men niet van geruïneerd worden als er van het geleende geld interest betaald moet worden. Er is in Indië kapitaal genoeg beschikbaar, maar 3 of 4 pct rente heeft geen bekoring voor den inlandschen geldschieter, die als woekeraar misschien 100 pct van den kleinen man kan aftroggelen. Na de grief, dat het geld het land uitgaat, komt die van de vernietiging der inlandsche nijverheid. De dorpshandweverij is stellig achteruitgegaan, ofschoon Indië niet het eenige land is, waar de machines en fabrieken het bescheiden weefgetouw verdrongen hebben. Maar ofschoon ook enkele individuen genoodzaakt zijn geweest andere bezigheden te zoeken, heeft de bevolking over het geheel er toch bij gewonnen. Tegenover één man, die zijne broodwinning verloren heeft, staan velen, welke werk hebben gekregen in spinnerijen, die niet alleen in de groote steden, doch in talrijke kleinere plaatsen verrezen zijn, zoodat zij zelfs Manchester concurrentie dreigen aan te doen. Maar niemand is zoo blind als hij die niet wil zien, en de oogen van den Jong-Indiër worden voor voldongen feiten hardnekkig gesloten gehouden.

Om al de kleinere grieven na te gaan, die voortdurend door middel van de pers in het spreekgestoelte verkondigd worden, zou meer ruimte eischen dan waarover wij kunnen beschikken. We willen er daarom slechts een enkele noemen. Een er van is: het beheer der bosschen. Deze zijn het eigendom der regeering en zij vormen domeinen van enorme waarde. Onder vorige regeeringen werd er weinig op gelet en het omhouwen van groote uitgestrektheden bosch, welke vroeger rijke houtvoorraden waren, had, behalve het groote verlies dat de staatsinkomsten er door leden, een nadeeligen invloed op den regenval. Het opnieuw bebosschen van boschland heeft sinds vele jaren een der gewichtigste zorgen onzer administratie uitgemaakt. Het boschdepartement begint op den langen duur, na jarenlange moeite, geld af te werpen. De zorg voor deze onschatbare bosschen wordt als een groot onrecht beschouwd. Waarom mag niet ieder, die een huis of hoeve bouwen wil, zooveel boomen kappen als hij noodig heeft? Waarom mag de veeboer zijn koeien, buffels en geiten niet in de bosschen laten grazen, al vernielen zij ook de jonge aanplantingen? Feitelijk wordt zooveel toegestaan, als met boschbouw maar eenigszins vereenigbaar is. Zoo kan men, tegen betaling eener niet noemenswaardige vergoeding, vergunning krijgen tot het laten grazen van vee.

Maar niets minder dan het recht om de jonge aanplantingen, die toch in zijn eigen belang geplant zijn, te vernielen, kan den boer bevredigen. Argumenten zijn krachteloos tegenover iemand die zich heeft voorgenomen er niet naar te luisteren, en Indische redacteurs schrijven sensationeele artikels over de tirannie van den Britschen radja met betrekking tot de bosschen en de belangen van diegenen voor wie zij zelf geen vinger zouden uitsteken.

(Uit de Wetenschappelijke Bladen van Febr. 1909.)

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Onze Eeuw. April 1909.

De April-afl. van Onze Eeuw bevat niet minder dan drie Indische bijdragen, nl. het vervolg van Kalff's opstel over Mr. S. C. Nederburgh; een beschouwing van Dr. E. B. Kielstra over het opium in Ned.-Indië, waarvan de strekking in hoofdzaak overeenkomt met de door Dr. K. l.l. Dinsdag in het Indisch Genootschap gehouden voordracht over dit onderwerp, en eindelijk een artikel van den heer M. van Geuns: Multatuli en het sentiment in onze koloniale politiek. Een merkwaardig artikel, dit laatste, waarvan de strekking wil wezen te waarschuwen tegen het voeren eener koloniale politiek, die te zeer door Multatuliaansch gevoel wordt beheerscht, ten nadeele der... particuliere industrie in de eerste plaats. Het Multatuliaansch sentiment verleidt tot grove eenzijdigheid, meent de heer v. G. Van het begin tot het einde ruist 't zoete Saïdjah-en-Adinda motief er doorheen, alles voor den Javaan, niets voor den Europeaan-particulier. Een sterk voorbeeld dier eenzijdigheid wordt,door den schrijver genoemd, als hij meedeelt: ,,Een regeling van de werkovereenkomst op Java behoort nog steeds tot de vrome wenschen. Daar is de landbouwondernemer, die werkvolk noodig heeft. Hij neemt — ik vermeld een historisch geval — een kleine driehonderd ,,gedweeë" Javanen in dienst. Om hen hun verplichtingen te doen gevoelen, sluit hij met al deze lieden notarieële contracten, waarbij op willekeurige verbreking een boete wordt gesteld. Doch van de kleine driehonderd koelies, die volgens landgebruik met een voorschot in de goede stemming zijn gebracht, verschijnen er tien op het werk. De overigen blijven weg — straffeloos. Een knap man, die de op de verbreking der overeenkomst gesteld boete op hen, proletariërs, verhaalt. De wegblijvers kennen wel niet onze wetten, maar de ervaring heeft hun geleerd, dat men hen niet aan hun baadje kan komen."

Multatuli heeft dat gevaarlijke sophisme: alle Javanen zijn Saïdjah's en Adinda's, in de wereld gebracht. Het schijnt onuitroeibaar. ,,De ambtenaar toch, die met de Javanen in aanraking komt, ziet steeds weer vóór zich een gedweeë en onderworpen massa. Groot geworden is de vreeze voor 't Gezag, met in hun ziel de nawerking van den eeuwenlangen druk, waaronder hun voorouders zich hadden te buigen; de prikkels ontberend, die in volken onder een minder heete zon het gevoel van eigenwaarde wekken en levendig houden, zijn onze oosterlingen geboren diplomaten, die de dragers van het Gezag cajoleeren en gunstig pogen te stemmen. Naderen zij de machthebbenden, dan hurken zij in ootmoed neer, en ondervraagd, steken zij hun fijne voelhorens uit om te weten te komen, welk antwoord zal behagen. Doch tegenover personen, in wie het Gezag niet belichaamd is, die zij dus niet hebben te vreezen, vertoonen zij zich in een geheel andere gedaante, zoo ten minste gevoelens van aanhankelijkheid hen niet weerhouden: vaak schijnen zij door een zekere ongezeglijkheid en grofheid revanche te willen nemen voor de jegens ambtenaren of hoofden betoonde onderdanigheid."

Maar... ,,in onze eeuwig groene koloniën schijnen sommige Nederlanders voorbestemd eeuwig groen te blijven. Hun ontbreekt een critische zin, sterk genoeg om de zwakke basis van het Multatuliaansche sophisme te onderkennen". Dit toegeven aan een werkelijk Saïdjah- en Adinda-sentiment noemt de heer v. G. meer dan een onrechtvaardigheid: het is een ernstige fout, in het bijzonder tegenover ,,den prachtigen arbeid van de mannen, die tot de ontoegankelijkste berghoogten zijn opgeklommen en daar ruige terreinen in welige cultuurplantsoenen hebben omgetooverd, of in de heetere vlakten het onvoordeelig rijstgewas teruggedrongen en den bodem tot een vele malen rijker voortbrenging geprikkeld hebben; den mannen, die, met millioenen, vakkennis vlijt en geestkracht als uit het Westen meegevoerde bondgenooten, het economisch-zwakke, immers tropische, lichaam van Java een stevige ruggegraat hebben geschonken."

De schrijver eindigt zijn hoogst belangwekkend artikel, dat wij in veler handen wenschen, als volgt:

Eere brengend wien eere toekomt, leg ik in gedachten een krans op het graf van den ,,prozatoovenaar" (Multatuli), die een halve eeuw geleden zijn titanisch pleidooi voor den *toen* mishandelden Javaan de wereld inslingerde, maar tegelijkertijd, op de wezenlijke behoeften van het Tropisch Nederland van thans het oog richtend, teeken ik verzet aan tegen de heerschappij van een dichterlijke visie, omgezet in een sophisme zonder basis, over onze koloniale staatkunde."

De talrijke overige, sedert het vorig overzicht, door ons ontvangen publicaties geven zeer zeker voldoende stof tot afzonderlijke bespreking, doch, kortheidshalve kunnen wij daaruit slechts de belangrijkste inhoud overnemen.

Weekblad voor Indië. No. 44. Van Kol over de actie van den Suikerbond, door M. van Geuns. — Het gouden jubelfeest van het Instituut der Zusters Ursulinen (met foto's), door W. — Een tocht naar den Diëng (vervolg, met foto's), door F. J. C. — Aan den heer Creusesol, naar aanleiding van zijn artikel ,,Een huishoudelijke encyclopaedie voor Indië" in het Weekblad voor Indië van 7 Febr. 1909, door Mien Vermeulen—Duinker. — Indrukken van den Dag, door Chroniqueur.

De Indische Mercuur. 23 Maart 1909. Prof. P. van der Wielen. — Burgerlijke veeartsenijkundige dienst in Ned. Oost-Indië, door Dr. K. W. van Gorkom. — Verslag van het Mijnwezen over het 3de kwartaal 1908. — De haven van Sabang. — Uitvoerrecht op caoutchouc in Brazilië. — Kultuurberichten: Vezelcongres te Soerabaja in 1910. — Eene rubbertentoonstelling te Londen in 1911. — Eene suikeronderneming in Brazilië op Javaanschen grondslag.— Kleine mededeelingen: Inlandsche werklieden op Java. — Telegraafkabel Soerabaja-Semarang-Batavia. — Telegraafverbinding met Atjeh. — Spoorwegplannen op Java, enz. — Financiëele Berichten en Verslagen. — Nieuwe maatschappijen. — Wekelijksch overzicht van den koffie- en suikerhandel.— Technisch overzicht der suikerindustrie. — Handelsoverzicht. Enz.

Tectona. Boschbouwkundig Tijdschrift. Deel. I. Afl. 5. In memoriam-J. E. le Clercq. — Amerikaansch boschbeheer op de Philippijnen, door H. J. Kerbert. — Machinale velling van boomen, door H. J. Kerbert. — Boschbouwkundige mededeelingen uit Palembang, door J. C. Claasen. — Manihot Glaziovii als bestrijder van alang alang en als kaoetsjoek-leverende boom, door K. C. Jaski. — Resultaten verkregen met aftappingsproeven in de fiscuskultuur Toemanggal. — Een en ander uit de practijk van de uitdunning in de Djatiplantsoenen op Java, door J. ten Oever. — Houtvenduties, door A. te Wechel. — Het boschwezen in de Straits Settlements en in de Federated Malay States, door H. J. Kerbert. — Korte mededeelingen uit de praktijk. Enz.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Jndië 1909. Afl. I. Verslag der Vereeniging tot Bev. der Geneesk. Wetensch. over het jaar 1908 en van het wetenschappelijk gedeelte der verg., gehouden in 1908. — Idem van de onderafdeeling Soerabaja. — Paratyphus in Deli, door Dr. J. J. van Loghem. — Over bacillaire dysentrie in Deli. I. Shiga-dysenterie, door Dr. J. J. van Loghem. — Blaas-urethraalsteen en prolapsus recti, door P. K. d'Arnaud Gerkens. — Febris biliosa haemoglobinurica en malaria-immuniteit. Eene biologische hypothese, door Dr. O. L. E. de Raadt. — Pathologisch laboratorium Medan (Deli), jaarverslag 1908, door Dr. J. J. v. Loghem. I. De lijkopeningen in het hospitaal der Deli-Maatschappij. II. Bereiding van koepokstof. III. Pathologische onderzoekingen op aanvragen van geneeskundigen. — Hygiënische onderzoekingen en adviezen. V. Overzicht der wetenschappelijke werkzaamheden. — Polyneuritus gallinarum en beriberi, door D. J. Hulshoff Pol. — Iets over calcaneussporen, door H. C. Nauta.

Cultuurgids. Eerste gedeelte No. I—3. Overzicht van de op erfpachtsperceelen drukkende lasten, door Mr. A. Paets tot Gansoyen. — Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha. — Hooger Landbouw-onderwijs, door P. van Romburgh. **Tweede gedeelte No. I.** Voorloopig bericht der insecten van de kina, door Dr. W. Roepke. — Rapport over de Caoutchouctentoonstelling (Chemisch-technisch gedeelte), door Dr. A. J. Ultée.

Jaarverslag van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java over 1908. Soerabaja, H. v. Ingen, 1909.

De Oost en de West. Een overzicht van de landen en volken der Nederlandsche koloniën, door J. F. Niermeyer (met platen), Groningen, J. B. Wolters, 1909.

Verslag van den dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1907. Buitenzorg, 1908.

Malayen ferns. Handbook to the determination of the ferns of the Malayan islands (incl. those of the Malay Peninsula, the Philippines and New-Guinea), by Capl. C. R. W. K. van Alderwerelt van Rosenburgh. Published by the Departement of agriculture Netherlands India. Batavia, Landsdrukkerij 1909.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 3 Maart '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 2 Maart '09.
De Javasche Courant no. 16 en 17.
De Indische Mercuur no. 13.
Kort Verslag der Verg. 2e Kamer St.-G.
Handelsberichten v/h D. v. Landbouw no. 106.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 26 Febr. 1909. No. 16.

Ordonnanciën, enz.

I. Ordonnantie bepalende de invoering van de opiumregie in de res. Westerafdeeling van Borneo en maatregelen tot wering van het opiumgebruik onder de Dajaksche bevolking van dat gewest en in de res. Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

II. Besluit waarin wijziging van de Bepalingen omtrent de verpakking van opium door de regie en omtrent den verkoop daarvan in het gebied van de Opiumregie.

III. Besluit waarbij het aantal inspecteurs van het lager onderwijs voor Europeanen en g.g. met 2 wordt uitgebreid en alzoo gebracht op 5.

IV. Extra-Bijvoegsel: Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera: opgemaakt onder ultimo Januari 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den ass.-resident J. J. Verwijk; den hoofdopzichter F. E. Hentschel en aan Mej. A. F. Pauli.

Ontslagen: op verzoek eervol de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten L. F. G. de Scheemaker.

Gesteld: ter beschikking van den Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof, Mr. G. G. v. Kleeff; van den voorzitter van den landraad te Buitenzorg Mr. C. C. van Helsdingen; te Sidoadjo Mr. R. H. Rentema; van den Dir. van B. B., H. C. Schmid en M. Wijzenbeek.

Benoemd: tot notaris te Soekaboemi, H. Tollens; tot onderwijzer bij de opl. school te Probolinggo W. Wilmink en W. Keizer; tot machinist bij de zoutfabrieken op Madoera, P. Th. W. Bruininga; tot kantoorchef bij den post- en tel.dienst, W. Cornelis; tot president van den Raad van Justitie te Batavia, Mr. M. L. Andrée Wiltens; tot boekhouder bij den pandhuisdienst, G. Ch. Nauta; tot 1en commies H. Th. Schamier; tot 3en idem, A. A. C. Kuipers.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kolonel van den generalen-staf J. J. K. Enthoven.

Bevorderd: tot 1en luitenant de 2e luitenant der inf. G. L. Scheuer.

Overgeplaatst: naar Batavia de kapitein J. A. van Hoogstraten; naar Salatiga, de 1e luit. J. P. de Man; naar Bandoeng de magazijnmeester 2e kl. N. J. Orie; naar Soerabaja de idem G. W. Boerdinkholder.

Uit de Javasche Courant van 2 Maart 1909. No. 17.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den controleur Ph. F. Laging Tobias; den adsp. contr. I. C. Dozy; den contr. F. L. Wattendorf en het lid van den Raad van Justitie te Semarang Mr. A. Ellerman.

Ontslagen: op verzoek eervol, de opzichter 1e kl. P. Reep; de posthouder M. Sulilatu en de mantri voor den opium-verkoop, Mas Santadiredja.

Benoemd: tot griffier van den landraad te Poerwakarta W. Jans; te Bandoeng en Soemedang, M. F. Akkerman; tot leeraar bij de Koningin Wilhelmina-school te Batavia, H. J. Buijsman; tot hoofdkantoorchef bij den post- en telegr.dienst, E. Keasberry; tot kantoorchef 1e kl. D. J. van Ophuijzen; tot algemeen ontvanger 1e kl., W. O. Brouwer; tot opzichter B. O.W., G. H. van den Berg; P. Terlaak; C. A. J. Zondag; J. W. Schutter; R. Slechter; J. B. H. Kivit; J. J. Dijkstra; F. W. Burki; Raden Mas Soejatiman; A. O. Linklaen Arriëns; Ch. H. W. Burgemeestre; J. Aï Leijder Havenstroom; J. F. de Ceuninck van Capelle; J. A. A. van der Goes; H. A. F. Hess; W. J. Tarenskeen; J. Tinneveld; A. C. Rhemrev; M. F. Versteegh en A. Ch. Leijder Havenstroom; tot tijdelijk idem J. B. Sloesen; J. J. C. van Essel; J. R. Lange; E. E. Berretty en Raden Mas Mohamad.

Ontslagen: op verzoek eervol, de patih van Sidoardjo, Mas Ngabehi Satriokoesoemo.

Benoemd: tot patih van Sidajoe Mas Djojodiwirio; van Sidoardjo, Raden Kromo Adi Widjojo.

Geplaatst: in de residentie Batavia de adsp. controleur B. J. Suermondt; in Banjoemas G. K. J. A. Oosthout; in Besoeki J. G. van Schravendijk; in Pasoeroean A. H. Moreu; in het gouv. van Chelebes en Onderh. L. M. van Klaveren en R. A. M. Mooij.

Benoemd: tot hulponderwijzeres Mej. J. E. G. v. Lookeren; tot veearts Dr. K. van der Veen te Bandoeng.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof aan den off. van gezondheid 2e kl. H. A. Hovenkamp en aan den onder-luitenant A. van Boxtel.

Benoemd: tot secretaris van de permanente militaire-spoorwegcommissie, de 1e luit. E. Weijerman.

Geplaatst: bij het 20e bat. de 1e luit. Z. M. C. E. Valckenier de Greve; bij het 18e de 2e luit. S. van Eendenburg; bij het 3e bat. de onder luitenant J. S. de Hondt.

Overgeplaatst: bij het 1e depôt-bat. de kapitein G. A. de Vries en de 1e luit. F. L. van Hasselt; bij het garnizoensbat. der W. afd. v. Borneo de 2e luit. G. W. J. Moorrees; bij het 10e bat. de kapitein G. E. Visscher; bij het 1e bat. de 1e luit. H. du Marchie Sarvaas; bij het 1e depôt-bat. de 1e luit. A. J. Keller; bij het 7e bat. de 2e luit. G. Berenschot; naar Soerabaja de onder-luitenant J. L. Weijs; naar Atjeh en Onderh. J. Doorlag; bij het 3e bat. de onder-luit. L. A. Färber.

No 14. Donderdag 8 April 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN-NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Volgens ontvangen mededeeling van onzen vertegenwoordiger te Paramaribo, den heer F r e d. O u d s c h a n s D e n t z, zal binnen een kort tijdsverloop verschijnen het door hem geschreven **„Historisch overzicht der balataindustrie in West-Indië."**

Met belangstelling wordt het werk tegemoet gezien.

II. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 1.10
„ 50 ex. à *f* 2.80

en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*2.20 plus *f*0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** door T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05
„ 50 ex. à *f* 2.00

en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen 50 ex. à *f*1.55 plus *f*0.25 frankeerkosten.

c. **Het Jaarboekje** der Vereeniging over het jaar 1908.

III. **Hoofdbestuursvergadering** op **Zaterdag** den **10den April** 1909, ten **2½ ure,** in het lokaal der Vereeniging „**Oost en West**", **Heulstraat 17, 's Gravenhage.**

A g e n d a :

a. Behandeling van de onderwerpen, waarvan sprake is in art. 5 van het Huishoud. Reglement, sub c en d.

b. Behandeling van het verslag, bedoeld in al. 3 van art. 10, Huish. Reglement.

c. Goedkeuring van de Rekening en Verantwoording van het jaar 1908 en vaststelling van plaats en dag van de aanstaande jaarlijksche Algemeene Vergadering (art. 14 Huish. Reglement).

d. Mededeelingen betreffende de propaganda.

e. Idem betreffende Redactie en Uitgifte van het Koloniaal Weekblad en vaststelling van de Instructie.

f. Vaststelling der Begrooting voor het jaar 1910.

g. Afvoering van de ledenlijst van leden, wegens wanbetaling.

h. Jaarverslag van het Hoofdbestuur; art. 6 al. 3 Huish. Reglement.

i. Voordracht van leden voor de Commissie van onderzoek der Rekening en Verantwoording over 1909.

j. Mededeelingen betreffende het Restaurant en de geldleening.

k. Verslag van den penningmeester van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen en van het fonds tot bijstand, opvoeding en opleiding van in Nederland studeerende jongelieden.

l. Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

Namens het Dagelijksch Bestuur:
E. v. ASSEN, Secretaris.

IV. Volgens ontvangen mededeeling van het afdeelingsbestuur te Rotterdam is tot secretaris der afdeeling gekozen de heer Z. G. Ph. Marcella, Mathenesserlaan 324, en de heer A. Veder, Mathenesserlaan 207, als penningmeester opgetreden.

V. Door het afdeelingsbestuur te Zutfen is het volgende voorstel ingediend:

De afdeeling Zutfen e. o.;

Gelezen hebbende het Van Dag tot Dag-artikel in het Handelsblad van 25 Maart 1909, getiteld: „Een werkkring in Indië";

met den schrijver van dat artikel van oordeel, dat gewenscht is, dat worde opgericht een bureel van advies en voorlichting, tot hetwelk zich kunnen wenden allen, die in Indië jonge werkkrachten zoeken, en allen, die in Nederland zich zelven of hunne zonen wenschen op te leiden tot wat voor een loopbaan geschikt maakt;

van oordeel, dat het in het leven roepen van een instelling als de bedoelde geheel ligt op den weg der vereeniging „Oost en West";

verzoekt het Hoofdbestuur de vraag te willen overwegen of, en hoe eene instelling als de gewenschte door de vereeniging „Oost en West" kan zijn tot stand te brengen, het resultaat dier overwegingen aan de eerstvolgende algemeene vergadering mede te deelen en zoo mogelijk daaraan toe te voegen een voorstel, waarvan de aanneming tot het doel zou kunnen leiden.

VI. Bij den secretaris van het Hoofdbestuur — Heulstraat 17, Den Haag — zijn op aanvraag verkrijgbaar de Staatsbladen No 71 à *f*0.10 en no. 75 à *f*0.15, betrekking hebbende op de ondervolgende berichten:

Candidaat-Indische Ambtenaren.

De Staatscourant van Vrijdag 3 April 1.1. bevat een oproeping van sollicitanten naar het candidaat-Indisch-ambtenaarschap, volgens het Besluit op de Indische bestuursopleiding (Stbld. 1907 no. 71).

Daaruit blijkt, dat sollicitanten zich uiterlijk 14 Juni a.s. schriftelijk bij de Commissie moeten aanmelden (adres: den secretaris jhr. mr. O. E. W. Six, Laan Copes van Cattenburch 44, Den Haag), onder overlegging en mededeeling van hetgeen in de Staatscourant wordt aangegeven.

Voor het vereischte geneeskundig onderzoek hebben zij zich vóór 27 Mei a s. schriftelijk te wenden tot de geneeskundige Commissie van het Departement van Koloniën, Laurens Reaelstraat 7, Den Haag, met opgaaf van adres en met mededeeling, dat keuring voor het candidaat-Indisch-ambtenaarschap wordt gevraagd.

Vermelding verdient nog, dat sollicitanten, die nog voor een der gevorderde getuigschriften examen moeten afleggen (zooals bijv. eind-examen H. B. S. met 5 jarig cursus), bij of zoo spoedig mogelijk na hunne aanmelding mededeeling hebben te doen van den datum, waarop dat examen voor hen zal zijn afgeloopen. Ten einde den afloop zooveel mogelijk te bespoedigen behooren zij, zoo noodig, indeeling in een der eerste examengroepen te vragen.

Ter voorkoming van teleurstelling wordt de aandacht van belanghebbenden nadrukkelijk er op gevestigd, dat 14 Juni de uiterste termijn van aanmelding is.

De Commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1909 van candidaat-Indische-ambtenaren maakt bekend, dat in dit jaar 40 jongelieden kunnen worden aangewezen als candidaat-Indisch-ambtenaar.

Voor aanwijzing komen slechts in aanmerking, zij die:

I. voldaan hebben aan een der volgende examens:

a. een der examens tot verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie van een Universiteit, of het examen ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan de Technische Hoogeschool;

b. het einde-examen van hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in Nederland of in Nederl.-Indië;

c. het examen ter verkrijging van het diploma van landbouwkundige, bedoeld in 't laatste lid van art. 57 der wet van 2 Mei 1863 (Staatsblad no. 50), houdende regeling van het middelbaar onderwijs;

d. een einde-examen van het Kon. Instituut voor de marine of van de Kon. Mil. Academie;

II. voor den Indischen dienst physiek geschikt verklaard zijn.

Artsen naar Indië.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor gediplomeerde Nederlandsche artsen, die den leeftijd van dertig jaar niet of niet ver overschreden hebben, de gelegenheid bestaat om bij H. M. de Koningin in aanmerking te worden gebracht voor benoeming tot officier van gezondheid der 2e klasse bij het leger in Ned.-Indië, onder genot van een gratificatie voor eerste uitrusting van *f* 5000, en onder de verplichting, dat zij den Staat gedurende een tijdvak van 8 jaren in die betrekking zullen dienen, terwijl zij, na eventueel ontslag uit den militairen dienst, bij vestiging in Ned.-Indië, nog gedurende vier jaren als reserve-officier van gezondheid ter beschikking moeten blijven van de Regeering aldaar.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 75.

Boeatan.

Wij verheugen er ons over, dat in den laatsten tijd nogal eens onderwijzers met hunne leerlingen in H e u l s t r a a t 1 9 een kijkje komen nemen, waardoor zij op prettige wijze een aanschouwelijke les krijgen in de Ned.-Indische land- en volkenkunde.

Een stukje Atjeh-geschiedenis,

DOOR

E. VAN ASSEN.

In de Koloniale Weekbladen van 4 en 11 Maart 1909 nos. 9 en 10 gaf ik een kort overzicht van de gebeurtenissen op de Noordpunt van het eiland Sumatra, zooals die zich, in hoofdzaak na de inname van den Kraton in het jaar 1874, ontwikkelden, zoomede van de ontstemming, welke daarvan bij het toongevend wereldlijk Atjehsch element het gevolg is geweest.

Ik noemde daarin slechts enkele namen van personen, die in het bizonder op den voorgrond traden en van wien, met hun aanzienlijken aanhang, de sterkste actie tegen onze vestiging uitging, doch maakte geen melding van de toongevende geestelijken, die — dit is van algemeene bekendheid — bijna zonder uitzondering op de hand waren van den Sultan van Atjeh. In de Islamsche maatschappij is de Vorst tevens het Hoofd van den godsdienst. Als zoodanig treedt hij op met den titel van „kadli." Zulk een vorst beheerscht dus in zijn land zoowel het wereldlijk als geestelijk gezag.

De inlandsche vorsten zijn behoudens enkele uitzonderingen bij lange na niet op de hoogte van de godsdienstige voorschriften en laten zich daarom bijstaan door hun voornaamsten Mohammedaanschen schriftgeleerde.

Het is duidelijk dat zulk een persoon grooten invloed kan uitoefenen op de beslissingen van den Vorst en dat, wanneer men met genen op goeden voet is, men van dezen wel het een en ander gedaan kan krijgen.

Jammer genoeg echter voor ons gezag, stonden de geestelijken op Atjeh allen onder den schadelijken invloed van fanatieke Arabieren, die propaganda maakten voor het Islamisme en die in vrij grooten getale op Atjeh verblijf hielden; zij onderhielden het verzet en spoorden, bij het geven van godsdienstig onderwijs, met zeer veel succes de jeugd aan om het goede voorbeeld der gesneuvelden te volgen en op die wijze het geluk van den Hemel te verdienen.

Deze fanatieke Arabieren werden ten deze bijgestaan door Mohammedaansche Klingaleezen, die gewoonlijk als schrijvers, tolken of koks bij de toongevende hoeloebalangs in dienst traden, dan wel door het drijven van handel, in hun onderhoud trachtten te voorzien.

Van de Atjehers sociaal afhankelijk, waren zij — ook om geldelijke redenen — op de hand van hunne geloofsgenooten en wisten zij den Atjehers er op te wijzen, dat een gevolg van hunne onderwerping zou zijn: de minder benijdenswaardige positie van koelie voor den Nederlander.

Doch er is meer.

De Menangkabauer op de Westkust van Sumatra zwerft gaarne.

Hij doet zulks, vooral op jeugdigen leeftijd, om de navolgende redenen:

1o. uit zucht tot zwerven;
2o. om geld te verdienen;
3o. om zich te onttrekken aan onze fiscale wetten en aan de heerendiensten;
4o. om zich, wegens begane misdrijven te onttrekken aan den strafrechter;
5o. wegens het ontloopen van verwikkelingen met de familieleden en de daaruit ontstane geschillen.

Die Menangkabauers begeven zich over zee naar Atjeh, dan wel over land via Siak naar het Maleische landschap Kedah op Malakka.

Dit laatste landschap heeft bij hen de voorkeur, omdat, naar men zegt, dáár geen belasting wordt geheven van hen, die niets verdienen en het levensbestaan er voor hen dus wat gemakkelijker wordt gemaakt dan elders.

De Menangkabauers zijn op Kedah in vrij grooten getale verzameld en houden steeds voeling met hunne landgenooten op Atjeh.

Zij zijn het, die het Atjehsche volk wijzen op hun toestand en laten daarbij duidelijk uitkomen, dat, bijaldien het tot onderwerping komt, zij, evenals de Menangkabauers, zware heerendiensten zullen moeten verrichten en belastingen zullen moeten opbrengen, ook al wordt er niets verdiend.

Zijn mijne gegevens juist, dan is het aantal ambulante Menangkabauers te Kedah, sedert het jongste conflict op Sumatra's Westkust, zeer sterk toegenomen en duurt deze uittocht voort.

Ik moet thans de aandacht vragen voor de stemming van het Atjehsche volk zelf.

In tijden van oorlog sneuvelen er vele mannen, en zeker niet de minst dapperen onder hen.

Ook worden er velen uit het land verwijderd. Pokziekten en cholera droegen er verder het hunne toe bij om de mannelijke bevolking sterk te doen verminderen.

Het Atjehsche volk weet daarvan mede te spreken.

De Atjehsche vrouw wordt, zooals in elke islamsche maatschappij het geval is, als een stuk koopwaar beschouwd.

Tengevolge van ongelukkige bevallingen en van epidemische ziekten lieten velen het leven, met het natuurlijk resultaat, dat het aantal weezen op Atjeh niet gering is.

Ieder Atjeher nu, zoowel man als vrouw, heeft zijn „wali", d.i. voogd, doch wanneer er, om welke redenen ook, geen voogden meer zijn, dan treedt ten slotte de Vorst als voogd op, die op zijne kosten in het levensonderhoud der weezen moet voorzien.

In gewone omstandigheden zijn daarvoor gelden beschikbaar, terwijl de Vorst ze ook wel gaarne tot zich neemt, omdat zij een vertrouwelijke kern vormen van zijn gevolg, maar tengevolge van de verliezen aan land, aan mannen en aan geld in den Atjeh-oorlog, heeft het Atjehsch Centraal gezag die verplichtingen tegenover de weezen niet kunnen nakomen.

De voogdlooze jongens stonden onbeschermd, verweten hun toestand aan het Nederlandsch gezag en trokken ten strijde.

De vrouwen van verbannen lieden huwden veelal, zonder te zijn gescheiden, met andere mannen.

De kinderen, uit die huwelijken geboren, waren dus overspelige kinderen.

Niet geacht bij den werkelijk godsdienstigen Atjeher, kwamen die kinderen in eene zeer moeilijke positie, groeiden, bij gebrek aan geld, wild op, werden ontevreden tegen den Nederlander, en het eind was weder het opnemen van de wapens tegen ons gezag.

Wanneer men langs Atjeh's stranden gaat, zal men dáár van tijd tot tijd tijdelijke woningen, van primitief materiaal gebouwd, aantreffen, waarin zich enkele personen bevinden, die, met het visschen in een klein vaartuig op zee, dan wel met hetgeen het terrein oplevert, in hunne voeding voorzien.

Die lieden zijn de uitgestootenen der Atjehsche maatschappij.

Het zijn de melaatschen en zij, die door venerische ziekten zijn bezwaard.

De hoofden benutten deze menschen, om, in bizondere gevallen, hunne belangen te dienen.

Zij spiegelen die lieden voor, dat zij van het aardsche leven niets meer te verwachten hebben en dat zij alleen nog den Hemel kunnen verdienen, door een ongeloovigen Nederlander het leven te ontnemen.

Dit feit verklaart de voor zoovelen onverklaarbare daadzaak, dat door den éénling soms op onze sterk gewapende patrouilles, dan wel op versterkingen, die toch goed bewaakt zijn, wordt ingeloopen.

Na de kennisname van het vorenstaande, kan een ieder thans weten, waar dat hardnekkig verzet op Atjeh toch zijn oorsprong vindt.

Het bestaat bij vorstentelgen en hoofden van elken rang, bij geestelijken, bij gezonden en zieken onder het volk, omdat er niet één Atjehsche familie is, wier persoonlijke en godsdienstige belangen niet door ons ingrijpen op Atjeh is geschaad.

(Wordt vervolgd.)

De hadji-politiek der Indische regeering.

In een openbare vergadering van de „Indologen-Vereeniging" te Leiden, hield de Hoogleeraar *Dr. C. Snouck Hurgronje*, op Vrijdag 2 April zijne aangekondigde voordracht over bovenstaand onderwerp.

Waar zulk een bij uitstek deskundige, tevens adviseur der Nederlandsche Regeering, aan 't woord is, daar heeft zulk een voordracht dubbel beteekenis, en was het te verwachten, dat een talrijk belangstellend gehoor den inleider wenschte te volgen bij het voordragen van een onderwerp van zoo actueelen aard, dat van zelf zekere bekoring zal hebben voor hen, die geroepen zijn een groot deel van hun leven door te brengen in eene inlandsche maatschappij, waar de Islam beleid wordt.

In een glashelder betoog, op krachtige, soms geestige wijze voorgedragen, bracht de inleider den toehoorders in herinnering, de wijze van vervoer naar Mekka van de dikwijls onbeholpen en onbemiddelde pelgrims uit Indië, zooals die vroeger op zulk een bezwarende wijze van uit Atjeh plaats had, vergeleek dit vervoer bij de tegenwoordige wijze van reizen, schetste de verhouding dier pelgrims, ook de finantiëele, tot de in Arabië wonende Sjeiks, wees voorts op den sanitairen dienst in de Roode zee en bracht het gehoor ten slotte op de Regeeringsvoorschriften, betreffende de Mohamedaansche bedevaart in Ned.-Indië.

Die voorschriften waren ontstaan uit zekere vrees van de Indische Regeering destijds, dat er personen zouden zijn, die als bedevaartganger zouden optreden, zonder te Mekka te zijn geweest en dat deze lieden vooral een slechten invloed zouden uitoefenen op de inlandsche bevolking.

De inleider ontkende niet, dat er van de Djawa-vestiging te Mekka invloed uitgaat op onze-Indische pelgrims en dat die schadelijk kan zijn voor ons gezag, doordat het volk in Indië geprikkeld wordt, eer tengevolge van slecht bestuur, dan wel tengevolge van rampen van hooger hand, maar tevens gaf hij het middel aan de hand, om dien schadelijken invloed te bezweren, nl. om de bevolking, door middel van onderwijs, tot hoogere ontwikkeling te brengen.

Doch dan ook met volle maat deze medicijn ingegeven.

De Inlanders zelf willen zich ontwikkelen in de richting der moderne cultuur; laten wij hun pogingen niet door onze minachting tegenwerken. De tijd zal komen, dat nog wel schepen uit den Archipel menschen zullen vervoeren naar 't geestelijk en stoffelijk dorre Arabië, maar dat er geen gevaar meer is, dat onkruid welig op zal schieten in Nederl.-Indië, omdat er geen bodem meer is, waarop het groeien kan, zoo besloot spreker zijn belangrijke rede.

Prof. Snouck Hurgronje werd luide toegejuicht en door den voorzitter der Indologenvereeniging bedankt.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *Blanda* in *De Controleur* over Indië bij de stembus van 1909. — *De Telegraaf* over opwekking van belangstelling in Koloniale aangelegenheden. — Een „begrootingspraatje" van den Surinaamschen correspondent van het *Algemeen Handelsblad*.

In de *Controleur* maakt *Blanda* eenige zwartgallige opmerkingen over „Indië bij de stembus van 1909". Hij herinnert er aan, in 1911 en 1905 door het schrijven van een brochure en het plaatsen van artikelen in *De Controleur* getracht te hebben eenige belangstelling voor deze zaak onder het kiezersvolk gewekt te hebben. Het resultaat was nihil, zegt hij.

„Ditmaal, zoo vervolgt hij, hebben we er ons daarom niet aan gewaagd, schoon er door de sedert zeer gewijzigde internationale verhoudingen in het verre Oosten en de binnenlandsche toestanden in Indië zelve wel reden zou zijn, om het koloniale vraagstuk, zwaarder nog dan vorige malen reeds 't geval had moeten zijn, bij de aanstaande stembus te doen wegen. We zijn ten deze au bout de nos arguments gekomen: zegt B l a n d a en vervolgt:

Wat ons nu weer tot dit onderwerp terugbrengt, is dus geenszins de lust om andermaal ter wille van Indië een oproep tot de kiezers te richten en een opwekking te schrijven. In deze dagen van verkiezingsherrie werd onze aandacht getrokken door een stukje electorale actie, nooit alhier vertoont, een rariteit, een unicum.

In *De Standaard* lazen we, dat op een dezer dagen, onder voorzitterschap van het kamerlid De Waal Malefijt te Utrecht gehouden anti-rev. partijdag de heer L. Adriaanse van Zeist als „eerste" spreker optrad met het onderwerp: „Onze roeping tegenover Indië".

Blanda critiseert dan verder punt voor punt deze rede van den heer Adriaanse, om te eindigen met de verdrietige opmerking:

„Neen, waarachtig, laat Indië er maar niet om treuren, dat het bij de stembus niet meetelt. Doet het dit niet, dan heeft het zich ook niet te verdrieten of te ergeren over zooveel leugenachtige voorstellingen en zulk schijnheilig vertoon."

***

Naar aanleiding van de rede door den heer C. J. Hasselman in Februari j.l. in het *Indisch Genootschap* uitgesproken, over de moderne richting in de Koloniale Staatkunde, doet de *Telegraaf* dezelfde middelen aan de hand om de belangstelling van het Nederlandsche volk in koloniale aangelegenheden te verhoogen, welke reeds van hare oprichting af door de Vereeniging „*Oost en West*" zijn aanbevolen en waarop reeds meer dan eens ter bevoegder plaatse door haar werd aangedrongen. *Frappez toujours.*

De pers, die in dit opzicht van den heer Hasselman een pluimpje kreeg — tusschen twee haakjes: van de vermeerderde belangstelling voor Indische zaken hebben wij in de pers nooit veel gemerkt — kan, volgens de *Telegraaf*, slechts tot zekere hoogte de publieke opinie leiden. Zij moet „wel rekening houden met den smaak harer lezers", hetgeen in andere woorden wil zeggen: over het algemeen is het publiek niet erg van die Indische artikelen gediend. Anders echter, zegt het blad, staat het met de propaganda gericht tot de jeugd.

„Op de *school* moet de kiem worden gelegd voor de belangstelling in onze koloniën, die daardoor onder het opkomend geslacht zal kunnen opbloeien. Op het leerplan der lagere en middelbare inrichtingen van onderwijs zal aan de geschiedenis onzer koloniën een behoorlijke plaats moeten worden ingeruimd, samengeweven met die van het vaderland, om al dadelijk aan de jeugd het bewustzijn te geven, door hoe sterke banden Nederland aan zijn koloniën verbonden is.

Hoogere burgerscholen en gymnasia zullen de hoofdtrekken van de land- en volkenkunde en van de staatsinrichting van de Nederlandsche koloniën onder de leervakken moeten opnemen.

Het moet in de naaste toekomst niet meer kunnen

voorkomen, zooals bij gelegenheid van het debat, naar aanleiding van de voordracht van den heer Hasselman is gebleken, dat een candidaat-Indisch-ambtenaar verklaart, op het tijdstip, waarop hij het eindexamen der hoogere burgerschool aflegde, van Indië niets anders te hebben geweten, dan dat in 1883 Krakatau aan het spoken is geweest.

Aan de leerlingen van evenbedoelde onderwijsinrichtingen behoort voortaan zooveel van Indië te worden bijgebracht, dat een degelijke grondslag wordt gebouwd, waarop kan worden voortgebouwd, en die de volwassene beschaafde Nederlanders in staat zal stellen, de ontwikkeling der Indische toestanden met kennis van zaken te beoordeelen. Daardoor zal de belangstelling in koloniale vraagstukken langs natuurlijken weg in steeds wijder kring worden opgewekt.

Het ware voor den heer Hasselman zeker een groote en welverdiende voldoening, indien zijn belangrijke voordracht al dadelijk tot dit practisch resultaat leidde, dat door de samenwerking van de ministers van Koloniën en van Binnenlandsche Zaken een aanvulling, en zoo noodig wijziging der leerplannen op de lagere en middelbare scholen in bovenbedoelden geest ter hand genomen en binnen niet al te langen tijd tot stand gebracht werd."

***

De Surinaamsche correspondent van het *Algemeen Handelsblad* houdt een „begrootingspraatje", waarbij hij de verschillende begrootingsposten de revue laat passeeren.

Over het algemeen is hij nogal tevreden.

„Als niettemin, zegt hij, de financieële uitkomsten onbevredigend zijn, dan moet dit liggen aan de groote stijging der inkomsten (hoewel bemoedigend op zichzelve) die niet dadelijk gelijken tred kan houden. Voor een goed deel zijn die hoogere uitgaven het direct en indirect gevolg van de krachtige maatregelen in de laatste jaren genomen tot bevordering van den economischen toestand, maatregelen, waarvan het nuttig effect nog slechts ten deele wordt ondervonden.

De subsidie voor het bijzonder onderwijs, hier in navolging van Nederland beduidend verhoogd, vereischte ook elk jaar zwaarder offers. Tegenover de uitgaven voor het boschwezen, staan tot dusverre geene inkomsten. Uit de zoogenaamde tijdelijke leeningen zijn de laatste jaren ook nogal aanzienlijke uitgaven gedaan, die haar terugslag op de begrooting niet missen. En zoo is er meer, waardoor de uitgaven worden opgedreven.

Of steeds de noodige zuinigheid betracht wordt? Ik voor mij geloof, dat er wel eens uitgaven gedaan worden, die bij den huidigen stand der middelen achterwege hadden moeten blijven. Dit onderwerp vereischt echter bespreking in een afzonderlijk artikel. Genoeg zij hier op te merken, dat de kolonie gebukt gaat onder een leger ambtenaren, dat zich maar steeds uitbreidt. Het functionarisme zal zijn toppunt bereiken, als er nu nog, zooals t voornemen schijnt te zijn, lilliputachtige gemeenteraden in 't leven worden geroepen. Dan zal men, in het civiele, hebben den toestand van Venezuela: meer generaals dan soldaten.

Ook mag men zich wel eens bedenken, alvorens de op de begrooting voorgestelde hervorming der schutterij wordt aanvaard, wat alweder hooger uitgaven mede zal brengen. Dit korps is misbaar. Men kan bovendien gerust de militaire troepenmacht afschaffen. Een goed georganiseerd korps politie is, met de gewapende burgermacht in de districten, voldoende voor de handhaving van orde en rust.

Als men bovendien een deel van de voor de schutterij bestemde gelden besteedt voor subsidie aan vrijwillige scherpschutters, dan zou men een klein keurkorps kunnen verkrijgen, hetwelk meer practische diensten zou kunnen bewijzen dan de geheele schutterij.

Van belang is ook een voorstel tot bestudeering van de malaria in het binnenland. Nu de spoorweg een groot gedeelte van het achterland van Suriname bereikbaar heeft gemaakt acht het Bestuur het terecht van groot belang, om door bestrijding van de malaria dit binnenland bewoonbaar te maken, ook voor Europeanen. Erg benieuwd ben ik, welke practisch uitvoerbare maatregelen zullen worden voorgesteld, om een zoo veelomvattend plan te verwezenlijken. Voorloopig zal men een verkennings-expeditie uitzenden, die tevens zal onderzoeken of de malaria ook veelvuldig voorkomt onder Boschnegers en Indianen, en onder welken vorm. Eenigszins bevreemdend klinkt het in de toelichting te lezen, dat de expeditie zal trachten te contrôleeren of ook in Suriname de muskieten zijn te beschouwen als overbrengers der malaria. Welke reden kan er bestaan aan dit wetenschappelijk vastgesteld feit voor Suriname te twijfelen?" vraagt hij ten slotte.

Uit de O.-I Mail.

Blindenverzorging.

Door de Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Ned. Indië wordt de volgende circulaire verspreid, waaraan ook door de Indische pers publiciteit is gegeven:

„Den 3den Januari 1909 werd het „Koningin Wilhelmina Gasthuis voor Ooglijders" te Bandoeng door Z.E. den Gouverneur-Generaal ingewijd.

Het is de wensch van Hare Majesteit de Koningin dat dit Ooglijders-gasthuis zal dienen niet alleen voor Java, maar ook voor de Buitenbezittingen, en dat niet alleen Inlanders, maar ook behoeftigen van anderen landaard worden opgenomen.

In verband met dezen wensch van H.M. de Koningin deelen wij mede, dat in het „Koningin Wilhelmina Gasthuis voor Ooglijders" op alle werkdagen, des morgens tusschen acht en tien uur, polikliniek wordt gehouden voor ooglijders, welke geen verpleging behoeven en loopend behandeld kunnen worden.

Behoeftige ooglijders, wier opname door den geneesheer directeur noodzakelijk wordt geacht, hebben kostelooze verpleging.

Blinde Inlanders en Europeanen, zoowel volwassenen als kinderen, kunnen tot het leeren van een ambacht, om daardoor later in eigen levensonderhoud te voorzien, in de „Werkinrichting voor Inlanders", of in het „Van Heutsz-Blindeninstituut", kosteloos worden opgenomen, verpleegd en onderwezen."

De Nood in Tangerang.

In het Bat. Nieuwsbl. lezen wij hierover:

„Een onderzoek, door de politie ingesteld naar de twee door ons gesignaleerde gevallen van het weggeven van kinderen, heeft uitgemaakt, dat de ongelukkige moeders inderdaad wegens gebrek haar zuigelingen afstonden. Er waren meer, zoo verklaarden zij, die in gelijke omstandigheden verkeerden; alleen was bij hen de nood nog niet zoo hoog gestegen.

Een onzer abonné's te Tangerang schrijft ons niettemin dat daar, en voornamelijk (bedoeld zal zijn: in het bijzonder) in kampong Bentong geen hongersnood heerscht.

„De mannen, die niet te lui zijn om te werken, kunnen veelal werk krijgen bij het grind- en zandtransport, waarbij minstens *f* 0,40 en hoogstens *f* 1 per dag wordt verdiend; de ouderen en zwakken kunnen met hoedenvlechten 10—30 ct. per dag verdienen.

Er kan echter om dezen tijd niet veel koeliewerk verricht worden, omdat de meesten hunne sawahs moeten bewerken, en die hebben geldgebrek. Dat zulke menschen niet zorgen in die kwade dagen de buik te kunnen vullen door na de oogst wat te reserveeren, zie, dat is een ding, waarover veel gepraat kan worden — wanneer wij, Europeanen, slechts éénmaal per jaar ons inkomen kregen uitbetaald, dan zouden 99 pct. onzer ook bittere armoede lijden."

Heelemaal waar! zegt het blad.

Doch in ieder geval blijkt dan toch hieruit, dat de lieden, die hun sawah's moeten bewerken, geldgebrek lijden; en waar deze menschen, om den sawah-arbeid, niets extra kunnen verdienen, moeten zij ook honger lijden."

De Toestand in Atjeh.

In verband met den inhoud van ons Hoofdartikel van heden, trof ons het volgende uit de „Dingen van den Dag" in het Bat. Nwsbl.:

„Wij spraken onlangs iemand, die kort geleden van Atjeh was teruggekeerd, na een bijna tweejarig verblijf in de binnenlanden. Hij had daar een bij uitstek vredelievende opdracht te vervullen, wapengeweld, of zelfs maar optreden tegen de Atjehers was buitengesloten. En hij leerde er een ouden Atjeher kennen, die belang stelde in zijn werk, hem als gids vele diensten bewees. Doch toen de ambtenaar zijn gids wilde beloonen, wees deze alle geldelijke belooning van de hand. De ambtenaar bestelde toen van Pinang kleederen en andere artikelen, waarmee de kinderen van den ouden Atjeher gelukkig werden gemaakt. En er werd een feestje gegeven, een soort verbroederingsmaal, bij een heilig graf. En op dat feestje sprak de oude man, die zich overigens zéér dankbaar toonde: „Mijnheer, daar ik U welgezind ben, en erkentelijk, waarschuw ik U mij niet te vertrouwen. Want ik vertrouw U evenmin."

Zoo leeft de volkshaat in Atjeh."

Verbetering van de irrigatie.

De Java-Bode meldt:

In het begin van het jaar 1907 werden tijdelijke voorzieningen getroffen ten behoeve van het technisch waterbeheer in de residentie Madioen en van de voorbereiding der oprichting eener irrigatie-afdeeling Solo-rivier. Die voorloopige maatregelen hebben thans geleid tot het voorstel aan de regeering tot oprichting van de sectie Madioen dier af-

deeling, waarvan de ingenieur E. H. M. Uljée, thans reeds in het belang der verbetering van den staat van het bevloeiingswezen in de residentie Madioen werkzaam, als chef zal optreden.

Tegen de Solo'sche bandjirs.

Ook deelt de Java-Bode mede, dat de regeering machtiging heeft verleend tot den aanleg van een bandjirkanaal uit de kali Pepe met bijbehoorende werken in de residentie Soerakarta. De kosten hiervan, met uitzondering van den spoorbrug voor de lijn van Semarang naar de Vorstenlanden, zullen waarschijnlijk bedragen 427,000 gulden.

Hotel-Nood.

Den 11den Februari j.l. meldde het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I., hoe een veertigtal reizigers, die per Fransche mail te Batavia waren aangekomen, grootendeels niet in de eerste rangs-hotels konden worden onder dak gebracht.

Wat echter na aankomst van de „C a m p h u i j s" is gebeurd, overtreft alles, wat men zich op dit gebied zou kunnen denken, schrijft het blad.

De C a m p h u i j s, welke de passagiers aanbracht die met de Duitsche mail in Singapore waren gearriveerd, kwam omstreeks half tien te Tandjong Priok aan.

Het leeuwen-aandeel der reizigers had het Hotel des Indes als bestemming gekozen, met het gevolg, dat dit lang niet alle gasten kon herbergen en derhalve, zooals in zulke gevallen onder de hotelhouders gebruikelijk is, aan andere hotels vroeg of daar misschien nog kamers disponibel waren.

Maar ook de andere groote hotels op Rijswijk en Noordwijk waren geheel bezet en het Hotel des Indes zag zich dus verplicht telefonisch bij de kleinere hotels te informeeren, of men daar nog eenige logé's onder dak kon brengen.

Intusschen liep het reeds tegen middernacht!

Men zag toen het wonderlijke en nog ongekende verschijnsel, dat de geleider van een volgeladen bagage-wagen van het Hotel des Indes door Weltevreden scharrelde, overal de vraag stellende: „Heb U soms hier nog een plaatsje? Niet? Dan maar weer verder. Hort!!!"

Ja, zelfs nog om half één kwam een familie aan één der kleinere hotels om onderdak vragen, wat niet kon worden verstrekt, daar ook daar alles vol was."

Ook in het onlangs verschenen **Eerste Jaarverslag der Ver. voor Toeristenverkeer** wordt over dezen nood geklaagd. Na haar verschillende werkzaamheden te hebben opgenoemd, waaruit blijkt, dat gedurende den korten tijd van haar bestaan de vereeniging geenszins heeft stilgezeten en reeds in ruime mate de aandacht van het buitenland op het werkelijk schoone Java heeft gevestigd, zegt dit verslag o.m.:

„Wil het toeristenverkeer op Java werkelijk tot bloei komen, dan zal echter uit den aard der zaak nog zeer veel arbeid moeten worden verricht, en zullen nog vele jaren moeten voorbijgaan.

Veel zal daartoe kunnen worden bijgedragen, indien door de hotels in de centra van het toeristenverkeer (Batavia Djokja-Soerabaja) gezorgd wordt, dat toeristen steeds plaats kunnen bekomen. Meermalen is ook bij de vereeniging de vraag gerezen, dat verdere ontwikkeling van het toeristenverkeer zal worden belemmerd door plaatsgebrek in de hotels. De vereeniging vertrouwt echter, dat de eigenaren van hotels te juister tijd de bakens zullen weten te verzetten; dat echter die vrees niet ongegrond is, blijkt uit de reeds in het buitenland vernomen klachten op dit punt."

Het verslag eindigt evenwel met eene aansporing om onvermoeid op den thans ingeslagen weg door te gaan, aangezien het bezoek van toeristen aan Java en de Buitenbezittingen niet alleen aan de inwoners van dit land ten goede zal komen, doch ook dat daardoor in alle landen een juister denkbeeld zal ontstaan over onze Koloniën en de wijze, waarop deze worden beheerd.

Inlandsche scholen le klasse.

De heer G. E. t e r H a a r te Bandoeng geeft in het weekblad *Het Onderwijs* de opinie weer van een paar ontwikkelde inlanders over het onderwijs op de inlandsche scholen 1e klas:

1. „Onderwijs in de Nederlandsche taal van Inlanders achten wij noodzakelijk, maar alleen aan kinderen van beschaafde en ontwikkelde Inlanders. We zijn beslist tegen 't aanleeren van de Hollandsche taal aan Inlandsche scholen 2e klas en aan dessascholen.

Wat den beschaafden Inlander betreft, hij moet de Hollandsche taal leeren. Hij wordt daartoe gedwongen. Zonder die kennis toch kan hij zich geen goede positie verwerven.

2. Over het resultaat van de Hollandsche taal, zooals het nu aan de Inl. scholen gegeven wordt, kunnen we nog geen oordeel vellen.

Voor leerlingen, die bestemd zijn voor de kweeken hoofdenscholen, voldoen de 1e klas scholen uitstekend, vooral nu een voorbereidende afdeeling de brug vormt om tot genoemde scholen toegelaten te kunnen worden. Wanneer nu aan de inlandsche scholen 1e klas eveneens een 2-jarige cursus was verbonden, om de overige leerlingen te bekwamen voor het klein-ambtenaars-examen, dan zouden we geheel tevreden zijn.

3. We zijn beslist tegen Hollandsch-inlandsche scholen. We willen graag in de eerste plaats onze taal behouden en hiervan voldoende kennis verwerven, hetgeen niet kan geschieden aan de z.g. Hollandsch-inlandsche scholen. Ook wij gevoelen liefde voor onze taal. Tot nog toe waren we genoodzaakt onze kinderen naar de Europeesche school te zenden, doch nu de Hollandsche 1e klas scholen gereorganiseerd zijn, verkiezen we deze boven de Europeesche scholen.

Vooral omdat onze kinderen in onze school onze gebruikelijke adats zullen behouden, want wat er ook moge veranderen, we wenschen met onze kinderen inlanders te blijven.

En daarom kunnen we ons:

4. ook niet vereenigen met kweekscholen voor opleiding van Inlandsch-Hollandsche onderwijzers. Gaarne willen we ons ontwikkelen, gaarne willen we het goede van de Westersche beschaving overnemen, doch zonder verloochening onzer natie.

Laat het gouvernement aan elken inlandschen onderwijzer, die het klein-ambtenaars-examen aflegt, een belooning toekennen, dan zal de lust tot het aanleeren der Hollandsche taal nog meer aangewakkerd worden.

Gaarne zagen we ook de kweekscholen uitgebreid met een 2-jarigen cursus voor de knapste leerlingen."

In de J a v a b o d e lezen wij, hoe eenige leerlingen van de landbouwschool te Buitenzorg den 21n Maart voor de inlandsche jeugd een gratis-cursus hebben geopend in de Hollandsche en Maleische talen, in schrijven, rekenen en in aardrijkskunde. 21 Kinderen hebben zich reeds aangemeld.

En in het S o e r. H a n d e l s b l a d het volgende grapje onder het opschrift:

De schoone Hollandsche taal.

„Op de eerste Javaansche school te Cheribon leeren onze Kromotjes de Nederlandsche taal.

Daarom verwondert het hier niemand, wanneer men 's avonds, langs 's heeren wegen loopende, zoo pittig weg hoort zeggen: „Ik geb heen held, jij Soekina waarom nie hebrag", of „Isterrniet die Bioscoop van affen".

Het zijn de eerste schuchtere stamelingen van den ontwakenden durf onzer inlandsche „spes patriae".

Wij kunnen onze bruine neven een goeden raad geven. Neef, luister naar je onderwijzer, doch zoek geen heil in den omgang met de Europeesche achterbuurt spruiten, want het taaltje, dat men bij hen te hooren krijgt, heeft veel meer van een dialect van het neger-Engelsch, dan van onze schoone Nederlandsche taal."

WEST-INDIË.

De Surinaamsche begrooting.

De begrooting van Suriname voor het jaar 1910 geeft, gelijk de gouverneur in zijne M. v. T. opmerkt, niet zulk een blijmoedig beeld van den financieelen toestand der kolonie als bij de samenstelling van de begrooting voor het loopende dienstjaar werd gegeven. De gouverneur liet hierop evenwel onmiddellijk volgen, dat de economische toestand van de kolonie niet achteruitgaande is en dat integendeel de toekomst met vertrouwen kan worden tegemoet gezien, wanneer de bacoventcultuur voortdurend grootere opbrengsten gaat leveren, zooals men meent te mogen verwachten.

Wat de bacoven-cultuur betreft, van welker uitkomsten de toekomst van Suriname in hooge mate afhangt, wordt door den gouverneur er de aandacht op gevestigd, dat de bij de ontwerp-begrooting voor 1909 uitgesproken verwachting, dat tegen het eind van 1908 het aantal te verschepen bossen zou toenemen, is uitgekomen. Wij teekenen hierbij aan, dat laatstelijk die verschepingen weder minder werden, daarentegen bij de hier laatst bekend geworden verscheping weder omstreeks 12000 bossen werden uitgevoerd. De correspondent van het A l g. H b l. te Paramaribo deelde mede vernomen te hebben, dat de verschepingen nu een aanzienlijke vermeerdering zouden aantoonen. Toch zal de opbrengst der cultuur over dit jaar niet zooveel bedragen als bij den opzet van cultuur verwacht werd; maar, schreef de gouverneur in zijne M. v. T., de opbrengsten zullen in 1909 grooter worden, en blijft de vaste hoop koesteren, dat de cultuur zal slagen en ten slotte belangrijke voordeelen voor deze kolonie zal opleveren.

De minder gunstige financieele toestand der kolonie in vergelijking met verleden jaar is niet het gevolg van een minder gunstigen economischen toestand, maar alleen toe te schrijven aan het feit, dat eenerzijds met een der middelen, den accijns op binnenlandsch gedistilleerd, een zeer groote tegenslag werd ondervonden, anderzijds sommige blijvende uitgaven gebleken zijn te laag geraamd te zijn, w.o. hoofdzakelijk die voor verpleging en onderhoud van zieken en gebrekkigen, een gevolg van de immigratie, welker lasten men tegelijk met de lusten moet aanvaarden.

Waar de van den verhoogden accijns op binnenlandsch gedistilleerd verwachte meerdere inkomsten niet werden verkregen, — de vraag is of ook hier weer niet ontduiking heeft plaats gehad, gelijk men in Suriname de goud-belasting weet te ontduiken, en het smokkelen van opium en ganja voor niet weinigen een winstgevend métier moet zijn geweest — wordt weer uitgezien naar versterking der middelen, en wel in de eerste plaats door eene verhooging van de inkomstenbelasting en voorts, indien deze niet toereikend mocht blijken, door verhooging van de invoerrechten. Wel is nu reeds eene ontwerp-verordening ingediend, waarvan eene hoogere opbrengst ad *f* 15000 wordt verwacht, doch is hiermede alleen het doel, waarop het aankomt, niet te bereiken.

In de begrooting voor het dienstjaar 1910 worden de uitgaven geraamd op een totaal bedrag van *f* 6.734.646, w.o. voor een totaal van *f* 3.467.997 aan uitgaven, welke niet met geleende gelden zullen zijn te betalen.

De opbrengst der middelen wordt geraamd op een totaal van *f* 4.294.580, zoodat de begrooting sluit met een tekort van *f* 2.440.066. Van dit tekort zal door eventueel in 1910 of anders later te leenen gelden slechts gedekt kunnen worden een bedrag van *f* 1.428.028, zoodat het meerdere, dat door het moederland moet worden bijgepast, *f* 1.010.238 bedraagt. Hieronder is begrepen het een-tiende gedeelte van de uitgaven in 1908, 1909 en 1910 voor de maatregelen uit de leening op korten termijn te bestrijden.

Uit het vorenstaande blijkt, dat voor 1910 de gewone uitgaven alweer *f* 147.573 hooger werden geraamd dan voor 1908 noodig was. Onder dit meerdere treffen we weder een tiende deel aan van hetgeen in 1910 meer dan in 1908 zal zijn voor maatregelen, waarvan de uitgaven uit leening op korten termijn worden betaald, nl. *f* 33343, meerdere rente van hetgeen van den staat wordt geleend voor spoorwegaanleg *f* 34300, meer uitgaven voor de proefboschexploitatie *f* 26650, maar ook weer *f* 35222 meer ten behoeve van het onderwijs, en *f* 16769 meer aan pensioenen.

Dit laatste is het noodzakelijk gevolg van de voortdurende uitbreiding aan het personeel in de kolonie gegeven, terwijl wederom de aandacht valt op het onlogische om voortdurend meer aan onderwijs te besteden, dat zoo weinig tot de economische verheffing der bevolking bijdroeg, in een tijd, nu juist alle zeilen moeten worden bijgezet om de economische ontwikkeling der kolonie te bevorderen.

Die halve ton meer aan onderwijs en pensioenen hadde men o. i. nu beter aan nuttiger werken kunnen besteden.

De gouverneur teekent aan het slot zijner algemeene beschouwingen aan, dat de uitgaven zooveel het kan zijn beperkt en binnen het strikt noodzakelijke zijn gehouden. Aan uitbreiding van het personeel op het postkantoor te Paramaribo en bij de koloniale vaartuigen, wat dezen laatsten dienst betreft tengevolge van de invoering eener commercieele boekhouding, was evenwel niet te ontkomen.

Enkele nieuwe voorstellen zijn gedaan, maar deze hebben geen groote financieele gevolgen, en zij mochten, naar de gouverneur meent, niet achterblijven.

Die nieuwe voorstellen betreffen:

Deelneming aan de wereldtentoonstelling te Brussel in 1910. Hiervoor is voor 1909 een bedrag van *f* 2500 noodig geacht.

Kosten voor den voogdijraad, waarvoor een bedrag van *f* 750 is uitgetrokken.

Subsidie aan een stichting van verwaarloosde jongens. Het ligt in de bedoeling die verwaarloosde kinderen aanvankelijk op de gouvernements heveaonderneming op Slootwijk te plaatsen, alwaar zij werk kunnen vinden, maar om de stichting niet te zeer te binden in de plaatsing der jongens, zooals zij dit zal goedvinden, en tevens om het subsidie te kunnen blijven uitkeeren, ook dan wanneer de jongens niet langer op Slootwijk blijven, is in de omschrijving van het artikel deze plantage niet genoemd.

Reorganisatie der schutterij. Hiervoor wordt op verhooging van de uitgaven voor de schutterij ge-

rekend met een bedrag van nagenoeg f 3000 voor leiding, instructie en aanschaffing van kleeding.

Traktementsregeling van eenige ambtenaren ressorteerende onder de administratie van financiën en uitbreiding van het personeel ten postkantore.

Regeling van de bezoldiging van den adjunct-controleur en belooningen van de kommiezen der belastingen voor werkzaamheden buiten den gewonen dienstijd.

Subsidie aan de Vereeniging tot bevordering van het onderwijs. Hiervoor is een bedrag van f 500 uitgetrokken.

Kosten van opleiding en reiskosten van jongelieden, die eene landbouwopleiding in Nederland ontvangen, welke kosten op f 1100 's jaars zijn gesteld voor één Surinaamsch jongeling van goeden aanleg.

Aanstelling van twee Britsch-Indische voorlieden, tot bijstand van den landbouw-leeraar. Tot dit voorstel is overgegaan naar aanleiding van de gunstige resultaten, verkregen door de werkzaamheid van den Javaanschen opziener op Lelydorp.

Verschillende maatregelen in het belang van de openbare gezondheid, als o.a. bestudeering van de malaria in Suriname, en in verband met de ontwikkeling van het door den spoorweg te openen binnenland. Dit onderzoek zal worden opgedragen aan den officier van gezondheid P. C. Flu, op een toelage van f 200 's maands, terwijl voor het uitrusten van kleine expeditiën naar Boschneger en Indianenkampen en andere kosten voor het onderzoek nog ongeveer f 1600 noodig zal zijn, zoodat de uitgaven uit hoofde van dit onderzoek op rond f 4000 zijn geraamd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In de **Bintang Soerabaja** beklaagt Toewan Krenken zich over de wijze, waarop het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met den inlander omspringt. Er zijn z.i. geen bewijzen, dat het den Inlander aan zich wil verplichten; integendeel, de bruine broeder wordt veelal geheel op den achtergrond geschoven. Reeds méér dan drie honderd jaren heerscht Nederland over Indië, en nog steeds wordt de Inlander niet voor vol aangezien, slechts als een kwart mensch beschouwd. Niettemin, zegt de schrijver, staat de Inlander, als hij 't voor het kiezen had, liever onder Nederlandsch gezag dan onder dat van den Engelschman of Japanner?

Waarom? Omdat hij de Nederlandsche wetgeving boven die der anderen stelt. Hoe gaat het in Engelsch-Indië, op Formosa, op de Philippijnen, in Annam? vraagt de voorzeker niet onkundige schrijver, en licht dit met voorbeelden toe. Doch, vervolgt hij, het Nederlandsch-Indische Gouvernement waardeert onze trouw niet genoeg. Zijn djoeroe moedi (= stuurman, roerganger; hier in den zin van opperbestuurder) schenkt niet genoeg aandacht aan onzen toestand. De Regeering is rechtvaardig, maar zij treedt alléén op, als zij op de een of andere wijze geplaagd wordt. De bruine man is slechts goed genoeg om tot een soort machine van den blanke te dienen. De nederlander wordt rijk, de inboorling verarmt; de eerste neemt in ontwikkeling toe, de laatste wordt hoe langer hoe dommer.

Menige ambtenaar bejegent den inboorling en den vreemden oosterling niet naar behooren, doch zoolang er geen klacht is ingebracht, houdt de Regeering zich voor den domme; daarom kunnen tal van Europeesche ambtenaren naar willekeur handelen. Zij verdienen gebrandmerkt te worden als de moordenaars en de bloedzuigers van Indië, meent schrijver, en geeft dan enkele typen weer van Europeesche ambtenaren — volgens schrijver uit het leven gegrepen — die op eigenaardige wijze hun taak opvatten:

Een inspecteur van het inlandsch onderwijs strafte een inlandsch onderwijzer, die niet genegen was, om een sembah voor hem te maken, met herhaalde overplaatsingen. Telkens werd een slecht advies bij het voorstel tot verplaatsing overgelegd, waardoor de man geen aanspraak op traktementsverhooging kon maken. Elke overplaatsing kostte hem een zegel van f 1,50, welk bedrag in 's Lands kas vloeide.

Een europeesch onderwijzer eener lagere school bekommerde zich alléén over de europeesche leerlingen; de inlandsche waren hem geheel onverschillig. Hij ging zooveel mogelijk de toelating van candidaat-doktersdjawa tegen.

Een assistent-resident bedreigde de desabewoners met straf, indien zij niet dadelijk ter hulp snelden, als een riettuin in brand stond. De huizen der kwartmenschen mochten echter naar hartelust afbranden! De gemeenteraad van Soerabaja heeft wèl oog voor de buurten, door Europeanen bewoond, maar de wijken der Chineezen, Arabieren en Javanen worden verwaarloosd, want er is geen geld in kas voor deze uitgaven.

Nadat de Chineezen waren begonnen eigen onderwijsinstellingen op te richten, gaat schrijver voort, is het Gouvernement er toe overgegaan om hun ook van Landswege scholen te geven. De Chineezen zijn echter geen onderdanen van Nederland, maar van China, en voeren hunne eigene vlag.

De Nederl. Reg. mag wel zorg dragen dat de trouw van den inboorling bestendig blijve, opdat zij later niet zooveel kosten hebbe te maken als Amerika op de Philippijnen. De inboorling kan niet buiten het Nederlandsch bestuur. Hij zal niet opstaan, want de Javaansche vorsten hebben geen oorlogsschepen en krijgsbehoeften zijn er niet. Maar wanneer deze trouw aan het wankelen wordt gebracht, doordat de Regeering voor onze belangen onverschillig blijft, meent schrijver, dat zij ten slotte moeilijkheden zal ondervinden. De inboorling is reeds lang genoeg door het gros der Nederlanders gehoond en veracht. Het is voor het Gouvernement een geluk, dat de inboorling gedwee van aard is, niet zooals die der Philippijnen, waar telkens opstanden uitbreken. Doch blijft men op dezelfde wijze voortgaan, dan zou niet alléén de overkomst van Prins Hendrik, maar zelfs die van Koningin Wilhelmina den band tusschen Nederland en Indië niet kunnen versterken.

Schrijver hoopt, dat de redactie van het Koloniaal Weekblad zijne ontboezeming in Nederland bekend zal maken. Zijn stuk beslaat zes kolommen van het blad, dat een formaat heeft als Het Vaderland. Wij geven hier dus slechts den hoofdinhoud er van weer.

Voor belangstellenden ligt de **Bintang Soerabaja** in de leeszaal van „Oost en West", Heulstraat 17, den Haag, ter raadpleging; het blad wordt op verzoek ook buiten de stad toegezonden.

In hetzelfde blad tapt Epsilon uit een geheel ander vaatje.

Het zal den lezer bekend zijn, zegt deze, dat de inboorling van Java niet gemakkelijk een behoorlijk middel van bestaan vindt en in welvaart bij den vreemden oosterling achterstaat. Dikwijls, zegt schrijver, ligt dit aan den Inlander zelf, en ten bewijze van deze bewering haalt hij verschillende voorbeelden aan van Inlanders, die door eigen schuld achteruit zijn geraakt: Ergens op Java was eens een pandé, een ijzersmid, die met een kleine smederij moest beginnen, omdat hij vrij arm was, en geen kapitaal bezat. Daar hij goed werk leverde, kreeg hij een gunstigen naam en meer en meer toeloop van klanten. Hij breidde zijne zaak uit; een vermogend europeaan, die bijzonder over hem tevreden was, gaf hem een kostbaar ijzeren aambeeld ten geschenke, en langzamerhand kon hij van zijne verdiensten wat overleggen. Hij bouwde voor zich een steenen huis; betere gereedschappen vervingen zijne primitieve werktuigen en hij nam knechts in dienst. Maar langzamerhand maakte zijn voorspoed hem onverschillig en zorgeloos. Hij, die vroeger zelf hard werkte, liet alles aan zijne helpers over. Het werk, dat hij afleverde, werd hoe langer hoe minderwaardig. Eindelijk bleven de klanten weg; de zaak verliep, de spaarduitjes verdwenen. Hij moest zijn huis verkoopen en elders opnieuw beginnen.

Een ander voorbeeld: Een gerdji (kleermaker), had in zijn desa aanvankelijk een onvoldoende clientèle. Langzamerhand kreeg hij om zijne bekwaamheid en zijne billijke prijzen méér klanten, zoo zelfs, dat hij verscheidene personen moest afwijzen. Hij werd een gegoed man en kon ook door het crediet, dat hij kreeg, een voorraad stoffen opslaan, waardoor de klanten bij hem hunne keuze konden doen. Door zijn succes werd hij echter overmoedig; hij verhoogde zijne prijzen, liet menschen, die bij hem bestellingen deden, geruimen tijd wachten, behandelde zijn eigen rasgenooten uit de hoogte, waardoor deze ten slotte wegbleven. Een europeaan, die hem eenig voorschot gegeven had, doch het bestelde niet kreeg, deed hem een proces aan. Onze kleermaker verloor zijn goeden naam en verviel langzamerhand tot armoede.

Zoo was er ook een vrouw, die een waroeng hield, wijd en zijd bekend om de goede en smakelijk toebereide spijzen, welke zij verkocht. Na haar dood zette hare dochter de zaak voort. Deze wilde echter gauw rijk worden; maakte gebruik van ingrediënten van minder gehalte, zooals slechte olie, inferieure rijst enz. De toebereide spijzen vielen niet meer in den smaak; de koopers bleven weg, zij bleef met haar waar zitten en moest ten slotte haar waroeng sluiten.

De schrijver hoopt, dat de vereeniging Boedi Oetomo den inboorling aan het verstand zal kunnen brengen dat feiten, als de hierboven vermelde, dikwijls oorzaak zijn van armoede en achteruitgang bij Inlanders.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Tiong hoa's — het chineesche ras — zegt Tan Goan Kiat in de **Ho Po** zijn tegenwoordig in drie partijen verdeeld: de revolutionnaire, de conservatieve en de neutrale partij. De eerstgenoemde heeft ten doel de Tay Tjheng-dynastie te verjagen en in Tiong kok (China) den republikeinschen regeeringsvorm in te voeren, zooals die bestaat in Frankrijk en in de Vereenigde Staten van Amerika. Zij telt hare aanhangers niet alléén in China, maar ook in de Straits Settlements, in Bangka en andere deelen van Nederlandsch-Indië. Deze revolutionnairen redeneeren aldus: wanneer China bestuurd wordt door een president, dien het volk kiest, kan het vooruit komen, want zoo'n president is niet, als een erfelijk vorst, bestuurder voor zijn leven, doch slechts voor een vooraf bepaald aantal jaren. Laat zijn bestuur niets te wenschen over, dan bestaat er voor hem kans op een herkiezing, wanneer zijn tijd verstreken is, doch regeert hij daarentegen niet naar behooren en gaat het land onder zijn bestuur achteruit, dan kan men hem ook tusschentijds afzetten.

De conservatieve partij daarentegen wil de bestaande dynastie bestendigen. Ook zij wenscht den vooruitgang van China, maar door tusschenkomst van vorsten uit het geslacht Tay Tjheng, dat thans geheel anders handelt dan vroeger en in de laatste jaren de welvaart en den voorspoed van het Hemelsche rijk sterk heeft bevorderd. Het heeft aan China een grondwet geschonken en voor de Tiong Hoa Hwe Koan-scholen in Nederlandsch-Indië een onderwijsinspecteur gezonden, die uit de chineesche schatkist bezoldigd wordt. Bovendien worden chineesche knapen, afkomstig uit deze scholen, die hunne opvoeding in Nanking voortzetten, van staatswege onder dak gebracht en onderwezen. Deze partij telt ook in onze bezittingen niet minder aanhangers dan de vorige. Wil de revolutionnaire partij de Tay Tjheng-dynastie omverwerpen, de leden der conservatieve partij zijn bereid om zich met goed en bloed voor haar op te offeren.

Wat het program der neutrale partij is, kan schrijver niet precies opgeven. Zij wil zich bij de overwinnende der beide bovengenoemde partijen aansluitend, zich houdend aan de uitspraak van den verheven wijsgeer Khoeng Hoe Tjoe: „Kies wat goed is, volg dit en verander wat niet goed is." Hoewel zij om hare halfslachtigheid niet gunstig beoordeeld wordt, heeft zij het toch eigenlijk wel bij het rechte eind, vindt schrijver.

Het streven van den Bond der chineesche wijkmeesters om een einde te maken aan de pacht der chineesche dobbelspelen is vruchteloos gebleken, want het Gouvernement is van oordeel, zegt de **Pewarta Soerabaja** in hare rubriek „Ratjikan" (gemengde berichten), dat het bedrag van een half miljoen, dat de nu pacht opbrengt, niet gemist kan worden. Dit geld komt gemakkelijk binnen, verzekert het blad, terwijl men daarentegen heel veel moeite heeft met de inning der inkomstenbelasting, welke de Bataviasche prostituées moeten opbrengen.

Verder vertelt het blad, dat de geneesheer de Jong en de aan het stadsverband te Batavia verbonden officier van gezondheid inlandsche opiumschuivers gratis behandelen om van het opiumschuiven af te komen. Waar blijft nu de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan, die destijds beloofde hetzelfde te doen als die twee geneeskundigen? vraagt de redactie ironisch.

De **Perniagaän** geeft een beschrijving van de inwijdingsvoorstelling in den nieuwen schouwburg Thalia te Batavia in de buurt Manggabesar, welke tot stand is gekomen met den financieelen steun van den rijken Chinees, Tio Tek San, die voor den bouw een bedrag van 60.000 gulden beschikbaar gesteld heeft. Het gebouw overtreft in schoonheid den maleischen schouwburg te Singapore. Er is plaats voor 1400 personen, verdeeld in vier rangen. Elk van deze rangen is weder afgescheiden in een afdeeling voor vrouwen en een voor mannen. De zitplaatsen kunnen verwijderd worden, als men de ruimte voor danszaal of feestlokaal wenscht te gebruiken. Links en rechts van het tooneel zijn twee keurig versierde loges ingericht voor de schouwburg-directie en voor hooge autoriteiten. De coulisses zijn zeer fraai en de verlichting door middel van gas is schitterend. De openings-voorstelling: „Het spookhuis", opgevoerd door de vereeniging „De Eendracht", werd bijgewoond door méér dan zes honderd genoodigde dames en heeren, onder wie het Lid van den Raad van Indië, Mr. Pott en familie.

Het nieuwe reglement op de faillissementen, vertelt hetzelfde blad, werd met ingang van 1 Novem-

ber 1906 ingevoerd. In 1907 zijn 23 landsdienaren failliet verklaard en in 1908 is het getal nog grooter. Men vraagt aan de redactie: of het nu geen tijd wordt om andere maatregelen te nemen? Ieder landsdienaar moet immers orde op zijne zaken hebben, en men mag verwachten, dat landsdienaren ten minste geregeld hunne schulden betalen. Dergelijke faillissementen, vindt het blad, werpen een smet op den ambtenaarsstand.

Van Vreemde Koloniën.

Civiel en militair.

Wij hebben in onze eigen koloniale geschiedenis telkenmale gelegenheid het antagonisme waar te nemen tusschen civiel en militair, gelegenheid ook om op te merken, hoezeer dat schadelijk inwerkt op den gang van zaken.

De Franschen weten er blijkbaar ook van mee te praten.

We hebben onlangs aan de Dépêche Coloniale het relaas ontleend van de jongste onlusten in Tongkin en van de rol, die de Dé Tham daarin heeft gespeeld. Men kreeg daaruit de voorstelling, alsof de onderwerping van dat oude rebellenhoofd was gekocht door allerlei concessies, waardoor de waardigheid van het Fransch gezag was aangetast.

Tegen die voorstelling komt nu de luitenant kolonel Péroz, vast medewerker aan de Dépêche Coloniale op in een artikel, waarin hij verklaart, de man te zijn geweest, aan wien de Dé Tham zich had onderworpen.

Péroz zegt, dat die onderwerping op de volgende voorwaarden was geschied:

Het bij het genucht Phong-Xuong behoorend gebied, dat langen tijd in het bezit van den Dé Tham was geweest, werd hem teruggegeven in dien zin, dat de ontginbare gedeelten hem in vollen eigendom zouden toebehooren, naar gelang hij die in ontginning zou hebben gebracht. Hem werd een voorschot gegeven van 3000 piasters, in vijf jaren tijds terug te betalen, ten einde hem in de gelegenheid te stellen het noodige ploegvee en landbouwgereedschap aan te koopen. Van het derde jaar af zou hij aan de gewone belastingen worden onderworpen, maar zijn dorp zou onttrokken worden aan die der inlandsche mandarijnen. Ten slotte werd hem toegestaan om met het oog op eventueele wraakoefeningen twaalf geweren met vijftig patronen voor elk geweer in zijn bezit te hebben voor eigen verdediging.

Péroz bestuurde na de onderwerping van den Dé Tham de provincie Yenthé als militair gezaghebber nog gedurende twee jaren. Al dien tijd gaf de man geen enkele reden tot ernstig verwijt. De voor rijtuigen geschikt gemaakte weg, dien Péroz van Nha Nham naar Phong Xuong had laten aanleggen, werd herhaaldelijk door toeristen afgelegd, die uit nieuwsgierigheid het gewezen rebellen-hoofd gingen bezoeken. Zij werden altijd met de meeste voorkomendheid ontvangen.

Toen Péroz in Juli 1899 het bestuur van Yenthé neerlegde, was het land volkomen rustig en goede wegen doorkruisten de streek, terwijl de handel weder opleefde. De rijstvelden van den Dé Tham breidden zich telkens uit en hij was al aardig op weg om een der rijkste grondeigenaars van Tongkin te worden. Naar Péroz' overtuiging, was dat toen 's mans eenige eerzucht.

Hoe komt het nu, vraagt de eerste zichzelf af, dat die redelijke eerzucht plaats heeft gemaakt voor het dwaze denkbeeld om in Tongkin een onafhankelijk en aan het Fransch bestuur vijandig rijk te stichten?

Daarop valt het moeilijk een rechtstreeksch antwoord te geven. Péroz weet alleen, dat er na de onderwerping van den Dé Tham van verschillende zijden is getracht den man te bewegen om weder de wapens op te vatten. Zoodra hij weder de wapens opvatte, zouden die terreinen aan het protectoraat vervallen en in concessie worden gegeven. Telken jare steeg de waarde dier terreinen door den arbeid van den onderworpene en telkens meer ook kwam het er voor de lieden in quaestie op aan om het voorwendsel te vinden om den man van zijn grond te verjagen.

Ten slotte had de man onverzoenlijke vijanden onder de bestuursambtenaren zelven, die het hem maar niet wilden of konden vergeven, dat hij zich liever aan het militair gezag had onderworpen dan aan de bestuursambtenaren, die al lang op dit succes hadden gevlast. Zulk een teleurstelling vergeeft men nimmer, meent Péroz.

Wanneer zal toch eens het oogenblik komen, dat men overal en ten allen tijde het belang van de zaak stelt boven dat van zich zelven of van een dienstvak, waartoe men, nu ja, eenmaal behoort, dikwerf slechts door toeval, maar dat toch geroepen is om met elke andere vereend samen te werken aan het eenige groote doel, dat de staat zich stelt.

Wanneer?

Misschien wel nooit, zoolang de mensch mensch blijft, maar het kan toch geen kwaad op een euvel te wijzen, dat zoo noodlottige gevolgen kan hebben.

Wellicht dat men dan ten minste tracht naar beter te streven.

Een typisch antwoord.

Onlangs is het beheer der opiumpacht door het bestuur der Straits Settlements overgenomen, daar de pachters in gebreke bleven om de pachtsom te betalen. De pachters beklaagden zich in November ll. reeds over het feit, dat het opium-verbruik door verschillende maatregelen van bestuurswege genomen sterk was verminderd en zij dientengevolge niet aan hunne verplichtingen zouden kunnen voldoen, indien geen vermeerdering der pachtsom werd toegestaan.

Onder die maatregelen behoorde ook de plotselinge toepassing van een oud, bestaand verbod op den verkoop van opium in bordeelen.

Dit verbod was twintig jaren lang niet nageleefd, zonder dat van bestuurswege daartegen iets was gedaan. Integendeel scheen het wel, of men deze overtreding door de vingers zag om slechts zooveel mogelijk van de opiumpacht te halen, die voor de Straits Settlements de hoofdbron van inkomsten uitmaakte. De tegenwoordige pachters hadden dan ook bij hunne inschrijving rekening gehouden met den verkoop, zooals die onder door het gouvernement blijkbaar goedgekeurde omstandigheden plaats had.

Hierop nu werd door de pachters gewezen, en wat was nu volgens de Straits Times het antwoord van het bestuur?

Indien het eerder in kennis ware gesteld met het feit, dat opium in strijd met de wettelijke bepalingen in bordeelen werd verkocht, de noodige stappen om de wet toe te passen reeds eerder zouden zijn genomen.

Zou er, indien het waar was, dat het bestuur twintig jaren lang in onkunde zou zijn gebleven van de ontduiking van wettelijke bepalingen ten aanzien van een zoo belangrijk middel van de Straits als de opium-pacht, een meer overtuigend bewijs van onvermogen van dat bestuur zijn te bedenken?

Zoo iets moest eens bij ons in Indië gebeuren. Och, och! wat zou het bestuur er van langs krijgen, niet waar?

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

De heer Engelbert van Bevervoorde, resident van Pekalongan, schrijft in de Febr.-afl. van bovengenoemd tijdschrift een artikel (door de Redactie van de „Indische Gids" niet opgenomen, omdat het „te heftig was"): Over de door controleur J. H. Nieuwenhuis voorgestelde vermindering van het aantal controleurs op Java en Madoera (zie Ind. Gids, 1908, I, bl. 581—593). Controleur N. was van het denkbeeld uitgegaan: 1o. de leiding van het algemeen bestuur in gewest en afdeeling moet berusten in handen van Nederlandsche ambtenaren. 2o. De uitvoering moet uitsluitend aan Inlandsche ambtenaren worden toevertrouwd. 3o. Het toezicht op die uitvoering moet worden opgedragen aan de sub 1 genoemde Nederlandsche ambtenaren. M.a.w. Leiding en toezicht door Nederlandsche, uitvoering door Inlandsche ambtenaren.

Dit was in hoofdzaak de strekking van controleur Nieuwenhuis' artikel, teneinde te kunnen geraken tot vermindering van het aantal controleurs.

De Resident E. v. B. erkent nu in zijn opstel: „Het denkbeeld zelf is goed; het is echter geenszins nieuw te noemen, daar het vooreerst reeds lang bestaat bij het Britsch-Indische bestuur in Voor-Indië" — de Resident bedoelt hier natuurlijk niet het denkbeeld, doch het stelsel — „gelijk trouwens ook uit 's schrijvers artikel blijkt, terwijl het door meer bevoegden en bepaald deskundigen ook wordt aangeprezen als in de toekomst de baak te zijn, waarop de Ned.-Indische Regeering ook moet aansturen."

Dan vervolgt de heer E. v. B., nadat hij heeft gezegd, dat de tegenwoordige javaansche ambtenaarswereld zich nog niet leent tot dien idealen toestand. „Wat doet onze schrijver?" (d. i. Contr. N.) „Deze, blijkbaar op de hoogte van de juiste bestuursinrichting in Britsch Voor-Indië prijst in zijn artikel de onmiddellijke invoering van dat bestuursstelsel aan, en acht hij de inlandsche ambtenaren op Java en Madoera daarvoor al geheel rijp. Dit nu is verre van de waarheid, men zou het zelfs onwaarheid kunnen noemen, als dit niet een onparlementair woord was."

Onzerzijds zij hierbij aangeteekend, dat de resident zich schromelijk vergist en controleur Nieuwenhuis in stede van in zijn artikel de onmiddellijke invoering van dat bestuursstelsel aan te prijzen, wel degelijk voorzichtig spreekt van het nemen eener proef als hij zegt (Ind. Gids 1908, I, bl. 588): „M.i. kan men reeds nu hier en daar die verdeeling (der bestuurstaak) invoeren, ook al heeft men geen geëxamineerde ambtenaren bij de hand. Naar het geen ik uit eigen ervaring weet en ook van collega's gehoord heb, zijn er genoeg inlandsche ambtenaren van goeden, ja uitmuntenden aanleg, bekwaamheid, ijver, initiatief, om in verschillende afdeelingen een proef te kunnen doen nemen in een door mij gewenschten zin...... Natuurlijk zal die invoering afdeelings-gewijs, hetgeen in den regel synoniem is met regentschaps-gewijs, moeten geschieden, en moeten de ambtenaren, die de proef zullen leiden en uitvoeren, met tact worden uitgekozen en met tact te werk gaan."

Overigens lijkt ons het artikel van resident van Bevervoorde, hetzij terloops opgemerkt, ten opzichte van controleur Nieuwenhuis, de zakelijke bestrijding ter zijde latende, in hooge mate onwelwillend, een woord „hatelijk" zullen we, als minder parlementair (zie boven) maar niet gebruiken!

Verder bevat deze afl. een opstel van controleur Ezerman, getiteld: Wanneer en op welke wijze de Serawaier (bewoner der afd. Seloema, residentie Benkoelen) de hulp zijner voorvaderen inroept, en een uitvoerige Schets van het Fransche Koloniaal Bestuurssysteem, door contr. J. H. Rering.

De Indische Gids. April 1909.

Inhoud: De taak van den Adviseur, bedoeld bij art. 7 van het Reglement op de Rechterlijke organisatie van Ned.-Indië, door Mr. F. C. Heckman jr. — Reorganisatie van den Geneeskundigen dienst in Ned.-Indië, door J. Haga. — Staats Land- en Boschbouw in Indië, door S. Ritsema van Eck. — Wat in stede van Opium, door W. K. A. Burghardt. — Verschillende oplossing van het muntvraagstuk in Aziatische landen. IV. China. 1e gedeelte: Het muntwezen in vroeger tijd. — Varia: Een eenzame (Indische schets), door F. — Varia: Een kroonpretendent van Birma. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten (Sumbawa, enz.) — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. C. de M. — Koloniale litteratuur: Indische bouwkalender voor 1909, door W. M. Jordaan. — Wetenschap en industrie: Wereldproductie van steenkolen. — Het vermogen om talen te leeren. — De Indische Gouv. post-, telegraaf- en telefoondienst in 1907. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Vragen van den Dag.

Het April-Nr. van de Vragen brengt een interessante bijdrage: Over de nieuwe flora van het Vulkaaneiland Krakatau, bewerkt naar de studie van den Zwitserschen botanicus Prof. Dr. A. Ernst over dit onderwerp. Het is van algemeene bekendheid, dat voor de geweldige uitbarsting, waardoor in Aug. 1883 het tusschen Java en Sumatra liggende eiland Krakatau verwoest werd, dit eiland, aan welks zuidrand de ook nu nog bestaande, 832 M. hooge berg Rakata (met welke benaming het geheele eiland soms eveneens wordt aangeduid) geheel door ondoordringbare wouden was bedekt. Door een regen van gloeiende steenen en heete asch, die neerdaalde op de geheele omgeving tot op een afstand van 35 K.M., werd toen de plantengroei van Krakatau totaal vernietigd. Begrijpelijkerwijs trok dit eiland reeds kort na de uitbarsting de aandacht van verschillende geleerden, aangezien zich al spoedig verschijnselen van een nieuwen plantengroei vertoonden en men nu gelegenheid vond het totstandkomen daarvan practisch te bestudeeren, een vraagstuk, dat men tot nog toe slechts door theoretische beschouwingen gepoogd had op te lossen.

Aan het slot van het artikel wordt o.m. gezegd: „Indien de verdere ontwikkeling van de tegenwoordige beplanting van Krakatau niet door nieuwe vulkanische uitbarstingen onderbroken wordt, zal het eiland, met uitzondering der steile rotswanden, in den loop der volgende 50—60 jaar geheel met bosch bedekt worden. Aan het strand zal zich vermoedelijk eene gesloten Barringtonia-formatie ontwikkelen. Op dezen gang van ontwikkeling zal de mensch op geenerlei wijze een sterken invloed uitoefenen. Krakatau zal nog langen tijd onbewoond blijven,

en hoogstens nu en dan door visschers of ook door waarnemers voor een kort oponthoud worden bezocht."

Verder vonden wij in deze afl. een kort stukje over het Aandeel van Nederland in de caoutchouccultuur van Nederlandsch-Indië, waaruit blijkt — en beschamend genoemd wordt — dat de Nederlandsche ondernemingen slechts 4.7 millioen gulden in de Indische caoutchoucplantages hebben gestoken tegen de Engelsche 21.1 mill., de Belgische en Fransche te zamen 20 mill., en de Duitsche 9.3 mill. gulden.

Weekblad voor Indië.

No. 45 van den loopenden jaargang bevat: Solosche zaken, door Later. — L. J. van der Toorn (met portret). In Memoriam, door Th. J. A. Hilgers). — Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap (met afbeeldingen). Een tocht naar den Dieng, (met afb.), vervolg. In dit laatste artikel geeft de schrijver F. J. C. in populairen vorm eenige bijzonderheden over de merkwaardige oudheden van het Dieng-gebergte.

De Indische Mercuur 1909. No. 13.

Inhoud: Over den regenval op Java, door Dr. A. H. Berkhout. — Een nieuw werk over kleuren verfstoffen, door Dr. M. Greshoff. — Het verband van nicotine tot de kwaliteit van tabak, door Dr. J. J. van Eck. — Het fermentatie of tea, door Dr. Nanninga. — Het verbruik van buitenlandsche bladtabak in de Vereenigde Staten over het kalenderjaar 1908. — De handelstoestand in het verre Oosten. — Soekaboemische Landbouw-vereeniging. — Kultuurberichten (Gomproductie in Nederlandsch-Indië. — Vruchtententoonstelling te Bondowoso. — Katoenkultuur in Palembang. — Bacovencultuur in Suriname). — Kleine mededeelingen (Handelsbetrekkingen met Australië. — De Handelsvereeniging „Amsterdam" en de boycott.) — Financiëele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen. — Wekelijksch overzicht van den koffie- en suikerhandel. — Technisch overzicht der suikerindustrie.

Het rechtswezen bij de Minangkabausche Maleiers, door Mr. G. D. Willinck, Oost-Indisch rechterlijk ambtenaar met verlof. Leiden, E. J. Brill. Een omvangrijke studie (het boek telt niet minder dan 902 bladzijden), waarvan eene bespreking buiten ons bestek valt. Aan het voorwoord van den schrijver ontleenen wij echter bij wijze van introductie het navolgende: „In dit boek wordt voor het eerst een poging gewaagd om het onbeschreven recht van een der volksstammen van den Indischen Archipel zoo volledig mogelijk op zichzelf te beschrijven.

Tot nog toe werd de studie van het rechtsleven bij de Indonesische volkeren slechts als een bijloopster van die der algemeene ethnografie van Indië beschouwd. Dientengevolge geschiedde zij steeds min of meer en passant en in elk geval altijd oppervlakkig. Het begint thans tijd te worden, dat men zijn aandacht ook in 't bizonder aan de rechtsinstellingen van elk indisch volk afzonderlijk gaat wijden. Dat ik die der Minangkabauers koos tot voorwerp van studie, was niet slechts een gevolg der omstandigheden, maar ook een van bijzondere voorkeur. Het rechtswezen van dat volk toch is in mijn oogen het merkwaardigste van den ganschen Archipel, omdat het nog zoo in alle opzichten het kenmerk aan zich draagt van hooge oudheid. In des Minangkabauers recht leeren wij dat van den voor-historischen mensch kennen naar mijn overtuiging. Moge het mij gelukt zijn er een juist en scherp belijnd beeld van te hebben gegeven."

De schrijver verdeelt zijn stof als volgt: Staatsrecht en staatsinrichting; Familie- en huwelijksrecht; Vermogensrecht; Strafrecht- en rechtspleging.

Teysmannia.

In de Febr.-afl. zet Dr. P. J. S. Cramer zijne beschouwingen over Nieuwe en minder bekende koffiesoorten voort; thans behandelt hij de Coffea congensis, een in Belgisch Congo-inheemsche koffie plant, waarmede in den Cultuurtuin proeven zijn genomen met gunstig resultaat, zoodat „binnen enkele jaren zaden van de nieuwe soort voor planters op Java beschikbaar gesteld kunnen worden." — Overigens bevat deze afl.: Hetgeen voor een aetherische oliënfabrikant van belang is te weten, door A. W. K. de Jong (vervolg: De planten van Java, die aetherische oliën leveren, welke in de parfumerie, techniek of pharmacie gebruikt worden). — De sisalkultuur buiten Ned. Indië. II. De sisalkultuur in Yucutan, door E. de Kruijff. — De genitri-boom en zijne vruchtkernen (Elaeocarpus genitrus. Roxb.), door Van Delden Laërne. — Nuttig gebruik van houtafval, door Dr. E. C. J. Mohr. — Rhododendron javanicum Rrwdt (met plaat), door H. J. Wigman. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Aetherische oliën. VI, door A. W. K. de Jong. — De verdamping op sawahs, door L. G. den Berger. — Beschikbare planten en zaden.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende publicatiën:

Proeve eener inleiding tot de koloniale staathuishoudkunde, door Mr. J. C. Kielstra. Deel II. Bandoeng, G. Kolff en Co. 1909. (Aan het eerste deel van dit belangrijke werk wijdden wij in dit orgaan reeds enkele woorden; het tweede hopen wij in het volgend nummer bij onze lezers in te leiden).

Indische bouwkalender voor het jaar 1909. Samengesteld door **W. M. Jordaan.** Tweede jaargang. Tegal, J. de Boer. 2 dln.

De **ordonnantie** op de rechten van successie en van overgang, (Stbl. 1901 No. 471); vergeleken met de Nederlandsche successiewetten, door **Mr. L. A. C. Kolff.** 2e druk. Batavia, Jav. Boekh. en Drukkerij. 1908.

De **ordonnantie** met Koninklijke medewerking. Academisch proefschrift, door **J. J. Schrieke.** Leiden, G. L. van den Berg. 1909.

De **Desaloemboeng** en de toekomstige beteekenis er van voor de suiker-industrie op Java (vervolg), door **M. Sanders** (in **Ceres**, orgaan der studenten aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool. April 1909.)

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 10 Maart 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 9 Maart;
De Sumatrapost t/m 11 Maart;
De Javasche Courant Nos. 18 en 19;
N.-I. Effectenblad No. 10;
De Indische Mercuur No. 14;
De Padanger t/m 5 Maart;
De Sumatrabode idem;
De Delicourant t/m 9 Maart;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 11 Maart;
Weekblad van Indië Nos. 44 en 45;
Suriname, Nieuws- en Adv.blad, t/m 12 Maart;
Exportblad No. 765;
Deutsche Colonialzeitung van 27 Maart No. 13;
Dames weekblad No. 30;
De Stem van Indië Nos. 8 en 9;
De Indische Gids afl. April;
Jong-Indië t/m No. 35;
Handelsberichten t/m No. 107;
Bandera Wolanda No. 29;
Kort verslag Tweede Kamer S.-G.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 5 Maart 1909. No. 18.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de adjunct-commies te Weltevreden, M. Mallien.

erleend: een jaar verlof naar Europa aan den predikant te Soerakarta J. Mooij en aan den algemeen ontvanger te Padang J. J. Zerb.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Boiolali en Klaten Mr. F. P. M. van der Gracht de Rijck; tot advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Semarang, Mr. Chr. P. van Wijngaarden; tot lid bij den gewestelijken raad van Kediri A. W. G. Sigter; van Madioen E. H. M. Uljée en Dr. IJ. Rodenhuis; van Soerabaja, H. van Straaten.

Ontslagen: op verzoek eervol, de regent van Keboemen (Kedoe), Raden Adipati Aroeng Binang.

Benoemd: tot regent van Keboemen de wedono van Magelang, Raden Toemenggoeng Soeriomihardjo.

Overgeplaatst: naar Batavia, de dokter-djawa, D. J. Siajaha; naar Batavia de algemeene ontvanger P. Wetters.

Benoemd: tot 1en klerk te Soerakarta J. Spangenberg.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den luit.-kolonel der Inf. J. A. M. M. von Schauroth.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der inf. de 1e luitenants J. C. de Bruine en G. Radersma; tot 1en luit. bij de artillerie, de 2e luit. A. E. van Marle.

Benoemd: bij het Dep. van Oorlog tot 1en commies H. T. Malasch; tot 2en commies J. W. L. Bochem; tot waarnemend 3en commies H. A. Johanzoon.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den gezagvoerder bij de Gouv. marine W. J. J. Overgauw.

Uit de Javasche Courant van 9 Maart 1909. No. 19.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaren verlof naar Europa aan den hoofdcommies Ch. R. Veenstra; 1 jaar aan den hoofdingenieur J. P. Krumel en den opziener C. H. Kloppenburg.

Ontslagen: op verzoek eervol de administrateur J. M. Smits; de 1e commies A. Pattwael; de klerk J. W. Agaatz; de koffie-inkooppakhuismeester Mas Wongso Prawiro; de onderwijzer Mas Wangsa di Naia; de chef van het mijnwezen J. de Koning Knijff; uit zijn betrekking de contr. B. B., J. P. de Vries.

Benoemd: tot onderwijzer bij de opleidingsschool te Bandoeng D. van den Berg; tot hoofdingenieur bij het Mijnwezen J. de Koning Knijff; tot chef van het Mijnwezen A. H. van Lessen; tot hulpprediker te Babauw (Timor en Onderh.) H. Grootbuis.

Ontslagen: op verzoek eervol het districtshoofd van Tomohon Sarongsong, H. Wenas.

Benoemd: tot wedono van Gading, Mas Koesoemo Atmodjo; van Tonggas, Mas Ngabehi Noto Amidjojo; tot inlandsch officier van justitie in het regentschap Toeban, Raden Soemodimedjo; in Bodjonegoro, Raden Notosoebroto; tot lid van den landraad te Tasikmalaja, Raden Soepria Braja.

Geplaatst: te Djokjakarta de onderwijzer A. Schuit.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Medan J. L. Neuteboom; tot opziener bij het boschwezen P. van Bemmel; tot opzichter B.O.W., J. G. Berkhemer en F. A. Westerbeek.

Ontslagen: eervol als stationschef der S.S. op Java F. H. Breukelman.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan de 1e luitenants der inf. L. W. Goslings en S. Prins en aan den kapitein der inf. J. Smits.

Ontslagen: op verzoek eervol de burgerschrijver J. W. Toedoes.

Overgegaan: in het vaste korps, de officier van gezondheid Th. F. J. Hennings.

Bevorderd: bij het wapen der Inf. tot luit.-kolonel de majoors R. B. M. de Wijs en C. K. van Rietschoten; tot majoor de kapiteins E. den Dooren de Jong en S. L. Blok.

Overgeplaatst: bij het 11e bat. de majoor C. A. Meulemans; bij het 19e bat. de majoor H. Schokker; naar Meester-Cornelis de 1e luit. Z. M. E. C. Valckenier de Greve; bij het garnizoensbat. van Ambon en Ternate de 1e luit. H. J. Vermeer.

Geplaatst: te Bandoeng de 2e luit. der art. J. Parmentier; te Batavia de kapitein der art. H. M. E. Brodhaag.

Overgeplaatst: naar Willem I de kapitein der art. H. L. F. Vanger; naar Batavia de 1e luit. der art. L. H. C. Horsting; naar Bandoeng de kap.-kwartiermeester R. F. G. Pourchez; naar Batavia de 2e luit.-magazijnmeester J. A. M. Lucas; naar Soerabaja de 1e luit.-magazijnmeester W. J. K. Cortenbach.

Geplaatst: te Semarang de 1e luit.-kwartiemeester L. J. E. E. van der Elst.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. „Rembrandt", gezagvoerder D. Hubert, vertrokken van Amsterdam 3 April 1909.

O. Roelofsma, echtgenoote en 2 kinderen; J. Ouwehand en echtgenoote; W. E. Scheurer en echtgenoote; E. Henny; J. H. B. Kuneman; H. L. J. Baron van Isselmuden, echtgenoote en 2 kinderen, en Mejuffrouw Heintjes; Mevrouw Wed. H. A. Raaf—van Affelen van Saemsfoort; Mejuffrouw C. Boom; T. C. van Affelen van Saemsfoort en echtgenoote; P. Swart en echtgenoote; Mevrouw R. Heylman; P. B. van Leggelo, echtgenoote en kind; F. A. Klein; Mevrouw J. M. van der Woude; F. Valck Lucassen; J. G. Kouffeld en echtgenoote; F. J. Deutz en echtgenoote; Mevrouw M. E. Willinck—Bosschart en 6 kinderen; J. J. F. Pino; H. Raaff; Mr. E. A. Koeffelman, echtgenoote en kind; M. P. Augustijn en echtgenoote; Mejuffrouw B. van den Bergh; H. L. Höfelt, echtgenoote en kind en Mejuffrouw P. Redelijkheid; Mevrouw E. Schreuder—Klem; B. Coronel; P. N. Degens en echtgenoote; M. H. Schaafsma; A. H. J. Tjeenk Willink; Mevrouw J. Ch. Fritzlin—Suyver; J. W.

Roessingh—van Iterson Gzn.; Mevrouw A. Bommel—Klein en kind; J. M. Stok, echtgenoote en dochter; Mevrouw A. S. Petersen; P. J. Stok; A. L. de Stoop, echtgenoote en 2 kinderen; W. Oudemans en echtgenoote; B. W. van Gorkom en echtgenoote; Th. H. M. Platte; A. A. Wittich en echtgenoote; E. A. W. van Riemsdijk; L. Nieuwdorp, echtgenoote en 2 kinderen en Mejuffrouw Tönjes; G. P. Rouffaer; J. Treep; Lewandowski; W. J. C. ten Harmsen Wzn.; Jacques Vegtel; J. L. A. van Kervel; W. J. Derks; A. W. de Visser en echtgenoote; V. van Lissa; J. M. Decker; J. M. Decker; J. M. Driessen, echtgenoote en kind; G. Dietzel, echtgenoote en 4 kinderen; J. C. Grevers; E. J. ter Meulen; B. W. P. Acket; Mevrouw G. P. J. Kloppers; Mejuffrouw E. E. van Braambeek; Mevrouw F. J. van Veen; J. van Thiel Berghuys; Ph. Polack; Mr. I. Hen, echtgenoote en 3 kinderen; W. F. Prins, echtgenoote en 3 kinderen; I. I. Visser; J. E. W. Velthuijsen; C. van Engels; P. M. Johannes; Mevrouw H. C. W. Daimeijer; Mejuffrouw A. F. Marmelstein; Mejuffrouw L. Morren; P. J. Roosegaarde Bisschop; A. C. van der Weel; Torn; Smits, benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst van het S.S. „Prins Maurits", gezagvoerder M. P. v. d. Est, van Amsterdam naar West-Indië op den 2en April 1909.

W. C. H. Gautier, echtgen. en 1 kind; Mej. E. Wilmans; J. J. Weede; W. A. C. Stolting en 3 kinderen; Mej. N. A. Hoeffelman; Mej. van Amerongen; H. Riem; Th. G. van Silfhout.

Passagierslijst van het S.S. „Vondel", gezagvoerder G. Visser, vertrokken van Batavia 11 Maart, en aangekomen te Genua 3 April 1909.

Mevr. L. J. Brain—Verver en 2 kinderen; Mej. J. W. Hesselberg; J. A. Roukens, echtgenoote en 3 kinderen; Dr. L. E. Papelard, echtgenoote en 6 kinderen en Mej. C. J. Papelard; D. Posma, echtgenoote en 2 kinderen; F. Haikema, echtgenoote en 6 kinderen; G. J. F. Biegman; I. C. Dozy; J. C. van Schouwenburg, echtgenoote en 2 kinderen; Mevr. J. Bierstadt—Verboon, Jongejuf. M. C. van Geuns; C. G. Riesz; Mej. N. C. Quack; Mevr. G. Geuns; C. G. Riesz; Mej. N. C. Quack; Mevr. G. C. M. Waal—Kuther en kind; Mevr. A. C. W. Wurfbain—Swaving en 2 kinderen; F. A. Dutrieux; C. V. Veldman en echtgenoote; C. A. A. de Beus; J. W. Verweij; A. C. Lamming en echtgenoote; O. Menten; F. G. Insinger; Mevrouw Insinger—Roell en 2 kinderen; Mej. Roëll en Mej. A. Gutermann; J. J. Stieltjes, echtgenoote en 2 kinderen; F. W. A. Still en echtgenoote; P. W. Hammans en echtgenoote en kind; Mr. G. J. Henny, echtgenoote en kind; Dr. C. Th. Humme; Mej. C. V. Veldman; J. Goedhuis; H. Henel; H. C. Verloop; G. C. Smits, echtgenoote en kind; B. J. L. Ferreri en echtgenoote; J. H. Lincklaan Arriens, echtgenoote en 2 kinderen; Mevr. G. M. Voute—Celosse en kind; M. Chits, echtgenoote en kind; Mej. E. M. P. Jernimus; Mevr. H. S. D. v. d. Linden—Dil en 2 k.; D. E. de Boer en kind; P. Volkers en kind; A. J. E. van Charldorp en echtg.; Mevrouw W. O. B. Hellendoorn; Mej. G. ten Hove; Mej. Des sauvagie; G. J. Spruijt, echtg. en 4 k.; Mej. A. J. H. van Enk; J. A. Nauman, echtg. en 3 kinderen; Th. Waij, echtg. en kind; Dr. P. de Boer en echtg.; J. Caro echtg. en 2 kinderen; J. G. A. Wilhelmus; F. Kamp en echtg.; M. C. Koldewijn en echtg.; J. J. van Hell; P. H. L. Schoutendorp; A. L. Koekebakker; J. Wally en echtgenoote; W. J. A. M. Hoogenberk; J. Rodenhuis; A. G. de Raad; A. de Klerk; G. F. C. Kuthe, echtgenoote en kind; Mevrouw Ch. Matzen de Freni Voormann; G. Knipper; G. Bakker; H. Koster; L. Kuit; J. Caelers; A. Verhey.

Hr. Ms. troepen en schepelingen, benevens de bemanning v/h S.S. „Swaerdecroon."

Het nieuwgebouwde Dubbelschroef Stoomschip „Hollandia" zal 14 April a.s. de eerste reis van Amsterdam naar Rio de Janeiro, Santos, Montevideo en Buenos Aires aanvaarden. Aanloophavens: Dover, La Rochelle-Pallice, La Coruna, Vigo en Lissabon.

Snelle overtocht. Nieuwste inrichtingen op het gebied van veiligheid. Marconi's draadlooze telegrafie. Lloyd-Stone's systeem voor automatische gelijktijdige sluiting der waterdichte deuren. Onderwater kloksignalen. Clayton's Brandblusch- en Desinfectie-Apparaat.

Prachtige inrichtingen voor passagiers van alle klassen. In de eerste klasse geen bovenbedden. Electrische wasscherij.

Vrieskamers voor het vervoer van bederflijke waren.

Inlichtingen aangaande Passage en vrachten bij de Directie te Amsterdam en bij de agenten.

No 15. Donderdag 15 April 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. In de Vergadering der **Studiecommissie** op Zaterdag 3 April 1909, werd als lid geïnstalleerd de heer D. H. Havelaar, voorzitter van het bestuur der Afdeeling Rotterdam.

II. Van de Groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond werd het navolgende schrijven ontvangen:

Curaçao, 13 Maart 1909.

Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West".

WelEd. Heeren!

Een geheel bijzonder woord van dank meenen wij tot U, WelEdele Heeren, te moeten richten, omdat van U het oorspronkelijke plan is uitgegaan, de arme bevolking van Curaçao in tijden van nood te hulp te komen.

Te meer voelen wij ons gedrongen tot dankbetuiging jegens U, omdat hetgeen wij ten zeerste betreuren, Uwe nuttige Vereeniging niet langer vertegenwoordigd is in onze kolonie.

Zulk een belangloos optreden van Uwen kant moeten wij ten hoogste waardeeren.

Ontvangt dan, WelEdele Heeren, onzen oprechten dank namens de Leden der Groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond en de armen van Curaçao in de volste verzekering van het Groepsbestuur, dat, bij eene wederoprichting van eene afdeeling Uwer vereeniging in onze kolonie, wij gaarne met U zullen samenwerken.

Hoogachtend,

De SECRETARIS.

III. Zaterdag 10 April jl. had de aangekondigde Hoofdbestuursvergadering plaats.

Het verslag hiervan zal in een der volgende nummers van ons Weekblad ter kennis der leden worden gebracht.

VI. Bij den secretaris van het Hoofdbestuur — Heulstraat 17, Den Haag — zijn op aanvraag verkrijgbaar de Staatsbladen No. 71 à *f* 0.10, en no. 75 à *f* 0.15, betrekking hebbende op de ondervolgende berichten:

Candidaat-Indische Ambtenaren.

De Staatscourant van Vrijdag 3 April l.l. bevat een oproeping van sollicitanten naar het candidaat-Indisch-ambtenaarschap, volgens het Besluit op de Indische bestuursopleiding (Stbld. 1907 no. 71.)

Daaruit blijkt, dat sollicitanten zich uiterlijk 14 Juni a.s. schriftelijk bij de Commissie moeten aanmelden (adres: den secretaris jhr. mr. O. E. W. Six, Laan Copes van Cattenburch 14, Den Haag). onder overlegging en mededeeling van hetgeen in de Staatscourant wordt aangegeven.

Voor het vereischte geneeskundig onderzoek hebben zij zich voor 27 Mei a.s. schriftelijk te wenden tot de geneeskundige Commissie van het Departement van Koloniën, Laurens Reaelstraat 7, Den Haag, met opgaaf van adres en met mededeeling dat keuring voor het candidaat-Indisch-ambtenaarschap wordt gevraagd.

Vermelding verdient nog, dat sollicitanten die nog voor een der gevorderde getuigschriften examen moeten afleggen (zooals bijv. eind-examen H.B.S. met 5-jarig. cursus), bij of zoo spoedig mogelijk na hunne aanmelding mededeeling hebben te doen van den datum waarop dat examen voor hen zal zijn afgeloopen. Ten einde dien afloop zooveel mogelijk te bespoedigen behooren zij, zoo noodig, indeeling in een der eerste examengroepen te vragen.

Ter voorkoming van teleurstelling wordt de aandacht van belanghebbenden nadrukkelijk er op gevestigd, dat 14 Juni de uiterste termijn van aanmelding is.

De Commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1909 van candidaat-Indische-ambtenaren maakt bekend, dat in dit jaar 40 jongelieden kunnen worden aangewezen als candidaat-Indisch-ambtenaar.

Voor aanwijzing komen slechts in aanmerking zij, die:

I. voldaan hebben aan een der volgende examens:

a. een der examens tot verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan een Universiteit of het examen ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan de Technische Hoogeschool;

b. het eind-examen van hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in Nederland of in Nederl.-Indië;

c. het examen ter verkrijging van het diploma van landbouwkundige, bedoeld in 't laatste lid van art. 57 der wet van 2 Mei 1683 (Staatsblad no. 50) houdende regeling van het middelbaar onderwijs;

d. een eind-examen van het Kon. Instituut voor de marine, of van de Kon. Mil. Academie;

II. voor den Indischen dienst physiek geschikt verklaard zijn.

Artsen naar Indië.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor gediplomeerde Nederlandsche artsen, die den leeftijd van dertig jaar niet of niet ver overschreden hebben, de gelegenheid bestaat om bij H.M. de Koningin in aanmerking te worden gebracht voor benoeming tot officier van gezondheid der 2e klasse bij het leger in Ned.-Indië onder genot van een gratificatie voor eerste uitrusting van *f* 5000, en onder de verplichting, dat zij den Staat gedurende een tijdvak van 8 jaren in de betrekking zullen dienen, terwijl zij, na eventueel ontslag uit den militairen dienst, bij vestiging in Ned.-Indië nog gedurende vier jaren als reserve-officier van gezondheid ter beschikking moeten blijven van de Regeering aldaar.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 75.

Miskenning van het adatrecht ten aanzien van Inlandsche gemeenten.

Den 7en April jl. hield Professor Mr. C. van Vollenhoven, in het gebouw „Concordia" alhier, zijne laatste voordracht over dit belangrijke onderwerp. Zij werd door een talrijk gehoor met de grootste belangstelling gevolgd.

Dat, bij het bestaan van verschillende meeningen op dit punt, niet allen eenstemmig met den inleider zouden denken, lag voor de hand en bleek uit het door enkele personen gevoerde debat.

De inlander is aan de adat gehecht, zij past zich aan bij zijne sociale nooden en politieke begrippen.

Wanneer de inleider dus de handhaving van die adat verdedigt, dan verdedigt hij eene schoone zaak die Nederland in staat zal stellen het hart van de geheele inlandsche bevolking te winnen, en op geleidelijke wijze, zonder groote schokken, de evolutie, die Indië doormaakt, mede tot stand te brengen.

Doch er is nog een ander gezichtspunt:

Allen, die de bestuurstaak in Indië in de praktijk, met handhaving van de adat-instellingen, hebben uitgeoefend, weten dat de adatvoorschriften, zooals ze in Indië worden aangetroffen, goed zijn voor eene kleine inlandsche maatschappij, maar niet passen voor eene eenigermate op Europeesche wijze ingerichte samenleving, zooals op dit oogenblik door Nederland wordt beoogd.

Het is dus zaak, dat die twee richtingen elkander tegemoet komen en wellicht zou zulks kunnen geschieden, door, in overeenstemming met het denkbeeld van den inleider, o.m. den inlander ten deze te helpen door na een van Regeeringswege ingesteld onderzoek, te bepalen welke onderwerpen van adatrecht, doch hoe dit ook zij, eerst dient in beginsel door plaats te maken voor meer Nederlandsche regelingen.

Op strafrechterlijk gebied zal dit gemakkelijker gaan dan ten aanzien van het Publiek- of Privaatrecht, doch hoe dit zij, eerst dient in beginsel door de Regeering te worden uitgemaakt, of zij genegen

is de hoofden der bevolking geldelijk schadeloos te stellen voor het gemis aan inkomsten — in welken vorm dan ook — welke die hoofden, tengevolge van deze nieuwe orde van zaken, zullen derven.

Zonder die geldelijke uitkeering zou men slechts regelingen in het Indisch Staatsblad in het leven roepen, die een minimale uitkomst zouden opleveren.

De Voorzitter van het College van Curatoren der Bestuursacademie en de heer Schippers, namens de Vereeniging van ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië, brachten den inleider warmen dank en oprechte hulde voor de wijze, waarop hij de behandelde stof had verwerkt en geordend, en geheel sluiten wij ons aan bij de meening van den Voorzitter, dat door Professor C. van Vollenhoven een goed en nuttig werk is verricht.

Een stukje Atjeh=geschiedenis,

DOOR

E. VAN ASSEN.

III.

Atjeh is een goed land. De grond is er vruchtbaar, geschikt voor de teelt van allerlei gewassen, (behalve voor de tabak, zegt men, wegens de hevige winden, welke er op bepaalde tijden waaien), terwijl er in den bodem onder meer de voor de Europeesche markt waardevolle producten als goud, steenkolen en petroleum worden aangetroffen.

De bewoners zijn goede landbouwers, verzorgen hun vee met toewijding, vervaardigen bizonder fraaie weefsels van mooi gekleurde zijde met goud- en zilverdraad doorweven en zijn bekwame goudsmeden en timmerlieden.

De zijdeworm was er vroeger inheemsch.

Het Atjehsch kapitaal werd in hoofdzaak verkregen door den handel in peper en pinang, welke beide handelsartikelen een bijzonder goeden naam hebben.

Regelmatig werd in die artikelen handel gedreven tusschen Atjeh en de Engelsche bezittingen in de Straat van Malakka.

Er is dus iets te maken van dit land en van zijne bewoners, terwijl het rustig bezit van de Noordpunt van Sumatra van groote beteekenis en waarde zou kunnen zijn voor Nederland.

In elk geval moet het bezit ervan op hoogen prijs worden gesteld, ondanks al de offers, welke daarvoor reeds door Nederland zijn en nog zullen moeten worden gebracht.

Toen wij ons op Atjeh vestigden, was de vallei van Groot-Atjeh als het ware één groot nat rijstveld, dat jaarlijks zorgvuldig werd bewerkt.

Gewoonlijk bleef er geen veldje onbewerkt en was het gras voor het vee er dan ook zeldzaam te verkrijgen.

Er was individueel grondbezit. De grond had groote waarde.

In de sawahs trof men hooge gronden (p e m a t a n g s) aan, waarop duizenden en duizenden klapperboomen en tal van andere waardevolle vruchtboomen stonden, die aan de woningen (waaronder vele zeer groote, voorzien van fraai snijwerk) bescherming verleenden tegen wind en zon.

Woeste gronden waren er niet.

De vallei was goed bevolkt. Geheel het volk was gewapend.

De s i k i n en de r e n t j o n g waren sierwapenen, zonder welke de Atjeher niet als goed gekleed werd beschouwd.

De k l e w a n g en het vuurwapen waren de strijdwapens.

Het volk was veel ambulant en trok van Groot-Atjeh naar de Onderhoorigheden, om werkzaam te zijn in de pepertuinen en pinangaanplantingen aldaar, ten einde op die wijze in zijn onderhoud te voorzien of meer geld te kunnen verdienen.

Daarna keerde men terug en maakte men met het verdiende geld goede sier.

Die onderhoorigheden waren voor de Groot-Atjehers prachtige terreinen, om hun welstand te verhoogen.

De vorstenfamilie, de sagihoofden, de rijke handelaren, allen staken geld in die gronden en gaven volk om die gronden te bewerken.

Doch vooraf had men de vergunning van den Sultan noodig.

Aangezien deze voor zich daarbij de noodige billijke voordeelen kon bedingen en er geldelijk belang bij had, dat de onderhoorigheden tot ontwikkeling kwamen, zijn er vele schriftelijke vergunningen uitgereikt, waarbij aan zekere personen werd toegestaan een bepaalde landstreek te ontginnen.

Bij voorkeur werd dan een streek aan eene rivier uitgekozen, die in zee uitmondde, omdat men dientengevolge gemeenschap had tusschen het binnenland en de zee, en tevens om in de gelegenheid te zijn, als andere personen producten in- of uit wilden voeren, daarvan in- en uitvoerrechten te kunnen heffen.

Een vooraf bepaald aandeel van die inkomsten kwam toe aan den vorst of aan den geldschieter.

Aan de riviermonding werd eene markt opgericht met een „s j a h b a n d a r" aan het hoofd, die belast was met de inning van de in- en uitvoerrechten, de politie op de markt moest handhaven en de handelsgeschillen, welke bij hem werden voorgebracht, in behandeling moest nemen.

Ontwikkelde zich het land door de cultures, en vestigde er zich veel volk in het pas ontgonnen landschap, dan trachtte de voorman een titel te verkrijgen, waarvoor hij van 1000 tot 2000 dollar aan den Sultan betaalde, en waarin dan tevens zekere omschrijving van de grenzen van het gebied werden gegeven.

Op deze wijze zijn vele landschappen in de Atjehsche Onderhoorigheden ontstaan.

Het waren dus eigenlijk landbouwkolonies, die zich bij voorspoed tot staatjes van zeker aanbelang ontwikkelden, en wel het voornaamste, dat in deze valt op te merken, is het feit, dat er uitsluitend met Groot-Atjehsch kapitaal en met volk van Groot-Atjeh werd gewerkt.

Zoolang de Sultan niet meer geld vroeg, dan waarop hij recht had en zoolang de apanagehouders den Vorst of den geldschieters regelmatig het geldelijk bedrag, dat zij schuldig waren, afdroegen, zoolang ging gewoonlijk alles goed, maar in de praktijk ging het helaas dikwijls anders toe. Ik meen met zekerheid te kunnen zeggen, dat niet alleen de Vorst, vooral bij het uitbreken van den Atjeh-oorlog, meer geld liet vragen dan de apanagehouders konden geven, maar dat ook deze laatsten van den politieken toestand des lands dikwijls partij trokken om juist zooveel te betalen als zij kwijt wilden zijn.

Een en ander verklaart het feit, waarom in de Onderhoorigheden altijd zendelingen van den Vorst van Atjeh, voorzien van legale brieven, rondreisden om gelden, die hun heer toekwamen, te innen.

Dat leeken in bestuurszaken aan het reizen van zulke boodschappers — uit onkunde — eene onjuiste beteekenis toekenden, is verklaarbaar.

Om nu terug te keeren tot den toestand na de inname van den Kraton: toen werd aan den Vorst van Atjeh gelegenheid gegeven om zich te onderwerpen.

Toeankoe Hasjim en Panglima Polim verkozen dit niet te doen, en werd de Sultan daarom door ons vervallen verklaard.

Teneinde de politieken band tusschen het Vorstenbestuur en de Onderhoorigheden te verbreken, werden door ons bestuur afzonderlijke politieke contracten gesloten, waarbij de landschapshoofden in die Onderhoorigheden als zelfstandig werden erkend.

Op schrift was dus alles in orde, maar in werkelijkheid was de toestand eenigszins anders.

De vorstenfamilie, die zich met haar aanhang naar de Pedirische Bovenlanden had verplaatst nam niet de minste nota van deze vervallenverklaring en ging van uit haar nieuwe verblijfplaats, opzichtens het Atjehsche volk, door met het land te besturen, zooals gebruikelijk was geweest.

De politieke band tusschen vorst en volk werd niet verbroken.

Alles bleef zooals het was, behalve dat de eerste hoofden in de landschappen van de Onderhoorigheden met ons bestuur geleidelijk politieke contracten van onderwerping sloten, echter minder met het doel zich te onderwerpen, dan wel om hun peper en pinang uitgevoerd te krijgen.

Zulks geschiedde van hun kant in overleg met den Sultan van Atjeh en diens aanhang, omdat de vorstenfamilie, sagihoofden en gegoede handelaren anders verstoken zouden zijn van belangrijke geldelijke inkomsten en zij daardoor zichzelven vleugellam zouden hebben geslagen.

(Wordt vervolgd.)

Uit de O.=I Mail.

J. C. Th. Kroesen. †

De Ned.-Indische pers wijdt zeer waardeerende woorden aan de nagedachtenis van den heer Kroesen, het oud-lid in den Raad van Indië, die op 69-jarigen leeftijd te Batavia is overleden. D e J a v a b o d e schrijft o. m.:

„Als bestuursambtenaar mocht de overledene bogen op een hoogst eervol verleden. Tijdens zijn bestuur van de residentie Besoeki (1882—1885) en later van de residentie Soerabaja (1888—1896) heeft hij in gunstigen zin bijzonder de aandacht op zich gevestigd. Hij heeft zich steeds een groot voorstander betoond van de gezonde ontwikkeling der particuliere landbouw-industrie. In zijn toenmalige hoedanigheid van resident van Soerabaja werd hem in het midden van het jaar 1892 een geheim onderzoek opgedragen naar den toestand van de particuliere landbouwnijverheid in Besoeki, welk gewest hij te voren bestuurd had en waar hij de toestanden door en door kende. Het naar aanleiding van dat onderzoek uitgebracht, hoogst belangrijk rapport werd gepubliceerd onder de bijlagen der Memorie van Antwoord op de Indische begrooting voor het jaar 1894. De heer Kroesen heeft dan ook een zeer belangrijk aandeel gehad in de totstandkoming der grondhuur-ordonnantie, de verordening, regelende de oprichting van suikerfabrieken en de inzonderheid voor Besoeki vastgestelde, met het tabaksbedrijf verband houdende regelingen.

Tijdens zijn Soerabaja-periode werd de verscheidene benoemd tot eere-voorzitter van het Lombokfonds.

In 1896 volgde zijn benoeming tot lid in den Raad van Indië. Hij vervulde dien werkkring tot den 10n Februari 1903, toen hij zich als gepensionneerde uit het ambtelijk leven terugtrok.

De heer Kroesen was een echt muziekvriend en trouw bezoeker van goede concerten.

Ook was hij voorzitter van het Djati-gesticht te Batavia."

De Heer Liefrinck in Atjeh.

Omtrent de komst van den heer Liefrinck te Koeta-Radja lezen wij in eene Atjeh correspondentie van de S u m. P o s t, dat hij bij zijn aankomst voor al het ceremonieel, waarop hij als lid in den Raad van Indië recht zou hebben, heeft bedankt. De gouverneur bracht hem van Oeleë Lheuë per extratrein naar Koeta-Radja, waar hij aan het station door den plaatselijken commandant en enkele ambtenaren werd ontvangen.

ZHEG. heeft geen gebruik gemaakt van de uitnoodiging van den Gouverneur, om bij hem te komen logeeren, maar nam zijn intrek in het Atjeh-Hotel, in dezelfde kamers, door den Gouverneur-Generaal tijdens zijn verblijf alhier bewoond.

Veel hebben wij van den Edelen Heer niet bemerkt, vervolgt het blad; er werd maar steeds meer en meer papier naar het hotel gesleept, beschreven met allerlei archief-wijsheid, hoe de Atjehers niet, en hoe ze wel moeten gepacificeerd worden; en toen die dikke bundels doorgelezen waren zijn de heeren Swart en Liefrinck den 22sten Februari in den trein gestapt naar de Noord- en Oostkust.

Bezoek van den Resident der Oostkust aan de Bataklanden.

Hierover lezen wij in hetzelfde blad:

„De resident van Sumatra's Oostkust is na een verblijf van ongeveer een week in de Timor- en Karolanden te Medan teruggekeerd. Naar de S u m. P o s t vernam, had deze reis ten doel met de bevolking over allerlei aangelegenheden besprekingen te houden, in verband met de onrust, welke met de invoering der belasting in de Bataklanden, grootendeels tengevolge der bestuurswisseling aldaar, is gepaard gegaan. Er zijn verschillende bijeenkomsten met de bevolking gehouden, waarbij zij op onomwonden wijze heeft blijk gegeven in te zien, dat zij het verstandigst handelde door zich in het toch onvermijdelijke te schikken. Het wezen der belasting is bij deze gelegenheid nog eens aan de bevolking uitgelegd, en het gevolg van een en ander is geweest, dat nu ook de meeste leden der verzetspartij zich ermede hebben verzoend. Enkele „families" zijn nog tot het laatst halsstarrig gebleven, doch ook haar spoedige onderwerping wordt verwacht. Aan een groot deel dergenen, die aanvankelijk wegens hun verzet waren gestraft, is nu hun verdere straf kwijt gescholden. De hoofdaanleggers behouden echter hun straf.

Het is te hopen, dat hiermede nu voorgoed de rust in de Bataklanden is weergekeerd."

Ned.-Indië en meerdere zelfstandigheid.

In D e W e e k van het S o e r. H b l a d van 13 Maart j.l. schrijft de waarnemend redacteur, Dr. Broersma, o. m.:

„Het voorstel tot wijziging van het Regeeringsreglement en van de Comptabiliteitswet, waardoor Ned.-Indië financiëel zelfstandiger zou worden, heeft in de Tweede Kamer geen schitterend onthaal gevonden. Een kolonie, die in schulden steekt, zoo meenden vele leden, moet men niet financiëel zelfstandig maken, om pogingen tot ontwikkeling te kunnen in het werk stellen.

Een eigenaardige redeneering: Gij zijt te zwak om zelfstandig te kunnen zijn en daarom onthoud ik u die zelfstandigheid. Het zou op den weg van deze heeren liggen Indië eerst zijn financiëele gezondheid te hergeven en het daarna te verrijken met zelfstandigheid.

De eerste berichten uit de Tweede Kamer omtrent de voor Indië zoo belangrijke wetsvoorstellen zijn waarlijk niet verblijdend."

De tijdelijk in Europa vertoevende redacteur van dat blad, de heer M. v a n G e u n s, schreef reeds vroeger van hier:

,,Ik kan berichten, dat aan deze ontwerpen in de afdeelingen der Kamer een zeer slechte ontvangst is bereid.

Zoodra het afdeelingsverslag zal verschenen zijn, zal men deze uitspraak in bijzonderheden bevestigd zien. Het zal vernietigend mogen genoemd worden. Van de vaststelling der begrooting in Indië zelf wil ons Lagerhuis niets weten. Weliswaar zou het particuliere element in de kolonie aan den begrootingsarbeid mogen deelnemen, maar het ambtelijke zou overheerschen. Onder zóó onvoldoende waarborgen wil de Kamer haar budgetrecht niet offeren.

Verder heb ik vernomen, dat minister Idenburg heelemaal niet rouwig is om het over Fock's ontwerpen uitgesproken doodvonnis. Hij deelt in dezen de opinie van de hervorragende Kamerleden en ik voorspel hier, dat het niemand mag verrassen, als hij op een goeden dag verneemt, dat de fortuinlijke opvolger van den onfortuinlijken minister Fock de ontwerpen kalm terugneemt, om alleen het beginsel van zelfstandig leenen door Indië in een nieuw ontwerp vast te leggen.

Of ik het doodvonnis betreur?

Ronduit zeg ik: neen.

Ik voel veel voor de autonomie van onze koloniën, maar men kan geen ijzer met handen breken. In Indië zijn veel zoogenaamd bekwame menschen, die de zelfkennis missen, noodig voor de concessie, dat zij niet knap genoeg zijn om een belangrijk aandeel in het bestier van het uitgestrekte Indië te nemen. Wie het hoofd mocht schudden bedenke op welk laag peil de gemeenteraden in de groote Indische bevolkingscentra staan. De sociologie is een zeer ernstige, veelomvattende wetenschap geworden, waarmee men niet kan transigeeren zonder 's lands belangen ernstig te schaden.

Fock's ontwerpen zijn in theorie heel mooi, erg liberaal. Maar zij passen niet in onze koloniale entourage. Niet zoozeer ontbreken er ,,the men who will do the work" als wel ,,the men who can do the work"."

Naar aanleiding hiervan merkt De Banier, het Christelijk Ind. Weekblad, op:

,,We hebben nooit veel sympathie gehad voor het voorstel van den heer Fock en dus kunnen we slechts hopen, dat deze mededeelingen van den heer Van Geuns juist zijn.

Maar, ge zult zien, er zijn natuurlijk wel weer menschen, die meenen, dat Indië best in staat is, zich zelf te regeeren.

En anders zijn er wel een paar journalisten, die het doen willen."

Maar is er ook niet een waar Hollandsch spreekwoord, dat zegt: Al doende leert men?

Onder het opschrift: ,,Reclame noodig" schrijft het Bat. Nieuwsblad:

Artsen naar Indië.

,,Men koesterde bij het ministerie van koloniën de stille, doch zekere hoop, dat na het bekend worden van de verbetering in de positie en de vooruitzichten van de officieren van gezondheid, een stortvloed van candidaten naar die begeerlijke betrekking zou komen opzetten. Het is echter anders uitgekomen. De candidaten laten zich nog steeds wachten.

Nu gelooven wij, dat van deze inertie de regeering de meeste schuld draagt. Want er is aan de positieverbetering bijna geen ruchtbaarheid gegeven. Een wenk aan de dagbladen om de zaak in hun kolommen eens breedvoerig te bespreken is achterwege gelaten en, wat sterk is, zelfs aan de universiteiten is de wijziging onopgemerkt gebleven. Zoo verklaarde een jong, physiek ferm ontwikkeld arts, die zich juist op hoop van zegen te 's-Gravenhage gevestigd had, aan een onzer correspondenten, dat hij van den gunstigen keer in de positie van officier van gezondheid niets wist en toch pas gepromoveerd was. Ware ik van dit alles op de hoogte geweest, zoo zei hij, dan had ik mij hier niet geïnstalleerd met de kans weinig of geen praktijk te krijgen en was ik veel liever naar de Oost gegaan.

Voor de werving van koloniale worden in drukke, veel bezochte stadsdeelen kleurige prenten opgehangen, waarop in gloeiende verven wordt aangegeven, welk paradijs den voor den Indischen dienst aangenomenen wacht. Waarom dit voorbeeld ook niet gevolgd voor de officieren van gezondheid?"

Verbetering van de geldelijke positie der bestuursambtenaren.

In de Javabode lezen wij hierover:

,,Deze verbetering, komt zij tot stand, zal voor de controleurs slechts van bescheiden omvang wezen, daar de kosten anders te hoog zouden worden (er zijn niet minder dan 265 ambtenaren van dien rang werkzaam). Dat deze maatregel niet overbodig mag heeten, kan bv. hieruit blijken, dat het tegenwoordig regel is, dat assistent-residenten, die tot den hoogeren rang worden benoemd, aan de regeering voorschotten moeten vragen om zich interichten.

Thans is weder aan een onlangs tot resident benoemden ambtenaar op diens verzoek een som van f10.000 uit 's lands kas geleend, om de hem van gouvernementswege aangewezen woning van passend meubilair te voorzien.

Post- en Telegraaf-cursus voor Inlanders.

Voor Inlanders, in het bezit van een diploma van het zoogenaamd klein-ambtenaars-examen zal de gelegenheid worden opengesteld, op den post- en telegraafcursus in opleiding te worden genomen.

Bij zoodanige plaatsing genieten zij een aanvangsbezoldiging van f20 's maands, welke bezoldiging wordt gebracht op f30, zoodra zij voor de bediening van de Morse- en Sounder-toestellen geschikt zijn. Voldoen zij daarna ook aan de eischen van de bediening van den Recorder-toestel, dan wordt hun tractement wederom verhoogd tot f45 's maands.

Bij plaatsing op de buitenbezittingen zal hun bovendien als tegemoetkoming in de duurdere levenswijze een toelage van f17.50 toegekend worden.

School voor inlandsche onderwijzers.

Bij Gouvernements besluit van 11 Maart 1909 is krachtens Koninklijke machtiging bepaald, dat het aantal kweekelingen der kweekschool voor de vorming van Inlandsche onderwijzers te Fort de Kock, oorspronkelijk 50 bedragende en bij wijze van tijdelijken maatregel verhoogd tot 87, geleidelijk, ter beoordeeling van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, wordt verhoogd tot 100.

Een jubileum.

De hoogst verdienstelijke regent van Demak, Raden Mas Adipati Ario Adiningrat, begiftigd met het officierskruis der orde van Oranje-Nassau, met de gele sonsong en met de groote gouden ster voor trouw en verdienste, zal naar wij in de Indische bladen lezen, in het laatst van de maand Juni a.s. zijn 40-jarig dienstjubileum vieren.

,,Ongetwijfeld zal de regeering bij die gelegenheid op ondubbelzinnige wijze opnieuw blijk geven van hare waardeering van de door dezen Inlandschen hoofdambtenaar, die reeds 28 jaren de regentsbetrekking bekleedt, aan den lande bewezen diensten, schrijft o. a. het Bat. Nieuwsblad.

De vader van het landbouw-crediet.

Den 11en Maart jl., zoo schrijft het Bat. N. bl., is te Poerwokerto (Banjoemas) op zeer hoogen leeftijd overleden Raden Aria Wirjaätmadja, gepensionneerd patih van dat regentschap. Met dezen oud-ambtenaar is een merkwaardig en zeer verdienstelijk man heengegaan. Meer dan veertig jaar heeft Wirjaätmadja het gouvernement trouw en eerlijk gediend. Vooral als patih, op den leeftijd van ruim zestig jaren, heeft hij naam gemaakt, en werd hij eerst begiftigd met den titel van Rangga en later met dien van Aria.

Zijn groote verdienste is den eersten stoot te hebben gegeven tot de oprichting van de crediet-instellingen voor den kleinen man, en al is het waar, dat voor de oprichting en bovenal voor de organisatie de steun der Europeesche bestuursambtenaren onmisbaar is gebleken, het blijft een feit — misschien alleen onder de inlandsche ambtenaren bekend — dat ,,Raden Arja Wirjaätmadja" de vader was van de landbouwcredietbanken.

Hoe dat gegaan is?

Wirjaätmadja was, behalve goed ambtenaar, goed financier. Als zoodanig werd hij belast met het beheer der mesigitkas, die toen ter tijd om en bij de vierduizend gulden inhield. Zooals bekend, mag het mesigitgeld voor niets anders gebruikt worden dan ten behoeve van den godsdienst; het mag alzoo niet uitgeleend worden, allerminst tegen rente. Doch, de Javaan is slechts uiterlijk een goed moslim; aan maatregelen tot verbreiding, algemeene beoefening van zijn godsdienst, denkt hij weinig; en ook te Poerwokerto werd de mesdjidkas enkel gebezigd voor het onderhoud en zoo noodig, de uitbreiding der heilige gebouwen.

Dit alles wist Wirjaätmadja. Maar idealist met praktischen zin, zag hij, dat met die geringe som van f 4000 heel wat gebrek bij de inlandsche bevolking, in het bijzonder bij den prijaji, die hem zoo na stond, gelenigd, misschien bestreden zou kunnen worden. En zoo zette hij de voorschriften van den godsdienst ter zijde; met medeweten, zegt men, van zijn chef, leende de patih aan vertrouwde collega's, die daaraan behoefte bleken te hebben (bijv. om hen uit de handen van woekeraars te redden), van het mesigitgeld, eerst kleine bijdragen tegen kleine rente, waarbij gezorgd werd dat de debiteuren de geleende som met gemak zouden kunnen terugbetalen. En toen later bleek, dat de bij de verbintenis gestelde termijnen van afbetaling — twintig maanden — geen moeilijkheden opleverde, ging de patih op den eenmaal ingeslagen weg verder, en gaf hij meerdere uitbreiding aan zijn taak, totdat het grondkapitaal van f 4000 zoo goed als geheel uitgeleend was, niet alleen aan ambtenaren, maar ook aan den ,,tani" en den ,,toekang".

De zaak kreeg ruchtbaarheid. Er was gezondigd tegen de voorschriften. De Europeesche bestuurder van Poerwokerto kreeg een wenk van hoogerhand de f 4000 zoo spoedig mogelijk weder in de mesigitkas terug te doen storten. Dat kon de patih natuurlijk niet. Doch te Poerwokerto, waar men zijn werk kende en waardeerde, ging onder de Europeesche ingezetenen een lijst rond met de uitnoodiging

om „den armen, doch eerlijken patih” uit den brand te helpen — en binnen betrekkelijk korten tijd was de som bijeen.

Aldus werd een soort grondkapitaal gevormd dat den assistent-resident in staat stelde, om een kleine, plaatselijke instelling in het leven te roepen, welke aan iederen vertrouwden inlander hulp kon verschaffen. Deze instelling breidde zich meer en meer uit, en zoo ontstond de Poerwokertosche Landbouwcredietbank, die thans in alle residenties van Java navolging heeft gevonden.

Het belangelooze werk van Wirjaätmadja heeft rijke vruchten gedragen. En de oude man was in zijn afdeeling zoo populair, dat men hem ook na zijn pensionneering vertrouwelijk „kijahi patih” noemde, een naam die in de herinnering zal blijven voortleven.

Kijahi patih heeft vele zonen en dochters achtergelaten. Onder de zonen is één leerling aan de inrichting voor de opleiding van inlandsche officieren te Meester Cornelis, één studeert aan de Artsenschool en één aan de Burgeravondschool; zijn dochters zijn alle gehuwd.

Een verontwaardigd Chinees.

Op het kantoor van den controleur voor de politie te Semarang verscheen onlangs, naar de Locomotief vermeldt, een Chineesche arts in een deftig half Chineesch, half Europeesch costuum, vergezeld van een Engelschman.

De Chinees kwam een zeepas halen, die des morgens door den Engelschman voor hem was aangevraagd. Bij aankomst te Batavia had hij een jaarpas ontvangen, maar nu hij via Semarang naar Singapore wilde vertrekken, moest hij een zeepas hebben.

Blijkbaar wist de Chineesche arts niet dat hij zulk een pas noodwendig moest hebben om te Semarang te kunnen scheep gaan, want de Engelschman, die met hem van Batavia hierheen gereisd had, moest hem dat aan het verstand brengen en de Chinees had er zich ten zeerste over verbaasd, dat hij, die als vreemdeling een reis over Java gemaakt had, niet mocht weggaan zonder toestemming der overheid.

Vond hij dus, dat het met dat zeepassen vragen niet in den haak was, nog hooger steeg zijn verontwaardiging toen de controleur hem aankeek en als herkennings-teeken op den zeepas schreef, dat de geleerde een diepen rimpel op het voorhoofd had.

Dat kwam heelemaal niet te pas, meende hij, het was al erg genoeg dat een vrijman zoo'n stuk papier moest vragen om te kunnen heengaan. De Chinees nam toen een uiterst gewichtige houding aan en met den opgeheven vinger dreigende, zeide hij zoo gearticuleerd mogelijk in correct Engelsch:

„Wacht maar, dat zal zoo lang niet meer duren, ik zeg u dat er een eind zal komen, en dan zult gij de gevolgen ondervinden.”

Na deze ging hij met opgeheven hoofd weg, gevolgd door den Engelschman, die verlegen lachte. De dokter bromde in het heengaan nog enkele woorden en bekommerde er zich weinig om, of de controleur hem nariep, dat de hand aan de wet moest worden gehouden.

Nu weet men het, voegt de Locomotief aan het berichtje toe.

Dat „gij” van hem is natuurlijk Indië en wij mogen er ons op voorbereiden, dat China ons weldra rekenschap zal vragen van den hoon, een zijner geleerden aangedaan en ons zal noodzaken de zeepassen af te schaffen.

Maar alle scherts ter zijde. De man moest er rekening mede houden, dat de controleur niet anders dan zijn plicht deed en zich niet zoo boos maken, maar het is begrijpelijk dat een dergelijke bejegening hem uit zijn humeur bracht.

Het is dan ook wel zot, dat iemand, die een reisje over Java komt maken, niet weer mag heengaan zonder verlof der overheid!

WEST-INDIË.

Uit de Surinaamsche begrootingsstukken.

Uit de bij de Surinaamsche begrooting voor 1910 overgelegde stukken blijkt o.a., dat in 1908 1870 immigranten uit Britsch-Indië en 944 uit Nederlandsch-Indië zijn aangevoerd.

In 1908 had terugvoer van immigranten uit Britsch-Indië naar hun land niet plaats, doch keerden in Mei van dat jaar 217 immigranten naar Java terug.

Aan dezelfde bron als hierboven valt ten aanzien van spoorweg-aanleg enz. te ontleenen, dat in December 1908 nabij Abontjeman nog ruim 2500 meter tracé was aangelegd. De baanas is thans definitief uitgezet tot en met het emplacement te Abontjeman.

Bij het maken van het ontwerp voor het emplacement op het Kabelstation Zuid werd het mogelijk bevonden met betrekkelijk zeer geringe kosten een goed emplacement daar te maken; terwijl in het riviervak daar ter plaatse zandbanken werden gevonden, welke kunnen dien voor ballastpunt van de laatste 40 K.M. spoor. De exploitatie van deze banken zal met beduidend minder kosten kunnen geschieden dan die nabij Biriehoedoemat, welke oorspronkelijk voor dit doel waren aangewezen.

Evenals in 1907 werd hoofdzakelijk met creolen en Demerarara-arbeiders gewerkt.

De sterkte was in de maanden Januari—Mei gemiddeld 550, Juni—September 460 en October—November gemiddeld 540.

Van de diensten van de boschnegers werd gebruik gemaakt ten eerste voor houtleveranties en ten tweede voor boschkap. Wat de houtleveranties betreft, kan worden medegedeeld, dat hoewel niet zonder moeilijkheden, een belangrijke bestelling balken zonder groote vertraging door boschnegers uit Gansee werd afgeleverd.

Bij den boschkap van af Kabelstation Zuid in de richting Abontjeman werd eerst gebezigd een ploeg, zich noemende boschnegers van Rorack. Deze voldeden niet. Met veel moeite gelukte het eenige boschnegers van het dorp Gansee aan het werk te krijgen; hun voorbeeld vond navolging, en thans is er een 25-tal geregeld aan den boschkap. De hoop wordt daarom gekoesterd, dat de boschkap tot Dam en alle noodige houtleveranties voor het betrekkelijk baanvak met boschnegers van de Suriname verricht zal kunnen worden.

De exploitatie bracht in 1908 in totaal *f* 114,059 op, of wel per dagkm. voor het Paravervoer *f* 3.43 en per treinkm. *f* 1.61, per dagkm. voor de Goudzone *f* 1.61 en per treinkm. *f* 2.63 en per dagkm. voor het totaal *f* 2.76 en per treinkm. *f* 1.87.

Wat de mijn-exploitatie van gouvernementswege aangaat, leeren ons bedoelde stukken o.a. het volgende:

Aan eene verdere exploratie van het terrein in het stroomgebied der Grankreek, waarvan in het laatste verslag sprake was, werd gedurende dit jaar niets gedaan tengevolge van niet-aanwezigheid van deskundig personeel ter plaatse.

Een verslag van het onderzoek in het stroomgebied der Grankreek werd door den oud-Leider in den loop des jaars uitgebracht en als supplement opgenomen in het Koloniaal Verslag van 1908.

Verder werd door den oud-Leider een werk samengesteld en onder den titel „Geologische en technische aanteekeningen van de Goudindustrie in Suriname” voor rekening van de kolonie uitgegeven.

In het Lawa-gebied (Aware soela) waren gedurende het jaar aanwezig twee beambten van politie en drie roeiers ter bewaking van de terreinen, welke door de Mijnexploratie van Gouvernementswege waren onderzocht.

Deze politiepost is voorloopig ook na uitgifte van genoemde terreinen gehandhaafd.

Wat de Saramacca-werken betreft leeren wij dat in 1908 daaraan een bedrag van *f* 50,005 werd ten koste gelegd.

Door middel van het duikertoestel werd op vier plaatsen cementspecie gespoten in den vloer van de sluis te Beekhuizen. Tevens werd het stortebed van de sluis hersteld. Voorloopig is hiermede een gunstig gevolg bereikt. Of de nu genomen maatregelen geheel afdoende zijn, moet nader worden afgewacht.

Het Tawajarikanaal werd schoongemaakt.

Bij de uitvoering van het graafwerk deed zich veelal een groot gebrek aan werkkrachten voor, waardoor de uitvoering daarvan niet zoo krachtig kon zijn als gewenscht was.

Het onderzoek naar eene eventueel noodige bemaling werd in dit jaar nog niet beëindigd. De inlichtingen, ten deze ontvangen, leidden er toe dat door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën het advies werd gevraagd aan eene Commissie, bestaande uit: den Oud-Minister, Oud-Gouverneur van Suriname, Dr. C. Lely (Voorzitter), den Oud-Minister, Prof. dr. J. Kraus en den Hoofd-Inspecteur Generaal van den Rijks-Waterstaat J. W. Welcker.

Het advies van deze commissie was op het eind van 1908 nog niet ontvangen.

Persdelict te Paramaribo.

De correspondent van het „Alg. Hbl.” te Paramaribo schreef dd. 20 Maart aan dat blad:

Het Hof van Justitie heeft heden uitspraak gedaan in de zaak van het nieuwsblad „De Surinamer”, aangeklaagd wegens laster door de beheerders van de plantages la Ressource en Killenstein.

Het Hof vereenigde zich geheel met het requisitoir van het Openbaar Ministerie. Alleen de straf werd hooger gesteld dan geëischt, nl. *f* 100 boete, (de eisch was *f* 25) subsidiair 7 dagen gevangenisstraf, en de kosten.

Het Hof overwoog, dat de opgaaf van beklaagde, pater Verneggen, dat geenszins de bedoeling tot beleediging had bestaan, niet aannemelijk was. Het ten laste gelegde was een bepaald beleedigend feit (oneerlijkheid) en rectificatie van de beschuldiging was door de redactie geweigerd. Als verzachtende omstandigheid echter nam ook het Hof aan, dat beklaagde was afgegaan op haar verstrekte inlichtingen, waarin de redactie een, naar de meening van het Hof, overmatig vertrouwen had gesteld.

Koloniale vaartuigen.

Het nieuwe stoomschip voor den rivierdienst, de „Oranje”, is te Paramaribo binnengeloopen, gesleept door de „Lauwerzee.”

Met de „Paramaribo” blijft het sukkelen. Het was nog niet zeker dat dit schip, gelijk bepaald wvs, den 20en Maart l.l. zou kunnen vertrekken.

Na al wat thans gebleken is, vroeg „Onze West” zich af, of het eigenlijk wel de moeide waard is dit schip naar Holland te zenden, met de twijfelachtige kans, dat iemand daar bereid zal bevonden worden, om het op de begrooting uitgetrokken bedrag van *f* 100,000 voor het schip te geven.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tijdens het bestuur van den Gouverneur-Generaal Rooseboom, zegt de **Pantjaran Warta** moesten de inboorlingen en Chineezen, onverschillig of zij het nederlandsch konden spreken of niet, op de audienties zich steeds van de maleische taal bedienen; het gesprokene werd dan door een in gala gekleeden tolk vertaald. Tegenwoordig wordt deze gewoonte (welke het blad een komedie noemt) niet meer gevolgd. Zij die nederlandsch kennen, mogen in deze taal tot den Landvoogd het woord richten. Aan hen, die ter audiëntie komen, wordt vooraf door den adjudant van dienst gevraagd, of zij al dan niet nederlandsch spreken. Is het antwoord bevestigend, zoo blijft de tolk achterwege. Deze is over die verandering niet best te spreken daar vroeger bij elke audientie steeds een tolk beschikbaar moest zijn; of er wat te vertolken viel of niet, — hij ontving een vacantieloon van tien gulden per keer, welke som voortaan alléén wordt uitbetaald, als hij werkelijk diensten heeft gepresteerd.

Verder betuigt het blad haren dank aan het Hoofdbestuur van Oost en West voor de toezending van een exemplaar der circulaire, waarin het doel en streven dezer vereeniging wordt uiteengezet. Zij verklaart, dat Het Koloniaal Weekblad, het orgaan van Oost en West, het éénige blad is, dat aan de maleische pers in Indië aandacht schenkt en moedigt daarom hare lezers aan om lid te worden dier vereeniging.

Een lofwaardig voornemen noemt de redactie het besluit van eenige leerlingen van de landbouwschool te Buitenzorg om aan inboorlingen gratis onderwijs te geven in de nederlandsche en maleische talen; in het schrijven, rekenen en in de aardrijkskunde. Deze cursus telt reeds twintig leerlingen.

De **Pantjaran Warta** vraagt ook, of de Voorzitter van het Welvaartsonderzoek het niet noodig acht dat de maleische pers het jongst verschenen verslag over de economie der desa van de residentie Pasoeroean bespreekt? Hare redactie heeft geen exemplaar van dit verslag ontvangen en moest zich daarom tevreden stellen met het vertalen van hetgeen de Javabode daarvan zegt. Het gevolg van het uitsluiten der maleische bladen is, dat de inboorling een verkeerde voorstelling heeft van den werkkring dier commissie en o.a. meent, dat zij de fondsen in bewaring heeft waarmede behoeftige inlanders financiëel gesteund moeten worden.

Ontwaakt, die slaapt, roept Dahlia in de **Tjahaja Sumatra** zijn medebewoners van Sumatra toe. Hij betreurt het, dat bijna alle jonge Sumatranen, die hunne studiën aan de scholen voleindigd hebben, trachten in een landsbetrekking met een vaste bezoldiging te komen. Zij zijn verzot op de eerbieds- en ontzagsbetuigingen, dat nog velen een landsbetrekking altijd hooger achten dan een particulier ambt. Heeft de millardair Carnegie een landsbetrekking? vraagt hij. Is desniettegenstaande zijne macht niet groot en wordt hij niet geeerbiedigd? Heeft hij niet de kosten gedragen van een paleis in den Haag, waar de vorsten der wereld zullen vergaderen en beraadslagen? Zou iemand, die alleen een landsbetrekking bekleedt, zoo iets kunnen doen? Schrijver hoopt, dat zijne landgenooten dit dwaze vooroordeel zullen te boven komen.

Hij vertelt verder, hoe hij een tuin heeft aangelegd en dien beplant met vijftien duizend kaneel- en achttienduizend koffieboomen. De kosten daarvoor zijn niet groot geweest en werden gevonden uit hetgeen hij geleidelijk had overgelegd. Ware hij eerder hiermede begonnen, hij zou nu zeker een onbezorgd

bestaan hebben. Benuttigt de uitgestrekte, woeste gronden, die slechts op den arbeid van den planter wachten, roept hij den jongen Sumatranen toe, beplant ze met kaneel, klapper, koffie en andere nuttige boomen en gewassen. Gaat langzaam aan te werk, denkt aan het spreekwoord: s e h a r i s a h e l a i b e n a n g, l a m a l a m a m e n d j a d i s a h e l a i k a i n (ons: alle dagen een draadje, is een hemdsmouw in een jaar.) Kweekt gewassen, waarvan de producten uitgevoerd kunnen worden. Hoe grooter de opbrengst van ons land is, hoe gemakkelijker men aan den kost komt en hoe meer ons geboorteland vooruitgaat. Alle europeanen, die hier komen, zijn verstomd over de vruchtbaarheid van onzen bodem. Slechts wij zien dat niet. Weet, vermaant hij verder, het geld komt voornamelijk door den grond en niet door den handel. Hoe wil men handel drijven, als de grond niets opbrengt? Hoe kan er dan geld komen?

Neemt Amerika en Europa tot voorbeeld. Dàar is de boerenstand méér in aanzien dan de klasse der landsdienaren. Maar men moet de landbouwers daar niet met de onze gelijkstellen; dàar zijn ontwikkelde menschen onder, die hoogere burger- en landbouwscholen bezocht hebben. Die azen niet op een vaste bezoldiging, die willen niet onder de bevelen van een chef staan, neen, die willen liever hun eigen meester blijven en verschoond zijn van p r e n t a h s!

In hetzelfde blad bespreekt B e r i n g i n het besluit, door de Indische Regeering genomen om d o k t e r s-d j a w a in de gelegenheid te stellen, zich in Nederland aan de Hoogescholen verder te bekwamen en het staatsexamen voor arts af te leggen. De ijverigen en bekwamen onder hen, kunnen dit binnen drie jaren doen. *) Tot heden echter hebben slechts enkelen van dit voorrecht gebruik gemaakt. Schrijver meent dit toe te moeten schrijven aan de, aan een verblijf in Nederland verbonden kosten, die z.i. ongeveer f 1200 per jaar bedragen zullen. Kon men de doctors-djawa hierin tegemoet komen, dan zouden zeker velen hunne studiën willen voortzetten, want inlandsche artsen, die aan het staatsexamen hebben voldaan, zijn benoembaar tot officier van gezondheid en genieten een begintraktement van f 350 's maands, dat is vijfmaal zooveel als de aanvangsbezoldiging van een dokter-djawa. Daarbij komt nog het bezwaar, dat inlandsche geneeskundigen zich voor tien jaren hebben moeten verbinden. Verlaten zij voor dien tijd 's Lands dienst dan moeten zij een bedrag van f 5800, zijnde de kosten hunner opleiding, in 's Lands kas terugstorten. Wachten zij, tot die termijn verstreken is, dan zijn zij veelal te oud en hebben zij reeds een te groot gezin om nog aan een verdere opleiding in Nederland te denken.

De **Pertja Barat** bericht, dat de te Batavia geplaatste inlandsche arts I s c h a k, ontslag uit 's Lands dienst genomen heeft, om op een maandelijksche bezoldiging van f 400 op de onderneming Gotah in Batang Toroe (residentie Tapanoeli) geneeskundige hulp te verstrekken. Dit is een voorbeeld tot navolging voor ons, Sumatranen, zegt het blad. Wij moeten onze kinderen aansporen zich op de wetenschap toe te leggen. Welk een hooge bezoldiging! Moeten wij ons niet verheugen over een dergelijk bewijs van vooruitgang? Ziedaar een van de jonge garde (kaoem moeda)!

Hetzelfde blad deelt mede, dat, indien er niets tusschenbeide komt, S o e t a n D o e n g k a h g a l a r S o e t a n R a d j a D j a l e h te Padang een drietal knapen (namelijk een zoon en een neef van hem en een neef van M a r a h T e t e k g e l a r S o e t a n M a n g e d a r) naar Nederland zal zenden; opdat zij, onder toezicht van R a d e n S o e t a n C a s a j a n g a n S o r i p a d a, een europeesche opvoeding zullen krijgen. Deze knapen hebben den leeftijd van twaalf jaren nog niet bereikt. Het blad wenscht den ouders geluk met het door hen genomen besluit en den knapen, dat zij naar Nederland zullen gaan.

In de **Pemberita Atjeh** wijdt K a l a d j e n g k i n g een artikel aan **de Indische Vereeniging**. Dat men den sumatraan R a d e n S o e t a n C a s a j a n g a n S o r i p a d a (schrijver noemt hem Radja Soetan Casajangan Seri Pada) tot voorzitter gekozen heeft vervult zijn hart met vreugde. Hij spreekt daarom zijn dank uit aan allen, die daartoe hebben medegewerkt en smeekt de bede af, dat die eensgezindheid van langen duur moge zijn en ook aan de inboorlingen van Sumatra ten goede moge komen. Zij, die van plan zijn hunne zonen naar Nederland te zenden, en daartoe de middelen bezitten, kunnen dat met gerustheid doen, nu deze vereeniging bestaat, verzekert schrijver.

---

*) De gebroeders Tehupeiory hebben het in iets meer dan één jaar gedaan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In ons vorig nummer is medegedeeld, dat T o e w a n K r e n k e n in de **Bintang Soerabaja** aan 't K o l o n i a a l W e e k b l a d het verzoek gedaan heeft om zijne ontboezeming aan het Nederlandsche volk bekend te maken. Een dergelijk verzoek doet N a B a n S e n g uit Soekadana in de **Tiong Hoa Wi Sien Po**. Herhaaldelijk, zegt schrijver, heeft de maleische pers uiteengezet, welke moeilijkheden de chineezen van de bestaande passenregeling ondervinden. Nog steeds worden zij als stiefkinderen beschouwd en de strenge bepalingen op het reizen der chineezen zijn nog niet door mildere, meer liberale vervangen. Doch wij moeten de hoop niet laten varen, vervolgt hij, éèns zal het billijkheidsgevoel der Nederlandsch-Indische Regeering de overhand krijgen. Zij heeft reeds een proef genomen met de reispassen voor de chineesche officieren af te schaffen; later zal hetzelfde voor de overige chineezen volgen, denkt hij. Met allen eerbied richt hij de bede tot den Landvoogd, om den ketting, waarmede zijne rasgenooten door de passenregeling als het ware gekluisterd zijn, wat losser te maken, en hij hoopt, dat het K o l o n i a a l W e e k b l a d deze zijn verzuchting onder de aandacht van het opperbestuur zal brengen.

Een s i a n g h w é (kamer van koophandel), zegt T a n G o a n K i a t in de **Ho Po** is een vereeniging van handelaren. Dat dit een zéér nuttige instelling is, zal menigeen ondervonden hebben, en toch zijn er nog maar weinig plaatsen, waar een kamer van koophandel bestaat. Zoo bestaat zij nog n i e t te Buitenzorg, waar zooveel chineesche handelaren gevestigd zijn, waar zooveel ontwikkelde personen wonen, waar de t i o n g h o a 's eensgezind zijn, hetgeen uit het volgende blijkt. Vroeger was de T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging te Buitenzorg een afdeeling van die te Batavia; thans is zij een op zichzelf staand lichaam. Wanneer men eensgezind is, verzekert schrijver, kan men véél tot stand brengen. Waar zoo'n kamer van koophandel niet bestaat, sluiten de handelaren zich niet aaneen; iedereen volgt zijn eigene inzichten, ieder denkt alleen aan zich zelven, tracht zijne eigene zaak zooveel mogelijk uit te breiden, er zich over verheugende, als een ander schade lijdt. Men troggelt elkander klanten af. Komt er een nieuwe inwoner op de plaats, ieder handelaar wil hem zijne waren verkoopen, zonder eerst na te gaan, of die persoon wel credietwaardig is. Dergelijke dingen zullen niet plaats hebben, wanneer er een kamer van koophandel bestaat, die op een vaste basis rust. De europeesche kooplieden zullen er rekening mede houden. De kamer van koophandel zal allerlei twisten kunnen beslechten en aan de wenschen der handelaren tegemoet komen.

Als het noodig is en zij het kapitaal er voor heeft, kan zij de goederen uit de landen van herkomst bestellen om zoodoende den chineeschen handel vooruit te brengen (met andere woorden: de tusschenkomst van den europeeschen groothandel onnoodig maken.) Schrijver eindigt zijn artikel met den wensch uit te spreken, dat de handelaren te Buitenzorg zijne wenken ter harte willen nemen.

De **Pewarta Soerabaja** neemt uit de te Hongkong verschijnende maleische courant **Pemberita Tjoeng Wo** het bericht over, dat de Nederlandsche Regeering een wet zou maken, bepalende, dat de in Nederlandsch-Indië geboren chineezen als onderdanen van Nederland beschouwd zullen worden. Vele Indo-Chineezen kunnen zich met dit denkbeeld niet vereenigen, en hebben daarom telegrafisch aan den Minister van het G w a B o e n P o (Departement van Buitenlandsche Zaken) te Peking verzocht naar een middel uit te zien om dit gevaar van hen af te wenden.

Hoe deze zaak zal afloopen, kan de redactie thans echter nog niet zeggen. Ook moet zij zich onthouden hare opinie uit te spreken, omdat zij niet weet, welken rechtstoestand in die wet aan de Indochineezen zal worden toegekend, als zij nederlandsche onderdanen zijn geworden. Zal het voldoende zijn, vraagt zij, om hun den rechtstoestand te geven van den inboorling der streek, waar zij geboren zijn? Welk verschil bestaat er dan tusschen indo-chinees en inboorling? Indien men aan den indochinees den rechtstoestand der nederlanders wilde geven — zoude men hun dan de rechten van den in Nederland geboren Nederlander geven? De volbloed Nederlander (b l a n d a t o e l è n) en de indo-europeaan staan immers niet op gelijke lijn, beweert zij. Zou de nederlandsche regeering den indo-chinees dan hooger stellen dan den indo-europeaan? Het blad zou terzake geen advies durven geven.

De **Perniagaän** zegt, dat de s o i r é e v a r i é e in den schouwburg te Semarang onder leiding van Mevrouw C. G. van den Steen, door dames uit de voorname chineesche wereld (o r a n g h a r t a w a n) gegeven (zie ons nummer van den 1en April j.l.) een schitterend succes is geweest. Ze heeft bruto f 4588 opgebracht. De onkosten zijn zeer luttel geweest.

Glanspunten van den avond waren twee liederen: „D e l o o z e p a p e g a a i" en „C h o n g k i n a" gezongen door Mejj A n g è l e O e i T i o n g H a m, die een zéér fraaie sopraanstem heeft.

Velen in Indië zullen zich nog wel herinneren dat de dochters van Majoor O e i T i o n g H a m, Gwendoline, thans Mevrouw K a n en Angèle zich destijds op een liefhebberijconcert te Singapore hebben doen hooren, en dat de Engelsche pers van de Straits met grooten lof van hare verdiensten als dilettant-zangeressen melding heeft gemaakt.

De jonge dames T a n T w a n S o e n hebben mede goed gezongen.

Ook het slot-tableau: **De waaier van Jong China** (K i p a s d a r i T i o n g K o k m o e d a), waarbij de jonge dames in den vorm van een waaier waren opgesteld, werd uitbundig toegejuicht.

De costumes van de medespeelsters waren bijzonder fraai. Het tooneel was versierd met de vlaggen van H o l a n (Nederland) en T i o n g K o k (China.)

De **Pertja Barat** bericht, dat de chineezen te Padang een blad zullen uitgeven onder den naam **Tiong Hoa-blad**. Het zal gedrukt worden op de drukkerij van Dja Endar Moeda.

Van Vreemde Koloniën.

Tegen de malaria in West-Afrika.

De overste Lamprey gaf in een Engelsch tijdschrift eenige wenken ten aanzien van de maatregelen, welke in tropische streken zijns inziens behooren te worden genomen, om zich tegen malaria of slaapziekte te vrijwaren.

De ondervinding leert, zegt hij, dat de gezondheidstoestand der bewoners verbetert op de bergen, die tot 5000 voet boven den zeespiegel zich verheffen en op de hoogvlakten, die op eene hoogte van 300 tot 500 voeten zijn gelegen. Ook zijn de inlandsche rassen, physiek zoowel als intellectueel, veel krachtiger in de hoogere dan in de lagere streken.

Sedert 1879 heeft men in West-Afrika veel gedaan aan de oprichting van nederzettingen in de heuvelterreinen. In Sierra Leona bijv. zijn de Leicesterheuvels bij wijze van proef door Europeanen bewoond, voor wie men daar steenen huizen had gebouwd met breede veranda's en schoorsteenen in elke kamer en gedekt met overhangende daken, waardoor de bewoners tegen de groote tropische hitte werden beschermd.

Dientengevolge is de gezondheidstoestand der Europeanen daar zeer vooruitgegaan.

Die voorzorgsmaatregelen werden, zooals de overste Lamprey in herinnering bracht, reeds van de vroegste tijden af in toepassing gebracht. Herodotus meldt o.a., dat de Egyptenaren zich op hooge punten vestigden en in kleine torens boven in de huizen leefden. Zoo hoog kwamen de muskieten en andere insekten niet. Bovendien bezigde men volgens denzelfden geschiedschrijver vischnetten om zich tegen de muskieten te beschermen en de lieden wreven zich het lichaam met olie in en sterkriekende stoffen, welke gewoonte nu nog bij de bewoners van Abessynie, van Dahomey, bij de Berbers, Asjantijnen, Foelanis, Mandingo's, Houssa's en onder de inboorlingen van Australië worden aangetroffen.

De Foelani's leveren heden het overtuigend bewijs, dat het verblijf op de heuvels en in de bergen gezonder is dan dat in de vlakten. Dit bijna blanke ras heeft eeuwen lang in Afrika gewoond en is meer dan de andere in de moerassige streken wonende stammen verschoond gebleven van epidemieën.

Lamprey meent dan ook, dat, hoezeer het misschien niet wel mogelijk is de malaria geheel te ontkomen door de huizen op hooge terreinen te bouwen, dat het in elk geval vaststaat, dat de gevolgen van de koorts nooit zoo noodlottig zijn in een bergachtige streek als in de laagvlakten.

Hij raadt aan om de huizen van steen te bouwen met 16 voet breede veranda's daaromheen. Elke kamer moet een schoorsteen hebben, ter wille van de gewenschte droogte. Bovendien behoort men zich tegen de zonnehitte te beschermen door de woningen met leien te dekken en de glazen ramen van jaloezieën te voorzien. De kamers moeten ongeveer 12 voet boven den grond gelegen zijn, zoodat men ze door middel van trappen, die naar de veranda's leiden, moet bereiken.

Lamprey meent, dat het bepaald noodig is, zulk een stelsel van woningbouw aan te nemen, wil men het welzijn der Europeanen in West-Afrika verzekeren.

Bamboe op de Philippijnen.

Door het bureau van het boschwezen op de Philippijnen is in een bulletin de aandacht gevestigd op de groote waarde van bamboe voor de bewoners dier eilanden.

Dezen gebruiken evenals de bewoners van Nederlandsch-Indië bamboe voor allerlei doeleinden, en gaan zelfs zoover, dat ze er hun woningen mee dekken, ter vervanging van atap.

Men leeft, schreef het Bulletin, niet alleen in van bamboe opgetrokken woningen en eet er niet alleen uit van bamboe vervaardigde huishoudelijke artikelen, maar bamboe levert er ook een voedingsmiddel op en stof voor kleeding. Stof van bamboevezels vervaardigd houdt het lichaam koel, zit gemakkelijk en is duurzaam. Ook wordt uitstekend papier vervaardigd van de vezel. Toch wordt er op de Philippijnen nog geen papier vervaardigd, daar geene maatschappij tot nu toe aan deze quaestie hare aandacht schonk.

In den scheepsbouw is bamboe van onschatbare waarde voor masten. Lansschachten, bruggen en een aantal kleinere zaken worden van bamboe vervaardigd.

De groei van deze grassoort is buitengemeen snel, waardoor de cultuur loonend moet zijn, inzonderheid wanneer de beste soorten daartoe worden uitgekozen en op stelselmatige wijze worden geteeld. In Japan is bamboe reeds een handelsartikel, maar op de Philippijnen is de cultuur nooit anders dan op zorgelooze wijze gedreven.

Er zijn vele mooie soorten van bamboe op de Philippijnen, w.o. enkele zeer sterk en duurzaam zijn. Bij de cultuur van bamboe moeten dan de beste soorten worden uitgezocht en de minderwaardige uitgeroeid. Sommige streken eigenen zich beter voor de cultuur van bepaalde soorten en hiermee zal dan ook moeten worden rekening gehouden.

In bijna elke provincie der kolonie wordt bamboe van eene of andere soort gevonden. De cultuur dier soorten moet ter hand genomen worden tegelijk met de reserveering van boschterreinen, daar zij in het boschterrein groeien. In de provincie Bataan neemt de dienst van het boschwezen maatregelen om boschterrein te veroveren, waar bamboe in overvloed wordt aangetroffen. De geheele oostelijke rand van het bosch is met bamboe bedekt en bij oordeelkundige cultuur zal deze voorraad een mooie bron van inkomsten voor die provincie opleveren.

In het bulletin wordt er ten slotte nog de aandacht op gevestigd, dat bamboe van een zeer groot belang kan worden uit hoofde van zijne geschiktheid voor de vervaardiging van luchtschepen. Het is voor dat doel veel sterker gebleken te zijn dan pijnhout.

Opium in de Straits.

Door het bestuur van de Straits Settlements was den heer Barnes opgedragen een onderzoek in te stellen naar de werking der opium-regie in Nederlandsch-Indië en in Fransch Indo-China, vergeleken bij het in de Straits vigeerend stelsel van opiumverkoop.

Het groote verschil tusschen de Straits en Nederlandsch-Indië ligt volgens den heer Barnes in het feit, dat in laatstgenoemde kolonie de Javanen, en niet de Chineezen de beste klanten zijn van den opium-debitant. Op Java heeft men geen Chineesche koelies volgens hem, doch zijn alle Chineezen handelaars of bedienden in winkels of arbeiders in tabrieken of in enkele speciale takken van nijverheid, zooals het meubelvak, terwijl het meerendeel der Chineezen op Java geboren is. De op Java geboren Chineezen hebben zelfs nog minder van eigenlijke Chineezen dan de baba van Malakka.

Voorts heeft de detail-verkoop op Java in veel kleinere hoeveelheden plaats dan in de Straits, in welke laatste kolonie de consumptie ook veel grooter is.

Terwijl in geheel Nederlandsch-Indië in het gebied der opium-regie de consumptie van opium 1068577 tails bedroeg, verbruikte de bevolking van de Engelsche nederzettingen en protectoraten op het schiereiland Malakka, hoezeer in zielental wel twintig maal kleiner dan die van Nederlandsch-Indië, meer dan 8 maal de vorengenoemde hoeveelheid, dat is 8600000 tails, terwijl het verbruik in Fransch Indochina 3.170.673 tails, d.i., naar reden van de bevolking, ongeveer 6 maal meer per hoofd dan in Nederlandsch-Indië bedroeg.

Waar het verbruik in de Straits dus ongeveer 150 maal per hoofd der bevolking bedraagt dan in Nederlandsch-Indië, is het te begrijpen, dat de heer Barnes de taak voor het bestuur der Straits om tot invoering der regie over te gaan veel moeilijker noemt dan die, welke de Nederlandsche en zelfs de Fransche regeeringen in de betrokken koloniën hebben ondernomen.

Wat den smokkelhandel betreft staan de Straits er nog moeilijker voor dan Nederlandsch-Indië en Indochina, wat dit laatste aangaat nl. met Annam, Cochinchini en Kambodja betreft, daar de Franschen toch de onmogelijkheid inzien om op afdoende wijze het binnensmokkelen van opium uit China in Tongkin tegen te gaan.

Wordt besloten om over te gaan tot invoering der regie in de bezittingen en protectoraten van Engeland op het schiereiland Malakka, dan zal, naar het den heer Barnes voorkomt zulks geleidelijk moeten geschieden, ten einde de kans op mislukking zooveel mogelijk te beperken.

Waar zal nu de opium-regie het eerst worden ingevoerd?

Van de gefedereerde Maleische Staten komt er, volgens den heer Barnes, geen enkele daarvoor in aanmerking, daar in alle de toestand gecompliceerd zou zijn door de noodzakelijkheid om den verkoopsprijs van het opium in het klein te verhoogen waardoor de consumptie al dadelijk aanmerkelijk zou verminderen.

Van de beide nederzettingen geeft de heer Barnes de voorkeur aan Penang om daar een begin met de invoering der regie te maken, terwijl hij in overweging geeft om tijdelijk het pachtstelsel in de bovenstreken van de Gefedereerde Maleische Staten in te voeren, waar dit nog niet bestaat. Het zal voor de regie gemakkelijker zijn om de taak over te nemen van de opium-pacht dan om die op zich te nemen, wanneer de opium-handel er geheel vrij zou zijn gebleven, terwijl ook met het pachtstelsel veel beter een opium-momopolie kan worden ingevoerd, dan door regie-ambtenaren.

Opmerkelijk is wat de heer Barnes aanteekende ten aanzien van den opzet der regie in Nederlandsch-Indië, vergelijken bij dien in Indochina.

Wat het essentieele betreft wordt in beide koloniën het opium bereid op dezelfde Chineesche wijze als in de Straits. Te Batavia geschiedt die bereiding evenwel in een kostbare, van de nieuwste machinerieën voorziene installatie, terwijl te Saigon slechts een klein verschil valt waar te nemen met de Straits en de bereidingskosten daar veel lager komen te staan dan te Batavia.

Het komt den heer Barnes, na de Fransche installatie te hebben gezien, voor, dat men te Penang gerust met een eenvoudige inrichting kan volstaan.

De waarde van het inlandsch getuigenis.

Voor Engelsche staatslieden hangt de waarde der verklaringen van inlanders blijkbaar af van de omstandigheid, of deze voor vreemden, dan wel voor Engelschen zelven belastend zijn.

Men weet, dat de heele campagne in Engeland tegen het bestuur van den voormaligen Congo-staat opgezet berustte op verklaringen van inlandsche getuigen, die allen grif geloofd werden, niettegenstaande de van verschillende zijden, zelfs door Engelsche reizigers, op de onbetrouwbaarheid, ja zelfs de ongeloofwaardigheid dier getuigen was gewezen.

Lord Grey, de Engelsche minister van buitenlandsche zaken, nam alles voor waar aan, wat de Congo Reform Association hem uit zoo weinig onverdachte bron werd voorgezet.

Nu doet zich evenwel het geval voor, dat een Engelschman, zekere kolonel Patterson, die in Oost-Afrika is belast geweest met het toezicht op den wildstand, door verklaringen van inlanders ten zeerste werd bezwaard.

Wat was nu het eerste, wat de Engelsche minister van koloniën, lord Crewe, deed?

Hij begon met te wijzen op het gemak, waarmee zulke beleedigende mededeelingen zich verspreidden in streken, die hoofdzakelijk door inlanders worden bewoond. Zulke geruchten waren bijna altijd onwaar en in dit speciale geval, nu het een hooggeplaatst Engelsch ambtenaar betrof, natuurlijk volkomen ongegrond bevonden.

In het eene geval geeft men zich de moeite de zaak te onderzoeken, in het andere neemt men maar alles voor waar aan, wat de volgens lord Crewe weinig betrouwbare inlandsche gemeente geliefd te verklaren.

INGEZONDEN.

Perskantoor van het Alg. Ned. Verbond, Dordrecht.

Geachte Redactie.

Zoudt u onderstaande mededeelingen in Uwe kolommen willen opnemen? Bij dit verzoek merken wij U op — om vergissingen te voorkomen — dat in deze aankondiging van de Inter-akademische Inlichtingscommissie sedert onze laatste toezending een verandering is gekomen, zoodat vorige opgaven zijn vervallen.

Hoogachtend, Uw dn.,
Secretaris Perskantoor A.N.V.,
FREDERIK ROMPEL.

Studie aan Nederlandsche Hoogescholen en Rijks-inrichtingen van Onderwijs.

Aan degenen, die inlichtingen wenschen betreffende de studie aan de volgende Nederlandsche Hoogescholen en Rijks-inrichtingen van onderwijs, worden deze kosteloos verstrekt door de volgende commissie voor inlichtingen, samengesteld door de Studenten-Afdeelingen van het Algemeen Nederlandsch Verbond:

Voor de Rijks-Universiteit te Leiden en voor algemeene inlichtingen: W. H. van Helsdingen, Hooge Rijndijk 18, Leiden.

Voor de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam: J. R. Kalewijn, Ruischstraat 10, Amsterdam.

Voor de Vrije Universiteit te Amsterdam: D. Rumpff, Keizersgracht 162, Amsterdam.

Voor de Rijks-Universiteit te Utrecht: J. Baart de la Faille, Mariaplaats 18, Utrecht.

Voor de Rijks-Universiteit te Groningen: A. C. J. A. Greebe, Joz. Israëlstraat 95a, Groningen.

Voor de Technische Hoogeschool te Delft: W. M. Roessingh van Iterson, Koornmarkt 65, Delft.

Voor de Rijks-Veeartsenijschool te Utrecht: De Secr. van het Veterinair Studentencorps „Absyrtus", adres: Rijks-Veeartsenijschool te Utrecht.

Voor de Rijks Hoogere Land-, Tuin en Boschbouwschool en de Rijkslandbouwschool te Wageningen: De Secr. der Vereeniging Studiebelangen te Wageningen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Ambtenaren-nood.

In het orgaan van de Vereeniging van Leeraren en Leeraressen aan inrichtingen van M.O. in Ned.-Indië, **Het Middelbaar Onderwijs** van 21 Februari jl. namen wij kennis van een request van het Hoofdbestuur aan den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid te Batavia, hetwelk eene kwestie behandelt, die tegenwoordig meer en meer op den voorgrond treedt. Het navolgende is er een uittreksel van *):

In het Hoofdbestuur van genoemde Vereeniging is ter sprake gebracht het groote tekort aan ambtenaren in verschillende takken van dienst in Nederlandsch-Indië; een tekort, dat jaarlijks eer toe-, dan afneemt. Het H.B. is daartoe gekomen, doordat de leeraren zoo dikwijls opmerken, dat er leerlingen van goeden aanleg en ijver in het eindexamen slagen die, hoe gaarne zij dit ook zouden wenschen, om financieële redenen niet verder kunnen studeeren. Daar, naar de bescheiden meening van het H.B. alle middelen moeten worden aangewend om het tekort aan ambtenaren weg te nemen en voor het vervolg te voorkomen, neemt het H.B. de vrijheid, een middel onder Uw aandacht te brengen, dat hoogstwaarschijnlijk goede resultaten zal opleveren.

Het H.B. meent, dat er steeds een voldoende toeloop van ambtenaren zal zijn, als de Regeering:

1o. Jongelieden met einddiploma Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus of Gymnasium, die lichamelijk geschikt worden bevonden, financieel in staat stelt om te studeeren, dus om zich te bekwamen voor de tak van dienst, die zij wenschen, indien zij althans daartoe bekwaam geacht worden.

2o. Meer bekendheid te geven, zoowel in Nederland als in Indië, aan de voorwaarden van de indiensttreding in Indischen staatsdienst verbonden, en aan de voordeelen, die daardoor worden verkregen.

Punt 1 wordt, in hoofdtrekken, daarna als volgt toegelicht:

Het is een bewezen feit, dat van de pl. m. 700 jongelingen die jaarlijks in Nederland voor het eindexamen H.B.S. en Gymnasium slagen, slechts 50% hun studiën voortzetten. Het H.B. nu meent dat van de overige 50% de groote meerderheid de studie niet voortzet aan Universiteit of Technische Hoogeschool, doch het practische leven ingaat, omdat de financiën voor verdere studie ontbreken. Het bedrag van *f* 200 's jaars voor de collegegelden, de kosten van levensonderhoud, boeken enz. voor den aanstaanden student, vragen te groote kosten voor vele families.

Is de regeering genegen voor jongelieden van dergelijke families de studiekosten te betalen, al dan niet onder voorwaarde van latere geheele of gedeeltelijke terugbetaling, zoo zullen velen van hen dit gaarne aannemen en er niet op zien zich te verbinden, het rijk na afloop der studie in zijn kolonie te dienen.

Maar het H.B. zou geen onderscheid willen ge-

*) De „Redaksie" van het Middelbaar Onderwijs teekent hierbij aan: „Hoewel het oorspronkelike stuk in de oude spelling geschreven was, hebben wij het geheel in de nieuwe omgezet."

Voor het gemak van ongetwijfeld de meeste lezers, zullen wij ons echter veroorloven de oorspronkelijke „oude spelling" weer te gebruiken.

maakt zien tusschen bovenomschrevene categorie en de 50%, die het niet aan de middelen ontbreekt om door te studeeren, — „de tegenzin onder de Nederlandsche jongelieden, en niet minder onder de ouderen, om naar de koloniën te gaan is nog zoo groot dat, wil men aspirant-studenten aan den Indischen dienst verbinden, men het hun gemakkelijk moet maken" — en stelt daarom voor om aan al degenen, bemiddeld of onbemiddeld, die in 't bezit zijn van een einddiploma H.B.S. of Gymnasium en zich daartoe aanmelden, behalve het collegegeld een toelage toe te kennen van *f* 75 's maands als zij tenminste aan eenige, door het H.B. genoemde vereischten, voldoen, en zich willen verbinden, om na afloop der studiën, den lande gedurende 10 jaar in de koloniën actief te dienen.

Het H.B. meent, dat er op deze voorwaarde vele jongelieden zich zullen aanmelden en men aldus handelende steeds op een voortdurende en geregelde aanvulling van het korps ambtenaren kan rekenen. Het is het H.B. gebleken, dat voor eene geregelde aanvulling van het korps ambtenaren, indien althans het tekort heeft opgehouden te bestaan, jaarlijks ongeveer noodig zijn: 6 ingenieurs van den waterstaat; 15 rechterlijke ambtenaren; 15 officieren van gezondheid; 2 militaire apothekers en 30 ambtenaren voor den Indischen administratieven dienst. Rekent men de benoodigde ingenieurs bij de S.S. en het mijnwezen en den veterinairen dienst daarbij, dan zullen er vermoedelijk jaarlijks 80 ambtenaren noodig zijn.

Het rijk zal dus jaarlijks 80 studenten in opleiding moeten nemen, hetgeen tot een jaarlijksche uitgave van ruim *f* 80.000 aan studiekosten (toelagen en collegegelden) zou leiden.

Mocht evenwel de Regeering niet tot eene dergelijke uitgave wenschen over te gaan, dan geeft het H.B. in overweging de adspiranten zich te doen verbinden tot geheele of gedeeltelijke terugbetaling der studiekosten door, na indienstreding in Ned.-Indië, in 's Rijks kas 10% te storten van het traktement, waarop zij recht hebben en wel gedurende 10 actieve jaren na eerste indiensttreding, of gedurende zooveel korter termijn als het bedrag der studiekosten voor het einde der tien jaar mocht zijn voldaan.

Als het H.B. daarna een en ander uitvoerig heeft toegelicht, gaat het over tot eene bespreking van het 2e punt en merkt daarbij op: „Meermalen gebeurt het, dat, als men aan een leerling van het 5e studiejaar van een H.B.S. vraagt, wat hij na het verkrijgen van het einddiploma denkt te beginnen, men ten antwoord krijgt: „ik weet het niet." Het Hoofdbestuur vermeent, dat die twijfel niet zoo dikwijls zou bestaan, als ieder jongmensch de richting uit kon gaan, die hij wenschte en de keuze niet afhankelijk gesteld werd van den staat der financiën van de ouders.

Het beschikbaar stellen van beurzen voor de bezitters van het einddiploma kan daarin veel verbeteren. Het is dus zaak de jongelui tijdig op de hoogte te stellen van het bestaan dier beurzen; ongetwijfeld zal dit gunstig werken op de vlijt der leerlingen vooreerst omdat zij dan een doel voor oogen hebben en in de tweede plaats, omdat zij weten, dat bij concurrentie de behaalde cijfers, ook die van het laatste schooljaar, van het grootste belang zijn. (Onder bovenbedoelde vereischten, waaraan de adspiranten behooren te voldoen, noemt het H.B. nl. ook dat de cijfers, verkregen bij het eindexamen, en die, behaald in het laatst verloopen cursusjaar, doen verwachten dat de adspirant de door hem gewenschte studies met succes kan ten einde brengen, zoomede dat de adspirant een bewijs kan overleggen geteekend door den Directeur (Rector) der school, waar hij het laatste jaar is geweest, van voldoende ijver en gedrag.) Geldt dit — vervolgt het H.B. — zoowel voor de jongelui in Nederland als in Indië, voor de eersten geldt nog in 't bijzonder, dat hun aandacht op Indië moet worden gevestigd. Ook het bestuur der Vereeniging van Delftsche Ingenieurs zegt in zijn adres, dat het vermeent, dat de geringe lust bij de jongeren om zich in Indië aan den staatsdienst te verbinden, o.a. is toe te schrijven aan het feit, dat sedert de opheffing der Indische Instelling te Delft gedurende den studietijd zoo weinig is, dat de aandacht der studenten op Indië vestigt. Het Hoofdbestuur meent daarom, dat men de jongelui in Nederland bekend moet maken met de betrekkingen, die in Indië voor hen openstaan, de vooruitzichten, die zij daarin hebben, de tractementen, toelagen enz. aan de verschillende betrekkingen verbonden, de verlofs- en pensioensbepalingen enz., kortom alles, wat voor hen van belang kan zijn bij het kiezen van een verdere carrière.

Het Hoofdbestuur zou daarom wenschen, dat al deze gegevens vanwege het ministerie van koloniën in een boekje werden verzameld en telken jare kort na den aanvang van den nieuwen cursus vanwege het ministerie van koloniën aan de directeuren der H.B.S.n met 5-j. c. en Gymnasia in Nederland verzocht werd een exemplaar van dat boekje aan elk mannelijk leerling van het hoogste studiejaar uit te reiken. Velen zal dit op het denkbeeld brengen, om naar Indië te gaan, vooral als thans vermeld wordt dat de Indische Regeering voor een bepaald aantal jaren de studiekosten zal dragen, zonder of met latere terugbetaling.

Resumeerende brengt het Hoofdbestuur onder de aandacht van den Directeur van O. E. en N. te Batavia (waarom niet rechtstreeks van den Minister van Koloniën, zouden wij willen vragen?) dat het vermeent, dat het in het belang en van vele jongelieden en van den Ned.-Indischen Staatsdienst zou zijn als de Regeering:

„1o. Jongelieden, in 't bezit van het einddiploma eener H.B.S. met 5-j. c. of van een Gymnasium en die bovendien aan zekere voorwaarden voldoen, in de gelegenheid stelt zich voor een der takken van dienst, in het voorgaande genoemd, te bekwamen door aan hen, van den aanvang der studie af, behalve de collegegelden eene maandelijksche toelage toe te kennen van *f* 75.

„2o. Ruime bekendheid geeft, op de hiervoren aangegeven wijze, aan het bestaan dezer toelagen, aan de voorwaarden, waaronder het toekennen er van geschiedt en aan de voordeelen, aan den Indischen staatsdienst verbonden."

Langer dan de ons toegestane ruimte feitelijk toelaat, hebben wij stilgestaan bij dit request, doch de daarin ontwikkelde, gedeeltelijk nieuwe, denkbeelden kwamen ons voor ruimschoots te verdienen onder meer algemeene aandacht te worden gebracht.

Eigen Haard. 10 April 1909.

Eigen Haard geeft in het jongste No. een overzicht (aan de hand van het Nieuws v. d. Dag) van de daden van kapitein Christoffel in Indië, sedert 1905 — het jaar waarin hij zich voor korten tijd in Nederland met verlof bevond —, waaruit blijkt hoeveel van de physieke krachten van dezen officier in een tijdsverloop van nog geen 3 jaar is gevergd geworden. Door zijn persoonlijk optreden werd de weerspannige en voortvluchtige radja van Gowa op Celebes onschadelijk gemaakt; evenzoo de geheimzinnige Si Singa Mangaradja in de Bataklanden; bracht hij het eiland Flores in onderwerping, zoodat daar een tweede periode, bevestiging van het Nederlandsch gezag kon intreden, en werd hem eindelijk opgedragen de rust te herstellen in een broeinest van verzet op Atjeh, nl. de Keureutoë-streek. Het einde is geweest, dat zelfs het ijzeren gestel van Christoffel gebleken is niet bestand te zijn tegen zoo voortdurende inspanning en hem in Febr. j.l. een spoed-certificaat is uitgereikt om herstel zijner gezondheid te vinden.

De Indische Mercuur.

No. 14 van den loopenden jaargang bevat: Physiologische grondslagen van het aftappen van hevea's, door Dr. A. H. Berkhout. — Molascinder, door H. C. Prinsen Geerligs. — De Koninkl. West-Indische Maildienst. — Begrooting van Suriname voor 1910. — De handel van Japan met Nederland en Ned.-Indië in 1908. — Kultuurberichten.—Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen — Nieuwe maatschappijen. Enz.

Indisch Militair Tijdschrift.

De hoofdzakelijke inhoud van afl. 3 van het Ind. Mil. Tijdschr. is: Luit.-Gen. L. Swart. In memoriam, door H. — De Chinees als soldaat. — Draadlooze telegraphie ten dienste van het spoorwegverkeer, door W. A. Asbeek Brusse. — Optische seindienst bij de Bereden Artillerie in Nederland, door E. — De schietopleiding bij de Infanterie, door H. B. T. — Afstandsmeting ter vervanging van afstandschatten, door A. v. L. — Krijgsgeschiedenis. Celebes: Eene vervolging van een bendehoofd, door Troupier. — Wenken voor de studie. — Volksopvoeding. Leger en sport. — Verbeteringen van snelvuurgeschut. — Generaal H. Rohne over 't gebruik der Artillerie in Oost-Azië. — Van vreemde legers. Enz. Enz.

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 46: Indische zaken, door M. van Geuns. — C. A. Kruseman †, door W. J. v. T. L. — Naar het vaderland terug (A. G. Lamminga) door R. Broersma. — Een tocht naar den Diëng (met afbeeldingen) door F. J. L. — De spoorbrug over de Kali Gila, door R. — Planttijd, door A. F. Hermann. — Indrukken van den Dag, door Chroniqueur.

De Banier.

No. 11 van dit nieuwe Christelijk Weekblad voor Nederlandsch-Indië bevat een opstel van controleur Walbeehm over Het alkoholisme onder Inlanders op Java, waarvan de slotzin niet zeer bemoedigend luidt: Elke dag brengt het Javaansche volk verder op het hellend vlak van het alkoholisme en elken dag zal het dus ook moeilijker worden, den stroom te keeren. Dat men het dan doe, voordat het te laat is.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 17 Maart 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 16 Maart;
De Javasche Courant Nos. 20 en 21;
De Indische Mercuur No. 15;
Handelsberichten v/h Dep. van Landbouw No. 108;
De Stem van Indië No. 11;
De Banier No. 11;
Kort verslag vergaderingen Tweede Kamer S.-G.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Mr. Th. B. Pleijte	Amsterdam	contr.	*f* 5.—
W. Dijkstra	„	„	„ 2.50
J. W. Wouda	„	„	„ 1.50
Naaml. V. Indische Teak en Fijn. Houthandel	„	„	„ 1.50
Mr. A. W. Jacometti	Bloemendaal	„	„ 1.50
W. J. L. Verhoeven Secrt. Alg. Ned. Werklieden V.	Breda	„	„ 1.50
A. M. C. van Hall	Delft	„	„ 2.—
Th. Elink Schuurman Cand. Ind.-Ambt.	's-Gravenhage	„	„ 1.50
H. Bekink Cand. Ind.-Ambt.	„	„	„ 1.50
L. G. C. A. v. d. Hoek „ „	„	„	„ 1.50
D. A. P. Kok gep. Onderwijzer N. I.	„	„	„ 2.50
Dr. Fleischer Arts	„	„	„ 2.50
E. v. Hille Kapt. Intendant O. I. L.	„	„	„ 1.50
P. Pronk Student	„	„	„ 1.50
Douar A. v. Haeften geb. Helder	„	„	„ 2.—
Mevr. H. v. Delden geb. Engers	„	„	„ 2.50
Mevr. A. C. A. Eschauzier	„	„	„ 2.50
Richard Mac. Neill	„	„	„ 10.—
J. Harte Student	„	„	„ 1.50
R. Knaud „	„	„	„ 1.50
W. v. d. Meer Agent Levensv. Mij.	„	„	„ 1.50
F. K. C. de Jongh v. Arckel Comm. Dept. v. Marine	„	„	„ 1.50
Dr. H. Onnen	„	„	„ 2.—
I. G. L. Houthuisen Notaris	„	„	„ 10.—
E. Deen Lid v. d. Gemeenteraad	„	„	„ 5.—
Jhr. Mr. Victor E. L. de Stuers Lid der 2de Kamer S. G.	„	„	„ 5.—
O. M. de Munnick Oud Gouv. S. W. K.	„	„	„ 1.50
J. L. van Gennep gep. Ass. Res.	„	„	„ 1.50
R. A. Cornelissen Maj. Inf. I. L.	„	„	„ 2.50
G. Zechuisen particulier	„	„	„ 2.—
C. A. F. Loth	„	„	„ 2.50
J. Bennebroek Gravenhout	„	„	„ 2.50
Mevr. de Wed. P. Visser geb. de Vries	„	„	„ 1.50
M. J. A. Verduijn Lunel Verificateur I. W. R. m. v.	„	„	„ 1.50
Mev. H. J. B. Dekema geb. Weijnschenk	„	„	„ 2.50
C. F. E. Praetorius oud Resident	„	„	„ 1.50
W. van Gelder oud Insp v. h. Inl. Onderwijs	„	„	„ 1.50
Mevr. Th. Storm van 's Gravenzande geb. Lammers van Toorenburg	„	„	„ 1.50
Mr. D. Dumbar Advocaat	„	„	„ 2.50
Onderh.	„	„	„ 1.50
C. A. Kroesen Oud Gouv. Celebes	„	„	„ 1.50
Dr. Roll Direct der Docter Djawa school m. v.	Hilversum	„	„ 5.—
H. Croes Stud. Med.	Leiden	„	„ 3.—
Th. W. Himpe Cand. Ind.-Ambt	„	„	„ 2.50
H. G. van Huls „ „	„	„	„ 1.50
Mevr. de Wed. Perné	„	„	„ 1.50
J. H. Makkink gep. Kapt. Int.	„	„	„ 1.50
S. Engers Leeraar Wiskunde M. O.	Nijmegen	„	„ 1.50
E. A. C. F. van Essen oud Hoofd Ing. 1e kl. N. I.	„	„	„ 1.50
Jhr. J. C. Reijgers Versluijs Dir. Kolon. Spoorwegen	Paramaribo	„	„ 2.50
J. H. N. Verduin	Rotterdam	„	„ 1.50
B. Immink Hoofd Insp. Nat. Lev. Bank	„	„	„ 1.50
W. A. Bresler	„	„	„ 1.50
G. Dumbar oud Luitenant t. z.	„	„	„ 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 12 Maart 1909. No. 20.

Dit No. bevat o. m. het besluit, bevattende bepalingen tot regeling van het debiet van briketzout in de afd. Semarang, Salatiga, Kendal en Demak der res. Semarang en in residentiën Kedoe en Banjoemas.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaren verlof naar Europa aan den klerk C. Burgemeister; een jaar aan den ass.-resident J. W. Meerburg en den alg. ontvanger J. H. Gerrits.

Ontslagen: wegens ziekte eervol, de onderwijzer 1e kl. W. van der Veen; uit 's lands dienst de klerk bij de S.S. op Java J. Barend.

Benoemd: tot ass.-res. van Loemadjang A. Schultz; van Patjitan A. Pecqueur; van Japara C. L. G. Castens; tot ass.-res.-secretaris van Madioen J. P.W. Houtman; tot onderwijzer 1e kl. D. A. Scholten; tot opzichter B. O. W., C. M. Bruins; tot lid van den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. A. W. de Pauly; tot voorzitter van de landraden te Banjoemas en Tjilatjap Mr. J. J. Boerma; tot adjunct-chef 2de afd. Stm. S.S., H. T. E. de Vogel.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedono van Tjipanas Mas Wiria Winangoen.

Benoemd: tot lid van den landraad te Pati Mas Soekardi; tot onderwijzer 3e kl. te Ternate J. E. G. W. Gans; tot onderwijzer 3e kl. te Pekalongan H. G. van der Veen; tot agent bij de Weeskamer te Indramajoe N. W. Bastiaans.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den onderluitenant der inf. H. P. Ketting en den 1en luit. der inf. P. L. Stennekes.

Uit de Javasche Courant van 16 Maart 1909. No. 21.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den hoofdcommies van O. E. en N., G. A. L. van Slooten; den controleur B.B., H. van Eck, J. H. Doeve en W. H. de Munnick; den ingenieur B. O. W., A. M. Valkenburg en aan den ambtenaar bij de in- en uitvoerr. S. E. v. Nooten.

Benoemd: tot adsp.-controleur B.B., W. H. Ockers; tot hoofdingenieur bij het Mijnwezen R. J. Boers; tot ingenieur 1e kl. P. van Tiel.

Ontslagen: de klerk bij de post. en tel. W. de Winter en wegens ongeschiktheid eervol de wedono van Tjaroeban Mas Soemohardjo.

Benoemd: tot wedono van Tjaroeban Raden Sosrodiprodjo; van Ardjowinangoen Mas Roostamhadji; van Goranggareng Raden Tjikrokoesoemo; van Lorok Raden Wirjodordjo; van Kalangbret Mas Sastrowidjojo; van Tjampoerdarat Mas Mangkoedirejo; van Ngrajoen Raden Brontowilojo; van Ngoenoet Raden Mangoendirdjo; van Waroedjajeng Raden Soemodiredjo.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Koetaradja B. L. J. Maal; tot 1en klerk te Brebes H. E. Jacobs.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den kapitein der art. C. J. Breton de Nys; den off. van gezondheid 2e kl. G. A. Bonthuis; den kapitein-intendant C. F. H. Gravelotte en de 1e luitenants der inf. R. Vogel en F. J. J. Feirabend.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor der art. C. J. Termijtelen.

Bevorderd: tot off. van gezondheid 1e kl. F. J. Noordhoek Hegt; tot kolonel der genie G. W. F. de Vos; tot luit.-kol. de majoor C. F. de Rochemont.

Benoemd: tot militair architect O. O. Rhemrev; tot plaatselijk commandant te Batavia de luitenant-kolonel R. B. M. de Wijs.

Overgeplaatst: bij het 9e bat. de majoor C. C. A. Schöder; bij het 11e bat. de majoor S. L. Blok.

Geplaatst: bij het rechterhalf 2e depôt-bat. de 2e luit. P. R. A. van Vlodorp.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit.-adj. J. J. Sporrij en de 1e luitenants N. E. C. J. D. Buno Heslinga en E. Franssen Herderschee; bij het 9e bat. de 1e luit. H. IJssel de Schepper; bij het 11e de 2e luit. E. H. de Nijs; naar Atjeh de kapitein J. Spoel; bij het linkerhalf 2e depôt-bat. de kapitein G. Radersma.

***

Voorts bevat dit No. het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand December 1908.

No. 16 Donderdag 22 April 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

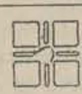
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van Beeatan:

Met het oog op de Jaarlijksche algemeene Vergadering van aandeelhouders, die tegen het einde der maand Mei gehouden zal worden, brengt de Raad van Beheer in herinnering, dat voorstellen van aandeelhouders om in behandeling te kunnen komen, volgens art. 34 der statuten, een 15 Mei bij dien Raad moeten zijn ontvangen.

Van de Afdeeling 's Gravenhage:

In de Alg. Verg. van 29 Maart j.l. is het bestuur samengesteld als volgt:

A. B. J. Prakken, voorzitter; L. A. Bakhuis, onder-voorzitter; R. A. J. van Delden, secretaris; Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher, penningmeesteresse; Mevr. M. Tersteeg—Pronk; Mej. E. A. Haighton; Mej. M. M. G. Maarschalk; L. A. Martens; E. C. J. Schwippert.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Concept Notulen der *Hoofdbestuursvergadering*, gehouden op Zaterdag 10 April, 's nam. ten 2¼ ure, Heulstraat 17.

Aanwezig zijn de heeren: C. R. Bakhuizen v. d. Brink, voorzitter; A. B. J. Prakken, wd. ondervoorzitter; A. A. C. Harting, penningmeester; E. v. Assen, secretaris. En verder de leden volgens de presentielijst: Th. J. A. van Zijll de Jong, Zutfen; L. A. H. Lamie, Arnhem; mevr. M. ten Bosch—Bosscher, Den Haag; Prof. Mr. J. E. Heeres, Leiden; Th. Almerood, Amsterdam; Mr. H. Smeenge, Amsterdam; J. H. Calmeijer, Apeldoorn; Jhr. Mr. J. L. W. van Weiler, Rotterdam; mevr. J. E. v. Oeveren geb. Van Schaik, Utrecht.

De hh. J. L. Pierson, Nijmegen, T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn, en J. C. van Reijn, Breda, hadden zich laten verontschuldigen.

De voorzitter opent de vergadering en heet den leden welkom, in het bijzonder den heer Calmeijer, daarbij te kennen gevende, dat hij hoopt, dat de vereeniging op zijn steun en hulp moge rekenen. De notulen der vorige vergadering worden voorgelezen en goedgekeurd.

De voorzitter, de agenda op den voet volgende, brengt het eerst in behandeling de ingekomen voorstellen van de afdeelingen, waarvan sprake is in art. 5 sub a van het huishoudelijk reglement en leest voor:

I. het bij schrijven van 28 Februari 1909 ingekomen voorstel van de afd. Utrecht, luidende:

„De vereeniging „Oost en West" trachte het daarheen te leiden, dat het bericht van rampen als onlangs voorgevallen te Pendjaloe, voortaan langs telegrafischen weg ter kennis van het Nederlandsche publiek worde gebracht, hetzij door middel van de Nederlandsche Dagbladpers, hetzij door de vereeniging „Oost en West" zelve."

De voorzitter licht dit voorstel nader toe, onder mededeeling van hetgeen door het dagel. bestuur in het belang van de nagelatenen der slachtoffers van Pendjaloe was verricht.

Een bedrag van *f* 25 was, op het vernemen van de ramp, al dadelijk naar Indië verzonden, terwijl een inschrijving werd geopend, die spoedig werd gestaakt, aangezien de nieuwsbladen uit Indië melding maakten van het bericht, dat hulp en bijstand niet meer noodig waren.

Over het algemeen wordt van de pers ten deze niet veel verwacht.

Zeer zeker is het telegrafisch seinen van rampen als van Pendjaloe hoogst wenschelijk, doch of zulks ook dringend noodzakelijk is wordt betwijfeld.

Groote rampen toch, die plaats gehad hebben, komen spoedig ter kennis van het depart. van Koloniën of van belanghebbende instellingen.

Intusschen zal het onderwerp, waarvan hier de rede is, in behandeling worden genomen op de algemeene vergadering in de maand Juli a.s.

II. Vervolgens is aan de orde het bij brief van 29 Maart 1909 ingekomen voorstel van het bestuur der afdeeling Zutfen, luidende als volgt:

„De afdeeling Zutfen e. o.;

„Gelezen hebbende het „Van Dag tot Dag"-artikel in het Handelsblad van 25 Maart 1909, getiteld: „Een werkkring in Indië";

„Met den schrijver van dit artikel van oordeel dat gewenscht is, dat worde opgericht een Bureel van advies en voorlichting, tot hetwelk zich kunnen wenden allen, die in Indië jonge Ned. werkkrachten zoeken, en allen, die in Nederland zich zelven of hun zonen wenschen op te leiden tot wat voor een loopbaan in Indië geschikt maakt;

„Van oordeel, dat het in het leven roepen van een instelling, als de bedoelde, geheel ligt op den weg der vereeniging „Oost en West";

„Verzoekt het hoofdbestuur de vraag te willen overwegen, of en hoe een instelling als de gewenschte door de vereeniging „Oost en West" zou zijn tot stand te brengen, het resultaat dier overwegingen aan de eerstvolgende algemeene vergadering mede te deelen en zoo mogelijk daaraan toe te voegen een voorstel, waarvan de aanneming tot het doel zou kunnen leiden."

Ter toelichting van dit voorstel leest de voorzitter voor het ontvangen schrijven dd. 29 Maart 1909 van den heer A. Walland, secretaris der afdeeling aan den voorzitter onzer vereeniging, waarin de leidende gedachte is weergegeven, waartoe het voorstel aanleiding heeft gegeven. Over het algemeen wordt het ingekomen voorstel met vreugde begroet en deelt de voorzitter mede, wat onderwerpelijk reeds door het dag. bestuur, in vereeniging met de propaganda- en met de redactiecommissie, is verricht, om het opgeworpen denkbeeld tot uitvoering te brengen. In het Koloniaal Weekblad zal kennis worden gegeven, dat het dag. bestuur zal trachten al die inlichtingen te geven, welke door belanghebbenden zullen worden verlangd en zulks aan de hand van reeds op dit punt uitgegeven boekwerken, aangevuld met de nieuwere gegevens. Intusschen ligt het ook in de bedoeling om onderwerpelijk inlichtingen en raad te vragen en zoo mogelijk steun in te winnen van het Departement van Koloniën en zoo noodig, ook samen te werken met het Algemeen Nederlandsch Verbond. Dáár, waar inlichtingen van de afdeelingen worden gevraagd, spreekt het van zelf, dat de afdeelingsbesturen geheel zelfstandig kunnen handelen, al verdient het aanbeveling, dat ook het dag. bestuur op de hoogte blijve van de bemoeiingen der afdeelingsbesturen ten deze. Een en ander zal op de algemeene vergadering in de maand Juli a.s. worden voorgebracht.

III. Vervolgens deelt de voorzitter mede, dat de ingekomen jaarverslagen van de afdeelingen over het algemeen weinig omvangrijk en weinig opgewekt zijn. Van de afdeelingen Amsterdam en Arnhem werden tot heden geen jaarverslagen ontvangen.

Het dag. bestuur behoudt echter goeden moed en heeft — in verband met de toename van leden gedurende de 3 eerste maanden van het jaar 1909 — hoop op de toekomst. De ingekomen jaarverslagen zullen met de daarbij behoorende rekeningen en verantwoordingen in het Koloniaal Weekblad worden opgenomen.

IV. Ingevolge art. 5 sub d van het huishoudel. reglement zijn door de afdeelingsbesturen, behalve Amsterdam en Nijmegen, candidatenlijsten ingediend, houdende opgaven van een dubbeltal candidaten voor de in de afdeeling openvallende plaatsen in 't hoofdbestuur. Die openvallende plaatsen, zoomede de voorgedragen candidaten zijn:

Naam der afdeeling.	Namen der aftr. candidaten.	Namen der voorgedr. candidaten.
's Gravenhage	L. A. Bakhuis.	A. B. J. Prakken, voorz. der afdeeling. R. A. J. van Delden, lid van het bestuur.
Apeldoorn	O. H. Kuyk.	J. H. Calmeyer, gep. Kapt. t/z. G. Kolderwijn.
Zutfen	Th. J. A. van Zyll de Jong.	Th. J. A. van Zyll de Jong. C. G. Lagerwy.
Nijmegen	J. L. Pierson.	Geen voorstel; zijnde geen leden op de verg. tegenwoordig geweest.
Amsterdam	Mr. H. Smeenge.	Voordracht volgt later.

V. De voorzitter leest daarna voor:

a. Het bij art. 10 al. 3 van het huish. reglement voorgeschreven verslag van de commissie, aangewezen tot opname van de gelden en bezittingen der vereeniging in beheer bij het hoofdbestuur onder den daartoe aangewezen penningmeester. Aangezien dit verslag in het Koloniaal Weekblad zal worden geplaatst, wordt daarnaar kortheidshalve verwezen.

b. De rekening en verantwoording van 't hoofdbestuur over het jaar 1908, waaraan eveneens in het Koloniaal Weekblad de noodige publiciteit zal worden gegeven. In zake het verslag van de commissie voor opname van de gelden en bezittingen der vereeniging, stelt de heer Prakken voor om die opname éénmaal 's jaars te doen geschieden, instede van twee maal 's jaars, zooals het huishoudelijk reglement voorschrijft. De voorzitter merkt hierbij op, dat het voorschrift destijds met moeite is tot stand gekomen; dat men in den tegenwoordigen tijd steeds overal regelmatige contrôle vraagt, en dat het wenschelijk is, om, onder die omstandigheden, zoo min mogelijk te wijzigen, tenzij zulks dringend noodzakelijk blijkt, hetgeen hier niet het geval is. In de praktijk hoopt

de voorzitter echter aan de wenschen van den heer Prakken tegemoet te komen door bv. leden van het dag. bestuur de opname te doen bewerkstelligen als anderszins. Met de rekening en verantwoording van het hoofdbestuur kan de vergadering zich vereenigen.

Het rapport der commissie, belast met het nazien dezer rekening en verantwoording, zal met deze, ingevolge art. 14 al. 2 H. R., worden opgenomen in het orgaan der vereeniging, uiterlijk tegelijk met de oproeping vóór de jaarlijksche algem. vergadering. Aan deze commissie zal de dank van het hoofdbestuur worden overgebracht, met verzoek alsnu het eindverslag in te dienen, ten behoeve van die algemeene vergadering.

VI. In zake de propaganda, welke door het dag. bestuur, in het belang der vereeniging en in overeenstemming met het besprokene op de vorige hoofdbestuursvergaderingen, werd verricht, kon de voorzitter goede berichten geven. Er was veel gedaan, maar ook veel geld uitgegeven.

a. Van de 20.000 vervaardigde propaganda-circulaires waren 2829 uitgereikt. Het aantal nieuw toegetreden leden bedroeg op dit oogenblik 107. Aan Indië waren 1000 stuks verstrekt — onder de 2829 begrepen —, doch waren van onzen wd. vertegenwoordiger aldaar nog geene berichten ontvangen. Wel werd opgemerkt, dat door dezen het bericht der circulaire in de Javabode was geplaatst.

Ten einde ook op andere wijze leden te winnen, worden thans door den penningmeester briefkaarten, voorzien van een postzegel, aan personen verzonden, waarin men op gemakkelijke wijze te kennen kan geven of men al of niet lid der vereeniging wenscht te worden. De voorloopige resultaten dezer werkzaamheid zijn bevredigend te noemen.

b. Het dagelijksch bestuur is — in vereeniging met de propagandacommissie — werkzaam, om, in navolging van de populair geschreven werkjes over „Onze Oost I en II", een populair geschreven werkje over onze West samen te doen stellen. Met een schrijver, die literarisch is aangelegd, is men in besprek. De stand dezer aangelegenheid is op dit oogenblik zóó, dat de voorzitter met den secretaris der propagandacommissie in schriftelijk overleg zullen treden met den schrijver en ten deze zekere wenken zullen geven. Ten aanzien van de geldelijke consequenties van dezen maatregel, kon nog geen zekerheid worden gegeven, doch zullen op de a.s. algemeene vergadering gelden worden aangevraagd, met machtiging om die te besteden voor het beoogde doel.

c. Voor 1000 exemplaren van het jaarboekje 1908 — 8 vel in omslag à ƒ27.50 — werd ƒ220 betaald. Aan allen, die op eenigerlei wijze bemoeienis hadden met onze vereeniging en aan tal van autoriteiten en instellingen werden gratis exemplaren verstrekt. Ook aan de leden der Studiecommissie zullen gratis exemplaren worden toegezonden. Gaarne had het dagelijksch bestuur één exemplaar van ons orgaan bij die exemplaren gevoegd, doch dit werd te kostbaar geacht. De verkoopsprijs per ex. is ƒ0.25.

Het ligt in de bedoeling om, als de stand der kas zulks toelaat, het volgend jaar wederom een jaarboekje te doen drukken, zijnde dit onmisbaar voor den dagelijkschen dienst van het dag. bestuur en zullen — in verband met dit voornemen — de noodige gelden worden aangevraagd op de aanstaande algemeene vergadering.

d. Verder deelt de voorzitter ten deze nog mede, dat elken tweeden Donderdag van de maand samenkomsten plaats hebben van het dag. bestuur en de redactiecommissie met belangstellenden. Reeds drie malen hadden dergelijke samenkomsten plaats, die zeer bevorderlijk worden geacht voor een goeden en regelmatigen gang van zaken en zeker in 't belang kunnen zijn van een goede propaganda. Bij die besprekingen is ook het bestuur der propagandacommissie steeds tegenwoordig.

VII. De regeling, betreffende het orgaan der vereeniging, met daarbij behoorende leiddraad voor de commissie van redactie van het Kolon. Weekblad, worden door de vergadering goedgekeurd en zullen, ter definitieve vaststelling op de algemeene vergadering in Juli a.s. worden voorgebracht.

VIII. De door den penningmeester opgemaakte opgave van leden — 20 in getal —, onder beheer van het hoofdbestuur, die in het jaar 1908 geweigerd hebben contributie te betalen, opgevende bedankt te hebben, dan wel niets van zich hebben laten hooren, wordt aangenomen en goedgekeurd.

IX. De door den voorzitter voorgelezen begrooting van ontvangsten en uitgaven van het hoofdbestuur der vereeniging over het jaar 1910, wordt toegelicht en goedgekeurd. Ter definitieve vaststelling door de aanstaande algemeene vergadering zal zij op de agenda worden geplaatst.

X. Besloten wordt om van het, ingevolge al. 3 van art. 6 van het huish. reglement, door den secretaris van het hoofdbestuur opgemaakte jaarverslag, aangaande den staat der vereeniging en hare verrichtingen, gedurende het jaar 1908, in verband met den omvang en met het oog op den beschikbaren tijd, kennis te nemen middels het Kol. Weekblad.

XI. Daarna leest de voorzitter voor de navolgende verslagen van den penningmeester.

a. Verslag van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden over het jaar 1908;

b. Verslag van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen over het jaar 1908.

Beide verslagen worden goedgekeurd.

XII. Thans zijn aan de orde de voorstellen van het hoofdbestuur.

a. Het vaststellen van den dag en plaats, waar de aanstaande algemeene vergadering in de maand Juli a.s. zal worden gehouden. De heer Van Zijll de Jong stelt voor Den Haag. De voorzitter geeft in overweging om Utrecht als vergaderplaats aan te wijzen, aangezien die gemeente in het centrum ligt en het gemakkelijkst te bereiken is voor de leden, en den dag van samenkomst te stellen op Zaterdag 10 Juli a.s. Het voorstel wordt in stemming gebracht en besloten de algemeene vergadering te houden te Utrecht op Zaterdag 10 Juli 1909.

b. Het aanwijzen van leden, die, ingevolge art. 10 al. 3 van het H. R. de kasgelden en andere bezittingen der vereeniging hebben op te nemen. De voorzitter stelt voor om dezelfde leden aan te wijzen als die van het afgeloopen jaar, die in alle opzichten zich met zulk een groote belangstelling van hun taak hebben gekweten. Overeenkomstig dit voorstel worden aangewezen de heeren: 1. A. H. G. Fokker; 2. Mr. J. M. Andries, 3. W. van der Zijll, en als plaatsvervangende leden de hh.: 1. A. K. Nolthethenius, 2. J. G. Martens, 3. A. B. J. Prakken.

c. Vaststelling van de instructie van de in het leven geroepen Studiecommissie. Deze wordt door den voorzitter voorgelezen en met algemeene stemmen goedgekeurd. Aangezien deze instructie zal worden aangeboden aan Z. Exc. den Minister v. Koloniën, wordt besloten met de plaatsing van deze instructie in het Koloniaal Weekblad te wachten, totdat nader bericht van Prof. Mr. J. E. Heeres, als voorzitter dier commissie, zal zijn ontvangen.

d. Vaststelling van het huishoudelijk reglement der afdeeling Leiden. Aangezien de grensomschrijving eenigszins vaag wordt geacht en het wenschelijk is om de namen der gemeenten op te geven, die tot de afdeeling Leiden zullen ressorteeren, wordt besloten om nadere opgaven ten deze in te wachten, waartoe prof. J. E. Heeres zijne medewerking zal verleenen.

e. idem van het huishoudelijk reglement der afd. 's-Gravenhage. Aangezien het slot van dit reglement niet geheel in overeenstemming is met art. 16 van het huish. reglement van het hoofdbestuur, wordt besloten het Haagsche reglement ten deze te herzien.

Overigens wordt het onder nadere bekrachtiging der algemeene vergadering goedgekeurd.

f. Idem van het huishoud. reglement van Utrecht. Aangezien dit reglement geen aanleiding geeft tot opmerkingen, wordt het goedgekeurd.

XIII. Ten slotte worden nog de navolgende onderwerpen besproken:

a. Het vormen van een Indologenvereeniging van Oost en West te Leiden. Over het algemeen wordt het raadzaam geoordeeld, dat de Indologen te Leiden zich niet opsluiten en hunne vereeniging een exclusief karakter aanneemt, hetgeen zou kunnen geschieden wanneer zij als Indologen een eigen afdeeling vormden. Voor het vormen van een gemengde afdeeling met studeerenden in andere faculteiten valt veel te zeggen. Prof. Mr. J. E. Heeres zegt toe 't daarheen te zullen leiden, dat er eens een samenspreking ten deze zal worden gehouden tusschen het dag. bestuur, het afdeelingsbestuur en het bestuur van de Indologenvereeniging.

b. De coöperatieve lezingen. De voorzitter deelt mede, dat op den 11en Maart 1909, in vereeniging met verschillende besturen van andere instellingen, een bespreking werd gehouden, welke ten doel had, om, bij de bestaande mededinging te 's Hage op het punt van lezingen, meer samenwerking en vereeniging van krachten in het leven te roepen. Hoewel de verschillende vereenigingen zich ieder op een eigen terrein bewogen, kon ten deze toch overeenstemming worden verkregen en werd voorshands bepaald, dat de besturen der verschillende vereenigingen elkander op de hoogte zouden houden van de lezingen in het toekomstige winterseizoen en dat, voor het geval een bijzondere lezing nuttig en wenschelijk werd geacht, de verschillende besturen dan de noodige voorzieningen zouden kunnen nemen om tot het gewenschte doel te geraken.

c. Het restaurant. De voorzitter deelt mede, dat, blijkens ingekomen schrijven van het afdeelingsbestuur van Den Haag dd. 6 April 1909, dat bestuur het restaurant zal voortzetten en dat het bureau en daarmede in verband de leeszaal met 1 Mei 1910 zullen worden gebracht naar het perceel Laan van Meerdervoort 195. De voorzitter licht deze mededeeling toe door er op te wijzen, dat, nu het afdeelingsbestuur zelf exploiteert, het zich ook aansprakelijk stelt voor alle schulden.

XIV. Op 't daartoe gedaan verzoek geeft de voorzitter het woord aan den heer Th. Almerood (A'dam), die

a. eenige inlichtingen verzoekt, betreffende de plannen van het hoofdbestuur, in zake de herdenking van het 10-jarig bestaan der vereeniging.

De voorzitter antwoordt daarop, dat het in zijne bedoeling ligt, om op de aanstaande algemeene vergadering te Utrecht, op Zaterdag 10 Juli a.s., den 3e Mei 1899 in herinnering te brengen.

b. Spreker wijst er op, dat het bestuur in Suriname steeds wordt ingekrompen, hetgeen, naar zijn meening is een teeken van achteruitgang en verwildering en vraagt of het daarom geen aanbeveling zou verdienen, om, van de zijde van het hoofdbestuur, eens pogingen te doen bij den tegenwoordigen minister van Koloniën, die gouverneur van Suriname is geweest en de regeeringspartij op zijne hand heeft, en Zijne Excellentie op de gevaren van den bestaanden toestand te wijzen.

Naar sprekers overtuiging drijft in Suriname alles op de bacovencultuur, welke cultuur alleen niet voldoende is om het land te ontwikkelen.

Wel is waar is er een spoorweg aangelegd, maar zulks had plaats in het belang der goudindustrie, die zeer précair is, terwijl de opbrengst nauwelijks de onkosten van het personeel dekt.

Spreker ziet alleen heil in den maatregel van het overbrengen van een 100.000-tal Javaansche landbouwers naar Suriname, die den bodem ontginnen, waartegen te minder bezwaar is, nu er nagenoeg geen landbouwende stand meer in die kolonie is.

De Regeering neme dus het onderwerp der emigratie ter dege ter hand.

De voorzitter zegt toe, dat hij een en ander zal overbrengen aan onzen correspondent te Suriname, met verzoek om het hoofdbestuur zijn gevoelen te willen mededeelen en ons tevens in te lichten omtrent de toekomst van de bacovencultuur.

XV. De heer J. J. Meijer deelde in zijn brief van 26 Maart jl. aan het hoofdbestuur mede, dat het Comité d'Organisation du Congrès des (anciennes) Colonies hem had uitgenoodigd toe te treden tot het Congres, hetwelk van Maandag tot Zaterdag 16 October 1909 te Parijs zal worden gehouden en dat hij voornemens was dat congres bij te wonen. Hij bood daarbij zijn diensten aan en stelde zich ter beschikking van ons hoofdbestuur.

Besloten wordt den heer Meijer voor zijne mededeeling te bedanken, terwijl wij ons houden aanbevolen voor toezending van alle inlichtingen, die nuttig kunnen zijn voor onze koloniën en voor onze vereeniging.

Niets meer te verhandelen zijnde, wordt de vergadering gesloten.

De secretaris: E. v. ASSEN.

E. A. Taylor Weber. †

Na een langdurig en smartelijk lijden overleed op den 16den April 1909 in den ouderdom van 60 jaar de oud-gouverneur van Sumatra's Westkust, E. A. Taylor Weber, ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw, aldus luidde het rouwbericht, dat de vele vrienden van den overledene deed opschrikken, die hem het laatst gezien hadden, nog in de volle kracht van het leven. Menigeen benijdde den man, die na een veeljarig werkzaam leven in de tropen, terugkeerde in het vaderland, onverzwakt, met jeugdigen moed nog willende genieten van het schoone, dat hij in zijn jonge jaren had moeten derven, en dat Europa hem zou vergoeden in de verschillende uitingen der kunst. Niemand vermoedde, dat de dood hem zoo nabij was, dat een aanvankelijk ook voor de wetenschap verborgen kwaal aan zijn levensdraad knaagde. Het is nog kort geleden, dat zijn naam algemeen genoemd werd in verband met de invoering eener rechtstreeksche belasting in het gouvernement van Sumatra's Westkust, en dat hij voor de behandeling van dat onderwerp in de Staten-Generaal geraadpleegd werd door politieke personen van verschillende richting.

Het is hier de plaats niet voor de vraag, aan welke zijde het gelijk was, maar dat hij liever, dan een maatregel te helpen invoeren, die naar zijne overtuiging onbillijk was en, om de wijze van uitvoering, niet in 's Lands belang, zijn afscheid van den openbaren dienst vervroegde, getuigt in elk geval voor de eerlijkheid, de zelfstandigheid van zijn karakter.

Het lager zoowel als het middelb. onderwijs genoot hij in zijne vaderstad Delft. Na een met gunstigen uitslag afgelegd groot-ambtenaarsexamen vertrok hij in 1870 naar Indië, om daar tot einde 1904 werkzaam te zijn bij het binnenlandsch bestuur in de buitenbezittingen. Hij begon zijne carrière als ambtenaar ter beschikking in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, en werd den 19den Augustus 1872 benoemd tot controleur en geplaatst in de Westerafdeeling van Borneo. Na terugkeer van een buitenlandsch verlof wegens ziekte werd hij als controleur geplaatst in het gouvernement van Sumatra's Westkust, achtereenvolgens te Nias, te Singkara, en te Fort de Kock, om in 1887 te worden benoemd tot assistent-resident der XIII en IX Kota's (Solok.) In 1892 werd hij assistent-resident voor de politie te Makassar, in 1894 volgde zijne bevordering tot resident van Tapanoeli, in 1895 zijne benoeming tot resident van Banka, over welk tin-eiland hij het bestuur voerde tot zijne aanstelling in April 1902 als gouverneur van Sumatra's Westkust.

Zijn verblijf als controleur te Nias had hij indertijd benuttigd om met den zendeling-leeraar J. W.

Thomas een Niasch Maleisch-Nederlandsch woordenboek samen te stellen, dat bij de regeering zooveel waardeering ondervond, dat het voor 's lands rekening gedrukt, en aan de samenstellers ieder een belooning van *f* 1000 toegekend werd.

„Een Stille Werker".

In het tentoonstellingslokaal van „Boeatan", Heulstraat 19 den Haag, staat het bas-relief van den kop van Resident L. C. Welsink voor belangstellenden ter bezichtiging.

Het is slechts een kleine kring, die dezen „Stillen Werker" kende en lief had.

Klein is die kring hier in Holland en in Indië onder zijne rasgenooten, maar groot en breed is die onder de Bataks van de Residentie Tapanoeli, waar Welsink leefde, werkte en stierf.

In het volle besef van de deugdelijkheid zijner bestuursmethode, die geheel gebaseerd was op zijn grondige kennis van land en volk, verkregen door liefdevolle toewijding, heeft hij van den beginne af steeds voort gearbeid, zich meer en meer de liefde en het vertrouwen van het volk verzekerende.

In Toba vooral ligt het terrein van dien arbeid. Dáár, om het diep-blauwe meer, met zijn onvergelijkelijke schoonheid, waar de vallei van Balige, aan talrijke dorpen plaats biedt, daar is geen kind en geen oude van dagen, die hem niet gekend heeft.

Want als hij kwam, dan was 't feest voor allen. Dan stroomden allen samen en aandoenlijk was 't menigmaal die toewijding en liefde te zien, waarmede de Resident Welsink daar in de controleurswoning te Baligé door zijn volk werd ontvangen.

O! ik weet het wel, er zijn er geweest, die dat opdringen van het volk oneerbiedig vonden, niet in overeenstemming met het hooge ambt, dat Welsink bekleedde, maar nooit heb ik dien indruk gekregen.

En zij, die daar anders over denken, zij mogen weten, dat Resident Welsink zich in de harten van schooner en blijvender, dan de beeldhouwer Toon Dupuis thans met zoo groote artisticiteit vervaardigde.

Schooner, want het is geboren uit liefde; blijvender, want tijd noch dood zal vermogen, de herinnering uit te wisschen aan hem, die met zachte, maar niet minder vaste hand het Batakland bestuurde, als ware het één groot gezin.

Door zijn arbeid is in Tapanoeli een hechte grondslag gelegd voor ons gezag. Dat daar nog zeer veel werk te doen bleef, behoeft wel geen betoog, maar hij, die geroepen wordt om dat werk te verrichten, zal ondervinden, hoe goed het is te bouwen op vasten bodem.

Met de inlijving van Habinsaran waren alle vroeger zoogenaamd onafhankelijke Bataklanden verdwenen. Ook deze laatste inlijving was nog door Resident Welsink voorbereid. Veel leed heeft het hem gedaan, dat die inlijving niet meer door hem zelf met de gewone feesten kon worden gevierd.

Niet om het groote gewicht, dat hij aan die laatste inlijving hechtte, maar omdat hij daarmede zijn werk als een afgerond geheel den opvolger kon aanbieden.

Het heeft niet zoo mogen zijn!

Nog niet geheel hersteld van een zware ongesteldheid, scheepte hij zich den 9 Juni van het vorige jaar in alle stilte te Siboga in, om het land te verlaten dat hij zoozeer had liefgehad.

Op zijn verzoek waren de ten afscheid opgekomen hoofden niet aan boord toegelaten. Maar dat was voor hen te veel. Zouden zij hunnen Resident zoo heen laten gaan?

Des nachts hebben zij zich in alle stilte naar boord begeven, en den volgenden morgen bij het ontwaken zat Welsink weer in hun midden, zooals hij dat zoo dikwijls gedaan had.

En daar, te midden van hen, voor wie hij gewerkt had, te midden van hen, die hij allen bij name kende, die hij van kleine jongen tot volwassen man had zien opgroeien, of die met hem oud en grijs geworden waren, daar is hij gestorven voor de wereld, maar nooit, nooit en nog eens nooit in hunne harten.

Moge dan het monumentje *) voor het komende geslacht de trekken bewaren van den man, die hun ouders zoo dierbaar was.

L. VAN VUUREN,
1e luit. O.-I. L.

Zalt-Bommel, April 1909.

*) De ambt. B.B. van Tapanoeli lieten gezamenlijk dit monument vervaardigen, dat geplaatst zal worden op een zuil in het Welsink-park te Siboga. De Rott. Lloyd was zoo welwillend het kosteloos te vervoeren.

… van het Bataksche volk een monument heeft opgericht

PERSKRONIEK.

INHOUD: Antwoord van Mr. C. Th. van Deventer in de *Nieuwe Courant* op de critiek door den heer de Vries geleverd op diens *Gid* artikel: „Amerika in Azië.", — De *Nieuwe Courant* over de houding der inlandsche pers. — *Blanda* in de *Controleur* over een bureel van voorlichting voor Nederlandsche jongelui, die in Indië een betrekking zoeken. — De heer F. H. Soeters over de haven van Sabang in de *Indische Mercuur*.

In een onzer vorige kronieken werd melding gemaakt van een ingezonden stuk in de Nieuwe Courant van den oud-majoor der genie den heer C. de Vries, waarin deze eenige losse, critische opmerkingen maakte over het bekende Gids-artikel van Mr. van Deventer „Amerika in Azië."

Tegenover deze beschouwingen van den heer de Vries komt Mr. van Deventer in een artikel in de Nieuwe Courant op. Zoo had eerstgenoemde schrijver betoogd, dat Amerika door het volksonderwijs in de Philippijnen uit te breiden, het welzijn der inlandsche bevolking niet zou bevorderd hebben.

Het welzijn der inlandsche bevolking wordt geschaad — zegt hij — omdat, door het ontbreken van de noodige voorzorgen, velen, die elementair onderwijs hebben gevolgd, liever dan zich met handenarbeid bezig te houden, solliciteeren naar klerkenbaantjes.

„De waarheid is", schrijft Mr. van Deventer, „dat de Amerikanen, toen zij met hun onderwijshervorming begonnen, zelf op dit bezwaar zijn gestuit. Het bleek hun toen, dat, onder het Spaansche bewind, het verrichten van handenarbeid als minder eervol werd beschouwd. „Boys preferred to be „escribientes" or clercks and gentlemen rather than to win a livelihood by the skill of their hands", zegt Taft op blz. 2 van zijn rapport, doch, laat hij er onmiddellijk op volgen, „this has been rapidly overcome." In de eerste plaats door niet alleen te zorgen voor gewoon lager onderwijs, (primary education) maar ook voor ambachts-, landbouw- en ander onderwijs (industrial education.) In de tweede plaats door het onderwijs zoo algemeen mogelijk te maken. Indien alle landbouwerskinderen, of althans de meerderheid, lager onderwijs hebben genoten zal het bezit van eenige ontwikkeling voor niemand meer grond kunnen opleveren om zich boven het gros zijner medemenschen verheven te gevoelen. Het bezwaar, indien het nog mocht bestaan, zal dus langs natuurlijken weg tot oplossing komen. In elk geval blijkt, dat de Amerikanen voor dat bezwaar niet blind zijn en het op lofwaardige wijze zoeken te ondervangen."

Vervolgens gaat Mr. van Deventer de andere door den heer de Vries opgesomde grieven na, en zegt dan ten slotte:

„Mijn slotsom is, dat de heer De Vries, alvorens „enkele punten aan te stippen", goed zou hebben gedaan zich eerst behoorlijk op de hoogte te stellen. Zijn kennisneming van Taft's rapport, dat hij „met groote belangstelling en met groot genoegen" zegt te hebben „bestudeerd", is blijkbaar slechts oppervlakkig geweest en andere officieele uitgaven schijnen door hem niet te zijn geraadpleegd. Ik ben overtuigd, dat hij, na voortgezette studie, zelf de ongegrondheid van zijn tot Amerika gerichte verwijten zal erkennen. En misschien zal hij dan ook wel inzien, dat men nu juist geen bril behoeft op te zetten om in den „Philippijnen-spiegel" (naar de aardige uitdrukking van minister Idenburg) een en ander te ontdekken, waarmede wij, oudere broeders van de Amerikanen, in Insulinde ons voordeel kunnen doen. Het zou niet de eerste maal zijn in onze koloniale geschiedenis, dat wij van jongeren in ervaring wat goeds leerden."

* *
*

De heer F. H. Soeters geeft in de Ind. Mercuur een beschrijving van een kort bezoek dat hij aan de haven van Sabang bracht.

Hetgeen daar in betrekkelijk korten tijd werd tot stand gebracht, is werkelijk bewonderenswaardig.

„Den 8en Mei 1893 werd de Nederlandsche vlag te Sabang geheschen; in 1895 werden de twee eerste kaden gebouwd; in 1896 werd Sabang opengesteld voor den algemeenen handel, en werden de eerste kolen afgeleverd; in 1897 bedroeg de afzet van kolen 13.000 ton.

En thans?

Dank zij de groote activiteit van de Sabang-Maatschappij vindt men er nu:

Uitstekende kaden, waaraan de meest diepgaande schepen kunnen worden gemeerd en geschikt emplacement om die kaden in de toekomst uit te breiden.

Electrisch bewogen transporteurs, middels welke in een minimum van tijd de kolen kunnen gelost en geladen worden.

Een drijvend ijzeren droogdok voor vaartuigen tot 3000 ton.

Werkplaatsen, waarin niet alleen belangrijke repa-

ratiën kunnen geschieden, doch ook nieuwe omvangrijke werken uitgevoerd.
Groote kolenloodsen langs de haven — de afzet van kolen bedroeg in 1908 160,000 ton.
Groote tabakspakhuizen en verdere ruime gelegenheid tot opslag van goederen.
Een groote store voor scheeps- en andere benoodigdheden.
Waar zoo dikwijls — en niet altijd terecht — wordt gewezen op hetgeen voor Indië werd verzuimd of nagelaten, is het een bijzonder genoegen, zegt hij, te kunnen wijzen op dit grootsche werk, dat in zoo korten tijd is tot stand gekomen.

***

Naar aanleiding van een artikel in de Bintang Soerabaja in onze rubriek „Wat de Inlander zegt" weergegeven, waarin geklaagd wordt over willekeur van ambtenaren en bevoordeeling der europeesche industrie, schrijft de Nieuwe Courant onder den titel „Nog meer onkruid, dat ontkiemt", o. m.:

„Reeds herhaalde malen is door ons gewezen op het groote gevaar, dat er ligt in het heilooze drijven van sommigen, ook ambtenaren, die meenen den Inlander een grooten dienst te bewijzen door altijd te spreken over uitzuiging, uitbuiting, uitpersing van de bevolking en over leegpompen en berooving van Indië.

Maar wij zouden toch mogen vragen in de eerste plaats, of het voor het opperbestuur en Indische regeering door hun hostiele houding tegen het particuliere Europeesche element zulke verkeerde begrippen bij den inlander in de hand werken, daaraan paal en perk te stellen en in de tweede plaats of zij die buiten de ambtelijke wereld staan, en die door het schermen met die groote woorden den onontwikkelden en licht op te zweepen inlander in den waan brengen, dat hij werkelijk wordt uitgezogen, beroofd en mishandeld, niet zouden willen inzien, dat het ook voor hen tijd wordt zich te matigen en in te binden.

Zij geven middellijk of onmiddellijk aanleiding tot uitingen als bovenstaande, uitingen, die, als zij overslaan tot daden, niet dan ten koste van bloed kunnen worden te keer gegaan."

***

Blanda wijdt in de Controleur van 17 April een lang artikel aan het voorstel der afdeeling Zutfen van Oost en West" om een bureel van advies op te richten. Hij is hiervan geen voorstander.

„Laten we", zegt hij, „de bemoeienis des heeren Boissevain en van die Zutphensche afdeeling van „Oost en West" eens toetsen aan den maatschappelijken toestand, waarin de Indo's verkeeren, en de wenschen, die ze nu juist in zoo menig dreigend en dreigend gesteld betoog kenbaar maken. We hebben daarvoor slechts even te luisteren naar een paar stemmen, die nu uit de wereld der Indo's zijn opgegaan en die, om wat ze te zeggen hebben, wel tot aanhooren dwingen."

In den breede gaat hij dan na, wat er over de lotsverbetering der Indo's door hem zelf meermalen werd gezegd en geschreven, en besluit:

„Ons streven moet niet meer zijn: zooveel mogelijk Nederlandsche jongens naar Indië te helpen; neen, dit: onze Nederlandsche jongens zooveel mogelijk voor Indië overbodig te maken door het inlandsche en het indo-Europeesche element in hun plaats te schuiven. Als Nederland zijn plicht had gedaan tegenover dit tweeledig element, zou Indië nu al geen behoefte meer hebben aan „onze" jongens.

Laat „Oost en West", en wie verder misschien door 's heeren Boissevains voorstel bekoord mochten worden, dáárvoor eens een beweging op touw zetten!" besluit Blanda.

Uit de O.-I Mail.

Ook in Ned.-Indië zijn, naar de Mailbladen melden, allerwege plannen beraamd, om, zoodra per telegraaf „de blijde tijding" vernomen wordt, deze gebeurtenis op passende wijze te herdenken en te vieren. Er zal echter niet alleen door jong en oud feest worden gevierd, ook de Kerkeraad der Evangelische gemeente te Batavia deelde mede, dat door dien raad werd besloten, ter gelegenheid van de te verwachten heugelijke gebeurtenis in ons Vorstelijk Huis, naar den wensch der Regeering, alsook naar dien der gansche gemeente, een dank- en bidstond te houden in de drie kerkgebouwen.

En naar het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. vernam, zal Z.E. de Gouverneur-Generaal op den a.s. feestdag den bidstond des morgens te 9½ ure in de zg. Staatskerk (Willemskerk) en des avonds ten 5½ ure het plechtig Lof met preek en Te Deum in de R.-K. Kathedraal bijwonen.

Een studiereis.

In de Javabode lezen wij:

„Aan den directeur der **zoutverpakking**, F. Nobel, is opgedragen om zich op een nader, in overleg met den directeur van gouvernementsbedrijven vast te stellen tijdstip en voor een, behoudens verlenging door den minister van koloniën, op zes maanden te stellen tijdvak, de heen- en terugreis inbegrepen, naar Europa te begeven tot bestudeering en tot het plegen van overleg ter zake van eenige door genoemden departementschef aan te geven onderzoekingen betreffende zoutraffinage in Nederlandsch-Indië en met noodzakelijke verbeteringen in het zoutbriketteeringsbedrijf."

Hetzelfde blad deelt mede onder het opschrift:

Vrouwelijke inlandsche artsen.

„Twee dochters van den djaksa van Buitenzorg, aldaar de lessen op de europeesche meisjesschool volgende, hebben het voornemen te kennen gegeven, om inlandsche artsen te worden.

De vader heeft zich daarom per rekest tot den directeur van het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid gewend, ten einde voor zijne dochters vergunning te krijgen om als externen de lessen aan de dokter-djawa-school alhier te mogen volgen.

Een verblijdend teeken des tijds is zeker ook dat de firma G. Kolff en Co. te Bandoeng onder den titel **Matahari Terbit**, „de Rijzende Zon", een geïllustreerd Maleisch kinder-tijdschrift uitgeeft onder Redactie van de Heeren: Joh. Schalte, onderwijzer; Moeh. Daoed; Mas Ardiwinata, onderwijzer voor de Maleische taal aan de „Hoofdenschool" en Soetan Pengkoeloe.

Hoe het daagt in Bantam.

De redacteur van het Bat. Nieuwsbl. heeft een onderzoekingsreis in Batam gemaakt, en deelt er een ander over de door hem opgedane ondervindingen in zijn blad mede. Zoo vertelt hij o.a. van een bezoek aan een der pas opgerichte inlandsche scholen:

„Er was lees- en schrijfles. De oudere kinderen, tusschen acht en twaalf jaar naar schatting, waaronder twee meisjes, waren in de klasse. Het achtste lesje van het leesboekje in het javaansch werd onder handen genomen. En wij hebben er ons over verwonderd, hoe vlot de leerlingen al konden lezen en hoe gemakkelijk zij reeds op de lei schreven. Het maakte inderdaad een prettigen indruk te zien, hoe het onderricht in de weinige maanden reeds vrucht gedragen had.

In de afdeeling Anjer is men thans bezig met den bouw van veertig van deze gemeente-scholen in verschillende desa's.

De toeloop der kinderen is zeer groot en het is nu reeds duidelijk, dat men aan de veertig scholen in die afdeeling niet genoeg zal hebben. Een schoolbevolking van honderd tot, hier en daar, bijna twee honderd zieltjes op één goeroe, is veel te groot, en reeds hebben vele scholen dringend noodig versterking van onderwijzers-personeel.

Gelukkig kan de regent steunen op de medewerking van den resident en vinden zijn voorstellen bij de regeering gehoor.

Ook op de particuliere landen is de drang naar onderwijs waargenomen. Zoo deed de vorige wedono van Tjikandi aan den administrateur van het particuliere land Tjikandi-Ilir het voorstel, ook in eenige zijner desa's scholen op te zetten, en verzocht den landheer om steun. Maar het antwoord ontnam den voorsteller alle illusie; dat antwoord wenschen wij hier niet te herhalen, zooveel is zeker, dat de scholen er niet gekomen zijn en er ook niet zullen komen.

Intusschen zijn thans reeds twaalf gezinnen van het particuliere land verhuisd naar het gouvernementsgebied, ten einde de kinderen in de gelegenheid te stellen de scholen daar te bezoeken, terwijl er ook kinderen van het land naar de naastbijzijnde school worden gezonden door ouders, die niet van woonplaats kunnen veranderen.

Zoo breekt in Bantam de evolutie zich baan! juicht schrijver. Ook vernam hij, dat op initiatief van het bestuur eerlang een inlandsche school der tweede klasse verrijzen zal naast de te Serang bestaande eerste klasseschool.

Tevens deelt de heer Zaalberg mede, hoe Raden Mas Aria Achmad Djajadiningrat, de zeer verdienstelijke regent van Serang, die onvermoeid werkzaam is in het belang van de bevolking in zijn regentschap — blijkens het overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar den landbouw en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen, 2e deel, verschenen vanwege de mindere welvaartscommissie, — der regeering thans een uitgewerkt voorstel voorgelegd heeft voor de organisatie van het inlandsch **landbouwonderwijs**, dat hij onontbeerlijk acht in het belang der bevolking.

Schrijver deelt diens overtuiging volkomen, en geeft dit verslag in extenso weer.

Elders schrijft hij:

„De goede resultaten, waarop de regentschapsbank te Serang, werkende met een kapitaal van ƒ 80.000 na twee jaar kan wijzen, hebben het mogelijk gemaakt, dat thans ook desabanken met het kapitaal der regentschapsbank in het leven geroepen kunnen worden.

In April zullen twee **desabanken** opgericht worden in het district Tjiroeas, twee in het district Pontang en een te Kragilan.

De laatste zal uitsluitend met eigen kapitaal werken uit de desa; aanvankelijk is dit groot ƒ 500. In verband ook met hetgeen door den regent van Serang over bedrijfsvereenigingen in de desa werd opgemerkt in de laatste bijlage van de door de mindere welvaartscommissie uitgegeven publicatie, zijn alle zulke uitingen van energie en initiatief van de inlandsche bevolking lichtpuntjes, die het gloren van den nieuwen dag steeds helderder aankondigen", merkt hij terecht op.

Betreffende de nieuw opgerichte **visscherijbanken** deelt hij o.m. mede:

„Te Karangantoe in het regentschap Serang der residentie Bantam, is den 1en Maart geopend een visscherijbank, waartoe het initiatief alweer is uitgegaan van den regent van Serang.

Wij hebben persoonlijk een kijkje genomen in de inrichting en er een goeden indruk van medegenomen.

De bank werkt voor het oogenblik met een kapitaal van niet meer dan duizend gulden, welke door de regentschapsbank te Serang worden voorgeschoten, tegen een rente van twee pct. 's maands. Dit is inderdaad veel, maar waar slechts geringe bedragen aan de bevolking worden uitgeleend drukt de renteheffing niet al te zwaar.

Den 4en Maart werd het eerste bedrag uitbetaald aan den eersten visscher, die een leening wilde sluiten. Den 16en waren reeds ƒ 500 uitgeleend, en het aantal aanvragen neemt steeds toe. En wanneer men nagaat, dat het hoogste bedrag eener leening gesteld is op tien gulden, behoeft men niet te vragen, of aan dezen vorm van bedrijfscrediet behoefte bestaat.

Het eigenaardigste is wel, dat de bank geadministreerd wordt door hadji Sangit, een energieke kerel, die nu reeds toonde voor zijn taak berekend te zijn. De eenvoudige boekhouding voert hij in arabische karakters, daar hij geen latijnsche letters kan lezen en schrijven. Commissaris van de bank is de mantri-boom, een hollandsch sprekende inlander, voormalige leerling van de hoofdenschool.

Karangantoe, een halte van den spoorweg naar Anjer, is een levendig visschersplaatsje. In de rivier liggen de visschersprauwen, op den oever de netten en zeilen te drogen, en een doordringende lucht van visch vervult er de atmosfeer. De bank zou, ware zij kapitaalkrachtig, kunnen voorzien in de geldelijke behoeften van de visschers der geheele Bantambaai.

Op deze harde voorwaarden zijn reeds een desa of vier, vijf geholpen, een bewijs hoezeer zelfs die geringe hulp wordt gewaardeerd. En de vischrijkdom van de Java-zee, vooral van Straat Soenda, waarborgt de opleving van het visschersbedrijf, indien aan het crediet de noodige uitbreiding kan worden gegeven.

Voorts vernam schrijver, dat de heer D. Mulder, administrateur van het particuliere land Soedimara en voorzitter van de Bataviasche Landbouwvereeniging, aan den heer Raden Hassan Djajadiningrat, broeder van den regent van Serang en oud-leerling van het Gymnasium Willem III aangeboden heeft de betrekking van opzichter op het particuliere land Tjileboet, op een bezoldiging van ƒ 300 's maands, om na eenigen tijd benoemd te worden tot administrateur.

De heer Djajadiningrat heeft echter gemeend, het aanbod van de hand te moeten wijzen. Hij heeft zich tot doel gesteld de bevolking een voorbeeld te zijn als ontwikkeld landbouwer, en hij gelooft niet, dat hij als landheer tegelijk de bevolking en de eigenaren ter wille kan zijn.

Schrijver zegt hiervan melding te maken, omdat het hem voorkomt nut te hebben er op te wijzen, dat men blijkbaar géén misnoemen meer heeft in het moreel, de energie, het initiatief van den Inlander, wanneer hij voldoende geleerd heeft, om op één lijn te staan met den Europeaan. Omdat het nut heeft er den javaanschen jongeling en man op te wijzen, dat allengs meer prijs gesteld zal worden op zijn diensten, ook in het particuliere, wanneer hij voldoende ontwikkeld is. Omdat het eindelijk

zijn nut heeft er telkens op te wijzen, dat ook bij den Javaan mooie karaktereigenschappen niet vergeefs gezocht behoeven te worden, wanneer hij voldoende ontwikkeld is om zich de gelegenheid te zien geboden van dit karakter te doen blijken.

Schrijver eindigt met de woorden: „De moraal uit dit aanbod aan Hassan Djajadiningrat, om een administrateurs-ambt te bekleeden, is dus: ontwikkel den Javaan, opdat hij zich even duchtig kunne weren in den strijd om het bestaan, als alle andere Nederlandsche onderdanen.”

Naar aanleiding van een artikel desbetreffende in De Week van het Soer. Handelsbl. van 13 Maart j.l. geeft in hetzelfde blad van 19 Maart het hoofdcomité der Soer. Jaarmarkttentoonstelling bestaande uit: de heeren Th. Mens Fiers Smeding, president; Du Cloux, vice-president; J. E. Jasper, secretaris; J. H. v. Vliet, penningmeester, een breedvoerige uitlegging „**Waarom de jaarmarkt-tentoonstelling te Soerabaja in 1909 niet doorgaat**”, daarbij tot de conclusie komende:

„Waar dus de jaarmarkt-tentoonstelling een goed middel is gebleken, om de nijverheid in het algemeen en die van de stad Soerabaja in het bijzonder op te wekken, zijn wij van oordeel, dat de vrije medewerking van inlandsche ambtenaren ter zake eer aangemoedigd dan beperkt zou moeten worden, en dat de pasar malem zonder de omschreven vrijwillige medewerking van inlandsche hoofden voor Soerabaja een te riskante onderneming, ja, zelfs onmogelijk is.

„Gaat het initiatief tot het houden van een jaarmarkt-tentoonstelling van Regeeringswege uit, en wordt daarmee hetzelfde doel nagestreefd, dat wij ons immer voor oogen hebben gesteld, dan zou ongetwijfeld de last niet zijn uitgebleven, dat ook inlandsche ambtenaren wel degelijk tot behartiging van het volksbelang moeten mede-arbeiden.

„Ten slotte vermelden wij, dat het plan bestond, om, met het door het houden van de tentoonstelling van 1909 te verkrijgen overschot, een school voor inlandsche meisjes te Soerabaja te openen, waarvoor het saldo van dit jaar eigenlijk niet voldoende wordt geacht, en dat het voornemen, om aan de Brusselsche tentoonstelling mee te doen door het inzenden van een keuze-collectie, tengevolge van het gebeurde helaas in duigen is gevallen.”

De redactie van het blad teekent in een noot o.m. aan:

„Het is ons geenszins te doen om het gelijk in deze zaak. Het hoofdcomité was van meening, dat zij „de redenen van het niet doorgaan der jaarmarkt-tentoonstelling alhier niet bekend (behoefden) te stellen.” Die meening deelden wij niet en daarom hebben wij gezorgd, dat de redenen wèl publiek werden. Wij hebben er den wensch aan verbonden, dat nu van gouvernementswege onderzocht worde, of wezenlijk de jaarmarkt de huisvlijt en de industrie van den inlander vooruitbrengt, en dat, mocht het onderzoek gunstig uitvallen, maatregelen worden genomen om de jaarmarkt te doen houden niet als een particuliere zaak van den heer Jasper met een comité, doch als een algemeene, welke georganiseerd wordt onder het oppertoezicht der overheid.”

WEST-INDIË.

Arbeidscontract in Suriname.

Door de Koloniale Staten is verslag uitgebracht op de ontwerp-verordening betreffende het huren van arbeiders voor de goud- en balata industrie en het onderzoek naar en de ontginning van andere boschproducten.

De groote meerderheid der leden was van oordeel dat het ontwerp ook tot de arbeidsovereenkomsten moest worden uitgebreid, welke gesloten worden ten behoeve van houtaankap, aanleg van koloniale spoorwegen en gouvernements-boschexploitatie.

Enkelen meenden nog verder te moeten gaan, en bepleitten een meer algemeene regeling der verhouding tusschen werkgevers en werknemers in den geest als in het moederland is geschied.

Op grond van de ondervinding werd in overweging gegeven om zooveel mogelijk wettelijke regelingen te treffen, en zoo min mogelijk aan de overeenkomst tusschen partijen over te laten. Het ontwerp behoorde volgens de leden hier aan het woord te worden aangevuld met verschillende bedingen, als: regeling der verzekering tegen ongevallen, verzekering tegen ongevallen, verzekering van het arbeidsloon, regelingen betreffende het beslag op arbeidsloon, het sluiten van overeenkomsten met minderjarigen, de bestemming van boeten en de voeding der arbeiders, voorts de vaststelling van arbeidsboekjes, en zoo meer.

Wat de verzekering van het arbeidsloon aangaat, werd in het verslag het volgende opgemerkt:

Men was het algemeen er over eens dat de strafrechtelijke aansprakelijkheid van vertegenwoordigers van buitenlandsche ondernemingen voor de uitbetaling van loonen door arbeiders te goed gemaakt niet voldoende is om te dwingen tot nakoming der verplichtingen tegenover de arbeiders.

Heeft men te maken met een buitenlandsche persoon of vennootschap, wiens vertegenwoordiger door welke omstandigheden ook aan arbeiders het door hen te goed gemaakte loon niet betaald heeft, en weet zulk een vertegenwoordiger, door tijdig de kolonie te verlaten, zich aan de strafvervolging te onttrekken, dan moet de concessie kunnen worden ingetrokken indien op door den procureur-generaal bij aangeteekenden brief gedane aanmaning geen betaling volgt.

Het zou anders aan buitenlanders vrijstaan om de concessie te verkoopen zonder den arbeiders de verschuldigde loonen te betalen.

Verzocht werd eene regeling daaromtrent in het ontwerp te maken.

Koloniale vaartuigen.

Het s.s. „Paramaribo” is den 23en Maart ll. van Paramaribo naar Nederland vertrokken via Barbados en Trinidad, terwijl ook de sleepboot „Lauwerzee”, die het s.s. „Oranje” naar Paramaribo sleepte, de terugreis naar Nederland aanvaardde.

Volgens „De Surinamer” heeft de gouverneur een commissie benoemd om den toestand van de stoomschepen van den dienst der koloniale vaartuigen na te gaan.

Schutterij.

De „Nieuwe Surinaamsche Courant” vernam, dat bij de officieren der schutterij bezwaar bestaat zich te laten onderrichten door officieren van gelijken rang van het garnizoen. Zelfs zou het voornemen bestaan zich ter zake te wenden tot gouverneur en koloniale Staten.

Naar „Onze West” vernam heerscht er tegenwoordig een bijzondere bedrijvigheid in de gelederen der schutterij, o.m. blijkend uit een betere opkomst dan vroeger voor de oefeningen, die nu geregeld om de drie weken plaats vinden, ook voor de afgeëxerceerden.

Landbouw-directie.

„Onze West” deelt mede, dat de heer van Hall slechts tijdelijk, vermoedelijk voor een tijdperk van drie jaren, den dienst in Suriname verlaat, en na afloop daarvan weer naar Suriname zal terugkeeren. Dr. Cramer, wiens plaats de heer Van Hall te Buitenzorg zou innemen, zal dezen te Paramaribo vervangen en wordt daar ongeveer in Augustus verwacht.

De heer Van Hall, schrijft „Onze West”, zal denkelijk in Juni a.s. de kolonie verlaten. Hij zal dan iets langer hebben gediend dan de termijn van vijf jaren, waarop bij zijne benoeming was gerekend.

Hetzelfde blad meldde, dat onder planters een adres circuleerde om den heer van Hall te verzoeken op zijn besluit om de kolonie te verlaten terug te komen.

Goudproductie.

De goudproductie vertoonde de eerste maanden van dit jaar eenigen achteruitgang, vergeleken bij vorige jaren.

De aanvoeren bedroegen van Jan.-Febr. 1909 93,181 gram, Jan.-Febr. 1908 118,503 gram, Jan.-Febr. 1907 113,185 gram.

Den 31en Maart werd intusschen van een tot nu toe onbekend placer in het Lawa-gebied eene hoeveelheid van 13000 gram gouá aangevoerd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Volgens de **Pantjaran Warta** is er onlangs te Padang een vereeniging opgericht onder den naam van „Keradjinan Minangkabauw (Minangkabauwsche ijver), welke ten doel heeft aan de dochteren des lands onderricht te geven in het lezen en schrijven, in handenarbeid en in de kookkunst. Zij zal overal waar zulks mogelijk is afdeelingen stichten. Het blad schrijft deze nieuwe beweging toe aan den invloed van het reeds meermaals door ons aangehaalde tijdschrift voor Inl. vrouwen.

Ook op Java hebben verscheidene echtgenooten van regenten aan de redactie van dit tijdschrift kennis gegeven, dat zij dergelijke vereenigingen voor javaansche meisjes in het leven willen roepen, die dan de **Poetri Hindia** tot haar orgaan zullen kunnen maken.

In de rubriek „Gado gado”*) maakt het eerstgenoemde blad melding van de wijze, waarop in het regentschap Bodjonegoro de inlandsche ambtenaren door den Regent op kosten worden gejaagd, door verplichte bijdragen in geld voor allerlei feestelijkheden. Ter viering van den geboortedag van H. M. de Koningin in Augustus jl. moesten zij 10 procent van hun salaris afstaan. De Regent, die bij deze gelegenheid het adellijk praedicaat Ario kreeg ontving van de onder hem staande inlandsche ambtenaren en desahoofden een geschenk als souvenir, ter waarde van p.m. ƒ 4000. De wedono's gaven ieder ƒ 40, de overige deelnemers ieder ƒ 25. Met het oog op de aanstaande gebeurtenis is ter eere van H. M. met onderlinge bijdragen feest gevierd, het zoogenaamde tinkebfeest, en zoodra de blijde gebeurtenis zal hebben plaats gehad, zal er natuurlijk weder feest gevierd worden. Ter bestrijding der kosten is bepaald, dat elke wedono ƒ 15, elke assistent-wedono ƒ 5, elke mantri ƒ 1, elke helper bij de opiumdebietplaatsen, zoo ook elke districtsschrijver ƒ 0.50 en elk desahoofd ƒ 1.50 zal geven.

Het blad verzekert, dat men op die wijze ongeveer ƒ 6000 zal ophalen.

Het onthaal van de mindere deelnemers aan het feest zal op hoogstens 10 stuivers te staan komen, terwijl de hooggeplaatsten champagne zullen drinken, zich aan fijne gerechten te goed zullen doen en prima kwaliteit sigaren zullen rooken.

Men moet er zich dan ook niet over verwonderen roept het blad uit, dat in het regentschap Bodjonegoro veelvuldig roofpartijen en diefstallen voorkomen. De redactie hoopt in het belang van het algemeen, dat deze hare mededeeling de aandacht van den Landvoogd moge trekken.

Verder deelt zij mede, dat zij een bezoek heeft gehad van den arabier Badjenet, die op het punt staat een reis naar Europa te maken. Om zijne reis in Nederland te vergemakkelijken heeft de heer Raden Mas Tirto Adisoerjo hem verscheidene aanbevelingsbrieven medegegeven.

In haar hoofdartikel „Kemadjoean” (vooruitgang) wijst de **Perniagaän** op net verschil in algemeene ontwikkeling op Java voorheen en thans, daarbij nagaande hoe tegenwoordig veel op het gebied van kleeding en voeding, van inrichting der woningen, van handwerk en veldarbeid, alsook in de algemeene toestanden op de groote plaatsen en in de desa's is verbeterd. De inboorl. worden hoe langer hoe bekwamer, hunne zeden en gewoonten worden beter, meent schrijver. Hij veronderstelt, dat in Europa de mensch zich uit eigen beweging ontwikkelt, in Indië daarentegen hiertoe geleid moet worden. Op de vraag: Wie dan de leider is? antwoordt hij: onze gebieder (djoendjoengan), ons gouvernement, dat ons allerlei inrichtingen voor onderwijs heeft geschonken, o.a. lagere scholen, kweekscholen voor onderwijzers, opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren, een school voor inlandsche geneeskundigen, enz. De hoogere burgerscholen zijn voor kinderen van inboorlingen toegankelijk. Wij moeten dankbaar zijn voor al deze weldaden.

Schrijver heeft uit den mond van ambtenaren wel eens gehoord, dat die scholen ontevredenheid zouden hebben gekweekt; dat er voor het bestaan dier scholen geen personen gevonden werden, die de bevolking tegen hare meerderen opstookten (toekang korèk.) Schrijver maakt de opmerking, dat zij, die zoo spreken, echter vergeten, dat vroeger zelfs de ambtenaren lezen noch schrijven konden, ja, niet eens hunne handteekening konden zetten.

Er zijn er ook, die beweren, dat alléén de ambtenaren onderwijs moeten ontvangen, daar dit voor den kleinen man totaal overbodig is. Men verliest daarbij echter het feit uit het oog, meent schrijver, dat, hoe ontwikkelder de menschen zijn, hoe gemakkelijker het is hen te besturen. Weer anderen zijn van oordeel, dat het niet noodig is meisjes aan het onderwijs te doen deelnemen. Dit is verkeerd ingezien vindt schrijver, want wie draagt zorg voor het kind van de geboorte af tot het groot begint te worden? Immers de moeder. Thans worden de kinderen der inboorlingen niet naar behooren opgevoed, omdat de moeders niet op de hoogte zijn van haar taak. Kinderen groot te brengen is een zeer moeilijk en gewichtig werk, daarom hoopt hij, dat ouders zoo wijs zullen zijn om zoowel hunne dochters als hunne zoons goed onderwijs te doen geven. Het is de taak van de onderwijzers, meent hij, om den inboorling hierop te wijzen en het goede voorbeeld te geven.

De **Bintang Soerabaja** deelt in hare rubriek „Zaterdagsche causerie” mede, dat zij een bezoek van Mej. L. Gooszens heeft gehad, die

*) Een gerecht, bestaande uit een mengsel van gekookte jonge groenten met een pikante saus, hetzelfde als het javaansche „djanganan.”

haar voornemen te kennen gaf om in het schoolgebouw der T i o n g H o a H w e K o a n vereeniging een voordracht over hare onderwijs-methode te houden. Het blad spreekt met grooten lof over haar en hare roeping. Zij toch gaf een voordeelige gouvernementsbetrekking prijs (zij was geplaatst bij het lager onderwijs) en offerde haar vermogen op, ten behoeve van de ongelukkige kinderen, die het spraakvermogen missen. Zij maakt nu een reis door den Ind. Archipel, niet alleen om het publiek met hare methode bekend te maken, maar ook om persoonlijk ouders van spraakgebrekkige knapen en meisjes over te halen dezen aan hare zorgen toe te vertrouwen.

In hetzelfde blad vertelt C r e o l i n, op welke wijze te werk wordt gegaan om handteekeningen te krijgen voor het adres aan den Prins der Nederlanden, teneinde Zijne Kon. Hoogheid uit te noodigen Indië met een bezoek te vereeren. Bij een zijner vrienden kwam een oppasser met een gedrukt stuk, met verzoek dit te onderteekenen. Geen Nederlandsch verstaande, vroeg hij den brenger, wat dit beteekende. Deze antwoordde, dat het een verzoek behelsde aan den Koning van Nederland om in Indië te komen. Daar de persoon dit niet begreep, vroeg hij uitstel tot den volgenden dag. Hij wilde eerst bij zijne kennissen, die konden geacht worden op de hoogte te zijn, inlichtingen inwinnen. „Neen, neen, dat gaat niet", zeide hem de oppasser, „want de Regent moet de lijst dadelijk terughebben. Alle prijajis hier hebben ook moeten teekenen." Daar hij inderdaad de handteekeningen van een groot aantal inlandsche ambtenaren op de lijst zag (waaruit hij mocht opmaken, dat het zaakje te vertrouwen was) heeft hij, om van dat gezeur maar af te komen, zijne handteekening onder die van de anderen geplaatst. Zoo ziet men, vervolgt de schrijver, dat er personen zijn, die een stuk onderteekenen, dat zij niet eens begrijpen. Zij behoeven immers er geen geld voor te geven! Maar denkt er wel iemand aan wie de kosten van dat bezoek zullen dragen?

Alvorens een inlandsche vrouw, die tot een vrijheidsstraf veroordeeld wordt, of die een gevangene bezoeken wil, de gevangenis binnentreedt, zegt de **Pewarta Soerabaja** wordt zij aan den lijve onderzocht, hetzij door een der vrouwelijke medegevangenen, hetzij door een van de gevangenisbeambten, om te voorkomen, dat zij het een of ander, dat verboden is, binnensmokkelt. Dit onderzoek blijkt meestal niet nauwkeurig te geschieden, en daarom vraagt het blad of het niet beter ware dit op te dragen aan de echtgenoote van den cipier tegen een vast salaris. Men kan dan verwachten, dat het wèl goed geschieden zal, aangezien zij weet, dat het anders ook haar man zijne betrekking kosten kan.

In aanmerking genomen de zeer kleine bezoldiging der cipiers van de gevangenissen in het binnenland, verdient dit denkbeeld wèl overweging.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de te Semarang gegeven, met schitterend succes bekroonde s o i r é e v a r i é e (zie onze nummers van 1 en 15 April jl.) vindt de **Sinar Borneo** aanleiding om de chineesche dames te Bandjermasin eens duchtig onder handen te nemen. Ironisch beweert het blad, dat deze dames, die over het algemeen zéér geleerd zijn en, wat ontwikkeling betreft, niet voor hare zusteren op Java behoeven onder te doen, ook s o i r é e s v a r i é e s geven welke drukker bezocht worden dan die te Semarang, want de deelneemsters schijnen geen vermoeienis te kennen. Zij spelen van den vroegen morgen tot den laten avond of van den avond tot den morgen. In den vorm van het programma eener soirée variée, geeft het blad een humoristische beschrijving van de K o e a h t j e k i-partijtjes (een bekend Chineesch hazardspel met kleine kaarten) onder de bandjermasinsche chineesche schoonen. Als begeleidende muziek der s o i r é e s v a r i é e s noemt de schrijver het gemopper der verliezenden en den schaterlach der winnenden!

In de **Pewarta Soera aja** bespreekt T j i o n g T j o e G i het aanstaand traktaat tusschen Nederland en China betreffende den rechtstoestand der h o a t o s h e of p e r a n a k a n s (in Nederl.-Indië geboren chineezen.) Dat iemand, die zich laat naturaliseeren zijne rechten in het land, waartoe hij aanvankelijk behoorde, verliest, is begrijpelijk. Daar valt niets tegen te zeggen. Maar dat de p e r a n a k a n s, of zij willen of niet, tot nederlandsche onderdanen zullen worden verklaard, dus van China losgemaakt, den rechtstoestand van den inboorling zullen krijgen, — daarmede kan schrijver zich niet vereenigen. Een groot deel van de p e r a n a k a n s heeft daarom tegen dat denkbeeld bezwaren ingebracht bij den chineeschen gezant in den Haag, L o t a i d j i n L i o k T j i n S i a n g. Een klein deel verwacht echter door die verklaring meerdere vrijheid van beweging. Dit zal slechts een denkbeeldig voordeel blijken, beweert schrijver, want zij zullen alléén zonder pas mogen reizen naar plaatsen, waar chineesche vestigingen zijn, maar in de desa's, waar geen chineezen wonen, mogen zij zich n i e t vertoonen. Ook al worden de chineezen met inboorlingen gelijkgesteld, is het hun niet geoorloofd om zich te vestigen, waar zij willen. Naar plaatsen, die voor hen gesloten zijn (d.i. waar zij niet mogen wonen) kunnen zij zich niet begeven, tenzij zij, evenals tot nu toe, voorzien zijn van een pas, afgegeven door het hoofd van plaatselijk bestuur.

Van Vreemde Koloniën.

Arbeidswetgeving in Duitsch Oost-Afrika.

Den 27en Februari ll. heeft de gouverneur van Duitsch Oost-Afrika, von Rechenberg, eene ordonnantie uitgevaardigd betreffende de werving van inlanders en de rechtsverhoudingen van inlandsche arbeiders.

De werving van inlanders voor den militairen dienst van eenige vreemde mogendheid is in de duitsche koloniën ten eenenmale verboden.

Voor de werving van inlandsche arbeiders voor landbouw- of industrieele ondernemingen binnen het district, waar zij hunne woonplaats hebben, is eene vergunning noodig. De werver staat voortdurend onder bestuurstoezicht.

Een inlander, die zich aan zijne aangegane verplichtingen tracht te onttrekken, kan op aanvrage van den werver wegens contractbreuk gestraft worden met tuchtiging aan den lijve of met kettingstraf voor den tijd van hoogstens veertien dagen.

Werkcontracten mogen voor den duur van hoogstens 7 maanden of 180 arbeidsdagen worden gesloten.

Voor vrijwillige verlenging van het contract is de goedkeuring van het plaatselijk bestuur vereischt.

Aan arbeiders, die niet in de buurt der onderneming wonen, moet een zeker bedrag worden tegoed gedaan voor kosten van onderhoud, welk bedrag evenals de loonen in baar geld moet worden betaald.

Buitendien zijn den werkgever nog een aantal plichten opgelegd, met betrekking op het welzijn en de gezondheid der arbeiders.

Aan den districts-commissaris is de taak opgedragen om toezicht te houden op de nakoming van de bepalingen dezer ordonnantie voor zooverre een districts-commissaris is aangesteld voor de betrokken streek. Hij is, om zoo te zeggen, de wettelijke vertegenwoordiger van den inlandschen arbeider en kan ook voor diens aanspraken ten opzichte van den werkgever in rechte opkomen.

Onlusten op Samoa.

Toen onlangs het een en ander verluidde omtrent op Samoa uitgebroken onlusten, die de aanwezigheid van Duitsche oorlogsschepen noodig maakten, werd spoedig van officieele zijde bekend gemaakt, dat die onlusten weinig te beteekenen hadden gehad en eenvoudig het gevolg waren geweest van onderlinge verdeeldheid der inlandsche bevolking.

Volgens een, door de „Frankfurter Zeitung" openbaar gemaakt schrijven van een kolonist, heeft de zaak evenwel een voor het bestuur veel ernstiger verloop gehad.

Drie duizend inboorlingen waren te Apia onder aanvoering van het hoofd Latani geland, met alle mogelijke wapens uitgerust, zelfs met geweren, niettegenstaande volgens verklaring van den gouverneur alle vuurwapens reeds jaren te voren den inboorlingen zouden zijn ontnomen. Latani dwong den gouverneur onder bedreiging dat de vijandelijkheden anders onmiddellijk zouden worden geopend, tot de belofte om uiterlijk den 1en Mei a.s. een aanvang te maken met de beloofde hervormingen. De gouverneur moest die belofte met een op den bijbel afgelegden eed bekrachtigen.

Algemeen wordt, naar deze kolonist meldt, de schuld voor de ontevredenheid der inboorlingen geweten aan het Duitsch bestuur, dat er in geslaagd is, om de inlanders geheel van zich te vervreemden, door met alle traditiën, waaraan de Samoaners zoozeer hangen, te breken.

De oude hoofden werden door gewillige creaturen vervangen, en in 1905 werd het laatste overblijfsel van het Samoaansche zelfbestuur opgeruimd door de gewelddadige verwijdering van den Samoaanschen raad uit Moelinoeoe, waar die raad steeds zijn zetel had gehad. Zelfs werd door den gouverneur het bevel uitgevaardigd, dat Moelinoeoe geheel door de bevolking moest worden ontruimd.

Het bestuur heeft geheel vergeten, dat de Samoaners reeds jaren lang een geregeld zelfbestuur hadden en het nu niet kunnen verkroppen, dat de door hen opgebrachte gelden worden gebruikt, zonder dat hun eenige medezeggenschap is gegeven, zoodat met hunne billijke wenschen niet de minste rekening wordt gehouden.

Zij verlangen weder instelling van hun zelfbestuur en verantwoording van de door hen opgebrachte gelden, welke eischen door onbevooroordeelde kolonisten billijk worden geheeten, en dat wel te meer, wijl ook de blanke kolonisten reeds sedert geruimen tijd klagen over het financieel beheer op Samoa.

Hoe gering het wederzijdsch vertrouwen ook tusschen bestuur en kolonisten is, blijkt wel uit het feit, dat het bestuur zich geroepen achtte tot de verklaring in de „Samoanische Zeitung" dat het 't briefgeheim niet had geschonden en ook de verzending van particuliere berichten betreffende den toestand, niet had belemmerd. Bovendien werd tot de kolonisten het verwijt gericht, dat zij door hunne critiek op het bestuursbeleid het optreden der inboorlingen hadden uitgelokt.

We kennen genoeg de uitwassen der critiek, om nu alles voetstoots voor waar aan te nemen, wat tegen een koloniaal bestuur wordt aangevoerd, maar het is toch wel aan te nemen, dat er nog genoeg op het Duitsche bestuur, ook op Samoa, valt aan te merken, om het niet belachelijk te vinden, wanneer in een Duitsch Aziatisch blad als de „O s t a s i a t i s c h e L l o y d voortdurend op het Nederlandsch bestuur wordt losgetrokken.

Irrigatie op het schiereiland Malakka.

De Gefedereerde Maleische staten op het schiereiland Malakka hebben jaren lang de beschikking gehad over groote inkomsten uit de opbrengst van de rechten op tin en van het opium-middel.

Jaren lang werd evenwel niets aan irrigatie gedaan ten behoeve van den inlandschen kleinen landbouwer, totdat nu eenigen tijd geleden een begin werd gemaakt door den aanleg der Krian-irrigatiewerken.

Deze werken, waaraan een bedrag van 2 millioen dollars is ten koste gelegd, voorzien in de bevloeiing van een oppervlak van 75000 acres.

Behalve, dat dientengevolge het productie-vermogen der velden in die streek aanmerkelijk is gestegen leveren nu de irrigatie-kanalen en de door de padivelden voerende goten nog het voordeel op, dat de bewoners veel beter water voor huishoudelijk gebruik te hunner beschikking hebben, dan zij vroeger uit de moerassige poelen, putten, terwijl ook veel visch gevangen wordt.

Zelfs nog tusschen de rijst in vangen maleische kinderen een groote hoeveelheid van de kleinere vischsoorten, terwijl dagelijks uit die streek visch kan worden uitgevoerd van de grootere soorten welke per trein levend in tobben naar de markten te Taiping, Koeala Kangsar en Ipoh worden gezonden. Elke tobbe bevat ongeveer 2 picols levende visch, welke tot den prijs van 8 dollars per picol wordt verkocht, zoodat de inlanders in de vischvangst nog een aardige bijverdienste vinden, terwijl de lieden bovendien in eigen behoefte kunnen voorzien, wat gerekend op 8 dollarcenten daags per huisgezin, eene besparing geeft van 25 tot 30 dollars 's jaars, enkel uit dezen hoofde.

De streek is reeds vrij goed bevolkt, in vergelijking met andere deelen van het schiereiland, maar toch is er nog plaats voor velen. En zoo zien we, dat in 1907 omstreeks 2000 aanvragen binnenkwamen voor gronden ter grootte van 5 acres, hoofdzakelijk van immigranten uit Zuid-Borneo. Deze Bandjereezen worden door de M a l a y M a i l, waaraan deze gegevens zijn ontleend, geschetst als energieke en ordelijke lieden, die de zaken beter en krachtiger weten aan te pakken dan de gewone Maleier en, hoezeer beginnende zonder eenig kapitaal, wel hun weg zullen vinden.

Wij meenen op het vorenstaande de aandacht te hebben moeten vestigen met het oog op het bevolkingsvraagstuk voor de buitenbezittingen in Indië.

Ongetwijfeld hangt de ontwikkeling dier bezittingen af van de oplossing van dat vraagstuk, daar met de huidige dun gezaaide bevolking aan geen krachtige ontwikkeling van vele dier streken valt te denken.

Emigratie uit de meer bevolkte streken van den archipel, als b.v. van Javanen, zal dus zooveel mogelijk moeten worden bevorderd, maar op den voorgrond dient toch te staan, dat men er voor waakt, om de reeds gezeten bevolking te behouden, en nu rijst de vraag: of het niet geboden is, om te maken dat de Bandjareezen, die men elders zoo gaarne als kolonisten ziet, in hun land zelf onder meer gunstige voorwaarden dan thans de hand aan den ploeg kunnen slaan?

Blijvers in Engelsch-Indië.

De quaestie der Indo-Europeesche gemeente brengt den laatsten tijd ook in Engelsch-Indië vele pennen in beweging.

Een inlandsch blad, de Parsi, wijdde er ook een artikel aan, waarin net op de belangrijkheid van deze aangelegenheid wees.

Het schreef, dat het Britsche exclusivisme niet alleen de Indiërs trof, maar meer nog zelfs de arme afstammelingen van Britten in Indië. Zoolang dezen blijk geven van eenige bekwaamheid worden zij ietwat bevoorrecht door de benoeming tot ondergeschikte betrekkingen bij den dienst der spoorwegen, maar daarmee houdt alle erkenning hunner afkomst op — zij worden nooit als in de Russische bezittingen in Azië beschouwd als vertegenwoordigers van het heerschende ras. Zij lijden meer om wat hunne moeders waren, dan zij winnen door hunne afkomst van vaders zijde. Deze harde behandeling van een vrij groote gemeenschap, voor welker bestaan de Engelschen zelven verantwoordelijk zijn, is dienstig om den bestuurs-standaard hoog te houden, maar doet den Engelschen weinig eer aan.

Toch zou, naar de Parsi meent, het aanleiding geven tot ernstiger klachten dan nu bestaan, indien eenige belangrijke voorrechten werden verleend aan de blijvers."

De maatschappelijke idealen van een Engelschman stellen hem voor de keuze om zijn kinderen in Engeland op te voeden, of ze in Indië te laten met de wetenschap, dat zij onvermijdelijk op de maatschappelijke ladder zullen dalen.

Tot op zekere hoogte ligt de keuze tusschen negatie en de instelling van een veel grootere bevoorrechte klasse dan het tegenwoordige ambtenaarsleger, terwijl de bevoorrechten dan ook nog inferieur zouden zijn aan dezen.

De menschelijke natuur laat zich niet dwingen en men moet, meent het inlandsche blad, dankbaar zijn dat men van twee kwaden slechts het minste heeft te doorstaan.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Eigen Haard.

Behalve een legendarisch artikeltje van A. van Balgooy, getiteld Redjangsch offerfeest, bevat het jongste No. van Eigen Haard nog het vervolg van X L 2's Deli-schetsen, welke thans handelen over Werklieden en werkgevers. Aangezien de toon van deze bijdrage geheel anders luidt dan men gewend is; immers het lot der koeli's op de Delische landelijke ondernemingen wordt gewoonlijk nog al zwart geschilderd, vragen we er een oogenblik aandacht voor.

De kern van de werklieden op Delische ondernemingen blijft de Chineesche bevolking vormen; van haar zijn meestal 500 à 600 lieden in dienst op een onderneming. De Chinees presteert niet meer zooveel als vroeger; tegen het zware werk ziet hij op en weet het ruwe en minder loonende werk door anderen gedaan te krijgen. Het ,,minta olang djawa'' (ik vraag Javanen als hulp) ligt in zijn mond besiorven, en daar zijn verdiensten steeds grooter worden, verkeert hij in dit opzicht in veel gunstiger verhouding dan zijn Europeesche broeder-werkman. Hij kan zich gerust veroorloven er praatjes op na te houden, onbeschoft te zijn, enz., zonder dat daarom hem het zwaard van Damocles ,,ontslag" direct boven het hoofd zweeft. Hij moet heel wat op zijn strafboekje hebben, wil men hem niet meer laten reëngageeren, en dan is het nog niet erg. Zoolang als er een valsche soerat idrin (pas) voor een paar dollar in Medan of Bindji te koop is en er een plaatsje als groentenkweeker te vinden is, lijdt hij nog geen honger en ,,vrijheid blijheid" is zijn leus. Behalve het eerzame planten van groenten en het houden van varkens, geeft deze betrekking ook nog wat afleiding, daar hij dan nog met zijn kornuiten zwart vermomd, en met een paar oude revolvers gewapend, des avonds een afgelegen kedehtje (winkeltje) komt verrassen om met een goeden buit huiswaarts te keeren. Doch niettegenstaande deze feilen zal de Chinees zich als veldkoelie lang blijven staande houden, daar hij als werkman moeilijk te evenaren en zeker niet te overtreffen is.

De Javaan bekleedt eveneens een gewichtige rol op de onderneming. Gewoonlijk zijn er 250 à 300 dezer lieden, de 100 à 150 vrouwelijke contractanten nog niet eens medegerekend. Zij geven altijd een beeld te zien van echt Oostersche onbezorgdheid. Kom maar eens een avond voor hari besaar (betaaldag) een kijkje nemen in de Javanen Pondok. Je moet oppassen, dat je niet over de kinderen struikelt, want de verlichting is niet schitterend. Men zou verwonderd zijn, wat de Javaan met zijn 8—10 dollar loon per maand al niet doen kan (waarvan dan nog altijd wat ingehouden wordt om zijn voorschot aan te zuiveren). Moeder de vrouw en de kinderen snoepen om 't hardst, terwijl papa zijn pokerspelletje maakt. Het mag eigenlijk wel niet, maar och, het politietoezicht op de ondernemingen is wel wat verbeterd in de laatste jaren, doch nog niet zóó, dat eene kleine ontduiking van de speelpacht tot de onmogelijkheden behoort, en een politie-oppasser kan niet alles zien. Toch blijft de speelwoede voor den Javaan een vloek, erger nog dan de zucht tot opiumschuiven voor den Chinees, vooral omdat bijna elke Javaan speelt, terwijl het opiummisbruik onder de Chineezen wel veel voorkomt, doch het cijfer, dat zich er aan te buiten gaat op de ondernemingen, niet veel meer dan ongeveer 20% van het totaal aantal leden van dien stam bedraagt. Maar niettegenstaande zijne zwakheden, is de Javaan een gewillig en goed werkman. Veel last veroorzaakt hij nooit en bij een goede behandeling kan zijn werkgever veel van hem gedaan krijgen, vooral wanneer deze zich de moeite geeft zijn vertrouwen te winnen door zich meer van zijn leven en de kampong op de hoogte te stellen. De groote fout van den Javaan is, dat hij met zoo weinig tevreden is; hij werkt dan ook liefst zoo min mogelijk, al kan hij ook door harder werken meer verdienen.

Overigens bestaat de Delische arbeiderswereld nog uit Bayans(lieden van het eiland Bawean), wier aantal echter gaandeweg afneemt en Klingen (Klingaleezen), goedaardige schreeuwleelijkers, die, met weinig tevreden, een uiterst primitief bestaan leiden. Dan treft men op de ondernemingen nog aan Bandjereezen, Bantammers en Bataks, z.g.n. vrije lieden, die zich alleen voor een seizoen verbinden, om gebouwen, zooals huizen en droogschuren, op te richten.

Wat nu betreft de verdiensten der contract-koelies: Een Chineesche veldkoelie verdient allicht zijn 170 à 180 dollar per jaar — een dollar is f 1.40 — en blijft houdt daarvan zeer gemakkelijk op het einde van het jaar bij zijne afrekening 30—40 dollars over. De Javanen en andere landaarden werken minder hard en verdienen ook minder. Hun gemiddeld maandloon op de goede ondernemingen kan gerust op ruim 8 dollar gesteld worden. Gehuwd heeft de arbeider 5 dollar noodig om te leven, 1 dollar terugbetaling van het genoten voorschot, blijft nog 2 D. voor kleeding enz. over en zoo hij maar eenigszins wil aanpakken, kan hij zonder groote inspanning zijn loon een paar dollar hooger brengen.

,,Heusch — eindigt schrijver zijn beschouwing — de werkman in Deli heeft het zoo slecht niet en is, verhoudingsgewijze gesproken, veel beter af dan zijn Europeesche collega. Armoede lijden kent hij niet en werk vinden kan hij altijd. Hier geen werkeloozen, geen gezichten waarop honger te lezen staat. Zorgen behoeft hij niet te kennen. Het is misschien voor een outsider niet zoo gemakkelijk te vatten, maar ieder, die Deli van nabij heeft leeren kennen en in de gelegenheid is geweest om het leven der werklieden op de ondernemingen wat meer gade te slaan, zal dit moeilijk kunnen tegenspreken."

Weekblad voor Indië.

Dr. R. Broersma schrijft in het No. van 14 Maart jl. een stukje, getiteld: Een vluchthaven voor gepensioneerde ambtenaren, hetgeen in 't algemeen gesproken voor dezen, benevens het Indische publiek, nu juist niet direct vleiend is te noemen. Zoo bijv. als hij, na gezegd te hebben, dat de gepensioneerde met wat opgespaarde penningen en het bedrag van zijn pensioen moeilijk in het onderhoud van zich en zijn gezin kan voorzien, beweert: ,,Het is de financieele dwang, die den gepensioneerde tot zelfoverschatting brengt, wanneer hij de raadgeving aan den schoenmaker vergeet en zich zelf tot alles in staat acht. Hij entameert administratieve betrekkingen, agentschappen, onderwijsambten, inspecties van alles en nog wat, commissariaten, journalistiek. Dat het ambt de kennis brengt, schijnt het evangelie van den Indischen pensioenbezitter. In hoeverre dit schadelijk is, moet iedere instelling weten, die den gepensionneerde aan haar dienst verbindt. Bedenkelijk is het echter, dat in de laatste jaren verscheidene gepensionneerden het oog hebben op de landsvertegenwoordiging. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer schemert hun met eer en voordeel voor oogen. Onder het voorwendsel, dat de Tweede Kamer Indische specialiteiten noodig heeft, waagt de man, die gedurende twintig jaren in de tropen de Europeesche maatschappij allicht wat uit het oog verloor, zich in een verkiezingsstrijd — tenzij religie hem gelegenheid geeft om er zonder strijd te komen — in de hoop er met een mandaat uit te voorschijn te treden. Bedenkelijk is het, niet alleen omdat er gepensionneerden zijn, wier aspiraties ten onrechte zoo ver gaan, dat zij zelfs het landsbelang niet zouden ontzien, doch ook omdat het publiek in Indië klaar staat de repatrieerenden met een kamerlidmaatschap te doodverven. Het is een bewijs van de misvatting in Indië omtrent de eischen, waaraan een lid der volksvertegenwoordiging dient te voldoen, een bewijs van de geringschatting, welke Indië aan de Staten-Generaal laat te beurt vallen."

Als daarna Dr. Br. aan het feit herinnert, dat kort geleden als candidaten voor de Tweede Kamer drie Indische ambtenaren tegelijk werden genoemd, besluit hij:

,,Er zijn gelukkig nog kiezers in Holland! Daar zal men wel beseffen, dat Indische ervaring veel waard is, maar niet alleen omdat als waard is; beseffen, dat een afgevaardigde moet kunnen overzien de belangen van heel den staat; dat hij de economische verhoudingen in Europa, in het moederland bovenal, moet verstaan om maatregelen ter verbetering te kunnen beoordeelen. Specialiteiten op verschillend gebied in de Kamers... uitstekend! Maar een vertegenwoordiging niet met specialiteiten en vooral van veel Indische specialiteiten voorzien is een onding."

Van de overige bijdragen van dit No. van het Weekblad noemen wij een opstel over De Koeboes in de binnenlanden van Palembang, hoofdzakelijk aan reeds gedrukte bronnen ontleend en van eenige mooie foto's vergezeld, en over ,,Afgrijzelijke bergbranden" uit den ouden tijd, waarin eenige vroegere vulkanische uitbarstingen in Indië aan de hand van Valentijn worden ,,opgerakeld".

De Indische Mercuur.

No. 15 van den loopenden jaargang bevat: Temperatuurscorrectie bij de Polarimetrische gehalte-bepaling van ruwe rietsuiker, door H. C. Prinsen Geerligs. — Physiologische grondslagen van het aftappen van Hevea's, door Dr. A. H. Berkhout. — De Philippijnsche eiken, door Dr. A. H. Berkhout. — Schadelijke en nuttige insecten van Java, door K. W. Dammerman. — De haven van Sabang, door P. H. Soeters (een enthousiast artikel, eindigende met: Moge toenemende voorspoed het deel zijn van de Sabang-Maatschappij en hare ondernemende stichters hierin eene belooning vinden voor den arbeid en de inspanning, die zij aan deze grootsche schepping hebben ten koste gelegd). — De methode F. Krause ter verbetering van de mindere soorten van dekblad, door Dr. J. C. C. Vries. — De positie der Britsche theemarkt. — Certificaten van oorsprong voor koloniale producten. — Invoer op- en uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten: Regenwaarnemingen op de Sumatra-tabakslanden in Februari. — Het koffie-rapport-Cramer voor Brazilië. — Vezelcongres te Soerabaja in 1910. — Boschexploitatie in de Buitenbezittingen. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen. Enz.

Cultura.

In de April-afl. schrijft de heer R. H. Rijkens, bekend o. m. wegens zijn uitgebreide studie over den Landbouw van Curaçao, een artikel over Het Departement van Landbouw in Nederlandsch-Indië, dat een geheel anderen kijk geeft op de resultaten der werkzaamheden van dat Departement, dan men gewoonlijk te lezen krijgt. In het volgend overzicht komen wij er ongetwijfeld op terug.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 24 Maart;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 23 Maart;
De Sumatrapost t/m 25 Maart;
De Sumatrabode t/m 19 Maart;
De Padanger idem;
De Delicourant t/m 15 Maart;
Suriname, Nieuws- en Adv.blad t/m 26 Maart;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 25 Maart;
Cultuurgids No. 5;
Archief v/d Java Suikerindustrie No. 3;
Bijblad tot idem Nos. 9 t/m 11;
Cultura April-afl.;
De Stem van Indië No. 11;
Weekblad van Indië Nos. 46 en 47;
Damesweekblad Nos. 34 en 35;
Jong Indië t/m No. 37;
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 109;
De Javasche Courant Nos. 21 en 22;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 11 en 12;
De Banier No. 12;
De Indische Mercuur No. 16.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Maart 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer 2e kl. F. F. C. Cordesius; 2 jaar aan den raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. F. J. E. A. Bade; 1 jaar aan den referend. J. G. v. Gelder.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Padang J. W. Maurer; te Menado W. A. Lang; de adj.-inspecteur bij de in- en uitvoerrechten J. J. H. Soeteman; de klerk te Semarang I. W. L. de Queljoe en de zoutverkooppakhuismeester te Sampit Said Hamid bin Mohamad Bachsin.

Benoemd: tot referendaris bij het Dep. van Fin. W. Boetje; tot president van het Hooggerechtshof Mr. A. L. E. Gastmann; tot alg. ontvanger 2e kl. te Soerabaja A. E. C. Hansen en L. P. G. Roger; tot commies in de res. Menado M. W. Ward en L. Martino; bij den post- en telegr.dienst: tot commies 1e kl. L. Makatita, J. G. Goldman en R. Diepenhorst; tot regent van Grobogan Raden Toemenggoeng Soenarto.

Aangesteld tot stedehouder in Bangl, Bali, I Dewa Gdé Tangkeban.

Benoemd: tot lid van den priesterraad te Buitenzorg Raden Hadji Abdoel Karim; te Poerwakarta Raden Hadji Soelaiman; tot luitenant der Chineezen te Laboean Deli, Liong Soei Tin; tot onderwijzer 3e kl. A. M. Juten en J. M. Hagenbeek.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den majoor der inf. C. A. Meulemans en aan den off. van gezondh. 1e kl. J. A. Tamson; 2 jaar aan den 1en luit. der inf. P. F. de Groot.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein-intendant F. W. J. von Hombracht en de 1e luit.-kwartiermeester J. Kuyper, wordende hij benoemd tot referendaris bij het Dep. van Gouv.-bedrijven.

Verleend: een jaar verlof aan den gezaghebber bij de gouv. marine G. F. C. Küthe en aan den 1en stuurman D. E. de Boer.

Benoemd: tot gezaghebber bij de gouv. marine de 1e stuurman K. M. van Weel.

Uit de Javasche Courant van 23 Maart 1909. No. 23.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den adj.-inspecteur van fin. C. Ferguson; de onderwijzeres mej. L. M. van Goens; den opzichter B. O. W., G. F. Meeng en aan den leeraar H. B. S. te Semarang A. G. v. Hattum.

Ontslagen: op verzoek eervol de ambt. op wachtgeld B. J. Sahuwat; de adj.-administrateur bij het gouv. pandhuis te Buitenzorg T. Boud; de adj.-commies bij den post- en tel.dienst mej. A. D.Bloemhard en de klerk idem J. F. O. Adriaansz; de leerling-opziener bij het boschwezen W. F. de Ceuninck van Capelle; de commies bij den post- en telegr.-dienst mej. J. C. Punt.

Benoemd: tot voorzitter van den landraad te Pamekasan Mr. G. G. van der Kaaden; te Soemenep Mr. H. Lamberts; tot leeraar Gymn. W. III H. U. S. Boerma; tot commies te Lahat A. Palmer; tot inspecteur bij het boschwezen A. Th. L. Salverda; tot ambtenaar in- en uitvoerrechten M. P. K. Halewijn; tot commies te Semarang J. A. van Mol; tot predikant te Cheribon L. J. Wesseldijk; tot alg. ontvanger 3 kl. C. R. Manneveld; tot lid van den Raad v. Just. te Semarang Mr. H. V. Monsanto; tot 1en subs.-griffier bij den R. v. J. te Semarang Mr. D. Hartgerink; te Soerabaja Mr. G. W. A. van Oppenraay.

Benoemd: tot inl. off. v. just. in het regentschap Pamekasan Raden Pandji Kerto Prawiro; tot wedono van Pandjoeloe Raden Soemantapoera; van Djatiwangi Raden Tjakradiwirja; van Mandirantjan Mas Pringakoesoema; tot onderwijzer 3e kl. te Koeta-Radja A. Voets.

Geplaatst: in de res. Bantam de benoemde adsp.-controleur W. H. Ockers.

Overgeplaatst: naar Padang Pandjang de onderwijzer H. M. Hofkamp.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den off. v. gezondheid H. C. Nauta; 6 maanden aan den 1en luit. der cav. W. J. E. van Riemsdijk.

Benoemd: tot hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst mej. J. Ch. Baumgarten.

Bevorderd: tot 1en luit.-magazijnmeester J. A. M. Lucas; tot luit.-kol. der inf. de majoor W. J. R. Lanzing; tot majoor de kapiteins J. J. Stolk en G. K. Dijkstra; tot 1en luit. der cavalerie de 2e luit. P. A. W. Elbers.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. v. d. Goot; van Amsterdam naar West-Indië op 16 April;

Herr und Frau Bielcke; Fraulein Minna Brauhardt; Eerw. Pater P. R. Bührs; Eerw. Pater C. Hartendorff; Eerw. Pater P. I. Verriet; Eerw. Zuster van Roosendaal; Eerw. Zuster Rudolphine.

Passagierslijst van het S.S. Koning Willem I; gezagvoerder H. J. Potjer; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 17 April;

M. van Welie en echtg; L. P. J. Savalle; mevr. M. de Mansilha de Sampaic; M. J. Nolen, echtg. en 2 k; Mr. J. D. Jongeneel; H. G. Louisse en echtg; Mr. P. J. Gebel, echtg. en 3 k; Mr. J. A. Bartelds en echtg; mej. M. Croll; mevr. Jhr. mr. K. L. O. v. d. Goes; J. P. Textor, echtg. en 2 k; A. Pander; J. H. Duyverman en echtg; Th. G. F. I. Mollinger en echtg; B. A. K. Dutrieux; L. F. R. P. C. A. Brandts Buijs en echtg; Mr. J. A. J. Jansen, echtg. en 2 k; Mr. W. N. Abell en echtg; K. Faber; D. J. C. Kriebel; mevrouw A. J. van der Willigen; F. Blok; J. H. Hissink; A. Roos; J. Dolleman en echtg; mevrouw M. Th. Noorman van der Dussen, kind en mej. G. ter Horst; Felix Ostwald; mevrouw C. J. A. Grenzenberg; mej. L. E. F. Geul; mej. J. J. M. Geul; J. Boogert en echtg; C. Donker en echtg; E. M. W. H. Zelissen; W. J. Ising; J. F. de Rooy; J. C. Hoogerwerf; C. Schermers en echtg.; W. C. den Boer en echtg; Ch. F. Eggink; W. Reijenga; E. S. Bender; D. J. H. Müller; G. J. Kleine Rammelkamp; W. van den Berg, Zuster Schuijt v. Castricum; J. Hoogkamer; W. B. Ramage en echtg; mej. O. J. Lignac; P. J. Roosegaarde Bisschop, echtg., kind en mej. H. Ruijgrok; S. Mulder; K. Ranft; H. Riem; benevens een detachement suppletie-troepen.

No. 17 Donderdag 29 April 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Redactie Commissie:

Den 3den Mei 1899 werd de Vereeniging „Oost en West" opgericht. Aanstaanden Maandag zal zij dus tien jaren hebben bestaan, **een Kroondatum**, die wel een herdenking waard is. Aan alle belangstellenden, die in ons orgaan een enkel woordje daaraan zouden willen wijden, zal daartoe volgaarne de gelegenheid gegeven worden in ons Weekblad van Donderdag 6 Mei, altijd voor zoover de ruimte toelaat.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Ter kennisname is voor belangstellenden ter leestafel neergelegd no. 2 van den jaargang 1908—1909 der **Verslagen van de Marine Vereeniging** te Den Helder en handelende over:

„Beschouwingen over het Personeel der Ko-
„ninklijke Marine, in verband met het rapport
„der Staatscommissie 1906",

door den Luitenant ter zee 1e klasse M. Wijt.

II. In het lokaal der Naamlooze Vennootschap „Boeatan" is nog gedurende eenigen tijd ter bezichtiging gesteld het Bas-relief van wijlen den Resident van Tapanoeli L. C. Welsink, vervaardigd door den beeldhouwer T. Dupuy.

III. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over „Onze Oost", voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.10.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.80, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

b. „Onze Oost" II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f* 0.05.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

c. **Nederlandsch Staatsblad** 1909 no. 71, bevattende het Besluit op de Indische *Bestuursopleiding*.
Prijs 1 ex. à *f* 0.15.

d. **Het jaarboekje der Vereeniging over 1908.**
Prijs 1 ex. à *f* 0.25.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

5e Jaarverslag van „Boeatan."

Al weder is er een jaar verstreken sinds de Raad van Beheer de laatste maal aan de aandeelhouders onzer Naamlooze Vennootschap verslag uitbracht over zijne werkzaamheden. In dit tijdsverloop is er in den gang van zaken weinig verandering gekomen.

Wij gingen ijverig voort met onze onderzoekingen en proefnemingen op het uitgebreide gebied van Ned.-Indische kunstnijverheid en huisvlijt, onderhielden geregeld onze talrijke relaties in Oost- en West-Indië door telkens hernieuwde bestellingen en uitvoerige correspondenties daarover, knoopten nieuwe relaties aan en deden bij een en ander heel wat leering en ondervinding op, welke op den duur, naar wij durven hopen, de bevordering dier kleinnijverheid met behoud van haar origineel artistiek karakter, zullen ten goede komen.

Onze lijvige dossiers van in- en uitgaande brieven bevatten, evenals de notulen der vergaderingen van den Raad van Beheer, een bron van studie-materiaal in den geest van art. 16 onzer statuten, zij 't dan ook, mede uit gebrek aan voldoende fondsen en krachten, nog maar op bescheiden schaal. Onze leuze is: Excelsior, en ter verwezenlijking daarvan roepen wij de hulp en medewerking in van allen, die daartoe in de gelegenheid zijn.

Als, ook voor buitenstaanders, zichtbare resultaten onzer bemoeiingen kunnen wij wijzen op de reeds hier en daar merkbaar gemaakte vorderingen, o.a. op het gebied van vlechtwerk. Met voldoening halen wij hier de opmerking aan van een onzer deskundigste Sumatraansche correspondenten: „De kwaliteit van het vlechtwerk gaat, naar mijne meening, steeds vooruit; wel een zeldzaamheid bij Inlanders."

Dat nu die vlechtsters in evenredigheid hiermede ook meer bezoldiging van haren beteren arbeid verlangen, mag ons daarbij niet verwonderen.

Door het zenden naar Singaparna — waar, zooals wij ondervonden, hoe langer hoe grover en slordiger werk geleverd werd — van mooie modellen van mandjes, ongeveer een halve eeuw geleden aldaar vervaardigd, welke er thans door de bekwaamste onder de vlechters getrouw worden nagevolgd, is gebleken, hoe met geduldige verzorging en waardeering van onzen kant, de fijne, nauwkeurige werkwijze van vroeger ook daar weer in het leven teruggeroepen kan worden. Verschillende matten uit Bawean en ook van midden-Java krijgen wij nu, naar onze op ondervinding gebaseerde aanwijzingen, meer en meer in voor Europeesch gebruik gangbare patronen en afmetingen.

En eindelijk ziet gelukkig ook een onzer Borneosche correspondenten kans matten en bamboe-snijwerk te doen aanmaken, volgens de beschrijvingen en afbeeldingen naar de oude Dajaksche patronen in de reeds vijf jaar geleden door ons uitgegeven en verspreide handleidingen desbetreffende, door den heer J. A. Loebèr opgesteld.

Langzaam-aan naderen wij zoodoende dan toch ons doel.

Ook de zending van den heer P. J. Ducro zal op batik-gebied hiertoe krachtig kunnen medewerken.

Na de twaalf maanden, gedurende welke hij de door ons bijeengebrachte subsidie genoot, en die voor hem grootendeels een tijd van proefneming en studie waren, heeft hij nu, op onze voorspraak, voorloopig een gouvernementsaanstelling gekregen bij de vrouwengevangenis te Semarang.

Kort voor zijn vertrek van hier ontvingen wij n.l. van den Directeur van Justitie te Batavia het volgende schrijven:

Aan
den Raad van Beheer van Boeatan,
te 's Gravenhage.

Het zij mij vergund de welwillende medewerking van Uw bestuur in te roepen ter zake van de volgende aangelegenheid.

Te Semarang bestaat eene Centrale gevangenis voor tot dwangarbeid veroordeelde Inlandsche vrouwen, welke vrouwen tot nog toe werden bezig gehouden met eenvoudig naaiwerk. In verband evenwel met de omstandigheid, dat die vrouwen met het verrichten van dat werk weinig leerden, heb ik besloten haar een bepaald vak te doen beoefenen. Niet alleen zal hierdoor kunnen worden bewerkt dat bedoelde vrouwen niet weer zoo spoedig tot misdrijf vervallen, maar tevens zal hierdoor kunnen worden bijgedragen om sommige Inlandsche industrieën te bevorderen. Het ligt in mijne bedoeling de gestrafte vrouwen in hoofdzaak het b a t i k k e n en w e v e n te doen leeren. Ook zijn onder haar verscheidene vrouwen, die reeds met het batikken vertrouwd zijn, en er kan thans voor gezorgd worden, dat zij dit niet verleeren.

Ten einde het werk der vrouwen zooveel mogelijk vruchtbaar te doen zijn, schijnt het wenschelijk, het door haar vervaardigde niet in Indië van de hand te doen, maar in Europa. Is eenmaal een behoorlijke afzet in Europa gevonden, dan zouden de vrouwen ook na haar ontslag uit de gevangenis op bestelling uit Europa kunnen blijven werken.

Gaarne zou van Uw Bestuur worden vernomen, of het genegen is zijne zeer gewaardeerde medewerking te verleenen, om in Europa voor de, in de vrouwengevangenis vervaardigde voorwerpen afzet te vinden. C.q. zou het m.i. aanbeveling verdienen indien Uw Bestuur mij voorzag van de in Europa meest gewilde patronen en modellen, opdat daarnaar zou kunnen worden gewerkt.

De Directeur van Justitie,
(*w. g.*) A. L. E. GASTMANN.

Wij hebben hierop geantwoord, dat wij volgaarne daartoe onze medewerking willen verleenen, wij-

zende op de gunstige omstandigheid, dat, toen juist de heer Ducro als onze „batik-zendeling" naar Java zou vertrekken, die persoonlijk zeker veel beter, dan door toezending der hier gewilde patronen zal kunnen doen aanmaken, wat op dit gebied in Europa aftrek vindt.

Intusschen is de heer Ducro in het afgeloopen jaar enkele maanden te Djocdja, het centrum der batikkunst, practisch werkzaam kunnen zijn, met een ontwikkelde, Hollandsch verstaande Javaansche batikster als tolk en bemiddelaarster. De allereerste resultaten van zijn pogen zond hij ons in November j.l. met het oog op den St. Nicolaas-verkoop.

Deze bezending viel ons — eerlijk gezegd — niet mee. Gelukkig zond hij echter spoedig daarop een veel betere proeve.

Het ondervolgend oordeel van een deskundige, wiens meening wij vroegen, beamen wij ten volle:

„De missie van den heer Ducro. is mij in hooge mate sympathiek, zoodat ik niet wil komen met een ongunstige kritiek der eerste proeven: al zoekend vindt hij zeker een weg de Javaansche batikindustrie te verlevendigen!

Het nieuwste proefje op zijde vind ik keurig, en bewonder zéér de juiste kleurverdeeling en geheele techniek. Het is werkelijk al veel, zéér veel mooier dan de eerste zending. Nu is de vraag: kan men het echt-Javaansch karakter van ornamentatie nog niet op die wijze zuiverder ontwikkelen? De rand, met lotus-vruchten motief, bijv., is wèl javaansch, maar de middenteekening niet anders dan op onze kunstnijverheidsscholen geteekend wordt en niet Javaansch. Het is geen grief, maar 'k geloof, dat de heer Ducro zijne batiksters toch nog meer allengs zichzelve kan laten geven."

De in dit jaar in Indië opgedane ondervinding zal den heer Ducro ongetwijfeld zeer ten goede komen bij zijn aanstaanden arbeid te Semarang. Wij koesteren er dan ook de beste verwachtingen van.

Tevens mogen wij ons daarbij verheugen op den toegezegden steun van den heer J. E. Jasper.

Op het gebied der houtsnijkunst heeft „Oost en West" in Indië een flinke stap voorwaarts gedaan door de Japarasche beeldhouwers, die de betimmering der Indische zaal in het Paleis van H.M. de Koningin bewerkten, te Batavia onder deskundig toezicht aan den arbeid te houden.

Ook hiervan verwachten wij voor den export naar Europa goede resultaten, te meer daar de onlangs tijdelijk hier te lande vertoefd hebbende voorzitter hier zustervereeniging zijn oprechten wensch tot samenwerking met B o e a t a n heeft te kennen gegeven, hetgeen, zooals wij reeds in ons vorig verslag uitdrukten, volkomen met onze inzichten strookt.

Stappen in die richting zijn thans gedaan en wij twijfelen dan ook niet, dat, met goeden wil van weerskanten, de rechte weg gevonden zal worden, om ons beider streven, dat toch in den grond hetzelfde is, eendrachtig en daardoor de een den ander schragend, te doen samengaan, zonder dat èèn van beiden daarbij iets van hare volle vrijheid van handelen inboet. Wij zouden elkander in samenwerking zoo prachtig kunnen aanvullen, waar „Oost en West" te Batavia zooveel dichter staat bij de voortbrengers, terwijl B o e a t a n door ligging en werkkring meer in aanraking komt met de afnemers waardoor het op haar weg ligt de richting aan te geven, waarin voor de Europeesche en Amerikaansche markt gewerkt zal moeten worden, waarbij echter weer de uit Indië ontvangen technische en locale aanwijzingen en inlichtingen onontbeerlijk zijn. Grijpen de raderwerken dezer beide lichamen goed in elkander, dan zal zoowel de een als de ander aan vastheid winnen, en daardoor zullen zij samen een hechter steun worden voor de bevordering van Indische nijverheid, huisvlijt en kunst. Ook financieel zullen beide lichamen, wien het in dit opzicht nog niet voor den wind gaat, bij samenwerking wèl kunnen varen.

Door de hierbij overgelegde balans en nota van toelichting *) duidelijk genoeg Boeatan's geldelijken stand van zaken weergeven, zullen wij bij dit punt hier niet lang stilstaan, doch liever elkander moed inspreken, opdat met vereende krachten in 't vervolg ten dezen opzichte een beter resultaat moge worden bereikt.

Aan pogingen daartoe heeft het bij den raad van Beheer niet ontbroken. Propaganda werd vooral door het houden van tentoonstellingen op verschillende plaatsen, o.a. Arnhem, Utrecht, Hoorn, Roermond, Zwolle, Maastricht, Londen, Middelburg, Leiden, Rotterdam en Haarlem, zooveel mogelijk en op doeltreffende wijze gemaakt.

Te Domburg, alsook in Brussel en Parijs, werden op verzoek enkele artikelen in commissie gegeven. Een en ander bevordert op duidelijk merkbare wijze meer en meer, ook bij het groote publiek, de belangstelling voor het fraaie Indische handwerk.

Dankbaar voor raad en aanwijzing van buiten, hebben wij ook die der commissie van verificatie in hun laatste rapport uitgebracht, opgevolgd en bij het etaleeren van verschillende artikelen, vooral van lagen prijs, den verkoopsom daarop duidelijk zichtbaar genoteerd. Op den duur zal wellicht ook dit middel tot meerdere afname niet zonder uitwerking blijven. Wat echter vermeerdering van verkoop wel het meest tegenhoudt, is het feit, dat de toevoer uit Indië, van die artikelen, welke hier het meest aftrek blijken te vinden, nog niet geregeld genoeg kan plaats vinden. Dit is een euvel, dat niet dan „langs lijnen van geleidelijkheid" zal kunnen verbeteren; al te sterke drang zou hierbij schaden en leiden tot overhaasting met de voortbrenging van z.g. export-artikelen als verderfelijk gevolg.

Een speciaal vakman, tegelijk opkooper voor elke techniek in ieder arbeidscentrum in het bizonder, ware hier het aangewezen geneesmiddel, zooals op huisvlijtgebied in het hoedenvlechten door den heer Petit-Jean te Tangerang glansrijk is bewezen. Het toepassen van dit middel, dat in den aanvang onvermijdelijk groote geldelijke offers vergt, laten onze finantiën thans echter niet toe. Al heel blij waren wij geholpen te worden door de uitzending van den heer Ducro. Als deze proef goed slaagt, volgen er wellicht meer. Intusschen zijn wij zéér erkentelijk jegens onze correspondenten in de verschillende streken, die ons naar hun beste krachten helpen en voorlichten, daardoor dikwijls op zeer doeltreffende wijze de bestaande leemten aanvullen, in elk geval een verdienstelijk pionierswerk doen, een begin, waarop voortgebouwd kan worden.

Wij betuigen hun allen hier onzen hartelijken dank, ons ook verder aanbevolen houdend voor hun zoo welwillend verleenden steun en medewerking, die wij ten zeerste waardeeren.

Mogen nog vele anderen opgewekt worden, hun goed voorbeeld te volgen, door zich tot ons te wenden. Aangeboden diensten zijn hier in tegenstelling met het desbetreffend spreekwoord zéér welkom.

In de samenstelling van den Raad van Beheer kwam geen verandering, het secretariaat bleef sedert het vertrek naar Indië van den heer C. Canne nog onvervuld. De presidente nam intusschen de zorgen daarvoor op zich. Mejuffr. C. H. Loeber bleef als ijverige directrice hare zorgen aan Boeatan wijden en maakte zich daarbij ook verdienstelijk, door aan groepen van schoolkinderen, die met hun onderwijzers onze tentoonstelling, Heulstraat 19 komen bezoeken, het een en ander systematisch uit te leggen. Ook een doelmatig propaganda-middel waarvan, naar wij vertrouwen, meer en meer gebruik zal worden gemaakt.

De eenige verandering, die er plaats vond, was, dat wij een nieuwe huisbewaarster kregen in Mej. S. Mayer; deze, die ook onze theesalon tusschen 3—6 uur n.m. verzorgt, hoopt met ons op een drukstaande de sterk toenemende concurrentie op dit gebied.

De Raad van Beheer:

N. VAN ZUYLEN—TROMP, voorzitster.
A. H. G. FOKKER, Penningmeester.
H. W. ZILCKEN—VAN BAAK, en
K. H. H. VAN BENNEKOM, leden.

*) Deze zullen in een der volgende Weekbladen worden opgenomen.

Een stukje Atjeh-geschiedenis,

DOOR

E. VAN ASSEN.

IV.

In het landschap Siak, ter Oostkust van Sumatra, bestond een reglement, regelende de eerbewijzen, welke destijds gegeven werden aan Maleische vorsten, bijaldien zij aan het Siaksche Hof een bezoek brachten.

Naar rang werd aan den vorst van Menangkabau de meeste eer bewezen; daarna kwamen de Vorsten van Atjeh, Djohor en Lingga (Dai).

Er waren voor de door den Vorst van Siak bewoonde woning een drietal poorten opgericht, en nu hing het van het aanzien van den vorstelijken bezoeker af, of hij die poorten direct kon doorgaan dan wel moest wachten, alvorens de Sultanswoning kon worden binnengetreden.

Het landschapshoofd van Asahan werd als een onderkoning ontvangen.

Zooals bekend is, bestaat het Rijk van Menangkabau al lang niet meer.

Voor het jaar 1873 nam de Sultan van Atjeh onder de Maleische vorsten dus de voornaamste stelling in; was hij de eerste onder zijne gelijken.

Toen de Sultan van Siak in het jaar 1858 zich bij politiek contract onder de souvereiniteit van Nederland stelde, werd hem van onze zijde het gezag gewaarborgd, dat deze Vorst in zijne Onderhoorigheden uitoefende.

Die onderhoorigheden waren de noordwaarts van Siak langs de straat van Malakka gelegen landschappen van af Laboean Bakoe tot aan Tamiang.

Dat politiek contract was de basis, waarop het Nederlandsch gezag in de gemelde Onderhoorigheden zich heeft kunnen vestigen, doch, zooals reeds vroeger werd medegedeeld, maakte de Sultan van Atjeh ook aanspraken op het gezag in diezelfde landstreek.

Die vestiging van ons gezag en de daaruit gevolgde vermeerdering van invloed op de Oostkust van Sumatra, geschiedde zeer ten nadeele van de belangen van Atjeh en werd door den Vorst van dit land altijd met leede oogen aangezien.

Bovendien werden de Atjehers op de Westkust van Sumatra, naar mate ons gezag zich daar uitbreidde, verdrongen tot Boven-Singkel.

Teneinde aan onze uitbreiding van gezag paal en perk te stellen, zocht de Sultan van Atjeh bescherming bij den Sultan van Turkije.

Herhaaldelijk zijn Atjehsche gezanten naar Constantinopel vertrokken, met het verzoek om steun ten deze, doch of al die personen werkelijk in de gelegenheid zijn geweest om hunne belangen bij den Sultan voor te dragen, zou ik niet durven verzekeren.

Voor zoover bekend, is de Sultan van Turkije nooit op de Atjehsche verzoeken ingegaan, hetgeen voor de Atjehers eene groote teleurstelling is geweest en door het Atjehsch Gezag zeer hoog is opgenomen.

De Turksche Consul-Generaal te Batavia, die destijds, in gevolg van den Gouverneur-Generaal 's Jacob, Atjeh bezocht, werd dan ook door het Atjehsch element met zeer gemengde gevoelens begroet en heeft zijn werk te Atjeh zich alleen kunnen bepalen tot het vestigen van een oordeel over hetgeen te Kota Radja was tot stand gebracht en hoe het toenmaals met de vestiging van ons gezag op de Noordpunt van Sumatra was gesteld.

Inmenging van zijne zijde in de Atjehsche aangelegenheden zou men van Atjehsche zijde nimmer hebben toegelaten; ook al hadden de omstandigheden zijn zeer kort verblijf van eenige dagen verlengd.

Het Centraal Atjehsch Gezag stond dus geheel geisoleerd en bleef er niets anders over dan het uitoefenen van protest middels eigen krachten.

Dit protest geschiedde ten langen leste, in den vorm van molest van schepen. Europeesche vaartuigen werden, waar zulks mogelijk bleek, aangevallen en geplunderd, en die feiten hebben toen aanleiding gegeven tot de mededeeling in de officieele bescheiden, dat Atjeh een rooversnest was en in de territoriale wateren geen orde en rust wist te handhaven.

Dit molest, een natuurlijk gevolg van de bekende oorzaken, heeft ten slotte geleid tot de oorlogsverklaring aan Atjeh onzerzijds, welke strijd door het Atjehsche volk werd aanvaard.

(Wordt vervolgd.)

Uit de O.-I Mail.

Een Indische Raad in den Haag.

Onder dezen titel schrijft H. in de J a v a b o d e een uitvoerig artikel naar aanleiding van de door den heer Hasselman gehouden voordracht in het I n d. G e n. Hij begint met:

„Mr. van Deventer heeft niets te veel gezegd toen hij de keurige voordracht door den heer C. J. Hasselman den 23en Februari jl. in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage gehouden, prees om het hooge standpunt, waarop de spreker zich had gesteld, een standpunt, zoo hoog en gevende zulk een ruim en helder gezicht op de koloniale vraagstukken, als tot dusver door slechts enkele schrijvers en sprekers werd ingenomen.

De beteekenis van ons koloniaal bezit ontgaat tot dusver, door gebrek aan belangstelling en aan voldoenden kijk op de dingen, zelfs aan het meer beschaafde deel van ons volk, zoowel in Nederland als in Indië en het is volkomen waar dat men, over het algemeen, noch hier, noch daar beseft, dat wij als koloniale mogendheid staan voor de reuzentaak van invoering van een nieuw cultuurstelsel in Indië waarbij echter het woord „cultuur" thans is op te vatten in den zin van beschaving, in cultuur niet van den bodem, maar van den volksgeest.

Om dit besef te wekken, zoo oordeelde de heer Hasselman, is het noodig kennis te verspreiden en belangstelling te zaaien door middel van gepopulariseerde wetenschap. Nederland moet Indië leeren kennen, en om daartoe te geraken, dienen indische

genootschappen en instellingen, moreel en financieel gesteund door de regeering, het onderwijs en de pers, zoowel de groote als de kleine, samen te werken.

„Zalig zijn zij die gelooven!"

Helaas, wij twijfelen...... zegt H., en zoekt het heil elders.

Na de toestanden op dit gebied in Engeland en Frankrijk te hebben besproken, eindigt hij met de woorden:

„Toen lord Cromer was afgetreden als hooge commissaris in Egypte en in Engeland teruggekeerd was zijn eerste werk krachtig propaganda te maken voor een onafhankelijk college van adviseurs in koloniale zaken. De man had recht van spreken.

Wat hij vroeg was dit: Waarom maken regeering en parlement niet meer en beter gebruik van de schatten aan ervaring en regeerkunst, waarover de mannen van rijperen leeftijd, uit alle deelen van het koloniale Engeland teruggekeerd, te beschikken hebben en die nu zonder vrucht blijven?"

Lord Cromer, over wiens staatsmanswijsheid en helderen blik maar één roep is, achtte het noodig, met het oog op de veranderde tijdsomstandigheden, dat degenen, die aangewezen zijn, om de belangen der koloniën voor te staan, konden beschikken over een vraagbaak.

En zulk een vraagbaak achten wij mede een dringende eisch des tijds voor o n z e parlementsleden, die zich eerlang geroepen zullen zien om te beslissen over voorstellen en vraagstukken van zulk een ver-reikende strekking als nooit te voren.

Ook in Nederland wonen vele zeer eminente mannen, die in ambtelijke of wetenschappelijke betrekkingen, in handel of nijverheid hun beste jaren doorgebracht hebben in onzen archipel, aldus een schat van ervaring en locale kennis vergarende; ook hier blijven die schatten aan ondervinding en inzicht ongebruikt. Nu en dan wordt een dier velen als indische specialiteit gepousseerd en in de Tweede Kamer gebracht, waar hij dan doorgaans even veel, of liever even weinig tot stand brengt als de fransche koloniale députés tot dusver hebben uitgericht in hunne omgeving.

Het zou, dunkt ons, weinig moeite kosten om ook in Nederland een breeden Raad van koloniale adviseurs samen te brengen.

Van zulk een onafhankelijken Raad, die geen orgaan der regeering is, verwachten wij veel, vooral thans, nu een nieuw hoofdstuk is begonnen van onze koloniale historie." Aldus H.

Bij ons komt de vraag op: Zou men niet het eene kunnen doen, zonder het andere te laten?

Haven-plannen.

De haven-plannen zijn in Indië niet van de lucht, schrijft het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I., naar aanleiding van een artikel in de D e l i C o u r a n t.

Daar is het Semarangsche havenplan, waaraan men reeds „bijna" is begonnen; daar is het Soerabaja'sche, waarover reeds een jaar of 20 geadviseerd en gerapporteerd is; daar is het uitbreidings-plan van de haven van Tandjong Priok, waarover ook reeds een heel aardig dosier is bij elkaar geschreven, en nu begint men zich op de Oostkust van Sumatra ook alweer te roeren.

De D e l i C o u r a n t besluit haar artikel over dit laatste met de woorden:

„De Oostkust van Sumatra is nog een land in opkomst, al is het dan ook reeds nu uit een handelsoogpunt verreweg het belangrijkste gewest der buitenbezittingen.

Zij heeft in dit verband grooter aanspraken op een mailhaven dan Padang en Sabang, en, waar blijkt dat zulk een haven hier met betrekkelijk zeer geringe kosten is te maken, mag van een regeering, die de snelle economische ontwikkeling der buitenbezittingen als een der hoofdpunten op haar programma heeft, verwacht worden, dat zij dit niet alleen door woorden, maar ook door daden zal willen toonen."

Heel aardig gezegd vindt het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I. dit.

Maar dit blad gelooft toch dat die „Oceaanhaven" in de Aroe-baai, die Gouvernementspakhuizen aldaar het aandoen ervan door de Nederlandsche mailbooten etc. voorloopig nog wel den tijd zullen hebben.

Onder de „D i n g e n v a n d e n D a g" lezen wij in het B a t. N i e u w s b l. over **„Verloskunde in de Desa"**:

„Het is bekend, dat van regeeringswege een bedrag van duizend gulden wordt uitgekeerd aan den geneesheer, die een javaansche vrouw opleidt tot het ambt van vroedvrouw. De leertijd voor de vrouwen moet minstens drie jaren duren. Slagen zij in het na dezen tijd afgenomen examen, dan hebben de geneesheeren, die haar opleidden, het recht de uitgeloofde premie te declareeren.

Reeds zijn langs dezen weg verscheidene vrouwen ingewijd in de geheimen der verloskunde en ook reeds werkzaam in het belang der moeders in de desa, waar een zoo groot percentage door infectie en onoordeelkundige behandeling in het kraambed, sterft, vaak na een bevalling die weinig om het lijf gehad heeft.

Dat niet meer vrouwen zich in deze richting bekwamen, die haar toch wel aantrekt, moet aan verscheidene oorzaken worden toegeschreven. Eerstens zijn de geneesheeren, in staat om in het medisch college te geven in verloskunde, niet dik gezaaid. Het gevolg is, dat de vrouwen zich niet overal in staat gesteld zien zich onder goede leiding te bekwamen. Dan beteekent de tijd van studie voor deze menschen een tijd van geldverlies en gebrek aan verdiensten. En dit weder is ook de reden, dat zij onmogelijk naar een andere plaats kunnen trekken om daar de opleiding te zoeken welke zij op de plaats harer inwoning missen.

Om aan deze bezwaren tegemoet te komen is ten aanzien van het regentschap Serang goedgekeurd, dat de vrouwen, die zich aanmelden voor den leercursus, voor den tijd van haar studie een toelage krijgen van *f* 10 's maands.

Maar nu is er nog een ander bezwaar. De geneesheeren, die zich met de opleiding belasten, kunnen niet anders dan nadat de studie voltooid is de premie ontvangen. Onder die geneesheeren zijn er echter, die slechts tijdelijk aangesteld zijn, terwijl de meesten het gevaar van overplaatsing boven het hoofd hangt. Zoo kan het dus gebeuren dat een geneesheer, die bijv. twee of meer jaren tijd en moeite heeft gegeven aan de opleiding, weg moet en de vruchten van zijn werk toebedeeld ziet aan zijn opvolger, die slechts de laatste hand aan het werk heeft te leggen.

In verband hiermee is nu een andere regeling voorgesteld, die, hopen wij, de goedkeuring der regeering mag verwerven", zoo besluit de redactie.

Hetzelfde blad vertelt van eene nieuwe Inl. Vereeniging, waarover onze lezers onlangs ook reeds vernamen in onze rubriek „Wat de Inlander zegt", en die den naam **„Pangroeti Moelja"** draagt, o.m.:

„Naast de vereeniging B o e d i O e t o m o, die voor eenige maanden te Soerabaja een afdeeling stichtte, is daar nu een andere vereeniging opgericht.

Beoogt Boedi Oetomo voornamelijk door eendrachtige samenwerking in de toekomst blijk te geven en te toonen, dat de westersche beschaving ook den inlander ten goede kan komen, de vereeniging „Pangroeti Moelja" stelt zich ten doel de kinderen harer leden een goede ontwikkeling te verzekeren. Daaruit volgt reeds, dat slechts gehuwde min of meer welgezeten inlanders als lid kunnen toetreden. De ziel van deze vereeniging is de patih van Soerabaja, een man, die nu juist niet als vooruitstrevend kan aangemerkt worden, iemand, die de oude adat zooveel mogelijk gehandhaafd wenscht te zien.

Hij voelt dan ook niet veel voor Boedi Oetomo, maar het totstandkomen dezer organisatie wekte ook bij hem het besef, dat samenwerking noodig is om een gemeenschappelijk doel te bereiken, in dit geval het nageslacht een positie in de ambtenaarswereld te verzekeren. Dit is voor een groot deel der prijaji's nog altijd het doel!

Intusschen meent het blad, dat de jonge vooruitstrevende vereeniging B o e d i O e t o m o niet bevreesd behoeft te zijn, dat vele leden zullen overloopen. Die het reeds deden, — geen groot aantal — hebben zich bij den patih aangesloten, eensdeels om in het gevlei te komen, anderdeels omdat zij het streven van B o e d i O e t o m o niet goed begrijpen of al te spoedig resultaten van deze coöperatie willen zien. „Pangroeti Moelja" zal wel spoedig ervaren, dat de vooruitstrevende vereeniging op te goede grondslagen rust dan dat haar bestaan bedreigd kan worden door het werken van organisaties, die het ontstaan danken aan het conservatisme van inlandsche hoofden."

Elders lezen wij, dat Mas Oemar, vice-president van de afdeeling Soerabaja der vereeniging Boedi Oetomo, is opgenomen in de redactie van de B i n t a n g S o e r a b a j a, en dat hij op de verschillende takken der vereeniging in den Oosthoek middels dat blad op de hoogte houdt van de verrichtingen van het bestuur.

De **Vereeniging Toeristenverkeer**, die zich in 't Engelsch noemt: O f f i c i a l T o u r i s t O f f i c e, geeft weder een boekje met aanwijzingen voor T r i p s i n t h e I s l e o f J a v a, waarin behalve mededeelingen aangaande hotels, gebruikte muntspeciën, Scheepsagenturen etc. ook verschillende tochten

worden aangegeven, die in 7, 10, 14 of 21 dagen kunnen gemaakt worden.

Alle tochten worden gerekend te Batavia te beginnen.

Een soort complicatie dus van de reeds vroeger, door genoemde vereeniging, afzonderlijk uitgegeven boekjes.

Gelukkig, dat in verband met deze propaganda er langzamerhand ook aan den hotelnood op Java wel een einde zal komen. Te Soerabaja althans bestaan plannen tot het bouwen van een **Een Oranjehotel en nog een ander nieuw hotel.**

Het is een heugelijk teeken, schrijft het S o e r. H b l d., dat alweer een plan tot den bouw van een modern hotel te Soerabaja in den maak is. Voor het reizend publiek is het waarlijk eene opluchting, dat nu zoo krachtig de hand aan het roer geslagen wordt.

Het is de heer W. C. Nash, die de perceelen aan den Stationsweg, tegenover het station van het Staatsspoor heeft gekocht. Hij is van plan een maatschappij te vormen om op dat terrein een groot hotel te bouwen met een kapitaal van f 300.000.

Het terrein heeft een oppervlakte van circa 5000 vierk. meters, met een frontbreedte van 110 meters. Het hotel zal gunstig en zeer geriefelijk gelegen zijn voor het reizend publiek en het toeristenverkeer, dat van dag tot dag toeneemt, en in de nabijheid van den chineeschen kamp. De weg voor het terrein is breed en men heeft dus overvloed van lucht. Rijtuigen zijn steeds gemakkelijk te verkrijgen, want ze verzamelen zich voor het station bij aankomst der treinen.

WEST-INDIË.

Immigratie in Suriname.

Door den gouverneur van Suriname is, met het oog op de aanvankelijk verkregen, goede resultaten van emigratie van Javanen met gouvernementssteun naar de Lampongsche districten, eene commissie benoemd, met uitnoodiging om van advies te willen dienen op de volgende vragen:

Is emigratie van gezinnen van Javanen, van Britsch-Indië en van andere tropische of sub-tropische rassen op groote schaal mogelijk in den geest van de in Nederlandsch-Indië sedert 1906 begonnen immigratie van Javaansche gezinnen in de Lampongsche districten op Sumatra?

Waar zou bij bevestigende beantwoording van vorenstaande vraag de eerste proef met de vestiging der immigranten-gezinnen kunnen worden genomen en met hoeveel gezinnen zou moeten worden aangevangen?

Welke voorbereidende maatregelen zouden moeten genomen worden om voor de aankomst der immigranten de voor de vestiging bestemde plaats daartoe geschikt te maken?

Welke cultuur of cultures zouden hoofdzakelijk op de vestiging dienen te worden gedreven?

Welke premiën zouden kunnen worden toegezegd, wat voor voeding, huisvesting, huiselijke benoodigdheden, plantmateriaal, gereedschappen, enz.

Op welke wijze moet het bestuur en het toezicht over zulk eene immigranten-vestiging worden ingericht?

In de hier bedoelde commissie zijn benoemd tot lid en voorzitter, de agent-generaal voor de immigratie C. van Drimmelen, tot leden de heeren F. C. Curiel, M. Nassy, C. van Coll en A. Glitsch.

Aan de commissie wordt overgelaten een secretaris aan te wijzen, aan wien eene nader te bepalen remuneratie voor zijne werkzaamheden zal kunnen worden toegezegd.

Met begrijpelijke belangstelling zien wij de uitkomsten van de werkzaamheden dezer Commissie tegemoet, die zeer zeker over een der meest belangrijke vraagstukken voor de kolonie, de oplossing van het bevolkingsvraagstuk, waarvan de toekomst van Suriname voornamelijk afhangt, zal hebben te oordeelen.

Inkomstenbelasting.

De gouverneur heeft een ontwerp-verordening ingediend tot wijziging der verordening op de inkomsten-belasting.

De belasting zal volgens dit ontwerp bedragen van 1 percent van een belastbaar inkomen van f 600 tot f 700, tot 5 percent voor een belastbaar inkomen van f 10000 en hooger.

De gouverneur merkt in zijne toelichting op, dat, naardien uit de ingediende ontwerp-begrooting voor 1910 blijkt, dat de koloniale middelen dringend versterking vereischen, het voor de hand ligt, dat in de eerste plaats de inkomstenbelasting voor verhooging voorgedragen wordt, wijl deze in de kolonie naar een laag tarief geheven wordt. Reeds bij de behandeling van de tegenwoordige belastingverordening, gingen er in de Koloniale Staten stemmen op, en werd zelfs een amendement ingediend, om het tarief waarnaar de belasting geheven wordt, te verhoogen.

De voorgestelde wijziging van het tarief doet een hoogere opbrengst van ongeveer f 36000 verwachten.

Traktementsregeling.

Door den gouverneur is een ontwerp-verordening ingediend, waarbij de traktementen der districts-commissarissen nader worden geregeld.

Aan de districts-commissarissen van Nickerie, van Beneden Suriname en Beneden Para, en van Beneden Commewijne wordt een traktement toegelegd van f 4500 's jaars, gaande tot een maximum van f 5000; aan die van Boven- en Beneden-Saramacca, en van Boven-Suriname en Boven-Para een van f 4000, gaande tot een maximum van f 4500; en aan de overigen eene jaarlijksche bezoldiging van f 3500, met periodieke verhoogingen, opklimmende tot een maximum van f 4000.

De cultures in Suriname.

Met de bacoven-cultuur gaat het nog steeds niet naar wensch. Terwijl de wekelijksche verschepingen nu 20000 behoorden te bedragen, is het aantal nauwelijks 10000.

O n z e W e s t schrijft, dat dit naast andere oorzaken ook aan het optreden van ziekten moet worden geweten, waartegen, naar het schijnt, met name wat de Panama-ziekte betreft, niet krachtig genoeg is opgetreden.

Het blad vervolgt dan:

Heeft de ziekte eenmaal een zekere verspreiding aangenomen in bepaalde velden, dan schijnt bestrijding vrijwel ondoenlijk.

In dit laatste geval schijnen, helaas, eenige plantages te verkeeren. De pl. Jagtlust heeft een deel van den bacovenaanplant moeten verlaten. En er schijnt sprake van, dat op de pl. Dordrecht alle 130 H.A. bacoven zullen worden omgezet in koffie. Deze 130 H.A. zouden dan nieuw aangeplant worden op de pl. Peperpot, welke ook aan de Cultuur-Mij. Dordrecht behoort. Dit laatste bewijst, dat men de cultuur op zichzelve niet hopeloos acht. De pl. de Morgenstond heeft met het oog op het hevig heerschen der ziekten aldaar ontheffing gevraagd van de verplichting om de derde serie aan te brengen.

De vertegenwoordiger van de United Fruit Company, de heer G. H. Williams, altijd volijverig waar het de belangen der bacoven-cultuur betreft, heeft van zijn jongste reis naar de Vereenigde Staten gebruik gemaakt, om verscheidene nieuwe varieteiten bacoven hier in te voeren. Een deel daarvan is afgestaan ter uitplanting in den cultuurtuin, een deel is door den heer Williams zelf uitgeplant aan de Tourtonnelaan, terwijl de rest is uitgeplant te midden van sterk besmette bacoven-velden op pl. de Morgenstond. Het doel is om het weerstandsvermogen van deze nieuwe bacovensoorten ten aanzien der cultuurziekten na te gaan. In 't bijzonder van één dezer varieteiten — die een vrucht geeft, ongeveer even groot en smakelijk als de thans overal geplante Gros Michel — worden goede verwachtingen gekoesterd.

Ook met de cacao-cultuur moet het nu weer niet al te best gaan volgens O n z e W e s t, aan welk blad wij het volgende ontleenen:

Uit alle districten komen ongunstige berichten betreffende de cacao-cultuur. Het abnormaal invallen van droogte en regen in de laatste vijf maanden, schijnt een zeer nadeeligen invloed te hebben gehad op de krulloten en de versteening der vruchten. Vooral het laatste, fatale verschijnsel richt groote verwoesting aan. Op tal van plaatsen gaan nagenoeg tot vollen wasdom gekomen vruchten door versteening verloren. De planters zien als 't ware voor hun oogen de oogst, die vrij rijkelijk beloofde te worden, aan de boomen versteenen. Welk deel er nog van terecht zal komen, valt zelfs niet bij benadering te gissen. Hopen wij, dat het zal meevallen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De oprichting der vrouwen-vereeniging „K e r a d j i n a n M i n a n g k a b a u w L a r a s n a n d o e w a" (zie ons vorig nummer) geeft de **Pewarta Soerabaja** aanleiding de vraag te doen: wanneer zal men iets dergelijks op Java kunnen verwachten, wanneer zullen de javaansche vrouwen eindelijk wakker worden? Willen zij hiermede wachten, roept zij smalend uit, k a l o e k o e t j i n g s o e d a h b e r t a n d o e k? (= tot de katten horens hebben; ons: als de kalveren op het ijs dansen.)

De **Pantjaran Warta** verwacht weinig heil van de B a n d e r a W o l a n d a*), die zich de leider van de Jong-Indiërs en Jong-Chineezen noemt. Heeft haar hoofdredacteur, de moealap (renegaat) Soleman Effendi (dezen naam heeft de gewezen luitenant Clockener Brousson als mohammedaan aangenomen) bijv. wat gedaan om eenige verlichting teweeg te brengen in den druk der passenregeling? vraagt zij. De **Sinar Sumatra** is voorzichtiger, en wil eerst nog een viertal nummers afwachten, alvorens haar oordeel uit te spreken.

Eerstgenoemd vertelt in hare rubriek „G a d o g a d o" van een landraadszitting, welke niet kan strekken om den eerbied voor onze rechtspraak bij de justiciabelen te verhoogen. Bijna ongeloofelijk klinkt het volgende verhaal:

Schijnbaar zonder dat er eenige aanleiding toe bestond, schold een procureur bamboe, die een beklaagde verdedigde, een wedono uit, die als lid zitting had. De laatste stond toen op, en vertelde dat deze procureur in kwade zaken vroeger toen hij nog onderdistrictshoofd en zijn buurman was, een echtgenoote en een dochter had, die het breede pad der ondeugd zijn opgegaan, en hoe die dochter door den vader aan een rijken chinees was verkocht!

De procureur bamboe werd beurtelings paarsch en wit, en maakte de politie uit voor alles wat leelijk is. De wedono wilde hem daarop te lijf. De landraadsvoorzitter riep beiden herhaaldelijk tot de orde, doch vruchteloos, en moest ten slotte de zitting schorsen. De beklaagden lachten, de inlandsche officier van justitie sidderde van angst, de gegradueerde landraadsvoorzitter raakte zijne bezinning kwijt, en de omstanders hadden schik voor tien. Jammer, zegt het blad ironisch, dat het niet tot vechten is gekomen. Verbeeld U eens, lezer, dat een districtshoofd en een procureur bamboe op een landraadszitting een voorstelling van een worstelpartij hadden gegeven!

Een advertentie in de S e l o m p r e t M e l a j o e (een te Semarang verschijnende maleische courant), waarbij een inlander, die in het bezit is van een diploma van het eindexamen eener school tot opleiding van inlandsche ambtenaren of van het bewijs, dat hij de vierde klasse eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus heeft doorloopen, gevraagd wordt om onder borgstelling van f 500 op te treden als adjunct-administrateur der landbouwcredietbank te Madioen, op een maandelijksche bezoldiging van f 75, ontlokte aan de redactie van dat blad de volgende ontboezeming: Wanneer een inboorling, die aan bovenstaande voorwaarden voldoet, die betrekking aanneemt, verklaren wij hem voor onwijs en groot nadeel doende aan de positie der inboorlingen. Als b.v. Njo Petroes, het kind van Nji Sarinten of zekere Willem, de zoon van den een of anderen boerenkinkel in Nederland die slechts het diploma van afgelegd kleinambtenaarsexamen bezit en wel eens wat aan boekhouding gedaan heeft, benoemd kan worden tot administrateur, op een maandelijksche minimum bezoldiging van f 150, vragen wij: waarom moet dan een inboorling, wiens ontwikkeling die van Njo Petroes en Willem Boerenkinkel verre overtreft, slechts met f 75 afgescheept worden? Zeker geldt hierbij weer het gewone voorwendsel, zegt het blad, „dat de inlander zich met singkongbladeren (een groentesoort, welke genuttigd wordt door de lagere volksklasse), voldoende voeden kan."

Tot goed begrip dezer ontboezeming worde hierbij aangeteekend, dat slechts zoons uit gegoede, beschaafde gezinnen, meestal behoorende tot de javaansche aristocratie, aan de gestelde voorwaarden kunnen voldoen.

De **Medan Prijaji** hoopt, dat bij gelegenheid der geboorte van een prins of prinses uit het Huis van Oranje-Nassau-Mecklenburg aan echtgenooten van Inlandsche vorsten in Indië de Huisorde van Oranje zal worden verleend, wat zeker de populariteit van ons vorstenhuis in de overzeesche bezittingen aanzienlijk zal verhoogen. Ten bewijze, dat de ordenregen (o e d j a n b i n t a n g) slechts bij uitzondering op den inboorling valt, geeft zij een overzicht van het aantal inlandsche grooten, die in het bezit zijn van ridderorden, volgens den Regeeringsalmanak van 1907, aangevuld met de na dat jaar benoemden.

Uit dit overzicht blijkt, dat twee inlandsche vorsten commandeur van den Nederlandschen Leeuw zijn; dertien grooten, onder wie slechts vier regenten, bezitten het ridderkruis daarvan. Een enkele patih, hoofddjaksa, ondercollecteur of wedono, is broeder in die orde. De aan dien titel verbonden toelage, meent het blad, zou hun op hun ouden dag wel te pas komen. Verder telt men onder de inboorlingen twee grootofficieren, 1 commandeur, 19 officieren en acht ridders van de Oranje Nassau. Van de acht ridders zijn er zes officieren van de Bari-

*) Dit blad noemt zich ook het officieel orgaan van „De Indische Vereeniging" in Nederland.

sans op Madoera. Onder de officieren van het legioen der Mangkoenagaran en Pakoealaman vindt men geen enkelen geridderde.

De maleische bladen bevatten alle uitvoerige beschrijvingen van de aanstaande oranjefeesten, welke schitterend beloven te worden. De algemeene belangstelling, zoowel van den kant der inboorlingen als der tiong hoa's, laat niets te wenschen over. Ook houdt de maleische pers zich reeds op met de eventueele vervulling van de naderende vacature op den onderkoninkelijken troon. Als aanstaanden bewoner van de Astana Bogor (het buitenzorgsch paleis) noemt zij in de allereerste plaats onzen Minister van Koloniën, den heer Idenburg, wiens benoeming volgens haar Indië ten zegen zou strekken, en in de tweede plaats den heer D. F. W. van Rees, Vice-President van den Raad van Indie.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Pewarta Soerabaja** vestigt de aandacht op het naderende chineesche feest Tjhing bing (het gravenfeest.) Dit wordt door alle chineezen op aarde, waar zij zich ook bevinden, door jong en oud, groot en klein, rijk en arm gevierd. Allen begeven zich, zoo mogelijk, naar de graven hunner overleden verwanten om die schoon te maken en te herstellen. Op dit feest volgt het Tjioko-feest (het reboetan- of rooffeest) dat in het oog van alle verstandige chineezen hun ras vernedert. Honderden guldens worden als het ware vermorst met de viering daarvan. Het in processie ronddragen van een pop van papier, voorstellende Thay Soen La, den koning der schimmen in de onderwereld, dienaar van de Godin der Genade, die door zijn streng uiterlijk ontzag inboezemt, de verzamelde geesten in bedwang houdt en de menschen belet kwaad te doen heeft in den tegenwoordigen tijd hoegenaamd geen zin. Waartoe is het noodig de viering van het Tjiokofeest te bestendigen? vraagt het blad, met voldoening aankondigend, dat de Kek beng tong (Jong-Chineezen-partij) in duizenden exemplaren een circulaire, in het chineesch en in het maleisch, zal verspreiden om zoowel de sinkhes als de peranakans over te halen aan die malle vertooningen een einde te maken.

In de **Tiong Hoa Wi Sien Po** stelt T. Soesannah Oei voor om ook de ceremoniën van het gravenfeest te vereenvoudigen. Is het niet beter, vraagt zij, om het brengen van offers geheel weg te laten, en de graven te herstellen voor den feestdag en op dien dag zelven de afgestorvenen te gedenken door eenvoudig op hunne graven bloemen te strooien? Welk nut heeft het brengen van eetwaren en dranken naar de begraafplaatsen? Wij weten immers dat de dooden daarvan niet eten en drinken.

Hoe gaat men over het algemeen op het Tjhing bing-feest te werk? vervolgt zij en geeft daarna een beschrijving van de verschillende ceremoniën: Men spreidt een mat voor het graf uit, en plaatst daarop de medegebrachte eetwaren en dranken, steekt de vetkaarsen aan, brandt de offerstokjes, (hio), buigt verscheidene malen, noodigt met hoorbare stem den overledene uit om op te staan en van het opgedischte voedsel en den drank gebruik te maken. Net kleine kinderen, die bruiloftje spelen, roept zij uit. Moeten wij ons daarover niet schamen?

De **Pantjaran Warta** deelt mede, dat de Kong Koan (Chineesche Raad) te Batavia op zijne laatste vergadering besloten heeft *f* 1000 beschikbaar te stellen voor den dienst in de Koan im ting's (chineesche tempel) daar ter plaatse, bij gelegenheid der geboorte van een prins of een prinses van Oranje.

Ook de Vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan heeft fondsen toegestaan om de leerlingen harer scholen op dien dag feest te doen vieren. Ziet, roept zij uit, dit vloeit uit een oprecht gemoed voort en geschiedt zonder „prentah aloes" (zachten dwang.) De chineezen hebben ook onze Vorstin in Nederland lief!

Bij Gouvernementsbesluit is bepaald, bericht de **Perniagaän**, dat op den dag der geboorte van een kroonprins of een kroonprinses (poetra ataw poetri makoeta) in alle christelijke kerken in Nederlandsch-Indië een dankzegging en bidstond zal worden gehouden. Vreemd vindt zij dit besluit, dat ook ter kennisse van belijders der andere godsdiensten is gebracht, in de eerste plaats voor de vele Islamieten en Chineezen, bij wie dan hier en daar de vraag is gerezen: zijn alléén de christenen onderdanen van Nederland? Acht de overheid alléén het dankgebed van christenen van waarde, — mogen slechts christenen aan hunne blijdschap in deze uiting geven?

Het blad vindt dit besluit onhandig gesteld, en acht ter voorkoming van verkeerde gevolgtrekkingen een wijziging der redactie zeer wenschelijk.

Naar aanleiding van een bericht in de North China Daily News, dat de chineesche kamers van koophandel in Ned.-Indië een telegram aan de Ministeriën van Buitenlandsche zaken en van Landbouw, Handel en Nijverheid te Peking zouden hebben gezonden om te voorkomen, dat de chineezen op Java en Sumatra tot nederlandsche onderdanen zouden worden verklaard, welk voorbeeld zeer zeker door andere mogendheden zoude worden gevolgd, waardoor China veel van zijne onderdanen en van zijne rijkdommen zoude verliezen, zegt de **Perniagaän**, dat het bericht niet geheel juist is en vertelt de werkelijke toedracht der zaak. Verleden jaar heeft de chineesche Kamer van Koophandel, (Siang Boe) te Soerabaja een vergadering belegd, welke door afgevaardigden van andere kamers werd bijgewoond. Het resultaat dier besprekingen was, dat men aan de Goa boe Po (Departement van Buitenlandsche zaken) en de Long Kong Siang Po (Departement van Landbouw, Handel en Nijverheid) en aan den chineeschen gezant in den Haag telegrafisch zou verzoeken om zich tegen den wensch van het Nederlandsche Gouvernement te verzetten.

Ook de Kamer van Koophandel te Amoy heeft een vergadering belegd en aan de Chineesche Regeering te Peking een dergelijk verzoek gedaan.

Vele hoakiauwbin (chineesche emigranten) in Nederlandsch-Indië zijn afkomstig van de provincie Hokkian, waarin Amoy gelegen is.

Van Vreemde Koloniën.

De katoen-industrie in Engelsch-Indië.

Onlangs werd te Bombay de jaarlijksche vergadering gehouden van katoen-fabrikanten, onder voorzitterschap van den heer C. Ebrahim.

De voorzitter zette in zijne rede den stand der katoenindustrie in Engelsch Indië, hare wenschen en nooden uiteen.

Hieruit blijkt, dat het aantal fabrieken van 58 in 1878 is gestegen tot 224 in 1908 en welk jaar 67920 weefgetouwen en 5764346 spindles in werking waren. Welk een belangrijke tak van nijverheid de katoenindustrie voor Engelsch-Indië uitmaakt, moge blijken uit het feit, dat daarin aan 2¼ millioen arbeiders werk wordt verschaft, afgezien van 100000 lieden, die werk vinden in de inrichtingen voor het zuiveren van de ruwe katoen. Bombay neemt de eerste plaats in in de engelsch-indische katoenindustrie, waarin een kapitaal van 175 millioen roepijen is vastgesteld, 56 percent grooter dan 15 jaar geleden.

Niettegenstaande de groote vorderingen der industrie, ligt intusschen nog een groot arbeidsveld voor deze open, daar toch nog jaarlijks voor een waarde van 260 millioen roepijen aan katoen wordt uitgevoerd, terwijl daartegenover een invoer van katoenen goederen staat, ter waarde van 480 millioen roepijen.

Zooals bekend heeft het op de producten der engelsch-indische katoen-industrie geheven accijnsrecht steeds de ontwikkeling dier industrie in den weg gestaan, en het is te begrijpen, dat dit punt ook nu weer door den voorzitter werd ter sprake gebracht. Hij sprak te dien aanzien het volgende:

„Mijne heeren, in en buiten deze vereeniging hebben wij heel wat doch tevergeefs in het midden gebracht tegen de meest onpopulaire en onbillijke belasting — het accijnsrecht op onze geweven goederen. Onze industrie werd met dezen last niet bezwaard wegens de eischen van de indische schatkist, maar tengevolge van een bevel der engelsche regeering, die daar door kiezers in het gevlei wilden komen, die over een zeker aantal zetels bij de verkiezingen voor het Lagerhuis kunnen beschikken. Wij hebben onophoudelijk over dit onrecht geklaagd, maar onze stem was die eens roependen in de woestijn. Verleden jaar moesten we uithoofde van deze belasting ongeveer 33 lakhs roepijen (rum 26 tonnen gouds) offeren. Zelfs de engelsch-indische regeering moest de onbillijkheid van deze belasting toegeven, maar zij was niet bij machte daaraan iets te veranderen uithoofde van den druk van het moederland. Zooals ik het vorige jaar in onze laatste jaarlijksche vergadering betoogde, zou de regeering om de billijkheid nog eenigermate te betrachten, het grootste gedeelte van de inkomsten uit dezen hoofde moeten aanwenden voor de instelling van inrichtingen en beurzen voor technisch onderwijs en voor de verbetering der katoen-cultuur in Indië. Maar ook deze stem bleef onverhoord en de opbrengsten van het accijnsrecht dienen om in mindering te komen van het tekort op de begrooting.

„De engelsch-indische regeering stemde er in toe, om de opbrengsten van het opium-middel prijs te geven om gevoelsoverwegingen, maar zij weigert toe te geven aan ons sterk en eenparig verzet en hetzij het accijnsrecht af te schaffen, dan wel de opbrengst daarvan te bestemmen voor bevordering en verbetering van het technisch onderwijs. Op het oogenblik nu de lucht vol is van al het gepraat over politieke concessiën, ware het onzerzijds goed nog een poging te doen om den minister voor Indië er op te wijzen, dat het een daad van staatsmansbeleid zoude wezen onze industrie te bevrijden van een hinderlijk onrecht. Indien eerlijke pogingen in het werk moeten worden gesteld om de ware oorzaken van ontevredenheid op te heffen, ware het aan den engelschen staatsman om in te zien wat noodig is, en een onbillijke belasting op te heffen, niet omdat de industrieële en handelsbelangen daarom vragen, maar omdat de belasting in strijd is met alle beginselen van billijkheid en rechtvaardigheid, en zulks door iederen gouvernements-ambtenaar wordt erkend."

Een andere moeilijkheid, waarmee de engelsch-indische katoen-industrie heeft te kampen, is gelegen in het arbeidersvraagstuk.

In den laatsten tijd zijn evenals in andere landen de eischen der arbeiders steeds toegenomen, en sedert de vak-organisatie ook in Engelsch-Indië werd ingevoerd, zijn de arbeiders al meer en meer onhandelbaar geworden. De heer Ebrahim erkende dat er onder de wenschen der arbeiders zulke waren, die alleszins billijk moeten worden geheeten. Aan zulke wenschen behoorden de werkgevers tegemoet te komen, zooals b.v. wat het logies en de geneeskundige hulp voor de arbeiders betreft.

„Wat ons zelven aangaat", zeide hij, „moeten wij niet achterblijven waar het geldt aan onze arbeiders gezonde woningen te verschaffen. Zij zullen daardoor meer huiselijk worden en niet zooveel in de drankwinkels en andere gelegenheden hun geld verbrassen.

„In den naam der menschelijkheid en met het oog op de levensbelangen van handel en bedrijven dezer stad, doe ik een beroep op allen, die daarbij betrokken zijn, om de oplossing van dit gewichtige vraagstuk niet te verschuiven.

„Geneeskundige hulp voor onze arbeiders is een ander vraagstuk, waaraan wij onze aandacht moeten schenken. Er zijn gewoonlijk aan de fabrieken inrichtingen verbonden voor het verstrekken van medicijnen, en bovendien worden de fabrieken dagelijks door geneesheeren bezocht. Maar een goed hospitaal in de nabijheid der fabrieken is dringend noodig, want bij ernstige ongelukken komt het dikwerf voor dat de lieden onder weg naar het verafgelegen hospitaal bezwijken."

Daarentegen meende de voorzitter, dat aan onredelijke eischen van de arbeiders, daartoe door agitators opgestookt, het hoofd moest worden geboden, en bepleitte hij aansluiting der werkgevers, naar het voorbeeld, elders gegeven.

Veel verwachtte de heer Ebrahim van het onderwijs, waardoor, naar hij hoopte, het zedelijk gehalte der arbeidende klassen zou worden verhoogd, zoodat de arbeiders zelven dan meer voor het onderwijs hunner kinderen zouden over hebben. Op het oogenblik besteden zij, naar uit een ingesteld onderzoek bleek, meer aan drank dan aan kleederen.

Wat de verwachtingen der industrie betreft meende de heer Ebrahim, dat de toekomst zich gunstig liet aanzien. Vooral de swadesji-beweging zou aan de industrie in Engelsch-Indië zeer ten goede kunnen komen, wanneer de fabrikanten nu ook maar goede waar gaven en niet speculeerden op den heerschenden geest onder het volk en minderwaardig goed op de markt brachten, gelijk wel schijnt te zijn voorgekomen.

Het voorstel om de productie te verminderen, meende hij te moeten verwerpen als niet in het belang van de industrie, nu juist een vermindering viel waar te nemen in de aanvoeren uit den vreemde. Door verbetering der werkkrachten, door middel van vak-onderricht, zou de industrie, in verband met de swadesji-beweging, wanneer nu ook gezorgd werd voor een sterken draad en een goede methode van kleuren, de industrie zeer wel de concurrentie met het buitenland kunnen doorstaan.

Spoorwegplannen voor Fransch Guyana.

Zeven malen is de aanleg van een spoorweg in Fransch Guyana in studie genomen, en even zoo veel verschillende tracés waren het resultaat dezer onderzoekingen.

De laatste maal werd de opdracht verstrekt aan den kapitein der genie, Refroigney, die het volgend tracé in overweging gaf.

Van Cayenne uitgaande zou eerst de waterweg langs de Cayenne-rivier en verder worden benut tot Sainte Marie-Cacao, teneinde de moeilijkheid te ontgaan van den spoorwegaanleg in de moerassige streek van Cayenne tot genoemd punt. Van Sainte Marie-Cacao op 60 kilometers van de kust zou dan

de aanleg worden begonnen en het tracé de Witte rivier, een linker-zijtak van de Approuague volgen, om dan te worden doorgetrokken langs de Aratoya tot het centraal-gebergte. Dit overschrijdend zou de lijn verder naar de Marowijne gaan langs de Inini.

De lengte van den spoorweg zou volgens dit tracé 160 kilometers bedragen, terwijl de aanlegkosten door kapitein Refroigney op 33 millioen francs worden geschat.

In de *Dépeche Coloniale* wordt aangedrongen op eene spoedige beslissing ten gunste van den aanleg, daar anders te verwachten is, dat wij de Franschen aan de Marowijne voor zullen zijn en het product der goudvelden van Fransch Guyana over Suriname zal worden uitgevoerd.

Het ligt in de bedoeling van kapitein Refroigney, dat ook het stuk Cayenne—Sainte Marie-Cacao zal worden voltooid, maar ter bespoediging van den aanleg, ook met het oog op de kosten van dit gedeelte, meent hij dat voorloopig voor bedoeld traject met den waterweg moet worden genoegen genomen.

Het alcoholisme in Afrika.

Men begint nu eindelijk in Engeland ook eens meer aandacht te schenken aan het alcohol-vraagstuk in de engelsche koloniën in Afrika, en de *Times* zou er zelfs niet tegen opzien om den invoer van alcohol in de koloniën te verbieden, wanneer niet uit dat middel 50 tot 60 percent van de inkomsten dier kolonie werden gevonden. Toch meent het blad nog dat er misschien wel andere bronnen zouden kunnen worden gevonden, waaruit dit verlies kon worden gedekt.

In de *Dépeche Coloniale* wordt met het oog op de fransche koloniën in Afrika dit denkbeeld besproken.

Het blad verwacht weinig heil van zulk een maatregel, daar dan al spoedig inlandsche brouwsels het uitheemsche product zouden vervangen.

De neger kent behalve de behoefte aan eten en drinken er nog slechts eene van belang, die tot een hartstocht geworden is, de zucht naar alcohol.

Deze zet den man, die om zijne garde-robe zich al heel weinig bekommert, aan tot den arbeid, en men moet er dus in het geheel niet op rekenen, dat wat hij aan uitgaven voor alcoholische dranken zou besparen, aan andere meer nuttige uitgaven zou kunnen besteden.

Het blad vestigt evenwel de aandacht op een feit, dat er nog een middel is, om den schadelijken invloed van den alcohol te verminderen, waaraan geen der mogendheden tot nu toe schijnt te hebben gedacht.

Op het oogenblik worden in Afrika dranken ingevoerd, die 90 tot 92 percent alcohol bevatten, en geen enkele bepaling verzet zich tegen den verkoop van zulke dranken, waarvan het gebruik onvermijdelijk binnen korten tijd *delirum tremens* moet veroorzaken.

Wanneer men zulke dingen leest, vraagt men zich toch af, wat te zeggen van het gedoe van lieden die zulke toestanden in de eigen koloniën zoolang laten voortbestaan, omdat de eigen handelaren, reeders en distillateurs er wat aan verdienen, en tegelijk de groote trom roeren over het schadelijk opiumgebruik elders.

Cacao en slavernij.

Het laatste snufje van de engelsche humanitairen, die hun eigen zaken steeds weten te behartigen, is het schijnheilig gedoe van cacao-fabrikanten, die San Thomé, het portugeesche eiland, dat groote hoeveelheden cacao opbrengt, in den ban willen doen, zoogenaamd omdat daar op dat eiland slavernij heerscht.

Evenals bij het optreden van de Congo Reform Association tegenover den Congo-staat dient nu evenwel de menschlievendheid slechts als dekmantel voor zelfzuchtige bedoelingen.

Al dat geschreeuw over de op San Thomé, door „slaven" geteelde cacao dient slechts om het groote publiek warm te maken voor eene tegen San Thomé door de groote cacao-fabrikanten gerichte actie, wie de lage cacao-prijzen, tengevolge van de groote wereldproductie, welke voor een belangrijk deel door genoemd eiland wordt opgebracht, weinig naar den zin zijn, wijl die lage prijzen natuurlijk ook den prijs van hun fabrikaat drukken.

Hoewel nu eindelijk is vastgesteld, dat er op San Thomé in het geheel geen sprake is van slavernij, hebben de heeren er wat anders op gevonden en zeggen nu, dat bij de recruteering van arbeiders voor genoemd eiland in Angola op dezelfde wijze wordt te werk gegaan als in vroegere tijden de slaven werden gevangen.

Photographieën doen hierbij dienst, waarvan het bekend is, dat o.a. een Zwitser in Angola, ter voldoening aan een bestelling uit Engeland, kiekjes nam van zulke „slaven-tooneeltjes", waartoe hij lieden huurde, die daarbij een rol moesten vervullen.

De portugeesche regeering schijnt nu voornemens te zijn de recruteering van arbeiders voor San Thomé in Mozambique te doen plaats hebben, waar de engelsche Rand magnaten van Transvaal ook hunne arbeiders betrekken, teneinde aan dat geschreeuw der engelsche cacao-fabrikanten een einde te maken.

Spoorwegen in Engelsch-Indië.

We herinneren het ons nog zoo wel hoe in 1899 de exploitatie der staatsspoorwegen in Engelsch-Indië voor het eerst met een voordeelig saldo sloot en toen verwacht werd, dat het nu verder zoo door zou gaan.

Negen jaren lang was dat ook het geval, maar het laatste jaar sloot weer met een nadeelig saldo, en wel een ten bedrage van ruim 54 tonnen gouds, wanneer men de afschrijving op het kapitaal niet mederekent, waarvoor een bedrag van nagenoeg 9 millioen gulden werd uitgetrokken.

De ongunstige uitkomsten van den dienst in het afgeloopen jaar worden eensdeels toegeschreven aan de algemeene depressie, die zich in 1908 over de geheele wereld deed gevoelen en ook op den gang van zaken in Indië invloed uitoefende Anderdeels was die ongunstige uitkomst het gevolg van hongersnood tengevolge van misoogsten, waardoor de koopkracht van het land werd beïnvloed.

Van hoe grooten invloed deze laatste factoren waren, blijkt genoegzaam uit het voorbeeld van de North-Western State Railway, waar de ontvangsten gemiddeld 60 tot 70 millioen roepijen 's jaars bedroegen en in het afgeloopen jaar slechts 55 millioen roepijen opbrachten.

Tegenover de mindere ontvangsten stonden verder hoogere exploitatie-kosten, tengevolge van de door werkstakingen gebleken noodzakelijkheid om de bezoldiging van het personeel te verhoogen, alsook van de duurte der steenkolen. De zuivere exploitatie-kosten bedroegen in het afgeloopen jaar ongeveer 17 millioen roepijen meer dan in het jaar tevoren.

Onder het hoofd exploitatie-kosten vielen in de laatste jaren ook aanzienlijke bedragen voor uitgaven, welke noodig bleken om den spoorwegdienst meer in overeenstemming te brengen met de eischen des tijds.

In zijne verslagen over de jaren 1905—1906, en 1906—1907 zette het spoorwegdepartement uiteen, dat de tijd gekomen was om de treinen met grootere snelheid te laten rijden, betere wagens aan te schaffen, ook voor de derde-klasse-passagiers, en zwaardere treinen te laten loopen, waartoe het noodig was zwaardere rails te leggen en de bruggen te versterken.

Ook de commissie, belast met een onderzoek naar het financieel beheer en het bestuur der spoorwegen kwam tot de conclusie, dat de spoorwegen in Engelsch-Indië in de laatste twee of drie jaren niet voldeden aan de eischen van het verkeer.

Om hierin te voorzien, zijn in de laatste jaren de noodige maatregelen getroffen, en zoo is ook voor den dienst 1909—1910 een bedrag van 50 millioen roepijen uitgetrokken voor de aanschaffing van rollend materieel.

Voor spoorwegaanleg wordt bij de begrooting voor den dienst gerekend op een bedrag van 20 millioen roepijen, waarvoor waarschijnlijk twaalf in aanleg zijnde lijnen zullen kunnen worden voltooid, de bouw van een hoog noodige brug over den Beneden Ganges kan worden ter hand genomen waarvoor alleen reeds een bedrag van 2,5 millioen roepijen is uitgetrokken, en een begin kan worden gemaakt met den aanleg van de Nagpoer—Tsjindwaralijn, die noodig is voor de mangaanijzererts-velden en steenkolenmijnen in de Centrale Provinciën.

De spoorwegen in Engelsch-Indië besloegen den 31en Maart 1908 eene totale lengte van 30206 Engelsche mijlen, waarvan 15931 met een spoorwijdte van 180 c.M., 12784 met een spoorwijdte van 1 meter, en 1489 met een spoorwijdte van 60 tot 75 centimeter.

In het jaar 1908—1909 kwamen daar nog 774 Engelsche mijlen spoorweg bij, waarvan 141 met de grootste spoorwijdte, 398 met een spoorwijdte van 1 meter en 234 met eene van 60 tot 75 centimeter, waaruit men kan ontwaren, dat de aanleg in dat jaar meer in het bijzonder dien van voedingslijnen betrof.

Wat het jaar 1909—1910 betreft wordt er op gerekend, dat in den loop daarvan het Engelsch-Indisch spoorwegnet weer met 731 Engelsche mijlen zal worden vermeerderd.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Mercuur.

Het No. van 20 April bevat het begin van de voordracht door Dr. H. Blink gehouden in de Ned. afdeeling der Ned.-Ind. Mij. voor Nijv. en Landb. over den Inlandschen landbouw op Java in verband met nijverheid en handel, van welke voordracht reeds een overzicht werd gegeven in het Koloniaal Weekblad.

Voorts geeft dit No.: Vluchtige oliën, door P. v. d. Wielen. — De handelstoestand in het Verre Oosten. — Economische toestand van Birma in 1908.— De beoordeeling van cacaopoeder of poederchocolade. — Het finantieele programma van Japan. — De resultaten van den 1908 tabaksoogst der Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — De wervingsordonnantie. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (In deze rubriek wordt o. a. een artikel aangehaald van de Amigoe di Curaçao, waarin het blad zich beklaagt, dat van regeeringswege zoo weinig wordt verricht tot bevordering der Hoedenindustrie op Curaçao, in tegenstelling van Venezuela, alwaar werd besloten tot het oprichten van een vlechtcursus in Carabolo. Op kosten van 't districtsbestuur aldaar zullen 4 vlechtsters uit Columbia komen om onderricht te geven in het vlechten van Panamahoeden, terwijl ook maatregelen zullen genomen worden tot het cultiveeren der palmieten, die het noodige stroo voor de Panamahoeden moeten leveren. De Amigoe is van meening, dat het bestuur, in tegenstelling met dat van Carabolo, hiervoren genoemd, een groot volksbelang uit het oog verliest, en dat het ten zeerste aanbeveling zou verdienen, wanneer van Gouvernementswege overal, ook op de eilanden en in de buitendistricten, vlechtcursussen werden opgericht. „Het geldt hier immers 'n volksindustrie, waarmede duizenden hun brood kunnen en willen verdienen!") — Financieele berichten en Verslagen. — Personalia. — Wekelijksch overzicht van verschillende cultures. Enz.

Weekblad voor Indië.

No. 48 van den loopenden jaargang brengt o. a. een fraai geïllustreerd en waardeerend geschreven artikel over het werk van het Leger des Heils in Nederl.-Indië door R. B., waarvan het slot luidt: „Over het Leger des Heils in Indië, in de twaalf jaren van zijn bestaan, zou een boek zijn te schrijven, een zeer belangwekkend boek. Het zou een bijdrage zijn tot de kennis van den geestelijken en economischen toestand der bevolking, een bijdrage tot de kennis der middelen om „Mindere Welvaart" ook zonder commissies en papieren verslagen te bestrijden, een bijdrage ten slotte tot de kennis der kracht en werkzaamheid van het Heilsleger. Wat er nu en dan omtrent die werkzaamheid verluidt, is genoeg om allerwege aan te sporen tot steun, gelijkerwijs ook de Indische regeering bezig is het Leger des Heils te steunen en er partij van te trekken."

Voorts zij de aandacht gevestigd op een eveneens geïllustreerde bijdrage over het Atjehsche „sadatispel", een zeer geliefkoosde uitspanning der Atjehers, welke veel overeenkomst vertoont, op het oog, met de Javaansche wajang orang, doch niets anders is dan een caricatuur van den godsdienstigen „rateb", bestaande uit het een zeker aantal malen gemeenschappelijk verrichte „dikir".

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

De nieuwe afl. wordt geopend met een bijdrage van contr. J. Th. Petrus, getiteld: Beperking van het aantal controleurs bij het B.B. op Java en Madoera, en wat daarmede in verband staat, naar aanleiding van het druk besproken artikel van contr. Nieuwenhuis over dit onderwerp in de Mei-aflevering van de Ind. Gids van 't jaar 1908, dat ook aan ons meermalen stof tot bespreking gaf. Op waardige en zakelijke wijze bestrijdt de schrijver de theoriën van den heer N., die eene beperking van het aantal controleurs voorstaat, en komt daarbij tot de volgende conclusiën.

„1o. Dat beperking van het aantal controleurs bij het B. B. op Java en Madoera in die mate als door den heer N. bedoeld, en met het door den schrijver beoogde doel, niet wenschelijk en niet noodig is. Niet wenschelijk, omdat de controleur in plaats van beter, integendeel gebrekkiger dan nu zijne taak, de eigenlijke contrôle van den bestuursdienst zooals de schrijver zelf omschrijft, zal kunnen verrichten. Niet noodig, omdat het aantal na de laatste jaren aangebrachte verminderingen, niet meer voor zoodanige beperking vatbaar is; en het Indische bestuur daardoor alleen niet zal worden gereleveerd.

2o. dat de delegatie van het bureauwerk der controleurs aan de regenten, wat practisch beteekent ook aan de districtsambtenaren, niet zal strekken tot verhooging van de actieve werkzaamheid der inl. ambtenaren en niet strooken zal met de beteekenis hunner bestuursfunctie.

Met het stelsel zou men een proef kunnen nemen. Ach ja; Indië heeft zoo vaak en op menig gebied tot proefveld gediend, en de bevolking, niet in haar belang, tot proefobject gestrekt...... Maar dan nog; wat zou zoo'n proef ons kunnen leeren? Zouden wij ooit tot de wetenschap geraken, dat werkelijk bepaalde toestanden daardoor zijn verbeterd? Zouden wij er ooit achter komen, welke belangen zijn benadeeld geworden door minder toezicht? Waarmede zouden we moeten vergelijken: die afdeeling waarmede een proef werd genomen? Met andere afdeelingen, waarin andere ambtenaren, andere bevolking, andere verhoudingen en toestanden zijn, andere oeconomische factoren werken op den gang van zaken?"

Voorts bevat deze aflevering een uit de Indische Gids van Maart 1908 overgenomen opstel van den heer C. J. Hasselman, over De nieuwe landrenteregeling voor Java en Madoera, benevens het slot van het artikel Een bijdrage tot de kennis van Sumatra's Westkust, inzonderheid van de Menangkabausche inzettingen, door W. J. Kroon.

Cultura. April 1909.

Even komen we terug op het in ons vorig overzicht genoemde artikel van den heer R. H. Rijkens over het Departement van Landbouw in Ned.-Indië. Gewoonlijk hoort men met grooten lof over de werkzaamheden van deze in 1903 gestichte tak van dienst gewagen. De heer Rijkens is echter van oordeel, dat dit Departement te eenzijdig optreedt; tal van botanici zijn er aan verbonden; maar voor den eigenlijken landbouw wordt zoo goed als niets gedaan, meent de schrijver. En dit geldt zoowel voor de door Europeanen gedreven landbouw en groote cultures, als door de Inlanders. Ook voor de vruchtencultuur der inlandsche bevolking wordt niets gedaan. „Neemt men het jaarboek van het Departem. van Landbouw in handen om er gegevens uit te putten ter beoordeeling van de Indische Landbouwtoestanden, dan legt men het volkomen teleurgesteld ter zijde. Ook de geringste aanduiding omtrent uitgebreidheid der verschillende cultures, hare opbrengsten, de er mee gepaard gaande kosten, in het kort omtrent iets, wat eenig beeld kan geven van den stand dezer cultures, ontbreekt in dit werk. Zijn juiste titel zoude dan ook zijn „Jaarboek van 's Lands-plantentuin met annexen".

„Het schijnt, dat de landbouwspecialiteiten, die in dit boek verslag hebben gegeven van hunne werkzaamheid ten behoeve van den Indischen landbouw, volslagen onbekend zijn met het bestaan van iets, dat men landbouw-oeconomie noemt.

„Het jaarboek getuigt zeker van ijverig werken in verschillende laboratoria, maar tevens van een treurig inzicht in de dringendste behoeften van den landbouw, die bij al dit ijverig werken ten gronde kan gaan, wanneer hij zichzelf niet helpt. Maar de inlandsche landbouw kan zich zelf niet helpen en moet worden geholpen."

Onzerzijds zij in dit verband er toch even de aandacht op gevestigd, dat sedert begin 1907 op ongeregelde tijden door het Dep. van Landb. worden uitgegeven „Beknopte gegevens over cultuurgewassen, hunne behandeling en ziekten", welke gratis worden verspreid en op aanvrage te bekomen zijn bij genoemd Departement. We ontleenen aan 't eerste nummer dier publicatie het navolgende: „Aan den eenen kant zal ze aanwijzingen bevatten voor de praktijk van den inlandschen landbouw, meer in 't bijzonder de behandeling van den grond, van het zaad en het gewas betreffende. Aan den anderen kant zal men er korte opstellen in vinden over ziekten en plagen der inlandsche gewassen." Het kan wellicht ook zijn nut hebben den inhoud te laten volgen der tot heden verschenen nummers dier Bulletins. No. I. Lodok, soendep en beloek, veroorzaakt door den padiboorder. II. De padiboorder. III. Aanwijzingen voor het aanleggen van droge padi kweekbedden. IV. Beknopte handleiding voor de praktijk van het planten van sawah-padi. V. Beknopte handleiding voor het planten van tweede gewassen. VI. Aanwijzingen voor het planten van kadele. VII. Enkele opmerkingen omtrent groententeelt. VIII. Cultuur van katjang soeok. IX. Kapok.

Teysmannia.

Afl. 3—4 van jaargang 1909 houdt in: De invloed van bevloeiing met zouthoudend water op bodem en plantengroei, door L. G. den Berger. — Kleine bijdrage ter beoordeeling van het waterhuishoudingsvraagstuk, door Dr. E. C. Jul. Mohr. — De behoefte aan licht bij planten, door H. J. Wigman. — Over den verkoop van onze gecultiveerde caoutchouc, door W. R. Tromp de Haas. — Hetgeen voor een aetherische oliënfabriek van belang is te weten (vervolg), door Dr. A. W. K. de Jong. — De Djahaboom en zijne vruchten, door v. Delden Laërne. — Potproeven, door Dr. A. W. K. de Jong. — Uitkomsten van practische bemestingsproeven, door E. C. Jul. Mohr. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Korte berichten uitgaande van het Departement van Landbouw: Oogstresultaten met ficus elastica, door W. van Helten. — Is de afval der vezelbereiding nadeelig voor sisalplanten? door A. W. K. de Jong. — Een nieuw bestrijdingsmiddel tegen de rattenplaag, door E. de Kruyff. — Vegetatieve vermenigvuldiging van Dequelia microphylla, door Dr. P. J. S. Cramer. — Onderzoekingen over zuivere lijnen bij enkele variëteiten van Arachis hypogaea L. (katjang tanah), door J. E. van der Stok. — Djamoer-oepas in Tephrosia purpurea, door W. J. Gallois.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende uitgaven.

Reisgids voor Jogjakarta en omstreken. Nieuw bewerkte uitgaaf door **Dr. I. Groneman** Semarang, v/h van Asperen van de Velde. Een handig, geïllustr. boekje, dat vooral de oudheden van Djokja beschrijft.

Tropisch Nederland. Indrukken eener reis door Nederlandsch-Indië, door **Charles Boissevain**, Haarlem, H. D. Tjeenk Willink.

Beschrijving van Tjandi Singasari en de wolkentooneelen van Panataran. Samengesteld naar de gegevens verstrekt door H. L. Leydie Melville en J. Knebel, onder leiding van wijlen Dr. J. L. A. Brandes. Benevens eene herdenking van Dr. J. L. A. Brandes, overleden 26 Juni 1905 te Batavia, door G. P. Rouffaer. Met 113 platen, 19 bouwkundige teekeningen en 2 kaarten. In een volgend overzicht hopen wij op dit prachtwerk, de 2e monographie als resultaat van het Archaeologisch onderzoek op Java en Madoera, terug te komen.

Voorts zij gewezen op een interessante korte levensbeschrijving in het jongste No. van

De Amsterdammer

van den op 16 April jl. overleden oud-gouverneur van Sumatra's Westkust E. A. Taylor Weber, wiens nagedachtenis — zegt de schr. aan het slot — nog lange jaren in 't verre land, dat hij liefhad en dat zulke moeilijke tijden doorging, in eere zal worden herdacht; en op een geïllustreerd artikel in 't mooie tijdschrift

Buiten

van 17 April (3e jaarg. No. 16), getiteld op Java, waarvan niet zoozeer de tekst als wel de prachtig uitgevoerde platen de aandacht trekken.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 31 Maart 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 30 Maart;
De Javasche Courant t/m no. 25 van 30 Maart;
Kort verslag verg. Tweede Kamer S.-G.;
Handelsberichten v/h Dep. v. Landb. 24 April;
Verslag der Marinevereeniging No. 2;
De Indische Mercuur No. 17.

INGEZONDEN.

Wetende hoe gaarne repatrieerenden en verlofgangers een nieuwe, amusante bezigheid leeren, vestigen wij de aandacht op het atelier van den heer G. Meijer in de Nieuwe Molstraat 38a te 's-Gravenhage, waar een ieder, die daartoe liefhebberij voelt, onderricht kan krijgen in het kunstig bedrijf van glasblazen en -spinnen; een vak dat ten onzent nog maar zeer weinig beoefend wordt.

Ook is de heer Meijer te ontbieden, om op samenkomsten, kinderpartijtjes en dergelijke gelegenheden het een en ander van zijn interessant en kunstig bedrijf te laten zien tot nut en vermaak.

Mooier dan de krammer weet de heer Meijer in zijn blazerij allerlei fijn aardewerk te repareeren.

Een bewonderaarster.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 26 Maart 1909. No. 24.

Kon. Besluiten, enz.

I. Suppletoire overeenkomst tot aanvulling en wijziging van de bij de wet van 12 Nov. 1890 bekrachtigde overeenkomst van 9 Juni 1890, betreffende de uitgifte in erfpacht van een gedeelte van het haventerrein te Tandjong Priok en het in gebruik geven van droge dokken.

II. Wijzigingen van het Reglement voor den Dienst van het Boschwezen op Java en Madoera.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den boekhouder G. A. Koops; den onderwijzer 3e kl. M. den Hartog; de hoofdverpleegster mej. J. B. Meijerink en den commies E. W. van Sprew.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk G. H. Meeter.

Benoemd: tot resident van Ternate en Onderh. E. J. Gerrits; tot adj.-houtvester 1e kl. J. ten Oever en W. J. Knoop; tot leeraar aan de Kon. Wilhelmina-school C. H. van den Broek; tot hulpprediker op Roti S. E. de Vries; tot off. van justitie bij den R. v. J. te Batavia Mr. A. Brouwer.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. v. B.B., F. W. H. Stumpff en W. Groeneveldt; van den hoofdinspecteur S.S. op Java, J. W. H. v. Lookeren.

Militair Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den off. van gezondh. 2e kl. L. Pool; 1 jaar aan den militairen architect A. H. Pinxter; den majoor der inf. L. F. Schröder; den onderluitenant W. f. J. Wesselingh en den wapencontroleur J. Zehentner.

Ontslagen: op verzoek eervol, de off. v. gezondh. H. J. Stigter.

Verleend: een jaar verlof aan den 2en stuurman L. P. Cocheret de la Morinière en den ambtenaar op wachtgeld W. C. van der Palm.

Ontslagen: op verzoek eervol de opziener te Soerabaja P. J. van Arum.

Uit de Javasche Courant van 30 Maart 1909. No. 25.

Kon. Besluiten, enz.

I. Wijziging der normale formatie van het leger in Ned.-Indië.

II. Wijziging van art. 4 No. 17 van het Algem. Politie-strafreglement voor de Europeanen en van art. 2 No. 17 van dat voor de Inlanders in Ned.-Indië.

III. Wijziging en aanvulling der bepalingen van 19 Nov. 1905 (Stbl. No. 574), inzake erfpachtrechten in Ned.-Indië.

IV. Aanvulling der ordonnantie op de overschrijving van eigendom van vaste goederen en het inschrijven van hypotheken op dezelve in Ned.-Indië.

V. Extra-Bijvoegsel: Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen, op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Februari 1909.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den opzichter J. A. Klean; den onderwijzer C. Paauwe en den adj.-houtvester W. van Harencarspel; 2 jaar aan den ambtenaar op wachtgeld P. W. Stort Jr.

Ontslagen: op verzoek eervol de opziener bij het Boschwezen E. N. Gimberg; de contr. B.B., W. H. Keuchenius; de griffier bij den landraad te Brebes F. Jonkers en de id. bij den R. v. J. te Soerabaja Mr. H. A. Pet.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van de landraden te Semarang en Demak Mr. H. H. Kemink.

Bevorderd: tot assistent-hortulanus bij het Dep. van Landbouw W. M. van Holten; tot buitengew. voorzitter bij den landraad te Cheribon Mr. F. van den Bosch; tot leeraar H. B. S. te Semarang E. Tielenius Kruythoff; tot lid van den gemeenteraad van Palembang M. W. Scheltema de Heere; tot griffier van den landraad te Brebes J. E. Weyzig; tot veearts bij den burgerl. dienst J. E. Asbeek Brusse; tot tijd. adj.-insp. bij den burg. veeartsenijk. dienst Dr. H. 't Hoen; tot inspecteur van financiën te Soerabaja J. J. Bekaar; tot lid van den gemeenteraad van Magelang Th. J. A. Loze en Raden Tjokrosoedirdjo; van Semarang Mr. C. R. A. Eysvogel; tot hoofdingenieur 2e kl. B. M. Blydenstein en C. F. Stoel; tot asp.-ingenieur A. Honig.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Oedjoengbroengwetan Raden Prawirakoesoema; benoemd als zoodanig Raden Tanamadja; de luitenant der Chineezen te Tandjoeng Balei Khoe Hok Seng.

Benoemd: tot luitenant der Chin. te Tandjoeng Balei Njo Tjong Seng; te Pematang Siantar Tan Soen Tan; tot luitenant der Arabieren te Grisee Said Achmad bin Abdoelkadir Assegaf; tot control. B.B., L. P. G. Hartwig en geplaatst in de res. Besoeki; tot onderwijzeres 2e kl. te Banda-Neira mej. G. J. G. van Ernst.

Militair Departement.

Verleend: zes maanden verlof aan den off. van gezondh. K. Gjellerup; één jaar aan den 1en luit. der inf. K. A. E. Seeuwen; den off. v. gezondh. Th. P. C. van Dooren; de kapitein der inf. P. v. Roijen en aan de onderluitenants F. B. Egeter en C. de Vries.

Ontslagen: op verzoek eervol de kolonel-intendant A. W. van der Meer en den off. van gezondh. 1e kl. J. B. van Deventer.

Bevorderd: tot 1en luit. de 2e luit. der genie C. G. P. van Goor; tot 1en luit. de 2e luit. der art. A. M. Sonius.

Benoemd: tot adj.-inspecteur der scheepvaart C. H. de Goeje.

Adreslijst van Oost- en West-Indische ambtenaren en officieren die — met verlof in Europa aangekomen — zich sedert 13 Maart bij het Departement van Koloniën hebben aangemeld.

Bossen, W. F. C. van, Houtvester, den Haag, v. Lennepweg 17.
Elenbaas, W. W. G. A., Contr. B.B., Genève.
Monteiro, F. R., Contr. B.B., den Haag, Regentesselaan 34.
Steenaart, W. C. Ch., Leeraar a/d. Wilhelminaschool, Hoorn, adres: den Heer Hetterschij, onder de Boompjes.
Varkevisser, H., Ing. B.O.W., den Haag, Emmakade 125.
Verduyn den Boer, J. H., Onderw., Rotterdam, Delftschestraat 80.
Baerveldt, J. F., Majoor Art., Amsterdam, Ceintuurbaan 322.
Christoffel, H., Kapt. Marechaussee, den Haag, adres: den Heer K. F. v. d. Weyde, Lange Voorhout 23.
Hirschman, F. C. H., Kapt. Inf., Rotterdam, Klein Coolstr. 37.
Hovenkamp, H. A., Off. v. Gez. 2e kl., Assen.
Mörzer Bruyns, J. A. F., 1e Luit. Cav., Baarn, Cantonlaan.
Esch, P. van, R.-K. Geestelijke in Suriname, Amsterdam, Keizersgracht 218.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Opgave van passagiers van het S.S. Rindjani; comm. T. Bakker; van Batavia 1 April 1909; te Marseille 24 April 1909.

van Batavia: L. F. Schröder met echtg. en k.; mevr. A. E. S. L. Mensenidez geb. de Knokke v/d Meulen; W. G. de Knokke van der Meulen; C. A. Meulemans met echtg; J. W. Walbrink met echtg. en 1 k; C. L. Vlaanderen met echtg; mevr. J. F. v. d. Sluijs Veer geb. Etty met 1 k; mevrouw A. C. Schoonheijt geb. van Harencarspel; C. P. Breton de Hijs met echtg. en 2 k; B. van Hengel met echtg; mevr. A. van Maren geb. Heemskerck; W. B. C. de Bas met echtg; mej. J. M. de Bas; mevr. A. A. W. Broersma geb. Schönlein met 3 k; mevr. P. E. S. Bosch geb. Nix met 1 k; mevr. H. G. v. Thiel geb. Bilgen en zoon; W. J. Twiss; mevr. C. W. Siebers geb. van der Jagt; H.W. Stap; mevr. wed. M Vaupel geb. Wermuth; P. L. Desmot; mevr. wed. Th. Etty geb. Etty; mevr. Th. Ch. Etty geb. Kluijt; J. H. A. Bokbergen; L. H. van Nierop; F. U. A. Gregory; mevr. C. L. Kat geb. Heiderich met 2 k; mevr. M. Slors geb. Wenting met 4 k; V. U. Doeve met echtg. en 2 k; mej. S. Bitterberg; A. Ed. Dinger; G. van Delden; D. J. Baron van Lijnden; mej. E. Butin Bik; W. P. C. van der Horst met echtg. en 2 k; K. K. Douw van der Krap met echtg. en 1 k; M. O. C. Adami met echtg. en 2 k; H. v/d Adel met echtg. en 3 k; mevr. wed. Arnold; L. Hoogenstraaten met echtg; J. Nieuwstraten; J. Klerk; W. C. van der Palm; F. J. C. Bredhaag; E. J. v. Elferen; F. ten Bloemendaal; C. A. Verharen; J. K. K. Aaler; J. de Jonge; M. Roosenberger; H. Blom; F. Dolstra; J. L. J. Christiani; D. J. van der Valk; Kenyon; A. W. van Tongeren; L. Timmermans; benevens H. M. troepen en schepelingen;

van Padang: A. A. Sangster; P. L. Stennekes met echtg. en 2 k; S. Prins; W. J. J. Overgauw met echtg. en 1 k; H. Grondijs; H. P. Ketting m. echtgenoote; Stoop;

naar Padang: W. Tongbergen met echtg.; R. J. Broekhoff; F. A. H. Loth met echtg. en 3 k; mevr. H. E. Ferguson; mej. H. E. van Daalen Wetters; mevr. Collee met 1 k.

Passagiers van het S.S. Tabanan; gezagvoerder H. le Clercq; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: M. W. Siebelhoff met echtg. en 2 k; C. R. A. Eland en echtg; J. B. Harthoorn met echtg., 2 z. en 1 d; Tiedeman; mej. C. R. Rundberg; J. M. C. van Gheel Gildemeester; J. F. Young met echtg. en 4 k; F. A. Palm; E. H. C. Jansen met echtg. en 1 k; mej. A. J. Tom; J. F. Steigerwalt Jr.; J. Ph. van Markesteijn; F. J. M. Bakker; J. M. Zoutzeling; J. W. L. Stroeve; mevr. wed. F. H. van Egmond—ten Brummeler; A. L. Schooleman; mevr. F. H. Blankwaardt geb. van Egmond en 3 k; P. Lucht; L. E. P. Young met echtg. en 2 k; mevr. T. v/d Wal-Olthof; J. H. Reijpert; H. de Hoogh; Mevr. U. M. E. Boscha—Van Hogezand en 3 k; P. Peperzak; G. A. L. de Jong; L. K. E. van Male; J. H. Okhuijzen; J. B. Falk; A. E. Plato; W. H. J. Wernas; K. F. W. Wernas; Dijkhuizen; Keim; benevens een detachement suppletie-troepen;

naar Tanger; A. de Lecroix;

naar Marseille: D. J. v. d. Pauwert; v. Noorden en echtg; W. F. v. Wijk en echtg; mej. Th. Hengeveld; mej. E. Rijnenberg; Dr. J. A. van Loon en echtg; F. W. Krantz; Niset;

te Southampton zullen zich inschepen: naar Tanger: C. D. Elphick;

naar Marseille: H. G. Logan; E. J. Streetford;

te Marseille zullen zich inschepen: A. R. Th. Bouman met echtg. en 2 k; E. Laborie en echtg.; F. W. Stapel en echtg; E. E. Clarenbach m. echtg. en 1 k; P. I. C. Mendes da Costa; J. C. W. F. Ditmarsch en echtg; J. de Kat van Barendrecht; mevr. R. E. N. Tiedeman d'Abo; Mr. J. J. W. Eekhorst en echtg; E. Koning; Mr. A. F. van Blommestein en echtg; Dr. J. J. C. A. Rombach; Dr. P. J. Eltering; mej. S. L. van Hengel; Th. A. L. Heijting met echtg. en d; J. G. Th. Bernelot Moens en echtg; mevr. H. Westenenk—van Hulsteijn; F. W. 't Hooft; F. James met echtg. en 3 k; mej. C. de Corte; wed. rouw B. Watson—v. Beem; U. Franken m. echtg. en 1 k; S. H. Schaank; mevr. D. Ament—Kamerling; J. H. van Dijk en echtg; O. D. van Diepenrugge Jr.; mevr. wed. G. A. Bergmann—Schoor en 3 d; A. L. Exalto; mej. E. Irle; mej. N. Meerwaldt; Zuster A. A. Maurik; Zuster G. v/d Akker; Zuster A. Moen; P. A. W. Harthoorn; J. v. Walsrop de Vries; C. A. Lammens; W. van Duuren; L. Wagner; A. Weigel; E. Heinrich; K. Grinsberg; L. Kraft; G. Basse.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

FEESTNUMMER

ter herdenking van het 10-Jarig Bestaan der Vereeniging „Oost en West".

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

ONS FEESTNUMMER.

In dubbelen zin mogen wij ons blad van heden een feestnummer noemen, niet alleen, omdat het gewijd is aan de herdenking van het tienjarig bestaan der Vereeniging, maar vooral ook, omdat wij in dit nummer van ons orgaan onze blijdschap kunnen uiten over de voorspoedige geboorte van Prinses Juliana, de heugelijke gebeurtenis, die zeker in Oost- en West-Indië met niet minder dankbaarheid en vreugde zal zijn begroet als hier in Nederland.

Door het Hoofdbestuur der Vereeniging werden de volgende gelukwenschen den 30sten April reeds verzonden:

Aan
Hare Majesteit de Koningin.

„De Vereeniging „Oost en West", gevestigd te 's-Gravenhage, verzoekt eerbiedig Uwe Majesteit de verzekering te willen aanvaarden van de warmte, waarmede de leden der Vereeniging in Oost- en West-Indië en hier te lande deelen in de algemeene vreugde, die Hare onderdanen beziell bij den zegen Uwe Majesteit en Haren doorluchtigen Prins-Gemaal en het Vaderland geschonken door de gelukkige geboorte van een Vorstin uit het Huis van Oranje-Nassau.

Het moge Uwe Majesteit behagen, onze Vereeniging toe te staan, bij deze gelegenheid Uwe Majesteit als een nederige hulde aan te bieden een bescheiden blijk van vreugde over de heugelijke gebeurtenis, waartoe na overleg met iemand van het Huis Uwer Majesteit de keuze gevallen is op een gevlochten mat, bewerkt in Indië door Inlanders en waarvan de toezending binnen een paar maanden wordt tegemoet gezien.

Met de diepste gevoelens van eerbied en dankbaarheid van Uwe Majesteit,

De getrouwe dienaren,
Voor de Vereeniging „Oost en West",
Het Hoofdbestuur,
(w. g.) C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorz.
(w. g.) E. VAN ASSEN, Secr.

Aan
Hare Majesteit de Koningin-Moeder.

De Vereeniging „Oost en West", gevestigd te 's-Gravenhage, verzoekt eerbiedig Uwe Majesteit, haren gelukwensch te mogen aanbieden met den zegenrijken afloop der met zooveel spanning door het geheele Nederlandsche volk verwachte blijde gebeurtenis.

Zij spreekt dien wensch uit, uit naam van alle leden der Vereeniging hier te lande en in Oost- en West-Indië.

Uwe Majesteit aanvaarde de betuiging van eerbied en verknochtheid van

Hare gehoorzame en getrouwe dienaren,
De Vereeniging „Oost en West",
Voor de Vereeniging,
Het Hoofdbestuur,
(w. g.) C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorz.
(w. g.) E. VAN ASSEN, Secr.

Moge het een gelukkig voorteeken zijn, dat dit Jubileum van „Oost en West" ongeveer samen valt met de vervulling der door zoovelen gekoesterde blijde verwachting.

Aan allen, die hunne belangstelling betoonden in het jubileum der Vereeniging, — zoowel het Dag. Bestuur der Ver. als de Redactie-commissie ontving den 3den Mei vele hartelijke gelukwenschen — betuigen wij onzen besten dank, en niet het minst aan hen, die zich de moeite gaven hunne gevoelens in Het Koloniaal Weekblad weer te geven. Wij stellen dit zéér op prijs, mede omdat het ons hoop geeft op de toenemende belangstelling en medewerking voor de toekomst, ook in wijder kring.

Vriendelijke Uitnoodiging
namens het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging „Oost en West" en de Redactie-Commissie van „Het Koloniaal Weekblad", om **Donderdag 13 Mei** des avonds om 8½ uur in „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, onder het gezellig gebruik van een kopje thee van gedachten te wisselen over enkele koloniale aangelegenheden van den dag.

1899 — 3 MEI — 1909

De bescheidenheid van de presidente der redactie-commissie van het Koloniaal Weekblad ten trots, kunnen wij niet nalaten het volgende ter herinnering over te nemen uit het eerste jaarverslag van de vereeniging „Oost en West", uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 18 April 1900.

„In het begin van het jaar 1899 werd in het Haagsche „Vaderland" een ingezonden stuk opgenomen van „een vriend van Indië", waarbij deze de dames, die in de Indische afdeelingen der Tentoonstelling van Vrouwenarbeid den grondslag hadden gelegd tot zooveel goeds in het belang van Nederland's Overzeesche bezittingen, opriep tot blijvende samenwerking. Aan allen die met hem instemden, werd verzocht om door een korte mededeeling aan het bureau van „Het Vaderland" daarvan te doen blijken. Van de deelneming zou het doen van verdere voorstellen afhangen.

Van dezen „vriend van Indië" en zijne voornemens vernam men echter niets meer, en op eene vraag van onze (eerste) presidente, die tot de eersten en blijkbaar tot de zeer weinigen had behoord, die van hunne instemming deden blijken, gaf hij te kennen, dat hij te weinig bijvalsbetuigingen ontvangen had, om aan zijn plan uitvoering te geven.

Het was nu Mevrouw N. van Zuijlen—Tromp, die eene poging deed om „**Samenwerking in het belang van Indië**" te beproeven. Onder dit opschrift noodigde zij, in een ingezonden artikel in de Haagsche dagbladen, alle mannen en vrouwen uit, die belang stellen in onze Oost en onze West, om, voortbouwend op hetgeen in de Nationale tentoonstelling van Vrouwenarbeid was geschied, langs practischen weg door propaganda bij het geheele volk en door bevordering van de Indische Nijverheid en de Kunstnijverheid, de belangen van onze overzeesche bezittingen en hare **bewoners te bevorderen.**

Velen gaven toen te kennen, dat zij met dat doel instemden. Op eene eerste bijeenkomst (den 13den April 1899), ten huize van Mevrouw van Zuijlen, werd door een veertigtal dames en heeren de wenschelijkheid uitgesproken, om eene Vereeniging tot stand te brengen, die de bevordering van de verschillende belangen der Indiërs, zoowel hier in Nederland, als in Indië zelf, waaronder die van alle inboorlingen natuurlijk niet te vergeten, ten doel zou hebben. Aan de gastvrouw

werden drie dames (Mejuffrouw van Berkum, Mevrouw Ten Bosch—Bosscher en Mevrouw Tersteeg—Pronk) en drie heeren (Blok, Bijning en Gonggrijp) toegevoegd, om met haar in statuten en reglementen het doel der aanstaande Vereeniging te omschrijven en de middelen aan te geven die zij tot bereiking van dat doel zou kunnen aanwenden.

Reeds den 24sten April d.a.v. kwam die commissie met haar arbeid gereed, waarna overeengekomen werd, om eene algemeene samenkomst te beleggen, ten einde de ontworpen statuten te onderwerpen aan de beoordeeling van allen, die ook als gevolg eener nieuwe oproeping van hunne belangstelling zouden doen blijken. Deze vergadering had plaats den 3en Mei (1899) in het gebouw Diligentia. Zij werd door een vijftigtal dames en heeren bijgewoond, die formeel tot de oprichting der vereeniging besloten, haar den naam gaven van „Oost en West" en na eenige wijziging de ontworpen statuten vaststelden.

Het Comité werd met algemeene stemmen als voorloopig bestuur benoemd, met Mevrouw van Zuylen als presidente, en den heer Ch. P. J. Blok, (thans Ass.-Res. te Soerakarta, destijds met verlof hier te lande) als secretaris.

De eerste arbeid van het voorloopig bestuur was propaganda te maken en in eene tweede algemeene vergadering, den 13 Juni (1899) gehouden, kon er op gewezen worden, dat reeds bijna tweehonderd personen lid of donateur der vereeniging geworden waren met eene gezamenlijke contributie van pl.m. *f* 400.

Correspondenten waren opgetreden te Amsterdam, Leiden, Apeldoorn, Utrecht, Nijmegen en Breda.

In deze vergadering werd het huishoudelijk reglement vastgesteld en een Hoofdbestuur voor de vereeniging verkozen, waarin behalve de leden van het voorloopig bestuur, nog Mejuffrouw Elise A. Haighton en Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck werden benoemd (de laatstgenoemden meer speciaal vertegenwoordigende West-Indië.)

Verder werd machtiging verleend om rechtspersoonlijkheid voor de vereeniging te vragen; dit is geschied, en bij Koninklijk besluit dd. 12 September 1899 no. 43 werden de (eerste) statuten van „Oost en West" goedgekeurd.

Bij het herdenken van den dag, waarop onze vereeniging kan terugzien op een tienjarige werkzaamheid, achten wij het gepast, hare wordingsgeschiedenis in herinnering te brengen.

Zoo gaarne hadden wij gezien, dat die dag door de samenwerking van alle afdeelingen in volle eendrachtige sympathie feestelijk ware gevierd, maar hoewel de toekomst ons welgemoed doet zijn, de tegenwoordige omstandigheden en in het bijzonder die der algemeene kas, laten niet anders toe dan een stille stemmige herdenking.

Met 200 leden begon de vereeniging, zooals wij zoo even aanhaalden, zij telt thans tienmaal meer, maar zij zou 10 maal 10 meer moeten bedragen, wanneer maar eenigszins voldaan werd aan den wensch der oprichters, door het Hoofdbestuur in zijne onlangs verspreide circulaire opnieuw uitgesproken: „de toetreding van allen, die aan Indië een deel van hun denken, hun werken, hun leven geschonken hebben, die door vrienden en familiebetrekkingen, wier lot zoozeer afhangt van de ontwikkeling onzer overzeesche bezittingen, de groote beteekenis begrijpen van een hechten en vertrouwelijken band tusschen Nederland en die bezittingen, — van allen voorts, die trotsch zijn op onze nationaliteit, die uit de geschiedenis kennen de kracht, welke onze betrekking tot Indië gegeven heeft in de moeilijkste tijdperken van ons volksbestaan, die beseffen de waarde van onze betrekking tot Indië voor nu en in de toekomst ter handhaving van de eervolle plaats, die Nederland in de schatting der volkeren en van de menschheid inneemt." Maar die tijd zal komen, wanneer wij onvermoeid aan de ons opgelegde taak blijven voortwerken!

De bovengenoemde correspondentschappen zijn onze ijverige afdeelingen geworden, zooals ook de afdeeling 's-Gravenhage zich met eigen rechtspersoonlijkheid gevestigd heeft als onze machtigste en rijkste afdeeling, gelijk verwacht mocht worden van de plaats, waar de meesten zich neerzetten, die na een Indisch verblijf en werkzaamheden in en voor Indië hunne overige levensjaren in Nederland komen doorbrengen. Daaraan hebben zich toegevoegd de afdeelingen Arnhem, Rotterdam en Zutphen. Op andere plaatsen zijn correspondentschappen verrezen welke in het kort geleden uitgekomen jaarboekje der vereeniging zijn genoemd geworden. Dat boekje doet overigens op de beste wijze den tegenwoordigen staat onzer vereeniging kennen.

De afdeeling 's-Gravenhage nam bij de splitsing der vereeniging in afdeelingen met eigen bestuur de commissiën over voor opvoeding, huisvesting, inrichting enz., en die voor hulp aan werkzoekenden en raad aan naar Indië vertrekkenden. Hoe nuttig die commissiën werkzaam zijn, zou behalve de algemeene secretaris der afdeeling, de heer G. C. A. De Witt, die dagelijks in de Heulstraat no. 17 van 9—12, en van 2—4 geraadpleegd kan worden, kunnen mededeelen ons van de geboorte der vereeniging af ijverig medelid in het Hoofdbestuur Mevrouw Ten Bosch—Bosscher, bij wie niemand, die uit haar geliefd Indië naar hier komt en hulp behoeft, te vergeefs aanklopt in het gebouw aan de Laan van Meerdervoort no. 195. In het daar gevestigde restaurant kunnen de Indiërs hun hart op halen aan een smakelijke rijsttafel, en is men geïntroduceerd in den daarboven gehouden „koempoelan", dan heeft men gelegenheid met kennissen, vrienden of vriendinnen oude herinneringen uit Indië op te halen onder gezelligen kout, afgewisseld door een eenvoudig partijtje.

Noodt het breede bord in de Laan van Meerdervoort den stoffelijken mensch uit tot eenige verkwikking, de geest kan te gast gaan in een permanente tentoonstelling van Indische nijverheid, bijzonderlijk kunstnijverheid en huisvlijt in de Heulstraat no. 19, behoorende aan de door de Vereeniging in het leven geroepen Naamlooze Vennootschap Boeatan, en staande onder het dagelijksche beheer van een Raad, waarvan presidente is Mevrouw van Zuijlen, die tevens de presidente is van de Commissie uit de Vereeniging tot bevordering der Ned. Oost en West-Indische nijverheid, kunstnijverheid en huisvlijt, welke den band vereenigd houdt tusschen Boeatan en de vereeniging.

Tracht de vereeniging door de laatstbedoelde commissie aan een der hoofddeelen van ons doel: het steunen van alles wat dienen kan om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, te voldoen, een ander voornaam punt van haar programma is: het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Ind. bezittingen en koloniën. Daartoe is in de eerste plaats bestemd het orgaan der vereeniging: Het Koloniaal Weekblad, waarvan het eerste nummer verscheen is met den aanvang van het jaar 1900, en dat dus ook weldra zijn tienjarig bestaan herdenkt. Een bijzondere commissie, onder presidium van Dr. H. Blink, zorgt o.a. door de uitgifte van afzonderlijke geschriften, en door het bevorderen van lezingen op koloniaal gebied voor de verspreiding dier kennis.

Eene commissie, die zich ten doel stelt om Indische jongelieden hier te lande in hunne studie en in het maatschappelijk leven voort te helpen, is kort geleden hare werkzaamheden begonnen. De grond is gelegd voor een ondersteuningsfonds en voor een studiefonds. En zoo werken wij voort met geen ander doel dan „om den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken, en het bevorderen zoowel van beider gemeenschappelijke belangen als die van Oost- en West-Indië in het bijzonder."

Het einde van het eerste tienjarig tijdvak vindt ons dus werkzaam en vol moed, maar voldaan zijn wij nog lang niet. Is onze vereeniging ten deele de vrucht van de in de latere jaren hier en daar opkomende belangstelling voor Indië en zijne bewoners, mogen wij ons met bescheidenheid beroemen, die belangstelling te hebben aangewakkerd, het kleine licht, dat wij ontstoken hebben, ontvlamme in een volgend tienjarig tijdvak tot een hel lichtenden fakkel, die boven onze vereeniging uitsteekt als het licht, waarop ieder met vertrouwen aanstuurt, die mede wil werken tot het geluk en de welvaart van Oost- en West-Indië!

Eendracht in samenwerking van commissiën, afdeelingen en leden in de vereeniging, besef van de heiligheid, van de groote kostbaarheid van den band die Indië en Nederland verbindt, bij allen in Nederland, — zij de leus bij het intreden van het nieuwe tijdvak!

Een stem uit het Dagelijksch Bestuur.

De Heilwensch van onzen Nestor.

Heden voor tien jaren werd onze Vereeniging „Oost en West" opgericht en niet lang daarna verscheen ook het eerste nummer van „Het Koloniaal Weekblad."

Het was de kundige, onvermoeid werkzame kolonel G. E. V. L. van Zuylen, die dit nuttige, hoogst-noodige werk ondernam en op touw zette om den Nederlanders omtrent Insulinde meer in te lichten en den algemeenen geest in Nederland gunstig te stemmen voor de zachtzinnige en ruimschoots met gezond verstand en kunstzin begaafde bevolking van de meeste landen van het onwaardeerbaar schoone gebied, „dat zich om den Evenaar slingert als een gouden smaragd." Nadat de Kolonel van Zuylen te vroeg ontrukt was aan zijn menschlievende en schoone taak, werd gelukkig zijn werk in denzelfden geest voortgezet door Mevrouw van Zuylen—Tromp, daartoe bijgestaan door begaafde en humanitaire medewerkers.

Eere aan de nagedachtenis van den oprichter!

Eere ook aan de voortzetters van zijn arbeid, aan de tegenwoordige Redactie!

Als Nestor der Vereeniging uit ik den wensch, dat het Koloniaal Weekblad moge blijven bestaan en meer en meer worde gewaardeerd door Nederlanders en Insulindenaren, tot heil van Nederland's schoonste bezit en van de verschillende volksstammen, die door Nederland geregeerd en ontwikkeld worden.

K. H. O. VAN BENNEKOM *).

*) Eere ook aan den nog krassen 86-jarigen grijsaard, die steeds met zoo jeugdig vuur de belangen van Insulinde voorstaat; een krachtig opwekkend voorbeeld voor ons jongeren! Red. Comm.

Een Streven de - Tienjarige.

De oprichting der vereeniging „Oost en West" door het niet genoeg te waardeeren initiatief van mevrouw N. van Zuylen—Tromp en haren sedert overleden echtgenoot, den gewezen kolonel der genie van het Ned.-Indische leger G. E. V. L. van Zuylen, was een daad, welke voor den vooruitgang in Ned.-Indië van groot belang is gebleken.

In de eerste plaats geldt dit ook ten aanzien van het streven tot ontwikkeling der Inlandsche nijverheid, huisvlijt en kunst, met het oog waarop hier ter stede „Boeatan" tot stand kwam, om te trachten meer bekendheid en waardeering te verwerven aan de kunstvaardigheid der Inlandsche bevolking. Hierdoor wenschte men langzamerhand een ruimer afzetgebied te vinden voor voorwerpen in de verschillende deelen van den Archipel vervaardigd.

Zeer spoedig na de oprichting der vereeniging in Nederland kwam eene afdeeling te Batavia tot stand, welke bijna onmiddellijk de praktische richting insloeg om ook daar voortbrengselen der Inlandsche kunstnijverheid verkrijgbaar te stellen.

Aanvankelijk in een klein lokaal gevestigd, werd de als „permanente tentoonstelling" aangeduide verkoopgelegenheid der afd. Ned.-Indië overgebracht in een tweetal ruime zalen achter de sociëteit Harmonie met eenige daarbij behoorende vertrekken, bestemd tot opslag, administratie enz. Deze groote ruimte werd verkregen tegen een zeer geringe huursom aan het Departement van Burg. Openb. Werken, terwijl de Indische Regeering de totstandkoming in de hand werkte door de toekenning van een geschenk van *f* 10000 en een langzamerhand terug te betalen voorschot van gelijk bedrag.

Een en ander kon de afdeeling echter alleen verkrijgen als zelfstandige Indische vereen.: zij moest zich dus onafhankelijk maken van de vereeniging in het moederland. De statuten der beide zustervereenigingen zouden ongeveer eensluidend zijn, waarmee eendrachtige samenwerking werd beoogd.

„Oost en West" hier te lande klaagde sedert echter dikwijls over te weinig hulp van de vereeniging in Indië. Vermoedelijk ligt hieraan misverstand ten grondslag. Wat echter ook de oorzaak moge zijn, het behoeft geen betoog, dat voor het blijvend welslagen van beide Vereenigingen gemeenschappelijk overleg zeer gewenscht is te achten.

Immers heeft „Boeatan" de Indische zustervereeniging noodig tot het verkrijgen van een zoo volledig mogelijke verzameling van artikelen op allerlei gebied, de Indische Vereen. kan op hare beurt door tusschenkomst van „Boeatan" op de hoogte worden gehouden van hetgeen in Nederland en ook in andere landen van Europa aftrek kan vinden.

't Zal velen, die in 1900 de oprichting van „Oost en West" te Batavia medemaakten, voor den geest staan, hoeveel geestdrift vooral het houtsnijwerk van Japara en het koper van Soerabaja en omstreken opwekten. Men sprak zelfs van eene „openbaring". En werkelijk waar korten tijd tevoren nog bijna niemand wist van het bestaan van kunstnijverheid in Ned.-Indië, werd plotseling duidelijk, dat op dit gebied reeds zeer veel bestond, in alle opzichten de belangstelling van kunstvrienden waardig.

Maar nog iets anders werd aan het licht gebracht, dit nl., dat zoowel de kunst als de kunstnijverheid in Ned.-Indië dringend behoefte hebben aan steun. Steun in den vorm van onderricht, steun ook door middel van kapitaal.

Tevens is de noodzakelijkheid gebleken om kunst meer af te scheiden van kunstnijverheid. Moet de laatste min of meer rekening houden met de wenschen der menigte, die de voortgebrachte voorwerpen koopt, de eerste behoort steeds volkomen vrij te blijven in hare uiting. Dit is niet alleen noodig, om een zooveel mogelijk zuivere Indische kunst te behouden, maar ook en vooral om te verhinderen,

dat de ware kunstenaar door geldgebrek gedreven wordt tot aflevering van zijne kunstuitingen voordat zij den hoogsten binnen zijn bereik liggenden trap van ontwikkeling bereikt hebben. Een kunstenaar kan niet als een daglooner werken. Hij moet de oogenblikken benutten, waarin zijne kunst uiting zoekt. Zijn werk moet daardoor ook uit een betalings-oogpunt geheel anders beoordeeld worden.

Ook de kunstnijverheid gaat hooger staan, wanneer zij een eigen karakter bewaart, al is het ook alleen in hoofdzaak. Er moet dus ook op dit gebied gewaakt worden tegen overijlde aflevering, tegen toegeven aan uitheemsche smaak.

Deze wenschen kunnen niet in volkomen vervulling gaan, voordat de oeconomische toestanden in de Inlandsche maatschappij belangrijk verbeterd zijn; en dan zijn bovendien nog twee dingen onmisbaar: bedrevenheid in de zuivere afwerking, waartoe opleiding vereischt wordt, en gemakkelijkheid in het verkrijgen van goede materialen en doelmatige werktuigen, waartoe kapitaal noodzakelijk is.

Véél zou in dit opzicht te doen zijn.

Eensdeels door met zorg uitgekozen jonge lieden den cursus te doen volgen van eene kunstnijverheidschool in Nederland, waar alle kunstnijverheidsuitingen voor Indië in toepassing te brengen, tot haar recht komen. Als zoodanig komt naar mijn bescheiden meening in de eerste plaats de Haarlemsche inrichting in aanmerking, omdat haar directeur, de heer E. A. von Saher, bijzondere studie heeft gemaakt van de Indische sierkunsten, zooals zij zich vooral openbaren in de basreliefs der Hindoe-monumenten der oudheid.

Anderdeels door van regeeringswege voor belanghebbenden een voldoend crediet te openen tot de aanschaffing van materialen en werktuigen en tot inrichting van geschikte werkplaatsen.

Het doel zou in dubbele mate bereikt worden, indien aan de in Nederland opgeleiden de opdracht werd gegeven om in Indië teruggekeerd aan het hoofd te staan van eene opleidingsschool, verbonden aan hunne werkplaats.

Indien men tevens er op bedacht was om de opleiding in Nederland zoodanig in te richten, dat de algemeene ontwikkeling bevorderd wordt, zoowel op geestelijk als op kunstgebied, zouden werkelijk schoone verwachtingen gekoesterd mogen worden.

De in verband met de oprichting van „Oost en West" gedurende de laatste jaren op verschillende plaatsen in Ned.-Indië gehouden jaarmarkten, hebben onomstootelijk aangetoond, dat de Inlander met een weinig steun flink vooruitgaat.

Bewijs hiervan is ook de te Soerabaja met een coöperatief karakter opgerichte vereeniging van Inlandsche koperwerkers, en de een paar jaren geleden tot stand gekomen werkplaats van houtsnijwerkers te Batavia.

De eerste werd vooral in het leven geroepen door bemiddeling van den heer J. E. Jasper, controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, aan wien sedert eenigen tijd van regeeringswege een opzettelijk onderzoek van de Inlandsche kunstuitingen is opgedragen. De tweede ontstond door de hulp van „Oost en West" te Batavia; en het is vooral door de welwillende aanmoediging van een harer bestuursleden, den heer V. Zimmermann, dat reeds werkstukken zijn verkregen, die wijzen op een steeds hooger klimmenden kunstzin en een zuiverder uiting daarvan.

Ook moge hier in herinnering worden gebracht de Indische kunstzaal in het Koninklijk paleis te 's-Gravenhage, welke vóór 1900 eene onmogelijkheid zou hebben geschenen.

Allen, die deze zaal hebben zien ontstaan: te Batavia, waar de kunstvaardige werklieden uit enkele residenties waren samengekomen om de onderdeelen te bewerken, en te 's-Gravenhage, waar alles in elkander werd gezet door de goede zorgen van den hoofdingenieur van Es, door wien ook de teekeningen waren vervaardigd, zal zeker een diep gevoel van bewondering hebben voor de eenvoudige werkers, die zonder andere opleiding dan het afkijken van het werk der ouderen, een zoo schoon geheel konden tot stand brengen. En indien deze werkers bij de aanbieding van het „huldeblijk" H. M. de Koningin hadden kunnen hooren zeggen met Hare lieve, welluidende stem „ik kan u niet zeggen h o e mooi ik het vind", zij zouden getrild hebben van aandoening, en onze Vorstin zou tal van innig dankbare blikken hebben opgevangen.

Hoeveel te meer reden tot erkentelijkheid zal er zijn, wanneer in vervulling komt wat zooeven als wenschelijk werd voorgesteld: krachtige praktische aanmoediging van Staatswege.

En moge dan ook gedacht worden aan de nijverheid zonder kunst in den gewonen zin van 't woord, de nijverheid, die samengaat met landbouw of daarvan onafhankelijk aan honderdduizenden een ruimer en beter bestaan moet verzekeren, waar kunst alleen voor enkelen en kunstnijverheid slechts voor eenige duizendtallen bereikbaar is.

Het vooruitbrengen van de nijverheid, het is sedert 1904 een duidelijk uitgesproken belofte, maar deze belofte is niet in vervulling gegaan dan op zóó kleine schaal, dat slechts zeer weinigen er iets van bemerken. Het is juist noodzakelijk om met volle kracht het doel na te streven. Alleen dàn kunnen resultaten worden bereikt, die voor de menigte iets beteekenen.

Het verder bespreken van dit onderwerp zou thans te ver voeren. Toch mocht het even worden aangeroerd, omdat het hoofdstreven van „Oost en West" is het brengen van welvaart in de Inlandsche maatschappij.

Moge de vereeniging dit streven steeds meer verwezenlijkt zien! Waar thans na een tienjarig bestaan reeds vruchten zijn verkregen, die tot dankbaarheid stemmen, is de verwachting gerechtvaardigd dat in toenemende mate zal kunnen worden geweven op vooruitgang in verschillende richting, wanneer slechts met volharding en eendracht wordt voortgearbeid.

Den Haag, 3 Mei 1909.

Mr. J. H. ABENDANON.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

Indien deze waarheid in den laatsten tijd meer en meer algemeen wordt erkend, en dientengevolge de behartiging van de belangen der kolonies in steeds wijderen kring de aandacht vraagt, en op die behartiging bij de behandeling der publieke zaak steeds dringender wordt aangedrongen, dan mag, geloof ik, de Vereeniging „Oost en West", nu zij haar tienjarig bestaan herdenkt, de overtuiging koesteren dat zij tot dien gelukkigen ommekeer niet weinig heeft bijgedragen.

Wie dan ook de kolonies heeft leeren liefhebben, zal op dezen dag met dankbare erkenning der reeds verkregen gunstige resultaten, den wensch moeten koesteren dat het der Vereeniging gegeven zij, nog lange jaren, en steeds met meerdere vrucht, naar de bereiking van haar doel, „het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten" te mogen streven.

Een der hoofdmiddelen om dit doel der Vereeniging te bereiken zal, naar mijne bescheiden meening, zijn: de steeds grootere verspreiding van haar zoo verdienstelijk orgaan „Het Koloniaal Weekblad."

Met bijzondere ingenomenheid begroette ik in den laatsten tijd de opneming van de rubriek „Wat de Inlander zegt." Immers, voor de juiste kennis der koloniale belangen schijnt het mij van het grootste gewicht, dat die kennis niet alleen uit Kamerverslagen en Regeeringsstukken worde geput, maar dat men ook de zienswijze van de overgroote meerderheid der belanghebbenden kenne en overwege.

Natuurlijk zal grondige bekendheid met de koloniale perstoestanden bij de keuze der koloniale persuitingen noodzakelijk zijn. Ter beoordeeling toch van de waarde eener geuite opinie dient men vooral te weten, of de behartiging van het belang der zaak zelve, dan wel de behartiging van het belang der bij de zaak betrokken personen tot die uiting aanleiding gaf.

Doch in elk geval, — wil de Vereeniging Oost en West „ware belangstelling en liefde kweeken tusschen Nederland hier en ginds", dan schijnt mij daartoe een uitstekend middel om — op de wijze zooals de rubriek „Wat de Inlander zegt" dat doet — „Nederland hier" te doen weten, hoe „Nederland ginds" over eigen belangen en de middelen ter behartiging dier belangen oordeelt.

Met erkentelijkheid voor het vele goede in tien jaren reeds bereikt, zij der Vereeniging eene aan vruchten nog rijkere toekomst toegewenscht.

Der Vereeniging een welgemeend „Vivat, Crescat, Floreat!" en aan haar orgaan en der volijverige, energieke redactie een hartelijk: „ad multos annos!"

C. A. H. N. BARGE *).

*) Mr. C. A. H. N. Barge, de Oud-Gouverneur van Curaçao, vervulde, toen hij nog te Willemstad was, het eerevoorzitterschap der Afdeeling Curaçao van „Oost en West", die helaas een paar jaar geleden, wegens gebrek aan belangstelling, te niet is gegaan.

Hoewel dit feit ten zeerste betreurend, bleef onze Vereeniging steeds belangstellen in alles, wat die Kolonie betreft, getuige o.a. hoe zij trachtte den jongsten nood der bevolking van het eiland Curaçao te helpen lenigen.

Red. Comm.

SURINAME.

In de geschiedenis van Suriname is er geen tijdperk aan te wijzen, waarin meer gedaan is om land en volk te leeren kennen dan in het laatste decennium. Het is geen overdrijving te verklaren, dat in dit korte tijdsbestek meer witte plekken van de kaart zijn verdwenen dan in de geheele daaraan voorafgegane eeuw.

Eenmaal aangevangen, volgden de expeditiën ter verkenning van het binnenland elkaar met snelheid op en de reisverslagen behooren tot het beste, wat er op dit gebied gepubliceerd is.

Ook van regeeringswege hebben in de laatste jaren

onderscheidene, zeer belangrijke geschriften over de kolonie het licht gezien, terwijl tal van schrijvers, zoo hier als in de kolonie, meer of minder uitvoerige bijdragen hebben geleverd tot vermeerdering van de kennis op velerlei gebied.

In menig aardrijkskundig schoolboek vindt men thans uitvoeriger en juister gegevens omtrent deze meest Nederlandsche der Nederlandsche Koloniën dan eenige jaren geleden.

In elk opzicht getuigt dit tienjarige tijdvak, ten opzichte van Suriname, zoowel hier als ginds, van een opgewekt intellectueel leven en een krachtig streven naar vooruitgang.

Een opsomming van de vereenigingen en personen, die hierbij op den voorgrond treden, is hier niet op hare plaats, terwijl een lijst van de talrijke geschriften, alsook van de artikelen in tijdschriften en dagbladen, in dit feestnummer te veel plaats zou beslaan.

Hij, die, als ondergeteekende, een tiental jaren geleden in het moederland vertoefde en, er nu weer zijnde, den toestand van toen vergelijkt met dien van heden, wordt aangenaam getroffen door de meerdere kennis van de kolonie, die hij in vele kringen opmerkt.

Onder de vereenigingen, die vooraan hebben gestaan in de verspreiding dier kennis, neemt „Oost en West" — welker stichting, op initiatief van mevrouw Van Zuylen—Tromp en wijlen haar echtgenoot, kolonel Van Zuylen, samenvalt met 't begin van het hier bedoelde decenium — met haar orgaan „Het Koloniaal Weekblad", zonder twijfel een voorname plaats in. De mededeelingen onder het hoofd „West-Indië" houden den lezer geregeld en goed op de hoogte van de belangrijkste gebeurtenissen in de kolonie en wekken de belangstelling, die het land meer dan ooit noodig heeft in het moeilijke tijdperk, welke het thans doorleeft.

De bespreking van de overige bemoeiingen der vereeniging in het belang der kolonie zij aan meer bevoegden overgelaten.

Moge de vereeniging met haar orgaan steeds in bloei toenemen!

Den Haag, 1 Mei 1909.

Dr. H. D. BENJAMINS.

Boeatan te Parijs.

Boeatan te Parijs zou zeker de verwezenlijking zijn van den wensch van menigen Hollander in de hoofdstad van Frankrijk; maar nog meer zou het met een hartelijk welkom begroet worden door vele Parijzenaars van smaak, wier ingenomenheid met kunstwerk en met typische voorwerpen van kunstnijverheid uit Oostersche landen er in de laatste jaren zeer op is vooruitgegaan, sedert de japonaiseries het burgerrecht verkregen hebben, om zoo te zeggen in alle kringen der maatschappij; sedert de objets d'art uit Annam, uit Tonkin, uit Cochin-China meer en meer den zin voor de oorspronkelijke kunst-concepties der bewoners van het "Verre Oosten" hebben gewekt en versterkt. Java is een openbaring geweest voor de Parijzenaars en de Franschen, toen, op de Wereldtentoonstelling van 1889, Kolonel van Zuylen het aan de verwonderde wereld toonde in al zijne bevallig schitterende originaliteit; en sedert heeft, telkens wanneer een gelegenheid zich voordeed om de pittoreske schoonheid er van te bevestigen, de belangstelling van toen zich herhaald in meer en meer sympathieken en waardeerenden vorm.

Zeker, Boeatan te Parijs moet de aandacht trekken, moet succes hebben.

Bij het aanbieden onzer heilwensch voor de Vereeniging, die haar tienjarig bestaan herdenkt, konden wij niet nalaten aan dezen onzen wensch hier uiting te geven.

Parijs, 3 Mei 1909.

ANDREE SNABILIE.

SLAMAT.

Bij de herdenking van het tienjarige bestaan der Vereeniging „Oost en West", bieden ook wij „Indiërs" haar onze heilwenschen aan.

Met belangstelling hebben wij steeds al de handelingen der „Vereeniging Oost en West" gevolgd, ook daar, waar zij arbeidt ter verhooging der Indische nijverheid, in hoofdzaak huisvlijt. Uit de voortbrengselen daarvan, in Boeatan, Heulstraat 19 ten toon gesteld, blijkt, op welke hoogte deze in Indië staat.

Wanneer de gemaakte voorwerpen een ruimer afzetgebied vinden, zal de ijver ook bij den Inlander om de huisvlijt tot hoogere ontwikkeling te voeren, zeker toenemen. Het moet daarom toegejuicht worden, dat „Oost en West" deze ontwikkeling bevordert en den Inlander in zijn arbeid steunt. Wanneer deze Vereeniging in Nederland krachtig bevorderd wordt, komt dit ongetwijfeld Indië ten goede en geeft zij der Inlandsche bevolking van Insulinde reden tot dankbaarheid.

R. SOETAN CASAJANGAN Sp.,
Pres. der „Indische Vereeniging."

Leiden, 3 Mei 1909.

HERINNERING.

Op dezen, voor de Vereeniging „Oost en West" zoo gedenkwaardigen dag, haar tienjarig bestaan, voelt ondergeteekende zich, als uiting van warme piëteit, gedrongen eenige waardeerende woorden van dankbare herinnering te wijden aan de nagedachtenis van haren stichter, den, helaas, zoo plotseling en zoo ontijdig verscheiden Heer G. E. V. L. Van Zuylen, oud-Kolonel en Chef der genie v/h O.-I. leger.

Zijne carrière van af 2de Luit., in die gewesten gemaakt hebbende, en steeds een open oog houdende voor ook wat buiten den dienst omging, leerde hij de nooden van het land kennen, kreeg hij het als een tweede vaderland lief.

Wat natuurlijker dus, dan dat, toen hij vrij was van allerlei dienstbeslommeringen, al zijne gedachten zich er op concentreerden, uiting te geven aan zijne groote sympathie voor dat land, aan zijne dankbaarheid voor 't geen die gewesten hem in zoo ruime mate hadden geschonken. Van daar het op zijn initiatief in het leven roepen van de Vereeniging „Oost en West", zijn scheppen van „Het Koloniaal Weekblad", dat haar orgaan werd.

Had hij geen zitting in haar Bestuur, iedereen wist, dat hij toch eene der grootste stuwkrachten was mede van het Koloniaal Weekblad.

Als elke Vereeniging in hare jeugd, heeft „Oost en West" ook hare „Sturm und Drangperiode", naar 't schijnt, nu... nog niet geheel doorgemaakt.

Maar, gelukkig blijkt uit alles, dat zij zich tevens tot spreuk heeft gekozen het „Despereert niet" van den grooten Indischman(?) Jan Pieterszoon Koen.

Het Hoofdbestuur zal weten te volharden, mogen de Afdeelingen het weten te steunen, hopen wij dat al wat Oud-Indischman is, zich aansluite bij „Oost en West", al was het alleen uit warmen dank voor 't geen Indië hem schonk en nog schenkt tot een onbezorgden ouden dag.

Van Zuylen's geest blijve over zijne stichting „Oost en West" waren.

F. CASPERSZ,
Oud-lid van het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West, oud-voorzitter van hare Afdeeling Nijmegen.

Bij de Herdenking van 3 Mei 1899.

Terwijl ik deze regels schrijf, herdenken wij den dag, waarop we nu tien jaren geleden onze vereeniging „Oost en West" hebben opgericht.

De bij velen zoo bedroevend weinige bekendheid met al wat onze Indiën betreft, het gebrek aan belangstelling, de moeilijkheden, waarmede zoo menigeen te kampen had, die van daar gekomen zich in Nederland tijdelijk of voor goed kwam vestigen, of er zijne kinderen voor hunne opvoeding moest achterlaten, en de teleurstelling van hen, die als nieuwelingen in Indië aangekomen, moesten ondervinden omdat ze, wat reis, uitrusting, localen toestand enz. betreft, hier verkeerd of onvoldoende waren ingelicht; al deze omstandigheden hadden bij vele vrienden van Indië een drang doen ontstaan om te trachten met vereende krachten in dien stand van zaken zooveel mogelijk verbetering te brengen.

De eerste oproep om tot dit doel te geraken, door Mevr. N. van Zuylen—Tromp gedaan, werd dan ook dadelijk gevolgd door het bijeenkomen ten haren huize 7a Heerengracht van een aantal belangstellenden van beider kunne, die weldra besloten, zich tot eene vereeniging te constitueeren.

Zij, die zich daar vereenigden, deden dit uit hartelijke belangstelling, ja, liefde voor het land waar zij jaren lang gelukkig geleefd hadden, meestal vrij van materieele zorgen, in een mild klimaat te midden van eene bevolking, die zich onderscheidt als zachtzinnig van aard, zich niet overgeeft aan het gebruik van sterken drank, niet vloekt en in 't algemeen weinig ruw en brutaal optreedt.

De werkkring der jonge vereeniging werd, zooals uit hare statuten en verslagen blijkt, al spoedig veel verder uitgebreid, dan het aanvankelijke plan van ons, oprichters, was.

Het aantal leden nam meer en meer toe, Afdeelingen werden opgericht op vele plaatsen in Nederland en in Oost- en West-Indië, een eigen orgaan, het „Koloniaal Weekblad", werd op initiatief van nu wijlen den Oud-Kolonel van Zuylen daargesteld, die zich in hooge mate tegenover de Vereeniging verdienstelijk maakte door de redactie van dat blad op zich te nemen en de Presidente der Vereeniging, zijne echtgenoote, in haar moeilijke taak steeds trouw ter zijde te staan.

Na een vijftal jaren kwam de zoo nuttige permanente tentoonstelling van Indische huisvlijt en kunstnijverheid „Boeatan" (Maleisch woord voor (hand)werk in den zin van voortbrengsel van arbeid) tot stand, werkende in het belang der inboorlingen van Oost en West-Indië. Bij volksrampen in die landen kon onze vereeniging niet onaanzienlijke bedragen in geld naar de geteisterde streken zenden, door onze belangstellende leden bijeengebracht. De vele dankbetuigingen van personen voor genoten hulp leggen mede getuigenis af van het welslagen van den arbeid der vereeniging Oost en West.

Hier past een woord van hulde aan Mevrouw N. van Zuylen—Tromp, die niet alleen den eersten stoot gaf tot de wording onzer vereeniging, maar steeds al haar tijd en werkkracht daaraan gaf die het Voorzitterschap bekleedde, de redactie van het orgaan eerst mede voerde en na het verscheiden van den heer van Zuylen ook dirigeerde, in één woord, de ziel der vereeniging mag genoemd worden.

Met genoegen denk ik dikwijls terug aan de wekelijksche vergaderingen van ons Dagelijksch Bestuur, waar altijd een hoogst aangename en welwillende toon heerschte, zelfs bij somtijds voorgekomen verschil van gevoelen. Elk lid beoogde immers steeds alleen het belang der het gemeenschappelijk streven.

Daar onze vereeniging langzamerhand in omvang en beteekenis is toegenomen, kunnen wij met voldoening op den dag der oprichting terugzien en uiten bij haar tienjarig jubileum dan ook den hartelijken wensch, dat „Oost en West" meer en meer in bloei en kracht moge toenemen tot heil van Nederland en van Nederlandsch Oost- en West-Indië in de eerste plaats.

Voorburg, 3 Mei 1909.

GONGGRIJP *).

*) Met dankbaarheid zij hier ook herdacht, hoe de heer G. P. H. H. Gonggrijp, oud-pres. van de Rekenkamer in Ned.-Indië. tot voor kort, als zorgzaam penningmeester van het hoofdbestuur, de eerste schreden der jonge vereeniging mee heeft helpen leiden. Red.-Com.

In den rechten koers.

Een lastig geval! Ik heb de vereerende uitnoodiging gekregen, om voor dit feestnummer een kort stukje te schrijven, en nu ik met mijne gedachten terugga tot den dag, dat ik als secretaris-thesaurier optrad van de Afdeeling Nederlandsch-Indië der Vereeniging „Oost en West" wordt het mij bepaald te machtig, d.w.z. ik zou een geheel nummer kunnen vullen met herinneringen ter herdenking van de vroegere „Afdeeling", thans „Zustervereeniging", te Batavia. En hoewel ik voor mijzelf overtuigd ben, dat deze herinneringen, vele van aangenamen aard, andere van bittere teleurstelling, hoogst leerzaam zouden zijn voor allen, die belang stellen in het streven en werken onzer Vereeniging, zal ik toch den lust weerstaan om er zelfs een verstandige keuze uit te doen, te meer, omdat de Redactie iets anders van mij verwacht. Zij zou n.l. gaarne door mij de vraag behandeld zien: „Wat kan de vereeniging „Oost en West" langs den onderwijsweg verrichten ter bereiking van haar doel?"

Ziedaar nu wel het toppunt van bescheidenheid! Wat kàn de vereeniging doen?

Alsof zij in de tien jaren van haar bestaan nog niets, hoegenaamd niets, gedaan heeft op het gebied van onderwijs!

En nu bekruipt mij van zelf de lust om uit te weiden over de wijze, waarop „Oost en West" van het begin harer stichting de Indische onderwijsbelangen gediend heeft, dikwijls opzettelijk, maar misschien nog meer onbewust. Doch dan zou ik al weer veel te lang van stof worden en ik moet mij dus beperken tot algemeenheden.

Ik wil hier op een eigenaardige wisselwerking wijzen: Waar „Oost en West" er naar streeft haar doel te bereiken, daar behartigt zij onwillekeurig de onderwijsbelangen, en opzettelijke behartiging van deze heeft weer tengevolge een nader komen tot het doel.

Zoo spreekt het wel van zelf, dat de vereeniging „Oost en West" van af den dag harer oprichting

direct of indirect een machtigen invloed heeft uitgeoefend op het denken en streven van „J o n g I n d i ë" met het zegenrijke gevolg, dat zich in de Inlandsche maatschappij langzamerhand heeft gevormd een kern van vooruitstrevende intellectueelen die volksonderwijs en volksopvoeding als den eersten eisch beschouwen voor den bloei van het heerlijke Insulinde.

„Oost en West" kan dus naar mijn meening zonder eenige koersverandering op denzelfden weg voortgaan, en wanneer na enkele tientallen van jaren gebleken is, dat de ethische koers, welke ook de volksvertegenwoordiging sedert kort durft volgen, geleid heeft tot opheffing van den Inlander, in den besten zin des woords, mag de vereeniging „Oost en West" zich stellig er op beroemen, dat ook zij daaraan naar vermogen heeft meegewerkt.

Den Haag, 3 Mei 1909.

Th. J. A. HILGERS.

VOORUITGANG.

Snel vlieden de jaren; en zoo zijn er alweer tien jaren voorbij gegaan, sedert een betrekkelijk kleine groep belangstellenden de Vereeniging en het blad „Oost en West" oprichtte.

Hun werken is niet te vergeefs geweest.

Wel kwam ook hier het leeuwendeel der taak neer op de schouders van enkelen, niet het minst op die der familie van Zuylen. En wie herdenkt hier niet met weemoed en dank den trouwen arbeider, die aan de Vereeniging, en den geliefden echtgenoot, die aan Mevrouw van Zuylen ontviel? Doch zij zette den arbeid moedig voort, uit eigen aandrang en hem tot een nagedachtenis, in vereeniging met andere vrienden der koloniën.

Door dat gemeenschappelijk en toegewijd streven is er een nieuwe geest ontwaakt; steeds meer begint men in de koloniën iets anders te zien, dan een middel tot winstbejag; men begint te erkennen dat daar ginds door ons een groote schuld moet worden gedelgd en een h e i l i g e p l i c h t moet worden vervuld.

Moge gedurende een volgend tiental jaren de vooruitgang in nog ruimer mate toenemen!

Voorschoten, 3 Mei 1909.

H. en N. VAN KOL.

Lain Dahoeloe, Lain Sekarang.

Het devies van het Koloniaal Weekblad „Oost en West" luidt: „H e t k o l o n i a a l b e l a n g i s e e n a l g e m e e n b e l a n g."

Zoo oppervlakkig gezien of gelezen, zoude een buitenstaander wellicht de gevolgtrekking kunnen maken, dat het doel der Ver. „Oost en West" eigenlijk slechts was bevordering van het directe belang, het stoffelijk voordeel der leden, maar gelukkig is niets minder waar dan dit, zooals blijkt niet alleen uit de statuten, maar ook uit hetgeen de Vereeniging, gedurende haar nu tienjarig bestaan heeft verricht, en voor de toekomst met toenemende samenwerking nog hoopt te kunnen doen.

Artikel 3 en 4 der statuten toch zeggen:

„Het doel der vereeniging is: den band (van hartelijke genegenheid) tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken, en het bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als van die van Oost- en West-Indië in het bijzonder.

De vereeniging tracht dit doel te bereiken door:

1. het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en koloniën;
2. het steunen van alles wat kan dienen, om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de inlandsche kunstnijverheid;
3. het geven van raad wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hunne opvoeding en onderwijs uit de Indiën naar Europa wil zenden, of gezonden, dan wel daar achter gelaten heeft, en, desverlangd, het houden van toezicht over die kinderen;
4. het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts, aan naar Oost- of West-Indië vertrekkende of aldaar aangekomen personen;
5. het geven van raad wat betreft hotels, pensions, huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts op verlangen van uit de Indiën komende personen;
6. het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden;
7. het medewerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de vereeniging Oost en West;
8. het aanwenden van andere wettige middelen welke aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Nadat Kolonel G. E. V. L. van Zuijlen in een expresselijk daartoe belegde Algemeene Vergadering beloofd had, gedurende de eerste, moeilijkste jaren de geldelijke verantwoordelijkheid er van op zich te nemen werd tot de oprichting van Het Koloniaal Weekblad besloten.

De wordingsgeschiedenis en de werkzaamheid der Vereeniging in het algemeen vindt men reeds elders in dit blad herdacht. Hier zij in het bijzonder de aandacht gevestigd op een en ander door de Vereeniging in dit tienjarig tijdsverloop gedaan ter verwezenlijking van de punten 1 en 2 bovengenoemd.

Toen het eerste Bestuur na korten tijd zijn werk bekroond zag door de toename te 's-Gravenhage van het ledental tot een kleine duizend, achtte dit het voor de vereeniging noodzakelijk om, wilde zij het beoogde doel bereiken, meer propaganda te maken buiten de Residentie, en om hiertoe te geraken werden in verschillende hoofdplaatsen van ons land voordrachten gehouden om het streven van „Oost en West" uiteen te zetten en tegelijk om door middel van lichtbeelden het een en ander van den Ned.-Ind. Archipel, zoowel als van de Nederl. Koloniën in Amerika aanschouwelijk voor te stellen; ook werden er tentoonstellingen gehouden speciaal van artikelen van huisvlijt en kunstnijverheid van de inboorlingen dier gewesten. Moge het resultaat hiervan financiëel niet evenredig zijn geweest aan de vele daarvoor gemaakte onkosten en de onvermoeide werkzaamheden van het bestuur, toch mocht dit in menig opzicht reden geven tot tevredenheid en aanmoedigen om op dien weg voort te gaan.

Al spoedig werd daarbij de behoefte gevoeld aan een eigen orgaan, om op doelmatige wijze propaganda te maken en als band tusschen de leden onderling.

De Heer en Mevrouw van Zuylen namen de Redactie op zich onder medewerking van de speciale commissie tot verspreiding van populaire kennis van O.- en W.-Indië. De heer van Zuylen bleef tot aan zijn overlijden, 20 Aug. 1905, zijne beste krachten daaraan wijden. Wat het weekblad is geworden, heeft de Vereeniging in de eerste plaats aan den heer en Mevr. van Z. te danken.

Na het zoo zwaar verlies voor de Ver. O. en W. heeft het Hoofdbestuur gemeend niet beter te kunnen doen dan Mevr. v. Zuylen-Tromp te verzoeken de leiding van het orgaan, dat allengs in grootte en belangrijkheid was toegenomen — van een klein, veertiendaagsch blaadje is het een flink weekblad geworden — op zich te willen blijven nemen.

In een, in Juni 1903, gehouden vergadering was reeds op verzoek der redactie door het Hoofdbestuur besloten een klein aantal vaste medewerkers aan het Weekblad te verbinden en werd een Redactie-commissie samengesteld. Van deze commissie werd Mevr. v. Z. tot Presidente benoemd, welke moeilijke en niet altijd dankbare taak zij tot heden vrijwillig vervult. De vele werkzaamheden daaraan, alsook aan het presidium van B o e a t a n, de permanente tentoonstelling van Ind. huisvlijt en kunstnijverheid verbonden, noodzaakten haar eerst als voorzitster der Afd. 's-Gravenhage en in 1908 ook als Presidente van het Hoofdbestuur af te treden, waarin zij vervangen werd door den heer C. R. Bakhuizen van den Brink.

Het valt niet te ontkennen, dat mede door de bovengenoemde voordrachten en tentoonstellingen, alsook door de uitgave van H e t K o l. W e e k b l a d het ledental in sterke mate is toegenomen. Er konden zelfstandige Afdeelingen worden opgericht te Amsterdam, Apeldoorn, Breda, Groningen, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht en Zutphen, zoomede te Batavia en te Curaçao, zelfs te Parijs, zoo ook correspondentschappen in verschillende plaatsen van ons land, en niet te vergeten tal van leden gewonnen in Oost- en West-Indië en in 't Buitenland. Afgescheiden van hare leden heeft het Weekblad ook verscheidene abonnés gekregen.

Mede als een der goede gevolgen van de oprichting van haar orgaan, dat van verschillende bladen en tijdschriften een ruilexemplaar en van vele uitgevers boeken, op Indië betrekking hebbend, ter recensie ontvangt, kan de vereeniging wijzen op haar leeszaal met bibliotheek, waar belangrijke geschriften betreffende de koloniën, — ook uit den Vreemde — ter lezing liggen, 't geen niet alleen van groot belang is voor hen, die in Indië zijn geweest, maar ook voor hen, die er heengaan.

Het zoude mij te ver voeren indien ik op alles zoude willen wijzen, wat de Vereeniging in haar tienjarig bestaan niettegenstaande haar zeer beperkte middelen tot stand heeft kunnen brengen. Zij die lid waren of lid zijn van de verschillende besturen en commissiën, zullen het met schrijver dezes eens zijn, dat er nog zéér veel moet gedaan worden om de Vereeniging te brengen, waar zij m o e t zijn. Maar gezien wat tot heden is gedaan, zullen zij de toekomst vol moed tegemoet gaan.

Niet-leden, die mij tot dusver mochten hebben gevolgd, zullen vermoeden, dat bij schrijver de bedoeling heeft voorgezeten, propaganda voor „Oost en West" te maken. Al is dit nu wel niet direct mijne bedoeling, zoo hoop ik toch, dat deze korte herdenking vele oud-Indisch-gasten moge wakker schudden, bedenkende, dat zij zich eigenlijk bij de Vereeniging m o e t e n aansluiten. Uit oud-kameraadschap, uit dankbaarheid voor land en volk waar zij hebben geleefd, waar zij verschillende ambten hebben vervuld, waarbij zij geleidelijk eene hoogere maatschappelijke positie hebben bekleed en finantiëel sterker zijn geworden.

De Vereeniging „Oost en West", die thans ongeveer 3000 leden telt, moet en kan bij haar volgend tienjarig jubileum 30000 leden sterk zijn, althans, als vele oud-Indische gasten zich bij haar aansluiten.

Maar ook niet-Indisch-gasten zijn, om zoo te zeggen, zedelijk verplicht tot „Oost en West" toe te treden; in de eerste plaats zij, die hun welvaart aan Oost- of West-Indië te danken hebben, ik bedoel de groote finantiëele instellingen, den groothandel, zoowel de in- als exporthandelaren.

Millioenen worden met den Indischen handel verdiend, en zij, die helpen deze millioenen verdienen, dat is de Inlandsche bevolking, die heeft recht op ons aller gezamenlijke belangstelling.

Ik wil aannemen, dat het doel en streven van de Vereeniging niet genoegzaam bekend is, want anders is 't onbegrijpelijk, dat in haar tienjarig bestaan slechts zoo weinige dier financiëele instellingen in haar ledenlijst voorkomen. Doch...... „h e t k a n v e r k e e r e n", heeft immers reeds Brederode gezegd.

Laat ons vertrouwen, dat bij 't volgende jubileum ook deze klacht op een sprookje zal gelijken.

Ik wil echter niet met een klacht eindigen bij de herdenking van het tienjarig bestaan der vereeniging, maar dankbaar zijn voor wat zij reeds heeft kunnen doen.

Het vertrouwen en geloof in de toekomst, dat medewerkende leden koesteren, zal voor het bestuur en de verschillende commissiën een spoorslag te meer zijn op den aangewezen weg voort te gaan. Dan zal de Vereeniging bereiken wat de oprichters zich er van hebben voorgesteld en zal meer worden begrepen dat:

„H e t k o l o n i a a l b e l a n g i s e e n a l g e m e e n b e l a n g."

's-Gravenhage, 3 Mei 1909.

Wm. VAN DER ZIJL *).

*) Wij gevoelen behoefte den heer Wm. van der Zijl bij deze gelegenheid met groote erkentelijkheid te huldigen als den volijverigen administrateur van *Het Koloniaal Weekblad*, van den aanvang af. Red.-Com.

Meer waardeering.

Als mede-oprichter van „Oost en West", en als lid van den Raad van Beheer van B o e a t a n, heb ik ruimschoots gelegenheid gehad na te gaan wat door deze vereeniging gedaan werd (en nog wordt) in het belang der Ned.-Indische Kunstnijverheid, zoo intiem verwant aan kunst.

De belangrijke, hoogst aantrekkelijke tentoonstellingen van metaal-werken, wapens, weefsels, batiks, vlechtarbeid enz., achtereenvolgens gehouden tentoonstellingen, die o.a. de aandacht onzer Koningin in hooge mate trokken, deden aan het publiek zien, wat onze koloniën op dit gebied praesteeren.

Toen ontstond B o e a t a n, een permanente tentoonstelling met verkoop.

„Oost en West", in vele opzichten gepersonifieerd door Mevrouw van Zuylen—Tromp, deed al het mogelijke om de tallooze uitingen van het aangeboren kunstgevoel der inlanders van onze Oost ten onzent bekend te maken.

Een vraag is het: of het Nederlandsche publiek deze pogingen genoeg heeft gewaardeerd?

En wij kunnen, nu „Oost en West" zich mag verheugen tien jaren reeds te hebben bestaan, alleen maar den wensch uiten: dat dit publiek in a l l e opzichten steeds meer zal toonen dit streven naar waarde te apprecieeren!

Avignon, 4 Mei 1909.

PH. ZILCKEN.

Nederlandsch-Indië op de internationale tentoonstelling voor photographie te Dresden. *)

Als eerste van dien aard werd den 1en Mei te Dresden eene internationale tentoonstelling geopend waarop een beeld zal gegeven worden van de zoo veelzijdige aanwending der photographie in het maatschappelijk leven, die naar tegenwoordig onmisbaar maakt. Het groote gebouwencomplex der stad Dresden voor het houden van tentoonstellingen werd er voor ter beschikking gesteld en voor eenige afdeelingen heeft men afzonderlijke gebouwen op het terrein er omheen opgericht.

Om te midden van het vele technisch merkwaardige, dat ingezonden zou worden, eene voor het groote aantal der bezoeken belangwekkende centrale afdeeling te hebben, werd er eene bestemd voor Land- en Volkenkunde, teneinde zoodoende een beeld van vele landen der aarde te geven en nieuwe streken onder de aandacht van het reizend publiek te brengen.

Uit dit laatste gezichtspunt bezien, was het inderdaad wenschelijk ook onze koloniën goed te vertegenwoordigen, daar zonder twijfel een zeer groot internationaal publiek de zoo uiterst aantrekkelijke stad Dresden en hare tentoonstelling, die tot 1 October duurt, te bezoeken. Een sterke prikkel daartoe ontstond verder op de reis naar Dresden ter verzekering van een plaats in deze afdeeling, waar men Nederland en zijne koloniën vergeten had bij het verdeelen der beschikbare ruimte. Het bleek toen, dat zelfs in geen ontwikkelde kringen in Zuid-Duitschland de aard en de belangrijkheid onzer koloniën geheel onbekend waren.

Volgens de wenschen van de tentoonstellingscommissie zou het beeld, door photographieën gegeven, in deze afdeeling door het inzenden van eigenaardige voorwerpen aangevuld moeten worden. Het lag voor de hand, in onze afdeeling daarvoor vooral Hindoemonumenten in afgietsels te gebruiken en dit viel bij het bestuur in Dresden in bijzonder goede aarde, daar zelfs onder de bouwkundigen der hooge scholen deze heerlijke voortbrengselen der oude Javaansche kunst onbekend waren. Zoo kwam het, dat zelfs grootere ruimte dan voor andere volken werd ter beschikking gesteld, behalve voor Oostenrijk, dat in een afzonderlijk gebouw, buiten de afdeeling opgericht, vooral zijne nieuwe landen op den Balkan aantrekkelijk tracht te maken en daarom voor deze tentoonstelling *f* 120000 ter beschikking heeft gesteld.

Dank zij de hulp van vele genootschappen en particulieren kon een uitgebreide verzameling photo's uit de verschillende deelen van Oost- en West-Indië bijeengebracht en volgens eenzelfde plan gereproduceerd worden, zoodat zij een aanschouwelijk beeld van de belangrijkheid onzer koloniën geeft, terwijl Boeatan een zeer fraaie collectie voorwerpen ter beschikking stelde, om vooral de industriën van Indië te vertegenwoordigen. In overleg met den hoogleeraar-architect der tentoonstelling werd te Haarlem een keuze der belangwekkendste en meest geschikte afgietsels gedaan, die in verband met de beschikbare plaats tot het maken van twee Hindoecella's aan weerszijden en tot het versieren van de groote middenzaal werden gebruikt. Door deze inzending is de Nederlandsch-Indische afdeeling in het Centrale gebouw der tentoonstelling het meest in het oog vallend.

In technisch opzicht heeft zij in hooge mate gewonnen door de inzendingen van het Departement van Landbouw te Buitenzorg en van het Parc Vaccinogène te Weltevreden. Door de in de tropen heerschende atmosferische invloeden en de eigenaardige toestanden op maatschappelijk gebied is er van de photographie bij de reproductietechniek in die streken nog slechts weinig gebruik gemaakt en dan nog met gering succes. De reproductie-ateliers te Buitenzorg maken hierop evenwel eene uitzondering, wat in de laatste jaren vooral aan den atelierchef J. W. Huijsmans te danken is. De Directeur van Landbouw heeft nu, daartoe uit Nederland aangezocht, met eene schitterende inzending van zeer verschillende photographische reproducties als gomdrukken, autotypiën van zenik en koper, kleurenphotographie op Lumièreplaten, uiterst fraaie vergrootingen en platinkleuringen, alles van voortreffelijke uitvoering, aangetoond, dat het inderdaad mogelijk is, in de tropen werk te leveren, dat niet voor dat uit Europa onderdoet. Door eene verzameling opnamen uit het atelier wordt bovendien geïllustreerd welk een groot aandeel de inlanders aan de uitvoering hebben.

Een goeden blik, op hetgeen in ons Indië op wetenschappelijk gebied gedaan wordt, geven de photo's, die de directeur van het Parc Vaccinogène in Weltevreden, Dr. Nijland, van zijne nieuwe gebouwen en hunne inrichting inzond. N.

*) Van zeer gewaardeerde zijde werd ons deze beschrijving van verblijdenden inhoud toegezonden, die zeker wel een plaatsje verdient in dit ons feestnummer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De **Pantjaran Warta** en de **Perniagaän** hebben respectievelijk een vertaling en een uitvoerig relaas gegeven van de voordracht over het onderwijs der nederlandsche taal aan javanen, door den inspecteur van het inlandsch onderwijs, R a d e n K a m i l, op een vergadering van het Onderwijzersgenootschap in het Logegebouw te Semarang gehouden. Eerstgenoemd blad eindigt met aan den spreker een eeresaluut te brengen voor die hoogst boeiende en belangwekkende rede.

De vraag, door eerstgenoemd blad gericht aan den Voorzitter der C o m m i s s i e v o o r h e t W e l v a a r t s o n d e r z o e k (zie ons nummer van 15 April jl.) heeft tot gevolg gehad, dat o.a. aan de beide hierboven genoemde bladen de kortelings verschenen verslagen zijn toegezonden. De **Perniagaän** geeft uit een dier verslagen een goed uitgewerkt overzicht van een artikel van den Regent van Serang, getiteld: „B e d r i j f s v e r e e n i g i n g i n d e d e s a", waarin beschreven wordt, hoe de leden eener familie van inboorlingen in de afdeeling Tjilegon (deel uitmakende van het regentschap Serang) zich tot een burgerlijke maatschap hebben vereenigd om de opbrengst hunner eigene klapperaanplantingen tot copra te bereiden en zelf bij de europeesche groothandelaren te brengen, in stede van ze aan chineesche tusschenpersonen te verkoopen. Later hebben zij ook de vruchten van de klapperboomen hunner desagenooten voor dat doel opgekocht en zoo den chineeschen tusschenpersoon daar geheel overbodig gemaakt.

Ditzelfde denkbeeld wordt ook met betrekking tot de koffie van Sumatra's Westkust aan de hand gedaan door den kundigen Batakschen hoofdonderwijzer te Tano Bato, D j a P e r l a g o e t a n, in een hoofdartikel van de **Pertja Barat** van 1 April jl., waarin hij in goed gekozen bewoordingen betoogt, hoe de veranderde belastingheffing in die gewesten der bevolking ten zegen kan worden, wanneer deze zich nu met ijver gaat toeleggen op hare eigene, vrije koffie-aanplantingen, terwijl dan de hoofden de vruchten der verschillende kleine tuinen moeten verzamelen of opkoopen, om de geheele opbrengst direct in Nederland te doen veilen.

Onder den titel: T j o n t o j a n g b a i k (= goede voorbeelden) bespreekt A n a k d e s a in de **Pemberita Betawi** eerst den in dit weekblad reeds meer genoemden R a d e n H a s a n D j a j a d i n i n g r a t, broeder van den Regent van Serang, die, hoewel in 't bezit van een diploma van afgelegd eindexamen eener H.B.S., er de voorkeur aan heeft gegeven in het particuliere zijn middel van bestaan te zoeken. Het regentschap Serang, zegt schrijver vervolgens, verheugt zich in een stel ambtenaren, die bijna alle een bijzonder goede opleiding hebben gehad. Hij noemt dan in de allereerste plaats den Regent zelf, die hetzelfde diploma heeft als zijn zooeven genoemde broeder en op wien toepasselijk zijn de epitheta b a n g s a w a n (van adellijke geboorte), h a r t a w a n (gegoed), b o e d i m a n (verstandig), g o e n a w a n (met goede eigenschappen begiftigd), s e t i a w a n (trouw), d e r m a w a n (milddadig) en die bovendien een afkeer heeft van allerlei overbodige hormatsbetuigingen.

Daarna laat A n a k d e s a de ambtenaren in Tjitjalengka, waar hij zelf thuis behoort, de revue passeeren. De wedono, de ondercollecteur, de assistent-wedono's en de mantri politie zijn allen van de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Bandoeng afkomstig. Hetzelfde is ook het geval met het schrijverspersoneel. Zelfs is er een d j o e r o e t o e l i s (schrijver), die de landbouwschool te Buitenzorg heeft bezocht. De ondercollecteur is vroeger tolk voor de soendaneesche taal geweest. Al die ambtenaren koesteren één hoofdwensch: de bevolking, de o r a n g k e t j i l, die aan hunne hoede is toevertrouwd, vooruit te brengen. De d o k t e r d j a w a (inlandsche geneeskundige) behoort mede tot de k a o e m m o e d a (Jong Indiërs). Het hoofd der inlandsche school is iemand, die kundig is en nauwgezet zijn plicht doet, hetgeen duidelijk merkbaar is aan den toestand dier onderwijsinrichting.

Schrijver maakt het bovenstaande niet publiek om de betrokkenen te vleien of bij hen in een goed blaadje te staan, maar slechts met het doel om een voorbeeld te stellen.

De door hem beschreven personen hebben zich van de **a d a t k o e n o**, de oude gewoonten, losgemaakt, wat betreft de overdreven, dwaze eerbiedsbetuigingen.

In het pleiten hiervoor staat A n a k d e s a niet alleen. Telkens en telkens komt men in de maleische pers terug op de afschaffing van overbodige hormatsuitingen.

(R. M. S o e m i t r o, secretaris der „I n d i s c h e V e r e e n i g i n g", verzoekt ons, — naar aanleiding van de noot op blz. 4 in ons laatste weekblad, — te willen mededeelen, dat de B a n d e r a W o l a n d a o f f i c i e e l n o c h o f f i c i e u s het orgaan is der „Indische Vereeniging.")

WAT DE CHINEES VERTELT.

Aan de chineesche bladen ontleent de **Perniagaän** de volgende berichten: Bij het G o a B o e P o (Departement van Buitenlandsche zaken) te Peking zullen voortaan personen tot amotenaar aangesteld worden, die in de diplomatie ervaren zijn en enkele europeesche talen kennen, opdat niet alleen de werkzaamheden bij dat departement beter zullen marcheeren, maar die personen ook eventueel tot consuls in den vreemde benoemd kunnen worden.

Door de chineesche regeering is bepaald, dat de kinderen van de h o a k i a u w b i n (chineesche emigranten) in China gratis op de staatsscholen zullen studeeren en ook van staatswege gehuisvest en gevoed zullen worden.

Na ontvangst van het telegram der chineezen, houdende het verzoek om te voorkomen, dat zij tot nederlandsche onderdanen verklaard zouden worden heeft het chineesche Ministerie van Buitenlandsche zaken met den nederlandschen Gezant te Peking onderhandeld om terzake nogmaals overleg te plegen.

De destijds door de S i a n g b o e (Kamer van Koophandel) te Shanghai naar onze Indische bezittingen gezonden afgevaardigde, die met de verschillende zusterkamers op groote handelsplaatsen in Nederlandsch-Indië de oprichting eener nieuwe Bank moest bespreken, heeft van zijne reis succes gehad. De kamers van koophandel te Batavia, Soerabaja, Soerakarta, Semarang, Pontianak, Makasser en de T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging te Pekalongan zullen respectievelijk de volgende bedragen in dat nieuwe geldinstituut steken: 500.000, 1.000.000, 250.000, 500.000, 100.000, 300.000, en 250.000 dollars.

De chineesche consul-generaal te Singapore heeft telegrafisch aan het Departement van Marine te Peking bericht, dat de t i o n g h o a's aldaar 3 miljoen dollars bij elkander hadden gebracht als bijdrage voor den aankoop van een nieuw oorlogsschip.

De **Pewarta Soerabaja** vindt iets krenkends, iets vernederends in het gebruik om in schriftelijke bescheiden, van een chinees sprekende, steeds zijne nationaliteit te vermelden, zooals bijv. in rekeningen: „Ontvangen van den chinees die en die de somma van enz.", in notarieële stukken: „verscheen voor mij, Notaris, de chinees T a n A L i o n g enz. Dergelijke dingen gebeuren in Nederlandsch-Indië, maar schrijver is er van overtuigd dat, wanneer hij een request aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden aanbiedt, het antwoord niet zal worden gericht aan „c h i n e e s", maar aan den „H e e r" X of Y. Menschen, die op deze wijze nationaliteitsaanwijzingen geven in plaats van gebruik te maken van uitdrukkingen, die men in welopgevoede kringen bezigt, vermeent het blad, geven misschien een bewijs van ontwikkeling, maar niet van innerlijke beschaving.

Naar aanleiding van berichten uit Buitenzorg, opgenomen in de J a v a-B o d e, betreffende klachten bij de Indische Regeering door chineezen voorgebracht over willekeurige handelingen van chineesche vereenigingen, o.a. het dwingen van kleinhandelaren en ambachtslieden om hun winkel te sluiten of hun bedrijf te staken, over de verplichting tot betaling eener contributie aan die vereenigingen, (een herhaling van het gele gevaar van wijlen den Heer C. A. Kruseman), zegt hetzelfde blad, dat de buitenzorgsche correspondent, volgens de **Perniagaän** een gewezen controleur bij het binnenlandsch bestuur, die den dienst heeft moeten verlaten: s e b a b s e r i n g k a l i i n g e t a n n j a m a s o e k d i b o t o l s o p i (omdat zijne gedachten dikwijls in de jeneverflesch zijn gedrongen) onzin heeft verteld (mengotje): Artikel 60 van het Regeerings-Reglement, vervolgt de **Pewarta Soerabaja** waarborgt iedereen, dat hij zijn middel van bestaan ongestoord kan uitoefenen. Indien de menschen alzoo g e d w o n g e n w e r d e n om hun winkel te sluiten of om hun bedrijf te staken, konden zij immers de bescherming der overheid inroepen. Het is niet onmogelijk, gaat zij voort, dat deze en gene van de k a o e m t o e w a (de conservatieve partij), zich niet kunnen vereenigen met de tegenwoordige gewoonte der tiong hoa's om op hunne feest- of gedenkdagen alle zaken te doen stilstaan, zooals 't bij

andere natiën gebruikelijk is. Daaruit mag men de gevolgtrekking niet maken, dat een dergelijke gewoonte, die immers ook bij de nederlanders bestaat, aanleiding tot gevaar zou opleveren. Denkt men dan, vraagt zij, dat de chineesche vereenigingen, die zich ten doel hebben gesteld om de tiong hoa's vooruit te brengen, haar goeden naam te grabbelen zouden gooien? Reeds vroeger heeft men getracht om de Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging te Batavia in verdenking te brengen. Maar schitterend heeft zij zich weten te rechtvaardigen. Hare bedoelingen zijn gebleken zuiver te zijn.

De **Ho Po** bevat een kritiek van Nous verrons over het werk van Siansen g (= de heer) T. T. Liem, getiteld: „Malay and English conversationsbook. Het boeksken telt slechts 54 pagina's en kost *f* 2, wat de kritikus nu niet bepaald goedkoop noemt. Maar, zegt hij, wij zouden vrede hebben met den hoogen prijs, als de inhoud maar goed is, doch die laat te wenschen over.

Hij eindigt zijne kritiek met tot den heer T. T. Liem het verzoek te richten om het verder debiet van het boekje te staken ten einde te voorkomen, dat zij, die engelsch kennen, het hoofd schudden en de handen over de borst strijken, wanneer zij dit conversationsbook zien: If you have faults, don't fear to abandon them.

In uitvoerige hoofdartikelen bespreekt de **Perniagaän** de werking der Indische boedelkamers en de nieuwe bepalingen omtrent faillissementen. Beide onderwerpen zijn voor de chineezen, die grootendeels van den handel bestaan, van groot belang en leveren het bewijs, dat de maleisch-chineesche pers zich zeer beijvert om alle personen, die tot den kring harer lezers behooren, goed voor te lichten.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

De Indische Gids.

Mr. R. J. Mees opent de Mei-aflevering met eene bespreking tevens bestrijding van de bekende ontwerp-regeling van het arbeidscontract voor Java, van Mr. A. Paets tot Gansoyen, waarop ook dezerzijds de aandacht werd gevestigd en de hoofdzaken werden besproken. — Daarna volgt een uitvoerig artikel van den heer L. F. Dingemans, O.-I. ambtenaar met verlof, getiteld: De particuliere suikerindustrie in de gouvernementslanden op Java, zijnde de tekst van een door den heer D. als „aangewezene" op de Ned.-Indische Bestuursacademie op den 19 Februari ll. gehouden verplichte voordracht. Terecht merkt de schr. op, dat in den loop der jaren over dit onderwerp een blijkbaar eindelooze en niet steeds vruchtbare polemiek is ontstaan tusschen pro- en contra particuliere suikercultuur-gezinden en dat het thans in de eerste plaats noodig is op praktisch terrein de verschillende belangen zooveel mogelijk tot overeenstemming te brengen en stabiliteit in de toepassing der bepalingen te verkrijgen. Om tot dat doel te geraken worden door den schr., die zich op een onzijdig standpunt stelt en door „een veeljarige bemoeienis met de particuliere suiker-industrie in de Gouvernementslanden op Java" zeker het volste recht van spreken heeft, verschillende wenken gegeven en een schema opgesteld van de voornaamste wenschelijke en mogelijke verbeteringen bij genoemde industrie. De hoofdzakelijke conclusies van den heer D. luiden: De particuliere suikerindustrie op Java, die veel geld onder de Inlandsche bevolking brengt, en welker staking, niet het minst in verband met het feit, dat zij in het algemeen spoorwegen, handel, scheepvaart enz. krachtig voedt en in stand houdt, eene niet spoedig te overwinnen crisis zou teweeg brengen, vooral onder de niet-grondbezittende klassen, kan, als van groot algemeen belang, niet langer twijfelachtig, een zegen zijn voor den Javaan, indien onder meer het volgende in acht wordt genomen:

I. Meerdere uniformiteit en continuïteit in zake de behandeling en uitvoering van aangelegenheden betreffende de verhuringen van grond door Inlanders aan niet-Inlanders en de beteugeling van rietbranden.

II. Stijving der kas van de gemeentelijke credietinstellingen met door tusschenkomst der centrale afdeelingsbanken te verstrekken particuliere, dan wel Gouvernements geldelijke voorschotten.

III. Toekenning aan de Inlandsche gemeenten van het recht tot heffing van belastingen, respect. retributies voor bij ordonnanties te noemen doeleinden, van gemeentelijk belang, met inachtneming van door het gewestelijk gezag te stellen beperkende regelen.

IV. Deugdelijk opvoedend onderwijs om de Inlandsche bevolking beter het nut te kunnen doen begrijpen van de particuliere suikerindustrie en haar den gunstigen invloed te doen gevoelen, welke deze uitoefenen kan op hare welvaart.

Voorts bevat dit No. nog het slot van het artikel van den houtvester S. Ritsema van Eck over Staatsland- en boschbouw in Indië en eene bijdrage van controleur J. Kreemer, bevattende Aanteekeningen omtrent het Manangkabau-Maleische familiebezit, benevens de gewone rubrieken Varia. — Maandelijksche revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie van Oost- en West-Indië door W. C. M.

Koloniaal Museum te Haarlem. Bulletin No. 41.

Het jongste Bulletin bevat de resultaten der prijsvraag van het Koloniaal Museum voor 1907: Bijdragen tot de kennis van den kokospalm (Cocos nucifera L.) Wij hebben omtrent die prijsvraag reeds een en ander medegedeeld, toen de jury uitspraak had gedaan over de ingekomen antwoorden en volstaan daarom thans met de namen van hen, wier inzendingen in dit Bulletin zijn opgenomen, nl.: L. A. T. J. F. van Oijen te 's-Gravenhage; J. B. Tabel te Parijs; Wong Tani Sr. (mogen wij hier voor lezen R. Huygen de Raat?); R. C. W. Welborn te Poeloe Tello en J. Bakker te Coronie (Suriname). Sommige inzendingen zijn fraai geïllustreerd, in het bijzonder de bijdrage van den „Ouden landman".

De Tijdspiegel

van Mei brengt een opstel van Dr. J. F. H. Kohlbrugge, getiteld: Psychologische beschouwingen over onze in de tropen levende landgenooten, waarop dezerzijds gaarne de aandacht gevestigd wordt.

De Indische Mercuur.

No. 17 van den loopenden jaargang bevat allereerst de op de door Dr. Blink gehouden voordracht over de Inlandsche landbouw op Java in verband met Nijverheid en Handel, gevolgde debatten, waaraan werd deelgenomen door Mr. J. H. Abendanon, Mr. J. W. Ramaer, den heer J. M. Pijnacker Hordijk, den heer P. J. v. Houten en Mr. A. v. Gennep.

Van de overige bijdragen noemen wij: Bespreking van Dr. A. Ernst: Die Besiedelung vulkanischen Bodens auf Java und Sumatra, door Dr. A. Pulle.— De Djocjasche Landhuurders-vereeniging in 1908. — De herziening der tariefwet in de Vereenigde Staten. — Kultuurberichten (waarin o. m. het oordeel van een Ceylonsch expert over rubber- en theekultuur op Java en een berichtje over de Cacaokultuur in Suriname, waaruit helaas blijkt, dat uit alle districten ongunstige berichten omtrent die kultuur komen). — Kleine mededeelingen. — Financieele Berichten en Verslagen, benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Tjandi Singasari en Panataran.

In ons vorig overzicht vermeldden wij reeds den titel van deze 2e monographie als resultaat van het archaeologisch onderzoek op Java en Madoera. Thans over dit prachtwerk-zelf een enkel woord.

Vooraf gaat eene herdenking van Dr. J. L. A. Brandes, den voorzitter der oudheidkundige commissie, overleden te Batavia in den nacht van 26 Juni 1905, door den heer G. P. Rouffaer. Inderdaad kon de herdenking der zeer groote verdiensten van Dr. Brandes die aan de wetenschap ontviel op een moment dat zijn werkkrachten zoo noode konden worden gemist — immers zijn ledige plaats is thans, bijna 4 jaar na zijn dood, nog steeds niet door een ander ingenomen —, aan geen betere handen zijn toevertrouwd. De heer Rouffaer toch, die als 't ware in Nederland de leiding van het archaeologisch onderzoek op zich zag gelegd in zijn functie van secretaris der commissie van bijstand, en o. a. Brandes' eerste monographie (beschrijving van Tjandi Djago of Toempang) voor de pers gereedmaakte, was met deze in voortdurende correspondentie, en tevens door oude vriendschapsbanden aan hem verbonden. Niemand beter dan hij kon beseffen welk een groot en haast onherstelbaar verlies 't oudheidkundig onderzoek door Brandes' dood had geleden. Voor Brandes' groote gaven koestert de heer R. den diepsten eerbied, daarvan legt deze levensbeschrijving ontegenzeggelijk het volste getuigenis af. Aan Dr. Adriani verzocht hij Brandes' verdiensten als Indonesisch linguist te schetsen, waaraan deze bereidwillig voldeed. Vervolgens behandelt de heer R. zelf achtereenvolgens Br.' optreden als Hindoe-Javaansch historicus en als Hindoe-Javaansch archaeoloog, waarbij de heer R. blijken geeft van zeer groote belezenheid tevens.

Plaatsruimte verbiedt ons, op deze mooie levensbeschrijving, waarbij gevoegd zijn het sprekend portret in groot formaat van Dr. Brandes, benevens een afbeelding van diens fraaie grafmonument te Batavia, in te gaan.

De overigens weinig uitvoerige tekst van deze 2e monographie bevat eene beschrijving van Tjandi Singasari met het omliggende terrein, benevens van de wolkentooneelen van Panataran, de laatste studiën van Dr. Brandes, die alweder door den heer Rouffaer persklaar zijn gemaakt en voor gezamenlijke rekening van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen en het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, met ondersteuning van het Departement van Koloniën, uitgegeven. Niet minder dan 113 platen, 19 bouwkundige teekeningen en 2 kaarten zijn aan de beschrijvingen toegevoegd, zoodat wij feitelijk mogen spreken van één groot prentenboek, maar dan in den goeden, in den wetenschappelijken zin des woords.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon= en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor= tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 7 April 1909;
Het Bataviaasch Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 8 April;
Het Soer. Handelsblad t/m 6 April;
De Javasche Courant No. 26 en 27;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 14;
De Indische Mercuur No. 18;
Nederland No. 4;
Indisch Genootschap; vergadering 30 Maart 1909. „De uitkomsten v/d. Opiumregie op Java en Madoera"
Kort verslag der verg. Tweede Kamer S.-G.;
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 14; 28 Maart 1909;
Onderzoek naar de mindere welvaart der Inlandsche bevolking op Java en Madoera: „Overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar den landbouw en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen";
De Banier No. 14;

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over „Onze Oost", voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.10.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.80, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

b. „Onze Oost" II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f* 0.05.
Prijs: 50 ex. à *f* 2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

c. **Nederlandsch Staatsblad** 1909 no. 71, bevattende het Besluit op de Indische *Bestuursopleiding*.
Prijs 1 ex. à *f* 0.15.

d. **Het jaarboekje der Vereeniging over 1908.**
Prijs 1 ex. à *f* 0.25.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 2 April 1909. No. 26.

Dit Nr. bevat I een nieuw Reglement op het gebruik van stoomketels in Ned.-Indië.

II. Wijzigingen in het Reglement, houdende bepalingen, tot beveiliging bij het verblijven in fabrieken en werkplaatsen.

III. Wijzigingen in het Algemeen Reglement voor de spoorwegdiensten in Ned.-Indië, enz.

IV. Afkondiging van het verdrag tot regeling van het gebied van Nederland en Portugal.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den resident van Bali en Lombok G. F. de Bruijn Kops; zes maanden aan Dr. A. W. K. de Jong; twee jaar aan den geneesheer te Lawang P. C. J. van Brero.

Ontslagen: op verzoek eervol de architect M. Cornelissen; de klerk bij de S. S.; C. H. Raedt en de beambte der Postspaarbank Mej. E. Herklots.

Benoemd: tot resident van Bali en Lombok: H. W. Veenhuijzen; tot geneesheer-directeur van het krankzinnigengesticht te Lawang D. J. Hulshoff Pol; tot tweeden geneesheer aldaar Dr. J. Scholtens; tot ambtenaar 3e kl. bij de in- en uitvoerrechten A. v. IJsseldijk, P. W. F. A. D. Wolterbeek en W. G. van der Lee; tot idem 4e kl. P. de Bas; tot asp.-ingenieur J. F. B. Regensburg. &

Tijdelijk belast: met de functiën van secretaris van het Gouv., Mr. G. J. Bisschop.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedono van Karangsemboeng Mas Wangsadisastra.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Soebang A. van Dijck; te Semarang T. Meijering; te Soekaboemi L. M. Burg en te Gombong H. Rietveld; tot onderwijzer 2e kl. te Batavia J. N. Bakx; tot houtvester te Buitenzorg F. W. Snepvangers.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en luit. der inf. P. D. Visser en den officier van gezondheid 1e kl. Dr. N. L. Schoorel.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein-kwartiermeester H. K. A. Hamakers en de kapitein der genie M. Engers.

Bevorderd: tot luit.-kol. bij de infanterie de majoors J. C. v. d. Belt, K. E. Schütt en A. P. v. d. Siepkamp.

Buitengewoon bevorderd: tot kol. bij de infanterie de luit.-kol. à la suite H. N. A. Swart.

In dit No. is opgenomen het verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvern. Atjeh en Onderhoorigheden, gedurende de maand Januari 1909.

Uit de Javasche Courant van 6 April 1909. No. 27.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den

adj.-inspecteur van het inl. onderwijs W. Meijer.

Ontslagen: op verzoek eervol de dir. van Financiën J. P. C. Hartevelt; de ambtenaar op wachtgeld O. A. Bartels; de klerk Dep. van O. E. en N. P. J. Mess; de ass.-res. van Noord-Nieuw-Guinea L. A. van Oosterzee; de commies te Padang H. Th. Meeng; de commies bij de S.S. op Java H. J. Boon.

Benoemd: tot tijd. ass.-res. der Oostkust v. Atjeh H. C. E. Quast; der Westkust F. R. Speltie; van Nias N. v. Vuuren; van Boni D. A. F. Brautigam; van Loewoe D. Breedveldt Boer; der Oostkust van Celebes H. J. Grijzen.

Tot ass.-res. der Palemb. Benedenlanden J. B. Leon; van Asahan J. A. Einthoven; van Sintang G. J. Koopman; tot secretaris van Menado J. J. Lans; tot advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. E. J. Dommering.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-res. van Noord-Nieuw-Guinea W. A. Berkholst; van Soembawa E. F. Janssen van Raay.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de luit.-kolonel der genie F. W. van Bloemen Waanders.

Bevorderd: tot 1en luit. de 2e luit. der cavalerie E. J. Bruijnis; tot off. van gezondheid 1e kl. J. P. de Bats, thans 2e kl.; tot majoor der inf. de kapiteins W. J. de Voogt, W. B. Oost en C. Reedijk; tot kapitein de 1e luit. G. Aars, J. Prager en A. H. M. Eyken.

Uit de Javasche Courant van 8 April 1909. No. 28.

Dit No. bevat: I. Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot technische betrekkingen bij den dienst van het stoomwezen in Ned.-Indië en regelen betreffende de uitzending van dergelijk personeel uit Nederland.

II. Eene aanvulling der Landrente-ordonnantie.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-res. voor de politie te Makassar J. W. Tamson.

Benoemd: tot ass.-res. van Koelonprogo A. Breevoordt; van Cheribon C. Canne; tot voorzitter van den landraad te Buitenzorg Mr. P. F. K. Faber; van de landraden te Banjernegara en Wonosobo Mr. H. J. Canter Visscher; tot off. van justitie bij den Raad van Justitie te Padang Mr. A. H. Walkate; tot commies te Madioen J. H. G. Stoové; tot lid der Ned.-Indische commissie voor de wereldtentoonstelling te Brussel in 1910 Mr. G. Vissering; Raden Toemenggoeng Aria Achmad Djajadiningrat; K. Heijne; Mr. H. 's Jacob; U. van Hinloopen Labberton; A. F. Marwelstein; P. de Roo de la Faille; J. G. H. de Voogt en T. H. V. Zimmermann.

Militair Departement.

Verleend: 2 jaar verlof naar Europa aan den 1n luit. der inf. D. J. C. van Reenen en 1 jaar aan den hoofdcommies bij het Dep. van Marine D. E. Brouwer.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Willem IV"; gezagvoerder P. Koningstein. Van Amsterdam naar W.-Indië op den 30en April 1909.

J. S. Roos, echtg. en 2 k; J. H. de Granada; Mr. G. H. Barnet Lyon en echtg; H. M. Bensdorp en echtg; Mevr. S. E. Cooke; A. Hueting; A. Lammers, echtg. en 1 k; K. Straaijer; D. J. da Silva; A. C. van Santen; W. F. Spaarndam.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem III"; gezagvoerder J. Aarents. Van West-Indië naar Amsterdam.

P. A. May; J. E. Born, echtg. en 3 k; A. Krabbendam, echtg. en d; S. H. Samson en echtg; J. S. Rijsenbach en echtg; J. Monsiaans; J. Lindeman; J. Musler; L. Maats.

Passagierslijst van het S.S. Koningin Wilhelmina; gezagvoerder J R. de Brouwers; vertrokken van Batavia 8 April en aangekomen te Genua 2 Mei.

J. W. Meerburg; R. Vogel; E. F. Rab, echtg. en 2 k; G. A. Koops; mevr. wed. M. H. C. Kuijt—Bovenkerk en 3 k; P. van Roijen, echtg. en 3 k.; E. E. Warris; J. H. Zeeman; J. H. Gerrits en echtg; H. Somermeijer, echtg. en k; M. den Hartog; J. A. Tomson en echtg; H. M. E. Hechtermans en echtg; mevr. S. v. IJsseldijk en k; mevr. J. A. v. Dijk en k; F. Fokkens, echtg. en k; mr. F. J. E. A. Bade, echtg. en 3 k; H. Spakler; J. H. Junius; mevr. C. H. Postma en k; H. Engers, echtg. en k; C. T. H. Gravelotte, echtg. en 2 k; L. W. Gosenigs, echtg. en 2 k; H. A. Barnouw; mevr. J. Kuijper; P. Lagaai; F. J. W. Hogens; J. Elzerman; H. Nijdam; J. A. van Neer, echtg. en k; L. le Neef en echtg; Ch. van Bremen; L. Smetsers; J. F. Roth, echtg. en 4 k; J. Oudshoorn, echtg. en 3 k; H. L. Ongkie Hong; H. Keus; H. F. Poelstra; G. P. Raat, echtg. en 3 k; mej. C. Mosbeux; J. Zeiemaker; J. van Wijk; D. H. Baarbé; J. Swiers; I. U. Piepers, echtg. en d; C. Kluppel, echtg. en 1 k; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

No. 19 Donderdag 13 Mei 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

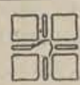
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van „Boeatan":

Jaarlijksche Algemeene Vergadering van Aandeelhouders

op **Vrijdag 28 Mei** 1909, des **voormiddags ten 11 ure**, in de achterzaal (die 's middags tot theesalon dient), der permanente tentoonstelling van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en huisvlijt, Heulstraat 19, Den Haag.

De punten van behandeling liggen van af Maandag 17 Mei, evenals de balans en winst- en verliesrekening, met het verslag der financiëele commissie ter inzage ten kantore der Vennootschap Heulstraat 19, alwaar ook, volgens art. 32 der statuten, de aandeelen vóór of op 25 Mei zijn te deponeeren, tenzij houders ze ter Vergadering medebrengen.

De Raad van Beheer.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Zaterdag 8 Mei 1909 had te Leiden eene gecombineerde samenspreking plaats tusschen het dagelijksch bestuur der vereeniging, het afdeelingsbestuur en het bestuur der Indologen-vereeniging, welke ten doel had: in nader overleg te treden, in zake het denkbeeld om te Leiden eene afzonderlijke Afdeeling van „Oost en West" op te richten van Indologen.

Hoewel niet ontkend werd, dat aan de uitvoering van den gedachten maatregel bezwaren waren verbonden, achtte men het toch algemeen aanbevelingswaardig, om ten deze met de uitvoering een begin te maken, en werd in verband daarmede besloten, dat het bestuur der Indologen-vereeniging de noodige stappen zou doen om de thans ingeschreven Indologen, leden van onze vereen., bijeen te verzamelen en bij hen het onderwerp in kwestie zoodanig in te leiden, dat ook studeerenden in andere faculteiten daarvan deel zouden kunnen uitmaken.

De resultaten dezer bemoeiingen zullen nog nader moeten worden afgewacht, doch het hoofdbestuur hoopt, dat, door aaneensluiting van het jongere element onder de leden der vereeniging, die, later in Indië geplaatst zijnde, zulke belangrijke functiën zullen hebben te vervullen, tegemoet zal worden gekomen aan het doel der vereeniging, nl. om den genegenheidsband tusschen Nederland en Indië voortdurend te versterken.

II. Van Hare Majesteit de Koningin-Moeder werd het navolgende schrijven ontvangen:

„Gevolg gevende aan de bevelen van Hare Majesteit de Koningin-Moeder, heb ik de eer aan de Vereeniging „Oost en West", te 's-Gravenhage, Hoogstderzelver oprechten dank te betuigen voor de gelukwenschen, Harer Majesteit aangeboden bij gelegenheid van de voorspoedige bevalling van Hare Majesteit de Koningin.

De secretaris van H. M. de Koningin-Moeder:
(w. g.) J. B. Vorstman."

III. **REGLEMENT**

voor de

Studiecommissie van de Vereeniging „Oost en West."

Naam. Art. 1. De commissie draagt den naam van: „Studiecommissie van de vereen. Oost en West".

Doel. Art. 2. Het doel der commissie is toezicht te oefenen op de opvoeding en de studie der in Nederland vertoevende jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche koloniën, hun hulp en bijstand te verleenen en hun verblijf in Nederland zoo aangenaam en zoo vruchtbaar mogelijk te maken.

Zij beoogt vooral de in Nederland voor hunne beschaving en ontwikkeling vertoevende Inlanders en daarmede gelijk gestelden van dienst te zijn en zal zich in betrekking stellen met de in de Koloniën bestaande vereenigingen, fondsen en commissies, die zich de ontwikkeling en beschaving van Inlanders en daarmede gelijk gestelden ten doel stellen.

Desgevraagd kan zij hare bemoeienis uitstrekken tot niet-inlanders.

Samenstelling. Art. 3. De commissie bestaat uit de H.H. Prof. Dr. J. H. C. Kern te Utrecht, eere-voorzitter; Prof. Mr. J. E. Heeres te Leiden, voorzitter; Mr. C. Th. van Deventer te 's-Gravenhage, ondervoorzitter; Mr. Th. B. Pleyte te Amsterdam, secr.-penningmeester; Mr. J. H. Abendanon te 's-Gravenhage; E. v. Assen te 's-Gravenhage; Prof. Mr. D. van Blom te Delft; H. H. van Kol te Voorschoten; D. H. Havelaar te Rotterdam; Prof. Ch. A. van Ophuijsen te Leiden; Dr. H. F. Roll te Hilversum; Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje te Leiden.

Zij wordt voorgezeten door een lid van 't Hoofdbestuur der vereeniging Oost en West en kiest uit haar midden een ondervoorzitter, een secretaris en een penningmeester, of wel een secretaris tevens penningmeester.

Aan den secretaris kan een bezoldiging worden toegekend.

Nieuwe leden der commissie worden op hare voordracht benoemd door het Hoofdbestuur der vereeniging Oost en West. Zij behooren lid te zijn dier vereeniging.

Voorzitter. Art. 4. De voorzitter leidt de vergaderingen der commissie, houdt het hoofdbestuur op de hoogte van hare verrichtingen en de commissie van de wenschen en de zienswijze van het hoofdbestuur.

Ondervoorzitter. Art. 5. De voorzitter wordt bij ontstentenis vervangen door den ondervoorzitter.

Secretaris. Art. 6. De secretaris

houdt aanteekening van het verhandelde in de vergaderingen der commissie;

voert de briefwisseling;

houdt een register aan van jongelieden, die van de diensten der commissie gebruik maken;

bewaart het archief;

zorgt voor de opstelling van het jaarverslag aan het hoofdbestuur.

Penningmeester. Art. 7. De penningmeester

beheert de gelden, die aan de commissie, hetzij door de vereeniging Oost en West, hetzij door derden ter bevordering van haar doel worden verstrekt;

beheert de gelden, die ten behoeve van bepaalde jongelieden in Nederland vertoevende aan haar worden toegezonden en zorgt voor de betalingen, die daarvan behooren te worden gedaan;

zorgt voor een behoorlijke boekhouding en zoo noodig voor belegging van gelden onder zijn beheer;

zendt jaarlijks in de maand Februari aan den penningmeester van het Hoofdbestuur een behoorlijke rekening en verantwoording van zijn beheer.

Vergaderingen. Art. 8. De commissie vergadert te 's-Gravenhage ten minste eenmaal in de drie maanden en voorts zoo dikwijls als de voorzitter dit noodig acht, of het verzoek daartoe door ten minste drie leden wordt gedaan.

In eene in de maand Februari van elk jaar te houden vergadering, zal worden behandeld het door den Secretaris op te stellen jaarverslag over de verrichtingen der commissie, hetwelk aan het Hoofdbestuur zal worden ingediend.

In de vergaderingen zullen de werkzaamheden der verschillende leden der commissie zooveel mogelijk worden verdeeld en bepaald.

Goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van 10 April 1909 sub. XIIc.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 ex. à *f* 0.10; 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.

Prijs: 1 ex. à *f* 0.05; 50 ex. à *f* 2.00 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907, no. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs: 1 ex. à *f* 0.15.

d. **Het Jaarboekje** der Vereeniging over het jaar 1908 à f 0.25.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Schets van het maatschappelijk bestaan der Dajaks in de Doeson-landen, meer in het bizonder die van de districten Midden- en Boven-Doeson, van de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

DOOR

E. VAN ASSEN.

Beschaving en ontwikkeling kunnen door eigen zelfstandige werkzaamheid van een volk slechts tot stand komen, als dat volk een land bewoont, waar de gesteldheid van den bodem en de aard van het klimaat het verkrijgen van de eerste levensbehoeften niet al te moeielijk maken.

Waar die zelfstandige werkzaamheid en energie, zooals bij de oorspronkelijke Dajaksche bevolking in die streken, waarvan hier sprake is, ontbreken, wordt de beschaving aan de ruwe bewoners opgedrongen of wel zij wordt ingevoerd, tegelijk met de ruilwaren, welke door kooplieden uit de Benedenlanden worden aangebracht.

De Doesonlanden zijn bedekt met uitgestrekte oorspronkelijke bosschen, er heerscht dientengevolge een vrij goed klimaat; de bodem is in het geheel niet onvruchtbaar, maar onder de voortbrengselen welke het land oplevert, zijn het slechts de rottan, getah en eenige andere boschproducten, alsmede de vogelnesten, wat goud en steenkolen, die enkele handelaren uit de Benedenlanden van de Residentie verleiden tot langdurige reizen in het binnenste van dit land.

Bijna de eenige rijkdom van het Dajaksche huisgezin bestaat in het bezit van goederen, van gongs b e l a n g a's (aarden potten, die, beschermende geesten bevattende, het gezin geluk aan moeten brengen.) Maar om dit kostbare bezit van eenige aarden potten en pannen, waarvoor van 300 tot 600 rijksdaalders worden besteed, te verminderen, worden niet vele pogingen aangewend.

Vee is er weinig. Een koe of karbouw slachten is dan ook een buitengewoon iets, dat men zich alleen bij feestelijke gelegenheden veroorlooft. Het geheele volk, zoowel rijken als armen, voedt zich slechts met rijst, zout en visch.

De landbouw, een zuivere roofbouw, is nog hoogst gebrekkig. Aan keuze van gronden of van goed zaad, of aan de bewerking van den bodem wordt, niettegenstaande herhaaldelijk gegeven aanwijzingen, in het geheel geen zorg besteed, terwijl de meeste onverschilligheid wordt betoond in zake het gelijktijdig branden en beplanten van de ladangs. De hoofden, lijdelijk en vasthoudend aan oude begrippen, hebben hieraan veel schuld.

Jaarlijks treden de Barito-rivier en hare affluenten tijdens den regentijd buiten hare oevers en brengen dan groote schade toe aan het op die oevers te veld staande gewas. Bovendien heeft het rijstgewas nog te lijden van rupsen, veldmuizen, walangsanggits en andere plagen.

Een en ander verklaart het feit, waarom de rijstoogst telken jare onvoldoende is, en waarom het voornaamste voedingsmiddel uit de Benedenlanden moet worden opgevoerd.

De Dajak verkrijgt verder door de jacht gemakkelijk het voedsel, waaraan hij behoefte heeft en dat bij sommige stammen, in den vorm van het zoo goed als rauwe vleesch van gedoode varkens, herten, slangen, apen, muizen, bijen, enz., gegeten wordt.

De jacht wordt daarom naast den landbouw en de visscherij beoefend, waartoe de aan wild zeer rijke bosschen en de aan visch overrijke rivieren van Centraal-Borneo volop gelegenheid geven.

De Dajak bepaalt zich bij het zoeken naar levensonderhoud echter tot het strikt noodige. Hij beplant hier en daar de woon-erven met vrucht- en andere boomen, doch verder doet hij weinig. Klein-handelaren en daglooners treft men onder de Dajaks zoo goed als niet aan.

De bevolking der Doesonlanden heeft zich ten deele in kampongs nedergezet op de oevers langs de Barito-rivier, maar verreweg het grootste gedeelte woont in de l a d a n g s, langs de oevers der zijrivieren. Deze loopen gedurende een groot gedeelte van het jaar droog, hetgeen tot gevolg heeft dat de handelaren — bij gebrek aan landwegen — die streken niet kunnen bezoeken en de dáár wonende bevolking dikwijls maanden lang geheel geïsoleerd is. En om landwegen in deze uitgestrekte streken aan te leggen en te onderhouden, daarvoor is de bevolking veel te gering. Het onderhouden van die wegen gesteld al dat zij er waren, zou zeer bezwarend zijn.

Het geven van bevelen in dien zin, die zonder eenigen twijfel de krachten van de geringe bevolking zouden te boven gaan, zou slechts aanleiding geven tot eene verhuizing op groote schaal en van dit land eene onbevolkte streek maken.

Bij zulke voorwaarden zullen de bewoners der Doesonlanden, vooral die zich in de Boven Baritostreken en in het gebied van de zijrivieren hebben gevestigd, vooreerst niet veel vorderingen maken in kennis of kunstvaardigheid.

De kennis van elke wetenschap is hun onbekend. Er wordt wel eens gezegd, dat de Dajaks een eigen schrift zouden hebben, maar tot heden heb ik nog geen exemplaar van dat letterschrift gezien.

Voorts bestaat er eene soort Hoog-Dajaksch, „de S a n g i a n g" taal, in de kennis waarvan toovenaars (b a l i a n s) het middel vinden om de bevolking waar te zeggen en zoogenaamd van ziekten te genezen.

Het volksgeloof wil, dat die b a l i a n s, nadat zij in eene soort van extase geraakt zijn, zich in verbinding weten te stellen met de geesten in de bovenaardsche wereld.

De godsdienst der Dajaks is eene aanbidding van zielen (spiritisme), waaronder die der afgestorvenen, bepaaldelijk die der voorouders, een voorname rol spelen.

Spiritisme is de hoofdvorm.

Het fetisisme treedt meer op den achtergrond en is waarneembaar bij de vereering van b e l a n g a s en andere aarden voorwerpen van dien vorm.

Het geloof in eene zielsverhuizing is hier algemeen.

De zielen der afgestorvenen gaan, meenen zij, naar den G o e n o e n g L o e m b o e t, een berg gelegen tusschen de Mia en Loewang-rivieren, beide zijtakken van de Teweh-rivier. De o a r a's zijn de personen, die de zielen derwaarts brengen.

Zucht om zich intellectueel te ontwikkelen bestaat er bij den Dajak weinig of niet.

De hoofden geven al weer het voorbeeld en zullen er niet spoedig toe overgaan hunne kinderen ter schole te zenden, omdat zij vinden, dat die kinderen bij den ladang-arbeid niet kunnen worden gemist.

Alleen het maken van eenig vlechtwerk, touw en matten is aan de bevolking bekend, zoomede het vervaardigen van vaartuigen van uitgeholde boomstammen. —

Het woord „gemeentelijk bezit" drukt het best den toestand van den grondeigendom bij de Dajaks uit. Als bij stilzwijgende overeenkomst wordt het bebouwen van den grond alleen aan de leden van den stam veroorloofd; vreemden moeten daartoe vergunning vragen aan het kamponghoofd.

De producten uit de bosschen staan tevens ter beschikking van die bevolking, behoudens zekere eigendomsrechten van derden, door eigen werkzaamheid of door versterking van eenig kapitaal verkregen. Vreemdelingen moeten voor het zoeken van boschproducten vergunning vragen en nog eene zekere retributie (gewoonlijk 1/10 van het product) betalen, bijaldien zij van de eigendomsrechten van anderen gebruik maken.

Land, dat in kultuur gebracht kan worden, ligt in onbeperkte hoeveelheid voor het nemen.

Van een waardebepaling is bijna nimmer sprake en mocht men dit een enkele maal vernemen, dan zal die waarde hoogst waarschijnlijk meer op de geschikte ligging van het terrein, of op de daarop staande vruchtboomen betrekking hebben dan op de grootte van het terrein.

Na den oogst laat men den grond braak liggen, totdat hij weder vruchtbaar is geworden (8—15 jaar); natuurlijk zonder dat daaraan eenige zorg van bemesting, beploeging of anderszins besteed wordt.

De woningen in die velden, gewoonlijk armoedige hutten, laat men staan, omdat het niet de moeite waard wordt geacht die af te breken en ze elders op te slaan. Zij bestaan uit eenig houtwerk, gedekt met k o e l i t k a j o e en a t a p-omwanding, zoo eenvoudig mogelijk. Enkele huizen in de kampongs, vooral langs de Barito-rivier, maken hierop eene uitzondering en geven zelfs bij het passeeren daarvan per stoomschip een zekeren indruk van meerdere beschaving, maar het grootste gedeelte van de bevolking woont in de l a d a n g s, terwijl de gebrekkige toestand van den landbouw hen telken jare doet verhuizen.

Nieuwe gebrekkige woningen worden dan weer opgericht.

In die woningen wordt veel vrije tijd luierend en soezend of met dobbelen en toeak-drinken doorgebracht.

Sommigen verliezen alles bij het dobbelspel.

In het district Boven-Doeson, waar de bestuursinvloed betrekkelijk nog gering is, komt het wel voor, dat, bij wanbetaling van speelschulden, de verliezer en ook zelfs zijn gezin tot slaven worden van den winner. Naarmate onze invloed toeneemt, zal die instelling natuurlijk verdwijnen.

Ook hoofden maken zich aan dobbelspel schuldig en dikwijls komt het voor, dat zij de hun toevertrouwde belastinggelden verspelen en die later bijpassen moeten.

De drinkgelagen duren dagen en nachten, hoofdzakelijk als de oogst is afgeloopen. Bij die gelegenheden en ook bij andere feesten, vooral bij lijkfeesten, wordt het weinige geld, dat gespaard is, verteerd en verdronken, totdat al de t o e a k verbruikt is.

Uit de meeste verwondings-zaken welke bij den Landraad te Moeara-Teweh werden voorgebracht, viel destijds op te maken, dat de bloedige vechtpartijen het resultaat waren van de drinkgelagen, want hoewel de Dajak in den regel zacht, verdraagzaam en goedhartig is, wordt hij woest, zoodra hij eenmaal in opgewondenheid geraakt.

De zedelijke of sociale band is in het huisgezin, in de groote aanhankelijkheid der familieleden onderling gelegen. Dit wordt in de hand gewerkt door het dicht opeengehoopt wonen van velen in éénzelfde huis, hier „b e t a n g" geheeten.

Is er eenmaal oneenigheid tusschen bloedverwanten ontstaan, dan geldt in het district Boven-Doeson, volgens de zoogenaamde adat „S i a n g M o e r o e n g", de bloedwraak, welke in het algemeen als rechtvaardig wordt erkend. Straf wordt daar maar zelden langs wettigen weg toegepast, hoogstens kan de beleedigde partij, door betaling eener vergoeding aan de familieleden, bevredigd worden, als zij daarmede namelijk genoegen willen nemen.

De Dajaks leven in stammen.

De animositeit tusschen die stammen onderling, is de reden, waarom de Dajak bij voorkeur in zijn eigen stam trouwt (endogamie). Het kind behoort dus ook tot denzelfden stam, derhalve eene cognatische afstamming.

De patriarchale inrichting van den stam treedt op den voorgrond, doch het lijdt geen twijfel, of het matriarchaat moet hier vroeger hebben bestaan.

(Wordt vervolgd.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Nogmaals *De Standaard* over de candidatuur Colijn. — De *Nieuwe Courant* over de theecultuur, door Inlanders gedreven. — De schrijver der rubriek „Los en Vast uit onze Oost" in *De Telegraaf* over de inlandsche pers.

Onder het curieuse opschrift: „Een politiek Inschuifsel" driestart D e S t a n d a a r d:

„In het Voorloopig Verslag op het Wetsontwerp tot verhooging van de Indische begrooting is, naar het schijnt, een politiek stukje ingeschoven.

Dit politieke stukje keert zich tegen den heer Colijn.

Ten eerste wordt twijfel geopperd of hij wel genoegzaam kunde bezit, om in zijn nieuwe betrekking op te treden, en ten andere wordt een poging gedaan, om, mocht hij als Kamerlid gekozen worden, hem zijn verlofstractement af te troggelen.

Veel succes zal men daarmee niet hebben.

In Indië weet een ieder, dat Colijn, wat kennis van heel Indië, algemeene ontwikkeling en dienststaat betreft, schier boven allen uitsteekt. Wie hier te lande de Indische politiek volgde, weet dit ook. Dit afdingen op zijn kunde en verdiensten is dan ook een degenstoot in het water, die niet raakt en niet raken kan.

En al even dwaas is het, nu plotseling wijziging in de regeling van het verlofstractement voor een Kamerlid te willen maken.

Art. 96 van de Grondwet eischt, dat deze regeling geschieden zal bij de Wet. Er staat toch uitdrukkelijk: „De Wet regelt zooveel noodig de gevolgen van de vereeniging van het lidmaatschap van een der beide Kamers met andere dan in het eerste lid uitgesloten, uit 's lands kas bezoldigde ambten."

Het Kabinet-Kuyper had hiervoor dan ook een wetsontwerp ingediend dat met 1905 verdween.

Maar al te dwaas zou het toch zijn, nu, op stel en sprong, de bestaande regeling voor Indië te wijzigen, op een oogenblik waarop het maar al te doorzichtig is, dat men dit wenscht om een bepaald candidaat van de stembus te weren.

De schijn althans van een politiek stukje is er; maar, hoe 't ook bedoeld zij, het zal Colijn's candidatuur eer steunen dan bederven.

Wij zijn er dankbaar voor."

Tot zoover D e S t a n d a a r d.

Voor diegenen onzer lezers, die het V. Verslag niet gelezen mochten hebben, laten wij hier de passage, waarop de hoofdredacteur van D e S t a n d a a r d blijkbaar doelt, volgen:

„Algemeen kon men zich met de in de Kamer reeds herhaaldelijk aanbevolen instelling van een bureau voor de Buitenbezittingen vereenigen. Intusschen werd tegen de voorgestelde regeling bezwaar geopperd van administratieven aard.

Bevreemding wekte het, dat de gouverneur-generaal is overgegaan tot benoeming van den heer Colijn tot tijdelijk adviseur. Het scheen zonderling, dat voor deze betrekking gekozen werd niet een geschoold bestuursambtenaar, maar iemand, die eerst kort geleden van den militairen in den civielen dienst overging. Men betwijfelde, of deze gewezen officier niet enkel de noodige bekwaamheid en energie, maar ook de uitgebreide kennis van het administratieve recht, van inlandsche talen en van ethnografie bezit, die voor een goede waarneming van het ambt gewenscht is te achten. Ook op de hooge jaarwedde werd aanmerking gemaakt.

In verband met de in de Indische pers vermelde geruchten, dat de heer Colijn verlof zou vragen naar Nederland, — waarbij ook een candidatuur voor de Tweede Kamer ter sprake kwam — werd door verscheiden leden aangedrongen op een herziening der bepalingen vervat in het Indisch Staatsblad van 1868 no. 76. Men achtte het niet gerechtvaardigd een Indischen ambtenaar, die Kamerlid wordt, voor onbepaalden tijd een groot deel van zijn traktement te blijven uitbetalen. Na verloop van het den ambtenaar verleend verlof, moest verlenging daarvan alleen kunnen geschieden buiten bezwaar van de koloniale fondsen. Door andere leden werd opgemerkt, dat uit de wijze waarop de heer Colijn het

ambt van adjunct-commissaris voor de decentralisatie heeft vervuld, blijkt, dat hij voor de vervulling der hier bedoelde betrekking de noodige geschiktheid heeft."

***

De Nieuwe Courant maakt zich ongerust, dat de inlandsche bevolking zich te veel op de theecultuur zal gaan toeleggen.

„De vrijwillige theetuinen der bevolking in de Preanger Regentschappen, zegt het blad, inzonderheid in de nabijheid van de landbouwondernemingen in de afdeelingen Tjiandjoer en Soekaboemi, breiden zich gestadig uit. Het geteelde blad wordt door de bevolking in natten staat aan de theefabrikanten geleverd. Op het oogenblik zijn ongeveer een 2500 bouws door inlanders bezeten gronden aan de theecultuur dienstbaar gemaakt. De teelt van dit gewas valt zeer in den smaak der bevolking, daar de cultuur geen inspannenden arbeid vereischt en een zeer goed loon oplevert, waarbij nog komt, dat een wèl onderhouden aanplant nagenoeg het geheele jaar door product oplevert en dus den planter voortdurend contanten verschaft. Wat doet zich echter nu voor? Toenemende diefstal van theeblad op de particuliere ondernemingen, in welker nabijheid de bevolking zelve ook thee plant. Bij de geringe politioneele middelen, waarover het bestuur beschikt en de gemakkelijkheid, waarmede ongemerkt de bladeren van de theeheesters kunnen worden afgerukt, is het verklaarbaar, dat van de zijde der particuliere industrie stemmen opgaan om haar te beschermen tegen die ontvreemdingen, welke uiteraard in talreikheid toenemen naar gelang de bevolkingsaanplantingen zich uitbreiden, wat van de zijde der Europeesche ondernemers en van bestuurswege, in 't belang van den inlandschen grondbezitter wordt aangemoedigd.

Natuurlijk zal 't nog lange jaren duren voordat de bevolking in staat zal zijn zelve het verkregen theeblad voor de wereldmarkt te bereiden. Meer dan vier millioen KG. blad moet in het afgeloopen jaar door ondernemers van de bevolking zijn opgekocht. Met het oog op het transport worden natuurlijk de theeplantsoenen door de bevolking bij voorkeur aangelegd in de nabijheid van in werking zijnde theeondernemingen. Zooveel vertrouwen wordt in de voortdurende uitbreiding van de vrijwillige theecultuur der bevolking gesteld, dat eenige Europeanen zich reeds bereid verklaard hebben om te midden van bevolkingsaanplantingen een fabriek voor de bereiding van het product op te richten.

Het komt ons voor, aldus besluit de Nieuwe Courant, dat èn het Indische gouvernement èn de Europeesche theeplanters verstandig zouden doen met de oprichting van dergelijke fabrieken zooveel mogelijk tegen te houden; het is toch duidelijk, dat de oprichting van zulk een onderneming, die haar grondstof uitsluitend moet verkrijgen door opkoop van de bevolking en deze zich daarvan door diefstal gemakkelijk kan voorzien, ontvreemding van theebladeren op groote schaal zal in de hand werken."

***

Het Koloniaal Weekblad krijgt een pluimpje van den schrijver der rubriek „Los en vast uit onze Oost" in de Telegraaf. Hij schrijft:

„De inlandsche pers op Java, zoowel als in de Buitenbezittingen, is in den laatsten tijd van steeds grooter beteekenis geworden, een gevolg van de voortschrijdende intellectueele ontwikkeling, der inlandsche bevolking, die haar meer dan vroeger in staat stelt, kennis te nemen van hetgeen de in de landstaal gepubliceerde nieuwsbladen over de gebeurtenissen van den dag wetenswaardigs bevatten.

Buiten den kring harer lezers werd tot voor korten tijd van den inhoud weinig of geen notitie genomen, niet alleen in Nederland, maar ook in Indië, waar de Europeesche dagbladen de inlandsche pers vrijwel doodzwegen.

Daarin is nu een verandering ten goede gekomen. De nog te weinig bekende vereeniging „Oost en West", die vooral in den laatsten tijd teekenen geeft van krachtig leven, publiceert n.l. in haar orgaan Het Koloniaal Weekblad onder den titel „Wat de inlander zegt", een overzicht van 't voornaamste, dat op dit gebied in de afgeloopen week is verschenen. Zij bewijst daardoor aan alle belangstellenden in Indische aangelegenheden een grooten dienst, en het is ongetwijfeld ook voor de regeering — zoo hier als in Indië — van belang, van die overzichten met aandacht kennis te nemen.

Want, zij vindt hierin zoo goed als de eenige gelegenheid, om althans een indruk te krijgen van de publieke opinie onder de inlandsche bevolking. Die overigens geenerlei gelegenheid heeft zich te uiten.

Vele teleurstellingen op koloniaal gebied zijn ongetwijfeld een gevolg van de omstandigheid, dat de Overheid in het duister tast, waar het geldt de beantwoording van de vraag, of de door haar getroffene maatregelen in overeenstemming zijn met het rechtsbewustzijn en de heerschende begrippen onder de geadministreerden, waardoor de bestbedoelde regelingen vaak tegenzin en verbittering kweeken.

Overigens is het interessant te weten hoe onze bruine broeder over allerlei dingen en gebeurtenissen van den dag denkt.

Zoo over den oproep der groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond, aan de Indische ingezetenen, om Prins Hendrik uit te noodigen, onze Oost te komen bezoeken, tot versterking van den band tusschen Nederland en zijne koloniën, een onderwerp, waarop wij eenigen tijd geleden de aandacht onzer lezers hebben gevestigd.

Deze oproep maakt thans een onderwerp van bespreking in de inlandsche pers uit. Over het algemeen is het oordeel niet gunstig.

Zoo verwacht de „Pewarta Soerabaja" daarvan geen heil, omdat de Prins zich alleen om de hoogstgeplaatsten in den Lande zou bekommeren, terwijl de Pembrita Betawi vreest, dat aan het voorgenomen bezoek groote kosten zullen verbonden zijn, die misschien tot verhooging van de belastingen der inlandsche bevolking zullen leiden.

Wij hopen, zoo zegt schr. ten slotte, in de gelegenheid te zijn, onzen lezers nu en dan het een en ander uit deze belangrijke rubriek van het Koloniale Weekblad te kunnen mededeelen."

Bravo! daar moet het heen.

Uit de O.-I. Mail.

Hebben wij hier in Nederland, niet het minst in de Residentie, braaf feest gevierd en op allerlei wijzen ter eere van de voorspoedige geboorte van prinses Juliana, ook in Nederl.-Indië heeft men zich niet onbetuigd gelaten, zooals o.a. blijken kan uit de programma's der voorgenomen feestelijkheden, welke in de bladen der jongste mail tot ons kwamen. Van Batavia luidt dit b.v.:

Eerste Dag: I. Rondwandeling door de stad, onder aanvoering van drie muziekcorpsen, langs drie verschillende routen. Afmarsch om 6 uur s avonds van het Waterlooplein. Om 8 uur hereeniging op dat plein en taptoe.

II. Algemeene illuminatie van de stad. (Wilhelminapark, Noordwijk, Rijswijk, Waterlooplein enz.)

III. Feest in het Wilhelminapark en op het Koningsplein, aanvangende te 9 uur.

Tweede Dag: I. Groot Kinderfeest in het Wilhelmina-Park en in den Planten- en Dierentuin te 8 uur in den morgen.

II. Volksfeesten (hardrijderij en voetbalwedstrijden) op het Koningsplein; aanvang 3 uur 's middags.

III. Voorstelling in den schouwburg van S.T.O. V.I.A. te 8¼ uur des avonds.

Derde Dag: Groot Oranjefeest in den Planten- en Dierentuin; aanvang 9¼ uur 's avonds.

Vierde Dag: Den geheelen avond Bioscoopvoorstellingen in den Schouwburg, te geven door den vertegenwoordiger der firma Pathé Frères.

Vijfde Dag: 1o. Kindersportfeest in den Planten- en Dierentuin, voor kinderen van leden; aanvang 7½ uur 's morgens.

II. Strauss-avond in den Planten- en Dierentuin.

Zesde Dag: Den geheelen dag Groot Feest voor Inlanders en vreemde Oosterlingen in den Planten- en Dierentuin.

Er is dus heel wat te doen geweest. Niet vermeld zijn op dit programma: de parade, de avondfeesten in Harmonie, Concordia en Planten- en Dierentuin op den avond der geboorte, de Matinee Musicale en het Kinderfeest van Concordia.

Een viertal aardige jongedames zou met den verkoop van den officieelen feestgids worden belast. Men is voornemens den prijs der boekjes op ƒ 1 te stellen, doch over het doel, waartoe de opbrengst zal worden bestemd, was men het nog niet eens.

De Planten- en Dierentuin beloofde met de feesten kranig voor den dag te komen. De zaal zou o.m. versierd worden met bijna alle hollandsche provinciale en stedelijke wapens. Op den avond van de heugelijke gebeurtenis zouden twee orkesten, één van Meester Cornelis en één van Weltevreden, zich al spelende in de richting van den Planten- en Dierentuin voortbewegen. Men zou trachten er voor te zorgen, dat de orkesten tegelijkertijd voor den Plantentuin komen en hierdoor dus een drom van menschen in die richting voeren.

Van de Chineezen en inlanders is door het hoofd van plaatselijk bestuur vergunning verleend om gedurende 7 dagen na de bekendwording van de heugelijke gebeurtenis vuurwerk af te steken en feesten te houden.

De leerlingen der Docter-Djawa-school zouden een feestuitvoering geven, waarvan het programma luidt:

1. Wilhelmus van Nassauwe, 2. Vrije oefeningen, 3 Episode uit de Lakon Soembodrolarceng, (Strijd tusschen Gatoet Katja en Ontoredjo), 4 Voordracht: Het fatale punt, 5, Tari Sewah en Silek Lintau (Sumatra), 6 Ringen, 7 Chineesche dans, 8 Tjatrik dans, 9 Muurdegen, 10 Strijd tusschen een reus en een Satrio, 11 Rekstok en gymnastische standen, 12 Ambon'sch volkslied.

En zoo zal er niet alleen op de hoofdplaatsen en in de binnenlanden van Java, maar ook overal in

de buitenbezittingen door allen feest gevierd worden ter eere der heuchelijke gebeurtenis.

De Minister van Koloniën werd geïntervieuwd

door den heer M. van Geuns, den sinds eenigen tijd in Nederland vertoevenden hoofdredacteur van het Soer. Hold., die, daarover verslag doende, o.a. schrijft:

„Ik vroeg den Minister: of hij reeds kennis had genomen van het request, dat het Ned.-Indisch Landbouwsyndicaat aan den landvoogd gericht heeft in 't belang van de arbeidsverordening op Java? Zijn Excellentie was met dit verzoekschrift bekend. „Men is thans in Indië bezig", zoo merkte de minister op, „de koelie-ordonnanties voor de buitenbezittingen te herzien en ik heb aan den gouverneur-generaal geschreven om nu ook maar iets te doen voor Java en Madoera. De toestanden daar zijn toch analoog geworden met die der buitenbezittingen: of men Javanen naar Oost-Sumatra brengt, dan wel Madoereezen naar Tjeribon, is ongeveer hetzelfde." Men moest nu trachten een geschikte regeling te ontwerpen, zich aanpassend aan de toestanden op Java."

„Den landbouwondernemers in Oost-Java wensch ik geluk met het feit, dat de minister voor het denkbeeld van een arbeidsverordening op Java gewonnen is, zoo vervolgt de heer v. G. „Op Java zelf zal in regeeringskringen hier en daar op oppositie worden gestuit, maar deze zal verdwijnen, als de heeren de werkelijke toestanden leeren kennen. Het relaas der madoereesche koelies, die op Nieuw-Tersana een strike maakten, welke geen georganiseerde werklieden in westersche landen hun kunnen verbeteren, zal bij wijze van medicijn aan de blinde heeren kunnen worden toegediend.

„Ik vroeg den heer Idenburg, hoe hij dacht over het verleenen van aanspraak op buitenlandsch verlof na 6 dienstjaren. Het antwoord was, dat deze zaak reeds „in een ver gevorderd stadium" was geraakt. Vermoedelijk zal zij spoedig haar beslag krijgen. De minister was van meening, dat niet veel ambtenaren en officieren van de aanspraak op verlof zouden gebruik maken. Wie zes jaren in Indië geweest is, kan zich in den regel niet den bezitter noemen van een spaarpot, die in staat stelt in Europa de bloemetjes eens flink buiten te zetten. Intusschen schenkt het besef, dat men na zes jaren het moederland weder zal kunnen opzoeken, een aangename gerustheid, niet het minst aan de achterblijvenden.

„Ook de Javanenbond Boedi Oetomo had de aandacht des ministers getrokken. Het bleek mij, dat de heer Idenburg de jonge vereeniging goed gezind is. Doch hierin ligt niet opgesloten het vertrouwen in haar toekomst. Veel zal afhangen van de leiding. De troepen zullen alleen bijeen blijven, als een flink generaal ze aanvoert. Of Boedi Oetomo zoo'n generaal gevonden heeft, zal de toekomst moeten uitwijzen."

In het Bat. Nieuwsblad lezen wij betreffende de **Vereeniging Boedi Oetomo:**

De afdeeling Weltevreden van Boedi Oetomo ondervindt wel veel last van haar pogingen, om de ouders van vele inlandsche meisjes te winnen voor de eventueel hier op kosten van de afdeeling op te richten inlandsche meisjesschool. Het conservatisme zit hier echter niet zoozeer in den weg, als men wellicht meenen zou. Er is een andere oorzaak. Het schoolgeld namelijk wordt te gering geacht...

Een vreemde reden, zou men meenen! En toch wordt deze reden door velen opgegeven. Hoe is het nu mogelijk, zeggen zij, dat men slechts zoo weinig zou behoeven te betalen voor onderwijs. Natuurlijk kan zoo goedkoop onderwijs nooit goed zijn, en waarvoor zal men daar dan nog geld aan besteden.

Het kost heel wat oreeren voordat deze en gene overtuigd is, dat goed onderwijs wel goedkoop zijn kan, wanneer men slechts gezamenlijk de handen in elkaar slaat, hetgeen Boedi Oetomo's doel juist is. Zoo vordert de volijverige afdeeling slechts langzaam. Maar den moed niet verloren. Het streven zal toch wel vooruitgaan, langzaam, maar zeker. Men verwachte uit een waringinzaadje niet op éénmaal een woudreus.

Uit Djokjakarta werd aan hetzelfde blad geschreven, dat het hoofdbestuur van Boedi Oetomo de beschikking heeft gekregen over een localiteit te dier stede voor de inrichting van een hospitaal ten behoeve van minvermogende inlanders, die aldaar zouden kunnen worden behandeld.

Inlandsche theecultuur.

De Javabode vermeldt hoe in de jongste vergadering van de Soekaboemische Landbouwvereeniging eene uitvoerige, door Dr. J. Bosscha ingeleide bespreking gehouden werd over de in de nabijheid der erfpachtsondernemingen in de Preanger Regentschappen op betrekkelijk groote schaal door de inlandsche bevolking gedreven theecultuur. Algemeen werd de aanmoediging en bevordering van de teelt van dit voor de buitenlandsche markt bestemd product door inlanders afgekeurd. Van bevoegde zijde maakt men het blad er opmerkzaam op, dat dit bedrijf ook in de residentie Pekalongan van bestuurswege krachtig wordt gesteund. Door de regeering zijn daar reeds in het jaar 1907 gelden beschikbaar gesteld om de inlandsche theecultuur door het aanleggen van demonstratievelden, het verstrekken van goed zaad en tewerkstelling van geoefende plukkers uit eerstgenoemd gewest bij de bevolking ingang te doen vinden.

WEST-INDIË.

Bacoven-cultuur.

Den 10en April l.l. werden te Paramaribo per stoomschip „Suriname" 10,132 bossen verscheept.

Op initiatief van den gouverneur vond een bijeenkomst plaats van belanghebbenden in de bacovencultuur. De bedoeling van den gouverneur was om eens de meening te hooren van de planters omtrent de heerschende ziekten in de cultuur, en dit meende men het eenvoudigst te bereiken door een bijeenkomst.

De pers was niet uitgenoodigd, omdat de heeren meenden dan vrijer te kunnen praten.

Onze West wil dan ook geen onbescheiden gebruik maken van hetgeen haar van de vergadering ter oore kwam.

Het bleek, dat de meeningen omtrent de heerschende ziekten verdeeld waren. Sommigen zagen de toekomst zeer pessimistisch in. Anderen meenden, dat aan het welslagen der cultuur niet behoefde te worden gewanhoopt.

Lang werd gedebatteerd over de vraag, of het wenschelijk was een specialen deskundige voor Suriname te doen uitkomen. Men meende, dat het landbouwproefstation steeds was afgegaan op de adviezen van den heer G. H. Williams, den vertegenwoordiger der United Fruit Company, doch er waren planters, die zijn bevoegdheid in twijfel trokken, ja, zelfs meenden, dat de heer Williams meermalen adviezen had gegeven, afwijkende van vroeger door hem gegeven adviezen. Ten slotte werd gestemd over de vraag, of aan den gouverneur zou worden verzocht het doen uitkomen van een specialen deskundige. Het bleek, dat een kleine meerderheid die uitzending niet noodig achtte, waarna de minderheid verzocht namens haar het verzoek aan den gouverneur te doen.

De gouvernements-secretaris, die de vergadering bijwoonde, had bij den aanvang er bij de heeren op aangedrongen om onbewimpeld voor hun meeningen uit te komen. Hij zoowel als de directeur van den landbouw, die mede tegenwoordig was, bepaalden zich verder in hoofdzaak tot de rol van toehoorders.

Werving voor Indië.

De werving van Surinamers voor militairen dienst in de Oost is voor dit jaar weder geëindigd schreef Onze West.

In 't geheel hebben zich aangemeld 176 candidaten te Paramaribo en 6 in de districten, totaal 182. Van dit aantal hebben slechts 29 voldaan bij de geneeskundige keuring, zoodat afgekeurd werden 153, of 84%.

Van de 29 goedgekeurden hebben zich nog 7 candidaten teruggetrokken, zoodat er overbleven 22, die in de tweede helft van April naar Nederland vertrokken, onder uleide van een onderofficier.

Aanmatigende Boschnegers.

De waarnemend controleur der belastingen, C. A. Struycken de Roysancour, is naar de Marowijne vertrokken, om een onderhoud te hebben met het Aucaner opperhoofd Oseisi. De Aucaner Boschnegers toch blijven bij voortduring hun medewerking onthouden aan expedities naar de Joeka- of Aucakreek, die in een reuk van heiligheid bij hen staat. Men herinnert zich, dat door hun toedoen een expeditie onder den luitenant ter zee G. J. W. J. Eilerts de Haan, die in opdracht had een paal te stellen aan de monding van genoemde kreek, onverrichterzake stadwaarts keerde. De hulp der boschnegers is noodig voor het overtrekken der watervallen. Men zegt, dat de heer Struycken in opdracht heeft te dreigen met intrekking van de jaarlijksche toelage, die het Boschnegerhoofd van gouvernementswege geniet, indien niet afdoende verbetering komt in den toestand, meldt Onze West.

Onderwijzers-pensioen.

De gouverneur heeft eene ontwerp-verordening tot nadere aanvulling der pensioenverordeningen ingediend.

Volgens de wet op het lager onderwijs in Nederland konden onderwijzers, die op 1 Jan. 1906 verbonden waren aan openbare of bijzondere scholen, de door hen bij het bijzonder onderwijs bewezen diensten voor de berekening van pensioen in aanmerking laten komen, indien zij zich voor 1 Jan. 1908 verbonden hebben tot betaling van de daarvoor verschuldigde bijdrage. De in dienst van het Nederlandsch Oost-Indisch gouvernement getreden onderwijzers deelen reeds in dit voorrecht. Alleen voor West-Indische onderwijzers bestaat nog geen gelegenheid om den door hen bij het bijzonder onderwijs in Nederland doorgebrachten diensttijd geldig te maken voor pensioen.

Het komt den gouverneur wenschelijk voor, wat deze kolonie betreft, in de leemte te voorzien, te meer omdat daardoor zal worden voorkomen, dat onderwijzers, die reeds voor 1906 in Surinaamschen dienst waren, ten achter zouden staan bij hen, die na 1 Januari van dat jaar zijn of worden uitgezonden, en die dus de gelegenheid hebben gehad om hunne bij het bijzonder onderwijs in Nederland bewezen diensten geldig te maken voor de berekening van pensioen.

Hiertoe strekt de aangeboden ontwerp-verordening. In navolging van Nederland zullen echter niet gelden jaren doorgebracht aan het hoofd van voor eigen rekening beheerde scholen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Java en Sumatra staan tegenwoordig wel in het teeken der inlandsche vereenigingen. Maakten wij wat laatstgenoemd land betreft reeds melding van den nieuwen bond in het belang van het onderwijs aan vrouwen, alsook van de vereeniging „Minangkabau" met haar tijdschrift van denzelfden naam, thans vertelt Z. in de **Medan Prijaji**, dat te Pemalang residentie Pekalongan) onder den naam van „Soedara sinarawedi" (de boezemvrienden) een vereeniging onder de magangs, (onbezoldigde hulpschrijvers) en inlandsche ambtenaren is opgericht, welke ten doel heeft hare leden in de gelegenheid te stellen de nederlandsche, maleische, javaansche en soendaneesche talen te beoefenen. Om de veertien dagen komen de leden des Zondags in den na-avond tusschen 9 en 1 uur om beurten bij een hunner samen tot het ontvangen van taalonderwijs. Diegene der leden, die in een dezer talen bijzonder ervaren is treedt als leeraar op. Andere in die talen kundige leden vergewissen zich van de vorderingen van hen, die onderricht krijgen. De leden betalen maandelijks een contributie van 30 cent voor de aanschaffing van petroleum voor de verlichting van het locaal en andere benoodigdheden. Hoofdzakelijk leggen alle leden zich toe op het nederlandsch; de studie van de andere talen is facultatief. De schrijver van het artikel meent, dat zij echter de studie der drie inlandsche talen daarbij niet moeten verwaarloozen en acht het wenschelijk, dat het bestuur den leden, die reeds genoeg gevorderd zijn, opdraagt in die verschillende talen opstellen te maken ter plaatsing in de Inl. bladen en tijdschriften. Ook vindt hij het zeer noodig, dat de vereeniging zich op bladen, welke in die talen verschijnen, abonneert.

Een vereeniging van anderen aard is de „Persarikatan Dagang islamitht", waarvan de **Pewarta Soerabaja** melding maakt. Deze door eenige handelaren onder de inboorlingen en arabieren te Buitenzorg opgerichte vereeniging, die rechtspersoonlijkheid aan zal vragen, stelt zich ten doel de handelsbelangen der moslims te behartigen. Op de eerste bijeenkomst werd reeds een bedrag van *f* 1250 bijeen gebracht. In het gebouw der vereeniging zal ten behoeve van inboorlingen en arabieren een handelscursus gehouden worden en op de bijeenkomsten zal alles, wat op den handel betrekking heeft, ter sprake gebracht kunnen worden. De leden betalen naar gelang van ieders vermogen een maandelijksche bijdrage. De vereeniging is ook van plan om werken over handel in de maleische, soendaneesche en Javaansche talen uit te geven ter verspreiding van meerdere kennis onder de handelaren.

Voortdurend lezen wij in de maleische pers allerlei artikelen over den toenemenden vooruitgang van Java en van Sumatra, zegt Hana Toepoea in de **Pemberita Betawi**, maar daartegenover staan even zoovele artikelen, waarin de wenschelijkheid wordt betoogd, dat Ned.-Indië meer in ontwikkeling en welvaart vooruit moge gaan, daarbij wijzende als voorbeeld op Japan. Men mag echter geen al te hooge verwachting ten deze koesteren, vermaant schrijver, want de Inlanders hebben z.i. onderling veel te weinig voor elkander over. De enkele rijkaards willen leven, overeenkomstig hun vermogen, daarentegen leven de vele armen in verdrukking,

daar de rijken hen in het geheel niet steunen.

Ziet maar eens, hoe 't in Sumatra toegaat, roept hij uit; ziet, hoe de redacteuren der maleische bladen daar elkander afbreken en vernederen, in stede van in het belang van den algemeenen vooruitgang samen te strijden en te schrijven, wat voor hunne lezers nut heeft. Kan men onder zulke toestanden vooruitgang verwachten? vraagt hij.

Wij doen beter, eindigt hij, met te trachten veranderingen te brengen in onze opvattingen. Wij moeten niet haken naar vaste bezoldigingen, doch ons op den landbouw en andere nuttige bezigheden toeleggen, die ons voordeel aanbrengen, opnat wij niet levensmoede worden. Het zijn vooral de levensmoede menschen, die op een dwaalspoor geraken, die klagen over toeneming van zorgen en stilstand van verdiensten.

Onder den titel van „Pensioen Regent pedagang copra" (= een gepensionneerde Regent copraandelaar) deelt de redactie der **Medan Prijaji** mede, dat Raden Adipati Danoekoesoemo, van wien men vertelt, dat hij niet onbemiddeld is, omdat hij steeds de tering naar de nering heeft weten te zetten, zich thans gevestigd heeft als opkooper van copra.

Een andere gepensionneerde Regent, die van Lamongan, een oud-hoogere burgerschool scholier, wijdt zich in het Banjoewangische aan den landbouw, in vereeniging met zijn broeder, den voormaligen wedono van Boelang, bekend door de destijds in de afdeeling Sidoardjo (Soerabaja) plaats gehad hebbende onlusten.

Deze nieuwe richting ten zeerste toejuichend, eindigt de redactie haar artikel met den Nederlandschen uitroep: „Vooruit, zonen van Java, vooruit!"

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Tiong Hoa Wi Sien Po** wijdt een beschouwing aan de resultaten der door de Tiong Hoa Hwe Koan-vereenigingen gedurende een tijdsverloop van bijna tien jaren in het leven geroepen beweging, hoofdzakelijk in het belang van het onderwijs. Het gevolg van deze beweging zegt zij, is, dat men tegenwoordig aan den chinees heel wat meer aandacht schenkt dan vroeger, wat o.a. is gebleken uit de in de Nederlandsche pers in Indië ontstane beroeringen. Men schijnt te vreezen, dat door den vooruitgang van den chinees de strijd om het bestaan voor den europeaan zwaarder zal worden. Dat men zoo iets zou kunnen verwachten is begrijpelijk, maar een dergelijke gedachte te uiten, meent zij, moest niet opkomen in het brein van menschen, die voor beschaafd doorgaan.

Is dan de vooruitgang van den chinees van dien aard, dat de europeaan reeds nu er beducht voor is? Die vraag zal ontegenzeggelijk gedaan worden door elken chinees, die den vooruitgang van zijn ras beoogt. De redactie vindt, dat het er nog verre van af is, dat de chinees den europeaan evenaart. Eigenlijk moesten wij er verlegen over zijn, dat men ons hooger heeft geschat dan wij zijn. Wij moeten vooruit, wij moeten ons verder ontwikkelen, maar welke richting moeten wij uitgaan? vraagt het blad, daar z.i. die vooruitgang thans slechts bestaat op de lippen en in den mond der menschen, en dat men van de zucht naar hoogere ontwikkeling bij de chineezen nog kan zeggen, dat zij is sebagai angin liwat (gelijk een voorbijgaande windvlaag). Het onderwijs aan de chineesche scholen is ongetwijfeld goed, maar dat bevordert slechts voor een klein deel de algemeene ontwikkeling en men moet niet verwachten, dat het leeren lezen en schrijven alléén het ras ver genoeg vooruit zal brengen. Neen, de jeugd moet veel méér kennen, wij moeten ons aan den europeaan spiegelen. Daarbij vatten niet alle besturen der Tiong Hoa Hwe Koan-vereenigingen hunne taak naar behooren op. De redactie verklaart, dat slechts een half procent der leden bewust is van de plichten, die op hen rusten. Haar zijn b.v. gevallen bekend van onderwijzers aan de chineesche scholen, die maar steeds hun eigen gang gaan en zich niet storen aan de bevelen van het schoolbestuur, dat hen salarieërt. Het blad schaamt er zich over dergelijke feiten te moeten vermelden, maar hoopt, door ze bekend te maken, den algemeenen toestand der Tiong hoa hwe koan-scholen te helpen verbeteren.

In de **Perniagaän** bespreekt Moderator nogmaals de Kek beng tong of jong chineesche partij. Haar doel is de tot de Kaoem Boan (Mantsjoes) behoorende Tjheng-dynastie te verjagen en in China den republikeinschen regeeringsvorm in te voeren. Om dit te bereiken heeft zij geld noodig, want het is geen gemakkelijke zaak een geslacht dat reeds méér dan drie eeuwen over het Hemelsche Rijk geheerscht heeft, te verdrijven. Het zal ook ettelijke tienduizendtallen, ja millioenen van menschenlevens kosten. De schrijver geeft dan een overzicht van de enorme uitgaven, welke de oorlogvoerende partijen den laatsten tijd maandelijks hebben moeten doen.

De Kek beng tong zal haar voornemen zeker niet ten uitvoer kunnen brengen, als zij niet over de noodige fondsen beschikken kan. Bestaande regeeringen kunnen leeningen sluiten. Maar op welke wijze komt de jong chineesche partij aan geld? vraagt hij, en zijn antwoordt luidt: door personen over te halen tot haar toe te treden en van hen geld los te krijgen, hun voorspiegelende, dat zij met waardigheden en ambten begiftigd zullen worden, enz., wanneer hun partij eenmaal de overwinning zal hebben behaald. Ook in Indië heeft de jong chineesche partij op deze wijze gewerkt, al begrijpt zij wel, dat uit Nederlandsch-Indië, waar men ongeveer 500 duizend chineezen aantreft, die hoofdzakelijk van den handel bestaan, geen belangrijke strijdkrachten verwacht kunnen worden, maar dat die uit China met zijne bevolking van 400 miljoen zielen zal moeten komen. Zij, die tot de Kek beng tong toetreden, moeten in de allereerste plaats haar met geld steunen, niet met 50 cent per maand, zooals de contributie van de Tiong Hoa Hwe Koan-vereenigingen bedraagt, maar met geldelijke offers, die honderden, ja, duizenden guldens beloopen!

Als de jong chineesche partij werkelijk zegeviert, kan alles nog terecht komen, vervolgt schrijver. Maar hoe, als zij het onderspit delft? Dan zullen die bijdragen immers weggegooid geld zijn! Gesteld, dat de jong chineesche partij zoo machtig werd dat zij van de zegepraal zeker kon zijn, dan zouden de Mantsjoes immers de hulp inroepen van de een of andere mogendheid, zooals destijds bij gelegenheid van den opstand der Taipings, die met behulp van troepen, onder aanvoering van Generaal Gordon (bekend als Chinese-Gordon) onderdrukt werd. Op dezelfde wijze zoude de Kek beng tong verdelgd worden.

Aan de vreemde mogendheden zou zoo'n verzoek om hulp zéér welgevallig zijn, verzekert Moderator, want dat zou haar gelegenheid en aanleiding geven om zich in de binnenlandsche aangelegenheden van China te mengen, een deel van het onmetelijke rijk in te palmen en allerlei voordeelen te bedingen, o.a. het recht om spoorwegen aan te leggen, in de voornaamste handelshavens tolrechten te heffen, mijnen te exploiteeren enz. De Mantsjoes zullen er dan natuurlijk in moeten berusten, indachtig aan het spreekwoord: beter scheef te staan dan geheel om te vallen. Want al moest Tiong Kok de helft van zijn gebied afstaan, de overblijvende helft zou nog groot genoeg zijn om een zelfstandigen staat te vormen en een eigen vlag te voeren, al moest het nieuwe rijk ook onder vreemd protectoraat staan.

Wanneer het met de zelfstandigheid van ons stamland gedaan zal zijn, wat zal er dan met ons, chineesche emigranten in Ned.-Indië, gebeuren? zucht schrijver. Houdt de beantwoording dier vraag geen verband met het feit, dat zoowel het Opperbestuur in Nederland als de Regeering in Nederlandsch-Indië zich meer en meer met ons gaan bemoeien, met het zenden van twee hooggeplaatste Ned.-Indische ambtenaren naar Peking om de chineesche kwestie met de chineesche autoriteiten daar te bespreken, met de oprichting van nederlandsch-chineesche scholen, uitsluitend voor chineesche kinderen bestemd? Voor ons, hoa kiauwbin, bestaat er niet de minste aanleiding om ons bij de revolutionnaire partij aan te sluiten, een aansluiting, die slechts nadeel kan opleveren in plaats van voordeel. Met een „Pendeknja, persetan sama Kek beng tong!" (= summa summarum, naar den duivel met de jong chineesche partij) eindigt hij zijn artikel.

De schrijver verwacht, dat zijne woorden bij de leden dezer partij, als bij een troep razenden, een storm van verontwaardiging zal teweegbrengen. Dat laat hem echter koud. Hij is ook wijselijk niet van plan om nota te nemen van wat men tegen zijn betoog schrijven zal.

Van Vreemde Koloniën.

Volksonderwijs.

Het is niet lang geleden, dat het onderwijs in Engelsch-Indië aan ons bestuur over Indië werd ten voorbeeld gesteld, omdat er blijkens de officieele statistiek der Engelsch-Indische regeering zooveel meer kinderen naar verhouding ter schole gingen, dan in Nederlandsch-Indië.

En nu laatstelijk zien we het voorbeeld der Amerikanen op de Philippijnen aangehaald als benijdenswaardig, omdat Taft in een officieel verslag er zooveel moois van heeft gezegd.

Er waren volgens het verslag van Taft in 1907 ongeveer 350000 schoolgaande kinderen op een bevolking van 8 millioen zielen. Hieraan werd ten koste gelegd een bedrag van 6¼ millioen gulden, d.i. ƒ 18 per schoolgaand kind.

Toch maakte de afgevaardigde van Deventer in zijne den 5en November ll. in de Tweede Kamer gehouden rede maar uit, dat aan al die kinderen degelijk openbaar onderwijs wordt verstrekt.

Voor het geven van onderwijs waren beschikbaar 800 Amerikaansche en ruim 6000 inlandsche onderwijzers, dus 1 onderwijzer op elke 50 kinderen.

Het gehalte der Amerikaansche onderwijzers kan goed zijn. Het totaal der in 1904 aan 865 hunner toegekende bezoldigingen beliep ruim 3 millioen gulden, terwijl aan omstreeks 5000 inlandsche onderwijzers in dat jaar slechts een bedrag van 500000 dollar, d.i. ƒ 250 gemiddeld per hoofd, werd toegekend.

Hoe kan men degelijk openbaar onderwijs verwachten van leerkrachten, die, zooals we onlangs in een Manillaasch blad lazen, ook nu nog gemiddeld per hoofd minder ontvangen dan een „muchaco" of bediende?

Vanwaar zijn die meer dan 6000 inlandsche onderwijzers op eens gekomen? De Amerikanen hebben één, zegge één kweekschool voor onderwijzers in het leven geroepen. Die kan toch moeilijk in de enkele jaren van haar bestaan degelijke, openbare leerkrachten tot een aantal van meer dan 6000 hebben afgeleverd?

Het is jammer, dat de heer van Deventer niet nog een jaartje terug is gegaan. Hij zou dan hebben gezien, dat in Maart 1906 niet 350000 leerlingen, maar zelfs 500000 op de Philippijnen ter schole gingen; en toen in dat jaar ook een bedrag van 6¼ millioen gulden aan dat degelijk openbaar onderwijs werd ten koste gelegd, d.i. ƒ 12,5 per leerling.

Maar ontleden we eens de eigen, door hem gegegeven cijfers, dan zien we, dat op 3687 door inlanders bezochte scholen door 800 Amerikaansche en meer dan 6000 inlandsche onderwijzers les gegeven werd aan 350000 kinderen.

Gaat het nu aan, om, als die afgevaardigde deed, uitsluitend afgaande op een officieel rapport van een man als Taft, die zelf eens toegaf, dat de verbreiding der Engelsche taal een der hoofddoeleinden was van het door hemzelven zoozeer bevorderde onderwijs op de Philippijnen, het onderwijs op de Philippijnen ons ten voorbeeld te stellen?

Taft rapporteerde daarbij over zijn eigen werk en het is, dunkt ons, genoegzaam bekend, dat men zijn eigen werk gemeenlijk niet met critischen blik beschouwt.

Zijne cijfers en de daaruit te trekken conclusiën geven veeleer aanleiding tot de verwachting, dat het „degelijk openbaar onderwijs" op de Philippijnen verstrekt voor de groote massa niet veel zal verschillen van het onderwijs, op de desa-schooltjes op Java gegeven, met dien verstande evenwel, dat op de Philippijnen onderwijs gegeven wordt in de Engelsche taal door inlandsche onderwijzers, die een mondjevol Engelsch verstaan.

We hebben indertijd ook al eens gewaarschuwd tegen lichtvaardige conclusiën uit de door de Engelsch-Indische regeering openbaar gemaakte statistieken, toen de heer Zeeman dat voorbeeld hoog verhief.

Laat ons nu eens weer iets aan de „Pioneer" van Allahabad ontleenen, die het onlangs over het volksonderwijs in Bengalen had. Het blad schreef als volgt:

„Zij, die voortdurend aandringen op algemeenen schoolplicht, zouden wel doen om het verslag te bestudeeren betreffende het openbaar onderwijs in Bengalen over 1907—1908.

„Daaruit valt af te leiden, dat, zooals wij te voren reeds betoogden, de vooruitgang slechts langs lijnen van geleidelijkheid kan worden verkregen, en dat tenzij men kan beschikken over bevoegde onderwijskrachten en hun een behoorlijk tractement kan betalen, schoolplicht een onding zou zijn. Wij lezen: „De meeste scholen voor lager onderwijs behooren tot de laagste klasse; er zijn voor deze scholen geen lokalen dan die, waarin op zeer onvoldoende wijze wordt voorzien door de plaatselijke liefdadigheid. Voor een zeer groot aantal zijn zelfs geen borden of banken beschikbaar, en wat het onderwijs betreft is dit er ook naar. De goeroe's kennen slechts de „meest elementaire beginselen der wetenschap." Er zijn 36629 onderwijzers, maar minder dan nog 2500 hunner zijn voor hunne taak voorbereid. De betaling is ellendig klein. In Orissa bedraagt het inkomen van een onderwijzer, alles inbegrepen, 7 roepijen 8 anna's 's maands voor de hoogere klassen der lagere scholen en 5 roepijen 's maands voor de scholen der laagste klasse. In

Patna ontvangt de goeroe gemiddeld 6 roepijen 's maands. Het bestuur verstrekt voeding en nog enkele andere toelagen, maar één inspecteur noemde dat liefdadige giften, nauwlijks groot genoeg, om met alle andere ontvangsten er bij, de bedeelden te behoeden voor den hongerdood.

„De aan deze scholen besteede uitgaven maken in het geheel een bedrag uit van 27½ lakhs roepijen, en daar nu thans slechts ongeveer 1 millioen jongens in de heele provincie met hare talrijke bevolking lager onderwijs ontvangen, zal de oplossing van het vraagstuk hoe aan geld te komen voor de invoering van den schoolplicht nog heel wat hoofdbrekens kosten.

„Men zegt, dat er onder het volk een werkelijke vraag is naar eenvoudig onderwijs, en het aantal leerlingen groeit telken jare aan, maar de moeilijkheid bestaat in de schaarschte aan ook maar matig onderlegde onderwijzers.

„Er worden kweekscholen voor inlandsche onderwijzers opgericht, maar tenzij men den onderwijzers een vaste aanstelling in gouvernementsdienst geeft zal de aanvulling van deze leerkrachten slechts langzaam plaats hebben.

„Vele jaren zullen er verloopen en groote sommen zullen moeten worden besteed voordat het elementair onderricht in Bengalen den naam van onderwijs verdient."

Wanneer we nu weer een kijkje nemen op de Philippijnen, dan zien we dus, dat voor alle scholen te zamen een bedrag van 6¼ millioen gulden wordt uitgegeven. De helft van dit bedrag wordt uitgegeven aan traktementen voor de Amerikaansche onderwijzers, zoodat, wanneer men hierbij nog ongeveer 1 millioen gulden voegt voor middelbaar en hooger onderwijs, ongeveer 2 millioen gulden overblijft voor omstreeks 3000 scholen, d.i. nog geen *f* 700 per school.

De uitgaven komen dus voor deze scholen op ongeveer *f* 7 per leerling.

Dat is zeker reeds meer dan de 3 roepijen (*f* 2.40) die elk leerling der lagere scholen in Bengalen aan het bestuur kost. Maar het geringe bedrag springt toch een ieder duidelijk genoeg in het oog om daaruit af te kunnen leiden, dat er aan het „degelijk openbaar onderwijs" op de Philippijnen nog genoeg hapert om het niet aan ons als zoodanig ten voorbeeld te stellen.

Onveiligheid in den Philippijnschen archipel.

In den laatsten tijd maakt een bende zeeroovers onder de leiding van zekeren Djikiri het zuidelijk gedeelte van den Philippijnschen archipel onveilig.

Volgens de M i n d a n o c o H e r a l d deed Djikiri met 40 Moros in den vroegen morgen van den 13en Maart ll. een aanval op de kazerne der constabulary te Siassi. Daar bevonden zich op dat oogenblik 22 man onder het bevel van kapitein de Witt en luitenant Bennett. De aanval werd afgeslagen, doch de duisternis zoowel als de overhaaste vlucht der aanvallers maakten het onmogelijk, ook maar één dezer te vangen.

Djikiri was, naar men zegt, niet aan land gegaan, maar leidde den aanval van uit de boot waarin hij zich bevond. Behalve de kazerne der constabulary werd ook het huis van een in de nabijheid wonenden planter, Holmes, met een bezoek vereerd. De roovers vergenoegden zich evenwel met op dit huis hun vuur af te geven, zoodat de wanden op tal van plaatsen waren doorboord. De bewoner bevond zich juist op bezoek bij de officieren der constabulary en liep dus zelf geheel vrij.

De bende begaf zich daarop naar het eiland Latoean op 85 mijlen afstands van Siassi gelegen. Daar werd een Griek, zekere Corpus, een sponsenvisscher, door de roovers opgezocht in zijne woning. De Griek onthaalde hen op eenige geweerschoten, en vluchtte ijlings dwars door het eiland, waarop hij in een zeilbootje koers zette naar Bongao, om daar melding te maken van de aanwezigheid der roovers.

Den 16den Maart kwam Panglima Boea, hoofd van het eiland Simonor, ook te Bongao en rapporteerde dat de bende van Djikiri het dorp Tubigindangan had aangevallen en twee blanken, de heeren Wolf en Cornell, gedood. De commandant van Bongao, luitenant Hasemijer, vond bij aankomst op Simonor de lijken der beide blanken op vreeselijke wijze verminkt.

Men vermoedt, dat de bende met den aanval op de kazerne der constabulary te Siassi beoogde wapens te vermeesteren.

Tegelijkertijd met het bericht van de nieuwste streken van Djikiri, vernam men, dat een Amerikaansch wetenschappelijk onderzoeker, zekere dr. Jones, door de inboorlingen in het binnenland der provincie Cagayan was vermoord.

Daar het nog al eens een enkele maal voorkomt, dat in een of ander deel van den archipel, Cagayan ligt zelfs op het hoofdeiland Luzon, Amerikaansche reizigers of handelaars door inboorlingen worden vermoord, vindt de M a n i l a T i m e s, dat het nu toch eens tijd wordt daartegen het een of ander te doen.

Typisch is, wat het Manillasche blad hierbij opmerkt:

„Al moge onze macht niet zoover reiken, dat het ons mogelijk zoude wezen, overal en ten allen tijde duurzame veiligheid in den archipel te verzekeren, we hebben toch nog wel in onze macht om in gevallen als deze flinke klappen uit te deelen en de boosdoeners te straffen."

Waar blijft de opvoedende kracht, die van het Amerikaansch bestuur zou uitgaan?

Tegenover de Moro's bepleitte de M a n i l a T i m e s eens in koelen bloede de politiek der uitroeiing en het bestuur laat de wilden, die het Spaansch bestuur niet reeds had kunnen civiliseeren, maar liefst ongemoeid, zoolang ze niet lastig zijn, of worden gemaakt.

Is dat wel het geval, dan heeft de Yankee zijn Indianen-politiek bij de hand, die, naar men weet, zéér opvoedend heeft gewerkt — voor eene andere wereld!

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Weekblad voor Indië.

No. 49 brengt eerstens een waardeerend opstel bij het portret van Kolonel Enthoven, die dezer dagen den Indischen dienst vaarwel heeft gezegd. Op verdienstelijke wijze wordt door den schrijver M. W. in het licht gesteld, hoeveel de vertrekkende heeft verricht ten bate van den topographischen dienst waarvan hij elf jaar de chef was, en die door hem geheel werd georganiseerd met de beste uitkomsten in de praktijk.

Dan vraagt de aandacht een geïllustreerde beschrijving van het nieuwe komediegebouw „Thalia" op het oude „Prinsenveld" te Batavia, eene ‚onder-I n d i s c h e schouwburg. — Voorts een stukje neming van den heer Tio Tek Kang, de eerste over Oenarang „een lief, vergeten plekje", evenzeens geïllustreerd, en een schetsje: Indische boosdoeners. Van kwaad tot erger, door Auditor.

In No. 50 schrijft V. A. over de laatste der Bonische opstandelingen Daeng Pabarang, een geestdrijver, die nu al drie jaar vergeefs door onze patrouilles wordt gezocht. Juist die lange vruchtelooze vervolging heeft hem bij de bevolking in aanzien doen winnen, het heet thans, dat hij zich onzichtbaar kan maken en daardoor door onze troepen niet gevangen kan worden. De tegenwoordige gouverneur van Celebes, baron Quarles de Quarles, zal het nu met een ander middel probeeren en trachten door tusschenkomst van de hoofden, die ons gunstig gezind zijn, den gladden vogel in handen te krijgen.

M. W. geeft bij het portret van het onlangs overleden oud-lid in den Raad van Indië J. C. T. Kroesen een biographie, welke een duidelijk beeld geeft van diens werkzaam leven.

Voorts vindt men in dit Nr. 50 eene beschrijving van het bad Krakal bij Keboemen, het Indische Wiesbaden. Onder de Inlanders is de gunstige werking der Krakalbaden reeds van oudsher bekend en ieder jaar stroomen velen, zoowel Europeanen als Inlanders, naar deze plaats om genezing van velerlei kwalen te zoeken en ook te vinden. — Eindelijk vertelt Felix onder het opschrift: Lain doeloe, lain sekarang, op onderhoudende wijze van de „witte poeieren" der Compagnie, gelijk in die tijden de suiker wel genoemd werd.

De Indische Mercuur. No. 18.

Prof. Went bespreekt in dit Nr. het boek van E. Wildeman: Sciences biologiques et colonisation. — Over de voorgestelde wijziging (zie Maart-afl. van De Indische Gids) van artikel 10 van het boschreglement (Indisch Staatsblad 1897, No. 110) schrijft nu ook de heer A. E. J. Bruinsma een artikel, eindigend met den wensch uit te spreken, dat het Opperbestuur de wijsheid en cordaatheid moge hebben om nu eindelijk eene principieele beslissing te nemen. — Nogmaals heeft de Ned. Afdeeling der Ned.-Indische Maatschappij van Nijverh. en Landb. zich met een request tot Zijne Exc. den Minister van Koloniën gewend in zake de in Ned.-Indië ingevoerde inkomstenbelasting, voor zoover die geheven wordt van naamlooze vennootschappen, geheel of gedeeltelijk in Ned.-Indië werkende. Het request is in extenso in dit Mercuur-Nr. opgenomen.

Voorts bevat de Mercuur: Malaria-enquête in Oostenrijk, door P. v. d. Wielen. — Het nieuwe plantkundig woordenboek voor Ned.-Indië van F. S. A. de Clercq, besproken door Dr. S. H. Koorders. — De Havenplaats Idi (bijdrage in het jubileumnummer van het Vaderland, door J. T. Cremer.) — Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java. — De conclusies der Internationale Opium-commissie te Shanghai. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, en de overige vaste rubrieken.

Een extra-nummer, dd. 8 Mei, bevat de volgende bijdragen: Uniform onderzoek van caoutchouc, door Dr. A. Berkhout. — De Granville tabaksziekte, door Dr. J. J. van Eck. — De Amerikaansche tabakstrust. — Kultuurberichten. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe emissies: Javasche Gas-Maatschappij.

Grondverhuur door inlanders aan Suikerfabrieken.

Over dit onderwerp schreef Dr. J. H. F. Kohlbrugge in de Vragen des Tijds een opstel, dat thans door den schrijver belangrijk vermeerderd als afzonderlijke brochure is uitgegeven (bij H. D. Tjeenk Willink te Haarlem) onder den titel: Is grondverhuur aan suikerfabrieken een vloek voor den Javaan?

De schrijver zegt, dat over deze aangelegenheid reeds zeer veel is geschreven, inzonderheid door 2 groepen van personen, nl. door hen, die bij de suikerindustrie geïnteresseerd zijn, en door ambtenaren van het Binnenl. bestuur, doch welke ook de argumenten waren, die van de een of andere zijde werden aangevoerd, steeds was de tegenpartij gereed om de andere van vooringenomenheid te beschuldigen. En waar dus blijkbaar partijen zoo weinig vertrouwen stellen in de eerlijke vechtwijze van den tegenstander, scheen het Dr. K. wenschelijk toe dat eens een niet-deskundige, iemand, die buiten de partij staat, de argumenten voor en tegen onder de oogen zag.

Wij gelooven, dat Dr. K. er inderdaad in is geslaagd bij zijne uitvoerige beschouwingen, waarbij hij de feiten en cijfers grootendeels ontleent aan de Verslagen van de Welvaarts-Commissie, het door hem ingenomen onzijdige standpunt te handhaven. Toch schaart hij zich blijkbaar aan de zijde van den javaanschen grondverhuurder, als hij, om een sterk sprekend voorbeeld te nemen, bijv. zegt (bl. 83 der brochure): „Zoo hebben wij dus: aan de eene zijde de industrie, niet alleen beschikkende over de macht van het kapitaal, maar ook over nauwkeurige kennis der wetten en bepalingen, doch daarbij geschraagd door zooveel rechtskundig advies als zij maar begeert. Aan de andere zijde den armen gogol, die de wetten niet eens kent, die ten zijnen behoeve gemaakt worden, ja, wien men ze niet eens durft uit te leggen, uit vrees de andere partij te bemoeilijken, en die, wat hem zoo noodig ware te weten, onder anderen het beginsel van vraag en aanbod niet mag vernemen door hen, die hem besturen." (Dr. Kohlbrugge doelt hier o.a. op een even te voren gedane mededeeling, dat controleur ten Brink verklaard heeft, dat hij de grondhuurordonnantie niet aan Inlanders zou durven uitleggen, daar dit de fabrieken in groote moeilijkheden zou brengen.") „Is het niet hetzelfde" — vervolgt de schr. — „alsof er over ons recht gesproken werd in het arabisch en recht gedaan werd naar het hier niemand bekende recht der Botokoeden? Bij goede voorlichting zoude het verderfelijke prestige, dat fabrieken op gogols uitoefenen, eindigen, zij zouden bevrijd worden van de gedachte, dat de toewan besar (administrateur) een onderdeel vormt van het duizendhoofdige, hem steeds beangst makende monster, „de negeri" (regeering.) Geschiedt dit met den noodigen takt, dan zal, zonder benadeeling der industrie, veel in 't belang van den gogol kunnen geschieden; zoo zoude onder anderen zonder twijfel de grondhuurprijs belangrijk kunnen toenemen. Ik verlang hier veel bezadigdheid en tact van de leidende, inlichtende ambtenaren, maar ik twijfel geen oogenblik, dat het syndicaat zich juist ten sterkste tegen d i e leiding en leening zal verzetten, haar zullen brandmerken als tegenwerking, vooringenomenheid, bemoeizucht, of haar toeschrijven aan afgunst."

Het antwoord op de vraag: Is grondverhuur aan suikerfabrieken een zegen of een vloek voor den Javaan? moet volgens Dr. K. luiden: Zij is een zegen voor eenige millioenen Javanen, die geen grondbezitters zijn en dit niet meer kunnen zijn bij gebrek aan grond. Zij brengt hen vele millioenen om er zich mede te voeden. Zij is een vloek voor den javaanschen gogol (grondbezitter), die er door beroofd wordt van millioenen, die er door gedegenereerd tot een daglooner; daarnaast worden inlandsche hoofden gedemoraliseerd, worden ontevredenheid en rassenhaat gezaaid."

Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

De Maart-afl. bevat de volgende opstellen: Het klimaat in de verschillende deelen der wereld. Bijdrage tot de kennis van het klimaat van Reunion. De vegetatie; de nuttige planten, door M. Buijsman. — Wenken voor meteorologische waarnemers in Nederlandsch Indië, door P. Joh. Smits. — De ixtle (een vezelplant) en zijne stamplanten, door Dr. R. Endlich. — Cacao-fermentatie. — Productenmarkt over Februari 1909.

Archief voor de Java-Suikerindustrie.

In afl. 3 van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java doet de heer J. Sibinga Mulder uitvoerige Mededeelingen betreffende de suikerindustrie in Suriname en Demerara, waarvan 't slot althans wat Suriname betreft, niet zeer hoopvol luidt: „Over het algemeen kan men aan de installaties (van de fabrieken, thans nog slechts 5 in getal) het beste zien in welken toestand de suikerindustrie hier verkeert. Kapitaal voor verbeteringen, vernieuwingen en uitbreidingen ontbreekt, maar erger nog, de rentabiliteit van nieuw kapitaal zoude ernstig moeten worden betwijfeld. En zoo blijft men voortsukkelen, al blij als het winstje van het eene jaar het verlies van een vorig jaar kan dekken en werkende met de uiterst denkbare zuinigheid. De totale productie van Suriname bedraagt thans ongeveer 12580 ton = 203813 pik. suiker, en ik betwijfel, of wij in de toekomst een belangrijk hooger cijfer zullen zien."

Verder bevat deze afl. nog een artikel van E. de Kruijff over de Arakfabricatie te Batavia.

In het Bijblad (afl. 9) van hetzelfde tijdschrift geeft de redacteur, de heer W. C. Dickhoff, een artikeltje over: De voornaamste landen van uitvoer voor de Java-suiker, waarbij Japan een belangrijke plaats inneemt; of zulks in de toekomst zal blijven wordt door den schrijver ten zeerste betwijfeld, nu Japan alle mogelijke moeite doet, om zich geheel onafhankelijk te maken van den invoer van vreemde suiker, waartoe vooral medewerkt de groote uitbreiding der cultuur op Formosa. Voorts geeft hij den raad aan Japanners niet langer mededeelingen te doen van de wijze, waarop de cultuur op Java gedreven wordt, gelijk zoo dikwijls tot eigen schade, gelijk men ontwaren zal, geschied. Voor onze technici is volgens hem van een toekomst op Formosa geen sprake; „vreemdelingen worden bij de industriën in Japan geduld, zoolang de Japanneezen nog iets van hun leeren kunnen; zijn ze echter op de hoogte, dan hebben de vreemdelingen afgedaan. Dit is een feit, dat reeds herhaaldelijk is geconstateerd." „Laten we" — eindigt de schr. zijne waarschuwing — „onze concurrenten toch niet de wapens in handen geven, waarmede ze ons later kunnen verslaan."

Jong Indië. Een algemeen Weekblad.

In No. 41 van den 1en jaargang van dit Weekblad vonden we een belangrijk artikel van den heer J. A. Vaan over Sarongs, waarop we gaarne de aandacht vestigen, en waarvan het slot zoo juist luidt:

„In de laatste tien jaren steekt voor de inlandsche sarongindustrie in Nederland een concurrentie op, uitgaande van linnengoedfabrikanten, die op aardige en verdienstelijke wijze de sarongpatronen namaken en ze met succes in den handel brengt. Voor de indische uitrusting van talrijke kolonisten en hunne dames zijn die goedkoopere Hollandsche sarongs en slaapbroeken eene uitkomst, doch onnoodig te zeggen, dat ze op de echte indische producten gelijken als een boerinnenrok op een baljapon. In Indië zelf wordt het namaaksel nooit gedragen."

Voorts bevat hetzelfde nummer o.m. het begin van een geschiedkundige bijdrage, getiteld: De val van ons fort te Kartasoera.

Het Recht in Ned.-Indië.

Behalve een aantal beschouwingen over gewezen vonnissen enz., brengt No. 5—8 van Deel 91 van dit tijdschrift een tweetal verhandelingen, nl.: Beschouwingen over quasi-internationaal privaatrecht (vervolg), door G. André de la Porte en: Het rampassen van sawahs, door W. Veltcamp Helsbach.

Allgemeine Missions-Zeitschrift.

Ten slotte zij gewezen op het Mei-nummer van bovengenoemd tijdschrift, waarin een bijdrage van zendeling G. R. Simon, getiteld: Der Islam, wie ich ihn kennen lernte auf Sumatra.

Nieuw Plantkundig Woordenboek voor Ned.-Indië.

De volledige titel van bovenstaand werk luidt: Nieuw plantkundig Woordenboek voor Nederlandsch-Indië. Met korte aanwijzingen van het nuttig gebruik der planten en hare beteekenis in het volksleven en met registers der inlandsche en wetenschappel. benamingen door F. S. A. de Clercq, in leven oud-resident van Ternate en Riouw. Na het overlijden van den schrijver voor den druk bewerkt en uitgegeven door Dr. M. Greshoff, directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem. Druk van J. H. de Bussy, Amsterdam.

Een enkel woord over de wijze, waarop deze belangrijke wetenschappelijke nalatenschap van den heer De Clercq is tot stand gekomen (ontleend aan het voorwoord van Dr. Greshoff). Tijdens zijn langjarige Indische loopbaan als off. van gezondheid, inspecteur van het Inl. onderwijs, controleur B.B., enz. enz. noteerde de Cl. alle hem bekend geworden Indische plantennamen met opsomming van het nuttig gebruik: een werk dus als Filet's plantkundig woordenboek, doch veel rijker van inhoud en taalkundig geheel up to date. Ook na zijn terugkeer in Nederland besteedde de schr. een groot deel van zijn tijd aan de voltooiing van zijn arbeid, die een zoodanigen omvang aannam, dat de uitgave van 't handschrift moeilijk werd en hij er ten slotte niet in slaagde een uitgever er voor te vinden. Na 't overlijden van den heer De Clercq werd het hs. toevertrouwd aan den heer Dr. M. Greshoff, en heeft deze weten te bereiken hetgeen voor den heer de Cl. trots herhaalde pogingen een onmogelijkheid is gebleven: gesteund door veler belangstelling is het boek zonder Staatshulp tot stand gekomen.

Intusschen geschiedde de uitgave niet, dan nadat het hs. belangrijke wijzigingen en bekortingen had ondergaan, welke aan de verbruikers ongetwijfeld ten goede zijn gekomen. Want — zegt Dr. Gr. — na de ontvangst van het hs. „weldra moest ik constateeren, dat het taalkundig gedeelte mij bijzonder goed verzorgd scheen, doch het plantkundig deel veel te wenschen overliet. Bij al zijn accuratesse en het streven zijn groot Woordenboek zoo goed en zoo volledig mogelijk te maken, was de schrijver uiterst moeilijk toegankelijk voor raadgevingen van anderen, en zoo had hij in den botanischen tekst der boekwerken, die hem ten dienste stonden, zonder zaakkundige hulp veel minder den goeden weg weten te vinden, dan in de hem beter vertrouwde linguistische werken". Overigens liet Dr. Gr. het karakter van het werk onaangeroerd wat aangaat de bijschriften over het gebruik der planten enz.

Wat de indeeling van 't ongetwijfeld mooie boek betreft, deze lijkt ons in alle opzichten practisch en gelukkig gekozen. Op de verklaring der verkortingen volgt een Register der inlandsche namen van het eigenlijke Woordenboek, alphabetisch gerangschikt naar de latijnsche plantennamen en vervolgens een opgave van inlandsche namen van plantendeelen. Ten slotte een stelselmatige rangschikking der plantengeslachten en een alphabetische lijst der in de aanteekeningen vermelde plantennamen.

Teekenen wij nog aan, dat Dr. M. Greshoff, die de wetenschap met de uitgave van dit standaardwerk opnieuw ten zeerste aan zich heeft verplicht, „Voor iedere eenigszins belangrijke bijdrage als aanvulling van dit Plantkundig Woordenboek, die tenminste 150 daarin niet voorkomende en niet reeds van elders ontvangen inlandsche namen bevat", als belooning beschikbaar stelt een ingebonden exemplaar van dit Woordenboek, of van het plaatwerk: „Nuttige Indische planten" door Dr. Greshoff-zelven samengesteld. Dr. Gr. bedoelt hiermede bouwstoffen te verzamelen voor een Supplement op het Woordenboek van De Clercq, dat hij in Juli 1911 hoopt te doen verschijnen.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m. 14 April '09;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d. Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 13 April '09;
De Sumatrapost t/m 14 April '09;
Sumatrabode t/m 8 April '09;
Delicourant t/m 10 idem;
De Javasche Courant no. 29;
De Banier no. 15;
De Indische Mercuur no. 19;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 15;
De Indische Gids afl. Mei;
Weekblad van Indië no. 49;
Dames-Weekblad nos. 37 en 38;
Exportblad 767 en 768;
Deutsche Kolonial Zeitung no. 17;
Stem van Indië no 14;
Jong-Indië no. 39;
Archief v/d Java Suikerindustrie no. 4;
Bijblad tot idem no. 12 t-m 14;
Cultuurgids nos. 6 en 7;
Publicaties van het Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat afl. 1 t/m 5;
Bulletin van het Kol. Museum te Haarlem no. 41 April '09;
Inhoud: Bijdragen tot de kennis van de kokospalm; Toelichting op de Inkomstenbelasting in Ned.-Indië; Kort verslag van de verg. 2e Kamer S.-G.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie.

Veroorloof mij, dat ik in het Koloniaal Weekblad de aandacht vestig op de in „De Tijdspiegel" van Mei voorkomende „Psychologische beschouwingen over onze in de tropen levende landgenooten" van den op dit gebied bevoegden beoordeelaar, Dr. J. H. F. Kohlbrugge *). Hopende dat dit weekblad ook gelezen wordt door menig Nederlander, die niet in Indië geweest is, die daardoor toont iets voor dat land te voelen, al leerden wij bij ondervinding, dat hun getal bepaald gering is, ondanks de algemeen erkende waarheid, dat Indië de kurk is, waarop Nederland drijft.

Uit bovengenoemd stuk kunnen zij leeren kennen en dus ook beter beoordeelen, den Indischman, en, niet niet in 't allerminst, het Indische kind.

Hoe zonderling en averechts verkeerd blijven nog steeds de begrippen omtrent dit kind (helaas zelfs bij menig onderwijzer, wiens taak toch in de eerste plaats zijn moet om elk aan zijne hoede toevertrouwd kind te leeren kennen) ondanks zoo menig Hollandsche familie 't als „Stütze" graag „in huis" heeft!

Het Indisch kind is anders dan het Hollandsche kind, maar daarom mag niet — wat nog te veel gebeurt — als regel gelden: dat het minderwaardig is, eene opvatting, die vrijwel opgesloten ligt o.a. in dat met een schouderophalen geuit: „'t is ook 'n Indisch kind", wanneer 't soms in zijne verplichtingen te kort schiet, zonder toch zich specifiek anders te toonen dan het Hollandsche kind.

Daarom, komt 't Indische kind in een specifiek Hollandsch intérieur, dan krijgt 't zoo licht iets gelatens, iets stugs (want het Indisch kind is zeer fijn van gevoel, telg van „warme zuiderstranden", behoeft 't ook meer warmte des gemoeds dan „de blonde zoon van 't kil en huiv'rig Noorden") waardoor het opvoeden zooveel te moeilijker wordt en licht mislukken kan, doch die schijnt er bij sommige „opvoeders" minder op aan te komen, als er maar idem zooveel in 't potje komt, om 't eigen kinderen beter te kunnen geven.

Dat dit laatste steeds op de credietzijde kome als de balans van het Indisch kind wordt opgemaakt.

Nijmegen. K. F. CASPERSZ.

*) Wij maken den geachten inzender er attent op, dat reeds in het vorig nummer van het Koloniaal Weekblad in de rubriek „Litteratuur-Overzicht" op deze studie van Dr. Kohlbrugge werd gewezen.

RED. COMM.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Couraut van 10 April 1909. No. 29.

In dit Nr. is opgenomen het nieuwe Reglement voor den militair geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan het lid van de wees- en boedelkamer te Soerabaja, D. J. Focquin de Grave.

Benoemd: tot lid van den gewestelijken raad van Rembang, K. E. Ehrmann en A. J. van Deventer; tot lid van de wees- en boedelkamer te Soerabaja, M. E. Kopp; te Makassar, H. J. de Graaf; tot hoofdcommies te Soerabaja, P. H. Coors; tot griffier van den landraad te Pati, E. Kuhr; te Meester-Cornelis, J. Heidsieck; te Buitenzorg, C. W. M. Beugel; tot adspirant-ingenieur bij den Waterstaat, S. H. A. Douwes; tot inlandsch officier bij de rapat te Painan (Pad. Benedenlanden), Abdul Amar galar Padoeka Soetan.

Ontslagen: op verzoek eervol de agent van de wees- en boedelkamer te Semarang (afdeeling Brebes) H. E. Jacobs, en benoemd als zoodanig, A. Slootman.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa, aan den ingenieur S. Blok.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapiteins der infanterie J. H. C. van Dompseler en G. F. A. Briët; de kapitein der genie L. C. Derx en de Inlandsche topograaf Mas Mertodiwirio.

Bevorderd: tot majoor, de kapitein der infanterie F. G. van Delden; tot kapitein de 1e luitenants H. F. Krol en A. C. Hoedt.

Geplaatst: te Batavia de kapitein H. van Longeren; bij het 2e garnizoensbataljon van Atjeh, de kapitein G. J. L. Beckman Lapré.

Overgeplaatst: bij het 8e bataljon op Celebes, de majoor H. J. van Bremen; bij het 9e bataljon, de kapitein A. H. M. Eijken; bij het 3e depot bataljon, de 1e luit. J. J. Barendsen; naar Tjimahi, de 1e luit. H. IJssel de Schepper; naar Willem I, de kapitein J. F. Later.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Vondel"; gezagvoerder G. Visser. Van Amsterdam naar Batavia op den 1en Mei 1909.

B. van Beugen, echtg. en 2 k; D. N. Francois; J. J. Bleeker; P. J. Mikmak; D. M. Kan en echtg; Mr. H. C. Schmidt; P. J. H. Roelants; R. Smit; G. Faassen en echtg; J. A. Schippers en echtg; K. Kapelle, echtg. en 2 k; R. W. F. Kijftenbelt en echtgen.; Mej. M. L. Scholten; Mevr. J. Doeff—Schimmelpenninck van der Oye en 3 k; Mej. J. Doeff; A. Meijboom, echtg. en 2 k; N. Kampman, echtg. en k; Ch. L. Heijl; W. H. Hoogenstraaten; Mej. H. L. Jansz; K. van der Veer en echtg; J. Hommels en echtg; Mevr. Th. Bluml en k; W. v. Wely; W. B. Ramage en echtg; Ds. E. Klaassen Dzn., echtg. en 3 k; Mevr. J. C. H. van Marle—v. d. Jagt en 2 k; H. J. Pak; C. C. Zeverijn; M. H. A. Tummers en echtg; Mevr. M. L. van Wijk en 1 k; C. J. van Lookeren Campagne en echtg; J. C. Schell, echtg. en 2 k; Mr. W. Cranswick Noad en echtg; R. C. L. Bosch, echtg. en k; Mevr. J. R. v. Gennep; Mej. B. van Gennep; J. W. Macdonald; F. K. Cock, echtg. en 4 k; L. Bierens de Haan; Mevr. C. van Lissa; Mej. R. V. van Lissa; M. M. van Lissa; C. F. van Lissa; Mevr. C. Mühlenfeld Verdoorn; Mej. W. Hillebrandt; Mevr. W. A. Sluyter—Brendel; Mevr. M. Verhagen—Posthumus; M. D. L. Artz; W. Verhoeve Bruinvis; S. L. de Jong; J. Dik; J. F. Colenbrander, echtg. en k; J. G. Risch; H. Verschooff en echtg; J. H. van Hoboken en echtg; Mej. H. Razoux Kühr; S. Stieler; K. Hoekstra; H. Evers, echtg. en 2 k; J. J. F. le Roux, Meeuwes Lans; M. A. W. van Osselen; H. G. Kuipers; Mevrouw E. Cohen; A. M. de Kruijff; T. Grool; L. Gemmeken; J. Brunner; L. Rosch; V. M. A. Beguin; J. S. J. de Jongh W. Jzn; D. C. C. Stap Jr; Mej. A. Eren.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Frederik Hendrik"; gezagvoerder G. D. Nieman. Van West-Indië naar Amsterdam;

J. A. Jessurum, echtg. en k; H. Hubner; W. Kersten, echtg. en 4 k; B. Bordes, echtg. en 6 k; Mej. L. J. Stel; Mej. P. Ringeling; H. van Noord, echtg. en 2 k; J. Pasman; S. Douglas Crompton; B. de Jonge, echtg. en 5 k; A. Braij; A. J. de Haan; L. Pleijzier; K. Kleijenburg, benevens 25 militairen.

Passagiers van het S.S. Wilis; gezagvoerder M. van der Putte; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. v. Hasselt met echtg. en 2 k; W. A. Braspot; E. J. de Rochemont met echtg. en 1 k; A. M. H. Cayaux; H. Buriks met echtg. en 1 k; mevr. wed. A. R. W. C. Brinkman—Liebel; mej. B. F. Gronovius; mevr. wed N. J. W. Meijer—Braakman; mej. D. E. Coerman; P. Legand; mevr. wed. W. J. Schenck% Teerijs en zoon; G. C. Hummelgens met echtg. en k; mevr. L. J. C. C. Crietté en 4 d; mevr. J. M. Hamel—Schoufeur en k; Th. la Fontaine en echtg; A. A. Waldorp; Sim Kay Pin; Schimmelpenning; Roijen; Krohne; E. Bäck; benevens een detachement suppletie-troepen;

naar Marseille: H. J. Weijland; V. de Caritat de Peruzzis en echtg;

te Southampton zal zich inschepen naar Marseille Ch. Perchard;

te Marseille zullen zich inschepen: N. Leijsbeth; J. N. Dolman; D. van den Berg; J. Lijbers en echtg; D. G. van der Pijl met echtg. en 2 k; A. v. Wagtendonk en echtg; W. de Beste; J. H. Blokbergen; H. Dewecke; S. J. J. Koning;

te Port-Saïd zullen zich inschepen: E. Laborie en echtgenoote;

9

No. 20 Donderdag 20 Mei 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN "NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Van 20—23 Mei 1909 zal in de villa, vroeger bewoond door den heer N. Companjen (Loolaan A 398) eene tentoonstelling worden gehouden van voorwerpen, afkomstig van Celebes, daartoe welwillend ter beschikking gesteld door den heer J. Tideman, Controleur B.B. Voor leden der Vereeniging op vertoon der lidmaatschapskaart met twee huisgenooten vrijen toegang; voor niet-leden tegen entree ad *f* 0.25 per persoon.

Z. K. H. de Prins bracht met zijn adjudant, Jhr. Van Suchtelen en eenige jachtgenoodigden, een bezoek aan deze tentoonstelling nog voor de opening.

De Secretaris:
T. GERDES OOSTERBEEK.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Wij ontvingen het navolgend schrijven van H.M. de Koningin:

's-Hage, 17 Mei 1909.
Aan
het Hoofdbestuur der Vereeniging
„Oost en West."

Voldoende aan de bevelen van Hare Majesteit de Koningin, heb ik de eer het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West." Hoogstderzelver oprechten dank over te brengen voor de gelukwenschen, Hare Majesteit namens de leden der Vereeniging in Oost- en West-Indië en in Nederland aangeboden, bij de geboorte van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana.

Met groote erkentelijkheid zal door Hare Majesteit het blijk van aanhankelijkheid worden aanvaard dat de Vereeniging Hare Majesteit ter gelegenheid dezer heugelijke gebeurtenis wenscht aan te bieden en waartoe, met Harer Majesteits geheele instemming, de keuze gevallen is op een, in Indië door inlanders bewerkte, gevlochten mat.

De particuliere secretaris van H.M.
de Koningin,
(w. g.) F. M. G. VAN GEEN.

Zooals in de dagbladen werd aangekondigd hebben eenige dames van gep. ambtenaren en officieren uit Nederl. Oost-Indië het plan opgevat, H. M. de Koningin een bloemenhulde aan te bieden ter gelegenheid van Hr. Ms. volledig herstel.

Aanvankelijk was het plan deze te doen bestaan in een versiering van de trap en de vestibule van het Paleis, wanneer de Koningin weder voor de eerste maal zal uitgaan. Dit plan stuitte echter op bezwaren, en daarom is thans voor de hulde gekozen de aanbieding van een fraaie bloemenmand met begeleidend schrijven. Daartoe heeft zich een comité gevormd, bestaande uit de dames Bakhuizen van den Brink, Groot Hertoginnelaan 66, presidente, Eikenhauzen—Perelaer, Columbusstraat 87, Sol—Booms, Franklinstraat 120 en Oudendal—Kolb Suezkade 127. Dames, die in Indië geweest zijn en tot deze bloemenhulde wenschen bij te dragen, kunnen zich tot een der leden van het comité wenden.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belangstellenden, dat voor twintig studenten in de geneeskunde aan de Nederl. Universiteiten de gelegenheid bestaat om, in opleiding te worden genomen voor de betrekking van officier van gezondheid der 2e klasse bij het leger in Ned.-Indië, onder genot van een subsidie van *f* 4000, terwijl bovendien na de benoeming tot officier van gezondheid nog een gratificatie wordt uitgekeerd van *f* 1000, als tegemoetkoming in de kosten van eerste uitrusting.

Gegadigden zullen zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden, vóór 1 Augustus e.k., bij gezegeld request, hebben te wenden tot het Departement van Koloniën, alwaar — op aanvrage — kosteloos exemplaren zijn te verkrijgen van het reglement betreffende de opleiding.

Ter kennisname van belangstellenden wordt gebracht, dat ter leestafel Heulstraat 17 is gelegd de Regeeringsalmanak van Ned.-Indië over het jaar 1909.

Als verbetering van het bericht in het vorig nummer van het Kol. Weekblad aangaande het plan, waarvan het initiatief is uitgegaan van eenige leden der Indologen-vereeniging te Leiden, zij medegedeeld, dat op eene vergadering dier Indologen met het Afdeelingsbestuur der Vereeniging „Oost en West" de wensch is uitgesproken, dat zal worden tot stand gebracht eene Afdeeling van „Oost en West" niet in het bijzonder van de Indologen, maar in navolging van het Algemeen Nederlandsch Verbond een studenten-afdeeling der Vereeniging „Oost en West", gevormd door de leden dier Vereeniging studeerende aan onze hoogescholen, onverschillig bij welke faculteit. Een poging zou worden gedaan, opdat de studeerenden, die nu reeds lid zijn onzer vereeniging, de kern vormen, waaruit zich verder zulk een afdeeling ontwikkelen zal.

Van „Boeatan":

Herinnering aan de

Jaarlijksche Algemeene Vergadering van Aandeelhouders

op **Vrijdag 28 Mei 1909**, des **voormiddags ten 11 ure**, in de achterzaal (die 's middags tot theesalon dient) der permanente tentoonstelling van Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt, **Heulstraat 19, Den Haag.**

De punten van behandeling liggen van af Maandag 17 Mei, evenals de balans en winst- en verliesrekening, met het verslag der financiëele commissie ter inzage ten kantore der Vennootschap Heulstraat 19, alwaar ook, volgens art. 32 der statuten, de aandeelen voor of op 25 Mei zijn te deponeeren, tenzij houders ze ter vergadering medebrengen.

De Raad van Beheer.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP „BOEATAN".

BALANS OP 31 DECEMBER 1908.

Activa.		Passiva.	
Aandeelen in portefeuille	f 5235.—	Kapitaalrekening	- 30000.—
Winkelgoederen	- 9473.74^5	Zending Ducro	- 300.—
Goederen in Commissie	- 211.27^5	Diverse consignatarissen	- 185.69
Publicatiën	- 1.—		
Kassa	- 190.16^5		
Beleggingen	- 5082.50		
Scheurleer & Zoonen	- 770.20^5		
Diverse Correspondenten	- 3192.62		
Diverse Debiteuren	- 1142.06^5		
Thee-Exploitatie	- 85.86		
Onkosten Rekening	- 450.—		
Winst- en Verlies Rekening	- 4651.25^5		
	f 30485.69		f 30485.69

WINST- EN VERLIES REKENING OVER 1908.

Debet.		Credit.	
Zending Ducro	f 550.—	Thee-Exploitatie	f 84.86
Onkostenrekening	- 3608.32	Beleggingen	- 308.75
		Winkelgoederen	- 1355.60
		Publicatiën	- 1.96
		Commissie Rekening	- 46.99
		Interest Rekening	- 322.48
		Nadeelig Saldo	- 2037.68
	f 4158.32		f 4158.32

's-Gravenhage, 5 Maart 1909.

Namens den Raad van Beheer:
FOKKER, Thesaurier. N. VAN ZUYLEN—TROMP, Presidente.

NOTA VAN TOELICHTING.

Evenals vorige jaren, doen wij onze hierbij aangeboden Winst en Verlies-Rekening met Balans over 1908 vergezeld gaan van eenige toelichtende opmerkingen en vergelijking met overeenkomstige cijfers van het vorige jaar.

In de eerste plaats noemen wij dan het eindcijfer der Winst- en Verlies-Rekening als het meest belangrijke: doet het ons leed, dat die rekening ook dit jaar een n a d e e l i g slot aanwijst van f 2037,68, wij mogen het als een der weinige lichtpunten beschouwen dat het bijna vierhonderd gulden minder bedraagt dan over 1907, toen een verlies van f 2431,12 moest worden gekonstateerd.

Onder het hoofd W i n k e l g o e d e r e n werd, zooals uit het als b ij l a g e A overgelegde overzicht in bijzonderheden kan blijken, eene winst geboekt van f 1355,60, tegenover f 1608,90 in het vorige jaar, eene vermindering alzoo van 15%, op eenen omzet van f 6184,57½ tegenover f 6853,38 in 1907 (10% minder). Niet alleen was dus de omvang der zaken kleiner, maar ook de bedongen prijzen zijn, dooreengenomen, iets lager geweest, hetgeen voor een deel mag toegeschreven worden aan de omstandigheid, dat een goed deel der verkoopen tot stand kwam bij een aantal tentoonstellingen buiten 's-Gravenhage, waar belangrijke extra onkosten de opbrengst drukten. Ter aanvulling van den voorraad werden nieuwe fakturen ontvangen tot een bedrag van f 5329,81, tegen f 5238,83 in het vorige jaar, terwijl voor het beter verkoopbaar maken van tot oudere fakturen behoorende goederen f 311,86 werden uitgegeven. In b ij l a g e B wordt eene Specificatie der nieuwe fakturen overgelegd, gesplitst naar de verschillende rubrieken, waarin de goederen zijn ingedeeld. De verkoopwaarde der aan het einde des jaars voorradige goederen bedroeg f 15788,56, tegen f 14642,42 bij het einde van 1907. De boekwaarde is voor de balans wederom aangenomen op 60% van de taxatie waarvan een gedetailleerde inventaris-staat ter inspectie wordt beschikbaar gehouden.

Op de exploitatie van den T h e e s a l o n werd opnieuw aanzienlijk minder voordeel behaald, dan tevoren, nl. slechts f 84,86 tegenover f 142,70 en f 244,06 in de voorafgegane 2 jaren.

Eene bepaalde oorzaak is voor die vermindering niet aan te wijzen, misschien is zij voor een goed deel op rekening te stellen van de lokaliteit, die minder gunstig gelegen is dan die van concurreerende inrichtingen op dat gebied.

Ook de C o m m i s s i e r e k e n i n g toont, in rechtstreeksch verband met den minderen omzet belangrijke vermindering van bate aan, zij leverde niet meer op dan f 46,99 tegenover resp. f 87,37 en f 119,75 in 1907 en 1906. Zooals reeds vroeger is opgemerkt, wordt niet naar uitbreiding in deze richting gestreefd, en er werden dan ook zoo goed als geene nieuwe consignatie-zendingen ontvangen.

De I n t e r e s t - R e k e n i n g gaf ditmaal een voordeel van f 322,48, tegenover f 345,20 in het vorige jaar, welk verschil alleen is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat ter voorziening in kasbehoeften een deel der beleggingen moest worden te gelde gemaakt. Op die gerealiseerde b e l e g g i n g e n, zoowel als op de nog overblijvende effekten kon echter eene winst worden geboekt van f 303,75, waardoor de afschrijvingen, die in verband met de gedaalde beurswaarde in de beide vorige jaren moesten worden toegepast, meer dan teruggewonnen werden.

Aan de debetzijde der Winst- en Verlies-Rekening met een bedrag van f 3603,32, zijnde f 898,97 minder dan in het vorige jaar, toen gelijk in de toelichting op de balans 1907 werd aangestipt, de kosten van verhuizing en inrichting der nieuwe lokalen belangrijk tot opvoering van het cijfer hadden bijgedragen. Maar ook tegenover het cijfer van 1906: f 4073,57½ is toch nog eene vermindering te konstateeren van ruim 10%, dank aan de besparing op de huur der lokalen. Eene specificatie der onkosten wordt als b ij l a g e C hierbij overgelegd.

Eindelijk is als verlies afgeschreven de bijdrage ad f 550 in de kosten der Z e n d i n g D u c r o, waartoe in de algemeene vergadering van 1906 machtiging was verleend voor het geval, dat van elders geen aanvulling zou worden bekomen van het daarvoor benoodigd bedrag. Van de kosten dier zending ad f 3300 zijn 5/6 door belangstellende vrienden en instellingen bijeengebracht, terwijl onze vennootschap voor het laatste zesde deel aansprakelijk bleef. Weliswaar, heeft de heer Ducro zich verbonden tot terugbetaling, wanneer hij daartoe in staat zou komen te zijn, maar het is beter op de verwezenlijking daarvan niet vast te rekenen.

Thans overgaande tot de bespreking der balans, vinden wij daarin onder de passiva de zooeven genoemde rekening z e n d i n g D u c r o nog met f 3.0 v.rm ld Dit is d. laatste term jn der .e zij..e. beschikking gestelde toelage, die, hoewel in 1908 te Batavia uitbetaald, eerst in het nieuwe jaar ons werd verrekend.

Voorts komen D i v e r s e C o n s i g n a t a r i s s e n onder onze Crediteuren voor met een op b ij l a g e D gespecificeerd bedrag van f 185,09 noodzakelijk wegens verkoopen in het laatste kwartaal, nun nog toekomende.

De k a p i t a a l r e k e n i n g onderging geene verandering, evenmin als die der A a n d e e l e n i n p o r t e f e u i l l e. Het saldo, waarvoor de w i n k e l g o e d e r e n te boek staan, vindt zijne toelichting in de hiervoren reeds vermelde b ij l a g e A, terwijl het bedrag der g o e d e r e n i n C o m m i s s i e de waarde voorstelt van eenige te Brussel en Parijs in commissie gegeven goederen welke niet in den algemeenen inventaris voorkomen.

Het saldo der k a s s a - r e k e n i n g stemt overeen met de afsluiting op ultimo December in het overgelegd worden kasboek en dat der bankiersrekening S c h e u r l e e r e n Z o o n e n wordt gestaafd door de als b ij l a g e E overgelegde rekeningcourant dier firma. Van de op genoemde datum aanwezige b e l e g g i n g e n bedroeg de waarde, volgens b ij l a g e F, met inbegrip van loopende rente f 5082,50, terwijl de stukken, voor zoover niet, blijkens aan die bijlage gehechte nota, inmiddels verkocht, op aanvraag, door onzen Thesaurier aan de Commissie zullen worden voorgelegd.

Als b ij l a g e n G en H worden hieraan specificatiën toegevoegd van de Saldi door, en aan, onze verschillende C o r r e s p o n d e n t e n en D e b i t e u r e n verschuldigd, overeenkomend met de in de balans voorkomende cijfers.

Eindelijk wordt aangeteekend, dat in het bedrag, waarvoor de T h e e - E x p l o i t a t i e te boek staat de, eerst in het nieuwe jaar afgedragen, winst met f 84,86 begrepen is, zoodat voor de waarde van den inventaris evenals verleden jaar slechts f 1 is aangenomen. Eveneens staat als de waarde der nog aanwezige exemplaren van de, vroeger uitgegeven p u b l i c a t i ë n f 1 in de balans en werd tenslotte blijkens b ij l a g e I, de waarde van den winkel- en kantoor-inventaris onder het hoofd O n k o s t e n - r e k e n i n g, na afschrijving van f 50 met f 450 op nieuwe rekening overgebracht.

's-Gravenhage, 5 Maart 1909.

De Raad van Beheer,
N. VAN ZUYLEN—TROMP, Voorzitster.
FOKKER, Thesaurier.
Mevr. Ph. ZILCKEN geb. H. W. v. BAAK,
K. H. H. VAN BENNEKOM.

Verslag der Commissie van Verificatie.

Aan de vergadering van aandeelhouders der N. V. „Boeatan" te 's-Gravenhage.

De door uwe vergadering benoemde Commissie van verificatie van het in het boekjaar 1908 gevoerd beheer over de Naamlooze Vennootschap „Boeatan" heeft de balans en Winst- en Verlies-Rekening nagegaan, en voor zooveel mogelijk met de boeken vergeleken. Alle boeken, bescheiden en bewijsstukken waren in de beste orde.

In portefeuille zijn, evenals het vorige jaar, 115 aandeelen, welke, ofschoon de nominale waarde f 5750 is, op de balans zijn gebracht voor een bedrag van f 5235, om de reden, vermeld op pagina 15 van het vierde jaarverslag. Het kapitaal was belegd in vijf effecten van elk f 1000 nominaal, tot een beurswaarde van f 5082.50. Tot dekking van het nadeelig saldo over 1908 zijn sub dato 1 Maart 1909 twee drie en een half procents obligaties van de gemeente Rotterdam verkocht. De andere effecten zijn ons vertoond.

De omzet van het vijfde boekjaar beliep f 6184.57 tegen f 6853.38 in het vorige jaar. De bate is in 1908 f 1355.60 tegen f 1608.90 in 1907. Al was de onkostenrekening lager dan in 1907, het nadelig saldo bedraagt toch nog f 2037.68, dat is slechts f 393.44 minder dan in het vorige jaar, toen de verhuizing naar de Heulstraat groote uitgaven had geëischt.

De resultaten zijn dus wederom alles behalve schitterend. Ook de baten van het thee-salon daalden van f 142.70 in 1907 tot f 84.86 in 1908. Was de taak uwer Commissie wegens de teleurstellende uitkomsten verre van aangenaam, door de keurige inrichting van de administratie en door de welwillende voorlichting van den Penningmeester is die taak zeer vergemakkelijkt.

De Commissie heeft de eer de vergadering van aandeelhouders te adviseeren, om balans en Winst- en Verliesrekening goed te keuren, en den Penningmeester onder dankbetuiging voor zijne ook dit jaar wederom aan de Vennootschap bewezen diensten, acquit en décharge te verleenen van het door hem over 1908 gevoerd beheer.

's-Gravenhage, 11 Mei 1909.

De Commissie voornoemd,
w. g. M. TEN BOSCH—BOSSCHER.
„ „ J. H. BERGSMA.
„ „ W. VAN DER ZIJL.

Een informatiebureau van Oost en West.

De heer Boissevain heeft na afloop zijner korte reis naar Indië in zijn Van-Dag-tot-Dag-artikelen in het Algemeen Handelsblad reeds herhaaldelijk een opwekkend woord geschreven voor de jongelieden in Nederland, om hun werkkring te gaan zoeken in ons rijk en schoon Indië. Hij meent met velen, dat de eigenlijke oorzaak, waarom tegenwoordig geklaagd wordt over de geringe zucht bij die jongelieden om hunne levenstaak te zoeken aan gene zijde van den Oceaan, voornamelijk gelegen is in onbekendheid met de voorwaarden en eischen der verschillende betrekkingen in Indië en met de beteekenis, de aanlokkelijkheid van het werk aldaar. Daarom zou de heer Boissevain wenschen „een bureel van advies en voorlichting, dat in aanraking is met de regeering hier en te Batavia, met Indische ondernemingen, maatschappijen en genootschappen, met elke vereeniging, die voor Moederland en Koloniën arbeidt, en Oost en West nader tot een poging te krijgen, en tot hetwelk zich kunnen richten allen, die in Indië jonge werkkrachten zoeken, allen, die in Nederland zichzelven of hun zonen wenschen op te leiden tot wat een loopbaan in Indië geschikt maakt."

Het zou niet vleiend zijn voor onze eigenliefde, wanneer wij het groote publiek er nog aan moeten herinneren, dat nu reeds t i e n jaar te 's-Gravenhage bestaat, over geheel Nederland werkt, en in Oost en West-Indië en elders in het buitenland hare vertakkingen of correspondenten heeft de Vereeniging O o s t e n W e s t", wier doel is: den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken, en het bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als die van Oost- en West-Indië in het bijzonder. Wij willen er nog eenmaal aan herinneren, dat zij dat doel tracht te bereiken door:

1. het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en koloniën;

2. het steunen van alles, wat dienen kan, om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de Inlandsche kunstnijverheid

3. het geven van raad, wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hunne opvoeding en onderwijs uit de Indiën naar Europa wil zenden, of gezonden, dan wel daar achtergelaten heeft en, desverlangd, het houden van toezicht over die kinderen.

4. het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts, aan naar Oost- of West-Indië vertrekkende of aldaar aangekomen personen.

5. het geven van raad, wat betreft hotels, pensions, huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts op verlangen van uit de Indiën komende personen.

6. het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden.

7. het medewerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de Vereeniging „Oost en West."

8. het aanwenden van andere wettige middelen, welke aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Aan dit alles zou niet nu en herhaaldelijk weer behoeven te worden herinnerd, indien voor Indië zoo warm voelende personen als de heer Boissevain en honderden met hem toe wilden treden tot het lidmaatschap onzer Vereeniging, en indien de alvermogende Pers in Nederland eenige aandacht wilde schenken aan onzen arbeid en aan onze publicatiën, in het bijzonder aan ons orgaan, het Koloniaal Weekblad. Al moge het Koloniaal Weekblad veel vermelden wat ook elders aangetroffen wordt, de rubrieken bijv. „Wat de Inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt", bevattende mededeelingen uit de door Inlanders en Chineezen geredigeerde dag- of weekbladen, worden, voor zoover wij met zekerheid meenen te weten, in geen ander Nederlandsch blad aangetroffen dan in het Weekblad van „Oost en West." En het kan toch lang niet onverschillig zijn om, wanneer gehandeld wordt voor en over den Inlander, te weten, hoe

deze zelf zich uit over verschillende vraagstukken en toestanden. *)

In de jongste jaarvergadering der afdeeling Zutphen en omstreken werd het van Dag-tot-Dag artikel „Een werkkring in Indië” ter sprake gebracht, en die afdeeling heeft begrepen, dat hetgeen de heer Boissevain wil, geheel ligt in de lijn van het streven der Vereeniging „Oost en West”, en daarom het Hoofdbestuur verzocht, „de vraag te willen overwegen, of en hoe eene instelling als de gewenschte door die vereeniging zou zijn tot stand te brengen, het resultaat dier overwegingen aan de eerstvolgende Algemeene Vergadering mede te deelen, en zoo mogelijk daaraan toe te voegen een voorstel, waarvan de aanneming tot het doel zou kunnen leiden.”

De Vereeniging „Oost en West” heeft eene Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederl. Oost- en West-Indië onder het voorzitterschap van Dr. H. Blink, welke commissie o.m. advies uitbrengt omtrent te houden lezingen, aangaande de uitgifte van populaire geschriften, enz., alles met betrekking tot Oost- en West-Indië.

De afdeeling 's-Gravenhage heeft twee commissiën, een voor opvoeding, onderwijs, huisvesting, inrichting enz., en een ander voor hulp aan werkzoekenden en raad aan naar Indië vertrekkenden. De secretaris dier beide commissies, de heer G. C. A. De Witt, houdt dagelijks zitting op het bureau in de Heulstraat no. 17. Een lijst van werkzoekenden komt geregeld voor op de achterzijde van den omslag van het Weekblad.

Vanwege het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging wordt zooveel mogelijk gezorgd voor de bekendmaking der oproepingen of mededeelingen betreffende de gelegenheden tot plaatsing van ambtenaren en officieren of het doen van examens voor den Indischen dienst. Echter in verband met de geuite behoefte, heeft het Hoofdbestuur in zijne jongste vergadering, bij de bespreking van het Zutphensche voorstel, zich bereid verklaard, meer te doen ter bekendmaking van die gelegenheden en van de voorwaarden van plaatsing bij eenigen werkkring in Indië. Wij vestigen de aandacht op twee gidsen op dat gebied, die ter raadpleging liggen op het bureau van het Dagelijksch bestuur in het bovenlokaal van de Heulstraat no. 17 (secretaris de heer E. van Assen), n.l.:

1o. De burgerlijke Gouvernements-betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië, van G. A. De Koning;

2o. Wat zullen de Indische jongelui worden?; een vraagbaak voor ouders en voogden in Indië, door H. M. van Haften.

Ieder, die zich tot onze vereeniging wendt om hulp of voorlichting bij de studie of de keuze voor een werkkring met betrekking tot Oost- of West-Indië, zullen wij zooveel mogelijk ter zijde staan. De inlichtingen, die ons Bestuur niet dadelijk kan geven, zullen wij te bevoegder plaatse trachten in te winnen. Zullen wij in het begin nog heel wat moeilijkheid ondervinden in de beantwoording van de tot ons gestelde vragen, in het verkrijgen van juiste inlichtingen, op den duur naar gelang wij meer gegevens zullen verzameld hebben, zal dat verbeteren, vooral wanneer wij op de medewerking mogen rekenen van de particuliere- en de staats-lichamen, die in Indië werken. Wij zullen ook gaarne medewerken tot de uitgifte van boekjes, die beschrijvingen zullen bevatten van het leven en werken in Indië in verschillende betrekkingen.

Wie de gelegenheid zoekt, om zich in Indië een werkkring te verschaffen, zullen wij daartoe, voor zooveel wij dit vermogen, den weg wijzen. Maar, minstens genomen, voor verschillende beschouwing vatbaar rekenen wij de vraag, of het raadzaam kan zijn om met alle macht personen naar Indië te drijven, met voorspiegeling van schoone vooruitzichten, om uit alle lagen der maatschappij werkkrachten op te pompen voor Indië, om het Europeesche element aldaar — koste wat het wil — te helpen uitbreiden en daardoor de mededinging te verzwaren van de ontwakende en oplevende krachten in Indië zelf. De energieke, de talentvolle personen, de personen, begaafd met een hoogstaand karakter en een edele inborst, zij zullen, van Indië voordeel trekkende, voor Indië en Indiërs ook veel ten goede uitwerken. Maar de armzaligen, voor wie Indië de melkkoe zou zijn, om hun het voedsel te schenken, dat zij elders door onvoldoend talent of gemis aan geestkracht niet kunnen machtig worden, die na den buit te hebben binnen gehaald, Indië zoo spoedig mogelijk den rug toekeeren, en zich onverschillig betoonen voor Indië's verdere toekomst, dezulken laten wij liever aan **d e z e** zijde van den Oceaan.

*) Het dagblad De Telegraaf, ontwaarden wij met genoegen, is begonnen met aan de bedoelde rubrieken hare aandacht te schenken.

Schets van het maatschappelijk bestaan der Dajaks in de Doeson-landen, meer in het bizonder die van de districten Midden- en Boven-Doeson, van de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

DOOR

E. VAN ASSEN.

II.

Behalve onze zilveren standmunt van 2½—1 en ½ gulden, de zilveren pasmunt van ƒ 0.25—0.10 en ƒ 0.05 cent, en de koperen pasmunt van 2½—1 en ½ cent, zijn bij de Dajaks nog de navolgende munten in omloop, afkomstig van vroegere tijden:

a. de r e a a l b a t o e = 7 soekoes = ƒ 3.50. Dit muntstuk, dat zeer moeilijk te krijgen is, bestaat uit een staafje zilver in 3 verschillende vormen (voor zoover bekend) en is bedekt met figuren. Vermoedelijk is het van chineeschen oorsprong.

b. de r i n g g i t m a r i a m = 6 soekoes = ƒ 3.—

c. de r o e p i a n j o n j a = 2 soekoes = ƒ 1.

d. de t a l i - t a l i = 30 duiten = ƒ 0.25.

e. de w a n g - w a n g a n = 10 duiten

f. de koperen g o b a n g (in 3 verschillende soorten) = 2 duiten.

g. de koperen d u i t (in 3 verschillende soorten aangetroffen).

h. de koperen k e p i n g = ½ duit.

Bovendien zijn er in omloop de „w a n g o e h o e”, dat zijn duiten, die in het Negarasche worden vervaardigd en door de Negarasche handelaren worden ingevoerd bij de Dajaksche bevolking, doch niet in terugbetaling aangenomen worden.

Dat zulk eene voor de bevolking schadelijke handeling geen aanleiding heeft gegeven tot ernstige moeilijkheden, ligt in het feit, dat de bevolking die w a n g o e h o e versmelt en ze met ijzer van gongs vermengende, benut voor het maken van ringen en andere lijfsieraden.

In de ver afgelegen streken van de A j o e h- en P a t a i-rivieren is men overeengekomen, om de w a n g o e h o e onderling te gebruiken, zoolang deze niet elders gangbaar zijn.

Er zijn 2 soorten van w a n g o e h o e:

a. de g o b a n g = 2 duiten (in 3 verschillende soorten).

b. de duit.

De Negareesche handelaar weet gewoonlijk den Dajak al vleiende aan te toonen, dat de w a n g o e h o e even goed is als de oude duit, en soms wordt door hem ook wel eens van de zucht der Dajaks naar sterken drank geprofiteerd, om hen eenige o e h o e s als oude duiten in handen te spelen.

De bevolking is over het algemeen zéér tegen deze w a n g o e h o e gestemd.

Er wordt zelfs gezegd, dat de Dajaks door vergif die handelaren om het leven weten te brengen, die het hen al te lastig maken of hen op te grove wijze bedriegen.

Bij het inwisselen van zilvergeld tegen oud koper ontvangt men:

voor ƒ 2.50 315 duiten, d. i. ƒ 0.12½ b a s s i (voordeel) of 5%.

Met betrekking tot die z.g. o e w a n g o e h o e zij hier nog aangeteekend, dat zij een grooter kopergehalte hebben dan de vaak afgesleten oude duiten, en dat, wat in het eene landschap gangbaar is, dikwijls elders als een valsch muntstuk wordt beschouwd.

De transacties worden gesloten in de r e a a l, d. i. een gefingeerde munt van 2 gulden koper; 1 gulden koper = 120 duiten.

Tengevolge van de berekening van alle waarden in oud koper en van het gebruik van oud koper, lijdt de bevolking schade bij de betalingen van belasting in zilver.

Ook is het in het nadeel van de bevolking, dat die oude-duiten-circulatie aanleiding geeft tot invoering van valsche waar, die wel in betaling wordt gegeven maar niet in betaling wordt aangenomen.

Overigens is het gebruik van de oude duiten in den kleinhandel bij betaling van geringe waarden een groot gemak. De bevolking is er aan gehecht. De guldens, voorzien van de beeltenis onzer Koningin, worden dikwijls geweigerd; ook bestaat er eene meening bij de bevolking, dat een aantal rijksdaalders, de jaren 1872 en 1874 voerend, niet van Nederlandschen oorsprong, doch omgesmeede dollars zijn.

Gewoonlijk is er geen gebrek aan zilveren standpenningen, doch zilveren pasmunt wordt zeer zeldzaam aangetroffen, evenals Bank- en muntpapier.

Maten en gewichten van ons metriek stelsel zijn

in deze afdeeling niet in gebruik en zelfs onbekend.
De door de bevolking gebruikte maten bij het koopen van handelswaren zijn de navolgende:
1 Passer el = 0,7 Meter.
1 kabaja besar of kabaja kompeni = 4.5 Meter.
1 kabaja ketjil of kabaja pasar = 3 Meter.
1 datjing van 1 picol = 100 kattis.
1 gantang atoeran voor rijst = 8¼ kattis.
1 gantang goedang voor padi = 5¼ kattis.
1 gantang kampong voor zout = 5 katiis.
1 gantang atoeran = 3¼ tjoepako.
(klapperdop) = 6 prapatan.
1 gantang goedang = 2 tjoepako.
1 katti = 16 thail = 6¼ ons = 4 prapatan.
5 katti = 10 kilo.
1 kilo = 1 katti = 9 thail = 60 mata.

De handel is geheel in handen van inlanders, die den Dajakschen boer regelmatig exploiteeren.

De geïsoleerde bevolking, die langs de zijtakken van de Baritorivier woont en ook de Dajaks aan de oevers van de Baritorivier, moeten, bij de weinige zucht om zich buiten hun land te begeven, wel gebruik maken van tusschenpersonen, gewoonlijk Maleische handelaren, die namens hunne principalen van Marabahan en voorzien van handelswaren, deze streken met hunne prauwen bereizen.

Marabahan, de sleutel tot de Baritorivier en de 2e handelsplaats der Residentie, heeft aan dien handel hare opkomst te danken.

Voorts wordt het land bezocht door Negareesche handelaren, die het Boven-Baritogebied van rijst voorzien.

De handel is gewoonlijk ruilhandel en geschiedt door inwisseling van boschproducten tegen geld, zout, rijst, tabak, kleederen enz. Voor dat doel nemen de Marabahansche handelaren contanten mede, die door de Negarasche handelaren, na den verkoop van hun rijst, weder worden uitgevoerd.

Kapitaalvorming is er dus weinig en heeft dit al plaats door sparing als anderszins, dan belegt men het geld in b l a n g a's enz., zoodat het geld toch het land uitgaat.

Voorts worden nog uitgevoerd steenkolen en vogelnestjes.

De invloed van het verblijf in de buitenlucht kan, volgens de wetenschap, de oorzaak wezen, dat de ziektegevallen en de sterfte onder eene landbouwende bevolking tot een minimum worden teruggebracht.

Het water in de rivieren van het Baritogebied heeft gelegenheid zichzelf te zuiveren, terwijl de bodem, met bosschen bedekt, aan het land een niet al te warm klimaat geeft.

Verklaart een en ander wellicht de reden waarom deze streken van groote epedimesche ziekten vrij blijven, opvallend is het — onder die omstandigheden — dat men hier zoo weinig oude menschen ziet en de bevolking zich maar zeer weinig vermeerdert. De Dajak schijnt er niet veel voor over te hebben om oud te worden of gezond te blijven.

In den regel wordt op onze geneeskundige behandeling in het geheel geen prijs gesteld en tracht hij dit doel slechts te bereiken door allerlei kunstmatige middeltjes, bijgeloovige kunstbewerkingen en kwakzalverijen, die aan de b a l i a n s een bestaan opleveren.

In het Teweh-gebied doet zich het verschijnsel voor, dat er zeer vele vrouwen zijn, die nimmer kinderen krijgen, terwijl het zeer zeldzaam is dàar een echtpaar te ontmoeten, dat met een groot kroost gezegend is.

De operatie van het vaccineeren wordt aangemerkt als het middel om de pokziekte over te brengen en daarom door de Dajaks zooveel mogelijk vermeden.

Tijdens het heerschen der mazelen laat de bevolking de zieke niet alleen op haar beloop, maar ze tracht ze ook te verzwijgen, zoodat, door d. onverschilligheid der ouders, vele kinderen sterven, wier dood, gedeeltelijk althans, had kunnen worden voorkomen.

Afgescheiden van dit alles, hangt de levensduur natuurlijk nog af van andere invloeden, als van het geslacht, de erfelijkheid, beroepsbezigheden enz.

Vele mannen ondervinden bij het vellen van het groothout in de bosschen voor den aanleg hunner ladangs de schadelijke invloeden der uit den bodem opstijgende miasma's.

Ook bij het branden en vellen der groote boomen wordt dikwijls hun leven bedreigd.

De geringe en slechte hulp, welke aan vrouwen bij en na hare bevalling wordt verleend, is mede één der hoofdoorzaken, waarom zoovele kinderen in het eerste levensjaar sterven en geen toename van de bevolking te constateeren valt. De treurige assistentie van kwakzalvers, als de b a l i a n s, wordt daarbij gewoonlijk ingeroepen, omdat geneeskundige hulp uit een zeker vooroordeel, dan wel uit vrees wordt vermeden.

In verband met die bestaande maatschappelijke vooroordeelen en met het bijgeloof der Dajaks, kan men gerust zeggen, dat deze zich in de meeste gevallen zelf om het leven brengen.

(Wordt vervolgd.)

Uit de O.-I. Mail.

Onder de rubriek „Onderwijszaken" in het B a t. N i e u w s b l a d wijdt de heer L. G. J. V e r m e u l e n een artikel aan **Hooger onderwijs in Indië**, waarin hij o.m. zegt, dat het z.i. beter zou zijn de voorbereidende klassen der Doctor djawaschool af te schaffen en slechts jongelieden op te nemen die een driejarige H.B.S. hebben doorloopen.

Men beweert wel eens, dat, als de inlandsche artsen gedurende hun studietijd in een geheel europeesche omgeving zijn, zij zich later niet weer thuis vinden in de inlandsche, dat ze er ontevreden zijn, dat het dus voor hun eigen later geluk, voor hun bestwil is, als men hen tijdens hun verblijf aan de school zooveel mogelijk in eigen omgeving houdt. Velen zijn met mij van meening, zegt de heer Vermeulen verder, dat dit wel een onderwetsch motief is. Er heeft in Indië altijd een soort kastenwezen bestaan, vooral ook op het gebied van onderwijs, waarmede, geloof ik, gebroken moet worden. Ik zie niet in, waarom ontwikkelde Inlandsche artsen in hun latere carrière niet met Europeanen om zouden kunnen gaan. In beschaving doen ze voor velen van ons niet onder, in ontwikkeling evenmin. Waarom dan die afscheiding? En als ze ergens moeten wonen, waar geen Europeanen zijn, als ze daar leven alleen, omringd door inlanders, die in beschaving en ontwikkeling beneden hen staan, welnu, hoeveel Europeanen treft niet in Indië eenzelfde lot? Zij zullen zich niet ongelukkiger gevoelen dan onze landgenooten. Zou men de zorg voor het welzijn der inlandsche artsen niet een beetje te ver drijven door hen van hun jeugd af zoo afgezonderd te houden temidden der europeesche maatschappij?

Wat ik hierboven schreef over de inlandsche artsen en hun school geldt eveneens voor de weldra te openen school voor inlandsche rechtskundigen en de leerlingen ervan. Ook voor deze jongelui zou het om dezelfde redenen beter geweest zijn, als ze eerst een H.B.S. met driejargen cursus afgeloopen hadden. Voor den cursus der inlandsche veeartsen te Buitenzorg worden immers ook ongeveer dezelfde eischen gesteld. En daardoor worden weer eenige onderwijzers uitgewonnen, waaraan het europeesch onderwijs zulk een nijpend gebrek heeft.

Ten slotte, waarom beide scholen niet vereenigd tot één? Ze zouden het begin geweest zijn van de medische en juridische faculteiten eener toekomstige indische hoogeschool. En bij deze twee inrichtingen, later uitgebreid wat leerplan betreft, gebracht op hooger peil, kon zich dan Afd. B aansluiten als toekomstige litterarische faculteit. Ook de Vrije Universiteit te Amsterdam is op die wijze begonnen, eerst laag bij den grond met een beperkt aantal professoren, langzamerhand zijn leervakken en zijn hoogleeraren vermeerderend, wordend wat de andere universiteiten zijn. Wat organiseeren betreft, mag men dikwijls wel eens een lesje nemen bij de rechtzinnig geloovigen!

En nu nog iets, zoo besluit de heer V. „In vorige artikelen heb ik bepleit toelating van inlandsche en chineesche leerlingen tot de bestaande inrichtingen van europeesch onderwijs. Nu zou ik omgekeerd toegang willen vragen van jongelui van anderen landaard, Europeanen en Chineezen, tot de inlandsche scholen die ik in dit artikel besprak. Er zijn, om me tot de reeds bestaande te bepalen, zooveel geneeskundigen noodig; is er een school, waar nog plaats is voor velen; er zijn in Indië tal van jonge mannen, die zoeken naar een middel om zich door het leven te slaan; welke reden kan er bestaan dezen niet de gelegenheid te geven, die er is? Van alle zijden zou de indische maatschappij daarmee gebaat zijn."

De heer Liefrinck in Atjeh.

Over de werkzaamheden van den regeeringscommissaris, den heer Liefrinck, in Atjeh lezen wij het volgende in de S u m a t r a P o s t:

„Met den gouverneur maakte hij een vluchtige reis per stoomtram langs de Noord- en Oostkust; nadat de eerste naar Koeta-Radja terugkeerde, bleef de heer Liefrinck te Sigli, om van daaruit zich in het bijzonder van alles en nog wat op de hoogte te stellen.

Dit is een sober relaas van de verrichtingen van den Hoogen Commissaris, voegt dit blad er aan toe, maar er is niets meer van den Edelen Heer bekend, nadat hij zijn zwerftocht heeft aangevangen; het blijft dus nog steeds erg nevelachtig, wat hij hier feitelijk komt doen, al wordt de algemeene opinie steeds sterker, dat Z.H.E.G. gerust te Batavia had kunnen blijven.

Maar de minister van koloniën, in wiens brein deze curieuse opdracht is opgekomen, wenscht bepaald de uitvoering daarvan, waarbij de gouverneur-generaal zich heeft neergelegd, ook ten slotte Atjeh's gouverneur, nadat hij op duidelijke wijze van zijne persoonlijke ontstemming heeft doen blijken en medegedeeld, dat het uitsluitend het groote staatsbelang was, dat hij door zijn aftreden ernstig zou worden geschaad, dat hem had doen besluiten de controle en het toezicht van een regeeringscommissaris te aanvaarden."

Stadsgeneesheeren.

Naar de Indische bladen vermelden, bestaan er plannen om op de drie hoofdplaatsen van Java de civiele geneesheeren af te schaffen. In hun plaats zouden bepaalde artsen worden aangewezen, bij wie de zieke ambtenaren en beambten zich kunnen melden, terwijl het aan henzelf is overgelaten, welken dokter zij willen hebben.

De kosten van den aldus uitgeoefenden geneeskundigen dienst worden berekend tegen een vastgesteld tarief, dat door de artsen zal worden goedgevonden. Elke maand zal de dokter dan zijn declaratie indienen bij het gouvernement. Wijkdokters zullen dus niet meer bestaan.

De geneesheeren zullen dan ook worden beloond naar het werk, dat zij verrichten. Civiele geneesheeren, die niet gaarne door de ingezetenen zullen worden geraadpleegd, zullen niet elke maand hun tegemoetkoming van den staat toucheeren, die wel eens niet in verhouding zou kunnen staan tot den gepresteerden arbeid, terwijl ook andersom geen minimale belaling wordt gegeven voor een overmaat van arbeid.

Die luie Javaan!

Onder dit opschrift schrijft het B a t. N i e u w s b l a d:

„Nu het de tijd is van het padisnijden, ziet men dagelijks gedemonstreerd, hoe heilzaam de vrije arbeid, en in het bijzonder het taakwerk, op den ijver zelfs van den als aartslui gesignaleerden Javaan werkt. Lui is de Javaan altijd als hij in heerendienst, zonder de minste vergoeding, wordt te werk gesteld. Lui is de Javaan als hij in k e r i n g a n, d. i. kleinen heerendienst, voor het herstellen van een desabrug of iets dergelijks van zijn eigen werk wordt gehaald. Laat hem echter de gelegenheid om zich naar verhouding van den verrichten arbeid te zien betalen, dan zal het wel blijken dat de bruine broeder toch zoo lui niet is als wel algemeen beweerd wordt.

Hebt ge ooit den padioogst in de desa tot het einde toe bijgewoond? Zooals bekend is, ontvangen de oogsters voor de aan den eigenaar geleverde padi een gedeelte, 1/7 à 1/5, als loon. Die vrouwen hebben er dus belang bij, om zooveel te snijden, als haar krachten haar veroorloven, want de b a w o n, het oogstloon, is daarmee in evenredigheid. En zoo ziet men vrouwen padi snijden, van den vroegen ochtend tot laat op den dag, met enkel eenigen tijd verpoozing voor een versche sirihpruim of om den dorst te lesschen. Oogstvrouwen, die eenig voedsel naar de sawah medenemen, behooren tot de zeldzaamheden; de meesten laten in den tijd van het padisnijden het onontbeerlijk middagmaal gaan. En zoo kan het gebeuren, dat padioogsters het zoover kunnen brengen, dat ze zoo goed als onafgebroken doorsnijden van 7 uur 's morgens tot 3 à 4 uur 's middags!

De Javaan is en blijft toch met dat al een lui volk!"

Er zal nu toch een **5e Jaarmarkt-tentoonstelling te Soerabaja** gehouden worden van Zondag 1 Augustus t/m. Dinsdag 10 Augustus 1909, bestaande uit:

Afdeeling I. Inlandsche nijverheid en kunstnijverheid in den Indischen Archipel (bewerking van metalen, hout, bamboe en rottan, leder, hoorn, been, schildpad, schelp paarlemoer, klapperdop, vlechtwerk, batik-, weef- en borduurkunst, aardewerk, bereiding van zeep, oliën, vruchtensappen, siropen, geleien, manisans, tabaksoorten, zee- en riviervisscherij, modellen, enz.)

Afdeeling II. Kampong toekang van Inlandsche bedrijven.

Afdeeling III. Meubels.
a. Houten meubels.
b. Bekleede meubels.
c. Rottan meubels.

Afdeeling IV. Photographie-kunst (uitsluitend Indische landschappen en typen).

Afdeeling V. Tuinbouw.

Bekroningen: eerediploma's voor de mooiste sierplanten.
Afdeeling VI. Ooftteelt en Bloemen.
(Met medewerking van den heer Westendorp en de vereeniging „Ooftteelt" te Buitenzorg).
Afdeeling VII. Pluimvee.
(Met medewerking van den heer La Bastide).

Tramlijn naar Asahan.

Naar de „Deli Ct." verneemt is op den 10en April door de Deli Spoorweg Maatschappij bij den Resident een request ingediend aan den Gouverneur-Generaal, vragende preferentie voor de concessie van den aanleg eener tramlijn van Tebing Tinggi naar Tandjong Balei.

Zoodra deze preferentie is verkregen, zal met de opmeting een aanvang worden gemaakt.

Over de Chineesche kruiser „Hai Che", die voor Batavia ligt, schrijft het Nieuws v. d. D. v. N.-I.:

„Wij brachten een bezoek aan den Chineeschen kruiser „Hai Che."

Noch de Commandant, noch de Regeeringscommissar waren aan boord. De laatste was met zijn secretaris naar Bandoeng vertrokken. Dientengevolge werden wij ontvangen door den Eersten Officier, den heer S. H. Lin, kapitein ter zee, die met groote welwillendheid alle mogelijke inlichtingen gaf omtrent den oorlogsbodem.

Rustig gezeten in de groote, zeer gerieflijk gemeubileerde hut van den commandant, kregen wij eerst uitgebreide inlichtingen omtrent het schip, de bewapening en de bemanning; daarna werd een omwandeling van den kruiser ondernomen.

Bijzonder mooi was de hut van den „Commodore" S. K. Ahen, ruim en licht; in zachtrose kleuren gestoffeerd; meer een boudoir dan het woonvertrek van een krijgsman.

In een glazen kast stond een fraaie verzameling zilverwerk, prijzen welke de equipage in verschillende roeiwedstrijden had behaald.

Aan elke zijde van de hut stond een prachtig glimmenden 3-ponder van de firma Armstrong Whitworth & Co., een schrille tegenstelling met de rose stoeltjes en de zachte kleuren van de wanden.

Enkele der oudere officieren hebben hunne opleiding genoten op Engelsche oorlogsschepen, de jongeren zijn echter allen afkomstig van het Chinese Naval College te Fu-Chow, waar ook onderricht wordt gegeven in de Engelsche taal.

Onder geleide van onzen vriendelijken leidsman bezichtigden wij toen het geheele vaartuig; eerst de hutten met zit- en slaapvertrek, de ruime en gezellige mess room der état major, de dekken, keukens, kortom, alles werd door ons bezichtigd en... bewonderd. Want overal trof ons, heel anders dan wij verwacht hadden, de groote zindelijkheid, alles glom en blonk ons tegemoet. Natuurlijk werden onze reukorganen nabij de kombuis eenigszins eigenaardig getroffen, door de ongewone geuren der speciaal Chineesche kostjes die daar werden bereid."

WEST-INDIË.

Surinaamsche begrooting voor 1910.

Door de Koloniale Staten is het Voorloopig Verslag op de door den gouverneur ingediende begrooting voor 1910 uitgebracht.

Uit het verslag blijkt dat er nog al verschil van meening tusschen bestuur en staten valt waar te nemen.

In sommige opzichten zijn wij het volkomen met het wetgevend lichaam der kolonie eens, zoo o.a. dat er, trots het financieele plan, hetwelk speciaal aanstuurde op de bestrijding der huishoudelijke uitgaven uit eigen middelen, weinig te bespeuren valt, van de zoo noodige zuinigheid in de gewone bestuursuitgaven.

Met nadruk werd de aandacht gevestigd op de stijging met ruim ƒ35000 in het afgeloopen jaar der uitgaven aan subsidiën voor het bijzonder onderwijs, terwijl men ook meende, dat men wel met wat minder af kon voor den cultuurtuin en dat bij beter toezicht van het bouwdepartement zuiniger zou kunnen worden gewerkt.

Waar nu door het bestuur in zijne voorstellen zoo weinig rekening wordt en werd gehouden met de aanwezige middelen, elke belastingverhooging wordt aangegrepen als middel om gewenschte, doch niet volstrekt noodzakelijke uitgaven te bestrijden, is het te begrijpen, dat de Koloniale Staten weinig lust betoonen om nu weder hunne goedkeuring te verleenen aan een belastingverhooging, die de kolonie blijkens ondervinding toch geen stap nader brengt tot het doel der financieele zelfstandigheid.

Het is dan ook te begrijpen, dat het wetgevend lichaam der kolonie deze begrooting met een dan gewonen critischen blik heeft gemonsterd.

De critiek was vrij scherp bij bespreking van den post voor het boschwezen, ten aanzien waarvan wij in het verslag de verklaring lezen, dat de leden unaniem zich voorgenomen hebben om daarvoor geen gelden meer toe te staan. Zelfs meende men, dat de voor 1909 voor een proef-exploitatie toegestane bedragen niet verder behoorden te worden uitgegeven.

Tot nu bedroegen de uitgaven van het boschwezen plm. 1½ ton, waarbij nog gevoegd moet worden plm. ƒ80000 voor 1909 toegestaan, terwijl voor 1910 ongeveer een gelijk bedrag werd aangevraagd. Nu, terwijl deze zaak al 3 jaren aan den gang is, wordt nog tevergeefs gezocht naar eenig houvast voor eventueel te behalen succes, tengevolge van de geheimzinnigheid ten aanzien van dezen dienst door het bestuur betracht.

De cultures werden in het Voorloopig Verslag niet onopgemerkt gelaten. En te begrijpen is, dat daarbij de grootste aandacht werd geschonken aan de bacovencultuur.

Hierbij werd de opmerking gemaakt, dat het bestuur evenzeer schuld droeg aan de aanvankelijke mislukking als de planters, op wie het nu die schuld zou trachten te schuiven.

Tusschen haakjes zij opgemerkt, dat in de Surinaamsche Bode een artikel voorkwam, waarin den planters wordt beduid, dat de meesten hunner de zaak te licht hebben opgevat en eigenwijs de raadgevingen, die hun gewerden, in den wind sloegen.

Hierop wijst ook een in Onze West voorkomend artikel van den vertegenwoordiger der United Fruit Co., Williams, die daarbij tevens ten aanzien van een ook in het V. V. voorkomend voorstel, om een deskundige uit Costa Rica te ontbieden ter bestrijding van de Panama-ziekte in de bacovenaanplantingen, te kennen gaf, dat zulk een deskundige niet te vinden is.

Ter aanvulling zij ten aanzien van deze cultuur nog aangeteekend, dat de heer Williams uitdrukkelijk verklaarde door de ondervinding te hebben geleerd, dat van de bacovencultuur bij behoorlijke en stelselmatige zorg zelfs betere resultaten waren te wachten, dan hij aanvankelijk reeds meende te mogen voorstellen.

Koninklijk geschenk.

In de Gerardus Majella Stichting had de aanbieding en onthulling plaats van het borstbeeld van H. M. de Koningin, op verzoek van de verpleegden door de Koningin geschonken. De aanbieding geschiedde door mevrouw Fock, die een rede hield in denzelfden geest als onlangs bij de aanbieding der geschenken aan de andere lepra-inrichtingen. „De Surinamer" beschrijft de buste aldus: Zij is iets meer dan levensgroot, uit brons vervaardigd. De koninklijke diadeem siert haar, de schouders bedekt het staatsiekleed, waarover koralen en paarlen slingeren, terwijl op het voetstuk de Hollandsche leeuw en bloemen gewerkt zijn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Nederl. Vereeniging „Oost en West" en haar orgaan Het Koloniaal Weekblad mogen zich verheugen in de sympathie der inlandsche en maleisch-chineesche pers in Ned.-Indië. De **Pantjaran Warta** deelt mede, dat ook de **Bintang Soerabaja** met ingenomenheid van beide melding heeft gemaakt, maar de ruimte, door 't Weekblad voor die pers bestemd, te klein vindt *). Daarom raadt eerstgenoemd blad haren lezers aan het Koloniaal Weekblad in de gelegenheid te stellen daaraan meer uitbreiding te geven door de vereeniging „Oost en West" te steunen en tot het lidmaatschap toe te treden. Zij, die dit willen doen, hebben slechts van hun voornemen per briefkaart aan de redactie der **Pantjaran Warta** kennis te geven. Deze zal dan verder met het bestuur in correspondentie treden. Zij eindigt haar sympathiek artikel als volgt: „Ieder, die van deze vereeniging lid wordt, geeft het bewijs, dat hij zijne natie liet heeft. Naam, beroep of betrekking en woonplaats van hen, die tot het lidmaatschap toetreden, zullen in ons blad vermeld worden. „Oost en West" maakt geen onderscheid tusschen inboorling en chinees. Zij wil beiden hare hulp aanbieden."

In hare rubriek „Gado gado", waarvan de inhoud dikwijls vrij scherp is, als het ware gekruid met mèngkrèng tjengis of lombok rawit (de kleine, zéér bijtend-scherpe soort van spaansche peper) onderwerpt genoemd blad dikwijls handelingen van bestuursambtenaren — van europeesche zoowel als van inlandsche — aan het oordeel van het publiek en schroomt niet de aandacht van Regeering en Justitie daarop te vestigen. Zoo vertelt de schrijver van een controleur, die zich vergrepen heeft aan gelden, toekomende aan eene niet al te rijke desavrouw, en op de vlucht is gegaan, toen hij, na zijn ontslag, gerechtelijk vervolgd zou worden; van een tweeden europeeschen bestuursambtenaar, die failliet is verklaard; van een derde, wien hij den bijnaam van „Kangdjeng gila hormat" geeft, dien aan de kaak stellende om zijn verzotheid op hormatsbewijzen; van een vierde, die verplichting had aan een houtvester, bij wien hij dikwijls at en dronk en zich door dezen liet overhalen om een loerah (desahoofd), die zich niet in de gunst van het Boschwezen verheugen kon, te doen ontslaan, hetgeen ook gebeurde. Het blad vertelt, dat, naar aanleiding van dit laatste bericht, de Directeur van Binnenlandsch Bestuur last heeft gegeven om de zaak door den betrokken assistent-resident en regent te doen onderzoeken. „Wij heffen de handen omhoog en brengen den Heer Directeur van B.B. een eerbiedig saluut, dat hij aan ons bericht aandacht heeft willen schenken, roept het blad verheugd uit.

De **Pewarta Soerabaja** bericht, dat eenige adellijke inlandsche ambtenaren te Soerabaja het voornemen hebben opgevat onder den javaanschen adel een vereeniging op te richten, met het doel hunne afkomst hoog te houden en te voorkomen, dat in hun stand de klad wordt gebracht door personen uit andere gewesten, in den regel niet veel meer dan landloopers, die voorgeven van adel te zijn en met hooge adellijke praedicaten pronken.

Van een vereeniging van geheel anderen aard, als de tot dusverre in dit weekblad besprokene, maakt de **Bromartani** melding. Te Solo is n.l. onder den naam van Wiworo Hardjo (= de deur tot welvaart) een vennootschap tot het drijven van koophandel opgericht. De in de javaansche societeit, Abipropo, belegde bijeenkomst werd door ongeveer 150 personen, ambtenaren zoowel als particulieren, bezocht, niet alléén uit Soerakarta, maar ook uit de Gouvernementslanden. Een half uur voor het begin der vergadering kwam de Rijksbestierder van Soerakarta in het gebouw en liet zich door den leider omtrent doel, organisatie en werkzaamheid der vereeniging inlichten.

Haar doel is om bij den javaan den handelsgeest aan te wakkeren en iedereen, die zulks wenscht, gelegenheid te geven zijn geld voor den handel beschikbaar te stellen.

De inleider der vergadering, de redacteur van het te Malang (Pasoeroean) verschijnend blad Tjahaja Timoer, haalde in zijne openingsrede o.a. de woorden van Admiraal de Ruijter aan: „Willen is kunnen." Het bedrijfskapitaal der vennootschap zal ƒ 500.000 bedragen, verdeeld in 20.000 aandeelen, ieder van ƒ 25. Zij, die deelnemen, moeten het bedrag in vijf termijnen storten.

De aanwezige kliwons (ambtenaren van den Soesoehoenan, volgende op den rang van boepati) besloten de vereeniging te steunen. De voorzitter van Abripojo verklaarde, dat nietambtenaren wanneer zij aandeelhouder van Wiworo Hardjo zijn, lid van die societeit kunnen worden. Hij rekende er op, dat daardoor de omgang en goede verstandhouding tusschen ambtenaren en niet-ambtenaren bevorderd zou worden. De vennootschap zal ook een weekblad voor handelsberichten uitgeven. Het voorloopig bestuur, dat op dien avond gekozen werd, hoopt, dat het in de **Bromartani** opgenomen verslag der vergadering door de verschillende bladen overgenomen zal worden. Het is niet in de gelegenheid om, zooals gebruikelijk is, zelf een verslag aan de pers aan te bieden. Als bewijs van belangstelling, heeft Solo's Rijksbestierder een javaansche vertaling daarvan gevraagd.

In de **Sinar Borneo** verwijt Si baroe mendoesin (= de pas ontwaakte) den bewoners van het groote eiland Borneo, dat zij, vergeleken bij de inboorlingen der andere eilanden, zeer ten achter zijn, dat zij er niet aan denken een beweging in het belang van den vooruitgang, zooals op Java door het jong-javanencongres, in het leven te roepen. Maar wie weet, wat later nog gebeuren kan, roept hij hoopvol uit, zijne landgenooten aanmoedigende hetzelfde te doen, wat op Java gedaan is: laat ons iets dergelijks als Boedi Oetomo ook op Borneo tot stand brengen! Dat zal ons eiland doen vooruitgaan. De beweging dient van de inlandsche ambtenaren uit te gaan; zij moeten den kleinen man hierin het goede voorbeeld geven, dan zal deze van zelf volgen.

De Pernia[illegible] ergert er zich over, dat de mohammedaansche voorschriften te Solo niet naar behooren opgevolgd worden, dat men daar op de sekatèn (een soort kermis één week voor garebeg moeloed, het officieele javaansche feest, dat aan de javaansche hoven te Solo en Djokja gevierd wordt ter herdenking van Mohammeds geboorte, maulid an Nabi), zooveel islamieten zich te goed zag doen aan allerlei chineesche gerechten in de

*) Het bedoeld artikel is echter niet onder de oogen der redactie van ons Weekblad gekomen, daar zij nummers 58 t/m. 69 van de Bintang Soerabaja niet heeft ontvangen. De verpakking van dit blad laat voor de lange reis veel te wenschen over. Dikwijls komen er nummers gehavend of in het geheel niet hier aan.

chineesche eethuizen. Zij verzekert, dat 90% van de inboorlingen te Solo varkensvleesch eten en zich dus niet bekommeren om de voorschriften van den Profeet, die in den qoran het nuttigen van varkensvleesch c h a r a m (= verboden) heeft verklaard. Ook zijn er véél inboorlingen, vervolgt het blad, die niet afkeerig zijn van sterken drank, als jenever, cognac enz. In de café's en w a r o e n g s (winkels) ziet men tal van inlanders, adellijken zoowel als niet-adellijken, een bittertje drinken. Men moet daarom niet verbaasd zijn, als men daar een dronken inboorling over straat ziet gaan! — De redactie vraagt: is dit een gevolg van het liberalisme der k a o e m m o e d a?

In de **Pembrita Atjeh** van 9 April j.l. schrijft B a y b o e S a n a m een van gezond modernisme getuigend pedagogisch opstel, getiteld: „P e r k a t a ä n j a n g k a s a r, m o e k a j a n g a s a m", waarin hij ouders en opvoeders den goeden raad geeft te breken met de slechte, tot heden alom gevolgde gewoonte om kinderen bij iedere kleinigheid die zij, zelfs onopzettelijk, misdaan hebben, met een zuur gezicht harde woorden toe te voegen, waardoor de kleine boosdoeners zeker niet tot schuldbekentenis en berouw, maar veeleer tot onoprechtheid geleid worden. Hij licht dit met voorbeelden aardig toe en eindigt met een gedicht, waarvan de moraal is, dat zachtheid en vertrouwen de grootste opvoedende krachten zijn.

K o t a P i l i a n g weerspreekt in de **Pertja Barat** een paar artikelen zoowel in de **Sumatrabode** als in de **Tjahaja Sumatra** tegen Indië's bestuur gericht. Schrijver vindt, dat de „Indiërs" op den goeden weg zijn door zich naar alle richtingen meer en meer te ontwikkelen ook door studie in Nederland, maar dat Indië nog lang niet rijp is om zichzelf te besturen en zich dus dankbaar onder de leiding van Nederland moet blijven stellen.

Beide laatstgenoemde bladen staan onder hoofdredactie van den begaafden Battak D j a E n d a r M o e d a, die, evenals zijn hier studeerende landgenoot, ook dichter is.

Het feestnummer van de **Bandera Wolanda** verschenen bij de geboorte van Prinses Juliana begint met een fijngevoeld Maleisch gelegenheidsgedicht van R. S o e t a n C a s a j a n g a n S o r i p a d a.

In hetzelfde nummer van de B a n d e r a W o l a n d a wordt de secretaris der onlangs tot stand gekomen S t u d i e c o m m i s s i e van de Vereeniging „Oost en West" (zie het reglement in het voorgaand nummer van het Koloniaal Weekblad), terecht gewezen, omdat hij eene uitnoodiging namens zich en zijne echtgenoote ter bijwoning van eene vriendschappelijke samenkomst te zijnen huize met hier te lande studeerende Indische jongelieden had geadresseerd eenvoudig aan „Pangeran Notobroto, Willemsparkweg 190 te Amsterdam." De schrijver vindt het natuurlijk, dat prins Notobroto daarop niet geantwoord en ook niet op de bedoelde bijeenkomst verschenen is.

Het adres in het Hollandsch vertaald zou geluid hebben: A a n P r i n s N o t o b r o t o. Zeker eigenaardig is het, dat de redactie van het blad, waarin die terechtwijzing voorkomt, op een andere plaats van hetzelfde nummer spreekt van „onzen Javaanschen vriend R. M. Noto Soeroto", den zoon van Prins Noto di Redjo van het Pakoe Alamsche Huis te Jogjakarta. Het komt ons voor, dat een eerbiedig adres geadresseerd: „Aan Prins Hendrik der Nederlanden" met eenigen goeden wil wel door den beugel zou kunnen, maar zeker dunkt het ons, dat de meest vertrouwde vriend van Zijne Koninklijke Hoogheid in een openbaar geschrift niet spreken zal van „onzen Duitschen vriend Hendrik", of noemende de Prinses von Wied van „onze vriendin Maria." B.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de **Ho Po** vertelt T j i o n g L o e n dat de geschiedenis van den T h a y k a n (= eunuchus, gesnedene) T h e H o, op Java onder de indo-chineezen bekend als S a m p o T o a l a n g, S a m p o T a y d j i n of S a m p o Tong en in de javaansche b a d a d s (kronieken) als D a m p o A w a n g. In de maleische landen vereert men hem als een heilige, en te Semarang en in Siam beschouwt men hem als een p h o s a t (godheid) en wordt hem goddelijke eer bewezen. Volgens de legende zou hij begraven liggen in de grot G e d o n g b a t o e, op het particuliere land Tjandi, gelegen bezuiden de hoofdplaats Semarang en toebehoorende aan den bekenden Majoor-titulair der Chineezen O e i j T i o n g H a m. Telken jare wordt ter eere van genoemden hofgroote het feest „K o e d a s a m p o" te Semarang gevierd. Men geleidt dan zijn symbolisch rijpaard naar zijn graf en het geld voor een aan T h i ë n (= de Hemel) welgevallig werk, wandelt een vrouw, in boetegewaad met een bosje gras in de hand, het paard volgt. Men ziet steeds vrouwen van schatrijke chineezen, die een gelofte hebben gedaan, blootsvoets en schamel gekleed als eenvoudige desavrouwen, met den stoet meeloopen.

In het derde jaar der regeering van Keizer E n g L o k K o e n vertrok T h e H o met een vloot van 92 oorlogsvaartuigen, waarop zich een legermacht van 37800 soldaten bevond, van Sautjioe, en bezocht daarmede de staten bewesten het Hemelsche Rijk, welke hij aan China schatplichtig maakte. In het vijfde jaar van E n g L o k s regeering, keerde hij naar zijn vaderland terug. Het volgende jaar vertrok hij weder met een vloot en veroverde o.m. het eiland Ceylon. In het tiende jaar van E n g L o k s bestuur kreeg hij last om Sumatra te bezoeken. In het vijftiende regeeringsjaar van Keizer Koen, onderwierp hij de rijken T i a m s h i a, D j a w a, T j i n l a p, K i o e k a n g, S i a m, S u m a t r a, K e d a h, P e r a k, D j o h o r, S a l a n g o r en andere maleische staten, te zamen ten getale van meer dan dertig.

In dien tijd, zegt schrijver weemoedig, was de naam van zijn stamland beroemd en in den vreemde geëerd. Vele landen waren aan het Hemelsche Rijk schatplichtig. De chineezen, die zich in Insulinde bevonden, hadden het er goed. Hoe geheel anders is het tegenwoordig, roept hij bitter uit, de chineezen worden thans als een overwonnen volk beschouwd, dat niets waard is. Overal worden zij vernederd. Zelden staat de deur der rechtvaardigheid voor hen open!

Wat is de reden, dat het chineesche volk, dat vroeger zoo hoog stond, nu allerwege geminacht wordt? vraagt hij. Hij schrijft deze verandering toe aan den invloed der K a o e m B o a n, de M a n t s j o e s. De achteruitgang van China dagteekent van het oogenblik, dat deze dat onmetelijke rijk hebben veroverd. Tijdens de regeering van den Mantsjoe-keizer, K h i a n L i o n g K o e n, ontstond er strijd tusschen de chineezen op Java en de Oost-Indische compagnie.*) Duizenden chineezen werden gedood. De nederlandsche Gouverneur-Generaal was over deze zaak erg verlegen en zond een afgezant naar Pekang om genoemden vorst verontschuldigingen aan te bieden. Doch wat antwoordde deze? In stede, dat hij medelijden had met de verdrukte chineezen, verklaarde hij, deze niet meer als zijne onderdanen te beschouwen, daar zij uit hun land waren weggeloopen. Deze verklaring maakte de nederlanders stoutmoedig, zoodat zij sedert de h o a k i a u w b i n (emigranten) durfden vernederen.

In de **Pewarta Soerabaja** waarschuwt B i n t a n g d o e n i a (= ster der wereld) tegen de geheime k o n g s i (vereeniging) K o n g G i e S i a n g te Loemadjang (residentie Pasoeroean), die hetzelfde voor heeft als het bekende geheime genootschap „H e m e l- e n a a r d e-v e r b o n d (T h i a n T e e H w e e). Wanneer men aan haar bestaan niet zoo spoedig mogelijk een einde maakt, zullen er ernstige dingen gebeuren en zal er in Loemadjang veel bloed stroomen. Want die vereeniging is nu reeds vrij krachtig; hare leden hebben zich met revolvers gewapend. Het is zeer te betreuren, zegt schrijver, dat zelfs vermogende chineezen lid zijn van die kongsi van landloopers (b a d j i n g a n.) Om de politie op een dwaalspoor te brengen en hare kwade bedoelingen te verbergen, heeft het bestuur der vereeniging bevolen, dat bij de geboorte van een prins of prinses van Oranje-Nassau de leden hunne huizen zullen verlichten en de offertafels moeten inrichten als voor het brengen van een dankoffer aan het Opperwezen.

De **Sinar Borneo** neemt uit de P e m b e r i t a T j o e n g W a het bericht over, dat de Chineesche Regeering een hooggeplaatsten ambtenaar als regeeringscommissaris met twee oorlogschepen naar Nederlandsch-Indië zal zenden om aan chineezen, die zich jegens hunne landgenooten verdienstelijk hebben gemaakt, ordeteekenen uit te reiken.

*) De schrijver bedoelt hier de in onze Indische geschiedenis als „Chineesch bloedbad" gebrandmerkte gebeurtenis te Batavia (9 en 10 October 1740), waarbij méér dan tienduizend Chineezen, mannen, vrouwen en kinderen het leven lieten.

Van Vreemde Koloniën.

Rijst in den Congo.

Het bestuur van den Congo-staat is er steeds op uit geweest om de teelt van voedingsgewassen te bevorderen in de nabijheid der bestuursvestigingen, teneinde te voorzien in de behoeften van het personeel.

Hiertoe zag men zich genoodzaakt bij enkele gunstig gelegen posten op meer uitgebreide schaal dien teelt ter hand te nemen.

In 1904 werd hier een begin mee gemaakt en nu is het bij den post te Kitobola, dat in hoofdzaak rijst op betrekkelijk groote schaal wordt verbouwd. Deze graansoort was reeds te voren elders in den Congo ingevoerd, zonder dat daarmede evenwel bevredigende resultaten waren verkregen.

Kitobola ligt in het dal van de Lukunga, die telken jare twee of drie malen buiten hare oevers treedt en het dal gedurende een of twee dagen onder water zet en dan weer wegvloeit met achterlating van een vruchtbare slibafzetting. Bovendien loopt deze, door een groot aantal kleine zijtakken gevoede rivier nimmer droog.

Voor 1904 werd hier ook reeds rijst verbouwd, en met succes, zoodat op een opbrengst van 3000 kilogram per hectare werd gerekend. Toen nu echter in dit jaar uitbreiding aan de cultuur werd gegeven, viel de opbrengst, tengevolge van buitengewone droogte, erg tegen, waarom tegen het einde van dit jaar werd besloten het terrein te irrigeeren.

In 1905 ging evenwel een groot deel van den oogst verloren tengevolge van gebrek aan personeel. Door een landbouwkundig ambtenaar van den staat was het terrein bij den post te Gongolo bijzonder geschikt voor den rijstbouw verklaard, en naar aanleiding van dit deskundig advies was een groot deel van het beschikbaar personeel van Kitobola op Gongolo gedirigeerd.

De proeven met de cultuur van rijst bij Gongolo liepen evenwel op een mislukking uit, zoodat die nu alleen bij Kitobola worden voortgezet, waar men thans eindelijk het tijdperk der geregelde productie schijnt te zijn ingetreden, na veel gesukkel.

Men heeft met de beste soorten rijst uit Nederlandsch-Indië proeven genomen en daartoe aan Buitenzorg de toezending op verschillende tijdstippen van belangrijke hoeveelheden rijst verzocht, maar ook uit Italië verschillende soorten laten komen.

Het verkregen beschot is alleszins bevredigend, maar de kostende prijs van het product is nog altijd veel te hoog.

Gevoelspolitiek.

Onlangs bracht de gouverneur-generaal van Indochina, Klobuwkowsky, een bezoek aan de fabriek der Société française des Distilleries de l'Indochine Cholon en aan de opiumfabriek te Saigon.

Daarbij viel de afwezigheid van een hoofdambtenaar op, wiens tegenwoordigheid bij die gelegenheid als aangewezen scheen, nl. van den directeur-generaal der douanen en regieën, Picanon.

Aan de D é p ê c h e C o l o n i a l e wordt dienaangaande het volgende geschreven:

„Men brengt de afwezigheid van den heer Picanon bij dat bezoek in verband met een aan dien ambtenaar toegeschreven plan. De heer Picanon, die eerstdaags repatrieert, maakt er echter zelf geen geheim van, dat hij voornemens is om aan den minister van koloniën de afschaffing voor te stellen van de drie belangrijkste regieën in Indochina, die van het opium, de zoutregie en de alcoholregie. De opbrengst daarvan zoude dan moeten worden gezocht in verhooging der directe belastingen.

„Zulk een voorstel veroordeelt zich zelf. Het is niet aan te nemen, dat de heer Picanon, die vroeger Cochinchina heeft bestuurd, zich geen rekenschap weet te geven van de onmogelijkheid der uitvoering en den afgrond niet ziet, waarheen het Indochina zou leiden. Het gaat hier toch niet meer of minder dan om een bedrag van 50 tot 60 millioen francs aan ontvangsten te schrappen, waarvan de groote verdienste is, dat zij zoo gemakkelijk worden geind, dat daarbij rekening kan worden gehouden met den economischen toestand der bevolking en dat de inlandsche belastingschuldigen er zoo goed als niets van bespeuren.

„Het is niet alleen de financiëele toestand van Indochina, en dientengevolge het crediet der kolonie, maar ook de openbare rust, die door het voorstel van den heer Picanon wordt bedreigd. Men kan zich dan ook niet genoeg verbazen over de onvoorzichtigheid, waarvan deze onder het harnas vergrijsde ambtenaar blijkt geeft, die toch Indochina kent. Belastingen, die van 50 tot 60 millioen francs opbrengen en waarvan de opbrengst stuivertje voor stuivertje binnenkomt, zonder dat de contribuabele er als het ware iets van merkt, te vervangen door eene gelijkwaardige verhooging der directe belasting — in eens, of hoogstens in twee termijnen te voldoen — staat gelijk met het uitlokken van een algemeenen volksopstand.

„Het is waar, dat de heer Picanon, die de verantwoordelijkheid niet draagt voor de openbare rust of voor het financieel evenwicht in de kolonie, niets riskeert door de zaken licht op te nemen. Zijn houding is er echter niet minder om te veroordeelen,

indien zij moet worden verklaard uit een zucht om zekere passie te vleien en uit het najagen van een populariteit van slecht allooi."

De briefschrijver besluit met zijne overtuiging te kennen te geven, dat de minister van koloniën zich er niet toe zal leenen om voorstellen in ontvangst te nemen van een ambtenaar, die daartoe niet werd gemachtigd door den gouverneur-generaal, den eenigen verantwoordelijken vertegenwoordiger van de Fransche regeering in Indochina.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Nova-Guinea.

Uitkomsten der Nederlandsche Nieuw-Guinea-expeditie in 1903, onder leiding van Dr. Arthur Wichmann.

Nadat reeds verschillende deelen als resultaat van bovengenoemde expeditie het licht hebben gezien, is thans verschenen het deel, waarin Prof. Dr. A. Wichmann behandelt de „Entdeckungsgeschichte von Neu-Guinea (bis 1828)." Zooals uit den titel blijkt heeft Prof. W. zijn werk in het Duitsch uitgegeven. In het Voorwoord deelt de schrijver mede, dat de tweede Band de reizen van 1828 tot 1902 zal bevatten en met het einde van dit jaar met den druk zal worden aangevangen. De auteur deelt zijn werk volgenderwijs in: Allereerst komt een opgave der oudste berichten omtrent Nieuw-Guinea; vervolgens worden vermeld de namen van Portugeesche en Spaansche reizigers, die tusschen de jaren 1511 en 1606 berichten van Nieuw-Guinea te boek stelden; daarop volgt eene opsomming van Nederlanders, die tusschen 1605 en 1700 Nieuw-Guinea of omliggende eilanden aandeden, blijkens hun reisverslagen en journalen; dan komt de periode van 1700—1764, waarin de Engelschen en Nederlanders elkaar de eer betwisten en ten slotte het tijdvak van 1765—1828, waarin ook andere nationaliteiten zich deden gelden. Met groote ingenomenheid vestigen wij de aandacht op deze interessante studie van Prof. W. aan wien ongetwijfeld een ontzachelijk bronnenmateriaal ten dienste stond. Een aantal van 45 kaarten in den tekst geeft bovendien den lezer een sprekend overzicht van het geleidelijk toenemen der kennis van Nieuw-Guinea.

Bijdragen tot de Taal-, Land en Volkenkunde van Ned.-Indië.

De juist verschenen afl. 3—4 van het 7de Deel der VIIIe Volgreeks van bovengenoemd Tijdschrift bevat een tweetal belangrijke artikelen, namelijk een opstel van controleur Th. C. Rappard, getiteld Het eiland Nias en zijne bewoners (met kaart en platen), dat een samenvatting geeft van al hetgeen reeds over Nias werd gepubliceerd, vermeerderd met schrijvers persoonlijke ervaringen op genoemd eiland. De tweede bijdrage, ontleend aan het archief van het Departement van Koloniën, is getiteld: Mededeelingen betreffende eenige Mandharsche landschappen; hiertoe worden gerekend Binoeang, Madjene, Pambaoeang Tjenrana en Tapalang op het eiland Celebes, van welke landschappen onze kennis belangrijk vermeerderd is sedert het daadwerkelijk ingrijpen in de binnenlandsche aangelegenheden in die streken.

Indisch Militair Tijdschrift.

No. 4 van den loopenden jaargang houdt in: Ons nieuwe schietvoorschrift, door W. K. H. Feuilletau de Bruyn. — Hoe de infanterie-officier zijn paard behoort te verzorgen, door D. — Vermindering van schrijfwerk bij het leger, door M. — De waarde van manoeuvres, door K. — Geen compagnies-administratie meer, door A. Heijstek. — Vuurdoop, door Brubis. — Patronen voor den I. V. — Discipline en zwijgen. — Volksopvoeding (Leger en sport), slot. Scheidsrechters voor de Artillerie. — Fransche gedachten over de militaire waarde der Engelsche vriendschap. — Van vreemde legers. — Legervraagstukken in de pers. — In memoriam Jhr. T. A. G. Beelaerts van Blokland.

Cultura.

Het Mei-nummer van Cultura, het orgaan van de Vereeniging van oud-leerlingen der Rijksinstellingen van Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen bevat den korten inhoud eener voordracht door Dr. A. W. Nanninga te Wageningen, gehouden over de Theefabrikatie op Java.

Tijdschr. voor het Binnenl. Bestuur.

Het April-nummer is geheel gevuld door eene bijdrage van den heer S. P. Ham, inspecteur bij het boschwezen, getiteld: Beginselen en regels voor de plaatselijke vaststelling van boschreserveterreinen.

Ziele, Resultate und Zukunft der Indischen Forstwirtschaft.

Onder bovenstaanden titel is door Dr. A. H. Berkhout te Wageningen (als Inaugural-Dissertation) een belangrijke studie in de Duitsche taal gepubliceerd, waarbij de schrijver zijn stof als volgt indeelt: I. Inleiding; II. Het tropische woud in het algemeen; III. De kultuur der Getah-pertjaboomen; IV. De kultuur der kaoutchouc; V. De kinakultuur; VI. Het Boschbeheer op Java; VII. Het Boschwezen in Britsch-Indië.

Mededeelingen van het Ned. Zendelinggenootschap.

Het eerste stuk van deel 53 van bovengenoemd zendingstijdschrift bevat een aantal interessante bijdragen van verschillende zendelingen op Celebes en Sumatra; we noemen er van: Celebes. I. De zending in den werkkring Koekoe in het jaar 1908, door Alb. C. Kruyt (met kaart). De heer Kruyt getuigt in dit artikel dat het krachtig ingrijpen van het gouvernement in de aangelegenheden van Midden-Celebes zeer bevorderlijk is geweest aan de prediking van het Evangelie aldaar; zoo bijv. wanneer hij zegt: „Met succes hebben de To Napoe alle vreemdelingen, in het bijzonder Europeanen, uit hun land weten te houden, zoodat het Dr. Adriani en mij nooit is mogen gelukken tot hun land door te dringen. Met één slag is dit veranderd, en nu het vertrouwen op zich zelven bij deze krachtige bergbewoners is gebroken, is hun hart blijkbaar ontvankelijker geworden voor het Evangelie. Telkenmale wanneer wij hun land bezochten, werden wij met groote vriendelijkheid ontvangen." — II. De zending in den werkkring Kasigoentjoe (Posso) in 08, door Ph. H. C. Hofman. — Napoe en Besoa, door Ph. H. C. Hofman. — De zending in Bolaäng-Mongondow in 1908, door W. Dunnebier. — Sumatra: I. Ressort Sibolangit; het jaar 1908, door J. H. Neumann. — Jaarverslag over de zending op de Hoogvlakte in 1908, door E. J. van den Berg.

Voorts brengt dit No.: De landbouw in het Heidendom der Indonesische volken (voordracht gehouden op de jaarvergadering der Utrechtsche zendingsvereeniging, Juni 1908, door Dr. N. Adriani) en een en ander uit het Algemeen Verslag van het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië, over 1906, door J. H. Neumann.

Op de Hoogte.

Talam Hadal schrijft in het Mei-nummer een kort artikel (met aardige foto's) over Eetbare vogelnestjes op Java. Wij ontleenen er het navolgende aan. De nesten, door de bevolking „soesoeh" genoemd, worden geleverd door de tot de gierzwaluwen behoorende Salanganan of Manbroek Walet en worden uitsluitend tegen de wanden van steenachtige holen en grotten gevonden. Ze bestaan uit een geleiachtige kleverige zelfstandigheid, die in den krop van de zwaluw wordt afgescheiden, opdroogt en verhardt. Het inzamelen der nesten gaat met veel moeite en gevaar gepaard. Daar men de holen niet uit zee kan naderen wegens de sterke branding, moeten de plukkers zich door middel van een rotanladder van de steile rotsen nederlaten om de ingangen der grotten te bereiken. De inzameling geschiedt in den regel drie maal 's jaars, namelijk tegen Januari, April en September, en duurt telkens ongeveer drie weken, waarbij door de betrokkenen groote feesten worden gehouden en geofferd wordt aan de Godin der Zuidzee, die in verschillende streken verschillende namen draagt. Alle vogelnestklippen en holen op Java zijn 't eigendom van den staat, die ze op verschillende wijze exploiteert, òf in eigen beheer, òf door onderhandsche verhuring aan de bevolking, òf door ze aan de meestbiedende te verpachten. De opbrengst is waarlijk niet gering te noemen als men nagaat dat de jaarlijksche oogst van Karang Bolong alleen reeds plm. 500.000 stuks bedraagt en de opbrengst van een eerste kwiliteit nest ongeveer 50 cent bedraagt. Vooral de Chineezen zijn op de nesten verzot en de uitvoer heeft dan ook bijna uitsluitend naar China plaats.

De Indische Mercuur.

Het nummer van 11 Mei opent met eene uitvoerige bespreking door Dr. M. Greshoff van den platen-atlas, behoorende bij het eenigen tijd geleden verschenen werk van Mevr. J. Kloppenberg—Versteegh: de Indische planten en haar geneeskracht. Dr. Gr. die in dezen zeker volkomen tot oordeelen bevoegd mag worden genoemd, spreekt met groote waardeering van dezen atlas, noemt de uitgave een „werkelijk alleszins merkwaardige verschijning voor Indië en Nederland", en hoopt, dat hij in veler handen zal komen. — Van de overige bijdragen worde genoemd: De juiste manier om thee te zetten, door P. van der Wielen. — Uniform onderzoek van caoutchouc, door Dr. A. H. Berkhout. — Le café dans l'Etat de Saint Paul door A. Salierne, door F. G. Insinger. — Jaarverslag over 1908 van de Nederl. afdeeling der Ned.-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw. — De Granville tabaksziekte, door Dr. J. J. van Eck. — De Amerikaansche tabakstrust. — De tabaksoogst 1908 op Cuba. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Vezelkultuur in Britsch-Indië. — Reglement op het gebruik van stoomketels in Ned. Indië. — Overeenkomst van de Regeering met de Nederlandsche Handel-Mij. — Kultuurberichten (oogst- en weerberricht over Maart van de Sum. tabakslanden. — Maatregelen tot beperking van den aanplant van tabak op Sumatra. — Regenwaarnemingen op de Sumatra-tabakslanden in Maart. Aanvragen om vergunning tot oprichting van suikerondernemingen op Java, enz.). — Kleine mededeelingen (Invoer van petroleum in Ned.-Indië. — Mineralen in Zuid-Celebes. — Gouv. pandhuisdienst op Java, enz.). — Financiëele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië. No. 51.

Onder het opschrift: „De bakens verzet" schrijft H. over onzen koloniaen importhandel, Chineesche boycots, enz., en is van meening, dat ons Indische stelsel van grossieren en importeeren, steunende op crediet en monopoliewerken, nog bijna geheel gelijk is gebleven aan dat uit den zeilschepen-tijd.

Bij het portret van den heer Fokkens houdt R. B. naar aanleiding van zijn pensionneering een beschouwing over dien oud-resident en zijn veelbesproken ambtelijke loopbaan, inzonderheid als resident van Madoera. De schrijver is van meening dat zelden iemand zoozeer het onderwerp van critiek en lof is geweest als de heer Fokkens en het schijnt of Indië alleen vrienden en vijanden voor hem tellen moet, terwijl de onpartijdige beoordeelaar er niet wezen mag. Doch, hoe het ook zij: „Welk oordeel men over den resident Fokkens zal willen vellen, niemand kan ontkennen dat hij zeer arbeidzaam is geweest, lust had in de studie der bestuurszaken en er lang niet onverdienstelijk over schreef". Wij gelooven dat de schr. het aan het rechte eind heeft als hij ten slotte zegt: „Resident Fokkens was steeds ijverig en strijdvaartig en, in aanmerking genomen dat hij nog kloek en vol vuur Java verliet, mag men van hem verwachten dat hij in Nederland niet uitsluitend rusten zal, doch werkzaam zal blijven in al wat betreft het beheer dezer schoone koloniën."

Verder bevat dit Nr. eenige bijzonderheden (met platen) over de doorbraak van de spoor- en den irrigatiedijk aan de Kali Konto in den nacht van 27 op 28 Februari j.l.; een stukje over de „Lais", waarmede in de Soenda-landen bedoeld wordt een bij volksfeesten optredende koorddanser en mastklimmer, en eindelijk een bijdrage van S. Kalff over „Een Commissaris-generaal der O.-I. Compagnie, n.l. Hendrik Adriaan van Rede tot Drakestein, waarvan No. 52 het slot bevat.

No. 52. Dit Nummer opent met een uitvoerige critische beschouwing van Dr. A. A. Fokker over De beoefening der zoogenaamde Indische talen door Nederlanders, die inderdaad de grootste aandacht verdient.

Een groote zeldzaamheid zal het zeker zijn dat iemand wijzen kan op zestig onafgebroken Indische dienstjaren, gelijk thans 't geval is met den heer P. F. Wegener. V. B. schrijft over dezen veteraan een artikel waaraan wij ontleenen dat de heer W. den 10en April 1849 als klerk in Indischen staatsdienst trad, en in Juni 1897 als resident van Semarang werd gepensionneerd, doch kort daarop benoemd tot lid tevens voorzitter van de commissie tot vaststelling der verspondingswaarde van onroerende goederen te Batavia, welk ambt tot op heden nog door hem wordt bekleed. De heer Wegener is thans bijna 76 jaren oud en 60 jaar achtereen in Indië is geweest, zonder ooit het vaderland en zijn vaderstad Amsterdam te hebben teruggezien.

Voorts zij de aandacht gevestigd op een opstel met afbeeldingen, getiteld: Kiekjes en schetsen uit Jamdena, Timoer-Laoet-eilanden en een bijdrage van A. F. Herrmann over Zelfbereide chocolade.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m. 21 April 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m. 22 April 1909;
De Sumatrapost t/m. 22 April 1909;
De Javasche Courant nos. 30 en 31;
De Indische Mercuur no. 20;
De Banier no. 16;
Handelsberichten v/h. Min. v. Landbouw no. 113;
Kort verslag v/d. vergadering 2e Kamer S.-G.;
Verslag v/d. Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaia over 1908.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 16 April 1909. No. 30.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den onderwijzer J. Smit, de hulponderwijzeres mevr. C. E. Bosch en den directeur der H. B. S. te Semarang Dr. E. Bonebakker.

Benoemd: tot predikant te Pontianak E. Kuijlman; tot resident van Madoera H. J. Wijers; tot 2n commies bij het Dep. van O. E. en N., J. Hildenbrandt, C. G. Hughan en H. Braakman; tot 3en commies J. H. ten Hagen; tot notaris te Batavia A. J. N. Graafland; tot opzichter bij den dienst van 't stoomwezen V. E. Lemmens.

Toegevoegd: aan de commissie voor het welvaartonderzoek W. F. Loudon.

Benoemd: tot controleur in de res. Pekalongan C. F. Gonsalves.

Geplaatst: in de res. Zuider- en Oosterafd. van Borneo de contr. C. J. van Dongen.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Batavia T. Meijering; tot stationschef 2e kl. bij de S.S. op Java W. Hummelgens.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den off. v. gezondheid 1e kl. W. I. van der Scheer en den kapitein der inf. J. van Roon.

Bevorderd: tot kapitein der inf. de 1e luit. J. M. Beijerinck en C. A. J. de Bruïne.
Benoemd: tot chef der 2e opnemingsbrigade te Bandoeng de kapitein der inf. A. Franssen Herderschee; der 3e opnemingsbrigade te Telok-Betong de 1e luit. der cavalerie H. Philippi; tot loods bij het loodswezen van Tandjongpriok E. de Boer.

Extra Bijvoegsel.

Opgaven van: 1. Invoer der voornaamste katoenen en wollen manufacturen te Batavia, Semarang, Cheribon en Soerabaja, gedurende de maand Januari 1909. II. In- en uitvoer der voornaamste handelsartikelen op- en uit het vrij verkeer van Java en Madoera door particulieren gedurende de maand Januari 1909, vergeleken met dien van de beide voorgaande jaren over gelijksoortige tijdvakken. III. Aantooning van den voorraad der voornaamste handelsartikelen in entrepôt op Java en Madoera aan het eind der maand Januari 1909.

Uit de Javasche Courant van 20 April 1909. No. 31.

Dit No. bevat den Tekst van de eerste vijf hoofdstukken van het reglement tot regeling van het rechtswezen in het gewest Atjeh en Onderhoorigheden, zooals die sedert zijn gewijzigd en aangevuld.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaren verlof aan de hulponderwijzeres mej. L. A. Kruseman; 1 jaar aan den opzichter-machinist C. Duyshart; den opzichter C. van der Valk; den directeur der kweekschool te Djokjakarta H. Ch. Croes; den leeraar te Semarang C. E. Hoorens van Heijningen.
Ontslagen: op verzoek eervol de administrateur bij de gouv. pandhuizen Ch. P. Eilbracht en de hoofdinspecteur chef van het boschwezen in Indië. E. Tobi.
Benoemd: tot directeur van justitie Mr. I. A. Nederburgh; tot griffier van den raad van justitie te Soerabaja Mr. Dr. Ch. Heijman; tot administrateur 3e kl. bij de Gouv. pandhuizen R. H. Ruttendjie, A. M. v. Blommestein. A. B. F. baron van Voorst tot Voorst en J. P. Wap; tot raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. P. L. A. Collard; tot dir. der opleidingsschool te Bandoeng H. A. Borggreve; te Magelang J. E. G. van Lookeren ; tot spoorwegopziener bij de S.S. op Java H. J. Sparenberg; tot ambtenaar 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten C. F. Dias d'Ullois en C. F. L. v. Raaij; tot lid van den gewestelijken raad van Pekalongan F. G. Stammann; tot predikant te Soerakarta J. Miedema; te Semarang E. van Loon; te Banda J. A. Broers; tot inspecteur van financiën te Malang H. C. F. Bakhuis; te Makassar D. J. Bijleveld.
Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Weleri Mas Adiwidjojo; de luitenant der Arabieren te Batavia Said Mohamad bin Achmaud al-Aidroes.
Benoemd: tot luit. der Chineezen op Singkep Tjen Ngim Lioeng; tot klerk te Semarang J. E. Flohr.

Militair Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan den kapitein van den generalen staf S. H. Schutstal v. Woudenberg; 1 jaar aan den 1en luit. der inf. C. R. Reumpol en den onderluitenant J. Velleman.
Ontslagen: op verzoek eervol de off. v. gezondheid 1e kl. L. C. A. van den Berg.
Bevorderd: tot off. van gezondheid 1e kl. H. S. Gerritzen.
Benoemd: tot havenmeester te Riouw H. van Schreven.
Belast met de waarneming der betrekking van: havenmeester te Tjilatjap L. A. Royen; onderhavenmeester te Soerabaja F. de Jonge; te Tandjongpriok E. Broms.
Geplaatst: bij het 12e bat. de 2e luitenant J. A. Valken; te Soerabaja de 1e luit. W. Mattrol.
Overgeplaatst: naar Mamoedjoe de 2e luit. W. C. M. Slabbekoorn; naar Enrekang de 2e luit. F. A. Palm; naar Koeta-Radja de 1e luit. C. Boldingh; naar Batavia de kapitein M. W. Broekman; naar Palembang de kapitein A. H. M. Eijken; naar Batoe Djadjar de kapitein C. J. Smeets.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem III"; gezagvoerder J. Aarents. Van Amsterdam n. West-Indië op 14 Mei 1909.
Mevr. J. W. Fock—Noorduijn en k; Mevr. Lam-Roelofsz en 3 k; Mej. M. Heller; C. Dailmeijer; W. Dallmeijer; J. Grenier; Mej. G. van der Meij; J. Elbers, echtg. en 5 k; J. C. van den Ban; G. Heller.

No. 21 Donderdag 27 Mei 1909 9de Jaargang.

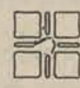
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^1/_2$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Aan de leden der Vereeniging „Oost en West" wordt mits deze kennisgegeven dat de afdeelingsbesturen zijn uitgenoodigd aan ieder hunner lid hunner afdeeling toe te zenden een exemplaar van de **Rede, uitgesproken door den Oud-Hoogleeraar Prof. Dr. H. Kern,** op het XXXe Nederlandsche Taal- en Letterkundig Congres, gehouden te Leiden van 26—28 Augustus 1908.

Het aangeboden boekje zij te beschouwen als eene **feestgave,** eene blijvende herinnering, uitgereikt bij gelegenheid van de herdenking van het Tienjarig Bestaan der Vereeniging „Oost en West" op 3 Mei 1909.

II. In de op 21 Mei gehouden samenkomst van het Dagelijksch Bestuur en de „Commissie tot bevordering der Ned. Oost- en West-Indische Nijverheid, Kunstnijverheid en Huisvlijt", werd besloten zich meer aan te sluiten dan in den laatsten tijd het geval was en het onderwerp: **tentoonstellingen** zeer in bizondere behandeling te nemen.

Het bestuur dier Commissie werd vastgesteld als volgt:

Mevrouw N. van Zuylen geb. Tromp, Voorzitster.

Voor Oost-Indië:

De heer Ph. Zilcken, onder-voorzitter; Mevrouw H. Zilcken geb. van Baak, secretaresse; Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher; Mevrouw J. Bouman geb. De Lange; P. J. Kooreman; Mej. C. van der Hart; Mevrouw L. Rogier geb. Kuijp, allen te 's-Hage; G. P. Rouffaer (tijd. in Ned. Oost-Indië); E. von Saher te Haarlem; Mevrouw H. Tersteeg—Pronk te 's-Hage. J. Toorop te Nijmegen; Mej. J. G. Tromp, te 's-Hage; Mevrouw H. van der Burg geb. Stoll te Hilversum; J. H. Couperus en J. J. Meijer, beiden te 's-Hage.

Voor West-Indië:

Jhr. L. C. van Panhuys; Mej. Elise A. Haighton; W. H. V. Graaf van Heerdt tot Eversberg; de heer en Mevrouw de Meester—Siebouts, allen te 's Hage; Jkvr. C. A. M. de Savornin Lohman te Amsterdam; Douairière C. de Nerée tot Rabberich geb. v. Houten; Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weijler, en Dr. H. van Capelle, allen te 's-Hage.

Eene instructie voor die commissie zal worden ontworpen.

III. Blijkens een ontvangen schrijven van het Afdeelingsbestuur te Rotterdam is aan den Surinaamschen pupil onzer Vereeniging A. V. Punselie, door bemoeienis van de Vereeniging, op den 3en Mei 1909, huisvesting verleend bij den heer F. J. Vaes, leeraar aan de Hoogere Burgerschool aldaar (Mathenesserlaan 198.)

IV. De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1909 voor twee studenten in de pharmacie aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om onder genot van een subsidie van *f* 4000 te worden opgeleid tot **militair apotheker** bij het leger in Ned.-Indië.

Gegadigden zullen zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden, voor 1 Augustus e.k., bij gezegeld request, hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

Van de zijde van het Dagelijksch Bestuur zal het noodige worden verricht om de voorschriften ten deze ter beschikking te stellen van belanghebbenden.

Van „Boeatan":

De kleine, eenvoudige inzending van „Boeatan" op de tentoonstelling der Vereeniging „Kunst aan allen" gedurende de maand Mei in het oud-archief-gebouw op het Plein te 's-Gravenhage gehouden, valt zeer in den smaak der bezoekers. Er werden ook reeds eenige der zeer goedkoope batiks, matten en mandjes verkocht, welke opnieuw het bewijs leveren, dat de typisch Indische huisvlijt-artikelen van bescheiden prijs, die binnen veler bereik vallen, hier te lande gereeden aftrek vinden.

Voor het uitstalraam van Boeatan in de Heulstraat 19 den Haag, is de laatste weken te zien eene verzameling artikelen door het Technisch Bureau van de heeren Booms en Hoekstra te Paramaribo in consignatie gezonden, allerlei praktische voorwerpen van dagelijks gebruik als flesschenbakjes, servetringen, maasballen, aschbakjes, sigarenbekers, naaldenkokers, pennehouders, linialen, poederdoozen, eierdopjes, enz. enz. vervaardigd van de verschillende zoo bizonder fraaie Surinaamsche houtsoorten, bekend onder den naam van bruin-, geel-, purper-, groen- en ijzerhart, zoowel als van awara en bolletrie, en van het grillig gevlamde letterhout. De collectie is werkelijk een kijkje en een inkoopje waard.

Ook ontving „Boeatan" onlangs door vriendelijke bezorging uit Paramaribo:

Een vloermat, 4 stukken touw in verschillende dikten, een bosje vezel en 4 stukken van de Warimbo, waaruit het vorenstaande is vervaardigd op het weldadigheidsgesticht „'s Landsgrond Boniface". De Directeur, de heer Hiemcke, begon met deze industrie. Het zijn veelal ouden en blinden, die deze matten (en ook mandjes) vervaardigen. De matten worden in de stad Paramaribo veel verkocht tegen *f* 0.60 per stuk.

Gaarne zou men ginds advies krijgen of en welke verbetering deze matten nog moeten ondergaan om voor Europeesch gebruik geschikt te zijn. Het is de eerste proef; er waren vroeger nog nooit matten vervaardigd.

Voor belangstellend bezoek en deskundigen raad ten deze houdt „Boeatan" zich ten zeerste aanbevolen.

Tusschen 3—6 uur n.m. is er ook gelegenheid tot het drinken van een kopje thee.

Schets van het maatschappelijk bestaan der Dajaks in de Doeson-landen, meer in het bizonder die van de districten Midden- en Boven-Doeson, van de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

DOOR

E. VAN ASSEN.

III.

Thans zij nog in het bijzonder de aandacht gevestigd op de middelen van bestaan der Dajaksche bevolking.

De resultaten van den inlandschen landbouw, een zuivere roofbouw, zijn in de bovenstreken over het algemeen onbevredigend te noemen.

Bij totaal gebrek aan kapitaal neemt de Dajak in den regel geld op bij Maleische handelaren onder oogstverband. Deze transactie is niet in het voordeel van eerstgenoemde, want bij het mondeling contract is bepaald, dat 1/3 van den oogst aan den planter toekomt, terwijl de geldschieter 2/3 er van ontvangt.

In tijden van mislukking van den oogst, zooals dikwijls plaats heeft, geraakt de Dajak bijna altijd onder den druk van den Maleischen handelaar.

Zij, die hunne ladangs aan de oevers van de rivieren aanleggen, hebben gewoonlijk veel overlast van water, doordien de rivieren, tijdens het te veld staand gewas, tengevolge van hevige bandjirs, gemiddeld 2 à 3 maal 's jaars buiten hunne oevers treden en dan groote schade aanrichten.

Ziekten onder het gewas komen overal voor. Vermoedelijk zijn de overvloedige toevoer van water bij bandjirs in de rivieren en het gebruik van slecht zaad de oorzaak daarvan. De rijstproductie is dientengevolge steeds onvoldoende, waarin voorzien wordt door aanvoer van verschillende soorten van Negara-rijst uit de Benedenlanden, van Java-rijst enz.

De voornaamste tweede gewassen zijn kladi, katella-pohon, katjang en obi. Men plant ze op de randen der padi-velden, of aan den oever van de rivier. De djagong wordt er tegelijk met en tusschen de padi geplant.

Deze tweede gewassen dienen alleen voor eigen

consumptie. Uitgevoerd worden zij niet.

Over het algemeen schenkt de Dajak weinig aandacht aan de padicultuur op droge velden en is hij dikwijls zoo onverschillig op dit punt, dat hij soms in het geheel geen ladang aanlegt, zich dan voedende met de producten, die het groote bosch oplevert, alsook met het vleesch van herten, varkens, enz. Sommige Dajaksche stammen, o.a. die van de Boven-Teweh, eten nog apen, slangen, bijen, enz.

Van bemesting der velden, van goede keuze der zaadpadi, van het diep omspitten van den grond, wordt in het geheel geen werk gemaakt. Elke opmerking en aanwijzing van beterwetenden daaromtrent wordt lijdelijk aangehoord, zonder eenige verandering ten goede aan te brengen.

Aan vruchtboomen zijn de Doesoenlanden niet rijk. Van eene zorgvuldige cultuur is hierbij geen sprake.

De meest voorkomende vruchtboomen zijn:

Pisang, een soort van mangga (asam boelau), soort manggis (asam gentalang), asam toengkoe (soort mangga), djeroek tipis, djeroek doekoe, doerian, djamboe drasana, djamboe boeroeng, djamboe ayer, mangka, rambоetan, doekoe, salak, ananas peteh, djengkol, kemiri, kalang kala.

De pisang treft men bijna op alle erven en in de tuinen aan. Deze zijn pisang mas, pisang soesoe, pisang rottan, pisang boehoek. Nangka, peteh, djengkol, kalang kala komen veel voor in de bosschen.

De djamboe karantoe kol (djamboe bidji) gedijen bizonder goed en ziet men dan ook op elk woonerf aangeplant. De manggi's worden hier „doelau" genoemd. Zij gelijken meer op de embatjang van elders, doch zijn ronder van vorm en hebben veel te lijden van eene soort van torren, welke hunne eieren waarschijnlijk reeds tijdens den bloei in het vruchtbeginsel leggen, waar zij zich gezamenlijk met de vrucht ontwikkelen. De vruchten zijn zuur van smaak.

De klapperteelt behoeft bij de bevolking geen aanmoediging. Men treft in groote hoeveelheden op de woonerven in de kampongs den kokospalm aan, zoodanig zelfs, dat de meeste woningen niet zichtbaar zijn. Geregelde aanplant in tuinen komt echter niet voor.

De vruchten van den klapperboom hebben veel te lijden van eekhoorns, die de schalen of doppen doorknagen en het inwendige der noten opvreten, terwijl de boomen zelven dikwijls worden aangetast door kevers en ziekelijk worden na hevige bandjirs. Klappernoten en de daaruit bereide oliën dienen voornamelijk voor plaatselijk gebruik. De klappers kosten van 3 tot 10 cent per stuk.

De inheemsche runderrassen zijn:

1e. het karbouwenras; 2e. het bantengras.

De soorten van karbouwen, welke hier voorkomen, zijn:

a. de gewone grijze (h a d a n g a n h i t a m) k r e w o n m i t e m (D a j.)

b. de witte karbouw (h a d a n g a n p o e t i h) k r e w o n b o e r a (D a j.)

De karbouwen komen niet in het wild voor, maar zijn dieren, die verzorgd worden door de bevolking en dienen tot handelsartikel, dan wel om te worden geslacht bij groote feesten als het Tiwahfeest (doodenfeest), enz. Dáár, waar het koppensnellen afneemt, neemt het slachten van karbouwen, bij gelegenheid van Tiwahfeesten, toe. Om niets aan de traditie te kort te doen, doet men er gewoonlijk een paar oude menschenschedels bij, die echter weer worden medegenomen, om later bij andere gelegenheden opnieuw te dienen.

De Dajak verzorgt zijn vee maar matig. Ploegof trekvee kent hij niet.

De witte karbouwen worden hoofdzakelijk gebezigd om als offer te dienen voor de geesten (n j a r o e = boschgeest, t i m a n g = geest der zwaluwen in de rotsen en holen, die de zwaluwnestgrotten beschermen.)

De n j a r o e en t i m a n g behooren tot de goede geesten, maar wanneer de t i m a n g ontstemd is en hem geen offer wordt gebracht, dan jaagt hij al de zwaluwen tegen elkander op en belet ze op die wijze hunne nesten te maken. Zoodra het aantal vogelnestjes begint te verminderen, brengt de Dajak een witten karbouw ten offer.

N a j o e k is de goede geest der aarde, of liever van den bodem.

Zij, die derhalve goud, edelgesteenten of andere zaken uit den grond wenschen te halen, brengen dien geest eerst hun offer en doen zulks door het slachten van een witten karbouw.

De karbouwehuid wordt, na gedroogd te zijn, door de Dajaks gegeten.

De banteng komt alleen in het wild en in de Bovenstreken van de Doesoenlanden voor. Er zijn twee soorten van bantengs, n.l.: S a p i p o t o n g, en S a p i m i a. Het S a p i p o t o n g is grooter dan het gewone Javaansche s a p i en altijd zwart van kleur. Het s a p i m i a is kleiner en altijd rood van kleur. D standen der horens zijn gelijk aan die van de karbouwen en dragen dezelfde namen.

De bantengs vluchten bij het naderen van menschen, maar eenmaal aangeschoten, zijn zij zeer gevaarlijk en worden dan ook door de Dajaksche jagers zeer gevreesd.

Het vleesch wordt door de bevolking gegeten, maar aan het vleesch van de Javaansche sappis geven zij toch de voorkeur.

De zwaluwnesten in de grotten zijn net eigendom van hem, die zulk een grot vindt.

Volgens het geloof der Dajaks staan deze grotten onder bescherming van geesten, die men, door het geven van feesten, gunstig voor zich tracht te stemmen.

De grotten komen voor in de Teweh-rivier en ook in de omstreken van de hoofdplaats Moeara-Teweh.

De vinder moet zulk een grot onderhouden.

Voor 1 katti witte nesten wordt aan den eigenaar betaald *f* 23.— De witte zwaluwnesten uit de Teweh-rivier zijn zeer gewild op de markt.

De zwarte nesten onderscheidt men:

a. in die, welke van onderen wit gekleurd zijn;
b. in die, welke van onderen rood gekleurd zijn.

Voor de eerste soort wordt *f* 2.50, voor de laatste *f* 1.25 per katti betaald.

De uitvoer heeft plaats naar Singapore via Bandjermasin.

(Wordt vervolgd.)

Eene noodzakelijke verbetering voor den inlandschen landbouw in Ned.-Indië.

De Indische Regeering weet heel goed, dat de bevolking van geheel Insulinde hartstochtelijk verlangt naar verbeteringen in haar landbouw-bedrijf, welke, naar zij hoopt, door de bemoeienis van het gouvernement aangebracht zullen worden.

Door het telkens van verschillende kanten hooren spreken over hare vele te-kort-komingen in dit bedrijf, begint de Inlandsche bevolking nu eindelijk te gelooven, dat de methode's, die reeds eeuwen lang door haar in het landbouwbedrijf in sleur toegepast worden, thans stellig verbetering behoeven. Mocht aan haar verlangen in deze voldaan worden, dan zal zij ontegenzeggelijk op den duur een beter resultaat van haar werk op landbouwgebied bekomen dan nu — helaas — het geval is.

De bevolking ziet met haar kalm-nadenkend oog glashelder in, dat de landbouw, zooals die door Europeanen gedreven wordt, zich openbaart als één van de voornaamste bedrijven, die er in de wereld bestaan. Men kan zeggen, dat alle andere bedrijven afhangen van den landbouw; gaat deze gestadig vooruit, dan volgen de andere van zelf.

Voor iedereen dient m. i. het landbouwbedrijf daarom op den voorgrond te staan; want goed ter hand genomen, is het een „louter geluk-brengend-bedrijf".

In het „belang van de bevolking" niet alleen, maar ook van het „gouvernement", moge de Indische Regeering steeds meer aandacht schenken aan het inlandsche landbouwbedrijf in elk gewest van het zoo schoone en vruchtbare Insulinde! Want aan dit bedrijf valt daarginds nog enorm veel te verbeteren.

Hiervoor zijn „juist-denkende en bekwame personen", zoowel voor de practijk als voor de theorie, gezamenlijk „in harmonie" werkend, hoog noodig. Alleen deze combinatie is — naar mijne meening — in staat het landbouwbedrijf op een hooger peil te brengen.

Reeds sinds een paar jaren is bij mij herhaaldelijk de vraag gerezen: Hoe kan men den inlandschen landbouw in Indië op de juiste wijze verbeteren en vooruit helpen?

Met „den inlandschen landbouw" bedoel ik den landbouw, die door den inlander op zijn eigen-primitieve manier ten zijnen behoeve gedreven wordt.

En met de „juiste wijze" is de directe, rechtstreeksche wijze bedoeld, m. a. w. geen schoolsche methode, waarbij zij, die zich willen bekwamen in landbouwzaken, het hun op eene landbouwinrichting gedoceerde onderwijs in dictaat met een pen of potlood even opteekenen, neen — zoo is mijne bedoeling niet. Ik bedoel daarmee de practische methode, d. i.: dat de landbouwer, hetzij sawah-man of veehouder, het hem practisch gedoceerde onderwijs — wenken en voorbeelden dus — direct op het land of in de veehouderij, niet met pen of potlood, maar met passende werktuigen, die hem aangewezen zijn, als het ware neerschrijven kan; dat Si Orang-Tani dadelijk zelf toepast, wat hij van zijn raadgever gehoord heeft.

Geachte lezer, begrijp me goed, dat ik absoluut niet tegen de bovengenoemde schoolsche methode ben. Integendeel. Gaarne verzeker ik u, dat ik overtuigd ben, dat deze voor allen, die daardoor „werkelijk" met geestelijk oog en gezond verstand „het goede van den landbouw inzien en voelen bijzonder goed is. Want de vooruitgang van den landbouw zal stellig van hen afhangen. Alleen *in hen* is opgesloten de sluimerende kracht voor den toekomstigen vooruitgang van den landbouw, niet in het binnenste van een gewonen orang-tani, die door de practische methode moet aangemoedigd worden.

De grens tusschen de door mij bedoelde schoolsche en practische methode is dus zeer scherp en toch kan stellig geen van beide door de Regeering gemist worden. Ze zijn, ieder met haar afzonderlijk doel, even nuttig en belangrijk.

Hetzelfde kan men eenigszins vinden bij het leger: op de krijgsschool kweekt de Regeering officieren; in en om de kazerne soldaten, juist door middel van de eersten, dus door deskundigen.

De schoolsche methode, bestemd voor de a.s. landbouwkundigen, uiteen te zetten, ligt niet in mijn bedoeling; dus ga ik thans over tot het bespreken van het antwoord op mijn hierboven gestelde vraag.

Zoo de Indische Regeering geneigd moge zijn den inlandschen landbouw langs den directen weg vooruit te brengen, dan zal zij zeker goed doen met het oprichten van gouvernements-landbouwhuizen, die rechtstreeks onder het Departement van Landbouw te Buitenzorg staan, en gelegen moeten zijn in de centra van een zeker aantal gewesten, hier en daar, overal in geheel Indië.

Ik meen een huis, welks inrichting natuurlijk aan bepaalde eischen moet voldoen en waar de bevolking „kosteloos" alle mogelijke inlichtingen betreffende den landbouw kan verkrijgen, namelijk over:

I. hooglandcultures; II. laaglandcultures; III. veeteelt; IV. mest en bemesting; V. zuivelbereiding.

Zooals een kazerne vol van het benoodigde oorlogsmateriaal is, zoo moet ook bovengenoemd landbouwhuis goed voorzien zijn van alle bekende en practische landbouwbehoeften, t. w.: 1o. werktuigen voor grondbewerking; 2o. werktuigen voor onderhoud en oogst van cultures, die in de streek, waar het huis gevestigd is, uitgeoefend worden; 3o. werktuigen voor veehouderijen, die daar aanwezig zijn; 4o. Practische instrumenten voor het laboratorium, waar men een of ander bepaald onderzoek kan verrichten; 5o. kunstmeststoffen bestemd als monsters en voor de proefvelden.

Elk werktuig kan dan aan twee doeleinden beantwoorden, n.l. te dienen: a. als monster, ter aanschaffing; b. om aan de bevolking te laten zien h o e men met zoo'n werktuig omgaat. Daarom moeten de werktuigen zóó gekozen worden, dat ze werkelijk practisch nut hebben. Dat elk huis ook van een paar proefvelden voorzien moet zijn, spreekt wel van zelf.

Wat het personeel van zoo'n landbouwhuis betreft zou: A. Het huis onder beheer moeten staan van een directeur, die niet alleen van alle bovengenoemde vakken en werktuigen, zoomede van de meest gewenschte onderzoekingen goed op de hoogte dient te zijn, maar ook de landstaal machtig is. Bovendien moet hij een bepaalden tijd in de landbouw-practijk geweest zijn; B. er minstens vier assistenten moeten zijn, waarvan een voor hooglandcultures, één voor laaglandcultures, één voor veeteelt, en één voor laboratoriumwerk. Dezen kunnen gekozen worden uit de mantri's der cultures en uit de inlandsche veeartsen; C. één assistent voor de administratie; D. Bedienden voor de proefvelden, de stallen enz. Bovendien zou de directeur v/h. landbouwhuis in zijn dienst — zoo noodig — bijgestaan moeten worden door de gouv.-veearts en door de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur in het gewest.

Naar mijne berekening zullen de resultaten van een dergelijk „landbouwhuis" in drie perioden waarneembaar zijn: 1o. Het begin-resultaat na een driejarig bestaan; 2o. na zijn zes-jarig bestaan zullen de resultaten grooter en duidelijker zijn: 3o. eerst in den loop van zijn tien-jarig bestaan zal men met beslistheid de rijpe en blijvende vrucht-afwerpende resultaten er van kunnen zien.

De aanvangswerkzaamheden van den directeur van zulk een gouvernementslandbouwhuis stel ik mij als volgt voor:

Zoodra het landbouwhuis met toebehooren in orde is, moet hij dagelijks met zijn assistenten een der landerijen in de hem aangewezen gewesten doorkruisen. Hij bezoekt den „orang-tani", ondervraagt dien over de wijze waarop hij zijn grond „bewerkt" en „beplant", hoe hij „oogst"; hoe hij met zijn vee „omgaat" en dit „onderhoudt". Hij moet tevens een scherpen blik hebben om alle mogelijke merkwaardige dingen het bedrijf betreffende, waarvan de boer hem de oorzaak niet kan zeggen, op te merken, in alle bijzonderheden in zich op te nemen. Al het gehoorde en opgemerkte teekent hij dan nauwkeurig op in de „boerentermen" en de „landstaal", om dit alles allereerst thuiszijnde in studie te nemen.

Bij zijne studies moet hij vooral letten op die zaken, welke het ergst haperen aan het bedrijf, en daartegen middelen bedenken, die de eenvoudige orang-tani onmiddelijk ter verbetering kan toepassen, want, zooals alle boeren, is deze in den beginne meer vatbaar voor raadgevingen tot het aanbrengen van verbeteringen, dan voor een totalen keer in 't uitoefenen van zijn bedrijf, al moge dit laatste uit een wetenschappelijk oogpunt nog zoo gewenscht zijn. Zijne oude omgeving en gewone werkwijze ziet hij niet graag ineens verdwijnen. Groote veranderingen schrikken ook den Inl. boer vaak af en maken hem lusteloos. Alles, wat de directeur bij den inlandschen

landbouw noodig vindt te veranderen, moet hij zeer langzaam-aan doen. Ons spreekwoord zegt: Sehari selembar benang, lama-lama sehelai kaïn.

Eerst wanneer de boer langzamerhand de vele goede resultaten van het werk van den directeur leert inzien en er zelf van overtuigd raakt, is de tijd rijp voor den grooten sprong tot de noodige algeheele verandering in de werkwijze.

De boeren, wier bedrijf door den directeur bezocht is, laat hij op een bepaalden tijd komen op het landbouwhuis. Hier worden zij met raad en daad bijgestaan ter verbetering van hun bedrijf, zooveel mogelijk volgens hun eigen inzichten.

De directeur moet zóó lang alles inspecteeren — in afwisseling met zijn aanwezigheid op het landbouwhuis — totdat hij in de hem aangewezen streek geheel op de hoogte is, van alles, het land en de bevolking betreffende. Hiermede zullen minstens 2 jaar gemoeid zijn. In dien tijd kunnen echter ook reeds vele verbeteringen krachtig door hem bevorderd zijn.

Is hij eenmaal voldoende op de hoogte, dan gaat hij er niet meer zooveel op uit en kan 't bezoeken der boeren veelal aan zijn assistenten overlaten, die intusschen daartoe ook voldoende bekwaamheid verworven hebben, na al dien tijd met hun chef in de practijk werkzaam geweest te zijn.

Daar het landbouwhuis onder toezicht en steun van het Departement van Landbouw te Buitenzorg zal moeten staan, kan de directeur elk jaar aan dat departement verslag uitbrengen over hetgeen zijn inrichting voor den inlandschen landbouw in zijn gewest gedaan heeft. Deze verslagen zouden later door tusschenkomst van het departement gepubliceerd kunnen worden zoowel in Indië als in Nederland, om deze beide zoo nauw met elkander verbonden volken die, naar ik hoop, steeds meer sympathie voor elkander zullen gaan gevoelen, te overtuigen van het nut dezer landbouwhuizen, en van de noodzakelijkheid om voortdurend de aandacht gevestigd te houden op den toestand van de inlandschen landbouw in Ned.-Indië.

Zou dit niet een eenvoudige oplossing kunnen zijn van het vraagstuk: hoe van het bestaan van het Departement van Landbouw in Indië, door tusschenkomst van de door mij beschreven gouvernementslandbouwhuizen, geprofiteerd zou kunnen worden door de millioenen, thans zeer karig levende inboorlingen van het zoo vruchtbare, altijd groene land?

Dat dergelijke landbouwhuizen in ons zoo dierbaar vaderland, door de Indische Regeering spoedig opgericht mogen worden, is dan ook mijn vurigste wensch.

Mede namens zoovele hulpbehoevende „Nederlandsch-Indiërs", wier levensbestaan dikwijls in hooge mate onzeker is, vertrouw ik dat de vervulling van mijn wensch nabij is!

Wageningen, Mei '09.

DJAMALOEDIN BIN MOHAMED RASAD,
lid Ind. Ver., leerling aan de Rijkslandbouwschool.

Uit de O.-I. Mail.

De Chineesche Missie.

Onder dezen titel schrijft het Christelijk Weekblad „De Banier":

Belangrijker dan menigeen wel vermoedt, is het bezoek, dat het Chineesche eskader aan eenige havens in Indië thans brengt.

Schier algemeen wordt onze politiek tegenover de Chineezen veroordeeld en men weet bij geruchte dat onze regeering bezig is, hare houding tegenover de Chineesche bevolking te herzien.

Het schijnt echter, dat het niet gemakkelijk is een andere gedragslijn vast te stellen; tenminste, in onzen tijd van stoom en electriciteit, duurt het, naar veler meening, wel wat lang, eer de regeering met betrekking tot het Chineezen-vraagstuk een anderen koers inslaat.

Een redacteur van het Batav. Nieuwsblad had een onderhoud met den Chineeschen regeeringscommissaris, en het verslag daarvan dunkt ons belangrijk genoeg, om het hier te laten volgen:

Wij zijn Zaterdagavond in de gelegenheid geweest den chineeschen regeeringscommissaris in het gebouw van de chineesche societeit op Molenvliet te bezoeken en te spreken. Het was een kort, maar o. i. toch wel belangrijk vraaggesprek.

— Zou ik mogen weten, welk doel u naar Java voert? vroegen wij, na hem onzen dank voor zijn bereidwilligheid ons te woord te staan te hebben doen overbrengen.

De chineesche regeering heeft het goed geoordeeld nu ook onder de Chineezen op Java, gelijk elders buiten China, een ook geestelijk steeds levendiger verkeer zich ontwikkelt met het moederland, van tijd tot tijd door de uitzending van regeeringsvertegenwoordigers deze betrekkingen te onderhouden, niet het minst om het zich uitbreidende handelsverkeer tusschen Java en China te bevorderen.

— Het zijn dus voornamelijk handelsdoeleinden, die u naar den indischen archipel hebben gebracht?

— Ja, inderdaad, onze reisroute is er dan ook zoo genomen, dat ik overal, waar chineesche handelsvereenigingen zijn opgericht, mij in kennis kan stellen met de leiders daarvan, om mij op de hoogte te stellen van werking en voorspoed van den chineeschen handel, hier op Java voornamelijk.

— En dus, om mijn vraag nog eens te herhalen, uw bezoek aan Nederlandsch-Indië heeft geen ander doel dan de handelsbelangen te bevorderen?

— Inderdaad.

— Vergeef mij, zoo ik u onbescheiden voorkom; ik wilde gaarne weten, of geen politiek doel ook achterzit bij uwe komst hierheen.

— Een bewust politiek doel heeft mijn zending niet. Natuurlijk zal de belangstelling, waarvan mijn regeering blijk geeft in het lot der Chineezen hier in Indië, van invloed moeten zijn op de gevoelens mijner landgenooten, alhier, maar hierop wordt niet gewerkt. Ik bedoel te zeggen, dat geen politiek karakter aan mijn missie moet worden gegeven, al zal het natuurlijk gevolg van deze aanrakingen zijn dat de Chineezen zich telkens meer het verre vaderland herinneren, dat hen niet vergeten heeft. Ik stel zeer veel belang in het lot mijner landgenooten hier, heb mij ook op de hoogte gesteld van de handelstoestanden, waaronder zij hier leven en hun bedrijf moeten uitoefenen; ik heb eenige scholen bezocht, om ook daarvan een indruk mede te nemen.

Wij merkten op, dat de heer Ong Thay Tjeng blijkbaar op de hoogte was van de gebeurtenissen te Solo, dat hij een wellicht verkeerdelijk gevormden indruk wilde wegnemen, en dat hij een verkeerde voorstelling scheen te hebben van de verhouding, waarin de Soesoehoenan van Solo staat tot de Indische regeering.

— Er is hier wel wat te doen geweest over de onderscheiding, den Soesoehoenan van Solo te beurt gevallen vanwege uwe regeering. Officiëele personen hebben gemeend, dat de chineesche regeering niet den juisten weg had ingeslagen om den vorst de onderscheiding te doen ter hand stellen. Weet u ook of het ridderkruis den Soesoehoenan sedert bereikt heeft?

— Het is mij wel bekend, dat de chineesche regeering de voor den Javaanschen vorst bestemde medaille heeft doen toekomen aan den nederlandschen gezant te Peking, met verzoek haar verder te zenden aan den bestemden persoon. Of intusschen het kruis den Soesoehoenan reeds bereikt heeft, is mij niet bekend, hoewel ik er niet aan twijfel dat dit het geval is.

— Wanneer werd de medaille overgezonden?

— Dat is gebeurd in het afgeloopen jaar, in een der laatste maanden, vermeen ik.

Wij verzochten den tolk onzen dank te willen doen toekomen aan den heer Ong Thay Tjeng voor zijn bereidwilligheid ons te woord te hebben gestaan en namen afscheid van hem.

Een Amok-partij.

Volgens mededeelingen van den Militairen Commandant der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo van 13 dezer werd op 30 Maart j.l. te Long Iram door een amokmaker licht gewond de Inlandsche Infanterist 1e klasse Misar alias Kromowidjojo, stb. No. 51360.

Nader schrijft men aan het N. v. d. Dag v. N.-I. het volgende over het voorgevallene:

„Op den 30en Maart des v.m. ten 10¾ uur ontstond in het dwangarbeiderskwartier te Long Iram een amokpartij, welke een zeer ernstig verloop had.

Het geval heeft zich ongeveer als volgt toegedragen:

In het dwangarbeiderskwartier — in het kampement — waren een vijftal preventieve gevangenen opgesloten (Dajakkers).

Na afloop van het werk, ten 10,30 ure v.m. werd door hen het gebruikte gereedschap mede in het kwartier genomen. Een van die preventieve gevangenen, die later door een Dajaksch hoofd voor gek werd verklaard, heeft toen twee dwangarbeiders zeer zwaar gewond met een kapmes, waarvan een doodelijk, en verder den cipier (een inlandsch fuselier) ernstig.

Op het geroep van „amok!" vlogen de meeste fuseliers, Amboineezen en Javanen, naar buiten, bovendien ook Europeesche en Inlandsche onderofficieren, gekleed en ongekleed, gewapend met bloote klewang, en enkelen bovendien met karabijn.

De amokmaker vloog het kampement uit, vermoedelijk een dwangarbeider nazettende, steeds gewapend met zijn kapmes; hij werd echter, ongeveer ter hoogte van het Controleurs-bureau, achterhaald en door gewapende politie in zijn loop gestuit.

Zijn lot was spoedig beslist; na van kiri naar kanan te zijn gejaagd, begon hij een sergeant Genie-werkman met zijn kapmes te attakeeren; deze sergeant wachtte den man af, en gaf hem met een

pikolan een zoodanigen klap, dat de Dajakker bewusteloos ter aarde zeeg.

Daarmede had de zaak uit kunnen zijn, de man had kunnen worden geboeid en opgeborgen, maar na den val werd de amokmaker in beide beenen door klewanghouwen ernstig verwond, en door een volgende klewanghouw werd hem het hoofd bijna van den romp gescheiden, zoodat hij onmiddellijk naar den Dajakschen hemel verhuisde.

Hierbij doen zich, zegt het blad, behalve de vraag waarom die absoluut noodelooze wreedheid niet kon worden voorkomen, nog een paar vragen op:

1e. hoe is het mogelijk, dat preventieve gevangenen, verdacht van moord, te werk kunnen worden gesteld?

2e. Waarom wordt hun gereedschap, waar zij mede gewerkt hebben, niet in de rusturen elders opgeborgen?"

Een nieuwe Profeet.

Er is een nieuwe profeet opgestaan, schrijft het Bat. Nieuwsbl. Te Karang Tengah, bij Soekaboemi, waar zich voor twee jaren de tragedie afspeelde van de „poging tot omverwerping van het gezag". Zoover is het nu gelukkig niet gekomen. De vorige wedono van Tjiheulang, waaronder Karang Tengah ressorteert, vond het, zoo men weet, verkieslijker om, toen hij uit den dommel was opgeschrikt, aan den haal te gaan. Zijn vervanger sliep niet, en kon dus intijds maatregelen nemen. En zoo werd Zondag te Soekaboemi binnengebracht de inlander Hamanasal, afkomstig van Tjibroesa onder Buitenzorg, onder de beschuldiging het volk op verkeerde wegen te leiden.

De beklaagde gaf op van Bantargadang bij de Wijnkoopsbaai te komen. Vroeger moet hij reeds gearresteerd zijn geweest om dezelfde redenen, doch weer op vrije voeten zijn gesteld, omdat hij niet gevaarlijk werd geacht voor de openbare rust en orde. Tijdens het opstootje verleden jaar was hij op Karang Tengah; maar aangezien de tijd toen nog niet gekomen was, verborg hij zich in den top van een waringinboom. Waarom? Hij moest boete doen!

Na het opstootje verliet hij den boom en zijn ziel verhuisde naar het lichaam van iemand in het buitenzorgsche. Toen deze iemand stierf, keerde die ziel terug, zich metterwoon vestigende in den krater van den Gedeh. Van hier ging die ziel tweemaal tot hem te Bantargadang; en zoo kwam het dat hij, Hamanasal, de goddelijke boodschap kreeg om zich uit te roepen tot pangeran Ali Basa (de bekende figuur uit den Java-oorlog.) Zijn zoon zou den titel krijgen van Ratoe Pelaboehan... Verder had hij djimats, als daar bleken te zijn koffiepitten, djagoengkorrels enz.

Waanzin? Maar die man had reeds een kring van vertrouwden om zich heen verzameld; moerids, volgelingen, die, ware het proces niet tijdig gestuit, hun leven voor hem zouden hebben gewaagd.

Welke grieven achter dit spel verborgen zijn, zal, misschien, een nader onderzoek leeren. Misschien! Want men weet, dat de „opstandelingen", die het vorige jaar eindelijk en ten langen leste er toe kwamen voor den landraad te zeggen wat hun eigenlijk gedreven had, die verklaringen, zoovele aanklachten tegen het bestuur, in de gevangenis weder herroepen hebben.

Mysterie!

Reclame voor Java in het Buitenland.

Enkele maanden geleden hebben de heeren E. Burten Holmes en Oscar B. Depue een bezoek gebracht aan Java, eerstgenoemde om een reisbeschrijving te maken, de laatste om te zorgen voor illustraties. Blijkens een door de Vereeniging Toeristenverkeer ontvangen programma heeft de heer Burton Holmes een aanvang gemaakt met het houden van lezingen (travelegues) in verschillende plaatsen van de Vereenigde Staten, welke lezingen worden verduidelijkt door de door den heer Depue genomen foto's en cinematografische opnamen.

Van hetgeen Mr. Holmes in Java gezien heeft vertelt hij op onderhoudende wijze, terwijl de foto's en „motion pictures" uitstekend geschikt zijn om het verhaal te illustreeren.

Men zal moeten erkennen, dat op deze wijze een voortreffelijke reclame voor Java gemaakt wordt in het buitenland, en het is ongetwijfeld te verwachten dat velen van hen, die geluisterd hebben naar Mr. Holmes's reisverhaal en een beeld voor zich gezien hebben van verschillende van de meest interessante gedeelten van Java, zich gedrongen zullen voelen om met eigen oogen dit land te aanschouwen.

Bijna iedere toerist, die Java bezocht heeft, vindt het 't mooiste land van de wereld en zal al zijn kennissen aanbevelen een reis naar Java te maken. Anderen gaan heen met het vaste voornemen, het volgende jaar terug te komen en dan langer te blijven, omdat zij, die slechts 10 of 14 dagen op Java konden blijven, bemerkten, dat die tijd veel te kort is om ook slechts de meest belangrijke dingen te zien.

Blijft echter het hotelwezen op Java.

Het aantal hotels, vooral te Soerabaja, is te gering, of, wat op hetzelfde neerkomt, ieder hotel heeft te weinig kamers. Deze omstandigheid zal ten slotte voor toename van het toeristenverkeer knnkend blijken. Iedereen weet, dat de logeergelegenheid te Soerabaja zeer onvoldoende is. De bestaande hotels zijn altijd vol. Desondanks blijkt de animo tot deelname in het nieuwe Oranje-Hotel zoo gering, dat het zeer de vraag zal zijn, of het hotel zal tot stand komen. Komt het niet stand, dan is dit een schrede achteruit op den weg van het toeristenverkeer. Een voortdurend gebrek aan logeergelegenheden te Soerabaja zal tengevolge hebben dat reizigers die plaats mijden, en den indruk zullen medenemen, dat Java nog niet gereed is tot de ontvangst van een groot aantal toeristen.

Wordt dit in het buitenland bekend, dan zal de stroom van reizigers, die in de laatste maanden Java bezochten, zeker spoedig verminderen, zoo lezen wij in de Javabode.

WEST-INDIË.

Prinses Juliana.

Het bericht van de geboorte van prinses Juliana gaf zoowel te Paramaribo als op Curaçao aanleiding tot groote vreugd en Surinamers zoowel als Curaçaonaars zijn niet bij de andere Nederlanders achtergebleven, waar het gold die heuglijke gebeurtenis te vieren.

Te Paramaribo moet het een aardig moment zijn geweest, toen, nadat de gouverneur met familie en zijne adjudanten, ten slotte al wie maar mee helpen konden onder de in feeststemming naar het gouvernementshuis opgetrokken kinderschare allerlei versnaperingen hadden uitgedeeld, de marktvrouwen in haren bonten opschik kennis kwamen geven van eene voorgenomen ovatie, ter eere van het heuglijke feit.

Begrooting van Suriname.

In zijne M. v. A. op het V. V. der Koloniale Staten teekent de gouverneur ten aanzien van de opmerkingen tegen de voorgestelde belastingverhooging het volgende aan:

Van net op *f* 1,1012.058.— geraamde subsidie voor 1910 is een bedrag van *f* 620.180.40 bestemd tot bestrijding van uitgaven ten behoeve van het huishouden der kolonie, in engen zin opgevat (rubriek A) van het financiëel plan. Volgens de raming voor 1909 zou het tekort in rubriek A voor dat jaar *f* 463.321.90 bedragen.

Volgens het in paragr. 3 der Memorie van Toelichting betreffende de begrooting voor 1909 voorgestelde doel om het verschil tusschen de uitgaven en de middelen in rubriek A telken jare pl.m. *f* 300 kleiner te maken, zou dus voor 1910 het tekort in rubriek A niet meer mogen zijn, dan *f* 433321,90, nl. *f* 463321,90 min *f* 30000.

Daar dit tekort echter alsboven vermeld voor 1910 op *f* 620180,40 is geraamd, zouden de eigen middelen der kolonie dus nog *f* 620180,40 — *f* 433321,90 = *f* 186858,50 méér moeten opbrengen dan geraamd kon worden. Dat dit bedrag in de verste verte niet verkregen zou worden, zelfs al ware de verwachting der Staten omtrent het zich herstellen van het middel der invoerrechten en omtrent een minder verlies op het invoerrecht op petroleum gegrond, is duidelijk; aan den anderen kant wordt door den Gouverneur niet ontkend, dat eene versterking der middelen tot dat bedrag voor het tegenwoordige boven de draagkracht der bevolking zou gaan.

Ten aanzien van de overschrijving der uitgaven op verschillende posten der vorige begrootingen merkt de gouverneur op:

Overschrijding der ramingen van uitgaven — waarvoor door de departementschefs steeds machtiging moet worden gevraagd van den Gouverneur — geschiedt alleen wanneer dit onvermijdelijk is. Ambtenaren bijvoorbeeld, die recht op verlof hebben, kan men dit niet weigeren, op grond dat de raming overschreden zal worden. De Gouverneur verwijst ook naar de verklaring, door Gouverneur Lely destijds gegeven, die o.m. er op wees, dat de ramingen twee jaar tevoren worden gemaakt, en daardoor niet steeds de gewenschte graad van nauwkeurigheid kunnen hebben. Die verklaring vond destijds instemming bij de Staten.

Wat den post voor het boschwezen aangaat, die de Koloniale Staten willen geschrapt zien, schreef de gouverneur:

De Gouverneur meent, dat door de toelichtingen in de begrootingstukken en de overgelegde rapporten, de staten voldoende ingelicht zijn om de aangevraagde credieten te beoordeelen. Dat de gelden voor het boschwezen niet improductief zijn uitgegeven, blijkt z.i. uit:

het vinden van een terrein, geschikt voor de gouvernementsproefexploitatie langs den spoorweg;

het vinden van meerdere terreinen, die meer voldoenden houtstand voor eene loonende exploitatie hebben;

het vinden van een terrein van een paar duizend hectaren, waar de hevea guyanensis in het wild voldoende voorkomt, zoodat het de gelegenheid biedt om met betrekkelijk geringe jaarlijksche uitgaven uitgaven tot een heveabosch te worden verjongd.

De resultaten verkregen met de tapproeven der heveaboomen:

de resultaten verkregen met de cultuurproeven die van zeer groote waarde zullen blijken te zijn, indien het mag komen tot ontginning van het binnenland.

De Gouverneur meent — waar de Staten er van spreken geene gelden verder voor de proefboschexploitatie toe te staan — te moeten opmerken, dat de proefexploitatie nog niet eens een vol jaar geleden begonnen is, terwijl het bovendien op bescheiden voet is geschied, en dat voorts het gekapte hout nog niet is verkocht, zoodat moeielijk nu reeds een oordeel ter zake kan worden uitgesproken.

Ook in den boezem der Staten was men, toen tot de proefexploitatie besloten werd, van meening, dat ten minste de eerste 2 proefjaren van de exploitatie moesten worden afgewacht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gaan wij, Dajakkers, in ontwikkeling vooruit? vraagt Boeroeng merpati (= huisduif) in de **Pewarta Borneo.** Wanneer wij onzen tegenwoordigen toestand met dien van vroeger vergelijken, antwoordt hij, is er wel eenig verschil merkbaar, maar toch beijveren wij ons niet genoeg om ons te ontwikkelen, dat is de reden, dat wij niet veel vooruitgaan; wij zijn ook niet eendrachtig, steunen elkander niet. Onderlinge steun is een onmisbare factor voor den vooruitgang. Bij ons is afgunst niet zeldzaam, vervolgt schrijver. Wanneer een onzer een hooge positie inneemt of tot aanzien komt, zijn de anderen niet weinig afgunstig op hem, en zoeken al spoedig naar een middel om den gelukkige te vernederen. Zij stellen zich zelven de vraag: waarom is hij meer dan wij, waarom moeten wij hem onderdanig zijn? Schr. vermaant: Wij moeten hem eerbiedigen, die eerbied verdient. Verder zijn wij, Dajakkers, te onverschillig voor onze taal. Wij moeten den Engelschman tot voorbeeld nemen, die steeds zijne eigene taal spreekt, tegen wien ook, tegen een nederlander, tegen een duitscher, enz. Dat wij ons zoo dikwijls van het maleisch bedienen in stede van onze eigen taal, zal ons land en volk zeer zeker niet verheffen. Het spreekwoord zegt immers: „bahasa menoendjoekkan bangsa" (ons: de taal is het volk). Het is daarom ook zeer noodig, dat er een courant in de taal van ons volk, het ngadjoesch, verschijnt, meent schrijver. Men heeft vroeger reeds het denkbeeld geopperd om een ngadjoesch blad uit te geven, doch het is tot heden nog niet verwezenlijkt, omdat wij niet samenwerken en er zoodoende niet genoeg abonnés zouden zijn om de kosten te dekken. Aan het slot van zijn artikel constateert hij met genoegen, dat in den laatsten tijd vele zijner rasgenooten tot het christendom zijn overgegaan. De godsdienstleeraars brengen de Dajakkers op den goeden weg, roept hij uit.

In hare rubriek „Zaterdagsch Tijdverdrijf" bespreekt de **Pemberita Betawi** het ontslag van den assistent-wedono van Tjipetir (Soekaboemi, residentie Preanger regentschappen). Deze inlandsche ambtenaar, zoon van den Regent van Bandoeng, werd uit den dienst gesteld omdat hij een inlandsch hoofd van lageren rang (waarschijnlijk een desahoofd) geslagen had. Het blad beschouwt dit ontslag als een bewijs van rechtvaardigheid en onpartijdigheid van den gewestelijken bestuurder, die geen onderscheid maakt tusschen een regentszoon en den zoon van een toekang roempoet (= verkooper van gras). Gelijke monniken, gelijke kappen; wie schuld heeft, moet daarvoor boeten. Als alle gewestelijke bestuurders evenzoo handelden, zou de algemeene toestand in Indië heel anders worden, zullen de arme inboorlingen niet langer geplaagd en getrapt worden als beesten. Vele landsdienaren, oordeelt het blad, moesten uit den dienst verwijderd worden, omdat zij van hunne handen en voeten gebruik maken om hunnen ondergeschikten lichamelijke kastijdingen toe te dienen. Onze lezers hebben zeker vaak gezien, hoe een streepkoening

(= geel gestreepte, d.i. een inlandsche politiedienaar, die een geel gestreepten blauwen broek draagt) een waterdrager of een bantenschen koeli kan slaan, hoe een schout of een europeesche politieopziener een inlandschen rondventer of een koetsier van een huursado (verbastering van het fransche dos à dos, hetzelfde voertuig als dogcart) kan afranselen. Maar heeft men wel ooit gehoord, dat een schout of een politieopziener ontslagen is wegens het slaan van een inlander?

Met genoegen maakt hetzelfde blad melding van een vereeniging onder de inlandsche kleermakers te Batavia, genaamd „Perkoempoelan Joso boesono" (Kleermakersbond), die onderlinge samenwerking beoogt. Men kan door haar allerlei kleedingstukken, als jassen, broeken enz., à contant of tegen gedeeltelijke afbetalingen laten vervaardigen tegen veel lager prijzen dan elders, terwijl voor de goede afwerking wordt ingestaan. Het blad vertelt, dat nog andere vakvereenigingen zullen worden gevormd.

Naar aanleiding van de aanstaande aftreding van den Landvoogd zegt de **Pantjaran Warta**: De meeste europeanen zullen er zich over verheugen, als onze tegenwoordige Gouverneur-Generaal aftreedt, ook al omdat deze landvoogd betrekkingen, welke vroeger door europeanen vervuld werden, aan inboorlingen heeft toegewezen, en omdat hij de pajoeng (zonnescherm als symbool van het gezag) van den „gegalonneerden kortharige" (zoo noemt het blad niet erg eerbiedig den europeeschen bestuursambtenaar) naar den winkel van den toekangloa (= opkooper van ouden rommel) heeft verwezen en een einde heeft gemaakt aan onnoodige hormatsbewijzen. De „kwartmenschen" (hieronder verstaat het blad de inboorlingen, de chineezen en de arabieren) zullen den heer van Heutsz echter met leedwezen zien heengaan. Hij heeft hen in menig opzicht gereleveerd, o.a. in den toestand van de chineezen en arabieren verbetering gebracht door een mildere uitlegging van de bepalingen op de reispassen en op het verplicht wonen in wijken.

(De schrijver bedoelt hier de bepaling, dat chineesche officieren en chineesche leden van locale raden zich voortaan overal heen kunnen bewegen zonder pas, en alsmede die, dat vreemde oosterlingen, aan wie men oogluikend sinds jaren vergund heeft om buiten de voor hunne natie aangewezen wijken te wonen, nu niet meer dwingen kan, naar die wijken te verhuizen.)

Hetzelfde blad bericht, dat de ambtenaren van den Soesoehoenan van Soerakarta, die tot dusverre als bezoldiging apanages kregen, voortaan in geld gesalariëerd zullen worden, evenals de inlandsche ambtenaren in de gouvernementslanden. De boepatis najoko zullen maandelijks f 1000, de boepatis polisi f 750, de overige boepatis f 600, de kliwons van f 300 tot f 600 naar gelang van hun werkkring, de djaksas en panèwoes van f 150 tot f 250 ontvangen.

In de **Pertja Barat** betoogt Sipongang (= de echo) de noodzakelijkheid, dat ook op de Westkust van Sumatra op inlandsche scholen door europeesche onderwijzers de nederlandsche taal worde onderwezen, evenals zulks thans geschiedt op de inlandsche scholen der eerste klasse op Java en Madoera. Hoe gelukkig zouden wij zijn, roept hij uit, als op plaatsen, waar èn een europeesche èn een inlandsche school zijn, aan den europeeschen onderwijzer opgedragen werd op de inlandsche school onderwijs in het nederlandsch te geven. Voor inboorlingen is het moeielijk om de europeesche school te bezoeken, omdat men niet toegelaten wordt, als men niet reeds nederlandsch kent. En waar kunnen onze kinderen die taal leeren?

In hetzelfde blad geeft Kaloderma een beschouwing over de postspaarbank en moedigt hij zijne landgenooten aan om van die nuttige en solide instelling hunne spaarduitjes toe te vertrouwen. Wat is de reden, dat de Inlander over het algemeen niet veel gebruik maakt van de postspaarbank? vraagt hij. Als antwoord hierop hoort men gewoonlijk, dat de Inlander geen geld genoeg verdient om te sparen, dat hij ternauwernood genoeg heeft om van te leven. Ook over de belastingen wordt dan geklaagd. Maar wij leven toch niet allen in armoede, roept schrijver uit, voor genoegens welke vrij veel geld kosten, hebben wij toch wel wat over!

WAT DE CHINEES VERTELT.

De maleische en chineesch-maleische bladen te Batavia wijden heele kolommen aan de ontvangst van den chineeschen Regeeringscommissaris, Tay djin Ong Thay Tjeng, die onlangs, vergezeld van de kruisers Hai Tsi en Hai Yoeng Ned.-Indië heeft bezocht. De **Pantjaran Warta** geeft een vertaling van het relaas van een onderhoud van genoemden hoogen dignitaris met een vertegenwoordiger van het Bat. Nieuwsbl. bij gelegenheid van een feestelijke bijeenkomst, hem en den officieren dier twee oorlogsvaartuigen aangeboden door het bestuur der chineesche societeit Tiong Hoa Oen Tong Hwee (zie ook onze rubriek „O.-I. Mail".) Gemeld blad waardeert het zéér, dat de Gouverneur-Generaal van Heutsz den chineeschen Regeeringscommissaris, alsmede den kapitein ter zee Sim, commandant van de Hai Tsi, bij gelegenheid der viering van den geboortedag van Z.K.H. Prins Hendrik ten paleize te Weltevreden heeft genoodigd. Eerstgenoemde verscheen in zijn zoo schitterend en schilderachtig nationaal mandarijncostuum.

In haar rubriek Tiong Kok (China), neemt bovengenoemd blad het volgend oordeel over den Landvoogd uit de Pemberita Tjoeng Wa over: „De Heer van Heutsz heeft een groote macht. Een bewijs van zijn grooten invloed vindt het blad in een telegram, dat de Minister van Buitenlandsche zaken te Peking van den chineeschen gezant in den Haag ontving, bevattende een verklaring van den nederlandschen Minister van Buitenlandsche zaken, dat de regeling der kwestie betreffende de chineezen in Indië tot de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal behoort, dat de Ned. indische chineezen buiten bemoeienis van het Opperbestuur vallen.

De **Bintang Soerabaja** publiceert de vertaling van een brief van den chineeschen gezant aan ons Hof Liok Tin Siang aan de chineesche kamer van koophandel te Soerabaja. Daarin zegt deze diplomaat, dat de onderdanen van een land in den vreemde hunne eigene nationaliteit dienen te behouden. De meeste chineesche emigranten in Ned.-Indië houden echter reeds sedert verscheidene geslachten verblijf in dat land; zij zijn niet meer van plan om naar hun stamland terug te keeren, hebben hunne vaderlandsche zeden afgelegd, zijn hunne moedertaal en hun eigen letterschrift vergeten. De Ned.-Ind. Regeering ziet dan ook geen verschil tusschen hen en hare eigene onderdanen. De chineesche Regeering zoekt thans naar een middel om die emigranten te beschermen en onder hare hoede te nemen, nu het gebleken is, dat zij nog liefde gevoelen voor het stamland en aan hun vorst getrouw zijn gebleven, ook al vertoeven zij reeds zoo lang in den vreemde. In Indië wil men de emigranten, die voor goed daar blijven, beschouwd zien als nederlandsche onderdanen.

De **Pewarta Soerabaja** deelt het resultaat mede van een interview van den waarnemend Consul-Generaal der Nederlanden te Hongkong, Mr. A. van der Sande Bakhuijzen, door den heer Mac Yut Son, redacteur van het in de maleische taal aldaar verschijnend dagblad Pemberita Tjoeng Wa. Genoemde nederlandsche ambtenaar moet o. a. het volgende verklaard hebben: De in Indië geboren chineesche emigranten blijven onderdanen van het nederlandsch-indisch Gouvernement. Van een gelijkstelling van alle chineezen met nederlanders kan geen sprake zijn; zij zullen dus den rechtstoestand der inboorlingen krijgen. Onjuist is het verspreide bericht, dat de Onderkoning van Kwitang en de Minister van Buitenlandsche zaken te Peking het verzoek van den Nederlandschen gezant aan het chineesche Hof en den nederlandschen Consul-Generaal te Canton om chineesche werklieden naar Nederlandsch-Indië te mogen overbrengen, zouden hebben afgewezen. Een dergelijk verzoek is niet gedaan. In het bezwaar der chineezen tegen het wonen in wijken en tegen de drukkende bepalingen van het passenstelsel zal binnen zes maanden door een wijziging der bepalingen hieromtrent worden tegemoetgekomen. Na de oprichting der nederlandsch-chineesche scholen hebben vele chineesche knapen de Tiong Hoa Hwe Koan-onderwijsinrichtingen verlaten om er te gaan naar eerstgenoemde scholen. Dit is door de ouders zéér goed ingezien, vindt de waarnemend consul-generaal. Eerstens is het mandarijn-chinees (het Tjing Im of Koan Oa), dat op de Tiong Hoa Hwe Koan-scholen geleerd wordt, niet de taal der chineesche emigranten, en tweedens zullen deze in Indië verblijfhoudende chineezen méér aan de nederlandsche en maleische talen hebben dan aan het mandarijn-chineesch. Wanneer de een of andere nederlandsche ambtenaar het den chineezen moeielijk maakt, hen verdrukt of plaagt, geschiedt zulks niet met goedvinden van het Opperbestuur, doch is dit slechts een opvatting van den betrokken ambtenaar. Ten slotte verzocht de heer van der Sande Bakhuijzen den redacteur om hem geregeld de Pemberita Tjoeng Wa te zenden.

Hetzelfde Soerabajasche blad bericht, dat de Directeur van het Instituut Buijs te Soerabaja aan die onderwijsinrichting een cursus zal verbinden voor het boekhouden, het handelsrecht, het handelsrekenen en de engelsche taal ten behoeve van jonge chineezen, die de nederlandsche taal machtig zijn, opdat zij gelegenheid hebben binnen 2 jaren het door de vereeniging Pacciolo uitgeschreven examen te doen.

Van Vreemde Koloniën.

Indo-chineesche studenten in Frankrijk.

Sedert eenige jaren reeds is er een trek van jeugdige Indo-chineezen naar de hoogescholen en verdere inrichtingen van onderwijs in Frankrijk.

Aan de Ecole Coloniale in Frankrijk waren ook beurzen beschikbaar gesteld voor jongelieden uit Indo-china, maar de autoriteiten in die kolonie hielden zoo goed als geen rekening met de voor toelating tot die school gestelde eischen, zoodat uit dien hoofde het succes van den maatregel hoogst twijfelachtig was. Toch leverde die school nog wel enkele goede krachten af, waar de adspiranten voor hunne toelating reeds behoorlijk onderricht hadden genoten. Een dier oud-leerlingen is thans civiel-ingenieur en sectie-chef bij den aanleg van den spoorweg in Yoenan.

Behalve voor de Ecole Coloniale werden door de lokale budgetten in Indochina, vooral die van Cochin-China, verschillende beurzen bekostigd, in het bijzonder voor gymnasia in het moederland. Maar daar deden al die jongelieden, geheel verstoken van raadgevingen van lieden, die het land kenden, precies als de jonge Franschen, en legden zich toe op de zoogenaamde liberale carrières en het functionarisme. Eenigen, die zichzelven overschatten en voor wie de toekomst, welke zij zichzelven droomden, gesloten bleef, schaarden zich onder de ontevredenen.

De gouverneur-generaal van Indochina, Klobukowsky, heeft de fouten van het tot nu toe gevolgde stelsel ingezien en de medewerking van twee particuliere vereenigingen, de Alliance Française en de Mission Laïque, ingeroepen om de grootst mogelijke voordeelen van het onderwijs in het moederland aan de jeugdige Indochineezen ten goede te doen komen.

De nog jeugdige Mission Laïque heeft reeds de Jules Ferry-school opgericht, welke ten doel heeft, om in het moederland onderwijzers voor de koloniën op te leiden. Dientengevolge zal zij er toe bijdragen, dat Indochina onderwijzers krijgt met de noodige kennis toegerust.

De Alliance Française, die nu bijna vijf en twintig jaar bestaat, heeft reeds hare werkzaamheden over Indochina uitgestrekt en door onderlinge onderwijs-vereenigingen, bibliotheken, voordrachten en kostelooze leergangen, in de provinciale hoofdsteden getracht de inboorlingen in de richting te sturen van het onderwijs voor de beroepsbedrijven.

In Frankrijk heeft de Alliance Française het nut ingezien van den maatregel om betrouwbare gidsen ter beschikking te stellen van de families, wier kinderen voor den tijd van vijf of tien jaren naar het moederland worden gezonden. Zij deed dit ook onmiddellijk op verzoek van eene inlandsche vereeniging, de in Tongkin opgerichte vereeniging voor westersch onderwijs. Uit deze samenwerking kwam in 1907 onder goedkeuring van den minister van koloniën, Millès Lacroix, het Comité Paul Bert voort, dat zich belast met de zorg van de inlandsche studenten uit Indochina in Frankrijk.

Dit comité bestaat ten deele uit ambtenaren, industriëelen en planters van Indochina, anderdeels uit Fransche hoogleeraren. Onmiddelijk gaf dit lichaam blijken van den geest, waarin het werkzaam wilde zijn, door tot voorzitter te kiezen een hoofdinspecteur van het technisch onderwijs.

In zijn programma zegt het ook mannen te willen vormen, die later voor Indochina nuttig kunnen zijn. Het geeft daarom de voorkeur aan de vorming der jongelieden tot planters, kooplieden, industrieelen, aan eene opleiding kortweg gezegd voor de met het oog op de ontwikkeling van Indochina meest nuttige bedrijven.

Aan dit programma heeft het reeds gewerkt, met het gevolg, dat nu reeds, nog geen twee jaren na het tijdstip van oprichting, het toezicht van 33 jongelieden, o. w. 4, die in het genot van beurzen zijn gesteld, aan het Comité is opgedragen.

Onder deze jongelieden is er een, die zich op het aannemersvak toelegt, een ander bereidt zich voor om de mijnbouwschool te Saint Etienne te bezoeken; weer een ander wil in Annam een suikerfabriek oprichten; een vierde, die de weefschool te Lyon bezoekt, is voornemens te trachten met een paar, thans nog in Tongkin werkzame kameraden aan de zijde-industrie in Tongkin nieuw leven te schenken, en zoo meer. Al deze jongelieden zullen leeren om op eigen beenen door het leven te gaan.

Het Comité Paul Bert ziet het gevaar in, dat door zulk onderwijs ver van het vaderland eene klasse

van lieden zou kunnen worden in het leven geroepen, die zich door hunne afkomst eenerzijds, door eene geheel westersche opvoeding anderzijds, nergens volkomen op hun gemak zouden gevoelen. Het zorgt er voor, dat de geschiedenis van het eigen land hun niet vreemd blijft, terwijl het voor de voornaamste groep zijner beschermelingen, te Joinville le Pont aan de Parangon-school, bijzondere cursussen zal instellen voor het onderwijs in de annamitische instellingen en de confuciaansche zedeleer.

Door zulk eene samenwerking van bestuurs- en particulier initiatief, die zeker ten onzent wel meer navolging verdient, zal ongetwijfeld het belang van Indochina het best worden gediend.

Een vleiend? oordeel.

In Engelsch-Indië bestaat zoo iets als een Congres-partij, die de lieden omvat, welke telken jare deelnemen aan het Indisch Nationaal Congres, of hiertoe hun steentje bijdragen.

Ten behoeve van de propaganda voor die partij en hare denkbeelden wordt te Londen een blad uitgegeven, India geheeten. Door den heer Gokhale, leider der Indische nationalisten, wordt nu een beroep gedaan op het publiek in Engeland, om de noodige fondsen voor de uitgave van dat blad te verschaffen.

Naar aanleiding hiervan schreef de Times of India:

„Wij meenen, dat eerlijke en vaderlandslievende Indiërs er op behooren aan te dringen, dat in de leiding van het blad eenige wijziging kome, voordat zij één anna bijdragen voor het behoud van het blad. De politieke doeleinden van de Congres-partij bestrijden wij niet, maar de manier, waarop zij in India worden aangeboden, doen de zaak oneer aan. India is een combinatie van laagheid en een toeschrijven van laaghartige motieven, waarvan men de wedergade hier niet vindt. Niets wat een schaduw kan werpen op het engelsch bestuur ontsnapt aan opneming in de kolommen van het blad. Geen gelegenheid om het Indisch bestuur aan te vallen, geen kans om de handelingen van enkelingen in dit land toe te schrijven aan de slechtste bedoelingen wordt gemist. Men zoekt in de kolommen van het blad tevergeefs eenig teeken van edelmoedigheid of eerlijkheid ten opzichte van hen, die een andere meening zijn toegedaan. Wie niet dezelfde meening is toegedaan als India, is een slaaf, zonder eergevoel, beginselen of capaciteiten. Ofschoon de heer Gokhale en zijne vrienden mogen denken dat trouw aan hunne zaak van hen eischt dit ellendig blad te steunen, kan de wijze, waarop dit wordt geredigeerd, toch niet door hen worden goedgekeurd. Hun eigen openbaar leven, waarvoor een ieder, ook al is hij het niet met hen eens, eerbied moet gevoelen, is geheel in tegenstelling met India. Niemand zal aan de Statesman onmeedoogende beweegredenen toeschrijven. Toch ziet dit blad zich genoodzaakt te verklaren, dat tactiek van de door India gevolgde soort er op berekend is om aan de Congres-beweging in Engeland afbreuk te doen, en tenzij die wordt losgelaten en een betere aanvaard, kan het zijn Indische lezers niet raden om bij te dragen voor de verspreiding van India onder het Engelsche volk."

Er is toch niets nieuws onder de zon.

Een Fransch-Braziliaansch grensincident.

Hoezeer in 1900 bij scheidsrechterlijke uitspraak de grens tusschen Brazilië en Fransch-Guyana in algemeene trekken is bepaald, gaf toch het gemis eener juiste grensregeling onlangs aanleiding tot een incident, hetwelk ,tot ernstige verwikkelingen aanleiding had kunnen geven.

De onderprefect van politie van Connani in Brazilië, Mannel Barbosa, had in het begin van Februari ll. in de buurt der Aça- en Curipy-kreken, twee lieden, een zekeren Silva en een Chinees, aangehouden, die zich aan den smokkelhandel schuldig gemaakt hadden. Hij had hunne goederen in beslag genomen en hun eene boete opgelegd.

De beide smokkelaars waren toen teruggekeerd en in Fransch-Guyana blijkbaar een verzonnen verhaaltje van hunne lotgevallen rondgestrooid, want den 17en Februari ll. zag de heer Barbosa zich plotseling aangevallen door Fransche douaniers, gesteund door ongeveer 30 gewapende lieden.

Overvallen en met den dood bedreigd moest hij, daar men zich van zijne tegenwerpingen, dat hij zich op Braziliaansch grondgebied bevond niets aantrok, voor de overmacht bukken en zich gevangen geven. Ook de medeeling zijner qualiteit had toch niet de minste uitwerking gehad.

Hij werd met geweld naar den nabijzijnden Franschen douane-post geleid met zijn beide helpers, die hem vergezelden, terwijl zijn boot werd geplunderd.

De chef van den Franschen douane-post zond de drie gevangenen naar Cayenne, waar zij den 23en Februari aankwamen en in de gevangenis geworpen werden. Door tusschenkomst van den Braziliaanschen consul te Cayenne werd evenwel hunne onmiddellijke invrijheidstelling verkregen, terwijl van het voorgevallene werd mededeeling gedaan aan den Braziliaanschen minister van buitenlandsche zaken, de Rio Branco.

INGEZONDEN.

's-Gravenhage, 23 Mei 1908.

Geachte Redactie!

Mag ik u beleefd voor het volgende een plaatsje in Uw weekblad verzoeken?

In zijn artikel „Van ons grooter Nederland" opgenomen in het Bijblad van het ochtendblad der Nieuwe Courant van heden, zegt de heer Maurits Wagenvoort, dat de algemeene naam, waaronder de administrateuren en ondergeschikten van de landbouwondernemingen op de gronden waarvan de beide javaansche vorsten (de Soesoehoenan van Soerakarta en de Sultan van Djokjakarta) het souvereine eigendomsrecht bezitten, is die van abdi-dalam, een arabische uitdrukking, die „slaaf van het Binnenhof" beteekent.

De vele in Duinoord verblijf houdende oud-landhuurders en oud-administrateurs van huurlanden in Solo en Djokja zullen, evenals ik, daarover hartelijk hebben gelachen en gedacht: „Men heeft op Solo dien baar aardig te pakken gehad."

Abdidalem (en niet abd-i-dalam) is een javaansche en geen arabische uitdrukking. Wel is waar is abdi afgeleid van het arabische 'abd, dat slaaf, dienaar Gods, d.i. mensch beteekent.

In het javaansch beteekent abdi: dienaar, dienstknecht, onderdaan en geen slaaf. Hiervoor heeft men het woord wong toekon (= gekocht mensch.)

Dalem is een zuiver javaansch woord en beteekent hier vorstelijk. Een andere beteekenis daarvan is woning. Zoo spreekt men altijd van den dalem van een regent, van een pangeran, doch in de uitdrukking abdi dalem heeft dalem niets te maken met woning en ook niet met binnenhof.

De kinderen van den Soesoehoenan worden poetro dalem (= vorstelijke kinderen, en niet de kinderen van het binnenhof) genoemd; men spreekt van titijan dalem (het vorstelijk rijpaard), dawah dalem (vorstelijk bevel), kagoengan dalem (vorstelijke bezittingen) enz.

Abdidalem zijn de vorstelijke dienaren, van den Rijksbestierder af tot den minister djadjar, lieden, die in dienst van den vorst zijn.

Dat de administrateuren der huurlanden abdidalem genoemd worden, is onjuist. Zij zijn niet in dienst van den Vorst en kunnen dus onmogelijk onder de abdidalem gerekend worden. Ik heb hen gedurende de twee jaar en vier maanden, dat ik assistent-resident van Wonogiri was, door den Soesoehoenan, den Rijksbestierder en andere ambtenaren van dien inlandschen voorst nooit anders hooren noemen dan „toewan toewan kaboedidajan."

Ook in de officieele stukken van de kepatihan (het bureau van den Rijksbestierder, den Pepatih dalem) bezigt men dien term.

Onder aanbieding van mijn dank,

Hoogachtend,

Uw. Dw. Dienaar

J. MEIJER.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Mercuur.

Over de **Kweekschool voor Machinisten** te Amsterdam bevat het Nr. van 18 Mei jl. eenige belangrijke mededeelingen, waaruit wij, met het oog op het doel, door Oost en West nagestreefd, gaarne het een en ander overnemen.

De redactie van de „Ind. Mercuur" leidt het artikel als volgt in:

„Het is voor elke inrichting, van welken aard ook, een bron van last, wanneer haar naam niet juist te kennen geeft haar werkkring of strekking. Zoo ook ondervindt de Kweekschool voor Machinisten er de bezwaren van, dat de naam alleen wijst op eene opleiding voor machinist, zooals bij de oprichting bedoeld was, terwijl deze inrichting van onderwijs zich geleidelijk heeft uitgebreid tot eene volledige Technische School.

De jonge mannen, die met diploma's dezer school naar betrekkingen dingen, moesten dikwijls ondervinden, dat de industrieëlen, ingevolge van minder bekendheid met de opleiding, welke de Kweekschool voor Machinisten tegenwoordig verschaft, aan die getuigschriften niet die waarde toekennen, welke zij inderdaad verdienen."

Dit geldt in 't bizonder van Indië, en daar de oud-leerlingen dier school in verschillende bedrijven en cultures — zeker ook in de eerste plaats bij de Java-suikercultuur — voor eene plaatsing in aanmerking komen, wendde de Redactie van de Ind. Merc. zich tot den Directeur van meergenoemde inrichting, den heer H. Enno van Gelder, om inlichtingen, welke door dezen in bijzonderheden worden verstrekt, en waaraan het volgende is ontleend:

In 1873 werd de Kweekschool, op initiatief van verschillende stoomvaartmaatschappijen, fabrikanten enz. opgericht met het oog op de vorming van den wetenschappelijken machinist voor scheeps- en landmachines. Ze begon met 2 afdeelingen; Afd. A voor hen, die in het binnenland een werkkring zochten; B meer bepaald bestemd voor de groote stoomvaart en voor de Gouvernementsmarine in de koloniën.

In 1895 kwam eene reorganisatie, waarbij eene afdeeling „Technische school" bestemd voor werktuigkundigen met een parallelklasse voor suikerfabricatie, omdat vele leerlingen dien weg opgingen, en daarnaast eene Afdeeling „Opleiding tot Scheepsmachinist." De afdeeling Technische school met 3-jarigen cursus is langzamerhand de hoofdafdeeling der school geworden. Ze telt thans 117 leerlingen, verdeeld over 6 klassen, en is bestemd voor een ander soort technische personen dan machinisten, maar meer voor wat men in Duitschland noemt „die Hulfskräfte der Technik"; zij, die direct onder den ingenieur of den patroon als werkmeester, teekenaar, werktuigkundige, fabricatiechef, in het algemeen als technisch beambte of ook aan het hoofd van kleine zaken komen te staan, voor wien dus niet zulk een wetenschappelijke opleiding als voor den ingenieur noodig is, maar die theoretisch en praktisch toch verre boven den werkman, stoker of machinist staan.

Omtrent het leerplan teekent de heer E. v. G. o.m. aan:

De leerlingen moeten voor de toelating zoover ontwikkeld zijn als zij, die de 3e klasse der H.B.S. met vrucht hebben doorloopen. Waar zij die kennis hebben opgedaan, doet minder ter zake, omdat toch steeds, door het groot aantal aspiranten, een vergelijkend examen moet worden afgenomen. Dit examen loopt over de vakken rekenen, algebra, meetkunde, natuurkunde, Nederlandsch, Fransch, Engelsch en Duitsch, geschiedenis en aardrijkskunde. De cursus is verdeeld in 6 klassen, elk van een half jaar. Wanneer de eerste 4 klassen met succes zijn doorloopen, kan de leerling kiezen tusschen eene opleiding in het suikervak of verder in den werktuigbouw. Na het afloopen van den geheelen cursus, wordt door de leerlingen gewoonlijk een jaar of langer in de een of andere fabriek gewerkt in die speciale tak der nijverheid, waartoe zij zich aangetrokken voelen of een of meer campagnes medegemaakt aan een suikerfabriek.

Het doel van des heeren E. v. G.'s schrijven is niet zoozeer de aandacht van jongelieden op deze Technische afdeeling te vestigen (het aantal adspiranten is nl. steeds veel grooter dan het aantal beschikbare plaatsen), doch wel — gelijk reeds werd aangeteekend, om haar meerdere bekendheid te geven bij industrieëlen, die alleszins geschikte werkkrachten wenschen.

Van de overige artikelen in dit Mercuur-Nr. noemen wij: Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — Fabricatie-resultaten van suikerondernemingen op Java, door H. C. Prinsen Geerligs. — De resultaten van tot dusver in 1908 gehouden Sumatra- en Borneo-tabakinschrijvingen. — De handelstoestand in het Verre Oosten. — Gewijzigde verordening op de erfpachtsperceelen in Nederlandsch-Indië. — De handel van Wladiwostock en de opheffing als vrijhaven. — Het wereldverbruik van zijde in 1908. — Kultuurberichten (Gronden voor klappercultuur. Bacovencultuur in Suriname. Rubberkultuur in Suriname, enz.) — Kleine mededeelingen (Zeehaven en kolenstation te Sabang. Jute-industrie te Rijssen. De uittocht van Maleiers naar den Overwal uit Asahan. Curaçaosche hoedenvlechtsters op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam. Curaçaosche mijnwet.) Financieele Berichten en Verslagen, benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

De werkkring van den Controleur op Java.

Over dit onderwerp hield de heer A. J. H. Eijken, controleur bij het B.B. op Java en Madoera den

26 Maart jl. voor de leden der Indologische Vereeniging te Leiden eene voordracht, welke thans bij de firma M. van der Beek te 's-Gravenhage in druk is verschenen.

Hoewel het Koloniaal Weekblad reeds eerder op deze belangrijke voordracht heeft gewezen, willen wij thans hier er andermaal in 't bijzonder de aandacht op vestigen, in de eerste plaats, omdat dit werkje o.i. inderdaad in een bestaande behoefte voorziet en het eene aansporing kan wezen voor hen, die in andere betrekkingen in Indië zijn geplaatst om eveneens hunne bevindingen te boek te stellen ten bate van dengenen, die zich voorstellen de een of andere Indische loopbaan te kiezen.

Den schrijver op den voet volgen zullen wij niet; toch kunnen wij niet nalaten een greep te doen uit zijn aantrekkelijke, in opgewekten en optimistischen toon geschreven ervaringen, nl. waar hij spreekt over den omgang van den controleur met de inlandsche bevolking en hoofden, zooals deze z.i. behoort te wezen:

„Wil de controleur de bevolking inderdaad bereiken en beschermen, dan moet hij ook wonen in haar midden; in de desa ligt zijn taak en hij moet er niet tegen opzien ver verwijderd te zijn van europeesche samenleving en genoegens. Wordt hij in zoo'n zgn. buitenafdeeling geplaatst, laat hij dan dankbaar zijn eene schoone gelegenheid te hebben gevonden, mooien arbeid te kunnen presteeren, en zoo'n plaatsing niet beschouwen als eene verbanning naar de „rimboe", zooals men dat zegt. Juist door het wonen in de desa zal hij bekend raken met het gedachteleven van den onverbasterden inlander, zijne opvattingen leeren kennen, zich kunnen indenken in het standpunt der desalieden, in hunne beschouwing van zaken en toestanden. Velen meenen, dat een vertrouwelijk omgaan met den kleinen man schadelijk is voor het veelgeprezen „prestige" van den bestuursambtenaar. Niets is minder waar dan dat, integendeel, ziet de desaman, dat de controleur eenvoudig, billijk en rechtvaardig is, een vriendelijk woord over heeft voor ieder, netjes met zijn hoofden omgaat, niet kijkt naar hunne dochteren in de desa, dan zal hij hem een oprechter en eerlijker eerbied betuigen dan anders.

Waar de bestuursambtenaar een gentleman is van top tot teen, waar hij den ernstigen wil heeft goed te zijn voor de bevolking, daar kan hij zeker, mits hij taal en gewoonten door en door kent en de sympathie der inlandsche hoofden heeft, toenadering krijgen tot het volk. Eerst dan kan hij werkelijk nuttig zijn, aangezien behoeften en nooden voor het volk voor hem, juist door dien vertrouwelijken omgang, geen gesloten boek meer zijn.

De Inlandsche hoofden weten den controleur direkt te taxeeren, weten, welke zijn eigenaardigheden, zijn liefhebberijen, zijn wenschen en genoegens zijn. Diplomaat en hoveling van nature zal hij zich beijveren het hem in alles naar den zin te maken. Voor vele ambtenaren is het daarom lastig aan dergelijke verhoudingen te gewennen. Hun karakter en manieren worden door de hoofden aan een streng onderzoek onderworpen. De gewone beoordeeling van een ambtenaar is die in: kasar, dat is ruw, onbeschaafd of ongemanierd en aloes, het tegenovergestelde. Door eenvoud, welgemanierdheid en welwillendheid zal de controleur het hart van de inlandsche hoofden winnen. Het is niet zoo erg, dat de ambtenaar h u n manieren niet kent, het is veel erger, dat hij z i j n e i g e n manieren niet weet. En hoe o n z e gewoonten en beleefdheden zijn, d a t weten de hoofden maar al te goed.

„Zijt gij voor vleierij vatbaar", — aldus waarschuwt letterlijk de heer Eijken, — dan zullen Uw ijdelheid en eigenliefde het voorwerp worden van zijn bijzondere attentie en zorgen. En dat geschiedt dan niet alleen, om door vleierij bij U in de gunst te komen, neen, ook de ingekankerde hovelingnatuur, de ultra beleefdheid en zucht het U zoo aangenaam mogelijk te maken, zijn daarbij drijfveeren. Veroordeelt hem daarom niet al te erg, maar laat af en toe eens fijntjes merken, dat gij de vleierij doorziet.

„Zoodra het inlandsche hoofd merkt, dat hij U vertrouwen kan en weet wat hij aan U heeft, zal hij die ultra beleefdheid vervangen door de meer eenvoudige en dan ook meergemeende. Wantrouwt hij U echter, heeft hij vrees voor U, dan wel heeft hij een misslag begaan, dan is hij weer de overbeleefde Javaan, die door eerbiedsbetoon en het streelen van Uwe eigenliefde U gunstig voor hem wil stemmen.

„Verder is hij tot in het verkwistende gastvrij. Maakt daar geen misbruik van of liever niet al te veel gebruik, want de gegoede hoofden zijn zeldzaam, hun traktement is betrekkelijk gering, hunne schulden zijn vele."

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in N.-I.

De groote verscheidenheid, welke de inhoud van de April-afl. van dit tijdschr. biedt, noodzaakt ons deze slechts eenvoudig over te nemen, nl.: De invloed der bosschen op het grondwater, door M. Buijsman. — Verband tusschen den oogsttijd en de voedingswaarde van Lucerne, door M. Buijsman. — Het pulveriseeren van den grond, door M. Buijsman. — Zenuwen en melkproductie. — Wenken voor meteorologische waarnemers in Ned.-Indië (vervolg), door P. Joh. Smits. — Ziekten in den kokospalm in Travancore, door E. J. Butler. — Het gebruik van koolteer, door G. Miller. — Bepaling van de nicotine in de tabak. — Kunstmatig bereide zijde. — Een nieuwe methode om caoutchouc uit het melksap te bereiden, door D. Sandmann. — Lichtgevende planten, door Dr. J. Keinelk. — De ananascultuur op Hawai, door A. Marquès. — Behandeling van de roestziekte in de wortels van het suikerriet, door A. Stockdale. — Hervatting van de pisang-cultuur in Egypte. — Eene eigenaardige variëteit van de Liberia-koffie. — Productenmarkt en wisselkoersen over de maand Maart 1909.

Jaarverslag van den Topographischen Dienst in N.-I.

Het hoogstbelangrijke verslag van den Indischen topographischen dienst, loopende over 1908, is kort geleden verschenen. In omvang, verscheidenheid van inhoud en illustreering doet deze vierde jaargang ongetwijfeld niet onder voor zijn voorgangers. Voor belanghebbenden zal het niet ondienstig zijn te vermelden, wat het verslag in hoofdzaak ditmaal biedt. Onder de terreinwerkzaamheden worden mededeelingen gedaan omtrent de hoofd- en secundaire driehoeksmetingen van Zuid-Sumatra, Sumatra's Oostkust en Midden- en Oost-Java; id. omtrent de topographische hermeting van Midden-Java en de afdeeling Krawang; id. omtrent de opneming van Zuid-Sumatra en van Atjeh en Onderhoorigheden; ten slotte omtrent grensmetingen in de res. Oostkust van Sumatra en de landrenten-opnemingen op Java. Van de bijdragen van gemengden aard noemen wij: De kadastrale triangulatie van Midden- en West-Preanger, door J. C. Lamster; Een greep uit de geschiedenis van de triangulatie op Java en Madoera voor 1896, door J. van Roon en interessante mededeelingen over de opneming van de Krakataugroep in Mei 1908, bevattende I. De topographische opneming, door A. Franssen Herderschee. II. Mededeeling omtrent de geologie van de Krakatau-groep, door H. Cool. III. Oplooding van het Krakatau-bekken, door Dr. W. van Bemmelen. IV. De flora van het eiland Krakatau, door C. A. Backer, en V. De nieuwe fauna van Krakatau, door Edw. R. Jacobson. Vooral deze laatste bijdrage zal in hooge mate de aandacht trekken, omdat sedert de vulkanische uitbarsting in 1883 door niemand een zoölogisch onderzoek op Krakatau werd ondernomen.

Ten slotte zij gewezen op eenige kleine bijdragen in de navolgende zendingsperiodieken.

Katholieke Missiën. Mei 1909.

Aesculaap bij de Kaja-Kaja's (Ned. Nieuw-Guinea), uit een brief van pater Cappers m. S. C.

Berichten uit de Zendingswereld. 15 Mei 1909.

Nog een en ander uit Borneo (Mededeelingen van zendelingen van het Rijnsche Zendelinggenootschap).

De Rijnsche Zending. April en Mei 1909.

Onze zending op Nias. — De mededeelingen in deze afleveringen vullen eenigermate het opstel van controleur Rappard in de door ons in het vorig Nr. van het Kol. Weekblad genoemde Bijdragen van het Kon. Instituut aan, terwijl de bij dat artikel gevoegde kaart uitstekende diensten kan bewijzen ter oriënteering den in de Rijnsche Zending genoemde plaatsen op Zuid-Nias.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l ij k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t-m 28 April '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 27 April '09.
De Javasche Courant no. 32 en 33.
De Indische Mercuur no. 21 en Extra nummer 24 Mei.
Het Ned.-Indisch Effectenblad no. 16.
Neerlandia afl. Mei no. 5.
Handelsberichten v/h Ministerie van Landbouw no. 174.
Kort verslag Verg. 2de Kamer S.-G.
Sumatrabode t/m 16 April '09.
De Padanger t/m 2 April '09.
De Delicourant t/m 21 April '09.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 15 April '09.
Suriname Koloniaal Nieuws- en Adv. blad t/m 23 April '09.
Deutsche Kolonial Zeitung no. 18 tot 21.
Weekblad voor Indië no. 50 en 51.
Jong Indië no. 40.
Exportblad no. 69 tot 71.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 23 April 1909. No. 32.

Dit Nr. bevat o.m. I. Wijzigingen in het Algemeen Reglement voor de Spoorwegdiensten in Nederlandsch-Indië.

II. Nieuwe Regelen voor de toekenning van subsidiën uit 's Lands kas aan particuliere Europeesche lagere scholen.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer A. Alberts; den inspecteur v/h lager onderwijs H. W. de Vriendt; den leeraar C. B. Velds; den onderwijzer 1e kl. H. A. Stocker; den ingenieur E. J. Bergmans; den opzichter-machinist A. D. H. van Biela; den kantoorchef H. K. Rijnders; den controleur B.B., C. Schuitz; id. 2 jaar aan den leeraar Dr. Ch. M. van Deventer; 1 jaar aan den Algemeenen ontvanger A. C. A. Boers en aan den substituut-officier Mr. M. M. Taijtelbaum.

Ontslagen: op verzoek eervol de leerling-opziener bij het boschwezen P. C. F. W. van Lawick van Pabst; de klerk J. Ch. D. Pelt; de commies A. B. Pierroelie; de adjunct-houtvester A. Ackermann.

Benoemd: tot hoofdopziener bij het boschwezen J. W. B. Davidson, J. W. Willemsen, K. F. K. Wirth, J. K. zur Buchen en D. H. Boelhouwer; tot commies te Tangerang P. A. d'Adelhart Toorop; tot adjunct-kassier te Semarang P. G. Ch. Severing; tot predikant te Kediri G. C. A. A. van den Wijngaard; tot archivaris ter algem. secretarie F. Pruijs van der Hoeven.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-wedono van Karangdjati (Madioen), Raden Soemowilojo.

Benoemd: tot lid van den landraad te Tangerang Raden Mohamad Haris.

Geplaatst: in de res. Soerabaja de burgerl. ambtenaar J. F. Sigmond; in Palembang F. W. H. Stumpff; in het gouv. Sum. Westk. W. Groeneveldt.

Benoemd: tot controleur in Palembang W. H. Keuchenius.

Geplaatst: in het gouv. Sum. Westkust de contr. S. Schoggers.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl. te Soerabaja M. P. L. G. Hansen; tot id. 3e kl. te Batavia W. F. Kuhlmeijer.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den kapitein der inf. A. J. F. Wolff.

Ontslagen: eervol als militaire commandant van Riouw, de majoor F. G. van Delden; uit H. M. dienst de kapitein P. C. Lenshoek en de 1e luit.-magazijnmeester B. H. H. Becker.

Benoemd: tot militair commandant van Riouw, de kapitein R. de Bruijn; tot opziener over den instrumentmakerswinkel B. de Nie; tot chef der triangulatiebrigade van den topographischen dienst de kapitein A. van Lith.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den 1en machinist bij de gouv.-marine J. W. J. Ratteveel.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van geneesheer bij het marine-etablissement te Soerabaja J. W. A. Doorenbos.

Overgeplaatst: naar Batoe-Djadjar de off. van gezondh. A. J. J. C. Niks; naar Sidikalang de id. A. W. van Haeften; naar Padang de id. J. D. Blankenberg; naar Tjimahi de id. W. N. Hartman; naar Bandjermasin de id. J. L. W. F. van Leent.

Uit de Javasche Courant van 27 April 1909. No. 33.

Dit Nr. bevat o.m.: I. Bijzondere voorwaarden van benoembaarheid tot technische betrekkingen bij den Waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië en regelen betreffende de uitzending van personeel uit Nederland voor zoodanige betrekkingen.

II. Wijzigingen der „Bepalingen omtrent de oprichting van fabrieken en neringen in Ned.-Indië."

III. Wijziging en aanvulling van het Reglement, houdende bepalingen op het maken van ijs en minerale wateren en het daarop uit te oefenen toezicht.
IV. Id. der Bepalingen regelende het constateeren der ziekte van burgerlijke ambtenaren, die een buitenlandsch verlof tot herstel van gezondheid verzoeken.
IV. Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 1e kwartaal 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den landmeter J. Calicher; den contr. B.B., A. H. Maas Geesteranus; den leeraar A. F. de Graaf; den stationschef J. E. Schwartz; den veearts P. Ph. v. d. Poel en den leeraar H. U. S. Boerma.
Ontslagen: op verzoek eervol de controleur B.B. J. A. van Neer en de leerling-opziener M. A. Barkey.
Benoemd: tot ass.-resident van Sintang H. Ris; tot opzichter B.O.W., A. Kloppert; tot voorzitter van de landraden te Tegal en Pekalongan Mr. A. E. van Arkel; te Ngawi en Magetan Mr. C. Suthoff; tot ass.-res. van Probolinggo Ch. E. Bodemeijer; tot lid van den gemeenteraad van Medan Mr. P. H. Schneider; tot ingenieur B.O.W., J. W. de Bruijn Kops; tot voorzitter van den landraad te Bonthain, enz., Mr. J. G. Miluis; te Garoet, enz., Mr. S. J. Dermont; tot algem. ontvanger te Soerakarta J. J. Sneep en J. H. van Dulken; tot commies te Padang J. C. R. Davies en J. G. Snackey; tot referendaris bij het Dep. van Fin. L. A. Boers; tot ass.-res. der afd. Noordkust van Atjeh L. F. J. Rijckmans; tot contr. B.B., A. A. M. van Lierop.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den kapitein B. B. Visscher; den 1en luit. J. E. Muller; den off. van gezondh. J. Schijfsma en den 1en luit. C. D. Lagerwerff.
Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein J. A. van Hoogstraten; de kapitein kwartiermeester A. J. A. Brando Bravo wegens overgang in burgerlijken dienst.
Overgeplaatst: bij het 16e bataljon de majoor F. G. van Delden; bij het 9e bat. de kapitein J. H. Daam; naar Makassar de 1e luit.-kwartiermeester H. J. J. Renier.
Benoemd: tot adjudant van het korps genietroepen te Tjimahi de 1e luit. der inf. J. W. Kleijn.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Rindjani”, gezagvoerder P. Bakker, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.
Te Rotterdam hebben zich ingescheept: B. Verhey; G. van Delden; Mevrouw J. A. Holtappel—Pool en 1 kind; K. Wijbrands, met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw Th. Albot; Mevrouw J. H. Granpré Molière—Zilver Rupe en 1 kind; Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg; Mevrouw M. N. B. Noé—Bouman; F. W. Th. van West; J. J. Wolf; D. H. Lambers; O. J. H. Koop, met echtgenoote en 1 kind; G. H. Dijkerman; J. F. Fleuren, met echtgenoote en 1 kind; B. Loggies, met echtgenoote, 4 dochters en 1 zoon; P. J. F. J. van Twisk; H. A. Burlage; J. Wierstra; W. Eikenboom; L. Vledder; D. v. d. Klooster; N. F. Eckman; P. Sinjewel; W. G. Haack; M. Schreuder; H. Ouwehand; C. Stol; J. Meurer, benevens een transport schepelingen der Kon. Marine.
Naar Southampton: de heer en Mevrouw Heringa.
Te Southampton schepen zich in naar Marseille: Miss E. S. Cobbold; Miss H. Bertram.
Te Marseille zullen zich inschepen: F. M. Billroth en echtgenoote; R. Wind en echtgenoote; R. F. van Bebber; P. A. Groot; J. van Roosendael en echtgenoote; Dr. W. A. Kuenen; H. C. Buning en echtgenoote; W. Clason, met echtgenoote en 2 kinderen; H. Frijling en echtgenoote; P. van Zon; E. van Hille; B. J. Koenderink; E. Jansen; K. Puschel; H. N. Bluett; L. Schulmayer.

Passagiers van het stoomschip „Prins Willem II”, gezagvoerder J. W. van Slooten, van West-Indië naar Amsterdam.
Mej. H. Nathan; E. J. v. d. Berg; B. H. de Haas; J. de la Parra; Mej. A. A. Coronel; Jongeheer A. E. J. Wix; Jongejuffr. L. C. J. Wix; A. J. May Roëtins; D. E. Gomperts en 3 kinderen; Jongeh. J. v. d. Leur; Jongeh. R. v. d. Leur; C. L. Duurvoort; A. Salmon; J. van Fronijveren.

No. 22 Donderdag 3 Juni 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ $0.12\frac{1}{2}$
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De maandelijksche **samenkomst** met de redactie-commissie van het Koloniaal Weekblad zal plaats hebben a.s. **Donderdag** 10 Juni ten 8½ uur n.m. in Boeatan, Heulstraat 19, Den Haag.

Belangstellenden zullen hartelijk welkom zijn!

II. Volgens ontvangen mededeeling is het Bestuur der Indologen-Vereeniging te Leiden, bestaande uit de heeren: L. van der Hoek, praeses; E. Schultz van Vlissingen, ab-actis; S. Bouman, questor; J. Koppenol, assessor I; W. Bakker, assessor II, op 25 Mei 1909, afgetreden, terwijl op dien dag als nieuwe bestuursleden optraden de heeren: W. Burlage, praeses; Van Embden, ab-actis; Van Huls, questor; J. van der Togt, assessor I; Th. Elink Schuurman, assessor II.

Een woord van dank aan het oude bestuur voor zijne medewerking, aan onze vereeniging verleend, is hier zeker op zijn plaats, terwijl wij overtuigd zijnde, dat ook het nieuwe bestuur ons zijne medewerking niet zal onthouden, en met vertrouwen de toekomst ten deze tegemoet gaan.

III. Ter kennisname van belangstellenden wordt gebracht, dat ten kantore Heulstraat 17 alhier ter inzage ligt het Reglement, betreffende de opleiding van militaire apothekers voor het Leger in Nederlandsch-Indië, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 27 April 1909 No. 29.

IV. Ten kantore Heulstr. 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.10; 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.05; 50 ex. à *f* 2.00 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907, no. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**
Prijs: 1 ex. à *f* 0.15.

d. **Het Jaarboekje** der Vereeniging over het jaar 1908 à f 0.25.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

JAARVERSLAG aangaande den staat der Vereeniging „Oost en West" en hare verrichtingen gedurende het jaar 1908.

Ingevolge al. 3 van art. 6 van het Huish. Reglement, wordt aan de leden der vereeniging „Oost en West" hierbij het jaarverslag over het jaar 1908 aangeboden, waarvan in dat artikel sprake is.

De opmaking daarvan geschiedde met gemengde gevoelens.

Par. 1. **Algemeene toestand.**

Kon van de zijde van het hoofdbestuur en van enkele bestuursafdeelingen meerdere werkzaamheid worden geconstateerd, die het doel der vereeniging ten goede kwam, de toestand der geldmiddelen van de vereeniging is over het algemeen toch van dien aard, dat — ondanks die verhoogde werkzaamheid — het streven der vereeniging niet geheel tot zijn recht kan komen en tal van maatregelen op de uitvoering moeten blijven wachten, zoolang over geen voldoende geldmiddelen kan worden beschikt.

In verband daarmede werd in de maand December van het verslagjaar — naar aanleiding van de in de algemeene vergadering van 11 Augustus 1908 te Breda betoogde wenschelijkheid, om, door meer algemeene bekendheid te geven aan het streven der vereeniging „Oost en West" aansluiting te bevorderen van allen, die willen medewerken tot bevestiging en versterking van den band tusschen Nederland en zijne Overzeesche bezittingen, eene circulaire rondgezonden, waarin meer algemeene deelneming, dan tot heden werd betoond, werd gevraagd en verwacht van alle Nederlanders, wier belangen verbonden zijn of geweest zijn aan onze Indische bezittingen, die dáár een groot deel van hun leven, en het beste deel daarvan, doorgebracht hebben, dáár hun geest- en werkkracht hebben ten toon gespreid — gewonnen hebben of verloren, maar in elk geval toch niet kunnen vergeten zijn de vele schoone dagen, de vele zonrijke oogenblikken in het milde gulle weelderige land.

Voor de verspreiding, toelichting en aanbeveling van die circulaire werd het noodige verricht, doch waren deze werkzaamheden op het einde van dit verslagjaar nog niet afgeloopen, zoodat, ten aanzien van de uitkomsten van den in het leven geroepen maatregel nog niets met zekerheid kan worden medegedeeld. *)

Zooals reeds werd gezegd, kon van de zijde van enkele afdeelingen meerdere bedrijvigheid worden opgemerkt, waarvoor bij deze openlijk dank wordt betuigd.

De groep Curaçao zal, blijkens een van den Gouverneur van Curaçao ontvangen schrijven, dd. 17 October 1908 No. 3307, opnieuw in actie treden; althans is ons hoofdbestuur, naar aanleiding van onze bemoeienissen in zake de leniging van den nood, ten behoeve van de noodlijdenden op Curaçao, in correspondentie getreden met den heer Dr. H. Ferguson te Willemstad, die met de heeren: Victor Zwysen, J. H. Perret Gentil, Mr. Th. J. A. Nuyens, Th. Buys en J. C. B. Renkes ten deze eene commissie heeft gevormd.

Bij Koninklijk besluit van 24 Maart 1908 No. 43 werden de gewijzigde statuten van de vereeniging goedgekeurd (Koloniaal Weekblad 29 Mei 1908 No. 22), terwijl in de algemeene vergadering van 30 Januari 1908, te Utrecht gehouden, werd vastgesteld het gewijzigde huishoudelijk reglement (Kol. Weekblad 11 Juni 1908 No. 24).

Deze nieuwe voorschriften voldoen in de praktijk goed.

In verband daarmede zullen de afdeelingsbesturen hunne reglementen hebben te wijzigen en aan te vullen.

Bij schrijven van 21 Oct. '08 werd aan de vereen. door 't bestuur van 't Kon. Instituut v. Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië — in antwoord op het door het hoofdbestuur gedaan verzoek — medegedeeld, dat het Instituut geen bezwaar maakte om onze vereeniging te plaatsen op de lijst der instellingen, waarmede het Instituut, door ruiling van werken, in betrekking staat.

De leestafel werd dit jaar aangevuld met de Javasche Courant, jaarverslagen en rapporten, welke ons door bemiddeling van Zijne Excellentie den Minister van Koloniën worden toegezonden, voorts met de Handelsberichten, welke door het Departement van Landbouw, in vereeniging met het Departement van Buitenlandsche Zaken worden uitgegeven, zoomede met de uitgegeven werken van de vereeniging Moederland en Koloniën, van de Nederlandsche Afdeeling van de Ned.-Ind. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw met de ter recensie ontvangen boekwerken en met een groot getal Maleische-, Javaansche dag- of weekbladen.

Voorts werd het noodige verricht voor de samenstelling van het jaarboekje der vereeniging over 't jaar 1908, inhoudende de statuten, reglementen, jaarverslagen en de naamlijst der leden.

Par. 2. **Aantal leden.**

Op het einde van het jaar 1908 bedroeg 't ledental der vereeniging als volgt:

Afdeelingen.	Gewone leden.	waaronder Begunstigers. **)
Hoofdbestuur . . .	462	14
Amsterdam	142	12
Apeldoorn	164	—
Arnhem	128	2
Breda	50	—
's Hage	752	82
Leiden	56	1
Nijmegen	82	3
Rotterdam	76	8
Utrecht	54	4
Zutfen	38	
Totaal . . .	2004	126

Eene vergelijkende opgave van het aantal leden der vereeniging „Oost en West", gedurende de jaren 1907 en 1908, geeft de navolgende opgave:

Afdeelingen.	Aant. leden op U°.		Toelichting
	1907	1908	
Amsterdam	147	142	•
Apeldoorn	163	164	
Arnhem	59	128	
Breda	53	50	
's Hage	845	752	
Leiden	50	56	
Nijmegen	81	82	
Rotterdam	84	76	
Utrecht	57	54	
Zutfen	48	38	
Hoofdbestuur . . .			
Nederland	157	148	
Oost-Indië	253	230	
West-Indië	76	64	
Buitenland	25	20	
Totaal . . .	2098	2004	

*) In het eerste kwartaal van 1909 nam het aantal leden niet onbelangrijk toe.

**) Begunstigers zijn zij die f 5.— of meer jaarlijksche contributie betalen, of eene bijdrage in eens storten van minstens f 100.—.

Par. 3. **Mutaties onder de bestuursleden.**
In de jaarlijksche algemeene vergadering, gehouden te Breda, op 11 Augustus 1908, lichtte de presidente, mevrouw N. van Zuylen—Tromp, nader toe hetgeen zij reeds vroeger in het Koloniaal Weekblad had te kennen gegeven, nl. dat zij, overstelpt met arbeid, in het belang der vereeniging, 't voorzitterschap in andere handen wenschte over te geven.

Ook de ondervoorzitter van het hoofdbestuur, de heer L. A. Bakhuis, gaf te kennen, dat hij, door drukke ambtsbezigheden verplicht was die functiën neer te leggen.

Vervolgens moest worden voorzien in de vacatures van secretaris en penningmeester van 't hoofdbestuur, wegens het verzoek om ontslag uit die functies van de hh. Noltheniüs en Schröder, terwijl ook eenige andere opengevallen plaatsen in 't hoofdbestuur moesten worden aangevuld.

Op het einde van het verslagjaar bestond het voltallige hoofdbestuur uit de navolgende personen:

	Jaar v.aftr.	Naam.	Functie.
1	1910	C. R. Bakhuizen van den Brink	Voorzitter.
2	1911	A. B. J. Prakken . . .	Onder-Voorz.
3	1910	E. van Assen	Secretaris.
4	1910	A. A. C. Harting . . . . Leden.	Penningm.
5	1911	Mevr. Ten Bosch - Bosscher	's Hage.
6	1910	Mevr. J. E. v. Oeveren-v. Schaik	Utrecht.
7	1909	Mr. H. Smeenge	Amsterdam.
8	1911	Th. Almerood	Amsterdam.
9	1911	T. Gerdes Oosterbeek . .	Apeldoorn.
10	1909	O. H. Kuyck	Apeldoorn.
11	1911	L. A. H. Lamie	Arnhem.
12	1909	J. C. van Reyn	Breda.
13	1911	Prof. Mr. J. E. Heeres . .	Leiden.
14	1909	J. L. Pierson	Nijmegen.
15	1910	Jhr. Mr. J. L. W. van Weiler	Rotterdam.
16	1909	Th. J. A. van Zyll de Jong	Zutfen.

Hierbij dient te worden aangeteekend, dat 't hoofdbestuur zich in de hoofdbestuursvergadering van 17 October 1908 vereenigde met het denkbeeld, om, in het algemeen, de zaken ten deze zoodanig te leiden, dat de ondervoorzitter van het hoofdbestuur in den regel tevens president zij van de afdeeling 's-Gravenhage en zulks in verband met de groote wenschelijkheid, dat er eene zoo sterk mogelijke voeling besta tusschen het hoofdbestuur en de afdeeling 's-Gravenhage.

Voorts werd in diezelfde vergadering bepaald — in verband met art. 7, al. 2 van het huishoudelijke reglement — dat voorshands bij afwezen of ontstentenis van den secretaris, de penningmeester diens functiën zou waarnemen en dat, bij ontstentenis of afwezen van dezen, gene tijdelijk als penningmeester optreedt.

In de afdeeling Leiden werd het bestuurslid A. H. Moreu, wegens vertrek naar Indië, vervangen door den heer Bouman, terwijl in de algemeene vergadering van het afdeelingsbestuur te Apeldoorn van 24 Januari 1908 de heer J. F. Fisser tot lid van dat bestuur werd gekozen.

(Wordt vervolgd.)

Schets van het maatschappelijk bestaan der Dajaks in de Doeson-landen, meer in het bizonder die van de districten Midden- en Boven-Doeson, van de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

DOOR

E. VAN ASSEN.

IV.

Het goud komt — zooals bekend is — in veler lei vormen voor. Als kwartsgoud wordt het gevonden in mijnen; als diluviaal goud onder de klei in goudhoudende kieslagen. Maar hier komt het goud voor als alluviaal goud in tallooze rivieren en aanslibbingen.

Algemeen wordt aangenomen, dat slechts een mechanisch, dus geen chemisch proces de oorzaak is van de alluviale goudbeddingen. De goudhoudende kwartsaders worden nl. door allerlei oorzaken, als regen, wind enz. afgesleten, terwijl, volgens sommige deskundigen, de temperatuur ook haren invloed doet gelden. Door herhaalde afwisseling van temperatuur verweert de rots, en wordt dan ontleed.

Men zal wel moeten aannemen, dat dergelijke goudhoudende gronden door verwering zijn ontstaan, omdat, voor zoover bekend, in vroegere geologische tijdperken hier nimmer uitbarstingen hebben plaats gehad van vulkanische modder en lava.

Door stroomend water wordt het afslijtsel gewoonlijk medegevoerd, terwijl dan het goud, als soortelijk het zwaarste, in de rivieren bezinkt en gevonden wordt in holten, op den bodem, of op de laagste gedeelten van de beddingrots, die meestal bedekt is met een laag modder en zand.

De natuur heeft het kostbare metaal reeds uit de gesteenten bevrijd, zoodat, van de vroegste tijden af, hier het goudalluvium en daarbij vooral het rivierzand bewerkt en gewasschen werd. De wijze, waarop men de beddingen en aanslibbingen bewerkt is echter zeer gebrekkig, terwijl de middelen waarvan men zich bedient, uiterst primitief zijn. Hier wasschen dikwijls vrouwen en kinderen het rivierzand, door in het droge jaargetijde, bij lagen waterstand, tot aan de borst in de rivier te gaan staan en het zand van den bodem te scheppen. Als waschplaats wordt gewoonlijk een bocht in de rivier gekozen, omdat het goud zich daar het gemakkelijkst verzamelt. Het beddingzand wordt in een ronden, houten schotel, „d o e l a n g”, gedaan; deze gedeeltelijk onder water gehouden en de lichtere bestanddeelen draaiende weggespoeld. Ook wordt de dieper gelegen aarde van de bedding gehaald, waartoe de inboorlingen, en zelfs de vrouwen, naar den rivierbodem duiken.

In streken, waar het water schaarsch is, zooals bij sedert lang uitgedroogde stroomen of doode rivieren, wordt het metaalhoudende zand verzameld en naar plaatsen gebracht, waar het kan gewasschen worden. De te verrichten arbeid, bij een dergelijken dooden stroomloop, is dikwijls moeielijk, want soms moet men een kleilaag van 3 Meter wegspoelen, eer men de goudbedding kan bereiken.

De natte-wasch-methode is hier algemeen. Eene droge-wasch-methode, zooals de Mexicanen toepassen, is hier niet bekend.

Door waschmethodes gaat een groot gedeelte van het goud verloren. In de meeste landen ziet men daarom machinerieën toepassen, gebaseerd op het groote soortelijk gewicht van het goud, terwijl het voornaamste onderdeel van deze werktuigen een sluis is, d.i. een in den grond, onder de helling, gegraven kanaal, dan wel een houten of ijzeren bak van enkele meters tot kilometers en ter breedte van 0.5 tot 1.05 Meter.

Het goud komt hier voor in de Baritorivier, voorts in hare zijrivieren de Tewehrivier, de Pattai en de Karau, alle ontspringende op het Z. O. gebergte.

Verder in de Kahajan, Kapoeas- en Mahakam-rivieren.

In de Doesonlanden maken de Dajaks bij gebrek aan voedingsmiddelen van het goudzoeken alleen werk in de Boven-Baritostreek. Bij lagen waterstand halen zij het dan uit de Soengei-Tollaeng, een zijtak van de Soengei-Boenoeh (een zijrivier van de Barito), zoomede uit de Soengei-Njaring-Noehong, een zijtak van de Barito, meer nabij haren oorsprong.

Gemiddeld kan één persoon per dag 1 wang mas = f 2 N. I. C. verdienen. De waarde van het goud wordt hier aldus berekend:

2 realen = 1 thail; 1 reaal = 4 soekoes; 1 soekoe 6 wang; dus 1 reaal = 24 wang; 1 thail = 48 wang; 1 wang = f 2 N. I. C.. Voor één thail goud wordt hier f 96 betaald.

De Becoempaysche en Negareesche handelaren bieden een enkele maal op hun terugreis naar de Benedenlanden eenig goud aan, dat zij in de Bovenlanden hebben gekocht, of tegen ruiling van goederen, in betaling hebben aangenomen, maar die hoeveelheid is gering.

Onder de mineralen verdienen verder de bruinkolen eene bizondere vermelding.

Steenkolen zijn — zooals bekend is — het product van eene opeenhooping van ontlede, plantaardige stoffen, als takken, bladeren, boomen enz. in het eerste en 2e tijdperk der aardvorming.

Volgens sommigen geschiedt het proces onder enormen druk in de aarde, volgens anderen worden zij beschouwd als afzettingen uit water, stroomen, in meren of zeeën.

Scheikundig ontleed bevatten de steenkolen gemiddeld 83% koolstof, 6% waterstof, 5½% zuurstof en 5½ sporen van stikstof en zwavel.

Bruinkolen ontstonden in het tertiaire tijdperk. Zij komen voor aan de oevers van de Tewehrivier. van de Baritorivier en in den bodem van deze laatste, vervolgens in de Laoeng- en Lahey-rivieren, beide zijtakken van de Barito.

Voor uitvoer zijn het meest geschikt de Loewè (of Barito-kolen) kolen en de Lahey-kolen. Beide soorten zijn in den handel bekend als Teweh-kolen.

De kolenbeddingen worden wetenschappelijk in drie soorten verdeeld, die ieder hun eigenaardige flora hebben. Tot welke soort de Teweh-kolen behooren is mij onbekend. Deze zijn donkerzwart van kleur, op de breuk glinsterend en doorgaans holle of bolle vlakken vertoonend.

De Loewekolen worden geprefereed boven de Lahey-kolen, die meer harsen bevatten en bij het stoken veel roet en slakken geven. Toch voldoen de Teweh-kolen in het gebruik.

De wijze, waarop de kolenlagen worden bewerkt is zeer primitief, terwijl de middelen, waarvan men zich bedient, uiterst gebrekkig zijn. De grond waaruit men de kolen haalt, bestaat gewoonlijk uit klei en zandsteen. Eene andere, dieper liggende formatie onderscheidt zich door een zware laag van donkerkleurige klei. Tusschen deze klei en het zandsteen vindt men op vele plaatsen steen- of bruinkolen. Om die machtig te worden, graaft men een gat in den grond, haalt er met een soort pikhouweel zooveel kolen uit, als maar mogelijk is, totdat de kuil, tengevolge van regens of van andere oorzaken, invalt. Daarna zoekt men een andere plek op en begint de exploitatie opnieuw. De voorwaarden, waaronder de delving geschiedt, zijn zeer gemakkelijk. Het beginsel is, dat, wanneer de inheemsche bevolking de steenkolenontginning voor haar eigen levensbestaan niet noodig heeft, deze exploitatie geheel vrij wordt aangemerkt. Vreemdelingen vragen echter vergunning aan het betrokken kamponghoofd en geven dezen een kleinigheid als hommage, bijv. wat tabak, zout, een aarden pot of eenig geld tot een bedrag, varieerende van f 2.50 tot f 5. Deze inkomsten verdeelt het kamponghoofd (gewoonlijk tevens het familiehoofd) gelijkelijk tusschen zijne familieleden.

De steenkolenontginningen liggen gewoonlijk op de oevers van een zijtak van de Baritorivier en op een afstand van de landingplaats. Het vervoer geschiedt met praauwen, die tot 8 ton steenkolen kunnen inhouden. Wordt dit zijriviertje, tengevolge van langdurige droogte, onbevaarbaar, dan is de communicatie tijdelijk gestremd en besteedt men den tijd aan het opstapelen van de steenkolen op den oever. Aan de ladingsplaats wordt een groot houtvlot gemaakt van drijvende boomstammen. De bosschen in de buurt leveren daarvoor voldoende hout. Die vlotten, welke meestal van goede houtsoorten worden vervaardigd, dienen als transportmiddel van de steenkolen en worden na aankomst op de bestemmingsplaats verkocht.

De afstand tusschen de plaats van inlading en die van lossing (Bandjermasin) is stroomafwaarts van 12 tot 13 dagen.

Het afbreken van de vlotten is niet moeilijk, omdat de balken gewoonlijk met rottan zijn samengebonden. Onderling worden de balken in het water vereenigd door latten, waarop de steenkolen worden gelegd. Een vlot voor steenkolen is gemiddeld 120 Meter lang, pl.m. 10 Meter breed, en kan dan 100 ton kolen vervoeren. Door deze wijze van transport toe te passen, worden de onkosten van vervoer tot een minimum gereduceerd; zoo geeft het transportmiddel, na een voordeeligen verkoop, nog wel eenige winst.

De kolen aan den wal geleverd op de verzamelplaats kosten f 4 per ton. Op het vlot geleverd, betaalt men f 5 per ton. Een vlot van 100 ton heeft dus een waarde van f 500, plus de waarde van het vlot.

De kolen worden in manden aangebracht; 1 mand = 3 picols 25 kattis. Daarvoor wordt betaald f 0.80. Deze 3 picols 25 kattis hebben ter hoofdplaats het gewicht van 5 picols. 16 picols = 1 ton, 5 manden maken dus ongeveer 1 ton uit. Tegen f 4 de ton, is de waarde per mand f 0.80.

Ter hoofdplaats betaalt men f 7.25 per ton van 100 kilogram en geleverd aan den wal.

De Dajaksche bevolking uit Midden-Borneo begeeft zich niet gaarne buiten haar land. Daarom zijn de steenkolenopkoopers gewoonlijk Bandjareezen. die, hetzij voor eigen rekening, hetzij namens eene kongsi ter hoofdplaats, de steenkolen uitgraven, halen en afvoeren. Soms wordt de steenkool ook gekocht van de bevolking, tegen prijzen als boven vermeld, maar deze doet dit gewoonlijk alleen dan, wanneer de belastingen moeten worden betaald en zij geld noodig heeft. Daarom worden enkele steenkolenhoudende gronden door de bevolking gereserveerd.

Meer werkkracht ontwikkelen dan voor zijn levensbestaan noodig is, doet de Dajak ongaarne.

Ware het dat de Dajak niet te traag was om flink te werken en ook maar eenigszins lust gevoelde, om zich buiten zijn land te begeven, dan zouden de geldelijke voordeelen, welke thans uit de kolenexploitatie aan Bandjareezen toevloeien, gemakkelijk aan de Dajaks ten goede kunnen komen.

(Wordt vervolgd.)

De „Celebes”-Tentoonstelling, te Apeldoorn gehouden.

Zooals de lezers van dit Weekblad uit ons No. 20 van 20 Mei j.l. vernamen, werd van 20—23 Mei in de villa, vroeger bewoond door den heer N. Companjen (Loolaan A 898) te Apeldoorn eene **tentoonstelling** gehouden van voorwerpen, afkomstig van

Celebes, daartoe welwillend ter beschikking gesteld door den heer J. Tideman, Controleur B.B. met verlof.

De daaraan toegevoegde mededeeling: „Z. K. H. de Prins bracht met zijn adjudant, jhr. Van Suchtelen en eenige jachtgenoodigden, een belangstellend bezoek aan deze tentoonstelling nog voor de opening", was van de redactie en had dus achter, in stede van voor den naam van den Secretaris, den heer T. Gerdes Oosterbeek, behooren te staan.

Tot onzen spijt waren wij niet in de gelegenheid deze tentoonstelling te bezichtigen. In de Nieuwe Apeldoornsche Courant komt een uitvoerige beschrijving er van voor, waaruit wij gaarne een deel overnemen, ook als opwekking voor andere afdeelingen van „Oost en West" om af en toe dergelijke tentoonstellingen te houden:

„Het geldt hier inderdaad een zeer bijzondere verzameling. Alle voorwerpen zijn afkomstig van de Makassaren en geven dus een aardig kijkje op het leven van een deel onzer archipel-bewoners, temidden van wie de heer Tideman geruimen tijd vertoefde en onder welk volk hij zooveel goeds — niet 't minst op onderwijsgebied — heeft tot stand gebracht.

De Makassaren, die zich van de Boegineezen door meerdere beschaving onderscheiden, zijn een volk, dat zich wijdt aan landbouw en visscherij. En zoo vinden we al terstond in deze collectie eenige mooie modellen van prauwen, sommige zuiver Makassaarsch en andere, waarbij reeds de Europeesche invloed zich heeft doen gelden.

In de edele vlechtkunst heeft de Makassaar het ver gebracht. Onder de mandjes treft men er met goud en zilver doorvlochten. Deze zijn door princessen van den bloede vervaardigd, want het recht, om met goud- en zilverdraad te vlechten, is alleen aan haar.

Verder blijkt uit deze verzameling, dat de Makassaren ook in weven en houtsnijkunst zekere vaardigheid hebben verkregen.

De sarongs, de op zijde gelijkende kleederen van ananasvezels, de (in Indië beroemde), Birahsche kleedjes leggen voor het eerste, de proeven van snijwerk voor het laatste een ontwijfelbaar getuigenis af. Een model van een weefgetouw bevindt zich bij de verzameling.

Een collectie fraai gekleurde poppen van aardewerk levert het bewijs, dat ook in deze kunst de Makassaren zekere hoogte hebben bereikt.

En zoo zijn er nog tal van bezienswaardige voorwerpen, die we hier niet alle kunnen noemen, maar die ons alle weer iets leeren van de ethnografie van dit deel van den Indischen archipel.

De heer Tideman heeft met dit volk meegeleefd; zij hebben hem op de volksfeesten, die hij op 31 Aug. organiseerde, vereerd als hun machtigen beschermer en hunne eenvoudige geschenken hem gebracht.

De vorstelijke woningen — een mooi model is onder de voorwerpen tentoongesteld — hebben hem ontvangen, maar hij heeft voor alles het volk in zijn gewoonten leeren kennen en het goede daarin achten.

En als we hem dan met zooveel waardeering over de vaak gesmade Makassaren hooren spreken en we zien hier, wat er in die simpele menschen schuilt aan geest en vernuft, dan voelen we iets verrijkt te zijn in kennis van een deel — zij het een klein deel — van onze Indische bezittingen, maar bovenal verrijkt te zijn in kennis van den mensch, die ook zonder Europeesche beschaving zooveel heeft, dat achting vraagt.

De heer Tideman heeft zijn tentoonstelling ook toegankelijk gesteld voor leerlingen van scholen, waartoe hoofden van scholen zich slechts tot hem hadden te wenden.

En genoten hebben ze, die kinderen! Zij waren niet uitgepraat over hetgeen ze gezien hadden. Bij de uitlegging — wat de heer Tideman heel gemakkelijk en amusant doet — was groote belangstelling. En toen kwam het vragen der leerlingen. De leider was onvermoeid. Uit alles bleek, dat hij het land, waar hij geleefd en gewerkt had, goed had opgenomen."

Tropische Geneeskunde.

Omtrent de dezer dagen te den Haag gehouden vergadering van de Nederlandsche Vereeniging voor Tropische Geneeskunde, lazen wij in de N. Rott. Crt., dat de secretaris, dr. van Buuren, een krachtig pleidooi gehouden heeft voor de oprichting van een instituut voor tropische geneeskunde hier te lande.

Hij wees er op, dat de aanleiding voor de oprichting was geweest: de noodzakelijke aansluiting bij de Internationale Vereeniging voor tropische geneeskunde. Holland als tweede koloniale mogendheid mocht niet achterblijven. Maar met die aansluiting is de plicht, die op ons rust, niet afgedaan. Nederland moet trachten de plaats op tropisch-medisch gebied te erlangen, die het plichtmatig moet innemen. Op het oogenblik is dat lang niet het geval. Het eenige, wat we hebben, is een klein laboratorium te Batavia, waar een cursus gegeven wordt door veel te weinig leeraren, die dan ook getuigen: dat het betrekkelijk gering aantal beschikbare lesuren maakt, dat zij daarin alleen het voornaamste kunnen bespreken. Dat is alles, wat er gedaan is gedurende de drie eeuwen, dat Holland de koloniën bezit. Duitschland, die de zijne pas twintig jaren heeft, beschikt reeds over een prachtig instituut te Hamburg en vormt plannen om er ook een in de kolonie te maken. Duitschland en andere landen zenden wetenschappelijke expedities uit, die haar materiaal zoo mogelijk ginds, maar ook dikwijls thuis verwerken, waardoor zulke belangrijke ontdekkingen op tropisch-medisch gebied zijn gedaan.

In onze koloniën sterven jaarlijks duizenden en duizenden inwoners aan z.g. koortsen, die, om de eer van de vlag te redden, maar een plaatsnaam krijgen, zooals Cheribonsche, Tjilatjapsche, Madoereesche koortsen, maar waarvan de medici niet weten wat het is. De geneesheer, die voor het eerst naar Indië gaat, de officieren van gezondheid bij de marine en zij, die op de poststoombooten de zieken moeten behandelen die uit de tropen soms ernstig ongesteld aan boord komen, ze weten volstrekt niets van tropische ziekten af. De eenige gelegenheid die wij voor hen hebben is te Batavia, maar deze is voor de meesten geen gelegenheid. De school is veel te klein, zoodat er maar voor zeer weinigen plaats is. Maar ook al bestond dat bezwaar niet, wat zou het toch voor de meesten niet veel aangenamer zijn hier in Holland hunne studiën te kunnen voltooien. Het groote deel der geneesheeren, behoorende tot de hierboven genoemde categorieën, zijn niet de financieel bevoorrechten. Hier wonen ze dikwijls bij hunne ouders of hebben hunne levenswijze op zeer bescheiden voet ingericht. In Indië moeten ze het leergeld betalen van ieder, die in een vreemd land komt. De daarmede gepaard gaande geldelijke zorgen en het acclimatisatie-proces zullen den lust tot studie niet verhoogen. Dit zijn zeker redenen, waarom dr. Kiewiet de Jonge in zijn pas verschenen leerboek schrijft: „Ik kan hier bijvoegen, dat een jaren-lange ervaring mij heeft geleerd, dat de groote meerderheid van mijn auditorium in theoretische kwesties matig belang stelde."

Tot zoover de geneesheer, die naar Indië gaat, maar nu de teruggekeerde. Hij heeft in Indië dikwijls zijne tekortkomingen gevoeld en heeft nu allen tijd om die te herstellen. Hij wil arbeiden, maar Nederland biedt hem geen gelegenheid aan. Hij kan naar Duitschland, Engeland of Frankrijk gaan, allen buren van Nederland, allen met een instituut, maar in Holland vindt hij niets. In den regel worden velen weerhouden door de tijdelijke scheiding van hun gezin en teleurgesteld keert hij, even wijs als hij gekomen is, terug, om gedurende zijn verder leven te teren op zijn empirische kennis, vroeger in Indië opgedaan.

Uit de O.-I. Mail.

Alle bladen, die de mail ons bracht, staan natuurlijk vol beschrijvingen van de feestvieringen ter eere van de geboorte van prinses Juliana.

Te Batavia werd parade en daarna bidstond gehouden, er was feest in alle societeiten en schouwburgen, illuminatie overal, iedereen was op de been, maar naar het oordeel van het Nieuws v. d. Dag v. N. I. waren de menschen niet jolig genoeg. Dit blad zegt o.a.:

„En toen wij 's avonds heel laat uit den schouwburg kwamen, moest men nog stapvoets over Noordwijk rijden, waren de café's nog geopend en stonden nog honderden inlanders op de trottoirs geschaard om te zien hoe de orang blanda feest viert, en de orang blanda keek ook met een even effen gezicht de inlanders aan.

Komt toch eens uit de plooi, menschen!"

Alleen het kinderfeest in het Wilhelminapark was der redactie naar den zin:

„Hier heerschte, toen wij binnenkwamen, al dadelijk een andere geest.

Vroolijk dansten de kinderen op den houten dansvloer, joelden en krioelden europeesche, chineesche en inlandsche kinderen luidruchtig door elkaar.

Daar was men dadelijk begonnen met de kinderen te laten zingen en toen had men hen onmiddellijk vrij gelaten om te spelen en te ravotten.

Dat is de methode! Hier hadden de kinderen pret, men kon het hun zoo aanzien."

Waar de bladen echter geen van alle over te spreken zijn, is de houding der regeering.

„'t Was algemeen bekend — zegt o.a. de Locomotief, — dat geheel Java, en vooral het publiek op de hoofdplaatsen, in spanning verkeerde.

„De heeren ambtenaren schijnen niet voldoende te beseffen, dat zij zulke tijdingen niet ontvangen voor zichzelven, maar voor de ingezetenen.

„Evengoed als wij, die eveneens het publiek hebben te dienen, in de laatste dagen des avonds de wacht hebben gehouden tot op het oogenblik van sluiting van het telegraafkantoor (waarna wij natuurlijk niets meer konden ontvangen) had te Batavia des avonds wacht moeten zijn gehouden door een ambtenaar, aan wien de last had moeten zijn gegeven het telegram, na den gouverneur-generaal gewaarschuwd te hebben onmiddellijk te doen doorseinen aan de residenten, die nog te bereiken waren, terwijl te Batavia, Semarang en Soerabaja de telegraaf den geheelen nacht open had moeten zijn geweest.

„Dit is de manier, waarop particulieren zouden hebben gehandeld. Waarom moet bij het gouvernement altijd alles zooveel langzamer, zooveel onverschilliger, zooveel onpractischer gaan?

„Dat de gouverneur-generaal het officiëele bericht eerst om half 9, dat is vier uren later dan wij, ontving, is natuurlijk niet de schuld van Z. E.; er blijkt slechts wederom uit, welk een voorsprong een actief dagbladcorrespondent heeft op regeeringsbureaux, waar de geringste zaken door tal van handen moeten gaan, alvorens haar beslag te kunnen krijgen.

„Maar wij ergeren ons aan het feit, dat de gouverneur-generaal niet zoodanige maatregelen heeft doen treffen, dat het officiëele bericht, wanneer ook ontvangen, terstond werd overgebracht aan het publiek, althans te Semarang en Soerabaja.

„Dit is veel erger dan alleen maar „echt indisch."

„De onverschilligheid, door de Regeering ook bij deze gelegenheid tegenover het publiek aan den dag gelegd, is buitendien een onvergeeflijke onwellevendheid geweest, waardoor de klove tusschen Regeering en ingezetenen weder is verwijd."

Magangstelsel.

Door een inzender werd er in de Preangerbode op gewezen, dat de op de begrootingen voor 1908 en voor het loopende jaar uitgetrokken gelden voor de afschaffing van het magangstelsel, tot dusver ongebruikt zijn gebleven. De vraag van den schrijver, of die fondsen wellicht bestemd zijn voor andere doeleinden, is nog al naïef, daar de credieten bij afzonderlijke onderafdeelingen der begrooting zijn toegestaan en mitsdien, zonder medewerking van de wetgevende macht, niet aan hunne bestemming kunnen worden onttrokken, merkt de Javabode op. Naar dit blad verneemt, heeft de nieuwe regeling van het magangwezen veel veel meer voeten in de aarde dan men bij oppervlakkige beschouwing zou meenen. Niet alleen toch zullen de tot dusver onbezoldigde inlandsche schrijvers op de gouvernementsbureau's voortaan een karige maandelijksche vergoeding voor hunne diensten ontvangen, maar in verband daarmede zal voor elk kantoor het aantal schrijvers zijn vast te stellen en zullen alle anderen moeten worden ontslagen. Waar nu, vooral ook bij inlandsche ambtenaren, reeds jaren magangs werkzaam zijn, is het hard om die menschen, die in de hoop eens een baantje in 's lands dienst te zullen krijgen, voor zoover de beschikbare gelden de toekenning aan hen van f 10 's maands niet toelaten, ontslag te moeten geven.

Intusschen is men al geruimen tijd bezig met de samenstelling van het magang-reglement, dat de zaak eindelijk tot oplossing zal brengen.

De eerste meisjesschool van Boedi Oetomo.

Onder dit opschrift deelt het Bat. Nieuwsblad mede:

„Onder de krachtige leiding van den hoofddjaksa van Bondowoso, den heer Raden Mas Aria Soeria di Poetra, president van het afdeelingsbestuur van Bondowoso en lid van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo, is te Bondowoso de eerste meisjesschool van de Javanenvereeniging tot stand gekomen en onlangs geopend.

Flink zoo, roepen wij de afdeeling Bondowoso toe. Zulke mooie dingen houden er den moed in, en zullen wel navolging wekken. Weldra zal ook te Serang de inlandsche fröbelschool voor inlandsche jongens en meisjes een aanvang nemen. Dan is men dus bezig in het oosten en in het westen. Het midden zal ook niet achterblijven.

Van de school te Bondowoso moeten eenige bijzonderheden worden medegedeeld. Voorloopig, in afwachting van een localiteit van Boedi Oetomo zelf, zal school gehouden worden in het gebouw der inlandsche school van de eerste klasse ter hoofdplaats waartoe de resident vergunning verleend heeft.

Als leerlingen van de school zullen worden aangenomen in de eerste plaats kinderen van leden van Boedi Oetomo, dan kinderen van andere inlanders, en eindelijk, als er nog plaats is, kinderen van andere posterlingen. Geen uitzonderingsschool dus, maar een voor alle rassen en landaarden, zij het dan dat de leden van Boedi Oetomo den voorrang hebben, hetgeen niet meer dan billijk is. Dat toont wel, dat Boedi Oetomo een ideaal streven heeft. Des Zondags en op feestdagen wordt geen school gehouden. De poeassa-maand is de groote vacantie, die veertig dagen zal duren. De ouders betalen over die maand geen schoolgeld. De schooltijd is zes jaar. Er zullen drie klassen zijn, waarin les gegeven zal worden in hollandsch, spreekoefeningen, dictée, lezen, rekenen, schrijven, teekenen en handwerken.

De school zal staan onder leiding van een hollandsche of inlandsche dame, die bevoegdheid heeft tot het geven van onderwijs. Haar zullen zoo noodig andere dames ter assistentie worden toegevoegd.

De onderwijzeressen der school zullen door de afdeeling Boedi Oetomo worden betaald.

De schoolgelden zijn zeer matig gesteld. Ouders met minder dan f 20 inkomen betalen voor het eerste kind een schoolgeld van f 0.50, voor de volgende twee kinderen f 0.25, voor het vierde en de volgende kinderen geen schoolgeld meer. Inkomens van f 20 tot f 50 worden belast met f 0.75 voor het eerste, f 0.50 voor het tweede, f 0.25 voor het derde en elk volgend kind.

Inkomens tot 100 's maands betalen voor het eerste kind f 1 en verder f 0.75, f 0.50, f 0.25. Eindelijk worden inkomens van meer dan f 100 belast met 1 pct., ¾ pct., ½ pct. en ¼ pct. met maxima van f 5, f 3, f 2 en f 1.

Kinderen van arme lieden kunnen op voordracht van het afdeelingsbestuur gratis worden opgenomen.

Men hoopt, dat de regeering de school een subsidie zal willen geven, opdat alle gereedschappen den kinderen gratis kunnen worden verstrekt, hetgeen thans slechts ten aanzien van een gedeelte daarvan kan geschieden. Ouders, die hun kinderen de school wenschen te doen bezoeken, zullen zich moeten wenden tot het afdeelingsbestuur van Boedi Oetomo.

Ziedaar de voornaamste bizonderheden van de eerste school, gesticht door de vereeniging Boedi Oetomo.

Als één schaap over de brug is zullen er wel meer volgen. Het goede voorbeeld van Bondowoso zal ongetwijfeld navolging wekken. En waar maar eenmaal de scholen worden opgericht en in stand gehouden door Boedi Oetomo, kan de regeering ten slotte niet weigeren subsidie te verleenen, wanneer het onderwijs aan redelijke eischen van degelijkheid voldoet.

Nogmaals, bravo! eindigt het blad.

WEST-INDIË.

De Surinaamsche begrooting.

De behandeling der begrooting voor 1910 door de Koloniale Staten is afgeloopen. Het besluit was dat de begrooting, afgezien van eenige door de Staten afgestemde posten, met algemeene stemmen werd aangenomen.

Afgevoerd werden de posten tot verbetering van de verplegingstoestanden in de melaatschen-inrichting en tot voorziening in het drinkwatergebrek; voorts hebben de Staten een post verworpen, bestemd voor den plantkundige van het landbouwproefstation. De dame, die deze functiën uitoefent, was, bij wijze van proef, voor twee jaren aangesteld, omdat de directeur van het landbouwproefstation, dr. Van Hall, door drukke administratieve en andere bezigheden, geen voldoende tijd over had voor het laboratorium-onderzoek van plantenziekten enz. En hoewel van bestuurszijde uitdrukkelijk werd verklaard, dat de werkzaamheden van den directeur van den landbouw nog beduidend waren toegenomen (o.a. door de bacovencultuur en nu onlangs weder door de oprichting eener gouvernements-rubberplantage), zoodat assistentie voor het laboratoriumwerk thans nog meer dan vroeger onontbeerlijk is, hebben niettemin de Staten gemeend den betrekkelijken post te moeten verwerpen.

Ook de post van f 4000 voor malaria-onderzoek in het binnenland heeft geen genade mogen vinden in de oogen der Staten.

Wat de boschexploitatie betreft, bleken de Staten zich nog vrij algemeen bezwaard te gevoelen weder voor 1910 belangrijke sommen voor het bosch wezen toe te staan. Zij wenschten dit afhankelijk te stellen van nadere inlichtingen, die het bestuur aan 't eind van dit jaar zal verschaffen omtrent de verkregen resultaten van onderzoek en exploitatie. Het bestuur — hetwelk zich op het standpunt plaatst dat een oordeel thans nog voorbarig is — heeft zich bereid verklaard, om, alvorens de kredieten voor 1910 te besteden, nader overleg met de Staten te plegen.

Regeling van verloven, enz.

Naar „Onze West" vernam is onder ambtenaren in de kolonie een beweging gaande, om een adres te richten aan de gestelde machten, om de door de financiëele commissie voorgestelde nieuwe regeling, betreffende verloven, verloftraktementen, enz., niet over te nemen. De bezwaren gelden vooral het feit, dat, naar men meent, de regeling terugwerkende kracht zou hebben, waardoor men zich verkort acht in verkregen rechten bij indiensttreding.

Installatie bij het Hof van Justitie te Paramaribo

In tegenwoordigheid van een zeer talrijk en belangstellend publiek, vond den 1en dezer de installatie plaats van den heer J. da Costa als lid van het Hof van Justitie, welke plechtigheid samenviel met het 40-jarig jubilee van den president, mr. C. J. Heylidy.

De president sprak den heer Da Costa toe en herinnerde aan het feit, dat deze dag ook voor hemzelven een feestdag was, daar den 1en Mei 1869 het hof van justitie te Paramaribo werd ingesteld, waartoe hij van de oprichting af had behoord.

Mr. Heylidy gaf hierop een kort overzicht van de loopbaan van den heer Da Costa en zeide, dat diens benoeming tot lid van het Hof het afdoend bewijs leverde, hoe zijn werk was geweest.

De procureur-generaal, mr. Hofstede Crull, sloot zich aan bij deze hulde aan het nieuw opgetreden lid.

„Nog uit een ander oogpunt is deze dag belangrijk. De samenstelling van het Hof is uitgebreid, de toegang verruimd. Bestond aanvankelijk bij sommigen vrees, dat de toelating tot benoembaarheid bij het Hof te ver was uitgestrekt, de bewoordingen, waarin het Kon. besluit van de benoeming van den heer Da Costa vervat is, heeft alle vrees doen verdwijnen. Daaruit toch blijkt, dat alleen in geval van buitengewone verdienste art. 7 van het besluit van 19 Febr. 1909 zal worden toegepast. De buitengewone rechtskennis van den heer Da Costa, zijn groote ervaring en zijn onvergelijkelijke toewijding, zijn even zoovele redenen geweest om den scheidsmuur te doen wegvallen en de poorten van het Hof voor hem te openen. Is het een groote onderscheiding op dergelijken grond lid te worden van het Hof, voor het college zelf is het om die reden een eer hem als medelid te mogen begroeten."

Na afloop van de zitting begaven de talrijke genoodigden zich ten huize van den heer Da Costa, om hun gelukwenschen aan te bieden.

De heer Da Costa genoot daarbij ook de eer den gouverneur ten zijnent te zien.

Immigratie.

Het s.s. „Mutlah" is den 1en Mei te Paramaribo aangekomen met 570 immigranten van Britsch-Indië. Het schip vertrok 25 Maart van Calcutta. Op reis overleden 1 man en 1 vrouw en werd 1 kind geboren.

Het schip vertrok naar Trinidad om over een dag of twaalf terug te keeren ter afhaling van repatrieerende immigranten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Heb toch medelijden met den kleinen man in Ned.-Indië, jammert S. W. Damas in de Bintang Soerabaja. Vroeger, zegt hij, waren in Indië land en volk nog rijk en trok het Ned.-Ind. Gouvernement van beide niet weinig voordeel. Maar deze rijkdom minderde langzamerhand, terwijl de bevolking, voornamelijk op Java, vermeerderde, en ook het aantal vreemdelingen, die den inboorling de opbrengst van den grond betwistten, niet weinig toenam. Goed beschouwd, is de bodem van Java nog zeer rijk, maar de inlander kan de vruchten daarvan niet plukken; deze schijnt weggelegd te zijn voor den vreemdeling, omdat de eerste niet bekwaam genoeg is, om uit den bodem voordeel te trekken en ook niet weet, welke producten hem het meeste profijt kunnen aanbrengen. De inboorling is zorgeloos, beweert schrijver, daar deze in zijn eigen land zich niet om slechte tijden behoefde te bekommeren, wijl hij zoo goed als nooit werkelijk gebrek heeft gekend en het hem als regel weinig moeite kost een hapje rijst te krijgen. Geheel anders is het gesteld met de naar Java uitgeweken chineezen, arabieren, hindoe's enz., die weten, bij ondervinding, wat gebrek lijden is, daar zij in hun eigen al te sterk bevolkt of zéér onvruchtbaar land geen levensonderhoud konden vinden. Op Java kwamen tal van deze personen tot welvaart. In hun armoedig land aan een sober leven gewend, hebben

zij die levenswijze hier in den vreemde voortgezet en konden een belangrijk deel van hunne verdiensten op zij leggen, waardoor zij vermogend werden en aan hunne kinderen en kindskinderen een fortuin konden nalaten. De achteruitgang der inlandsche bevolking slaat natuurlijk terug op het Gouvernement van N.-I. Maar de inboorlingen hebben tegenwoordig andere opvattingen gekregen; ook zij willen vooruitkomen zij zoeken naar middelen, om zich te ontwikkelen en wenden zich tot dat Gouvernement, dat, om hen daarin tegemoet te komen, de belastingen, welke zij moeten opbrengen, verhoogt. Doch ondanks deze verhooging komt de Regeering nog geld te kort, hoofdzakelijk ten bate van den blanke. Hoeveel duizenden guldens, roept schrijver uit, worden niet besteed aan salarissen voor ambtenaren, die den inlander moeten besturen, aan reiskosten voor de europeesche ambtenaren, die de inlandsche bevolking moeten controleeren, aan uitgaven, ten behoeve van blanke kinderen! Ga eens na, vervolgt hij, hoeveel geld op de begrooting voor onderwijs aan europeanen is uitgetrokken, niettegenstaande dezen nog niet het duizendste deel tellen van het aantal inboorlingen. Men kan aannemen, dat er één school gebouwd wordt op elke 100 blanken, en eerst 10.000 inboorlingen één inrichting krijgen, waar men slechts lezen en schrijven leert. Schrijver hoopt, dat men zich jegens den inlander rechtvaardig zal toonen. Dezen zijn thans nog zoo dom, dat op hen zelfs niet te rekenen zou vallen, als het Gouvernement eens genoodzaakt mocht zijn zich tegen zijne vijanden te verdedigen. Als de inboorling geweerschoten en kanongebulder hoort, denkt hij, dat de s e t a n (= duivel, van het arab. sjaithan) en de d j i n s (daemonen) te keer gaan. Hij gaat dan wierook branden of een offerfeest geven om het kwaad te bezweren. Hij stelt het grootste vertrouwen in zijn gebeden (d o'a) en talismans (d j i m a t) en in de bovennatuurlijke kracht van zijne krissen. Als het Gouvernement de hulp van den inlander inroept, zal deze die ongetwijfeld verleenen, maar als er gevochten moet worden, zal hij zijne gebeden prevelen en zijne kris zwaaien, doch de vijandelijke kogels zullen zijne borst treffen, ook al koos hij een zoogenaamden goeden dag uit voor het gevecht en begon hij met een s e d e k a h (offermaaltijd) te houden. Is het dan niet noodig, vraagt schr., dat het Gouvernement den inlander door goed onderwijs tot andere gedachten brengt? Dat het scholen voor officieren en soldaten naast andere onderwijsinstellingen opricht, opdat, wanneer het noodig is, Nederland op de kracht van Indië rekenen kan, en er geen hulp uit het verre Moederland behoeft te worden gezonden?

Niettegenstaande het alom heerschend geldgebrek, schijnen onze bestuurders toch nog geld te willen verspillen. Dit hebben wij te danken aan de Vereeniging, welke hoopt, dat Z. K. H. Prins Hendrik Indië zal bezoeken. (Schrijver bedoelt de N.-I. afdeeling van het Algemeen Nederlandsch Verbond.) Natuurlijk zullen de kosten daarvan ten laste komen van Indië's schatkist. En die kosten zullen niet gering zijn, gaat schrijver voort, want Z. K. H. komt wis met een gevolg van honderden personen. En als die schatkist leeg is, vraagt hij, wie zullen die dan weer vullen? De Residenten? Of de President der Vereeniging, die den Prins uitnoodigde? Of wie anders? Natuurlijk moeten wij dat doen, wij, inboorlingen, antwoordt hij.

Arme landgenooten! zucht schrijver. Hij eindigt met te verklaren, dat de band tusschen Nederland en Indië reeds vast genoeg is, dat het niet noodig is dien nauwer aan te halen. De gevoelens van gehechtheid, welke de inboorling zijner vorstin toedraagt, zullen niet veranderen. En als de Prins in Indië komt, zullen alleen de europeanen in de groote steden hem zien; de menschen in het binnenland, zooals schrijver, zullen er niets van merken. Voor de arme inboorlingen is die komst dus overbodig. Is het daarom niet beter om het geld te bestemmen voor de oprichting van scholen, waar aan de inboorling zoozeer gebrek heeft? Och, zucht hij ten slotte, geef ons Inlanders het tastbare bewijs Uwer liefde.

Dit artikel is in extenso overgenomen door de **Pemberita Betawi.**

In de **Bintang Soerabaja** klaagt ook A n g g o n o, (= ieder voor zichzelf) dat men zich het lot van den armen javaan niet genoeg aantrekt. Op de plaats zijner inwoning heeft men b.v. indertijd van bestuurswege een inteekenlijst laten rondgaan, om bijdragen in te zamelen voor de menschen, die in Italië door aardbeving schade hadden geleden. De bedoeling der overheid is ontegenzeggelijk goed, vindt schrijver, want het gevoel van medelijden en hulpverschaffen is bij den javaan in het binnenland weinig ontwikkeld; reikt niet verder dan tot zijne onmiddellijke omgeving. Nu kortelings, vervolgt schrijver, heeft men weer een inteekenlijst in zijne woonplaats laten circuleeren, met het doel, gelden op te halen voor een comité te Batavia, dat een huldeblijk aan H.M. de Koningin wenscht aan te bieden als bewijs, dat wij ons gelukkig gevoelen met de geboorte van een prins of prinses van Oranje. O, hoe verheugd waren wij, roept hij uit, een dergelijke bekendmaking te mogen ontvangen, want nu kunnen wij, hoe gering onze bijdrage ook zij, zonder moeite medewerken aan het groote doel van dat comité. De moeite, welke de overheid zich daarvoor geeft, is van niet noemenswaardige beteekenis, maar het nut, dat die tusschenkomst voor ons heeft, is onschatbaar. Ik bijv. kan niet meer dan één kwartje opbrengen, verklaart schrijver. Zonder die regeeringstusschenkomst zou ik daarvoor palen ver naar een postkantoor moeten loopen, om een postwissel te nemen, waarvoor ik extra moet uitgeven een dubbeltje voor rechten en een dubbeltje voor een postzegel.

Maar wat mij bevreemdt, vervolgt schrijver, is, dat ik nimmer een inteekenlijst kreeg voor de noodlijdenden van Pendjaloe? Wat zou daarvan de reden zijn? vraagt hij quasi onnoozel. Is het niet vreemd, eindigt hij, dat de overheid lijsten laat circuleeren om hulp te vragen voor het italiaansche volk, dus voor menschen in Europa, zoo ook om geld in te zamelen voor een zichtbaar bewijs van blijdschap bij de geboorte van een prins of prinses van Oranje, ten behoeve van een europeesch comité, terwijl ze voor de ongelukkige inlanders onder de eigen onderdanen geen inteekenlijsten liet rondgaan?

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Pemberita Soerabaja** bespreekt de aanstaande verkiezingen van gemeenteraadsleden. Op de kiezerslijsten komen alléén namen van Europeanen voor. De inboorlingen en chineezen, hoewel die het europeesche ras in Ned.-Indië ettelijke malen in aantal overtreffen, worden nog niet „mondig genoeg" (s a m p é o e m o e r) geacht om zelf hunne eigene vertegenwoordigers te kiezen. Die worden aangewezen door de Regeering. Sommige van die leden zijn het krachtens hun ambt, anderen worden benoemd eenvoudig op voordracht van het gewestelijk bestuur. Zijn de inboorlingen en Tiong Hoa's dan werkelijk nog niet voldoende ontwikkeld om zelf de personen uit te zoeken, die hunne belangen moeten behartigen? vraagt het blad. Niemand heeft eenig bezwaar, dat T o a M a j o (de majoor der chineezen) en K a n g d j e n g B o e p a t i (de regent) in een raad zitting nemen, doch de Regeering zou de inlandsche en chineesche onderdanen ten zeerste verplichten met door deze de andere leden ras-genooten te laten kiezen, in stede van zulks over te laten aan het hoofd van bestuur. Niettegenstaande het aantal europeanen verre door dat der inboorlingen en der chineezen wordt overtroffen, tellen bijv. te Soerabaja de eersten 12 leden, tegen de chineezen slechts twee. Als het er op aankomt om de gemeentekas te helpen vullen, mogen echter de chineezen met hunne bijdragen niet achterblijven! roept zij uit.

Het blad hoopt, dat de meening der europeanen ten aanzien van het chineesche ras moge veranderen, dat de afkeer, dien zij er voor koesteren, moge plaats maken voor genegenheid, die zekerlijk zal vergolden worden met trouw en liefde. Wanneer de chineezen het verschil zien tusschen de wijze, waarop zij en de europeanen door het bestuur behandeld worden, wekt dit altijd hun hartzeer op, maar zoodra er iets op touw gezet wordt om de Nederlanders te helpen, zullen zij toch nooit achterblijven. Het ligt in den aard der chineezen om eerbied te gevoelen voor het bestuur, dat over hen gesteld is, maar toch denken zij na over hun toestand en worden dan wel eens kregelig. Schrijver hoopt ten slotte innig, dat ook de Oranjefeesten er toe zullen bijdragen om in deze de onderwetsche ideeën der Nederlanders meer en meer te verdrijven en hen nader tot het chineesche ras in Indië zal brengen.

Niet alleen de Regeering van China, maar ook die van Siam is druk bezig om het gebruik van opium in haar gebied te verbieden, vertelt de **Pewarta Soerabaja**. Te beginnen met April worden daar tal van opiumverkoopplaatsen gesloten. Alléén in Ned.-Indië, zegt zij, wil men dit vergift, dat reeds tienduizenden onderdanen ten verderve heeft gebracht, nog niet doen verdwijnen.

Hetzelfde blad bericht, dat binnenkort een chineesche consul-generaal op Java zal arriveeren. Het N.-I. Gouvernement heeft namelijk de aanstelling van zulk een ambtenaar reeds goedgekeurd.

Van Vreemde Koloniën.

Bijenteelt op Saipan.

Dr. Dwucet deelt in de D e u t s c h e K o l o n i a l Z e i t u n g de, door hem met de invoering van de bijenteelt op Saipan — een der Mariannen eilanden — verkregen resultaten mede.

In 1905 op Saipan gekomen, werd dr. Dwucet, hoezeer hij zich tevoren nimmer op de bijenteelt had toegelegd, getroffen door de afwezigheid van bijen op het eiland, niettegenstaande de groote hoeveelheid bloemen, die er worden aangetroffen.

Hij deed toen van het Japansche eiland Bonin, waar de bijenteelt zeer in zwang is, een viertal korven komen. Den 31en December 1906 kwamen de korven, na een reis van 16 dagen per zeilvaartuig, op Saipan aan. De helft der bijenkolonies was te niet gegaan, maar de koninginnen waren gespaard gebleven.

Met de aanwijzingen, die hem van Bonin waren verstrekt, en de voorlichting van een handboek verzorgde dr. Dwucet zijne bijen, en in Januari 1908 had hij in zijne magazijnen 3 quintailen honig, en 12 kilogrammen was.

De honig is van uitstekende qualiteit en heeft een veel zoeteren smaak dan de Europeesche honig.

Dr. Dwucet kan zijn product op het eiland tot den prijs van 2 mark per kilogram verkoopen, en maakte het eerste jaar 115 mark voor zijn honig.

De amateur-ymker trachtte nu de teelt ingang te doen vinden bij de inlandsche bevolking. Hij wijdde een zeker aantal leerlingen zijner school in de geheimen van de kunst der teelt in en loofde bij wijze van aanmoediging raten uit als premie voor diegenen, die hunne bijen het best verzorgden.

De inboorlingen koopen nu bij dr. Dwucet korven, die hij hun tot een prijs van 7 mark 80 pfennige per stuk afstaat, en men kan thans de bijenteelt definitief ingevoerd beschouwen op de Mariannen, want van Saipan heeft zij zich ook over Tinian en Rota uitgebreid.

De in den Mariannen-archipel geacclimatiseerde bij is het product eener kruising van Italiaansche en Koreaansche rassen, zeer werkzaam en laat zich niet door de zwaarste regens van zijn werk afhouden. Verder steekt deze bij, om zoo te zeggen, niet, en men kan de moeilijkste verrichtingen in de korf uitvoeren zonder eenige beschutting van aangezicht of handen.

Als vijanden van de bij op Saipan worden door dr. Dwucet o.a. genoemd de hagedis en de mier. Hij spreekt daarbij niet van vogels, terwijl in sommige streken in Europa verschillende vogelsoorten, het roodborstje b.v., uit dien hoofde door de ijmkers worden gezocht.

Noord-Nigeria.

Het is nog slechts weinige jaren geleden, dat sir Frederick Lugard, teneinde de Franschen voor te zijn, zonder de vereischte toestemming van het Opperbestuur, Noord-Nigeria binnentrok en dat uitgestrekte gebied onder het Engelsch bestuur plaatste, na aan de Emirs van Kano en Sokoto een gevoelige les te hebben toegediend.

Sir Frederick Lugard is intusschen elders gezonden en de door hem in die streken aangevangen arbeid wordt thans voortgezet door sir Percy Girouard, die uitdrukkelijk daarheen werd bescheiden met het oog op zijne kennis op spoorweggebied, waarvan daar wegens de te volgen spoorwegpolitiek uitmuntend gebruik zou kunnen worden gemaakt.

Sir Percy bevindt zich thans met verlof in Engeland en heeft zich op de bij onze buren aan de overzijde van het Kanaal gebruikelijke wijze door Reuter's agentschap laten uithooren en, zooals van zelf spreekt, over de uitkomsten van zijn arbeid niet anders dan goeds verteld.

Sir Percy vertelde dan voor zijn vertrek naar Engeland eene tournee te hebben gemaakt in Noord-Nigeria. Bij gelegenheid van zijn bezoek aan de groote emirs viel hem eene meest hartelijke ontvangst ten deel van de zijde van de hoofden en bevolking. Hij zeide vooral getroffen te zijn door het aanzien, dat de emirs bij hunne onderdanen genieten. De inlandsche rechters maakten verder op hem den indruk dat zij de rechtspraak op onpartijdige wijze beoefenden.

Wat nu het volk betreft bleek dat het de weldaden van den vrede, dien het geniet, op prijs weet te stellen. Het karavanen-verkeer, hetwelk tevoren steeds bemoeilijkt werd door de heidensche volksstammen, heeft nu nagenoeg ongehinderd plaats.

De toestand is er nu zoo, volgens sir Percy, dat op een oppervlakte van 250000 vierkante mijlen nog slechts weinige vierkante mijlen buiten het bestuurstoezicht staan. Dat het daar nu zoo is, wordt voor een groot deel het gevolg genoemd van de opening van markten, waardoor de inboorlingen met de buitenwereld in verbinding werden gebracht.

Nu zal men zich herinneren, dat de dagbladen niet lang geleden het bericht brachten van een overval in het landschap Guari in Noord-Nigeria, waarbij

een luitenant en 11 inlandsche soldaten werden gedood.

Dat heeft weinig te beteekenen, zei sir Percy aangaande dit voorval. Het zaakje droeg een geheel locaal karakter.

Wel weet men, dat in Noord-Nigeria toch zooveel beteekenis aan die zaak werd gehecht, dat een sterke macht onder majoor Williams naar de oproerige streek werd gezonden, maar het woord van sir Percy zal er in Engeland niet minder om geloofd worden.

Onze practische overzeesche buren weten maar al te wel, dat een toestand van orde en rust niet zonder de noodige incidenten van „locale beteekenis" wordt in het leven geroepen in een streek, waar te voren slechts anarchie bestond.

Zij vertrouwen de mannen, die zij in zulke streken aan het werk zetten, en dezen komen er tenslotte.

Ten onzent zou zoo'n overval in verband met de verklaringen van sir Percy aanleiding geven tot eene interpellatie, het verzoek om een enquete en weten we wat al meer, en ten onzent duurt het dan ook 'n beetje langer dan bij de Engelschen.

De Dé-Tham in Tongkin.

Opmerkelijk is, in verband met het vorenstaande, wat de Straits Times schreef over het optreden der Franschen in Tongkin tegen de benden van den Dé-Tham.

Dit inlandsche hoofd is er, gelijk men weet, in geslaagd om aan de insluiting zijner schuilplaats door de Fransche troepen en hulptroepen te ontkomen. Nu wordt hij overal achtervolgd. Doch, nu komt een maar.

Het blijkt, dat men in Tongkin uit vrees voor critiek in de moederlandsche pers den strijd niet krachtig durft door te zetten, en op alle mogelijke manieren tracht elke botsing te voorkomen.

Hiervan wordt door den tegenstander op handige wijze partij getrokken. Niet lang geleden knoopte het hoofd eener bende volgelingen van den Dé-Tham, welke over 160 geweren beschikte, onderhandelingen aan voor zijne onderwerping. Achteraf bleek dat het der bende aan den noodigen mondvoorraad ontbrak. De onderhandelingen werden zoolang voortgezet, totdat de noodige voorraad was opgeslagen en toen natuurlijk weer afgebroken.

Vieux jeu, niet waar?

Zoo iets was ook in Atjeh en in onze oorlogen met den inlandschen vijand elders in den Indischen archipel schering en inslag. En toch wil men niet, dat daaruit de eenige moraal wordt getrokken, welke in de betrekkingen met nog onbeschaafde, niet onderworpen volkeren mogelijk is, d.i., dat men in den strijd met inlandsche volkeren zich op een dwaalspoor begeeft door deze op een hooger standpunt te stellen dan elken anderen tegenstander, bij wien men het bestaan van listen en lagen wel vermoedt.

In den oorlog tusschen beschaafde natiën zal de commandant van een belegeringskorps wel degelijk rekening houden met de mogelijkheid van uitputting der belegerde veste, wanneer van hieruit onderhandelingen worden geopend voor de overgave. Hij zal die onderhandelingen, wanneer hem zulks noodig voorkomt, zelfs afwijzen en onvoorwaardelijke en onmiddellijke overgave eischen, indien hij vermoeden kan, dat uitstel den tegenstander ten goede kan komen.

Waarom zal men dan tegenover een inlandschen vijand anders handelen?

Behalve dat het dwaas is om zoo te doen is het ook misdadig tegenover het grootste deel der inlandsche bevolking, dat niets liever wil dan in vrede zijn velden te kunnen bebouwen en door zoodanige humane wijze van oorlogvoeren voortdurend in een staat van onrust wordt gehouden.

Dit blijkt ook nu weer in Tongkin, waar het overwegend vreedzame deel der bevolking voortdurend overlast ondervindt van de benden van den Dé-Tham, dikwerf gebrandschat wordt en bij gebleken of vermeenden steun aan het Fransch bestuur, daarvoor op gruwzame wijze wordt gestraft.

INGEZONDEN.

Van Sumatra's Westkust.

Geachte Redactie,

Nu ik geregeld in uw blad lees, hoe u er prijs op stelt ook de stem van den Inlander te hooren, vraag ik u beleefd een plaatsje, daar ik behoefte gevoel mijn hart eens te luchten, door u het een en ander omtrent den tegenwoordigen toestand van mijn land en volk mede te deelen; ook eenige vragen te doen, die ter bevoegder plaatse wel beantwoording zullen vinden.

Wij zijn hier nu een toestand van rust ingetreden, de belasting-aanslag is overal zonder de minste onaangenaamheid afgeloopen; als gehoorzame kinderen hebben wij ons nu bij den wil van de over ons gestelden neergelegd, onze vroegere grieven vergetend. Maar wat ons zeer bevreemdt is, dat de gevangen leiders der woelingen van Maart 1908 nog steeds in de gevangenis te Padang zitten, zonder gehoord te zijn. Naar ik verneem, zijn de verbanningsvoorstellen hen betreffende reeds een jaar geleden in handen van den Gouverneur gesteld. De heer Heckler, die al lang sukkelend is, doet in den laatsten tijd, naar het schijnt, heel weinig af.

Wel hoort men veel van zijne reorganisatie-voorstellen van 1906. Wat justitie en onderwijs betreft blijken deze geheel verworpen te zijn, doch voor het binnenlandsch bestuur schijnen ze nog hangende en heel wat belemmeringen voor een goeden gang van zaken in den weg te leggen. Telkens krijgen wij te hooren: dit of dat kan nog niet beslist of gedaan worden wegens de reorganisatie-voorstellen van den Gouv., die alle administratieve indeelingen wil gewijzigd zien en allerlei bezuinigingsplannen heeft, waarover aan geen der betrokken ambtenaren hun oordeel is gevraagd.

Zoo moet de Gouverneur voorgesteld hebben om een einde te maken aan de tot nu toe gevolgde gewoonte om de door het Gouvernement betaalde hoofden laten kiezen door de volkshoofden, en voortaan eerstgenoemden door het Europeesch bestuur zonder eenige stem der bevolking, te doen aanstellen, met den Javaanschen titel van „demang" ze dus eenvoudig te beschouwen als verplaatsbare ambtenaren.

Dat de regeering zoo iets niet gaarne doet, pleit voor haar... Of zou het mogelijk zijn, dat de Landvoogd die voorstellen nog niet onder de oogen heeft gekregen?

Het Gouvernement schijnt groot gebrek te hebben aan bestuursambtenaren. De helft der plaatsen wordt waargenomen. Te Boeo wordt de verbrande controleurswoning maar niet vernieuwd, en daar staat nu nog een luitenant. Ook zijn er in de binnenlanden nog eenige militaire posten. Waarvoor? Alles is zoo rustig en vredig als ooit te voren. En alle ambtenaren zijn toch ook telefonisch verbonden.

De Gouverneur heeft aan zich toegevoegd als secretaris — bij gebrek aan keuze of uit kasian? — een vendumeester, den heer Kroon, die vroeger als controleur gepensionneerd werd, naar men zegt, wegens laksheid. Hoe moet de Gouverneur nu door al het achterstallige werk heen komen? Ook de voorstellen betreffende de godsdienstige dwepers van Juni liggen nog onafgedaan. De godsdienst is toch bij Menangkabauers een der ernstige kwesties; overigens zijn wij werkelijk niet moeilijk te regeeren, dat heeft men nu al weer gezien, want deze slapte van het hoofdbestuur werkt natuurlijk terug op de meeste Europeesche en Inlandsche ambtenaren.

Controleur de Nijs van Padang-Pandjang is nu met verlof naar Holland. Hem mochten wij heel gaarne, zoo ook controleur Westenenk van Fort de Kock, die, in October voorgedragen is voor buitengewone bevordering. Het zou ons hartzeer doen, als hij van ons wegging.

Naar verluidt, gaat de heer Heckler in Juni met binnenlandsch verlof, zooals hij zelf zegt: „om een baantje voor zijn zoon te zoeken". Zou hij misschien niet meer naar hier terugkomen? Mevrouw Heckler is al sedert eenigen tijd bezig aan het inpakken, maar dit moet zij op andere plaatsen ook wel gedaan hebben, vóór er iets bekend was.

Onlangs is de heer Tollenaar hier geweest, die had de oogen en ooren wijd open. Ik vernam, dat hij kwam om de mogelijkheid tot 't oprichten van een Gewestelijken Raad voor de Padangsche Bovenlanden te bespreken. De Gouverneur, die de opheffing der Pad. Bovenlanden als residentie in zijn reorganisatie-voorstellen heeft, zal wel goedgekeurd hebben, slechts één Raad voor het gewest en wel te Padang. Maar de heer Heckler kent de Menangkabauers helaas niet; van ons mooie land heeft hij nooit iets anders gezien dan wat van uit den trein te kijk is. Hij weet stellig niet, hoe de Padangsche Bovenlanden een afgerond gebied vormen, hoe democratisch wij zijn zelfs in onze adats-instellingen en sterk onze onafhankelijkszin ontwikkeld is, want dan zou hij ook weten hoe decentralisatie juist hier zeer gewenscht zou zijn. Bovendien zijn de benedenlanden toch bevolkt door ons; wij, bovenlanders, zijn de „moeder", de benedenlanden het „kind", waarop wij altijd eenigszins neerzien!

De benedenlanden bestaan alleen uit Padang en Priaman; de opbrengst der belasting is dáár nog geen vijfde van de bovenlanden.

Het wel en wee van ons volk mag toch niet afhangen van die hangende reorganisatie-voorstellen?

Gelukkig staat de padi overal goed. Verder zullen wij ook maar geduldig en vertrouwend afwachten de dingen, die komen.

U dankend voor de verleende plaatsruimte,

met alle achting uw getrouwe lezer,

Een Menangkabauer.

Kotta Gedang, 24 April 1909.

Slaapt Holland ?

Een Engelsch stoomschip brengt ons bananen, en heerlijke appels, de eerste uit Columbia, de appels zeker uit Australië. Ja, schepen met koelkamers conserveeren vruchten, vleesch en wat al niet meer, zelfs uit Australië. En Insulinde, waar zulke heerlijke vruchten in zoo verschillende soorten zijn, wordt door de kibbelende Hollanders vergeten. Weldra zullen Hamburg en Bremen het voorbeeld van Engeland volgen, en de kans voor Nederland om de stapelplaats voor Europa te worden van Oost-Indische producten, zal verkeken zijn! Energie en ondernemingsgeest heeft Nederland noodig, maar... ze schijnen zoek te zijn.

Voorts wensch ik Nederland en Insulinde toe een „algemeen Godsgevoel", zonder onderscheid van kerkgenootschap of Fabelleer.

Dit is zeker het aller-noodigste:

Vrede op Aarde!

K. H. O v. BENNEKOM.

Zutphen, 30 Mei 1909.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Gen.

De nieuw verschenen aflevering brengt wederom verschillende bijdragen over Indië. De heer Alb. C. Kruijt opent de rij met een opstel over het Landschap Bada in Midden-Celebes, ten Westen van het Poso-meer. Belangrijk zijn hierin o.m. de mededeelingen van den heer Kr. over aangetroffen oudheden in Bada, steenen overblijfselen uit den ouden tijd, geheel overeenkomende met die in de nabije landschappen Besoa en Napoe gevonden, en eveneens door den heer Kr. beschreven (Tijdschr. A.G. 1908, blz. 1338).

Alle ouden van dagen verzekerden den schr. dat lang voordat de To Bada in dit land kwamen wonen, de overblijfselen (steenen menschelijke beelden en steenen-verzamelingen) daar reeds waren, zoodat ook in Bada een daar vroeger geleefd hebbend menschengeslacht, en hoogstwaarschijnlijk gen Indonesisch volk, deze beelden heeft gemaakt. Het is niet onwaarschijnlijk, dat over den oorsprong dezer verzamelingen het juiste — althans meer licht is verschaft door den Engelschman M. Brown, die in zijn in 1907 verschenen werk, getiteld: „Maori and Polynesian, their origin, history and culture", de hypothese opwerpt dat eeuwen geleden een Kaukasisch volk van de oevers van de Middellandsche zee langs verschillende wegen naar den Indischen Archipel en de Zuidzee-eilanden moet zijn getrokken, om het eind van zijn weg te vinden in Nieuw-Zeeland. Deze Kaukasische volksstam bouwde groote, ruwe woonplaatsen van steenen, waarvan men thans nog overal de overblijfselen vindt. De Kaukasiërs zouden dan later door de Polynesiërs zijn overwonnen, de mannen zijn gedood, terwijl de veroveraars met de vrouwen der overwonnenen een nieuw gemengd geslacht zouden hebben voortgebracht. Op taalkundige en ethnographische gronden tracht de Engelschman deze hypothese te bewijzen, en hij doet zulks — volgens den heer Kr. — inderdaad met veel scherpzinnigheid. De heer Kr. is verder van meening, dat, indien gelijkenis in gelaatstypen van Polynesiërs met Kaukasiërs als bewijs mag gelden, „wij ook in de To Bada het bewijs hebben, dat zij ontstaan zijn uit een vermenging met een Kaukasisch volk." Het is volgens hem een mooi slag van menschen, groot en flink gebouwd; vele mannen dragen baarden, iets ongewoons bij de meeste andere Toradja-stammen. „Onder de vrouwen vindt men mooie Europeesche typen met rechte neuzen, en ware het niet, dat hare monden misvormd zijn door de gewoonte van het uitslaan der snijtanden, dan zouden zij het Europeesche type nog veel meer nabijkomen."

De 1e Luit. G. J. J. de Jongh geeft vervolgens eenige belangrijke aardrijkskundige aanvullingen (met kaart) onzer kennis van het eiland Morotai (Noord-Oostkust eiland Halmaheira).

De heer J. van Baren deelt eenige bijzonderheden mede over de flora der vulkanische terreinen op Java en Sumatra, naar aanleiding der verschijning van het plaatwerk (met tekst): Die Besiedlung vulkanischen Bodens auf Java und Sumatra.

Over het aantal inwoners in Nederlandsch-Indië is — zegt Prof. J. F. Niermeijer — in „ons tijdschrift reeds herhaaldelijk geschreven. W. B. Bergsma, A. G. Vorderman, P. J. Veth hebben ieder op hun beurt getracht eenige orde te brengen in deze chaos en hunne pogingen waren niet altijd zonder succes. Maar bij de laatste „volkstelling", die van 1905, is de toestand zoo verergerd, dat er geen touw meer aan vast te knoopen is. De meest lijdzame mens wordt tureluurs als hij deze warboel van cijfers beziet." Het spreekt van zelf, dat Prof. N. niet in gebreke blijft deze krasse uitspraak met tal van sprekende voorbeelden te staven.

Beter is dezelfde auteur te spreken over publicaties omtrent Regenwaarnemingen in Nederlandsch-

Indië, vooral ook omdat tegenwoordig het Departement van Landbouw het zijne bijdraagt „door op eenige stations op Java waarnemingen te laten verrichten omtrent temperatuur, regenval, insolatie en vochtigheidstoestand van de lucht.”

Van de overige bijdragen in deze afl. noemen wij nog: Beklimming van drie van Java's vulkanen (de Sindoro, de Merapi en de Tangkoeban Prahoe), door Edw. Jacobson (met platen). — Verrichtingen van het Militaire exploratie-detachement op Zuid Nieuw-Guinea (vervolg). — Rouffaer's onderzoekingen door den O.-I. Archipel. — Onderzoek van Centraal-Celebes (door den mijn-ingenieur E. C. Abendanon). — Die fossile Zähne von Trinil, von Frau Margarethe Selenka. — Topoda of To Bada?

Over Java en de Javanen.

Onder dezen titel is dezer dagen bij P. N. van Kampen te Amsterdam een werk verschenen, de nagelaten geschriften bevattend van den in 1906 overleden gep. ass.-resident H. E. B. Schmalhausen. Omtrent deze verschijning teekenen de niet met name genoemde bewerkers aan: „Sedert jaren wenschte de schrijver zijn ervaringen en denkbeelden op koloniaal gebied te verzamelen in een groot werk. Door een plotseling heengaan op betrekkelijk jeugdigen leeftijd heeft hij die taak niet kunnen volbrengen. Overeenkomstig den uitdrukkelijk uitgesproken wensch van den overledene zijn de — naar den vorm onvoltooide — nagelaten fragmenten voor de pers gereed gemaakt, zonder dat daarbij evenwel iets van den wezenlijken inhoud gewijzigd is. Wat den vorm betreft zal er allicht aanleiding zijn tot gegronde aanmerkingen; zoo bleek het b.v. bezwaarlijk enkele herhalingen te vermijden. Maar de bewerkers vleien zich met de hoop, dat zij er in geslaagd zijn bij hun bewerking des schrijvers geest zooveel mogelijk te behouden, en dat zij er door hun arbeid toe hebben bijgedragen om de nagedachtenis van den schrijver te eeren door zijn denkbeelden in ruimeren kring bekend te maken.”

De indeeling van het werk is aldus: Levensbericht (door J. E. de Meijier), overgenomen uit de Indische Gids van April 1906. — Hoofdstuk I. Eenige algemeene beschouwingen omtrent de economische toestanden in de Inlandsche maatschappij. II. De Javaansche maatschappij. III. De suikercultuur. IV. Beschouwingen over de oorzaken van den tegenwoordigen toestand. Middelen tot verbetering en Bevordering der Inlandsche nijverheid.

O. i. is eene aanbeveling tot kennismaking met de nagelaten pennevruchten van den heer Schmalhausen ten eenenmale overbodig; zijn geschriften trokken steeds in hooge mate de aandacht van de velen, die zich in de latere jaren interesseeren voor de sociaal-economische vraagstukken van Java.

Weekblad voor Indië.

Het Weekblad voor Indië is thans zijn 6en jaargang ingetreden; een feit, waarop de redactie tot onze verwondering niet de aandacht vestigt, daar we meenen, dat geen enkel periodiek in Indië, van gelijke strekking althans als het Weekblad, zoo'n lang leven werd beschoren. Doch ter zake. No. 1 van den nieuwen jaargang opent met een bijdrage van R. B(roersma) over een Kunstkring in Indië, een pleit inhoudend voor het vestigen in andere plaatsen op Java van afdeelingen der door de zoo gunstig bekend staande Kunstkring te Batavia.

Op den 6en Maart jl. had te Fort de Kock met buitengewone plechtigheid de uitreiking van de M. W. O. 3e klasse plaats aan den Europeeschen sergeant Marks. Aan dit zeldzame feit wijdt het Weekblad een artikel (met portret en foto's), waarin de groote verdiensten van Marks in het licht worden gesteld, o.a. had hij een belangrijk aandeel in de gevangenneming van den voortvluchtigen laatsten radja van Boni. Na de uitreiking is er, zooals van zelf spreekt, danig gefuifd en......O! gelukkige uiting van verbroedering: „Alles harmonieerde uitstekend. Men zag den jubilaris het bal openen met de echtgenoote van den resident en verscheidene andere onderofficieren volgden met officiersdames.”

De heer J. J. Meijer, wiens naam sedert kort als vaste medewerker aan het Weekblad is verbonden, schrijft een artikel over Soedikampir, de Indische restauratie in Den Haag. Den ingewijden is het overbodig te zeggen, dat de schr. bedoelt het restaurant der Afdeeling 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 195, in beheer van Mevr. ten Bosch geb. Bosscher.

De Indische Mercuur. No. 21.

Aan de Koffiekultuur in Ned.-Indië als „Bron van Inkomsten” wijdt Dr. K. W. van Gorkom een belangrijk artikel, d.w.z. voor zooverre het betreft de Gouvernements- of Gedwongen cultuur; de Particuliere cultuur zal hij in een volgend opstel behandelen. In hoofdzaak betoogt de schrijver de wenschelijkheid der opheffing van de verplichte cultuur, doch vergeet er niet aan toe te voegen, dat het verkeerd zou zijn, tot plotselinge, onvoorwaardelijke staking over te gaan, want — zegt hij: „Laat men nu eensklaps de koffiecultuur vrij, dan is te vreezen, ja, te voorzien, dat in vele gevallen de lust zal ontbreken om in vrijheid voort te zetten, wat door dwang weerzin wekte.” Hetzelfde heeft men trouwens kunnen zien bij de opheffing der gedwongen pepercultuur. „Deze werd ingetrokken, de bevolking echter vrijlatende in de in vrijen arbeid geproduceerde peper bij 's lands pakhuizen in te leveren, tegen verdubbeling van den prijs, die *f* 5.50 bedroeg, als tegemoetkoming voor en zoolang men geen makkelijker en voordeeliger débouché zou hebben gevonden. Wat werd er nu van de pepertuinen, waaronder bijzonder mooie en goed producteve? Ze werden verwaarloosd, omdat men er allang moe van was.” Doch — vervolgt de schr., „wat kan er tegen zijn, de gouvernementskoffietuinen in huur of erfpacht over te dragen aan de inlandsche bevolking, bij voorkeur aan personen, die ze tot stand brachten? De gronden waren en blijven staatseigendom, en aangezien als huurders en erfpachters kunnen optreden Nederlanders, ingezetenen van Ned.-Indië, of vennootschappen aldaar gevestigd, zijn de inlanders niet uitgesloten... Nu er evenwel op Java crediet-instellingen werken en bewezen reeds is dat de inboorling daarvan met vrucht een eerlijk gebruik weet te maken, kan het gebruikelijk beroep op gemis aan kapitaal en crediet niet meer gelden.”

Evenals in vorige jaren heeft de Raad van Beheer van het Koloniaal Museum — blijkens dit Mercuur-Nummer — ook voor 1910 een p r i j s v r a a g uitgeschreven, tot onderwerp hebbend: eene verzameling van inlandsche dierennamen in verscheidene deelen van den Indischen Archipel, met toelichtingen. Dus eene P r o e v e v a n e e n d i e r - k u n d i g w o o r d e n b o e k v o o r N e d . - I n d i ë of bouwstoffen daartoe, als: de dierennamen van een bepaald gebied, bijv. de Molukken of van eene bepaalde groep van dieren, bijv. de vogels.

Overigens bevat dit Nr.: De vooruitzichten van de jutecultuur in Birma. — De handel van Wladiwostock en de opheffing als vrijhaven. — Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja over het jaar 1908. — Invoer op en uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten (Bacovencultuur in Suriname. — Handel in gedroogde bananen in Duitschland, enz.) — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en Verslagen, enz.

Orgaan der Nederl. Zendingsvereeniging. Juni 1909.

Prof. Mr. L. W. C. van den Berg hield in de openbare vergadering der Nederlandsche Zendingsvereeniging dd. 20 Mei jl. een Referaat over De jongste bewegingen onder de Inlanders en de Vreemde Oosterlingen in Nederlandsch-Indië en de beteekenis daarvan voor de Zending, waarvan het verslag in extenso in bovengenoemd zendingsmaandblad is opgenomen, vermeerderd bovendien met een aantal kantteekeningen of noten, waaruit o.a. blijkt, dat aan Prof. v. d. B. het Kol. Weekblad meermalen als bron heeft gediend, hetgeen wij natuurlijk met genoegen constateeren. Overigens verbiedt de ons toegestane plaatsruimte op deze zeer interessante bovenal leerrijke studie van Prof. van den Berg in te gaan.

De Wereldkroniek.

Kon men in het vorig Kol. Weekblad onder de rubriek West-Indische berichten lezen, dat ook in Suriname, blijkens de West-Indische bladen, de geboorte van Prinses Juliana luisterrijk is gevierd, de Wereldkroniek van 22 Mei jl. toont ons in woord en beeld dat de kolonie Curaçao evenmin is achtergebleven. Volgens den schrijver — den heer C. K. Kesler — verliepen de verschillende feestelijkheden aldaar, en 't waren er vele, zonder een enkelen wanklank, „een schitterend getuigenis gevende der innige verknochtheid van Hr. Ms. overzeesche onderdanen aan ons geliefd Oranjehuis.”

Eigen Haard.

Het jongste Nummer van Eigen Haard brengt een artikel van de hand van den heer H. H. Zaalberg, over het lepra-asyl der Protestantsche gemeenten in Suriname, Bethesda, welke nuttige instelling thans haar 10-jarig bestaan viert. Een aantal foto's en plattegrond geven aan de beschrijving het noodige leven.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 5 Mei '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 4 Mei '09.
De Sumatrabode t/m 30 April '09.
De Padanger idem.
Suriname. Nieuws- en Adv. blad t/m 7 Mei '09.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 6 Mei '09.
Deli Courant t/m 28 April '09.
Jong Indië t/m no. 43.
Cultura afl. Mei.
De Stem van Indië no. 17
La Quinzaine Coloniale no. 23.
Weekblad van Indië no. 52 en no. 1.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 17.
De Indische Mercuur no. 22.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw no. 115.
Holland express, tijdschrift voor reisverkeer, afl. 6 t/m 10.
Cultuurgids no. 8.
Bijblad archief van de Java-suikerindustrie, nos. 15 en 17.
A. H. Berkhout: Ziele, Resultate und Zukunft der Indischen Forstwirtschaft.
Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, 3e en 4e afl.
Bandera Wolanda no. 31.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

		Contributie.
J. F. Wanjon,	Amsterdam	*f* 1.50
A. Groothoff,	„	„ 2.50
I. G. Mey, Ing. Spoorwegen N. I.	„	„ 2.50
J. B. Weghake,	Apeldoorn	„ 1.50
J. W. Westenberg,	Arnhem	„ 4.—
J. W. Roessing van Iterson, Hoofdcom. v. Financiën,	Batavia	„ 3.—
J. A. F. Morren Bruyns, 1e Luitenant Cav. O. I. L.,	Baarn	„ 2.50
A. Hoek, Opz. Spoor en Tramw.,	's Gravenhage	„ 2.50
G. W. Wiebenga, particulier,	„	„ 2.50
Mej. J. Kühlman,	„	„ 1.50
J. H. Gerretsen, Predikant,	„	„ 1.50
W. C. Vermaas, Comm. Top. Inr.	„	„ 1.50
Mevr. Ligtvoet Bunier,	„	„ 1.50
J. H. A. Steenstra Toussaint,	„	„ 5.—
J. G. W. van Driel Krol, Indl. Stud.,	„	„ 1.50
D. Telchuys, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
J. Eschbach, Oud Resident.	„	„ 2.50
L. Z. Bedet, Gep. Kol. Inf. O. I. L.	„	„ 1.50
Mr. Ph. Kleintjes, Leeraar N.-I. Best. Ac.	„	„ 1.50
Mr. H. J. Tasman, id.	„	„ 1.50
J. C. Vermaas, Oud Onderw. N. I,	„	„ 1.50
Peereboom Voller, Directie Bijkant. v/d. Mij. Levensverzekering	's Gravenhage	„ 2.50
A. F. Lens, Cand Ind. Ambt.,	„	„ 2.50
C. S. van Haeften, Tech. Student,	„	„ 1.50
F. H. Nieuwenhuijzen, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
Mevr. A. J. A. v. d. Mark Heintz,	„	„ 1.50
L. H. Spaak, Kapt. Int. O. I. L.,	„	„ 2.50
M. J. van Hell, particulier,	„	„ 2.50
F. J. G. van Emden, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
Dr. Th. Ameschot,	„	„ 2.50
J. R. Gravelotte, Muziekonderwijzer,	„	„ 1.50
M. Scheurer, Gep. Kapt. O. I. L.,	„	„ 1.50
D. N. A. van Loghem, Gep. Resident,	„	„ 1.50
F. B. Monteiro, Contr. B. B. N. I.,	„	„ 2.50
W. A. Pot, Grossier in meubelen,	„	„ 1.50
H. J. v. Brink, Oost Ind. Ambt.,	„	„ 2.50
W. F. C. van Bosse, Houtvester m/v.	„	„ 1.50
Mevr. C. G. S. v. Bosse, geb. Remmert,	„	„ 1.50
L. J. Schippers, Contr. B. B. N. I.,	„	„ 1.50
C. de Wit, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
A. H. de Jong, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
J. A. Roukens, 1e Luit. Inf. O. I. L.,	„	„ 1.50
P. W. Palte, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
A. M. Verhaar, 1e Luit. Inf. O. I. L.,	Ginneken	„ 2.50
W. G. Stroband. Cand. Ind. Ambt.	Haarlem	„ 1.50
A. W. Hoeven,	„	„ 1.50
A. Haaskarl Medenbach, Off. v. Gez.	„	„ 1.50
G. B. J. van Heuven,	's Hertogenbosch	„ 1.50
H. E. Stemfert Kroese, Uitg. Boekh.,	Leiden	„ 1.50
M. Hage, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 2.50
J. J. J. v. d. Hoeven, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
J. G. Becking, „ „ „	„	„ 1.50
C. de Bruijn M.Czn., Stud.,	„	„ 1.50
de Jong Spekboer, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
H. L. B. Schiliing.	Kandal, Madoera	„ 2.50
P. H. v. d. Wedden, Kol. Inf. O. I. L.,	Nijmegen	„ 1,50
Mr. H. P. Grobbee, Rechtelijk Ambt. N. I.	„	„ 1.50
M. A. Snoeck,	„	„ 1.50
Mej. W. Siderius de Wal,	Apeldoorn	„ 1.50
Mr. E. H. Bergsma,	Arnhem,	„ 3.
Hoogkamer, oud Dir. Paardenarts,	's Gravenhage,	„ 2.50
M. van den Berg,	„	„ 1.50
Mevr. de Wed. Cramer,	„	„ 1.50
Bar. H. L. v. Isselmunde, Kapt. Inf. O. I. L.,	„	„ 1.50
A. L. C. van Heel,	„	„ 1.50
Mevr. M. Mieman—Pino,	„	„ 1.50
F. A. E. Drossaers, Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
H. R. Rookmaaker, „ „ „	„	„ 1.50
J. Dronkers.	„	„ 1.50
W. L. Miegelink, Oud Leeraar M. O.	„	„ 2.50
Mevr. P. v. d. Chijs v. Kooten,	„	„ 5.
H. G. Fierkunk, Arch. B. O. W.,	Haarlem	„ 1.50
W. B. Oort, Maj. Int.,	Leiden (Oegstgeest)	„ 2.50
J. v. d. Togt. Cand. Ind. Ambt.,	„	„ 1.50
W. T. Burlage, „ „ „	„	„ 1.50
J. G. Dikshoorn, „ „ „	„	„ 1.50
J. J. Bosch, „ „ „	„	„ 1.50

Dr. F. P. M. Prick van Wely, Leeraar Gym. Willem III, Meester-Cornelis f 2.50
Oetorio, Student, Wageningen, „ 1.50
Tan Khoen Twi, Ngandjoek „ 2.50
Datoek Soetan Mahardja, Padang „ 2.50
Mr. G. J. Nolst Trenité, Rotterdam „ 5.-
C. M. H. Kroesen, Dir. Surin. bank, Paramaribo „ 2.50
L. Beukers, Schiedam „ 1.50
H. van Wely, Med. Student, Utrecht „ 1.50
I. F. A. de Rooy, Oud Resident, Velp „ 1.50
A. H. Heimans, Zwolle „ 1.50
Mevrouw de Wed. Bekking geb. M. Blankenhage, 's Gravenhage „ 2.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administr. Verhulststr. 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 30 April 1909. No. 34.
Benoemingen, enz.
Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den ambtenaar voor Chineesche zaken, H. N. Stuart; de onderwijzeres Mej. F. Bausch en Mevr. H. S. Loreij; den pres. der wees- en boedelkamer, J. P. Th. J. Brondgeest; den controleur F. W. A. L. de Nijs en H. E. K. Ezerman en den onderwijzer C. Haring.

Ontslagen: op verzoek eervol, de commies F. W. Ost, de ambtenaar op wachtgeld K. E. Ch. Groen; de inlandsche arts te Semarang Raden Marsadi.

Benoemd: tot voorzitter van den landraad te Pati, Mr. O. van Bockel; tot off. van justitie te Semarang Mr. J. Th. Stok; tot opzichter bij den dienst van het stoomwezen H. M. van der Leeuw; tot houtvester G. Klaij; tot asp.-ingenieur B.O.W., L. J. M. Feber en G. P. Groeneweg; tot lid van de weeskamer te Batavia A. J. Haaxman; tot spoorwegopziener J. L. Zondag, W. P. Rosel en C. L. W. Schaad; bij het Dep. van B.B.: tot secretaris, G. H. G. Harloff; tot administrateur G. Engelberts, J. Polak en J. A. van Arcken; tot hoofdcommies F. C. H. Darlang; tot 1en commies H. J. Mutter, J. F. Goose, L. von Dewall, J. J. Palm, F. C. Hartwig, C. F. E. Blankenstein, en Mr. J. Th. R. Gongrrijp.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Tanggoel, Kiahi Kartodiwirijo.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Batavia, E. C. van der Ende.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den kapitein C. F. van Baak en den 1en luit. A. Pimentel.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. W. Beijerinck.

Bevorderd: bij het wapen der artillerie tot majoor de kapitein E. van Thiel; tot kapitein de 1e luitenants H. H. Dingemans, A. J. Loekemeyer, R. A. J. Savalle, T. G. A. Perelaer, C. D. Lagerwerff, H. Elzas en A. F. A. Hoog.

Verleend: 2 jaar verlof aan den adjunct-inspecteur van scheepvaart W. C. B. Wintgens en den opziener te Soerabaja C. L. J. F. Holman.

Uit de Javasche Courant van 4 Mei 1909. No. 35.
Benoemingen enz.
Militair Departement.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée te voet in Atjeh en Onderh. de kapitein der art. W. Muurling; bij het 1e depot-bat. de kapitein J. F. den Ouden; bij het 1e bat. de kap. H. A. van Marle; te Batavia de 1e luit. L. F. van Gent; bij het 18e bat. de 1e luit. A. Meijroos; bij het 10e bat. de 2e luit. W. E. Boers; bij het 1e bat. de 2e luit. B. A. W. Schlimmer.

Overgeplaatst: naar Magelang de 1e luit. R. M. van Mourik; bij het 18e bat. de 1e luit. C. J. Ot; naar Tjimahi de 1e luit. D. Nieuwland; naar Long Iram de kapitein H. M. Roukens; naar Lokop (Atjeh) de 1e luit. D. M. Postma en de 2e luit. O. C. Tulleken; naar Sintang de 1e luit. P. W. A. Meijer; naar Makassar de 1e luit. J. Prager en A. Pimentel; naar Kota Bahroe de 2e luit. C. J. la Rivière en de kapitein P. Hajenius.

***

Dit Nummer bevat o.a. het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden over de maand Februari 1909.

No. 23 Donderdag 10 Juni 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

1. Bij den dienst van den **Waterstaat en de Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië** kunnen blijkens mededeeling in de St.-Crt. worden geplaatst *veertien adspirant-ingenieurs.*

Dit jaar kunnen veertien *doctoren in de rechtswetenschap* die geslaagd zijn in het examen, bedoeld bij art. 141, 2e lid, der Hooger-onderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië gesteld worden, om in **rechterlijke betrekkingen** daar te lande te worden geplaatst.

Voor den burgerlijken **veeartsenijdienst** in Nederl.-Indië worden gevraagd zeven *veeartsen*, die aan de Rijksveeartsenijschool het diploma van veearts hebben verkregen. Zij, die in aanmerking wenschen te komen, moeten zich bij een gezegeld adres aanmelden bij het Departement van Koloniën.

Nadere bijzonderheden omtrent al deze betrekkingen zijn te vinden in no. 127 der Staatscourant, welke ten onzen kantore, Heulstraat 17, Den Haag, ter kennisneming van belangstellenden ligt.

Daar zijn ook verkrijgbaar:

a. **Een boekje over onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 ex. à *f* 0.10; 50 ex. a *f* 2.80
en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.

Prijs: 1 ex. à *f* 0.05; 50 ex. à *f* 2.00
en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907, no. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs: 1 ex. à *f* 0.15.

d. **Het Jaarboekje** der Vereeniging over het jaar 1908 à f 0.25.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Ons is van geachte zijde ter oore gekomen, dat iemand, zich noemende VAN DER HEIJDEN (M?) en voorgevende zich zeer verdienstelijk te hebben gemaakt voor „Oost en West" en daarom zich beroepen mag op de aanbeveling van verschillende leden der vereeniging, met name van Mr. Smeenge en Prof. Jonker, waardoor hij o. a. bij een bankier een kleine som geld wist machtig te worden, rondgaat om hulp. Hij zou te Scheveningen een boekwinkel hebben gehad en failliet zijn gegaan, waarom hij nu werk in het buitenland wilde zoeken en ter tegemoetkoming in de onkosten een lijst ter teekening aanbiedt, waarop verschillende namen voorkomen. Een ieder zij op zijne hoede!

Tot nu toe was Amsterdam, voor zoover bekend, het terrein zijner exploitatie.

Van „Boeatan":

Buitengewone Vergadering van Aandeelhouders
op Vrijdag 25 Juni ten elf ure v.m. in „Boeatan" Heulstraat 19, Den Haag, waar van af 14 dezer de agenda ter raadpleging ligt.

Werd de vorige week de aandacht gevestigd op een uit Paramaribo ontvangen bezending van allerlei huishoudelijke gebruiksartikelen van de mooie Surinaamsche houtsoorten vervaardigd, thans kan worden medegedeeld, dat Boeatan weer nieuwen toevoer uit Oost-Indië kreeg van oud en nieuw koperwerk, zoowel uit Soerabaja als uit de Padangsche Bovenlanden; van fraaie matten in verschillende afmetingen en patronen, uit Borneo, Midden-Java en Bawean, die nu met den zomer zoo goed te pas komen in slaapkamer, tuin en serre. Ook kwam er een belangrijke collectie uit de Timor-eilanden, weefsels, vlecht- en kralenwerk, alsook tibaqs, de prachtig besneden bamboe-kokers, die zoo fijn staan als bloemenvaasjes.

Vervolg JAARVERSLAG aangaande den staat der Vereeniging „Oost en West" en hare verrichtingen gedurende het jaar 1908.

Par. 4. **Algemeene vergaderingen.**

Buitengewone en Algemeene Vergaderingen werden gehouden:

a. een buitengewone op 30 Januari '08 te Utrecht;
b. een gewone op 11 Augustus 1908 te Breda.

Hoofdbestuursvergaderingen werden gehouden:

a. 30 Januari 1908 te Utrecht;
b. 28 Maart 1908 te 's Hage;
c. 30 Juli 1908 te 's Hage;
d. 17 October 1908 te 's Hage.

Een gecombineerde vergadering werd gehouden te 's Hage op 30 Juni 1908 (het nemen van voorziening en regeling in zake de Redactie van het Koloniaal Weekblad).

Par. 5. **Werkzaamheid van het Hoofdbestuur**

a. Lezingen.

Lezingen werden er te 's-Gravenhage in het verslagjaar niet gehouden.

De ondervinding ten deze heeft geleerd, dat in een stad als 's-Gravenhage, door verdeeldheid van krachten, de lezingen over het algemeen te weinig bezoek trekken en dientengevolge meestal niet tot hare volle waarde komen, of wel, dat men niet in staat is een beteekenend honorarium te geven, en om toch aan de verplichting om lezingen te doen houden, gevolg te geven, in het beste geval zich verheugen moet in de offervaardigheid van enkelen, die zonder vergoeding of tegen een geringe schadeloosstelling spreekbeurten vervullen willen.

In verband hiermede is door het hoofdbestuur der vereeniging bij zijn schrijven van 8 October '08 No. 45 eene poging gedaan bij verschillende vereenigingen hier ter stede, die eveneens het organiseeren van lezingen tot taak hebben gesteld, om, ten deze, door samenwerking en vereeniging van krachten, iets nuttigs tot stand te brengen en 't daarheen te leiden, dat — door aanbieding van een hooger honorarium — sprekers van naam, geleerden van gezag, beroemde reizigers, ook uit het buitenland, kunnen worden uitgenoodigd om spreekbeurten voor de leden der gezamenlijke vereenigingen te houden.

De door het hoofdbestuur voorgestelde commissie, die dit onderwerp zal hebben te regelen, zal in het begin van het volgende verslagjaar hare besprekingen ten deze houden.

b. Het oprichten van fondsen. 1°. tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen. 2°. voor bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende Indische jongelieden.

Met een begin van vestiging dier fondsen wilde het hoofdbestuur trachten tegemoet te komen aan de meermalen geuite wenschen, in de eerste plaats, dat de vereeniging het hare doe, opdat, waar in den geest harer statuten geldelijke of zedelijke hulp te verleenen was, die worde verstrekt, om verder samen te werken met andere vereenigingen of instellingen, voor zoover deze in gelijke richting sturen als de vereeniging „Oost en West" en om hier jongelieden uit Nederlandsch-Indië zoo noodig bij te staan in hunne studies of verdere ontwikkeling.

Voor laatstgemeld doel is het hoofdbestuur reeds de medewerking toegezegd van het fonds, onder den naam van Kernfonds te Batavia ingesteld, ter gelegenheid van het aftreden als hoogleeraar van prof. Kern, wegens 't bereiken van den daartoe wettigen leeftijd.

Tot bestrijding der uitgaven aan een en ander verbonden, waren voorloopig de gewone middelen niet toereikend, waarom in de jaarlijksche algemeene vergadering te Breda op 11 Augustus 1908 gehouden, het hoofdbestuur gemachtigd werd, om, voor zooveel noodig, te beschikken over de aanwezige gelden uit het legaat Post, het aan het beleid van het hoofdbestuur overlatende, hoeveel daarvan voor het beoogde doel zal noodig blijken.

In verband daarmede werden door 't hoofdbestuur tevens de voorbereidende stappen gedaan om eene commissie in het leven te roepen, welke ten doel zal hebben om raad en bijstand te verleenen aan de jongelieden, die uit Oost- en West-Indië, in Nederland hunne opvoeding voltooien en die te kennen zullen geven daaraan behoefte te hebben.

De werkzaamheid dier commissie zou naar de meening van het hoofdbestuur kunnen bestaan uit de navolgende hoofdpunten:

1. de vereeniging Oost en West wordt door de uit hare leden gevormde commissie bijgestaan in het toezicht, wanneer gewenscht, en in de leiding door bevordering van vertrouwelijken omgang met jongelieden, wier ouders of voogden in Nederl. Oost- en West-Indië wonen en die voor hunne verdere ontwikkeling naar Nederland gezonden zijn;

2. de commissie stelt zich beschikbaar om toezicht uit te oefenen op de lichamelijke en geestelijke verzorging der jongelieden en daaraan de noodige leiding te helpen geven;

3. in het algemeen tracht de commissie en ieder lid daarvan in het bijzonder, zich in verbinding te stellen tot de in Nederland voor hunne studie of opvoeding vertoevende Indische jongelieden, teneinde hun verblijf aldaar aan de wenschen van hunne ouders, voogden of vrienden te doen beantwoorden en door bevordering van een vertrouwelijken omgang, hun zooveel mogelijk te vergoeden het gemis van familieleven in eigen kring. *)

*) De bedoelde commissie is sedert onder den naam van „Studiecommissie" in functie getreden.

De bemoeiennissen ten deze van het hoofdbestuur waren op het einde van het verslagjaar nog gering en strekten zich voorshands slechts uit tot den West-Indischen jongeling A. M. Punselie, die door de studievereeniging „Minerva" te Paramaribo naar Nederland werd gezonden, om zijne opvoeding te voltooien en te Rotterdam zijn intrek heeft genomen bij den heer N. Koopman ('s Gravendijkwal 253). Van die vereeniging ontving onze vereeniging de uitnoodiging om toezicht op haren pupil te houden.

Punselie voornoemd heeft met succes het examen afgelegd om tot de vierde klasse der Hoogere Burgerschool te worden toegelaten.

Het bestuur der afdeeling Rotterdam behartigt de belangen van Punselie voornoemd, van wien tot heden gunstige berichten werden ontvangen.

c. Hulpverschaffing.

Naar aanleiding van de ongunstige berichten, welke in het begin van het verslagjaar in de West-Indische Nieuwsbladen voorkwamen omtrent den slechten toestand, waarin de inheemsche bevolking van onze kolonie Curaçao verkeerde, vooral tengevolge van onze verhoudingen tot de regeering van Venezuela en de door deze genomen bestuursmaatregelen, werd door ons hoofdbestuur eene oproeping gedaan bij allen, die in de kolonie Curaçao belangstellen en die bereid waren, door het geven van een geldelijke bijdrage, den nood dier lijdenden te lenigen.

Tengevolge van deze oproeping, trad ook 't Algemeen Nederlandsch-Verbond in actie en werd — op initiatief van den heer P. C. Brederode te 's-Gravenhage — door het gezamenlijk optreden van de besturen van de Vereenigingen „Oost en West", „Nederl. Verbond" en „Onze Vloot", een avond georganiseerd, waarop zich verschillende personen lieten hooren en waarvan de opbrengst zou strekken ten voordeele van de noodlijdenden op Curaçao. De uitvoering had plaats op 30 December 1908, in het gebouw „Diligentia" te 's-Gravenhage. Dank zij den steun van de medewerkers en de geldelijke hulp van de zijde der Koninklijke familie en van zoovele andere personen ontvangen, zijn de uitkomsten van dien avond zóódanig geweest, dat zij de verwachtingen hebben overtroffen, met het gevolg, dat een bedrag van *f* 1102.15 aan de noodlijdenden kon worden overgemaakt. In het geheel werd een bedrag van *f* 1578.65 door O. en W. ter beschikking van de noodlijdenden gesteld.

Het zij hier vergund om op deze plaats nogmaals den dank over te brengen aan allen, die tot het welslagen van den Curaçaoavond hebben bijgedragen, en meer in het bijzonder aan de Dames en Heeren, die hunne schoone talenten voor dien avond hebben beschikbaar gesteld.

Ook in andere opzichten kon onze vereeniging daadwerkelijken steun verleenen.

De heer Rudolph L. Worst, inboorling en onderwijzer te Suriname, die in het laatst van het jaar 1907 zijn geboorteland verliet en de Vereenigde Staten van Amerika bezocht, ten einde persoonlijk kennis te maken met den neger-professor Dr. Booker Washington te Tuskegee en uit eigen aanschouwing zich te overtuigen van het groote werk, dat op succesvolle wijze op industrieel, doch vooral op „landbouwgebied" onder de geëmancipeerde negers in Amerika geschiedt, kon — naar aanleiding van een oproep van het Hoofdbestuur der Vereeniging om geldelijken steun ten deze — (Kol. Weekbl. 13 Maart 1908 No. 11), in staat gesteld worden, om, gedurende minstens één jaar, ongestoord te studeeren en de lessen te volgen op de Rijkslandbouwschool te Wageningen.

In het orgaan der Vereeniging van 16 April '08 No. 16 werd, middels een oproep van eenige dames, de medewerking ingeroepen tot vorming van een fonds, ten bate van behoeftige Europeesch-Indische vrouwen, die onmiddellijk hulp noodig hebben, hetzij bij ziekte of het zoeken naar werk, tot welk einde te Soerabaja, tijdens de jaarmarkt van 1—11 Juni 1908 eene tentoonstelling gehouden werd van poppen in nationale kleedermacht.

Door tusschenkomst van het Hoofdbestuur kon aan eene Maleische vrouw, gelegenheid worden gegeven om kosteloos van Berlijn via Amsterdam naar Java te worden overgevoerd.

De voorwaarden, waarop die reis werd gemaakt, waren zeer aanneembaar en was belanghebbende ten zeerste erkentelijk voor de door het Hoofdbestuur gedane bemoeiïngen.

d. Het Restaurant.

In de buitengewone Vergadering van 30 Januari 1908 te Utrecht gehouden, was, in overeenstemming met het gevoelen van de commissie van onderzoek, bepaald dat alleen voor het geval geen overeenstemming met de afdeeling 's-Gravenhage omtrent de overneming van het Restaurant kon worden verkregen, dit zou worden opgeheven, op nader door het Hoofdbestuur vast te stellen datum en met bepaling, dat de likwidatie der zaak door het Hoofdbestuur zou geschieden.

Die datum werd vastgesteld op 1 November 1908, doch werd in verslagjaar nog geen rekening ontvangen.

Het Hoofdbestuur heeft dus op het einde van het verslagjaar nog niet kunnen voldoen aan de verkregen machtiging om een overeenkomst aan te gaan omtrent de overneming van het Restaurant door de afdeeling 's-Gravenhage en was er op dat tijdstip in zooverre verandering gekomen in den toestand, dat vanaf 1 Juli 1908 de zaak gedreven werd voor rekening van de afdeeling 's-Gravenhage.

e. Vroegere geldleening.

Krachtens machtiging van de Algemeene Vergadering van 30 Januari 1908 werden de aandeelhouders in het geleende kapitaal van oorspronkelijk *f* 5000 in de gelegenheid gesteld om het volle bedrag hunner aandeelen in ontvangst te nemen onder gelijktijdige afstanddoening van alle rechten, welk zij uit kracht der „acte de jouissance" tegen de Vereeniging zouden kunnen doen gelden.

De wijze en de omvang, waarop de aandeelhouders van die gelegenheid hebben gebruik gemaakt om hunne gelden terug te ontvangen, zal blijken uit het verslag van den penningmeester van het Hoofdbestuur der Vereeniging, dat in een der volgende nummers van dit weekblad zal worden opgenomen.

(*Wordt vervolgd.*)

De Bloemenhulde.

Zooals onlangs in de dagbladen en ook hier werd aangekondigd, was van enkele dames, in Oost-Indië gewoond hebbende, het initiatief uitgegaan tot het aanbieden eener bloemenhulde bij Harer Majesteits eersten uitgang na de blijde gebeurtenis en werd Mevr. M. Bakhuizen van den Brink geb. Raedt van Oldenbarnevelt als leidster gekozen, wetende, dat de zaak dan in goede handen zou zijn.

Dinsdagmiddag tusschen 3 en 4 uur was bij de bloemisten van Houwingen—IJsselstein in de Lange Houtstraat, even voordat het naar het Koninklijk Paleis zou worden vervoerd, te bewonderen het prachtig bloemstuk, in den vorm van een rank Indisch vaartuig, de romp van akar-wangi vervaardigd en met djati-pitjes versierd, sierlijk omhangen met rozen en orchideeën, een smaakvol geheel, dat der ontwerpsters alle eer doet.

De volgende oorkonde, met batik-motieven omlijst, vergezelde deze vorstelijke bloemenhulde:

Aan
Hare Majesteit de Koningin der
Nederlanden.

Mevrouw!

Van het rijk, waarover Uwe Majesteit den scepter voert, kan gezegd worden, dat de zon er nooit ondergaat — daalt zij hier in het Westen beneden de kimmen, in het Oosten verrijst zij weder in vollen glans.

Onvergetelijk blijft het uur van den vroegen ochtendstond, toen, terwijl het zonlicht uit het Oosten den Westerschen hemel besteeg, aan Uwe Majesteit de weelde van het Moederschap geschonken werd en uit alle harten Uwer onderdanen de juichkreet losbrak: Er is ons een prinses geboren uit het huis van Oranje-Nassau, de band tusschen Oranje en Nederland is opnieuw krachtig bevestigd!

Uwe vrouwelijke onderdanen, die in Uwe Oost-Indische bezittingen hebben geleefd en gewerkt, hebben in zich den drang gevoeld, om aan Uwe Majesteit een nederig bewijs te geven van hare onverzwakte gevoelens, waarom het haar vergund moge zijn, thans, nu aan Uw volk de zegen geschonken is na de heugelijke gebeurtenis, Uwe Majesteit volkomen hersteld weder in zijn midden te zien, Uwe Majesteit hare eerbiedige hulde aan te bieden met bloemen van Oostersche herkomst uit de gewesten, waar een eeuwig bloeiende natuur het beeld schijnt van onvergankelijkheid.

Uwe Majesteit aanvaarde deze hulde als het teeken der onvergankelijke liefde voor Uwe Majesteit, der onwankelbare trouw aan Haar roemvol stamhuis, van Hare vrouwelijke onderdanen, die, vertoefden zij ook verre in het Oosten, zich met hart en geest verbonden gevoelden aan Oranje en Nederland.

Mevrouw Oudendal, die met de dames Sol en Eckenhausen, de bloemenhulde ten paleize bracht ter overreiking aan de Koningin door den particulieren secretaris van Hare Majesteit, mocht nog in den avond van denzelfden dag het volgende telegram ontvangen:

Mevrouw Oudendal-Kolb, Suezkade 127, Haag.

Ik betuig het Comité, gevormd uit de Dames, welke in Nederl.-Indië gevestigd waren, mijn meest oprechten dank voor de prachtige bloemenhulde mij heden gebracht. De gevoelens van liefde en aanhankelijkheid, mij vertolkt door deze bloemen en door de fraaie oorkonde, welke het geschenk vergezelt, worden door mij op hoogen prijs gesteld, en ik verzoek U aan alle geefsters mijn warmen dank over te brengen.

WILHELMINA.

Schets van het maatschappelijk bestaan der Dajaks in de Doeson-landen, meer in het bizonder die van de districten Midden- en Boven-Doeson, van de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

V.

(*Vervolg en slot.*)

De inzameling van boschproducten is één der hoofdmiddelen van bestaan der bevolking. Zij schenkt haar levensonderhoud, vooral wanneer de rijstoogst gedeeltelijk mislukt. De handel in boschproducten is dikwijls gecombineerd met den handel in lijnwaden, levensmiddelen enz.; hoofdzakelijk tengevolge van gebrek aan kapitaal in de bovenstreken.

Men dient in het algemeen onderscheid te maken tusschen rottan-planten en getahboomen, welke door de aanplanting het eigendom zijn geworden van de planters zelven en de rottan-planten, alsmede de getahboomen, die in het wild groeien en ter beschikking staan van de oorspronkelijke bevolking (a s a l o e s o e l geheeten).

Het komt wel voor, dat de oorspronkelijke bevolking een s o e n g e i, dat wil zeggen een zijtak van een zijrivier van de Baritorivier, tijdelijk afstaat aan een persoon, om daarvan met zijne familieleden vruchtgebruiksrechten te trekken.

Gaan die rechten met goedvinden van de a s a l o e s o e l over op de afstammelingen van een ontginner, dan wordt zulk een s o e n g e i wel genoemd „s o e n g e i p i a r a a n d a t o e", en worden de aanplantingen daarop beschouwd als door eigendom verkregen te zijn, waarvan dezelfde gerechtigheden kunnen worden geheven als van de eigendommen.

Behalve een s o e n g e i „p i a r a a n d a t o e", heeft men ook „t a n a h p i a r a a n d a t o e", welke gronden op dezelfde wijze worden verkregen als de s o e n g e i bovenvermeld.

De a s a l o e s o e l schenkt tijdelijk die gunsten aan personen, aan wien zij groote verplichtingen heeft, dan wel uit eerbied of kassian voor dezen of genen.

Voorts zijn er nog de producten, verkregen uit de zoogenaamde „t a n a h b e r d a t o e" en „s o e n g e i b e r d a t o e."

Een „t a n a h b e r d a t o e" is een p e m a t a n g (hooge grond in een laag terrein) welke door één of meer personen op hunne kosten, door ophooging met aarde, kunstmatig is verlengd. Op het nieuw verkregen terrein en op den aanplant daarvan kunnen de makers of hunne erfgenamen eigendomsrechten doen gelden. De geschillen, welke hieruit voortspruiten, zijn die, welke de eigenaren dier t a n a h b e r d a t o e maken, om te trachten de geheele p e m a t a n g in het bezit te krijgen, terwijl hen alleen het kunstmatig verkregen gedeelte toekomt.

De s o e n g e i b e r d a t o e is een gegraven g l o k k a n of sloot, die aan de oorspronkelijke makers of hunne erfgenamen behoort, omdat zij op kosten van eerstgenoemden is gemaakt. Zij wordt gegraven van een zeker punt in eene rivier tot aan een terrein, waarheen men het water brengen wil. De geschillen, welke hieruit voortvloeien, ontstaan doordien de eigenaren van de glokkan gewoonlijk het aanvangspunt van de glokkan zijn vergeten en dan trachten rechten te verkrijgen op de geheele rivier.

Voorts zijn het voorwerp van eigendom de zoogenaamde wasboomen, dat zijn boomen, waarin de bijen gewoonlijk nesten maken. Zij behooren aan bepaalde personen, die daarom die boomen merken en den omtrek er van schoonhouden.

Ook kunnen zij in eigendom worden verkregen door aankoop of schenking.

De wijze, waarop het bijenwas ingezameld wordt, is de navolgende:

De bijen maken bij voorkeur hunne nesten in de boomen; vandaar, dat men gewoonlijk spreekt van bijenboomen (T i n g g i r a n b o o m e n). Ten einde de bijennesten van de z.g. T i n g g i r a n b o o m e n te kunnen afhalen (m e m o e a i w a n g i), worden in de boomen, op afstanden van een manslengte, wiggen van ijzerhout of andere sterke houtsoorten geslagen, welke wiggen onderling worden verbonden, door middel van bamboestokken, die aan de uiteinden dier wiggen met rottan worden vastgemaakt.

Deze ladder dient om tegen den boom op te klimmen.

Is dit toestel (lantak), hetwelk men eerst begint te maken, wanneer er reeds bijennesten in den boom zichtbaar zijn, gereed, en de tijd van het zoogenaamde plukken aangebroken, dan gaat de P a m a n o e k (d. i. de persoon, die in den boom klimt), gewapend met een fakkel (s i m b a e i), een emmer-

tje van boombast gemaakt (pingkoer), een houten handschopje (wanjoeh) en een touw van gevlochten rottan (loeloehan), den boom in.

Bij den eersten tak aangekomen (deze tak draagt den naam van „dahan pemboeka lawang) waaraan gewoonlijk het grootste bijennest (moeara lawang) zingt hij het navolgende liedje:

Tjantjang oepih dimoeara Lawang.
bersisih galoeh.
Akoe memapas pemboeka lawang.
Kait 2 boekoe bambamkoe.
pasang tali dari sebrang.
Ingat 2 boekoe pesankoe.
Tahoen doedi galoeh kamari poelang.

Dit beteekent:

Ik begin het eerste nest te nemen.
Vlieg weg moeder van de bij (daarbij de brandende fakkel zwaaiende).
Ik bestrijk het eerste bijennest met het vuur van den fakkel.
Ik naak het eerste net aan met mijn bamboe.
Ik heb het touw aan den pingkoer bevestigd.
Luister naar mijn zang.
Wanneer gij weer hier een nest komt bouwen het volgende jaar, dan kom ik terug.

Na afloop van het lied, dat op eene eentonige melodie wordt gezongen, bestrijkt de Pamanoek de nesten met zijne toorts, die voor dat doel aangestoken wordt (doch niet mag vlammen). Op die wijze worden de bijen door de rook uit hunne nesten verdreven.

Hebben zij hunne nesten verlaten, dan worden deze middels de wantjoeh van den boom losgemaakt, en in de pingkoer gedaan, die met behulp van de loeloehan naar beneden wordt gelaten. De djoera Samboet neemt ze in ontvangst en ledigt ze.

Is dit afgeloopen, dan trekt de Pamanoek de pingkoer weder op. Zoo gaat men achtereenvolgens te werk, totdat alle nesten van den boom afgehaald zijn.

Is dit geschied, dan gaat men over tot het uitpersen van den honing en tot het koken van het was in een wadjan, terwijl, zoodra het was gesmolten is, dit in cilindervormen gegoten wordt. Dit was, dat nog niet van onreinheden is gezuiverd, heet „lilin mentah", en wordt in dezen vorm in den handel gebracht tegen den prijs van f 1.— de katti.

Wordt het opnieuw gesmolten en daarna ontdaan van alle onzuiverheden, dan heet het product „lilin masak." De prijs hiervan is f 1.50 de katti.

Ten einde minder last van de aanvallen der bijen te hebben, geschiedt het plukken des nachts bij donkere maan.

Naar gelang van den tijd, waarin zij hunne nesten bouwen in de z.g. tinggiranboomen, verdeelt men de bijen in 4 soorten.

Wanji taoen. Deze beginnen in de maand Januari hunne nesten te bouwen, blijven tot ultimo Maart en trekken tegen April weder naar de bergen, om tegen Mei terug te keeren.

Wanji boelik. Deze komen in Mei en blijven dan tot ultimo Juni.

Wanji mari of timor. Deze komen in Juli blijven er 3 maanden en trekken daarna tegen ultimo September weder weg.

Wanji kapat. Deze komen in October en vertrekken weder tegen ultimo December.

Behalve deze 4 soorten heeft men nog de wanji rampoe, die geen vaste nestelplaatsen hebben, maar hunne nesten bij voorkeur in het kreupelhout bouwen.

De nesten dezer bijen zijn klein en de graten zijn dikwijls niet voorzien van honing.

Het plukken van deze bijennesten is vrij.

Het geschiedt gewoonlijk gezamentlijk door alle kampongbewoners.

Personen, afkomstig van eene kampong, in het gebied van eene andere kampong wanji rampoe willende zoeken, moeten daarvan aan het kamponghoofd kennis geven en betalen volgens de adat 1/10 van het verkregen bijenwas.

De boomen, waarin bij voorkeur de bijen zich nestelen, zijn:

Djalapat-, Koepang-, Kaladan-, Sampoedan-, Bilas-, Anglai-, Talihe-, Tilap-, Palantan-, Djingah-, Kariwaja-, Nato-, Kamidang-, Koesi-, Gansiwoeng-, Djangaman-, Djeloetan, Kadiwang-boomen.

Aangezien die boomen waarde vertegenwoordigen worden zij door de bevolking onderhouden, d.w.z. een maal à twee maal per jaar gezuiverd van al het om die boomen groeiende wildhout. Degene, die zulk een boom onderhoudt, heeft het recht de bijennesten van dien boom uit te halen.

Komt een vreemdeling zich in eene kampong vestigen en wenscht hij een tinggiranboom te onderhouden, dan moet hij daarvan mededeeling doen aan het kamponghoofd. Onderhoudt zulk een persoon één der hierna te noemen bijenboomen nl.: Kaladan, Sampoedan, Talihè, Anglai, Koepang, Djilapat, Djeloetan, Kadiwang, dan mag hij gedurende de eerste drie jaren alleen de nesten uit dien boom halen. Na die 3 jaren moet hij de uit zulk een boom geplukte bijennesten verdeelen onder de personen van de asal-oesoel uit de kampong, ieder voor de helft.

De tinggiranboomen zijn in het bezit van enkele personen of van eene familie. Voor het plukken van bijennesten uit de z.g. tinggiranboomen worden door den bezitter of bezitters gewoonlijk eenige personen (helpers) uitgenoodigd om hen bij te staan. Het verkregen was en de honing worden dan in 2 deelen verdeeld, de helft voor den bezitter of de bezitters van den boom, de andere helft voor de helpers. Onder de helpers heeft men naar gelang van het aantal bijennesten een of meer klimmers (Pamanoek). Dat aandeel der gezamentlijke helpers wordt nog zoodanig verdeeld dat de Pamanoek 3 deelen tegen dat de helper er 2 deelen van ontvangt.

De verdeeling is dus als volgt:

½ voor den bezitter of bezitters; 3/10 voor den Pamanoek of Pamanoeks; 2/10 voor den helper of helpers.

Wanneer het plukken geheel is afgeloopen, d.w.z. wanneer ieder bezitter van bijenboomen in de kampong alle bijennesten van de boomen heeft afgehaald, eerst dan pas mag men den honing koken (tang-goeli). Voor dien tijd is het „pamali" (verboden) om honing te koken. Het volksgeloof wil, dat, wanneer voor dien tijd de honing wordt gekookt, de anderen, die nog niet hebben geplukt, weinig was en honing zullen verkrijgen.

Wordt iemand dus geattrappeerd op het koken van honing voordat het algemeene plukken is afgeloopen, dan verbeurt hij volgens de adat eene geldboete van f 6.—, welke boete wordt betaald aan het kamponghoofd. De boetegelden worden dan verdeeld onder het kamponghoofd en de kampongbewoners.

Zooals uit het voorafgaande reeds blijkt, zijn de hoofdbronnen van inkomst voor de Dajaksche bevolking in deze afdeeling:

1e. de landbouw, n.l. de teelt van voedingsgewassen, eenige tabak, wat suikerriet en andere cultures op zeer geringe schaal.

2o. de handel in boschproducten, als rottan, getah, vogelnesten, bijenwas en de uitoefening van verschillende industrieële bedrijven, als het vlechten van matten, mandwerk, touw en het maken van vaartuigen (djoekoengs).

3o. vischvangst, jacht.

4o. het delven van goud en steenkolen.

Bijverdiensten worden verkregen, voor zoover bekend, alleen door beplanting der wooneerven.

In vele jaren waren de prijzen van de boschproducten op de Europeesche markt zeer laag.

De prijzen loonden zelfs de moeite van het halen dier producten niet meer.

De rijstoogst had dikwijls te lijden van hooge waterstanden in de rivieren en andere plagen.

De dientengevolge ontstane druk oefende uit den aard van de zaak een nadeeligen invloed uit op de volkswelvaart.

Was een en ander een gevolg van rampen van hooger hand, of van omstandigheden, waartegen het bestuur al heel weinig kon doen, toch werd steeds van bestuurswege gedaan wat, in verband met de bereikbare middelen, gedaan kon worden, om den algemeenen toestand te verbeteren.

Zoo werd getracht bestaande knoeierijen van de zijde der inlandsche hoofden zooveel mogelijk tegen te gaan, terwijl er naar werd gestreefd de heeren- en gemeentediensten tot het hoogst noodige te beperken. Maar dergelijke maatregelen heffen de schaarschte aan geld niet op, een gebrek dat sterk wordt gevoeld en dat door de Dajaks in de hand wordt gewerkt door hun zucht om het verdiende en bespaarde geld in potten en pannen te beleggen, of bij feesten te verteren.

Het droogloopen van de zijrivieren der Baritorivier bemoeilijkt den op- en afvoer van 's lands producten en handelsproducten zoozeer en maakt dien zoo kostbaar, dat de benedenlandsche handelaren, die door den opkoop van producten nog geld onder den man zouden kunnen brengen in de geïsoleerde streken, daarvan worden afgeschrikt of gunstiger tijden afwachten.

De voorwaarden, waaronder de Dajak over het algemeen zijn bestaan voert, zijn dus niet gunstig te noemen. Het grootste gedeelte der bevolking heeft niet meer dan juist genoeg om te leven; dikwijls misschien minder, en vergenoegt zich dan met eene voeding als het nagenoeg rauwe vleesch van apen, slangen, voorts van ratten, bijen enz.

Het bericht als zouden er wel eens menschen van honger zijn omgekomen, heeft het bestuur nog nimmer bereikt en zal ook wel nimmer tot ons komen, waar, bij een goeden bodem, iedereen, met ontwikkeling van eenige energie, zijne dagelijksche voeding kan verdienen.

Sparen komt echter weinig voor, en als de Dajak iets doet, dan koopt hij een blanga, in de hoop dat de goede geesten hem en zijne familie zullen beschermen.

Na den oogst, gedurende welken tijd de Dajak dagen lang feest viert, wordt al het verkregen geld verteerd door spel en drank, waardoor elke kapitaalvorming onmogelijk wordt.

Tevens wordt hierdoor het feit verklaard, waarom onder de Dajaks zoo weinig gegoeden worden aangetroffen.

Nu is het waar, dat overal in de inlandsche wereld de landbouwer in dit opzicht ten achteren staat bij den handelaar en industrieel, omdat hij door gebrek aan crediet dikwijls gedwongen wordt zich te bepalen tot de teelt van weinig winstgevende gewassen. En toch, de Dajak is niet al een landbouwer, maar behalve dat is hij tevens handelaar in boschproducten.

Hij zou dus, onder gewone omstandigheden, geld genoeg kunnen verdienen en zelfs meer dan dat, waar, zooals hier, de grond vruchtbaar is, maar zoolang de Dajaks zich blijven isoleeren, geen neiging toonen om kapitaal te vormen en er niet naar streven om zich van Maleische invloeden te ontdoen, zoolang is, bij hunne zucht tot drinken en spelen, twijfel aan hunne oeconomische en sociale toekomst gerechtvaardigd.

E. VAN ASSEN.

WEST-INDIË.

Suriname in 1908.

Den 12en Mei l.l. werd de nieuwe zitting der Koloniale Staten door den gouverneur geopend met eene rede, die haar belangrijkheid ontleent aan den daarbij gegeven terugblik op het afgeloopen jaar: „Onze West" schreef hieromtrent het volgende: Waar de economische toestand niet achteruitgaande is, ja zelfs, volgens den Gouverneur eenigszins vooruitgaande, treft te meer de minder gunstige toestand der financiën. Als een roode draad loopt door de gevoerde begrootingsdebatten de mededeeling van de Bestuurstafel verstrekt: dat in het laatste driejarig tijdperk de opbrengst der middelen met 10 percent gestegen is, doch de uitgaven met 28 percent. Die wanverhouding is — al neemt men in aanmerking, dat door de bijzondere maatregelen der laatste jaren de algemeene bestuursuitgaven moesten stijgen — onverklaarbaar. Zeker is daarvoor niet voldoende de verklaring in de openingsrede, dat tal van „gewone uitgaven" „onvermijdelijk" toenemen. Hier is geen gewone, maar een verontrustend abnormale toename.

In hoeverre de Koloniale Staten gelijk hebben in hunne bewering, dat niet de noodige zuinigheid is betracht, is moeilijk uit te maken. De bovenvermelde wanverhouding maakt dat de bewering niet onaannemelijk klinkt. Erkend moet echter, dat de Staten, op enkele uitzonderingen na (Constantia en Knuffelsgracht) niet veel feiten hebben bijgebracht om hun bewering te staven.

Wat aangaat de door het Bestuur noodig geachte belastingverhooging, het komt ons voor, dat Bestuur en Staten in dit opzicht niet zoo ver van elkander staan. De Staten hebben — terecht — overwegend bezwaar om de belastingen te verhoogen naar den maatstaf, dien het plan-Idenburg zou uitwijzen. Daarvoor zou een verhooging noodig zijn van 186 duizend guldens. Waar echter de Gouverneur in de gewisselde begrootingsstukken erkende, dat zulk een verhooging boven de draagkracht der bevolking zou gaan en het Bestuur dan ook voorzichtig zou zijn bij de indiening van voorstellen, daar is het onaannemelijk, dat de Staten à priori elk voorstel tot belastingverhooging zouden verwerpen. Die voorstellen zullen en elk op zich zelf dienen te worden beoordeeld, en aanvaard, indien de draagkracht der bevolking dit toelaat. Want dat behalve het streven naar bezuiniging en naar maatregelen voor de economische ontwikkeling van de kolonie, het plicht is om — bij den omvang, dien het subsidie de laatste jaren weder heeft bereikt — de belastingen te verhoogen tot de grens der draagkracht is bereikt, zal wel niemand tegenspreken.

De Gouverneur heeft het noodig geoordeeld nogmaals een beroep te doen op samenwerking in het belang der bacovencultuur. Wij gelooven, dat men goed zal doen met dien wensch van den Landvoogd rekening te houden. De ernst der tijden dringt. Wil men resultaten bereiken. dan zal van nu af de wrijving van gedachten beperkt moeten worden tot de punten van actueel belang, waaromtrent nog verschil van meening mocht bestaan, ten einde die punten tot oplossing te brengen.

Met belangstelling vernamen wij uit de openingsrede de, althans voorloopig, bevredigende resultaten verkregen bij de proefneming met het kleinbedrijf in de goudindustrie.

Wat het grootbedrijf in die industrie betreft, wees de Gouverneur zeer terecht op de opruiming van een zeer groot struikelblok voor machinale ontginning in de binnenlanden. Door den spooraanleg kan men daarvoor nu steenkolen aanvoeren, waardoor de aanzienlijke werkkrachten, die thans voor den houtkap noodig zijn, en de groote moeilijkheid die men ondervond om op den duur voor voldoenden aanvoer te zorgen, voortaan vermeden kunnen worden.

De openingsrede constateert, dat de cacao-uitvoer in de eerste vier maanden van dit jaar teleurstellend is geweest. Gelukkig kan daartegenover nu reeds gewezen worden op het feit, dat de uitvoer de loopende maand plotseling beduidend gestegen is. De wekelijksche verschepingen loopen thans over de duizend balen, wat sedert jaren maar heel zelden meer voorkwam. De laatste maand is geconstateerd, dat de versteening der vruchten niet in zoo ernstige mate heerscht als men op grond van de eerste inzamelingen meende. Op het landbouwproefstation werd ons daarvan eene zeer eenvoudige verklaring gegeven. Naar men weet, vindt de infectie der zieke vruchten plaats in den bloemknop. De geïnfecteerde vruchten rijpen eerder aan dan de gezonde, zij worden zoogenaamd noodrijp. Vandaar dat bij de eerste inzameling van vruchten het percentage versteende vruchten het grootst is. De gezonde vruchten rijpen eerst later aan. Bij volgende inzamelingen krijgt de planter daardoor den indruk dat de ziekte „afgenomen" is.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De met de jongste mail ontvangen bladen behelzen geestdriftige artikelen over de „blijde gebeurtenis." De **Perniagaän**, door een harer blanke zusteren wel eens „het opvoerkraaiend dagblad" genoemd, schrijft o.a.: „Alle rassen zonder onderscheid, de europeanen, de chineezen en de overige volkeren in Ned. Indië zijn innig verheugd. Iedereen viert op zijne wijze van harte feest, allen hebben den Almachtige dank gezegd, dat hij zijn Zegen over de Koningin en Hare Dochter heeft uitgestort. Het artikel eindigt met een driewert: „heil het Vorstenhuis Oranje!"

Het veertiendaagsch tijdschrift voor Inl. dames, de **Poetri Hindia** van 30 April jl. in een oranjekleurig omslag gestoken en bijna geheel aan de Koningin gewijd, stelt hare lezeressen voor, om H.M. als een bewijs van blijdschap en verknochtheid, een album aan te bieden met de portretten van al de Inlandsche abonnées. Het album, dat ongeveer 500 portretten bevatten kan, is reeds gereed. De redactie is er van overtuigd, dat de djoendjoengan (= gebiedster) dit huldeblijk, al is het ook van geringe waarde, maar dat voortspruit uit een rein en oprecht gemoed (terbit dari hati jang soetji toeloes serta ichlas) met welgevallen zal aanvaarden.

De **Bromartani** deelt mede, dat de Soesoehoenan van Soerakarta, vergezeld van zijne gemalin, de Ratoe Pakoe Boewono, zijne broeders en zijne kinderen, op een Vrijdag het gebed in de groote moskee te Solo heeft bijgewoond, doch in afwijking van de gewoonte gekleed was „tjoro basahing negari Toerki (= als een pacha in Turkije). Het blad vindt, dat hij toen volmaakt geleek op Saïd Osman Pacha, den tegenwoordigen Minister van Marine in Turkije.

In de rubriek „Oeloe-llir" (= boven- en benedenlanden) van de **Sinar Borneo** betoogt Spar to de noodzakelijkheid van het bestaan en het groote nut van dag- en andere bladen, als een middel tot opwekking van het publiek, wijl het daarin zijne gedachten kan uitstorten, overwegende wat goed en slecht is. Bovendien is een courant de plaats, waar iemand, aan wien door hooggeplaatsten schade wordt toegebracht, zijne grieven kan uiten. Die gegriefden kunnen het blad als de brug tusschen hen en de rechtbank beschouwen. Daar de meeste inlanders arm zijn, weinig of niets geleerd hebben, laten zij zich licht onderdrukken en kwellen door machthebbenden. Deze onderdrukten kunnen door de bladen in bescherming genomen worden, door hunne grieven en bezwaren onder de oogen te brengen.

FEUILLETON.

Uit de Bantamsche Desa. *)

Toen ik, eenvoudige wong tani te Boemi-ajoe, door mijn desagenooten aangewezen werd als djaro, — in Midden- en Oost-Java zou men zeggen: loerah, — voelde ik mij eigenlijk een beetje verlegen met mijn nieuwe betrekking. Als desahoofd moest ik staten en cohieren invullen, en schrijven of lezen kende ik niet. Nu zou het niet moeilijk zijn geweest mij een djoeroetoelis aan te schaffen, doch als men zulke desaschrijvers niet behoorlijk controleeren kan, maken zij van hun positie alras misbruik ten nadeele van de bevolking. Dit is begrijpelijk, waar de schrijvers maar een zeer geringe bezoldiging genieten. Ik nam mij daarom voor te leeren lezen en schrijven. Mijn beide jongens en het oudste meisje zond ik dadelijk na mijn optreden als djaro naar de inlandsche school te Serang. Daar echter Boemi-ajoe twee en twintig paal van de hoofdplaats af ligt, moest ik er wel toe besluiten de kinderen onder dak te brengen bij mijn vrouws nicht, die vlak bij Serang woont, op anderhalve paal afstands van de school. Zaterdags komen ze thuis en Maandags gaan zij met den vroegtrein weer naar Serang. Van die wekelijksche thuiskomst der kinderen heb ik toen gebruik gemaakt om het onotjoroko van de Hollanders, het alphabet zeggen zij, te leeren. Dit was echter niet genoeg, en zoo heb ik langzaam aan — ik ben niet zoo jong meer, om vlug te kunnen leeren, — bij den goeroe van de desaschool, die door onzen Regent nu ook voor Boemi-ajoe is opgericht, leeren lezen, schrijven en rekenen.

Het is zeer aangenaam dit te kunnen. Ik kan nu tot in halve cenen opschrijven wat Tan Sie Giok, van onze desa-waroeng, van mij te vorderen heeft. Hij kan me nu niet meer in den nek zien, en ik heb vroeger altijd het idee gehad, dat ik meer betaalde dan waartoe ik wel verplicht was. En het is ook wel prettig, dat ik bij den assistent-wedana nu kan instaan voor de juistheid van mijn desastaten; vroeger moest ik mij altijd beroepen op den djoeroetoelis.

Deze assistent-wedana is erg voor het onderwijs aan de desakinderen, en men zegt, dat de regent hem juist daarom hier in het onderdistrict geplaatst heeft, want de regent zelf interesseert zich sterk voor het desa-onderwijs. Dit moet ook de reden geweest zijn van de overplaatsing van den vorigen assistent-wedana naar het zuiden in Lebak, waar nog geen scholen zijn.

Onze regent heeft met dat onderwijs getoond, te weten wat hij wilde. Wij zijn hem allen heel dankbaar dat hij, in spijt van alle tegenwerking, toch doorgezet heeft. En nu zou ik wel het een en ander van deze scholen willen mededeelen, om ook andere bestuurders aan te sporen het goede voorbeeld te volgen. Want het is een lust te zien, hoe ijverig de desakindertjes leeren, en als ze met hun leien en boekjes naar de school stappen, dan denken wij oudjes wel eens: „Het is nu toch wel beter dan vroeger."

Er zijn nu in dit regentschap dertig scholen. Den 1sten Juli 1908 werden zij geopend met een feestje in elk district, waarbij vele Europeanen waren, als de resident met mevrouw, de controleur, vele dames, onderwijzers, en natuurlijk de inlandsche bestuursambtenaren. De regent hield een redevoering, die klonk als een klok, en die ons allen ontroerde.

Te Koebang Bahad en hier en daar ook wel elders nemen ook oude menschen les, 's avonds natuurlijk, bij den goeroe, die daarvoor een extra betaald wordt. Zoo heeft mijn collega, de djaro, een man van 40 jaar, zich ijverig op het lezen, schrijven en rekenen toegelegd en nu kan hij zijn desa-cohieren met latijnsche karakters invullen. Overdag woont hij, als hij maar kan, de school bij als lid van de schoolcommissie, en leert dan met de desakindertjes mee. Deze djaro is een gewone wong tani en is nooit buiten zijn desa geweest. Toch zeggen nog zoovele Europeanen, dat wij, Javanen, geen behoefte kennen naar wat meer kennis!

Er zijn 33 van deze goeroe's; drie zijn als reserve om in te vallen bij ziekten of andere verhindering der gewone onderwijzers. De desabevolking zou niet gaarne zien, dat de school ook maar één dag gesloten werd.

De onderwijzers worden bezoldigd met *f* 15

*) Overgenomen uit het Bat. Nieuwsblad.

gen van hen, die daarvan kennis moeten dragen; zoo vervullen de bladen de rol van bezems, welke het kwade vuil, dat hier en daar zich ophoopt wegvegen. Het verwondert schrijver daarom, dat het inlandsche publiek over het algemeen nog zoo weinig om dagbladen geeft en dikwijls de redacteurs aanziet voor menschen, die niets liever doen dan twisten en tweedracht zaaien, door alles af te breken en geheimen te verklappen.

In de **Pertja Barat** bespreekt P u b l i e k in een zeer uitvoerig hoofdartikel de aanvulling der indische begrooting van 1909 met een bedrag van ruim anderhalf miljoen. Schrijver wijst er op, dat men daarbij hoofdzakelijk aan J a v a gedacht heeft, en vraagt: „wanneer zal men zich ook over Sumatra's Westkust gaan ontfermen; wanneer zullen in de indische begrooting opgenomen worden de fondsen tot verbetering van het lot onzer inlandsche ambtenaren, de middelen om ook ons tot meerdere ontwikkeling en voorspoed te brengen? Sumatra's Westkust staat in menig opzicht verre bij Java ten achteren. vervolgt schrijver; het verschil tusschen beide is als tusschen een w a n g k a n g — (ouderwetsch chineesch zeilvaartuig) en een stoomschip. Dit ligt niet aan ons volk, maar aan onze bestuurders, die te weinig gedaan hebben om ons land tot ontwikkeling te brengen. In de driehonderd jaren, dat het Gouvernement dit land in bezit heeft, is er niet veel vooruitgang merkbaar geweest. Voor Java heeft men in den laatsten tijd vooral meer gedaan.

Als voorbeeld noemt „Publiek" dan de oprichting van ambachtsscholen, van de school voor inlandsche geneeskundigen, van opleidingscholen voor inlandsche ambtenaren, voor inlandsche rechtskundigen, voor inlandsche officieren. Zou het geen tijd zijn om voor Sumatra's Westkust denzelfden weg op te gaan? vraagt hij, en merkt verder op, dat men wel gedacht heeft aan verbeteringen van het lot der europeesche, maar niet aan dat der inlandsche ambtenaren.

Aan het eind van zijn betoog geeft hij in overweging om op de begrooting voor 1910 ten behoeve van Sumatra's Westkust het volgende te brengen: een som ter verbetering van het onderwijs der inboorlingen, vooral in handel en nijverheid, een som om behoeftigen, die zonder werk zijn, een voorschot te geven om aan den arbeid te kunnen gaan, een som om kleine bedragen tegen billijke rentevergoeding aan inboorlingen beschikbaar te stellen, een som om inboorlingen in de gelegenheid te stellen hoogere inrichtingen van onderwijs te bezoeken, zooals de technische hoogeschool, de hooge school voor opleiding van controleurs enz., een soort studiebeurzen dus, welk bedrag later zou kunnen ingehouden worden van hun inkomen, en — last not least — een som om de bezoldiging der inlandsche ambtenaren te verhoogen.

In de **Pantjaran Warta** bespreekt een zich met een vraagteeken onderteekenende medewerker de vooruitstrevende beweging, speciaal in Oost-Java. Het komt hem voor, dat de drang om het javaansche volk te ontwikkelen, op dit oogenblik zich te veel uit in het houden van vergaderingen. De een wil zus, de ander wil zoo vooruitgaan, maar den rechten weg daartoe schijnt men nog niet te weten. Als gij bijv. tegen den kleinen man of tegen een desahoofd zegt: weet gij, dat de aanzienlijken er over denken, om het javaansche volk vooruit te doen gaan, zal deze U onnoozel vragen: Waarheen willen zij ons dan doen gaan?

Schrijver vindt, dat de beweging, door B o e d i O e t o m o in O.-Java teweeggebracht, nog niet in zekere, bewuste richting voert en vertelt verder, hoe eens een vergadering was belegd, die door tal van ambtenaren bijgewoond werd, maar nauwelijks een vierde van hen tot het lidmaatschap toetrad. Deze toegetredenen keken verlegen naar links en naar rechts en heel schuchter naar hunne meerderen. Eenigen tijd later belegde men een bijeenkomst tot de benoeming van een bestuur. De gekozen voorzitter bedankte echter. Weer werd een vergadering uitgeschreven voor een presidentsbenoeming, doch toen is niemand verschenen! Is dit een bewijs van lust tot samenwerking? roept hij uit. Het is duidelijk, dat wij ons nog geheel afhankelijk gevoelen van de boven ons gestelden; wij doen precies, wat deze willen. Zijn onze superieuren bang uitgevallen, dan zijn ook wij vreesachtig; wakkeren zij ons aan, dan gaan wij door dik en dun met hen mee. Willen wij, Javanen, inderdaad vooruit, dan is het noodzakelijk, dat de ambtenaarsstand en zij, die daarbuiten staan, de handen in elkander slaan, dat zij af en toe tezamen komen om overal allerlei onderwerpen te spreken, als handel, landbouw, veeteelt, het doen bezoeken der scholen door onze dochters enz. Bij die besprekingen zullen de niet-ambtenaren een eerbied, dien zij aan de prijajis verschuldigd zijn, zeker niet uit het oog verliezen. Zij zullen er over verheugd zijn, dat ook zij als menschen beschouwd worden. Dan zal het gemakkelijk vallen, van allen geld los te krijgen. Want, eindigt de schrijver geruststellend, dan zijn wij een van zin.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ook de indochineesche bladen wijden hartelijke woorden van vreugde en trouw bij het vernemen van de gelukkige gebeurtenis. Het hoofdblad van de **Pewarta Soerabaja** van 1 Mei werd gedrukt op oranjekleurig en de drie bijvoegsels respectievelijk op rood, wit en blauw papier, een te waardeeren attentie van een blad, dat zoo menigmaal een zéér bitteren toon heeft aangeslagen, de moeilijkheden besprekende, welke de chineesche emigranten in Ned.-Indië ondervinden tengevolge van het passenstelsel en het verplicht wonen in wijken, — maatregelen, welke de redactie niet meer in het kader van den tegenwoordigen tijd passend vindt.

Aangaande den chineeschen regeeringscommissaris T a y d j i n O n g T h a y T j e n g deelt de **Pewarta Soerabaja** mede, dat hij een H o k k i a n-chinees is (dus behoort tot den stam, die op Java de meeste leden telt), aan inrichtingen van hooger onderwijs in Europa heeft gestudeerd en in het bezit is van een europeesch diploma. Na zijn terugkeer in China deed hij het staatsexamen en verkreeg den titel van „k i d j i n" (2e graad). Te Solo werd ter zijner eere in den kraton een luisterrijk feest gegeven.

Het blad verwacht dan ook, dat de Soesoehoenan, die zeer gesteld is op onderscheidingsteekenen, er andermaal een van het Chineesche Rijk zal krijgen.

Vreemd is het, dat het eerste nummer der **Bromartani**, de officieele courant van het Soerakartasche hof, verschijnend nà de komst van dien grootwaardigheidsbekleeder te Solo, met geen enkel woord van dit bezoek rept.

In de **Perniagaän** wijst T j a n L i e G a n er op, dat men herhaaldelijk in dagbladen geschreven heeft tegen het dobbelen en het bijgeloof onder de „T i o n g h o a h o e d j i n" (getrouwde chineesche vrouwen). Schrijver meent, dat de chineesche vrouw niet daarvan af te brengen zal zijn, zoolang haar echtgenoot niet tot haar karaktervorming meewerkt. Al leven wij ook in de eeuw van algemeenen vooruitgang, zegt hij, de getrouwde vrouw zal aan dien vooruitgang geen deel hebben, als zij niet door haar man aangespoord wordt tot meerdere ontwikkeling en het meisje daartoe niet aangemoedigd wordt door het voorbeeld harer ouders. De chineesche vrouwen wijden zich nu slechts aan keuken, aan naaiwerk, en aan het dobbelspel, terwijl zij nog voor afgoden neerknielen. Het aantal ouders dat ook hunne dochters onderwijs doet genieten, is nog zéér klein. Schrijver hoopt echter, dat de chineesche vrouwen meer en meer het nut van goed onderwijs zullen beseffen, en het voorbeeld der vooruitstrevende vrouwen in deze zullen volgen.

Tegenwoordig worden veel chineesche knapen uit Lamijang (Ned.-Indië) naar Nanking gezonden om daar hunne studiën voort te zetten, zegt de **Sinar Borneo** in hare rubriek S a n a-S i n i (Van hier en ginds). Men kan aannemen, dat zij bijna allen kinderen zijn van gegoede gezinnen, daar dezen de overtochtskosten konden betalen. Zouden nu ouders, die daarvoor geen genoeg geld hebben, de hoop moeten laten varen om de opvoeding hunner zonen in het stamland te doen voltooien, al heeft de Chineesche Regeering thans bepaald, dat de studie te Nanking voor chineesche knapen uit Ned.-Indië kosteloos zal zijn? Schrijver hoopt, dat ook in het bezwaar der uitgaven voor de reis tegemoet kan worden gekomen. Het chineesche Ministerie van Buitenlandsche Zaken (G o a B o e P o) heeft immers bepaald, dat elk jaar een oorlogschip Ned.-Indië zal bezoeken, om zich van den toestand der chineesche emigranten te vergewissen; dit oorlogsvaartuig zou, meent hij, de chineesche knapen, die de hoogere school te Nanking willen bezoeken, gratis kunnen overbrengen. De chineesche Regeering behoeft daarvoor geen groote kosten te maken, terwijl deze wijze van vervoer hem toch ook véél beter voorkomt dan iedere andere scheepsgelegenheid.

Van Vreemde Koloniën.

Opium in Indo-China.

De D é p e c h e C o l o n i a l e merkt op, dat sommigen wel wat hard van stapel zijn geloopen, door de voorspelling eener spoedige invoering van een opium-verbod in Indo-China, naar aanleiding van de, door de Internationale Opium-commissie te

'''

's maands; de reserve-goeroes met nog minder. Wanneer zij invallen, krijgen zij volle betaling voor den tijd dat zij actief dienst doen. Die dertig g o e r o e's genieten dus een totale bezoldiging van f 5400 's jaars, terwijl de extra onkosten voor de tijdelijke opleiding nog een kleine f 400 bedragen. Het gouvernement nu geeft een subsidie van ruim f 3000 en bovendien een renteloos voorschot van f 3200. Nu moeten wij, desamenschen, dat voorschot voor het einde van dit jaar terugbetalen. En dat zal ook heel best gaan, want er is een goede regeling getroffen. Niet alleen de ouders van kindren in de desa betalen voor de instandhouding van het onderwijs, maar een ieder, ook ongetrouwde menschen en lieden, wier huwelijk niet door kinderen gezegend werd. De regent heeft ons dit duidelijk gemaakt. Hij zeide, dat wij allemaal voordeel hebben van de ontwikkeling der kinderen; deze worden groot en hoe meer ontwikkeld zij dan zijn, hoe grooter diensten zij aan de desa kunnen bewijzen. B.v. als zij hun velden later beter zullen bewerken dan wij en onze vaders en grootvaders deden, omdat wij niet konden lezen de adviezen van knappe menschen, die het beter weten dan wij. Maar als onze kinderen dit wel kennen, zal er meer welvaart komen in de desa, en ook zullen zij meer kunnen doen voor de desa dan wij, omdat zij verschillende dingen geleerd hebben die ons onbekend waren, en zoo zal toch altijd de desa als geheel er voordeel van hebben, wanneer de kinderen leeren lezen, schrijven en rekenen.

De regent zeide, dat wij een gemeenschap vormen, een k e m o e n i, waarin men dezelfde belangen heeft tot op zekere hoogte, en waar men dan ook de kosten tot handhaving dezer gemeenschappelijke belangen gemeenschappelijk moet dragen. Daarom is het heel billijk dat menschen, die geen kinderen hebben, meebetalen. Belastingen worden immers ook door ons allen betaald.

De som van f 600 per school is districtsgewijs omgeslagen. Er zijn desa's, waar meer gebruikt en andere waar minder gebruikt wordt, maar net als voor de desa zijn er ook gemeenschappelijke belangen voor het heele regentschap; daarom moet ieder ook gelijkelijk betalen, en wel f 0.50 in het district Serang per hoofd; en f 0.75 in de districten Tjiroeas en Pontang, omdat hier minder bevolking is. Natuurlijk wordt nu in de desa's nog nader geregeld wie meer en wie minder dan het vastgestelde bedrag zal moeten betalen, om deze vrijwillige belasting voor de bevolking zoo licht mogelijk te doen zijn. De regent heeft zeker wel in een honderdtal desa's van zijn regentschap deze kwestie zelf uiteengezet en in de meeste desa's werden geen bezwaren gehoord; ja, gewoonlijk vond de regent grooten steun en bijval bij de desamenschen als eerst maar de bedoeling een ieder duidelijk was gemaakt. En waar nog eens bezwaren werden geopperd, is het altijd gelukt na eenige conferenties, soms gedurende enkele dagen, die bezwaren weg te ruimen. De regent heeft er ook voor gezorgd, dat de verdeeling der kosten per hoofd in de desa zoo eerlijk mogelijk zou geschieden, en in tegenwoordigheid van de assistent-wedana's door de desabestuuren zou worden bepaald, na elken desa-man gehoord te hebben over zijn inkomsten. De bezitters moeten in doorsnede altijd meer betalen dan de menschen, die voor hun dagelijksch bordje rijst moeten werken.

Dan moet er ook nog behalve deze bijdrage in éens, maandelijks een kleine som betaald worden, althans voorloopig, voor de kosten van onderhoud en de bezoldiging der g o e r o e's of juister voor de terugbetaling van het renteloos voorschot van het gouvernement. De regent wil echter het onderwijs geheel v r i j maken voor de bevolking, dat is dus nog mooier dan bij de Hollanders, waarvan het grootste gedeelte nog altijd moet betalen voor zijn onderwijs. De g o e r o e's moeten echter toch bezoldigd worden en de regent wil dit ook doen c o m m u n i s t i s c h, nl. door aan de school voor den g o e r o e te verbinden apanagevelden, groot zes bouws, waarvan de g o e r o e gemiddeld een maandelijksche verdienste heeft van f 18 à f 20. Wanneer het eenmaal zoo ver is, zal dus ons onderwijs geheel vrij zijn. Nu betalen de desamenschen gemiddeld 4 centen in de maand voor het onderwijs. In de desa zelf wordt deze bijdrage weer geregeld naar de inkomsten of het bezit der desamenschen. Zoo is er een weduwe in de desa Kasemen, die eenige kindertjes naar de school zendt en maar 1½ cent in de maand behoeft te betalen.

Wij zijn zeer gelukkig.

DE DJARO VAN BOEMI-AJOE.

Sjanghai geformuleerde wenschen.

Die wenschen, welke ten overvloede de noodige sanctie ontberen en slechts de waarde hebben eener beginselverklaring, laten toch aan de verschillende landen reeds eene groote mate van vrijheid.

Waarop het daar eigenlijk aankomt, was dat men het noodig heeft geoordeeld, dat streng toezicht gehouden wordt op aanmaak en verkoop van opium. De Commissie achtte eene geleidelijke vermindering van het aantal opium-verkoopplaatsen gewenscht met de toevoeging evenwel, dat rekening moest worden gehouden met de toestanden in onderscheidene landen.

Anderzijds verklaarde zij, dat het gebruik van opium, in welken vorm ook, behalve voor medische doeleinden, behoort te worden verboden of onder zorgvuldig toezicht gesteld.

Het bestuur van Indo-China is reeds eenigermate aan de wenschen der internationale Opium-Commissie tegemoet gekomen door eenerzijds den verkoopprijs van het opium te verhoogen, anderzijds maat regelen te treffen tot sluiting eerlang der openbare schuifgelegenheden.

Verder te gaan zou zijn de belangen van de schatkist noodeloos op te offeren, daar noch de openbare gezondheid, noch de openbare zedelijkheid daarmede zouden zijn gediend.

Uit de, door de gedelegeerden van Indo-China bij gelegenheid van de vergadering der Commissie gegeven aanwijzingen, zou toch moeten blijken, dat de door de regie op het opium gestelde hooge belasting oorzaak is, dat het gebruik van het heulsap zich bepaalt tot een kleine groep rijke nietsdoeners en tot de Chineesche koelies van Cholon, zoodat het aan het opium-verbruik verbonden euvel zich nagenoeg uitsluitend doet gevoelen door een deel der bevolking, waarvoor het Fransch bestuur geen verantwoordelijkheid op zich heeft genomen.

(Wij teekenen hierbij aan, dat deze voorstelling van zaken niet juist kan zijn. In hetzelfde Fransche koloniale blad troffen we toch onlangs een klacht aan over het gebruik van gesmokkeld opium door de bevolking van Laos, die hiervan voorzien werden door lieden uit de naaste omgeving van den vorst van Loeang Prabang. In Laos, dat toch ook tot Indo-China behoort, treft men nog geen rijke nietsdoeners en ook geen Chineesche koelies aan).

Intusschen meent het blad, naar aanleiding van het aangenomen feit, dat het vooral immigranten zijn, die zich aan het opiumgebruik schuldig maken, te kunnen besluiten, dat hierdoor reeds het beroep veroordeeld is, dat men doet op de sentimentaliteit der Franschen, ten behoeve van een volk dat zoogenaamd een rasch verval tegemoet gaat door het opiummisbruik.

Men had, dunkt ons, kunnen volstaan met te wijzen op de mate van het opiumverbruik in Indo-China, dat geschat op 3 millioen taëls, of ongeveer 45 tot 60 pijpjes per hoofd der bevolking en per jaar zeker grooter is dan het verbruik op Java, waar dit slechts 10 pijpjes per hoofd en per jaar bedraagt, maar toch verre ten achter staat bij het alcoholverbruik in Europeesche landen van 200 tot 400 borrels per hoofd en per jaar.

De Dépêche Coloniale wijst er dan evenwel op, dat men aan Frankrijk zal kunnen verwijten, dat in China dan toch wel er aan gedacht wordt om het opiumverbruik af te schaffen, en schrijft dienaangaande:

„De Internationale Commissie heeft inderdaad de oprechtheid van het streven der Chineesche Regeering, om de opium-productie en het opiumverbruik te beperken, erkend. Der Chineesche regeering kwam dit bewijs van goed gedrag zeer gelegen, dat des te meer op prijs gesteld wordt, wijl ze in dit opzicht niet verwend is. Het is evenwel geenszins zeker, dat deze hulde aan hare eerlijke bedoelingen niet voor een, zij het nog zoo klein deel moet worden toegeschreven aan de eischen der internationale beleefdheid, die niet toelaat elkander onaangename waarheden te zeggen, dan wel aan de bijbedoelingen van belanghebbenden, onder de Commissie, wier lik daardoor min of meer beneveld was.

„Hoe het ook zij, de Chineesche regeering zal niet nalaten om zich op dat bewijs te laten voorstaan. Het ongeluk wil nu echter, dat niet allen in de bij dat certificaat betoogde overtuiging deelen, en het is de Chineesche regeering, die door twee edicten van den laatsten tijd dien twijfel versterkt.

„Het eerste van die edicten brengt de maatregelen in herinnering, welke reeds tevoren getroffen waren om de opium-productie en het opium-verbruik te beperken. Niet alleen worden die maatregelen nog verscherpt, maar zelfs wordt een kortere termijn gesteld, waarbinnen het opiumverbod zal worden uitgevaardigd. Wat wil men nog meer, niet waar? Maar, wacht eens even! In afwachting van het absoluut verbod, wordt bij hetzelfde edict ten behoeve van den Staat het monopolie van den verkoop ingesteld.

„Bij het tweede van de hier bedoelde edicten wordt een serie van voorbereidende maatregelen voorgeschreven voor de instelling van een budget. China wil zich op militair en economisch gebied toerusten. Hiertoe behoeft het een op goede grondslagen berustend financiewezen. Het kan dan niet meer afhangen van den meer of minderen ijver der provinciale autoriteiten om bij te dragen in de kosten van het centraal gezag. Dit zal dan wel drie maal meer noodig hebben dan het thans jaarlijks met de noodige moeite int. Vandaar de noodzakelijkheid om de noodige middelen van zekeren omvang te scheppen. Waar zijn die te vinden?

„Wanneer men de beide edicten naast elkander legt en ziet, dat in het eerste gegeven wordt, waarop het in het tweede aankomt, komt men er toe, zich de vraag te stellen, wie hier de bedrogene is. Men zal moeten toestemmen, dat de verleiding voor een in geldnood verkeerende regeering groot is om op een gegeven oogenblik te vergeten, dat hare oprechtheid met ophef aan de geheele wereld is verkondigd. Men zal dan ook moeten erkennen, dat de hierna gestelde hypothese nog zoo ongerijmd niet moet worden geacht.

„Engeland beperkt van jaar tot jaar den invoer van opium uit Engelsch-Indië in China zoolang totdat die invoer geheel heeft opgehouden. Intusschen heeft China het monopolie van den opium-verkoop georganiseerd en dien verkoop geleidelijk beperkt, wat niet wegneemt, dat die elk oogenblik weer aanmerkelijk kan worden uitgebreid. Met de papavercultuur is het een ander geval. Maar al is die ook geleidelijk ingekrompen, dan kan ze in twee jaren tijds weer denzelfden omvang hebben van te voren. Een middel onder de hand hebbend, dat zich gemakkelijk laat exploiteeren zonder vreeze voor de concurrentie van het Indische product, waarvoor de Chineesche deur is gesloten, gaat de regeering te Peking er toe over het opium-monopolie verder te regelen, te bevestigen en uit te breiden.

„Men beschuldigt haar van onoprechtheid. Zij wijst op de noodzakelijkheid, die sterker is dan haar goede wil. Zij betoogt, dat het haar onmogelijk is zulk een belangrijk middel prijs te geven, dat ze rekening heeft te houden met de gewoonten der bevolking, met de belangen der provinciën, die het opium produceeren, dat zij door zich het toezicht op den verkoop van opium en mogelijk ook op de papaver-cultuur voor te behouden den geheel binnen de perken houdt en aan de verwoestende gevolgen grenzen stelt. En houdt men aan, dan stelt zij het dilemma: of het opiummonopolie, of een verhooging van invoerrechten, waarvan alle op China handeldrijvende natiën ernstige nadeelen zouden ondervinden. Maar wie zou er blijven aandringen, op grond waarvan en met welk recht?

„Zou Engeland, beroofd van de voordeelen van den uitvoer van opium uit Indië naar China wellicht protesteeren? Op bedoeld oogenblik zouden immers de uitvoeren hebben opgehouden het belang ware verdwenen en in elk geval is het niet te denken, dat Engeland bij alle moeilijkheden van zijn huidige positie in Europa, en die het mogelijk in de naaste toekomst in het Verre Oosten wachten, zich nog allerlei complicatiën op den hals haalt, afgescheiden van den ongunstigen indruk, dien een nieuwe opium-oorlog met China zou teweegbrengen. Voor vijftig jaren kon het nog zoo iets beginnen. Maar, de tijden zijn veranderd, en wat toen mogelijk was is het nu niet meer.

„Men kan dus zeggen, dat de Chineesche regeering gemakkelijk spel heeft. Alles te winnen, en niets te vreezen, behalve een knak in haar goeden, eerlijken naam, een risico, dat voor een Aziatische regeering, gegeven den inzet van het spel, niet zwaar telt. Laat ons dus de gevoelige zieltjes, door de besluiten der Internationale Commissie te Sjanghai vervuld van vreugde en zoete hope, verwijzen naar een tijdstip, tien jaartjes verder of misschien zelfs eerder, en verzoeken, dat men tot op dat tijdstip het budget van Indo-China de uit het opium-middel getrokken inkomsten kalmpjes innen laat.

Handel in Belgisch-Congo.

Men weet, dat door Morel en consorten in Engeland voortdurend tegen den Congo-staat de troef uitgespeeld werd, dat deze zich niet zou hebben gehouden aan de bepalingen betreffende vrijheid van den handel voor allen in het Congo-bekken.

Onze lezers weten ook, dat het verwijt volstrekt niet den eigenlijken handel in den Congo-staat betrof, maar dat de caoutchouc-handelaars en de reeders van Liverpool wilden, dat hun vrijheid werd gelaten om den caoutchouc-rijkdom van den Congo, staat uit te buiten op de wijze als door de palm-oil-ruffiaas in Nigeria in toepassing was gebracht, ten aanzien van de daar gewonnen palm-olie.

Wij hebben er ook op gewezen, dat al dat humaniteits gehuichel van de Congo Reform Association de vlag was, die een vuile lading dekte, waarvoor uit tal van getuigenissen van onpartijdige lieden de bewijzen konden worden bijgebracht.

En wat nu het verwijt betreft, dat de Belgen den alleenhandel in hunne kolonie zouden begeeren, halen we uit een rapport van den vice-consul van Frankrijk, te Matadi, E. Lucciardi, slechts het volgende aan:

„Belgisch Congo is open voor onze handelaars, voor onze industrieelen, die, zoo ze zich daartoe slechts de moeite willen geven, daar vrij belangrijken afzet voor hunne goederen kunnen vinden."

Alkohol in Engelsch-Indië.

Lieden, die het wel meenen met den inlander in Engelsch-Indië, maken zich ongerust over het toenemend verbruik van alkoholische dranken in die kolonie. Maar ook daar schijnt men niet in te zien dat overijver wel eens oorzaak kan zijn, dat men het doel voorbijschiet. Dit werd aan den Matigheidsbond te Bombay onder de oogen gebracht door den gouverneur dier provincie, toen hij in antwoord op een verzoek van dien bond o.a. het volgende opmerkte:

„Het valt niet gemakkelijk u onmiddellijk te beantwoorden, omdat uw doel mij niet recht duidelijk is. Uit eenige passages in uw verzoek komt het mij voor op te moeten maken, dat gij in uw hart het alcohol-verbod voorstaat en den verkoop van bedwelmingsmiddelen geheel wilt zien afgeschaft. Indien dat zoo ware, vrees ik dat niets wat ik zou zeggen u zou bevredigen, en dat u alle pogingen van het bestuur om matigheid te bevorderen als nutteloos zoudt beschouwen. Algeheel verbod is niet hetzelfde als matigheid, en ik kan u geen hoop geven dat maatregelen in eerstbedoelden geest, welke, indien u die in détail uitwerkt, ook u zullen blijken met zeer groote moeilijkheden te zijn verbonden, in Indië wel ooit zullen worden getroffen."

De gouverneur beloofde evenwel den bond, dat hij, waar mogelijk, die maatregelen zou treffen, welke aan de bevordering der matigheid ten goede zouden komen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De opkomst van het Ned. gezag in Oost-Indië.

Tusschen de jaren 1862 en 1888 verscheen met bovenstaanden titel het bekende, voor de kennis der geschiedenis van de Nederlanders in den Oost-Indischen Archipel, onmisbare standaardwerk waarvoor de bewerkers, Jhr. Mr. J. K. J. de Jonge en M. L. van Deventer de gegevens putten uit onuitgegeven stukken van het Oud-Koloniaal Archief. In het geheel zagen van deze publicatie dertien deelen, in hoofdzaak handelend over Java, het licht, terwijl een tweede Reeks, door P. A. Tiele en J. E. Heeres uitgegeven, de Buitenbezittingen bevat. (Van deze Reeks verscheen tusschen 1886 en 1895 Deel I—III, en is een IVe deel in bewerking.)

Bij de firma Nijhoff is thans verschenen een Supplement in twee deelen op het laatste deel van genoemde Eerste reeks, getiteld:

Documenten omtrent Herman Willem Daendels, Gouv.-Generaal van Ned. Oost-Indië. Verzameld en van inleidingen voorzien, door wijlen Dr. L. W. G. de Roo.

Het zou een nutteloos werk zijn te trachten in een kort bestek een overzicht te geven van den inhoud van deze aanvullende archief-studie van Dr. de Roo, welke — hetzij terloops opgemerkt — een geheel ander en gunstiger licht werpt op het leven en de daden van den grooten maarschalk Daendels gedurende den tijd, dat hij het bewind in Indië voerde, dan de voorstelling, door Van Deventer gegeven. Jaren lang werkte Dr. de Roo om zijne gegevens te verzamelen en voor de pers gereed te maken, doch de verschijning mocht hij niet beleven. Bij zijn overlijden, op 27 Febr. 1907, was het hs. geheel gereed en zorgden zijn zoon, Mr. W. de Roo de la Faille en de heer G. P. Rouffaer voor de uitgave, waarmede toch nog ruim 2 jaar gemoeid zijn geweest.

De Indische Gids.

Het Juni-Nr. vangt aan met een uitvoerige beschouwing van den oud-luitenant-kolonel van het leger in N. O.-I., F. C. Hering, over Java's weervermogen tegen een buitenlandschen vijand, naar aanleiding van een den 26en Februari jl. door den heer J. A. Gratama gehouden voordracht, getiteld:

Beschouwingen over de middelen ter verbetering van het Javaansche element in het Ned.-Indische leger.

Het spreekt van zelve, dat de schr. in zijn betoog ook de veelbesproken positie van den Inlandschen officier onder de oogen ziet en ontleenen wij daaraan het volgende:

„Voor een omgang op geheel gelijken voet tusschen de Europeesche en Inlandsche officieren is gelijke algemeene wetenschappelijke kennis niet noodig. Steeds zijn er in Nederland en in Indië naast elkander officieren geweest, die de Staf, later Krijgsschool hadden gevolgd, die van de Kon. Militaire Academie afkomstig waren, die aan den Hoofdcursus waren opgeleid, die het zoogenaamd verlichte examen hadden afgelegd en eindelijk die zonder examen waren benoemd, dus aan geen enkelen wetenschappelijken eisch hadden voldaan; nimmer heeft dat invloed gehad op den kameraadschappelijken omgang van allen; daarvoor waren de officieren te verlicht; ook bij hen waren karakter en beschaving alleen de eischen, waarnaar zij zich voegden, evenals in de algemeene maatschappij, waarin men niet anders handelt.

Waartoe dan — vraagt schr. — die groote algemeene kennis in de Inlandsche officieren? Voor het volvoeren van de eigenlijke officiersstaak wordt zij geenszins vereischt. Men mag niet uit het oog verliezen, dat de hooge wetenschappelijke eischen, die aan de Europeesche officieren worden gesteld voor een groot deel op rekening staan van de algemeene ontwikkeling in hun Moederland. Wat heeft de Inlandsche officier aan die vreemde talen, die hem met zijne minstens drie andere talen tot een polyglot zouden maken; wat heeft hij aan hoogere en beschrijvende meetkunde, mechanica, scheikunde, algemeene geschiedenis, en uitvoerige aardrijkskunde van Europa, Amerika en Afrika?

De instelling van het instituut van Inlandsche officieren was voor de Javaansche maatschappij een maatregel van zeer ingrijpend karakter, die maar niet zoo terstond in de toestanden is ingeweven. Dit is een voorname reden, waarom de resultaten niet dadelijk gunstig zijn. Men moet geduld hebben. Het ontbreekt den Javaan nog ten eenenmale aan de voorbereiding, die noodig is voor de studie tot het officiersexamen. Indien men al aanstonds eene opleiding invoert, zooals aan de Kon. Mil. Academie wordt gegeven, dan is het gevaar groot, dat de maatregel geheel zal mislukken. Men is er in Nederland en in Indië toch al vlug bij om eene poging als niet geslaagd te beschouwen. Kalm aan dus. Oorspronkelijk althans eene eenvoudige (maar voldoende) opleiding. Wat mij aangaat — besluit de schr. — ik zal, geloof ik, de boven opgesomde sterrekunde enz. nooit noodig achten, maar is de Regeering van andere meening, zij ga toch niet te spoedig over tot vervulling van de hooge eischen, hie thans reeds door sommigen gesteld worden."

De heer H. J. Kerbert, O.-I. houtvester, schrijft vervolgens een artikel over Exploratie en exploitatie van Wildhoutbosschen in de Buitenbezittingen. Tegenover de 700.000 H.A. djatibosch van Java vindt men — volgens schr. — op de B.B. een paar millioen H.A. gemengd bosch. De eerstgenoemde bosschen worden thans door een 40-tal houtvesters beheerd, terwijl we momenteel op de B.B. aantreffen een inspecteur zonder personeel. De voornaamste oorzaak van de verwaarloozing der wildhoutbosschen buiten Java moet dus worden gezocht in gebrek aan personeel, welk euvel als een roode draad door de geschiedenis van het Boschwezen in Ned.-Indië loopt. Nadat de schrijver aantoont, op welke wijze aan dezen toestand een einde kan worden gemaakt, besluit hij: „Nu de djatibosschen circa 2 millioen gulden per jaar netto afwerpen, welk bedrag door uitbreiding van den aankap in eigen beheer aanmerkelijk zal kunnen worden verhoogd, mag daarvan wel een zeker percentage, bijv. 5%, worden aangewend voor het onderzoek der bosschen in de Buitenbezittingen. Het wil mij toeschijnen. dat in Grooter-Nederland plaats is voor Grooter-Boschwezen."

Van de overige bijdragen in dit Ind. Gids-nummer noemen wij: Uit de geschiedenis der O.-I. Compagnie in de 18e eeuw, door N. Mac Leod. IV. De reforme in het Zeewezen en andere takken van bestuur onder van Imhoff. — Ontwouding en regenval op Mauritius (met kaartje), door J. E. de M(eijier). — De juist-snelle aanleg (van het geweer). — Verschillende oplossing van het muntvraagstuk in Aziatische landen. IV. China. — Het beheer van Britsch Nieuw-Guinea. — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie (Immigratie van Britsch-Indiërs in de Britsche kroonkoloniën. De naam copra). — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Weekblad voor Indië.

No. 2 van jaargang 1909—10 houdt in: Gaat de halve maan onder? door R. B. — De verjaardag van Prins Hendrik te Temanggoeng (met foto), door J. A. K. — Een bijzondere plechtigheid (in Constantinopel), door Beaulieu. — Automobilisme op Java (met foto), door X. — Madoereesche zeden. Moordenares, door v. d. G. — Feesten in de Vorstenlanden (garebeg moeloed in Djokjakarta) door Later. — Vendutie.

De Indische Mercuur. No. 21.

Het Nr. van 1 Juni bevat onder het opschrift: De rietsuiker-industrie in de verschillende landen van productie een belangrijke, zeer uitvoerige beschouwing over genoemde industrie in Britsch-Indië, door den alleszins bevoegden schrijver den heer H. C. Prinsen Geerligs als volgt ingeleid:

„Tengevolge van verschillende oorzaken, waaronder ik noem: de Brusselsche Conventie, de verovering van Formosa door de Japanners, de tarieftegunstigingen door de Vereenigde Staten aan de voormalige Spaansche koloniën toegestaan en niet het minst door de toepassing der vorderingen van de wetenschap op het bedrijf, is de rietsuikerindustrie, die door sommigen reeds ten doode was opgeschreven, weder met nieuw leven bezield en heeft wederom het aandeel, dat de beetwortelsuiker in de wereldproductie heeft, overvleugeld. Het oogenblik komt mij dus voor goed gekozen te zijn om dezen gewichtigen tak van nijverheid in al zijne uitingen te bestudeeren, na te gaan aan welke factoren in elk bijzonder geval opbloei of verval zijn toe te schrijven en daaruit gevolgtrekkingen voor de toekomst af te leiden."

De schrijver gevoelde zich des te meer tot de studie en bespreking dezer vraagstukken aangetrokken, omdat hij van zeer nabij het verval en den wederopbloei der rietsuikerindustrie heeft bijgewoond en verder doordat hij, zoowel door eigen aanschouwing als door geregelde briefwisseling met gezaghebbende personen in nagenoeg alle rietsuiker-produceerende landen in de gelegenheid is over de meest betrouwbare inlichtingen omtrent de rietsuiker-industrie in alle oorden der wereld te beschikken.

Voorts brengt dit Nr. het aan de Javasche Courant ontleende Bericht omtrent de Gouvernements-kina-onderneming over het 1e kwartaal 1909, benevens de gewone wekelijksche rubrieken, als: Kultuurberichten, Kleine mededeelingen, Financiëele berichten en verslagen, Nieuwe Maatschappijen, enz.

Vragen van den Dag.

In de Juni-aflevering van de Vragen schrijft Dr. H. Blink een artikel over „Het rundvee naar zijne geographische verbreiding en economische beteekenis bij onderscheidene volken", waarbij ook een hoofdstuk over het rundvee in Nederlandsch-Indië. Het volgende is er aan ontleend:

„De Inlandsche hoornveestapel bestaat op Java uit buffels of karbouwen en eigenlijke runderen. Van deze is de buffel naar bouwaard en voorkomen het meest typisch Javaansch. Log en zwaar, langzaam in zijn beweging, gaarne verblijvend op modderachtige gronden, is hij bij uitstek geschikt, om bij de bewerking der sawah's dienst te doen. Het rundvee op Java dient tot trek- en ploegvee en als slachtmateriaal bij feestelijke gelegenheden. Bij den landbouw is het rundvee nog meer van belang voor den ploeg dan voor het eigenlijk vervoer. Het rundvleesch wordt hoofdzakelijk gebruikt door Europeanen, Madoereezen en de groote garnizoenen. De inlandsche bevolking is over 't geheel te arm, om zich geregeld met vleesch te voeden, en zij gebruiken dan bij feestelijke gelegenheden meest nog karbouwenvleesch. Op Bali met zijn Boeddhistische bevolking wordt de veeteelt vrij algemeen gedreven, hoewel niet zooveel als op Java. De Boddhisten, ook die in Siam en Britsch-Indië, eten echter het vleesch niet; voor hen dient het rund enkel als trekdier.

Het is wel opmerkelijk, dat op Java, een land met zooveel Europeanen, de koeien zoo goed als niet gemolken worden. Zelfs op Madoera — met zijn veeteelt op groote schaal — geschiedt dit bijna niet. En toch is Ned.-Indië in toenemende mate een boter- en kaas consumeerend gebied. De invoer van boter is van 149.000 K.G. in 1893 toegenomen tot 1390000 K.G. in 1907, de invoer van kaas is in dezelfde jaren van 124.000 K.G. tot 208.000 K.G. vermeerderd. Zou het eiland Madoera niet geschikt zijn voor het condenseeren, steriliseeren en verpakken van gecondenseerde melk? Zouden de koele bergstreken niet geschikt zijn voor roomboterfabrieken en kaasmakerijen? Thans levert Java nog bijna geen boter en melk. „Doch als in een centrum een fabriek van gecondenseerde melk of zuivelbereiding wordt opgericht, zullen vele veebezitters onder goede leiding zich er op toeleggen, een gedeelte van hun veestapel voor de melkproductie te bestemmen. Dan zal ook voor Indië het tijdstip aanbreken, dat de veeteelt als zoodanig een bedrijf wordt, dat een behoorlijk bestaan oplevert voor de bevolking."

Ten slotte zij gewezen op een opstel in het jongste nummer van Eigen Haard, getiteld: „Een maand aan boord van „De Klerk", door Mr. White, waarin de schrijver zijn indrukken weergeeft in woord en beeld van een reisje naar verschillende Molluksche eilanden, zoomede op een tweetal pas verschenen publicatiën, n.l.:

Dr. J. H. F. Kohlbrugge: Die gehirnfurchen Malaiischer Volker verglichen mit denen der Australier und Europäer. Eein Beitrag zur Evolutionslehre; en:

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel. Deel III. Tweede druk. Op beide werken hopen wij in een volgend overzicht terug te komen.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Couraut van 7 Mei 1909. No. 36.

In dit No. is opgenomen de ordonnantie, waarin herziening der bepalingen, betreffende den invoer, het bezit en den omloop in Ned.-Indië van zilveren muntspeciën, bekend onder den naam van dollar, alsmede van dollarpasmunt, benevens verscherping der tegen de overtreding dier bepalingen bedreigde straffen.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Vergund: aan de onderwijzeres mej. L. J. Hartevelt om zich 6 maanden naar Europa te begeven.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer 1ste klasse W. v. d. Veen en de asp.-controleur W. A. J. Ulrich.

Benoemd: tot directeur van financiën F. A. Liefrinck; tot commies te Soerabaja J. C. Monteiro; tot lid van den gemeenteraad van Malang W. P. Veltman; tot lid van den gewestel. raad van Kedoe G. J. H. Westenenk, van Pekalongan Jhr. F. V. A. Ridder de Stuers, van Pasoeroean F. A. Erkelens en D. Versteegh, van den gemeenteraad van Semarang J. J. S. van Leenwen; tot subst.-officier van justitie bij den R. v. J. te Batavia Mr. L. F. A. Baron de Kock.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin. Mr. A. H. L. Roosmale Nepveu.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. te Kendal A. J. Tiel; te Ambarawa G. J. van Rysinge en J. Baas; te Bangil A. J. Muskens.

Overgeplaatst: naar Buitenzorg de onderwijzer 2e kl. F. van Gulick; naar Saparoea de idem G. J. van Wagensveld.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den meesterknecht-instrumentmaker te Soerabaja J. G. Cramer.

Ontslagen: op verzoek eervol uit 's lands dienst de luit.-kol. der artillerie T. A. de Neve; als mil. commandant van Banka de kapt. der inf. E. Kilian.

Benoemd: tot militair commandant van Timor en onderh. de tot majoor bevorderde kapitein der inf. P. J. Spruijt.

Bevorderd: bij het wapen der infanterie: tot majoor de kapiteins H. C. Stoelman en P. J. Spruijt; tot kapitein de 1e luitenants H. L. H. baron van Isselmuden, E. A. J. Nobele, L. F. van der Kruk, W. Aars, F. Halkema en W. F. H. Epke.

Uit de Javasche Courant van 11 Mei 1909. No. 37.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan de commies bij de post- en tel.dienst Mej. J. de Bruijn; den landmeter J. H. A. Wolff en den adj. insp. inl. onderwijs J. G. Dammerboer.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter W. A. Th. Ziesel.

Benoemd: tot ondervoorzitter van den landraad te Toeloengagoeng Mr. J. K. Onnen; tot lid v. d. gem. raad van Semarang Dr. G. F. H. Bijranck; tot notaris te Batavia G. H. Thomas; tot raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. W. F. Haase.

Belast met de waarneming der betrekking van resident der Padangsche Bovenlanden H. J. A. Raedt van Oldenbarneveldt.

Ontslagen: Op verzoek eervol de wedono van Modjoajoagoeng Kiahi Ngabehi Ardjowidigdo.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie in Bondowoso Raden Mas Sosrosoebroto; in Panaroekan Raden Soemowardjojo.

Aangewezen: als tijdelijk voorzitter van den landraad te Mr. Cornelis Mr. H. G. Nederburgh.

Geplaatst: te Bondowoso de onderw. H. Schroo; te Tandjong Pinang mej. L. C. Comerell; te Djokjakarta mej. A. M. E. Masquerier Hofland; te Bodjonegoro mej. G. L. Feekes.

Militair Departement.

Bevorderd: tot off. van gezondheid 1e klas M. Meijers; tot majoor der genie de kapitein J. B. In t Veld; tot 1en luitenant der artillerie de 2e luit. J. Boodt; tot kapitein der inf. de 1e luit. R. E. Filet en C. A. Rogge.

Toegekend: de titulaire rang van 2e luitenant aan den kapelmeester van het korps stafmuzikanten te Batavia N. J. Gerharz, thans onderluitenant.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 12 Mei '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 10 Mei.
De Javasche Courant no. 36 en 37.
Het Ned.-Ind. Effectenblad no. 19.
De Indische Mercuur no. 23.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw.
Verslag v/d Handelsvereeniging te Soerabaja over 1908.
De Indische Gids, Juni-afl.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Goentoer", gezagvoerder P. de Boer, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Mevrouw E. Douglas—Mac Giliavry; Mevrouw R. J. C. Aars—Bachman en 1 kind; F. A. Gits; Mevrouw J. H. P. Hensen; Mejuffrouw H. Th. C. Ros; L. Hermans en echtgenoote; W. O. van der Sluys Veer met echtgenoote en dochter; G. Versteeg met echtgenoote en 2 kinderen; M. J. Schildman; J. P. van de Sande; G. N. de Raad; J. J. Meppelink; A. van der Wal; J. Baljé; G. Marmelsteijn.

Naar Southampton: F. J. Mijnssen; Mejuffrouw M. van Delden; M. L. Moggenstorm W. G. Moggenstorm; J. A. van Leeuwen; Mevrouw J. A. Moggenstorm—Dinkelaar; L. van der Pol.

Naar Lissabon: Ch. de Pauw.

Naar Tanger: M. Eibert.

Naar Marseille: Jhr. Mr. H. J. H. Stoop; J. van Tertholen; J. H. Hemmes; Ch. L. Levoir; Mevrouw C. J. Levoir—Hartman; Mr. L. W. van Dam van Isselt; C. van Oldenborgh en echtgenoote; W. H. K. Eversen; M. Kuyper; P. H. Simon Thomas en echtgenoote; J. E. Verburgh; A. van der Hoop; Harry ter Kuile; A. M. Dekker.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mevrouw M. de Vaynes van Brakell Buys—Twiss en 1 kind; I. Graham Gribble en dochter; S. Wachter met echtgenoote en 2 kinderen; H. A. Clerx met echtgenoote en 2 kinderen; J. W. H. van Lankhuijzen met echtgenoote en 1 kind; H. E. Beuker; H. Vliegenthart; A. Greismann en echtgenoote; Mejuffrouw E. S. Bisschop; F. C. Fruman en echtgenoote; P. J. Roostee en echtgenoote; C. A. H. Taminiau met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw J. Weller; A. G. Hoolboorn en echtgenoote; J. J. van Broekhoven en 1 zoon; J. van Eijsbergen.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem V", gezagvoerder J. C. Metus, van West-Indië naar Amsterdam.

A. M. J. Jansen; G. C. v. d. Veer; J. A. V. Colaço Belmonte, echtgenoote, 3 kinderen en bediende; Mevr. Koch en 2 kinderen; J. R. W. Pigott en echtgenoote, allen te Havre gedebarkeerd, terwijl zich te Amsterdam zullen ontschepen:

G. A. Fyten, echtgenoote en kind; Mevr. E. Kroesen—Nahuys; Mevr. Newsum en kind; J. A. de Nijs.

No. 24 Donderdag 17 Juni 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in de gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

De administrateur bericht hierbij, dat wegens te late levering door de papierfabriek inplaats van het lila-omslag tijdelijk wit gebruikt wordt.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. **Aardschokken en vloedgolf.**

Bij het Departement van Koloniën is dezer dagen het volgend telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië ontvangen:

„In den nacht van drie op vier Juni vonden hevige aardschokken in Korintji (Padangsche Bovenlanden) plaats gepaard met een vloedgolf. Tweehonderdertig dooden; veel gewonden; belangrijke schade.

De noodige maatregelen tot het verleenen van hulp en bijstand zijn getroffen."

Op bovenstaand bericht heeft het Dagelijksch bestuur der Vereeniging „Oost en West" onzen vertegenwoordiger te Batavia uit het ondersteuningsfonds der Vereeniging *f* 25 ter beschikking gesteld voor de noodlijdenden tengevolge van die ramp.

Wie der afdeelingen, of van de leden van „Oost en West" het ondersteuningsfonds wenschen te stijven ter verleening van verdere hulp, zoo noodig bij dezen, of bij nadere rampen van hooger hand, die onze Indiën treffen, worden beleefd verzocht hunne bijdragen (de geringste is welkom) te storten bij, of over te maken aan den penningmeester der Vereeniging, den heer A. A. C. Harting (kantoor Heulstraat no. 17, den Haag).

Een inschrijvingsbiljet vindt men aan de achterzijde van den omslag van dit blad.

II. **Jaarlijksche Algemeene Vergadering** der Vereeniging „Oost en West" te Utrecht, op Zaterdag 10 Juli a.s. des namiddag ten 2½ ure in het Hotel de l'Europe, aan het Vreeburg.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen der algemeene Vergadering te Breda gehouden op 11 Augustus 1908. (Zie Kol. Weekblad 20 Aug. 1908 no. 34).
3. Verslag omtrent de werkzaamheden en den toestand der Vereeniging in het afgeloopen jaar. (Zie Kol. Weekblad 3 Juni 1909 en vlg.)
4. Rekening en Verantwoording van het geldelijk beheer.
5. Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.

Aan de beurt van aftreding en de aanbevolen candidaten zijn:

Naam der afdeeling.	Namen der aftredende candidaten.	Namen der aanbevolen candidaten.
's Gravenhage.	L. A. Bakhuis.	A. B. J. Prakken, voorz. en B. A. J. van Delden, secret. v/h. bestuur.
Apeldoorn.	O. H. Kuijk.	J. H. Calmeijer, gep. kapt. t/z. en G. Koldewijn.
Zutfen.	Th. J. A. van Zijll de Jong.	Th. J. A. van Zijll de Jong en C. G. Lagerwey.
Nijmegen.	J. L. Pierson.	Mr. W. C. vau Benthem Jutting en Jhr. C. M. E. B. C. van Bose.
Amsterdam.	Mr. H. Smeenge.	Mr. H. Smeenge en H. R. du Mosch.

Ook moet worden voorzien in de tusschentijdsche vacature van een onder-voorzitter en in die ontstaan te Rotterdam door de verhuizing naar 's-Gravenhage van Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weijler.

6. Benoeming der Commissie tot onderzoek der Rekening en Verantwoording over 1909.

Voorgesteld worden de heeren: A. H. G. Fokker; Mr. J. H. Andries; W. van der Zijl en als plaatsvervangende leden de heeren: A. K. Nolthenius; J. G. Martens; A. B. J. Prakken.

7. Begrooting 1910.
8. Voorstel van de afd. Utrecht (Kol. Weekbl. 18/3-09-11).
9. Voorstel van de afd. Zutfen (Kol. Weekbl. 8 April 09-14).
10. Statuten en Reglementen der afdeelingen; Verschil met de afd. 's-Hage over art. 16 van het Ontwerp Huish. Reglement, luidende:

Art. 16. Het Hoofdbestuur kan over de geldmiddelen der vereeniging, voortspruitende uit contributiën, uit de geldelijke voordeelen in artikel 7 der statuten bedoeld, en uit renten van kapitalen beschikken, ter bestrijding van de kosten veroorzaakt door den dagelijkschen gang van zaken en door de uitvoering van eenige bepaling in statuten of huishoudelijk reglement.

In de jaarlijksche algemeene vergadering worden telkens voor het volgende jaar de grenzen vastgesteld, binnen welke de uitgaven zich mogen bewegen.

Andere uitgaven of uitgaven boven of buiten een door de algemeene vergadering vastgestelde begrooting mogen niet plaats vinden zonder uitdrukkelijke goedkeuring of bij dringende noodzakelijkheid, erkend door minstens twee-derde van het aantal hoofdbestuursleden, of zonder nadere bekrachtiging der algemeene vergadering.

11. Mededeeling betreffende propaganda, restaurant Laan v. Meerdervoort den Haag, vroegere geldleening en hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

JAARVERSLAG, aangaande den staat der Vereeniging „Oost en West" en hare verrichtingen gedurende het jaar 1908.

(*Vervolg en slot.)*

Par. 6. **Werkzaamheden der Commissies.**

Zooals bekend is, wordt het Hoofdbestuur bijgestaan door 3 commissies, n.l.:

a. De commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië.

b. De commissie tot bevordering der Nederlandsch Oost- en West-Indische Nijverheid, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

c. De commissie van Redactie voor „Het Koloniaal Weekblad."

Ieder dier commissies kon gedurende dit verslagjaar op voortgezette actie en ook op zeker succes wijzen.

Commissie a, gewoonlijk die van „propaganda" genoemd, gaf uit de navolgende werkjes:

1o. „Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn", door J. H. en H. B.

2o. Onze Oost II; „Iets over het zieleleven van den inlander", door F. J. Bezemer.

De uitgifte geschiedde voor gezamenlijke rekening van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen en de Vereeniging „Oost en West", bij de firma S. R. van Looy te Amsterdam.

In de Hoofdbestuursvergadering van 17 October 1908 sub. IX werd voor het tweede boekje een bedrag van *f* 70.— toegestaan.

Het ligt thans in de bedoeling, om — als de stand der kas zulks toelaat — voor het jaar 1909 een dergelijk populair werkje te doen uitgeven over „Onze West"; vooraf is echter het gevoelen ingewonnen van den vertegenwoordiger onzer Vereeniging in West-Indië omtrent de gerezen vraag: of het niet in het belang der zaak zou zijn om die opdracht te geven aan een persoon, die in West-Indië verblijf houdt en door zijne kennis van plaatselijke toestanden beter dan iemand anders in staat is het Nederlandsch publiek op deskundige wijze in te lichten?

Zooveel mogelijk zal in deze de voorkeur worden gegeven aan een ook letterkundig aangelegd schrijver.

De oplaag van elk der bedoelde populaire werkjes bedroeg 600 exemplaren; zij zijn verkrijgbaar respectievelijk voor *f* 0.10 en *f* 0.05 per stuk.

Aan verschillende instellingen en Vereenigingen werden present-exemplaren uitgereikt.

Commissie b bleef hare belangstelling toonen en, voor zooveel mogelijk en noodig, ook hare ondersteuning schenken aan tentoonstellingen, die in het verslagjaar op de navolgende plaatsen werden gehouden:

1o. te Leiden in de maand Augustus 1908, ter gelegenheid van het Nederlandsch Taalcongres, waarbij een prijs, bestaande uit een zilveren medaille, werd behaald.

2o. te Rotterdam op Zondagen van af 13 September 1908.

Beide tentoonstellingen trokken de aandacht en werden goed bezocht, terwijl tal van voorwerpen tegen goeden prijs van de hand konden worden gezet.

Overal, waar de commissie van nut kon zijn, verleende zij hulp en steun.

In het gebouw van de door „Oost en West" in het leven geroepen Naamlooze Vennootschap „**Boeatan**", Heulstraat 17, te 's-Hage, tevens verkooplokaal, wordt eene doorloopende tentoonstelling gehouden van artikelen van Nederlandsch Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt, welke wij in de daadwerkelijke belangstelling van de leden der Vereeniging ten zeerste aanbevelen.

Onder meer trekken daar bizonder de aandacht de fraaie koperwerken, afkomstig van T o k o T o n t o n a n, de coöperatieve winkel der gezamenlijke Inlandsche koperwerkers van Soerabaja, evenzoo die uit de Padangsche Bovenlanden, niet minder de Javaansche batiks, de weefsels en het vlechtwerk uit alle deelen van den Archipel, lederwerk van de Vereeniging Djocjasche Kunstarbeid, enz. enz.

Uit Suriname gebruiksvoorwerpen van prachtige houtsoorten vervaardigd, uit Curaçao hoeden, kantwerk, enz.

Hier zij bovendien nog bekend gesteld, dat door „Boeatan" in het jaar 1908 aan den heer P. J. Ducro onder geldelijken steun de opdracht werd verstrekt om aan de Javaansche batiksters plaatselijk te leeren hoe zij met hare werkstukken in andere maten dan die van de Javaansche kleedingstukken kunnen maken, ten einde deze met succes afzet te doen vinden ter Europeesche markt.

In het Koloniaal Weekblad van 12 November 1908 No. 46 gaf de heer P. J. Ducro, naar aanleiding van die opdracht, eenige zeer belangrijke mededeelingen, waarnaar wordt verwezen.

Voorts beijverde zoowel deze commissie als Boeatan zich voor de Curaçaosche hoedenvlechterij, welke tak van Nijverheid, volgens de berichten, die tot het Hoofdbestuur kwamen, achteruit ging, tengevolge van het feit, dat het stroo van Venezuela van mindere kwaliteit was dan het Columbiaansch stroo en men met de hoeden, van laatstgenoemd materiaal vervaardigd, betere prijzen kon bedingen dan met de Venezuelaansche hoeden.

Een en ander had tengevolge, dat het bestuur van Curaçao bezendingen stroo uit Columbia had besteld, om te worden uitgedeeld aan de vlechtsters in de verschillende districten, en op die wijze er naar wilde streven om dien tak van Nijverheid weder tot bloei te brengen.

Ten einde na te gaan, of op de markt in Europa afname op groote schaal mogelijk was, en tegen welken prijs ze per dozijn konden worden van de hand gezet, ontving het Hoofdbestuur van den Gouverneur van Curaçao een dozijn hoeden, als monsters vervaardigd van Columbiaansch stroo en werd de gelegenheid geboden om ons in verbinding te stellen met eenige toongevende personen op dit gebied.

De uitkomsten dier bemoeiïngen zijn aan den Gouverneur van Curaçao en aan den heer Dr. H. Ferguson te Willemstad medegedeeld, met verzoek ons, waar nu de bezwaren die de Venezuelaansche hoeden aankleven, bekend zijn, te willen inlichten, hoe verder onderwerpelijk aan de eischen, die de Europeesche markt aan strooheoden stelt, kan worden tegemoet gekomen.

Met belangstelling wordt het antwoord hierop tegemoet gezien, terwijl het Hoofdbestuur zich gelukkig zou rekenen als het eenigszins kon bijdragen tot de verheffing van een industrie, die aan een belangrijk gedeelte van de Curaçaosche bevolking een goed bestaan kan opleveren.

H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d.

Reeds lang was het de overtuiging van allen, dat, wilde de Vereeniging „Oost en West" in alle opzichten aan de vervulling van hare werkelijk grootsche taak voldoen, het orgaan dier Vereeniging, „H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d", ook in het belang van een goede propaganda, meer en meer moest kunnen worden verbeterd en opgevoerd.

De dagelijksche leiding van het orgaan is toevertrouwd aan eene Commissie van Redactie, waarvan de leden, op voordracht der commissie van toezicht, worden benoemd door het Hoofdbestuur.

Eene instructie met leiddraad voor die redactiecommissie kwam tot stand, en zal weldra in werking treden.

De Redactie-commissie is thans samengesteld als volgt:

Mevrouw N. van Zuylen—Tromp, voorzitster; Jhr. O. van Berensteyn, secretaris; W. van der Zijl, administrateur-penningmeester; J. J. Meijer, W. C. Muller, leden.

In de te Breda gehouden jaarlijksche Algemeene Vergadering op 11 Augustus 1908 werd het legaat Post, groot *f* 5000.—, hetwelk sedert, bij acte van gesloten bewaargeving, bij de Nederlandsche Bank berustte, ter beschikking van het Hoofdbestuur gesteld, mede voor de propaganda en uitbreiding van H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d, waarin al dadelijk twee nieuwe rubrieken, „W a t d e I n l a n d e r z e g t" en „W a t d e C h i n e e s v e r t e l t" werden opgenomen, bewerkt door een persoon, die goed bekend is met aard en taal van den Inlander van Ned.-Indië in het algemeen en den Javaan in het bizonder.

Geen enkel Nederlandsch Nieuwsblad heeft hier nog in Indië een dergelijke rubriek, hetgeen voorzeker de waarde van het K o l o n i a a l W e e k b l a d verhoogt.

Natuurlijk stelde een en ander hoogere geldelijke eischen, doch het Hoofdbestuur kwam aan die eischen tegemoet door het verleenen van de machtiging om de Begrooting van uitgaven van het Koloniaal Weekblad jaarlijks te verhoogen en van *f* 1250 op *f* 1600 's jaars te brengen.

Aangezien de exploitatie van H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d, blijkens een door het Hoofdbestuur ingesteld persoonlijk onderzoek, een schadepost bleek voor de uitgevers, werd aan de Electrische Drukkerij „L u c t o r e t E m e r g o", bij beschikking van het Hoofdbestuur van 26 October 1908, toegekend eene geldelijke tegemoetkoming van *f* 5 per weekblad, in te gaan met 1 October 1908 tot ultimo Maart 1909.

Het Hoofdbestuur stelt zich, na het nemen van onze voorzieningen, voor, dat zijne verwachtingen niet zullen worden teleurgesteld, en dat het Weekblad van de Vereeniging, waaraan de presidente en de leden der Redactie-commissie hunne beste krachten blijven geven, door de leden altijd gaarne ter hand zal worden genomen.

De Redactie-commissie blijft streven naar vooruitgang en houdt zich voor wenken ten deze al tijd zeer aanbevolen.

Na kennisname van het vorenstaande, zal het den lezer zeker niet moeielijk vallen zich eenigszins een beeld te vormen van de taak en van de werkzaamheid der Vereeniging, ook gedurende het afgeloopen jaar, voor zoover hare zeer beperkte geldmiddelen haar daartoe in staat stelden.

Moge dit verslag, dat met zekere zorg werd opgemaakt, dan ook niet in onverschilligheid naar de papiermand worden verwezen, doch velen opwekken om zich als lid te doen inschrijven van de Vereeniging „Oost en West", deze te steunen in hare nuttige taak en haar in staat te stellen steeds meer te voldoen aan haar Hoofddoel:

„Het verspreiden van populaire kennis omtrent „onze Indiën onder gansch het volk en het bevor„deren der welvaart in die gewesten, om zoodoen„de en ook door het verleenen van onderlinge hulp „ware belangstelling en liefde aan te kweeken tus„schen Nederland en hier ginds."

's-Hage, 1 Mei 1909.

E. VAN ASSEN, Secr.

In H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d van Donderdag 3 Juni 1909 no. 22 is het aantal leden van de Afdeeling Leiden opgegeven als te zijn: 56 gewone leden en 1 donateur.

Volgens later ontvangen mededeelingen van den secretaris van het afdeelingsbestuur te Leiden moeten deze getallen respectievelijk bedragen 63 en 2.

De Indische Afdeeling der Brusselsche wereldtentoonstelling in 1910.

In de regeeringscommissie voor de Brusselsche tentoonstelling heeft Mr. C. Th. van Deventer zitting, in het bizonder belast met de leiding der Indische afdeeling. Hij is dan ook voorzitter der thans benoemde Indische sub-commissie, hier te lande bestaande uit de heeren:

J. R. Couperus, J. J. Staal, J. H. Abendanon, Dr. M. Greshoff, Jac. Musly, A. E. J. Bruinsma, R. A. v. Sandick, J. Th. Gerlings, C. Baard; Mr. J. E. Ramaër, J. A. C. Sleyster, C. J. Hasselman, W. H. Bogaardt, Mevr. N. v. Zuylen—Tromp, K. H. H. v. Bennekom, C. A. den Tex, Alex. A. Holle, Jhr. H. Roël, M. van Geuns, C. Lambrechtsen van Ritthem, Mr. A. G. N. Swart.

En voor West-Indië: Dr. H. Havelaar, Mr. Dr. C. F. Schoch, J. G. von Hemert, Dr. J. Broeke, J. A. Snijders Jr., A. Charlonis.

Te Batavia werd eveneens onlangs ingesteld eene commissie onder den naam van „Nederlandsch-Indische commissie voor de wereldtentoonstelling te Brussel in 1 10", en aan haar is de zorg opgedragen voor eene waardige vertegenwoordiging van Nederlandsch-Indië op de in het jaar 1910 te Brussel te houden wereldtentoonstelling, zoomede voor het bijeenbrengen, ontvangen en verzenden van de voor die tentoonstelling bestemde voorwerpen.

Tot leden der commissie zijn benoemd:

Mr. G. Vissering, president der Javasche Bank, Raden Toemenggoeng Aria Achmad Djajadiningrat, regent van Serang, K. Heijne, afdeelingschef bij het departement van landbouw, Mr. H. 's Jacob, voorzitter der Kamer van Koophandel, en nijverheid te Batavia, chef der firma Reynst & Vinju, D. van Hinloopen Labberton, leeraar aan de afdeeling B van het gymnasium Willem III te Batavia, A. F. Marmelstein, lid van de Factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij, P. de Roo de la Faille, inspecteur voor agrarische zaken, J. C. H. de Voogt, gepensioneerd generaal-majoor titulair der genie en T. H. V. Zimmerman, chef der firma Maintz & Co, met aanwijzing van den heer Mr. G. Vissering als voorzitter en met de uitnoodiging aan de commissie om uit haar midden een secretaris en een penningmeester te kiezen. De commissie is gewachtigd om onder nadere goedkeuring der regeering zich leden toe te voegen en om daar, waar zij dit noodig acht, sub-commissies in het leven te roepen.

Uit de O.-I. Mail.

Ingehuurd.

Men schrijft aan de J a v a b o d e:

De Nederlandsche Handelmaatschappij zal haar contract met den staat weer voor vijf jaren verlengen *). Minister Idenburg heeft verklaard, de vaste overtuiging te bezitten, dat de bestendiging van de relatie met de Nederlandsche Handelsmaatschappij moet geacht worden te zijn in het belang van den lande, een overtuiging, die niet weinig versterkt is bij dien staatsman, nadat door hem ten deze voorlichting was gevraagd bij den heer J. A. van Delden, vroeger chef van de firma Reynst & Vinju te Batavia.

De heeren van Delden en Idenburg hebben gelijk: de regeering kon niet beter doen dan getrouw te blijven aan haar commissionnair. Zij betaalt wel is waar royaal voor de bewezen diensten, maar wordt in ruil daarvoor dan ook royaal en *first rate* behandeld en kan met haar *chargé d'affaires* voor den dag komen, wat ook veel waard is. Uit eigen beweging heeft de Nederlandsche Handelmaatschappij het te berekenen commissieloon voor het gouvernements tin van 1½ op 1¼ pct. teruggebracht en faciliteiten aangeboden voor tusschentijdsche opzegging van het contract.

Of van die faciliteiten gebruik zal worden gemaakt? Of de regeering aanleiding zal vinden, gelijk haar recht is en de veranderde commercieele verhoudingen in de kolonie wenschelijk en gewettigd zouden kunnen doen achten, om de verhouding tusschen de in Indië en in Nederland verkocht wordende hoeveelheden gouvernementsproduct te wijzigen? Of het nieuwe consignatiecontract van de Nederlandsche Handelmaatschappij tevens het laatste zal zijn? Dit zijn open vragen, en vragen tevens die voor het groote handelslichaam minder wegen dan algemeen pleegt geloofd te worden.

De dagen, toen de commissie, op de koffie alleen, een zuiver overschot van 1½ millioen gulden gaf, zijn al lang voorbij. Het eenige product, dat nog voldoende profijt oplevert, is het tin. Maar alles te zamen bedraagt hetgeen de Nederlandsche Handelmaatschappij aan den staat verdient, in den vorm van commissieloon, slechts een fractie van het profijt, dat dit als bankinstelling en onderneming van nijverheid geconstrueerde handelslichaam verdient met haar reusachtig operatiekapitaal van *f* 100 millioen.

De besomde commissie bedroeg in 1894 en 1903 en is begroot voor 1909 op:

	1894	1903	1909
Koffie	f 202.719	f 66.502	f 27.660
Kinabast	- 2.031	- 4.546	- 3.712
Tin	- 77.721	- 351.153	- 245.815
	f 282.453	f 422.204	f 276.187

*) Gelijk men weet, heeft de Kamer de overeenkomst reeds goedgekeurd.

Als van dit commissieloon wordt afgerekend hetgeen betaald moet worden aan salarissen en algemeene onkosten, is het wel duidelijk, dat de Nederlandsche Handelmaatschappij met der wanhoop ten prooi zal zijn, wanneer te eeniger tijd hare relatien met den staat verbroken mochten worden.

Sinds lang wordt het consignatiestelsel gelukkig niet meer beschouwd als het eenig zaligmakende. Meer en meer gaat de regeering er toe over, en met het beste gevolg, om het kwantum der in indië ter markt gebracht wordende gouvernements producten op te voeren, ofschoon de climax naar veler meening nog veel te gering is.

Tot dusver staat de Nederlandsche Handelmaatschappij voor directe mededinging ten deze niet vrij; en het kon zeer goed zijn, dat zij, indien hare langjarige relatiën met den staat en haar eigen geschiedenis haar niet tot op zekere hoogte verplichtten den staat te blijven dienen als commissionnair, zoolang deze hare diensten begeert — dat zij, zeggen wij, als handelslichaam misschien wel de voorkeur zou geven aan vrije mededinging, zonder consignatie.

Het verkoopen van alle indische producten op de indische markten zal echter voorloopig wel toekomstmuziek blijven, zoodat de kompanie hetzij haar oudere zuster wel trouw ter zijde zal blijven, gelijk te hopen is ook. Want het zou waarlijk geen goede ruil zijn, indien de regeering deed, gelijk haar zoo vaak geraden is: de verzending, een verkoop en het delcredere der gouvernements producten door ambtenaren te doen regelen.

De werkwijze van de Nederlandsche Handelmaatschappij als commissionnair van het gouvernement is niet goedkoop en ouderwetsch omslachtig.

Een picol koffie kost niet meer of minder dan f 3.75 eer het van Java naar Nederland gebracht, en daar verkocht is.

Maar h o e zou die kostennota zijn, wanneer transport en verkoop ambtelijk moesten geschieden?"

De onlusten in Tegal.

Uit deze plaats schrijft men aan het S o e r. H b l d.: In vervolg op mijn schrijven over het plaats gehad hebbende opstootje alhier in een voorgaand nummer, kan ik nog mededeelen, dat verscheidene Arabieren, die daaraan medeplichtig waren, voorloopig in hechtenis zijn tot tijd en wijle deze zaak zal zijn onderzocht. Wat mij echter verbaasde, is het volgende: De zoon van den luitenant der Arabieren, die in deze zaak een even groote rol heeft gespeeld als de anderen, werd na een verblijf van slechts 24 uur uit de gevangenis ontslagen.

Mr. Van Hasselt voor deze zaak speciaal hier overgekomen, heeft reeds verscheidene chineesche getuigen gehoord."

De koppensnellers in Borneo.

In de J a v a b o d e dd. 20 April werd een telegram uit Pontianak overgenomen, waarin melding werd gemaakt van het feit, dat twee engelsche residenten aldaar aankwamen om een apologiebrief aan te bieden voor Dajaks uit Sarawak van 34 Dajaks, die op nederlandsch grondgebied woonden. De S i n g a p o r e F r e e P r e s s deelt nieromtrent eenige bijzonderheden mede, waaraan het onderstaande ontleend wordt:

„Een aantal Dajaks aan de Boven-Kapoeas trok over de grens van Sarawak om zout en andere voorraden op te doen, en van die gelegenheid maakte een Dajakstam uit Sarawak gebruik, om naar het nederlandsche grondgebied te trekken teneinde daar eenige koppen te snellen. Zij vermoordden de in de nederzetting achtergebleven vrouwen en kinderen en enkele hulpbehoevenden en voerden de overige vrouwen en kinderen als gevangenen en slaven mede. Het mocht der politie van den Rajah Brooke, onder de residenten Baring Gould en Ouwen, gelukken de moordenaars te achterhalen, velen van den stam gevangen te nemen en zich eveneens meester te maken van de 34 gesnelde hoofden, die de Dajaks als zegeteeken beschouwen.

Het stoomjacht Z a h o r a van de regeering van Sarawak stoomde den 19en dezer te Pontianak de Kapoeas-rivier op. Aan boord bevonden zich de reeds genoemde residenten, 14 Dajaks, die aan de moordenaars ontkwamen en zich redden door een vlucht naar Sarawak. 2 kinderen, die door de koppensnellers als gevangenen waren medegevoerd. De residenten brachten ook de 34 afgehouwen hoofden over om die aan de vertegenwoordigers der nederlandsche regeering ter hand te stellen, teneinde de slachtoffers te kunnen identificeeren. Deze hoofden zouden later kunnen worden afgestaan aan de familie van de slachtoffers.

Uit het gebeurde zou men kunnen afleiden, dat het koppensnellen aan de nederlansche grens in Sarawak weer in vollen gang is, niettegenstaande beide genoemde regeeringen alles in het werk stellen om dat afschuwelijk gebruik uit te roeien, zegt het S t r a i t s b l a d."

Een Rus in den Oosthoek.

Naar het S o e r. H b l d. verneemt, wordt tegen den 21en Mei a.s. te Soerabaja terugverwacht van zijn reis naar de Key- en Aroe-eilanden (ter bestudeering van de flora aldaar) de russische professor dr. Rothers. Zijn hooggeleerde gaat dan met aanbevelingsbrieven van professor Treub direct den Oosthoek in, eveneens voor botanische studies.

Men heeft tegenover professor dr. Rothers blijkbaar hoog opgegeven van het aangrijpend schoone Idjen-plateau en van de verrukkelijke Oengoep Oengoep.

Feesten te Koeta-Radja.

Een correspondent schrijft hierover aan de J a v a b o d e:

„Dank zij een telegram uit Medan, per bulletin alhier verspreid, was een ieder den 30sten April bekend met de blijde gebeurtenis in ons Vorstenhuis. 's Avonds trok een ieder naar de societeit, waar vol geestdrift volksliederen werden gezongen; daar werd gedanst, gesprongen, gelachen; men was er bijna dol van vreugde. De heer Kugelmann, die tegenover de sociëteit woont, had tegen de boomen op zijn voorerf een illiuminatie van gasolinelampen aangebracht, hetgeen met den lichtgloed uit het societeitsgebouw een aardig effect opleverde. Weldra kwam de muziek van het 3e bataljon op het appèl, getooid met oranje, begeleid door een tiental fakkeldragenden en omstuwd door jong en oud ging het onder opwekkende marschen de kota door. Tegen het krieken van den morgen brandde er op de sociëteit nog licht!!!

Den volgenden morgen omstreeks half negen kwam het officieele telegram. Een half uur later trok de muziek, voorafgegaan door alle tamboers en hoornblazers, overal rond, nu en dan stilstaande om het Wien Neerlandsch Bloed te spelen. De schooljeugd was reeds losgelaten, en marcheerde voor de muziek uit, terwijl alles, wat niet verhinderd was, daar achter aan haakte. Weldra werden alle bureaudeuren met een smak dichtgegooid; van werken kwam niets meer dien dag. 's Avonds trokken de amboineesche onderofficieren, voorzien van lampions en met tamboers en hoornblazers voorop, door de stad, onder hoerageroep en het zingen van volksliederen.

Maandag den 3den Mei had een groote parade plaats, geïnspecteerd door den civiel en militair gouverneur. Van het paradeveld trokken de troepen met muziek en vaandel door de stad, waarbij de gouverneur met zijn staf achter de muziek mee reed.

Dienzelfden dag werd het bericht ontvangen, dat de gouverneur benoemd was tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw. Dien avond hield Z.H.E.G. receptie in de sociëteit. Onnoodig te zeggen, dat het er stampvol was; iedereen maakte gaarne van de gelegenheid gebruik om den sympathieken kolonel en diens niet minder sympathieke echtgenoote met zijne decoratie geluk te wenschen. Ook de europeesche onderofficieren kwamen met fakkels en lampions aanmarcheeren, om den gouverneur te complimenteeren. De gouverneur en zijne echtgenoote reden omstreeks 10 uur huiswaarts. Vele bezoekers bleven echter. Wéér is het laat geworden op de sociëteit!

Den 11en Mei begonnen de 3-daagsche feesten. Waar bij het ontvangen van het blijde nieuws zooveel geestdrift betoond werd, twijfel ik niet, of de feestviering zal een succes zijn voor Koeta Radja."

Eene nuttige instelling.

Weldra zal onze gemeente een zeer nuttige instelling rijker zijn, schrijft de correspondent van het S o e r. H b l d. te Kraksaän. Door de gezamenlijke suikerfabrieken hier in den omtrek is besloten tot het bouwen eener kliniek voor hare employés.

Het gebouw, volgens al de eischen des tijds ingericht, zal zes kamers bevatten en tevens eene zaal voor inlanders.

Zooals vanzelf spreekt, zal dr. Scheltema, onzen gemeente-geneesheer, de geneeskundige practijk, opgedragen worden, terwijl het huishoudelijk bestuur zal berusten in handen eener europeesche dame, bijgestaan door eene verpleegster. Wel een zeer nuttige instelling, waarvoor men den administrateurs der respectieve suikerfabrieken een woord van lof niet mag onthouden en waarmee we tevens de suiker-employés in het Kraksaänsche van harte geluk mogen wenschen.

In eene dringende behoefte is hiermede alweer voorzien.

Expositie van schilderijen.

De Deli Courant heeft een aangename tijding voor hare lezers. Het was bekend, zoo zegt het blad, dat de kunstschilder F. J. du Chattel ook de Oostkust zou bezoeken, teneinde pittoreske gedeelten van het landschap op het doek te brengen en te exposeeren; enkele ingewijden wisten dat mevrouw du Chattel en hij reeds een maand in Deli vertoeven, de gasten zijn der familie Van Vollenhoven. Van een expeditie verluidde echter tot nog toe niets, tot er thans zekerheid is gekomen. Op de zaal van het Hotel de Boer is thans de hand gelegd en zal daar een serie, nagenoeg uitsluitend in Indië tot stand gekomen waterverfschilderijen worden te kijk gesteld.

Chineezen naar Holland.

Den 27sten Mei vertrekt naar Holland, zegt het Bat. Nwsbl., de heer O. G. Khauw, die zich met zijn gezin te Amsterdam gaat vestigen voor de opvoeding van zijn kinderen. Met hem vertrekken tevens zijn broeder, de heer O. Khauw, en zijn neef, de heer H. D. Thung.

Van Semarang vertrekt, eveneens naar Holland, de heer Tan Toan Soen, terwijl de kapitein der Chineezen te Tangerang, de heer Oeij Dji San, en de heer Khouw Wie Seng, die reeds eerder in Nederland geweest is, eveneens binnenkort daarheen zullen vertrekken.

De Chineezen gaan allen naar Nederland, om hun kinderen een goede opvoeding te kunnen geven. Zij denken over eenige jaren terug te keeren en hopen hun zonen dan in een goede gouvernementsbetrekking te zien geplaatst.

Het is niet overbodig er de aandacht op te vestigen, dat deze Chineezen, die zich Hollanders voelen, hun kinderen in Nederland laten studeeren en niet in China.

Maar... als die Chineezen hier terugkomen uit Holland, waar zij zich als vrij man konden bewegen, dan moeten zij — al zijn zij dokter en meester — een pas aanvragen, willen zij niet als een koelie in den nek worden genomen", merkt het Bataviaasche blad op.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Uit het voorloopig verslag, door de Koloniale Staten uitgebracht op de ontwerp-verordening betreffende spoorwegopname tusschen Paramaribo en Voorzorg en peilschaalwaarnemingen aan de Saramacca- en Coesewijne-rivieren, blijkt dat men algemeen van oordeel was, dat de aanleg van een spoorweg naar Saramacca alleen aan de orde mag worden gesteld bij totstandkoning van den Saramacca-polder.

Omtrent de voltooiing van den Saramacca-polder nu staat het oordeel der Staten nog niet vast. Dit hangt af van de ten aanzien der reeds aangevangen werken gevraagde, maar nog steeds niet ontvangen inlichtingen van bestuurswege. Ook wenscht men te weten, hoe eventueel de Saramacca-polder bevolkt en productief gemaakt zal worden.

De Staten wenschten dus ten opzichte van die beide punten alsnog te worden ingelicht, alvorens te beslissen over de aangeboden ontwerp-verordening. Wel gaven zij te kennen, dat bij een bevredigend antwoord van bestuurswege, goedkeuring niet uit zou blijven.

Door den gouverneur is een ontwerp-verordening ingediend tot nadere wijziging van de zegelverordening.

Hierbij wordt in de eerste plaats duidelijk te kennen gegeven, dat alleen gave en ongebruikte zegels geldig zijn, inruiling van beschadigde zegels niet is toegelaten.

De vrijstelling van proportioneel zegelrecht voor akten, waarbij geconstateerd wordt de inbreng van roerende en onroerende zaken in een maat- of vennootschap, zonder dat daarvoor eene andere vergoeding dan een aandeel in de maat- of vennootschap wordt gegeven, wordt opgeheven.

Voor concessiën wordt de vrijstelling van bedoeld recht voorloopig behouden, met het oog op den wensch, om de ontginning van delfstoffen in de kolonie zooveel mogelijk te bevorderen.

De heffing van het recht heeft niet plaats naar den in eene akte uitgedrukten prijs, maar naar de waarde van het goed.

In geval partijen desgevraagd geene waarde opgeven, of de administratie meent geen genoegen te kunnen nemen met de aangegeven waarde, zal taxatie kunnen plaats hebben, ten verzoeke van den ambtenaar met de ontvangst der zegelrechten belast.

De Gouverneur heeft een verordening ingediend, betreffende de instelling van plaatselijke besturen in Suriname. Het ontwerp gaat vergezeld van een lijvige toelichting, waarvan „Onze West" nog slechts een gedeelte weergaf.

„Onze West" deelt mede, dat de zending Struycken werkelijk succes schijnt te hebben gehad. Immers, een sedert uitgezonden goudexpeditie naar de Aucakreek, heeft voor het vervoer de volle medewerking der Boschnegers gehad.

Dit bewijst, dat de heer Struycken niet alleen doortastend, maar met groot doorzicht is opgetreden. Zijn eerste overwinning was, dat hij het opperhoofd Osesi tot zich heeft doen komen op Abetre-joeka, een plaatsje eenige dagen varens van de residentie van het opperhoofd. Een tweede, grooter overwinning was, dat hij het Opperhoofd medenam naar de Aucakreek en hem persoonlijk liet helpen bij het opstellen van een paal, waarop vermeld staat, dat de Aucakreek voor het verkeer is opengesteld, bekrachtigd door de handteekeningen van Struycken de Roysancour en Osesi van Otterloo. Deze overwinning werd bezegeld, doordien de heer Struycken zich aanstonds eenige uren ver de kreek liet opvaren door Boschnegers.

Te Paramaribo is bij den uitgever B. Heijde eene bacoven-brochure verschenen, waaromtrent „Onze West" aanteekent:

„Voor belanghebbenden in Nederland, die kapitaal hebben gestoken in de bacovencultuur, is dit werkje een riem onder 't hart, doch tevens eene waarschuwing."

„Hoofdzaak is, dat de schrijver een zeer juist licht werpt op de bacovencultuur en de uitnemende resultaten, die bij goede behandeling daarvan mogen worden verwacht."

„Meer dan eenige andere is de bacovencultuur er eene, waarbij men moet oppassen, dat de zuinigheid de wijsheid niet bedriegt. Zeer scherp stelt de schrijver in het licht, dat een zoogenaamde besparing van eenige guldens op het noodige werk zich wreekt in een verlies van honderden guldens op het product."

In eene vergadering van kooplieden te Paramaribo is eene commissie benoemd om studie te maken en verslag uit te brengen op het aanhangig ontwerp tot wijziging van het tarief der invoerrechten.

Wanneer de commissie met hare taak gereed zal zijn, zal eene nieuwe bijeenkomst van belanghebbenden plaats vinden.

Uit goede bron verneemt „Onze West", dat het nader onderzoek van de Aucakreek heeft bevestigd, dat de vooruitzichten voor goud-ontginning hier zeer gunstig zijn. Tot dusverre is in die streek slechts één ondernemer gevestigd.

Einde September e.k. zal te Paramaribo op het terrein van het koeliedepot aan den Kleinen Combéweg, gedurende drie achtereenvolgende dagen, en wel op Woensdag, Donderdag en Vrijdag, eene

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

In Voor-Indië ligt een klein, stil plaatsje, omgeven door omheinde palm-tuinen en groene rijstvelden en aan de oostzijde door een breede streep moerasland. Deze kleine stad bevat nog de overblijfselen van een romantische episode, die daar meer dan honderd jaar geleden werd afgespeeld. De kleine Engelsche kerk, midden in een thans vervallen kerkhof gelegen, staat daar nog recht en hecht. Naast den preekstoel bevindt zich een eenvoudig gedenkteeken. In den muur is een groote marmeren steen gemetseld, waarop te lezen staat, wie daar begraven ligt. Er is in gebeiteld:

Deze gedenksteen is
gewijd aan de nagedachtenis van
Arabella R.,
dochter van kapitein W. R., overleden 6 Nov. 1799.

Dit gedenkteeken werd opgericht door den haar dankbaren en liefhebbenden vriend: J. L., generaal-majoor.

Boven dit opschrift bevindt zich een in marmer gehouwen duif, en wanneer men op een knopje drukt dat door de vleugels van den vogel voor het oog verborgen is, gaat de steen langzaam in de hoogte en ziet men een jong meisje, in bruidsgewaad getooid, in den doodkist met glazen deksel liggen!

Wie mocht toch wel deze Arabella zijn, wier naam op het grafmonument op deze eenzame plek aan die trouwe, onsterfelijke vriendschap voortdurend herinnerde? Het plaatsje, dat weinig belangrijk is, ligt te midden van een eentonige laagvlakte, in de nabijheid van de evenmin belangrijke zeekust, maar heeft een drukken handel met het buitenland, zoodat er nog al levendigheid is. Het oude fort en de militaire kerk, eenige overblijfselen van vreemdsoortig gebouwde, groote, oude huizen en een kerkhof met Armenische, Hollandsche, Fransche en Engelsche opschriften, getuigen van een grootsch verleden van dit thans onbeduidend stadje. De laatste overgebleven inwoners waren Engelschen en de twee of drie Engelsche regimenten, die tot aan de helft van de vorige eeuw daar lagen, leefden toen ongeveer op dezelfde wijze als zij tegenwoordig nog plegen te doen in de Indische garnizoensplaatsen, ofschoon natuurlijk de gemeenschap met de buitenwereld toen ter tijde veel meer beperkt was, dan thans het geval is; slechts eens in de veertien dagen bracht de stoomboot, die van Madras naar Calcutta voer, eenige afwisseling in den gewonen sleur van werkzaamheden en vermaken.

Op zekeren dag landden daar met deze stoomboot een zonderling paar menschen, een Italiaan, met zijne dochter Arabella. Hij noemde zich Robinson, niemand kende zijn werkelijken naam; toch heette de Indische bevolking hem welkom, te meer daar hij een gezellige man bleek te zijn, een kenner van paarden en van wijn en bovendien een goedhartig mensch, die zijn beurs nooit gesloten hield, wanneer een arme stakker hem zijn nood kwam klagen. Men vertelde, dat hij jaren geleden opperstalmeester was geweest aan het hof van den Nigam van Hydera had en dat hij daar een aardig fortuin had verzameld. Arabella, wier moeder gestorven was, voor zij haar geboorteland verliet en nu haar vader's oogappel, was een allerliefst eenvoudig meisje. Evenals haar vader was zij het meest in haar element als zij te paard zat en over de moerassige vlakte galoppeerde onder het geloei der nabijgelegen zee, dan tintelde zij van dartelen levenslust.

Genietend op haar dagelijksch ritje met haar vader, en in het kleine tuintje arbeidend, dat haar trots en vreugde uitmaakte, — het was moeielijk bloemen en planten te kweeken in den zandigen grond van deze dorre vlakte, haar vogels met zorg voedend, tokkelend op haar gitaar, of haar vaders gasten ontvangend met haar zonnigen glimlach en haar innemende manieren, altijd was zij hetzelfde eenvoudige jonge meisje, dat met helder stralenden, onschuldigen blik het leven inzag. Haar natuurlijke eenvoud van karakter hielp haar over heel wat ruws en laags heen, zoodat zij ongedeerd meemaakte, omdat zij er de beteekenis niet van begreep. En toch smeulde er in haar binnenste een vuur, dat men af en toe zag flikkeren in haar zielvolle oogen, wanneer een of andere teedere plek in haar gemoed werd aangeroerd. Zoo o.a. op zekeren dag, toen zij iemand, die veel van haar vader had genoten, tegen een ander hoorde zeggen:

„Om het even, Jack, je moet niet zoo intiem zijn met dien man, niemand weet wie hij is of hoe hij aan zijn geld is gekomen en wat hem noopte om zich hier in dit eenzame nest te vestigen, zal hij zelf wel het best weten; maar ik vind er altijd iets verdachts in."

Arabella, die dit toevallig hoorde, zag eensklaps op met een woeste flikkering in de oogen en zeide op zachten, maar zeer duidelijken toon: Wees zoo goed, mijnheer, mijn vader en mij in 't vervolg niet meer met uw gezelschap te vereeren. U moet voortaan liever omgaan met menschen van uw eigen slag.

De luitenant stond als van den donder getroffen. Voor hij tot zichzelf gekomen was, had Arabella aan een der bedienden gelast zijn paard voor te brengen, zeggende, dat hij wenschte te vertrekken.

„Een rare snaak, die oude R.", zeiden de heeren onder elkaar, „er is beslist iets niet in den haak met hem, maar wat raakt het ons feitelijk; en zijn dochter is een engel."

(Wordt vervolgd.)

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift *East and West* van H. E. Meyhr.

tentoonstelling worden gehouden van veeteelt en landbouw.

De juiste datum van opening zal nader worden bekend gemaakt.

Het s.s. „Mutlah", kapt. James Burley, is den 15en Mei vertrokken met 501 repatrieerende Britsch-Indische immigranten, n.l. 371 mannen, 76 vrouwen, 25 jongens, 29 meisjes en 43 melaatschen. Ongeveer ƒ 40,000 aan spaarpenningen werd door de terugkeerende immigranten medegenomen.

Te Paramaribo wordt vermist de heer M. F. van Trigt, commies ter adm. van financ. In den avond van den Oranje-feestdag is hij gezien op het Plein aan den Waterkant. Men vreest, dat hij bij een ongeluk in de rivier geloopen is. Het dreggen bleef echter tot dusverre zonder resultaat. De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat het lijk door den zwaren stroom naar zee gedreven is, meldt „Onze West."

WAT DE INLANDER ZEGT.

In een artikel, getiteld: „A p a j a n g p e r l o e" (= wat van belang is), met het motto: T i m e i s m o n e y, bespreekt A n g g o n o in de **Bintang Soerabaja** het onderwijs, dat de Javaan van gouvernementswege kan genieten. Over het algemeen is men erg ingenomen met het feit, dat er zoovele scholen worden opgericht. Schrijver meent echter te moeten wijzen op de schaduwzijde van dien maatregel. Als de javaansche knaap uit een gezin van landbouwers wat geleerd heeft, acht hij zich te hoog om later weder tot de landbouwende klasse terug te keeren, dan is zijne illusie om in 's Lands dienst te treden. De chineezen uit de mindere klasse daarentegen geven niets om schoolonderwijs. Dag en nacht denken zij alleen aan het behalen van geldelijke winsten. De vader wijdt zijne kinderen zoo spoedig mogelijk in de geheimen van den handel in. Van den vroegen morgen tot den laten avond moeten dezen hem in zijn winkel helpen. Zoo leeren zij, hoe men zaken doet; zij raken van kindsbeen af met den handel vertrouwd. Op kleeding en voeding wordt weinig gelet, daarom is het niet te verwonderen, dat velen spoedig geld maken. De javaan begint echter zijne ouders pas te assisteeren als hij volwassen is. Het spreekt van zelf, dat hij dan het werk niet behoorlijk verstaat. Had hij daarentegen, evenals het chineesche kind, van jongs af aan zijne ouders bijgestaan, dan zou hij met zijne handen niet verkeerd staan. De kinderen van den kleinen man, die de school bezoeken, trachten in alles het voorbeeld van prijaji-kinderen te volgen. Zij moeten evenals deze netjes gekleed voor den dag komen en den vrijen tijd besteden aan allerlei spelletjes of met rond te slenteren. Als zij maar wat schrijven kunnen, schamen zij zich voor het beroep hunner ouders. Zij verliezen uit het oog, dat honderden adellijken en kundigen ook in den ambtenaarsstand opgenomen wenschen te worden. Hoe lang moeten zij niet als m a g a n g dienst doen, zonder een cent salaris te krijgen, roept hij uit. Hadden zij daarentegen gedurende al dien tijd hunne ouders geholpen, dan zouden zij een aardig duitje verdiend hebben. Dat het Gouvernement den inboorling onderwijs geeft, vindt schrijver goed, maar zooals dat op dit oogenblik gegeven wordt, keurt hij af; hij vermeent zelfs, dat het de luiheid van den javaan bevordert. Kinderen van landbouwers, die niet van plan zijn in 's Lands dienst te treden, zijn, zoodra zij de school verlaten hebben, in zéér korten tijd het geleerde weer vergeten. Het landbouwvak moeten zij van begin af aan van hunne ouders of desagenooten leeren. Voor zij het behoorlijk verstaan, treden zij in het huwelijk en moeten zij op zichzelf gaan staan, belastingen betalen en allerlei verplichte diensten presteeren. Gelukkig, als hunne ouders bemiddeld zijn en hen financiëel kunnen steunen; anders is armoe troef.

Daarom zou schrijver wenschen, dat men de jeugd onderrichtte in het een of ander ambacht, in den veldarbeid en haar leerde, op welke wijze zij het meeste voordeel van de landbouwproducten kan trekken, b.v. hoe uit het suikerriet suiker, uit de k a t j a n g t a n a h (arachiden, hier bekend als apenoten en curaçaosche mangels) olie en uit de cassave meel te bereiden, enz. Dergelijke kennis acht hij noodiger voor den desaman en van veel méér waarde dan leeren lezen en schrijven. Want wat gebeurt er nu? vraagt hij. De producten van den grond worden na den oogst dadelijk aan vreemdelingen verkocht tegen lagen prijs, terwijl deze later daarmede veel winst maken. De ananas bijv. verkoopt hij tegen 25 hoogstens 50 cent de tien aan den chinees, die deze vrucht, ingemaakt, voor 50 cent per stuk van de hand zet. Veelal wordt hij tot dien onvoordeeligen verkoop gedwongen om zijne belastingen te betalen, daar hij liever schade lijdt dan tengevolge van wanbetaling onaangenaamheden met het bestuur te krijgen.

Aangaande de bestuurders zegt schrijver, dat velen van hen zich weinig om den kleinen man bekommeren en alléén bedacht zijn op eigen welzijn. De lofspraak dat het door hen bestuurde gebied rustig en welvarend is, strijdt dikwijls met de werkelijkheid. Op bijeenkomsten bewaren de inlandsche bestuursambtenaren steeds het stilzwijgen. Hen schrijft zulks veelal aan hunne geringe ontwikkeling toe, maar dit is onjuist; zij durven gewoonlijk hunne meening niet zeggen, uit vrees den toorn hunner europeesche meerderen te zullen opwekken, de verdenking op zich te laden, dat zij niet behoorlijk hun plicht doen, waardoor zij dan niet voor bevordering in aanmerking zouden komen. Vandaar hunne stilzwijgendheid.

Aan het slot hoopt A n g g o n o, dat de landbouwer aan den wedstrijd in kunde en geleerdheid niet zal behoeven deel te nemen, want deze heeft men niet noodig om met den p a t j o e l (spade) te werken of om den ploeg te leiden. Beter ware, dat men in de nabijheid der desa's inrichtingen in het leven roept, welke het karakter van landbouwscholen hebben, om den o r a n g t a n i, den javaanschen grondbewerker, nuttiger kennis aan te brengen. Ook verdient het overweging aan groote plaatsen, als Soerabaja, openbare scholen der tweede klasse te geven, waar men de maleische taal en het latijnsche letterschrift onderwijst (wat tot dusverre in dergelijke scholen niet geschiedt), omdat deze kennis te pas komt aan allen, die bij handelshuizen als m a n d o e r of als schrijver in dienst willen treden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In hare rubriek „Z a t e r d a g s c h e C a u s e r i e" bespreekt de **Bintang Soerabaja** de zending van den chineeschen Regeeringscommissaris T a y d j i n O n g T h a y T j e n g. Naar aanleiding van de vraag van een reporter van het Bataviaasch Nieuwsblad aan dien grootwaardigheidsbekleeder, of deze zending een politieke beteekenis had, zegt zij: Indien het zoo ware, dacht men dan, dat hij zoo dom zou zijn om de politieke beweegredenen aan den eersten den besten redacteur te vertellen? Dat die zending inderdaad een politieke beteekenis had, zal niemand betwijfelen, die zijne ooren en oogen gelieft te gebruiken. Wat heeft het nederlandsche volk ten aanzien van de Boeren in Transvaal en Oranje Vrijstaat gedaan? vraagt zij. Heeft het daar niet alle middelen aangewend om te bewerken, dat de Boeren zich als nederlanders beschouwen? Welnu, behoeft men bij Taydjin Ong Thay Tjeng dan naar zijne bedoelingen te informeeren? Hij heeft slechts het voorbeeld van Nederland in Transvaal gevolgd en dat hij zulks met succes gedaan heeft, ziet men aan de hulde, welke de chineezen op Java hem bewezen hebben. De tegenwoordige, door China gevolgde politiek is een wedstrijd van slimheid en kunde. Sedert 1904 is het chineesche Rijk Nederland de baas geweest in het winnen van de harten der indo-chineezen. Hoe zal het in de toekomst gaan? Nederland is nog steeds aan het overwegen en overdenken, niettegenstaande de tijd van handelen reeds lang aangebroken is. Engeland heeft Nederland's streven in de Transvaal kunnen verijdelen, maar Engeland had niet zooveel tijd tot wikken en wegen noodig als Nederland in deze.

Deze week, vervolgt zij, bereikte ons het bericht dat de Ministerraad een wetsvoorstel in behandeling heeft om de vreemde oosterlingen tot nederlandsche onderdanen te verklaren. Dat men die wet nu eens niet opnieuw leze en in overweging neme, daarna weder door een commissie late lezen en overwegen en zoo vervolgens tot 3, 4, 5, ja, zelfs 6 malen herleze en overwege! Want daarmee zou men heusch de menschen, die reeds zoo lang op een beslissing wachten, het land opjagen. Dergelijke weifelende handelingen versterken het prestige der chineesche oorlogschepen!

Schrijver hoopt, dat men z o o s p o e d i g m o g e l i j k vaststelle, wat het lot van den vreemden oosterling zal zijn, opdat hij wete, waar hij aan toe is. Tengevolge van de edelmoedigheid der Engelsche Regeering hebben de Boeren, die vroeger de britten haatten, zich thans met hen verzoend. Zoo iets zou ook met de indo-chineezen het geval kunnen zijn, als Nederland ten hunnen opzichte een vrijzinnige politiek volgde en hen erkende als nederlandsche onderdanen en vrije menschen, in tegenstelling met de huidige opvatting van sommige bestuurders in Ned.-Indië. T a y d j i n O n g T h a y T j e n g, vergezeld van de oorlogschepen Hay Yong en Hay Kie, herinnert het nederlandsche gouvernement, dat de tijd van overwegen en overdenken nu voorbij is en dat het thans zoo spoedig mogelijk troef moet bekennen, wil het nog trachten ons te winnen.

Aangaande de arabieren in Ned.-Indië zegt de **Bintang Soerabaja**: Wij kennen indo-arabieren, die een goed bestaan vinden met handeldrijven of met de uitoefening van betamelijke bedrijven. Voor hen behoeft het bestuur niet bezorgd te zijn. Maar behalve dezen zijn er nog andere, van welke men niet weet, hoe zij aan den kost komen. Aan dergelijke lieden mag het gouvernement wel degelijk aandacht schenken. Wanneer dergelijke personen een nederlandschen k a p i r (arab. k a f i r = ongeloovige) tegenkomen, spuwen zij op den grond, ten teeken van minachting, al weten zij van hun eigen godsdienst bitter weinig af; geen bezigheden hebbend, welke hun verstand in beslag nemen, doemen in hun hoofd allerlei slechte voornemens op, welke niet verschillen van die van K a s a n M o e k m i n (de bekende onruststoker van Gedangan in Sidoardjo, residentie Soerabaja).

Verder bespreekt hetzelfde blad nog het bericht uit Stamboel (Constantinopel), voorkomende in de Nieuwe Rotterdammer, betreffende een verzoek van de mohammedanen te Batavia om de aanstelling van een turkschen consul-generaal ter vervanging van den voor eenigen tijd gevluchten S a d i k h B e l i g h B e y. Het is bekend, zegt schrijver, dat onze handel met Turkije vrij onbeduidend is. Nooit is Indië bezocht door een turksch oorlogschip of handelsvaartuig, en het aantal turken in Ned.-Indië bedraagt nog geen half dozijn! Wat moet dan zoo'n consul generaal doen? vraagt hij. Niets anders dan het Panislamisme propageeren en allerwege bekend maken, dat de mohammedanen in Ned.-Indië eigenlijk onderdanen zijn van den Sulthan-Khalief, die zetelt aan de oevers van den Bosphorus. Wanneer later de in Ned.-Indië geboren vreemde oosterlingen als nederlandsche onderdanen beschouwd worden, en vrijheid van beweging zullen hebben, is de politie verplicht een waakzaam oog te houden op alle personen, die verraderlijke voornemens koesteren. Dat er arabieren zijn, die het Gouvernement last kunnen veroorzaken, leert ons de bekende H a b i b A b d o e l r a h m a n in Atjeh, vermaant schrijver. Als een regent en een wedono een sembah maken respectievelijk voor zich K i j a h i M a s en R a d e n B a g o e s noemende indo-chineezen, zal men wèl kunnen nagaan, hoe groot het prestige moet zijn van een zich voor een afgezant van den Sulthan Khalief uitgevenden indo-arabier!

Hoewel wij reeds een paar honderd jaren in Insulinde gevestigd zijn, zegt J a n v a n H i n d i a in de **Pewarta Soerabaja**, zijn wij eerst nu wakker geworden en voelen wij de vernedering, welke wij van de andere rassen, hoofdzakelijk van het overheerschende ras, moeten ondervinden. De gegoeden onder de chineezen, die een europeesche opleiding hebben gehad en zich in de europeesche samenleving bewegen kunnen, hebben aan de nederlandsche overheid gevraagd om zoogenaamd staatsblad-europeaan te worden, (d.w.z. om met europeanen gelijkgesteld te worden, hetgeen bij een in het Stbl. van N.-I. opgenomen koloniale ordonnantie geschiedt — vandaar de term: staatsblad-europeaan). Toen men nog in de meening verkeerde, dat de Chineesche Regeering zich niet meer bekommerde om de buiten het stamland gevestigde chineezen, had het eenig reden om een „h o l a n s e p o e a n" (= een vergulde of verzilverde nederlander) te worden, vindt schrijver. Thans is dit anders geworden. Men moet daarom geduld hebben. Het ras is immers geen kleed, dat iemand kan afleggen, als het hem verveelt. Zij, die nog geen „gele nederlanders" (deze uitdrukking is van schrijver) zijn geworden, mogen dit wel bedenken. Vele chineezen mopperen, dat, niettegenstaande verscheidene hooggeplaatste chineesche ambtenaren en chineesche kruisers Java hebben bezocht, de toestand der chineesche emigranten nog niet veranderd is. Het ware beter geweest, meenen die mopperaars, om die kruisers maar te Singapore aan den steiger te meren en niet naar Java te hebben laten vertrekken. Schrijver vindt echter, dat zij ongelijk hebben. Wel is waar is de Chineesche Regeering in de regeling van hun rechtstoestand niet zéér voortvarend geweest, maar men moet niet uit het oog verliezen, dat zulks verre van gemakkelijk is en dat de inwendige aangelegenheden van het stamland nog niet behoorlijk in orde zijn. Geduld, geduld maar, vermaant hij.

Op dit oogenblik zijn wij nog niet sterk; hoe men ons ook bejegene, wij moeten voorloopig alles nog met lijdzaamheid blijven verdragen.

Ten slotte waarschuwt schrijver, dat men voorzichtig zij met antwoorden, wanneer men gesteld wordt voor de keuze: steeds vreemde oosterling in Ned.-Indië te blijven, of, door naturalisatie, een „gele nederlander" te worden.

Men overwege vooral eerst goed.

Is het, zooals het behoort, vraagt hij, dat wij niet beschermd worden door het rijk, vanwaar wij afkomstig zijn?

Neen, roept hij uit, een Tiong hoa blijft een Tiong hoa!

Van Vreemde Koloniën.

Het einde.

Herhaaldelijk hebben we in deze rubriek melding gemaakt van de moeilijkheden, die de ondernemers in Fransch-Guyana ondervonden van de zijde der daar in zoo grooten getale aanwezige maraudeurs, die de placers der concessionarissen afschuimen.

Omstreeks het midden van de maand April ll., ontving de directie der Maatschappij Placer Enfin reeds een schrijven van haren vertegenwoordiger te Cayenne, waarin deze o.a. het volgende mededeelde:

„Wij verwittigen u, dat, indien binnen eenige weken geen verandering mocht komen in den bestaanden toestand, d. i. t. z. indien geen politiemaatregelen worden getroffen om orde en rust te herstellen, wij ons genoodzaakt zullen zien het placer te ontruimen.

„Het is ons onmogelijk iets op onze terreinen te behouden, onze aanplantingen worden geplunderd en vernield, en dit is ook het geval met de goudkreeken; de maraudeurs werken kampjes onder de oogen onzer arbeiders, en op het oogenblik zijn ze bezig onze werken te ondermijnen, waarvan de aanleg zoo duur aan de maatschappij is komen te staan.

„Onder die maraudeurs bevinden zich ongeveer dertig weggeloopen gestraften. Bij zijn laatste tournee trof onze directeur op de ontginning Central elf maraudeurs aan, onder wie zich een uit Saint Laurent weggeloopen veroordeelde bevond. Deze voerde het woord voor de anderen, en schroomde niet tot den directeur te zeggen: „Je kunt doen, wat je wilt, maar wij zetten hier het goudwasschen voort." Hij dreigde den directeur daarbij met zijne wraak, indien deze, wat ook, mocht beproeven om den roof te beletten."

Herhaaldelijk is door de ondernemers in Fransch-Guyana, met name door de Maatschappij Placer Enfin, inzonderheid bij het bestuur over het bestendigen van den toestand van onveiligheid van het bedrijf geklaagd. Het mocht niet baten. En nu lezen we in de Dépeche Coloniale, dat de aandeelhouders van genoemde maatschappij waren opgeroepen voor eene den 16en Mei na de gewone jaarlijksche te houden buitengewone algemeene vergadering, waarin zou worden voorgesteld om over te gaan tot liquidatie.

De redenen daarvoor werden door de directie als volgt uiteengezet:

„Reeds in 1903, bevindende dat de exploitatie onmogelijk was geworden, hebben wij u verzocht toestemming te verleenen tot liquidatie. In de algemeene vergadering was het vereischte aantal stemmen niet aanwezig en was het dus onmogelijk het voorstel te behandelen. Sedert hadden wij, dank zij het krachtig optreden van gouverneur Picanon, die er in slaagde onze terreinen te ontlasten van de gewapende benden, die de placers plunderden, geleidelijk betere uitkomsten verkregen, en in 1906 konden wij een dividend uitkeeren. Wij hadden alle reden er op te mogen rekenen, dat wij met het oog op de, op verzoek van het bestuur der kolonie door de maatschappij gebrachte offers voor de vestiging van een gendarmerie-post op de placers aan de Inini van verdere berooving zouden zijn bevrijd.

„Het heeft niet zoo mogen zijn en de opvolger van den heer Picanon, de heer Rodier, heeft juist het tegenovergestelde bewerkt door de maraudeurs openlijk te beschermen... Daar komt dan nog bij, dat het bestuur, bij een onlangs genomen besluit, het aan de kolonie verschuldigde recht heeft verhoogd."

De raad van bestuur meende uit dien hoofde, de onrginning niet langer voort te moeten zetten, en verklaart daarbij aan de kolonie te zullen verzoeken om de aan de maatschappij toegebrachte schade te vergoeden.

Dit is dan de ideale toestand, waarnaar sommigen ook in Nederlandsch-Guyana wilden zien streven: het geregeld bedrijf onmogelijk gemaakt ter wille van de zoogenaamde kleine industrieëlen, hetgeen noodzakelijk in een land, waar met het oog op uitgestrektheid zoowel als de beschikbare middelen het toezicht slechts beperkt kan zijn, moet leiden tot maraudage.

Bescherming van inboorlingen.

Onlangs is te Parijs de door den minister van koloniën, Milliès Lacroix bescheiden commissie samengekomen, welke zal hebben te beraadslagen over de grondslagen der tegenover de inboorlingen te volgen politiek.

De afgevaardigde Lucien Hubert, voorzitter der commissie, wees er in zijn openingsrede op, dat thans voor het eerst de grondslagen der Fransche koloniale politiek op officiëele wijze zouden worden besproken, en gaf de hoop te kennen, dat de als uitkomst van die besprekingen verwachte regelen zouden gelden voor de politiek der Europeesche mogendheden in de Afrikaansche bezittingen, al ware het slechts voor tropisch Afrika.

Voorbedachtelijk noemde hij tropisch Afrika, omdat men daar staat tegenover een kind, dat met moeite en somwijlen als met tegenzin zich tracht te ontworstelen aan eeuwenlange barbaarschheid. De taak wordt er daarom des te aantrekkelijker door, wijl zij eene meer scheppende is.

In theorie, zegt hij, zijn allen het blijkbaar eens over hetgeen te doen staat. Men weet, dat dit kind, op hoe lagen trap het ook moge staan, zeer wel weet te onderscheiden tusschen ellende en rijkdom, veiligheid en gevaar, rechtvaardigheid en onbillijkheid, wat nuttig en wat schadelijk is.

Men gevoelt, tot welken prijs men zijn vertrouwen kan winnen en welke etappes moeten worden bereikt om zijne toenadering te erlangen.

Voor alles komt het er op aan, dat hij weet wat men wil. De bespreking is de grondslag voor elke bestuurshandeling. Men zal hem aan het verstand brengen, dat men in de eerste plaats zijne veiligheid wenscht te verzekeren, waardoor het alleen mogelijk is aan de barbaarschheid een einde te maken.

Waartoe dient het ook den grond te bebouwen, indien men niet zeker is voor zichzelven te oogsten, een hut te bouwen, indien men daags daarna zich kan gedwongen zien om de vlucht te nemen, wegen aan te leggen, wanneer deze plunderaars kunnen aantrekken?

Men dient dus voor alles den inboorling voor het werk van den vrede te winnen, te maken, dat hij dit leert begrijpen.

Op dien vasten grondslag zal dan het bestuur moeten worden gevestigd, buigzaam en bewegelijk, een recht ingesteld, dat zich aan de zeden en gewoonten aanpast, en wanneer dan de veiligheid zal zijn verzekerd, zal men er aan denken het welzijn der lieden te bevorderen.

Men zal het aantal geneesheeren vermenigvuldigen, die verbreiders der beschaving bij uitstek onder die door tal van ziekten gedecimeerde volkeren.

Nieuwe cultures zullen den lieden worden geleerd en elementaire begrippen der bouwkunst hun worden bijgebracht, en dan eindelijk zal men er aan denken om scholen op te richten, ten einde den geest te wekken.

Dan zal men kunnen beproeven om den inboorling vertrouwd te maken met het moderne economische leven, na te hebben gewacht, tot hij wist te onderscheiden tusschen het werk dat vermoeit en den scheppenden arbeid. Dan zal hij rijp zijn voor de aanraking met den handel en zal men er over denken om hem uit te rusten met groote openbare werken. Op dat oogenblik zal de politiek in werkelijkheid er eene zijn van samenwerking en zal de inboorling worden geroepen om deel te nemen aan het groote werk der beschaving, door de bestuursraden en openbare betrekkingen voor hem open te stellen.

Het zal velen verbazen, dat de heer Hubert aan groote openbare werken eerst op zulk een laat tijdstip, als door hem aangegeven, denkt. Hij is daarmede in volslagen tweestrijd, met de thans overal gevolgde politiek, waar nagenoeg uitsluitend redenen van financiëelen aard de verschillende koloniale mogendheden weerhouden om een zoo groot mogelijke uitbreiding aan het spoorwegnet in de koloniën te geven.

Het werk der beschaving, zooals dat hier wordt gedacht — den inboorling te maken tot een denkend wezen, dat in de wereld nuttigen, ook voor zichzelven profijtelijken arbeid verricht — wordt dan ook zeker het best gediend, door het land zoo spoedig mogelijk te openen en den inboorling met de buitenwereld in verbinding te stellen. Men vergete ook niet het voordeel, dat spoorwegen en andere groote openbare werken, als wegen en bruggen, bieden uit een oogpunt van veiligheid.

Katoen in de Engelsche koloniën.

Bij gelegenheid van den te Manchester gehouden jaarlijkschen feestmaaltijd van de Britsch Cotton Growing Association zette de heer Hutton uiteen, welke de uitkomsten waren, die in de verschillende koloniën onder Engelsch bestuur werden verkregen met den aanbouw van katoen.

Op de Benedenwindsche eilanden in de Caraïbische Zee zijn door de katoencultuur de toestanden aanmerkelijk ten gunste van de bevolking, in het bijzonder wat de kleinere eilanden betreft, veranderd.

Men kan zeggen, dat op de West-Indische eilanden, in Oeganda, in Nyassaland en in Rhodesia de verkregen uitkomsten alleszins bevredigend zijn, maar het zijn vooral de Engelsche bezittingen in Oost- en West-Afrika, ten aanzien waarvan goede verwachtingen van de toekomst worden gekoesterd, wegens de nu reeds verkregen gunstige uitkomsten.

In Lagos, waar de katoenoogst in 1908 tengevolge van de heerschende droogte van 9700 balen in 1907 terugliep tot 5500 balen, rekent men voor dit jaar op een oogst van 12000 tot 13000 balen. Wat Oost-Afrika aangaat hoopt men daarvan dit jaar 13000 balen te betrekken, terwijl de West-Indische eilanden geacht worden 7000 balen op te zullen leveren.

Hieruit blijkt dus, dat de Engelsche bezittingen al aardig op weg zijn om Lancashire onafhankelijk te maken van de Amerikaansche katoen producenten.

De Engelsche kroon-agenten.

Herhaaldelijk is in de Engelsche kroon-koloniën, d. z. die, welke niet in het genot zijn van een volmaakt zelfbestuur en ook niet behooren tot de zoogenaamde protectoraten, geklaagd over de gestie der kroon-agenten.

Aan dezen is voor de betrokken koloniën van alles toevertrouwd: de levering van uit Europa te betrekken goederen en materialen voor het bestuur, de sluiting van contracten voor groote openbare werken en zoo voort.

Nu is wel eens beweerd, dat de kroonagenten het voldoende het belang der koloniën, die zij vertegenwoordigen, voorstaan en bepaalde firma's in het moederland bevoorrechten.

Naar aanleiding van die klachten is door de Engelsche regeering een onderzoek gelast naar de gestie dier kroonagenten.

Daaruit bleek, dat de kroonagenten volstrekt niet de zelfstandigheid bezitten, welke men hun toeschreef, en door verschillende voorschriften zijn gebonden, maar....

De commissie oordeelde, dat de kroonagenten in schillende opzichten behoorden te handelen, gelijk in de betrokken koloniën was verzocht, d. i. meer concurrentie toe te laten ook uit de koloniën voor de levering en de uitzending van goederen, terwijl de Commissie verder in overweging gaf, om de mededeeling van uitgaven en ontvangsten van het bureau der kroonagenten telken jare te publiceeren en aldus ter kennis te brengen van de betrokken koloniale besturen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Cultura.

Het Juni-Nr. van Cultura, uitgave van de Vereeniging van oud-leerlingen der Rijksinrichtingen voor Land-, Tuin- en Boschbouwonderwijs te Wageningen, bevat een artikel van den heer A. E. J. Bruinsma over de Leiding van den dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië, door den schrijver aldus ingeleid:

„Kort geleden deed in verschillende bladen het bericht de ronde, dat de Hoofdinspecteur van genoemden dienst wegens de gebrekkige regeling zijner verhouding tot den Directeur van Landbouw en de hem onthouden gelegenheid tot verdediging van ingediende voorstellen, eervol ontslag uit 's lands dienst zou hebben aangevraagd, en er bestaat aanleiding om aan de juistheid dezer mededeeling niet te twijfelen." Waarop de heer Bruinsma — zelf oud-hoofdinspecteur van genoemde tak van dienst — laat volgen: „Het moeten voorzeker wel ernstige overwegingen zijn, welke den heer Tobi, den tegenwoordigen functionnaris, over wiens ijver en belangstelling voor zijn vak maar één roep is, en die zijn ambt nog slechts twee jaar bekleedt, er toe nopen zich thans aan den verderen dienst te onttrekken. Of daaromtrent ooit bijzonderheden bekend zullen worden, moet worden afgewacht. Dat evenwel de voorschriften betreffende de leiding van den dienst zeer onvoldoende zijn en dringend wijziging behoeven, staat vast." De schrijver gaat daarop na, welke voorschriften het z. i. zijn, die gewijzigd dienen te worden, teneinde de positie van den hoofdinspecteur — tevens chef van den dienst van het boschwezen — te verbeteren, meer onafhankelijk te maken. Een der grieven noemt de heer Br. bijv.: alinea 1 van art. 10 van het dienstreglement, waarbij de boschbeheerders in zake het beheer der voorloopig ingerichte djatibosschen ondergeschikt worden verklaard aan de Hoofden van gewestelijk bestuur „behoudens hunne bevoegdheid om in aangelegenheden van technischen aard zich rechtstreeks te wenden tot den Hoofdinspecteur, wiens bevelen en aan-

wijzingen dergelijke aangelegenheden betreffende zij gehouden zijn op te volgen." Dit houdt verband met het in 1897 vervallen boschreglement van 1874 dat voor de houtvesters geen andere chefs dan residenten kende, een regeling, die men huiverig was plotseling af te schaffen.

De rubriek Boekbespreking van hetzelfde Nr. bevat een aankondiging van eene brochure, getiteld: De toekomst in en de opleiding voor den Nederlandschen en Indischen Landbouw en het Boschwezen. Samengesteld door het bestuur der Vereeniging „Studiebelangen", officieel vertegenwoordigend lichaam der Studeerenden aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. Derde, verbeterde en vermeerderde druk. Op deze brochure vestigen wij gaarne de aandacht van belanghebbenden.

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 3, jaargang 1909—10. De inheemsche rechtspraak in Indië. — Tentoonstelling van schilderijen enz. van 11 t/m 25 April 1909 door den Ned.-Indischen Kunstkring te Batavia, (met foto's), door P. A. J. Moojen. — Door Straat Bali (met een schetskaartje), door Neptunus. — Te paard naar den Bromo, door W. D. Koot.

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 8 Juni bevat de navolgende bijdragen: De koffiecultuur in Nederlandsch Oost-Indië als bron van inkomsten, door Dr. K. W. van Gorkom (vervolg en slot). — De Vereeniging voor den coprahandel te Amsterdam. — De met suikerriet beplante oppervlakte en de suikerproductie der residenties van Java. — Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja over het jaar 1908 (vervolg en slot). — Verordening tot wering van den dollar in Nederlandsch-Indië. — Kultuurberichten (Oogst- en weerbericht van de Sumatratabakslanden over April. Regenwaarnemingen op de Sumatra-tabakslanden in April, enz.) — Kleine mededeelingen (De haven van Sabang. — Spoorwegen op Java, enz.) — Financieele berichten en verslagen. — Personalia (Edward G. Taylor), enz.

Teysmannia.

Aflevering 5 van den loopenden jaargang van Teysmannia vangt aan met een artikel van den heer E. de Kruijff over de Cassavemeel-industrie op Java, met welke industrie een vrij belangrijk aantal fabrieken en fabriekjes zich bezig houden, terwijl ook door de bevolking op primitieve manier groote hoeveelheden meel geproduceerd worden. Inzonderheid in de laatste jaren heeft deze industrie een groote vlucht genomen. De volgende cijfers geven een beeld van den uitvoer (in hoofdzaak naar Engeland en Amerika, waar het artikel eene uitgebreide toepassing vindt in de stijfsel- en textielindustrie. In 1906, 21.354.784 K.G.; in 1907, 44.163.370 K.G. en in 1908, 41.569.433 K.G.

Dr. E. C. Jul. Mohr schrijft over Efflatagronden, een door den schrijver uitgedacht woord, door hem als volgt verklaard: De vulkanen hebben ten allen tijde en overal op aarde, behalve de uitgeperste, vloeibare lava, grootere of kleinere massa's vaste stoffen „uitgeworpen" of „uitgespuwd" of „uitgebraakt." Geen dezer woorden geeft echter zoo duidelijk aan, dat een ontsnappen van sterk gecomprimeerde gassen en dampen de oorzaak van het uitslingeren dier vaste stoffen is, als het woord „uitblazen." In waarheid, al die vaste stoffen, van de fijnste asch tot de grootste vulkanische blokken worden letterlijk door den vulkaan uitgeblazen; zij laten zich daarom in één begrip: uitgeblazen producten der vulkanen samenvatten. De schrijver stelt nu voor die uitgeblazen stoffen het woord „efflatum" (= het uitgeblazene) voor; vulkanische asch, zand steenen en blokken zijn dan alle „efflata", en de gronden er uit ontstaan „efflatagronden."

Vervolgens houdt de schrijver eene beschouwing over die gronden op Java, doch bepaalt zich, wegens de uitgebreidheid van de stof, thans tot de jongere vormingen, nl. tot die gronden, waarin het efflatumkarakter nog duidelijk en onmiskenbaar behouden is gebleven (omgeving van den Smeroe, Raoen enz.)

Van de overige bijdragen in dit Nummer noemen wij: Mededeelingen betreffende de caoutchouc-cultuur. XVIII. Selectie onzer caoutchouc-boomen met behulp der chemische analyse, door W. R. Tromp de Haas. — Iets over een aetherische oliëntabrikant van belang is te weten (vervolg), door A. W. K. de Jong. — Hibiscus op stam, door H. J. Wigman. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Onder den invloed van het omgekeerd planten van cassavestokken op de productie van knollen en stengels, door J. E. van der Stok. — Bijdragen tot de kennis van den invloed van bevloeiing op den bodem, door L. G. den Berger.

Register

op de artikelen, voorkomende in het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde en de Verhandelingen na 1881 en op het Tijdschrift na 1893 Kunsten en Wetenschappen, loopende tot het jaar 1907, benevens eene inhoudsopgave, tevens prijslijst van 's Genootschaps uitgaven bijgewerkt tot Juni 1908 door **D. van Hinloopen Labberton**, Batavia, Albrecht & Co., 's Hage, M. Nijhoff.

Met ingenomenheid begroeten wij dezen nieuwen arbeid van den heer v. H. L., die inderdaad in eene behoefte voorziet, aangezien op genoemde Verhandelingen na 1881 en op het Tijdschrift na 1903 geen register meer werd uitgegeven, hetgeen het zoeken naar een bepaald onderwerp in deze hoogst-belangrijke publicatiën in de latere jaren zeer lastig maakte. Een goede gedachte en practisch gezien was het tevens van den bewerker om voor de beide hierboven genoemde publicatiën van het Bataviaasch Genootschap één generaal register samen te stellen.

Tectona. Boschbouwkundig tijdschrift.

De nieuwe afl. (de 6e van het 1e deel) van Het orgaan der Vereeniging van Ambtenaren bij het boschwezen in Ned. Oost-Indië, doet in belangrijkheid niet onder voor hare voorgangsters. Wij noteeren van den inhoud:

'Tuin- en landbouwschool, door E. Tobi. — Amerikaansch boschbeheer op de Philippijnen (vervolg en slot), door H. J. Kerbert. — Djatikultuur, aangelgd in contract met en zonder padiverstrekking in het boschdistrict Bodjonegoro, door Ch. S. Lugt. — Ervaringen met pachtcontractanten, door H. J. Kerbert. — Nog eens opslagcultuur en z.g. contractcultuur, door A. F. Wehlburg. — Het ontstaan van de djatibosschen, door H. J. Kerbert. — Iets over Hevea marcotten, door J. A. Lörzing. — Begrenzing van kultures, door K. C. Jaski. — Rapport over de katoetsjoek-tentoonstelling te Londen. — Vijanden van Hevea. — Tusschenbouw van Kemlandingan, benevens andere korte mededeelingen uit de praktijk.

Rapport

der Commissie, benoemd bij Gouvernementsresolutie van 19 Augustus 1908, No. 7508, tot het uitbrengen van advies omtrent de wenschelijkheid van den aanleg van eene spoorwegverbinding tusschen Paramaribo en het district Beneden-Saramacca. Paramaribo, H. B. Heyde.

Met prijzenswaardigen spoed heeft bovengenoemde commissie de haar opgedragen taak volvoerd. In Augustus van het vorige jaar door den Gouverneur van Suriname benoemd, bracht zij reeds den 18 Januari jl. haar belangrijk rapport uit. Indien de ons toegestane plaatsruimte zulks toelaat, zullen wij in een volgend overzicht het een en ander uit dit Rapport ter kennisse onzer lezers brengen; thans volstaan we met het weergeven van den hoofdzakelijken inhoud. Geschiedkundig overzicht van de verschillende ontwerpen, plannen en werken, betreffende het verkeer van de Saramacca-districten met Paramaribo. — Economisch overzicht van het district Saramacca. — De kleine landbouw in het Saramacca-district en de kansen op uitbreiding daarvan. — De cultures, geschikt voor den kleinen landbouw en de vooruitzichten der bacovencultuur bij den kleinen landbouw. — De groote landbouw in het Saramacca-district en de kansen op deelname aan de bacovencultuur. — Bacovencultuur in verband met het vervoer per spoorweg. — De arbeidskwestie in verband met eventueelen spoorwegaanleg naar de Saramacca. — De Saramacca-polder. — Gevolgtrekkingen en advies.

Ten slotte laten wij hier nog volgen eenige, sedert ons vorig overzicht ontvangen nieuwe uitgaven met betrekking op Oost-Indië, waarvan we echter slechts om bekende redenen den titel kunnen noemen.

Het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Lezing, gehouden door **A. J. H. Eyken**, controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera, in de Nederlandsch-Indische Bestuursacademie, op 5 Februari 1909. 's-Gravenhage, M. van der Beek's Boekhandel.

Voordracht over **„De Jong Javaansche beweging"** gehouden door den heer **A. J. H. Eyken**, controleur bij het Binnenl. Bestuur op Java en Madoera, in de „Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië", op 8 Maart 1909 (vermeerderd met een Naschrift van den schrijver naar aanleiding van een critiek over genoemde voordracht in de Indische Gids van April j.l.) Den Haag, Electrische drukkerij Korthuis. (Op beide komen wij terug).

Voordrachten over de tropische ziektenvan den Oost-Indischen Archipel, door **G. W. Kiewiet de Jonge**, Leeraar aan den cursus in tropische ziekten bij het Geneeskundig Laboratorium te Weltevreden. Tweede deel. Batavia, Javasche Boekhandel en Drukkerij.

Een maand aan boord van de „de Klerk" (vervolg eener reisbeschrijving) door de Molukken, door **Mr. White**, met tal van plaatjes in het jongste Nummer van Eigen Haard).

Soemba. De krokodillenvereering. I. Marapoe Ihi Wawang, door D. K. Wielenga. (In de Macedoniër, zendingstijdschrift. Juni 1909).

Oost-Java-Stoomtram-Maatschappij. Verslag over het jaar 1908. Utrecht, J. van Boekhoven.

Samarang-Joana-Stoomtr.-Maatschappij. Verslag over het jaar 1908. 's-Gravenhage, voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Semarang-Cheribon-Stoomtr.-Maatschappij. Verslag over het jaar 1908. Utrecht, J. van Boekhoven.

Serajoedal-Stoomtr.Maatschappij. Verslag over het jaar 1908. 's-Gravenhage, voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Verslag van den Raad van Beheer der **Nederlandsch-Indische Spoorweg-Maatschappij** over het jaar 1908 van de Algemeene vergadering van Aandeelhouders ingevolge art. 44 der Statuten. 's-Gravenhage, voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 19 Mei '09.
Het Bat. Handelsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 18 Mei '09.
De Sumatrapost t/m 20 Mei '09.
De Javasche Courant no. 38 en 39.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 20.
De Indische Mercuur no. 24.
Handelsberichten v/h. Min. v. Landbouw no. 117.
De Banier no. 18 en 19.
De Padanger t/m 14 Mei '09.
Suriname. Nieuws- en Advertentieblad, t/m 22 Mei '09.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 14 Mei 1909. No. 38.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan Mr. R. J. de Wal, P. R. Vetter, H. J. Buijsman, J. van Brero, H. B. Ch. Gieben en Dr. Th. Valeton.

Belast: met de functiën van hoofdinspecteur, de chef van den dienst van het boschwezen in Ned.-Indië S. P. Ham.

Tijdelijk benoemd: tot opzichter bij den Waterstaat en B.O.W., J. F. Nicolai, Mas Soedarmo, L. W. Dumas en J. Coenraad.

Benoemd: tot off. van justitie bij den Raad van justitie te Makassar Mr. H. G. Derx; tot assistent-resident van Sepoetih—Toelangbawang (Lampongs) J. S. A. van Dissel, leider der kolonisatieproeven in genoemd gewest; tot lid van den gewestelijken raad van Kedoe D. Leupen; tot president van den raad van justitie te Padang Mr. B. Nijman; tot ingenieur B.O.W., F. Goossens, J. H. Levert, en J. G. H. Willems; tot president van de Wees- en Boedelkamer te Medan C. A. Schoggers; tot onderwijzeres 1e kl. Mej. T. M. Kruisheer; der 2e kl. Mej. G. van Hinloopen Labberton.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor der Chineezen te Semarang Oei Tiong Bhing.

Bepaald: dat te Bandoeng zal worden opgericht een Hollandsch-Chineesche school.

Overgeplaatst: naar Batavia de onderwijzeres Mej. W. C. Kroon; naar Djokja Mej. T. M. Kruisheer; naar Semarang Mej. J. H. S. van Mauntz; naar Djokja Mej. M. J. Ch. C. Schokker; naar Soerakarta Mej. J. M. van der Voort; naar Tegal Mej. E. A. Odenthal; naar Semarang Mej. G. van Hinloopen Labberton.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den kapitein der genie R. R. Casters; den off. van gezondh. Dr. H. A. Sissingh en den 1en luit. der inf. N. P. van der Stok; 2 jaar aan den militairen apotheker B. W. Ferguson.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondheid 1e klasse J. Fock.

***

Extra-Bijvoegsel: Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Maart 1909.

Uit de Javasche Courant van 18 Mei 1909. No. 39.

I. Herziening van het reglement op het rechtswezen in de residentie Lampongsche districten, in

verband met de reorganisatie van het inlandsch bestuur in genoemd gewest.

II. Wijziging der administratieve indeeling van de residentie Lampongsche districten.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den leeraar E. A. A. Gobée en G. W. Kiewiet de Jonge; twee jaar aan de hulponderwijzeres Mej. A. Th. Rookmaaker.

Benoemd: tot algemeen ontvanger 2e kl. F. J. du Chateau; id. 3e kl. J. K. Fauser; tot inspecteur van Financiën te Batavia J. E. Bijlo; tot asp.-controleur bij het B.B., P. H. Willemse; tot hoofdonderwijzer der Depaksche school Ch. Hekker; tot regent van Boekit (Saleier) Baso daeng Biraeng; tot wedono van Singenlor (Semarang) Raden Gondodipoetro; van Djakenan (Pati) Mas Mangoendiwirio; van Weleri (Kendal) Mas Soemodidjojo.

Ontslagen: op verzoek eervol als luitenant der Arabieren te Menado, Said Mansjoer bin Abdoellah Alhasni; benoemd als zoodanig Sech Farai bin Mohamad Wakid.

Bepaald: dat te Singaradja een Hollandsch-Chineesche school zal worden opgericht.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der genie C. L. Vogelesang.

Overgeplaatst: bij het 2e bat. de majoor G. W. Honigh; bij den topogr. dienst de 1e luit. L. F. van Gent; bij het garnizoensbat. van Celebes enz., de 1e luit. G. P. de Neve; naar Flores de kapitein J. D. H. Beckering; bij het 12e bat. de kapitein E. Kilian; bij het garnizoensbat. van Palembang de 2e luit. J. W. H. Kramer; naar Pangkal Pinang de 2e luit. H. A. W. C. de Haze Winkelman; naar Muntok de 1e luit. C. F. A. Moorrees; naar Blinjoe de 1e luit. N. Binnendijk; naar Pangkal Pinang de 1e luit. N. J. Feenstra; naar Toboali de 1e luit. A. Dufour; naar Soembawa de kapitein R. Boonstra; naar Timor de kapitein V. J. van Marle; naar Soemba de 1e luit. C. A. Rijnders; naar Taliwang de 1e luit. A. A. Streiff; naar Panton Laboe de 1e luit. H. J. A. D. Verhoeven.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het Ned. s.s. „Gede”, van Batavia 13 Mei 1909. Te Marseille 8 Juni 1909.

P. J. C. van Brero, met echtgenoote; A. F. de Graaf, met echtgen. en 2 kinderen; Mevr. J. C. Bruyn met 1 kind; Mr. M. M. Taytelboom; Dr. C. M. van Deventer; C. H. Wortman; H. C. Croes met echtgen. en 3 kinderen; A. C. Koning; F. W. A. L. de Nys, met echtgen. en 4 kinderen; Mej. C. Chevalier; W. C. B. Wintgens, met echtgen. en 1 kind; C. C. Smits met dochter; A. Pimentel; J. Neelmeyer; J. Schijfsma; S. F. Heddema; A. Alberts; A. C. A. Boers; J. G. Cramer, met echtgen.; Jongeheer C. B. Sibenius Trip; L. Danzet; J. H. Dijkhuis; O. Karlsen; L. van der Meulen; N. van den Bogaart; J. J. van Waart; F. van Zanden; G. G. Kallansee; C. Ronneberg; F. Kistler; L. Leeflang; P. Devoit; J. Christoffersen; A. J. Jorgensen; Carl. Andreassen; A. Jansen; A. Anderson; Römer, benevens H.M. troepen en schepelingen.

Te Padang embarkeeren: J. J. Zerb met echtgen. en 5 kinderen; Mevr. de Wed. J. E. Bastiaans, geb. Zerb met 2 kinderen.

Naar Padang vertrekken: W. C. Lans met echtgen.; Mej. E. Foringer; E. Halewijn; J. C. Veenendaal; Mej. Resner; Jongejuffrouw Scheurer; Jongeheer De Buck.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem II”, gezagvoerder J. W. van Slooten, van Amsterdam naar West-Indië op 11 Juni 1909.

L. H. P. Outhuys; J. P. Nagtegaal, echtgenoote en 2 kinderen; Mevr. C. Heineken; H. F. Wesenhagen; R. L. Pian, echtgenoote en 2 kinderen; D. F. Merian; H. von Baudel; J. Apell, echtgenoote en kind, benevens 73 Javaansche emigranten.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in de gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

VERSLAG van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen over het jaar 1908.

In voldoening aan het genomen besluit van de algemeene vergadering, te Breda gehouden den 11 Augustus 1908 werd in het Koloniaal Weekblad eene inschrijving geopend tot stichting van het in hoofde dezes omschreven fonds.

Aan giften werd tot heden *f* 108 ontvangen, terwijl uit de middelen onzer vereeniging *f* 100 werd bijgedragen, op grond van de bij genoemde algemeene vergadering voorstel verleende machtiging.

Bovendien werd als vaste jaarlijksche bijdrage *f* 1.— toegezegd door een belangstellende.

Van de ingekomen gelden werd *f* 25 gezonden naar Batavia, met de bedoeling, dat deze gelden zouden worden afgedragen aan den heer T h o m a s aldaar, ten behoeve van de noodlijdenden te P e n d j a l o e.

Aan contributiën aan andere vereenigingen, „V r e d e d o o r r e c h t", het V r e e m d e l i n g e n v e r k e e r, en het A l g e m e e n N e d e r l. V e r b o n d werd *f* 8.50 betaald, terwijl voor diverse uitgaven ten behoeve der noodlijdenden te C u r a ç a o, onkosten aan vergaderingen, porti enz. en het aanschaffen van een kasboekje ad *f* 0.50 *f* 16.50 is uitgegeven, waardoor het totaal der uitgaven op heden bedraagt *f* 49.—. Aan rente is *f* 0.21 bijgeschreven op het Nutspaarbankboekje No........, zoodat het saldo van het ondersteuningsfonds op heden *f* 159.21 aanwijst.

's-Gravenhage, 20 Maart 1909.

De penningmeester,
(w. g.) HARTING.

VERSLAG van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden over het jaar 1908.

Daar in beginsel door de Algemeene vergadering te B r e d a tot oprichting van het in hoofde dezes omschreven fonds werd besloten, stelde het dagelijksch bestuur zich in verbinding met het bestuur der instelling „h e t K e r n f o n d s" te B a t a v i a.

Als gevolg der gevoerde correspondentie werd door het bestuur van het K e r n f o n d s te B a t a v i a als e e r s t e j a a r l i j k s c h e bijdrage, *f* 250 gezonden, welke gelden gedeponeerd zijn bij de Nutspaarbank, op spaarbankboekje No......

Intusschen werden door het dagelijksch bestuur pogingen aangewend om hier te lande voor deze zaak belangstelling te wekken.

Als uitslag van hunne bemoeiingen heeft zich thans eene commissie geconstitueerd, bestaande uit de heeren: prof. dr. H. Kern, eere-voorzitter; prof. mr. J. E. Heeres, voorzitter; mr. C. Th. v. Deventer, onder-voorzitter; mr. P. H. B. Pleijte, secr.-penningm. Leden: mr. J. H. Abendanon, mr. H. T. Roll, prof. C. Snouck Hurgronje, prof. D. v. d. Blom, H. H. van Kol, prof. C. A. van Ophuijsen, en E. van Assen.

Aan deze commissie is toezegging gedaan om, zoo noodig, over eenige fondsen te beschikken.

's-Gravenhage, 20 Maart 1909.

De penningmeester,
(w. g.) HARTING.

Aardschokken en vloedgolf.

Bij het Departement van Koloniën is dezer dagen het volgend telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië ontvangen:

„In den nacht van drie op vier Juni vonden hevige aardschokken in Korintji (Padangsche Bovenlanden) plaats, gepaard met een vloedgolf. Tweehonderddertig dooden; veel gewonden; belangrijke schade.

De noodige maatregelen tot het verleenen van hulp en bijstand zijn getroffen."

Op bovenstaand bericht heeft het Dagelijksch bestuur der Vereeniging „Oost en West" onzen vertegenwoordiger te Batavia uit het ondersteuningsfonds der Vereeniging *f* 25 ter beschikking gesteld voor de noodlijdenden tengevolge van die ramp.

Wie der afdeelingen, of van de leden van „Oost en West" het ondersteuningsfonds wenschen te stijven ter verleening van verdere hulp, zoo noodig bij dezen, of bij nadere rampen van hooger hand, die onze Indiën treffen, worden beleefd verzocht hunne bijdragen (de geringste is welkom) te storten bij, of over te maken aan den penningmeester der Vereeniging, den heer A. A. C. H a r t i n g (kantoor Heulstraat no. 17, den Haag).

Een inschrijvingsbiljet vindt men aan de achterzijde van den omslag van dit blad.

II. **Jaarlijksche Algemeene Vergadering** der Vereeniging „Oost en West" te U t r e c h t, op Z a t e r d a g 10 J u l i a.s. des namiddags ten 2½ u r e in het H o t e l d e l'E u r o p e, aan het Vreeburg.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen der algemeene Vergadering te Breda gehouden op 11 Augustus 1908. (Zie Kol. Weekblad 20 Aug. 1908 no. 34).
3. Verslag omtrent de werkzaamheden en den toestand der Vereeniging in het afgeloopen jaar. (Zie Kol. Weekblad 3 Juni 1909 en vlg.)
4. Rekening en Verantwoording van het geldelijk beheer.
5. Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.

Aan de beurt van aftreding en de aanbevolen candidaten zijn:

Naam der afdeeling.	Namen der aftredende candidaten.	Namen der aanbevolen candidaten.
		Door de afdeeling.
's Gravenhage.	L. A. Bakhuis, als onder-voorz.	A. B. J. Prakken, voorz. en R. A. J. van Delden, secret. v/h. bestuur.
Apeldoorn.	O. H. Kuijck, wegens vertrek.	J. H. Calmeijer, gep. kapt. t/z. en G. Koldewijn.
Zutfen.	Th. J. A. van Zijll de Jong.	Th. J. A. van Zijll de Jong en C. G. Lagerwey.
		Door het Hoofdbestuur.
Nijmegen.	J. L. Pierson.	Mr. W. C. van Benthem Jutting en Jhr. C. M. E. B. C. van Bose.
Amsterdam.	Mr. H. Smeenge.	Mr. H. Smeenge en H. R. du Mosch.

6. Benoeming der Commissie tot onderzoek der Rekening en Verantwoording over 1909.

Voorgesteld worden de heeren: A. H. G. Fokker; Mr. J. H. Andries; W. van der Zijl en als plaatsvervangende leden de heeren: A. K. Nolthenius; J. G. Martens; A. B. J. Prakken.

7. Begrooting 1910.
8. Voorstel van de afd. Utrecht (Kol. Weekbl. 18/3-09-11).
9. Voorstel van de afd. Zutfen (Kol. Weekbl. 8 April 09-14).
10. Statuten en Reglementen der afdeelingen; Verschil met de afd. 's-Hage over art. 16 van het Ontwerp Huish. Reglement, luidende:

Het afdeelingsbestuur kan over de geldmiddelen der afdeeling, genoemd in art. 5 harer statuten, beschikken voor het doen van uitgaven, vereischt voor den geregelden gang van zaken en voor de uitvoering van eenige bepaling in die statuten of van dit reglement.

In de jaarlijksche algemeene Vergadering der afdeeling worden telkens voor het volgende jaar de begrooting der uitgaven en de raming der inkomsten vastgesteld.

Andere uitgaven dan die bedoeld in het eerste

lid van dit artikel of uitgaven boven of buiten de door de algemeene vergadering der afdeeling vastgestelde begrooting, mogen niet plaats vinden dan krachtens machtiging van het afdeelingsbestuur, waartoe door minstens 2/3 van het wettig aantal bestuursleden moet zijn medegewerkt.

Een en ander is niet in overeenstemming met al. 3 van art. 16 van het H. R. van het Hoofdbestuur, luidende als volgt:

Art. 16. Het Hoofdbestuur kan over de geldmiddelen der vereeniging, voortspruitende uit contributiën, uit de geldelijke voordeelen in artikel 7 der statuten bedoeld, en uit renten van kapitalen beschikken, ter bestrijding van de kosten veroorzaakt door den dagelijkschen gang van zaken en door de uitvoering van eenige bepaling in statuten of huishoudelijk reglement.

In de jaarlijksche algemeene vergadering worden telkens voor het volgende jaar de grenzen vastgesteld, binnen welke de uitgaven zich mogen bewegen.

Andere uitgaven of uitgaven boven of buiten een door de algemeene vergadering vastgestelde begrooting mogen niet plaats vinden zonder uitdrukkelijke goedkeuring of bij dringende noodzakelijkheid, erkend door minstens twee-derde van het aantal hoofdbestuursleden, onder nadere bekrachtiging der algemeene vergadering.

11. Mededeeling betreffende propaganda, restaurant Laan v. Meerdervoort den Haag, vroegere geldleening en hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

III. Den 17en Juni 1909 hadden in het lokaal der Vereeniging, Heulstraat 17, eenige besprekingen plaats tusschen het Dagelijksch Bestuur en verschillende daartoe uitgenoodigde leden van de Vereeniging, in zake het voornemen om uitvoering te geven aan het denkbeeld van de vorming van een informatiebureau voor opleiding tot verkrijging van en plaatsing in betrekkingen in onze Indiën. (Verg. Kol. Weekblad dd. 20 Mei 1909 No. 20).

Deze besprekingen leidden tot het resultaat, dat de heeren Dr. H. Blink en H. D. H. Bosboom, respectievelijk voorzitter en wnd.-secretaris van de Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië, nader zullen overwegen en van advies zullen dienen omtrent de wijze, waarop in deze de medewerking van Zijne Exc. den Minister van Koloniën moet worden gevraagd.

Voorts werd eene commissie samengesteld, die in het belang van eene regelmatige werking van het informatiebureau, ten behoeve van belanghebbenden, zal optreden. De Secretaris van het Hoofdbestuur zal, als vertegenwoordigende dat bestuur, zitting nemen in die commissie en daarin worden bijgestaan door de heeren: C. J. Hasselman Koninginnegracht 85, J. L. H. Wattendorff, Laan van Meerdervoort 213, J. H. B. Oomen, van Galenstraat 2, terwijl nog eenige andere leden zullen worden aangezocht om deel uit te maken van die commissie.

IV. Ter kennisname van belangstellenden wordt gebracht, dat ten kantore Heulstraat 17 verkrijgbaar is: „De werkkring van den Controleur op Java", lezing gehouden door A. J. H. Eijken, controleur bij het B.B. op Java en Madoera op 26 Maart 1909 in de Indologische Vereeniging te Leiden.

Prijs *f* 0.40.

V. De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1909 voor twee studenten in de pharmacie aan de Nederl. Universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van een subsidie van *f* 4000, te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Ned.-Indië. Gegadigden zullen zich voor 1 Augustus e.k., bij gezegeld request, hebben te wenden tot het Dept. van Koloniën.

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1908.

Baten.		Lasten.		
Saldo van vorig jaar	f 408.77^5	Aan de redactie-commissie		f 1250.—
Diverse inkomsten	„ 18.66	Administratiekosten		„ 153.39^5
Rente	„ 162.58	Reis- en verblijfkosten		„ 252.61
Indemniteiten	„ 496.35	Huishuurgelden		„ 758.29
Contributiën van de Afdeelingen	„ 781.50	Contributiën aan andere vereenigingen		„ 17.60
Idem van de leden in adm. b.h. Hoofdbest.	„ 1145.—	Onkosten inning contributiën		„ 138.82^5
Abonnementsgelden „Weekblad"	„ 80.37	Diverse uitgaven		„ 34.95
Terugbetaling van aandeelen der geldleening groot f 5000.—	„ 275.—	Meubilair		„ 43.30
Afrekening firma de Bas & Co. voor den verkoop van twee obligatiën	„ 1837.30	Drukwerken als: buitengewone uitgaven orgaan.	f 305.	
		voor verdere propaganda	„ 205.—	
		gewone uitgaven	„ 70.82	
				„ 580.82
		Duinwaterleiding, gas en telephoon		„ 185.49
		Onderhoudskosten		„ 71.63
		Personeele belasting		„ 127.28
		Toelagen aan den secr. en den penningm.		„ 42.50
		Saldo voor 't volgend jaar		„ 1548.84^5
Totaal	f 5205.53^5	Totaal		f 5205.53^5

BALANS OP ULTIMO DECEMBER 1908.

Activa.		Passiva.	
3 obligatiën n. w. schuld nom. f *3000.* ad 92½	f 2775.—	Nog te betalen van de geldleening oorspronkelijk groot f *5000* waarvan *terugbetaald f 2975.—.*	f 2025.—
4 maanden rente van idem	„ 30.—	Saldo kapitaal aanwezig op 31 Dec. 1908.	„ 4585.38
229 aandeelen „Boeatan" nom. f 11450.—	pro memorie.		
Rijkspostspaarbankboekje no. 55724.—	f 1215.58		
Kasgelden	„ 333.26^5		
Rijkspostspaarbankboekje no. 178 bestemd tot aflossing van ter inwisseling aangeboden aandeelen in de geldleening groot f 5000	„ 522.—		
Kasgelden geldleening	„ 100.78		
Nog te innen contributiën (taxatie)	„ 646.—		
Inventaris meubilair	„ 621.—		
Van de afdeeling *'s Gravenhage* voor de overname van de restaurant	„ 291.75^5		
Nog te innen huishuur van de afd. *'s Gravenhage*	„ 75.—		
Totaal	f 6610.38.—	Totaal	f 6610.38

Aldus goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van den 10den April 1909.

Voor het Hoofdbestuur:

De secretaris: (*w. g.*) E. VAN ASSEN. *De president:* (*w. g.*) BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Overzicht van den stand der geldleening groot f 5000.— op den 31 December 1908.

ONTVANGSTEN.		UITGAVEN.	
10 Maart 1908. Van den Bank voor Effecten en Wissel Zaken	f 1592.50	Terugbetaald 119, één van de aandeelen ieder groot f 25.—, aan diverse aandeelhouders	f 2975.—
7 Juli 1908. Volgens kassiers afrekening van de Algemeene Bankvereeniging	„ 2000.28	Saldo op ultimo December 1908 vide balans op de kas der verantwoording aan het Hoofdbestuur van het jaar 1908	„ 622.78
Totaal	f 3597.78	Totaal	f 3597.78

'S-GRAVENHAGE, 1 Januari 1909.

De Penningmeester van het Hoofdbestuur:
(*w. g.*) HARTING.

De kapitaal rekening over het jaar 1908 sluit op 31 December met	f 4585.38
Op 31 December 1907 bedroeg dit cijfer.	„ 4477.85^5
Zoodat op ultimo December 1908 eene winst moest gemaakt zijn van	f 107.51^5

Deze voordeelige afsluiting is echter schijnbaar. In de balans over 1908 komen voor:

Inventaris meubilair	f 621.—
Van de afd. 's Gravenhage voor de overname van de restaurant, referte aan de liquidatie-balans d.d. 31 Mei 1908	„ 291.75^5
Totaal	f 912.75^5

Het winstcijfer ad f 107.51^5 hiermede verminderende, toont aan dat gedurende het jaar 1908, f 805.24 is verloren.

Verlies	f 805.—

Als oorzaken hiervan toonen in ronde cijfers aan:

Uitgifte boekje N.-I. *Bosboom en Habbema*	f 125.—
idem boekje *Zieleleven van den Inlander*	„ 80.—
Toelage aan den uitgever van het *Weekblad*	„ 305.—
Personeele belasting	„ 127.—
Afname van het aantal leden, oninbare contributiën, enz.	„ 168.—
Als boven	f 805.—

In mindering hiervan zal vermoedelijk aan contributiën uit Ned. *Oost-Indië* van de jaren *1908* en *1909* *f 800.—* worden ontvangen, waardoor het verlies over het jaar *1908* ongeveer zal zijn gedekt, doch daar op baten als hierboven nader is omschreven volgende jaren *niet* kan worden gerekend is *belangrijke stijging* der inkomsten dan wel *inkrimping* der *uitgaven* **dringend** noodig.

De Penningmeester,
(*w. g.*) HARTING.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Standaard* over de zaak Posno. — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de havenwerken te Soerabaja. — Rhaden Mos Noto Soeroto in de *N. Rott. Crt.* over de defensie van Java met behulp van Javanen.

Het loont in deze weken van verkiezingsbedrijvigheid bijna de moeite niet de bladen in te kijken om de stof voor onze kroniek te vinden. De redacties hebben het veel te druk met het land van een wissen ondergang te redden, om zich veel aan de indische zaken gelegen te laten liggen. En laten wij hieraan toevoegen: de berichten uit Oost- en West-indië gaven in den laatsten tijd ook weinig aanleiding tot courantengeschrijf.

Zoo hier en daar hebben we echter nog verscholen in een hoekje gevonden, dat onzen lezers misschien belang kan inboezemen. Zoo vond onlangs de Standaard, ondanks de besommeringen die het electoraal bedrijf medebracht, toch nog gelegenheid, eenige opmerkingen te maken over de zaak Posno.

„Dat de heer Posno", zoo schrijft het blad van dr. Kuyper, „voor hooger rang niet in aanmerking kon komen, was een stipt naar formeel recht tot stand gekomen beslissing, waar niets tegen viel in te brengen. Geheel het debat trok zich dan ook alleen saam om deze éene vraag, of zijn verplaatsing naar Salatiga correct was, zoolang het rapport van Generaal Grevers hem niet was medegedeeld, om zich daarop te verantwoorden.

Dit kwam alzoo neer op de vraag, of het Legerbestuur bij elke verplaatsing van een officier gehouden is de redenen, die daarvoor gelden, aan zijn beoordeeling te onderwerpen.

Niemand die dit kan staande houden.

Het rapport van Generaal Grevers was een rapport over den toestand, waarin het garnizoen te Salatiga verkeerde. En nu het Legerbestuur, op grond van dit rapport, tot de conclusie kwam, dat het ongewenscht was den heer Posna aldaar als garnizoenscommandant te handhaven, was het plicht hem te verplaatsen.

Dit zou dan ook niet het minste bezwaar hebben opgeleverd, zoo hij majoor bij de infanterie ware geweest. Dan toch zou hij overgeplaatst zijn in een ander garnizoen, in gelijke positie, en er zou geen haan naar gekraaid hebben.

Maar het ongeluk wilde, dat hij majoor der cavalerie was, en dat onze cavalerie in de Oost zoo gering in aantal is, dat er geen ander commando van gelijken rang beschikbaar was.

Maar deze bijomstandigheid kon recht noch plicht wijzigen.

Het rapport van Generaal Grevers liep niet over den persoon van den heer Posno, maar was een zakelijk rapport over den toestand van het garnizoen. Dit verkortte in niets het recht van het Legerbestuur om den heer Posno te verplaatsen en noodzaakte plichtshalve om aan den bedenkelijken toestand van deze garnizoensplaats een einde te maken.

Toch waren Minister en Kamer het er over eens,

dat, al had de heer Posno geen formeel recht tot reclame. men beter zou gedaan hebben, zoo men zijn zaak op andere wijze had afgedaan.

Vandaar, dat met vrij groote meerderheid de conclusie der minderheid doorging, om den heer Posno z a k e l i j k schadeloos te stellen, door hem naar zijn rang op te nemen in den civielen dienst.

Zoo zal dan, aldus besluit het blad, nu ook geschieden, en schade althans zal de heer Posno niet lijden."

Voor den heer Posno moet dit laatste aangenaam zijn te vernemen.

***

Over de havenplannen van Soerabaja sprekende, merkt de N. R o t t e r d a m s c h e C o u r a n t o.m. op:

„Het gaat met de onderhanden zijnde werken aan de Kalimas voorloopig niet voorspoedig, zoodat het zich laat aanzien, dat het zeer geruimen tijd zal duren alvorens deze werken en de voorgenomen verbreeding en uitdieping van het benedengedeelte der rivier zullen gereed zijn. De kosten zullen, alles bijeengenomen, niet veel beneden de 3 millioen gulden blijven. Waar nu, blijkens de jongste mailberichten, de ontwerp-Indische begrooting voor 1910 een tekort van pl.m. 16 millioen zou aanwijzen en waar voor andere openbare werken reeds groote bedragen zijn toegestaan of aangevraagd, zou ons een voorstel tot het uitvoeren van het steigerplan à 1½ millioen niet gemotiveerd voorkomen, zoolang de onderhanden en in uitzicht gestelde werken niet zijn voltooid en zoolang de handel te Soerabaja niet het steigerplan, doch wèl uitvoering van plan C 3 verlangt. De organen van den handel behoeven zich o. i. voorloopig niet ongerust te maken, doch dit neemt niet weg, dat zij op dezelfde krachtige en o. i. overtuigende wijze zullen moeten voortgaan zijne belangen te bepleiten als dit de laatste jaren in woord en geschrift heeft plaats gehad. Wij beschouwen de voorgenomen verbreeding van het benedengedeelte der Kalimas, waartegen de chef der 4e waterstaatsafdeeling aanvankelijk beslist gekant was, wel degelijk als een gevolg van de krachtige betoogen, door de Kamer van Koophandel en door de Handelsvereeniging te Soerabaja tegen het weglaten dezer verbreeding ingebracht. De mogelijkheid is o. i. niet uitgesloten, dat Soerabaja ten slotte ook het tweede gedeelte van plan C 3 zal zien uitgevoerd."

***

De heer Raden Mas Noto Soeroto, zoon van den broeder van het hoofd van het Pakoe Alamsche huis, een der te Leiden studeerende javaansche jongelieden, heeft in de N. R o t t. C r t. een artikel geschreven over de defensie van Java met behulp der Javanen.

Een bekend onderwerp dus, dat in de laatste jaren reeds vele pennen in beweging bracht. Het artikel van Raden Mas Noto Soeroto is te lang, om het hier in zijn geheel op te nemen. Volstaan wij daar om met de bedoeling van den schrijver weer te geven en zijn conclusie.

Het doel van dit schrijven, zegt hij, is niet om met de menschen, die over vakkennis beschikken, mede te spreken en technisch de zaak van de defensie te behandelen, waartoe ik natuurlijk als ontevoegde niet in staat ben. Doch, daar het defensievraagstuk, althans wat Java betreft, naar mijn overtuiging innig met een nationaal-Javaansche zaak behoort verbonden te zijn, meen ik, dat het me vergund is over deze zaak mijn bescheiden opinie te zeggen. Ik bepaal me dan ook tot de bespreking van de verdediging van Java, of liever van de hulp die de Javanen bij de verdediging van hun eiland aan de Nederlandsch-Indische Regeering zouden kunnen verstrekken en de voorwaarden, waardoor op die hulp zou kunnen gerekend worden. Meer in het bijzonder wil ik spreken over het Javaansche element in het Ned.-Indische leger."

Nadat hij hieromtrent breedvoerig zijn meening uiteengezet heeft, concludeert hij met de volgende opmerkingen:

„Het probleem van de defensie van Java door Javanen is ons gebleken niet alleen van militair, maar ook van politiek belang te zijn. De voorstanders van de geleidelijke verheffing van den Javaan in maatschappelijk en politiek opzicht zullen nog verder moeten gaan en zich verklaren voor de opneming in 't leger van Javanen in zoo'n grooten getale, als er aanbod is, totdat er sprake kan zijn van genoegzaam militairen stand in de Javaansche maatschappij.

Deze maatschappij zal dan, bij de gelijktijdige ontwikkeling der andere standen, tot de normale verhoudingen komen. Voor de aartsvreesachtigen en wantrouwenden zij opgemerkt, dat het beginsel van uitsluiting van den militairen stand op den duur niet steekhoudend is. Evenals de andere standen moet ook de krijgsmansstand gevuld worden. Het is een eisch van den socialen groei van een volk. De militaire stand tot voorrecht van de overheerschende partijen te maken is reeds in strijd met het beginsel van hoogere éénheid, van opheffing van het begrip „overheersching." Wat voor nut is er, of de Nederlanders zich al druk maken voor de verdediging van de overheerschte landen, als zij niet over de minste hulp van de bevolking kunnen beschikken, als zij stuiten op lijdelijk verzet? Zouden de Nederlanders reeds tevreden zijn, als de bevolking zich onzijdig hield, of in het gunstige geval door een volksactie den vijand overlast zou aandoen? Maar dan ook pas als de indringer zich eenmaal in het land vastgenesteld heeft! Door velen wordt het verdedigen door Nederlanders alleen als hopeloos geacht. Ligt het niet voor de hand om den vijand te bestrijden met het daartoe in de allereerste plaats aangewezen instrument: een leger, bestaande grootendeels uit Javanen? Daarom moet men het Javaansche volk, waar en wanneer het mogelijk is, in het hart prenten, dat de koloniale staatkunde om zijn bestwil wordt gevoerd, dat het zichzelf tot ondergang zou doemen, indien het in den zin had zich van de Nederlanders los te maken. Een legermacht, waar het Javaansche element sterk vertegenwoordigd is, toegerust met een diep nationaal bewustzijn, zal met beter kans op succes aan den vijand van buiten het hoofd kunnen bieden.

Ik eindig dan ook met de hoop uit te spreken, dat er meer aandacht moge geschonken worden aan de raadgevingen van deskundigen, wier conclusie ik gaarne tot de mijne maak, nl. deze, dat, door het grooter maken van de gelegenheid voor de Javanen tot deelneming in het militaire leven, hun belangstelling voor de vrijheid van hun land opgewekt en gaande gehouden wordt en het behoud der koloniën beter wordt gewaarborgd."

Uit de O.-I. Mail.

Een verblijdend verschijnsel.

De commissie voor de onderwijzersakte te Batavia kon, zoo lezen wij in het O n d e r w i j s, met noegen constateeren, dat dit jaar de candidaten voor de z.g. hulpakte voor het meerendeel degelijk onderlegd op het examen verschenen. Twee keer werd zelfs het hoogste predikaat — 10 (uitmuntend) — toegekend, één keer voor rekenen en eens voor geschiedenis; sinds menschenheugenis was dit niet gebeurd.

De meeste opleidingscursussen kunnen op een practisch succes bogen en het procent geslaagden — 61 — is zeer groot.

Hoe nuttig de werkkring is van De Witte Kruiskolonie blijkt opnieuw uit de ondervolgende brieven, die wij, uit het door den heer E. van Emmerik geredigeerd blad van denzelfden naam, overnemen:

Geachte Heeren.

Bij mijn bezoek aan het ziekengesticht alhier, te Kedang Kopi, vlak bij de hoofdplaats Solo, trof het mij, dat tusschen vele met wonden overladen inlanders, een twaalftal kinderen waren. Dit zijn kinderen, die als landloopers worden aangetroffen en daar worden opgesloten. Het is een treurig gezicht hen daar te zien tusschen die met vuile ziekten behepte andere personen. Ik heb hen zooveel mogelijk doen afzonderen, maar dit geeft weinig, daar er eigenlijk niemand is, die zich iets van de kinderen aantrekt. De meesten zijn weezen, maar er zijn er ook bij, die nog hunne ouders hebben, die zich eigenlijk niets van hen aantrekken.

Beleefd kom ik U vragen of die kinderen niet in Uwe Kolonie kunnen worden opgenomen, en onder welke voorwaarden.

Gaarne ontving ik van U eenig bericht, dan kan ik de zaak met den Vorst alhier bespreken.

U bij voorbaat dankende, met beleefde groeten.

Hoogachtend,

Uw dw.,

(w.g.) J. F. VAN WIJK,
resident van Solo.

Het antwoord luidde:

Met innige belangstelling las ik zooeven uw schrijven over het twaalftal Javaansche kinderen in de ziekeninrichting ten uwent.

Zeer gaarne wenschen wij die kinderen hier te ontvangen, zonder eenige voorwaarden. Wij hebben in de laatste zeven jaren successievelijk duizenden van de armste verwaarloosden van elken leeftijd voor korteren of langeren tijd onder onze hoede en

zorg gehad zonder daarvoor eenige subsidie te ontvangen. Ons geloof, dat God zou voorzien, heeft ons nooit beschaamd.

Het spreekt echter van zelf, dat elke geldelijke tegemoetkoming ten behoeve dier kinderen dankbaar door ons zal worden aanvaard, vooral als het uit de kas van den Vorst komt.

D. V. zal ik binnen een paar weken een of meer lezingen te Solo houden, vergezeld van een twaalftal onzer Javaansche jongens.

Ik zou het zeer op prijs stellen, indien UHEG. een der lezingen zou willen bijwonen, ook omdat u dan zult kunnen zien wat er van verwaarloosde inlandsche kinderen kan gemaakt worden.

Daar hetgeen de kinderen op muzikaal gebied doen hooren en wat zij vertoonen volgens getuigenis van velen **zeer interessant** is, wil ik mij gaarne voor een lezing ter beschikking van Z. K. H. den Soesoehoenan stellen, indien zulks aangenaam is.

Ten slotte maak ik UHEG. er op attent, dat Javaansche kinderen in een nieuwe omgeving, hoe prettig die ook moge schijnen, in de eerste weken in den regel niet goed kunnen „kerassan.” Mochten er in verband hiermede in den eersten tijd enkele drossen naar Solo, dan houd ik mij ter wille van de noodzakelijke tucht voor terugbrenging zeer sterk aanbevolen.

Met Zegenwensch,

Hoogachtend,

(w. g.) A. VAN EMMERIK.

Arme Indische Bond.

Naar aanleiding der jongste jaarvergadering van den Indischen Bond merkt het **Bat. Nieuwsbl.** o.m. op:

„De gelden der vereeniging, het bezit, is zoozeer ingeteerd, dat de penningmeester moest verklaren, dat men onder 30 Juni eigenlijk wel gevoegelijk kon sluiten met een totaal ledige kas.

Dat is, gelooven wij, een goede raad. Wij voor ons zien ook geen heil in het sleepend houden van het bestaan der vereeniging door het verhoogen der contributie, gelijk is voorgesteld, en misschien wel ten koste van weder een aanzienlijk aantal leden zal worden doorgevoerd.

Hoewel wij sympathie genoeg hebben voor het doel van den Indischen Bond en medelijden met het chronisch lijden van deze vereeniging, zien wij er geen heil in dit bestaan te verlengen. Er zijn zoo grove fouten gemaakt, en er worden bij voortduring zulke grove fouten gemaakt, dat er eigenlijk geen nieuwe opleving verwacht behoeft te worden. De leden zijn er „**bossen**” van bij voortduring geld uit te geven aan adviseurs—G.G. broertjes, aan landbouwgepruts, en aan een niet-geredigeerd bondsblad. „De leden zijn lamlingen”, werd gezegd ter vergadering. Daar is veel van aan, helaas, maar de elkander opvolgende besturen gaan evenmin vrij uit. Er had van den aanvang af krachtige propaganda gemaakt moeten zijn door middel van een inspireerend, bezield en levendig orgaan, gedrukt op een eigen drukkerij. Dat was het eerst noodige, maar men heeft nimmer begrepen, dat men de denkbeelden, die men zelf koestert, telkens en telkens weer moet instampen in de koppen, wanneer men eindelijk, na vermoeiend streven, eenig resultaat wil zien.

Het verhoogen van de contributie is ongeveer het slechtste lapmiddel, dat men thans nog kan toepassen, nu het apegapen van al deze jaren reeds schijnt te zijn overgegaan in de laatste stuiptrekkingen.

Men make de lijdende af uit barmhartigheid!”

Nieuwe onlusten ter Westkust.

Helaas bracht de jongste mail weer minder gunstige berichten uit de Padangsche Bovenlanden. De gouverneur van de Westkust van Sumatra seinde 21 Mei jl. van Padang naar de regeering te Buitenzorg: „Op het bericht, dat er zich gewapend volk verzameld had in de nabijheid van een zoogenaamd heilig graf in Oelakan, is de assistent-resident van Priaman 's namiddags met een patrouille daarheen gegaan. Hij vond er een opgewonden bende van ongeveer zestig man met de blanke wapens in de hand. Zij bleken niet tot rede te brengen te zijn en weigerden eveneens de wapens neer te leggen.

Integendeel deden zij een aanval op de patrouille die vuur moest geven. Tot vijf maal toe werd de aanval herhaald, waarna de onruststokers vluchtten met achterlating van vijf en veertig dooden en gewonden.

Voor zoover bekend is geworden zijn het lieden van de Zeven Kota in Priaman geweest, vermoedelijk leerlingen van den leeraar in onkwetsbaarheid, Datoe Boedin, van de twaalf Kota en Loeboebasoeng, die het vorige jaar reeds vergeefs door het bestuur werd gezocht, en die thans volgens de inlichtingen van de gewonde fanatici zelf gesneuveld is bij het heilige graf.

Zijn identiteit is echter nog niet vastgesteld.

Aan onze zijde werd door het vuur der patrouille gedood de panghoeloe kapala Pukate Hah en werden gewond twee soekoehoofden uit het gevolg van den assistent-resident.”

Laat ons hopen, dat geen onlusten van ernstigen aard daar meer plaats mogen hebben.

Chineezen in Ned.-Indië.

In de **Ostasiatische Lloyd** las het **Nieuws v. d. Dag v. N.-I.**:

„In de Chineesche pers verschijnen in den laatsten tijd artikelen, waarin het heet, dat de Hollandsche Regeering van plan is, van de in Ned.-Indië gevestigde Chineezen Hollanders te maken, ten einde ze van hun eigen vaderland te vervreemden.

Ieder, die ook maar een weinig op de hoogte is van de politiek der Hollanders tegenover de Chineezen, moet dit al zeer onwaarschijnlijk toeschijnen. De Hollanders toonen in het algemeen weinig animo om Chineezen te naturaliseeren. Daarvoor komen slechts in aanmerking zij, die eene Europeesche denkwijze zijn toegedaan, en zich materieel in goeden doen bevinden.

Uit ontvangen informaties van Batavia blijkt meer en meer, dat de berichten der Chineesche pers moeten beschouw worden als een wensch, een verlangen der Chineezen om met Europeanen te worden gelijkgesteld. Zij dringen hierop aan met het doel om voortaan niet meer voor de rechtbanken voor vreemde oosterlingen gebracht te worden.

Het schijnt wel, alsof de Regeering te Batavia bereid is aan sommige wenschen der Chineezen tegemoet te komen, bijv. afschaffing van het gehate passenstelsel, doch wat eene algemeene gelijkstelling met Europeanen betreft, daartoe is men in Hollandsche kringen niet geneigd.”

Het zou wel interessant zijn om te vernemen, uit welke bron de **Ost. As. Lloyd** heeft geput, bij het vermelden van dit „bereid zijn om het passenstelsel af te schaffen.”

Voor zoover wij hier weten, is daar nog steeds geen sprake van”, besluit de redactie van het **Nieuws v. d. Dag**.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In de **Perniagaän** bespreekt **Poedijo satoto** (= voortdurende wensch) de tegenwoordige beweging op Java. Volgens de geschiedenis, zegt hij, is Java reeds in 1596 door nederlanders onder Cornelis Houtman bezocht en in 1609 werd de eerste gouverneur-generaal aangesteld. Tevoren zijn de portugeezen daar geweest, zoodat men kan zeggen, dat de javanen meer dan drie eeuwen met europeanen in aanraking zijn geweest. Blijkens de onderzoekingen van deze laatsten zouden de javanen niet behooren tot dezelfde rassen als de dajaks en papoeas, maar afstammen van het volk, dat het land bewoonde hetwelk in den tijd van Nabi Noeh (Noach) verzonken is. Schrijver bedoelt klaarblijkelijk het legendarische land **Atlantis**). Het hindoerijk **Madjapahit** was uitgestrekt en omvatte, behalve Java, een deel van Sumatra, Borneo en Celebes. In dien tijd was men ook reeds beschaafd; de tempels uit dat tijdperk bewijzen, dat beeldhouw- en houwkunst goed beoefend werden. Uit de wajangverhalen en de oude geschriften weten wij, dat de godsdienst toen op een hoogen trap van ontwikkeling stond. In Ned. Oost-Indië hebben alléén de javanen een eigen letterschrift; de overige volken hebben dat van de arabieren of nederlanders overgenomen. (De schrijver vergeet, dat ook de Bataks, de Makassaren en Boegineezen een eigen letterschrift bezitten). Waren wij maar in den tijd van Madjapahit met europeanen in aanraking geweest, dan zouden wij thans wellicht geheel anders zijn, roept hij uit. Van het oogenblik af, dat **Raden Patah** over Java regeerde, zijn wij in onze ontwikkeling stil blijven staan *). Wanneer wij nagaan, dat wij reeds zoo lang onder europeeschen invloed staan, kunnen wij niet zeggen, dat er veel vooruitgang is waar te nemen. Integendeel, wij zijn moreel achteruit gegaan. Wel hebben wij allerlei spelen geleerd: het kaartspel, biljarten, dammen, domino- en schaakspel, voetbal en lawntennis, **tjapdjiki** (= het twaalfkaartenspel, de chineesche roulette), het spelen met dobbelsteenen, enz. Wij hebben met allerlei soorten van sterken drank kennis gemaakt, terwijl wij vroeger slechts palmwijn (**toewak of legèn**) hadden; wij hebben de eenvoudige nationale spijzen verwisseld tegen de kostbare europeesche, chineesche en arabische schotels. Terwijl de jonge mannen en jonge meisjes eertijds pas op den leeftijd van 20 tot 22 en 19 tot 21 jaren huwden, trouwt men tegenwoordig reeds op een leeftijd van 14, 15, 16 en 17 jaren. Schending van de huwelijkstrouw is niet zeldzaam. Bijeenkomsten, welke niet passend, ja, verderfelijk voor vrouwen zijn — vroeger onbekend — komen thans bij de javanen voor. Voorts heeft men zich vertrouwd gemaakt met het bespelen van verschillende muziekinstrumenten; het gamelan orchest, de viool, de handtrommel, de piano, enz. Ook in het leven op grooten voet is de javaan vooruitgegaan; dat heeft hij van de europeanen en andere vreemdelingen afgekeken!

Maar, zegt schrijver gerustsstellend, ook in het goede mogen wij wel op eenigen vooruitgang wijzen. Men heeft nu immers javaansche machinisten, stokers, koesirautomobiel (chauffeurs) letterzetters, boekbinders, rijwielreparateurs, horlogemakers, enz. Talrijk zijn ook de personen, die het nederlandsch kennen, die inlandsche arts, chemiker en landbouwkundige zijn geworden. Enkelen zijn in het bezit van het diploma voor het grootambtenaarsexamen, een paar hebben het europeesche artsexamen aan een nederlandsche universiteit afgelegd.

Schrijver betreurt echter den achteruitgang in de studie der javaansche taal, de wajangliteratuur en der kennis van vroegere zeden en gebruiken *).

De oudste vereenigingen, vervolgt schrijver, waren inlandsche societeiten. Eerst voor kort heeft men werkelijk nuttige vereenigingen opgericht, zooals een „Studiefonds voor leerlingen aan de opleidingsscholen”, **Boedi Oetomo**, de „Handelsvereenigingen **Poerwotjarito** en **Mardi Oetomo**, vereenigingen om bij sterfgevallen hulp en ondersteuning te verleenen, enz.

Hoewel die vereenigingen op een streven naar eensgezindheid wijzen, zijn er daarbij toch nog enkele verschijnselen waar te nemen, welke aan afscheiding doen denken, zooals de naast **Boedi Oetomo** opgerichte **Regentenvereeniging**; de afdeeling Bandoeng van eerstgenoemde vereeniging is gesplitst in een afdeeling voor javanen en een voor soendaneezen; **Poerwotjarito** en **Mardi Oetomo** hebben precies hetzelfde doel en zijn op dezelfde plaats gevestigd. Vergeet niet, Heeren, roept schrijver uit, dat **eensgezindheid kracht is maakt**.

Al wordt het aantal Inl. scholen grooter, vervolgt hij, Indië zal nog in lang geen Academie rijk zijn; ook zijn er nog geen europeesche scholen voor inboorlingen (in den trant als de europeesch-chineesche school). Schrijver komt tot het besluit, dat, ondanks de aanraking met europeanen, gedurende meer dan driehonderd jaren er nog veel meer geheel onontwikkelden dan ontwikkelden zijn, terwijl de bevolking meer overdreven royale dan zuinige menschen telt, zoo ook dat er ontwikkelde javanen zijn, die geen javaansch kunnen lezen en schrijven, en dat zoodoende de goede, oude javaansche zeden en gewoonten verdwijnen.

De lezers van dit Weekblad zullen zich herinneren, dat tegen **Raden Mas Tirto Adisoerjo**, hoofdredacteur der **Medan Prijaji** door den Aspirant-Controleur van Poerworedjo een aanklacht is ingediend, wegens het schrijven van een artikel in dat tijdschrift naar aanleiding van de verkiezing van een nieuw hoofd in de desa Bapangan (district Tjangkrep, afdeeling Poerworedjo, residentie Kedoe), welk artikel beleedigend zoude zijn voor genoemden europeeschen ambtenaar. Volgens de **Pantjaran Warta** meende de officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Batavia, dat er termen waren om den aangeklaagde crimineel te vervolgen, en stelde hij aan die rechtbank voor, daartoe over te gaan. De Raad van Justitie was het daarmede echter niet eens en ontsloeg hem van rechtsvervolging, welke beslissing door het Hooggerechtshof van Ned.-Indië is bekrachtigd. Niet alleen de **Pantjaran Warta**, waarvan de heer **Tirto Adisoerjo** mederedac-

*) De schrijver betreurt hier blijkbaar de invoering van het mohammedanisme. Volgens de min of meer legendarische geschiedenis van Java zou het hindoerijk Madjapahit onder **Brawidaja**, opvolger van **Angkawidjaja**, zijn ingestort, tengevolge van het optreden van **Raden Patah**, die de zoon zou zijn geweest van een vrouw van **Angkawidjaja**, door dezen verstooten en zwanger naar zijn stedehouder te Palembang gezonden. **Raden Patah** werd mohammedaan en huwde een dochter van **Soenan Ngampèl**, een der **walis**, vereenigde zich met een achttal geloofsgenooten. bracht Madjapahit ten val en stichtte het rijk van Demak.

*) Deze klacht is niet ongegrond. In vroegere jaren had men aan de hoven van Soerakarta en Ngajogjakarta **abdidalem**, die den titel voerden van **poedjonggo**, met een **wedono poedjonggo** aan het hoofd. Het waren hofdichters, geletterden en geschiedschrijvers (een soort **poet laureate**). De meest bekende onder hen waren **Raden Ngabèhi Ronggo warsito Joso di Poero I, II en III**) (vader, zoon en kleinzoon), namen die in de javaansche literatuur een even goeden klank hebben als bij ons bijv. Vondel.

teur is, maar ook de **Perniagaän** en de **Pemberita Betawi**, twee concurreerende bladen, zijn met dezen afloop hoogelijk ingenomen en wenschen hem daarmede geluk. Thans heeft hij op zijne beurt den Aspirant-Controleur van Poerworedjo aangeklaagd, omdat deze aan een der lieden van de desa Bapangan ten aanhoore van tal van personen, op een openbare plaats, de vraag had gedaan: hoeveel geld hij aan R. M. T i r t o A d i s o e r j o voor diens hulp en tusschenkomst had gegeven? Deze vraag vindt de betrokkene beleedigend voor een journalist, die met die tusschenkomst, door hem belangeloos verleend, niet anders dan zijn plicht gedaan had. Zooals bekend is, hebben de inwoners van Bapangan R. M. Tirto Adisoerjo schriftelijk verklaard, dat, indien hij tot een geldboete mocht worden veroordeeld, zij die gezamenlijk zouden dragen. Met het oog op dit humane aanbod zegt hij dan ook in de **Pantjaran Warta**: „Geluk gewenscht zij u, lieden van Bapangan, thans weet gij, dat gij geen geld bijeen hebt te brengen om mijne boete te betalen, noch moeite te doen om een verzoekschrift aan Z.E. den Gouverneur-Generaal aan te bieden. Ook al ware ik veroordeeld, zoo hadt gij dit toch niet be hoeven te doen, want om de partij van mijne verdrukte rasgenooten op te nemen, ben ik bereid de zwaarste straf te ondergaan, bied ik mijn lichaam ten offer aan (m e n g o r b a n k e n d i r i k i t a; arabisch k h o r b a n = offerande).

Deze oogenschijnlijk onbeduidende zaak zal goede gevolgen hebben en er zeker toe medewerken, dat de verongelijkte K r o m o's en T j i t r o's in de toekomst niet naar de p r o c u r e u r s-b a m b o e, die vampiers van het binnenland, zullen loopen, maar zich wenden tot de inlandsche pers, tot den journalist, die tot hun eigen ras behoort, vooral wanneer zij weten, dat deze een afstammeling is van een A r i o D j i p a n g, den javaanschen Bayard, l e c h e v a l i e r s a n s p e u r n i r e p r o c h e, van een S a m b e r N j o w o, den indischen L a T o u r d'A u v e r g n e, bijgenaamd l e p r e m i e r g r e n a d i e r d e F r a n c e.

WAT DE CHINEES VERTELT.

April, zegt de **Sinar Borneo** in hare rubriek S a n a s i n i (= Van hier en ginds) is in zooverre voor Bandjermasin belangrijk geweest, dat haar in deze maand een europeesch-chineesche school is geschonken, waarvan de opening op 1 Juli a.s. zal plaats hebben. De oprichting dezer school heeft menigen chinees verblijd, omdat zijne kinderen thans ook gelegenheid hebben nederlandsch te leeren. Met het openen van dergelijke onderwijsinrichtingen op tal van plaatsen heeft het Ned.-Indische Gouvernement een bewijs van rechtvaardigheid en welwillendheid jegens de chineesche emigranten gegeven, welke men op prijs zal stellen, mits die scholen niet dienen om te concurreeren met de T i o n g H o a H w e K o a n-scholen, welke met moeite en belangrijke kosten vanwege de chineesche gemeenten tot stand zijn gekomen. Men hoopt dan ook van ganscher harte, dat het doel van de oprichting der europeesch-chineesche scholen is om de kennis van het Nederlandsch onder de T i o n g h o a's te bevorderen en daardoor hunne trouw aan de nederlandsche driekleur aan te wakkeren. Jammer, roept schrijver uit, duizend maal jammer, dat het Ned.-Indische Gouvernement met zijn europeesch-chineesche school achteraan, eigenlijk te laat is gekomen. Had men zulks maar eerder gedaan, voor de oprichting der T i o n g H o a H w e K o a n-scholen. Thans hebben de chineezen reeds zelf scholen opgericht om hunne eigene taal te leeren, indachtig aan het spreekwoord: „wie zijne taal kent, heeft zijne natie lief." Dit is een gevolg van de weifelende houding van het Gouvernement, dat zich niet gehaast heeft met aan de chineezen scholen te geven. De ideeën der chineezen zijn intusschen veranderd. Als bewijs hiervan geeft schrijver een gesprek terug tusschen twee chineezen, die hij K. en G. noemt. K. vraagt aan G., of deze van plan is zijne kinderen naar de europeesch-chineesche school te zenden welke op 1 Juli geopend zal worden. Neen, antwoordt G., ik heb mijne kinderen reeds op de T i o n g H o a H w e K o a n-school gedaan en gij, wat denkt gij te doen? K. daarentegen is wèl van plan zijne kinderen op die school te plaatsen. Op de vraag van G., waarom hij zulks wilde doen, verklaarde K., dat men aan het T j i n g I m (of Koan Oa, het mandarijn-chineesch) in Indië niets heeft. Al kende men die taal, zou men hier toch geen betrekking kunnen krijgen, daar de handel zich daarvan niet bedient. Meer profijt zal men daarentegen van het Nederlandsch trekken. G. houdt zijn rasgenoot voor oogen, dat hij het niet aan het rechte eind heeft; men moet zijne eigene taal kennen en de meeste chineezen kennen geen chineesch. Het is leelijk van hen, dat zij niets om hunne nationaliteit geven. Gij onder anderen wilt het door uwe rasgenooten gegeven onderwijs negeeren en uwe kinderen een vreemde school laten bezoeken. Daarbij zegt gij, dat, wanneer zij nederlandsch kennen, zij gemakkelijker een betrekking zullen krijgen. Dit is in zooverre waar, dat zij klerk kunnen worden. Koester geen al te groote verwachtingen, maar stel u tevreden, wanneer zij concurreeren mogen met menadoneezen, die nederlandsch kennen, die naar alle richtingen trekken om een baantje met een maandelijksch salaris van *f* 40 of minder machtig te worden. Behalve dat het T j i n g I m onze eigene taal is, vervolgt G., kan het ons wel degelijk te pas komen. Hebt gij dan niet gehoord, vraagt hij, dat de indo-chineezen in hun stamland ook staatsambten kunnen bekleeden? Is dat niet beter dan klerkje te spelen of een lotgenoot van den armen menadonees te blijven?

Van Vreemde Koloniën.

Zuidwest-Afrika.

Bijzondere aandacht werd blijkens de ingekomen voorstellen aan Duitsch Zuidwest-Afrika gewijd, welks oestemming naar men weet is eene duitsche nederzetting te worden, zoodat daar ook voor de reeds aanwezige duitsche kolonisten een begin is gemaakt met de invoering van zelfbestuur. Een bataviaasch blad, dat blijkbaar niet weet, dat de opstand in Zuidwest-Afrika uitsluitend uitging van de inboorlingen, Herrero's en Hottentotten, haalde die invoering in een „nauw onderworpen land" nog wel aan als voorbeeld van duitsch koloniale vrijzinnige politiek. Het weet blijkbaar ook niet, dat die vrijzinnigheid zich uitsluitend tot de duitsche kolonisten bepaalde, die met de wapens in de hand den opstand mede hielpen bedwingen, waardoor velen hunner hoeven verloren gingen en al hunne bezittingen gevaar liepen evenals hun leven, terwijl den onderworpenen al hun bezit ontnomen werd en slechts de kans gelaten om door den arbeid op

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

Ofschoon Robinson alom bekend stond als de gastvrijheid zelve, bezocht hij zelf nooit feesten noch partijen. De dames der plaats hielden zich allen op een afstand. Arabella stond bij haar te boek als een vreemd meisje, dat het gezelschap van andere jonge dames meed en iederen dag paard ging rijden met een of meer heeren. In werkelijkheid echter verlangde Arabella zeer dikwijls naar den omgang met vriendinnetjes uit hare schooljaren, en naar de moederlijke raadgevingen van de zachte, ernstige nonnetjes wier onderwijs zij vroeger genoot. Maar haar vaders wensch was voor haar wet; hij hield haar liefst voor zichzelf alleen, en zij achtte het haar eerste plicht hem het leven zoo aangenaam mogelijk te maken, dezen eenzamen ouden man, die haar liefhad als het licht zijner oogen. Daarenboven was Arabella door hare levenswijze eenigszins terughoudend van aard geworden en had zij weinig aanrakingspunten met de Engelsche dames in deze omgeving. Zij had een eenvoudig kinderlijk geloof, was niet bizonder bekwaam of handig, maar hield zeer veel van muziek, vooral van zang. Onder het rijden of wandelen, en dikwijls terwijl zij haar kleine huiselijke plichten vervulde, zong zij met haar zuiver, zacht stemmetje de melodieuse liefdeszangen van haar geboorteland of de gewijde kerkliederen, die zij als kind in het klooster had gehoord.

Op zekeren dag kwam het groote keerpunt in haar leven, toen zij Kolonel John L. leerde kennen. Hij was een knap, ontwikkeld man, altijd eenigszins kortaf in zijn spreken; meestal lag er een droeve trek op zijn gelaat en maakte hij dikwijls satirieke opmerkingen. Terwijl de meeste ongetrouwde heeren daar ter plaatse veel uitgingen, bleef hij bijna altijd thuis. De dames vonden hem zeer „interessant" juist omdat hij zoo stil en ingetogen leefde. Zijn kameraden noemden hem „onhebbelijk", en ook bij zijn ondergeschikten stond hij niet erg goed aangeschreven.

Niemand maakte ooit gekheid met hem, omdat men algemeen meende, dat hij een onaangenaam humeur had. Hij deed uitstekend zijn plicht, was buitengewoon edelmoedig, hield veel van kaartspelen, maar was buitengewoon matig in het drinken. Het was algemeen bekend, dat zijn huwelijk zeer ongelukkig was geweest. Evenals meermalen bij dergelijke stille naturen het geval is, was hij op zeer jeugdigen leeftijd smoorlijk verliefd geworden op eene jonge weduwe, de dochter van een vriend van zijn vader. Men beschouwde hem toen algemeen als een goede partij, zoodat de jonge vrouw hem op allerlei wijzen tot intimiteit aanmoedigde. Om harentwille brouilleerde hij zich met zijn vader en trouwde, in de vaste overtuiging, dat hij den hoogsten prijs in de huwelijksloterij had getrokken. Maar helaas, hij zag zich al zeer spoedig teleurgesteld. Zijne vrouw bleek coquet, oppervlakkig en dom te zijn en hij, prikkelbaar en jaloersch van aard, gevoelde zich hoe langer hoe ongelukkiger, tot hij ten slotte uit wanhoop besloot haar te verlaten en overplaatsing naar Indië te vragen, in de hoop, dat zij dan echtscheiding zou eischen. Maar zij zeide hem, dat zij daaraan niet dacht, dat dit plan haar integendeel zeer toelachte, omdat zij nu vrij zou zijn in haar handelingen en de wereld door zijn weggaan hem zou veroordeelen en haar zou vrijspreken.

En zoodoende was hij nu al vijftien jaar in Indië, maar hij had zich nog nooit in iets kunnen onderscheiden, hoewel hem niets liever zou zijn, dan den dood op het slagveld te vinden, na deze bittere teleurstelling in zijn leven. Het scheen zijn lot te moeten zijn: niet begrepen, steeds miskend te worden. Hij kon nu eenmaal niet zorgeloos of luchthartig zijn, zooals anderen, zijn verdriet niet in zich opkroppen en. ondanks alles een vroolijk gezicht zetten; en evenmin zich afleiding verschaffen zooals anderen, die onder dezelfde omstandigheden verkeerden, dit deden. Hij had nu eenmaal een stil en gesloten karakter. De bizonderheden van zijn vroeger leven waren weinig bekend, maar iedereen vermoedde toch, dat er een herinnering in hem voortleefde, die hem noopte het gezelschap van vrouwen te vermijden, wijl hij reden had haar allen als trouweloos te beschouwen.

Toevallig maakte hij kennis met Arabella. Paarden waren de eenige levende wezens, waarin hij belang stelde en zoodoende kwam hij al spoedig in aanraking met Arabella's vader, en ofschoon hij in den beginne niet een van de drukke bezoekers van diens huis was, zag hij Arabella toch meermalen, wanneer zij met haar vader en hem een ritje maakte, en onwillekeurig bewonderde hij haar uitstekende rijkunst, haar gracieus, veerkrachtig figuurtje, haar altijd opgewekt humeur, en zij op haar beurt droeg hem achting toe voor zijn verstandige, bedaarde manieren, met vrouwelijke intuïtie vermoedde zij, dat achter deze uiterlijke kalmte een gevoelige, hartstochtelijke natuur verborgen was. Zijn blond uiterlijk viel bizonder in haar smaak, en zonder dat zij wat men noemt „verliefd" was, gevoelde zij zich toch altijd tot hem aangetrokken.

Op een morgen, toen zij in den tuin bezig en haar vader niet thuis was, kwam hij het erf op loopen.

„Houdt u van tuinieren?" vroeg hij, om wat te zeggen; „men ziet hier zoo zelden dames in den tuin bezig; zij denken hier meestal alleen aan toilet maken en uitgaan.

Arabella, die zijn satirieken toon nog niet kende, antwoordde vroolijk: „Gelukkig ken ik zulke dames niet. Mijn toilet en mijn uitgangen vereischen niet veel zorg, maar mijn bloemen wel. Kijk eens, zijn dit geen mooie jasmijnen?" riep zij met glinsterende oogen in kinderlijke vreugde uit; „ze herinneren mij altijd aan mijn prettig kloosterschoolleven en aan die lieve zuster Angelica, die wij altijd „Jasmijntje" noemden. Wij gaven alle nonnen bloemennamen. U ziet, ik wil trachten deze jasmijnen en rozen over het hekwerk te doen klimmen; zal dat niet een prachtig gezicht zijn, en heerlijk om daaronder te zitten, starende naar de zee, vooral bij zonsondergang. Ik ben van plan het volgend jaar randen van passiebloemen te zaaien om het geheele latwerk aan de voorzijde te bedekken."

Zoo praatte zij maar vroolijk door, en hij scherpte zijn geheugen om haar voor een en ander goeden raad te kunnen geven. Daarna nam zij hem mede om haar vogels te zien, die in mooie kooien in de voorgalerij gingen. De stilzwijgende man volgde haar overal en begon werkelijk ook een zweem van belangstelling voor haar lievelingen te gevoelen. Maar toch vroeg hij zich af, of zij een volleerde coquette, dan wel het eenvoudige meisje was, dat zij hem thans toescheen te zijn.

(Wordt vervolgd.)

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift *East and West* van H. E. Meyr.

duitsche hoeven en ondernemingen voor hun levensonderhoud te kunnen zorgen. Het is somwijlen bepaald koddig op te merken, hoe sommigen vergelijkingen trekken zonder eenige notie te hebben van de te vergelijken zaken.

Maar in Sud-West is dan een begin gemaakt met de invoering van zelfbestuur voor het duitsch gedeelte der bevolking. De mate van het verleende zelfbestuur voldoet daar echter niet, en de kolonisten klagen steen en been. Die klachten vonden een willig gehoor in de Deutsche Kolonial Gesellschaft, wensch te kennen te geven, dat, indien de regeering maar de afdeeling Berlijn stelde toch voor, den tegemoet zou zijn gekomen aan de billijke wenschen der kolonisten, dezen zelven zouden medewerken om een spoedige uitbreiding van het zelfbestuur mogelijk te maken.

Met al dat critiseeren moest het dan maar uit zijn, meende een der sprekers. Ook met dat zenden van telegrammetjes, waarop dan van Berlijn uit werd geageerd. Het zwaartepunt van de bestuursmaatregelen behoorde in de kolonie zelve te liggen.

INGEZONDEN.

Heelsum, 16 Juni 1909.

Geachte Redactie.

In de laatste aflevering van „Het Koloniaal Weekblad (no. 23) vertelt de heer E. van Assen het een en ander omtrent het honinggewin bij de Dajaks in de Doesoenlanden (distrikten Midden- en Boven-Doesoen) van de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Het moge mij vergund zijn, naar aanleiding van die mededeelingen, een paar opmerkingen te maken. Het is geen kritiek, heelemaal niet; de betiteling „korte aanvulling" zoude reeds meer zijn dan het bescheiden stamelen van een amateur-ijmker op het in vele opzichten nog zoo duister gebied der bijenkultuur, verdient.

De heer van Assen dan zegt, dat de Dajak de bijennesten bij donkere maan plukt, na ze eerst met een rookende toorts te hebben bestreken. „Hebben de bijen — aldus de schrijver — hunne nesten verlaten, dan worden deze middels het handschopje van den boom losgemaakt."

Was het maar waar, dat de bijen na die bestrijking den korf verlaten! Overdag zouden de bijen misschien het vlieggat van den berookten korf vinden, maar 's avonds kruipt niet één bij naar buiten. Bovendien vliegt een bij nooit des avonds. Zij, die uitstekend in een donkeren korf werkt, kan, zonderling genoeg, in het donker niet vliegen. Ook vliegt een bij, alleen of met haar korfgenooten nooit weg, zoolang de koningin niet medegaat, en zulke nachtelijke evolutiën voert een bijenkoningin nooit uit, ook niet als zij in levensgevaar verkeert. Een Sardanapalus gelijk sterft ze liever den vuurdood te midden van haar vrouwelijke omgeving. Zij zou trouwens 's avonds het vlieggat ook niet kunnen vinden.

Indien de Dajak dan ook bij zijn honingrooverijen zingt: Bersisih galoeh, — hetgeen volgens den heer van Assen beteekent: Vlieg weg, moeder van de bij, — is dit niet veel meer dan een oratorische wending in dajaksch idioom. Want de waarheid zal het wel zijn, dat we hier te doen hebben met een soort koppensnellerij op groote schaal. De bijen worden met de toorts, die niet alleen rookt, maar volgens de aanteekening bij het gezang, ook wel degelijk vlamt, eenvoudig verstikt en verbrand!......

Dit is niets verbazends of specifiek dajaks. Immers, die liefelijke dajaksche neiging komt ook veel voor bij onzen collega-kiezer, den ijmker. Als deze soms zeer vrome ziel de honig zijner bijen verkocht of opgegeten heeft, en een of meer van zijn korven verzamelen in de volgende maanden niet genoeg, zoodat zij z. i. den winter niet zullen doorkomen, dan voedert hij niet bij, maar zwavelt de dieren eenvoudig dood. Hij eet vervolgens de achtergelaten honing in zelfgenoegzame antithesestemming op, daarbij geheel vergetende, dat, waar volgens de laatste christelijke opvatting, zijn stembillet een hem door God toebetrouwd pand is, zijn bijenkorf tot hem zeker in eene niet minder hemelsche verhouding staat.

Dan vertelt de heer van Assen ons, dat, naar gelang van den tijd, waarin de bijen hare nesten bouwen, in de zoogenaamde bijenboomen, men haar in 4 soorten verdeelt. Het is jammer, dat de geachte schrijver niet eene vertaling geeft van de vier bedoelde dajaksche benamingen (het Dajaksch toch is voor mij een der vele talen, welke ik nog zoude kunnen leeren), want dan zoude ongetwijfeld blijken, dat men hier met minder soorten te doen heeft dan wel met een en dezelfde bijensoort, doch door den Dajak verschillend genoemd, naar gelang van haar zwermtijd.

Ik durf haast voor zeker te beweren, dat het geen 4 soorten kunnen zijn. Die onmogelijkheid vloeit voort uit de wijze van doen van de bijenkoningin.

Zooals bekend, is in elke bijenwoning slechts één koningin; twee of meer bijenkoninginnen in één afgesloten ruimte verdragen elkaar niet; zij bevechten elkander en scheiden niet uit, voordat een harer zegevierend, schoon vreeselijk gehavend, uit den strijd te voorschijn komt.

De bijenkoningin wordt, zoo is de tegenwoordige stand der leer, slechts éénmaal in haar leven bevrucht, om dan verder voortdurend eieren te leggen; veel, als er veel honinggewin is, weinig, als de oogst slecht is. Ook de ouderdom der koningin is op haar eierleggen van invloed. Trouwens, een koningin van 3 jaar is al op haar retour.

Wanneer nu de bijen, wat men met een ijmkersterm noemt, zwermlustig worden, bouwen zij in hare woning koninginnecellen, waaruit na eenigen tijd jonge koninginnen kruipen. Tegen dat deze jeugdige vorstentelgen te voorschijn komen, trekt, in normale omstandigheden, de oude koningin er voorzichtigheidshalve tusschen uit, gevolgd door het grootste deel der vliegbijen. Dit doet zij om elders eene nieuwe kolonie te stichten, ten minste als de zwerm onderweg niet verongelukt. Maar in het milde Indische klimaat zal dit verongelukken vermoedelijk niet dikwijls gebeuren. Dan is het de beurt van de jonge koninginnen, die vervolgens alle op één na wegtrekken, ieder harer gevolgd door een klein aantal bijen, want veel vliegbijen zijn na den eersten uittocht niet meer voorhanden. De achtergebleven koningin zet de vroegere affaire op den ouden voet voort, na eerst even uitgevlogen te zijn. Op die eerste uitvlucht wordt zij gevolgd door tallooze hofmakers, darren (mannetjes) uit eigen en omliggende woningen. Alle willen de honderdduizend uit de loterij hebben. De koningin vliegt al hooger en hooger. Eindelijk kiest zij een dar uit en ver buiten het bereik van een procesverbaal pleegt deze minderjarige van enkele dagen met hem onzedelijke handelingen. Na dit hemelruimschandaal keert de koningin ten spoedigste naar hare woning terug, om daar hare zonde te boeten met een verder eierleggend leven. Haar volgende uitvlucht is haar eerste zwermtocht.

Als we het bovenstaande voor oogen houden, dan is het duidelijk waarom in een bepaalde streek geen scherp gescheiden bijensoorten kunnen bestaan. De bevruchtingswijze der koningin moet alle soorten — zoo die al bestaan hebben — in den loop der eeuwen tot één soort hebben teruggebracht. Het wordt dan tevens helder, dat het op vaste tijdstippen wegvliegen en wederkeeren van bijen in de zoogenaamde bijenboomen van Borneo niets anders zijn kan dan haar zwermen. In Nederland heeft dit zwermen plaats in de maanden Mei of Juni, naar gelang van de weersgesteldheid. In Indië, waar alles op grooter en royaler wijze plaats grijpt, wordt er, als de opgaven van den heer van Assen juist zijn, door de Borneosche bijen blijkbaar 4 maal per jaar gezwermd, hetgeen met het oog op het gunstige klimaat zeer goed mogelijk is.

Als het geen zwermen waren, die op vaste tijdstippen wegvliegen en zwermen, die in den omtrek weder neerstreken, met andere woorden als er geen jonge koninginnen achterbleven, die een nieuwe bijenkolonie doen ontstaan, zou de Dajak het tijdstip van wegvliegen kunnen afwachten voor zijn honingroof en niet rekening behoeven te houden met donkere maan, mede te nemen een toorts, te zingen, en al die poespas meer uit te halen; hij zou overdag zonder eenig gevaar de achtergebleven korven kunnen plukken.

Ook zou de Dajak wel geen onderscheiding in de benaming maken, als het niet gold bijen, die uit zichzelven wegvlogen op vaste tijdstippen, dat wil zeggen zwermden.

In verband met het zwermen is de bewering, dat de bijen naar de bergen trekken zeer zeker een onjuist dajaksch volksgeloof. Bijen trekken niet naar bepaalde gedeelten zooals Eskimo's en Zwitsersche herders; zij zwermen, zonder meer, en waar de zwerm nederstrijkt wordt een nieuwe kolonie begonnen. Zwermen strijken nooit zoo erg ver van de moederkorf neer, want de koningin, die het vliegen geheel ontwend is kan het niet zoo heel ver brengen.

Het zwermen der bijen, de wanhoop vaak der ijmkers, is intusschen in het land der Dajaks een zegen, want als er geen zwermen afgingen, zouden door die periodieke brand- en verstikkingsfeesten de Borneosche bijen tegenwoordig in één adem genoemd worden met Mammouthen, Mastodons en dergelijk antiek.

U voor de opname dank zeggend, achtend,

Uw dienstw. dienaar

DE KOCK.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

Bandera Wolanda.

In No. 32 van dit Maleisch-Nederlandsche tijdschrift (uitgave van N. J. Boon en voortzetting van de bekende Bintang Hindia) is eene bijdrage opgewaarvoor hier even de aandacht wordt gevraagd.

Het artikel is onderteekend „Noto Soeroto" en handelt over: „Iets over de kennis van den doorsnee-Hollander omtrent Indië en Indische toestanden." De schrijver zegt uit eigen ervaring te kunnen mededeelen, dat over het algemeen de kennis van den doorsnee-Hollander omtrent Indië heel miniem is. Hij vertelt dan verder: „De burgerman" (een vaag begrip, door den schrijver niet nader gedefinieerd, wat jammer is, omdat hij toch in de eerste plaats zijn schrijven tot Inlanders richt die de Nederlandsche taal machtig zijn) „heeft van de Indische steden b.v. al 'n heel wonderlijke voorstelling, tenzij hij in de eene of andere hoedanigheid zelf in Indië is geweest. Ik vertelde zoo'n man eens van Batavia, dat deze stad met haar schaduwrijke lanen en heerlijke villa's nog mooier is dan Den Haag. Dat kon hij haast niet gelooven, want hij heeft zich altijd voorgesteld, dat zoo'n Indische stad bestond uit groepen van houten woningen, op sommige plaatsen liefst op palen. Als ik hem dan vertelde, dat men bij Versteegh onder den blooten hemel kan zitten luisteren naar de muziek van het Bandoengsch quintet, onder het genot van een glas punch of ijs, of in de electrisch verlichte zaal een heerlijk diner kan gebruiken, dan zei hij: „„„God, **meneer, heeft men in Indië ook al electrisch licht?** En heeft men daar ook gas?...... Ik heb altijd gedacht, dat zoo'n Indische stad 's nachts erg donker is en dat je in huis alleen licht kon krijgen door fakkels op te steken"""...... „Van de veiligheid en orde op de openbare straat heeft hij niet het flauwste benul. Hij meent, dat men 's nachts geen voet op straat kan zetten, vanwege het ongedierte en het gespuis, dat loert om je op een onbewaakt oogenblik met kris of klewang neer te vellen en je dan van je sieraden of geld te berooven."

Als de schrijver dan nog eenige staaltjes ten beste geeft in denzelfden trant, vervolgt hij: „Dat de gewone burgerman letterlijk niets van Indië afweet is eenigszins te begrijpen... maar te verwonderen is het, dat onder ontwikkelden, zelfs onder studenten, menschen gevonden worden, die heel weinig of haast niets van Indië afweten... Zoo verwonderde een student zich, dat zij (mijn vrienden) Hollandsch spraken en verstonden. Nu vraag ik u, hoe kan iemand nu naar Holland gaan en zich als student laten inschrijven, als hij nog geen Hollandsch had geleerd! Neen — aldus eindigt de heer Noto Soeroto — dan waren wij Inlanders in Indië, op eene Europeesche school, beter op de hoogte van Holland en de toestanden hier, dan omgekeerd de Hollandsche jongelui, die toch ook een goede opleiding hebben genoten, van Indië en de Indische toestanden."

Zou het met de kennis van Indië en Indische toestanden bij vele Nederlanders — „burgermannen en ontwikkelden," — inderdaad zoo belachelijk treurig gesteld zijn als de heer Noto Soeroto het doet voorkomen? Het is haast ongeloofelijk.

In hetzelfde Nr. der Bandera Wolanda treffen wij nog het vervolg aan van een lezenswaard opstel van R. M. Oetarjo over Landbouwonderwijs voor Inlanders, eveneens in de Nederlandsche taal geschreven.

De Rijnsche Zending.

In het Juni-nummer van de Rijnsche Zending schrijft de heer J. H. Meerwaldt, die jaren lang als zendeling onder de Bataks verkeert, het begin van een artikel: „Iets over muziek en zang bij de Bataks", waaraan wij het volgende ontleenen:

De Bataks houden veel van muziek, en hebben daarom ook allerlei primitieve instrumenten om zich dat genot te verschaffen. In de eerste plaats een mondharpje (djenggong), een tamelijk ruw uit een vierkant ijzeren staafje gesmeed beugeltje, veel gelijkend op den beugel van een gewonen kurkentrekker. Op den boog is tegenover den spleet van den hals een stalen of geelkoperen veertje gesoldeerd dat van daar recht door den hals loopt, zoodat het er een weinig voor uitsteekt en dan een eindje naar boven omgebogen is, waar het einde nog eens kort omgebogen of tot een knopje ineengedraaid is. Men zet het instrument dwars in den mond en houdt den hals ervan met de tanden vast, terwijl men met den wijsvinger der rechterhand op het einde van het veertje tokkelt en tevens den adem er langs blaast. Het veertje of de tong geeft dan een snorrend-zingenden toon, waarmede de speler zichzelf en

degenen, die zich in zijn nabijheid bevinden, in de stilte van den avond heel lang kan vermaken. Het instrument wordt alleen door jongelieden gebruikt. Een soortgelijk instrument, gesneden uit het zachte en vezelige inwendige der twijgen van den suikerpalm en s a g a s a g a geheeten brengt ongeveer hetzelfde geluid voort. Een weinig hooger in kunst staan verschillende soorten fluiten, vervaardigd van bamboe en riet. De eenvoudigste is de s a l o h a t, een dwarsfluit, waarmede men drie tonen kan voortbrengen. De drie andere soorten zijn rechte fluiten, nl. de s o r d a n of t o e l i l a, de s i n g k a d o e en de t o e n g g a m; de laatste heeft, in tegenstelling van de overige, geen mondstuk, maar wordt door de natuurlijke, wijde opening van de bamboe geblazen. Daar de Bataks oorspronkelijk geen notenschrift kennen, vervaardigt de fluitspeler zijn melodiën zelf, of speelt op het gehoor na, wat hij van anderen gehoord heeft. Trouwens, aan vaste melodiën zijn zij niet rijk, en daarop komt het voor den fluitspeler ook minder aan; de hoofdzaak is, dat hij op het gegeven oogenblik zijn toehoorders met zijn tonen weet te vermaken, en over het algemeen is hij niet in staat tweemaal precies hetzelfde ten gehoore te brengen.

Deze oorspronkelijke muziekinstrumenten worden echter meer en meer verdrongen, om plaats te maken voor de s o e l e n g, een dwarsfluit volgens Europeesch systeem. Men maakt ze van verschillende dikte en lengte, doch zonder kleppen en in het aanbrengen der gaatjes hebben de Bataks hun eigen methode. Het geluid, daarmede aangebracht, klinkt heel aardig; de fluiten klinken veel minder schel dan de Europeesche piccolo's en een fluitkwartet, gelijk het op enkele zendingsposten onder de jongelingschap gevonden wordt, weet werkelijk reeds zeer aangenaam klinkende muziek ten gehoore te brengen.

Voorts deelt zendeling Zimmermann te Kwala Koeran op Borneo iets mede omtrent voorzorgsmaatregelen, op sociaal gebied genomen ten behoeve der bevolking. Steling in navolging van de Javaansche desa-loemboengs richtte hij op verschillende plaatsen „zending-rijstschuren" op. Vroeger bracht in vele gevallen een beetje rijst menigeen tot slavernij. Dat geschiedde aldus: Leent een Dajak aan een ander rijst, dan moet deze bij den volgenden oogst het dubbele teruggeven, dus 100%. Kan de man niet betalen, dan neemt de schuldeischer verder geen maatregelen tegen den schuldenaar. Hij is vele jaar bij er over en laat de schuld in het volgende jaar weer verdubbelen. Zoo worden 50 maten rijst binnen 7 jaar 3200 maten schuld, verliest het geheele betrokken gezin daarmede de vrijheid en valt den schuldeischer als lijfeigen toe. Ontelbare gevallen kwamen daarvan voor. Door middel van genoemde rijstschuren hoopt de zendeling de oude manier van leenen te vernietigen. In tijden van gebrek wordt de verzamelde rijst naar vaste regels uitgeleend tegen 30% winst, welke winst weder ten goede komt aan de bevolking. Ook is tegenover Kwala Koeran een reusachtig rijstveld op Javaansche manier aangelegd en zijn er aanplantingen van rotanen kaoetsjoekboomen. Het artikeltje eindigt met: „De zendeling in die streken moet aan de verkondiging van het Evangelie wel allerlei cultuurarbeid verbinden, om de bevolking ook maatschappelijk op te heffen."

De Katholieke Missiën.

Ook dit zendingstijdschrift bevat in zijn jongste Nummer een bijdrage van ethnographischen aard en wel: Over het visschen bij de Dajaks (Midden-Borneo), door Pr. Gonzalvus O. Cap., die in de gelegenheid was een vischpartij op groote schaal bij te wonen. In korte trekken geschiedt het aldus: Op een bepaalde plaats wordt de rivier in hare geheele breedte met rasterwerk afgezet, dat ongeveer 2 M. boven het water uitsteekt. Daarop gaan eenige mannen half uur wijd de rivier op, heel stil, en komen dan al roepende en in het water slaande, afgezakt tot de plaats, waar de tweede afrastering wordt gemaakt, ongeveer een kwartier boven de eerste. Alles is daartoe in gereedheid gebracht en in niet meer dan 5 minuten is de rivier afgezet. Is dit geschied, dan worden de „toeba" (de wortel van de toebeplant, welke een bedwelmend giftig sap bevat) onder de mannen verdeeld. Zij zoeken zich dan een plaatsje op een der boomstammen, die in overvloed in de rivier liggen, waarop de wortels met een stuk hout worden gebeukt en vervolgens in bootjes welke met water zijn gevuld uitgespoeld, welk water daardoor een melkachtige kleur verkrijgt. Vervolgens wordt dit toeba-water in de rivier gegoten en neemt het moordend bedrijf een aanvang. Al heel spoedig liggen een menigte kleine vischjes boven op het water. Na eenige minuten komen al grootere, waarop jacht gemaakt wordt door de jeugd. Dan komen de grootste, die wild en woest een keer naar boven komen, en dan weder naar beneden schieten; hiermede begint de vangst voor goed. Harpoenen, zwaarden en knuppels worden benut om de visschen te bemachtigen en dood te slaan. De afrastering is bewapend met een heele bende mannen met spiezen, die de visch opwachten, terwijl de jongens langs de afrastering zwemmen om de visch, die daarin vastgeklemd zit, er uit te halen. Komen er geen visschen van beteekenis meer boven, dan wordt bevel gegeven alle groote bijeen te brengen, om ze gezamenlijk te deelen. Een ieder, die meegewerkt heeft, krijgt zijn deel van de groote visschen (de kleine worden niet medegerekend), welke een gewicht hebben van 15 tot 14 kilo.

Ten slotte teekent de schrijver aan: „Het is een bedrijvigheid van belang en waarlijk interessant om te zien. Het vischvermaak had wel 5 uur geduurd, doch ik heb mij geen oogenblik verveeld."

De Indische Mercuur.

No. 24 van den loopenden jaargang bevat: Het zevende Internationale congres voor toegepaste scheikunde te Londen van 26 Mei—2 Juni 1909, door H. C. Prinsen Geerligs. — Blauwen van Kristalsuiker, door H. C. Prinsen Geerligs. — Rietbranden op Java (een uittreksel van een artikel van den heer Paets tot Gansoyen over dit onderwerp in het Archief voor de Java-suikerindustrie). — De handelstoestand in het Verre Oosten. — Rubberplanters-vereeniging te Bandjar. — Solosche Landhuurdersvereeniging. — Cultuur en gebruik van „vacoa" op Mauritius. — Kultuurberichten. (Weigering van aanvragen om vergunning tot oprichting van suikerfabrieken op Java. — Bacovencultuur in Suriname. Enz.) — Kleine mededeelingen (Vogelnestgrotten in de Palembangsche Bovenlanden. — Curaçaosche hoedenindustrie. — Opbrengst van invoerrecht, goudbelasting en accijns in Suriname. — Goudontginning „Aucakreek" (Suriname). Britsch-Indische immigranten uit Suriname. — Tentoonstelling van Landbouw en veeteelt te Paramaribo. — Wijziging tarief van invoerrechten in Suriname. Enz.) Financieële berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen.

Ten slotte zij gewezen op eene nieuwe aflevering (de derde) van het werk van **Prof. Mr. C. van Vollenhoven over Het adatrecht in Nederlandsch-Indië** (slot van het adatrecht der Inlanders van Atjeh en begin van Gajo-, Alas- en Bataklanden).

Voorts op een artikel in het laatste nummer van **de Hollandsche Revue** over de blinden in Nederlandsch-Indië benevens een karakterschets van den heer M. van Geuns, hoofdredacteur van het Soerabajasch Handelsblad, tijdelijk in Nederland vertoevend; en eindelijk op de studie van

Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje in het Juni-Nummer van „Onze Eeuw", getiteld: De Hadji-politiek der Indische Regeering.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 21 Mei '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag. v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost idem.
De Surinaamsche post idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 25 Mei.
De Javasche Courant No. 40 en 41.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 118.
De Ind. Mercuur No. 25.
De Banier No. 20 en 21.
Bandera Wolanda No. 32.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 20.
Verslag Marine-Vereeniging No. 2.
Ned. Vereen. „Onze Vloot" No. 2 en 3.
Koloniaal Verslag 1908.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Mei 1909. No. 40.

Dit Nr. bevat o.m. de Statuten der vereeniging „Bond voor scholen met den Bijbel in Nederlandsch-Indië" te Batavia (Voorzitter H. Colijn, Secretaris J. W. de Groote).

Voorts, als Extra-Bijvoegsel, Statistieken van in- en uitvoer enz. gedurende de maand Februari 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den opzichter B.O.W., A. J. de la Rambelje; den adspirant-controleur P. H. J. A. de Booy; 2 jaar aan den ass.-resident A. M. Zandveld.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk bij de S.S. op Java J. M. O. Eschweiler, de klerk bij den post- en telegr.-dienst Mej. W. J. van Stokkum; de dokter-djawa Katim en de onderwijzer M. Jacobus.

Benoemd: tot lid van den Raad van Justitie te Semarang Mr. H. G. Nederburgh; tot griffier van den R. v. J. te Padang Mr. W. Veltcamp; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja Dr. A. J. A. Prange; tot hoofd van het gevangeniswezen Mr. P. J. Gébel.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedono van Tegalampel Raden Notodiredjo.

Benoemd: tot wedono van Gandangan Mas Kertoprawiro; van Porong Raden Tjokroadikoesoemo; van Modjoagoeng Mas Prawiroadinoto.

Geplaatst: in het Gouv. Sum. Westkust de controleur A. D. Versteegh.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl. te Banjoewangi W. J. Gerards.

Overgeplaatst: naar Semarang: de dokter-djawa Mas Wirjosoepono; naar Poerworedjo de id. Mas Soeratman; naar Mataram de id. Mas Kammar; naar Buitenzorg de id. Mas Daroesman.

Werkzaam gesteld: in het boschdistrict Kediri de leerling-opziener Ch. C. Jaspers.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den kapitein der infanterie G. E. Hoedt.

***

Uit de Javasche Courant van 25 Mei 1909. No. 41.

Dit Nr. bevat o.m. de statuten der vereeniging: „De Bataviasche Vereeniging" te Medan (Oostkust van Sumatra).

Voorts het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand Maart 1909.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer W. Kok, den ass.-resident H. J. E. F. Schwartz, den commies A. J. G. M. Gaihard, W. Mansveld en A. J. W. Gallas; den pres. van een landraad Mr. P. W. Filet; den amptenaar der in- en uitvoerrechten P. J. E. Robert; 2 jaar aan den secretaris B.B., G. H. G. Harloff.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass. resident G. F. M. Liebert; de klerk L. C. Hänggi; de onderwijzer A. van Nieuwenhuizen en de opziener D. J. N. Pfaff.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-res. van Tanah-Datar L. C. Westenenk.

Benoemd: tot hoofdcommies ter Alg. Secr. Mr. A. G. Vreede; tot lid van den gemeenteraad van Padang L. Stibbe, Mr. A. H. Walkate en J. W. Brussel Assé, tot adspirant-ingenieur H. Oesinger; tot ingenieur J. P. Textor; tot spoorwegopziener C. W. H. Halewijn; tijdelijk tot adjunct-afdeelingschef s.s. op Java E. P. Wellenstein; tot hoofdingenieur N. de Vicq; tot ingenieur P. A. M. Karthaus, A. N. van Meerten, A. Korving, P. von Pritzelwitz van der Horst en F. de Boer; tot adsp.-ingenieur P. P. Inklaar; tot commies J. H. Franz; tot lid van den R. v. J. te Semarang Mr. H. G. van Velthuijsen; tot voorzitter van den landraad te Soerakarta Mr. A. van Iperen; te Soerabaja Jhr. Mr. A. J. van den Bergh; tot onderwijzer 3e kl. te te Banjoemas H. G. Lonisse.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den kapitein W. R. Winter, den luitenant L. Maurenbrecher en den off. van gezondh. Dr. F. Reiseger.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant-kolonel J. Brijan en de 1e luit.-magazijnmeester G. A. Hubeler.

Benoemd: tot opzichter bij den stoomtramweg in Atjeh W. R. Guldenaar.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Ophir", gezagvoerder G. de Boer, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. Drewes; A. Brunet de Rochebrune; A. P. de Vaynes van Brakell Buys; Mevrouw G. E. Moquette-Harmsen en 2 kinderen; C. J. van Buuren; Mevrouw A. Hugenholtz—Madsen; Jongejuffrouw Adriani; F.

Th. Onnes; A. Schumm; H. Gepp; P. Lenpold; Mevrouw C. J. A. Grensenberg—Schmittmann; P. E. Wolter; Mejuffrouw W. Palfrey; P. W. Straatman en echtgenoote; A. W. de Groot; C. van Rijn; F. A. Michels met echtgenoote en 1 kind; A. H. Kuylaars en echtgenoote; J. G. Mellink met echtgenoote en 2 kinderen; J. F. Schipperijn en echtgenoote; G. A. Goedegebanne en echtgenoote; J. J. Brandsma en echtgenoote; D. Rijnenberg; A. Meyer; J. van der Zaag; C. van Aweyde, benevens een detachement suppletie-troepen.

Naar Southampton: J. Seeuwen en echtgenoote; Mr. J. H. Andries en echtgenoote; H. Hoyer en echtgenoote.

Naar Marseille: Mejuffrouw C. van Ronkel; Mr. H. F. Lantsheer; J. G. G. Feith; Mr. Dikkers en echtgenoote; L. J. Spier; N. van der Veen.

Naar Port-Saïd: Mejuffrouw W. Mees; H. Hotz.

Te Southampton schepen zich in:

Naar Tanger: Miss de Lacy.

Naar Marseille: Mr. H. F. Bland.

Te Marseille zullen zich inschepen: O. A. Uhlenbeck met echtgenoote en 1 kind; H. J. W. van Lawick; H. J. M. Laurense; L. P. J. Vermeulen en echtgenoote; E. W. F. van Walcheren; J. S. Bakker en echtgenoote; Mejuffrouw J. E. Tak van Poortvliet; Jonkvrouwe A. L. van Alphen; Mejuffrouw J. Thurkow; Mr. K. F. Creutzberg; des Brunes; C. H. Powwal; P. Akkerman; P. B. V. Quartero.

Passagiers van het Nederl. s.s. „Kawi", commandant N. Guthrie, van Batavia 27 Mei 1909. Te Marseille 20 Juni 1909.

Van Batavia: W. K. M. Hazen met echtgenoote; C. F. van Baak met echtgenoote en 2 kinderen; A. J. A. Meerum Terwogt met echtgenoote; Mevrouw L. Paets tot Gansoyen met 4 kinderen; Mevrouw E. Rood met 3 kinderen; J. S. Vogt met echtgenoote en 2 dochters; J. E. Swartz met echtgenoote en 2 zoons; Mevrouw A. H. Bernelot Moons, geb. v. Heukelom; 2 jongedames Barnelot Moons; W. N. Briel met echtgenoote en 2 kinderen; Mevr. Wed. Z. J. C. Briel, geb. Cabri; Mevrouw H. C. Fabri, geb. van Kreel; Rékérende Mère Wanceslas; J. Ch. Swaving met echtgenoote en 2 kinderene Mevrouw J. Hoolboom, geb. Pot; Jongejuffrouw J. Pot; J. Smit; K. H. F. Roos met echtgenoote en 6 kinderen; L. G. van der Haas met echtgenoote en 1 kind; Mejuffrouw E. Görs; J. H. Doeve met echtgenoote en 2 kinderen; Mej. G. de Riemer; O. G. Khouw met echtgenoote; O. K. Khouw met echtgenoote en 4 kinderen; H. D. Thung; Oeij Djie San; Mejuffrouw H. de Graaff; Jongedames A. en M. Jonquière; Jongedames A. L. en L. Grimm; A. Meulemans; C. Meulemans; Mevrouw J. F. H. Gijsberts met 2 kinderen; A. Herberich; Jongeheer Th. Görs; E. W. van Leeuwen met echtgenoote en 3 kinderen; H. C. Fehr; P. C. van de Kamer met echtgenoote en 3 kinderen; Mevrouw J. H. Damsté, geb. Dozy met 1 kind; J. J. van Modenbach de Rooij met 2 kinderen; A. Leget; L. Hendrickx; L. P. Bocheret de la Morinière; P. Th. van Nimwegen met echtgenoote en 2 kinderen; J. Springvloet Dubbeld met echtgenoote; C. van Koeken; F. W. Felmeden; J. H. Lijbers; H. Koot, benevens H.M. troepen en schepelingen.

Van Padang: M. C. Lans met echtgenoote; Mej. E. Foringer; A. P. van der Stok met echtgenoote en 3 kinderen; J. W. Maurer; G. Tuinenburg met echtgenoote en 3 kinderen.

Mr. W. Velkamp Helbach met echtgenoote; Mr. J. A. J. Jansen; Mej. H. van Berkel; L. A. Krol; J. Zeevaarder met echtgenoote en 1 kind; Mej. S. Gobee; Mej. B. Eijkema.

No. 26 Donderdag 1 Juli 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in de gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. **RAPPORT der Commissie van Verificatie.**

Aan het Hoofdbestuur der Vereeni- „Oost en West", alh.er.

Onder terugzending van het ons ter kennisname aangeboden verslag dd. 26 Maart jl. van de Commissie, door welke de kasgelden en andere bezittingen van de Vereeniging werden geverifiëerd, en van de Balans met kasrekening over 1908, hebben wij de eer hiermede te berichten, dat wij onze goedkeuring kunnen verleenen aan de Balans, ofschoon het, lettende op vroeger ondervonden teleurstellingen, voorzichtiger ware geweest tegenover de nog verschuldigde contributiën eenige reserve voor te verwachten wanbetaling te maken. (Wel is waar staat nevens de balanspost het woord: (taxatie), doch blijkens de ons getoonde Specificatiën stelt het bedrag de volle nominale waarde der vorderingen voor).

Wat de verantwoording van inkomsten en uitgaven betreft, moeten wij opmerken, dat deze niet volledig is, zoodat wij aan onze goedkeuring daarvan de voorwaarde moeten verbinden, dat zij niet, als door ons akkoord bevonden, worde gepubliceerd zonder dat daaraan het ontbrekende deel, nl. de afzonderlijk gehouden rekening wegens de Obligatieleening der Vereeniging worde toegevoegd. Deze rekening is ons door den heer Penningmeester tijdens ons onderzoek voorgelegd, en gaf tot geene bedenkingen aanleiding. Aangezien het saldo dier rekening evenwel in de Balans is opgenomen, komt het ons voor, dat zij daarbij mede behoort te worden gepubliceerd.

Blijkens de rekening hebben de Inkomsten, ongerekend de opbrengst van gerealiseerde bezittingen, slechts *f* 2684.46 bedragen, tegenover een totaal van uitgaven ad *f* 3656.69 zoodat een tekort van *f* 972.23 is gekonstateerd, wat echter niet geheel als verlies is te beschouwen, daar de in de balans voorkomende vordering op de afdeeling 's-Gravenhage ad *f* 75.— voor huur nog geacht kan worden tot de baten van het dienstjaar 1908 te behooren. De nog uitstaande contributiën ad *f* 646 behooren ook wel voor een deel tot de baten van dat dienstjaar, maar daar staat tegenover, dat onder de inkomsten **het bedrag van contributiën** over vorige dienstjaren is opgenomen, waarvoor in de balans van 1907 *f* 600.— onder de baten was uitgetrokken.

Bij vergelijking van de Balans met die van het vorige jaar (Kol. Weekbl. N. 32 dd. 6-8-1908) blijkt dat, terwijl nder de pa siva de kening „Obligatie-leening" met *f* 2975 is verminderd, en de rekening „Reserve" ad *f* 1480.91 is verdwenen, onder de activa de „Exploitatierekening" ad *f* *f* 5000 niet meer voorkomt, doch thans, in stede daarvan (als baten uit de likwidatie van het staurant) worden aangetroffen: kasgelden en postspaarbankboekje *f* 622.78 en vordering op de afdeeling 's-Gravenhage ad *f* 291.75½, tezamen dus *f* 914.53½. Hieruit volgt, dat tegenover de Obligatieschuld ad per resto *f* 2025.— nog aan baten beschikbaar was *f* 914.53½, en dus het verlies op de afwikkeling dier Exploitatie per saldo *f* 1110.46½ heeft bedragen, of *f* 370.44½ minder dan daarvoor in de vorige balans was gereserveerd. Wij achten het niet overbodig zulks in dit rapport te konstateeren, en spreken den wensch daarbij uit, dat de voortzetting der zaak, voor de Afdeeling 's-Gravenhage ook in geldelijk opzicht, meer voldoening moge geven, dan zij voor uw Hoofdbestuur heeft opgeleverd.

De Commissie, benoemd in de Algemeene Verg. dd. 11 Augustus 1908.
(w. g.) A. H. G. FOKKER.
„ J. H. ANDRIES.
„ W. VAN DER ZIJL.

II. **BEGROOTING van Ontvangsten en Uitgaven van den penningmeester van het Hoofdbestuur, der Vereeniging „Oost en West" voor het jaar 1910.**

Vermoedelijke ontvangsten.

Contributiën van de Afdeelingen	f 800.—
Idem van leden in betaling bij het Hoofdbest.	„ 1300.—
Huishuur en vergoeding telephoon	„ 120.—
Rente	„ 100.—
Indemniteiten, abonnementen weekblad enz.	„ 75.—
Vermoedelijk saldo in kas op 31 Dec. 1909	„ 1060.—
Vermoedelijk nadeelig saldo op 31 Dec. 1910	„ 197.—
	f 3652.—

Vermoedelijke uitgaven.

Koloniaal Weekblad	f 1600.—
Administratiekosten	„ 100.—
Toelagen aan secretaris en penningmeester	„ 200.—
Reis- en verblijfkosten	„ 225.—
Huishuur	„ 700.—
Onkosten inning contributiën	„ 140.—
Diverse uitgaven	„ 100.—
Inrichtingskosten	„ 15.—
Drukwerken en typeloon	„ 200.—
Gasverlichting, duinwater en telephoon	„ 125.—
Onderhoud en loonen	f 70.—
Belasting	„ 77.—
Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen (ondersteuningsfonds)	„ 50.—
Fonds van bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende jongelieden (studiecommissie	„ 50.—
Tractement van den Administrateur van het Hoofdbestuur	pro memorie
Idem van het weekblad	„
Buitengewone uitgaven voor propaganda en ten behoeve van het orgaan	pro memorie
	f 3652.—

TOELICHTINGEN.

Ondanks de afneming van het ledental in 1908 zijn de te ontvangen contributiën niet lager geraamd met het oog op een flinke toeneming in den laatsten tijd.

Bijdrage in de huur van het bovenhuis van de afdeeling 's-Gravenhage tot ultimo April 1910, en in de kosten van de telephoon. Op meer mag niet worden gerekend, in verband met het besluit van de afdeeling 's-Gravenhage om haar eigen gebouw in de Laan van Meerdervoort te occupeeren.

Door het realiseeren van 2 certificaten n.w. schuld ieder ad *f* 1000 is het rentecijfer gedaald en thans geraamd op *f* 100.

Daar het getal abonnementen op het Weekblad ruim toeneemt is dat bedrag op *f* 75 geraamd.

Bij het vaststellen van het vermoedelijke kas-saldo op 31 December 1909 is rekening gehouden met de nog te ontvangen gelden en te bewerkstelligen betalingen in verband met de vastgestelde begrooting van 't jaar 1909.

Gedurende het jaar 1908 werden de navolgende buitengewone uitgaven bewerkstelligd:

Propaganda.

Uitgifte boekje Ned.-Indië Bosboom en Habbema	*f* 125.—
Idem zieleleven v/d Inlander, door Bezemer	„ 80.—
Toelagen aan den Uitgever v/h Orgaan	„ 305.—
Uitgaven welke tot 1 Januari 1908 zich niet hebben voorgedaan.	
Personeele belasting	„ 127.—
Totaal	*f* 637.—
Bovendien verminderden de ontvangsten door afname van het ledental, oninbare contributiën, enz., met	*f* 168.—
Totaal	*f* 805.—

In verband hiermede en op grond van de daartoe verleende machtiging v/d Algemeene Vergadering te Breda op den 11 Augustus 1908, werden de certificaten n.w. Schuld, No. 204698 en 204702 gerealiseerd, welke bij verkoop volgens Nota van de firma de Best & Co. *f* 1837.30 opbrachten.

Begrooting van Uitgaven.

Voor de Redactie-Commissie werd eveneens voor 't jaar 1909 *f* 1600 uitgetrokken.

Toelagen aan secretaris en penningmeester werden billijkheidshalve ieder met *f* 50 verhoogd, en

waarmede de aan die functiën verbonden arbeid en verantwoordelijkheid lang niet wordt vergoed.

Drukwerken zijn gesteld op *f* 200, rekenende op het drukken van een nieuw jaarboekje of aanvulling van het onlangs verschenen en op net uit te betalen typeloon, van die stukken die niet per cyclostyle kunnen worden behandeld.

Voor ontheffing van betaling voor personeele belasting wordt door het Hoofdbestuur het noodige verricht. Op het daartoe strekkend rekest aan H.M. de Koningin is nog geen beslissing ontvangen. De raming is voorloopig gesteld op het bedrag van den aanslag voor 1909.

De Penningmeester,
(w. g.) HARTING.

III. Daar in de te Utrecht, op den 10en Juli a.s. te houden algemeene vergadering onderwerpen in behandeling zullen komen, die vermoedelijk tot velerlei gedachtenwisseling aanleiding zullen geven, zouden wij onze afdeelingsbesturen en de aangewezen afgevaardigden der afdeelingen, mochten zij dit niet reeds hebben gedaan, nog in overweging willen geven om, ter besparing van tijd, van het navolgende v o o r a f kennis te willen nemen:

1. De notulen der vorige algemeene vergadering (Koloniaal Weekblad dd. 20 Augustus 1908 No. 34).

2o. Het jaarverslag onzer vereeniging (Koloniale Weekbladen ad 3, 10 en 17 Juni 1909, nos. 22, 23 en 24).

3o. De voorstellen der afdeelingen Utrecht en Zutphen (Koloniale Weekbladen ad 18 Maart 1909 no. 11 en 8 April 1909 no. 14). Zie ook Koloniaal Weekblad 20Mei 1909 no. 20.

4o. De geldelijke verantwoording van den penningmeester van het jaar 1908. (Koloniaal Weekblad 29 Juni 1909 no. 25).

IV. Ingekomen gaven voor de noodlijdenden te Korintji, van N. N. te 's-Gravenhage *f* 1.—

Van M. C. v. R. v. N., den Haag, *f* 2.50.

Nogmaals vestigen wij de aandacht van alle leden onzer vereeniging op onze oproeping tot **hulp aan de noodlijdende Inlanders tengevolge van den ramp te Korintji.**

Wel werd wederom onze correspondent te Batavia gemachtigd om voor dat doel over *f* 25.— te beschikken uit ons „Ondersteuningsfonds", maar het kassaldo liet helaas niet toe om meer gelden beschikbaar te stellen. (Zie Koloniaal Weekblad dd. 17 Juni No. 24).

In verband hiermede vestigen wij nogmaals de aandacht onzer leden op dat fonds, teneinde bij groote rampen, die de bewoners onzer Oost- en West-Indische eilanden treffen, dadelijk en krachtig hulp te kunnen verleenen.

V. De maandelijksche **samenkomst van Red. Com. en Dag. Bestuur der Ver.**, waarbij altijd alle belangstellenden hartelijk welkom zijn, zal ditmaal n i e t op den 2den Donderdag, doch op **Woensdag 7 Juli** plaats hebben ten 8½ uur 's avonds in het lokaal van „B o e a t a n", **Heulstraat 19, Den Haag.**

Van „Boeatan":

Zooals de lezers reeds uit de dagbladen zullen weten is op de zoo goed geslaagde Middenstands-tentoonstelling in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam ook de Nederl.-Ind. kunstnijverheid en huisvlijt vertegenwoordigd, zoo ook de Curaçaosche hoedenvlechterij. Over deze beide exposities de volgende week nader.

De landbouw-industriëel en de Inlandsche arbeider op Java.

Veel is er in de laatste jaren weer gesproken en geschreven om op Java tusschen werkgever en werknemer het facultatief sluiten van s c h r i f t e l i j k e (wettelijke) a r b e i d s o v e r e e n k o m s t e n mogelijk te maken en daaraan eene p o e n a l e s a n c t i e te verbinden.

„Het is een groot woord" — zoo sprak Prof. Mr. G. A. van Hamel op den 23sten Februari 1892, in eene algemeene vergadering van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage — „wanneer men verkondigt, dat de nakoming van civielrechtelijke verplichtingen niet door strafrechterlijke sanctie mag worden verzekerd." De leer, die deze geleerde huldigt, is dat z. i. „hier geen absolute, geen beginselgrens (is) te trekken, maar men steeds (*zal*) moeten beslissen in de eerste plaats of de b e l a n g e n, die het geldt, het waard zijn en het n o o d i g maken, dat de s t r a f r e c h t e r tusschenbeide treedt."

„Wat" — zoo vroeg het Bestuur van het A l g e m e e n S y n d i c a a t v a n S u i k e r f a b r i k a n t e n o p J a v a, in eene in het jaar 1906 der Indische Regeering aangeboden n o t a, opgenomen in het Bijblad van het Archief voor de Java Suikerindustrie (1906, blz. 10 e. v.) — „was er toch voor verkeerds in de bepaling, vervat in het naar aanleiding van een votum der Tweede Kamer, bij Staatsblad 1879 no. 203 ingetrokken artikel 2 no. 27 van het Algemeen Politiestraf-reglement voor de Inlanders in Nederlandsch-Indie, toenmaals luidende:

„Met geldboete van zestien tot vijf-en-twintig gulden (wordt) gestraft, die zich als dienstbode of werkman voor den gewonen huurtijd of voor een onbepaalden tijd bij de maand verhuurt, en, zonder aannemelijke redenen, binnen den gewonen huurtijd of gedurende de loopende maand, zonder toestemming van den dienstbruiker, zijnen dienst verlaat of weigert te arbeiden, en zulks behoudens zijne burgerrechtelijke verplichting en ten ware het feit misdrijf mocht daarstellen." Laat „de ethiek voor netgeen zij is en (laat) de praktijk spreken", want „den ondernemer (is) geen ander middel gegeven, om den werkman tot zijn plicht te brengen en dat gevoel van plichtsbetrachting zoo eenmaal niet bij den inlandschen werkman aanwezig."

Die „praktijk" zou leeren dat „een zachte politiestraf" toch zoo kwaad niet is voor „Inlander en industrie."

Naar het oordeel van den tegenwoordigen voorzitter van genoemd Syndicaatsbestuur, Mr. A. Paets tot Gansoyen, die daaromtrent in een onlangs gepubliceerd P r a e a d v i e s, nopens „D e r e c h t s-v e r h o u d i n g t u s s c h e n d e n w e r k g e v e r e n d e n I n l a n d s c h e n w e r k m a n o p J a v a" 1), zijne persoonlijke meening heeft weergegeven, „(kan en mag) op herstel van bedoeld artikel, door sommigen ook in later jaren en zelfs nog in 1906, herhaaldelijk ter sprake gebracht, nooit meer worden aangedrongen. Een h e r s t e l van dat artikel z o u i n g e e n e n k e l o p z i c h t t e v e r-d e d i g e n z i j n."

In bedoeld jaar nl. wenschte gemeld college h e r s t e l dezer politiestraf-bepaling, met toepassing er van „hand aan hand" met eene bepaling, als bedoeld in artikel 360 van het Ontwerp-Wetboek van Strafrecht voor Inlanders. (Luidende: „Hij, die, met het oogmerk om zich een of ander ten koste van den meester of werkgever wederrechtelijk te bevoordeelen, in gebreke blijft werkzaamheden te verrichten, waarvoor hem een voorschot is verstrekt, wordt gestraft met arbeidstraf van ten hoogste zes maanden", welk laatste artikel bestemd is om t.z.t. het vigeerende artikel 328a van het Inlandsch Strafwetboek te vervangen.

„Van (dit) artikel 328a (Inl. Str.)" — zoo sprak Prof. van Hamel op bovenbedoelde vergadering — „heb ik indertijd verklaard, dat het uit een juridisch oogpunt beschouwd, volkomen onlogisch is."

Terecht velt o. i. deze hoogleeraar een afkeurend vonnis over deze bepaling door er van te zeggen: „wanneer men het zwaartepunt wil leggen in het bedriegen van den meester door het ontvangen van voorschot en het niet verrichten van het werk, waarvoor men het voorschot ontving, dan moet het o n-v e r s c h i l l i g zijn, w a n n e e r het bedriegelijk oogmerk bestond, vroeger of later."

Daarom zal ook de inhoud van het reeds aangehaalde artikel 360 Ontwerp-Inl. Str. de goedkeuring van den Heer van Hamel niet kunnen wegdragen, want, waar Z. Hooggel. destijds in „De Indische Gids" de volgende redactie, in de plaats van het vigeerende artikel 328a Inl. Str. had aanbevolen: „Gestraft wordt hij, die met het oogmerk zich ten koste van den meester of werkgever wederrechtelijk te bevoordeelen, in gebreke is gebleven werkzaamheden te verrichten, waarvoor hij zich geld of geldswaardige voorwerpen bij wijze van voorschot had doen afgeven", verklaarde de inleider ter vergadering: „Die redactie zou ik echter thans niet meer verdedigen, omdat inderdaad, werd het artikel in dien zin gewijzigd, men feitelijk l a n g s e e n z ij d e u r art. 2 no. 27, hoezeer beperkt tot gevallen, waarin voorschot gegeven werd, weer zou binnen voeren." En daarmede schijnt ook o. i. genoemd artikel 360, dat immers ongetwijfeld het voorschotten-stelsel in de hand zal werken, hetgeen het Suikersyndicaat toegeeft, — mede uit een economisch oogpunt beschouwd, te zijn gedoodverfd.

Intusschen is het voormelde gedrukte Preadvies van den heer P. t. G. niet met onverdeelde gevoelens ontvangen geworden.

Aan het slot van zijn artikel in „De Indische Gids" van Mei j.l. (blz. 577 e. v.) getiteld: „Regeling van het arbeidscontract voor Java", concludeert Mr. A. Tj. M e e s, dat het gedachten schrijver" (Mr. P. t. G.) „geen hoop van zegen op zijn werk (kon) geven."

Ook Mr. J. C. K i e l s t r a heeft het Praeadvies van Mr. P. t. G. in beschouwing genomen (Tijdschrift voor het B.B., 1909, blz. 219 e.v.) en critiseert deze rechtsgeleerde het o. m. als volgt (blz. 238): „Het aangevoerde maakt eene regeling, als door Mr. P. t. G. voorgesteld, voor schrijver dezes onaannemelijk. Zij heeft de strekking den minder ontwikkelden werkman de vrijheid op de markt te benemen, hem dus e c o n o m i s c h te benadeelen, zonder de waarborgen te bevatten, dat daartegenover economische voordeelen voor hem staan. Hoezeer de door Mr. P. t. G. in diens Praeadvies geleverde zakelijke arbeid alle lof verdient, zoo kunnen wij ons, wat Java en Madoera betreft, met de voorstellen, neergelegd in zijne „concept-ordonnantie", houdende „bepalingen tot regeling van de onderlinge rechten en verplichtingen van werkgevers en werklieden, voortspruitende uit tusschen hen bij s c h r i f t e l i j k e acte aangegane overeenkomsten", niet vereenigen.

Om slechts enkele punten daaruit aan te roeren, is vooreerst v o o r d e n L a n d e de aanbevolen registratie dier schriftelijke acten aanlokkelijk doordien (art. 13) de werkgever één gulden moet betalen „voor elken werkman, die zich bij het ter registratie aangeboden contract heeft verbonden", terwijl de betrokken ambtenaren verplicht zijn, deze gelden maandelijks in 's l a n d s k a s t e s t o r t e n.

Tot die registratie, welke geschieden moet „door het Europeesch hoofd van plaatselijk bestuur, binnen wiens ressort de werkman woonachtig is,...... wordt niet overgegaan (art. 4), dan nadat (d i e b e s t u u r s a m b t e n a a r) zich door ondervraging heeft overtuigd, dat de werkman vrijwillig tot de overeenkomst is toegetreden, en met hare voorwaarden behoorlijk bekend is."

Inderdaad geen geringe eisch aan Ass.-Residenten gesteld, althans in drukke cultuurafdeelingen om niet te spreken van die afdeelingen, waar de Resident zelf hoofd van plaatselijk bestuur is!

Bestaat wijders de straf (art. 11) wegens „elke willekeurige inbreuk op de overeenkomst" voor den (gewoonlijk Europeeschen) w e r k g e v e r slechts in eene g e l d b o e t e, de w e r k n e m e r is er minder gunstig aan toe, want voor dezen is de straf a l t e r n a t i e f en bestaat zij of in geldboete, al is het dan ook tot een lager maximum-bedrag dan voor den werkgever weggelegd, of in „ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon (zoog. „k r a k a l") van ten hoogste drie maanden."

Indien zulks niet als m i s d r ij f is aan te merken, worden (art. 12) „verzet, beleediging, of bedreiging tegen den werkgever of diens personeel, rustverstoring, verregaande luiheid, dienstweigering, opruiing tot desertie of dienstweigering, vechterij, dronkenschap, en dergelijke vergrijpen tegen de goede orde, gestraft met eene g e l d b o e t e van ten hoogste vijf en twintig gulden, of met „k r a k a l" van ten hoogste drie weken.

Niet minder r u i m is ten slotte de op te leggen strafbepaling (art. 13), indien eene overtreding wordt gepleegd „van de voorschriften (dier) ordonnantie, w a a r t e g e n g e e n b e p a a l d e s t r a f f e n z i j n b e d r e i g d"; staat de w e r k g e v e r hier slechts bloot aan g e l d b o e t e, den w e r k-n e m e r hangt in zoo'n geval, wederom a l t e r-n a t i e f toe te passen, boete of krakal boven het hoofd.

De Praeadviseur motiveert deze alternatieve straffen voor den I n l a n d e r, door te zeggen (blz. 140): „Een gelijke geldboete drukt op werkgever en werknemer niet gelijk, en daarom zal het aanbeveling verdienen het maximum der te bedreigen straf voor den w e r k g e v e r dubbel zoo zwaar te stellen als voor den w e r k m a n, t e g e n w i e n b o-v e n d i e n d e h i e r t e l a n d e g e b r u i k e-l i j k e v r i j h e i d s t r a f k a n b e d r e i g d w o r-d e n."

Is dit billijk? Zal daardoor de cultuur populair kunnen worden? O. i. beslist: neen.

Wil de landbouwindustrieel (suikerfabrikant) in de Gouvernementslanden op Java, die, in tegenstelling met zijn collega in de Buitenbezittingen, p l a a t s e l ij k betrekkelijk gemakkelijk aan Inlandsche werkkrachten kan komen, den Javaan aan zich binden, hij trachte zijn goed doel n i e t te bereiken door eene p o e n a l e s a n c t i e, houdende wettelijke w e r k o v e r e e n k o m s t e n of k o e-l i e-o r d o n n a n t i e s te provoceeren. maar legge hij het er eerder op toe zijne wenschen vervuld te zien door in de betrokken Inlandsche gemeenten, na gepleegd overleg met de gemeentenaren, vooraf tijdig deugdelijke regelingen te publiceeren, allereerst nopens den te presteeren arbeid zelf en de daarvoor den arbeider toegedachte betaling.

1) Blijkens de noot op blz. 219 van het Tijdschrift voor het B. B. van Mei 1909, stelt Mr. P. t. G. dit Praeadvies welwillend beschikbaar voor heeren controleurs B.B., die daartoe per briefkaart, aan Z.EdelG. gericht, het verzoek doen.

Voor den wetgever is er thans, evenmin als in Nederland, eene rede om ten aanzien der werk- en leveringscontracten op Java het bewandelde p r i v a a t r e c h t e l i j k terrein te verlaten.

Dit neemt niet weg dat, ter verzekering eener behoorlijke uitoefening der landbouwindustrie op Java de juiste woorden van Prof. van Hamel, in den derden zin van dit opstel geciteerd, tot hun recht moeten kunnen komen, maar, dan zal eerst nog moeten worden aangetoond dat, na het tot stand komen van bovenbedoelde onderhandsche regelingen, eerst nog moeten worden aangetoond, dat eene w e t t e l i j k e regeling van het arbeidscontract, zoomede eene strafbepaling, ter vervanging van het vigeerende artikel 328a Inl. Str., werkelijk urgent is.

Wordt de d e s a - c r e d i e t i n s t e l l i n g — als orgaan der gemeente — kapitaalkrachtiger gemaakt en de lust tot sparen bij den Javaan opgewekt en versterkt, dan zal het roekeloos betrekken van voorschotten bij deze en gene geldschieters kunnen verminderen en zal, althans voor de p a r t i c u l i e r e s u i k e r i n d u s t r i e in de Gouvernementslanden het gemis van strafbepalingen als die zijn neergelegd in de artikelen 328a Inl. Str. en 360 Ontwerp Inl. Str. in welke beide immers sprake is van het zich doen afgeven van een „v o o r s c h o t" op den duur niet gevoeld worden.

In elk geval is, ten opzichte dier industrie, het verkrijgen eener kortere procedure in civiele zaken, — in casu eene wijziging en aanvulling van het Inlandsch Reglement, meer speciaal van de voorschriften, betrekking hebbende op de gijzeling — o. i. alleszins te billijken.

D.

Uit de O.-I. Mail.

Omtrent de opstootjes ter Sumatra's Westkust lezen wij in de bladen, die de jongste mail ons bracht, de volgende telegrammen van den Gouverneur van 28 en 29 Mei j.l.:

„Datoe Boedin niet dood; ligt met drie schotwonden in het hospitaal; totaal bij graf Oelakan gesneuveld 35, gewond 10 allen schot- en steekwonden van voren, ongewond gevangen 3, allen in witte doodskleeding; twaalf dooden niet herkend, overigen allen lieden van lara zeven Kota, Priaman, leden van Tarikat Satarija. Volgens spionnenberichten ontsnapte een tiental met si Djamadi van zeven Kota, leeraar onkwetsbaarheid ook gezocht sedert troebelen 1908, gevangenen weigeren inlichtingen bedoelingen bende, erkennen alleen Datoe Boedin hun aanvoerder. In laras zeven Kota nog vele leerlingen van Boedin en Djamali niet betrouwbaar; overigens hield bevolking zich overal rustig."

„Bevolking Simapojo, Oostkust Zuid Pageh steeds geweigerd oproepingen civiel gezaghebber gehoorzamen. 23 Mei assistent-resident met kolonne daarheen. In strandbivak meldden zich 20 gewapende Mentaweiers, 5 teruggezonden om bevolking op te roepen, overigen aangehouden. Namiddags strandbivak aangevallen door 70 Mentaweiers, die vluchtten, achterlatende elf dooden. 24 Mei gidsen naar Simpojo om bevolking op te roepen, kwamen niet terug. 25 Mei kolonne daarheen, kampong verlaten bevonden, wordt bezet gehouden evenals strandbivak. Beide bivaks 26 en 27 Mei met pijlen beschoten."

Begrootingsvergadering.

De J a v a b o d e meldde, dat de door den Gouverneur-Generaal voorgezeten in de vergadering van den Raad van Nederlandsch-Indië gehouden bijeenkomst ter behandeling van de ontwerp-begrooting voor 1910 slechts enkele uren duurde; de beraadslagingen schijnen dus niet tot veel gedachtenwisseling aanleiding te hebben gegeven. Voor zoover het blad te weten kon komen, zijn maar weinig uitgaven geschrapt, zoodat het geraamd deficit, zooals in dit blad van 24 Mei j.l. reeds vermeld, ongeveer 16 millioen bedragende slechts met eenige millioenen is verminderd.

Niet onwaarschijnlijk is op deze voorzichtige gedragslijn van invloed geweest eene kortelings van den Minister van Koloniën ontvangen aanschrijving waarbij, naar aanleiding van de talrijke klachten in het vorig jaar in de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangevoerd tegen de veelvuldige overschrijding van de raming der begrootingsposten met dikwijls zeer aanzienlijke bedragen, die bewindsman zijn wensch heeft te kennen gegeven, 'at slechts bij dringende noodzakelijkheid tot die overschrijving worde overgegaan.

Voorts zullen, zonder de aanwezigheid dier urgentie, geen gelden meer door de Regeering beschikbaar mogen worden gesteld voor niet vooraf door de Wetgevende Macht goedgekeurde maatregelen en zal in de gevallen, dat overschrijding der toegestane fondsen onvermijdelijk is, de aantooning in de toelichting en de specificatie der betrekkelijke bedragen, niet achterwege mogen worden gelaten.

Naar nog aan het blad werd medegedeeld, bedraagt het werkelijk tekort op de rekening 1908 circa 1½ millioen. Oorspronkelijk was het op 11 millioen geraamd. Hoewel de uitgaven tien millioen meer hebben bedragen dan de raming, werd het tekort, dat anders reusachtig zou zijn geweest (21 millioen), bijna geheel ingehaald. Toch heeft de tinrekening in dat jaar niet zulke groote meevallers opgeleverd, zoodat de oorzaak van de hoogere inkomsten bij andere factoren moet liggen.

In J o n g I n d i ë, het weekblad onder redactie van Mr. Th. T h o m a s te Batavia, van 22 Mei j.l., lezen wij:

Voor het Indische kind.

Zondag 16 Mei j.l. heeft in het loge-gebouw te Batavia een bijeenkomst plaats gehad, welke besloot tot de oprichting van een algemeen studie-fonds.

Men kent de geschiedenis dezer beweging. Een paar maanden geleden richtten de heeren Jans, Pfennigwerth en Van Delden een oproep tot verschillende personen, om zich te vereenigen en door onderlinge samenwerking een fonds te vormen waaruit de kosten van verdere opleiding van het indo-europeesche kind bestreden zouden kunnen worden. De oproep vond in ruimen kring weerklank. Er kwamen zelfs brieven in van onderofficieren, die, hoewel zelf zonder kinderen, zich naar de mate hunner middelen bij de op te richten vereeniging wilden aansluiten, omdat zij het groote nut van haar werk in het belang van het land inzagen. Nadat nog met verschillende personen besprekingen waren gevoerd, gaven de promotors de leiding der beweging in handen van meer ervarenen, en in gemeen overleg werd besloten de op te richten vereeniging geen exclusief karakter te geven, maar haar werkzaamheid uit te strekken tot het indische kind in het algemeen. Tevens werd in beginsel besloten, dat zij zich niet uitsluitend zou bepalen tot bevordering der studie door het verleenen van geldelijken steun, maar ook werkzaam zou zijn in het belang van voortgezet onderwijs in algemeenen zin, dat zij zooveel mogelijk haar vertakkingen zou moeten hebben over geheel Indië, en dat zij zou beproeven de al te zeer verspreid werkende studiefondsen in zich op te nemen.

De vergadering was maar matig bezocht. Een tweetal dames gaven van belangstelling blijk, verschijnsel dat afzonderlijk vermelding verdient. En verder waren ook een aantal inlanders, leerlingen van de school tot opleiding van inlandsche artsen, opgekomen; de Jong-Javanen verzuimen geen enkele gelegenheid om te doen blijken van hun belangstelling in alles, wat met den vooruitgang des lands verband houdt.

De besprekingen samenvattend, valt er dit uit te vermelden, dat er zich twee stroomingen scherp afteekenden: eene voor het meer beperkte directe doel, dat de oprichters zich voor oogen hadden gesteld, de andere om dat doel te laten varen en een vereeniging te stichten, welke rechtstreeks zou aansturen op de stichting eener hoogeschool in Indië.

Dit vereischt eenige toelichting.

De voorzitter zinspeelde in zijn openingswoord op de plannen van wijdere strekking, daarmee doelende op de sinds eenigen tijd bestaande, hoewel zich nog niet openlijk aankondigende beweging, welke wil aansturen op de stichting eener eigen hoogeschool. De behoefte daaraan wilde hij niet ontkennen en het plan had zijn volle sympathie. Doch de zaak was z.i. nog niet voldoende voorbereid. Vooraf diende de indische maatschappij getoetst op haar belangstelling voor het indische kind in het algemeen, en de oprichting van het algemeen studiefonds zou een goede toetssteen zijn. Ondanks het verzoek van den voorzitter nu om het debat te beperken tot het doel, zooals door hem aangegeven, werd de stichting eener hoogeschool breed uitgesponnen, wat wel eenigszins de schuld was van den voorzitter zelf; hij had het onderwerp geheel onaangeroerd moeten laten. Intusschen had deze afwijking ook haar goede zijde, wijl toch de vergadering, hoewel ten slotte meegaande met het als naast bereikbaar voorgestelde doel, zich openlijk voor de hoogeschool als meer verwijderd doel kon uitspreken. Dit leidde er toe, dat het doel der vereeniging scherper omlijnd werd.

Dat doel is nu: de stichting van een algemeen studiefonds, waarnaast bevordering van het onderwijs in a l l e richtingen. Dit laatste sluit dus niet uit dat, zoo zich te eeniger tijd de drang naar een universiteit krachtig laat gevoelen, de vereeniging in het belang der totstandkoming daarvan werkzaam kan zijn. Zoo is dus een compromis bereikt; en de

vergadering vereenigde zich met vrijwel algemeene stemmen met dit doel.

Vóór 16 Juli zal nu het voorloopig comité, dat de leiding der beweging op zich heeft genomen, te voorschijn moeten komen met een ontwerp-statuten en al wat daarbij behoort; en dan kan de proef op de som genomen worden.

Meer valt er op het oogenblik in dit weekblad niet van de beweging te zeggen. Wie een meer uitvoerig verslag wenscht, zij verwezen naar het Bat. Nieuwsblad van 17 Mei — de andere bladen waren, voor zoover wij konden nagaan, niet vertegenwoordigd. Het algemeen belang wordt niet steeds trouw gediend door de pers!

Betreffende dezelfde zaak scheijft Flanor, de onderhoudende politieke briefschrijver, in dat weekblad o.m.:

Eenige dagen geleden hebben eenige indische ingezetenen — een handjevol, meer niet — zich te Batavia vereenigd ter bespreking van het plan tot stichting van een studiefonds voor min-vermogende indische kinderen. Er was veel meeningsverschil over de doelmatigheid en de levensvatbaarheid van het te stichten fonds; doch het meeningsverschil hield als met een tooverslag op, toen de oprichting van een universiteit te berde werd gebracht. Een universiteit moet en zal hier opgericht worden; het is slechts een kwestie van tijd. Van hoeveel tijd? hoor ik U reeds vragen. Wel, van evenveel tijd als er noodig zal zijn om al de ik-heb-de-eer-officianten terug te dringen tot de plaats, die het gezond verstand de Engelschen noemen het zeer oneigenlijk: the common sense — hun toewijst. De Indo voelt met toenemende kracht dat het gebrek aan onderwijs, of juister: de onvolledigheid van het onderwijs hem te zwak maakt voor het dragen van zware wapenen, waarmede hij den levensstrijd moet strijden. Onderwijs, zonder maatschappelijk einddoel, blijft ongebruikt. Het onderwijs in Indië heeft wel een begin, doch geen maatschappelijk eindpunt en beantwoordt daarom slechts matig aan zijn doel. Ik heb onlangs een ontmoeting gehad met een oud schoolkameraad, waarvan ik deelgenoot wil maken. Gij hebt zijn portret wel eens in mijn album gezien. Herinnert gij u nog K. R., den indisch-man met zijn „fideelen tronie", zooals gij hem placht aan te duiden? Welnu! ik heb dien K. R. met zijn „fideelen tronie" toevallig, na een scheiding van 23 jaar, weer ontmoet. Het was een snikheete dag: de indische zon houdt nu eenmaal van brutaal machtsvertoon, een onhebbelijkheid waartegen zelfs de indische bureaucratie niets vermag. Ik zag hem staan in de brandende zon, een ploeg werklieden aanwijzende hoe zij rails te leggen hadden.

„Dag, Klaas", riep ik hem toe.

„Dag, meneer... dag... Flanor", was zijn wederwoord. „Wat doe-jij hier?" vroeg ik belangstellend.

„Och! niets! wat rails leggen. Hoe maakt jij het? En, wohin die Reise?"

„Ik moet verder naar P, doch ben dood op", gaf ik ten antwoord.

„Stap uit, Flanor, kom bij mij koffiedrinken en ga met den trein van 2 uur verder, dan reist je koeler", noodigde hij vriendelijk.

Ik stapte uit den trein, schudde hem de hand en terwijl hij zijn bekrozen jas aan den grond opnam en bij wijze van mantille om den natten rug wierp verzocht hij mij mee te gaan. Ik ging mee... en belandde in een armoedig kampong-huisje.

„Hier heerscht geen weelde, zooals je ziet, Flanor", zeide hij goedig.

Ik zweeg, omdat ik niet wist wat ik antwoorden zou; de armoede van anderen maakt ons soms sprakeloos.

„Dit is mijn oudste", zei hij, wijzende op een aardig jongetje van 7 à 8 jaar, met vriendelijke, levendige oogjes, dat met zijn buikje plat op den grond en een lei lag te beschrijven met een ernst, als onderzocht hij de waarde van een binomium van Newton.

„Heb je meer kinderen?" vroeg ik.

„Ja, nog een: een meisje van vier jaar."

„Waar is zij?"

„Zij slaapt op het oogenblik; het ding is al een paar dagen ziek. Ik hoef je niet te vragen, Flanor, hoe het jou gaat; ik verlies je niet uit het oog; de couranten......"

„Wat doe je nu?" viel ik hem in de rede.

„Ik ben daggelder bij het spoor; 3 gulden per dag is niet veel, maar het leven laat met zich wel schipperen. Herinner jij je nog, Flanor, dat mooie gedicht van Goldsmith, dat je mij, laat eens kijken, nu ongeveer 26 jaar geleden op een avond bij je thuis voorgelezen hebt? Hoe heet het ook weer?"

„Bedoel je Edwin and Angelina?"

„Ja! ja! Edwin and Angelina? Die mooie regels daaruit hebben mij steeds als trouwe vrienden op mijn levensweg gevolgd:

Man wants but little here below,
Nor wants that little long.

Toen jij naar Holland ging, Flanor — weet je nog wel dat ik je aan boord van de Prinses Wilhelmina mijn „portret gaf?"

„Ik heb je portret nog, Klaas."

„Kort nadat jij naar Holland gegaan was, stierf mijn vader; zooals je weet heb ik mijn moeder nooit gekend. Ik had geen geld om op de Burgerschool verder te studeeren en ben toen maar, zooals jij dat noemt „college gaan loopen" in de school des levens. Het is een harde school, Flanor. Ik ging achteruit omdat mijn gebrekkige kennis mij in den weg stond; en als wij eenmaal achteruitgaan, dan schijnt een duivelsche macht ons steeds sterker achteruit te dringen. Ik ging achteruit omdat ik achteruit werd gedrongen en ik viel, Flanor, omdat ik mij niet op de been kon houden. Ik heb in de gevangenis voor mijn fout geboet. En nu ben ik daggelder bij het spoor."

Dat er ook andere meeningen gekoesterd worden leert het artikel van den heer Dr. R. Broersma in Het Weekblad voor Ned.-Indië van 30 Mei j.l.:

Men kan het met Indië's zelfstandigheid al te goed meenen en daarvan teekenen verlangen, die Indië tot de droevige figuur zouden maken in de rij der vooruitstrevende koloniën en voor het moederland een stempel van voorbarigheid zouden zijn als het nimmer droeg.

Een hoogeschool, een academie in Indië! Het klinkt prachtig als ware het een maximum van kunstvaardigheid om zichzelf te helpen aan geleerden op elk gebied. Zij die hopen op de Indische academie staren zich blind op het gemak van een hoogste opleiding in de kolonie zelf, waartegen dan de school van inlandsche rechtsgeleerden en die van inlandsche artsen zouden kunnen vervallen. Hoogstbeschaafde inlander en onbemiddelde Europeaan zouden samen kunnen opgaan naar de Indische alma mater.

Het schijnt wel, dat geen hersenschim te ijl kan zijn om te kunnen dienen tot bevordering van Indië's zelfstandigheid. Een gymnasium kon zelfs niet duurzaam bestaan. Het is waar dat sedert de tijd wel veranderde en Indië met hem, maar toch, een gymnasium zou waarschijnlijk ook nu nog niet kunnen bloeien. Een groot bezwaar blijft de afstand die het gymnasium, al zou men het oprichten in Midden-Java, toch altijd van vele plaatsen scheidt. Wie zijn kinderen één of twee dagreizen ver ter school moet zenden, komt er al spoedig toe te overwegen of het kostgeld niet beter besteed ware voor een opvoeding in Europa.

Een hoogeschool op te richten alvorens een of twee gymnasia mede zorg dragen voor de levering van studenten zou een dwaasheid zijn. De bestaande hoogere burgerscholen hebben juist in haar hoogere klassen het geringste aantal leerlingen. Te Semarang en te Soerabaja vertoont dat aantal in de laatste jaren neiging tot dalen. En van hen, die de hoogere studiejaren wel volgen, gaan er nog verscheidene de maatschappij in zonder verdere studie. Wat wil men met een academie in Indië?

Nu willen wij nog niet eens de vraag stellen of de Indische hoogeschool er wezenlijk zou moeten zijn om de wetenschap dan wel voor de vorming van hoogst ontwikkelde practici. Een feit is het dat in Nederland de academie jaren van verwording achter den rug heeft, d.w.z. zij is meer en meer gaan dienen tot vorming van kundige practici in elke richting en de dienst der wetenschap bleef er wel, maar raakte toch min of meer op den achtergrond. Het gevaar der verwording is gezien en reeds heeft men tegen deze misvatting omtrent de taak der universiteit geprotesteerd. Het is geen kwaad dat wie de medische wetenschap om haar zelfs wil beoefende aan de universiteit, ook arts wordt in de maatschappij. Maar de universiteit moet geen school zijn die artsen aflevert. De beoefening der rechtsgeleerdheid of theologie moet niet identiek zijn met opleiding tot advocaat of predikant.

Nu is het wel duidelijk dat de voorstanders van een universiteit in Indië juist met den toestand van verwording zouden willen beginnen. Het is hun bepaaldelijk te doen om artsen, rechtsgeleerden enz. hier in Indië te doen kweeken voor de practijk.

De uitbreiding der onderwijsinstellingen in de richting van hooger onderwijs vereischt een personeel, waarover Indië wel niet de beschikking zal kunnen verkrijgen. Men weet dat de burgerscholen niet eens genoeg voorzien kunnen worden, en dat zelfs de lagere school noodlijdend is wat haar leerkrachten betreft. Of meent men dat de trek naar Indië zoozeer zal toenemen, wanneer een gymnasium en een universiteit zullen zijn verrezen? Gezwegen nog van het feit, dat Nederland niet eens in staat is zelf in het personeel zijner universiteiten te voorzien.

Ten slotte, wie zijn kinderen een academische opleiding wil geven, kiest daarvoor het tropisch land zijner inwoning niet. De studie-tijd is steeds de tijd geweest, waarin men het best leert „van de wereld iets te zien." Altijd in Indië te blijven biedt kans op Indische kortzichtigheid en achterdocht en maakt onvatbaar voor de waardeering der westersche beschaving. Moet dat de Indische universiteit bevorderen?

Er zijn er die Indië in alle opzichten met onderwijs en nog eens onderwijs genezen willen van zijn kwalen. Het is beter, dat zij zich met de desa-school bezighouden dan met een onbestaanbare Indische universiteit.

In het Bat. Nieuwsblad lezen wij over:

De Universiteit te Hongkong

De firma John Swire and sons, Londen oudste firmante in de firma Butterfield and Swire, Hongkong, die agente is van de Taikoo Dohyard and Engineering Co. Ltd. voor de Taikoo Sugar Rafining Co en de China Navigation Steamship Co., heeft toegezegd een gift van 360.000 gulden aan het oprichtingsfonds voor de Hongkongsche universiteit.

De Taikoo Sugar Refining Co. en de Ocean Steamship Co. hebben elk beloofd een som van 60.000 gulden bij te dragen.

Deze drie inschrijvingen, beloopende alzoo 480.000 gulden, zullen zoodra mogelijk in het op te richten fonds worden gestort.

Och, dat er ook hier zulke milde gevers waren!" besluit dit blad.

Coperatie in de desa.

In de Javasche Courant wordt afgekondigd de oprichting van de „Tambakmaatschappij Slambo." De oprichters zijn allen ingezetenen van de desa Depok, district en afdeeling Batang, residentie Pekalongan. Er zijn volgens de lijst in het officieele orgaan 48 aandeelhouders op dit oogenblik. Daarvan zijn de meesten landbouwers, verder vinden wij er onder den loerah een godsdienstonderwijzer, een priester en eenige politieambtenaren.

Het kapitaal bedraagt ƒ 2500, verdeeld in aandeelen van tien gulden. Het geheele aandeelenkapitaal is reeds bij de oprichting gestort.

Tot directeur is benoemd de loerah van de desa, Rasdan geheeten; de commissarissen zijn de heer C. F. van Rosmalen, administrateur-penningmeester van de Batangsche Hulp-, Spaar- en Crediet-Bank, de patih van Batang, Raden Koesoemawinata, en de assistent-wedana van het onderdistrict Kandeman, Mas Sastrodarmodjo.

Hierbij merkt het Bat. Nieuwsblad op: „Dit zijn de feiten die wel een verstaanbare taal spreken van den voortgang der denkbeelden, zij het waarschijnlijk i. c. nog op initiatief van den heer van Rosmalen. Dit doet er echter niet toe. De hoofdzaak is, dat de inlander door de practijk leert begrijpen, dat in de coöperatie voor hem een middel voor het grpen ligt om zijn maatschappelijke positie te verbeteren. Daarom is zoo'n maatschappij van zooveel beteekenis. Blijft zij bestaan, en waarom zou dat niet, dan is zij een voorbeeld ter navolging voor andere desa's. In den gemeenschappelijken arbeid vindt de Javaan dan betere waarborgen voor een winstgevend bedrijf. Behalve dat aan veel onderlinge concurrentie een eind wordt gemaakt zal door zulk een fusie van kleinhandelaars op veel gemakkelijker wijze het hoofd geboden kunnen worden aan anderer mededinging.

Zoo wordt allengs de energie gekweekt."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Door den gouverneur is eene ontwerp-verordening betreffende de instelling van gemeenteraden bij de Koloniale Staten ingediend.

Het ligt niet in de bedoeling om, wanneer dit ontwerp wettelijke kracht mag hebben verkregen, onmiddellijk overal in de centra van bevolking over te gaan tot die instelling, maar bij wijze van proef in een of meer der plaatsen, die daarvoor het meest aangewezen zijn.

De gouverneur deelt mede, dat het hem voorkomt, dat het wenschelijk is te Nickerie te beginnen. De, daar aanwezige gouvernements-ambtenaren kunnen dan optreden als gemeente-ambtenaren, terwijl de politie in gouvernementsdienst voorzoover die ook in gemeentedienst zal komen, aan den districts-commissaris ondergeschikt zal zijn.

Wanneer de proef gelukt, zal wijziging van het Regeeringsreglement in overweging moeten worden genomen, om de gemeenten in staat te stellen nieuwe belastingen voor de gemeenten uit te vaardigen. Nu zou aan de gemeenten bij verordening kunnen wor-

den toegestaan om binnen haar ressort opcenten te heffen op bestaande koloniale belastingen.

De bedoeling zit niet voor om van bestuurswege eene politiek te volgen, welke de gemeente zal verplichten haar eigen huishouden geheel te bekostigen. De bijdrage uit de koloniale middelen, volgens het ontwerp nog het voornaamste middel van inkomsten voor de gemeenten, zal behouden blijven. Men wil dus slechts, dat de uitzetting van uitgaven tengevolge van meerdere behoeften door de gemeente zelve wordt gedragen.

De regeling van het gemeentewezen in Nederland heeft tot leiddraad gestrekt voor dit ontwerp, waarbij evenwel rekening is gehouden met de bijzondere toestanden in de kolonie, en ook ruimte gelaten is voor nadere voorzieningen ten aanzien van die punten, welke zulks vereischen, daar in de kolonie de plaatselijke toestanden dikwerf zeer verschillen.

Wat de bacovencultuur aangaat, is de toestand nog wel niet geheel naar wensch, maar er is toch gelukkig vooruitgang merkbaar. De wekelijksche verschepingen bedragen thans 12 tot 13000 bossen, zoodat de eerste vijf maanden van dit jaar reeds 229526 bossen werden verscheept, terwijl de totale verscheping van het vorige jaar — in ruim 9 maanden tijds — slechts 219663 bossen bedroeg.

Naar Onze West vernam beslaat de oppervlakte, waarvan thans geoogst wordt, ongeveer 1800 hectaren, terwijl de stand der tweede serie over het geheel zeer gunstig is.

Wat de balata-industrie aangaat, die nog steeds belangrijke bijdragen aan de koloniale kas blijft verzekeren, heeft zich in den laatsten tijd ten aanzien van de Gonini-streek het minder aangenaam verschijnsel van grens-quaesties tusschen de verschillende concessiën voorgedaan, dat ook ten aanzien van de goud-industrie werd waargenomen tengevolge van minder juiste kaarteering. Wat de Gonini-streek betreft, werden de opnamen verricht door de wetenschappelijke expeditie onder luitenant Franssen Herderschee. De geographische breedte van verschillende punten aan de rivier is natuurlijk juist bepaald, schrijft Onze West, maar in de lengtebepalingen heeft men afwijkingen geconstateerd van wel 4 kilometer, wat geweten wordt aan den gebruikten chronometer.

Reeds hebben zich, gelijk gezegd, dientengevolge grensquaestiën voorgedaan en werd onlangs een groote hoeveelheid balata van arbeiders, die voor den concessionaris da Costa werkten, in beslag genomen, omdat zij het product bleken ingezameld te hebben op een terrein, dat feitelijk behoorde tot de concessie G. van Dien.

Betreffende den spoorwegaanleg ontleenen we aan Onze West, dat de machinerieën voor den bouw van een kabelspoor over de Suriname-rivier goeddeels reeds ontvangen zijn. Zoo bijvoorbeeld de kabeltorens, die aan weerskanten op den oever zullen worden geplaatst. Deze worden echter voorloopig nog niet opgezet, vermoedelijk eerst in September a.s. Bij wijze van proef wordt een der torens opgesteld op het emplacement Beekhuizen, bij Paramaribo. Daar bevindt zich ook een zandzuiginstallatie, waarmede men ballastzand zal ophalen uit het rivierbed ter plaatse van den kabelovergang. Er zal echter nog wel een half jaar tijds verloopen, eer daarmede kan worden begonnen.

Over de filaria-ziekten, waarvan de zoogenaamde boeboe in Suriname een der meest gevreesde verschijnselen is, zal, naar Onze West vernam, binnenkort van de hand van den officier van gezondheid, P. C. Flu, een uitgebreide studie over dit onderwerp in een der nederlandsche vakbladen worden opgenomen.

Er zijn tot dusverre in het laboratorium voor bacteriologisch onderzoek te Paramaribo ongeveer 800 personen op filaria onderzocht en daarbij is gebleken dat deze, door muskieten van de soort culex van mensch op mensch overgebrachte ziekte te Paramaribo zeer veelvuldig voorkomt. Bij de keuring van jongelieden voor den militairen dienst in Nederlandsch Oost-Indië moesten velen worden afgekeurd wegens de aanwezigheid van filaria-kiemen in het bloed. Opmerkelijk is, dat de ziekte hare meeste slachtoffers telt in de lagere volksklassen en de meergegoeden in mindere mate er door worden aangetast, hetgeen wordt toegeschreven aan de betere behuizing. Onder Europeanen komt de ziekte weinig voor, terwijl zij ook onder de bevolking der plantages vrij zeldzaam is. Daarentegen is de ziekte te Paramaribo ingeburgerd en zorgt de gewone bruine culex-muskiet, die daar zeer veel voorkomt, voor de verspreiding.

Van Bethesda, de protestantsche lepra-vereeniging, is onlangs het jaarverslag uitgebracht in de jaarlijksche vergadering.

Daaruit blijkt, dat de vereeniging er financieel niet al te best voorstaat en dus nog wel eenigen steun behoeft. In 1908 kwamen de drie blokwoningen gereed, die de zoogenaamde mannen-afdeeling vormen en thans allen reeds bewoond zijn, terwijl ook het nieuwe zusterhuis door de vijf pleegzusters kon worden betrokken.

De uitgaven bedroegen f 44905, waartegen slechts een bedrag van f 38761 aan ontvangsten staat, zoodat, in tegenstelling met het vorig jaar, toen de rekening met een batig saldo sloot, een tekort moet worden geconstateerd van f 6144. Van de inkomsten kwam een bedrag van f 21000 aan giften uit Nederland.

CURAÇAO.

De Koloniale Raad heeft de ontwerp-begrooting voor 1910 behandeld en daarbij weer het snoeimes ter hand genomen. Toch gaf de Raad ditmaal niet blijk wars te zijn van alle maatregelen in het belang van den landbouw.

Zoo vond de damaanleg thans genade in de oogen der beschreven vaderen der kolonie en bleek men zelfs geneigd, dien aanleg te bevorderen. Ook het denkbeeld om de sisal-cultuur op Curaçao aan te moedigen en hiertoe aan eenige onderneming, welke die cultuur ter hand zou nemen, gouvernementssteun te verzekeren, vond goedkeuring.

Maar van proeven in het belang van andere cultures bleek de Raad niet gediend, hoezeer uiteengezet werd, dat daardoor ook in bestaande cultures verbeteringen konden worden verkregen.

Het doet ons intusschen genoegen, dat de Raad het indertijd ingenomen standpunt, om al wat maar in het belang van den landbouw geschiedde als uit den booze te veroordeelen, heeft opgegeven.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De circulaire van den Gouvernements-Secretaris betreffende het spreken van de nederlandsche taal door europeesche ambtenaren met hunne inlandsche collega's, in extenso opgenomen o.a. door de Nieuwe Courant, ontlokte, volgens de **Bintang Soerabaja** aan het Bataviaasch Nieuwsblad den uitroep: „Bravo, Excellentie!" Ook wij roepen een driewerf bravo uit, zegt het maleische blad. Maar, vraagt het, zal de Landvoogd met die circulaire zijn doel bereiken? Wij kennen den aard van het gros der europeesche ambtenaren en van onze prijajis, en kunnen daarom nu al voorspellen, dat de daarin gegeven last lang niet overal gevolgd zal worden. Wat brengt de gewoonte mede? Wanneer ambtenaren van den rang van wedono en lager voor een resident of assistent-resident verschijnen, maken zij een sembah. De assistent-wedono doet hetzelfde tegenover den controleur, want, laat hij zulks na, dan vindt de europeesche ambtenaar, dat men aan den hem verschuldigden eerbied is te kort gekomen. Zelfs een jeugdig aspirantje, die achter de ooren nog naar bangle riekt (banglé, een medicinale plant, waarvan een zalf wordt gemaakt, die achter de ooren van zeer jeugdige kinderen wordt gewreven) eischt een sembah van een onderdistrictshoofd en een mantri! Te Soerabaja zag schrijver den djaksa (inlandsch officier van justitie) op den kalen vloer niet ver van de beklaagden op zijne hurken zitten, als deze den assistent-resident of den controleur in hunne kwaliteit van politierechter bijstond. Sambel, waaraan de trasi ontbreekt, smaakt niet, vervolgt de schrijver, en als men de trasi vervangt door zwitsersche kaas (die even onaangenaam riekt) smaakt de sambel nog slechter. De prijaji begrijpt zéér goed, dat een Inl. ambtenaar, die, voor zijn superieur verschijnende, een sembah maakt, zich onmogelijk van de nederlandsche taal bedienen kan. De sembah toch gaat steeds vergezeld van het beleefdheidsformulier „noewoen" of „noen inggih", en het zou een paskwil zijn, dit te vervangen door het nederlandsche „ja, mijnheer!" Schrijver kan het dwaze daarvan niet duidelijker maken dan door de boven aangehaalde vergelijking, namelijk, dat men bij het bereiden van sambel in stede van trasi zwitsersche kaas gebruikt. Al spreekt de europeesche ambtenaar nederlandsch, zijn inlandsche collega zal hem in het javaansch antwoorden. Dit eischt nu eenmaal de Inl. etiquette en hij weet, dat het den Europ. ambtenaar veelal aangenaam stemt. De javaan is over het algemeen een volmaakte „hoveling" en volleerd in het gedachtenlezen. De superieur moge tot den ondergeschikte al zeggen: spreek maar nederlandsch — hij verwacht toch, dat deze zich van het javaansch zal blijven bedienen. Daarom zal de javaan het kromo (het zoogenaamd hooge javaansch) bezigen, ja zelfs het meest verhevene kromo, omdat hij weet, dat hij er wel bij zal varen, eerder bevordering zal maken. Eerst wanneer de europeesche ambtenaar niet meer op sembahs gesteld is (wanneer zal dat gebeuren? vraagt schrijver sarcastisch), wanneer hij den prijaji vergunt in zijne tegenwoordigheid op een stoel plaats te nemen of te blijven staan, — al naar gelang van diens rang — en te groeten, zooals mindere militairen het tegenover hunne officieren plegen te doen, zal het spreken van de nederlandsche taal ingang kunnen vinden. Een enkele europeesche ambtenaar zal de aanschrijving ter harte nemen, doch het gros is nog te bekrompen om van de javaansche gebruiken afstand te doen, meent de **Bintang Soerabaja**. Circulaires en bijbladen (namelijk op het staatsblad van N.-I.), zijn niet bij machte om een zelfvergoding te niet te doen. Schrijver geeft echter een middel aan de hand om aan die hormatsbetuigingen een einde te maken. De assistent-resident, zegt hij, redeneert aldus: mijne verhouding tot den regent is als die van een ouderen tot een jongeren broeder; bovendien ben ik intellectueel méér ontwikkeld dan hij. Wanneer de prijaji voor hem een sembah maakt, kan hij dat tegenover mij bezwaarlijk laten, want dan zou het zijn, of de regent hooger stond dan ik. De controleur, die zich als de gelijke van den regent beschouwt, beweert min of meer hetzelfde. Wanneer men dus voor den regent, den patih, den wedono geen sembahs meer maakte, zou geen enkele europeesche ambtenaar het in zijn hart durven krijgen om dat voor zich te eischen. Op Sumatra, Borneo en Celebes is deze hormatsbetuiging onbekend.

Op plaatsen, waar men ter herinnering aan de geboorte der Poetri makoeta (= kroonprinses) een boom geplant heeft, zegt de **Pewarta Soerabaja**, koos men daarvoor den waringin of wringin (soendaneesch tjaringin; Urostigma benjaminum), den boom, dien men op den aloen aloen van de beide javaansche kratons overal bij de regentswoningen ziet en die ook in de Indraloka (= de hemel van Indra) heet te staan. Een uitzondering hierop maakt het regentschap Blora; daar heeft men een widjojo koesoemo (= de bloem der overwinning, Pisonia sylvestris), gekozen. Deze, als de meest verheven plant, acht de Regent van Blora de voor deze gelegenheid meest geschikte. Het is bekend, zegt het blad, dat elke Soesoehoenan van Soerakarta of Sultan van Ngajogjakarta, na zijne verheffing op den alouden dampar (= troonzetel) van Mataram, de bloem van de widjojo koesoemo als roedjak (= een gerecht, bestaande uit bloemen, rauwe vruchten met een pikante saus) moet nuttigen. Telkens gaat een afzonderlijk gezantschap van den betrokken vorst te voet naar Tjilatjap om van den boom, die slechts op de rots Karang Bandoeng bij het eiland Noesa Kambangan groeit, de bewuste bloem te plukken en aan den tot vorst verheven Mataramtelg aan te bieden.

Deze symbolieke handeling van den sympathieken Regent van Blora verdient waardeering. Dat hij veel gevoelt voor de oud-javaansche symboliek leeren ons ook de door hem aan „Boeatan" gezonden zilveren sieraden, welke in Heulstraat No. 19 voor belangstellenden te bezichtigen zijn. Hij is namelijk op het denkbeeld gekomen om namen van goden uit de oud-javaansche mythologie (Cri, Brahma, Wishno, de heilige sylabe ôm) in javaansche en kwadraat kawi letters tot motief van zilveren ceintuur-gespen, broches, hoedenpennen, hemds- en manchette-knoopen te kiezen, daar deze sieraden den dragers geluk en voorspoed zullen aanbrengen.

Is de particuliere inlandsche school schadelijk of nuttig? vraagt Echo in de **Pertja Barat** en zegt, als antwoord hierop, dat dergelijke onderwijsinrichtingen, enkele goeden niet te na gesproken, over het algemeen niet deugen. Hij maakt daarbij de volgende vergelijking: een vierde deel van een pisang is geen heele vrucht, een groene pisang is geen rijpe vrucht, zoo is ook een slechts gedeeltelijk voor zijne taak berekend onderwijzer geen goed leeraar, een onderwijzer, die niet rijp is voor zijne taak, is ongeschikt. Zelfs al ware het doel alleen om de jeugd behoorlijk lezen en schrijven, alsmede nette manieren te leeren, dan nog is het geschikte personeel daarvoor niet gemakkelijk te vinden en in elk geval zouden ze moeten staan onder een onderwijzer, die de noodige opleiding en geschiktheid daartoe bezit. Het is niet aanbevelenswaardig, dat het onderwijzend personeel staat onder controle van inlandsche hoofden, die van onderwijszaken veelal weinig of niets af weten. Om de particuliere school te doen beantwoorden aan haar doel, acht schrijver noodig, dat het personeel daarvan aangewezen worde door de onderwijzers der gouvernements inlandsche scholen, dat slechts gediplomeerden daarvoor in aanmerking komen, dat het onderwijzend personeel onder controle van de gouvernements onderwijzers zal staan, dat de schoolgebouwen en de inventaris onder beheer van de inlandsche bestuurshoofden blijven, dat ook van deze scholen in het gouverne-

ments-verslag melding worde gemaakt, en dat men niet alléén acht zal slaan op het aantal leerlingen, maar ook en vooral op het gehalte van het onderwijzend perrsoneel en van het onderwijs.

In de **Pernlagaän** beklaagt Jan van Oosthoek er zich over, dat dikwijls inlandsche bestuursambtenaren en onderwijzers administratief gestraft worden met ontslag uit hunne betrekking, zonder dat hunne schuld vooraf onderzocht is, alléén op advies van een superieur. Dient de betrokkene daarover zijne bezwaren in, dan wordt hierop in het geheel niet gelet; het is alsof de inlandsche ambtenaar slechts een verdord blad is, dat door iederen windvlaag kan worden weggevoerd. Schrijver wenscht het volgende onder de aandacht van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid te brengen, en doet daarom aan de redactie het verzoek, dat een exemplaar van het nummer van het blad, waarin zijn smartkreet is opgenomen, genoemden Departementschef worde aangeboden. De instructie der inlandsche scholen zegt, dat het hoofd der school met de administratie belast is, en dat het hulppersoneel verplicht is hem buiten de schooltijden in het voeren daarvan behulpzaam te zijn. Hoe wordt deze bepaling door de meeste schoolhoofden uitgelegd? vraagt schrijver. Antwoord: Dat zij hen, die tot het hulppersoneel behooren, beschouwen als ondergeschikten, die door hen gesalarieërd worden en aan wie zij allerlei werkzaamheden mogen opdragen. Daarbij geschiedt de opdracht niet in vriendelijke termen, als een verzoek, maar als een lastgeving, en komt er aan de opdracht geen einde. Een dier, dat een last te dragen krijgt boven zijne krachten, raakt uitgeput; een mensch, die in denzelfden toestand verkeert, doet voor zoover hij kan, zijn mond open. Doch de hulponderwijzer, die zich beklaagt, wekt de ergernis van het schoolhoofd op, dat zich op hem wreekt door in de driemaandelijksche verslagen een slecht rapport over hem uit te brengen. Deze verslagen gaan, buiten den betrokkene om, naar den inspecteur of adjunct-inspecteur van het inlandsch onderwijs, en zonder dat de slecht gesignaleerde er iets van weet, wordt hij naar een andere plaats overgebracht, wordt hem de periodieke salarisverhooging onthouden of ontvangt hij een ontevredenheidsbetuiging. Op deze wijze wordt véél onrecht bedreven, verklaart schrijver.

In de **Medan Prijaji** zet R. M. Tirto Adisoerjo onder den titel van: „Een goede droom" de beschrijving van zijn gefingeerd gesprek met den Landvoogd voort. O.m. zegt hij: Toen de hoop van het volk, dat onze geëerbiedigde Koningin aan de troon een erfgenaam zou schenken, tot twee malen toe verijdeld werd en Nederland dus de kans liep een republiek te worden, verkeerden de Inlandsche Vorsten in Ned.-Indië in angst en vreeze, dat in de toekomst in het Moederland een kleinzoon of achterkleinzoon van njai Sarinten of si Sarinah, radja pilihan (= gekozen vorst, d. i. president der republiek) zou kunnen worden en dan ook hun gebieder — djoendjoengan — zou zijn. Toen de hoop voor de derde maal verlevendigd werd bad, smeekte en zond men dan ook vele offeranden ten hemel, opdat die hope op een Oranjetelg, op een noenggak senii (= ontkieming van den stam) nu toch werkelijk vervuld mocht worden!

WAT DE CHINEES VERTELT.

De chineesche gezant in den Haag heeft de Siang Boe's (Kamers van Koophandel) op Java uitgenoodigd, deelt de **Bintang Soerabaja** mede, om de chineesche bevolking er aan te herinneren, dat zij bij de geboorte van een prins of prinses van Oranje niet moesten verzuimen als een bewijs van hulde en eerbied de vlag uit te steken. Deze handeling van den vertegenwoordiger van Tiong Kok vindt de Locomotief ongepast, omdat hij daarmede een prentah (bevel) geeft aan onderdanen van Nederland. Onderdanen van Nederland? vraagt het maleisch-chineesche blad ironisch. Ja, zoo moest het eigenlijk zijn, antwoordt het, maar in de werkelijkheid is dat niet het geval. Want indien de Tiong Hoa's onderdanen van Nederland waren, waarom spreekt men dan nog steeds van „vreemde oosterlingen?" Neen, de gezant heeft met zijne uitnoodiging slechts te kennen gegeven, dat er betrekkingen tusschen Nederland, Tiong Kok en de chineesche emigranten bestaan, maar op dit oogenblik stelt het stamland in hen méér belang dan het rijk door hetwelk zij overheerscht worden. Eerst, wanneer het vaststaat, dat de chineezen in Nederlandsch-Indië als onderdanen van Nederland erkend worden en wanneer zij den rechtstoestand van nederlandsche onderdanen erlangen, zal men mogen verwachten, dat de vertegenwoordiger van China dergelijke uitnoodigingen achterwege zal laten. Toon eerst duidelijk aan, dat de indo-chinees nederlandsch onderdaan is, dan kunt gij iets laken wat gij denkt, dat daarmede in strijd is. Gesteld eens, dat de duitsche consul aan alle Duitschers in Indië het verzoek richtte om bij de geboorte van een Oranjetelg de duitsche en nederlandsche vlaggen uit te steken, zou men dat ook vreemd vinden? *)

De **Pewarta Soerabaja** bericht, dat aan het bestuur der wedloopsocieteit Soekapoera te Tasikmelaja vergunning is verleend om een loterij van *f* 1000 te houden, verdeeld in 500 loten à twee gulden het lot, waarvan de prijzen uit bijouterieën zullen bestaan. Aan eene vereeniging, welke slechts vermaak beoogt, zegt zij, wordt een loterij toegestaan, ook al bestond er geen enkel motief daarvoor, maar indien de vereeniging voor het onderwijs der chineezen (Tiong Hoa Hwe Koan) zulks doet om het onderwijs te verbeteren, wordt het geweigerd.

Dat noemt men nu onpartijdigheid, roept zij uit. Welk nut heeft het om een loterij toe te staan aan een vereeniging, die slechts vermaak beoogt, zooals een wedloopsocieteit? Is dat vermaak van meer belang dan onderwijs?

*) De **Bintang Soerabaja** vergeet echter, dat de Chineezen zich niet mogen vergelijken met de Duitschers in dit opzicht, daar China niet als Duitschland een wet heeft, die het onderdaanschap op afdoende wijze regelt.

Van Vreemde Koloniën.

Eene oude deensche kolonie.

Het gouvernement van Madras heeft een bundel geschriften in het licht doen verschijnen betreffende de geschiedenis van Tranquebar, de oude deensche nederzetting aan de kust van Coromandel.

De deensche admiraal, Ove Gjihi, kocht omstreeks het jaar 1620 het toen onbeduidende plaatsje van dien naam van den radja van Tanjore. Het dorp werd spoedig een stad met een druk bezochte haven.

Gedurende de napoleontische oorlogen in het begin der vorige eeuw bewaarde Denemarken niet de neutraliteit, waartoe het zich had verbonden, en de beide deensche koloniën in Indië, Tranquebar en Serampore, werden in 1808 door de Engelschen in bezit genomen, doch in 1815 weder aan Denemarken teruggegeven.

Wat Tranquebar aangaat, leeren de geschriften dat de kolonie er onder een vaderlijk bestuur stond, dat door wetten nagenoeg alles geregeld had, wat op het leven en de gedragingen der inboorlingen betrekking had. Het bestuur kwam tusschenbeide, waar het kaste-geschillen betrof, en had zelfs een verkoopsprijs vastgesteld voor de behoeften aan kleeding en voedingsmiddelen. De slaven werden vrij goed behandeld en mochten niet in ijzers worden geklonken.

Terwijl het bestuur trachtte onpartijdig te zijn tegenover de belijders van alle godsdiensten, waren toch aan de Christenen enkele voorrechten toegekend en in 1823 nam het bestuur zelfs de evangelische „Vegalamutters" in zijne bijzondere bescherming, die geleerd hadden, het bestuur als hun vader te beschouwen, dat hen zou beschermen en tegenover hetwelk zij zich behoorden te gedragen als het een kind tegenover den vader betaamt.

De kolonie kwam den haar in den oorlog toegebrachten slag nimmer meer te boven en de eens bloeiende handel ging allengs nagenoeg geheel te niet. Zoo nu en dan vonden rijst en huiden uit het Engelsch gebied hun weg naar Tranquebar, om van hier naar Isle de France te worden verscheept, maar er moest veel rijst in de kolonie zelve ingevoerd worden, daar de eigen rijst-productie verre van voldoende was voor de talrijke bevolking.

De jaarlijksche inkomsten bleven steeds beneden het bedrag van 30000 roepijen, terwijl de Deensche regeering bovendien jaarlijks een pachtsom van 2000 pagoda's aan den radja van Tanjore had te betalen.

In Denemarken begon men toen het denkbeeld in overweging te nemen, om zich van de kolonie te ontdoen. Wel openbaarde zich hiertegen een ernstig verzet, daar het deensche volk het beneden zijne waardigheid achtte, om de overzeesche bezitting te verkoopen.

Pogingen werden toen in het werk gesteld, om de kolonie er weder bovenop te helpen, maar die pogingen leidden tot niets, en in 1845 werden Tranquebar en Serampore aan Engeland verkocht.

Zoo was het slot van de geschiedenis dezer kleine deensche kolonie, en alleen het fort Dansburg en de oude deensche woonhuizen, waarvan er intusschen vele niet meer dan bouwvallig zijn, zijn nog overgebleven, om het huidig geslacht te herinneren aan het meer dan tweehonderd-jarig deensch bestuur in Tranquebar.

De toestand in Indo-China.

De gouverneur-generaal van Indo-China, Klobukowsky, schrijft de Straits Times, heeft een nieuwe richting ingeslagen, welke onder de kolonisten ernstige afkeuring vindt. Eene oproerige, nationalistische stemming openbaarde zich in den loop van het vorige jaar in Tongkin en Annam in samenzweringen en rebellie. De sterke arm van het bestuur drukte, na veel bloedstorten, die beweging den kop in, en vele samenzweerders werden of ter dood of tot zware straffen veroordeeld. Nadat het bestuur aldus zijne kracht had doen gevoelen, besloot de gouverneur-generaal tot eene politiek van verzoening. Hervormingen werden ingevoerd, en de gerechtelijke vervolging van samenzweerders en oproerlingen werd gestaakt. Het schijnt in de bedoeling te liggen om wat geschiedde in het vergeetboek te zetten en de inboorlingen te winnen door een rechtvaardig bestuur. Om kort te gaan, een soort amnestie werd afgekondigd.

Deze houding schijnt door de regeering in het moederland te zijn voorgeschreven, die wenscht bevrijd te zijn van aanmerkingen in het parlement, door er op te kunen wijzen, hoe goed de zaken in de kolonie gaan. Hoe men er op uit is om toch te kunnen verklaren, dat de politieke toestand in Indo-China niets te wenschen laat, blijkt wel uit het optreden van het bestuur tegen het rooverwezen.

Eerst toen de roovers op de meest drieste wijze van hunne tegenwoordigheid blijk gaven, werd eene colonne tegen hen uitgezonden. De troepen trokken de, door roovers onveilig gemaakte streek binnen, en hielden drie weken lang eene campagne tegen de roovers vol, gedurende welken tijd de eene ontmoeting de andere op den voet volgde.

Toen kwam er een stilstand.

De regeering in het moederland begon zich ongerust te maken, en vreesde, dat de oppositie en de humanitaristen munt zouden slaan uit al dat bloedstorten en haar ter verantwoording roepen voor den ongunstigen toestand in Tongkin.

Aan de koloniale autoriteiten werd toen opgedragen om de operatiën zoo te leiden, dat er zoo min mogelijk dooden en gewonden, inzonderheid onder het europeesch gedeelte der expeditionnaire macht vielen. Eene te groote lijst van dooden en gewonden mocht eens aanleiding geven tot het stellen van onaangename vragen in het parlement. Een cynicus noemt dit in een Tongkineesch dagblad oorlog voeren in glacé-handschoenen.

Het koloniaal bestuur nam den wenk ter harte en zond inlandsche troepen tegen de roovers in het veld, sedert het einde van Februari. Deze troepen voelen niet veel voor de zaak en maken het den roovers niet moeilijk. Hunne orders luiden den vijand te omsingelen, hem uit te hongeren en te dwingen tot de overgave. Deze taktiek heeft slechts geleid tot de overgave van diegenen, die zich uit vrees bij de roovers hadden aangesloten. Maar dezen hebben zelven te veel op hun kerfstok en blijven het veld houden. Zij zien de netten, die men hun spant, blijven voortdurend in beweging, en vechten alleen, wanneer zij in het nauw gebracht worden. De regeering in het moederland beseft niet, dat de roovers vijanden zijn, die zich door geen beloften laten paaien en ook door geen bedreigingen laten verschrikken. Zij zijn bewapend met de nieuwste geweren en vechten in geregelde orde achter loopgraven, waaruit zij alleen door het artillerie-vuur kunnen worden verdreven. Humane wijze van oorlogvoeren is tegenover die lieden voorgeschreven. De militaire bevelhebbers mogen de menschen, die de roovers steunen, niet doen fusilleeren en hunne huizen niet laten verbranden, uit vrees dat de humanitaristen in Frankrijk zich er mee bemoeien. De roovers fusilleeren en branden naar hartelust. Zooals de zaken nu staan, vreezen de inlanders de roovers en dienen zij dezen, terwijl zij om het bestuur en zijn ambtenaren lachen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De sedekahs en slametans in de desa en de daarbij gewoonlijk door den Javaan gegeven andere festiviteiten.

Met bovenstaanden titel is door de heeren **L. Th. Mayer** en **J. F. A. C. van Moll**, bij G. C. T. van Dorp te Soerabaja een werkje uitgegeven, dat eene belangrijke bijdrage tot het Javaansche volksleven mag worden genoemd. De schrijvers, waarvan de eerste vooral een goeden naam heeft op dit gebied, geven den volgenden uitleg van hetgeen onder sedekahs en slametans door de Javanen wordt gerekend.

Onder sedekah moet feitelijk alleen worden verstaan het offer (eigenlijk het lijk-) vooral voor over-

ledenen, d.w.z. voor het welzijn van de dooden in de andere wereld. Hierbij wordt uit den Qoran gelezen, of het een of ander gebed uitgesproken, dan wel een dikir (het zinnebeeld van een soort litanie, waarbij de naam Allah herhaaldelijk voorkomt) gehouden. Onder de benaming slametan valt feitelijk elk ander offermaal, dat gegeven wordt voor het welzijn van een persoon of familie of zaak op deze aarde. Doch met de benamingen sedekah (Arabisch = aalmoes) en slametan (Arabisch = heil) neemt de Javaan het niet zoo nauw, daar verscheidene slametans door hen ook sedekahs worden genoemd volgens de schrijvers, die overigens hun stof indeelen als volgt:

1o. De feesten, die betrekking hebben meer speciaal op het geloof, dat de Javaan belijdt; 2o. De offermalen, die de Javaan geeft of aanricht als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin; 3o. de offermalen, die de Javaan als landbouwer en veefokker geeft. In een recapitulatie geven de schrijvers dan nog een opgave der kosten van de behandelde slametans en sedekahs, gesplitst naar de verschillende categorieën van personen die ze geven, van de priajis af tot de armen toe.

Maleisch Woordenboek.

Van de hand des heeren **H. Halkema** (Regeeringstranslateur en leeraar in de Maleische taal te Batavia) is bij de firma G. Kolff en Co. te Batavia verschenen een Maleisch-Hollandsch en Hollandsch-Maleisch handwoordenboek, met een toelichting voor het gebruik van de Maleische woorden als zindeel, hetwelk de samensteller zich voorstelt dat in een behoefte zal voorzien voor de beoefenaars der Maleische taal, voor wie de bestaande woordenboeken, als van den heer Klinkert bijv., te duur in prijs zijn.

Een merkwaardigheid van dit woordenboek waarmede de gebruikers wel rekening dienen te houden, is, dat aan het slot niet minder dan zestien bladzijden Errata zijn toegevoegd.

Indisch Militair Tijdschrift.

In het Mei-nummer van dit tijdschr. schrijft de heer H. C. Kerkkamp, kapitein der Inf. van het O.-I. Leger, een belangrijk artikel over Bevordering en beoordeeling van officieren, naar aanleiding van eene beschouwing over „Het bevorderingsvraagstuk" in den vorigen jaargang. Het is natuurlijk niet mogelijk den schrijver op den voet te volgen, waarom wij slechts een enkel punt uit zijn betoog aanstippen, nl. dit, waarbij hij zegt: „Wie vermeent, dat nij ten onrechte van bevordering werd uitgesloten, moet gelegenheid hebben zich te beroepen op het oordeel van scheidsrechters, wier onpartijdigheid boven twijfel verheven is. Als zoodanig heb ik mij gedacht een Raad van Beroep, bestaande uit drie leden, nl. een militair lid, gepensionneerd hoofd- of opper-officier van het indisch leger en twee burgerleden, gewezen rechterlijke ambtenaren in indischen dienst." Een geheel nieuw denkbeeld, meenen wij, dat wel ernstige overweging verdient.

Van de overige bijdragen, die dit Nr. bevat, noemen wij: Eenheidsprojectiel voor Artillerie te velde, door A. J. Gooszen. — Krijgsgeschiedenis van Celebes. De bestorming van Talidondong in 1906, door E. v. B. — Eene overwinning? door A. J. Gooszen. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van het Reglement voor de exercitiën der veldartillerie. Stukrijderschool, door Carrus. — Tentmateriaal op patrouilles. — Het gevoel van eer en het prestige van militaire tooisels. — Eenige gegevens voor troepenvervoer over zee en landingen. — De positie van de militaire paardenartsen in Nederlandsch-Indië, vergeleken met die van de overige officieren van den geneeskundigen dienst aldaar.

De onderwerping van Djambi.

Bovengenoemd Nr. van het Indisch Militair Tijdschrift bevat als Extra/bijlage (officieele bijdrage van het Departement van Oorlog in Ned.-Indië), eene studie van den kapitein der inf. **G. J. Veld**, getiteld: „De onderwerping van Djambi, 1901—1907. Beknopte geschiedenis, naar officieele gegevens samengesteld." Aan het eigenlijke militair gedeelte laat de schrijver eenige beschouwingen over land en volk voorafgaan, benevens een beknopt geschiedkundig overzicht van het landschap voor de expeditie, welke ook voor den niet-militair veel wetenswaardigs bevatten.

Bij de lezing dier bijdrage trof ons overigens een passage (blz. 21), welke wij woordelijk hier laten volgen, het aan de lezers van dit blad, aan wie de tegenwoordige rustige stand van zaken op Djambi niet onbekend zal zijn, na het met krachtige hand ingrijpen aldaar, overlatende hunne conclusies te trekken.

„Toen in 1900 den toenmaligen militairen commandant, luitenant-kolonel W. G. A. C. Christian, om advies werd gevraagd, verklaarde deze zich ten stelligste tegen een verdedigingsoorlog, tegen het brengen onder rechtstreeksch bestuur van Djambi, daar zulks onze materieele en financieele krachten te boven zou gaan, en wij slechts kans op een tweeden Atjeh-oorlog zouden hebben.

Daarentegen zou ons optreden moeten bestaan in een militaire interventie, dus in het daadwerkelijk steunen van het gezag van een Sultan, om door dezen met onzen steun Djambi tot orde en welvaart te brengen, waarbij aangenomen werd, dat de Sultan zich tegen Taha en diens aanhang zou hebben te verdedigen."

Terwijl daarentegen de Gouverneur-generaal van oordeel was (blz. 23), „dat wij na de ervaring, na 1896 te Atjeh opgedaan, niet zoo zwaartillend ten opzichte van een actie tegenover Djambi behoefden te zijn.

1o. omdat de inzichten omtrent het weerstandsvermogen van den inlandschen vijand sedert 1896 zoozeer gewijzigd waren;

2o. omdat onze bewapening sedert 1881 (het rapport Romswinckel) zoozeer verbeterd en onze militaire ervaring zooveel vermeerderd was;

3o. omdat de zienswijze, dat weerstand bij den inlandschen vijand door middel van zware jarenlang heugende slagen, in korten tijd moest worden gebroken, waarvoor groote expedities noodig waren; plaats gemaakt had voor die, dat kleine colonnes, eigenlijk patrouilles, door aanhoudend taquineeren van den vijand, daarbij intusschen zoo humaan mogelijk optredende, op den duur meer tot stand brengen, al mocht het dan noodig zijn, dat deze in den beginne door een grootere macht moest worden gesteund en al zou dit systeem meer tijd eischen."

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

De Mei-afl. opent met eene uitvoerige bespreking en weerlegging van Mr. J. C. Kielstra van de bekende voorstellen van Mr. A. Paets tot Gansoijen over De rechtsverhouding tusschen den werkgever en den inlandschen werkman op Java (Praeadvies voor het 10e Landbouwcongres van het Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat).

En bevat voorts een opstel in de Maleische taal van den regent van Serang, den heer A. Djajadiningrat, getiteld: Hal goenanja oetan, benevens het vervolg der Hippologische verhandeling van den paardenarts A. M. Vermast.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Voor belanghebbenden of -stellenden laten wij hieronder volgen den zeer uitvoerigen inhoud van de nieuwe aflevering van den loopenden jaargang, namelijk:

Beknopt verslag van de werkzaamheden in het Geneeskundig Laboratorium gedurende het jaar 1908. — Over het voorkomen van antistoffen in het bloedserum van lijders aan lepra, door Dr. J. de Haan. — Onderzoekingen over beri beri, door G. W. Kiewiet de Jonge. — Over het voorkomen van bacillaire dysenterie in Ned.-Indië, door Dr. G. Grijns. — Over polyneuritus gallinarum, door Dr. G. Grijns. — Bacteriologisch onderzoek van het Delphin filter, door Dr. G. Grijns. — Over gemengde malaria-infecties, door G. W. Kiewiet de Jonge. — Over het ontbreken van antigeen en zoogenaamde antistoffen bij beri-beri en bij kippen-neuritus, door Dr. J. de Haan en Dr. G. Grijns. — Een geval van tuberculeuze panophthalmie, door Dr. C. H. Felix en Dr. H. Grijns. — Over neuritus bij malaria, door G. Kiewiet de Jonge. — Onderzoek naar de verontreiniging van rivieren in Batavia, door Dr. J. de Haan en Dr. G. Grijns. — Meningitis cerebrospinalis epidemica (Weichselbaum), door Dr. J. de Haan. — De methode der complementbinding als middel tot het herkennen van kwaden droes, door Dr. J. de Haan. — Over Combretum Sundaicum als middel tegen het opiumschuiven, door G. W. Kiewiet de Jonge.

In deze laatste bijdrage lezen wij, dat de schrijver door de welwillendheid van Mr. A. Maclaine Pont de beschikking kreeg over een voorraad species combreti Sundaici, welk middel in den laatsten tijd in verschillende streken is aangewend om opiumschuivers het schuiven af te leeren, waarmede hij een proef op kleine schaal heeft genomen. 20 Chineesche schuivers zijn door den heer K. de J. met het bovengenoemde middel behandeld, die van oordeel is, dat de personen, die de kuur hebben doorgemaakt, er baat bij hebben gevonden. Tot dusver heeft hij echter slechts van 6 der ontslagen patienten inlichtingen kunnen inwinnen betreffende het al of niet recidiveeren, welke gegevens werden verstrekt door de wijkmeesters, die de patienten in dit opzicht controleerden. Van deze 6 personen bleken er 3 na 1½—2½ maand na afloop der kuur nog geen opium te hebben gebruikt, hoewel zij daarvoor zeker in de gelegenheid zijn geweest. Doch zegt de schrijver tenslotte: „Het aantal waarnemingen is natuurlijk nog veel te klein, om conclusies toe te laten. De tot dusver verkregen resultaten zijn echter wel van dien aard, dat zij tot voortzetting der proef aansporen."

***

Plaatsgebrek noopt ons ook voor de volgende sedert het vorig overzicht ontvangen bijdragen over Indië, te volstaan met het eenvoudig afschrijven van den inhoud ervan.

Weekblad voor Indië.

No. 4. Indië's zelfstandigheid, door Lt. — Bij Multatuli's portret, door Gabriël. — Een bezoek aan de hoogvlakte van Pengalengan, door R. B. M. — Oerwoud bij de zee, door R. B. — Bladen uit een schetsboek, door Insulanus.

No. 5. Kerstening en gecharterde compagniën, door Felix. — H. N. Stuart, ambtenaar voor Chineesche zaken. — Het bloemencorso te Soerabaja op 7 Mei 1909.

De Indische Mercuur. No. 25.

De koffiecultuur in Nederlandsch Oost-Indië als Bron van Inkomsten, door J. L. Waller en antwoord van Dr. K. W. van Gorkom. — De geschiedenis der indigo, door Dr. M. Greshoff. — Twee brochures over de verhouding der Java-suikerindustrie tegenover de inlandsche bevolking, door H. C. Prinsen Geerligs (nl. van Dr. Kohlbrugge en controleur L. F. Dingemans). — Het vezelcongres van 1910 en de volksnijverheid. — Bureau voor handelsinrichtingen. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en Verslagen. Enz.

De Ingenieur. 26 Juni 1909.

Drijvende dokken voor de tropen (met afbeeldingen), door T. N. Hellemans.

Notulen van het Bat. Genootschap 1909. No. 4.

Staat der voorwerpen, buitgemaakt tijdens de expeditie naar Kloengkoeng op het eiland Bali gedurende 1908, welke aan het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in bewaring worden afgestaan.

Bandero Wolanda. No. 33.

Landbouwonderwijs voor Inlanders (vervolg) door R. M. Oetarjo.

Bulletin de l'Ecole Française etc.

Tome IX, No. 1, bevat een uitvoerig en geïll. opstel van A. Foucier, getiteld: Notes d'Archéologie bouddique, hetwelk in hoofdzaak handelt over den Boroboedoer op Java.

Het Huis Oud en Nieuw. 1909. No. 6.

Eenige proeven van Indische houtsnijkunst, door J. E. Jasper.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 2 Juni '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m 3 Juni idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 1 Juni '09.
De Javasche Courant No. 42 en 43.
Het Ned.-Ind. Effectenblad No. 21.
De Ind. Mercuur No. 26.
Neerlandia No. 6.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 119.
De Banier No. 22.
Sinar Matahari t/m 17 Mei.
Het Boschwezen in Ned.-Indië, lezing door A. J. H. Eijken, Contr. B.B.
Tijdschrift der Maatsch. v. Nijverheid. Juni-afl.
Archief v/d Java-Suikerindustrie No. 5.
Bijblad tot idem No. 18 t/m 21.
Cultuurgids No. 9 en 10.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 1 Juni 1909. No. 43.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ass.-resident van Soemenep H. A. van Drongelen; 2 jaar aan den leeraar te Batavia J. Vorenkamp.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Muntok J. W. Benig; de boekhouder-betaalmeester te Batavia J. M. Speet.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Justitie Mr. I. Hen; van den Algemeenen Secretaris, Mr. J. J. W. Eekhout.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van Justitie Mr. A. F. van Blommestein en Mr. D. J. Jongeneel; van den inspecteur van den pand-

huisdienst de 1e commies F. G. Hartwig, de off. van adm. bij de K. N. Marine J. F. Hackfoort; de 1e luit. F. P. Elbers en de 2e luit. B. C. M. Martens.

Ontheven: eervol van zijn indienststelling als machinist bij de tinwinning op Banka J. D. Petrie.

Benoemd: tot architect bij den Waterstaat en B. O. W., S. F. H. van Raalten en D. D. L. Thedens; tot ass.-resident der Oosterdistricten (Celebes) J. J. Lans; tot Europ. tolk voor de Javaansche taal H. R. Sinia; tot commies te Muntok B. A. K. Dutrieux; tot pandhuiscontroleur W. R. M. Veenstra en J. J. Gleenewinkel Kamperdijk; tot adspirant-houtvester bij het boschwezen in Ned.-Indië L. F. R. P. C. A. Brandts Buijs en F. Blok; tot 1en commies bij het Dep. van Financiën F. K. Winter; tot 2en L. Lohn; tot 3en J. J. F. Swart.

Geplaatst: in de res. Zuider- en Oosterafd. van Borneo de contr. A. A. C. Nix.

Benoemd: tot controleur in de res. Benkoelen J. H. Hissink.

Geplaatst: aan de te openen Hollandsch-Chineesche school te Padang, als hoofd de herbenoemde onderwijzer 1e kl. W. J. Gerards.

Benoemd: tot opziener bij het boschwezen E. J. W. Pieplenbosch; tot leerling-opziener J. van Diest.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der infanterie G. R. Brouwers.

Bevorderd: bij het wapen der inf. tot kapitein de 1e luit. C. H. M. H. Kiès; tot 1en luit. de 2e luit. E. de Groot.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée te voet in Atjeh de 1e luit. A. de Braconier; bij het linkerhalf 2e depot-bataljon de onderluit. W. C. den Boer; bij het 1e depot-bat. de onderluit. J. F. de Rooij.

Overgeplaatst: bij het rechterhalf 15e bat. de 1e luit. S. Garnade; naar Batavia de kapitein W. E. Asbeek Brusse; naar de Zuider- en Oosterafd. van Borneo W. A. van der Gant; naar Willem I de 1e luit. J. H. F. Gelpke; bij het 17e bat. de kapitein C. A. Rogge; bij het 3e depot-bat. de onderluit. W. Boland.

Ingetrokken: de overplaatsing van den 2en luitenant G. Keers.

***

Extra-Bijvoegsel: Statistieken van in- en uitvoer der voornaamste handelsartikelen enz. op Java en Madoera over Maart 1909 in vergelijking met de vorige maanden.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem V", gezagvoerder J. C. Metus, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 25 Juni 1909.

P. M. G. Schenkel, echtgenoote en 5 kinderen; Dr. H. Hubenet, echtgenoote en kind; W. Levy; J. Nassy; Jhr. J. W. Six; H. C. Meerburg; B. Salm; 2 Eerw. Zusters; B. A. J. Burgers; Mej. M. Bär von Hemmersweil; J. Kleijenburg; J. de Rave, echtgenoote en 2 kinderen; W. Ibink Melenbrink; 5 militairen.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem I", gezagvoerder A. R. Nijboer, van West-Indië naar Amsterdam.

Rev. P. Vanderijken; Eerwaarde frater Lodewijk; K. van der Meulen, echtgenoote en 2 kinderen; H. J. Levie; H. Sneider; A. Snoey; L. Troost; Mej. J. Crefte; Mej. H. Juliao; Mej. A. Conquet; Mej. J. Daal v/d Gen; J. E. Schoenman en echtgenoote; Mevr. S. F. de Vries en 3 kinderen; A. Mouw; J. H. Chois.

No. 27 Donderdag 8 Juli 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in de gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:
I. De Ramp in Korintji.

De Deli Crt. meldt:

„De resident van Djambi seinde 6 Juni: De controleur van Korintji seint, dat in den nacht van 3 op 4 Juni een hevige aardschok is gevoeld, vergezeld van een vloedgolf. In de doesoen Tandjoeng Pau zijn door instorting 30 huizen afgebrand. In de Noordelijke Mendapos zijn huizen ingestort, waarbij menschen zijn omgekomen. Het volk vluchtte, de telegraaf is beschadigd. Ook op de hoofdplaats is veel schade veroorzaakt. De controleur van Korintji is naar de geteisterde doesoen vertrokken."

Reeds op het eerste telegrafische bericht, dat de regeering hier daaromtrent ontving, heeft het Dagelijksch bestuur der Ver. „Oost en West" onzen vertegenwoordiger te Batavia uit het ondersteuningsfonds der Vereeniging *f* 25 ter beschikking gesteld voor de noodlijdenden tengevolge van deze ramp.

Wie der afdeelingen, of van de leden van „Oost en West" het **ondersteuningsfonds** wenschen te stijven ter verleening van verdere hulp, zoo noodig bij dezen, of bij nadere rampen van hooger hand, die onze Indiën treffen, worden beleefd verzocht hunne bijdragen (de geringste is welkom) te storten bij, of over te maken aan den penningmeester der Vereeniging, den heer A. A. C. Harting (kantoor Heulstraat no. 17, den Haag).

Een inschrijvingsbiljet vindt men aan de achterzijde van den omslag van dit blad.

II. *Herinnering aan de*

Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging „Oost en West" te Utrecht, op Zaterdag 10 Juli a.s. des namiddags ten 2½ ure in het Hotel de l'Europe, aan het Vreeburg.

Voor de agenda en de candidatenlijst der aftredende hoofdbestuursleden, zie Kol. Weekblad No. 25 van 24 Juni j.l.

Hierbij wordt aangeteekend, dat in het Koloniaal Weekblad van 24 Juni no. 25 door het Hoofdbestuur zijn aanbevolen als candidaten voor de afdeeling Nijmegen de heeren Mr. W. C. van Benthem Juthing en Jhr. C. M. E. B. C. von Bose, doch dat deze voordracht berust op eene vergissing, zijnde door het Afdeelingsbestuur van Nijmegen als candidaten aanbevolen de heeren F. E. Luitjes en A. de Willigen.

De Secretaris, E. v. ASSEN.

III. Ter kennisname van belangstellenden wordt gebracht, dat ten kantore Heulstraat 17 verkrijgbaar is: **„De werkkring van den Controleur op Java"**, lezing gehouden door A. J. H. Eijken, controleur bij het B.B. op Java en Madoera op 26 Maart 1909 in de Indologische Vereeniging te Leiden.

Prijs *f* 0.40.

IV. De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1909 voor twee studenten in de pharmacie aan de Nederl. Universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van een subsidie van *f* 4000, te worden opgeleid tot **militair apotheker bij het leger in Ned.-Indië.** Gegadigden zullen zich voor 1 Augustus e.k., bij gezegeld request, hebben te wenden tot het Dep. van Koloniën.

V. De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in dit jaar **veertien doctoren in de rechtswetenschap**, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2e lid, der Hooger Onderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld kunnen worden om in rechterlijke betrekkingen daar te lande te worden geplaatst.

Gegadigden hebben zich binnen 6 weken na deze bekendmaking bij gezegeld request tot het Departement van Koloniën te wenden.

Voor verdere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 149.

VI. De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat blijkens een advertentie, voorkomende in de Javasche Courant van 1 Juni, door den resident van Kediri, op Maandag 15 November 1909, een **openbare aanbesteding** zal worden gehouden voor de exploitatie, binnen een tijdvak aanvangende 20 December 1909 en eindigende 20 December 1915, van het **djatiboschperceel Nglaeioe**, gelegen in het district Lengkong, afdeeling Berbek, residentie Kediri.

Van de voorwaarden voor deze aanbesteding kan inzage genomen worden bij het Departement van Koloniën, afdeeling A3.

VII. Ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië kunnen worden gesteld, om benoemd te worden tot opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, personen, die met voldoenden uitslag het examen hebben afgelegd voor opzichter bij den Rijkswaterstaat in Nederland en practisch ontwikkeld zijn.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 144, hetwelk ten kantore Heulstraat 17 ter kennisname ligt van belanghebbenden.

In alphabetische volgorde zullen telkens hier de Jaarverslagen der verschillende afdeelingen worden opgenomen:

JAARVERSLAG van de Afdeeling Amsterdam.

Mijn jaarlijksche taak — verslag uit te brengen over het afgeloopen jaar — is weergekeerd. Dit verslag moet wel zeer kort zijn, daar er zeer weinig valt te memoreeren.

1908 is voorbij en heeft zich gekenmerkt, evenals het vorige jaar, ja zelfs in meerdere mate, door zijn kalm verloop.

In de maand Januari werden de leden uitgenoodigd tot bijwoning eener voordracht, te houden door den heer C. den Hamer. Spreker deelde o.a. mede, hoe door hem de opdracht der Ind. Regeering, nl. om de Mendoet te beschrijven voor de restauratie, werd uitgevoerd. Deze zeer interessante voordracht werd opgeluisterd door tal van keurige lichtbeelden. Een woord van dank mogen wij ook hier den heer den Hamer niet onthouden, te meer daar Z.Ed. de eenige is geweest, die in het afgeloopen jaar in onze Afdeeling eene lezing of voordracht heeft gehouden.

Nog eens zijn de leden opgeschrokken, en wel door de convocatie der Algemeene Vergadering onzer Afdeeling op 10 April, doch daarna hebben zij kunnen genieten een rustige rust, die naar het schijnt zelfs zoo heeft ingewerkt, dat ter Algemeene Vergadering der Vereeniging te Breda de afgevaardigde onzer afdeeling schitterde door afwezigheid.

Het Bestuur, ik mag wel zeggen de Vereeniging, heeft een gevoelig verlies geleden door het bedanken van den heer van der Heide als bestuurslid, die als zoodanig werd vervangen door den heer Kromhout en als vice-Voorzitter en lid van het Hoofdbestuur door den heer Almerood.

Het ledental onzer Afdeeling is vrijwel onveranderd gebleven. Te betreuren is het, dat herhaaldelijk leden bedanken zonder opgave van redenen, en dat onder deze zich dikwijls bevinden personen, die blijken hebben gegeven onze vereeniging een warm hart toe te dragen; ik wil er slechts een enkele opnoemen: nl. de heeren Son en Rodenburg. Hoe komt dat en hoe kunnen wij herhaling voorkomen?

In mijn vorig jaarverslag sprak ik de hoop uit, over 1908 een gunstiger verslag te kunnen uitbrengen, doch tot mijn spijt is dit niet het geval.

De schijn is, alsof onze Afdeeling lijdt aan verval van krachten; laten wij echter trachten aan te toonen, dat dit niet het geval is en dat wij met vereende krachten, d.w.z. niet alleen van het Bestuur, maar ook van de leden onze afdeeling tot die ontwikkeling kunnen brengen, welke de hoofdstad des lands waardig zou zijn!

w. g. Mr. J. W. SIKMAN, Secretaris.

Amsterdam, Juni 1909.

STAAT DER KAS VAN DE AFD. AMSTERDAM OP ULTIMO DEC. 1908.

Debet.		Credit.	
Saldo rekening 1907	f 261.04^5	Zaalhuur	f 17 50
Aan contributiën	- 325.50	Onkosten bij lezingen	- 68.—
Aan entrée's	- 2.75	Drukkosten	- 9.
Aan rente	- 5.08	Onkosten Secretaris	- 9.56
		Lidmaatschap tentoonstellingsbelangen (entrée)	- 10.—
		(contributie)	- 5.—
		Bijdrage Hoofdbestuur	- 55.50
		„ noodlijdenden Curaçao	- 50.—
		Drukwerken Hoofdbestuur	- 5.81
		Diverse onkosten	- 26.50
		Voordeelig saldo ultim. December	- 337.50^5
	f 594.37^5		f 594.37^5

Amsterdam, 16 April 1909.

w. g. H. W. PRAASTERINK, penningm.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

VERSLAG over het jaar 1908.

Door den minder gunstigen stand van de kas der Afdeeling — een gevolg van de in het jaar 1907 alhier gehouden tentoonstelling — kon in het afgeloopen jaar geen lezing worden gehouden of op andere wijze voor de vereeniging propaganda worden gemaakt. Een gevolg daarvan was weer, dat telkens eenige leden het lidmaatschap opzeiden, waardoor het aantal van 164 gaandeweg daalde tot 114.

In de op 24 Januari 1908 gehouden Algemeene Vergadering werd de heer J. F. Visser tot lid van het bestuur der Afdeeling gekozen.

Apeldoorn, den 4 Maart 1909.

De Secretaris:
(w. g.) F. GERDES OOSTERBEEK.

GELDELIJKE VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1908.

Baten.			Lasten.		
Contributies van 186 leden loopend jaar . .		f 263.—	Nadeelig saldo vorig jaar		f 95.83^5
Rente over f 123.48 van 1907 . . .	f 3.26—		Afdracht van het Hoofdbestuur over 164 leden		- 82.—
Id. over 38.63 van 1908	- 1.02—	- 4.28—	Inningskosten		- 5.29
			Locaalhuur		- 2.—
			Reiskosten voor het bijwonen v. vergaderingen		- 3.—
			Kosten van Advertentiën		- 3.04
			Bureaukosten (porto)		- 5.18^5
			Diversen:		
			Aanschaffing brochures en andere boekwerken	f 5.70 - 1.—	
			Convocatiebiljetten	- 1.50	
			Bijdragen hulpfonds en aan de noodlijdenden te Curaçao	- 5.—	
			Andere dir. uitgaven	- 4.27	
					- 17.47
			Saldo volgend jaar		- 53.46
		267. 28			f 267.28

Apeldoorn, den 8 Februari '09.

(*w. g.*) O. H. KUYCK, pres.
F. GERDES OOSTERBEEK, secret.

Van de Afdeeling Arnhem:

JAARVERSLAG, uitgebracht in de Algem. Vergadering van 16 April 1909.

Gedurende het jaar 1908 nam het aantal leden onzer afdeeling toe van 57 tot 60. Niettegenstaande deze kleine toename van het aantal leden, welke hoofdzakelijk aan de persoonlijke bemoeiing van enkele bestuursleden te danken was, kan de belangstelling onzer stadgenooten in het werken onzer vereeniging niet worden geroemd.

In de algemeene vergadering der afdeeling, gehouden den 1 April 1908, werden de aftredende bestuursleden L a m i e en L i e f r i n c k herkozen, die hunne herbenoeming aannamen.

In de maand Februari werd door den heer Dudok van Heel eene voordracht gehouden voor de leden der afdeeling over Atjeh, welke lezing door vele introducé's werd bijgewoond, en welke veel bijval mocht ondervinden.

Door den dood ontviel aan ons bestuur de heer J. Jonker, mede-oprichter der afdeeling, en sedert lid en gedurende enkele jaren voorzitter van ons bestuur. Het heengaan van den zoo hooggeachten heer Jonker, die steeds ijverig de belangen der vereeniging voorstond, wordt door ons ten zeerste betreurd, en zijn nagedachtenis zal bij ons in trouwe herinnering blijven.

De heer ten Bruggen Cate was wegens vertrek uit Arnhem genoodzaakt ontslag als bestuurslid te nemen. In de ontstane vacature werd tot heden niet voorzien.

REKENING OVER HET JAAR 1908.

1 Jan.	Saldo	f 38.95	1 Febr.	Inc. kosten Gombault	f 3.30
1 „	Rente Spaarbank	- 0.58	1 „	Reisk. L. A. H. Lamie	- 1.50
1 Febr.	Contributie Gombault	- 85.—	28 „	Porto	- 0.58^5
1 „	„ Jhr. Meyer	- 2.50	28 „	Onk. Meylink	- 8.55
1 „	„ ten Brugge Cate	- 2.50	28 „	Adv. N. A. Courant	- 3.72^5
1 „	„ Th. Liefrinck	- 2.50	28 „	Honorarium Dudok v. Heel . . .	- 25.—
1 „	„ J. Bienfait	- 2.50	28 „	Huur loge	- 8.54
1 „	„ J. Hofland	- 1.50	28 „	Fooi van Dijk	- 0.46
1 „	„ W. A. Stolz	- 1.50	31 Maart.	Porti Febr.	- 0.82^5
1 „	„ J. Kirt	- 1.50	31 „	„ „	- 0.63
1 „	„ J. de Goeyen	- 2.50	31 „	„ Jan. (te min geb.)	- 0.41^5
1 „	„ Dunks v. d. Meulen . .	- 2.50	31 „	Kasboek	- 0.40
1 „	„ entrée's	- 2.—	2 April.	Bijdrage Hoofdbestuur	- 28.50
17 Maart.	„ de Regt	- 1.50	2 „	Bediendenloon	- 2.50
1 April.	Rente Spaarbank	- 0.73	9 „	Drukwerk v. d. Meer	- 6.25
8 Aug.	Contributie H. Witkamp	- 2.50	16 „	Adv. Arnh. Cour.	- 4.85
27 Oct.	„ J. Sykmeester	- 1.50	30 „	Porti	- 0.47
27 „	„ G. C. Otten	- 1.50	13 Aug.	Reisk. L. A. H. Lamie	- 7.15
27 „	Rente Spaarbank	- 0.73	1 Oct.	Porti	- 0.47
			1 „	Bijdrage Noodl. Cur.	- 10.—
			2 Nov.	Porti	- 0.15
			31 Dec.	Saldo	- 40.44
		f 154.49			f 154.49

De Voorzitter:
)*w. g.*) L. A. H. LAMIE.

De Penningmeester:
(*w. g.*) TH. LIEFRINK.

Gezien en accoord bevonden de commissie bedoeld bij art. 10 der Statuten:
(*w. g.*) P. F. GOMBAULT.
KRAAKE.

ONZE FEESTGAVE.

De rede, door Prof. Kern op het jongste Ned. Taal- en Letterkundig Congres te Leiden uitgesproken, welke in brochurevorm aan alle leden van „Oost en West" werd toegezonden als feestgave bij de herdenking van het tienjarig bestaan der Vereeniging, is, zooals ons van vele kanten mocht blijken, een bizonder welkom geschenk geweest.

Hoezeer de bedoeling gewaardeerd is, spreekt o.a. uit het ondervolgend schrijven aan de Redactie-Comm. van een belangstellend lid uit het buitenland:

„Mijn dank voor de toezending der brochure Indien iedere Nederlander in praktijk brengt de denkwijze van Prof. Kern (tevens die van „Oost en West") dan is er kans om van Java en de andere eilanden te maken: e e n t e r u g g e v o n d e n P a r a d ij s.

Met de meeste gevoelens van hoogachting en bewondering voor Uwe stichting......"

Parijs. w. g. M. B. E.

Een ander belangstellend lid, de heer Ph. Zilcken, schreef naar aanleiding dezer brochure naar Algiers. Zijn brief werd in het daar verschijnend half Arabisch-half Fransche weekblad „A k h b a r", opgenomen. Wij laten er hier enkele zinsneden uit volgen:

„Vous savez combien je m'intéresse aux „questions indigènes" dans les colonies. Faisant partie d'une Société hollandaise qui s'occupe des intérêts de mes compatriotes aux Indes, aussi bien que des intérêts des indigènes en général, il m'arrive de tirer des parallèles entre mes impressions d'Algérie et ce que je sais des îles de la Sonde.

Tout récemment, le célèbre orientaliste Kern a prononcé chez nous, dans un congrès, un discours des plus remarquables concernant l'opportunité de l'enseignement du hollandais aux Indes.

En Algérie, j'ai toujours été frappé de voir même des maîtres d'école indigènes enseigner admirablement le français aux enfants. C'est là un fait assez rare dans les colonies. Aux Indes néerlandaises on ne voit rien de semblable.

La brochure du professeur Kern contient beaucoup de jugements et d'aperçus généraux qui retiennent l'attention. Pour ne parler que de l'enseignement et de la langue des études primaires, voici:

„Depuis trois siècles une certaine indifférence a règné dans l'Archipel Indien, à l'égard de l'enseignement du hollandais, principalement parce que le bas-malais (espèce de s a b i r indien) se parlait dans tous les ports, et suffisait aux besoins des négociants. Les Européens s'empressèrent d'apprendre cette langue, d'autant plus que les nombreuses et très compliquées langues indigènes nécessitaient des études ardues et spéciales."

Le professeur Kern ayant passé sa vie à étudier et à enseigner ces langues, est convaincu que dans tout pays il faut enseigner dans les écoles populaires la langue du peuple quel qu'il soit, et qu'en aucun cas il ne faut r e m p l a c e r la langue du pays par celle du peuple colonisateur, parce que différentes nationalités mises en contact, ne doivent pas se combattre, mais, dans leur intérêt et dans celui de l'humanité, se compléter respectivement.

Et cela aussi parce que l'on doit respecter la langue d'un peuple, dans le but de maintenir son caractère naturel. En o b l i g e a n t tous les peuples soumis à apprendre la langue de la race dominatrice, on cause le plus souvent de l'inimitié et on éloigne les deux races l'une de l'autre au lieu de les rapprocher. On s'expose en tous cas à des surprises, parce que l'oeuvre que l'on accomplit est nécessairement superficielle.

La tendance à développer et à instruire est louable, mais chaque véritable développement doit se rattacher au passé historique, aux traditions, et doit être édifié sur ce qu'il en existe encore. Celui qui détruit le passé n'ajoute rien au développement général; il ne contribue qu'à provoquer tôt ou tard une réaction."

Quant aux Indes Néerlandaises, le professeur Kern trouve que la nécessité de répandre la langue hollandaise s'impose parmi les jeunes indigènes appartenant à l'aristocratie, parmi les médecins, les magistrats, littérateurs, instituteurs indigènes, etc. Par contre il trouve que le hollandais est superflu dans les écoles de village, où la langue du pays même doit être enseignée.

„Et le professeur conclut par ces hautes paroles concernant nos Indes:

„Le Javanais doit demeurer Javanais; de préférence un Javanais à l'intelligence très cultivée, mais un Javanais.

„Tout peuple qui perd son caractère s u i g e n e r i s est un peuple sans caractère. Il faut „perfectionner" et non pas „dénaturer" ou „détruire."

Ces paroles s'appliquent aux arts aussi excellemment qu'au peuple lui-même.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De heer D. H. B(oogaardt) in *de Tijd* over de failure der landbouw kolonisatie in tropische gewesten. — De *N. Rotterdamsche Courant* over de intreding der Kolonie Curaçao op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam.

In D e T ij d constateert de heer D. H. B(oogaardt) dat de landbouw-kolonisatie in tropische gewesten e e n f a i l u r e is gebleken. Voor een tien, vijftien-

tal jaren dacht men, zegt de schrijver, dat de landbouwkolonisatie wel zou slagen.

„De groote trom werd toen geroerd”, zoo deelt hij mede, „de harten der moderne altruisten werden diep bewogen en de Indische Regeering bood met prijzenswaardige hulpvaardigheid al den steun dien zij geven kon.

Aan den voorman der kolonisatie-beweging werd opgedragen, met behoud van zijn volle activiteitstractement van f 1000 's maands, als ambtenaar, plus een flinke toelage, plus vergoeding van reis- en verblijfkosten, gedurende een vol jaar Java te bereizen en zelfs de gronden uit te kiezen, geschikt voor de vestiging van landbouw-koloniën. Aan alle hoofden van gewestelijk, afdeelings- en plaatselijk bestuur was opgedragen den bedoelden kolonisatie-commissaris de inlichtingen te verschaffen en de hulp te verleenen, die hij wenschen zou. Mede geschiedde dit aan de afdeelingen landbouw en boschwezen, toenmaals ressorteerende onder het Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Een geldloterij, waarvan het batig saldo ad één ton bestemd was voor de oprichting van landbouwkoloniën, werd, met terzijdestelling van andere aanvragen voor het houden van eveneens urgente loterijen, door het Gouvernement toegestaan, terwijl bovendien met behulp van de pers en de ambtelijke colleges overal openbare inzamelingen werden gehouden tot hetzelfde doel; eene inzameling, welke pl.m. een ton gouds opbracht.

Waarlijk, de kolonisatie-commissaris had allerminst reden van klagen.

Zoo werd dan na lang zoeken een nauwgezete studie op de hoogvlakte van Bandoeng (Preanger Regentschappen) een uitgestrekt en vruchtbaar terrein tot het doel aangewezen, welk terrein naar een daar doorheen voerend bergstroompje Tjibogo werd genoemd. De kolonisatie nam weldra een aanvang. De kolonisten werden door den kolonisatie-commissaris zelf uitgezocht en aangewezen.

Ook de regeering hielp mede. Zij verleende vrijdom van vervoer van de kolonisten en van de materialen en werktuigen langs de spoorwegen. Bij gouv. besluit dd. 20 Juli 1901 no. 10 werden bovendien de voorwaarden bekend gemaakt, waarop voortaan gronden voor den kleinen landbouw konden worden beschikbaar gesteld, want het zou natuurlijk jammer zijn, als de kolonisatie-proeven tot Tjibogo beperkt bleven.

Maar nu, na bijna tien jaren practijk en ondervinding, zou ik aan allen mijner tegenstanders van toen willen vragen, of er ook één onder hen is, die, met de doodnuchtere feiten voor oogen, in hun ongelijk zou durven volharden.

Over het Indo-pauperisme is in de laatste jaren geen woord meer gerept, althans over het pauperisme in den zin van economische inzinking. En op het oogenblik is er niemand meer in Indië, die gelooft aan het slagen van een Indo-Europeesche landbouw-kolonie.

De landbouw-kolonie te Tjibogo is een failure gebleken, zoo groot als er bij menschenheugenis niet heeft bestaan. Met kunst- en vliegwerk heeft men de kolonisten eenigen tijd bij elkaar gehouden, toen het geld nog in overvloed was, toen men nog eten, drinken en slapen kon naar hartelust, zonder dat hiermede eigen beurs gemoeid was; doch toen het bodempje der kolonisatie-geldkist zichtbaar werd, eclipseerden de kolonisten één voor één, en niet altijd op eervolle wijze. Enkelen bleven er achter, niet om te „boeren” of zelfs te „heereboeren”, maar als landheeren te leven van de door Inlanders opgebrachte pachtpenningen.

Doch ook met deze laatste opflikkering van kolonisatie-leven te Tjibogo schijnt het thans voor goed te zijn gedaan.”

D. H. B. herinnert er vervolgens aan, hoe eenigen tijd geleden in het Nieuws v. d. D. v. Ned.-Indië vermeld werd, dat het laatste „blikken” huis van den laatsten kolonist per „ongeluk” afbrandde en zegt dan ten slotte:

„Dit is niet het eerste huis, dat te „Tjibogo”, natuurlijk bij toeval, is afgebrand.

Intusschen valt te constateeren, dat ook in dit geval de Indische Streberei tonnen gouds nutteloos heeft doen wegvloeien, en dit terwijl de Christelijke Opvoedingsinrichtingen voor weezen, halfweezen en verwaarloosde kinderen, aan chronisch geldgebrek lijden! Moge dit een lesje zijn in de toekomst!”

***

Zooals onzen lezers bekend is, wordt op de thans te Amsterdam gehouden Middenstandstentoonstelling door „Boeatan” geëxposeerd. Ook de kolonie Curaçao heeft een inzending, die de aandacht trekt en waarover wij in de N. Rott. Crt. o.m. het volgende vermeld vinden:

„Zij is geplaatst in het linksche tuingebouw, en vestigt reeds van verre de opmerkzaamheid op zich door het pittoreske décor van Jan Maandag, voorstellende een West-Indisch landschap. Dit is het land waar de fijne, soepele hoeden van teekenachtigen, sportmanlijken vorm gevlochten worden: niet door de Javaansche jongens (poppen) die nu op den stand zitten, maar door de inlandsche kleine-burgerij, wier handvaardigheid straks door eenige bevallige schoonen uit Curaçao zal worden vertegenwoordigd. Ons schijnt het toe, dat het niet moeilijk zal vallen, voor een zoo uitnemend, door vaklieden ten zeerste geprezen, product hier te lande een afzetgebied te vinden, vooral wanneer de Curaçaosche landskinderen zich toeleggen op de goedkoopere soorten, wat ook reeds vroeger loonend is gebleken.

Ook reeds vroeger — want deze koloniale industrie heeft reeds eene geschiedenis van vele jaren. Vroeger verschafte het hoedenvlechten in Curaçao aan velen een middel van bestaan en de hooge prijzen, die voor de hoeden in Europa en Noord-Amerika gemaakt werden, waren oorzaak dat niet slechts de arme bevolking zich met allen ijver op dezen tak van nijverheid toelegde, maar dat ook de meer gegoeden zich in het vak bekwaamden.

Later kwam de terugslag! Door concurrentie en andere oorzaken daalden de prijzen, en alleen de arme slokkers zetten het bedrijf voort — niet onfortuinlijk, dat moet gezegd worden. Want er ontstond al spoedig meerdere vraag naar de ordinaire qualiteiten, en zoo kregen vele handen werk.

Toen kwam de huidige periode van malaise. Door een samenloop van omstandigheden, die wel voor een deel te voorzien waren, maar waarvan het effect toch niet minder teleurstellend was, staakten alle Europeesche en Amerikaansche huizen bijna tegelijkertijd hunne bestellingen en sedert dien lijdt de hoedenindustrie op Curaçao een kwijnend bestaan. Aan de Nederlandsche kooplieden en koopers de taak om haar nieuw leven in te blazen. Het Gouvernement van Curaçao stelt zich met het uitzenden der hoedenvlechtsters naar de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam ten doel, de belangstellenden de overtuiging bij te brengen, dat in deze kolonie de zoogenaamde Panama-hoeden in alle modellen en kwaliteiten even deugdelijk en goed gevlochten kunnen worden als in de meer algemeen om dezen tak van nijverheid bekende landen in den vreemde. Moge deze poging gelukken, in het belang onzer kolonie en hare bevolking!”

In de N. Rott. Crt. richt de heer J. C. A. Bannink, 1e luitenant der infanterie O.-I. L., een „open brief” aan Raden Mas Noto Soeroto, naar aanleiding van het artikel, dat genoemde heer onlangs in hetzelfde blad heeft geschreven over de verdediging van Java, waarvan wij in ons vorig nummer een résumé gaven.

De heer Bannink nam met groote waardeering kennis van hetgeen te dien opzichte door Raden Mas Noto Soeroto is gezegd. Zou niet, zoo vraagt hij, eindelijk het tijdstip zijn aangebroken, dat de meer ontwikkelden, zooals b.v. de h. t. l. studeerende Javaansche jongelui het voorbeeld gaan geven aan hunne landgenooten, door ook deel te nemen in het militaire leven? Wanneer zal b.v. de eerste Javaan zich aanmelden om voor officier te gaan studeeren aan onze Militaire Academie?

Waarom laten de jongelui, die in Holland komen studeeren, zich alleen inschrijven als student aan één onzer universiteiten? Reeds telt het Indische Leger eenige Javanen als officier van gezondheid; wanneer zal Breda den eersten Javaan als officier in onze gelederen brengen?

Bij het wapen der cavalerie, waar ik tijdelijk dienst doe, zie ik verscheidene Hollandsche studenten in opleiding voor reserve-officier; ook bij de andere wapens treft men er velen aan. Wat is er tegen, dat Javaansche studenten eens een kijkje nemen in ons leger? Heeft daar ooit iemand roeping voor gevoeld? Ook in Indië zelf zou men op dezelfde manier als h. t. l. Inlandsche jongelieden als reserve-officier kunnen opleiden; is daarvoor de noodige belangstelling? Veronderstel eens, dat er meerdere Javanen waren van ontwikkeling en stand, hier of in Indië als reserve-officier opgeleid, hoe schoon zou dan niet voor hen de gelegenheid zijn om een begin te maken met de oprichting van Javaansche vrijwilligerskorpsen? Ik voorzie in de toekomst dan eene Javaansche vereeniging „Volksweerbaarheid”, zooals die hier in Holland zooveel leden telt. Wat zou van eene dergelijke vereeniging, eene militaire „Boedi Oetomo”, geene bezielende kracht kunnen uitgaan. Dan zouden het Javaansche volk de oogen opengaan, wanneer ze zagen, dat de besten onder hen zulk een schoon voorbeeld gaven, waar het betreft het maken van hun volk tot eene weerbare natie.

Dan zou het leger niet meer alleen staan als een vreemde tusschen, maar als een bondgenoot naast

het volk, om met vereende krachten den vreemden indringer in zee te gooien.

Het lijdt geen twijfel, of het gouvernement zal het aan steun en voorlichting niet laten ontbreken, zoodra er teekenen zijn, die er op wijzen, dat ook de Javaan zelf behoefte gevoelt om zijne krachten beschikbaar te stellen voor de verdediging van zijnen geboortegrond.

Dat ook het leger zelf lang niet volmaakt is, we zijn het volkomen met u eens: 's lands financiën maken evenwel, dat men dikwijls moet berusten, waar verbetering zoo gaarne gewenscht werd.

Hier schijnt mij evenwel een veld braak te liggen dat nog te bewerken is, zonder in buitengewoon hooge onkosten te vervallen. Wie zal echter het eerst de spade in den grond steken om den akker vruchtbaar te maken? De oprichting van „Boedi Oetomo" heeft bewezen, dat het den Javaan aan energie geenszins ontbreekt; het is slechts de vraag, wie geeft het voorbeeld? Want nog steeds geldt het spreekwoord, zoo besluit de heer Bannink, dat leeringen wekken, maar voorbeelden trekken."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Betreffende den voorgenomen aanleg van den Saramacca-spoorweg is, ter tegemoetkoming aan de in het V. V. der Koloniale Staten gemaakte opmerkingen door den gouverneur aan genoemd lichaam een gewijzigd ontwerp aangeboden, hetwelk luidt als volgt:

„Er zal een opname geschieden teneinde gegevens te verkrijgen in verband met een eventueel aan te leggen spoorweg van Paramaribo naar Voorzorg, district Beneden-Saramacca, en met de eventueel te verrichten werken ter voltooiing van den Saramaccapolder. Er zullen peilschaal-waarnemingen worden verricht aan de Saramacca- en Coesewijne-rivieren."

Coöperatief wonen.

Het schijnt, schrijft „Onze West", dat eindelijk de coöperatie haar intrede zal doen in de kolonie.

Blijkens advertentie van de firma C. Kersten & Co., zal waarschijnlijk een bouwfonds in het leven worden geroepen, waardoor de eenvoudige man op billijke voorwaarden eigenaar kan worden van een huis en erf.

Men heeft het oog op de nieuw aangelegde Prinsesstraat.

De deelnemers zullen verdeeld worden in groepen van 30 personen. Elke groep staat geheel op zichzelf. De leden storten *f* 12 per maand, waardoor een fonds wordt gevormd. Uit dit fonds wordt elke 3 à 4 maanden een woning gebouwd, die onder de leden van de groep wordt verloot. Aan die verloting nemen dus den eersten keer deel 30 personen, den tweeden keer 29 personen, den derden keer 28, en zoo voort, tot alle leden een woning hebben. Op die wijze zou na 9 of 10 jaar het laatste lid in het bezit zijn gekomen van een woning.

CURAÇAO.

De bespreking in de Curaçaosche bladen van het ontwerp-program voor de Vereeniging Moederland en Koloniën, betreffende de beginselen voor onze koloniën in Amerika, opgesteld, toont aan, dat men op Curaçao zich niet goed kan vereenigen met de onderwijsparagraaf, waarin ook de taalquaestie werd ter sprake gebracht.

De „Curaçaosche Courant" schreef:

„De wenschelijkheid om het onderwijs in dien zin te richten, dat aansluiting verkregen wordt aan de voorbereidende scholen voor de Nederlandsche hoogescholen staat voor Curaçao o.i. lang niet vast, wanneer men rekening er mede houdt, dat slechts een zeer gering percentage der leerlingen in Nederland verder gaat leeren. Dit is slechts met enkelen het geval: de rest gaat hier of elders — velen naar de deelen van Amerika, waar Spaansch gesproken wordt — nog al eenigen echter ook naar Noord-Amerika — eene betrekking zoeken, na de scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs te hebben afgeloopen.

Een groot deel vindt zijn bestaan op handelskantoren in den vreemde en schijnt het ons daarom veel raadzamer de jongelieden goed te onderleggen in het Spaansch — wat in Nederland in het geheel niet — en in het Engelsch — wat, naar wij meenen, eerst in de 2e klasse der bedoelde voorbereidende scholen onderwezen wordt.

Indien 't voldoen aan de wenschelijkheid tot aansluiting aan deze scholen tengevolge zou moeten hebben, dat aan het onderwijs in de genoemde talen iets te kort werd gedaan, zou het belang van verreweg het meerendeel der hierbedoelde scholieren in groote mate worden geschaad."

Ook de „Amigoe" gaf in dien zin hare meening te kennen. Wel zou echter dit blad toch heel gaarne zien, dat eenige jongelui uitgebreider onderricht, ja zelfs in Nederland hun opleiding konden genieten, al was het alleen maar om den band tusschen Moederland en Koloniën hechter te maken.

Het eenige middel daartoe zou wezen het beschikbaar stellen van studiebeurzen.

Beide hier genoemde bladen achten het ook niet gewenscht, dat het Papiamentsch als volkstaal zou worden bestreden.

Zoo schreef de „Curaçaosche Courant":

„Voor bestrijding van het Papiamentsch als volkstaal voelen wij echter heel weinig: die deze taal kennen, zullen het Spaansch — waar zoovelen — niet het minst uit de lagere volksklasse, het van hebben moeten — veel eerder begrijpen en zich tegenover Spaansch sprekenden veel gemakkelijker verstaanbaar maken. Het Nederlandsch is in dat opzicht van niet de minste practische waarde.

Maar is het noodig om het Nederlandsch algemeen bekend te maken, het Papiëmentsch af te maken?

Hoevelen zijn er niet, die beide spreken en voor wie het Papiamentsch de moedertaal was?

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onder den titel van „P o e s p a r a g a m (= buikriemen) behandelt D j o e h o e l m o e r o k a b (= botterik van gekruist ras) in de **Bintang Soerabaja** eenige punten betreffende het onderwijs aan inboorlingen. I n d e e e r s t e p l a a t s bespreekt hij de zoogenaamde „h o l l a n d s c h e c u r s u s s e n." Deze verrezen als paddestoelen, doch het doel: den inlander nederlandsch te leeren, is er niet mede bereikt. Primo, omdat de leerlingen, in den regel magangs, schrijvers en andere ambtenaren van lageren rang, meestal van gevorderden leeftijd zijn (in allen gevallen ouder dan 18 jaren), en secundo, omdat zij slechts één à twee jaren, ja, soms maar enkele maanden den cursus blijven volgen. Schrijver betreurt daarom de verleende subsidie. Het uitgegeven geld ware z. i. beter besteed aan de bestaande kweekscholen tot opleiding van inlandsche onderwijzers of tot verhooging van de bezoldiging der inlandsche onderwijzers.

I n d e t w e e d e p l a a t s geeft hij zijne denkbeelden omtrent het bezoeken van inlandsche scholen door inlandsche meisjes ten beste. In den laatsten tijd is men er erg voor, dat ook het inlandsch meisje naar school zal gaan; hij keurt dit echter af. Tegenwoordig laten de ouders hunne dochters onderrichten in den godsdienst, in de kookkunst, in het batikken en andere vrouwelijke bezigheden. Al is het aantal meisjes, dat de school bezoekt, niet groot, volgens schrijver zijn er toch reeds vele vrouwen, die lezen kunnen, o.a. het meerendeel der dochters van prijajis en van andere adellijke personen. Bezoeken deze de school, dan hooren zij allerlei ongepaste uitdrukkingen (een Europeaan schreef hierover reeds het een en ander in H e t O n d e r w i j s), terwijl zij niets leeren, dat hun later te pas zal kunnen komen. Schrijver meent dan ook, dat het zenden van meisjes naar de openbare school, zooals die nu is, een proefneming zal blijken met verkeerde resultaten.

I n d e d e r d e p l a a t s brengt schrijver ter sprake: het plaatsen van Inlandsche kinderen op europeesche scholen. Dit gaat, zooals hij zelf heeft ondervonden, niet gemakkelijk. Nadat zijn zoontje gedurende een jaar een particuliere europeesche school had bezocht bracht hij dezen bij het hoofd der gouvernements europeesche school ter plaatse. Deze nam het ventje een examen af. Wat ongeluk, de kleine kon geen enkel antwoord geven en werd dus afgewezen! Wat moest schrijver nu doen? Hij kwam op den inval het kind te brengen naar een school op een andere plaats. Ook hier onderging het een examen en werd tot de laagste klasse toegelaten. Dit verwonderde mij, roept hij uit, welken maatstaf heeft men om tot al of niet toelating over te gaan? Verlangt men, dat het inlandsch kind evenveel nederlandsch kent als het indo-europeesche kind van denzelfden leeftijd? Dit zal wel niet, want indoeuropeesche kinderen, die in den huiselijken kring steeds maleisch spreken, kennen nog minder nederlandsch dan het javaansche kind, dat een particuliere europeesche school bezocht heeft. En dan is er nog iets wat ik niet begrijp, vervolgt schrijver, namelijk: waarom ambonsche kinderen, al kennen zij geen woord nederlandsch, toch tot de europeesche school toegelaten worden?

I n d e v i e r d e p l a a t s heeft schrijver het over het zenden van Javaansche kinderen naar de gouvernementsscholen, niet alleen voor den kleinen man, maar ook voor inlandsche ambtenaren. Vele ouders zien het nut dier scholen nog niet in. Zij weten wel, dat men er kennis kan opdoen, maar dan wenschen zij voor hunne kinderen alleen die kennis, welke naar hunne meening voordeel kan aanbrengen als rekenen en schrijven b.v. Ook kennen zij de bepalingen op de toelating meestal niet. Zoo vraagt er een om zijn kind, in plaats van javaansch, dat het al kent, maleisch met latijnsche karakters, wat niet op het leerplan voorkomt, te leeren. Een ander wenscht, dat zijn zoontje slechts maleisch en rekenen zal leeren, enz.

Ten slotte betoogt schrijver het groote nut van vereenigingen, tot onderlinge wisseling van gedachten en tot verlichting van het werk, indachtig aan het spreekwoord: t a n g a n b a n j a k m e r i n g a n k e n p a k e r d j a ä n (= vele handen verlichten het werk), wijzende op de goede resultaten van het vereenigingswerk onder de europeanen.

Hetzelfde blad bespreekt in zijne Z a t e r d a g s c h e c a u s e r i e: de verraderlijke godsdienstleeraren (goeroe kijanat). Op tal van plaatsen in Ned.-Indië, beweert dit blad bevinden de europeanen zich als het ware op een vuurspuwenden berg. Zij kunnen onverwachts omgebracht worden en dikwijls ontsnappen zij slechts door een toeval aan dit gevaar, gelijk het gebeurde te Tjilegon, de onrust, veroorzaakt door Kasan Moekmin te Gedangan en Dermodjojo te Baron leeren. Zouden zulke dingen gebeurd zijn, indien de districtspolicie altijd en overal op hare hoede ware? vraagt schrijver. Gelukkig zijn niet alle districtshoofden van hetzelfde slappe gehalte, een gunstige uitzondering maakt o.a. de wedono van Tjiheulang. Deze heeft een godsdienstleeraar, die zich uitgaf voor een afgezant van het Opperwezen, opgepakt en naar de afdeelingshoofdplaats Soekaboemi opgezonden. Men heeft aan dit feit weinig aandacht geschonken, zeker omdat er nog geen bloed gevloeid is, meent schrijver. En toch verdiende z. i. die daad van dezen voorzienenden inlandschen ambtenaar méér waardeering dan bijv. het eigenhandig dooden van een tiental oproerlingen of personen, die den heiligen oorlog hebben uitgeroepen. Waakzaamheid is meer waard, dan het gebruik maken van buskruit. Wat doet het Gouvernement om de prijajis tot ijver en plichtsbetrachting in deze aan te sporen? vraagt schrijver. Het is toch algemeen bekend, dat de europeesche ambtenaren bewegingen onder het volk niet zoo goed kunnen opmerken als hunne inlandsche collega's. De prijajis erlangen immers hun salaris, zegt de europeesche ambtenaar, zij ontvangen dit niet om in een schommelstoel te gaan zitten. Zeer juist, zegt schrijver, maar waarom krijgen dan wèl dikwijls een resident en een regent den Nederlandschen Leeuw of een Oranje Nassau? Zij genieten toch ook een salaris en zelfs een zéér ruim salaris, dat hen alle mogelijke huiselijke zorgen ontheft. Weet het Gouvernement dan niet, dat de prijajis een deel van hun salaris moeten afzonderen in het belang der policie? Dit geld wordt hun nooit ten volle vergoed, want zij durven er niet om vragen, vreezende zich daardoor den toorn van den regent of den assistent-resident op den hals te zullen halen. Ook de militairen worden voor het oorlogvoeren, voor het ten offer brengen van hun leven betaald; zij krijgen wel degelijk de b i n t a n g t a n d j o e n g (= militaire Willemsorde) of een eeresabel, als zij voor den vijand hun plicht doen. Maar als een prijaji een verraderlijken godsdienstleeraar oppakt, die het land in diepen rouw zou kunnen brengen, indien men hem zijn gang liet gaan, wordt zulks als een doodgewone zaak beschouwd. Soms laat men zoo'n leeraar wel weder naar zijne desa terugkeeren, omdat zijne schuld k o e r a n g t e r a n g (= niet voldoende bewezen) is. Hierdoor zal het leven van den inlandschen ambtenaar aan een zijden draadje hangen, want die leeraar zal trachten het hem den een of anderen dag betaald te zetten. Men moet er zich dus niet over verwonderen, vervolgt schrijver, dat de meeste prijajis zich van den domme houden, totdat de militaire macht tusschenbeide moet komen, zooals reeds een paar keeren gebeurd is. Want, dan eerst is het gouvernement overtuigd van de schuld van den verraderlijken godsdienstleeraar. Schrijver meent, dat de Regeering goed zou doen haar opvatting in deze te veranderen, den ijver der prijajis op te wekken, door toekenning van passende belooningen aan hen, die handelen gelijk de wedono van Tjileuhang deed. Maar die belooningen moeten niet bestaan uit medaljes van brons of zilver, welke zij toch ongaarne dragen, uit vrees van aangezien te worden voor een gewezen minderen militair. Met het toekennen van belooningen moest rekening worden gehouden met den aard en de begrippen van den inboorling door hem bijv. een mooi jachtgeweer, een kris met gouden schede te geven, voorzien van een inscriptie, welke voorwerpen in de familie van ouder tot ouder als p o e s a k a, kostbare erfstukken, bewaard zou-

den worden. Of, wat misschien nog beter is, eindigt schrijver, men verleene den verdienstelijken prijaji een traktementsverhooging!

In hare rubriek „Z a t e r d a g s c h t i j d v e r d r i j f" het ontslag van rechtsvervolging van R. M. Tirto Adisoerjo (vide ons nummer van 24 Juni j.l.) besprekende, zegt de **Pemberita Betawi**: De maleische bladen zullen dit bericht zeker met groote vreugde hebben vernomen, want dit feit zal de inlandsche pers vooruitbrengen en van haar doen spreken. Een aspirant-controleur toch is niet de eerste de beste, hij is een europeesch ambtenaar, die véél geleerd heeft. Wanneer een aanklacht van zulk een ontwikkeld man afgewezen wordt, des te minder kans van slagen zullen dus hebben de aanklachten tegen de Inl. pers door inlandsche ambtenaren (oftewel ambtenaren van de tiende klasse, zegt schrijver ironisch), onder wie er velen zijn, die ondanks hunne verzotheid op eerbiedsbetuigingen, toch niet steeds het rechte pad bewandelen. Het voorbeeld van den aspirant-controleur van Poerworedjo zal hen afschrikken. Gelukkig voor de inlandsche pers, die nu al het verborgen slechte, vuile en onrechtvaardige aan het licht zal kunnen brengen!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onder den titel: „M a k s o e d j a n g m o e l j a" (= een verheven plan) bespreekt T a n G o a n K i a t in de **Ho Po** de vereeniging T i o n g H o a H w e K o a n in Nederlandsch-Indië, welke haar ontstaan dankte aan de eensgezindheid der chineezen aldaar. Doordat er geen gebrek aan steun en medewerking was, kon zij bloeien en den band tusschen de chineesche emigranten en het stamland vormen. Dit feit spoorde het Gouvernement van Nederlandsch-Indië aan om zich welwillend jegens den vreemden oosterling te betoonen. Voor tien jaren dacht iedere chinees alléén aan zichzelven, waren zij echte egoïsten. Maar nu ontstond te Batavia de zooeven genoemde vereeniging, die op dit oogenblik méér dan 50 afdeelingen telt. In geheel Nederlandsch-Indië streven thans chineezen hetzelfde doel na: de positie van den chinees te verheffen en de kennis hunner taal te bevorderen. Dit is de vrucht van eensgezindheid. Maar de chineezen zullen zich thans allen geldelijke offers moeten getroosten tot stijving van de kas der vereeniging. Ondanks den financieelen steun van vele gegoede chineezen, heeft de vereeniging nog steeds met geldgebrek te kampen. Wanneer zij, die tot nu toe hunne bijdragen gaven, eens ophielden dit te doen, wat zou er dan met de vereeniging gebeuren? vraagt schrijver. Zonder die bijdragen zou zij niet kunnen bestaan. Haar verzoek om een groote loterij te mogen houden is tot dusverre niet toegestaan. De Indische Regeering heeft wel dergelijke loterijen aan door europeanen tot stand gebrachte vereenigingen vergund. Waarom weigert zij die aan een chineesche vereeniging, welke een goed doel nastreeft, dat haar bekend is? Geduld is wel een schoone zaak, vervolgt schrijver, maar de T i o n g H o a H w e K o a n schijnt zoo lang te moeten wachten, tot er, bij wijze van spreken, midden op den dag dauw valt. Men kan haar tegenwoordigen toestand gelijkstellen met dien van een ziek kind, dat op de hulp van een geneesheer wacht, die nog slaapt. Als deze eindelijk komt, is het te laat en het kind niet meer te redden. Dit is dan immers de schuld van de ouders, die voor het kind moeten zorgen. Waarom zijn zij niet naar een anderen medicus geloopen? Schrijver juicht daarom het plan der h o e n k i j o k (afdeeling) Bondowoso ten zeerste toe: om aan de Chineesche Regeering te verzoeken ten behoeve van de T i o n g H o a H w e K o a n-vereenigingen in Nederl.-Indië in het stamland een geldloterij te doen houden. De loten mogen, volgens de wettelijke bepalingen, niet in Ned.-Indië gedebiteerd worden, maar niemand kan een chinees beletten geld naar China te zenden voor den aankoop van loten. Schrijver hoopt, dat, als het zoover gekomen is, men véél geld naar Tiong Kok zal overmaken tot hulp en steun van de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan. Is dit geen prachtig plan? roept hij uit.

Landbouwleeraren ten behoeve van den inlandschen landbouw in Nederlandsch-Indië.

Langzamerhand — langzaam gaat zeker — neemt de Regeering maatregelen, om zich ten bate van Ned.-Indië en zijn bewoners ook te verzekeren van de medewerking van ontwikkelde Nederlandsch-Indiërs (Inlanders). Geleidelijk wordt voor hen de mogelijkheid opengesteld betrekkingen te bekleeden, die eene algemeene ontwikkeling en een uitgebreide studie vorderen.

In deze richting zal ten behoeve van den inlandschen landbouw ook véél gedaan kunnen worden.

De uitnemende resultaten, die zoowel in Nederland als elders bereikt zijn door de werkzaamheden van L a n d- e n T u i n b o u w l e e r a r e n, van V e e- e n Z u i v e l c o n s u l e n t e n, en van L a n d b o u w s c h e i k u n d i g e n wijzen vanzelf den weg aan, welke, behoudens de noodige wendingen, ook voor Ned.-Indië te volgen zou zijn.

In het belang van diegenen mijner landgenooten, die zich in deze richting wenschen te bekwamen, zou ik enkele punten aangaande opleiding en werkkring van den landbouwleeraar willen bespreken.

Opleiding: Waar hier van landbouw sprake zal zijn wordt die in den ruimsten zin bedoeld, met inbegrip van Tuinbouw, Veefokkerij, enz. Het Boschwezen blijve echter buiten beschouwing.

Een voor Indië bestemd landbouwleeraar moet beschikken over een zekere mate van algemeene ontwikkeling en kennis, nagenoeg gelijk met die van een landbouwleeraar in Nederland. Vereischt wordt een grondige kennis van de hoofd- en hulpvakken, die te zamen de „landbouwwetenschap" uitmaken. Verder een uitgebreide kennis van de economische toestanden, met den landbouw samenhangende, in de streek, waar de leeraar zijn werkkring zal vinden. Hij is dan in staat door eigen onderzoek en proefnemingen, ook door het bijhouden van de desbetreffende litteratuur, op de hoogte te blijven van de hoofdzaken, op dit gebied voorvallende, terwijl zijn vertrouwdheid met taal, land en volk hem in staat zal stellen zijn kennis daar goed toe te passen en dienstbaar te maken aan de bevordering van den landbouw in zijn gewest.

Een ontwikkeling en een opleiding als bovenbedoeld, kunnen, zooals de ervaring hier te lande en elders geleerd heeft, slechts verkregen worden aan eene inrichting voor „Hooger-Landbouwonderwijs." (Voor Nederland en zijn koloniën: de Rijks-Hoogere-Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen).

De omvang van de studie komt ongeveer hierop neer:

Na het met goed gevolg afgelegd eindexamen eener H.B.S. met 5-jarigen cursus, zijn 3 tot 4 jaar jaar noodig voor de studie der eigenlijke landbouwwetenschap, waarbij de vakken, behoorende tot den kolonialen (tropischen) landbouw, een voorname plaats innemen.

Na afloop dezer studie zou het aanbeveling verdienen den toekomstigen, voor Indië bestemden landbouwleeraar in de gelegenheid te stellen zich nog een tijdje zelfstandig te bekwamen en voor te bereiden voor de hem wachtende betrekking. Aangezien dit in Indië niet mogelijk is — a m b t e n a r e n, a l s h i e r b e d o e l d, b e s t a a n e r n o g n i e t — zou het bizonder nuttig voor hem zijn, bij een landbouwleeraar in Nederland toegevoegd te worden. Hij is dan in staat waar te nemen, op welke wijze hier te lande samenwerking gezocht en verkregen wordt tusschen „landbouwpractijk" en „landbouwwetenschap", welke ondervinding hem later in Indië zeer te stade zal komen.

Werkkring: Het tot heden nog zeer gebrekkige, onvoldoende onderwijs van het gros van het volk in Ned.-Indië brengt van zelf een groot verschil in toestand met Nederland op dit gebied te weeg. De verspreiding van nuttige en noodige kennis onder den inlandschen landbouwersstand rechtstreeks door

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

II.

Van dien dag af nam Kolonel L. meer notitie van Arabella, hij vond haar altijd even vriendelijk, hartelijk en mededeelzaam. Telkens, als hij een van zijn cynische opmerkingen maakte, kwam er een droeve uitdrukking in haar oogen.

„Zou ik haar niet onverschillig zijn", dacht hij; „mijn sarcasme schijnt haar leed te doen, daarom heb ik het hart niet om die uitdrukking weer in haar oogen te voorschijn te roepen door mij van mijn slechtste zijde te toonen." Deze „slechte zijde" raakte dan ook hoe langer hoe meer op den achtergrond, als hij zich in haar gezelschap bevond. Het kwam hem dan heel natuurlijk voor zich zoo te geven als hij in haar oogen wilde zijn.

„Weet u wel, dat u een zeer eenzaam leven hebt", zeide hij haar op zekeren dag.

„Eenzaam? Hoe komt u daarbij! Ik heb altijd meer dan genoeg te doen, en wij krijgen zooveel bezoek."

Maar juist die vele bezoeken hinderden hem. Wist het arme kind dan niet, hoe zij op de afternoon teas en diners achter haar rug werd bebabbeld? Arm, lief kind! Maar waartoe zou het dienen, haar dit te zeggen? Het is toch veel beter, dat zij bleef, zooals zij was, dan dat zij ook zulk eene hartelooze vrouw van de wereld zou worden. Zijne meening over de vrouwen was in zooverre gewijzigd, dat hij nog wel alle dames harteloos en lichtzinnig noemde, doch op ééne uitzondering na. De dames, die Arabella wel eens hadden gezien, dachten niet anders dan dat zij een schaamteloos, losbandig leven leidde, daar zij alleen woonde met haar vader en altijd omringd was door jonge officieren. Te meer nog werd haar toorn tegen het meisje opgewekt, doordat die militairen altijd Arabella's partij opnamen, zoodra er iets minder wellevends over haar werd gezegd. En toch zou geen dier heeren de dochter van den avonturier in ernst het hof hebben durven maken, omdat er leelijke praatjes over den ouden heer Robinson liepen. Welke reden daarvoor bestond, was moeilijk uit te maken, maar de groote liefde en toewijding, die hij zijne dochter toedroeg, was voor ieder een onwederlegbaar feit.

„Houdt u niet van lezen?" vroeg L.

„Neen, niet erg, wij hebben maar enkele boeken en deze bevallen mij niet. Ze handelen alleen over wedrennen en het trainen van paarden, maar toch, ik geloof niet, dat ik ze graag zou lezen, ook al handelden ze over interessanter onderwerpen. Dan heb ik nog mijn oude schoolboeken, maar deze hebben voor mij hun bekoring verloren, als ze die ooit bezeten hebben."

„Arm kind", dacht L., en hij zeide overluid: „Ik heb misschien wel eenige boeken, die in uw smaak zullen vallen."

Hij bracht haar Milton en Shakespeare, Chaucer en Spencer, maar het kwam hem voor, dat zij ze meer las uit beleefdheid voor hem, dan voor haar eigen genoegen.

„Shakespeare valt niet in mijn smaak", zeide zij eens zoo naïf mogelijk; „de daarin beschreven menschen schijnen mij zoo ruw en lomp toe, maar de „Fairy Queen" en de sonnetten, die u mij bracht, vind ik prachtig."

„Nu ben ik er! Verzen bevallen haar", dacht L., en hij was recht gelukkig over deze ontdekking. Hij bracht haar nu Shelley, Wordsworth en Keats en was zeer verheugd, toen hij op haar zoo beweeglijke gelaatstrekken een voor hem nieuwe uitdrukking zag.

„Hoe duidelijk gevoel en zie ik dit alles!" riep zij vroolijk uit, terwijl haar oogen tintelden van nieuw-ontdekt geluk; „het is, alsof mijn eigen ziel dit alles reeds lang gevoeld heeft, maar ik kon het niet uiten."

„Dit vers is voor mij als muziek", riep zij eens uit, terwijl zij naar haar gitaar snelde om den toon te zoeken, die weerklank vond in haar hart.

„Ik dacht wel, dat ik het „Sesam" zou vinden", zeide hij bij zichzelf.

Wanneer een man en een vrouw samen verzen lezen, worden zij altijd eenigszins intiem met elkaar. Kolonel L. ontdekte ook al spoedig, dat de winterkoude, die zijn hart omsloot, geweken was en dat zijn levenstuin nu vol liefelijke en geurige bloemen stond. Zonder zichzelve er van bewust te zijn, begon Arabella als een sluimerende Psyche zachtkens haar vleugels te ontplooien en zich gereed te maken voor haar vlucht naar het groote koninkrijk der liefde; soms gevoelde zij zich als bedwelmd van geluk.

Helaas! dat dit zuivere, reine geluk, het eenige, dat ooit haar deel werd op aarde, slechts zoo kort zou duren!

Toen zij wat vertrouwelijker werden en Arabella hem vrijuit van al haar onschuldige genoegens vertelde, van haar teleurstellingen, haar twijfel en hare gedachten over verschillende onderwerpen, verwonderde hij er zich meer en meer over, hoe zulk een teedere bloem zoo schoon kon ontluiken in een daarvoor zoo weinig geëigende omgeving. Allerlei tegenstrijdige gewaarwordingen kwelden hem daarbij. Wat was voor hem het verleden geweest? Immers niets anders dan een donkere schaduw, die nu echter zoo ver van hem verwijderd scheen, dat hij zich wel eens afvroeg, of hij wel dezelfde man was, die zoo lang en zoo bitter had geleden? Wat belette hem thans de hand uit te strekken om dezen schoonen prijs te winnen? Hij besefte, dat hij in staat zou zijn het licht der liefde in deze donkere oogen te voorschijn te roepen, deze oogen, die hem tegenstraalden als de lichtende sterren in den donkeren nacht. En dan weder vervloekte hij zichzelf als een zelfzuchtig wezen. Zou hij haar jeugd voor altijd verwoesten, haar rein, onschuldig, jong geluk?

(Wordt vervolgd.)

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr.

den landbouwleeraar, wordt er grootendeels door belet.

Rechtstreeksche onderzoekingen en proefnemingen door den landbouwleeraar ten bate van den inl. landbouwer, zullen als regel thans geenerlei resultaat kunnen opleveren. Ook zou het gebied van een landbouwleeraar in Indië te groot, de verschillen van natuurlijken en economischen aard in zijn district te omvangrijk zijn, dan dat in korteren tijd, door hem alleen, veel verbetering zou zijn aan te brengen.

Aanvankelijk zal dus de landbouwambtenaar zich voor een groot deel moeten bewegen op een ander terrein. Er zal begonnen moeten worden met aan de jeugd, de toekomstige landbouwers, nuttige kennis van het vak bij te brengen, opdat deze later ook in staat zal zijn proefnemingen op de juiste waarde te schatten en proefvelden voor de practijk te beoordeelen.

Zou dit doel niet het best bereikt kunnen worden door aan de bestaande „Kweekscholen voor inlandsche onderwijzers" een landbouwleeraar te belasten met het geven van landbouwonderwijs aan de toekomstige onderwijzers, hem daarbij tevens de beschikking gevend over terrein en hulpmiddelen voor proefnemingen van landbouwkundigen aard, ter instrueering der a.s. onderwijzers. Dit zou het dubbele voordeel hebben: vooreerst, dat later de jeugd hiermede kennis kan maken; ten tweede, dat bij het aanleggen van proefvelden, het nemen van proeven, de landbouwleeraar overal deskundige personen aantreft, die met het toezicht enz. belast kunnen worden.

Geleidelijk zal zoodoende de landbouwleeraar in de verschillende deelen van zijn district proefnemingen kunnen doen, verbeteringen en veranderingen kunnen aanbrengen.

Voor de onmiddellijke en voortdurende aanraking van den landbouwleeraar, als hier bedoeld, met inlandsche onderwijzers en inl. landbouwers, is het natuurlijk strikt noodig, dat hij volkomen op de hoogte is van de landstaal en gebruiken, van de economische en andere toestanden in zijn gebied. Het is dan ook om die redenen, dat deze betrekking het best zal worden vervuld door „Indiërs" (inboorlingen) van algemeene ontwikkeling, die voldoende kennis op landbouwgebied hebben verkregen.

Het behoeft wel niet in het bizonder te worden vermeld, dat de aard der betrekking medebrengt, dat aan den landbouwleeraar, gelijk als aan den directeur van het in mijn vorig artikel beschreven „gouvernementslandbouwhuis", een groote mate van zelfstandigheid worde toegekend. De landbouwleeraar en de directeur moeten dan ook éénzelfde opleiding hebben gehad.

Het aantal landbouwleeraars, uit de Indiërs te recruteeren, zal in de eerste jaren niet groot kunzijn, de opleiding duurt daarvoor te lang. Aangezien in de Buitenbezittingen „geen H.B.S.-Scholen zijn", zouden bovendien „Buitenbezittingers" uitgesloten zijn, hetgeen natuurlijk noch door de Regeering, noch door de Indische bevolking gewenscht wordt.

Als overgangsbepaling zou ter voorziening in de dringende behoefte aan voorlichting op het gebied van inlandschen landbouw wellicht kunnen vastgesteld worden, dat iedere Indiër, die met goed gevolg eenige jaren „Hooger landbouwonderwijs" genoten heeft, voor bovenbedoelde betrekking in aanmerking zou kunnen komen.

Op deze wijze zullen zeker meerdere mijner landgenooten zich aangetrokken gevoelen tot deze studie en dezen werkkring, hetgeen niet alleen ons land en volk, maar ook Nederland zeer zeker ten goede zou komen.

DJAMALOEDIN BIN MOH. RASAD,
Lid Ind. Ver., thans studeerende a/d Hoogere Landbouwschool.

Wageningen, Juni 1909.

Van Vreemde Koloniën.

Arbeid in Duitsch Oost-Afrika.

De kolonisten in Duitsch Oost-Afrika kunnen zich nog altijd niet vereenigen met de regeling van het arbeidersvraagstuk aldaar, niettegenstaande den daarbij reeds door het bestuur aan de werkgevers toegezegden steun.

In de Ousambara-Post wordt nu de invoering van een streng stelsel van controle op de inboorlingen bepleit.

Ieder inboorling zou moeten zijn voorzien van een pas, die hij telkens op gedane navraag zou moeten vertoonen. Voor vertrek uit het eene district naar het andere zou hij bovendien aan het betrokken districts-bestuur een paspoort moeten aanvragen.

In tegenstelling met de bestaande regeling zou het dan den inboorlingen vrijstaan zich vrijelijk in de geheele kolonie te bewegen, mits zij slechts op elke navraag de vereischte stukken kunnen voorleggen. Natuurlijk zou zulke navraag herhaaldelijk en op ongeregelde tijdstippen moeten geschieden, zoodat dus de taak der politie zou worden verzwaard.

Maar hierop is ook wel raad. Men zou evenals in de Engelsche koloniën een recht van één shilling per pas kunnen heffen, uit de opbrengst waarvan niet alleen de meerdere kosten voor de politie kunnen worden bestreden, maar de kolonie zelfs een voordeeltje zou kunnen trekken.

Tegen de invoering van zulk een paasenstelsel zouden geen overwegende bezwaren bestaan. Men treft het reeds, tenminste gedeeltelijk, aan in de Engelsche koloniën, in Zuidwest-Afrika en in het district Wilhelmstal in Duitsch Oost-Afrika, waar de inlandsche bevolking van arbeidskaarten wordt voorzien.

De kolonisten zouden baat vinden bij de voorgestelde regeling, daar zij dan in de behoefte aan arbeidskrachten zouden kunnen voorzien, zonder de tusschenkomst van koelie-wervers, dien ten slotte eindigen met het monopolie te houden voor de levering van werkkrachten.

Humane cacao-fabrikanten.

In het Koloniale Zeitschrift verscheen een artikel van den heer Schulte im Hofe, waarin deze mededeelde, behalve in Kameroen, ook op San Thomé te zijn geweest, waarvan de daar geproduceerde cacao, naar men weet, door zoogenaamde humane cacao-fabrikanten, Cadbury cum suis, met een boycot wordt bedreigd, omdat het product zou worden verkregen door het gebruik van slavenarbeid.

De heeren vergeten er bij te vertellen, dat zij juist in het jaar, voordat zij de beweging op touw zetten, waaraan uitsluitend de bedoeling ten grondslag ligt om de cacao op prijs te houden, en daartoe te trachten een der grootste producenten, de kolonie San Thomé uit te schakelen van die cacao, die volgens hen een bijsmaak heeft van „slavernij", een buitengewoon groote hoeveelheid hebben ingeslagen.

Wat nu de „slavernij" op San Thomé aangaat, schreef de heer Schulte im Hofe, bij zijn bezoek aan dat eiland ook verscheidene cacao-plantages te hebben bezocht, o.a. die van Mendouça, die gevoegelijk uit alle opzichten voorbeeldig kunnen worden genoemd.

De Gordian schreef ditzelfde ook reeds te hebben opgemerkt. Het kwaad schuilt niet op San Thomé, maar in de wijze, waarop de arbeiders voor die kolonie in Angola worden aangenomen. Het ware dus goed het rapport van den heer Cadbury over zijn laatste reis af te wachten.

Het Koloniale Zeitschrift teekende hierbij aan:

„Deze verklaring van de Gordian wekt te meer verbazing, daar de heer Cadbury wel op San Thomé, maar evenmin als de heer Schulte im Hofe in Angola is geweest. Hoe het ook zij, het komt ons onjuist voor een definitief oordeel te vellen over de aanhangige zaak op het enkele rapport van den heer Cadbury, die in deze belanghebbende is. Wij zullen ons dus van elke nieuwe opmerking onthouden en eerst een oordeel vormen, wanneer wij niet alleen het verslag van den heer Cadbury, maar ook dat van de Portugeesche regeering betreffende hetzelfde onderwerp in handen zullen hebben.

Landbouw in Tunis.

De inlandsche bevolking van het regentschap Tunis heeft onlangs een ernstige crisis doorstaan. Maanden lang heeft zij honger geleden en het bestuur zag zich genoodzaakt een bedrag van omstreeks 2 millioen francs te besteden, om in den meest dringenden nood te voorzien en om zaad te koopen voor de landbouwers. De hongersnood heeft evenwel ondanks de verleende hulp betrekkelijk talrijke slachtoffers gemaakt, terwijl de ellende de uitbreiding eener typhus-epidemie in de hand werkte.

De aan het land en zijne bevolking opgelegde beproeving is evenwel niet het gevolg geweest van een uitzonderingstoestand, maar vindt haren grond in een blijvende oorzaak, welke zich in gewone tijden reeds in mindere of meerdere mate doet gevoelen, maar op sommige tijdstippen tot zeer ernstige gevolgen leidt.

De inlandsche bevolking van Tunis staat voortdurend bloot aan de kans van hongersnood wegens het onvoldoend productief vermogen van haren landbouw. Eens in de zes of zeven jaren staat haar een hongersnood te wachten, en zoo zal het blijven, tenzij men een geneesmiddel vindt voor de kwaal.

Dit geeft een kolonist, de Bouvier, die sedert geruimen tijd als landbouwondernemer in het regentschap zich heeft gevestigd aan, door de noodzakelijkheid te bepleiten van voorlichting voor den landbouw.

Deze staat in Tunis nog op vrij lagen trap, en terwijl dit land eertijds een der korenschuren was van het Romeinsche rijk, is, niettegenstaande het klimaat er nagenoeg onveranderd is gebleven, de opbrengst van het land aanmerkelijk verminderd, tengevolge van de primitieve wijze van bewerking van den grond.

Dat deze meer kan voortbrengen dan de inlandsche landbouwer er van trekt, blijkt uit het feit, dat de europeesche kolonisten een twee tot vier malen grooteren oogst binnenhalen.

Het voorbeeld der europeesche kolonisten moet op den duur stimuleerend werken op den inlandschen landbouwer, maar men dient, naar de heer Bouvier meent, eerstgenoemden dan ook in staat te stellen, om voorbeeldig te werken.

De Association Agricole de la Tunisie heeft reeds veel gedaan tot onderlinge voorlichting der kolonisten, maar er zijn tal van vraagstukken, waarvan de oplossing buiten het bereik van het individueele onderzoek ligt, of niet dan ten koste van zware offers en eerst na langdurige proefnemingen kan worden verkregen.

De heer de Bouvier meent, dat het op den weg van het bestuur ligt om den noodigen steun te verleenen. Dit heeft, niettegenstaande in 1908 bv. ruim *f* 700000 voor het departement van landbouw waren uitgetrokken, tot nu toe nagenoeg niets verricht op het gebied van proefnemingen.

Hij stelt nu aan het bestuur van Tunis den landbouw op Sicilië ten voorbeeld, ten opzichte waarvan door betere voorlichting in den laatsten tijd reeds aanmerkelijke verbeteringen konden worden vastgesteld. Hij wijst er nadrukkelijk op, dat met demonstratie-velden alleen men er niet komt, maar dat ook proeftuinen behooren te worden aangelegd.

Wanneer dan ook verder de bevolking, aldus voorgelicht, kon worden bewogen om den europeeschen in stede van den arabischen ploeg te gebruiken, dan zou de inlandsche landbouw spoedig op grootere productie kunnen wijzen.

BOEKBESPREKING.

Bij gebrek aan plaatsruimte moesten wij tot onzen spijt telkens uitstellen hier de aandacht te vestigen op een aantal zeer verdienstelijke werken welke ons werden toegezonden en waarin zeker velen onzer lezers groot belang zullen stellen. Zoo ontvingen wij van de Uitgevers-Maatschappij A. W. Sijthoff te Leiden de eerste drie deeltjes van een hollandsch leesboek voor inlanders en vreemde oosterlingen, getiteld:

„Een Vriendenkring" door Th. J. A. Hilgers.

Deze nuttige boekjes, keurig gedrukt en aardig geïllustreerd, waarvan de prijs zoo laag gesteld is — slechts 14 en 16 cents per stuk — dat zij binnen veler bereik vallen, zullen hun weg wel vinden. Ze zijn met deskundigen zorg opgesteld; een gelukkige gedachte is b.v. om de lettergrepen waarop de klemtoon moet vallen — het groote struikelblok voor vreemden, die Hollandsch leeren — met dikke letters te doen drukken. Ze zijn zoo aardig, dat zelfs volwassenen ze met pleizier doorlezen. Geen wonder dan ook dat bij besluit van den Heer Directeur van O. E. en N. d.d. 11 Febr. 1909 No. 1692 deze boekjes in groote oplaag besteld zijn ter opneming op de lijst van leermiddelen voor de Inlandsche scholen.

De volgende deeltjes van deze serie, welke uit 10 stukjes zal bestaan, zullen waarschijnlijk nog in den loop van dit jaar verschijnen.

Van een ander niet minder nuttig werkje: **Liederkeur voor de school en het leven,** verscheen bij J. B. Wolters te Groningen de derde druk.

Deze bloemlezing door G. C. Weeren bestaat uit een honderdtal liederen van vaderlandsche dichters en componisten en is voor den bescheiden prijs van *f* 0.50 verkrijgbaar. Wij wenschen haar een plaats toe in ieder Hollandsch sprekend gezin, ook en vooral in de tropen, de woorden van den verzamelaar ten volle beamend:

„Meer en meer wekt de kennis van onzen liederenschat de belangstelling — en deze de liefde voor ons lied. En te recht! „Onzen rijken liederenschat verdient in eere te worden gehouden als een kostbaar nationaal gemeengoed van allen, wier moedertaal het Nederlandsch is."

Zou „Liederkeur" tot het bereiken van dat vaderlandsche doel eenigszins kunnen meehelpen? Me dunkt — ja!

„Laet ons dan voortane alle neersticheyt doen om onse vaderlandsche musycke, die niet van minder konst ende soeticheit en is dan andere, allomme int openbaer ende gemeyn gebruyck te brengenë!"

Zijn beide voornoemde werkjes bestemd voor de prille jeugd, ten nutte van de studeerende jongeling-

schap ontvingen wij ter aankondiging twee brochures van den heer A. J. H. Eijken:

1o. De werkkring van den Controleur op Java; in boekvorm den inhoud weergevend van de zoo opwekkende lezing door dezen Controleur B.B. gehouden voor de Indologen-Vereeniging te Leiden, en reeds besproken in onze rubriek Litteratuur-overzicht;

2o. Het Boschwezen in Nederl.-Indië bsprekend de geschiedenis van het Boschwezen in N.-I., doel en werkkring ervan, de wildhout- en djatibosschen, de djatiboom, het djatihout, de boschinrichting, den bijplant, de exploitatie door den staat, idem door particulieren, houtbehoefte in het algemeen en die op Java, aanleg van cultures, reserveering van boschgrond, personeel, boschpolitie, vergelijkingen met het boschwezen in Britsch-Indië, waarbij schrijver tot de volgende conclusies komt:

1. Instandhouding, uitbreiding, waar noodig reboisatie, van wildhout- en djatibosschen op Java, is uit een klimatologisch en hydrologisch standpunt en met het oog op de stijgende houtbehoefte dringende plicht.

2. Voor de Buitenbezittingen dienen strenge maatregelen genomen te worden om ontwouding en devastatie tegen te gaan en te voorkomen.

3. Samenwerking tusschen de ambtenaren bij den administratieven dienst en die bij het Boschwezen, is speciaal met het oog op de uitoefening van de boschpolitie hoogst gewenscht.

4. Locale belangen mogen het algemeene belang, dat het Boschwezen beoogt, niet in den weg staan.

5. Staatsexploitatie der bosschen is te verkiezen boven die door partikulieren. De handel in hout blijve in handen van de laatsten. Voor de invoering van algeheele staatsexploitatie moet aan de in werking zijnde partikuliere houtaankoopmaatschappijen eene fatsoenlijke retraite gewaarborgd worden.

6. De Regeering mag zich voor de uitoefening van een naar de eischen des tijds ingericht boschbeheer, niet laten leiden door de vraag naar een grooter of kleiner batig saldo.

Beide boekjes zijn bij den Boekhandel van der Beek te verkrijgen respectievelijk tegen ƒ 0.40 en ƒ 0.60. Met de uitgifte hiervan deed de heer Eijken een goed werk om wat meer licht en kennis omtrent dien tak van dienst te verspreiden. Ook voor hen, die zich in Holland voor dezen dienstak wenschen te bekwamen, kan het eene voorlichting zijn, betreffende den aard der werkzaamheden.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De talrijke, sedert het vorig overzicht ontvangen publicatiën noodzaken tot beperking, waarom ditmaal volstaan moet worden met het enkel weergeven van den inhoud.

Neerlandia. Juni 1909.

Batak-Nummer. Het Bataksch Instituut. — Het gebied der werkzaamheid van het Bataksch Instituut, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — De grootte der Bataklanden, door M. Joustra. — De uitbreiding van ons gezag in de Bataklanden, door M. J. — De residenten van Tapanoeli. — Bestuur en rechtspraak in de Bataklanden. — Bataksch rechtsgevoel. — Het reizen in de Bataklanden, door M. J. — De brievenpost in de Bataklanden, door M. J. — De omgeving der Bataklanden. — Iets over het Toba-meer, door W. M. H. Ypes. — De zending in de Bataklanden, door M. J. — Het Gouv.-onderwijs in de Bataklanden, door M. J. — Voornamen van Christen-Bataks. — Een Bataksche bijbel, door F. W. Fischer. — Het Zending-hospitaal te Pea-Radja, door Luit. L. van Vuuren. — Hoe de Batak zijn vrouw noemt. — Een en ander over het plateau van Sipirok, door C. Poortman. — Twee polsringen en nog iets over de nijverheid, door M. J. — Iets over landbouw en veeteelt, door M. J. — Het zingen onder de Bataks. — Huizen en dorpen, door M. J. — Bataksche nijverheid. — Hoe warm het is in de Bataklanden. — Wat men in de Bataklanden niet heeft. — Over den Batakschen volksnaam, Bataksche plaatsnamen enz. — Het Hollandsch onder de Bataks. — Een paar Bataksche minneliedjes in vertaling. — Lijst van hen, die bijdragen an het Bataksch Instituut. — Kaartje der Bataklanden.

De Indische Gids. Juli 1909.

Indische anomalieën, door Mr. R. Tj. Mees. — De Filipino's onder het Spaansche en het tegenwoordige, Amerikaansche gouvernement, door L. F. Dingemans. — Gebrek aan ambtenaren, door Ch. Borel. — Voortgezette opleiding van Inlanders, door Boeka. — West-Borneo. Eenige mededeelingen aangaande bevolking en bestuur, door W. G. Elenbaas. — Reorganisatie van het onderwijs aan de School tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden, door W. K. Tehupeiory. — Een voorbeeld gesteld, door W. K. A. Burghardt. — Varia: Frankrijks koloniale financiën. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel. — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur: Tropisch Nederland, door Ch. Boissevain. — Jaarverslag van den Topographischen dienst in Ned.-Indië. — Over Java en de Javanen. — Het rechtsleven bij de Minangkabausche Maleiers, door Mr. G. D. Willinck. — Wetenschap: Vogelnestgrotten in de Palembangsche Bovenlanden. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Uit de geschiedenis der Oost-Indische Compagnie in de 18e eeuw, door N. Mac Leod. IV. De reforme in het Zeewezen en andere takken van bestuur onder Van Imhoff (slot).

Het Werk der Barmhartigheid.

Beschrijving van de stichtingen in Nederland en Nederl.-Indië, waar christelijke barmhartigheid geoefend wordt, bewerkt door Ds. J. Bootsma en Jonkvr. H. H. de la Bassecour Caan. Met een woord van aanbeveling van Ds. H. Pierson, W. Hovy en Dr. J. Th. de Visser. 's-Gravenhage, Js. Bootsma. 1909.

De navolgende stichtingen in de Indiën worden in dit werk beschreven: Het ziekenhuis te Pea-Redja op Sumatra. — Het Diaconessenhuis te Tjikini, (Weltevreden). — Het Petronellahospitaal te Djocjakarta. — Oranje-Nassau te Magelang. — Het Leger des Heils. — Het ziekenhuis te Poerwodadi. — De Wittekruis-kolonie bij Salatiga. — Pangoengsen. — Het ziekenhuis te Modjo-Warno. — Het ziekenhuis te Sonder, in de Minahassa. — Bethesda, in de kolonie Suriname.

De Indische Mercuur. 1909. No. 26.

Nog eens de suikerindustrie op Java, door Dr. K. W. van Gorkom. — De ware beteekenis der in de laatste jaren zoogenaamd nieuw gevonden suikerleverende planten, door H. C. Prinsen Geerligs. — Surinaamsch hout, door A. H. Berkhout. — Solosche landhuurders-vereeniging. — Economische toestand van de Philippijnen in 1908. — Een nieuwe methode om caoutchouc uit het melksap te bereiden. — De ontwikkeling der Japansche petroleumindustrie. — Invoer op Java in 1909. — Uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten (Prijsvraag voor eene verhandeling over de fermentatie en het drogen van de cacaoboon. — Deli-Planters Vereeniging. — Bamboe op de Philippijnen. — Bacovenkultuur in Suriname. — Uitvoer van cacao in Suriname). — Kleine mededeelingen. (Bekendmakingen, betreffende vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen. — Gouvernements-bedrijven in Ned.-Indië. — Irrigatie op het schiereiland Malakka). — Financieele Verslagen en berichten. — Nieuwe Emissies. — Ingezonden stuk door L. F. Dingemans naar aanleiding eener bespreking van zijn opstel: De particuliere suikerindustrie in de gouvernementslanden op Java, door H. C. Prinsen Geerligs. — Extra-Bijvoegsel: De suikeronderneming „Djatiroto", (met platen en kaart).

Weekblad voor Indië. 6e jaarg. No. 6.

Een hoogeschool voor Ned.-Indië, door R. B. — Mr. A. L. E. Gastmann (met portret). — Het jubileum van het „Nieuw Prauwenveer" (met foto), door D. Kolling. — De voorjaarswedrennen te Batavia (met foto's), door C. — Een bijzonder plekje (het punt waar het Kanaal van Suez in de Roode Zee uitloopt), door Beaulieu (met foto). — De sterrenhemel in Juni 1909. — Uit Kandangan, door A. F. Hermann. — Muzikale „on-dits", door Wilaz.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N. I.

Inhoud van het Mei-nummer: Wenken voor meteorologische waarnemers in Ned.-Indië (vervolg), door P. Joh. Smits. — De gezondheid van eenen cultuur-bodem, in verband met wortelsecreties, door W. G. Leembruggen. — Het gebruik en het voordeel van gedenatureerde alcohol. — Het preserveeren van hout, door W. F. Sherfesee. — Microscopisch onderzoek der verschillende papiersoorten. — Gambir-cultuur en -verkoop in de Straits-Settlements. — Giftplanten voor vee in Duitsch Oost-Afrika. — Hennep in Duitsch Oost-Afrika. — Vernietiging van witte mieren. — Bestrijding van de cacaoluis door mieren. — Productenmarkt en wisselkoersen over April 1909.

Vragen van den Dag. Juli 1909.

Nederlandsch-Indische statistiek, door J. J. Bekaar (1e gedeelte).

Reglement Rechtsvordering.

Wijziging van het Reglement op de rechtsverordening bij het Koninklijk Besluit van 25 Mei 1908 No. 66 (Staatsblad No. 522). (Officieële Bescheiden). Met machtiging der Regeering uitgegeven van wege het Departement van Justitie. Batavia, Landsdrukkerij 1909. fol.

Inhoud: I. Voordracht van den Minister van Koloniën van 3 Juli 1905 Litt. A.A¹., No. 54. II. Ontwerp-besluit. III. Advies van den Raad van State van 28 November 1905 no. 27 nopens het Ontwerp-besluit. IV. Afzonderlijk advies van den Staatsraad Mr. T. M. C. Asser. V. Consideratiën en advies van den Minister van Koloniën ad interim van 19 Mei 1908. Afd. A¹, no. 15.

Archief voor de Java-Suikerindustrie.

1909. Afl. 4. Een studiereis in de beetwortelindustrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — **Afl. 5.** Verschillende cultuurproeven, door J. D. Kobus en J. A. van Haastert. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java, door W. C. Dickhoff. — De suikerproducties der verschillende residenties in 1908, door W. C. Dickhoff. — **Bijblad No. 16.** Onderhoud van openbare wegen, door Mr. A. Paets tot Gansoijen. — Overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoekingen naar den landbouw en de daaruit gemaakte gevolgtrekkingen. **No. 18.** Jaarverslag van het Proefstation voor de Java-suikerindustrie over 1908. — Papier uit ampas, door W. C. Dickhoff. — Overzicht van de prijsbeweging der verschillende Java-suikersoorten gedurende het jaar 1908, door N. Marx. — **No. 19.** Rietbranden, door Mr. A. Paets tot Gansoijen. — Advies in zake de rietbranden, uitgebracht aan den gewestelijken raad van Pekalongan, door B. M. A. Carp en J. J. Hazewinkel.

De Cultuurgids. 1909.

Eerste gedeelte. No. 7. Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha. — Eenige cijfers betreffende Hevea. — Over het tappen van Castilloa. — Rubberprijzen in de toekomst. — **No. 8.** Theecultuur door de Inlandsche bevolking, door Dr. J. Bosscha. — Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha. — Bereiding van Castilloa-rubber. Cacao-productie en cacao-verbruik in 1908, door Dan. de Lange Jr. — Over selectie van Ficus-boomen. — Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen, opgemaakt onder ultimo Febr. 1909. — **No. 9.** Opstellen over Java-thee, door Dr. J. Bosscha. — Wetgeving in zake cultures: Recht van erfpacht. — De ontwikkeling van Hevea op Java. — Jaarbericht omtrent de cultures in Oost-Java over 1908. — Jaarbericht van den handel in kapok over 1908. — Jaarbericht van den handel in Indigo over 1908. — Kina en kinine. — **Tweede ged. No. 4.** Een reuzen cacao-kolf (met plaat) door Dr. F. W. F. Hunger. — Verdere mededeelingen over enkele op kina voorkomende insecten, door Dr. W. Roepke.

Gerechtelijke geneeskunde.

School tot opleiding van Inlandsche artsen. Leerboek der gerechtelijke geneeskunde, door H. F. Roll, Directeur der school, leeraar in ziektekundige ontleedkunde en gerechtelijke geneeskunde. 1e Deel. Formeel gedeelte; materieel gedeelte (doodslag, zelfmoord, toevallige doodelijke verwondingen en andere toevallige doodsoorzaken). Batavia, Landsdrukkerij.

Lichtstralen op den Akker der Wereld.

1909. No. III. Beelden uit het zendingsleven op Nieuw-Guinea (met afbeeldingen), door J. L. van Hasselt, oud-zendeling.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 9 Juni '09.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 8 Juni '09.
De Delicourant t/m 4 Juni '09.
De Sumatrabode t/m 3 Juni '09.
De Padanger t/m 3 Juni '09.
Suriname. Nieuws- en Adv.blad t/m 4 Juni '09.
De Surinaamsche Bode t/m 12 Juni '09.
Soerja Soeminat No. 5.
Exportblad 773/775.
Weekblad van Indië No. 2/5.
Jong Indië No. 44/46.
De Stem van Indië No. 20/22.
Cultura, Juni-afl.
La Quinzaine Coloniale No. 9/11.
Deutsche Kolonial Zeitung No. 23 en 24.
Verslag Surinaamsche Bank over 1908.
Ind. Genootschap (verg. 24 Mei '09).
De Indische Mercuur No. 27.
De Javasche Courant No. 44 en 45.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 22.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 120.
Bandera Wolanda No. 33.
De Banier No. 23.
De Indische Gids, Juli-afl.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 4 Juni 1909. No 44.

In dit Nr. is opgenomen het Kon. Besluit, bevattende Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot betrekkingen bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië en de regelen betreffende de uitzending van een dergelijk personeel uit Nederland.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. J. H. Meiss; den ass.-resident W. F. van Zutphen; den hoofdcommies O. R. Agerbeek en 2 jaar aan den ass.-resident H. A. de Groot.

Ontslagen: op verzoek eervol, de onderwijzeres Mej. A. van Slee en de ambtenaar op non-activiteit C. J. Almerood.

Benoemd: tot assistent-resident van Sepoetih-Toelangbawang A. H. N. Kruijsboom; van Noord Nieuw-Guinea W. A. Berkholst; van Soembawa E. F. Janssen van Raaij; van Groot-Atjeh E. Verbeke; tot predikant te Madioen E. Klaassen; tot leeraar bij het Gymnasium Willem III Dr. I. B. Kolthoff; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja G. J. Hupkes.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B. met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar J. H. B. Kuneman, B. W. van Gorkom, G. L. Gonggrijp, G. A. Calcoen, J. J. F. Pino en W. E. Scheurer.

Geplaatst: in de res. Semarang, de asp.-controleur B. J. Suermbndt.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 2en commies J. P. A. M. Ruger en den onderluitenant J. Mulder.

Ontslagen: op verzoek eervol de luit.-kolonel der infanterie M. W. E. van Bloemen Waanders en de 1e luit.-magazijnmeester O. B. H. von Koblinski.

Bevorderd: tot kolonel-hoofdintendant der militaire administratie J. C. Palm; tot luitenant-kolonel intendant J. W. H. Roelder; tot majoor-intendant P. A. C. Bolte.

Belast: met de waarneming der betrekking van bibliothecaris van het Dep. van Oorlog de gep. kapitein der inf. L. C. J. baron van Utenhove.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

	Contributie.
A. L. van Waardenburg	f 1.50
S. E. v. Nooten, Ambt. b/d In- en Uitv.rechten	- 3. -
Mevr. C.W.B. Thieme geb. de Roo v. Alderwerelt	- 1.50
H. Elias	- 2.50
Allen te Amsterdam.	
J. Boogerd, Hoofd Rijks Leerschool, Apeldoorn	- 1.50
Mevr. de Wed. J. Laute, „	- 1.50
G. A. Koops, Boekh. Weeskamer Batavia (m. v.), Breda (Ginneken)	- 2.50
B. Bordes, W.-Ind. Ambt., Breda (Prinsenhage)	- 1.50
W. Wunnink, Bussum	- 1.50
Li Tjuan Bik	- 1.50
J. C. Hoornweg	- 1.50
P. Buwalda	- 1.50
J. A. Hardeman, Oud-Resident	- 7.50
J. C. van Schouwenburg, Ambtenaar bij het Boschwezen N.-I. (m. v.)	- 2.50
W. van Bevervoorde, Gep Kapt. der Mariniers	- 5.—
Mr. J. F. Rhitzinger, Oud O.-I. Hoofdambtenaar	- 6.—
Mevr. de Wed. Bovens geb. Baumgartner	- 1.50
Mevr. de Wed. G. Kruys geb. Gallas	- 1.50
Mevr. J. D. Eckenhausen—Perelaer	- 1.50
J. L. C. Karsten Schuler	- 1.50
S. A. Spaarwater	- 2.50
Mevr. Oudendal	- 1.50
J. Engelen	- 2.50
P. Bedier de Prairie	- 1.50
E. M. van den Bergh van Heienoord, Gep. O.-I. Hoofdambtenaar	- 1.50
P. F. L. C. Lach de Bère, Gep. Lt. Kol. O.-I. L.	- 1.50
P. D. Visser	- 1.50
J. W. Meerburg, O.-I. Ambtenaar (m. v.)	- 6.—
S. Prins, 1e Luit. der Inf. O.-I. L.	- 1.50
A. Vernêde, Koopman	- 1.50
P. F. de Groot, 1e Luit. der Inf. O.I. L.	- 2.50
M. Duppenburg, Leeraar Gym. Willem III (m. v.)	- 2.50
Mr. C. A. de la Parra, O.-I. Recht Ambt.	- 1.50
F. R. Monteiro, Contr. B. B. N.-I.	- 1.50
Allen te Den Haag.	
Ds. J. Mooy, Predikant N.-I. (m. v.) Groningen	- 1.50
A. E. Catalanie, Ind. Stud., Leiden	- 1.50
J. W. Buma . . . Coronie	- 2.50
H. Lank „	- 2.50
E. W. de Flines, Ambt. W.-I. Maild., Paramaribo	- 2.50
A. van Wetering, Ass.-Resident (m. v.), Rhenen	- 2.50
H. P. Deinum, Koopman, Semarang	- 6.—
S. Bastiaans, Cand. Ind. Ambt., Utrecht	- 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur Verhulststraat 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

No. 28 Donderdag 15 Juli 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in de gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Concept-notulen van de Hoofdbestuursvergadering, gehouden te Utrecht, op Zaterdag den 10en Juli 1909, des voormiddags ten 11 ure, in het Hotel de l'Europe.

Aanwezig zijn de heeren C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter; A. B. J. Prakken, wd. ondervoorzitter; A. A. C. Harting, penningmeester; E. van Assen, secretaris, alsmede volgens presentielijst Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher, 's-Hage; Mevrouw J. E. van Oeveren, geb. van Schaik,-Utrecht; en de heeren Th. J. A. van Zijll de Jong, Zutfen; T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn; Th. Almerood, Amsterdam, terwijl de heer J. H. Calmeyer, Apeldoorn, tegenwoordig was, op uitnoodiging van het Hoofdbestuur om de vergadering bij te wonen.

Afwezig waren de heeren: Mr. H. Smeenge, Amsterdam; L. A. H. Lamie, Arnhem; J. C. van Reyn, Breda; Prof. Mr. J. E. Heeres, Leiden; J. L. Pierson, Nijmegen; Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weyler, Rotterdam, alsmede de heer O. H. Kuyck Apeldoorn, die wegens vertrek naar 's-Gravenhage voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur had bedankt.

De voorzitter roept den aanwezigen het welkom toe en geeft te kennen, dat deze samenkomst is uitgeschreven met het oog op de mogelijkheid, dat er nog enkele leden zullen zijn, die het een of ander hebben op te merken, in verband met de onderwerpen, welke op de agenda voorkomen en welke hedenmiddag op de jaarlijksche Algemeene Vergadering in behandeling zullen worden genomen.

De notulen der vorige vergadering van 10 April 1909, waarvan de leden kennis hebben kunnen nemen in het Koloniaal Weekblad van Donderdag 22 April 1909 No. 16, geven geen aanleiding tot opmerkingen en worden gearresteerd.

Mevrouw van Oeveren—van Schaik vraagt alleen opheldering van het feit, hoe het komt, dat zij in de vorige presentielijst als tegenwoordig is opgegeven, terwijl zij die vergadering niet heeft bijgewoond, waarop de Secretaris mededeelt, dat zulks te wijten is aan eene vergissing van de zijde van den zetter van het Koloniaal Weekblad, aan wien het begin van een nieuwen regel niet was opgevallen.

Vervolgens licht de voorzitter toe de voordracht van het Hoofdbestuur betreffende de nieuwe leden van het Hoofdbestuur, welke op de jaarlijksche Algemeene Vergadering zal worden voorgebracht, en spreekt daarbij het leedwezen uit, dat van de zijde van het Hoofdbestuur, tengevolge van het niet raadplegen van de voordracht van het bestuur der Afdeeling Nijmegen, door het Hoofdbestuur abusievelijk een eigen voordracht was opgemaakt, welke echter, zoodra de vergissing ter zijner kennis kwam, werd hersteld door de voordracht van het afdeelingsbestuur over te nemen, daarvan melding te maken in het Koloniaal Weekblad van Donderdag 8 Juli 1909 No. 27 en de verontschuldigingen aan te bieden.

Het afdeelingsbestuur van Nijmegen heeft met dit redres zijne voldoening betuigd.

Daarna ontspon zich eenige discussie, naar aanleiding van punt 10 der agenda van de jaarlijksche Algemeene Vergadering, in zake het verschil met het bestuur van de afdeeling 's-Hage over art. 16 van het Ontwerp-Huishoudelijk Reglement der afdeeling, luidende:

„Het afdeelingsbestuur kan over de geldmiddelen „der afdeeling, genoemd in art. 5 harer statuten, „beschikken voor het doen van uitgaven, vereischt „voor den geregelden gang van zaken en voor de „uitvoering van eenige bepaling in de statuten of „van dit reglement.

„In de jaarlijksche Algemeene Vergadering der „afdeeling worden telkens voor het volgende jaar „de begrooting der uitgaven en de raming der in„komsten vastgesteld.

„Andere uitgaven dan die, bedoeld in het eerste „lid van dit artikel, of uitgaven boven of buiten de „door de Algemeene Vergadering der afdeeling vast„gestelde begrooting, mogen niet plaats vinden dan „krachtens machtiging van het Afdeelingsbestuur, „waartoe door minstens 2/3 van het wettig aantal „bestuursleden moet zijn medegewerkt."

De Voorzitter, erkennende dat het Afdeelingsbestuur, hetwelk als rechtspersoon is erkend, zeer zeker over de eigen geldelijke middelen kan beschikken, welke jaarlijks worden verantwoord, bleef bij zijne meening, dat het ontworpen huishoudelijk reglement een te groote vrijheid gaf aan het bestuur, door toe te staan, dat het geheel zelfstandig kan afwijken van of overschrijden eene door de ledenvergadering vastgestelde begrooting, zonder dat, gelijk in het huishoudelijk reglement van de Vereeniging, voorafgaande goedkeuring of wel nadere bekrachtiging door eene ledenvergadering is voorgeschreven.

In verband daarmede kon het Hoofdbestuur het nieuwe huishoudelijk reglement niet geheel en al goedkeuren.

Zulks werd bestreden door de heeren Prakken, (wd. voorzitter van de afdeeling 's-Gravenhage) en Almerood, Amsterdam, die van oordeel waren, dat het Hoofdbestuur ten deze niet te veel moet ingrijpen, waar de leden der afdeeling toch controle uitoefenen over de leden van hun bestuur.

Besloten wordt deze aangelegenheid aan het oordeel van de Algemeene Vergadering van heden te onderwerpen.

Ten slotte wijst de voorzitter de aanwezigen nogmaals op het voorschrift van art. 10 van het H. R. der Vereeniging, waarbij hem het recht is toegekend alle vergaderingen van afdeelingen, besturen en commissies der Vereeniging bij te wonen, waartoe hem van alle te houden vergaderingen kennis wordt gegeven, en zulks in verband met het feit, dat hij er wel prijs op zou stellen om met de verschillende bestuursleden en leden van de afdeelingen kennis te maken en de in behandeling genomen wordende aangelegenheden van tijd tot tijd te volgen.

Niets meer te verhandelen zijnde, wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris:
E. VAN ASSEN.

Openingsrede van den Voorzitter op de Algemeene Vergadering te Utrecht, 10 Juli 1909.

Ik heet u allen hartelijk welkom in deze algemeene vergadering, welke als een bijzondere kan worden beschouwd, omdat zij de eerste is in de tweede tienjarige periode van het leven onzer vereeniging, welke wij zijn ingetreden.

Den 3den Mei van dit jaar toch was het tien jaren geleden, dat uit een toevallige omstandigheid de Tentoonstelling van Vrouwenarbeid, waar de Indische afdeeling zoozeer de aandacht getrokken had, door het volhardend initiatief van Mevrouw van Zuylen—Tromp, bijgestaan door wijlen haren echtgenoot, dien wij steeds met eerbied en dankbaarheid blijven herdenken, deze vereeniging gevestigd werd.

Gelijk in een menschenleven zijn ook in het leven eener vereeniging de eerste jaren de moeilijkste. Het is de tijd van vallen en opstaan, de tijd van lustig ontwaken, van hoopvolle verwachting... maar ook de tijd, waarin men gaat ondervinden de teleurstelling bij het streven, het ijdele der verwachtingen, de onzekerheid omtrent de toekomst.

Het is mijne bedoeling niet, u thans de geschiedenis te verhalen of in herinnering te brengen van de eerste tien levensjaren der vereeniging. Mevrouw van Zuylen heeft zorg gedragen voor een feestnummer van ons orgaan „Het Koloniaal Weekblad" ter herdenking van dat tienjarig bestaan; ik zou dus in herhaling vervallen. Laat ik alleen nog maar in herinnering brengen dat de vereeniging begon met 200 leden, en alleen werkte te 's-Gravenhage; dat het ledental sedert geklommen is tot 2000 en meer, dat de vereeniging hare vertakkingen heeft in alle deelen van het land, in Oost- en West-Indië. Uitgebreid is dus het veld, waar zij werken wil en voortdurend breidt hare werkzaamheid zich uit. Zorg voor de persoonlijke belangen van hen, die uit Indië komen en die derwaarts vertrekken, ijveren voor

de welvaart in de overzeesche bezittingen, voor de belangen van de verschillende bewoners aldaar, bevordering van de kennis dier landen, dat is in 't kort het programma, waardoor wij hopen den band te versterken tusschen het Moederland en zijne Indische bezittingen, te bevestigen wat ons bindt aan de volkeren van verschillenden landaard, met wie wij door de geschiedenis vereenigd zijn, aan wie wij door gemeenschap van belangen en door gevoelens van sympathie verbonden willen blijven."

Met 200 leden begon de vereeniging, zoo lezen wij in het feestnummer, zij telt thans tienmaal meer, maar zij zou 10 maal 10 meer moeten bedragen, wanneer maar eenigszins voldaan werd aan den wensch der oprichters, door het Hoofdbestuur in zijn onlangs verspreide circulaire opnieuw uitgesproken: „de toetreding van allen, die aan Indië een deel van hun denken, hun werken, hun leven schonken, die door vrienden en familiebetrekkingen, wier lot zoozeer afhangt van de ontwikkeling onzer overzeesche bezittingen, de groote beteekenis begrijpen van een hechten en vertrouwelijken band tusschen Nederland en die bezittingen, — van allen voorts, die trotsch zijn op onze nationaliteit, die uit de geschiedenis kennen de kracht, welke onze betrekking tot Indië gegeven heeft in de moeilijkste tijdperken van ons volksbestaan, die beseffen de waarde van onze betrekking tot Indië voor nu en in de toekomst ter handhaving van de eervolle plaats, die Nederland in de schatting der volkeren en van de menschheid inneemt."

De vereeniging zou tienmaal meer leden moeten tellen dan zij nu heeft! Dat het op dien weg zoo langzaam voortgaat, maakt het vaak zoo zwaar met lust voort te werken. Wij danken het aan onzen onvermoeiden penningmeester vooral, dat sedert 1 Januari van dit jaar bijna 200 nieuwe leden zijn toegetreden; — doch daarvoor was niet voldoende de opwekking door onze circulaire, daarvoor moest hij zich de moeite geven de personen op te zoeken en door overreding te winnen.

Wanneer wij bijwijlen de toekomst somber inzien, dan is dit niet Uwe schuld, die door Uwe tegenwoordigheid in deze vergadering van Uwe buitengewone belangstelling blijk geeft, al kan verschil van inzicht wel eens moeilijkheid baren, persoonlijke gevoeligheid wel eens leiden tot miskenning van het algemeen belang, dan is dit niet de schuld van hen die hier wel niet tegenwoordig, doch door toetreding tot het lidmaatschap onzer vereeniging sympathie voor ons streven betoonen, — maar dan denk ik aan de talrijken in den lande, die in Indië geleefd hebben, in dat weelderige land gelukkige jaren hebben doorgebracht, een mate van welvaart hebben verworven, die anders wellicht hun deel niet geworden zou zijn, een verheffing van stand en positie voor zich en hunne nakomelingen hebben verkregen, die hun met dankbaarheid moet vervullen, dan denk ik aan de velen, die gewoekerd hebben met de vruchten, welke hun overvloedig uit dat land toegestroomd zijn, wanneer wij ondervinden, hoe zoovelen van hen redenen hebben om ons hunne medewerking te onthouden, zelfs door een bescheiden contributie van *f* 1.50 's jaars niet willen bijdragen om ons de middelen te verschaffen, die ons in staat stellen ons belangloos streven met kracht voort te zetten.

Dan zeker zijn wij, die in Indië hebben geleefd, daar het schoone en goede hebben gezien en ondervonden, onbillijk met den „huiszittenden" Nederlander te verwijten gebrek aan belangstelling in het lot dier rijke bezittingen, niet te beseffen de waarheid van de spreuk, door wijlen den heer van Zuylen geplaatst in het hoofd van ons orgaan: Het koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang, dan moeten wij het de Nederlandsche pers vergeven, dat zij in den heeten strijd voor de partijpolitiek harer richting onbewust de spreuk handhaaft: „Vivent les principes, périssent les Colonies!"

Wij zijn hier te zamen gekomen, om de belangen te bespreken, welke de vereeniging „Oost en West" voorstaat. Laat ons niet versagen!

Een stem uit het Dagelijksch Bestuur schreef in het feestnummer: „Het einde van het eerste tienjarig tijdvak vindt ons dus werkzaam en vol moed, maar voldaan zijn wij nog lang niet. Is onze vereeniging ten deele de vrucht van de in de latere jaren hier en daar opkomende belangstelling voor Indië en zijne bewoners, mogen wij ons met bescheidenheid beroemen, die belangstelling te hebben aangewakkerd, het kleine licht, dat wij ontstoken hebben, ontvlamme in een volgend tienjarig tijdvak tot een hel lichtenden fakkel, die boven onze vereeniging uitsteekt, als het licht, waarop ieder met vertrouwen aanstuurt, die mede wil werken tot het geluk en de welvaart van Oost- en West-Indië."

Eendracht in samenwerking van commissiën, afdeelingen en leden in de vereeniging, besef van de heiligheid, van de groote kostbaarheid van den band die Indië en Nederland verbindt, bij allen in Nederland, — zij de leus bij het intreden van het nieuwe tijdvak!

Zoo zij het!

Ten kantore Heulstraat zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over Onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 no. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding.

Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nederl. Staatscourant 1909 no. 75 à *f* 0.10 (oproeping van artsen).

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. De werkkring van den controleur op Java, door A. J. H. Eijken, *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende de opleiding van militaire apothekers.

Van de Afdeeling Breda:

JAARVERSLAG der Vereeniging Oost en West, Afdeeling Breda en O., over het jaar 1908.

Het jaar 1908 geleek in vele opzichten op zijn voorgangers, de lust bij de Bredanaars om iets van de schoone Nederlandsche koloniën te weten te komen of er iets voor te doen, blijft gering, haast zouden we zeggen neemt af. Doch daar, waar zoovele oudgasten voorgaan met te zeggen: wat heb ik nog met de koloniën te maken, ik ben er uit en daarmee basta, is het niet te verwonderen, dat zij, die Neerland's schoonste bezit niet van aanzien kennen, volharden in hunne onwetendheid daaromtrent en gelooven, dat de scheeve voorstellingen, die zij er van hebben, en hun door eenig, misschien ziekelijk oud-Indischgast zijn verteld, waarheid bevatten, zonder eenige moeite te doen van een en ander beter op de hoogte te komen.

Indien wij beweerden: de meeste Nederlanders zijn de mooie koloniën, die hun land bezit, en waarvan zij, hetzij dan soms indirect, ontzaggelijk voordeel hebben, niet waard, zou dit hard klinken en toch veel waarheid bevatten.

Het Bestuur dezer afdeeling verloor dit jaar weer een zijner leden, en wel Mevrouw Stapel, die naar den Haag vertrok. Veel heeft de Afdeeling aan naar te danken, en wij betuigen dan ook hierbij onzen hartgrondigen spijt, dat ze ons verlaten moest.

Onbekend is de Vereeniging buiten hare leden niet. dit bleek ons door vragen ons gedaan om te zorgen kinderen in den kost te krijgen of door het zoeken naar eene betrekking door middel van het Koloniaal Weekblad. Hoewel de inlichtingen en advertentiën gratis gegeven en geplaatst werden, vonden de vragers het niet noodig zich als lid bij de Vereeniging aan te sluiten, laat staan dank te betuigen voor een maanden lang gratis geplaatste advertentie, waarop een zeer aannemelijk voorstel inkwam. Of er op dit aanbod werd ingegaan hebben we zelfs niet kunnen te weten komen.

Het voornaamste in de geschiedenis der Afdeeling voorgevallen in het jaar 1907 was de jaarlijksche Algemeene Hoofdbestuursvergadering, te Breda gehouden. Op twee na schitterden alle leden der Afdeeling door afwezigheid. Ieder lid had een uitnoodiging van het Afdeelingsbestuur ontvangen, terwijl in het Koloniaal Weekblad de oproeping tot deze vergadering voorkwam.

Lezingen konden dit jaar niet plaats hebben. Wel werd de heer Jonkheer Graafland, die ten vorige jare zoo'n schitterende voordracht over Indië te Breda had gehouden, uitgenoodigd, maar hij was tot onzen spijt dit jaar verhinderd te komen.

Andere dergelijke sprekers waren aan het Afdeelingsbestuur niet bekend, terwijl ook de kas niet toeliet daarvoor groote offers te brengen.

Plannen om eene tentoonstelling te organiseeren, leden schipbreuk, daar het bestuur der Vereeniging Concordia onze aanvraag om hiervoor een zaal gratis af te staan, onbeantwoord liet. Op een mondeling herhaald verzoek werd geantwoord, dat met het oog op de gewone zomerrestauratie der zaal geene beslissing kon genomen worden.

Het ledental nam wederom af. Door bedanken, vertrek en overlijden daalde dit cijfer tot 48 op ultimo December 1908.

De gewone jaarlijksche algemeene vergadering op 2 Maart 1909 uitgeschreven werd door niemand, behalve de bestuursleden, bezocht, zoodat geene besluiten konden worden genomen.

Voor de propaganda werd in het eerste gedeelte van het verslagjaar wekelijks een drietal exemplaren van het Koloniaal Weekblad verspreid, doch zonder resultaat; en in het laatst van het jaar een honderdtal circulaires, door de Algemeene Hoofdbestuursvergadering vastgesteld in Augustus j.l., en later teruggehaald. Tot heden trad één lid hierdoor toe, en wel een oudgast.

Vijf en twintig exemplaren om bijdragen te storten voor de noodlijdenden op Curaçao tengevolge van de verwikkelingen met Venezuela, brachten niets op.

Breda, 1 Januari 1909.

Namens het Bestuur:
(*w. g.*) J. C. VAN REIJN, Secretaris.

GELDELIJKE VERANTWOORDING OVER 1908.

Baten.

1. Saldo van vorig jaar	f 48.79
2. Contributiën over het loopend jaar van 53 leden	- 81.—
Totaal	f 129.79

Lasten.

1. Afdracht aan het Hoofdbestuur over 53 leden à f 0.50		- 26.50
2. Inningskoosten		- 3.50
3. Kosten van vergaderingen en ontvangst van het Hoofdbestuur te Breda	f 16.40	
Drukwerken	- 1.65	
Bureaukosten (incl. porti)	- 4.09	- 22.14
4. Bijdrage aan het fonds voor noodlijdenden te Curaçao		- 5.—
5. Saldo voor het volgend jaar		- 72.—
Totaal		f 129.79

1 Januari 1909.

Het Afdeelingsbestuur:
— — — , Voorzitter. VAN REIJN, Secretaris.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Deutsche Wochen Zeitung für die Niederlanden und Belgiën* over de inzending van „Boeatan" ter Middenstandstentoonstelling te Amsterdam. — „Teisterbant" in de *Nieuwe Courant* over de stembus en de Koloniën. Rhaden Mas Noto Soeroto over de inlandsche pers in de *Nieuwe Rott. Courant.*

In onze vorige kroniek namen wij eene korte beschouwing over betreffende de inzending: Curaçao'sche hoedenvlechterij ter Middenstands-tentoonstelling te Amsterdam. Ook de „Deutsche Wochenzeitung für die Niederlanden und Belgien" wijdt hieraan een woord en schrijft verder over de inzending van Boeatan het volgende:

„Hochinteressant, namentlich für Damen, ist auch die Abteilung „Boeatan", eine Ausstellung von allerhand Erzeugnissen aus O.- und W.-indien. Hier kan man sich überzeugen, mit welch' feinem Geschmack, mit welcher Geschicklichkeit und peinlicher Sorgfalt die Naturvölker ihre Erzeugnisse herstellen, womit sie ihren europäischen Kollegen eine gute Lehre erteilen.

Man kann sich nicht satt sehen an den geschmackvollen Batik-Arbeiten für einheimischen und europäischen Gebrauch und wundert sich, dass die gebildete Niederländerin, deren Geschmack und Farbengefühl sehr entwickelt ist, sich so sehr von der wälschen Mode beeinflussen lässt, dass sie den indischen Produkten in ihrem Heim keinen Platz bietet. Die Gold- und Silberstickereien aus Atjeh, Celebes, Bali und von andern Inseln würden manchen Salon interessanter gestalten, wie er jetzt is; solche Muster findet man in Europa kaum, ebensowenig die Flechtarbeiten mit den eigenartigen Motiven, die Täschchen und dann die prächtig bearbeiteten Briefmappen, die sich zu originellen Geschenken besonders eignen.

Vom Kunstfleiss der Javanen zeugen die Kupfer arbeiten von Surabaya, und von dem der Timoresen die originellen Zigarren- und Zigarettentaschen, die, für wenig Geld erhältlich, das Herz gar manchen Binnenländers erfreuen würden.

Auch einzelne Ethnographica's lenken die Aufmerksamkeit auf sich.

Kurzum, der Europäer findet hier eine Fülle des Interessanten, womit er sich und sein Heim schmücken kann."

***

„Teisterbant”, waarschijnlijk de schuilnaam van den nieuwen kolonialen medewerker der „Nieuwe Courant”, hoofdartikelt in dit blad over „de stembus en de koloniën”. In het algemeen strekt zijn betoog om de belangstelling voor Indische aangelegenheden onder het Nederlandsche publiek op te wekken, hetgeen hij volgens een vooraf gesteld, vast plan van actie wil bereiken. Zeer juist zijn zijn opmerkingen wat betreft de totale afwezigheid van eenige belangstelling voor de koloniën bij de thans afgeloopen algemeene verkiezingen.

In de programma's van actie, zegt hij, door de verschillende partijen vóór en met het oog op de verkiezingen ontworpen en vastgesteld, werd aan de koloniale belangen ook niet één enkel woord gewijd. Tijdens de actie zelve, bij de redevoeringen gehouden door of tot aanbeveling van de verschillende candidaten en bij de gedachtenwisseling over hun z'enswijze ten aanzien der groote nationale vraagstukken op geestelijk en stoffelijk gebied, werden de koloniën en hun belangen — behalve door mr. van Deventer en ter verdediging van de candidatuur-Colijn — nergens ter sprake gebracht. En wat den einduitslag betreft, ter linkerzijde werden twee koloniale specialiteiten niet herkozen, terwijl een derde zich uit eigen beweging uit de gelederen der volksvertegenwoordigers terugtrok. Na afloop van den strijd ontspon zich in de linkerzijde een weinig verkwikkelijk debat over de vraag welke fractie nu eigenlijk de meeste verliezen had geleden. Ook hierbij bleven de koloniën en haar belangen buiten het geding. Had men, naast onze liberale, een democratische en een socialistische groep, ook het bestaan erkend van een koloniale fractie, dan zou men tot de droeve ervaring zijn gekomen, dat, ten aanzien der geleden verliezen, deze fractie de kroon spande. De koloniale groep ter linkerzijde toch is met deze verkiezingen — en sauf respect voor den heer De Meester, die zeker niet in de Kamer is gekozen met het oog op zijn kortstondige Indische carrière — ten eenenmale uit de gelederen verdwenen.”

Bij de rechterzijde viel eenige meerdere belangstelling waar te nemen.

„Waaraan is deze vrij duidelijk gemanifesteerde belangstelling der rechterzijde in de koloniale aangelegenheden toe te schrijven? vraagt Teisterbant. Zijn hier overwegingen van godsdienstigen aard, neigingen voor godsdienstige propaganda in 't spel? Moet aangenomen worden, dat de beteekenis van ons koloniaal bezit rechts beter wordt beseft dan links? Of heeft men zich aan de rechterzijde eenvoudig genoodzaakt gezien om, tegenover de koloniale specialiteiten van links, ook in deze materie te kunnen beschikken over eigen woordvoerders?

Men kan het antwoord op deze vragen schuldig blijven en niettemin het feit erkennen, dat de vertegenwoordiging der koloniale belangen ter rechterzijde minder aan het toeval wordt overgelaten dan ter linkerzijde. Voor een deel zal zulks zeker toe te schrijven zijn aan de praktijk der verkiezingen, die medebrengt dat links het zwaartepunt meer ligt bij de kiezers, rechts bij de partijleiders. Maar het is voor de koloniën dan toch een lichtpunt, dat de partijleiders van rechts, op grond van welke motieven dan ook, het bestaan der koloniale belangen beseffen en daarvan blijk geven bij de verdeeling der rollen.”

Ten slotte schrijft hij:

„.......... wil het Nederlandsche volk tot het besef komen van de uiterst gewichtige belangen, die hier op het spel staan, dan zal geen der departementen van algemeen bestuur zich langer mogen onttrekken aan krachtdadige medewerking. De koloniale propaganda mag niet langer beschouwd worden als een aan het toeval overgelaten liefhebberij van particulieren of particuliere vereenigingen, maar als een ernstig bedoelde en nauwgezet ter harte genomen regeeringszaak.

En het is te voorzien, dat het rechtsche kabinet, ook met den krachtigen steun dien het na de jongste verkiezingen in de Volksvertegenwoordiging heeft gekregen, alleen dan slagen zal in het drijven eener vruchtbare koloniale staatkunde, indien het begint met de koloniale propaganda te plaatsen op de agenda van den Nederlandschen ministerraad.”

* * *

Raden Mas Noto Soeroto schrijft tegenwoordig nogal eens in de „N. Rott. Courant”. Ditmaal wijdt hij een lang artikel aan de „inlandsche pers”, waarbij hij ook het „Koloniaal Weekblad” ter sprake brengt. Na in het kort het principieel verschil tusschen de Inlandsche en de Europeesche pers geschetst te hebben, zegt hij:

„Een nieuwe en betere tijd schijnt aan te breken. nu de Nederlandsche pers, zoo in Indië als in Nederland, meer aandacht aan haar inlandsche zuster begint te schenken. Toen de Ned.-Indische kranten begonnen zijn notitie te nemen van den inhoud der inlandsche bladen, kwam vanzelf eenige, hoewel nog zeer geringe, connectie tusschen de inlandsche en Nederlandsche dagbladen in het algemeen. Die connectie kon niet van zoo'n groote beteekenis zijn, dat de laatste eenigen invloed konden uitoefenen op de ontwikkeling der inlandsche pers, als gevolg van een en ander, bv. de minder algemeene belangrijkheid en gebrek aan ruimte, niet altijd en in extenso in hun kolommen weergeven. Critiek werd dus zelden gehoord. Een ander geval is het met een orgaan dat een speciaal karakter draagt als het Koloniaal Weekblad. Het Koloniaal Weekblad, orgaan der vereeniging „Oost en West”, heeft zich verdienstelijk gemaakt met telkens onder de rubriek „. . at de Inlander zegt” een wekelijksche revue van de voornaamste artikelen in de inlandsche bladen zijn lezers aan te bieden. Ik aarzel niet, om ook mijn sympathie voor dat werk aan bovengenoemd orgaan te betuigen, ofschoon reeds de schrijver van „Los en vast uit onze Oost” in de Telegraaf om dit werk het Koloniaal Weekblad heeft geprezen. Ik onderschrijf zijn gunstig oordeel ten volle niet alleen, maar waag zelfs hier de onderstelling uit te spreken, dat een grootere wisselwerking in de goede richting tusschen de Nederlandsche en de inlandsche pers noodzakelijk een goeden invloed moet uitoefenen op de verhouding van moederland en koloniën. Daarbij is echter wenschelijk, dat de Nederlandsche pers, die zooveel ouder, ontwikkelder en ervarener is, haar inlandsche zuster leidt en haar grootere autoriteit voorloopig laat gelden. Het Koloniaal Weekblad bv. onthoudt zich niet geheel en al van critiek, doch de heftigheid van den toon der inlandsche journalisten in aanmerking genomen, is het in zijn, nu en dan uitgesproken, oordeel te zacht gestemd. Zooals de inlandsche artikelen daar verkort in het Nederlandsch weergegeven zijn, brengen zij niet dat onaangename gevoel te weeg, dat zij bij het lezen in de landstaal bij den Nederlandschen lezer ongetwijfeld zouden opwekken. Het vinnige, scherpe en soms schreeuwerige, dat schering en inslag is, komt bij het verkort in het Nederlandsch weergeven niet zóó uit. Het Nederlandsch lezend publiek mag nu nog geen al te hoog idee van de voortbrengselen der inlandsche journalistiek hebben.”

„Ten slotte moet ik nog, zegt hij, melding maken van een nieuw tijdschrift, in de Nederlandsche en Javaansche taal geschreven, opgericht door den heer Boenjamin. Het tweeërlei loffelijk streven van dit tijdschrift is het pogen om van de Javaansche taal een cultuurtaal te maken en den inlanders meer algemeene kennis bij te brengen. Het eerste tracht het te bereiken door in het Javaansch, zoo goed als het kan, artikelen over allerlei onderwerpen uit verschillende takken van wetenschap te publiceeren, het andere door de inlanders met in het Nederlandsch geschreven opstellen over allerlei wetenswaardige dingen kennis te laten maken. Indien dergelijke pogingen slagen, zullen zij ongetwijfeld van niet gering belang zijn voor de ontwikkeling der inlandsche journalistiek, terwijl de bemoeiingen der Nederlandsche pers in de levensuitingen harer inlandsche zuster mede het nut van het inlandsche dagbladwezen en voor de koloniale verhouding en voor den vooruitgang der inlanders zullen verhoogen.”

Een Corps-diner.

Het door het bestuur van de Vereeniging van ambtenaren van Binnenlandsch Bestuur in Nederl.-Indië alhier aangekondigde corpsdiner had op den avond van den 8en Juli jl. plaats in de restauratiezaal van het hotel de Twee Steden.

Een 27-tal oud-ambtenaren en thans nog in werkelijken dienst zijnde bestuursambtenaren hadden aan die aankondiging gevolg gegeven en vereenigden zich aan een gezelligen maaltijd, welke in alle opzichten geslaagd mag worden genoemd.

Er heerschte een opgewekte toon, terwijl het bekende strijkorkest niet weinig bijdroeg om de feeststemming op zekere hoogte te houden.

Het was een gelukkige gedachte van het bestuur der vereeniging om, middels een maaltijd, aaneensluiting te bevorderen van hen, die hun geheelen diensttijd, dan wel een groot deel van hun leven bij het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië hebben doorgebracht en van de nog actief dienenden, waardoor gelegenheid wordt gegeven, voor de ouderen om aangename herinneringen in het leven te roepen en voor de jongeren om van de ervaring van ouderen partij te trekken.

In vroegere jaren heeft men ook wel en zelfs meer dan eens getracht om door gezellige maaltijden en samenkomsten een zekeren band te vormen tusschen de Indische bestuursambtenaren, die tijdelijk in Nederland verblijf hielden, maar tot een degelijke aaneensluiting kwam het niet.

De toestanden wijzigen zich echter dagelijks en met deze de menschen; onmogelijk is het dus niet, dat deze maaltijd er toe bijdraagt om den thans in het corps Indische bestuursambtenaren bestaanden band hechter en meer proefhoudend te doen zijn dan vroeger het geval is geweest.

Zulks zal allen leden ten goede komen, waar het bekend is, dat door oprechte aaneensluiting bergen van moeilijkheden kunnen worden verzet.

E. VAN ASSEN.

Uit de O.-I. Mail.

Omtrent de **reorganisatie der politie op Java**, schrijft de Javabode:

De benoeming van den heer Joh. de Groot, die, gelijk men weet, belast was en nog is met de uitwerking van het rapport van Mr. Boekhoudt, betreffende de reorganisatie der politie op Java, tot

secretaris van het Departement van Binnenlandsch Bestuur, wettigt eenigermate de vraag: wat er nu van die voorstellen tot reorganisatie zal komen. Wij gaven reeds met een enkel woord te kennen, dat de heer De Groot het hem opgedragen werk niet in den steek zou laten voordat de stand daarvan zulks zou toelaten. Wij willen thans even op de zaak terugkomen en mededeelen, hoe het met bedoelde quaestie staat:

De reorganisatie der politie op Java beoogt in de eerste plaats eene ingrijpende herziening der formatie van het personeel. Ten aanzien van de drie groote hoofdsteden heeft de Directeur van Binnenlandsch Bestuur zijn eindvoorstellen in het begin der vorige maand aan de Regeering toegezonden. Voor het overig deel van Java werd deze aangelegenheid aanvankelijk door Mr. Boekhoudt bewerkt, en later door den heer De Groot, die reeds vroeger in belangrijke mate bemoeienis had gehad met de totstandkoming der tegenwoordige formatie van het politie-personeel. Geformuleerde voorstellen aangaande het europeesch personeel buiten de drie groote hoofdplaatsen, werden door den Directeur, De Graaff, medio April jl. der Regeering aangeboden, terwijl de hoofdschotel — de reorganisatie van het inlandsch personeel — zeer waarschijnlijk omstreeks het midden dezer maand zal volgen. Wordt met een en ander door de Regeering ingestemd, dan mag verwacht worden, dat het geheele onderwerp bij eene der nota's van wijzigingen der ontwerpbegrooting voor het volgend jaar aan het oordeel der Staten-Generaal zal kunnen worden onderworpen. Alsdan zou de nieuwe formatie der politie, welke vermoedelijk tot eene niet geringe vermeerdering van uitgaven zal leiden, in den loop van 1910 kunnen worden ingevoerd.

Inmiddels zal in Indië worden nagegaan, welke regelingen verder — in aansluiting aan de nieuwe formatie — zullen behooren te worden getroffen. Hiervoor zal het nuttig kunnen wezen wederom een ambtenaar aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur toe te voegen. Mocht daartoe worden besloten, dan behoeft nog niet aan werk zonder „esprit de suite" te worden gedacht, aangezien de ambtenaar zal arbeiden onder de leiding zoowel van genoemden departementschef, van wien de hooger aangeduide voorstellen uitgingen, als van den nieuwen departementalen secretaris, die een groot deel daarvan ontwierp.

Een nieuwe Inl. Hoofdenschool.

De correspondent van het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. schrijft uit Madioen:

Het plan om hier eene Inlandsche hoofdenschool op te richten van de soort als die van Probolinggo of Magelang, is door de Regeering goedgekeurd. Voor dit doel zijn twee ruime erven gezamenlijk voor *f* 5000 aangekocht en die som is dezer dagen uit 's lands kas betaald.

Met den bouw van de school, de onderwijzerswoningen, de logeervertrekken voor de leerlingen, enz. enz., zal spoedig een begin worden gemaakt, aangezien het voornemen bestaat om het instituut 1 Juli 1910 te openen.

't Zal een kostbare inrichting worden, maar de Inlandsche ambtenaren en hoofden zijn daarmede natuurlijk zeer ingenomen, want nu zal voor hun zonen een gelegenheid meer bestaan, voor een degelijke opleiding tot prijaji.

Een vlootrevue te Soerabaja.

30 Mei j.l. had in de Kalimaas te Soerabaja een „vlootrevue" plaats, en wel ter eere van het 25-jarig bestaan van het Nieuw Soerabaiasch Prauwenveer, zoo lezen wij in de „N. S. Crt."

's Morgens vroeg lagen alle prauwen der maatschappij in dubbele rijen gemeerd langs de kaden; het bestuur met de geïnviteerden, onder wie vele autoriteiten van de plaats, hield, gezeten in de verschillende versierde stoombootjes van het prauwenveer, een inspectie langs de vloot, met begeleiding van muziek.

Na dezen inspectietocht kwamen het bestuur en de geïnviteerden bijeen in de koffiekamer van den schouwburg, alwaar onder het aanbieden van den eerewijn, den administrateur der Mij., den heer Hughan, een souvenir werd aangeboden als herinnering aan den dag.

Ook aan eenige oud-gedienden, die van af de oprichting werkzaam zijn geweest bij de Prauw-Mij., werd een souvenir aangeboden.

In De Locomotief lezen we onder dit hoofd:

Architectuur en Kunstnijverheid.

„Te Semarang bevindt zich op dit oogenblik de bekende Amsterdamsche architect Eduard Cuypers, die om verschillende redenen Indië bezoekt. Zijn komst, staat in verband met de inrichting der Nederlandsche Koloniale afdeeling voor de Brusselsche tentoonstelling in het jaar 1910, met de Indische architectuur en met de ontwikkeling eener eigen meubelindustrie hier te lande. De heer Cuypers gelooft dat de inlandsche kunstnijverheid slechts eene moderne Europeesche leiding behoeft, om binnenkort te kunnen voorzien in de vervanging van allerlei onderdeelen van het huiselijk intérieur en voorwerpen van dagelijksch gebruik welke thans uit Europeesche fabrieken leelijk en duur worden geïmporteerd. De leiding der inlandsche kunstnijverheid, houtbewerking, koperslagerij, ijzersmederij, etc., moet naar zijne meening worden opgedragen aan moderne jonge Nederlandsche vaklieden, en hij stelt zich voor, straks zelf als tusschenpersoon op te treden om dergelijke artistieke werkkrachten uit Nederland naar Indië te dirigeeren. De heer Cuypers staat aan het hoofd van het atelier voor decoratieve kunst „Het Huis" te Amsterdam.

Over eenige weken, einde Juni of begin Juli stelt de heer Cuypers zich beschikbaar voor het arrangeeren van een tentoonstelling van teekeningen en photographieën op het gebied van architectuur en decoratieve kunst, waarvoor hij ongeveer 150 tableaux heeft medegebracht. Ook is hij bereid bij die gelegenheid een en ander omtrent moderne bouwkunst en kunstnijverheid aan belangstellenden mede te deelen. Zij, die iets voor architectuur en decoratieve kunst gevoelen, hebben dus een interessanten kunstavond in 't vooruitzicht.

Zooals reeds bekend is de heer Cuypers mede belast met eene technische inspectie over de gebouwen der bank. Dat hij, als architect, voornamelijk ook zijne aandacht zal schenken aan het „Indische woonhuis", laat zich begrijpen, en 't zal interessant zijn zijn te vernemen, hoe deze artist zich de ontwikkeling van een eigen Indischen stijl in onzen woningbouw voorstelt.

WEST-INDIË.

Wijziging Javaansch werkcontract.

De agent-generaal voor de immigratie bracht ter kennis van belanghebbenden, dat blijkens besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië van 5 Maart 1909 No. 8 de model werkovereenkomst voor Javaansche arbeiders is gewijzigd en aangevuld.

Indien de contractant ter eenre de werkplaats van af zijne woning niet in drie kwart uur kan bereiken, zal hem voor den verder af te leggen afstand vergoeding worden gegeven van ten minste 10 cent per uur.

Bij het werken op taak zal hetzelfde bedrag betaald worden als voor het werken op tijd, met dien verstande evenwel, dat het minimumloon niet onveranderlijk 60 cent zal zijn, doch dat voor arbeid, waartoe naar het oordeel van de betrokken districtsautoriteiten in de kolonie Suriname, bijzondere inspanning of vaardigheid wordt vereischt, ten genoege van die autoriteiten, het minimumloon op een hooger bedrag wordt gesteld.

Het werk in het veld zal voor den gecontracteerden arbeider zoo worden geregeld, dat een dagtaak door een gezonden volwassen mannelijken arbeider van gemiddelde lichaamskrachten en ijver, zonder buitengewone inspanning in zeven uren zal kunnen worden verricht.

Voor het overwerken bij arbeid op tijd wordt op den eerstvolgenden betalingsdag een afzonderlijk loon van ten minste 10 cent per uur betaald.

De contractant ter eenre heeft recht op vergoeding gedurende twee achtereenvolgende maanden van en met den dag van aankomst op de plantage. Hij is daarvoor een door den Gouverneur van Suriname vast te stellen vergoeding verschuldigd, te verrekenen met zijn loon, op den voet van art. V.

Contractant ter andere zijde zal aan contractant ter eenre zijde bij diens aankomst op de plantage het eerst noodige werkgereedschap, bestaande in houwer en schop van goede hoedanigheid kosteloos verstrekken.

De contractant ter eenre, die wenscht gebruik te maken van het recht op vrijen terugvoer, moet bijdragen in de kosten van zijne uitrusting aan boord door storting in handen van den agent-generaal van een bedrag van *f* 10 voor een man, *f* 7.50 voor een

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

(Vervolg.)

Op zekeren avond, terwijl de lucht rozerood en goudkleurig getint was door de ondergaande zon en een zacht koeltje hen omzweefde, terwijl zij samen in de voorgalerij zaten, deed hij haar het verhaal van zijn jeugd en onwillekeurig legde hij zijn geheele hart voor haar bloot, vertelde hij haar van zijn verwoest leven, van zijn eenzaam vreugdeloos verleden.

Dien nacht gevoelde Arabella zich zoo innig bedroefd als zij nooit te voren geweest was. Voor het eerst van haar leven besefte zij de bitterheid van het bestaan, ofschoon alleen door het medegevoel voor het leed van een ander. Zij weende zich zelve in slaap. Toen hij, als naar gewoonte, den volgenden morgen reeds vroeg bij haar kwam, scheen zij hem vreemd toe, eenigszins schuw tegenover hem. Zij gevoelde zich gedrukt door smart en toen zij hem met een glimlach wilde begroeten, welden er tranen op in haar oogen, waarop zij haastig de kamer verliet. Een onweerstaanbaar verlangen maakte zich toen van L. meester. „Waarom zou ik het haar niet zeggen", mompelde hij, in zich zelf. „Laat ons noodlot dan maar vervuld worden." Hij nam een boek van Shelley van de tafel, zette een potloodstreep bij een der verzen en legde het daarna opengeslagen neder. Daarop ging hij weg en kwam dien dag, noch den volgenden terug.

Toen Arabella haar kalmte had herwonnen en in de kamer terugkwam, zag en las zij het volgende:

To . . . .
One word is too often profaned, for me to profane it
One feeling too falsely disdained, for thee to disdain it
One hope is too like dispair for prudence to smother,
And pity from thee more dear, than that from another.
I cannot give what men call love, but wilh thou accept
The worship the heart lifts above an the Heavens reject
The desire of the moth for the star,
Of the night for the morrow.
The devotion to something afar
From the sphere of our sorrow?

Haar hart werd eensklaps zonderling beklemd. Was het door geluk of door droefheid of door beide? Zij sloot de oogen, bedekte het gelaat met de handen en stond daar bevende over het geheele lichaam, met moeite ademhalend. Iets nieuws, dat zij niet in woorden kon weergeven, scheen plotseling in haar leven te zijn gekomen, onwederstaanbaar greep het haar aan. Zij had het gevoel, alsof zij hem na moest loopen, voor hem op de knieën moest vallen en hem toeroepen: „Hier ben ik! Neem mij! Er bestaat voor mij op aarde en in den hemel niets hoogers dan uw liefde."

Zij verlangde naar hem, zij dorstte naar hem. Was dit liefde? Zij vroeg zich zelve af of iedere vrouw op haar beurt ditzelfde zou doormaken. Tot nu toe had zij nog nooit eenige opwelling van zulk een genegenheid gekend, een waaraan zij niet openlijk en vrijmoedig uiting kon geven. Sedert gisteren was alles zoo anders geworden. Met levendige intuïtie begreep zij, dat met het hoogste voorrecht van eene vrouw. Liefde, de sombere, zwijgende tweelingzuster van deze verheerlijkende Liefde, de smart haar nu overweldigd had. Zij zocht haar toevlucht in het gebed, knielde neder en staarde op het ivoren kruisbeeld, dat boven haar bed hing en waarvan zij nu voor het eerst de volle beteekenis besefte. Zij kon niet geregeld bidden; al haar gebeden waren verzuchtingen voor zijn geluk, vurig verlangen om zich voor hem op te offeren.

Hun samenzijn was nu in 't vervolg niet meer kameraadschappelijk zooals te voren; in plaats daarvan was het geheimzinnige vurige van een groote hartstochtelijke liefde gekomen, wat de lippen niet durfden uitspreken, getuigden de oogen op welsprekende wijze. In plaats van het vroeger altijd even opgewekt gesprek, heerschte er nu een gedwongen toon, somtijds werd er zelfs in het geheel niets gezegd. Hoe lang deze twee menschen zoo verschillend van elkaar en toch elkander zoo gelijk in de diepte van hun gevoelens, deze verhouding zouden hebben kunnen dragen valt moeilijk te zeggen. Maar de Voorzienigheid trad tusschen beiden. Arabella's vader stierf plotseling aan een hartverlamming. Juist toen het drietal van tafel opstond om in de open waranda van het frissche avondkoeltje te gaan genieten, viel de slag. Een plotselinge val, een korte doodstrijd, een snik en alles was voorbij. Zonder afscheid was hij van hen heengegaan. De geheimzinnigheid van zijn vroeger leven was nu voor altijd verborgen achter de schaduwen des doods. Arabella was als versuft; zij zat naast het bed, waarop men de getroffene had gelegd, hield zijn dierbare hand zoolang die nog eenigszins warm was, in de hare, terwijl L. rustig en bedaard orders gaf om een dokter te halen, om de overheidspersonen met het feit in kennis te stellen en toebereidselen te maken voor de begrafenis, die den volgenden morgen moest plaats hebben.

(Wordt vervolgd.)

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr.

vrouw, f 4 voor een kind boven 2 jaar, f 2 voor een kind beneden 2 jaar.

Aan onvermogenden wordt de uitrusting kosteloos verstrekt.

Onderzoek der Kolon. vaartuigen.

De stroom van klachten over de koloniale vaartuigen duurt onafgebroken voort. Niet alleen over de oude booten, maar ook over de beide nieuwe schepen, die een mislukking schijnen te zijn en hoegenaamd niet voldoen aan de eischen van den dienst in de tropen.

„De aanwezigheid van een oorlogsschip in onze haven geeft o. i. een goede gelegenheid om nu eens afdoende een onderzoek in te stellen. Er zijn drie officieren-machinisten aan boord van de Utrecht, terwijl uit den aard der zaak de opleiding tot officier van de marine ook waarborg geeft, dat omtrent het onderhoud der koloniale vaartuigen een deskundig oordeel zal worden uitgesproken, schreef Onze West.

Vereeniging tot bevordering van het onderwijs.

In den loop van het jaar namen in het Bestuur zitting de heeren A. A. Heckers en Th. E. Juda in de plaats van de heeren E. B. J. Luitink en C. R. Frowein.

Ter jaarvergadering werden herkozen de heeren S. H. Pos en Th. E. Juda, en gekozen als bestuurslid de heer D. J. van Meerendonk.

Besloten werd, dat de Vereeniging haar volle aandacht zal schenken aan het vraagstuk van de oprichting van kinderspeeltuinen te Paramaribo, zoo ook van tijd tot tijd opvoedkundige voordrachten in het schoolmuseum zullen worden gehouden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De **Poetri Hindia** wijdt een zéér waardeerend artikel aan de Vereeniging „Oost en West", waarin zij het doel ervan uiteenzet en melding maakt van de in het leven geroepen naamlooze vennootschap „Boeatan", van de tot stand gebrachte commissiën en van het opgerichte fonds tot ondersteuning van personen en voor bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende jongelieden.

Dit alles, zegt zij, was bij ons, inboorlingen, nog niet bekend. Wij hebben niets van ons laten hooren, niettegenstaande die vereeniging reeds jaren bestaat, en heeft medegewerkt om ons aanzien te verhoogen en onzen toestand te verbeteren. Aan haar danken immers ook eenige onzer redactieleden bekroningen op tentoonstellingen voor inzendingen van borduurwerk, confituren, artikelen door inboorlingen vervaardigd, enz.

De inlandsche vrouw van aanzien, vervolgt zij, heeft er nog op tegen, dat hare zusteren van lageren rang, zooals echtgenooten van mandoers, conducteurs, onderwijzers, enz., zich ontwikkelen, zich in het een of ander vak bekwamen, geld verdienen, en zelfs in Europa bewondering weten op te wekken. Deze opvatting moet echter verdwijnen, roept zij uit en daarom is zij op het denkbeeld gekomen om onder den naam van Sarikat pram poewan Hindia (Bond van Indische Vrouwen) een vereeniging tot stand te brengen, die een afdeeling (de Poetri Hindia noemt haar een tjabang = tak) van de vereen. „Oost en West" zal vormen en als integreerend deel daarvan geen rechtspersoonlijkheid behoeft aan te vragen. De leden kunnen de Poetri Hindia ontvangen. De redactie zal zich tot het hoofdbestuur van „Oost en West" wenden met het verzoek om ten behoeve van den Bond van Indische Vrouwen maandelijks een geïllustreerd nummer uit te geven in den trant van wijlen de Bintang Hindia, doch hoofdzakelijk gewijd aan huisvlijt.

Tot leden van het bestuur van dezen vrouwenbond zijn de volgende personen gekozen. Presidente: "evrouw Laura Elmensdorp geb. Staal, hoofdredactrice van de Poetri Hindia; vice-presidente: Nji Raden Aroem, onderwijzeres aan een meisjesschool en mede-redactrice; secretaresse: Raden Ajoe Arsad; dames-commissarissen: Raden Ajoe Tjitro Adiwinoto, echtgenoote van Raden Ngabehi Tjitro Adiwinoto, hoofdredacteur van de **Pewarta Hindia**, Raden Ajoe Soetanandika, echtgenoote van den Patih van Galoeh Tjimas; Raden Ajoe Hendraningrat, echtgenoote van den assistent-wedono van Toeloeknaga (afdeeling Tanggeran), Raden Sitna Mariana, echtgenoote van den assist.-wedono van Serdang (afdeeling Tjilegon), Nohar Salim, onderwijzeres aan de meisjesschool te Kotagedang, mederedactrice; Raden Ajoe Tirto Adiwinoto, weduwe van den djaksa van Banjarnegara (zie ons Weekblad van 1 April j.l. No. 13), mede-redactrice; Raden Adjeng Soehito Tirtokoesoemo, hoofdonderwijzeres aan de meisjesschool te Karanganjar; Mas Loro Hasiah Rogoatmodjo, kweekelinge aan deze school.

Het aantal commissarissen kan vermeerderd worden. Op elke plaats in Nederlandsch-Indië, waar leden zijn, moet minstens één commissaris uit haar midden gekozen worden.

Het bestuur, waarvan de inlandsche leden alle tot de Kaoemmoeda, de vooruitstrevende Jong-Javaansche partij, behooren, stelt zich voor in den loop dezer maand — Juli — 't huishoudelijk reglement, alsmede het reglement van orde en de lijst der leden dezer vereeniging onder de Inlandsche dames aan 't hoofdbestuur van „Oost en West" aan te bieden.

De Poetri Hindia verklaart, dat zij door het Koloniaal Weekblad tal van Europeesche abonnées heeft gekregen. Verscheidene echtgenooten van controleurs, assistent-residenten en residenten in Indië zijn op 't 14daags Dames-tijdschrift geabonneerd. Met vreugde erkent zij den steun, welken de Inlander in de Vereeniging Oost en West heeft gekregen, die zich ten doel stelt Nederlandsch-Indië vooruit te brengen door de belangstelling voor land en volk bij den Europeaan op te wekken.

De vereeniging „Oost en West" en „Boeatan" zullen het van haar kant ten zeerste waardeeren steun en medewerking te mogen ontvangen van de ontwikkelde inlandsche dames.

De **Bandera Wolanda**, het orgaan van den oud-luitenant Clockener Brousson, in de Indische journalistieke wereld meer bekend als moealaf Soleiman Effendi, kan zich niet verheugen in de sympathie der Maleische pers op Java. Dit veertiendaagsch tijdschrift heeft aan de uitgeefster van de **Pemberita Betawi** verscheidene brieven gericht met verzoek om voor de uitgevers het agentschap in Nederlandsch-Indië waar te nemen, abonné's te werven en adverteerders over te halen daarin advertentiën te plaatsen. Aan dat verzoek heeft zij niet voldaan, omdat zij meent, dat het blad geen nut heeft voor den inboorling in Nederlandsch-Indië, dat alles, wat men er aan verdient, ten goede komt aan Nederland, dat van de winst geen cent in Indië blijft hangen en dat Indië te arm is om Nederland nog op die wijze te steunen. De redactie van de **Pemberita Betawi** hecht hare algeheele goedkeuring aan die weigering. Waarom, vraagt zij, moeten de inboorlingen zich abonneeren op een blad, dat in den vreemde wordt uitgegeven? Weliswaar worden daarin soms zaken van belang behandeld, maar is het niet beter, dat die artikelen, vooral wanneer ze geschreven worden door in Nederland vertoevende inboorlingen, in een inlandsch blad in Indië verschijnen? De uitgevers van de Bandera Wolanda noemen haar het politiek orgaan van de Jong-Indische en Jong-Chineesche partij. De politiek van den heer Brousson kennen wij genoeg; het is niet noodig, dat wij opnieuw daarmede kennis maken eindigt zij.

Bovenstaande mededeeling ontlokt aan de **Pantjaran Warta** als een bewijs van instemming den uitroep: „Bravo, Pemberita Betawi". Laatst genoemd blad geeft een vertaling van het vonnis van den Raad van Justitie te Batavia en van het arrest van het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië betreffende het ontslag van rechtsvervolging van haren redacteur R. M. Tirto Adisoerjo (vide ons Weekblad van 24 Juni j.l.) Van de aan deze rechterlijke uitspraak vastgeknoopte beschouwingen nemen wij alleen het bericht over, dat sedert genoemde redacteur zich te Buitenzorg gevestigd heeft, eenige daar woonachtige gegoede personen een fonds hebben gesticht om behoeftigen, die door tusschenkomst van het weekblad **Medan Prijaji** recht willen zoeken, financiëel te steunen. Het blad vertelt in hare rubriek „Gado gado", dat tal van inlanders namens honderden rasgenooten bij den hoofdredacteur van dat weekblad zijn geweest om allerlei verborgen onrechtmatigheden, bedreven door desahoofden, waarin ook een Regent betrokken is, aan het licht te brengen. Gemelde hoofdredacteur is met iemand, die tot het bestuur behoort, overeengekomen dat hij in het geheim een persoonlijk onderzoek naar de feiten zou instellen, waarvoor hij een hem voor drie weken toegestaan verlof zou benutten. Ten aanzien van de aan het licht gebrachte feiten, welke uitteraard voorloopig in het belang van dat onderzoek geheim worden gehouden, kan de **Pantjaran Warta** alléén dit mededeelen, dat ruim 2800 inboorlingen jaren lang onder die onrechtmatigheden hebben gezucht en dat niemand hen heeft willen of durven helpen.

Ook maakt zij melding van de oprichting te Rangkasbetoeng van een halfmaandelijksch tijdschrift, de **Soeling Hindia** (= Indische fluit), hetwelk in de Maleische en Soendaneesche talen met Maleisch-Arabische karakters, deels in dichtmaat verschijnen zal, ten dienste van den kleinen man, die het latijnsch letterschrift nog niet geleerd heeft. *) Het tijdschrift zal het orgaan worden van den landbouwer, den mohammedaanschen priester, den toekang mantoen * = rondreizende voordragers van pantoen-verhalen ** (= soendaneesche heldendichten) en den klein-handelaar. De inhoud zal bestaan uit artikelen over den landbouw, den mohammedaanschen godsdienst, de geneeskunde, de rechtspraak, verder uit aardige verhalen, mythen, anecdoten in dichtmaat, kortom uit alles, wat den gewonen desaman belang kan inboezemen. Het zal dus met recht een volksblad zijn. Als een der redacteuren zal optreden de heer Raden Hasan Djajadiningrat, die reeds meermalen in het Koloniaal Weekblad is genoemd, en als leider zijn broeder, Raden Toemenggoeng Achmad Djajadiningrat, Regent van Serang, mede een der voorstanders van de Jong-Javaansche beweging.

In de **Bintang Soerabaja** bespreekt Legaliteit het bestaan der schrijvers bij de onderdistrictshoofden. Dat velen van hen niet afkeerig zijn van kleine knevelarijen en verzot zijn op eerbiedsbetuigingen, is meestal de schuld van het onderdistrictshoofd, beweert hij. Hij kent assistent wedono's, die onafscheidelijk zijn van den langen rottanstoel en daarom het werk aan den schrijver overlaten, die van 's morgens tot twee uur 's namiddags en daarna van drie uur tot 's avonds 8 à 9 uur in het kantoor gehurkt voor het lage schrijftafeltje zitten. Het werk van den chef, den assistent-wedono, bepaalt zich tot het onderteekenen der dienststukken. Het behoort tot de zeldzaamheden, dat deze mede in het kantoor zit. Doet hij dit, dan is het alleen om met zijn ondergeschikte een sigarette te rooken. Er zijn onderdistrictshoofden, verzekert hij, die zelfs de bons voor den tokohouder door hunnen schrijver laten schrijven en onderteekenen! Breekt er ergens des avonds een brand uit, vijf of zes kilometers van de standplaats, dan moet de schrijver er heen, vergezeld van een politie-oppasser; de assistent-wedono wendt hoofdpijn voor. Is de afstand te groot en wil hij dien per as afleggen, dan mag hij zelve de kosten van een vervoermiddel betalen en dat, niettegenstaande zijne maandelijksche bezoldiging slechts f15 bedraagt. Hoe kan iemand hiervan met zijn gezin bestaan? Moet hij dan ook geen gedachten krijgen, die gewoonlijk in het hoofd van een roover oprijzen? vraagt schrijver.

*) Voor hen, die niet bekend zijn met de letterkundige ontwikkeling van den doorsnee Bantammer, diene de volgende toelichting: Het volk bedient zich van het zoogenaamde pégonschrift. Zoowel het javaansch in het noorden (het zoogenaamd Cheribonsch dialect, de basa djawa kéntasa) als het soendaneesch in het midden, westen en zuiden van Bantam, worden met maleisch-arabische karakters geschreven.

**) De pantoenverhalen hebben betrekking op de legendarische geschiedenis van het voormalige rijk Padjadjaran, waar de sluipwespen zoo groot waren als ganzen en de griezelige duizendpoten de grootte hadden van een kokosblad, vertelt de toekang mantoen zijn auditorium.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de **Pewarta Soerabaja** beklaagt Jan van Hindia zich over den afkeer, dien de blanken, en voornamelijk de bangsa pamerentah, d. i. zij, die deel van het bestuur uitmaken, voor den Chinees zouden gevoelen. Als de een of andere Chinees iets onbehoorlijks doet, wrijft de blanke dadelijk het reheele Chineesche ras een smet aan. Hoewel de Chineezen reeds een paar honderd jaren in Insulinde gevestigd zijn, heeft het stamland zich met deze emigranten niet kunnen inlaten, omdat het zelf steeds in een toestand van onrust verkeerde. Hebben de hooger staande blanken iets gedaan voor den vooruitgang en de ontwikkeling van het gele ras? vraagt hij. Neen, luidt zijn antwoord, en hij rekent er niet op, dat zij iets voor den Chinees zullen doen, want, wanneer deze goed onderwijs krijgt, zal hij de grootste concurrent van den Europeaan worden, zal hij den blanke groot nadeel toebrengen. Daarom redeneert deze aldus, vervolgt schrijver: „Zoo lang wij het overheerschend ras vormen, moeten wij den Chinees in zijne onkunde laten. Van zijn stamland heeft hij niets te hopen en op ons behoeft hij niet te steunen. De deuren onzer scholen blijven voor hem op een kier staan. Slechts de kinderen der rijken komen er door, wij stellen het schoolgeld hoog, opdat die van de minder gegoeden daarvóór blijven moeten." Doch het kon ons vroeger minder schelen, gaat hij verder, want het viel ons toen niet moeilijk een middel van bestaan te krijgen, ook al had men niet veel geleerd. Maar thans is het geheel anders met ons gesteld. Om slechts een mondvol rijst te vinden, moeten wij hard werken, tot het zweet ons uit het lichaam gutst. Begrijpende dat een Chinees niet bestaan kan alléén van den verkoop van katjang (aardnoten) en koeatji (gezouten zaden van de semangka, de watermeloen, de pateca der Italianen) hebben wij allerwege haktongs (chineesche scholen) doen verrijzen. Aanvankelijk trokken deze niet de aandacht van den blanke; want wat zouden de Chineezen daarmede bereiken? Als hunne kinderen die school doorloopen hebben, kan de verworven kennis hun toch van geen nut zijn; zij kennen geen europeesch letterschrift, dat belet hen om bij Europeanen in dienst te treden. De Chineesche Regeering richtte in China voor de kinderen der emigranten een school op, waar men hooger onderwijs genieten kan, de Kilam haktong. Toen gingen de oogen der blanken open en als tegenwicht richtten zij de Hollandsch-Chineesche school op, waar men een laag schoolgeld betaalt, opdat de Chineesche scholen, die met geldgebrek te kampen hebben, overbodig zouden worden en de band tusschen China en de Chineesche emigranten daardoor verbroken zou worden. Wat zou, roept schrijver uit, anders de bedoeling der blanken zijn, die ons zóó lang de hulp, noodig voor onzen vooruitgang, hebben onthouden? Is het niet een politieke zet, dat men ons in een moeilijk parket brengt, opdat wij niet zouden weten, wat wij moeten doen: ons aansluiten bij het stamland of ons in de armen van onze overheerschers werpen?

Van Vreemde Koloniën.

De Kerguelen-eilanden.

In 1772 door den ridder de Kerguelen ontdekt, die het fregat „La Fortune" commandeerde, en op eene tweede reis, in 1774 daarheen ondernomen, voor Frankrijk in bezit genomen, zijn deze eilanden geruimen tijd door den nieuwen bezitter verwaarloosd.

Het bezit leverde reeds dadelijk eene teleurstelling op, daar de Kerguelen van zijne eerste reis was teruggekeerd met de mededeeling, een groot vasteland te hebben ontdekt, terwijl hij bij terugkeer van zijne tweede reis moest verklaren, dat wat hij voor een groot vasteland had gehouden, slechts een groot eiland was. Deze vergissing kostte hem zijne vrijheid.

De Fransche regeering bekommerde zich zoo weinig om haar bezit, dat, toen in 1868 bij het ministerie van Marine, destijds met de zorg voor de koloniën belast, het verzoek van een Engelsch huis inkwam, om op de Kerguelen een steenkolen-depot te mogen oprichten, men te Parijs hoogelijk verbaasd was te vernemen, dat de Kerguelen-eilanden aan Frankrijk behoorden.

Het was echter eerst in 1893, dat aan den commandant van het oorlogsschip „Eure", Lieutard, last gegeven werd, opnieuw de Fransche vlag op die eilanden te planten, er depots van levensmiddelen aan te leggen.

Hiermede hield evenwel de rechtstreeksche officieele bemoeienis op.

De heer Charles Boissière, die naar aanleiding van verkregen inlichtingen met zijn broeder René besloot om de schapenteelt op de Kerguelen-eilanden te beproeven, had zich intusschen tot de Fransche regeering gewend met de vraag, welke subsidie deze zou willen verleenen voor de uitvoering van zijn plannen.

Hij kreeg ten antwoord, dat zij op geen steun van welken aard ook konden rekenen, maar dat hun de concessie voor de exploitatie dier eilanden op eigen risico gaarne zou worden verleend.

De Boissière's aanvaardden die concessie. Het geluk was hun in den aanvang niet gunstig. Twee voor een tocht naar de Kerguelen-eilanden uitgeruste expeditiën mislukten, en het was eerst in 1907 en 1908, dat besloten werd tot de uitzending van drie nieuwe expeditiën voor de visch- en robbenvangst in de buurt der Kerguelen-eilanden, met toestemming en medewerking van de concessionarissen.

De grootste en laatste vertrok in de maand Augustus van het vorige jaar. Zij bestond uit het stoomschip „Jeanne d'Arc" van 2000 ton, gevolgd door twee walvischjagers van de nieuwste constructie, en werd uitgerust door concessionarissen in vereeniging met een groote Noorweegsche maatschappij.

De heer Henri Boissière, die dezen tocht medemaakte, gaf in de jongste vergadering van de Société de Géographie te Parijs eene beschrijving van het hoofd-eiland der groep, Kerguelen-eiland geheeten.

Dit beslaat eene oppervlakte van 600000 hectaren, en heeft, naar spreker meent, zijn ontstaan te danken aan een machtige vulcanische werking, die het eiland boven den zeespiegel verhief.

Het bestaat uit eene opeenvolging van hoogvlakten, door bergen van 1000 tot 1200 meter hoogte bekroond, waarboven de Rossberg, ter hoogte van 1862 meter, zich als hoogste top verheft. Talrijke dalen doorsnijden die hoogvlakten en in die dalen treft men groote zoetwatermeren aan en talrijke diepe fjorden.

De hoogvlakten in het binnenland zijn ware rotswoestijnen en in de meren treft men geen enkele visch, geen enkel teeken van leven aan. Deze meren wateren uit in de valleien door talrijke, machtige watervallen, waarvan voor het leveren van waterkracht groot voordeel zou kunnen worden getrokken.

Elders treft men op het eiland wel geen boom aan, maar veevoedingsgewassen in groote hoeveelheid, waaronder de acoena, een heestergewas, dat eene hoogte van 4 tot 5 decimeter bereikt en groote uitgestrektheden bedekt. De dieren, paarden, varkens en schapen eten de acoena met graagte. Voor de paarden maakte deze, zes maanden lang, het eenige voedsel uit, terwijl de machtige wortels van de acoena als brandstof kunnen worden gebruikt.

Eene andere, veel voorkomende plant is de azorella celago, die er eene hoogte van 8 decimeter bereikt en in dichte bossen groeit, waaronder de op het eiland aangetroffen konijnen hunne holen graven, zoodat deze plant van het eiland dreigt te verdwijnen.

De konijnen van Kerguelen-eiland zijn de nakomelingen van enkele paren van die soort knaagdieren, die indertijd door de bemanning van een Engelsch oorlogsschip zijn losgelaten en zich sterk hebben vermenigvuldigd.

Overigens treft men op het eiland naast de verschillende zeevogelsoorten en zee-olifanten, slechts klein gedierte aan, als ratten en muizen en tal van insekten.

De zee-olifanten, die in 1840 bij een bezoek van het Engelsch schip „Challenger" zoo goed als verdwenen waren, hebben zich, nu ze langen tijd met rust gelaten werden, weer vermenigvuldigd. Ze zijn nu ook zoo tam, dat men ze met de hand kan liefkozen en op hun rug kan gaan zitten. Dit laatste schijnt hun echter minder te bevallen. Zich op hun zwemvinnen verheffend geeuwen ze dan, waarschijnlijk een blijk van verveling, waarbij ze tegelijk een huilend geluid uitstooten.

De walvischvangst, waarmede thans in die streken een begin is gemaakt, belooft zeer loonend te zullen zijn. Ook koestert men de beste verwachtingen van de teelt van schapen, runderen en varkens. Bovendien moet het land ook rijk aan delfstoffen zijn. Zoo trof men er reeds goede steenkool aan, waarvan echter nog moet worden uitgemaakt, of die in exploitabele hoeveelheid voorkomt.

Slagen de pogingen van den heer Boissière, dan zal hier eene fransche kolonie inderdaad haar ontstaan uitsluitend aan het particulier initiatief hebben te danken.

Alcohol in West-Afrika.

In het engelsch Lagerhuis werd den 21sten Juli 1907 door den afgevaardigde Ellis de vraag tot de regeering gericht, of deze haar aandacht had geschonken aan den steeds toenemenden invoer van spiritualiën in Zuid-Nigeria, en aan den demoraliseerenden en ook in andere opzichten schadelijken invloed van het toenemend verbruik van alcohol in die streken. De onderminister van koloniën, kolonel Seely, gaf ten antwoord, dat het in bedoeling lag een onderzoek naar een en ander in te stellen.

Den 21en October 1908 gaf kolonel Seely, in antwoord op eene tot hem gerichte vraag, te kennen, dat de opbrengst van de door het bestuur van Nigeria geheven rechten op geestrijke dranken in 1906 en 1907 resp. 600.784 en 806.942 pond sterling bedroeg op totalen aan inkomsten van resp. 1.688.717 en 1.459.554 pond sterling, waaruit blijkt, dat in die jaren de ontvangsten uit genoemden hoofde meer dan 55 percent van het totaal uitmaakten.

Kolonel Seely deelde tevens mede, dat eene commissie was benoemd om een onderzoek ter plaatse naar het alcoholverbruik in Zuid-Nigeria in te stellen.

Deze commissie, voorgezeten door Sir Morckensie Chalmers, is nu onlangs na eene afwezigheid van drie maanden in Engeland teruggekeerd. Zij heeft in dien tijd in de kolonie een afstand van 1800 engelsche mijlen afgelegd en gedurende 27 dagen zitting gehouden, om de verklaringen aan te hooren van ongeveer 180 personen, hoofdzakelijk inlandsche hoofden uit de provinciën Abeoekoetoe, Ibadan, Oyo en Yoroeba.

Wij zijn zeer benieuwd de uitkomsten van dit onderzoek te vernemen, dat niet kan nalaten den indruk te maken van weinig ernstig te zijn bedoeld, daar het toch niet wel mogelijk is, in zulk een korten tijd zich ten opzichte van een vraagstuk betreffende een uitgestrekt gebied volledig op de hoogte te stellen, hoofdzakelijk uit verklaringen van ter zake wellicht geïnstrueerde hoofden.

Intusschen heeft de engelsche regeering zich tot de regeeringen van Frankrijk, Duitschland, Spanje, Portugal en België gewend met het voorstel o.a., om de invoerrechten op alcohol in de koloniën en protectoraten in West-Afrika te verhoogen van minstens 5 tot hoogstens 6 frcs 25 per gallon te verhoogen.

Wat België betreft heeft het voorstel betreffende dit onderwerp geen zin, daar de invoer van alcohol in Belgisch-Congo is verboden, maar in het voorstel is ook sprake van het beletten van den invoer van wapenen en munitie, en van eene internationale regeling der quarantaine-voorschriften.

We meenen de plank niet mis te slaan, wanneer we het voorstel, wat verhooging van rechten op den invoer van alcoholische dranken betreft, toeschrijven aan de uitkomsten van het in Zuid-Nigeria gehouden onderzoek.

Is zulks inderdaad het geval, dat zal dit slechts waarschijnlijk alleen ten gevolge hebben — vroegere verhoogingen hebben dit geleerd — dat de inkomsten van Zuid-Nigeria weer toenemen, zonder dat er één gallon alcohol minder wordt ingevoerd.

Aan den schijn is dan echter weer voldaan, en daarop komt het toch immers in hoofdzaak aan?

Onderwijs op de Philippijnen.

Naar aanleiding van een officiëel verslag, werd niet lang geleden het onderwijs op de Philippijnen aan het bestuur in Nederlandsch-Indië ten voorbeeld gesteld.

Het zal menigeen verbaasd hebben, dat men anders nog al sceptisch gestemd is, waar het officiëele verslagen van ons eigen koloniaal bestuur betreft, plotseling met de grootste vertrouwelijkheid voor waar aannam, wat de heer Taft in een officiëel rapport mededeelde, ja met edele verontwaardiging elken twijfel aan diens volkomen betrouwbaarheid van de hand wees.

Van verschillende zijden is toen beduid, dat beter ware geweest zich niet alleen uit officiëele rapporten in te lichten, maar ook de critiek na te slaan, die niet het minst van de zijde van Amerikanen in het bijzonder wat het, door het Amerikaansch bestuur op de Philippijnen ingevoerde onderwijs lang niet malsch is.

Zoo melden de officiëele rapporten van het bestuur te Manilla, dat bijzondere aandacht wordt geschonken aan het ambachtsonderwijs. Toen onlangs de directeur van onderwijs, Barrows, aftrad, uitte de Manila Times, een zeer pro-Amerikaansch blad, den wensch, dat nu iemand aan het hoofd van den dienst zou worden geplaatst, die minder dan zijn voorganger aan boekenkennis hechtte, en wat meer aan ambachtsonderwijs, waaraan tot nu toe zoo goed als niets gedaan werd.

Toen zien we nog in de laatste aflevering van de Indische Gids nu ook weer den heer Dingemans met cursieve letters de fabel herhalen, dat de Amerikanen vooral practisch onderwijs geven. Practisch?

Het Engelsch werd als medium op de door de Amerikanen opgerichte scholen voor het onderwijs ingevoerd. Wat schrijft nu hieromtrent b.v. Erving Winslow in de North American Review?

Naast eenige honderden amerikaansche staan eenige duizenden inlandsche onderwijzers. Dezen moeten ook de Engelsche taal als medium gebruiken, maar zijn hiervan zoo goed op de hoogte dat zij hun geheelen vrijen tijd moeten besteden om die woorden van buiten te leeren, die zij den volgenden morgen voor hunne lessen moeten bezigen. De Filipino's zullen waarschijnlijk dan ook duur moeten betalen voor eene taal, die hen opgedrongen wordt als die van een „vrij bestuur."

Ook deze schrijver komt tot de conclusie, dat ter wille van een onderwijs, hetwelk de zonen van het land afkeerig maakt van allen handenarbeid, de eerste nooden van het land worden verwaarloosd.

BOEKAANKONDIGING.

In dank ontvingen wij van den schrijver L. F. Dingemans, Contr. B.B. met verlof, een overdruk uit „De Indische Gids" (Mei-aflevering 1909) van zijn doorwerkt artikel: **„De particuliere Suikerindustrie in de Gouvernementslanden op Java"** dat wij aan alle belangstellenden en belanghebbenden ter lezing aanbevelen. Schrijver heeft daarin een duidelijk schema opgesteld van de voornaamste wenschelijke en mogelijke verbeteringen op dit gebied uit een agrarisch-legislatief en sociaal-economisch oogpunt beschouwd.

Een te raadplegen gids betreffende **De Toekomst in en de opleiding voor den Nederl.-Indischen Landbouw en het Boschwezen** werd ons toegezonden door de vereeniging „Studiebelangen", het officieel vertegenwoordigend lichaam der studeerenden aan de R. H. Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen. De 3e verbeterde en vermeerderde druk van dit nuttige boekje stelt dit bestuur gratis verkrijgbaar voor allen, die er om vragen bij den Secretaris, den heer Th. Slinkers, Hoogstraat A 108, Wageningen.

Een zeer smaakvol reclameboekje werd onlangs uitgegeven door de Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering, bevattende een vijftiental met zorg gekozen, en bizonder goed uitgevoerde gezichten (landschappen en monumenten) uit Nederl.-Indië. Dit keurige album zal zeker ook gaarne door de Directie Keizersgracht 547—549, aan belangstellenden ten geschenke worden gegeven.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Begrafenisplechtigheid bij de Papoeas.

Wij vonden in den Almanak van het Missiehuis te Tilburg voor 1910 — een rijk geïllustreerd boek, dat door zijn geringen prijs inderdaad binnen ieders bereik valt — verschillende opstellen van R.-C. geestelijken over het zendingswerk in de Oost (en meer speciaal de Kei-eilanden en Zuid Nieuw-Guinea), waarbij ook van ethnographischen aard, welke een nadere kennismaking ten zeerste verdienen. Een dezer opstellen van Pr. Ed. Caspers handelt over het hierboven genoemd onderwerp, en welke plechtigheid door den schrijver in persoon werd

bijgewoond. Het navolgende is een kort uittreksel er van.

De doode, Deongat genaamd, lag op het erf van zijn huis, dat zoodanig met klapperbladeren was afgezet en overwelfd, dat niemand last had van de zon. In het midden bevond zich het lijk in half zittende, half liggende houding. Als rugleuning was er een g bamboe- en sagonerf-vlechtwerk aangebracht. De beenen en de buik waren met een oude, vettige mat bedekt, waarop allerlei vruchten in bonte mengeling dooreenlagen. Het hoofd was mooi opgeschilderd met roode, zwarte en gele kleuren; op het hoofd zelf waren de veeren van een drietal paradijsvogels aangebracht. Een 30-tal vrouwen houden bij het lijk de wacht; de naaste verwanten zitten er 't dichtst bij. Ten teeken van rouw hebben de schoonmoeder en de jongste vrouw (Deongat had er twee, zusters nog wel) zich het aangezicht en de borst met leem besmeerd. Intusschen heft de schoonmoeder van Deongat een lijkzang aan, weldra overgenomen door de jongste echtgenoote. Sommigen der omstanders zijn geheel en al oor; anderen zitten of liggen half te slapen; het jongere volkje zit onder onder elkaar gekheid te maken. Honden en varkentjes loopen rond en over 't lijk, vooral Sakor, de groote, zwarte hond van Deongat, komt telkens bij 't lijk, om kwispelstaartend weer verder te gaan. Eindelijk verschijnt de oudste echtgenoote van den overledene, weldra gevolgd door een aantal eveneens ten teeken van rouw met leem besmeerde mannen en kan de plechtigheid een aanvang nemen. Allen stappen over 't lijk, terwijl zij hunne wapenen enz. op den doode werpen. Nu volgt een laatste afscheid van de familieleden. De zuster van den overledene werpt zich hartstochtelijk snikkend op 't lijk, slaat den arm om zijn hals als om hem te beletten heen te gaan. Die aanval van droefheid duurt maar een oogenblik; ongemerkt ontdoet zij meteen den doode van verschillende versieringen, o.a. van eenige oorringen, die ze als souvenir wil bewaren. Nog eenige formaliteiten en het oogenblik is daar — juist op 't moment van zonsondergang — om den doode grafwaarts te dragen. Het graf is slechts eenige palen van het huis verwijderd; bogen en pijlen die in den grond steken, wijzen er op, dat er nog meer aan den grond zijn toevertrouwd. Het graf is ruim een meter diep; daarin bevindt zich over geheel de lengte en breedte van den bodem het onderstel van een 3 à 4 dM. hooge rustbank. De doode wordt in het graf gelaten en geheel en al in boomschors gewikkeld, waarop het lijk van te voren rustte. Op het aangezicht wordt een stuk sterke schors gelegd voorzien van een opening ter hoogte van den mond. Nog een laatst vaarwel wordt hem door de omstanders toegewenscht, het graf gedekt en op de plaats boog en pijlen in den grond gestoken. Toen allen gauw naar huis, daar spoken en toovenaars op dit uur van den dag vrij spel hebben, volgens de meening der deelnemers aan de plechtigheid.

De krullotenziekte der cacao.

We ontvingen het 16e en 17e Bulletin van het Departement van Landbouw in Suriname, waarvan het eerste deel handelt over: De krullotenziekte der cacaoboomen in Suriname, haar oorzaak en haar bestrijding, door Dr. C. J. J. van Hall, den directeur van genoemd departement en A. W. Drost, landbouw-assistent aan die instelling.

Het is in de laatste 10 à 12 jaren dat de gevreesde krullotenziekte in Suriname allengs meer schade heeft aangericht en de algemeene aandacht op zich gevestigd heeft. Verschillende geleerden hebben de oorzaken en gevolgen der ziekte nagegaan en hunne bevindingen gepubliceerd, zooals Ritzema Bos, Massee, Howard en Went. Ook de hiervoren genoemde schrijvers stelden hunne bevindingen reeds te boek in het tijdschrift „Recueil des Travaux botaniques néerlandais" (vol. IV, 1907). De inhoud van het thans door hen gepubliceerde komt dan ook in hoofdzaak overeen met dien van het zooeven genoemd wetenschappelijk tijdschrift.

Evenwel, „in sommige opzichten is de oorspronkelijke tekst gewijzigd en dit wel met het oog op de omstandigheid, dat deze verhandeling niet zooals de vorige voor een wetenschappelijk publiek is bestemd, maar vooral voor lezers, die belang stellen in Suriname en in de Surinaamsche cacaocultuur. Om die reden zijn de gedeelten, die handelen over den invloed, die de krullotenziekte gehad heeft op de cultivaties en hun productie, uitgebreid, terwijl bij de beschrijving van de schimmel zelve getracht is deze in iets meer populairen vorm te gieten, dan in de oorspronkelijke behandeling was geschied. Bovendien is het hoofdstuk, dat over de bestrijding der ziekte handelt, uitgebreid en aangevuld."

Het is te hopen, dat deze belangrijke bijdrage in veler handen moge komen, in de eerste plaats van hen, die bij de Surinaamsche cacaocultuur direct belang hebben, opdat zij er hun voordeel mee doen!

Coprah in Suriname.

Ook op den inhoud van het 17e Bulletin vestigen wij gaarne de aandacht van belangstellenden. Deze is getiteld: Rapport omtrent eene proefneming met bereiding en verzending van kopra, in het belang van den kleinen landbouw, in 1907 te Coronie gedaan, door W. H. A. van Romondt, districts-commissaris aldaar.

Het is opmerkelijk, dat voor het nemen van genoemde, door het Gouvernement geldelijk gesteunde proef blijkens het uitgebrachte verslag zoo weinig kleine landbouws waren te vinden: „Velen waren er — aldus merkt de rapporteur op — die, „ofschoon de proef welgezind, liever anderen voor wilden laten gaan, en ten slotte bleek ook ten deze de invloed van de nu eenmaal te Coronie nimmer afwezige stille kracht, die alles, wat van Bestuurswege uitgaat of bevorderd wordt, vijandig tegemoet treedt."

Hoewel het van die kleine proefneming verkregen product — gelijk men weet is coprah de gedroogde kern of vruchtvleesch van de kokosnoot — een gunstig onthaal vond op de Amsterdamsche markt, en in vele opzichten werd geacht het te winnen in kwaliteit van de uit Oost-Indië aangebrachte coprah, waarover, gelijk men weet, in den laatsten tijd veel klachten zijn ingekomen, schijnt de productie toch niet voldoende winstgevend om de genomen proeven op grooter schaal door te zetten, gelijk de rapporteur in zijn gevolgtrekkingen opmerkt. Deze luiden namelijk:

Het vorenstaande resumeerend komt men tot de conclusie, dat de kleine landbouwer te Coronie onder de tegenwoordige omstandigheden, dat is bij een kopramarkt van zegge 22½ ct. per K.G.:

A. geen voordeel zou hebben door zijne kokosnooten tot kopra te bereiden, in plaats van deze, na afplukking, te Coronie te verkoopen, integendeel door dien verkoop-arbeid — de bereiding van de coprah — uitspaart;

B. belangrijk in inkomsten zoude achteruitgaan, wanneer hij van zijne kokosnooten copra ging bereiden, instede deze tot olie te verwerken, terwijl hij in het eerste geval mede de inkomsten zoude derven getrokken uit zijn, op den afval bij de oliebereiding gehouden kweek;

C. zeer belangrijk minder inkomsten zoude verkrijgen, als hij de thans „in bast" verscheepte kokosnoten, tot kopra verwerkte en verzond.

Is er dus onder de tegenwoordige omstandigheden geen aanleiding de proefnemingen met bereiding en verscheping van kopra ten behoeve van den kleinen landbouwer, voort te zetten, het groote belang van dezen bij de zaak maakt het zeer gewenscht om bij verandering van de tijdsomstandigheden in het voordeel van de kopra, de kwestie van export van dit produkt uit Coronie weder ter hand te nemen.

Teysmannia.

Inhoud van het Juni-Nummer: Hetgeen voor een aetherische oliënfabrikant van belang is te weten, (slot), door A. W. K. de Jong. — Over het zgn. „Mengsel Rioeng-Goenoeng" van Cinchona Ledgeriana Moëns, door P. van Leersum. — Machinerieën, in gebruik bij de bereiding en nabewerking van de sisalhennep, door E. de Kruijff. — De Maniçoka's (Caoutchouc leverende Manihot-soorten), door H. J. Wigman. — Landbouwscheikunde door Dr. A. W. K. de Jong, door van der Stok. — De gomziekte bij vruchtboomen. — Het begieten van planten in potten. — Korte berichten uitgaande van het Departement van Landbouw: Vergelijkende proef met bibits, betrokken van oeritans, sebarans en droge kweekbedden, door J. E. van der Stok.

Weekblad voor Indië. 6e jaarg. No. 7.

De algemeene werkstaking, door M. K. — In memoriam (L. L. A. Maurenbrecher) met portret, door R. B. M. — Jan Pietersz. Koen en Jong Batavia (met foto's), door M. C. K. V. Z. — De Oranjefeesten te Batavia, door V. d. L. — De feesten in Jogja, door Later. — Een maalfeest, door A. Brondgeest. — De sterrenhemel in Juni 1909 (slot).

Onderzoek der Ned. koloniën.

Van de Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Nederlandsche Koloniën, anders genaamd de „Maatschappij met den langen naam", is verschenen het Verslag der 19e Alg. Vergadering van 5 Juni j.l., waarin mededeelingen over den stand der uitgave van het werk, getiteld: Siboga-expeditie, enz., benevens het verslag der verrichtingen van die Maatschappij over het jaar 1908. Merkwaardig, dat in de Begrooting van uitgaven voor de eerste maal niet meer een post is uitgetrokken voor een zgn. Valentijn-medaille, althans, het woord „Valentijn" niet meer wordt genoemd; merkwaardig te meer, omdat Prof. Hubrecht in een Gidsartikel van eenige maanden geleden de Maatschappij met den lastigen naam alvast in „Valentijn-Maatschappij" had herdoopt.

Het Recht in Ned.-Indië.

De Nrs. 9—12 van het 91ste deel van dit Rechtskundig Tijdschrift bevatten behalve de jurisprudentie eenige belangrijke bijdragen, als: Beschouwingen over quasi-internationaal privaatrecht (vervolg) door G. André de la Porte. — Anomaliën in de burgerlijke rechtsvordering, door A. W. Hartman. — Iets over zaakwaarnemers in verband met de verbetering der rechtspleging voor inlanders, door I. J. Dermont (naar aanleiding van de rede over dit onderwerp in het Indisch Genootschap door Prof. Mr. Carpentier Alting).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 27: De flora der Nederlandsche West-Indische eilanden, door Dr. A. Pulle. — Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — Handelsbericht van Gehe & Co., door Prof. van der Wielen. — E. Merck's Jahresbericht über Neuerung auf den Gebieten der Pharmakotherapie und Pharmazie, door Prof. van der Wielen. — Vernietiging van witte mieren. — Invoer op Java in 1909. — Uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten (Bacovenkultuur in Suriname. — Handel in bananen in Australië enz.) — Kleine mededeelingen (Grootsche plannen der Ned.-Indische Spoorwegmaatschappij. — Het vervoer van Gouvernementszout. — Inlandsche kunstnijverheid, enz.) — Financieële Verslagen en berichten; zoomede de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Ceres.

Het Juli-Nr. van Ceres, het Orgaan der studenten van de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, brengt het vervolg van het artikel over Groenteteelt in Java's laaglanden, door M. Sanders en eene beschrijving door Si Anoe van Lampor (een natuurverschijnsel op Java, waarvoor de bevolking groote vrees koestert).

***

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op eene bijdrage van Dr. Ch. Bernard over ziekten van de thee, gepubliceerd in Bulletin No. XXIII, van het „Département de l'Agriculture aux Indes Néerlandaises", Buitenzorg, 1909.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 8 Juni 1909. No. 45.

Benoemingen, enz.

Verleend: een jaar verlof aan den onderwijzer L. A. Schuld en den depôthouder der opiumregie C. A. Carlquist.

Ontslagen: op verzoek eervol de directeur van het Departement van Landbouw Dr. M. Treub; de klerk bij de S. S. op Java J. W. Seitsinger.

Benoemd: tot tijdelijk secretaris bij het Dep. van B. B., J. de Groot; tot ass.-res. van Sintang Th. A. L. Heyting; van Zuid-Bali W. F. J. Kroon; tot secretaris der res. Timor en Onderh. J. C. van der Meulen; tot contr. B. B., C. L. Barentz; tot adjunct-secretaris het lid van de Wees- en Boedelkamer te Padang J. Simon; tot lid van de Wees- en Boedelkamer te Semarang M. F. Braakman; te Padang F. H. Vodegel; tot secretaris van de idem te Makasser J. Ch. Voll; tot afdeelingschef bij het Dep. van Landbouw L. E. Dom en Dr. K. Gorter; tot adj. inspecteur der gouv. koffiecultuur Jhr. W. C. J. Versluys; tot onderwijzer 2e kl. C. Huge te Medan; tot idem te Djokjakarta N. Wilsebron; tot hulponderwijzeres Mej. D. Grünberg; tot opziener bij het boschwezen J. E. van Zuylen; bij de S. S. op Java: tot opzichter 1e kl. C. J. Tirion; tot chef der 3de afdeeling bij de exploitatie A. Bryan; tot telegraafcontroleur F. Ch. Bogaardt; tot magazijnsopzichter A. Ch. Jansen; tot telegraaf-opzichter H. C. A. Berkholst.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den kapitein der Inf. J. W. Scholten en den 1e luitenant A. G. L. F. van Krieken.

Benoemd: tot kapitein bij het wapen der Infanterie de 1e luitenant D. H. J. van Bremen; T. J. C. Mulder; E. A. Eboink; M. de Wilde en H. E. Wempe; tot adjunct-chef bij den dienst der expl. van den stoomtramweg in Atjeh W. C. Lammers Lisnet; tot gezaghebber bij de Gouv. Marine de 1e stuurman W. P. Bijleveld.

Uit de Javasche Courant van 11 Juni 1909. No. 46.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-res. H. C. A. Muller; de klerk bij de S. S. W. Gobée.

Benoemd: tot zoutverkooppakhuismeester te Batavia W. van den Brink; tot leeraar-directeur van de opl. school voor Inl. rechtskundigen te Batavia Mr.

A. Heijman: tot lid van den gemeenteraad van Semarang A. J. C. Hazenberg en C. van der Meer; tot lid van den gewestelijken raad der Preanger regentschappen H. Harmse; van Banjoemas E. J. C. Andela; van den gemeenteraad van Medan A. van Lith; tot onderwijzer 1e kl. P. J. Mauredu; L. van der Sluys; J. Rood en L. Roelofsen; 3e kl. C. Lips; W. J. Slooff; H. H. zur Kleinsmiede; P. W. van Schendel; J. H. Urselmann; J. C. Nonnekens en J. van Aken; 3e kl. J. H. van Dijk.

Geplaatst: als hoofd der Holl.-Chin. school te Bandoeng M. J. Nolen; te Soerdkarta F. K. Cock.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den onder-luitenant J. Brevoort.

Ontslagen: de 1e luit. der inf. F. J. F. v. West.

Extra-Bijvoegsels: Maandrapport omtrent de stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo April 1909;

Verslag van de Directie van het Weduwen- en Weezenfonds van officieren der landmacht in Ned.-Indië over 1907.

Uit de Javasche Courant van 15 Juni 1909. No. 47.

Dit Nr. bevat o.m.: I. Wijzigingen van 't Besluit op de Indische bestuursopleiding (Ind. Stblad 1907, No. 230; Nederl. idem No. 71).

II. Wijzigingen van het Reglement op den in-voer, het bezit, den aanmaak, enz. van ontplofbare stoffen.

III. Wijzigingen der zoogenaamde Erfpachtsordonnantie.

IV. Idem van het Reglement op het Europeesch lager onderwijs in N.-I. en

V. Het Reglement op de victualiedienst aan boord van H. M. schepen en voertuigen van oorlog in Ned.-Indië.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den onderwijzer W. Krijnen.

Ontslagen: op verzoek eervol: de onderwijzer L. H. Verhoog.

Benoemd: tot lid van den Raad van Justitie te Makasser Mr. A. E. van Arkel; tot voorzitter van den landraad te Bondowoso Mr. H. W. Pruissen; te Madioen Mr. E. A. Hoeffelman; tot controleur B. B. W. Dominicus; tot hulpprediker te Ratahan J. H. Duijverman; tot ambtenaar bij den in en uitvoerrechten E. A. Swart; tot onderwijzer 1e kl. J. C. van der Meijden en E. van Leeuwen; der 2e kl. P. Tuijn; G. J. Hanegraaff; A. F. Ph. Mann en A. van Knapen; tot ingenieur 2e kl. L. C. F. Polderman; tot wedono van Anjer, Agoes Prawira Soepradja; van Tjilangkahan, Raden Tjakra Winangoen; tot controleur R. C. L. Bosch en geplaatst in het gouv. Sum. Westkust.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den off. van gezondheid 1e kl. Dr. L. H. Dominicus van den Bussche.

Ontslagen: op verzoek eervol de idem W. N. Hartman.

Benoemd: tot opzichter bij de Stoomtramweg in Atjeh F. P. Grivel.

Overgeplaatst: bij den generalen staf de kapitein der Inf. R. Boonstra.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Maurits", gezagvoerder M. P. van der Elst, van West-Indië naar Amsterdam.

M. Kuipers; C. J. L. Petri; J. Buijs; J. L. Koperberg; A. C. J. W. Juta en echtgenoote; H. C. Weijtingh, echtg. en kind; Mevrouw A. Stengarde; * M. Chedroni; R. D. Simons; C. Bolz; H. Smit; J. van Duin; J. W. P. Rens, echtg. en kind; J. G. H. Arts; H. A. Brugman.

* te Havre ontscheept.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem"; gezagvoerder A. R. Nijboer. Van Amsterdam naar West-Indië, via Madeira op den 9en Juli '09.

R. Bär von Hemmersweil; B. J. Coster; H. A. Coster; Mevr. A. A. van Dinter; Mevr. J. de Vries; M. A. van Oven; J. J. Fock; L. C. Lely; J. C. M. v. d. Ende; A. Barr, benevens 251 Javaansche Emigranten.

VACANT.

No. 29 Donderdag 22 Juli 1909. 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:
Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Concept-notulen der Jaarlijksche Algemeene Vergadering, gehouden te Utrecht, op Zaterdag den 18en Juli 1909, des namiddags ten 2½ ure, in het Hotel de l'Europe, aan het Vreeburg.

Aanwezig zijn de heeren C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter; A. B. J. Prakken, wd. ondervoorzitter, A. A. C. Harting, penningmeester, en E. van Assen, secretaris.

Verder de navolgende leden van het Hoofdbestuur: Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher, 's-Hage; Mevrouw J. E. van Oeveren—van Schaik, Utrecht; Th. J. A. van Zijll de Jong, Zutfen; T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn; Th. Almerood, Amsterdam; Prof. Mr. J. E. Heeres, Leiden.

Voorts waren aanwezig de navolgende heeren als afgevaardigden van de afdeelingen, n.l.: A. Walland, Zutfen; H. Koalbrugge, Utrecht; Mr. G. Rijke, Leiden; C. de Vries, Amsterdam; H. J. M. Baumann, Arnhem; J. H. Calmeyer; L. A. Martens, 's-Hage; R. A. J. van Delden, 's-Hage; D. G. J. Beyens, Nijmegen.

De afdeelingen Breda en Rotterdam hadden zich niet doen vertegenwoordigen.

In verband met het voorschrift van art. 16 der Statuten, brengen de acht vertegenwoordigende afdeelingen 33 en de president één stem, of totaal 34 stemmen uit.

De voorzitter opent de Vergadering, en heet allen hartelijk welkom op de eerste vergadering in de tweede tienjarige periode der Vereeniging, ontstaan op de Tentoonstelling van vrouwenarbeid.

De eerste jaren van eene Vereeniging zijn de moeilijkste; de tijd van leven en streven.

Mevrouw van Zuylen heeft zorg gedragen voor een feestnummer van het Koloniaal Weekblad (No. 18); hij zou dus in herhaling vervallen.

Met 200 leden begonnen, is de Vereeniging nu reeds gestegen tot meer dan 2000.

In alle deelen des Lands heeft zij vertakkingen. Hare werkzaamheden breiden zich uit.

Zij bevordert de belangen der bewoners, hun kennis, de gemeenschap tusschen Nederland en zijne bezittingen.

Toch hebben wij somwijlen reden tot ontmoediging. Wij konden tienmaal meer leden hebben. Langzame vooruitgang maakt zwaar werk.

En wanneer wij de toekomst soms somber inzien, is dit niet de schuld van de aanwezigen, ook niet van de afwezigen, die door hun lidmaatschap van hunne belangstelling blijk gaven, maar van de velen, die, hoewel veel belanghebbende bij Indië, waaraan zij hun welvaart te danken hebben, zich nochtans niet aansluiten.

Dan zeker zijn wij, die in Indië hebben geleefd, dáár het schoone en goede hebben gezien en ondervonden, onbillijk met den „huiszittenden" Nederlander te verwijten gebrek aan belangstelling in het lot dier rijke bezittingen, niet te beseffen de waarheid van de spreuk, door wijlen den heer van Zuylen geplaatst in het hoofd van ons Orgaan: „Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang, dan moeten wij het de Nederlandsche pers vergeven, dat zij in den heeten strijd voor de partijpolitiek, harer richting onbewust, de spreuk handhaaft: „Vivent les principes, périssent les colonies."

Wij zijn hier tezamen gekomen om de belangen te bespreken, welke de Vereeniging „Oost en West" voorstaat. Laat ons niet versagen!

Een stem uit het Dagelijksch Bestuur schreef in het Feestnummer:

Het einde van het eerste tienjarig tijdvak vindt ons du werkzaam en vol moed, maar voldaan zijn wij nog lang niet. Is onze vereeniging ten deele de vrucht van de in de latere jaren hier en daar opkomende belangstelling voor Indië en zijne bewoners, mogen wij ons met bescheidenheid beroemen, die belangstelling te hebben aangewakkerd, het kleine licht, dat wij ontstoken hebben, ontvlamme in een volgend tienjarig tijdvak tot een hel lichtenden fakkel, die boven onze Vereeniging uitsteekt als het licht, waarop ieder met vertrouwen aanstuurt, die mede wil werken tot het geluk en de welvaart van Oost- en West-Indië.

Eendracht in samenwerking van commissiën, afdeelingen en leden in de Vereeniging, besef van de heiligheid van de groote kostbaarheid van den band, die Indië en Nederland verbindt, bij allen in Nederland, zij de leus bij het intreden van het nieuwe tijdvak!

Zoo zij het!

De notulen der vorige vergadering van 11 Augustus 1908 te Breda gehouden en opgenomen in het Koloniaal Weekblad van Donderdag 20 Augustus 1908 No. 34, worden goedgekeurd en gearresteerd.

I. Het verslag omtrent de werkzaamheden en den toestand der Vereeniging in het jaar 1908, voorkomende in de Koloniale Weekbladen 1909 Nos. 22, 23, 24, geeft geen aanleiding tot opmerkingen, en wordt goedgekeurd.

De voorzitter benut deze gelegenheid om de aanwezigen te wijzen op de belangrijke diensten, welke bewezen zijn door den penningmeester van het Hoofdbestuur, A. A. C. Harting, door wiens persoonlijke bemoeienis tal van leden tot de Vereeniging toetraden.

Verder zet hij uiteen de wijze, waarop die toetreding is verkregen en acht het optreden van den penningmeester een goed voorbeeld voor anderen en alleszins aanbevelenswaardig om na te volgen.

II. Aan de orde zijn thans de Rekening en Verantwoording van het geldelijk beheer der Vereeniging, welke zijn opgenomen in het Koloniaal Weekblad van 24 Juni 1909 No. 25.

De voorzitter leest daarbij voor het verslag der Commissie tot onderzoek van die Rekening en Verantwoording, voorkomende in het Koloniaal Weekblad van 1 Juli 1909 No. 26, er tevens de aandacht op vestigende, met welk een groote zorg die Commissie de Rekening en Verantwoording heeft nagezien.

De heer Prakken verklaart, in verband met het slot van dat verslag, waarin met een enkel woord over de vroegere nadeelige exploitatie van het Restaurant wordt gewezen, dat gevoelen niet te deelen.

Mevrouw Ten Bosch—Bosscher vestigt de aandacht op het feit, dat de waarde van de meubels op de 1e Etage in het perceel Heulstraat 17, als zijnde gekocht van het Restaurant, later in rekening zal moeten worden gebracht, bij de opmaking van het nadeelig saldo van de Rekening van het Restaurant.

De heer de Vries wijst op een paar drukfouten, voorkomende in de Rekening en Verantwoording.

De voorzitter zegt toe, dat hij op die fouten zal letten en stelt den heer Prakken en Mevrouw Ten Bosch—Bosscher voor om hunne opmerkingen voor te brengen bij het nader te bespreken onderwerp van het Restaurant.

De Rekening en Verantwoording wordt daarna goedgekeurd en den penningmeester — onder dankbetuiging voor het uitstekend geldelijk beheer, — acquit en décharge verleend.

Tevens wordt hier openlijk dank gebracht aan de leden der Commissie tot onderzoek der Rekening en Verantwoording, voor de wijze, waarop zij haar taak heeft opgevat en het verslag heeft opgemaakt.

De voorzitter stelt, in verband hiermede, voor om dezelfde leden in de Rekening- en Verantwoordingsdings-commissie te benoemen, nl. de heeren A. H. G. Fokker, Mr. J. H. Andries en W. van der Zijl, en als plaatsvervangende leden de heeren L. A. Martens, A. K. Nolthenius en A. B. J. Prakken. De vergadering vereenigt zich hiermede.

III. De voorziening in de vacature van het Hoofdbestuur, geeft den voorzitter aanleiding tot eenige toelichting en tot de mededeeling, dat, tengevolge van het niet raadplegen der door het bestuur van de afdeeling Nijmegen gedane voordracht ten deze, het Hoofdbestuur ten onrechte tot het aanbevelen van twee candidaten is overgegaan, dat deze vergissing is hersteld door de voordracht van

deeling te doen in het Koloniaal Weekblad (No. 27, 8 Juli 1909) en de verontschuldigingen aan te bieden, waarmede het afdeelingsbestuur genoegen nam.

Overgaande tot de verkiezing en benoeming van zes leden van het Hoofdbestuur, wijst de uitslag der stemming aan, dat gekozen zijn de navolgende heeren:

A. B. J. Prakken, den Haag, 34 stemmen; J. H. Calmeyer, Apeldoorn, 34 stemmen; Th. J. A. van Zijll de Jong, Zutfen, 34 stemmen; Mr. H. Smeenge, Amsterdam, 34 stemmen; J. C. van Reijn, Breda, 34 stemmen; F. E. Luitjes, Nijmegen, 32 stemmen. De heer Mr. W. C. van Benthem Jutting te Nijmegen verkreeg 2 stemmen.

Het geheele Hoofdbestuur is thans samengesteld als volgt:

Namen.	Functie.	Woonplaats	Dat. v. aftr.
C. R. Bakhuizen v. d. Brink	Voorzitter	's Hage	1910
A. B. J. Prakken	Ond.-voorz.	id.	1911
E. van Assen	Secretaris	id.	1910
A. A. C. Harting	Penningm.	id.	1910
Mev. M. ten Bosch-Bosscher	Leden.	id.	1911
Mr. H. Smeenge		Amsterdam	1912
Th. Almerood		id.	1911
T. Gerdes Oosterbeek . .		Apeldoorn	1911
J. H. Calmeyer		id.	1912
L. A. H. Lamie		Arnhem	1911
J. C. van Reyn		Breda	1912
Prot. Mr. J. E. Heeres . . .		Leiden	1911
F. E. Luitjes		Nijmegen	1912
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler		Rotterdam	1910
Mevr. J. E. van Oeveren-v. Schaik		Utrecht	1910
Th. J. A. van Zijll de Jong		Zutfen	1912

IV. De begrooting voor het jaar 1910 (Kol. Weekblad 1909 No. 26) wordt nu door den voorzitter toegelicht en medegedeeld naar aanleiding van den post voor het Koloniaal Weekblad, dat de nieuwe rubrieken „Wat de Inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt" veel sympathie ontmoeten, vooral bij de Inlanders in Indië.

Eenige Maleische bladen hebben reeds eene aansporing gericht om tot de Vereeniging als lid toe te treden, en zelfs heeft een damescommissie in de „Poetri Hindia" een toetreden tot de Vereeniging aangeprezen en den wensch uitgesproken van de toevoeging aan het Koloniaal Weekblad van een geïllustreerd bijvoegsel in de Maleische taal.

Ten aanzien van den post „huishuur" wijst de voorzitter op den door het bestuur van de afdeeling den Haag genomen gewichtigen stap der verhuizing van het bureau dier afdeeling in de Heulstraat 17 naar het perceel Laan van Meerdervoort 195 en zulks met ingang van 1 Mei 1910.

Omtrent de gevolgen van dien maatregel valt natuurlijk op dit oogenblik nog niets te zeggen, doch dat nadere voorzieningen ten deze — in verband met den stand der kas van het Hoofdbestuur — noodzakelijk zullen blijken, is aan geen twijfel onderhevig.

Tenslotte beveelt de Voorzitter het goedkeuren der posten, op de Begrooting voorkomende, aan, waarmede de Vergadering zich vereenigt.

V. De afdeeling Utrecht prijst het denkbeeld aan om bij de Regeering aan te dringen tot het geven van subsidie voor het houden van voordrachten, evenals bij den Middenstand.

De Voorzitter verklaart zeer veel goeds in dit voorstel te zien en zegt ernstige overweging toe door het Hoofdbestuur.

VI. Aan de orde wordt gesteld het voorstel der afdeeling „Utrecht" (Kol. Weekblad 18/3-09-11) luidende als volgt:

„De Vereeniging Oost en West" trachte het daarheen te leiden, dat het bericht van rampen, als „onlangs voorgevallen te Pendjaloe, voortaan langs „telegrafischen weg ter kennis van het Nederlandsch „publiek worde gebracht, hetzij door middel der „Nederlandsche dagbladpers, hetzij door de Vereeniging Oost en West."

De Voorzitter merkt naar aanleiding hiervan op, dat van de dagbladpers in deze niet veel steun te wachten is, daar reeds door deze zooveel geld aan telegrammen wordt besteed.

Dat het bericht van de ramp bij Pendjaloe zoo laat het Moederland bereikte, was ook wel eenigszins eene toevalligheid, daar meestal toch dergelijke rampen terstond aan den Minister van Koloniën worden geseind.

Overleg was door het Hoofdbestuur gepleegd met den Vertegenwoordiger te Batavia, aan wien het verzoek in nadere overweging is gegeven. Ook is dadelijk na de ramp van Korintji, zoodra dit hier te lande bekend was, telegrafisch eene som van *f* 25 beschikbaar gesteld.

De Voorzitter meent, dat aldus aan den wensch van de afdeeling Utrecht zooveel mogelijk was voldaan.

De afdeeling verklaarde zich hiermede tevreden gesteld.

Naar aanleiding van eene opmerking van het lid S. H. Tjabring her afdeeling Utrecht wordt bepaald, dat, mochten van den vertegenwoordiger te Batavia berichten van rampen enz. bij het Hoofdbestuur inkomen, deze aanstonds aan de dagbladpers zullen worden medegedeeld.

VII. De afdeeling Zutfen had een voorstel ingezonden van wege „Oost en West" op te richten een bureel van advies en voorlichting, tot hetwelk zich allen kunnen wenden, die in Indië jonge werkkrachten zoeken en allen, die in Nederland zich of hunne zonen wenschen op te leiden tot betgeen voor een loopbaan geschikt maakt. (Kol. Weekbl. 8 April 1909-14).

De Voorzitter deelt mede, dat dit voorstel ernstig is overwogen. Reeds is door het Hoofdbestuur eene dergelijke commissie in het leven geroepen, welke ten doel heeft jongelieden uit Oost- en West-Indië raad en bijstand te verleenen.

Voorts is er eene commissie benoemd, welke zich ter beschikking stelt voor hen, die inlichtingen omtrent bestaande betrekkingen, zoowel ambtelijke, als particuliere, wenschen in te winnen, zooals Zutfen beoogt. (Kol. Weekbl. 24/6-'09-25). Deze Commissie is echter nog niet geconstitueerd.

De secretaris van het Hoofdbestuur, die ten deze bemoeienis heeft met die commissie, licht een en ander toe en verklaart reeds een tweetal personen schriftelijk te hebben kunnen voorlichten en te kunnen verwijzen naar boekwerken, waarin eene beantwoording voorkwam van de gestelde vragen.

In overleg met het bestuur van de Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederl. Oost- en West-Indië is besproken het denkbeeld om boekjes uit te geven, die tot voorlichting zouden kunnen dienen, in den geest van het werkje van den Controleur A. J. H. Eyken, hetwelk onlangs is uitgegeven en handelt over den werkkring van den Controleur op Java.

De stand der kas van de Vereeniging laat ons over het algemeen echter geene groote uitgaven toe; wellicht, dat er ten deze termen bestaan om subsidie van de Regeering aan te vragen en dergelijke werkjes, doch meer voor het doel geschreven, wat met het genoemde boekje niet het geval is, in de hoogere klassen van de gymnasia en de Hoogere Burgerscholen te verspreiden.

Zutfen, hoewel zeer dankbaar voor de ontvangst van haar voorstel, meent toch te moeten aandringen op eene andere wijze van hulp en voorlichting dan door boekjes.

Spreker wenscht, dat een Centraal Bureau worde opgericht en meent, dat de Dagbladpers in deze zeer veel kan doen, dringt er daarom op aan, dat het Hoofdbestuur er op aansture om de sympathie der Pers op te wekken en streven en werken van „Oost en West" bij haar meer bekend te maken.

Verder staat spreker stil bij de volgende vraag in een artikel van het Koloniaal Weekblad gesteld: Is het wel gewenscht om personen als het ware naar Indië te drijven en zoodoende het Europeesch element in Indië te versterken?

De Voorzitter verklaart niet te verwijten, maar te betreuren, dat de pers zoo weinig aandacht aan het Koloniaal Weekblad schenkt.

Naast de Telegraaf, die tot sprekers groote voldoening reeds is begonnen de aandacht te wijden aan de rubrieken „Wat de Inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt", bemerkt hij er in andere bladen niet veel van.

Intusschen zegt de Voorzitter toe dat het Hoofdbestuur rekening zal houden met de gegeven wenken, en dat in het bizonder de aandacht zal worden gewijd aan het geven van openbaarheid van het streven en werken der Vereeniging, middels de Pers.

VIII. Bij de behandeling van het onderwerp der Statuten en Reglementen der afdeelingen, en meer in het bizonder het verschil met de afdeeling 's-Gravenhage over art. 16 van het Ontwerp Huishoudelijk Reglement benut de Voorzitter de gelegenheid, om de afdeelingen in herinnering te brengen om, in verband met de gewijzigde statuten van het Hoofdbestuur, ook hare nieuwe reglementen in te dienen en die door het Hoofdbestuur te doen bekrachtigen.

Aan de hand van de agenda, waarin onder nummer 10, het geschil van het bestuur der afdeeling 's-Gravenhage en het Hoofdbestuur is aangegeven, leest de Voorzitter de gevoerde correspondentie ter zake voor en stelt spreker, om ten deze niet te uitvoerig te worden, in het kort, aan de Vergadering de vraag ter beslissing voor, n.l.:

„Is de Vergadering van oordeel, dat het Hoofdbestuur zich met het onderwerp in kwestie al dan „niet bemoeie."

De beantwoording dezer vraag lokte eenige discussie uit.

In het algemeen wees men op de volgende punten:

1e. dat er steeds verantwoordingen van de gelden der afdeelingen worden ingediend, die gecontroleerd worden door leden van de afdeelingen;

2e. dat de afdeelingen rechtspersoonlijkheid bezitten en het Hoofdbestuur nimmer rechtens aansprakelijk is voor de gevolgen van mogelijk wanbeheer der afdeeling;

3e. dat de leden van de afdeelingen de controle op hun eigen bestuur in handen moeten houden.

Het voorstel in stemming gebracht, was de Vergadering van meening, dat het Hoofdbestuur in het geschil, waarvan hier sprake was, zich van inmenging had te onthouden.

IX. Ten aanzien van de mededeelingen betreffende eenige andere onderwerpen, gaf de Voorzitter het navolgende te kennen:

a. Propaganda.

De propaganda circulaires waren gedrukt, verspreid en, waar noodig, toegelicht.

Van de 20.000 circulaires waren ongeveer 3000 verzonden, waarvan 1000 naar Nederlandsch-Indië. Belangstellenden kunnen ze verkrijgen bij den Secretaris van het Hoofdbestuur.

b. Jaarboekje.

Op de uitgave van het jaarboekje werd gewezen, dat het tegen den prijs van *f* 0.25 per exemplaar verkrijgbaar is.

Ondanks alle publiciteit in het Koloniaal Weekblad is er bij de leden weinig belangstelling voor.

Aanbeveling verdiende het, in navolging van de afdeeling Zutfen, den leden gratis een exemplaar toe te zenden, zoodat het Hoofdbestuur in de onkosten werd tegemoet gekomen.

Enkele afdeelingen hadden geldelijke bezwaren tegen die gratis-verstrekking, doch het bestuur der afdeeling 's-Gravenhage en zegde toe in het jaar 1910 in den geest van Zutfen te zullen handelen.

De heer van Delden stelde voor den prijs per exemplaar op *f* 0.10 te stellen, hetgeen de Voorzitter toezegt te zullen overwegen.

c. Tienjarig bestaan.

Bij het tienjarig bestaan is eene feestuitgave gratis aan de leden toegezonden van de Rede, uitgesproken door den oud-hoogleeraar Prof. Dr. H. Kern op het 30ste Nederlandsche taal- en letterkundig congres, gehouden te Leiden van 20—18 Augustus 1908.

Voorts wordt door den Voorzitter gememoreerd, wat het Hoofdbestuur in het afgeloopen jaar verricht heeft, al hetwelk meest alles in het jaarverslag van het Koloniaal Weekblad (Nos. 22, 23 en 24) is opgenomen.

d. Studiecommissie.

Omtrent het ontstaan dezer Studiecommissie verstrekt Prof. Mr. J. E. Heeres, als voorzitter dier commissie, eenige inlichtingen.

Het aantal Indische jongelieden, dat in Nederland de opvoeding voltooit, bedraagt — voor zooveel bekend — 32.

De meeste dier jongelieden zijn van Java afkomstig; de overigen van de Buitenbezittingen.

Een huishoudelijk Reglement werd vastgesteld.

De Commissie stelt zich met succes in betrekking met die jongelieden en blijft diligent.

In het eerstkomende jaarverslag hoopt de commissie alle inlichtingen te verstrekken.

Spreker dankt het Hoofdbestuur voor het brengen van een post, groot *f* 50.—, op de begrooting ten behoeve van die commissie.

e. Het Restaurant.

De Voorzitter deelt mede, dat het restaurant door de afdeeling 's-Hage, voor hare rekening, wordt voortgezet.

Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher brengt nogmaals ter sprake hetgeen zij sub 11 heeft voorgebracht, ten aanzien van de waarde der meubels op de 1ste Etage in het perceel Heulstraat 17, welke later in rekening zal moeten worden gebracht bij de opmaking van het nadeelig saldo der rekening van het Restaurant, waarop de Voorzitter te kennen geeft, dat deze aangelegenheid nader zal worden onderzocht.

Voorts ligt het in de bedoeling van het Hoofdbestuur om de aangelegenheid der geldleening geheel af te wikkelen.

X. De heer Martens vraagt of door het Hoofdbestuur reeds stappen zijn gedaan in zake de herdenking van het 300-jarig bestaan van het Gouverneur-Generaalschap, waarop destijds door de afdeeling 's-Gravenhgage de aandacht van het Hoofdbestuur werd gevestigd.

Wellicht, dat Professor Mr. J. E. Heeres bereid zou zijn om, bijv. door eene lezing, dat onderwerp te herdenken.

Prof. Heeres attendeert er op, dat, als men den weg op wil, er nog zoovele andere belangrijke onderwerpen kunnen worden herdacht.

De Voorzitter zal gaarne een nader voorstel van de afdeeling 's-Hage tegemoet zien en overwegen.

Dit voorstel zou dan aan de afdeelingsbesturen kunnen worden gezonden, met verzoek, te willen mededeelen, hoe over het onderwerp in kwestie wordt gedacht.

XI. De heer van Delden brengt ter sprake het bij brief van het Hoofdbestuur dd. 3 Mei 1909 No. 80 medegedeelde, waarin bezwaar werd gemaakt door het Hoofdbestuur om het voor perceel Heulstraat 17 aanwezige reclamebord tegen den prijs van *f* 22.50 over te nemen.

De hieruit ontstane discussie leidde tot het resultaat, dat de afdeeling 's-Gravenhage het aanbod om het reclamebord over te nemen, terugnam.

XII. De afgevaardigde van Nijmegen deelt mede dat in het volgende jaar aldaar eene Nijverheidstentoonstelling zal worden gehouden, bij gelegenheid van de opening der electrische tram.

Het afdeelingsbestuur zou daaraan gaarne eene tentoonstelling van Indische voorwerpen verbinden, en vraagt daarvoor den steun in deze, als het kan ook geldelijk, van het Hoofdbestuur.

De voorzitter stelt voor, dat Nijmegen zijne vraag schriftelijk zal indienen bij het Hoofdbestuur, om hierin te beslissen en te weten wat de afdeeling wil.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de Voorzitter, onder dankbetuiging, de vergadering.

De Secretaris,
E. VAN ASSEN.

II. Ten geschenke ontvangen het werk: **„De Balata-industrie in Suriname,** door hen heer Fred. Oudschans Deentz.

Het zal later ter leestafel worden neergelegd.

Lager Onderwijs.

III. Ter beschikking van den gouv.-Gen. van N.-Indië kunnen worden gesteld onderwijzers, om te worden benoemd tot onderwijzer der 3e klasse bij het openb. Eur. L. O. daar te lande.

Voor inlichtingen en bijzonderheden wende men zich tot de afd. „Personeel" van het Dept. van Koloniën.

IV. Ten kantore Heulstraat 27 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over Onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding.

Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nede.l. Staatscourant 1909 No. 75 à *f* 0.10 (oproeping van artsen)

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. De werkkring van den controleur op Java, door A. J. H. Eijken, *f* 0.40.

f. De koninklijke besluiten betreffende de opleiding van militaire apothekers.

g. idem oproep van aspirant-ingenieurs en opzichters bij den Waterstaat in N.-I., doctoren in de rechtswetenschap en veeartsen.

Uit de O.-I. Mail.

Onderwijs en nog eens onderwijs.

Onlangs deed zich een interessant geval voor, demonstreerende, dat onkunde en domheid tot misdrijf voert, meldt het Bat. Nieuwsblad.

Pak Isnan, dus schrijft een der Inlandsche lezers van dit blad, werd veroordeeld tot 14 dagen krakal, omdat hij de padi van zijn buurman Hadji Iljas zonder diens toestemming gesneden had.

Op zichzelf is dit een zaak, zooals er meer zijn. Maar goed beschouwd is er een onschuldige drijfveer geweest tot het plegen dezer strafbare daad.

Hadji Iljas en Bapa Isnan hebben indertijd een proces gehad over bedoelde sawah. Isnan moest 't gelag betalen; inderdaad, Hadji Iljas was in zijn recht. Toen de zaak aldus beslist was, ging onze Hadji Iljas zijn veld beplanten, doch Isnan kon er zich maar niet in schikken; naar zijn overtuiging had hij volkomen recht op zijn sawah, ondanks de uitwijzing en beslissing van den landraad.

Toen hij, Isnan, dan ook door den wedana ondervraagd werd, en de vraag beantwoorden moest waarom hij de padi van Iljas gesneden had, zei hij: „wel! djoeragan, dat is mijn sawah!" „Maar Isnan, Iljas heeft de noodige stukken om te bewijzen, dat 't zijn, en niet jouw sawah is. Hier heb je een afschrift van je vonnis. Ik zal toch ook kunnen lezen, hoop ik. Geloof je me niet?"

„Jawel, djoeragan, maar djoeragan weet niet wat na den dag van uitwijzing gebeurd is. Dat stuk papier behoorde aan mij, ik heb 't pleit gewonnen; doch Iljas en de tjamat hebben den hoel veranderd. Zoo is 't en niet anders. Dat is een valsch stuk, djoeragan!"

Hoe groot de overredingskracht van de wedana ook was, Isnan bleef beweren, dat het geschrift valsch was.

Op de vraag van den wedana of hij lezen kon, antwoordde hij: „neen!"

Juist, en hierin ligt de diepere oorzaak. Had Isnan wel kunnen lezen, dan zou hij overtuigd zijn geweest, dat hij het pleit verloren had. Maar nu... Ik vind het bovendien zeer vreemd, dat afschriften van vonnissen nooit in de landstaal vertaald worden. Waarom alweer een afschrift in 't hollandsch in handen te stoppen van iemand, die geen stom woord hollandsch verstaat, laat staan lezen kan. Zoo voert gebrek aan ontwikkeling tot overtreding en misdrijf.

Onderwijs voor Inlandsche meisjes.

Volgt men de berichten in den laatsten tijd, dan ziet men, dat ook de inlandsche meisjes met den tijd meegaan. Zoo o.a. is te Buitenzorg de vorige maand de dochter van den djaksa te Tangerang benoemd tot kweekeling-onderwijzeres aldaar. Er komt te Buitenzorg behoefte aan een inlandsche meisjesschool evenals te Batavia.

Er bestaat nu een cursus voor inlandsche meisjes, aan het hoofd waarvan staat de bekende mantri-goeroe der eerste school, M a s I s m a i l. Het aantal leerlingen bedraagt thans ruim 50; en nog steeds neemt het aantal toe. Ook Ismail's vrouw staat haar wederhelft bij, n.l. in het les geven in fraaie handwerken aan de meisjes der hoogste klasse.

Zoo schreeuwt ons uit alle hoeken van Java die innige drang naar onderwijs toe. Maar er zijn nog altijd zich noemende voorlichters, die dit ontkennen.

De dochter van den patih van Magelang is een half jaar geleden geslaagd in het klein ambtenaarsexamen. Het meisje, leergierig, wilde nog verder, en een paar maanden geleden is zij geslaagd in het toelatingsexamen H.B.S. te Semarang.

Ook de dochter van Raden Admodirono, architect te Semarang, bezoekt aldaar de H.B.S., zoomede de dochter van den regent van Demak.

Thans vernemen wij uit Serang, dat R. Adjeng Soelasmi Djajadiningrat is geslaagd in het kleinambtenaarsexamen.

Te Buitenzorg is verleden jaar de dochter van den demang ook geslaagd voor de H.B.S. te Batavia, en nog kort geleden zijn de dochters van den djaksa te Buitenzorg toegelaten tot de artsenschool.

Uit Djocja wordt gemeld, dat reeds een aantal candidaten voor onderwijzers studeeren. Te Karanganjar bestaat een gouvernements meisjesschool, de eenige op Java.

Als het gouvernement er maar niet voor te vinden is voor de inlandsche meisjes scholen te openen, zou misschien Boedi Oetomo in die richting werkzaam kunnen zijn", zoo besluit het blad.

Een paar nieuwe Inl. weekbladen.

Naar wij uit de jongste mail lezen is bij genoegzaam aantal abonnementen, de heer A. L. W a w o-R u n t u voornemens van af 1 Juli 1909 voorloopig tijdelijk de redactie van een door de firma Gebroeders Que te Menado uit te geven weekblad dat de „M e n a d o-C o u r a n t zal heeten, op zich te nemen.

Aangezien zoowel onder vreemde oosterlingen, (Chineezen en Arabieren) als inlanders op Noord- en Midden-Celebes, Ternate, Ambon, Banda, de Sangir- en Talaut-eilanden, zeer velen reeds de Nederlandsche taal verstaan en lezen, stelt de redactie zich voor eenige kolommen van dit blad beschikbaar te stellen voor in de Nederlandsche taal gestelde artikelen en uittreksels uit verschillende Europeesche en Indische bladen en tijdschriften.

Dit weekblad zal bevatten: de voornaamste en belangrijkste berichten op verschillend gebied uit de residentiën Menado, Ternate, Ambon en het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden; benoemingen, ontslag- en nadere besluiten, meer bepaaldelijk van belang voor deze streken;

De redactie beveelt zich bij allen aan voor bijdragen en berichten op elk gebied; echter zullen geene stukken, welke eene directe of indirecte kwet-

sende persoonlijke strekking hebben, worden opge-
Hoofddoel van het blad zal zijn: bevordering der belangen van het algemeen.

Eerstdaags wordt ook het eerste nummer van een ander nieuw maleisch weekblad tegemoet gezien. Het heet Boemi-poetra en zal onder de leiding staan van den heer Mohamad Salim.

Een buitenlandsch geleerde.

Sinds eenige dagen vertoeft te Djocja, naar wij in „Midden-Java lezen, een buitenlandsch geleerde, en wel de heer Grubouer, een Beier van geboorte, en in de laatste jaren professor in de zoologie te Berlijn.

Uit zijn wetenschappelijke werken was onze stadgenoot Dr. Groneman hem bekend en dezen heeft hij dan ook een bezoek gebracht. Over eenige dagen gaat dr. G. met professor Grubouer en een reisgezel van dezen naar de Boroboedoer.

Deze geleerde stelt ook zeer veel belang in de pamorsmeedkunst, en zal moeite doen, dat de nikkelplaatjes, welke dr. Groneman tot nu toe ten geschenke ontving van den Oostenrijkschen nikkelfabrikant Krupp, in bepaalde afmetingen in den handel zullen worden gebracht, opdat de pamorsmeden ze later steeds gemakkelijk zullen kunnen krijgen en niet afhankelijk behoeven te zijn van degenen, die deze nikkelplaatjes toevallig bezitten.

Het blad kan hieraan nog toevoegen, dat het aan professor Grubouer vergund werd, verschillende photo's te maken in den kraton van den Sultan en van den kroonprins, ook te zamen met hun ratoes, enz. Deze geleerde wil die door hem zelf gemaakte photo's van de vorstelijke familie aanbieden aan den koning van Beieren, die in 1902 als kroonprins ook den Sultan heeft bezocht.

Biljartfabriek „Emma".

Naar wij in de Indische bladen lezen zal de heer J. Walterop de Vries, kortelings uit Europa van een zakenreis teruggekeerd, in Gang Ketapang een nieuwe fabriek doen bouwen, waarin de deelen der door hem geleverde biljarts geheel machinaal zullen worden vervaardigd. De machinerieën, benevens tal van nieuwigheden op het gebied der biljartindustrie, zijn reeds onderweg. Door den arbeid van deze fabriek zal de heer de Vries in staat zijn geheel te voldoen aan de steeds groeiende vraag welke hem tot nog toe geregeld boven het hoofd groeide. Het spreekt van zelf, dat het fabrikaat er ook bij winnen zal; o.a. zullen meerdere nieuwe houtsoorten gebezigd worden, b.v. het fraaie sonokling.

Doch de fabrikant zal zich hiertoe niet bepalen. Evenals in Europa de biljartfabricage meestal verbonden is met de meubelfabricage, evenzoo zullen ook in de nieuwe biljartfabriek meubelen gemaakt worden. Er zijn nl. plannen in wording, om, in samenwerking met den heer E. Cuypers, volgens door dezen aangegeven dessins, de meubelfabricage in de nieuwe fabriek te beginnen.

De Kindervacantiekolonie, waartoe ook onze Vereeniging, door middel van haar Weekblad, in samenwerking met Mevr. Nellie van Kol haar steentje bijbracht, schijnt goede resultaten af te werpen. Wij lezen, dat de kleinen einde Juni terugkwamen, en hoe ouders en voogden de kinderen gezond en vroolijk konden afhalen aan het station Koningsplein.

Malaise in Deli.

„De ongunstige resultaten van den tabaksoogst 1908 en de nog slechtere vooruitzichten voor het volgend jaar doen zich — naar de Sum. Post mededeelt, — de laatste maanden in Deli in steeds sterker mate gevoelen in den vorm van een vrij algemeene malaise.

De cultuurondernemingen werken zoo zuinig mogelijk, verschillende ondernemingen denken over inkrimping, sommige zelfs over algeheele sluiting, en het gevolg is, dat al wie er zijn bedrijf van maakt om leveranties te doen aan ondernemingen, een vermindering van orders constateert.

Vooral in den materialen-handel is het zeer slap. Uit zuinigheid wordt door sommige ondernemingen zooveel mogelijk het hout uit eigen omgeving gewerkt; goedkoopere soorten van allerlei materialen worden uit dezelfde overweging geprefereerd, terwijl de behoeften, zooals reeds aangeduid, tengevolge van de inkrimpingen, verminderd zijn. Dat orders worden afbesteld, is geen zeldzaamheid.

Echter niet alleen de materialen-handel ondervindt den terugslag, in het algemeen is de invoer van goederen sterk verminderd. Kwam het verleden jaar omstreeks dezen tijd voor dat de D. S. M. wagens te kort had voor het goederentransport, nu is daarvan geen sprake en extra goederentreinen zijn niet meer noodig.

Vooral in Belawan is het merkbaar, welke malaise er thans heerscht. Het is er bladstil aan de steigers. De booten komen met weinig lading aan en gaan met weinig lading weg. Tokohouders klagen natuurlijk, en terecht, in 't algemeene koor mee.

Hierna beter — zegt de almanak; maar de tijdsbepaling is uiterst ruim genomen, en het laat zich voorloopig niet aanzien, dat het betere spoedig komt."

Aldus de Sum. Post.

Een vereerende opdracht.

Wat eigenlijk nog een geheimpje had moeten blijven, schijnt in Indië toch uitgelekt te zijn; onder bovenstaand hoofd lezen wij n.l. hoe de Locomotief uit goede bron verneemt, dat de heer Ducroo, de technische leider van de batik-inrichting in de vrouwengevangenis te Semarang, van Boeatan te 's-Gravenhage de vereerende opdracht heeft ontvangen om een bedgordijn te doen vervaardigen, d.w.z. te batikken, dat bestemd zal zijn voor het slaapvertrek van prinses Juliana.

De eenige beperkende bepaling, aan deze opdracht verbonden, is, dat voor het batikken van dat gordijn van geen andere dan van Indische motieven gebruik gemaakt mag worden.

Daar de heer Ducroo voornemens is als grondstof zijde te doen gebruiken waarvan de verschillende banen later aan elkander genaaid moeten worden en hij dus rekening dient te houden met de veranderingen — krimpen etc. — welke die grondstof onder de onderscheidene bewerkingen heeft te ondergaan, levert de technische uitvoering van die opdracht haar eigenaardige bezwaren en moeilijkheden op, zoodat nog niet te zeggen is, in hoeveel maanden die arbeid gereed kan zijn.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Herhaaldelijk wordt in de Surinaamsche pers geklaagd over den toestand der koloniale vaartuigen. „Onze West" deelt mede, dat de gouverneur twee officieren van Hr. Ms. „Utrecht", den luitenant ter zee W. Lam en den machinist K. C. W. Hantzsch, in commissie heeft benoemd met den hoofdmachinist der koloniale vaartuigen, den heer J. H. Bleckingh, tot onderzoek van den toestand der koloniale stoomschepen „Albina" en „Curaçao."

Hetzelfde blad vernam, dat door het oorlogsschip „Utrecht" éene peiling is verricht aan de monding der Saramacca-rivier. Een plan is opgemaakt, om, vermoedelijk met hulp van de marine, de hydrographische opname te voltooien. Inmiddels worden in verband met de opname maatregelen getroffen, als het plaatsen van bakens en peilschaalwaarnemingen, terwijl — met het oog op het beruchte spoken van de zee aan de Saramacca-punt — maatregelen worden getroffen om een stoombarkas in zeewaardigen staat te brengen voor de opname.

Den vijf Franschen vluchtelingen, die in een korjaal vertrokken, in de hoop de Venezolaansche kust te bereiken, is het na bovenmenschelijke inspanning gelukt de Surinaamsche kust weder te bereiken, ter hoogte van Braamspunt. Maar het vaartuig, of wat daarvan was overgebleven, had nu ook zijn laatste diensten bewezen. Om langs de kust te varen naar Warappakreek, had men de hulp noodig van een visscher, die tegen betaling daartoe bereid was. En zoo bereikten de reizigers, na acht dagen zwalken, weder het punt, vanwaar zij vertrokken waren, de plantage Alliance, waar zij thans hun oud bedrijf van houthakker hebben hervat.

Hun voornemen is nu om te sparen, tot zij geld genoeg hebben om met een der stoomgelegenheden de reis te maken, die per corjaal mislukt is.

Vier andere Fransche vluchtelingen, die in een open vaartuigje van Fransch Guyana den tocht hadden gewaagd, kwamen ook op de plantage Alliance.

Een eigenaardigheid was, dat één der Franschen vlot Hollandsch sprak. Hij had zeker al meermalen Suriname bezocht. Lang zou echter ditmaal het vrijheids-uitstapje niet duren, want reeds enkele dagen daarna werden de vluchtelingen door de politie van Alliance afgehaald en naar de stad vervoerd, om te worden uitgeleverd.

Het „Protestantenblad" meldt, dat een jonge Hindoe beweert, een geneesmiddel tegen lepra te kennen.

Reeds een paar zieken — zoo zegt men — moet hij volkomen herstel hebben bezorgd, o.a. een jongetje van ongeveer 10 jaar, dat nu weer de school bezoekt. De jonge man vertelt vroeger zelf in erge mate ziek geweest te zijn, doch op zijn 15e jaar door een hoogbejaard echtpaar, wonende buiten de stad, genezen te zijn. Uit dankbaarheid heeft hij toen voor de oudjes gewerkt tot hun dood. Deze zouden hem dan voor hun sterven met het geneesmiddel hebben bekend gemaakt.

Naar „Onze West" vernam, zullen binnenkort weder terreinen voor den kleinen landbouw worden uitgegeven in den Saramacca-polder. De afwatering dezer terreinen schijnt voldoende verzekerd te zijn, geheel onafhankelijk van de verdere voltooiing van den polder.

Den 19en Juni werden door onder contract verbonden ondernemingen en voor den kleinen landbouw, 14.518 bossen bacoven verscheept.

Dit is de grootste verscheping geweest, welke tot nu toe plaats had.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In de **Bintang Soerabaja** bespreekt Si Kagok (= middelslag) eenige vormen van Inlandsche eerbiedsbetuiging. In de eerste plaats zegt hij, dat ten onrechte de regenten en assistent-residenten zich met goesti laten betitelen, een woord, dat een equivalent van het maleische toehan (met een h) is, dat alleen gebruikt wordt ten opzichte van het Opperwezen, in tegenstelling van toewan (met een w), dat heer, meester of gebieder beteekent. Goesti mag men dan ook alleen zeggen, als men Allah noemt, namelijk Goesti Allah. Ook wordt het toegepast ten aanzien van een bepaalde klasse van vorstentelgen te Solo en Djokja. Maar telkens, als schrijver in een nieuwe afdeeling geplaatst werd, maakten zijne ambtgenooten hem er indachtig op dat hij den bewoner van de lodji (= de woning welke den resident of assistent-resident van Landswege is aangewezen) en van den kaboepaten (= de woning van den regent) met goesti moest aanspreken, wilde hij niet in moeilijkheden komen. Slechts bij uitzondering bleef deze waarschuwing achterwege.

In de tweede plaats heeft hij het over het silo, het gehurkt zitten op den grond met de beenen kruiselings over elkaar. Niettegenstaande de Gouverneur-Generaal herhaaldelijk aangedrongen heeft op het weglaten van noodelooze hormatsbetuigingen heeft hij ten deze nog maar weinig verandering opgemerkt. Schrijver haalt een lofwaardige uitzondering aan van een regent, die aan de inlandsche ambtenaren, te beginnen met den rang van mantri, in zijne tegenwoordigheid altijd op een stoel laat zitten. In de meeste kaboepaten's echter krijgen de controleur en aspirant-controleur een stoel, de patih, de ambtenaar, die onmiddellijk op den regent volgt, en hem steeds ambtshalve vervangt, als ook de districtshoofden, zitten op den grond. Bij gelegenheid van bijeenkomsten, waar europeanen, chineezen, arabieren en javanen tegenwoordig zijn, nemen in tegenwoordigheid van den regent, den resident en den assistent-resident, de europeanen, chineezen en arabieren op stoelen plaats, — alle inlandsche ambtenaren, te beginnen met den patih daarentegen zitten op den grond neergehurkt. Is dan een assistentwedono minder dan een gewone chinees of arabier? roept hij uit. Er zijn regenten, die wel weten te zorgen, dat zij in deze krijgen, wat hun toekomt, beweert schrijver. Hiervan vertelt hij het volgende vermakelijke staaltje: Toen de Soesoehoenan van Soerakarta eens een bezoek zou brengen in zeker deel van het Gouvernementsgebied, vroeg de betrokken regent terstond verlof om zich uit zijn regentschap te mogen verwijderen. Nadat hem dit was toegestaan, deelde hij het zijn patih mede, die hem verwonderd aankeek, en hem aan het aanstaand bezoek van den javaanschen vorst herinnerde. Juist daarom, antwoordde hij, wensch ik hier niet te zijn. Want in zijne tegenwoordigheid zal ik volgens onze étiquette gehurkt op den grond moeten zitten, terwijl voor den resident, den assistent-resident, de controleurs en alle overige europeanen zetels gereed zullen staan.

Schrijver bidt daarom den Almachtige dag en nacht, dat de javaan eindelijk van al die vernederende gebruiken en gewoonten verlost moge worden.

Hetzelfde blad bespreekt ook het nederlandsch-indische drukpersreglement. Het lijkt, zegt het, of het Gouvernement zijnen dienaren toeroept: gij kunt in uw werkkring onverschillig zijn, uw plicht verzaken, mits wij het maar niet weten. Aan anonieme brieven schenken wij geen aandacht. De kleine man durft niet klagen, en wat de pers betreft, die hebben wij van een muilkorf voorzien; als zij het een en ander ten uwen nadeele durft zeggen, zal zij gestraft worden. Wij vragen niet, of het geschrevene al dan niet waar is; in een drukpersdelict laten wij de bewijsvoering niet toe. Hiervan zijn zoowel inlandsche als europeesche ambtenaren bewust en wan-

neer een dagblad iets over een van hen openbaar maakt, dient deze dadelijk een aanklacht tegen dat blad in, opdat de schrijver wordt gestraft en beschuldigde rustig op den ingeslagen weg kan blijven voortgaan. Is dit niet fraai? vraagt schrijver. Nederland en Indië behooren wel bij elkander, maar toch bestaan in Nederland ten aanzien van persdelicten, geheel andere bepalingen. Het is echter gelukkig, erkent hij, dat er rechters in Indië zijn, die in deze goede beginselen zijn toegedaan en bij het berechten van drukpersdelicten daarmede rekening houden. Zoo kon dan ook een inlandsch journalist van rechtsvervolging worden ontslagen. Tegenover dit ééne gunstige geval staan evenwel tal van veroordeelingen, welke in Nederland niet uitgesproken zouden zijn. Dit is verkeerd, meent schrijver, want in vele gevallen kan de pers werken als rijstang, als zweep voor de landsdienaren, opdat zij hun ambtseed niet schenden en den kleinen man geen noodelooze moeilijkheden in den weg leggen. Wanneer, roept hij ten slotte uit, krijgt men in Indië voor de pers dezelfde bepalingen als in Nederland?

In de **Pemberita Betawi** brengt Bliksemafleider het feit ter sprake, dat in dit jaar zooveel inlandsche scholen der 1e en 2e klasse worden opgericht. Tal van candidaat-onderwijzers zullen tot onderwijzer benoemd worden en kunnen voorschot op hun salaris krijgen, wat een uitkomst is, want zij hebben het geld noodig voor de reis, voor aankoop van een woning op hunne nieuwe standplaats. Zij zullen echter niet allen in dezelfde conditiën komen. Er zijn er, die naar een plaats gaan met een ongezond klimaat; anderen moeten, om hunne nieuwe woonplaatsen te bereiken, een lastig en moeielijk traject afleggen, wat met groote kosten gepaard gaat. Ook de plaatsen, waar de scholen moeten komen te staan, zijn verschillend gekozen. Sommigen zullen verrijzen op de districts- en onderdistrictshoofdplaatsen, anderen in groote desa's met eene aanzienlijke bevolking. De keuze werd maar aan inlandsche bestuursambtenaren overgelaten, zonder dat van te voren door bevoegde personen een onderzoek was ingesteld. Vandaar, dat de verwachting wel eens niet met de uitkomst overeenkwam. Een assistent wedono had o.a. aldus geredeneerd: in zijn onderdistrict waren zeven desa's, voor iedere desa rekende hij 20 leerlingen. In zijn voorstel maakte hij melding van 7 maal 20 = 140 leerlingen. Maar hij verloor uit het oog, dat de plaats, waar de school zou komen, slechts een 22-tal huisgezinnen telde en dat de desa's van 10 tot 18 kilometers van de school lagen. Wanneer de assistent-wedono's en de desahoofden niet voor het onderwijs ijveren, zal de onderwijzer wel eens met moeilijkheden te kampen hebben en zal het wel eens kunnen zijn, dat de school niet bezocht wordt door het aantal leerlingen, waarop gerekend is. Zoo vertelt hij van een school in de Preanger Regentschappen, die gebouwd was voor 150 leerlingen en drie à vierduizend gulden gekost had. Toen ze geopend werd, waren er maar 60 leerlingen! De plaats, waar de school stond, leverde slechts 20 leerlingen. De overigen kwamen uit de ver afgelegen desa's. De onderwijzer riep de tusschenkomst van het desahoofd in. Een vijftiental knapen werden door de ouders naar het schoolgebouw gebracht, doch dezen weigerden binnen te treden. Een van hen, een knaap van pl.m. 13 jaren, ging wel op een bank zitten, doch nauwelijks had zijne moeder zich een tiental schreden verwijderd of hij liep huilende weg! Het aantal leerlingen bleef op 60! Daarom acht schrijver het noodig, dat de onderwijzer dikwijls met het districtshoofd of het onderdistrictshoofd overlegt, wat er gedaan moet worden om het schoolbezoek te bevorderen, anders zal het doel van het Gouvernement niet bereikt worden.

In de **Pemberita Atjeh** wijdt Sigirik aloes (= de fijne drilboor) een artikel aan de huisvlijt der vrouwen. De vrouwen in Nederlandsch-Indië, zegt hij, zijn over het algemeen ervaren in verschillende handwerken. Die van Palembang, Batoe Bahara, (Sumatra's Oostkust) Siak, Pontianak (Westkust van Borneo) weven fraaie kleederen, welke groote vermaardheid hebben, zelfs buiten Indië. Het is jammer, dat deze kunst zich niet over geheel Indië uitbreidt. Daarom roept hij zijnen rasgenooten toe om er werk van te maken, dat meer en meer vrouwen er langzamerhand handigheid en liefhebberij in krijgen.

De **Perniagaän** brengt ter sprake het omkoopen van en het geven van geschenken aan ambtenaren, die met gezag bekleed zijn. Wat zij ontvangen, beschouwen de laag bezoldigden als een bijslag op hunne geringe bezoldiging en de grooten nemen het als een spaarduitje aan. Zij releveert o.a. het verhaal in Perelaer's Baboe Dalima, dat de echtgenoote van een hoofd van gewestelijk bestuur dikwijls een enveloppe van den pachter ontving, gevuld met bankbiljetten, van een resident van Sumatra's Oostkust, wiens inboedel bij zijn vertrek publiek verkocht werd en ongeveer een ton gouds opbracht! — bij welke gelegenheid de administrateurs der tabaksondernemingen, pachters en aannemers exhorbitant hooge prijzen betaalden voor de verschillende goederen, tienduizenden gaven voor een rijtuig, een tafel enz.

Gelukkig, zegt zij, zijn niet alle ambtenaren van die kracht. Niet allen zijn gesteld op geschenken. Een van die uitzonderingen was o.a. een resident van Cheribon, bij wien, kort na zijn optreden, bij gelegenheid van het nieuwejaar de handelaars champagne, vuurwerk enz. lieten brengen. Hij zond alles terug, zeggende, dat hij een voldoend salaris ontving om alles uit zijn eigen zak te betalen. Eenige dagen later liet hij de zenders bij zich komen, en vroeg hun: welke bedoeling zij met hunne geschenken hadden? Het was zoo de gewoonte, luidde hun antwoord. Korten tijd daarna moest hij als policierechter de zaak van een chinees berechten, wiens broeder een groot handelshuis had en daardoor veel in aanraking met ambtenaren kwam. De chinees was schuldig, en de policierechter veroordeelde hem tot ten arbeidstelling aan de publieke werken, de zoogenaamde krakalstraf. Hij haalde terstond een bankbiljet van f 1000 uit zijn zak en vroeg de som als boete te mogen betalen in stede van de vrijheidstraf te moeten ondergaan. Verontwaardigd joeg de resident hem weg en gelastte dat de veroordeelde de gevangeniskar zou voorttrekken. Zullen velen dit voorbeeld volgen? vraagt het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In hare rubriek „Hier en daar" bespreekt de **Sinar Borneo** het handeldrijven der chineezen. Het aantal tot deze natie behoorende personen in Nederlandsch-Indië is niet gering, zegt zij, en verreweg de meesten van hen leven van den handel, men kan zeggen, dat den chineeschen emigrant geen ander middel van bestaan past dan de handel. Voor dit bedrijf is hij dan ook bijzonder geschikt en hij kan zonder groote kosten zijn handel uitoefenen. Het bestuur beschouwt de chineezen als vreemde oosterlingen, die op een vrij laag peil staan. Schrijver vindt dat oordeel niet gerechtigd, want zij dragen niet weinig bij tot den voorspoed van het land; hun handel levert geen onbelangrijke bijdrage aan de schatkist; hetgeen zij aan belasting en andere verplichte contributiën betalen is lang niet verwerpelijk. Bovendien zijn zij het, die de goederen, welke door de europeesche handelaren ingevoerd worden, onder de verbruikers brengen. Zonder hunne tusschenkomst zou de handel niet zoo'n omvang als tegenwoordig hebben. Dit kon men zien, toen Amerika en Japan door de chineezen geboycot werden. Door den handel dragen de chineezen ook niet weinig bij in de kosten van bestuur, en toch hebben zij niet dezelfde rechten als andere rassen, die in de schaduw van het rood, wit en blauw staan. Wanneer, vraagt schrijver, zal hierin verandering komen, zal dit stuitend onderscheid verdwijnen? Het is voor ons een raadsel, waarom in Nederlandsch-Indië het verschil tusschen japanner en chinees zoo groot is als tusschen dag en nacht en dat niettegenstaande het Gouvernement niet zooveel voordeel van genen als van dezen trekt. Zekerlijk zal men daarop antwoorden, vervolgt hij, omdat de japanners een vooruitstrevende natie zijn. Een dusdanig antwoordt vindt hij niet rechtvaardig. Het is waar, dat Japan in menig opzicht vooruitgegaan is, maar het gedrag der japanners in Nederlandsch-Indië moet het Nederl. bestuur toch wel hinderen. Dit laatste zal men van ons, chineezen, niet kunnen beweren, roept schrijver aan het slot — zeker terecht — uit.

De schrijver bedoelt hiermede, dat de japansche vrouwen, die in Indië komen, een enkele uitgezonderd, zich aan prostitutie overgeven en de japanners Nederlandsch-Indië afreizen met schiettenten, russische biljarten en andere dergelijke vermomde hazardspelen, welke den inboorling geld uit den zak kloppen, zonder hem iets behoorlijks daarvoor in de plaats te geven. Als hij bij toeval een prijs wint, is het meestal een voorwerp van geringe waarde. De mooie, dure prijzen zijn er alleen om slachtoffers te lokken.

INGEZONDEN.

Een „Keurkorps" van gepensioneerde militairen en zeelieden.

Voor eenige jaren opperde ik het denkbeeld om in Apeldoorn te vestigen: een Keurkorps, samengesteld uit oud-gedienden, die, soms met een onvoldoend pensioen, vruchteloos trachten een betrekking te krijgen, waardoor ze hun ledigloopen gevrijwaard zijn en een huwelijk kunnen aangaan. Ik heb ze gezien en gesproken met een eervol verleden, met ridderorden en medaljes versierde, kranige mannen, uit Indië teruggekomen en nog vol

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

(Vervolg.)

Het was in het sterfhuis doodstil in dien tusschentijd, maar voortdurend kwam thans in zijn hoofd en in zijn hart de gedachte op: „Nu is uw tijd gekomen! Neem haar nu tot u! Zij heeft niemand anders! Zij kan alleen gelukkig zijn met u, en gij met haar!"

Hij ging naar haar toe, stak haar deelnemend beide handen toe om haar op te richten, sloeg zijn arm om haar middel en drukte haar aan zijn hart, zonder echter den storm te verraden, die in zijn binnenste woedde. „Mijn eigendom ben je nu" fluisterde hij. „Wees niet angstig; voor eeuwig behoor ik je nu toe." Zij antwoordde niet, maar rustte met gesloten oogen in zijn armen, haar hoofd tegen zijn schouder aan geleund......

Al spoedig fluisterde men, vertelde daarna op luiden toon, dat Arabella bij den dood van haar vader alle vrouwelijke bijstand had afgeslagen, behalve die van haar oude, getrouwe min, zelfs weigerde iemand te ontvangen, behalve eenigen der heeren, die veel bij haar vader aan huis kwamen, maar die beseften, dat zij haar niets konden aanbieden, dan een paar woorden van troost. Den volgenden middag reeds rustte de oude Italiaan op het Roomsch Katholieke gedeelte van het kerkhof, en op den terugweg ging de oude priester, die haastiglijk van het naastbijzijnde, missiestation was ontboden, even bij Arabella aan. Zij kende den vriendelijken ouden man wel, doordat zij meermalen bij hem in het kleine kerkje was geweest.

Hij sprak tot haar woorden van troost en bemoediging. Arabella was doodsbleek, maar zij vergoot geen enkele traan.

„Waar zult ge nu heengaan, lief kind?" vroeg hij op vriendelijken toon.

„Ik ga niet heen", antwoordde zij rustig. „Dit huis is het eigendom van mijn vader. Ik blijf hier wonen."

„Wilt ge niet de gastvrijheid aannemen van een der dames, met wie ik over u gesproken heb, tot er een geschikte boot aankomt, waarmede ge naar uw geboorteland kunt terugkeeren?"

„Neen, dat nooit."

De priester stond versteld, maar was verstandig genoeg haar zijn verbazing niet te toonen.

„Ik begrijp wel, wat er in u omgaat, arm kind, maar ik kom over een paar dagen wel eens terug en zal onderwijl toebereidselen voor u doen in mijn eigen parochie. Ik heb vernomen, dat Kolonel L. executeur is; ge kunt bij mij blijven, tot alles geregeld is, en wanneer uwe tegenwoordigheid hier vereischt wordt, zal ik u vergezellen."

„U is wel goed, Eerwaarde vader, maar ik wil evenmin dit huis als dit land verlaten", antwoordde Arabella rustig, bijna afstootend.

Was dit hetzelfde meisje, dat tot nu toe altijd zoo kinderlijk, zacht en vertrouwvol was geweest?

„Kind", zeide hij, nog altijd hopende haar te overreden, „ge zijt hier geheel alleen, zonder vriend of raadsman. Beschouw mij dan als de man, die wil trachten in alles de plaats van uw vader te vervullen."

Arabella scheen ten slotte door zijn goedheid getroffen te worden. Haar oogen vulden zich met tranen, toen zij met haar blik een beroep op medegevoel tot den priester richtte.

„In deze droeve dagen kan de kerk u alleen troost bieden", ging hij voort. „Daar de wereld u niet langer een tehuis kan schenken, zult ge alleen een toevlucht kunnen vinden aan den boezem dier Moeder. Een poosje rustig te vertoeven in ons klooster te M. zal u troost schenken en geestelijk steunen en versterken."

(Wordt vervolgd.)

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr.

energie en levenslust, die mij hulp kwamen verzoeken ter bekoming van eenige betrekking. Ik heb ze met raad en daad bijgestaan, maar hoeveel teleurstellingen waren hun — en mij, die voor hen optrad — beschoren, wanneer het antwoord kwam: „boven de 40 jaar kan niemand geplaatst worden", of: „indische militairen staan hier ter stede achter bij land- en stadgenooten", enz. Ik ben overtuigd, dat er onder de gepensionneerde militairen en zeelieden tal van brave kerels zijn, die echter door lediglooopen langzamerhand afdalen. Waarom hen niet geholpen aan een eervollen, materialen werkkring? Waarom met het niet opgericht: een Eere-Korps, om als lijfwacht te dienen en als eere-wacht aan het Paleis H e t L o o?

Voor eenigen tijd werd mij door het Hoofdbestuur van het Fonds ter aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst, een b r o c h u r e gezonden, geschreven waarschijnlijk door een oud-indisch militair, waarin met schrille kleuren geschilderd werd het ontzenuwde en verachtelijke leven, door gepensionneerde militairen in eenige dorpen op de Veluwe geleid en geleden. Wanneer zulke menschen aan hun lot worden overgelaten, verminderen zij bij den dag in gehalte, terwijl er materiaal genoeg onder voorhanden is om er op een schitterende wijze partij van te trekken en hen een eervol leven te doen leiden.

Wanneer door vaderlandslievende lieden geijverd wordt voor: algemeene volksweerbaarheid en ik mij daarbij aansloot, hoewel ik reeds sinds 1848 een voorstander was van: a l g e m e e n e n d i e n s t p l i c h t en afschaffing van de verfoeielijke p l a a t s v e r v a n g i n g. Na 1874, het jaar der verschijning van de noodlottige vestingwet, heb ik niet stilgezeten en in verschillende dagbladen tegen die schandelijke, millioenen-verslindende wet, geschreven. Het is hier de plaats niet om er verder over uit te weiden, alleen wensch ik nog te vermelden, dat, terwijl vele dagbladen en andere geschriften, aan mijn bestrijding der Vestingwet en aanbevelingen om door algemeenen dienstplicht tot een Volksleger naar Zwitsersch model te geraken, plaats verleenden, slechts het vrijzinnig-democratische blad: L a n d e n V o l k — ofschoon ik tot de partij behoor — geweigerd heeft mijn pleidooi voor een volksleger en tegen doode weermiddelen — die, om finantieele redenen, de vorming van een volksleger in den weg staan — op te nemen. „Van zijn vrienden moet men het hebben!"

Zutfen, 17 Juli 1909.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Van Vreemde Koloniën.

Deutsch-Samoa.

De Duitsche bladen hebben het rapport gepubliceerd van den gouverneur van Duitsch-Samoa, dr. Solf, betreffende de onlusten, welke in den archipel hebben plaats gehad. De daarin vervatte mededeelingen verschaffen geen licht over de vraag, welke door velen werd gesteld, naar aanleiding van de inlichtingen uit niet-officieele bron, betreffende het voorgevallene.

Er is toch niet meer of minder beweerd, dan dat de gouverneur plechtig zou hebben beloofd om geen der leiders met name Lawati niet lastig te vallen, waarop dezen op het kritieke oogenblik niet tot vijandelijkheden waren overgegaan.

Deze belofte is niet gehouden. Toen de in allerijl uit de Chineesche wateren ontboden Duitsche oorlogsschepen voor Apia waren verschenen, was het eerste werk van het bestuur geweest, om de leiders op te vatten en te verbannen.

In een schrijven van een planter in Samoa aan de R h e i n i s c h W e s t f a e l i s c h e Z e i t u n g wordt getuigd, dat de officieele verklaring als zoude de rust weer volkomen verzekerd zijn en als zouden de Europeanen niet het minste gevaar hebben geloopen, op geen enkelen grond berust en met de werkelijkheid in strijd is.

Ten einde aan te toonen, dat de bewoners van Samoa, wel verre van gelijk het bestuur beweert, geheel te zijn bedwongen, doen wat zij verkiezen, schrijft deze zegsman van het westphaalsche blad, dat alle stamhoofden den 6en Juli bijeenkwamen, en Malietoa Faalata kozen als eventueele opvolger van Mataafa, in diens hoedanigheid van Alri sili, d. i. koning. Die hoofden gingen daartoe over niettegenstaande de Duitsche regeering heeft bepaald dat de waardigheid van alri sili zal worden afgeschaft bij het overlijden van den huidigen titularis.

Anderzijds trachtte het bestuur de verantwoordelijkheid voor de jongste onlusten van zich af te schuiven op de kolonisten. Het heeft getracht, de meening ingang te doen vinden, dat de onlusten waren uitgebroken, omdat de inboorlingen, getuigen van het voortdurend geharrewar tusschen het bestuur en de kolonisten, dachten, dat ze nu ook wel het bestuur konden aantasten.

Ook zijn verscheidene kolonisten in staat van beschuldiging gesteld en ook reeds gestraft, wegens aanranding van het gezag.

Een kolonist werd met eene geldboete ten bedrage van 500 mark gestraft, naar aanleiding van de bewoordingen van een verslag, dat hij den bevelhebber van het Duitsche eskader had toegezonden. En toen de veroordeelde met verlof naar Duitschland dacht te gaan, werd hij door inlandsche politie-dienaren van boord gehaald.

Deze laatste omstandigheid noemt de briefschrijver reeds zeer ernstig voor het prestige der Europeanen, maar werd, volgens hem, nog verzwaard door het feit, dat de rechtbank, die het vonnis uitsprak, geen enkelen rechter telde, maar slechts uit ambtenaren der griffie was samengesteld.

Wij willen niet in de fout van zoovelen ten onzent vervallen, om alles maar voor waar aan te nemen, wat door mogelijk geïnteresseerden tegen het bestuur eener duitsche kolonie als deze wordt aangevoerd, maar we kunnen niet laten, toch onze bevreemding te kennen te geven, dat er nog ten onzent zoovelen zijn, die meenen ons koloniaal bestuur wegens dikwerf overdreven fouten voor de buitenlandsche vierschaar te mogen dragen.

Fransch Indochina.

De toestand laat in deze fransche kolonie nog steeds veel te wenschen over. De Dé-Tham, dien men in officieele berichten steeds ziet afgeschilderd als een man zonder eenigen invloed, maakt het het bestuur nog steeds erg lastig.

Onlangs heeft hij een Franschman, zekeren Charles Voisin, doen opvatten en gevankelijk naar zijne schuilplaats doen overbrengen. Voisin heeft in een schrijven aan zijne kennissen doen weten, dat hij behoorlijk werd behandeld, en verzocht hem levensmiddelen en goederen te doen toekomen, die hem dan ook reeds werden toegezonden.

De Dé-Tham moet zich thans in de buurt van Lang-Laï bevinden, in een ten Zuidoosten van het Tam Dao-gebergte gelegen woud, in vogelvlucht omstreeks 30 kilometers van Phuc-Yen verwijderd.

Die streek is in een der meest woeste gedeelten van Boven-Tongkin gelegen. Niets valt den roover gemakkelijker dan om van de boschrijke streken van Thaï Hguyen naar de bosschen van Phuc Yen uit te wijken, en omgekeerd.

De gevangenneming van Voisin heeft te Hanoi heel wat onrust veroorzaakt. Een oud-officier, Leroy d'Etiolles, leidde eene rumoerige bijeenkomst, waarin evenals ten vorigen jare bij de ontdekking van het complot, dat eenige Annamieten hadden gesmeed om een deel van het garnizoen te vergiftigen aangedrongen werd op maatregelen, om de veiligheid der blanke kolonisten te verzekeren.

Ook de Fransche pers in de kolonie verklaart dat de veiligheid der Europeanen is bedreigd, en eischt dat afdoende maatregelen worden getroffen in het belang van die veiligheid.

De onrust zal er onder de blanke kolonisten nog wel zijn toegenomen sedert gebleken is, dat onder de inlandsche geestelijkheid in het nabijgelegen Annam eene oproerige stemming moest worden vastgesteld. Het waren evenwel niet bonzen, maar inlandsche katholieke priesters, die tengevolge van een door den resident van Annam gehouden onderzoek te Vinh werden in hechtenis genomen wegens deelneming aan eene oproerige beweging.

De gouverneur-generaal Klobuwkowsky seinde tevens, dat de fransche zendelingen in deze aangelegenheid hunne medewerking aan het bestuur hadden verleend.

Dat de oproerige beweging nu reeds aanhangers vond onder de voorgangers van een aan de bevolking in haar geheel vreemden godsdienst, geeft zeker stof tot nadenken.

Behalve onrust heerscht er ook ontevredenheid onder de fransche ingezetenen van Tongkin en de andere deelen van Indochina.

Den 5en Juli deelde de gouverneur-generaal, Klobuwkowsky, in eene bijeenkomst, waaraan ook werd deelgenomen door de vertegenwoordigers der Fransche distilleerderijen, mede, dat de loopende contracten voor den verkoop onder de alcohol-regie niet zouden worden hernieuwd, terwijl hij tevens te kennen gaf, dat hem was opgedragen te vragen welke schadeloosstelling werd geëischt voor den afkoop dier contracten, waarvan de duur zich nog over eenige jaren uitstrekte.

De Kamer van koophandel te Hanoi, die waarschijnlijk reeds eenige verlevendiging van den handel voorzag, door den te verwachten invoer van spiritualiën uit den vreemde, bood den gouverneur-generaal onmiddelijk na zijne verklaring een adres aan, om van hare instemming te doen blijken.

Dat adres gaf echter in geenen deele de meening weer van de Franschen te Hanoi, die geen oogenblik meenden te moeten laten voorbijgaan, om den indruk van dat adres weg te nemen.

De distilleerderijen, die door bedoelden maatregel zouden worden getroffen, verschaffen toch brood en werk aan eenige honderden fransche beambten en ongeveer 10.000 inlandsche ambtenaren. Vele millioenen piasters, die de algemeene kosten der distilleerderijen uitmaken, komen jaar in, jaar uit, aan Indo-China ten goede, waarvan al weer velen voordeel trekken.

Slechts weinige uren waren verloopen na het bekend worden van het adres der Kamer van koophandel, toen reeds een protest door bijna alle kiezers van dat lichaam was geteekend, waarop de leden dier Kamer zich genoodzaakt zagen hun mandaat neder te leggen.

Toen het bericht hiervan te Parijs ontvangen werd, besloot de parlementaire commissie voor de buitenlandsche en koloniale aangelegenheden dat een onderzoek zou worden ingesteld naar het financieële en fiscale stelsel in Indo-China, en werd de afgevaardigde van Cochin-China, Delonale, met dat onderzoek belast.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

Wekelijksche handelsberichten v/h Ministerie van Landbouw enz. 15 Juli '09 No. 122.
Bandera Wolanda No. 34.
Javasche Courant No. 49.
Effectenblad van Ned.-Indië 24 Juni No. 24.
Maandblad tot bev. Ned. export 15 Juli No. 3.
Javabode van af 19 Juni tot en met 23.
Het Nieuws van den Dag van af 17 tot en met 23 Juni.
Bataviaasch Handelsblad van af 17 tot en met 23 Juni.
Soerabaiasch Handelsblad van af 16 tot en met 22 Juni.
Sumatra Post van af 18 tot en met 23 Juni.
Publicaties v/h Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, Afl. 8.
Handelingen v/h 10e congres v/h Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat. Eerste en tweede stuk a.
Orgaan van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java. Aflevering 6 met de bijbladen No. 22 t/m 25.
Tijdschrift der Mij. van Nijverheid, Juli.
Cultuurgids. Orgaan van het Algemeen Proefstation op Java. No. 11 en 12.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De vogels van Java.

No. 7 der Mededeelingen, uitgaande van het Departement van Landbouw (gelijk men weet een vervolg der hoogstbelangrijke serie-uitgave, getiteld: „Mededeelingen uit 's Lands Plantentuin") bevat het IIe Deel der studie van Dr. J. C. Koningsberger over: De vogels van Java en hunne oeconomische beteekenis. Zeven jaren zijn verloopen sinds het verschijnen van het 1e deel van dit werk; veelheid van werkzaamheden van den schrijver was er de oorzaak van, zegt hij.

Dit 2e deel bevat het vervolg van Hoofdstuk IV (Zangers); V (*De orde der duiven*); VI (*De orde der hoenderachtige vogels*); VII (Orde der steltloopers- en waadvogels*)*; VIII (De orde der zwemvogels).

Niet minder dan 52 (ongekleurde) platen vergezellen den tekst en verhoogen in niet geringe mate de practische bruikbaarheid van het boek.

Adatrecht in Ned.-Indië.

In deze rubriek vonden we meermalen gelegenheid de aandacht te vestigen op het werk van Prof. Mr. C. van Vollenhoven over het Adatrecht in Ned.-Indië (waarvan onlangs de 3e afl. het licht heeft gezien); thans heeft die Hoogleeraar in druk doen verschijnen een viertal voordrachten over dit onderwerp, gehouden aan de Nederlandsch-Indische Bestuursacademie, en getiteld: „Miskenningen van het adatrecht." (Leiden, E. J. Brill), welke voordrachten achtereenvolgens handelden over: I. Inlandsche gemeenten; II. Beschikkingsrecht over den grond; III. Aard en inrichting van het adatrecht; IV. Het adatrecht op Java.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

De Juni-afl. brengt een artikel van den heer W. H. van der Haas over een veel besproken onderwerp van den laatsten tijd, nl. de Boschpolitiek op Java, hetgeen men, zegt de schrijver, „beter gedaan had maar samen te vatten onder den meer bescheiden naam „g e d o e" van ons Indisch Boschwezen."

Evenals zooveel anderen wijst ook deze schrijver op hetgeen door andere mogendheden tot stand is gebracht...... pardon, wellicht zal kunnen worden gebracht in de toekomst. Blootelijk op een uit een aan het Nieuws van den Dag van N.-I. ontleend telegram van den volgenden inhoud: „Boschkultuur in Engeland. Eene koninklijke commissie heeft in overweging gegeven de bebossching van een uitgestrektheid van 9 millioen acres in het Vereenigde Koninkrijk. De daartoe benoodigde gelden zouden worden verkregen door eene leening. Men schat het daardoor verkregen inkomen van den Staat na 80 jaar op 17,5 millioen Pond Sterling. Duizende menschen zouden daardoor werk krijgen"; blootelijk op deze mededeeling laat de schrijver volgen: „Goed voorbeeld — zegt men — doet goed volgen. Zal de Indische Regeering het voorbeeld volgen, haar door de Engelsche gegeven?"

Waar blijft de ernst, zouden wij willen vragen? Harta schrijft vervolgens onder: „Wetenswaardigheden uit de wetboeken", over: „De terugvordering van een verloren of gestolen zaak van koopers en pandhouders, terwijl de heer A. M. Vermast het vierde vervolg geeft zijner Hippologische verhandelingen.

Eindelijk bestaat de overige inhoud dezer aflevering uit een pennestrijd tusschen den controleur Nieuwenhuijs eenerzijds en den Redacteur van het Tijdschrift B.B., benevens den resident Engelbert van Bevervoorde anderzijds, over door den eerste gepubliceerde opstellen, waarbij ons de eer wordt aangedaan (het gebeurt niet zoo heel dikwijls!) dat uit het Oost- en West-Indisch Litteratuur-overzicht (Koloniaal Weekblad van 8 April 1909) een passage, op dien pennestrijd betrekking hebbend, letterlijk wordt overgenomen. Ditmaal volstaan we met het vermelden der betrekkelijke onderwerpen, welke de pennen in beweging hebben gebracht, n.l. Over het tekort aan Indische ambtenaren en over de mogelijkheid om het aantal controleurs bij het Binnenl. Bestuur op Java en Madoera te verminderen.

Eigen Haard.

Scheen in den laatsten tijd de eertijds zoo ruim vloeiende bron van bijdragen over Indische kunstnijverheid enz. te zijn opgedroogd, thans begint ze blijkbaar weer te vloeien, al is het ook druppelsgewijs. In een vorig overzicht althans konden wij melding maken van een opstel op dit gebied in het Tijdschrift Op de Hoogte, van den heer J. E. Jasper, en nu weer bevat het jongste Nr. van Eigen Haard van dezelfde hand een geïllustreerd artikel over: *De huisvlijtschool van Ngawi*, welke volgens den schrijver „vooral bij de Jong-Javanen in den laatsten tijd een gestadig toenemende belangstelling" vindt. „De school wordt bezocht door jonge mannen van 16 tot 24 jaar oud; zij zijn niet alleen van Ngawi, maar ook van andere plaatsen afkomstig; er zijn er zelfs uit Kedoe. Zij, die niet van Ngawi afkomstig en wier ouders onvermogend zijn, ontvangen voor huisvesting en voeding een toelage van *f* 2.50 per maand; vier der meest bekwame leerlingen kunnen voor hun arbeid ieder een toelage van *f* 3.— ontvangen. De huisvlijtschool van Ngawi bestaat nu reeds twee jaren en zal binnenkort telte lijke resultaten moeten toonen." Blijkens de onderschriften der illustraties ontvangen de leerlingen les in teekenen, vlechten, houtsnijden, hoornbewerking, vormen van aardewerk, enz.

De Katholieke Missiën.

In aansluiting bij het overzicht der vorige week waarin melding werd gemaakt van een belangrijk opstel over Begrafenisplechtigheden bij de Papoeas zij de aandacht gevestigd op een geïllustreerde ethnographische bijdrage van denzelfden aard in bovengenoemd zendingstijdschrift, getiteld: Het familieleven bij de Papoea's, door Pr. H. Wortel.

Weekblad voor Indië.

In No. 8 van den 7en jaargang vraagt Felix: „Moeten Inlander en Chinees Nederlandsch leeren?" Het antwoord mag z.i. niet anders dan bevestigend luiden, want „1o. er zal meer toenadering ontstaan tusschen de heterogene deelen der bevolking van deze kolonie, die dan niet langer als vreemden tegenover elkander zullen blijven staan, ook al wonen zij hun leven lang in elkanders nabijheid, en 2o. het Nederlandsch kennen en spreken zal worden een kenmerk van ontwikkeling en beschaving voor den Aziatischen bewoner dezer landen en dus, zijn eerzucht geprikkeld zijnde, zal hij niet verzuimen om het zoover te brengen."

Als de schrijver dan vervolgens o.m. hulde brengt aan Prof. Kern voor zijne pogingen tot verbreiding der Ned. taal onder de Inlanders, zegt hij:

„In 1886 werd de Nederlandsche taal voor alle kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers van het leerplan a f g e v o e r d...... De intrekking steunde op de overweging, dat zoodoende het naar veler overtuiging groote struikelblok voor de vorming van geschikte Inlandsche onderwijzers, waar noodig of wenschelijk, kon worden weggenomen."

„De tijden veranderen en de zienswijzen ook. Het „groote struikelblok" is weer ingevoerd, en gelukkig ook."

„Want van de onderwijzers, en voornamelijk van de Inlandsche onderwijzers, moet het komen. Daarom zou het ook gewenscht zijn, wanneer de Regeering, gebruik makende van haar recht van controle op de gesubsidieerde particuliere scholen, het daarheen kon en wilde leiden, dat ook van de onderwijzers aan die scholen het kennen van en onderwijzen in het Nederlandsch werd geëischt, zoo niet dadelijk, dan in de toekomst."

„Over een vereenvoudiging van onze taal ten behoeve van de Aziatische leerlingen zou te spreken zijn, en is reeds gesproken."

„De illusie van een Grooter Nederland in Azië zal wel altijd een illusie moeten blijven. Een tropische plantagekolonie kan geen volkplanting worden. Maar een door Nederland en het Nederlandsch tot ontwikkeling gebracht en daardoor aan het oude Moederland verknocht Insulinde behoeft geen ijdel droombeeld te heeten. Dat kàn!"

Van de overige bijdragen in dit Nr. van het Weekblad worden genoemd: Het jubileum van het Nieuw Prauwenveer (met ill.) door C. — Het vijf-en-zeventigjarig jubileum der suikerfabriek Sentanen lor (met afb.). — Het bloemencorso te Semarang (met i.l.) door E.

De Indische Mercuur.

Inhoud van het Nr. van 13 Juli: Over rietwas en de mogelijkheid zijner technische gewinning (Acad. proefschrift van A. Wijnberg), door H. C. Prinsen Geerligs. — De suikerindustrie op de Philippijnen. — De gouvernements getah-pertja-onderneming „Tjipetir." — Djocjasche Landhuurders-vereeniging. — Vereeniging tot bevordering van landbouw-nijverheid te Djember. — De theehandel van Britsch-Indië in 1908-09. — Kultuurberichten. (De Suikerbond. — Het landbouw-congres te Bandoeng. — Proefneming met kopra-bereiding door den kleinen landbouw in Coronie, Suriname). — Kleine mededeelingen (Bekendmakingen betreffende vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen. — Een nieuw hoofdgebouw voor de Deli Spoorweg-Maatschappij en andere bouwplannen te Medan. — Handel van Balik Pappan. — Javaansche koelies in Australië. — Scheepvaartverkeer door het Suezkanaal in 1908 (een belangrijke statistiek, waaruit o.m. blijkt, dat Nederland, wat de tonnenmaat der schepen betreft, de derde plaats inneemt na Engeland en Duitschland, en dat, waar de handel in dit opzicht van Engeland niet onbelangrijk bij 1907 vergeleken is achteruitgegaan, van Nederland daarentegen een belangrijke vooruitgang valt te constateeren). Het Panamakanaal en de Antillen, enz.) Financiëele berichten en verslagen, benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Cultura.

Cultura, uitgave van de vereeniging van oud-leerlingen der Rijksinrichtingen van Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, bevat in het Juli-Nr. een voor belanghebbenden stellig interessante, (fraai geïllustreerde) bijdrage van den heer F. A. von Sturler, getiteld: De mangroven als looistofproducenten. De schrijver vestigt er de aandacht op, dat de mangrove-bosschen der tropische kusten, ook in onze Oost, een voorraadschuur van looistof bevatten, doch dat men, op een enkele uitzondering na, nergens tot exploitatie dier bosschen is overgegaan, hetgeen trouwens eenigszins begrijpelijk voorkomt, als de schr. zelf opmerkt, dat „het nog een open vraag is, of de uitvoer winstgevend zal zijn." Achtereenvolgens geeft hij een beschrijving der kusten; botanische en scheikundige bijzonderheden van de mangrove; oogst en bereiding en voorts een overzicht van de bestaande litteratuur.

Tijdschrift voor veeartsenijkunde.

In de Juli-afl. van dit te Utrecht verschijnende periodiek geeft de heer W. van der Burg, Militair paardenarts der 1e kl. m/v. eene uitvoerige leerrijke beschouwing over den Militair veterinairen dienst in Nederlandsch-Indië, een historisch overzicht bevattend, waarin de door het Gouvernement in den loop der tijden genomen maatregelen in ogenschouw worden genomen. Schrijver zegt aan het slot van zijn betoog: „erkend mag worden, dat er in de laatste 25 jaar in Indië heel wat is verricht geworden, om aan de geneeskundige behandeling en de verpleging van de dieren bij het departement van oorlog in verantwoording tegemoet te komen, zoodat de militair veterinaire dienst in Ned.-Indië, wat betreft zijn organisatie, den toets eener vergelijking met dien tak van dienst bij andere legers gerust kan doorstaan.."

***

Tenslotte zij gewezen op de verschijning van het practische Jaarboek voor Suikerfabrikanten op Java (14e jaargang 1909-10) met kaart, aangevende de ligging der suikerfabrieken van Java en Madoera. (Amsterdam, J. H. de Bussy), zoomede op het Verslag van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië over het 4e kwartaal 1908, dat in hoofdzaak handelt over 'n die periode verleende of afgewezen mijnconcessiën; vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, enz.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 18 Juni 1909. No. 48.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot predikant te Padang, R. W. F. Kijftenbelt.

Tijdelijk belast: met de functiën van ass.-resident van Ceram de kapitein der inf. J. van Hecht Muntingh Napjus.

Benoemd: tot regent van Trenggalek, Raden Toemenggoeng Widjojosoewondo; tot onderwijzer 3e kl. te Poerbalingga J. Hommels; te Padang, N. Kampman; te Batavia N. van Wagtendonk; te Soemenep J. Lijners; te Soerakarta B. van Beugen; te Menado P. Reichholt; tot onderwijzer 2e kl. L. A. Jacobs; tot id. 3e kl. B. van Beugen.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den officier van gezondheid 2e kl. J. D. Klankenberg; 2 jaar aan den kapitein der inf. P. van der Meijden; een jaar aan den id. N. W. van Gelder.

Uit de Javasche Courant van 22 Juni 1909. No. 49.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den onderwijzer H. L. Rozema en de onderwijzeres Mej. W. M. C. Glaser.

Ontslagen: op verzoek eervol de leerling-opziener bij het boschwezen W. Wilten; de koffie-inkooppakhuismeester te Tjiliboer, Mas Karjodidjojo.

Benoemd: tot adj.-afdeelingschef bij de S.S. op Java S. A. Gonsalves.

Belast: met de waarneming der betrekking van directeur bij het dwangarbeiderskwartier te Mlaten, S. D. van der Spek.

Benoemd: tot telegraafopzichter Th. la Fontaine; tot opzichter B.O.W., A. L. Rups; tot leeraar aan de Koningin-Wilhelminaschool te Batavia Dr. A. C. de Kock; tot leeraar bij de H.B.S. te Semarang M. F. Onnen; tot opzichter S.S. op Java J. Huijsmans en E. A. L. Schmelzeisen; tot lid van den gewestelijken raad van Kedoe J. H. Thal Larsen; tot lid van den gemeenteraad van Blitar L. van Lissa; tot leeraar aan de Koningin Wilhelminaschool te Batavia F. W. Stapel; aan het Gymnasium Willem III aldaar L. P. J. Vermeulen; tot onderwijzer 1e kl. H. A. Boijmans; tot 2e id. H. M. Hofkamp; bij de fabriek der opiumregie: tot 2en boekhouder H. Schröder; tot commies J. W. Meelhuijsen.

Ontslagen: de assistent-wedono van Tawang Mas Rono Winoto.

Geplaatst: in de res. Oostkust van Sumatra de controleur H. W. du Cloux; in Amboina de id. G. M. G. M. Ingenluijff.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van tijdelijk civiel gezaghebber (id. controleur) in het gouv. Sum. Westkust de 2e luit. der inf. C. Marcus.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Bandoeng M. H. A. Tummers; id. 2e kl. te Madioen W. Clason; tot id. 3e kl. D. G. van der Pijl en K. van der Veer.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den kapitein-intendant H. G. C. Dénis en den 1en luit. der inf. J. E. Scheffer, benevens aan den militairen architect der genie C. W. van Oijen.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. H. J. G. W. Aussens en de officier van gezondh. 1e kl. J. J. V. Haak; als commandant der 3e mil. afd. op Java, de generaal-majoor der inf. G. M. Bleckmann, wordende hij benoemd tot chef van het wapen der infanterie.

Ingedeeld: bij het hoofdbureau van den generalen staf, de kapitein R. Boonstra.

Ontslagen: eervol uit zijn betrekking de gezaghebber bij de gouvernementsmarine P. Engelkes.

PASSAGIERSLIJST.

Passagierslijst van het s.s. „Tabanan", Kapt. H. le Clercq, vertrokken van Batavia 24 Juni 1908, aangekomen te Marseille 17 Juli 1909.

D. L. van den Berg met echtgen.; Mej. J. de Bruijn; A. de Bruijn met echtgen en 1 kind; A. C. van Braam Heuckgeest; H. Bissch op van Tuinen; F. A. G. Douwes Dekker met echtgen.; W. J. Enger; H. A. de Groot met echtgen. en 3 kinderen; C. M. Hamaker; T. Heilwig; J. H. ten Hoet met echtgen.; Jongeh. A. J. Huber; Dr. F. C. W. Ihlow; F. Koeman met echtgen. en 1 kind; W. H. Meijer; A. van Nieuwenhuijzen met echtgen. en 4 kinderen; V. F. Nijland; D. C. Poortman met echtgen. en 1 kind; H. P. Prillewitz; Jongeh. G. F. H. W. Rengers Hora Siccama; Mevrouw A. Ruijs geb. Jacometti; H. J. E. F. Schwartz met echtgen. en 2 kinderen; Mevrouw L. M. van Sluijters geb. Duran met 1 kind; Mejuffrouw J. van Sluijters; F. L. K. Storm van 's-Gravensande met echtgen. en 1 kind; T. L. Tan met echtgen. en zoon; Mevrouw de Wed. P. C. N. Tiedeman geb. d'Abe met 1 kind; Mejuffrouw L. A. Westerkamp; H. K. Wetselaar met echtgen. en 1 kind; G. Weijnschenk met echtgen.; Mevrouw J. W. C. Adana geb. van Kesteren; Mejuffrouw F. Braunisia; Jongeheer M. Brest van Kempen; Mejuffrouw C. van Duran; C. Bakker; D. van der Elst; Jongeh. L. A. de Gruijter; P. C. Hombergen; F. M. Horn; H. Hoog met echtgen.; Mejuffrouw Hoog; W. P. Jagel; H. J. Kerliner van Essen met echtgen.; J. van Kooten; Mevrouw J. Kramer geb. Groenenboom met 3 kinderen; Jongeh. Lans; Jongeh. C. E. Mangenest; W. Mink; A. J. de Rambelje met echtgen. en 1 kind; Mevr. A. D. S. van Rees; H. F. Rensink; E. Spier; C. Stolk; H. van Straten; Mevr. W. J. Weselman geb. Bosch met 2 kinderen; Jongejuffrouw G. Wilms; Jongeheeren E. J. en E. G. Wijers; B. J. van Wijk; R. J. van Wijk; R. van Wijk jr., benevens H. M. troepen en schepelingen.

Te Padang embarkeeren: Mejuffrouw H. van Berckel; Jongeheer van den Bergh; Mejuffrouw van Drunen Littel; Dr. F. Reiseger met echtgen. en 2 kinderen; Duijts met dochter en 2 zoons; Mevr. Raven met 3 kinderen; Mej. Raven.

Naar Padang vertrekken: Mejuffrouw E. A. Baumer; R. C. L. Bosch met echtgen.; T. A. F. de Bruine; Mej. E. Honsen; S. Joëll; D. G. van der Pijl met echtgen. en 2 kinderen; Mevrouw Sadee en dochter; C. Vincenz; F. H. Vodegel; Mejuffrouw H. Gaster; E. Judah; W. Huisman.

Passagiers van het stoomschip „Kardi" gezagvoerder W. J. Boon, van Rotterdam naar Nederl.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Dr. S. Schoch en echtgenoote; F. Hogewind en echtgenoote; L. N. Molenaar met echtgenoote en 1 kind; P. van den Bos met echtgenoote en 2 kinderen; Mr. W. C. J. A. van Everdingen; J. Carpentier Alting; J. F. van Maren; P. S. Muns; Mevrouw Wed. E. Noltenius van Elsbroek—Loriaux; C. A. E. Saltzmann; Mevrouw G. J. Fansent; Mejuffrouw F. Mooijman; Mevrouw E. de Vries—van Engers en 5 kinderen; J. W. A. N. Hoogenberk; J. de Jonge; K. Saman; C. Saman; Mevrouw Wed. C. Hoelen—Coert en 3 kinderen; G. Jeliof; K. Thormann; J. de Breukelaar, echtgenoote en 2 kinderen; H. J. Knaap en echtgenoote; A. P. Poppe en echtgenoote; A. van Veluwen; E. P. Langhorst; S. Boonstra m. echtgen. en 1 k.; H. W. Ketjen met echtgen. en 2 kind.; Mevr. Wed. E. v. Dubben-v. d. Kraan.

Naar Southampton: S. N. B. Halbertsma; Mr. A. Rueb; D. Hubert; A. J. Mulder; A. A. J. Mulder.

Naar Lissabon: W. F. Klaaze met echtgenoote 2 z. en 1 d.; Mevr. Panjer met zoon en dochter.

Naar Tanger: G. van Dulken en echtgenoote.

Naar Marseille: A. C. A. Perk en echtgenoote; Mr. J. A. M. Roelants; Mr. Romonde; R. B. van Wulfften Palthe; J. J. Korthals van Schooten en echtgenoote; M. O. Wurfbain Jr.; Dr. A. R. Roosegaarde; Jonkvrouwe M. J. W. van Hogendorp; I. van Rinkhuijzen; A. L. H. Obreen; Jhr. van Stoetwegen; E. Cohen Tervoert; Mr. Jollis; Dr. C. W. J. Westerman en echtgenoote en 1 kind; N. Ernsting; W. L. Loggen; W. Kramer.

Te Marseille zullen zich inschepen: K. J. Weijermans met echtgenoote en 1 zoon; Th. J. A. Hilgers en echtgenoote; O. L. Hilfrick; L. D. van Cappelle; K. J. Schell en echtgenoote; W. J. Ruijs; Mevr. A. M. C. J. Beeger Hamers; E. A. E. Kalshoven met echtgen. en dochter; C. C. P. Vigelins met echtgen. en 2 kind.; J. C. Nahuijsen; M. Wiegant; J. Klaassen; S. L. Manson.

Naar Port-Saïd: B. Nederlof; D. de Kok; G. Ippel; D. Ippel; P. van Stek; P. Bakker.

VACANT.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De Javasche Cour. van 4 Juni 1909 No. 44, bevattende het Koninklijk besluit van 4 Juni 1909 No. 44, ligt ter lezing op de leestafel Heulstraat 17.

Het bevat de bizondere voorwaarden voor **benoembaarheid tot betrekkingen bij den dienst der Staatsspoorwegen in Ned.-Indië** en de regelen betreffende de uitzending van een dergelijk personeel uit Nederland.

De aandacht van belangstellenden wordt hierop gevestigd.

II. De maandelijksche **samenkomst** met de Redactie-commissie van het Koloniaal Weekblad zal plaats hebben **Donderdag 12 Augustus 1909** ten 8½ ure namiddags in Boeatan, Heulstraat 17, den Haag.

Belangstellenden zijn steeds welkom.

III. Aan hen, die eene betrekking zoeken bij de suikercultuur in Indië wordt aanbevolen kennis te nemen van het voor hen belangrijke artikel, voorkomende in de Indische Mercuur van 20 Juli 1909 No. 29. Het blad is tevens verkrijgbaar tegen den prijs van *f* 0.25 bij den Uitgever J. H. de Bussy, Rokin 60, te Amsterdam, nl. voor zoover de voorraad strekt.

IV. De gouverneur van Curaçao heeft de uitzending gevraagd van een **onderwijzeres**, ten einde te worden benoemd tot onderwijzeres der eerste klasse in die kolonie en te worden belast met de tijdelijke waarneming van de functies van hoofd der Wilhelminaschool te Willemstad.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 167.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs 1 ex. à *f* 0.10.
Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f* 0.05.
Prijs 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding.
Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nederl. Staatscourant 1909 No. 75 à *f* 0.10 (oproeping van artsen).

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. De werkkring van den controleur op Java, door A. J. H. Eijken à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende de opleiding van militaire apothekers.

Idem oproep van aspirant-ingenieurs en opzichters bij den Waterstaat in N.-I., doctoren in de rechtswetenschap en veeartsen.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Van de Afdeeling 's Gravenhage:

VERSLAG over het jaar 1908.

In de algemeene vergadering werden herkozen de aftredende bestuursleden Mevr. M. Tersteeg, M. ten Bosch, Mej. E. Haighton, de heeren C. R. Bakhuizen van den Brink, F. Th. Schröder en P. Zeijdel, en nieuw gekozen de heeren L. A. Bakhuis, E. C. J. Schwippert en H. J. van Lawick; laatstgenoemde liet zich de keuze niet welgevallen, in zijne plaats werd in de Buitengewone Alg. Verg. van 14 April gekozen de heer M. J. Wiessing; de heer L. A. Bakhuis nam het vice-voorzitterschap aan.

In den loop van het jaar traden uit het bestuur de heeren C. R. Bakhuizen van den Brink wegens benoeming tot Voorzitter van het Hoofdbestuur der Vereeniging; F. Th. Schröder en M. J. Wiessing wegens vertrek naar elders, en P. Zeijdel wegens particuliere omstandigheden.

Voorloopig werd het bestuur aangevuld met de heeren A. B. I. Prakken, L. A. Martens en R. A. J. van Delden en Mej. M. M. G. Maarschalk, door het bestuur candidaat gesteld, aan eerstgenoemde werd verzocht tijdelijk het voorzitterschap waar te nemen.

Het aantal leden ging terug van 845 tot 752, een verlies dus van 93 leden, die echter niet allen voor de Vereeniging verloren gingen, daar 18 naar andere Afdeelingen en het Hoofdbestuur overgingen; 19 leden ontvielen door overlijden (zie Bijlage 1).

Het aantal bezoekers van de leeszaal nam in het afgeloopen jaar niet toe, ook niet, toen in September de maatregel werd ingevoerd om de leeszaal tusschen 12—2 en 4—5 uur, dus van 10 uur voortot 6 uur namiddags open te houden, gedurende welke uren een bewaker werd aangesteld tegen betaling van *f* 2.— 's weeks; op die uren bedroeg het aantal bezoekers gemiddeld nog niet één per dag.

Gedurende het afgeloopen winterseizoen werden geene lezingen gehouden, omdat zij over 't algemeen te weinig bezoek trekken; eene commissie uit het bestuur is nu doende om te trachten met de Vereeniging „Moederland en Koloniën", de Vereeniging der ambtenaren v/h Bin. Bestuur, de Maatschappij van Nijverheid en Landbouw en het Hoofdbestuur onzer Vereeniging overeen te komen gezamentlijk lezingen te doen houden, zoodoende zoude men door het kunnen aanbieden van een hooger honorarium meer sprekers van naam kunnen uitnoodigen om spreekbeurten voor de leden dier Vereenigingen te houden.

Intusschen heeft het bestuur gemeend den leden schadeloos te moeten stellen door hen, in navolging van hetgeen jaarlijks door het Alg. Ned. Verbond geschiedt, een kunstavond aan te bieden, welke 24 Maart j.l. plaats vond en als volkomen geslaagd kan worden beschouwd.

In eene buitengewone alg. ledenvergadering op 14 April 1908 in het Gouden Hoofd werd besloten tot benoeming van eene commissie in zake overname van het Restaurant, welke commissie gedurende zes maanden de exploitatie zou nagaan en rapport uitbrengen over het al of niet wenschelijke der overname of liever voortzetting. In de bestuursvergadering van 14 Oct. d.a.v. bracht zij een verslag uit, hetwelk deed zien, dat de observatietijd te kort was en derhalve met vijf maanden werd verlengd; thans zal zij hare bevinding aan de vergadering mededeelen en kan beslist worden over het al of niet voortbestaan van het Restaurant en de daarmede verband houdende verhuizing van bureau en leeszaal van de Heulstraat 17 naar de Laan v. Meerdervoort voor 1 Mei 1910.

Van het Ministerie van Koloniën werd bericht ontvangen, dat de Indische Regeering was uitgenoodigd om een exemplaar van de Javasche Courant voor de leestafel te zenden, hetgeen sedert geregeld geschiedt. Nog werden eenige boekwerken, waaronder de Regeerings-Almanak, voor de leestafel toegezonden, zoo ook de nieuwste overzichtskaart van den Oost-Indischen Archipel, welk waardevol geschenk, thans opgeplakt, aan den wand der leeszaal prijkt.

Eenige boekwerken werden voor de leestafel aangeschaft, terwijl het abonnement op het Bataviaasch Nieuwsblad en het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië werd opgezegd.

Op verzoek van het Hoofdbestuur maakten de bestuursleden Mevr. M. ten Bosch—Bosscher en de heer A. B. I. Prakken deel uit van de Commissie tot leniging van den nood op Curaçao, waarvoor een alleszins geslaagde kunstavond werd gegeven en waarmede het Vorstelijk huis vele blijken van sympathie gaf.

Voor die noodlijdenden op Curaçao werd door de afdeeling *f* 25.— aan het Hoofdbestuur opgedragen, zoo ook *f* 25.— voor het ondersteuningsfonds van „Oost en West."

Op verzoek der Indologen-Vereeniging te Leiden

worden hun geregeld om de 14 dagen uitgelezen couranten en tijdschriften voor den tijd van twee weken toegezonden, bestemd voor hun leestafel in de Societeit „de Harmonie", van hunne zijde stelden zij die leestafel nu ook toegankelijk voor de leden der afdeeling Leiden onzer Vereeniging.

Wat de beide commissiën betreft, wordt opgemerkt, dat, al luiden de verslagen van haar werk in het afgeloopen jaar, wat werkverschaffing betreft, niet ongunstig, toch lang niet mag worden aangenomen, dat het doel bereikt is (zie versl. hieronder).

Uit deze verslagen blijkt, dat onze Vereeniging en speciaal ook onze Afdeeling in bestaande behoeften k a n voorzien en reden van bestaan heeft, doch om haar doel te bereiken heeft zij behalve een krachtig eensgezind bestuur noodig medewerking en sympathie van hare leden; is het een vereischte, dat ook de leden hunne belangstelling hechten aan haar werken en streven; haar niet alleen hunnen financiëelen maar ook hunnen m o r e e l e n steun geven.

Wij eindigen dit verslag daarom met de hoop uit te spreken, dat de leden door het maken van propaganda en aanbrengen van leden mede zullen willen werken tot den bloei onzer Vereeniging.

De wd. Voorzitter,
w. g. PRAKKEN.
De Secretaresse,
w. g. ELISE HAIGHTON.

het register opgenomen en 18 idem afgevoerd, zoodat op 31 December 1908 nog in het register voorkwamen 39 personen, waarvan 20 voor een of andere betrekking solliciteeren, terwijl 19 aanbeveling vragen voor 't geven van lessen, naaiwerk, maken van uitzetten, waarnemen van agentschappen, enz.

Onder de commissieleden had geen mutatie plaats.

De Voorzitter,
w. g. P. ZEIJDEL.
De Secretaris,
w. g. DE WITT.

REKENING EN VERANTWOORDING DER GELDEN v/d. AFDEELING OVER 1908.

Debet.	
1 Januari Saldo in kas	f 449.89
Geïnde contributies	- 1858.—
Huuropbrengst 21 Galileïstraat	- 720.—
Gekweekte renten	- 21.45
Totaal	f 3049.34

Credit.	
Salaris Algem. Secretaris	f 600.—
Loon oppasser	- 65.50
Salaris sprekers en zaalhuur	- 71.—
Huishuur 17 Heulstraat	- 450.—
Telephoon	- 30.—
Rekeningen, kwitanties, couranten, porto's, schrijfbehoeften, enz. enz., hieronder nog gedeeltelijk over 1907	- 552.05
Alg. Vergadering Hoofdbestuur	- 27.07
Huur Galileïstraat 21	- 350.—
Verhuizing Galileïstraat 21	- 15.05
Bijdragen aan noodlijdenden Curaçao en Ondersteuningsfonds	- 50.—
Uitgaven voor het huis Galileïstraat 21	- 48.17
Afgedragen aan het Hoofdbestuur	- 422.50
Saldo op 31 December 1908	- 368.—
Totaal	f 3049.34

BALANS OVER 1908.

Debet.	
Saldo in kas 1 Jan. 1908	f 449.89
Saldo meubilair	- 200.—
Contributie over 1908	- 1858.—
Huuropbrengst	- 720.—
Gekweekte renten	- 21.45
Totaal	f 3249.34

Credit.	
December 31 Diverse uitgaven	f 2681.34
Afschrijving meubilair	- 100.—
Saldo aan meubilair	- 100.—
Saldo in kas 31 Dec. 1908	- 368.—
Totaal	f 3249.34

De penningmeesteres der Afdeeling:
(*w. g.*) M. TEN BOSCH BOSSCHER.

's Gravenhage, 22 Maart 1909.

De Commissie van verificatie
Gezien en goedgekeurd.
(*w. g.*) P. ZEYDEL.
„ E. MARCELLA.
„ W. C. DE HAAS.

Verslag der Commissie van opvoeding, huisvesting, onderwijs, inrichting enz., over het jaar 1908.

In de eerste maanden van het verslagjaar liet het zich aanzien, dat de commissie wat betreft huisvesting, onderwijs en opvoeding van kinderen, wat werk zou krijgen; kwamen toch v i e r families waarvan twee voor drie en twee voor twee jonge meisjes, adressen en verdere inlichtingen vragen omtrent personen, die kinderen in huis wilden hebben, en zich met de verdere opvoeding belasten, later eveneens nog voor één of twee jongens. Maar ook nu weer werden de kinderen bij andere families dan de door ons opgegeven en geheel buiten onze bemoeienis geplaatst; eens zelfs, toen de zaak zoo goed als geregeld was, trouwens niet op grond dat onze inlichtingen omtrent de opgegeven gezinnen minder goed bleken, maar om reden van geheel persoonlijken aard.

Slechts voor de plaatsing van één jong meisje te Zutphen verleenden wij schriftelijk onze tusschenkomst.

Aanvragen van families om kinderen in huis te nemen kwamen daarentegen zeer veel binnen; niet alleen hier uit den Haag, maar ook uit Haarlem, Amsterdam, Rotterdam, Apeldoorn, Arnhem, 's-Hertogenbosch, Gorinchem enz.

Waar afdeelingen onzer Vereeniging gevestigd zijn werden de aanvragers er op gewezen zich ook daar op te geven.

Wat nu betreft het geven van raad, betreffende pensions, inrichting enz. enz., moet de commissie mededeelen, dat het vragen van inlichtingen al minder wordt, vermoedelijk voor een groot deel, wat pensions betreft, gevolg van 't uitgeven van een Gids voor Repatrieerenden door de drukkerij „Het Algemeen Belang", welke Gids in de Hotels in Indië wordt verspreid en waarin tal van pensions, ook in den Haag, zijn opgegeven, alsmede de inlichtingen verstrekt door de firma J. M. van Wely en Moret aan Indische Bestuursambtenaren.

55 personen werden door den Algemeenen Secretaris te woord gestaan.

Drie families kwamen bij vertrek hun pension aanbevelen, terwijl een klacht binnenkwam over minder nette behandeling.

Zes aanvragen kwamen binnen om in het register „Pensions" te worden opgenomen, waarvan drie werden ingeschreven als hebbende getuigschriften.

Vier pensions werden geschrapt wegens vertrek of wel opheffing.

Onder de commissieleden had geen mutatie plaats.

De Voorzitter,
w. g. v. SANTEN.
De Secretaris,
w. g. DE WITT.

Verslag over 1908 der Commissie van hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden.

In het afgeloopen jaar werden wederom z e v e n personen door tusschenkomst der commissie aan eene betrekking geholpen, terwijl door de Directie der Rotterdamsche Lloyd bij wijze van uitzondering gunstig werd beschikt op een door de commissie gedaan verzoek om den 15-jarigen zoon eener weduwe van een O.-I. onderofficier als scheepsjongen een reis naar Indië en terug te doen maken, teneinde de 100 zeedagen te verkrijgen, vereischt, om op de Zeevaartschool te kunnen worden toegelaten.

Zeventien personen kwamen onze hulp inroepen om eene betrekking, als: 5 voor 't waarnemen of hulp eener huishouding; 9 gep. O.-I. militairen, voor geldophalen, oppasser, loop- of huisknecht enz.; 1 voor kinderjuffrouw naar Indië; 1 voor verpleegster naar Indië; 1 voor dame van gezelschap en om mede op reis te gaan en 1 voor adm. betrekking, terwijl 5 personen aanbeveling vroegen voor 't geven van lessen: 2 in de Engelsche taal, 1 teekenen en schilderen aan eerstbeginnenden en 2 voor piano, waarvan een ook lessen aan spraakgebrekkigen.

Menigvuldig waren de vragen naar adressen en verdere inlichtingen omtrent de in de advertentie in het Koloniaal Weekblad voorkomende werkzaamheden.

Negen en tachtig personen werden door den Secretaris te woord gestaan en inlichtingen verstrekt aan hen, die hulp en steun verzochten dan wel aanbeveling vroegen, terwijl verder eene uitgebreide correspondentie werd gevoerd met hen, die van elders schriftelijk zich tot de commissie hadden gewend.

Al grooter was de aanbieding van baboes voor de terugreis naar Indië, als ook de aanvragen, dit laatste vooral door de aankondiging in het Koloniaal Weekblad.

Gedurende het jaar 1908 werden 22 personen in

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Telegraaf* over het artikel van „Boeka" in *Indische Gids* getiteld: „Voortgezette opleiding van Inlanders." — Mr. C. Th. van Deventer in *Land en Volk* over de huisvlijtschool te Ngawi — Maurits Wagenvoort in de *Nieuwe Courant* over Palembang. — De *Nieuwe Courant* over de Chineesche schoolquaestie.

In de T e l e g r a a f wordt door den schrijver der rubriek „Van de Indische leestafel o.m. protest aangeteekend tegen de stelling, door „Boeka" in de jongste aflevering van de I n d i s c h e G i d s verdedigd in een artikel, getiteld: „Voortgezette opleiding van Inlanders", n.l. dat de opleiding van inlanders, bestemd voor bestuursambtenaren, afgebroken moet worden op het tijdstip, waarop de puberteit begint. Zij geven dan blijk van apathie en alle moeite, aan verdere ontwikkeling besteed, is vruchteloos. Eerst wanneer het vijf-en-twintigste jaar bereikt is, is de sufheid verdwenen en kan de „ontwikkeling" worden voortgezet. Aldus „Boeka" in de I n d i s c h e G i d s.

„Men had mogen verwachten", zegt de schrijver in de T e l e g r a a f, „dat de scherpe critiek door professor Snouck Hurgronje op blz. 225 e. v. van zijn Gidsartikel van Augustus 1908 uitgeoefend op de lieden van „ervaring", die in vroeger jaren het destijds algemeen gedeelde bezwaar opperden, haar uitwerking niet zou gemist en o.a. Boeka zou weerhouden hebben, het nu weer eens op het tapijt te brengen.

Hoor, hoe prof. Snouck zoo'n man van „ervaring" laat spreken:

„Geloof mijn practische ervaring, mijnheer, ik ken den inlander zoo'n beetje. Jawel, er zijn inlandsche jongens, die in de eerste kinderjaren de menschen letterlijk verbazen door hunne schranderheid. Men doet ze op school en alles gaat naar wensch. Dat blijft zoo gaan tot hun twaalfde, dertiende jaar; maar wees dan zoo wijs ze van school te nemen, wanneer ge u ten minste teleurstelling besparen wilt.

Naarmate de puberteit nadert, treedt een onbeschrijflijke soort van apathie in, die zich door niets laat overwinnen; het intellect heeft alles gepresteerd waartoe het in staat is, en alle moeite aan verdere ontwikkeling besteed, is vruchteloos."

Aan dit gefingeerd citaat wordt dan de opmerking toegevoegd, dat van hen, die zoo spraken, niemand op genomen proeven wijzen kon. Deze zijn intusschen sinds dien op voldoend uitgebreide schaal genomen om te bewijzen, dat inlandsche jongelieden voor hoogere intellectueele ontwikkeling alleszins vatbaar zijn, zonder dat hunne studiën ook maar gedurende korten tijd, wegens die beruchte „naderende puberteit", zijn moeten worden afgebroken. En nu wil Boeka, zonder het aanvoeren van eenig ander argument, tot ondersteuning van de juistheid van zijn uitgangspunt bij te brengen, een geheel onderwijssysteem baseeren op het bestaan van een lang aanhoudenden toestand van apathie, als gevolg van de „naderende puberteit."

Het komt ons voor, dat artikelen, als het hier besprokene, geleverd door schrijvers over Indische aangelegenheden van eenig gezag, en geplaatst in het belangrijkste Indische maandschrift, aan de zaak van de ontwikkeling van den inlander veel kwaad kunnen doen, daar zij er zonder voldoende aanleiding allicht toe leiden bij de moederlandsche en de Indische regeering twijfel te wekken, of de in den laatsten tijd ingeslagen weg tot opheffing van het intellectueel peil van de inlandsche bevolking wel de juiste is, en daardoor de krachtige doorvoering van de ter zake getroffene, of in overweging genomen maatregelen, in den weg staan."

* *
*

De N i e u w e C o u r a n t wijst op de groote moeilijkheid, waarin de indische regeering zich bevindt ten opzichte van de Chineesche schoolquaestie.

„Met de oprichting der zoogenaamde h a k t o n g s", zegt het blad, „hebben de Chineesche emigranten getoond, dat zij zelf wel wat kunnen doen. Er zijn op dit oogenblik een vijftigtal van die onderwijsinrichtingen over Ned.-Indië verspreid, en telkens leest men in de indochineesche bladen, dat de Tiong Hoa Hwe Koan vereeniging het voorne-

men heeft aan nieuwe het aanschijn te geven.

Zal de Hollandsch-Chineesche school — de hak-tong holan tiong hoa — de zuiver Chineesche school overbodig maken? Zullen door de oprichting van eerstgenoemde scholen de stichtingen der Chineesche vereeniging verdwijnen?

Niemand, die eenigszins bekend is met de tegenwoordige beweging der Chineesche emigranten in Indië, zal dat verwachten. Het hoofddoel van de oprichting der haktongs is aan de indochineesche jeugd gelegenheid te geven tot het aanleeren van het tjing im of koan oa, het zoogenaamde mandarijn-chineesch. Dit staat nu eenmaal op het programma der Jong-Chineesche partij. Zoolang dus de kennis van het tjing im niet van het programma is geschrapt, blijft de zuivere Chineesche school bestaan.

Geldgebrek zal men wel weten te overwinnen en men rekent ook op financieele hulp van het stamland.

Zou het daarom niet wenschelijk zijn, vraagt het orgaan, met, voorloopig althans, geen nieuwe Chineesche scholen op te richten, maar aan de haktongs, die hun verlangen kenbaar gemaakt hebben, dat hun leerlingen de Nederlandsche taal zullen leeren, de keus te geven tusschen een subsidie in geld of de toevoeging van een Nederlandschen onderwijzer, die buiten de uren, waarop hij aan de Europeesche school werkzaam moet zijn, aan de Chineesche school Nederlandsch onderwijst?

Het zal ontegenzeggelijk niet zoo duur zijn en... de Chineesche gemeente is tevreden gesteld. Het strookt geheel met haar wenschen.

Wat zullen wij doen als de Arabieren verzoeken om Hollandsch-Arabische scholen, als de Javanen niet tevreden met de toevoeging van Europeesche onderwijzers aan de inlandsche scholen der eerste klasse, om Hollandsch-inlandsche scholen vragen, ingericht op dezelfde wijze als de onderwijsinstellingen, welke reeds aan de Chineezen gegeven zijn?

Voor zoover wij hebben kunnen nagaan, bestaan dergelijke Hollandsch-Chineesche scholen reeds te Batavia, Semarang, Soerabaja, Soerakarta, Padang, Malang, Bandjermasing. Moet er geen verrijzen te Tegal, Pekalongan, Cheribon, Djokjakarta, Buitenzorg, Meester Cornelis, Bekasi en nog tal van andere plaatsen. Wat zal het einde zijn?" vraagt — niet zonder reden — ten slotte de Nieuwe Courant.

***

Mr. C. Th. van Deventer geeft in Land en Volk naar aanleiding van een artikel van den controleur B.B., den heer J. E. Jasper, in Eigen Haard over de huisvlijtschool te Ngawi een enthousiaste beschouwing over diezelfde school.

„Aan het hoofd der inrichting", zegt Mr. van Deventer, „staat thans een inlandsch hoofdonderwijzer, aan wien het onderricht in teekenen is opgedragen en die bovendien de geheele leiding heeft. De andere leervakken: het houtsnijden, het vlechten, het pottenbakken en het bewerken van hoorn en schildpad, worden onderwezen door knappe inlandsche toekangs (handwerkers), die voor het meerendeel lezen noch schrijven kunnen, doch zich voor hun taak onder leiding van den heer Jasper hebben voorbereid.

En nu komt iets merkwaardigs: terwijl het meerendeel der onderwijzers dus alleen geleerd heeft met de handen te werken, worden als leerlingen slechts diegenen aangenomen, die met goed gevolg een gewone school hebben doorloopen. Zij zijn daardoor in staat, niet alleen het door een meer ontwikkeld leeraar gegeven teekenonderwijs goed te volgen, maar bezitten, zooals de heer Jasper het uitdrukt, tevens „eenige logische denkkracht", die hen het zuiver practisch onderwijs met nog iets anders dan louter nabootsingszin doet volgen.

Over de aanvankelijke resultaten mag men, naar de mededeelingen van den heer Jasper te oordeelen, tevreden zijn. Verschillende door de leerlingen, onder leiding der toekangs vervaardigde voorwerpen, vooral potten en pannen, vinden reeds hun weg naar de inlandsche huishoudens. Per jaar wordt voor ongeveer *f* 600 verkocht. In het aan de school verbonden verkooplokaal zijn geregeld eenige leerlingen werkzaam, die zich op die wijze ook in de kunst van uitstallen en aan den man brengen van het werk hunner handen oefenen.

Het doel, dat de inlandsche ontwerper der school, de heer Oetojo, thans regent van Djapara, en haar latere hervormer, de heer Jasper, zich voor oogen hebben gesteld, is bescheiden. Niet om dadelijk ambachtslieden voor de groot-industrie op te leiden, nog minder om de kunstnijverheid hooger vlucht te doen nemen, was en is het te doen. Neen, men zal reeds tevreden zijn, indien vooral de desa-Inlanders, die niet in den landbouw of bij het gouvernement een middel van bestaan kunnen vinden, leeren om door geschoolden handenarbeid in en voor de inlandsche maatschappij, in hun levensonderhoud te voorzien. Hun daarvoor niet alleen de vereischte technische vaardigheid bij te brengen, maar ook het inzicht en de ontwikkeling, noodig om „als nijvere een eigen of op coöperatieven grondslag opgerichte werkplaats te beheeren", is de grond- en hoofdgedachte van dit huisvlijtonderwijs."

Ten slotte zegt de schrijver:

„De mededeelingen van den heer Jasper zijn weer een bewijs, hoe, met verstand, goeden wil en liefde voor de zaak, op Java in betrekkelijk korten tijd veel kan worden bereikt. Aan de Javanen zal het waarlijk niet liggen. Vervullen wij slechts de bescheiden, maar onmisbare voorwaarden voor hun ontwikkeling, dan kan, in een kwart eeuw, uit hen een arbeidzaam, flink en productief volk worden gemaakt."

***

Uit het jongste artikel van den reiziger Maurits Wagenvoort „Van ons Grooter Nederland" in de N. Courant. Hij vergelijkt Palembang bij Venetië en zegt dan:

„Wat in Venetië het Canal grande is wordt overtroffen door den statigen Moesi, zelfs zoo hoog als deze stad nog breed als onze Maas voor Rotterdam. Deze zacht-voortglijdende stroom, in het voorjaar getooid door duizenden bundels uitgeworpen onkruid van de hooger gelegen zaaivelden, die de landman bewerken gaat, dit breede water is de hoofdstraat der stad. Zeer lang aan beide oevers uitgestrekt, doch nergens dieper het land in dan een paar straten, ligt aan den linker, stroomafwaarts, de Chineezenstad op haar vlotten, op-en-neer dobberende met eb en vloed, laag de huizen met hooge, ietwat komvormige daken, en het stadsgedeelte aan den rechteroever is gebouwd boven het moeras, — de houten huizen staan er op hooge palen. Een waterstad dus, een moerasstad; toch niet ongezond wijl dagelijks de vloed de erven onder de huizen zuivert van alle ongerechtigheden, voedsel voor de verraderlijke kaaimans, die bij tientallen in den stroom of aan zijn moerasoevers leven. Maar voor deze watermonsters zijn de bewoners allerminst bevreesd — immers zijn zij niet de dragers der zielen van de voorvaderen? — en den stroom en zijn vele kreken hebben zij lief, wijl een groot deel van hun leven aan zijn oevers of in zijn wateren zich afspeelt. De Centauren, verhaalt men, waren wezens met een menschelijk bovenlijf, voorts waren zij paarden. De Palembanger is een menschelijk bovenlijf op een roeiboot. Aan den rechteroever bezit de stad straten: geen echt Palembanger maakt daarvan gebruik dan voor het Oostersche volksvermaak bij uitnemendheid: het dagelijksche oplaten van vliegers. Maar alle huizen zijn aan den achterkant op het water uitgebouwd, waarin een vuile houten trap afleidt. Aan de achterzijde dier huizen leeft de bevolking. Het wemelt aan dien kant van naakte hummels, die zwemmen en spartelen in de modderige kreken, waaruit het water overdag voor een groot gedeelte is weggevloeid, zoodat men op vele plaatsen 's middags om twaalf uur kippen en katten ziet loopen, waar 's morgens om zes uur nog roeibootjes doorgingen. Dit zijn echter slechts de dwarsstraten van Palembang. De hoofdverkeerswegen hebben wel altijd water genoeg voor het roeivaartverkeer om er een bad in te nemen. Van elk huisgezin is er altijd door tenminste één lid in of aan het water. Het mag de vader zijn of de moeder om zichzelf of het vaatwerk te wasschen, het mogen de kinderen wezen, soms is het de geheele familie van drie of vier geslachten tegelijk: de stok-oude grootmoeder met haar grijs haar en gerimpeld en tanig vel, tot de zuigelingen aan de borst der moeders, allen in het water, allen er aan, plassende, wasschende, sarongs uitspoelende, 't middagmaal bereidende, niet te vergeten de verrichtingen van een gezond dierlijk leven, alles in hetzelfde water achter het huis, alles dien trap op en neer gaande, welke als de ladder van Jakobs droom steeds bevolkt is met op- en afklimmenden."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacovencultuur.

Door den directeur van den landbouw werd een rondschrijven gezonden aan de bacoven-ondernemingen, waarin kennis gegeven werd van een voorgenomen strengere keuring der aangeboden vruchten

Ten einde het verlies door afkeuring tot een minimum te beperken, werd den directeuren der ondernemingen op het hart gedrukt, nauwkeurig toe te zien, dat het oogsten en transporteeren der ba-

coven met de grootst mogelijke zorg geschiede en dat vooral de bacoven niet te vroeg worden gekapt, doch eerst wanneer de vruchten volkomen ontwikkeld zijn, geen kneuzing of andere beschadiging plaats vindt, bij het oogsten of bij het vervoer, de vruchten niet bemodderd, doch in volkomen schoonen toestand worden aangeboden.

Den 26en Juni werd voor het eerst de strengere keuring toegepast, hetgeen volgens Onze West, in verband schijnt te staan met een uit New York door den vertegenwoordiger der Fruit Company ontvangen telegraphischen last. Op een totaal van 12411 bossen werden niet minder dan 1455 afgekeurd. Men schijnt, schreef Onze West, daarbij voor de eerste maal de hand te hebben gelicht, want van de aangenomen 10827 bossen werden later nog ongeveer 1100 bossen in de rivier geworpen, zoodat de verscheping slechts 9717 bossen bedroeg.

Het gebeurde heeft menigeen den schrik om 't hart doen slaan, en het zou, meent genoemd blad, wellicht tot geruststelling kunnen bijdragen, indien van officiëele zijde eene duidelijke verklaring werd gegeven, aan welke eischen de vrucht moet voldoen.

Intusschen wordt toch aan uitbreiding der cultuur gedacht. Zoo vernam meergenoemd blad, dat op de cacao-plantage te St. Barbara, onlangs overgegaan in handen van de heeren ter Laag, ook de cultuur zal worden ter hand genomen, terwijl bij het gouvernement een aanvraag is ingekomen voor gouvernementssteun voor den aanplant van bacoven op een uitgestrektheid van 30 hectaren.

Cacao-cultuur.

De cacao-cultuur levert bevredigende uitkomsten op, dit jaar. In de eerste zes maanden van 1909 bedroeg de uitvoer reeds 14129 balen tegen 16250 en 17000 balen aan totalen uitvoer in de jaren 1907 en 1908. De cacaopluk van de twee laatste maanden leverde ongeveer 12000 balen cacao op, waardoor een bedrag aan geld van ongeveer zeven ton in omloop kwam.

Deze uitkomst werd verkregen, niettegenstaande op de meeste plantages natuurlijk wel meer zorg aan de cultivatie werd besteed, maar toch niet de vrij dure inkappings-methode kon worden toegepast waardoor op pl. Suzamasdaal zoo goede uitkomsten werden verkregen, nl. dat daar nagenoeg geen infectie meer kan worden geconstateerd, zoodat men er gewaarborgd is tegen de onaangename verrassing, dat op een gegeven oogenblik een meer of minder groot deel van de vruchten versteend blijkt te zijn.

Rijstcultuur.

Onze West meent, dat, indien de rijstcultuur in Suriname zich blijft uitbreiden in gelijke mate als thans werd waargenomen — de productie steeg van 850000 kilogram in 1904 tot 1.680.000 kilogram in 1908 — de gelegenheid tot rijstpellen zal moeten worden verruimd. Voorloopig echter voorziet de rijstpelmolen van de firma Kersten, waarbij zich nog de molen van Ho A Sjoe te Nickerie heeft gevoegd, in de behoefte. Wel heeft men moeilijke tijden te doorstaan gehad, toen van 19 December tot 7 Januari jl. de opkoop moest worden gestaakt, om verdere ophooping van den padi-voorraad te voorkomen, terwijl eenige noodzakelijke herstellingen aan den molen moesten worden verricht. Maar sedert heeft de opkoop weder geregeld plaats gehad.

Plantkundig onderzoek.

De secretaris der van Eeden-fonds-commissie, van welke dr. van Hall voorzitter is, deelde mede, dat door de commissie voor 1909 een bijdrage van *f* 600 uit het fonds is beschikbaar gesteld voor het verleenen van steun ten behoeve van de studie der Surinaamsche flora.

Voor ondersteuning komen in aanmerking, hetzij een nederlandsch plantkundige, die Suriname met het oog op plantkundige studiën wenscht te bezoeken, dan wel zij, die ter plaatse of in Nederland studiën ondernemen betreffende de Surinaamsche flora, of wel hij, die zich met de uitgave van boek- of plaatwerken, deze flora betreffende, belast.

F. C. Gefken. †

De surinaamsche bladen maken melding van het overlijden van den heer F. C. Gefken, een planter van de oude garde, die, zooals Onze West opmerkte, de kolonie noode missen kan.

De heer Gefken was 58 jaar. Het grootste deel van zijn leven bracht hij in Suriname door. Hij vierde onlangs zijn zilveren jubileum a's beheerder van de plantage Voorburg en stond bekend als een degelijk planter, wiens adviezen als lid en later als onder-voorzitter der Koloniale Staten, bij het bestuur gewicht in de schaal legden. Zijne verdiensten werden erkend door zijne benoeming tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De **Bintang Soerabaja** wijdt een artikel aan den arbeid en den aard der inboorlingen. De schrijver bezocht o.a. de wijk Dapoean ter hoofdplaats Soerabaja, om de daar door inlanders vervaardigde meubels, als tafels, stoelen, kasten enz. te zien en het een en ander te koopen; men had hem namelijk verteld, dat het daar gemaakte tegen veel lageren prijs te krijgen was dan hetgeen door chineezen vervaardigd werd. Tot zijn spijt moest hij echter de ondervinding opdoen, dat de inlandsche meubelmaker in de laatste 10 à 15 jaren niet was vooruitgegaan. Voorheen was diens werk grof, nu is het dat nog. Het draagt nog alle kenteekenen van zonder eenige zorg afgewerkt te zijn. Het is niet behoorlijk geschaafd en gepolijst. Het bovenvlak van een tafel, bijv., doet denken aan een in heerendienst slecht onderhouden weg (deze is n.l. erg hobbelig), terwijl de rand sterk herinnerde aan de kustlijn op eene landkaart. Het beeldhouwwerk ziet er onoogelijk uit. Schrijver vroeg aan de eigenaren van verschillende meubelwinkels, waarom zij niet beter werk afleverden. Wij werken slechts voor inboorlingen, was het antwoord. Onze producten zijn zéér goedkoop, en daarom verkoopen wij er groote hoeveelheden van. Een chinees vraagt bijv. voor een stoel minstens *f* 3, wij zijn met *f* 2 en met *f* 1.75 reeds tevreden. De kasten en ronde tafels, welke bij den chinees respectievelijk *f* 30 en *f* 8 kosten, gaan bij ons voor *f* 12 en *f* 4,75 weg. Schrijver ried den werkman aan om het voorbeeld van den chinees te volgen en ook artikelen voor den europeaan te maken. Deze zouden dan zeer zeker ook bij hen koopen in stede van bij de chineezen. Dit konden de inl. meubelmakers echter niet aannemen, daar zij hebben ondervonden, hoe weinig waarde de europeaan hecht aan hun werk; al deden zij nog zoo hun best, de europeaan bleef toch aan het werk van den chinees de voorkeur geven. Dit onderhoud, verklaarde schrijver, leerde hem den aard van den inboorling kennen. Deze bezit den moed niet om tegen andere rassen te concurreeren. Hij zegt eenvoudig, dat hij niet tegen hen opgewassen is, reeds voor hij den strijd aanvaard heeft. De chineesche werkman trekt voordeel uit dit gebrek aan geestkracht van den inboorling. Hij koopt diens grove producten bij massa's op, werkt ze netjes af, en zet ze weer met veel winst van de hand. Dagelijks ziet men dan ook werkstukken uit den inlandschen meubelwinkel naar de chineesche wijk brengen.

Behalve gemis aan energie, heeft de inboorling, volgens schrijver, nog een ander leelijk gebrek: hij let slechts op het uitwendige, op den buitenkant: wat men niet ziet, dat deert niet, denkt hij. Zijn voorerf is schoongeveegd; in zijn ledikant vindt men tal van kussens opgestapeld, gestoken in roodgekleurde, met kant en gouddraad versierde slopen; aan de sprei en gordijnen hangen gouden franjes, — maar vraag niet, hoe dikwijls men den vloer onder het ledikant schrobt, want tot daar dringt de blik van den bezoeker niet door. Als maar alles, wat men ziet, de oogen aangenaam aandoet! Dergelijke opvattingen openbaren zich overal in het doen en laten van den inboorling, vervolgt schrijver. Let maar op den inlandschen ambtenaar, hij zorgt goed voor den weg, waar langs de controleur en assistent-resident dikwijls voorbijgaan. De velden, welke men van den weg kan zien, worden behoorlijk bewerkt, daaraan ontbreekt niets. Maar de verafgelegene? Die ziet men immers toch niet!

De Inlander, die uiterlijk vol eerbied is voor zijn chef, denkt in zijn hart dikwijls: „Dat de bliksem dien hollander treffe", terwijl een „noen, inggih" hardop uit zijn mond klinkt, vergezeld van de noodige sembahs!

In de derde plaats vindt schrijver den inboorling niet vooruitziend en berekenend genoeg. De inlander plukt bijv. de vruchten van zijn geboomte veelal onrijp af; laat ze kunstmatig rijp worden, en brengt ze, alzoo minderwaardig, in den handel. Hij bekent, dat hij zoo handelt omdat hij arm is en anders geen geld zou hebben om levensmiddelen te koopen. (Maar zou onveiligheid, dus juist berekend, dat de vruchten hem anders ontstolen zullen worden, hiervan niet de reden zijn?) Wil men den aard van den inboorling ten deze veranderen, dan acht schrijver het noodig om belooningen in uitzicht te stellen. Voor den ambtenaar, die door ijver uitblinkt, zullen die kunnen bestaan in vluggere bevordering. Het ambt van regent make men niet er-

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

(Vervolg.)

„Vader, ik smeek u, laat mij alleen", kermde zij. „Ik kan niet denken, niet spreken, nu nog niet. De wereld schijnt mij zonder mijn vader een zandige, eenzame woestijn toe, maar over eenige dagen zal ik wel in staat zijn met u te spreken, uw vraag te beantwoorden, en, o vader, denk niet te streng over mij, ik ben verpletterd, versuft. Ik wil vrede zoeken in het gebed, zooals u zegt, maar nu goede Vader, ik smeek het u, laat mij met rust, bid voor mij en voor hem, die zoo plotseling van mij werd weggerukt."

De priester ging teleurgesteld heen; hij had ook gehoord, in welk gevaar Arabella verkeerde, maar hij wist niet, dat in werkelijkheid de crisis reeds voorbij was, de teerling geworpen, althans in het hart van het jonge meisje.

Arabella knielde voor het kruisbeeld neder; zij bad tot de Heilige Maagd, tot den Goddelijken Martelaar die Zijn leven gaf voor de Zijnen. Maar haar geestelijke gezichtskring was belemmerd, haar oordeel, gewoonlijk zoo juist en zoo helder, was nu beneveld.

„Ja, Heilige Moeder, gij leedt voor hem, die U zoo dierbaar was en Gij, o gezegende Jezus droegt den doornenkroon, ledigdet den lijdensbeker in Gethsemané, torschtet den smaad van de geheele wereld, dulddet zelfs dat God u verliet, ten einde het bewijs te leveren, hoe lief Gij uwe vrienden had. En ik, ik zal hetzelfde doen, mij wacht ook de miskenning der wereld, de doornenkroon, opdat ik dengene, dien God mij gegeven heeft, gelukkig zou kunnen maken, hem kan bevrijden van den zwaren last, dien het verleden hem op de schouders legde." Was dit wel verstandig geredeneerd? Helaas! Het was het beslissende oogenblik in het leven der vrouw op het tijdstip, dat haar liefde en haar smart voor den eenige beminde haar blind maakt en zij geen acht slaat op iets anders.

Om boete te doen voor zijn voorafgaand gedrag, deed hij zich nu geheel als een broeder of vaderlijke vriend voor, geenszins als minnaar. Maar nu Arabella eenmaal wist, wat liefde was, kon zij daaraan niet meer ontkomen.

Als een laatste wanhopende poging zeide L. haar, dat hij uit den dienst zou moeten gaan en dat zijn carrière dus verwoest zou zijn, indien zij samen gingen wonen. In werkelijkheid droomde hij van niets anders, begeerde hij niets zoo vurig dan haar de zijne te noemen, zelfs ten koste van al het andere. Wellicht was het dus alleen om zijn geweten te bevredigen, dat hij trachtte haar over te halen hem op te geven. En hierin vergiste hij zich niet. Zoodra Arabella inzag, dat het hem materieele schade zou berokkenen, indien zij de stem van hun hart volgden, trok zij zich terug en smeekte zij hem haar te verlaten. Zij pakte haastig haar eigendommen bij elkaar, ook de voorwerpen, die haar een blijvende herinnering zouden zijn aan haar korten liefdesdroom, en zich de woorden van den ouden priester herinnerende, was zij voornemens naar hem te vluchten, teneinde daar een schuilplaats en rust te vinden. Haar hart was dood in haar. Indien zij dit plan had kunnen volvoeren zou zij wellicht spoedig aan een gebroken hart gestorven, en zoodoende aan een leven van martelaarschap ontkomen zijn. Maar dit kleine drama eindigde al heel spoedig.

L. kwam tegen zonsondergang naar haar toe, juist toen zij haar poney besteeg om weg te rijden. Toen zij hem zag, gleed zij echter onwillekeurig uit het zadel en liep met uitgestoken handen en een wereld van liefde en droefheid in de oogen naar hem toe. Hij geleidde haar weder naar huis en zeide tegen de oude min en de andere bedienden, dat hun meesteres dien dag niet zou vertrekken.

„Lieveling", zeide hij, haar in zijn sterke armen sluitend, „denk je dan werkelijk, dat wij van elkander kunnen scheiden? Neen, wij behooren voor eeuwig bij elkaar, en wat God vereenigd heeft, kan de mensch nooit scheiden. Voortaan moeten wij alles voor elkander zijn, want de wereld zal zich van ons afkeeren. Dat is het offer der liefde; als je het te zwaar vindt, lieveling, dan moet je het nu zeggen." Maar zij viel hem in de rede, drukte zijn hand tegen haar hart: „Dan zweer ik je in tegenwoordigheid van God, dat ik jou eigendom ben in leven en dood, er gebeure wat er wil."

(Wordt vervolgd).

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr.

lijk in het geslacht van den titularis, maar stelle het ook bereikbaar voor superieure districtshoofden die er niet alleen op uit zijn om de oogen der hoogeren te streelen, maar ook hunne aandacht wijden aan belangrijke aangelegenheden, die niet zoo dadelijk in het oog vallen. In ieder gewest stelle men jaarlijks een bedrag van bijv. *f* 2000 beschikbaar voor het toekennen van premiën aan bekwame handwerkslieden. Het werk van den inboorling zal kunnen concurreeren met dat van den vreemde, hij zal met succes den wedstrijd tegen den buitenlander kunnen voeren, verklaart schrijver, „wanneer hij eenigszins van aard verandert, o.a. leert niet zoo roekeloos met zijn geld om te springen, minder verzot te zijn op mooie kleeren en vrouwen, zijn misplaatste hoogvaardigheid aflegt.”

Zouden belooningen hier echter wel het rechte geneesmiddel zijn? Wij zijn het hier eens met de **Sinar Borneo**, die zegt, dat Kennis veel meer waard is dan stand of rijkdom, want kennis gaat niet verloren, terwijl men daarentegen geld gaandeweg verteert en zoowel stand als rijkdom verliezen kan. Daar kennis slechts verkregen wordt door degelijk onderwijs, vervolgt dit blad, moet men geen geld ontzien om zijne kinderen goed te laten leeren; men moet het schoolgeld niet te hoog vinden en zijn kinderen niet van school afnemen, voor zij voldoende geleerd hebben. Een erfenis in den vorm van opgedane kennis, acht schrijver veel méér waard dan die van een huis vol geld!

Een groote opvoedende kracht ligt er ook in het Vereenigingsleven, waartoe de Inlander zoowel van de Buitenbezittingen als van Java, zich in den laatsten tijd meer en meer aangetrokken schijnt te gevoelen. Een zéér nuttige bond in wording is die, welke den naam draagt van **Sarikat dagang Islamia** en de samenwerking beoogt der Mohamedaansche kooplieden ter behartiging en bevordering van gemeenschappelijke handels- en nijverheidsbelangen. Van wel-ingelichte zijde wordt ons hierover o.a. geschreven: Ten huize van den energieken initialiefnemer R. M. Tirto Adi Soerjo te Buitenzorg werd staande de vergadering dadelijk een kapitaaltje van eenige duizenden guldens bijeengebracht voor de eerste oprichtings-kosten. Al heel spoedig werden heinde en verre uitnoodigings-circulaires verspreid, waarop meer en meer leden toetraden, zoodat hun aantal nu reeds na enkele maanden een paar duizend bedraagt. De stichter begon 6 Juni een reis over Java, en daarna naar verschillende andere deelen van den Archipel, om hier en daar afdeelingen op te richten. Aan fondsen schijnt het den leden niet te ontbreken; zoodra de Vereeniging rechtspersoonlijkheid heeft zal het eerste handelshuis, waarvoor *f* 100.000 beschikbaar is, te Batavia worden opgericht. De hoofdbestuursleden zijn reeds werkzaam als makelaars in producten van Java's binnenlanden en van sommige der buitenbezittingen, die van de Inlanders opgekocht worden tegen wat betere prijzen dan tot heden het geval was en ook in commissie worden genomen tegen verstrekking van 50% der marktwaarde te Batavia, om zoodoende een directen handel met het buitenland te bewerkstelligen, terwijl de afdeelingen zullen zorgen, dat „trusten” zullen worden gevormd onder de producenten, waardoor deze onafhankelijk zullen worden van de Chineesche tusschenhandelaars in de binnenlanden.

Ook ligt het in de bedoeling later handels- en ambachtsscholen op te richten.

Deze nuttige vereeniging verheugt zich in de medewerking van vele Europeesche bestuursambtenaren, en het spreekt wel van zelf dat zij de Nederlandsche Vereeniging „Oost en West” zoowel als Boeaan, op ieder gebied waar zulks mogelijk en wenschelijk blijkt, tot samenwerking altijd volgaarne bereid zal vinden.

Spoedig hopen wij nadere gunstige berichten omtrent deze beweging te kunnen mededeelen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In hare rubriek „Zaterdagsche causerie” neemt de **Bintang Soerabaja** een brief op van een jongen chinees, welke, volgens haar, de zienswijze van een groot deel der Indochineezen teruggeeft, en waarvan wij hier den inhoud verkort teruggeven:

Gij, mijnheer de redacteur, zegt de schrijver, hebt ons, indochineezen, met klem Nederlandsche onderdanen genoemd. Vroeger was ook ik die meening toegedaan, doch thans zijn mijne denkbeelden veranderd. Het verschil tusschen het voorheen en het heden is bij mij nu even groot als tusschen dag en nacht. Om de harten der nederlanders te winnen en om mij meer tot hen aangetrokken te gevoelen, bezocht ik de europeesche school. Mijne makkers daarentegen gingen op de Tiong Hoa Hwe Koan-school en leerden daar het hokkian en het mandarijn-chineesch. Ik kwam op de lagere school met het idee om later mijne studiën aan de hoogere burgerschool voort te zetten. Als indo-chinees was het mijn stellig voornemen op Java te blijven, te werken, een gezin te vormen, nakomelingen te krijgen en er te sterven. Ik had niet het minste plan naar het stamland terug te keeren. De nederlandsche taal en de kennis, welke ik op de nederlandsche school kon opdoen, zouden mij, dacht ik, méér te pas kunnen komen, dan wat ik in Peking, Nanking of welke andere plaats ook in China zou kunnen leeren. Door mijne makkers, die op de chineesche school waren, werd ik bespot en een afvallige genoemd, die zijne chineesche nationaliteit wilde verloochenen. Doch dat liet mij koud; ik beschouwde mij als nederlandsch onderdaan en trachtte dus kundigheden op te doen welke een nederlandsch onderdaan te stade zouden kunnen komen. Wat zou ik er aan hebben om mijn hersens te vullen met honderden, ja duizenden chineesche letterkarakters, welke hier voor een broodwinning overbodig zijn. Mijn plan was om, indien ik mijne studiën voleindigd zou hebben, bij het Gouvernement in dienst te treden, wiens vlag mij reeds van mijne geboorte af beschermde. De ouderen van dagen, die in mijne woning op bezoek kwamen, verzekerden mij echter, dat al mijne kundigheden tot niets zouden strekken, omdat een chinees geen staatsbetrekking vervullen mag. Kinderen van Ambonneezen, Menadoneezen, afstammelingen van Europeanen, van middelmatige ontwikkeling, mogen daarentegen wel in 's Lands dienst opgenomen worden. Maar hoe ontwikkeld een chinees ook zij, hij blijft buiten de gouvernementeele muren, omdat op hem de vloek rust „vreemde oosterling” te zijn en te blijven. Ik hoorde al die praatjes aan, maar sloeg er geen acht op, denkende: och, die lieden hadden liever gezien, dat ik op de Tiong Hoa Hwe Koan-school ware gekomen, zij hopen mij nog van idee te doen veranderen. Indien ik, als „vreemde oosterling”, geen landsdienaar worden mag, zal ik gelijkstelling met europeanen vragen, want met mijne ontwikkeling behoef ik waarachtig niet onder te doen voor tal van indoeuropeanen of voor ambonneezen en menadoneezen, die deze gelijkstelling hebben verkregen. Ook verscheidene indochineezen zijn gelijkgesteld, men zou mij, die in de 3e klasse der hoogere burgerschool zit, zulks immers niet weigeren. Langzamerhand begon ik echter angstig te worden; ik vreesde, dat mijne berekeningen zouden falen. Met de hulp van een europeaan diende ik een verzoekschrift aan den Gouverneur-Generaal in om gelijkstelling. Degeen, die mij hielp, verzekerde mij, dat mijn verzoek ingewilligd zou worden.

Eenige weken later werd ik bij het hoofd van het europeesch bestuur ontboden. Deze vroeg mij welke bedoeling ik had met dit verzoek om gelijkstelling, of ik mij in mijne omgeving niet meer thuis gevoelde? Ik antwoordde, dat ik gaarne later in 's Lands dienst zou willen treden, dat ik mij vrijer wenschte te kunnen bewegen, verlost te worden van allerlei groote en kleine plagerijen, waaraan „vreemde oosterlingen” in Ned.-Indië blootgesteld zijn. Ik gevoelde mij echter nog altijd thuis bij mijne rasgenooten, met de indochineezen bleef ik steeds omgang houden, omdat al mijne familieleden indochineezen zijn; met de in China geboren chineezen had ik zoo goed als geen voeling.

Ongeveer drie maanden later kreeg ik een beschikking: mijn verzoek werd afgewezen. Ik gevoelde mij in hooge mate gegriefd. Was ik dan zooveel minder dan de indo-europeanen, die mijne schoolmakkers zijn? Zijn de indo-europeanen, die zich in den kampoeng ophouden, 's avonds met een gitaar rondslenteren, in een huurrijtuig rondrijden, dat zij niet betalen, allerlei kattekwaad uitrichten, clandestine huizen van ontucht houden enz., beter dan ik? Zij zijn in Ned.-Indië geboren, ik ben het ook, waarom word ik door de overheid minder geacht dan zij? Mijne verbittering nam nog méér toe, toen ik op een morgen, in de Straat Madoera willende spelevaren, om een stoomboot van nabij te zien, door den schout werd aangehouden, omdat ik geen pas bij mij had. Ik droeg de uniformpet der hoogere burgerscholieren, die toch wel als een aanwijzing kan gelden, dat men met geen smokkelaar of dief te doen had. Doch dit mocht niet baten. Ik, „vreemde oosterling”, moest een pas hebben. Ik werd gedwongen huiswaarts te keeren, en behoef u niet te zeggen, welke gevoelens mij toen bezielden. Een Regeering, die zoo handelt tegenover onderdanen, die zich rustig en vreedzaam gedragen, kan niet rechtvaardig genoemd worden. Ik ben door een en ander tot ommekeer gekomen en zal nu elders waardeering gaan zoeken. De indochineesche kinderen, die naar Nanking gaan, worden daar met onderscheiding en met liefde ontvangen. Ik heb grooten spijt, dat ik zooveel tijd heb verloren met genegenheid te zoeken, die voor mij niet te vinden bleek. Gij hebt vroeger verteld, mijnheer de Redacteur, dat Sech Baadilia, een arabier uit Banda, met Europeanen is gelijkgesteld. Waarin verschil ik met hem, behalve in rijkdom? Moet men dan rijk zijn om met europeanen gelijkgesteld te worden? Over twee jaren zal mijne studie aan de hoogere burgerschool afgeloopen zijn; ik hoop het eindexamen te doen, daarna terug te keeren naar ons stamland en daar de taal mijner voorouders te leeren, omdat men daar in mij een kind van het land zal zien, terwijl men mij hier slechts beschouwt als een stuk vee, waaruit voordeel te trekken valt, doch aan wien niet dezelfde rechten toekomen als aan de andere onderdanen.”

De redactie, die zegt, dat het bovenstaande de ideeën van een groot deel der chineesche emigranten teruggeeft en den steller kent, verklaart niet te begrijpen, waarom hem de gelijkstelling met europeanen is geweigerd, niettegenstaande hij, wat ontwikkeling betreft, niet voor den doorsnee nederlander behoeft onder te doen. Zij vraagt, waarom de Regeering geen bepalingen in het leven roept, om chineezen, die voldoende ontwikkeld zijn, gelijkstelling te verleenen. Bepalingen als: „zich niet meer in zijne omgeving thuis gevoelen”, zijn kwetsend. Verscheidene bestuurshoofden zien met leede oogen den vooruitgang der chineezen aan; als zij een advies moeten uitbrengen, zal het wel steeds ongunstig luiden. Dergelijke feiten brengen verbittering teweeg en ontlokken den uitroep: of de Regeering wel rechtvaardig en billijk handelt? Hoe langer wij deze politiek volgen, hoe meer wij de chineezen van ons vervreemden. Het is in 's Lands belang, dat deze dringende zaak ernstig onder de aandacht der Regeering gebracht wordt.

Met betrekking tot de toepassing van het passenstelsel vertelt de **Pewarta Soerabaja** het geval van een chinees, die een pas kreeg voor een reis heen en terug binnen vier en twintig uren en gestraft werd, omdat hij, 's namiddags vertrekkende, den volgenden dag tegen den middag (dus binnen twintig uren) op zijne woonplaats terug was, alzoo den nacht was overgebleven. Moet men, vraagt zij, de bestaande bepalingen, welke reeds bezwarend genoeg zijn, nog zoo streng mogelijk toepassen om het leven van den chinees, die nu toch al zoo moeilijk aan den kost komt, nog onaangenamer te maken? Indien men eens met de blanken hetzelfde deed, dan zou men een geschreeuw hooren! Daarom roept zij waarschuwend: Laat de Regeering toch inzien, dat het nu waarlijk tijd wordt om het verbitterend werkende passenstelsel af te schaffen; de bakens te verzetten, eer het te laat is!

Van Vreemde Koloniën.

Mauritius.

In de Dépêche Coloniale wijst Y. M. Goblet op het eiland Mauritius als een economisch proefveld voor de concurrentie tusschen Europeanen en Aziaten onder voor beide rassen gunstige voorwaarden.

Het klimaat van Mauritius is voor het Europeesche ras zeer geschikt om er zich te vestigen en te vermenigvuldigen en er als leiders op te treden van landbouw- of handelsondernemingen, maar niet om er handenarbeid te verrichten.

De Aziaten kunnen er arbeiden, handel drijven en leven, zonder het land van oorsprong uit het gezicht te verliezen. De Aziaten van Mauritius zijn van drieërlei oorsprong, nl. de Hindoe-koelie, de Chineesche kleine handelaar en de mohammedaansche koopman, evenals de koelie uit Voor-Indië afkomstig.

De Hindoe-koelie is de meest nederige van de drie. Hij komt onder een voor vijf jaren loopend verband als arbeider op de suiker-ondernemingen in het land. Maar na afloop van zijn contract vestigt hij zich als kleine landbouwer, en vele gewezen contract-koelies zijn thans welgestelde grondbezitters, die zich de beschaving der Mauritiërs trachten eigen te maken. Men heeft hier een speciaal woord daarvoor en zegt, dat die lieden zich gefranciseerd hebben, een herinnering aan het feit, dat hier eenmaal de fransche vlag woei en er niet geheel vergeten werd.

De Chinees van Mauritius begint ook in het kleine, maar op het oogenblik is nagenoeg de geheele detail-handel in zijne handen. Hij versmaadt het faillissement niet als middel om zich te verrijken en het komt niet zelden voor, dat hij plotseling met de Noorderzon verdwijnt, met achterlating van een ledigen winkel, daar hij er wel voor gezorgd heeft alles bijtijds tegen een appel en een ei van de hand te doen. Door zulke practijken heeft hij den creool-

schen winkelier de concurrentie met hem onmogelijk gemaakt.

De mohamedaansche kooplieden komen bijna even berooid als de Chineezen in de kolonie, maar zij weten zich door hunne handigheid, met ontdaan van eerlijkheid, zoo spoedig op te werken en in den groothandel eene plaats in te nemen. Twee derde van den uitvoer van Mauritius gaat door hunne handen, want zij hebben zich het monopolie verzekerd van den opkoop van suiker voor de bombaysche markt. Eenigen tijd geleden trachten de suikerfabrikanten van Mauritius zich van hunne bemiddeling te ontslaan. De fabrikanten zonden een vertegenwoordiger voor het aanknoopen van rechtstreeksche onderhandelingen met de koopers op de bombaysche markt. Onmiddellijk wierpen de handelaars van Port Louis een groote hoeveelheid suiker op die markt, tegen ongehoord lagen prijs, en de suikerfabrikanten van Mauritius moesten zich gewonnen geven. Maar niet alleen een groot deel van den uitvoer, doch ook van den invoer bevindt zich in handen van deze Indische handelaars, die dan ook in de mooiste wijken van Port Louis de beste woningen betrekken.

Tegenover die invasie van Aziaten hebben de Mauritiërs, blanken en zwarten het hard te verantwoorden. De zwarten, die nog door den plotselingen overgang uit de slavernij het gevoel hebben overgehouden, dat het arbeiden in den grond een teeken van slavernij is, zien onder hunne oogen de Hindoe-koelies tot welstand komen op den grond, die ook hun welgesteldheid kon schenken. De blanken trekken nog méér den neus op voor het oebouwen van den grond met eigen handen. En daar er geen grondbelasting op Mauritius is, zijn de 260000 Indiërs zoo goed als vrijgesteld van belasting en moeten de 120000 Mauritiërs het bedrag van circa 8 millioen gulden opbrengen, dat in de kolonie aan belastingen wordt geïnd.

Moet het nu niet als zeker worden aangenomen, dat de Aziaten eerlang op economisch gebied het heft geheel in handen hebben?

Goblet meent, dat hiervoor vooralsnog niet behoeft te worden gevreesd. De Hindoe-koelie kan zich opwerken tot grondbezitter, maar tot zekere grenzen. Voor de leiding van groote landbouw-ondernemingen is hij niet geschikt, en die leiding blijft aan de creolen toevertrouwd. De Indische handelaar is koopman, maar ook niet meer dan dat; het blijkt b.v. dat hij een slecht fabrikant is. De leiding van zaken der groote ondernemingen op Mauritius is dus nog het privilege van de creoolsche bevolking, die zich echter toch wel moet verontrusten over de vorderingen der Aziaten op economisch gebied.

Van algemeen standpunt beschouwd is, dank zij de belangrijke plaats, die de Aziaten op Mauritius zijn gaan innemen, eene verschuiving van den handel waar te nemen, die zich grootendeels naar Indië heeft verplaatst.

Maar de slotsom, waartoe Goblet komt, is er eene van meer lokalen aard. Zij is deze, dat in eene kolonie, waar de Europeanen gedurende vele eeuwen niet alleen de meesters waren, maar ook de blijvende bevolking uitmaakten, de recente komst van talrijke arme, maar slimme Aziaten aan de economische vraagstukken een geheel nieuw aanzicht hebben geschonken en wellicht ook invloed zal hebben op maatschappelijk en politiek gebied. Het is dus van belang de ontwikkeling van Mauritius te blijven volgen. Zij bevat een wenk om de noodige activiteit zoowel als voorzichtigheid te betrachten, maar zij doet ook zien, dat het blanke ras niet behoeft te wanhopen en dat wat de anderen het ontnemen datgene is wat het zich laat ontnemen.

Indische studenten in Engeland.

De engelsche regeering heeft besloten tot de oprichting van een informatie-bureau ten behoeve van Indiërs, die in Engeland komen studeeren, en van een permanent raadgevend comité.

Het informatie-bureau zal hebben te antwoorden op verzoeken om inlichtingen betreffende kostscholen, geschikt voor de opname van indische leerlingen en aangaande particulieren, die hen tegen vooruit te bepalen voorwaarden willen opnemen. Voorts zal het ter kennisse van het comité die gevallen brengen, waarin de voorschriften van eenige onderwijsinstelling moeilijk door indische studenten kunnen worden opgevolgd, en in het algemeen allen mogelijken steun verleenen, zoowel aan de studenten zelven als aan hunne ouders in Indië. Aan het hoofd van het bureau zal een „Educational adviser" staan, waartoe de heer Arnold wordt benoemd, die tevens als secretaris zal fungeeren van het raadgevend comité.

Dit comité zal zich beschikbaar stellen voor het verstrekken van inlichtingen aan de studeerende jongelieden of hunne ouders, aan den „Educational adviser" en aan den minister van Indië en onder de aandacht van den laatste alles brengen, wat nuttig kan zijn om de positie der indische jongelieden te verbeteren. Het zal, voor zooverre mogelijk, ten opzichte van jongelieden, wier ouders niet zelven toezicht kunnen houden op hunne opvoeding, optreden in loco parentis. In het bijzonder zal het comité de jongelieden behulpzaam zijn op maatschappelijk gebied. Men hoopt aldus voor de indische jongelieden de gelegenheid te openen om in den engelschen maatschappelijken kring te worden opgenomen.

Lord Amptnill is de voorzitter van dit comité, waarin o.a. ook de onlangs laffhartig vermoorde sir William Carzon Wyllie was benoemd.

In samenwerking met deze instellingen in het moederland zullen in Engelsch-Indië in de verschillende provinciën, met uitzondering van Birmah en de Noordwestelijke provincie, lokale comité's opgetreden, waarin europeesche en indische notabelen zullen worden benoemd. De taak dezer comité's zal zijn om aan Indiërs, die naar Engeland willen gaan, inlichtingen en raad te verschaffen, aan de instellingen van onderwijs in Indië de door het bureau te Londen verzamelde gegevens ter doen toekomen, en dit bureau in kennis te stellen met de maatschappelijke positie enzoovoort van de Indiërs, die uit hun provincie naar Engeland gaan.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tot welzijn van Java,

eenige causerieën bij gelegenheid van het vijf-en-twintigjarig bestaan van den zendingspost Tjideres (West-Java) met „kiekjes", door **J. Verhoeven**, zendeling der Nederlandsche Zendingsvereeniging. Neerbosch, Typ. der Weesinrichting.

Een belangrijk werk achten wij dit zooeven verschenen boek van zendeling Verhoeven; belangrijk in dubbel opzicht, nl. uit zendings- zoowel als uit sociaal-economisch oogpunt. In zijne causerieën over de zending vindt de schr. telkens gelegenheid maatschappelijke vraagstukken onder de oogen te zien, waartoe trouwens zijn 30-jarige loopbaan te midden van het Javaansche volk hem alle recht verschaft.

Wij zullen ons eenige aanhalingen uit het Voorwoord van den schrijver veroorloven, in de hoop, daarmede den lust bij velen op te wekken met zijne theoriën nader kennis te maken, theoriën, die zeker wel voor bestrijding vatbaar zijn tevens.

(Blz. 2 en vgg.): „Nog onverzwakt geloovende aan eene schoone toekomst voor ons Volk en voor onze Koloniën, en mij oprecht verheugende over het voornemen onzer Regeering, het weleer — onder invloed van gansch andere tijdsomstandigheden — door Staat en Kerk verwaarloosde Java „op te heffen"; — acht ik mij verplicht rekenschap te geven van mijn vreeze, dat door de wijze, waarop men die opheffing schijnt te willen beproeven, het reeds zinkende schip nog zwaarder belast zal worden.

Om deze vreeze, — welke gedeeld en ook uitgesproken wordt door wie den Javaan en diens levensomstandigheden goed kennen — te rechtvaardigen, overtuigend ook voor hen, die hunne waarnemingen slechts op hoofdplaatsen — of daarbuiten en slechts in officiëel gewaad konden doen, — zouden van deze zeer gecompliceerde economische aangelegenheid een veelomvattende verhandeling moeten geschreven worden, eene taak, waartoe mij niet alleen de bekwaamheid, maar in deze afzondering ook de onmisbare officiëele gegevens ontbreken.

Behalve wat dienaangaande in deze ernstig bedoelde causerieën hier en daar zal worden gezegd, moet ik mij hier bepalen tot de navolgende algemeene opmerkingen.

Wanneer men bij zijne pogingen tot „opheffen", zich laat voorlichten en leiden alleen door de veronderstelde economische toestanden der duizenden Inlanders, wonende op de hoofdplaatsen of in kleineren kring rondom Europeesche ondernemingen — dan dreigt het gevaar, dat de toestand van millioenen der plattelandsbewoners nog ongunstiger zal worden dan die nu in menige streek reeds is.

Ter hoofdplaats — voor velen het eenig observatie-terrein — neemt men o.a. waar, dat de Inlander een belangrijk deel van zijn tijd doorbrengt in ledigheid. Dit neemt men ook waar op het platteland, doch hier uit andere oorzaak. Ter hoofdplaats toch wil men, of behoeft men niet bij te verdienen bij het vaste loon, waarmede — hoe karig vaak ook — de indolente Inlander al spoedig tevreden is.

Op het platteland is men daarentegen in de meeste gevallen gedwongen tot die ledigheid, bijna overal, waar het landbouwersbedrijf afhankelijk is van den regen-moesson.

Nu wordt van de — uit de gewone middelen karig toegestelde — fondsen ter „opheffing" een zoodanig deel gebezigd tot aanmoediging van industrieën etc., dat met het resteerend bedrag weinig kan verricht worden in het belang van het meest noodige voor den landbouw op Java; de irrigatie.

En toch draagt de landbouwer het meeste bij voor die gewone middelen.

Na de staking der Solo-vallei-werken, schijnt de officiëele offervaardigheid ter verbetering der irrigatie op Java wel geleden te hebben, want sedert hoort men telkens beweren, hoe noodzakelijk het is den Javaan onafhankelijk te maken van den landbouw, en zulks — zooals beweerd wordt — vooral ter vermijding der hooge kosten voor irrigatie-werken.

Toch bewijst de eindelijke oprichting van ons Landbouw-Departement, dat de Regeering meer aandacht wil gaan schenken aan het hoofdmiddel van bestaan voor Java: den inlandschen landbouw. Indien echter slechts uit de gewone middelen in deze hulp moet worden verleend, dan mag zelfs een leek als ondergeteekende vermoeden, dat in dit tropisch bergland die kleine landbouw onmogelijk kan worden opgevoerd tot de zoozeer gewenschte en mogelijke capaciteit, wat toch immers eisch is van eene gezonde economie.

Om echter aan velerlei industrieën — de afgoden onzer dagen — meerdere levensvatbaarheid te verzekeren, tracht men ook den Inlander te gewennen aan het gebruiken van velerlei artikelen die wat netter en misschien solieder zijn afgewerkt dan die deze vindingrijke knutselaar in zijn vele vrije uren zich zelf kosteloos maakt......

Men wil de „inzinking" bestrijden door — langs kunstmatigen weg het aantal bestaans-middelen te verhoogen, door de levensbehoeften te vermeerderen — n.b. van financiëel meer zwakken......

Doch men wil immers de voortbrengselen van Javaansche kunst en smaak eene plaats bezorgen op de wereldmarkt?

't Is waar, over verschil in smaak valt niet te disputeeren. Doch mag men van die „welaardig" genoemde, eenvoudige voorwerpen wel zoodanig onafgebroken afzet buiten Java verwachten, dat daardoor beteekenende invloed zal worden uitgeoefend op de meerdere of mindere welvaart dezer millioenen Javanen?......

Op onzen zendingspost hier, te midden eener plattelandsbevolking, is nu reeds ruim dertig jaren achtereen beproefd in bedoelde richting iets mede te werken ter verbetering van den economischen toestand onzer volkrijke omgeving. Onze ontmoedigende ervaring echter leert, dat de Inlander wel is een geduldig copiïst, geen ontwerper, en ook zelfs met de verworven routine slechts zoo lang winste doet, als hij in de goede richting wordt vooruit gedwongen door wie boven hem staat."

Omtrent het onderwijs merkt de schrijver op (blz. 7 en vgg.):

„Er wordt gewoonlijk nog te weinig mede gerekend, dat het eigenlijke Javaansche volk woont buiten de hoofdplaatsen, en onder omstandigheden die de gewone lagere school nog lang niet maken tot eene behoefte voor de meerderheid der landbouwers. De nieuwe lasten voor die lees-schrijf-school zullen te zwaarder drukken en tergen, wijl die school den lastdrager niet kan steunen in den voor vele desa-bewoners reeds zoo zwaren kamp voor het bestaan, wat de scholen ter hoofdplaats wèl doen.

Wat zal het den geruïneerden landbouwer baten, wanneer hij nauwkeurig zal kunnen becijferen, met hoeveel liters water per dag zijn aanplant zoude zijn gered; of in zijn courant kan lezen op welken datum zijn laatste akker door overstrooming werd vernield?

Ook zal die desa-school het aantal vermeerderen van de leegloopers, die zich den patjoel schamen. Kan die school nu nog slechts ten goede komen aan de enkele financiëel sterksten, de gewone landbouwer vraagt niet om haar, tenzij die vreesachtige bemerkt, de besturende ambtenaren en de enkele belanghebbende hoofden, daarvoor te believen. De „parentah aloes" zal wel zorgen, dat het desaschooltje bevolkt blijft, ook zonder „Leerplicht."

Ongetwijfeld is de Staat gehouden groote zorg te wijden aan doelmatig volksonderwijs, doch vooral een koloniale mogendheid als Nederland, heeft te waken in deze koloniën den tijd niet vooruit te snellen. Zeker, het pleit voor het rechtvaardigheidsgevoel van ons volk, dat wij den Javaan zoo gaarne een „menschwaardig" bestaan willen bezorgen, doch

daartoe is toch zeker wel allereerst noodig dan ja vaan de gelegenheid te openen, dat hij zelf allereerst in zijn allereerste levensbehoeften zal k u n n e n voorzien, om voorts zelf te kunnen gaan zorgen voor doelmatig onderwijs voor zijne kinderen. Ieder die Java zag, weet te becijferen, „v a n h o e w e i n i g d e i n l a n d e r l e e f t. Wie denkt er echter aan ook te berekenen, hoeveel de Inlander behoeft, om immer met de noodige kracht, energie en volharding te k u n n e n arbeiden voor zijn levensonderhoud?

Waarom toch bij het bouwen van zijn aantrekkelijk Vredespaleis — de ontwikkeling van Java — zijne motieven gezocht ter hoofdplaats met die oogenschijnlijk zoo weelderige levenswijze, en alzoo met den bouw aangevangen bij de kroonlijst in de lucht?

Over het nut van irrigatie zegt de heer Verheeven — ten slotte — o. m.:

„Ambtenaren en particulieren zijn al spoedig gereed velerlei tegenspoeden in den landbouw te wijten aan de luiheid van den inlander. Zachter en billijker wordt het oordeel, wanneer men vele jaren achtereen van nabij heeft kunnen waarnemen, hoe ontmoedigend het werkt bij het oogsten veelal teleurgesteld te worden. En dat volstrekt niet altijd als gevolg van „Rampen van Hoogerhand", de zondebok, die op Java zooveel officiëele nalatigheid moet dragen. Het komt toch immers telkens voor, dat hier de rijst niet kan groeien door gebrek aan water, terwijl iets verderop het rijpend gewas weggespoeld wordt door overstrooming.

Al vermag irrigatie alleen volstrekt niet alles, toch is nu menige mislukte oogst het gevolg van het „Gods water over Gods akker te laten stroomen", den milden zegen Gods niet behoorlijk te exploiteeren, omdat dat geld kost. Men houde er toch ook rekening mede, dat veel grooter kapitalen dan die jaarlijks aan landrenten worden kwijtgescholden, voor den weinig bezittenden landbouwer verloren gaan, door verschroeiden of verdronken oogst, door weggespoelde schuren, huizen, vee, etc. etc., niet zelden getuigende tegen Neerland's indolentie.

En wie berekent de schatten, welke jaarlijks voor dit bergland en zijne bewoners, in den vorm van humus, wegspoelen naar zee, achterlatende een arm land en verarmende bevolking......

Om nieuwen moed en levenskracht in te storten in den volstrekt niet luien Javaanschen landbouwer worde het hem mogelijk gemaakt meerdere maanden van het jaar te k u n n e n arbeiden voor eigen levensbehoeften, en meerdere kans geopend op het binnenhalen van een loonenden oogst.

En daartoe wordt in dit zonnige, vruchtbare land zooveel kans geboden, vooral door toepassing van doelmatige irrigatie.

Welk een schoone taak ligt hier te wachten voor ons jeugdig, energiek Departement van Landbouw, dat ook beschikken kan over een keurkorps van waterbouwkundigen, in zulk een groot aantal gevormd aan onze jongste, doch lang reeds beroemde Hoogeschool te Delft.

Doch wat vermogen in deze alleen energie en bekwaamheid, wanneer Nederland de fondsen niet versterkt? Zeker, iedere begrooting voor Indië vermeldt een bedrag voor irrigatie, doch het sommetje, dat nog rest, na aftrek van wat gebezigd wordt voor „opnamen" van wat voorheen vaak reeds opgenomen werd, heeft wel wat op zijne verantwoording, wijl het den indruk geeft, dat er toch ook aan irrigatie gedacht wordt."

***

Aangezien het bovenstaande onwillekeurig een groot gedeelte van de ons toegestane plaatsruimte vergde, kunnen wij van de overige, sedert het vorig overzicht ontvangen publicatiën slechts den inhoud vermelden.

Weekblad voor Indië. 6e jaarg. No. 9.

Een zwerver-journalist en een Javaansch studentje, door R. B. (bedoeld worden Maurits Wagenvoort en Raden Mas Noto Soeroto). — Mr. I. A. Nederburgh (Directeur van het Departement van Justitie), (met portret). — De Oranjefeesten te Bandoeng (met afbeeldingen). Politiehonden (met afb.) door Creusesol. — Lain doeloe, lain sekarang (vervolg), door Felix.

De Indische Mercuur. No. 29.

Jahrbuch der Naturwissenschaften 1908—1909, door Dr. M. Greshoff. — Handleiding voor hen, die in betrekking wenschen te gaan bij een der suikerfabrieken op Java (1e gedeelte), door C. A. — De resultaten der voorjaarsinschrijvingen op Sumatra- en Borneo-tabak in 1909 en 1908. — De suikerindustrie op Zuid-Formosa. — De toekomst der theecultuur in China. — Psytophiline. — Electrisch rangeeren van spoorwegen op het emplacement van suikerfabrieken. — Geologisch en mijnbouwkundig onderzoek op [illegible], in Benkoelen, Djambi en Palembang. — Gronden in erfpacht. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. Enz.

Indisch Militair Tijdschrift. No. 6.

Het Skodasche Proefkanon, door A. J. Gooszen. — Eenige beschouwingen over de strategie der Duitschers in hun oorlog tegen de Herero's, door H. Kerremans. — De nieuwe methode der schietopleiding, door Flip, met naschrift door W. K. H. Feuilletau de Bruijn. — Geen compagnies-administratie meer, door A. J. Lietn. — Krijgsgeschiedenis: Enkele patrouilles in Pedir, Alaslanden en Celebes, door G. C. B. — Iets over de methode-Fabius, door J. F. den Ouden. — De veldkeukens van de verschillende legers. — Van vreemde legers. Enz.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Gen.

Op den inhoud van Nr. 4 van den loopenden jaargang hopen wij in het volgend overzicht terug te kunnen komen. De op Indië betrekking hebbende onderwerpen zijn geteld: Nieuwe tocht naar het eiland Boeroe, door J. H. W. van der Miesen. — De opgravingen bij Trinil in 1908, door C. M. Dozy. — De onderzeesche vorm van Celebes, door J. F. Niermeijer. — Het kalkblazen der Papoea's, door J. C. van Eerde. — Kindersterfte op Sumatra, door idem. — Vogelnestgrotten in de Palembangsche Bovenlanden. — Onderzoek van Centraal-Celebes, door E. C. Abendanon. — Gouvernements exploratie van Zuid Nieuw-Guinea. — De venen in den O.-I. Archipel, door S. — De Pisang-baai bestaat! door Nouhuijs.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l ij k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Indische Mercuur 20 Juli '09 No. 29.
Orgaan van den Alg. Ned. Bond „Vrede door Recht" No. 6.
„Neerlandia", Orgaan van het Alg. Ned. Verbond, No. 7.
Handelsberichten van Landb. en Nijv. No. 123.
Koloniaal Weekblad van Oost en West No. 29.
Javabode 24 Juni No. 143.
De Sumatra Post v/m 24 t/m 30 Juni No. 144 t/m 149.

ADRESLIJST

van Oost- en West-Indische ambtenaren en officieren die — met verlof in Europa aangekomen — zich sedert 10 April 1909 bij het Departement van Koloniën hebben aangemeld.

Oost-Indische Ambtenaren.

Biegman, G. J. F., Insp. Inl. Onderw., Leiden, Schelpenkade 40; Boer, D. E. de, Stuurman b/d Gouv. Mar., Rotterdam, Scheepmakersh. 33; Burgemeister, C., Ambt. Dep. v. Financiën, den Haag, Suezkade 144; Claasen, J. C., Adj. Houtvester, den Haag, Buysstraat 70; Desplanque, C., Baas-zeilm., Mar. Etabl., Amsterdam, 2e v. Swindenstr. 6; Doeve, V. A., Contr. B. B., den Haag, Stadhoudersplein 140; Dozy, J. C., Adsp. Contr., Leiden, Thorbeckestraat 4; Hammans, P. W., Onderw., Roermond; Laging Tobias, Ph. F., Contr. B. B., Nijmegen, St. Annalaan 167; Lingen, Dr. W. van, Predikant, Doetinchem; Maurits, B. Th., Comm. Residentiekantoor, den Haag, de Ruyterstraat 12; Nooten, S. E. van, Ambten. 4e kl. b/d Invoerr., Amsterdam, 2e Constantijn Huygensstraat 34; Schröder, E. E. W. G., Contr. B. B., Leiden, Hotel Lion d'Or; Smits, G. E., Havenmeester, Amsterdam, Weesperzijde 53; Stap, H. W., Contr. B. B., den Haag, Waldeck Pyrmontkade 113; Ven, L. A. v. d., Adj. Houtvester, Amsterdam, Frans van Mierisstraat 77; Affelen van Saemspoort, C. A. van, Ass. Res., den Haag, Jan van Nassaustraat 72; Bol, F. J. H., Kantoorchef Post en Tel., den Haag, Columbusstr. 188; Bruyn Kops, G. F. de, Resident, den Haag, Obrechtstraat 53; Gelder, J. G. van, Ref. Dep. v. Financiën, den Haag, Stadhouderspl. 11; Gerrits, J. H., Ontv. te Patjitan, Prinses Mariestraat 6b; Goens, Mej. C. M. van, Onderw. O. L. O., Haarlem, Zijlweg 241; Hentschel, F. E., Hoofdopz. a/d Fabriek der Opiumregie, den Haag, Columbusstraat 72; Hertog, M. den, Onderw. O. L. O., Muiderberg; Karsten Schuler, J. L. C., Contr. B. B., den Haag, Gr. Hertoginnelaan 221; Kloppenburg, C. H., Opz. b/h Mijnw., Weesp; Koops, G. A., Boekh. b/d Weeskamer, Batavia, Ginniken, Wilhelminastraat 33; Koot, G. J., Contr. B. B., den Haag, Obrechtstraat 570; Kuthe, G. F. C., Gezagh. b/d Gouv. Mar., Laren (N.-H.), Nieuwe weg 407; Meerburg, J. W., [illegible], [illegible]markt 11; Meijers, A. A., Ing. B. O. W., den Haag, v. Mertenstraat 100; Meijerink, Mej. B. J., Verpl. i/h Krankz.gesticht te Lawang, Zutphen, Polsbroek 16; Mooij, J., Predikant, Groningen, Pension van Wendel de Joode; Overgauw, W. J. J., Gezagh. b/d Gouv. Marine, den Haag, Weimarstr. 165; Palm, W. F. v. d., Stuurman b/d Gouv. Mar., den Haag, Piet Heinstr. 112; Papeard, L. E., Stadsgeneesh. Batavia, Zeist, Boschlaan 21; Parra, Mr. C. A. de la, Voorz. Landraden, den Haag, Galileïstraat 3; Pauli, Mej. A. F., Beambte a/d Postspaarbank Rijswijk, Leeuwendaallaan 58; Pit, J., Administr. a/d Landbouwsch. te Buitenzorg, den Haag, Laan C. v. Cattenb. 52; Slijpe, A. L. F. van, Hoofdcomm. Dep. B. B., den Haag, Hotel Central; Stort, P. W., Adj. Houtvester, den Haag, Daguerrestraat 36; Vroede, C. P. de, Loods b/h Loodswezen, Amsterdam, 3e Oosterparkstr. 87; Waardenburg, A. L. van, Contr. B. B., Amsterdam, Schuytstraat 42.

Oost-Indische Officieren.

Bonthuis, G. A., Off. v. Gez. 1e kl., Haren, bij Groningen; Boxtel, A. van, Onderluit. Inf., Apeldoorn, Sophialaan 408 D.D.; Dries, P. K. van den, Onderluit., Arnhem; Elzas, H., Luit. Art., Amsterdam, Keizersgracht 429; Erzey, A. P., 1e Luit. Cav. Deventer; Groot, P. F. de, 1e Luit., den Haag, Willem de Zwijgerlaan 18; Gijsberti Hodenpijl, A. K. A., Majoor Inf., den Haag, v. Speijkstraat 55; Halkema, F., 1e Luit. Inf., den Haag, Obrechtstraat 440; Meulemans, C. A., Majoor Inf., den Haag, Schenkweg 1; Pool, L., Off. v. Gez. 2e kl., Alkmaar, Spoorstraat 3; Savalle, R. A. J., 1e Luit. Art., den Haag, Obrechtstraat 185; Schauroth, J. A. M. M. von, Luit.-Kol., den Haag, v. Swietenstraat 72; Wilde, M. de, 1e Luit., Haarlem, Bosch- en Vaartstraat 16; Breton de Nijs, C. J., Kap. Art., den Haag,

Breton de Nijs, C. J., Kapt. Art., den Haag, Weimarstraat 47; Dooren, Th. P. C. van, Off. v. Gez. 1e kl., den Haag, v. Lennepweg 17; Goslings, L. W., 1e Luit. Inf., Kampen; Gravelotte, C. F. H., Kapt. Intendant, den Haag, Laan v. Meerderv. 77; Laekemeijer, A. J., 1e Luit. Art., Dordrecht, Voorstraat 150; Pinxter, A. H., Mil. Arch. Genie, Amsterdam, Ceintuurbaan 364; Prins, S., 1e Luit. Inf., den Haag, Stadhoudersplein 48; Reenen, D. J. C. van, 1e Luit. Inf., den Haag, Riouwstraat 176; Royen, P. van, Kapt. Inf., Velp; Schröder, L. F., Maj. Inf., den Haag, Regentesselaan 74; Smits, J., Kapt. Inf., den Haag, de Perponcgerstraat 120; Spruyt, G. J., Onderluit. Apothekersbed., Utrecht, Staalstraat 8; Stennekes, P. L., 1e Luit. Inf., den Haag, Copernicusstraat 23; Visser, P. D., 1e Luit. Inf., den Haag, Valeriusstraat 59; Vogel, R., 1e Luit. Inf., den Haag, Stadhoudersplein 21; Wesselingh, W. F. J., Onderluit. Inf., den Haag, v. Kinsbergenstraat 78.

West-Indische Ambtenaren.

Boon, J. C., Gezagv. Kol. Vaartuigen in Suriname, Amsterdam, Haarlemmerweg 149-III; Bordes, B., Kommies der belastingen op Curaçao, Breda, Sijntje no. 8; Duurvoort, C. L., Distr. Geneesh. in Suriname, Utrecht, Dondersstr. 3bis; Emmen, E. van, Agent v. Politie in Suriname, Amsterdam, 1e Jan Steenstraat 41; Esch, P. van, R.-K. Geestelijke in Suriname, Amsterdam, Keizersgr. 218; Jessurum, J. A., Leeraar a/d Hendrikschool in Suriname, Nijmegen, Vondelstraat 69.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 25 Juni 1909. No 50.

Dit Nr. bevat eene wijziging en aanvulling der Regeling van het Instituut der onderluitenants bij de verschillende wapens in Ned.-Indië.

Voorts het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderh. gedurende de maand April 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de kantoorchef te Cheribon P. W. H. Hornung en de klerk te Batavia H. A. van der Zon Brouwer; te Soerabaja, E. A. van den Berg en L. E. Boyer.

Benoemd: tot asp.-controleur B.B., M. Adriani; tot ass.-resident van Tjilatjap G. J. P. Vernet; van Galoeh A. Pecqueur; van Patjitan W. C. Blanken; van Tegal C. C. M. Henny; van Berbek J. H. Lieftinck; van Sragen K. Wybrands; tot voorzitter van de landsraden te Mr. Cornelis Mr. G. von Faber; van Kediri Mr. J. Th. Goossens; tot ondervoorzitter van den landraad te Magelang Mr. M. D. Hartgerink; tot onderwijzer 1e kl. A. J. Beauchez; tot vice-pres. van den R. v. Just. te Soerabaja Mr. J.

L. T. Rhenwer; tot lid van den R. v. Just. te Semarang Mr. G. D. Wilinck; tot voorzitter van den landraad te Medan Mr. J. S. Thieme; te Poerworedjo Mr. A. A. van Schuijlenburch; tot ondervoorzitter te Tegal Mr. C. J. Poortman; te Bandoeng Mr. A. A. Galestin; tot griffier bij den R. van Just. te Medan Mr. C. C. van Helsdingen; te Makassar Mr. A. W. de Haas; tot lid van den gemeenteraad van Makassar Mr. H. G. Derx, A. Pasteur en L. Lingen; tot inspecteur van financiën: in de IIe afdeeling F. H. R. Neumann; in de Ve Afd. C. J. J. Janssen; tot adj.-insp. van fin. J. H. G. Ternijtelen; tot asp.-controleur B.B., G. E. Mullemeister.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den majoor der inf. W. E. A. Burton en den 1en luitenant W. Taat.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. T. J. Baerveldt.

***

Uit de Javasche Courant van 29 Juni 1909. No. 51.

In dit Nr. is o.m. opgenomen het nieuwe Reglement betreffende de opleiding van militaire apothekers voor het Leger in Nederlandsch-Indië, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 April 1909 No. 29.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar voor Chin. zaken E. F. Thijssen; aan den opziener E. F. Pohler en den onderwijzer M. A. Huijsmans.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk te Cheribon W. J. Westerkamp; de commies te Banjoemas H. C. Knaud; de onderwijzer H. Sonius; de onderwijzeres Mej. H. J. R. Vermeulen en de klerk te Marabahan H. L. A. Scheffer.

Benoemd: tot ass.-resident van Indragiri L. A. van Oosterzee; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten L. Grevelink; tot asp.-houtvester P. van Zon, J. van Roosendael en R. Wind; tot landmeter 1e kl. M. Reep; tot id. 2e kl. H. E. Guny en M. C. Muller; tot id. 3e kl. J. A. Elenbaas en A. J. Vincent.

Ontheven: in verband met zijne benoeming tot Secretaris-Generaal bij het Min. van Kol. eervol van de waarneming der betrekking van Alg. Secretaris, J. B. van der Houven van Oordt.

Belast: met de waarneming der betrekking van Alg. Secretaris J. Hulshoff Pol; van 1en Secretaris Jhr. Mr. A. C. D. de Graeff.

Benoemd: tot Secretaris de Referendaris Mr. G. J. Bisschop; tot wedono van Rogodjampi Raden Bei Soerio Widjojo; van Pradjekan Mas Setjodiredjo; van Tanggoel Mas Gondoamidjojo; van Majang Raden Hardjodipoero; van Genteng Mas Vindoeredjo.

Geplaatst: in Riouw en Onderh. de benoemde asp. controleur G. E. Mullemeister; in de res. Oostkust van Sumatra B. W. van Gorkom.

Benoemd: tot architect B.O.W., H. Koot; tot opzichter H. C. van der Veen en J. A. Overdorp.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den onderluitenant J. H. Beck.

Benoemd: tot onderluitenant bij het wapen der infanterie A. Wunderink, J. Berken; J. B. A. Back, G. R. G. Mussig, H. H. Hotho, I. Rauws, I. de Vries, J. Spetter, W. L. Weijer, J. Kramers, T. Sterk; tot chef der op te richten 3e Landrente-opnemingsbrigade te Malang de 1e luit. der inf. L. F. van Gent; tot chef der 1e Landrente-opnemingsbrigade te Bandoeng de 1e luit. der inf. H. J. Kuiper.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Maurits”, gezagvoerder M. H. C. van Baaren, van Amsterdam naar West-Indië.

C. Peereboom; Mej. Ph. J. Wijers; E. W. Wijers; C. F. H. H. Hirschmann, echtgenoote en kind; Mevr. E. L. Kampens en 2 kinderen; P. Cassart; A. Bronkhorst; J. J. Esser, echtgenoote en dochter; Mej. A. Cameron; P. Stemerding; H. J. C. Paping; Mej. P. Marcara; vier militairen, benevens 74 emigranten.

No. 31 | Donderdag 5 Augustus 1909. | 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De aanstaande samenkomst van het Dagelijksch Bestuur en de Redactie-commissie zal plaats hebben **op Donderdag 12 Augustus 1909** des namiddags ten 8½ ure in „**Boeatan**", **Heulstraat 19, Den Haag.**

Alle belangstellenden zijn welkom.

II. Ter leestafel is neergelegd het met illustraties voorziene verslag van de **Vierde Jaarmarkt-Tentoonstelling te Soerabaja**, door **J. E. JASPER.**

Uit de Javasche Courant van 15 Juni 1909. No. 47.

Dit Nr. bevat o.m.: Wijzigingen van 't Besluit op de Indische bestuursopleiding (Ind. Stblad 1907, No. 230; Nederl. idem No. 71).

IV. Den 29 Juli 1909 had eene samenspreking plaats tusschen het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging, de voorloopige commissie voor het informatie-bureau en de propaganda-commissie.

De voorloopige commissie voor het informatiebureau werd aangevuld, voorts een concept-reglement besproken, en de wijze, waarop de monografiën voor de verschillende betrekkingen zullen worden samengesteld, in behandeling genomen.

Ten behoeve van deze laatste werkzaamheid, alsmede voor het houden van lezingen en van tentoonstellingen, zullen subsidiën aan de Regeering worden aangevraagd.

Van de Afdeeling Leiden.

Verslag van het in de Afdeeling verrichte gedurende 1 Januari 1908 tot 1 Januari 1909.

Mochten wij in het vorige verslag melding maken van een in het jaar 1907 met succes door onze Afdeeling georganiseerde tentoonstelling van Sumatraansche Kunstnijverheid, aangenaam is het ons te kunnen mededeelen, dat ook over het afgeloopen jaar van een daadwerkelijken arbeid onzer Afdeeling op dit gebied kon worden getuigd. Immers, toen bekend werd, dat de Nederlandsche Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer, afdeeling Leiden, voornemens was tijdens het 30e Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres (in het laatst van Augustus j.l. te houden) een oud-Hollandsche jaarmarkt op het Pieterkerkhofplein alhier te organiseeren, werd tusschen de N. V. „Boeatan" en onze Afdeeling besloten, dat eerstgenoemde met steun van onze zijde daaraan zou deelnemen door in een der winkeltjes op dat Plein voorwerpen van Indische Kunstnijverheid en Huisarbeid te etaleeren en tevens te koop aan te bieden. Niet alleen nu dat die uitstalling door Boeatan en ons zoodanig werd ingericht, dat zij door de jurij een tweede prijs, **bestaande in een zilveren medaille**, waardig werd gekeurd, doch ook viel haar een groot en zeer belangstellend bezoek ten deel.

Dat zij voorts er ook toe heeft bijgedragen om het streven onzer Vereeniging beter bekend te maken, moge hieruit blijken, dat onder de bezoekers zich 23 leden voor onze Afdeeling en 1 lid (een Amsterdammer) voor de Afdeeling Amsterdam aanmeldden. *)

Ook organiseerde onze Afdeeling in de maand December j.l. voor leden, geïntroduceerden en betalenden een causerie met lichtbeelden, met den heer B. Immink uit Rotterdam tot spreker en tot onderwerp hebbende: „E e n r e i s j e d o o r S u r i n a m e, C u r a ç a o e n V e n e z u e l a. Deze niet alleen interessante, doch ook amusante lezing was een succes, waarop onze Afdeeling met voldoening kan terugzien.

Vervolgens ondersteunde de Afdeeling een verzoek, door de Indologen-Vereeniging alhier gericht tot onze zusterafdeeling in den Haag om Indische tijdschriften en couranten, nadat deze gedurende den daarvoor bestemden tijd op de leeszaal der Afdeeling hadden gelegen, eenigen tijd ter lezing te mogen ontvangen.

Wat nu het ledenaantal betreft, tegenover de bovengenoemde nieuwtoegetredenen staan enkelen, die bedankten, zoodat het aantal, dat op 1 Januari 1908 50 leden, w.o. 2 donateurs, bedroeg, op 31 December j.l. was gestegen tot 63 leden met 2 donateurs. Neemt men nu in aanmerking, dat onze Afdeeling op 1 Januari 1907 niet meer dan 26 leden, w.o. 2 donateurs, telde, dan valt de beide laatste jaren een gestadige vermeerdering waar te nemen.

De finantiëele toestand is dan ook gunstig, een vrij belangrijk bedrag kon op nieuwe rekening worden overgebracht.

Ten slotte had in het Bestuur verandering plaats door de benoeming van den heer Bouman, candidaat Indisch Ambtenaar, ter vervanging van het naar Indië vertrokken Bestuurslid Moreu.

Leiden, 19 Februari 1909.

De Secretaris,
E. RIJKE.

*) Dank zij vooral de dagelijksche, onvermoeide zorg en toewijding van den volijverigen secretaris der Afdeeling en van den penningmeester en diens dochters.

Red. Com.

GELDELIJKE VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1908.

Debet.

Saldo vorig jaar		f 242.67
Contributie over loopend jaar van 56 leden		- 99.50
Rente 1907		- 6.58
Entrée gelden lezing Immink		- 8.—
Restitutie van Secretaris reis Breda	- 1.94	
Restitutie onverbruikte gelden Oud Leiden	- 3.74⁵	
Restitutie van penningmeester	- 0.37	- 6.05⁵
		f 362,80⁵

Credit.

Afdracht van het Hoofdbestuur over 56 leden à f 0.50		f 28.—
Inningkosten		- 5.60
Lokaalhuur		- 11.50
Secretaris reiskosten bijwonen van vergaderingen	f 14.30	
Drukwerken	- 3.35	
Porti en diversen	- 6.56	- 24.21
Bijdragen in de kosten winkel Boeatan „Oud Leiden"	- 130.74⁵	
Ondersteuning noodlijdenden Curaçao f 8 en f 15	- 23.—	
Gratificatie aan Secretaris voor werkzaamheden „Oud Leiden"	- 15.—	
Gedane uitgaven lezing Heer Immink op 14 December	- 50.25	- 218.99⁵
Saldo voor volgend jaar		- 74.50
		f 362.80⁵

Leiden, 13 Januari 1909.

Het Afdeelingsbestuur:
L. A. VAN HAMEL, Voorzitter. P. E. SCHOTEL, Penningmeester.

Bestuursambtenaren en ander Europeesch personeel voor Indië.

(Aangeboden.)

De minister Idenburg zeide in de zitting der Tweede Kamer van 10 November j.l. naar aanleiding van de groote moeilijkheid om tegenwoordig goed Europeesch personeel te krijgen:

„Ik wensch er op te wijzen, dat, hoewel in Indië de verschillende posities worden verbeterd, de werkkring verruimd, er hier een geest van Jan Salie-achtigheid b i j b e p a a l d e k r i n g e n schijnt te bestaan, die tengevolge heeft, dat men

liever voor *f* 1600 à *f* 2000 hier te lande werkt dan voor het driedubbele in Indië. Ik vind d.t treurig."

Kan de oorzaak, dat zoo weinig goede krachten zich meer aanbieden voor ambtenaar en officier, gedeeltelijk niet liggen in de, vooral de laatste jaren meer en meer gevolgde kruideniersipolitiek; in het bezuinigen en beknibbelen, waar dit maar eenigszins mogelijk wordt geacht, waardoor tractementen en vooruitzichten steeds minder worden in hoofdzaak bij het B.B., — hoewel de minister zegt, dat de verschillende positiën worden verbeterd, de werkkring verruimd — terwijl juist het leven duurder, veel eischender is geworden? Het blijft een verontrustend verschijnsel, dat men geen voldoend aantal ontwikkelde en geschikte ambtenaren kan krijgen voor het Binnenlandsch Bestuur, voor Ingenieur e. a., dat men zijn toevlucht moet nemen tot advertentiën om gegadigden voor ,,civiel gezaghebber" op te roepen; dat men verleidelijke aanbiedingen moet doen, om subalterne officieren over te halen voor 5 jaren of langer die betrekking waar te nemen?

Sedert jaren is er geen vaste leiding geweest bij de opleiding tot ambtenaren van B.B., al van 1865 af, na opheffing der Delftsche academie, en voornamelijk, toen de gemeente-instelling te Delft, zonder daarvoor iets beters in de plaats te stellen, opgeheven werd. Vooral daarna is men aan het modderen gegaan en heeft men de opleiding tot O.-I. ambtenaar m.i. tot een paskwil gemaakt.

Telkens verandering van program; somtijds de eischen tot een minimum herleid, zoodat de studie in twee jaren, door sommige vluggers in één jaar kon afgewerkt worden. Een beperkt aantal plaatsen per jaar opengesteld, een enkel jaar zelfs geen één. Ten gevolge hiervan: achteruitgang van aanbod en minderwaardigheid der aangestelden. Nu, om in dit laatste tegemoet te komen: instelling van een ,,Hoogere Rijschool", om een kern van piekfijne salon- en hoffähige personen te krijgen, zooals men zich voorstelt, ver staande boven het niveau van het gros der ambtenaren.

M.i. een middel, erger dan de kwaal. Dit heeft ten gevolge: begunstiging, nepotisme in hooge mate — een euvel, waar Indië toch al zoo erg aan lijdt — en als gevolg daarvan: een depressie onder de niet-begunstigden, die zich den weg tot de hoogere betrekkingen zien afgesneden en bovendien een minder aanbod van gegadigden, die hun carrière niet willen wagen aan een loterijspel.

De opleiding voor ambtenaren bij het B.B. dient m.i. van meet af aan georganiseerd te worden en aangepast aan de eischen van den tijd.

Wanneer die bepaalde kringen, waaruit vroeger voornamelijk de ambtenaren voortkwamen, volgens den minister zijn gedegenereerd, dan moet men trachten uit andere, krachtiger kringen, uit den gewonen burgerstand bijv., nieuw bloed te krijgen. Dáár zit zeker nog moed en durf, doch ontbreekt het geld om den zoon een dure academische opleiding te laten volgen, zoodat hierin zal moeten voorzien worden door beurzen.

Zooals het leerplan der H.B.S. met 5-jarigen cursus nu nog is, hebben de twee hoogste klassen voor den aanstaanden ambtenaar weinig waarde; vooral de wiskundige vakken zijn voor hem van geen nut, zoodat een 3-jarige cursus voor den aanstaanden candidaat-ambtenaar voldoende is.

De verdere opleiding zoude ik willen doen plaats hebben in een speciaal daarvoor ingerichte Rijks-opleidingsschool voor toekomstige O.-I. ambtenaren met internaat in een 3-jarigen cursus, waarvoor niet meer dan *f* 400 's jaars zoude moeten geëischt worden voor opleidingskosten. De jongelieden moeten hier onderwijs krijgen in taal- en letterkunde der Nederlandsche, Engelsche, Fransche en Duitsche talen, zoodat de candidaat zich aan het einde vlot daarin kan uitdrukken; en verder in die vakken, welke tot een goede, algemeene ontwikkeling noodig worden geoordeeld. Voorts de beginselen der Jav. en Mal. talen, Ind. geschienis, aardrijkskunde. — Na afgelegd examen worden de geslaagden benoemd tot ,,candidaat-ambtenaar", met een toelage van *f* 600 's jaars en gaan zij over tot de meer vrije, hoogere studie, nu bestaande in voortzetting van de studie der Indische talen en letterkunde, zoodat zij zich ook daarin goed en gemakkelijk leeren uitdrukken.

Tot deze studie zullen ook moeten behooren: Mohamedaansch, Westersch en vooral Nederlandsch-Indisch recht; de zeden en gewoonten, waaronder begrepen de rechtsbegrippen der verschillende Indische volkeren, waarnaar recht moet worden gesproken, vooral in burgerlijke zaken, grondkwesties en onderlinge verstandhoudingen, alsmede in de beginselen der staathuiskunde, het crediet- en bankwezen, Inlandsche cultures, eenvoudige irrigatiewerken, aanleg en onderhoud van wegen en bruggen, voorzoover deze vakken den ambtenaar nuttig en noodig zijn en hem tot een hoogstaand en degelijk onderlegd bestuurder kunnen vormen, daaronder begrepen alles wat nu aan de Hoogere Bestuursacademie wordt onderwezen.

Ik schat den duur dezer studiën op 4 jaren.

De ambtenaar zal zich de Inlandsche talen van de landen of streken, waar hij later geplaatst wordt daar kunnen eigen maken. Ieder kan dan toonen, hoe hij zich in Indië zal ontwikkelen en kan de Hooge Regeering uit de besten van hen voor de hoogere betrekkingen kiezen.

Begunstiging en ongewenschte verhoudingen later onderling, behoeven dan niet voor te komen.

Waar veel geëischt wordt moet ook veel gegeven worden. De toekomst moet voor allen bij goede dienstprestatie verzekerd zijn.

Ook het leven in Indië stelt thans hoogere eischen dan vroeger en hiermede moet rekening gehouden worden. Men geve grootere tractementen, met periodieke verhoogingen om de 3 jaren afgescheiden van den rang, die wordt bekleed. Ik ben er van overtuigd, dat zich dan zeker weder veel degelijke, energieke jonge Nederlanders zullen aangetrokken gevoelen tot het schoone Insulinde, dat aan hoogstaande karakters zulk mooi, vruchtdragend werk kan geven.

Voor een ontwikkeld Nederlander zijn in Indië weinig betrekkingen zoo eervol, zoo veelomvattend, zoo gewichtig, en in menig opzicht dan ook zoo aangenaam als die van ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.

Zelfs voor een ambtenaar, die diep in de Binnenlanden van Sumatra, Borneo of Celebes is geplaatst, kan deze betrekking, wanneer zij naar behooren, door plichtgevoel geleid, hoog wordt opgevat, zoo mooi, zoo moreel verheffend, zoo rijk aan atwisselende studie zijn, dat er van grijze eentonigheid geen sprake behoeft te wezen. Wanneer de ambtenaar daar wordt bijgestaan en gesteund door een ontwikkelde vrouw, die hare positie begrijpt en medeleeft in den werkkring van haren man, het hare bijdraagt tot ontwikkeling en opleiding van de Inlandsche vrouw, als man en vrouw elkander de stille avonden veraangenamen door muziek, goede lectuur en gedachtenwisseling, dan kan er geen kwestie zijn van inboeten van moraliteit, van afstomping van fijne menschelijke gevoelens, gelijk wel eens wordt beweerd. Zulk een leven is zeker meer menschwaardig en verheffender dan dat gesleten in café's, specialiteitengezelschappen, societeiten, comedie's en dergelijke vermakelijkheden, waarin de nederlandsche jeunesse doré en de minder vergulde jongelingschap van zekere kringen hier zijne ontwikkeling zoekt en waardoor hunne moraliteit — volgens den controleur Couwenberg en anderen, — zooveel hooger wordt opgevoerd dan dit in Indië mogelijk is. Langzamerhand zal de isolatie, waarin vele ambtenaren nog verkeeren, minder worden, daar meer en meer goede verkeerswegen worden aangelegd, zoodat de Europeanen zich hoe langer hoe gemakkelijker zullen kunnen bewegen en met elkander in aanraking komen.

Veel hangt in zulke gewesten af van de wijze, waarop het hoofd van het gewest, hetzij gouverneur of resident, zijn roeping en plichten opvat. Wanneer hij zijn ambtenaren op geregelde tijden ter hoofdplaats oproept om tezamen de bestuurszaken te bespreken, waardoor eenheid van bestuursrichting bevorderd, ijver opgewekt en gezonden geest ontwikkeld worden, dan kan er geen sprake zijn van depressie en moreelen achteruitgang. Integendeel, de ambtenaren zullen zich gelukkig gevoelen, wanneer zij daarbij eene voldoende bezoldiging genieten, zoodat zij zich niet behoeven te bekrimpen of voor de toekomst angstig maken. Overplaatsingen moeten zoo weinig mogelijk voorkomen; de ambtenaar moet worden de vertrouwde van het volk, dat hij bestuurt.

Zoo opgevat, kan de werkkring weder worden een der schoonste en meest ontwikkelende betrekkingen, die er in N. O.-Indië, ja, zelfs in Nederland, te vinden zijn.

Een ander beletsel voor het verkrijgen van een groot aantal landsdienaren voor Indië is ook de tegenwoordige militiewet, waarbij in Nederland schoolgaande of studeerende zoons van Indische ouders onderworpen zijn aan den militieplicht in Nederland, waardoor zij, die een dienstplichtig nummer trekken, in hun tijdig teruggaan naar Indië worden belemmerd en achterstaan bij hen, die vrijgeloot of afgekeurd zijn. Ook de Nederlandsche jongelieden, die zich voor den Indischen dienst, in welke betrekking ook, aanbieden, worden, als zij dienstplichtig zijn, hierin verhinderd.

Allen, die naar Indië gaan, om daar in een of andere betrekking te dienen of daarvoor opgeleid worden, moesten vrijgesteld worden van een militieplicht, waaraan zij, eenmaal in Indië zijnde, toch niet kunnen voldoen, en dus voor Nederland's weermacht niet meer van nut zijn.

Nijmegen. M. STAKMAN,
Oud-Resident.

Uit de O.-I. Mail.

Boedi Oetsmo.

Uit de jongste mail lezen wij, dat reeds hier en daar door de afdeelingen van de vereeniging Boedi Oetomo maatregelen getroffen worden voor het houden van het tweede jaarlijksche congres; dat er plannen bestaan om het congres dit jaar te Semarang te houden, indien deze plannen de instemming kunnen hebben van de verschillende afdeelingen.

Uit den aard der zaak is de bedoeling het congres elk jaar op een andere plaats te houden, aangezien hierin het beste reclame- en propagandamiddel wordt gezien voor de vereeniging.

Omtrent den datum van het congres is men nog niet tot overeenstemming gekomen. Het zal wel weder moeten samenvallen met de vacanties van de verschillende inlandsche onderwijsinrichtingen.

Zoo ook vernemen wij, dat de tweede dochter van den patih van Magelang, Raden Adjeng Siti, in de afgeloopen maand haar kleinambtenaarexamen heeft afgelegd en met ,,ruim voldoende" geslaagd is.

De oudere dochter van den patih, Dara Adjeng Soekartamah, zal naar alle waarschijnlijkheid, naar Batavia gaan om daar voor onderwijzeres te studeeren.

De patih heeft zijn aanvankelijk weinig tegemoetkomende houding jegens Boedi Oetomo laten varen, en is thans een ijverig lid geworden van de afdeeling Magelang.

Waaraan de terughoudendheid van vroeger geweten moet worden is niet bekend. Men is er slechts erkentelijk voor, dat hij thans zijn' weinig bemoedigende houding heeft prijs gegeven.

Onder de ,,Dingen van den Dag" geeft het Bat. Nieuwsblad zonder commentaar een brief uit de inlandsche wereld weer:

In het Bataviaasch Nieuwsblad van 28 Juni jl. las men onder de rubriek ,,Benoemingen enz." dat door den directeur van landbouw zijn benoemd: tot tijdelijk inlandsch assistent-landbouwkundige: Raden Wiradipoera, Raden Moeso, Raden Koosman, Raden Kartawibowo, de eerste eervol ontslagen als districtsschrijver te Panembong afdeeling Limbangan; de tweede thans mantri politie te Tjilatjap (Banjoemas); de derde thans tijdelijk mantri landbouwkundige op het demonstratieveld te Koetoredjo, afdeeling Djombang (Soerabaja) en de vierde thans schrijver bij den controleur van Wlingi (Kediri).

Deze benoemingen bewijzen weder, hoe het ambt van inlandsch bestuursambtenaar tegenwoordig minder begeerd wordt. De vier genoemde personen zijn gediplomeerden van de landbouwschool te Buitenzorg, de eerste, tweede en derde zijn in het bezit van het diploma driejarigen cursus.

De eerste, tweede en vierde zijn tevens gediplomeerden van de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren vijfjarigen cursus, terwijl de derde afkomstig is van een hoogere burgerschool, waar hij in het vierde studiejaar zat.

Meerdere toelichting acht ik overbodig, aangezien oorzaak en gevolg van den veranderden geest u bekend zijn.

Bandoeng, 4 Juli. (w.g.) MARTA ADMADJA.

Onderwijs in het Hollandsch aan Inlanders.

Hierover lezen wij in het Bat. Nieuwsbl.:

Er is weder nieuw bewijs van den drang naar onderwijs bij den Javaan in het algemeen. Ditmaal niet alleen van jongelui uit de beste javaansche kringen, maar bij volwassenen uit alle kringen en lagen der inlandsche wereld. Vrijdag den 2en Juli werd te Petodjo Ilir een cursus geopend voor volwassen inlanders, mannen en vrouwen waar zij gratis onderwijs in het hollandsch kunnen krijgen. En er zullen nog twee van zulke cursussen worden geopend, een in Gang Kwini en één op Pasar Baroe. De assistent-resident heeft gaarne zijn toestemming verleend tot het openen van deze cursussen, toen hem daarom gevraagd werd.

De cursussen worden gegeven door gouvernementsonderwijzers te Batavia. Het aanbod is uitgegaan van de heeren W. Karssen, onderwijzer der eerste klasse bij het europeesch lager onderwijs, en

J. R. ter Laan, onderwijzer in het nederlandsch aan de school tot opleiding van inlandsche artsen. De afdeeling Weltevreden van Boedi Oetomo heeft natuurlijk dadelijk dankbaar het edelmoedige aanbod der beide heeren aangenomen, en dezen zelf hebben nog andere onderwijzers weten te vinden, die vier avonden in de week gratis zullen wijden aan het l.s. geven.

De studietijd is onbepaald. Men wenscht toch hen onder de inlanders, die gaarne hollandsch leeren willen, in de gelegenheid te stellen zich in deze richting te bekwamen. De animo voor dit onderwijs is buitengewoon groot. Men begint met honderd en twintig leerlingen ongeveer. Verscheidene hiervan zijn inlandsche klerken en schrijvers op gouvernements- of particuliere bureaux, verder kantooroppassers, handelaren en ambachtslieden.

„Godsdienst" in de Minabassa.

Wij lezen in de Java Post van 3 Juli een brief uit de Minahassa over stoken van Protestantsche tegen Katholieke zendelingen in het blad van eerstgenoemden, de Tjehaja Siang.

De schrijver in het Katholieke weekblad geeft voor die aanhitserijen de volgende reden op:

„De heeren zendelingen leggen het er op aan, om ons uit de Minahassa te verbannen. Het is hun eenig streven, hier het monopolie te hebben, alleenheerscher te zijn, geen andere goden naast zich te dulden. Zoo dit waar is, is het eenige middel, om dat te verkrijgen: ons in ruzie te wikkelen en dan te kunnen getuigen: de godsdienstvrede, de rust en orde in de Minahassa is verstoord, omdat in dit protestantsche gewest katholieken geduld worden; de pastoors zijn er de oorzaak van, want eerst na hun komst is de wanorde begonnen. Blijven zij hier, dan wordt de Minahassa een land van bloedige godsdienstoorlogen, het christelijk huisgezin wordt uit elkaar gerukt, zonen staan op tegen hun vaders enz. enz. En dat alles alleen, omdat er hier pastoors zijn. Zet ze er dus uit.

„Zoo schrijven ze zelf elk jaar in hun jaarverslag. Nu wij zwijgen op al dien groven laster, en noch op den kansel, noch in ons privaat gesprek, noch in hun maleische blaadjes een woord van verweer uitspreken, worden ze nog overmoediger, omdat hun toeleg mislukt en verspreiden ze de onmogelijkste verdachtmakingen om ons te dwingen ons geduld te verliezen., Maar goddank, wij zwijgen nog, hoe zwaar het ons ook valt.

„Gingen wij ons te weer stellen ten aanhoore van het Minahassa-volk, dan hadden de heeren zende'ingen hun zin en zou het gouvernement het misschien nuttiger oordeelen, dat wij, als laatst aangekomenen en met betrekkelijk minder geloovigen achter ons, de Minahassa ontruimden. En dit zou ons meer bedroeven dan de tegenwoordige toestand van smaad en verdrukking. Immers, nu neemt ons getal van ongeveer 9000 katholieken, in spijt van die eerroof-campagnes, toch nog toe, schoon talloozen worden tegengehouden. Maar moesten wij de Minahassa verlaten, dan ging misschien weer alles te niet, evenals vroeger die bloeiende gemeenten van kath. Minahassers, van de geheel kath. Sangir- en Talauer-eilanden, zelfs die van Bolaäng Mongondoe, met zijn 50.000 katholieken te loor gingen na de uitdrijving der katholieke priesters."

Tot zoover het Katholieke blad.

Blijkbaar tjotjokt het in de Minahassa tusschen de „rechtsche partijen" niet zoo goed als in Nederland, merken de Europeesch-Indische bladen op.

De Chineezen politiek der Indische Regeering.

Naar aanleiding van het bezoek, door den nieuwbenoemden Nederlandschen Gezant te Peking, Jhr. Beelaerts van Blokland, gebracht aan Java, maakt het Soer. Hbl. de volgende opmerkingen:

„Het is gebleken, dat de gezant zich volkomen bewust is van den ernst der vraag, hoe de Chineezen ten aanzien hunner nationaliteit moeten worden beschouwd en behandeld.

Het is evenwel een feit, dat Nederland met zijn wet op het Nederlandsch onderdaanschap ongeveer tien jaren te laat is. In zulke zaken is Nederland niet voortvarend. Gemakkelijk kon China ons dus voor zijn met een wet op de Chineesche nationaliteit.

Laat dit de Regeering niet afschrikken. Een Chineesche wet beteekent zoo weinig in de practijk, vooral als zij naar buiten werken moet. Is het niet teekenend dat onlangs, toen er sprake was van de vestiging van een Chineesch consulaat te Hongkong een groote petitie door de Chineezen aldaar werd op touw gezet om het consulaat te weren. Zoo denken Chineezen te Hongkong — dat is dicht bij het vuur — over de zegeningen van het Chineesch bestuur.

En zouden de Chineezen, vooral de peranakans, het in Indië anders doen? Chineesche commissarissen, gezanten, consuls, vice-admiraals enz. enz. mogen gekomen zijn, zij hebben allen... geld gevraagd.

De Nederlandsche en de Ned.-Indische regeeringen zijn niet onkundig van den toestand, al merken wij er weinig van. Alleen: de Indische regeering tast niet toe.

Een Chineesche vloot-demonstratie is niet te vreezen. De Regeering kan gerust doen wat zij meent te moeten doen. Maar bovenal moet zij voorkomen, dat te eeniger tijd de Chinees in Indië tegen haar maatregelen in verzet komt. De overmoed behoort onmiddellijk gestraft te worden. De belhamels der hyper jong-Chineezen, — zij laten in den jongsten tijd weinig van zich hooren — kunnen op een eilandje alleen gelaten worden met hun rumoerig gedoe en tegenover de anderen behoort in acht genomen te worden: strengheid, waar het de onderwerping aan 's Lands wetten geldt, mildheid in het verleenen van vrijheid en recht."

Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. sluit zich bij deze opmerking aan, zeggende: Op den voorgrond sta: afschaffing van de dwaze beperkende bepalingen, waardoor nijvere en rustige ingezetenen — en dit zijn de Chineezen grootendeels — noodeloos worden belemmerd.

Maar daarnevens: gééne vrees voor dat wat niet te vreezen is. Een beperking van de immigratie; voor zoover Java betreft sluiting van dit eiland voor nieuwen invoer. Aangenomen, dat Java overbevolkt is en er op maatregelen dient te worden gezonnen, om het teveel naar andere eilanden af te leiden, dan is het toch al te dwaas dat men hier maar rustig toelaat dat honderden paupers van elders den strijd om het bestaan voor de kinderen des lands komen verzwaren.

En onder die „kinderen des lands" verstaan wij zoowel de Indo's en Creolen als de Inlanders en hier geboren Chineezen; zij allen hebben er gezamenlijk belang bij, dat de Nederlandsch-Indische Regeering zelf het hecht in handen houdt en niet onder druk van buiten (teweeggebracht en bevorderd door vaderlandsloos en op den duur voor hen zelf gevaarlijk gestook van binnen) maatregelen moet nemen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

In de zitting der Koloniale Staten van den 7en Juli l.l. werd het ontwerp-verordening betreffende een spoorwegopname van Paramaribo naar Voorzorg en peilschaalwaarnemingen aan de Saramacca- en Coesoewijne-rivieren aangenomen.

De heer F. C. Curiel is door den gouverneur benoemd tot onder-voorzitter der Koloniale Staten, in de plaats van wijlen den heer F. C. Gefken.

De verkiezing van een lid in de Koloniale Staten in de plaats van wijlen den heer F. C. Gefken was bepaald op 3 dezer.

In een Bulletin van het Landbouwproefstation is het verslag opgenomen van een proef met de bereiding en verzending van copra, onder leiding van den toenmaligen districts-commissaris Van Romondt in het district Coronie.

Uit de gegevens van het verslag valt af te leiden, dat de proef met goeden uitslag werd bekroond.

Toch komt de schrijver, na zeer uitvoerige berekeningen, tot de slotsom, dat de kleine landbouwer in Coronie meer voordeel behaalt, indien hij, zooals tot nu gebruikelijk, de kokosnoten of de daaruit bereide olie in de kolonie verkoopt. De geheele productie van Coronie (die schrijver op 2 millioen noten schat) wordt door de binnenlandsche consumptie opgenomen. Eerst wanneer de overproductie ontstaat, of wanneer de marktprijzen mochten dalen, zou het, naar des schrijvers meening, aanbeveling verdienen den uitvoer van copra op groote schaal ter hand te nemen.

Door onder contract verbonden ondernemingen en door den kleinen landbouw, zijn den 3en Juli l.l. geleverd 5515 bossen bacoven, of 4244 4/6 volle bossen.

Hiervan waren 2332 9 hands bossen, 1927 8-hands, en 1256 7-hands.

Afgekeurd werden 447 bossen of 7½%.

Naar „Onze West" vernam, zijn per stoomschip „Parika" 1200 jonge planten van muscaatnoot aangevoerd voor de pl. Belwaarde.

Het vaarplan der vruchtenbooten heeft een kleine wijziging ondergaan. De stoomers „Marowijne" en „Saramacca" zullen in het vervolg, op de reis van Paramaribo naar New-York, Barbados en Trinidad aandoen en niet meer, zooals tot nu toe, alleen Barbados.

De vruchtenbooten vormen dus thans een weke-

lijksche verbinding met Trinidad en niet meer een veertiendaagsche.

De heer J. B. N., die in April 1905 wegens frauduleuzen invoer van opium werd veroordeeld tot een boete van *f* 54.000 subsidiair een jaar gevangenisstraf, en die toen de kolonie verliet, is per s.s. „Parika" teruggekeerd. Men beweert, dat van gezaghebbende zijde was verklaard dat het vonnis verjaard en de heer N. dus vrij kon terugkeeren.

De procureur schijnt die meening niet te deelen, want de heer N. werd in het fort Zeelandia in verzekerde bewaring gesteld.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het wordt tegenwoordig voor den inboorling hoe langer hoe moeilijker om aan den kost te komen, zegt D j a g a d o l o k in de **Pemberita Betawi**. Dit moet men aan velerlei oorzaken toeschrijven. Volgens de ouden van dagen kon men vroeger gemakkelijker een middel van bestaan vinden dan thans, niettegenstaande de menschen toen misschien niet zoo bekwaam en ontwikkeld waren als de hedendaagsche. Indien men oudtijds slechts van zijn grond moest leven, kon men het beter hebben dan nu. Wat is daarvan de reden? vraagt schrijver. Vroeger telde Java niet zooveel inwoners als tegenwoordig, antwoordt hij. Er waren nog uitgestrekte bosschen, waarin men boschproducten kon inzamelen. Die bosschen zijn langzamerhand verdwenen en herschapen in bouwvelden en woonerven. Men kan zeggen, dat er tegenwoordig bijna gebrek bestaat aan terrein voor den aanleg van droge en natte rijstvelden, tengevolge van de sterke toeneming der bevolking. Daarbij komt nog, dat men weleer niet veel geld noodig had; er werd weinig gekocht. Men voedde zich met de producten van zijn grond en hulde zich in zelfvervaardigde kleedingstukken. In den tegenwoordigen tijd gaan de menschen van alles koopen. Toen er nog geen zwavelstokjes waren, maakten wij ons vuur aan door middel van een stuk staal en een vuursteen of men wreef twee stukken droog hout tegen elkaar, wat geen rooden duit kostte. Tegenwoordig loopt ieder met een doosje lucifers, dat hem op anderhalven cent te staan komt, in den zak. Vroeger bestonden onze cigaretten uit tabak, gewikkeld in gedroogde palmbladeren, maar tegenwoordig rooken zelfs de eenvoudigste mannen dure cigaretten en sigaren, zij schamen zich om de zelfgemaakte cigaretten van palmblad te rooken in gezelschap of op een feest. Vroeger werden alle kleederen in huis geweven of gebatikt, doch tegenwoordig kleedt men zich in geïmporteerd gebloemd katoen, linnen, laken, tricot, mohair, uit Europa, dat men zich tegen vrij hoogen prijs aanschaft. Vroeger verlichtte men zijn huis met olielampjes, welke men met zelf bereide klapper-, katjang- of djarak-olie vulde; tegenwoordig brandt men petroleum of gasoline, welke men koopen moet. Voorheen waren wij tevreden, indien ons huisraad bestond uit een b a l é b a l é (rustbank) en een matje, beide zelf vervaardigd; heden ten dage moet men tafels, stoelen, banken, ledikanten, fraaie spiegels en schilderijen, klokken enz. hebben, die veel geld kosten. Ook worden vele artikelen niet meer in huis vervaardigd, omdat men meent ze tegen lagen prijs en van betere kwaliteit te kunnen koopen. Vandaar, dat de inboorling hoe langer hoe meer in handigheid en bedrevenheid achteruit gaat en van de vakkennis zijner voorvaderen vindt men bij hem geen spoor meer. Daarbij komen nog de slechte gewoonten, die hij zich gaandeweg meer en meer heeft eigen gemaakt, namelijk: het opiumschuiven, de drankzucht, de dobbelzucht en de omgang met slechte vrouwen. De eerste twee heeft hij van vreemden geleerd, de andere twee zijn hem aangeboren. Volgens de overlevering wist men tijdens den bloei van het rijk P a d j a d j a r a n niet wat opium was. Dit heulsap leerden de Javanen kennen nu ongeveer duizend jaren geleden, tijdens het bestaan van het Hindoerijk M a d j a p a l i t, toen Java door Chineezen werd bezocht. Aanvankelijk kenden slechts de strandbewoners het opium, later maakten ook de menschen in het binnenland en in het gebergte daarmede kennis. Tegenwoordig weet ieder wat opium is. Wie eens opium geproefd heeft, verlangt het voor de tweede, derde, vierde maal te gebruiken en ten slotte raakt hij er aan verslaafd en wordt een opiumschuiver. In den regel is de opiumgebruiker physiek niet sterk, hij baadt zich niet, is lui en als hij, door geldgebrek gedwongen, het schuiven laten moet, wordt hij ziek.

Oudtijds kenden de Javanen slechts gegisten palmwijn en onder den naam van b e r e m, een drank, gestookt uit kleefrijst (k e t a n). Beide alcoholica waren niet erg smakelijk. Toen de Chineezen kwamen, brachten zij de arak mede, die een beteren smaak had. De Europeaan leerde hem brandewijn, jenever, rhum, wijn, whiskey en andere lekker smakende dranken kennen. In den beginne maakte men van sterken drank alléén gebruik op feesten, waarbij gedanst werd (t a j o e b a n). Langzamerhand echter was het een middel voor den inboorling geworden om in een aangename stemming te komen, als hij bezoek krijgt of kennissen om zich heen vereenigt. Ten slotte is de drank een onontbeerlijke ekkernij voor hem geworden en als hij niet gedronken heeft, is hij niet in zijn humeur en gevoelt hij zich lusteloos. Een dergelijk persoon noemt men een dronkaard (pemabokan). Dobbelzucht is een kwaal, die verderf aanbrengt en aanstekelijk werkt.

Aanvankelijk speelt men alleen op feesten. Als men dit een paar keer gedaan heeft krijgt men er plezier in en noodigt men vrienden en kennissen ten zijnent op een speelpartijtje uit om den tijd te verdrijven. Ten slotte vergeet hij alles: zijn werk, zijn gezin. Als hij zijn geld opgemaakt heeft, verkoopt hij zijne bezittingen. Bezit hij niets meer, dan gaat hij uit stelen, en wordt een dief. Dezelfde toekomst staat ook hem te wachten, die omgang met slechte vrouwen zoekt.

Alwie zich aan een van die bovengenoemde ondeugden overgeeft, behoort niet meer thuis onder fatsoenlijke menschen; daarom, waarschuwt schrijver, moeten wij ze mijden, dan zullen wij in welvaart en achtenswaardigheid toenemen. Ten slotte spreekt hij de hoop uit, dat het aan de vereeniging B o e d i O e t o m o, die nu overal op Java hare vertakkingen heeft, gelukken moge om deze kwalen zooveel mogelijk te doen verdwijnen.

In de **Bintang Soerabaja** vertelt A n g g o n o, hoe het in de diepe binnenlanden toegaat.

Een opdracht, welke hij ten uitvoer moest brengen, stelde hem in de gelegenheid om een kijkje te krijgen van hetgeen er in de desa alzoo omgaat. Hij zegt niet te hebben kunnen bemerken, dat de inlandsche ambtenaren zich daar eenige moeite hebben gegeven om hunne kennis te vermeerderen. Zij keken hem met wantrouwige blikken aan, als zij hem in dagbladen zagen lezen of brieven zagen schrijven, voor een dagblad bestemd. In hunne gesprekken bleven zij zeer laag bij den grond en als hij met hen sprak over den vooruitgang van de een of andere streek, maakte dit al heel weinig indruk op hen; meer dan eens stonden zij op en gingen heen, zeggende, dat zij het een of ander te doen hadden, een bewijs, dat het onderwerp hun geen belang inboezemde. Maar op de oude hormatsgebruiken waren zij zeer gesteld; het maken van sembahs en het zitten op den grond, als iemand voor hen verscheen, mocht men niet nalaten. O wee dengene, die zoo iets durfde achterwege laten! Hij kon er zeker van zijn, dat men hem met een zuur gezicht aankeek, op hem toornde, en hem verweet, dat hij geene manieren kende!

Volgens schrijver is het doel van de oprichting van desascholen o.m. om aan alle overbodige gewoonten en gebruiken een einde te maken. Maar hoe kan men verwachten, dat de onderwijzers dit in de hand zullen werken, wanneer de inlandsche ambtenaren nog zoo behoudend zijn? vraagt hij. De ouders in de binnenlanden verwachten, dat hunne kinderen op die scholen opgeleid zullen worden tot inlandsche ambtenaren. Zij kunnen er geen vrede mee hebben, dat de school slechts dient, om aan hunne kinderen een zekere mate van ontwikkeling te geven; zij zijn zelfs van oordeel, dat het niet noodig is iets te leeren, wanneer men toch moet voortgaan met den draagstok op zijne schouders te loopen of met den patjoel te werken.

De desa-onderwijzers verkeeren dus waarlijk in geen benijdenswaardige positie, verklaart schrijver aan het slot. Volgen zij de oude gewoonten, dan ontvangen zij een berisping van hun chef, den inspecteur van het inlandsch onderwijs, gaan zij daarentegen met de hedendaagsche beweging van Jong Indië mede dan krijgen zij geen leerlingen op school, want zij zullen tegenwerking ondervinden van de inlandsche ambtenaren, die nog al te behoudend zijn.

Men hoort dikwijls uit den mond van beschaafde en eerbiedwaardige personen, zegt B a g e l e n e e s in de **Perniagaän**, dat de Javaan niet te vertrouwen is. Een dergelijke uitlating veroorzaakt hartzeer verklaart hij, en men krijgt een gevoel of men aan het oor wordt getrokken. Maar dit is nu eenmaal het lot van den inboorling. Zegt men dit alléén om den inboorling te vernederen en hem een slechten naam te bezorgen, opdat hij in het oog van andere rassen minderwaardig worde geacht? Als enkelen onbetrouwbaar zijn geweest, worden allen er op aangezien en in de dagbladen worden de fouten breed uitgemeten. Het spreekwoord zegt: „één druppel indigo kleurt in een geheele kan met melk." Inboorlingen en chineezen, beweert schrijver, worden in Indië als wezens van lagere orde beschouwd. Zijn er dan onder de Europeërs geen slechte exemplaren?

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

(Vervolg.)

Hij sloot haar daarop in zijn armen, en droeg haar naar de kamer, waarin haar vader gestorven was en van dat oogenblik af begon hun leven van leed en liefde.

L. werd gepensionneerd met den rang van generaal-majoor. Hij oordeelde al spoedig, dat zij niet konden blijven in het kleine huisje aan de kust der zee, en trok met haar naar de naast bijgelegen stad, waar zij de woning van een n a w a b, die failliet was gegaan, kochten, een somber, geheimzinnig oud huis met een tuin, die op een wildernis geleek en een diepen vijver, omringd door hooge boomen, waarin vroeger de harem-vrouwen zich baden. Haar dierbaar tehuis te moeten verlaten, zoo vol lieve herinneringen aan haar geliefden vader en aan haar jeugd, was Arabella's eerste smart in haar nieuw leven. Maar L. heeft nooit geweten, wat haar dit kostte. Zij begon vol moed voor haar vriend en voor zich zelve een nieuw tehuis te scheppen, overal poësie en schoonheid brengend. Gedurende een korten tijd wisten zij alle zorgen en angsten verre van zich te houden en met dichte oogen voor de wereld om zich heen, leefden zij hun eigen leven; vindende, zooals zij het ook vol vertrouwen verwacht hadden, alle geluk en tevredenheid in elkanders bezit. L. hield vele paarden; deze te koopen, te dresseeren en weder te verkoopen, was zijn genot en hij nam weldra — althans onder de inboorlingen, de plaats van Arabella's vader in. Maar naar mate de tijd verliep, begon hij zich te vervelen en terug te verlangen naar het geregelde, militaire leven, dat achter hem lag. Maar toch bleef Arabella voor hem, tot het laatst toe, het eenige wat waarde aan zijn leven gaf en haar zachte liefde, haar hartelijke toewijding en eindeloos geduld verminderden nooit.

Maar zij, arm, zacht vrouwtje, bewandelde een levensweg, waarvan niemand dan zij zelf wist, hoe somber en droef die was. Telkens en telkens kwam de vraag bij haar op: of zij niet gefaald had in hetgeen haar plicht was? Of zij het leven van den man dien zij liefhad, niet verwoest had in plaats van het mooier te maken?

De jaren verliepen, jaren van eenzaamheid en doodsche kalmte voor haar, en terwijl haar lippen glimlachten, haar oogen straalden van vurige toewijding, brak haar hart langzaam maar zeker. Terwijl haar vriend in zeker opzicht een vergoeding voor hun eenzaam bestaan vond in den vriendschappelijken omgang met de officieren van het nieuwe regiment bleef Arabella steeds alleen met haar wroeging en haar smart. Haar ouden vriend, den priester, had zij niet teruggezien. Zijn heilig gemoed kon een handelwijze als de hare niet begrijpen en alleen als boeteling zou hij haar willen ontvangen. Ofschoon hij haar dagelijks in zijn gebeden gedacht, wilde hij haar alleen als biechtvader weder te woord staan, maar zij was te trotsch om hem te biechten, dat zij een onherstelbaren misslag had begaan. En voor Arabella's leven in diepe duisternis wegzonk, was zij de eeuwige rust binnengegaan.

En zoodoende vervolgde zij haar lijdensweg naar haar dierbaar Gethsemane, waar zij weende en worstelde en Goddelijke kracht en Goddelijke troost ontving om den doornenkroon te torschen, dien zij zich zelve had gekozen. Haar vermoeide voeten waren niettemin nog in staat den heuvel te beklimmen naar haar door den dood beschaduwde Calvariënberg. Voor de buitenwereld bleef zij steeds dezelfde: mooi, vriendelijk en zacht, de goede engel van haar vriend wanneer booze geesten hem overweldigden en trachten hem aan zich te ketenen.

Zij wist, dat het einde spoedig daar zou zijn, want haar krachten namen snel af en zij vond den moed den man, dien zij zoo zielslief had, in Gods handen over te geven. Zij achtte het niet noodig hem te voren te waarschuwen, dat zij hem ging verlaten; zij klampte zich niet aan hem vast, omdat zij gevoelde, dat zij gezondigd en geleden had, maar ook geboet en overwonnen.

(Wordt vervolgd.)

roept hij uit. Percentsgewijze vait de rekening zeker niet in het voordeel van den blanke uit. Dat inlandsche ambtenaren zich wel eens aan misbruik van vertrouwen schuldig hebben gemaakt, is grootendeels aan het Gouvernement te wijten, vindt hij, want zij worden te slecht betaald. Europeesche ambtenaren, aan wie 's Lands gelden worden toevertrouwd, ontvangen véél hooger salaris en toch leest men in de bladen wel van ontvangers, die zich aan de kas vergrepen, de boeken vervalscht hebben. Hij noemt eenige voorbeelden. Onlangs las hij een oproeping voor een javaanschen administrateur eener geldinstelling op een bezoldiging van *f* 75 's maands, terwijl een europeaan voor diezelfde betrekking gesalarieerd zou moeten worden met minstens *f* 150 's maands.

In de **Pertja Barat**, — het Sumatraansche blad, dat geredigeerd wordt door twee kranige Battaks, gebroeders D j a E n d a r M o e d a en D j a E n d a r B o n g s o e — bespreekt A m i n o e l l a h in het nummer van 3 Juni j.l. nogmaals het nut van de boekenzendingen van het A l g. N e d e r l. V e r b o n d. Zooals ook in het laatste artikeltje in het Battak-nummer van N e e r l a n d i a werd medegedeeld, zijn op verzoek en door tusschenkomst van den heer R. S o e t a n K a s a j a n g a n S o r i p a d a, den thans te Leiden studeerenden Battak-onderwijzer, volledige stellen Nederlandsche leerboeken gezonden voor de Inl. scholen te Penjaboengan, Kota Nopan, Siboga en Padang Sidempoean, waar de Bataks er bizonder mee ingenomen zijn. Schrijver spoort dan ook zijne collega's onderwijzers en alle Inl. hoofden warm aan om lid te worden dier nuttige vereeniging. De drang tot onderwijs ook in de Nederl. taal neemt bij de Battaks meer en meer toe. Moge hun daartoe ook de gelegenheid gegeven worden!

WAT DE CHINEES VERTELT.

In hare rubriek „Z a t e r d a g s c h e c a u s e r i e" bespreekt de **Bintang Soerabaja** de denkbeelden van een aanhanger der Jong Chineesche partij omtrent de door de chineezen te Batavia naar aanleiding van de beweging, in het leven geroepen ten gunste van een naar hunne meening, onschuldig veroordeelden rasgenoot. Deze bedachtzame chinees vindt, dat zij aan de chineesche kwestie in Ned.-Indië geen goed doen. Zij moeten, zegt hij, den toorn van het bestuur niet opwekken. Zulks zou hen van het doel afbrengen, ook al konden zij deze zaak winnen. Zij moeten slechts trachten om meer vrijheid te krijgen, o.a. het recht om hunne hoofden zelf te kiezen. Op dit oogenblik hangt het verkrijgen van het ambt van chineesch hoofd slechts van ce goedheid af van hen, die het ambieeren. Elke s i n k h è (= nieuwe gast, zoo noemt men den in China geboren chinees in Ned.-Indië) die geluk heeft gehad om veel geld te verdienen, kan het worden, ook al weet hij zich slechts in gebroken maleisch verstaanbaar te maken.

De **Bintang Soerabaja** vindt, dat tot dusverre de politiek van het Ned.-Ind. Gouvernement slechts bestaat in het luchtig heenstappen over alles, wat den chinees betreft. Men hoort wel praten van aanstaande regelingen, maar maanden zijn reeds voorbijgegaan, zonder dat er iets gebeurd is. Daardoor hebben de chineesche emigranten alle vertrouwen verloren. Velen van hen wenschen volstrekt niet als chineesche onderdanen beschouwd te blijven, maar zij verlangen wèl verlost te worden van de passenregeling, onttrekking aan de rechtspraak van den gewonen policierechter (policierol) en bescherming tegen de vernederingen door de mindere politiebeambten. Onlangs, vertelt het blad, werd een chinees vervolgd omdat hij zich een dertig meters van de marktgrenzen had verwijderd en er in zijn pas vermeld stond dat hij o p d e m a r k t mocht verkoopen. Een andere chinees, die 70 meters ver was gegaan, werd met rust gelaten, omdat hij een vriend was van den inlandschen policiebeambte.

Met het idée, dat de chineezen hunne hoofden zelf zullen kiezen, kan het blad zich wel vereenigen. Maar op dit oogenblik is de keuze van candidaten nog niet ruim. Personen, die voldoende ontwikkeld zijn om belangrijke zaken in behandeling te nemen, en opwegen tegen europeanen, die in het bezit zijn van een diploma van het groot-ambtenaarsexamen zijn er niet veel. Eerst wanneer de aansluiting tusschen de hollandsch-chineesche school en de hoogere burgerschool zal zijn verkregen, zal men geschikte personen daartoe kunnen vinden. Maar zouden deze zonder bezoldiging wel chineesch hoofd willen zijn? vraagt het blad.

INGEZONDEN.

Insulinde ontwikkelt zich.

Na de verbazend snelle vlucht van Japan in alles wat techniek betreft, waardoor in korten tijd leger en vloot wonderen verricht hebben, ontwaakt geheel Azië. De eenvoudigheid en matigheid der Aziaten zal hen weldra, ook op het gebied van industrie en kunst, op een hoogte brengen, waarvan het zenuwachtige Europa verbaasd zal staan. De origineele kunstzin der Aziaten zal, vermeerderd en verbeterd met de uitvindingen van Amerika en Europa, wonderen verrichten. Reeds nu treden in Insulinde ontwikkelde en goed gezinde inboorlingen op den voorgrond, ons verbazende door hun kennis en verstandsuitingen in taal en geschrift. Ik noem slechts: R. M. N o t o S o e r o t o, om hier een voorbeeld aan te halen. De tijdgeest werkt, remmen is onmogelijk, slechts met veel t a c t en verstand l e i d e n en voorbereiden. De blanke heerschers moeten zich aan het hoofd der beweging stellen. Gouverneur-Generaal van Heutsz geeft een navolgenswaardig voorbeeld.

Maar er is meer! Er zijn S c y l l a's en C h a r i b d i s' te omzeilen! Daar de G o d h e i d alles op aarde — en hoogstwaarschijnlijk overal in het oneindige H e e l a l — bezieling en leven geeft, is het noodzakelijk, dat a l l e menschen, onverschillig van welk ras en van welke kleur, zich tot H a a r wenden, met de bede om kracht en goedheid door den geest dier Godheid, waarvan de menschenziel een deel is. Er moet gestreefd worden naar e e n z e l i d e Godsvereering, onafhankelijk van hetgeen leeraars als M o z e s, B o e d h a, J e z u s, M o h a m e d en anderen verkondigden. De verschillende leerstellingen door hen met een goed doel geopenbaard maar door priesters verbasterd, kunnen tot richtsnoer genomen worden, overeenkomstig den aard van het volk, maar de aanbidding der e e n i g e G o d h e i d: het G o d s g e v o e l, dat elk denkend schepsel doorstroomt, moet bij allen de hoofdzaak wezen.

Zonder die algemeene Godsvereering, dat algemeene Godsgevoel, zal alle ontwikkeling slechts voeren tot grooten haat jegens de andersdenkenden, tot strijd en vernietiging van het zwakkere door het sterkste en talrijkste ras.

Zou een verbroedering der verschillende religiesbelijdende-volken en genootschappen een hersenschim zijn? Ik wanhoop daaraan niet, al zal de verwezenlijking veel geduld, bekwaamheid en zachtzinnigheid vereischen. Wellicht dat door herhaalde Religie-Congressen zoo iets te bereiken zal zijn. In alle gevallen zal, zoowel de I s l a m als de C h r i s t e n-K e r k l e e r, het B o e d d h i s m e als het J u d i s m e, alles wat naar F a b e l l e e r en bijgeloof zweemt, over boord moeten werpen.

„De taal is gansch het Volk", heeft een beroemde Vlaming gezegd. En zoo is het. Al zullen veel inboorlingen van Insulinde trachten H o l l a n d s te leeren, het blijft voor hen een vreemde taal. Vreemde talen te leeren is ten allen tijde een teeken van g e l e e r d h e i d geweest en moet dus worden aangemoedigd. Ongelukkig is het H o l l a n d s een zeer lastige taal, zoowel wat de uitspraak met de veel overbodige ch's betreft, als door de taalregels. Een vernuftige Brit heeft van het Engels' zulk een praktische taal gemaakt, zoo gemakkelijk aan te leeren, dat het in de moderne tijden de ware wereldtaal wordt. Hervorming van het H o l l a n d s' en — zoo men wil, ook met het oog op het V l a a m s en de taal in Z u i d-A f r i k a — is dus dringend noodig.

Zutfen, 28 Juli 1909.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

In het vorige ingezonden stuk van den heer v. B. kwam een dwaze drukfout voor. Het woord „materiaal" daarin moest natuurlijk zijn: m a r t i a a l.

R e d.-C o m.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 7 Juli '09.
De Sumatrapost t/m 7 Juli '09.
Het Soer. Handelsblad t/m 6 Juli '09.
Weekblad van Indië No. 6 en 7.
La Quinzaine Coloniale No. 7 en 8.
De Banier No. 27.
Stem v. Indië No. 24 en 25.
Deutsche Kolonial Zeitung No. 26 en 28.
Handelsberichten Min. v. Landbouw No. 124.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 25.
Javasche Courant No. 52 en 53.
Bandera Wolanda No. 35.
De Indische Mercuur No. 31.

Van Vreemde Koloniën.

Alcohol in de tropen.

De „Société de Pathologie exotique" te Parijs heeft ten aanzien van den alcohol-invoer in de kolonie hare wenschen kenbaar gemaakt en daaraan de volgende overwegingen doen voorafgaan:

1e. dat in de warme, meer dan in de gematigde luchtstreken de alcohol de meest werkdadige en meest verbreide factor is voor de degeneratie der inheemsche rassen, en daarom den weg bereidt voor de tuberculose;

2e. dat zoo ook de alcohol een bron van inkomsten oplevert en in vele gevallen de voornaamste bron uitmaakt voor de koloniale financiën, het niet minder waar is, dat hij tevens oorzaak is, dat de gevangenissen, toevluchtsoorden en ziekenhuizen worden bevolkt; dat dit gif, zijn werk doende, de langzame verdwijning voorbereidt van de onder onze voogdij geplaatste volkeren; en dat uit een drieledig oogpunt van beschaving, menschelijkheid en ontwikkeling der kolonie de plicht op ons rust om de inboorlingen tegen het kwaad, dat hen uitroeit, te beschermen.

Uithoofde van die overwegingen wenscht de vereeniging:

1e. dat de invoer van alcohol als ruilwaar in de fransche koloniën worde verboden;

2e. dat van alle alcoholische dranken een hoog recht worde geheven, en dat het percentage aan alcohol beperkt zij;

3e. dat het aantal verkoopplaatsen van geestrijke dranken wettelijk worde vastgesteld;

4e. dat het loon der inboorlingen nimmer noch ten deele, noch geheel in alcohol worde uitbetaald, en dat zware straffen op dit treurig bedrijf worden gesteld;

5e. dat munten worden ingevoerd om de diensten van inboorlingen te vergoeden, ten einde het schandaal van den alcohol als betaalmiddel uit den weg te ruimen;

6e. dat de verkoop van alcoholische dranken verboden worde buiten de wettige verkoopplaatsen en wel met name te verbieden in de voor de inlandsche arbeiders bestemde cantines bij de werkplaatsen, op de landbouwondernemingen, of bij de magazijnen.

Engeland en Belgisch Congo.

Onlangs heeft het engelsch Lagerhuis weder gelegenheid gehad, zich met de zaken van een ander in te laten, toen, naar aanleiding van eene interpellatie in dat Huis, de minister van buitenlandsche zaken, sir Edward Grey, zich over de quaestie uitliet in den volgenden zin:

De engelsche regeering zou terugkrabbelen? Heelemaal niet. België wist, waar het zich aan te houden had om te verkrijgen, dat de annexatie van den Congo-staat door België zou worden erkend door de engelsche regeering. Deze had haar standpunt voldoende uiteengezet. Zoolang de gedwongen arbeid in den Congo-staat bestaat en de vrije handel er niet gewaarborgd is, kan de engelsche regeering niet tot de erkenning overgaan. Van Belgische zijde is geklaagd over het optreden der Congo Reform-Association in Engeland. De engelsche regeering heeft heelemaal niets met die vereeniging uitstaande, maar sir Edward wil wel verklaren, dat die vereeniging weergeeft, wat in de diepte van het gemoed van het engelsche volk wordt gevoeld. Maar om kort te gaan — Engeland kan, zoolang de huidige toestanden blijven gehandhaafd, zijne goedkeuring niet verleenen aan de annexatie van den Congo door België, maar de engelsche regeering wenscht, alvorens hare verdere gedragslijn te bepalen, af te wachten, wat de uitkomst zal zijn van de reis van den belgischen minister van koloniën, Renkin, die zich op het oogenblik in den Congo bevindt.

Velen, die niet met de details der Congo-aangelegenheden vertrouwd zijn, zullen zich nog steeds afvragen, wat Engeland toch bewegen kan, zich met de toestanden in te laten van een land, waar juist dezelfde toestanden worden aangetroffen als in engelsche, fransche, duitsche en portugeesche koloniën in Afrika, met dat verschil evenwel, dat Belgisch-Congo in alle opzichten op die koloniën van andere natiën een grooten voorsprong heeft.

Engeland veroordeelt den gedwongen arbeid in Belgisch-Congo; het heeft zelf een belastingstelsel in verschillende koloniën in Afrika ingevoerd, volgens hetwelk ja een hoofdgeld moet worden betaald, dat evenwel bij gebreke aan contanten in arbeid moet voldaan worden, hetgeen daar contanten in den regel ontbreken natuurlijk ook regel is.

In den Congo-staat, die toch ook moest leven, en

van zijn leven zoodanig blijk gaf, dat daar de slavernij en de slavenjachten tot het verleden behooren en de bevolking er voor degeneratie door een verbod op den alcoholinvoer is behoed, was men zoo eerlijk tot de inboorlingen te zeggen: ge hebt geen contanten, brengt uw belasting dus op in arbeid. In de engelsche koloniën wil men den schijn en zegt: Gedwongen arbeid is slavernij. Ge hebt wel geen geld, maar toch verlangen we van u een hoofdgeld, om aan te vullen wat er nog te kort komt, na inkomst der hooge invoerrechten, waardoor we willen trachten u den smaak van den alcohol te ontnemen. We verlangen van u een hoofdgeld, omdat dit een menschwaardige belasting is. Maar indien ge, uit hoofde van gebrek aan contanten, die belasting in arbeid wilt opbrengen, willen we u dat wel toestaan, maar ge zult dan wel begrijpen, dat dit een vrijwillige daad uwerzijds is, waarvan de consequentiën op uw eigen hoofd neerkomen.

De bevolking der engelsche koloniën was niet overal in staat, de juistheid van deze laatste redeneering in te zien, en in Sierra Leone was een bloedige opstand daarvan het gevolg. Maar in de meeste engelsche koloniën in Afrika is, dank zij het stelsel van onmiddellijk toe te slaan en de bestuursinzichten op genoegzaam hardhandige wijze in te prenten, de gewenschte uitkomst verkregen. Onlangs nog is in eene landstreek in Nigeria, waar kort te voren hevig gevochten werd, een voor de richtige uitoefening van het gezag noodige groote verkeersweg door de bevolking aangelegd, op welwillende aanwijzingen van de engelsche autoriteiten. Dezen gelastten toch niet te werken aan de wegen; dat zou slavernij wezen. Zij gaven vriendelijke aanwijzingen met een welwillend beroep op Hotchkiss, Maxim, Gatling en Lee Enfield, om aan die aanwijzingen eenige kracht bij te zetten. Dan gaat de bevolking, wetende, dat anders de roode haan om hare daken zal kraaien, immers vrijwillig aan den arbeid, en de schijn is gered.

Engeland wil den vrijen handel voor zijne onderdanen in den Congo. Niemand belet eenigen Engelschman, om de katoentjes van Lancashire in den Congo te slijten, of messen en snuisterijen van Birmingham. Alleen kunnen de liverpoolsche reeders geen dranken naar den Congo verschepen, omdat daar de invoer van alcohol is verboden. En de caoutchouc van den Congo wordt niet door hunne schepen naar de liverpoolsche markt vervoerd, maar gaat aan boord van belgische schepen naar de concurrente in Antwerpen. Wel is ook het engelsch kapitaal sterk vertegenwoordigd in de belgische maatschappijen, waaraan in den Congo, evenals dit in het engelsch Oeganda en Fransch Congo het geval is, uitgestrekte terreinen in concessie zijn afgestaan, maar men herinnert zich nog in Engeland, welke schatten door den roofbouw in Nigeria door de palm-oil-ruffians werden verdient, en beplukt het recht van den inboorling van Belgisch Congo op het geheele oppervlak en op het daar aanwezige caoutchouc, opdat dan zeker engelsche caoutchouc ruffians het land kunnen afschuimen, voor een appel en een ei het door roofbouw gewonnen product kunnen opkoopen en met engelsche schepen naar de liverpoolsche markt vervoeren.

Dit is het, wat de Congo Reform Association verlangt, die vereeniging van handelsmannen, die door hun mooie praatjes het engelsche volk in de luren hebben gelegd, zoodat dit aan hunne humaniteitsbeginselen gelooft, ze zuiver voor het eigen belang werken.

Wie aan dit laatste twijfelt, moet slechts vernemen hoe Morel nu ook weer aan België verwijt, dat het thans de mijnen van Katanga bezit, die toch feitelijk gelegen zijn in eene streek, welke gevoegelijk tot Rhodesië moet worden geacht te behooren. Hij verneme slechts, hoe Morel, de man van de Congo Reform Association, in de T i m e s de aandacht vestigt op het feit, dat een deel der uit het als domein aangemerkt gebied in den Congo getrokken inkomsten is gebruikt, om aandeelen te nemen in eene caoutchouc-maatschappij, die op het schiereiland Malakka eene concessie heeft bekomen.

Het is wel duidelijk, dat dit zoozeer van afgunst sprekend standpunt van de voornaamste woordvoerders der Congo Reform Association niet datgene is waarop sir Edward Grey doelde, toen hij zeide dat die vereeniging het gevoelen van het engelsche volk weergaf.

Het engelsche volk is zeer handig op de in Engeland gebruikelijke manier bewerkt. Men heeft het allerlei gruwelverhalen opgedischt en het zijn roeping voorgehouden, die het nog steeds terende op hetgeen het voorgeslacht deed tot afschaffing der slavernij, voor zich opeischt — de bescherming van alle, niet onder engelsche vlag verdrukte rassen. Men heeft het zijn recht voorgehouden om in deze tusschenbeide te treden, door dit recht te ontleenen aan eene voor meer dan eene uitlegging vatbare paragraaf in het traáctaat van Berlijn, waarbij de toestand in het Congo-bekken werd geregeld.

Wat die roeping van het engelsche volk betreft, welke herhaaldelijk op den voorgrond werd gesteld als noodig om daaraan ten opzichte juist van den Congo te voldoen, is het tevergeefs geweest, dat in Engeland zelf herhaaldelijk stemmen opgingen, om die gruwelverhalen tot hun ware verhouding terug te brengen.

Tevergeefs zal het ook wel weer geweest zijn dat de afgevaardigde Rees in het Lagerhuis bij gelegenheid van de hiervoren aangehaalde interpellatie, opmerkte, dat de toestanden in den Congo schromelijk overdreven werden voorgesteld. Vergeefs zal wel het verzet van den afgevaardigde zijn geweest tegen de aanmatiging, als zoude het engelsche volk het monopolie van humaniteit bezitten.

Het engelsche volk is humaan, maar voor alles practisch. Zoodra humaniteit met zijne belangen paralel loopt, is het evenwel ultra-humaan, en zal het hiervan ook blijk willen geven, en zulks te meer indien het recht van inmenging meent te bezitten.

De W e s t m i n s t e r G a z e t t e zette dit juist uiteen, toen het blad de geheel verschillende houding van het officieele Engeland ten opzichte van Rusland en den Congo typeerde:

„Het is niet de zaak van de regeering om inlichtingen te verschaffen betreffende de binnenlandsche aangelegenheden van een vreemd land, en het is geen zaak van het Lagerhuis om daarover te spreken, tenzij de regeering eenige verdragsrechten heeft welke die aangelegenheden aan hare jurisdictie onderwerpt."

Wat nu die verdragsrechten van Engeland aangaat welke Sir Edward Grey onbetwistbaar heette, ontleent de engelsche regeering het recht van inmenging en de uitoefening van dat recht in die mate, dat zij aan den Congo-staat hoogere eischen stelde dan die waaraan in de engelsche koloniën zelve wordt voldaan, aan het verdrag van Berlijn.

Een bekwaam koloniaal jurist, von Stengel, zette reeds uiteen, dat bij dit verdrag aan alle landen in het Congo-bekken, dus ook aan de duitsche, fransche en engelsche koloniën in die streken, gelijke eischen worden gesteld, en dat wat in die koloniën als overeenkomstig het verdrag werd toegelaten, in den Congo niet kon worden verboden.

De regeeringen van Duitschland en Frankrijk, bij het verdrag van Berlijn betrokken, hebben zich bij deze meening neergelegd, en het zijn enkel de regeeringen van Engeland en de Vereenigde Staten, die aan genoemd verdrag zulke uitgebreide rechten ontleenen, als nu voor de engelsche belangen een zoo uiterst gelegen middel zijn, om die te bevorderen.

Wat zou toch geschieden, indien zij haren wil wist door te drijven?

De eenmaal verleende concessiën kunnen, tenzij misbruiken voorkomen als bij de Abir-maatschappij, niet worden te niet gedaan. Maar in het overige deel van den Congo zouden de bestaande caoutchoucvoorraden, niet meer als opbrengst van het domein beschouwd, in den eersten tijd aan de liverpoolsche markt ten goede komen, tot tijd en wijle die voorraden door den roofbouw van de inlanders uitgeput raken. Maar dan komen de in den laatsten tijd vooral met engelsch en amerikaansch kapitaal in engelsche koloniën aangelegde caoutchouc-aanplantingen eerst goed tot hun recht.

En het werk in den Congo wordt door het dan ontstane gebrek aan middelen aan stilstand blootgesteld en achteruitgang.

Maar, wie bekommert zich daarom?

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

Lotsverbetering,

voor de Inlandsche bestuursambtenaren op Java en Madoera, door **A. J. H. Eyken**, Controleur bij het Binnenl. Bestuur op Java en Madoera. 's-Gravenhage, M. van der Beek.

Met genoegen vestigen we de aandacht op deze nieuwe studie van den heer Eyken, die eigenlijk meer geeft dan uit den titel kan worden opgemaakt; aangezien de schr. bij wijze van inleiding eerst een betoog houdt voor lotsverbetering der leden van het corps, waartoe hij zelf behoort. Want „nog maar altijd wordt niet genoeg ingezien, ten minste afgaande op de bij bijna alle andere takken van dienst achterstaande bezoldiging van den ambtenaar bij het B.B., dat aan de leden van dat corps de allerhoogste eischen van ontwikkeling, beschaving, karakter, tact en werkkracht moeten gesteld worden." Om verschillende redenen behoort die tak van dienst vooraan te staan, „eischt deze diensttak de meest oplettende zorg voor het Opperbestuur, en moet als het ware tot het troetelkind gemaakt worden van de Regeering!" Op deze wijze gaat de heer E. eenigen tijd door, om daarna een lans te breken voor de Inlandsche bestuursambtenaren. Op voorbeeldige wijze toont hij aan, dat hunne positie dringend herziening vereischt. „Het Inlandsch hoofd is de spil waar alles om draait! Zonder Inlandsch hoofd bij, om of achter zich, heeft de ambtenaar van het B.B. weinig invloed, macht of prestige. Alles wortelt in het aanzien van dat Inlandsch hoofd. Met den krachtigen steun dier Hoofden vermag het Gouvernement bijna alles. Wij zijn nu in het rustig bezit van onze koloniën enkel en alléén door ons regeeringsprincipe: het volk besturen door haar eigen hoofden." Op grond van een en ander wordt het behoud van de goede gezindheid der inlandsche ambtenaren een dringende noodzakelijkheid geacht „en is het dus een conditio sine qua non voor de handhaving van het Nederlandsche gezag in die gewesten." Als daarop de schrijver zich afvraagt: bestaat die genegenheid, die goede gezindheid tegenover ons, luidt zijn conclusie, dat door verschillende maatregelen van het gouvernement „het niet anders kan, of die genegenheid moet tot het nulpunt gedaald zijn."

Als vervolgens de schr. wijst op de beweging, thans gaande op Java, en opmerkt „bij het veranderen van het getij, verzette men de bakens", geeft hij den weg aan, die z. i. behoort te worden gevolgd ten opzichte der inl. hoofden:

1o. hun publiek aanzien herstellen door verbetering hunner lotsvoorwaarden;

2o. het verloren prestige terug geven door meerdere deelname aan het werkelijk bestuur;

3o. nauwere aaneensluiting der twee rassen bevorderen door bestaande verschillen tot een minimum te beperken.

Wij kunnen den schr. bij de uitwerking in bijzonderheden dezer punten niet volgen natuurlijk en bepalen ons dus tot het eerste punt: de verbetering hunner levensvoorwaarden. De schrijver berekent, dat voor hoog noodig geachte tractementsverhoogingen, huishuurindemniteit, vergoeding voor bureelkosten en id. voor reiskosten een jaarlijksche uitgave van ƒ 999.685 zal worden vereischt en zegt dat in dit voorgesteld bedrag niets buitensporigs ligt, „integendeel, de bedragen der voorgestelde verhoogingen en tegemoetkomingen zijn uiterst minimaal berekend, het minste dat naar mijn inzien in de gegeven omstandigheden m o e t gegeven worden."

Waar dat geld vandaan moet komen? O, zegt de schr. in navolging van den praktischen Engelschman: „When there is a will, there is a way"; in de eerste plaats moeten de Buitenbezittingen meer in de algemeene bestuurskosten bijdragen, waardoor voor Java gelden beschikbaar komen. „In de tweede plaats zijn op Java zelf nog wel meerdere baten te verkrijgen, zonder in werkelijkheid noemenswaardige vermeerdering van den belastingdruk op den Javaan tengevolge te hebben. Die baten zouden dan verkregen moeten worden uit de over het algemeen voor verhooging bijna niet vatbaar geachte middelen: landrente en opium! Waar het opiummonopolie toch eigenlijk niets anders is dan eene weeldebelasting, daar zijn meerdere inkomsten daaruit toch niet afkeurenswaardig te noemen, en waar bij de opmetingen der landrenteplichtige gronden, zulke belangrijke meerderbevindingen geconstateerd zijn, daar is eene vermeerdering van die landrente toch zeker niet onbillijk te noemen."

Alleszins begrijpelijk werkt de schr. ook deze punten als „Toelichtingen" aan het eind van zijn brochure nader uit, waarbij dezerzijds evenwel niet kan worden stilgestaan.

Weekblad voor Indië.

In No. 10 schrijft R. B. over Inlandsche vereenigingen, die overal op Java — na het voorbeeld van Boedi Oetomo — verrijzen. Een gelukkig verschijnsel acht hij het, dat dezer dagen eindelijk ook een landbouwersvereeniging werd opgericht, en wel te Bondowoso. Daar heeft de hoofddjaksa het initiatief genomen, waaruit geboren werd „Boedidojo." De schrijver juicht het vooral daarom toe, omdat niet vergeten mag worden, dat voorloopig nog jaren lang de landbouw het hoofdbedrijf zal blijven van den Javaan. En waar dat zoo is, daar is een vereeniging van dat bedrijf bijzonder nuttig. R. B. besluit: „Moge „Boedidojo", behalve baat voor zich zelf, door haar oprichting ook een voordeel tot stand brengen voor den inlander buiten zijn kring en moge de vereeniging de voorlichting van het landbouwdepartement meer ingang doen vinden bij den Javaanschen landbouwer!"

Voorts bevat dit Nr. van het Weekblad behalve kleine bijdragen een uitvoerig artikel, met tal van afbeeldingen, over De Oranjefeesten te Padang.

De Indische Mercuur.

De bron van bijdragen naar aanleiding van het

artikel van Dr. van Gorkom over De koffiekultuur in Ned. Oost-Indië als „Bron van inkomsten" blijft nog rijkelijk vloeien. Als eerste artikel in het Mercuur-Nr. van 27 Juli schrijft nu weer de heer W. R. de Greve over dit onderwerp. De schrijver beziet de veelbesproken kwestie van geheel ander standpunt en is van meening, dat de koffiebladziekte als de hoofdoorzaak is te beschouwen van den achteruitgang der koffiekultuur in den Oost-Indischen Archipel „en dat alle andere oorzaken slechts nevenzaken zijn, die plaatselijk wel hun invloed zullen hebben doen gelden, doch in de verste verte niet het nadeel hebben berokkend, als de koffiebladziekte op haar geweten heeft. Geen Java koffietuin is thans geheel gespaard voor de ziekte, hier meer, daar minder, afhankelijk van bij-omstandigheden. Alle mogelijke middelen zijn toegepast om die ziekte te bedwingen, doch alle hebben tot nu toe gefaald en zoo lang het ware middel niet gevonden is, zal de koffiekultuur blijven kwijnen, tenzij een koffiesoort mocht worden ontdekt, die voor de bladziekte onaantastbaar wordt bevonden." Volgens den heer de Greve zou de koffiebladziekte in Indië haar oorsprong hebben gevonden in Ceylon, waar die ziekte in 1873 hevig woedde. In 1875 constateerde de schr. — toen controleur — de ziekte op de Westkust van Sumatra en in 1878 of 79 in de Preanger Regentschappen. „De ziekte verspreidde zich spoedig daarna over geheel Java en besmette van daaruit ook de kleine Soenda-eilanden en Celebes, en van dien tijd dagteekent de achteruitgang van de koffieoogsten in het geheele gebied van den Oost-Indischen Archipel."

De overige bijdragen in dit Mercuur-Nr. geven geen aanleiding tot bespreking; slechts zij nog gewezen op een uit het Archief voor de Java-suikerindustrie overgenomen rekest aan den Gouv.-Gen. van Ned.-Indië over de moeilijkheden, waartoe de wijze, waarop enkele bepalingen der grondhuur-ordonnantie en de voorschriften tot hare uitvoering in den laatsten tijd in sommige streken worden toegepast in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding geeft.

Vragen van den Dag. Augustus 1909.

In de Vragen geeft J. J. Bekaar het slot zijner beschouwingen over de Nederlandsch-Indische Statistiek. Benalve op verschillende dwaze fouten in de N.-I. statistiek, wijst de schr. ook op tal van leemten; zoo bijv. zou hij ook wenschen te kunnen zien wie het meeste opium gebruikt: de Chinees of de Inlander. „Opiumverbruik is een voorname factor in het leven van den Javaan, en nu we gouvernementsregie hebben, kan althans die factor volledig bekend zijn. Tot nu toe schijnt men echter niet gevoeld te hebben, dat het belangrijk ware, iets meer te weten dan de opbrengst voor de schatkist. Men zou willen weten, of de Chinees de grootste verbruiker is, dan wel de Javaan. Of het in de Vorstenlanden vooral de afstammelingen van vorstenhuizen zijn, levend van hunne gouvernementstoelagen, dan wel de niet-adellijke Javaan, die het meest er toe bijdraagt, om de schatkist te vullen. In hoeverre de opium artikel van algemeen gebruik is, of wel enkele groote verbruikers de beste klanten van den gouvern.-menscopium-verkooper zijn. In dat laatste geval zou deze bron van inkomsten voor de schatkist uitdrogen, naarmate die verbruikers uitsterven. Van dit alles weten we niets."

Het slot van des schrijvers beschouwingen komt hierop neer: „De Indische statistiek is zoowel totaal onbetrouwbaar als zeer onvolledig. Dat is een ernstige misstand, omdat eene juiste beoordeeling van Indische toestanden derhalve onmogelijk is."

In een ander artikel: Aanteekeningen over onze mijn-politiek, door K., wordt eveneens Indië ter sprake gebracht. Of de schrijver echter blijken geeft van Indische toestanden op de hoogte te zijn, zouden wij niet durven beslissen, als hij bijv. zegt: „In de koloniën is de fiscale nooddruft al niet minder sterk dan in het moederland. Slechts met moeite, door soms hardhandige kunstgrepen en het nalaten van allerlei noodzakelijks, kan daar het evenwicht worden hersteld en, zoo lang het duurt, bewaard. We staan daar voor de puzzle: hoe aan millioenen paupers een menschwaardig bestaan te verschaffen, waarvoor zij zelf zoo goed als niets kunnen bijdragen (de spatieering is niet van den schrijver) en zonder verder te weten waar de daartoe noodige middelen vandaan moeten komen. Met dien nood voor oogen is het opvallend, dat men in Indië, waar de Staatsmacht zich in het afstaan van eigendomsrechten op den grond steeds zoo schroomvallig heeft betoond, ten opzichte van de bijzondere bijdrage der delfstoffen zoo bijzonder vrijgevig is."

Internationales Archiv für Ethnographie.

De nieuwe afl. (Band 19, Heft 1—2) opent met een portret en eene levensbeschrijving van den kort geleden overleden Redacteur van dit tijdschrift, Dr. J. D. E. Schmeltz, door Dr. G. J. Dozy. (Als redacteur is thans opgetreden Dr. A. W. Nieuwenhuis, aan wien het, naar wij hopen, moge gelukken het Archief nieuw leven in te blazen, want in de laatste jaren liet de geregelde verschijning veel te wenschen over).

Voorts bevat deze afl. een interessant en rijk geïllustreerd artikel van den leider der voorlaatste wetenschappelijke expeditie in Suriname, den heer C. H. de Goeje, getiteld: Beiträge zur Völkerkunde von Surinam. Het reisbericht zelve werd opgenomen in het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap, jaargang 1908.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Juni-afl. begint met een In memoriam, gewijd aan Edward George Taylor, den bekende oud-hoofdagent der Kon. Paketvaart-Mij. te Batavia. Daarna volgt een artikel over „Bevolkingstekort in Oost-Java, door P. A. Reitsma. De schrijver vangt zijn opstel ongeveer aldus aan: „Langzamerhand is men zoo gewend geraakt aan het begrip van Java's overbevolking, dat het vreemd aandoet, geconstateerd te zien, dat niet alleen plaatselijk, doch in geheele residentiën, een gebrek aan inlanders valt te boekstaven." Het door de Handelsvereeniging „Amsterdam" opgemerkte in een request aan den Gouverneur-Generaal: „Wij gelooven zoo dadelijk niet aan Java's overbevolking", wordt door velen beaamd, vooral door hen, die in den Oosthoek van Java moeten werken. „Hoevele planters" — zegt de schr. — „ken ik niet, die, om zoo te zeggen, met tranen in de oogen zaten te kijken naar den koffieoogst, dien zij niet eens binnen konden krijgen, al hadden zij de plukkers ook in goud willen betalen! Daarop gaat de schrijver uitvoerig de oorzaken van een en ander na — onze plaatsruimte laat niet toe hem hierbij te volgen — en geeft de middelen aan de hand, welke aan eene vrijwillige en blijvende verplaatsing der bevolking van Midden-Java naar den Oosthoek, bevorderlijk kunnen zijn.

De verdere inhoud dezer aflevering bestaat uit: Wenken voor meteorologische waarnemers in Ned.-Indië (vervolg), door P. Joh. Smits. — De gezondheid van eenen cultuurbodem, in verband met wortelselecties (vervolg), door W. G. Leembruggen. — Grootere productiviteit van den grond, door Planter. — Het Algemeen Proefstation te Salatiga, door Planter. — Iets over tropische woekerplanten. — Productenmarkt en wisselkoersen over Mei 1909.

Ten slotte zij gewezen op een aardig geïllustreerde bijdrage in het jongste Nr. van

Eigen Haard,

getiteld: Prinsesse-geboorte gevierd op een Javaansche binnenplaats, nl. Ambarawa, zoomede op een artikel in

De Boekzaal

over De Koloniale Bibliotheek te Paramaribo (Suriname), door Fred. Oudschans Dentz, waarover de volgende week eenige bijzonderheden.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 25 Juni 1909. No. 50.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den onderwijzer E. B. Mulder en den ass.-resident H. J. van Haastert.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies J. A. van der Lee; de klerk J. J. P. Jaquet, als stadsapotheker te Batavia A. Th. E. Morel.

Benoemd: tot 3en commies bij het Dep. van Fin. W. Reijnders; tot asp.-controleur B. H. F. van Heuven; tot 1en commies bij het Dep. van B.B., B. G. ter Brake; tot 3en commies te Semarang W. L. Boum Bletterman; tot hoofdingenieur 2e kl. B. O. W., J. Homan van der Heide; tot tijdelijk ondervoorzitter van de landraden te Medan c.a., Mr. L. M. Schoorel; tot tijdelijk buitengewoon subs. off. van justitie bij den Raad van Justitie te Semarang Mr. Dr. S. Nauta.

Geplaatst: in het gouv. Celebes en Onderh. de controleur W. Dominicus.

Ontslagen: wegens ziekte eervol de hulponderwijzeres Mej. E. A. H. Smits.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 1en luitenant der inf. A. J. Keller en F. J. M. H. Koen.

Benoemd: tot lid der directie van het militair weduwen- en weezenfonds in Ned.-Indië de generaal-majoor G. M. Bleckmann.

Bevorderd: tot dirigeerend off. van gezondheid der 2e kl. Dr. H. J. Kijlstra.

Overgeplaatst: naar Semarang de 1e luitenants der inf. W. de Quant, E. Franssen Herderschee, J. J. Sparry en N. E. C. J. D. Buis Heslinga.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den gezaghebber bij de gouvernementsmarine H. K. Wetselaar en den loods te Tjilatjap H. v. Groningen.

Uit de Javasche Courant van 29 Juni 1909. No. 51.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den veearts B. Vrijburg; den commies F. van Straalen, en den veearts J. Hellemans.

Ontslagen: op verzoek eervol de dokter-djawa Raden Ngabehi Tjokro Hoedojo; de commies F. Kleiden en de klerk J. C. Bordeaux; de hulponderwijzeres Mej. A. Deinol; de klerk G. L. Arnold; de procureur-generaal Mr. B. H. P. van der Zwaan.

Benoemd: tot resident van Palembang C. van de Velde, thans resident van Benkoelen; tot tijdelijk ass.-resident der res. Zuider- en Ooster-afd. van Borneo H. Ris; van Kandangan S. H. Schaank; tot griffier van den landraad te Muntok P. L. Bastiaans; tot onderwijzer der 1e kl. A. J. Tiel, A. de Geus, W. G. Schouten en E. de Fillietaz Bousquet; der 2e kl. Th. Sorgdrager, J. M. B. Boekelman, J. A. A. Cobden, J. H. Broekhuijzen en W. G. van Seggelen; der 3e kl. C. J. G. van Spaandonck, en A. W. C. Blijdestijn.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondheid Dr. J. Pollak.

Benoemd: tot 2en luit.-magazijnmeester bij de militaire administratie J. S. D. Compter en H. P. Ridder.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der inf. de 1e luit. J. F. van Kroon, J. P. Donk en C. H. Eilers; bij het wapen der genie: tot majoor, de kapitein C. J. de Bruijn; tot majoor-magazijnmeester, de magazijnmeester 1e kl. G. de Bruin.

Overgeplaatst: naar Sintang de kapitein W. C. Prins; naar Raha de 1e luit. V. G. A. Boll; naar Soemba de 1e luit. G. P. de Neve; naar Poeroek Tjahoe de 1e luit. M. J. Voskuil; naar Koeta Tjane de kapitein J. Spoel; naar Samalanga de 2e luit. L. H. C. P. D. Engles; naar Koeta Radja de kapitein H. P. C. Hoetjer en de 1e luit. W. de Vos tot Nederveen Cappel; naar Panton Mamoet de 1e luit. H. L. M. van Ghert; naar Lam Njong de kapitein W. B. Regenhardt; naar Koeta Radja de kapitein L. V. Jullien; naar Loeëng Poetoe de kapitein E. C. van der Heijsen; naar Meureudoe de kapitein M. van der Vliet; naar Djeuran de 1e luit. L. P. Makkink; naar Wahaai de 1e luit. H. J. Vermeer; naar Ambon de 1e luit. D. W. Buijs en de 2e luit. H. de Vries; naar Meester-Cornelis de 1e luit. H. Meijroos; bij het 1e bataljon de 2e luit. L. Meijer; naar Bandoeng de kapitein der genie E. P. van Staden ten Brink.

Geplaatst: te Semarang, de 2e luit. der genie F. C. Frumau.

Extra-bijvoegsel.

Verslag van het Bestuur over het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië over 1907.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. „Wilis", commandant M. v. d. Putte, van Batavia 8 Juli 1909, te Marseille 31 Juli 1909.

D. E. Brouwer met echtgenoote en 3 kinderen; W. E. A. Burton met echtgen. en 2 kinderen; C. A. Carlquiet met echtgenoote en 2 kinderen; K. H. J. Creutz Lechleitner met echtgen. en 1 kind; A. J. H. W. Hanssen; H. Th. Hofs met echtgenoote; Mr. J. H. Meiss; P. van der Meijden met echtgen. en 3 kinderen; E. B. Mulder met echtgenoote en 4 kinderen; G. J. Pitlo; H. G. Potjewijd; H. Rademaker met echtgenoote en 1 kind; H. K. Rijnders met echtgen. en 4 kinderen; J. W. Scholten; J. H. F. Zimmermann; Mevr. Wed. H. W. Harten met 5 kinderen; G. F. de Groot met echtgenoote; C. Langedijk met echtgenoote en 3 kinderen; Mevr. J. H. V. Meijer geb. Kalb; H. L. Ho; Mevrouw L. van der Velde geb. Hazelhoff; Jongeheer O. J. Reinders; K. J. Tan; J. F. Barbillon; H. Wolthekker; E. C. Reit; L. de Waard; Th. F. W. van Otterdijk; A. van de Harst; P. J. Annart; B. A. J. Breems.

Van Padang: J. Bryan met echtgenoote en 3 kinderen; F. J. M. H. Koen met echtgenoote en 2 kinderrn; L. A. Schuld met echtgenoote en 5 kinderen; Jongeheer Lorch; J. Waddington; W. Huisman.

Naar Padang: L. A. Hissink; P. N. Swanenburg; H. v. d. Valk en dochter; A. G. van Tricht met echtgenoote; E. Callow; H. R. Davies; Jongeheer H. v. Norde.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem IV”, gezagvoerder P. Koningstein, van West-Indië naar Amsterdam.

*E. H. Piepers; *W. Arntz; *W. A. J. Laret; Mevr. S. R. van Lier en 3 kinderen; E. S. van der Veen Zeppelfeld; P. A. A. Bucaille en echtgen.; A. N. C. T. Keyzer, echtgen. en kind; Mej. C. C. de la Parra; Mej. O. M. Engelbrecht; Mej. S. N. T. Stolting; Jongeh. A. A. Samuels; *J. Jao en echtgenoote; R. T. A. Dennert, echgen. en 6 kinderen; Mej. M. Salomons; Mej. A. Salomons; Mej. A. Yda; Mej. A. Brandoz; J. Brandoz; P. Houtkaper; A. de Bruin; J. C. Helmze; J. C. Schuit.
* te Havre ontscheept.

Passagiers van het stoomschip „Sindoro”, gezagvoerder W. Bagchus, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: A. F. L. van Slijpe; H. J. J. Weurman en echtgenoote; Mevrouw M. A. E. W. Muskens—Alvers en 3 kinderen; M. A. van der Lijke met echtgenoote en 2 kinderen; A. Boonacker; P. A. Ravelli; D. M. Keulemans met echtgenoote en 2 kinderen; Mevrouw J. C. van Diejen—Allaries; Mejuffrouw S. C. Meischke; H. F. Buurma; L. C. Vreedenburgh; F. H. J. Withagen; H. de Goederen; A. S. H. Graus; G. Sterken, echtgenoote en dochter; W. A. M. van Rest met echtgenoote en 2 kinderen; F. A. L. Arentsen en echtgenoote; L. Abas; P. J. A. Salomons; Mejuffrouw H. Oosterloo; H. Th. van Beem; G. J. Kallansee; Nagelmakers; Schous; van Velsen.

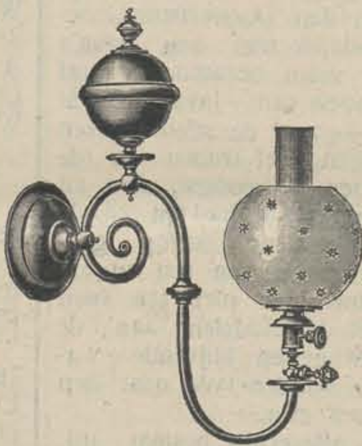
Naar Southampton: A. Mc. Neill met echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw E. Jackson; Mejuffrouw M. Kol; Mejuffrouw van Trecht; F. T. van der Maden met echtgenoote en 2 dochters.

Naar Marseille: Dr. J. Valckenier Suringar met echtgenoote; Z.Ex. J. Wentholt met echtgenoote en 2 dochters; J. D. Ruijs; L. Ludolph; J. Ludolph; A. H. Pearson; M. H. Heeren; A. van Berkum en Zoon; Dr. H. Visser; S. W. A. Eschauzier; van der Flier; F. A. Manus; H. Udo de Haas en zoon; P. S. Noyon; J. Ch. Gressl en echtgenoote; Prof. C. Fruhling; Idzerda met echtgenoote; Mejuffrouw Boon; L. Baroni; Mejuffrouw G. Peetoom.

Te Southampton zullen zich inschepen naar Marseille: J. Rostern met echtgenoote en 2 zoons; Jhr. Mr. W. Th. C. van Doorn; Mrs. Rattigau; Mejuffrouw A. Gruar; Mejuffrouw A. M. Moss.
Naar Perim: Mr. Williams.

Te Marseille zullen zich inschepen: C. M. Hamaker; J. Jacobson; Mr. I. H. Tobias; B. Hanekamp; Dr. H. W. Borel en echtgenoote; Mr. S. Th. J. Baljon; S. Kaufman; G. Doods; J. Dubbeling.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Eén der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline”, een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche drukking bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengd en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

No. 32 Donderdag 12 Augustus 1909. 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van „Boeatan":

Uit Amsterdam ontvingen wij het verblijdend bericht, dat Boeatan's kleine inzending van Inlandsche huisvlijt- en kunstnijverheid-artikelen uit Ned.-Indië op de **Middenstandstentoonstelling** door de Jury waardig is gekeurd bekroond te worden met de **verguld zilveren medaille**. Wij wenschen den Inlandschen kunstnijveren geluk met deze onderscheiding, die opnieuw een verblijdend bewijs is, dat hun knap en smaakvol werk meer en meer ook hier in Nederland begint gewaardeerd te worden.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Van den heer E. Dubois, Directeur de l'Institut supérieur de commerce d'Anvers, Membre du Conseil Colonial, werd een present-exemplaar ontvangen van het Extrait du Bulletin de Colonisation comparée, Mai-Juin 1909 en handelende over het onderwerp: „**L'éducation coloniale en Hollande**" waarin ook het een en ander over het werken en streven onzer Vereeniging werd opgenomen.

Het werkje, voor de toezending waarvan aan den gever de dank der Vereeniging werd betuigd, is ter leestafel, Heulstraat 17, voor belangstellenden neergelegd. (Zie ook het O.- en W.-I. litteratuur-overzicht.)

II. Voorts is daar ter lezing gelegd: het geillustreerd **Verslag van de Vierde Jaarmarkt-tentoonstelling te Soerabaja**, door den heer J. E. Jasper.

III. Van den wd. Oudst-aanwezend Stansgeneesheer te Batavia met verlof, den heer L. E. Papelard, werd een present-exemplaar ontvangen van een door hem samengesteld en door het N.-I. Gouvernement uitgegeven werkje, bevattende de noodige inlichtingen omtrent de keuringseischen van alle burgerlijke gouvernementsbetrekkingen in Ned. Oost-Indië.

Aan den gever werd de dank der Vereeniging betuigd.

IV. **Plantkundig onderzoek.**

De secretaris der „van Eeden-fonds-commissie" van welke dr. van Hall voorzitter is, deelde mede, dat door de commissie voor 1909 een bijdrage van *f* 600 uit het fonds is beschikbaar gesteld voor het verleenen van steun ten behoeve van de studie der Surinaamsche flora.

Voor ondersteuning komen in aanmerking, hetzij een nederlandsch plantkundige, die Suriname met het oog op plantkundige studiën wenscht te bezoeken, dan wel zij, die ter plaatse of in Nederland studiën ondernemen betreffende de Surinaamsche flora, of wel hij, die zich met de uitgave van boek- of plaatwerken, deze flora betreffende, belast.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn**, door J. H. en H. B.
Prijs 1 ex. à *f* 0.10.
Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f* 0.05.
Prijs 50 ex. à *f* 2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de **Indische Bestuursopleiding**.
Prijs 1 ex. à *f* 0.10 en de Ned. Staatscourant 1909 No. 175 à *f* 0.10 (oproeping van artsen).

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1903. Prijs *f* 0.25.

e. De **Werkkring van den controleur op Java** door J. H. Eijken à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende de **opleiding van militaire apothekers**.

g. de Koninklijke besluiten betreffende den oproep van adspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschap, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in Ned. Oost-Indië.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

De volgende brief werd door ons ontvangen:

Paramaribo, 5 Juli 1909.

Met Bijlagen. *)

Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West."

WelEdelGeboren Heeren.

Ik heb de eer de ontvangst te erkennen van uw schrijven van 30 April 1909 No. 75, geleidende een uittreksel uit de notulen van de Hoofdbestuursvergadering van 10 April d.j.

Naar aanleiding van de door den heer Almerood voorgebrachte punten, zij het mij vergund het volgende onder uwe welwillende aandacht te brengen.

I. **Bacovencultuur.** Over deze cultuur zijn de autoriteiten hoopvol gestemd. Mogen er in het begin tegenvallers zijn geweest, vrees voor de toekomst bestaat er allerminst. Het verslag van den Directeur van Landbouw over 1908, dat als bijlage in het Koloniaal Verslag 1909 zal verschijnen, zal u ongetwijfeld in bezit kunnen krijgen bij het Ministerie van Koloniën, zoodra dit in druk is verschenen, hetgeen ongeveer in Augustus zal zijn. Een supplement bij het Kol. Verslag 1908 over deze aangelegenheid voeg ik alsnog hierbij.

De mededeeling, dat alles op de bacovencultuur drijft, is naar m. b. m. niet juist. Geheel over het hoofd is gezien de Gouvernements rubber cultuur op Slootwijk (Hevea) ter hand genomen, evenals de steeds vooruitgaande cacaoproductie, die in de afgeloopen 6 maanden 5638 balen heeft bedragen tegen 3260 in 1908 en 3016 in 1907.

De balata-industrie verkeert in bloeienden staat en is steeds vooruitgaande. Eveneens de goudindustrie. Ook de koffie geeft reden tot tevredenheid. De rijstproductie is bemoedigend, hetgeen uit bijgaand artikel blijkt.

II. Wat de **immigratie** aangaat, zoo verwijs ik U beleefd naar bijgaand Gouvernements Advertentieblad *) waaruit U zult zien, dat dit onderwerp de volle aandacht heeft van het Bestuur. Ondergeteekende is Secretaris van de Commissie die haar werkzaamheden met kracht heeft aangevangen.

III. Wat aangaat de **inkrimping van het bestuur**, zoo moge ik kort zijn. Mij is daarvan niets bekend. De ongunstige finantiëele toestand der kolonie moge niet gedoogen, dat er vele ambtenaren uit Nederland worden uitgezonden, zoodat er uit de bestaande krachten in de kolonie zooveel mogelijk wordt gerecruteerd, van inkrimping is echter geen sprake.

Het moge mij vergund zijn als mijn meening te kennen te geven, dat het allicht ware aan te bevelen meer ambtenaren uit Nederland naar de kolonie te detacheeren voor een kort aantal jaren, wier kennis en ondervinding de Surinaamsche ambtenaren ten goede zou komen.

Wanneer deze ambtenaren, evenals officieren, 3 of 5 jaren hier zouden komen, niet ten laste van de kolonie gepensionneerd worden, zij in de ranglijst in Nederland gewoon stil staan en terugkeeren in hun oude betrekking, zou deze maatregel zeer nuttig en weinig kostbaar zijn. Alleen zou dit het moederland iets meer kosten tengevolge van het feit dat, hun dienstjaren hier dubbel tellend, zij vroeger dan na 40 jaren worden gepensionneerd.

Ik meen hiermede aan Uw verzoek te hebben voldaan.

Hoogachtend,
Uw Dw. Dr.,
(w. g.) FRED. OUDSCHANS DENTZ,
Vertegenwoordiger voor Suriname.

*) Deze liggen voor belangstellenden ter inzage op de leestafel Heulstraat 17, en worden op aanvrage bij den secretaris ook buiten de stad ter lezing toegezonden.

*) Werd reeds vroeger ook in onze rubriek W.-I. aangehaald. Red.-Com.

Een praatje van een Javaan.

Zooals U wel bekend is, is het tegenwoordig de oprechte bedoeling van het Nederl.-Indisch Gouvernement den Javaan te ontwikkelen, ook door hem in staat te stellen Nederlandsch te leeren spreken en schrijven. Hiertoe heeft het Gouvernement de Europeesche lagere scholen ook voor ons Javanen open-

gesteld. Dit voorrecht hebben wij, als ik 't wel heb, sinds 30 jaar lang mogen genieten.

„Waarom zijn er thans nog zoo betrekkelijk weinig Hollandsch sprekende Javanen" zal men allicht vragen.

Deze of gene Hollandsche onderwijzer in Indië zal wellicht op deze vraag antwoorden: „Het Hollandsch zal de Javaan nooit leeren, hij is daartoe te stompzinnig."

Volgens dezen grondregel zou er met ons niets te beginnen zijn. Maar hoe zijn die onderwijzers tot die bewering gekomen? M. i. beoordeelen zij het verstand van den Javaan te veel naar dat der Javaansche knaapjes, die nauwelijks een jaartje op school gezeten hebben. „Ziet ge wel", zeggen zij, „hier hebt ge een sprekend bewijs van de domheid van den Javaan; het is gewoonweg onmogelijk om deze kinderen iets te leeren. *) Op grond van dit oordeel schijnt men op Java nu druk bezig om zooveel mogelijk Javaansche jongens van de Europeesche school te weren.

Maar als dit oordeel waar was, zou er geen enkele Javaan zijn, die eenig examen met goed gevolg afgelegd heeft. En toch, hoevele Javanen zijn er niet, die het z.g.n. kleinambtenaarsdiploma hebben. Eenige duizendtallen toch zeker, waarvan velen met het predicaat „uitmuntend" of „zeer goed." De eerste Javaan, die het eindexamen eener vijfjarige H.B.S. afgelegd heeft, is met No. 1 geslaagd. Deze of gene Hollander zal zeggen: „Dat is een uitzondering." Zoo is er ook een Javaan geweest, die een H.B.S. met 5-jarigen cursus in vier jaar met vrucht heeft afgeloopen. (Tweede uitzondering!) Op dit oogenblik zijn er eenige tientallen Javanen, die in het bezit zijn van het einddiploma eener 5-jarige H.B.S. Drie Javanen hebben het grootambtenaarsexamen afgelegd en zijn nu geplaatst als ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera. (Alweder uitzonderingen!) Twee Javanen hebben het artsexamen afgelegd, waarvan één nu officier van gezondheid is bij het O.-I. leger. (Weer een uitzondering!) Een Javaan, die aan de Universiteit te Leiden studeert, is in het examen voor candidaat litterator cum laude geslaagd. (Toch een uitzondering!) Onlangs heeft een Javaan aan dezelfde universiteit het zeer moeilijke doctoraal examen voor de oostersche talen met goed gevolg afgelegd. (Ook een uitzondering!) Merkwaardig is het, dat een Javaan, die noch op een ambachtsschool, noch op een H.B.S. is geweest thans architect is bij de B. O. W. Na de Eur. lagere school doorloopen te hebben, begon hij als magang (= volontair) op het waterstaatsbureau. Door zelfstudie heeft hij de verschillende opzichtersexamens met vrucht afgelegd en later het architectsexamen. Dat hij in zijn vak inderdaad goed thuis is, blijkt uit het feit, dat vele Europeesche jongelieden bij hem les komen nemen. Verscheidene van de door hem opgeleide opzichters hebben bewezen in de practijk uitstekend te voldoen. (Al weder een uitzondering, niet waar?)

Wil men hierop het spreekwoord: „geen regel zonder uitzonderingen" toepassen, dan moet daarbij echter worden toegegeven, dat de uitzonderingen met het jaar vermeerderen. Na een paar tientallen van jaren zal wellicht het aantal der uitzonderingen zoo groot zijn, dat er van bovengenoemden regel meer sprake kan zijn.

Er zijn andere Europeanen, niet-onderwijzers, die het intellect van den Javaan naar dat der „djongos" en „baboes" beoordeelen. Over het algemeen zijn de mannelijke en vrouwelijke Inl. bedienden domme menschen, dit geef ik gaarne toe, maar zij hebben ook nooit schoolgegaan. Vergelijkt men ze echter met de dienstboden in Holland, dan zeg ik, dat de laatste vooral niet verstandiger zijn dan de eerste. Als ik dus de Hollanders moest beoordeelen naar het gros der meiden en knechts, dan zou ik niet anders kunnen zeggen, dan dat zij groote uilskuikens zijn.

Prof. Dr. H. Kern zegt: ....„Het groote bezwaar dat men in den beginne vaak hoorde opperen, inzonderheid van personen, die in Onze Oost geleefd hebben en dientengevolge de Inlanders kenden of waanden te kennen, was dat onze taal voor de laatsten te moeilijk was. Sedert proefondervindelijk bleek dat de Javanen, Soendaneezen enz. door goed onderricht het Hollandsch zoo machtig werden, dat zij het onberispelijk spraken......"

Mr. J. H. Abendanon, oud-Directeur van O. E. N., zegt: ....De Javaan is van nature hoogst beschaafd en is volkomen vatbaar voor de hoogste ontwikkeling......"

Uit de woorden dezer beide heeren, die toch alle recht hebben den Javaan te beoordeelen en uit de bovengenoemde „uitzonderingen" blijkt wel, dat ook een Javaan wel degelijk leeren kan, dat zij niet allen stompzinnig zijn. Zouden de Europeesche onderwijzers dit ook niet weten? Merkwaardig is toch, dat meest kinderen van lagere Inlandsche ambtenaren van hun school worden geweerd of verwijderd; die van hoogere ambtenaren (Regent, Patih, Wedono) zelden of ooit. „Die mindere ambtenaren zullen er toch niets van durven zeggen" denkt menig onderwijzer, „en als reden geef ik maar op, dat hun zoons niet kunnen leeren." Zouden zij zich soms te hoog voelen om aan ons, minderwaardige menschen, les te geven?

Vroeger behoefden Inlanders, die wenschten toegelaten te worden tot de Europeesche scholen, vooraf geen Hollandsch te kennen, maar toen de toevoer van Inlanders te groot werd — althans naar het oordeel der onderwijzers — werd er voor de toelating eenige kennis van het Hollandsch vereischt. Dit was geen gemakkelijke eisch, die ons gesteld werd. De meeste Inl. ambtenaren kennen nog geen Hollandsch, zoodat zij dus genoodzaakt zijn, hun zoons, willen zij die toegelaten zien tot de Eur. school, bij een Eur. onderwijzer of onderwijzeres Hollandsch te doen leeren, waarvoor zij geen gering leergeld moeten betalen. Nog moeilijker is 't voor Inl. ambtenaren, die ver, ja soms dagen lang, van een plaats wonen, waar daartoe gelegenheid bestaat, want behalve het leergeld moeten zij ook nog veel uitgeven voor kost en inwoning hunner kinderen. Voor velen, inzonderheid de lagere ambtenaren, die toch al een inkomen hebben, dat nauwelijks voldoende is om hun gezin in het leven te houden, eischt deze voorbereiding dus groote opofferingen. Daarbij komt, dat volgens het tegenwoordige voorschrift omtrent de toelating tot de Eur. lagere school eerst in aanmerking komen kinderen van Eur. afkomst en als er dan nog plaats is worden ook Inlanders en Vreemde Oosterlingen toegelaten. Een Inlander moge zich al eerder hebben aangemeld, hij wordt toch niet toegelaten voordat alle nakomende Eur. kinderen opgenomen zijn. Zoo komt het voor, dat een Inlander zijn zoontje naar school brengend, van den onderwijzer te hooren krijgt: „Het spijt me, ik kan uw zoontje niet opnemen, want alle plaatsen zijn bezet." Is dit niet meer dan hard voor den Inlander, die zich allerlei opofferingen getroostte, geleefd heeft op rijst en zout (d. i. een letterlijke vertaling van 't Javaansch gezegde: mangan sego oejah) echter in het blijde vooruitzicht, dat zijn zoon over eenige maanden zal zijn: leerling eener gouvernements Europeesche school. En nu, nu is alle hoop verdwenen. Waar moet hij nu zijn zoontje laten leeren? Menigeen zal zeggen: „Stuur hem naar de Javaansche school; daar leeren zij tegenwoordig toch ook het Hollandsch." Zeker, maar het Hollandsch, wat men op een Javaansche school leert is lang niet voldoende voor het toelatingsexamen der H.B.S. of een daarmede gelijkstaande onderwijsinrichting. Bovendien heeft de Inlander toch niet zoovele onkosten gedaan, in het vooruitzicht zijn zoon naar de Javaansche school te sturen. Vele Javanen willen hun zoons graag op een Europeesche school opgenomen zien, opdat zij daarna naar een H.B.S. kunnen gaan en later, als de omstandigheden er zich toe leenen, verder kunnen studeeren. Maar nu de Eur. lagere scholen voor ons zoo goed als gesloten zijn, is natuurlijk verdere studie en ontwikkeling onmogelijk, zoodat het doel van 't gouvernement aan het begin van dit opstelletje vermeld langs dezen weg wel nooit bereikt zal worden, hoe ijverig de Javaan ook is.

Ook wordt ons, Javanen, dikwijls verweten, dat wij bijgeloovig zijn. In Indië lacht de Hollander, zelfs de minst ontwikkelde, om dit bijgeloof van den Javaan. Tegen zoo'n Hollander kan ik slechts dit zeggen: „Bij Uwe boeren (hier bedoel ik geen boeren, die de landbouwschool bezocht hebben) heerscht eveneens het bijgeloof. Sommige veeziekten en melkgebreken worden niet zelden toegeschreven aan heksen of booze geesten. Is een paard overkoot *), d.i. wanneer de koot, kroon en hoef achterwaarts omgebogen is, dan wordt de „aanspreker" er bij gehaald, meestal een oude timmerman of metselaar van 't dorp. Eerbiedig neemt deze zijn hoed voor het paard af, hurkt neer, masseert met zijn vingers het kootgewricht, terwijl hij allerlei tooverspreuken prevelt, en met een zekere waardigheid zegt hij dan: „Het paard is genezen."

Als gij ons dus uitlacht om ons bijgeloof, dan kunt gij hetzelfde doen bij uw eigen volk.

Allertreurigst is bij de Hollandsche boeren, (niet die van de landbouwschool natuurlijk), de kennis van plantennamen. Bloemen, waarvan zij den naam niet kennen, noemen zij „koebloemen." Ten slotte blijkt, dat zij bijna alle bloemen met dezen naam betitelen. Inderdaad, een Javaansche boer kent meer planten bij naam dan een Hollandsche.

Ook zijn Hollanders al even moeilijk te bewegen veranderingen te brengen in de door hen van ouds gevolgde methoden als de Javanen. Men denke slechts aan de verbetering van de zuivelbereiding in Nederland in de jaren 1875 tot 1880. Met een ongeloovig glimlachje zagen de boerinnen uit de hoogte neer op het gebruik van thermometer en boterkneedmachine, ja, eigenlijk op elke verbetering.

Een onrechtvaardigheid is ook, dat Inlanders dikwijls achtergesteld worden zelfs bij Indo-Europeanen die veel minder goed Hollandsch spreken en schrijven als de Javaan, hoewel beiden deze taal soms op dezelfde school hebben geleerd.

Niet lang geleden heeft een Javaan, die de Rijkslandbouwschool te Wageningen afgeloopen heeft naar een betrekking gesolliciteerd bij het Departement van Landbouw te Buitenzorg. Het Departement had hem wel als beambte willen nemen, doch met een beginsalaris van slechts *f* 40 's maands. Volgens het Kon. Besl. van 6 December 1906 No. 44, kunnen zij, die in het bezit zijn van een getuigschrift voor goed volbrachte studie aan bovengenoemde inrichting, in aanmerking komen voor de benoeming tot adjunctHoutvester 2e klas met een beginsalaris van *f* 150 's maands!

Als het Gouvernement enkel en alleen let op de nationaliteit, dan is het voor ons overbodig om, na volbrachte studie, naar een gouvernementsbetrekking te solliciteeren. Moeten wij ons dan aanmelden bij fabrieken of handelsmaatschappijen? Deze zijn meerendeels in handen van Europeanen, die natuurlijk het voorbeeld van het gouvernement zullen volgen. Zal het Gouvernement zoodoende zijn hoofddoel nl. om van Java het meeste voordeel te trekken wel bereiken?

Het spreekt toch wel van zelf, dat een Javaan van gelijke opleiding en ontwikkeling als een Europeaan ook hetzelfde tractement en dezelfde promotie als deze verlangt. Waarom moeten wij voor dezelfde diensten minder betaald worden dan een Europeaan? Als antwoord worden gewoonlijk oude koeien uit de sloot gehaald, en zegt men weer: „omdat de Javaan dom, lui en onbetrouwbaar is."

Zouden er onder de Europeanen geen domme, luie en onbetrouwbare menschen zijn? Dat er onder de Javanen ook veel snuggere, vlijtige en goed betrouwbare personen zijn, is toch voldoende bewezen.

Hollanders, die van nieuwe, frissche ideëen houdt, laat nu die oude koeien toch verder rustig in de sloot liggen. Mocht gij nog aan mijn woorden twijfelen, stelt dan den bij U nieuw in dienst getreden Javaan gedurende eenigen tijd op de proef. Blijkt het, dat hij werkelijk dom, lui en onbetrouwbaar is, welnu, jaag hem dan weg, maar blijkt daarentegen, dat hij goed voldoet, geef hem dan dezelfde bezoldiging en dezelfde promotie als een Europeaan van dezelfde capaciteiten.

Geachte lezer, inderdaad, de Javaan wil vooruit. Maar hij kan geen schrede doen of hij komt tegen een hinderpaal aan, die hem belet verder te komen. Nog niet lang geleden heeft men de z.g.n. „stronkentrekkers" uitgevonden. Zou het nu nog niet tijd zijn om „hinderpalentrekkers uit te vinden? Ik geloof, dat dergelijke „toestellen", wanneer zij goed toegepast werden, zeer veel zouden bijdragen tot den vooruitgang van Java en de Javanen.

Een „lastige" bruine broeder.

*) Van Europeesche Fröbel-onderwijzeressen vernamen wij meermaals, dat hare Javaansche leerlingetjes juist uitmunten in handigheid en vlugheid van begrip. Red.-Com.

*) De „overkoot" wordt veroorzaakt door het afglijden van een pees, de z.g.n. koot-kroon- en hoefbeenstrekker. Het masseeren van den aanspreker is eigenlijk niets anders dan 't in den goeden stand terugbrengen van die afgegleden pees.

Uit de O.-I. Mail.

Dat ook de Inlandsche vrouw de Hollandsche taal onder de knie kan krijgen, herinneren onze lezers zich zeker nog wel uit de vroeger hier aangehaalde geschriften van de dochters van wijlen den regent van Japara.

En wat dunkt u van het volgende, geschreven door Raden Ajoe Hendraningrat (Siti Hairani) in het Ned. gedeelte der **Poetri Hindia**, die de jongste mail ons bracht:

Hoe in de dessa Teloeknaga *) de geboorte van ons Prinsesje Juliana gevierd werd.

't Was vijf uur in den ochtend van 1 Mei 1909. De groote bel van het huis van den landheer liet vijf heldere slagen hooren, die de tongtong voor onze woning met dof gebrom beantwoordde. Hanen kraaiden hun fraaiste kukeluku, begeleid door 't gekwinkeleer en getjilp der vogeltjes in de boomen. Verschrikt sprong ik het bed uit en maakte het raam van mijn slaapkamer open.

*) Ligt 9 paal ten Noorden van de afdeelingshoofdplaats Tangerang (residentie Batavia).

Buiten was het reeds schemerlicht en heerschte bedrijvigheid en drukte. Fluks wiesch ik mij en kleedde me aan. Maar 't eerst, waarop mijn gedachte viel en dat mij sedert verscheidene dagen bezighield, was, hetgeen heel Ned. Oost-Indië in spanning en met smachtend verlangen verbeidde. En onwillekeurig boog ik de knieën en bad Allah ootmoedig en vurig, dat hij ons spoedig weder een Oranjespruit zou schenken, en dat alles gelukkig verloopen mocht. Zacht opende ik de kamerdeur, om mijn man niet te wekken, die nog in diepe rust lag na een vermoeienden nacht van arbeid. Ik begaf me naar buiten voor mijn gewone morgenwandeling.

Onder vroolijk gescherts en gelach gingen verscheidene lieden naar hun arbeid op 't land; mannen, loopende achter door karbouwen voortgetrokken ploegen, eenigen met arit of andere gereedschappen in de hand; vrouwen met patjols over de schouders of bakoels op 't hoofd, kinderen, karbouwen of geiten voor zich uit drijvend. Langzaam schreed ik voort tusschen die woelige menigte, nu en dan een groet beantwoordend of een vraag richtend. De zon verschool zich echter nog achter de wolken. Eindelijk kondigde een vurig rood uit het Oosten haar komst aan. Ik bleef stilstaan, mijn blik dien kant heen wendend. Het werd lichter en lichter en lichter overal. Ha, daar kwam ze te voorschijn, de dagvorstin, in majestueuse grootschheid 't wolkengordijn vaneen rijtend, en met haar koesterende stralen alles overgietend. Op gras en struiken glinsterden dauwdropjes als kostbare edelgesteenten. Een heerlijk koeltje stak op en boog de boomtoppen zacht op en neder als tot een welkomstgroet. Het vroolijk gezang der vogels en insectengegons vervulden de lucht. Heel de natuur was in leven en beweging, en gaf haar vreugde te kennen, dat de dag weder begonnen was. Blijmoedig en frisch keerde ik huiswaarts, daar ook mij 't dagwerk wachtte. Uit de verte zag ik mijn man mij tegemoet loopen, een morgengroet toewuivend. Niet zoodra konden we elkaars stemmen verstaan, of 't eerst, wat hij me toeriep, was:

„Nani, ik heb zoo'n voorgevoel, dat deze dag ons de blijde mare zal brengen!"

Thuis aan 't ontbijt spraken we over niets anders. Ongeveer tegen halfacht, terwijl ik in den voortuin een bouquetje plukte, hoorde ik uit de richting van Tangerang verscheidene achter elkaar geloste schoten als kanongebulder. Zonder nog 't rechte van de zaak te weten, holde ik naar binnen, uitroepend: „Hend, je voorgevoel bedriegt je niet! Op Tangerang vernemen ze 't reeds, want ik hoor van dien kant uit kanonschoten!" We gingen naar buiten en bleven aandachtig luisteren.

Waarlijk vernamen we er nog meer, thans uit de verschillende hoeken. Tot ons groot leedwezen bezaten we op Teloeknaga, ver verwijderd van andere plaatsen, noch in huis, noch bij den landheer, een telephoon, zoodat we ons geen zekerheid van de zaak konden geven. Zoo moesten we dus in gespannen verwachting blijven, wat mij zeer zenuwachtig maakte, met 't gevolg, dat ik alles averechts deed.

Eindelijk werd ik tegen half tien uit dien toestand verlost. De tjoetak*) van het land Pangkalan, een half uur van ons verwijderd, kwam ons mededeelen, dat hij tegen half acht van den Controleur van Tangerang het telephonisch bericht ontvangen had, dat wij ons op een nieuw prinsesje uit 't Oranjehuis mochten verheugen. Terstond werd de Nederlandsche vlag met Oranje in top geheschen, de drie kanonnen geladen. Van blijdschap pakte ik onze oude enjo, die bezig was met afstoffen, bij haar schouders, en draaide met haar, ondanks haar tegenstribbelen, een paar maal de eetkamer rond tot het arme, dikke oudje hijgend en proestend op den grond neerplofte. De drie geladen kanonnen werden een paar meters van elkaar op den grond voor ons huisje geplaatst en achtereenvolgens afgeschoten. Bij het eerste schot werd ter eere der Koninklijke Baby een mooie poeringboom (bij gebrek aan een waringin, ziet U, waarde lezers en lezeressen) in den grond gestopt midden in een omsloten tuintje tegenover onze woning. Boden werden naar verschillende deelen van het onderdistrict Teloeknaga uitgezonden om de blijde mare af te kondigen.

De desabewoners van Teloeknaga zelf, de standplaats van mijn man als assistent-wedana, ontvingen het heerlijke nieuwtje met blijde opgewondenheid. Een ieder haastte zich naar het pleintje naast den landheer, waar de gamelan reeds geslagen werd. Daartusschen hieven ze in koor bij korte tusschenpoozen een vroolijk hoera aan; ook werden mertjons afgestoken.

Er zat iets eigenaardig roerends in de wijze, waarop ze de zoo gelukkige geboorte van ons prinsesje vierden. Allen toonden duidelijk hun welgemeende vreugde.

*) Een door den land(-)eigenaar gekozen Inlandsch hoofd belast met de uitoefening der dagelijksche politie op de particuliere landerijen.

Na den „ingezonden" **brief van Menangkabauer** in Het Kol. Weekblad te hebben gelezen, is De Javabode op kondschap uitgegaan „bij iemand, die de toestanden ter Westkust grondig kent", en van wien het blad de volgende opmerkingen mocht ontvangen, welke wij onpartijdigheidshalve hier in haar geheel overnemen:

„De toestand van rust is werkelijk ingetreden; dit gebeurde echter reeds in de 2e helft van 1908. Bij den belasting-aanslag 1909 in het begin van dit jaar werd nergens ter Sumatra's Westkust onrust verwacht. De rust werd plaatselijk alleen verstoord in de afdeeling Priaman (het gebeurde te Oelahan, in Mei 1909).

De gearresteerden in zake de onlusten van het vorige jaar werden allen reeds door de betrokken bestuursambtenaren gehoord; een groot deel daarvan werd reeds op vrije voeten gesteld, zoodat thans alleen de belhamels in de gevangenis te Padang overblijven. Omtrent hun lot heeft de Gouverneur nog niet beslist, waarschijnlijk om de volgende redenen:

Sommige bestuursambtenaren dringen er op aan, dat die belhamels worden verbannen en zouden het een politieke fout vinden, indien zij op vrije voeten werden gelaten. Andere bestuursambtenaren daarentegen zouden zien, dat aan de meeste gevangenen vergiffenis werd geschonken, om reden zij geen kwaad meer kunnen doen; deze bestuursambtrnaren zijn voor een algemeene amnestie, zooals vroeger toegepast door Michiels.

De Gouverneur wenschte eerst te zien, hoe het ging met den belastingaanslag in dit jaar en met de betaling van den 1en termijn van de belasting (waarvan 30 Juni de vervaldag is), alvorens te beslissen in zake de verbanningsvoorstellen zijner bestuursambtenaren. Ik vermoed dan ook, dat de Gouverneur thans spoedig in staat zal zijn eene beslissing te nemen en zijne voorstellen aan de Regeering kan doen.

Van de reorganisatie-voorstellen, welke door den Gouverneur in 1906 aan de Regeering werden ingediend, hoort men weinig. Eene beslissing op die voorstellen, die inderdaad zeer ingrijpend zijn, en waarmede verscheidene bestuursambtenaren, die den toestand ter Sumatra's Westkust kennen, het niet eens zijn, is nog niet genomen en dit geeft mij aanleiding om te gelooven, dat die voorstellen door de Regeering niet zullen worden overgenomen. Dat die voorstellen belemmerend werken voor het binnenlandsch bestuur is niet geheel waar. In zijne voorstellen wenscht de Gouverneur een einde te maken aan het gebruik, dat de laras- of districtshoofden worden aangesteld middels verkiezingen. De Gouverneur wenscht te beschikken over een korps districtshoofden, die door hem worden aangewezen en die, evenals op Java en elders, overgeplaatst kunnen worden naar andere districten. De bezoldigde negorijhoofden, die eveneens verkozen worden, wenscht de Gouverneur te behouden. Sedert de indiening der reorganisatie-voorstellen werden dan ook bij mutaties geen nieuwe larashoofden door den Gouverneur aangesteld, wel nieuwe negorijhoofden. Bij het openvallen van de betrekkingen van larashoofden werden beschikbare controle-mantri's dan wel naburige larashoofden tijdelijk met die betrekkingen belast; dit gaf nergens stagnatie in den dienst, integendeel werden daardoor dikwijls betere toestanden geschapen.

Inderdaad schijnt er groot gebrek te zijn aan bestuursambtenaren; verscheidene controleurs werden bij vertrek uit het gewest niet vervangen, zoodat verscheidene plaatsen door naburige controleurs moesten worden waargenomen. Dat te Boea de vermoorde controleur Bastiaans door een luitenant werd vervangen, is zeer rationeel en ik acht het wenschelijk, dat die officier (luitenant Van Loenen, die heel goed schijnt te voldoen) daar voorloopig als waarnemend controleur gehandhaafd blijft. Minder wenschelijk acht ik het, dat er officieren als wd. controleur op de andere plaatsen benoemd worden, zooals thans gebeurd is Ket Singkarah, waar een jong 2e luitenant zonder ervaring als controleur geplaatst werd. Wil men de bevolking an Sumatra's Westkust niet verbitteren, dan dient men voorloopig op elke controleursplaats een bezadigd en ervaren controleur te plaatsen; er is in 1908 eene te groote beroering onder de bevolking ter Sumatra's Westkust geweest, om nu reeds met proeven te beginnen of jonge onervaren luitenants als controleur wel geschikt zijn om de bevolking in het rechte spoor te houden. Is er gebrek aan controleurs, welnu, dan zou het beter zijn de aanwezige aspirant-controleurs met eenige ervaring — en die zijn er — als controleur dienst te laten doen en de luitenants als aspirant-controleur een leeftijd te laten doormaken. De motieven, waarom de aspirant-controleurs niet bevorderd worden tot controleur, gelden deste-

meer voor officieren, die nimmer eene opleiding voor bestuursambtenaar hebben gekregen.

Militaire posten in het binnenland van Sumatra's Westkust zijn nog tijdelijk gehandhaafd op de plaatsen, welke ver verwijderd zijn van de garnizoensplaatsen, zooals Boea, Moeara Laboeh, Ajer Bangis, Taloe en Palembajan. Deze zullen wel spoedig opgeheven worden nu alles in die streken rustig blijft. Kwaad doen die militairen er niet."

Omtrent Gouverneur Heckler vernamen wij nog, dat deze het vaste voornemen heeft om in het begin van 1910, wanneer hij 5 jaren Gouverneur is, 's lands dienst met pensioen te verlaten — ten minste wanneer het op Sumatra's Westkust rustig blijft. De heer Heckler heeft zich tot taak gesteld de belastingen ter Sumatra's Westkust in te voeren, en, zoo schrijft onze berichtgever, het moet erkend worden, dat hij dat meesterlijk gedaan heeft. Weifelen is een woord, dat hij niet kent, en zoolang er quaestie is van onrust, zal hij op zijn post blijven.

Een zure suikercampagne.

De suikerfabriek Djatiroto stopte wegens gebrek aan werkvolk. De suikerfabriek Tangoelanggin moest eenigen tijd stoppen wegens ombouwing aan de ketels; men kon geen stoom houden, zoo lezen we in het Soer. Nieuwsblad. De fout ligt aan de verbouwing der vulhaarden en roosters der ketels, die na de campagne van 1908 heeft plaats gehad, in de idee dat alles beter zou gaan. De resultaten wezen echter anders uit.

Ook elders werden minder goede resultaten bereikt.

Alles voorspelt een „zure campagne", schrijft bovengenoemd blad.

Europeesche opvoeding.

Vier kinderen van den kroonprins van Djokja en drie van prins Joedonegoro gaan iederen dag van 's morgens half acht tot 's middags half zes naar de familie Rolder.

In de morgenuren worden zij in 't hollandsch en andere tot de lagere school behoorende vakken onderwezen door mevrouw en in de namiddaguren door den heer Rolder.

Dit is het begin van de europeesche opvoeding, welke aan deze kinderen zal worden gegeven, zoo schrijft Midden-Java.

De Hollandsch-Chineesche school.

Een zeer ongunstigen indruk heeft bij velen gemaakt het exclusivisme, dat bij de instelling der hollandsch-chineesche school heeft voorgezeten, door geen inlandsche leerlingen daarop toe te laten, meldt de Sumatra Bode.

Men had niet verwacht, dat hier, ter S. W. K., een land, dat, waar sprake is van geestelijke ontwikkeling, zeker niet voor Java heeft onder te doen, en de geestkracht van welks bewoners zeker niet minder is dan die van den Javaan % dat in dit land niet alleen geen 1e klasse scholen zijn opgericht, waar het nederlandsch dus een leervak zou zijn, maar zelfs voor een vreemdelingenkolonie — die immers zichzelf als zoodanig beschouwt — gedaan is, wat men den landzaat onthoudt.

„De grond ontzinkt ons" — zegt de ontwikkelde Maleier — „wij hebben het Hollandsch noodig te kennen, en onzen concurrent, den Chinees, dien wij op zoo menig gebied getoond hebben te kunnen staan, geeft men een wapen tegen ons, dat men ons onthoudt! Maar laat ons de hoop niet verliezen en niet meenen, dat het gouvernement zal volharden in een behandeling als van eigen en stiefkind.

Duidelijker kan het wel niet uitgesproken worden dat steun aan Chineezen in den komenden strijd wordt verleend, terwijl de landzaat zelf, die het nederlandsch gezag hier binnenhaalde, dien hem noodigen steun niet geniet.

Beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald, dit worde hier in het oog gehouden. Tegen de redeneering van den Maleier is niets steekhoudends in te brengen", zoo besluit bovengenoemd blad.

Spoorwegen op Sumatra.

Naar het Bat. Nieuwsblad verneemt, heeft de regeering bij het opperbestuur ingediend de voorstellen voor den aanleg, als begin, van een honderd kilometer lange baan op Sumatra, aanvangende te Telok Betong. De onkosten van dezen aanleg worden geschat op ƒ 8000000. De bedoeling is natuurlijk, dat de volksvertegenwoordiging niet aanstonds gesteld zal worden voor de goedkeuring van het geheele Saramacca-spoorwegplan, hetwelk, zooals men weet, minstens honderd millioen zou kosten, maar dat niettemin die vertegenwoordiging zich principieel over den aanleg van de groote stamlijn op Sumatra zal uitspreken.

Waar onze lezers onder „Ingezonden" een herinnering vinden aan het nuttige liedewerk te Pangoengsen, nemen wij hier het een en ander uit het Soer. Handelsblad over betreffende een

Causerie door den heer Van Emmerik.

Eerst kregen de schoolkinderen eene beurt, die hij toesprak en voor wie hij het hem vergezellende troepje pupillen, de z.g.n. „hongersnoodkinderen", in nette uniformpakjes gestoken, liet zingen en fanfaremuziek blazen. Hij vertelde hun, hoe hij die kinderen voor den landbouw had opgeleid door handenarbeid, en hoe gelukkig en gezond zij zich daardoor gevoelden. Hij spiegelde hun een even gelukkig en nuttig leven voor, als zij dit voorbeeld volgden. Beperking van behoeften is het geheim van een tevreden leven.

Over 't geheel was de toon, waarop hij deze spes patriae toesprak, de juiste en rake, en hij wisselde ernst af met humor, die de jongens soms deed schateren. Aandoenlijk waren zijne woorden, die hij uitsprak in een gebed tot slot.

Daarna kregen de volwassenen een beurt. In zijne causerie over „volksliederen" ontwikkelde hij mooie denkbeelden, welke hij actueel demonstreerde, door zelf enkele liederen voor te zingen en door zijn muziekkorps weder andere te laten spelen.

Hij besprak de mogelijkheid om ook in Indië de jeugd volksliederen te leeren zingen, wat hij aantoonde met zijn emigranten. Ook de wenschelijkheid, want niets werkt zoo krachtig om de nationaliteit tot patriottisme op te voeren als het volkslied.

Verder sprak de heer Van Emmerik over zijn arbeid en streven, over zijn levensbeschouwing en levenswijze, sprong van den hak op den tak, wat hij trouwens had geannonceerd op zijn strooibiljetten door de bijvoeging „en nog wat."

Dit „nog wat" wist hij zeer aardig te kruiden met humor, zoodat zijn publiek nu eens lachte, om dan weder ernstig te luisteren.

Want hij boeide zijn gehoor. Hij maakt op ons den indruk, dat hij overtuigd is door zijn geloof, 't welk hem de kracht geeft om zijn zwaren arbeid te volvoeren.

Hij offert zich op, hij geeft zich geheel voor en aan de levenstaak, die hij zich vrijwillig heeft opgelegd. Dat het publiek hem moge steunen — geldelijk steunen — in dit streven en in zijn arbeid!"

WEST-INDIË.

SURINAME.

Wederom hebben zich in het stroomgebied van de Gonini quaesties voorgedaan tusschen balata-concessionarissen. De eerste quaestie, die liep over een aanzienlijke hoeveelheid balata, is al twee maanden oud. Nu is er weder eene quaestie ontstaan over een hoeveelheid balata ter waarde van ƒ 250,000, die door een ander ontginner bewerkt zou zijn op een concessie van den heer W. F. van Lier.

De rechtsregelen in de kolonie schijnen wel zeer ingewikkeld te zijn, dat dergelijke gewichtige aangelegenheden zoo lang blijven zonder tot een oplossing te kunnen komen. Deze rechtsonzekerheid werkt ongetwijfeld verlammend terug op de industrie, zoodat een doortastend optreden van het bestuur gewenscht is", schrijft Onze West.

De statuten zijn afgekondigd van de Stichting voor verwaarloosde jongens.

Zij is gevestigd te Paramaribo en heeft tot doel duurzame verzorging van minderjarige jongens, ouder dan dertien jaar, over wie door den rechter de voogdij aan de Stichting wordt opgedragen.

De verzorging en opvoeding geschieden in een inrichting op de plantage Slootwijk in het district Cottica.

De dagelijksche leiding der inrichting wordt opgedragen aan een directeur, door den gouverneur op voordracht der regenten te benoemen en te ontslaan.

Het college van regenten is benoemd. Voorzitter is de heer I. da Bosta, voorzitter der Koloniale Staten.

CURAÇAO.

In de zitting van den Kolonialen Raad heeft de voorzitter medegedeeld, dat de gouverneur de Jong van Beek en Donk met ingang van 1 October a.s. zijn ontslag heeft verzocht.

Het is te begrijpen, dat deze bestuurder wenscht heen te gaan. Maatregelen, door hem genomen, eerst goedgekeurd door de publieke opinie, werden later, toen hij in andere opzichten niet voldeed aan het verlangen eener, zij het ook belangrijke fractie in de kolonie, afgekeurd, ja belachelijk gemaakt.

Deze gouverneur kon geen goed doen, omdat hij aan het onderwijs niet geven wilde of kon, wat men verlangde.

Ook met de nieuwe belastingen is men in de kolonie alles behalve ingenomen.

„De klachten over de nieuwe belastingen nemen met den dag toe. Het regent bezwaarschriften tegen de gebruiksbelasting. De Raad van beroep zal wel de handen vol krijgen.

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

(Vervolg.)

Zoodoende kwam de dood voor haar als een engel van verlossing. Hoe zij haren geliefde vertroostte, toen de beslissende ure gekomen was, weten wij niet; maar zij deed het en hij hield zich dapper, omdat hij niet wilde, dat zij ter wille van hem nog meer zou lijden. Een dokter wilde zij niet zien.

„Lieveling", zeide zij, terwijl zij hem voor het laatst met haar zielvolle oogen aankeek, „twee dingen heb ik je nog te vragen; maar ik ben bang dat ge mij erg kinderachtig zult vinden", voegde zij er glimlachend aan toe.

„Wat het ook zij, liefste, ik zweer je, dat ik het doen zal, wat het mij ook kosten moge."

„Luister dan: het werd mij nooit vergund om, zooals andere meisjes, met eere den bruidstooi te dragen, laat mij dan nu geheel als bruid gekleed in het graf leggen, geheel om je op den dag der opstanding aldus tegemoet te treden, en lieveling — haar stem werd nu al zwakker — laat mij begraven in gewijden grond."

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr.

Dwaze beden wellicht, maar zij, die nooit iets voor zich zelve gevraagd had, wenschte dit nu, en haar vriend beloofde haar, dat het aldus zou geschieden, dat zijn eenig levensdoel voortaan zou zijn haar wenschen na te komen. Thans eerst gingen hem de oogen open en zag hij in, wat zij geleden moest hebben, en dat hij, die haar leven zoo mooi had willen maken, de oorzaak was van deze wreede, lange marteling, wellicht van haar vroegtijdigen dood. Hij knarstandde van wroeging en berouw!

Zoo ging zij van hem heen. Met behulp van bekwame Inlanders balsemde hij het stoffelijk omhulsel van zijn mooie geliefde — thans mooier dan ooit in zijn oogen — opdat de verwoestingen des tijds haar niet zouden kunnen deren.

Weldra was de bruidstooi gereed en toen hij haar de oranjebloesem om het hoofd had geslingerd en den sluier voorgedaan, legde hij haar in de looden kist met het glazen deksel en nam toen daarnaast plaats om als een eenzaam, wanhopend man in zijn voor vogelvrij verklaard oud huis naar haar te staren, en zijn sterk lichaam kromp ineen onder het bewustzijn, dat hij dit jonge leven verwoest had, haar genoodzaakt had om voortdurend van de geheele wereld uitgesloten te leven.

De Roomsche priesters en de Engelsche geestelijken weigerden allen haar in gewijden grond te begraven, en zelfs een smeekschrift aan den bisschop baatte hier niets. Toen was hij geheel wanhopend. Hoe nu Arabella's laatsten wensch te vervullen?

Op zekeren nacht begroef hij met behulp van eenige trouwe bedienden — wier stilzwijgendheid hij met goud betaalde — zijne dierbare in een geheim graf op een plaats, die hem alleen bekend was en verdween uit deze streken.

Een tijd lang liepen er allerlei geruchten aangaande L. Sommigen beweerden, dat hij als een Inlander te midden der inboorlingen leefde, anderen veronderstelden, dat hij zelfmoord had gepleegd. Maar hoe kon hij sterven, zonder de laatste wensch van haar, die hij liefhad, vervuld te hebben? Naarmate de jaren verliepen, sprak men er al minder over, de wereld had hem vergeten.

Ongeveer tien jaren na Arabella's dood, toen het regiment verwisseld was en er een nieuw huis verrezen was op de plaats, waar zij haar treurig leven geleid had, verscheen daar eensklaps een oude man met een door de zon gebruind gelaat. Hij zag er vermoeid en ziekelijk uit, maar hij was zoo rijk als Cresus. Een zwerm werklieden werd dadelijk aangesteld en binnen een jaar tijds verrees aldaar een mooi kerkje tusschen de palmboomen, recht tegenover den tuin van het oude huis, dat nu geheel nieuw was opgebouwd.

(Wordt vervolgd).

Die het meest te klagen hebben en misschien het minst bezwaarschriften inzenden, zijn de eenvoudige lieden, die vroeger f 2 grondbelasting betaalden voor hun huisje, en nu behalve de iets verminderde grondbelasting nog meer dan f 20 moeten opbrengen aan gebruiksbelasting", schreef de „Amigoe."

Hetzelfde blad merkte, naar aanleiding van de zitting van den Koloniaalen Raad van den 14en Juli jl., het volgende op:

„Naar wij met voldoening vernamen, ging de Raad naar de Afdeelingen om te beraadslagen over wijziging der Grondbelasting. Verandering van deze verordening, welke in plaats van verlichting veel bezwaarderen druk bracht over de arme bevolking, wordt spoedeischend geacht. Draagkracht naar vermogen vond hier heelemaal geen toepassing; de groote eigendommen werden verlicht, de kleinere veel verzwaard. Dergelijke toepassing der wet is zeker alleronbillijkst, en hoe eerder aan deze onrechtvaardigheid een einde wordt gemaakt, des te beter.

Maar met een dringend verzoek aan het Bestuur tot wijziging van de grondbelasting alleen mag de Raad niet volstaan. De Gebruiksbelasting en die op den In- en uitvoer en der Accijnzen moeten ook hoog noodig worden herzien." .

Door den gouverneur is eene ontwerp telegraaf- en telefoon-verordening ingediend. De „Amigoe" begroet dit ontwerp met vreugde, omdat het een aanwijzing is, dat het walstation der draadlooze hoogstwaarschijnlijk behouden zal blijven.

Ook uit anderen hoofde vernam het blad, dat het voortbestaan der „Draadlooze" volstrekt niet af zal hangen van de proef, welke 1 Juli met het openstellen van het station ten dienste van het publiek werd begonnen. De beslissing moet komen van Nederland. Nu de Koloniale Raad er zich zoo sterk voor uitsprak, zal het walstation wel behouden blijven.

Het blad herinnert er nogmaals aan, dat dit station zoo buitengewoon goed voldoet, en zelfs op 2000 K.M. afstand nog gemakkelijk in contact bleef met Hr. Ms. Gelderland.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De verlofkwestie maakt een belangrijk punt van bespreking uit bij de Inlandsche pers. Aan den europeaan, in Indië geboren en getogen, vervullende slechts de betrekking van commies, zoo merkt de **Bintang Soerabaja** in hare rubriek „Z a t e r d a g s c h e c a u s e r i e" op, verleent het Nederl.-Ind. Gouvernement, op 's Lands kosten, een verlof voor één of twee jaren naar Europa, maar niet aan een regent. Het is immers niet noodig voor een javaan, om met verlof te gaan? Het blad looft het Gouvernement, dat het geen verschil maakt tusschen europeanen, in Europa of in Indië geboren. Zou het echter niet goed zijn, vraagt het, om in het belang hunner ontwikkeling en ter verruiming van hun blik ook den regenten vergunning te geven naar Europa te gaan? Het behoort thans nog tot de zeldzaamheden, dat de hoogste Inl. ambtenaren naar meerdere kennis streven door het lezen van boeken, maar wanneer zij zich in Europa bevinden, zijn zij verplicht hunne oogen en ooren open te houden, te hooren en te zien, wat tot dusverre voor hen onbekend is. Een ondervinding, door eigen aanschouwing verkregen, is van méér waarde dan kennis uit boeken opgedaan, die dikwijls verre van voldoende is. Het is de wensch der Regeering, vervolgt het blad, om aan de inboorlingen méér rechtstreeksch aandeel in het bestuur te geven dan vroeger het geval was. Maar juist daarom zou het goed zijn, dat zij wat meer van de wereld te zien kregen dan wat binnen de grenzen van hun district of afdeeling ligt. Het blad laakt het volstrekt niet in de Regeering, dat zij aan een commies, afkomstig van den achterhoek van Menado of Ambon, dan wel aan hem, die in de een of andere javaansche kampoeng het levenslicht heeft gezien, verlof naar Europa verleent, want dat verlof strekt immers toch ook tot zijne verdere ontwikkeling — maar een dergelijk verlof zou voor een regent niet minder waarde hebben dan een commies, daar het ook dezen in de gelegenheid zou stellen oogen en ooren bijzonder den kost te geven. En dit zal den lande geen nadeel berokkenen, besluit de **Bintang Soerabaja.**

De nieuwe bepalingen voor de europeesche ambtenaren om met buitenlandsch verlof te gaan, geeft aan de **Pemberita Betawi** aanleiding het volgende in hare rubriek „Z a t e r d a g s c h t ij d v e r d r ij f" te zeggen: Met verbazing heeft de inboorling gevraagd, waarom men alleen er aan gedacht heeft om aan de europeesche ambtenaren verlof naar Europa te verleenen, terwijl men geen bepalingen in het leven roept, die aan een inlandsch ambtenaar het recht toekennen op kosten van den Lande met verlof te gaan, al was 't maar naar een ander deel van Indië. Wanneer aan een europeesch ambtenaar, na den jaren dienst, verlof wordt verleend naar Europa, waarom zou men dan, vraagt zij, aan een inboorling, die even lang den Lande heeft gediend, ver van zijn geboortegrond, niet kunnen vergunnen naar Java, Sumatra, Borneo, de Molukken enz., waar hij geboortig is, te gaan? Heeft men er dan niet aan gedacht, dat een op Java geboren inlandsch ambtenaar één plaatsing erlangt ook op Borneo en een Sumatraan wel naar Celebes gezonden wordt? Het schijnt niet noodig te zijn, roept schrijver met bitterheid uit, dat aan een inlandschen ambtenaar een verlof op 's Lands kosten wordt toegestaan, want Inlanders mogen immers geen bezoldiging genieten, als zij daarvoor den lande geen arbeid presteeren. Inlanders moeten hard werken, inlanders moeten véél belasting betalen, om bij te dragen in de overtochtskosten en het verlofstraktement der europeanen, die met verlof gaan. Kortom, in Indië moet slechts ten bate van Nederland gearbeid worden! Het is billijk, gaat schrijver voort, dat Indië voor Nederland werkt, want Nederland beschermt Indië, voor welke bescherming de kolonie het moederland dankbaar moet zijn. Maar waarom zoo'n groot verschil gemaakt? Dienen wij niet allen onder één en dezelfde vorstin? Het is eigenlijk noodelooze moeite, dat wij over deze verlofsbepalingen mopperen, want, al wachten wij tot de katten horens krijgen, het Gouvernement zal er niet toe komen om ze ten gunste van den inboorling te veranderen. Welke regeling bestaat er ten aanzien van zieke inlandsche landsdienaren? klaagt schrijver verder. Een Inlander moet eerst half dood zijn voor men hem verlof geeft om naar zijn geboorteland terug te keeren, en dan mag hij de reiskosten nog zelf betalen. In de tweede maand van zijn verlof ontvangt hij slechts de helft van zijne bezoldiging, en dit verlof mag hoogstens drie maanden duren. Is hij dan nog niet genezen, zoo kan hem, bij hooge uitzondering, een vierde maand verleend worden; maar in den regel krijgt hij dan ontslag uit zijne betrekking. Een inlandsche kweekeling van f 12 salaris bijv. bekomt gedurende zijne ziekte een verlofstraktement van f 6 en een wachtgeld van f 4. Zoo'n luttel bedrag moet voldoende zijn, zucht schrijver, want een zieke Inlander heeft immers geen geneeskundige hulp noodig en hij kan zich toch wel met jonge bladeren voeden, gelijk de schapen, of met inferieure roode rijst. Vleesch heeft hij niet noodig, hij kan volstaan met goedkoopen, drogen visch. Voor één cent heeft hij genoeg voor een geheelen dag! Maar hoe is het in deze met den europeaan gesteld? roept hij uit. Als deze verkouden is of zich maar eenigszins onbehagelijk gevoelt, vraagt hij dadelijk verlof voor twee of drie maanden naar Bandoeng, Soekaboemi, Lawang (plaatsen in de bergstreken, bekend om het gezonde en koele klimaat). Zijne reiskosten betaalt het land. Bovendien kan hij nog voor één of twee jaren wegens ziekte naar Europa gaan. Al krijgen beide ambtenaren bezoldiging uit de door Indië opgebrachte voordeelen, europeaan en inlander hebben daarom toch nog niet dezelfde rechten!

WAT DE CHINEES VERTELT.

In een der vroegere nummers van dit weekblad is melding gemaakt van het denkbeeld der afdeeling Bondowosso van de T i o n g H o a H w e K o a n vereeniging om aan de Chineesche Regeering te verzoeken een groote geldloterij te houden, ten einde de winst daarvan te besteden tot financiëelen steun voor de h a k t o n g s (chineesche scholen) in N.-I., die zich thans niet kunnen bedruipen, en omdat de Ned.-Indische Regeering op het verzoek dier vereeniging een dergelijke loterij in Ned.-Indië te mogen houden, nog geen beschikking heeft genomen, terwijl de kas van verscheidene afdeelingen d r i n g e n d aanvulling behoeft. In de **Pewarta Soerabaja** werkt de voorzitter der afdeeling Malang dit denkbeeld nader uit. Hij begint met de noodzakelijkheid te kennen te geven, dat alle zelfstandige afdeelingen der T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging de h o e n k i o k's, tot het elk jaar te houden congres toetreden, ten bewijze, dat alle emigranten eensgezind zijn, opdat a. men dan gemakkelijker geschikte gediplomeerde chineesche onderwijzers uit het stamland zal kunnen krijgen, b. de vorderingen der leerlingen geregeld kunnen worden nagegaan door den chineeschen inspecteur van het onderwijs, c. wanneer men moeilijkheden ondervindt, onverschillig van welken aard, men dadelijk hulp krijgen kan, d. de leerlingen, die den cursus aan een haktong ten einde toe gevolgd hebben, gelegenheid krijgen, een hoogere opleiding te erlangen (bijv. aan de K i l a m h a k t o n g te Nanking). De lasten, welke op het hoofdbestuur drukken, zijn vele, het is daarom noodig, dat het over voldoende fondsen beschikt. Het ligt in de bedoeling om telken jare een loterij van 400 duizend dollar te doen houden. De daaruit te behalen winst, ad 185.500 dollar, zal voldoende zijn, om de noodlijdende scholen bij te springen. In Indië wordt jaarlijks door het Gouvernement een groote loterij van een half millioen toegestaan, verdeeld in 50.000 loten. Van dit aantal wordt minstens het 3/5 deel door Chineezen genomen, niettegenstaande de winst slechts strekt om europeesche vereenigingen te steunen en niets daarvan ten bate van den chinees komt. Er zijn op dit oogenblik 70 zelfstandige afdeelingen der T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging (daarvan zijn 53 tot het Indo-chineesch Congres toegetreden). Wanneer elke afdeeling slechts 500 loten neemt, en de chineesche loterij ook verdeeld wordt over 50.000 loten, zal men alleen reeds onder de chineesche emigranten in Ned.-Indië 70 maal 500 = 35000 loten kunnen plaatsen. De overige 15000 zouden voorzeker door in de Straits en in Britsch-Indië woonachtige chineezen worden genomen.

Met de regeling van deze zaak in Indië, zoude men kunnen belasten de voorzitters van de 4 chineesche kamers van koophandel op Java (Batavia, Semarang, Soerabaja en Djokjakarta), benevens een vijftal van de meest invloedrijke, door den schrijver bij name genoemde hoofdbestuursleden der T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging, in de eerste plaats den voorzitter van het hoofdbestuur L o s i a n s e n g P h o a K e n g H e k, beheerder van het land T e l o e k P o e t j o e n g, Ridder der Orde van Oranje Nassau, lid van den gewestelijken raad van Batavia. Wanneer deze personen zich tot een commissie vereenigen om de belangen der Indische deelnemers aan die loterij te behartigen, zal iedereen er vertrouwen in hebben, en dit zal zeker het loten plaatsen in de hand werken. Men behoeft niet te vreezen, dat zij zich een keuze niet zouden laten welgevallen, daar het van algemeene bekendheid is, dat de door den voorzitter van Malang genoemde personen veel voor hunne rasgenooten over hebben.

Ook bespreekt hij het denkbeeld om een onderlinge levensverzekering op te richten. Hij wil iederen chinees tusschen 16 en 55 jaar, die door 2 medici of twee leden der T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging gezond van lijf en leden verklaard is maandelijks een zeker bedrag laten afzonderen. Na zijn dood zullen zijne erfgenamen een bepaalde som ontvangen. De leden zullen in drie klassen verdeeld worden. De leden van de eerste klasse betalen een entrée van f 30 en een maandelijksche contributie van f 3, die van de tweede betalen f 20 en f 2 en die van de derde f 10 en f 1. Na hun dood wordt aan hunne erfgenamen respectievelijk een bedrag van f 750, f 500 en f 250 uitgekeerd. Zij, die 20 jaren achtereen gecontribueerd hebben, zullen van verdere contributie vrijgesteld zijn. Op deze wijze behoeven de nabestaanden van een chinees zich niet moeielijk te maken over zijne begrafeniskosten, daar deze uit de verzekeringskas bestreden kunnen worden. De ontwerper hoopt, dat elke chinees, die het doen kan tot het lidmaatschap zal toetreden. De winsten, gemaakt met de entrees en inleggelden, zullen ten bate van de kas der T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging komen. Hij verwacht, dat, wanneer de chineesche Regeering de loterij telken jare toestaat, de vereeniging tot onderlingen steun bij overl den tot stand komt, en goed van stapel gaat, de band tusschen de chineezen zoo hecht mogelijk zal zijn. Over hunne geestelijke ontwikkeling behoeven zij zich niet ongerust te maken. De toekomst hunner onderwijsinrichtingen zal verzekerd zijn. Hieraan voegt de redactie van de **Pewarta Soerabaja** toe, dat zij zich geheel met de denkbeelden van den schrijver vereenigen kan, dat zij daarom haren lezers verzoekt, over deze zaak goed na te denken. Wanneer wij ons zelve niet helpen, van wie moeten wij dan hulp verwachten? vraagt zij aan het slot.

Java en Sumatra, zegt S t e r in de **Pantjaran Warta,** zijn de Nederl.-Ind. eilanden, waar de meeste chineezen wonen, ook die van ouder tot ouder zich in Indië gevestigd hebben. De geldelijke opbrengst dier bezittingen zouden, zonder hen, veel minder bedragen, daar de chineezen een niet gering aandeel bijdragen. Doch niettegenstaande zij het Gouvernement dus groot voordeel aanbrengen, worden zij nog steeds als vreemden beschouwd, die zwaarder belast zijn dan de overige inwoners, en bovendien nog allerlei moeilijkheden ondervinden.

Wanneer de chinees een overtreding pleegt, zegt schrijver, komt hij voor den policierechter, die zonder veel omslag iemand van één tot 90 dagen van zijne vrijheid kan berooven. Indien het een assistent-resident goed dunkt een chinees, op wien overigens niets te zeggen valt, in de gevangenis te brengen, zou daartoe mogelijkheid bestaan. De voorbeelden zijn talrijk, dat de policierechters chineezen zoo willekeurig behandelen. Een voorbeeld van recenten

datum biedt de chinees L o a J o e D j i n, die, zonder voldoend bewijs van vergrijp, tot drie maanden ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon is veroordeeld. Er is over de kwestie veel gesproken. Men beschouwde ze als de bloem, welke zich eenmaal tot vrucht zal ontwikkelen in de verheffing van het chineesche ras. Doch de schrijver is op dit punt niet erg optimistisch gestemd; hij vreest daarentegen dat de bloem zich niet ontwikkelen, maar verwelken en afvallen zal. Wat zal die beweging ten gevolge hebben? Dat de ambtenaren aangeschreven worden in den vervolge, als het chineezen geldt, de zaak beter te onderzoeken. Moge de policierechter zich al aan die aanschrijving houden, zal de bevoegdheid van mindere politie-beambten om een chinees op te pakken en om hem in het belang van het onderzoek een à twee nachten in de arrestantenkamer gevangen te houden, daarmede een einde nemen? In welk opzicht zal er verandering komen? Indien de chineesche Regeering de noodige krijgstoerustingen had en een flink en geoefend leger, geloof dan vrij, roept schrijver uit, dat zij niet zou nalaten om den chinees aan de rechtspraak van den policierechter te onttrekken. Het berechten van zaken, hem betreffende, zou van de policierol naar den raad van justitie overgebracht worden door middel van chineesche bajonetten onder het gebulder van chineesche kanonnen!

INGEZONDEN.

PANGOENGSEN.

Kolonie voor noodlijdende Inlanders.

Ontvangsten:

Saldo 30 April 1909	f 331.54½
Gift van Br. K. te Wl.	„ 25.—
„ N. N. te W.	„ 1.—
„ N. H. J. G. W. te K.	„ 10.—
„ N. N. te S.	„ 5.—
Totaal	f 372.54½

Uitgaven:

voor het onderhoud van 43 pers.	f 71.08
Saldo 31 Mei	„ 301.46½
Totaal	f 372.54½

Pangoengsèn, 1 Juni 1909.

P. TUNHEIM.

Het is mij een genoegen bij bovenstaande verantwoording der gelden nog eenige bijzonderheden aangaande het werk te Pangoengsen te kunnen voegen, daar ik er onlangs een bezoek heb gebracht. (Ik moet nl. nog eenigen tijd wachten eer ik weer voor goed mij daar kan vestigen, hetgeen vast en zeker mijn plan is en waarover ik juist met de nieuwe beheerders uitvoerig heb gesproken). Als eene koningin werd ik door de opgezetenen ingehaald, terwijl ook twee der zendingzusters mij zes paal ver te paard waren tegemoet gegaan. Bijna heel Pangoengsèn kwam mij onderweg tegemoet loopen, sommigen zes paal ver; en onder dezen waren kleine kinderen, oude vrouwen en ook een blinde man.

Heerlijke dagen heb ik op mijn vroeger arbeidsveld doorgebracht, waar ik van alle zijden de meeste liefde ondervond. En tot mijn blijdschap zag ik het werk uitstekend voorigaan onder de trouwe zorgen der nieuwe leiders, die zich met allen ijver en liefde daaraan wijden. Ik zag hen de zieken behandelen met de meeste toewijding en 't grootste geduld, en de kleinen verzorgen met alle teederheid. Het verwaarloosde, ziekelijke kindje, waarover ik vroeger schreef, was, onder de bijzondere zorg van den heer Wood, mollig en dik geworden; met een innig tevreden gezichtje zat hij 't liefst op diens schoot. De school werd trouw voortgezet, geleid door een Javaan, dien ik vroeger daarvoor eenigszins heb opgeleid, en onder toezicht van een der zendingzusters. Van de wondlijders, die ik achtergelaten had, waren velen genezen. Een, die bijzonder erg was, nam ik mee naar 't Stadsverband te Semarang, waar hij ver genoeg van Pangoengsèn af zal zijn, om, voordat hij geheel genezen is, naar huis terug te kunnen keeren, hetgeen hij te Pati eens gedaan heeft.

Hierbij moet ik ook melding maken van een onzer kleinen, die door Dr. De Vogel te Semarang met goed gevolg geopereerd is van blaassteen, voor welke belangelooze hulp ook de nieuwe bestuurders van Pangoengsèn hartelijk dankbaar zijn.

Van harte hoop ik, dat velen op praktische wijze zullen blijk geven van hunne sympathie voor dezen arbeid, die met zooveel sympathie door mijn opvolgers wordt verricht. Uit naam der bestuurders dank ik allen recht hartelijk voor de gezonden bijdragen. Moge God u allen daarvoor rijkelijk zegenen!

M. JANSZ.

Salatiga, 1 Juni 1909.

Van Vreemde Koloniën.

De Japanners op Formosa.

Omtrent den kolonialen arbeid der Japanners op Formosa loopen de uitingen van verschillende zijden uiteen, ten aanzien van de wijze, waarop het Japansch bestuur zijn doel trachtte te bereiken. Meer overeenstemming treft men aan, wat betreft het oordeel omtrent de verkregen uitkomsten.

Goblet wijst in de D é p e c h e C o l o n i a l e op het feit, dat Formosa met zijn bevolking van 3 millioen Chineezen en omstreeks 100000 Maleische koppensnellers, op het oogenblik, dat het in Japansche handen overging, zoo weinig in tel was bij de Chineesche regeering, dat deze er, ten gevolge van den toestand, waarin die bevolking zich bevond, niet aan dacht het eiland als een provincie van het rijk te beschouwen.

De bevolking leidde er een arm en ellendig bestaan op eene oppervlakte, die aan het tweevoud dier bevolking een meer dan ruim bestaan zou waarborgen bij een behoorlijk bestuur.

De Japanners verkeerden er dus in voor de kolonisatie vrij gunstige omstandigheden, afgescheiden van den tegenstand, dien zij van de zijde der Maleische inboorlingen ondervonden.

Hoezeer evenwel anarchisme en willekeur onder het voormalig Chineesch bestuur bloeiden, werden de nieuwe Japansche meesters verre van hartelijk verwelkomd. De Formosanen, schrijft Goblet, hadden weinig reden tot dankbaarheid ten opzichte van de bestuurders, die het moederland hun toezond. Toch wisten die ambtenaren, begrijpende, dat het met hun macht om zich te verrijken zou zijn gedaan, zoodra de Japanners het bewind zouden voeren, de Mongolen in West-Formosa tot den opstand aan te zetten. Dit was vergeefsche moeite; de Japanners hebben zich op Formosa een vaste plaats verzekerd.

„Het is waar, dat dit volk, bewonderaars van de germaansche wijze van optreden en onder den invloed van een barbaarsch atavisme, niet voor energieke maatregelen terugdeinsde, die wellicht noodzakelijk waren.

In elk geval schijnt Japan nu reeds door zijn optreden bevredigende resultaten te hebben verkregen, die de aandacht verdienen van Europa.

De goede uitkomsten, die Japan verkreeg, zijn te danken aan het ruime aanbod van Japanners, die, tengevolge van de overvulde arbeidsmarkt in het vaderland, bereid waren naar Formosa te gaan en aan de beschikbaarstelling der benoodigde fondsen voor eerste vestiging.

Amerikanen, die Formosa bezochten, schatten het aantal der aldaar gevestigde Japanners op 100000. Alle hooge ambtenaarsbetrekkingen worden door Japanners bekleed. Het bestuur en het onderwijs bevinden zich in japansche handen, terwijl de groote ondernemingen alleen voor het mindere werk Chineezen gebruiken.

Zoo zijn de bestuurders, ingenieurs en machinisten bij den dienst der spoorwegen allen Japanners, terwijl de beambten bij de exploitatie, conducteurs en dergelijken, uit de op Formosa aanwezige Chineesche elementen worden gerecruteerd — de immigratie uit China zelf is zeer bemoeilijkt door een streng passenstelsel.

Het bestuur heeft nu in handen van een geheel Japansch personeel een algeheele wijziging ondergaan, terwijl in zake rechtspraak groote verbetering werd verkregen, daar de rechters nu niet meer hunne uitspraak laten afhangen van de hun toegediende smeer. Dan zijn er 165 scholen opgericht voor de Chineezen en 24 voor het meer beschaafde deel van de bevolking, dat is te zeggen voor de Japanners en voor die Chineesche kinderen, op wier toelating uit hygiënisch oogpunt niets valt aan te merken. Voorts zijn nog 15 scholen opgericht voor de wilden in het gebergte. Dan hebben de Japanners nog een normaalschool voor onderwijzers, twee scholen voor middelbaar onderwijs met afzonderlijke klassen voor de leerlingen van beide seksen, een geneeskundige school, twee landbouwscholen en een school voor beambten opgericht.

Vrijheid van godsdienst is in de kolonie gewaarborgd.

Terwijl Japan aldus de intellectueele ontwikkeling tracht te bevorderen, zijn overal, waar dit mogelijk was, gemeenteraden ingesteld en heeft het bestuur zijne aandacht gewijd aan de uit economisch oogpunt gewenschte maatregelen. Men heeft het vuil in de steden opgeruimd, goten aangelegd, de straten verbreed — gebruik makende van branden zoodra die zich voordeden — en in de centra een Japansche wijk aangelegd, als model voor de inboorlingen voor stadsaanleg.

De orde wordt in de streken onder geregeld bestuur gehandhaafd door eene groote Japansche politiemacht, terwijl de uit Chineezen van Formosa gerecruteerde troepen worden gebezigd om hun oude vijanden, de inlandsche koppensnellers, in toom te houden.

Wat spoorwegen betreft zijn nu 220 mijlen aangelegd met smal spoor, terwijl de Japanners 300 mijlen weg, geschikt voor karrenvervoer, en 400 mijl aan voetpaden aanlegden. Geleidelijk worden de havens verbeterd, de kusten van lichten voorzien, zoodat het wilde Formosa zich langzamerhand civiliseert.

Eene der grootste moeilijkheden, die de Japanners op hun weg ontmoetten, was de regeling van het grondbezit. Zij hebben die moeilijkheid weten te overwinnen, door aan honderden Japansche landmeters op te dragen de grondbezittingen op te meten en een kadaster op te maken, hetgeen bovendien noodig was voor de vaststelling der belastingen; — dit werk kostte ongeveer 5 millioen gulden. Voorts moest eene agrarische quaestie worden opgelost: de groote landeigenaars bezaten de beste gronden en verpachtten die tegen naar eigen believen bepaalde pachtsommen. Het Japansch bestuur onteigende die gronden en verkocht die aan de pachters — geen philantropische maatregel, maar een financieële operatie, daar zij voor het bestuur geldelijke voordeelen afwierp, terwijl dit bovendien dientengevolge in staat was de contribuabelen volgens bepaalde gegevens te belasten.

Formosa bedruipt thans zichzelf. Nadat Japan ongeveer 37 millioen gulden aan de kolonie had ten koste gelegd, zijn geen verdere geldelijke offers noodig geweest. Volgens den gouverneur-generaal, Iwai, brachten de belastingschuldigen onder het Chineesch bestuur omstreeks 15 tot 20 millioen gulden aan belastingen op, van welk bedrag ternauwernood de helft in de kas van het land terecht kwam. Op het oogenblik wordt aan belastingen over de geheele kolonie een bedrag van 20 millioen gulden opgebracht. Daarbij komen dan nog lokale belastingen tot een totaal van 6 millioen gulden, terwijl de verschillende monopoliën nog een som van 20 millioen gulden opleveren. Die monopoliën omvatten de volgende middelen: tabak, zout, kamfer, opium, spoorwegen, telegraaf en telephoon.

Het kamfer-monopolie brengt ongeveer 2½ millioen gulden op. Men treft op het eiland ongeveer 4000 vierkante kilometer van kamferbosschen aan, waarvan de exploitatie gedurende 75 jaren in de wereldbehoefte zou kunnen voorzien bij toegepasten roofbouw. Men zorgt er nu evenwel voor door bijplanting de omgekapte boomen te vervangen. De geldelijke uitkomsten zullen waarschijnlijk steeds beter worden, daar de kamferprijzen thans, vergeleken bij 35 jaren te voren, van 15 tot 125 cent per Engelsch pond stegen.

Het opiummonopolie brengt jaarlijks ongeveer 12 tonnen gouds op — men gelieve hiervan wel goede nota te nemen, met het oog op het oordeel van sommige personen, die steeds op het voorbeeld van Japan op Formosa wijzen, dat daar het opiumgebruik zou hebben „uitgeroeid."

De Japanners zijn er dus in geslaagd om het bestuur van Formosa in te richten op eene voor hen, en voor de commercieele belangen van het eiland voordeelige wijze. Zij hebben die uitkomst verkregen, wijl zij volgens het gezegde van een op het eiland gevestigden Amerikaan, daar zijn opgetreden met moed, verstand, vlijt en geld.

De Chineesche inboorlingen van Formosa hebben eene groote verbetering in den stand hunner zaken kunnen constateeren, terwijl de arbeidsloonen eene verhooging met 50 percent ondergingen. Toch hebben zij, niettegenstaande zij zich vroeger met zoo lage loonen moesten tevreden stellen, dat de Japanner ook nu nog niet als arbeider op het eiland komt, inderdaad het Japansche juk niet kunnen verdragen, terwijl ze het Japansch bestuur ook nu nog als juk torschen.

Wat is nu de moraal?

Japan heeft ontegenzeggelijk op Formosa goede uitkomsten verkregen, die onzes inziens tot de vraag leiden: of de moderne begrippen betreffende het optreden eener koloniale mogendheid wel steek houden, waar het betreft de vestiging van geregelde toestanden in nieuwe te openen streken?

Japan heeft het voordeel gehad, laat ons zeggen bij wijze van concessie aan die moderne begrippen: het twijfelachtig voordeel, dat het als aziatische mogendheid recht op het doel af kon gaan, zonder vreeze voor de al te luidruchtige inmenging van koloniale theoretici.

Het heeft zich niet behoeven te storen aan protesten tegen fiscaliteit van Formosanen-vrienden daar dezen in Japan nog niet bestonden; het heeft de oerbewoners van het eiland kunnen uitroeien waar

lezen het den toegang tot de kamferbosschen beletten; het heeft eene agrarische quaestie kunnen oplossen op zeer voordeelige voorwaarden, die een koloniaal bestuur elders zouden blootstellen aan een critiek — enfin, men begrijpt ons.

Het Japansche voorbeeld op Formosa leert ons, dat eene koloniale mogendheid in korten tijd veel kan bereiken. Maar wie die uitkomst wil en in denzelfden tijd wil, overwege wel de vraag, of hij ook alle middelen wil.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

Over de **koloniale Bibliotheek** te Paramaribo (Suriname) schreef de heer Fred. Oudschans Dentz in No. 7 van *De Boekzaal* een artikel, waarop in ons vorig overzicht reeds even de aandacht werd gevestigd. De hoofdzakelijke inhoud komt op het volgende neer:

Genoemde bibliotheek werd door particulieren in 1856 opgericht, nl. door de hh. Dr. Ch. Landré en Dr. F. A. C. Dumontier, redacteuren van het slechts eenige jaren bestaan hebbend tijdschrift „West-Indië". Het volgende jaar werd zij aangeboden aan het Koloniaal Gouvernement, dat de schenking aanvaardde en haar den naam gaf van „Surinaamsche Koloniale Bibliotheek." Eenige jaren later werd aan de Bibliotheek toegevoegd eene verzameling inlandsche vogels, dieren en andere naturalia, en in 1867 Bibliotheek plus Museum in bruikleen afgestaan aan het Surinaamsch Genootschap tot bevordering van kennis. Bij de opheffing van dit genootschap in 1875, werd een en ander wederom het gouvernement aangeboden.

Bibliotheek noch Museum schijnen in den loop der jaren aan het doel te hebben beantwoord. Toch bevat volgens een schrijven van 21 Sept. 1907 in het Nieuwsblad „Onze West" onder den titel: „De Koloniale Bibliotheek een verborgen schat", „de bibliotheek een schat van belangwekkende en daaronder zeldzame boeken." De oorzaak van het geringe gebruik, dat er van wordt gemaakt moet dan ook worden gezocht in de slechte localiteit in de eerste plaats. Want: „Waarom, zoo vragen wij — aldus genoemd blad — heeft men voor bibliotheekzaal nu juist zulk een alleronɡunstigste plaats uitgezocht als dat catacombeachtige Logeergebouw, een misbaksel van tropische bouwkunst. Het is alsof men deze rijke boekenverzameling aan de belangstelling van het publiek zocht te onttrekken, door ze op te sluiten in een broeiend, donker gevangenisachtig lokaal, waar over dag een kaars moet worden aangestoken om de nummers der boekwerken behoorlijk te kunnen onderscheiden: een somber oord, dat men gaarne zoo spoedig mogelijk ontvlucht, om daarbuiten vrijer adem te halen. En in harmonie met dit bibliotheekcachot wordt de belangstellende bezoeker opgewacht door een ouden knorrigen Cerberus, die klaarblijkelijk door een kassiansysteem zijn cipiersbestaan nog blijft voortzetten." Het artikel werd onder de aandacht van het Koloniaal Bestuur gebracht, en had tot gevolg, dat de Gouverneur in 1907 eene commissie benoemde, (waarvan de heer Oudschans Dentz secretaris werd), teneinde te komen tot verbetering van den ongunstigen toestand. Van de voorstellen der commissie is nog weinig verwezenlijkt; alleen werd in 1903 het Koloniaal Museum opgeheven teneinde in het gebouw ruimte te krijgen voor een goede leeszaal en uitbreiding der boekerij.

De schrijver eindigt zijn artikel met eene opsomming der rubrieken, welke de bibliotheek omvat, waaruit blijkt, dat zij inderdaad niet onbelangrijk mag worden geheeten; hij besluit:

„Het is te hopen, dat spoedig de Koloniale Bibliotheek, welke zooveel lezenswaardig bevat, haar schatten voor het publiek kan ontsluiten, en in een net gebouw overgebracht, druk bezocht en doorlezen mag worden, en het bezoek aantrekkelijk, aangenaam en makkelijk worden gemaakt, wat tot dusverre niet het geval is.

Onze Eeuw.

Het Augustus-nummer van Onze Eeuw brengt o.a. een artikel van Dr. E. B. Kielstra over: De ondergang van het Djambische rijk en de gevolgen daarvan. Op bevattelijke wijze geeft Dr. K. hier een overzicht van onze verrichtingen in de latere jaren in Djambi, Korintji, de Batanghari-districten, en de Kwantan-districten (een groot gedeelte van Midden-Sumatra vormende), en wijst er met nadruk op dat een meer daadwerkelijk ingrijpen in de binnenlandsche aangelegenheden dier landstreken een gebiedende eisch was. Door dat optreden is, zegt de schr., met betrekkelijk geringe inspanning en in betrekkelijk korten tijd de toestand zeer verbeterd. „Toen de moeilijkheden met het steeds onbetrouwbare Sultanaat van Djambi begonnen, spraken zij, die de feitelijke toestanden onvoldoende doorgrondden, evenals de vreesachtigen in de Indische pers, van een tweeden Atjeh-oorlog; anderen, het zoo noodzakelijk opruimen der „vuilnisbakken" aan onze grenzen niet beseffende, klaagden over „imperialisme"!

Wat ons betreft — aldus Dr. K. ten slotte — „wij meenen, dat de regeering niet anders gedaan heeft, dan haar p l i c h t; dat ons land, niet alleen in onze koloniën zelve, maar ook in den vreemde, achting verdient, wanneer het zich, waar noodig, weet te doen gelden, maar dat het, met den schijn genoegen nemende, in werkelijkheid zijne stelling als koloniale mogendheid verzwakt."

De Indische Gids.

Als gewoonlijk bevat de Ind. Gids een aantal artikelen, welke een nadere beschouwing ten zeerste verdienen, doch wegens gebrek aan plaatsruimte, moet worden volstaan met een bloote opsomming van den inhoud. Deze bestaat uit: De Provincie Madras en haar bestuur, door J. H. Nieuwenhuijs. — De zending in Nederlandsch-Indië, door C. Poortman. — De Minahassa en Noord-Celebes, door J. E. de M. — De praktijk der landschapskassen. — Schoolfanatisme. — Het standpunt der Mohammedanen in Britsch-Indië. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den O.-I. Archipel (Balanipa, Madjene, Pambaoewang, Tjinrana en Loewoe). — Het Engelsch-Siameesche verdrag. — De openbare werken in Nederlandsch-Indië. — De stand van zaken bij het Panamakanaal. — Eerste indrukken (Indische schets), door F. — Maandelijksche revue van brochures en van Tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. E. d. M. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Koloniale literatuur.

Tropische ziekten.

Voordrachten over de tropische ziekten van den Oost-Indischen Archipel, door G. W. Kiewiet de Jonge, Arts, Leeraar aan den cursus in tropische ziekten bij het Geneeskundig Laboratorium te Weltevreden. Derde deel. Batavia, Javasche Boekhandel en Drukkerij.

Gelijk op de beide vorige deelen, vestigen wij ook gaarne de aandacht der lezers op het kort geleden verschenen derde deel van Dr. Kiewiet de Jonge's voordrachten over tropische ziekten, met de uitgave waarvan hij zeker een hoogst nuttig werk verricht. De schrijver behandelt in dit deel achtereenvolgens: Cholera, Leverziekten, Ankylostomiasis (wormenziekte), Andere dierlijke parasieten, Schadelijke visschen, Giftige slangen, Zonnesteek.

De Indische Mercuur.

In No. 31 schrijft de heer J. Sibinga Mulder een artikel, met opschrift: De landbouwkundigen bij de Java-suikerindustrie, naar aanleiding van een opstel in het Mercuur-Nr. van 20 Juli, getiteld: Handleiding voor hen, die in betrekking wenschen te gaan bij een der suikerfabrieken op Java. Aangezien we eventueel belanghebbenden met nadruk op deze Handleiding hebben gewezen, komt het gewenscht voor, ook te dezer plaatse mede te deelen, dat de heer Sibinga Mulder van meening is, dat op de betrouwbaarheid dier Handleiding wel wat is aan te merken, vooral wat betreft het medegedeelde omtrent landbouwkundigen, waarvan C. A., de schrijver der Handleiding, „al heel slecht op de hoogte is."

Voorts bevat dit Nummer: Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan (Referaat), door P. Hondius Jz. — De handelstoestand in het Verre Oosten. — Nieuwe caoutchouc-maatschappijen in Engeland, opgericht gedurende het eerste halfjaar 1909. — Invoer op Java in 1909. — Uitvoer van Java in 1909. — Vrijdom van suikeraccijns in Nederland voor suiker niet bestemd voor verbruik. — Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten, benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Bulletin de colonisation comparée.

Tot nu toe werd dezerzijds verzuimd de aandacht te vestigen op een bijdrage van den heer E. Dubois, Directeur eener handelsschool te Antwerpen in de Mei- en Juni-Nummers van bovengenoemd nieuw in Brussel verschijnend koloniaal tijdschrift, getiteld: L'éducation coloniale en Hollande, welke bijdrage volle aandacht verdient. Prof. Dubois putte zijn materiaal niet uitsluitend uit gedrukte bronnen, doch toog naar Nederland om licht te ontsteken door persoonlijke waarneming. Zoo kon het gebeuren, dat zijne mededeelingen omtrent verschillende Nederlandsche vereenigingen met betrekking op de Nederlandsche koloniën, als Oost en West, Boeatan, Moederland en Koloniën, Indisch Genootschap, Kon. Instituut voor de taal-, land- en volkenkunde, Koloniaal Museum, enz. enz. grootendeels juist zijn. Hetzelfde geldt voor zijne besprekingen van de Ned.-Indische bestuursacademie, de gelegenheden tot opleiding van personen voor den Indischen dienst in verschillende betrekkingen enz. Het slot van des schrijvers mededeelingen over Oost en West luidt:

L'association publie un journal hebdomadaire, Het Koloniaal Weekblad, qui tend à devenir un organe important. Een compliment, hetwelk de redactie van dit blad wellicht wil aanvaarden, als ze weet, dat Prof. Dubois uitstekend Nederlandsch verstaat en leest!

Weekblad voor Indië.

Inhoud van Nr. 11. Het duel, door M. K. (naar aanleiding eener brochure van H. Kerremans, kapitein der artillerie, getiteld: Regeling van eerezaken, regels en gebruiken van het duel en tot vreedzame bijlegging van geschillen). — De leider van het Leger des Heils op Java, P. A. van Rossum (met portretten). — De spoorweg Loeboek Aloeng—Priaman met afbeeldingen), door Si Toehoek. — De Oranjefeesten te Serang (met afbeeldingen). — De Soerabajasche schaakclub (met afb.)

Departement van Landbouw.

De reeks van publicatiën, door dit jonge departement uitgegeven, is wederom met een nieuwe vermeerderd, getiteld: Veeartsenijkundige mededeelingen. Als No. 1 is op de Drukkerij te Buitenzorg in het licht verschenen: Vergelijkende onderzoekingen naar de onderkenningsmiddelen van kwaden droes, door Dr. L. de Blieck, Chef van het Veeartsenijkundig Laboratorium te Buitenzorg.

De flora der Ned. W.-I. eilanden

The flora of the Dutch West Indian Islands. Vol. I. The flora of St. Eustatius, Saba en St. Martin, by J. Boldingh. Leiden, E. J. Brill.

Dit werk, eigenlijk een proefschrift, dat daarna in den handel is gebracht zonder die aanduiding, heeft om zoo te zeggen zijn ontstaan te danken aan Mevr. van Grol—Meijers, de vrouw van den gezaghebber van St. Eustatius, G. J. van Grol, die in de jaren 1904—06 een collectie planten op dat eiland verzamelde en de bewerking aan den heer Boldingh toevertrouwde. Dit was voor genoemden heer aanleiding om, gesteund door verschillende wetenschappelijke instellingen, zich naar de genoemde eilanden te begeven, teneinde een volledig beeld te krijgen van hunne floristische samenstelling. Bovengenoemd boek is het resultaat zijner onderzoekingen. Op den inhoud kan dezerzijds niet worden ingegaan natuurlijk; alleen kan hier met vreugde worden geconstateerd, dat eindelijk het zoolang verwaarloosde onderzoek der flora van een 3tal Ned. West-Ind. eilanden gelukkig tot het verleden behoort, en wanneer straks Bonaire, Curaçao en Aruba op dezelfde wijze onderzocht worden, behoeven wij, om met Dr. A. Pulle te spreken „wat de botanische kennis van onze Antillen aangaat, bij geen natie meer achter te staan."

***

Ten slotte zij gewezen op een tweede, goedkoope uitgaaf ('s-Gravenhage, W. P. van Stockum & Zoon) van het bekende geschrift van den Amerikaan Clive Day: **Nederlandsch beheer over Java** gedurende drie eeuwen. Voor Nederland bewerkt door Luit.-Kol. H. D. H. Bosboom, zoomede op het periodieke geschrift

Statistisch overzicht der behandelde zieken en der behandelde zieke paarden en muildieren van het Ned.-Indische leger over het jaar 1907. Batavia, Landsdrukkerij.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l ij k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 14 Juli.
De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 13 Juli.
Javasche Courant No. 54 en 55.
De Indische Mercuur No. 32.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 125.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 26.
De Banier No. 28.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 9 Juli 1909. No. 54.

Dit Nr. bevat het Kon. Besluit regelende de positie enz. van ambtenaren in Nederlandsch-Indischen dienst, die tot lid van de Staten-Generaal worden benoemd.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan het lid van den raad van Justitie te Batavia Mr. J. C. Hubregte, en aan den controleur B.B., W. P. A. Kloprogge.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter H. M. van der Leeuw; de posthouder J. J. Bär; de kler-

ken R. de Windt, F. K. E. Brekveld, en de onderwijzer H. H. Buijs.

Benoemd: tot tijdelijk landbouwkundig ingenieur S. Snuijff; ter Algemeene Secretarie tot referendaris J. K. Helder en Mr. K. F. Creutzberg; tot hoofdcommies W. Burer, tot 1en commies Th. A. Grivel; tot 2en commies J. Bakarbessy.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Timbanganten, Raden Djaja Soebrata.

Benoemd: tot wedana van Timbanganten, Raden Sasrawinata; van Djimpang-Tengah, Mas Kandoeroean Wargapradja.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den officier van gezondheid P. van Vliet en aan den magazijnmeester 2e klasse (1e luitenant) der art. C. de Lange.

Bevorderd: tot 1en luitenant-magazijnmeester P. H. Tonus; tot kapitein bij het wapen der inf. J. C. L. Engelhart; tot kolonel bij het wapen der artillerie de luit.-kol. H. C. Cronouer.

Benoemd: tot 2en commies bij het Dep. van Oorlog J. P. Troes.

***

Uit de Javasche Courant van 13 Juli 1909. No. 55.

Extra-bijvoegsel: Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Mei 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de griffier van landraad te Indramajoe M. L. Heijting en de kantoorchef te Pekalongan W. L. Schreijer.

Gesteld: ter beschikking van den president van den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. K. J. Pott.

Benoemd: tot Secretaris van het Gouv. Celebes en Onderh. B.B., P. J. Ketting Olivier; tot hoofdcommies te Semarang D. Th. van Oort; tot lid bij den plaatselijken raad van het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra Dr. K. van Roon en G. J. van Stipriaan Luiscius; tot 1en substituut-officier bij den Raad van Justitie te Semarang Mr. E. F. R. A. Nierstrasz; tot onderwijzer 1e klasse J. H. Schophuijs en J. F. Janssen; der 2e klasse A. J. Eijkman en J. Boesveld.

Militair Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan den kapitein van den generalen staf H. A. Kooij.

Bevorderd: bij het wapen der infanterie tot luitenant-kolonel de majoor W. H. de Lussanet de la Sablonière; tot majoor de kapiteins J. W. Beukers, J. J. Engelen en A. L. C. de Klerck; tot kapitein de 1e luitenants C. B. Dutry van Haeften en A. B. W. Schaeffer; tot 1en luitenant de 2e luitenant A. R. F. van der Mark.

Benoemd: tot adjudant van den commandant der 2e militaire afdeeling op Java de 1e luit.-adj. H. F. Ankes; tot plaatselijk commandant te Padang de luit.-kolonel A. P. van de Siepkamp; tot onderluitenant de adjudant-onderofficier F. Nout, K. Drabe, E. Broekhuizen en de Europ. sergeant J. Voorwerk.

Geplaatst: bij het 18e bataljon de kapitein T. H. Wefers Bettink, van verlof teruggekeerd, en de 2e luitenant D. D. de Jongh; bestemd voor den dienst in Ned.-Indië; te Padang de off. van gezondh. 2e klasse W. C. van Raadshoven, bestemd voor den dienst in Ned.-Indië.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins der Nederlanden", gezagvoerder P. Koningstein, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 6en Augustus 1909.

J. J. H. Vink, echtgenoote en kind; Jonkvr. Schuurbecque—Boeye; Dr. J. H. Verloop; H. den Hartog; M. L. J. L. Koperberg; D. Saavedra; Th. Ormeling; B. J. W. van den Abeelen.

VACANT.

No. 33 Donderdag 19 Augustus 1909. 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

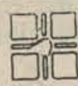
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de **Indische Bestuursopleiding.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.10 en de Ned. Staatscourant 1909 No. 175 à *f* 0.10 (oproeping van artsen).

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1908. Prijs *f* 0.25.

e. **De Werkkring van den controleur B. B. op Java** door J. H. Eijken à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende **de opleiding van militaire apothekers.**

g. idem oproep van adspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschappen, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in N.-I.

h. De Indische Mercuur 18 Mei 1909—20 (betrekking van machinist); 20 Juli 1909—29 (idem bij de suikercultuur).

PERSKRONIEK.

INHOUD: De pers over de benoeming van een nieuwen minister van Koloniën.

Wel zelden of ooit is een nieuw opgetreden minister van koloniën met zoo weinig ingenomenheid in de pers begroet als de heer de Waal Malefijt. En dat niet alleen door de bladen der linkerzijde, maar ook door een gedeelte der pers, die tot de rechterzijde behoort. Sprak niet De Tijd, toen de benoeming nog slechts bij geruchte bekend was, van een „bijna ongelooflelijke zaak", hiermede bedoelende dat de heer de Waal Malefijt den heer Idenburg zou vervangen? En de Nieuwe Rotterdamsche Courant maakt het nog eigenaardiger door...... slechts met vijf regels te gewagen van den nieuwen functionnaris, nadat het blad met lof over de bekwaamheden van den heer Idenburg had gesproken.

Over het algemeen kan men zeggen, dat de a.s. benoeming van den heer Idenburg tot gouverneur-generaal met even veel genoegen in de pers begroet is als de benoeming van den nieuwen minister van koloniën aanleiding gaf tot scherpe critiek.

Hieronder laten wij een staalkaart van persuitingen volgen:

De Nederlander zegt:

„De heer De Waal Malefijt heeft als publiek man een eervollen staat van dienst. Dat hij als Kamerlid op het glibberig veld der politiek wel eens gestruikeld is, kan men den nieuwen Minister moeilijk als grief aanrekenen. In de Kamer heeft hij meer dan eens getoond, dat hij voor de Koloniën een warm hart heeft.

Laat men dus afwachten, of dit aan den Minister De Waal Malefijt nog niet beter dan aan het Kamerlid toevertrouwd is. Wie een verantwoordelijk ambt als dit aanvaardt, doet dit niet op lichtzinnige wijze. Van den afgevaardigde voor Breukelen, die zich nooit een politiek „Streber" heeft getoond, kan men zulk een lichtzinnigheid zeker niet verwachten. Hij zelf zou, indien een geschikter functionnaris te vinden ware geweest, zich wellicht liever op den achtergrond hebben gehouden."

***

De Nieuwe Rotterdamsche Courant schrijft:

„Voor het Kabinet zal het ontslag van den heer Idenburg ongetwijfeld een verzwakking zijn. De heer de Waal Malefijt, al wordt hij als Indische specialiteit der rechterzijde beschouwd, en al werd hem een aantal jaren het rapporteurschap der Indische begrooting opgedragen, kan zeker niet op één lijn gesteld worden met hem, wiens plaats hij zal gaan innemen."

Het Algemeen Handelsblad zegt:

„De heer De Waal Malefijt was laatstelijk voorzitter van de antirevolutionaire kamerclub, en trad als zoodanig herhaaldelijk als antirevolutionair woordvoerder op, ook over koloniale aangelegenheden, maar van buitengewone bekwaamheden, ook van buitengewone bekendheid met Indische zaken is bij die gelegenheden niet gebleken. Een verzwakking is dus deze ruil ongetwijfeld.

En wij hebben een vermoeden, dat de heer De Waal Malefijt benoemd is tot minister van koloniën niet omdat hij de meest geschikte en de bekwaamste man was om met den a.s. Gouverneur-Generaal ons Indisch rijk te regeeren, maar vooral omdat hij een antirevolutionair partijleider is. Een gepronnonceerd politieke benoeming dus."

De Nieuwe Courant ziet den heer Idenburg met groot leedwezen den ministerszetel verlaten, en schrijft vervolgens:

„Deze minister wordt nu vervangen door een partijgenoot, wiens bestuurswerkzaamheden zich nimmer uitstrekten buiten de grens der provincie Utrecht, die de koloniën nimmer aanschouwde en dien als in de Tweede Kamer niemand ooit beschouwd heeft als koloniale specialiteit. Bovendien deed hij nooit van zoodanige bekwaamheden of eigenschappen blijken, als het gemis van bijzondere kennis of bevoegdheid voor het hem toevertrouwde deel der regeeringstaak zouden kunnen vergoeden, zou niet doen vergeten. Van dezen man moet nu de leiding en de kracht uitgaan in een Kamer, die haast geheel ontbloot is van kenners van onze koloniën."

***

Het Vaderland, besprekende de bekwaamheden van den heer De Waal Malefijt, noemt wat deze in de Kamer deed „verdienstelijk" en vervolgt:

„Een persoonlijkheid, van wien kracht en leiding op koloniaal gebied uitging, is de heer Malefijt evenwel nimmer geweest. Door de kleine aanwijzingen en opmerkingen, die hij jaarlijks ten beste gaf, loopt allerminst de groote en vaste lijn van iemand, die weet, wat hij wil.

En juist dit doet ons zijn optreden aan het hoofd van het Departement van Koloniën niet zonder bezorgdheid aanschouwen."

Het blad hoopt verder, dat er licht op zal gaan over de vraag: waarom toch juist de heer De Waal Malefijt tot dit gewichtig ambt geroepen werd, en het hoopt niet, dat redenen van interne coalitiepolitiek, vermeende aanspraken van de a.-r. partij b.v., tot die keuze geleid hebben.

Het blad concludeert ten slotte:

„Hoe dit zij, winst voor Indië levert, in totaal beschouwd, de verandering in het koloniaal bestuur niet op. Wat wij te Buitenzorg winnen verliezen wij op het Plein. Men had nu zoowel hier als daar een man met een vaste hand en volledige kennis van Indië. Met verandering van personen behoudt men te Buitenzorg zoowel het een als het ander, en gaat zelfs nog vooruit, maar op het Plein zullen — indien men den nieuwen minister naar zijn heden en verleden mag beoordeelen — beiden worden gemist."

***

De Tijd vraagt:

„Wie en wat is de heer De Waal Malefijt? Deze heer, in 1890 benoemd tot burgemeester van Westbroek en Achttienhoven, sedert lid der Prov. en der Ged. Staten van Utrecht, sinds 1897 lid der Tweede Kamer voor het district Breukelen, is een man van beteekenis in de antirevolutionaire partij. Hij neemt o.a. zitting in het bestuur van het antirev. Centraal Comité, van de Vrije Universiteit, en meer andere instellingen. Hij is daarbij iemand, die zijn Kamerlidmaatschap ijverig en trouw behartigt, en van wien men gaarne zal aannemen, dat hij meer dan de meeste zijner collega's zich in Indische zaken heeft ingewerkt.

Dit een en ander schijnt echter geenszins voldoende, om een benoeming tot minister van Koloniën in den tegenwoordigen tijd te rechtvaardigen."

De Gelderlander, de vervanging van den heer Idenburg door den heer De Waal Malefijt als minister van koloniën vermeldende, schrijft:

„Dit bericht zal in breeden kring ernstig betreurd worden. De heer Idenburg had de achting van alle partijen wegens zijn groote kennis van koloniale toestanden en zijn ideale bedoelingen.

Zijn heengaan is voor het ministerie een zwaar verlies. Voor zijn opvolger is het geen aangename taak de politieke nalatenschap van den heer Idenburg over te nemen.

Moge de neer De Waal Malefijt er in slagen, Idenburgs verlies zooveel mogelijk te vergoeden. Hij heeft zich in den laatsten tijd ontegenzeggelijk met grooten ijver in de koloniale zaken ingewerkt; maar zijn gebrek aan practische ervaring en zijn gemis van sommige eigenschappen, die bij minister Idenburg wel aanwezig waren, zullen het hem niet gemakkelijk maken in de Kamer hetzelfde prestige te verwerven, dat Idenburg zich verzekerd had."

***

Het Volk acht de beide benoemingen slechte gevolgen der antithese- en koalitie-politiek.

„Het zou misschien anders zijn geloopen, indien het „Handelsblad" niet met zijn Sweerts-onthullingen was gekomen. Dan was er tenminste een candidaat meer geweest voor het gouverneur-generaalschap, en had Idenburg wellicht met een gerust geweten op het Plein kunnen blijven. Nu bleek hij voor Indië niet gerust, als hij zelf niet den post van onderkoning ging bekleeden. Het is trouwens de vraag, of de heer Idenburg zelfs in den heer Sweerts iemand zag, nog geschikter voor het gouverneur-generaalschap dan zijn eigen persoontje, en het is zeker, dat de benoeming van den heer Sweerts aan het machtige geestelijk element in de katholieke partij, onderricht van de liefdegaven van den Haagschen burgemeester aan de antirevolutionaire partijkas, hoogst onaangenaam zou zijn geweest.

Het blad wil niet meedoen aan de actie tegen den heer de Waal Malefijt, het erkent:

dat de manier, waarop minister Idenburg feitelijk zichzelf tot gouverneur-generaal heeft benoemd, en op zijn ministersstoel een strooman heeft gezet, een karakteristieke regentenstreek is, in alle opzichten in strijd met een demokratisch regeeringsbeginsel. Maar wij zien in dit stuivertje wisselen van de heeren aan het laadje een veel ernstiger feit. Er zijn in Indië zeer groote vraagstukken aan de orde."

***

De Residentiebode zegt: ...„dat de heer de Waal Malefijt een self-made man is. En van dezulken, geschoold in den strijd des levens, kan men veelal goeds verwachten."

***

De Maasbode vreest, dat de ontslagneming van den Koloniën-minister in onze koloniale politiek weer stagnatie zal veroorzaken.

„Want het staat wel vast, dat de nieuwe titularis zich vooreerst niet in de zaken van dit zeer omvangrijke Departement met hetzelfde gemak zal bewegen als de nu scheidende bewindsman, afgezien dan nog van de persoonlijke kwaliteiten der beide ministers."

En hoewel voor den troon te Buitenzorg voorzeker op 't oogenblik geen geschikter dignitaris is aan te wijzen, toch blijft de Maasb. de ministerverwisseling betreuren.

„Het ware o.i. beter geweest, zoo de heer Idenburg of wel den post, dien hij thans nog bekleedt, niet hadde verlaten, of wel dien post niet hadde aanvaard, zoo Z.E. — wat niet onwaarschijnlijk is — destijds kennis droeg van wat in onze Oost stond te gebeuren."

Intusschen kan het blad zich allerminst vereenigen met die persorganen, welke den nieuwen dignitaris voor het Koloniën-departement minder hoffelijk tegemoet treden.

„Wie weet, dat de scheidende bewindsman niet is te vervangen door een evenknie, moest toch in zijn critiek wat milder zijn."

***

Het Centrum betreurt het aftreden van den heer Idenburg. Het is een verlies voor het Kabinet, tot welks krachtige persoonlijkheden de heer Idenburg behoort. Wat de heer De Waal Malefijt als hoofd van dit departement presteeren kan moet nog blijken. Ongetwijfeld is de afgevaardigde voor Breukelen een scherpzinnig en werkzaam man. Een, die ook in het debat zijn man staat. In de laatste jaren was hij door zijn partij aangewezen, om bij de behandeling van Indische aangelegenheden het woord te voeren. Dat een liberaal Minister, de heer Fock, hem benoemde tot curator der Indische Bestuurs-Academie, geeft getuigenis, dat zijn werken en weten op koloniaal gebied ook door tegenstanders wordt erkend. Een Indische specialiteit, gelijk zoovelen zijner voorgangers, is de heer Malefijt zeker niet; maar deze omstandigheid kan even goed een voordeel als een nadeel wezen. Juist van „specialiteiten", is wel eens gezegd, heeft Insulinde...... het meest te verduren gehad."

***

Land en Volk meent, dat deze benoeming, die vriend en tegenstander verbaasd heeft, door niets te rechtvaardigen is.

„De heer De Waal Malefijt is zonder twijfel een ijverig en nauwgezet man, maar deze eigenschappen — hoezeer te waardeeren ook — maken van een Kamerlid nog geen Minister."

En nu de reden voor deze verwisseling van personen?

„De heer Idenburg zal gouverneur-generaal van Indië worden. Erkennende, dat voor dien post een hoogstaand, zeer bekwaam man noodig is, en dat de heer Idenburg in dat ambt op den troon te Buitenzorg veel goeds zal kunnen tot stand brengen, mag toch de vraag worden gesteld: was hij — en hij alleen — de man, die voor dit ambt in aanmerking moest komen? Bestonden daartoe zoo dringende redenen, dat daarvoor het Ministerie zich aan een aderlating kon onderwerpen, waardoor het zooveel bloed verloor?"

Dubbel, driedubbel betreurt het blad het, dat juist nu een man als mr. Van Deventer niet meer in de Kamer terugkomt en dat er ter linkerzijde geen enkele Indische specialiteit zitting heeft.

***

De Standaard bespreekt de loopbaan van den heer Idenburg en zegt naar aanleiding van zijn aftreden als minister:

„Geen wonder, dat er een gevoel van ernstige teleurstelling opkomt bij het vernemen, dat deze algemeen gewenschte man zijn ministerschap neerlegt, juist aan den aanvang van de nieuwe periode, die dit Kabinet ingaat.

Doch vindt het gerucht dat loopt, geheel bevestiging, dan blijft de eminente arbeidskracht van den heer Idenburg voor Indië verzekerd, en staat hij straks gereed, om den zetel van den Gouverneur-Generaal te beklimmen.

Doch dit gaat de toekomst aan. Voor het heden zien we op het huidige kabinet, en vinden het heengaan van den heer Idenburg in alle opzichten een verlies.

De heer DeWaal Malefijt, in de plaats van den heer Idenburg benoemd, neemt een zeer zware taak voor zijn rekening. Idenburg op te volgen, het is iets, waar moed toe behoort; en uit de stemmen die nu reeds opgaan in de pers, blijkt, dat de heer Malefijt dien moed zal behoeven. De teleurstelling over het heengaan van den heer Idenburg verleidt enkelen tot onbillijke beoordeeling van zijn opvolger.

Dat de heer Malefijt zich voor deze taak vinden liet, bewijst reeds, dat hem moed en geestkracht niet ontbreken. Gedurende vele jaren trad hij voorts in de Antirevolutionaire partij als koloniaal woordvoerder op, en spreidde daarbij een kennis van zaken ten toon, die menigmaal verraste."

Uit de O.-I. Mail.

Uit de jongste mail vernamen wij met leedwezen dat er hier en daar op Java **veel ziekte is door het abnormale weer.**

In de kampongs te Semarang heerscht in de laatste dagen veel koorts. Alle industrieën ter plaatse ondervinden daarvan de onaangename gevolgen door het thuisblijven van een groot deel van het personeel. Bij ons, vertelt de Locomotief, ontbreekt in zetterij en drukkerij reeds dagen lang ongeveer 30 procent van het personeel, welke leemte niet tijdelijk kon worden aangevuld, daar overal hetzelfde gebrek aan werkkrachten heerscht.

Zoo was men ook te Soerabaja bang dat de Passar Malem erg zou lijden onder de aanhoudende regens, die er vielen.

Die **jaarmarkttentoonstelling** beloofde anders juist dit jaar bizonder mooi te zijn. De heer Jasper zond aan het Soer. Handelsblad o.a. de volgende mededeeling:

„De afdeelingen meubels en photographie op de a.s. jaarmarkt-tentoonstelling beloven interessant te worden. In de nu reeds toegezegde inzendingen van meubels, w.o. van Soerabajasche firma's, zal een groote verscheidenheid op te merken zijn. Bij het door mevrouw Ter Horst van Jogjakarta te exposeeren ameublement, in enkele versieringen, waarvan gebruik is gemaakt van Inlandsch batik- en goudborduurwerk, wordt een toepasselijke wandbekleeding gegeven. Meubels, welke geheel door Inlandsche nijveren ontworpen en vervaardigd zijn, zullen niet ontbreken. In de loods voor photographie wordt een groot aantal photo's zoodanig opgesteld, dat de bezoeker zich een indruk vormen kan van land en volk in een gedeelte der buitenbezittingen in den Indischen Archipel. Kiekjes zijn er, om door een stereoscoop te bekijken, photo's van een koffieonderneming, photographische ontwerpen zelfs voor inlandsche schoolplaten, een album met mooie afbeeldingen van den Boroboedoer, vergrootingen naar opnamen van Gresiksche, oude graven, zee- en parkgezichten, enz.

Een bezienswaardige bijzonderheid in de afdeeling Pluimvee zal de collectie Indische reigersoorten zijn, voor welke vogels een aparte omgeving van land en water zal moeten worden gemaakt."

Tot welke prachtige versieringsmotieven zullen deze sierlijke vogels den impressionistischen Inlandschen kunstenaar kunnen inspireeren! Wij denken hier in dit verband aan het éénig mooie reigermotief in den geïkatten slimat, door zendeling Pos uit Soemba meegebracht, welke een paar jaar geleden in Bozaten zoo algemeen door kunstkenners bewonderd, en later het eigendom werd van den heer G. P. Rouffaer.

De kweekschool voor inl. onderwijzers te Fort de Kock.

Gelijk bekend, werd in het jaar 1901 besloten aan deze kweekschool ook toe te laten adspirant ambtenaren, die niet de hoogste klassen behoefden te bezoeken, doch, na een bewijs van overgang van de derde naar de vierde klasse te hebben verkregen, eene plaatsing in eene ondergeschikte betrekking bij het bestuur konden krijgen. Aan deze leerlingen werd niet, zooals aan de anderen, van gouvernementswege een maandelijksche toelage van *f* 10 toegekend. Het aantal leerlingen, dat op die school geplaatst kon worden, bedroeg 50. Deze regeling heeft echter niet aan de verwachting beantwoord. In verband met de reorganisatie van die onderwijsinrichting, zal het aantal leerlingen tot 100 worden opgevoerd, die allen een volledigen cursus zullen hebben te volgen en allen een toelage tot genoemd bedrag zullen krijgen. Uit degenen, die met goed gevolg het eindexamen afleggen, zullen dan jaarlijks een 6 à 7-tal worden gekozen om bij het bestuur werkzaam te worden gesteld.

Volksonderwijs op de Buitenbezittingen.

Nu de proef tot organiseering op Java en Madoera van een volksonderwijs, uitgaande van de inlandsche gemeenten, met steun van Regeeringswege voorloopig gunstige uitkomsten heeft opgeleverd, schrijft de Javabode, heeft de Regeering besloten ook in de Buitenbezittingen tot eene soortgelijke proefneming over te gaan. De hoofden van Gewestelijk Bestuur op Sumatra — behalve de Gouverneur van Atjeh — zijn met dit voornemen der Regeering in kennis gesteld.

Maandag 26 Juli werd de **opleidingschool voor Inlandsche rechtskundigen,** welke voorloopig gevestigd zal zijn in het gebouw aan het Koningsplein Zuid, het vroegere Instituut Beck en Volten, geopend. Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal woonde deze plechtigheid bij.

Jubileum Wigman.

19 Juli j.l. had te Buitenzorg het feest plaats ter herdenking van het veertigjarig jubileum van den heer H. J. Wigman.

Reeds te ongeveer 9 ure werd den heer Wigman een ovatie met Gamelan enz. gebracht door het Inlandsch personeel van den Plantentuin, en wel op zijn kantoor, dat zij buiten zijn weten smaakvol met bloemen en guirlandes hadden versierd.

Ter eere van den jubilaris gaf prof. dr. Treub, directeur van Landbouw, ten 10 ure eene matinee musicale in den Plantentuin, welke door bijna alle Buitenzorgers werd bezocht.

Ten 11 ure werd de familie Wigman door alle aanwezigen naar een der localen van het vreemdelingen-laboratorium geleid.

Opkomst van belangstellende dames en heeren was zoo groot, dat in de ruime zaal niet genoegzaam plaats was voor allen, zoodat velen zich aan de deur verdrongen.

Nadat, voor zoover het ging, allen een zetel hadden gekregen, kwam Zijne Excellentie de gouverneur-generaal Van Heutsz met familie den jubilaris geluk wenschen.

In eene lange rede schetste Prof. Treub in wel gekozen woorden de verdiensten van den heer Wigman, vertelde in korte trekken de ontwikkeling van den wereldberoemden plantentuin en den bergtuin te Tjibodas, welke laatste vooral uniek was in de geheele wereld, ter bestudeering van boschboom-flora. Spreker legde vooral nadruk op het groote aandeel van den heer Wigman bij het bereiken van dit resultaat.

Prof. Treub eindigde zijne rede met de mededeeling, dat Zijne Excellentie hem gemachtigd had den jubilaris mede te deelen, dat het onze geëerbiedigde Koningin behaagde den heer Wigman te benoemen tot officier der orde van Oranje Nassau.

Mevrouw Treub hechtte hierna de versierselen dier orde op de borst van den heer Wigman.

Hierna trad als spreker op de heer Gobius, secretaris van het Dep. van Landbouw, die namens het personeel van dat departement de familie Wigman een zilveren theeservies aanbood.

Ten laatste sprak de heer Feith, als voorzitter van den Buitenzorgschen Gemeenteraad, en bood namens de Buitenzorgsche vroedschap een bloemstuk aan. Een welgemeend: „nog vele jaren na heden" werd der feestvierende familie door alle Buitenzorgers toegewenscht, zoo lezen wij in het Nieuws v. d. Dag v. N.-I.

Voorts lezen wij in het Bat. Nieuwsbl.:

Er is onlangs beweerd, dat de heer Wigman, nu prof. Treub heenging, eveneens zou heengaan. Dat klonk heel niet onwaarschijnlijk. Maar den volgenden dag reeds kwam er een briefje: „Ik denk er niet aan." En daarin hebben wij ons toen hartelijk verheugd. Want Wigman's heengaan zou te Buitenzorg in 's lands plantentuin een leegte achterlaten. Men wil hem daar niet missen; hij hoort er thuis, zoo goed als de planten, die hij niet alleen bij name kent, maar die hij heeft zien groeiën en gedijen, zelf voor een deel gehaald heeft, uit verre streken, met liefde groot gebracht.

En de veertig jaren onder de tropen, hoe weinig hebben ze dezen opgewekten man gedaan. Hij is ouder geworden, zeker, en grijs, maar men geeft ze hem niet na, die lange jaren, als men hem daar ziet gaan, met vluggen stap door de breede lanen, die zijn trots zijn, of te midden van zijn siergewassen, waarvan hij iedere maand met onverflauwde liefde weet te vertellen in zijn maanschrift Teysmania.

Zoo heeft de Oost hem leeren kennen, zoo niet persoonlijk, dan door zijn geschriften. En wie hem leerde kennen, heeft hem leeren hoogachten om zijn eenvoud, zijn beminnelijkheid.

WEST-INDIË.

De gouverneur heeft een ontwerp-verordening tot instelling van een Kamer van Koophandel en Fabrieken te Paramaribo ingediend.

In de toelichting deelt de gouverneur mede, dat van bestuurswege de behoefte gevoeld werd aan deskundig advies op het gebied van handel en nijverheid, terwijl ook bleek, dat de handelslieden en nijveren de instelling wenschten van een lichaam, als hier bedoeld.

Een oude klacht.

Onder dit opschrift schreef Onze West het volgende:

„In het Institute of Mines and Forests in Demerara is onlangs behandeld een ingekomen schrijven van den commissaris van Nickerie, handelende over het deserteeren van Engelsche arbeiders, werkzaam bij de balata-industrie in Nickerie.

Dit schrijven schijnt een antwoord te zijn op een brief van het Instituut, negen maanden tevoren verzonden. In zijn antwoord bericht de commissaris, dat gedurende het laatste jaar van de 800 Engelsche arbeiders in Nickerie werkzaam, ongeveer de helft weggeloopen is. Hierdoor is een direct verlies geleden van 30.000 p. st., ongerekend de waarde der goederen door de arbeiders gestolen.

Men weet, dat deze arbeiders groote voorschotten ontvangen, te verrekenen met het gewonnen product. In plaats daarvan nemen zij de wijk naar den Engelschen kant, in de booten van hun werkgevers, vaak met medenemen bovendien van een aanzienlijke waarde aan balata, gereedschappen, provisiën, enz.

Het Institute of Mines and Forests in Demerara schijnt weinig te voelen voor het verzoek van den commissaris van Nickerie om medewerking te verleenen tot bestrijding van het euvel. Wel zou men daartoe geneigd zijn, indien bleek, dat ook het omgekeerde plaats vindt, namelijk dat arbeiders bij de balata-industrie in Demerara werkzaam de wijk nemen naar den Hollandschen oever, met voorschotten, product, enz.

Voor zoover ons bekend, geschiedt dit niet, zoodat er dan — volgens het standpunt van het genoemde Institute — geen aanleiding zou bestaan voor het Engelsch koloniaal Gouvernement om de schandelijke praktijken zijner onderdanen te helpen bestrijden. Een hoog ethisch standpunt is dit zeker niet."

Eene rectificatie.

Onze West schreef het volgende:

„Wij hebben vroeger vermeld, dat bij directe metingen in het Lawa-gebied een afwijking werd geconstateerd in de ligging van het zuidelijk gedeelte der Gonini-rivier zooals die op de kaart van Franssen Herderschee voorkomt. De door Herderschee opgegeven lengte van het gedeelte, waar de rivier zich splitst in twee takken, zou ruim 4 K.M. met de werkelijkheid verschillen. Daar nu Herderschee het scheidingspunt opgeeft onder de astronomisch bepaalde punten, lag de veronderstelling voor de hand dat een afwijking van den gebruikten chronometer oorzaak was geweest van de fout.

Bij nadere inzage van het verslag der Gonini-expeditie vinden wij daarin door Herderschee vermeld op blz. 161, dat door hem alleen de Breedte van genoemd punt astronomisch is bepaald, doch dat voor de Lengte gebruik is gemaakt „van de in 1892 door den gouvernementslandmeter W. L. Loth langs het tracé gemeten afstand tot het dorp Cottica aan de Lawa."

Om misverstand te voorkomen, wenschen wij hier op te merken, dat de concessiën in het Gonini-gebied alle tot uitgangspunt hebben de monding der Gonini, zoodat, welke verschillen ook op de kaart voorkomen, deze van geen invloed kunnen zijn in de bepaling van de ligging der concessiën."

Bacoven-cultuur.

Door onder contract verbonden ondernemingen en door den kleinen landbouw zijn den 17en Juli geleverd 10450 bossen bacoven, of 8336 3/6 volle bossen.

Hiervan waren 5062 9-hands bossen, 3483 8-hands en 1905 7-hands.

Afgekeurd werden 396 bossen of 3,65%.

De verschepingen nemen weer toe, na van ruim 14000 tot ruim 5000 bossen te zijn gedaald tengevolge van de strengere keuring.

Goudindustrie.

„Nu er teekenen zijn van herlevende belangstelling in de goudbagger-industrie in Suriname, is het van belang de resultaten te volgen, door onze Engelsche naburen in die richting behaald.

Volgens een bericht in The Argosy, is in de Conawarook, een stroom in Britsch-Guyana, sedert eenige jaren met succes gebaggerd. De productie bedroeg het eerste jaar 250 ounces per maand en het tweede jaar 300 ounces per maand.

Een zaak van het grootste gewicht schijnt echter te zijn de samenstelling van den baggermolen in verband met locale eischen. De gesteldheid van de Guyana's schijnt eischen te stellen, waardoor de gewone goudbaggermolens van Nieuw Zeeland niet voldoen.

Deze oorzaak moet ook in Britsch-Guyana al vaak tot teleurstelling hebben geleid. Men verkeert daar, evenals hier, ten aanzien van dezen nieuwen tak van industrie, nog in het stadium van proefneming, schreef Onze West.

De Mijnbouw-Maatschappij Sarakreek (voorheen J. G. van Hemert & Co.) heeft een aardig succesje gehad met het vervoer van machinerieën. Eene lading van niet minder dan 30 ton machinerieën is zonder ongeval over de vallen der Sarakreek getransporteerd. Wie met dergelijk vervoer bekend is, zal beseffen, wat dit beteekent. Naar men weet, zal op dit placer — op advies van den mijningenieur Römer, die een vooronderzoek instelde — een aanvang worden gemaakt met machinale exploitatie, merkt Onze West op.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Hoe komt het, dat de Javaan met den dag armer wordt, terwijl de vreemdeling in welvaart toeneemt? vraagt Lansium domesticum in de Pemberita Betawi. Toen mijnheer A. uit Nederland naar Indië ging, bezat hij juist geld genoeg om de overtochtskosten te betalen. In Indië aangekomen, heeft hij op verschillende manieren getracht in zijn levensonderhoud te voorzien. Eindelijk kon hij een toko openen, die gaandeweg uitbreiding kreeg. Mijnheer A. werd met den dag rijker, tot hij tenslotte met eenige tonnen gouds kon repatriëeren om verder in Nederland met zijne vrouw en kinderen onbezorgd te leven.

De rijke chinees Lie Lau, die in de chineesche wijk te Batavia woonde, kwam zonder een cent op zak op Java, hij oefende het beroep van goudsmid uit, werd langzamerhand schatrijk en keerde met een vollen buidel naar China terug. Vergun mij, zegt schrijver, aan de heldere koppen de vraag te doen: aan wien hebben de heer A. en de chinees Lie Lau het geld dat ze naar hun vaderland medenamen ver-

diend? De lezer begrijpe mij niet verkeerd. Als Javaan ben ik niet afgunstig op den europeaan, den chinees en op andere vreemdelingen, die op Java geld komen verdienen, maar het hindert mij geweldig dat mijne rasgenooten zoo kortzichtig zijn om hun eigen belang niet in te zien, wijl zij van handeldrijven weinig of geen verstand hebben. In handelskennis doen zij in vele opzichten voor den vreemdeling onder. Ook deze kennis moet men aanleeren. In Europa bestaan tal van scholen, uitsluitend bestemd voor den handel. Niet alléén, dat de Javaan niet op de hoogte is van het handelsvak, zelfs weten de meeste Javanen niet eens, hoe zij handelsgoederen moeten bestellen. Wat de inboorling bij den kleinhandelaar koopt, is schrikbarend duur, vergeleken bij hetgeen men voor dezelfde waren in Europa uit de eerste hand betaalt. De nederlandsche, engelsche, chineesche groothandelaars betrekken de artikelen uit Europa. De inlandsche kleinhandelaar slaat bij hen de goederen in, laat hen verscheidene procenten winst maken. Hij echter moet ook zijn voordeel hebben. Wat moet de arme inboorling dan niet betalen? Wanneer de vreemdeling de bestellingen uit Europa kan doen, roept schrijver zijne rasgenooten toe, waarom zoudt gij dat niet kunnen? Zeker zult gij antwoorden: omdat wij geen groot bedrijfskapitaal hebben. Dit antwoord raakt kant noch wal, vervolgt hij, want de groote handelshuizen in Europa voeren zelfs bestellingen uit van *f* 10 en minder.

Om te weten, wat de artikelen en waren kosten, vrage men prijscouranten, die gaarne gratis worden toegezonden.

Wanneer slechts de Javaansche kleinhandelaren een geringe winst voor zich nemen, komen de artikelen den inboorling zoodoende op ongeveer de helft van de thans bestaande prijzen te staan. Wij kunnen dan op ons zelve de spreekwijze toepassen: „z o o w e l d e n b u f f e l a l s d e n m e n s c h v e t m e s t e n."

Daarom noodigt schrijver zijne rasgenooten uit, mede te werken tot verwezenlijking van het denkbeeld zelf hunne waren uit Europa te betrekken om den verderen financieelen achteruitgang van den inboorling te voorkomen.

Met de voortbrengselen van ons land gaat 't al even zoo; de indische producten: koffie, caoetsjoek, benzoëhars, specerijen enz. enz. worden in den regel verkocht aan handelshuizen in Indië, die ze naar Europa verschepen. Laten wij ons maar bij de koffie van Sumatra als voorbeeld bepalen: De planter verkoopt zijn product aan den inlandschen opkooper tegen *f* 40 à *f* 50 de pikoel (= 62½ K.G.) Deze verhandelt ze aan den Europeeschen exporthandelaar tegen *f* 60 de pikoel. De marktwaarde van dit product te Amsterdam is van *f* 150 tot *f* 180 de pikoel! Hoeveel van de winst, welke wij anders zouden kunnen maken, komt nu den vreemdeling ten goede! Wanneer de exporthandelaar de koffie naar Europa kan verzenden, waarom zouden wij dat ook niet kunnen? vraagt schrijver. En dit geldt niet alleen de stapel-, maar ook de boschproducten. Schrijver hoopt, dat in de wijze van bestellen van handelswaren en van uitvoer van inlandsche producten spoedig een verandering moge komen, opdat de inboorling niet te veel schade lijde en de vreemdeling te veel winst make, zooals thans geschiedt.

Bovenstaand denkbeeld wordt op dit oogenblik verwezenlijkt. In een onzer vorige nummers hebben wij melding gemaakt van de S a r i k a t d a g a n g i s l a m i a h (sarikat = arab. sjirkat, bond, vereeniging). Deze bond van mohammedaansche handelaren beoogt een rechtstreeksche relatie te scheppen tusschen den europeeschen producent en den inlandschen kleinhandelaar en tusschen den inlandschen opkooper van stapel- en boschproducten en den europeeschen groothandelaar in Europa en Amerika. Wij kunnen hieraan nog toevoegen, dat een hier te lande vertoevende oud-ambtenaar van het B. B. is uitgenoodigd om den bond van mohammedaansche handelaren zoowel in Nederland als in de overige europeesche landen te vertegenwoordigen, en op te treden als tusschenpersoon.

In de **Bintang Soerabaja** bespreekt H o r i z o n de vraag: of er ook vooruitgang onder de Javanen te bespeuren is? Men beweert, zegt hij, dat dit volk ook heeft deelgenomen aan de vooruitstrevende beweging in de twintigste eeuw. Verstaat men onder het volk alléén de aanzienlijken, de b a n g s a w a n, dan kan hij zich met die beweging vereenigen. Hoevele adellijken uit Solo en Djokja zijn niet voor hunne opvoeding naar Europa gegaan! Hoevelen van hen uit andere deelen van Java hebben niet een opleiding gehad aan de verschillende hoogere burgerscholen en opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren! Bovendien hebben vele aanzienlijken besloten ook hunne dochters onderwijs te doen genieten. Maar, vraagt hij, heeft een van zijne lezers gehoord dat bijv. de rijke handelaar Drono zijn zoon naar Nederland heeft gezonden, opdat deze aan een handelsschool een opleiding zou erlangen? Hem is tot dusverre zulk een geval niet bekend. Kan men zeggen, vervolgt hij, dat de landbouwer, de handwerksman, de kleinhandelaar vooruitgegaan zijn? Integendeel, meent hij, er zijn zelfs teekenen van achteruitgang in dezen waarneembaar. Zoo bijv. is de weefkunst der inlandsche vrouwen bijna geheel verloren gegaan, doordat tegenwoordig de fijnere en weinig geld kostende lijnwaden bij scheepsladingen worden aangevoerd uit Europa en Amerika. Het javaansche papier, dat om zijne deugdzaamheid een goeden naam had, wordt thans niet meer vervaardigd, althans niet om er op te schrijven. Het is door het goedkoope europeesche papier, dat men in elke toko koopen kan, geheel verdrongen. De Javaan heeft veel van de hem oorspronkelijk eigene kunstvaardigheid verloren, zonder er iets anders voor in de plaats te krijgen. Men had, bij wijze van spreken, het grove lijnwaad moeten verkoopen, om van de opbrengst zich iets van zijde aan te schaffen. Maar wat heeft men gedaan? Men heeft de zijde verkocht en daarentegen daarvoor wind in de plaats gekocht. In den bloeitijd van het Hinduerijk Madjapahit doorkliefden tal van handels- en oorlogsvaartuigen, vervaardigd door Javanen, de zee. Waar worden thans op Java dergelijke vaartuigen gemaakt? Geheel anders handelden de Japanners. In 1853 gaf Koning Willem III aan Japan het oorlogschip „d e S o e m b i n g" ten geschenke. Het was, of dat rijk toen uit een diepen slaap ontwaakte. Er werd een marineschool opgericht. De japansche regeering verzocht aan de onze om aan eenige onzer zeeofficieren te vergunnen op die onderwijsinrichting Japanners op te leiden voor de marine. Tal van leerlingen van die school afkomstig, werden naar Europa gezonden om een verdere opleiding te krijgen. Van dat tijdstip af dateert het bestaan der japansche oorlogsvloot!

Wel is waar zijn op Java tal van fabrieken van allerlei aard opgericht, gaat schrijver voort, zooals sigarenfabrieken, suiker-, ijs-, oliefabrieken enz., maar dat zijn volstrekt geen bewijzen voor den vooruitgang van den javaan, want die fabrieken behooren niet aan hen toe, maar aan europeanen of aan chineezen. Hij hoopt daarom, dat gegoede inlanders er eens toe zullen komen om ook fabrieken te bouwen om b.v. een groot handelshuis te stichten, zoodat men later hooren zal van een firma Djodrono en Co. Dit zou eerst als een bewijs van vooruitgang aangemerkt kunnen worden!

Schrijver meent den huidigen, bestaanden toestand te moeten toeschrijven aan indolentie en gebrek aan geestkracht bij den javaan. Hij wil daarmede niet te kennen geven, dat de inlander lui is, neen, zijne rasgenooten zijn ijverig genoeg, daarvan is hij overtuigd. Zij zitten niet stil. Als de landbouwer zijne taak op het veld heeft volbracht verzamelt hij brandhout of gras voor veevoeder, hetzij ten eigen gebruike, hetzij voor den verkoop. Zijne kinderen hoeden het vee; reeds jong worden zij aan arbeiden gewend. Met indolentie bedoelt hij, dat de inlander zijn verstand niet genoeg laat werken, dat hij niet m e t b e l e i d e n o v e r l e g handelt.

Vervolgens geeft schrijver een kort overzicht van de ontwikkelingsgeschiedenis van Japan in den laatsten tijd en eindigt met de vraag: Wat ontbreekt ons? Zijn antwoord luidt: g o e d o n d e r w i j s.

De **Pantjaran Warta** behandelt de kwestie van credietverschaffing aan inboorlingen door de zoogenaamde hulpbanken. Over het algemeen, zegt zij, worden grootere bedragen aan aanvragers om crediet geleend, dan zij werkelijk noodig hebben. Zij, die een kleinhandel hebben, behoeven in den regel slechts een gering bedrag, maar de minimumsom, welke die hulpbanken uitleenen, is *f* 5. Tengevolge van deze bepaling worden de leeners gedwongen, meer te leenen dan wat zij inderdaad behoeven. Hetgeen zij meer ontvangen dan wat zij als werkkapitaal gebruiken moeten, wordt verteerd, alzoo niet tot een productief doel aangewend. Het is ook wel eens gebeurd, dat de leener op zijne beurt dat overtollige aan noodlijdenden uitleent tegen hoogere (woeker) rente! Het zou daarom beter zijn, indien de afdeelingsbanken alleen geld aan de desabanken verstrekten, want het bestuur der desabank is beter op de hoogte van de nooden van den kleinen man en deze desa-credietinstellingen kunnen er ook beter voor waken, dat het geld niet kome in handen van personen, die niet geholpen behoeven te worden

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onder de vreemdelingen, zegt J o h n G i e r s o n in de **Sinar Borneo**, zijn het de Chineezen, die zich het langst in Ned.-Indië bevinden. Velen van hen zijn reeds verscheidene geslachten daar gevestigd. De chinees brengt het Gouvernement veel voordeel aan, hij wordt zwaarder belast dan de andere rassen. Toch moet hij nog steeds vernederingen blijven ondergaan, heeft hij geen vrijheid van beweging, die zoo noodig is voor de uitoefening van zijn handel, wat zijn hoofdmiddel van bestaan is. Tot dusverre heeft hij nog steeds te lijden van de plaag, welke men „r e i s p a s" noemt. Bovendien moet hij afgezonderd in wijken wonen. Het is of men hem verbieden wil met andere natiën, in de eerste plaats met europeanen, te verkeeren. Hij wordt als een stiefkind behandeld. Men ziet hem niet voor beschaafd aan, niettegenstaande er andere rassen zijn, die, wat beschaving betreft, beneden den chinees staan en toch boven hem gesteld worden. Indien die andere rassen tegen de goede vormen zondigen, wordt er geen gewag van gemaakt, terwijl men ter-

FEUILLETON.

Het hoogste Liefde-offer. *)

(*Slot.*)

De tijd, waarop de bisschop zijn jaarlijksch bezoek aflegde, naderde en de kapelaan waarschuwde hem nu, dat hij een wijdingsdienst zou moeten verrichten, daar door de edelmoedigheid van een rijk man een kerk was gebouwd, ter vervanging van het oude, bijna ingestorte kerkgebouw op drie mijlen van daar gelegen.

Deze bisschop was toevallig dezelfde, die tien jaren geleden geweigerd had Arabella in gewijde aarde te begraven.

De wijdingsdienst had plaats, en daarna gingen de bisschop en verscheidene andere geestelijken het kerkgebouw rond, om het in oogenschouw te nemen en te bewonderen. Vooraan ging de edelmoedige vreemdeling.

„Heeren", zeide deze eensklaps, toen zij zich dicht bij den preekstoel bevonden, „wilt u hier even blijven staan", en een paar werklieden roepende, gelastte hij hen een zwaren plaat weg te nemen. Daardoor werd een groote marmeren steen zichtbaar, waarop een grafschrift, en daarboven zag men een duif met uitgespreide vleugels. De geheimzinnige vreemdeling drukte op een knopje, dat tusschen de vleugels was aangebracht, en daarop ging de marmeren plaat zachtkens omhoog en zagen de verbaasde toeschouwers plotseling het gelaat van een nog zeer mooie vrouw in volle bruidstooi, in een lijkkist met een deksel van glas rustend.

„Eerwaarde heer", zeide L., den bisschop strak in de oogen ziende, „hier ziet u het stoffelijk overschot van haar, aan wie U, een dienaar van het Evangelie der liefde, ondanks mijn herhaalde smeekbeden, een plekje in gewijden grond hebt ontzegd. Maar ik hoop", ging hij voort, zijn stem verheffende, zoodat deze de geheele kerk doortrilde, „dat zij ons op dit oogenblik gadeslaat om te zien dat ik, door de goedheid Gods daartoe in staat gesteld, in de gelegenheid ben geweest, haar laatsten wensch te vervullen — een wensch, die voor mij wet was: om in gewijden grond begraven te worden. En ofschoon U, Eerwaarde heer, een van Gods heilige engelen op aarde als een zondares en misdadige wildet brandmerken, ziet u thans dat Een, die machtiger is dan U, mij hulp wilde verleenen. En U zelf waart genoodzaakt, ofschoon onwillekeurig, bij haar graf woorden van wijding en van zegening uit te spreken."

De bisschop en zijn volgelingen stonden verplet en durfden elkander nauwelijks aanzien. De Eerwaarde heeren verlieten het kerkgebouw met veel minder zelfvertrouwen dan zij het een uur te voren betreden hadden.

Nadat Arabella tien jaren dood was, begon men haar eene heldin te noemen en omgaf men haar met een stralenkrans van romantische vereering.

Haar getrouwe minnaar, die na haar dood geen ander levensdoel had gehad dan haar laatsten wensch te vervullen, verdween voor altoos, en zijn onbekend graf licht wellicht honderden mijlen van het hare verwijderd, maar laat ons hopen dat zij aan gene zijde van het graf nu vereenigd werden.

*) Uit het Engelsch-Indische tijdschrift „East and West" van H. E. Meyr. (Vert. door *L. J. v. d. B. v. R.*)

stond spreekt van „vuile chineezen" zoodra een van hen iets verkeerds doet. Waarom gebeurt zulks? vraagt schrijver. Zijn antwoordt luidt: omdat de chinees zoo goed de kunst verstaat in zijn levensonderhoud te voorzien. Dit verwekt afgunst.

Hij wordt bestuurd door zijne eigene officieren, vervolgt schrijver, doch deze zijn slechts poppen die alléén goed zijn om geflatteerde adviezen uit te brengen en om hunne rasgenooten te helpen verdrukken. Zij zeggen op alles ja en amen, zelfs wanneer hunne rasgenooten groote moeilijkheden ondervinden. Wat hebben zij gedaan tegen het passenstelsel? roept hij. Elke japansche barbier, elke japansche nachtvlinder kan zich overal vrij bewegen, zonder reispas, terwijl de chinees heel wat te lijden heeft van den streep koening (= geel gestreepte, d. i. policieoppasser). Waarom maakt het Gouvernement zoo'n groot verschil tusschen den chinees, die zooveel voordeel aanbrengt, en den japanner? Wellicht is dit ook aan den chinees zelf te wijten. Zij, die eenmaal officier hunner natie geworden zijn, bekommeren zich niet meer om hunne rasgenooten en zelfs gedoogen zij, dat hunne policieoppassers het voorbeeld van de overige policiebeambten volgen. Wanneer de eigen hoofden niets doen om hun ras te verheffen, mag men niet van anderen verwachten, dat zij zullen medewerken om de vernederingen, waaraan het chineesche ras blootgesteld is, te doen verdwijnen! Hij eindigt met de vraag: of weldenkenden zich met deze zijne beschouwing vereenigen kunnen?

VARIA.

Een nieuw huldeblijk aan onze Kroonprinses.

In de Nieuwe Courant staan den laatsten tijd nu en dan aardige entrefilets Indië betreffende. Wij laten er hier een paar volgen:

Raden Adjeng Soedarmi, dochter van Raden Mas Toemenggoeng Wreksodiningrat, chef van het bouwdepartement in den kraton van Solo, heeft ter eere van de geboorte van H. K. H. Kroonprinses Juliana, een jubelmarsch voor harmonie-muziek gecomponeerd, welk muziekstuk aan H.M. onze Koningin zal worden opgedragen.

Eenige leden der Bataviasche stafmuziek wilden dien marsch het eerst ten gehoore brengen op den 30en Juni j.l., den dag, waarop een jaar geleden een andere Poetri, een papieren prinses, geboren werd, namelijk de Poetri Hindia, het eerste orgaan der vooruitstrevende inlandsche vrouwen.

De bedoelde jeugdige componiste bewerkt aan gemeld damesblad de rubriek Muziek en kunst. Haar vader is een broeder van Raden Adipati Sosrodiningrat, Soerakarta's rijksbestierder, een groot bewonderaar van Europeesche muziek. Het strijkorkest gevormd door adellijken in den dienst van den kepatikan (departement van den Rijksbestierder), en staande onder leiding van een Europeeschen orkestdirecteur, heeft een zeer gunstigen naam.

De talrijke hier in den Haag vertoevende „exslaven van het Binnenhof" (volgens een onzer in Ned.-Indië reizende schrijvers zouden in de Vorstenlanden zoo de beheerders van landelijke ondernemingen en hun geëmployeerden genoemd worden) zullen zich de uitvoeringen van dat orkest bij verschillende gelegenheden in het residentiehuis, den kraton, den kepatikan, Solo's schouwburg enz., wel met genoegen herinneren.

De Goenoeng Sèwoe op Java.

Het zoo merkwaardig gevormde kalkgebergte Goenoeng Sèwoe (= duizend bergen) langs de zuidkust van Java in de Vorstenlanden en de afdeeling Patjitan gelegen (het gedeelte in de tot het Mangkoenegaransche gebied behoorende afdeeling Wonogiri is door wijlen Pangeran Adipati Ario Mangkoe Negoro IV Giri tontro, eveneens duizend bergen beteekenend, geheeten), genoemd naar de duizenden, meest halfbolvormige topjes, die aan de Zuid-afrikaansche kopjes herinneren en het grootste deel van het terrein bedekken, zal weldra bezocht worden door dr. J. J. Danes, privaat-docent voor geografie aan de Boheemsche universiteit te Praag.

Deze geleerde is goed bekend met het eigenaardige type der kalkgebergten, dat men onder den naam korstformatie samenvat, gekenmerkt door de grootendeels onderaardsche afvloeiing van het water; hij kent dat niet alleen uit Oostenrijk, maar heeft het ook op Jamaïca bestudeerd.

Thans gaat hij op reis naar Australië met Dr. K. Domin. Op de heenreis zullen beide onderzoekers hun route over Java nemen.

De Goenoeng Sèwoe, door Frans Wilhelm Junghuhn, den uitnemenden bergbeschrijver, van wien de herdenking van den dag, waarop hij honderd jaren geleden het levenslicht zag, op 26 October zoowel in Den Haag als in zijn geboorteplaats Mansfeld zal plaats hebben, uitvoerig beschreven, is later bereisd o.a. door Van Dijk en den thans hier in Den Haag vertoevenden oud-chef van het mijnwezen, dr. R. D. M. Verbeek, die beknopte beschrijvingen er van in het licht gaven.

Maar het ontbreekt nog aan een systematisch onderzoek, dat een verklaring van deze, buiten Java slechts van zeer weinig terreinen bekende bodemformatie der duizend bergen tracht te geven.

In de meeste kuststreken treft men haar niet aan.

Gebrs. Penard.

Naar de Avondpost vernam, heeft het bestuur van het Koloniaal Meuseum een zilveren medaille geschonken aan elk der gebroeders F. P. en A. P. Penard, wier verdienstelijke werken ook door ons besproken werden.

De heeren Penard zijn geboren Surinamers, die op betrekkelijk jeugdigen leeftijd Paramaribo hebben verlaten, om in het binnenland een zwervend leven te gaan leiden te midden van de Indianenstammen, de laatste overblijfsels van de oorspronkelijke bewoners van Guyana. Na eenige jaren gelukte het nun ten slotte het vertrouwen te winnen van de zeer schuwe Indianen en uit den mond van kraaimannen (indiaansche priesters) een schat van legenden op te teekenen, betreffende den eeredienst en de geschiedenis der Caraiben en andere stammen.

Voor de studie van het zieleleven en de beschaving dezer wilde stammen zijn de studiën van gebrs. Penard van zeer veel belang. Zij hebben deze gepubliceerd in een drietal werken, nl. „De Menscheetende aanbidders der Zonneslang", „Het Woord van den Indiaanschen Messias", en „Neo-Sophia of de cirkelleer van tijd en ruimte."

Zij hebben het voornemen ook nog een uitgebreide encyclopaedie van het leven en de geschiedenis der Surinaamsche Caraïben in het licht te zenden, doch uit den aard der zaak gaat de uitgave van zulk een werk met groote financiëele lasten gepaard is en het niet gemakkelijk er een uitgever voor te vinden.

Bovendien hebben de heeren Penard in de oerwouden van het Surinaamsche binnenland een uitvoerige studie gemaakt van het leven der vogels, waarvan de resultaten zijn neergelegd in een rijk geïllustreerd werk, getiteld „De vogels van Guyana."

Zendingstentoonstelling.

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Utrechtsche Zendings-vereeniging zal te Utrecht een Zendingstentoonstelling gehouden worden. Door middel van op doek aangebrachte beelden, door de kweekelingen der Nederlandsche Zendingsschool vervaardigd, zullen tafereelen worden voorgesteld uit het werk van de Utrechtsche Zendings-vereeniging. Verder zullen modellen aanwezig zijn van inlandsche woningen, heidensche tempels, een smidse, allerlei gebouwen, die op het godsdienstig en maatschappelijk leven der bevolking betrekking hebben. De invloed, dien de zending daarop oefent, zal worden verduidelijkt door modellen van kerken en scholen, van woningen van christen-inlanders, enz.

Bovendien zullen verlelei ethnographische voorwerpen aanwezig zijn, als afgodsbeelden, huisraad, wapenen, werktuigen, enz., terwijl door middel van graphische voorstellingen het werk der zending zal worden verduidelijkt. De tentoonstelling zal een aanschouwelijk beeld geven van het werk der zending. Een aantal zendelingen, oud-zendelingen en andere personen, die van het werk goed op de hoogte zijn, zullen van de tentoongestelde voorwerpen de noodige verklaring geven, zoodat zoowel meer als minder ontwikkelden hier veel zullen vinden dat hun belangstelling wekt.

De tentoonstelling wordt gehouden van 5 tot en met 8 October in de groote zaal van Tivoli.

Tentoonstelling van het Nederl. Koloniale Boek

In de Belgische Matin, die ons toegezonden wordt, lezen wij dat 13 dezer te Antwerpen door de Vlaamsche Handelsvereeniging een tentoonstelling geopend werd van oude en nieuwe boeken op koloniaal gebied, ter eere van prins Alberts terugkomst uit den Congo.

Werken van groote waarde werden door de Koloniale bibliotheek van het Koninklijk Instituut van Nederlandsch-Indië en het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage daarvoor afgestaan. Ruim tweeduizend deelen van den Haag alleen, daarbij nog vele deelen uit de Antwerpsche stadsboekerij, van den Nederlandschen Boekhandel en van verschillende inzenders. En daarnaast tal van couranten, die buiten Nederland en België uitkomen.

In België schijnt weinig bekend te zijn, dat er zooveel in de Nederl. taal over de koloniën geschreven is. De groote verwondering, hierover geuit door de bij de openingsplechtigheid aanwezige autoriteiten, klinkt ons verwonderlijk.

Of zouden er ook ten onzent nog zulke onwetenden zijn?

Van Vreemde Koloniën.

Landbouw-crediet in Engelsch-Indië.

De luitenant-gouverneur van Bengalen, sir Edward Baker, hield de openingsrede bij gelegenheid van de conferentie van de coöperatieve vereenigingen van Bengalen.

Sir Edward zette de onhoudbaarheid uiteen van het betoog, dat het gouvernement de noodige fondsen moest weten te vinden om den Indischen landbouwer van zijne schulden te bevrijden en dezen werkkapitaal te verschaffen. Behalve dat zulk een taak buiten de sfeer der mogelijkheden ligt zou het volgens den spreker een groot politiek gevaar opleveren, indien het bestuur de voornaamste schuldeischer ware van de landbouwende gemeenschap. Maar door middel van het coöperatieve stelsel hoopte sir Edward, dat het volk zelf zijne financiëele redding zou bewerkstelligen.

Hij wees op de groote verborgen schatten, die ongebruikt liggen in Indië, en zich telkens meer ophoopen zonder eenig nut voor de gemeenschap.

Het stelsel der coöperatieve credietvereenigingen maakt, wat de toepassing in Engelsch-Indië betreft, wel eenige vorderingen, mar toch niet in voldoende mate.

Wat de werking dier vereenigingen betreft, verwacht men veel goeds van een reis, die de inspecteur der Bengaalsche vereenigingen (thans in Europa maakt voor het bestudeeren van de werking van zulke vereenigingen in dit werelddeel.

Omtrent de beraadslagingen der conferentie ontleenen we aan de Times of India dat op den tweeden dag verschillende besluiten werden genomen welke de volgende strekking hadden.

Hoezeer de medewerking van welgezinde ambtenaren steeds welkom zoude zijn, werd het toch niet raadzaam geacht om districts-ambtenaren te verzoeken raad te schaffen in zake belegingen van lokale kapitalisten.

Het doel der vereenigingen moet voor alles zijn om hare leden vrij van schulden te maken, maar het wordt beter geacht om den leden werkkapitaal te verschaffen, ten einde door het toepassen van eene verbeterde werkwijze zichzelven uit de schuld te werken, dan om dadelijk die leden in staat te stellen, hun geheele schuld af te lossen. Daardoor toch zal het mogelijk zijn aan de toepassing der coöperatie grootere uitbreiding te geven.

Het kapitaal der vereenigingen wordt verkregen door een beroep op haar crediet, dat in hooge mate afhankelijk zal zijn van den financiëelen toestand harer leden, maar telken jare zal elke vereeniging, die nog niet in staat was om hare leden van oude schulden vrij te maken, eene verklaring hieromtrent moeten overleggen aan den door het bestuur aangestelden inspecteur.

Voorts werd het niet wenschelijk geacht, de vereenigingen aan bepaalde regelen te binden, ten aanzien van de rente, waartegen geld kan worden itgeleend. Die rente behoort beduidend lager te zijn, dan de in het land gebruikelijke, maar toch hooger dan die, waartegen aan de vereeniging zelve wordt geleend, ten einde de vorming van een reserve-fonds mogelijk te maken. Naarmate dit reserve fonds aangroeit, zal dan de rente, waartegen door de vereeniging gelden worden verschaft, moeten worden verlaagd.

Ten aanzien van de te verleenen zekerheid aan de financiers, die het geld aan de vereeniging voorschieten, waren de meesten der ter conferentie aanwezigen de meening toegedaan, dat grooter waarborgen werden vereischt. Tot een bepaald besluit kwam men evenwel niet.

Hoezeer nu de werking der coöperatieve credietvereenigingen in Engelsch-Indië zeer hoog geschat wordt, ziet men daar toch ook in, dat daarmede alleen niet kan worden volstaan.

Waar nu die vereenigingen geheel zijn aangewezen op een beroep op het particulier kapitaal, begrijpt men, dat de instelling van landbouwcredietbanken hiertoe een gewichtig middel zou zijn.

In de laatste twee of drie jaren heeft het bestuur ernstige aandacht aan het vraagstuk der landbouwcredietbanken geschonken, en het schijnt wel, dat de meening overheerscht, dat die banken in nauw verband met de bestaande coöperatieve vereenigingen zullen moeten samenwerken.

Van verschillende zijden werden voorstellen inge-

diend voor de oprichting van een landbouwcredietbank, maar alle voorstellers vroegen bestuurs-waarborgen in een of anderen vorm.

Tot eene beslissing is het bestuur niet gekomen.

INGEZONDEN.

Aan
de Redactie van het Koloniaal
Weekblad, den Haag.

Geachte Redactie.

In het Koloniaal Weekblad No. 32 d.d. 12 Augustus 1909 lees ik een uit de „Java-bode” overgenomen stuk betrekkelijk de toestanden ter Sumatra's Westkust. Veroorloof mij daaromtrent de volgende opmerkingen te maken:

1o. De door den Gouverneur kort na zijn optreden ingediende reorganisatievoorstellen werken uiterst belemmerend op den dienst. Allerlei noodige veranderingen komen niet tot stand; worden al voorstellen ter zake te Padang ingediend, dan blijven zij daar op afdoening wachten, in afwachting van de beslissing door de Regeering te nemen op de bovengenoemde voorstellen. En dan wat voor voorstellen! uitsluitend met het doel bezuinigingen op 's Lands uitgaven te bewerkstelligen, zonder te letten op de wenschen en het heil der betrokken bevolking.

Een oud-Resident der Padangsche Bovenlanden stelde sarcastisch voor alle bestuursambtenaren van de Westkust weg te nemen en op Padang uitsluitend één controleur te plaatsen!

2o. Aangenomen, dat een betere toestand geschapen wordt, als de door de bevolking gekozen larashoofden vervangen worden door controle-mantri's, is het toch zeer onbillijk die controle-mantri's waarnemend larashoofd wel het werk, doch niet de aan die betrekking verbonden bezoldiging te doen genieten: een larashoofd ontvangt *f* 80 per maand, een controle-mantri *f* 45.

3o. Waar de toestand van rust werkelijk is ingetreden — aldus de „Javabode” — een feit dat waar is, begrijp ik niet goed het wenschelijke van de handhaving van den luitenant van Loenen — een schoonzoon van den kolonel, gewestelijk militair commandant te Padang — als wd. controleur van Boea. Zijn er bij het B.B. dan geen flinke mannen meer in staat de rustige bevolking van Boea te besturen? De tegenwoordige wd. Assistent-Resident van Tanah Datar — waaronder Boea ressorteert — de heer L. C. Westenenk, weet dat toch zeker wel beter.

Maar zoo is het nu eenmaal tegenwoordig in Indie: Adspirant-controleurs maken geen promotie, militaire civiel gezaghebbers worden tegelijk met hunne benoeming als zoodanig belast met het bestuur over een (onder)afdeeling en — ik weet het uit goede bron — zij, die al drie jaren en langer meeloopen, kunnen op bevordering wachten, omdat de minbelangrijke bestuursplaatsen op de buitenbezittingen door civiel-gezaghebbers bezet zullen worden.

We weten het allen: „de kruik gaat te water tot ze breekt”, en dan?

Met dank voor de plaatsing,

Een ambtenaar B. B. m/v.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 21 Juli '09.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 20 Juli '09.
De Javasche Courant No. 56 en 57.
De Delicourant t/m 16 Juli '09.
De Padanger t/m 15 Juli '09.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 22 Juli '09.
Suriname. Nieuws en Adv.blad t/m 23 Juli '09.
Weekblad voor Indië No. 8 t/m 11.
Deutsche Kolonial Zeitung Nos. 30 en 31.
La Quinzaine Coloniale No. 14.
Damesweekblad voor Indië Nos. 47 t/m 50.
De Stem van Indië Nos. 24 t/m 28.
Exportblad Nos. 780 t/m 782.
Jong Indië Nos. 50 t/m 52 en No. 1.
De Banier No. 29.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 126.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 28.
De Indische Mercuur No. 33.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Koloniaal Museum.

Bulletin No. 42 van het Koloniaal Museum te Haarlem bevat het Verslag over het jaar 1908, opgesteld door den Directeur, Dr. M. Greshoff. Evenals altijd bevat ook dit jaarverslag hoogstbelangrijke mededeelingen, waarvan wij in de eerste plaats noemen de in den loop van het jaar gehouden voordrachten, als F. Stork: Land, volk en voortbrengselen van Birma. — Dr. W. T. de Vogel: Malariabestrijding en hygiëne in tropische gewesten. — J. E. Tehupeiory: Centraal-Borneo en zijne bevolking. — J. H. Tours: De Caraïbische zee en hare voortbrengselen. — Mr. D. Fock: De Nederlandsche koloniale politiek van den jongeren tijd. Voorts geeft de oud-dirigeerend off. van gezondheid, Dr. W. Pauw, eenige levensbijzonderheden van den ongemeen begaafden Indiër J. E. Tehupeiory, die, gelijk bekend, op den 18 December 1908 door een noodlottig toeval plotseling te Utrecht overleed. Dr. Pauw was verscheidene jaren als leeraar verbonden aan de School tot opleiding van Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden en zegt van den overledene o.m.: „Van alle leerlingen, die ik in die jaren heb zien komen en gaan, is Johan Tehupeiory mij de liefste geweest, niet alleen om zijn bijzondere intelligentie en zijn buitengewonen ijver, maar ook om zijn werkelijk beminnelijk karakter.”

Verder bevat het Verslag onder andere mededeelingen nog een hoogst leerrijke rubriek Inlichtingen, correspondentie enz., waarin gestelde vragen op allerlei gebied de koloniën betreffende door den Directeur beantwoord worden.

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap.

De nieuwe (dubbele) aflevering van dit Tijdschr. brengt een aantal interessante opstellen. In de eerste plaats een artikel van H. A. von Dewall, den bekenden Maleischen taalkenner, getiteld Bataviaasch-Maleische taalstudiën. Indien er — zegt de schrijver in zijn voorwoord — sprake is van een Inlandsche taal, welke stiefmoederlijk is behandeld, eene taal, waarnaar door anderen niet is omgekeken, dan is dat zeker het geval met het Bataviaasch-Maleisch. Behalve de kleine woordenlijsten van Homan en Batten is omtrent het Bat.-Mal. niets in druk verschenen. En toch verdient deze taal aller aandacht, omdat zij, meer dan andere spraken, l e e f t. Zij heeft bij voortduring zich geschikt naar de nooden en behoeften van de Inlandsche maatschappij en gelijken tred gehouden met haren vooruitgang. In haar zijn javanismen te ontdekken en eigenaardigheden van het Soendaasch, zoomede woorden, behalve aan het Arabisch en andere Oostersche talen, ook aan het Chineesch ontleend. Het is een taal op zich zelf en het getuigt van groote bekrompenheid en domme verwaandheid haar als minderwaardig te beschouwen voor passer-Maleisch, welke niet der moeite van bestudeering waard is. Aan de minachting voor het Bat.-Mal. is het — altijd volgens den schr. — in hoofdzaak te wijten, dat na jaren verblijf in den Oost tal van Hollanders, die daar hunne ambtsbezigheden hebben, zich niet verstaanbaar kunnen maken aan den Inlander en hem evenmin begrijpen. Het zou daarom voor den schr. eene voldoening wezen, wanneer ook linguisten hunne aandacht vestigden op de taal, „welke voor mij verreweg het grootste deel mijner jeugd en mijner jongelingsjaren als voermiddel heeft gediend en dat zij lust en gelegenheid vonden om mijne studiën na te gaan en aan te vullen.” Daarop behandelt de heer Von Dewall de medeklinkers en klinkers, en besluit dit eerste gedeelte van zijn arbeid met eenige gesprekken, getiteld: Naar en op de pasar gambier.

De heer Moquette geeft daarna het vervolg zijner uitgebreide, geïllustreerde studie over de Munten van Nederlandsch-Indië, welke in hooge mate bezitters van muntverzamelingen moeten interesseeren. Thans behandelt de schrijver: a. De „Bonken” van 1796 t/m 1810 te Batavia, en in 1818/19 te Soerabaja geslagen; b. De tinnen Duiten in 1806/7, en de metalen stuivers, in 1799/1800 te Batavia geslagen. c. De Duiten, Halve stuivers en Stuivers, te Soerabaia geslagen van 1806 tot September 1811. Omtrent deze munten, teekent de schr. aan, „bestaat in alle opzichten een groote onzekerheid, en wanneer we ons laten leiden door het werk van E. Netscher en Mr. J. A. van der Chijs, „De Munten van Nederlandsch-Indië”, tasten we meestal in het duister.”

Dr. N. Adriani stelt vervolgens de groote verdiensten van Dr. B. F. Matthes (overleden 9 October 1908), als taalbeoefenaar in het licht en noemt hem met het volste recht „de grondlegger van de wetenschappelijke beoefening van het Makassaarsch en het Boegineesch, wiens talrijke geschriften nog zeer langen tijd bij uitnemendheid bronnen zullen blijven voor onze kennis van taal, land en volk van Zuid-Celebes.” Dezelfde geleerde, Dr. Adriani, geeft nog eene beschouwing over: De naam der gierst in Midden-Celebes.

Ten slotte worden vermeld eene bijdrage van controleur R. A. Kern over de Wajang Beber van Patjitan (met 3 niet zeer duidelijke platen), en een taalkundig opstel van den zendeling H. Sundermann getiteld: Ueber Activum und Passivum im Niassischen.

Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap.

Deel 57 dezer Verhandelingen is geheel gevuld met eene studie van Dr. Ph. S. van Ronkel, „Catalogus der Maleische handschriften in het Museum van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen”, deels eigendom van het Genootschap, deels eigendom van het Gouvernement, doch ter bewaring aan het Genootschap afgestaan. Dr. van Ronkel heeft zijn uitvoerig werk als volgt ingedeeld: Verhalen; Mohammedaansche legenden; Geschiedenis; Inlandsche wet en adat; Gedichten; Islam, stichtelijke lectuur en religieuse superstitie; Varia. Aanhangsel: Woordenboeken en woordenlijsten; Minangkabausche handschriften.

Teysmannia. 1909. Afl. 7.

Inhoud: Korte aanteekeningen over Kina (De Djamoer-oepas), door Dr. A. Rant. — Over orchideeën (Over eenige hier gekweekte Thunia-soorten) door H. J. Wigman Jr. — De tuin van het Blinden-instituut te Bandoeng, door H. J. Wigman. — Onderzoekingen omtrent de natuurlijke bastaardeering bij het rijstdwas, door J. E. van der Stok. — De extractie van cocablad, door A. W. K. de Jong. — Het Bureau voor Landbouw- en Handelsanalyses. — Vezelcongres te Soerabaia in 1910. — Benevens de navolgende bijdragen, allen van den heer E. de Kruijff: De sisalkultuur buiten Nederlandsch-Indië. (De sisalkultuur in Duitsch Oost-Afrika). — Machineriën in gebruik bij de bereiding, nabewerking en verpakking van de sisalhennep. —De bestrijding van de rattenplaag door middel van zwavelkoolstof. — Iets over gaplek, cassavemeel, tapioca, en flake. — De enzymatische splitsing van vetten en oliën, en hare toepassing bij de zeepfabricatie. — Handelspreparaten van knolletjesbacteriën.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

Afl. 1 van deel 37 bevat de navolgende opstellen: In Memoriam (M. Herz), door F. K. Overduijn. — Theecultuur der inlandsche bevolking in de residentie Preanger-Regentschappen, door A. F. Velders, controleur van Soekanagara. — Een en ander over grondverhuur door Inlanders aan suiker-ondernemingen, door v. R. — Verbetering van de positie der Europeesche en inlandsche ambtenaren B.B. op Java en Madoera, door F. Laceulle. — Hippologische verhandelingen (vervolg), door A. M. Vermast.

Chineezen buiten China.

Een omvangrijke publicatie, waarvan de volledige titel luidt: Chineezen buiten China. Hunne beteekenis voor de ontwikkeling van Zuid-Oost-Azië, speciaal van Nederlandsch-Indië, door L. H. W. van Sandick, controleur bij het B.B. op de bezittingen buiten Java en Madoera. 's-Gravenhage, M. van der Beek's Hofboekhandel.

Het is uit den aard der zaak niet mogelijk van dit uitvoerige werk in een beknopt bestek een overzicht te geven, waarom volstaan wordt hier te laten volgen een gedeelte der Voorrede des schrijvers en een opgave der hoofdstukken, waarin het is verdeeld.

„Bij besluit van den Gouv.-Generaal van Ned.-Indië werd ik aangewezen voor de studie aan de Nederl.-Indische Bestuursacademie. Op de voor die studie aangewezenen rust o.a. de verplichting een voordracht te houden over een onderwerp, verband houdende met den werkkring van ambtenaar bij het Binnenl. bestuur. Aangezien ik gedurende mijn verblijf als controleur B.B. in de Westerafdeeling van Borneo heb kunnen nagaan van hoeveel belang de aanwezigheid der Chineesche bevolking in die residentie is geweest voor de ontwikkeling van het gewest, koos ik als onderwerp van de voor mij verplichte voordracht: „Het Chineezenvraagstuk in Nederlandsch-Indië.”

Bij het samenstellen van mijne voordracht raadpleegde ik in verschillende bibliotheken de zeer uitgebreide literatuur over de Chineezen in het algemeen. Een deel van de door mij bij die raadpleging gemaakte aanteekeningen, benevens de afschriften, vertalingen en extracten van verschillende boekwerken worden hierbij, tot een geheel vereenigd en hier en daar van opmerkingen mijnerzijds voorzien, den lezer aangeboden. Hij kan daardoor in korten tijd kennis nemen van wat o. m. b. meening het belangrijkste is, dat over den Chinees als factor voor de

ontwikkeling van Zuid-Oost-Azië, en speciaal van Nederlandsch-Indië, geschreven is."

Na zijne inleiding geeft de schr. eene opgave der talrijke, door hem geraadpleegde bronnen, en verdeelt voorts zijn werk als volgt:

Hoofdstuk I. Emigratie. II. De Chineezen buiten China, met uitzondering van Nederlandsch-Indië. III. Toelating, vestiging en reizen van Chineezen in Nederlandsch-Indië. IV. De Chineezen op Java en Madoera. V. De Chineezen in de Westerafdeeling van Borneo. VI. De Chineezen in de residentie Oostkust van Sumatra. VII. De Chineezen in de overige Buitenbezittingen. VIII. De Chineesche geheime genootschappen. IX. De rechtstoestand der Chineezen in Ned.-Indië. X. China; conclusies.

De door schr. gemaakte conclusies achten we zeer belangrijk en laten deze daarom in hoofdzaak hier volgen, voor zooverre zij speciaal op Oost-Indië betrekking hebben.

De immigratie van Chineezen behoort zooveel mogelijk te worden aangemoedigd op de bezittingen buiten Java en Madoera, speciaal in de gewesten Oostkust van Sumatra, Riouw en Onderhoorigheden, Banka, Biliton en de Westerafdeeling van Borneo. Daarentegen behoort de immigratie van Chineezen op Java en Madoera zooveel mogelijk te worden belemmerd. Zoo spoedig mogelijk dienen bepalingen vastgesteld te worden, die na korten tijd leiden tot eene algeheele afschaffing van het passenstelsel en het verplichte wonen in wijken. Het onderwijs voor de Chineezen is thans door de Regeering voor de eerste tijden afdoende geregeld. De werking van de Chineesche geheime genootschappen in Ned.-Indië behoort te worden tegengegaan door verwijdering van de hoofden dier vereenigingen. Het verzoek om, wat rechten, lasten en verplichtingen betreft, geheel en al met Europeanen te worden gelijkgesteld, gedaan door een Chinees, die voldaan heeft aan een bepaald voorgeschreven examen in de Hollandsche taal, dient steeds te worden toegestaan. Op de Chineezen, die niet voldaan hebben aan dat examen, moeten zooveel mogelijk dezelfde publiekrechtelijke bepalingen worden toegepast als die, welke gelden voor de Inlanders. In dat geval zullen de zgn. Chineesche officieren op Java en Madoera overbodig zijn.

De Indische Mercuur. 1909. No. 32.

Bevat: De toekomst van de Java-suikerindustrie, door C. A. — The bacterial flora of Hawaiian sugars, door H. C. Prinsen Geerligs. — Fermentation of Hawaiian Molasses, door H. C. Prinsen Geerligs. — Economische toestand in Japan. — Handleiding voor hen, die in betrekking wenschen te gaan bij een der suikerfabrieken op Java en de opleiding voor landbouwkundige aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, door C. A. (antwoord aan de h.h. Sibinga Mulder en J. N. Aberson, naar aanleiding van gemaakte opmerkingen hunnerzijds). — Kabelbaansysteem „Bleichert" over de Suriname-rivier. — De stijging der caoutchouc-prijzen. — Rentabiliteit van groene bemesting bij thee en kina. — De tabakskultuur in Kentucky en Tennessee, door P. Hondius Jz. — Nieuw procédé voor extractie van vanille. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen enz.

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 12 van den loopenden jaargang: Crematie, door V. A. — F. A. Liefrinck (Directeur van Financiën), door D. B. — Tomakakka Someroro, door C. R. — De aardstorting bij Mrawan, door C. — Een autotocht naar Bandoeng. — Tentoonstelling van Fransche kunst te Batavia (Een indruk) door T.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op het zoo juist hier te lande ontvangen practische **Adresboek van geheel Nederlandsch-Indië**, jaargang 1909, samengesteld door F. A. Kleian.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 16 Juli 1909. No. 56.

Dit Nr. bevat o.m. eene ordonnantie, houdende wijziging en aanvulling der voorschriften betreffende de meting van schepen en vaartuigen in Ned.-Indië thuis behoorende of aldaar tijdelijk aanwezig.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk Mejuffr. Th. A. Donkel; de klerk W. A. Wilson; pandhuis-administrateur, F. W. Th. Broer van Dijk, en Th. F. E. Caton.

Tijdelijk benoemd: tot opzichter B.O.W., L. R. Pieters, E. J. van Naerssen, J. W. L. van Straaten en M. P. G. Kloeth.

Benoemd: tot griffier van den landraad te Kendal W. Dumas; te Tjilatjap P. G. A. Witterland; tot houtvester G. L. te Wechel; tot opzichter B. O. W., A. van Oostveen en J. van Dijk; tot opziener bij de Ombilin-mijnen F. W. Straatman, J. J. Brandsma, G. A. Goedgebuure en A. H. Kuijlaars; tot pandhuis-administrateur J. A. Neijs en M. J. L. Ch. Keller; tot tijdelijk id. G. Berkhemer en F. J. J. Canter Visscher.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedana's van Tjisegal en Soekamantri Raden Soemawiredja en Raden Soemawiria.

Geplaatst: in de res. Besoeki de controleur F. J. Couwenberg.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzeres Mej. E. van Oorschot.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Padang Pandjang C. A. H. Taminian; tot agent van de weesen boedelkamer te Semarang Jhr. W. A. J. Goldman te Madioen.

Militair Departement.

Bevorderd: bij het wapen der Infanterie tot 1en luitenant de 2e luit. J. W. K. Eichholtz, H. A. W. C. de Haze Winkelman en W. A. Grashuis.

Uit de Javasche Courant van 20 Juli 1909. No. 57.

Dit Nr. bevat o.m.: 1o. het Kon. Besluit, houdende wijziging en aanvulling van het octrooi der Javasche Bank.

2o. Een ordonnantie, bevattende maatregelen tot beperking van het opiumgebruik in het gouvernement Sumatra's Westkust.

3o. Een idem, aanvullende de art. 20 en 488 van het reglement op het rechtswezen in het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaar verlof naar Europa, aan Mr. W. F. Haase; een jaar aan Mr. A. J. van Buuren en den ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten E. A. Kluijver.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Batavia L. F. Reijnhart; de commies bij de Alg. Rekenkamer G. C. H. de Bie en de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten A. F. Rijken; de hulponderwijzeres Mej. M. C. Slothouwer; de commies bij den post- en telegr. dienst P. C. van Nooijen; de opziener bij de in- en uitvoerrechten R. Th. M. Grashuis; de mantri-politie bij het boschwezen Raden Notogoelomo; de hulponderwijzeres Mej. M. van Galen; de boschwachters te Balo Raden Poerwopernoto en Mas Djojosasmito.

Benoemd: tot raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. J. Barlagen Bussemaker; tot commies te Semarang J. P. Jacobs; tot lid van den gewestelijken raad van Bantam C. Kist; tot ambtenaar der 1e kl. bij de in- en uitvoerrechten C. F. Krijgsman; tot zoutverkooppakhuismeester te Bandjermasin G. P. G. In der Maur.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Paroengkoedjang Mas Karta Almadja; de ass.-wedana van Moendjoengankoelon Raden Notohamidjojo

Benoemd: tot wedana van Paroengkoedjang Raden Gondo Sapoetro; van Menes Raden Moechamad Djajadiningrat.

Geplaatst: in de res. Bantam de controleur W. P. Hillen; benoemd tot onderwijzer 3e kl. te Soerakarta W. Meuleman.

Herbenoemd: tot onderwijzer der 2e kl. te Djokjakarta Mej. C. Perk.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 1en luitenant der artillerie D. Schulman.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor der genie H. A. Klerks; de schrijver bij het Dep. van Oorlog J. C. Werner; de kapitein-kwartiermeester W. F. H. Verhoeff; als militaire commandant van de Oostkust van Sumatra de majoor J. W. Beukers.

Benoemd: tot mil. commandant van de Oostkust van Sumatra de kapitein der inf. J. van Goor; tot 2en luit.-magazijnmeester de adj.-ond. D. Rempt.

Bevorderd: tot off. van gezondheid der 1e kl. H. A. Hovenkamp; tot 1en luitenant de 2e luit. H. G. Brandon; tot ritmeester de 1e luit. H. Philippi.

Benoemd: tot onderluitenant der infanterie W. G. J. Muuse, J. Teunissen, J. Schotte, J. H. Brugman, G. Hiemstra en R. Rinckes.

Ontslagen: op verzoek eervol de machinist bij de Gouv.-Marine A. L. Hamel.

Benoemd: tot hoofdcommies bij het Dep. van Marine B. Kamp; tot 1en commies G. H. Livain; tot 3en commies L. K. Thieleman.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden.

		Contributie.
G. P. Wijnmalen, Lid v/d. Gemeenteraad,	Amsterdam	f 2.50
I. Bremer, Uitgever v/d. Boekh.,	"	- 1.50
Dr. C. P. Hartog, Geneesheer,	"	- 1.50
J. Vorenkamp, Leeraar H. B. S. Bat. m. v.,	"	- 1.50
J. E. Muller, 1e Luit. Inf. O.-I. L.,	Amersfoort,	- 1.50
H. Claassen,	Antwerpen	- 2.50
J. P. C. Hartevelt, gep. Hoofdambt. O.-I.,	Arnhem	- 5.—
H. J. Reering, Contr. B. B.,	Batavia	- 2.50
J. H. Schutstal, Kapt. Gen. Staf O.-I. L.,	Brummen	- 2.50
Bek Tjiat Tjong, Student,	Delft	- 1.50
R. Loman, Gezaghebb. Gouv. Marine,	Groningen	- 1.50
F. M Delfos,	Haarlem	- 1.50
M. de Wilde, Kapt. Inf. O.-I. L.	"	- 1.50
J. Mullemeister. Oud Raad v. Indië,	Heemstede	- 2.—
M. Zamen, Dir. N.V. L. v. Meerdervoort,	Den Haag	- 2.50
Dr. J. W. C. Kern, Arts.,	"	- 1.50
H. B. Smink,	"	- 2.50
J. de Booy, Hoofding. Waterst. B. O. W. N.-I.,	"	- 3.00
J. P. Klaassen, Gem. N.-I. Levensverz. Mij.,	"	- 2.50
J. de Greve	"	- 1.50
Mevr. de Wed. Dr. Strufken	"	- 1.50
C. F. H. Engelen	"	- 3.—
J. W. IJzerman	"	- 5.—
Mr. A. van Olst, Cand. Ind. Recht. Ambt.,	"	- 1.50
Mr. F. Ch. Boogaard, Voorz. Landraad m. v.,	"	- 1.50
M. van der Beek's Boekhandel	"	- 2.50
W. C. B. Wintgens, O.-I. Ambt. m. v.	"	- 2.—
V. L. Razoux Schultz., Werkt. Ing.,	"	- 1.50
C. Schultz, Contr. B. B. m. v.,	"	- 1.50
Jhr. J. F. van Benthem van den Berg	"	- 5.—
Ch. R. Veenstra, Hoofdcomm. v. finant.,	"	- 2.50
W. J. van der Scheer, Officier v. Gez. 1e kl.,	"	- 1.50
I. H. Gerrits, Alg. Ont. N.-I.,	"	- 2.—
H. D. Myer, Electr. Ing.,	"	- 2.50
J. P. Kruimel, Hoofding. B. O. W. N.-I. m. v.,	"	- 6.—
P. Th. L. Grinwis Plaat, Hoogleeraar,	"	- 2.50
H. Halkema, Transl. Mal. taal,	"	- 1.50
L. F. Schröder, Maj. Inf. O.-I. L.,	"	- 1.50
W. J. J. Overgaauw, Gez. Gouv. Marine,	"	- 2.50
J. van Brero	"	- 1.50
Th. P. C. van Dooren, Arts Officier v. Gez. 1e kl. O.-I. L.,		- 1.50
W. N. Briel, Dir. Kweeksch. Inl. Onderw.,	"	- 1.50
G. Rebel	"	- 1.50
Prof. Dr. J. S. Speyer, Hoogleeraar,	Leiden	- 1.50
Raden Ismaël, Adj. Hoofddjaksa	Madioen	- 3.—
J. P. J. H. Alsdorf, Bouwk. Ambt. N.-I.,	Nijmegen	- 1.50
H. D. Sentius, Veearts,	Utrecht	- 1.50
E. E. van Blokland, Tandh. Stud.,	"	- 1.50
P. E. Keuchenius, Phil. Nat. Stud.,	"	- 1.50
J. C. Witjens, Cand. Veearts,	"	- 1.50
Th. M. Berends, Cand. Tandarts,	"	- 1.50
A. J. Stok, " "	"	- 1.50
E. Musquetier,	"	- 1.50
J. E. Schoenman (Paramaribo),	Amsterdam	- 3.—
P. van Royen, Kapt. Inf. O.-I. L..	Velp	- 1.50
J. van Dam, Dir. Rijks Landbouwsch.	Wageningen	- 2.50
H. H. Geul, Cand. Houtvester,	"	- 1.50
Hugo Cool, Mijningenieur,	Weltevreden	- 2.50
H. E. Steinmetz, Voorzitter Welv.-Com.,	"	- 12.—
L. E. Papelard, Stadsgen.heer Bat. m. v.,	Zeist	- 1.50
R. B. Kromodinegoro,	Soerabaja	- 2.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur Verhulststraat 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het ss. „Rindjani", Commandant N. Bakker, van Batavia 22 Juli 1909, te Marseille 14 Augustus 1909.

C. R. Agerbeek met echtgenoote en 3 kinderen; A. L. Andriesse met echtgen. en 2 kinderen; Mevrouw Balankamp geb. Masker; Jongejuffrouw M. van Zijll de Jong; Mejuffrouw H. E. van Anten; C. H. F. Berkelmans en echtgenoote; Mevrouw H. Dan geb. van Orden met 1 kind; C. A. A. Dudok de Wit; J. H. Heyer; G. A. Hubeler met echtgenoote en 2 kinderen; O. B. H. van Koblinsky met echtgenoote; Mevrouw A. Krusemans, geb. Suermondt; L. D. Kruseman met echtgenoote; H. H. F. van Lennep; G. F. M. Liebert; Mejuffrouw G. E. J. Liebert; T. Maurenbrechter met echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw L. G. Nieuwenhuis; Mevrouw W. H. C. van Nouhuijs geb. Vaarhard met 3 kinderen; A. Priester; K. Sanders met echtgenoote en 3 kinderen; D. Schulman; J. Boerenbaker; J. E. Copijn; J. Kolen met 2 kinderen; J. Kuijp met echtgenoote; J. F. H. L. van Leeuwen; W. A. Lemaire; Mevrouw Ludeling met 2 dochters; Ch. Memens; H. J. Mulder; P. Meulemans; F. Meijes Jr.; H. Noordhoorn Boelen met echtgenoote; Mevrouw N. Sirks geb. Plokhooij met 2 kinderen; J. F. Spier met echtgenoote en 3 kinderen; Mevrouw C. van der Vange geb. Overvoorden met 2 kinderen; J. S. Wegener; G. C. Maas Jansen met echtgenoote en 1 kind; G. Berentsen; W. J. A. Meddens; C. Stokhof; W. J. Baker, benevens H. M. troepen en echepelingen.

Van Padang: P. N. Swanenburg.

Naar Padang: C. A. H. Tamintan met echtgenoote en 2 kinderen; Joh. Tetsch; Mevrouw J. Giunta d'Albani; Mej. M. C. Gunther; P. A. Hondius van Herwerden met echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw Von Liebenstein; Mej. Bronamidde; W. Th. H. Stibba.

Passagiers van het stoomschip „Tabanan", gezagvoerder N. Guthrie, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: V. L. Slors met echtgenoote en 2 kinderen; F. H. J. Engelman en echtgenoote; A. A. Gelpke en echtgenoote; Mejuffrouw P. Rademaker; Mejuffrouw N. Smit; J. Blumer en echtgenoote; C. J. Milo; C. Penning; Mejuffrouw M. Hartman; J. B. T. Mulder; J. M. Rombouts; J. G. Furen; Joh. Schooleman; D. Koning; Mejuffrouw M. van Ooy; J. F. P. H. Secrève; Mevrouw Rompies—Gobler en 1 kind; J. Oudshoorn met echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw C. Berger; J. P. Escher; Karssen; Thievry; van der Ham; F. L. Baars; F. Bodenstaff, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: Jhr. E. J. C. Greven; Jhr. C. J. A. Greven; L. H. W. Kalff; J. W. E. A. van der Minne; Mr. J. G. Bergsma; Mr. J. J. Bergsma; C. H. J. A. Bredius; Mevrouw H. A. Japikse —van Kleef; Mejuffrouw M. de Voogd; N. W. Pons; A. W. J. Sluyter.

Naar Tanger: P. J. van Rossum.

Naar Marseille: W. van Tienhoven; J. C. Hacke; Ch. Hollander; L. Zuiderveld; H. Schmidt; W. A. P. F. L. van Wijk; R. H. Bartels; Mr. G. Blom en 2 dochters; Mr. J. Ph. Castendijk en echtgenoote; Jhr. J. P. Boddaert; W. van Hilten; H. Bellwinkel; R. E. van Stolk; C. C. R. van Stolk; J. Doude van Troostwijk; L. W. Doude van Troostwijk; Mr. M. H. van Notten; Mr. M. H. van Notten Jr.; Jhr. L. G. Schimmelpenninck met echtgenoote en 2 kinderen; W. H. Wijsman; Mevrouw Wijsman—Sack; J. L. Wijsman; Mejuffrouw W. M. Sack; J. Steins Bisschop; van Zijst; M. Schuylenburg; Mejuffrouw H. Schuylenburg; A. van Stolk; H. W. Bunschoten; Haverschmidt; G. Koning; 2. Story van Blokland.

Te Southampton zullen zich inschepen: Miss A. Hawkins.

Naar Tanger: A. C. V. Davin; Davin; D. Mc. Leod.

Naar Marseille: S. Hitchcock en echtgenoote; H. D. Stickland; W. Huijgens; M. L. K. Braund met echtgenoote en zoon.

Te Marseille zullen zich inschepen: Dames A. en M. Koning; Mejuffrouw Hurlet; A. K. M. Martis met echtgenoote en 3 kinderen; Ch. van Senden en echtgenoote; G. C. Vonk en echtgenoote; R. F. C. J. L. S. Holzschuhel von Harrlach met echtgenoote en 4 dochters; Mr. H. Oele en echtgenoote; Mr. Dr. N. Beets en echtgenoote; Tan Tjoen Hay; A. Klok; J. P. Boom; J. van Verwaarden.

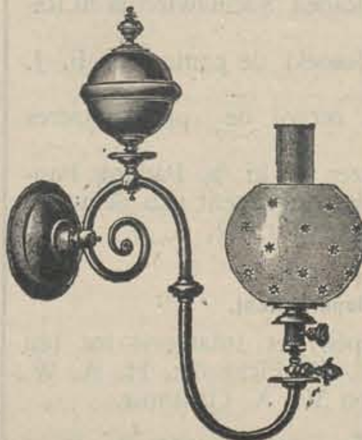
Naar Port-Saïd: Mevrouw S. Cambrelin.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem III", gezagvoerder J. Aarents, van West-Indië naar Amsterdam.

*P. A. Roesicke; *J. J. A. Carlée; Dr. G. J. Vanier; Mevr. E. Karkabé en zoon; Th. Kampherbeek en 3 kinderen; D. Ouwehand; C. M. E. Niemann; C. A. W. Kropp; E. Melenbrink; E. Klein; S. H. Boels; S. J. van Elten; H. Doezie; T. Verbaan.

* te Havre ontscheept.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT.

No. 34 Donderdag 26 Augustus 1909. 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De Gouverneur van Curaçao heeft de uitzending gevraagd van een onderwijzeres, ten einde te worden benoemd tot onderwijzeres der eerste klasse in de kolonie en tevens te worden belast met de tijdelijke waarneming van de functies van hoofd der Wilhelminaschool te Willemstad.

Vereischt wordt het bezit van de hoofdonderwijzersakte en van een akte van bekwaamheid tot het geven van onderwijs in twee der volgende vakken: de Engelsche taal, de Fransche taal, de Duitsche taal, de wiskunde, het boekhouden, den land- of tuinbouw, de gymnastiek en de nuttige handwerken, waarvan ten minste één in der vier eerstvermelde vakken.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 191.

II. Een belangstellend lid der Vereeniging „Oost en West" uit Antwerpen brengt onder onze aandacht, dat de Commissie voor de **Tentoonstelling van het Nederlandsch koloniale boek** aldaar (zie het vorige nummer v/h Kol. W.blad blz. 5) met het oog op het drukke bezoek, dat de tentoonstelling trekt, tot het besluit gekomen is, de sluiting er van van 18 Augustus te verdagen tot den 22sten der maand.

Hetzelfde lid zijn wij dank verschuldigd, omdat hij op die tentoonstelling ook de aandacht gevestigd heeft op onze uitgave van het Koloniaal Weekblad.

Wanneer, zooals verluidt, op de groote tentoonstelling te Brussel in het volgende jaar deze bijzondere tentoonstelling ook weder een plaats zal vinden, hoopt het bestuur der Vereeniging „Oost en West" eene volledige verzameling van hare geschreven werken daaraan toe te voegen.

Van de Afdeeling Nijmegen:

VERSLAG van het voorgevallene gedurende het jaar 1908.

Aan de Afdeeling ontvielen eenige leden door sterfgeval, bedanken en vertrek, eenigen traden toe, zoodat de ledensterkte op ultimo December 1908 bedroeg 76.

Van de naar elders vertrokken of bedankt hebbende leden heeft niemand vooraf of nadien kennis gegeven, hetgeen niet zeer beleefd wordt gevonden.

Dat de belangstelling voor onze Indiën over het algemeen en zelfs bij de leden veel te wenschen overlaat, moge blijken uit het volgende feit:

Door het afdeelings-bestuur werd in de plaatselijke dagbladen bekend gemaakt, dat een boekje, getiteld: „**Een boekje over onze Oost voor hen die er niet geweest zijn**", k o s t e l o o s bij den secretaris verkrijgbaar was, ter verspreiding onder zoodanige personen als konden worden verondersteld belang te stellen in onze koloniën, bijv. door het aldaar hebben van zoons of dochters.

Van de 50 exemplaren zijn er 2, zegge twee, afgehaald, eigenlijk maar één uit eigen beweging! Vandaar dan ook, dat met een tweede dergelijk werkje de proef maar niet is herhaald *).

Aan de noodlijdenden op Curaçao werd uit de afdeelingskas *f* 10.— overgemaakt, benevens *f* 1.— pover resultaat van eene circulaire met verzoek om bijdragen voor hetzelfde doel.

Op de jaarlijksche algemeene vergadering van de afdeeling, gehouden den 5en Maart j.l., en bezocht door 5 leden, werd aan het eind der vergadering besloten, door het houden eener tentoonstelling van Indische nijverheids- en kunstvoorwerpen, eene poging te doen bij het publiek, voornamelijk de handelaren van Nijmegen en omstreken, meerdere belangstelling te wekken voor onze koloniën.

De secretaris kreeg de opdracht zich te begeven naar Zutphen en Apeldoorn, ten einde ingelicht te worden over het verloop der aldaar reeds vroeger gehouden tentoonstellingen.

Die inlichtingen zijn hem verstrekt met de meest mogelijke bereidwilligheid, doch op beide plaatsen bleek den secretaris dat, hoe goed de voorbereidingen, de uitkomsten bedroevend waren, daar er door handelaren of andere personen van beide plaatsen, niet de minste moeite was gedaan om door het aanknoopen van overeenkomsten met de Indiën, de inlandsche industrie meer rechtstreeks onder de aandacht van het publiek te brengen *).

Door omstandigheden, aan het afdeelingsbestuur wel bekend, is deze tentoonstelling tot later uitgesteld; maar... wat in 't vat is, verzuurt niet!

De Secretaris,
(w. g.) D. G. J. BEIJENS.

*) Dit laatste is toch jammer, want juist telkens en telkens weer herhaalde proefnemingen leiden dikwijls wèl tot het gewenschte resultaat. Dit ondervond b.v. ook het Dag. Bestuur der Ver. met de tot vervelends toe herhaalde aankondigingen dierzelfde boekjes in ons orgaan, waarop toen meer en meer aanvragen inkwamen. Red.-Com.

*) Dit is zeer natuurlijk. Handelaren plegen gemeenlijk slechts moeite te doen voor die artikelen, waarin zij, door de vraag er naar van het publiek, geldelijk voordeel zien. Juist ook om bij het groote publiek eerst de noodige belangstelling op te wekken voor het Oost- en West-Indische handwerk werd de N. V. *Boeatan* door onze Vereeniging opgericht. Iedere Afdeelingstentoonstelling, hoe bescheiden ook, helpt mede tot bereiking van dit doel, dat uit den aard der zaak niet anders dan door gestadige en geduldige toewijding van belangstellenden bevorderd kan worden. Red.-Com.

GELDELIJKE VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1908.

Baten.

Saldo van vorig jaar	f 84.74
Contributiën over loopend jaar	- 145.50
Restitutiën	- 4.60
	f 234.84

Lasten.

Afdracht aan het Hoofdbestuur over 82 leden à f 0.50		f 41.—
Inningskosten		- 4.44
Lokaalhuur		- 3.—
Reiskosten voor het bijwonen van vergaderingen	f 8.95	
Drukwerken	- 5.58	
Bureaukosten + porti	- 5.10⁵	
		- 19.63⁵
Dienstreis naar Zutphen en Apeldoorn door den Secretaris		- 5.25
Restitutie geïnde contributie v/h bedankt hebbend lid Schuak		- 1.50
Bijdragen noodlijdend Curaçao, uit de afdeelingskas		- 10.—
Saldo voor het jaar 1909		- 150.01⁵
		f 234.84

Het afdeelingsbestuur:
(*w. g.*) J. W. J. HOFMAN, Voorzitter.
„ D. G. J. BEIJENS, Secretaris-Penningmeester.

Van de Afdeeling Rotterdam:

VERSLAG 1908—1909.

Het afgeloopen jaar is voor onze Afdeeling wederom kalm voorbijgegaan, en zijn er geen noemenswaardige veranderingen te constateeren.

Het aantal leden (73) van het vorige jaar overgenomen, was aan eenige af- en toename onderhevig en sluit dit jaar met een ledensterkte van 72, t. w. 12 donateurs en 60 werkende leden.

Nog altijd is het te betreuren, dat de belangstelling in onze Vereeniging werkelijk zeer gering is,

te noemen, niettegenstaande de belangen van deze stad in Oost- en West-Indië zoo groot zijn.

In het afgeloopen seizoen werd eene lezing over Suriname gehouden door den heer Th. Almerood, gepens. Kapitein der Artillerie, die op onderhoudende wijze een interessante beschrijving gaf van deze kolonie, terwijl hij tevens een menigte mooie lantaarnplaatjes ter verduidelijking liet projecteeren.

Onze Afdeeling heeft dit jaar het haar, door de Studievereeniging „Minerva” te Paramaribo aangeboden voogdijschap over het West-Indisch jongmensch Punselie aanvaard, en zullen in het vervolg ook alle financieele transactiën, hiermede verband houdende, direct door onze tusschenkomst geschieden.

Gezien en goedgekeurd,
(w. g.) D. H. HAVELAAR,
Voorzitter.
(w. g.) A. VEDER,
Secr.-Penn.

GELDELIJKE VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1908.

Baten.

Aan saldo			f 161.10
31 Febr.	Ontvangen contributie.		
	30 à f 1.50	f 45.—	
	1 à - 2.—	- 2.—	
	29 à - 2.50	- 72.50	
	13 à - 5.—	- 65.—	
			- 184.50
12 Maart.	Verkochte kaarten		- 2.50
2 Mei.	Contributie J. de Jong		- 2.50
6 Oct.	„ S. Monsma		- 1.50
Rente 3 % f 161.10—1 j. f 191.— 9 maand			- 6.61
			f 358.71

Rotterdam, Maart 1909.
A. VEDER, penningm.
D. H. HAVELAAR, voorz.

Lasten.

25 Febr.	Telegram Almerood	f	0.60
28 „	Incassaloon	-	4.05
29 „	Postzegels	-	1.—
12 Maart.	Honorarium Almerood	-	28.95
12 „	2 Suppoosten	-	3.—
13 „	Zaalhuur „Caledonia”	-	12.55
17 „	v. d. Zwalm (lantaarn)	-	10.—
4 April.	Afgedragen aan het Hoofdbestuur	-	36.50
11 „	Zaalhuur Nut. Alg. Verg.	-	5.—
	Drukwerk Nijgh & v. Ditmar	-	24.05
31 Dec.	Saldo	-	233.01
		f	358.71

Gezien de Commissie volgens art. Statuten,
C. M. F. KOLFF.
R. MEES.

Beteekenis van het Departement van Landbouw in Ned.-O.-Indië voor de ontwikkeling van onze Oost-Indische Koloniën, van een algemeen economisch en van een cultuurtechnisch standpunt beschouwd.

Schema eener voordracht over dit onderwerp,

door A. J. VAN SCHERMBEEK.

Dit Departement is de vrucht van den werkzamen geest van Prof. Treub, die het opbouwde op den tak van dienst, waarvoor hij stond, namelijk op 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.

Dank zij de vele eminente voorgangers vond Prof. Treub daar eene krachtige instelling in de wetenschappelijke wereld, wier verdere leiding en ontwikkeling hem was opgedragen. Hoe hij die taak opvatte, mag ik als algemeen bekend beschouwen, ik behoef daarvoor slechts te verwijzen naar de annalen van 's Lands Plantentuin uit zijnen tijd, en naar de verslagen en mededeelingen van het, onder hem uit 's Lands Plantentuin ontsproten, Departement van Landbouw.

De Plantentuin had het reeds voor Treub tot zijne taak gerekend, om dienstbaar te zijn voor de belangen van bepaalde takken van landbouw in Nederl.-Indië. Daardoor ontstonden de kultuurtuinen, evenals het daaraan te danken was dat men eene poging deed om aan 's Lands Plantentuin ook eene inrichting van landbouwonderwijs te verbinden. De verkeerde opzet deed deze school een kortstondig, kwijnend bestaan leiden.

Treub vond dus bij zijne komst in Indië geheel iets anders dan een akademischen Hortus; hij vond eene inrichting, die reeds hare draden gespannen had in het bedrijf der voortbrenging door middel van het plantenleven. Intusschen, zoover mij bekend, alleen waar het bedrijven gold door de nietinheemsche bevolking uitgeoefend.

Aan zijne grondige plantkundig-wetenschappelijke ontwikkeling paarde Treub eenen drang, om zijn weten rechtstreeks dienstbaar te maken aan de wetenschappelijke welvaart, en daarnaast bezat hij een scherp oog om zijne menschen te kiezen, waarmede hij wetenschappelijken arbeid productief kon maken, die goed in het raam zijner inrichting pasten, om voor haar middelen bewilligd te zien, die hij noodig had voor de verwezenlijking zijner denkbeelden.

Uit deze wijze van personenselectie, waarmede hij tot zijnen staf van medewerkers kwam, blijkt, dat Prof. Treub, hoe goed botanicus ook, misschien nog meer talent had om den weg te banen, waardoor het mogelijk zou worden om de vruchten van het wetenschappelijk onderzoek van zijnen tijd nuttig voor de maatschappelijke voortbrenging te maken. Hierbij ging deze leidsman van 's Lands Plantentuin uiterst omzichtig te werk. Hem was het er blijkbaar om te doen er voor te waken, dat de publicatiën, die onder de vlag van zijn instituut de wereld ingezonden werden, op de medelevende wetenschappelijke wereld ook den indruk maakten van vruchten van hetgeen men, op dat tijdstip, als wetenschappelijken arbeid beschouwde. Het is deze voorzorg van Prof. Treub, die hem vaak zoo verschillend doet beoordeelen; maar, misschien ook wel minder oorspronkelijke gedachten tot rijpheid liet komen dan aan een vrij instituut voor wetenschap het geval had kunnen zijn.

Van sommige zijner medewerkers wordt namelijk de meening geuit, dat zij onder Treub's leiding volkomen vrij waren in hunne werkwijze en in den vorm hunner publicatiën; andere daarentegen meenden onder die leiding eenen te zwaren druk der censuur te hebben ondervonden.

Den buitenstaander is het natuurlijk onmogelijk om tusschen zulke uiteenloopende meeningsuitingen het juiste te vinden. Zooals het gewoonlijk gaat, zulke oordeelen zijn veelal het gevolg van een onvoldoend objectieve beoordeeling der speciale gevallen.

Wat wij echter allen met dankbaarheid moeten erkennen is het feit, dat Prof. Treub, meer dan dit in Nederland gelijktijdig het geval is geweest, in het regeeringsstelsel onzer oost-indische koloniën een Departement van Landbouw heeft ingevoerd, dat er naar streeft om de vruchten van het wetenschappelijk onderzoek rechtstreeks ingang te doen vinden in het bedrijf der voortbrenging. Deze vrucht van Treub's handig optreden in het indische bestuursmechanisme heeft, buiten allen twijfel, den grondslag gelegd voor eene bestuursrichting die eenmaal een zegen kan worden voor dit overzeesche deel van ons Koninkrijk.

De scepticus zal allicht de vraag opwerpen: „Is het Departement van Landbouw dan nu niet reeds een zegen voor de bodemkultuur van Insulinde?”

Dergelijken vrager moet ik met een wedervraag beantwoorden, namelijk deze: „Indien eene bestuurs„inrichting eenmaal zal blijken een zegen voor een „land te zijn, zullen wij dan den grondlegger er „van niet met dankbaarheid moeten herdenken, ook „dan nog, wanneer de eerste opzet dier inrichting „ons het bewijs levert, dat deze grondlegger slechts „een deel, laat ons dadelijk zeggen een belangrijk „deel, maar niet het geheel overzag, waarvoor de „inrichting behoort te dienen.”

Deze wedervraag zal ieder onbevooroordeeld man met een volmondig „Ja” moeten beantwoorden. Het gewone gezonde omvattingsvermogen is nu eenmaal niet zoo ruim, dat het tevens de naaste toekomst in zijn gezichtsveld kan opnemen. Toch kan de ernstige denker, die stelselmatig werkt en vooral ook laat werken, de fundamenten voor een grootsch gebouw leggen, al zag zijn geestesoog het voltooide in een ander beeld, dan zal het ontwikkelen onder den dwang der ijzeren noodzakelijkheid.

In het volgende wil ik in het kort schetsen, wat naar mijne meening de lijn moet wezen, waarlangs het Departement van Landbouw zich behoort te ontwikkelen, onder volle appreciatie van hetgeen zijn eerste Directeur tot stand heeft gebracht. Niet, dat ik daarmede den schijn op mij wil laden, van mij een ruimeren blik toe te dichten, dan die van den grondlegger van het Departement, maar omdat Treub's werken en streven aan het Departement een standpunt heeft verleend, waardoor het gezichtsveld voor ons veel ruimer is geworden, dan dat, waarover hij kon zien, toen hij deze Bestuursinrichting ineenzette. Het kan niet anders dan eene voldoening voor Treub zijn, indien hij opmerkt dat wij mannen der voortbrenging, het kind zijner energie nog meer groeikracht toekennen, dan zijn verwekker meende te mogen verwachten.

Willen wij het ontwikkelingspad voor dit Departement juist traceeren, dan moeten we ons in de eerste plaats afvragen, welke taak het Departement van Landbouw te vervullen heeft. De omschrijving van die taak is uiterst eenvoudig, indien wij haar opvatten als de plicht om al datgene te doen waardoor de uitoefening van de bodemkultuur voor de gemeenschap zoo vruchtbaar mogelijk wordt.

In deze plichtsbepaling is niets, waarvan niet ieder staatsburger doordrongen is; om echter daaronder ook hetzelfde te verstaan moeten we ons eerst nog rekenschap geven omtrent het begrip „bodemkultuur”, want maar al te vaak is juist de onscherpe begripsbepaling oorzaak van latere plichtsverzaking.

Onder „Bodemkultuur” wil ik dan verstaan het bedrijf, dat zich ten doel stelt om, door middel van organisch leven, en van het daarvoor beschikbare deel van het grondgebied eens volks zooveel mogelijk arbeid en kapitaal vruchtbaar te plaatsen. In deze begripsbepaling noemen wij „kapitaal” de opgespaarde vruchten van den arbeid, die weer vruchtbaar gemaakt kunnen worden door het bedrijf.

Denken wij even over de gegeven plichtsomschrijving en de begripsbepaling na, dan leeren wij de taak van elk Departement van Landbouw kennen als de Bestuursinrichting, die er voor te zorgen heeft, dat op de uitgestrektheid gronds, behoorende tot het grondgebied des volks en bestemd voor de uitoefening van dat bedrijf, door middel van organisch leven zooveel arbeid en kapitaal vruchtbaar kan worden geplaatst, als het best met de materieele belangen van het volk strookt.

Wij leeren die taak dus kennen als eene beslist economische, waarbij de kennis van het organische leven en de wetten, die dit leven beheerschen, wel als onmisbare hulpmiddelen dienst doen, maar die nooit eenen richtinggevenden invloed op het bedrijf zelf kunnen uitoefenen. Beschouwen wij de taak van het Departement van Landbouw van dit meer verheven standpunt, dan moeten wij ten zeerste apprecieeren, dat men dit Departement een tijdvak heeft laten doormaken, om na te gaan in hoeverre zich op de bekende wetten, die het organische leven beheerschen, technische manipulatiën bij de gebruikmaking van dit leven laten opbouwen. Deze appreciatie blijft bestaan, ook al heeft de Departementsleider dat onderzoek meer beperkt tot de bedrijfsvormen, die uitgeoefend worden door het deel der bevolking, dat het gemakkelijkst offers kan dragen. Door dit eerste levenstijdvak van het Departement van Landbouw hebben we leeren inzien, dat het menigmaal gelukte om biologische verschijnselen, onder zeer bepaalde economische omstandigheden, ten nutte van bepaalde vormen der bodemkultuur te benutten. Daarmede heeft Treub, maar laat ik niet vergeten er bij te voegen, gelijktijdig met zelfstandige lichamen, door de nijverheid in het leven geroepen, ons het bewijs geleverd, dat het natuurwetenschappelijk onderzoek werkelijk de techniek der bodemkultuur, d. i. haar instrumentatie, kan verbeteren. Of dergelijke techniekverbetering van een volkshuishoudelijk standpunt gerechtvaardigd is kan ons alleen door een Departement van Landbouw worden geleerd, dat zijne taak opvat, zooals ik boven schetste.

Tot het verzamelen der gegevens voor de beantwoording dezer groote vraag kwam het Departement van Landbouw in zijne eerste jeugdphase niet, omdat zijn leider de bodemkultuur uitsluitend beschouwde van een natuurwetenschappelijk standpunt, dus met eenen veel te engen gezichtskring. Beschouwen wij haar als eene volkshuishoudelijke noodzakelijkheid, dan kunnen uitsluitend de economische voorwaarden, waaronder een volk leeft, als grondslag dienen voor de bepaling van de wijze, hoe dit bedrijf vruchtbrengend kan worden uitgeoefend. Stellen wij aan het grondgebied, waarover een volk beschikt, den eisch, dat het zooveel mogelijk voor alle leden der gemeenschap de gelegenheid moet bieden, om hunne bestaansmogelijkheid te verzekeren, dan volgt daaruit logisch, dat de bodem in de eerste plaats moet dienen als veld voor de vruchtbare plaatsing van den arbeid en van het kapitaal van hen, die het natuurlijk woonrecht op het grondgebied hebben verworven. Het is de samenwerking van alle woongerechtigden op het geheele gebied van een volk, die den actueelen vorm van rechtszekerheid schept. Eerst het tot stand brengen van dien toestand verleent aan het gebruiksrecht, op een bepaald deel van het grondgebied, een zekere graad van begeerdheid, dien wij waarde noemen. Maar ook daarom rust op iederen houder van een bepaald gebruiksrecht de plicht om van dat recht op zoodanige wijze gebruik te maken, dat de gemeenschap daardoor het meest wordt gebaat, zonder daarom de belangen van het individu uit het oog te verliezen. De differenceering van het individu is evenzeer eene natuurwet, als de wet van het mechanisch evenwicht, de wet van het behoud van arbeidsvermogen en zoovele andere natuurwetten. Daarom zijn ook de

eischen voor de bestaansmogelijkheid der verschillende individuen verschillend, maar overeenkomstig die verschillen zijn ook de individuen verplicht bij te dragen in den maatschappelijken arbeid. Evenzeer als de gebruiksrechten verzekerd worden door de rechtszekerheid, is dit met den eigendom het geval, zoodat men ook aan den eigendom den plicht verbonden moet achten dat hij op de voor de gemeenschap meest doelmatige wijze behoort te worden gebezigd.

Deze plichtsopvatting brengt mede, dat ieder lid eener volksgemeenschap zijne rechten op zoodanige wijze uitoefent, ook met inachtneming zijner persoonlijke belangen, dat de medeleden dier gemeenschap zoo min mogelijk belemmerd worden in de vervulling hunner gebruiksplichten.

Het is deze opvatting van het recht, die ons het karakter van de maatschappelijke vrijheid heeft leeren begrijpen. Het uitoefenen van rechten, zonder op die van den medeburger te letten, kan alleen worden gerangschikt onder het begrip van maatschappelijke onmatigheid, van bandeloosheid.

Deze plicht geldt zoowel voor het individu, voor het zedelijk lichaam, dat gebruiksrechten op een deel van den bodem heeft verworven, als voor hem, die andere gebruiksrechten mag uitoefenen.

Aangezien elke gemeenschap, die door materieele belangen in verband wordt gehouden (de geestelijke belangen zijn, krachtens de natuurwettige differenceering van het individu, zuiver persoonlijk) vanaf het oogenblik der handhaving van de nederzetting, de eenige is, die zich daardoor het eigendomsrecht op het gebied heeft verworven, daarom komt alleen aan haar het recht toe om gebruiksrechten op deelen van het grondgebied aan bepaalde individuën of lichamen te verleenen, echter met die rechten de hen aanklevende gebruiksplichten overdragende. Het is hierbij onverschillig, of dat gebruiksrecht wordt verleend in den vorm van eigendom of in den vorm van tijdelijk of van erfelijk bruikleen; de daaraan verbonden gebruiksplicht gaat daarmede over; daarom, dat door de gemeenschap alleen dan gebruiksrechten moesten worden verleend aan hen, die kunnen aantoonen, dat zij in staat zijn, den gebruiksplicht ook werkelijk te vervullen.

Naar gelang van de verschillende vormen van ontwikkeling eener gemeenschap en harer instituten, is dit beschikkingsrecht verbleven in de hand der volksgemeenschap, of berust bij het lichaam of den persoon, die door de gemeenschap als bevoegd is erkend voor de uitvoering van den volkswil en daarom door allen als overheid wordt erkend. Het is hierbij onverschillig, of die erkenning plaats had bij vrije keuze of onder den dwang der noodzakelijkheid.

Dezen logischen gedachtengang volgend, dan moet men ook erkennen, d.w.z. uit de bestuursinstituten doen blijken, dat de overheid alleen dan haren plicht vervult, indien zij ook na het verleenen van gebruiksrechten op den bodem er voor blijft zorgen, dat de rechthebbenden den op hen overgedragen gebruiksplicht op zoodanige wijze vervullen, dat daaruit voor de gemeenschap het bereikbare nut voortvloeit.

Langs deze lijn hebben zich in Nederlandsch Oost-Indië verschillende gemeenschappen gevormd, waarvan de overheid op ons Koninkrijk overging of waarvan de overheid de voogdij van ons Koninkrijk heeft erkend.

Deze twee overheidsvormen, onder het politiek beleid van ons volk, hebben eene reeks van verschillende vormen van gebruiksrechten verleend, waarbij verschil wordt gemaakt tusschen hen, die als burgers van den Staat te beschouwen zijn en hen, die als vreemdelingen in die gemeenschap zijn te beschouwen.

Het zal onnoodig zijn alle deze vormen van gebruiksrechten hier op te sommen, met aanduiding van de daaraan verbonden voor- en nadeelen. Vast staat, dat alle deze rechten zijn ontleend aan het Staatseigendomsrecht, en dat zij zijn aanvaard onder gehoudenheid van ze uit te oefenen op de wijze die het meest in het belang van de gemeenschap kan worden geacht.

(Wordt vervolgd.)

Uit de O.-I. Mail.

De Boroboedoer in beeld.

Naar het Soer. Hbl. verneemt, loopt de herstelling van de voornaamste onderdeelen van den tempel ten einde. De heer Van Erp, die de herstellingen geleid heeft, is thans bezig met de bewerking van een verslag, dat, hetzij door het gouvernement, hetzij door het Bataviasch Genootschap, zal worden uitgegeven in het Fransch of in het Engelsch en rijk zal worden geïllustreerd.

Een Maleisch Weekblad.

Te Batavia is verschenen het eerste nummer van het weekblad Boemi Poetera, orgaan van de inlandsche bevolking. Redacteur is de heer Soetan Mohamad Salim, gepensionneerd hoofddjaksa van Riouw, en geboortig van de westkust van Sumatra.

De inhoud van dit eerste nummer is zeer verscheiden. Ook komt er in voor een artikel in het hollandsch, waarin het onderwijs aan de inlandsche meisjes krachtig wordt bepleit.

De abonnementsprijs bedraagt voor Indië *f* 6 per jaar.

Het tijdschrift ziet er goed uit, ook wat druk en verzorging betreft. De Europeesche pers in Indië wenscht het tijdschrift een lang leven toe.

Een orgaan voor Hoogere Burgerscholieren.

Zoo lezen wij ook, dat is verschenen het eerste nummer van Vox Juvenum, „orgaan der leerlingen van de hooger burgerschool te Semarang”, dat elke veertien dagen zal verschijnen. Uit de beschrijving van het „doel” blijkt, dat het orgaan ook de leerlingen van andere burgerscholen wil bereiken. De redactie is in handen van R. M. A. Soorjopoetro en H. S. van Lennep.

Vrijheid van beweging van Chineezen.

Naar de Javabode verneemt, zal bij de binnenkort tot stand komende nieuwe regeling betreffende het reizen van Chineezen over Java, de vrijheid van beweging voor personen van dien landaard zeer verruimd worden, in dier voege namelijk, dat zij vrijelijk zich zullen mogen ophouden op hoofdplaatsen van gewesten, afdeelingen, districten, en andere groote centra van bevolking (marktplaatsen) onder voorbehoud, dat zij zich vestigen op plaatsen waar, bij de aanwezigheid van meer dan 100 landgenooten, wijken voor hen zijn aangewezen.

Inlandsch Credietwezen.

In het weekblad de Bazuin toont zekere G. A. aan, dat het inlandsche credietwezen een rijke bron van inkomsten voor den staat zal zijn, als de Regeering het zelf ter hand wil nemen.

De staat bezoldigt nu toch reeds ten behoeve van het credietwezen een aardig aantal ambtenaren, kort geleden weer uitgebreid.

G. A. betreurt het, dat de tegenwoordige inspecteur van het inlandsche credietwezen geen sympathie voor staatsbanken koestert, omdat staatscrediet de indienststelling van een betrekkelijk talrijk bezoldigd personeel vordert hetwelk trouwens, geen belang hebbende bij het resultaat van het bedrijf geen waarborgen oplevert om de instelling aan haar doel te doen beantwoorden.

G. A. noemt dit argument zeer zwak. Hij verwijst o.m. naar de postspaarbank en den pandhuisdienst.

Alleen de staat is bij machte, het inlandsch credietwezen in zijn geheelen omvang te beheerschen en alle belemmeringen uit den weg te ruimen.

Zijn inlandsch credietwezen en pandhuisdienst eigenlijk geen familie van elkaar? vraagt het Soer. Handelsblad. Immers bij beide instellingen komt de kleine man geld leenen.

Het voordeel van staatsbanken is dit, dat de staat hetzelfde zou kunnen doen, wat de Kamper Bank te Kampen nu reeds doet, n.l. kleine bijdragen tot een maximum van *f* 25 renteloos uitleenen aan arme duivels. Nog een ander voorbeeld: er worden vette baantjes voor gunstelingen en betrekkingen voor honderden hongerlijders gecreëerd. De inspecteur vergete dit niet”, besluit laatstgenoemd blad.

WEST-INDIË.

De Kamer van Koophandel te Paramaribo.

De ontwerp-verordening betreffende de oprichting van een kamer van koophandel en fabrieken te Paramaribo stelt als eisch voor benoembaarheid, dat men is ingezetene der kolonie, te Paramaribo woonachtig en den leeftijd van 25 jaar heeft bereikt.

Niet benoembaar zijn zij, die bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren, of daarvan gerechtelijken afstand hebben gedaan aan hunne schuldeischers en dezen niet ten volle voldaan hebben.

De leden kunnen te allen tijde ontslag nemen. Zij geven daarvan schriftelijk kennis aan den secretaris; zij behouden hunne functie totdat in de vacature is voorzien.

Bij het ontstaan van een vacature geeft de secretaris daarvan onverwijld kennis aan den gouverneur. De kamer bestaat uit zeven, door den gouverneur

voor een tijdvak van drie jaren te benoemen leden. De gouverneur wijst een der leden als voorzitter aan. De kamer benoemt uit of buiten haar midden een secretaris, die een door den gouverneur op voorstel van de kamer vast te stellen bezoldiging ten laste van de koloniale begrooting geniet.

Bezoldiging districts-commissarissen.

Door de Koloniale Staten is het voorloopig verslag uitgebracht op de ontwerp-verordening, betreffende een nieuwe regeling van de bezoldiging van districts-commissarissen.

De meerderheid der leden wilde de bezoldiging van de districts-commissarissen van Coronie en Albina zien vastgesteld op ten hoogste *f* 3500 's jaars.

Voor al de overige districts-commissarissen werd aanbevolen een aanvangstraktement van *f* 4000.—, met twee vierjaarlijksche verhoogingen van *f* 250.— elk, alzoo opklimmende tot een maximum van *f* 4500.—, terwijl aan de districts-commissarissen van Nickerie, Beneden-Commewijne en Beneden-Suriname en Beneden-Para eene toelage naar reden van *f* 500.— 's jaars zou worden toegekend, waarvoor niet voor pensioen zou worden bijgedragen, noch een eventueel verloftraktement berekend; met dien verstande evenwel, dat in geen geval de bezoldiging vermeerderd met de bedoelde toelage, het maximum van *f* 5000.— zou mogen overschrijden, hetgeen zonder zulk een beperking het geval zou kunnen zijn met districts-commissarissen, die voor 1 Mei 1907 als zoodanig definitief zijn aangesteld.

Aan een ander lid kwam het ontwerp niet aannemelijk voor. Waar toch een dergelijk voorstel in 1907 tengevolge van een amendement, dat een meerderheid in de Staten verwierf, geleid heeft tot bepaling van de bezoldiging op *f* 3500.— met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 250.— elk, alzoo opklimmende tot *f* 4500.—, bevreemde het hem, dat thans reeds, na zoo'n korten tijd, door het Bestuur een gelijksoortig voorstel gedaan wordt als het 2 jaar geleden door de meerderheid der Staten verworpene.

Deze opmerking komt ons zeer juist voor.

Bacoven-cultuur.

De vertegenwoordiger der United Fruit Company, de heer G. H. Williams, heeft voor eenigen tijd de kolonie verlaten. Doel van zijn reis is een bezoek aan Venezuela en Trinidad. In den loop van September of begin October hoopt hij terug te zijn om vermoedelijk in November op reis te gaan naar de Vereenigde Staten.

De heer Williams stond aan de redactie van Onze West een onderhoud toe, waarin hij zijn voortdurend vertrouwen uitsprak in de bacovencultuur, in weerwil van de teleurstellende verschepingscijfers van den laatsten tijd.

De tot dusverre ondervonden tegenslag is z.i. toe te schrijven aan oorzaken, die bekend zijn, en met goeden wil in den vervolge kunnen worden vermeden.

Onrechtmatige arrestatie.

Onder dit hoofd schreef Onze West het volgende:

„Volgens de Suriname was de heer J. B. Nassy in de kolonie teruggekeerd op grond van ingewonnen deskundig advies. Volgens dit advies was het vonnis waarbij de heer N. ruim 4 jaar geleden wegens sluiken van opium in een boete van *f* 5400 werd veroordeeld, verjaard. Hierbij was aangenomen dat het feit, waarvoor de heer N. werd veroordeeld niet was een wanbedrijf, maar een overtreding. Het vonnis is dan ook, volgens de Suriname, door het Hof van Justitie geboekt in het wettig protocol van overtredingen. Ook uit een vroeger vonnis van het Hof betreffende een soortgelijk feit als waarvoor de heer Nassy werd veroordeeld, zou blijken dat het Hof dit feit beschouwt als een overtreding.

De Overheid, die den dag na den terugkeer van den heer Nassy last gaf tot zijne arrestatie, schijnt echter het feit niet te beschouwen als een overtreding, doch als een wanbedrijf, waarop de straf eerst na tien jaren verjaart. Toch zou — volgens de Suriname, en dit lijkt ons wel het merkwaardigste — die Overheid niet volkomen zeker zijn van de juistheid harer opvatting, en daarom het oordeel hebben gevraagd van den Hoogen Raad in Nederland.

Indien die voorstelling juist is — wat schier ongelooflijk klinkt — is het o.i. een eisch van recht: dat de heer Nassy onmiddellijk in vrijheid wordt gesteld. In rechtzaken geldt, meenen wij, de gulden regel: in dubiis abstine, in twijfel onthoudt U. Waaruit volgt, dat geen arrestatie mag geschieden, zonder volkomen zekerheid van hare rechtmatigheid."

Er wordt voor dezen opium-smokkelaar wel wat te veel sympathie betoond in de kolonie, zou men zoo zeggen. De overheid, die bevel gaf tot inhechtenisneming, was blijkbaar ten volle overtuigd van de rechtmatigheid dier handeling.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Welken weg moet de inlander volgen om vooruit te komen? is een vraag, zegt S. I. in de **Pertja Tinor**, die door alle maleische bladen, niet alleen van Padang maar ook van Java gedaan is. De meeste schrijvers zijn dan daarbij van oordeel, dat die vooruitgang moet worden verkregen door het aanleeren der nederlandsche taal over geheel Ned.-Indie, opdat de Inlanders de noodige kennis kunnen opdoen uit de in die taal geschreven werken. Anderen daarentegen zijn van meening, dat die werken zoo spoedig mogelijk in de verschillende inlandsche talen vertaald zouden moeten worden, welke als voertaal op de lagere scholen in Ned.-Indië gebezigd worden.

S. I. vindt dat stelsel het beste, dat den inboorling het snelst tot de ontwikkelingshoogte van den europeaan kan opvoeren. Wanneer de inlander eenmaal deze ontwikkeling heeft bereikt, zal Indie — meent hij — even hard vooruitgaan als Europa. Om den inboorling grondig de nederlandsche taal te leeren, zouden voor de landskinderen honderden scholen moeten worden opgericht in den trant van de onderwijsinrichtingen, welke het Gouvernement aan de chineezen heeft geschonken, terwijl het schoolgeld niet hoog zou moeten worden gesteld, opdat ook de kinderen van minvermogenden die scholen zouden kunnen bezoeken. Indien de toestand blijft zooals die nu is, dat alléén Nederlandsch zal kunnen worden geleerd op de europeesche school, zal het doel niet bereikt worden, daar, zooals reeds herhaaldelijk in de dagbladen is aangetoond, het voor de inlanders lang niet gemakkelijk is om tot die school toegelaten te worden. Nog beter, meent schrijver, zal het worden, indien het Gouvernement inrichtingen ook voor hooger onderwijs schiep, gelijkelijk toegankelijk voor alle rassen in Ned.-Indië zonder onderscheid.

Het tweede stelsel besprekende, komt schrijver tot de slotsom, dat dit eenvoudiger in de toepassing zal zijn, want er zijn tegenwoordig genoeg personen, die voldoende bekwaam zijn om de noodige werken in de verschillende talen over te zetten, en tegen bezoldiging daartoe genegen zullen zijn.

Onder de tegenwoordig algemeen heerschende zucht tot ontwikkeling bij den Inlander, vervolgt schrijver is het wel zeker, dat van die vertaalde werken spoedig een tweede en derde druk zal kunnen verschijnen. De vertalers behoeven dus niet te vreezen, dat zij werk voor niets zouden doen. Dit stelsel zal ook den volwassenen ten goede komen, want deze zullen dan mede in staat zijn den vooruitgang in de 20ste eeuw mede te maken. Volgens schrijvers meening is dit dus het meest aan te bevelen omdat: a. alle inboorlingen — zoowel oud als jong — gelegenheid krijgen om zich te ontwikkelen; b. de nederlandsche taal daardoor nog meer in aanzien zal stijgen; c. de boeken, welke door de ouders gekocht worden, aan de kinderen en kindskinderen als erfstukken zullen worden nagelaten; d. het voor een ieder gemakkelijker is iets te begrijpen in de taal zijner vaderen dan in een vreemde taal, welke men pas op een leeftijd van negen of tien jaar begint te leeren.

Het allerbeste onder de gegeven omstandigheden zal echter zijn, zoo eindigt schrijver, om beide stelsels nu toe te passen. De jongeren zouden dan de eerste schoolkundigheden kunnen verkrijgen door middel van de nederlandsche taal, terwijl de volwassenen zich in hunne eigene taal verder ontwikkelen kunnen.

Wij weten allen, zegt Viool in de **Pemberita Betawi**, hoe moeilijk de taak der politie in Ned.-Indië is. Op haar rust de plicht om zooveel mogelijk misdrijven als diefstal, roof enz. te voorkomen, doch zelfs onder het beste politietoezicht worden nog misdaden gepleegd. De boosdoeners vreezen de straffen niet, die hen bedreigen; zij weten, dat zij, in geval van slagen, in één enkelen avond honderden guldens verdienen, en bij mislukken van hun toeleg, slechts de kans bestaat, dat zij in de kamar tikoes (= muizenkamer, hetzelfde als ons „kippenkooi" in den volksmond) komen. Een misdadiger, die met verbanning naar een andere streek gestraft is, vervalt na zijn terugkeer weder tot het kwaad. Toen hij zijne straf onderging, zwoer hij, dat hij nooit meer kwaad zou doen; een of twee jaren, nadat hij zijne straf ondergaan heeft, komen de booze neigingen weder te voorschijn.

Ter voorkoming, dat misdadigers later weder misdrijven plegen, heeft men in vele streken een goeden maatregel getroffen: men heeft het slechte volk in een afzonderlijk deel van het dorp verzameld, waar het door de nachtpatrouille wordt gecontroleerd.

Men zegt, vervolgt schrijver, dat er vroeger minder misdadigers waren dan tegenwoordig. Dit is verklaarbaar: Vroeger was de bevolking niet zoo talrijk als tegenwoordig, en viel het gemakkelijker een middel van bestaan te vinden, voldoende voor het onderhoud van vrouw en kinderen. Men had toen ook niet zooveel behoeften als thans. Tegenwoordig wil iedereen allerlei weelde-artikelen hebben, al zijn de zakken ook leeg. Om dit verlangen te bevredigen wordt dan soms een misdrijf gepleegd. Maar er worden ook personen met misdadigen aanleg geboren. Reeds in de kinderjaren kan men aan de handelingen van zulk een persoon zien, dat hij een slechte inborst heeft; al werd hij in deugdzaamheid opgevoed, toch zal hij dikwijls van het rechte pad afwijken. Alleen als hij een diefstal beraamt, of iemand tracht op te lichten, doet hij zich braaf voor. De politie heeft dikwijls misdadigers in haren dienst om spionnendiensten te verrichten. Indien zij niet met dergelijke menschen werkte, zou zij bezwaarlijk inlichtingen aangaande misdrijven kunnen krijgen. Met misdadigers vangt men misdadigers. Maar kan men dergelijke personen wel vertrouwen? vraagt schrijver. Meestal niet, meent hij. Zij weten veelal het mes van twee kanten te doen snijden: zij trekken partij en van de policie, die in hen vertrouwen stelt, en van de misdadigers. Betreft het een misdrijf van een gering bedrag, dan verschaffen zij der policie tegen een goede belooning de noodige inlichtingen. Is het daarentegen een misdrijf, waarbij een groot bedrag gemoeid is, dan houden zij meestal hun mond, want dan zijn zij op de een of andere manier daarbij betrokken. Schrijver verhaalt als voorbeeld het geval van een spion, dien men niet vertrouwde en daarom door een anderen spion liet nagaan, hoe deze op diefstal bestrapt en gestraft werd.

En zoo gebeurt het ook wel eens, wanneer twee inlandsche bestuursambtenaren in vijandschap met elkander leven, en de een den ander het voetje wil lichten, dat zij hunne toevlucht nemen tot misbruik van misdadigers. De een laat door den boosdoener in het ressort van den ander een misdaad plegen. Dit herhaalt zich eenige keeren en hij weet met de uitgezonden misdadigers de zaken tot klaarheid te brengen. Tengevolge daarvan krijgt hij dan een goeden en de andere een slechten naam.

Thans, zoo gaat schrijver voort, wil het Gouvernement de policie gaan versterken. Geschiedt dit met goede elementen, dan kan deze maatregel zijn nut hebben, doch hij vreest voor uitzuiging van den kleinen man, hetgeen een groote ramp voor het land zou zijn. Daarom acht schrijver het beter de salarissen der bestaande politiebeambten te verhoogen dan hun aantal te vermeerderen. Worden de salarissen verhoogd, dan kunnen zij zonder daardoor zelf gebrek te lijden een deel daarvan uitgeven in het belang van hun dienst. Wel is waar kunnen zij op hun verzoek policiegelden van het Gouvernement krijgen, maar zij zijn in den regel huiverig om dikwijls daarom te vragen, te meer omdat het lang niet zeker is of ze een zaak wel tot klaarheid zullen brengen en de misdadigers zullen opvatten.

Zou men ook hier niet het eene kunnen doen zonder het andere te laten?

WAT DE CHINEES VERTELT.

In geheel Azië is er geen volk, dat met zooveel ijver en zooveel volhardingsvermogen een beroep uitoefent als de sinkhé, de in China geboren Chinees, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare Zaterdagsche causerie. Wanneer wij hem aan den arbeid zien, zouden wij haast geneigd zijn te verklaren, dat hij geen vermoeienis kent. Neem bijv. een timmerman: Om zeven uur 's morgens is hij reeds op zijne werkplaats, en als wij 's avonds om negen uur daarbinnen treden, vinden wij een paar timmerlieden nog aan den arbeid; de een slijpt zijne gereedschappen, een ander zaagt hout, een derde schaaft een plank. Tot diep in den nacht, zoolang de lamp brandt, blijven zij werken. De marskramer loopt den ganschen dag in de stad rond, of daarbuiten, als hij vergunning bekomen kan; met een pak gekleurd katoen op zijne schouders gaat hij de eene kampong in, de andere uit, hier en daar stilstaande om zijne waar aan te prijzen. Al koopt men er niets van, hij maakt zich niet boos, zet zijne wandeling voort, zich klepper ratelende langs den geheelen weg om de aandacht te trekken.

Geef den chinees een schop of een houweel, om daarmede op het veld of in een mijn te arbeiden, — hij zal hard werken, wanneer zulks op taak geschiedt, en hij weet, dat elk uur zijn loon opbrengt. Vandaar dat allerwege in de mijnen, waar hard werk wacht, men zijne toevlucht tot chineezen neemt, omdat geen ander volk hen in arbeidskracht kan overtreffen. In de Transvaalsche mijnen heeft men het beproefd met kafferarbeiders, doch deze bleken lui, erg op hun

gemak gesteld. Zelfs een hoog dagloon en extra geldelijke belooningen zijn niet in staat om hun luien aard te veranderen. „Neen baas, hard werk niet goed”, klinkt het dan uit hun mond. Daarom zijn de mijnontginners genoodzaakt geweest werklieden uit China te ontbieden. Toen deze zwartjes de chineezen aan het werk zagen, nam hun ijver een weinig toe.

En hoe valt een vergelijking uit van den inboorling op Java of andere deelen van Ned.-Indië met den chinees? vraagt schrijver. Men vreest, dat de chineezen een belangrijk deel van het geld van Java medenemen naar hun vaderland. Maar als dit zoo is, mag men dan den chinees daarvan een verwijt maken? Tegenwoordig ziet men bijv. te Soerabaja, dat de europeanen aan den chineeschen timmerman de voorkeur geven boven den Javaanschen, al krijgt eerstgenoemde ook driemaal zooveel arbeidsloon; en dit niet alleen, omdat de chinees bekwamer is, maar ook omdat hij veel vlugger werkt. Wat een chinees in één dag afwerkt, daarvoor heeft een javaan minstens vier dagen noodig. De inboorling heeft slechts weinig en daarbij slechte gereedschappen, die bovendien slecht onderhouden worden. Hij slijpt ze b.v. niet voor hij aan het werk gaat. Schrijver heeft zelf dikwijls gezien, dat javaansche timmerlieden, terwijl zij aan hun werk bezig waren, bijl en beitel gingen slijpen, de tanden van den zaag begonnen te vijlen, wat natuurlijk veel tijdverlies veroorzaakt. Een chinees doet zoo iets niet. Zoolang hij werkt, verknoeit hij geen tijd aan het slijpen van zijne gereedschappen, want hij heeft ze in voldoenden getale, en ze zijn van te voren gescherpt.

Dan heeft de javaan nog een leelijk gebrek: hij werkt slechts goed wanneer hij onder toezicht staat, anders laat dit veel te wenschen over, vooral wanneer hem een vast dagloon wordt uitbetaald. Daarom neemt de europeaan hem niet in dienst als er goed werk verlangd wordt, dat spoedig klaar moet zijn. De Javaan redeneert helaas dikwijls aldus: ik heb voor mijn levensonderhoud genoeg aan een dagloon van 80 cent, waarom zou ik me meer bekwamen en harder werken om een rijksdaalder per dag te verdienen? Wij hebben reeds herhaaldelijk gewaarschuwd, eindigt schrijver, dat de inboorling, indien deze werkelijk vooruit wil komen, beginnen moet met zijn aard te veranderen en een voorbeeld aan den vreemdeling te nemen. Met weeklagen, en den naam van Allah uit te roepen komt men niet verder. Begin met uzelf te helpen, dan zult gij het best geholpen zijn. Het laken en uitschelden van den vreemdeling heeft hoegenaamd geen nut, men verwekt er slechts haat en nijd mede. Zeg ook niet, wij inboorlingen zijn arm. Wie een paar flinke handen en voeten en gezonde hersens heeft, is niet arm!

Van Vreemde Koloniën.

De laatste aanwinst van Engeland.

Bij de laatstelijk tusschen Engeland en Siam getroffen overeenkomst, zijn de Maleische staten Kelantan en Tringganoe, op het schiereiland Malakka gelegen, onder engelsche vlag geplaatst.

Het gerucht liep, dat de sultans der beide staatjes zich niet goedschiks zouden onderwerpen aan den nieuwen souverein. Maar in den loop der vorige maand heeft de gouverneur der Straits Settlements, sir John Anderson, een bezoek gebracht aan Kelantan en Tringganoe, waar hij door de maleische potentaten met verschuldigd eerbetoon werd ontvangen.

Den 19en Juli 's morgens liet de flotielje, bestaande uit de koloniale vaartuigen „Sea Mew” en „Sea Belle”, geëscorteerd door het oorlogsschip „Cadmis”, voor Koeala Kelantan het anker vallen.

De gouverneur, sir John Anderson, legde, nadat hij op de „Sea Mew” was verwelkomd door afgezanten van den Sultan van Kelantan, een bezoek af ten paleize van dezen te Kota Baroe, waar hem een zeer hartelijke ontvangst ten deel viel.

Eenmaal te Kota Baroe, werd van deze gelegenheid gebruik gemaakt voor een tochtje naar het binnenland, waar de Duff Development Company verschillende ondernemingen op touw heeft gezet, — goudbagger-, houtaankap- en rubberondernemingen.

De tocht naar het binnenland werd door den gouverneur en zijn gezelschap ondernomen in huisbooten, die door kleine stoombooten werden gesleept langs de rivier naar Koeala Lebir, waar zich de hoofdvestiging van genoemde maatschappij bevindt.

Opvallend was het hier, volgens den correspondent van de S t r a i t s T i m e s, dat nagenoeg alle arbeid door Maleiers wordt verricht, in tegenstelling met hetgeen men elders op het schiereiland Malakka waarneemt, waar nagenoeg uitsluitend Chineesche, Hindoesche en Javaansche arbeiders worden aangetroffen. Dit gaf schrijver, die het een en ander mededeelde omtrent de maleische bevolking van het schiereiland Malakka reeds in de pen, dat de Maleiers in de streken onwillig zouden zijn tot arbeiden. Er zijn echter blijkbaar uitzonderingen.

Na Kota Baroe kwam Kota Radja, de hoofdplaats van den sultan van Tringganoe, aan de beurt voor een bezoek. Ook hier liet de ontvangst niets te wenschen over.

Een uitstervend volkje

Bij gelegenheid van het eerlang te Parijs te houden koloniaal congres zal het verslag worden voorgelezen van dr. Charles Nicolas betreffende den toestand van de bevolking der Loyalty-eilanden. Daaraan valt het volgende te ontleenen:

Toen Frankrijk deze eilanden in bezit nam, telde de bevolking van de eilanden Maré en Lifoe ongeveer 30000 zielen. Thans treft men er nauwelijks 10000 bewoners aan. De bevolking der Loyalty-eilanden sterft geleidelijk uit. De oorzaken van dit verschijnsel zijn de volgende:

In de eerste plaats bekommert de inlandsche bevolking zich niet om de regelen der hygiëne: het drinkwater wordt op allerlei wijzen verontreinigd; de voeding laat in verschillende opzichten te wenschen over, de inboorling voedt zich op hoogst ongeregelde wijze, eet dikwerf te veel en slecht te verteren kostjes; — de woningen zijn vuil, bedompt en rookerig.

Ziekten richten groote verwoestingen onder de inboorlingen aan; dysenterie, malaria, pokken, diphteritis en roodvonk komen er voor, maar het is vooral de tuberculose, die de bevolking teistert, en wel in die mate, dat nagenoeg de helft daardoor is aangetast. Ook de lepra komt er veelvuldig voor. Ongeveer 3,5% der bevolking lijdt aan de ziekte waartegen zoo goed als niets wordt gedaan, om besmetting te voorkomen.

Het misbruik van tabak zou kunnen worden tegengeboortecijfer, gelijk uit de ondervinding is gebleken, en dr. Nicolas meent, dat er op moet worden aangestuurd om de inlandsche vrouwen van het gebruik van het rooken af te brengen, ten minste gedurende de zwangerschap en zoolang zij de kinderen zoogen.

De alcohol is op het oogenblik nog slechts een ondergeschikte factor, daar men nog geen aan den drank verslaafden onder de inboorlingen aantreft, maar het gevaar is dreigend.

Abortus provocatus wordt op de eilanden minder toegepast dan op Nieuw-Caledonië, maar de toepassing komt toch voor en schijnt zich te willen uitbreiden.

De monogamie, eerst kortelings ingevoerd, schijnt de hoofdoorzaak te zijn van de geleidelijke ontvolking.

Dr. Nicolas stelt verschillende maatregelen voor, welke hij noodzakelijk acht om verbetering te brengen in den bestaanden toestand.

Ter beteugeling van het euvel van afdrijving der vrucht zouden eenerzijds zware straffen moeten worden bedreigd, anderzijds premiën uitgeloofd aan moeders van drie of meer in leven zijnde kinderen.

Dan zou men zoo al niet het alcoholgebruik geheel verbieden, dan toch dronkenschap onder de overtredingen moeten rangschikken, welke met onmiddellijke straf worden bedreigd.

Het misbruik van tabak zou kunnen worden tegen-

FEUILLETON.

Een Verlofganger.

door L. SALLENTIEN.

„Wat voor nieuws heb je, Bruno?” vroeg mevrouw Lindner verwonderd aan haar neef, toen hij op een Zondagmorgen reeds om negen uur bij haar aanbelde.

„Ja, ik kom inderdaad op een ongewoon uur, nichtje, maar ik wilde u in een lastig geval om raad vragen.”

„Bestaan er dan nog gevallen, waarin de wijsheid der mannen uitgeput is, en zij den raad van eene vrouw noodig hebben?”

„Eene vrouw is altijd verstandiger dan wij, wanneer het de liefde en het huwelijk betreft.”

„Dus heb jij nu eindelijk ook een verliefdheid te pakken en daarbij mijn raad noodig?”

Bruno Hellwig glimlachte even. „Het gaat mij persoonlijk niet aan, maar iemand, dien ge u misschien niet eens meer herinneren zult. Weet ge nog wie Albin Fischer is?”

Het even te voren nog zoo bleeke gelaat der jonge vrouw werd nu eensklaps hoogrood gekleurd.

„Ik herinner hem mij nog zeer goed”, antwoordde zij, „maar die is immers al lang dood en begraven?”

„Dood en begraven is hij niet, hij is tien jaar geleden naar Indië gegaan.”

„En nu? Komt hij wellicht terug?”

„Ja, en nog wel onder zeer zonderlinge bijkomende omstandigheden. Fischer ging naar Indië, indien ik mij niet vergis, in het jaar, dat ge trouwdet. Hij vertrok toen vrij plotseling; hij was iemand die altijd haastig tot iets besloot. Wij hebben toen in lang niets van hem gehoord, eerst ongeveer een jaar geleden schreef hij mij, dat hij te Soerabaja woonde en daar een goede zaak had. Uit dezen eersten brief ontwikkelde zich een geregelde correspondentie, en een half jaar geleden zond ik hem een afdruk van den groep van onze liefhebberijcomedie, die het vorig jaar gemaakt werd. Daar wij allen oude bekenden van Fischer waren, vond ik het aardig hem zulk een portret te zenden. Nu kreeg ik daar gisteren antwoord van hem op en schrijft hij mij, dat hij met de eerstvolgende boot van de Maatschappij Nederland naar Holland komt, om hier te trouwen met eene dame, waarop hij wanhopend verliefd is. Hij kende wel is waar deze dame niet persoonlijk, had haar alleen op dat portret gezien, dat ik hem gestuurd had, maar hij wilde haar beslist trouwen. Bovendien verlangde hij ook wel naar Holland terug en daardoor besloot hij zoo haastig. Een gekke geschiedenis, niet waar?”

„Zeker”, betuigde Magdalena, en haar stem klonk eensklaps eigenaardig scherp; „trouwens, Albin Fischer hield altijd van haastig besluiten. Maar wat gaan u feitelijk zijn liefdesgeschiedenissen aan; laat hem toch trouwen met wie hij wil.”

„Dat is nu juist het bezwaar, Magdalena. De dame op het portret, op wie hij zoo hals over kop verliefd is geworden, is namelijk geen dame.”

„Hoe nu?”

„Neen, Leentje. Herinner je je niet meer wie toen de damesrol op zich nam, je hebt toch zelf geholpen bij het instudeeren?”

De jonge vrouw dacht even na en barstte toen in een schaterlach uit. „Is het mogelijk? Dan krijgt Fischer ten slotte toch zijn verdienden loon.”

„Neen, dat vind ik werkelijk wreed van je, Leentje; de arme jongen komt in eens uit Indië naar Europa om eene vrouw te zoeken, en nu blijkt het, dat het voor Frits is geweest, voor je broer Frits, dat hij den Oceaan overstak. Lach jij daar nog om? Ik ken je in 't geheel niet meer. Zoo liefdeloos ben je toch vroeger nooit geweest.”

„Liefdeloos jegens een mensch, die geen liefde verdient” — zij bedacht zich en voegde er toen op veranderden toon aan toe: „Waarom zend je hem geen telegram, dat hij zijn reis moet uitstellen, tot je hem per brief alles opgehelderd hebt?”

„Dat gaat niet; ik heb de lijst der booten nagezien. Albin Fischer stoomt reeds lang in volle zee, is minstens al veertien dagen onder weg, een telegram kan hem dus niet meer bereiken.”

„Dan heeft de man met de haastige besluiten het zichzelf te wijten, wanneer hij een vergeefsche reis maakt.”

„Wat ben je vandaag onbarmhartig. Ik zou bijna gelooven, dat je iets tegen Fischer hebt. Tracht je toch in zijn positie te verplaatsen. Hij wordt verliefd op een portret en......”

„Ja, hij wordt verliefd op een portret en nog wel op dat van een jongen man.”

„Frits met zijn rond kindergezicht zag er ook inderdaad als een jong meisje uit, Leentje, en het beetje mannelijkheid, dat hij nog heeft, verdween toen door de vrouwenkleeren en het retoucheeren van den photograaf. Overigens heeft wellicht een herinnering uit zijn jeugd nog tot Fischer's verliefdheid bijgedragen, want hij schrijft mij, dat dit portret hem herinnert aan de gelukkigste uren van zijn leven.”

Magdalena lachte even. „En deze herinnering aan zijn lichtzinnige jeugd drijft hem er toe, een nog lichtzinniger, ja bepaald krankzinnigen streek uit te halen.”

„Leentje, bezie nu toch eens de keerzijde van de medaille. Hij laat alles in den steek, maakt een reis naar Europa en komt alleen hier om te vernemen...”

„Dat hij een dwaas is. Deze ondervinding zal de heer Fischer wel opdoen en bovendien zie ik niet in, hoe ge hem dit besparen kunt. Hoe ge de zaak ook keert of wendt, het komt toch steeds hierop neer: Fischer, je bent een ezel, maak zoo spoedig je maar kunt rechtsomkeert en ga terug naar Indië.”

(Wordt vervolgd.)

gegaan door hooge rechten, terwijl men uit gezondheidsoogpunt nog de volgende maatregelen zou moeten treffen: wederinstelling van de in 1909 afgeschafte betrekking van geneesheer voor de eilanden; eene betere wijze van begraven; verbetering in den bouw der hutten; talrijke gezondheidsbezoeken; verbetering in den toestand der bestaande leproserieën en oprichting van een inlandsch ziekenhuis.

Uit het vorenstaande valt op te maken, dat nog in den loop van dit jaar, niettegenstaande de treurige staat van zaken op hygienisch gebied in den archipel niet onbekend kan zijn geweest, de zeker allesbehalve overtollige betrekking van geneesheer aldaar door de fransche regeering werd afgeschaft.

Van groote zorg voor de onder fransche vlag gestelde bevolking der Loyalty-eilanden getuigt zulks zeker niet.

Kinine als koortswerend middel.

Door verschillende deskundigen is de groote waarde betoogd van kinine als koortswerend middel. Intusschen kan niet worden ontkend, dat door sommigen het gebruik van kinine voor het beoogde doel wordt veroordeeld. Overtuigd van de groote hoedanigheden der kinine heeft de fransche Société de pathologie exotique den volgenden wensch te kennen gegeven:

„De Société de pathologie exotique, overwegende dat het gebruik van kinine als voorbehoedmiddel tegen de malaria een der meest werkzame middelen is tot bestrijding van die ziekte, en dat het derhalve van belang is, om den bewoners onzer door malaria bezochte koloniën kinine van goede hoedanigheid en tot zoo laag mogelijken prijs ter beschikking te stellen, geeft den wensch te kennen, dat de gouverneurs van al onze koloniën — evenals zulks ten aanzien van de gouverneurs-generaal van Madagaskar en Indo-China het geval was — worden gemachtigd om bij gouvernementsbesluit de noodige maatregelen te treffen, opdat de kinine tot zoo laag mogelijken prijs binnen het bereik van allen worde gebracht."

Men gaat nu ook in de provincie Pendjab van Engelsch-Indië de waarde van kinine in den strijd tegen de malaria inzien.

De verwoestingen, die de malaria in die provincie aanricht, zijn ontzettend.

Aan het onlangs uitgebracht verslag van den geneeskundigen dienst in Pendjab valt te ontleenen, dat de malaria in nagenoeg elk district voorkwam, terwijl de koorts overal een ernstigen vorm aannam en dikwerf den dood veroorzaakte na slechts weinige dagen van ziekte. De sterfte was verschrikkelijk. Zoo bereikte in Gurgaon het sterftecijfer tengevolge van malaria eene hoogte van 114 per mille 's jaars, in Delhi eene van 110 per mille 's jaars. De sterfte tengevolge van malaria in de provincie wees een totaal van 697.085 gevallen aan, zoodat alleen door die ziekte 34,66 per mille der bevolking werden weggemaaid. Gelukkig trad de pest niet in zoo hevige mate op als in andere jaren het geval was, zoodat de totale sterfte „slechts" 50,73 per mille bedroeg, d. i. meer dan het tweevoud en drievoud van de sterfte in de groote europeesche steden.

Het was vooral in de vier laatste maanden van 1908, dat de malaria onder de bevolking van Pendjab woedde. In dat tijdsverloop eischte die ziekte niet minder dan 460000 slachtoffers, zoodat, indien men het sterftecijfer op het tiende deel stelt van het aantal ziektegevallen omstreeks 4600000 menschen of het een vierde deel van de geheele bevolking der provincie door de malaria moet zijn aangetast.

Heel wijs merkte de luitenant-gouverneur der provincie, sir Louis Dane, op:

„Voor het geval een ernstige malaria-epidemie uitbreekt, is voorzorg alles en plannen in tijd en van vrijdom van die ziekte beraamd kunnen het middel blijken te zijn om duizenden menschenlevens te redden."

Het werd tijd, meende de Times of India, dat men die les trok in Pendjab. In 1890 bedroeg het sterftecijfer tengevolge van koorts in die provincie 38.05, in 1892 bedroeg het ook nog 34,83 per mille, en in 1908 wees het een totaal van 34,66 per mille aan.

De luitenant-gouverneur dringt thans op eene organisatie aan, ten einde aan zulk een ramp in de toekomst het hoofd te bieden, door verstrekking van kinine aan de bevolking.

Intusschen heeft het bestuur van Engelsch-Indië aan den officier van gezondheid, Christophers, een onderzoek opgedragen naar de maatregelen, welke behoeren te worden getroffen om dergelijke epidemieën als die, waardoor Pendjab voortdurend werd bezocht, in den vervolge te voorkomen.

Een Belgisch koloniaal sanatorium.

Wij hebben in deze rubriek te voren al eens gewezen op de wenschelijkheid, dat voor verlofgangers uit onze koloniën in bepaalde, voor hun toestand het meest geschikte streken, sanatoria zouden verrijzen — hetzij van gouvernementswege ingesteld, hetzij met regeeringssteun, b.v. door garantie van een bepaald bedrag aan verplegingskosten voor een bepaald aantal reconvalescenten in het leven te roepen — waar die verlofgangers dan tegen billijke vergoeding herstel zouden kunnen zoeken voor hunne in de koloniën geschokte gezondheid.

Koning Leopold bezit aan de Middellandsche Zee tusschen Nizza en Beaulieu een prachtig domein. Daar laat hij nu drie villa's tusschen de pijnboomen bouwen, die bestemd zijn om fransche of belgische officieren op te nemen, die na een korter of langer verblijf in den Congo voor herstel van gezondheid met verlof naar Europa worden gezonden.

Bij die drie villa's, die in October a.s. gereed zullen zijn, zal het niet blijven. De ontwerpen voor nieuwe villa's liggen al klaar.

Ten einde zijn werk te volmaken, zal koning Leopold aan zijn gasten gedurende hun verblijf in de gezondheidskolonie een pension verzekeren, dat hen van alle materieele zorgen ontlast.

VARIA.

Onbekend maakt onbemind.

De Belgische bladen vermelden, dat in de Brusselsche Cercle Africain een geheele serie gezichten uit de Congo-kolonie wordt vertoond door de cinematograaf, om op deze wijze te trachten meer belangstelling te wekken voor de nieuwe kolonie, die nog veel te weinig bekend is bij het volk.

De aanwezigen zullen nu een levendig beeld zich zien ontrollen van Boma en den spoorweg door Beneden-Congo; dan dringt men dieper het land in, de weg voert langs de groote route Leopoldville, Stanleyville naar het Katangagebied, langs de rivieren Kasaï en Ubangi-Hek.

„Zoodoende zal het groote publiek een minder vaag denkbeeld krijgen van het tot nu toe vrijwel onbekende land, dat de meesten nog te veel beschouwen, als hen niet rakende", lezen wij.

Tout comme chez nous dit laatste, ofschoon wij onze koloniën toch reeds meer dan 300 jaar bezitten!

Zou daarom een dergelijke propaganda per cinematograaf ook hier niet nuttig zijn?

Centrale verkoeling.

De Aarde en haar Volken schreef onlangs:

We hebben nu al veel huizen met centrale verwarming; zoowel particuliere als openbare gebouwen worden verwarmd door warmwaterbuizen, die overal in gangen en kamers een gelijkmatige temperatuur handhaven, afkomstig van de stookplaats die in de benedenruimten het water verwarmt.

Maar centrale verkoeling!

Dat is iets, waar wij zoo oppervlakkig gezien, hier in ons land al heel zelden behoefte aan zullen gevoelen, al komen er in Juli en Augustus wel eens dagen voor, waarop de klank van dat woord iets bekoorlijks heeft. Maar naast het gematigde Nederland is er ook een „Tropisch Nederland", en daar zal menigeen op het hooren van den klank „centrale verkoeling" een woord van opgewonden instemming niet kunnen onderdrukken. Het moet heerlijk zijn in Batavia en andere Javaansche steden, op Deli, in Menado de hitte te kunnen verdrijven door een afkoeling van de lucht in het groot.

En waarom zouden wij niet de kou evengoed als het gas en het warme of het koude water door buizen naar diegenen kunnen toevoeren, die er behoefte aan hebben? Dat is dan ook al niet meer de droom van een ingenieur; maar er zijn in Amerika reeds een aantal steden, waar men in centrale werkplaatsen koude voortbrengt, die dan door een buizennet in de huizen wordt geleid. Het tijdschrift La Nature noemt als zulke plaatsen New York, Boston, St. Louis, Baltimore, Los Angeles, Norfolk, Denver en Kansas City. De kou wordt voortgebracht door ammoniakmachines.

Een Surinaamsch huldeblijk.

Door eenige ingezetenen van Suriname is een comité gevormd ter inzameling van gelden, teneinde aan den oud-gouverneur Idenburg een huldeblijk aan te bieden als herinnering aan zijn verblijf in Suriname. Het huldeblijk zal bestaan uit een salon-ameublement van Surinaamsch hout. Het comité bestaat, volgens De Surinamer, uit de heeren: R. N. G. M. Bär von Hemmersweil, ds. H. Buiskool, I. da Costa, J. H. Crena Uiterwijk, C. van Drimmelen, J. J. Heilbron, mr. C. J. Heylidy, P. A. Hilfman, mr. P. Hofstede Crull, W. L. Loth, mgr. J. C. Meeuwissen, G. J. Staal, R. Vouillaire en A. G. van Wieringen.

„Dat Suriname rijk is aan fraaie houtsoorten heeft men kunnen zien aan de in het lokaal van Boeatan Heulstraat 19 alhier, geëtalzerde voorwerpen, van hout uit die Koloniën vervaardigd", voegt de Nieuwe Courant aan dit bericht toe.

Deze voorwerpen vonden echter tot heden nog niet veel koopers, daar zij niet erg aantrekkelijk van vorm zijn, doch hierin is zeker wel verbetering te brengen.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t m 28 Juli '09.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t m 27 Juli '09.
De Javasche Courant No. 58 en 59.
De Banier No. 30.
De Indische Mercuur No. 34.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 29.
Bandera Wolanda No. 36.
Handelsberichten v/h M/n. v. Landbouw No. 127.
Keuringseischen v/d verschillende Gouvernementsbetrekkingen in Indië, door Papelard.
De Indische Gids. Augustus-afl.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Proefzendingen met sinaasappels en mandarijnen uit Suriname.

Over dit onderwerp schrijft Dr. C. J. J. van Hall, Directeur van het Departement van Landbouw in Suriname, in het 18e Bulletin van genoemd departement, waaraan het volgende is ontleend: Van een eigenlijke cultuur van sinaasappels en mandarijnen is in Suriname vooralsnog geen sprake. Een uitzondering hierop maakt de plantage „Vredenburg" aan de Para; de eigenaar, de heer H. G. Mulder, bezit een kleine, doch regelmatig en goed onderhouden aanplanting van 142 sinaas- en 50 mandarijn-boomen. Deze plantage leverde in 1908 geschikt materiaal aan Dr. van Hall voor eenige proefzendingen naar Nederland. Zij werden geconsigneerd aan Gebrs. van Woerkom te Nijmegen, een firma, die niet alleen importeur is, doch ook détail-zaken drijft. Het resultaat der 1e zending was niet bijzonder gunstig; van de 1075 sinaasappelen kwamen slechts 650 stuks in verkoopbaren toestand aan; de rest, dat is ongeveer 22½%, was bedorven. Na aftrek van alle kosten bleef voor den planter over *f* 7.47, of per sinaasappel ¾ cents. De tweede zending was beter, wat de sinaasappels aangaat; de toestand, waarin de mandarijnen aankwamen, was echter onbevredigend; vele waren rot en die vruchten brachten dan ook zeer weinig op. De geheele zending bracht aan den planter *f* 58.27, of per vrucht ongeveer 1 1/5 cent. Een derde zending (alleen uit sinaasappelen bestaande) bracht het per vrucht tot 1½ cent en een vierde tot 1 2/3 cent, waarbij wederom op de mandarijnen een belangrijk verlies werd geleden.

Ofschoon deze vier proefzendingen nog niet een definitief oordeel rechtvaardigen over de kansen van succes, dat met de teelt van sinaasappelen of mandarijnen en haar export te behalen is, valt er toch reeds veel uit te leeren, zegt Dr. van Hall.

Allereerst moet gewezen worden op het zeer onbevredigende resultaat der twee zendingen mandarijnen. Deze geven weinig hoop, dat ze ooit een exportartikel zullen worden. Zelfs in Suriname verrotten deze vruchten meestal reeds een week na den pluk.

De sinaasappels hielden zich veel beter. Toch is een gemiddeld aantal van 18% rotte vruchten nog te groot, maar zal dit percentage verminderen, als men werkt met arbeiders, die geoefend zijn in het plukken en pakken; wellicht kan ook de stoomvaartmaatschappij, door toe te zien, dat de kisten met vruchten op een doelmatige plaats geborgen worden enz., hiertoe medewerken.

De opbrengst per vrucht voor den planter noemt Dr. Van Hall niet onbelangrijk en een dergelijke prijs zou waarschijnlijk de cultuur loonend maken. Dit gunstige resultaat is te danken aan den hoogen détailprijs, die in de maanden Augustus, September en October in Europa voor sinaasappels betaald wordt (de laatste zending bracht gemiddeld per stuk 4 cent op). En in dit opzicht verkeert Suriname in de gelukkige omstandigheid, dat juist de sinaasappelen er rijpen in dien tijd van vruchtenschaarschte. Dit is het groote lichtpunt.

Niet alleen ten opzichte van het percentage aan bedorven vruchten, maar ook in eenige andere op-

zichten waren de financiëele resultaten niet zoo gunstig als die zouden kunnen zijn, wanneer de zaak meer in het groot wordt gedreven; de bijkomende kosten van verpakking en verzending in Suriname en ook die van den importeur in Nederland zullen dan geringer zijn.

Dr. Van Hall besluit hoopvol: „In alle geval mag de conclusie wel zijn, dat de proefzendingen reeds het uitzicht hebben geopend op een loonende sinaasappel-cultuur voor export."

In dit jaar zullen de vruchten van de plantage „Vredenburg" wederom voor proefzendingen gebruikt worden, althans indien een voldoend aantal aanwezig zal zijn, want 1909 zal vermoedelijk een minder goed sinaasappeljaar worden dan 1908.

Laat ons hopen, dat de pogingen van Dr. van Hall met goeden uitslag mogen worden bekroond, waardoor wellicht zich velen op de cultuur zullen gaan toeleggen en een loonend bedrijf er in vinden; daartoe bestaat o.i. inderdaad veel kans, immers wij kennen den sinaasappel slechts als tafelvrucht gedurende de wintermaanden; zoo'n vrucht in den warmen tijd des jaars is voor ons iets ongekends en zou begrijpelijkerwijs op hoogen prijs worden gesteld.

Onlangs hoorden wij echter ook van een Haagschen fruithandelaar, dat hij in Juli en Augustus sinaas-appelen, uit de Kaap afkomstig, grif verkoopt tegen 10 cent per stuk.

Mode bij de Bahaus (Oost-Borneo).

Het jongste Nr. der Katholieke Missiën brengt we der een artikeltje van ethnographischen aard over de Dajaks en speciaal den stam der Bahaus, die langs de Mahakam en haar zijriviertjes wonen. De schrijver, pater Camillus, brengt ten eerste het tatoeëeren ter sprake, bij welke operatie hevige pijnen worden geleden, hetgeen geschiedt met een naald, rechthoekig aan een veerkrachtige stift bevestigd. De stof voor het tatoeëeren gebruikt is een mengsel van water en roet; de naald wordt in die roetpap gedoopt, door op de stift te slaan dringt de naald een weinig in de huid en laat het roet in het wondje. De schrijver zag een meisje, wier voeten getatoeëerd waren, dagen achtereen op een stokje naar de rivier sukkelen. Een ander kind, dat de handen waren ingeprikt, kon de opgezwollen armen niet bewegen zonder de verschrikkelijkste pijnen. Ernstige verzweringen of bloedvergiftigingen schijnen gelukkig niet voor te komen, en ongeveer een maand na het tatoeëeren (van handen of voeten) is men weer in staat den dagelijkschen arbeid te hervatten.

Verder brengt de Bahausche mode mede het tanden vijlen, dat op ongeveer 16-jarigen leeftijd geschiedt en het uittrekken der ooghafen, hetgeen naar willekeur geschiedt en op lateren leeftijd door velen wordt nagelaten. Dan het doorboren der oorbellen. Meisjes van 7 jaar dragen dikwijls meer dan 40 ringetjes in elk oor; sommige vrouwen hebben in elk oor niet minder dan 450 gram looden ringen. Voorts maakt de schr. eenige opmerkingen over het dragen van arm- en beenbanden en eindigt met eenige mededeelingen omtrent de voorliefde der Bahaus voor kralen; de Europeesche kralen zijn echter minder gezocht dan de hunne, waarbij zelfs zeer kostbare natuursteenen. Een mooi snoer van kralen is een familiestuk en gaat van ouders op kinderen over.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van No. 7: Paardrijden in het Nederl.-Indisch leger bekeken door een Artilleristischen bril, door C. J. G. Kraft. — Eenige beschouwingen over de strategie der Duitschers in den oorlog tegen de Herero's, door H. Karremans. — Losse schetsen uit het leven te velde, door Verschuir (de schrijver heeft op het oog het geven van voorbeelden, wenken en raadgevingen, die vooral den jongen officier van nut kunnen zijn). — Is onze wijze van doorzeilen wel practisch en juist? door S.p. — Krijgsgeschiedenis. Enkele patrouilles in Pedir, Alaslanden en Celebes, door B. G. C. — Het bevorderingsvraagstuk, door A. van Hengelo. — De nieuwe Nederlandsche batterijdienst, door P. M. Vis. — Schietpremiën bij de Depot-Bataljons, door C. A. Vries. — Technische middelen om berichten over te brengen ten dienste van het leger. — Beschrijving van eene zakboussole, van waarde voor den Indischen officier (met plaat), door H. A. van Marle. — Van vreemde legers. — In een „Tot afscheid" deelt de redacteur, kapitein H. A. Kooij, dan nog mede, dat hij door vertrek naar Europa de redactie heeft neergelegd en de kapitein der artillerie H. J. D. Fremery de leiding van het tijdschrift heeft overgenomen.

De Inrichting Van der Steur.

We ontvingen het Twaalfde jaarverslag van de vereeniging tot bevordering van Christelijk leven en onderling hulpbetoon, gevestigd te Magelang, over het jaar 1908, kortweg genoemd de inrichting van Papa van der Steur, den man, die reeds zoo ontzaglijk veel gedaan heeft en nog doet om het treurige lot van vele verlaten Indo's te verzachten, den man, die op een bescheiden wijze met groote liefde en toewijding een hooge roeping vervult. Zoo gaarne zouden wij dit Verslag in extenso onder de oogen der lezers van het Kol. Weekblad brengen, doch dit gaat natuurlijk niet; toch zullen we enkele passages er uit hier laten volgen, in de hoop, dat het velen zal aansporen tot nadere kennismaking.

„Laat nooit een enkele Zoon of Dochter van het Oosten vloeken de Zonen van het Westen door onze schuld, door onze zonde, dan behoeft de kleurling zich niet machteloos te verbijten van woede bij elke beleediging hem aangedaan, dan zal zijn haat niet groeien, groeien met elken dag, dan zal de kloof overbrugd worden, welke daar gaapt tusschen de rassen zoo na aan elkaar verwant, door de zonde verwijderd en vervreemd... Gisteren nog nam ik er een op, die 2½ jaar achter elkaar had loopen slenteren op de passar en noch vader, noch moeder, noch bestuur, had er iets aan gedaan. Eindelijk bemoeide er zich een der ingezetenen van de plaats mede, een oud kapitein, die kort en goed schreef: „Van der Steur, neem dien jongen op, heb je geen plaats, maak dan plaats, schuif je kribben maar wat dichter bij elkaar, maar neem den jongen op, want hij groeit op voor galg en rad. Ik ben een oud officier, en mijn soldatenhart zal dankbaar zijn als je dat verwaarloosde soldatenkind helpt; ik wil er zelfs ook wel een beetje aan helpen en stuur me maar elke maand een postkwitantie van een paar gulden, maar zoo gaat de jongen naar de haaien." Goed, ik nam op, ik schoof de kribben wat dichter bij elkaar, maar het is treurig, dat het gebeuren kan dat zulk een jongen, in een plaats met goede scholen, 2½ jaar kan rondloopen in het beste tijdperk zijns levens zonder onderwijs. Dat moet No. 1 veranderd worden. De ouders moeten gedwongen worden hun kinderen naar de school te zenden. Er moet tucht komen en krachtige tucht."

En een nog sterker staaltje van verwaarloozing met alle gevolgen van dien vertelt de heer Van der Steur. Kort geleden nam hij een veelbelovend knaapje, een jongetje van 14 jaar, in ontvangst, die zes fietsen en een naaimachine gestolen had. „Bij onderzoek bleek mij, dat het kind was van goede tamilie, ik zal den familienaam niet noemen, maar een broer van zijn vader ken ik als een kranig hoofdofficier. Zijn vader was gestorven aan delirium tremens, zijn moeder was een weduwe zonder fortuin, zonder pensioen, zonder middel van bestaan met zes kinderen. Is het wonder, dat zulk een kind ten gronde gaat? Hier ook, is het niet het Gouvernement, dat de schuld heeft, maar de vader. En toch, en toch... indirect heeft het Gouvernement wel schuld, en ik aarzel niet die schuld aan te wijzen."

Daarom richt de heer v. d. St., die weet, dat de Gouv.-Gen., de Min. van Kol., de Kamerleden, ja, zelfs de Koningin-Moeder en de Koningin zijn verslag lezen, een bede „aan allen die in hoogheid zijn gezeten", dat hem officieel vergunning worde gegeven om meer verlatenen te mogen opnemen dan het aantal van 400. „Die bepaling van die beperking van het aantal kinderen (zij zijn gevoed, huis, buikje rond, gekleed model in de puntjes) is alleen gemaakt om mij, den bandeloozen vrijbuiter *) aan banden te leggen, en dat heb ik wel noodig; maar, Excellentie, ik bid U, maak de band, waaraan gij mij legt van elastiek, dat is tenminste rekbaar. En rekbaar moet de band wezen, want er is wreedheid in tegenover het kind, dat als hulpbehoevende wees achter blijft in de kampong, het niet te mogen helpen."

***

Alweder door gebrek aan plaatsruimte moeten wij ons bekorten en volstaan met het aangeven van den hoofdinhoud van eenige sedert het vorig overzicht ontvangen periodieken, als:

De Indische Mercuur. 1909. No. 33.

De rietsuikerindustrie in de verschillende landen van productie, II, Cuba, door H. C. Prinsen Geerligs. — Opmerkingen naar aanleiding van het artikel van den heer C. A. over de Centralisatie van suikerfabrieken in De Indische Mercuur van 10 Aug. 1909, door D. C. van Eibergen Santhagens Jr. — De Ned.-Ind. afdeeling op de Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910. — Aanwijzingen ten dienste van hen, die telegraafcoden wenschen te onderwerpen aan het onderzoek door de Internationale Telegraafunie. — Kultuurberichten, enz.

Weekblad voor Indië. No. 13.

De a.s. haven van Semarang, door V. L. — Het jubileum van de Spaarbank der Maatschappij tot Nut van het Algemeen te Soerabaja, door C. — De 3e veldbatterij bij de groote manoeuvres in Midden-Java. — Tramweg-wee, door A. — Vreemde eend (een kijkje op het leven op een suikeronderneming in den ouden tijd).

Bandera Wolanda.

No. 36 der Bandera Wolanda bevat het slot der voordracht van wijlen J. E. Tehupeiory, getiteld: De Inlander voor en na de stichting van het Alg. Ned. Verbond, benevens het artikel uit het Koloniaal Weekblad: Een noodzakelijke verbetering voor den inlandschen landbouw in Ned.-Indië, van den heer Djamaloedin bin Mohamad Rasad, „een artikel, ter wille van welks belangrijkheid wij de vrijheid nemen het stuk in zijn geheel over te nemen", teekent de Redactie van de Bandera Wolanda aan.

*) Doelende op dat vrijbuiteren, zegt de heer Van der Steur even te voren: „Edoch nu heb ik weer gezondigd en heb er weer meer dan 400. Ik zal nu maar weer eerlijk opbiechten en het zeggen dat ik er 434 heb. Dat mag niet. De Resident moet er op letten, maar ik heb het gedaan zonder den Resident."

INGEZONDEN.

Theater Variété „Flora."

Directie F. A. NÖGGERATH.

Waar het Theater Variété Flora den 15en dezer opnieuw zijn deuren heeft geopend om de Haagsche uitgaande wereld weer de genoegens te bieden van zijne bekende, rijk aan amusement zijnde variétévoorstellingen, willen we hen, die in de komende dagen hunne schreden derwaarts zullen richten om van de daar geboden ontspanning te genieten, ook even de aandacht vragen voor de vele verbeteringen en verfraaiingen door de directie F. A. Nöggerath bijgestaan door deskundigen op velerlei gebied, in de korte spanne tijds, dat de voorstellingen onderbroken zijn geweest, in het gebouw aangebracht.

Waar nog iets ontbrak is gezorgd, dat door verhelping van een eventueel euvel, gebouw zoowel als voorstelling het volmaakte zoo na mogelijk bijkomen.

Reeds dadelijk bij de entree valt het op, hoe de rappe handen van schilder en stucadoor de hal hebben bewerkt en ze de wanden, in empirestijl gehouden, met een frisch laagje creme en goud in een helder nieuw kleed gestoken hebben.

Ook het inwendige der zaal onderging een zelfde bewerking, terwijl hier eveneens de meubelmaker werk vond.

Niet alleen dat door een laagje vernis of wrijwas hier en daar een kras of vlek te verwijderen viel, tevens werden alle zetels terdege onder handen genomen, zoodat geen weigerende klapstoel meer te vinden valt. Ten gerieve der bezoekers werden om den anderen stoel de consumptieplanken van de rugleuningen der voorgaande rijen verwijderd, waardoor de passage tusschen deze in werd vergemakkelijkt. Tevens werd iedere zitplaats voorzien van een keurigen aschhouder.

Ten slotte willen we er nog op wijzen, dat door het hooger stellen van enkele rijen balconplaatsen, ook hier thans van alle plaatsen hetzelfde uitstekende uitzicht op het tooneel geboden wordt.

De verlichting onderging door het aanbrengen van eenige nieuwe lusters een aanmerkelijke verbetering, terwijl voor een regelmatige tochtlooze ventilatie zorg werd gedragen door het aanbrengen van eenige doelmatige kappen voor de ventilatie. Dit alles, met een aantal fraaie nieuwe décors op het tooneel en een verfraaiing van de foyer behoort tot de verbeteringen, waarvoor de bezoekers in de eerste plaats belangstelling zullen toonen.

Tevens is echter voor de artisten gezorgd door het opnieuw bevloeren en schilderen der garde-robes. Verder is nog over de veiligheidsmaatregelen schouw gehouden. Het regenapparaat is onder toezicht van brandweerautoriteiten beproefd en met de andere veiligheidsinrichtingen deugdelijk bevonden als voorheen, zoodat Flora bij de heropening nog meer dan voorheen attractie zal uitoefenen op de amusement zoekende Hagenaars.

Een uitstekend orkest, bestaande uit een 20-tal der beste musici, onder voortreffelijke leiding van den heer W. Blokland, zal de nummers begeleiden.

Kosten noch moeite zijn gespaard aan comfort, wat betreft de inrichting en aan superioriteit ten opzichte der te geven voorstellingen.

De heer Ch. Humel, de ijverige directeur-gérant, leidde ons op welwillende wijze rond. N. N.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 23 Juli 1909. No. 58.

Blijkens een Ordonnantie in dit Nr., is met ingang van 1 Augustus a.s. de Opium-regie ingevoerd in de assistent-residentie Billiton.

Voorts bevat dit Nr. een nieuwe Regeling, betreffende de toekenning van de vergoeding voor reis- en verblijfkosten en transportmiddelen aan het personeel der zeemacht in Ned.-Indië.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol: de klerk te Padang V. Sneep, de adjunct-commies te Weltevreden, Mej. B. de Vries, en de 2e commies bij het Dep. van Fin. H. H. van Berkel.

Benoemd: tot 2en commies bij het D. v. Fin. W. C. N. van Kuijk; tot ass.-resident van Soemenep W. H. Hoedt; van Grobogan C. M. N. Hummelgens; van Bodjonegoro H. J. Heijting; tot ass.-resident voor de politie te Semarang P. K. W. Kern; tot adspirant adj.-chef bij de S.S. op Java, J. H. A. de Voogt; tot hoofdcommies bij de Algem. Rekenkamer K. J. Weijermans; tot griffier van het Hooggerechtshof Mr. H. Jelgerhuis Swildens; tot adsp.-ingenieur bij de S.S. op Java J. G. Spengler.

Tijdelijk aangesteld: als machinist bij de tinwinning op Banka Ch. E. Jansen.

Geplaatst: in de res. Soerabaja, de controleur D. Heijting.

Benoemd: tot controleur in de Lampongs A. Coomans.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den majoor der genie C. J. de Bruijn.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondheid 2e kl. J. J. Wap.

Hersteld: in activiteit de 1e luit. der art. W. F. de Vaynes van Brakel en de ritmeester der cavalerie P. Sorgdrager.

***

Uit de Javasche Courant van 27 Juli 1909. No. 59.

Dit Nr. bevat eene wijziging der zoogenaamde Stoomvaart-ordonnantie, zoomede eene wijziging van Art. 1 van het Reglement tot regeling van het rechtswezen in de residentie Palembang.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den Referendaris ter Alg. Secretarie H. Pek.

Ontslagen: op verzoek eervol de zoutverkooppakhuismeester F. F. van Lingen; de ass.-resident van Soerakarta Ch. P. J. Blok; de klerk te Batavia Mej. J. E. Goodsir; de opziener bij het Boschwezen J. C. Heijer; de klerk bij de S.S. op Java H. M. E. Jacquet, en als 1e plaatsvervangend directeur der Javasche Bank Mr. A. Maclaine Pont.

Benoemd: tot tijdelijk adjunct-insp. van den arbeid E. J. van Lier en S. C. Knappert; tot voorzitter van de landraden te Modjokerto en Modjoagoeng Mr. L. L. van Deiden; van Poerwakarta Mr. Dr. H. E. Klein; tot ondervoorzitter te Kediri Mr. C. C. van Helsdingen; tot tijdel. buitengewoon voorzitter te Poerwokerto Mr. G. W. A. van Oppenraaij; te Mr. Cornelis Mr. W. Veltcamp Helbach; te Pekalongan Mr. A. W. de Haan; te Sitoebondo Mr. E. F. R. A. Nierstrasz; tot griffier van den Raad van Justitie te Makassar Mr. L. G. Krol; te Medan Mr. E. Hesselink; te Padang Mr. J. C. Veltcamp Helbach; tot tweeden plaatsvervangenden directeur der Javasche Bank J. de Bruijn MGzn.; tot 1e id. L. J. Ginjoolen; tot lid van den gemeenteraad van Tegal Mr. A. E. van Arkel; tot ingenieur B.O.W.. E. J. Bergmans; tot 1e klerk te Tegal J. A. de Groot Heupner.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 2en luit.-magazijnmeester H. P. Ridder en den kapitein-kwartiermeester D. Schäfer.

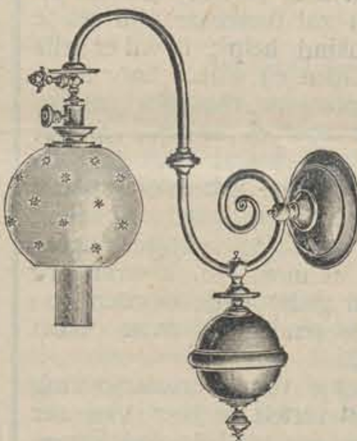
Benoemd: tot 3en commies Dep. van Oorlog A. H. Quebe.

Bevorderd: bij het wapen der genie tot kapitein, de 1e luit. A. H. A. E. Immink; tot 1en luit. de 2e luit. F. C. Frumau; tot magazijnmeester 1e kl. (kapitein) de 2e id. A. Krips.

Geplaatst: te Malang de 2e luit. W. F. Eisma; bij het 10e bat. de 2e luit. J. A. Schippers; te Batavia de magazijnmeester 3e kl. (2e luit.) C. J. van Buuren en de 1e luit. der art. A. C. E. G. de Voogt; te Soerabaja de 1e luit. der art. W. F. de Vaynes van Brakel Buijs.

Overgeplaatst: bij het 1e bat. de majoor J. W. Beukers, eervol ontslagen mil. commandant van Sum. Oostkust.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

No. 35 Donderdag 2 September 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

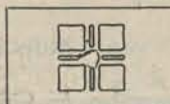
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De maandelijksche vergadering van het Dag. Bestuur der Ver. met de Redactie-Commissie van Het Koloniaal Weekblad zal plaats hebben a.s. **Donderdag 9 September, ten 8½ uur n.m.**, in „Boeatan", Heulstraat 19, den Haag. *Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.*

II. In dank ontvingen wij het ondervolgend schrijven van den heer Dr. J. Docters van Leeuwen, technoloog te Amsterdam, Palestinastraat 23 (b/h Concertgebouw).

HoogEdelGestrenge Heeren.

In het Handelsblad las ik indertijd dat van wege de Vereeniging „Oost en West" een commissie zou worden gevormd voor het oprichten van een **informatiebureau** voor hen, die in Nederland zichzelve of hun zonen wenschen op te leiden voor een loopbaan in Nederl.-Indië.

Ik wil U hierbij wijzen op de **Kweekschool voor Machinisten** die in Indië een goeden naam heeft verworven en vele jongelui een goede toekomst in Indië heeft verzekerd.

De jongelui werden geregeld op de suikerfabrieken geplaatst als machinist. Sedert eenige jaren bestaat er op deze school ook gelegenheid, om naast voor machinist tevens voor chemiker te worden opgeleid, waardoor de kansen om vooruit te komen verhoogd werden.

Zooals U uit nevensgaande prospectus kunt zien, bestaat op de school een afd. „Technische School", met een afdeeling voor werktuigbouw en een voor suikerfabrikatie (technisch en chemisch) met daaraan verbonden scheikundig laboratorium.

In de prospectus vindt U verdere bijzonderheden.

Ik kan U ook nog wijzen op een „Handleiding voor hen, die in betrekking wenschen te gaan bij een der suikerfabrieken op Java", voorkomend in de „Indische Mercuur" van 20 Juli j.l., waarin deze opleiding op onze school aanbevolen wordt.

Ook vonden jongelui, die op onze school klaar kwamen, plaatsing bij petroleum-, tin-, of andere maatschappijen.

Daar velen met de opleiding op de „Kweekschool voor Machinisten" niet bekend zijn, heb ik de vrijheid genomen U daarop opmerkzaam te maken, hopende, dat het wel eens te pas kan komen.

Met de meeste achting,

Uw Dw. Dr.,

(w. g.) J. DOCTERS v. LEEUWEN,

Leeraar in scheikunde a/d. Kweekschool voor Machinisten.

Voor het geven van nadere inlichtingen aan belanghebbenden en belangstellenden zijn wij gaarne bereid.

III. In de Amigoe di Curaçao van 31 Juli 1909 no. 1335 komt het navolgende omtrent de **Curaçaosche Hoedenindustrie** voor:

Dat er ook van andere zijde dan van de „Vereeniging voor den Middenstand" in Nederland geijverd wordt voor de bevordering onzer hoedenindustrie, kan o.a. blijken uit hetgeen de Vereeniging „Oost en West" gedaan heeft om deze industrie te helpen. Het Bestuur dier Vereeniging heeft zich gewend tot de voornaamste hoedenfirma's in Amsterdam, Hamburg en Parijs om inlichtingen. Deze correspondentie is indertijd naar Curaçao overgemaakt, en door den heer Gouverneur ter hand gesteld aan de Commissie voor „Oost en West" alhier, die er de Maatschappij van landbouw enz. mede in kennis gesteld heeft.

Door het Bestuur der Kolonie zijn toen aan de afdeeling „Boeatan" van „Oost en West" eenige monsters van Curaçaosche hoeden opgezonden, welke bijzonder in den smaak vielen, welke zending later gevolgd werd door een nieuwe opzending van monsters aan „Boeatan", door den heer Lorenzo de Windt alhier, waarop nog het antwoord wordt verwacht.

Dankbaar wordt deze medewerking van het Bestuur van „Oost en West" erkend, en de wenken, vervat in de door hetzelve gezonden correspondentie zijn van veel nut geweest voor de hoedenvlechtsters, daar men hier erkennen moest, dat die wenken zeer juist waren.

Moge het „Oost en West" gegeven zijn, weldra de vruchten van zijne gewaardeerde bemoeiingen in deze in ruime mate te aanschouwen.

Van „Boeatan":

Er zijn weer verschillende nieuwe bezendingen uit Ned.-Indië ontvangen voor onze permanente tentoonstelling met gelegenheid tot koop en nabestelling in de Heulstraat 19, den Haag, o. m. allerlei groote en kleine voorwerpen van geciseleerd geel koper uit Soerabaja, die bizonder geschikt zijn voor verjaars- en huwelijksgeschenken, een collectie welluidende gongs uit Semarang van verschillende afmeting en klank, een vijftal lanspunten met onderscheiden fraaie pomormotieven uit Djocdja, zoodanig van korten steel en scheede voorzien, dat zij op een heerenbureau goed zullen voldoen om als vouwbeen te dienen.

Zooals ook reeds in de Haagsche dagbladen werd vermeld, opende de Bordelaise Passage No. 42 verleden Maandag hare nieuwe billardzaal, welke geheel in een Nederl.-Indisch kleed is gestoken, zoowel wat betimmering als wat versiering betreft, een uitnemend denkbeeld van den directeur dier inrichting, den heer P. Agima, die voor de uitvoering daarvan steun vond bij Boeatan, waar hem aangeraden werd daarvoor de hulp van een bekwame indischvoelende artiste in te roepen. De heer A. zal zeker geen berouw hebben gehad dezen raad te hebben opgevolgd, want de zaal verkreeg daardoor een recht smaakvol, artistiek aanzien.

Terecht werd dan ook door den heer J. J. Meijer, secretaris van den Raad van Beheer van Boeatan, die op verzoek bij de opening een inwijdend woordje sprak, opgemerkt: „men ziet daar hoe men hier in Nederland een vertrek met Indische voorwerpen en motieven fraai kan versieren, zoowel wat kleur als lijn betreft..."

Belangstellenden, die zich hiervan willen overtuigen, zullen in de Bordelaise altijd welkom zijn!

De Middenstandstentoonstelling te Amsterdam **werd 1 dezer gesloten**, de daar door Boeatan geëxposeerde kleine collectie komt dus ook weer in de Heulstraat 19 den Haag terug, behalve het aldaar verkochte, dat een niet onbelangrijk deel uitmaakt, dank zij vooral ook de groote toewijding van den heer C. den Hamer, die uit liefde voor den Inlander en diens kunstnijverheid, waarvan hij bizonder goed op de hoogte is, zich de moeite heeft getroost dagelijks aanwezig te zijn om den bezoekers het een ander te wijzen en uit te leggen, een lang niet gemakkelijke, maar toch dikwijls zeer dankbare taak, die ook in hare nawerking veelal goede vruchten in het belang onzer Indiën afwerpt. Naar wij hopen zal de heer C. den Hamer ons hier wel eens het een en ander van zijne daarbij opgedane belangwekkende ervaringen mededeelen. Boeatan is hem recht erkentelijk voor zijne zeer gewaardeerde medewerking.

Van de Afdeeling Zutphen en Omstreken:

VERSLAG over het jaar 1908.

Het ledental bleef slinkende en bedroeg op 31 December 1908, 38. Er waren geen begunstigers.

Toename van leden wordt alleen verwacht, wanneer te Zutphen, hetzij door vestiging van families, hetzij door het ter opvoeding plaatsen van kinderen mocht blijken, dat de Vereeniging „Oost en West" bevorderlijk kan zijn aan den vooruitgang der plaats *).

De rekening over het jaar 1907 sloot, zoo in ontvangsten als in uitgaven, met een bedrag van *f* 197.07½ waaronder een batig saldo van *f* 141.60½.

De 3en April werd in vereeniging met de plaatselijke afdeeling van het „Nederlandsch Verbond", een goed geslaagde voordrachtavond gehouden, waarin als spreker optrad de heer G. J. D. Meesters, O.-I. onderwijzer met verlof, die in eene zeer onderhoudende causerie, toegelicht door lichtbeelden, sprak over Deli en de toestanden aldaar. Aan de leden der Afdeeling en hunne huisgenooten, ook aan het onderwijzend personeel van alle lagere scholen in de gemeente Zutphen, werd kosteloos toegang verleend.

In het bestuur werden herkozen de periodiek af-

*) Van leden, die alléén om deze redenen zich bij „Oost en West" aansluiten, zou onze vereeniging weinig andere baat hebben, dan een kleine kasstijving. Zou ter bevordering van ons streven de kwaliteit ook hier niet meer beduidenis hebben dan de kwantiteit; hetgeen zeker niet wegneemt, dat heel wat meer bewoners van Zutfen en omstreken lid konden zijn van „Oost en West".

Red.-Comm.

tredende leden de heeren W. C. Staring en A. Walland. De laatstgenoemde vertegenwoordigde de Afdeeling op de te Breda gehouden algemeene vergadering der Vereeniging.

Van de populaire geschriftjes „Onze Oost", I en II, door de Vereenigtng uitgegeven in samenwerking met de „Maatschappij tot Nut van 't Algemeen" werden aan de leerlingen der Hoogere Burgerschool en de Rijksnormaallessen alhier, in overleg met de hoofden der betrokken inrichtingen, exemplaren uitgereikt.

Het bestuur der afd. Zutphen en Omstreken.
De Secretaris,
(w. g.) A. WALLAND.

GELDELIJKE VERANTWOORDING DER AFD. ZUTFEN OVER HET JAAR 1908.

Ontvangsten.

Saldo te goed op 1 Januari 1908			f 99.61^{5}
Rente spaarboekje t/m. 1907			- 2.96
Contributie 1 donateur	f 5.—	f 5.—	
„ 2 leden	- 3.—	- 6.—	
„ 16 „	- 2.50	- 40.—	
„ 6 „	- 2.—	- 12.—	
„ 21 „	- 1.50	- 31.50	
			- 94.50
Totaal			f 197.07^{5}

Zutphen, Maart 1909.

Uitgaven.

Porto Brummen	f 0.05
Onk. contrib. innen	- 5.—
Aan Hoofdbestuur bijdrage	- 23.—
Onk. postwissel	- 0.10
Bode	- 5.—
Lokaalhuur	- 6.05
Aan Secretaris aankoop boekjes	- 2.73
„ „ reiskosten	- 8.75
„ „ restitutie voor ged. uitschotten	- 2.99
„ S. L. van Looy Nutsgeschriften no. 80 50 stuks	- 1.80
Saldo 1908	- 141.60^{5}
Totaal	f 197.07^{5}

De penningmeester:
w. g. F. J. D. NOORDHOEK HEGT.

Van de Afdeeling Utrecht:

VERSLAG over het jaar 1908.

Aantal leden: Op 1 Januari 1908 62 donateurs en leden; op 31 December d.a.v. 54, zoodat het aantal met 8 is achteruitgegaan.

Bestuur: Geen verandering.

Lezingen, propaganda: In de maand November werd door den secretaris-penningmeester eene lezing met lichtbeelden gehouden in de Volksleeszaal, op verzoek van het Bestuur dier instelling, welke goed bezocht was.

Met het Bestuur van het Alg. Ned. Verbond werd werd een oproep in de dagbladen geplaatst, en later eene collecte gehouden voor de noodlijdenden op Curaçao.

Aan voorwerpen van Indische Kunstnijverheid werd verkocht voor *f* 82.07.

Verschaffing van pension en plaatsing v. kinderen: Geen navraag. Aan een naar Indië vertrekkende werden inlichtingen over de uitrusting verstrekt.

Algemeene toestand: De financiëele toestand wees op ult. December een saldo van *f* 29.90, en aan voorwerpen van Ind. Kunstnijverheid een van *f* 223.76 aan.

Het Bestuur:
(w. g.) J. E. VAN OEVEREN VAN SCHAïK, Presidente.
(w. g.) H. KOHLBRUGGE, Secr.-Penningm.

GELDELIJKE VERANTWOORDING DER AFD. UTRECHT OVER HET JAAR 1908.

Ontvangsten.

Saldo van vorig jaar	f 0.70
Contributie over het loopende jaar van 62 leden	- 141.50
Rente van te goed	- 2.03
Van verkochte voorw, O.-I. Kunstnijverheid	- 28.41^{5}
	f 172.64^{5}

Uitgaven.

Afdracht a/h. Hoofdbest. over 62 leden à f 0.50		f 31.—
Inningskosten		- 3.73^{5}
Lokaalhuur		- 2.—
Reiskosten v/h. bijwonen v. verg.	f 7.73^{5}	
Advertentiën	- 1.85	
Drukwerken	- 7.50	
Porti	- 0.75	
		- 17.83^{5}
Kosten lezingen		- 0.68
Boekwerk Volksleeszaal	- 7.50	
Voorwerpen Kunstnijverheid	- 80.—	
		- 87.50
Saldo voor volgend jaar		- 29.90
		f 172.64

Het Afdeelingsbestuur:
w. g. J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Presidente.
„ H. KOHLBRUGGE, Secr.-penningm.

Beteekenis van het Departement van Landbouw in Ned.-O.-Indië voor de ontwikkeling van onze Oost-Indische Koloniën, van een algemeen economisch en van een cultuurtechnisch standpunt beschouwd.

Schema eener voordracht over dit onderwerp,

door A. J. VAN SCHERMBEEK.

II. (*Slot.*)

Wil een Departement van Landbouw in het bestuursmechanisme op de juiste wijze ingrijpen, om te kunnen handelen overeenkomstig de actuëele belangen der gemeenschap, dan behoort het alle deze rechten en hunnen oorsprong te kennen. Waar het opsporen van dien oorsprong onvruchtbare offers mocht eischen, daar behooren zij nieuw te worden omschreven naar het oogenblikkelijk geldend rechtsbegrip.

Zooals van zelf spreekt neemt onder de rechthebbenden de zoogenaamde inlandsche bevolking de voornaamste plaats in. Om twee redenen heeft de Overheid hare aandacht het eerst aan deze rechten te wijden. De eerste rede is, dat zij in omvang de grootste plaats innemen, en de tweede rede is de staatsburgerlijke overgroote inschikkelijkheid der rechthebbenden, die natuurlijk gepaard gaat aan eene soms geringe mate van plichtsbesef der rechthebbenden op het punt van het nuttig gebruiken van den bodem.

De studie der bodemgebruiksrechten van de inlandsche bevolking leert ons in hoeverre eene vruchtbare intensiveering van het op den bodem uitgeoefende bedrijf mogelijk zal zijn. Als vruchtbare intensiveering = rationaliseering der bodemkultuur verstaan wij het verhoogen van arbeid en het vermeerderen van kapitaal in dit bedrijf werkzaam gesteld per eenheid van vlakte, op zoodanige wijze, dat de arbeid nog zoo kan worden vergoed, dat des arbeiders bestaanszekerheid op bevredigende wijze wordt gewaarborgd, en dat het kapitaalgebruik op zoodanige wijze wordt beloond als overeenkomst met de zekerheid van het kapitaalbehoud, die de gebruiker kan bieden.

Verder behoort dan te worden nagegaan, welke uitgestrektheden van het grondgebied nog niet zijn belast met gebruiksrechten ten bate van personen en van zedelijke lichamen in den Staat (Vrije Staatsdomein). Van deze uitgestrektheden behoort dan te worden vastgesteld, welk deel er van voorloopig nog ongeschikt is, om door het verleenen van gebruiksrechten tot een hooger peil van nuttigheid te worden opgevoerd (Kultuur-reserve) en welk deel, bij gebleken behoefte, daarvoor bij uitstek geschikt is. Van dit laatste gedeelte kunnen dan deelen aan vreemde producenten, die niet tot de inlandsche bevolking tellen, in gebruik worden gegeven, indien die gebruikers blijken in staat te zijn, een bodembedrijf uit te oefenen, wier producten een tekort in andere handelszekere landen kunnen aanvullen, echter onder gehoudenheid, dat zij de werkdadigheid van den bodem onderhouden.

Dit geheele stelsel van onderzoek maakt het wezen van een Kadaster uit, waardoor de Overheid en alle belangstellenden volkomen moeten worden ingelicht omtrent den aard en den omvang van de erkende gebruiksrechten. Vooral behoort een dergelijk instituut zoodanig te zijn ingericht, dat daaruit de rechtmatigheid van de bodemgebruiksrechten blijkt.

Het tweede groote beginsel, waarop de ontwikkeling der bodemkultuur steunt, is de binnen- en buitenlandsche handelsbeweging in de voortbrengselen die tot de maatschappelijke behoeften der gemeenschap te rekenen zijn, naast die producten, die op het grondgebied van de gemeenschap voortgebracht kunnen worden. Een goede handelsstatistiek op het gebied van de bodemvoortbrengselen, vooral in vergelijking met de grondstoffen voor de verwerkende nijverheid, kan voor den voortgang der bodemkultuur onschatbare diensten bewijzen. Alleen daardoor zijn ongezonde speculatiën te voorkomen, en dus ook noodzakelijke teleurstellingen te vermijden.

Uit de gevolgtrekkingen, die men uit een goed ingericht kadaster en uit eene vertrouwbare handelsstatistiek kan maken, mag men afleiden, in welke richting men de productie van de naaste toekomst heeft te sturen.

Om die richting met zekerheid te kunnen kiezen, behoort de techniek der productie zich te ontwikkelen in overeenstemming met de lasten, die hare voortbrengselen kunnen dragen om nog eene vruchtbare plaatsing van arbeid en kapitaal in de bodemkultuur toe te laten. Daarmede betreden wij eerst het terrein van het biologisch onderzoek met behulp van de grondleggende natuurwetenschappen.

Op dit gebied is wel de meest belangrijke factor, die in het oog gevat dient te worden, de agronomische kaarteering van den bodem. Natuurlijk kan hier niet onmiddellijk in te groote détails worden afgedaald. Had men echter op Java over dergelijk kultuurhulpmiddel beschikt, dan had men zoo menige grove kultuurteleurstelling kunnen voorkomen. Daartoe behoefde men de kaarten der kadastrale opname slechts aan te vullen met de hoogtelijnen der topographie, om in doeltreffende tinten de volgende verschillen te laten spreken:

I. Verweerde gronden, liggende op hun grondgesteente:
a. oud stollingsgesteente;
b. sediment;
c. jong eruptief gesteente;
d. vulkanische overdekking a. lava, b. asch.

II. Transportgronden.
a. langs den natten weg;
b. „ „ aeolischen weg;
c. „ „ gecombineerden weg van verslibben en verstuiven.

Op deze gegevens omtrent ligging, helling en algemeen oorsprongskarakter van den bodem, zijn regels op te bouwen omtrent het voorkomen van bepaalde gewassen, vooral indien men daarbij tevens let op de meteorologische gegevens, zoover die in Oost-Indië worden verzameld.

De ernstige kultuurman kan in dergelijke kaarteering menige aanwijzing lezen, om te weten in welke richting hij zijne voorzorgen moet treffen, om het voortbrengingsvermogen van zijn bodem zoo lang mogelijk in stand te houden. Voorzien van zulke gegevens kan hij zijne vragen aan het bodemonderzoek stellen, om de antwoorden daarop zelf te verwerken, zonder dat hij daarbij aan den leidband van den bodemanalyst moet loopen die toch geheel buiten de groote vraagstukken der productie staat.

Binnen dit raam kan de studie omtrent de levenseischen der kultuurgewassen beginnen, met betrekking tot de bestraling en tot de vorming in verband met de beschikking over opneembaar water. Men kan zich nu gaan afvragen, in welke richting men den groei moet sturen om het best in de maatschappelijke behoeften te voorzien. Bijna geregeld leeren wij dan, dat het laatste streven planten verwekt, die niet zoo geschikt zijn voor de gezonde instandhouding der soort, als de in hare natuurlijke omgeving opgegroeide individuen. Deze ondervinding brengt ons er toe om voor onze belangrijkste kultuurgewassen zaadstations in te richten, zoodat de producent steeds weer van zaad kan worden voorzien voor de teelt van kerngezonde gewassen, die reeds zooveel mogelijk de eigenschappen hebben, welke door het verbruik het meest op prijs worden gesteld.

Evenzeer zal die studie ons leeren, dat tal van gewassen in hunne natuurlijke omgeving producten leveren van groote begeerdheid, die op onze kultuurvelden dien graad van bruikbaarheid niet kunnen bereiken.

Teleurstellingen van de eerste soort doen zich meer algemeen voor bij den verbouw van gewassen wier vruchten of wier zaden of waarvan het blad en de jonge scheuten door het verbruik worden begeerd. Gewoonlijk is het verwekken van een of anderen kwijntoestand, waardoor de natuurlijke levensduur der soort wordt verkort, een der belangrijke oorzaken voor eene rijke vruchtzetting of voor het ongemeen ontwikkelen van vegetatieve organen.

Teleurstellingen van de tweede soort zullen ons meer treffen bij gewassen, waarvan de producten en hunne eigenschappen afhankelijk zijn van een geheelen habitus van het plantenindividu.

Om deze teleurstellingen tot de geringste afmetingen te herleiden, moet het onderzoek zich bezig houden met het opsporen van middelen, waardoor aan de kultuurplant zooveel mogelijk de nadeelen worden vergoed, die zij ondervindt van den verbouw buiten hare natuurwettige omgeving. Die studie bouwt de Plantenhygiëne op.

Hoe meer het onderzoek er in slaagt om zijne uitkomsten onder weinige algemeene regels te brengen, des te meer ingang zullen zijne uitkomsten in de productie vinden. Voor den producent wordt het dan mogelijk om, met inachtneming van die weinige regels de manipulatiën te vinden, die het best voor de omstandigheden van plaats en van tijd passen. De producent moet met het onderzoek meedenken, om dit te kunnen doen, maar tevens weet hij beter van de locale omstandigheden gebruik te maken dan de onderzoeker.

Om deze moeilijke taak naar behooren te kunnen vervullen, is onderwijs noodig. Daardoor alleen kan men den kultuurman, al naar gelang van het peil zijner bevattelijkheid, toegankelijk maken voor de rijpe vruchten van het economisch en het biologisch onderzoek. De eerste vruchten van dat onderwijs zullen zijn, dat de producent het onafscheidelijke leert inzien van de voortbrenging met behulp van het dierleven en die met behulp van het plantenleven. Daardoor komt de veeteelt onder de leiding van eenen geordenden gedachtengang.

Door het onderwijs, mits goed gegeven, wordt de kultuurman tot een bewust scherp waarnemer, en daardoor juist kan hij zooveel bijdragen tot een snellen voortgang van het onderzoek en tot zelfkritiek, die de onderzoeker zich moet eigen maken om niet blindelings eenen ingeslagen verkeerden weg te vervolgen.

Het is het onderwijs, dat de kultuurman doet inzien, dat hij verplicht is om er naar te streven, de eenheid van maatschappelijke behoeften met een minimum van offers voort te brengen, terwijl hij tevens leert, dat het opvoeren van de hoeveelheid voortgebrachte eenheden per vlakte-eenheid niet verder mag worden gedreven dan dat de gezamenlijke aan die productie te brengen offers nog overeenkomstig den standaard voor kapitaalgebruik en voor arbeid daardoor worden vergoed.

Eindelijk is het door het onderwijs alleen dat een Departement van Landbouw zijne politieke beteekenis verwerft. Door het onderwijs, toegepast op de voortbrenging, komt de staatsburger tot het inzicht, dat de bodemkultuur slechts kan bloeien onder omstandigheden van inwendige rust en samenwerking. Deze zijn voor de bodemkultuur van veel meer gewicht dan eene tijdelijke stoornis naar buiten. In het laatste geval gevoelt een volk zich één in zijn streven naar het behoud zijner zelfstandigheid. De maatschappelijke band, die de gezamenlijke burgers samenhoudt, wordt weer eens versterkt door het bewustzijn, dat ieder individu het leven moet willen offeren, voor het behoud van het hoogste volksgoed, namelijk van de vrijheid van gezamenlijk handelen van hen, die door ligging en door historie, groote gemeenschappelijke belangen hebben. In het eerste geval daarentegen worden de fundamenten der productie ondermijnd en daarmede verliest elk volk zijne economische en ten slotte ook zijne politieke vrijheid, in den bovengeschetsten zin van dit begrip.

Door het voorgaande heb ik getracht langs den weg van logischen samenhang het gebouw op te trekken, waarvoor door Prof. Treub de fundamenten zijn gelegd en tot den opbouw waarvan hij met zooveel talent een staf van hulpkrachten op het gebied van plantenteelt heeft opgeleid. Misschien zal het den lezer nu niet moeielijk vallen, om met mij het overzicht te ontwerpen der plichten en bevoegdheden van het Departement van Landbouw om werkelijk dat te worden, wat hem in het Bestuursmechanisme van Oost-Indië behoort te zijn.

Het Departement van Landbouw behoorde volgens het voorgaande te omvatten:

I. Algemeene dienst.
A. Kadastraal-agronomische kaarteering.
B. Statistiek omtrent den omzet van bodemproducten.
C. Meteorologische waarnemingen.
D. Grondslagen voor de regeling van de lasten, ten bate van de gemeenschap, door de houders van bodemgebruiksrechten op te brengen.
II. Onderzoek op plantkundig gebied.
A. Plantengeographisch onderzoek.
B. Levensvoorwaarden van de kultuurgewassen, en van de belangrijke woudgewassen.
C. Zaadstations, veredelingsstations voor kultuurgewassen en zaadonderzoek.
D. Het verwerken van plantaardige stoffen.
E. Onderzoek der eigenschappen van de producten, in verband met de groeivoorwaarden der betrokken planten.
F. Plantenhygiëne.
III. Onderzoek op dierkundig gebied.
A. Onderzoek der levensvoorwaarden van dieren die rechtstreeks invloed uitoefenen op de ontwikkeling van kultuurgewassen.
B. De voorkomende huisdieren en hunne rassen.
C. Rasveredeling.
D. Het verwerken van dierlijke producten.
E. Veehygiëne.
IV. Physisch-chemisch en bacteriologisch laboratorium in het belang van het onderzoek, onder II en III bedoeld.
V. Kultuurdienst.
A. Op het gebied van bergkulturen.
B. Op het gebied van laaglandkulturen.
C. Op het gebied van tuinbouw (erfkulturen).
D. Domeinbeheer, met inbegrip van het boschbeheer.
E. Voorlichting op het gebied van kunstwerken in het belang der bodemkultuur.
F. Plantenhygiënische dienst.
G. Veterinaire dienst.
H. Voorbereiding van verordeningen op het gebied van de bodemkultuur.
VI. Kultuuronderwijs.
A. Scholen en proefstations.
B. Demonstratievelden.
C. Verslagen en mededeelingen omtrent het kultuurbedrijf.

Mocht het Departement van Landbouw in Nederl. Oost-Indië zich in de naaste toekomst tot dezen omvang ontwikkelen, dan zal daardoor de kroon worden gezet op het werk van zijnen zoo verdienstelijken grondlegger, waardoor het eenmaal de vruchten zal gaan afwerpen, voor de geheele samenleving in onze Oost-indische Koloniën, die men er van mag verwachten.

Wageningen, Augustus 1909.

PERSKRONIEK.

INHOUD: M. in de *Avondpost* over de beweging van den heer de Waal Malefijt tot minister van Koloniën. — Het *Vaderland* over den toestand te Atjeh. — Uit den Atjeh-brief der *Nieuwe Courant:* de toekomst van Sabang.

In de Avondpost komt M. op tegen de volgens hem „door niets gemotiveerde hatelijkheden, waarmede persorganen van nagenoeg alle richtingen" het optreden van den nieuw benoemden minister van koloniën hebben begroet. M. herinnert aan het oordeel der pers, uitgesproken, toen Jhr. van Asch van Wijck tot minister van koloniën werd benoemd en deze bewindsman opgevolgd werd door den heer Idenburg. Die benoeming werd evenmin met onverdeelden bijval begroet, al is zij niet zoo heftig bestreden als thans die van den heer de Waal Malefijt.

„En toch", zegt M., — „niettegenstaande alle ingebrachte bezwaren, toonde minister Idenburg talenten als staatsman te bezitten, die hij — het is door alle partijen volmondig erkend — met groot beleid ten bate van Indië heeft ontwikkeld.

Ook zijn tweede optreden als minister van Koloniën, na zijn terugkeer als gouverneur van Suriname is met volle instemming begroet.

Minister Idenburg heeft steeds getoond, zich te kunnen verheffen — waar het Indië betrof — boven het partijgewoel, getoond een open oog te hebben voor de economische belangen van Indië's bevolking en nog zooveel meer en niet minder als Gouverneur van Suriname zich in velerlei opzichten verdienstelijk weten te maken.

Dat het hem om die redenen gegeven moge zijn in zijn nieuwen werkkring op den Buitenzorgschen troon de kroon op het werk te zetten!

Met het schitterend voorbeeld van den heer Idenburg voor oogen komt het ons voor, dat men tegenover minister De Waal Malefijt wel wat onbillijk is. Laat men ook, zoo schrijft M. ten slotte, diens daden afwachten en ook hem de gelegenheid geven te toonen of hij beantwoorden kan aan de goede verwachtingen, die zijn partijgenooten zeker van hem koesteren, aan de eischen, die ieder hem bij de vervulling van zijn nieuw, hoog ambt mag stellen."

* *
*

Een indische medewerker van het Vaderland is niet al te best te spreken over den tegenwoordigen toestand te Atjeh.

„Het gaat te mooi", zegt hij, „volgens die berichten sedert Swart het bestuur over Atjeh aanvaardde en we weten het nu toch wel, dat Van Daalen

niet had behoeven af te treden om in Atjeh tot betere toestanden te komen. Eenmaal een einde gemaakt aan het gekuip en gekonkel van den door Van Heutsz te Kota-Radja onder mediocre omstandigheden achtergelaten Soeltan, door de verbanning van dezen, had men Van Daalen de gelegenheid moeten geven de naweëen van die politieke fout van zijn voorganger te boven te komen.

Dat gevoelt men ook wel in Atjeh, getuige o.m. het streven om alles wat daar tot stand komt te proclameeren als door Swart uitgevonden, terwijl daaronder zooveel is waartoe Van Daalen den grondslag legde. Wat de Atjeh-enquete met zich bracht, moet thans vruchten dragen ter meerdere eere van het tegenwoordig regime.

En het wil ons voorkomen, dat daarmede de waarheid geweld wordt aangedaan, dat men in Atjeh thans niet op den goeden weg is, in één woord dat de Atjeh-humbug andermaal hoogtij viert.

We beleven weder den tijd, dat het in Atjeh met reuzenschreden moet vooruitgaan en mogelijk zijn we niet ver meer van het oogenblik, dat voor het Nederlandsche volk ten tweeden male een pacificator van Atjeh te huldigen valt. Zou men den veel geroemden heer Swart zoo maar laten heengaan?"

Schrijver geeft vervolgens eenige staaltjes, die bewijzen, dat er te hoog wordt opgegeven van de medewerking van hoofden en bevolking om de partij van verzet onschadelijk te maken.

De onderwerping der Atjeh-lieden wordt door ons als het ware „gekocht."

„Het is te Atjeh tegenwoordig werken uit een ruime beurs", schrijft hij, „daarvan vallen ook staaltjes te vermelden uit de Alaslanden, waar men als het ware tegen elkander opbiedt om toch maar de meeste berouwvolle (?) zondaren te kunnen aanbrengen.

Wij kunnen met zoodanig optreden geen vrede hebben en betreuren het, dat aan de doelbewuste, krachtige politiek van Van Daalen zoo spoedig een einde kwam om plaats te maken voor een jacht maken op effect.

Veel anders is het niet wat men tegenwoordig in Atjeh te zien krijgt.

Zooveel is zeker, dat misdadigers, die uitgeweken zijn, vergiffenis krijgen als ze zich maar melden, terwijl zij, die niet uitgeweken zijn, voor een eenvoudigen diefstal in het boevenpak gestoken worden.

Het is meer vertoond in Atjeh.

We willen het voorloopig hierbij laten. Wellicht, dat het jaarverslag over Atjeh, dat als bijdrage in het binnenkort verschijnend Koloniaal Verslag wordt opgenomen, de gelegenheid geeft om nader terug te komen op deze aangelegenheid.

„Het vorenstaande geven we", aldus de conclusie van den schrijver, „ter overweging aan hen, die belang stellen en moeten stellen in den gang van zaken op Atjeh."

* * *

In de jongste Atjeh-kroniek der Nieuwe Courant wordt o.m. ook het een en ander over onze vestiging te Sabang gezegd, dat o.i. ter harte dient genomen te worden. Zoo schrijft de chroniqueur:

„In de Straits wordt als bij intuitie gevoeld, dat Atjeh een concurrent van beteekenis kan worden. Men handelt er soms alsof het reeds zoover is, zich zoodoende ongetwijfeld voor overvleugeling behoedend!

Zoo noemde begin Januari j.l. de Singapore Free Press het een „ernstig verschijnsel, dat zooveel schepen, die vroeger Singapore aandeden, thans naar Sabang gaan voor het innemen van steenkolen en provisiën. En dat doen nog wel Britsche schepen! Men weet het: de vurigste jingo's vindt men buiten het Vereenigd Koninkrijk!

Er zijn — zoo murmureert genoemd blad — ontaarde Britsche gezagvoerders, — in dienst van niet minder ontaarde reeders, die zulks goedvinden, — die voor de reis naar het westen te Singapore voor slechts 2 dagen kolen en victualie opdoen, maar te Sabang voor... 17 dagen! Zelfs voor de oostelijke route levert Sabang 10 dagen kolen en provisiën tegen Singapore... niets. Inderdaad geschiedt dit; echter bij zoo weinig schepen, dat het overmachtige Singapore er geen schade van beteekenis door lijdt. Wanneer er toch in de Sabangsche haven, alles meegerekend — dus vaartuigen van ons auxiliair eskader, van de gouvernements-marine, Hollandsche mailbooten en booten van de Paketvaart-Mij. enz., plus de buitenlandsche stoomers — 35 schepen per maand komen, en er 15,000 ton kolen — afladingen meegerekend — worden ingenomen, dan juicht men over de groote drukte.

Tot dusver is het nog niet voorgekomen, dat er dagelijks één schip van de groote vaart binnenviel.

Nu zijn wij de laatsten, die minachtend over Sabang oordeelen. De Sabangbaai is een zeldzaam schoone haven. Golfslag is er niet; bij de steigers staat 30 voet water, in 't midden meer dan 50 voet, zoodat er, zelfs in een zeer verwijderde toekomst, geen zeekolos denkbaar is, die er niet zal kunnen liggen. Het laden en bunkeren gaat er knaphandig met electrische transporteurs en den machtigsten elevator van geheel Oost-Azië. Maar bij al deze technische voortreffelijkheden ontbreekt er zoowat van alles, dat een wereldhaven als Singapore volop biedt.

Het is verklaarbaar, dat menig reiziger, die Sabang aandeed, werd gesuggereerd door de nautische schoonheid en eigenaardige geschiedenis van de haven. Doch bij nuchter nadenken ziet men in Vlissingen veeleer een geduchten concurrent voor Antwerpen, dan in Sabang voor Singapore. Weshalve de Free-Press het wel wat te belachelijk maakt, wanneer ze betoogt, dat, om met Sabang te concurreeren, „te Singapore alle mogelijke onkosten voor loodsen, kaaigelden, kleinere heffingen etc. afgeschaft moeten worden." Echter is zulke Sabangvrees volstrekt geen uitzondering in de Straits. Ze geeft ons reden te vragen, wat de Britten dan wel in die haven zien. En dat moeten wij er dan ook van trachten te maken.

Welnu, de Free-Press ziet in Sabang „een ernstig mededinger van Singapore", omdat er „niet de minste belastingen behoeven te worden betaald, — niet voor loodsen, letterlijk voor niets." Wanneer het daarbij als kolen- en ververschingsstation en orderhaven een zekere voimaaktheid bezat — ja, dan zou Singapore menigen veer moeten laten. Doch tot dusver liet een en ander veel te wenschen over. Een voornaam euvel, gebrekkige telegrafische gemeenschap, zal nu misschien spoedig tot het verledene behooren."

Uit de O.-I. Mail.

Het Bat. Nieuwsblad van 24 en 27 Juli jl. bespreekt onder den titel **Emigratiegeknoei** de voordracht van den Regent van Poerworedjo, na diens zijn in de Lampongs gehouden in de Inlandsche sociëteit te Poerworedjo, waarbij deze zijne teleurstellingen niet verheelde over de opgedane ervaringen, onder de geëmigreerde Javaansche landbouwers, nl. verschillende misstanden, als gevolg van onvoldoende controle.

„Ieder jaar wordt er in de Volksvertegenwoordiging met de meeste belangstelling naar den voortgang van het werk gevraagd — steeds luiden de berichten gunstig", zegt het blad. „En de eerste de beste maal, dat er eens iemand van buiten een onderzoek doet, blijkt, dat men niet eens waarborgen heeft weten te stellen tegen geknoei, tegen de meest gewone oplichterij.

Evenals de Nieuwe Crt., die op deze artikelen de aandacht vestigt, raden wij belangstellenden aan die twee nummers van het Bat. Nieuwsblad te raadplegen, welke o.a. in de leeszaal van Oost en West, Heulstraat 17, en in de Koloniale Bibliotheek, van Galenstraat 14, te vinden zijn, maar dan tevens ook te lezen het vervolg in het No. van 3 Aug. te vinden, waarin een en ander vooral geweten wordt aan het beleid van den Resident der Lampongsche districten..

Hetzelfde blad schrijft onder „Dingen van den Dag" onder het opschrift:

De Jan Salie-geest.

„Het zijn niet alleen het binnenlandsch bestuur en de post- en telegraafdienst, die den Jan Salie-geest in de hand werken, ook bij den pandhuisdienst wordt daaraan meegedaan.

Bij den pandhuisdienst worden herhaaldelijk officieren tot controleur benoemd. Dezen worden daartoe niet uitgenoodigd, maar zij vragen zelf om die plaatsing; dus een onderscheiding is de overgang niet.

Hieruit vloeit voort, dat het ook krenkend is voor de officieren, soms minderwaardige collega's te zien benoemen in beter bezoldigde betrekkingen buiten het leger, dus ook buiten de misère van het beroep. Jan Salies!

Ook voor de administrateurs bij den pandhuisdienst, die bijna allen in meerdere of mindere mate worden getroffen door de geldelijke nadeelen tengevolge van de talooze oplichterijen, waaraan zij bloot staan, is die voortdurende inschuiving een slag in 't gezicht.

Voor hen alleen de nadeelen van het beroep, voor de anderen slechts de voordeelen."

FEUILLETON.

Een Verlofganger.

door L. SALLENTIEN.

„Maar je begrijpt toch wel, Magdalena, dat het voor mij pijnlijk zou wezen hem dit, bij aankomst, dadelijk te zeggen."

„Wat wil je dan doen?"

„De ontgoocheling wat verschuiven totdat hij andere indrukken gekregen heeft, misschien wel tot andere gedachten is gekomen. Albin is immers veranderlijk van aard, en......"

„Dat is hij zeker."

Bruno zag Magdalena verrast aan. De minachtende wijze, waarop zij over den vriend van zijn jonge jaren sprak, was hem zoo geheel vreemd van haar. „Ken je hem zoo goed?" vroeg hij nu.

Zij bloosde. „Ja en neen", luidde het antwoord. „Alleen maar van één balavond, maar dat was toch voldoende."

„Jij moet dan toch heel jong zijn geweest?"

„Juist zestien jaar."

„Nu, zie je wel. Een bakvischje kan toch nog niet veel menschenkennis hebben. In ieder geval zult ge toch moeten toegeven, dat Albin toen al een bijzonder knappe jongen was en heel aardig bovendien. Ik hoor, dat hij in Indië zeer in den smaak valt."

„En nu komt hij toch in Holland eene vrouw zoeken?"

„Ja, en wij moeten zorgen, dat hij er eene vindt ook, Leentje. Jij moet mij daarbij helpen."

„O zoo, wil jij voor huwelijksmakelaar spelen en ik zou je daarmede moeten bijstaan? Dank je wel. Of wacht!" Margaretha's gelaat helderde eensklaps op, een gunstig glimlachje speelde om haar mond. „Ik krijg daar eensklaps een inval", ging zij voort. „Ja, stuur Albin Fischer maar eens naar mij toe. Je zei immers, dat het portret van Frits hem aan iets herinnerd had. Welnu, ik wil het treurspel van zijn ontgoocheling in een blijspel veranderen, waarover wij allen hartelijk zullen lachen, hij zelf ook."

„Zie je wel, Leentje", zeide Bruno nu vroolijk te moede, „ik wist het wel, dat je mij zoudt helpen. Gij vrouwen zijt toch in dergelijke zaken veel slimmer dan wij mannen."

„Jij bent voor mij, zoolang ik mij herinneren kan altijd een trouw vriend geweest, Bruno, en het is dus eenvoudig mijn plicht je nu ook eens een dienst te bewijzen." Zij gaf hem daarop de hand en ging toen lachend voort: „Trouwens, ik verheug er mij bepaald op Albin Fischer eens goed te zeggen, waar het op staat."

Den volgenden dag zat Bruno Hellwig rustig te schrijven op zijn bureau, toen er eensklaps hard tegen zijn deur werd geklopt.

Hellwig stoof nijdig op, maar voor hij nog tijd had naar de deur te gaan, werd deze reeds geopend en stormde de verlofganger, Albin Fischer, dien Hellwig op den eersten blik herkende, de kamer binnen.

De nieuw aangekomene wierp zijn city-bag in een hoek van het kantoor, zijn slappen hoed in een anderen, daarna viel hij Hellwig onstuimig om den hals. Hij scheen bepaald aangedaan te zijn, wischte zich een paar malen de tranen uit de oogen en daar iedere man altijd ontdaan wordt als hij een anderen man ziet weenen, gevoelde Hellwig zich ook bepaald niet op zijn gemak.

Doch spoedig herstelde Albin Fischer, de man van de haastige besluiten, zich weder en begon hij opgewonden te redeneeren. „Hier ben ik nu, en hoop jou en alle anderen, die ik van mijn komst verwittigd had, te verrassen. Ik ben namelijk met dezelfde boot, waarmede mijn brief ging, van Batavia vertrokken, en toen eenige dagen in Zwitserland gebleven. Zoodoende ben ik slechts een paar dagen na de Ophir in Holland aangekomen en ben nu half dol van plezier. Zie je oude jongen, men moet zoo eenige jaren in Indië zijn geweest om te beseffen, hoe goed het toch in ons oud Holland is. Geloof mij, ik zou iedereen wel om den hals willen vallen."

„Daarom begon je maar met mij", zeide Hellwig, aldus zijn woordenvloed afbrekend.

„Dat zie je", ging Albin Fischer lachend voort; „je bent immers mijn beste vriend en als ik nu misschien wel wat te onstuimig in mijn begroeting ben, moet je toch ook niet vergeten, waarde vriend, dat al mijn gewaarwordingen en gevoelens eenige jaren lang als achter een sluis ingedamd hebben gezeten, en dat zij nu op eens losbarsten."

„Ga dan toch zitten", zeide Hellwig.

(Wordt vervolgd.)

In de Javabode lezen wij over:

Visschen in Nederlandsch-Indië.

Door professor Max Weber en Dr. L. F. de Beaufort is aan de Regeering het aanbod gedaan om, zonder eenige geldelijke tegemoetkoming, gedurende minstens tien jaren al hunne krachten te wijden aan de samenstelling van een standaardwerk betreffende visschen in den Archipel. Alleen ter bestrijding van eenige aan de verwezenlijking van het denkbeeld verbonden noodzakelijke uitgaven zal jaarlijks een betrekkelijk gering bedrag op de begrooting worden uitgetrokken, en wel voor 1910 f 5000, voor elk der volgende drie jaren f 2500 en voor den verderen duur van het werk f 2000 per jaar.

Opium.

De bemoeienis met den aankoop van ruw bengaalsch opium zal, met ingang van het volgend jaar, van het departement van Financiën overgaan naar dat van Gouvernementsbedrijven.

De Arabische school.

Woensdag kwam de arabische school, waar reeds zoo vaak over geschreven is, tot stand, zoo schrijft het Soer. Hbl. De leden der arabische societeit Alchairyah Alarabyah hebben het hunne bijgedragen om het stichten dezer instelling te verwezenlijken. De societeit, die vrij algemeen als rijk bekend staat, kan, voor het geval de school niet de gewenschte resultaten heeft, best een stootje velen in haar kas. Het gebouw, waar het onderwijs gegeven zal worden, ligt tegenover de arabische societeit op Ketapang. Bij circulaire werd, door het hoofd der Arabieren, den arabischen en bengaleeschen ingezetenen medegedeeld, dat deze school toegankelijk zal wezen voor een ieder dier natie, terwijl aan minvermogenden gratis onderwijs en schoolbehoeften zullen worden verstrekt. De naam der school zal zijn Almadrastoel Chairyah Alarabyah en het bestuur der soos zal eveneens het bestuur uitmaken van deze school. Eén slametan, die de opening vooraf ging, werd druk door geïnviteerden bezocht en bij die gelegenheid werd door het bestuur der school de wensch uitgesproken, dat de inrichting zich in een lang bestaan zal mogen verheugen.

In het belang van den handel.

Reeds eerder is in de Javabode melding gemaakt van het bestaand voornemen om bij het Departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid een bureau op te richten, in hoofdzaak op den voet van de afdeeling Handel van het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel. Voor dat doel is op de ontwerp-begrooting voor het volgend jaar een som van f 20.000 uitgetrokken.

Voorzitter van Gemeenteraden.

In verband hiermede schrijft de Locomotief naar aanleiding van de benoeming van den heer P. K. W. Kern in de plaats van den heer Priester, ass.-resident van politie, tevens voorzitter van den gemeenteraad van Semarang:

„De heer Kern heeft zijn geheelen diensttijd doorgebracht in de binnenlanden en zich voortdurend hoofdzakelijk moeten bemoeien met Inlandsche zaken. Uit dit milieu wordt hij nu plotseling overgeplaatst naar een hoofdstad met eene talrijke Europeesche bevolking, aan het hoofd geplaatst van een politiecorps, dat zich in een staat van overgang bevindt en benoemd tot voorzitter van een der drie voornaamste gemeenteraden, bij welken zeer ingewikkelde vraagstukken hangende zijn.

„Alvorens over deze h. i. zonderlinge, om niet te zeggen roekelooze, handelwijze der Regeering een en ander in 't midden te brengen, stelt de Loc. ten overvloede voorop, dat daarmede volstrekt niets onaangenaams bedoeld wordt aan het adres van den nieuw-benoemde.

„Bij de instelling van de Indische gemeenteraden, in 1905 en 1906, hebben wij, en anderen eveneens, erop gewezen, — zoo betoogt de Loc. dan — dat de Regeering er zoo spoedig mogelijk voor moest zorgen, de beschikking te erlangen over ambtenaren die van de gemeentelijke huishouding eenige studie hadden gemaakt.

„Men had onder de jongere assistent-residenten van Java kunnen zoeken naar mannen, die zich aangetrokken gevoelden tot den werkkring van hoofd van plaatselijk bestuur in een stad met een gemeenteraad; men had sollicitanten in de gelegenheid kunnen stellen, in Nederland eenige daartoe noodige kennis en bekwaamheid op te doen; men had — ook hierop drongen wij destijds aan — tijdig kunnen zorgen, dat een nieuwbenoemd gemeenteraadsvoorzitter naast zich zou vinden een secretaris, eveneens onderlegd in gemeentelijke administratie en de moderne behartiging van gemeentebelangen.

„Niets van dat alles is geschied; thans, na vier jaren, beschikt de Regeering nog over geen enkel ambtenaar B.B., die van deze zaken eenige speciale studie heeft gemaakt.

Men gaat de politie reorganiseeren, maar straks zal men die gereorganiseerde politie moeten stellen onder het bevel van personen, die nimmer geleerd hebben, hoe eene moderne stadspolitie moet worden bestuurd en opgeleid.

„Men had het ambt van hoofd van plaatselijk bestuur in steden met een gemeenteraad eenigermate moeten losmaken van het departement-B.B. en van de hierarchie in het corps, opdat de burgemeester, slechts één man, den gouverneur-generaal, boven zich hebbend, zijne houding in zake de waarachtige belangen der Indische gemeenten in geen enkel opzicht afhankelijk zou behoeven te stellen van het inzicht van chefs, die zijne verdere toekomst als ambtenaar B.B. in handen hebben.

„Men had aan dit ambt meerdere continuiteit moeten geven. Ook dit is niet geschied. Het gevolg is, dat op de meest hachelijke oogenblikken aan het hoofd eener Indische gemeente kan worden geplaatst een ambtenaar, volslagen onbekend met moderne gemeentelijke huishouding in 't algemeen en met de speciale belangen en aangelegenheden der gemeente aan welker spits hij wordt gesteld.

De assistent-residenten, die zich zelven kennende en zeer wel bevroedende, dat zulke scheeve toestanden slechts kunnen uitloopen op gevaarlijke onaangenaamheden voor hunne persoon en hunne carrière, hebben het land aan assistent-residents-posten waaraan het presidium van een gemeenteraad is verbonden. De Regeering echter beveelt en zij hebben te gehoorzamen. Zij gaan, met tegenzin, zonder hart voor de stad, welker toekomst voor een deel van hun beleid zal afhangen, zonder eenige bijzondere kennis van hun nieuwe terrein van werkzaamheid, slechts vermoedend dat dit terrein vol voetangels en klemmen ligt. Na een paar jaar vertrekken zij naar elders, of gaan met verlof, den hemel dankend, dat zij van dat lamme baantje verlost zijn; en hun opvolger komt even onwetend en met evenveel tegenzin het ambt aanvaarden als zij deden.

„Wat kan er toch onder zulke omstandigheden van de Indische gemeenten terecht komen?" vraagt de Loc. ten slotte. Is 't niet, alsof de Indische Regeering met voordacht de bestuurs-decentralisatie wil doen mislukken? Want hier is geen quaestie van onmacht; al 't bovenaangegevene was uitvoerbaar geweest in de laatste vier, vijf jaren. Hier moet of totale onverschilligheid of bepaalde onwil in 't spel zijn geweest."

WEST-INDIË.

Goudontginning van Bestuurswege.

Bij de behandeling der ontwerp-begrooting voor 1910 werd door den heer Coutinho in de Koloniale Staten het denkbeeld geopperd, om, ter versterking der koloniale middelen, een goudontginning van bestuurswege aan te vangen in het gebied van de Grankreek, waar bij het (onvoltooid gebleven) mijnbouwkundig onderzoek van gouvernementswege eenige jaren geleden gunstige resultaten werden verkregen.

Volgens de „Suriname" heeft de gouverneur eene commissie benoemd, bestaande uit: den administrateur van financiën, als voorzitter, en de heeren H. J. Bosch, administrateur van eene onderneming tot ontginning van delfstoffen; J. M. da Costa, ontginner van goud en balata; D. Coutinho, lid der Koloniale Staten; W. L. Loth, gouvernements landmeter; F. P. Pietermaat, directeur der koloniale spoorwegen, als leden, en den heer C. E. Charlouis, commies ten domeinkantore als secretaris met uitnoodiging om te overwegen en te adviseeren omtrent de volgende vragen:

verdient het uit een financieel oogpunt aanbeveling om op de terreinen in het stroomgebied van de Grankreek delfstoffen door het Gouvernement te doen ontginnen?

Zoo ja, op welke wijze zal dan de ontginning moeten geschieden en hoeveel kapitaal zal daarvoor benoodigd zijn, en welke wettelijke regeling zal voor een gouvernements-ontginning van bedoeld terrein noodig zijn? (wordende eventueel eene ontwerp-verordening met memorie van toelichting tegemoet gezien).

Zoo neen, is dan aanwijzing van het bedoelde terrein voor eene tweede proefneming met het kleinbedrijf in de goudindustrie aan te bevelen, en zoo ja, op grond waarvan?

Wijziging tarief invoerrechten.

In eene den 18en Mei te Paramaribo gehouden vergadering van kooplieden werd eene Commissie benoemd tot het onderzoeken en formuleeren van de bezwaren die voor den handel kunnen voortspruiten uit de aanhangig gemaakte ontwerp-verordening, betreffende het tarief van invoerrechten.

De commissie bestond uit de heeren R. N. G. M. Bär von Hemmersweil, J. E. de Neef, Adolf Nassy, A. F. C. Curiel, D. Fernandes Jr., S. H. Pos, Wong Lun Hing, George R. de la Fuente, Juda Fernandes en J. R. Samson.

De commissie heeft uitgebracht van haar onderzoek. De bezwaren, die bij het onderzoek aan het licht kwamen, zijn nedergelegd in een nota, die de adhaesie verwierf der vergadering, en aan den Gouverneur zal worden aangeboden met een request, inhoudende het eerbiedig verzoek aan den Gouverneur, om, op grond van de aangevoerde bezwaren, het ontwerp te willen intrekken, of, zoo daarvoor geen redenen kunnen worden gevonden om ten minste zooveel mogelijk rekening te willen houden met de door den handel wenschelijk geachte wijzigingen.

In hare nota acht de commissie den tijd om een eindoordeel te vellen over de resultaten der tariefsherziening van 1907 nog niet gekomen. Wel meent men te kunnen constateeren, dat de koopkracht der bevolking uitgeput is en bezwaarlijk nieuwe verhooging kan dragen.

Ook uit technisch oogpunt gaf het ontwerp tot vele bedenkingen aanleiding. Zoo bv. acht men de bepaling van „den loopenden prijs" (die voortaan in plaats van den factuursprijs zou moeten gelden) practisch zeer bezwaarlijk, zooals ook in Nederland is gebleken. Bovendien vreesde men, dat hierdoor nog meer tijdverlies bij de inklaring zou ontstaan, dan nu reeds het geval is sedert de nieuwe scheepvaartverordening.

Onbillijk achtte men ook, dat iemand, die, verlegen zijnde om de goederen, deze direct inklaart met betaling (onder protest) van hooger recht dan hij meent verschuldigd te zijn, in dat geval geen aanspraak zou hebben op beroep.

Nog andere bezwaren worden in de nota ontwikkeld, waarmede de vergadering geheel accoord bleek te gaan.

Verwisseling Cramer-Van Hall.

Met zekerheid kan „Onze West" thans mededeelen, dat dr. P. S. J. Cramer van het Indisch landbouwdepartement in April van het volgend jaar te Paramaribo wordt verwacht, om de plaats in te nemen van dr. C. J. J. van Hall als directeur van het landbouw-proefstation. Dr. van Hall vertrekt vermoedelijk reeds in December.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Bij zijne geboorte zijn de oogen van den mensch dof en is zijn lichaam zwak zegt Boedi Darma in de Permagaän, en naar mate hij in lichaamskracht toeneemt worden de oogen helderder, de ledematen sterker, en ten slotte is de mensch lichamelijk het meest volmaakte schepsel op aarde. Maar onderwijs heeft hij noodig om ook zedelijk op een hoog standpunt te komen. Van jongst af koestert ieder mensch het verlangen om vooruit te komen. Zoo zal ook de vader, die zijn kind in de armen der moeder aanschouwt, hopen, dat het spoedig zal leeren kruipen en daarna loopen en praten. Reeds vroeg zal hij het kind goede manieren leeren, op zesjarigen leeftijd zendt hij het naar school, hopende, dat het met succes de verschillende klassen zal doorloopen, al kunnen zij, die niet bemiddeld zijn, hunne kinderen slechts de lagere school laten bezoeken.

Koesterde de mensch niet den wensch om zich meer en meer te bekwamen, hij zou op een lagen trap van geestesontwikkeling blijven staan. Zelfs de menschen, die door anderen voor zeer geleerd worden gehouden, streven steeds naar vermeerdering van kennis. Het is wonderbaar, wat door den mensch dank zij zijne kennis en ontwikkeling, reeds is tot stand gebracht! Over het algemeen wordt beweerd, dat wij nu in een tijdperk van algemeenen vooruitgang leven; er zijn echter ook personen, die van meening zijn, dat wij thans een periode van achteruitgang doormaken, besluit de schrijver, die persoonlijk echter overtuigd is, dat de inboorling van Ned.-Indië tegenwoordig op den weg van meer algemeene ontwikkeling is.

Het bovenstaande halen wij hier aan als een der vele voorbeelden, hoe het meer en meer ontwakend streven zich ook in de Inlandsche pers uit.

In hare „Zaterdagsche causerie" bespreekt de Bintang Soerabaja de heerschende ontevredenheid onder het Inlandsche ambtenaarscorps. Zij mopperen niet zonder grond, zegt dit blad. Jongelieden verlaten de opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren op ongeveer twintigjarigen leeftijd, en kunnen dan eerst tot een landsbetrekking krijgen. Eerst als zij na 30 jaren, dus op vijftigjarigen leef-

tijd, op eervolle wijze den dienst verlaten ontvangen zij als pensioen een vierde van hun vroeger salaris. Personen, die niet anders dan de lagere scholen bezocht hebben, kunnen pas op 30- of 35-jarigen leeftijd een vaste betrekking bekomen en dus op nog ouderen leeftijd pensioen krijgen. Nu de menschen niet meer zoo oud worden als vroeger, kunnen dergelijke gepensionneerden slechts zéér korten tijd van hun pensioen genieten en vervalt dit al spoedig weder aan den Lande. Waarom kan het aantal dienstjaren, dat recht geeft op pensioen, voor inlanders niet hetzelfde zijn als voor europeanen? Gedurende hun dertigjarigen dienst kunnen de Inl. ambtenaren niet eens verlof krijgen, tenzij wanneer het dringend noodig is, bijv. in geval van ernstige ziekte, sterfgeval van een familielid of bij huwelijk van bloedverwanten. Inl. ambtenaren durven slechts zelden verlof vragen, uit vrees voor lui te worden gehouden. Als het niet zéér noodzakelijk is, doen zij dus het verzoek daartoe niet. En het is zoo goed, dat zij ook eens andere plaatsen zagen, het verschil konden zien tusschen de streek waar zij werkzaam zijn en andere oorden, om het goede dat zij elders opgemerkt hebben, na te volgen. Daarom raadt het blad den ambtenaren aan om in de verschillende afdeelingen van B o e t i O e t o m o deze belangrijke kwestie eens voor te brengen, en zoodra men het daaromtrent eens is geworden, en de instemming van den regent heeft verkregen, bij het Hoofdbestuur der vereeniging er op aan te dringen, dat dit alle moeite zal doen om het minimum aantal van dertig dienstjaren, dat recht op pensioen geeft, verminderd te krijgen, alsook worde ingevoerd, dat aan de inlandsche ambtenaren na zesjarigen dienst een verlof van minstens drie maanden toekomt, om andere streken te bereizen, gelijk thans reeds o. a. den Inl. onderwijzers en landraadsvoorzitters wordt toegestaan.

Een zoon van een regent, zegt S p i o n A m b o n in de **Pemberita Betawi,** wordt bij ons meer geëerd dan die van een wedono en een zoon van een wedono geniet weer méér onderscheiding dan die van een onderwijzer, kortom, de zoon van een hooger geplaatsten inlandschen ambtenaar is meer in aanzien dan die van een lagergeplaatste, terwijl de kinderen van niet-ambtenaren, b.v. van die van handelaren, in het geheel niet in tel zijn. Iedere ambtenaar wordt hooger gesteld dan een p a r t i k u l i e r s a d j a. Daarom acht de inboorling dan ook het bemachtigen der W. knoopen en het passement van de pet als het allerhoogst en verlangt hij daarnaar, ook al moest hij daartoe jaren lang zonder belooning in het zweet zijns aanschijns arbeiden. Dat is niet alleen bij den javaan het geval, ook de ambonees is van dezelfde kracht. Deze wordt veel liever klerk of onderwijzer, dan schoenmaker, timmerman, metselaar of kleermaker. Als hij een bezoldiging van vijftig tot zestig gulden krijgen kan, is het begrijpelijk, want dan verdient hij méér dan de timmerman of metselaar. Maar hoe is 't mogelijk, dat men verkiest klerk te worden op een maandelijksch salaris van vijf gulden of kweekeling op een bezoldiging van vijftig cent per dag in stede van een flink ambachtsman te worden, die toch een dagloon van één gulden tot één daalder kan verdienen? Is het niet dom? roept schrijver uit. De meeste amboneezen evenwel hechten meer waarde aan eerbewijzen, dan aan een goed bestaan, vervolgt hij. Een karig bezoldigd godsdienstonderwijzer b.v. mag als europeaan gekleed gaan, en men spreekt hem aan met „T o e w a n" (= mijnheer). De ambachtsman daarentegen, al geniet hij een ruim dagloon, draagt de nationale kleederdracht van het ambonsche volk en wordt eenvoudig „O o m J a c o b" of „O o m N a n i" genoemd. Schrijver verheugt er zich over, dat zijne bloedverwanten een uitzondering hierop maken. Deze gaan liever in ons Indisch leger dienst nemen als soldaat of een ambacht uitoefenen tegen een ruim dagloon, dan godsdienstonderwijzer te worden en een kommervol bestaan te lijden.

Van betrouwbare zijde verneemt de **Pantjaran Warta** dat bij gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin aan de Regenten van Tjiandjoer, Soemedang en Banjoemas den Pangeranstitel verleend zal worden. Als dit bericht juist is, heeft dan misschien ook het voorkomende in het nummer van dit blad van 18 Maart j.l. de aandacht der autoriteiten getrokken?

WAT DE CHINEES VERTELT.

Met behulp van het Indisch Gouvernement, zegt T a n S o e y B i n g in de **Tiong Hoa Wi Sien Po,** zijn talrijke afdeelingsbanken opgericht, ten doel hebbende den kleinen man te helpen, den desaman, die geen bedrijfskapitaal heeft om een begin te maken met den veld- of tuinarbeid. Bij deze banken kan hij geld opnemen tegen geregelde maandelijksche afbetalingen gedurende twee jaar tegen een laag te noemen interest. Daardoor wordt hij niet gedwongen, naar den arabier te loopen, die een hooge rente eischt. Indien zijn oogst werkelijk mislukt is, kan de termijn van betaling met een jaar verlengd worden. Het is duidelijk, dat dergelijke banken een groote hulp zijn voor de bevolking, vandaar dat ze steeds in aantal toenemen en binnen een tijdsverloop van hoogstens drie jaren zal men volgens schrijver deze overal aantreffen. De door de gemelde credietinstellingen gemaakte winst is niet gering. Over 1908 bedroeg die pl.m. *f* 2.000.000 *). Iedereen, onverschillig van welken landaard, mag aan die banken zijne spaargelden toevertrouwen, maar geld opnemen mogen alléén inboorlingen. De chinees kan geen geld van een afdeelingsbank in leen bekomen. Er zijn echter tal van chineezen, die in armoede leven, en dringend hulp behoeven, roept schrijver uit. Hij schrijft dit artikel niet om van het Gouvernement gedaan te krijgen, dat ook de chinees geld van die banken kan opnemen, maar hij verwacht, dat een bank voor chineezen opgericht wordt d o o r c h i n e e z e n, welke niet alleen hulp verstrekken, maar ook winst maken zal. Wanneer een dergelijk geldinstituut bestaat, zullen tal van in nood verkeerende chineezen gesteund kunnen worden. Zij kunnen een klein bedrijfskapitaaltje krijgen, om daarmede te trachten een middel te vinden, dat hen in staat zal stellen den kost te verdienen. Schrijver hoopt daarom, dat zijne stamgenooten een beweging in dien geest op touw willen zetten. De gegoeden onder hen zullen zeker wat voor de minderbevoorrechten over hebben.

Het beste komt hem voor een naamlooze vennootschap op te richten met aandeelen van *f* 100 of *f* 250. Voor elke afdeeling zal men aan een bedrag van ongeveer *f* 25.000 genoeg hebben, verdeeld in aandeelen van *f* 250. De deelnemers behoeven niet dadelijk het geheele bedrag te storten. Men begint met bijv. eerst *f* 100 te vragen; het overige geschiedt bij maandelijksche stortingen van *f* 5 of meer. Schrijver vermeent, dat voor kleine plaatsen een bedrijfskapitaal van *f* 10.000 voldoende zal blijken en durft hopen op de offervaardigheid der gegoede Chineezen ten bate hunner behoeftige rasgenooten.

*) Dit is vermoedelijk een schrijf- of drukfout, en zal het cijfer denkelijk een nul minder tellen. Het gezamenlijk bedrag van het kapitaal der verschillende banken is misschien niet veel minder dan 2 millioen.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l ij k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 4 Aug. '09.
Het Soer. Handelsbl. t/m 3 idem.
De Sumatrapost t/m idem.
De Delicourant idem.
De Padanger t/m 23 Juli '09.
Suriname. Nieuws- en Adv.blad t/m 4 Aug. '09.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 5 Aug. '09.
Javasche Courant No. 60 en 61.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 30.
De Indische Mercuur No. 35.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 128.
Sinar Matahari t/m 16 Juli '09.
Poetri Hindia No. 12.
Soerja Soeminrat No. 7.
Jong Indië No. 2 en 3.
De Banier No. 31.
Exportblad No. 783 en 784.
Weekblad van Indië No. 12 t/m 14.
De Stem van Indië No. 29 en 30.
Neerlandia No. 8.
La Quinzaine Coloniale No. 15.
Die Deutsche Kolonial Zeitung No. 33 en 34.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Nederlanders op de West-Indische eilanden.

In 1901 werd door den heer **J. H. J. Hamelberg** een aanvang gemaakt met een hoogstbelangrijke publicatie, eene archiefstudie over de geschiedenis der Nederlanders op de West-Indische eilanden. Het toen gepubliceerde bevatte het eerste gedeelte van de Benedenwindsche eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba. Thans is daarop het vervolg en slot verschenen, en bevat het geheele werk een uitstekende bron voor de beoefenaren der geschiedenis van genoemde eilanden. Hierbij dient echter vermeld, dat de schrijver er reeds in zijn Voorwoord, gedateerd Augustus 1901 op heeft gewezen, „dat de archieven der oude West-Indische Compagnie zeer incompleet zijn, zoodat voor het tijdvak 1634—1674 betrekkelijk van slechts weinige oorspronkelijke documenten is gebruik gemaakt kunnen worden."

Wat de overige West-Indische eilanden betreft, nl. St. Eustatius, Saba en St. Martin, daarvan gaf de heer Hamelberg het eerste gedeelte in 1903 in het licht, doch zal helaas, naar 't zich laat aanzien, het vervolg en slot niet worden uitgegeven, evenmin als dat gedeelte van des schrijvers arbeid, waarin de geschiedenis der voormalige Nederlandsch West-Indische eilanden Tobago, St. Croix en Tortola zou worden behandeld.

De heer Hamelberg toch schrijft (bl. 220 zijner zooeven verschenen slot-studie over Curaçao) letterlijk: „Tot mijn leedwezen is mij bericht, dat met het bekostigen van deze uitgave de kas van het Geschied-, Taal- en Volkenkundig Genootschap der Nederlandsche Antillen is uitgeput. Het genootschap, ofschoon niet ontbonden, heeft feitelijk opgehouden te bestaan. De contributies komen niet meer in en dus kan er geen sprake zijn van het bekostigen door het genootschap der uitgave van het vervolg op de geschiedenis van St. Eustatius, St. Martin en Saba, en van het deel, waarin de geschiedenis der eilanden Tobago, St. Croix en Tortola zou worden behandeld."

Ongetwijfeld zal deze mededeeling de velen, die met de interessante studie van den schrijver kennis maakten, in hooge mate teleurstellen, en is het dan ook te hopen, dat de weg alsnog worde gevonden — hetzij door Regeeringssteun, dan wel door steun van een der vele hier te lande bestaande wetenschappelijke instellingen met betrekking op de Indiën — welke kan leiden tot publiceering van het nu achtergehoudene, want inderdaad is op deze publicatiën van den heer Hamelberg in alle opzichten van toepassing: dat zij in een bestaande behoefte voorzien.

Want gaarne maken wij de woorden van den schrijver (Voorbericht, 1901) tot de onze: De tot nu verschenen geschiedenissen van de kolonie Curaçao bepalen zich voornamelijk tot het hoofdeiland der kolonie. Slechts met een enkel woord wordt in die werken terloops gewag gemaakt van de eilanden St. Eustatius, Saba en St. Martin en van de overige eenmaal door Nederlanders gekoloniseerde Antillen wordt in het geheel niet gerept. Als een onderdeel der Vaderlandsche geschiedenis kan een vermelding van hetgeen door Nederlanders op de West-Indische eilanden werd verricht, echter niet van belang zijn ontbloot, en ik heb dan ook gemeend mijn onderzoek uit te moeten strekken niet alleen tot die West-Indische eilanden, welke nog tegenwoordig in het bezit der Hollanders zijn, doch tot alle, welke door Nederlanders werden gekoloniseerd en korter of langer in hun bezit zijn geweest.

Dit onderzoek heeft geleid tot de ontdekking van vele feiten, die ik overigens vond geboekstaafd en het bewees mij tevens de onvolledigheid en onbetrouwbaarheid van de meest bekende werken over Curaçao."

Eigen Haard.

Het jongste Nr. geeft twee bijdragen (fraai geïllustreerd) over de Prinses Juliana-feesten in de colonie Curaçao en onderh. De eerste is getiteld: Feestvieringen op Curaçao ter eere van de geboorte van Prinses Juliana met foto's van „een ijverig lid van het Algemeen Nederlandsch Verbond" en tekst ontleend aan den Amigoe di Curaçao, waaruit blijkt „dat de vaderlandsche geestdrift zich in dit tropische gewest even krachtig en even algemeen openbaarde als bij ons in patria." De tweede is geschreven door Joh. Scheuerman en getiteld: „Hoe op het W.-I. eiland St. Martin naar aanleiding van de geboorte van de kroonprinses, feest gevierd werd."

Nu we het toch over de West hebben, zij ten besluite melding gemaakt van een opstel van Prof. **D. van Blom** aan de Technische Hoogeschool te Delft in het Juli-nummer van de Revue économique internationale, getiteld: La main d'oeuvre dans la colonie de Surinam.

Lichtstralen.

De nieuwe aflevering van het hiergenoemde Zendingstijdschrift, (No. IV van jaarg. 1909), bestaat uit een door zendeling J. H. Neumann vertaalde bijdrage van den goeroe N. Ponto, getiteld: Uit den aanvang der Karo-Batak-zending. Op eenvoudige wijze vertelt hier Nikolaas Ponto (een van de Minahassische helpers, die zendeling H. C. Kruijt indertijd medebracht om den arbeid onder de Karo-Bataks in Deli, Oostkust van Sumatra te beginnen) van zijn ervaringen onder de onbeschaafde Bataks, van hun heidenschen godsdienst, gebruiken enz. Aan het slot wijst de vertaler nog op het noodzakelijke van het optreden der zending in die streken en zegt o.a.: „Belangrijk is deze arbeid vooral daarom omdat de stammen der Bataks aan het zuiden van het Toba-meer grootendeels reeds tot het Christendom zijn overgegaan, maar als de stammen aan de noordzijde van het meer, nl. de Timoer- en Karo-Bataks,

niet voor het Christendom gewonnen worden, dan zijn zij binnenkort een prooi van den Islam."

Bibliotheken in Ned.-Oost-Indië.

In het jongste Nr. van de zgn. „Groene Amsterdammer" een artikel over bovengenoemd onderwerp, onderteekend G. V.

Om de belangrijkheid van het onderwerp — dat inderdaad eene nadere beschouwing verdient, waartoe ook wij weldra in dit Weekblad gelegenheid hopen te vinden — willen we een oogenblik bij dit artikel stil staan.

De schrijver wijst in de eerste plaats er op, dat hier te lande telkens geklaagd wordt over gemis aan belangstelling in bibliotheekvragen en in onzen Oost het er op dat punt al niet veel beter zal uitzien. Volgens den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië 1909, tweede gedeelte, pg. 485, zijn er in geheel Oost-Indië a c h t, zegge 8, bibliotheken.

„Genoemd worden een volksbibliotheek te Buitenzorg, te Bandoeng, te Semarang, te Malang, te Djokjakarta, te Soerakarta, te Ternate en te Pekalongan. Van al deze bibliotheken wordt alleen het bestaan vermeld, alsmede het min of meer voltallig bestuur, terwijl van vijf ook is opgegeven wie als bibliothecaris fungeert. Waar genoemde Regeeringsalmanak in rubrieken is ingedeeld, zou men geneigd zijn, de bibliotheken te zoeken onder de afdeeling Onderwijs. De „Ambtenaar ter Algemeene Secretarie te Buitenzorg, belast met de samenstelling van den Regeeringsalmanak" heeft ze echter een plaatsje gegeven bij de...... Instellingen van liefdadigheid!!"

G. V. vindt hierin aanleiding den betrokken ambtenaar te verzoeken in een volgende uitgaaf de bibliotheken een meer passende plaats in te ruimen, en tevens de opgaaf wat aan te vullen, door een korte geschiedenis van elke bibliotheek op te nemen, iets te vermelden over het aantal boekdeelen, den catalogus, den tijd van openen en sluiten, enz.

In veel opzichten komt de schrijver dan zelve tegemoet in deze leemte en weet allerlei bijzonderheden mede te deelen over een aantal in Indië gevestigde bibliotheken van minder of meer beteekenis. Terloops voert hij daarbij ook aan de bibliotheek van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, „die in het bezit van een vrij goede bibliotheek moet zijn.."

Wij mogen den schrijver dankbaar zijn, dat hij de aandacht eens heeft gevestigd op deze aangelegenheid, die, zooals gezegd, voor ons aanleiding kan wezen op dit onderwerp dieper in te gaan. Want... blijkbaar weet G. V. totaal niet af van het bestaan van meer belangrijke bibliotheken in Onze Oost dan de door hem vermelde. We noemen bijv. de hoogstbelangrijke bibliotheken van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, de Kon. Natuurkundige Vereeniging, de Vereeniging tot bevordering van Geneeskundige Wetenschappen, de Algemeene Secretarie te Buitenzorg enz. enz., waarvan alle gedrukte catalogi bestaan.

De heer G. V. kan ons hierbij niet tegenwerpen, dat hij slechts het oog had op zgn. „Volksbibliotheken", daar hij ook melding maakt van bovengenoemde boekerij van 's Lands Plantentuin en ook op de begrooting voor Ned.-Indië een post heeft gevonden van ƒ 40.000, „uitgetrokken voor aankoop en binden van boeken en tijdschriften voor de Bibliotheek van het Departement van Lanhbouw." Dit geeft den schrijver tevens aanleiding zijn artikel aldus te eindigen:

„Het salaris van den bibliothecaris aan deze bibliotheek is vastgesteld op ƒ 1200.— en in de toelichting tot de begrooting wordt gezegd: „de raming is verminderd met ƒ 600.— wegens de vervanging van een derde-commies door een bibliothecaris." Of dit laatste ambt daar ook hoog aangeslagen is!"

„Er zal nog heel wat moeten gebeuren, eer men in Indië zoover is, dat de bibliotheken opvoedingsinrichtingen zijn, in rang, aanzien en beteekenis geheel en al met alle soorten van scholen in het land, zoowel hoogere als lagere te vergelijken."

Het Mohammedanisme op Java.

In het prachtig geïllustreerd tijdschrift „Buiten" (3e jaarg. No. 34), vonden wij bij de afbeelding eener Missigit (bedehuis) op Java blijkbaar van een deskundige hand een opstelletje, handelend over bovengenoemd onderwerp, waarvan de schrijver o. m. vertelt, dat, hoewel deze godsdienst de overheerschende der Javanen is, ze toch inderdaad, en dit komt vooral in hun dagelijksch leven uit in allerlei kleinigheden, aan den ouden natuurgodsdienst getrouw zijn gebleven, hetgeen in hun rechtspraak vooral duidelijk uitkomt. „Trouwens, het armelijke aanzien van de meeste moskeëen op het platteland, bewijst wel, dat het Islamisme van den Javaan niet diep zit", zegt de schr. met een uitroepteeken, noewel dit o.i. evenzeer een bewijs kan zijn van der plattelands-Javanen geringe welvaart.

***

Ten slotte den inhoud der sedert het vorig overzicht ontvangen periodieken en afzonderlijke geschriften met betrekking op de Indiën.

Weekblad voor Indië. No. 14.

De veetentoonstelling te Sedati (met foto's), door W. de Keizer. — Iets over negerkunst (met teekeningen), door V. H. — Vreemde eend (Een kijkje op het leven op een suikeronderneming in den ouden tijd), slot. — Toenggoe mati (Indische schets) door Léo Daink.

De Indische Mercuur. 1909. No. 34.

De rietsuikerindustrie in de verschillende landen van productie, II: Cuba, door H. C. Prinsen Geerligs (vervolg). — De krullotenziekte der cacaoboomen in Suriname, haar oorzaak en haar bestrijding, door Dr. H. M. Quanjer. — Preanger Kinabond (Verslag van vergadering). — Een wijziging van het octrooi en de statuten der Javasche Bank. — Invoer op Java in 1903. — Uitvoer van Java in 1908. — Jaarverslag van de Nederlandsche Kamer van Koophandel in Australië. — Jaarverslag van het Koloniaal Museum te Haarlem over 1908. — Instelling van een Kamer van Koophandel en Fabrieken in Suriname. — Wijziging van het reglement van den Gouvernements Telegraafdienst in Nederlandsch-Indië. — Kultuurberichten. — Financiëele verslagen en berichten. Benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Rapport betreffende terreinverkenningen en spoorwegplan voor Midden-Sumatra. Ingevolge besluit van den Gouv.-Generaal van Ned.-Indië dato 14 Juni 1907 No. 26. Batavia, Landsdrukkerij.

Rapport betreffende een onderzoek naar in te voeren stoomvaartdiensten op rivieren in Midden-Sumatra. (Met bijlagen). Batavia, Landsdrukkerij.

Adviezen van den hoofdinspecteur der spoorwegdiensten en van het stoomwezen, chef van den dienst der Staatsspoorwegen op Java, en van den directeur der burgerlijke openbare werken nopens het rapport der spoorwegverkenning in Midden-Sumatra. Batavia, Landsdrukkerij.

J. v. Roon: Een en ander over kaartprojecties, door —, Kapitein-brigadechef bij den topographischen dienst. Batavia, Landsdrukkerij.

INGEZONDEN.

Variété „Flora."

Flora Hoog, marsch, het eerste orchestnummer was zeer goed gekozen, want gedurende den geheelen avond was het Flora Hoog.

De verschillende nummers van het programma waren met zorg gekozen, in één woord prachtig. Zoowel Miss Wallenda op de rollende globe, waarmede zij zoowel voor- als achterwaarts trappen op- en afloopt als het duettistenpaar Wallno en Gengette, wier lenigheid vooral te bewonderen viel, oogstten veel bijval.

Zeldzaam mooi waren Les 3 Liviers in hun krachtoefeningen op de dubbele draad, terwijl Lamoen, de Vlaamsche kluchtzanger, er daarna weder den lachlust in bracht.

Zelden zagen wij zoo'n uitstekende dressuur van een leger verschillende prachthonden. **Clown Zertho** wij bewonderen uw geduld.

La Beral de Mysterieuse grottendanseres, was in één woord prachtvol, zoowel de dansen als het décor.

Na de Pauze: The Great O'Kan, een paar excentrieken, die eveneens den lachlust opwekten.

Les Genges Lijs viel eveneens zeer in den smaak, terwijl Les 4 Banolas in hun onovertroffen werkzaamheden aan het drievoudig rek de bewondering van het publiek gaande maakten.

De Bioscoop gaf, behalve eenige komische nummers, de Vlootrevue en de versierde tramwagens te aanschouwen.

Het orchest onder leiding van den bekwamen dirigent Th. Blokland was uitstekend.

Den heer Humel, directeur-Gérant, verdient een woord van lof over zijn met zorg gekozen prachtprogramma.

Niemand verzuime daarom dit programma, dat tot 15 September duurt, te gaan zien. Men keert hoogst voldaan huiswaarts.

R.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 30 Juli 1909. No. 06.

Dit Nummer bevat o.m. wijziging van het Reglement op het rechtswezen in de navolgende residentiën: Banka, Menado, Amboina, Timor, Palembang, Lampongsche districten, Benkoelen, Zuider- en Oosterafd. van Borneo, Ternate, Bali en Lombok, Djambi, Oostkust van Sumatra, Riouw; in de gouvernementen Celebes en Onderh., Sumatra's Westkust en Atjeh en Onderh., zoomede in de ass.-residentie Billiton.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den ingenieur F. Goossens; één jaar aan den onderwijzer K. Sanders; den administrateur A. G. W. H. Hafkenscheid en aan den ambtenaar W. Tannenbaum.

Ontslagen: op verzoek eervol de inlandsche arts Raden Baron; de commies Mej. L. J. Snellebrand; de klerk F. Schifferling en de leerling-opziener N. A. Liedelmeijer.

Benoemd: tot ambtenaar voor Chin. zaken te Soerabaja H. J. F. Borel; tot commies te Bandoeng H. Maphar; tot machinist bij de zoutfabrieken op Madoera Ch. Deijkerhoff; tot ondervoorzitter van den landraad te Malang Mr. K. J. Pott; tot 1e subs.-griffier bij den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. A. J. C. van Hamel; tot tijd. id. te Batavia Mr. C. J. Poortman; tot procureur-gen. bij het Hooggerechtshof Mr. A. J. Andrée Wiltens; tot lid van den R. v. J. te Batavia Mr. H. G. Nederburgh; tot id. te Semarang Mr. M. C. Rogge; tot controleur B.B. op Java en Madoera H. van Ophuijsen, G. H. de Man, A. Simon, H. M. van Altena, H. H. de Cock en J. F. Verhoog; op de Buitenbezittingen: O. A. Westra, H. Beeuwkes, R. A. A. W. Schreuder, A. M. Ballot en J. H. G. Boissevain; tot commies te Soerabaja J. P. Stoelman; tot griffier van de landraden Indramajoe en Madjalengka F. J. P. Keijdeniers; tot controleur in Djambi E. W. F. van Walchren.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der infanterie W. H. Scheij.

Bevorderd: bij het wapen der infanterie tot 1en luitenant de 2e luit. G. Berenschot, A. J. F. Dessauvage, E. K. A. de Neve, W. van der Poel, E. L. A. Becker, F. van der Goes, H. A. E. Jacobs, J. W. H. Kramer, M. W. J. J. van Peer, J. Hogewind, C. Marcus, H. M. Savalle, O. van Houten, J. van der Rest, J. A. Mac Leod Manvel, H. F. L. Krämer, T. B. Masquerier Hofland, M. H. de Blauw, W. J. de Vries, F. Treffers, L. M. van Kooten, en H. J. Osten.

Benoemd: tot administrateur van het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier de gep. majoor-kwartiermeester van het Ned.-Indisch leger J. S. C. F. Blankenstein; tot adjudant van den chef van het wapen der genie de 1e luit. der genie T. Tanja.

Overgeplaatst: naar Palembang, de 1e luit. der genie J. H. W. Immink.

Uit de Javasche Courant van 3 Aug. 1909. No. 61.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan den ambtenaar ter Alg. Secretarie Th. W. Grondijs; aan den opziener van den cultuurtuin in Zuid Nieuw-Guinea I. A. Wouters; het lid van de Wees- en Boedelkamer te Semarang M. F. Braakman en den ontvanger der in- en uitvoerrechten te Panaroekan J. F. A. Apon.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident van Bangil W. F. Lutter; de boekhouder te Medan P. H. Theuvenet; de commies te Soerabaja P. A. Ros; de onderwijzer 1e kl. Raden Natadikarta.

Benoemd: tot 2en commies te Soerabaja A. V. Klein; tot notaris te Blitar A. H. Spaan; tot lid van den gemeenteraad van Palembang Dr. E. M. G. Ahn; tot geneesheer op Banka L. Backer Overbeek; tot archivaris bij het Dept. B.O.W., H. M. Mossel; tot griffier van den R. v. J. te Batavia Mr. J. F. A. M. Buffart; tot onderwijzer 1e kl. J. P. van der Kleijn.

Geplaatst: in de res. Soerabaja de contr. H. Heijting; in Soerabaja H. I. Bussemaker; in Madoera H. van Ophuijsen; in Pasoeroean G. H. de Man; in Kediri H. H. de Cock; in het gouv. van Celebes R. A. A. W. Schreuder en de adspirant-controleur M. Adriani; in de Lampongsche districten A. M. Ballot.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondheid 2e kl. M. E. Schröder.

Geplaatst: bij het 4e depot-bataljon de 2e luit. J. Drewes; bij het 17e de 2e luit. A. P. de Vaijnes van Brakell Buijs; bij het 10e de 2e luit. A. E. Brunet de Rochebrune.

Voorts bevat dit Nr. der Javasche Courant het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand 1909.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem IV”, gezagvoerder P. C. van der Graaf, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira.

Acht eerw. zusters; N. Christensen; G. Ramah; M. Leyten; J. Ranshuysen; H. J. Kloet; J. du Bois; 1 Javaan.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Frederik Hendrik”. Gezagvoerder G. D. Nieman, van West-Indië naar Amsterdam.

M. V. Zwijsen; J. R. Arends; J. de J. Arends; J. E. M. Arends; J. E. Croes; Mevrouw C. Friedrich en 4 kinderen; Mevr. S. E. de la Parra en dochter; P. C. Hofstede—Crull, echtgenoote en 3 kinderen; J. C. H. P. Boertje, echtgenoote en kind; M. J. Goudberg; J. C. Loman; Jongeh. B. Salm; Jongeh. J. Nassy; H. de Cavalazzi*; Mevr. R. de Cavalazzi*; Mevr. Leysner en 2 dochters; J. C. v/d Ban; D. v/d Plas; J. A. M. H. Naethuys; W. P. Claesener; M. v/d Berg; J. W. Beukenholdt; A. J. Doormalen; M. van Hees.

* te Havre ontscheept.

Passagiers van het stoomschip „Wilis”. Gezagvoerder W. Adam, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: L. F. de Kroon met echtgenoote en 1 zoon; A. Slager; J. C. J. Bongers; Mejuffrouw L. J. M. Rudolph; Mejuffrouw A. W. H. Rudolph; D. K. R. de Boer; J. Baidenmann; J. W. van Weert; A. J. H. Eyken met echtgenoote en 1 kind; J. W. de Raaf; Mevrouw N. van Dijk—van Gijn; Zuster A. J. van Zanten; H. J. Muhren; J. D. G. Loeff, met echtgenoote en 1 kind; H. Blom; Zimmermann; Vermeulen; Junge; S. Terwey; L. J. M. van der Hoeven; F. Levisohn, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: Mejuffrouw E. Knuttel; Miss A. Gruar; Miss A. M. Moss.

Naar Lissabon: Mevrouw G. Steinback.

Naar Marseille: H. Praetorius; J. A. Roelofsz; G. T. Harloff; X. Keller en dochter; T. Graat Folliot de Crenneville; Mejuffrouw F. Fierville; J. Eysten; H. H. Niemeyer; B. de Jong; J. van Hoboken Azn.; J. H. van Hoboken; A. van Hoboken; E. Hoyer; Mejuffrouw A. Hoyer.

Te Southampton schepen zich in: C. H. Ford.

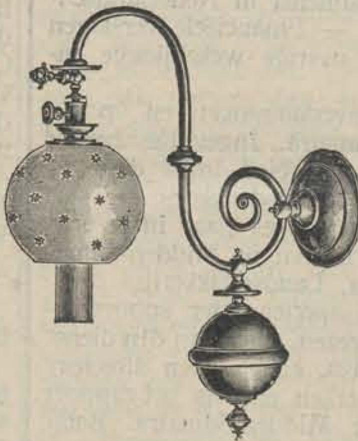
Naar Lissabon: S. P. Hopkins.

Naar Marseille: B. Heuzeveldt; E. Westerdijk Bosdijk; B. Barrow; W. Scott; H. L. Bekker.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mevrouw G. J. B. Blekkink en 1 kind; A. D. Gonsalves; W. C. van Raadshooven; C. F. E. Smith; W. Schrevel; Mevrouw A. W. C. van Klaveren—Scharenberg; L. M. Vonck en echtgenoote; Mejuffrouw C. M. Schaap; W. M. C. Vermaat; L. H. Wijnmalen; A. Hartelt; A. Kruijt met echtgenoote en 2 dochters; N. Hendriks en echtgenoote.

Naar Port-Saïd: E. Thiriet; Ghysels.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline”, een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om de te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

No. 36 Donderdag 9 September 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

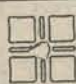
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Bandjirs op Java.

Bij het Departement van Koloniën is het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië, dd. 3 dezer, ontvangen:

„In den nacht van 29 op 30 Augustus zijn de hoofdplaats Loemadjang en omstreken door bandjirs zwaar geteisterd. Het aantal dooden is wellicht vijfhonderd. Aanzienlijke schade werd aan veldgewas, huizen, vee en voedingsmiddelen toegebracht. Vele bruggen zijn weggeslagen. De spoorbaan van Loemadjang naar Pasirian is grootendeels verwoest. De spoordienst moet dientengevolge vermoedelijk een half jaar gestaakt worden. Onder de bevolking heerschte een paniek, waardoor velen vluchtten. De noodige maatregelen zijn van bestuurswege getroffen."

Middelbaar Onderwijs.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar, bevoegd tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn.

Aan de uitzending is verbonden:

a. een gratificatie voor uitrusting af *f* 1000;

b. overtocht naar Batavia als gouvernementspassagier der 1e klasse, casu quo ook voor het wettig gezin;

c. een voorloopig traktement van *f* 150 per maand ingaande met den dag van aankomst te Batavia tot den dag, waarop het activiteitstraktement, volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië, ingaat.

Het traktement bedraagt *f* 450 's maands, met drie vierjaarlijksche traktementsverhoogingen, elk van *f* 100 's maands, zoodat zal worden bereikt een maximum traktement van *f* 750 's maands.

Zie verder St.-Ct. no. 206.

Van de Redactie-Commissie:

Ter Voorkoming van Misvatting.

Wijl naar aanleiding van een berichtje, voorkomende in het ochtendblad van het Alg. Handelsblad van Dinsdag 17 dezer, ons de vraag werd gedaan: of „Oost en West" hiermede ook iets uitstaande had, kunnen wij, om misvattingen te voorkomen, niet nalaten bedoeld, vrij curieus, bericht hier in zijn geheel te doen volgen en er uitdrukkelijk bij te vermelden, dat onze Vereeniging in geenerlei verbinding staat met dat „Militaire Tehuis", noch met den H. B. Mil. Bond, die zich ook „Oost en West" schijnt te noemen:

In ons Avondblad van Donderdag 2 Sept. j.l. maakten wij melding van de stichting van een tehuis voor Oud-Militairen te Rotterdam, genaamd „Prinses Juliana."

De „Ned." had aan dit bericht de mededeeling toegevoegd, dat giften enz. in ontvangst worden genomen o.a. door den voorzitter van den H. B. Mil. Bond Oost en West, den heer G. B. van der Werff, te Rotterdam.

Nu echter acht dit blad zich verplicht, den lezers aan te bevelen aan dat verzoek niet te voldoen alvorens nauwkeurig zich op de hoogte te hebben gesteld van de juistheid der door genoemden heer gedane mededeelingen. Het komt het blad toch voor, dat met de namen van de heeren, die als leden van het comité genoemd zijn, een onwaardig reclame-spel wordt gespeeld. Van ds. H. ten Kate althans is de „Ned." zeker, dat hij niet in het comité zit.

Eveneens heeft het blad, puttend uit de beste bron, de zekerheid verkregen, dat de ook door ons vermelde mededeeling, volgens welke de heer Idenburg, oud-Minister van Koloniën, een gift van *f* 500 zou hebben gegeven, volkomen onwaar is, terwijl het ook redenen heeft om te twijfelen aan de juistheid van de mededeeling, dat H.M. *f* 1000 zou hebben gegeven.

Aan bedriegerij of oplichting behoeft in dit geval niet te worden gedacht, meent de „Ned." De omstandigheden schijnen van dien aard dat de heer v. d. W. zoowel anderen als zichzelf te goeder trouw wat op de mouw spelt.

(Alg. Handbl.)

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nederlandsche Staatscourant 1909 no. 75 à *f* 0.10 **(oproeping artsen).**

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1903 à *f* 0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java**, door J. H. Eijken, à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende opleiding voor militaire apothekers.

g. idem oproeping van adspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschap, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in N.-I.

Van het Bestuur van de „Groep Ned.-Indië" van 't *Algemeen Nederlandsch Verbond*, ontvingen wij ondervolgenden afdruk waarmede wij gaarne ook onze lezers in kennis stellen:

Aan

Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

Geven met verschuldigden eerbied te kennen H. E. Steinmetz, voorzitter van 't Bestuur, en M. G. Hoekstra, lid van 't dagelijksch bestuur der Groep Nederlandsch-Indië van 't Algemeen Nederlandsch Verbond en als zoodanig handelende namens genoemd Bestuur, krachtens artikel 8 der bij Gouvts. besluit van 29 Juni 1908 No. 32 goedgekeurde statuten der Groep:

dat het 't Bestuur van genoemde Groep wenschelijk voorkomt, dat aan eenige der best geslaagde leerlingen van daartoe aan te wijzen onderwijsinrichtingen, waar 't Nederlandsch voertaal van 't onderwijs is, de mogelijkheid geopend worde, hun studiën in Nederland op 's lands kosten te vervolgen, gedurende een tijd, voldoende om zich voor een betrekking te bekwamen, welke aangenomen kan worden als de gewone aanvang in de loopbaan, waarvoor de doorloopene studie vereischt is;

dat de door ons voorgestelde maatregel op de volgende gronden aanbevolen wordt:

1. kan daardoor bij wijze van belooning voor reeds betoonden ijver, toewijding en geschiktheid, door een keur van Indische jongelieden grooter kennis en ervaring verkregen worden dan hier te lande verworven zouden kunnen worden met den besten wil, zelfs bij uitbreiding van de onderwijsgelegenheden (waartoe echter in jaren geen voldoende mogelijkheid zal bestaan); wijl voor een goed deel die kennis en ervaring opgedaan moet worden door 't zien met eigen oogen en door eigen ondervinding van wat er in de veelzijdiger en verder ontwikkelde Europeesche maatschappij zooal omgaat. 't Ontbreken van zoodanige ervaring is een der redenen, — naar door ons nog dezer dagen uit goede bron vernomen werd — waarom bijv. veel ondernemers jongelieden uit Europa verkiezen boven jongelieden van ongeveer gelijke studie, die nooit verder dan Indië geweest zijn.

2. Een behoorlijke en billijke regeling dezer aangelegenheid kan een prikkel zijn voor allen, die op hierbedoelde onderwijsinrichtingen schoolgaan, om zich ernstig toe te leggen op hun studies. Daardoor

zullen die studies meer vrucht kunnen dragen voor allen, zelfs voor hen, die niet erin mochten slagen, onder de uitverkorenen opgenomen te worden; en dit zal der geheele Indische Maatschappij ten goede komen.

3. Dit laatste kan ook gezegd worden, en natuurlijk in nog meerdere mate, ten aanzien van het hier werkzaam zijn van de uitverkoren jongelieden, na hun terugkomst in Indië en bij goede uitkomsten der studie in Nederland, toegerust als zij dan ook zijn met de besproken ervaring;

dat, als van zelf spreekt, wij niet in staat zijn in iets meer dan groote trekken aan te geven, op welke wijze de maatregel tot stand te brengen zal zijn, wat ook niet noodig schijnt, daar de Regeering over veel meer gegevens alsmede over deskundige krachten beschikt. Alleen zij het ons geoorloofd te kennen te geven, dat onzes erachtens de keuze der jongelieden met strenge zorg dient te geschieden; dat voor zending naar Europa niet in aanmerking mogen komen personen, van wie met eenigen grond te verwachten is, dat zij, hetzij wegens lichamelijke of geestelijke gebreken hun studie in Nederland op de te bepalen wijze niet zullen kunnen voltooien; dat in beginsel of in groote trekken vastgesteld dient te worden de wijze van 't volgen der studie, van 't voorzien in kost en inwoning, de geldelijke toelagen en beloonningen, de af te leggen examens en wat dies meer zij, en dat afwijking van 't ten dezen bepaalde slechts onder zekere voorwaarden toegelaten mag worden, ter beoordeeling van daartoe aangewezen personen of colleges; dat de jongelieden staan moeten onder zeker toezicht en onder zekere, echter niet kleingeestige tucht, ook tot waarborg voor een zedelijk leven, een en ander om teleurstelling of zelfs mislukken te voorkomen, om zekerheid te geven aan de betrokkenen en de ouders of voogden en aan 't Gouvernement; dat van dit toezicht en van gedrag en vorderingen periodiek verslag uitgebracht moet worden aan alle daarbij belanghebbenden als de ouders of voogden, de jongelieden zelf en 't Gouvernement; dat er, voor zoover mogelijk, gevallen vooruit aangegeven moeten worden, waarin ten aanzien van een betrokken persoon de maatregel ingetrokken wordt, en wel voornamelijk indien met grond voorzien kan worden, dat die voor hem geen nut meer zal kunnen hebben; dat de toelagen, w.o. voor uitrusting (ook wat betreft studiemiddelen als boeken en instrumenten) en ook voor uitspanning enz. behoorlijk voldoende moeten zijn, met terzijdestelling echter van weelde;

dat, als bekend, een maatregel, als thans voorgesteld, reeds vroeger genomen werd. In de ter Algemeene Secretarie opgemaakte Nota „Het Pauperisme onder de Europeanen in Nederlandsch-Indië", tweede gedeelte, bldz. 69 en volg. wordt vermeld: dat bij artikel 1 van 't Gouvts. besluit van 20 November 1860 No. 3 aangeteekend werd, dat jaarlijks aan den meest uitmuntenden leerling der in 1861 geopende ambachtsschool te Soerabaja op staatskosten overtocht naar Nederland en terug, en gedurende vier jaren een tegemoetkoming van *f* 1000.— 's jaars verleend zou worden om zich verder te bekwamen. Aldaar staat o.m. te lezen: „De jaarlijksche uitzending naar het Moederland, ingevolge de hooger medegedeelde, in artikel 32 van het Reglement der school opgenomen bepaling, van een der beste leerlingen van de instelling, leidde echter spoedig bij het Opperbestuur tot verschillende bedenkingen." Eindelijk deed de minister de Waal den maatregel in 1863 staken. In 't geheel hadden 5 leerlingen er van kunnen genieten, waarvan drie bestemd tot stoomwerktuigkundige en twee voor burgerlijk bouwkundige. Voor uitrusting bij vertrek uit Indië werd *f* 400.— en bij terugkeer naar Indië *f* 600.— toegekend. Dat indertijd de maatregel, naar het schijnt, geen bevredigend resultaat had — om welke redenen is niet vermeld — zal natuurlijk na zoovele jaren geen beletsel zijn hem opnieuw te beproeven;

Wijders komt het ons wenschelijk voor:

dat de bepalingen ter zake, wat betreft de geldmiddelen en 't aantal leerlingen van elke onderwijsinrichting, 't welk jaarlijks uitgezonden kan worden, periodiek, bijv. om de drie jaren, herzien worden;

dat er in voorzien worde, dat, bij gebleken behoefte, tusschentijds de leerlingen van andere onderwijsinrichtingen voor de hierbedoelde uitzending naar Nederland in aanmerking gebracht kunnen worden;

dat de hier voorgestelde uitzending afgescheiden gehouden worde van die, welke voor de behoeften van 's lands dienst reeds plaats heeft of later noodig geacht wordt.

En vermeenen wij:

dat overigens een maatregel, als de voorgestelde op hoogen prijs gesteld zal worden, daar er reeds groote aandrang bestaat om in Nederland zijn studies te voltooien, getuigen de Inlanders, die daartoe in 't Moederland verblijven, w.o. Inlandsche artsen, waarvan een ter zake kundige ons verklaard heeft, dat bij hen niet alleen de bedoeling voorzit een financieel betere positie zich te verwerven, doch vooral ook om hun wereldkijk wat te verruimen; en

dat de onderwijsinrichtingen, te welker aanzien de maatregel al dadelijk toepasselijk verklaard zou kunnen worden, zijn:

de scholen tot middelbaar en vakonderwijs.

de school tot opleiding van Inlandsche artsen.

Redenen, waarom wij ons tot Uwe Excellentie wenden met 't eerbiedige verzoek, het wel daarheen te willen leiden, dat maatregelen, als bovenomschreven, genomen worden.

Weltevreden, 13 Juli 1909.

'tWelk doende, enz.

Een paar opmerkingen betreffende het nut van het kennen der Nederl. taal voor den Maleiër.

„Een treurig bewijs van kortzichtigheid is het, dat de Hollanders in Oost en West eeuwen lang verzuimd hebben de kennis onzer taal te verbreiden, niet natuurlijk om de landstalen te verdringen, maar ok aan de hoogere etanden onder de inboorlingen het middel te verschaffen tot hooger ontwikkeling. Men zag er niet tegen op in Ambon en de Minahassa eene vreemde taal, 't Maleisch, in te voeren, maar den inboorling gelegenheid te geven zich in 't Nederlandsch te bekwamen, dat achtte men niet aanbevelenswaardig, omdat onze taal, naar het heette, voor de inlanders te moeilijk was. Als men nu weet, dat ondergeteekende onder zijne leerlingen een Javaan gehad heeft, die in 't idiomatisch gebruik onzer taal uitmuntte; als men verder weet, dat men van Javanen en Maleiers te Batavia hetzelfde opgemerkt heeft; dat meermalen een inlander op de scholen primus is; dat schrijver dezes brieven van Javaansche dames, Minahassische jonge meisjes en Rotineesche schoolmeesters gezien heeft in echt, beschaafd, sierlijk Hollandsch — dan kan men de diepte peilen van de onnoozelheid dier snuggere lieden, die 't Hollandsch des te moeilijker voor den inlander oordeelen, naarmate zij zelven minder vatbaarheid bezitten, om zich in eene inlandsche taal behoorlijk uit te drukken."

Prof. Dr. H. Kern, Leiden.

Naar aanleiding dezer woorden (de spatieeringen zijn van ons) uit de brochure „Het Nederlandsch in Nederlandsch-Indië", als feestgave aangeboden aan de leden der Vereeniging „Oost en West" bij gelegenheid van haar tienjarig bestaan, voelen wij ons, ook als lid van het „Alg. Ned. Verbond", gedrongen van onzen kant nogmaals de algemeene aandacht er op te vestigen, welk een prachtig groot te exploiteeren terrein „Insulinde" in deze biedt; hoe noodig het is dat inboorlingen daar zooveel mogelijk het Hollandsch leeren spreken en schrijven, ook om de gewenschte aanraking en waardeering tusschen Hollanders en Indiër's meer en meer te bevorderen.

Dit terrein is niet alleen groot, maar ook, — om 't duitsch-landbouwkundig uit te drukken — „gaar", d.w.z. het voldoet thans aan alle eischen om van zaad — het Hollandsche taal-zaad dus — voorzien te worden.

Nu is men ook verplicht om het beste zaad op de juiste manier uit te kiezen, en zoo spoedig mogelijk uit te zaaien, wil men den gunstigen tijd voor dien arbeid niet voorbij laten gaan en... van een goede opbrengst verzekerd zijn.

De kennis der Nederlandsche taal kan den inboorlingen tevens van dienst zijn bij wijze van een vlijmscherp snoeimes, dat zij gebruiken moeten om de doode, ziekelijke en verdrukte takken en twijgjes van hun eigen moedertaal behoorlijk — precies zooals een goed snoeier zijn werk verricht — te verwijderen.

De hooggeachte Prof. Ch. A. van Ophuijzen te Leiden zal 't met ons eens zijn, waar wij hier een ongunstig oordeel uitspreken over de z.g. Abdoellah bin Abdoel Kadir Moensji, de Sadjarah Melajoe en de Pandjatanderan-stijl. Deze behooren o.i. tot het verleden... in een antiquiteiten-boekerij.

De aanhoudende, totaal onnoodige „alkesah", „arkian", „hatta" e. d., de langdradige geestdoodende zinnen met hunne vele omwegen en herhalingen maken de taalstudenten suf...... „bingoeng", en de leerlingen der indische scholen, ongevoelig, dikhuidig voor indrukken, betreffende de schoonheid der Maleische taal.

En wat erger is: de „lesgevers" worden op den duur nog gevoelloozer dan hun trouwe leerlingen. Worden echter bovengenoemde hinderpalen door hen zelfs wel als zoodanig gezien? Zoo ja, dan zouden zij toch reeds lang meer geschikte boeken, tot het onderwijzen der Maleische taal gebruikt worden.

Boeken als de Pandjatanderan, Sadjarah e. d. zouden dan door deskundigen, mannen, die niet alleen volkomen op de hoogte der taalregels zijn, maar vooral ook taalgevoel bezitten, verbeterd moeten worden.

Dit zijn immers geheel ouderwetsche boeken geworden; de daarin voorkomende „boekentaal" staat ver, hemelsbreed van de ware, alledaagsche spreektaal af, van die taal b.v. welke a.s. ambtenaren van het B.B. hebben te leeren, willen zij behoorlijk een gesprek in de landstaal met Maleiers kunnen voeren.

Zinnen, als de volgende, voorkomende in het Maleische blad „Tjahaja Sumatra", No. 34, van 10 Mei 1909, zijn ongenietbaar:

„Tetapi apa boleh boeat, setengah controleur bahasa Melajoe poen tidak pandai, apalagi adat orang Minangkabau jang sangat soekar dipahamkan, sedangkan bagi orang Minangkabau sendiri, boekan patoet soesah mengatahoeinja; lebih-ledih lagi, bagi lain bangsa. Baga orang Belanda pengatahoean ini boekan pekerdjaan setahoen doea tahoen, melainkan pekerdjaan berpoeloehpoeloeh tahoen."

Dergelijke taal moest in een lobang begraven kunnen worden, waar zij nimmer meer uit te voorschijn kwam.

Wie de artikelen in de vroegere Bintang Hindia, onder redactie van onzen landgenoot Abdul Rivai, thans Doctor-arts, met kennis van zake gelezen heeft, zal ongetwijfeld opgemerkt hebben dat deze niet alleen in voortreffelijk, eenvoudig Maleisch geschreven waren, maar ook door smaakvollen stijl uitmuntten, de vrucht van een volmaakt taalgevoel.

Dit alles nu heeft Dr. Abdul Rivai zonder twijfel te danken gehad aan zijn grondige kennis van de Nederlandsche taal, waarvoor hij als belooning een scherp „maleische-taal-snoeimes" rijk werd, dat hij zoo goed weet te hanteeren, dat wij hem gerust den eerenaam van „Maleische taalsnoeier" mogen geven.

Een der vele Maleiërs.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De heer Soetan Casajangan Sp. in de *Nieuwe Courant* over het inlandsch onderwijs in de Battaklanden. — Uit de „Indische brieven" van het *Nieuwsblad Vooruit.*

In de Nieuwe Courant brengt de heer R. Soetan Casajangan Sp. de onderwijstoestanden in Indië, speciaal in de Battaklanden, ter sprake, en bepleit daarbij de wenschelijkheid van uitbreiding van het inlandsch onderwijzerspersoneel. Dit laatste vooral met het oog op het aanleeren door de inlandsche bevolking van de nederlandsche taal.

Aan de Europeesche school te Si Bolga, zegt de heer Soetan Casajangan Sp., zijn slechts twee Europeesche onderwijzers, terwijl er kinderen te veel zijn. Volgens berichten, die ik uit Indië ontving, zijn er op dit oogenblik 40 tot 50 inlandsche kinderen die privaatlessen nemen van de onderwijzers of van hun vrouwen, tegen betaling van p.m. *f* 5 per maand, slechts voor enkele uren per maand. Er zijn er, die naar Padang, Pad. Pandjang en naar Fort de Kock gaan, om de Europeesche school of de zusterschool te bezoeken.

Het is dus zeker wenschelijk de school te vergrooten en het aantal onderwijzers te vermeerderen, bv. met een z.g. inlandschen hulponderwijzer van den 2en rang. Van de tegenwoordige onderwijzers kan er een worden gekozen ter opleiding van Inl. personeel in die school zelf. Hij wordt daar tijdelijk voor die betrekking benoemd, krijgt zijn gewoon salaris als hoofd der inlandsche school IIe klasse plus *f* 25 toelage. Van het hoofd dier school krijgt hij lessen in het Nederlandsch en in de opvoedkunde, terwijl de eerste ook *f* 25 per maand krijgt. Na twee jaar mag hij examen afleggen voor hulponderwijzer van den 2en rang.

Na gunstigen uitslag van zijn examen ontvangt hij de bovengenoemde belooning. Daarna kan hij definitief in die betrekking benoemd worden.

Behalve voor deze Hollandsch-Indische school hebben wij nog noodig onderwijzers voor de 1e klasse scholen, b.v.

1e. Te Si-Bolga.
2e. Te Padang-Si-Dimpoean.
3e. Te Panjaboengan.
4e. Te Si-Pirok.
5e. Te Si-Lindoeng.
6e. Te Si-Boehoenan.
7e. Te Toba.

Van de acht op te leiden onderwijzers worde er een op Si-Bolga geplaatst en de andere 7 worden naar Nederland gestuurd. Na 2 jaar zou men dan de resultaten daarvan kunnen zien.

Schrijver dezes, zoo besluit hij, beveelt dit denkbeeld warm aan, ter bevordering der welvaart van de bevolking van Nederlandsch-Indië, en in 't bijzonder voor wat het laatste aangaat, in het belang van het volk der Bataklanden, dat het gouvernement steeds gehoorzaamt en vertrouwt."

***

Een allergrappigste correspondent te „Weltevreden" houdt het Nieuwsblad Vooruit er op na! In anderhalve kolom druks behandelt hij, wel geteld, 8 verschillende onderwerpen; indische topics of the day. Nu is dit nog wel in hem te loven. Met prijzenswaardige beknoptheid blijkt hij zijn stof zoo te beheerschen, dat er voor de lezers onder de lectuur voortdurend gelegenheid bestaat om door eigen nadenken het aangegeven onderwerp verder „door te denken." Die mijnheer te Weltevreden voert zijn lezers van Atjeh naar Celebes en van Djeddah naar Batavia. Hij is van alle markten thuis en weet over alles iets te vertellen. Zoo heeft hij het over de „uiterst eenvoudige oplossing", die de heer van Assen voor het Atjeh-vraagstuk in het Koloniaal Weekblad van 8 April j.l. heeft aangegeven alsmede over het Mekka-gevaar, waarover Professor Snouck Hurgronje indertijd in Onze Eeuw schreef. Vervolgens komt Celebes aan de beurt. Hierover schrijft hij:

„Door het mislukken van een gedeelte van den padie-oogst is daar een weinig rooskleurige toestand ontstaan. De heer A. van Emmerik, oud-resident (sic!) voor de meeste Indische menschen geen onbekende, iemand, die zeer veel hart heeft voor den inlander, collecteert nu hier voor de slachtoffers. Op verscheidene kantoren gaan lijsten rond, die ze, goed volgeschreven, weer verlaten.

Over den inlander gesproken: ik kan niet zeggen dat bij mij de appreciatie bizonder groot is. De ervaringen met de verschillende huisjongens hebben me die niet verbeterd."

Wat verder volgt zullen wij maar laten „zwemmen." Maar het ten tooneele voeren van dien „oud-resident, den heer A. van Emmerik, die zooveel hart heeft voor den inlander", doet bij ons het zeer sterk vermoeden rijzen, dat v. G. G., zooals de schrijver zich teekent, dichter bij den Haag dan bij „Weltevreden" woont.

Wanneer die „Indische Brieven" nu toch eenmaal hier gefabriekt worden, waarom kan dat dan niet een beetje beter en nauwkeuriger geschieden? Er wordt toch al genoeg onzin over „den Oost" geschreven.

Uit de O.-I. Mail.

Werd onlangs in onze rubriek „Wat de Inlander zegt" het oordeel van een Inlandsch blad aangehaald betreffende de a.s. **reorganisatie der politie op Java**, in de Javabode lezen wij daarover:

„Wat het inlandsch personeel buiten de hoofdsteden van Java betreft, zullen de volgende maatregelen worden getroffen:

Opneming in de algemeene politie van verschillende categorieën van tijdelijk politiepersoneel, waaronder opiumpolitie, bezoldigde nachtwakers, aangesteld ter vervanging van de bezetting van wachthuizen (waarvoor vroeger heerendienstplichtigen waren aangewezen); oppassers ter bewaking van districtsgevangenissen en tot vervoer van de districtsgevangenen (oppas boei distrik) en de zoutpolitie op Madoera, een en ander met eenige verhooging waar noodig, van de bezoldiging.

Hierdoor zal een eind worden gemaakt aan de versnippering van krachten, waarover thans te klagen valt en zullen de ter beschikking staande politiemiddelen op doeltreffender en meer economische wijze worden aangewend.

Voor het een en ander is een bedrag noodig van ruim een ton, door welke uitgave het totaal der begrooting niet behoeft te worden verhoogd, aangezien de som te vinden is uit bedragen, vrij komende door vroegere reorganisatie.

In overweging staat verder nog te worden genomen eene omvangrijke reorganisatie, ook uit een oogpunt van politie, zoowel van het Europeesche, als van het inlandsche bestuur, waaromtrent nog plaatselijke onderzoekingen worden gevorderd en die vermoedelijk tot een verhooging der jaarlijksche uitgaven met eenige tonnen zal kunnen leiden.

Nog wordt voorgesteld uitbreiding der telefonische verbindingen tusschen de posten der bestuursambtenaren. Hiervoor is als eerste termijn aangevraagd een bedrag van *f* 35,000.

Ten slotte kan nog worden vermeld dat, om steeds tijdig tot versterking van personeel te kunnen overgaan, het plan is geopperd om stelselmatig jaarlijks een bedrag van *f* 10,000 uit te trekken voor uitbreiding van politie-formatie in verband met nieuwe behoeften, zoodat dan niet op een volgende begrooting behoeft gewacht om daarin te voorzien.

Dit alles betreft hoofdzakelijk het personeele deel der reorganisatie. Andere maatregelen, welke o.a. de politie-rechtspraak enz. ten goede moeten komen, zijn nog in overweging."

Het Bat. Nieuwsbl., besprekende het artikel van den heer Bannink in de N. Rott. Crt., naar aanleiding van dat van R. M. Noto Soeroto in hetzelfde blad (destijds ook in onze Perskroniek aangehaald), zegt o.m.:

„Kan het onhandiger?

Luitenant Bannink wil Javanen naar Breda doen komen om opgeleid te worden tot officier — en vergeet, dat hier een gelegenheid tot opleiding in het leven is geroepen op zoo onbenepen manier, dat de mislukking gemakkelijk te voorspellen was. Hij wil javaansche studenten een opleiding zien volgen tot reserve-officier, de jongelieden die met groote opofferingen heen moeten trekken naar Nederland, om daar de opleiding te zoeken, die ze hier niet kunnen vinden. Hij ziet volkomen gelijkheid voor Javaan en Nederlander, — waar die niet bestaat. In zijn verbeelding verrijzen javaansche vrijwilligerskorpsen... een vrijwillige heerendienst van den Javaan, omdat de ethische koers van de tegenwoordige koloniale politiek voor het intellectueele deel van het javaansche volk geen geheim meer kan wezen.

„Als de heer Bannink het zegt, zal het wel waar zijn. Maar wij vreezen dat, indien het intellectueele deel van het javaansche volk zich eens vrijelijk mocht uitspreken over de zegeningen der ethische politiek, een andere meening gehoord zou worden.

„Och, het is eigenlijk te dwaas om er verder over te spreken. Maar van de N. R. Ct. zal de onhandige pleitrede wel haar weg vinden naar andere organen der nederlandsche pers. En Droogtoppel zal dan tot Slijmering zeggen: „Zie je wel, hoe goed 't gaat in den Oost! Daar willen die Javaantjes voor ons vechten ook", zoo besluit dit Bataviasche blad.

Elders het **Instituut der Inl. officieren** besprekend, deelt het Bat. Nieuwsblad mede, vernomen te hebben, dat de zaak haar beslag had gekregen en bepaalde voorstellen aan het opperbestuur waren ingediend. Die voorstellen zouden neerkomen op loslating van de gedachte, dat een minderwaardige opleiding voldoende zou zijn; uitbreiding, als gevolg daarvan, van den driejarigen en een vijfjarigen cursus; gelijkstelling van de inlandsche met de Europeesche officieren wat bezoldiging zoowel als wat vooruitzichten betreft.

Het blad gelooft, dat de niet-gelijkstelling van vooruitzichten bij overigens volkomen gelijkheid van diensten het groote struikelblok zal blijven. Er moet natuurlijk een grens gesteld worden, dat met name de hoogste rangen niet door inlanders vervuld kunnen worden. Maar de rang van kapitein als baton de maréchal op een lager salaris kan weinig aantrekkelijks hebben voor den Javaanschen jongeling van goeden huize."

In Jong Indië behandelt medicus deze vragen onder den titel: **Java verdedigd door den Javaan?** waarbij schrijver tot besluit zegt:

„Eerst als de taak der volksontwikkeling ten einde is gebracht kunnen wij, — niet eer — met vertrouwen den Javaan tegemoet treden met de vraag, of hij genegen is de door hem verkregen voordeelen niet alleen voor ons, maar ook voor zichzelf te verdedigen. En dan zal hij geen reden meer hebben om te twijfelen aan de eerlijkheid van onze bedoelingen."

In dat zelfde weekblad is, naar aanleiding der jongste Kamerverkiezingen, uit een brief van een pas gerepatrieerd Hollander, die eenige decennia in Indië doorbracht, o.a. te lezen:

„Holland heeft niet alleen zijn koloniën broodnoodig om onder de europeesche staten beteekenis te blijven behouden, maar Holland regelt ook de indische huishouding in al haar details. Holland maakt op- en aanmerkingen, beveelt, schrijft voor,

regelt, doet alsof het te doen heeft met uitwonende kinderen, die de ouderzorg nog niet kunnen ontberen, geheel van moeders pappot afhankelijk zijn, op wier doen en laten, zelfs op wier zakgeld het toezicht van mama niet gemist kan worden. Onder deze omstandigheden moet Nederland er wel degelijk voor zorgen, dat in de volksvertegenwoordiging personen zitting hebben, die van indische zaken op de hoogte zijn. Welke beteekenis heeft het woord volksvertegenwoordiging anders dan dat alle deelen des volks er tot uiting kunnen komen?

Kunnen de verkiezingen dit niet geven, dan dienen er maatregelen getroffen te worden om in voldoende mate de stem van Indië in het parlement tot uiting te laten komen. Doch in Nederland schijnt men dit niet te kunnen, of willen inzien. Zoo blijft alles bij het oude; ministers van koloniën zullen komen en gaan, gouverneurs-generaal treden op en weer af... totdat Indië eindelijk eens goed wakker zal zijn geworden en eischen zal stellen aan Nederland, op een wijze dat afwijzing of negatie niet langer mogelijk is. Indië moet Holland dwingen om met zijn belangen rekening te houden, niet bij uitzondering, zoo nu en dan, doch voortdurend en met den meesten ernst. Niet enkel in de indische bladen moet de stem der hervorming klinken, maar de gelegenheid moet bestaan om openbare vergaderingen te beleggen, waaraan ook inlanders, chineezen, kortom, alle volken van Indië kunnen deelnemen; waar uitgesproken wordt wat nu binnenskamers wordt gedacht en opgekropt, tot schade van Nederland. Openlijk moet de stem klinken, die aandringt op ontvoogding van Indië, opdat die stem hier niet langer worde misverstaan; openlijk moet de eisch gesteld, dat Indië meerderjarig verklaard wil zijn en niet langer als een onmondig kind en stiefmoederlijk behandeld.

Zal het ooit zoover komen? Ik hoop het nog te beleven. Daarvoor heb ik groote verwachtingen van Boedi Oetomo, van de andere javaansche vereenigingen, van het ontwakende chineesche leven. De Europeanen, die slechts voor korteren of langeren tijd in Indië blijven, het land beschouwen als een doorgangshuis, zullen wel altijd t a m blijven. Hun dringt niet het belang van hun kinderen. De blijvers, de bevolking zelve, zal den strijd om hervorming moeten voeren en daartoe overwinnen."

De redactie merkt daarna op:

„Het bovenstaande is al dikwijls gezegd, uitvoeriger en met betere woorden. Maar herhaling dacht ons geen kwaad. Vooral niet waar daaruit spreekt, hoe de eerste indruk van den Hollander, die, na lange jaren hier gewerkt te hebben, in het moederland terugkeert, er een is van ontmoediging, van gebrek aan vertrouwen, dat men in Nederland tijdig zal inzien, dat de bakens verzet moeten worden. Het geeft niets te wachten, totdat ginds de oogen opengaan; men moet ze van hier de oogen openen. Maar daarvoor is noodig, dat men zich hier organiseert, dat alle klassen samenwerken, zich scharen onder de vaan der Jong-indische beweging. Geen strijd tegen het gezag, maar om erkenning van rechten. Allereerst om het recht onze eigen huishouding in te richten!"

Wij zouden hieraan nog willen toevoegen: Laten allen, die belang stellen in deze beweging, zich aansluiten bij „Oost en West."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Wanneer wij aandachtig het lot der kleurlingen in Ned.-Indië nagaan, zegt De Bliksem in de **Bintang Soerabaja**, wekt dit bezorgdheid op. Zonder kwaad van hen te willen zeggen, kan schrijver het toch niet anders dan laken, dat zij zich zooveel hooger achten dan den inboorling, dien zij betiteleu met den naam van „Javaansche aap", hoewel zij toch in uiterlijk niet veel van dezen verschillen. Tot den in Europa geboren europeaan gevoelt de kleurling zich al evenmin aangetrokken, beseffende, dat hij anders is dan deze, wijl er ook javaansch bloed door zijne aderen stroomt. Den chinees achten de kleurlingen ver beneden zich, hoewel deze in ijver en arbeidzaamheid verre hun meerdere is en daarom ook in betere omstandigheden verkeert. Zij zijn den chinees alleen genegen, als zij op diens zak kunnen teren.

Wanneer Sinjo Jan met zijne moeder Nji Karminten zich in de kampong ophoudt, gaat hij met de lieden, die daar wonen, vooral ook met de chineezen, vriendschappelijk om, en ontziet hij zich niet hen alles te vragen wat hij noodig heeft. 's Avonds rijdt hij b.v. met de chineezen, die hij weet in te palmen, op hunne kosten in huurrijtuigen rond, muziek makende. Klaploopen is een der slechte gewoonten van den kleurling in de kampong. Wie draagt hiervan echter de schuld? vraagt schrijver. Voorzeker ligt het in de eerste plaats aan de ouders luidt zijn antwoord. Die kleurlingen zijn kinderen van gepensionneerde militairen, van matrozen of andere gewetenlooze europeanen, die kinderen bij inlandsche vrouwen verwekken zonder later hun ouderplichten te vervullen, veelal naar Europa terugkeeren, hun vrouw en kroost geheel aan hun treurig lot overlatend. Moeten wij de kleurlingen daarom haten? Dat zou onbillijk zijn, meent schrijver, want het is immers hunne schuld niet, dat zij, in zulke omstandigheden verkeerend, niet beter weten. Betreurenswaardig vindt schrijver het, dat de meeste inlanders zeer slecht met de kleuringen kunnen opschieten, zich veelal in het geheel niet bij hen willen aansluiten. De inboorling verliest daarbij uit het oog, dat zij toch eigenlijk bij elkander behooren. Wel is waar heet de kleurling „mijnheer Jan" of „mijnheer Jacob", maar diens moeder droeg immers den naam van Bok Koendjah of Embok Sandyem. De Javaan schijnt zich echter weinig aangetrokken te gevoelen tot lieden, die ook europeesch bloed in het lichaam hebben.

In Nederland zijn door personen, die een hooge maatschappelijke positie bekleeden, vereenigingen opgericht, welke ook ten doel hebben inboorlingen vooruit te helpen. Zoo o.a. de vereeniging „Oost en West", die zich o.m. gaarne wil belasten met toezicht te houden op de inlandsche, en andere in Ned.-Indië geboren kinderen, die in Europa een opvoeding krijgen. Op deze wijze willen die europeanen als het ware een brug leggen over de klove welke blank van bruin scheidt. Wij moeten er blij om zijn, vervolgt schrijver, dat zij ons uit den modder willen opheffen om ons op een veiliger plaats te brengen. Nu de blanke zoo edelmoedig is om te trachten het hart van den inboorling te winnen, waarom zou deze van zijn kant dan niet zijn best doen den afstand, die den europeaan van den javaan scheidt, te verkleinen?

Waarom kunnen van de vereeniging Boedi Oetomo b.v. alléén inlanders lid worden, nederlanders daartoe alleen toetreden als donateur? Waarom moet zij een nederlander, die zich als lid wil laten opnemen, afwijzen? vraagt schrijver. Vreest zij misschien, dat deze het doel, dat de inlander zich stelt, zou verijdelen? Integendeel, meent schrijver, het zou juist zoo goed zijn nederlanders in de vereeniging op te nemen, wijl deze reeds gedurende verscheidene eeuwen vertrouwd zijn met het vereenigingsleven, waarin de inboorlingen nog nieuwelingen zijn. Het is noodzakelijk, dat wij, die nog op onze handen kruipen, roept schrijver uit, thans overeind geholpen worden en geleid door menschen die reeds lang goed kunnen loopen. De europeaan zal ons, zoo noodig, op het verkeerde kunnen wijzen, dat wel eens den achteruitgang onzer vereeniging zou kunnen veroorzaken; hij zal ons steunen in ons streven naar hoogere ontwikkeling. Wij verbeelden ons, dat wij ook alléén den weg daartoe wel zullen vinden, maar vergeten dan, dat wij het voorbeeld van den chinees niet kunnen volgen, omdat wij in velerlei bij dezen achterstaan. De chinees is o.m. een vrij man, terwijl wij afhankelijk zijn. Het is zeker goed, dat wij ons meer en meer willen ontwikkelen, zooals wij dan ook wenschen, maar dit moeten wij doen met behulp van de natie, onder wier gezag wij staan.

Ons gouvernement, vervolgt schrijver, kijkt thans Boedi Oetomo min of meer met schuine oogen aan, — niet omdat het ons wantrouwt, — van wantrouwen kan hier geen sprake zijn: wij hebben immers geen enkel wapen, geen enkel oorlogschip. Neen, het gouvernement kijkt ons aan, zooals een goed vader met bezorgdheid zijne kinderen aankijkt, wier gedrag z.i. tot hun eigen ongeluk zou kunnen leiden en hem ook schade zou berokkenen.

Het Gouvernement zal natuurlijk gaarne zien, verklaart schrijver ten slotte, dat de inboorling zich uit eigen drang ontwikkelt, al was het alleen omdat de regeeringsuitgaven daardoor verminderen, maar het kan zeker niet goed vinden, dat die drang in een verkeerde richting werkte, waardoor schade aangericht zou worden.

Toen enkele regenten de oprichting van Boedi Oetomo niet in de hand werkten, werd het gouvernement ook huiverig ons te steunen. Hierdoor moeten wij ons echter niet laten ontmoedigen, want als wij op den algemeenen steun onzer regenten moesten wachten, zou het nog jaren kunnen duren, alvorens wij tot ontwikkeling konden komen. Zoolang onze hoofden nog rustig slapen en niet gewekt willen worden, moeten wij ons voor hulp en steun aansluiten bij de natie, onder wier gezag wij staan.

Hoe moeten wij arbeiden? vraagt Lela moeda in de **Pemberita Betawi.** Onder de arbeiders, zegt hij, zijn er ijverige en luie. De luien zullen niet vooruitkomen, maar gaandeweg achteruitgaan, en eindelijk tot armoede vervallen. Niettegenstaande zij weten, dat luiheid ten verderve leidt, veranderen zij veelal niet van aard. Zij handelen zéér onverstandig, want hun geldzak blijft ledig. Ook hun gezin slepen zij in hunne ellende mede. En waartoe zullen zij ten langen leste geraken? vraagt schrijver. Tot allerlei misdrijven: diefstal, oplichterij enz. Ten slotte dwalen zij de gevangenis in. Zij, die met ijver arbeiden zullen voorspoed hebben, indien zij niet verkwistend zijn.

Er zijn echter ook arbeiders, vervolgt schrijver, die elken dag zonder ophouden van den vroegen morgen tot den laten arbeid verrichten, maar toch niet vooruitgaan. De eene maand voor, de andere na, jaar in, jaar uit, blijven zij op dezelfde hoogte staan, als waarop zij begonnen zijn. Jongelieden, die deze arbeiders zien werken, zullen misschien uitroepen: wat baat ons onze ijver, als wij toch niet vooruitkomen? Dat is echter verkeerd gedacht: wanneer wij die lieden in hun arbeid volgen zullen wij opmerken, dat zij wèl ijverig, doch daarbij wispeltuurig zijn en geen goede methode van werken hebben. Wat zij vandaag tot stand brengen, breken zij morgen af. Wat zij met de rechterhand maken, vernietigen zij weder met de linkerhand, wat zij met hunne handen hebben opgestapeld, schoppen zij met hunne beenen omver: zij zijn niet in staat om iets goeds tot stand te brengen. Iedereen, die wat doen wil, moet een bepaald doel voor oogen hebben, leert schrijver. Om goud of zilver te zoeken, gaat men immers niet den geheelen aardbol opgraven. Het is niet voldoende, dat de honigbij op de bloem neerstrijkt, maar zij moet ook honig uit de bloem weten op te zuigen. Om welk vak ook goed uit te kunnen oefenen, moeten wij het ambacht van meet af aan leeren en een bepaalden werkkring kiezen. Wanneer een schipper niet weet, welken koers hij zal nemen, welke haven hij zal binnenloopen, kan hij ook niet zeggen, welke wind hem gunstig is.

Wanneer wij werken, besluit schrijver, moeten wij dit met ijver en een vasten wil doen; wij moeten ons bij één zaak bepalen, en die goed ten uitvoer brengen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Perniagaän** bevat een uitvoerig relaas van een voordracht, gehouden in het gebouw der Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging te Batavia, door Mejuffrouw Khoe, dochter van den Luitenant der chineezen, Khoe A Fan. Zij is geboren te Batavia, heeft daar de Tiong Hoa Hwe Koan-school doorloopen en is daarna voor hare verdere opvoeding naar Japan gegaan. Begeleid door een groote schare van vrouwelijke leerlingen der Tiong Hoa Hwe Koan-scholen, kwam zij het gebouw binnen. Zij hield hare voordracht over „Japan" in het tjingim — het mandarijn-chineesch. Het gesprokene, dat voor verreweg het grootste gedeelte van het auditorium onverstaanbaar was, werd door een der chineesche onderwijzers in het maleisch vertolkt. Volgens haar heeft Japan zijn snellen vooruitgang hoofdzakelijk te danken aan het aan het geheele volk gegeven onderwijs. Daar treft men personen zelfs van 40 jaar aan, die nog onderricht krijgen. Ook zijn er scholen voor blinden, dooven, stotteraars, enz.

De menschen van de lagere klassen der maatschappij, zooals huisbedienden, daglooners willen allen kunnen lezen en schrijven, een groot verschil dus met China met zijne vierhonderd miljoen inwoners, van welke slechts een klein deel lezen en schrijven kan. De volks-onkunde is oorzaak van de onmacht van het Chineesche Rijk. Eerst sedert kort is men ook in China wakker geworden en heeft men tal van scholen zoowel voor mannen als voor vrouwen opgericht. Toen zij over Hongkong en Sjanghay reisde, zag spreekster daar verscheidene scholen voor meisjes, waar vrouwen onderwijs gaven.

Hoe is de toestand in Nederlandsch-Indië? vroeg zij. Toen zij zelve nog de Tiong Hoa Hwe Koan-school bezocht, bedroeg het aantal vrouwelijke leerlingen meer dan zeventig. Tijdens haar verblijf in Japan nam dat aantal reeds af en daalde tot 30. Op dit oogenblik zijn er 50 meisjes op die scholen. Het is dus duidelijk, dat de chineezen in Ned.-Indië, wat betreft het onderwijs aan meisjes, achteruit zijn gegaan.

In Japan bezocht zij verschillende onderwijsinrichtingen, waarvan zij het een en ander mededeelde.

Op de laatste school, waar zij onderricht kreeg, ging het zeer streng en ordelijk toe. Deze uitnemende inrichting telde 500 leerlingen, onder welke meisjes van 20 jaren en ouder. In Ned.-Indië daarentegen laat men de meisjes slechts tot haar 13e of 14e jaar school gaan, met het gevolg, dat zij al spoedig, als zij getrouwd zijn, alles vergeten zijn, wat zij geleerd hebben.

Een goede moeder moet ontwikkeld zijn, verklaarde de spreekster. Een kind kan men vergelijken bij een kopje. Wanneer men dit vult met iets geurigs, trekt

het aan. — vult men het daarentegen met iets, dat walgelijk ruikt, dan staat het tegen. De wijsgeer Khong Hoe Tjoe (Confucius, zooals de volkeren van Europa hem met een latijnschen uitgang noemen) heeft gezegd, dat een stuk agaat, hoe kostbaar het ook is, geen sieraad kan worden, als men het niet met zorg bewerkt. Zoo gaat het ook met den mensch; als hij niets geleerd heeft, zal hij geen sieraad zijn der maatschappij. Een vrouw, die geen goede opvoeding heeft gehad, wekt slechts den spotlust van anderen op en de mannen zullen haar niet met eerbied bejegenen. Zij hoopte, dat hare voordracht hare rasgenooten, voornamelijk die van het vrouwelijk geslacht, mocht aansporen om hunne dochters naar de Tiong Hoa Hwe Koan-scholen te zenden. Wij vrouwen, besloot zij, moeten ook onze eigene taal kunnen spreken. Hare rede werd luide toegejuicht. Dit was de eerste maal, dat een chineesche vrouw in het openbaar in het gebouw der Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging sprak.

Aan het relaas voegt de redactie der **Perniagaän** het volgende toe: En laat ons, volwassenen, niet bij onze kinderen achterstaan. Waarom kunnen wij, die over dag ons werk hebben, niet 's avonds in onze schoollokalen ons op het mandarijn-chineesch toeleggen?

Van Vreemde Koloniën.

Caoutchouc in Belgisch Congo.

Dr. Dryepondt waarschuwt in de Tribune Congolaise tegen het streven van sommigen, om den aan de inboorlingen te betalen prijs voor het door hen ingezamelde caoutchouc op te drijven.

Evenals in Para, waarvan de beste soort van genoemd product afkomstig is, het caoutchouc niet verder zal kunnen worden geëxploiteerd, indien de daarvoor besteede prijs minder bedraagt dan 7,5 franc per kilogram, zal ook de exploitatie van de caoutchoucbosschen in Belgisch Congo aan zekere grenzen zijn gebonden.

Mocht de prijs van het product uit Belgisch Congo minder bedragen dan 5,5 tot 6 francs, dan zou de exploitatie, bij de thans aan de inboorlingen uitgekeerde vergoeding, niet meer loonend zijn en uit dien hoofde moeten worden opgegeven.

Daar nu, met het oog op de groote uitbreiding, aan de caoutchouc-cultuur gegeven, het geenszins onmogelijk wordt geacht, dat de prijs voor het caoutchouc van Belgisch Congo tot genoemd minimum daalt, meent dr. Dryepondt, dat men wel moet oppassen, dat niet door concurrentie de aan de inboorlingen te betalen prijs wordt opgevoerd.

Eenmaal aan hooger prijzen gewend, zullen dezen er niet voor te vinden zijn het product van hun arbeid tot lageren prijs af te staan. Zouden zij dit evenwel tegen den door hen gewenschten prijs niet van de hand kunnen zetten, dan voorziet de schrijver, dat zulks aanleiding zal geven tot bloedige botsingen en het verloop ten slotte van den caoutchouchandel.

Suiker in Engelsch-Indië.

Naar aanleiding van het officieel verslag, betreffende den handel van Engelsch-Indië in 1908 schreef de Times of India, dat daaruit weinig bleek van de werking der Swadesji-beweging, terwijl anderzijds in verschillende opzichten bleek, dat er voor deze beweging een ruim veld aanwezig was.

De suikerfabricage ware voor Engelsch-Indië te maken tot een zeer loonend bedrijf. Toch is de snel toenemende invoer van suiker een der meest opvallende verschijnselen in den handel van Engelsch-Indië.

Het blad dringt er op aan, dat meer aandacht wordt besteed aan de oprichting van suikerfabrieken die het vet beter weten te verwerken, daaruit meer product weten te halen, dan thans het geval is met de primitieve suikermolens.

In het rapport wordt het stelsel van groote centrale fabrieken als volgt aanbevolen:

„De onmiddellijke overwinning van dit stelsel op alle andere wordt aangetoond in de geschiedenis van Porto Rico en in de opleving der suiker-industrie op Formosa. En daar die meerderheid dus nu wel vaststaat, schijnt het onwaarschijnlijk, dat Indië ooit in staat zal zijn zijne markten te verdedigen tegen den vreemdeling, tenzij het bij dezen in de leer gaat en die beginselen overneemt, welke elders deugdelijk zijn gebleken. Dit is te meer noodig, daar de te voorziene groote uitbreiding der productie van Formosa waarschijnlijk Java's overvloed van de Japansche markt zal verdringen, zoodat de stroom dan nog krachtiger dan te voren naar Indië zal vloeien."

Tegen den Dé-Tham in Tongkin.

Nadat men geruimen tijd, om toch te ontkomen aan interpellatiën in de Fransche Kamer van algevaardigden, de campagne tegen de in Tongkin nog steeds aanwezige rooverbenden zoo goed als gestaakt had, noodzaakte het drieste optreden van den Dé Tham het bestuur van Indo-China tot een meer werkzaam optreden.

Terwijl men voordien de bestrijding der roovers had overgelaten aan bevolkings-patrouilles, die werf met den Dé Tham en zijne aanhangers heulden, en in elk geval van weinig activiteit blijk gaven, werd nu onlangs eene uit detachementen van het vreemdenlegioen en van de koloniale infanterie samengestelde colonne onder den majoor Chofflet, tegen dat bendehoofd uitgezonden.

Den 22en Juli ll. werd dit hoofd met eene omstreeks 30 geweren tellende bende gesignaleerd in het dorp Xuan-Lai. Onmiddellijk zond majoor Chofflet een detachement, voorzien van geschut, daarheen. Het bleek, dat de opstandelingen zich in den dorpstempel hadden versterkt, die daarop onder vuur zou worden genomen. De Dé Tham liet evenwel door den heer Voisin, een Franschman, dien hij had gevangen genomen, vragen om uitstel, voorgevende zich te willen overgeven. Het uitstel werd verleend, maar toen het was verstreken, had het hoofd zich den tijd benut, om zich met zijn gevangene uit de voeten te maken.

Sedert hadden herhaalde ontmoetingen tusschen de fransche troepen en de opstandelingen plaats, in eene waarvan, bij het gevecht om het dorp Hun Luong, de Franschen een verlies leden van 13 dooden en 18 gekwetsten.

Het bestuur heeft nu gemeend om de pacificatie van de door den Dé Tham onveilig gemaakte streek aan inlandsche partijgangers op te moeten dragen, onder leiding van den tong-doc Le Hoan.

Dezen mandarijn, die over 400 partijgangers beschikt, is thans volledige volmacht gegeven voor de uitvoering van zijne taak.

Men schrijft aan de Dépêche Coloniale: „Le Hoan bezit alle eigenschappen om de hem opgedragen taak tot een goed eind te brengen, welke een bijzondere tactiek vereischt en bijzondere middelen, waartoe eene fransche afdeeling niet hare toevlucht zou mogen nemen. Ik weet niet meer, welke tong-doc eens zeide: „Het fransche leger is veel te machtig, om zich met de roovers te meten. De olifant, die den tijger overwint, delft het onderspit voor een aanval van de nagenoeg onzichtbare mieren." Daarom moet men zich geluk wenschen, dat de gouverneur-generaal na eenige aarzeling, die zich maar al te zeer laat verklaren, er ten slotte in heeft

FEUILLETON.

Een Verlofganger.

door L. SALLENTIEN.

III.

„Ik heb nergens rust", ging Fischer voort; „ik zou liefst den geheelen dag door de straten hollen, roepende: „Albin Fischer is weder terug, komt allen bij hem." Je weet, ik ben altijd wat druk geweest, maar ten slotte is dat toch geen misdaad. Al te kalm en langzaam is men in ons dierbaar vaderland; in Indië is men geheel anders, mijn levendigheid is daar juist mijn geluk geweest. Ik heb goede zaken gemaakt en kom hier alleen maar een vrouw halen, dan keer ik onmiddellijk weder terug. Maar zeg mij nu eerst, wie is dat verrukkelijke meisje op het portret, dat je mij gezonden hebt?"

„Dat is eene juffrouw Knoll", zeide Hellwig aarzelend.

„Is zij nog „zu haben?"

„Dat weet ik niet; je zult eerst nog heel wat bezwaren te overwinnen hebben."

„Dat geeft niets", betuigde Fischer; „ik heb in Indië wel geleerd bezwaren te overwinnen. Je zult misschien vreemd opzien, dat ik hier ben gekomen om eene vrouw te zoeken, maar ik heb daarvoor mijn redenen. Ik wil namelijk eene volbloed Europeesche hebben. Deze juffrouw Knol is immers nog te krijgen."

„Ik geloof het wel", zeide Hellwig, „maar je moet er liever eens met eene dame over spreken, en ik zou je raden je tot mijne nicht, mevrouw Lindner, te wenden, die een intieme vriendin is van die jonge dame."

„Mevrouw Lindner", riep Albin Fischer ontsteld, „dat is toch immers Magdalena? Hoe maakt zij het en haar man?"

„Zij is al ruim een jaar weduwe."

„Hemelsche goedheid", riep Albin Fischer, „neen, dan zal haar hulp mij toch niet baten."

„Waarom niet, wat heb je tegen haar?"

„Ik tegen haar, wel niets, vriendje, maar zij des te meer tegen mij. Weet je dan niet, dat zij de oorzaak is geweest van mijn vertrek naar Indië?"

„Hoezoo, in welke betrekking stondt je dan tot haar?"

„In welke betrekking? Wel, wij waren in stilte geëngageerd."

Hellwig sprong op, zijn gewone kalmte had hem verlaten, hij beefde over zijn geheele lichaam.

„Dat is niet waar", zeide hij op heftigen toon.

„Kom, bedaar wat", zeide Fischer, „het is toch de zuivere waarheid. Margaretha was werkelijk met mij geëngageerd; wel is waar slechts één balavond, en ik heb geen enkele kus van haar gekregen."

„Daar moet je mij weer van vertellen, of ik geloof er geen woord van", antwoordde Hellwig, terwijl hij zich het zweet van het voorhoofd veegde. „Magdalena en jij, het is om te schateren!"

„Word nu niet grof, vriendje. Was ik dan geen aardige cavalier voor een meisje van zestien jaar? En Magdalena was een allerliefst bakvischje, juist iemand om een jongmensch het hoofd op hol te brengen. Kortom, tusschen quadrille en cotillon werd ik verliefd op haar, heb ik het haar gezegd en haar jawoord gekregen. Maar het hinkende paard kwam achteraan, want 's nachts in een slapeloos oogenblik bedacht ik, dat wij beiden zoo arm als kerkrotten waren. Ik schrok toen terug voor de verantwoordelijkheid, die ik op mij had genomen, en daar ik geen ander middel wist om er aan te ontkomen, ging ik hals over kop naar Indië. Nu, zij troostte zich al spoedig, en het verheugde mij te hooren dat zij getrouwd was. Wij zullen nu samen hartelijk kunnen lachen om dien avond."

Hellwig was beurtelings rood en bleek geworden.

„Weet je wel, dat je haar laag hebt behandeld?"

„Laag niet, alleen wat kwajongensachtig, en ik ben volkomen bereid, dat te erkennen. Is zij nog zoo mooi als destijds?"

„Praat er maar niet langer over", zeide Hellwig kortaf.

„Waarom niet?" vroeg Fischer. „En nu...... daar gaat mij eensklaps een licht op, dat was wat mij zoo aantrok in dat portret. Ik kreeg, toen ik het zag, een gevoel als van iemand, die een lied uit zijn kindsche jaren in het vaderland hoort zingen. Het herinnerde mij zeker op eens aan Magdalena. Weet je wat, Bruno, als ik juffrouw Knoll niet kan krijgen, zal ik Magdalena maar nemen. Dat zou misschien nog de beste oplossing zijn."

„Je weet niet, hoe weinig kiesch je bent!"

„Hoe dat zoo? Oude liefde roest niet. Ik zal natuurlijk eerst juffrouw Knoll eens bezien. Dat kost immers niets, maar als zij mij niet bizonder bevalt, neem ik je nicht maar."

„En denk je dan, dat Magdalena, na hetgeen tusschen jelui is voorgevallen, je zoo maar voetstoots zal aannemen, als je haar de eer bewijst haar hand te vragen?"

„Waarom niet? Ik betaal daar alleen een oude schuld aan haar mede af. En dan, Magdalena beminde mij, toen ik nog maar een kwajongen was, en nu ben ik een flinke kerel, die 's jaarlijks heel wat duizenden verdient. Indien ik haar nu op roerende wijze weet voor te dragen, hoeveel berouw ik heb gehad over mijn dwaze streek en dat ik haar nooit heb kunnen vergeten, zou haar hart dan niet geroerd worden?"

„Hoe lang denk je in Holland te blijven?" vroeg Hellwig kortaf.

„Ik heb je al gezegd: hoogstens een half jaar, maar ik wil niet al dien tijd hier blijven. Ik ben voornemens heel Europa door te trekken, men moet toch, teruggekomende, kunnen meepraten over Parijs, Londen, Madrid, Petersburg en zoo al. Ik zal dan veel op reis zijn, maar natuurlijk hier telkens terugkomen. Zeg eens, wanneer kan ik een bezoek gaan afleggen bij je nicht Magdalena?"

„Haar rouwtijd is wel is waar verstreken", zeide Hellwig aarzelend, „maar zij leeft toch nog steeds zeer teruggetrokken, ik moet dus eerst belet voor je vragen."

„Vraag haar dan, of wij morgen samen bij haar koffie mogen komen drinken, en trommel vanavond alle oude vrienden bij elkaar om mijn thuiskomst gezellig te kunnen vieren. Ik tracteer allen die komen willen en de champagne zal in stroomen vloeien. Tot weerziens dus, van avond!"

(Wordt vervolgd.)

toegestemd, dat zulk een politie-korps werd opgericht, ten opzichte waarvan talrijke precedenten het gebruik rechtvaardigen en goede uitkomsten doen verwachten."

Welke de bijzondere tactiek en de bijzondere middelen zijn, waarmee Le Hoan zijn doel zal trachten te bereiken, laat zich raden, evenals welke de beweegredenen waren voor de aarzeling van den gouverneur-generaal.

Het scherm valt, maar het drama wordt nu daarachter afgespeeld.

Een suikerfabriek in Engelsch-Indië.

De luitenant-gouverneur van de Vereenigde Provinciën legde den eersten steen van de Prayag-suikerfabriek, die met inlandsch kapitaal zou worden opgericht.

Men schat de kosten van aanleg op 300000 roepijen, maar sir John Hewett legde er in zijne bij deze gelegenheid gehouden toespraak den nadruk op dat er groot gevaar van mislukking bestond, indien men de zaak met een te klein kapitaal opzette. Het schijnt evenwel, dat de onderneming kan rekenen op den steun van vele zemindars en andere welgestelde lieden in Oudh en Agra, van wie kan worden verwacht, dat zij het welslagen der onderneming niet in gevaar zullen willen gebracht zien door onvoldoend materiaal of onvoldoende leiding.

In de Vereenigde Provinciën vindt men ongeveer de helft van het in Engelsch-Indië met suikerriet beplante oppervlak, en zelfs nu is een suiker-raffinage eene der belangrijkste takken van nijverheid in die streek.

Men hoopt nu, dat deze fabriek met moderne machinerieën er toe zal bijdragen, dat de inheemsche suiker aan de buitenlandsche mededinging op de inheemsche markten het hoofd zal kunnen bieden.

De eerste moeilijkheid, die moet worden overwonnen op den weg der ontwikkeling van de suikerindustrie, is de betrekkelijk kleine opbrengst van de suikerrietvelden en de geringe hoedanigheid van het riet. Op Java brengt een acre omstreeks 40 tot 60 tonnen riet op, terwijl men in de Vereenigde Provinciën slechts 10 tot 15 tonnen daarvan oogst. Reeds wordt in dit opzicht door het landbouwdepartement het een en ander gedaan om verbetering in den toestand te brengen. De andere groote moeilijkheid is gelegen in de primitieve methodes, gevolgd bij het winnen van suiker uit het riet.

Voor groote centrale fabrieken is in deze provincie geen plaats. (Wij maken dus hieruit op, dat de nieuw op te richten fabriek niet zal dienen voor verwerking van het riet, maar voor suiker-raffinage). Zooals sir John Hewett opmerkte, is de rietcultuur in de onder zijn bestuur gestelde provincie zeer verspreid over het geheele oppervlak. Met het oog daarop acht hij kleinere fabrieken voor de verwerking van het riet gewenscht, die omstreeks 15 cwts daags zouden kunnen opleveren. Hij was reeds doende om lezingen te doen houden over inrichting enzoovoort van zulke fabrieken.

Uit het vorenstaande schijnt wel te mogen worden afgeleid, dat er nog wel eenige jaren zullen verloopen, voordat rietcultuur en suikerfabricage in de Vereenigde Provinciën van Engelsch-Indië op gelijke hoogte zullen staan als op Java.

Onze suikerindustrieelen op Java zullen echter daarom toch niet nalaten alles zorgvuldig gade te slaan, wat op hun gebied in Engelsch-Indië wordt verricht.

VARIA.

De Curaçaosche hoedenindustrie.

Uit een correspondentie uit Curaçao vernam dezer dagen de Nieuwe Crt.:

„In de courant lees ik, dat de Curaçaosche hoedenvlechtsters veel opgang hebben gemaakt, en de clou van de tentoonstelling te Amsterdam vormden. Dat was toch een goede reclame voor onze hoeden. Vandaag zag ik 5 reuzenkisten vol (!) hoeden voor vertrek gereedstaan. De boel marcheert weer aardig! Deze gaan naar Londen."

Thans zijn deze vlechtsters, die werkelijk zeer de aandacht trokken en dan ook bijzonder haar best deden, weer naar Curaçao vertrokken.

Naar de Nieuwe Crt. eveneens vermeldde heeft de heer A. Charlouis, vertegenwoordiger van het gouvernement van Curaçao op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam, aan de leden van het Uitvoerend Comité dezer tentoonstelling met hun dames hedenmiddag 27 dezer in de bovenzaal van het Américain Hotel aldaar een diner aangeboden, waarbij de dameshoedenvlechtsters uit Curaçao mede waren uitgenoodigd.

De nieuwste Officiers-uniform.

„Brammetje" schreef onlangs uit Atjeh aan de Deli Courant o.m.:

„De verontwaardiging over de a.s. nieuwe uniformen der officieren is groot. Men vertelde mij van de invoering van een jas met 6 tressen, waardoor de tegenwoordige lakensche jas weggegooid moet worden, omdat ze niet te vermaken is tot het nieuwe model. Ook schijnen voor groot tenue de fouragères te zijn ingevoerd, hetgeen nogal kosten met zich medebrengt.

't Is al niet veel anders dan met de ambtspetten van B.B., die ook telkens werden gewijzigd.

Hoe moet dat gaan, vraag ik me af, als de vrouwenbeweging baan breekt, en de dames krijgen ook stem in het kapittel? Dan krijgen de Gouvernements dienaren voorjaarsjassen, najaarspetten, pantalons fin-de-saison, enz. Ik stel me dan de officieren in groot tenue aldus voor: helm met voile; zwarte attilla met Stuart-kraag; brandebourgs van groen fluweel; mouwen met entredeux; mitaine; sjerp van hemelsblauw Liberty-lint; een knie-pantalon van beige cachemire; bloote kuiten en Tiroler kousen!"

De Lorentz-expeditie.

Naar wij hoorden vertellen, hebben de dajaksche roeiers, die de heer Lorentz in de Westerafdeeling van Borneo is gaan werven om hem bij zijn tocht naar Nieuw-Guinea te dienen, hun toestemming afhankelijk gemaakt van drie voorwaarden:

Ten eerste: Zij zouden te Batavia in nationaal costuum (d.i. zoowat het Adamcostuum), mogen rondloopen;

Ten tweede: Zij zouden den Gouverneur-Generaal mogen zien;

Ten derde: Zij zouden den vroegeren controleur van Tanah Boemboe, den heer Berkholst, thans assistent-resident te Manokwari (Noordkust van Nieuw Guinea) mogen zien. Java-Bode.

Het Bat. Nwbl. deelde nog mee, dat het vertrek der expeditie was vastgesteld op 11 Augustus. De tocht zou ca. 8 maanden duren; Lorentz zou vergezeld zijn door von Nouhuijs en dr. Römer.

O, die schoone Nederlandsche taal!

Iemand te Makassar heeft een fiets te koop, vertelt de Makass. Crt. Een gegadigde komt opdagen in den persoon van een zoon des lands.

Verkooper: Ik moet er vijftig gulden voor hebben.

Gegadigde: Wil hraah betal'n Mnèrr, maar verzoeke te moken betal'n in drie bedrijven.

Verkooper! ??

Gegadigde: Ik bedoel, Mnèrr, in drie verdiepingen.

De drie termijnen werden gracieuselijk toegestaan. (Historisch).

„Als we maar eerst een Universiteit hebben komt daar ook wel verbetering in", voegt de redactie van het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. er aan toe.

De Chineesche Keizers-staart.

Onder de Wetenswaardigheden lazen wij in het Alg. Hblad:

„De drie jaar oude keizer van China, Poe-Yi, heeft dezer dagen in den persoon van een hoogen Chineeschen hofbeambte een afzonderlijken gouverneur gekregen, die niets anders heeft te doen dan acht te slaan op de verzorging en den behoorlijken groei van zijn keizerlijk staartje. Bij edict van den Prinsregent Tsjoen is tot deze gewichtige functie de Mandarijn Sji-Sjoe beroepen.

Wij meesmuilen wat om zoo'n Chineeschen staart en ook om zulk een hofbeambte; maar voor de Chineezen is èn staart èn groei daarvan van hoog gewicht.

Zoolang de rouw nog duurt voor den overleden keizer en de keizerin-weduwe, mag het hoofd van den kleinen Keizer niet geschoren worden. Na afloop van dezen rouwtijd echter moet de Keizer van China niet slechts volgens Chineesche mode, zijn haardracht wijzigen, doch heeft hij zijn staart te dragen volgens bepaalde wetten, die door zijn Mandsjoe-voorvaderen reeds zijn ingesteld, toen zij drie honderd jaar geleden China veroverden.

Voor den Chinees is zijn Keizer zoo iets vreemds en heiligs, dat deze in geen geval een staart mag dragen, die door zijn te korte lengte of dunheid van haar belachelijk zou kunnen zijn. Derhalve bepaalt de oude Mandsjoe-wet, dat een van de hoogste hofbeambten van het Chineesche Keizerrijk door een afzonderlijk edict zal worden belast met den uitsluitenden zorg voor den staart des Keizers, en Mandarijn Sji-Sjoe heeft dus geen andere taak dan te waken, dat Poe-Yi's staart zoo weelderig en fraai als slechts mogelijk is langs diens rug neergroeit.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Nederl.-Indische inboorlingen-politiek.

In de jongste Gids-aflevering geeft Prof. Mr. L. W. C. van den Berg over dit onderwerp eene uitvoerige beschouwing. Prof. van den Berg is van meening, dat ten aanzien der Nederlandsch-Indische inboorlingen-politiek het roer moet worden omgeworpen, en dat, met vermijding van noodelooze schokken, doch met vaste hand dient te worden aangestuurd op een anderen toestand, met verlating tevens van het dualisme, dat z.i. alle andere beschaafde Westersche natiën in hunne koloniën, voor zoover met ons rechtstreeksch gebied in Ned.-Indië te vergelijken, al lang lieten varen. Het ligt voor de hand, dat de schrijver — dien wij bij zijne uitgebreide verhandeling uit den aard der zaak niet kunnen volgen — ook de rechtstoestand der Inlandsche bevolking in verband met haar adat ter sprake brengt; en, waar het bekend is, dat zijn meening te dezen opzichte zoozeer verschilt van andere niet minder gezaghebbenden, willen we even aanstippen hetgeen Prof. v. d. Berg van dit onderwerp o.m. vertelt:

„Bij den strijd over het Cultuurstelsel werd het maar al te dikwijls voorgesteld, alsof de Javaan geen grooter genoegen kende dan tegen een gering loon koffieboonen of suikerriet te planten, en in heerendienst voor het Gouvernement te arbeiden. Zijne adat, beweerde men, was daarmede in overeenstemming. In een oud-ambtelijk stuk van een voorstander van dit stelsel las ik, nog in Nederlandsch-Indië zijnde, zelfs de opvoedende kracht daarvan geprezen, als strekkende het tot verbetering van het „luie naturel" onzer bruine broeders. Toen in 1904 de wetsvoorstellen werden aanhangig gemaakt tot wijziging van het Indische Regeeringsreglement, teneinde geleidelijk te kunnen overgaan tot eene verbetering van den rechtstoestand der Inlanders in het algemeen, en der Indische Christenen in het bijzonder, en teneinde het verschil van rechtstoestand tusschen de onderscheidene bevolkingsgroepen, instede van imperatief, facultatief te maken, was het wederom de adat, welke velen als een kostbaar kleinood voor den Aziaat wilden behouden. Zij zagen over het hoofd, dat de rechtstoestand, welken de Regeering wilde wijzigen, grootendeels al lang geen volksrecht meer is, doch eene soort van kunstmatig in de Gouvernementsbureaux gefabriceerd recht van lager allooi, waaraan een Kamerlid niet oneigenaardig den naam van „ambtenaarsrecht" gaf." Trouwens, zegt Prof. v. d. B. dan verder, „de Aziaten zelven en in het bijzonder de ingezetenen van Nederlandsch-Indië beginnen te begrijpen, dat zij niet door hun adats en adatjes mogen blijven in hun intellectueel en economisch isolement", zij wenschen van de Westerlingen over te nemen, wat dezen beter hebben dan zij.

Het is wel eigenaardig deze meening van Prof. v. d. Berg te vergelijken met die van zijn ambtgenoot van Vollenhoven in diens studie over het adatrecht in Ned.-Indië bijvoorbeeld!

Weekblad voor Indië.

No. 15 vangt aan met een artikeltje van R. B. over Java's oude grootheid. De herinneringen aan vroegere vorstelijkheid op Java — zegt schr. — worden schaarsch. De kolonie is in dat opzicht niet te vergelijken met het moederland, waar velen bereid zijn bij te dragen door geld en kunde tot het instandhouden van merkwaardige oudheid. Op Java treft men hier en daar oudheden aan, meest in verval, en men kan het overal waarnemen, dat noch van gouvernementswege, noch door particulieren eenige zorg wordt besteed aan de merkwaardige teekenen eener voorbije cultuur.

In de Vorstenlanden is dat anders. Wel heeft het heel wat voeten in de aarde gehad, eer iets gedaan werd om den Boroboedoer tegen verzakking en instorting te behoeden, maar het is gebeurd en gebeurt nog, en zoo is het bestaan van dit aloude kasteel der Boeddha-vereering, het trotsche paleis der godheid, dat zich hoog boven de vlakten verheft, met zijn ommegangen en dagobs, voor lange jaren verzekerd.

In de kratons te Solo en Djocdja zijn de vorsten er zelf om reliquiën, tradities, voorwerpen van staatsie en praal te bewaren tegen onverschilligheid en verwaarloozing, welke nu en dan het gevolg schijnen te zijn van het indringen der Westersche beschaving.

Tot zoover R. B. woordelijk. Daarna vertelt hij meer van den invloed dier Westersche beschaving. „Wij zijn nu eenmaal op weg om den inlander van zijn vorsten te bevrijden, en het is goed dat wij hem loswerken van knevelarij en bedrog. De tijd is voorbij, dat het Oostersch keizerschap of sultanaat op

Java vrij beschikt over het wel en wee van duizenden, en de resten van het gezag zijn leelijk en beduimeld, wachtend op het slooperswerk. Maar terwijl wij ons deze verdienste toekennen, mogen wij ons rekenschap geven van het droeve feit, dat tevens een stuk van Java's grootheid en poëzie verdwijnt. Aanschouw de devotie van den inlander, als hij het hoofd buigt voor zijn vorst en met een prachtig gebaar handen en armen beweegt tot de sembah. Hebben wij, Westerlingen, één gebaar van ontzag en vereering dat in stilte en expressie nabijkomt aan het gebaar van eerbied, dat de Javaan kent?...... Maar eer een halve eeuw verloopen is, kent een inlander onzer groote steden geen sembah meer; hij zal missen het gevoel van ontzag en vereering voor Oostersche hoofden en Oostersche grootheid." Als dan R. B. eene beschrijving heeft gegeven van den nog bestaanden kraton van de voormalige sultans in Tjeribon, eindigt hij: „De bezoeker merkt het hier gelijk elders, dat de sporen van Java's grootheid, de sporen van Javaanschen vorstentrots en praal verminderen, verzwakken. Er brokkelt iets weg van vroegere hoogheid en de waarneming er van doet pijnlijk aan."

Van de overige bijdragen in dit Nummer van het Weekblad, dat o.m. een korte levensbeschrijving bevat van E. G. Taylor en J. B. van der Houven van Oordt, den pas benoemden Secretaris-Generaal van het Departement van Koloniën, trekt de aandacht een uitvoerig en ruim geïllustreerd opstel van Mevr. *T. ter Horst-de Boer* over *Javaansche kunstnijverheid*, meer speciaal het batikwerk. Na eene verzuchting van de schrijfster, dat, sedert de gedrukte kleedingstukken werden ingevoerd, de batikkunst sterk is achteruitgegaan, daar — met uitzondering van de Vorstenlandsche grooten — niet veel geld meer wordt besteed voor goede batiks, komt zij tot haar eigenlijk onderwerp: toepassing dier kunst op voorwerpen, geschikt voor Europeesch gebruik. Ten deze merkt de schrijfster o.m. op, dat het succes, in weinige jaren verkregen, verwonderlijk groot is, wanneer men bedenkt, dat de Javaansche werkster gewend was haar motieven zoo neer te teekenen als haar fantasie haar dat voor het oogenblik ingaf. Want — zegt zij — „Het kost de Javaansche vrouw ontzettend veel moeite zich aan een bepaald patroon te houden; zelfs al geeft men haar een zuiver geteekend model, dan zal men later toch tot de ervaring komen, dat het voorbeeld niet precies gevolgd is, waardoor onvolkomenheden ontstaan. Of zij bv. een ornament aan den eenen kant in zijn geheel aanbrengt en aan de andere zijde uit plaatsgebrek maar voor de helft, hindert haar volstrekt niet. Onze opvatting van symmetrie is met de hare volmaakt in strijd en oog voor rechte lijnen ontbreekt haar." Toch meent de schr., „dat men niettegenstaande deze groote struikelblokken, thans reeds met bewijzen kan staven, dat de Vorstenlandsche batikkunst zich zeer wel leent voor de toepassing op Europeesche voorwerpen." Aan één bezwaar tracht men — tot nu toe tevergeefs helaas — daarbij eveneens tegemoet te komen, nl. aan den geruimen tijd, welke het afleveren van een goed stuk batik vordert. In hoofdzaak ligt dit aan het verven, waartoe het gebatikte stuk goed een bewerking ondergaat van drie weken voor elke kleur. In een noot teekent de schr. hierover aan: „Van een poging om het verven te bespoedigen, waarop vooral de heer P. Ducro zich hier heeft toegelegd, zijn de resultaten nog niet naar wensch. Kan men hierin slagen, terwijl toch de fraaie kleuren behouden blijven en ze evenzeer duurzaam blijken te zijn, dan zou dit ongetwijfeld een groote stap voorwaarts wezen."

Naar de m'sschien echter minder gelukkige, illustraties te oordeelen, is met deze gemoderniseerde batikken uit een artistiek oogpunt nog niet dat bereikt, wat schrijfster er zich van voorstelt, waar ze besluit met de hoop te hebben aangetoond, „dat de toepassing van de Vorstenlandsche batik, met de kleuren en motieven, op voorwerpen voor Europeesch gebruik zeer wel mogelijk is, met dien verstande echter, dat de arbeid geschiedt onder Europeesch toezicht, waarmede ik niet bepaalde „leiding" bedoel, doch enkel dat men de fouten tracht weg te nemen en te zorgen, dat vreemde kleuren en bijmengsels in de motieven geweerd worden."

Onze Eeuw. September 1909.

Onze Eeuw brengt o.m. een prettig geschreven schetsje van C. M. Vissering, getiteld: Naar het Zuiderstrand van Besoeki. De schrijfster vertelt met veel talent van haar tocht naar het gebied, „waar heerschappij voert de maagdelijke vorstin van den Zuider Oceaan, Ratoe Lara Kidoel."

Op uitnemende wijze weet Mej. Vissering hare indrukken weer te geven, bijv. als ze na een onaangename tocht in verzengend heete tropische zon opmerkt: „Maar boven de hellepijn van brandende hitte staat de vertroosting van wat weer komen zal, komen moet, iederen avond van iederen nieuw gekomen dag: de gezegende daling van het licht in den milden avondstond als in een droom van Mei, met de levensherademing van rust en koelte in den tropennacht. En uit de grandiose sombere schoonheid van den nacht zal weer herrijzen de teere pracht van gouden wademen en zondoorzeefde nevelen van den morgenstond. En dan zal weer volgen de hitte van den dag met de razernij van het licht!

Indië kan een hemel zijn, maar is ook vaak een hel."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 35: Cane sugar and its manufacture (by H. C. Prinsen Geerligs), door J. Sibinga Mulder. — Bestrijdingsmaatregelen tegen Helopeltis in theetuinen, door Dr. H. M. Quanjer. — Vereeniging van rubberplanters in Bandjar. — Manihot Dichotoma, een nieuwe rubberboom. — De stijging der caoutchoucprijzen. — Koloniaal Verslag 1909. Curaçao en kleine Antillen. — De vanille en de chemisch bereide vanilline. — De handel van Bangkok. — Buitenlandsche handel van Japan in 1908 en 1909. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De nieuwe (Juli-) aflevering bevat de volgende artikelen: Het beheer van het boschwezen in Ned.-Indië, door P. Geesink. — Veredeling van het Java-hoen, door V. W. v. G. — Iets over de „djoeroek"-cultuur op Java, door L. Th. M. — De ijsmachine van Audiffren—Singrun. — Wenken voor meteorologische waarnemers in Ned.-Indië (slot), door P. Joh. Smits. — Ziekten in den katoenboom. — Zwammen en hun bijzondere eigenschappen. — Eigenschappen van planten. — Zuivere melk, boter en kaas. — Productenmarkt en wisselkoersen over Juni 1909.

De Indische Gids.

„Wie timmert langs den weg, heeft allemans gezeg", dit oude spreekwoord is in niet geringe mate van toepassing op controleur Nieuwenhuijs, wiens publicatiën nu en dan danig onder handen worden genomen. In de Sept.-aflevering van De Indische Gids moet hij het weder ontgelden; onder het opschrift: De landrente-beschouwingen van den heer J. H. Nieuwenhuijs nader besproken, krijgt de heer N. er schijnbaar ongemakkelijk van langs. Echter wil het ons voorkomen, dat ook deze schrijver, F. H. Sollewijn Gelpke, niet geheel onbevooroordeeld zijn vonnis velt, hetgeen we zullen trachten aan te toonen in een volgend overzicht, indien onze plaatsruimte zulks toelaat althans.

Van de overige bijdragen in dit Ind. Gids-nummer vermelden wij nog: De Minahassa in Noord-Celebes, door J. E. de Meijier (slot) en Indische baanbrekers in de 17e eeuw, door S. Kalff, een artikel, dat over de Lemaire's, vader en zoon, handelt, aan wie Indië niet geringe verplichting heeft, zoals de schr. opmerkt. Overigens de periodieke maandelijksche rubrieken.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 11 Augustus '09.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 10 Augustus '09.
De Javasche Courant No. 62 en 63.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 31.
De Ind. Mercuur No. 36.
Handelsverslagen van het Min. v. Landb. No. 129.
De Banier No. 32.
Bandera Wolanda No. 37.
Archief voor de Java-Suikerindustrie No. 7 en 8.
Bijblad tot idem No. 26 t/m 31.
Cultuurgids No. 13 t/m 15.
Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, Handelingen v/h 10de Congres.
Publicaties v/h Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, Nos. 9 en 10.
Jaarverslag v/d Kamer v. Koophandel te Makassar 1908.
Tijdschrift Maatschappij van Nijverheid, aflevering Augustus.
Bulletin v/h Museum te Haarlem No. 42. Juli 1909.
De Reis van Jan Corneliszn. May, 1611—1612.
Henry Hudson in Holland, door Henry C. Murphy.

INGEZONDEN.

Dansinstituut Weijne.

Wij leven in den tijd van vooruitgang, ieder moment van den dag bemerkt men verandering of vernieuwing, zoo ook op de Koningin Emmakade No. 73—74.

Wat daar binnen een paar maanden geschied is, moet ieder voorbijganger opvallen, en wie daar niet mocht voorbijkomen, die wenschen wij daar even op attent te maken.

Wij bedoelen het sinds jaren bestaande Dans-Instituut van den heer W. M. Weijne.

De keurige breede entrée brengt ons eerst in de practisch ingerichte kleedkamer, vandaar door een chic gemeubileerd ontvangsalonnetje, naar de ruim 75 M². fraaie, naar alle eischen des tijds ingerichte danszaal.

Het geheel door fraai decoratief schilderwerk versierd en gedrapeerd, waartusschen hier en daar een eenvoudige plantenversiering, is van overvloedig licht voorzien, terwijl ook 's avonds het overvloedige electrische licht het geheel nog beter zal doen uitkomen.

Modern ingerichte toilet-gelegenheden voltooien het geheel.

Het fraaie schilderwerk werd uitgevoerd door de firma L. Heijn en Co., de Ruijterstraat 35.

Ook den aannemer, den heer B. J. E. v. d. Vlugt, Schuijtstraat 104, komt een woord van lof toe.

De salonvleugel is uit het welbekende magazijn van den heer J. W. A. Berkelijn, Weimarstraat 53, alhier.

Wij twijfelen dan ook niet, of het zal den heer Weijne, met zijn vernieuwde 1e klas inrichting, niet aan succes ontbreken. R.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 30 Aug. 1909. No. 62.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter-machinist H. J. F. Frederiks; de schout te Tjilatjap F. M. F. de Poortere.

Benoemd: tot algem. ontvanger 3e kl. A. R. Rozet; tot lid van den gemeenteraad van Blitar G. Geul en W. Rijke; van Semarang A. T. H. M. van Wijk Werneke en J. L. J. F. Ezerman; van Padang Dr. J. W. Portengen; van Medan Dr. W. A. Kuenen en L. van Kesteren.

Ontslagen: op verzoek eervol de patih van Koetoardjo Raden Patmoredjo.

Benoemd: tot patih van Koetoardjo Mas Tjokrosonto; tot wedana van Tjangkrep Raden Mas Soeriodipoero; van Garoeng Raden Soriodiprodjo.

Geplaatst: in de res. Besoeki de controleur M. C. H. P. Lindhout; in de res. Madoera L. P. G. Hartwig.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Kertosono I. J. A. Soeters; tot dokter-djawa te Batavia Raden Soerja Adinata.

Overgeplaatst: naar Banda Neira de onderwijzer P. J. van Elveren; naar Pati de id. J. P. van der Klein; naar Fort de Kock P. H. van Hoven; naar Padang C. J. Gijbels.

Geplaatst: te Bandjarnegara de onderwijzer C. J. P. de Kruijter; te Salatiga de hulponderwijzeres Mej. M. de Boer.

Militair Departement.

Bevorderd: tot luitenant-kolonel de majoors A. K. A. Gijsberti Hodenpijl, L. F. Schröder en E. Kroef; tot majoor de kapitein H. W. de Back; tot kapitein de 1e luitenants C. J. Ott, L. W. F. Ubbens, J. Leyds en H. A. Gerth van Wijk; tot dirigeerend off. van gezondheid der 1e kl. D. L. Stibbe; tot id. 2e kl. J. A. Tamson, Dr. T. Eernstman, Dr. F. W. van Haeften en S. B. Nicolai.

Ontslagen: op verzoek eervol de loods te Emmahaven D. Kuijpers, de 1e machinist bij de gouv.-marine J. A. Schweitz.

Benoemd: tot 1en machinist bij de gouv.-marine C. Sneeuwjagt; tot 1en stuurman A. F. van der Keulen.

Als Extra-Bijvoegsel bevat dit Nr. onder meer het Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 2e kwartaal 1909, door den Directeur P. van Leersum.

***

Uit de Javasche Courant van 10 Aug. 1909. No. 63.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den resident van Bali en Lombok H. W. Veenhuijzen.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer H.

van Strieland; de klerk F. W. J. Aarts en C. Ch. Mendelsohn; de zoutverkooppakhuismeester G. A. Schrader; de commies H. C Barkmeijer; de inlandsche arts te Demak Mas Tjipto.

Benoemd: tot ass.-resident van Soerakarta K. Wybrands; van Bangil J. H. Liefrinck; tot botanist bij het Departement van Landbouw Dr. F. C. von Faber.

Ontslagen: de patih van Koeningan Mas Raksa di Sastra.

Benoemd: tot lid van den landraad te Cheribon, Raden Martaadmadja.

Overgeplaatst: naar Mr. Cornelis de onderwijzer 1e kl. J. F. Jansen.

Herbenoemd: tot onderwijzer 2e kl. te Semarang Th. J. A. Hilgers.

Militair Departement.

Verleend: zes maanden verlof naar Europa aan den 1en luit. K. Brevet.

Bevorderd: tot kapitein-kwartiermeester de 1e luit. id. W. J. H. van de Poel en L. Lingen; tot dirigeerend off. van gezondh. 2e kl. M. Kieviet en Dr. C. H. Felix; tot majoor bij het wapen der genie P. L. Slors en D. Merens.

Overgeplaatst: bij het linkerhalf 2e depot-bat. de 1e luit. P. W. M. Weber; bij het 20e bat. de luit. C. B. van Gent, naar Atjeh de off. van gezondheid C. J. Lumkeman.

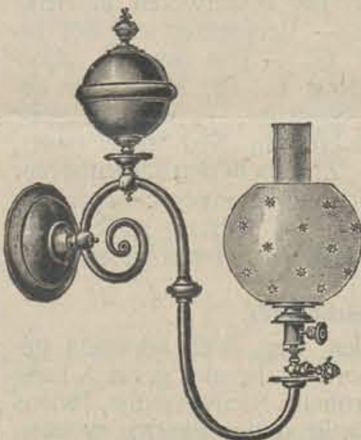
Geplaatst: te Batavia de off. van gezondh. F. Hoogewind.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem III", Gezagvoerder J. Aarents, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 3en Sept. '09.

Dr. J. Boldingh; G. A. Fyten, echtgenoote en dochter; Mej. B. Dykerman; A. Kampens; E. Swart; J. F. Schönfeldt; E. Enkelmann, echtgenoote en 3 kinderen; D. C. Gomperts; A. Land; W. Boogaard; J. Walbrink; H. H. van Duiven en dochter; H. J. de Man, echtgenoote en 4 kinderen; J. Husken, echtgenoote en kind; Mej. J. Crefte; Mej. H. Juliao; Mej. A. Conquet; Mej. J. Daal v/d Gen; C. Terclavers.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

No. 37 Donderdag 16 September 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Redactie-Commissie:

I. Aan belangstellenden zij medegedeeld, dat op het bureau Heulstraat 17, den Haag, kennis kan worden genomen van den inhoud der door den Hoogleeraar J. A. Grutterink (M. I.) te Delft uitgegeven brochure:

„De vooruitzichten van den Nederlandschen Mijningenieur".

Zooals bekend is, zijn velerlei betrekkingen in Staats- en particulieren dienst voor den mijningenieur bereikbaar.

Zij worden in dit geschrift besproken zoowel wat betreft Nederland als Ned. Oost- en West-Indië en het buitenland.

II. De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor eenige gediplomeerde Nederlandsche artsen, die den leeftijd van 30 jaren niet overschreden hebben, de gelegenheid bestaat om te worden benoemd tot **officier van gezondheid der 2e klasse bij het leger in Ned.-Indië**, onder genot van een gratificatie voor eerste uitrusting van *f* 5000 en onder verplichting om den Staat gedurende een tijdvak van 8 jaren in die betrekking te dienen en om, na eventueel ontslag te eeniger tijd uit den militairen dienst, bij vestiging in Nederlandsch-Indië, nog gedurende 4 jaren als reserve-officier van gezondheid ter beschikking te blijven van de Regeering aldaar.

Gegadigden zullen zich bij gezegeld request hebben aan te melden bij het Departement van Koloniën onder overlegging van:

a. het artsdiploma;
b. een extract geboorteregister, of, ter vervanging daarvan, een akte van bekendheid;
c. een bewijs van Nederlanderschap;
d. een certificaat of certificaten van goed gedrag, afgegeven door het hoofd der gemeente (of de hoofden der gemeenten), waar de requestrant de laatste zes maanden gewoond heeft;
e. een bewijs van voldoening aan de wet op de nationale militie.

In de eerste helft van Februari 1910 zal te 's-Gravenhage een vergelijkend examen worden gehouden voor Nederlanders — minstens 20 jaar oud zijnde, en den leeftijd van 30 jaar nog niet bereikt hebbende — die genegen zijn op de in St.-Ct. No. 212 aangekondigde „Voorwaarden" te worden aangesteld tot **militair opzichter der genie 3de klasse bij het Ned.-Indische leger.**

Ter toelating tot het examen wende men zich vóór 15 Januari 1910 tot het Departement van Koloniën, bij gezegeld request, met duidelijke opgave van adres en onder overlegging van:

a. een extract geboorteregister;
b. een bewijs van goed gedrag, af te geven door den burgemeester van adressants woonplaats;
c. bewijsstukken en getuigschriften nopens vroeger bewezen diensten, hetzij bij particulieren of wel aan den lande (zoowel civiele als militaire);
d. een bewijs van voldoening aan of wel van vrijstelling van de nationale militie;
e. bij minderjarigheid van den adressant een bewijs van vergunning tot dienstneming van ouders of voogden.

Het request behoort te vermelden of de adressant gehuwd dan wel weduwnaar is, en zoo ja, het aantal zijner kinderen.

Bij gelijke bekwaamheid wordt aan ongehuwden de voorkeur gegeven.

Aan de Besturen der Afdeelingen van de Vereeniging „Oost en West".

In het laatst van het vorige jaar deed het hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" eene oproeping tot allen, die belangstelling voelen voor ons streven, tot allen die aan Indië een deel van hun denken, hun werken, hun leven geschonken hebben, tot allen, die door vrienden en familiebetrekkingen, wier lot zoozeer afhangt van de ontwikkeling onzer overzeesche bezittingen, de groote beteekenis begrijpen van een hechten en vertrouwelijken band tusschen Nederland en zijne bezittingen, tot allen voorts die trotsch zijn op onze nationaliteit, die uit de geschiedenis de kracht kennen, welke onze betrekking tot Indië gegeven heeft in de moeilijkste tijdperken van ons volksbestaan, tot allen, die beseffen de waarde van onze betrekking tot Indië voor nu en in de toekomst ter handhaving van de eervolle plaats, die Nederland in de schatting der volkeren en van de menschheid inneemt, — en in de Algemeene Vergadering, welke den 10den Juli van dit jaar te Utrecht gehouden werd, kon de Voorzitter, na in zijne openingsrede veel te hebben vermeld, dat moed en vertrouwen wekte, en bewees, dat hoofdbestuur en afdeelingsbesturen ijverig samenwerken voor het goede doel, een oogenblik van moedeloosheid niet verbergen bij de gedachte „aan de talrijken in den lande, die in Indië geleefd hebben, in dat weelderige land gelukkige jaren hebben doorgebracht, een mate van welvaart hebben verworven, die anders wellicht hun deel niet geworden zou zijn, een verheffing van stand en positie voor zich en hunne nakomelingen hebben verkregen, die hun met dankbaarheid moet vervullen, aan de velen, die gewoekerd hebben met de vruchten, welke hun overvloedig uit dit land toegestroomd zijn, wanneer wordt ondervonden, dat zoovelen van hen redenen hebben om ons hunne medewerking te onthouden, zelfs door een bescheiden contributie van *f* 1.50 's jaars niet willen bijdragen om ons de middelen te verschaffen, die ons in staat stellen ons belangeloos streven met kracht voort te zetten."

Intusschen is, dank zij vooral de niet genoeg te prijzen toewijding van onzen penningmeester, den heer A. A. C. Harting, het getal leden met eenige honderdtallen toegenomen, maar wij zijn nog verre van de duizendtallen, ja tienduizendtallen, die wij, naar wij bescheidenlijk meenen, met recht mogen verwachten. Wij willen echter moed houden. De belangstelling voor onze vereeniging neemt toe. Bij hetgeen Oost en West reeds had verricht tot verspreiding der kennis omtrent onze Indiën, en tot het verleenen van hulp en raad aan naar de Indiën vertrekkenden of van daar terugkeerenden, of aan hier verblijvende tijdelijk in nood verkeerende Indische personen, en voor de bekendmaking van de Inlandsche nijverheidsproducten door medewerking van de N.V. Boeatan en door tentoonstellingen, is in den laatsten tijd tot stand gekomen een Studiecommissie welke zich ten doel stelt „toezicht uit te oefenen op de opvoeding en de studie der in Nederland vertoevende jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche overzeesche bezittingen, hun hulp en bijstand te verleenen en hun verblijf in Nederland zoo aangenaam en zoo vruchtbaar mogelijk te maken", is verder de grond gelegd van een fonds tot ondersteuning van door rampen van hooger hand getroffen personen in Indië, en tot aansluiting aan andere vereenigingen, wier werkzaamheden ook geheel of ten deele kunnen bijdragen tot het vereenzelvigen van de belangen der bevolking van Indië en Nederland.

De commissie voor nijverheid geeft blijken van een nieuw opgewekt leven, en streeft er naar om hetgeen Boeatan tot heden nog hoofdzakelijk slechts op het gebied der Ned.-Indische kunstnijverheid en huisvlijt heeft kunnen doen, verder uit te strekken, ook op het terrein der gewone nijverheid door Inlanders beoefend, om n.l. langs den weg van studie en onderzoek te geraken tot praktische resultaten, in het belang dier nijveren.

In wording is een bureau van informatie en voorlichting voor hen, die zich of hunne kinderen voor een betrekking in Indië willen bekwamen of opleiden. Deze laatste werkzaamheid evenals de bevordering der Inlandsche nijverheid en der populaire kennis omtrent de Indiën, mag rekenen op de bijzondere sympathie der Regeering; en de hoop bestaat dat de vereeniging voor die doeleinden een rijkssubsidie zal bekomen.

De redactie van Het Koloniaal Week-

blad gaat voort, met de geringe middelen te harer beschikking, aan dat blad meer en meer waarde te geven door opneming van nieuwe rubrieken en anderszins.

Ontbreekt het het hoofdbestuur niet aan goeden wil, het ontbreekt het wel aan het in onze onvolmaakte wereld zoo onmisbare element: h e t g e l d. De uitbreiding onzer werkzaamheden, beter gezegd het meer tot zijn recht brengen van het streven der vereeniging, eischt een ruimere beschikking over middelen, dan tot dusver door de langzame toeneming van het ledental kon worden verkregen. Voor hetgeen wij aan het einde van een jaar te kort komen, kunnen wij nog teren op hetgeen er blijft van het legaat, groot f 5000, indertijd aan de vereeniging vermaakt door wijlen haar lid, den ingenieur J. W. Post. Doch is dat verbruikt, voordat het ledental geklommen is tot de hoogte, welke wij billijkerwijze mogen verwachten, dan zullen wij onze bemoeiingen moeten inkrimpen, en zal de Vereeniging „Oost en West" een kwijnend bestaan gaan voortslepen. Hoe benijdden wij de vereeniging: „Het Nederlandsche lied", toen wij in haar jongste jaarverslag het volgende lazen:

„De Vereeniging doet niet meer dan uit haar middelen bijdragen, zooveel die middelen veroorloven, tot ondernemingen van één man, die zich daarvoor wellicht evenveel offers oplegt, als het geheele overige Nederlandsche volk verkiest te brengen!"

Waar, dachten wij, waar is in Nederland de man of de maatschappij, die, erkentelijk voor het vele goede hem in of uit Indië ten deel gevallen, van het direct of indirect verworvene aan onze Vereeniging het offer brengen wil dat ons met volkomen gerustheid de toekomst doet tegemoet zien, waardoor wij niet behoeven terug te schrikken voor het nemen van maatregelen, die in het belang zijn van Nederland en zijne overzeesche bezittingen en dier wederzijdsche betrekkingen?

Op het oogenblik staat het hoofdbestuur voor een bijzondere moeielijkheid. Onze tegenwoordige drukker heeft het noodig gevonden het met hem gesloten contract voor het drukken en verspreiden van het Koloniaal Weekblad met het einde van dit jaar op te zeggen. Het contract bleek hem op den duur te schadelijk. Grootere geldelijke uitgaven staan voor de deur, niet alleen voor de uitgifte van het blad in behoorlijken vorm, maar ook om den arbeid eenigszins naar den eisch te beloonen, die het blad aantrekkelijk moet maken, algemeen gelezen doen zijn om den inhoud.

Op welke wijze zijn de inkomsten van het hoofdbestuur, van de algemeene kas te versterken, is de vraag, welke het hoofdbestuur en de afdeelingsbesturen thans hebben te overwegen?

Een eenvoudig middel zou wezen de minimumcontributie van f 1.50 bijv. te brengen op f 2.50, en de verhooging in de algemeene kas te storten. Eenvoudig, ja, wanneer wij de zekerheid hadden, dat die maatregel niet voor vele leden een reden zal zijn, om hun lidmaatschap op te zeggen. Wij zouden ons hieraan vooreerst niet durven wagen.

Bij art. 13 der Statuten is aan de afdeelingen de verplichting opgelegd om jaarlijks in de kas van het hoofdbestuur f 0.50 te storten voor ieder lid eener afdeeling. Dus onverschillig hoe groot de contributie is van eenig lid, het hooidbestuur bekomt voor zijne kas niet meer dan 50 cent daarvan. In den laatsten tijd zijn door de gestie van het hoofdbestuur vele nieuwe leden, verspreid over de afdeelingen, gewonnen, waaronder leden, die zich verbonden hebben, f 10 en f 12,50 te betalen, het hoofdbestuur, hoewel het de moeite deed, ontvangt daarvan toch niet meer dan f 0.50.

Aannemende, dat bij de vaststelling van de statuten is uitgegaan van de gedachte, dat f 0.50 het derde gedeelte is van de contributie, waarvan het minimum f 1.50 bedraagt, kan men gevolgelijk de bedoeling kan gehad hebben, dat 1/3 van de inkomsten der afdeelingen zal gestort worden in de kas van het hoofdbestuur, hebben wij berekend met hoeveel die kas zou worden verrijkt, indien dit het geval ware. De vermeerdering zou dan bij het tegenwoordige aantal leden hoogstens f 400 zijn, — een welkome, maar lang niet voldoende aanvulling.

In een der jongste vergaderingen werd van de zijde van een der afdeelingen het denkbeeld opgeworpen, om de bijdrage van ieder lid van f 0.50 te brengen op f 1 en de verhooging in het bijzonder te besteden ten behoeve van het orgaan, „het Koloniaal Weekblad." Dit zou voor het oogenblik aan de kas van het hoofdbestuur een voordeel bezorgen van f 800 à f 900.

Tegen een ruimere voorziening van de kas an het hoofdbestuur door bijdragen van de afdeelingen zal geen bezwaar mogen bestaan, wanneer de afdeelingen goed beseffen, dat de versterking van die kas in het algemeen belang is van de vereeniging, want het hoofdbestuur wordt daardoor in staat gesteld, meer werk te doen van eenige beteekenis, dat de aandacht trekt, dat den naam van de Vereeniging aanzien geeft. Het hoofdbestuur is van zijne handelingen verantwoording schuldig in de algemeene vergaderingen, d.i. aan de daar vertegenwoordigde afdeelingen, die elk voor zich op die handelingen invloed kunnen uitoefenen. Naar gelang de kas van het hoofdbestuur, d.i. de algemeene kas, beter voorzien is, kan het hoofdbestuur ook milder ter zijde staan de afdeeling, die ondersteuning wenscht voor het houden eener tentoonstelling of andere zaken. De belangen van het hoofdbestuur en die der afdeelingen vormen te zamen het algemeen belang onzer vereeniging. Dit houde men wel in het oog. Stelt men het hoofdbestuur in staat, krachtig te ijveren voor het doel der Vereeniging, dan ondervinden daarvan op den duur ook de afdeelingen door vermeerdering van haar ledental de voordeelen.

In de hoofdbestuursvergadering van October wenscht het Dagelijksch Bestuur in het bijzonder met het oog op de voortzetting van het Koloniaal Weekblad een voorstel aan de orde te brengen, dat versterking van de geldmiddelen van het hoofdbestuur ten doel heeft. Het bovenstaande diene om dat punt rijpelijk door de afdeelingen te doen overwegen.

Het Dagelijksch Bestuur.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De heer Noto Soeroto in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de stemming onder de inlandsche bevolking in Indië.

De verleden week verschenen Indische begrooting, waarvan wel lange uittreksels in de dagbladen hebben gestaan, gaf echter nog niet een der redacties aanleiding aan dit staats-stuk een critische beschouwing te wijden. Van zeer groote belangstelling getuigt dit zeker niet, hoewel wij moeten erkennen, dat deze begrooting niet veel nieuws brengt. Het groote feit, d.w.z., dat de begrooting met een vrij aanzienlijk tekort sluit, was reeds lang bekend.

Ook op ander gebied was de schaarschte aan „indische artikelen" in de dagbladpers groot. Alleen de indische jongelui, die hier te lande aan verschillende onderwijsinrichtingen studeeren, lieten zich niet onbetuigd. Zoo vonden wij in de N i e u w e R o t t e r d a m s c h e C o u r a n t van 9 September weder een zeer lang artikel van den heer Noto Soeroto over de stemming onder de inlandsche bevolking in Indië.

Er valt niet aan te denken om dit stuk in zijn geheel over te nemen of zelfs maar te exerpeeren. Het beslaat drie kolommen kleine druks in de N. R o t t. C r t. Ook is de inhoud niet geheel nieuw voor hen, die de koloniale zaken geregeld en met belangstelling volgen. De heer Noto Soeroto wijst op het verschijnsel, dat op verschillend gebied, de Javaansche maatschappij zich eenigszins naar Westersche opvattingen begint te ontwikkelen en dat tal van vereenigingen met allerlei doeleinden als paddestoelen uit den grond verrijzen. Hij prijst dat streven, al ziet hij er ook de schaduwzijde van in: Het „vereenigingetje spelen" moet geen liefhebberij worden.

„Voor hem, die bekend is, zegt hij, met den weinigen gemeenschapszin, den geest van „Wie dan leeft wie dan zorgt", de betrekkelijke armoede der inlanders, is nauwelijks een verschijnsel en treffender en hoopvoller dan dit eerste tasten en zoeken naar weg tot solidariteit, dit streven om „een appeltje voor den dorst" te bewaren, dit begin van offervaardigheid ten bate van een algemeen belang. Wanneer wij weten, dat de arme onwetende naar zijn vermogen tracht vooruit te komen en zich te ontwikkelen, dan maakt het spottend glimlachje voor appreciatie plaats.

„De inlandsche bevolking van Oost-Indië, in het bijzonder van Java, verkeert dus ook in den geestestoestand van zelfonvoldaanheid. Zij heeft zich niet kunnen onttrekken aan de machtige werking van een nieuwen levensgang, die plotseling de volkeren van het oude Azië heeft bevangen. Maar deze stemmingen onder de inlanders van Oost-Indië zijn van vreedzamer aard dan in de andere hoeken van het werelddeel.

„De ontwikkeling in Westerschen zin van Turken, Perzen, Chineezen en Britsch-Indiërs, hoewel ten opzichte van de geboren occidentalisten nog betrekkelijk gering, is len opzichte der Oost-Indische volkeren zéér ver gevorderd te noemen. De vrees waar boven sprake van was, kon dan ook met betrekking tot ons Indië krachteloos worden gemaakt. Het nationaal besef en het gevoel van eigenwaarde bij het Javaansche volk zijn sinds eeuwen nooit ook tot maar een zeer geringe mate opgewekt geweest. Maar een zeer klein deel van Indië's bevolking weet van de nieuwe openbaring slechts als na het stil lezen van een boeiende vertelling. De quaestiën van nationale vooruitgang, als b.v. het onderwijs en het geleidelijk opvoeren in maatschappelijk en politiek opzicht, verkeeren in ons Indië nog in haar jongste kindsheid. Van het indifferentisme van den Javaan in zijn gevoelens jegens andere naties, waartoe de eeuwige vreemde heerschappij moet geleid hebben, moge partij getrokken worden bij de ontwikkeling van hoofd en hart. En juist het aanwezig zijn van deze opportuniteit, die het beginstadium aanbiedt om de nationaal-physiologische verschijnselen bij de inlandsche bevolking langs goede banen te leiden, en ze zoo doende een heilzaam verloop te laten nemen, is misschien een vingerwijzing voor de gedragslijn der Nederlanders in hunne zoo schoone koloniën."

Tot deze slotsom komt de schrijver in de N. R o t t. C r t.

Hoewel het zeker in sommige opzichten een verblijdend verschijnsel is, dat de inlandsche jongelui, die hier te lande voor hunne studiën vertoeven, zoo nu en dan eens hun denkbeelden op papier trachten te zetten, dienen zij daarin toch maat te houden. Evenals op Java het nieuwe spel „m a i n vereeniging" veel liefhebbers schijnt gevonden te hebben, zoo dreigt hier een ander kwaad: het m a i n „couranten schrijven." Reeds de heer Broersma wees er op in het W e e k b l a d v o o r I n d i ë, dat deze jeugdige schrijvers, en in het bijzonder de heer Noto Soeroto, beter deden die liefhebberij van „in couranten schrijven" een weinig te matigen. Deze meening is ook de onze, want psychologisch kan het op jeugdige gemoederen zeer verkeerd werken wanneer zij al te dikwijls zichzelf „i n p r i n t" zien. Een nederlandsch candidaat in de rechten schrift immers ook geen lange stukken in de N. R o t t. C r t. over „nationaal-physiologische verschijnselen." Bovendien zijn die stukken gemeenlijk veel te lang om door het groote publiek gelezen te worden, zoodat de schrijver zijn doel veelal zal missen.

Nu echter de vacantietijd voorbij is, verwachten wij, dat de studie voor hen weder hoofdzaak en het schrijven in couranten met veel omhaal van geleerde woorden bijzaak zal worden.

Uit de O.-I. Mail.

Onder de berichten, die de Oost-Indische mail bracht, zijn ditmaal vele droeve, die ons tot medelijden en hulpvaardigheid moeten opwekken. (Zie ook het ingezonden stuk van den heer van Heuven hierachter).

Gaven wij verleden week onder de „Mededeelingen" het regeeringstelegram weer betreffende de ernstige gevolgen der overstrooming te Loemadjang en omstreken, thans nemen wij, gelijk de Ind. bladen alle deden, hieronder over het treurige bericht, door den heer A. Mühlenfeld, controleur te Bodja, aan de redactie der L o c o m o t i e f gezonden.

Vreeselijke ramp te Kaliwoengoe (Kendal).

De zoo welvarende districtshoofdplaats Kaliwoengoe, slechts een uur per tram van Semarang verwijderd, is den 30en Juni j.l. door een ontzettenden brand geteisterd, welke ongeveer 300 huizen in eenige uren tijds in de asch legde.

Er waren onder die huizen keurige, ter waarde van f 4000 of meer, eigendom van energieke javaansche handelaren, die na jaren van inspannenden arbeid en noesten vlijt zich een zekere mate van welstand hadden weten te verwerven, en nu in eenige uren de vrucht van al hun werken en zwoegen in vlammen zagen opgaan. Er waren nette woningen, pas gebouwd, o.a. één eerst sinds twee maanden, een andere nog niet geheel gereed, die alle verloren gingen.

In een gezin zou dien dag juist bruiloft zijn, een tamelijk welvarend gezin, zoodat 't huwelijk onder gunstige omstandigheden gesloten zou worden; doch 't wreede noodlot kent geen medelijden.

Hebben en houden van den bruidegom ging ook verloren en evenals de geheele bevolking, kampeert ook dit jonge paar onder den blooten hemel, beroofd van alles.

De schade wordt op ongeveer f 100.000 geschat, een kolossale som voor de bevolking van slechts twee kampongs.

Met echte oostersche gelatenheid dragen de getroffenen hun noodlot, geen gezucht of geween, geen opgewondenheid, doch slechts stilzwijgend geleden smart. Voor velen is zonder hulp herstel onmogelijk, inzonderheid voor degenen, die behalve hun huis ook al hun goed in de vlammen zagen opgaan, of wel zij, die reeds oud van dagen, na een werkzaam leven, alles verloren, zonder thans op hun leeftijd nog de kracht te hebben van voren af aan te beginnen.

Zeer waarschijnlijk zal een gedeeltelijke tegemoetkoming van gouvernementswege gegeven worden door

kwijtschelding van belastingen. Het bedrag daarvan is echter hoogstens 1 percent van de waarde van het te loor gegane.

Weldadigheid is gelukkig een in Indië nog niet verdwenen deugd; dat bewees o.a. de groote som, bijeengebracht voor de slachtoffers der ramp van Messina.

Hoeveel meer moeten wij thans over hebben ter hulpverstrekking, waar het den eigen landzaat en niet een ons geheel vreemd volk geldt.

Komaan, inwoners van het gewest Semarang, inwoners van geheel Java, van wat landzaat of kleur ook, helpt waar iets goeds te verrichten valt."

Hoewel wij overtuigd zijn, dat hierop in Indië reeds dadelijk de helpende hand werd gereikt, zal toch zeker ook hulp uit Nederland zeer welkom zijn.

Terwijl hier te lande de cholera, die zich hier en daar sporadisch voordeed, door flinke hygienische maatregelen spoedig overwonnen werd, lezen wij uit de jongste mail, dat de cholera heerschte in Djambi:

„Luidens van den resident van Djambi ontvangen telegrafisch bericht heerscht de cholera in de aan de Batanghari gelegen s'reken, van de monding stroomopwaarts tot aan Matabo, ten gevolge waarvan sedert 25 Juni j.l. ongeveer 700 personen zijn overleden. In de bovenlanden bezweken aan dezelfde toen aldaar in mindere mate heerschende ziekte pl.m. 20 personen.

De epidemie schijnt zich van de kust langzaam naar het binnenland te verplaatsen. Zeven achtste gedeelte der residentie is nog onaangetast gebleven; in de besmette doesoens bedraagt de sterfte pl.m. 2.5 pCt. van het zielenaantal.

Het Bestuur ondervindt bij zijn streven om de epidemie te beteugelen onvoldoende medewerking van de bevolking, die geen vertrouwen stelt in desinfectie- en hygienische voorschriften." (Tout comme chez nous onder de schippers).

Politie-rechtspraak over Chineezen.

Zestien Chineezen van positie, waaronder verscheidene officieren of oud-officieren van hun natie, ook de wd. majoor-Chinees te Batavia, hebben zich tot den Gouverneur-Generaal gewend met een rekest, waarin zij den landvoogd verzoeken het daarheen te willen leiden, „dat zoo spoedig mogelijk de Chineezen in Nederlandsch-Indië, voor zooveel de strafrechtspraak betreft, worden gelijk gesteld met Europeanen, althans worden onttrokken aan de zoogenaamde politierol."

Dit rekest werd in zijn geheel door alle bladen, ook die der Inlandsche pers, overgenomen.

De Javabode merkte daarbij op:

„Het verheugt ons, dat dit rekest is aangeboden. Daargelaten of het al dan niet wenschelijk of zelfs mogelijk is, geheel aan hun verlangen te voldoen, vinden wij het een verblijdend teeken, dat hier gevestigde Chineezen in vrijmoedige, doch gepaste taal en behoorlijke bewoordingen, zonder buitensporige overdrijving hunner grieven, hun wenschen aan de indische Regeering onderwerpen.

Waar de zaak Loa Yoe Djin tot zulk een uiting aanleiding heeft gegeven, welke zoo gunstig afsteekt bij het rumoerig gekraai door onruststokers om die zaak aangeheven — men denke aan de z.g. vergadering in de Kong Koan en de geruchten omtrent telegrammen aan den chineeschen gezant te 's-Gravenhage en chineesche regeeringspersonen gezonden — daar kan men er vrede mede hebben dat zij niet, gelijk honderden en duizenden harer zusteren, in de registers der politierol is blijven insluimeren, maar een onderwerp van polemiek is geworden.

Wij achten den tijd volkomen voorbij, dat op den Chinees als op een onderdaan van minder orde kon worden nedergezien, die slechts belasting had te betalen en zijn mond te houden; en wij wenschten, dat hij zich — 't zij dan als onderdaan van China dan wel van Nederlandsch-Indië beschouwd moeten worden — hier zoo veilig en aangenaam onder de indische wetten moge bevinden als welke andere categorie van ingezetenen ook.

In verband daarmede meenen wij, dat het zeer valt toe te juichen, indien zij zich, op een wijze, gelijk thans geschied is, tot de bevoegde overheid wenden, ten einde te pogen verbeteringen te doen aanbrengen in wetten of reglementen, welke zij belemmerend achten.

Wij hopen dan ook, dat de Regeering het, door requestranten genomen, initiatief zal erkennen en aanmoedigen, door, hoe hare beslissing ook moge luiden, zoo spoedig het mogelijk is van antwoord op hun request te dienen, onder blootlegging der redenen, welke haar nopen in de een of andere richting te beslissen. Het stuk worde niet gedeponeerd of beantwoording op de lange baan geschoven.

Ook wij achten de politierechtspraak, gelijk die thans op de hoofdplaatsen is ingericht, verouderd. Wijzigingen en verbeteringen dienen te worden aangebracht en dit niet op den langen duur, maar spoedig.

Dat de Regeering trouwens van eenzelfde meening uitgaat, kan blijken uit het door ons medegedeelde omtrent haar plannen tot reorganisatie der politie, waaruit te lezen valt, dat ook maatregelen tot verbetering der politierechtspraak in voorbereiding zijn."

Ditzelfde blad, in zijn Nr. van 11 Aug. j.l. het artikel van den heer Djoemaloedin: **Landbouwleeraren ten behoeve van den Inl. landbouw in Ned.-Indië** uit ons blad besprekende, voegt daaraan toe:

„Het denkbeeld van den heer Djamaloedin is de overweging wel waard.

Waar aan den inlandschen landbouw nog zoo oneindig veel te verbeteren valt, en waar de pogingen door Europeesche kwart, halve of heele deskundigen gedaan, om daar verandering in te brengen, nog maar zoo weinig succes hebben gehad en ook niet beloven er ooit veel te hebben, daar zou het stellig niet kwaad zijn het eens met inlandsche landbouwkundigen te beproeven, die, daargelaten nog de kwestie van het juiste inzicht, wellicht niet met den instinctieven en onwillekeurigen tegenstand te kampen zullen hebben, welke de inlander veelal biedt aan den Europeaan, wanneer deze hem wat leeren wil op een gebied, waarop hij zelf uit den aard der zaak beter thuis behoorde te zijn."

De Zoutbrikettenfabricage.

Als ons gouvernement ooit een winstgevend „middel" heeft te pakken gehad — naast het opium — dan is dit zeker het zout. Laten we curiositeitshalve eens nagaan, zoo wordt aan de Preangerbode geschreven, welke financieele resultaten dit bedrijf zoo ongeveer afwerpt.

Het zout wordt — zooals bekend is — door de bevolking gewonnen in pannen, d.w.z. stukken van het ondiepe strand, door dijkjes afgesloten, en veel gelijkend op sawah's. Dit zijn de zoutpannen, behoorende aan de bevolking. Men laat in die pannen het zeewater loopen door openingen in de dijkjes, welke daarna weer worden afgesloten. De rest van het werk moet de zon doen, die het zeewater langzaam doet verdampen. Bij droog weder duurt dit verdampingsproces ongeveer 18 dagen, waarna men begint, het vrijgekomen zout van den bodem los te krabben en in te zamelen. Dit geschiedt onder toezicht van het fabriekspersoneel, om te voorkomen dat het loskrabben van het zout te slordig geschiedt, waardoor het product te veel met klei zou worden vermengd. Later het inleveren van het zout, waarna de fabriek het verdere werk doet.

In een drogen moesson — dus feitelijk per jaar — kan men ongeveer 3 keeren zout uit de pannen oogsten. Begrijpelijk, dat het weder hierop van veel invloed is, en in dit natte jaar wordt dan ook door de zoutwinnende bevolking groote schade geleden.

De bevolking is verplicht, het zout te verkoopen aan de gouvernementsfabriek voor ... *f* 10 per kojang, of 30 pikols!!

Daar de verschillende onderdeelen der fabriek nauwkeurig de bedrijfskosten berekenen, weet men, dat deze ongeveer *f* 18 per kajong beloopen. In totaal hebben we nu dus *f* 10 en *f* 18 = *f* 28. Laten we nu eens vreeselijk royaal zijn, en dit getal op *f* 40 brengen, dan zal zeker niemand ons van krenterigheid beschuldigen, nietwaar?

Wat brengt nu een kojang briketzout bij verkoop op?

Een briket, wegende 1 kati, kost 8 cent, zijnde per pikol (100 katti's) *f* 8 of per kojang 30 maal *f* 8 = *f* 240. Dat klopt als een bus. Waar nu de kojang, zeer royaal berekend, het gouvernement op *f* 40 komt, kan men nagaan, dat er een aardig winstje kan worden gemaakt. Er zijn natuurlijk nog een massa uitgaven, die ten laste der fabricage komen, doch dit neemt niet weg, dat er nog een slordigen duit aan verdiend moet worden.

Jammer, dat de bevolking daarvan in zoo uiterst geringe mate profiteert. De loonen der koelies, werkzaam bij de verpakking, zijn bijv. bijzonder laag en weinig in overeenstemming met het door het gouvernement gemaakte winstcijfer.

Zoo krijgen voor 8 uren flinken arbeid bij de verpakking de mannen 25 en de vrouwen 20 cent! Men kan niet zeggen, dat de Madoerees dus in bijzondere mate van die zoutfabricage profiteert.

WEST-INDIË.

Opium-verbruik in Suriname.

De Nieuwe Surin. Cour. vernam dat, blijkens de registers van kleinhandelaars in opium het verbruik van dit artikel in de kolonie verbazend toeneemt, vooral onder Britsch-Indiërs en Javanen. Het aantal schuivers onder Chineezen is gering. Ook enkele creolen treft men onder de gebruikers aan.

Naar aanleiding van deze mededeeling wordt in de rubriek ingezonden stukken van Onze West een noodkreet geslaakt.

„Door het immigratie-departement is het den werver verboden opiumschuivers te engageeren, dus kan men aannemen, dat de Javanen en Britsch-Indiërs, welke hier gebruik van opium maken, dit ook hier geleerd hebben. Hoe bedenkelijk het gebruik van opium door de bevolking voor de ontwikkeling der Kolonie zijn kan, behoeft wel geen betoog. Britsch-Indiërs en Javanen, welke men met belangrijke geldelijke opofferingen invoert en tracht te bewegen, zich na expiratie van hun contract alhier als zelfstandige landbouwers te vestigen, zullen als zoodanig geen aanwinst voor de Kolonie zijn en aan het doel beantwoorden, wanneer zij aan opium verslaafd zijn. Men zal alsdan verplicht zijn hen voor rekening van het Immigratie-departement naar hun land terug te zenden, of wanneer zij eenmaal het recht van retourpassage verkocht hebben, op 's lands kosten moeten onderhouden.

China en ook meerdere streken en dessa's op Java toonen ons, hoe door opiummisbruik de bevolking verarmde, geen belasting meer kon opbrengen, en niet meer in staat was de landerijen, welke vroeger flinke oogsten opleverden, te onderhouden, terwijl de welvaart der bevolking door opium-gebruik vernietigd werd."

De inzender ziet geen heil in verhooging van invoerrechten, waardoor de smokkelhandel zou worden bevorderd, maar wenscht kort en goed een verbod op den invoer van opium, voor zooverre dit niet voor medische doeleinden is bestemd.

„Daarom zoude men bv. uitsluitend aan het militair hospitaal kunnen toestaan opium te importeeren, met de verplichting de geringe kwantiteiten, welke volgens voorschrift der doctoren apothekers noodig hebben, tegen matige prijzen over te doen."

De angst voor het opium is nu eenmaal een modeziekte. Dat verklaart veel. Anders ware het vermakelijk het opium als factor van verarming der Surinaamsche bevolking te zien uitspelen, waar kenners van Suriname wel zullen weten, hoe de Surinaamsche mindere klassen elke gelegenheid aangrijpen, om ware orgiën aan te richten, waarbij het opium eene zeer ondergeschikte rol vervult, koning Alcohol hoogtij viert.

Wij meenen dan ook, dat er niets is dat wijst op de noodzakelijkheid van een algemeen verbod tot uitroeiing van een kwaad, dat van zelf binnen de perken wordt teruggebracht, zoodra meerdere welvaart ook meer beschaving zal hebben gebracht.

Het is toch opvallend in vorenstaande mededeeling dat juist onder de Chineezen in Suriname slechts weinig schuivers worden aangetroffen. De Chineezen staan anders bekend als liefhebbers van een schuifje. Deze eigenschap stond hen evenwel niet in den weg om in de kolonie tot eene groote mate van welvaart te geraken en de noodige beschaving te erlangen, waardoor de schuifpijp bij hen verdween.

Dit voorbeeld der Chineesche elementen in Suriname wijst o.i. den weg, die bij de bestrijding van het opium-euvel moet worden bewandeld.

Men trachte met alle ten dienste staande middelen de economische welvaart der kolonie te bevorderen. Het misbruik van genotmiddelen als opium en alkohol, dat aan de bereiking van het doel geen onoverkomelijke hinderpalen in den weg stelt, zal dan geleidelijk met de hoogere beschaving, die de grootere welvaart brengt, verdwijnen.

Het zal dan ook zeer te bezien staan, of de onder het bestuur van gouverneur Idenburg tot stand gekomen verordening, waarbij het algeheel verbod op het verbruik van opium binnen den tijd van tien jaren in uitzicht wordt gesteld ooit in haar vollen omgang zal kunnen worden toegepast.

Onwettige? vrijheidsberooving.

De surinaamsche bladen zijn nog steeds vol van de inhechtenisneming van den wegens smokkelen van opium indertijd veroordeelden koopman Nassy, die, meenende, dat het vonnis verjaard was, in de kolonie terugkeerde en toen moest ontwaren, dat anderen er anders over dachten dan de met den veroordeelde blijkbaar nog steeds goede betrekkingen onderhoudende zegslieden van dien heer.

Waar ontduiking van rechten op verschillend gebied in Suriname niet tot de zeldzaamheden behoort en dikwerf door meest geziene handelaars wordt toegepast als in casu met den heer N. het geval was, hopen wij, dat in het inzicht van den procureur-generaal, die bevel gaf tot de arrestatie door den Hoogen Raad, aan wiens oordeel de zaak wordt onderworpen, zal worden gedeeld.

Moord in het Lawa-gebied.

In de goudvelden van Suriname zwerven tal van ongure elementen rond.

Onlangs werd een arbeider van de Compagnie des mines d'or, terwijl hij goud van een der ontginningen overbracht naar de woning van den directeur, in het bosch vermoord.

Een arbeider, Bamister, werd van den moord verdacht, en een tegelijkertijd met dezen verdwenen arbeider, Harvey, verklaarde dan ook bij aanhouding te hebben gezien, dat Barmister, met wien hij zich in het bosch bevond, den looper had vermoord om zich van het goud meester te maken, dat deze overbracht.

Barmister werd te Georgetown in Britsch Guyana aangehouden op aanwijzing van een gewezen politie-agent van Demerara, die den verdachte op het placer, waar de moord gepleegd werd, had herkend.

Het uitleveringstractaat met Britsch Guyana schijnt evenwel zoo onvoldoende, dat daar zelfs twijfel bestond, of men de bevoegdheid had den vermoedelijken moordenaar in hechtenis te nemen. Intusschen heeft het bestuur van Suriname telegrafisch de uitlevering van Barmister verzocht, nadat het hof van justitie rechtsingang tegen hem had verleend.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De bevolking van Java, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare Zaterdagsche causerie, bestaat uit verschillende bestanddeelen, welke niet bij elkaar hooren. Men kan dit plastisch voorstellen door in een groot vat vier of vijf bergsteenen van de grootte van een menschenhoofd te doen. Die steenen stellen de verschillende bestanddeelen van de bevolking van Java voor. Zij zijn wel in één vat vereenigd, maar liggen elk afzonderlijk; er is geen bindmiddel, dat ze bijeen houdt. Keert men het vat om, dan vallen de steenen er uit en rollen naar links en rechts.

Arabieren, Chineezen, Javanen, Nederlanders, Hindoes vormen afzonderlijke bestanddeelen. Zij kunnen, zij willen zich niet onderling vereenigen, omdat er geen band tusschen hen bestaat, geen onderling verband, zooals b.v. tusschen personen van hetzelfde ras.

Kortelings, vertelt schrijver, werd te Soerabaja een arabische school geopend, maar kinderen van andere rassen worden daar niet toegelaten. Naar het schijnt vreezen de arabieren, dat hun kroost van aard zal veranderen, wanneer het met javaansche kinderen te samen komt. Op de europeesche scholen houdt men de kinderen van europeanen ook afgezonderd van die van javanen, chineezen en arabieren. De nederlander denkt blijkbaar als de arabier. De chineezen doen dit niet, want zij begrijpen wel, dat de andere rassen hunne kinderen niet naar hunne scholen zullen zenden om een zeer moeilijke taal te leeren welke voor personen van anderen landaard, die niet van plan zijn ooit naar China terug te gaan, van geen nut is.

In het dagelijksch leven kunnen de verschillende rassen wel eens bij elkander komen, als het noodig is; maar is zoo'n samenkomst afgeloopen, dan zoekt ieder zijn omgang onder zijne rasgenooten en zondert zich van de anderen af, — zooals de olie zich van het water afscheidt, — omdat ieder ras het zijne beter acht dan het andere. Bij den javaan, een sinds eeuwen onderworpen volk, is dit thans misschien niet zoo sterk het geval, maar de nederlander, chinees en arabier willen niet voor elkander onderdoen. De nederlander beweert, dat hij meer ontwikkeld is dan de chinees en arabier en daarom boven hen te staan. De chinees zegt, dat zijn volk het oudste en geleerdste is van alle volkeren, daarom beschouwt hij zich als de eerste natie. De arabier houdt daarentegen vol, dat hij door zijn godsdienst, die de ware leer verkondigt, een uitverkoren volk is. Hem staat zijn hemel open, die de hoogste onder de hemelen is, veel hooger dan de hemel der overige godsdienstbelijders.

Maar zij hebben het alle mis, vervolgt schrijver, want zij kennen zich zelve niet.

Aan dezen toestand, vindt hij, zijn hoofdzakelijk de nederlanders schuld; als heerschers over Ned.-Indië moesten zij het eerst de hand der vriendschap aan de andere rassen reiken. Zij zijn de meest ontwikkelden, van hen mag men dus wèl verwachten,

FEUILLETON.

Een Verlofganger.

door L. SALLENTIEN.

IV.

Hellwig nam zijn werk niet zoo dadelijk weder ter hand; hij liep opgewonden in zijn kamer op en neder. Hij was bepaald nijdig op zijn ouden vriend, want hij vond het ontzettend brutaal van deze, dat hij nu andermaal Magdalena het hof wilde maken, terwijl hij haar vroeger toch zoo beleedigd had, Magdalena, die hem zelf — en hij was toch beslist een veel betere partij dan Albin Fischer — altijd onbereikbaar voorgekomen was. Maar dit was het juist: Albin Fischer was daarginder een man geworden, die voor niets terugdeinsde, en de brutalen hebben immers de halve wereld in hun macht...

Hij had in den grond gelijk, deze Albin. Wie haastig toetast, overwint en wie aarzelt, denkt en wacht, ziet een ander zijn geliefde voor zijn neus weghalen. Dit was reeds eenmaal zijn lot geweest; zijn diepe, stille liefde had in aanbidding tot het voorwerp zijner genegenheid opgezien tot de veel oudere Lindner haar had gevraagd. Een jong meisje, dat zich in haar eerste liefde bedrogen ziet, grijpt wel eens meer naar een vaderlijke hand om haar smart te boven te komen.

En nu hij eindelijk weder noop begon te koesteren, dat zijn geduldige, stille toewijding wederliefde zou wekken, kwam deze Albin ten tweede male zijn kans bederven. Maar zou Magdalena dan werkelijk de haar aangedane beleediging kunnen vergeten en hem ten tweede male aannemen? Hij herinnerde zich nu eensklaps hoe zonderling ontroerd zij geweest was, toen zij over Albin Fischer praatten. Het werd hem angstig te moede. Gold deze ontroering haar oude liefde of wellicht de haar aangedane beleediging? Vrouwen zijn en blijven voor de mannen geheimzinnige wezens......

Hellwig viel in zijn bureaustoel neer. Ten slotte vond hij Albin Fischer een gevaarlijk mensch. Zijn brutaalheid imponeerde en zijn leven in verre landen verleende hem in de oogen der vrouwen een soort van stralenkrans. Magdalena's rouwtijd was voorbij, zij behoefde alleen maar ja te zeggen en zij was de vrouw van Albin Fischer!

Hij kon het in de kamer niet meer uithouden, hij moest de lucht in. Hij zeide aan den boekhouder, dat hij even voor zaken de deur uit moest en liep de straat op, tweemaal achtereen langs het huis van Magdalena. Wat of hij daar toch zocht? O ja, hij wilde haar vragen, of het goed was, dat hij den volgenden dag met Albin bij haar kwam, maar hij zag daar toch weder van af, want hij wilde haar verrassen, hij wilde haar in stilte gadeslaan, hij wilde... hij wist eigenlijk niet wat hij wilde.

Ten slotte achtte hij het het beste Magdalena schriftelijk mede te deelen, dat hij den volgenden dag bij haar kwam koffiedrinken; als hij dan Albin medebracht, zag hij immers dadelijk, hoe Magdalena deze verrassing opnam.

Maar indien hij haar nu eens niet onverschillig was? Wanneer deze brutale man haar reeds in de eerste tien minuten ten huwelijk vroeg? Gewone onbeschaamdheid valt meestal niet in goede aarde, maar buitengewone maakt veroveringen......

. . . .

De gezellige avond verliep inderdaad genoeglijk.

Eerst waren de oude vrienden, die Hellwig bij elkaar getrommeld had, wat stijf, maar later, toen de champagne kwam, scheen de geheele wereld en ook de Indische verlofganger hun allerprettigst toe. De vroolijkheid werd algemeen en Albin Fischer hield een toespraak, waarbij hij zoo aangedaan werd, dat hij het uitsnikte. Hij was toch werkelijk een goede, brave kerel!

Het was reeds lang na middernacht, toen de vrienden opbraken. Albin ging nog met Hellwig mede tot aan diens woning.

„Je kunt niet gelooven, hoe prettig ik het vind, om 's nachts door deze stille straten te dwalen, waarin iedere steen herinneringen aan mijn jeugd bij mij opwekt."

Hellwig was nog stiller dan gewoonlijk en liet hem maar praten.

„Weet je wat, Bruno", begon Albin Fischer, na verloop van een poosje, „ik heb nog eens goed over

dat zij zich zelve en hunne plichten kennen, waaronder ook die van verstandig leiden der andere rassen. Verliezen zij dit niet uit het oog? Zij zijn niet onbekend met de philosophische school van Socrates; zij weten zeer goed, dat boven den ingang van den tempel van Delfi geschreven stond „K e n u z e l f" en wat de beteekenis is van dat waarschuwend woord. Maar voor vele nederlanders in Indië is die waarschuwing een doode letter. De meesten hunner komen in Indië slechts om geld te maken of om een pensioen te verdienen, beweert schrijver, en keeren later dit land den rug toe. De nederlanders hebben geen tijd om aan philosophie te doen en andere rassen, die onder hunne bescherming staan, vooruit te brengen. Zij hebben het te druk met koopen en verkoopen, met het omwerken van den grond, om goud te zoeken; zij hebben geen tijd om na te denken, wat de toekomst van het land zal zijn, dat zij zich toegeëigend hebben. Zij hebben geen tijd om te trachten de harten van hunne onderdanen te winnen, om eensgezindheid onder de verschillende rassen tot stand te brengen, waardoor het gezag der nederlanders versterkt zou worden. Zij denken slechts aan hun eigen persoon en zeggen, dat die andere volkeren met hunne bezwaren en nooden naar den duivel kunnen loopen. Daarom ook worden de gouvernementsbevelen met zulk een gestrengheid uitgevoerd, soms zelf zonder ernstig genoeg te overwegen wat de gevolgen daarvan kunnen zijn. Daardoor ontstaat als het ware een afscheidingsmuur tusschen de nederlanders en de volkeren, die onder bescherming van de nederlandsche vlag staan. Hoe kan men ooit samenwerking verwachten, zoolang die klove bestaat? vraagt schrijver.

In de N i e u w e R o t t. C r t. heeft men het idée geopperd om Java door Javanen te verdedigen. (Zie ook onze rubriek O.-I. mail der vorige week). Het Ned.-Ind. Gouvernement kan véél doen om dat denkbeeld te verwezenlijken, eindigt schrijver, maar zoolang de nederlander niet van gedragslijn verandert en zoolang tusschen hem, den javaan en den chinees een afscheiding bestaat als tusschen olie en water, zal geen wet bij machte zijn om die rassen tot eensgezindheid te brengen.

A d o e h, a s t a' f i r o e w a l l a h a (ik verzoek God om vergiffenis!) hier kunnen de nederlanders het voorloopig mee doen!

WAT DE CHINEES VERTELT.

De drang naar ontwikkeling neemt ook bij de chineezen tegenwoordig sterk toe, zegt S t e r in de **Pantjaran Warta**. De vooruitstrevende partij in China denkt ook aan de rasgenooten in Ned.-Indië, en heeft tal van personen daarheen gezonden om een onderzoek in te stellen naar den toestand der chineesche emigranten. Het moet der Regeering van het stamland zeker aangenaam zijn te vernemen dat die rasgenooten zich hunne afkomst nog herinneren en steeds aan het land hunner voorouders denken, wat duidelijk bewezen wordt door de T i o n g H o a H w e K o a n-beweging. Om deze beweging te steunen heeft de Chineesche Regeering de K i L a m H a k t o n g opgericht, een school, waar kinderen van emigranten in Ned.-Indië hunne studiën kunnen voortzetten. Bovendien wordt de chineesche inspecteur van het onderwijs in Ned.-Indië door de Chineesche Regeering gesalariëerd. Dit is één klein bewijs van liefde van het stamland. Al kan men China geen rijk land noemen, toch wil het laten zien, dat het zijne plichten vervult.

Dit laatste blijkt ook uit een rondschrijven, dat schrijver in handen kreeg afkomstig van Z.E. L i o k T a y S i e n, gezant van China in den Haag, waarin deze hoogwaardigheidsbekleeder kennis geeft van de oprichting eener vereeniging, welke zich ten doel stelt om een onderzoek naar de afkomst der chineesche onderdanen te doen. De gezant deelt verder in die circulaire mede, dat de Chineesche Regeering bezig is voor het rijk een grondwet te ontwerpen en het voornemen heeft een parlement in het leven te roepen. Tusschen de onderdanen in en buiten China zal daarbij geen onderscheid worden gemaakt, onverschillig waar zij wonen; overal zullen zij dezelfde rechten hebben. Hij vreest, dat misschien zij, die buiten het rijk wonen, niet voldoende op de hoogte gesteld zullen worden van de nieuwe regelingen en toestanden in het stamland. Dit zou natuurlijk tengevolge hebben, dat zij hoe langer hoe meer daarvan vervreemd raakten en ten slotte hunne rechten zouden verliezen, wat hun tot nadeel zou strekken. Dit nu wil hij voorkomen. Hij heeft de emigranten even lief, alsof zij zijne eigene bloedverwanten waren; daarom heeft hij de hierboven vermelde vereeniging opgericht en hij verzoekt aan elken emigrant om met behulp van de naastbijgelegen Kamer van Koophandel of afdeeling van de T i o n g H o a H w e K o a n-vereeniging een bij de circulaire gevoegden genealogischen staat in te vullen. Deze staten zullen, in een boek vereenigd, naar den Haag worden opgezonden ter aanbieding aan de Chineesche Regeering, daar de gezant al zijne rasgenooten wil doen beschermen, opdat zij als fatsoenlijke menschen beschouwd zullen worden. Hij hoopt deze deze staten binnen zes maanden te mogen ontvangen.

Wat moeten wij nu doen? vraagt schrijver, na gemelde circulaire te hebben gelezen. Voor ons, die onder bescherming van Nederland staan, is het moeilijk om hierin een beslissing te nemen. Wat is eigenlijk de bedoeling der circulaire, welke door den gezant verspreid is?

Wij, chineezen, blijven chineezen, maar zijn wij nu geen onderdanen van Nederland? Wel worden wij soms gekweld en ondervinden wij vele belemmeringen, wel werd ons verzoek om rechtvaardige behandeling tot heden nog niet verhoord; maar toch willen wij in Indië blijven en daarom zeggen wij: laat ons maar stil in ons lot berusten. Wij kunnen niet anders doen dan erkennen, dat wij chineezen blijven en onderdanen zijn van Nederland.

Het zou iets anders zijn, wanneer China reeds sterk ware en de chineesche kanonnen even gevreesd werden als die van Japan en van de europeesche rijken. Dan zou het zijne onderdanen kunnen beschermen, die zich in andere landen gevestigd hebben, dan zou zeker spoedig de policierol voor ons tot het verledene behooren. In deze wereld, zucht schrijver, bestaat geen recht voor den zwakke.

Toen deze circulaire ons bereikte, bekent schrijver, wisten wij niet wat te doen en nu nog hebben wij geen beslissing genomen. De Nederlandsche Regeering kan thans tegenover ons chineezen doen, wat zij wil, tengevolge van China's onmacht. De deur der gevangenis is voor ons open evenals de deur eener kerk, waar men elk oogenblik in en uit kan gaan, hoewel er onder de nederlanders een groot aantal personen gevonden worden, die nog veel slechter dan de gestrafte chineezen zijn.

Wat zal echter het gevolg zijn, roept schrijver ten slotte uit, van een erkenning der chineesche emigranten als onderdanen van China? Zal het Ned.-Ind. Gouvernement daarin geen aanleiding vinden, om nieuwe bepalingen in het leven te roepen, die wellicht nog kwellender en meer belemmerend zijn dan passenstelsel en policierol? China is nog niet krachtig genoeg om oorlogschepen te zenden ter bescherming zijner onderdanen, wanneer dergelijke dingen gebeuren.

In het afscheidswoord van den hoofdredacteur der **Perniagaän**, die zijne betrekking neerlegt, zegt deze o.a. het volgende: Onze lezers weten, hoe voor zeven jaren, toen de P e r n i a g a ä n nog niet bestond, de toestand der Chineezen in Ned.-Indië was. Hoewel die thans nog niet zoo is als wij wel zouden wenschen, zijn wij toch merkbaar vooruitgegaan, worden wij niet meer beschouwd als een verstooten volk. Hetgeen de nederlander noemt „het politiek bewustzijn", is nu ook tot ons chineezen doorgedrongen en dit moet noodwendig de algemeene aandacht trekken. Terwijl men vroeger al heel weinig om ons gaf en het niemand iets schelen kon, of wij onderdanen van Nederland dan wel van China waren, zijn wij thans als het ware de vrucht geworden, waarom gevochten wordt, wij worden aangehaald door de regeeringen, zoowel van Nederland als van China. Wij moeten thans een afwachtende houding aannemen, totdat de tijd gekomen is, dat wij tusschen het een en ander hebben te kiezen.

Van Vreemde Koloniën.

Opium in de Straits.

Van den 1en Januari a.s. af zal het bestuur der Straits Settlements de bereiding en verkoop van opium in Djohore, Singapore en Malakka in eigen beheer nemen, terwijl het middel te Penang voorals nog blijft verpacht.

Wel verre dus, dat men er in de Straits Settlements aan denkt, het opiumverbruik te verbieden, gelijk wel eens beweerd werd, zal in twee der vestigingen en in den aangrenzenden inlandschen staat Djohore de regie in werking treden, terwijl in de vestiging Penang de oude toestand van verpachting van het middel voorloopig bestendigd blijft.

De invoering van de regie te Singapore komt ons voor niet van belang te zijn ontbloot, met het oog op den uitgebreiden smokkelhandel in opium, die van de haven uit op Nederlandsch-Indië wordt gedreven.

Het bestaan van dien smokkelhandel blijkt telkenmale uit aanhoudingen op van Singapore afkomstige schepen en zien we nu weder in het licht gesteld, door het relaas in de S t r a i t s T i m e s van een inval van de politie en van beambten van den

---

alles nagedacht en die geschiedenis met juffrouw Knol is toch maar dwaasheid. Ik zal verstandig zijn en liever morgen aan je nicht te kennen geven, dat ik idees op haar heb, dat zij mij in al die jaren niet onverschillig is geworden. Trouw mist zelden haar uitwerking bij vrouwen, en ik ga haar dan een paar dagen later in o p t i m a f o r m a ten huwelijk vragen. Je kunt mij echter wel den dienst bewijzen om in dien tusschentijd te weten te komen of ik eenigen kans bij haar heb."

„Het is een groot geluk", dacht Hellwig thans in zich zelf, „dat deze brutale man, die daar naast mij loopt, niet in mijn hart kan lezen. Verbeeld je, dat ik nu bij Magdalena nog mijn best voor hem zal doen!"

Zoodra Hellwig thuis was gekomen en de lamp had aangestoken, ging hij voor den spiegel staan en zich zelf daarin opnemende, dacht hij: „Mijnheer Hellwig, als ge morgen weder zoo engelachtig dom doet als vandaag, dan verdient ge alles, wat het gevolg daarvan is."

. . . .

Magdalena was zeer verbaasd, toen Hellwig den volgenden morgen in zijn gekleed pak bij haar kwam. Zij wilde daar een schertsend woord over zeggen, maar zweeg toen zij bespeurde dat hij blijkbaar in angstige spanning verkeerde.

„Ik zou je gaarne iets vragen, Magdalena", begon hij.

„Tot uw dienst, neef", luidde het antwoord.

Daarop gaf zij het dienstmeisje last iedereen „belet" te geven, en zich weder tot Hellwig wendende hernam zij: „Wat voert je eigenlijk zoo vroeg op de morgen hierheen?"

„Lieve Magdalena", begon hij met trillende stem, „alleen de overtuiging, dat gij een bizonder verstandige, lieve vrouw zijt geeft mij den moed je iets te zeggen, wat eene andere vrouw wellicht niet zou begrijpen. Stel je een man voor, die van jongsaf door het leven gaat naast een kostbaren schat, dezen schat voortdurend voor oogen heeft en de innerlijke waarde daarvan steeds meer leert inzien, zoozeer dat hij zelfs aarzelt er de hand naar uit te strekken, totdat op zekeren dag een ander opduikt en hem dezen schat ontrooft. Kun je je zoo iets voorstellen, Magdalena?"

Tot op dat oogenblik had Bruno vermeden Magdalena aan te zien. Nu zag hij op, maar om te ontwaren, dat zij het hoofd had gebogen en naar den grond staarde.

„Kun je je zoo iets voorstellen, Magdalena?" herhaalde hij.

„Jawel", zeide zij eigenaardig zacht-fluisterend.

„Die man ben ik geweest, Magdalena en die schat ben jij. Ik heb je altijd bemind, maar ik achtte mij zelf nooit waardig je te vragen mijne vrouw te worden. Nu echter ten tweede male mij het gevaar bedreigt, dat een ander mij mijn schat ontrooft en nog wel iemand, dien ik bij alle bescheidenheid als beneden mij staande beschouw......"

Magdalena zag bij Hellwig's laatste woorden hem verbaasd aan. „Wat zeg je daar Bruno?" vroeg zij gejaagd.

„Wel, Albin Fischer is gisteren uit Indië hier aangekomen, en zoodra hij hoorde, dat je weduwe waart, zeide hij dadelijk, dat hij je ten huwelijk wilde vragen."

„Albin Fischer!" riep Magdalena. Zij werd eensklaps vuurrood en barstte daarna in een schaterlach uit. „Albin Fischer wil mij de eer aandoen mij nog ten huwelijk te vragen? Neem mij niet kwalijk, Bruno, maar je weet niet, hoe grappig mij dat voorkomt."

Haar ongedwongen lach verhelderde eensklaps Bruno's gelaat en hij ging nu veel kalmer voort: „hij is een welgesteld man, Magdalena, en jij hebt recht het oneerlijk te vinden, indien ik hem de loef tracht af te steken, maar ik houd te veel van je om te kunnen dulden, dat een ander je mij ten tweede male voor den neus wegkaapt. Dat wilde ik je zeggen, Magdalena."

Het was nu doodstil in de kamer.

Eensklaps hoorde Hellwig een geruisch van dameskleederen. Magdalena was opgestaan en naar hem toe gegaan. Haar oogen stonden vol tranen en zij legde beide handen op zijn schouder.

Met een juichkreet vloog Hellwig van zijn stoel op om de geliefde vrouw in de armen te sluiten.

(Wordt vervolgd.)

opium-pachter in een door Europeanen bewoond huis te Singapore.

Daar werden een aantal bussen aangetroffen, die sigaretten heetten te bevatten en in werkelijkheid met opium gevuld bleken. De in beslag genomen hoeveelheid opium bedroeg in het geheel 690 tails.

De in het huis, waar die tot verzending gereed gemaakte bussen werden bevonden, aangetroffen Europeanen waren allen Franschen. Een hunner, zekere Schwarz, directeur van een cinematografisch kijkspel, noemde zich den eigenaar van deze bezending, die, naar hij verklaarde, niet voor den plaatselijken verkoop, maar voor Batavia bestemd was.

De man werd tot eene boete van 6000 dollars of zes maanden gevangenisstraf veroordeeld.

Hier zien we dus den opiumpachter te Singapore eenigermate optreden als waker tegen den opiumsmokkelhandel op Java, maar het is met het oog op de ondervinding, ten aanzien van de opiumpachters elders opgedaan, nog ten zeerste de vraag, of 't optreden niet zijn oorsprong vond in concurrentienijd.

Opiumpachters waren en zullen nog steeds gebleven zijn de grootste opium-smokkelaars, zoowel in het eigen pachtgebied en daarbuiten.

De invoering der regie te Singapore, waaraan het denkbeeld van samenwerking tusschen de verschillende landen tot beperking van het opiumkwaad mede ten grondslag ligt, zal, dunkt ons, aan de bestrijding van den smokkelhandel in opium ten goede moeten komen.

Maar toch zal men in Indië goed doen de oogen open te houden. In het geval van den veroordeelde, Schwarz, hierboven genoemd, verklaarde deze, het opium van een Chinees te Cebu in de Philippijnen voor 1 dollar per tail te hebben gekocht, terwijl te Batavia voor 1 tail 20 gulden werd betaald, d.i. dus zestienmaal het bedrag van den inkoopsprijs.

Van Engelsch-Indië.

De Hindu Patriot, een inlandsch blad, wijst een weg, dien de Swadesji-beweging behoort te volgen, door de aandacht te vestigen op de groote kapitalen, door Engelschen in indische ondernemingen belegd.

In het geheel bedraagt het engelsch kapitaal, dat aldus belegd werd, omstreeks 470 millioen pond sterling of meer dan 5600 millioen gulden. Hiervan is een bedrag van meer dan 1600 millioen gulden besteed aan spoorwegaanleg; 750 millioen gulden is het totaal, dat in bankinstellingen en handelshuizen werd gestoken; de scheepvaart en het verzekeringswezen trokken een bedrag van meer dan 30 millioen gulden aan; voor thee-ondernemingen en rubberplantages werd in Engeland een bedrag van ongeveer 100 millioen gulden gevonden; voor tramwegen en transportwezen een som van 36 millioen gulden; en voor werken voor electrische en gasverlichting een bedrag van 130 millioen gulden, en zoovoort.

Het blad vraagt, of deze cijfers geen lesje inhouden voor de Indiërs, om hunne verborgen schatten te voorschijn te halen en die in nijverheids- en handelsondernemingen te steken.

Een verstandig woord gaf een ander inlandsch blad, de Indian Spectator, ten beste, door de Indiërs voor hunne zoogenaamde vrienden. Toen de luitenant-gouverneur van Bengalen, naar aanleiding van de aanhoudende misdrijven in die provincie gepleegd onder het mom der politiek, te kennen gaf, dat strenge maatregelen zouden worden genomen, gaf dit een engelschen vriend van Indië aanleiding tot de opmerking, dat een aantal bedoeld was tegen onschuldige lieden. Het blad schreef dan:

„Zoover is het reeds met de journalistiek gekomen. Moeten wij ons daardoor laten leiden en toch onze liefde behouden voor waarheid, vrede en de goede orde? Zijn europeesche schrijvers, die zulke leeringen aan onze jongelieden verkondigen, de vrienden van Indië? Zij schijnen ons te willen zeggen, dat zij meer van Indië houden dan van hun eigen land, zeker meer dan wij, Indiërs, ons land beminnen. En er zijn niet weinigen onder ons, die naief genoeg zijn om dit te gelooven. Zij verwachten de redding van ons land te verzekeren met de medewerking van vreemde socialisten, anarchisten en nihilisten, terwijl zij tegelijkertijd alles wat uit den vreemde komt uit den booze heeten. Afgescheiden van de inconsequentie, die hieruit spreekt, moet gewezen worden op de onwetendheid, waarin zij blijkbaar verkeeren, ten aanzien van voorafgaande omwentelingen in de maatschappij en in de menschelijke natuur. Er is gezegd, dat de goeden diegenen eerst met blindheid slaan, die zij wenschen te vernietigen. Mogen zij, die voor het algemeen welzijn van ons land werken, voor die ramp worden behoed.

Wij zagen hiervoren, dat in vergelijking met de groote kapitalen, die in Nederlandsch-Indië in landbouwondernemingen werden belegd, in Engelsch-Indië een betrekkelijk klein bedrag in ondernemingen voor de cultuur van thee en rubber werd gestoken.

Toch neemt de thee-cultuur in Engelsch-Indië eene zeer belangrijke plaats in de wereldproductie in. Deze kolonie staat bovenaan de lijst dier landen, die thee uitvoeren. Ten vorigen jare was een oppervlak van 515.153 acres met thee beplant. Een opmerkelijk feit is het, dat, terwijl het oppervlak sedert 1885 met 93 percent toenam, de opbrengst met 245 percent vermeerderde, dank zij de verbeteringen, in de cultuur gebracht.

De totale productie bedroeg ten vorigen jare meer dan 247 millioen engelsche ponden, waarvan omstreeks 166 millioen alleen in Assam werden geoogst, ongeveer 45 millioen in Oost-Bengalen en de rest in Bengalen, Travancore en den Pendjab.

In laatstgenoemde provincie wordt de thee door den kleinen landbouw geproduceerd. Daar bedraagt het oppervlak der theetuinen gemiddeld 3 acres, tegen 466 acres in Oost-Bengalen en Assam.

Niettegenstaande de groote productie wordt toch nog een hoeveelheid van 6 millioen ton thee uit den vreemde ingevoerd, ten deele waarschijnlijk om met indische thee te worden vermengd en dan als indische thee te worden verkocht.

In 1908 waren meer dan 500000 lieden werkzaam op de thee-ondernemingen, terwijl de betrokken maatschappijen dividenden konden uitkeeren van 6 tot 10 percent van het maatschappelijk kapitaal.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Postspaarbank in Ned.-Indië.

Aan het Verslag omtrent den dienst der postspaarbank in Ned.-Indië over het jaar 1908 ontleenen we enkele bijzonderheden, die een blik werpen op deze zich meer en meer uitbreidende nuttige instelling.

In 1908 steeg het aantal inleggers met 6835, en bedroeg op ult. Dec. 63294, welk aantal over de verschillende landaarden was verdeeld als volgt:

Europeanen 30594 of 48.34%.
Inlanders 30174 of 47.67%.
Vreemde Oosterlingen 2526 of 3.99%.

Op het einde van elk der laatste vijf jaren waren deze verhoudingscijfers:

	Europeanen.	Inlanders.	Vr. Oosterlingen.
1904	58.68%	38.19%	3.13%
1905	53.51 „	43.32 „	3.17 „
1906	53.12 „	43.11 „	3.47 „
1907	50.03 „	46.28 „	3.69 „
1908	48.34 „	47.67 „	3.99 „

Het aantal Europeesche inleggers nam in 1908 toe met 2347 tegen 1903 in 1907; dat der Inlanders met 4044 tegen 4603 in 1907, dat der Vr. Oosterlingen met 444 tegen 364 in 1907.

Volgens den Directeur der Spaarbank, den heer H. Zaalberg, is de vooruitgang, ook vergeleken met vroegere jaren, zeer bevredigend; de toeneming van inlandsche inleggers was iets minder dan in 1907, doch het cijfers is in vergelijking met vroegere jaren, nog hoog te noemen.

Oogenschijnlijk lijken bovenstaande cijfers gunstig met betrekking op den inleg der Inlandsche bevolking; oogenschijnlijk echter, want als men in aanmerking neemt het geringe aantal Europeanen in Indië tegenover de millioenen Inlanders, dan treden deze verhoudingen in een geheel ander licht. 't Duidelijkst komt dit wel uit bij de volgende, eveneens aan het Verslag ontleende bedragen.

Aandeel van de inleggers van elken landaard in het gezamenlijk tegoed op ult. 1908:

Europeanen f 5.910.468.25½, Inl. f 1.147.919.06½ en Vr. Oosterlingen f 155.241.81; of in % uitgedrukt respectievelijk 81.93; 15.92 en 2.15.

Wij meenen hieruit te mogen concludeeren, dat het sparen onder de Inlanders wel eenigszins toeneemt, maar toch niet in die mate als wel wenschelijk schijnt, en tevens dat nu na een ruim tienjarig bestaan der Indische postspaarbank inderdaad deze blijken heeft gegeven in een bestaande behoefte te voorzien, doch in de eerste en belangrijkste plaats voor de in Indië gevestigde Europeanen.

De onderstaande cijfers — ten slotte — geven een beeld van de toename der sparing (vergelijk die bovenstaande gegevens over 1908).

Ult. 1899 bedroeg het tegoed van Europeanen: f 1.882.368.81; van Inlanders f 196.628.75, en van Vr. Oosterlingen f 30.803.02.

Jenevermisbruik bij de Inlanders.

Controleur Eijken schreef onlangs over het toenemend jenevergebruik onder de Inlanders op Java — een kwaad in zijn gevolgen van veel meer beteekenis dan dat van opium — in andere streken van den Archipel schijnt het al even treurig in dit opzicht. In de Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging van Sept. kan men ergerlijke staaltjes daarvan lezen, medegedeeld door zendeling Metz, die bijv. schrijft: „Toen ik voor de eerste maal in 1907 hier langs kwam, was hier (dat is op Halmaheira), een kleine nederzetting van Talauereezen en Sangireezen. Eenige duizenden van die menschen, waarvan de meesten Christen zijn, hebben zich tijdelijk op Halmaheira gevestigd. Zij hebben een contract geteekend om hier drie of vijf jaar lang ebbenhout te hakken. Duizenden picols worden van hier jaarlijks naar China en Europa uitgevoerd. Over 't geheel genomen, lijden deze menschen hier een treurig bestaan. Wel kunnen zij met hun zwaren arbeid veel geld verdienen, maar zij, die naar huis teruggingen, vertrokken meestal even arm als zij kwamen. De houthandelaren, Europeanen en Arabieren, vestigen bij hun arbeiders toko's, waar dezen op afbetaling kunnen koopen. De prijzen zijn buitensporig, en daar men geen andere gelegenheid heeft om levensmiddelen zich aan te schaffen, is men genoodzaakt, daar te koopen. De winkelvoorraad bepaalt zich slechts tot rijst, manufacturen en jenever. Aan dit laatste artikel is gewoonlijk gebrek. De gevolgen van den jenever zijn ook hier treurig, grof wordt hier gedobbeld, overspel komt veel voor, diefstal is geen zeldzaamheid. De arbeiders hebben geen voldoende voeding; zware arbeid en uitspattingen werken saam, om die zwervelingen te verderven. Wezenlooze blikken ontwaart ge bij hen. De man zoowel als de vrouw zijn oud voor hun tijd, hunne kinderen hebben veel van jonge oude-meisjes. Waar gij bij die huurcontractanten komt, of waar zij gewoond hebben, overal vindt ge de vierkante jeneverflesschen, soms honderden bij elkaar.

Dat ik niet overdrijf, daartoe volsta alleen de mededeeling, dat op Loloda alleen tweehonderd kisten jenever worden ingevoerd. Als die contractanten ziek zijn, is er voor hen geen medicijn. De medicijn, die hun voor alle ziekten wordt gerecommandeerd, is jenever."

In een brief van 20 Juli 1908 lezen we: „Overal waar ik op mijne reis kwam, vond ik ledige jeneverflesschen, soms honderden bij elkaar. Onder de houthakkers heerscht verschrikkelijke dronkenschap. Ik trof gezelschappen, waar men den jenever of de arak uit spoelkommen dronk. Velen gebruiken een flesch per dag." In een brief van 17 Augustus: „Zaterdag te voren kwamen eenige Tobeloreesche prauwen uit Batjan; de lieden hadden 15 kelderflesschen jenever bij zich."

Deze mededeelingen spreken voor zich zelf.

Weekblad voor Indië.

In No. 16 het vervolg van Mevr. T. ter Horst—de Boer's opstel over Javaansche kunstnijverheid. Thans geeft de schrijfster eene uiteenzetting van het Djokjasche leerwerk, een handwerk, dat veel geduld en tijd vereischt. De karbouwenhuid wordt gedroogd, vervolgens schoon geschrapt en daarna met een stuk bamboe woeloeh gewreven om de vereischte dikte te krijgen. Het materiaal is zeer eenvoudig. Een aambeeld en een hamer van hard hout en een paar dozijn verroeste bijteltjes zijn, behalve zijn stuk buffelhuid, alles wat de toekang tatah noodig heeft. Op inderdaad meesterlijke wijze weet de werkman door snijden en uitbijtelen van een stuk leer voorwerpen te vervaardigen, ook geschikt voor Europeesch gebruik, zooals waaiers, boekbanden, portefeuilles etc. (In Boeatan, Heulstraat 19, den Haag, is dit werk ook te koop).

Het artikel is ruim geïllustreerd; bij een der onderschriften is een eigenaardige vergissing ingeslopen. Onder de afbeelding van Waaiers en leesteekens staat „Inferieur werkt", waar blijkbaar „Superieur" is bedoeld!

„Een man van beteekenis te Buitenzorg." Onder dit opschrift wijdt het Weekbl. een eveneens geïllustreerd artikel aan den heer H. J. Wigman, de hortulanus aan 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, die onlangs, bij gelegenheid van zijn 40-jarigen Indischen staatsdienst, werd benoemd tot officier van de Oranje Nassau-orde. Op voortreffelijke wijze schildert de heer D. W. Koot de groote verdiensten van Wigman, wiens naam onafscheidelijk is verbonden aan den Tuin te Buitenzorg.

Van de overige bijdragen noemen we: In en onder de auto, door Jos. Suys. — Ontsporing te Tjebongan (met foto's), door G. D.

De Indische Mercuur. No. 36.

Inhoud: De copra- en rubbercultuur in de Gefedereerde Staten van Malakka. — Over een proef met Ceara-rubber. — Solosche landhuurdersvereeniging. — Een motor voor landbouwdoeleinden. — De Ned. Scheepsbouwmaatschappij te Amsterdam, door R. — Buitenlandsche handel van China. — Handel van

Canton in 1908. — De verlichting van den Java-Exprestrein door acetongas. — Toestand van de theemarkt te Londen. — Proefzendingen met sinaasappelen en mandarijnen uit Suriname. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele Verslagen en berichten. Enz.

De Wereldkroniek.

Het jongste Nr. van de Wereldkroniek bevat een artikel naar aanleiding van den moord op den zendeling Lett op de Mentawei-eilanden (met zijn portret en o.a. een afbeelding van den zendingspost Sikakap waar de overledene zich gevestigd had).

Voorts een fraai geïllustreerd opstel over: Het natuurschoon in den Preanger, waarover de schrijver vol bewondering is. De omstreken van Soekaboemi bieden — zegt hij — den toerist alles wat de tropen kunnen bieden. Bergen, zacht blauwend in het verschiet, donker oprijzend uit de weelderige vlakte of prijkend in een kleurenkleed, dat wonderlijk is. Overal ruischende, kabbelende beekjes, uitgestrekte rijstvelden, hier rijpend-goudgeel, daar met het zachte smaragd van jeugdig lentegroen; boven dit alles een wijde, heldere lucht en daarbij de frissche, verkwikkende, prikkelende bergatmosfeer. Een der heerlijkste bergtochten is de tocht naar het kratermeer Sitoe-Goenoeng op den berg Gedeh, plm. 4000 voet hoog, met een verrukkelijk vergezicht op de Djampangbergketen en het Salak-gebergte. Ook over de hotels te Soekaboemi (Victoria en Selabatoe) is de schr. opgetogen. Maar vraagt hij: „is dat wel de naam, welken die inrichtingen verdienen? Is 't niet meer een villa-park? Zie slechts: te midden van een rijk plantsoen met die veelheid van palmen, struikgewas en geboomte, die zich alleen in de tropen laat denken, verrijzen tal van huisjes, kleine villa's, geschaard om het hoofdgebouw. Hier geen geloop en gedraaf van bedienden, van komende en gaande gasten. Ieder, die er eenmaal zijn intrek heeft genomen, maakt van zijn paviljoen zijn tijdelijk tehuis, waar hij zijn eigen bedienden tot zijn beschikking heeft." — Enz.

Bataviasche Vruchten.

We vestigen de aandacht op een artikelenreeks in het prachtig geïllustreerd tijdschrift **Buiten** over Bataviasche vruchten. In het jongste Nr. (11 September), wordt bijv. een populaire beschrijving gegeven van de langsep, doekoe en ketjapie.

***

Van de overige, sedert het vorig overzicht ontvangen periodieken kan slechts de inhoud worden gegeven.

Tijdschr. voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië. Aug. 1909.

Vermeerdering van de stikstof in den bouwgrond, door V. W. v. G. W. — Hybridisatie en selectie door E. Brandts Buijs. — Slotbijdrage over de sikkel en de ani-ani in hun onderlinge verhouding. De tadjak, door O. P. Hondius. — De tabakscultuur op Sumatra. — De moederplant van de ylang-ylang-olie. Het bereiden der olie. — De rol, welke de verbrandingen vervullen bij het zwart worden der caoutchouc. — Ontginning van een theeplantage. — De cultuur van Amatto. — Gebruik van de mest bij de koffiecultuur. — Productenmarkt en wisselkoersen over Juli 1909.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië. 1909. Afl. 4.

Achttiende jaarverslag van de Landskoepokinrichting en Veertiende jaarverslag van het Instituut Pasteur te Weltevreden over 1908, door Dr. A. H. Nijland. — Eerste vijfjarig verslag over de polikliniek en kliniek te Ngawi, door P. Wijn. — Kritiek op het Rapport der Commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst. Verloskundige praktijk in de desa, door Dr. F. S. Stibbe. — Twee gevallen van epidemische cerebro-spinaalmeningitis, door Dr. N. F. Lim. — Eene merkwaardige genezing, door J. Scheltema. — Bacillaire dysenterie te Semarang, door Dr. N. F. Lim. — Over opsoninen en bacteriotropinen, door Dr. J. de Haan. — Antilyssaserum, door W. A. Borger. — Invoer in Deli van bacillaire dysenterie, afkomstig van Java, door Dr. J. J. van Loghem en Dr. W. Schüffner.

Tectona. Boschbouwkundig Tijdschr.

Deel II. Afl. I. Groeiplaats honiteering voor den djati, door A. F. Wehlburg. — De publicaties, betreffende het boschwezen in de Philippijnen van het jaar 1908, door H. J. Kerbert. — Nogmaals zuivering van natuurdjatibosschen, door A. J. van Deventer. — Nota aangaande de wildhoutkulturen in het boschdistrict Kedoe-Djokjakarta, door Th. Altona. — Het een en ander nopens de bestrijding van alang-alang op wegen en in culturen, door K. Soeters. — Is djati grondbederfster, door H. J. Kerbert. — Het ondergeschikt personeel bij de boschinrichting, door A. J. van Deventer. — Aanleg en exploitatie van de boschtram te Schirmeck, door A. van Gelder. — Over den verkoop van door het Gouvernement geoogste kaoetsjoek, door J. S. van Braam. — Een onvoldoende omschrijving van het begrip uitdunnen van djatiplantsoenen, door A. te Wechel.

Ten slotte zij vermeld een bijdrage van Max Moszkowski, getiteld: Sagen und Fabeln aus Ost- und Zentralsumatra, in **Anthropos**, jaarg. 1909. No. 5—6.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 16 Augustus '09.
De Sumatrabode idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 17 Augustus '09
De Javasche Courant No. 64 en 65.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 32.
De Indische Mercuur No. 37.
Handelsverslagen v/h Min. v. Landbouw No. 130.
De Banier No. 33.
De Indische Gids, Sept.-afl.

INGEZONDEN.

Nederlanders!

't Staat in vele boekjes te lezen, en, wat méér zegt, ge hebt 't ook tallooze malen metterdaad getoond: weldadigheidszin is een van uw nationale deugden. Waar uw medemenschen, ver of nabij, door rampen getroffen werden, was 't u steeds 'n vreugde, hun smart te helpen lenigen, hun leed te verzachten.

San Francisco werd vernield, en ge tasttet in de beurs.

Westfalen zag honderden mijnwerkersgezinnen in rouw gedompeld, en ge gaaft met milde hand.

Messina werd 'n puinhoop gelijk en rijkelijk vloeiden uw gaven.

In vele talen zingt men den lof van uw menschenmin. En zeer zeker verdient ge dien lof!

Nu zijn in uw Indië, 'n land, waar ge heusch wel wat aan te danken hebt, nog pas zeer onlangs twee plaatsen zwaar door 't noodlot getroffen. De berichten daarover zijn blijkbaar aan uw aandacht ontsnapt; mag ik ze nog even voor u herhalen?

Op Java's noordkust lag tot voor enkele weken 't groote, welvarende dorp Kaliwoengoe. Thans ligt 't er niet meer: 't werd geheel en al 'n prooi der vlammen! 3 à 400 huizen zijn er in de asch gelegd; de schade beloopt 'n ton gouds, en de dorpelingen hebben alles, **alles** verloren!

En op een der laatste dagen van de vorige maand werd door 'n vreeselijke overstrooming ontzettende verwoesting aangericht in en bij Loemadjang (res. Pasoeroean); **5 à 600 slachtoffers** werden meegesleurd door den wilden bergstroom; er heerschte een onbeschrijfelijke paniek, en ook hier zal ongetwijfeld de materieele schade zeer aanzienlijk blijken.

Die beide jobstijdingen beteekenen dus ellende, gebrek en rouw in honderden gezinnen, daarginds in uw schoon Insulinde!

Zeker, de Javaan klaagt en lamenteert niet; hij **berust lijdzaam** in z'n lot: „Waar Allah waterstroomen zendt, die de akkers wegnemen, ...daar buigen zij 't hoofd en zeggen: Hij wil 't zoo!" Maar daarom lijdt hij wel! ook hem bloedt wel 't hart bij de gedachte aan z'n jammerlijk verdronken vrouw of kind, bij den aanblik van z'n verwoeste have! ook hij voelt den honger, de ellende van z'n plotseling ontbloot-zijn van al wat hij behoeft!

Nederlanders, ge hebt ditmaal blijkbaar 'n stootje noodig. Laat mij u dat even geven:

Komt! geeft allen, hoog en laag, ieder naar de mate van z'n kracht! **Geeft spoedig en mild,** opdat ook de Javaan reden hebbe om in te stemmen met 't veeltalig loflied op uw zin voor weldoen en leedverzachten! Bedenkt, dat zijn dankbaarheid u eens wellicht méér waard zal blijken dan die van welk ander volk ook!

Zendt allen, met aanwijzing van bestemming (brand of overstrooming) uw gaven, 't zij rechtstreeks, 't zij door tusschenkomst van de redactie dezer courant of van ondergeteekende aan den Hoog-Edelgestrengen Heer A. A. C. Harting, penningmeester van de vereeniging „Oost en West", Buijs-Ballotstraat 2 te 's-Gravenhage die welwillend de taak van verdere doorzending en verantwoording op zich genomen heeft.

Nederlanders! betoont u weldadig, en blijft uw nationale deugd getrouw, ook thans jegens de arme, zwijgende lijders, daar ver op uw kostbaar Java! opdat ook zelfs de schijn vermeden worde, als ware uw gepraat over „tropisch Nederland", en „bruine broeders" slechts holle rhetoriek of wreede spotternij!

G. B. J. VAN HEUVEN,
O.-I. ambt. met verlof.

's-Hertogenbosch, 14 Sept. '09.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 13 Aug. 1909. No. 6½.

Extra-bijvoegsels: Maandrapport nopens den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Juni 1909.

Statistieke opgaven omtrent in- en uitvoer op en van Java en Madoera over de maand Juni 1909 en de vorige maanden van 1909 te zamen.

Regenwaarnemingen in Ned.-Indië over April—Mei 1909.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan het lid der Alg. Rekenkamer A. J. G. A. Wiemans.

Ontslagen: op verzoek eervol de hoofdcommies bij de Alg. Rekenkamer A. J. Brouwer.

Belast: met de waarneming der betrekking van schout te Tjilatjap H. H. Lincke; van griffier van den landraad te Palembang H. J. W. Coelen.

Benoemd: tot lid van den Raad van Justitie te Medan Mr. J. H. W. B. Visscher; tot lid van den gew. raad van Semarang Dr. H. Bervoets en Ch. H. Toewater; van Kedoe P. W. H. de Kater; tot directeur van het dwangarbeiderskwartier te Mlaten S. D. van der Spek; tot 3en commies bij de Alg. Rekenkamer L. A. Jonathans, L. A. H. Cramm; J. J. A. B. Telehala en J. R. Twiss; tot referendaris bij het Dep. v. O. E. en N., N. J. Verweij; tot hoofdcommies P. de Man; tot onderwijzer 1e kl. F. E. V. A. Goossens; tot 2e id. G. A. Mulders.

Ingetrokken: de overplaatsing van den controleur F. J. Couwenberg naar de residentie Besoeki.

Geplaatst: in de res. Besoeki de controleur W. C. Thieme; in de res. Rembang de id. W. D. B. H. Mulder.

Overgeplaatst: naar Djockjakarta de onderwijzer P. F. H. Ockers; naar Amboina W. Westerhof; naar Saparoea F. E. V. A. Goossens; naar Menado G. A. Mulders; naar Tjiandjoer F. A. F. W. Kornmann; naar Tandjoeng Balei P. B. Martron.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en luit.-kwartiermeester J. J. Darrenboom.

Bevorderd: tot 1en luitenant de 2e luit. der inf. L. Deibel; tot kapitein-kwartiermeester W. C. Plet en H. J. N. J. Schotborgh; tot 1en luit.-kwartierm. H. J. C. Wolff; tot kapitein-magazijnmeester J. K. Cortenbach.

Benoemd: tot onderluitenant bij de genietroepen J. L. R. Stöcker, J. E. Remmerswaal, en H. W. Lodders.

Verleend: een jaar verlof aan den commies bij het Dep. van Marine E. A. de Groot.

***

Uit de Javasche Courant van 17 Aug. 1909. No. 65.

In dit Nr. is o.m. opgenomen eene wijziging der bepalingen betreffende de reispassen van bedevaartgangers naar Mekka, zoomede wijziging der bepalingen omtrent gevorderde heerendiensten op Java en Madoera.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den commies C. B. Cramer en de verpleegster M. A. H. Neijssel.

Ontslagen: op verzoek eervol de boschwachter te Tjideres, Raden Soeradiredja; de opzichter bij de S.S. op Java F. van Leeuwen; de klerk te Weltevreden Ch. Ramers; de zoutverkooppakhuismeester te Limpoeng Mas Soemosoedito.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van Gouv. bedrijven Mr. Dr. G. Pinedo.

Benoemd: tot administrateur 2e kl. bij de gouv.-pandhuizen J. W. L. L. Lapré; J. G. W. Blauw; W. Th. Laurens en P. Pinchetti; tot id. 3e kl. A. de Burlet; A. A. B. F. baron van Voorst tot Voorst; J. P. Wap; G. Berkhemer; F. J. J. Canter Visscher; C. Croes; J. M. Zuijderhoff; J. Leeflang; Th. Klepper; H. F. Risa; A. L. Zwaan; Ch. A. van Rheeden; G. Badart; Jhr. E. V. J. Barnaart; G. J. Fisscher; E. C. Berretty; W. H. van Vassen en L. A. Dijkstra; tot tijd. id. F. Ch. W. Bopp; M. Briel; J. R. L. Boers; B. van Raalte; J. C. van Dobben; M. F. H. Steenkamp en A. Ph. F. Gijsberts.

Overgeplaatst: van Grissee naar Donggala de dokter-djawa Mas Soedirman; van Menado naar Batavia de id. F. H. Wuller.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gezondh. . J. L. D. baron van Höevell.

Overgeplaatst: bij den generalen staf de kapitein ler art. G. L. J. Holle.

Geplaatst: te Padang de majoor der genie D. Merens.

Benoemd: tot onderluitenant der inf. de sergeant H. Hentzepeter.

Overgeplaatst: naar Magelang de kap. J. E. Colard; bij het linkerhalf 2e depot-bat. de 1e luit. F. F. Vervat; bij het 1e bat. de 1e luit. F. B. Masquelier Hofland; bij het rechterhalf 15e bat. de 2e luit. P. C. A. Kools; bij het 2e bat. de onderluit. H. Hentzepeter; te Posso de 1e luit. P. W. Ockerse.

Geplaatst: te Batavia de off. van gezondheid F. Hogewind en de mil. paardenarts W. van der Burg.

Overgeplaatst: naar Benkoelen de off. van gezondh. Dr. J. H. F. E. van Hunsel; naar Batavia de id. P. M. Badings; naar Tjimahi de id. B. L. Kroon; naar Willem I de id. J. Bonk.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Rindjani", gezagvoerder T. Bakker, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

H. G. Burkink; J. Zwart met echtgenoote en 2 kinderen; E. Lucassen met echtgenoote en 1 kind; A. P. Nieuwkamp met echtgenoote en 4 kinderen; Mevrouw P. M. van de Wall—Heijstek en 4 kinderen; H. A. A. van Lakerveld en echtgenoote; G. Waisvisz; Mevrouw Wed. A. van Bockom Maas—Gossow; Mejuffrouw E. J. Boot; Mejuffrouw H. Mansvelt Beek; Mejuffrouw A. van Boxtel; J. Wit met echtgenoote en 4 kinderen; J. Meyer; R. Meyer Timmerman Thijssen; P. Th. van Nunwegen, met echtgenoote en 2 kinderen; J. C. Boomer; G. Duurvoort; C. W. Hessing.

Naar Southampton: Mejuffrouw J. F. Daendels; de Heer en Mevr. Jonckheer; Mevr. A. Boom; Mejuffrouw A. C. Boom; W. E. Boom Jr.

Naar Tanger: Miss J. Green; W. Kepper.

Naar Marseille: H. Planten; C. Planten; C. A. W. Hirschman; A. Tresson en echtgenoote.

Te Southampton schepen zich in: R. E. Busseel.

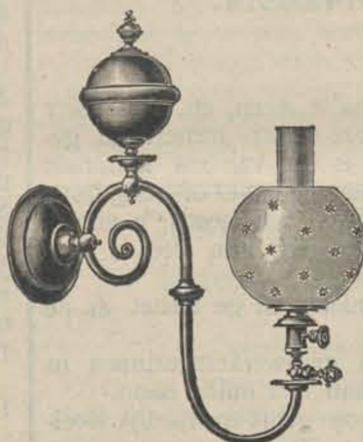
Naar Port-Saïd: Mevrouw G. Graham Charlton; Miss Yole Pasquinelle; H. W. Shockridge; Dr. Balfour en familie; A. Alvanos.

Te Marseille zullen zich inschepen: E. Branberger met echtgenoote en 1 kind; J. Th. Petrus met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw E. Blumberger; M. G. Envers en echtgenoote; M. Fik en echtgenoote; H. W. A. Brams; H. W. Kloos met echtgenoote en 2 kinderen; W. J. M. Brantjes; Mevrouw H. C. Fabri—van Kreel; A. J. Leyendeckers; J. Th. Fauel; M. Wijt; C. H. Wortman en echtgenoote; H. Preitner en echtgenoote; . H. Rering en echtgenoote; P. A. Heijnekamp; K. W. F. d'Armand Berkens en echtgenoote; J. W. Campagne; J. Neelmeijer, H. van der Linde met echtgenoote en 2 kinderen; J. van der Kolk; P. van den Raad; R. A. M. Vermeulen; C. C. van der Valk; R. van de Bosch; J. Schut.

Naar Port-Saïd: R. J. Orr; J. Schutz en familie; Solinter en familie.

VACANT

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U eenandermaal zullen beschrijven.

VACANT.

No. 38 Donderdag 23 September 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Wij ontvingen van den schrijver een exemplaar der brochure:

Is reorganisatie van de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden nogmaals noodig? door H. F. Roll, Oost-Ind. ambtenaar met verlof, laatstelijk Directeur dier school.

Aan den gever werd de dank der Vereeniging overgebracht.

II. De heer G. B. J. van Heuven, Oost-Indisch ambtenaar met verlof, heeft de tusschenkomst ingeroepen van de Nederlandsche pers voor eene aansporing tot het verleenen van hulp aan de slachtoffers van de ontzettende ramp, die het dorp Kaliwoengoe in de afdeeling Loemadjang van de residentie Pasoeroean, op Java, getroffen heeft.

Met volle sympathie hebben wij van het ingezonden schrijven, ook in het Koloniaal Weekblad van de vorige week, kennis genomen, zijnde dit de uiting van een edelmoedig, voor land en volk van Indië warm voelend gemoed. Die oproeping is gebleken, niet te vergeefs te zijn geweest, reeds werd door onzen penningmeester, den heer Harting (bureau Heulstraat no. 17) aan verschillende bijdragen ontvangen: *f* 256.50.

Met den heer van Heuven en onzen vertegenwoordiger in Indië zullen wij overleggen, hoe de ingezamelde gelden het best aan hunne bestemming zullen beantwoorden.

Wij mogen deze gelegenheid niet laten voorbijgaan om andermaal de aandacht te vestigen op het door de vereeniging „Oost en West" gesticht fonds tot ondersteuning in gevallen als het genoemde. Met onzen vertegenwoordiger te Batavia kwamen wij overeen, dat door hem in dergelijke gevallen dadelijk het initiatief dat mocht blijken noodig te zijn zou genomen worden, om namens de Vereeniging „Oost en West" een inschrijving open te stellen. Ons fonds laat op het oogenblik niet toe onzerzijds anders dan met een zeer gering bedrag de inschrijving te openen, maar wij meenen te mogen vertrouwen op den weldadigheidszin van de Nederlanders voor de door rampen of het noodlot getroffen ingezetenen van Nederlandsch-Indië. (Zie ook onder O.-I. Mail).

Wij zijn den heer van Heuven er erkentelijk voor, dat hij bij de verwezenlijking van zijne goede bedoeling indachtig is geweest aan het streven der vereeniging „Oost en West."

III. Met leedwezen vernamen wij het overlijden van den heer J. H. B. Oomen, lid van de voorloopige commissie voor het Informatiebureau onzer vereeniging.

In de meeste dagbladen stond het volgende bericht:

J. H. B. Oomen †.

De heer J. H. B. Oomen, gepens. assistent-resident, wiens overlijden uit Neuenahr werd gemeld, werd in 1876 op 21-jarigen leeftijd ter beschikking van den Gouv.-Generaal gesteld om te worden geplaatst als ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur in N. O.-Indië. Na de verschillende controleursrangen te hebben doorloopen, was hij achtereenvolgens assistent-resident in verschillende streken van Java, laatstelijk te Krawang, waarna hij in 1906 eervol uit 's lands dienst trad.

De heer Oomen was officier in de Oranje Nassau-orde.

In 1894, toen hij reeds de betrekking van assistent-resident bekleedde, werd hij tijdelijk toegevoegd aan het lid van den Raad van Ned.-Indië, den heer J. Mullemeister, in het belang eener spoedige uitvoering der aan dezen door de Regeering gedane opdracht tot het instellen van een onderzoek nopens de wenschelijkheid en uitvoerbaarheid van eene reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madura, met uitzondering der Vorstenlanden.

IV. In de vergadering van het Dagelijksch Bestuur van 13 September j.l., is de datum voor de **Hoofdbestuursvergadering** in de maand October te houden, (al. 1 art. 7 H. R.) vastgesteld op **Zaterdag 30 October 1909**, des namiddags ten 2½ ure, Heulstraat 17, den Haag.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nederlandsche Staatscourant 1909 no. 75 à *f* 0.10 **(oproeping artsen).**

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java**, door **J. H. Eijken**, à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende opleiding voor militaire apothekers.

g. idem oproeping van adspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschap, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in N.-I.

Opgave der ingekomen gaven ten behoeve der noodlijdendenden te Kaliwoengoe en Loemadjang tot en met 18 September 1909.

Namen.	Woonplaats.	Bedrag	Gestort den
N. N.	Rotterdam	1.—	16 September 1909.
Br. m. v. T. v. S.	Zwolle	10.—	
Mej. M. M. H.	Doorn	10.—	
Mevr. W. W.	Lunteren	10.—	
J. de K.	Breda	2.—	
B. J. G. B.	Amsterdam	5.—	
N. O.	Vucht	2.—	
M. M.	's Gravenhage	2.50	
W. A. A.	Velp	2.50	
M. C. R. v. N.	's Gravenhage	5.—	
R. B.	Idem	1.—	
C. V.	Delft	¹10.—	
A. G. J. B.	Nijmegen	²10.—	
H. W. B.	Utrecht	10.—	
H. B.	Idem	5.—	
H.	Arnhem	5.—	
A. S.	Haarlem	5.—	
H. J. I.	Leiden	2.50	
Ambr. d. v. K.	's Gravenhage	1.—	
Mr. Ch. A.	Arnhem	10.—	17 Sept. '09.
C. J. L.	's Gravenhage	10.—	
N. N.	den Helder	³2.—	
D. L. v. A.	's Gravenhage	100.—	
J. G. C. A. de V.	Idem	⁴25.—	
Mevr. de Wed. M. E. D.	Idem	10.—	

¹) f 5 v. d. brand, f 5 v. d. overstrooming. ²) uitsluitend v. d. brand. ³) f 1 v. d, brand, f 1 v. d. overstrooming. ⁴) uitsluitend v. d. brand.

's Gravenhage, 18 September 1909.

Voor de opgave,

(*w. g.*) A. A. C. HARTING, Penningmeester.

De Troonrede.

Hoewel ditmaal buitengewoon lang van stuk, bevat de rede, door minister Heemskerk uitgesproken bij de opening van de zitting der Staten-Generaal, niet zoo heel veel, dat op Nederl. Oost-Indië betrekking heeft, terwijl Nederl. West-Indië er niet in wordt genoemd. In dit verband werd gezegd:

„De toestand der Koloniën is over het algemeen bevredigend. De gunstige berichten omtrent den gang van zaken in Atjeh doen vertrouwen dat de bestuursvoering in dat gewest in de goede richting wordt geleid.

Zoo hier te lande als in de Koloniën, kwijten burgerlijke en militaire landsdienaren zich op lofwaardige wijze van hunne taak.

Evenals tot hiertoe blijft de Regeering naar de toepassing van Christelijke rechtsbeginselen streven.

De Regeering blijft doordrongen van de roeping van Nederland om het welzijn der bevolking van de koloniën te bevorderen.

Naar inperking van het misbruik van opium in Nederlandsch-Indië zal ernstig worden gestreefd.

De economische ontwikkeling der Buitenbezittingen zal krachtig worden bevorderd. Bij de organisatie van het bestuur aldaar zullen de inlandsche zelfbesturen zooveel mogelijk worden in stand gehouden.

Met de bevordering van het volksonderwijs zoo op Java als in de Buitenbezittingen, zal worden voortgegaan.

De herziening van de thans geldende bepalingen op de toelating en op het verblijf en het verkeer in Nederlandsch-Indië zal eerlang tot stand komen.

Een wetsontwerp is in bewerking tot wijziging van de Indische mijnwet, waardoor de gelegenheid zal worden geopend om aan de Indische geldmiddelen een grooter aandeel te verzekeren in winsten uit mijnbouw.

Veel zal weder van Uw toewijding worden gevraagd."

Waar deze rede eindigt met de woorden:

„Moge Uw arbeid, onder den zegen Gods, tot heil des Vaderlands strekken", daar voegden wij er in gedachte dadelijk aan toe: En tot heil van Nederlandsch Oost- en West-Indië!

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Pers over de Indische begrooting.

De beschouwingen over de indische begrooting komen nu los. Over het algemeen bevatten zij weinig opmerkelijks, evenals de begrooting zelve weinig inhoudt, dat stof tot het maken van bijzondere opmerkingen biedt.

De toestand der finantiën wordt allerwege bevredigend genoemd. Wel lijkt het leelijk: een tekort van zes millioen, maar het reëel tekort zal over eenige jaren veel minder bedragen. Dit althans wordt gehoopt.

De Telegraaf schrijft o.m.:

„Veel ingrijpende maatregelen worden dit jaar niet voorgesteld. De instelling van een uitgebreide onderwijsinspectie op Java, de opening van nieuwe desaen opleidingsscholen, het voortgaan met de verbetering van verschillende havenwerken en met den aanleg en de exploitatie van spoorwegen, dit zijn alle zeer belangrijke dingen, waaraan de regeering en het Indische bestuur met kracht dienen te werken. Waar in materieelen zin in de laatste jaren in de Indische zaken een gunstige richting is te bespeuren, dient het moederland te begrijpen, dat aan de moreele en de intellectueele opvoeding van den inlander nog zooveel ontbreekt. Zeker, die inlanders staan ons thans nog vaak vijandig en gewapend tegenover ons. Maar is het niet in vele gevallen, wijl ze ons niet kennen? Zien ze in de orang blanda niet hun vijanden en verdedigen zij ten slotte niet wat zij hun eigen stukje grond meenen te zijn? Wij hebben een groote taak in Indië te vervullen, waar nog slechts een zeer klein gedeelte van is voltooid. Laten wij dan, met belangstelling staande tegenover den stroom van geestelijke ontwaking, die door den Archipel golft, onzen plicht doen jegens het volk van ginds, het materieel en moreel verheffen, z'n levensomstandigheden gunstiger maken, alle onrecht uitroeien en zoo aan de wereld toonen, dat wij, klein Holland, groot en edel zijn in ons Koloniaal bewind."

***

De Nieuwe Rotterdamsche Courant wijdt niet minder dan drie lange artikelen aan de begrooting: bijna een Mem. van Toelichting op zich zelf.

„Ons oordeel, zegt het blad, over de einduitkomst van het dienstjaar 1908 is dat het, hoewel betrekkelijk gunstig, tot omzichtigheid moet stemmen bij het doen van voorstellen, waaraan voor de gewone uitgaven groote gevolgen zijn verbonden. De meening, verleden jaar door minister Idenburg geuit, dat „een voorzichtig financieel beleid" noodig blijft en dat daarbij „beperking bij het nemen van nieuwe maatregelen" in het oog is te houden, wordt o. i. door de uitkomst van 1908 bevestigd.

Het jaar 1909, dat volgens de door dien staatsman ingediende oorspronkelijke begrooting een nadeelig saldo van 6.4 millioen gulden zou brengen, zal, rekenende op een meevaller uit de opbrengst van het tin van ongeveer 1 millioen, vermoedelijk een tekort geven van ruim 13 millioen gulden. Mogelijk zullen ook ditmaal de gewone middelen in Indië zoo ruim vloeien, dat zij het vermoedelijk tekort zullen beperken, doch waarschijnlijk is dit niet, omdat bij de raming voor 1909 reeds ter dege rekening is gehouden met de gunstige uitkomsten der middelen in 1907. Bij de beoordeeling der thans ingediende Indische begrooting voor 1910, die sluit met een nadeelig saldo van 24 millioen gulden, zal moeten worden in aanmerking genomen, dat de nadeelige saldo's met het dienstjaar 1908 weder hun intrede hebben gedaan en dat het „spook" van de leeningen dit jaar niet „in rook" zal verdwijnen.

Men zou intusschen verkeerd doen, uit het hooge tekort van 24 millioen het besluit te trekken, dat eene belangrijke wending in ongunstigen zin voor de Indische financiën heeft plaats gehad."

Daarna vestigt het blad de aandacht op enkele voorstellen, die bij de begrooting zijn gedaan, en waarmede het blad zich vrij wel kan vereenigen, om ten slotte op te merken:

„Wij besluiten dit overzicht der Indische begrooting voor 1910 met de opmerking, dat door het nog ontbreken van het grootste gedeelte van het koloniaal verslag van 1909 (handelende over het jaar 1908) en door het te laat uitkomen van de meeste jaarverslagen over verschillende Indische dienstvakken over 1908, de bestudeering en de beoordeeling der begrooting niet gemakkelijk wordt gemaakt. Wij hopen, dat de benoemde gouverneur-generaal het spoediger verschijnen van deze voor een behoorlijk oordeel onmisbare publicaties zal willen bevorderen, inzonderheid van verschillende jaarverslagen, waaronder er zijn, die eerst 1½ jaar na afloop van het dienstjaar uitkomen."

***

De Tijd heeft nog slechts één artikel over de begrooting. Daarin zegt het blad o.m.:

„Nederland als koloniale Mogendheid, het mag met fierheid gezegd worden, toont zich meer en meer van zijn verplichtingen ten opzichte zijner bruine onderdanen bewust. Dat er in Indië tegen de inlandsche bevolking vroeger veel gezondigd is, en ook thans nog gezondigd wordt — wie zal het ontkennen? Maar toch, als het koloniaal beleid en koloniaal bestier ter sprake komen, hebben wij tegenover den vreemdeling niet te blozen. Vooral, indien men rekening houdt met de betrekkelijk geringe middelen, welke het kleine Nederland ten dienste staan, mag men, zonder calvinist te zijn, met voldoening wijzen op hetgeen in latere jaren door ons gezag werd tot stand gebracht.

Dit gezag behoort een zegen, geen vloek te zijn voor den inlander. En, hoeveel er ook viel goed te maken en hoeveel er somtijds nog misdreven wordt, toch vreezen wij niet ons aan optimisme schuldig te maken, indien wij zeggen, dat ons bestuur met al zijn gebreken en onvolmaaktheden, maar ook met zijn vele goede eigenschappen, inderdaad reeds een zegen voor den inlander is."

Verder schrijft het orgaan:

„Een ander gunstig verschijnsel, dat bij de beschouwing van deze en van vorige Indische Begrootingen te constateeren valt, is het meer en meer onafhankelijk worden van den staat der geldmiddelen van hetgeen vroeger, in de dagen van het cultuurstelsel, hoofdzaak was: „de opbrengst der producten.

In 't algemeen mag door de Regeering met voldoening worden geconstateerd dat er in de bestuursuitgaven voor niet meer dan ongeveer 9.6 millioen behoeft voorzien te worden uit inkomsten uit de producten, een altijd onzekere bron.

Jammer slechts dat een dergelijke mate van onafhankelijkheid niet verkregen is en in naaste toekomst nog niet is te voorzien, wat de opium betreft! Ongetwijfeld zullen de twintig millioen, welke de tegenwoordige regie oplevert, vooreerst nog niet kunnen gemist worden. Toch zal op een successievelijk verdwijnen van dezen post van inkomsten moeten aangestuurd worden. Een goed teeken schijnt ons, dat, naar thans wordt medegedeeld, de uitgaven voor de opiumregie over het loopende jaar waarschijnlijk een half millioen minder zullen zijn dan de raming."

In een volgend artikel zal de Tijd hare beschouwingen voortzetten.

***

In de Deutsche Wochenzeitung für die Niederlanden treffen wij de volgende mededeeling aan:

„Das Indische Budget für das Jahr 1910, welches bekanntlich mit einem vermutlichen Ausfall von 24 Millionen Gulden abschliesst, hat verschiedenen führenden deutschen Tageszeitungen Veranlassung zu, teilweise abfälliger, Kritik geboten. Wir halten es deshalb für angezeigt, darauf hinzuweisen, dass ein grosser Teil der Ausgaben produktiven Werken zu gute kommt; so wird eine Anzahl Wege auf Java, welche Insel bekanntlich europäische und amerikanische Vergnügungsreisende mehr und mehr als Reiseziel wählen, neu angelegt oder verbessert. Der Hafen von Macassar erfordert dringliche Neubauten und Anlagen, um dem zunehmenden Handelsverkehr gerecht werden zu können und die Telefonennetze von Weltevreden und Semarang harren ebenfalls der Vervollkommung.

Weniger zum allgemeinen Nutzen gereichen die Ausgaben für Marinegeschütze, wohl aber die für den Betrieb von Pfandhäusern in eigener Verwaltung, und für das Forstwesen, dem bisher durchaus nicht die nötige Fürsorge gezollt wurde.

Die Einnahmequellen, aus denen die erforderlichen Mittel für die Landesverwaltung geschöpft werden müssen, bieten ein bezeichnendes Bild der oekonomischen Lage Indiens.

Die hauptsächlichsten Einkünfte erwartet man aus dem Erträgnis der Opiumregie. Dieser Einnahmeposten trägt einen sehr bedenklichen Charakter, zumal man in diesem Jahr eine Steigung des Verbrauchs um 200.000 Gulden mit Bestimmtheit erwartet. Unwillkürlich denkt man dabei an eine Förderung dieser, die Volksgesundheit und Moral untergrabenden Unsitte seitens der Indischen Regierung, und dieser Gedanke wirkt noch stärker, wenn man, nach Prüfung des Budgets, zur Ueberzeugung gelangt, dass die Regierung keine Maassregeln nimmt um dem Hazardspiel unter den Eingebornen allmählich ein Ende zu bereiten.

Die verhältnismässig geringfügige Summe, welche der Indische Staatssäckel aus den Spiel-Conzessionen zieht, wiegt doch nicht gegen die entsetzliche Wirkung dieses Krebsschadens auf."

Jaarverslag der Indische Vereeniging, „Oost en West."

Uit de Indische bladen nemen wij het volgende verslag over, dat door den heer E. F. Zeilinga, president onzer vroegere Afdeeling, later zuster-vereeniging te Batavia, in de algemeene vergadering van van 20 Aug. j.l. werd uitgebracht over de werkzaamheden dier Ver. in het jaar 1908 en dat wij met groote belangstelling hebben gelezen, hoewel het ons wel eenigszins verwondert daarin met geen woord melding gemaakt te zien van de toch zoo gewenschte samenwerking met de zuster- of liever gezegd: moeder-vereeniging in Nederland. Wellicht komt dit echter voor in een gedeelte van het verslag, dat niet door de Indische pers werd overgenomen, doch dat dan toch zekerlijk aan het Hoofdbestuur en aan den Raad van Beheer van Boeatan alhier zal worden toegezonden, die beiden dit zeer zullen waardeeren.

Bovengenoemd verslag luidt:

„Het ledental der vereeniging is wederom achteruitgegaan. Op ultimo December 1903 bedroeg het 307 leden, ultimo Dec. 1907 was het reeds 188 leden en op ul. Dec. 1908 was dat gedaald tot 134 leden.

De eenige reden, welke de voorzitter voor dit verschijnsel kon opgeven, was, dat vele leden, die van de oprichting der Vereeniging in hare werken de grootste belangstelling hebben getoond, door verschillende omstandigheden Indië verlaten hebben, terwijl het aantal nieuwe leden uiterst gering is.

In verband hiermede gaan de middelen der Vereeniging ook niet vooruit*).

De permanente tentoonstelling van de Ned.-Ind. Vereeniging „Oost en West", zooals bekend met het zeer kleine kapitaal van *f* 20.000.— gedreven, voldoet nog steeds aan hetgeen men zich daarvan bij de oprichting had voorgesteld.

De opbrengst van voorwerpen van kunstnijverheid heeft in het afgeloopen jaar bedragen *f* 22.081.03, tegen in 1907 *f* 20.263.99 en in 1906 *f* 18.630.15, waaruit blijkt dat de verkoop gestadig vooruitgaat**)

Het bedrijfskapitaal is echter te gering om aan de permanente tentoonstelling, en in hoofdzaak aan den handel in voorwerpen van inlandsche kunstnijverheid, groote uitbreiding te geven, te meer daar de werkloods, waarvan melding werd gemaakt in het vorig jaarverslag, en die verbonden is aan de permanente tentoonstelling, steeds grootere bedragen in geld vereischt. Het is wel waar, dat die gelden niet verloren gaan, want de arbeid door de werklieden,

*) Zou hierin juist door samenwerking geen verbetering te brengen zijn? Red.-Com.

**) Vertegenwoordigen deze cijfers den jaarlijkschen omzet, of de winst? Red.-Com.

die daar onder toezicht van het Bestuur, technisch zooveel mogelijk onder contrôle van den heer M. J. Hulswit, architect te Batavia, wordt verricht, geeft waardevolle producten, waaruit ten duidelijkste blijkt de groote vooruitgang, die er bij dat werk is.

Onder de afgeleverde werken behoort een kamerschut, hetwelk door particulieren is gekocht en aangeboden aan H. M. de Koningin. Met groote voldoening kan er dus op worden gewezen dat wederom een der werkstukken eene plaats heeft gevonden in het Koninklijk Paleis.

Teneinde het werk meer productief te maken zal het noodig zijn, dat naast de kunstenaars — de Javaansche houtsnijders % technisch goed ontwikkelde meubelmakers zullen werken *). Op die wijze kan de werkloods der Vereeniging langzamerhand worden een vakschool (niet te verwarren met ambachtsschool), waar de kunstnijverheid door de ouderen aan de jongeren wordt onderwezen, en welke school zich geleidelijk zelf moet ontwikkelen.

Plannen zijn in overweging om aan het hoofd van de werkloods een goeden technischen leider te plaatsen, die al zijn tijd aan dat werk kan besteden. Daarvoor zijn echter ruime middelen noodig en het zal de vraag zijn, of die fondsen kunnen worden verkregen, zonder dat de Vereeniging een beroep behoeft te doen op de Regeering.

Ten aanzien van de jaarmarkten, waartoe de Vereeniging, zooals bekend, het initiatief nam, wordt met voldoening vermeld, dat de jaarmarkt in 1908 te Batavia gehouden, zeer geanimeerd was, en dat uit de ruime opbrengsten het voorschot voor deze gelegenheid van de Regeering ontvangen, in zijn geheel kon worden terugbetaald, terwijl een batig saldo is overgebleven, waarmede de jaarmarkt 1909 is op touw gezet.

De tijd is nu waarschijnlijk aangebroken, dat „Oost en West" ten aanzien van de jaarmarkten hare taak kan beschouwen als te zijn volbracht, of liever gezegd, dat zij de bemoeiing, die zij tot nog toe met het organiseeren van de jaarmarkten heeft gehad, overdraagt aan eene vereeniging, die zich speciaal daarmede belast. Het aandeel toch, hetwelk de vereeniging in de jaarmarkten had, is in hoofdzaak organiseeren; de uitvoering berust in hoofdzaak bij eenige bijzondere personen, waarbij zeker de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur het meewendeel hebben. Een woord van hulde en dank aan die ambtenaren mag hier dan ook niet achterwege blijven.

Dank zij de goede hulp van Dr. Westhoff, Directeur van het Blindeninstituut te Bandoeng, is de Javaansche teekenaar, Ekka Winangon, geheel hersteld van trachoom, en hem het volle gebruik zijner oogen weder gegeven.

Het maakt bij het Bestuur alsnog een punt van overweging uit in hoeverre de Inlandsche kunstnijverheid door hare tusschenkomst op de aanstaande wereldtentoonstelling, in 1910 te Brussel te houden, zal worden vertegenwoordigd.

De heeren M. J. C. Pott en W. A. van de Worm hebben zich verplicht gezien als bestuurslid af te treden; de eerste wegens drukke bezigheden, de tweede wegens vertrek uit Indië. Aan beide heeren wordt een woord van hartelijken dank gebracht.

In hun plaats werden de heeren Meinesz en Hulswit tot bestuursleden gekozen.

Het verslag eindigt met een woord van warme aanbeveling voor „Oost en West" bij allen die iets voelen voor de Nederlandsch-Indische kunstnijverheid. Kan de vereeniging geldelijken steun in geen geval ontberen, ook een moreelen steun heeft zij hoog noodig. De omstandigheid toch, dat men van het streven der Vereeniging niet dadelijk de grootste resultaten ziet, is oorzaak, dat de belangstelling onwillekeurig vermindert. De inlandsche kunstnijverheid echter zal wel nimmer eene groote industrie worden. De resultaten der Vereeniging zullen dus nimmer zoo tastbaar zijn; de kunstnijverheid, thans nog huisvlijt, moet onder goede leiding tot eene industrie worden opgebracht, waaraan duizenden nijvere inlanders een goed bestaan zullen hebben.

Maar niet alleen uit een materieel oogpunt, niet alleen om den inlander naast zijn landbouw een middel van bestaan te geven, zal het streven van O. en W. nut hebben; er zal zeker een goeden invloed op het moreel worden uitgeoefend, wanneer ook de ontwikkelde overtuigd zal worden, dat zijn arbeid hem welvaart kan brengen, meer nog: wanneer hij de overtuiging zal hebben, dat het slechts de arbeid is, die den mensch gelukkig maakt.

Op die wijze gaat er van de Nederlandsch-Indische Vereeniging „Oost en West" een opvoedende kracht uit.

*) Een andere opvatting, welke hier onder de beste kunstnijveren gehuldigd wordt, is dat ontwerper en vervaardiger van een meubelstuk, daarop ook zelf de versiering aanbrengt. Red.-Com.

Uit de O.-I. Mail.

De Brand te Kaliwoengoe.

De redacteur van de Locomotief die op het bericht van het ongeval per tram naar Kaliwoengoe is gegaan, om zelf een blik te slaan op de ruïne, door den noodlottigen brand den 30sten Juli aldaar veroorzaakt en om nog iets naders omtrent de ramp te vernemen, die een groot aantal nijvere menschen van hun woning en hun nering heeft beroofd, schrijft: De heer Muhlenfeld, controleur van Bodja, die ons het eerste bericht van dezen brand zond, heeft geenszins overdreven, want, waarlijk, de ramp is ontzettend geweest, al vielen geen persoonlijke ongelukken te betreuren. Zijn bede om hulp, zooals de gelijke term luidt, is dan ook alleszins gemotiveerd en voor wij vertellen hetgeen wij zelf te Kaliwoengoe zagen, wenschen wij zijn verzoek te onderstreepen, en zelfs nog eens aan te dringen om de arme Javanen, die van alles, wat zij bezaten, in enkele minuten beroofd werden, zooveel mogelijk te steunen.

Wie hedenmorgen te Kaliwoengoe kwam zonder te weten, welke schokkende gebeurtenis daar had plaats gevonden, zou niets daarvan hebben gemerkt, indien men hem niet had gebracht naar de plaats van het onheil, want zoo is nu eenmaal de Javaan, hij laat zich door het noodlot zweepen en striemen, zonder te morren en buigt gedwee voor het onvermijdelijke. En zij, die de ramp als ooggetuigen aanschouwden, och, ook zij zijn Javanen, die zelf in alles leerden berusten en geen misbaar maken over het leed van anderen. Alzoo het was erg stilletjes te Kaliwoengoe, en toen wij, direct na het uit de tram stappen, verlangend als wij waren om iets naders van den brand te vernemen, aan den eersten den besten Javaan vroegen hoe het geweest was, kregen wij kalmpjes ten antwoord: dat er een groot vuur geweest was, dat vele huizen had verslonden. Verder gingen de mededeelingen niet. Wij keken toen om ons heen, maar niets verried een brand van zulk een omvang. De man, met wien wij spraken, wees ons echter de woning van den wedono aan en beduidde ons, dat daarachter de ramp had plaats gehad. De wedono was zoo vriendelijk met ons mede te gaan, en toen eerst zagen wij het tooneel, door den heer Muhlenfeld zoo juist beschreven. Over een groote uitgestrektheid slechts verbrand hout en atap, die wel geen rook meer verspreidden, maar een duidelijk beeld gaven van den omvang van de ramp. Hier en daar tusschen de overblijfsels der nederige huisjes stonden de steenen muren van grootere en voorname woningen, maar alles zwart van den rook en door het vuur totaal onbruikbaar gemaakt om opnieuw daarop te bouwen. Enkele dier huizen waren *f* 4500 en meer waard en waren de eigendommen van nijvere kainwevers, die hunne producten tot zelfs naar Sumatra en Borneo ter markt zonden. Die menschen werkten hard, en dat zij zich in een zekere mate van welstand mochten verheugen, hadden zij geheel aan zichzelf te danken. En nu alles opeens weg door een noodlottig vuur, dat niet te stuiten viel. De brand ontstond om twaalf uur des middags in een atappenhuisje. De vrouw des huizes was nog op den pasar, en de man, die zich eens recht verdienstelijk wou maken, wilde beginnen met de rijst te koken, maar gooide door een onhandige beweging een flesch met olie om, waarvan een gedeelte in het vuur terecht kwam. In een oogwenk stond het huisje in brand en binnen ongelooflijk korten tijd stond de geheele kampong in brand en ontstond ook in den naburigen kampong brand door de overwaaiende vonken. Het hevige pleit was spoedig beslist, en weldra waren beide kampongs geheel en al vernield. Niet één huisje bleef gespaard. Zooals reeds gemeld werd, bedraagt de schade ongeveer *f* 100.000, zeker een reusachtige som voor slechts twee javaansche kampongs. Dien dag zou in een der kampongs een bruiloftsfeest worden gevierd; arme feestgangers, de schrik sloeg hen om het hart in plaats van dat daarin vreugde heerschte. Toen de familieleden en vrienden van bruid en bruidegom van verre arriveerden, konden zij mede gaan treuren, waar zij verwacht

hadden te zullen juichen. Toch moest de slametan worden gehouden toen de brand uit gebrek aan nog meer voedsel uitgewoed had. Maar het was een zeer treurige slametan, die slechts gegeven werd, om de geesten niet nog meer vertoornd te maken, die het huwelijk onder zulk een ongunstig teeken hadden ingezet.

Wij vroegen, of er geen brandspuit was, waarmede men gepoogd kon hebben den brand te bedwingen, maar vernamen, dat in de geheele dessa zoo'n ding niet te vinden was. Wij maken daarom van de gelegenheid gebruik om het bestuur er op te wijzen, dat een brandspuit absoluut geen overbodige weelde in een desa zou zijn, ja, zelfs onontbeerlijk, zooals thans bewezen is. Men vertelde ons dat, indien slechts een goede spuit op het terrein van den brand aanwezig was geweest, de ramp niet zulk een omvang zou hebben verkregen en zeer zeker de tweede kampong gespaard zou zijn gebleven.

Waar wij vooral in den laatsten tijd zulke treurige berichten lezen over het toenemend alcoholgebruik onder de Inlanders, daar nemen wij met instemming het volgende berichtje uit het Bat. Nieuwsblad over:

Tegen den Alcohol.

De jonge militaire geheelonthouders-vereeniging roert zich flink. Sedert eenige dagen zijn eenige leden bezig met het verspreiden van circulaires, houdende een opwekking om de vereeniging in haar streven financieel te steunen, en dat het doel waardeering vindt, blijkt wel uit het feit, dat zich reeds meer dan 150 personen als donateur hebben opgegeven. De vereeniging verdient dan ook allen steun!

Wij, Europeanen, moeten toch ook in deze het goede voorbeeld geven!

Widya-Poestaka.

Zooals bekend, zijn er in den archipel zeer vele merkwaardige geschriften, vol van verheven gedachten, de bewaarplaatsen van de beste gedachten in deze talen door de grootste denkers van deze rassen uitgesproken. Deze geschriften zijn zeer zeldzaam en ze worden in den regel voor de niet begrijpende westerlingen verborgen gehouden.

Tot het verzamelen, ordenen en voor belangstellenden toegankelijk maken van al deze esoterische, of geheim gehouden geschriften is thans een vereeniging gesticht onder den naam „Widya-Poestaka", bibliotheek van esoterische geschriften uit den Indischen archipel", welker statuten onlangs door de regeering zijn goedgekeurd. Lid van deze vereeniging kan ieder zijn, die zich bereid verklaart, het doel van de vereeniging naar beste weten te steunen.

Vaste contributie wordt niet geheven, er wordt vooral op daadwerkelijke steun gerekend, hierin bestaande, dat men alle manuscripten, welke van belang zijn of afschriften daarvan aan de bibliotheek toezendt.

De stichting van deze vereeniging had plaats op het laatste theosofisch congres te Semarang, maar voor het lidmaatschap der vereeniging behoeft men niet tot de theosofische vereeniging te behooren. Ieder kan toetreden, die belang stelt in de inlandsche literatuur. Omgekeerd zal de vereeniging er ook naar streven om het goede dat gevonden wordt, voor het algemeen toegankelijk te maken. Met dat doel is ook besloten om de geschriften, zoolang de vereeniging geen eigen gebouw bezit, als leencollectie aan het Bataviaasch Genootschap toe te vertrouwen, zoodat ze voor wetenschappelijk onderzoek toegankelijk worden. De vraag zou kunnen rijzen of er naast evengenoemd genootschap, dat toch ook geschriften verzamelt, nog wel zulk een vereeniging noodig is, maar deze vraag vindt haar beantwoording in het verschil van opzet tusschen beide instellingen. De eerste eischt van haar leden f 40.— 's jaars aan contributie, en is reeds daardoor op een beperkten kring van deelnemers aangewezen, de laatste vereeniging vordert slechts goeden wil, belangstelling in de zaak en bereidwilligheid om zich eenige moeite te geven. Het is te hopen, dat Widya-Poestaka zeer vele leden zal vinden, niet het minst ook inlandsche leden.

Naar het Bat. Nieuwsblad verneemt, zijn door enkele leden, in afwachting van de totstandkoming der vereeniging, reeds een aantal belangrijke werken verzameld.

Onder de „Nootjes in verband met mijne „causerie-reis, die de heer A. van Emmerik in zijn Witte Kruis-Blad schrijft lezen wij o.a.:

„Te Bandoeng had ik eerst een 150-tal kinderen en daarna een 25-tal dames en heeren in de Loge.

Bij wijze van afwisseling was er een echte collectebus in de zaal.

Toen na afloop der „Causerie" de aanwezigen daar wat in deden, sloeg het jongste zoontje van mijn gastheer de gevers gade en werd diep verontwaardigd toen hij zag, dat één hunner, een deftig heer, er een 2½ cents-stuk in deed. Hij was er nog opgewonden over toen hij thuis kwam, en nadat hij zijn Mama deelgenoot gemaakt had van zijne verontwaardiging zeide hij: Mama, mag ik twee rijksdaalders uit mijn spaarpot halen en die aan de Wittekruis Kolonie geven?

Ik geloof, dat de dame, die bij ervaring weet dat het zaliger is te geven dan te ontvangen, blij was met dit bewijs van goedhartigheid van haar kind, en zij gaf dadelijk haar toestemming.

. . . .

Te Buitenzorg werd mij weer een onderhoud door Zijne Excellentie den heer van Heutsz toegestaan. Ik zal de groote vriendelijkheid en welwillendheid van dezen landvoogd nooit vergeten.

Een der grootste verdiensten van den heer van Heutsz is, dat hij het bewustzijn bij de Europeanen heeft levendig gemaakt, dat Nederland wel degelijk nog in staat is zijn gezag te doen gelden. Moge de Nederlandsche gezagsuitoefening in deze gewesten hoe langer hoe meer gepaard gaan met toepassing van zuivere beginselen van vrijheid, billijkheid en recht.

In den loop van ons gesprek maakte zijne Excellentie schertsend en goedmoedig de volgende opmerking: U gelooft, maar u neemt toch onze hulp aan. Hierop antwoordde ik even goedmoedig: Ja, Excellentie, en ik geloof, dat, als u wat geeft, u gevolg geeft aan den drang, die van God komt......

Ik zeide nog meer en zou nog veel meer gezegd kunnen hebben."

Een Manifest.

Door de „Loge Mataram" te Djokja is een manifest verspreid: Na de verkiezing in Nederland en bedoeld als een waarschuwend woord aan allen die tegenstanders zijn van geloofsdwang en priesterheerschappij.

Na twijfel te hebben te kennen gegeven, of het „souvereine volk bij de jongste verkiezingen wel zou gekozen hebben zelfstandig en vrij van banden" (zinspeling op het „lintjesgeknoei") zegt het manifest:

„Moge het zoo zijn! Moge het zijn, dat de eenvoudigen in den lande gevallen zijn in den strik, gespannen door arglistigen, die het klavier der volksconscientie bespelen om der wille van de macht.

Wanneer de argelooze wordt bedrogen, dan treft niet hem de schande. Wel den bedrieger.

Moge het dus zoo zijn! Dan zullen binnen niet al te langen tijd aan dat volk de oogen opengaan en de afgoden van heden zullen van hun voetstuk worden afgerukt.

En hun val zal groot zijn!

Het is niet aan te nemen, dat een vrij volk uit eigen vrije beweging de vrijheid zal prijsgeven en den fieren nek zal krommen onder gewetensdwang.

Doch voorloopig heeft men de gevolgen van de Verkiezingsdaad te aanvaarden.

Wij, hier in Indië, die geen stem hebben, zeer zeker!

Op deze wijze gaat het door, om te eindigen met de woorden:

„Geen struisvogelpolitiek langer!

Vooral niet argeloos uw kinderen toevertrouwd aan de scholen, door die partij opgericht in steeds grooter aantal.

Want vergeet niet, dat er in die scholen onderwijs wordt gegeven door personen, die tot plicht hebben te werken in het belang der kerk van Rome, buiten welke in hun oogen geen zaligheid bestaat.

Nu nog heffen ze de vlag der neutraliteit hier te lande en met verontwaardiging werpen ze de beschuldiging van zich af, als zouden ze die neutraliteit schenden.

Nu nog — want ze hebben nog te strijden voor hun inrichtingen.

Maar wat zal het zijn, wanneer het hun lukt het onderwijs in hoofdzaak in handen te hebben?

Burgers van Nederlandsch-Indië! Slaat de handen ineen! Bewaakt uw vrijheid!

Sluit de gelederen! gij allen, gij Protestanten van vrijzinnige richting, Israëlieten, Vrijmetselaren, vrijheidlievende katholieken en wie daar meer mogen zijn, die, trouw aan de nederlandsche traditie, wars zijt van geloofsdwang en priesterheerschappij.

Sluit de gelederen!"

De Ind. Dagbladpers is hierover niet gesticht, noemt het aanstoken tot geloofshaat. De Javabode merkt op:

„Wij achten dit manifest een zeer betreurenswaardige uiting van geloofs- en partijhaat.

Men moet niet denken, dat met het uiten van dergelijken bombast geen kwaad wordt gesticht: onmiddellijk ziet men aan de „overzijde" de gevoelhorens bewegen en aanstonds worden de bekende grieven opgerakeld.

Jammerlijk zou het zijn, wanneer de strijd „om de antithese" naar Indië werd overgebracht.

De nieuwe landvoogd is iemand, bezield met den grootsten eerbied voor de overtuiging van anderen en daden, waardoor deze in de klem zouden kunnen geraken, zijn stellig niet van hem te verwachten. Wanneer men hier in Indië echter een geloofsstrijd begint aan te blazen, gelijk de loge Mataram het beproeft, wanneer partijhartstochten worden ontketend, dan kan het — zeer tot schade van Indië — tot een geheel andere politiek komen dan oorspronkelijk was bedoeld.

De Atjeh-tram.

De Javabode vermeldt:

„Gelijk bekend, bestaan reeds geruimen tijd plannen om de Atjeh-tram door te trekken van Langsa tot Koeala Simpang en die tramlijn verder in verbinding te brengen met de Deli-spoor. Het is ons een voorrecht te kunnen mededeelen, dat de plannen tot den aanleg van eerstbedoelde lijn thans vasten vorm hebben verkregen en den minister van koloniën telegraphisch is voorgesteld, bij de ontwerpbegrooting voor het volgend jaar op dat werk te rekenen, dat eene uitgaaf zal vorderen van ruim f 1.200.000.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De gouverneur heeft een geheel nieuw ontwerp ingediend, ter vervanging van de verordening ter voorziening tegen besmettelijke ziekten.

Alvorens de redenen uiteen te zetten, die daartoe hebben geleid, beantwoordt de gouverneur eenige opmerkingen, door de Koloniale Staten gemaakt omtrent den hygienischen toestand te Paramribo.

Aan de leden, die er op meenden te moeten aandringen, dat een einde behoort te worden gemaakt aan wat door hen genoemd wordt den allertreurigsten toestand van de meeste grachten, trenzen en riolen, wenscht de gouverneur als zijne meening te doen kennen, dat de toestand in deze zoo bevredigend is als men, rekening houdende met alle omstandigheden, mag verwachten.

Dat men met een onbeperkt crediet en een meer medewerkende bevolking gunstiger toestanden zou kunnen scheppen, is niet voor tegenspraak vatbaar, doch het zal geen betoog behoeven, dat deze hiervoor noodzakelijke factoren in de kolonie nu eenmaal worden gemist.

Dit lesje komt ons niet onverdiend voor, waar men zoo dikwerf in zijne eischen de omstandigheden geheel uit het oog verliest, die door den toestand in zoo hooge mate beheerscht worden.

De bestaande verordening nu ter voorziening tegen besmettelijke ziekten heeft leemten waarin moet worden voorzien. Immers in de verordening is nu wel te vinden de bevoegdheid tot ontsmetting of inbeslagneming en vernietiging na onteigening van voorwerpen en goederen in geval een verbod wordt overtreden, doch geen algemeene bevoegdheid daartoe, wat intusschen zeer wenschelijk is.

Ten tweede wordt in de verordening ten onrechte onteigening geëischt in geval tot vernietiging van voorwerpen en andere zaken met het oog op gevaar door besmetting moet worden overgegaan. Reeds vroeger is uiteengezet, dat gevallen als deze zijn politiemaatregelen, bij welke van „onteigening" niet kan gesproken worden en zulks in overeenstemming met de onteigeningsverordening.

In de derde plaats acht de gouverneur het gewenscht onderwerpen, die tot elkaar in verband staan op gelijke wijze wettelijk te regelen. De verordening op de veeartsenijkundige politie, die tot regeling van het toezicht op de voedingsmiddelen en de onderhavige, bewegen zich op het gebied der bescherming van de volksgezondheid. De handhaving der voorschriften dezer verordeningen moeten, voor zooverre geen speciale regeling voor een dier onderwerpen noodzakelijk is, aldus in dezelfde hand zijn.

Het ontwerpen van een geheel nieuwe verordening had nog het voordeel, dat op meerdere punten aanvulling mogelijk was.

De gouverneur heeft ingediend een ontwerp-verordening tot wijziging en aanvulling van de opiumordening (G. B. 1908 No. 13).

Het komt den gouverneur hoogst ongewenscht voor zoogenaamde opiumkitten, dat zijn plaatsen, waar door het publiek opium geschoven mag worden, in de kolonie toe te laten. In den laatsten tijd constateerde de politie ten aanzien van de lokalen

van de klein-handelaren in opium, waar blijkens het tweede lid van art. 15 der verordening opium geschoven mag worden, zoodanige feiten, dat in het bijzonder de aandacht werd gevestigd op de noodzakelijkheid om zoo spoedig mogelijk alle opiumkitten te verbieden. Daartoe is noodig vooreerst het doen vervallen van het tweede lid van art. 15 der opiumverordening en vooris het opnemen van eene strafbepaling tegen ieder, die gelegenheid verschaft om opium te schuiven.

Onlangs betoogde een der bladen de noodzakelijkheid van meer controle van Overheidswege op voedingsmiddelen. Dit betoog blijkt te zijn geweest: enfoncer une porte ouverte. Het Bestuur was diligent in dit opzicht. Onder dagteekening van 29 Juli werd door den gouverneur een ontwerp-verordening ingediend, „houdende bepalingen ter voorkoming van het gebruik van voor de gezondheid schadelijke of vervalschte voedingsmiddelen."

In het ontwerp is het onderstaande systeem gevolgd:

1. het zwaartepunt is gelegd in het preventief toezicht; en daarnaast is geregeld:
2. strafbaarstelling van vervalsching; en
3. strafbaarstelling van bedrog.

Met de proefneming van het kleinbedrijf der goudindustrie van gouvernementswege gaat het bizonder goed, schrijft De Surinamer. Van den aanvang af tot nu bedraagt de productie van het aangevoerd goud 47692 gram of ruim 47½ Kgr.

Het gegeven staaltje van de ploegen arbeiders, die aldaar werkzaam waren, toont aan, dat de productie zeer mooi is te noemen.

De twee stokers van den Kon. W.-Ind. Maild., die eenigen tijd geleden werden aangehouden wegens het smokkelen van een vrij groote hoeveelheid sigaren, stonden deswege voor den rechter te Paramaribo. Zij waren per s.s. „Prins der Nederlanden" in de kolonie teruggekeerd. Het toeval wilde dat bij het onderzoek van het schip zes wekkerklokjes werden gevonden, verborgen in het hok voor poetskatoen. Bezitter was een der stokers, die reeds wegens smokkelen terecht moest staan. Ter terechtzitting verklaarde hij, dat de klokjes niet voor Suriname, maar voor Curaçao bestemd waren. Men zal dus ook daar goed doen, uit de oogen te zien! schrijft Onze West.

De eisch tegen de sigarensmokkelaars luidde: ƒ 125 boete.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In de Pemberita Betawi bespreekt Sabar (= geduld) de door den regent van Temanggoeng bij gelegenheid van een bijeenkomst van Inlandsche ambtenaren gehouden redevoering, waarin deze o. a. zeide, dat hij zich nu schaamt telkens, wanneer de ondergeschikte ambtenaren, die hem op een openbare plaats ontmoetten, volgens den ouden adat voor hem op den grond gaan zitten. Hij verzoekt hun dan ook dit in den vervolge te willen laten, daar hij het als eerbetoon voldoende acht als zij een buiging maken en hun hoed of pet afnemen. Ook behoeven zij, die sloffen of sandalen dragen, die niet voor hem af te leggen. Verder gaf de regent in overweging, om het haar der schoolgaande kinderen kort te knippen, hun een hoedje of pet bij een buisje en een korten broek te doen dragen. Schrijver hoopt, dat de regent zijne ondergeschikten zal overhalen om de witte kleederdracht aan te nemen.

Voorts trad de regent met de onderwijzers in overleg, op welke wijze de ijverigste leerlingen van de inlandsche scholen het best zouden kunnen worden beloond. Een bedrag van ƒ 300 was hiervoor bijeengebracht. Het resultaat dezer bespreking is geweest, dat een twintigtal leerlingen onder geleide van een onderwijzer bij gelegenheid van Koninginneverjaardag een plezierreisje naar Semarang zouden maken, waar zij dan in de moskee kosteloos onder dak konden worden gebracht.

Deze regent, zegt Sabar, verdient ten volle het praedicaat Kangdjeng. Hoevele andere regenten denken slechts aan hun eigen geldbuidel, zoodat ten opzichte van hen kangdjeng eigenlijk beteekent: kang adjeng peroet boentjit (= die een dikken buik begeert).

In een andere afdeeling b.v., zoo vertelt schrijver verder, bestaat een bibliotheek met een uitspanningslokaal, een soort societeit. Vroeger kon een ieder tegen betaling van 1% van zijn salaris als maandelijksche contributie daarvan lid worden, onverschillig of men ambtenaar of niet-ambtenaar was. Later echter verlangde een controleur, dat de niet-ambtenaren als lid zouden uittreden, omdat zij, naar het heette, onbeschoft waren en met de hooggeplaatste personen twist hadden gezocht. De regent, die vroeger dezelfde ideeën had als zijn ambtgenoot van Temanggoeng, gaf toen gehoor aan de inblazingen van dien controleur, zoodat alle niet-ambtenaren hun ontslag moesten nemen. De lagere ambtenaren waren na dien echter ook lang niet in hun schik; wel konden zij altijd één procent van hun traktement voor die societeit afzonderen, maar de bladen en boeken bleven eerst geruimen tijd bij den regent, alvorens de andere leden ze te lezen konden krijgen. Van Batavia kan men dergelijke reeds gelezen bladen en boeken voor 6 cent per kati (= 5/8 kilogram) krijgen bij den opkooper van oud papier en behoeft dan geen 1% van zijn salaris af te zonderen!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Sedert kort zijn de chineezen in Ned.-Indië uit hun duizendjarigen slaap ontwaakt, zegt Invincible in de Sinar Borneo. Het is, alsof de zon voor hen al dien tijd achter een zware, donkere wolk verscholen is geweest, en thans eerst hare verhelderende en verwarmende stralen naar de aarde zendt!

Het verschil tusschen heden en voorheen bij de Indo-Chineezen is reeds groot, maar er valt toch nog veel in hen te laken, beweert schrijver. Het grootste euvel is z.i., dat er nog zoovele chineezen al te tuk zijn op allerlei eerbiedsbetuigingen. En dit is zoo erg, dat personen, die gaarne dergelijke bewijzen ontvangen, zich niet schamen om leelijke middelen aan te wenden ter bereiking van hun doel. Zulke personen azen op de betrekking van chineesch officier, niettegenstaande zij daarvoor geen cent bezoldiging ontvangen buiten de collecteloonen der belastingen, waarmede zij toch ook hunne particuliere schrijvers moeten salarieëren. Andere verdiensten brengt dit ambt niet mee; integendeel, de uitgaven voor de richtige uitoefening van deze betrekking moeten zij uit hun eigen zak bekostigen. Behalve dat dit baantje hun moeite en inspanning kost, zijn zij daardoor bij hunne rasgenooten niets meer gezien, wanneer zij hun plicht anderszins niet doen.

De betrekking van bestuurslid van de Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging schijnt minder gewild, want velen trekken zich terug, wanneer zij daartoe gekozen worden, waarschijnlijk, omdat aan

FEUILLETON.

Een Verlofganger.

door L. SALLENTIEN.

(*Slot.*)

„Ik heb je al zoo lang bemind. Bruno, toen je mij in de droevige dagen van het overlijden van mijn man zoo trouw ter zijde stond, heb ik je leeren waardeeren, maar ik had er geen flauw vermoeden van, dat ook jij van mij hield."

„Dwaas die ik was! Eerst moest er iemand uit Indië komen om mij tot een vast besluit te brengen."

„Laat hij maar komen, deze Indischman" hernam Magdalena lachend, „ik verheug er mij zeer op, hem terug te zien en een paar woorden met hem te wisselen. Maar wat voor een lawaai is dat?"

Men hoorde een mannenstem, die het oneens was met het dienstmeisje.

„Het schijnt wel, dat hier iemand wil binnendringen" zeide Hellwig, en daar hij zichzelf thans als de natuurlijke beschermer van zijne aanstaande vrouw beschouwde, deed hij de gangdeur open. Voor hem stond Albin Fischer, eveneens in groot toilet, met een bouquet rozen in de hand.

„Ik laat mij niet afwijzen", snauwde hij het dienstmeisje toe; „ik verlang, dat ge mij bij mevrouw aandient. Ik ben uitgenoodigd... o, beste vriend, ben jij daar? en o, lieve, beste vriendin, ideaal mijner jeugd. Veroorloof u mij, dat ik deze kleine bloemenhulde aan uwe voeten nederleg?"

„Ik vind het werkelijk allerliefst van u, mijnheer Fischer", zeide Magdalena nu, „maar blijft u toch niet in de gang staan en houd uw bouquet nog even vast, u kunt het straks wellicht nog beter gebruiken."

Zij deed nu de deur van het salon open, doch ging daar zelf niet binnen.

„Wil mij nog even verontschuldigen", zeide zij, de daarnaast gelegen eetkamer binnengaande.

De twee vrienden zaten een oogenblik zwijgend tegenover elkaar; daarop begon Albin Fischer: „Zij is toch altijd nog even bekoorlijk."

„Maar zij is toch ook nog jong", antwoordde Bruno, blijkbaar niet op zijn gemak.

Eensklaps trad Magdalena nu weder binnen. „Komt nu beiden even mee naar de eetkamer", zeide zij, „ik heb een verrassing voor u."

Zij trad op zijde en liet de heeren voor zich uitgaan, maar dadelijk daarop bleven zij als verbluft staan.

In de slechts mat verlichte kamer zat op een stoel een jonge dame in baltoilet. Het door een gele kap gedempte licht van de eenige lamp, die midden in de kamer op de eettafel stond, wierp een valen schijn op een flets roze zijden japon, waarover het jonge meisje alleen een shawltje geworpen had om haar hals en schouders te bedekken. In de rechterhand hield zij een waaier, waar het gezicht ten deele door verborgen werd. Het rozenroode gezichtje, dat omgeven was van donkere lokken, lachtte Albin Fischer toe.

„Nu, mijnheer Fischer, waarom kijkt u zoo vreemd?" begon Magdalena nu; „bevalt de jongedame u nu niet zoo goed als destijds?"

Het was misschien Albin Fischer nog nooit overkomen, dat hij zoo verlegen voor zich uit naar den grond moest staren als nu. Hij bracht met moeite uit: „Magdalena, pardon, mevrouw Lindner, — deze dame daar, juist dezelfde japon, dezelfde bloemen, en het gezicht, dat ik in al die jaren niet vergeten heb, en nu staat u naast mij en zit daar toch ook."

„Ga er maar naar toe", zei Magdalena, die met moeite haar lachen kon inhouden; „denk nu maar aan het portret, dat u zoozeer bekoorde."

Fischer ging met langzame schreden naar de dame toe, die haar waaier voor den mond hield, terwijl de oogen guitig glimlachten.

Hij bleef recht voor haar staan, zag nu eens naar haar en dan weder naar Magdalena, stak eindelijk de hand uit en gaf met den wijsvinger een tikje op de wit-gehandschoende hand der jonge dame. „Zij leeft werkelijk", zeide hij, terwijl hij Magdalena zoo verbluft aanzag, dat deze en Bruno beiden in een schaterlach uitbarstten.

„Is u het of is u het niet?" zeide de verlofganger terwijl hij de hand uitstrekte om den waaier van haar gezicht weg te trekken.

Eensklaps riep een zware basstem: „Ik ben het, maar je hebt mij tien jaren laten wachten, zoodat ik in dien tijd van verlangen en wanhoop een snor heb gekregen."

De hand met den waaier viel op den schoot, en een lachend jong mannengezicht zag Albin Fischer aan.

Deze was, als voor een spook, achteruitgestoven, maar eensklaps zijn kalmte herkrijgend, bood hij Magdalena andermaal het bouquet aan, dat hij nog steeds in de hand hield.

„Dit was dus mijn straf", zeide hij; „zij was rechtvaardig en slim overlegd. Maar den berouwvollen zondaar wordt vergiffenis geschonken, niet waar, Magdalena? Het was toch ten slotte uw portret, dat mij over den Oceaan herwaarts trok. Magdalena, wil je nu de rozen aannemen?"

„Gaarne", luidde het lachende antwoord. „Ik ben blij, dat u de eerste is, die mij op deze wijze feliciteert met mijn engagement."

Bij deze woorden stond Bruno naast haar, en sloeg zijn arm om haar heen.

„Laat ons weder in het salon gaan", zeide Magdalena nu; „mijn broer zal zich gauw verkleeden en dan gaan wij gezellig ons engagement vieren."

Albin Fischer was inmiddels van de schrik bekomen en zeide nu: „Wel zoo, zijn jullie geëngageerd? Van harte geluk, lieve vriendin, en ook jij, huichelaar! Maar nu moet u mij ook een pleister op den wond leggen, beste mevrouw, en mij eene andere vrouw bezorgen, want alleen kan ik niet naar Indië terugkeeren."

Deze onverstoorbare brutaliteit ontwapende Magdalena. Zij begon hartelijk te lachen.

„De fabelachtige juffrouw Knoll is helaas niet in staat uw vereerend aanzoek aan te nemen."

„Dan maar een andere", antwoordde Albin Fischer. „Indien ù eene vrouw voor mij uitzoekt, word ik zeker gelukkig."

. . . .

Hij had niet eens de hulp van Magdalena noodig. Op haar bruiloft werd de zoo gemakkelijk ontvlambare Albin Fischer verliefd op zijne tafelbuurvrouw die toevallig ook een rose zijden japon aan had. Hij zeide haar op zulk een beslisten toon, dat hij en zij bepaald voor elkaar bestemd waren, dat zij zich al spoedig gevangen gaf.

Zoodoende nam Albin Fischer toch eene vrouw mede naar Indië, al was het ook juist niet degene die hij in Holland was komen zoeken.

deze waardigheid, waarbij zij zich toch zoo bizonder nuttig voor hunne eigen rasgenooten kunnen maken, geen eerbiedsbetuigingen verbonden zijn, noch het recht tot het dragen van een pet met goud geborduurden rand.

Toch zijn er wel enkelen, die gaarne in het bestuur dier vereeniging zitting hebben, en dan ook bewijzen leveren, dat zij nuttig werkzaam kunnen zijn. Worden zij echter tot chineesch officier aangesteld, dan verslapt hun ijver; een duidelijk bewijs dus dat de vooruitgang van hun ras hun onverschillig is en zij slechts de verheffing van hun eigen persoon beoogen. Op die wijze schenden zij het vertrouwen van hunne rasgenooten, die hen verkozen hebben. Schrijver betreurt het ten zeerste, dat de Indo-chineezen zoo dwaas verzot zijn op eerbiedsbewijzen en titels, instede van zooveel mogelijk mede te werken tot den vooruitgang van hun ras.

Men beweert tegenwoordig, zegt Caravana in hetzelfde blad, dat de chineezen vooruitgaan, dat hiervoor bewijzen te over zijn. Vroeger bestond o.a. de Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging niet, die tegenwoordig overal in Ned.-Indië hare vertakkingen heeft. Wat echter de zoo noodige nauwere aansluiting van de chineezen onderling belet, is de afscheiding tusschen rijken en minder gegoeden. De rijken onder hen beschouwen zich als ver boven de anderen te staan en nemen tegenover dezen een trotsche houding aan. Dat verstikt alle eensgezindheid. En wat is ten slotte het verschil tusschen gegoeden en armen? vraagt schrijver. Staat het zoo vast, dat de gegoeden beter, meer ontwikkeld zijn en bekwamer dan de armen? Immers volstrekt niet, want onder de rijken zijn er verscheidene, die zedelijk niet boven de armen uitsteken, integendeel! Het Opperwezen maakt in werkelijkheid geen verschil tusschen armen en rijken, redeneert schrijver verder; wij zijn allen gelijk. Daarom komt het niet te pas, dat de rijken laag neerzien op de armen en daardoor de aaneensluiting en de samenwerking onder de chineezen beletten. Men kan niet van te voren zeggen, of een arme zijn geheele leven arm zal blijven dan wel of een rijke tot aan zijn dood zijn fortuin behouden zal. Het verschil tusschen gegoeden en minder gefortuneerden zal dan ook mettertijd verdwijnen.

Indien er in Ned.-Indië geen chineesche handelaren waren, zegt Anak Tiong Hoa (= China's zoon) in de Pewarta Soerabaja, zouden de europeesche kooplieden hun bedrijf niet zoo fortuinlijk kunnen uitoefenen. Zij zouden niet zooveel goederen uit Europa kunnen ontbieden als thans geschiedt. Men zal daarom niet ver van de waarheid af zijn met te beweren, dat de chineezen het meest tot den bloei van den handel in Ned.-Indië hebben bijgedragen!

Bovendien hebben zij hun aandeel geleverd in de bestuurskosten. Desniettegenstaande worden zij anders behandeld dan de andere rassen, die onder bescherming van de Nederlandsche vlag staan.

Men kan, vervolgt schrijver, als chinees in Ned.-Indië alleen om zijn geld geëerd worden door de andere rassen, in de allereerste plaats door de blanken. De chineezen weten dan ook, dat de macht van hun geld groot is, vooral in Indië, waar zij niet zooveel vrijheid hebben als hun toekomt. Alleen met behulp van geld kan hun aanzien verhoogd worden. Dit heeft tengevolge gehad dat vele Indo-chineezen alléén aan zichzelven zijn gaan denken, weinig gaven om hunne rasgenooten en de nationale belangen geheel op den achtergrond geraakten. De een is afgunstig op den ander, men tracht elkander op financiëel gebied vliegen af te vangen, hetgeen de zoo noodige aansluiting in den weg heeft gestaan. Hierin begint echter thans verandering te komen. De chineezen gaan begrijpen, dat geld alléén niet voldoende is om hen op te heffen, dat zij, ondanks het bezit van geld toch bij den blanke achterstaan. Tegenwoordig behartigen de Indo-chineezen ook de belangen van hun ras om te voorkomen, dat dit meer en meer vernederd wordt. Langen tijd was het aanzien van den chinees afhankelijk van zijn handel en zijn rijkdom; sedert eenige jaren is hij echter bezig pogingen aan te wenden om den europeaan en den japanner in ontwikkeling nabij te streven, en greep als middel daartoe aan: algemeen onderwijs.

Zij begonnen met een vereeniging te stichten, die overal chineesche scholen oprichtte, daarbij het voorbeeld volgend van Amerika en Japan met verbetering van het onderwijs. Niettegenstaande zij van het bestuur geen steun kregen, hebben zij toch hun doel bereikt, en dragen zij zelf de kosten van dit onderwijs. Thans bemoeit China zelf zich met dit onderwijs en stelde dit rijk ook den chinees in Ned.-Indië in de gelegenheid om zijne zonen in het stamland hooger onderwijs te doen genieten, daar het ook zijne onderdanen, die zich buiten het rijk bevinden, wil opheffen. Maar doordat China nog geen machtig rijk is, kan het niet veel in deze richting doen. Het prestige van een volk hangt af van den toestand van het rijk waartoe het behoort. De onderdanen van een krachtig rijk zijn overal in aanzien; die van een zwak rijk daarentegen nergens in tel.

Voor eenige tientallen jaren, toen Japan nog geen geregelde staat kon worden genoemd, was dit rijk ook niet in eere en stond het zelfs beneden China. Niet alléén de europeanen, maar ook de chineezen beschouwden toen de japanners als onderdanen van een onbeteekenenden staat. Langen tijd lieten deze zich dit aanleunen, totdat er onder hen eindelijk mannen optraden, die inzagen, dat hun land geheel ten onder zou gaan, indien daarin geen verandering gebracht werd. Jarenlang heeft de Japansche Regeering toen alles gereorganiseerd en versterkt. Zij begreep daarna, dat zij in de gegeven omstandigheden alleen door wapengeweld aanzien zou kunnen krijgen. Alvorens zich met de blanken te meten, heeft Japan zijne krachten eerst aan China beproefd, en het kreeg toen het bewijs, dat, wat het gedaan had, niet nutteloos was geweest. China delfde het onderspit en het overwicht van Japan in het Oosten werd gevestigd. Japan neemt thans een rang in onder de groote mogendheden van Europa, niettegenstaande het een betrekkelijk klein rijk is, dat maar het tiende deel van China's bevolking telt.

Jammer, zucht schrijver, dat de kracht van China niet evenredig is aan zijne uitgestrektheid! Naar de chineesche bladen ons mededeelen, gaat het nu gelukkig er toe over om allerlei hervormingen in te voeren om zijne macht en het aanzien van vroeger te herwinnen.

Ongetwijfeld zal het dan ook voor zijne onderdanen, die buiten het rijk verblijf houden, de rechten vragen, welke hun toekomen.

In afwachting echter dat de Regeering in het stamland haar doel bereikt, kunnen de chineezen daarbuiten niet beter doen dan hun handel uit te breiden, zoowel in het klein als in het groot.

Zoolang wij nog niet bevrijd zijn van het passenstelsel en van de verplichting om in begrensde wijken te wonen, vermaant schrijver, moeten wij ons op gepaste wijze meer en meer bij elkander aansluiten.

Er vertoonen zich reeds verschijnselen, eindigt schrijver, die ons hoofdmiddel van bestaan bedreigen. Op verscheidene plaatsen oefenen thans Indo-europeanen het beroep uit van opkooper van inlandsche producten. Gewapend met een datjin (unster) gaan zij naar de markten om veldvruchten op te koopen. Dit mag ons echter niet ontstemmen, wel mogen wij den God der Nederlanders (Thiannja olanda) smeeken om bevrijding van die regelingen, welke ons in de uitoefening van ons bedrijf bemoeielijken.

Zooals reeds in onze rubriek „O.-I. mail" der vorige week werd medegedeeld, heeft het request van een zestiental zeer achtenswaardige chineezen, gericht aan den Landvoogd, houdende verzoek om herziening van de bepalingen aangaande de policierechtspraak, natuurlijk ook in de maleisch-chineesche pers een onderwerp van bespreking uitgemaakt. De Sinar Borneo zegt o.a. daarvan het volgende: De onderteekenaren van het request weten, dat de Landvoogd naar zijn vermogen den handel en de nijverheid bevordert en al zijne onderdanen even lief heeft. Daarbij heeft hij een vèr-zienden blik en steunt hij gaarne de algemeene ontwikkeling. Daarom koesteren zij de hoop, dat dit verzoek geen bezwaren zal opleveren en zonder dralen zal worden toegestaan.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

S. T. O. V. I. A.

Naar aanleiding van de voorstellen van de Commissie tot Voorbereiding eener Reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië (Rapport dd. 27 Juni 1908), zijn al heel wat pennen in beweging gekomen.

Ook de heer H. F. Roll mengt zich thans in het debat. In een brochure, getiteld: Is reorganisatie van de school tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden *nogmaals noodig* (Dordrecht, voorheen Morks & Geuze), bestrijdt hij de voorstellen van genoemde commissie met betrekking op de Stovia (zooals kortheidshalve dat Opleidingsinstituut „in de wandeling" genoemd wordt).

Een enkele, veelzeggende passage uit die brochure laten we hier volgen (blz. 9): „Het rapport der Commissie is, wat de school betreft, een schrijftafel-rapport, waarin in hoofdzaak de grieven van den Inspecteur tegen de school en tegen mij" (de heer Roll, thans met verlof, was „laastelijk Directeur dier school") „in den breede uitgemeten worden.

„De Inl. artsen moeten zijn een 2de-kwaliteit geneesheeren, aan wie geen faciliteiten in Nederland mogen worden toegestaan en de macht van den Directeur moet gefnuikt worden. Daarop is het geheele rapport ingericht.

„Hiertoe worden groote woorden en schoonklinkende zinnen gebruikt, onjuistheden verkondigd, waarvan sommige zelfs meer het karakter van onwaarheden dragen, sommige feiten niet medegedeeld zijn, er wordt niet voor inconsequenties in de redeneering teruggedeinsd. Veel van het rapport betreft verder zaken, welke reeds vroeger van uit de school voorgesteld of in overweging gegeven waren."

De schrijver eindigt: „Met een heilwensch voor de kranige vertegenwoordigers van het korps inl. geneeskundigen, die in Nederland hun studie voltooiden of nog voltooien, en waarbij ik tevens denk aan mijn jongen, reeds ontslapen vriend J. E. Tehupeiory, besluit ik dit artikel, waarin ik gemeend heb tegen veel in het rapport te moeten opkomen, zonder aanziens des persoons, evenwel zonder eenige bedoeling gericht tegen de personen der Commissieleden.

Het belang, dat Jong-Indië heeft bij een rustige evolutie der S.T.O.V.I.A., zonder dat haar Directeur door een C. v. T. naast of boven zich hierin gehinderd wordt, dwong mij tot bestrijding van wat ik tegen dat belang acht."

Onze Oost.

Land en volk van „Onze Oost" in het bijzonder van Java. Met 56 afbeeldingen in een buiten den tekst en een uitslaande kaart door Henri Zondervan. (Zalt-Bommel, H. J. van de Garde & Co.)

Wat dit zooeven verschenen boek (van 286 blz. octavo-formaat) wil wezen, drukt de schrijver aldus uit: „Het wil mij toeschijnen, dat, ondanks de uitgebreide litteratuur, toch nog behoefte bestaat aan een werkje, dat bondig en zaakrijk, in een kort bestek dus, datgene samenvat, wat als de hoofdfeiten onzer kennis van Insulinde in het algemeen en van Java in het bijzonder kan gelden, opgehelderd door cijfers omtrent die aangelegenheden, waarin het beschaafde Nederlandsche publiek in de eerste plaats belang stelt. Daarbij zal naast een meer uitvoerige bespreking van Java een meer beknopt overzicht van de „Buitenbezittingen" ongetwijfeld welkom zijn. Juist omtrent dit gedeelte van Ned. Oost-Indië ontbreekt het, afgezien van de schoolboekjes, nog steeds aan werken, die de hoofdfeiten van de geografische, statistische, oeconomische en ethnografische toestanden beknopt samenvatten."

Wij meenen, dat de schrijver grootendeels door compilatie wel in zijn pogen is geslaagd; het werk laat zich aangenaam lezen, terwijl ook de vele afbeeldingen de praktische bruikbaarheid ervan niet weinig verhoogen. Jammer dat het zoeken naar een bepaald onderwerp uiterst lastig is, daar zelfs een eenvoudige inhoudsopgave ontbreekt, hetgeen wel eenigszins afbreuk doet aan genoemde „praktische bruikbaarheid."

West-Indië.

Een hoogstbelangrijke publicatie heeft dezer dagen het licht gezien, nl.: West-Indië. No. 2 der serie Van Looij's handelskaarten met tekst, onder toezicht van den Directeur van het Bureau voor Handelsinlichtingen te Amsterdam, bewerkt door F. Weill.

Hoewel in de eerste plaats natuurlijk dit boekdeel (met 4 groote kaarten) bestemd is voor bij den handel geïnteresseerden, brengen we 't ook gaarne onder de aandacht van hen, die in andere opzichten belangstellen in de Ned. West-Indische eilanden en Suriname, omdat het oneindig meer geeft, dan uit den titel is af te leiden. Om ons bijv. tot Suriname te bepalen vindt men in dit werk mededeelingen over het bestuur, de bevolking, de voortbrengselen, middelen van bestaan, aardrijkskundige bijzonderheden, enz.

Donkere dagen.

Van de hand van den bekenden schrijver J. Hendrik van Balen, verscheen (te Zeist bij M. Boogaerdt Jun.) een historisch-indische roman, getiteld: Donkere dagen; een verhaal bevattend, dat — ontdaan van het romantische kleed — eene beschrijving geeft van den beruchten Chineezen-opstand te Batavia in 1740.

Tijdschrift van het Binnenl. Bestuur.

De Augustus-afl. bevat een drietal artikelen, n.l. De Bantiks (Een oude volksstam in de Minahassa) door J. E. Jasper. — Eenige aanteekeningen omtrent het grondbezit in de Preanger, door A. F. Velders, Controleur van Soekanagara; en: Binnenlandsch Bestuur, Afdeeling IV, door C. J. Hasselman (het laatste is een overdruk uit den bundel Adviezen der Vereeniging Moederland en Koloniën over de Ind. begrooting voor 1909).

De Rijnsche Zending. Sept. 1909.

In het jongste Nummer van dit zendingsperiodiek geeft de heer J. H. Meerwaldt het slot zijner lezenswaardige beschouwing over Muziek en muziekinstrumenten bij de Bataks. Hij beschrijft thans het „volle orchest" (bestaande in bekkens en trommen), dat bij feestelijke gelegenheden, voornamelijk bij de heidensche offerfeesten, in werking treedt en waarbij de gebruikelijke dansen worden ten uitvoer gebracht, alsmede de daarbij behoorende soort van clarinet. Mooi kan de schr. de voortgebrachte muziek niet vinden, want voor de werkelijke toonkunst, voor schoonheid van melodie en harmonie heeft de Batak van nature heel geen gevoel. Toch kan men zeggen, dat het Batakvolk over 't algemeen veel aanleg voor de beoefening der muziek heeft; tot staving dier meening voert de schr. het volgende aan: Vaak kan men kleine jongens, die op de buffels moeten passen, in het veld bij elkander zien zitten, terwijl zij zonder eenig hulpmiddel dan mond en handen de muziek van het orchest op meesterlijke wijze nabootsen, zoodat men werkelijk meent uit een naburig dorp de muziek te hooren weerklinken.

Als vanzelf sprekend bevat dit Nr. o.a. nog een artikel naar aanleiding van den moord op den Rijnschen zendeling Aug. Lett.

De Amsterdammer.

Het Nr. van 19 Sept. van de zgn. „Groene Amsterdammer" brengt o.m. het begin eener beschouwing door H. N. ter Veen over de Economische beteekenis van de suikercultuur en -industrie voor den Javaan. Het is bijna ondoenlijk, dat de schr. nog nieuwe gezichtspunten opent over dit uit den treure besproken onderwerp; het wil ons dan ook voorkomen, dat het zich enkel onderscheidt van alle overige besprekingen door een... Groen-Amsterdamsch tintje. Die indruk althans maakt het eerste gedeelte van des heeren ter Veen's opstel.

Weekblad voor Indië.

Felix opent het Nr. van 15 Aug. met een bijdrage over Hadji-politiek en Islam-vrees, naar aanleiding van de lezing over dit onderwerp door Prof. Snouck Hurgronje in de Indologen-Vereeniging te Leiden gehouden.

Hoewel de schr. met prof. Sn. H. de meening aanvaardt, dat staatsbemoeienis met het godsdienstig leven der Mohammedaansche bevolking van den archipel is af te keuren en toejuicht dat de regeering, beter ingelicht dan vroeger, zich niet langer door volkomen ongegronde hadji-vrees laat inspireeren, lijkt hem de verwachting, dat in afzienbaren tijd in Ned.-Indië geen bodem meer zal zijn, waarop het onkruid van geestdrijverij zal kunnen tieren, dank zij onderwijs en ontwikkeling, toch wel wat al te optimistisch. Het Mohammedanisme is, volgens hem, diep ingedrongen in het gemoedsleven van den inlander, het godsdienstig leven is in de laatste tientallen jaren eer verlevendigd dan verzwakt, en het hadji-dom krachtig in omvang toegenomen.

Om kort te gaan zou in deze omstandigheden een politiek van laisser faire, laisser passer zeker zeker allerminst geraden zijn te achten, zegt de schr. en hij besluit: De invloed, die van de propaganda fides der Djawa-kolonie te Mekka uitgaat..... en de stille kracht, die door de ongezien werkende, maar daarom niet minder veelvermogende pan-islamitische propaganda te Constantinopel wordt uitgeoefend, maken het dringend noodig, dat het toezicht op de goeroe-scholen niet langer er een blijve van papier.

Voorts bevat dit Nr. een ruim geïllustreerd artikel over de mijnbouwonderneming Totok op Noord-Celebes.

De Indische Mercuur. No. 37.

Inhoud: Fabrikatie van witte suiker als kleinbedrijf in Britsch-Indië, door H. C. Prinsen Geerligs. — Voor de theeplant schadelijke mijten, door Dr. H. M. Quanjer. — Moet met een technisch beheer van onze wildhoutbosschen in de Buitenbezittingen nog langer worden gewacht? door H. J. Kerbert. — Het toppen van hevea's in verband met djamoer-oepas, door Th. A. de Neve. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan (Referaat door P. Hondius Jz. — Bericht omtrent de Gouv. kina-onderneming over het 2e kwartaal 1009. — De begrooting van Ned.-Indië voor 1910. — Invoer op en uitvoer van Java in 1909. — Irrigatie-afdeelingen op Java. — Grootere productiviteit van den grond. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en Verslagen. Enz.

Cultura.

In de Aug.-Sept.-afl. van Cultura is in extenso opgenomen een aan het Soerabajasch Handelsblad ontleend artikel van den heer E. Tobi, oud-hoofdinspecteur van het boschwezen, over De getah-pertja-onderneming Tjipetir, waarop destijds in onze rubriek „O.-I. Mail" reeds de aandacht werd gevestigd.

Teysmannia.

De 8e afl. van den loopenden jaargang opent met een welverdiend hulde-artikel, door Prof. Treub gewijd aan den heer H. J. Wigman, — over wien in ons vorig overzicht het een en ander is gezegd, — naar aanleiding van diens veertigjarig ambtsjubileum, waarbij aan het slot is aangeteekend: Wiljubileum, waarbij aan het slot is aangeteekend: Willens en wetens inbreuk makende op de rechten van den redacteur, hebben de uitgevers van Teysmannia dit artikel buiten diens voorkennis in deze aflevering opgenomen", waarvan men de strekking begrijpt als men weet, dat de betrokkene zelf die redacteur van Teysmannia is. Een bijzondere verrassing dus!

Van de overige bijdragen worden hier genoemd: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten, door Dr. P. J. S. Cramer. 2e Reeks. III. De eerste generatie der Abeokutakoffie op Java. — Over den grond van Java, door Dr. E. C. Jul. Mohr (een artikel, dat zeker niet zal nalaten de aandacht van geologen te trekken). — Looistoffen in Nederlandsch-Indië, door Dr. J. Dekker. — Tuinaanleg hier en elders, door H. J. Wigman. — Kiemkracht van groote en kleine hevea-zaden, door W. van Helten. — Over de verdamping van een grond- en van een wateroppervlak, door Dr. E. C. Jul. Mohr. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. Enz.

Mededeelingen van het Ned. Zendelinggenootsch.

Uit den inhoud van het 3e stuk (jaarg. 1909) noteeren wij de volgende bijdragen: Het tera-tera der Karo-Bataks, door J. H. Neumann. — Berichten aangaande den voortgang der Evangelisatie enz. in de Minahassa, gedurende het jaar 1908. — De tegenwoordige stand der Karo-Batakzending. Referaat gehouden in de jaarvergadering van het Ned. Zendelinggenootschap, op 14 Juli 1909, door J. H. Neumann. — Onze roeping tegenover Indië. Rede, gehouden 28 Juli 1909, door B. Klein Wassink.

Departement van Landbouw in Suriname.

Verschenen is het 1 e Bulletin van genoemd Departement; het handelt over Visschen als muskietenverdelgers (met plaat), door Dr. G. J. Bolten.

***

Tenslotte zij de aandacht gevestigd op een bij de firma M. Nijhoff te 's-Hage verschenen tweeden druk van het werk van den heer P. Vellema: Het Reglement op het notarisambt in Ned. Oost-Indië, benevens het tarief van het honorarium.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 25 Augustus '09.
Soer. Handelsblad t/m 24 Augustus '09.
Sumatrapost t/m 27 Augustus '09.
Sumatrabode t/m 20 Augustus '09.
De Locomotief t/m 17 Augustus '09.
De Padanger t/m 13 Agustus '09.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 12 Aug. '09.
Suriname. Kol. Nieuws en Adv.blad t/m 13 Augustus '09.
Javasche Courant Nos. 66, 66a en 67.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 33.
De Ind. Mercuur No. 38.
Neerlandia No. 9.
Exportblad No. 755, 786.
De Stem van Indië No. 15 en 16.
Cultura, afl. Juli.
Weekblad van Indië No. 15 en 16.
Deutsche Kolonial Zeitung No. 35 en 36.
Kort Verslag Verg. 2e Kamer S.-G.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 131.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 Aug. 1909. No. 66.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan Mr. C. A. Derx.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies Mej. M. H. K. van Schreven; de architect A. Legerstee; de klerk E. J. Hupez, A. W. F. Fehr en Mej. W. L. Hessels; de depothouder bij de opiumregie Ch. E. Heaviside.

Belast: met de waarneming der betrekking van adspirant-controleur W. Steinbuch.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den inspecteur van den pandhuisdienst P. Scheffer en Th. O. Odin.

Benoemd: tot secretaris van het Dep. van O. E. en N., E. A. Kalshoven; tot ambtenaar voor Chin. zaken B. A. J. van Wettum; tot 3en commies te Semarang W. Ch. Hemler; te Batavia P. J. Entzinger; tot commies te Batavia A. L. Benenatie; te Moeara Anan A. J. van Alphen; te Benkoelen R. C. W. Sibbald; tot tijdelijk assistent-resident van Lebong (Benkoelen) J. D. L. le Febvre; bij de algemeene Rekenkamer: tot referendaris W. L. Begemann; tot 1en commies J. K. W. van Broekhuijzen en J. W. P. Breedt; tot 2en commies J. W. Th. van Hutten, H. W. Th. de Bruijn en E. F. Cretier; tot 3en id. J. A. B. Telehala, I. R. Twiss; O. L. van Dijck en A. P. F. Engko.

Militair Departement.

Benoemd: tot commandant der 2e militaire afdeeling op Java de generaal-majoor der inf. S. A. Drijber; der 1e afd. de kolonel H. G. van Diemen; van Sum. Westkust de kolonel K. van der Maaten; der 4e afd. op Java de kolonel J. P. Michielsen.

Buitengewoon bevorderd: tot kolonel de luit.-kol. J. P. Michielsen.

Bevorderd tot officier van gezondheid 1e kl. D. H. Arends.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luitenant-magazijnmeester W. J. Struijck; naar Oeleë Lheuë de kap.-kw.m. W. F. C. Rödlich; naar Bandoeng de id. A. J. Stuijver; naar Batavia de id. R. F. G. Pourchez; naar Tjimahi de 1e luit.-kw.m. H. C. E. Karsten; naar Batavia de 2e id. W. P. Marinissen; naar Makassar de kapt.-kw.m. L. Lingen; naar Willem I de 2e luit.-kw.m. M. H. Schaafsma; naar Soerakarta de id. H. J. F. Roqué; naar Oeleë Lheuë de kap.-kw.m. H. J. N. J. Schotborgh.

***

Uit de Javasche Courant van 24 Aug. 1909. No. 67.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den wd. Alg. Secretaris J. Hulshoff Pol; den commies S. M. Polak; de onderwijzeres Mej A. H. de Bruijn Kops; en den ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten W. F. van Campen.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident van Soemedang H. Kuijp; de dokter-djawa te Toeban, Mas Koebeng; de commies te Semarang S. C. A. Martherus.

Belast: met de waarneming der betrekking van tijdelijk adjunct-inspecteur van den arbeid J. A. van Hoogstraten en C. G. H. Krapels.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris Mr. P. C. Bloijs van Treslong Prins.

Benoemd: tot boekhouder te Medan W. F. Dracht; tot ingenieur bij de fabriek der opiumregie I. Jacobson; tot commies bij de S.S. op Java E. Werdmuller von Elgg, C. A. C. Bromm en K. Mansveld; tot hoofdcommies bij B.B., J. Ph. Treijss; tot godsdienstleeraar te Malang P. van den Bos; ter Alg. Secretarie: tot referendaris J. M. van Valkenburg; tot hoofdcommies Ch. J. I. M. Welter; tot 1en commies H. E. Th. Arriëns; bij het Dep. van Fin. tot 1en commies Ph. A. Bannet; tot 2en id. C. A. G. Bullock; tot 3en id. J. H. G. Hampel, Mej. W. K. Lubach en J. des Amorie van der Hoeven; tot majoor der Chineezen te Semarang, Tan Siauw Lip; tot kapitein Liem Kiok Liam.

Geplaatst: in het gouv. Sum. Westkust de waarn. asp.-contr. W. Steinbuch.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den architect der genie G. de Vries; den onderluit. J. G. N. van Reijn en den 1en luit. der inf. D. van den Berg.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der cavalerie G. B. F. van Heeckeren van der Schoot.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester G. G. P. de Reuver, W. Janszen en W. P. Marinissen.

Benoemd: tot plaatsel. commandant te Soerabaja de luit.-kol. P. A. H. Heldens.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de luit.-kol. R. G. Doorman; bij het 1e bataljon de luit.-kol. E. A. van Kappen; bij het 3e depot-bat. de majoor J. W. Beukers.

Geplaatst: bij het 7e bat. de 2e luit. L. E. M. Ketting Olivier; bij het 18e de id. J. G. van der Sterren; te Semarang de id. G. Y. Baden.

Overgeplaatst: bij het 3e bat. de 1e luit. C. L. Stennekes; naar Benreunoen de id. P. J. de Jong Swemer; bij het 1e bat. de 2e luit. J. F. van der Sluijs Veer; naar Semarang de 1e luit. W. C. Okhuijzen; naar Flores de id. A. G. L. Adelbert; naar Timor de id. J. J. Barendsen.

INGEZONDEN.

Variété „Flora".

Wederom is in bovengenoemd Theater een nieuw programma op het repertoire gebracht, en dat dit met de vorigen kan wedijveren, bewijzen wel de zeer volle zalen en herhaalde tevredenheidsbetuigingen van het publiek. Wanneer wij in de eerste plaats Mr. Emanuel Garcia vermelden met zijn komische en jongleerende silhouetten, dan moet men het met eigen oogen aanschouwen, wil men gelooven, dat zoo iets met de handen kan daargesteld worden.

Prachtig zong Willy Walde, Soubrette Imitateur, wiens zuiver geluid menig bezoeker in twijfel brengt of het een dame dan wel een heer was, die zong.

Hooc en Pauly deden met hun komische scène „Een onaangename gast" het publiek schateren van het lachen evenals de Sennets Company met hun komische pantomine „Een scène voor de apenkooi in den dierentuin." Dit vooral zijn een paar unique nummers voor de kinder- en familievoorstelling op 29 September a.s. van 2—4 uur.

Dagmar Dunbar is een zeer lieve verschijning en oogstte met haar zang en sierlijke dansen zeer veel bijval.

Les 3 Satours, acrobaten, evenals Les Roberty's Equilibristische potpourri, waren eenig op dit gebied en brachten het publiek menig oogenblik in spanning.

De 8 See Sau Girls, English sang en dance, waren uitstekend, zoowel in hun zangen als dansen. De schommelscène was ook, wat decor betreft, allerliefst; hun succes was dan ook buitengewoon.

Richard Karsy's Reuzen Myriophone met zijn ruim 2000 snaren is een prachtvol instrument en voldeed eveneens.

Interessante Bioscoopnummers, waaronder de schaking per vliegmachine, alsmede het uitstekende orchest, luisterden dit programma op.

Teneinde teleurstelling te voorkomen, raden wij onzen lezers aan hun plaatsen vooruit te bespreken, aangezien meermalen de zaal uitverkocht is.

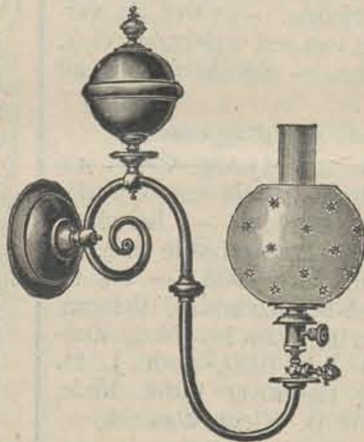
R.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Frederik Hendrik", gezagvoerder G. D. Nieman, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 17 September 1909.

A. F. Oliveira, echtg. en 6 kinderen; J. R. W. Pigott en ecgtgenoote; Mevr. E. Kroesen—Nahuys; Frau M. Prelwitz en 2 kinderen; H. Benjamins en echtgenoote; Mevr. H. C. A. van Wachem—Mertens en 2 kinderen; P. van der Vlies; F. Smith, echtgenoote en 3 kinderen; 12 militairen.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

No. 39 Donderdag 30 September 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

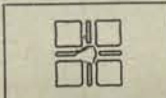
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG".

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50). *)

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

*) *Zie inteeken-biljet op bladz. 5.*

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Ter leestafel is neergelegd de van den schrijver H. F. Roll, O.-I. ambtenaar met verlof, laatstelijk Directeur der School, ontvangen brochure:

„Is reorganisatie van de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden nogmaals noodig?"

Zie hierover ook onze rubriek „Litt. Overzicht" van verleden week No. 38 en een artikel, voorkomende in het „Vaderland", Eerste Avondblad B, No. 251.

II. De maandelijksche **Vergadering van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging met de Redactie-Commissie van** het *Koloniaal Weekblad* zal plaats hebben **Donderdag 14 October** 1909, ten 8½ uur n.m., in „Boeatan", Heulstraat 17, den Haag.

Alle belangstellenden zijn welkom.

III. **Hoofdbestuursvergadering** op Zaterdag den 30 October 1909, ten 2½ ure namiddags, in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

(Ingevolge al. 1 art. 7 van het Huishoudelijk Reglement).

Agenda:

a. Ingekomen schrijven van Curaçao;

b. Mededeelingen betreffende informtaiebureau, verspreiding van geschriftjes, aangaande betrekkingen in Indië, subsidieering van tentoonstellingen, enz., hulp bij voorgekomen rampen, vertegenwoordiging in Indië,

c. Verhooging van toelage voor Redactie van het Koloniaal Weekblad;

d. Goedkeuring, dat de penningmeester bij beschikking van het D. B. van 26 Juli 1909 sub 4 gemachtigd is met laatstbedoelde verhooging rekening te houden te beginnen met het 2e halfjaar 1909; idem ten opzichte van de verhooging der toelage van den secretaris en penningmeester.

e. Voorstellen betreffende de uitgifte van het Kol. Weekblad; eventueele verandering van drukker;

f. Herziening van art. 13 der Statuten wat betreft de bijdrage der afdeelingen aan de kas van het Hoofdbestuur (zie Kol. Weekblad No. 37).

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

2e opgave der ingekomen **giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang** t/m den 25 September 1909.

Saldo vorige opgave *f* 256.50.

18 Sept. Jhr. F. H. v. B., 's-Gravenhage, *f* 2.50.
18 „ N. N., idem, *f* 3.—
18 „ N. N., idem, *f* 1.—
18 „ N. N., idem, *f* 20.—
18 „ Mr. W. G. B., Katwijk a. Zee, *f* 5.— (*f* 2.50 v/d brand, *f* 2.50 v/d overstr.)
18 „ P. M. S., 's-Gravenhage, *f* 10.—
19 „ Mr. C. de Rs, idem, *f* 5.—
19 „ L. G. v. St., idem, *f* 10.—
19 „ W. J. M. B., idem, *f* 2.50.
19 „ G. B. J. v. H., 's-Hertogenb., *f* 6.—
19 „ E. G. D., Dordrecht, *f* 2.50.
19 „ F. S., Woudrichem, *f* 0.50.
20 „ Dr. J. A. N. P., 's-Gravenhage, *f* 5.— (uitsluitend v/d overstr.)
20 „ H. R. du M., Amsterdam, *f* 5.—
20 „ Dr. K. W. v. G., Baarn, *f* 10.—
20 „ J. G. R., Breda, *f* 3.— (uitsluitend v/d brand).
20 „ J. G. R., Breda, *f* 3.— (uitsluitend v/d overstrooming).
20 „ K. S., Amsterdam, *f* 1.—
20 „ G. H., Nijmegen, *f* 2.—
20 „ N. N., idem, *f* 1.—
20 „ W. R., 's-Gravenhage, *f* 60.—
21 „ B. L. R., Utrecht, *f* 2.50 (uitsluitend v/d overstr.)
21 „ v. H., Utrecht, *f* 10.%
21 „ K. v. B., 's-Gravenhage, *f* 10.—
21 „ Mevr. P. geb. B., Apeldoorn, *f* 5.—, (*f* 2.50 v/d brand, *f* 2.50 v/d overstr.)
21 „ Mr. C. Th. v. D., 's-Gravenh., *f* 100, *f* 50 idem, *f* 50 idem.
22 „ H. P., Nijmegen, *f* 1.50.
22 „ G. G., Voorburg, *f* 10.—
23 „ R. M. G., 's-Gravenhage, *f* 2.50.
24 „ C. J. Br., Delft, *f* 2.50 (v/d overstrooming).
24 „ v. P., Vlissingen, *f* 6.25.
27 „ N. N., 's-Gravenhage, *f* 1.—
27 „ W. L., idem, *f* 0.50.

Totaal *f* 566.25.

Voor de opgave,
(*w. g.*) A. A. C. HARTING, Penningm.

Uit de O.-I. Mail.

De ramp te Loemadjang.

Na de treurige berichten omtrent de hevige brand, die te Kaliwoengoe woedde, door ons overgenomen in onze beide vorige nummers, brengt de mail ons thans de bizonderheden van de ramp, die de landen zoowel op de naar de Westzijde (Malang) als de Oostzijde (Loemadjang) gekeerde hellingen van den Smeroe heeft geteisterd, tot dusverre hier alleen bekend uit een kort regeeringstelegram.

Naar de Javabode van 2 Sept. j.l. mededeelt heeft men niet, gelijk het gerucht eerst ging, met een vulkanische uitbarsting van den Smeroe te doen.

Ook zijn de aardschuiving en overstrooming niet veroorzaakt door vallende zware regens, maar door een z.g. lahar. Een lahar ontstaat, aldus het Soer. Hbld., indien langen tijd veel regen gevallen is op den top van den berg. Het afspoelende water maakt het zand los en voert dit mee. Daardoor ontstaat een dikke modderstroom, die alles in zijn vaart medesleurt en zich, indien hij op zijn weg een vernauwing ontmoet, een doortocht baant in de vlakte.

Bovenop den Smeroe moeten zich zulke lahars gevormd hebben, waarvan water en modder, naar beide zijden van den berg afstroomend, eerst gewone banjers hebben gevormd, om daarna, ver buiten de oevers der rivieren om, alles met modder te overdekken, terwijl, op plaatsen de losrakende grond aardschuivingen veroorzaakte.

Den 28sten Augustus — dit weet het Batav. Nieuwsblad te vertellen — heeft Loemadjang reeds een kleine waarschuwing gehad, doch eerst Zondag (den 30en) kwam de groote vloed, die een deel van de plaats verwoestte.

De schade, door de ramp aangericht, moet bijzonder groot zijn. Niet enkel doordat de hoofdplaats Loemadjang met andere dorpen in den omtrek en de spoorlijn met de daarbij behoorende kunstwerken, zooveel geleden hebben, maar ook doordien in de geteisterde afdeelingen tal van cultuurondernemingen zijn gevestigd, die, althans ten deele, door aardschuiving en bandjir verwoest zijn. Tal van koffietuinen omgeven den berg als een gordel.

Het Soer. Hdblj deelt mede, dat het aantal dooden en vermisten meer dan 700 bedraagt, allen inlanders en Chineezen.

De „Poetri Hindia".

Deze naam, die van het eerste en eenige tijdschrift voor Inlandsche vrouwen in Nederl.-Indië, is aan alle lezers van Het Koloniaal Weekblad welbekend. Reeds toen, nu anderhalf jaar geleden de uitgave aangekondigd werd, hebben wij het bericht met blijdschap in onze kolommen overgenomen, verheugd als wij waren over dit nieuwe teeken van zich meer en meer openbarende behoefte aan ontwikkeling en samenwerking ook onder de inlandsche vrouwen; en met verlangen zagen wij het eerste nummer van het blad tegemoet.

Wel werd de stoot tot de oprichting gegeven door twee energieke mannen, R. T. A. Tirtokoesoemo, den regent van Karang Anjar, en R. M. Tirtoadhisoerjo, den hoofdredacteur van de Medan Prijaji te Buitenzorg, maar het leeuwendeel der redactie is toch aan vrouwen toevertrouwd zooals uit onderstaand lijstje, dat thans aan het hoofd van het blad prijkt, blijken kan:

REDACTIE-BUREAU DER „POETRI HINDIA."

1 2 3 4 5

HOOFDREDACTRICES:

Laura E. Staal, T. Sereal Bogor (Verantwoordelijk, R. A. Hendraningrat, Teloeknaga Tangerang; R. A. S. Tirtokoesoemo, Karang Anjar; R. A. Djojosoepoetro, Mr. Cornelis; Raden Adjeng Fatimah, Gymnasiaste Mr. Cornelis; Raden Ajoe Tirtoadhisoerjo, T. Sereal Buitenzorg; S. N. N. Salim, Part. Onw. K. Gedang Fort de Kock; Raden Ajoe Mangkoedimedjo, Djokjakarta.

REDACTRICES:

Mas Loro Hasiah Rogoatmodjo, Kweekelinge K. A.; Raden Sitna Mariana, Serdang, Tjilegon; Raden Aroem, Buitenzorg; R. A. Soedarni, Solo (bagian muziek); Raden Ajoe Soetanandika, Tjiamis; Raden Ajoe Pringgowinoto, Rembang; Raden Ajoe Tirtoadiwinoto, Ponorgo; Raden Ajoe Arsad, Batavia; Princes Fatima, Batjan.

Met groote belangstelling nemen wij nu elke veertien dagen kennis van hetgeen „De Indische Prinses" schrijft. De inhoud van het blad neemt zoowel in verscheidenheid als in degelijkheid van gehalte gestadig toe, als een kind, dat gedijt onder koesterende vrouwenzorg. Van tijd tot tijd deelen wij onzen lezers het een en ander er uit mee, maar onze ruimte laat voorloopig niet toe dit dikwijls en uitvoerig te doen; wij hopen echter, dat deze enkele aanhalingen toch bij menigeen de lust zal doen ontstaan om zich op dit tijdschrift te abonneeren, dat maar *f* 5 per jaar kost.

Bij het verschijnen van het eerste nummer van den 2den jaargang dd. 15 Januari 1909, schreef ook de Nieuwe Courant terecht o.m.:

„Gestoken in een netten omslag, gedrukt met een duidelijke letter op goed papier, maakt het blad een prettigen indruk, en zonder overdrijving mogen wij gerust verklaren, dat de Poetri Hindia haar naam eer aandoet.

Zij wordt gelezen van Sabang tot Merauké. Zij heeft haar lezeressen niet alleen op Java en Madoera, Sumatra, Borneo, Celebes en de Molukken, maar zelfs in het sultanaat Djohor en de andere Maleische staten op het schiereiland Malakka.

Het tijdschrift kan beschouwd worden als het orgaan van de „Kaoem moeda istri", het vrouwelijk deel van Jong-Indië.

Onder de abonnées vinden wij vermeld de echtgenooten van een 45-tal regenten, verder de gemalinnen van den Panembahan (vorst) van Mampawa, der Sultans van Sambas, Riouw, Asahan, Serdang, Koetei, Ternate, Batjan, Bima. De inhoud bevat velerlei zeer nuttige wenken voor de inlandsche vrouw.

Het moet daarom bevreemding wekken, dat een verzoek, door de redactie destijds gedaan aan den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, om de Poetri Hindia aan de bibliotheken der inlandsche scholen van gouvernementswege te verstrekken, niet alleen niet ingewilligd werd, maar zelfs de eer van een antwoord niet waardig werd gekeurd.

De redactie stelt zich voor het tijdschrift later te illustreeren. Wij hopen, dat dit plan spoedig verwezenlijkt worde, en dat de adviseurs van het Indische onderwijsdepartement dan het hoofd er van zullen adviseeren: om het Maleische damesblad den steun der Regeering niet langer te onthouden, hoewel wij overtuigd zijn, dat ook zonder dien steun de toekomst der Poetri Hindia verzekerd is."

En naar wij durven verwachten, zullen ook de leden van „Oost en West", vooral de vrouwelijke, gaarne het hare tot den bloei van dit nuttige tijdschrift willen bijdragen.

Dat ons weekblad ditmaal voor het eerst geïllustreerd uitkomt, hebben wij eigenlijk aan de Poetri Hindia te danken.

De redactie, met wie wij in geregelde, vriendschappelijke correspondentie staan, zond ons onlangs dit kiekje van haar bureau, met verzoek het met een toelichtend woordje op te willen nemen en haar dan een 400-tal exemplaren van ons blad te zenden bestemd voor de Hollandsch-verstaande lezeressen der Poetri Hindia, in de hoop, dat het een aansporing voor velen harer zal zijn om ook als lid onzer vereeniging toe te treden.

Mevrouw L. E. Staal schrijft ons 14 Juni j.l. dat zij bezig was verschillende deelen van Java te bereizen, ook om de ontwikkelde Inl. vrouwen en meisjes tot dit lidmaatschap aan te moedigen. Zij was hierin reeds hier en daar geslaagd en zou ons later het volledige resultaat mededeelen. Hiernaar zien wij natuurlijk zeer verlangend uit. Doch laat ons intusschen haar goede voorbeeld volgen en zooveel mogelijk trachten abonnées te winnen voor de Poetri Hindia!

Zou onze wederkeerige aansluiting niet een zeer gewenscht bewijs van onderlinge waardeering en gelegenheid zijn? Onder de dames-leden van „Oost en West" zijn er zeker meer dan 400, die Maleisch kunnen lezen; maar buitendien geeft de Poetri Hindia nu en dan een Hollandsch artikeltje en interessante illustraties; in het laatste nummer b.v. van een paar mooie, oude batikpatronen uit Djocdja. meer dan genoeg dus om aller belangstelling op te wekken.

Op het hierboven afgebeeld redactie-bureau, Tanah Seral te Buitenzorg, zal de toetreding van iedere nieuwe abonné uit Nederland met innige vreugde worden begroet. Wij zien in dat vertrek bijeen:

1. R. M. Tirtoadhisoerjo, met zijn persinsigne in den vorm van een gouden ster op de borst.
2. Raden Ajoe Tirtoadhisoerjo (Siti Habiba), diens echtgenoote.
3. Mevrouw Elemensdorp, geb. Staal.
4. Nji Raden Aroem, echtgenoote van den Inl. onderwijzer M. Ismail, en zelve onderwijzeres aan de particuliere Inl. meisjesschool te Buitenzorg.
5. Dochter dezer laatste, en leerlinge der Europeesche meisjesschool te Buitenzorg, die zoo handig en ervaren is om de lezeressen der Poetri Hindia te helpen aan knippatronen voor allerlei kleedingstukken.

Het is jammer, dat wij, al is 't dan ook maar langs den weg der fotografie, thans niet met meerdere der redactieleden en lezeressen kunnen kennismaken. Onze Koningin Wilhelmina is in dit opzicht gelukkiger, daar als vreugdeblijk ter eere van de geboorte van prinses Julia H.M. een album zal worden aangeboden met aller portretten.

Wij hopen echter langzamerhand ook door het wederzijds lezen van ons orgaan, door het ruilen van pennevruchten, zoo mogelijk ook met bijbehoorende cliché's, alsmede door particuliere briefwisseling, elkander te leeren kennen, een hechten band van genegenheid onderling te vormen.

Zeer begrijpelijk is voor ons de opvatting der Poetri Hindia, dat, waar de mannelijke inlandsche jeugd in den laatsten tijd, zoowel geestelijk als zedelijk, meer ontwikkeld wordt. het inlandsche meisje daarbij niet achter mag blijven staan. De goed ontwikkelde man toch zal zich tot echtgenoote wenschen een vrouw van ongeveer gelijke ontwikkeling, ook als opvoedster der kinderen. Ditzelfde wordt immers ook onder ons, Europeanen, gevoeld.

En zoo zullen zich steeds meerdere punten voordoen, waarin wij, niettegenstaande het verschil in volksaard en andere toestanden, het toch volkomen met elkander eens kunnen zijn; punten, waarover wij gaarne van gedachten zullen wisselen, de een den ander leerend en voorthelpend.

Onderstaand plaatje van „Wim en zijn Papoeavriendje", dat ons welwillend door Eigen Haard in bruikleen werd afgestaan, trof ons onlangs bizonder als het beeld van vertrouwende liefde tusschen het bruine en het blanke ras. Aan Wim's rechterzijde zou ook nog een Indo-Chineesje, vriendschappelijk leunend en steunend kunnen staan, met wien hij even goede maatjes zou zijn.

Wim en zijn vriendje te Mokmèr.

Laat ons tot de kinderkens gaan om wijs te worden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Jaren lang hadden wij, chineezen, in Ned.-Indië geen scholen voor onze kinderen, zegt de **Tiong Hoa Wi Sien Po.** Eerst door de bemoeienis onzer vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan zijn ze tot stand gebracht. Dit wekte de onrust en achterdocht van het Gouvernement op en onverwacht besloot het veertig hollandsch-chineesche scholen, verspreid over geheel Ned.-Indië, op te richten. Deze nu zullen niet alleen nuttig voor ons, chineezen, maar ook voor het Gouvernement zijn, dat bij het in het leven roepen van deze onderwijsinrichtingen zeker zal hebben gedacht: „de kennis van de nederlandsche taal zal liefde voor Nederland aankweeken!"

Deze hollandsch-chineesche scholen zijn, zegt men, een uitwerking van liefde jegens het chineesche ras. Maar is dit wel oprechte liefde? vraagt schrijver. Rijst bij de chineezen niet het vermoeden op dat ze zijn aangewezen om tegen de hak tongs, — de zuiver-chineesche scholen, — te concurreeren? Dat deze vraag bij hen opkomt, kan de Ned.-Indische

Regeering hun niet ten kwade duiden. Honderden jaren hebben zij immers in Indië gewoond, zonder dat de regeering iets voor hen gedaan heeft in zake onderwijs. Nu de chineezen zelf als het ware beginnen te ontwaken, gaat ook zij pas aan hen denken.

Wanneer wij, Indo-chineezen, de overtuiging hebben, dat wij door het Ned. Gouvernement beschermd zullen worden, zullen wij ons stamland, onzen eigen vorst vergeten. De Regeering wete daarom, dat, nu zij eenmaal een bewijs van liefde heeft gegeven, zij daarmede moet voortgaan, opdat zij aan de chineezen toone, dat die liefde oprecht gemeend is.

Dat het Gouvernement niet uitsluitend denke aan de inning van de door het chineesche volk op te brengen belastingen, welke jaarlijks eenige millioenen opbrengen, roept zij, maar ook aan het welzijn van ongeveer één millioen onderdanen. In de allereerste plaats schaffe men het passenstelsel en de verplichting van het wonen in wijken af!

Ten aanzien van de chineesche officieren, gaat zij voort, heeft de Regeering reeds een bepaling gemaakt waarbij hun het forum privilegiatum is toegekend. De wapenen der inlandsche politie kunnen hen nu niet meer treffen; de macht der inlandsche hoofden strekt zich niet tot hen uit. Deze regeling werd gemaakt, toen men zag, dat het ambt van chineesch officier, dat geen geldelijk voordeel oplevert, den titularis slechts moeite veroorzaakt, niet meer gewild was. Het was dus een tegemoetkoming voor de chineesche officieren.

Om weer op de hollandsch-chineesche scholen terug te komen, vervolgt schrijver, in Juli werd de school te Menado geopend met 180 leerlingen. Dit feit heeft onder de chineezen in de Minahassa veel vreugde teweeggebracht. Van heinde en verre, zelfs van de Sangir-eilanden, hebben ouders hunne zonen naar Menado begeleid, om hen op deze school te doen. Lieden, geboortig uit deze plaats, die in jaren daar niet meer geweest waren, kwamen bij gelegenheid dier opening er weder om hun kroost te brengen. Alle huizen herbergden tal van gasten, familieleden der bewoners. Als men in hunne harten lezen kon, zou men kunnen zien, hoe groot hunne vreugde was.

Schrijver betreurt alléén, dat men op die school slechts onderricht krijgt in de nederlandsche taal, dat er geen engelsch, fransch en duitsch geleerd wordt. De chineezen, verklaart hij, zijn bij uitstek een handeldrijvend volk. Hunne correspondentie met Europa geschiedt voornamelijk in het engelsch

Wanneer later de leerlingen, die school doorloopen hebbende, voor zichzelf geen handel gaan uitoefenen, moeten zij wellicht in een groot handelshuis als boekhouder of verkooper in dienst treden. Men zal hun dan natuurlijk minder salaris geven dan iemand. die ook nog andere europeesche talen kent.

De ouders van de knapen, die de hollandsch-chineesche school bezoeken, zullen goed doen met er over na te denken, wat deze later zullen moeten worden, zegt schrijver. De gegoeden kunnen hunne zonen een verdere opvoeding geven, waardoor het hun gemakkelijk zal vallen een middel van bestaan te krijgen, of hun het noodige werkkapitaal verstrekken voor een eigen zaak. Maar de minvermogenden? Deze zullen zich moeielijk verder kunnen ontwikkelen en hunne ouders bezitten de middelen niet, om hen een zaak te helpen oprichten. Zg. grof werk bij een ambacht zullen zij niet kunnen verrichten. Het is daarom noodig, dat zij van jongs af aan wat anders er bij leeren, een handwerk, dat hun later den kost zal geven. Natuurlijk streelt het den trots der ouders, dat hunne zonen nederlandsch kennen, in een jas en broek naar europeesche mode gekleed gaan, schoenen en zwarte kousen dragen. Maar vergeet niet, dat dergelijke jongelieden dan dikwijls de voorkeur geven aan pret maken, aan pierewaaien boven behoorlijk werken. Daarom, waarschuwt hij zijne rasgenooten, gewenne men de jeugd reeds vroeg aan handenarbeid.

De 180 leerlingen van Menado zullen voor een deel in de handelshuizen een werkkring zoeken, een ander deel zal zelf een handel trachten uit te oefenen. Door de slapte in den handel zullen deze laatsten echter met veel moeilijkheden te kampen hebben. Hunne woonplaats verlaten om elders een werkkring te zoeken? Over het algemeen zal een leerling van een hollandsch-chineesche school niet licht een goed bezoldigde betrekking krijgen. Vergeet daarbij niet, dat over Ned.-Indië 40 dergelijke scholen zullen verrijzen! merkt schrijver tenslotte terecht op.

Eenige leden der Indische Vereeniging in Holland.

8 9 10 11 12 13 14 15 16

1 2 3 4 5 6 7

Nu wij toch eenmaal aan het verluchten gingen van ons weekblad, zijn wij van zelf aan het zoeken gegaan naar meerdere afbeeldingen, die onzen lezers belang zouden kunnen inboezemen. Wij waren toen zoo gelukkig den uitgever der Bandera Wolanda bereid te vinden er ons een paar ter leen te geven. Zoo kunt U thans ook kennis maken met eenige leden der „Indische Vereeniging", den bond van hier te lande studeerende Inlandsche jongelieden, waarover wij enkele maanden geleden bij de oprichting reeds het een en ander mededeelden. Mogen wij de hier gefotografeerden even aan u voorstellen:

1. R. M. Noto Kworo, neef van het Hoofd van het Pakoe Alamsche huis te Djocdjakarta, med. student, 2. R. M. Ambia Soedibjo, zoon van den regent van Koeto-Ardjo, student aan de Techn. Hoogeschool te Delft, 3. R. M. Soemitro (Secr. Ind. Ver.), zoon van den regent van Bandjar Negara, Indol. stud., 4. R. Soetan Casajangan Sp. (Pres. Ind. Ver.) Batt. ond., 5. Ph. Laoh (Penningm.), 6. R. Hoesein Djajadiningrat, broeder van den regent van Serang, stud. Lett., 7. R. M. Notodiningrat, gelijk 12. R. M. Gondomnoto en 13. R. A. Notosoeroto, broeders van 1. Jur. stud., 8. R. M. P. Sosrokartono, zoon van den vroegeren regent van Japara, die nu bezig is aan zijne desertatie in de Lett., 9. R. M. Soerjowinoto, zoon van den regent van Keboemen, stud. voor Civ. Ing., 10. R. Tuinbelaka, arts, 11. St. Mahmoed Latig, 14. Amoeroellah, mederedacteur van de Bandera Wolanda. 15. F. H. Lumentut, 16. H. J. D. Apituley, beiden arts.

Wij hopen echter, dat het niet bij deze korte voorstelling zal blijven, integendeel, dat menigeen onzer lezers, die daartoe in de gelegenheid mocht zijn, nader kennis met dezen en genen zal willen maken, door hen als vrienden in den huiselijken kring te ontvangen. Voor deze jonge mannen, zoo ver van eigen land en bloedverwanten verwijderd, kan ook Hollandsche belangstellende hartelijkheid iets verwarmends en versterkends hebben en ons zal dit vriendschappelijk verkeer zeker nader brengen tot Indië.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De solosche hofcourant **Bromartani** vertelt op welke wijze de versierselen der ridderorde G i m s o e s j a n g l i j o n g p o s i n g (de dubbele draak) van China aan den Soesoehoenan van Soerakarta zijn uitgereikt. Die versierselen, bestaande uit een p l a q u e, die op de borst bevestigd wordt, en een ordeteeken, hangende aan een paarsch lint, hetwelk de geridderde e n é c h a r p e draagt, werden door den commandant van de lijfwachten-dragonders uit het residentiehuis naar den kraton gebracht en zonder eenig ceremonieel aan den inlandschen vorst overhandigd.

De **Bromartani** hecht nog al waarde aan deze onderscheiding. Wanneer de Soesoehoenan in China mocht komen, zegt zij, zou hij met bijzondere eerbewijzen overladen worden. Een chinees, hem ziende aankomen, zou reeds op een afstand van honderd schreden zijn hoofd ter aarde moeten buigen en zoolang in die houding blijven tot hij voorbijgegaan zou zijn. Zoo vermaard is de naam van onzen Vorst, roept het blad uit, dat voorname vreemde vorsten bijzonder gesteld zijn op zijne vriendschap en hem met ordeteekenen overladen!

Nu, bijzonder hoog is die onderscheiding van China's Keizer niet geweest. De tweede klasse, tweede graad van den dubbelen draak wordt namelijk verleend aan minister-residenten en c h a r g é s d'affaires van vreemde staten, zoomede aan de inspecteurs-generaal der douane (welke betrekking in China gewoonlijk door niet-chineezen bekleed wordt *).

De mensch moet eten, zegt de **Pantjaran Warta**, om te leven, en daarom moet hij werken om geld te verdienen. Geld verzoet dan ook voor velen den arbeid. De arbeider moet evenwel een loon ontvangen, evenredig aan zijn werk. Wanneer het loon van een arbeider, die zijn plicht naar behooren doet, verlaagd wordt, zal men dikwijls zien gebeuren dat hij onverschillig voor zijn werk en zelfs lui wordt. Waarom zou ik even hard werken als vroeger? zoo redeneert dan die werkman.

Om der wille van het geld zijn de nederlanders naar Indië gekomen. In den aanvang verdienden zij geld door hunne handelswaren tegen onze inlandsche producten te ruilen, doch later werden de specerijen direct ingekocht.

Menschen, die geld schuldig zijn en dit niet kunnen teruggeven, gaan hier onder gebukt. Zij, die geld willen leenen, moeten zich wel eens voor een geldschieter vernederen. Zij daarentegen, die veel geld bezitten, kennen geen financieele zorgen, het geld geeft hun macht en vrijheid van handelen. Er zijn echter helaas ook individuen, die geld bezitten, en er roekeloos mede omspringen. Daarom is het zéér goed, vindt schrijver, dat tegenwoordig op de scholen door de onderwijzers aan de leerlingen de raad wordt gegeven om te sparen. Wanneer men in zijne jeugd reeds begint te sparen, zal men op lateren leeftijd spaarzaam zijn.

Wat moet mijn zoon worden? vraagt S a m a r o e p a (= gelijksoortig) in de **Bintang Soerabaja**. Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden, zegt hij, moet men eerst den aard en de bevattelijkheid van het kind nagaan. Is het gewillig, heeft het een meegaand karakter, is het nog al moeielijk van begrip of van middelmatige geestesontwikkeling, dan zendt men het kind naar de opleidingsschool, om later prijaji (inlandsch ambtenaar) te worden. Voor prijaji moet men den volgzamen aard van een buffel hebben, die zich door een kind laat leiden. De prijaji moet liefst geen eigen wil en geen eigene denkbeelden hebben, opdat hij niet in botsing kome met zijne superieuren en daardoor zijne bevordering benadeele. Een eigen wil is zeker iets goeds, zelfs een der heerlijkste rechten van den mensch, maar dit wordt in Ned.-Indië slechts aan europeesche ambtenaren toegekend, hun javaanschen ambtgenoot wordt het bezit daarvan als een doodzonde aangerekend. De hoogergeplaatsten vinden het ook alles behalve aangenaam, wanneer hunne ondergeschikten niet op alles ja en amen zeggen en zich niet steeds gedwee naar hun wil gedragen.

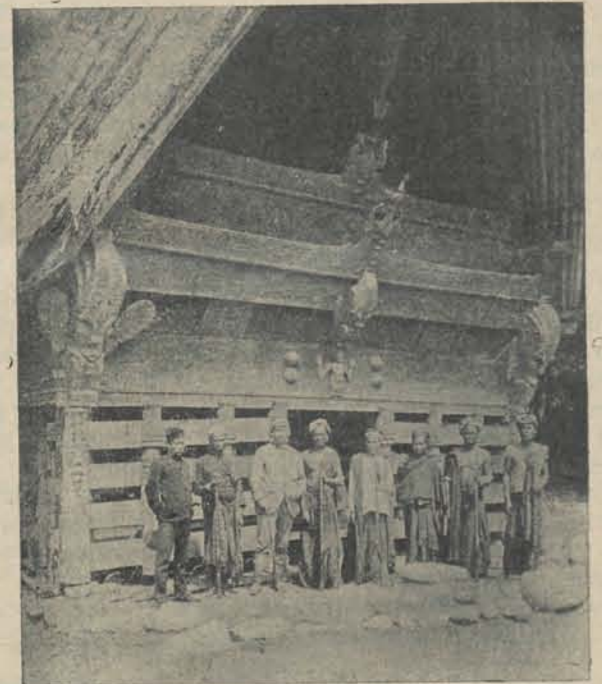
Een regent, die gisteren nog maar assistentwedono was, voelt als met één slag, dat hij veel bekwamer is dan zijn patih, die reeds tientallen van jaren in 's Lands dienst is, en een patih, die afkomstig is van de kwartjesschool (de gewone inlandsche lagere school, waar men betalende leerlingen van een kwartje schoolgeld aantreft), acht zich niet geroepen om te luisteren naar de meeningen van een meer ontwikkeld onderdistrictshoofd. Niemand wil zijne onkunde bekennen, want zij schamen er zich voor. Het is daarom maar beter, dat de lagergeplaatsten zich tegenover hunne meerderen steeds dom houden, vindt schrijver.

Juist de dommen, de botterikken, vervolgt hij, zijn voor den prijajistand bijzonder geschikt, want de knappe bollen hebben te veel gevoel van eigenwaarde en zouden zich laten gelden tegenover wien ook, die in vernuft en ontwikkeling hun mindere is, hetzij deze een blanke, bruine of gele huidskleur heeft. Hoe zou het gaan, vraagt hij, wanneer een prijaji zich tegenover den aspirant-controleur of den assistent-resident durft laten gelden? Hoe, wanneer een domme patih of wedono staat tegenover een mantri of assistent-wedono, die hunne stompzinnigheid doorziet? Er komt dan immers wis en zeker bot sing!

Schrijver heeft het beleefd, dat iemand met gewone hersens een zeer vlugge promotie gemaakt heeft, terwijl werkelijk knappe bollen in de lagere rangen bleven hokken, als een schip, dat niet meer door den wind werd voortgestuwd, — en dit alleen, omdat zij zich niet mochten verheugen in de gunst hunner superieuren en te boek stonden als brutaal en geen discipline kennend!

Heeft uw zoon een scherp verstand, vervolgt schrijver, en durft hij zijn medemensch van aangezicht tot aangezicht zien, laat hem dan geen ambtenaar worden, leid hem liever op tot ambachtsman, want in ieder vak komt zijn scherp verstand hem goed te pas en zal het hem vooruitbrengen. Een handwerksman komt nooit vooruit, als hij zoo langzaam gaat als een mier, geen initiatief heeft en slechts den ouden sleur volgt. Ga maar na, welke vorderingen men elders in de houtbewerking, in het labriekswezen, in den scheepsbouw enz. enz. gemaakt heeft! Zou die vooruitgang ooit zijn verkregen door menschen, die niet meer kundigheden bezitten, dan een assistent-wedono, afkomstig van de hoofdenschool, en die ook nooit de minste moeite doen om die kennis te vermeerderen? Iemand, die een handwerk uitoefent, zal met zijn tijd mee moeten gaan, zijn vooruitgang is immers geheel afhankelijk van zijne verstandelijke ontwikkeling. Een ambachtsman blijft ook altijd bruikbaar; een opzichter of machinist kan nog werk verrichten, ook al is hij gepensionneerd of uit zijn oorspronkelijke betrekking ontslagen. Wat moet echter een gepensionneerde prijaji beginnen? Hij zou nog bijv. te gebruiken zijn als mandoer of particulier schrijver op *f* 100 's maands salaris.

De betrekking van inlandsch arts is ook een edel beroep, dat men tot aan zijn dood kan beoefenen. Een inlandsch officier is echter eveneens als een p r i j a j i; zoodra zijn diensttijd afloopt, is hij tot niets meer in staat. Schrijver roemt zeer den handwerksstand, want die bevordert in hooge mate de welvaart van het land. Maar wordt door den stand van prijaji of officier de welvaart erg bevorderd? vraagt hij ten slotte.

Een Tobaasch huis (Battaklanden).

FEUILLETON.

MOEDERLIEFDE. *)

(Uit het Deensch.)

Onlangs overleed te Asaa een professor, van wien men een korte, roerende geschiedenis verhaalt.

Op des professors schrijfbureau stond, op een zeer bepaalde plaats, altijd eene oude, versleten vingerhoed. Niemand wist, waarom die vingerhoed in zoo'n hooge eere werd gehouden, dan de professor zelf. Zijne bedienden zeiden, dat er wel een schroef in zijn hoofd los moest zijn, want niemand hunner mocht dien vingerhoed ooit aanraken of verplaatsen en gebeurde dat soms eens, zoodat het zoozeer geachte voorwerp niet precies op z'n plaats stond, dan kon de professor zeer boos worden.

Deze geleerde man had bijna de geheele wereld doorreisd en eene groote verzameling van kunstschatten in zijn bezit, maar deze vingerhoed was hem het dierdaarste van alles, vandaar ook dat het praatje „van een schroef los" algemeen werd geloofd, hoeveel achting men hem anders ook toedroeg.

Op zekeren dag kreeg hij bezoek van nu wijlen Koning Christiaan IX, met vele andere grooten van Z.M.'s hof.

Onder 's Konings gevolg was ook een jonge luitenant. Deze merkte dien ouden vingerhoed op, boven des professors schrijfbureau, en vroeg — wel wat neuswijs — wat voor bijzonders daar toch wel aan was, dat die vingerhoed op zulk een in 't oog vallende plaats stond, en, naar 't scheen, zoo hoog in eere werd gehouden. „Dien moogt u niet aanraken", zei de professor ietwat driftig, „dat is mijn grootste schat" en daarna zich tot koning Christiaan keerende, zeide hij: „Als deze vingerhoed kon spreken, zou hij ons eene treffende geschiedenis van zelfopofferende moederliefde vertellen."

De koning, door dit gezegde nieuwsgierig gemaakt, verzocht den ouden professor die geschiedenis hem te willen mededeelen.

Op dit verzoek vertelde de professor het volgende:

„Een arme dorpsschoolmeester stierf aan tuberculose in de kracht van zijn leven, nalatende een vrouw met een groot aantal kinderen. Bij zijn leven reeds was veel schraalhans keukenmeester geweest, want zijn inkomen was niet te ruim, en daar er vele monden waren, die om brood vroegen, spande 't er wel eens. Onder deze kinderen was een kleine, zwakke jongen, die dikwijls ziek was. Deze jongen was ik.

Nu moest de weduwe het „meestershuis" verlaten en had alzoo geen tehuis meer. Het geringe pensioen dat zij ontving, was niet toereikende om al de kinderen te kunnen voeden en onderhouden; en zoo begon deze moeder te naaien. Bijna dag en nacht was zij in de weer, opdat zij met hare kinderen van gebrek verschoond mochten blijven en — kon het — dat de kinderen toch goed onderwijs zouden krijgen. Ja, in haar groote liefde en opoffering kon zij het tot hare onuitsprekelijke blijdschap zoo ver brengen, dat zij haren zwakken, ziekelijken jongen kon laten studeeren.

Deze vlijtige, opofferende vrouw was mijne Moeder, en met de grootste liefde en hoogachting bewaar ik haren vingerhoed, als een gedachtenis, mij dierbaar boven alles wat haar heeft toebehoord. Hij getuigt en spreekt tot mij van haar liefde en opoffering voor mij en mijne broeders en zusters. En daarom is deze vingerhoed mij zoo dierbaar; ja als een heiligdom, en zou ik hem niet willen ruilen voor den grootsten schat der wereld. Nooit heb ik mijne moeder kunnen vergelden, wat zij aan mij heeft gedaan, want juist toen ik zoo ver was gekomen dat ik haar eenig goed had kunnen doen, stierf zij."

De koning was zeer geroerd en aangedaan bij dit verhaal van den ouden, edelen professor. Een oogenblik heerschte er een diepe stilte in het vertrek, daarna zeide de koning: „Ik heb altijd zeer veel hoogachting voor u gevoeld, Professor, maar nu heb ik u lief gekregen."

Asaa. A. B.

*) Overgenomen uit *De Boodschapper*.

WEST-INDIË.

De kaart van Suriname in verband met landuitgifte.

Onder dit hoofd lezen we in Onze West o.a. het volgende:

„Men heeft dus, hoe onaangenaam het zij, het feit onder de oogen te zien, dat er vooreerst geen kans is, een kaart van de kolonie te verkrijgen waarop men volledig staat kan mkken.

Doch dan klemt te meer de grief, door ons meermalen geuit en toegelicht, dat het systeem van uitgifte niet deugt, omdat het niet aanpast aan bestaande toestanden.

Het hier geldend systeem van uitgifte kan voldoen in landen als Nederland, waar de geheele oppervlakte door nauwkeurige driehoeksmeting is vastgesteld.

Als men echter, zooals in Suriname, te doen heeft met een woest achterland, waarvan de kaart grootendeels berust op vluchtige verkenning en puur phantasie, dan moet het tot de onmogelijkste verwikkelingen leiden, indien de uitgifte geschiedt volgens een legger, waarop in keurige ruitjes de perceelen worden afgeteekend, alsof de ligging tot in détails nauwkeurig was bepaald. En als dan bovendien vaak op onoordeelkundige wijze uitgangspunten voor metingen worden aangewezen (door punten te kiezen, waarvan de ligging zeer onzeker is) dan wordt de anachronistische toestand, waarvan de belanghebbenden thans de nadeelen ondervinden, verklaarbaar.

Het is o.i. mogelijk een systeem van uitgifte te vinden, hetwelk zich meer aanpast aan onze toestanden.

Indien men de kaart door paralellen verdeelt, uitgaande van bekende kreekmondingen en andere vaste punten, zou bepaald kunnen worden, dat als regel alleen concessiën tusschen deze paralellen worden uitgegeven, met dien verstande dat de noord- en de zuidgrens der concessie steeds een paralel moet zijn. De ruimte tusschen twee paralellen wordt in denkbeeldige vakken verdeeld en genummerd, stel voor goudconcessiën op 200 H.A. en voor balata op 5000 H.A. De aanvrager bepaalt nu welk vak hij wenscht te hebben.

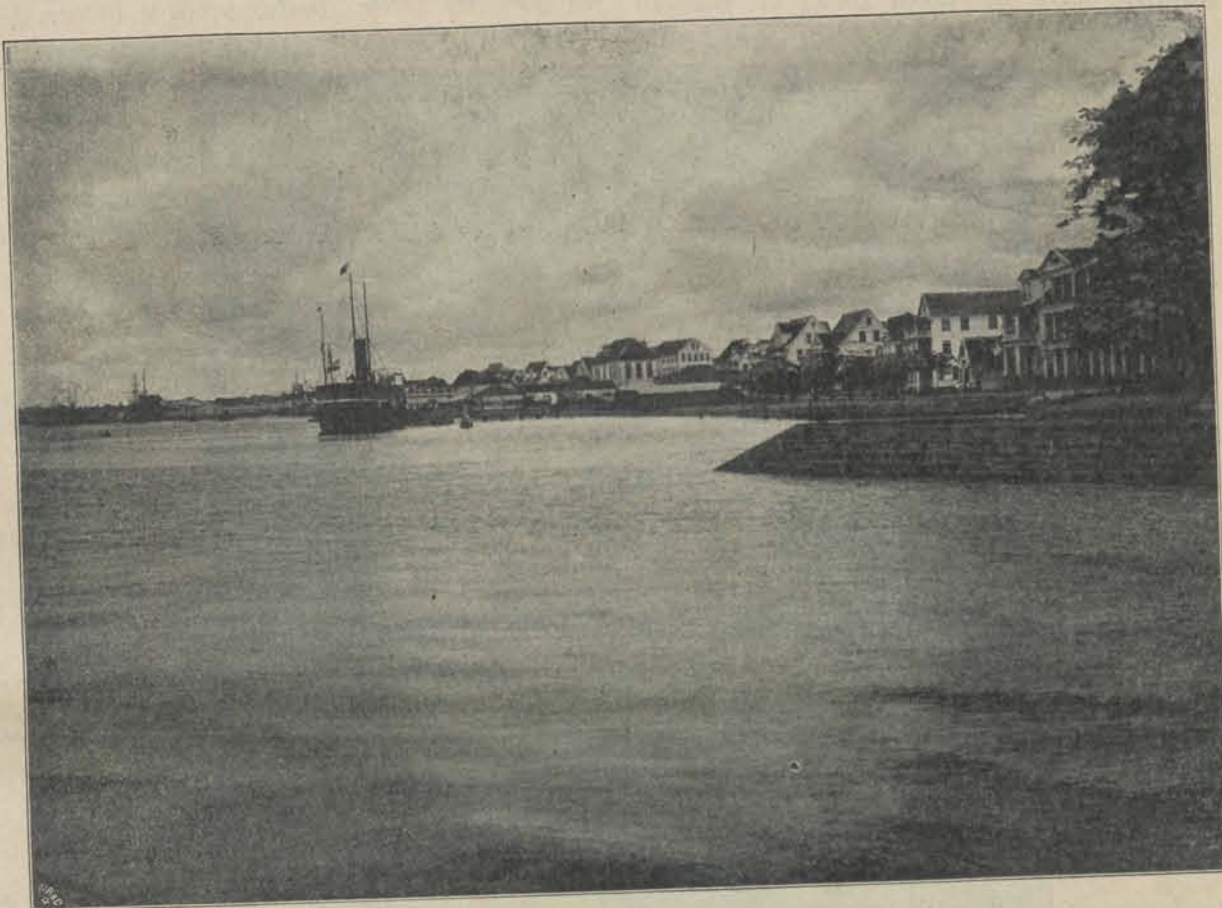
Het voordeel van dit systeem is, dat in 't midden wordt gelaten wat de juiste afstand is tusschen twee paralellen. Dit is noodig in verband met de mindere betrouwbaarheid der kaart. De lengte en breedte der concessie worden niet (zooals thans de praktijk is) bepaald volgens den legger ten domeinkantore, doch volgens den werkelijken afstand tusschen de paralellen, die bij meting der concessie blijkt.

Ziehier vluchtig aangestipt in welke richting o.i. de oplossing behoort te worden gezocht. Uitwerking in détails laten wij aan meer bevoegden over. De voordeelen van dit systeem, hetwelk wij meenen dat in Demerara wordt gevolgd, liggen voor de hand.

De gelegenheid ontbreekt ons om thans nader op het onderwerp domeinzaken in te gaan. Uit het voorgaande zal men echter reeds hebben begrepen, dat wij het compliment, hetwelk het Bestuur zichzelf afsteekt (als zoude het ter zake „bij voortduring diligent" zijn geweest) zeer beslist wraken.

Ook de bewering van het Bestuur, dat steeds zooveel mogelijk overleg wordt gepleegd met belanghebbenden omtrent de bepaling der uitgangspunten, en aan hun wenschen tegemoet gekomen, valt veel af te dingen. Daarop komen wij bij gelegenheid wel eens terug."

Gezicht op de Reede te Paramaribo.

Daar wij in dit nummer toch ook gaarne een paar kiekjes wilden geven van onze over het algemeen veel te weinig bekende West-Indische koloniën, klopten wij daarvoor bij de redactie van Neerlandia aan, en niet te vergeefs. De beide gezichten van Paramaribo zullen zullen bij de in Suriname gewoond hebbenden onder onze lezers zeker menige oude herinnering wakker roepen. Mogen deze afbeeldingen bij hen, die er niet bekend zijn, de lust opwekken om wat meer te weten van dit in menig opzicht zoo veelbelovend land.

Post- en Telefoonkantoor te Paramaribo.

Wat de **Kolonie Curaçao** betreft, moeten wij voor heden volstaan met de afbeelding der vier bekwame hoedenvlechtsters (zie volgende bladzijde), die zich op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam zoo verdienstelijk hebben gemaakt.

Van Vreemde Koloniën.

Opium op de Philippijnen.

Sedert 1 Maart van het vorige jaar is de invoer sche doeleinden op de Philippijnen verboden, maar het gebruik van het heulsap schijnt er toch nog zeer in zwang te wezen, daar het opium er op groote schaal wordt binnengesmokkeld.

In het begin der vorige maand kwam de politie te Manilla eene groote smokkelbende op het spoor, en het gebruik van opium anders dan voor medi- waartoe ook Amerikaansche handelaren behoorden. Er werd eene hoeveelheid opium ter waarde van omstreeks 3000 pesas aangehaald in eene factuur machinerieën, die voor een mijnbouwmaatschappij was aangebracht.

Ook te Cebu en Ilo-Ilo hadden belangrijke aanhalingen plaats, en blijkbaar waren deze fortuintjes niet de eerste, welke door de betrokkenen werden gesmokkeld.

Een verbod op een bestaand gebruik is gemakkelijk uit te vaardigen, maar blijkbaar niet zoo gemakkelijk te handhaven.

Vriendelijke Uitnoodiging

aan alle lezers, die nog geen lid van „Oost en West" zijn, zich bij onze vereeniging aan te sluiten en aan alle leden in het bizonder dit nummer van ons orgaan te willen benutten tot het winnen van leden onder hunne kennissen of zoo mogelijk het hoofdbestuur te verblijden met een kleine verhooging der contributie, ten bate van het Koloniaal Weekblvd, opdat dit verbeterd, uitgebreid en nu en dan geïllustreerd zou kunnen worden.

Dit uit te knippen en ingevuld zenden aan het Hoofdbestuur, adres: Heulstraat 17, den Haag.

Nederlandsche Vereeniging „OOST EN WEST".

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht te worden ingeschreven,*

*als lid, donateur *) voor f* .... *per jaar.*

.... *den* .... 190 .

Handteekening:

Straat of gracht:

**) Uitschrappen wat niet gewenscht wordt.*

Tentoonstellingen.

Tentoonstellingen zijn tegenwoordig zoowel in Europa als in Indië aan de orde van den dag. Ook deze kunnen een machtig middel zijn om door meerdere bekendmaking toenadering te bevorderen tusschen moederland en koloniën.

Dit zal zeker ook ondervonden zijn door de meisjes hoedenvlechtsters, die dezen zomer uit Curaçao

Hoedenvlechtsters van Curaçao op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam.

gekomen zijn om op de Middenstandstentoonstelling te Amsterdam haar kunsthandwerk, al doende, te vertoonen en heel wat bewondering opwekten!

En zij zullen zeker met een aangename herinnering aan Holland naar hun land teruggegaan zijn, zij hebben 't hier in alle deelen goed gehad onder de hoede van den heer Charlouis (zittend links op de afbeelding), die voor haar belangen waakte en onder de deskundige voorlichting van den heer

Theesalon van BOEATAN, Heulstraat 19, Den Haag.

Kijkje in het Tentoonstellings- en Verkooplocaal, Heulstraat 19, Den Haag.

Thee met Ind. Gebak van 3—6 n.m. (alle dagen behalve des Zondags).

Meeuwsen, die, zooals ook hier te zien is, dikwijls in haar midden was om verschillende aanwijzingen te geven, hoe voor de Europeesche markt gewerkt zou moeten worden met blijvend succes ook voor de handige vlechtsters.

Voor de tentoonstelling te Brussel in 1910 zullen waarschijnlijk ook kunstnijveren uit Ned. Oost-Indië overkomen.

Aan het heen en weder reizen van dergelijke personen, hoe nuttig ook het verblijf in den vreemde voor hen dikwijls moge wezen zijn natuurlijk altijd bezwaren verbonden; het zenden van voorwerpen naar tentoonstellingen gaat veel gemakkelijker, daartoe kan dan ook gereedelijker besloten worden. Daarom willen wij u bij deze opwekken om zooveel mogelijk inzendingen te sturen naar de huisvlijttentoonstelling, die hier in den Haag gehouden zal worden van 15 Juli tot 15 September 1910, en waarbij ook een rubriek „H u i s v l ij t p r o d u c t e n u i t d e K o l o n i ë n" zal zijn. Volgens het dezer dagen uitgegeven programma heeft deze tentoonstelling ten doel: ten eerste, daadwerkelijk te toonen de opvoedende en sociale kracht van huisvlijt, onder welker voortbrengselen alleen wordt verstaan datgene, wat door lieden, die reeds op andere wijze een middel hebben om in hun voornaamste levensonderhoud te voorzien, wordt gemaakt met het doel hun vrijen tijd ernstig en aangenaam, ook voordeelig, te besteden;

ten tweede, te laten zien de groote ontwikkeling die de huisvlijt in Nederland en zijne koloniën reeds heeft bereikt, daardoor onderlinge leering te kweeken en den lust voor dezen arbeid te doen ontstaan, waar hij nog ontbrak of wel niet voldoende aanwezig was.

En waar nu in „tropisch Nederland" de huisvlijt in menig opzicht op zulk een hoogen trap staat, zoowel uit een praktisch als uit een artistiek oogpunt, daar hopen wij, dat op deze tentoonstelling daarvan de duidelijke bewijzen aanwezig zullen zijn. Gaarne zal B o e a t a n hiertoe naar vermogen medewerken, ook door desgewenscht als vertegenwoordigster op te treden van de inzenders uit Ned. Oost- en West-Indië, die hun werk — liefst het allerbeste wat zij kunnen maken — dan maar te adresseeren hebben aan den R a a d v a n B e h e e r v a n B o e a t a n, H e u l s t r a a t 19, d e n H a a g. Deze zal zorgen, dat alles op de tentoonstelling goed tot zijn recht komt en later behoorlijk teruggezonden of desverlangd verkocht wordt tegen den door inzender aangegeven prijs. Ook is Mevr. N. van Zuijlen—Tromp, presidente van dien Raad, volgaarne bereid gewenschte inlichtingen te geven aan alle inzenders uit Ned.-Indië.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Weekblad voor Indië. No. 18.

Gaven de Ind. dagbladen reeds verslagen van De plechtige opening van de Opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen te Batavia, thans bevat ook het Weekblad voor Indië een geïllustreerd artikel over die belangrijke gebeurtenis, welke door den Gouv.-Generaal in persoon werd bijgewoond. Men weet, dat voor de eerste maal voor de studie der rechtswetenschap zijn aangewezen een zeventienal jongelieden, gesproten uit de voornaamste inlandsche familiën op Java.

Voorts brengt dit Nr. bij het goed geslaagd portret van den nieuwen legercommandant in Indië, generaal P. C. van der Willigen, een korte waardeerende bibliographie, waarin o.m. gezegd wordt: „Op een veelbewogen, roemrijk veld van werkzaamheid kan de heer Van der Willigen, nu tot de hoogste waardigheid van zijn loopbaan gekomen, terugblikken. Van hem kan gezegd worden, dat hij nagenoeg gansch Indië doorkruist heeft."

Jonkhr. Graafland (Creusesol) houdt een prettig geschreven betoog over de wenschelijkheid, om ook in Indië van den politie-hond partij te trekken. Wat bezitten, vraagt de schr., de controleur op een buitenpost, de planter op den goenoeng, de mijningenieur ergens op exploratie in de wildernis, ter beveiliging hunner persoonlijkheid? „De controleur niets dan een stuk of wat parodieën op politieagentfiguren, in de wandeling oppas genoemd. De planter, de ingenieur daarentegen is op genade of ongenade overgeleverd aan een kedjineman, een djaga, of, in de tabakstreek van Sumatra, een sikh, wel een decoratieve gestalte, maar nu niet juist de vleeschelijke uitbeelding van persoonlijken moed." De vraag doet zich daarbij voor, welke hond in Indië de uitverkorene zou wezen tot het nemen van een noodige proef voor de opleiding tot politiehond.

Waarop de schr. zegt: de gladakhond — doch niet de eerste de beste." Welke exemplaren dan wel geschikt zijn, zullen we in een volgend Nr. vernemen.

Over **Boeatan** een artikel van den heer J. J. Meyer, den gep. assistent-resident, die voorzeker niet behoort tot diegenen, van wie het lijkt „of zij, met het afleggen van de gouden of zilveren pet, hunne energie hebben verloren, en zij zonder Staats- en Bijbladen niet meer in staat zijn iets uit te voeren."

Wij kunnen ons niet voorstellen, dat er nog lezers van dit blad zullen zijn, die niet volkomen met het streven van Boeatan bekend zijn, zoodat het overbodig schijnt te dezer plaatse een uittreksel van

dit geïllustreerde opstel te geven; niettemin vestigen we er gaarne de aandacht op.

Ten slotte zij vermeld een bijdrage van Madjoe, getiteld: De verovering van de Allahstellingen op 13 Maart 1907, waarnij de bekende Poang Tikoe, een der hardnekkigste leiders van het daadwerkelijk verzet in Midden-Celebes, zijn laatste troef uitspeelde, doch het onderspit moest delven ten slotte.

Indisch Militair Tijdschrift.

No. 8 van den loopenden jaargang, de eerste afl. onder redactie van kapitein H. J. D. de Fremery, die den vorigen redacteur, kapt. Kooy, opvolgde, opent met eene bijdrage over: De aanvulling en het voltallig houden van het Europeesche element in ons Koloniaal leger, door K. a., naar aanleiding eener lezing over dit onderwerp in de Indische Krijgskundige Vereeniging. K. a. is het met den inleider in genoemde Vereeniging eens, dat het koloniale leger voortdurende aanvulling behoeft, doch verwacht van diens voorstel: van het contingent lotelingen in Holland jaarlijks minstens 8500 man voor den dienst in Indië (met een verblijf aldaar van 18 maanden), te bestemmen niet veel, omdat de volksvertegenwoordiging wel nooit genegen zal zijn voor dergelijken maatregel hare toestemming te geven. „Met de strooming, welke tegenwoordig in Nederland heerscht, om den eersten oefeningstijd te verminderen, zal ook die tegenstand moeielijk te overwinnen zijn, een tegenstand, die voornamelijk schuilt in den tegenzin van het volk in alles, wat met het militaire samenhangt, omdat orde, tucht en regel hierbij op den voorgrond staan, en het grootste gedeelte daarvan afkeerig is."

Gezien deze ongunstige uitspraak, lijkt het toch eenigszins verwonderlijk, dat K. a. de gewilde versterking niettemin verwacht van een wettelijken en bestaanden maatregel, waarbij is bepaald, dat miliciens voor twee jaar naar Indië kunnen worden gedetacheerd. Hij zegt nl.: Geregelde aanvulling van het Nederlandsche contingent zal o. m. gezocht moeten worden in eene ruimere bekendmaking en eene aanmoediging tot voortdurende toepassing van het K. B. tot detacheering van militieplichtigen, die, eenmaal aangewezen, ook ten spoedigste hunne bestemming moeten kunnen volgen desgewenscht. Daartoe dient met het detachementen stelsel van 40, 50, ja, soms 100 man te worden gebroken. Een individueele uitzending zal bovendien, berekent schr., een groote bezuiniging voor den lande tengevolge hebben. Immers behoeft in dit geval niet meer worden uitgekeerd aan gezagvoerders en dokters, die detachementen naar Indië overvoeren, eene gratificatie van respectievelijk 5 en 3 gulden per levend overgebracht hoofd! Bovendien, als het repatrieerende militairen geldt, worden die gratificatiën niet toegekend; bij dezen komen dikwerf zware ziekten voor, waar de doktoren hun handen vol aan hebben, en voor die diensten worden zij niet extra beloond, doch wel genieten zij toelagen voor een kerngezond detachement.

Maar om tot de kern der zaak terug te keeren. Dat genoemd K. B. geeft als 't ware de brug aan, volgens schr., voor vele Nederlanders — die niet spoedig te bewegen zijn tot gaan buitenslands — om eens een kijkje in onze Oost te gaan nemen. Het voortdurend aanmoedigen van die gelegenheid ligt z.i. geheel op den weg der Regeering. „Vooral sinds de persoonlijke dienstplicht is ingevoerd, en er dus ook andere elementen bij de militie zijn en worden ingedeeld, kan het gebruik maken van die gelegenheid niet anders dan ten goede komen aan het wekken van belangstelling voor onze koloniën."

Hetgeen wij vreezen is, dat de denkbeelden van K. a., hoe goed ook bedoeld, zullen blijven afstuiten op het groote bezwaar: de doorsnee-Nederlander voelt bedroevend weinig voor het militairisme in 't algemeen en voor den „koloniaal" in 't bijzonder en zijn het inzonderheid o.i. die „andere elementen bij de militie", welke onder geen voorwendsel te bewegen zullen zijn hun verplichten militie-dienst als „koloniaal" te vervullen, buitengewone omstandigheden daargelaten.

Van de overige bijdragen, die dit Nr. van het Ind. Mil. Tijdschr. bevat, worden genoemd: De verovering der Allahstellingen, door E. v. B. — Eenige beschouwingen over de strategie der Duitschers in hun oorlog tegen de Herero's (vervolg), door H. Kerremans. — Losse schetsen uit het leven te velde (vervolg), door Verschuir. — Pionier- of genie-officieren, door Grader. — Krijgsgeschiedenis. Enkele patrouilles in Pedir, Alaslanden en Celebes, door B. G. C. — Over het gebruik van honden bij het leger, door W. A. Penard (merkwaardig, dat ook deze schrijver van oordeel is, dat „vooral onze geliefde kampong-gladakker uitstekend materiaal" oplevert, „dat bij ernstige, systematisch doorgezette dressuur minstens even goede uitkomsten zal opleveren als in Holland de Ulmer-dog en de Schotsche herdershond"). — Vermindering administratief werk, door Een Compagnies-commandant. — Nachtgevechten. Lessen van de Japanners. — Van vreemde legers. Enz.

De Amsterdammer.

Het jongste Nr. van de Groene brengt het slot van des heeren H. N. ter Veen's opstel over de Economische beteekenis van de suiker-cultuur en -industrie voor den Javaan. Het slot zijner beschouwing, dat moeielijk als de conclusie is op te merken, luidt voorzichtiglijk: „Het is duidelijk, dat de vraag, of de suikerindustrie voordeelig, dan wel nadeelig is voor den Javaan, niet met een eenvoudig ja of neen valt te beantwoorden, omdat deze industrie zooveel factoren, die het economische leven van den inlander bepalen, beïnvloedt, hier in gunstigen, daar in ongunstigen zin, dat het geven van zoo'n bepaald antwoord het gevolg is van een vooruit gevestigde meening; alles is bezien door die meeningsbril: donker of licht. Vraagt men echter, of de industrie meer voordeel aan de inlanders zou kunnen opleveren, ook zonder belangrijke schade voor de industrie, dan is het antwoord stellig bevestigend. Maar dan was in de eerste plaats noodig het aanbrengen van betere economische begrippen bij den Javaan, dan moest hij dus beter worden onderwezen en bovendien door wetgeving in eene sterkere positie worden gesteld tegenover den Europeeschen kapitalist, het Europeesche intellect."

De Indische Mercuur. No. 38.

Inhoud: De gevaren van de koffiebladziekte, door Dr. K. W. van Gorkom. — Van Looy's Handelskaarten met tekst. No. 2 West-Indië, door Prof. J. F. Niermeijer. — De Koninklijke Paketvaart Maatschappij en andere stoomvaartdiensten in Ned.-Indië (Koloniaal Verslag). — Overeenkomst der Regeering met de Naamlooze Vennootschap Zeehaven en Kolenstation „Sabang." — Het 25-jarig jubileum van den heer P. van Leersum, directeur der Gouvernements kina-onderneming. — De raming van den Sumatra-tabaksoogst 1909. — Het verbruik van buitenlandsche tabak in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika over het fiscale jaar 1908/9. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

De nieuwe afl. van dit tijdschr. bevat als gewoonlijk een groot aantal bijdragen met betrekking op Ned.-Indië. Zij opent met een artikel over de Staatkundige indeeling van Nederlandsch-Indië, met kaart, aanwijzende de standplaatsen der Europeesche ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur, die ook als Bijlage aan het jongste Koloniaal Verslag is toegevoegd. Schreef Prof. J. de Louter in zijn bekende handleiding tot de kennis van het staats- en administratief recht van Ned.-Indië de volgende onderscheiding van ons gebied in den Indischen Archipel voor: a. gebied onder rechtstreeksch bestuur; b. gebied, waar het zelfbestuur onder zekere voorwaarden is gelaten aan de inlandsche vorsten en volkeren; c. gebied, bewoond door stammen, waarmede geene bepaalde rechtsbetrekkingen zijn aangeknoopt, doch die desniettemin als onderdanen worden beschouwd en bij voorkomende gelegenheden behandeld, thans — leeren wij uit bovengenoemd artikel — is aan dezen ingewikkelden toestand een einde gemaakt („al is hier en daar wat op nog te sluiten overeenkomsten van een bepaalde soort met sommige zelfbesturen vooruitgeloopen, bijv. in Atjeh, Midden-Celebes en Timor") en bestaat het grondgebied van Nederlandsch-Indië eenvoudig uit a. gebied onder rechtstreeksch bestuur en b. gebied met meer of minder beperkt zelfbestuur.

Over de Oostkust van Noord-Halmahera schrijft vervolgens de 1e luitenant G. J. J. de Jongh een artikel (met kaart), dat inderdaad een belangrijke aanvulling onzer kennis van dit Molluksche eiland mag worden geheeten. Bovendien gaf de schrijver zich de moeite aan het slot van zijn artikel een opgave te geven van de belangrijkste bronnen, die over Halmaheira kunnen worden geraadpleegd.

Dat de heer Rouffaer, die, gelijk men weet, thans een studiereis door Indië maakt — om met den redacteur van het tijdschrift te spreken — „zijn tijd niet grootendeels in een „luierstoel" doorbrengt. blijkt o.a. uit deze aflevering, waarin een tweetal bijdragen van zijn hand, nl. over de door hem opgedane indrukken bij een bezoek aan de topographische inrichting te Batavia, welke door hem hoogelijk wordt geprezen, en over De oude en de nieuwe monding der Sadang-rivier (Zuid-Celebes).

Voorts treffen wij de volgende minder of meer uitvoerige artikelen aan: Verwachting omtrent den regenval in West-Java, gedurende het 2e half jaar 1909. — Land en volk van Zuid Nieuw-Guinea, naar A. J. Gooszen. — Onderzoek van Centraal-Celebes, door E. C. Abendanon (vervolg). — Gouvernements-exploratie van Zuid Nieuw-Guinea (vervolg). — Bagan Api-Api, het groote visschersdorp op Sumatra. — Administratieve indeeling van Portugeesch Timor. — Een Engelsch reiziger in Ned. Nieuw-Guinea. — Berichten omtrent vreemde onderzoekers in onze koloniën.

Ten slotte doet de redactie eenige mededeelingen over verschillende, in gang zijnde, Nederlandsche ondervoekingstochten in onze koloniën, te weten die van den heer Rouffaer, (met ethnologische doeleinden), Abendanon (onderzoek van Centraal-Celebes) en Lorentz, wiens expeditie ten doel heeft te onderzoeken of het Sneeuwgebergte (op Nieuw-Guinea), gelegen op pl.m. 40 K.M. hemelsbreedte achter het thans reeds verkende bergland, te bereiken dan wel tot hoever het te benaderen is." Met spanning — zegt de Redactie — „zien wij berichten tegemoet, omtrent hare resultaten. Moge het aan deze Hollanders gelukken om het eerst het Sneeuwgeberte van ons Nieuw-Guinea te bereiken, mogen Hollanders dit — desnoods later — het eerst beklimmen! En mogen het dan ook landgenooten zijn, die het eerst den, zoo verlangden, doorsteek maken van de noord- naar de Zuidkust in ons gebied; liefst langs de Mamberamo, van uit de noordkust!"

Bij het lezen van deze ontboezeming denken wij onwillekeurig aan de enthousiaste artikelen van den heer Rouffaer — weinige maanden geleden nog Redacteur van het tijdschrift — over dit onderwerp en waarin deze het zoozeer toejuichte, dat ook de bekende Deensche Noordpoolreiziger E. Mikkelsen zijn krachten op het Sneeuwgebergte zou beproeven. Zijn de plannen van dien onderzoekingsreiziger in duigen gevallen, vragen wij? maar om welke reden is er in het Tijdschr. Kon. Aardr. Gen., dat zich zoozeer voor hem interesseerde, dan met geen enkel woord melding van gemaakt? De heer Mikkelsen vertoefde zelfs — nu ruim een half jaar geleden — eenigen tijd in Holland, teneinde zich met onze taal vertrouwd te maken; wel een bewijs, o.i., dat zijn plannen ernstig mochten worden genoemd.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 1 Sept. '09.
De Locomotief t/m 1 Sept. '09.
De Sumatrapost t/m 1 Sept. '09.
De Sumatrapost t/m 1 Sept. '09.
Het Soer. Handelsblad t/m 31 Aug. '09.
De Javasche Courant Nos. 68 en 69.
Bandera Wolanda No. 38.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 34.
Ind. Mercuur, Extranummer 27 Sept. '09.
Indische Mercuur No. 39.
De Banier No. 34 en 35.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 132.
Kort Verslag der Verg. 2e Kamer S.-G.
Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem V", gezagvoerder J. C. Metus, van West-Indië naar Amsterdam.

L. C. Leefmans; L. J. Bueno de Mesquita; Mevr. L. van de Winkel—Hees en kind; *H. Petersen; J. Bos.

* te Havre ontscheept.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 27 Aug. 1909. No. 68.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den leeraar H. J. N. de Kat en Dr. M. J. van der Meer, en den onderwijzer A. Gerla.

Benoemd: tot resident van Benkoelen O. L. Helfrich; tot raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. J. W. C. Cordes en Mr. A. J. A. Kolkmann; tot onderwijzeres 1e kl. Mej. S. C. van Leersum; tot 1en commies ter Alg. Secretarie J. Th. A. Westhoff; tot 3en commies bij het Dep. van Fin. H. Ch. N. van Kuijk; tot commies te Koeta Radja J. P. Lapré; tot houtvester J. G. Nirschl en V. L. Hacker.

Aangewezen: als candidaat-Indisch ambtenaar L. Vogler, N. A. Ch. A. M. Buno Heslinga, N. W. van Hartingsveldt, A. Engers, A. A. F. Vogelpoel en W. A. van der Capellen.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris Mr. W. C. I. A. van Everdingen.

Benoemd: tot patih van het regentschap Koeningan, Raden Bratadisastra.

Ingetrokken: de overplaatsing van den contr. W. C. Thieme.

Geplaatst: in de res. Besoeki de contr. H. G. Ch. L. de la Parra; in de residentie Pekalongan D. Radersma.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den kapitein-kwartiermeester L. J. R. Prins.

Belast: met de waarneming der betrekking van 3en commies W. Witmond.

Ingedeeld: bij het Hoofdbureau van den generalen staf de kapitein der art. G. L. J. Hoi.e.

Overgeplaatst: naar Atjeh de off. van gezondh., Dr. J. S. P. Moltzer; naar Banjoe-Biroe de id. W. P. L. van Ouwerkerk; naar Tjimahi de id. J. A. van Dijk.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip ,,Goentoer", gezagvoerder M. van der Putte, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. J. van der Bie; P. H. Wijshijer; H. van der Mooren; Mevrouw W. C. J. Pape—Risma; W. de Jongh Dzn. met echtgenoote en dochter; Mejuffrouw J. G. S. van Kappen; Mejuffrouw J. C. W. van Kappen; G. A. Blits met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw A. W. Vouk; L. C. L. W. Ploth Blaanboer, en echtgenoote; Mevrouw J. F. van Wijngaarden—Jutink en 1 kind; A. B. J. W. Posno met echtgenoote en 5 kinderen; B. J. Swart met echtgenoote en 1 kind; K. A. van Schelven; P. de Jong met echtgenoote en 1 kind; Mejuffrouw W. Tuckermann; Mejuffrouw F. A. Taunay; D. A. de Boer; Mevrouw H. Jacobson—Cappel en 1 kind; G. R. J. Haentjens Dekker; Mevrouw H. W. van Hogezand; Mevrouw E. M. van As—van Zijl; Mevrouw M. M. Vermeer—Hilckes; J. J. van Doesburg; G. Bruins; Mejuffrouw J. A. Frölich; N. A. Hylkema met echtgenoote en 1 kind; Mejuffrouw M. Noordhoek Hegt; J. C. F. van Poeteren met echtgenoote en 1 kind; C. C. Woltering met echtgenoote en 1 kind; J. Smakman; C. J. van Rijssel; J. A. Laagland met echtgenoote en 2 kinderen; J. H. Smaetsc H. A. Thomassen; J. M. E. Meijer; Klein; Kuijpers; Simons; M. Trip; F. Prutz; Sernan, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: Mr. en ...rs. Hamilton Fulton; Mejuffrouw Haslinghuis.

Naar Lissabon: J. Tierno en echtgenoote.

Naar Marseille: Mevrouw Greven—Feith; Freule Greven; Jhr. C. J. Greven; Jhr. H. M. Greven; L. C. Schram; H. H. de Jongh; P. H. H. Boogaerts; R. P. Vos; Mevrouw Wed. C. Tuckermann—Bremer en dochter; J. Edelkoort; Jhr. G. A. J. van Spengler; Jonkvrouwr C. J. H. van Spengler.

Te Southampton zullen zich inschepen: W. D. Ross; T. Taylor; Miss Miller.

Naar Lissabon: Mr. A. Silveira; ...r. V. Agaard.

Naar Tanger: Mevrouw d'Ouassan en zoon; Miss Keene; Miss Foster; Mevrouw Bar.sse van Heemstra; A. R. Arland; Miss A. M. Brugaud.

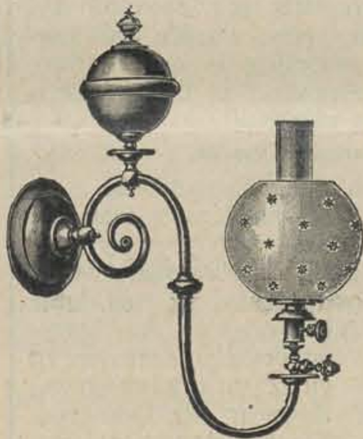
Naar Marseille: Bruce met echtgenoote en dochter; F. D. O. Maclagan; V. F. Wavish.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mejuffrouw de Voogd; Mevrouw van der Bie met 2 kinderen; J. H. Kok en echtgenoote; A. P. E. den Hengst met echtgenoote; Jhr. W. K. Ph. Loekmann van Koningsfeld en echtgenoote; Mejuffrouw L. Wolterbeek Muller; H. Vaal; L. Donkers; A. van Kalken; Mejuffrouw R. M. Engelhard; S. Ypes en echtgenoote; W. F. L. Boissevain en echtgenoote; J. Kaan met echtgenoote en 1 kind; Mevrouw H. G. van Thiel—Bilgen; A. G. Ferf; Mevrouw Wedj C. Anten—van der Mark en zoon; Mevrouw E. Pabst—Blijdenstein; J. L. Moens en echtgenoote; L. H. Spook; H. L. C. B. van Vleuten en echtgenoote; ...evrouw A. L. Evans—de Beus en dochter; J. H. Zijp en echtgenoote; Harry ter Kuile en echtgenoote; P. de Haan met echtgenoote en 1 kind; Mejuffrouw W. L. H. Wintershoven; L. van Rijckevorsel; B. Hagdorn; J. Olivers; A. J. C. Hoeflake; S. Vroman; Mevrouw Wed. J. Arnold; Mevrouw M. Maurer—Nijdam; J. W. Maurer; Mejuffrouw J. C. van Zwieten; J. J. van Medenbach de Rooij; H. van den Adel met echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw M. F. Hughan.

Naar Port-Saïd: Dr. H. M. Neeb met echtgenoote; L. van Heire; A. Spek; G. Spek.

VACANT

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT.

No. 40 Donderdag 7 October 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

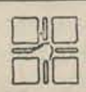
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

1. **Hoofdbestuursvergadering** op Zaterdag den 30en October 1909, ten 2½ ure namiddags in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 te 's-Gravenhage.

(Ingevolge al. 1 art. 7 van het Huishoudelijk Reglement).

Agenda:

a. Ingekomen schrijven van Curaçao;

b. Mededeelingen betreffende informatiebureau, verspreiding van geschriftjes, aangaande betrekkingen in Indië, subsidieering van tentoonstellingen, enz., hulp bij voorgekomen rampen, vertegenwoorging in Indië;

c. Verhooging van toelage voor Redactie van het Koloniaal Weekblad;

d. Goedkeuring dat de penningmeester bij beschikking van het D. B. van 27 Juli 1904 sub 4 gemachtigd is met laatstbedoelde verhooging rekening te houden, te beginnen met het 2e halfjaar 1909;

idem ten opzichte van de verhooging der toelage van den secretaris en penningmeester;

e. Voorstellen betreffende de uitgifte van het Koloniaal Weekbl.; eventueele verandering van drukker;

f. Herziening van art. 13 der Statuten, wat betreft de bijdrage der afdeelingen aan de kas van het Hoofdbestuur (zie Kol. Weekblad No. 37).

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f* 0.10.

Prijs 50 ex. à =2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f* 0.05.

Prijs 50 ex. à *f* 2,— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.15 en de Nederlandsche Staatscourant 1909 no. 75 à *f* 0.10 **(oproeping artsen).**

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java**, door **J. H. Eijken**, à *f* 0.40.

f. **De Koninklijke besluiten betreffende opleiding voor militaire apothekers.**

3e opgave der ingekomen **giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang** t/m den 4en October 1909.

28 Sept. Administratie Deventer Dagblad, *f* 5.—
29 „ L. H., Amsterdam, *f* 5.50.
29 „ Javanenvriend, Nunspeet, *f* 2.50.
30 „ A. D., Arnhem, *f* 2.—.
30 „ C. v. V., Leiden, *f* 5.—.
30 „ Mejuffr. S. de B., Gouda, *f* 2.50.
2 October Adm. v/h Vaderland, 's-Hage, *f* 532.—.
4 „ Adm. Bredasche Courant, Breda, *f* 5.—
Saldo vorige opgave *f* 566.25.—
Totaal *f* 1125.75.

's-Gravenhage, 4 October 1909.

De penningmeester,
A. C. HARTING.

Van bovenstaand bedrag is voorloopig *f* 1000.— door bemiddeling van de Ned. handelsbank, bijkantoor te 's-Gravenhage, ter beschikking gesteld van onzen correspondent, den heer W. Boetje, referendaris b/h dep. v. finantiën te Batavia.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Vaderland* en het *Algemeen Handelsblad* over de Indische begrooting. — Blanda in de *Controleur* over het boschwezen in Ned.-Indië. — De heer F. Fokkens over het desaonderwijs in de *Nederlander.*

Nog steeds artikelen over de indische begrooting. Veel nieuws bevatten zij niet, hetgeen ook bezwaarlijk te verwachten is, daar de begrooting zelve weinig perspectief opent. Volstaan wij daarom met de mededeeling van enkele indrukken. Zoo oordeelt het Vaderland aan het slot van een beschouwing twee artikelen:

„Vatten wij onzen indruk samen, dan kan niet gezegd worden, dat deze begrooting geen vertrouwen wekt, hoewel wij aan den anderen kant allerminst gerekend willen worden tot hen, die juichkreten aanheffen over den gunstigen staat der Indische financiën. De waarheid ligt in het midden; en ook nu zal een voorzichtig financieel beheer plicht zijn."

Het Algemeen Handelsblad meent, dat op menige bladzijde der indische begrooting duidelijk „Indië vooruit" staat te lezen. Het blad is dan ook erg met deze begrooting ingenomen. Het orgaan vervolgt:

„Wanneer we in het algemeen, behoudens enkele opmerkingen, ons zeer wel kunnen vereenigen met de wijze, waarop het door Indië opgebrachte geld zal worden besteed, kunnen wij niet nalaten, ten aanzien van twee der gedane voorstellen het een en ander in het midden te brengen.

In de eerste plaats hebben we op het oog den aankoop der lijn Batavia—Buitenzorg.

Wij geven toe, dat voor de wenschelijkheid, en zelfs voor de urgentie van dezen maatregel in de M. v. T. overtuigende motieven zijn aangevoerd, maar we kunnen niet nalaten de vraag te stellen, of de uitgaaf van zulk een groot bedrag, als voor dit doel is gevraagd, niet de uitvoering kan tegenhouden van onzes inziens in het algemeen belang meer urgente zaken, waarbij wij denken aan spoorwegaanleg op Sumatra, eindelijke voorziening in de dringende behoeften van verbetering der haven van Soerabaja, en zoo meer.

Mocht het antwoord op deze vraag bevestigend luiden, dan zouden wij, hoezeer het gewicht inziende van de vereeniging in ééne hand van het geheele spoorwegnet in West-Java, meenen, dat de te verkrijgen winst niet opweegt tegen het nadeel, dat uit dezen maatregel voor het algemeen zou voortvloeien.

Gaarne zouden we dus in dit opzicht de geruststellende verzekering ontvangen, dat deze maatregel de uitvoering van andere zaken van meer dringenden aard niet in den weg zal staan.

In de tweede plaats zij nog eens de aandacht gevestigd op de quaestie der verplaatsing van het Koloniaal Etablissement.

Het Etablissement is hier en blijve hier, waardoor het algemeen belang is gebaat, al zouden andere belangetjes wellicht gebaat zijn door eene verplaatsing naar elders."

***

Naar aanleiding van twee studiën over het Indische boschwezen, een van de hand van den heer H. J. Kerbert in de Indische Gids, en een ander door den heer D. H. de Haas in het Tijdschrift van het Binnenlandsch Bestuur geplaatst, merkt Blanda in de Controleur op, dat het met dezen tak van dienst nog lang niet is, wat het eigenlijk behoorde te zijn. De heer Kerbert wil het staatstoezicht op de bosschen in de Buitenbezittingen uitbreiden; de heer v. d. Haas wil de cultuur van wildhout op Java uitbreiden.

„Dit voorstel is dus in flagranten strijd, zegt „Blanda", met dat van den heer Kerbert, die ter verwezenlijking van het zijne een zeker percentage — 5% — van de netto-opbrengst der djatibosschen wil afzonderen ter exploratie van de bosschen in de Buitenbezittingen.

En zoover zijn we dan nu, dank zij onze benepen **financieele politiek, gekomen, dat aangelegenhe-**

den van hoogst nuttigen en ernstigen aard elkander in den weg zitten.

Niet te ontkennen valt het, dat de heeren Kerbert en van der Haas, ieder voor zich, een zeer dringende zaak voordragen; hun beider betoog is voor het minst in de hoofdzaken onloochenbaar juist, maar nu neutraliseert het eene de klacht van 't andere. Bestond het euvel van het verlammend chronisch geldgebrek niet, wat ook niet het geval behoefde te zijn, wanneer de koloniale regeering slechts een weinig de kunst van vooruitzien verstond of verstaan wilde, dan zouden beide plannen al even aanbevelenswaard zijn. Nu komt van beide natuurlijk niets.

Van de komende regeeringsperiode is voor Indië niet veel ingrijpends te verwachten. De aanstaande gouverneur-generaal, die de naaste koloniale toekomst wel beheerschen zal, heeft zich als minister van koloniën doen kennen als iemand van kleine financieele politiek. En de Kamer? Die zal wel alles goedkeuren en prijzen, nu met de heeren van Kol en van Deventer de Indische oppositie eruit geknikkerd is. Eén geluk is er voor Indië, meent tenslotte de schrijver, het begint meer warm te voelen voor zijn verwaarloosde belangen, als men in 't moederland er koud voor blijft.

***

Van den gewezen resident van Madoera, den heer F. Fokkens ontvingen wij een overdruk van een artikel, dat in de Nederlander werd geplaatst:

Dit artikel handelt over het desa-onderwijs op Java en Madoera; een onderwijs, waarvan de schrijver een groot voorstander is. Hij behandelt er de vraag in, of wij de 10.000 desascholen niet ineens, b.v. in een of twee jaren, kunnen oprichten.

„Dat volksonderwijs noodig is, zegt hij, zal een ieder begrijpen, wellicht echter niet, dat de zaak voor de Inlandsche bevolking zoo dringt, dat spoed in 't aanbrengen van dat onderwijs urgent is. Wij hebben zoolang gewacht met den desaman op te voeden, hem de gelegenheid te geven zich wat te ontwikkelen, steun te vinden in eigen kracht, vast rekenende op onze beschermende wetten en bepalingen, die hem zwak en energieloos hielden, dat wij nu, waar wij spoedig die beschermende hand belangrijk gaan terugtrekken, moreel verplicht zijn hem coûte que coûte in den kortst mogelijken tijd zooveel bij te brengen, dat hij, op eigen kracht steunende, den strijd om het bestaan kan aanvaarden.

Spoedige hulp, zoo vervolgt hij, in de hierbedoelde richting is noodzakelijk. Niet omdat er zoo'n dorst naar kennis en ontwikkeling bij de Javanen zou zijn ontstaan, en de Inlander ontwaakt is, zooals door sommigen wordt uitgebazuind. Dat toch is sterk overdreven. Het moge waar zijn ten aanzien van eenige honderden van het meer ontwikkelde deel der Inlandsche bevolking, de kleine man staat er, behoudens een enkele uitzondering, geheel buiten."

Ten slotte schrijft de heer Fokkens:

„De maatregel met de invoering der desascholen, hoe ook in het belang der Inlanders zijnde, en in de toekomst medewerkende om de welvaart te releveeren, brengt voor hen eene vermeerdering van lasten mede, en, daar de te dragen lasten reeds belangrijk zwaar zijn, is het dringend noodig, met elke vermeerdering rekening te houden en er goede nota van te nemen.

Niemand, die daarvan beter overtuigd zal zijn dan de tegenwoordige Minister van Koloniën, die in 1903 zoo krachtig de handschoen voor de Inlandsche bevolking opnam en in de Tweede Kamer den toenmaligen Gouverneur-Generaal verweet, laksheid te betoonen, waar het 't beramen van maatregelen betrof, om de bevolking te hulp te komen ter releveering van de welvaart. Zijn: „buiten den heer Cremer is er niemand in de Kamer, die het voor den Gouverneur-Generaal zal opnemen", ligt nog versch in 't geheugen.

Men kan dus verwachten, dat Minister De Waal Malefijt der Indische Regeering om gegevens zal vragen, die tot de kennis van bedoelde vermeerdering van lasten kunnen leiden, en, zoo die gegevens nog niet aanwezig zijn, daarnaar een onderzoek zal laten instellen. Ook dat hij het denkbeeld om de desascholen overal op Java (in 1 à 2 jaar) op te richten en niet geleidelijk, in overweging zal willen nemen. Gouverneur-Generaal Idenburg, wien het welzijn van den Inlander zoozeer ter harte gaat, zal daartegen zeker geen bezwaar hebben."

Uit de O.-I. Mail.

In het Soer. Handelsbl. van 26 Augustus schrijft P., aan de hand van de brochure van Prof. Kern, de feestgave bij het tienjarig bestaan van „Oost en West" over: **Het aanleeren der Nederl. taal in Ned.-Indië.** Bij wijze van inleiding onze Vereeniging en haar orgaan besprekend, zegt schrijver:

„Het koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang, is het motto, waaronder deze volijverige vereeniging in Nederland, welker bestuur voor een goed deel bestaat uit oude bekenden met Indië, haar orgaan, Het Koloniaal Weekblad, uitgeeft, waarop alleen kan worden aangemerkt, dat de druk dikwijls zeer onduidelijk *) is en er geen kracht van uitgaat **).

De rubrieken van dit periodiek onder den titel: „Wat de inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt" zijn dikwerf zeer interessant, omdat zij een resumé bevatten van hetgeen in de Maleische pers alzoo in Indië beweerd wordt en omdat het meerendeel der Europeanen, hier in Indië zelfs, van de prestatiën der inlandsche en Chineesche pers geen notitie neemt.

In deze nalatigheid voorziet thans het Koloniaal Weekblad, en alleen daarom kan het lidmaatschap der Vereeniging „Oost en West" reeds worden aanbevolen aan hen, die tijd en lust hebben zich te bemoeien met het koloniaal als een specifiek Nederlandsch belang en dienen te weten wat de inlander voelt.

De taal is zeker het krachtigste middel, om elkander te leeren begrijpen en waardeeren, om tot juiste appreciatiën te komen.

Maar ze moet middel blijven, geen doel worden: Wordt dit in Indië we begrepen?"

Schrijver is het in de meeste opzichten met Prof. Kern eens, doch vreest, dat de Nederl. Taal den desaman toch zal worden opgedrongen; hij besluit met de woorden:

„De desa-Javaan is niet lui, is leergraag en volgzaam en volstrekt niet onbetrouwbaar. Velen onzer kunnen zich in ijver, in weetgierigheid, gehoorzaamheid en betrouwbaarheid volstrekt niet met hem meten. Hier wordt niet gesproken van de Javanen op de hoofdplaatsen.

Hij is beter opmerker en grondiger menschenkenner dan velen onzer. Daarom heeft hij het recht, dat de Regeering zich een ernstig beeld der toekomst vorme en bezint, voor zij begint, zoo het nog niet te laat is. Zijn materieel welzijn te verbeteren, is zwaarder plicht dan hem onze taal op te dringen."

Inlandsch onderwijs op West-Sumatra.

Dat ook de drang naar onderwijs zich op Sumatra doet gevoelen, kan blijken uit het volgende, dat van Padang aan de Javabode geschreven werd:

De oprichting van de Hollandsch-Chineesche school te Padang in de maand Juli jl. heeft veel ontevredenheid verwekt onder het intelligente gedeelte van de Maleische bevolking. Men begrijpt niet, waarom de regeering zooveel zorg heeft voor vreemdelingen. In 't oog van een rechtgeaard Maleier is en blijft een Chinees een vreemdeling, ook al is hij hier geboren en groot gebracht. Men ziet daarom in de oprichting van die Hollandsch-Chineesche school een achteruitzetting van het Maleische volk.

Het gevolg is, dat de intelligente Maleiers hier bij elkaar komen en middelen beramen om eveneens een Hollandsch-Maleische school machtig te worden.

Nu is het hier bekend, dat de inspecteur van het onderwijs in deze afdeeling reeds maanden geleden het voorstel gedaan heeft tot oprichting van Hollandsch-Maleische scholen te Padang en te Fort de Kock met Europeesche onderwijzers en opgeleid Hollandsch sprekend inlandsch hulppersoneel. De inspecteur wil echter van de inlanders geen Europeanen maken en daarom dan ook het Maleisch als leervak behouden, doch Hollandsch als voertaal. Verder acht hij het wenschelijk, dat de leerlingen twee klassen eener gewone inlandsche school hebben doorloopen, voor zij tot zulk een Hollandsch-Maleische school worden toegelaten. Hierdoor behoeven kinderen, welke van andere plaatsen komen, niet voor hun 8e jaar het ouderlijk huis te verlaten; bovendien is dat wenschelijk, omdat het eerste lees- en rekenonderricht dan op de gewone inlandsche school plaats heeft, waardoor het aanleeren van het Nederlandsch bevorderd wordt en vlugger geschiedt en waardoor op de Hollandsch-Maleische school veel ruimte uitgewonnen wordt. Worden de scholen ingericht voor 200 leerlingen met 5 klassen, dan is de inspecteur van meening, dat de leerlingen in 5 à 6 jaar zoover gebracht kunnen worden, dat zij voldoende Nederlandsch kennen om klein-ambtenaars-examen af te leggen, terwijl bovendien uit deze leerlingen dan ook aspiranten voor inlandsch arts en voor de Koningin Wilhelmina-school kunnen gekozen worden, waardoor de Europeesche scholen ontlast worden van het groot percentage Inlanders.

Aangezien het bovenstaande bij de Maleiers hier bekend is, zijn door hen nog geen stappen gedaan om zich middels rekesten tot de regeering te wenden, hetgeen zij zeker zullen doen, indien er met de oprichting dier scholen te lang gewacht wordt.

De regeering moet niet wachten tot de inlander haar die scholen afdwingt, gelijk de Chineezen zulks feitelijk gedaan hebben en een prachtige gelegenheid is het nu, na de invoering der belastingen, om te toonen, dat de belastinggelden ook ten behoeve van den Maleier worden besteed.

Dat de Maleiers er van overtuigd zijn, dat te eeniger tijd hun wenschen vervuld zullen worden blijkt uit het volgende:

Ernstige pogingen werden door hen gedaan, hunne kinderen te doen schoolgaan op de Padangsche Fröbelschool, eene stichting van de Loge Mata Hari te Padang. Hierin heeft het bestuur van die Fröbelschool aanleiding gevonden om te besluiten met ingang van 1 October a.s. aan die school een afzonderlijke cursus voor kinderen van inlanders te verbinden.

Toegelaten worden de kinderen van inlandsche hoofden, ambtenaren en handelaren van wie verwacht kan worden, dat zij aan de verdere opvoeding hunner kinderen het noodige ten koste zullen leggen. Het Fröbelonderricht zal in het Nederlandsch plaats hebben. Er zijn thans 37 kinderen ingeschreven en verwacht kan worden, dat dit aantal zeer zal vermeerderen, zoodra de cursus geopend wordt.

Dat de Maleier hier begint te ontwaken, is duidelijk aan alles te merken. In de stad Padang zijn verscheidene weefscholen verrezen, waarop reeds zeer aardig en met winst gewerkt wordt. Men wil een einde maken aan het niets doen, waartoe de Padangsche vrouwen en meisjes tot nog toe gedoemd werden. Hiertoe werken vooral mede de nieuwbenoemde inlandsche bestuurshoofden van Padang, contrasten van hunne voorgangers, de vroegere Padangsche hoofden, die letterlijk niets deden in het belang van land en volk.

Onder welke vlag?

Onder dit opschrift deelt het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. mede:

Het bericht in ons nummer van 18 Aug. over eene soort van colportage *) onder de Chineezen in Bandoeng, Soekaboemi en Buitenzorg, of zij de Koningin van Holland of den Keizer van China wilden „volgen", heeft in de laatste plaats nog al eenige beroering teweeggebracht.

De Ass. Resident heeft dadelijk werk van de zaak gemaakt, en heeft bevonden, dat die Chineesche commissie al een heel boek vol namen heeft: pro Radja-Tjina-luidjes.

Deze ambtenaar is zoo energiek opgetreden, dat bijna alle stukken reeds in zijne hand zijn.

De circulaire zelve, in het Chinees gesteld, met eene slechte en ietwat verwarde Maleische overzetting, hebben wij voor ons liggen.

Wij hebben er door een beëedigd tolk eene zooveel mogelijk getrouwe vertaling van laten maken, die wij hier woordelijk laten volgen.

Onze lezers kunnen thans zelf oordeelen:

Z. E. Liok Tay Sien,

Gezant van China te 's-Gravenhage, heeft eene vereeniging opgericht, genaamd „Hwa Kiauw Kok Tjik Tiauw Tjah Hwee", welke beteekent: „Zoeken naar de afstammelingen van de onderdanen van China."

Sedert wij menschen ons beginnen te ontwikkelen is het noodig onze positie te verhoogen, en wanneer wij eenmaal eene positie hebben verkregen behooren wij voor ons aandeel als onderdaan te waken, dus is het noodig te waken voor het nationaal bestaan.

Door het behooren tot eene natie verkrijgt men alle rechten van een onderdaan en deelt men ook in de eer en positie van zijne natie.

De wereld is groot, en vele menschen komen en gaan en verhuizen naar andere plaatsen, iedereen heeft daartoe vrijheid, alleen het onderdaanschap wenscht men niet gemakkelijk te veranderen. Waarom? Omdat het veranderen van onderdaanschap beteekent: zijn positie als mensch verwerpen, vooral als men zich niet meer bekommert om het onderdaanschap van zijn eigen land. Al is het waar, dat men gemakkelijk onderdaan kan wezen van een an-

*) Deze opmerking is niet nieuw. Onze drukker zou hierop antwoorden: „alle waar naar zijn geld". Wie voor f 1.50 (minimum jaar-contributie binnenland) en f 2.50 (Indië) een weekblad franco thuis krijgt, mag zijn eischen, ook op typografisch gebied niet te hoog stellen! (Zie desbetreffend ook ons Nos. 37 en 39, waarin aangedrongen wordt op meer financieelen steun der leden.
RED.-COM.

**) Kracht, stuwkracht ten goede, kan er uitgaan van ieder goed werk, doch schrijver bedoelt hier wellicht met kracht: strijd op polemisch en politiek gebied; ja, hierop begeeft onze vereeniging, die hare leden telt onder personen van *alle* richtingen en gezindten, zich zeker niet.
RED.-COM.

*) Zie ook onze rubriek *Wat de Chinees vertelt* in no. 36.

deren koning, toch is het alsof men een ander voor zijn vader erkent, en men wel onder diens regeering komt. Maar duidelijk is het, dat men niet tot de eigenlijke bevolking wordt gerekend, vooral nu het de tijd is, dat de menschen strijden, ter verkrijging van eene positie, en alle landen hunne wetten toepasselijk verklaren op hunne onderdanen in de koloniën, doch veel bemoeielijkt worden, zooals het verrichten van heerendienst; zij allen krijgen hun aandeel, maar wat betreft rechten, die krijgen zij niet evenveel, dit weten onze broeders even goed, en het is niet noodig te wachten totdat men hen zulks doet begrijpen.

Thans is onze Regeering in China bezig aan de voorbereiding van een Grondwet; een zeer belangrijke wet betreffende het onderdaanschap zal spoedig worden vastgesteld en ten uitvoer gelegd.

De Regeering te Peking denkt aan hare onderdanen buiten het rijk en beschouwt hen evengoed (als hare onderdanen) en ziet geen verschil in plaats van verblijf, alleen maakt zij zich ongerust over onze broeders buiten het rijk, dat zij niet goed weten, hoe de wetten zijn van het land hunner afkomst.

Doordat zij dat niet goed weten, zinken zij hoe langer hoe lager en verliezen zij door eigen schuld hun onderdaanschap en hun eer en positie als mensch.

Wanneer het zoover komt dan wordt men ongelukkig, en dat is waarlijk jammer. Daarom heeft nu Z. E. Tiok Taij Sien te 's-Gravenhage, die de Hwa Kiauw lief heeft evenals zijn eigen kinderen en broeders, die vereeniging opgericht te 's-Gravenhage en heeft Z. E. een model vastgesteld, dat later door tusschenkomst van Siang Hwe of Hak Tong, onder onze natie zal worden verdeeld. Dat model zal dan worden uitgelegd en na te zijn ingedeeld behoort het aan de dichtst bij zijnde Siang Hwee of Hak Tong te worden ingeleverd... opdat die modellen tot een boek verzameld kunnen worden en opgezonden naar 's-Gravenhage, de zetel van Z.E. Liok Taij Sien, om verder te worden doorgezonden naar onze Regeering te Peking, opdat zij onze natie zoude kunnen beschermen en wij onze eer en positie als mensch kunnen verkrijgen. Die staten behooren allen binnen 6 maanden naar 's-Gravenhage teruggezonden te zijn: wij verwachten, dat gij uw belang inziet. Dit is onze hartelijke wensch.

Namens Z.E. Liok Taij Sien,
De Secretaris:
Ong Kong Kie.

De Locomotief nam deze mededeelingen omtrent de woelingen onder de Chineezen uit bovengenoemd blad over en voegde daaraan toe:

„dat ook te Semarang het registreeren van „Chineesche onderdanen" sinds twee weken in vollen gang is, en dat ook daar de meesten zich laten inschrijven aan den Chineeschen kant. De Chineesche ambtenaar heeft indertijd de zorg voor de registratie opgedragen aan de vereeniging Siang-boe alhier, welke handelsvereeniging zich, zooals men weet, nooit bemoeit met politieke zaken.

„Deze feiten van den dag staan klaarblijkelijk in verband met de nieuwe wet op het Chineesche onderdaanschap, 't eerst door de Preangerbode gepubliceerd en vervolgens door ons besproken in ons nummer van 17 Juni j.l. Aan deze wet wordt thans door tusschenkomst van den Chineeschen gezant te 's-Gravenhage op Nederlandsch gebied uitvoering gegeven en dit op eene voor Nederland vernederende wijze!"

„De Nederlandsche Regeering schijnt al deze dingen maar goed te vinden, en onze Nederlandsch-Indische Regeering laat gods water over gods akker loopen: Après nous le déluge! Zij laat toe dat Chineesche regeeringspersonen eene inspectie houden over Nederlandsche onderdanen in Indië, welke inspecteurs reeds tweemalen achtereen (geheel in strijd met de diplomatieke gebruiken!) met maritiem vertoon hier te lande arriveerden. Zij gedoogt op het oogenblik, dat de Chineesche Regeering Nederlandsche onderdanen laat registreeren als Chineesche onderdanen, en heeft er niet over gedacht den Chineeschen gezant onder 't oog te brengen, dat zulk een voornemen toch eerst eens een onderwerp van beraadslaging tusschen de Chineesche en de Nederlandsche Regeering behoorde uit te maken. Onze Regeering doet niets en heeft klaarblijkelijk geen flauw besef van wat China wil en welk programma China sinds 5 jaren bezig is ten uitvoer te leggen. De gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië maakt er niet om, als in zijne eigene residentie zonder zijne voorkennis een door China gezonden ambtenaar Nederlandsche onderdanen als Chineesche onderdanen registreert. Als China het straks in 't hoofd krijgt, belasting te heffen van zijne onderdanen zal men dit ook toelaten. Sinds 5 jaren reeds is dit spelletje aan den gang tot schande van Nederland.

„Wij begrijpen niet, dat de gouverneur-generaal dat registreeren niet verbiedt en de daarmede belaste Chineesche ambtenaren niet terugzendt naar China. Of is 't dat wij niet durven? Durft Nederland al een nog wat in te brengen tegen een landje, dat nog kleiner is (Venezuela?). Of is 't absolute onverschilligheid bij Regeeringspersonen, aan welker beleid de toekomstige belangen der kolonie zijn toevertrouwd?

Wat moet dat worden? Een nieuwe Nederlandsche gezant te Peking, die niets weet van de verhouding tusschen China en Nederl.-Indië, een nieuwe minister van Koloniën, die er precies evenveel notie van heeft en een Indische Regeering, die door geen enkel woord en geen enkele daad laat bemerken, dat zij zich van deze gewichtige zaken iets aantrekt!"

WEST-INDIË.

SURINAME.

Door de Koloniale Staten is het voorloopig verslag uitgebracht op de ontwerp-verordening tot wijziging der verordening op de inkomstenbelasting.

Bij de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling over de begrooting voor 1910 werd reeds door de Koloniale Staten in het midden gebracht, dat, alvorens de vraag te beantwoorden, of onverwijld moest worden overgegaan tot belastingverhooging, de Staten van het bestuur volledige inlichtingen wenschten te erlangen omtrent de cijfers der inkomsten en uitgaven der kolonie over de laatste tijden, in het bijzonder wat betreft het jaar 1908 en het loopende jaar. Eerst dan toch, indien blijken zou, dat de stijging der gewone inkomsten van de kolonie in slechte verhouding stond tot die der jaarlijks terugkeerende huishoudelijke uitgaven in engen zin, zou er reden bestaan om tot belastingverhooging te besluiten.

Uitdrukkelijk wenschte men intusschen te doen uitkomen, dat met 't voorgaande niet bedoeld werd 't onvoorwaardelijk afwijzen van de aanhangige voorstellen tot belastingverhooging, maar dat, naar het eenparig oordeel der leden, hier aan 't woord, deze voorstellen eerst dan kunnen worden goedgekeurd, wanneer de noodzakelijkheid daarvan vaststond en de grens voor de draagkracht der bevolking daardoor niet werd overschreden.

In het betoog werd verder uiteengezet, dat het financieele plan-Idenburg niet uitvoerbaar was, daar dit thans eene belastingverhooging van omstreeks *f* 300000 zou noodig maken, terwijl telken jare een nieuwe en steeds stijgende verhooging, te beginnen met een bedrag van *f* 32000, in 1910 zou noodig zijn.

Aanbevolen werd een nieuw financieel plan waarbij van de streng huishoudelijke uitgaven een deel zou worden overgebracht naar de rubriek uitgaven, waarvoor de hulp van het moederland niet kan worden ontbeerd.

Tevens werd een streng doorgevoerde bezuiniging op de uitgaven aanbevolen, onder andere door het nalaten van nieuwe maatregelen, die zonder dadelijk nut voor de kolonie voor deze groote geldelijke verplichtingen medebrengen.

De slotsom is, dat al de leden op één na verklaren, dat zij zich thans niet in staat achten over te gaan tot eene behandeling in onderdeelen van de aanhangige ontwerpen tot belastingverhooging (Bijlagen 1908—1909 Nos. 19, 21 en 29). Zij meenden daarom het Bestuur te moeten verzoeken, zijn inzichten omtrent den financieelen toestand der kolonie in de naaste toekomst wel aan de Staten te willen mededeelen. Zoodra deze inlichtingen zouden zijn verkregen, stelde men zich voor, tot een meer gedetailleerde behandeling der ontwerpen te zullen overgaan.

Getroffen door de groote vlucht, die de cassavecultuur elders in West-Indië heeft verkregen, heeft de heer Bosch Reitz zich in verbinding gesteld met een Amerikaansche maatschappij, die zich bezighoudt met den opkoop van cassave, voornamelijk voor de bereiding van stijfsel (gomma). Deze maatschappij doet o.a. groote zaken op Jamaica.

Op een schrijven van den heer Bosch Reitz ver-

klaarde deze maatschappij zich bereid om in Suriname ruwe cassave op te koopen. De eenige voorwaarden, die zij daarvoor stelt, is dat de cultuur op eenigszins uitgebreide schaal zal worden ter hand genomen, en de verschepingsgelegenheid gunstig is.

Dit laatste is reeds het geval, dank zij de wekelijksche vruchtenbooten, die van Suriname op New York varen.

En het verbouwen van cassave op grooter schaal dan tot nu zal zeker geschieden, indien de landbouw overtuigd is van de levensvatbaarheid der zaak.

De Amerikaansche onderneming biedt aan te betalen 60 cent per 100 pond ruwe cassave.

Die prijs schijnt niet hoog.

Het landbouw-proefstation verkreeg van eenige proefvelden cassave op Lelydorp een opbrengst, van 12 maanden cassave, van 30.000 kilogram per hectare (de zoogenaamde „boeroe tiki" cassave werd hier verbouwd). Berekend op 60 cent per 100 pond, zou dit een opbrengst geven van *f* 3.60 per hectare. Deskundigen zullen moeten uitmaken, of bij dezen prijs de cultuur op groote schaal loonend zou zijn.

Waar het hier een zaak geldt, die van groote beteekenis kan worden voor de kolonie, gaf Onze West den heer Bosch Reitz in overweging om de Vereeniging voor den grooten landbouw uit te noodigen de leiding in handen te nemen.

De laatste verscheping van bananen bedroeg 14931 of 12625 volle bossen.

Hiervan waren 9031 9-hands bossen, 3864 8-hands en 2036 7-hands.

Afgekeurd werden 483 bossen of 3,13%.

Onze West meldt, dat de heer Bolten, op grond van eigen proefneming, tot de slotsom is gekomen, dat de bijenteelt voor landbouwers een niet onaardig bij-winstje kan opleveren. Van de maanden November tot Mei verkreeg de heer Bolten van één kast ongeveer 100 kilogram honig. En dat was nog wel van ingevoerde bijen, die hier meer dood dan levend waren aangekomen.

Met de opname in verband met den mogelijken aanleg van een spoorweg naar Saramacca is dezer dagen een aanvang gemaakt.

Scheen aanvankelijk het voornemen om voor het stadsgedeelte gebruik te maken van den bestaanden spoorweg, vanwaar dan een zijtak zou worden aangelegd naar Saramacca, de opname, die thans plaats vindt, strekt zich ook uit tot een zelfstandige lijn door de stad, loopende van het Vaillantsplein door de Keizerstraat, Wanicastraat en Gemeene Landsweg naar den Saramacca-polder.

Voor de verkiezing van een lid der Koloniale Staten moet herstemming plaats hebben tusschen de heeren van Loenen en Gonggrijp.

Onze West vermeldt het overlijden van den heer F. P. Penard, een der gebroeders, die vooral de laatste jaren de aandacht trokken door hun boekwerken, over de vogels der Guyana's, de Indianen enz. Voor de familie, zijne moeder en niet het minst voor den achterblijvenden broeder, is dit heengaan zeker een zware slag. Zondagmiddag werd het lijk hier te Paramaribo ter aarde besteld.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De letter W op de uniformknoopen der ambtenaren, zegt de Bintang Soerabaja, kan beteekenen: Willem, Wilhelmina, Wet, Wadjib (plicht); in symbolieken zin gesproken, geeft ze te kennen, dat de drager trouw zal zijn aan den vorst (vorstin), de wet met rechtvaardigheid zal toepassen en zijn plicht zal doen overeenkomstig den door hem afgelegden ambtseed.

Zij, die dit distinctief dragen, zullen geëerd worden, indien zij zich aan die woorden houden. De schrijver wenscht zijne bespreking te bepalen tot de letter W in de beteekenis van wadjib (= plicht). Iemand, aan wien bij besluit van den Gouverneur-Generaal of van diens vertegenwoordiger het recht is toegekend de W-knoopen te dragen, kan men gelijk stellen met iemand, die een „bintang" (= ster, ridderorde) gekregen heeft, wier glans niet door een onwaardige daad verduisterd mag worden. Zou het, vraagt het blad, met de waardigheid van een ridder der Militaire Willemsorde, van den Nederlandschen Leeuw of van welke andere ridderorde ook, — stroken om bijv. op de passer te stelen? De ridderorde verheft den drager tot den adel en wie een ridderorde draagt, is verplicht, zijn stand hoog te houden en mag geen daden plegen, welke zijn naam bezoedelen kunnen. Hetzelfde moet men verwachten van iemand, wiens ambtskleed voorzien is van gekroonde W-knoopen.

De luitenant, de kapitein der chineezen bijv. mogen de beleefdheidsvormen tegenover hunne rasgenooten niet uit het oog verliezen. Wie zich onder de adellijken rekent en zich niet als zoodanig gedraagt, doet als de bedrieger Togog*), die zich in de huid van een edelman gehuld heeft.

Menigeen denkt zijn aanzien te verhoogen, door tegen zijne minvermogende medemenschen onbeschoft te zijn en hen te vernederen. Een dergelijke handelwijze stelt hem, die ze begaat, nog lager dan dengene, die vernederd wordt.

Voor ambtenaren, die hunne plichten niet kennen, is de gekroonde letter W dikwijls geen symbool, dat hen verheft, maar een middel, dat zij aangrijpen om hunne brutaliteit te toonen.

Wanneer zij bijv. naar een tandak-partij gaan of een verdacht huis bezoeken, laten zij de knoopen niet thuis, opdat zij bij de dansmeiden en bij de vrouwen van slechte zeden een goeden indruk zouden maken! Ja, dikwijls wordt dit distinctief gebruikt als een vrijbiljet om in de huizen van ontucht binnen te treden, of als een hulpmiddel om in de zakken der desahoofden te tasten, met het voornemen om het geld, dat zij daaruit halen, niet meer terug te geven.

Is het niet schandelijk, roept schrijver uit, dat men op die wijze de gekroonde W-knoopen misbruikt?

Elke ambtenaar, vervolgt hij, is in staat aan de verheffing van zijn ras mede te werken, als zij maar hun plicht doen overeenkomstig hun eed en een vader zijn voor hunne ondergeschikten.

De eenvoudige inboorlingen van Java zou men kunnen vergelijken bij de leerlingen eener Fröbelschool, waarin onderwijs wordt gegeven door de inlandsche ambtenaren met den regent aan het hoofd, wiens regelingen en aanwijzingen door de kinderen stipt uitgevoerd moeten worden.

De desascholen, de eerste en tweede klasse scholen zullen tot niet veel goeds leiden, wanneer de inboorling niet vooraf goede voorbereiding heeft gehad. Te Serang, Karang Anjar, Poerworedjo en Wonosobo hebben de regenten het initiatief hiertoe genomen, maar op andere plaatsen ziet men nog weinig teekenen van ontwaken op dit gebied.

De algemeene vooruitgang van Java kan immers niet komen alleen van de bovenste lagen der maatschappij; de ontwikkeling moet tot in de onderste lagen doordringen, tot die miljoenen, die het eigenlijke lichaam van Java vormen. Het is niet voldoende om alleen scholen te geven. Want welk nut trekt men van het lezen en schrijven, wanneer de Javaan steeds verkwistend blijft en niet aan de toekomst denkt? Het voornaamste, dat men hem leeren moet, is: orde op zijne zaken te stellen. Hij moet leeren, om, evenals de chinees, zuinig met het geld om te gaan.

Men heeft allerwege proeven genomen met de loemboeng desa (desaschuren); nu moet men den kleinen man ook tot sparen aanzetten, en hen, die het ruim hebben, trachte men over te halen een deel van hunne inkomsten bij de bank te brengen. Men leere den Inlander zijn zuur verdiende penningen van drie à vier maanden niet binnen een paar dagen op te maken, om dan verder in zorg en kommer te leven.

Zoo is de Javaan b.v. gewend om in de maand Redjeb huwelijken te sluiten en de kinderen te doen besnijden, hetgeen gepaard gaat met groote feesten. Heeft hij geen geld daarvoor, dan gaat hij links en rechts leenen of vraagt bijdragen aan vrienden en verwanten.

Men zegt, merkt schrijver schamper op, dat de javanen mohammedanen zijn. Wijs mij een plaats in den Qorân aan, waarin de verplichting staat, om meer uit te geven dan men zou kunnen en dit alleen om een verouderd gebruik te volgen. Hierbij zouden de prijajis kunnen toonen hun plicht te begrijpen. Een plotseling, streng verbod in deze zou ontevredenheid bij den kleinen man opwekken; maar wanneer zij in elke desa de inwoners bijeenroepen en hen met zachtheid wijzen op het nutteloze van op die wijze geld te vermorsen, wanneer zij wilden optreden als onderwijzers tegenover leerlingen eener Fröbelschool, dan zouden de onder hen staande rasgenooten op den duur wèl naar hen luisteren. Daartoe is echter noodig, dat ook de regent door een prentah aloes (= zachte dwang) zijne prijajis in deze richting aanzet, want velen hunner verschillen in aard niet veel van de paarden, welke voor een huurrijtuig loopen. Wanneer de koetsier niet flink aan de teugels trekt, hen niet met den zweep den rug streelt, blijven zij den geheelen dag pal staan, zij durven, ja, zij willen niet vooruit. Zoo is nu eenmaal hunne natuur. Wanneer de kleine man, eindigt schrijver, leert inzien, dat verkwisting tot schade en schande leidt, wanneer hij eenmaal de waarde van het geld kent, dan eerst zal hetgeen hij op de scholen leert, hem tot nut strekken. Zouden alle regenten de plichten, hun opgelegd door het dragen van de knoopen met de gekroonde letter W ook in deze leeren begrijpen! Mogen zij met de hulp van den God der Islamieten daartoe komen!

In de Tjahaja Sumatra wijdt Boemi poetra (= inboorling) een artikel aan het groote nut van leesgezelschappen. Het lezen, zegt hij, vermeerdert onze kennis en verruimt den blik; wij kunnen de boeken, welke wij lezen, als onze trouwe vrienden beschouwen, die onze aandacht op goede dingen vestigen, ons op onze fouten wijzen en ons op het rechte pad leiden.

Het boek is daarbij niet veranderlijk als de mensch: de inhoud blijft altijd dezelfde. Wat het vandaag

* Togog en Sorowito waren de volgelingen der Korawa's, Semar, Petroek en Nolo garong, die der Pandawa's (in den Pandoecyclus) der wajang (het javaansche schimmenspel).

FEUILLETON.

De Pamor-smeedkunst op de Brusselsche Tentoonstelling.

Voor hen, die eenig belang stellen in de edele pamor-smeedkunst, een enkelen kunstnijverheidstak, waarmede ik mij nu bijna zes jaren bemoeid heb, met het doel om hem zoo mogelijk tot herleving te brengen en dus van een dreigenden ondergang te redden — 't volgende:

Meer dan eenig ander geschrift, dat ik daarover, soms de drukkosten zelf in voorschot betalende, heb doen uitgeven — heeft mijn opstel in dit blad van 3 December van 't vorige jaar: 't Behoud en de herleving van een echt Javaansche kunst", uitgewerkt. Van die maand af heeft de empoe met zijn helpers voortdurend voor mij, of juister: voor anderen door mij, te werken gehad, en hij en zijn helpers zijn daarbij wel gevaren, maar ook zijn kunst.

„Hij werkt hoe langer hoe beter", zei mijn gebieder, pangeran adipati arja praboe Soerja di Laga en dat is waar.

Zonder uitzondering kreeg ik van allen, die mij verzocht hadden voor hen één of meer pamor-wapens te laten smeden, brieven, die niet slechts eenige woorden van dank, maar ook betuigingen van hooge waardeering inhielden, die mij niet minder voldoening gaven dan aan den wapensmid, dien ik ze in zijn taal overbracht.

En die brieven kwamen uit Midden-, Oost- en West-Java, maar ook uit de Buitenbezittingen, o.a. uit Deli, waar men verrukt was over den arbeid, die de verwachtingen overtroffen had. Anderen hadden hun wapens aan Javanen van rang en ervaring laten zien, die erkenden, dat ze niet geloofd hadden, dat zulk schoon werk nog geleverd kon worden. Iemand van zeer hoogen adel vreesde, dat wij „mooier kerissen zouden maken dan de zijne."

...Welnu: dat zij dan zoo! Ik mag 't lijden, en ik wilde, dat ik alle werkelijk edele kunstnijverheidstakken van voor dezen éénen kunsttak door te worstelen. Hij gaf mij vrijheid smeedproeven te laten nemen op zijn kosten. En door die hulp kwamen we van 't al te dure pamor Parambanan op 't nikkelstaal van oude fietsen, dat 5 procent van dat edele metaal inhield, op een ander nikkelstaal van 35 pCt., dat de resident Couperus uit Amerika het komen, en op de onzuivere nikkelblokjes uit een Chineesche toko, wier eigenaar al heel spoedig begreep dat daarmede heel wat meer te verdienen viel, en dus den prijs ervan geleidelijk opsloeg, totdat ik de eerste 150 zuivere nikkelplaatjes van den grootindustrieel Krupp uit Bensdorf in Nieder-Oesterreich ontving, waarvan ik één derde voor mij behield, en tweederden aan den resident afstond.

De andere ambtelijke uitzondering was — en is — de volijverige kontroleur Jasper, de man die ambtelijk belast is met de studie der Indische kunstnijverheid in haar ganschen omvang, en dien ik het voorrecht gehad heb in de werkplaats van den empoe van Pakoealaman te brengen en voor 't oude aambeeld, dat diens voorvader in 't achtste geslacht reeds als zwaardveger in Madjapahit gebruikt heeft.

(Wordt vervolgd.)

-edkeurt, zal het morgen niet afkeuren. Een goed -oek maakt zich van ons gemoed meester. Wanneer -ij een mooi gedicht, dat vreugde of droefheid be-hrijft, lezen, worden wij ook verheugd of droe-g gestemd.

Wat wij al in onze jeugd leeren, draagt dikwijls, -s wij volwassen zijn, nog vruchten.

De boeken brengen ons in den kring der geleer-e mannen; zij leeren ons kennen, wat deze gedaan -bben, wij hebben gelegenheid hen te volgen, wij -nnen hunne waarschuwende stem hooren, en het -oor hen gegeven voorbeeld volgen.

Maar, waarschuwt hij, men zij voorzichtig in de -uze van boeken. Slechte lectuur is nog verderfe-jker dan vergift. Wanneer wij vergift innemen, -aan wij dood en slechts ons lichaam vergaat, maar -anneer wij slechte boeken lezen, wordt ook onze -iel bedorven.

Emerson geeft in zijn werk: „Society and Solitude" den volgenden raad: „lees geen boek -at nog geen jaar oud is, lees geen boeken, die -iet gunstig bekend staan, lees geen boek, waar gij -iet van houdt."

Onder alle rassen van eenige ontwikkeling zijn -ereenigingen opgericht om gelegenheid tot lezen te -even.

Wanneer wij 's middags of op een Zondag de -oning van een europeeschen vriend, hetzij hij con-roleur, onderwijzer, officier of ingenieur is, bin-nentreden, vervolgt schrijver, zoo zien wij naast den -oel van den huisheer een trommel, gevuld met al-erlei boeken en tijdschriften, van een leesgezelschap -fkomstig. De gastheer is lid van dat leesgezelschap -n krijgt zoodoende iederen Zaterdag nieuwe lectuur.

Tegenwoordig treft men hier en daar ook leesge-zelschappen aan, door inlanders en indo-chineezen -pgericht. Aanvankelijk bestonden de leden er van -it inlandsche ambtenaren, maar later zijn ook niet-ambtenaren tot het lidmaatschap toegetreden. Schrij-ver noemt een veertiental van dergelijke leesgezel-schappen op, verspreid over Java. Dit feit stemt -hem tot vreugde. Hij brengt daarom hulde aan de personen, die ze hebben helpen oprichten en wenscht -dat zij zich mogen vermenigvuldigen tot heil niet alleen van hare leden, maar van de gansche Javaan-sche maatschappij.

Zoo zij mijn bede, Amen, eindigt hij.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Velen in Indië, zegt Tan Goan Kiat in de Ho Po, die zich beschouwen als te behooren tot de Jong-Chineezen, zijn dit niet in werkelijk-heid, doch slechts in schijn. Zij weten niet eens, wat het verschil is tusschen de kaoem moeda (= jong China) de vooruitstrevende, en de kaoem koeno (= oud China) de conservatieve partij.

Verscheidene hunner denken, dat, wanneer zij zich slechts van de haarvlecht hebben ontdaan en zich kleeden naar de europeesche mode, zij daardoor al-leen reeds deel uitmaken van de vooruitstrevende partij, en zij beschouwen dan ook de personen, die nog met een haarvlecht loopen en de nationale klee-derdracht nog niet hebben afgelegd, als te behoo-ren tot de conservatieve richting.

Als dit zoo ware, roept schrijver meesmuilend uit, zou het er in den tegenwoordigen tijd heel mooi uitzien met onzen vooruitgang!

Wat toch is vooruitgang? Ligt het wezen van den vooruitgang in de korte haren en de europeesche kleederdracht? Zij, die dit meenen, zijn op een dwaalspoor. De drang tot vooruitgang is ieder volk aangeboren. Ook wij, chineezen, mogen bij de an-dere rassen daarin niet achterstaan. Wij moeten denkbeelden aanhangen zooals de ware vooruitstre-venden die hebben. Wij moeten ons gezond ver-stand gebruiken, ons behoorlijk ontwikkelen, recht-schapen en beleidvol zijn, daarbij genegen om an-deren, die moeielijkheden ondervinden, te helpen en bereid om vereenigingen, die een goed doel nastre-ven, te steunen. Wij moeten het bijgeloof trachten uit te roeien, in alles wat verkeerd is, verandering brengen, daarentegen alles wat goed is, handhaven. Het is ook noodig, dat wij het Tjing im (het mandarijn-chineesch) kennen, maar daarin ligt niet opgesloten, dat men hiermee volstaan kan. Al kende men honderd talen, indien men handelt als iemand, die den vooruitgang niet bevordert, behoort men niet tot de jong-chineesche partij.

Men denke ook niet, vermaant hij aan het slot, dat alléén lieden beneden de 30 jaren tot de voor-uitstrevende partij kunnen behooren en dat zij, die 60 of 70 jaren oud zijn, steeds onder de conserva-tieven gerekend moeten worden. Ouden van dagen, die gezonde gedachten hebben, bereid zijn om ver-ouderde regelingen, welke den vooruitgang belem-meren, af te schaffen, behooren even goed tot de kaoem moeda; jonge mannen daarentegen, die met antieke ideëen rondloopen, zijn conservatief.

Van Vreemde Koloniën.

In Boven Perak.

De directeur van den botanischen tuin te Singa-pore, Ridley, heeft onlangs met eenige andere Euro-peanen een tochtje ondernomen naar Boven-Perak, om daar te zoeken naar bijzondere soorten op het gebied der flora en fauna op het schiereiland Ma-lakka.

De Straits Times teekende uit den mond van den reiziger eenige wetenswaardige bijzonder-heden op betreffende de bewoners dier afgelegen streken.

In het gebied der Termangah-rivier kostte de quaestie van het vervoer het gezelschap heel wat hoofdbrekens. De mannen in die streek waren als koelies volkomen onbruikbaar. Afgezien van het feit dat de lieden daar zeer schuw zijn voor de blanken, komt er nog bij, dat de menschen er in hooge mate verslaafd zijn aan het opium. Een der hoofden in dat gebied besteedt maandelijks een bedrag van 40 dollars aan opium en staat bij een Chineeschen ke-deh-houder, van wien hij het heulsap betrekt, voor een bedrag van 1000 dollars in het krijt. En toen het gezelschap er eindelijk voor den tocht naar het binnenland in geslaagd was twee koelies te huren, moest den eersten dag den besten de boy van den heer Ridley de vracht van een der dragers overne-nemen — de man had den dollar, dien hij als voor-schot had ontvangen, onmiddellijk in opium omge-zet. Het had intusschen heel wat moeite gekost die twee koelies te bekomen, daar, gelijk gezegd, die lieden groote schuwheid tegenover den Europeaan aan den dag leggen. Die schuwheid is aan vrees toe te schrijven, waarvan b.v. bleek uit het feit dat, terwijl de Europeanen in die streek vertoefden, ver-schillende huisgezinnen met al hun hebben en hou-den in een huis samenhokten en dit barricadeerden, uit vrees, dat de Europeanen hen zouden bestelen.

Ook kreeg het gezelschap in die streken aanra-king met de wilde Sakais, die de heer Ridley be-schrijft als van een goed uitziend, donker type met krullend haar.

De lieden leven in de boomen of onder den grond en het was niet dan met heel veel moeite, dat zij er toe konden worden bewogen om zich met de blan-ken te verstaan. Een poging werd gedaan om hen omtrent hun godsdienst te ondervragen, maar zij be-grepen blijkbaar niet, waar hunne ondervragers het over hadden. Zij gaven echter te kennen, dat, naar hunne meening, een goed mensch na zijn dood door de rivier met den stroom mee wordt gevoerd, ter-wijl een slecht mensch na zijn dood tegen den stroom op wordt gedreven. Toen men hun vroeg, wie toch de wereld had geschapen, bleek dat ze zich daar nimmer het hoofd mee hadden geplaagd. Dui-vels hielden ze er niet op na. Ze waren enkel bang voor tijgers, voor vallende boomen, en voor de bliksem.

Beweerde slavernij op St. Thomé.

De Engelsche luitenant-kolonel J. A. Willie schreef naar aanleiding van het bericht, dat de Engelsche cacaofabrikanten voor de zoogenaamde humanitaire campagne tegen de cacao van St. Thomé in de Ver-eenigde Staten propaganda trachten te maken, aan de Times, dat het blijkbaar den lieden ontgaan was, dat de Portugeesche regeering de werving van arbeiders voor St. Thomé in Angola had verbo-den. Het motief, dat Cadbury en anderen aanvoer-den voor de boycot van de cacao van St. Thomé, nl. dat de arbeiders in Angola werden geworven op eene wijze, die aan den ouden slaventijd deed denken, bestaat dus niet meer. Waarom gaat men dan toch voort met dien boycot-veldtocht, indien niet commercieele, instede van de op den voorgrond gestelde humanitaire beweegredenen daaraan ten grondslag liggen?

Wat nu die gewraakte werving in Angola betreft en de mate van verantwoordelijkheid daarvoor van de planters op St. Thomé, schreef Willie het vol-gende:

„Er zijn afschuwelijke wreedheden gepleegd in het Afrikaansche binnenland. Dit is bevestigd door de Ooz de Angola, een moedig te Loanda uitko-mend blaadje, welks beschuldigingen, naar ik ver-neem, bij een onderzoek, dat door het bestuur werd ingesteld, gegrond zijn bevonden, waarop het noo-dige is verricht. Maar geen van hen, die zooveel te zeggen hadden over die werving van arbeiders voor St. Thomé, heeft er aan gedacht, dat elke vermin-king, elk sterfgeval op den tocht naar de kust on-der de aangeworvenen een schadepost voor de plan-ters van St. Thomé beteekende.

De humanitairen, die den ondergang van den plan-ter wenschen, vergeten dat deze, al ware het alleen op utiliteits-gronden, evenzeer het wegnemen van deze misstanden verlangt als zij, en dat, indien hem dit niet gelukt is, de schuld niet aan hem ligt. Zijn aanhoudende klacht is, dat zijn eigen regeering niets voor hem doen wil, zoodat hij geheel op zichzel-ven aangewezen staat tegenover benadeeling door de werfagenten eenerzijds, leugenachtige voorstellingen anderzijds, en een boycot op den koop toe.

„Op gelijke gronden zouden de humanitairen ook de rijst van Rangoon moeten boycotten, want wat men daar waarneemt, verschilt al zeer weinig van het op St. Thomé gevolgde stelsel. Te Rangoon is het gebruik om aan een maistery (werlagent en opziener tegelijk) een voorschot te geven van 15 tot 20 roepijen per hoofd van de aan te werven arbei-ders en hem dan voor de werving naar Indië te zenden. Hoe hij de lieden krijgt is zijn zaak. Bij duizenden komen die arbeiders naar Rangoon, mee-rendeels zeer laag staande wezens, die dan een con-tract moeten teekenen, dat door den maistery mede onderteekend wordt, ingevolge eene Indische wet, die weinige van de door de Portugeesche wet gegeven waarborgen bevat. Maistry en arbeiders worden door een voorschottenstelsel vastgehouden en voor den oogst naar de rijstvelden gezonden, terwijl zij daarna te werk gesteld worden in de rijstpelmolens, waarbij hun persoonlijke vrijheid on-geveer dezelfde is als die van de meeste fabrieks-arbeiders. Van hunne huisvesting te Rangoon bij de rijstpelmolens, van de malaria in vele gedeelten van het land, waar zij op de rijstvelden moeten werken, en van de epidemieën, cholera en pest, waardoor zij van tijd tot tijd worden bezocht, is het beste, zoo min mogelijk er van te zeggen. Loopen ze weg, het-hetgeen wel eens voorkomt, dan voorziet de wet in hunne aanhouding en gevangenzetting tot tijd en wijle zij het geraden achten het werk maar weer op te vatten. Op Ceylon gelden deze bepalingen zelfs voor de huisbedienden, maar in de praktijk zijn het alleen slechte meesters, die daartoe hun toevlucht nemen. Te betoogen, dat zulk een wet in beginsel onnoodig is of slecht, tenminste voor zoover den koelie aangaat, is het vitale onderscheid tusschen Oost en West, blank en zwart, uit het oog te ver-liezen. Maar, waar ik hier in het bijzonder de aan-dacht op wil vestigen, is, dat wij, Engelschen, in dit opzicht niet zulk een standpunt innemen, dat het aan ons zou staan om de Portugeezen te veroor-deelen......

„Het is niet de schuld van den planter, dat de serviçal van St. Thomé niet naar de plaats van herkomst kan worden teruggezonden, omdat alle ge-gevens daaromtrent ontbreken. De Angolees in den oertoestand is een dier gelijk — hij heeft geen te-huis en geen huisgezin. Dit moet wel in het oog gehouden worden tot recht begrip van de zaak. Hij verkeert in een overeenkomstig geval als een voor den dierentuin bestemde aap, met dit verschil, dat de dierentuin gemeenlijk te vinden is in streken met een voor het apenleven hoogst ongeschikt klimaat, terwijl van het nieuwe verblijf van den Angolees juist het tegendeel moet worden gezegd. De eilan-den, met hun voor Europeanen doodelijk klimaat, zijn een waar paradijs voor de negers of zouden dit zijn, indien de Angolees daar slechts zijn ideaal zag verwezenlijken — absoluut niets doen, volop rum, en geen zorg voor den dag van morgen. Hij is immers tegen de malaria, en wanneer nu wordt aangevoerd, dat de sterfte onder de neger-arbeiders van St. Thomé dan toch zeer hoog is, is het ant-woord daarop tweeledig: ten eerste, dat het niet aangaat de sterfte-statistiek in West-Afrika te verge-lijken met die van eenige Engelsche stad; ten tweede dat de waarheid niet gezegd wordt ten aanzien van de oorzaken van het hooge sterftecijfer. Dr. Selva-do Motta, een geneeskundige in Lissabon, die van 1903 tot 1906 op St. Thomé vertoefde, heeft de uit-komsten van een zorgvuldige studie dier oorzaken medegedeeld, namelijk dat de sterfte onder de negers op de ondernemingen bijna uitsluitend aan twee oor-zaken moet worden toegeschreven, het misbruik van alcohol en het aardeten. Hij voegt daaraan toe, dat zoo het mogelijk ware, die twee ondeugden van den neger uit den weg te ruimen, de sterfte met 90% zou afnemen."

Mopperen maar!

In een schrijven uit Senegal aan de Dépêche Coloniale werd medegedeeld, dat de regentijd daar vroeg was ingevallen, zeer ten genoege van de landbouwers en van de handelslieden. De eersten ver-wachtten een prachtigen oogst en de laatsten heel wat product om te verhandelen.

Maar......

„Die regenstroomen zijn nog al genadig geweest

voor den spoorweg. Op enkele plaatsen werd de lijn beschadigd, nl. tusschen Sebikotane en Pout, waar het bleek, dat niet voldoende gezorgd was voor het water, zoodat dit een gedeelte van den weg vernielde. In enkele dagen was de schade hersteld en werd het verkeer hervat. Maar, hoe regende het klachten en niet zeer malsche gedurende die korte interruptie. En dan alles, wat ik zooal naar mijn hoofd kreeg toen ik de critici er op wees, dat „zulke dingen ook in Frankrijk voorkomen." Hier gaat de regel blijkbaar niet op bij die lieden, dat de volmaaktheid niet van deze wereld is."

Deze schrijver, die zich voor het eerst in de koloniën bevond, merkte verder op, dat niettegenstaande de heerschende hitte de critiek oftewel het afbreken danig aan de orde was.

Niet allen zijn blijkbaar zoo gauw tevreden als de Hollander in zijne koloniën......

De Noordwestgrens van Engelsch-Indië.

Volgens de laatste berichten van den correspondent van de Standard moet het in verschillende deelen van de grensstreken van Engelsch-Indië verre van rustig zijn, zoodat het waarschijnlijk wordt geacht, dat de opvolger van lord Kitchener als opperbevelhebber van het engelsch-indisch leger, sir O'Moore Creagh, zich onmiddellijk na het bevel te hebben aanvaard zal genoodzaakt zien, om eenige dwangmaatregelen te treffen tegenover enkele grensstammen, zooals de Mahsoeds en Khostwals.

De meeste wegen in die streken worden onveilig gemaakt door maraudeurs en van tijd tot tijd zendt men er troepen heen om opruiming te houden in de het meest verontruste streken. In de maand Juli ll. werd een vliegende colonne van de te Bannu gelegen brigade uitgezonden tot opsporing van maraudeurs, maar niettegenstaande de colonne in 40 uren tijds ongeveer 80 kilometer aflegde, kwam zij toch te laat. De vogels waren gevlogen en in het gebergte gevlucht. Van de colonne overleden twee man tengevolge van vermoeienis op den terugweg naar Bannu. Later kwamen nog herhaaldelijk berichten in van maraudeurs, waarop door de cavalerie eenige malen eene excursie werd ondernomen.

De noordwest-grens van Engelsch-Indië staat herhaaldelijk bloot aan dergelijke verontrustingen en in vele gevallen zijn het de mullahs, die den lieden wijs maken, dat de Emir van Afghanistan een opstand zou begunstigen.

Op de grens van het gebied der Waziris is thans groote waakzaamheid geboden, daar het engelsche bestuur daar een verbitterden vijand heeft in den mullah Powindah, die sedert 1902 er op uit was, zich van wapenen en munitie te voorzien. Na zich eenige jaren op den achtergrond te hebben gehouden, gaf Powindah in den laatsten tijd weer teekenen van leven en zou het wel eens kunnen zijn dat hij den heiligen oorlog tegen het engelsch-indisch bestuur ging prediken. Mocht het zoover komen, dan zal Engeland wel niet eer rusten voor het dien vijand in handen heeft om hem uit die streek te verbannen.

Malariabestrijding.

Dr. W. J. Simpson heeft in een verslag aan het Engelsche ministerie van koloniën het een en ander medegedeeld betreffende de bestrijding van malaria in de Engelsche koloniën in West-Afrika.

Indien met de door de medici in West-Afrika opgedane ondervinding in de practijk rekening ware gehouden, dan zouden de groote steden aldaar zich in een gunstigen gezondheidstoestand kunnen verheugen. Maar voorzooverre de openbare gezondheid betreft zou het weinig onderscheid hebben gemaakt, indien de deskundigen kalmpjes thuis gebleven waren, daar hunne raadgevingen eenvoudig weg werden genegeerd.

Wel is waar is de toestand niet meer van dien aard, dat Sierra Leone en de andere West-Afrikaansche koloniën met recht kunnen worden geacht, den naam te dragen van het graf van den blanke, maar toch is de toestand er nog allesbehalve aanlokkelijk voor den Europeaan.

De tijden zijn zeker voorbij, waaarin, gelijk blijkt uit de verslagen der Bazelsche missie, bijna alle zendelingen spoedig na aankomst kwamen te sterven en toen als in het tijdvak 1843—1886 meer dan 33 percent het tijdelijke met het eeuwige verwisselden. Sedert is groote zorg betracht bij de keuze der vestigingen van de Europeanen: zoover mogelijk van de inlandsche wijken, was daarbij de leus, terwijl ook veel gebruik werd gemaakt van kinine als voorbehoedmiddel tegen de malaria.

Dientengevolge is de sterfte onder de Europeanen tot omstreeks vijf percent verminderd. Hiertoe heeft ook het feit bijgedragen, dat voor de ambtenaren in die koloniën en voor de kooplieden, die er niet tegen opzien om op eenigen afstand van hunne kantoren en magazijnen te wonen, kwartieren gebouwd zijn in de heuvelstreken, waar zij niet in de onmiddellijke nabijheid der inlandsche wijken wonen. Ook is er in enkele plaatsen nog voor gezorgd, om de Europeesche wijk af te zonderen van de door inlanders bewoonde gedeelten, maar op vele plaatsen is ook hier niet aan gedacht, zeer ten nadeele van de gezondheid en het gemak van den blanke. In elk geval kunnen de Europeesche ambtenaren tengevolge van de gemakkelijke verbinding met Europa telkens voor den tijd van een jaar tot achttien maanden met verlof gaan. Ook wordt tegenwoordig de matigheid door de Europeanen in hooge mate betaald. Aldus doende, staan de Europeanen er in de West-Afrikaansche koloniën er niet meer zoo voor, dat men deze evenals vroeger het graf van den blanke zou kunnen noemen.

Maar wanneer men vraagt, welke voordeelen de Europeanen in West-Afrika hebben getrokken uit de ontdekkingen van Manson en Ross, en van de toepassing dezer ontdekkingen op de practijk der openbare gezondheid, dan is het antwoord hoogst teleurstellend. De vooruitgang, die kan worden vastgesteld, is er een van individueelen aard, maar niet waar te nemen uit een oogpunt van de openbare gezondheid.

Dr. Simpson somde de verkregen resultaten aldus op: „Er kan, wat de laatste jaren betreft, worden geconstateerd, dat we uit een oogpunt van gezondheid vooruit zijn gegaan, maar de practische toepassing van de uitkomsten der onderzoekingen van Manson en Ross tot bestrijding van de koorts heeft weinig merkbaren voortgang gemaakt. Zoolang deze toestand bestendigd blijft zal de kust steeds een bedreiging uitmaken voor de gezondheid van den Europeaan, en wel in sommige jaren meer dan in andere. De gevolgen daarvan zullen zich niet zoozeer in groote sterfte afspiegelen, dan wel in ziekte en ongeschiktheid voor den arbeid."

Indien dus in den gezondheidstoestand der Europeanen ter Westkust van Afrika ook al merkbare verbetering waar te nemen, dan is dit niet te danken aan de zorgen der gemeenschap, maar aan de zorg van het individu voor het eigen veege lijf. De gemeenschap heeft zoo goed als niets in dit opzicht gedaan, hoezeer natuurlijk ook de inlanders zouden hebben geprofiteerd van de dringend vereischte maatregelen. De reden van deze geringe bestuurszorg wordt door dr. Simpson gezocht in het feit, dat er in geen enkele van de Engelsche koloniën van West-Afrika een bijzondere gezondheidsdienst is aangewezen, zoodat er ook geen enkele autoriteit wordt gevonden, die in het bijzonder voor den toestand op het gebied der openbare gezondheid kan worden verantwoordelijk gesteld.

Hierin behoort, naar dr. Simpson meent, in de eerste plaats verandering te worden gebracht, voordat aan de noodige verbeteringen op dit gebied kan worden gedacht.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Weekblad voor Indië.

De heer R. B. opent Nr. 19 met een stukje over de Inlandsche pers en de aandacht, die men er meer en meer aan schenkt in de Nederlandsche. Hij is er echter maar matig mee ingenomen, want: „Tot dusver zijn het lang niet alle inlandsche bladen, die door inlandsche journalisten worden bediend. Integendeel zijn het meerendeels Europeanen en Chineezen, door enkele inlanders als ondergeschikten geholpen. Zij nemen kennis van de Ned. pers in Indië, ontleenen daaraan veel en vullen het aan met eigen werk. Bij sommige bladen is dat eigen werk van eenige beteekenis, bij andere bijna niet. Het eigen werk draagt bovendien niet zelden een onaangenaam karakter. De inlandsche pers wordt nu en dan misbruikt door Europeanen en Chineezen, om er berichten en beschouwingen in opgenomen te krijgen, die de Europeesche pers verwerpt. Wat er zoo "aangebracht" wordt staat veelal niet hoog."

Om kort te gaan, de schr. acht de tijd nog niet gekomen om de Inl. pers mondeling te beschouwen. „Misschien komt daarin een verandering ten goede, wanneer het vooruitstrevende deel der bevolking, de lagere ambtenaren, die in de Javaansche vereenigingen de hoofdrol spelen, het belang der inlandsche pers zich aantrekken?"

Deze ongunstige beoordeeling latende voor hetgeen zij is, willen wij er even de aandacht op vestigen, dat de schr. (onbewust?) een onbillijkheid begaat tegenover het Kol. Weekblad, door mede te deelen, dat de Nieuwe Courant begon met met de inlandsche pers te bespreken. Is het aan de aandacht van Dr. Broersma, die trouwens het orgaan van Oost en West niet eens noemt, ontgaan, dat nagenoeg de gansche Inlandsche pers met groote ten lot heeft gewaagd van ons Weekblad, dat door zijn rubrieken „Wat de inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt" het voorbeeld heeft gegeven te dezen opzichte? Eerst maanden later volgde o.m. de Nieuwe Courant.

Van de overige bijdragen in dit Nr. worden genoemd: De nieuwe leiders van het Leger des Heils op Java, kolonel Govaars en mevrouw Govaars geb. Wilson (met portret). — In memoriam. A. F. von Dewall (met portret), door Dr. Ph. S. van Ronkel (Een voortreffelijke levensschets, waarbij de allesins bevoegde schrijver de volle aandacht legt op de groote verdiensten van den overledene in zake de Maleische taalbeoefening). — Politiehonden. II. De politiehond in Indië (slot), door Creusesol. — De verovering van de Allahstellingen op 13 Maart 1907 (slot), door Madjoe.

Vragen van den Dag.

Het October-Nr. van de Vragen brengt een kort artikeltje naar aanleiding van Prof. Volz' onderzoekingen op Sumatra, getiteld: Periode van een droogte-klimaat voor Sumatra in den jong tertiairen tijd. De merkwaardige conclusie ervan luidt: In den oudsten tertiairen tijd lag de Australisch-Aziatische archipel veel meer dan thans onder de wateren der zee verdronken, doch in de jongste afdeeling van dien tijd, in het Plioceen, ontstond een intensieve verheffing, welke er toe leidde, dat een breede landverbinding met het Aziatische continent tot stand kwam. Deze had een verandering van klimaat tengevolge; het vochtige klimaat werd in een droog klimaat veranderd. In het Diluvium kwamen weer belangrijke dalingen voor, en de landsamenhang werd opgelost in eilanden. Het is zelfs waarschijnlijk, dat in dien tijd de zee grooter oppervlakte besloeg dan thans. Ook afgezien van den betrekkelijken landaanwas door aanslibbing aan de kusten der groote eilanden, vooral van Sumatra en Borneo, kan men over groote uitgestrektheden een verheffing constateeren bij de koraalriffen, die zich boven het water opbeuren.

De Indische Gids.

De Oct.-afl. biedt verschillende interessante artikelen. Het eerste is van Mr. F. C. Hekmeijer, getiteld: Adatoverschattingen, waarbij de schrijver zich op een nagenoeg onzijdig standpunt stelt (nagenoeg, omdat ook hij blijkbaar het „adatrecht" boven het „juristenrecht" stelt), en gaarne Prof. van Vollenhoven wil erkennen als den enthusiasten en kundigen leider der adatstudie in de nieuwe, de goede richting. Doch de schrijver kan met genoemden hoogleeraar niet medegaan „in zijne overschatting van de adat, noch met zijn vaak onbillijke kritiek van opvattingen, welke niet precies met de zijne overeenkomen. Lof en blaam worden wel wat te kwistig uitgedeeld, en het wil mij toeschijnen, — zegt Mr. Hekmeijer — dat eene verdeeling van personen en zaken naar hun standpunt tegenover de adat in twee groepen, waarvan de een nooit iets kwaads en de ander nooit iets goeds kan doen, niet zuiver wetenschappelijk, noch billijk is."

De bekende historicus kolonel W. C. Nieuwenhuizen houdt vervolgens eene beschouwing over: De approviandeering van het Indische leger tegenover den inlandschen vijand van 1816—1840, waarvan het slot nog moet volgen en waarop we bij gelegenheid hopen terug te komen.

Van een belangrijk artikel van den heer J. E. de Meijier over: De drainage-theorie, laten wij hieronder de conclusie volgen, omdat deze zoo juist de strekking van het geheel weergeeft: „Het land (Indië) is niet meer te sluiten voor den Westerschen ondernemingsgeest en het buitenlandsche kapitaal en als behalve de Westerlingen, ook Chinees, Arabier en Hindoe met vollen buidel weggaan, is zulks niet aan de Regeering, maar aan de Inlanders zelf te wijten... de instrooming van Westersche denkbeelden is niet meer te keeren en een periode van doctrinaire drogredenen zal de meer ontwikkelde inlander moeten doormaken. Op den duur mag verwacht worden, dat er onder hen zullen zijn, die een helderder inzicht krijgen in de stoffelijke en geestelijke verhoudingen, die de maatschappijen beheerschen, en dat zij niet datgene van een gouvernement zullen verlangen wat het niet geven kan, doch dat zij door eigen kracht, vlijt en volharding zullen moeten trachten mede te dingen in den wedloop om stoffelijk bezit, waaraan het gansche menschdom op zijn tegenwoordig standpunt niet schijnt te kunnen ontkomen."

De heer S. Kalff geeft het slot van zijn vlot geschreven artikel over Indische baanbrekers in de 17e eeuw, waarbij de schrijver op de hem eigen manier velerlei onderwerpen en personen aan de orde brengt en opnieuw van groote belezenheid blijk geeft. De hoofdpersonen in het verhaal zijn Isaac en Jacob

Lemaire, die — gelijk bekend — voortdurend met de Oost-Indische Compagnie op gespannen voet leefden en haar zooveel mogelijk afbreuk deden.

Voorts bevat dit Nr. nog een Wederwoord op de kritiek van den heer F. P. Sollewijn Gelpke, door J. H. Nieuwenhuis, naar aanleiding van N.'s landrentebeschouwingen; en eindelijk de vaste rubrieken Varia (De asch van Gautama Boeddha. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den O.-I. Archipel). — Maandelijksche revue van brochures, enz. door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie (De staatsspoorwegen in Ned.-Indië in 1907. — Klapperbereiding op de Philippijnen. — Koprabereiding). — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

De Indische Mercuur. 1909. No. 39.

Inhoud: Monsters ruwe bietsuiker van verschillende herkomst, door H. C. Prinsen Geerligs. — Ultramarijn en Indanthreen, door H. C. Prinsen Geerligs. — Rubberkultuur in Malakka in 1908. — Het verbruik van caoutchouc. — Preanger kinabond. Het verkrijgen eener algemeene analyse-methode voor de fabrieks-basten. — Giroverkeer in Ned.-Indië. — De begrooting van Ned.-Indië voor 1910. — Agrarische aangelegenheden. — De katoenkultuur in de Nederlandsche koloniën en bezittingen. — De opiumfabriek en rookopiumfabrikatie in Ned.-Indië. — De economische toestand in Japan in 1908. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Enz.

Verloskunde in Ned.-Indië.

Door Dr. H. B. van Buuren is eene brochure (bij Scheltema en Halkema te Amsterdam) uitgegeven, getiteld: Het verloskundig vraagstuk voor Ned. Indië naar aanleiding van het Rapport der Commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst aldaar.

Na lezing komt men onwillekeurig tot de conclusie, dat in Indië de toestanden in dit opzicht alles te wenschen overlaten en dringend verbetering eischen. Om zijn betoog — indien mogelijk — nog meer kracht bij te zetten, geeft de schrijver eenige afdeeldingen (fotografische opnamen) van een dertigtal Doekoens baji (vroedvrouwen) uit de hoofdplaats Kediri, waarvan er slechts 2 eenigszins jong en net uitzien; de overige zijn of dicht bij de 50, of reeds daarboven; een drietal is volslagen blind nota bene!

De bekende professor H. Treub heeft het werk van een voorrede voorzien en zegt daarin o.a. aan het adres van Dr. van Buuren (die reeds meermalen in geschriften op het gebrekkige der verloskundige hulp wees): „Het is een gemeenplaats geworden dat, toen de Max Havelaar verschenen was, er een rilling door het gansche land ging. Uw brochure is niet de Max Havelaar en Gij zijt geen Multatuli. Gelukkig voor U! en ook niet eens ongelukkig voor haar wier belangen Gij bepleit. Zoo'n door het land gaande rilling is, als alle rillingen, een slechts kort durend verschijnsel, dat gewoonlijk weinig gevolgen heeft. Maar wanneer men, zoo duidelijk als Gij het doet, het erger dan onmenschelijk gebeuren aanwijst; wanneer men, zooals Gij doet, aan het Nederlandsche volk kan voorrekenen, dat in Indië jaarlijks 20.000 vrouwen (zegge twintig duizend) middellijk of onmiddellijk tengevolge der bevalling en zeker 30.000 (zegge dertig duizend) kinderen omkomen, dan kan het niet anders, of daardoor moet een diepen indruk gemaakt worden. Laat ons hopen, dat de pas opgetreden Minister van Koloniën niet zal talmen met het vraagstuk der verloskundige hulp voor de inlandsche bevolking op den weg tot oplossing te brengen."

Grepen uit het zendingsleven.

Jonkvr. H. B. de la Bassecour Caan, die zich immer voor het zendingswerk in den archipel interesseert, heeft met bovenstaanden titel een werkje geschreven ('s-Gravenhage, J. Bootsma), dat een tweetal ruim geïllustreerde verhalen bevat, welke door velen gelezen zullen worden, naar wij hopen. Het eerste is geheeten: Mawena. Een verhaal uit de Minahassa (van omstreeks 1830); het tweede: Een bezoek bij vader Van Dijken en bij andere zendelingen op het eiland Halmaheira.

24 ontwerpen over Indisch recht.

Mrs. J. A. Carpentier Alting, Ph. Kleintjes, C. van Vollenhoven en W. A. P. F. L. Winckel hebben zich met een adres tot den Minister van Koloniën gewend, waarin zij onder meer te kennen geven:

„dat zij van den aanvang af met groote belangstelling hebben gevolgd wat sinds Maart 1900, door opvolgende Regeeringen is beraamd en ontworpen om in de rechtsbedeeling in Indië over inlanders, onder anderen Christen-inlanders, de hoog noodige verbetering aan te brengen; dat schijnt te blijken, dat gearbeid wordt in de richting van het in 1904 voorgedragen denkbeeld eener unificatie van inlandsch en Europeesch recht; dat het hun tot hun voldoening gelukt is tot volkomen eenparigheid te geraken over een drietal opstellen van wet van eenvoudigen aard — welker taalzuiverheid is nagezien door Dr. A. Kluijver te Leiden — en over daarbij behoorende opstellen van nadere verordeningen met den inhoud van welke ontwerpen Uw Excellentie's adviseur voor inlandsche en arabische zaken, prof. dr. C. Snouck Hurgronje, zoover die inhoud binnen de grenzen zijner competentie valt, instemt, gelijk hij heeft toegestaan te verklaren, enz. enz.;

redenen, waarom zij zich veroorloven deze in 24 ontwerpen vervatte proeve — vergezeld van een bijbehoorend schrijven van den heer J. W. Gunning, zendingsdirector te Rotterdam — beleefdelijk aan Uwe Excellentie ter kennisneming aan te bieden, in de hoop, dat voor een spoedige verbetering van de rechtsbedeeling in Indië over inlanders, o.a. Christen-inlanders, hun arbeid van eenig nut zal kunnen zijn."

Dit adres, met bijbehoorende stukken, is ook als boekwerk verschenen (bij L. H. Becherer te Leiden) en heeft tot titel: Vierentwintig ontwerpen over Indisch recht. Artikelen 75, 109 en 124 Regeeringsreglement met uitwerking.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 8 September '09.
De Sumatrapost idem.
De Locomotief idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 7 September '09.
De Javasche Courant No. 70 en 71.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 35.
De Ind. Mercuur No. 40.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 133
Kort Verslag der Verg. 2e K. S.-G.
Tijdschrift der Maatschappij v. Nijv., Sept.-afl.
Publicaties v/h Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat, afl. 11 t/m 13.
Handelingen v/h Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, eerste stuk b en c.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 3 Sept. 1909. No. 70.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot lid van den gewestelijken raad der Preanger-regentschappen E. P. van Staten ten Brink; van Soerabaja, F. W. J. von Hombracht en G. A. Fokker; tot architect bij het Dep. van B.O.W., L. van der Tas.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van tijdelijk civiel gezaghebber de 1e luitenant-kwartiermeester F. de Bakker.

Militair Departement.

Gesteld: op zijn verzoek op non-activiteit van zes maanden de 1e luit. der inf. E. K. A. de Neve.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit. der genie I. J. Milborn.

***

Voorts bevat dit Nr. o.m. het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand Juli 1909; zoomede het

Rapport der Commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1909 van Candidaat-ambtenaren voor den Indischen administratieven dienst.

Uit de Javasche Courant van 7 Sept. 1909. No. 71.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den leeraar te Batavia W. van der Sluis; twee jaar aan den voorzitter van den landraad te Poerwakarta Mr. Dr. H. E. Klein; een jaar aan den houtvester H. J. A. M. Beekman en den civiel gezaghebber Ph. A. Schenkhuijsen.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk te Semarang J. L. Dehude; de verpleegster W. H. Murenbeeld en de godsdienstleeraar J. J. van Broekhoven.

Benoemd: tot 3en commies te Batavia J. C. Jans; tot buitengewoon voorzitter bij de landraden te Kandangan en Amoentaï, Mr. J. B. R. J. F. Pilon; tot leeraar aan de Koningin Wilhelmina-school te Batavia D. J. Jut de Bourghelles.

Ontslagen: op verzoek eervol de assistent-wedana van Prigen Ngabehi Poerbowidjojo.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie met den titel van djaksa bij den landraad te Djember, Mas Soemodirdjo; tot lid bij den landraad te Sragen, Ngabehi Djojosoewignjo; tot deurwaarder te Tjilatjap H. P. de la Croix; tot onderwijzer 3e kl. te Djokjakarta L. J. A. van der Heijden.

Overgeplaatst naar Madioen, de onderwijzeres Mej. H. J. B. Elberg; naar Batavia A. Bijleveld; naar Cheribon A. F. van Doorn; naar Bojalali de onderwijzer B. K. Borghardt; naar Pemalang, de onderwijzer H. H. Verhoeff.

Militair Departement.

Bevorderd: tot eersten luit. de 2e luits. der artillerie O. W. Veldhuijzen en F. K. van den Berg.

Overgeplaatst: naar Lam Meulo de 1e luit. P. A. van Gheel Gildemeester.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof aan den machinist bij de gouv.-marine M. C. den Outer.

***

Extra-bijvoegsel: Verslag van het mijnwezen over het 1e kwartaal 1909.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden.

			Contributie.
A. P. Eszeij, 1e Luit. Cav. O.-I. L.,	Amersfoort	f	2.50
L. Hundeshagen, Mijn-Ingen.,	Amsterdam	„	5.—
C. Baard, Dir. Sted. Museum,	„	„	2.50
Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan,	„	„	1.50
H. A. van Dungelen, Apeldoorn,		„	6.—
C. E. van Kesteren, Bussum		„	2.50
K. H. J. Creutz Lechleitner, gep. Kapt. O.-I. L.,	's-Hage	„	1.50
Mevr. H. J. de Rijk geb. v/d Dungen	„	„	1.50
P. R. Vetter, Pres. Weeskamer m. v.	„	„	1.50
J. H. de Groot, particulier	„	„	5.—
Mr. A. G. N. Swart, Adv. Dir. Oranje Nassau Hyp. Bank,	„	„	2.50
J. F. Sauerbier, particulier,	„	„	5.—
Mevr. Wed. L. von Ende geb. Weijnschenk,	„	„	1.50
A. J. Blankenhagen, Secr. Mij. Expl. Suikerfabr.,	's-Hage	„	2.—
B. Bos, Hoofd Adm. Sinkep Tin Mij.	„	„	5.—
M. J. van Bosse, gep. Dir. B.O.W.,	„	„	3.—
D. J. C. v. Reenen, 1e Luit. O.-I. L.,	„	„	1.50
A. R. H. Braun, 1e Luit.-kw. O.-I. L.,	„	„	1.50
Dr. H. Muller, ex-Consul Or. Vrijst.,	„	„	1.50
L. C. Schalkwijk, oud-planter,	„	„	12.50
Mr. W. de Roo de la Faille, oud Recht. Ambt.,	„	„	1.50
J. Ledeboer,	„	„	2.50
H. B. van der Kolk, oud-Ass.-Res.,	„	„	2.—
Jhr. H. Loudon, Dir. Kon. Ned. Petr. Mij.,	„	„	10.—
M. van Geuns, Red. v/h Soer Hbl.,	„	„	5.—
J. W. J. Rotteveel, 1e Mach. Gouv.-Marine,	„	„	1.50
W. A. C. Whitlau, Contr. B.B. m. v.	„	„	1.50
Mr. H. Zillesen, Griffier 1e Kamer,	„	„	2.50
M. Zandveld, Secr. v. Soerakarta m.v.	„	„	1.50
Mej. C. M. Vissering,	„	„	1.50
R. Reinders, gep. Kapt. t. z.,	„	„	2.50
W. P. van Duinen, gep. O.-I. Ambt.,	„	„	2.00
E. J. F. van Brakel, Fabrikant,	„	„	1.50
A. M. Maas Geesteranus,	„	„	2.50
C. A. van Affelen van Saemsfoort, Ass. Res. m. v.	„	„	2.50
A. J. de Rambelje,	„	„	1.50
Mej. C. L. H. van Leersum, Onderwijzeres N. O.-I. m. v.	„	„	1.50
J. Sibenga, oud-adm. Suik.fabr., Gron.,	„	„	2.50
C. J. M. de Wilde, gep. Luit. Kol. Inf.,	Haarlem	„	5.—
Mevr. G. R. Kuhn, Hilversum,		„	1.50
S. H. Kieviet, Lunteren		„	2.50
S. J. F. Blijdenstein, Bankier, Londen		„	5.—
S. J. R. de Monchy, Bankier,	Rotterdam	„	5.—
L. te Wechel, Tapanoeli Cult. Mij.,	„	„	1.50
J. Knaud, Stud. Tech. H.S., Voorburg,		„	1.50
J. F. H. Schultz van Vlissingen, gep. Resident, Watergraafsmeer		„	1.50
Abdoel Rachman bin Karim,	Panjangat (Riouw)	„	2.50
Tjauw Ping Lim, Tandjong Pinang	„	„	2.50
Soetan Indar Bongsoe, Hoeta Nopan,	Tapanoeli	„	2.50
T. Hellwig, Onderw. 1e kl.,	Weltevreden	„	2.50
Mevr. Bettinger Eekhout,	Bondowoso	„	2.50
W. Boetje, Referendaris,	Batavia	„	2.50
Dr. C. J. J. van Hall, Dir. der Landbouw,	Paramaribo	„	2.50
A. A. Heekers, Hoofd der Oranjeschool,	Paramaribo	„	2.50
De Studie-Vereeniging „Minerva",	„	„	5.—

W. R. Winter, Kapt. Inf. O.-I. L., 's-Hage	f	4.—
H. W. de Vriendt, Insp. Leger in O.-I., „	„	3.—
W. Roos, Cand. Ind. Ambt., „	„	1.50
H. L. Vorstenbos, gep. Kol.-tit. O.-I. L., „	„	1.50
Mevr. E. Vorstenbos, geb. Elbe, „	„	1.50
A. C. de Wilde, particulier, „	„	2.50
A. F. J. Romswinckel, „	„	2.50
Mr. J. Visser, Ind. Recht. Ambt., „	„	1.50
H. B. F. de Vries, Indol. Student, „	„	1.50
J. C. Heijning, Hoofd Ing. 1e kl. O.-I., „	„	1.50
N. A. Zilver, Alg. Ned. plaatsingbureel, Amsterdam	„	2.—
Mr. W. Snellen, Leiden	„	1.50
L. J. C. van Es, Hoofding., Delft,	„	2.50

INGEZONDEN.

(Buiten verantwoordelijkheid der redactie.)

Variété „Flora".

Wederom heeft Flora een nieuw programma op het repertoire gebracht, dat met de vorige kan wedijveren. Allereerst „The Radems" met hun potpourri-gymnastique voerden prachtige en sterke toeren uit. Zeer lief en accuraat waren de 5 Serah's, kinder dans- en zangensemble. Zij hadden dan ook een enorm succes. Henry Helme, de vermaarde Fransche Bariton-zanger, was in één woord verrukkelijk om te hooren; hij had dan ook een reuzensucces. Rio Hartmann's Honden-Pantomine was zeer amusant en moet men het geduld bewonderen om zoo'n aantal hondjes te dresseeren.

De welbekende piano-humorist Jules Boesnach was zeer leuk en vermaakte het publiek kostelijk. Zijn visschenbruiloft vooral is noemenswaardig.

Maar vooral The Emersons in hun nieuwe scène „In het zwembassin" mogen genoemd worden, hun toeren waren buitengewoon.

Na de Pauze Het Vroolijk Tooneel. „Tien minuten in een auto" liep zeer vlug van stapel, en viel ook zeer in den smaak van het talrijke publiek.

De Bioscoop gaf zeldzaam prachtige opnamen te aanschouwen van de sportfeesten op Zorgvliet.

R.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem II", gezagvoerder J. W. van Slooten, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 1 October 1909.

W. van Beilen; Mevr. Koch en kind; W. J. Pet; Frl. C. Ponaih; Mej. J. E. Tjon Akien; J. J. A. Carlée; O. K. F. Kruger, echtg. en dochter; B. de Jonge; Hj Timmerman; K. Nesslinger; Joh. Vogel; C. Amels; J. F. L. Houber; D. Corver, echtg. en 2 kinderen; R. T. Worst; 8 schepelingen der Kon. Ned. Marine.

No. 41 Donderdag 14 October 1909. 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

INFORMATIEBUREAU.

Vergadering van de *„Commissie tot het geven van raad en voorlichting, ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl.-Oost- en West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen wenschen op te leiden"*, op Maandag 18 October 1909, des avonds ten 8½ ure, *Heulstraat 17, den Haag.*

Agenda:

a. Opening, installatie der commissie;
b. samenstelling bestuur;
c. vaststelling reglement;
d. plan van werkzaamheden;
e. mededeelingen betreffende subsidie;
f. verdeeling van werkzaamheden;
g. hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

Op het hieronder volgend verzoekschrift, gericht aan den Minister van Koloniën, werd het navolgend gunstig antwoord ontvangen:

Aan
Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, enz. enz.

Geeft met den meesten eerbied te kennen C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, E. van Assen, secretaris, A. A. C. Harting, penningmeester der te 's-Gravenhage gevestigde vereeniging „Oost en West", als vertegenwoordigende die vereeniging ingevolge artikel 8 harer bij Koninklijk besluit ddo. 24 Maart 1908 No. 43 goedgekeurde (gewijzigde) statuten,

dat in de laatste tijden herhaaldelijk geklaagd is over de moeielijkheid om uit Nederland geschikte werkkrachten te bekomen voor verschillende betrekkingen in Indië,

dat die omstandigheid voornamelijk wordt toegeschreven aan onbekendheid met den aard der verschillende betrekkingen, de wijze, waarop ze te verkrijgen zijn, de daarvoor vereischte studie of opleiding, de voorwaarden van indiensttreding, de geldelijke voordeelen, vooruitzichten, enz.,

dat o.m. de wensch is uitgesproken, dat hier te lande gevestigd worde een bureel van advies en „voorlichting, dat in aanraking is met de Regeering, „met Indische ondernemingen, maatschappijen en ge„nootschappen, met elke vereeniging, die voor Ne„derland en Indië arbeidt, en Oost en West nader „tot één poogt te krijgen, en tot hetwelk zich kun„nen richten allen, die in Indië jonge werkkrachten „zoeken, allen, die in Nederland zichzelven of hun „zonen wenschen op te leiden tot wat een loopbaan „in Indië geschikt maakt",

dat adressanten van oordeel zijn, dat het op den weg ligt der vereeniging „Oost en West" om aan dien wensch gehoor te geven,

dat, hoewel zij nu reeds op bescheiden voet hen ter hulpe komt, die zich met het oog op plaatsing in eenige betrekking tot haar wendt, zij aan dat gedeelte van hare taak grootere uitbreiding wil geven, en werkelijk vormen een bureau van informatie voor betrekkingen in Indië, zooals hiervoren bedoeld,

dat zij daartoe zich de medewerking reeds verzekerd heeft van belangstellende personen, doch, dat zonder den steun der Regeering zij niet behoorlijk zal kunnen voldoen aan hetgeen ten deze van haar verwacht mag worden, een steun, daarin bestaande, dat haar het verwerven van de gelegenheid worde vergemakkelijkt om de gegevens te verzamelen, welke zij behoeft om een ieder behoorlijk in te lichten omtrent den weg, welken hij heeft in te slaan voor plaatsing in eenige betrekking in Indië, of omtrent de daarvoor gevorderde studie of opleiding,

dat zij bovendien met de hulp harer Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië zou wenschen in het licht te geven monografieën, geschreven door daartoe bevoegde personen van ondervinding, waarin in beknopten vorm worden medegedeeld de eischen, voorwaarden, verplichtingen, voordeelen en vooruitzichten, welke aan de betrekkingen in verschillende takken van dienst of werkzaamheid verbonden zijn, naast een kort in aangenamen stijl geschreven overzicht, dat voor hen, die daarmede onbekend zijn, een beeld geeft van den werkkring in Indië,

dat zij dergelijke geschriftjes gratis zou willen verspreiden of beschikbaar stellen voor directeuren en leeraren van gymnasia en andere onderwijsinrichtingen, en leerlingen der hoogere klassen daarvan, opdat niet onbekendheid de reden blijve, waarom de jongelieden weerhouden worden zich een toekomst te scheppen in de Nederlandsch-Indische bezittingen,

dat wij ons voorstellen:

1e. al dadelijk in het leven te roepen een bureau van informatie, van advies en voorlichting,

2e. aangezien de samenstelling van monografieën met het bepaalde, hiervoren beschreven doel eenigen tijd zal vorderen, als voorloopig gebruik te maken van de in druk verschenen lezing van den controleur bij het binnenlandsch bestuur, den heer A. J. H. Eyken: „De werkkring van den Controleur op Java", een met liefde voor het vak, warm gesteld boekje, al voldoet het niet geheel aan hetgeen wij van de door ons bedoelde monografieën verlangen. Van dat boekje ware de nog beschikbare voorraad op te koopen, daaraan toe te voegen een enkele bladzijde, waarin onze plannen worden bekend gesteld, die betrekkingen genoemd, die in Indië te vervullen zijn, met korte aanteekeningen betreffende de bepalingen dienaangaande en de gelegenheden tot opleiding. Eventueel ware met goedvinden van den heer Eyken een nieuwe omgewerkte druk van het boekje uit te geven,

dat aan de verwezenlijking van de bovenbedoelde voornemens kosten verbonden zijn, welke de vereeniging, die reeds door hare andere werkzaamheden in het belang van Nederland met betrekking tot zijne Overzeesche bezittingen op zware lasten zit, zonder krachtigen geldelijken steun niet zal kunnen bestrijden, zoolang haar ledental niet zeer belangrijk is toegenomen,

dat wij derhalve, in het vertrouwen, dat de verwezenlijking dier plannen, ook in verband met de vervulling van de verschillende landsbetrekkingen in Indië, de sympathie Uwer Excellentie zal kunnen verwerven, de vrijheid vragen, Uwe Excellentie te naderen met het verzoek, de vereeniging „Oost en West" eene geldelijke subsidie te willen verleenen, om naar behooren in bovenbedoelden geest werkzaam te zijn,

dat, indien wij ons daarmede niet aan onbescheidenheid schuldig maken, ons worde toegestaan, de som te noemen, welke wij meenen te behoeven ter tegemoetkoming in de kosten van het bureau, en de betaling van drukkosten en prijzen of honoraria voor het schrijven van de monografieën, en welke ware te stellen op *f* 3000 (drie duizend gulden), althans voor het eerste jaar.

's-Hage, 2 Augustus 1909.

't Welk doende, enz.,

(*w. g.*) C. R. BAKHUIZEN V. D. BRINK, *voorz.*
„ E. VAN ASSEN, *secr.*
„ A. A. C. HARTING, *penningm.*

's Gravenhage, den 6en October 1909.

Aan
het Bestuur van de Vereeniging „Oost en West" te 's-Hage.

Naar aanleiding van Uw request van 2 Augustus 1909 heb ik de eer U mede te deelen, dat ik met instemming kennis heb genomen van Uwe plannen om op de door U omschreven wijze hier te lande propaganda te maken voor den dienst in de koloniën.

Ik ben daarom voorloopig bereid op de Indische begrooting voor 1910 een bedrag van *f* 3000.— te brengen als tegemoetkoming in de door U voorgenoemd doel te maken onkosten.

Tot het verkrijgen van door U verlangde inlichtingen kan U zich wenden tot de betrokken afdeelingschefs bij mijn Departement, die gaarne hunne medewerking zullen verleenen voor zoover zulks kan geschieden zonder de belangen van den dienst te schaden.

De Minister van Koloniën

Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag den 30en October 1909, ten 2½ ure namiddags in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 te 's-Gravenhage.

(Ingevolge al. 1 art. 7 van het Huishoudelijk Reglement.)

Agenda:

a. Ingekomen schrijven van Curaçao;

b. Mededeelingen betreffende informatiebureau, verspreiding van geschriftjes, aangaande betrekkingen in Indië, subsidieering van tentoonstellingen, enz., hulp bij voorgekomen rampen, vertegenwoordiging in Indië;

c. Verhooging van toelage voor Redactie van het Koloniaal Weekblad;

d. Goedkeuring dat de penningmeester bij beschikking van het D. B. van 27 Juli 1904 sub 4 gemachtigd is met laatstbedoelde verhooging rekening te houden, te beginnen met het 2e halfjaar 1909;

idem ten opzichte van de verhooging der toelage van den secretaris en penningmeester;

e. Voorstellen betreffende de uitgifte van het Koloniaal Weekbl.; eventueele verandering van drukker;

f. Herziening van art. 13 der Statuten, wat betreft de bijdrage der afdeelingen aan de kas van het Hoofdbestuur (zie Kol. Weekblad No. 37).

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

Voor de Hoofdbestuursvergadering van 30 October a.s. wordt in 't bijzonder ter overweging aanbevolen: de herziening van artikel 13 der statuten, wat betreft de bijdrage aan de kas van het Hoofdbestuur, in verband met het in het nummer van 16 September 1909, No. 37 van het Koloniaal Weekblad gericht schrijven aan de Afdeelingsbesturen.

Daarin zijn de volgende denkbeelden aangegeven:

1e. Verhooging van de minimum contributie van *f* 1.50 tot *f* 2.50.

2e. Afdraging door de afdeelingen aan de algemeene kas inplaats van *f* 0.50 per lid, een derde aan geïnde contributiën.

3e. Afdraging van *f* 1.— per lid in plaats van *f* 0.50 per lid.

In al de gevallen het meer gestorte of overgedragene te bestemmen voor het Koloniaal Weekblad.

Daarnaast ware nog te overwegen:

Art. 13 al. 1 aldus te wijzigen, dat bepaald worde, dat de afdeelingen jaarlijks in de kas van het hoofdbestuur storten *f* 0.50 voor iederen persoon, die op 1 Januari van eenig jaar lid eener afdeeling is, én zijn contributie heeft betaald, wanneer die contributie niet meer bedraagt dan *f* 2.50 's jaars.

Van de contributiën, die meer bedragen dan *f* 2.50 's jaars, wordt 1/3 deel aan de kas van het Hoofdbestuur afgedragen en in verband daarmede:

De leden, die meer dan *f* 2.50 betalen, ontvangen, zoo het verschijnt, het orgaan der vereeniging kosteloos, den overigen wordt voor het orgaan *f* 0.50 per jaar extra in rekening gebracht, welk bedrag tegelijk met de gewone contributie wordt geïnd en wat de afdeelingen betreft aan het hoofdbestuur verantwoord en overgedragen bij de jaarlijksche storting der bijdragen aan de algemeene kas van het hoofdbestuur.

Nog zij medegedeeld, dat sedert eenige leden hunne contributie, in het bijzonder ten behoeve van het Koloniaal Weekblad, hebben verhoogd.

Wie volgt dit goede voorbeeld?

Staatsblad No. 312 van het Koninklijk besluit van 20 September 1909, bevat nadere aanvulling en wijziging van het besluit op de Indische bestuursopleiding.

Ten kantore Heulstraat 17 kan daarvan kennis worden genomen.

4e opgave der ingekomen giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang t/m den 4en October 1909.

Saldo vorige opgave *f* 1125.75.

6 October H., 's-Gravenhage, *f* 35.—, *f* 25 v/d brand, *f* 10 v/d overstr.)

7 „ E. S., Leiden, *f* 2.—, (*f* 1 v/d brand, *f* 1 v/d overstr.)

7 „ Van 't gymnasium te Tiel *f* 8.95.

8 „ Leerlingen van de H. B. S. te Dordt, *f* 16.93½.

8 „ Docenten en leerl. midb. meisjesschool te Leeuwarden *f* 16.—

11 „ W. J. te Gorcum, *f* 20.— (*f* 10 v/d brand, *f* 10 v/d overstr.)

Totaal *f* 1224.63½.

Door tusschenkomst van de Ned.-Indische Handelsbank werd van dit bedrag *f* 1000.— kosteloos voorloopig naar Batavia verzonden referte de aanteekening onder de 3e opgave, Koloniaal Weekblad 7 October No. 40.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING,
Penningmeester van het Hoofdbestuur.

Van BOEATAN.

De aan de getrouwe lezers van dit weekblad zeker niet onbekende kunst-correspondent van de N. Rott. Crt., die in den laatsten tijd op het gebied der Indische kunstnijverheid veel te weinig van zich liet hooren, schrijft in het avondblad van Woensdag 6 dezer:

„Boeatan", de permanente tentoonstelling van Indische kunstnijverheid, blijft voortgaan met allerlei moois van inlandsche werkers te toonen. Javaansche batik's zijn er in velerlei soorten, die in verschillende kleuren en ornamenaties den rijkdom dezer buitengewone sierkunst illustreeren. Vooral trof mij daaronder een slendang uit Djokja, warm donkerbruin met schuin gestreepte motieven bedekt, die een sonoor-gele ruit in het middenvlak omringen. Kleinstukjes zijn daaronder, die men niet licht vergeet, en onbegrijpelijk is het, dat dit mooie batikwerk in Holland zelf zoo bitter weinig belangstelling blijft vinden. In dit opzicht blijven we in 't land onzer voorouders, die schepen vol Japansch werk naar patria zonden, doch de „wasschilderkunst" in de eigen kolonie vergaten.

Wellicht, dat batik's in Europeeschen gebruiksvorm meer toekomst hebben. Want heel wat originele batikmotieven zijn uitstekend geschikt om onverminkt op batik's van kleiner formaat gebruikt te worden. 't Komt daarbij op goed, deskundig gebruik aan, dat precies voelt, hoever men gaan kan. Een mooie, blauwe theewarmer hier toont de mogelijkheid aan. De Javaansche dekoratie past uitstekend in den halfronden vorm, en het geheel heeft het gevoelige van de echt-Javaansche kunst behouden *). En zeer goed mogelijk is het dat op die wijze een kring van belangstellenden wordt gekweekt, die allengs de sierkunst op saroeng's en slendang's gaat bewonderen en waardeeren. Voor het behoud van mooi-Java zou dat zeer te wenschen zijn!

Want er is toch zooveel ginds te vinden, dat eenvoudig op den achtergrond gebleven is.

Daar zijn bijv. die batik's van Madoera, die zelfs in den zeer, zeer kleinen kring van batik-liefhebbers maar matig op prijs gesteld zijn! Welke prachtige exemplaren zijn er toch onder, zoo verschil end van het grove genre, dat vroeger Madoereesch heette! Men vindt er hier, die het Javaansche in fijne, liefdevolle bewerking haast overtreffen en tegenover de beroemde kleur-gamma van Djokja en Solo kan men gerust de eigenaardige, bruinig-roode tint van Madoera stellen. En wie weet, wat ginds nog te vinden is, vooral als men bedenkt, dat van dit groote eiland, in de onmiddellijke nabijheid van Java gelegen, sinds eeuwen in ons bezit, geen behoorlijke beschrijving in onze uitgebreide koloniale literatuur bestaat. En dat ondanks al onze geleerde genootschappen! Nu, als heel Nieuw-Guinea in woord en beeld is vastgelegd, kan Madoera aan de beurt komen.

Met de houtsnijkunst van Djapara wordt als met de batik's gehandeld. De Oostersche versiering wordt op Europeesche gebruiksvoorwerpen toegepast en wie niet al te chauvinistisch is en liever de oude kunst verloren laat gaan dan naar een herleving te trachten, zal daartegen geen bezwaar voelen opkomen. Doch ook de nieuwe vorm moet op zich zelf vrij van esthetische bedenkingen zijn. En dit wordt wel eens vergeten! Hier is bijv. een doos, met kostbaar snijwerk bedekt. Maar de doos zelf moet een dik album verbeelden! Dat is toch een verregaande smakeloosheid! Als een handwerker uit aardigheid een dik boek imiteert en van binnen als doos inricht, dan zal men zich niet over 's mans naïveteit ergeren. Aoch voor dit kunstvol snijwerk is wel een passender kassette-vorm te vinden.

De houtbewerking — van ouds een zwak punt in het werk van Djapara — gaat blijkens deze doos verbeteren. Toch kan het nog verzorgder! Vooral te laken is het bij deze rijk bewerkte doos, dat de achterzijde eenvoudig door den houtsnijder gegeerd is en uit slecht hout bestaat. Zoo iets mag bij kostbaar werk niet voorkomen.

Met het lederwerk van Djokja gaat het als met de batikkunst. Voor den ouden vorm, de prachtige Waiang-kunst, is het niet gelukt voldoende belangstelling te vinden en heeft men de keus, te wachten tot dit Javaansche sierwerk volkomen verdwenen is en dan, naar bekend, geapprecieerd wordt, of te beproeven Europeesche gebruiksvormen in te voeren.

Eenige proeven van dit streven zijn hier aanwezig en het mooist zijn wel die, waarbij het hoornachtig leder blank gelaten is en met weinig goud vermooid. Dat Javaansche schilderwerk is eigenlijk te primitief om bij het meesterlijk samenstel van al die fijne bijteltjes te kunnen passen. Dit is werkelijk bewonderenswaardig, hoe ragfijne ornamentiek in dit harde leder uitgeslagen wordt; met groote nauwgezetheid passen al die fijne lijntjes in en naast elkaar, vormen tal van motiefjes, als kantwerk zoo teer. Alleen is het de vraag, of men nu niet verder moet gaan. Dit Indische leder is slecht bewerkt, grof en ongelijk.

Dit uitgeslagen werk, op heusch perkament toegepast, zou de waarde allezins verhoogen en men kan niet van Javanen verlangen, dat zij de ingewikkelde perkamenttechniek op hun leder gaan toepassen.

Bij vlechtwerk uit de Padangsche Bovenlanden blijkt het kenteekenend, dat men niet al te angstvallig voor veranderen moet zijn. Dit zijn fijn gevlochten taschjes, die zwaar en lomp worden door een grof gevlochten voering als losse binnenzijde. Ten overvloede is deze voering overtrokken met rood vlaggendoek en zijn hier en daar vergulde strookjes opgenaaid.

Maar verwijdert men deze voering brutaalweg, dan krijgt men een schitterend staaltje van vlechtwerk te zien. Het geheele taschje van bleek-gele kleur, fijn gevlochten, prijkt met krawang-werk, met kleine open gevlochten openingen. Daarnaast zijn ornamentbanden ingevlochten met even smalle zwarte strookjes, en dit geheel, ontdaan van de bonte voering, doet nu werkelijk verfijnd en beschaafd aan. Iets dergelijks vindt men bij de Dajak's, die hun meesterlijk kralenwerk, uitmuntend door kleurverfijning, omranden met...... kakelbont katoen.

Dan zijn er — of liever er waren twee Balineesche beeldjes van ivoor, die al te ras een kooper hebben gevonden, bibelots van merkwaardige verfijning, met Japansche knapheid gesneden en verzorgd. De gekozen motieven toonen, hoezeer de oude Hindoeïstische kultuur op Bali blijft voorleven. Beide, een Rakshasa en een Ganeça, zijn geliefde onderwerpen. Alleen aan de laatste figuur is onzekerheid te merken. De olifantsslurp verliest zijn beteekenis en juist wat het glanspunt was in de oude Hindoeplastiek, die breede, golvende slurp verliest aan waarde. Toch is het beeldje knap gebleven; het geheel blijft vorstelijk, ondanks den massieven diervorm, en sierlijk bekroont de tiara den slimmen dierkop.

Uiterst karaktervol is het andere figuurtje. Een gedrongen gestalte met zeer expressief gelaat. Een beeld van grofheid, dat door de kunstenaarshand er een van schoonheid is geworden.

*) Werk onder leiding van den heer P. Ducro gemaakt, die door *Boeatan* werd uitgezonden om op Java in deze richting te arbeiden. RED.-COM.

„Holland-Amerika."

(Aangeboden.)

In een artikel met het opschrift „Holland—Amerika", bespreekt de Telegraaf, in verband met de Hudson-feesten en de herdenking te dier gelegenheid van Holland's macht en aanzien in het verledene, het denkbeeld, dat Holland trede uit zijn tegenwoordig isolement, en, in navolging der andere mogendheden, zich sterk make door een verbond van vriendschap en onderlingen steun met een mogendheid, met wie het gemeenschap van belangen heeft, als bijv. met Amerika in het Verre Oosten.

Het geeft een onzer getrouwe lezers aanleiding tot de volgende ontboezeming:

De waarschuwing, zeer juist door den geachten inzender van het artikel „Holland-Amerika" in De Telegraaf gegeven, is reeds vroeger verscheidene malen uitgesproken geweest.

Het zal echter zijn als een stem, roepende in den woestijn. Zoolang Nederland mannen heeft aan het bewind, die op hoogen toon bij de troonrede de verklaring afleggen, dat: „de verhouding met alle mogendheden de meest vriendschappelijke is!"

„dat Nederland voor de handhaving zijner onafhankelijkheid aan een nauwere aansluiting bij een der groote mogendheden (laat staan aan een verbond) geen behoefte gevoelt, wijl zijn buitenlandsche politiek van de wijste en meest bezadigde is (zoo bv. met Venezuela, dat Nederland met een kluitje in 't riet zal sturen, nu de oorlogsbodems reeds lang naar huis zijn geroepen!),

„dat de......" enz. enz.

En zoo zal het wel altijd blijven gaan! Kolommen vol kan men er over schrijven, het zal niets baten.

Noch de Ministers, noch de raad der wijzen in

de Kamers zullen de noodzakelijkheid willen inzien, dat een „samengaan hand aan hand” met Amerika, hoewel uit voor ons ten opzichte van onze koloniën het meest voor de hand ligt, gewenscht is.

Niet eerder zullen de oogen open gaan, voor het „gele gevaar”, waarvan de geachte inzender in De Telegraaf spreekt, Japan en China aanleenges o ten of individueel, een conflict met ons uitlokken, zonder veel complimenten te maken met een ult matum op ons lijf val!

En dan?

Dan sturen wij onze „Dreadnoughts” op hen af. (Men volge slechts de resultaten onzer vloot-manoeuvres, waarbij is gebleken, dat de typen „Friesland” enz. waardeloos zijn). Spoedig zal dan blijken, dat onze „prachtige vloot” en onze brave Janmaats den weg op gaan der Spaansche en Russische Armada's.

Dan zullen de gele broeders ons wel de weg n en een duurzamen, eervollen vrede voorschrijven, waarbij zal zijn uitgemaakt, „dat de gordel van smaragd” niet meer aan Nederland zal behooren!

Dan, aan wie de schuld?

Aan het Nederlandsche volk zelf, dat zich ter stembus laat leiden door lieden, die er belang bij hebben, dat hunne vriendjes naar het Binnenhof worden gestuurd, terwijl het de bekwame mannen laat loopen, die wel over het wel en wee onzer rijke Koloniën kunnen oordeelen.

Hoeveel geld is er niet verspild aan den bouw van al die kruisers, die blijken voor onze verdediging niet te deugen?

Waarom niet voor veel minder geld, aan Indië een 30-tal torpedo- en onderzee-booten gegeven welke voor onze overzeesche bezittingen van veel meer waarde zullen zijn?

Waarom niet reeds lang met de Vereenigde Staten, die vrijwel met ons dezelfde belangen te verdedigen zullen hebben, de onderhandelingen geopend, eene commissie uit beide landen benoemd, die den weg tot een verbond voorbereiden?

Maar neen, geachte lezer, gij kunt over Holland's isolement kolommen vol schrijven, het zal niets baten, de Regeeringsmannen zullen onze onafhankelijkheid voldoende gewaarborgd achten, tenzij...... tenzij van hooger hand, wij bedoelen van de Koningin zelve, en van de Koningin-Moeder, de vrouw met het helder doorzicht, ook in onze internationale politiek, de wensch wordt uitgesproken: dat het belang van Nederland en de Koloniën eene aansluiting bij eene der groote mogendheden vordert!

Mogen deze regelen ook iets hebben bijgedragen om de oogen van hen, die aangewezen zijn over ons klein landje en onze rijke koloniën te regeeren, te doen opengaan.

ECHO.

Nieuwe wegen naar Ned.-Indië.

Onlangs hebben wij in de dagbladen kunnen lezen, hoe er einde Sept. j.l. te Weenen eene overeenkomst is tot stand gekomen tusschen de Oostenrijksche regeering en den directeur C. A. den Tex, als vertegenwoordiger van Hollandsche op Indië varende stoomvaartmaatschappijen, tot het in het leven roepen van een verbinding van Triëst met onze Oost. Het plan is om de lijn van de Oostenrijksche Lloyd tusschen Triëst en Alexandrië te doen aansluiten aan de Nederlandsche lijnen. Voorloopig zal dit geschieden met gebruikmaking van den spoorweg Alexandrië—Port-Saïd. Wanneer de nieuwe booten van de Lloyd klaar zijn, zal aansluiting in Alexandrië plaats hebben. De prijzen Batavia—Triëst zullen dezelfde zijn als die over Genua.

Ook zal door het Oostenr. Handelsmuseum een bureau worden opgericht tot bevordering van den Oostenrijkschen uitvoer naar Java. Dit bureau zal staan onder leiding van dr. Schöppl, die zich veel moeite gelt voor het aanknoopen van handelsbetrekkingen tusschen Indië en Oostenrijk. (Hij is de schrijver van een zeer verdienstelijk boek over de mercantieele en industrieele beteekenis van onze Oost, dat door de K. K. Geografische Gesellschaft is uitgegeven).

Onze correspondente te Parijs raadt eene nieuwe reisroute door Frankrijk aan:

Door Touraine naar Ned.-Indië.

Tot de zeer groote uitzonderingen mogen wel zij gerekend worden, die over Parijs en Marseille naar Indië gaande of terugkeerende, een anderen weg kiezen dan den directen. Een verblijf in de hoofdstad, een oponthoud in de groote havenstad; gedurende het eerste eenige, korte uitstapje in de mooie omstreken met een bezoek aan Saint-Cloud, aan Versailles, hoogstens aan Fontainebleau, tijdens het verblijf in Marseille een tochtje naar Cannes en misschien wel een kijkje te Nice en te Monte-Carlo, daartoe bepalen zich de reizen, die men door Frankrijk maakt op uit- of terugreis van Nederland naar Indië of omgekeerd.

Toch is er nog veel meer te doen, veel meer te genieten, voor weinig tijd en weinig moeite meer. Zoo geveel ik mijne landgenooten, die over Parijs en Marseille reizen, een ommegang, waarvan zij wel en plezier kunnen hebben, en die hen in staat zal stellen met een der mooiste streken van het aan mooie streken zoo rijke Frankrijk kennis te maken. Het is de omweg door Touraine.

In plaats van de hoofdstad per P. L. M.-trein te verlaten, doet men het over de groote lijn van den Orleans-spoorweg en spoort naar Tours, daar is men in het hart van den „Tuin van Frankrijk”, het land, waar alles u tegenlacht, waar den menschen het geluk en de levenslust op het gelaat zijn te lezen, waar de akkers rijk, de weiden vet, de heuvels vol druiven, de wijn bizonder smakelijk en gezond zijn; waar majestueusch de trotsche Loire doorheen kronkelt, de oevers en de eilandjes er in met lommerijk groen zijn beplant. En is zij, die Loire, niet dubbel eroemd, ook om de prachtkasteelen, die, van af Orleans tot voorbij Tours, zich als machtige, historische gedenkteekenen en als juweelen van Fransche architectuur spiegelen in het maagdelijke watervlak of op korten afstand er van in het land zijn gelegen. De Chateaux de la Loire zijn vermaard door geheel de beschaafde wereld; ik behoef er den roem niet van te verkonden.

Welnu, men kan de schoonste en voornaamste er van gemakkelijk uit Tours zelf bezoeken, en wanneer men dat gedaan heeft en zijn hart heeft opgehaald aan al het lieve, dat de stad en hare omgeking en dezer bewoners te genieten geven, dan kan men van daar uit direct in oostelijke richting over Vierson, Bourges en Saintclair de P. L. M.-lijn bereiken en te Nevers den sneltrein opvangen, die u over Clermont-Ferrand naar Marseille brengt.

Dit wilde ik onder de aandacht mijner lezers brengen.

Parijs, 10 Oct.

ANDRÉE SNABILIÉ.

Uit de O.-I. Mail.

In het Bat. Nieuwsblad lezen wij:

„Naar hier onder Chineezen verteld wordt, zouden met de laatste mail uit China aangebrachte chineesche bladen ophitsende artikelen bevatten tegen het nederlandsch-indische gouvernement. In deze artikelen zou verder worden beweerd, dat de toestand voor de Chineezen hier verbeteren zal na aankomst van den chineeschen consul.”

Mandarijn-Chineesch.

De Javabode zegt, dat het mandarijn-chineesch een taal is, waarvan men vroeger het belang voor den indischen archipel niet beseftte, — ook niet beseffen kon, omdat er geen noemenswaardige betrekkingen bestonden tusschen de streken van China, waar zij gesproken wordt, en deze eilanden. Onze ambtenaren voor chineesche zaken kennen over het algemeen dan ook enkel maar het Amoy- of soms ook het Hakka- of Hoklo-dialect. Er bestond vroeger voor hen geen reden er andere te leeren — en de staat eischte dit ook niet van hen.

In de allerlaatste jaren echter heeft het mandarijn-chineesch (dat in de 15 provinciën van het Noorden gesproken wordt) een zeer bijzondere vlucht genomen, het streven is er een algemeen taal voor geheel China van te maken, en deze taal is het ook, welke in de chineesche scholen wordt onderwezen.

Ten einde op de hoogte te kunnen blijven van de chineesche beweging hier te lande, was het hoog noodig, dat van die taal een bijzondere studie werd gemaakt.

En om haar grondig te kunnen leeren, was het noodig de streek te bezoeken, waar zij het best gesproken wordt. Neemt men het een en ander in aanmerking, dan is het niet meer dan redelijk te achten, dat de Regeering een ambtenaar voor de Chi-

neesche zaken, i. c. de heer Borel, uitgezonden heeft om zich, door een verblijf te Peking, de mandarijntaal waarvan hij naar wij meenen, reeds zekere kennis bezat, goed eigen te maken."

Getah-Pertja en Copra.

Het Soer. Handelsblad wijdt aan ieder der bovengenoemde produkten een uitvoerig hoofdartikel. Zoo schrijft het blad o.m.:

Het is zeer moeilijk, bij gebrek aan een punt van vergelijking, zich een oordeel te vormen over den tegenwoordigen toestand van den gouvernements-getah-pertja-aanplant te Tjipetir.

Het bereiden der gutta uit bladeren, zonder gebruik van chemicaliën, en deze soort is door de kabelmaatschappijen zeer gewild, is niet moeielijk, doch er behoort een zeker aantal handgrepen bij, dat men niet dadelijk verkrijgt. Dit schijnt het etablissement te Tjipetir ook in te zien, want het houdt het aan te wenden procédé strikt geheim. Of men het percentage gutta, dat men uit de bladeren haalt, ook gepubliceerd heeft, wij bedoelen hier het werkelijke percentage op groote hoeveelheden verkregen, en niet de uitkomsten van laboratorium proeven, weten wij niet. Gewoonlijk is het niet mogelijk alle gutta op deze wijze te winnen en als men de afvallen scheikundig onderzoekt, vindt men daarin gewoonlijk nog een zekere hoeveelheid gutta, die waarschijnlijk de moeite zou loonen haar door extractie er uit te halen. Wij hebben boven reeds gezegd dat de kabelindustrie deze soort gutta niet gebruiken wil; toch hebben wij monsters gehad, die zich jaren, zelfs in de bloote lucht, goed gehouden hebben. Hier te Soerabaja bestaat of heeft ten minste een fabriek bestaan, waar men door middel van benzine, guttapercha uit bladeren van den bovenloop der Barito, de rivier van Bandjermasin, afkomstig, behandelde. Deze fabriek, aan een Arabier behoorende, heeft slechts zeer weinig geproduceerd en het geproduceerde product niet kunnen verkoopen. Het is een feit, dat de gutta-fabricatie niet zoo eenvoudig is als dit lijkt, en dat men, om te slagen, van wetenschappelijke principes moet uitgaan, hetgeen hier het geval niet scheen te wezen.

Mocht de gutta-percha-cultuur te Tjipetir slagen, dan is dat zeker als een groot succes voor het gouvernement te beschouwen. Mocht dit niet het geval zijn, hetgeen met de veel lagere prijzen dan toen de onderneming opgericht werd, en ook wegens de groote moeilijkheid aan de gutta-percha-cultuur verbonden, wel mogelijk is, dan vinden wij toch, dat het gouvernement zijn plicht gedaan heeft en moet men met Tollens zeggen:

En reken de uitkomst niet,
Maar tel het doel alleen.

Het artikel over de copra wordt ingeleid met de woorden:

De rijkdom van Java's bodem openbaart zich telkens. Van mineralen en landbouwproducten is er een overvloed en verscheidenheid, die de gedachte aan „inzinking" niet toelaat. Maar de Javaan is geen goed landbouwer en wordt dat in de eerste kwarteeuw niet en hij blijft, in tegenstelling met den bodem, waarop hij leeft, een sober man.

Wanneer er een product is, welks bereiding hij verstaat, een product dus waarvan een goed deel der winsten hem te beurt kan vallen, dan komt zijn minderwaardigheid als landbouwer de goede kansen op een belangrijke toeneming van welvaart verstoren.

Onder die producten neemt de copra een plaats in. In het jaarverslag der Kamer van Koophandel te Semarang over 1908 wordt de wereldproductie opgegeven als te bedragen 350000 ton, waarvan Java alleen voortbracht 94000 ton. Dat laatste cijfer is nog en werd alleen in 1905 nog overtroffen, toen de productie niet minder dan 100000 ton bedroeg.

Een product, waarin Java voor ongeveer één vierde aan de vraag op de wereldmarkt voldoet, verdient zeer zeker in eere te worden gehouden. Maar wat kan men verder in het bovengenoemde verslag lezen? „Te bejammeren blijft het, dat ook voor dit artikel de klachten over slechte qualiteit zich vermenigvuldigen, zoodat de reputatie, welke Java copra genoot op de wereldmarkt, langzaam verdwijnt door de slechte qualiteiten, die uitgevoerd worden."

Na de oorzaken hiervan te hebben nagegaan, zegt schrijver ten slotte:

De handelaar, die rijp en groen opkoopt zoolang hij maar een markt vindt voor de levering, denkt geenszins aan de toekomst. Hij denkt te uitsluitend aan de winsten, die een ongebreidelde oogst en handel hem op het huidige oogenblik verschaffen. Door dien handelaar nu mag de Regeering zich niet laten weerhouden. Zij bane hem den weg zoo goed zij kan, maar late niet toe, dat de inlandsche bevolking, verlokt door een gereeden verkoop, allengs de voordeelen der cultuur vermindert en haar eigen toekomst vernietigt. Het gouvernement heeft gedachtig te zijn aan zijn plicht om den inlandschen landbouwer te versterken en mag hem derhalve niet het slachtoffer laten worden van den op directe winsten bedachten koopman, die zich noch om de toekomst van het product, noch om die van den producent bekommert.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De memorie van antwoord op het den 7en Februari 1905 door de Staten uitgebracht verslag betreffende de door gouverneur Lely ingediende ontwerp-verordening tot bestrijding van de lepra, is thans eindelijk verschenen.

Erkend wordt, dat algeheele afzondering aanbeveling zou verdienen, maar dit zou, met het oog op het aantal van 400 niet in gestichten opgenomen, in de kolonie bevonden lepra-lijders groote uitgaven vereischen, die de financieele draagkracht der kolonie te boven gaan.

Ter geruststelling wordt opgemerkt, dat de meening, als zou de ziekte op onrustbarende wijze in de kolonie toenemen, niet juist is, en dat veeleer aanleiding bestaat om aan te nemen, dat de ziekte afneemt.

Wenscht de gouverneur het beginsel, dat alle lijders zouden moeten worden afgezonderd in gestichten, niet toe te passen, de ontwerp-verordening zelve meent hij daarom toch, hoewel gewijzigd, te kunnen handhaven.

Ten aanzien van één punt schijnt verscherping der bepalingen van het ontwerp noodig.

Een strenger optreden moet worden voorgeschreven tegen niet in gestichten opgenomen leprozen, die hunne medewerking verleenen bij de bereiding of bij den verkoop van ge- en verbruiksartikelen.

Wat de Gerardus Majella-inrichting aangaat, omtrent de bezwaren, aan hare ligging verbonden, is sedert het verschijnen van het Voorloopig Verslag de lepra-commissie gehoord.

De medische leden dier commissie waren van oordeel, dat er geen redenen aanwezig waren om thans tot de verplaatsing van de inrichting te noodzaken en allerminst, meende men, bestond er aanleiding daarvoor een motief te zoeken in de loozing van het gesticht door de Sommelsdijksche kreek. Waar dus de deskundigen eene verplaatsing niet noodzakelijk achten en de inrichting reeds zoo langen tijd op de tegenwoordige plaats bestaat, acht de Gouverneur zich, mede gelet op den actueelen financieelen toestand der kolonie, niet gerechtigd maatregelen tot verplaatsing te nemen of voor te stellen, terwijl evenmin opneming van een voorschrift ter vermijding van toekomstig gevaar in de verordening noodig voorkomt.

***

In de zitting van de Koloniale Staten van den 13en September ll. werd de verordening tot nadere aanvulling der pensioenverordening behandeld.

Deze strekt om aan Nederlandsche onderwijzers, die voor 1906 in Surinaamschen dienst traden, het recht toe te kennen dienstjaren, bij het bijzonder onderwijs doorgebracht, in rekening te brengen voor pensioen. Dit recht is in Nederland en Ned. O.-Indië reeds toegekend.

Het ontwerp werd met 5 tegen 4 stemmen verworpen.

***

Door onder contract verbonden ondernemingen, en door den kleinen landbouw, zijn den 11en Sept. geleverd 17,504 bossen bacoven, of 14,991 5/6 volle bossen.

Afgekeurd werden 679 bossen of 3.75%.

De directeur van den landbouw verzond de volgende circulaire aan bacovenplantages:

„In verband met een heden van de United Fruit Company te Boston ontvangen bericht, dat de bacoven in te rijpen toestand aankomen, verzoekt ondergeteekende u, zoo mogelijk nog heden, de bossen minder rijp (dun) te kappen."

CURAÇAO.

De „Amigoe di Curaçao" teekent bij de benoeming van den heer Nuyens tot gouverneur het volgende aan:

„Hij behoeft niet eerst te zoeken naar de richting welke hij zal inslaan, op gevaar af misschien nog mis te tasten. Bijna onmiddellijk zal hij kunnen beginnen met te doen, wat hij volgens zijne jarenlange ondervinding werkelijk in het belang acht der Kolonie.

Doorkneed in de Curaçaosche Verordeningen, vertrouwd met de juris-prudentie, zal het hem beter dan een ander mogelijk wezen de groote moeielijkheden, waarin de Kolonie door de reorganisatie van ons belastingsysteem is geraakt, uit den weg te ruimen en mede te werken tot het ontwerpen van degelijke wetten, meer aanpassend aan de Curaçaosche toestanden.

De heer Nuyens geniet de algemeene sympathie, en wordt door een ieder geacht om zijn groote rechtvaardigheidszin. Men denkt er bij deze benoeming zelfs niet aan, dat de nieuwe gouverneur Katholiek is; men is vast overtuigd, dat elke partijgeest verre zal blijven van het toekomstig bestuur der kolonie, en dat er recht zal geschieden aan allen. Niet slechts de Katholieken, ook de andersdenkenden verheugen zich over deze benoeming van harte en zij wenschen mr. Nuyens onder Gods zegen een lang en gelukkig bestuur toe."

***

De „Cur. Cour." schreef:

„Omtrent de door het bestuur der kolonie Curaçao op de middenstandstentoonstelling ingezonden vlechtwerken, wordt ons van betrouwbare zijde medegedeeld, dat hoeden van een beter qualiteit stroo gevlochten dan die geëxposeerd zijn geweest, tegen den prijs varieerende van *f* 6 tot *f* 10 per stuk, veel beter verhandeld zouden kunnen worden. Van be-

FEUILLETON.

De Pamor-smeedkunst op de Brusselsche Tentoonstelling. *)

2)

Door Dr. J. GRONEMAN.

...Welnu: dat zij dan zoo! Ik mag 't lijden, en ik wilde, dat ik alle werkelijk edele kunstnijverheidstakken van den Javaan tot zulk een ontwikkeling kon helpen opvoeren.

Maar zoo ver zijn we nog niet. En of ik 't beleven zal, dat het gevolg, dat ik met mijn bemoeienis voor deze kunst gewonnen heb, blijvend wordt... dat durf ik nauwelijks verwachten, tenzij ik a's yoghurt-eter honderd jaar wordt en dus nog 33 jaren kan blijven arbeiden.

Maar gelukt dat niet, dan hoop ik toch, dat de prinsen van 't huis Rakoealam, mijn vrienden, den gang er in zullen houden, wat ik van vooruitstrevende mannen van ontwikkeling, zooals zij zijn durf verwachten.

't Is mogelijk, dat ik, die over een paar dagen mijn zeven-en-zeventigste jaar doorleefd zal hebben, ondanks een hoogstgeregelde leefwijze, zonder alkohol, maar met yoghurt, geen 3 jaren meer leef, en daarom heb ik er voor gezorgd, dat mijn nu weder ruime voorraad nikkelplaatjes van Alfred Krupp in Bensdorf, en plm. 3 kilo's nikkelblokjes van Friederich Krupp in Essen bij mijn sterven in 't bezit komen van 't Pakoealamsche huis, onder voorwaarde, dat zij alleen dienen zullen om den Javaan vooruit te helpen, en niet ook den Europeaan of den vreemden Oosterling, die de Javaansche kunst zoo gaarne uitbuit in 't belang van zijn eigen beurs.

Ik zie liever pamor-kerissen of lanspunten smeden voor liefhebbers, die 't volle bedrag aan den empoe, en geen 50 pCt. meer aan den niet Javaanschen uitbuiter betalen. En aan dezulken heeft het ons in de laatste acht maanden niet ontbroken.

Vreemd, dat daaronder de bestuursambtenaren bijna geheel ontbreken. Twee uitzonderingen kan ik noemen: den vorigen resident van dit gewest, Couperus, den man van ontwikkeling en kunstzin, die een ruime kamer in zijn huis als ethnografisch museum had ingericht, waarin ik meer dan één buitenlandsch geleerde heb zien genieten van het vele schoone en merkwaardige, dat daar te zien was. En zonder dezen man ware ik niet in staat geweest de eerste moeilijke jaren van mijn ijveren voor dezen éénen kunsttak door te worstelen. Hij gaf mij vrijheid smeden proeven te laten nemen op zijn kosten. En door die hulp kwamen we van 't al te dure pamor Parambanan op 't nikkelstaal van oude fietsen, dat 5 procent van dat edele metaal inhield, op een ander nikkelstaal van 35 pCt., dat de resident Couperus uit Amerika liet komen, en op de onzuivere nikkelblokjes uit een Chineesche toko wier eigenaar al heel spoedig begreep, dat daarmede heel wat meer te verdienen viel en dus den prijs ervan geleidelijk opsloeg, totdat ik de eerste 150 zuivere nikkelplaatjes van den grootindustrieel Krupp uit Bensdorf in Nieder-Oesterreich ontving, waarvan ik één derde voor mij behield en tweederden aan den resident afstond. *(Wordt vervolgd.)*

*) Overgenomen uit *De Locomotief*.

ng is het dus voor onze vlechtsters al hare aandacht hierop te vestigen.

Verder kunnen wij melden, dat door het bestuur der kolonie aan den Nederlandschen consul-generaal te Lima (Peru) uitvoerige inlichtingen zijn verzocht omtrent het Tocopillastroo, o.a. wat betreft den inkoopprijs, plaatsen waar dat stroo te bekomen is, de vrachtprijzen naar Curaçao, de geheven wordende uitvoerrechten, etc. etc. Tevens is door het bestuur eene bestelling eerste kwaliteit van dat stroo gedaan ter vervaardiging van ongeveer 20 dozijn hoeden."

De „Cur. Cour." meldt, dat met het stoomschip „Maracaibo" aangekomen zijn de heeren O. C. A. van Lidth de Jeude en A. J. M. Meesters, die als ingenieurs werkzaam zullen zijn bij het onderzoeken, op welke wijze de haven in orde kan worden gemaakt, zooals voor de groote scheepvaart zal blijken noodig te zijn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dikwijls heeft de **Bintang Soerabaja** zegt L e g a l i t e i t in dat blad, de inboorlingen aangespoord om meer vertrouwen te stellen in de kunde van de europeesche geneesheeren. Hij brengt in herinnering, hetgeen de verpleegster, Zuster I n g e n o h l, destijds daarin schreef over de voorkeur, welke de Inlander de d o e k o e n b a j i schenkt boven de europeesche vroedvrouw, hetgeen schrijfster hoofdzakelijk wijt aan het gedrag der europeesche geneeskundigen zelve. Deze laten dikwijls te veel hare misnoegdheid blijken, als haar patient niet dadelijk betalen kan, ja, wijst soms zelfs hulpzoekenden af; ook loopen hare rekeningen vaak hoog op.

Schrijver meent dan ook, dat het dikwijls geringe vertrouwen van den inboorling in den europeeschen arts niet zoozeer moet worden toegeschreven aan twijfel betreffende diens bekwaamheid, dan wel aan twijfel betreffende den bij hem voorzittenden ernst om den inboorling te willen helpen. Een nederlandsch geneesheer laat zich voor zijn kennis goed betalen, en de inboorling, die niet zooveel betalen kan, denkt dan allicht, dat hij niet afdoende geholpen wordt, of dat de europeesche geneeskundige proeven op hem gaat nemen om zijn kennis te vermeerderen, met andere woorden, dat de europeesche medicus zijne inlandsche patienten als „proefdieren" beschouwt. Bovendien zijn de europeesche medicamenten véél duurder dan de inlandsche; zij komen telkens op minstens een rijksdaalder of drie gulden te staan.

Dan maar liever ons op Allah verlaten, roept de inboorling uit. Moet men eenmaal sterven, dan stereft men toch ondanks den bijstand van den europeeschen medicus, en moet men blijven leven, zoo zal dit ook wel geschieden met behulp van de geneesmiddelen van de d o e k o e n. Want de doekoen zegt nogal eens b.v.: Uw kind wordt geplaagd door den beschermgeest der desa, ge moet een s l a m e t a n (= een offerfeest) geven. Dit kost geld, soms véél meer dan het europeesche geneesmiddel.

In de desa's, gelegen dicht bij de ziekenhuizen der zendelingartsen, zooals te Modjowarno, Djokjokarta, Poerwodadi en Bondowoso, neemt het aantal der inlanders, die absoluut geen vertrouwen meer in de doekoen stellen, met den dag toe. Te Modjowarno en in het Petronellahospitaal te Djokjokarta komen zelfs personen hulp zoeken, die 5 tot 8 palen ver van daar wonen.

Wat is hiervan de reden? vraagt schrijver. En zijn antwoord luidt: Eenvoudig het feit, dat de zendeling-artsen hunne patienten gratis behandelen, of zich tevreden stellen met een vrijwillige bijdrage van 10 tot 20 cent ten behoeve van het gesticht, maar in elk geval, — betaling of geen betaling, — den genezing zoekende helpen zij. En als de ziekte ernstig is, wordt de patient in het hospitaal — ook kosteloos — opgenomen en met zorg verpleegd.

In de stadsverbanden op groote plaatsen, in de ziekengestichten op de afdeelingshoofdplaatsen, kunnen immers ook inlanders gratis opgenomen worden, vervolgt schrijver. Waarom stelt de inboorling echter geen vertrouwen in de behandeling bij die gouvernementsinrichtingen?

Omdat, meent hij, de verpleging daar alles te wenschen overlaat. De beambten in die ziekenhuizen zijn geen verplegers; dikwijls kwellen zij de zieken en wanneer de hospitalen grenzen aan gevangenissen, schijnen die beambten de strengheid en hardhandigheid van het gevangenispersoneel, waarmede zij voortdurend in aanraking komen, over te nemen. En dat ziet de medicus niet.

Schrijver heeft op een feest het verhaal aangehoord van een gewezen oppasser eener gouvernements-ziekeninricnting, die, alsof het een gewone zaak betrof, ten aanhoore van de gasten vertelde, dat hij een patient, die lastig was en leven maakte, waardoor zijne nachtrust gestoord werd, eenvoudig worgde, en dan naar de lijkenkamer liet brengen, waar men niet naar den doode omkeek. Of dit verhaal waar was kon schrijver niet beoordeelen. De verteller was op dat oogenblik niet dronken, men had hem geen jenever laten drinken. Doch al had de man dit verhaal eenvoudig verzonnen, zeker is het, dat niemand zijner toehoorders er aan twijfelde, dat dergelijke wreedheden plaats kunnen vinden? Zoolang het gouvernement zijn ziekenhuizen niet zoo inricht, dat dergelijke dingen niet konden gebeuren, zullen de inboorlingen zich tot die inrichtingen niet aangetrokken gevoelen. Schrijver acht het zeer wenschelijk, dat de hospitalen en andere inrichtingen der medische zending van gouvernementswege worden gesubsidiëerd, opdat zij den inboorling meer en meer ten goede komen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In China, zegt S t e r in de **Pantjaran Warta** zijn talrijke geheime genootschappen, welke vijandig tegenover elkaar staan, en dikwijls hebben er vechtpartijen onderling plaats. In Indië vindt men ze ook, opgericht door in China geboren chineezen, terwijl ook p e r a n a k a n s (= in Ned.-Indië geboren chineezen) er zich bij aan kunnen sluiten. Schrijver kan echter niemand aanraden er lid van te worden, omdat het toch geen nut heeft.

Een rasgenoot, die te Padang geweest is, vertelde hem het volgende: Ik ging daarheen om een middel van bestaan te zoeken, mij desnoods met een hapje rijst willende tevreden stellen; doch, waar ik ook kwam, telkens werd ik afgewezen; nergens was er een plaatsje voor mij open. Toen ik vreesde, van honger te zullen sterven, kwam er gelukkig uitkomst: Moe van het loopen, mij voor een winkel neervleiende, kwam een in China geboren chinees mij voorbij, die er uit zag als een handelaar. Ik ging naar hem toe en vroeg hem om werk. Hij keek mij verwonderd aan, en na mij eenige oogenblikken doordringend aangestaard te hebben, nam hij mij bij de hand en geleidde mij naar een huis in de nabijheid. Daar vroeg hij mij naar mijne afkomst, naar mijne ouders en broeders, of ik wel eens gestraft was geweest. Nadat ik deze vragen had beantwoord, vroeg hij mij, of ik lid van het een of ander „h o e i" (= genootschap) was, op welke vraag ik ontkennend mijn hoofd schudde. Hij keek mij nog eens doordringend aan, en na een sigaar opgestoken te hebben, ried hij mij aan lid van zijne geheime vereeniging te worden. Dit verbaasde mij: mij, die een hapje rijst zocht en dus niets bezat, bood men aan om in zoo'n genootschap te treden! Wat kon men van mij verwachten? Ik deelde hem daarom mede, dat ik arm was en niet wist, wat ik, zonder geld, in die vereeniging zou doen. Hij legde mij toen uit, dat ik, door mij in het genootschap te doen opnemen, gemakkelijk een middel van bestaan zou vinden. Op deze verzekering liet ik mij overhalen.

Ik moest onder eede verklaren, dat ik aan niemand de geheimen van het genootschap zou vertellen, mijne medeleden zou helpen, zooveel ik kon, hen beschouwende als broeders van denzelfden vader en dezelfde moeder. Zware straffen dreigden mij indien ik mijnen eed schond of mijne belofte niet nakwam. Als het noodig was, moest ik ook naar de wapens grijpen, waaruit ik opmaakte, dat de geheime vereenigingen elkaar wel eens bevochten. Er bleef mij geen keuze over; ik volgde den weg, mij door T h i a n (= Hemel) aangewezen, en legde den vereischten eed af.

Daarna maakte hij mij bekend met de geheime teekens en geheime woorden, die mij in staat zouden stellen mijne medeleden te herkennen of mij bij hen bekend te maken.

Wanneer men die geheime teekens en woorden niet kent, staat men verbaasd over hunne uitwerking; dit ondervond ik ook, toen ik voor den eersten keer de toepassing daarvan zag.

Ik kwam met dengene, die mij behulpzaam was geweest bij de toetreding tot zijn geheim genootschap, in een winkel, waar ik vroeger reeds was afgewezen. De huisheer zat met twee van zijne bedienden aan tafel, waarop drie theekopjes stonden *). Toen wö binnentraden riep hij uit: „D e p o o t e n v a n d e z e t a f e l z i j n n i e t g e l i j k", waarop mijn geleider antwoordde: „G ij v e r g i s t u, i k h e b d e p o o t e n v a n d e t a f e l g e l ij k g e m a a k t." De huisheer, dit vernemende, stond dadelijk op en groette op de wijze als de leden van het genootschap onder elkander plegen te doen, welken groet ik op dezelfde wijze beantwoordde. Ik werd daarop hartelijk ontvangen, men gaf mij een stoel, wij gingen praten en nam mij in de woning op, tot ik wat bij de hand zou hebben. Men stelde mij toen in de gelegenheid een kleinen handel te beginnen. Te Padang is het dringend noodig, om zich in zoo'n genootschap te doen opnemen als men werk zoekt.

Die vereenigingen hebben echter ook een schaduwzijde: wanneer twee genootschappen met elkander in botsing geraken, luidt het bevel van de eene partij ten opzichte van de andere: „d o o d t h e n", alsof een mensch niet meer waard is dan een geit; zelfs familieleden, — vaders, broeders, zonen, — wanneer zij tot de tegenpartij behooren, mogen niet ontzien worden. Zoo kan men genoodzaakt worden iemand om het leven te brengen, aan wien men groote verplichtingen heeft. Weigeren kan men niet. Zou men nu niet huiverig zijn, zich te laten opnemen in eene vereeniging, welke méér dwang kan uitoefenen dan de Hemelheer? En wie het waagt, om de eenmaal aangegane beloften te verbreken of zijn eed te schenden, wordt van kant gemaakt, of levend in een put geworpen.

Aan het hoofd van dergelijke vereenigingen staan vermogende personen. Het algemeen hoofd, dat als aanvoerder optreedt, wanneer het tot een gevecht komt, is iemand van buitengewone lichaamskracht, die wel zes personen in den strijd staat."

Die spreker eindigde met de verzekering, dat, wanneer iemand in Padang zoo durfde spreken als hij, deze ter dood gebracht zou worden, omdat hij de geheimen van het genootschap had geopenbaard. Schrijver moest echter om die bewering lachen, want, zegt hij, zulke euveldaden kunnen in Ned.-Indië niet plaats vinden.

Het chineesche ras, zegt de **Ho Po**, is het talrijkste op aarde, de chineezen zouden de geheele wereld kunnen veroveren, indien zij eendrachtig en aaneengesloten waren. Maar zij zijn dit niet, integendeel, zij zijn zelfzuchtig, leven in verdeeldheid onder elkander, de een is op den ander afgunstig. Daarbij komen velen van hen hunne eens aangegane overeenkomsten niet na.

Let eens op de europeanen, vervolgt het blad. Het is niet mijne bedoeling hunne wellevendheid te roemen, maar ik wil slechts wijzen op hunne eensgezindheid. Wanneer eenige gegoeden van hen door hunne rasgenooten vertrouwd worden, kunnen deze gemakkelijk iets groots tot stand brengen. Willen zij een onderneming beginnen of een werk uitvoeren, dan richten zij een maatschappij op, met aandeelen van kleine bedragen, om te brengen binnen het bereik van personen met betrekkelijk geringe salarissen. De geëmployeerden zoeken zij onder hunne hunne eigen rasgenooten. Daardoor komt het voormen van maatschappijen velen ten goede. Er bestaan dan ook talrijke maatschappijen en vennootschappen. Daarom moet het ons niet verwonderen, dat men met kleine krachten zooveel tot stand kan brengen.

De geëmployeerden werken met ijver en nauwgezetheid, omdat zij weten, dat niet alléén hun chef, maar ook zij in de winsten deelen *).

Wanneer wij nagaan, vervolgt het blad, hoeveel mijnbouwmaatschappijen er zijn opgericht, maatschappijen voor het winnen van goud en zilver, tengevolge waarvan verscheidene handelshuizen en gegoeden groote schade leden, dan begrijp ik wij niet, dat er nog personen zijn, die zich met dien perniagan angin (= windhandel) inlaten, die nog aandeelen nemen in maatschappijen, waaromtrent men niets weet. Niet alleen europeanen drijven handel in aandeelen, doch ook andere rassen doen daaraan mede, redeneerende, dat het toch wel aardig is om in een paar uur tijds zooveel procent winst te maken, vergetende, dat men ook in denzelfden tijd zooveel procent verlies kan lijden, want dergelijken handel kan men immers gelijkstellen met dobbelen. Terwijl men niets van die mijnen weet, gaat men toch steeds voort aandeelen te koopen. Is dit niet een bewijs, besluit het blad, dat de eensgezindheid en het vertrouwen onder de europeanen groot is?

*) In een Chineeschen winkel gaat de t h a u w k è (patroon) familjaar met zijne bedienden om. Zij deelen ook met hem het maal, alsof zij tot het gezin behooren.

*) Dat is bij Chineezen niet het geval. Het behoort tot de uitzonderingen, dat een employé in de winst deelt.

Van Vreemde Koloniën.

De tarieven in de Fransche koloniën.

De heer Jules Harmand, Fransch diplomaat, zal op het te Parijs te houden „Congrès des Anciennes Colonies" spreken over het „Régime douanier" in de Fransche koloniën.

De D é p ê c h e C o l o n i a l e is in de gelegenheid gesteld de te houden voordracht te publiceeren. Wij ontleenen aan dit blad het volgende uit de beschouwingen van den heer Harmand:

Het stelsel der in- en uitvoerrechten voor de ko-

lonien maakt slechts een onderdeel uit van het vraagstuk betreffende de organisatie der koloniën, hoe belangrijk de quaestie op zichzelve zij.

Wat de oplossing van de quaestie der rechten betreft, doet zich toch in de eerste plaats de vraag voor, hoe men zich den rechtstoestand der koloniën denkt. Daarbij geldt het te kiezen tusschen twee beginselen, dat der assimilatie en van het rechtstreeksch bestuur door een centraal orgaan van een over de geheele wereld verspreid rijk en dat der autonomie.

Met autonomie kan voor de Fransche koloniën, die geen nederzettingen van Europeanen zijn, niet bedoeld zijn volledig zelfbestuur.

Allen, die de evolutie der Fransche koloniën hebben gadegeslagen, kan het niet zijn ontgaan, dat men steeds meer en meer den weg opgaat der autonomie. Maar het gaat slechts langzaam, want de weg is met talrijke en groote hindernissen bezet. Nog is men ver van het doel, maar de eerste stap — de moeilijkste — is gezet, en men mag vertrouwen, dat het gewonnen terrein niet weer zal worden verloren.

Maar het schijnt, dat de tariefquaestie het meest werkzame wapen is, waarmede men de bres kan maken in het verouderd gebouw der Fransche koloniale organisatie, waarvan de samenstelling niet meer aan het doel beantwoordt.

De tariefwet van 1892 draagt het kenmerk van de omstandigheden, waaronder zij werd geboren.

De koloniale politiek was in Frankrijk niet populair. Het parlement en de natie zagen er slechts de gevaren van in, hielden slechts de uitgaven en de slachtoffers voor oogen, die men zich daarvoor moest getroosten, en het kleinste incident werd door meer hartstochtelijke tegenstanders dan verstandige vaderlanders opgeblazen tot belangrijke feiten, om als strijdmiddelen te dienen tegen de ministeries.

De groote expansie van het Fransch koloniaal rijk had plaats gehad zonder dat de regeering, de Kamers of de publieke opinie, zich ernstig hadden toegelegd op de taak, die het land op zich had genomen.

Voor het Fransche protectionisme, dat ontstond uit de behoefte aan geld en de zorg voor den achteruitgang van de handelsvloot en van de Fransche havens, beteekenden de millioenen in de nieuw verworven gebieden slechts zoovele verbruikers meer van de producten der nationale nijverheid.

De Fransche protectionisten waren op koloniaal gebied zelfs nog achterlijker dan Montesquieu, die, de koloniën slechts uit handelsoogpunt beschouwende, daaraan tenminste toch het recht wilde toekennen, om voor de producten der moederlandsche nijverheid de ruwe grondstoffen, waarvan zij het monopolie hielden, in ruil te geven.

Men wilde van al die volkeren gedwongen klanten maken, die meer zouden koopen dan verkoopen en slechts van het moederland tot een door de producenten te bepalen prijs alles zouden koopen wat het moederland hen geliefde te verschaffen, en aan het moederland slechts datgene van hunne producten zou verkoopen, die het zich elders niet kon verschaffen, en ook al weer tot een door het moederland vast te stellen prijs.

De heeren Méline, Boucher en Krantz schreven in hunne in 1900 aan de Kamer gedane voorstellen het volgende:

„In een goede koloniale organisatie moet de koloniale productie zich er toe bepalen om aan het moederland die grondstoffen of producten te leveren, waarvan ten onzent niets overeenkomstigs wordt aangetroffen. Maar indien de koloniale productie die grenzen overschrijdt en aan de onze een ruïneuze concurrentie aandoet, wordt zij een gevaarlijke tegenstandster."

Algiers en Tunis, die graan, wijn, olie, schapen, vruchten en groenten leveren, moeten in de oogen dier lieden wel zoo gevaarlijk voor Frankrijk zijn, dat zij er zich hoe eer hoe liever van zouden willen ontdoen. Maar ze hebben nog rekening te houden met de nationale vooroordeelen, waarom de natie zelfs een oorlog niet zou schuwen, om zich de heerschappij over het Middellandsche Zee-gebied te verzekeren.

Ten einde nu de „nadeelen" van dit bezit tot een minimum te beperken, worden rondom die bezittingen barrières opgericht, in den vorm van scheepvaart- en vervoer-privileges of van beperkte verkoopen.

Van dat standpunt beschouwd, wordt elke gebiedsuitbreiding een ramp voor den staat, een ramp, zooveel te grooter, indien het nieuwe gebied rijk is, en men weet, dat het protectionisme der kiezers zelfs zoover gaat, dat zij de nationale eenheid zouden willen vernietigen, enkel en alleen om de wijnbouwers in het Zuiden te beschermen tegen de bietsuikerman-

Voor de wetgevers van 1892 kwam het er dus niet op aan, om de koloniën te beschermen en op rechtvaardige wijze rekening te houden met haar economischen toestand en hare handelsbelangen, maar om het moederland en de Fransche productie te beschermen tegen de mededinging der groote landen der beschaafde wereld met groote productie en ruim crediet.

Alvorens over te gaan tot de indiening der wetsvoorstellen, werd voor den vorm advies gevraagd, maar niet aan de koloniën, — zelfs den minister van koloniën liet men er buiten — doch aan 66 Kamers van Koophandel in Frankrijk.

Voor de koloniën zelve scheen de toepasselijkverklaring van de tarieven van het moederland, slechts een nieuwen stap op den weg der assimilatie, waarmede men zich toen nog had vereenzelvigd.

De tijden zijn echter veranderd.

Het Fransch koloniaal rijk bevindt zich op den weg der vorming van groote gouvernementen, waar zich steeds grootere belangen ontwikkelen, terwijl de economische en financieele toestand zich in cijfers laat uitdrukken, waarvan de belangrijkheid niemand ontgaat.

En intusschen heeft de koloniale idee ook in het moederland vorderingen gemaakt, hetgeen het best valt op te maken uit een vergelijking tusschen de congressen van Marseille en Bordeaux in 1906 en 1907, toen op kalme, bezadigde en wetenschappelijke wijze de verschillende koloniale vraagstukken werden besproken, en dat van 1889 met de onrijpe denkbeelden, die daar werden verkondigd, zijn hartstochtelijke polemieken en zijn sentimentaliteit.

Dr. Gustave Le Bon b.v. werd voor al wat leelijk is uitgekreten, toen hij het waagde te verkondigen, dat alle menschen niet gelijk zijn, en dat nog wel meer door hun aanleg dan om hun huidskleur.

Men begint ook reeds onder de massa te begrijpen, dat Frankrijk het niet kan stellen buiten zijn koloniën.

De financieele wet van 1900 houdt ook reeds rekening met de nieuwe beginselen, door in beginsel te verklaren, dat de koloniën zelve in hare uitgaven moeten voorzien. Dit beginsel houdt evenwel in, dat de koloniën ook een eigen rechtspersoonlijkheid bezitten.

In dat opzicht was de instelling der financieele delegatiën in Algiers een belangrijk moment in de koloniale organisatie; moge de eerste etape zijn de autonomie op het gebied der tarieven.

De utiliteit beheerscht het geheele koloniale vraagstuk en de koloniën kunnen slechts nuttig zijn, d.i. het doel bereiken, dat de staat en de natie haar hebben aangewezen, indien zij rijk en welvarend zijn. De koloniale politiek is voor alles een politiek van verrijking der koloniën. Dat land, hetwelk zijne koloniën het spoedigst rijk maakt en na ze te hebben rijk gemaakt in staat zal stellen het beste gebruik te maken en de beste waarborgen te erlangen voor het behoud van hare rijkdommen is het beste.

In de eerste plaats moet men zoover komen, dat de koloniën niets kosten of dat daaraan slechts de uitgaven voor de souvereiniteit worden ten laste gelegd, maar het moederland mag in geen enkel opzicht schatting heffen van de koloniën, noch rechtstreeks, noch middellijk. Doet het dat wel, dan houdt het de ontwikkeling dier koloniën tegen, waardoor het zijn eigen belang schaadt.

Het nut der koloniën is een indirect nut.

Dit hebben de wetgevers van 1892 niet ingezien.

(Wordt vervolgd.)

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

De Utrechtsche Zendingsvereeniging.

Gelijk men weet, is het 50-jarig bestaan der Utrechtsche Zendingsvereeniging dezer dagen gevierd o.a. door het houden eener tentoonstelling op koloniaal gebied; voor een meer blijvend aandenken zorgde de Voorzitter, Prof. Dr. J. J. P. Valeton Jr., van wiens hand een Gedenkboek verschenen is, waarin een beknopt, doch volledig overzicht van de Utrechtsche wordt gegeven. Behalve vele illustraties bevat het boek ook de portretten van alle (op één na) door de Vereeniging naar Oost Indië afgevaardigde zendelingen, benevens een drietal kaarten van het gebied, waar gewerkt wordt, t. w. Halmaheira, Nieuw Guinea en Boeroe.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-Indië.

De nieuwe afl. van de Bijdragen bevat de navolgende opstellen: Geschiedkundige gegevens in 't gedicht Nagarakretagama, door Prof. Dr. H. Kern, — Verordeningen aangaande de adat der Inlandsche vastgesteld zijn door de Christen Hoofden en Oudsten der districten Tobelo, Galela, Kau, Sidangoli en Loda), bewerkt en van aanteekeningen voorzien, door A. Hueting, zendeling der Utrechtsche Zendings-Vereeniging. — De Kamer der West-Indische Compagnie te Delft, door Dr. C. te Lintum. — Woordverwisseling bij besmettelijke ziekten onder de Tobeloreezen, door A. Hueting. — Mededeeling over het Kedai der Rotineezen, door C. Lekkerkerker. — Uit het volksleven van de bewoners der Humboldt baai, door F. J. F. van Hasselt, zendeling der U. Z. V. — Mededeelingen betreffende de Kwantan-districten. — Mededeelingen betreffende de Atjehsche onderhoorigheden (Geudong, Djeloe Tjoet, Teunom met Panga, Langsa, XII Moekims Pidië, V Moekims Reubeë, IX Moekims Keumangan). — De plaats en datum van geboorte van Dr. H. Neubronner van der Tuuk.

Een aflevering met bizonder rijken inhoud, zooals men ziet, doch meteen voor ons een beletsel er een overzicht van te geven; alleen voor het merkwaardige artikeltje van den heer Rouffaer over Dr. van der Tuuk vragen we een oogenblik aandacht.

Het klinkt vreemd, maar tot heden wist men niet met zekerheid te vermelden, waar en wanneer Dr. H. N. van der Tuuk (overleden 17 Aug. 1894 te Soerabaja), de groote Indische taalgeleerde was geboren. Dit was den heer Rouffaer een doorn in 't oog, en vroeger reeds deed hij heel wat moeite om ten deze wat meer licht te verkrijgen. Thans — tijdens een kort verblijf in de Straits Settlements — is het hem eindelijk gelukt, alle gegevens in handen te krijgen en constateert de schr., dat „Herman Neubronner, kind van Sefridus van der Tuuk en Louisa Neubronner, den 23en Febr. 1824 te Malakka werd geboren." Tevens is door den heer R. daarbij vastgesteld, dat van der Tuuk evenmin van Portugeesche afkomst was als zijn moeder ook Albuquerque onder haar voorouders zou hebben geteld (eene bewering van v. d. T., laatstelijk in herinnering gebracht door Dr. Juynboll in Encyclopaedie van Ned.-Indië). Dit familieverband — merkt de heer R. geestig op — zal wel niet verder zijn te zoeken dan het feit, dat van der Tuuk's moeder geboren was in een stad, die Albuquerque in 1511 voor de Portugeezen veroverd had. Of moeten wij veronderstellen, dat Van der Tuuk een genealogische voorkeur had voor Albuquerque, zooals Bilderdijk voor den Heere van Teisterbant?

Nacht en morgen.

Herinneringen uit een zendelingsleven op Nieuw-Guinea, door J. L. van Hasselt, oud-zendeling der Utrechtsche Zendingsvereeniging. Als feestgave opgedragen aan de Utrechtsche Zendingsvereeniging, ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan. (Utrecht, J. van Boekhoven).

Aan dezen titel behoeft weinig te worden toegevoegd. Het ruim geïllustreerde boekje bevat een eenvoudige beschrijving van het leven van den heer Van Hasselt, die ruim 30 jaren als zendeling onder de Papoea's verkeerde.

De Macedoniër.

Het October-Nr. brengt het begin van een opstel, getiteld: Java. „Boedi Oetomo" en hare beteekenis voor de Christelijke Zending op Java (Referaat, bestemd voor de Zendingsconferentie te Salatiga, Sept. dezes jaars), door Ds. D. Bakker. Voorts een artikel van Ds. D. K. Wielenga, zendeling op Soemba, over den eertijds zoo beruchten slavenhandel op dat eiland. Gelukkig behoort, door krachtig ingrijpen van het gouvernement, de eigenlijke slavenhandel en -uitvoer daar nagenoeg tot het verleden, doch de slavenstand is er nog niet opgeheven. Maar aangezien velen zich een verkeerde voorstelling maken van het begrip „slaaf" in den Ind. Archipel, zullen wij den bevoegden schrijver even aan 't woord laten, om te doen uitkomen, dat zoo'n zgn. slaaf, althans op Soemba, er zoo slecht niet aan toe is in den regel.

„Terwijl de vrije kleine man in den omtrek van Waingapoe (een kampong aan de Noordkust van Soemba), steeds zorgen heeft om aan het noodige voedsel en de noodige kleeding te komen, heeft een slaaf een onbekommerd leven. Hij eet bij zijn heer uit de groote pot en krijgt op zijn tijd een nieuw of afgedragen kleedingstuk. Toen men Oemboe Karai te Memboro zeide, dat hij zijn slaven vrij moest laten, zeide hij: „laat mijnheer het hun zelf maar zeggen, en u zult zien, dat niemand van mij weg wil." Zij hadden 't er veel te goed...... Ik ken zelfs radja's, wier voorouders een paar geslachten terug nog slaven waren. Men vindt rijke slaven en arme vrijheeren. De meest invloedrijke man is dikwijls een slaaf. Want aan een radja's zoon worden twee speciale slavenjongens gegeven, die hem altijd volgen. Daar zij dezelfde „opvoeding" krijgen als hun jeug-

geheel afhankelijk wordt. Zoo'n slaaf wordt zijn booze genius, die hem tot alle hartstochten aanzet, om des te meer macht over hem te kunnen uit eten. Zoo is de weg van een slaaf om tot heerschappij te komen.

Het Recht in Ned.-Indië.

De Nos. 1—6 van deel 92 van het recht in Ned.-bevatten, behalve de jurisprudentie, een drietal Verhandelingen, waarop de aandacht wordt gevestigd. Nl.: Aanteekeningen over Japansche adoptie en erfrecht en den Chineeschen invloed daarop, door B. A. J. van Wettum, Adviseur voor Japansche zaken, welke uitvoerige studie beoogt een bijdrage te leveren tot de kennis van wat in modern Japansch familierecht van oud-Japansch en wat van Chineeschen oorsprong is.

Prof. Mr. L. W. C. van den Berg keert zich onder het opschrift: Eene dubbele rectificatie tegen Mr. W. A. P. F. L. Winckel naar aanleiding van diens eveneens in het Recht verschenen beschouwing over: De beslissing van burgerlijke geschillen door priesters. Een en ander houdt ten nauwste verband met de in de laatste jaren meer en meer op den voorgrond tredende partijen in de Indische juristenwereld, waarvan de eene, zou men kunnen zeggen, het adatrecht van den inlander verdedigt en de andere het „juristenrecht."

Mr. J. van Davelaar endelijk vraagt: Eischt het Inlandsch reglement, dat een civiel proces, wanneer gedurende den loop daarvan de samenstelling van den landraad verandert, wederom geheel opnieuw worde behandeld? Zijne conclusie luidt, dat in zulk een geval een hernieuwde behandeling der zaak door de wet niet wordt gevorderd, en ook niet in het systeem der wet past, de partijen er schromelijk door kunnen worden benadeeld en dat de behandeling der zaken er eindeloos door kan worden vertraagd. In ieder geval acht Mr. Davelaar het wenschelijk, — daar in dit opzicht nog al meeningsverschil bestaat — dat bij de aanstaande herziening van het Inlandsch Reglement met deze aangelegenheid worde rekening gehouden.

Weekblad voor Indië. No. 20.

De heer H. 't Hoen houdt onder het opschrift: Desascholen in verband met de behoeften van den Javaanschen landbouwer een betoog, waarvan de hoofdzaak luidt: Bij het geven van onderwijs aan den Javaan is het noodzakelijk, dat zoodanig in te richten, dat alles voorkomen wordt, wat de gedachte kan opwekken: wie onderwijs genoten heeft, behoeft niet met den patjol te werken. Daarom ligt het z.i. voor de hand, dat voor 't onderwijs aan de desascholen nog van andere leerkrachten behoort te worden gebruik gemaakt dan van de gewone goeroe's, nl. van de mantries-landbouwkundigen. Dit zal veel bijdragen tot het vestigen van den indruk bij de inlandsche jeugd, dat het desaonderwijs bestemd is om beter ontwikkelde tani's te krijgen en niet om slechts te dienen als criterium, dat degeen, die het genoten heeft, te hoog staat om met het landbouwbedrijf nog eer te kunnen behalen.

De overige bijdragen in dit Nr. zijn: Dr. A. A. Gersen (met portret), door Z. — Een explosie (ontploffing in een kruithuis te Malang) door Was. — Preangerina (met afb.) — Het meer van Ngebel (met afb.), door X.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 40: Twee kinavraagstukken (I. Het verkrijgen van een algemeene analyse-methode. II. Het beramen van middelen om tot verbetering van den marktoestand te komen), door Dr. K. W. van Gorkom. — De wereldconsumptie van suiker, door H. C. Prinsen Geerligs. — Het tiende landbouwcongres te Bandoeng. — De katoenkultuur in de Nederlandsche koloniën en bezittingen. — Het oordeel van een Duitsch expert over de toekomst der rubberkultuur. — Het eerste regeeringsrapport omtrent de suikerrietoogst in Britsch-Indië over campagne 1909—10. — Theekultuur en handel van Britsch-Indië. — De petroleumhandel van Rusland. — De petroleumhandel van Britsch-Indië. — De suiker-industrie in Peru. — Katoenoogst 1909—10 in Britsch-Indië. — Zijdeproductie der wereld. — De Djamoer Oepas-ziekte. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. Enz.

Ceres. October 1909.

In Ceres, het orgaan der studenten aan de Rijks Hoogere land-, tuin- en boschbouwschool te Wageningen, een tweetal bijdragen, nl.: Noodzakelijke verbeteringen voor den inlandschen landbouw in Ned.-Indië, door Djamaloedin Bin Moh. Rasad, en een levensschets door J. van Baren van Franz Wilhelm Junghuhn, den bekenden natuuronderzoeker, die zich bijzonder verdienstelijk maakte met betrekking op de kennis van het eiland Java in 't bijzonder, en wiens verdiensten hier te lande den 26en October (een eeuw na zijn geboorte te Mansfeld, zullen worden herdacht. Bij deze gelegenheid za tevens een Junghuhn gedenkboek worden uitgegeven, terwijl pogingen in het werk worden gesteld, een Junghuhn-fonds te vormen, teneinde de middelen daarvan te doen strekken tot bevordering van natuurwetenschappelijke onderzoekingen in Indië.

Op het voorbeeld van anderen doorgaande, vermeldt de heer van Baren bij zijn In Memoriam ook eenige bijzonderheden over Junghuhn's geschrift: Die Battaländer auf Sumatra, die minder juist mooten worden genoemd, gelijk straks blijken zal in de bibliografie van Junghuhn's werken, welke een plaats zal vinden in genoemd Gedenkboek.

Buiten.

Het Nr. van 2 October van dit fraai geïllustreerde tijdschrift geeft het vervolg der populaire beschrijving van Bataviasche vruchten; thans worden behandeld de menteng, gandaria, mandalika en djengkol. Mooie afbeeldingen zijn aan den tekst toegevoegd.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw.

Inhoud van de September-afl. Staatsexploitatie en houthandel, door S. Ritsema van Eck. — Het onderzoek der vrije atmosfeer, door P. Joh. Smits. — Wegenbelasting en recht, door Mr. H. 's Jacob. — Boomgaarden met gemengden aanplant, door L. Th. M. — Iets over asperge-cultuur, door L. Th. M. — Een nieuw systeem drooghuis, door E. H. Bolten. — Reisberichten uit de maleische staten en Nederlandsch-Indië, door Dr. H. Winkler. — De ananas-cultuur op de Hawai-eilanden. — De minotauros. — Hoe lang het duurt, voor een boom een inch groeit. Productenmarkt en wisselkoersen over Augustus 1909.

De Ingenieur.

No. 40 van den loopenden jaargang bevat eene uitvoerige beschouwing (met afbeeldingen) van den ingenieur J. K. Lagerweij, getiteld: Inleiding tot de studie van het hydro-electrische vraagstuk betreffende de spoorwegen op Java, waarin de schr. o.m. aantoont, dat dit vraagstuk, op het aan waterkrachten rijke Java, ten volle de aandacht der Regeering verdient. Hij betreurt het, dat op dit gebied nog niets reëels is tot stand gebracht en schrijft zulks toe aan gebrek aan belangstelling en inzicht, maar voornamelijk aan samenwerking. In het belang van Java's ontwikkeling en welvaart zijner bewoners dient dit vraagstuk op rationeele wijze te worden opgelost. De middelen, die tot dat doel kunnen leiden, worden, gelijk vanzelf spreekt, door den schr. aangegeven.

Indische Cultuur-almanak.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de verschijning van den bekenden cultuuralmanak (bij De Bussy te Amsterdam), samengesteld door A. H. Berkhout en M. Greshoff, een hoogst nuttig en handig jaarboekje, waaraan als supplement is toegevoegd een opgave van tijdschriften en boeken, betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 15 September '09.
De Locomotief t/m idem.
De Sumatrapost t/m 15 idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 14 September '09.
De Padanger t/m 3 Sept. '09.
De Delicourant t/m 10 Sept. '09.
De Sumatrabode t/m 9 Sept. '09.
De Javasche Courant Nos. 72 en 73.
De Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 14 Sept. '09.
Suriname. Kol. Nieuws- en Adv.-Blad, t/m 17 Sept. '09.
Soerja Soerminat No. 8.
Pertja Timor t/m 6 Sept. '09.
Exportblad Nos. 788 t/m 790.
Deutsche Kolonial Zeitung Nos. 38 t/m 40.
La Quinzaine Coloniale Nos. 17 en 18.
Weekblad van Indië Nos. 17 t/m 20.
Bandera Wolanda Nos. 38 en 39.
De Stem van Indië Nos. 33 t/m 36.
Jong Indië Nos. 4 t/m 10.
Handelsberichten v/h Min. van Landb. No. 134.
Verslag v/h Mijnwezen 1e kw. 1909.
Kort verslag der Verg. 2e K. S.-G.
De Indische Mercuur No. 41.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 36.
Bijdrage tot de Taal-, Land- en Volkenkunde, 9de deel, 1e en 2e afl.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 10 Sept. 1909. No. 72.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan Mr. A. E. van Arkel.

Ontslagen: op verzoek eervol de huismeester bij het krankzinnigengesticht te Lawang, W. M. Bertram; en de inspecteur van het lager onderwijs in de 2e afd. D. C. J. Kool.

Benoemd: tot opzichter bij den dienst van het stoomwezen F. E. Wittenrood; tot inspecteur van het lager onderwijs in de 2e afd. F. J. Eysenburger; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja, J. M. I. Suys; tot leeraar adjunct-directeur van de opleidingsschool voor Inl. rechtskundigen te Batavia, Mr. K. F. Creutzberg; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten J. W. Winter en J. C. Celosse.

Gesteld: ter beschikking van den algem. secretaris Mr. S. Th. J. Baljon.

Geplaatst: in de residentie Besoeki de contr. C. H. Douwes Dekker; in de Preanger Regentschappen de adsp.-contr. C. H. H. Snell; in Soerabaja de id. W. Ch. Adriaans; in Kedoe de id. B. J. Suermondt en H. H. E. A. Lange; in Pasoeroean de id. W. F. van Neden.

Toegelaten: tot uitoefening der verloskunde als vroedvrouw in Ned.-Indië, Mej. B. B. Ch. Wilten.

Benoemd: tot leerling-opziener bij het boschwezen J. C. Finschi.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den majoor der inf. J. J. O. Bloem.

Geplaatst: bij het Dep. van Oorlog te Batavia de majoor der genie V. L. Slors; te Padang de tijdelijke off. van gezondheid 2e kl. A. E. Rossing Bodenhoff en L. O. V. Kongsted Jansen.

Overgeplaatst: naar Pontianak de mil. apotheker E. M. L. van der Horst; naar Malang de id. C. H. L. Hegewisch.

Extra-Bijvoegsels. I. Maandrapport nopens den stand der voedingsmiddelen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Juli 1909. II. Regenwaarnemingen in Ned.-Indië, Java en Madoera. Juni 1909. Buitenbezittingen. Mei 1909.

***

Uit de Javasche Courant van 14 Sept. 1909. No. 73.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan Jhr. Mr. T. C. Gevers.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident van Brebes P. C. van Davelaar; de onderwijzer 1e kl. te Balei-Selasa (Sum. Westkust), Si Soeöen galar Soetan Palembang.

Benoemd: tot ass.-resident van Gorontalo L. F. Hoeke; tot id. van Marabahan H. Ch. Douwes Dekker; tot houtvester bij het boschwezen in Ned.-Indië J. E. M. Hofman, S. J. Maij en E. Gresser; tot officier van justitie bij den R. v. J. te Batavia Mr. G. L. Mens Fiers Smeding; tot lid van de Weesen Boedelkamer te Semarang A. B. Brouwer; te Soerabaja H. J. de Graaf en te Makassar J. Ch. Voll; tot secretaris aldaar R. F. C. J. L. S. Holzschuher von Harrlach.

Overgeplaatst: naar Bojolali de onderwijzer 1e kl. L. G. E. Sprengers; naar Kedoes de id. B. B. Boghardt; naar Batavia de id. der 2e kl. H. A. Clerx.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den majoor der inf. H. Schokker en aan den 1en luit.-magazijnmeester P. H. Thonus.

Overgeplaatst: bij het subsistentenkader te Batavia de majoor H. Schokker; bij het 7e bat. de kapitein C. J. Boon; naar Palembang de 2e luit. W. G. Pluim Mentz; naar Paloppo de kapitein J. Mioulet; bij het garnizoensbat. der Z.- en O.-afd. van Borneo de 2e luit. E. H. de Nijs Bik.

Geplaatst: bij het 17e bat. de 2e luit. P. A. Ravelli; te Willem I de 1e luit. M. E. van der Lijke; bij het 20e bat. de 2e luit. A. Boonacker.

Overgeplaatst: naar Magelang de 2e luit.-kwartiermeester D. J. Spanjaard; naar Willem I de 1e luit.-kwartiermeester J. A. H. Rijnders.

Benoemd: tot 3en commies bij het Dep. van Marine E. van der Heijde.

Extra-Bijvoegsel.

Statistieken omtrent in- en uitvoer der voornaamste handelsartikelen enz. gedurende de maand Juli 1909 en gedurende de vorige maanden van 1909 tezamen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem I", gezagvoerder A. R. Nijboer, van West-Indië naar Amsterdam.

E. Mathes; C. L. Schwartze; Mej. H. Boekhoudt.

Passagiers van het stoomschip „Ophir", gezagvoerder H. M. L. Oudendijk, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: A. K. C. Bartelds met echtgenoote en 2 kinderen; J. J. Akkersdijk; G. A. van der Nagel; P. E. Collard met echtgenoote en 1 kind; Mejuffrouw B. van Oostrom Soede; 2 kinderen van den heer W. Frijling; Mevrouw N. Bijdendijk—Boer en 2 dochters; Mevrouw C. N. J. van der Wilde—Tierie; J. H. Wind; Mevrouw L. D. Misset—Belterman en dochter; F. A. H. Barkey; W. Griffioen; Mevrouw A. Misset—Scharnagel en 2 kinderen; H. F. Meeng met echtgenoote en 5 kinderen; A. G. Jonker; J. A. Kleian met echtgenoote en 1 kind; J. H. A. Elsman; E. J. B. Guillaume; E. E. M. J. Kromme; Overbeek; Vermeulen; Borgeld, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: Mevrouw Enklaar—van Guericke.

Naar Lissabon: Mevrouw H. Klumpp.

Naar Marseille: E. E. W. G. Schröder; H. Rombouts; A. N. Molenaar.

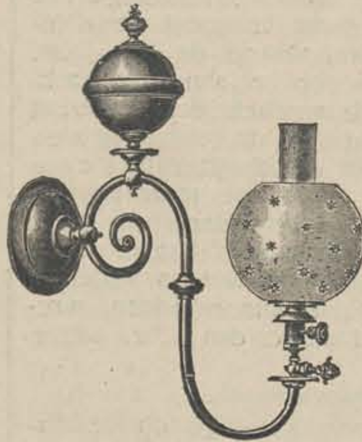
Naar Tanger: Mr. White met echtgenoote en dochter; Mrs. Kirby—Green met 2 kinderen; Miss Barton; Mr. Hodyson met echtgenoote; Mevrouw E. Francis en 1 kind.

Naar Marseille: M. T. Keogh met echtgenoote en dochter; C. W. Collinson.

Te Marseille zullen zich inschepen: Rév. Mère Wenceslas; Eerw. Zusters A. van Dongen en A. Out; A. N. H. von Hombracht met echtgenoote en 2 kinderen; A. Th. Hoff en echtgenoote; E. J. A. Gerards en echtgenoote; J. G. van Heyst; H. K. Franken; H. A. van Neden; A. M. W. Bussemaker; P. J. van Santen; C. J. F. Smits; F. A. Stibbe met echtgenoote en 1 kind; H. D. Schluter met echtgenoote en 1 kind; M. J. C. Groeneveldc H. A. van Oosten met echtgenoote en 2 kinderen; Mevrouw J. E. van der Velde—Zijtsema; B. Giesen; J. G. Wiebenga; Mejuffrouw H. Salomonson; Mevrouw Wed. H. J. Hooghwinkel—van Staveren; F. J. van der Esch; Mejuffrouw A. C. W. van der Esch; J. H. de Sitter; Mr. H. A. Kinderman; Mevrouw G. C. Gerards—Kok en dochter; J. P. Saltzherr en echtgenoote; A. Mac Neill met echtgenoote en 1 kind; Mejuffrouw E. Jackson; E. Vonk en echtgenoote; A. van Es; Mejuffrouw J. Bertram; D. G. M. Roldams; W. E. de Roos; Mevrouw A. Haringhuizen—Spaander; Mejuffrouw H. W. G. Döderlein de Win; B. A. Brandt; F. Heemstra; H. J. de Kler, echtgenoote en 2 kinderen; H. Thöenes.

Te Port-Saïd zullen zich inschepen: Dr. H. M. Neeb en echtgenoote.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT.

No. 42. Donderdag 21 October 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Door tusschenkomst van Z. H. den Sultan van Asahan, werd op 18 October 1909 ontvangen een door inlanders van dat landschap vervaardigde mat, welke bestemd is voor Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana.

Deze mat zal gedurende eenige dagen ter bezichtiging gesteld worden voor belangstellenden op ons kantoor, Heulstraat 17, den Haag, 2e verdieping.

II. Op het onderstaand door ons gezonden verzoekschrift werd het navolgend antwoord ontvangen.

Aan
Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, enz. enz.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen, C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, E. van Assen, secretaris, A. A. C. Harting, penningmeester der te 's-Gravenhage gevestigde Vereeniging „Oost en West", als vertegenwoordigende die Vereeniging ingevolge artikel 8 harer bij Koninklijk besluit dd. 24 Maart 1908 No. 43 goedgekeurde (gewijzigde), Statuten,

dat volgens artikel 4 van de statuten der vereeniging hare werkzaamheden o.m. bestaan in:

1o. het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en Koloniën,

2o. het steunen van alles, wat dienen kan, om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de inlandsche kunstnijverheid,

dat de vereeniging daaraan wenscht te voldoen, door het houden van openbare voordrachten, c.q. met lichtbeelden, betreffende Indische toestanden door sprekers, die met Indië bekend zijn door studie of ondervinding op verschillend gebied, door het deelnemen aan tentoonstellingen, waar gelegenheid is om artikelen van Indische kunst of nijverheid (dit laatste in den ruimsten zin c.q. ook landbouwnijverheid) ter bezichtiging te stellen,

door het organiseeren zelf van kleine tentoonstellingen, die een beeld geven van de Indische kunstvaardigheid en bedrijvigheid,

en, ons hiermede aansluitende aan het onder dagteekening van 7 Juli 1909 tot Uwe Excellentie gericht rekest van de Commissie van het Museum van kunstnijverheid te Haarlem door het verleenen van steun aan Indische jongelieden van aanleg voor het volgen van lessen aan een Hollandsche kunstambachtschool, om op deze wijze uit het Inlandsche element personen te winnen, die, goed technisch onderlegd, voorgangers of voorlichters kunnen worden van de beoefenaars van kunstnijverheid in Indië,

dat adressanten, meenende hiermede te dienen het algemeen belang van Nederland en zijne overzeesche bezittingen, de vrijheid nemen, zich tot Uwe Excellentie te wenden met het verzoek, om de Vereeniging „Oost en West" in de schaarschte harer inkomsten tegemoet te komen voor het voorschreven doel met eene geldelijke subsidie, die voor een jaar ware te stellen op eene som van *f* 2500.— (twee duizend vijfhonderd gulden).

't Welk doende,

(*w. g.*) C. R. BAKHUIZEN V. D. BRINK, Voorzitter.
„ E. VAN ASSEN, Secretaris.
„ A. A. C. HARTING, penningmeester.

's-Hage, 2 Augustus 1909.

's-Gravenhage, den 9 October 1909.

Aan
den Heer C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter der Vereeniging „Oost en West" te 's-Hage.

Naar aanleiding van het door de Vereeniging „Oost en West" bij request van 2 Augustus jl. gedaan verzoek tot toekenning van eene jaarlijksche subsidie van *f* 2500.—, ten einde haar in staat te stellen om volgens artikel 4 harer statuten populaire kennis omtrent de Nederlandsche bezittingen en koloniën te verspreiden en steun te verleenen aan alles, wat dienen kan om de welvaart dier gewesten te bevorderen, heb ik de eer U mede te deelen, dat dit verzoek voorloopig nog door mij in beraad wordt gehouden, ook in verband met het van den Gouverneur-Generaal verwacht advies omtrent het in Uw rekest bedoeld verzoek van de Commissie van het Museum van kunstnijverheid te Haarlem.

De Minister van Koloniën,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
(*w. g.*) VAN DER HOUWEN VAN OORDT.

IV **Hoofdbestuursvergadering** op Zaterdag den 30en October 1909, ten 2½ ure n.m. in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

(Ingevolge al. 1 art. 7 van het Huishoudelijk Reglement).

Agenda:

a. Ingekomen schrijven van Curaçao;

b. Mededeelingen betreffende informatiebureau, verspreiding van geschriftjes, aangaande betrekkingen in Indië, subsidieering van tentoonstellingen, enz., hulp bij voorgekomen rampen, vertegenwoordiging in Indië;

c. Verhooging van toelage voor Redactie van het Koloniaal Weekblad;

d. Goedkeuring dat de penningmeester bij beschikking van het D. B. van 26 Juli 1909 sub 4 gemachtigd is met laatstbedoelde verhooging rekening te houden, te beginnen met het 2e halfjaar 1909;

idem ten opzichte van de verhooging der toelage van den secretaris en penningmeester;

c. Voorstellen betreffende de uitgifte van het Kol. Weekblad; eventueele verandering van drukker;

f. Herziening van art. 13 der Statuten, wat betreft de bijdrage der afdeelingen aan de kas van het Hoofdbestuur (zie Kol. Weekblad No. 37).

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

5e opgave der ingekomen **giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang** t/m den 4en October 1909.

Saldo 4e opgave *f* 1224.63½.

4 October M., te 's-Gravenhage, *f* 2.50.
13 „ C. J. M. de W., te Haarlem, *f* 10.—
14 „ Nieuw Israël. Weekblad, te Amsterdam, *f* 1.50.
15 „ Dr. A. W. v. Goor, rector van het gymnasium, te Groningen, *f* 6.—
16 „ M., te Winterswijk, *f* 0.50.
16 „ B. v. G., te 's-Gravenhage, *f* 5.—
16 „ E., te 's-Gravenhage, *f* 5.—
Totaal *f* 125513½.

Van dit bedrag is bereids *f* 1000.— overgemaakt naar Indië.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING, Penningm.

Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën":

Openbare Algemeene Vergadering

op Maandag 25 October 1909, des avonds te 8 ure, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage.

Agenda:

1o. Benoeming van de Commissie van twee leden, en van hunne plaatsvervangers, belast met het nazien van de Rekening en Verantwoording van den Penningmeester over het jaar 1909.

2o. Voordracht van den heer A. J. van Schermbeek, Oud-Houtvester en Leeraar aan de Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, over de Beteekenis van het Departement van Landbouw in Nederlandsch Oost-Indië voor de ontwikkeling van onze Oost-Indische Koloniën (beschouwd van een economisch en kultuur-technisch standpunt).

Gelegenheid tot debat.

Hoofdpunten der Voordracht:

I. De bodemkultuur (Landbouw) is in de eerste plaats een deel van het volkshuishouden, zoodat hare ontwikkeling rechtstreeks afhankelijk is van den maatschappelijken toestand, waarin een volk verkeert. Natuurwetenschappelijk onderzoek doet bij de oplossing der vraagstukken belangrijke hulpdiensten.

II. Onze Oost-Indische Koloniën zijn op te vatten als een staatkundig conglomeraat, van zeer heterogene volkeren, staande op zeer uiteenloopend peil van maatschappelijke ontwikkeling.

III. De Staatsbemoeiing in zake de bodemkultuur heeft zich overal, maar vooral in een dergelijk heterogeen volkssamenstel, te bewegen op het gebied der landhuishoudkunde, onder natuurwetenschappelijke voorlichting.

IV. Aangezien in onze Oost-Indische Koloniën de volkswelvaart meer door de voortbrengende dan door de verwerkende nijverheid wordt beheerscht zijn handel en nijverheid met den Landbouw in één Departement te vereenigen.

V. Uit de inrichting van een goed werkend Departement van Landbouw blijkt, dat zijne leiding en die zijner belangrijke afdeelingen het doelmatigst in de handen van mannen worden gelegd, die zich vertrouwd kunnen maken met de welvaartsbelangen der volkeren, die in onze Oost-Indische Koloniën hun woon- en hun arbeidsveld vinden.

Namens het Bestuur,
de Secretaris der Vereeniging,
J. L. SWART.
Stephensonstraat 23.

Voor introductie, welke op den avond zelven in de zaal kan geschieden, gelieve men zich te wenden tot den Secretaris.

Arbeidskrachten in de kolonie Suriname,

door **Mr. D. VAN BLOM,**
professor aan de technische hoogeschool te Delft.

(Vertaling uit de Revue Economique Internationale van Juli 1909.)

I.

Gedurende meer dan een eeuw zijn de Nederl. bezittingen in Zuid-Amerika ten prooi geweest aan voortdurende moeilijkheden, waaronder b.v. de verstikking van den handel van Curaçao, een feit uit de geschiedenis van den tegenwoordigen tijd, van algemeene bekendheid is geworden.

Uit een economisch oogpunt zijn echter de buitensporigheden van den voormaligen dictator van Venezuela ten opzichte van de Nederlandsche Antillen veel minder belangrijk dan de, zelfs in Nederland, weinig bekende geschiedenis van het chronische lijden der kolonie Suriname.

Evenals alle West-Indische koloniën is ook Suriname eene slavenkolonie geweest, en evenals bijna overal elders, heeft ook hier de slavernij zichzelve overleefd.

„Er schuilt meer gevaar in den status-quo dan in de emancipatie"; deze woorden van den graaf de Montalembert, gesproken in de kamer der pairs van Frankrijk op den 17en April 1845, waren even waar voor Suriname als het gezelgde van de Lamartine bij gelegenheid van een feestmaal van de Fransche vereeniging voor de afschaffing van de slavernij in Maart 1848: dat het niet te doen was om eene revolutie in het leven te roepen, maar om deze te voorkomen.

Reeds aan het einde van de 18de eeuw begon de voorspoed van de, naar men zegt, eens zoo rijke kolonie te tanen. Vele plantages schenen op dit tijdstip meer voorwerpen van speculatie dan van ernstige exploitatie te zijn geworden. Hollandsche bankiers, die fondsen aan de eigenaars hadden voorgeschoten, maar nimmer hun interest ontvingen, lieten meer dan eene er van verkoopen.

Ongetwijfeld heeft de wreedheid van de slavernij mede tot dezen achteruitgang bijgedragen.

Eene ordonnantie van 1784, die in het midden der XIXe eeuw van kracht was, gaf aan de eigenaars, de directeuren en hunne blanke ondergeschikten een bijna onbeperkte bevoegdheid tot straffen: het was hun toegestaan tot tachtig ordinaire zweepslagen op het onderlijf te geven; de eigenaars hadden bovendien het recht alle andere en zwaardere kastijdingen toe te passen en hunne directeuren tot toepassing daarvan te machtigen, except dezulke, waarover hij zich bezwaard mocht vinden.

Voor de eigenaars zelf was de machtsuitoefening slechts beperkt door het verbod hunne slaven geregeld te mishandelen en te verminken.

Het behoeft voorwaar geene verwondering te wekken, dat het aantal deserteurs dagelijks toenam, en dat deze uitgewekenen, deze „boschnegers", vol opgekropten haat, een voortdurend gevaar opleverden voor alle plantages, die aan hunne plotselinge overvallen waren blootgesteld.

In 1789 zag de regeering zich genoodzaakt, om door eene bijzondere wet den invoer van Afrikaansche negers aan te moedigen; wel een bewijs, dat er werkelijk leegten waren aan te vullen.

En zij, die bleven? Ongetwijfeld vormden zij niet het beste en meest intelligente gedeelte; de plantagenaar was de meester, die hun het dageliiksch brood verstrekte, hij slechts was verantwoordelijk; hieruit kon niet anders dan eene slaafsche, onderworpene en domme bevolking voortkomen, iets, wat de planters niet ongaarne zagen.

De intellectueele ongevoeligheid van het menschelijk vee vormde alzoo den grondslag der slavernij, die tengevolge had de bijna onbeperkte heerschappij van den meester; een stand van zaken, waartegen de slaven in opstand moesten komen, en die veroordeeld wordt door het economisch beginsel, dat aan intelligente werkkrachten de voorkeur geeft en door het menschelijk geweten, wakker geworden door de tastbare onmogelijkheid om dien toestand te handhaven.

In de XIXe eeuw duurde deze stand van zaken voort en het economisch bankroet van de slavernij bleek meer en meer. In 1832 spanden eenige negers samen om Paramaribo in brand te steken, het geheele land te veroveren en dit onder de zwarte bevolking te verdeelen; de samenzwering werd ontdekt en de drie hoofden ervan werden zelf verbrand. Dit belette echter niet, dat in 1842 de volgende proclamatie werd verspreid: „Bloed om bloed, dat is de wet van God sedert de wereld bestaat. De blanken zwemmen langzaam in ons bloed. Laat ons een verbond sluiten met hart en hand om ons op hen te wreken! Dat wij onze ketenen verbreken; dat wij de tyrannen vermoorden, hunne huizen verbranden, en wij zullen vrij zijn. Moord! Brand! Wij zoeken de vrijheid en God is met ons!!!" Schijnvertooning van moed, misschien; doch in elk geval een bewijs van het vuur, dat smeulde onder de asch der onderworpenheid.

De voortdurende achteruitgang van Suriname gedurende de laatste eeuw onder het stelsel der slavernij is een bewezen feit. Om hiervan eenige welsprekende cijfers te geven: het aantal plantages in geregelde ontginning wordt geschat in 1800 op 641; in 1831 op 451; in 1833 op 430; in 1839 op 420; in 1840 op 383; in 1848 op 284; in 1850 op 273. Betreffende het aantal slaven, dat er op arbeidde, vindt men de volgende gegevens: in 1833 42272; in 1836 39730; in 1840 36.209; in 1853 32.540, terwijl de overlevering spreekt van 109.000 slaven ten tijde van den grootsten bloei der kolonie *); dit alles verklaart, dat de vrije immigratie (van Chineezen en Portugeezen) reeds werd beproefd, toen de emancipatie nog verre van werkelijkheid was.

Een snelle achteruitgang, die echter niets verrassends heeft. Dezelfde oorzaken gingen voort dezelfde gevolgen te hebben en nieuwe oorzaken voegden zich bij de oude: de afschaffing van den slavenhandel en de concurrentie van den Europeeschen beetwortel met het koloniale suikerriet.

***

De slavernij in Suriname heeft ook die in de naburige koloniën overleefd. Het uur der vrijwording sloeg eerst in 1863, dat is dertig jaar, nadat Engeland het voorbeeld had gegeven en vijftien jaar, nadat Frankrijk dit ter harte had genomen! Dit nakomen werd in de eerste plaats veroorzaakt door de onverschilligheid van de openbare meening in het moederland, en verder door de moeilijkheid: wat met de vrijgeworden slaven aan te vangen: hoe hen te doen deelnemen aan den productieven arbeid? Bovendien waren er finantieele hinderpalen, en dit is het feit, dat de geheele geschiedenis van de vrijmaking der slaven van begin tot einde heeft belemmerd.

Nederland heeft niet minder dan *f* 13.000.000 aan de eigenaars in Guyana en de Antillen uitbetaald; het Oost-Indisch batig slot stond deze edelmoedigheid toe, evenals het de uitvoering van talrijke openbare werken in Nederland mogelijk maakte tot op het tijdstip, waarop deze saldo's ten gevolge van kostbare oorlogen in den Aziatischen archipel veranderden in tekorten.

Eerst werd getracht de slavenhouders vergoeding te laten betalen voor de slaven zelf; doch deze pogingen waren vergeefsch. Men verzette zich daarna in de Tweede Kamer tegen het voorstel der regeering, dat veel te edelmoedig scheen, en de oppositie behaalde de zege; zij ontwrichtte het ontwerp zoodanig door amendementen, dat Nederlandsch Guyana tot heden aan de gevolgen daarvan lijdt.

De regeering had gewild den invoer van vrije werkkrachten gedurende tien jaren zelf te regelen en te leiden, maar de Tweede Kamer, geleid door slecht begrepen zuinigheid, nam het tegengestelde, minder kostbare beginsel aan: de regeering zou zich beperken tot het aanmoedigen der vrije immigratie door gedurende vijf jaar premies uit te loven, terwijl het totaal dezer premies het bedrag van *f* 1.000.000 niet zou overschrijden.

De Kamer weigerde eveneens de oprichting van eene koloniale bank, door de regeering voorgesteld om de immigratie te bevorderen en landbouw en industrie te ontwikkelen; de bezitters van slaven zouden er voor twee-derden vergoeding ontvangen, in aandeelen van de bank, om zoodoende het gevaar te voorkomen, dat de uitgegeven millioenen in Europa zouden terecht komen, eene vrees, die geenszins ongegrond was, gegeven de uitlandigheid der planters, die er van hielden om de rijkdommen door hunne directeuren in Suriname voor hen gewonnen, in Europa te verteren.

Het was, alsof men de afschaffing der slavernij wilde, ondanks alle nadeelen, die daaruit konden voortvloeien, niet met zoo groot mogelijke beperking van deze. Die verblinding der volksvertegenwoordiging vindt men teekenend weer in haar antwoord op de troonrede van Sept. 1862 waarin zij haar hoop uitdrukt, dat de afschaffing van de slavernij moge bijdragen tot opheffing der kolonie, die zoo lang lijdende was. Zij had dus zelfs geen vermoeden van de noodzakelijkheid om op hetzelfde oogenblik, waarop de negers zouden worden vrijverklaard, deze te vervangen door vrije werklieden, eene noodzakelijkheid, die niettemin was aangetoond, niet alleen door den gouverneur van Suriname zelf, — deze had aanbevolen te beginnen, waarmede de naburige koloniën waren geëindigd — maar ook door de Nederlandsche regeering en door het voorbeeld van de Engelsche en Fransche koloniën.

Handenarbeid te verrichten werd als schande beschouwd. Hadden de negers ooit een vrijen man zien werken? Moest vrijheid voor hen niet synoniem zijn met niets doen? En was loon voor hen niet overbodig onder dien gelukkigen hemel, op dien vruchtbaren bodem, die bijna om niet voorzag in hunne dagelijksche behoeften?

De Kamer zag weldra in, eene ernstige fout te hebben begaan, die zij toen echter slechts maar ten deele kon herstellen. Het is zeker een der moeilijkste vraagstukken, een verlies te herstellen, dat men op de internationale markt heeft geleden.

Dat een gedeeltelijk herstel nog mogelijk was, is te danken geweest aan de instellingen van het staatstoezicht, dat de wet tot afschaffing der slavernij had gelast voor een tijdvak van tien jaar, gedurende hetwelk de vrijgewordenen verplicht waren werkcontrakten te sluiten. Men had gehoopt op deze wijze een te plotselingen overgang te voorkomen en den tijd te winnen, noodig voor den invoer van vrije arbeiders. Ondanks de pogingen eener immigratiemaatschappij, opgericht in 1865, die heeft getracht negers van Barbados en Portugeezen van de Kaap Verdische eilanden en Madera in te voeren, was de immigratie onvoldoende en reeds in 1868 deden de Koloniale Staten van Suriname een beroep op de Nederlandsche regeering om met alle haar ten dienste staande middelen te bevorderen, hetgeen zij zonder eenige overdrijving noemden de levenskwestie van Suriname: de immigratie.

Dientengevolge zag men in de maand Januari van het jaar 1872 eene wet in werking getreden, gecontrasigneerd door denzelfden staatsman, minister geworden, die als afgevaardigde de vader was geweest van het noodlottige amendement van 1862, eene wet waarbij de Staat zelf de immigratie zou leiden en voorschotten zou verleenen aan de planters die daaraan behoefte hadden. Het was hoog tijd, want het aantal loontrekkende inboorlingen was in het tijdvak 1863—1872 van 16.824 gedaald tot 14.156 en het aantal emigranten, dat op de plantages werkte, was slechts toegenomen van 284 tot 1.976, terwijl het toezicht van den Staat en de verplichting, opgelegd aan de vroegere slaven om werkcontracten te sluiten, zouden eindigen in 1873.

Naar het voorbeeld van Frankrijk, dat in 1861 met Engeland eene overeenkomst had gesloten in zake de immigratie van arbeiders uit Britsch Oost-Indië, heeft Nederland, gevolg gevende aan den wensch der planters, in 1871 een overeenkomstig verdrag gesloten. In de eerste jaren leverde dit slechts zeer magere uitkomsten op; in 1873 kwamen ongeveer 2.700 immigranten aan, waarvan het meerendeel onbekend was met landbouwarbeid; de meesten waren gerecruteerd uit het uitschot van Calcutta; bijgevolg kwamen er van de planters slechts zeer weinig aanvragen meer binnen.

De moeilijkheden, waarin de kolonie verkeerde, hielden dus niet op.

(Wordt vervolgd.)

*) De verschillende schrijvers geven niet juist dezelfde cijfers, doch zij komen in zooverre overeen, dat zij allen wijzen op achteruitgang.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Telegraaf* over het Hollandsch leeren aan Inlanders ter Sum. Westk. — *De Standaard* over uitbreiding van koloniaal gezag. — *De Tijd* klagend over gebrek aan regeeringssteun der Roomsche liefdadigheid in Indië. — De *Wochenzeitung* over het Chineezen-vraagstuk.

In de Telegraaf van 14 October wordt aangedrongen op het spoedig tot stand komen van Maleisch-Hollandsche scholen ter Westkust van Su-

matra. De oprichting aldaar van een Chineesch-Hollandsche school heeft veel ontevredenheid onder de Maleiers teweeggebracht. In verband daarmede, ontving de redactie van het blad een schrijven uit Padang. De schrijver is een Inlander, zegt het orgaan, wiens loyaliteit ten opzichte van ons bestuur boven alle verdenking staat.

Aan dezen brief ontleenen we het volgende:

„Zooals u zeker bekend is, aldus vangt hij aan, „wordt het aan de inlandsche kinderen zeer lastig „gemaakt om de Europeesche scholen te bezoeken. „Zij moeten het Hollandsch bijna even goed machtig zijn als de Europeesche kinderen, die in de eerste klasse zitten. Waar zij die noodige kennis moeten opdoen, wordt geheel aan hunne ouders overgelaten. De eenige manier is door het nemen van „privaatlessen, zich die kennis eigen te maken, maar „dit kunnen slechts zeer weinigen doen, in aanmerking genomen de geringe inkomsten en traktementen van hunne ouders."

Alles volkomen waar, teekent de redactie hierbij aan. Verder schrijft hij:

„U zult u misschien wel eens afvragen: waarom „wij, inlanders, toch zoo met alle geweld Hollandsch „willen leeren, waar dit ons toch door de regeering „zoo bemoeilijkt wordt? Ik zal het u trachten uit „te leggen. Mij is al eens gevraagd: of ik denk, dat „de inlanders gelukkiger zullen worden door meer „te leeren en ons de Westersche beschaving eigen te „maken?

„Wie deze zaak zoo bekijkt, weet niet, wat er onder onze menschen omgaat. Neen, deze zaak is voor „ons volstrekt niet een kwestie van meer of minder „geluk, maar doodeenvoudig een middel bij den „strijd om het bestaan. Overal, waar een jongmensch „zich tegenwoordig voor de een of andere betrekking aanmeldt, is de eerste vraag, die hem gesteld „wordt: zijt gij het Hollandsch machtig? — Is dit „het geval, dan krijgt hij een betere bezoldiging en „maakt hij een vluggere promotie. Zouden wij dan „niet alle krachten inspannen, om onze kinderen die „taal te leeren, waardoor zij later beter in hun onderhoud kunnen voorzien?"

Ten slotte zegt het blad:

„Het is ons bekend, dat de inspecteur van het onderwijs reeds meer dan een jaar geleden voorstellen heeft gedaan, om tot oprichting van Hollandsch-Maleische scholen in Padang en de Bovenlanden te geraken. Verder dan de archieven van het departement te Batavia schijnen die voorstellen echter niet gekomen te zijn. Van de zijde van den gouverneur van Sumatra's Westk. is in dezen ook niet veel te verwachten. Initiatief gaat er van hem niet uit, allerminst in deze zaak, die nog niet op sympathie van „boven-af" schijnt te kunnen bogen.

Toch is het een zeer urgente kwestie, en daarom dringen wij met aandrang bij de regeering op het Plein aan, dat zij te Buitenzorg eens informeere, hoe 't met die onderwijs-plannen voor Sumatra's Westkust gesteld is.

Het mag niet gezegd kunnen worden, dat de Javanen en Chineezen in Nederlandsch-Indië onderdanen 1ste klasse en de Maleiers „onderdanen" 2de klasse van het gouvernement zijn."

***

De Standaard hoofdartikelt over de uitbreiding van koloniaal gezag.

„Onze Archipel, zegt het blad, vormt één geheel, en in dat éene geheel konden, zonder ons op zeer bedenkelijke wijze bloot te geven, niet op den duur toestanden geduld worden, die licht anderer inmenging konden uitlokken en die, brak in Azië de zoo lang gevreesde oorlog uit, gevaar konden opleveren voor ons gezag. En nu is het opmerkelijk, met wat kleine krachtsinspanning de Regeering te Buitenzorg in staat is gebleken, in een korte spanne tijds, aan dezen misstand een einde te maken. Van een tweede Atjeh had het niets. Goed voorbereid, met beleid en snel uitgevoerd, zijn de expedities, die voor het bereiken van dit doel noodig waren, in niet veel minder dan twee jaren tijds geheel ten einde gebracht, met het gewenschte gevolg, dat ons Gezag allerwegen geconsolideerd is, en aan de despotie der inlandsche vorsten, die ten koste der bevolking steeds buitensporiger werd, voorgoed een einde is gemaakt met name door de instelling van Landschapskassen, waardoor aanleg van wegen, betonning van havens, oprichting van scholen en zooveel meer mogelijk is geworden.

In elk ander land zou de man, die dit aandorst, en zoo gelukkig volvoerde, dan ook ongetwijfeld van allen kant niet dan toejuiching hebben gevonden en kan het niet anders dan betreurd worden, dat ons oude zwak om de scherpte van onze critiek vooral aan wie iets grootsch tot stand bracht, te doen gevoelen, aan zoovelen ook tegenover Generaal Van Heutsz parten heeft gespeeld.

Ook toch wat men gezegd heeft, dat, waren we, uit wat hoofde ook, op uitbreiding van gezag belust, Nederland dit dan uit zijn eigen middelen had moeten bekostigen, en de gelden ervoor niet uit de Indische schatkist had moeten nemen, gaat hier niet op. Ten opzichte van Atjeh was deze eisch te billijken, omdat het toen een bepaalden veroveringsoorlog gold (sic *), en de Atjeh-politiek ons op honderden millioenen is te staan gekomen. Maar ditzelfde gold hier niet. Hier toch was 't alleen de zorg voor de bevestiging van ons Gezag, die ons dreef. Hier zijn de extra-kosten uiterst onbeduidend, daar 't bijna alles met de gewone militaire en maritime macht is uitgevoerd. En hier is, door wat men deed, zulk een betering in den toestand gebracht, dat het beter beheer tot vermeerdering van inkomsten zal leiden, die ruimschoots de extra-uitgaven kan dekken.

Het mag dan ook op prijs gesteld, dat de Minister van Koloniën, die Generaal van Heutsz voordroeg voor het Gouverneur-generaalschap, en zijn moedig ondernemen als Minister goedkeurde en steunde, thans zelf als Gouverneur-generaal naar Indië gaat.

Immers dit geeft ons den waarborg, dat wat tot stand kwam niet zal worden teniet gedaan, maar gehandhaafd en bevestigd."

***

De Indische correspondent van De Tijd wijdt ditmaal zijn brief bijna geheel aan de bekende circulaire der loge te Djokja om stelling te nemen tegenover „Rome en Dordt." Verder zegt hij nog het een en ander over de werkzaamheden der loge in Indië in het algemeen en vervolgt:

„De loge streeft er naar tegenover de gevestigde Kerk in Indië twee geestelijke stroomingen te bevorderen, wier anti-dogmatisch karakter voldoende is om aanspraken te doen gelden op de sympathie der loge, ik bedoel namelijk de zich hier enkele aanhangers verworven hebbende theosophie en het pas hier opgetreden Leger des Heils."

Het laatste kan in een land, waar werkelijk veel te doen valt voor armen en misdeelden, een breeden werkkring vinden; wij lazen dan ook zonder verwondering het volgende bericht, maar wij lazen het niet zonder weemoed, denkende aan hetgeen de onzen zouden kunnen doen, als zij hier talrijker waren, of beter, als zij hier talrijker mochten zijn!

„Eergisteren is de kolonel van het heilsleger, de heer Govaars, uit Buitenzorg teruggekeerd, waarheen hij vertrokken was op uitnoodiging van den gouverneur-generaal. Het onderhoud, dat hij daar j.l. Maandag met den G.-G. gehad heeft, duurde ruim twee uur. Diverse aangelegenheden werden besproken, voornamelijk met betrekking tot het oprichten van meer lepragestichten, waarvoor de gelden, die overgebleven zijn van het huldeblijk aan de Koningin zullen besteed worden. Zijne Excellentie bood het heilsleger het toezicht over de ziekengestichten te Batavia en Buitenzorg aan. Wegens te kort aan officieren moest de heer Govaars tot zijn groote spijt voor dit aanbod bedanken. Zijne Exc. sympathiseert ten volle met het werk van het heilsleger en de opoffering van de officieren en zal het leger in de gunsten van zijn opvolger, den heer Idenkurg, aanbevelen. Hij hoopt, dat het leger zich zoodanig zal uitbreiden, dat het in staat is binnenkort, gelijk dit in Holland het geval is, een tehuis op te richten, waaraan onder regeeringstoezicht staande jeugdige misdadigers toevertrouwd en hervormd worden.

Dit lezende, zoo besluit de briefschrijver, dacht ik onwillekeurig aan die breede schakeering van kloosterorden, die in ons land in velerlei richting en niet het minst op het gebied van liefdadigheid en volksonderwijs haar vruchtbaren arbeid verrichten en aan wie ook hier in Indië, zoo het aan enkelen dezer mocht geoorloofd zijn ook in deze streken te arbeiden, de zedelijke en de geldelijke steun der Indische regeering zou zijn verzekerd.

***

De Deutsche Wochenzeitung für die Niederlanden, bespreekende de volgens enkele courantenberichten dreigende inmenging der Chineesche regeering in onze koloniale aangelegenheden, zegt:

*) Red.-Com.

„Wer giebt nun aber der Chinesischen Regierung das Recht, sich um alle diese Dinge zu bekümmern? Java ist doch wahrlich nicht chinesisches Grundgebiet. Und wer möchte wohl behaupten, dass die zahlreichen Chinesen, die ebenso wenig wie ihre Vater und Grossvater China gesehen haben, sondern zumeist einer Mischehe mit Töchtern des Landes entsprossen sind und grösstenteils deren Aussehen und Charaktereigenschaften besitzen, auf einmal chinesische Untertanen geworden sind?

Dies scheint unmöglich. Aber doch hat noch vor Kurzem die Chinesische Regierung ein Gesetz in Kraft gesetzt, nach welchem die Grenzen der Untertanenschaft sehr weit gezogen sind, so weit selbst, dass auch die Java-Chinesen in sein Bereich gezogen werden.

Ein merkwürdiger Zufall will nun, dass in den Niederländischen Kammern ein Gesetzentwurf anhängig is, nach dessen Annahme die indischen Chinesen die niederländische Untertanenschaft erhalten. Dies war übrigens schon vor dem Jahre 1893 der Fall; Mitte des genannten Jahres verloren sie dieselbe, infolge einer mangelhaften Gesetzesinterpretation.

Bis zum Jahre 1909 hat es nun gedauert, bevor die Niederländische Regierung dazu überging, den begangenen Fehler wieder gut zu machen. Es ist nun aber fraglich, ob die Chinesische Regierung ihren, seit Kurzem angenommenen, Standpunkt gegenüber dieser Frage aufgeben wird. Jedenfalls haben die niederländischen Diplomatie und vor Allem der neue Generalgouverneur von Niederländisch Indien, diesbezüglich eine, durchaus nicht leichte, Aufgabe zu übernehmen."

Uit de O.-I. Mail.

De Cholera

Midden Sept. j.l. deden zich te Batavia eenige gevallen van cholera voor; in de indische bladen van 14 Sept. lazen wij reeds:

„Ofschoon gelukkig niet mag gezegd worden, dat de gevreesde cholera met begeerige armen om zich heen grijpt, zijn toch helaas wederom enkele gevallen te rapporteeren. Het zijn 4 inlanders, allen uit de benedenstad en de kampongs achter het Molenvliet. Drie dezer inlanders werden gisternamiddag naar het Stadsverband overgebracht en bevinden zich daar nog steeds in observatie. Hedenmorgen werd de vierde (sinds de laatste opgave) naar het stadsverband gebracht, alwaar hij spoedig na zijn aankomst aan de gevolgen van cholera overleed.

De desinfectie-brigade heeft in deze gevallen reeds gearbeid, en men gelooft wel, dat het onmiddellijk uitsturen van deze brigade na het rapporteeren de gewenschte resultaten zal opleveren.

Een ongunstige omstandigheid is, dat de poewasa morgen begint, waardoor de Inlander geheel uit zijn doen komt; overdag vast en 's nachts eet, natuurlijk ook weinig slaapt. Hij zou daardoor meer vatbaar kunnen worden.

De Bataviasche bladen per jongste mail ontvangen, melden o.m.:

Nog altijd geen verbetering in den toestand. Eer het tegendeel. Intusschen geven bestuur en geneeskundige dienst den strijd niet op. Er zijn thans twee inlandsche artsen méér aangesteld, speciaal voor den choleradienst."

Hulpbetoon bij rampen.

Onlangs werd er in de Locomotief de aandacht op gevestigd, dat er onder de Inlanders, zoowel bij de hoofden als bij de bevolking, weinig of geen lust bestaat, om iets bij te dragen tot leniging van den jongsten ramp van Kaliwoengoe.

De correspondent Walewein van de Javabode ging in een zijner brieven aan dit blad op dit motief voort.

De koelheid en de terughoudendheid, welke de Inlandsche wereld toont, wanneer 't er bij ons, Westerlingen, op aankomt om menschen, onverschillig van welken landaard, uit hun ongeluk te helpen, zijn volstrekt niet van recenten datum.

Toen voor de ramp in het Tjeribonsche een collecte werd gehouden onder de inlanders, waren 't alleen de vooruitstrevenden, die een penningske offerden. De streng-godsdienstigen wezen de collectanten af, of zij beloofden aarzelend wat te zullen geven, doch schoven de uitvoering van hun besluit om geld te schenken dan toch op de lange baan.

Zij, die wat weten omtrent den Islam, hebben ons verteld, dat de mystieke en ascetische richting in dien godsdienst in Indië meer bestaat dan eigenlijk vermoed wordt. De feiten van gebrek aan hulpvaardigheid bij rampen schijnen te wijzen op een soort leer van Naksjibendiah-sekte of van het Soefisme, dat volgens Niemann zoowel in gematigd theïstisch als in pantheïstisch karakter in den Archipel verbreid voorkomt. Te trachten, om zich te vereenigen met Allah is het voornaamste, wat deze bijzondere leer van ascese aangeeft, het hoogste, dat de geloovige bereiken kan door voortdurend djikirren.

„Tot den hoogsten rang", zegt Niemann, „zijn zij opgeklommen, die zich in al hunne daden zoo geheel aan God overgeven, dat hunne betrekking tot hem dezelfde is als die van een lijk tot dengene, die het wacht. Zij hebben geen vrije keus, geen overleg, noch beschikkingen te maken, want zij zijn zich bewust, dat al hun handelingen voortvloeien uit de almacht en het bestel van den Allerhoogste."

De geloovige moet zich in zijn pogen om zich in zijn mystieke afzondering van de wereld te vereenigen met Allah, niet laten afleiden door rampen of ongelukken, voor welke hij geen liefdadige giften behoeft af te staan. De wereld en al hetgeen er gebeurt, gaat hem niets aan, moeten hem juist koud laten, opdat hij zich des te beter aan de absolute overgave aan Allah wijden kan.

Wij zullen niet beweren, dat zulke geloovigen, die zekere Soefistische mystiek brengen in den godsdienst, de meerderheid vormen van de Moslims in Indië; integendeel, hun aantal is vermoedelijk wel gering.

Maar de veronderstelling is niet gewaagd, dat hun voorbeeld veel gezag heeft, hun invloed groot is, daar zeer weinige Inlanders tot nog toe bij gelegenheid van ramp hun offervaardigheid betoond hebben. Zelfs hooggeplaatste Inlandsche ambtenaren hebben zoowel bij het ongeluk in het Tjeribonsche als bij de ramp van Kaliwoengoe een onverschilligheid betoond, die wij voor een goed deel toeschrijven aan de hierboven geschetste omstandigheden van godsdienstigen aard.

En aangezien de leer van mystieke ascese, welke in het verborgen gehuldigd kan worden, zoo licht aanleiding kan geven tot fanatisme, hebben wij gemeend daarop de aandacht te moeten vestigen.

Intusschen doet 't goed in de Bataviasche bladen te lezen, dat de chineesche groothandelaar Lim Liang Boe twee wagonladingen rijst aan de ongelukkige slachtoffers van Loemadjang heeft willen zenden. De assistent-resident heeft dit onder dankbetuiging geweigerd, daar de rijst moeilijk naar Loemadjang kan worden verzonden. Naar aanleiding daarvan heeft genoemde Chinees f 200 gestort bij de redactie der Perniagaän, om dit af te dragen aan de Commissie van Liefdadigheid.

Postspaarbank.

Voor zoover einde Augustus j.l. ter directie van de postspaarbank bekend was, vermeerderde het aantal inleggers sedert 1 Januari 1909 met 5531, waaronder 1787 Europeanen, 3352 Inlanders, en 392 Vreemde Oosterlingen, en hun gezamenlijk te goed met f 336016.51½.

Het totaal aantal inleggers steeg daardoor tot 68875, waaronder 32381 Europeanen, 33526 Inlanders en 2918 Vreemde Oosterlingen en het totaal tegoed tot f 7.549.645.64½.

Aviatiek.

De inschrijving op de lijst der luchtscheepvaartvereeniging gaat naar wensch. Er moet reeds voor eenige duizenden guldens geteekend zijn. Door andere lijsten is men bezig geld bijeen te brengen voor den aankoop van twee vliegmachines in Europa. De ontwerper van dit plan, die reeds f 8000 gegarandeerd heeft, vertrekt een dezer dagen naar Soerabaja, om ook daar geld te verzamelen voor bovengenoemd doel. Het benoodigde bedrag is 30 mille.

Spoorwegaanleg op Sumatra.

Het is met buitengewoon genoegen, zoo schrijft het Bat. Nieuwsblad, dat wij het rapport van de ingenieurs K. J. A. Ligtvoet, chef der spoorwegverkenning op Sumatra, en E. van Zuylen, chef der tweede brigade dier verkenning, omtrent de terreinverkenningen en een te ontwerpen spoorwegplan voor Midden-Sumatra hebben bestudeerd. Er ademt zulk een verlichte geest, zulk een gezonde opvatting uit omtrent de plichten van het moederland tegenover de kolonie. Niets in het lijvige boekdeel doet denken aan de verdorde en verdorrende bureaucratie, waaraan wij in Indië, helaas, gewoon zijn geraakt, en waartegen te vechten bijna een dwaasheid wordt geheeten. Uit de vele bladzijden, beschrijvingen en beschouwingen krijgt men een verfrisschenden indruk.

Spoorwegaanleg op Sumatra zal volgens deze rapporteurs moeten geschieden, niet met het doel van soliede geldbelegging, maar: om de doorsneden landstreken tot ontwikkeling te brengen, om de nijverheid en den handel, wat in- en uitvoer betreft, te bevorderen; om de inheemsche bevolking uit haar natuurstaat op te heffen; om bewoners van andere deelen der Oost-Indische bezittingen, wien de struggle for life in hun eigen land te moeilijk gemaakt wordt, gelegenheid te geven zich een menschwaardig bestaan te verschaffen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Voor het eerst eene volle bacoven-verscheping. Den 18en September ll. werden ruim 21000 bossen bacoven te Paramaribo verscheept, waarover aan boord groote vreugde heerschte onder de aanwezige planters en ambtenaren der United Fruit Company.

Die vreugde is verklaarbaar, daar tot nu toe steeds wegens het tekort op de verschepingen eene boete moest worden betaald, waarvan het totaal thans, volgens den Paramariboschen correspondent van het Alg. Hbl., waarschijnlijk meer dan een halve ton gouds bedraagt.

Toch waarschuwt die correspondent tegen overdreven optimisme. De groote verscheping van 18 September ll. was goeddeels het gevolg van eene aanschrijving der United Fruit Company, om de vruchten wat minder rijp te plukken.

Eenige maanden geleden was juist nu het tegendeel gezegd, maar het bleek nu, dat de vruchten voor een gedeelte overrijp te New York aankwamen.

Het gevolg van de aanschrijving was nu, dat vele vruchten, die anders nog eenigen tijd hadden moeten blijven hangen, nu onmiddellijk konden worden afgesneden.

Voorts wijst deze correspondent op de onrustbarende wijze van uitbreiding der Panama-ziekte in de bacoven-aanplantingen, tengevolge waarvan de cultuur voor sommige plantages reeds een mislukking bleek. Men is nu doende een variëteit te zoeken, die onvatbaar is voor de Panama-ziekte, en meent die te hebben gevonden in een zoogenaamde Congo-variëteit.

Volgens de „Suriname" heeft de commissie, die benoemd is om van advies te dienen in zake de vraag, of mijnexploitatie van gouvernementswege in het Gran-gebied wenschelijk is, die vraag ontkennend beantwoord.

De „Guyana Goud Placer" heeft een groote hoeveelheid machinerieën ontvangen, voor goud-bagger-exploitatie op de concessie in Mindrineitie. Met het vervoer daarvan is reeds een aanvang gemaakt.

Op het placer Montana-Mine van de „Goldfields of Surinam Ld." werd een arbeider tengevolge van een aardschuiving bedolven. Toen men hem had uitgegraven, bleek de man overleden.

Op de plaats, waar het ongeluk voorviel, vond men een stuk gedegen goud van 450 gram gewicht. Men zou aan die vondst werkelijk de symbolische beteekenis kunnen hechten: dat het goud wordt gevonden ten koste van menschenlevens, schrijft „Onze West."

CURAÇAO.

Den 22en September l.l. werd den heer mr. Th. I. A. Nuyens des avonds ten zijnent door de ingezetenen, daartoe door de verschillende autoriteiten en corporatiën van het eiland uitgenoodigd, eene schitterende serenade gebracht met fakkellicht, Bengaalsch vuur en muziek van de militaire kapel en van het weerbaarheidskorps.

De heer L. V. Leyba, oudste lid van den Raad van Bestuur, sprak den nieuw benoemden gouverneur toe, dezen met zijne benoeming geluk wenschende, waarop de heer Nuyens in gevoelvolle woorden antwoordde.

Gul was het onthaal, den bezoekers door den heer Nuyens gegeven; ruim een paar uren bleven de talrijke gasten in vreugdevolle stemming bijeen.

Ook de verdiensten van den heer de Jong van Beek en Donk worden in de kolonie erkend. De Wekker schreef dienaangaande:

Een vrij aanzienlijk bedrag is door een Commissie onder ingezetenen van dit eiland ingezameld ter aanbieding van een aandenken aan den op zijn verzoek eervol onder dankbetuiging voor bewezen diensten, ontslagen Gouverneur de Jong van Beek en Donk, bij diens vertrek uit de kolonie, welk vertrek, zoo wij vernemen, den 16en October e.k. met de Spaansche boot plaats zal hebben.

Zij, die geen geloof hechten aan lasterlijke aantijgingen, die pour le besoin de la cause, worden uitgedacht, en onbevooroordeeld, zonder wrok of andere onedele hartstochten kunnen oordeelen, zullen wel niet anders dan erkennen moeten dat de af te treden Landvoogd wezenlijk gewerkt heeft voor de opbeuring der kolonie uit haar

verval. Zijn de daartoe door hem in 't werk gestelde pogingen niet met den gewenschten uitslag bekroond, waren de daartoe aangewende middelen niet de best gekozene, het mag, wil men niet onrechtvaardig zijn, niet worden ontkend, dat hij gestreefd heeft naar het welzijn en de welvaart der kolonie; dat hij met energie en toewijding gewerkt heeft. Zijn inspectie-reizen waren geen kaart- en slempparijen, maar wezenlijke dienstreizen, waarbij gedaan werd, wat men zich had voorgesteld.

Teekenend voor de animositeit onder een deel der bevolking tegen den aftredenden gouverneur is wel, dat in een zitting van den Kolonialen Raad, den tijdelijken voorzitter, den heer Penso, inconsequenties werden verweten, omdat hij deel had uitgemaakt van de commissie, belast met het inzamelen van gelden voor het, den heer de Jong van Beek en Donk aan te bieden geschenk.

De heer Penso gaf hierop te kennen, dat de omstandigheid, dat hij, zoowel in den Raad als in de pers, in sommige opzichten de handelingen van den heer gouverneur afgekeurd heeft, geen beletsel was om deel te nemen aan een betuiging van hoogachting door eenige ingezetenen aan genoemden overheidspersoon. Het is volstrekt geen inconsequentie, een beleefdheid te toonen aan een persoon, — hij zij ambtenaar of particulier, — dien men om sommige zijner handelingen gelaakt heeft.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Of het komt door de bioscoopvoorstellingen, dan wel dat Jong Indië niet meer doen wil als zijne voorouders, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare Zaterdagsche causerie, een feit is, dat tegenwoordig het boeventuig, wanneer het 's nachts zijn snood bedrijf uitoefent, zich wapent niet meer met de nationale steekwapens, maar met revolvers. Batavia is het grootste nest van dergelijke boosdoeners en Madoera volgt het gegeven voorbeeld.

In de ver van de hoofdplaatsen gelegen desa's treden dieven en roovers met vuurwapens tegen politiebeambten op, wat deze huiverig maakt, om hen op te pakken. Men volgde de sporen der boosdoeners, maar bleef op een afstand. Daardoor wisten deze te ontsnappen. Wanneer roovers een woning plunderen, komt de policie een of twee uren, nadat de plunderaars weg zijn, waardoor zij niet meer kan nagaan, in welke richting zij aftrokken. Dat gebeurt bijv. steeds in Lamongan. Schrijver kan zich niet herinneren, dat de daders ooit op heeterdaad betrapt werden en dat men hen kon omsingelen.

Het is niet noodig, vervolgt hij, om te verzekeren, dat het boeventuig met den dag brutaler wordt en dat de angst bij de inwoners toeneemt. Wat is door het bestuur gedaan, vraagt hij, om dergelijke verschijnselen te voorkomen? Hij weet het niet. Men zegt, gaat hij dan verder door, dat de nieuwe policieregeling op papier reeds tot stand is gekomen maar hoe die werkt, hebben wij nog niet gezien. Intusschen worden nog menschen midden in een stad op straat beroofd van hun leven en goed en lieden, die vrij gegoed zijn, kunnen geen rustig uur slapen, als zij eenigszins ver van de stad wonen.

De taak der europeesche en inlandsche policieambtenaren is zwaar, eindigt schrijver, want zij ondervinden weinig hulp en medewerking van desahoofden. Maar hoe kan men, roept hij uit, krachtige hulp verwachten van personen, die geen geregelde bezoldiging genieten en geen reisgeld krijgen als zij er op uit moeten om misdadigers op te sporen? Zelfs personen, die een vast, doch gering salaris erlangen, zijn dikwijls niet te vertrouwen.

Oudtijds, zegt M a s A j o e B r o t o d i p o e r o in de **Poetri Hindia** waren er minder vrouwen dan mannen. Wanneer een man een vrouw ten huwelijk vroeg, ging men eerst nauwkeurig zijne afkomst na, ook of hij den Choran en de godsdienstige geschriften (kitab) kende en bij wien hij godsdienstonderwijs had genoten. Als de antwoorden niet afdoende waren, werd hij afgewezen. Ook al viel er op den man niets aan te merken en was zijn aanzoek aangenomen, zoo werd het huwelijk toch niet dadelijk voltrokken. Men wachtte eerst vier of vijf jaren om den handel en wandel van den aanstaanden schoonzoon en van zijne ouders te observeeren. Eerst als men de zekerheid had, dat hij in alle opzichten een goede partij was, ging men tot de huwelijksvoltrekking over. Die gewoonte verzekerde het geluk der vrouw.

Maar tegenwoordig, vervolgt de schrijfster, gaat het trouwen gemakkelijker. Een jongeling die slechts de inlandsche school heeft doorloopen, kan zich zonder eenige moeite een vrouw uitzoeken. Zelfs als hij om de dochter van een wedono aanzoek doet, vraagt de vader niet, hoe hij is, maar alleen naar zijne afkomst en of hij een certificaat heeft, dat hij de inlandsche school heeft doorloopen, dan wel, of hij een diploma bezit. Als de vader van het meisje op deze vragen een gunstig antwoord krijgt wordt het aanzoek aangenomen en volgt spoedig de huwelijksvoltrekking. Dit heeft wel eens spoedig disharmonie tusschen man en vrouw tengevolge; de man, die geen middel van bestaan heeft, verkwanselt de kleederen en sieraden zijner vrouw. Of hij hangt den Don Juan uit, sluit links en rechts tijdelijke huwelijken, en verbittert hierdoor het leven zijner vrouw.

Loopt zij weg, dan weet hij wel het een of ander ten nadeele van haar te zeggen, waardoor zij in het ongelijk gesteld wordt. Hij, daarentegen, kan haar verstooten en maar zoo wegzenden. Wil hij haar een anderen dag weder terughalen, dan moet zij hem volgen. Zulks kan hij nog twee malen herhalen. Heeft hij haar eindelijk voor goed verstooten, dan krijgt zij hare kinderen tot haar last. Daardoor heeft zij een alles behalve gemakkelijk leven, daar zij, behalve voor zich zelve, ook voor haar kroost zorgen moet.

Dergelijke handelingen van den man zijn het gevolg van zijne opvoeding, beweert schrijfster, doordat hij niet behoorlijk is groot gebracht. Dit lot staat ons te wachten. Wie kan ons hulp verleenen? vraagt zij. Zij verwacht alleen verbetering, door daartegen in de Poetri Hindia te protesteeren. Zij hoopt, dat het Opperbestuur scholen zal oprichten, waar onderricht in de wettelijke bepalingen en andere wetenschappen gegeven wordt, opdat zoowel mannen als vrouwen meer eigenwaarde leeren gevoelen, hetgeen tot heil van Nederlandsch-Indië strekken zal.

Het gouvernement, zegt Zevenster in de **Pemberita Betawi**, heeft tegenwoordig in tal van desa's zoogenaamde desascholen opgericht om de desajeugd in de gelegenheid te stellen lezen en schrijven en andere nuttige zaken te leeren. Hij verheugt er zich over, want daarmede zal men werkelijk de oogen der inboorlingen openen. Niet alleen op Java, maar zelfs op Atjeh heeft men dergelijke onderwijsinrichtingen doen verrijzen.

In één enkel opzicht kan hij zich echter met de bestaande organisatie van die scholen in Atjeh, waar ze sekolah moekim (= volksschool) genoemd worden, niet vereenigen: De onderwijzers worden gerecruteerd uit de leerlingen, afkomstig van de lagere gouvernementsscholen. Gelukkig echter acht men hunne ontwikkeling en bekwaamheid niet voldoende, van daar, dat men hun vergunning geeft des Vrijdags de gouvernementsschool kunnen bezoeken, opdat zij daar hunne kennis kunnen vermeerderen en hunne plichten leeren beseffen. Het hoofd der school, waar een desaonderwijzer gedurende één jaar lang trouw de lessen op Vrijdag bijwoont, wordt beloond met eene gratificatie van vijftig gulden. Dat is voorwaar niet te versmaden, roept schrijver uit.

Verder, merkt hij op, zijn de hoofden der gouvernements lagere scholen belast met de inspectie der desascholen en hunne omgeving. Zij worden daarvoor met *f* 2.50 per school en per keer schadeloos gesteld. Als zij maandelijks acht scholen bezoeken, ontvangen zij per maand een extra belooning van *f* 20.—

Hij rekent thans uit: als een schoolhoofd bovendien zes desaonderwijzers onder zijne leiding heeft, krijgt hij in één jaar *f* 300, dat is over de 12 maanden omgeslagen, *f* 25 per maand. Alzoo steekt hij maandelijks boven zijn salaris, recht op vrije woning, enz., nog *f* 45 in zijn zak. Maar een candidaat-onderwijzer, die het schoolhoofd vervangt, als hij de desascholen inspecteert, erlangt niets, geen toelage. Zijne werkzaamheden, zijne verantwoordelijkheid zijn toegenomen, maar zijne inkomsten zijn dezelfde gebleven.

Zou het daarom niet beter zijn, vraagt hij, wanneer de verdere opleiding van de desa-onderwijzers aan de candidaat-onderwijzers wordt opgedragen, opdat deze ook wat van de voordeelen genieten die nu uitsluitend aan de schoolhoofden ten deel vallen. Het komt hem nog verkieselijker voor, de verdere opleiding dier desa-onderwijzers en de inspectie der desascholen geheel af te scheiden van de gouvernements lagere scholen en te doen geschieden door afzonderlijk personeel, zooals het thans in Banten plaats heeft.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ruim twee duizend jaren geleden, zegt O. in de **Sinar Borneo**, waren de chineezen de meest ontwikkelde natie en hadden zij reeds een groote mate van beschaving, terwijl de andere volken nog in een toestand van onbeschaafdheid verkeerden. Het was dan ook geen wonder, dat men toen reeds van hen sprak dat zij van alle dingen verstand hadden, dat zij allerlei zaken maakten, welke men niet kon namaken. In den krijg waren zij dapper, geen natie evenaarde hen.

Wie waren de eersten, die geschut, schietgeweer, buskruit enz. vervaardigden? vraagt hij. Dat waren de chineezen, luidt zijn antwoord.

Stonden zij toen op een hoog standpunt, langzamerhand gingen zij achteruit, tot zij ten slotte door andere rassen, en wel die van Europa, overtroffen werden. Het Chineesche Rijk, vervolgt schrijver, is bekend als het grootste rijk op aarde. In het Oosten zijn tal van rijken aan China schatplichtig, als bewijs, dat zij daaraan onderworpen zijn. Maar China is ingesluimerd, terwijl de blanken in het Westen in kennis en ontwikkeling vooruitgingen. Daardoor bleef het bij hen verre ten achter. Ook in beschaving was China destijds de andere volken voorgegaan. Reeds twee duizend vier honderd jaren geleden verkondigde de wijsgeer Khong Hoe Tjoe zijn leerstellingen. Die leer was niet alleen nuttig voor ons, chineezen, maar ook zelfs Europeanen hebben daaraan aandacht geschonken. Zijne werken zijn in de europeesche talen vertaald, hetgeen pleit voor de voortreffelijkheid dier leerstellingen, meent schrijver. Tegenwoordig wordt de leer van Khong Hoe Tjoe in Europa en Amerika beoefend.

Maar jammer, duizend maal jammer, zucht hij, al was die leer goed en nuttig voor de chineezen, zij is thans verbasterd, doordat andere godsdiensten, welke in China zijn ingevoerd, hun invloed hebben doen gelden, in de eerste plaats het Boedhisme. De verbastering van de leer van Khong Hoe Tjoe is z.i. de voornaamste oorzaak van China's achteruitgang.

Doch dit moet ons niet ontmoedigen, vermaant schrijver. Evenals de aarde draait, zal iedere zaak op hare beurt een gunstiger wending krijgen. De Aziatische rassen, die weleer beroemd waren, zijn door Europeesche vervangen. De macht is op dezen overgegaan, zij zijn de meesters der wereld geworden, dank zij hunne wapens en hunne kracht. Door die kracht is een deel van China in hunne handen gekomen. De oorlog tusschen China en Japan, en vooral die tusschen Rusland en Japan hebben China wakker geschud en doen zien, dat een goed georganiseerd leger, moderne wapens, geoefende soldaten en hedendaagsche oorlogsschepen noodig zijn ter bewaking van het rijk. Daarom is het er toe overgegaan zich daarvan te voorzien, opdat anderen zich van zijne bezittingen niet meester kunnen maken en opdat zich niet herhale, wat reeds geschied is en wanneer het een of ander rijk in Europa in de toekomst in China de reeds verkregen grenzen wenscht uit te breiden en een dreigement gebruikt, zal China het toeroepen: „probeer, als gij durft."

Niet alleen, dat een uitbreiding der grenzen tegenwoordig niet gemakkelijk zal vallen, stelt China zich voor om, wat het reeds verloren heeft, terug te krijgen. Het tracht reeds aan Europeanen toegestane consessiën weder in te trekken, nieuwe concessiën worden aan Europeanen niet meer verleend. Vroeger konden de vreemde mogendheden de grenzen harer bezittingen in China naar willekeur verzetten, thans is dit niet meer mogelijk. Hoe heeft China niet tegenover Japan gehandeld! roept schrijver uit. Heeft het niet getoond, dat het zich niet alles laat welgevallen? Neen, l a j i n d a h o e l o e, l a j i n s e k a r a n g (= er is een verschil tusschen het heden en verleden). Hebben de Engelschen Thibet kunnen veroveren? Zijn de grenzen tusschen Macao en de portugeesche bezittingen in China niet geregeld? Wat zijn de gevolgen geweest van het door chineezen toegepast boycotstelsel? Hebben Amerika en Japan niet ach en wee geroepen en niet alles in het werk gesteld om daaraan een einde te maken?

Laat ons hopen, eindigt schrijver, dat het Hemelsche rijk, dat bijna de helft van het aantal bewoners der aarde heeft, weder vooruitgaat en dat de b a n d e r a n a g a (= het drakendoek), hetzelfde aanzien zal krijgen als voorheen.

Deze beweging wordt aandachtig gadegeslagen door de westersche volkeren, die vreezen, dat ze een groot gevaar voor hen zal worden, dat ze hunne belangen bedreigt. Zij noemen haar de b a h a j a k o e n i n g (= het gele gevaar). Wat het slot van dit gele gevaar zal zijn, kunnen wij niet zeggen.

Andere maleische en indo-chineesche bladen wijden ook lange artikelen aan de beschouwingen der europeesche bladen over het gele gevaar en den aanstaanden strijd in het Oosten.

Van Vreemde Koloniën.

De Fransche koloniale tarieven.

(*Slot.*)

De heer Harmand ziet in koloniën wel is waar ook hoofdzakelijk voor den uitvoer werkende landen, maar wil, dat het moederland, zonder de toekomst aan het heden op te offeren, aan de door den uitvoer harer producten verrijkte koloniën de grootst

mogelijke hoeveelheid moederlandsche producten tot zoo laag mogelijken prijs aanbiedt, en aan de koloniale producten in het moederland een meest voordeeligen en zekeren afzet biedt. Voor alles moet evenwel aan de koloniën de bevoegdheid worden gelaten om hare producten te zenden waarheen zij dat willen en waar zij de grootst mogelijke faciliteiten vindt en haar het meeste voordeel wacht.

Voorts moet niet uit het oog verloren worden, dat de koloniën ook eenigermate entrepots zijn en middelen voor de uitbreiding van den handel van het moederland en de omringende gewesten.

Men zou zeggen, dat de wet van 1892 juist het omgekeerde heeft gewild en instede van al die functiën, waartoe de koloniën geroepen zijn, te begunstigen, de mogelijkheid hiervan heeft willen bemoeilijken.

Door de voorstanders van dezen protectionistischen maatregel van wetgeving wordt er op gewezen, dat de handelsomzet der koloniën dan toch onder het protectionistisch régime is toegenomen van 827 millioen francs in 1877 tot 2096 millioen francs in 1907, wat betreft den handel tusschen het moederland en de koloniën, met inbegrip van Algiers en Tunis, en omgekeerd.

De cijfers verdienen echter eene nadere beschouwing, vooral wat betreft het tijdperk van 1891.

In 1891 betrokken de eigenlijke koloniën, met uitzondering van Algiers en Tunis, voor eene waarde van 76 millioen francs aan goederen uit het moederland, en in 1905 voor eene waarde van 226 millioen.

Dat zou werkelijk op grooten vooruitgang wijzen, indien niet moest worden geconstateerd dat het Fransche koloniale rijk na 1891 eene aanmerkelijke uitbreiding heeft ondergaan in West-Afrika, aan de Somali-kust, op Madagaskar en in Indo-China. — Houdt men dan ook rekening met deze gebiedsuitbreiding, dan blijft er van den vooruitgang niet veel over.

Het is dan ook voor een ieder duidelijk, dat de wet van 1892 allesbehalve bevredigend heeft gewerkt.

Terwijl nu een protectionist als Méline heil ziet in het aanzetten der protectionistische schroef, vragen anderen zich af, of niet betere uitkomsten zouden zijn verkregen, indien een meer vrijgevig tariefstelsel voor de koloniën hadde gegolden.

De heer Harmand wees hiertoe op het voorbeeld van West-Afrika.

Het gouvernement van West-Afrika is tengevolge van onoverkomelijke geographische moeilijkheden en van diplomatieke verbintenissen, waaronder het tractaat van Berlijn van 1885, onttrokken aan de werking van de wet van 1892.

Deze kolonie heeft nu een stelsel van differentieele invoerrechten, waarbij 6¼% geheven wordt naar de waarde van alle producten, benevens eene surtaxe van 8.75% van alle uit den vreemde aangevoerde goederen.

Het protectionisme wordt dus ook hierbij gehuldigd, maar matig in vergelijking met andere Fransche koloniën, en het gevolg is geweest, dat West-Afrika zich merkwaardig snel heeft ontwikkeld, en ook het moederland daar in hooge mate van heeft geprofiteerd.

Terwijl in 1891 voor eene waarde van 9 millioen francs uit het moederland en voor eene van gelijk bedrag uit den vreemde aan goederen werd betrokken, bedroeg de waarde van den invoer uit den vreemde in 1905 23 millioen francs tegen omstreeks 30 millioen francs voor den invoer uit het moederland en de fransche koloniën.

In Gabon daarentegen, waarop het voor West-Afrika geldend stelsel niet van toepassing is, kwijnt de handel, zoodat herhaaldelijk is verzocht om die toepassing, waar tengevolge van de wet van 1892 twintig van de acht en twintig daar gevestigde handelshuizen hunne zaken van kant deden.

De heer Harmand komt dan tot de volgende conclusiën:

De wet van 1892 is uit tactisch oogpunt onnut en onpolitiek geweest, uit dien hoofde, dat aan de koloniën, zonder haar oordeel daaromtrent werd ingewonnen, een maatregel van wetgeving werd opgedrongen, ten behoeve van het moederland, terwijl men na gemeenschappelijk overleg tot overeenstemming hadde kunnen komen, zonder dat, gelijk thans het geval is, een gevoel van wrok tegen het moederland in de koloniën zou zijn waargenomen.

De wet van 1892 heeft niet aan de verwachtingen beantwoord, terwijl met een meer vrijgevig stelsel, gelijk uit het voorbeeld van West-Afrika valt af te leiden, betere uitkomsten zouden zijn verkregen.

De wet van 1892 is nadeelig voor de koloniën geweest, daar zij de bevolking dier landen heeft verarmd door de ontwikkeling tegen te houden, tengevolge van de omstandigheid, dat de respectievelijke besturen moesten trachten op alle mogelijke wijzen de middelen te vinden, waarvan zij door de vrijstelling van invoerrechten voor de moederlandsche producten werden beroofd. Uitvoerrechten, zeeoctrooien, verbruiksbelastingen moesten in het leven worden geroepen om het ontbrekende aan te vullen, en werkten het doel der kolonisatie tegen.

De wet van 1892 is ook nadeelig geweest voor de moederlandsche industrie, door het in het leven roepen van overeenkomstige industrieën in de koloniën, waar zij concurreeren met de producten der moederlandsche industrie, niet alleen in de kolonie zelve, maar ook op de naburige markten.

Voorts heeft men reeds op Madagaskar den terugkeer van de inboorlingen kunnen zien tot hun kleeding van r a p h i a, tengevolge van den hoogen prijs der katoenen goederen onder het bestaande tarief-stelsel, terwijl elders de t a s i a wederom de fransche wijnen verdringt.

De heer Harmand meent dan ook, dat de wet van 1892 niet mag blijven gehandhaafd. Wel kan niet worden verlangd, dat onmiddellijk aan de koloniën volledige autonomie zal worden verleend, hetgeen niet kan geschieden zonder een algeheele omwenteling in de koloniale organisatie. Maar wel mag worden verlangd, dat bij de vaststelling der tarieven voor de koloniën rekening met hare behoeften wordt gehouden.

Tegenover de bevoorrechting in de koloniën aan het moederland te verleenen, mag ook zeker wel worden geëischt, meent hij, dat de koloniale producten, die slechts een klein deel uitmaken van het geheele verbruik in het moederland, van rechten worden vrijgesteld.

De heer Harmand wees op het nut, dat een grootere invoer van koffie voor Frankrijk zou kunnen opleveren uit het oogpunt van bestrijding van het alkoholisme. De Franschen geven aan koffie boven thee de voorkeur, maar toch wordt in Frankrijk drie maal minder koffie verbruikt dan in België, en zesmaal minder dan in Nederland.

Nogmaals legde spreker den nadruk op de onbillijkheid tegenover de koloniën, betracht door de bestaande wetgeving:

„Hare bewoners zijn diep getroffen door het feit dat zij als koopers als Franschen worden aangemerkt, en als verkoopers als halve Franschen of vreemdelingen.

„Het moederland kan niet nalaten, rekening te houden met dien geest.

„Zeker, wij gelooven, dat de Franschen in de koloniën ware vaderlanders zijn, dat hun vaderlandsliefde door den afstand, die hen van ons scheidt, misschien zelfs nog hartstochtelijker is dan die van de Franschen in Frankrijk zelf. Maar wij weten ook dat de vaderlandsliefde uit tal van elementen is opgebouwd, en dat het altijd gevaarlijk is, en weinig verstandig, wanneer men gemakkelijk een anderen weg kan inslaan, om de menschen te lang te plaatsen tusschen hunne plichten en belangen, en wij verliezen niet uit het oog, dat, daar gelijke oorzaken steeds gelijke gevolgen hebben, het kan voorkomen, dat de geschiedenis zich herhaalt en — San Domingo ligt niet ver van ons!"

Ten slotte drong de heer Harmand aan op de oprichting van een bond, die zich ten doel stelt een betere tarief-regeling voor de Fransche koloniën te verkrijgen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Balata-industrie.

„De balata-industrie in Suriname." Uitgegeven met toestemming van Zijne Excellentie den Gouverneur van Suriname. (Paramaribo, H. B. Beyde).

De aanleiding tot het schrijven van dit boek over de Surinaamsche getah pertja was de ten vorige jare (14 tot 26 Sept.) plaats gehad hebbende rubbertentoonstelling te Londen, waarop de inzendingen van Nederland en de Nederlandsche Oost- en West-Indiën zulk een uitstekend figuur maakten.

Het werk is in drie gedeelten verdeeld; het 1e Hoofdstuk is samengesteld door den heer Fr. Oudschans Dentz en bevat een historisch overzicht van genoemde industrie, die nog slechts ongeveer twintig jaren oud is, waardoor het mogelijk werd, de ontwikkeling voet voor voet te volgen. Het 2e Hoofdstuk werd bewerkt door den heer E. K. Plasschaert en geeft eene beschrijving van het winnen der balata (melksap van den bolletrieboom; Engelsch Bulletree. Fransch Balata, Arrowaksch Boerowé, Caraïbisch Palata), en eene beschouwing over de industrie. Het derde hoofdstuk eindelijk is samengesteld door Dr. J. Sack en handelt over de chemische samenstelling van de balata, alsmede hare vervalschingen.

Dat de balata-industrie in Suriname inderdaad van groote beteekenis is geworden en dus nadere aandacht ten volle verdient, blijkt wel uit de navolgende, aan genoemd werk ontleende sprekende cijfers, opgenomen als Bijlage 8: Staat van de uit Suriname uitgevoerde balata en de waarde daarvan sedert 1881. In 1881 bedroeg de uitvoer 166 K.G.; waarde per Kilogr. ƒ 1.—; totale waarde ƒ 166, **terwijl in 1908 de cijfers luiden: uitvoer 454.194** K.G., waarde per K.G. ƒ 2.20; totaal ƒ 999.227. Een lang niet onbeduidende bron van inkomsten dus.

Zending in Oost-Indië.

Het aantal geschriften over de zending in Indië neemt voortdurend toe; thans kunnen wij weer melding maken van een fraai geïllustreerd werk, getiteld: „Hedendaagsche zending in Onze Oost." Handboek voor zendingsstudie. Samengesteld en uitgegeven door den Nederlandschen Studenten Zendingsbond. (Hoenderloo, Stoomdrukkerij Doorgangshuis). Het boekje geeft — met uitzondering der Roomsch-Katholieke — een overzicht van alle in Ned.-Indië werkende zendingscorporaties, benevens van het leger des Heils en het Nederlandsch Bijbelgenootschap. Op de bijgevoegde zendingskaart zijn, met letter R., ook aangewezen de Roomsch-Katholieke Missiestaties, doch men moet wel bijzonder op de hoogte zijn, om die aanduidingen te kunnen ontdekken.

Doch dat is een kleinigheid, vergeleken bij het vele goede, dat het werkje biedt; we kunnen het dan ook allen, die zich op de hoogte willen stellen van den uitgebreiden Zendingsarbeid in den Indischen Archipel, ten zeerste aanbevelen.

Indisch Militair Tijdschrift.

Afl. 9 opent met eene bijdrage van kapitein A. Kruisheer over: De verrassing van Ana Galoeng (Atjeh) op 29 Juni 1896 (een gebeurtenis niet dus van vandaag of gisteren); als commandant van de 1e colonne vinden wij bijv. vermeld — heel broederlijk — luit.-kol. J. B. van Heutsz, naast den chef van den staf kapitein G. C. E. van Daalen). Dan volgt een opstel van kapitein J. F. den Ouden over Militaire Tucht, waaruit blijkt, dat de schrijver niet bijzonder met de nieuwe theorieën wegloopt, en in dit opzicht althans zijn naam geen oneer aandoet. Zoo zegt hij bijv.: „Een iegelijk moet doordrongen zijn van het besef, dat hij zich tot zijn chef heeft te wenden voor de behartiging van zijn belangen, en bij hem (en niet elders) bescherming moet zoeken tegen onrecht." Een mooie theorie voorwaar, vooral als de rechtzoekende redenen tot klagen meent te hebben juist tegen dien chef! En verder: „Een eerste vereischte voor een goeden geest in het leger is — t e n b a t e o f t e n k o s t e v a n w i e n o o k — het hooghouden van het recht.

De overige bijdragen in dit Nr. zijn alle van technischen aard; voor belanghebbenden volgen zij hier: Eenige beschouwingen over de strategie der Duitschers in hun oorlog tegen de Herero's, door H. Kerremans. — Het nieuwe schietvoorschrift en de voordracht van den kapitein L. — Het oorlogsmateriaal der firma Ehrhardt (met figuren), door S. Schilderman. — Pionier- of genieofficieren, door Merens. — De brisant G. K. T. Ehrhardt van Essen en het ontwerp eenheidsprojectiel-Gooszen, met naschrift van A. J. Gooszen. — Rijsport, rijkunst, enz., door H. C. Cramwinckel. — De opleiding van seinbrigades. Enz.

Bataksch Instituut.

Dezer dagen heeft No. 2 der publicatiën van het Bataksch Instituut te Leiden het licht gezien (bij S. C. van Doesburgh). De titel is: „De Islam in de Bataklanden." Vragenlijst met gedeeltelijke beantwoording. Samensteller is zeker wel de laborant van het Instituut, de heer M. Joustra, voorheen zendeling in de Bataklanden, die meermalen in geschriften getoond heeft volkomen op de hoogte te zijn van de toestanden aldaar. Bij de doorbladering van dit boekje trof het ons, dat de schrijver blijkbaar van zijn lezers een goeden dunk heeft, waar het betreft hunne belezenheid. De vraag inleidende: Wanneer is de islam in de Bataklanden gekomen, zegt hij bijv. zonder meer: Dr. Hagen heeft beweerd, dat er een tijd geweest is, dat de islam tot in het hartje der Tobalanden — waaronder hij ook de Karosche en Timoersche streken aan het Tobameer verstond — was doorgedrongen. Te recht merkte de heer Westenberg op, dat hiervan dan al bitter weinig is overgebleven." Doch afgezien van deze kleine opmerking — die aan de strekking van het geheel trouwens niets afdoet — zal het boekje ongetwijfeld wel beantwoorden aan de verwachting, die de schrijver er van koestert en zal het tevens als leiddraad kunnen dienen bij het onderzoek naar den islam in andere streken van Indië.

Tectona.

De nieuwe aflevering van het boschbouwkundige tijdschrift Tectona begint met een uitvoerige studie van den heer S. P. Ham, getiteld: Het weiden van vee in de bosschen en het halen van gras en ander voedsel daaruit ten behoeve van de veevoeding hier op Java, beschouwd uit een boschbouwkundig en een landbouw-economisch oogpunt. Een evenzeer uitvoerig opstel van den heer H. J. Kerbert handelt over Machinale uitsleep van hout (met platen), het resultaat eener reis van den schrijver naar de Philippijnen ter bestudeering van de aldaar gevolgde machinale wijze van uitsleep van gekapte boomstammen uit de bosschen. Als uitvloeisel daarvan voorts een artikel over: De mechanische uitsleep in de houtvesterij „Tjabak", door A. te Wechel.

Overigens de volgende bijdragen: Bouwkundige opzieners bij het boschwezen, door Van Deventer. — Eene cultuurproef, door E. B. H. Brascamp. — Het boschwezen in de Straits Settlements en de Federated Maly States, door H. J. Kerbert. — Boschpolitiek, door v. d. B. — Staats land- en boschbouw in Indië, door v. d. B. — Het opwerken van Ficus-caoutchouc in Moga (Palembang).

Weekblad voor Indië.

No. 21 geeft weinig stof tot bespreking. Het bevat allereerst eene bespreking door den heer J. J. Meijer van het werk van Dr. K. Weule over de resultaten van diens wetenschappelijke reis in Zuid-Oost Duitsch-Afrika; voorts bij het portret van den heer J. J. Benjamin eene opsomming der verdiensten van dien bekenden Indischman; daarna onder het opschrift: Met de camera op oefening, een door kiekjes verlucht opstel over de van 6—14 Augustus ll. te Magelang gehouden gecombineerde oefeningen van infanterie, in vereeniging met bergartillerie, veldartillerie en cavalerie. Eindelijk de beschrijving van een Maleisch festijn.

Curaçao.

Beknopte aardrijkskunde der kolonie Curaçao, door H. J. Nijman. Onderwijzer te Willemstad. Samengesteld op vereerend verzoek van den HoogEd.-Gestr. Heer Gouverneur der kolonie Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk. Amsterdam, W. Versluijs.

Met ingenomenheid begroeten wij de verschijning van dit handige boekje, dat door den geringen prijs letterlijk binnen ieders bereik valt en inderdaad een eersteling op dit gebied mag worden genoemd. Behalve van het hoofdeiland Curaçao, geeft de heer Nijman ook korte beschrijvingen der overige Antillen als Bonaire, Aruba, St. Eustatius, Saba en St. Martin. Na de behandeling van elk eiland komt het bestuur aan de beurt, dat voor de geheele kolonie gelijk is, met uitzondering van eenige plaatselijke keuren. Duidelijke kaartjes en eenige goed geslaagde afbeeldingen vergezellen den tekst. We vertrouwen met den schrijver, dat dit boekje, dat in hoofdzaak werd samengesteld met het oog op het aardrijkskundig onderwijs in de colonie Curaçao, ook zijn weg zal vinden in het Moederland. Op onderwijsinrichtingen hier te lande is het hopelijk welkom om een beter beeld te geven van deze zoo slecht gekende kolonie.

Ook in Neerlandia van October komt Curaçao ter sprake. De heer R. A. Oosterhout geeft er het slot zijner beschouwing: Wat Curaçao noodig heeft. Volgens dezen schrijver moet het zwaartepunt der ontwikkeling van het eiland gezocht worden in bebossching en watervoorziening en ook in nijverheid en handel; eerst als de eerste voltooid is kan de landbouw aan de beurt komen en zal hij ook voor de wereldmarkt kunnen gaan werken.

Teysmannia.

Inhoud van No. 9 van den loopenden jaargang: Robusta-koffie als catch-cropp voor Hevea (voordracht gehouden in de Serdang Plantersvereeniging), door Dr. P. J. S. Cramer. — Orchideeën. Het geslacht Dendrobium, door H. J. Wigman Jr. — Over het nemen van monsters, door Dr. J. Dekker. — Een instrument voor de diktebepaling van den bast van Hevea-boomen, door W. R. Tromp de Haas. — Bestrijding van de Wortel-schimmel bij Hevea met carbolineum, door R. Vis. — Een paar opmerkingen naar aanleiding van het artikel „De Manicroba's", door K. C. Jaski. — Bestrijding van de rattenplaag door middel van zwavelkoolstof, door E. de Kruijff. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Beschikbare zaden en planten.

De Banier.

In een viertal nummers van de Banier, Christelijk weekblad voor Nederlandsch-Indië (Nos. 35—38) een lezenswaardig artikel van den heer A. H. J. G. Walbeehm, getiteld: Zijn wij met ons Inlandsch onderwijs op Java op den goeden weg?

De conclusie, waartoe de schrijver komt, luidt: „dat bij alle takken van het Gouvernements-onderwijs voor Inlanders belangrijke sommen worden uitgegeven voor doeleinden, die deels onnoodig, deels zelfs schadelijk zijn voor het algemeen belang, en dat, zonder op de begrooting ook maar één cent meer voor het Inlandsch onderwijs uit te trekken, de mogelijkheid bestaat, het aantal scholen der 2e kl. te verdubbelen, zoodat zelfs een dergelijke belangrijke uitbreiding van het volksonderwijs onze krachten niet te boven gaat."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 41: Het tiende landbouwcongres te Bandoeng (vervolg en slot). — Hoe men ingelicht wordt (in zake rietsuikerindustrie), door H. C. Prinsen Geerligs. — Nieuw-Zeelandsch vlas, door V. I. — Geologisch en mijnbouwkundig onderzoek in Nederlandsch-Indië. — Spoorwegaanleg op Sumatra. — De Atjeh-tram. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen; benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Departement van Landbouw.

Als No. 8 der Mededeelingen van genoemd Departement is eene verhandeling verschenen van Dr. J. Dekker, getiteld: Voederstoffen. Scheikundige studiën betreffende de voeding der paarden in Indië en monographisch overzicht der Nederlandsch-Indische voedingsmiddelen (Batavia, G. Kolff & Co.) Voor hen, die wellicht in dit onderwerp belangstellen, volgt hier de inhoud naar verdeeling in hoofdstukken: I. Eenige begrippen der voedingsleer. II. De Nederlandsch-Indische voederstoffen (met uitvoerige literatuur-opgave). III. Samenstelling en verteerbaarheid van eenige rations, bestemd voor paarden. IV. Kalk en osteomalacie; Register.

Ten slotte zij gewezen op eene bijdrage in het Tijdschr. van het Kon. Instituut van Ingenieurs, afd. Nederlandsch-Indië, jaarg. 1908—09. Afl. 1, getiteld: Beschouwingen over den bovenbouw van het spoor met wijdte 1.067 M., in het bijzonder van dat der spoorwegen op Java, door J. H. A. Haarman.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 22 Sept. '09.
De Sumatrapost t/m 23 idem.
De Sumatrabode idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 22 Sept. '09.
De Locomotief t/m 22 Sept. '09.
De Javasche Courant Nos. 74 en 75.
Neerlandia No. 10.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 37.
De Indische Mercuur No. 42.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 135.
Java en de Javanen, door H. E. B. Schmalhausen.
Dessaleven, door A. Doyer.
Delicourant t/m 22 Sept. '09.
De Padanger t/m 17 Sept. '09.
De Banier No. 36.
De Stem van Indië No. 37.
Het weekblad van Indië No. 21.
Cultura, October-afl., No. 254.
De Indische Gids, October-afl.
Exportblad No. 791.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 17 Sept. 1909. No. 74.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan Mr. D. G. Wolterbeek Muller en den onderwijzer G. Meijer.

Ontslagen: op verzoek eervol de substituut-officier bij den R. v. J. te Batavia Mr. Chr. J. Portman; de klerken op Banka C. W. Salhuteru en G. C. D. Nicolaas; de algem. ontvanger C. Berendhuijsen; de commies bij de S.S. op Java J. W. Schusler; de klerk bij de S.S. op Java F. G. H. Epke.

Benoemd: tot substituut-officier bij den R. v. J. te Batavia Mr. A. A. Strubij; tot onderwijzer 2e kl. P. R. Huijben.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Gouv. bedrijven Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg.

Belast: met de waarneming der betrekking van leeraar aan de Kon. Wilhelminaschool te Batavia, de onderwijzer H. H. Schomaker.

Ontslagen: op verzoek eervol de assistent-wedana van Banjoeasin, Raden Prawirodirdjo; de hoofdpenghoeloe bij den landraad te Tasikmalaja, Raden Hadji Moehamad Oesman; benoemd als zoodanig Raden Hadji Moehamad Roesdi.

Benoemd: tot tijdelijk civiel gezaghebber in de res. Amboina de opzichter te Semarang H. de Gelder; tot tijd. onderwijzer 3e kl. te Kagok, W. G. H. Teunissen.

Militair Departement.

Benoemd: tot commandant der 3e mil. afd. op Java, de kolonel der inf. R. G. Doorman.

Bevorderd: tot kolonel de luitenant-kolonel R. G. Doorman; tot luitenant-kolonel de majoors R. A. Cornelissen en G. W. Honigh.

***

Uit de Javasche Courant van 21 Sept. 1909. No. 75.

Dit Nr. bevat o.m.: Bepalingen voor de opiumregie op Java en Madoera en in de residentie Lampongsche districten.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan Dr. I. B. Kolthoff te Batavia en aan den kantoorchef W. C. van Haeften.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident A. G. Valette; de klerk te Djombang C. F. Schelkers; de id. te Klaten A. Smith; de id. bij de S.S. op Java H. F. Scholte en H. E. Simons; de id. te Soerabaja W. F. R. Dirksen.

Benoemd: tot opziener 1e kl. bij het mijnwezen J. de Nijs; tot tijdelijk ass.-resident van Bambel I. L. O'Brien; tot Europ. geneesheer op Banka W. K. Tehupeiory; tot opzichter bij het stoomwezen J. H. Franz; tot onderwijzer 2e kl. H. F. Boeghorn; tot ass./resident van Soemedang R. van der Dussen; van Tranggalek Th. Brouwer; van Salatiga H. van Santwijk; van Sragen J. A. H. S. Hanozet Gordon; van Berbek J. A. A. van der Ent.

Toegekend: den rang en titel van ass.-resident aan den controleur à la suite G. P. A. Bisschoff.

Gesteld: ter beschikking van den procureur-generaal bij het Hooggerechtshof Mr. M. N. Abell.

Tijdelijk in dienst gesteld: als machinist op Banka J. H. Hartkamp.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Weltevreden, Rangga Djaban Abdoel Moehni.

Benoemd: als zoodanig Radja Sabaroedin; tot ondercollecteur in het regentschap Brebes, Raden Sosrowidjojo.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant der Chineezen te Bojolali, Ong Kian Lian.

Benoemd: tot adjunct-hoofd der Arabieren te Batavia, Sech Alt bin Abdoellah bin Aun.

Geplaatst: in de residentie Kedoe de contr. H. Kool; in het gouv. Sum. Westkust G. Gerlach.

Benoemd: tot controleur in de res. Oostkust van Sum. C. J. van Kempen; in Riouw H. F. N. Roskott; in Tapanoeli G. Oostenbroek; tot onderwijzer te Djokjakarta R. W. Lieve.

Militair Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan den paardenarts H. J. Tromp de Haas; een jaar aan den 1en luit. der inf. G. H. A. G. Gallas.

Bevorderd: tot kapitein-kwartiermeester H. C. E. Karsten; tot 1en luit.-kwartierm. D. J. Spanjaard; E. C. Stieltjes en C. J. Bal; tot 1en luit. der inf. A. Odewald, H. Dubourcq, W. Hogervorst, H. W. J. Muller, L. H. C. P. D. Engles, H. L. le Maire, L. Meijer, J. de Vries, G. A. J. Beukers; J. H. M. Ohl, F. H. Geerligs, J. H. Romswinckel, J. van Arkel, W. F. J. van Lakerveld, A. A. J. Augustijn en B. H. Tersteege.

***

Als Extra-bijvoegsel bevat dit Nr. het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden, gedurende de maand Juli 1909.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem V", gezagvoerder J. C. Metus, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 15 October 1909.

Mevr. C. F. Zeiler; Mej. B. P. S. Zeiler; Mej. M. C. Neeb; J. W. van Aalst en echtgenoote; P. A. May, echtg. en 2 kinderen; Mej. J. M. van Ommeren; Mevr. M. Brandon; J. F. Gage; J. E. Schoenman, echtg. en 5 kinderen; A. L. Engels, echtg. en kind; Mevr. B. A. Krabbendam; A. L. Vervuurt; Mej. S. Stolting; T. A. Tromp.

INGEZONDEN.

(Buiten verantwoordelijkheid der redactie.)

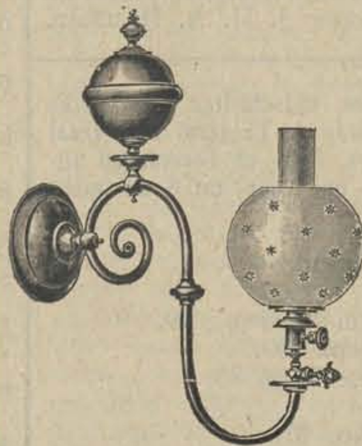
Variété „Flora".

Les Frères Altona in hun Acrobatische scène „Kinderstreken."
Singlair's 4 Parisian Girls. Singers and Export Dancers.
Leigh Bros, Billard-Comedians.
Jules Boesnach, Piano-Humorist.
Powel & Powel, Excentrieke Gymnasten.
Les 6 Colberg, Instrumentalisten met den kleinsten kapelmeester der wereld.
Mlle Medicis, met haar hond „Billy". (Levende jachtbeelden).
Mons. Lem-Put, de vermaarde Clown-Imitateur.
The 5 Whiteley's, in hun Acrobatische Muzikale Potpourri.
Benevens orchestnummers van The Royal Bioscope.

Ziedaar het nieuwe prachtprogramma, dat tot en met 31 October in bovengenoemd theatre vertoond wordt met uitbundig succes. Het geheel is in één woord uitstekend. De 6 Colbergs met hun leuk kapelmeestertje, alsmede Mlle Medicis met haar hond Billy hadden zeer veel succes. De dame der 5 Whiteley's deed wonderen van kracht en had een reuzensucces. Zonder onderscheid mochten de overige artisten in den bijval van het publiek deelen.

R.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel-Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

No. 43. Donderdag 28 October 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De aangekondigde vergadering van de Commissie tot het geven van raad en voorlichting, ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Ned. Oost en West-Indië, of daartoe hunne kinderen of pupillen wenschen op te leiden, had plaats Maandag 18 October 1909 des avonds ten 8¼ ure, Heulstraat 17.

De commissie, die zich meerdere personen kan toevoegen, is thans samengesteld als volgt:
E. van Assen, Voorz., Regentesselaan 7.
J. L. van Gennep, Secr., Obrechtstraat 212.
E. M. van den Bergh van Heinenoord, Bezuidenhout 265a.
Dr. H. Blink, Groot Hertoginnelaan 67.
H. D. H. Bosboom, v. d. Heimstraat 66, Schev.
C. J. Hasselman, Koninginnegracht 85.
W. L. Megelink, Sundastraat 26.
J. M. Pijnacker Hordijk, Nassauplein 30.

Het reglement voor deze commissie werd aangenomen en verder eenige aangelegenheden behandeld.

De Secretaris, J. L. van Gennep, zal als zoodanig op 1 November a.s. in functie treden.

II. Het ondervolgend rekest werd door ons verzonden:

Aan
Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Geven eerbiedig te kennen, C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, E. van Assen, secretaris, en A. A. C. Harting, penningmeester, en als zoodanig ingevolge artikel 8 der gewijzigde Statuten, goedgekeurd bij het Koninklijk besluit dd. 24 Maart 1908 No. 43, vertegenwoordigende de Vereeniging „Oost en West", gevestigd te 's-Gravenhage,

dat men reeds geruimen tijd tot de ervaring is gekomen, dat de geneigdheid om zich voor staatsbetrekkingen in Indië aan te melden, in de laatste jaren vooral, zeer schaarsch was;

dat, wel is waar, van verschillende zijden reeds middelen werden beraamd om daarin verbetering te brengen, welke middelen meer in 't bijzonder strekken om reeds voor algemeene ontwikkeling voorbereide jongelieden tot het zich aanmelden of het zich bekwamen voor Indische betrekkingen over te halen;

dat echter, naar bescheiden meening, met het ontwaken van belangstelling in en van genegenheid voor Indië verder moet worden gegaan;

dat, afgescheiden van het vorenaangeduide practische doel, van de Nederlanders in het algemeen mag worden verlangd eene kennis omtrent onze Indiën, die, moge zij in verre niet opwegen tegen wat van eigen bodem wordt verwacht, zeker niet mag achterstaan bij de kennis van andere, ons vreemde, landen;

dat niet genoeg kan worden aanbevolen, opwekking van belangstelling bij de jeugd voor onze Overzeesche bezittingen, welke tot zulk een krachtigen steun hebben gestrekt bij de verwerving en de handhaving onzer onafhankelijkheid, en welke reeds gedurende eeuwen zoo grooten invloed hebben gehad op onze welvaart door handel, bedrijf, wetenschappelijke studiën en onderzoekingen;

dat die belangstelling vooral zal worden gewekt door kennis van land en volk, welke op de school kan en moet worden aangebracht;

dat, zooals gaarne erkend wordt, in de laatste jaren reeds veel verbetering in deze viel op te merken, t. w. op de lagere scholen, doch dat die nog verder kan worden doorgezet, inzonderheid ook voor wat aangaat de scholen voor Middelbaar onderwijs en de Gymnasia;

dat in den laatsten tijd vele practische, overzichtelijke, veelal met goede afbeeldingen, verlichte, boeken en boekjes over Indië verschenen, die zeer geschikt zijn om als lees- en leerboeken op de scholen te worden gebruikt;

dat het Koloniaal Museum te Haarlem tal van uitgaven het licht deed zien, die een meer ingaande studie omtrent voortbrengselen van den Indischen bodem en van het Indische volk mogelijk en gemakkelijk maken; dat inzonderheid de door dat Museum bijeengebrachte verzamelingen van Indische producten zeer geschikt zijn om aan de jeugd vertoond te worden en haar een denkbeeld van den rijkdom der Indische natuur bij te brengen;

dat, naar bescheiden meening, eenige wenken uitgaande van Uw Departement, gericht tot de Inspectiën van het Lager en Middelbaar onderwijs, in deze, veel ten goede zullen kunnen uitwerken;

Redenen, waarom de Vereeniging „Oost en West" Uwe Exc. eerbiedig in overweging geeft, het daarheen te willen leiden, dat de Inspecteurs voor het onderwijs zich beijveren, de Hoofden van Scholen er op te wijzen, van hoeveel belang het is, de kennis van Ned.-Indië, in den ruimsten zin, bij de jeugd en de jongelingsschap te bevorderen, hen te wijzen op de hierboven aangeduide hulpmiddelen, die eene welkome en aangename gelegenheid kunnen aanbieden om het onderwijs in Indische onderwerpen te bevorderen, — en in het bijzonder aan te bevelen om bij de lessen in geschiedenis, aardrijkskunde, staatsinstellingen enz., voor Nederlandsch-Indië eene beteekenende plaats in te ruimen.

't Welk doende,
(w. g.) C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, *Voorz.*
„ E. VAN ASSEN, *Secr.*
„ A. A. C. HARTING, *Penningm.*
's-Hage, 9 October 1909.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.
Prijs 1 ex. à *f* 0.10.
Prijs 50 ex. à *f* 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f* 0.05.
Prijs 50 ex. à *f* 2,— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding** en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop (Stsbl. 1909 No. 312). Prijs 1 ex. à *f* 0.15.

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java**, door J. H. Eijken, à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende opleiding voor militaire apothekers.

g. idem oproep van aspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschap, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in N.-I.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Commissies voor het adatrecht.

Instelling. In Juni 1909 is door het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië te 's-Gravenhage ingesteld een „commissie voor het adatrecht," van 3 à 9 leden; in Augustus 1909 is door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen te Weltevreden ingesteld een overeenkomstige „commissie van bijstand voor het adatrecht."

Samenstelling. Commissie voor het adatrecht: dr. C. Snouck Hurgronje, voorzitter; mr. J. H. Carpentier Alting; J. C. van Eerde; J. J. Meijer;

Commissie van bijstand voor het adatrecht: F. A. Liefrinck, voorzitter; mr. I. A. Nederburgh; dr. G. A. J. Hazeu; P. de Roo de la Faille; W. Frijling; mr. S. L. J. van Schaik; mr. dr. W. M. G. Schumann, secretaris.

Opdracht A. De gegevens betreffende het adatrecht van Nederlandsch-Indië bijeen te zamelen, die te vinden zijn in de archieven van bestuursambtenaren of elders, of in adatvonnissen dan wel in onder invloed van zendelingen opgestelde adatregelingen;

B. die gegevens te schiften, en, als daartoe aanleiding is, te bewerken.

Beroep. De commissies doen een dringend beroep op de hulp van allen, die in staat zijn, hetzij om haar in te lichten over het bestaan van belangrijke ongepubliceerde nota's of andere gegevens nopens het adatrecht,

hetzij om haar zakelijke mededeelingen nopens het adatrecht te verschaffen,

hetzij om haar middelen aan de hand te doen, waardoor zij haar doel — vermeerdering en verbetering van onze kennis van het adatrecht — naderbij zouden kunnen komen.

Alle medewerking van haar arbeid, van hoe geringen omvang ook, zal zeer welkom zijn. Onkosten zullen desgewenscht worden vergoed.

October 1909.

6e opgave der ingekomen **giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang** t/m den 4en October 1909.

Saldo 5e opgave *f* 1255.13½.
18 October dr. F. F. V. E., 's-Gravenhage, *f* 10.—
18 „ Q. q., Amsterdam, *f* 1.—
19 „ N. N. B., Nijmegen, *f* 2.50.
20 „ dr. M.. 's-Gravenhage, *f* 5.—
Totaal *f* 1273.63½.

Hiervan is bereids *f* 1000.— overgemaakt naar Indië.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING, Penningm.

Arbeidskrachten in de kolonie Suriname,

door **Mr. D. VAN BLOM,**
professor aan de technische hoogeschool te Delft.

(Vert. uit de Revue Economique Internationale) van Juli 1909.)*

II.

Nemesis der geschiedenis. Nog eenmaal bleken de inlandsche werkkrachten van onwaarde. In de XVIIe eeuw waren het de Indianen, die, veel te zwak voor geregelden handenarbeid, vervangen werden door het „ebbenhout", dat men haalde van de kusten van Afrika. Thans was 't het ebbenhout zelf, dat, mensch geworden, weigerde te arbeiden en opnieuw moest men zich wenden tot de overzeesche gewesten.

In 1880 vond men eindelijk een deugdelijk middel tot verbetering: het scheppen van een immigratiefonds. Van nu af wisten de planters, alvorens immigranten aan te vragen, nauwkeurig, wat dezen hun zouden kosten. Het fonds werd gevormd door eene koloniale leening, door bijdragen van de planters en door andere inkomsten, als de saldo's van eene koloniale reservekas; hieruit werden de overtochtskosten voorgeschoten, — daarvan betaalt de planter drie vijfden in vijf termijnen terug — terwijl de kosten van terugkeer geheel ten laste van dit fonds komen; de planter betaalt niets voor kinderen beneden tien jaar, noch voor hen, die niet kunnen werken en hem worden toegevoegd wegens bloedverwantschap met andere arbeiders; voor degenen, die slechts ten deele geschikt zijn voor arbeid, betaalt hij naar verhouding hunner waarde; de immigranten, die bij aankomst ziek zijn, worden op kosten van het fonds opgenomen in het hospitaal en worden eerst na genezing aan de planters toegewezen; de planter ontvangt terug hetgeen hij betaald heeft voor degenen, die ziek worden binnen drie maanden na de toewijzing.

Dank zij het immigratiefonds heeft de kolonie hare bevolking met ongeveer 50% zien toenemen; van degenen, die sedert 1853 zijn geïmmigreerd, en van hunne afstammelingen bevinden zich nog ongeveer 70% in de kolonie. De verkregen uitkomst is bevredigend, in aanmerking nemende, dat eerst sedert een tiental jaren ernstig gestreefd wordt naar vestiging, „kolonisatie", der immigranten, na afloop hunner arbeidscontracten.

***

Om den tegenwoordigen toestand goed te begrijpen, moet men weten, dat sedert een vijftiental jaren ook immigranten aankomen uit andere streken dan Britsch-Indië: zij komen uit Nederlandsch Oost-Oost-Indië, van het eiland Java, dat dezelfde uitgestrektheid heeft als Suriname, maar eene bevolking van omstreeks dertig millioen zielen, terwijl Suriname slechts een 80.000 inwoners telt.

Volgens het Koloniaal Verslag van 1908 had het aantal immigranten einde 1907 het cijfer bereikt van 40.158, waarvan 2.502 Chineezen (een vijfde van dezen immigreerde voor de vrijwording der slaven en de rest onder het stelsel van het staatstoezicht); 2.675 immigranten uit de andere West-Indische gebieden, allen aangekomen voor 1893 en voor het meerendeel onder het stelsel van 't staatstoezicht, 06.230 Engelsch Indiërs (waarvan 1.674 nog in 1907) en 8.182 Javanen, bijna allen aangekomen na 1893.

In 1907 bevonden zich in de kolonie 15.615 Britsch-Indische immigranten en 6.213 Javanen. De meerderheid van de eerste groep is dus belangrijk *).

Slechts in een opzicht overtreffen de Javanen de andere gekleurde Indische rassen: het aantal Javanen, dat onder contract op de plantages werkt, bedroeg in 1907 4.296; het aantal anderen 3.702. Men zou hieruit met eenig recht kunnen afleiden, dat de planters aan de Javanen de voorkeur geven: de Javaan brengt meer voort en is van natuur volgzamer.

Deze twee groepen hebben het grootste deel der negers, der creolen, als arbeiders op de plantages (of bij den grooten landbouw, zooals men in Suriname zegt) vervangen. In 1863, het jaar der vrijwording, telde men op de **ondernemingen slechts** 284 immigranten; in 1872, het laatste jaar van het staatstoezicht, reeds 1.976; in 1907 bedroeg hun aantal 8.079, terwijl deze cijfers voor de creolen niet geïmmigreerden, onderscheidenlijk bedragen 16.824, 14.156, 4.228. En — een meer sprekend feit nog, en dat verrassing zou baren, wist men niet, dat de Surinaamsche planters er zich over beklagen, dat de creolen zeer onregelmatig werken — indien men de gezamenlijke opbrengst van den arbeid der immigranten vergelijkt met dien der creolen, dat wil zeggen den arbeid verricht bij den grooten landbouw, dan ziet men, dat de arbeid der vreemdelingen tienmaal belangrijker was dan die der inboorlingen.

Geholpen door deze nieuwe bewoners, heeft de kolonie van den grooten landbouw ongeveer kunnen redden, hetgeen zij in 1873 had.

Maar moet men niet meer wenschen?

Het antwoord kan slechts bevestigend zijn. Het is voorwaar geen ideaal te blijven wat men is, en zich te beperken tot het bewaren van hetgeen men heeft. Wie niet vooruitgaat, gaat achteruit. En voor dit doel is het immigratiefonds in het leven geroepen.

Men onderscheidt in Suriname den grooten en den kleinen landbouw. Verschil in uitgestrektheid, maar ook verschil in economisch beginsel. Wat den grooten landbouw kenmerkt, is de loonarbeid, terwijl het kenmerk van den kleinen landbouw is de afwezigheid van den loonarbeid, de economische onafhankelijkheid van den arbeider. Bij den grooten landbouw is de arbeider proletarier, ondergeschikt aan het agrarisch kapitaal; bij den kleinen is hij zelfstandig pachter of klein grondbezitter.

Welnu, deze kleine landbouw, door het gouvernement op verschillende wijzen mogelijk gemaakt en aangemoedigd, gaat met rasse schreden vooruit.

In 1907 waren er onder de 84.103 inwoners van Suriname 28.587 personen, die van den kleinen landbouw leefden, door het planten van cacao, koffie, rijst, maïs, aardvruchten, bananen en kokos. Onder hen telde men 9.515 niet-arbeiders, terwijl de 19.072 anderen als volgt waren verdeeld: 66 Europeanen, 221 Javanen, 11.543 Kreolen, 6.755 Britsch-Indiërs en 487 andere personen.

Ook hierin leggen de Javanen het af tegen de Britsch-Indiërs, deze kolonisten bij uitnemendheid, zooals men ze heeft genoemd.

Het aantal Javaansche immigranten, dat na overeenkomst van hun contract roeping tot kolonisatie gevoelde, is tot op heden van geen belang. Dit is een treurig verschijnsel, omdat de Javaansche kolonisatie, die men eene kolonisatie „en famille" zou kunnen noemen, te verkiezen is bovendien eene overstrooming van een Nederlandsche kolonie door onderdanen van eene vreemde natie.

De ondervinding heeft te kort geduurd, en het oogenblik van een beslissend oordeel te vellen is nog niet gekomen. Het blijft mogelijk, dat de Javanen goede kolonisten worden en dat zij zich zullen weten te ontdoen van enkele gebreken, die hen in tegenstelling met de immigranten van andere rassen eigen zijn: de neiging tot spelen en het bijna totaal gemis aan zin tot sparen, welke zin daarentegen buitengewoon ontwikkeld is bij de Britsch-Indische koelies. Men moet evenwel toestemmen dat het slechts de vurige wensch is, die aan deze hoop ten grondslag ligt, doch dat er niemand is, die de waarschijnlijkheid durft beweren **).

Men moet nog eenige jaren wachten, de ontwikkeling van de kolonisatie nagaan, dat is van den kleinen landbouw, en het aandeel berekenen, dat de **Javanen er in nemen.** Doch indien de hoop, die op hen gevestigd is, voorgoed den bodem wordt ingeslagen, dan is het tijdstip gekomen om hunne immigratie te doen staken. Slechts de planters zouden voordeel hebben van deze volgzame en flinke arbeiders, die geleverd worden door het immigratiefonds van de kolonie, maar deze zelve kon er slechts weinig nut van hebben. De kolonie heeft behoefte aan **eenen productieven middenstand,** aan eene blijvende, werkzame bevolking en niet aan een agrarisch kapitaal, waarvan de renten dikwijls elders worden verteerd en dat zich voedt van de vruchtbare gronden met behulp eener vlottende bevolking, die gisteren immigreerde, om over eenige jaren te repatrieeren.

Niettemin zal de groote landbouw onmisbaar blijven als drijfkracht van technisch-agrarische verbetering en als landbouwschool voor de toekomstige kleine landbouwers. De groote en de kleine landbouw zullen elkaar onderling kunnen steunen.

Wanneer er eenmaal eene blijvende bevolking van kleine landbouwers is, waarom zou de groote landbouw dan niet daaruit zijn arbeiders betrekken, die hij minder duur zal betalen dan de tegenwoordige immigranten, en die op de plantages datgene zullen leeren, waaraan zij later behoefte zullen hebben wanneer zij terugkeeren op de bezittingen hunner ouders of een ander deel van de maagdelijke wouden zullen toevoegen aan de ontgonnen gronden van Suriname?

***

Javanen of Britsch-Indiërs? dit zal naar alle waarschijnlijkheid de vraag voor de toekomst zijn *), want de kleine landbouwers van creoolschen oorsprong, mogen vooral in het westelijk deel der kolonie vrij talrijk zijn, zij nemen bij lange na niet de geheele uitgestrektheid in: het geboortecijfer is laag en vruchtafdrijving wordt door de vroegere slaven veelvuldig toegepast.

Men heeft wel eens gedroomd van eene heel andere wijze van kolonisatie en wel Nederlandsche kolonisten getrokken uit de kleine landbouwers en het agrarisch proletariaat van het moederland. Zij werd beproefd in 1843 en volgende jaren en enkele honderdtallen Nederlandsche landbouwers bestaan nog in de omstreken van Paramaribo, die een zekere sociale welvaart genieten, zij het ook, dat deze afnemende is. Degene, die de geschiedenis leest van deze kolonisatie, wordt door ontzetting bevangen. De tegenwoordige landbouwers zijn verkregen door de meest ruwe selectie; slechts de allerkrachtigsten hebben het niet afgelegd; en het moge waar zijn, dat eene meer zorgvuldige voorbereiding vele onheilen had kunnen voorkomen, het is niet minder waar dat de geschiedenis der tropische landen geen enkel voorbeeld oplevert van eene geslaagde landbouwkolonisatie door blanke rassen en dat van een hernieuwde poging menschenlevens den inzet zouden vormen. Sedert eenige jaren slaapt het vraagstuk van de kolonisatie van Suriname door Nederlanders een diepen slaap. Moge het daaruit niet meer ontwaken!

Enkele malen waren ook de Nederlandsche Antillen, zes kleine eilanden, die te zamen de kolonie Curaçao vormen, aangenomen als terrein voor de recruteering van kolonisten. Doch nu eens was 't het vochtige klimaat van Suriname, dat de bewoners dier eilanden met malaria besmette, dan weder was 't het buitengewoon lage loon, dat aangeboden werd dat hen op hunne verarmde eilandjes deed blijven. Nog in de maand October 1908 mislukte eene bijna geslaagde poging om een honderdtal bewoners van Bonaire te doen verhuizen, toen de arbeidsvoorwaarden nauwkeurig bekend werden.

***

Men zou kunnen vragen, of Suriname geen andere hulpbronnen heeft dan den landbouw.

Er is goud, er is hout (goud boven den grond, zooals de negers het doopten), er is caoutchouc, maar er bestaat geene zekerheid omtrent den voorraad dezer producten en omtrent hunne ontginbaarheid uit technisch en economisch oogpunt.

En wat het goud betreft, is het dwaasheid om te hopen, dat dat de jaarlijks gevonden hoeveelheden

---

*) De redactie van dit zeer lezenswaardig tijdschrift, verzocht ons tegelijk met het verleenen harer vergunning tot plaatsing dezer vertaling, haar orgaan ten onzent meer bekend te willen maken. Prospectussen desbetreffende zijn voor belangstellenden verkrijgbaar ten kantore Heulstraat 17, den Haag. Red.-Com.

*) Volgens de bijlagen van de koloniale begrooting voor 1910, zijn in 1908 aangekomen 1870 immigranten uit Britsch-Indië en 944 immigranten van Java.

**) Het jongste bewijs voor de juistheid van de boven verkondigde stelling wordt verstrekt door de bijlagen van de koloniale begrooting voor 1910; in 1908 keerde geen enkele Britsch-Indiër naar zijn land terug, terwijl 219 Javanen repatrieerden.

*) In het begin van 1909 heeft de gouverneur van Suriname eene commissie benoemd om de mogelijkheid te onderzoeken van immigratie van gezinnen van Java, Britsch-Indië of elders, niet enkel om als tot nu toe te voorzien in de behoefte aan contractanten voor den grooten landbouw, maar vooral om rechtstreeksche kolonisatie te bevorderen, om alzoo dadelijk, dat wil zeggen zonder tusschenperiode van loonarbeid onafhankelijke kleine landbouwers te verkrijgen. Het is het succes van eene overeenkomstige kolonisatie met Javanen in de Lampongsche districten, een weinig bevolkte streek van het eiland Sumatra, die den gouverneur heeft doen besluiten tot het instellen van dit onderzoek.

nummer de tegenwoordige grenzen zullen overschrijden? Zou het geen onzinnige woordspeling zijn hier te spreken van de mogelijkheid van een gouden tijdperk? Het tooneel, dat de landen, waaruit de geschaafde wereld haar geel metaal ontvangt, ons te aanschouwen geven, heeft niets vereidelijks. Een goudland wordt voortdurend bedreigd door allerlei gevaren, zoowel internationale als binnenlandsche, en doo. het moreele gevaar, dat de aanwezigheid van eene bevolking van cosmopolitische avonturiers oplevert, die slechts komen om schatten te verzamelen en dan zoo spoedig mogelijk weer vertrekken, na allen, in wier midden zij hebben geleefd, te hebben gedemoraliseerd, en die slechts voor een zeer klein gedeelte zich blijvend zullen vestigen.

* * *

In de eerste plaats dus landbouwkolonisatie, dat is tegelijk de vermoedelijke en de wenschelijke toekomst van Nederlandsch-Guyana, eene toekomst waartoe het langzaam maar zeker nadert.

Sommige oogenblikken — en voor de individuën die men landen en volken noemt, zijn oogenblikken jaren — kan het achteruitgaan, kan het niet dan tastend vooruitgaan, doch altijd zal dat Nederland tusschen de keerkringen, dat andere neder- (lage) land, eene atmosfeer hebben, niet minder vochtig dan die van het moederland en bovendien de warmte, die deze landen maakt tot een der vruchtbaarste streken der wereld.

Junghuhn's honderdste geboortedag.

Tot onzen spijt verhinderd gebruik te maken van de uitnoodiging der Commissie tot bijwoning der herdenkingsplechtigheid, nemen wij uit het verslag daaromtrent der Nieuwe Crt. van 26 dezer het een en ander over:

Den 26sten October 1809 (volgens anderen 1812) werd te Mansfeld in Pruisen geboren Franz Wilhelm Junghuhn. Zijn studiën in geneeskunde en natuurwetenschap voleindigde hij in Halle bij Berlijn.

Tengevolge van een duel werd hij veroordeeld tot 20 jaren vestingstraf op Ehrenbreitstein, van waar hij echter wist te ontsnappen.

Na daarna in Algiers bij het Fransche Vreemdenlegioen te hebben gediend, kwam hij in Nederland en werd in 1835 benoemd tot officier van gezondheid bij het Indische leger.

Reeds als adjudant van den chef van den geneeskundigen dienst, tot welke betrekking hij in 1836 werd benoemd, had hij gelegenheid op diens veelvuldige reizen natuuronderzoekingen te doen. In 1839 naar Padang overgeplaatst, droeg de regeeringscommissaris P. Merkus hem een wetenschappelijk onderzoek der Bataklanden op; de resultaten daarvan zijn neergelegd in zijn werk: „Die Battaländer auf Sumatra."

Sedert benoemd tot lid der natuurkundige commissi werd Junghuhn door den gouverneur-generaal Rochussen een onderzoek opgedragen naar de aanwezigheid van steenkolen op Java.

Deze opdracht gaf hem gelegenheid, waardevolle gegevens omtrent geologie en botanie te verzamelen welk hij tijdens zijn daarop gevolgd verlof benutte tot het samenstellen van zijn groot werk: Java, zijn gedaante, zijn plantentooi en inwendige bouw, terwijl hij alle orografische en andere natuurkundige waarnemingen in een door hem uitgegeven „kaart van het eiland Java" samenvatte.

Toen hij in 1822 op Java terugkeerde, werd hij benoemd tot ambtenaar voor natuurkundige onderzoekingen; later werd hem de leiding gegeven der kinakultuur.

Aan deze toenmaals nieuwe cultuur heeft Junghuhn zich daarna geheel gewijd; de vele onaangenaamheden, die hij zich daarmede op den hals haalde, hebben zijn laatste levensdagen vergald.

Daar te midden van zijn kinaplantsoenen in het lieflijke Lembang aan de helling van den Tangkoeban Prahoe blies hij op 24 April 1864 den laatsten adem uit en thans wijst een naald, omringd door kinatuinen, het graf aan van den man, aan wiens groote kennis en onvermoeiden arbeid wij danken het groote werk, dat terecht door velen is genoemd de grondslag der physografie van Java.

Met een rede, uitgesproken door prof. J. F. Niermeijer uit Utrecht, is Junghuhn's honderdste geboortedag hedenmiddag herdacht in eene bijeenkomst in „Diligentia."

Een reeks lichtbeelden naar foto's van Junghuhn werden vertoond.

Ten slote nam prof. Niermeijer nogmaals het woord, om over de plannen der Junghuhn commissie het een en ander mede te deelen. Spr. releveerde hierbij, dat het denkbeeld van de huldiging van Junghuhn's nagedachtenis is uitgegaan van den heer G. P. Rouffaer, die thans op een wetenschappelijke reis in Indië is.

Het eerste plan der commissie bepaalde zich tot de uitgifte van een gedenkboek; prof. Schmidt schreef daarvoor een korte biografie, vele mannen met een wetenschappelijken naam verleenden voorts hun medewerking om Junghuhn te huldigen. Een ander plan betreft een hulde van Holland uitgaande voor het Duitsche stadje Mansfeld, waar in Junghuhn's geboortehuis een gedenksteen zal onthuld worden. Dan is er het groote plan voor een Junghuhnfonds, waarin het wetenschappelijk onderzoek van onzen Archipel in Junghuhn's geest kracht zal putten tot voortzetting. In Junghuhn's geest, want juist de geomorphologie heeft er geen nieuwe beoefenaars gevonden en we missen nog een samenvattende beschrijving onzer Indische eilanden.

Deze plannen hebben algemeen belangstelling en instemming gevonden en voor dat het vorming van een Junghuhnfonds, waaraan pas een begin van uitvoering is gegeven, kwam reeds *f* 10,000 bijeen.

Na een opwekking om het Junghuhnfonds in ruimen kring bekend te maken besloot spr. met de hoop te uiten, dat niet alleen zijn naam in zijn werk zal blijven voortleven, maar dat zijn werk in den Archipel zal voortgezet worden.

Gaarne ondersteunen wij deze opwekking. Red.-Com.

PERSKRONIEK.

INHOUD: E. B. K. in het *Algemeen Handelsblad* over de uitkomsten der opium-regie. — X=X in Het *Vaderland* over den ongunstigen toestand te Atjeh. — Henri Borel in de *Telegraaf* over de Nederlandsche consulaten in China.

In het Algemeen Handelsblad komt E. B. K(ielstra) met kracht op tegen de in het V. Verslag gemaakte opmerking, dat blijkens de cijfers der Indische Begrooting voor 1910 de opbrengst der opiumregie de raming heeft overtroffen en dat voor al Java tot die stijging heeft bijgedragen.

Premisse en conclusie deugen niet, zegt de geleerde schrijver, die met behulp van tal van cijfers op gaven tracht aan te toonen, dat zich juist het omgekeerde voordoet.

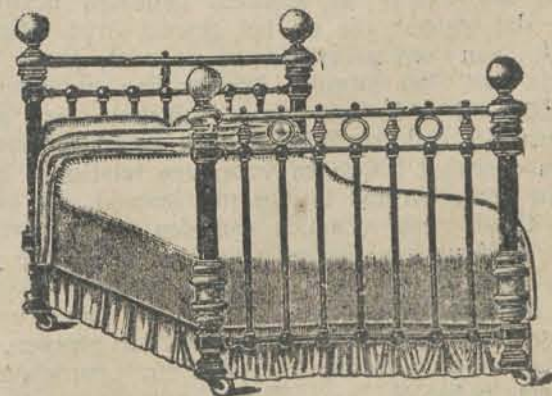
„Neen", schrijft E. B. K., „de uitkomsten der regie zijn niet onbevredigend: ondanks het feit, dat de bevolking in aantal toeneemt en, in vergelijking met de laatste jaren voor 1904, zich vrij wat weelde-uit gaven kan veroorloven welke zij zich toen moest ontzeggen, is het verbruik vrij wel stationnair gebleven.

Wij wijzen nog even op het debiet van gedistilleerd hier te lande. Het gebruik per hoofd der bevolking was van 1881—85: 9.42; van 1886—90: 8.92; van 1891—95: 8.88 liter. In aanmerking nemende de bevolking, nam dus, in de laatste periode, het totale gebruik niet af. Heeft men toen hier te lande geklaagd: aanvankelijk moge, onder den invloed der drankwet, nog eenige vermindering waar te nemen geweest zijn, na 1890 „valt geen atneming, doch stijging te constateeren"?

Neen, men begreep, dat de overheid rechtstreeks niet heel veel aan wijziging van volksgewoonten kan doen, dat zij wel kan helpen, steunen, hinderpalen wegnemen, maar niet dwingen. De dadelijke invloed van drankwet hier, van de regie in Indië is beperkt; die invloed blijft werken, maar het is vooral te danken aan „moreele middelen" als het verbruik blijft afnemen. Van het gedistilleerd is het verbruik per hoofd nu reeds tot 7.27 liter gedaald, en — er is wel geen twijfel — het zal nog verder dalen. Ingrijpende verbodsbepalingen zouden daartoe niet het juiste middel zijn; wèl de invloed van geestelijken, van onthoudersvereenigingen, van het leger des heils, van de socialistische leiders, enz. enz.

Zoo zal het ook op Java gaan, — ook daar zal het opiumgebruik steeds meer bestrijders vinden. Men handhave de regie, bestrijde steeds krachtiger den smokkelhandel, maar wachte overigens — wij gelooven: met vertrouwen — den verderen loop der zaak af, vooral, worde niet ongeduldig!"

* * *

De indische militaire medewerker van Het Vaderland, van wiens ongunstig oordeel over den huidigen toestand te Atjeh wij eenigen tijd geleden melding maakten, heeft hierover van verschillende zijden onaangename opmerkingen moeten hooren. Zoo heeft Si Anoe, de Atjeh-briefschrijver van het Algemeen Handelsblad, critiek doen hooren op de voorstelling, door den Atjehman van het Vaderland gegeven; zoo is ook een particulier in het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië opgekomen tegen de juistheid der feitelijke gegevens, door X—X in het haagsche orgaan gepubliceerd. De schrijver in het Vaderland verdedigt zich nu tegen het verwijt, dat hij onrechtvaardige critiek zou geleverd hebben.

Hetgeen hij van het rapport-Liefrinck door de confidenties van Si Anoe weet, schenkt hem de overtuiging, dat onvoldoende kennis van de innerlijke toestanden in de Atjehsche Maatschappij den heer Liefrinck hebben belet een onbevangen oordeel uit te spreken.

„Wij toonden, zegt hij, dat de toestand in een groot deel van Atjeh nog ongunstig is. Hoe kan rapporteur zeggen, dat men ter Noordkust „in het laatste jaar veel vooruitgegaan" was, terwijl het toch van algemeene bekendheid is, dat slechts het wegtrekken der beruchte benden van Tg. di Barat, en Tg. di Paja Bakong uit de kuststreken naar het binnenland, waar thans de boel op stelten staat, verademing bracht op de Noordkust, en terwijl reeds berichten binnen kwamen van een kort bezoek aan die laaglanden, vermoedelijk tot het innen van hasilgelden, waardoor wederom zooveel onrust werd verwekt.

„Het zullen bovendien wel ernstige redenen zijn geweest, die gouverneur Swart er toe dwongen het aantal posten, tot bescherming der bevolking der Noordkust tegen aanslagen uit het bergland, met eenige te vermeerderen. Dat lag nu toch niet geheel in de lijn van het tegenwoordige régime, voor welke daad hij dan ook een bemerking uit Buitenzorg moest slikken.

„Mag nu onze bespreking in Het Vaderland van 10 Augustus als een onrechtvaardige critiek bestempeld worden? Ons doel is steeds geweest, den juisten staat van zaken te schilderen tegenover de geflatteerde voorstellingen, die hier uit Indië werden ontvangen.

„Dat onze beschouwingen een doorn in het oog zijn van hen, die het willen doen voorkomen, als/of de innerlijk geschokte Atjehsche maatschappij met een verwisseling van bestuurshoofd, een nieuw régime en vele milde gaven in één jaar tijds een goed eind was vooruit te brengen naar orde en rust en beschaving, spreekt vanzelf.

„We zouden niets liever wenschen dan met hen te kunnen verklaren, dat we een grooten stap voorwaarts hadden gedaan op den weg, die naar de zoo vurig verlangde pacificatie moet voeren.

„Wie ons de bevrediging van Atjeh brengt, is ons onverschillig, hem zullen we als zoodanig huldigen; bij ons gaat het algemeen belang boven alles.

„Doch juist daarom kunnen we geen vrede hebben met een régime, waarin de persoonlijke belangen maar al te veel hun invloed doen gelden. Wij verwijten het tegenwoordig bestuur niet, dat het niet verder is gekomen, wel echter, dat het doet voorkomen, alsof dit inderdaad het geval was.

„Daarin wordt het thans gesteund door het rapport van den heer Liefrinck, hoewel daarin veel is te vinden dat allesbehalve tot optimisme stemt.

Het zal dus voortaan heeten, dat we in Atjeh op den goeden weg zijn. Moge het zoo zijn, of liever — want het is zoo niet, — moge het zoo worden; dat is onze oprechte wensch."

Tot zoover de Atjeh-criticus in het Vaderland.

Ook wij achten het minstens genomen bevreemdend, dat iemand, die uit het gewest Atjeh brieven schrijft aan een nederlandsche courant, lange uittreksels uit het rapport-Liefrinck kan publiceeren, voordat dit officieele stuk officieel ter kennis van het nederlandsche publiek wordt gebracht. Si Anoe schijnt hooge en voorname relaties te hebben en zeer bevriend te zijn met iemand, die blijkbaar tot de beste vrienden van den heer Liefrinck behoort. Maar aan den anderen kant is het toch ook lastig, om zonder een bepaald afdoend bewijs maar dadelijk aan de absolute juistheid van de voorstelling, door X—X aan den toestand gegeven, te gelooven. Hoe weet hij b.v., dat een „particulier", die hem in het N. v. d. Dag bestrijdt, „blijkbaar een petroleumman" is? Wie kan hier met zekerheid nagaan, waar en op welk tijdstip die „bendehoofden" zich met hun volgelingen bevonden? De schrijver zegt, dat hij dit weet, en wij willen hem graag gelooven; zijne correspondenten zullen hem dat alles wel haarfijn geschreven hebben, en wij willen ook al weer gaarne aannemen, dat zij niets vergroot of verkleind hebben, en precies van de bewegingen der bewegelijke Atjehers op de hoogte waren.

Dit alles is echter niet voldoende, om bij een zoo ingewikkelde zaak als de Atjeh-pacificatie een uiterraard onkundig publiek de overtuiging te schenken, dat de toestand aldaar niet inderdaad, maar slechts schijnbaar gunstig is.

De bevindingen en inzichten van Si Anoe, die blijkbaar als officieuse trechter gebruikt wordt, nu eens voor een oogenblik daargelaten: Waarom moeten wij wel gelooven, wat X—X ons in het Vaderland mededeelt, en niet wat ons van andere even betrouwbare zijde over den toestand te Atjeh wordt gemeld? X—X zal moeten toegeven, dat het voor een leek, die zich gaarne een onbevangen en onpartijdig oordeel wil vormen, een zeer moeilijk geval wordt.

* *
*

In de Telegraaf vertelt de heer H. Borel van zijn reis naar China. In deze zeer lezenswaardige reisbeschrijving trof ons vooral wat hij schrijft over de bezetting der nederlandsche consulaten in China.

„Ik heb, zegt hij, reeds vroeger in de Telegraaf geschreven: het is urgent en absoluut dringend noodig, vooral nu in deze moeilijke phase der Chineesche kwestie, dat wij in Hongkong en Shanghai consuls hebben, die Chineesch lezen en spreken, zooals andere naties dat hebben. De consuls van Engeland en Duitschland b.v. worden naar China niet uit andere landen zoo maar overgeplaatst, maar speciaal voor den Chineeschen dienst opgesteld, eerst als „cadet", later als secretaris tolk, eindelijk als vice-consul en consul. China is een geheel apart land, de Chineezen zijn een geheel apart volk, en een consul in China staat voor geheel andere, absolute aparte toestanden van land en volk dan in eenig ander deel van de wereld. Voor de belangen van onzen handel in China — die veel grooter kon zijn dan nu — en voor de oplossing der Chineesche kwestie, èn voor de belangen der Chineesche koelies en van naar China tijdelijk repatrieerende Chineesche onderdanen van ons gouvernement in Ned.-Indië, is een Chineesch lezende en sprekende consul in Hongkong een absoluut vereischte. Doch (nu de secretaris-tolk Van Duisberg, van het consulaat te Shanghai, den dienst heeft verlaten), niet alleen in Hongkong niet, naar in geheel China is geen enkele Hollandsche consulaire ambtenaar, die de Chineesche taal kent.

Er is, maar dit is de secretaris-gezantschapsraad bij onze legatie te Peking, en dus niet in den consulairen dienst, slechts één Hollandsch officieel persoon op 't oogenblik in China, die Chineesch leest en spreekt, en ik ben — doch slechts tijdelijk hier — nu de tweede. Maar ter zake. Er is over dit chapiter al zoo veel en zoo dikwijls geschreven en nog, ondanks de urgentie der tijden, is alles bij 't oude gebleven."

Verspreiding van kennis betreffende Ned. Oost- en West-Indië en aanverwante wetenswaardigheden.

Uit het verslag van het Bestuur van het Departement 's-Gravenhage der Maatschappij tot nut van 't Algemeen over het dienstjaar 1908—1909:

„Een welkom middel om aan de leerlingen iets over Ned.-Indië mede te deelen, levert het werkje: „Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B." Het boekje is ten gebruike verstrekt als leesboek in de hoogste klassen en de mooie verzameling tropische voortbrengselen, waarover de school beschikt, dient tot illustratie."

Uit de Mededeelingen van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen over 1909—1910:

Bereid tot het houden van voordrachten voor de departementen van het Nut, waarbij de bedoeling is dat zij ook voor niet-leden der Maatschappij in den ruimsten zin toegankelijk zullen zijn, hebben zich o.m. verklaard:

Anna F. van Bemmelen, Witte Singel 13 te Leiden, over de volgende onderwerpen: verblijf in Singapore en Pinang in de Straits; Isabella Everhardt's leven en reizen in Noord-Afrika; reis naar Algerië en verblijf in de Sahara (alle met lichtbeelden).

F. J. Bezemer te Wageningen over: ethnologie van Ned. Oost-Indië, meer in 't bijzonder van Java; schetsen uit het maatschappelijk en huiselijk leven van de inlanders in Ned. O.-Indië; een en ander over de Atjehers, de Bataks en de Maleiers van Midden-Sumatra; iets over en uit de Javaansche en de Maleische litteratuur, alle met lichtbeelden;

Dr. H. van Cappelle te 's-Gravenhage over: een tocht door de oerwouden van Suriname; een verblijf bij de Indianen en Boschnegers van Suriname (of beide onderwerpen vereenigd);

H. Kooiman te Naarden over: land en volk van Suriname; zeden en gewoonten der Indianen en Boschnegers in de kolonie Suriname (toegelicht door een collectie Surinaamsche en Indiaansche voorwerpen), met lichtbeelden;

K. Supheert te Beilen over: land en volk der kolonie Curaçao (met lichtbeelden en toegelicht door kaarten, een verzameling voorwerpen in natura, benevens een fraaie collectie voorwerpen op 't gebied de. kunstnijverheid);

Verder hebben zich bereid verklaard tot het leiden van een cursus „hooger onderwijs buiten de universiteit":

Prof. Dr. J. F. van Bemmelen uit Groningen, o.a. over de Natuurlijke gesteldheid van den Oost-Indischen Archipel;

Mr. C. Th. van Deventer uit Den Haag over de economische ontwikkeling van Ned.-Indië sedert 1800;

Prof. Dr. J. S. Speijer uit Leiden over: Wezen en waarde van het Buddhisme.

De Maatschappij heeft als lid der „Vereeniging tot het houden van voordrachten met lichtbeelden" de beschikking over de volgende teksten en lantaarnplaten, als:

Kijkjes op Java, tekst van A. D. Holterman, 68 platen;

West-Sumatra, tekst van Jan H. Junius, 69 pl.;

Waar komen de koloniale waren vandaan, tekst van Jan H. Junius, 43 pl.;

Suriname in woord en beeld, tekst van Dr. H. van Cappelle, 67 pl.;

Celebes en de Molluksche Archipel, tekst van A. von Schmidt auf Altenstadt, 43 pl.;

De Bataklanden en hun bewoners, tekst van M. Joustra, 25 pl.;

Zonder tekst, Ned.-Oost-Indië, 103 platen.

Eerlang zal hier nog een serie lichtbeelden aan toegevoegd worden betreffende de kunstnijverheid en huisvlijt in Ned.-Indië, met een verklarenden tekst van Mevrouw N. van Zuylen—Tromp.

Uit de O.-I. Mail.

De cholera te Batavia en de daarmee verband houdende opstootjes.

Te laat om nog in ons vorig weekblad te kunnen worden opgenomen bereikte ons per voorlaatste mail de bedroevende berichten, die toen in de groote dagbladen werden overgenomen, betreffende de gewelddadigheden, door Inlanders gepleegd op Europeanen, in verband met de desinfectie-brigades.

Uit de jongste mail lezen wij daaromtrent o.a. in de Javabode:

Bij den officier van justitie is een klacht ingediend tegen den hoofdredacteur der *Pantjaran Warta* waarin een artikel voorkwam, dat het molesteeren van de twee Europeanen goedkeurde.

Tot verlichting van dien hoofdredacteur kan worden aangevoerd, dat hij op het oogenblik, dat hij het schreef, niet wist welk verschrikkelijk drama zich had afgespeeld en hij steeds meende, dat een paar grappenmakers, die de bevolking hadden geplaagd, enkel door deze waren afgerost, wat als een verdiende straf beschouwd kon worden. In zulke zenuwachtige tijden echter een misplaatste goedkeuring van eigen recht.

Erger is een ingezonden stuk, in hetzelfde blad opgenomen, waarin de lezers van het blad worden gewaarschuwd tegen de „levende cholera." Men moest oppassen, oppassen! voor den levenden cholera-duivel in den vorm van een Europeaan (Hollander), die den geheelen dag door de kampong dwaalt met geen ander doel dan de ziel weg te halen uit de levende menschen!

En in het stuk, dat met „Ati Ati" is onderteekend, worden voorbeelden aangehaald van personen die door den cholera-duivel met bedwelmend vocht (carbol) zijn bespoten, waardoor sommigen wel is waar niet werden geraakt, maar andere wel, en die zijn spoedig daarop gestorven.

Het stuk besluit aldus: „Het volk vraagt, of in Indië nieuwe bepalingen zijn gemaakt om de ziel uit de menschen weg te halen? Te Tandjong Priok is men bezig een nieuwe spoorlijn te maken."

Deze laatste, schijnbaar niets met de zaak uitstaande zinsnede, doelt natuurlijk op het bijgeloof, dat de Europeanen, bij het maken van nieuwe bouwwerken, hoofden noodig hebben om daaronder te begraven.

Het praatje liep reeds lang, dat de menschen werden bespoten met bedwelmend vocht, en dat op last der regeering, om hen naar het hospitaal te krijgen, waar men hun het hoofd afsneed, dat dan te Tandjong Priok voor het bekende doel zou worden aangewend.

Het onderzoek der politie wijst er op, dat dit praatje en dergelijke de oorzaak zijn van de onder

de bevolking heerschende onrustige stemming, die tot zulke vreeselijke daden oversloeg.

Het is werkelijk niet te veel van de maleische en chineesche pers gevergd, wanneer men haar verzoekt in tijden als deze maar niet rijp en groen als ingezonden op te nemen, maar ter dege na te gaan of het algemeen belang daar niet door kan worden geschaad", besluit de redactie.

Het Bat. Nieuwsbl. vernam van den heer Ströcker, employé bij de firma van Arcken en Co., uit diens mond een aaneengeschakeld verhaal van den moordaanslag op den brigade-commandant Hafkemeier. Deze was van Tana Njonja gevlucht in de woning van een Europeaan. De heer S. kwam van bureau thuis tegen half een, toen hij dicht bij zijn woning op Batoe Toelis een hoop met lansen, krissen en knuppels gewapend volk aantrof. Op zijn vraag wat zij daar deden, werden hem ontwijkende antwoorden gegeven. Intusschen groeide het volk aan tot misschien wel vier à vijf honderd man. Thuis gekomen deelde de echtgenoote van den heer S. hem mede, dat de kampongmenschen een Europeaan wilden vermoorden, die een der nabijzijnde huizen was binnengevlucht. De heer S., daarheen gegaan, vond er Hafkemeier in de achtergalerij zitten met bebloed en verbonden hoofd. Toen de uiteenzetting van het geval gevolgd was, besloot de heer S. met zijn zoon Hafkemeier buiten het gedrang te brengen; om te zien, wat het volk deed zou Hafkemeier vooruit loopen, op honderd pas afstands gevolgd door de drie Europeanen: ook de bewoner van het huis, waar Hafkemeier binnengevlucht was, had zich bij de anderen gevoegd. Men had Hafkemeier voor de oogen van het volk met een revolver gewapend, waarop gejoel, geschreeuw en gescheld der bruinen volgden. Zelf waren de Europeanen eveneens van vuurwapenen voorzien.

Nauw echter waren de Europeanen op straat, of op voorbeeld van een enkele werd op Hafkemeier weder een aanval gedaan. Deze koos onmiddellijk het hazenpad. Hij had er genoeg van, en de inlanders stieten op den heer S., die hun zijn revolver voorhield. Zij stoven uiteen. De heer S. zette onmiddellijk de belhamels na, die de woning van een zekeren Doornweerd binnenvluchtten. De heer S. en de anderen hen na. Daar greep de eerste een van de inlanders vast, drukte hem op den grond, maar wer aangevallen. Hij moest zich verdedigen; sloeg er een het aangezicht open, maar de gegrepene ontvluchtte weer. Op dit oogenblik werd den heer S. een zware kei tegen de zij geslingerd. Hoewel de pijn vinnig was, zette hij de achtervolging voort, langs de hydrant Molenvliet Oost op. Daar gingen de inlanders weder een woning binnen. Maar met de hulp ook van den politieopziener Francken, die Hafkemeier zocht en het spoor van zijn vlucht was bijster geworden, werd ten slotte een drietal ellendelingen gearresteerd, op aanwijzing van een, die zich in de badkamer van Doornweerd had verborgen en daar door den heer Stöcker werd vastgegrepen.

Hafkemeier heeft zijn leven ongetwijfeld aan het moedige gedrag van den heer Stöcker te danken gehad. Zonder diens vastberaden optreden ware hij ongetwijfeld vermoord geworden. Het heeft hem zelf bijna het leven gekost.

Maar hoe denkt men over het feit van zulk een gevecht van met geweer en revolvers gewapende Europeanen midden op den dag in een drukke wijk van de hoofdstad van Nederlandsch-Indië tegen een bende verdwaasde inlanders, gewapend met krissen, knuppels, pieken en lansen?" vraagt het blad.

Het werk der desinfectie-brigades is toen voorloopig gestaakt moeten worden, aangezien het onder de bestaande omstandigheden te gevaarlijk is.

Middelen werden beraamd hoe het weder op te vatten.

Intusschen lezen wij gelukkig ook, dat volgens de officieele opgaven het aantal choleragevallen aanmerkelijk verminderde.

Het kan zijn, dat de regen de goede uitwerking, die er van verwacht werd, niet heeft gemist. Echter schijnt volgens de Javabode de onderstelling ook niet geheel misplaatst, dat de Inlanders, gemerkt hebbende, dat het overbrengen naar het stadsverband niet gebiedend was voorgeschreven, langzamerhand nalieten hun patiënten daarheen over te brengen. Het betrekkelijk groot aantal aangevraagde desinfecties, gerekend naar het aantal in het stadsverband binnengebrachte patiënten, zou deze veronderstelling kracht bijzetten. Door de medische autoriteiten werd dan ook een persoonlijk onderzoek overal in de kampong gehouden en naar den aard van de gevallen, in verband waarmede desinfectie was aangevraagd.

Om te steunen, te helpen, te beloonen.

Naar aanleiding van het droeve feit, dat de mandoer-verpleger te Tandjong Priok gevallen is als slachtoffer van zijn plicht, hij stierf aan cholera, en tien door enkelen in de zak is getast om de ongelukkige weduwe te helpen werd door den heer Doeff hoofdredacteur van de Javabode, de wenschelijkheid aangetoond, dat aan geneesheeren en bestuur de burgerij fondsen worden verschaft om gedurende deze epidemie te worden gebruikt, ten einde de ellende, welke deze veroorzaakt, te helpen lenigen, steun te verleenen aan wie dien noodig heeft en verdient, ook om belooningen uit te keeren, waar bij zondere daden van heldenmoed of zelfopoffering worden verricht.

Door dr. Ouwehand werd met dit plan instemming betuigd. Het besteden der gelden zal geschieden in overleg met den assistent-resident.

Het blad opent daarom, in overeenstemming met de beide andere Bataviasche bladen, een inschrijving voor het hierboven omschreven doel.

Javaansch-Chineesche School.

Den 19en September werd in een vergadering in de Kaboepaten de vereeniging „Javaansch-Chineesche Meisjesschool" opgericht, zoo lezen wij in het Soer. Hbl. De hieronder volgende 11 heeren vormen de commissie tot regeling van een en ander:

De heer Berkeljon, President; de heer H. I. Bussemaker, Secretaris; de heer C. Lekkerkerker, Adviseur; de heer J. E. Jasper, lid; de heer J. Mattheus Jr., lid; de Kandjeng Boepatie, lid; de Patih, lid; de Majoor der Chineezen, lid; de kapitein der Chineezen, lid; de Mas Moengso, lid; de Mas Soedjono Wirjo, lid.

De school zal geopend worden op den 1sten Januari 1910 in een te huren huis in wijk R. (Peneleh). Er zullen twee of drie Europeesche onderwijzeressen aangesteld worden, die in het bezit moeten zijn van een acte voor hulponderwijzeres.

Onderwezen zal worden:

a. het lezen en spreken van Maleisch.
b. Hollandsch lezen en schrijven.
c. les in handwerken, naaien, batiken enz. Javaansche kinderen van 6 tot 10 jaren worden op de school toegelaten, zoo ook kinderen, die reeds Maleisch spreken.

In de maand Januari van elk jaar neemt de commissie de kinderen een examen af.

Het choolgeld bedraagt 1% van het inkomen der ouders, doch minstens f 1 en hoogstens f 6 per maand, juist zooals dit geregeld is op de 1e klasse Javaansche Gouvernementsscholen.

Een ambachtsschool te Sidikalang.

Hieromtrent meldt bovengenoemd blad:

Te Sidikalang in de residentie Tapanoeli is kort geleden een ambachtschool, welke onder de technische leiding staat van den zendeling-leeraar Brinkschmidt. De bedoeling er van is, te voorzien in het gebrek aan Pak-Paksche timmerlui, aangezien het bouwen van huizen er zeer duur is wegens de noodzakelijkheid werkvolk van elders te betrekken. De cursus wordt gehouden voor volwassenen.

Indien het de Regeering ernst is met de ontwikkeling van Midden-Sumatra, is een tijdige voorziening in arbeidskrachten even noodzakelijk, als de aanleg van ijzeren banen. Op Sumatra is het gebrek aan werkvolk zelfs zoo groot, dat eenvoudige huizen te Sidikalang niet kunnen worden gebouwd of er moeten arbeiders van elders komen.

De zendeling-leeraar Brinkschmidt heeft, om in een directe behoefte te voorzien, een cursus voor volwassenen geopend. Het spreekt van zelf, dat men zich voor een voorziening op den duur zal moeten richten op het jonge geslacht en daaraan het besef zal moeten geven, dat handenarbeid buiten den landbouw ons geen schande is, maar voordeel heeft.

PERSONALIA.

Gouden Jubileum van pastoors C. W. J. Wenneker en B. J. Mutsaers.

De Javapost, het katholieke Weekblad, is verschenen met een feestnummer ter gelegenheid van het gouden jubileum van de Eerw. Heeren pastoors C. W. J. Wenneker en B. J. Mutsaers. Het opent met een gedicht Sint Ignatius' zoon! en bevat de levensschets van beide jubilarissen.

Algemeene Secretaris.

Met het stoomschip „Vondel" was 26 September uit Europa te Batavia aangekomen de nieuw benoemde Algemeene Secretaris, de heer G. J. Staal, die over eenige dagen zijne betrekking zal aanvaarden, zoo schrijft de Javabode.

Voor het personeel van de Algemeene Secretarie beteekent het heengaan van den heer Hulshoff Pol een groot verlies. Hij was door zijn humaan optreden zeer gezien, zoowel onder de hooge als onder de lage ambtenaren van dat bureau.

Zij hopen dan ook, dat de heer Hulshoff Pol later weer van verlof teruggekeerd, op dat bureau zal terugkomen.

Wij wenschen den met verlof gaanden het beste toe in Nederland.

Oud-majoor Posno.

Naar hetzelfde blad uit ontvangen particuliere berichten vernam, zou de gepensionneerde majoor der cavalerie Posno tegen het einde van deze maand met de „Goentoer" naar Indië vertrekken, tot het aanvaarden van het voor hem gecreëerd ambt.

Hij moet zeer ingenomen zijn met die veterinaire betrekking.

Met verlof.

De Locomotief bevat een telegram uit Makassar, volgens hetwelk de gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, de heer A. J. baron Quarles de Quarles, herwaarts zou komen teneinde zijn belangen voor te dragen, in verband met de in het begin van het volgend jaar door het vertrek van Mr. C. H. Nieuwenhuijs ontstane vacature in den Raad van Nederlandsch-Indië. Naar aanleiding van dit bericht zijn wij in staat mede te deelen, dat door genoemden gewestelijken bestuurder twee maanden verlof is aangevraagd ter bespreking van dienstaangelegenheden met verschillende departementschefs.

Secretaris van de residentie Batavia.

Naar de Javabode mededeelt, zijn de heer J. E. Barkmeijer, secretaris der residentie Soerabaja en de heer J. van Gigch, secretaris der residentie Djocjacarta, candidaten voor de betrekking van gewestelijk secretaris van Batavia, welke betrekking, door de benoeming van den titularis tot assistent-resident van Salatiga, is opengevallen.

De heer Lehmann en mej. Westmeijer.

Sinds eenigen tijd wist de Locomotief te vertellen, dat Mej. Westmeijer, de bekende figuur uit de Lintjes-affaire van Dr. A. Kuijper, met den anderen hoofdpersoon uit dit drama, de heer Lehmann, zich in Indië bevonden. Toen dan ook een lid onzer redactie, zoo schrijft de Javabode, te Semarang vertoefde en daar in de Locomotief een stukje las over een ontmoeting, welke een lezer van dat blad met het voornoemde tweetal had gehad te Semarang, was zijn journalistieke nieuwsgierigheid gaande gemaakt en hij zocht en vond de gelegenheid om met hen kennis te maken. Het ging helaas te vluchtig des avonds in het hotel. Den volgenden morgen ontbrak het ons redactielid wegens overhaast vertrek van Semarang geheel en al aan gelegenheid om door een gesprek met hen zijne nieuwsgierigheid te bevredigen, doch hij wist niettemin te vernemen, dat hun doel was Japan, en misschien wel Australië, maar dat hadden zij nog niet vast besloten.

Thans aanschouwden ze Java en waren er verrukt over.

In de Nederlandsche bladen, o.a. door de Nieuwe Crt., werd nog onlangs dit bericht tegengesproken; de redactie van De Telegraaf heeft dezer dagen Mej. Westmeijer te Hilversum gezien. Ra, ra, hoe kan dat?

WEST-INDIË.

SURINAME.

Wij ontvingen het eerste nummer van een nieuw blad „De West", opgericht door den afgetreden redacteur van „Onze West", terwijl de redactie van het blad is opgedragen aan den heer R. A. P. C. O'Ferral.

Verschil van inzicht met de uitgevers van zijn blad bewoog den heer Kraan zelf een nieuw blad op te richten, waaraan hij als volgt de strekking geeft.

Opgemerkt zij slechts, dat „De West" in het algemeen een vooruitstrevende liberale richting zal zijn toegedaan, zonder nochthans bij eenige partij te zijn aangesloten. De redactie is volkomen onafhankelijk. In tegenstelling met partijbladen kan en zal haar eenige leus zijn: de lezers zoo volledig en betrouwbaar mogelijk in te lichten.

„Onze West" meldt:

Door onder contract verbonden ondernemingen en door den kleinen landbouw, zijn Zaterdag j.l. geleverd 21,384 bossen bacoven, of 17,699 volle bossen.

Naar „De West" verneemt zal de rijstcultuur in Nickerie uitbreiding ondergaan. Daarvoor zullen werken worden uitgevoerd aan de Sawmill-kreek ten deele voor rekening van den lande, ten deele voor rekening van belanghebbenden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De school tot opleiding van inlandsche rechtskundigen is thans geopend, zegt Johanna in de **Pemberita Betawi**. De verschillende dagbladen hebben de namen der leerlingen en die hunner ouders bekend gemaakt. Schr. heeft het uitvoerig verslag van die opening van het begin tot het einde gelezen, en toen rees bij hem de vraag op: waarom verreweg de meeste van die leerlingen zonen zijn van inlandsche ambtenaren, behoorende tot de departementen van Binnenlandsch Bestuur en van Justitie? Onder hen bevindt zich b.v. geen enkele zoon van een onderwijzer. Denkt men, vraagt hij, dat de onderwijzers niet gaarne hunne zonen tot die school toegelaten zouden zien? Hij kan het niet gelooven. Hij meent zulks te moeten toeschrijven aan het feit, dat de onderwijzers niet bij machte zijn om de kosten dier opleiding te dragen.

In den tegenwoordigen tijd, vervolgt hij, is een der voorwaarden om op de school voor inlandsche artsen, de landbouwschool, de opleidingscholen opgenomen te worden, de kennis der nederlandsche taal. Het is niet gemakkelijk voor ons, die kennis machtig te worden. Voor inlandsche kinderen zijn aan het verkrijgen van een vergunning tot het bezoeken der europeesche school vele moeilijkheden verbonden; het bezoeken van een particuliere europeesche school kost véél geld. En wat het bezit van geld betreft, staat de inl. onderwijzer bij andere ambtenaren verre ten achter. Een onderwijzer, met tien jaren dienst, die in den regel reeds kinderen heeft, die ter schole moeten gaan, geniet *f* 40 's maands. Woont hij dicht bij een europeesche school en wordt zijn zoon daarop toegelaten, dan kan hij volstaan met een maandelijksche uitgave daarvoor van ongeveer tien gulden. De overige dertig gulden moeten dan tot zijn levensonderhoud strekken. Maar wanneer hij daarentegen ver van zoo'n school gevestigd is, zou hij zijn zoon bij anderen in huis moeten doen, hetgeen hem op minstens twintig gulden per maand zou komen te staan. Er zijn onderwijzers, die dit doen. Deze moeten dan ook bestaan van hetgeen van hun salaris overblijft, en leven niet veel beter dan een dier, dat bladgroenten en inferieure rijst tot voedsel krijgt.

Dikwijls worden de kinderen echter nog niet eens tot de europeesche school toegelaten, de ouders moeten dan ook wel hunne toevlucht nemen tot een particuliere dag- of kostschool, waarvoor de uitgaven minstens *f* 30 per maand bedragen. Stel u eens de zorgen van zulk een onderwijzer voor, roept schrijver uit. Dan heeft hij immers te veel om te sterven en te weinig om te leven. Dit verklaart, waarom de onderwijzers zoo weinig in tel zijn, dat men voor hunne zonen geen plaats over heeft op de pas geopende school voor aanstaande inlandsche rechtskundigen.

Men zal zeggen, redeneert hij verder: waarom, ondanks die slechte vooruitzichten, jaarlijks toch honderden naar de kweekscholen gaan, om tot onderwijzer of kweekeling opgeleid te worden? Men kan een goed vragen: waarom inlanders zich onder een werkcontract als koeli voor de Buitenbezittingen laten aanwerven, hoewel zij weten, welk een zuur leven hen te wachten staat? Waarom worden nog tal van menschen zeeman, wetende, dat zij dan een zéér zwaar, doch weinig geacht beroep kiezen? Alleen zij worden onderwijzer, die tot geen betere betrekking kunnen worden opgeleid. De bezoldiging is juist voldoende, merkt hij ironisch op, om te beletten, dat de maag schreeuwt om gevuld te worden. Daarom kan ik arme jongelieden, die het onderwijzersambt begeeren, geen ongelijk geven.

Ook vindt schrijver het natuurlijk, dat iemand, die wat beters krijgen kan, geen onderwijzer wordt. Ga maar eens na, zegt hij, of zoons van regenten en patihs ooit die loopbaan kiezen. Bij uitzondering vindt men een zoon van een districtshoofd en een uit een gegoed gezin. Wie in de gelegenheid is om een andere betrekking te kiezen, zal niet zoo dwaas zijn onderwijzer te worden. Schrijver wil hiermede niet te kennen geven, dat menschen, die het onderwijzersvak kiezen, tot het uitschot der natie behooren. Onder hen treft men ook lieden aan, behoorende tot den werkelijken adel, maar men kan gerust aannemen, dat hunne ouders niet de middelen hadden om hen wat anders te laten worden.

Ziedaar, roept hij uit, een schets van den tegenwoordigen toestand van den inlandschen onderwijzer. Zou het gouvernement niet goed doen dien te verbeteren? Schrijver hoopt, dat er verandering zal komen, opdat hun stand méér in aanzien gerake. Indien het niet mogelijk is dit te doen door verhooging der traktementen, geeft hij het volgend middel aan de hand: men stelle den onderwijzer, die méér dan vijf jaren dienst heeft, in de gelegenheid om in een anderen dienstak over te gaan. Een onderwijzer, die zijn ambt méér dan tien jaren vervuld heeft, dit weet hij bij ondervinding — begint langzamerhand van zijn vak genoeg te krijgen. Daarbij komt nog, dat om de tien jaren een nieuwe onderwijsmethode wordt ingevoerd, waarvan de oude onderwijzers niet op de hoogte zijn.

Zou het verder geen aanbeveling verdienen, kinderen van inlandsche onderwijzers, zonder onderscheid, toegang te verleenen tot de europeesche school, met andere woorden om hen op die scholen boven de kinderen van andere categoriën van ambtenaren den voorrang te geven? Wanneer een dergelijke regeling werd getroffen, zou de onderwijzersstand zeker in aanzien toenemen.

In de **Perkja Barat** bespreekt A. B. den toestand der ambtenaren van maleischen landaard. Hij vindt, dat het ambt, hun door het gouvernement verleend, vrij hoog staat, zoodat zij zéer in aanzien zijn, van daar, dat men er tuk op is om ambtenaar te worden. Maar het loon, dat zij genieten, is niet evenredig aan de diensten, welke zij presteeren. Een djoeroetoelis (= schrijver) bijv. krijgt maandelijks maar *f* 20, dat is 80 duiten per dag, dat is nog minder dan wat een houthakker per dag maakt. Er zijn er, die bovendien nog *f* 2 per week er bij verdienen, dat is 34 2/7 duit per dag, te zamen maakt dit 114 2/7 duit per dag, alzoo nog geen gulden. (= 120 duiten).

Heeft de djoeroetoelis vrouw en kinderen? vraagt schrijver. Natuurlijk, luidt zijn antwoord, want hij is niet jong meer; op zijn minst is hij 25 jaar oud. Hij zal op zijn 15e jaar de school verlaten hebben en daarna 10 jaren als magang (= onbezoldigd schrijver, evenals de volontairs bij de gemeente-administratie in Nederland) hebben geloopen. Hij zal zeker minstens een tweetal spruiten hebben. Na tien jaar wordt die schrijver djaksa (= ambtenaar van het openbaar ministerie) op een maandelijksche bezoldiging van 30 gulden. Is dit genoeg? Hoe 't ook zij, hij moet zich er mede tevreden stellen, want hij bekleedt een gewichtig ambt.

Met de onderwijzers is het nog erger gesteld. De candidaat-onderwijzers en de kweekelingen krijgen per maand *f* 12, de hulponderwijzers *f* 20, en na tien jaren *f* 30. De candidaat-onderwijzers, afkomstig van de kweekschool, beginnen met *f* 25 's maands en ontvangen na 12 jaren dienst een salaris van *f* 45. Wij, Maleiers, eindigt schrijver, geven niet veel om het salaris, als wij maar ambtenaar kunnen zijn. Al kregen wij geen loon, nog zouden wij ambtenaar willen worden om de eerbewijzen, die ons dan ten deel vallen. Maar toch zou het gouvernement goed doen de bezoldiging der ambtenaren in evenredigheid te brengen tot hun ijver en toewijding.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Volgens de dagbladen, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare „Zaterdagsche causerie", heeft het gouvernement van Nederl.-Indië het voornemen, om een twaalftal chineezen van Bagi Api (Sumatra's Oostkust) naar Merauké te zenden als visschers en vervaardigers van visschersvaartuigen. Het doel hiervan kan zijn: 1o. om den inwoners van Merauké te leeren visschen en visschersvaartuigen te vervaardigen, en 2o. om chineezen daarheen te doen immigreeren, wanneer uit deze proef blijkt, dat hunne tegenwoordigheid aldaar een nuttigen invloed heeft. In aanmerking genomen, dat de inwoners van Merauké nog zeer afkeerig zijn van den visschersarbeid, zal men van het eerste weinig moeten verwachten, en wat het tweede punt betreft, daaruit zou men moeten opmaken, dat het bestuur niet veel kan doen zonder hulp van chineezen.

Maar...... al zijn zij in den beginne bruikbaar, zoodra in een streek voldoende verifier is gekomen, worden gewoonlijk de chineezen er als een plaag beschouwd. In den tijd van Jan Kompagnie heeft men met schoone beloften, ja, zelfs met dwang, chineezen op Java laten komen. Maar nu Java tot ontwikkeling komt, vergeet men, welk aandeel de chinees daarin heeft gehad. Hetzelfde kunnen wij met betrekking tot Merauké verwachten, merkt het blad waarschuwend op.

Om een plaats tot meerder uitbreiding te brengen, er den handel te bevorderen, heeft het gouvernement de medewerking van den chinees noodig. Zie maar, roept zij uit, hoe achterlijk de plaatsen zijn, waar men geen chineezen vindt. Mogen zij al niet ten onder gaan, zij gelijken veelal op planten, die geen voedsel krijgen en er daarom schraal blijven uitzien. Dit moet ons niet verwonderen, want overal in Ned.-Indië ontbreekt het den inboorling aan moed en volharding om buiten den gewonen sleur te gaan, om anders te doen dan wat hunne ouders tientallen van jaren gedaan hebben. De medewerking en de ijver van den chinees, vervolgt zij, worden door de Regeering vergeten. Onder de leuze van den inboorling te willen beschermen, worden er regelingen getroffen, welke zeker niet voor hooge dankbaarheid jegens den chinees pleiten. Over deze kwestie behoeven wij hier niet meer uit te weiden eindigt het blad, wij hebben er al genoeg van gezegd.

Thans wil men in Indië chineesche consuls aanstellen. Zal men er toe komen?

Binnenkort zal in de 2e Kamer der Staten-Generaal de rechtstoestand der chineezen ter sprake worden gebracht. Laat ons dus afwachten.

Dat niet alleen de prins-regent in China, zegt de **Perniagaän**, maar dat ook andere autoriteiten een einde aan het opiumkwaad willen maken, kan blijken uit hetgeen in het district Tamingtoe voorvalt. De bestuurder dezer streek heeft van alle bevordering, welke met verplaatsing van standplaats gepaard gaat, afgezien, omdat hij daar wilde blijven, tot de opiumplaag in het geheel niet meer bestaat.

Hij is begonnen zijne eigene woning van opium te zuiveren. Zijne schoondochter was zéér aan dat heulsap verslaafd; hij kon bezwaarlijk het huwelijk tusschen haar en zijn zoon doen ontbinden, omdat haar vader een vriend van hem is en bovendien een zéér hoogen post bekleedt. Hij zond haar daarom naar hare ouders terug met de bepaling, dat zij slechts dán weder in genade zou worden aangenomen, wanneer zij in het geheel geen opium meer gebruikte. Na deze flinke daad kon hij zijne maatregelen tot zijne ondergeschikten uitstrekken. Hij onderzocht de woningen der ambtenaren, drong zelfs tot in de slaapvertrekken door om te zien of er ook opium was. Dit heeft tengevolge gehad, dat geen enkel ambtenaar meer opium rookte. Alle opiumkitten werden gesloten. Maar er bestonden nog verborgen verkoopplaatsen. Om er achter te komen waar die zich bevonden, verkleedden hij en zijn zoon zich als gewone handwerkslieden en begaven zij zich naar een volkslogies buiten de stad, waar hij om opium vroeg. Men vertelde hem, dat tengevolge van de strenge maatregelen van den bestuurder nergens meer opium te krijgen was. Eerst toen hij zijn verzoek dringend herhaalde, gaf men hem de noodige aanwijzingen, waar hij het clandestien krijgen kon. Hij ging er heen en vond daar een zevental personen, die bezig waren opium te schuiven. De bestuurder en zijn zoon hielden zes van hen aan, de zevende wist echter te ontvluchten. Maar de zoon liep hem na en wist ook dezen te grijpen.

De opiumrookers werden aan het gerecht overgeleverd en kregen een zware straf. Sedert dien tijd zijn er in Tamingfoe ook geen verborgen opiumverkoopplaatsen meer.

Indien alle bestuurders het voorbeeld van hunnen ambtgenoot in Tamingfoe volgden, besluit de **Perniagaän**, zou het opiumvergif voor goed uit China verwijderd worden, zooals wijlen de Keizer Kongsi Koen (Kwangsoe) gewenscht heeft.

INGEZONDEN.

(Buiten verantwoordelijkheid der redactie.)

Amsterdam, October 1909.

Hooggeachte Redactie.

Zeer zoudt U ons verplichten, indien U voor ingesloten stukje eene plaats in Uw geacht blad wildet inruimen. Zoo gaarne zouden wij op de belangrijkste garnizoensplaatsen in N. O.-Indië flinke bibliotheken vormen. Dit doel kunnen wij alleen met medewerking van velen bereiken, want het is ons uit den aard der zaak onmogelijk zelf de daarvoor benoodigde boeken te koopen.

Waar wij niet twijfelen, of U zult met dit doel volkomen instemmen, spreken wij de hoop uit, dat U zoo vriendelijk zult willen zijn om aan ons verzoek te voldoen.

U bij voorbaat onzen dank betuigend,

Hoogachtend,

Namens de Vereeniging voor Evangelisatie onder de militairen in N. O.-Indië:

(*w. g.*) LOHMAN Jr., Secretaris.

Voor onze kolonialen.*)

Wie helpt ons aan boeken voor onze kolonialen? In de vredesgarnizoenen in Indië hebben onze soldaten dikwijls veel vrijen tijd. Veel gelegenheid tot ontspanning bestaat daar niet; wat moesten zij in hun vrijen tijd doen? Wij zouden hen nu zoo gaarne in de gelegenheid stellen goede boeken te lezen, en daarom op de grootste garnizoensplaatsen flinke bibliotheken vormen. Wij kunnen die boeken niet koopen, maar wilt gij ze ons niet geven? Als gij Uw boekenkast eens nagaat, zult gij allicht al'erlei boeken vinden, op welker behoud gij geen prijs meer

*) Gaarne ondersteunen wij dit verzoek. Red.-Com.

stelt; zend ons die dan toe. Ons leger in Indië bevat zoo velerlei elementen, waarvoor wij alle goede lectuur kunnen gebruiken, Christelijke lectuur, jongensboeken, boeken voor ouderen, goede romans, reisverhalen, geschiedboeken, enz. enz., zoowel in het Hollandsch als in het Duitsch, Engelsch of Fransch.

En dan hebben wij nog een tweede verzoek. Jaren lang waren wij in de gelegenheid, tegen het Kerstfeest allerlei kalenders en blaadjes aan onze koloniaien te zenden, wat door hen op hooger prijs werd gesteld. De heer Grums te Zaandam zorgde er voor (niettegenstaande hij steeds bedlegerig was), dat de noodige gelden bijeenkwamen. Hij kan zich thans met dien arbeid niet meer belasten, daar zijn lichaam te zeer verzwakt is. En toch zouden hij en wij zoo gaarne ook met die lectuurzending voortgaan. Wilt gij ons ook daarbij helpen?

Onze koloniaien zijn flinke soldaten. Aan ons leger in Indië hebben wij veel te danken. Maar zij staan in de Indische Maatschappij vrijwel alleen. Met de burgerij hebben zij zoo weinig omgang, terwijl zij in Indië zooveel missen wat het leven aangenaam maakt. Toon nu eens Uwe belangstelling in hun lot. Doe wat gij kunt, en zend boeken of gaven onder het motto: „Voor onze kolonialen" aan een der ondergenoemde adressen:

Het bestuur der Vereeniging voor Evangelisatie onder de militairen in Nederlandsch-Indië:

Ds. H. ten Kate te Sliedrecht, Voorzitter.
Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman Jr., te Haarlem, Prinsenbolwerk 7 (ook Keizersgracht 574, Amsterdam), secretaris.
Ds. M. A. Rauwenhorst te Leersum, Penningm.
Dr. J. R. Slotemaker de Bruine te Utrecht, Westraat 132.
H. A. I. Leembruggen te Velp bij Arnhem.
G. J. G. C. Graaf van Aldenburg Bentinck te Amerongen.
A. Bierens de Haan te Haarlem.
B. L. Hagendoorn te den Haag, Conradkade 28.

Behalve bovengenoemde heeren hebben zich bereid verklaard om boeken en giften voor onze kolonialen in ontvangst te nemen te heeren: Ds. G. Beets, Arnhem, Dr. J. Groenewegen, Delft, Ds. B. ten Kate, Leuvehaven 129 Rotterdam, Ds. G. van Hoogstraten, Zeist.

Variété „Flora."

De directie van bovengenoemd theatre is er steeds op uit, om de programma's zoo aanlokkelijk mogelijk te maken. Ook nu weer had zij de welwillendheid om het publiek met een noviteit kennis te laten maken. Als extra-nummer bevat het programma sedert j.l. Zondagavond: Du Bois, de beroemde kunstfluiter zonder behulp van eenig instrument. Met twee vingers van de rechterhand fluit hij onder begeleiding van het orchest solo's uit diverse bekende opera's. Aan het applaus scheen geen einde te zullen komen, doch hij was daarentegen zoo welwillend om met de handen een occarino-solo te vertolken. In één woord, het was buitengewoon prachtig, en wij twijfelen dan ook niet, of dit nummer alleen zal menigeen doen besluiten dezen kunstenaar te gaan hooren. R.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Bamboe in Ned.-Indië.

Het zoo juist verschenen Bulletin (No. 43) van het Koloniaal Museum te Haarlem bevat een keurig geïllustreerde monographie van de hand van den heer J. A. Loeber Jr. over het bamboe in Nederlandsch-Indië (druk van J. H. de Bussy te Amsterdam).

De schrijver heeft zijn taak zeer breed opgevat (de vele illustraties zijn alle eveneens van zijn hand) en we mogen gerust zeggen verrassende dingen bloot gelegd, die inderdaad eene nadere bestudeering ten zeerste verdienen. Zoo bijv., waar de schrijver het bestaan constateert in Indië van een bamboe-periode! De indeeling van het werk blijkt tevens hoogst practisch; eerst geeft het een overzicht van bamboe als plant, van gebruik en bewerking; daarop volgt eene beschrijving van den grooten rol dezer grassoort bij woning en omgeving; huisraad, kleeding en sieraad; middelen van bestaan, jacht en oorlog; spelen, genotmiddelen, gebruik bij verschillende gebeurtenissen; schrifturen en muziekinstrumenten; vermelding der bamboe in verhalen en raadsels; het bamboevlechtwerk en versiering der bamboe-kokers.

Buiten.

Het Nr. van 16 October van Buiten brengt weder een vervolg der populaire beschrijving van Batavia-sche vruchten. Thans wordt een vrij uitvoerig en geïllustreerd overzicht gegeven van de pisang (musa paradisiaca), een vrucht, waarvan de invoer hier te lande uit West-Indië (aldaar banaan of bacove genoemd) hand over hand toeneemt. Wellicht vindt men hierin aanleiding met het aardig geschreven artikel: „een van elke wetenschappelijke pretentie ontbloot praatje" nader kennis te maken.

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 22: Beperking der bewapening ter zee, door K. — Mr. A. J. Andrée Wiltens (de nieuw-benoemde procureur-generaal bij het Hooggerechtshof v. n Ned.-Indië), door K. V. (met portret). — Instantanées van het Bandoengsch landbouwcongres (met afbeeldingen), door R. B. — Oranjefeest ten te Merauké (met afb.), en het begin van een Indische schets: Ter wille van het kind.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 42: Cocacultuur in Peru, door v. I. — Jute-markt in Britsch-Indië. — Het eerste Regeeringsrapport omtrent den sesamoogst, campagne 1909/10, in Britsch-Indië. — Wereldproducte en verbruik van cacao. — De Aroebaai. — Eenige bijzonderheden omtrent aardnoten. — Scheepvaart- en handelsbericht over Hongkong in 1908. — De ontwikkeling van de kultuur en van het verbruik van tabak in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — Invoer op Java in 1908. — Uitvoer van Java in 1908. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen. — Ingezonden: Verkeersmiddelen in de residentie Oostkust van Sumatra in verband met de toenemende belangstelling der financiëele wereld voor de rubbercultuur in dat gewest, door F. H. A. Steens Zijnen.

Amsterdammer.

In de Groene Amsterdammer (24 Oct.) een verweerartikeltje van „Toewan" over De verdediging van Indië, naar aanleiding der opstellen van Raden Mas Noto Soeroto en Luit. Bannink over hetzelfde onderwerp, waarvan wij volledigheidshalve ook melding maken. Toewan is het met laatstgenoemde o.m. niet eens, dat wij met mannen als Van Heutsz, Christoffel en van Daalen enz., Indië nog lang niet behoeven prijs te geven, want, zegt hij: Wie zegt U, dat een Van Heutsz, een van Daalen, en vooral een Christoffel tegenover een B. V. evenveel succes zouden hebben als tegenover een I. V... Het is nog de groote vraag, of krijgservaring tegenover een inl. vijand niet eer schadelijk dan voordeelig is, als men met dezelfde aanvoerders den strijd tegen een B. V. moet ondernemen." Zijn de lessen der Engelschen in den Zuid-Afrikaanschen oorlog dan voor ons verloren gegaan? vraagt in dit verband Toewan.

Internationales Archiv für Ethnographie.

De nieuwe aflevering van het Archiv (Dl. 19, No. 3) bevat allereerst een van hooge vereering getuigende necrologie van Prof. dr. C. de Goeje (met fraai portret), door Prof. dr. C. Snouck Hurgronje; voorts een verhandeling van Prof. dr. A. W. Nieuwenhuis over het gebruik van pijl en bogen op de groote Soenda-eilanden, en eindelijk eene beschrijving van een oude keteltrom van Java (in 1905 door een Javaan in kampong Babakan in den grond gevonden), door Dr. G. A. J. Hazeu (met platen), evenals de beide andere artikelen, geschreven in de Duitsche taal.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op een academisch proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de taal- en letterkunde van den O.-I. Archipel, door D. A. Rinkes, getiteld: Abdoerraoef van Singkel. Bijdrage tot de kennis van de mystiek op Sumatra en Java (Heerenveen, Hepkema), en op een uitvoerige studie van O. J. A. Collet: L'île de Java sous la domination française. Essai sur la politique coloniale de la monarchie et de l'empire dans la malaisie archipélagique (Bruxelles, librairie Falk Fils).

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 29 Sept. '09.
De Locomotief idem.
De Sumatrapost idem.
De Sumatrabode t/m 1 Oct. '09.
De Locomotief t/m 28 Sept. '09.
De Javasche Courant No. 76 en 77.
Het Soer. Handelsblad t/m 28 Sept.
Bandera Wolanda No. 40.
Oedyana Para Prajitna, Tijdschrift voor vooruitstrevende Javanen.
Koloniaal Verslag 1909 Ned.-Indië; Mededeelingen van Staatkundigen en Algemeenen aard.
Dep. Gouv. Bedrijven; Verslag 1903 Opiumfabriek.
Onze Vloot, circulaire No. 5.
Begrooting van Ned.-Indië 1910 met toelichtingen.
Verslag Algemeene Exploratie Maatsch. 1908.
Nota over de bestrijding der Lepra in Ned.-Indië.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 38.
De Indische Mercuur No. 43.
Kort verslag verg. 2e Kamer S. G.
Vereeniging t. b. v. d. Krijgswetenschap. VIIe aflevering.
Idem Wetenschappelijk jaarbericht.
Handelsberichten v/h Dep. v. Landbouw No. 136.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 24 Sept. 1909. No. 76.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de griffier van de landraden te Bandoeng en Soemedang M. F. Akkerman; de onderwijzer 1e kl. J. P. Hillebrandt; de commies te Batavia A. H. Zeemeijer en de klerk te Batang C. F. van Rosmalen.

Gesteld: ter beschikking van den president van den landraad te Padang Mr. H. Oele; van den pres. van den R. v. J. te Batavia Mr. A. S. Hirsch; van den Alg. Secretaris Mr. Dr. N. Beets; van den inspecteur van den pandhuisdienst E. Th. Bloch.

Benoemd: tot Alg. Secretaris van Ned.-Indië G. J. Staal; tot lid van den Raad van Justitie te Batavia Mr. A. W. de Pauly en Mr. M. C. Oterhaus; te Soerabaja Mr. J. G. J. Oetgens van Waveren Pancras Clifford; tot voorzitter van den landraad te Tegal Mr. J. J. van Tiel; van Toeban Mr. E. Pino; van Poerwakarta Mr. F. van den Bosch; tot directeur der te openen kweekschool voor inl. onderwijzers te Oengaran L. D. van Cappelle; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja J. A. Waleson; tot inspecteur bij den dienst der opiumregie J. Dijkstra; tot griffier van den landraad te Bandoeng G. G. Riekerk; van Soemenep M. L. M. van der Linden; van Menado J. H. Jansen; bij den post- en telegraafdienst: tot kantoorchef 2e kl. F. L. van Olden, Ch. Laurens en W. van Leeuwen; tot commies 1e kl. J. W. Goldman en R. E. Purvis; tot hulponderwijzeres te Bandoeng Mevr. W. H. A. Lovius, geb. Coopman.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof aan den kapitein der inf. J. H. C. Munter en aan den onderluitenant W. A. Schaap.

Bevorderd: tot 1en luitenant de 2e luit. der artillerie F. B. Brostowski; tot 2en commies bij het Dep. van Marine H. F. van Lingen.

* *
*

Uit de Javasche Courant van 28 Sept. 1909. No. 77.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies Mej. F. L. U. Benz; de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten P. J. Dijkstra; de adjunct-commies E. B. Herman; de controleur B.B., F. J. Couwenberg; de commies J. L. Moll; de stationschef W. Th. van den Kolk.

Belast: met de waarneming der betrekking van adjunct-inspecteur van den arbeid de gep. majoor der cavalerie A. M. C. J. van Exter.

Benoemd: tot tijdelijk inspecteur in- en uitvoerrechten N. J. Roelfsema; tot opzichter bij de S.S. op Java J. P. Barends; tot asp.-ingenieur bij de B.O.W., G. J. Dijkerman; tot lid van den gewestelijken raad van Besoeki Dr. J. Pollak; tot voorzitter van den landraad te Probolinggo Mr. W. W. Brouwer; van Sragen en Wonogiri Mr. J. G. Milius; tot controleur in de res Kedoe H. C. Wulff; in de res. Lampongsche distr. J. P. Rambaldo di Collato; in de Oostkust van Sumatra C. Poortman.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester, M. A. Hoekman.

Overgeplaatst: bij het 3e depot-bataljon de 1e luit. J. Zijlstra; bij het 2e bat. de 1e luit. J. J. B. Giebing; naar Merauké de kapitein A. B. W. Schaeffer; naar Batavia de 1e luit. G. J. Nijweide.

Ingedeeld; bij de eskadrons te Salatiga de 1e luit. der cavalerie Jhr. W. J. E. van Riemsdijk.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Gede", gezagvoerder J. Werkhoven, van Rotterdam naar Nederl.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. N. H. Lauweriks met echtgenoote en dochter; K. J. Westerhof; Mr. G. W. Uhlenbeck met echtgenoote en 3 kinderen; Mevrouw Wed. Schouten—Zeh; A. Douw van der Krap; P. A. van Blommestein; B. Erkelens met echtgenoote en 3 kinderen; J. Nieuwstraten; G. de Pauw; S. Luinenburg, met echtgenoote en 2 kinderen; H. ten Broek; A. M. J. van Male; J. Reinaud; J. J. Ebens; K. K. Douw van der Krap, echtgenoote en 2 kinderen; C. M. Selter; P. Aboo, A. van den Heuvel; W. C. Heijblom.

Naar Tanger: C. D. Schuller tot Peursum.

Te Southampton zullen zich inschepen naar Tanger: M. A. Madden met echtgenoote en 2 zoons.

Naar Perim: G. C. Ayre en echtgenoote.

Te Marseille zullen zich inschepen: Dr. W. G. Boorsma met echtgenoote en 6 kinderen; G. S. C. Dreyer; D. W. Gesink; S. N. van den Berg; J. W. H. Vogelzang; D. A. Koster; J. V. D. Werbata; W. R. Pieters; W. G. Nolthenius; K. Gerz.

Naar Port-Saïd: A. Antonini en familie; A. J. Hayes.

Passagierslijst van het s.s. „Sindoro", Kapt. W. Bagchus, vertrokken van Batavia 30 Sept. 1909, te Marseille 29 Oct. 1909.

Naar Padang: C. J. Bollee; R. Hagenaar Jr.; G. Hautot en bed.; J. Kulla; Lapré; Mevr. Lehnhausen; Mevr. J. M. Hoorn; H. v. d. Linden; M. Reepmaker; Mevr. Vincenz met kind; H. v. d. Waag; Liauw Tjeng San; en The Goan Tjeng.

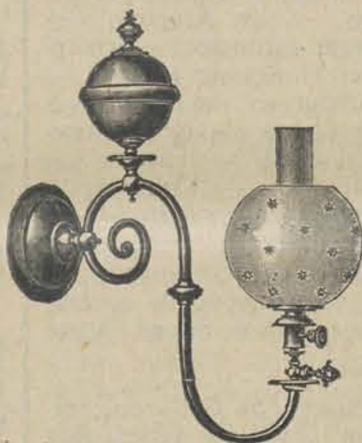
Naar Europa: Mevr. Wed. Dr. A. Hofman; Mej. M. Gelderman; J. Hulshoff Pol en echtgen.; Mej. H. J. Martinus; Jongeheer F. Soesman; N. J. Celosse; H. E. Coppes en echtgen.; D. Cramer en echtgen.; H. H. de Haan; Mevr. de Wed. Klein; M. H. W. Knip; Mevrouw Lautier en kind; Th. K. J. Jans, echtgen. en kind; Mevr. de Wed. C. Puckel-Paillé; J. Schmidt; A. J. Verdoorn; A. G. Westerdijk Bosdijk en A. Stam.

Te Padang zullen zich inschepen: C. H. F. Weber; mevr. Lett en kind; L. Stibbe, zoomede onderofficieren en minderen van land en zeemacht.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Maurits", gezagvoerder N. H. C. van Baron, van West-Indië naar Amsterdam.

L. H. P. Outhuis; Liem Joeng; Tjon Tjoen; Tjon Hie Tai; Liong A Jien, allen te Havre ontscheept; E. W. Wijers; J. J. Fock; Eerw. Zuster Rudolphine; Mevrouw R. Fabriek en 5 kinderen; A. Wissner; H. Kettner; M. H. J. van der Meer; M. C. van der Pijl.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT.

No. 44. Donderdag 4 November 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

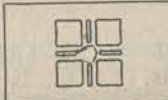
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f —'s jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De maandelijksche **vergadering van het Dagel. Bestuur der Ver.** met de **Redactie-Commissie** van het Koloniaal Weekblad zal plaats hebben op Donderdag 11 November 1909, ten 8½ uur n.m., in Boeatan, Heulstraat 17 den Haag.

Alle belangstellenden zijn welkom.

II. **Buitengewone Algemeene Vergadering**

der leden van de Vereeniging „Oost en West" op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags half drie uur.

De plaats zal nader worden bekend gemaakt.

Punten van behandeling:

1e. Mededeelingen met betrekking tot het Koloniaal Weekblad en voorstel tot beschikbaarstelling van fondsen voor kosten van drukken en verdere exploitatie.

2. Wijziging der Statuten in ondervolgenden zin:

a. Art. 5, 4e lid, te doen luiden:

Leden zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minimum *f* 2.—, wanneer zij in Nederland van minimum *f* 2.50, wanneer zij daarbuiten wonen, met dien verstande, dat zij, die op 1 December 1909 lid zijn op *f* 1.— of *f* 1.50 's jaars, tot geen hoogere contributie verplicht zijn.

b. In art. 13, 1e lid, *f* 0.50 te vervangen door *f* 0.75.

3e. Wijziging van het Huishoudelijk Reglement. Van art. 1 te doen vervallen het laatste lid.

De aandacht der afdeelingen zij gevestigd op de artikelen 13 en 18 der Statuten.

Verzocht wordt tijdig aan het Dag. Bestuur de namen te vermelden van hen, die als afgevaardigden ter vergadering komen en bij het afvaardigen van meer dan één persoon op te geven, wie namens de afdeeling zal stemmen.

De notulen der vorige vergadering zijn opgenomen in het Koloniaal Weekblad 1909 No. 29.

III **Buitengewone Hoofdbestuursvergadering**

op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags ten half twee ure.

De plaats zal nader worden bekend gemaakt.

Punten van behandeling:

Het bespreken van de onderwerpen, welke ter tafel zullen worden gebracht op de Buitengewone Algemeene Vergadering van denzelfden dag.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

IV. Het prospectus van de „Revue Economique Internationale" ligt ter leestafel en is ter beschikking van belangstellenden.

Abonnementen worden aangenomen: 4, Rue du Parlement, Brussel.

V. Ondergeteekende, secretaris van de *Commissie tot het geven van raad en voorlichting ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Ned. Oost- en West-Indië*, geeft bij deze aan de belanghebbenden kennis, dat hij dagelijks te spreken zal zijn in de Heulstraat 17, 2e etage, voorloopig van 10—12 uur voormiddags, uitgenomen des Zondags.

J. L. v. GENNEP.

's-Gravenhage, 1 November 1909.

7e opgave der ingekomen **giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang** t/m den 4en October 1909.

Saldo 6e opgave *f* 1273.63½.

26 October J. J. V. te 's-Gravenhage, *f* 10.—
31 „ E. W. K. te Waalwijk, *f* 2.50.
2 November L. 133 Het Loo, *f* 2.50.
2 „ G. W. te 's-Gravenhage b, *f* 10.—
2 „ A. Peet, dir. H.B.S. te Zaandam *f* 3.—
a. voor de slachtoffers te Kaliwoengoe.
b. Idem te Loemadjang.

Hiervan is bereids *f* 1000 naar Indië overgemaakt.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING, Penningm.

Indische kinderen in Nederland.

Vele ouders in Ned.-Indië zijn genoodzaakt hunne kinderen naar Europa te zenden ter voltooiïng hunner opvoeding, mede omdat daar te lande op te weinig plaatsen gelegenheid is goed onderwijs te ontvangen, vooral wanneer de jongen of het meisje later universitair onderwijs moet volgen. Wel zijn er op Java drie H.B.S.-scholen, doch deze voldoen bij lange na niet aan de behoefte. In Holland daarentegen is op elke plaats van eenige beteekenis gelegenheid om te worden opgeleid voor de verschillende inrichtingen van hooger onderwijs.

Zonden vroeger voornamelijk alleen de Europeesche ouders in Indië hunne kinderen naar patria, tegenwoordig komt het ook enkele malen voor, dat Inlanders meer en beter onderwijs voor hunne kinderen verlangen, en van de in Holland daartoe aangewezen inrichtingen wenschen gebruik te maken. Jammer, dat er nog maar zoo weinigen zijn, die aan dezen goeden aandrang gevolg geven.

Hoe meer inlandsche kinderen van aanleg naar Holland komen, hoe meer dit in het algemeen belang van Indië zal zijn en hoe sterker de vriendschapsband tusschen moederland en koloniën zal worden. De Inlander van goeden huize moet kennis opdoen; hij is er even geschikt voor als de Europeaan en behoeft in geen enkel van diens mindere te zijn. Natuurlijk zullen Inl. kinderen in den beginne veel moeite hebben met het aanleeren van het Nederlandsch en de andere Europeesche talen. Dit is ook zeer begrijpelijk, daar zij geen gelegenheid hebben gehad, die talen te spreken, noch om voldoende lectuur te genieten. Met de wiskundige vakken zullen zij over het algemeen op een beteren voet staan. Waren maar meer Inlandsche ouders doordrongen van de onschatbaar groote waarde van goed onderwijs, er zouden veel meer Indische jongelieden thans reeds hier studeeren.

Van regeeringswege zijn in den laatsten tijd pogingen in het werk gesteld het onderwijs voor den dessaman te verbeteren, door het zooveel mogelijk oprichten van Inlandsche lagere scholen, maar voor hen, die verder willen studeeren, ontbreekt daartoe de gelegenheid zoo goed als geheel.

Ontwikkelde Inlanders, die reeds eenigen tijd hier in Holland vertoeven en het belang van goed onderwijs voor zichzelf en dus ook voor hunne landgenooten hebben leeren inzien, sporen dan ook telkens hunne bloedverwanten en kennissen in Indië aan, hun kinderen toch vooral hierheen te zenden. Ofschoon de Inlandsche ouders natuurlijk de goede bedoelingen hunner landgenooten eer zullen vertrouwen dan de voorlichting in deze van Hollanders, zijn er toch nog te weinigen, die aan onze roepstem gehoor geven. Het schijnt wel, of ze bevreesd zijn, en hiervoor bestaat toch geen enkele reden. Hunne kinderen kunnen het hier in alle opzichten goed hebben. De meeste Hollandsche families vinden het niet onprettig met Inlanders om te gaan, en in vele goede kringen worden zij dan ook zeer welwillend ontvangen. Daarom zal zeker het oordeel van alle Indiërs, die reeds eenigen tijd hier zijn, eenstemmig luiden: „Ouders, die hunne kinderen hierheen kunnen zenden en dit uit het een of ander vooroordeel verzuimen, begaan een groote fout in de opvoeding der aan hun zorgen toevertrouwde panden."

Een van de bezwaren, die geopperd worden, is: „Waar zullen mijn kinderen terecht komen!" Wanneer zij, die zoo vragen, de door hun landgenooten verstrekte gegevens willen vertrouwen, hebben zij slechts den hun gegeven raad op te volgen, en de zaak is gezond. Reeds hebben zich hier te lande Vereenigingen en Commissies van Toezicht gevormd, welke de belangen der hier studeerende Indische jongelieden behartigen en er in de eerste plaats voor zullen zorgen, dat zij een goed tehuis krijgen. Zoo kunnen ook voor a.s. Indische leerlingen der H.B.S.-school in Holland altijd inlichtingen gevraagd worden aan De Indische Vereeniging waarvan de heer R. Soe-

tan Casajangan Sp. uit de Bataklanden (thans wonende in den Haag, van Bylandstr. 127), voorzitter, en de heer Soemitro, Indologisch student te Leiden, secretaris is, en deze zal gaarne desbetreffende in overleg treden met het bestuur der Vereeniging „Oost en West."

In elk geval is het voor inlandsche ouders beter om raad en hulp te vragen bij bovengenoemde vereenigingen dan dat zij hun licht opsteken in Indië zelf bij onderwijzers of andere ambtenaren, die uit den aard der zaak niet zoo geheel meer van alles op de hoogte kunnen zijn als zij, die hier vertoeven, en wier inlichtingen dus allicht meer betrouwbaar zullen zijn.

Enkele, aan de praktijk ontleende wenken willen wij hier doen volgen:

Beslist af te keuren is het, zooals enkele malen gebeurd is, een schoolgaande jongen, zoogenaamd op „kamers" te laten wonen. Onttrokken aan al e toezicht zal hij, prat op zijn vrijheid, daarvan zooveel mogelijk willen genieten. Hij geeft den brui van de studie, en er komt ten slotte niets van hem terecht. Een jong hier komende Inlander moet beslist onder verstandig, geregeld toezicht staan; in een beschaafde, ontwikkelde familie als kind worden opgenomen. De vraag is maar: bij wie? Hierop nu geven bovengenoemde Vereenigingen bij aanvrage altijd gaarne een afdoend antwoord. In het algemeen mag o.i. gerust gezegd worden — de goeden niet te na gesproken — dat het plaatsen van Inlandsche kinderen bij particulieren, die geheel buiten het onderwijs staan, niet is aan te bevelen. Zij zijn gewoonlijk niet voldoende bekend met de nieuwste onderwijsmethoden, noch met de eischen, welke voor de overgangs- en eind-examens gesteld worden en kunnen dus in de meeste gevallen de leerlingen bij hunne studie niet goed helpen. Het belang van het Inl. kind brengt o.i. mee, het te plaatsen bij iemand, nauw bij het onderwijs betrokken, b.v. een leeraar of een onderwijzer. En wie van deze twee deskundigen verdient de voorkeur? Naar onze bescheiden meening moge een leeraar bekwaam zijn in het vak, waarin hij les geeft, het is juist daarom, dat hij gewoonlijk eenzijdig ontwikkeld is en niet zoo op de hoogte kan zijn van de andere vakken. Daardoor zal hij vaak een onvoldoende steun zijn voor den zwakken leerling, die van tijd tot tijd hulp noodig heeft. Mijns inziens zullen die Inl. ouders het verstandigst handelen, welke hun kinderen plaatsen bij een beschaafd onderwijzer die niet alleen de hoofdakte, maar ook een lieve vrouw bezit; deze lijken ons de personen toe, aan wie de leiding van studie en karaktervorming van het Inl. kind het best kan worden toevertrouwd. Het ideaal zou zijn, als zij of althans één van beiden Indië kennen en liefhebben, en zich dus in de gedachten en het gevoel van het Inlandsche kind kunnen verplaatsen. Zoo woont Soetan Mahmoed Latief, uit Pariaman, nu bij de onderwijzersfamilie J. de Weeger, Haarlem, Zijlweg 37, waar hij het in alle opzichten goed heeft.

Welke is nu de geschiktste stad? Een academiestad moge voor studenten vele bekoringen hebben, voor Inlandsche jongelieden achten wij het beter dat zij niet op te jongen leeftijd bekend raken met de vermaken, welke daar te vinden zijn. Gewoonlijk is het-in-een-groote-stad-vertoeven voor een Hollandschen jongen niet zoo gevaarlijk als voor den Indischen, daar de eerste allicht vele vrienden en kennissen heeft, bij wie hij daar in huis kan komen, zoodat hij niet naar andere vermaken buitenshuis behoeft te zoeken. Geheel anders is dit met de jongelui van overzee. Zij worden daar in een voor hen geheel vreemde wereld geïntroduceerd en — bekoord door al het nieuwe — genieten zij van het hun gebodene en verwaarloozen dan dikwijls de studie. Alleen de zedelijk zeer hoog staanden loopen geen gevaar. Daarom is het o.i. beter de Inl. jongelieden eerst een onderwijsinrichting in een kleine stad te doen bezoeken, om van daar op rijperen leeftijd en met meer levenservaring, naar de Hoogeschool te gaan, waar zij zelfstandiger zijn.

Rest ons nog de vraag te beantwoorden: „Op welken leeftijd moet het Inl. kind overkomen? Gewoonlijk komt het hier o.i. op te laten leeftijd, dikwijls als zij reeds 15 of 16 jaar zijn. Zij komen dan op de H.B.S. naast jongens te zitten van 12 à 13 jaar en voelen zich niet op hun gemak. Ook met het oog op het aanleeren van de Ned. taal is het late komen niet aan te bevelen, tenzij men reeds in Indië middelbaar onderwijs heeft kunnen genieten. De latere leeftijd heeft in dit geval voor, dat mogelijke vervreemding van eigen land en volk voorkomen wordt.

Een opmerkelijk, wel te begrijpen, doch zeker niet goed te keuren verschijnsel onder de hier studeerende indische jongelieden is, dat zij zich te veel, in groepjes, bij elkander aansluiten, waardoor zij niet genoeg met de Hollanders in aanraking komen.

Resumeerende, komen wij tot den volgenden raad aan onze landgenooten, waartoe wij al e inboorlingen van Ned.-Indië rekenen:

a. Zendt zooveel mogelijk uwe kinderen jong naar Nederand.

b. Zendt uw kinderen liefst bij een goed onderwijzer.

c. Zendt uw kinderen niet dadelijk in een academiestad.

d. Neemt informaties in Holland, niet in Indië.

Voor het geven van alle gewenschte nadere inlichtingen stelt zich gaarne beschikbaar schrijver dezes *).

R. Soetan Casajangan Sp.

*) Aan de Maleische bladen wordt beleefdverzocht het bovenstaande over te willen nemen.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Mr. C. Th. v. D(eventer) in *Land en Volk* over de uitkomsten der opium-regie. — Radhen Mas Noto Soeroto in de *N. Rott. Courant* over de ver standsontwikkeling van den Javaan. — Oordeelvellingen over den nieuwen minister van Kolonien: van de heeren M. van Geuns en H. van Kol in de *Hollandsche Revue* en van Mr. C. Th. van Deventer in de *Gids*

In ons vorig nummer maakten wij melding van een artikel van dr. E. B. K(ielstra) in het Algemeen Handelsblad, waarin deze schrijver de uitkomsten der opiumregie, speciaal wat Java en Madoera betreft, bevredigend acht. Hij meent, dat er een daling van het debiet valt te constateeren, en dit ondanks de bevolking toenam en over ruimere middelen dan in vroeger jaren beschikte.

Mr. C. Th. v. D(eventer) komt in Land en Volk op grond der zelfde opiumcijfers en statistieken, die E. B. K. in het Algemeen Handelsblad aanleiding gaven tot het uiten van een blijmoedig optimisme, tot een precies tegenovergestelde conclusie.

„Wat leeren deze cijfers?" vraagt Mr. v. D. „Zeer duidelijk dit: dat het stelsel der opiumregie, zooals het sedert vijf jaar over geheel Java en Madoera gewerkt heeft, niet tot vermindering van het debiet leidt. De vermindering, die in sommige gewesten verkregen is, zal moeten worden toegeschreven aan oorzaken buiten de regie, want, lagen die in het stelsel opgesloten, men zou in zoovele andere gewesten niet het tegendeel waarnemen. Is het dus der regeering ernst om een politiek van opiumbestrijding te voeren en daarbij gebruik te maken van de machtige middelen, die de regie haar aan de hand doet, dan zal zij in het stelsel dier regie eenige wijzigingen moeten aanbrengen. Welke maatregelen daarbij naar mijn meening het eerst overweging verdienen, behoef ik thans niet te herhalen. Maar dat maatregelen zullen moeten worden genomen, dunkt mij, op grond van de medegedeelde feiten onbetwistbaar — altijd, indien men ernstig wil wat men zegt te willen."

En ten opzichte van des heeren E. B. K.'s bewering in het Algemeen Handelsblad merkt Mr. v. A. op over de toename der bevolking, dat omtrent den loop der bevolkingscijfers gedurende 1904—1908 niets vaststaat.

„De uitkomsten der laatste vijfjaarlijksche opneming zegt Mr. v. D., (31 December 1905) hebben een veel minder sterke vermeerdering aangetoond, dan vorige opnemingen. Zelfs waren er gewesten waar achteruitgang van het bevolkingscijfer werd waargenomen. Opmerkelijk genoeg behoorden daartoe de residenties Semarang en Kedoe, waar het opiumdebiet zich in stijgende lijn bewoog. Van eenig verband tusschen debiet en bevolkingsaanwas blijkt dus voorshands niets met zekerheid. Mocht het wèl bestaan, dan zou men een nieuw bewijs hebben voor het ontoereikende van het bestaande stelsel. Immers dit zou dan niet verhinderen, dat uit het opkomend geslacht telkens nieuwe opiumschuivers worden gevormd."

Deze omstandigheid is blijkbaar door den geleerden schrijver in het Algemeen Handelsbl. in zijn optimisme over het hoofd gezien. Ook „de ruimere middelen", waarover de bevolking heeft te beschikken, worden door Mr. v. D. op een andere manier bekeken dan E. B. K. in het amsterdamsche orgaan deed. Hierover zegt de schrijver in Land en Volk:

„De gunstige economische omstandigheden der laatste jaren kunnen, meent hij, het totstaan komen van het opiumdebiet wel ten deele verklaren, maar allerminst verschoonen. Werkte het stelsel zooals het behoorde, de daling zou aanhouden, ook bij gunstiger omstandigheden, die dan in meerdere mate tot heil van de bevolking strekken zouden.

Inderdaad schijnt dit in het tijdvak 1894—1903 toen de regie gaandeweg in het meerendeel der gewesten werd ingevoerd, het geval te zijn geweest. Toen kon men een voortdurende afneming van het debiet waarnemen, niettegenstaande de bevolking in getalsterkte toenam en onverschillig of de jaren mager of wat minder mager waren. In zijn Onze-Eeuw-artikel bracht dr. Kielstra in herinnering dat in 1893 het debiet (der pachters) bedroeg 1079 pikols wettige en daarbij veel gesmokkelde opium. In 1904 stond het debiet (der regie die de pacht geheel had vervangen) gelijk met 735 pikols en werd, bij 1893 vergeleken, stelig weinig opium gesmokkeld. Voor 1908 moet het debiet berekend worden op 767 pikols. Van 1893 op 1904 dus daling met ruim 30 percent; van 1904 op 1908 stijging met ruim 4 percent!

Is het, met deze cijfers voor oogen, nu waarlijk vol te houden, dat de opiumpolitiek der laatste vijf jaren geen wijziging behoeft en dat de verdere loop der zaak „met vertrouwen" kan worden afgewacht?" vraagt Mr. v. D. in Land en Volk.

* * *

Raden Mas Noto Soeroto behandelt in de N. Rott. Crt. de vraag, of voor alles verstandsontwikkeling van den Javaan gewenscht is. Hij meent dat er te veel aandacht aan de intellectueele ontwikkeling van den Javaan gewijd wordt en te weinig zorg aan zijn economischen groei. De inlandsche maatschappij heeft het een zoowel als het andere noodig, en er dreigt z.i. gevaar, dat de juiste verhouding hier uit het oog verloren wordt.

„Alles te zaam genomen", zegt hij, „lijdt het dan ook geen twijfel, of het is voor den vooruitgang zonder schokken zeer wenschelijk, dat niet in geestelijke ontwikkeling alles zal worden gezocht, maar dat vooral ook gezorgd worde, dat omtrent de sociale verhoudingen van de Inlanders onderling, zoowel als van dezen tot die der niet-inheemsche elementen, gezonde begrippen zich vestigen.

Wat de taak is der leiders, der reeds ontwikkelde Javanen, laat zich als slot hier in het kort samenvatten. Zij moeten het hun landgenooten duidelijk maken, dat voorshands ook vooruitgang is te verkrijgen door ontginning, met eigen krachten van de natuurschatten des lands en door het beoefenen van handel en industrie. Intellectueele ontwikkeling is zeker tegelijkertijd noodig, maar daartoe zijn voorloopig geroepen de hoogere lagen der Inlandsche maatschappij, die het volk moet leiden en wegwijs maken. Zij is heilzaam, mits zij ten aanzien van de massa niet kunstmatig wordt opgeschroefd. Getrouw aan hun mooisten karaktertrek: de aangeboren neiging om zich het lot der armen aan te trekken, getrouw ook aan hun nationale beschaving, die hen leert: ieder te geven, wat hem toekomt, moeten de Javanen, ter bevordering van wèl begrepen eigene, en algemeene belangen, elkander leiden naar den staat van welvaart en vrede. De tegenwoordige beweging zal slechts iets wezenlijk nuttigs voor het heele volk tot stand kunnen brengen indien zij voor alles het scheppen van een kapitaalkrachtigen middenstand voorop stelt. Daardoor wordt opneming in het wereldverkeer mogelijk gemaakt, en wanneer dit plaats vindt, dàn geeft het Javaansche volk als natie de grootste blijken van werkelijke levensvatbaarheid."

* * *

De „Hollandsche Revue" laat in haar nummer van 25 October l.l. de heeren M. van Geuns, hoofdredacteur van het „Soer. Hol.", en H. van Kol aan het woord over den onlangs nieuw opgetreden minister van koloniën.

De heer Van Geuns begint met hulde te brengen aan het karakter van den nieuwen minister.

„Met zijn voorganger heeft de Waal Malefijt de zuiverheid des harten gemeen, voor zoover bestaanbaar is met een dozijn jaren levens in de niet precieis reine politieke sfeer. Toen ik tegenover hem zat, kreeg ik den indruk, dat de nieuwe minister van koloniën een serieus man is. In dat opzicht staat hij stellig hooger dan de ex-minister Fock, die zijn ambt bekleedde om het ambt; wiens liefde voor ons prachtig Aziatisch eilandenrijk slechts kunstmatig gloeide zooals schoorsteenvuren op het tooneel. De heer De Waal Malefijt, wien het tooneelmatige vreemd is, zal het stellig een oprechte voldoening zijn, als hij iets voor de koloniën tot stand brengt, om de zaak zelve, al zal het applaus der Kamer hem niet koud laten."

Met den goeden wil alleen komt men echter niet ver, ook niet als minister van koloniën en dat inzonderheid hier niet, waar het oordeel over koloniale zaken het monopolie is geworden van specialiteiten.

„Men bedenke, dat ten onzent de regeling van de verhouding tusschen Koloniën en Moederland

niet op een breeden, royalen grondslag berust. Verder, dat de Kamer van haar budgetrecht een al te ruim gebruik maakt."

Van een en ander is het gevolg, dat de Minister zich met allerlei detailzaken heeft te bemoeien. Ook de heer Van Kol, die overigens meent, dat een selfmade man op koloniaal gebied als deze minister recht heeft op een billijk oordeel, heeft een zwaar hoofd in dit geval.

„Zijn zwak en tenger uiterlijk, zijn fletse oogen en bleeke gelaatstrekken doen vreezen, dat zijn gestel dien reuzenarbeid om dagelijks te beslissen in een warwinkel van voor hem grootendeels nieuwe quaestiën, bezwaarlijk zal kunnen uithouden. Sterkeren dan hij zijn daaronder bezweken.

„Aan ijver en plichtsbesef zal het hem niet ontbreken, maar...

„Krachtige politiek is van hem niet te wachten; nooit sprongen er vonken uit den gloed zijner overtuiging; tot een groote gedachte, eene energieke daad, bleek hij nog nimmer in staat."

* * *

In verband met vorenstaande oordeelvellingen betrekking hebbende op den nieuwen minister van koloniën, zij hier nog aangehaald, wat mr. C. Th. van Deventer in een artikel „Verandering?" in de November-aflevering van „De Gids", handelend over hetgeen Indië te wachten staat, van de wisseling op het Plein en te Buitenzorg, schreef over de verwachtingen ten opzichte van minister De Waal Malefijt zoowel als van den gouverneur-generaal Idenburg.

„Ik meen daarom den heeren De Waal Malefijt en Idenburg niets beters te kunnen toewenschen, zegt hij, dan dat de ernst der tijden en Indië's dringende behoeften hen voeren zullen tot de erkenning der noodzakelijkheid om de in 1904 gepleegde daad van rechtvaardigheid (het kwijtschelden van den schuld van 40 millioen) door een soortgelijke, maar van nog wijdere strekking en grootere beteekenis, te doen volgen. Met een sterke meerderheid op het Binnenhof en een man als Idenburg te Buitenzorg, zal de tegenwoordige minister van koloniën — bij moge op koloniaal gebied homo novus zijn — in dat geval meer tot stand kunnen brengen dan één zijner voorgangers. Deinst hij echter terug voor de noodzakelijke consequenties der ethische politiek of blijkt de Christelijke liefde der verbonden broederen niet sterk genoeg, om de door hen erkende zedelijke verplichting om te zetten in klinkende munt, dan staat te vreezen dat ook de „beginselen, levende in de partijen der rechterzijde", Insulinde niet zullen kunnen brengen, wat haar toekomt."

Een nieuw lied op de oude wijs.

Uit de O.-I. Mail.

De cholera.

Uit de couranten, per jongste mail ontvangen, lezen wij, dat de cholera nog te Batavia heerschte. De Javabode van 7 Oct. j.l. meldt, na een waardeerend woord te hebben gewijd aan de nagedachtenis van den onderschout, den heer E. Hekman, die aan deze ziekte bezweken is:

„De officieele opgave van de wijkmeesters aan den resident omvatten 15 gevallen.

In verband met de onder het personeel der Algemeene Rekenkamer voorkomende ziektegevallen is de localiteit, ingenomen door het 7de bureau, gedurende een ...tal dagen gesloten voor de aanbrenging van eene grondige desinfectie.

Voor hetzelfde doel en om dezelfde reden moeten, naar men ons mededeelt ook eenige bureau's van het departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid tijdelijk gesloten zijn.

In de benedenstad ziet het er nogal schappelijk uit. Er kwamen van buiten 7 aanvragen in, om te laten ontsmetten."

Intusschen schijnt het werken der desinfectie-brigades te zijn gestaakt. In het Bat. Nieuwsbl. van 4 Oct. schrijft de dokter-djawa Wirodihardjo naar aanleiding daarvan o.m.:

„Sedert Zondag jl. zijn de desinfectie-brigaden voor de beteugeling der cholera-epidemie opgeheven. De epidemie, die gelukkig niet onrustbarend is, is nog niet geëindigd. Bij de betrokken autoriteiten komen nog rapporten binnen omtrent choleragevallen met doodelijken afloop. Ook in het stadsverband komen dagelijks, hoewel niet veel, lijders binnen.

Waarom nu de brigaden opgeheven? Zou het in verband staan met de onlangs plaats gehad hebbende gebeurtenissen, waarbij, treurig genoeg, het leven van een paar onschuldige Europeanen gemoeid was? Indien dit inderdaad het geval is geweest, des te krachtiger had de brigade m.i. moeten worden gehandhaafd, en wel om de volgende redenen:

1e. om het volk ontzag voor het Bestuur af te dwingen;

2e. om het prestige van den geneeskundigen dienst hoog te houden; immers door het opheffen der brigaden denkt het onontwikkelde publiek, uitmakende het grootste gedeelte der ingezetenen, dat de geneeskundige dienst niet vast staat in zijn advies omtrent het al dan niet noodig zijn van den eenmaal ingestelden maatregel; en eindelijk

3e. de voornaamste reden omdat anders de gevolgen van de uitbreiding der ziekte niet te overzien zijn."

Na in groote lijnen aangegeven te hebben hoe z.i. het zoo noodige desinfectiewerk zou moeten worden geregeld, vraagt de deskundige schrijver tenslotte:

„Wie zal als chef der brigade optreden? Daartoe zouden inlandsche artsen de geschiktsten zijn, indien slechts over een voldoend aantal hunner te beschikken ware. De desinfectili zou tevens niet noodeloos verricht worden, daar de geneeskundigen naar de verschijnselen bij het lijk kunnen oordeelen of de persoon al dan niet aan cholera is overleden. Zij zouden in hun nationale kleederdracht de zieken en de sterfhuizen moeten bezoeken, opdat de bewoners weten, dat zij met een landgenoot te doen hebben."

„A quelque chose malheur est bon" dachten wij, in de Locomotief van 5 Oct. een artikel lezend, dat, in kranige bewoordingen het Bataviaasch bestuur in deze hekelend, o.a. zegt:

„Er werd volgens de regels van de kunst gepatrouilleerd: militairement: afdeelings-commandant, plaatselijk commandant, bataljons-commandant, allen present. Tot in de diepste schuilhoeken drong men door. Maar wat men daar al zoo te zien kreeg gaat elke beschrijving te boven. Ik heb enkele officieren gesproken, die het twijfelachtige voorrecht hadden genoten, het broeinest Djambatan Lima te mogen doorkruisen: zoo'n intense vuilheid als daar heerschte had nog nimmer een menschenoog aanschouwd. Op Atjeh, Celebes, op Soembawa, op Timor legt men den kampongbewoners straf op, als zij in strijd met de voorschriften in huis een kandang kambing timmeren. In Djambatan Lima waren geen kandang kambing, maar vond men eene aaneenschakeling van de meest afzichtelijke varkenskrotten, wemelende van menschelijke bewoners!"

„Moet het ons verwonderen, dat in zulk een wijk honderden menschen worden weggemaaid door eene uiterst besmettelijke ziekte en dat zoo'n oord niet anders kan worden beschouwd dan als eene bedreiging voor geheel Java?"

Nu er zulk een scherp licht op deze wantoestanden is gevallen, kan verbetering zeker niet uitblijven.

Niet minder naargeestig zijn de beschrijvingen, welke de Ind. bladen wijden aan den zoo droeven dood van den Ass.-Resident Dunnewold, te Tangerang en diens moordenaar, de voor ontslag voorgedragen wedana Nawien, die zich onmiddellijk ook zelf door een kogel in de mondholte het leven benam.

De Ramp van Loemadjang.

Een maand ongeveer nadat deze ramp voorviel, kwam er te Batavia een comité tot stand om gelden in te zamelen voor de slachtoffers er van. Wij lezen daaromtrent o.m.:

De heer Ebbink, die voorloopig de leiding nam der vergadering, deelde mede, dat, terwijl er in den eersten tijd geen aanleiding had bestaan om een comité te vormen, daar de omvang van de ramp toen nog niet te overzien was en er op verschillende plaatsen reeds gelden bijeengebracht werden, de zaak thans anders stond. In de vorige week toch was hier door een telegram van de heeren jhr. J. F. van Benthem van den Berg, administrateur van de onderneming Moliardjo, Malang, en J. J. Benjamin, hoofdagent van de Koloniale Bank te Soerabaja, bericht ontvangen, dat de materieele schade voor de bevolking eenige tonnen gouds bedroeg, terwijl de ingekomen giften tot nog toe beneden de

f 10.000 waren gebleven. Het wordt dus zaak om met een systematische inzameling der giften te beginnen."

Op de vraag van den voorzitter, of iemand nog in het belang der zaak een denkbeeld had te opperen, vroeg de heer K. Wybrands, of het niet raadzaam zou zijn den steun der regeering te vragen. Hierop antwoordde de voorzitter, dat de regeering reeds de beschikking had gegeven over omstreeks *f* 4000 en dat te verwachten was, dat zij ook in anderen vorm steun zou verleenen, bijv. door het werk, voor de herstellingen vereischt, niet in heerendienst, doch in vrijen arbeid te doen verrichten. Overigens moest niet uit het oog verloren worden, dat het gouvernement zelf de zwaarst benadeelde was bij deze ramp, daar de schade, aan gouvernementswerken toegebracht, ruw geschat, ver over het millioen beliep.

Verder werd een circulaire opgemaakt, die allerwege verspreid zal worden.

Het trof ons, dat met geen enkel woord in deze gewag werd gemaakt van het loffelijk initiatief hier reeds door den heer van Heuven genomen, noch van de Vereeniging „Oost en West" in Nederland; wèl echter werd gezegd:

„Verder zal het uitvoerend comité voor de instelling van subcomité's zorg dragen, niet alleen in Indië, maar ook in het moederland, het laatste telegrafisch. De verwachting werd uitgesproken dat men aan mannen als mr. N. P. van den Berg, Van Delden en Jhr. Van der Wijck niet vergeefs het nemen van het initiatief zal vragen."

Van harte hopen wij in het belang der arme slachtoffers, dat nog vele ruime gaven zullen volgen.

Het Congres van Boedi-Oetomo.

Alle Ind. bladen ontvangen ter plaatsing eene circulaire, uitgaande van het hoofdbestuur van de Vereeniging Boedi Oetomo, waarin het Congres der vereeniging, dat Zondag a.s. te Djokjakarta zou worden geopend, in de belangstelling van de hooggeplaatsten in den lande, van het publiek en de Zustervereenigingen werden 10 October aanbevolen.

Met belangstelling zien wij de berichten over dit congres tegemoet.

Chineezen en Afdeelingsbanken.

De Javabode weerspreekt een artikel van het chineesche weekblad Tiong Hoa Wi Sien Po en de N. Ct. besproken, en destijds ook in onze rubriek „Wat de Chinees zegt" opgenomen, waarin de opmerking was gemaakt, dat de afdeelingsbanken op Java en Madoera enkel crediet verschaffen aan inlanders en niet aan chineezen, en dat het goed zou zijn indien de Chineezen de oprichting van zulke instellingen ten behoeve hunner minvermogende rasgenooten ter hand namen.

De redactie der Javabode vindt, dat de N. Cour. bij zijn beschouwingen van een volkomen onjuiste opvatting van den toestand uitgaat en zegt dan o.m.:

„Er bestaat hoegenaamd geen beginsel, dat den afdeelingsbanken verbiedt aan Chineezen crediet te verschaffen.

Wat de hulp, door de Regeering verschaft, betreft, zoo moet worden erkend, dat de voorschotten aan de banken inderdaad worden verleend onder beding, dat zij uitsluitend voor hulp aan inlanders zullen dienen (men lette er op: uitsluitend aan Inlanders, zoodat hulp aan Europeanen evengoed als die aan Chineezen wordt buitengesloten. Van eenig principieele uitsluiting van vreemde Oosterlingen is dus geen sprake). Die bepaling is echter uit de geschiedenis dezer hulpverschaffing te verklaren. De gelden ten behoeve van het credietwezen zijn oorspronkelijk op de begrooting gebracht, speciaal ten behoeve van de economische ontwikkeling van de inlandsche bevolking, hetgeen alweder verband hield met de beweging, ontstaan door de vrees voor de z.g. „Inzinking." Maatregelen waren noodig, bepaaldelijk om de inlandsche bevolking te helpen, zoo vond men algemeen, en zoo valt ook niet te verwonderen, dat, omtrent gelden, in verband hiermede uitgerokken, werd voorgeschreven, dat zij enkel mochten worden gebruikt om den Inlander te helpen.

Het aanvaarden van zulke subsidies beteekent echter in geenen deele, dat de betrokken banken geen steun aan Chineezen zouden mogen verleenen. Enkel mag het geld, door het Gouvernement verschaft niet tot dat doel worden gebruikt. Nu vormen de in voorschot van de Regeering ontvangen fondsen slechts een onderdeel van het gezamenlijk kapitaal, waarover de banken beschikken. In het geheel beschikken de banken thans over ruim 4 millioen gulden, waarvan slechts 1 millioen aan voorschotten van het Gouvernement te danken is.

Wat de subsidies betreft, aan de banken door de Regeering verleend, zoo is omtrent deze geenerlei beperkende bepaling gemaakt. Een bank, die subsidie voor administratie ontvangt, mag gerust, indien hare bijzondere statuten dit veroorloven, geld aan Chineezen uitleenen.

De beschouwingen van de N. Ct. mogen dus als eenigszins overdreven worden aangemerkt. Ten eerste wordt door de banken, zoo niet door alle, wel degelijk crediet aan Chineezen verleend; en ten tweede staat er geenerlei wensch bij de Regeering om deze categorie van inwoners uit te sluiten, is zij integendeel principieel zeer geneigd om de hulp der banken hoe langer hoe meer voor personen van alle landaarden beschikbaar te stellen", aldus de Javabode.

WEST-INDIË.

Gasverlichting te Paramaribo.

„De West" schrijft ten aanzien van vorenstaand onderwerp o.a. het volgende:

Deze maand zal dan eindelijk onze goede stad gasverlichting krijgen.

Wij zeggen „eindelijk", omdat al zoo lang met spanning daarop wordt gewacht.

Geenszins echter houdt dit woord verband met een verwijt aan de fabriek, dat zij langzaam werkt. Want men weet, dat volgens het contract tusschen het Gouvernement en de Nederlandsch-Indische Gas Maatschappij, de fabriek eerst in het begin van het volgend jaar in werking behoeft te treden.

Wel had men gehoopt, reeds in Juli of Augustus klaar te komen, doch bij zulke groote werken is natuurlijk niet met zekerheid precies vooruit te bepalen, wanneer men gereed zal zijn.

Het is geen kleinigheid om een ondergrondsch buizennet door de stad aan te leggen van 40 duizend meter lengte, en een fabriek te bouwen, als thans aan de Saramaccastraat te zien is.

Indien de volle werkkracht wordt aangewend kan de fabriek per dag 3000 kubieke meter gas leveren.

Voor de straatverlichting berekent men ongeveer 500 kubieke meter per dag noodig te hebben, waaruit volgt, dat, naast de straatverlichting, ook gerekend wordt op verderen belangrijken afzet van gas.

Dit behoeft niet uitsluitend voor verlichting te zijn. Ook voor industrieele doeleinden zal gas worden geleverd. Dit zal geleverd worden 4 cent goedkooper per kubieken meter dan lichtgas. Voor het laatste betaalt men 20 cent per meter.

Heeft de fabriek een zeker verbruik bereikt, dan zal de prijs voor lichtgas worden verminderd tot 16 cent, en die van gas voor andere doeleinden tot 13 cent.

In Nederland betaalt men voor gas slechts 7 cent per meter. Doch men betaalt daar ook 7 cent voor een liter petroleum, en hier 18 cent.

Hollandsche kolonisatie.

In een verslag van de te Paramaribo gehouden landbouwtentoonstelling schreef De West:

„Bij boter en melk behoort een boerderij. Daarom hingen zeker naast deze afdeeling aan den wand een viertal groote photographiën, voorstellende gezichten op de boerderij van Ravenswaay, een Hollandsch kolonist. Deze photographiën — die met de krachtige boeren afstammelingen daarop, onwillekeurig Transvaalsche tafereelen te binnen doen schieten — geven wel een indruk van welvaart. De boerderij zelve lijkt wel een lustoord. Toch wel een

FEUILLETON.

Raden Saleh.

In No. 2 van het Javaansch-Nederlandsche tijdschrift Oedyana Para Prajitna (Tijdschrift voor den vooruitstrevenden Javaan), hoofdredacteur Dr. Boenjamin, vonden we een interessant artikel, geschreven in de Nederlandsche taal, over Raden Saleh, den bekenden verlichten Javaan, die te Semarang in 1814 werd geboren en overleed te Buitenzorg 23 April 1880. De schrijver noemt zich J. Bintang Djaoeh (hetgeen in goed Nederlandsch hoogstwaarschijnlijk beteekent J. F. L. de Balbian Verster) en schetst op voortreffelijke wijze de verdiensten van Raden Saleh als schilder.

Een uittreksel van het artikel in het weinig bekende, hierboven genoemde tijdschrift is den lezers van dit blad hoogstwaarschijnlijk niet onwelkom.

Raden Saleh Sarief Bastaman behoorde tot eene regentenfamilie van Arabischen oorsprong. Reeds in zijn prille jeugd toonde hij grooten aanleg voor teekenen en 't ontwerpen van kaarten, hetgeen o.a. de aandacht trok van den schilder A. A. J. Payen, die, hem bij zijn dienstreizen op Java medenam en les gaf in teekenen, meetkunde en perspectief en later in het schilderen, terwijl prof. Reinwardt, mede veel belangstellende in den veelbelovenden jongen, hem in het Nederlandsch onderrichtte. Zoo groot waren zijne vorderingen, dat hij op aanbeveling van den Gouv.-Gen. van der Capellen en Prof. Reinwardt in 1830 (op 16-jarigen leeftijd dus) met den Insp. van Fin., de Linge, naar Europa vertrok om voor rekening van het Indische gouvernement verder te worden opgeleid. Niemand minder dan J. C. Baud (Gouv.-Gen. en Min. van Koloniën) werd hem een vaderlijke vriend en pleegvader, terwijl ook Koning Willem I veel belang stelde in den ijverigen jongen kunstenaar. Gevierde kunstenaars van hun tijd, de landschapsschilder Schelfhout en de historie-schilder Kruseman waren bereid hem te onderrichten en met het gunstigste gevolg. Op tentoonstellingen in den Haag en te Amsterdam zond Raden Saleh intusschen reeds stukken in van zijn hand, die een gunstig onthaal vonden; meest voorstellingen van dieren (waarvoor hij een bepaalde voorliefde koesterde), maar ook portretten en een enkel landschap. Hij verkeerde in de hoogste kringen en werd overal gevierd als een man, die bij zijn aangeboren hoofsche manieren de omgangsvormen van de Westersche samenleving geheel tot de zijne had gemaakt.

In 1841 begon hij een kunstreis door een groot deel van Europa, door Duitschland, Oostenrijk, Italië en Frankrijk. Gedurende 5 jaren woonde hij te Dresden, waar hij een groot aanzien genoot. In korten tijd maakte hij zich tevens vertrouwd met de Duitsche en Fransche taal. Bij verschillende duitsche vorsten was hij een welkome gast, verkeerde zelfs op vriendschappelijken voet met den groothertog van Saksen Coburg Gotha, en ook later in Parijs maakte hij grooten opgang. In het gezelschap van den beroemden Horace Vernet, schilder van tafereelen uit Afrika, maakte Raden Saleh vervolgens een reis naar Algiers, waar hij de stof vond voor vele zijner grootste stukken, waarop leeuwen voorkomen. In 1848 keerde hij naar Parijs en daarna naar den Haag terug, waar hij ook door Koning Willem II zeer werd onderscheiden. (Reeds in 1845 was hij benoemd Ridder in de orde van de Eikenkroon).

In 1851 vertrok R. Saleh weder naar zijn geboorteland, vestigde zich te Batavia en bleef zich onverpoosd wijden aan de schilderkunst. In de onmiddellijke nabijheid van den Planten- en dierentuin bewoonde hij een villa, die hij naar eigen plannen en teekeningen door javaansche werklieden had laten bouwen. Toenmaals, omstreeks 1864, was de Raden nog gehuwd met een vermogende Europeesche dame, van welke hij zich later echter heeft gescheiden. Sedert vestigde hij zich te Buitenzorg, in het dal der Tjidani achter het hotel Bellevue. Nog eenmaal maakte hij een reis naar Europa, nu vergezeld van zijn jonge vrouw, eene schoone Javaansche uit Soerakarta. Kort nadat hij weer in zijn vaderland was teruggekeerd, is hij, ongeveer 66 jaar oud, te Buitenzorg overleden.

Nu nog een enkel woord over R. Saleh's werken; deze zijn zeer verspreid. Het rijksmuseum te Amsterdam bezit een groot doek van 1848, getiteld: „Op leven en dood", eene voorstelling van een gevecht tusschen twee leeuwen, die elkander een buffel betwisten. Mede een groot doek: „De tijger en zijn prooi", is het eigendom van het Genootschap Natura Artis Magistra, eveneens te Amsterdam. Op de Koloniale Uitvoertentoonstelling in 1883 te Amsterdam was eene groote verzameling van zijn werken aanwezig, ingezonden door verschillende bezitters in ons land en ook enkele in het buitenland.

Zooals boven reeds werd gezegd, had R. Saleh den meesten aanleg voor dierschilderen en staat het vast, dat hij onder zijne tijdgenooten als dierenschilder nauwelijks zijn gelijke vond en dat hij, in Nederland wellicht door geen enkel kunstenaar, eerst in later tijd door enkele Franschen is overtroffen.

Het artikel, waaraan we bovenstaande ontleenden (een drietal reproducties van R. Saleh's werken zijn aan den tekst toegevoegd), eindigt:

Door zijn merkwaardige loopbaan, zijn bijzondere begaafdheden en den roem, dien hij zich in Europa wist te verwerven, is Raden Saleh een eenling gebleven. Merkwaardig voorbeeld van een Javaan, die door grooten ijver en werkkracht en een verwonderlijk aanpassingsvermogen zijn aangeboren talenten opvoerde tot werkelijk meesterschap in een bepaald genre van Westersche schilderkunst. Hoewel zijn schitterende verschijning, door geen zijner landgenooten tot heden werd geëvenaard, heeft Raden Saleh toch overtuigend bewezen, dat de Javaan ook ontvankelijk is voor de schilderkunst.

teekeg, dat die Hollandsche kolonisatie niet zoo'n groote mislukking is als sommigen het voorstellen!"

Een critiek.

Naar aanleiding van het artikel van Prof. Mr. D. van Blom in de Revue Economique Internationale over „La Main-d'oeuvre dans la colonie de Suriname", waarvan wij in onze vorige nummers een vertaling gaven, ontvingen wij van een belangstellend, en in deze aangelegenheid zeker alleszins deskundigen lezer het No. van 16 September van Onze West toegezonden. Gaarne had nij dat wij hetgeen de heer J. R. Thomson in dat blad over professor van Blom's artikel opmerkt, ook onder de aandacht van de lezers van het Koloniaal Weekblad brachten, aan welk verzoek wij bij deze voldoen.

In de eerste plaats dan komt dr. Thomson op tegen de bewering van professor van Blom, dat de planters van Suriname aan de Javanen boven de Britsch-Indiërs de voorkeur geven.

Dit is minder juist, zegt hij. Er zijn planters, die liever Javanen hebben; er zijn ook planters, die den arbeid der Britsch-Indiërs hooger schatten. Van een bepaalde voorkeur van het een of andere ras kan niet gesproken worden.

Het tweede punt van weerlegging betreft de uitspraak van professor Blom omtrent de vruchtafdrijving onder de creoolsche bevolking. De heer Thomson meent, dat hier een onware beschuldiging wordt uitgesproken, die een blaam werpt op de creoolsche bevolking van Suriname.

Daartoe haalt hij aan wat in de zitting van 19 Januari 1909 door den heer Drayby in de Koloniale Staten over deze zaak in het midden werd gebracht en het oordeel van Dr. Koch, den geneeskundigen inspecteur, in dezelfde zitting over dit onderwerp uitgesproken.

De heer Koch, waarnemend geneeskundig inspecteur, zegt aldus luidde diens oordeel toen in die zitting uitgesproken — dat ook de Gouverneur zich niet geheel en al vereenigen kan met de bedoelde opmerkingen van den Minister. Bij onderzoek is gebleken, dat dergelijke middelen in Suriname voor de vruchtafdrijving niet met succes gebruikt worden. Over het algemeen zijn die middelen niet paesend voor dat doel en is het gebruik daarvan ook in strijd met de gewoonten dezer bevolking, zooals reeds door den heer Dragten is gezegd. Daarom heeft de Gouverneur verbetering van den toestand gezocht in het kosteloos verleenen van verloskundige hulp. Ook naar de meening van den Gouverneur dus moet de geringe toeneming van bevolking in hoofdzaak aan andere oorzaken geweten worden."

„Ten slotte rest mij", zegt de heer Thomson ten slotte, „de aangename taak den schrijver van La Main d'oeuvre dank te betuigen voor zijne groote en zeer gewaardeerde belangstelling in ons arm Suriname."

PERSONALIA.

† R. N. G. M. Bär von Hemmersweil.

De West van 8 October schreef:

„In den afgeloopen nacht heeft onze samenleving plotseling een geacht ingezetene verloren, den heer R. N. G. M. Bär von Hemmersweil, directeur-president van de Surinaamsche Bank, een burger, verdienstelijk vooral door de groote belangstelling die hij steeds in 's lands aangelegenheden en de bereidwilligheid die hij steeds aan den dag legde waar zijn medewerking werd gevraagd voor zaken in het belang der kolonie.

Nog in de kracht van het leven — slechts 48 jaar — is hij weggerukt, waar zijn gaven in zoo menig opzicht nog ten goede hadden kunnen komen aan het land zijner inwoning. Sedert eenige weken was de heer Bär ongesteld, doch weinigen hadden zeker een zoo spoedig fataal verloop kunnen vermoeden. Wij vernemen, dat typheuse koortsen de oorzaak zijn van het overlijden.

De heer Bär was vroeger directeur der Residentie-bank, en voor dien commies bij het ministerie van koloniën.

De ter aarde bestelling zou hedennamiddag 5 uur plaats vinden.

Naar „De West" vernam heeft de heer M. A. de la Parra eervol ontslag aangevraagd als districts-geneesheer (gevestigd op Domburg). Dit zou geschied zijn naar aanleiding van ondervonden bejegening, die de heer de la Parra onbillijk en grievend achtte.

In het Bestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond is eenige wijziging gekomen. De heer Oudschans Dentz, 1e secretaris, en de heer Pos 2e secretaris, zijn beiden uit het bestuur getreden. De Bestuurswerkzaamheden zijn thans als volgt verdeeld: Voorzitter: Mr. Jan ten Brink, ondervoorzitter: A. G. Wijers, penningmeester: D. Fernandes Jr., 1e secretaris: luitenant J. J. Mac Kenzie, 2e secretaris: W. R. Menkman, leden: D. G. J. Bolten en P. Enuma. De beide opengevallen plaatsen zullen later worden aangevuld.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gelijk wij allen weten, zegt Johanna in de **Pemberita Betawi**, zijn de verlofsbepalingen voor de europeesche ambtenaren zéér gunstig te noemen. Onlangs werden ze nog gunstiger gemaakt, terwijl aan die voor de inlanders, welke verre van volmaakt zijn, niet gedacht wordt. Wij zeggen, dat deze bepalingen verre van volmaakt zijn, omdat wij, inboorlingen, er de leemten van voelen; de europeanen daarentegen, die een hart van steen schijnen te hebben, en in deze niets om hun medemenschen geven, zullen natuurlijk volhouden, dat die verlofsbepalingen goed genoeg zijn, daar inlanders immers maar kwart menschen zijn. Het is onnoodig, inlandsche ambtenaren genoegen te verschaffen, want zij zijn geen „volle menschen", en men behoeft ook niet van hen te houden, want zij zijn geen dieren. Wij lezen in hunne geschriften, vervolgt schrijver: „hebt Uwe naasten lief", en „houdt van de dieren", maar nergens staat er: „hebt de kwartmenschen (inlanders) lief."

Aan de dieren staat men van tijd tot tijd toe zich in de vrije lucht te bewegen en zich voor een wijle geheel vrij te voelen. Zou het niet billijk zijn om aan inlandsche ambtenaren te vergunnen, om zich een enkelen keer geheel vrij te voelen? Aan Europeesche ambtenaren verleent men een verlof naar Europa op staatskosten, welke echter door Indië opgebracht worden. Zou het niet billijk zijn om een bepaling, die eenigszins hier op lijkt, ook voor inlandsche ambtenaren te maken? Europeesche ambtenaren kunnen gemakkelijk een paar maanden verlof krijgen, om dat in Indië door te brengen. Inlandsche ambtenaren daarentegen kunnen dit slechts met groote moeite krijgen en dan nog wel voor eigen rekening.

Zou het niet te rechtvaardigen zijn, b.v. de volgende bepalingen te maken: Een inlandsch ambtenaar, die vijf jaren dienst heeft, verkrijgt het recht om voor zes maanden naar de een of andere plaats binnen Ned.-Indië naar zijne keuze te reizen, de kosten daarvan geheel of voor de helft door de schatkist te dragen. Voor elk jaar dienst boven het minimum van vijf worde het verlof met één maand verlengd.

Deze regeling is werkelijk zeer noodig, ook omdat men allerwege Inl. ambtenaren aantreft, afkomstig uit andere streken dan hun standplaats. Lieden van Sumatra gaan naar Timorkoepang, naar Borneo, naar de Molukken. Hetzelfde heeft plaats met Javanen.

Ook zij hebben wel eens behoefte om tijdelijk naar hun geboortegrond terug te keeren, om hunne bloedverwanten en vrienden terug te zien. Inlandsche hoofden zouden tevens van het recht gebruik kunnen maken om andere streken te bezoeken, de toestanden daar met eigen oogen te aanschouwen, wat zeker aan hunne ontwikkeling ten goede komt. Onderwijzers met tien jaren dienst vergunne men voor een jaar op 's Lands kosten zich te begeven naar de naaste plaats, waar men een kweekschool voor inlandsche onderwijzers vindt. Men stelle hen in de gelegenheid om daar de lessen te volgen, opdat zij hunne kennis kunnen vermeerderen. Oude messen moet men immers wel eens aanzetten om ze weer scherp te maken. De tegenwoordige onderwijzers, die reeds een diensttijd van méér dan 15 jaren achter den rug hebben, volgen de leermethoden van voor 20 jaren en de jongeren, die onder hen komen te staan, ondervinden natuurlijk bezwaren om nieuwe leermethoden in toepassing te brengen. De ijverige ambtenaren zullen hun verloftijd nuttig doorbrengen, verzekert schrijver; zij zullen hunne ooren en oogen den kost geven, overal navraag doen, de gegeven voorbeelden later navolgen. Daardoor zal het Gouvernement, met Allah's hulp, ambtenaren van beter gehalte krijgen dan de tegenwoordige. Dit komt niet alleen het Gouvernement, maar ook den kleinen man ten goede.

Een dergelijke verandering, eindigt schrijver, gaat gepaard met vermeerdering van uitgaven, dat is duidelijk, maar die extra-uitgaven zijn gemotiveerd. Dat men Indisch geld besteedt ten bate van Indië, is rationeel. En zullen die uitgaven niet dubbel en dwars haar nut hebben? vraagt hij. Is het niet veel waard, dat de inboorlingen ook hierdoor zouden beseffen, dat er met belangstelling aan hen gedacht wordt? Zou dit niet mede een goed middel zijn om de harten te winnen?

Men weet, zegt N. Tassar in de **Pantjaran Warta**, dat het Gouvernement reeds jaren lang openbare verkoopingen houdt van koffie en andere goederen. Dit heeft veel van het verkoopen van waren in een toko. Het verschil bestaat echter hierin, dat men zich in een winkel het een of ander artikel aanschaft tegen de som, waarvoor het geprijst is; doch op een openbare verkooping, behalve de koopsom, nog 6 procent vendusalaris en 1 per mille armengeld betaalt. Het doel van het vendusalaris is duidelijk, daarmede maakt men allerlei uitgaven ten behoeve der verkooping goed, en volgens de beteekenis van het woord armengeld, zou dit ten bate van de behoeftigen komen, zegt schrijver, die het in het bestuur te loven vindt, dat het de armen niet vergeet. Immers wij, Islamieten, hebben onder onze vijf voorname plichten,* het geven van zakat en pitrah ten behoeve van de behoeftigen en hulpbehoevenden. De Heer heeft gezegd: „Op den dag des oordeels worden de aalmoezen vergoed." Als dat armengeld niet uitgegeven is, moet het nu een aanzienlijke som bedragen, want reeds jaren lang houdt het Gouvernement verkoopingen. Het zal echter wel altijd besteed zijn ten bate van de orang orang miskin (= armen).

Maar aan welke personen wordt dat geld toebedeeld? vraagt schrijver, die niet weet, op welke wijze het benut wordt. In Indië zijn er vele armenhuizen voor europeanen, erkent hij. Zou dat geld voor deze instellingen bestemd zijn? Zouden dus alléén de europeanen daarvan het genot hebben, want armenhuizen voor inboorlingen zijn er tot dusverre nog niet opgericht? Wanneer wij letten op het aantal koopers op verkoopingen, wordt dit geld het meest opgebracht door chineezen en inboorlingen. Zou het daarom niet gerechtvaardigd zijn, dat het aandeel, dat zij bijbrengen, ook ten behoeve van hunne armen werd uitgegeven, opdat zij ook zouden kunnen zien, waar dit geld blijft? Zij zullen het minder aangenaam vinden alléén voor europeanen te moeten offeren, terwijl er onder hun eigen rasgenooten ook zooveel armen en behoeftigen zijn.

Maar, roept schrijver uit, als chineezen en inboorlingen er ook wat van krijgen, blijft er misschien niet genoeg over voor de europeanen? Ware het dan niet beter het te heffen bedrag te verhoogen en te brengen op het dubbele?

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de **Tiong Hoa Wi Sien Po** behandelt Oey Siauw Tjong uit Tegal de vraag: Of het voor de chineesche meisjes beter is het nederlandsch, dan wel het mandarijn-chineesch te leeren? Voorop staat, zegt hij, dat het goed is om de meisjes niet alleen in huishoudelijke zaken, maar ook in de kennis der geschriften*) te onderrichten. De geschriften zijn ons de voornaamste gids om onze plichten te leeren kennen. Daarom handelen ouders verkeerd wanneer zij hunne dochters daarin geen onderwijs willen doen geven. Voor tien jaren, vervolgt hij, waren er maar weinig chineezen, die zich over de ontwikkeling hunner dochters bekreunden. Het groS vreesde, dat een hoogere ontwikkeling een slechten invloed op hare verhouding tot haren echtgenoot zou hebben. Tegenwoordig mag men echter verwachten, dat zij anders oordeelen. Toch zijn er nog te weinig in aantal, die hunne dochters aan de hoogere ontwikkeling doen deelnemen. Dit kan men zien aan de reeds opgerichte chineesche scholen en ik mag gerust verklaren, dat nog niet alle chineezen het voornemen hebben om hunne dochters de chineesche taal en het chineesche schrift te leeren, zooals de verstandigen onder hen wenschen. Daartegenover staat, dat in tal van chineesche scholen aan de meisjes wel onderwijs in de nederlandsche taal wordt gegeven, waaruit schrijver de gevolgtrekking maakt dat vele ouders er de voorkeur aan geven haar in de nederlandsche taal te doen onderrichten.

Dit feit heeft bij velen van zijne rasgenooten de vraag doen rijzen: Wat is beter, dat de meisjes nederlandsch of mandarijn-chineesch leeren? Schrijver acht het laatste veel beter.

Welk een aangenaam gezicht zou het zijn, roept hij uit, als wij eens elegante chineesche vrouwen zagen zitten aan een tafel, bedekt met geschriften, in hare eigene taal geschreven, als zij met hare echtgenooten steeds in hare eigene taal converseerden. Wanneer dan een vreemdeling, dit aanschouwende, haar vroeg, waarom zij niet doen als andere chineesche vrouwen in Ned.-Indië, die zich van de **nederlandsche taal bedienen**, zouden zij antwoorden: „het past niet, dat een chineesche vrouw geen chineesch kent en in een andere taal tot haar man spreekt." Die vreemdeling zou ongetwijfeld zéér verbaasd opkijken! Zoo zou het chineesch niet op den

*) Schrijver bedoelt hier de Chineesche klassieken, de werken van de wijsgeeren Khong Hoe Tjoe, Ming Tjoe en de commentaren daarop.

achtergrond geraken, gelijk thans het geval is. Wel-nu, roept hij uit, als dat juist is, waarom willen de ouders dan nog langer aan hunne dochters het onderwijs in die taal onthouden? In de chineesche scholen, waar men thans gelegenheid geeft tot het aanleeren van de nederlandsche taal, moest men dit voortaan laten en er toe overgaan om uitsluitend de landstaal te beoefenen.

Naar onze meening, zegt de **Bintang Soerabaja**, in hare „Z a t e r d a g s c h e c a u s e r i e, zal 't het beste zijn, om de bevoegdheid van den politierechter ten aanzien der chineezen over te dragen aan het residentiegerecht. Wanneer men de policierollen nagaat, zal men zien, dat daarin dagelijks niet meer dan 4 à 5 zaken voorkomen, waarin chineezen beklaagden of verdachten zijn. Dit dus zal den arbeid der gezamenlijke residentierechters niet noemenswaard verzwaren. Wanneer men de chineesche bladen vertrouwen mag, vervolgt hij, zal het niet lang meer duren, of er zal op Java een chineesche consul aangesteld worden. Dit is een bewijs, dat men van het Chineesche rijk en het chineesche volk thans een ander idee heeft dan in den tijd van Jan Kompagnie. De Japanners, die van hetzelfde ras zijn als de chineezen, hebben reeds andere rechten verkregen. Het zal daarom billijk zijn, dit ook ten opzichte van de chineezen te doen.

De Staten-Generaal zullen weldra de indische begrooting behandelen. Op de zittingen zal de toestand der bevolking van Indië ook ter sprake worden gebracht. De kwestie der reispassen ligt nog opgeborgen in een portefeuille. Zal men van het t j e-k i-s p e l gewagen, zullen de a n g k o n g **) en het aantal oogen meer waarde hebben?

De chineezen zien reikhalzend uit naar de aanstaande beslissingen ten aanzien van hun levenslot. Als Nederland de chineezen werkelijk onder nederlandsche vlag wil brengen, is het zaak, om hun rechten te geven, waardoor zij zich even tevreden kunnen gevoelen als de overige rassen in Ned.-Indië.

**) Een der namen van de figuren in het Chineesch kaartspel. Deze zin heeft betrekking op de verpachting der Chineesche dobbelspelen, welke als een bate-post op de raming der middelen voorkomt.

Van Vreemde Koloniën.

Belasting in Fransch Congo.

De gouverneur-generaal van Fransch-Congo, Merlin, heeft bepaald, dat de inboorlingen belasting moeten betalen in den meest elementairen vorm — een hoofdgeld. Deze belasting is vastgesteld op hoogstens 5 francs en minstens één franc per hoofd, met uitsluiting alleen van de kinderen, ouden en gebrekkigen.

Ten teeken, dat de inboorling belasting betaald heeft, zal hem een bewijs worden uitgereikt.

De vrouwen, die in de door negers bewoonde landen een belangrijke factor uitmaken in het economische leven, betalen evenzeer belasting, als de volwassen mannen.

De inning van de belasting zal zijn toevertrouwd aan de inlandsche hoofden onder het nauwlettend toezicht der bestuursambtenaren. Men zal hun daarvoor eene vergoeding toekennen, die niet meer zal bedragen dan 5 percent van de geïnde gelden.

Katoen in de Engelsche koloniën.

In de laatste vergadering van de B. C. G. A. (Britsch Coton Growing Association), heeft de president der vereeniging, sir Alfred Jones, uit naam van de door hem vertegenwoordigde belanghebbenden aan de vereeniging een bedrag van 25000 pond sterling aangeboden, op voorwaarde, dat de katoennijveren een bedrag van 150000 pond sterling bijeen brengen, om het maatschappelijk kapitaal uit te breiden.

Op het oogenblik beschikt de vereeniging over een kapitaal van 261.463 pond sterling aan inschrijvingen. Deze fondsen stellen de vereeniging niet in staat om de bevordering der katoencultuur in de engelsche koloniën met kracht ter hand te nemen. Er bestaat groote behoefte met name aan egreneermachines.

Op het oogenblik heeft de vereeniging omstreeks 150000 pond sterling uitgegeven, en het resultaat daarvan is geweest, dat ongeveer 114000 balen katoen uit de koloniën werden betrokken, die eene waarde vertegenwoordigden van 2 millioen pond sterling. De katoenproductie in de engelsche koloniën wordt voor dit jaar geschat op 30110 balen, ter waarde van omstreeks 114000 pond sterling.

Daar de voornaamste katoen-industrieelen van Lancashire zich nog te Frankfort bevonden wegens het daar gehouden internationaal katoencongres kon nog geen beslissing genomen worden ten aanzien van de deelneming der industrie aan de aanvulling van het kapitaal der vereeniging.

Wat de werkzaamheden der B. C. G. A. aangaat is het nog steeds inzonderheid West-Afrika, waar de meeste zorg gewijd wordt aan aanmoediging der katoencultuur.

In Lagos zijn dientengevolge van den 1sten Januari tot het einde van September l.l. 11762 balen katoen ter markt gebracht, zoodat het cijfer van 12000 balen, waarop de productie voor dit jaar werd geschat, zeker zal worden bereikt.

Wat Noord-Nigeria betreft, is door den gouvernements-expert een zeer gunstig verslag uitgebracht. Deze expert verklaarde, dat klimaat en bodemgesteldheid in de provinciën Kano en Zara over het algemeen zeer gunstig moeten worden geacht voor den verbouw van eenzelfde katoensoort, als die in Georgia en Noord- en Zuid-Carolina wordt geteeld. Geen der andere, door hem bezochte streken, met uitzondering wellicht van het noorden der Goudkust, kwam hem voor zoo gunstig te zijn voor de teelt van deze soort katoen als Noord-Nigeria. Men verwacht, dat de voorzetting van den spoorweg-aanleg in Nigeria eene groote vermeerdering van de katoenproductie zal tengevolge hebben.

Er zijn ook schikkingen getroffen, om met den steun van het bestuur de katoencultuur in de noordelijke gewesten van de Goudkust te bevorderen. Er zijn zeer gunstige rapporten ingekomen, wat betreft de toekomst der cultuur in deze streken, waar nu reeds heel wat katoen verbouwd wordt, maar de ontwikkeling der cultuur wordt belemmerd door de gebrekkige verkeersmiddelen.

Ook uit Nyhassaland en Rhodesië luiden de berichten gunstig. Wat Nyassaland betreft, heeft de gouverneur de vereeniging gewezen op het nut der oprichting van een station voor het zuiveren der ruwe katoen te Port Herald. Hier worden door de inboorlingen reeds groote hoeveelheden katoen ter markt gebracht en de cultuur is er voor groote uitbreiding als volkscultuur vatbaar. De hoedanigheid van het in dit seizoen verkregen product is uitstekend, en de vereeniging betreurt het, voor het oogenblik niet over de noodige fondsen te kunnen beschikken voor de oprichting van het verlangde station.

In Rhodesië wordt voor de katoencultuur ook, vooral in het noord-westen, als volkscultuur eene goede toekomst verwacht. De daar thans gekochte katoen is van zeer goede hoedanigheid, en haalde onlangs te Liverpool een prijs van bijna 49 cent per engelsch pond.

De malaria in Engelsch-Indië.

Wij hebben er reeds op gewezen, dat in de laatste jaren millioenen en millioenen menschen in Engelsch-Indië om het leven zijn gekomen tengevolge van malaria.

Nu heeft den 12en dezer te Simla eene malaria-conferentie plaats gehad, waarbij veertig afgevaardigden de verschillende deelen van Indië vertegenwoordigden.

In zijne openingsrede verklaarde lord Minto, dat het doel der conferentie was eene levensquaestie te bespreken van zeer groot gewicht, ten opzichte waarvan de plaatselijke maatregelen meer kans zullen hebben met succes te worden bekroond, indien de algemeene beginselen om de malaria te bestrijden worden vastgelegd na ampele bespreking in eene vergadering van met plaatselijke kennis toegeruste lieden. Lord Minto voegde er aan toe, dat het wenschelijk was, ervaal eenzelfde veldtochtsplan te volgen en het met het oog op die wenschelijkheid was dat de conferentie was bijeengeroepen.

De malaria is geen nieuwe ziekte en de epidemie welke ten vorigen jare in de Vereenigde Provinciën uitbrak, heeft de publieke opinie op de hoogte gesteld van de omvangrijkheid der quaestie, welke het bestuur heeft te onderzoeken.

De door koortsen veroorzaakte sterfgevallen in Engelsch-Indië hebben, naar lord Minto opmerkte, in de laatste jaren een gemiddelde hoogte bereikt van 4½ millioen. Het vorige jaar was het sterftecijfer één millioen hooger dan het gemiddelde en dit excedent vindt zijn oorzaak in de malaria. Het is vreeselijk, wanneer men denkt aan het lijden van zoovelen en aan de economische nadeelen, die uit zulke toestanden voortvloeien. De geleerden verzekeren dat men het meerendeel der ziektegevallen kan voorkomen. De voornaamste vraag, die de conferentie heeft op te lossen, betreft dan ook het zoeken van eene methode van bestrijding, waardoor die verzekering zou worden bevestigd.

Kolonel Leslie van den geneeskundigen dienst in Engelsch-Indië zette hierna in een uitvoerig betoog uiteen, dat van de duizend sterfgevallen er ongeveer twintig aan gewone koorts moesten worden toegeschreven, maar dat het buitengewoon moeilijk was het aandeel van de malaria te bepalen. Kolonel Leslie besprak hierop de verschillende quaesties, die betrekking hebben op de vernietiging van muskieten en het toedienen van kinine. Men heeft reeds talrijke bewijzen voor de doeltreffendheid van het gebruik van geregelde dosis kinine als nagenoeg absoluut voorbehoedmiddel tegen malaria-infectie. Hij stelde daarom voor overal in Engelsch-Indië provinciale instellingen in het leven te roepen voor de verstrekking van kinine en commissiën in te stellen, belast met het onderzoek naar de oorzaken der sterfgevallen en naar de uitbreiding der door de malaria aangerichte verwoestingen. De leden dier commissiën zouden telken jare in het najaar te Simla bijeenkomen, om de quaestie te bespreken met de wetenschappelijke commissie voor Engelsch-Indië.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

Indische Begrooting.

Sedert eenige jaren geeft de Vereeniging Moederland en Koloniën korten tijd na het verschijnen van de Indische Begrooting eenige Aanteekeningen naar aanleiding van dit Regeeringsstuk in het licht, waarmede de Kamerleden bij de behandeling der begrooting hun voordeel kunnen doen desgewenscht. Een soort Voorloopig Verslag dus, met dit groote onderscheid echter, dat het „sommige, vele, of enkele leden" in het off. verslag vervangen is door namen van ter zake deskundigen, die, ieder op hun gebied, geacht mogen worden het behandelde onderwerp meester te zijn. Zoo zijn dan ook thans bedoelde Aanteekeningen op de Begrooting voor 1910 verschenen; ze bevatten het navolgende:

Voorwoord van het Bestuur. — Algemeene opmerkingen, door d. M. — Justitie, door Mr. F. C. Hekmeijer. — Financiën, door L. A. Martens. — Inlandsch onderwijs, door J. Habbema. — Eeredienst, door Ds. A. S. Carpentier Alting. — Landbouw, door het bestuur van de afd. Wageningen der Vereeniging Moederland en Koloniën. — Landbouw, door A. E. J. Bruinsma. — Burgerlijke Openbare Werken, door J. E. de Meijier. — De Leger-begrooting, door G. Nijpels. — Marine, door J. P. van Rossum.

Vragen van den Dag.

In de vragen van Nov. een tweetal artikelen, die de lezers van het Kol .Weekblad kunnen interesseeren. Mr. A. Neijtzell de Wilde geeft het slot zijner beschouwing over de staatsrechtelijke verhouding tusschen Kerk en Staat in Nederland en Ned.-Indië. Voorts een redaktioneel opstel over het eiland Nias en zijn bewoners, naar Th. C. Rappard, wiens uitvoerige en belangrijke studie over dat eiland in de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië tot grondslag diende.

Tijdschr. voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

Inhoud van de October-afl.: Vereeniging voor luchtvaart in Ned.-Indië. — Lucifersfabricatie. — De groote paarloester. — Desinfecteeren van woonkamers. — Het gebruik van gespannen glas. — Het plotseling verdwijnen van pijn. — Gal- of blaassteenen. — Waarom groeien wortelkiemen benedenwaarts en waarom groeien stengelkiemen naar boven? — Het gebruik van asbest. — Het schoonhouden van den aanplant bij de cultuur van Para-rubber. — Een verwaarloosde Britsch-Indische vezelplant (de Sida). En ten slotte een belangrijk artikel over Leprabestrijding in Ned.-Indië, samengesteld door het Bestuur der Vereeniging ter bestrijding van genoemde ziekte (J. D. Kayser, Pres., en Dr C. Ouwehand, Secr.)

De samenstellers betoogen o.m., dat een gedwongen isolatie van alle lepra-lijders in Ned.-Indië onuitvoerbaar is, het nut van zoo'n maatregel nog zeer problematisch, maar bovendien een niet gewettigde wreedheid. Hoewel zij van oordeel zijn, dat de ziekte onder bepaalde omstandigheden besmettelijk is, achten zij in het algemeen de besmettelijkheid niet groot, moeten erkennen omtrent de voorwaarden voor die besmetting nagenoeg niets te weten en komen mitsdien tot de volgende conclusie:

Het nemen van harde, meedoogenlooze maatregelen tegenover de ongelukkigen is niet gerechtvaardigd door onze kennis omtrent de wijze van besmetting der lepra, doch, met het oog op den ernst van de tijden, zoowel in het belang der aangetasten als om de verdere verbreiding tegen te gaan, alles gedaan worden wat kan geschieden zonder de lijders noodeloos te kwellen.

Weekblad voor Indië.

Behalve een artikel over een Nederlandsch-Indisch tooneel (met foto's), door L. H. Chrispijn, bevat No. 23 van het Weekblad voor Indië een aardig geïllustreerd opstel, getiteld: Een bezoek aan het Sultanaat Sembawa, dat het westelijk deel van het eiland Soembawa omvat met een oppervlakte van ongeveer

de provinciën Gelderland en Utrecht. Het aantal inwoners wordt geschat op circa 60 duizend personen. Voorts laat C. een ouden daeng in he. regentschap Oedjoeng LoE (Celebes) eenige sprookjes vertellen met betrekking op de in die streken veelvuldig voorkomende krokodillen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 43. De suikerindustrie in Ned.-Indië in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, door Mr. W. J. Ramaer. — Het drogen van hout in de tropen, door H. J. Kerbert. — De theorie der kleur van natuurlijke aardoliën, door Prof. van der Wielen — Officieele prijsopgave van Sumatra- en Borneo-tabak (oogsten 1908 en 1907). — Hevea-wortelschimmel. — Voorstellen tot wijziging van het reglement der Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam. — Petroleumindustrie in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika in 1908. — De Soekaboemische Landbouwvereeniging; verslag der vergadering van 20 September. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieële berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen. Enz.

Wereldkroniek.

In het Nr. van 23 Oct. het begin van een ruim geïllustreerd artikel over: Een tocht door Atjeh met de tram, waarop wij nader hopen terug te komen.

Verder is verschenen het

Verslag van den Sumatra-Staatsspoorweg, en van de Ombilinmijnen over 1908 (Batavia, Landsdrukkerij) en het

Verslag over 1908 der Opiumfabriek, uitgegeven door het Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië (Batavia, H. M. van Dorp & Co.)

* * *

Cholera in Ned.-Indië in 1864. *)

De cholera-epidemie, welke in het jaar 1864 van Maart tot December verschillende gewesten van den Ned. Oost-Indischen Archipel teisterde, deed zich het eerst voor in de residentie Bantam en wel in de kampongs Margaijarga en Hontar (district Tanara). Zij spreidde zich van hier in oostelijke richting over het grootste gedeelte van Java, alsmede over Madoera, Sumatra, Banka, Borneo en Celebes uit.

In de epidemie, welke van 1851 tot 1854 heerschte, werd een tegenovergesteld punt van uitgang, namelijk Celebes, waargenomen, vanwaar zich de ziekte verder in westelijke richting uitbreidde **).

Het is waarschijnlijk, dat de nu (in 1864 dus), geheerscht hebbende epidemie afkomstig is van Britsch-Indië, waar de ziekte in 1863 vrij sterk geheerscht heeft. Eene overbrenging van daar naar Bantam, speciaal de genoemde strandkampongs, laat zich, door de veelvuldige scheepvaart tusschen Bantam en Br.-Indië, gemakkelijk verklaren.

Niet voor het begin van Mei verspreidde zich de ziekte van Bantam uit over Tanggeran en Batavia. Spoedig vertoonde zij zich ook in de Preanger Regentschappen (20 Mei) en Onrust (22 Mei) en verspreidde zich nu met snelheid over een groot gedeelte der binnenlanden van Java en Madoera, alsmede over de kustplaatsen en opvolgend ook over de overige groote Soenda-eilanden uit.

De veelvuldige communicatie der binnenlanden met de hoofdplaatsen en de kustvaart gaven van deze spoedige verspreiding en uitbreiding der ziekte eene gereedelijke verklaring. Ook de verspreiding naar Sumatra, Banka, Borneo en Celebes had door stoffelijke overbrenging plaats door middel van personen, die van plaatsen kwamen, waar de ziekte heerschend was.

Den 27en Mei deden zich de eerste gevallen der ziekte te Semarang voor, waar zij de grootste uitbreiding erlangde en de meeste slachtoffers eischte. De Lampongs, slechts door de smalle straat Soenda van Bantam gescheiden, werden reeds den 5en Juni door de cholera bezocht. Den 9en Juni bereikte zij Soerabaja en omgeving. Den 15en Juli deden zich ziektegevallen voor in de Z.- en O.-afd. van Borneo, den 5en Sept. eerst in de Westerafdeeling. Het laatst vertoonde de cholera zich te Makassar (14 November), waar zij ook haar laatste slachtoffers maakte en eindigde. Waar in 1851 het uitgangspunt was geweest der epidemie, nam zij in 1864 een einde.

In het geheel werden 66.809 personen door cholera aangetast, van welke er 27.240 herstelden, en 39.569 overleden (58%).

Overal waar de ziekte zich vertoonde, werden door de plaatselijke besturen de noodige maatregelen genomen, om zoo mogelijk den verderen voortgang te stuiten. Aan de inlandsche bevolking werden, door middel der hoofden, de noodige inlichtingen gegeven en hygienische voorschriften kenbaar gemaakt, teneinde hen zooveel mogelijk voor de ziekte te behoeden. Het kan dan ook aan geen redelijken twijfel onderworpen worden, dat de gewone maatregelen en de volhardende ijver der geneesheeren, om overal en zooveel mogelijk hulp te verleenen, er krachtig toe hebben bijgedragen, niet alleen om het leven van menigen lijder te redden, maar ook om de verdere uitbreiding te voorkomen.

Hoewel in den regel wel kan worden aangenomen, dat eene ziekte als de cholera eene groote uitbreiding erlangt in wijken, waar onreinheid heerscht en de dicht opeengepakte woningen een behoorlijke ventilatie verhinderen, zoo is het niettemin waar dat afwijkingen van den regel ten dezen niet zeldzaam zijn, gelijk ook weder gedurende deze epidemie is gebleken. Zoo deden zich geen gevallen van cholera voor in het kleine, slecht gelegen Djatti-gesticht, alwaar bovendien de meeste kinderen, die er in opgenomen worden, tot de verwaarloosde behooren, terwijl daarentegen het, alle voordeelen aanbiedende Parapattan weezengesticht, zoowel wat ligging en ruimte aangaat, als met betrekking tot de meerdere gegoedheid der daarin opgenomen kinderen, menig cholerageval opleverde.

Ter hoofdplaats Batavia deed de cholera zich ook — gelijk thans helaas — danig gelden. De eerste gevallen vertoonden zich op den 9en Mei. Vele wijken hadden te lijden; de ziekte verspreidde zich bijna over de geheele oude stad en voorsteden. Van uit de stad breidde zij zich langs het Molenvliet opwaarts uit, waarbij vooral de kazerne der cavalerie vele slachtoffers eischte. In het midden der maand Juni had de epidemie hare grootste uitbreiding erlangd, om allengs weer af te nemen. Na den 10en September werden nog slechts eenige weinige, veelal doodelijk afloopende, sporadische gevallen waargenomen.

Met inbegrip van eenige weinigen, die in de stadsgestichten verpleegd werden, bedroeg het aantal lijders te Batavia 4474, van welke 1850 van het mannelijke, 1274 van het vrouwelijk geslacht en 1350 kinderen. Van hen overleden er 1671 (mannen 739, vrouwen 431, kinderen 501) en herstelden 2803.

Deze sprekende cijfers worden nog verre overtroffen door die van Oost-Java, waar de ziekte heviger heerschte, door welken invloed dan ook, dan in het westelijk deel van het eiland; en ook de sterfte was percentsgewijze beduidend grooter. Zoo werden bijv. in de stad Semarang niet minder dan 20057 personen aangetast, van wie er 14928 of ruim 75% overleden.

*) Enkele bijzonderheden ontleend aan het Verslag van den Chef van den geneeskundigen dienst Dr. A. E. Waszklewicz aan de Regeering (Geneesk. Tijdschr. van Ned.-Indië, jaarg. 1867). Na 1864 kwam de cholera slechts sporadisch, nu hier dan daar, voor in den Ind. Archipel.

**) Gelijk bekend vertoonde de thans zoo hevig te Batavia woedende ziekte zich eerst in Djambi en beweert men dat zij van daaruit naar Batavia zou zijn overgebracht; maar ook in andere deelen van Sumatra heeft zij zich geopenbaard (epidemisch te Palembang bijv.). (In de Javasche Courant van 1 Oct. j.l, wordt intusschen officieel medegedeeld, dat de cholera-epidemie te Djambi is geëindigd.)

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 6 Oct. '09.
De Locomotief idem.
De Sumatrapost t/m 8 Oct. '09.
Het Soer. Handelsblad t/m 5 Oct. '09.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 39.
De Ind. Mercuur No. 44.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 137.
Kort verslag verg. 2e Kamer S.-G.
De Javasche Courant No. 78 en 79.
De Sumatrabode t/m 5 Oct. '09.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 1 Oct. 1909. No. 78.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den chef der 3e afd. S.S. op Java M. H. Damme, den inspecteur van fin. J. J. Bekaar, den leeraar te Batavia Dr. P. Anema, den ass.-resident van Bandoeng G. L. H. Kruijsboom en den onderwijzer J. K. Röhner.

Ontslagen: op verzoek eervol de hoofdinspecteur der in- en uitvoerrechten N. H. van Maren, de onderwijzeres Mej. H. A. Heskes en de leerares te Batavia Mevr. D. Stibbe, geb. Ommen.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris Jhr. Mr. C. Laman Trip; van den Dir. van Fin. H. L. van Amstel; van den voorzitter van den landraad te Trenggalek Mr. J. G. van Hemert.

Ingetrokken: de benoeming van den controleur I. A. A. van der Ent tot ass.-resident van Berbek.

Benoemd: tot ass.-resident van Berbek F. Heezoo; tot tijdelijk adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen W. Fryling; tot predikant te Rembang P. S. Pats; tot lid van den gemeenteraad van Medan S. C. Knappert; tot secretaris der residentie Batavia J. van Gigch; van Djokjakarta J. E. van Gogh; bij de Alg. Rekenkamer: tot 2en commies E. F. Cretier en F. de Lannoy; tot 3en commies O. L. van Dijk, A. P. F. Engko, J. W. Wyatt en H. J. Kemper; tot id. van den landraad te Soerabaja Mas Bei Prawiro Adiredjo en Mas Bei Djojokoesomo; tot onderwijzer 3e kl. te Semarang F. G. Stein; tot id. 1e kl. te Poerworedjo J. B. Tj. Mulder; tot agent voor de afd. Magelang der Wees- en Boedelkamer te Semarang G. J. Lette.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedana van Pingit (Kedoe) Mas Djojosoedirdjo.

* * *

Uit de Javasche Courant van 5 Oct. 1909. No. 79.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een binnenlandsch verlof van twee maanden aan den gouverneur van Celebes A. J. baron Quarles de Quarles.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Bandoeng C. C. H. Leijfelt; de Inl. arts te Sawahloento, Raden Soengkomo; de onderwijzer te Menado, J. B. Siahaja; de ass.-resident J. G. H. F. Schuller tot Peursum; de adjunct-commies te Batavia W. Gol en de commies C. Heemskerk.

Benoemd: tot commies te Padang H. A. Coldenhoff; te Painan R. H. V. de Lannoy; te Semarang J. A. Smith.

Belast: met de waarneming der betrekking van leerares bij de H.B.S. te Batavia Mej. J. A. Binger; tot leeraar aldaar de 1e luit. C. van Teyn en de onderwijzer A. J. Koens; met het geven van onderwijs in de historie en methoden der zending J. K. H. de Roo van Alderwerelt.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Tjibinong Raden Soeria Nata Madenda; de ass.-wedono van Doko, Mas Sastrodimedjo; de wedana van Leuwiliang, Mas Sastra Prawira en van Belega (Madoera) Mas Wirio di Poetro.

Benoemd: tot wedana van Balega Raden Pandji Rono Negoro; tot controleur in de res. Batavia A. J. H. Eyken.

Geplaatst: in de res. Bali en Lombok, de asp.-contr. W. Groeneveldt; in de res. Menado, de id. M. Hamerster.

Overgeplaatst: naar Muntok de onderwijzer R. A. Schotman; naar Tjandi R. Smelt; naar Bandoeng, P. R. Huijben.

Werkzaam gesteld: als hulponderwijzeres te Soerakarta Mej. A. E. M. Waalewijn; te Batavia Mej. M. L. C. A. Hoogenstraaten.

Benoemd: tot 1en klerk te Pekalongan F. Slootman; te Grobogan A. W. Matheus.

Militair Departement.

Verleend: de rang van majoor der inf. aan Raden Toemenggoeng Poerbonegoro, commandant der troepen van Z. H. den Sultan van Djokjakarta.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der inf. J. A. W. Nepveu.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester de 2e id. A. C. Lantinga.

Overgeplaatst: naar Batavia de luit.-kolonel-intendant J. W. H. Roeder en J. van der Linden.

Geplaatst: te Batavia de majoor P. A. Mallinger, van gedetacheerd uit Nederland teruggekeerd.

Overgeplaatst: naar de Mentawei-eilanden de 1e luit. L. Deibe; naar Ceram de 1e luit. H. F. L. Kramer en de 2e id. J. J. H. Smeenk; bij het 14e bataljon de 2e luit. G. A. A. von Raesfeld Meijer; naar Semarang de 2e luit. L. J. Heil; bij het 7e bat. de 1e luit. J. H. A. Polak; naar Bandjermasin de kapitein A. J. Ensink.

Geplaatst: te Meester-Cornelis de 1e luit. C. van Teyn; te Malang de 2e luit. J. A. Legerstee; bij het 20e bat. de id. H. C. M. Morren; bij het 17e de 1e luit. W. Ruinen; te Tjimahi de onderluit. W. T. J. Wesselingh.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den gezaghebber bij de gouvernementsmarine D. C. Poorlman.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden.

	Contributie.
Mevr. C. H. C. Frackers-Heijligers, Amersf.	f 2.50
Heer D. Schulman, 1e Luit.-tit. I. L., Amst.	„ 3.—
„ M. J. Goudberg, Onderw. Suriname,	„ 1.50
„ Schreuel, Pastoor, Antwerpen,	„ 2.50

Heer H. A. Kooij, Kapt. Gen. Staf N.-I., Arnhem, f 3.—
L. Maurenbrecher, 1e Luit. Inf. I. L., Baarn „ 2.50
„ J. M. Loman, Ing. W. I., Bussum „ 9.50
Mej. J. C. Loman, „ „ 1.50
Heer Dr. F. Reisiger, Dir. off. v. gezondh. 1e kl., Breda „ 1.50
Mevr. C. J. Rijken geb. v. Harderwijk Deventer „ 1.50
Heer P. R. J. H. de Booij, Asp.-Contr. 'sHage „ 2.50
Mej. F. Bausch, onderwijzeres N.-I., „ „ 2.50
Heer Mr. Bucaille, Omg. Recht Suriname „ „ 2.50
„ C. W. van Oijen Mil. Arch. d. Gen. „ „ 1.50
„ M. H. Doornik, Contr. B.B., „ „ 2.50
„ L. P. Bredier de Praine, „ „ 2.50
„ P. C. Aarends, Contr. B.B., „ „ 1.50
„ H. J. G. Aars, Geg. O.-I. Ambt., „ „ 1.50
„ F. I. H. Bolsius Cand. Ind. Ambt., „ „ 1.50
„ H. C. Croes, „ „ 1.50
„ E. Rombouts, „ „ 2.50
„ B. v. Hengel, gep. Kapt. N.-I., „ „ 1.50
Mevr. Laura Elmensdorp geb. Staal „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Tirto Adisoerjo „ „ 1.50
Mej. Raden Aroen, „ „ 1.50
„ Fatima, „ „ 1.50
„ Mas Loro Ramelan, „ „ 1.50
Mevr. Mas Adjeng Poespowardojo, „ „ 1.50
„ Raden Neganten Goenawan, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Hendranningrat, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Tjitro Adiwinto, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Soetanandika, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Toemenggoeng Wira Tanoeningrat „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Arsad, „ „ 1.50
Mej. Raden Adjeng Soehito Tirto Koesomo „ „ 1.50
Mevr. Raden Ajoe Mangkoedimedjo, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Pringgo Winoto, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Poerbowinoto, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Tirto Adikoensomo, „ „ 1.50
„ Raden Ajoe Tirto Adisewojo, „ „ 1.50
Mevr. Raden Ajoe Tirto Atmodjo, 's-Hage „ 1.50
„ Raden Adjeng Kartodirdjo, „ „ 1.50
„ Raden Sitma Mariana, „ „ 1.50
„ S. N. Nohar Salina, „ „ 1.50
„ Mas Adjeng Wirjowigoto, „ „ 1.50
„ Soeda, „ „ 1.50
Mej. Mas Lorp Hasia Roja Amadjo, „ „ 1.50
Heer J. B. Rijke, Electricien, H. v. Holland, „ 1.50
„ R. L. J. Enthoven, Jur. doct., Leiden „ 2.—
„ H. W. Fischer, Maj. der Genie, „ „ 1.50
„ J. Hellemans, Veearts N.-I., Rotterdam, „ 2.50
„ L. W. Groeneveldt, Intend. der Paleizen, Soestdijk, „ 1.50
Mevr. Groeneveldt geb. Verschoor, „ „ 1.50
Heer C. R. Ruempol, Luit. Inf. O.-I. L. Tilb. „ 5.—
„ W. C. A. Doeve Cand.-Veeart Utrecht „ 1.50
„ N. Opdam, Vugt, „ 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur Verhulststraat 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

VACANT

VACANT.

No. 45. Donderdag 11 November 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. In aansluiting bij het medegedeelde in Het Koloniaal Weekblad, No. 19 van dit jaar, kan thans met vreugde worden bericht, dat in het Vereenigingslokaal der Indologen te Leiden op Donderdag 4 November 1909 een begin van uitvoering is gegeven aan het reeds besproken denkbeeld, om in deze universiteitsstad eene afzonderlijke tak der Vereeniging „Oost en West" op te richten onder de te Leiden studeerenden aan alle faculteiten.

Deze vereeniging zal zich verhouden tot ons Hoofdbestuur op den voet van de bestaande afdeelingen.

Een voorloopig bestuur van 3 leden is gevormd, dat — desverlangd — zich nog 2 leden kan toevoegen.

Eene commissie is benoemd tot het samenstellen van een Huishoudelijk Reglement.

Daarna zal men zich verder verstaan met ons Hoofdbestuur.

II. De bizonder fijne ligmat — met fraai opengewerkten rand en een in warme, Oostersche kleuren (oranje is daarbij het hoogst geplaatst) geborduurd afzonderlijk zijden dekstuk — door inlanders van het landschap Asahan vervaardigd, welke door onze vereeniging als vreugdeblijk ten geschenke is gegeven aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana, is, in overleg met de bevoegde autoriteit, op 8 November 1909 naar „Het Loo" verzonden.

III. Als vervolg op de aankondiging van de Buitengewone Hoofdbestuursvergadering en van de Buitengewone Algemeene Vergadering, voorkomende in het Weekblad van Donderdag 4 November 1909, No. 44, zij thans medegedeeld, dat die vergaderingen zullen plaats hebben in het gebouw „De Vereeniging", Willemstraat, 's Hage.

IV. Concept Notulen der Hoofdbestuursvergadering, gehouden te 's-Hage, Heulstraat 17, op Zaterdag 30 October 1909, des namiddags ten $2\frac{1}{2}$ ure.

Aanwezig zijn de heeren: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter; A. B. J. Prakken, onder-voorzitter; A. A. C. Harting, penningmeester; E. van Assen, secretaris, alsmede de leden, volgens presentielijst, n.l. de heeren: F. E. Luitjes, Nijmegen; J. C. van Reyn, Breda; Mevrouw van Oeveren—Van Schaik, Utrecht; T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn; Th. Almerood, Amsterdam; Mevrouw Ten Bosch-Bosscher, 's-Hage; J. H. Calmeyer, Apeldoorn; L. A. H. Lamie, Arnhem; Th. J. A. van Zijll de Jong, Zutfen; Prof. Mr. J. E. Heeres, Leiden.

Afwezig zijn de heeren: Mr. H. Smeenge, Amsterdam; Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, Rotterdam.

De Voorzitter opent de vergadering, welke, ingevolge al. 1, art. 7 van het Huishoudelijk Reglement is bijeengeroepen.

Hij heet den heer F. E. Luitjes als nieuw lid welkom en spreekt den wensch uit, dat de Vereeniging nog lang op zijn steun en zijne werkzaamheid zal mogen rekenen, vertrouwende dat hij de belangen der Vereeniging steeds naar vermogen zal bevorderen.

In de hoofdbestuursvergadering van 17 October 1909 is sub 1 aangenomen, dat, bij afwezen of ontstentenis van den secretaris, de penningmeester diens functiën waarneemt, en dat, bij ontstentenis of afwezen van dezen, gene als penningmeester fungeert.

Zulks geschiedde in verband met het voorschrift, vervat in art. 7, al. 2 van het Huish. Regl.

Deze regeling, in de praktijk voldoende, stelt de Voorzitter voor haar te behouden, waartegen bij de Vergadering geen bezwaar bestaat.

Vervolgens deelt de Voorzitter mede, dat de voorgeschreven opname van gelden en bezittingen der Vereeniging, ingevolge al. 3 art. 10 van het Huish. Reglement, en in verband met het besloten in de Hoofdbestuursvergadering van 17 October 1908 sub III, door hem persoonlijk heeft plaats gehad, en dat alles in orde is bevonden.

De agenda volgende, komt het eerst in behandeling:

I. het van den heer H. Ferguson te Curaçao ingekomen schrijven van 1 Augustus 1909, waarin verontschuldigingen worden aangeboden wegens het begaan verzuim, dat men van uit Curaçao, — ondanks onze vroegere bemoeienissen met de hoedenvlechterij, zonder ons ook maar eenigszins op de hoogte te houden van de aangenomen bemiddeling van het Uitvoerend Comité der Middenstandstentoonstelling te Amsterdam, — eenige Curaçaosche hoedenvlechtsters derwaarts had gezonden.

Wij gevoelden ons deswege gemankeerd.

Met de aangeboden verontschuldigingen wordt genoegen genomen.

De Voorzitter licht met een enkel woord toe de aan den heer J. J. Meyer toegekende verhooging van *f* 100 op *f* 250 's jaars, als van de Redactie-Commissie, die in het Koloniaal Weekblad de rubrieken „Wat de Inlander zegt", en „Wat de Chinees vertelt" behandelt en laat daarbij duidelijk uitkomen, dat die verhooging geboden wordt door de omstandigheden.

Hij vraagt goedkeuring op die handeling, alsmede, dat daaraan terugwerkende kracht zal worden verleend, daar de penningmeester, bij beschikking van het Dagelijksch Bestuur van 26 Juli 1909 sub 4, gemachtigd werd met die verhooging rekening te houden, te begin met het 2e halfjaar 1909.

Diezelfde goedkeuring wordt ook gevraagd voor de verhooging van de toelage aan den secretaris en den penningmeester, waarvan de uitbetaling is ingegaan met het tweede halfjaar 1909 krachtens voorloopige beschikking van het Dagelijksch Bestuur van 26 Juli 1909 sub VI

Beide handelingen worden door de Vergadering goedgekeurd.

III. Daarna leest de Voorzitter voor het bij het Dag. Bestuur ingekomen schrijven dd. 16 Juni 1909 van den Directeur der N. V. Electr. Drukkerij „Luctor et Emergo" alhier, waarin deze tot zijn leedwezen te kennen geeft, dat ons met de Vennootschap gesloten contract dd. 1 October 1907, in zake het drukken van Het Koloniaal Weekblad, na 1 Januari 1909 niet kan worden verlengd, daar de uitgaven de inkomsten overschrijden.

De Voorzitter licht dit schrijven nader toe. De Vergadering zal dus ten opzichte van den drukker van het Koloniaal Weekblad moeten beslissen.

De N. V. „Electrische drukkerij „Luctor et Emergo" vraagt voorloopig een bijslag van *f* 32.50 *), per blad, behalve de voordeelen, voortspruitende uit de plaatsing der advertenties.

Vele andere aanbiedingen werden ontvangen, waarvan de voorzitter een overzicht geeft; ook leest hij een pas ontvangen schrijven van de Apeldoornsche Drukkerij voor, welke wel genegen is Het Koloniaal Weekblad te drukken, doch vooraf nog eenige inlichtingen behoeft. Ten slotte deelt de Voorzitter eene door den penningmeester opgemaakte opgave mede van de baten der Vereeniging.

De besprekingen waartoe dit onderwerp aanleiding geeft en waarbij verschillende denkbeelden werden ontwikkeld, leidden er toe, dat de Voorzitter door de Vergadering gemachtigd werd om met de N.V. Electr. Drukkerij Luctor et Emergo in onderhandeling te treden, en voorloopig voor den tijd van zes maanden, onder nadere goedkeuring van de Algemeene Vergadering, eene overeenkomst te sluiten, daarbij rekening houdende met het besprokene, dat in hoofdzaak hierop neerkomt: dat Het Koloniaal Weekblad zoo mogelijk nog worde vereenvoudigd, opdat de kosten van uitgifte dalen en dan kan worden afgewacht, wat de toekomst brengen zal.

IV. Thans is aan de orde: herziening van art. 13 der Statuten, wat betreft de bijdrage der afdeelingen aan de kas van het Hoofdbestuur, in verband met het in het nummer van 16 September 1909 No. 37 van het Koloniaal Weekblad gericht schrijven aan de Afdeelingsbesturen, en waar-

*) Moet volgens den drukker f 37.50 zijn.

in verschillende denkbeelden in het belang van de versterking der geldmiddelen van het hoofdbestuur aan de hand werden gedaan. De ter zake ontvangen brieven worden ter tafel gebracht.

a. dd. 11 October 1909 No. 16 van de afdeeling 's-Gravenhage;

b. dd. 12 October 1909 van de afdeeling Zutfen;

c. dd. 31 October 1909 No. 11 van de afdeeling Leiden.

De besprekingen leidden er toe, dat zal worden gestemd over de navolgende voorstellen:

a. Van den Voorzitter:

1. Leden betalen een minimum contributie van f 1.50.

2. Zij, die minder dan f 2.50 betalen, ontvangen het Weekblad door bijbetaling van f 0.50.

3. Van de contributies wordt 1/3 in de kas van het Hoofdbestuur gestort.

b. Van Zutfen:

35% van alle contributies worden gestort in de Hoofdbestuurskas.

c. Van Amsterdam:

Minimum contributie van f 2.— en 1/3 van alle contributiën in de Hoofdbestuurskas.

d. Van den Haag:

f 0.75 per lid wordt afgedragen aan de Hoofdbestuurskas.

f 2.— wordt het minimum bedrag der contributie van de nieuw toegetreden leden.

e. Van Leiden:

f 1.— per lid wordt afgedragen aan het Hoofdbestuur in plaats van f 0.50 en onder zekere voorwaarden.

De uitslag der stemming is, dat het voorstel-Den Haag door het Hoofdbestuur op de a.s. buitengewone Algemeene Vergadering zal worden gebracht.

V. Deze wordt bepaald op Zaterdag 27 November 1909, te 's-Hage, des namiddags ten 2½ ure.

VI. De Voorzitter geeft eenige mededeelingen omtrent het opgerichte informatiebureau, de toekomstige werkzaamheid, de plaats gehad hebbende bemoeienissen van het Dag. Bestuur met de Regeering, de uitkomsten daarvan, en de wijze van verdeeling der toegestane Regeeringssubsidie zoodra die zal zijn uitgekeerd.

Tevens worden opgegeven de namen van den voorzitter, den secretaris en de leden der Commissie, waaraan de leiding van het informatiebureau is toevertrouwd, welke keuze door de Vergadering wordt bekrachtigd. (Zie Kol. Weekbl. 1909 No. 43).

VII. Voorts leest de Voorzitter een schrijven voor van de „Commissie tot bevordering der Inlandsche nijverheid, kunstnijverheid en huisvlijt", adviseerende om aan Zijne Excellentie den Minister van Koloniën te richten een adhaesie-adres op het rekest der Haarlemsche kunstnijverheidschool, dat de strekking heeft om enkele inlandsche kunstnijveren hier verder in hun vak te bekwamen, opdat deze daarna als voorgangers in Ned.-Indië kunnen worden te werk gesteld, alsmede bevattende het voorstel, om de Commissie met eenige daarin aangegeven personen uit te breiden.

De Vergadering vereenigt zich hiermede.

Het verzoek van de Afdeeling Leiden om toekenning van eene subsidie, groot f 50 voor de eventueel te houden tentoonstelling van kunstnijverheid, kan worden toegestaan.

Aan de afdeeling Nijmegen, die eene dergelijke subsidie wenscht, wordt verzocht alsnog ten deze een nader voorstel ter overweging in te willen dienen.

VIII. De Vergadering wordt thans op de hoogte gebracht van de plaats gehad hebbende bemoeiingen in zake leniging van den nood bij plaats gehad hebbende rampen in Indië.

Aan onzen correspondent te Batavia is eene kleine som ter beschikking gesteld, om, ingeval van plotseling onheil, dadelijk te kunnen handelen, terwijl ook verder het Dag. Bestuur in overleg met hem, het optreden der Vereeniging in deze regelt.

Na den oproep van den heer van Heuven, Contr. B.B. m. v., te 's-Hertogenbosch, om hulp voor de noodlijdenden tengevolge der rampen van Loemadjang en Kaliwoengoe, kon ruim f 1300 aan onzen vertegenwoordiger worden overgemaakt.

IX. Nadat de heer Th. Almerood zich bereid had verklaard om het Hoofdbestuur te zijner tijd in te lichten omtrent enkele aangelegenheden van de afdeeling Amsterdam, sluit de Voorzitter de vergadering.

De Secretaris,
E. VAN ASSEN.

IV. Ondergeteekende, secretaris van de „Commissie van raad en voorlichting omtrent de bekwaming voor en de vervulling van verschillende betrekkingen in Ned. Oost- en West-Indië", geeft bij deze aan belanghebbenden kennis, dat hij, met uitzondering van des Zondags, dagelijks, voorloopig van 10—12 uur voormiddags te spreken zal zijn in de Heulstraat 17, 2e verdieping.

J. L. v. GENNEP.

8e opgave der ingekomen giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang t/m den 4en October 1909.

Saldo 7e opgave f 1301.63½.
5 November, A. A., Nijmegen, f 2.50.
Totaal f 1304.13½.
Hiervan is bereids f 1000 naar Indië verzonden.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING, Penningm.

De tweede opiumconferentie.

Naar de New-York Herald uit Peking verneemt, kan het als zeker worden beschouwd, dat China het voorstel der Vereenigde Staten zal goedkeuren, tot het houden van de tweede opiumconferentie te 's-Gravenhage en het machtigen van zijn vertegenwoordigers te onderhandelen omtrent een internationaal verdrag tot onderdrukking van den opiumhandel.

Landbouwkundigen in N.-I.

Naar vermeldt wordt in de dagbladen, heeft zich het bestuur van het Ned. Instituut van Landbouwkundigen met eene memorie tot den heer H. J. Lovink, den nieuwbenoemden directeur van het Landbouwdepartement in Ned.-Indië, gewend, met het verzoek het daarheen te willen leiden: dat bij het organiseeren van den Staatsdienst ten behoeve van den landbouw in Ned.-Indië de werkkracht van landbouwkundigen in den zin der wet worde gebruik gemaakt dat de uitzending van zoodanige krachten periodiek zal worden gevraagd en dan tijdig in het vooruitzicht zal worden gesteld; dat daarbij het adspiranten-stelsel worde ingevoerd, opdat de jonge landbouwkundige in de gelegenheid gesteld worde zich voor de hem wachtende taak door specialiseering naar behooren voor te bereiden; dat, indien ook aan enkele andere landbouwkundigen met rijpe ervaring, opgedaan bij de cultuur, gelegenheid tot zoodanige wetenschappelijke specialiseering zou kunnen worden verschaft, van hunne hulp en ervaring, wellicht als leiders met veel succes partij te trekken ware. Het bestuur wijst ten slotte op het misverstand en de verwarring, welke ook in Indië nog steeds bestaat in betrekking tot den titel „Landbouwkundige", en vraagt er voor te willen waken, dat door het verleenen van de juiste titels aan hoogere en lagere ambtenaren verwarring vermeden wordt.

Het bestuur van het Instituut heeft zich op 29 October bij den heer Lovink om audiëntie begeven, ten einde zijn memorie te overhandigen en mondeling toe te lichten.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *Tijd, Maasbode, Huisgezin, Standaard* en *Rotterdammer* over de zendingspassus uit de Koloniale Memorie van Antwoord. — De *Standaard* over „dessascholen". — De heer F. Fokkens over hetzelfde onderwerp in de *Nederlander.*

Heel de pers staat vol beschouwingen over de zendingspassus in de Koloniale Memorie van Antwoord.

Bladen, die anders hoogstens een of twee maal per jaar iets over onze koloniën schrijven, raken nu niet uitgepraat over die veelbesproken zinsnede uit de Mem. van Antwoord.

Er zit dan ook een heerlijk kluifje politiek aan, zoodat alle lekkerbekken aan deze schotel smullen.

Zooals in dergelijke gevallen meer voorkomt, zien wij ook hier gebeuren: Wat de een „verstandige en nuchtere taal" noemt, is voor den ander verbijsterend en „verre van duidelijk."

Het spreekt van zelf, dat voor een niet-politiek aangelegd toeschouwer de waarheid in het midden ligt.

Vooral de roomsche bladen doen zeer ontsticht over de verklaring van den minister van koloniën.

Zoo schrijft de Tijd, die van den aanvang af al niet erg de Waal Malefijt-achtig geweest is:

„Wij willen de mondelinge behandeling der Begrooting afwachten, waarin deze woorden zeker zullen worden toegelicht en, naar wij vertrouwen, gerectificeerd.

„Met dit al is het waar, dat zij — zooals zij daar staan — de beginselverklaring bevatten, niet van een christelijk, maar van een liberaal Minister. Dit kàn niet bedoeld zijn!

„De heer De Waal Malefijt is nog zeer jong Minister en daardoor misschien geneigd nog te veel over te laten aan en te vertrouwen op zijn ambtenaren. De geciteerde passus moet het werk zijn van een liberaal denkend en voelend ambtenaar, die, toen hij die neerschreef, niet recht wakker was, althans aan de jongste Kabinetswijziging niet gedacht heeft. En de Minister zal, voor de Memorie de wereld inging, de fout van zijn ondergeschikte niet bespeurd hebben."

„Nog eens: wij vertrouwen vast, dat het mondeling debat alles zal terecht brengen."

Het blad betreurt, dat door deze opmerking opnieuw voedsel is gegeven aan de meening dat de heer De Waal Malefijt nog veel te leeren heeft, voor hij als een in alle deelen betrouwbaar minister kan worden aangemerkt.

* * *

De Maasbode zegt:

„Het conflict tusschen de Regeeringsverklaring en de koloniale en missionaire begrippen der gecoaliseerde Christelijke partijen is zoo verbijsterend dat (het blad) liever eerst het parlementair debat (wil) afwachten, om te zien, of er misschien rectificatie volgen zal, dan wel of de minister er in slagen zal, om zijn overigens zoo besliste en duidelijke woorden in bevredigenden zin toe te lichten."

* * *

Het Huisgezin merkt op:

„Indien wij een veronderstelling mochten wagen, dan zou het deze zijn, dat de ongelukkige passage voortspruit uit te groote schuchterheid van den minister.

„Hij wist, dat men in hem een tweeden Keuchenius zag, een drijver en dweper, en nu heeft hij, uit te ver gedreven vreesachtigheid, om te toonen, dat er met hem toch wel op te schieten viel en hij geen godsdienstoorlog in Indië wilde doen ontbranden, een woordenkeus gebezigd, welke zijn gedachten en bedoelingen zeer verre overschreed.

„Hij wilde de linkerzijde geruststellen, en nu heeft hij de rechterzijde ontstemd.

„De Tijd vertrouwt, dat de minister zal rectificeeren.

„Wij vertrouwen dit ook, maar jammer blijft, dat op dit punt rectificatie noodig is.

„In een beginselkwestie moest een minister zich niet vergissen."

* * *

Ook Dr. Kuyper is niet tevreden. In de Standaard zegt hij o.m.:

„De Koloniale Memorie van Antwoord is in het praeciseeren van het Christelijk karakter der Overheid niet bijster gelukkig geweest. Het toegelichte standpunt is niet geheel het onze.

„Toch wijte men dit niet aan den Minister. Hem kent men uit zijn verleden te goed, om niet te weten, hoe warm zijn hart voor de Christelijke belangen klopt. Doch zulk een stuk schrijft niet de Minister zelf. Dat doen goeddeels zijn ambtenaren voor hem, en hij revideert het. Zijn nu door die ambtenaren eenmaal uitdrukkingen en omschrijvingen gebezigd, die er even mee door kunnen, zonder juist ten volle zijn meening weer te geven, dan blijft er allicht iets staan, wat de minister, ware het stuk door hem zelf gesteld, geheel anders zou geformuleerd hebben."

* * *

De anti-revolutionaire Rotterdammer houdt den minister de hand boven het hoofd.

„Nieuw", zegt het blad, „is de lijn van Minister de Waal Malefijt niet.

Van protectie van het Mohamedanisme is geen sprake.

„De Minister wenscht alle beletselen weg te nemen, die aan de verkondiging van het Evangelie in den weg staan.

„Maar voorts ligt zijns inziens Zending drijven niet op den weg der Regeering, noch het steunen en bevorderen van de Zending om hare werkzaamheid als zoodanig.

„Alleen waar de zending zich niet op religieus, maar op sociaal gebied beweegt, wenscht Minister de Waal Malefijt dezen socialen arbeid van Regeeringswege te steunen."

* * *

De pers der linkerzijde daarentegen prijst den Minister over het algemeen wegens diens „gematigd en bezadigd" optreden, al kan zij natuurlijk niet nalaten met een zeker „Schadenfreude" te wijzen op de critiek, die Z.Ex. van zijn geestverwanten moet hooren. Van het excuus, door Standaard en Tijd voorgeschoven, n.l. dat de „liberale ambtenaren" de schuld van de ongelukkige passage zouden zijn, willen zij echter niets weten.

Zou het verschil in opvatting tusschen de heeren Idenburg en De Waal Malefijt, waarnaar alle bladen nu zoo ijverig zoeken, misschien niet hierin te vinden zijn, dat bij eerstgenoemde het Calvinistisch

temperament duidelijk sprak en op den voorgrond werd gesteld, terwijl daarvan bij laatstgenoemde ondanks beider eenheid van bedoeling en opvatting, zoo goed als niets te ontdekken viel?

* * *

De Standaard schrijft over „Dessa-scholen" o.m. het volgende:

„In de Desascholen wil men uitsluitend lezen, schrijven en rekenen doen onderwijzen, en voorts eenige verklaring geven van natuurverschijnselen. Een zeker niet overladen program, waarbij alleen de vraag rijst: of het zich genoegzaam aansluit aan den bestaanden toestand?

Paedagogische eisch van zulke scholen voor inlanders is, dat ze de bevolking sterken voor den strijd des levens op innerlijk en uitwendig gebied. Een onderwijs zonder rustpunt in de religie van het volk, en zonder practische beschouwing, zal daarom steeds voor een aanmerkelijk deel zijn doel missen. Kunnen lezen is op zichzelf in een taal met uiterst geringe literatuur voor de inlanders lang niet wat het lezen voor ons is; en te vreezen staat, dat ze voor een groot deel der bevolking het lezen, eer ze volwassen zijn, toch reeds weer vergeten. Practische kennis voor het bedrijf daarentegen blijft er vanzelf inzitten, omdat ze die kennis jaar in jaar uit toepassen, en hetzelfde geldt van de religieus-zedelijke opleiding.

Wel staat hiertegenover, dat laatstbedoelde opleiding een Mohamedaansch karakter zal dragen, te meer daar de Mohamedaansche godsdienstleeraar q.q. in den Desaraad zitting heeft. Doch hieraan is niet te ontkomen op een eiland, waar schier geheel de bevolking den Islam, zij 't ook zeer laks, is toegedaan.

Kwaad zien we hierin dan ook niet, mits het Gouvernement deze scholen niet van zich doe uitgaan, en haar het karakter van vrije scholen late, waaraan zij alleen, gelijk ten onzent, subsidie verleene op beding, dat ze onderwijzers gebruiken en zich aan de inspectie onderwerpen. Meer eischt de Regeering hier te lande van de vrije scholen niet, meer behoeft ze ook van de Desascholen niet te vorderen, en gelijk onze vrije scholen gerechtigd zijn, voorts aan het onderwijs een godsdienstig karakter te geven, late men dezelfde vrijheid ook aan de Desascholen toe.

Dat het Desahoofd met zijn bijstanders het initiatief neemt en de instandhouding er van mogelijk maakt, stempelt ze op zichzelf nog niet tot Overheidscholen, die van het Gouvernement uitgaan. De Desa draagt, evenals de Russische Mir, meer een sociaaloeconomisch, dan een Gouvernementeel karakter gelijk het Desahoofd dan ook meestal door de bevolking van de Desa gekozen wordt."

Van den heer F. Fokkens ontvingen wij een viertal artikelen door hem in de Nederlander geschreven. In deze serie artikelen komt de geachte schrijver op tegen hetgeen de Nieuwe Courant van zijn beschouwingen betreffende de „dessa-scholen", eveneens in de Nederlander geplaatst, — en in onze vorige kroniek aangeduid, — heeft gezegd. Ruimte te kort komende, om deze uitvoerige stukken in hun geheel over te nemen of zelfs maar te exerpeeren, volstaan wij met de conclusie te vermelden, waartoe de schrijver komt. Deze luidt:

„De Nieuwe Courant eindigt met de hoop uit te spreken, dat de voorstellen van den Minister onveranderd zullen worden aangenomen. Met het uitspreken van die hoop kan ik mij best vereenigen omdat ik overtuigd ben, dat de Minister uit eigen beweging zelf nog de door mij gewenschte verandering zal aanbrengen, wijl Z.Exc. tot de overtuiging zal zijn gekomen, dat een inspectie en toezicht van f 400000 's jaars te duur is voor den eenvoudigen opzet der zaak en beide aanvankelijk op heel wat goedkoopere wijze, en ten slotte zonder kosten zal kunnen plaats vinden op de manier, door mij aangegeven.

„Ook twijfel ik er niet aan, of de Minister zal de noodzakelijkheid inzien om de desascholen overal op Java binnen één à twee jaar op te richten, en niet geleidelijk, zoowel als de noodzakelijkheid, om de gegevens te doen verzamelen, die tot de kennis zullen leiden van hetgeen de kleine man aan het desaonderwijs betaalt.

Uit de O.-I. Mail.

De cholera.

Volgens de berichten, die de jongste mail ons bracht, was tegen half October j.l. het aantal dooden en lijders in observatie niet belangrijk toegenomen; uit de opgaven blijkt echter, dat de ziekte zich steeds meer naar Weltevreden verplaatst, en vooral in den omtrek van Pasar Baroe slachtoffers maakt.

De laatste officiëele opgave vermeldde 25 gevallen, waarvan 21 werden doodgevonden, 3 aan huis verpleegd en 1 in het stadsverband gebracht.

Hopelijk is het aantal sedert meer en meer afgenomen.

Voor de **slachtoffers van den ramp te Loemadjang** komen bij de Centrale Commissie te Batavia ruime giften in; wij zien onder de opgaven niet alleen vele schenkingen van f 100, maar zelfs meerdere van f 500 en duizend guldens. Het totaal bedrag was op 10 Oct. reeds: f 6.135.15.

Tot Hulp en Steun.

Voor de Cholera-commissie ontvingen de bladen echter slechts enkele kleine bijdragen, welke aan Dr. Ouwehand ter hand werden gesteld.

Werkstaking-bacil.

Uit Bandoeng werd aan de Javabode bericht: „Nu wij tot heden verschoond bleven van de cholera-bacil is echter de werkstaking naar hier overgebracht.

Daar zaten zij, onze inlandsche postloopers, bijeengehurkt voor den zij-ingang van het postkantoor, in plaats van, zooals gewoonlijk naar binnen te gaan.

Wat of dat beteekende, vroeg onze kantoorchef, die, hoe vriendelijk en hulpvaardig ook, voor luilakken en mopperaars onder zijn personeel allesbehalve gemakkelijk is.

En daar kwam het, de heeren vroegen één maand voorschot op traktement (de chef had hun uit goedheid ½ maand toegezegd) anders staakten zij.

Even de schout opgebeld en toen deze kwam vroeg hij de stakers of zij onmiddellijk aan het werk wilden gaan, anders zou ontslag en straf volgen.

„Eerst een maand voorschot", antwoordden de ethisch ontwikkelde bruine broeders.

„Vraag hen dan s.v.p. eens om de storting van de reeds geïnde strafporto's van de laatste dagen, per man ongeveer 2 à 3 gld.", zei toen de chef.

En wat bleek nu? De heeren hadden die reeds omgezet in stroop, koekjes en martjons ter eere van de vastenmaand en het a.s. Niewejaar.

„Dan allemaal mee naar de boei", bulderde onze schout, en met bleeke gezichten en angstige trekken op het gelaat schoven de stakers één voor één voorbij den chef en den schout het postkantoor binnen om het werk te hervatten.

Met een schrobbeering aan allen en ontslag van den belhamel eindigde deze strike.

Omtrent **het congres van Boedi Oetomo**, dat 11 Oct. te Djocdja geopend werd, lezen wij in alle Indische bladen uitvoerige verslagen, waaruit wij hier het een en ander overnemen:

De stemming was zeer kalm, daar de beide voorafgaande dagen in besloten bijeenkomsten van het bestuur de brandende kwesties werden behandeld. In verband met een toen genomen besluit, omvattende het voorschrift, dat alleen Javanen lid kunnen zijn, namen twee vooruitstrevende bestuursleden hun ontslag. Voor hunne plaatsen werden verkozen de regenten van Japara en Magelang.

Onder officieelen invloed wordt de beweging vermoedelijk in bezadigde richting gedreven, hetgeen tengevolge had, dat de bijeenkomst zeer kalm verliep.

De regent van Karanganjar opende met een korte toespraak de vergadering en deed mededeeling van de verandering in het bestuur. Hierna zet de secretaris uiteen, wat het hoofdbestuur en de afdeelingen gedurende het verslagjaar hebben verricht; met veel woorden zegt de spreker slechts heel weinig. Breedvoerig vertelt hij voorts, waarom de statuten niet vroeger aan de Regeering werden aangeboden, teneinde de vereeniging als rechtspersoon te zien erkend.

Evenals de andere spreker voert alsdan in het maleisch 't woord Moehamad Tahir, onderwijzer te Batavia. Deze vraagt in een geestige rede de moskeekassen aan Boedi Oetomo te geven. Voor het onderwijs zal men dan de Regeering om steun kunnen aanspreken.

Deze rede werd gevolgd door een interessante, humoristische toespraak van Karta Admadja, vertegenwoordiger van de afdeeling Poerwakarta, over de

plichten van Nederland jegens de bevolking der kolonien. De strekking van de zeer goede voordracht was: de vader (Nederland) is verplicht, in de behoeften van zijn kind (Indië) te voorzien. Daartegenover is het kind verplicht samen te werken met den vader, om diens bedoelingen tot hun recht te doen komen. Opsommende wat Nederland reeds gedaan heeft en verklarende, dat dit natuurlijk nog niet voldoende was, wekte spreker zijn gehoor op, om een anderen weg in te slaan, namelijk door tusschenkomst van Boedi Oetomo het kind met die vereeniging samen te doen werken. Dat de Javaan toone, waartoe hij in staat is en wat hij wil; dat hij met resultaten van een en ander kome tot Nederland om aldus zijn recht te onderschrijven op steun zijns vaders (warm applaus).

De djaksa van Sragen, hierna het woord vragende, zet het streven van de vereeniging uiteen, welk streven volgens hem dient neer te komen op het bevorderen van enkele moreele en economische deugden of belangen. Hij roerde de Javanen-kwestie niet aan. Er volgde geen debat. Alle sprekers muntten uit door hunne houding en voordracht; zij kregen applaus. Het logegebouw was vol.

De tweede congresavond (12 October) werd gepresideerd door den oud-arts Whadin; de regent van Karang-Anjer was vertrokken. De zaal was weer goed bezet met belangstellenden. De secretaris Awidjosewo leidde de kwestie van het orgaan in en het blijkt dat de inschrijving tot verkrijging van het kapitaal is mislukt. Hij zet alsdan het plan van het hoofdbestuur uiteen, dat neerkomt op een nieuwe poging om geld te krijgen, speciaal van inlandsche zijde. Misschien, zoo voerde hij aan, dat men, nu het doel van de vereeniging Boedi Oetomo door het tweede congres beter bekend is geworden, meer vertrouwen heeft en het geld gemakkelijker kan verkrijgen. Het plan blijft om zoo mogelijk een dagblad uit te geven in 't maleisch en in 't hollandsch met een hollandschen hoofdredacteur, ter zijde gestaan door een javaanschen mederedacteur. Het is uitgelekt, dat het hoofdbestuur in zake de aanstelling van een europeeschen hoofdredacteur geen besluit wenschte te nemen, het komt alles neer op uitstellen; men schijnt een slag om den arm te willen houden. De candidaatstelling van den heer Douwes Dekker is vrijwel van de baan.

De tweede spreker was Mas Soleiman, redacteur van de Taman Pawarta. Deze deelt mede een maatschappij gereed te hebben, die ook een nieuwsblad kan uitgeven. „Laat dit het officieel orgaan van de vereeniging worden", zoo bepleit hij, „dan hebben beide partijen daar voordeel bij en de zaak zal bovendien goed commercieel worden gedreven." Uit het denkbeeld, dat de krant dan enkel in 't maleisch zou verschijnen, ontspint zich een vrij levendig debat met den uitgever. Het hoofdbestuur verdedigt de hollandsche taal en uit de idee om dan zelf de redactie in handen te nemen. Bovendien, Soleiman had vroeger met dit plan voor den dag moeten komen, zegt het hoofdbestuur. Nu is het te laat en het besluit al genomen.

Hierna volgen een drietal weinig zeggende voordrachten, waarmede het congres wordt besloten.

Het onbeteekenend verloop van het congres duidt volgens sommige bladen op een aanmerkelijke luwing van de beweging.

Anderen daarentegen zeggen, dat niet dadelijk gedeeld behoeft te worden de hier en daar uitgesproken meening, dat het bestaan van Boedi Oetomo nu reeds gevaar loopt als gevolg eener verwording; zoolang de democratische grondbeginselen nog gehuldigd worden, kan rustig afgewacht worden wat in het komende vereenigingsjaar zal tot stand komen.

Telkens werd met nadruk op volksonderwijs als het eerst-noodige gewezen, in welk opzicht dus geen verandering is te bespeuren.

In het Soer. Handelsbl. wijdt Effègé eenige beschouwingen aan de beweging in Indië en zegt o.m.:

„Degenen die 't meeste belang hebben bij het welslagen van Boedi Oetomo, zijn de ontwikkelden, die na jarenlange studie veel hooger staande dan de hoogsten in het land tot de ontdekking komen dat zij naar buiten niets zijn, en in arren moede uitroepen: „waarvoor heb ik geleerd, ik ben nog minder dan een assistent-wedono, ik heb voor den eersten den besten proleet chapeau bas te spelen." Die ontnuchtering is hoogst pijnlijk en in edele verontwaardiging riepen de armen hun natie te hulp om recht en appreciatie van hetgeen door hen was gepraesteerd. De ongelukkigen! Ze begrepen in hun jeugdig doen niet, dat de natie hen niet helpen kan, dat die strijd ook in hun boezem gestreden wordt; tien sollicitanten voor één plaats en altijd die regentenzonen voorop. Ik vraag mij wel eens af: Wat hebben de intellectueelen bij de oprichting van hun bond verwacht? Steun bij de regenten? Maar lieve menschen, ge zijt hun natuurlijke tegenstanders, ge staat hun bij alles in den weg in hun streven om het evenwicht te bewaren in hun familietradities en de toekomst der familieleden. Steun bij het ontwikkelde deel der natie?

Natuurlijk zoudt ge dien hebben, wanneer zij voor hun opinie durfden uitkomen. Steun bij het Europeesche bestuur?

Zeker, uw streven werd sympathiek in de oogen van uw andere broeders, toen de publieke opinie door courantenberichten hoog opgaf van uw heerlijk doel, toen een spontaan meegevoelen van ons Europeanen in uw streven voor een andere opinie in onze samenleving geen plaats overliet. Doch of ge steun bij hen zult vinden? Ik heb er nog niet veel van gemerkt.

Steun bij de Nederlandsche natie? Ja, beste menschen, dien zult ge hebben, maar dan moet ge u tot haar wenden, dan moet ge uw wantrouwen van u afzetten, dan moet ge wat toeschietelijker zijn, en den blanda een blik gunnen in uw binnenste, hem uw zorgen toevertrouwen en niet altijd uw angstige oogen achterwaarts opheffen tot uw God, die u niet helpt, doch op den duur u vernietigt buiten zijn wil, door den loop der dingen, door den ijzeren dwang van de noodzakelijkheid, door de zucht naar zelfbehoud.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Naar de West mededeelde, bereikte het blad de klacht uit Nederland, dat belanghebbenden zich niet voldoende ingelicht achten omtrent de oorzaken der tot dusverre ondervonden teleurstellingen met de bacovencultuur.

Het blad geeft dan een overzicht van al wat tot die teleurstellingen — tusschen haakjes zij vermeld, dat de verschepingen in den laatsten tijd steeds meer dan 20000 bossen bedroegen — heeft geleid.

Eerst de vergissingen en tegenslagen bij den eersten aanplant, die wij bekend mogen onderstellen. Dan wijt het blad de geringe productie aan schade door bijen, door het omvallen en omwaaien van planten, en door ziekten.

Het verlies, door de bijen en door den wind aan de aanplantingen toegebracht, wordt door het blad op 5500 bossen 's weeks geschat.

Wat de ziekten aangaat is het inzonderheid de Panama-ziekte, die groote verwoestingen aanrichtte.

Het blad schreef hieromtrent het volgende:

„De Panama-ziekte daarentegen heeft zich, in weerwil van de daartegen genomen maatregelen, onrustbarend uitgebreid. Zij heerscht op nagenoeg alle plantages. Op enkele heeft zij blijkbaar de cultuur van de Gros Michel bacove ten doode gedoemd: Vriendsbeleid, Dordrecht, Jagtlust, de Morgenstond en la Liberté.

Het verlies, tot nu toe geleden door deze ziekte, blijkt het duidelijkst uit de volgende opgaaf: zonder de Panama-ziekte zou de oppervlakte, waaruit thans wordt geoogst, 200 H.A. grooter zijn.

De raad om planten, welke zijn aangetast door de Panama-ziekte, onmiddellijk te verwijderen wordt door de meeste ondernemingen trouw opgevolgd. De overtuiging wint echter veld, dat door deze bestrijding de verbreiding der ziekte niet te voorkomen is.

Natuurlijk heeft het proefstation een nauwgezet onderzoek ingesteld naar den aard der ziekte. Hierdoor is omtrent verschillende bijzonderheden licht verkregen, doch de juiste oorzaak is nog niet ontdekt. Geen bacterie of schimmel is gevonden. De indruk tot dusverre is, dat men te doen heeft met een besmettelijke ziekte. De besmetting — door een parasiet? — schijnt in den grond te blijven. Daarom vraagt men zich nu af, of het raadzaam is de plekken, waar zieke planten zijn uitgedolven, weder met Gros Michel te suppleeren? De meeningen zijn nog verdeeld op dit punt.

Waar men het volkomen over eens is, dat is de wenschelijkheid om een bacove-soort te zoeken, die onvatbaar is voor de Panama-ziekte.

De heer Williams heeft die wenschelijkheid reeds lang ingezien, en met een ijver, die niet genoeg gewaardeerd kan worden, in verschillende plaatsen van West-Indië gezocht naar andere variëteiten. Een vrij uitgebreid proefveld is voor rekening van de Fruit Company aangelegd.

Aan den heer Williams dankt men thans den invoer van een Congo-variëteit bacove, die aanleiding geeft tot de beste verwachtingen. Een 500-tal jonge planten daarvan zijn door de Fruit Company uitgedeeld aan verschillende plantages. Weldra worden weder eenige duizenden verwacht. Het Gouvernement heeft ook een zoo groot mogelijk aantal besteld, door bemiddeling der Fruit Co."

Het Surinaamsch Onderwijzersgenootschap heeft den 2en October j.l. eene algemeene vergadering gehouden, waarin het verslag over het afgeloopen jaar werd uitgebracht.

Daaruit blijkt, dat het verslagjaar eindigde met 138 gewone leden; in den loop van het jaar moesten 12 leden worden afgeschreven.

Het bestuur bestaat uit de heeren: R. Fabriek, voorzitter; P. Enuma, onder-voorzitter; J. H. Robles, 1e bibliothecaris; W. J. Hupsel, 2e bibliothecaris; J. Abarbanel, 1e secretaris; E. A. J. Themen, 2e secretaris, en A. A. Heckers, penningm.

Nu we het toch over de Surinaamsche onderwijzers hebben, zij hier melding gemaakt van een aardig incident.

Gouverneur Fock had zich bij den commissaris van politie beklaagd over de baldadigheid van schooljongens, die gewoon weg aan zijn rijtuig gingen hangen, en zich niet lieten wegjagen voor en aleer het rijtuig stil hield. De commissaris van politie schreef de schoolhoofden aan, en naar aanleiding daarvan ontving gouverneur Fock een schrijven van een dertigtal oudere leerlingen der Comenius-school, om hem te verzoeken hun eventueel schuldigen medescholieren hunne fout niet te zwaar aan te rekenen, en de verzekering te geven, dat zij er toe zouden medewerken om aan zulke baldadigheid een einde te maken.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Op aarde, zegt B. in de Pantjaran Warta, is er een groot gevaar, dat den mensch bedreigt, namelijk het opium. Dit belet allen vooruitgang, want het vernietigt het goede in den mensch, vermindert zijn werklust en wekt allerlei ondeugden in hem op. Al het goede wijkt voor het kwade.

Het moet ons daarom niet verwonderen, dat men in China alles in het werk stelt om het opiumgebruik tegen te gaan.

De strengste maatregelen zijn door de chineesche regeering genomen. Men heeft zelfs een conferentie belegd, waarbij afgevaardigden uit rijken in Europa en Amerika tegenwoordig waren. Men hoopt, dat binnen tien jaren in China geen opium meer zal zijn.

Dit bericht lezende, vervolgt schrijver, vroeg ik mij zelven af: of het Ned.-Ind. Gouvernement niet het voorbeeld van China zou willen volgen? Onze Regeering, die ontegenzeggelijk hare onderdanen lief heeft, zal dit wel willen doen.

Op dit oogenblik is de toestand diep treurig. Daarbij komt nog, dat de verkoop thans vanwege het Gouvernement geschiedt. Het opium heeft een groot debiet en brengt veel voordeel op. Zou het gouvernement van dit voordeel geen afstand willen doen? Het schijnt, alsof het juist om die winsten niet genegen is aan dien verkoop een einde te maken. Doch, vraagt schrijver, zijn die winsten uit een moreel oogpunt wel halal (= geoorloofd)?

Het bericht, dat de Regeering het opiumdebiet wil doen ophouden, heeft een ieder, die zijn ras gaarne ziet vooruitgaan, ten zeerste verblijd. Het is daarom zoo te bejammeren, dat 't nooit verder is gekomen dan tot dit bericht. Integendeel, het heeft er veel van, alsof men het wil logenstraffen, want instede dat het opiumdebiet vermindert, neemt de verkoop toe.

Vroeger werd er bijv. op het eiland Bali geen opium verkocht. Nu ontbiedt de Regeering mantri's en andere beambten uit Java, om door hen opium te doen debiteeren. Men stelt policiedienaren aan, om hen te beschermen. In plaats dus van den opiumverkoop te verbieden, neemt het Gouvernement dien zelf ter hand. Is dit niet voor ons, gewone Inlanders, die de Regeeringspolitiek niet begrijpen, om geheel van de wijs te geraken?

Er zijn schuivers, die beweren, dat het Gouvernementsopium niet zoo lekker is als het vroegere der chineesche pachters, waardoor de kans, om er aan te verslaven, geringer is.

Verder geeft schrijver een gesprek terug, dat hij met een der inlandsche ambtenaren van den dienst der opiumregie gevoerd heeft. Deze vertelde hem, hoe een regie-controleur hem zeide, dat het Gouvergement het debiet wilde doen ophouden, doch hem tegelijkertijd vroeg personen te zoeken, genegen om als mantri voor den opiumverkoop naar Sumatra te gaan: naar Padang, naar Deli enz.

Hij kan niet begrijpen, hoe men met ernst bedoelen kan den opiumverkoop te verminderen, als men op hetzelfde oogenblik verkoopplaatsen gaat openen in streken, waar nog geen opium verkocht wordt. Volgens dien regie-controleur zouden echter andere gedeelten van Nederlandsch-Indië voor den invoer van opium gesloten worden, terwijl dit ook in de streken, waar men nu de regie gaat invoeren, later zal plaats vinden, zoodat er binnen 20 jaren geen opiumverkoop meer in Nederlandsch-Indië zou zijn.

Tegenwoordig, zoo schrijft W. Tp. in de **Perniagaän**, wil in Ned.-Indië de inlander ook vooruit; dat ziet men duidelijk aan de door verschillende vereenigingen, die meer en meer worden opgericht, en de vele dagbladen en andere periodieken, die in den laatsten tijd zijn verschenen.

Onder die vereenigingen hebben alleen die der chineezen tot heden getoond, eenig nut te kunnen stichten. En dit komt, meent schrijver, omdat ook de hoofdmannen der chineezen zich bij hunne verbonden rasgenooten aansluiten; dat zij niet tegen moeite en evenmin tegen het geven van geld, zelfs van groote bedragen, opzien. Niet alleen is de rijke chinees zeer mild, maar ook de minder gegoeden zijn steeds bereid naar vermogen in de kosten ten bate van het algemeen bij te dragen. De mindere chinees betoont zijn Hoofd niet meer eerbied dan strikt noodig is, is ook niet bevreesd voor zijn meerdere. Ieder, die iets te zeggen heeft in het belang der vereeniging, durft dit voorbrengen, opdat het overwogen worde en aangenomen, als het werkelijk goed blijkt te zijn. Het gevolg hiervan is, dat niet licht iemand goede denkbeelden onder zich houdt. Maar wat wel het meest tot den bloei der vereenigingen heeft bijgedragen, is de groote eensgezindheid onder de chineezen. Zij zijn niet alleen in het goede, maar ook in het kwade solidair, dit getuigen hunne geheime genootschappen, wier leden werkelijk bereid zijn in het belang der voorgestane zaak hun leven te offeren.

Een groote deugd van de chineezen is ook, dat zij hunne beloften altijd getrouw plegen na te komen. Onder de chineesche hoofden, vervolgt schrijver, zijn er ook wel enkele, die op eerbiedsbetuigingen, op hormatbewijzen gesteld zijn, maar toch niet in die mate als de meeste hoofden der inboorlingen. Deze laatste zijn er zoo verzot op, dat zij iederen mindere, die daarin ook maar eenigszins te kort schiet, met een zuur gezicht aanzien.

Een inl. mindere, die zijne denkbeelden bij zijne superieuren tracht voor te brengen, wordt veelal slechts afgesnauwd en haalt zich diens toorn op den hals; hij wordt dan allicht huiverig, en houdt verder zijne denkbeelden maar voor zich. Zoo zijn er ook wel hooggeplaatsten, die goede ideeën hebben, doch deze niet openbaar willen maken, uit vrees dat ze een slechte uitwerking zullen hebben.

De vereenigingen der Inlandsche ambtenaren kunnen dan alleen tot bloei geraken, meent schrijver, wanneer de hooggeplaatsten onder hen meer met de minderen willen samenwerken.

Schrijver vertelt, hoe de afdeeling der vereeniging Boedi Oetomo op zijne woonplaats het voornemen had een particuliere school voor de minder gefortuneerde inboorlingen op te richten, waaraan een europeesche onderwijzer verbonden zoude worden. Alle leden stemden vóór dit denkbeeld, maar tot dusverre bestaat deze school nog niet, omdat de voorzitter, een inferieur ambtenaar, geen verdere stappen durft te doen, uit vrees, dat zijne superieuren hem zijn optreden euvel zullen duiden.

Daar deze niets van zich laten hooren, meent hij, dat zij de oprichting dier school niet goedkeuren. Als de wensch dier Afdeeling nu niet vervuld wordt zal men den leden natuurlijk verwijten, dat zij niets goeds tot stand kunnen brengen. De maandelijksche contributie wordt geregeld geïnd, maar wat met dit geld gedaan zal worden, weet schrijver niet.

Hij hoopt daarom, dat het den Almachtige moge behagen, in deze een invloed ten goede uit te oefenen op de hooggeplaatsten zijner woonplaats, opdat de daar bestaande Afdeeling van Boedi Oetomo er even nuttig zal kunnen werken als hare zusteren elders.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Over de positie der chineesche officieren laat de **Bintang Soerabaja** het volgende in een gefingeerden brief door een oom aan zijn neef schrijven: Gij zegt, dat men u gepolst heeft om luitenant uwer natie te worden, en nu vraagt ge mij om raad. Het ambt van chineesch officier is een eerebaantje; wanneer men dit naar behooren vervult, kan het zekerlijk tot heil van het algemeen strekken.

Maar de bekleedder van dat ambt moet goed beseffen, dat het niet alleen moet strekken om hem in de gelegenheid te stellen zich overal zonder reispas te mogen bewegen of hem een uitnoodiging te bezorgen tot de recepties in het Groote Huis (= de woning van den europeeschen bestuurder, een assistent-resident of resident), daar degene, die allen dergelijke dingen beoogt, een vloek voor zijne rasgenooten zou worden. De titularis moet trouw zijn aan het Gouvernement, maar hij moet nimmer vergeten, wat hij voor zijne rasgenooten moet doen, hoe hij allen moet steunen, die dit behoeven. Iemand die tot zulk een ambt verheven is, moet niet op alles, wat de grooten doen, ja en amen zeggen, hij moet den moed bezitten om zich te verzetten tegen welke bevelen ook, wanneer deze in strijd zijn met de belangen van zijne ondergeschikten.

Zijn arbeid zal natuurlijk met vele moeilijkheden gepaard gaan.

Wilt gij uw plicht doen, zoo vervolgt de briefschrijver, dan haalt ge u véél werk op den hals en zal het beroep, waarvan gij leven moet, er onder lijden. Wel is waar kunt ge dan zonder pas reizen en zult gij een uitnoodiging voor de receptie krijgen, maar dit vult uwe maag niet, als ge honger hebt, noch geeft 't u nieuwe kleeren in de plaats der oude, welke gij moet afleggen.

Vroeger, toen er nog maar weinig chineezen in Ned.-Indië waren en wij gemakkelijk geld verdienden, was het ambt wel der moeite waard, maar tegenwoordig, nu het ons lang niet gemakkelijk valt, om een behoorlijk middel van bestaan te vinden, ziet men iemand, die zijn betrekking verwaarloost om een eerebaantje te kunnen bekleeden, voor niet heelemaal wijs aan.

Doet gij daarentegen niet naar behooren uw plicht, dan begaat gij een groote zonde, want gij schendt uwe belofte. Het is ook niet gemakkelijk om zoo noodig met kracht tegen den wil van uwe superieuren te handelen. De meeste bestuurshoofden beschouwen de chineesche officieren als ledepoppen. Voor den vorm wordt naar hunne opinie gevraagd, maar eigenlijk geeft men er niets om.

De chineesche officieren weten dit dan ook zoo goed, dat zij zelfs nooit uit eigen beweging een voorstel van eenig belang zullen doen.

De hedendaagsche chineezen zijn echter niet dezelfde als van die vóór vijftig jaren. Thans willen zij niet langer beschouwd worden als kleine kinderen, die men met een ledepop tevreden kan stellen; zij verlangen een levend wezen, dat zich weren kan.

Vroeger namen zij genoegen met den eersten den besten, dien men hun tot Hoofd gaf, maar tegenwoordig willen zij slechts hèm als Hoofd erkennen, die inderdaad een hoofdman is, die zijne rasgenooten vooruitbrengen kan en wil.

Daarom, neef, indien gij niet in staat zijt, een onbezoldigd ambt met ijver en nauwgezetheid te vervullen, trouw te zijn aan het Gouvernement en aan uwe rasgenooten, niet durft uwe stem te doen hooren, overal waar zulks noodig is en niet een scherpe pen tot uwe beschikking hebt, moet ge de betrekking van luitenant uwer natie niet aanvaarden, opdat men van u niet zeggen kan, dat gij u met de veeren van een pauw tooit om die van de kraai te bedekken", zoo eindigt de brief.

Wie milddadig is, zegt Tan Goan Kiat in de **Ho Po**, zal alom bekend raken. Bijna iedereen wil gaarne bekend zijn, toch behoort de milddadigheid tot de zeldzaamheden. Maar milddadigheid kan ook verkeerd worden aangewend. Wanneer men bijv. iemand helpt met geld, die nog in staat is, om te werken en dit eenige malen herhaalt, zal hij in het geld vragen, alias bedelen, smaak krijgen en liever niet meer willen werken om in zijn levensonderhoud te voorzien. Dit is dus een valsche opvatting van milddadigheid.

Milddadig is volgens schrijver iemand, die steeds bereid is naar vermogen anderen te helpen, die werkelijk in moeilijkheden verkeeren. De gegoeden moeten weten, dat die milddadigheid een plicht is.

Aan schrijver werd de vraag gesteld: wie eerder geholpen zou moeten worden, een persoon, die zijn have en goed heeft verloren door een brand of door een overstrooming? Hij vermeent, dat laatstgenoemde eerder voor hulp in aanmerking komt, omdat deze behalve zijne bezittingen ook zijn aanplant verloren heeft en zijne bouwvelden geleden hebben. Daarom wekt hij dan ook zijne lezers op, om vooral aan de noodlijdenden van Loemadjang milddadig hulp te verleenen.

Van Vreemde Koloniën.

De alcohol in Nigeria.

Leuke luidjes, die Engelschen! Ze zijn humanitair, zoolang ze de gevolgen daarvan niet zelven behoeven te dragen.

Het opium, brrr! Vreeselijk! Het is waar, in Engelsch-Indië was een enquête ingesteld en nadat de commissie zoowat 150 geneeskundigen had gehoord, kwam zij tot de conclusie, dat het opium volstrekt niet zoo schadelijk was als algemeen werd aangenomen, ten minste rekening houdend met de mate van het verbruik.

Maar nauwelijks begon in China de schijnvertooning der opium-bestrijding, terwijl in de Vereenigde Staten en Canada, waar het verbruik van het heulsap op onrustbarende wijze toenam, ook maatregelen genomen werden tegen den opium-invoer, of men vergat in Engeland de uitkomsten der geheele in Engelsch-Indië gehouden enquête. Onmiddellijk, men liet er geen gras over groeien, werd besloten China te steunen in zijn strijd? tegen het opium — het was immers Engeland niet, dat voor die tegemoetkomende houding moest betalen.

Engelsch-Indië derft zooveel millioenen 's jaars door de beperkende bepalingen op den uitvoer van opium, zooveel millioenen, die het best gebruiken kon voor den strijd tegen malaria, pest en hongersnood. En de Engelsche regeering strijkt nog met de eer, dat zij zich zoo groote offers getroostte, om het opium-euvel in China te helpen bestrijden.

Hoe geheel anders, wanneer het het alcohol-verbruik in de Engelsche koloniën in West-Afrika betreft. Van den schadelijken invloed van den alcohol op inlandsche volkeren weet men nu al, door het voorbeeld van de Zuidzee-eilanders en van de Indianen, genoeg, om te begrijpen, dat de alcohol hoogst nadeelig moest werken op de inboorlingen. Daarbij kwam nog, dat van verschillende zijden werd verklaard, dat het ingevoerde spul gewoonweg met vergif gelijk stond, gemeene foesel en dergelijke waren, dachten de Engelsche handelaren, is nu juist voor die Afrikaantjes.

Protesten bleven niet uit van lieden, die nu eens niet alleen in den vreemde neusden, maar ook over eigen koloniaal bestuur hun oogen lieten gaan.

Jaren lang duurde het, voordat de Engelsche regeering daarop acht sloeg; het gold hier toch de belangen van Engelsche reeders, voor wie de alcohol het hoofdcontingent leverde voor de vrachten op de uitreis van Engelsche handelaars, die aan den alcohol-verkoop schatten verdienden.

Eindelijk moest toch wel iets gedaan worden. Een commissie van enquête werd naar West-Afrika gezonden, een verslag van hare bevindingen uitgebracht.

Men kan wel gissen, hoe die bevindingen waren. De alcohol, die in Nigeria werd ingevoerd, was van uitstekende qualiteit, had niet den minst schadelijken invloed op de inboorlingen. Van misbruiken onder de inboorlingen zoo goed als geen spoor. Enzoovoort. Een echt business-like rapport.

En de Times slaat in edele verontwaardiging de oogen ten hemel en vraagt zich af, hoe het mogelijk is, dat men zooveel schandelijks van den alcohol in West-Afrika heeft kunnen vertellen.

Het zaakje wordt natuurlijk op den ouden voet voortgezet, met dien verstande evenwel, dat men nu weder voor eenigen tijd gedekt is achter het rapport eener enquête-commissie.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

De Indische Gids.

Boeka opent de Nov.-afl. met een artikel: Indië weerbaar, een onderwerp, dat meer en meer op den voorgrond treedt, doch volgens dezen schrijver te veel bezien wordt van een militair standpunt. De Oosterling is — meent hij — afkeerig van het militaire beroep en vindt oorlogvoeren een ruw bedrijf. Het is niet gewenscht deze opvatting te wijzigen, „waarom het allerminst te betreuren zou zijn, indien de instelling van Inlandsche officieren weder spoedig met ruime schadeloosstelling aan de enkele Inlanders, welke hiervoor worden opgeleid, verdween." Niet door een aantrekkelijk maken voor den Inlander van het militaire beroep en evenmin door eene organisatie in den geest als voorgesteld door den heer Hering (Ind. Gids, Juli-afl.), zal voldoende partij te trekken zijn van de Inlandsche bevolking voor de verdediging van Indië tegen een aanval van buiten, maar door een weerbaar maken van haar, waar hare betrouwbaarheid zulks toelaat, ter verdediging van eigen bodem.

Dit zou moeten geschieden door het vormen eener weermacht, geheel los van het leger, en waarvan de deelnemers in vredestijd hunne gewone bezigheden verrichten, slechts wanneer zulks noodig is, zich vereenigend tot benden, gereed een guerilla-krijg te voeren. Boeka, dit denkbeeld verder uitwerkende, bepaalt zich daarbij tot Java en stelt voor het geheel vrijwillig zich vereenigen van een zeker aantal manschappen uit bepaalde desa's of kampongs, die zelf hun leider kiezen zonder eenigen dwang van het Gouvernement. Uit die leiders worden weer hoogere bevelhebbers gekozen; men vermijdt aan deze bevelvoerders benamingen te geven, eenigszins gelijkluidend met die, bij het leger gebruikt. Geweren moeten er alleen zooveel verstrekt worden als noodzakelijk is voor oefening; de overige behooren echter in voorraad te zijn onder de hoede van de militaire macht en niet te ver verwijderd van de streek, waarvoor zij bestemd zijn. De kosten van het personeel dezer weermacht zullen gering zijn, want de manschappen en desabevelhebbers behoeven slechts een zeer kleine vergoeding, mits men hun metalen knoopen geve met een gekroonde W,

of iets anders, wat in de oogen van den Inlander het pronken met deze knoopen aanlokkelijk maakt. De bewapening (waarbij ook een slag- of steekwapen), zal daarentegen groote uitgaven vorderen, waarom de aanschaffing slechts geleidelijk zal kunnen plaats vinden.

Aldus toegerust kon volgens Boeka de B. V. worden afgewacht, als men...... verzekerd was van de betrouwbaarheid der bevolking. Maar het is totaal onmogelijk vooraf vast te stellen — erkent de schrijver — hoe later de stemming der bevolking zal wezen, terwijl nog het feit, wie de aanvaller is, daarbij van groot gewicht moet geacht worden (zoo zal de stemming der Javanen tegenover de indringers geheel anders wezen, wanneer dit Turken, of wanneer dit Chineezen zijn). „Ook de Inlandsche pers geeft geene aanwijzing, waarnaar het Gouvernement zich kan richten, zoomin in deze zaak als in andere aangelegenheden, want vallen uit de pers in het Moederland de heerschende begrippen der bevolking op te maken, uit de Inlandsche pers valt slechts de meening gewaar te worden van een klein percentage der bevolking, zoodat de overgroote meerderheid van haar wel van geheel tegenovergesteld gevoelen kan zijn."

De toepassing van het door Boeka opgeworpen denkbeeld schijnt dus niet zoo maar voor de hand te liggen.

Overigens bevat de Ind. Gids het slot van Kol. W. C. Nieuwenhuijzen's opstel: De approviandeering van het Indische leger tegenover den inlandschen vijand van 1816—1840. — Goed recht voor den Inlander (1e gedeelte), door Mr. F. C. Hekmeijer. — Hirado en Desjima, door J. Habbema. (Onlangs (20 Sept. j.l.) was het 300 jaar geleden, dat de Hollanders tot den handel in Japan werden toegelaten en te Hirado een factorij werd gesticht en gesteld onder directie van een opperkoopman Jacques Specx. In dit feit vindt de schrijver gelegenheid in herinnering te brengen de belangwekkende geschiedenis van onze betrekkingen met Japan vóór het tijdstip, waarop dat land voor alle natiën werd opengesteld). — Een kinderziel (Indisch schetsje), door F. — Varia: De ethnographische verzameling der Kon. Mil. Academie, door V. Spat. — Overeenkomsten met Inl. vorsten in den O.-I. Archipel, enz. — Maandel. revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie: Het karakter van den inlander. — Nieuwe kaarten. — Maandel. bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

Tijdschr. van het Binnenl. Bestuur.

Inhoud der September-afl.: Landrente-metingen in de Preanger, door A. F. Velders. — Ontwerp-instructie voor Inlandsche ambtenaren (controle-mantris, demangs etc.) die veelvuldig aanraking hebben met de Inlandsche bevolking, door W. Keuchenius. — Hal pilihan kapala dessa dan reorganisatie policie, door S. S. Soerja Adi Ningrat. — Over wetenschappelijk grondonderzoek in verband met de nieuwe landrenteregeling voor Java en Madoera, door E. C. Jul. Mohr. — Hippologische verhandelingen. VI, door A. M. Vermast (vervolg).

De Macedoniër.

Het Nov.-nummer van De Macedoniër brengt het slot van de beschouwing van Ds. D. Bakker te Djokjakarta over Boedi Oetama en hare beteekenis voor de Christelijke Zending op Java, welke beschouwingen aldus kort kunnen worden samengevat. De Vereeniging Boedi Oetama heeft haar ontstaan te danken aan de begeerte naar hoogere ontwikkeling, die bij het Javaansche volk hoe langer hoe meer begint te ontwaken; deze begeerte, die samenhangt met de beweging der geesten, die wel aangeduid wordt als „de ontwaking van het Oosten", zal niet alleen economisch, politiek en sociaal, maar ook religieus 't Javaansche volksleven wijzigen. Hoewel deze beweging over 't algemeen milder gestemd is tegenover 't Christendom dan 't Mohammedanisme tot nu toe is geweest, leidt toch haar streven van Christus af.

De zending op Java heeft bij haar methode van arbeiden met deze verschijnselen rekening te houden door krachtig te arbeiden onder de hoogere standen; de oprichting van Europ. Christelijke scholen, zoomede de oprichting van Hospitia in de centra van het schoolwezen voor de inlandsche jongelingschap, meent de schrijver.

Voorts bevat dit Nr. wederom een opstel van Ds D. K. Wielenga, sedert jaren zendeling op Soemba, getiteld: Animisme en spiritisme; eene bijdrage tot den godsdienst der Soembaneezen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 44: De cultuur van den oliepalm, door F. K. van Iterson. — Kiemproeven met Heveazaden, door E. J. F. de Visch Eybergen. — Een nieuwe plaag voor de koffie. — Jocjasche Landhuurdersvereeniging. — De beteekenis van het Departement van Landbouw in Ned.-Indië. — De Junghuhn-herdenking. — De handel van Britsch-Indië in 1908/09. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Nieuwe Maatschappijen. — Financieële berichten en verslagen. Enz.

Nederl. Maatschappij der Letterkunde.

In de juist verschenen Bijlage tot de Handelingen der Nederl. Maatschappij der Letterkunde te Leiden, waarin opgenomen de levensberichten van afgestorven medeleden, bevindt zich een levensbeschrijving van Prof. Dr. A. C. Vreede, door Dr. A. E. J. Holwerda en een van Dr. B. F. Matthes, wiens naam onverbreekbaar met Zuid-Celebes is verbonden, door Dr. J. C. G. Jonker. Beider verdiensten op Indisch taalkundig gebied worden daarin op voortreffelijke wijze geschilderd.

Franz Junghuhn.

Biographische Beitrage zur 100. Wiederkehr seines Geburtstages gesammelt und bearbeitet von Max C. P. Schmidt. Mit 6 Abbildungen. Leipzig, Verlag der Dürr'schen Buchhandlung. 1909.

Een groote verdienste van dit boek is zeker, dat het verschenen is te rechter tijd, d.w.z. op het tijdstip der herdenking van den 100en geboortedag (26 October j.l.) van den grooten natuuronderzoeker Fr. W. Junghuhn. (Men weet, dat ook hier te lande een gedenkboek wordt uitgegeven, waarvan de verschijning maanden geleden reeds in uitzicht werd gesteld, doch dat in ieder geval nu veel te laat komt).

Het werk geeft in biographisch opzicht veel meer over Junghuhn dan bekend was uit Nederlandsche bronnen; voorts een tweetal onuitgegeven geschriften, nl.: „Meine Flucht nach Afrika" en „Die menschenfressenden Battaken", en eindelijk een aantal brieven van Junghuhn aan verschillende geleerden (o.a. Alexander von Humboldt) en van dezen weder aan Junghuhn.

Hinderlijk is het nu en dan, dat de schrijver niet voldoende vertrouwd blijkt met de Nederlandsche taal, hetgeen het duidelijkst uitkomt in de bibliographie van Junghuhn's geschriften (welke trouwens in het algemeen niet goed geslaagd moet worden genoemd en eigenlijk dien naam ternauwernood verdient). Zoo citeert de samensteller tot tweemaal toe (bl. 130 en 133) in plaats van Nederl. Kruidkundig Archief: Nederl. K o n i d k. Arch. Op bl. 129, in een noot, heet het: „Die Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap v o n K o n s t e n W e t e s c h a p p e n"; en even verder: „Doct. E. A. Fritze werd, te midden zijner werkzaamheden, aan de maatschappij ontrukt, voor hij nog de uitgave van dit werk, grootendeels onder zijne z o o g g e d r u k, mogt aanschouwen."

Maar afgezien hiervan is het werk van Prof. Schmidt van groote waarde en een blijvende herinnering aan de nagedachtenis van den beroemden Junghuhn.

Weekblad voor Indië.

No. 24 bevat: Een Nederlandsch-Indisch tooneel II, door L. H. Chrispijn. — De heer C. J. Bolle (met portret), door R. B. — Van Midden-Java (met foto), door Later. — Een uitstapje naar den Tangkoeban Prahoe (met photo's). — Tjoko (een Chineesch feest). — Ter wille van het kind (Indische schets), door Marie Knollaert (slot).

Ten slotte zij gewezen op een opstel in **Globus**, getiteld: Mittelalterlicher Feudalismus in Inner-Sumatra, von Max Moszkowski (die in 1907 Oost- en Centraal-Sumatra bereisde), en op de **Wereld-Kroniek** van 6 Nov. met een interessant artikel: In en om een suikerfabriek op Java (met vele afbeeldingen), door H. C.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 13 Oct. '09.
De Locomotief t/m 12 Oct. '09.
Het Soer. Handelsblad t/m 12 Oct. '09.
De Sumatrabode t/m 15 Oct. '09.
De Sumatrapost t/m 13 Oct. '09.
De Javasche Courant Nos. 80 en 81.
De Indische Mercuur No. 45.
Het Ned.-Ind. Effectenblad No. 40.
De Indische Gids, November-afl.
Berichten en Mededeelingen v/h Ned. Schoolmuseum, No. 16.
Bandera Wolanda No. 41.
Handelsberichten van het Min. v. Landb. No. 138.
Tijdschrift der Maatschappij v. Nijverheid, aflevering October '09.
Cultuurgids Nos. 16 en 17.
Archief v/d Suikerindustrie in N.-I. No. 9.
Bijblad tot idem Nos. 36 t/m 40.
Bulletin v/h Kol. Museum te Haarlem. Bamboe in Ned.-Indië, door J. A. Loeber Jr.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 8 Oct. 1909. No. 80.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan den raadsheer in het Hoogger. Mr. P. L. A. Collard.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk bij het Dep. v. Fin. C. Burgemeister; de verpleegster te Buitenzorg Mejuffr. G. H. M. Kramer.

Benoemd: tot directeur van de landsgevangenis te Glodok J. G. C. Gaster; te Soerabaja P. J. F. Ophof; tot adj.-dir. te Glodok A. Bangert; tot lid bij den gewestel. raad van Batavia Mr. J. H. de Sitter; tot commies te Batavia J. J. W. Pichel; bij de in- en uitvoerrechten: tot ambtenaar 4e kl. Ch. B. Steenkamp, F. H. Zitter, L. J. W. Grootenboer en J. W. Riekerk; bij den post- en telegr.-dienst: tot hoofdkantoorchef J. Ph. J. Cabri; tot kantoorchef 1e kl. F. A. Kommer; id. 2e kl. W. van Leeuwen en A. E. Dumas; tot commies 1e kl. K. F. L. Hagenaar en A. A. de Wolff.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedana van Boeloepesantren (Kedoe) Raden Joedopradjitno.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Tandjong Tiram (Asahan) Tho Seong Swee.

Tijdelijk werkzaam gesteld: als hulponderwijzeres Mevr. C. J. v. d. Dussen geb. Blankert, Mej. H. Meeuwtg, Mej. M. de Bruijn, Mevr. L. M. Veenkamp geb. Begemann, Mevr. J. E. Broekhuijzen, geb. Senstius, Mej. L. W. Kam, Mej. H. M. E. Bertsch en respectievelijk geplaatst te Pamekasan, Tjiandjoer, Pati, Probolinggo, Bangkalan, Sidoardjo en Djokjakarta; als onderwijzer 3e kl. W. D. Koot te Buitenzorg; als hulponderwijzeres Mevr. J. P. A. E. Ulfers geb. Krul van Stompwijk te Pasoeroean; Mevr. A. E. van der Plaats te Kediri.

Extra Bijvoegsel.

Maandrapport nopens den stand der voedingsmiddelen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Augustus 1909.

* * *

Uit de Javasche Courant van 12 Oct. 1909. No. 81.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den leeraar te Batavia D. van Hinloopen Labberton.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter bij de S.S. op Java J. H. Bakarbessy; de klerk te Djombang K. J. de Vos; de commies ter Alg. Secr. J. J. Pas; de klerk bij de S.S. op Java A. Groothuizen; de klerk te Toboali J. D. Sopakuwa en de klerk te Batavia Mej. C. R. de Burlet.

Benoemd: tot controleur B.B., C. C. L. Schippers; tot adsp.-contr. R. A. M. Mooij en W. Steinbuch.

Tijdelijk werkzaam gesteld: als hulponderwijzeres Mej. A. M. D. Wagner, Mej. L. J. M. Rudolph te Blitar en Mej. A. W. H. Rudolph te Batavia.

Benoemd: tot hulponderwijzeres te Batavia Mej. C. J. Nieuwenhuijsen; tot onderwijzer 3e kl. H. F. E. Selier te Batavia en J. A. Mulder te Indramajoe; bij het Dep. van Landbouw: tot opzichter A. J. H. W. Kawilarang; bij het boschwezen: tot opziener J. F. Ertzinger; tot leerling-opziener A. D. Hielckert.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol als militaire commandant der Wester-afdeeling van Borneo de luitenant-kol. der inf. W. H. de Lussanet de la Sablonière.

Benoemd: als zoodanig de majoor der inf., F. Schutt.

Bevorderd: tot majoor de kapitein der inf. J. C. H. Liefrinck; tot off. van gezondheid 1e kl. Dr. G. P. Utermöhlen; tot dirigeerend paardenarts W. van der Burg; tot militair paardenarts 1e kl. J. van Slooten.

Overgeplaatst: naar Bali de majoor S. L. Blok; naar het 11e bataljon de majoor H. J. van Bremen.

Geplaatst: bij het 1e bat. de kapitein L. F. de Kroon; bij het 12e de 2e luit. J. C. J. Bongers; te Semarang ce id. A. Slager.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de 2e luit. G. D. E. J. Hotz; naar het garnizoensbat. der Westerafd. van Borneo de 1e luit. C. P. Lenshoek; naar het rechterhalf 2e depot-bat. de 1e luit.-adj. A. Gleijsteen; bij het garnizoensbat. van Timor en Onderh. de kapitein B. H. Franssen Herderschee; de 1e luit. J. G. F. van Son, R. A. Kunst, F. H. Gude, en J. J. Barendsen; bij het 6e bat. de kap. J. H. R. van de Siepkamp en de 2e luit. J. E. Muring; naar Mr. Cornelis de 1e luit. A. A. van Nijnatten; naar het 13e bat. de kap. J. E. Romswinkel.

Geplaatst: te Batavia de 2e luit. der artillerie H. T. van Goor.

Gedetacheerd: naar Noord Nieuw-Guinea de kapitein der inf. A. Franssen Herderschee.

Overgeplaatst: naar Bandoeng de 1e luit. der inf. bij de opnemingsbrigade J. M. van Gils.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie.

Het in No. 44, dato 4 Nov. van het Koloniaal Weekblad voorkomend schrijven: „Indische kinderen in Nederland" van den heer Soetan Casajangan, geeft mij aanleiding om het volgende in het midden te brengen.

Reeds in een drietal No.'s van een der eerste jaargangen van het Koloniaal Weekblad schreef ik over „Het Indische kind in Nederland."

De „Psychologische beschouwingen over onze in de Tropen levende landgenooten" van Dr. J. H. F. Kohlbrugge, voorkbmende in de Tijdspiegel van Mei ll., deed mij in het Koloniaal Weekblad No. 19 van 13 Mei ll. omtrent het onderwerp o.a. schrijven:

„Hoe zonderling en averechts verkeerd bijna nog „steeds de begrippen omtrent dit (het Indische) kind „(helaas zelfs bij menig onderwijzer, wiens taak toch „in de eerste plaats zijn moet om elk aan zijne hoe- „de toevertrouwd kind te leeren kennen), ondanks „zoo menig Hollandsche familie 't als „Stutze" „graag „in huis" heeft.

„Het Indisch kind is anders dan het Holland- „sche kind, maar daarom mag niet — wat nog te „veel gebeurt — als regel gelden: dat het minderwaardig is, eene opvatting, die vrijwel op- „gesloten ligt o.a. in dat men een schouderophalen „geuit: „'t is ook een Indisch kind", wanneer het „soms in zijne verplichtingen te kort schiet, zon- „der zich specifiek anders te toonen dan het Hol- „landsche kind. Daarom, komt 't Indische kind in „een specifiek Hollandsch interieur, dan krijgt het „zoo licht iets gelatens, iets stijfs (want het Indi- „sche kind is zeer fijn van gevoel; telg van „warme „zuiderstranden" behoeft 't vaak meer warmte des „gemoeds dan de „blonde zoon van 't kil en hui- „verig Noorden"), waardoor het opvoeden zooveel „te moeielijker wordt en licht mislukken kan, doch „die schijnt er bij sommige „opvoeders" minder op „aan te komen, als er maar item zooveel in 't potje „komt, om 't eigen kinderen beter te geven.

„Dat dit laatste steeds op de credietzijde kome als „de balans van het Indisch kind wordt opgemaakt."

Zelf in Indië geboren, daar als genie-officier 18 jaren aan één stuk gediend hebbende op Java, Borneo's Zuid-, Oost- en Westkust, Celebes en Sumatra's Westkust, als gepens. majoor hier in Nederland mij steeds belast hebbende met de opvoeding van Indische kinderen, meen ik ook in het kapittel te mogen meespreken.

Op het gevaar af van op mij toegepast te zien het „chacun prêche pour sa paroisse", ben ik van oordeel, dat het Indisch kind voor zijne opvoeding niet 't allerminst ook kan worden toevertrouwd aan een oud-Indischen officier van een wetenschappelijk wapen, een ingenieur, in 't algemeen aan een veelzijdig ontwikkeld oud-Indischman.

Nogmaals, 't behoort thuis in eene beschaafde familie, die in Indië geweest is.

K. F. Caspersz.

Nijmegen, Nov. 1909.

* * *

Aan de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad te 's-Gravenhage.

Het zij mij vergund u beleefd te verzoeken, een plaatsje in het Kol. Weekblad beschikbaar te stellen voor bijgaand stukje.

De aanbieding geschiedt met medeweten en goedvinden van den Gouverneur van de Kon. Mil. Academie.

Hopende, dat de Redactie-Commissie termen zal kunnen vinden om mijn verzoek in gunstige overweging te nemen, verblijf ik onder aanbieding mijner beleefde groete,

Hoogachtend,

Uw dw. dien.,

C. Spat.

Koninklijke Militaire Academie.

Ethnographische Verzameling.

Reeds eenige jaren geleden werd door het Bestuur van de Kon. Mil. Academie gunstig beschikt op een voorstel omtrent het aanleggen van eene ethnographische verzameling, in het bijzonder ten dienste van het onderwijs in de land- en volkenkunde van Ned.-Indië.

Hoewel aan genoemde inrichting reeds sedert jaren verschillende collecties ten behoeve van het onderwijs zijn aangelegd — o.m. een verzameling van materialen, modellen van bouwwerken, specimina van hout- en van bamboeverbindingen, etc. voor het onderwijs in de geniewetenschappen — zoo ontbrak tot voor korten tijd eene afzonderlijke verzameling van ethnographica, welke van dienst kon zijn bij het onderwijs in de ethnographie; een verzameling, waaruit door aanschouwing, beter nog dan uit de boeken, van allerlei te leeren was omtrent het leven en bedrijf van de inlandsche bevolking van onzen archipel.

In dit opzicht is de Hoofdcursus te Kampen, dank zij den gep. kapitein H. F. van IJsseldijk, de Kon. Mil. Academie voor geweest; daar toch is men reeds sedert geruimen tijd in het bezit van een verzameling als boven bedoeld, welke zoo uitgebreid en volledig is, dat zij ten volle aan haar doel kan beantwoorden en inderdaad aanspraak kan maken op den naam van museum.

Aan de Kon. Mil. Academie werd eerst sedert de laatste jaren begonnen met het verzamelen van verschillende voorwerpen, welke in zulk een museum thuis behooren. Hun aantal is dan ook nog klein. Toch werd voornamelijk door de hulp van het Ned.-Ind. Gouvernement en die van het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, zooveel bijeen gebracht, dat het noodzakelijk is geworden een afzonderlijk lokaal voor de ve verzameling te bestemmen. Zoo is dan in September j.l. de „Ethnographische Verzameling van de Kon. Mil. Academie" officieel erkend, en in gebruik gesteld geworden. Een leerzaal, in dadelijke verbinding staande met dit lokaal, werd aangewezen voor het onderwijs in de land- en volkenkunde van Ned.-Indië.

Het ligt voor de hand, dat, waar deze verzameling werd aangelegd bij een inrichting van militair onderwijs, in de eerste plaats verschillende soorten van wapens zijn bijeengebracht. Deze zijn dan ook reeds thans in allerlei soorten voorhanden; andere voorwerpen en ethnographica daarentegen, zijn nog slechts schaarsch vertegenwoordigd.

Zeer te wenschen is het daarom, dat de verzameling spoedig wordt aangevuld, o.a. met kleeren en lijfstoebehoor, sieraden, huisraad en gereedschappen; met voorwerpen, betrekking hebbende op jacht en visscherij, op land-, tuin- en boschbouw; voortbrengselen, geheel of gedeeltelijk afgewerkt, van grondstoffen-, planten- en dierenrijk; voortbrengselen van kunst en nijverheid (snij- en graveerwerk; teeken- en schilderwerk; giet-, drijf-, filigraan-, damasceer- en inlegwerk; beeldhouwwerk, borduurwerk, tapa en batik); voorwerpen, welke dienst doen bij genees- en heelkunde, bij de uitoefening van den godsdienst, enz. enz.; en zulks niet van een enkelen volksstam, maar van verschillende stammen uit onderscheidene gedeelten van den archipel.

Ten einde nu de verzameling zoo spoedig doenlijk uit te breiden, zoodanig, dat zij geheel geschikt worde voor het doel met de instelling beoogd, wordt langs dezen weg en beroep gedaan op de hulpvaardigheid van allen, die in de gelegenheid zijn, haar te verrijken.

Wellicht zijn er personen onder de lezers van deze regelen, die een verzameling in particulier bezit hebben en genegen zijn een of ander van hunne collectie aan de Kon. Mil. Academie af te staan. Hunne hulp zal dankbaar worden aanvaard.

Hier worde in herinnering gebracht het Besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, dd. 19 December 1908, waarbij is goedgevonden en verstaan:

„Den Commandant van het Leger en Chef van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië te machtigen, om voorwerpen of verzamelingen, door personen in Nederlandsch-Indië, voor de ethnographische musea van de Koninklijke Militaire Academie en den Hoofdcursus in Nederland bestemd, op kosten van den Lande te doen in ontvangst nemen, zoo noodig nader te doen verpakken en naar hunne bestemming te zenden."

Voor eventeeele toezendingen kan men desverlangd steeds nader in overleg treden met het Bestuur van de K. M. A., of met ondergeteekende. Men gelieve te adresseeren aan de Ethnographische Verzameling van de Kon. Mil. Academie te Breda.

Het zal zeer op prijs worden gesteld, indien toegezonden voorwerpen voorzien zijn van een etiket, waarop vermelding van de plaats van herkomst en van den ter plaatse gebruikelijken naam.

Moge in de naaste toekomst blijken, dat het beroep niet tevergeefs is gedaan, en dat hetgeen voor den Hoofdcursus mogelijk is gebleken, ook voor de Kon. Mil. Academie is te bereiken.

C. Spat, *Leeraar K. M. A.*

Breda, October 1909.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het ss. „Tabanan", Commandant W. Bacchus, van Batavia 14 October 1909, te Marseille 5 November 1909.

Van Batavia naar Padang: Ch. J. d'Ancona, L. J. A. v. Haastert, Mej. N. van Ham en baboe, R. H. V. de Lannoy, W. Lehnhausen, Zuur.

Van Batavia naar Colombo: W. Cranswick Noad en echtgenoote.

Van Batavia naar Nederland: S. Alberda met echtgen. en 3 kinderen; C. J. Bollee; P. Buwalda; Mr. C. A. Derx; Mevr. J. R. van Gennep van Onselen; Mej. B. van Gennep; H. H. O. v. Hecking Colenbrander en echtgenoote; G. van Hinlopen, echtgenoote en kind; Mej. K. Dunlop; C. 't Hoen; Mevr. H. Jacometti—Hulstijn, J. W. Mac Donald, C. Mijer echtgenoote en 3 kinderen; Dr. A. Oosterbaan; C. Th. F. Thurkow; Mej. J. Thurkow; Mr. D. G. Wolbeek Muller; Mevr. Nyst, geb. Karthaus; Mej. M. H. van Balluseck, N. J. Bol, J. Burg en echtgen.; Mevr. D. Burger; N. R. Rengers; J. F. v. d. Hoeven en echtgen.; G. H. Kalshoven; J. Kuiper; G. de Lange; S. Logher; C. Ph. Mets; J. Mulder en kind; Mevr. C. A. Petit en kind; J. A. Rant; Familie Schenk; J. W. H. Schreurs, echtgen. en 2 kinderen; V. Snippenberg en echtgen.; H. van Son; E. J. G. Spanjaard, echtgen. en kind; W. S. Steenstra Toussaint, echtgenoote en 2 kinderen; R. Waat; F. A. Wijnmalen, echtgenoote en kind; M. C. Vijzelaar, echtgen. en 2 kinderen; J. C. Wolbergen en kind, alsmede minderen van land- en zeemacht en Gouv. Marine.

Van Padang naar Nederland: Dr. B. J. Kolthof; J. A. van Nieuwland, echtgenoote en 2 kinderen; W. A. Schaap; J. Mees; J. C. v. Blommestein; B. J. Hubenet; J. W. L. Stroeve; H. Waldorp, benevens minderen van de landmacht.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins der Nederlanden", gezagvoerder P. Koningstein, van West-Indië naar Amsterdam.

A. C. van Santen; W. Kerkholm; Th. Ormeling; W. v. d. Pieterman; A. van Wanrooyen; S. Ykema; J. Nauwland; J. van Praag; J. A. Heusken, echtg. en 2 kinderen.

Passagiers van het stoomschip „Kawi", gezagvoerder G. de Boer, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: C. van den Berg; H. D. Thung; Oei Dji San; E. Khouw; Mevrouw E. M. Wagner—de Meijier en 2 kinderen; M. Koole met echtgenoote en 4 kinderen; C. A. E. van Leeuwen met echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw C. van Leeuwen; W. A. Kamerling; A. Th. Schumann; Zuster C. W. Robbemond; Mejuffrouw F. H. C. Soesman; Mevrouw M. A. Rambaldo—Wienenberger en 1 kind; Joh. Kruym; M. Broos; K. M. Hes en echtgenoote; G. Stokking; Mevrouw M. van Velsen—Treffers en 1 kind; J. G. Schumann; J. H. Nebbeling; G. Corver; A. Scholten; A. de Boer; C. W. Kieboom; F. B. Egeter met echtgenoote en 3 kinderen; J. van de Kieft; C. J. van Bremen en echtgenoote; Jongejuffrouw D. Dibbets; J. Wilhelm en echtgenoote; H. A. Ruyter; W. J. J. Labbé; E. Romein; W. Schoen.

Naar Lissabon: Mejuffrouw M. Bijns.

Naar Marseille: A. J. van Beek.

Te Southampton schepen zich in: H. B. Carbin.

Naar Tanger: Miss Cecil Green; Miss Jennings; Miss F. M. Parkinson; Miss E. C. Betts.

Te Marseille zullen zich inschepen: W. J. Twiss; R. E. Wilkens en echtgenoote; H. J. Groeneveld met echtgenoote en 1 kind; B. A. Crul en echtgenoote; J. G. van Reyen en echtgenoote; Mejuffrouw C. de Quant; A. J. Haakma van Royen met echtgenoote en 1 kind; Jhr. J. F. van Benthem van den Berg; Mr. W. K. S. van Haastert met echtgenoote; Mevrouw Wed. L. E. C. Mounier—Dibbets; Mevrouw C. W. Siebers—van der Jagt; C. P. Siebers; Mejuffrouw E. H. C. Siebers; Mejuffrouw J. M. Siebers; E. Fels; P. J. Stok en echtgenoote; F. C. Brust; J. A. Gratama; J. A. Hoogenboezem; W. Staal; Mevrouw A. Ruijs—Jacometti; Th. A. M. Ruys; M. J. A. Verduyn Lunel met echtgenoote en 2 kinderen; J. J. van Hemert met echtgenoote en dochter; Mejuffrouw M. E. Duburg; Mevrouw E. S. van Roosendaal—Eland; A. Herberich; Mejuffrouw B. P. Hendrikse; Mevrouw Wed. G. Langenberg—Nieuwenhuissen; E. Sautter; H. J. Neising; W. A. Beyer; J. W. Schollig met echtgenoote en dochter; H. Beunders met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw D. Schaefer; W. Schoew.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.
Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur: J. WILDEMAN.

St. Nicolaasgebak.

Zeer fijn van smaak.

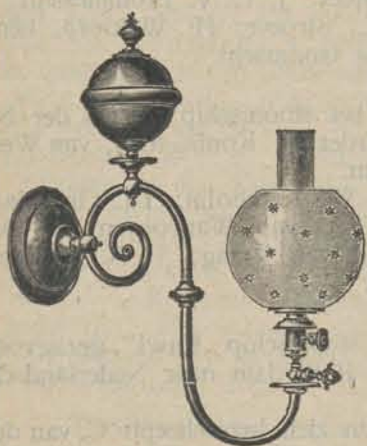
Electrische Bakkerij CARELS

PIET HEINSTRAAT 66 - TELEPHOON 6286 - NOORDEINDE 21

VACANT

VACANT

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

Gemeenteraadsverkiezing
in district III.

Met den meesten aandrang bevelen wij U aan WOENSDAG a.s. 17 November te gaan stemmen en Uw stem uit te brengen op

Mr. C. Th. v. Deventer,

oud-Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Het Bestuur der Vrijzinnig-Democratische Kiesvereeniging:

Mr. H. P. MARCHANT, *voorzitter.*
G. C. A. FABIUS, *onder-voorzitter.*
A. M. VAN EMBDEN, *secretaris.*
H. N. SCHUITEMA, *penningmeester.*
Mr. JOH. J. BELINEANTE.
W. BOUT Cz.
C. M. COELAND.
Mr. S. FRANZIE BERENSTEIN.
G. R. J. HAENTJENS DEKKER.
Mr. L. N. ROODENBURG.
Mr. J. WOLTERBEEK MULLER.

Het Comité van Actie in District III:

M. J. HOENCAMP, *voorzitter.*
E. DEEN, *secretaris.*
W. BOUT Czn.
NIC. PONS Nz.
A. v. d. HILST.

VACANT

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.
CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
Succes bijna altijd zeker.

EXPORT.

:: **WEEKBLAD** ::
TOT BEVORDERING DER BELANGEN VAN DEN NEDERLANDSCHEN EXPORT.

Abonnement per jaar:

Nederland . . . . . f 2.50.
Ned-Indië . . . . . f 3.50.

Proefnummers 25 cents.

Uitgave:
STEENMEIJER & Co.,
AMSTERDAM.

VACANT.

FIRMA OFFERHAUS & DE WAARD.

(Apoth. ass. N. W.)

Magazijn van Verband- en Ziekenverplegings-Artikelen.
BINNEN- EN BUITENLANDSCHE GENEESMIDDELEN ENZ.
DEPÔT VAN SUEZTHEE.
Geneeskrachtige Wateren & Eau de Colognes.
Copernicusplein 16 hoek Valkenboschlaan,
Telefoon 4353. **DEN HAAG.**
OBAT OOM JAN tegen verkoudheid.

No. 46. Donderdag 18 November 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat*.
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Na de aanbieding der door inlanders van het landschap Asahan vervaardigde mat aan de Koningin werd van Hare Majesteit de volgende telegrafische dankbetuiging ontvangen:

„Ik verzoek U aan de Vereeniging „Oost en „West" mijn warmen dank over te brengen. Ik „bewonder het schoone voortbrengsel van inland„sche kunstnijverheid, Mij heden geschonken, ten „zeerste, en waardeer hoogelijk de gevoelens van „aanhankelijkheid, waaraan door het schrijven van „het Hoofdbestuur en door de aanbieding van deze „fraai bewerkte mat uiting wordt gegeven.

(*w. g.*) **WILHELMINA.**

II. Ter beschikking van den Gouv.-Generaal van Nederlandsch-Indië kunnen worden gesteld onderwijzers, om te worden benoemd tot onderwijzer derde klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs daar te lande.

Voor inlichtingen en bijzonderheden wende men zich tot de afdeeling „Personeel" van het Departement van Koloniën.

III. **Aan belangstellenden wordt medegedeeld,** dat op het Informatiebureau onzer Vereeniging, den Haag Heulstraat 17, 2e Etage, ter inzage liggen de ontvangen opgaven van het „Algemeen Nederlandsch Plaatsingbureel" te Amsterdam, Singel 276, inhoudende vacatures van betrekkingen, zoowel voor dames als voor heeren.

Buitengewone Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags ten half twee ure, in het gebouw „De Vereeniging", Willemstraat te 's Hage.

Punten van behandeling:

Het bespreken van de onderwerpen, welke ter tafel zullen worden gebracht op de Buitengewone Algemeene Vergadering van denzelfden dag.

De notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering zijn te vinden in No. 45 van het Koloniaal Weekblad van dit jaar.

Buitengewone Algemeene Vergadering der leden van de Vereeniging „Oost en West", op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags half drie uur, in het gebouw „De Vereeniging", Willemstraat, 's Hage.

Punten van behandeling:

1. Mededeelingen met betrekking tot het Koloniaal Weekblad en voorstel tot beschikbaarstelling van fondsen voor kosten van drukken en verdere exploitatie.
2. Wijziging der Statuten in ondervolgenden zin:

a. Art. 5, 4e lid, te doen luiden:

Leden zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minstens *f*2.— wanneer zij in Nederland, van minstens *f*2.50, wanneer zij daarbuiten wonen, met dien verstande, dat zij, die op 1 December 1909 lid zijn, op *f*1.— of *f*1.50 's jaars, tot geen hoogere contributie verplicht zijn.

b. In art. 13, 1e lid, *f*0.50 te vervangen door *f*0.75.

3. Wijziging van het Huishoudelijk Reglement.

Van art. 1 te doen vervallen het laatste lid.

De aandacht der afdeelingen zij gevestigd op de artikelen 13 en 18 der statuten.

Verzocht wordt tijdig aan het Dag. Bestuur de namen te vermelden van hen, die als afgevaardigden ter vergadering komen en bij het afvaardigen van meer dan één persoon op te geven, wie namens de afdeeling zal stemmen.

De notulen der vorige vergadering zijn opgenomen in het Koloniaal Weekblad No. 29.

De Secretaris,
E. VAN ASSEN.

Buitengewone Algemeene Vergadering der afdeeling 's Gravenhage, op Dinsdag 23 Nov. 1909, ten 8 ure, te houden in zaal 4 van het Zuid-Hollandsch Koffiehuis.

Punten van behandeling:

1o. bespreking der door het Hoofdbestuur der Vereeniging O. en W. voorgestelde wijziging van de artikelen 5, 4e lid, en 13, 1e lid van de statuten der Vereeniging.

2o. het benoemen van twee afgevaardigden ter Algemeene Vergadering der Vereeniging Oost en West.

R. A. J. VAN DELDEN, *secr.*

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over „Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn",** door J. H. en H. B.
Prijs 1 ex. à *f*0.10.
Prijs 50 ex. à *f*2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*2.20, plus *f*0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.
Prijs ex. à *f*0.05.
Prijs 50 ex. à *f*2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*1.55 ,plus *f*0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, **bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop** (Stsbl 1909 No. 312). Prijs 1 ex. à *f* 0.15.

d. Het **Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1908 à *f* 0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java, door J. H. Eijken,** à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende de opleiding van militaire apothekers.

Voordrachten over Indië.

Evenals de beide vorige jaren zal het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap ook in dezen winter weder een reeks voordrachten doen geven, met betrekking tot Ned.-Indië. Men weet, hoezeer deze lezingen met lichtbeelden in den smaak zijn gevallen. De groote zaal in het Gebouw voor den Werkenden Stand op den Kloveniersburgwal te Amsterdam bleek altijd te klein voor het groot aantal belangstellenden.

Aan het slot van de voordracht in het vorig seizoen heeft dr H. F. R. Hubrecht, die samen met den heer J. Dudok van Heel namens het bestuur van het Genootschap ten deze de leiding voert, aan de toehoorders medegedeeld, dat de volgende voordrachten hoofdzakelijk zouden zijn gewijd aan de voornaamste cultures.

Die belofte wordt thans vervuld. Dr. A. van Bijlert, leeraar aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, heeft zich bereid verklaard in drie voordrachten te spreken over: den rijstbouw (30 November), suiker-cultuur en rietsuiker-fabricatie op Java (2 December), daarna over de tabaks-cultuur in Deli (8 Februari).

De heer Th. F. A. Delprat, die reeds de beide vorige jaren als spreker optrad, zal thans een voordracht houden over de petroleum-industrie (11 Januari), een onderwerp, dat reeds verleden jaar op het programma stond, maar toen achterwege moest blijven.

In het fraaie boekje, dat tevens als programma dient voor de aanstaande voordrachtenreeks, zijn ditmaal bij elk der aangegeven onderwerpen uitvoerige toelichtingen gegeven over de cultures, als een handleiding, welke voor de hoorders een blijvende en nuttige herinnering kan zijn.

Op de bekende gemakkelijke voorwaarden zijn de kaarten voor de voordrachten (ook abonnementskaarten voor de vier, geldig voor drie personen uit hetzelfde gezin) nu reeds verkrijgbaar aan de kiosken en bij de firma J. H. de Bussy op het Rokin te Amsterdam.

De Sint Nicolaas Uitstalling van „Boeatan".

Heulstraat 19, den Haag.

Als telken jare heeft „Boeatan" ook ditmaal, tegen den tijd, dat alle gezellige menschen inkoopen gaan doen voor het aanstaande Sint Nicolaas-feest, een bizondere uitstalling gemaakt van allerlei artikelen van Nederl. Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt, welke zich speciaal leenen tot feestgeschenken, niet alleen voor ruime, maar ook voor bescheiden beurzen. Er is een zéér groote keuze, te veel om hier alles op te noemen. Daarom roepen wij onzen lezers toe: *Komt en overtuigt u zelf!*

Maar wat vòòr dezen nog niet het geval was: er kwamen nu van buiten-af aanvragen om ook een Sint-Nicolaas-étalage van Boeatan-artikelen te mogen houden, zelfs van zoovele kanten tegelijk, dat hieraan, zoo kort voor den tijd, helaas niet in alle deelen voldaan kon worden. Toch zijn er nu te **Amsterdam** in de zaal van „De Distel", **hoek Heiligeweg, te Nijmegen** bij de firma **H. Smais, Markt 4,** en te **Breda** in de bekende kunstzaak **'t Woonhuis** van den heer M. LEFEL kleine tentoonstelling van Indische kunstnijverheidartikelen met verkoop, die, naar wij hopen, de aandacht zullen trekken. De leden der afdeeling van „Oost en West" in deze beide plaatsen hebben thans een mooie gelegenheid om van hunne belangstelling voor wat er in Ned.-Indië door kunstvaardige Inlanders gemaakt wordt, daadwerkelijk blijk te geven.

Ook de Afdeeling Utrecht maakt propaganda in deze richting.

Dit zijn verblijdende teekenen des tijds!

PERSKRONIEK.

INHOUD: De heer H. van Kol in het *Volk* over den aankoop door den staat van den spoorweg Batavia—Buitenzorg der *N. I. S.* — De heer C. de Vries in het *Algemeen Handelsblad* over de kosten betaling van het vlagvertoon in de Chineesche wateren. — Het *Algemeen Handelsblad* over de critiek door de *Standaard* op den heer de Waal Malefijt uitgeoefend. — De heer J. Z. van Dijk in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over het tweede congres der vereeniging *Boedi Oetomo.*

In *Het Volk* waarschuwt de heer H. van Kol tegen een lichtvaardige behandeling door de Kamer van het voorstel om voor meer dan elf millioen gulden den spoorweg Batavia—Buitenzorg van de N. I. S. te koopen. De heer v. Kol noemt de N. I. S. een „gunstelinge der regeering" en gaat in hare geschiedenis na, op welke wijze en hoe dikwijls deze indische spoorwegmaatschappij op allerlei manieren door de regeering ten nadeele van het publiek belang werd bevoordeeld. Zijn slotsom ten opzichte van het thans aan de orde gestelde wetsontwerp is deze:

„De boekwaarde van den spoorweg Batavia—Buitenzorg bedraagt niet meer dan ƒ4.180.000, waarvan (in duizendtallen) 3.167 voor weg en werken, 834 voor het rollend materiaal en 129 voor inventarisgoederen. De Regeering stelt nu voor uit te keeren 10.600 duizend gulden voor de lijn, 50 duizend voor den inventaris, of samen ƒ10.780.000, dat is ruim $2\frac{1}{2}$ maal de boekwaarde volgens de balans. Nu is deze misschien een gevolg van zware afschrijvingen, doch dan heeft men daardoor den Staat bij de uitkeeringen boven 5 procent winst, jaren lang, te kort gedaan. Voor verzwaring van den weg en verbetering van het rollend materiaal zijn nog eens 317 en 73 of ƒ390.000 noodig; de totale uitgave stijgt aldus tot ƒ11.170.000.

Een prijs van ƒ189.400 per Kilometer is hoog voor Java en dan nog wel voor een oorspronkelijk als lokaal-lijn gebouwde, feitelijk in de vlakte gelegen lijn. De aanlegkosten der Westerlijnen (grootendeels door bergland) bedragen per Kilometer niet meer dan gemiddeld ƒ89.500, en die der Oosterlijnen ƒ75.400 of 45 pCt. van de nu vastgestelde uitkeering per Kilometer lengte.

Dat de N. I. S. ditmaal toegehapt heeft, is verklaarbaar door het gevaar der Krawang-lijn, waardoor de bruto-ontvangsten daalden van ƒ1076 duizend als gemiddeld voor 1904/'06 tot ƒ740 duizend in 1907/'08, en de exploitatie-winst verminderde in dezelfde jaren van ƒ647 tot ƒ363 duizend, of met 44 pCt.

De netto-ontvangsten per Kilometer daalden van 1906 tot 1907 van ƒ831 tot ƒ6010.

Men hoede zich dus voor een lichtvaardige beslissing een gevaarlijk precedent te scheppen; want als tweede stap om de lengte-lijn over Java in handen van den Staat te brengen zal eerlang den spoorweg Semarang—Vorstenlanden moeten volgen en deze is bijna 4 maal langer en heeft een boekwaarde, zoodat die naar gelijken maatstaf enkele tientallen millioenen zou kosten?

Doch in elk geval dient een ernstig onderzoek naar een voordeeliger oplossing dezer kwestie vooraf te gaan, aan het voteeren eener vergoeding van millioenen aan deze sinds jaren op allerlei wijzen bevoorrechte spoorweg-maatschappij. En in hoeverre voor zulk een duren en weinig rendabelen aankoop, lettende op den toestand der Indische financiën, in 1910 het tijdstip gekomen is, behoort bij de beslissing der volksvertegenwoordiging niet minder gewicht in de schaal te werpen."

* * *

Het vlagvertoon door het nederlandsche escader in de chineesche en japansche wateren geeft den heer C. de Vries aanleiding om in het *Algemeen Handelsblad* de vraag te stellen: wie moet daarvan de kosten betalen, Indië of Nederland? Indië, zegt de minister in zijn Mem. v. Antwoord. Neen, beweert de heer de Vries: Indië en Nederland moeten ieder een gedeelte betalen.

„Al heeft de Regeering", zegt de schrijver, „in overleg en samenwerking met de volksvertegenwoordiging, de volkomen bevoegdheid om in alle opzichten over de besteding der Indische middelen te beschikken — is het dan wel met de politiek der zedelijke verplichtingen ten opzichte van Nederlandsch-Indië in overeenstemming, om, ter bestrijding van de bovengenoemde kosten, te putten uit de Indische geldmiddelen?

Bij reizen voor vlagvertoon is de vraag: welke belangen zijn bij die reizen betrokken?

Zijn dat Rijksbelangen — belangen van den Staat — welnu, dan moet de Staat ook de kosten der reizen betalen, evenals hij betaalt de kosten der consulaire en diplomatieke vertegenwoordiging.

Met de reis naar de Philippijnen, China en Japan is het geval iets anders. Bij die reis zijn behalve de belangen van den Staat, ook betrokken de meer bijzondere belangen van Nederlandsch-Indië. Het moet daarom billijk geacht worden, dat de kosten van die reis komen voor een gedeelte ten laste van de Staatsbegrooting, voor een ander deel ten laste van de begrooting voor Nederlandsch-Indië.

Het is bepaaldelijk te hopen, dat de Minister de wijze van verrekening van de hier beschouwde uitgaven nog eens nader in overweging zal willen nemen."

Wij hebben een sterk vermoeden, dat dit wel een vrome wensch van den schrijver zal blijven.

* * *

Men weet, dat minister de Waal Malefijt wegens den zendingspassus in de Memorie van Antwoord over de Indische Begrooting o.a. is aangevallen door *De Standaard*. Men weet ook, dat tegen dien aanval en tegen de suggestie om de aangevochten uiting maar aan een departementsambtenaar te wijten, de minister zich in 't openbaar debat beslist en duidelijk heeft verweerd.

„Is het nu niet opmerkelijk", schrijft het *Algemeen Handelsblad*, „dat, terwijl in alle Kamer-overzichten (voor zoover wij konden nagaan) over 's ministers begrootingsdebuut in min of meer waardeerende termen is geschreven, alleen het Kameroverzicht van *De Standaard* (overzicht-verslag, maar waarin dan toch herhaalde subjectieve opmerkingen worden gemaakt), aan elke appreciatie is gespeend? Geen woord van waardeering voor den man, die anders, als Kamerlid, zoo menig woord van lof kreeg. Ja, zelfs werd, in dat verslag, nog hier en daar achter de aanteekening „bijval" gevoegd: vooral bij links."

De ongelukkige minister, die het gewaagd had, zich van den driestarschrijver te emancipeeren, werd dus in het ongunstige licht geplaatst van paganistischen bijval.

Zoo behandelt *De Standaard* een trouwen partijgenoot, die driester durft te wezen dan een driestar."

* * *

Naar aanleiding van het tweede congres door de Vereeniging Boedi Oetomo onlangs te Djocja gehouden schrijft de heer J. Z. van Dijck uit Semarang (Tjandi) o.m. aan de *Nieuwe Rotterdamsche Cour.*:

„De totaalindruk van dit tweede congres is niet in overeenstemming met de verwachtingen, die wij bij de oprichting van Boedi Oetomo hadden. Wat er al in kleiner kring bereikt is door het oprichten van werkplaatsen, het ijveren tegen de karaktergebreken van den inlander, tegen verkwisting, spel en opium, dat alles betreft de middelen, niet het doel. Dat doel ligt verder, het is de ontwaking van het volksbewustzijn, de geestelijke emancipatie van het geheele Javaansche volk. Welke richting nu in het bestuur van Boedi Oetomo de overhand moge verkrijgen, men vleie zich niet met de gedachte, dat de beweging wel zoodanig zal kunnen geleid worden, dat ze ten slotte geheel verloopt. Daarvoor is zij een te weinig op zichzelf staand verschijnsel. Zij is integendeel een uitvloeisel van de geweldige strooming, die door heel het oosten gaat. Het getij begint te verloopen; men verzette de bakens eer het te laat is."

Uit de O.-I. Mail.

De cholera.

Gelukkig zijn volgens de berichten der jongste mail de cholera-gevallen te Batavia sterk verminderd. Er kwamen weinig sterfgevallen meer voor en in de hospitalen werden nog slechts enkelen verpleegd. Ook in Djambi is die ziekte aan de kust geweken, in het binnenland echter nog niet.

Naar aanleiding van de overdreven vrees, die, naar het schijnt, te Semarang en Soerabaja voor de cholera gekoesterd wordt en de buitengewone quarantaine-maatregelen, die men er wenscht te nemen, schrijft het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*:

„Het is onmannelijk, het is laf, mijne heeren van Semarang en Soerabaja, om zoo akelig benauwd voor je hachje te zijn. Maar enfin: ge kunt ook al niet helpen dat ge geen „leeuweneters" zijt, zooals de Perzen het noemen.

Wij bepleiten geene onverschilligheid. Niet zorgeloos behoort men te zijn: wèl onbezorgd.

Cholera wordt afdoende bestreden door zindelijkheid, niet door afsluiting. Zoo men medici tegen ons in het vuur brengt, die beweren — en voor ons part mogen bewijzen ook — dat eene afdoende quarantaine aan land- en zeezijde mogelijk is, en de ziekte tegenhoudt, daar wagen wij eene stoute stelling: eene cholera-epidemie als die te Batavia doet het sterftecijfer op den duur verminderen. Onder den druk der vrees en van het gevaar worden thans maatregelen van hygiëne genomen, waarin in gewone tijden — schande genoeg — niet wordt gedacht. De schrik werkt, ten deze, heilzaam.

Gijlieden daarginds kunt met ons voorbeeld Uw voordeel doen. Maakt Uwe smerige steden schoon: Zindelijkheid is beter dan Quarantaine. Licht mogelijk vallen er dan ook in het volgende jaar ten uwent eenige honderden of duizenden offers minder aan Malaria en Tyfus. Het komt ons nl. voor, dat die ziekten gevaarlijker zijn, wijl algemeener en met minder zorg bestreden, dan de gevreesde Cholera."

De te **Soerabaja heerschende koortsen** schijnen een kwaadaardig karakter te hebben. In het garnizoen,

onder de burgerij en in de kampongs trof men, volgens de Indische bladen, tal van koortslijders aan; kortom: de gezondheidstoestand was er alles behalve „bevredigend" te noemen.

De laatste rapporten aan den Resident uit Grissee en Sedajoe, waar de koortsen gevreesd hebben geheerscht, — in laatstgenoemde afdeeling zelfs vreeselijk, waarvan een paar Europeanen zich hebben overtuigd, o.a. in de desa's onder Sedajoe Lawas, — luiden nu iets gunstiger.

In het naburige Malang moet het met den gezondheidstoestand allertreurigst zijn gesteld. Er zouden daar behalve koortsen ook tal van gevallen van buikziekte met doodelijken afloop voorkomen. Een der Maleische bladen zegt zelfs, dat er in den laatsten tijd de Inlanders daar als ratten sterven."

Staatszorg ter bestrijding van het pauperisme.

Naar *De Javabode* verneemt is door de Regeering, in overeenstemming met het reeds eerder aangenomen beginsel om de armenzorg zooveel mogelijk over te laten aan het particulier initiatief, afgezien van het geruimen tijd in behandeling geweest zijnd denkbeeld om dakelooze en verwaarloosde kinderen op staatskosten te verplegen. Daarentegen zullen wellicht maatregelen worden genomen in het belang van jeugdige misdadigers, die, krachtens een vonnis van den rechter, in een verbeterhuis moeten worden opgenomen. Voor kinderen van europeesche afkomst bestaat slechts eene inrichting, nl. die, waarvan de bekende heer Joh. Van der Steur, directeur-generaal-secretaris is, van de Vereeniging tot bevordering van christelijk leven en onderling hulpbetoon te Magelang. Daarentegen zouden inlandsche minderjarige kinderen zijn onder te brengen in de Witte-Kruiskolonie te Salatiga, onder directie van den heer A. Th. J. van Emmerik of van het Leger des Heils. Met het opperbestuur is in overleg getreden omtrent de wijze, waarop aan het denkbeeld, indien dit bijval vindt, uitvoering zal zijn te geven.

Na 6 jaren dienst.

Van verschillende zijden is aan de redactie der *Javabode* gevraagd, hoe het wel met het, vroeger in in uitzicht gestelde, plan staat, om aan ambtenaren en officieren na 6-jarigen dienst aanspraak op verlof naar Europa toe te kennen.

Naar zij verneemt is de kans, dat ter zake spoedig een definitieve beslissing zou zijn te wachten niet zoo heel groot, aangezien de stukken, bevattende de betrekkelijke voorstellen der indische Regeering, eerst dezer dagen van uit Buitenzorg naar den Haag zijn verzonden.

Iets Nieuws.

„Aan het personeel van de Algemeene Secretarie te Buitenzorg, — naar de *Preangerbode* meedeelt — is een circulaire toegezonden, waarbij op last van den nieuwen algemeenen secretaris bekend wordt gemaakt, dat het voortaan allen, zonder aanziens des persoons, verboden is om Zondags „binnen" te komen, onverschillig of er spoedeischende zaken zijn af te doen of niet. En om te voorkomen, dat er toch ambitieuzen zullen zijn, die de Zondagsrust willen misbruiken ten behoeve van de gemeenschap, zullen de sleutels, die tot dusver gewoonlijk bij den waker in berusting waren, in 't vervolg op Zondag bij den archivaris in bewaring zijn, die de uitdrukkelijke last bekomen heeft ze niet af te geven vóór Maandagmorgen.

De wachten, die sinds menschenheugenis werden uitgeschreven om dringende aangelegenheden terstond in behandeling te nemen, zijn eveneens afgeschaft.

De heer Staal begint al goed, besluit het blad."

Een belangrijke opdracht.

De regeering heeft den kapitein Gooszen opgedragen om zich naar Nederland te begeven, ten einde in staat te worden gesteld zijn denkbeelden omtrent een verdeelbaar bergkanon en een eenheidsprojectiel nader uit te werken.

Kapitein Gooszen is met de Vondel scheep gegaan naar Europa. En in het leger zal men ongetwijfeld met belangstelling kennis nemen van hetgeen door dezen kampioen voor een eigen geschutsoort verder zal worden bereikt.

Maar, vraagt het *Bat. Nieuwsblad*, wat moet er met het pas aangeschafte geschut gebeuren, als het Gooszen-kanon nu werkelijk zooveel superieure eigenschappen blijkt te hebben, dat aanschaffing daarvan een gebiedende eisch wordt?

Een Gouvernements-Bedrijf.

In het begin van dit jaar is, na een welgeslaagde proef, die te Batavia was genomen om copra langs kunstmatigen weg te drogen, te Karanganjar van gouvernementswege een copra-drooghuis opgericht, dat onder direct toezicht werd gesteld van den bekwamen en voortvarenden regent van Karanganjar.

Uit de oprichting van dit drooghuis bleek, dat de pogingen van de regeering om een goede bereiding van copra in de hand te werken ernstig gemeend waren, welke pogingen door allen, die geïnteresseerd zijn bij copra, dus speciaal door de fabrikanten van eetbaar vet uit cocosolie, gewaardeerd zullen zijn.

Nu reeds eenige zendingen gouvernementscopra uit het drooghuis in Nederland ter markt zijn gebracht, kan al wel een voorloopige meening worden uitgesproken over de finantieele resultaten van het bedrijf.

Welnu, tot nog toe is gebleken, — deelt de *Preangerbode* mede, — dat, als met prima kwaliteit klapper gewerkt wordt, de kosten van de droogovens en het etablissement, enz., buiten rekening worden gelaten, er een verlies geleden wordt van 90 cts. per picol uitgeleverd gewicht......

Aan de verwachtingen is dus niet beantwoord. Want de regeering is eerst tot het oprichten van het drooghuis overgegaan, toen zij de overtuiging had gekregen, dat het kunstmatig gedroogde product meer opleveren zou, dan de gewone Java-copra, en die overtuiging was gegrond op de beoordeeling van de proefzendingen van 1907.

Blijkt nu ook later geen premie voor de betere bereiding te verkrijgen, dan is de proef mislukt, is het geld vergeefs uitgegeven en is aangetoond, dat de verbetering van de kwaliteit langs kunstmatigen weg voor Indië in de praktijk niet uitvoerbaar is.

Toch is men nog te Karanganjar voortgegaan met de verbetering van de kwaliteit der copra, en ook dat product is naar Holland opgezonden. Maar bedingt ook dit geen behoorlijk hoogeren prijs boven dien van Java-sun-dried, dan zal het copra-drooghuis wel gesloten moeten worden.

Het schijnt, dat de makelaars in Holland niet genoeg propaganda maken voor deze soort van copra. Maar het zonderlinge is, dat de copra, bereid bij de proef in 1907, wel een extra-premie kon verwerven, terwijl dat bij de copra van thans, die onder veel gunstiger omstandigheden en minstens met evenveel zorg en toezicht werd bereid, niet het geval is, zoo besluit bovengenoemd blad.

Een correspondent uit Soerabaja schrijft aan *Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*:

„De alhier om zijn groote ondernemingsgeest alom bekende Arabier Boep Said zal eindelijk over een paar weken in het naburige district Gempol kunnen openen zijn inrichting voor de vervaardiging van vuurstokjes, waaraan hij den naam geeft van **„De Eerste Nederlandsch-Indische lucifersfabriek"**.

Hierover is heel wat te doen geweest: het was of het betrokken bestuur bezwaar maakte tegen die industrie, althans Boep Said heeft met allerlei moeilijkheden te kampen gehad, zelfs zijn verzoek aan den Resident van Pasoeroean om in de bosschen van dat gewest naar hout, geschikt voor lucifers, te mogen zoeken, werd primitief van de hand gewezen.

De fabriek is nu zoo goed als geheel voltooid, de stoommachines, installaties enz. zijn opgesteld, het wachten is alleen op eenige apparaten uit Europa: de etiketten en eenige andere zaken worden nl. in Londen vervaardigd.

Indië telt dus nu een nieuwen tak van industrie meer en honderden Inlanders vinden daarbij werk.

Goesti Madé Djilantik.

De Javabode van den 26sten Juni jl. maakte reeds melding van de pogingen van den zoon van den laatsten, in 1895 in ballingschap overleden radja van Lombok, aan wien eenige jaren geleden door de Regeering vergunning is verleend om, behalve in de residentie Bali en Lombok, zich in geheel Nederlandsch-Indië vrij te bewegen, om in de onderafdeeling Parigi van de afdeeling Midden-Celebes (residentie Menado), met behulp van javaansche en balineesche immigranten, het landbouwbedrijf en de vischteelt te beoefenen.

Naar het blad verneemt, heeft ook de Regeering blijk gegeven van hare belangstelling in het van bestuurswege krachtig gesteund streven van goesti Madé Djilantik door, in zoover gunstig, te beschikken op diens eerder door ons vermeld verzoek, om erlanging van een renteloos voorschot, door verleening aan dezen op dien voet van een som van f 1000.00

Tentoonstelling te Brussel.

Het Soer. Handelsbl. vermeldt:

Aan den leeraar in de Javaansche taal bij de afdeeling taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië van het gymnasium Willem III te Batavia, tevens secretaris-penningmeester van de Nederlandsch-Indische commissie voor de wereldtentoonstelling te Brussel in 1910, D. van Hinloopen Labberton, is opgedragen zich met het op 2 December 1909 van Tandjong Priok vertrekkend schip der Stoomvaart-Maatschappij Nederland naar Europa te begeven, ten einde aldaar overeenkomstig de aanwijzingen van de Nederlandsch-Indische Commissie voor de wereldtentoonstelling te Brussel in 1910 tot ultimo April 1910 of zooveel langer als door den minister van koloniën zal worden bepaald, werkzaam te zijn in het belang van de vertegenwoordiging van Nederlandsch-Indië op genoemde tentoonstelling.

In verband hiermede is den heer H. Labberton wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa verleend, zullende dat verlof ingaan met den dag volgende op dien waarop de hem door het gouvernement verstrekte opdracht in verband met de wereldtentoonstelling te Brussel in 1910 zal zijn afgeloopen.

Nederlandsch-Indische Kunstkring.

Van 23 October tot en met 7 November werd in het Gebouw der Kon. Natuurkundige Vereeniging en der Ned.-Indische Maatschappij voor Nijverheid en Landbouw, Koningsplein-Zuid, te Batavia, eene tentoonstelling gehouden van aquarellen van Hollandsche schilders, bijeengebracht door het Comité voor buitenlandsche kunsttentoonstellingen te Amsterdam en te 's-Hage en van modern aardewerk van de Faiencefabriek „Amphora" te Oegstgeest.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Wij hebben reeds medegedeeld, dat Paramaribo spoedig in het genot zou zijn gesteld van gasverlichting. De gasfabriek was blijkens de laatste van daar ontvangen bladen reeds gereed en de feestelijke opening moet nu ook al hebben plaats gehad.

Zoo wordt Paramaribo nog een wereldstad.

De industrie heeft er ook reeds vorderingen gemaakt. Den 18en October ll. had de feestelijke inwijding plaats van de nieuwe lucifersfabriek Vulcanus.

Wel bestond deze fabriek er reeds eenigen tijd, maar men bepaalde zich tot het aanbrengen van de „koppen" aan de kant en klaar uit den vreemde aangevoerde stokjes.

In de nieuwe fabriek heeft het geheele proces der lucifersfabricage plaats.

Bij de inwijding voerde de oudste commissaris, Wong Lung Hin, het woord, die o.a. het volgende zeide:

„De aandeelhouders van deze onderneming zijn niet allen kinderen van het land, sommigen zijn zelfs van heinde en verre gekomen om in Suriname een beter bestaan te zoeken, en kunnen zij allen met oprechtheid getuigen, dat zij èn van Bestuur èn van Bevolking bescherming en hulp hebben ondervonden."

De heer Wong Lung Hin deelde nog mede, dat het in de bedoeling der maatschappij lag eene nieuwe industrie in de kolonie in het leven te roepen, die der fabricage van zeep en kaarsen.

Zoo gaat Suriname vooruit. Wanneer nu maar de krulloten langzamerhand geheel verdwijnen, en de bacoven goed gedijen, zal deze kolonie nog een schoone toekomst tegemoet gaan, indien men slechts er op uit is, om niet dadelijk van elken vooruitgang te profiteeren, om het huishoudelijk budget der kolonie te verhoogen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onder de vreemdelingen, die zich in Indië gevestigd hebben, zegt Boemi poetra (= inboorling) in de **Bintang Soerabaja**, zijn de chineezen het grootst in aantal. Zij tellen pl m. 500.000 zielen en men vindt hen overal — in de groote steden en in de dorpen. Zij schamen zich niet om een handwerk uit te oefenen, als er maar geld te verdienen valt. Daarbij zijn zij ijverig en sluiten zij zich bij hunne rasgenooten aan. Let eens op een chineeschen schoenmaker en een kleermaker. Deze werken van zes uur 's morgens tot des avonds 8 à 9 uur. Zij houden slechts een oogenblik op om hun maal te gebruiken. Zij hebben niets anders aan dan een zwarten broek, soms nog een gebreid katoenen hemd. Wie ook in hunne werkplaats komt, zij nemen geen notitie van hem, als hij niet komt om iets te koopen.

Vele chineezen, die begonnen zijn met eetwaren of koffie langs de straten te verkoopen, zijn door hun ijver en geestkracht rijk geworden.

Hoe is het met ons, inboorlingen, gesteld? vraagt schrijver. Wij zijn verre van ijverig en eensgezind, erkent hij. De meesten van ons zijn op hun gemak gesteld. Zelden sluiten wij ons bij elkander aan. Van daar, dat ons werk dikwijls veel te wenschen overlaat. Zie eens, hoe een schoenmaker van ons ras te werk gaat! Hij staat om 7 à 8 uur op en begint om 9 uur aan zijn werk. Als hij zoo ongeveer twee uur gearbeid heeft, komt een vriend hem opzoeken. Hij reikt dezen zijn sigarenkoker toe en gaat gezellig met hem kouten. Lachende vertellen zij elkander allerlei grappen. Dit alles brengt natuurlijk geen cent voordeel op. Als de vriend vertrokken is, gaat hij weer aan den arbeid tot een uur of één, gebruikt dan zijn middagmaal, doet zijn middaggebed en werkt daarna tot vier uur. Vervolgens trekt hij zijn beste plunje aan, om tot 's avonds rond te slenteren.

De kleermaker van inlandschen landaard is nog méér op zijn gemak gesteld. Als hij geen bezoek van een vriend krijgt, klaagt hij over moeheid in zijne armen en zegt, dat zijne beenen slapen, teneinde een reden te hebben om den arbeid te staken. Om zich te verstrooien trekt hij met een tangetje de knevel- en baardharen uit. Komt iemand een besteld baadje halen, dan klinkt het uit zijn mond: kom maar morgen terug.

Onder de chineezen, vervolgt schrijver, zijn er ook, die geheel verinlandscht zijn, hun landstaal niet meer kennen en van hun land en hun vorst niets geven. Ten aanzien van de strafwet zijn zij geheel met inlanders gelijkgesteld. Vroeger konden zij slechts met moeite tot de scholen voor inlanders toegelaten worden.

Tegenwoordig is het geheel anders gesteld. Zij staan thans boven ons, beweert schrijver. Het is voor ons, inboorlingen, zeer moeielijk, om tot de europeesche scholen toegang te krijgen. Nu heeft het Gouvernement op verschillende plaatsen voor de chineezen hollandsch-chineesche scholen opgericht. Daaruit blijkt, dat het gouvernement zich meer om den chinees dan om ons, inboorlingen des lands, bekommert!

Misschien zal het Gouvernement hun later zelfs den rechtstoestand der europeanen verleenen. De reispas, die hen thans in hunne bewegingen bemoeilijkt, zal afgeschaft worden. Wat is toch de reden, dat het Ned.-Ind. Gouvernement den chinees zoo opheft? vraagt schrijver. Misschien, antwoordt hij, omdat nederlanders en chineezen niet in Indië thuis behooren. Misschien ook, omdat de Keizer van China thans een ander standpunt heeft ingenomen, omdat China de instellingen van Europa gaat invoeren en omdat men daar van het onderwijs veel werk maakt. De havens van China worden versterkt, het leger wordt gereorganiseerd. De heerschers van Europa staan tegenwoordig min of meer schuchter tegenover China's Keizer *), die nu een machtig vorst is geworden, met wien men rekening houden moet. Omdat die vorst in macht is toegenomen, zijn leger sterk is geworden en zijn rijk flink is vooruitgegaan wordt zijn volk gereleveerd!

Let eens op de Japanners, eindigt schrijver; vroeger was hun vorst in het oog der europeesche regeerders niet in tel, maar nadat Rusland het tegen Japan heeft afgelegd, worden de japanners door de europeanen ontzien!

Wij moeten ons er over verwonderen, zegt X in de **Pantjaran Warta**, dat wij, ondanks de driehonderd jaren, dat wij onder de nederlandsche vlag staan, nog niet erg zijn vooruitgegaan. Men zal zich herinneren, dat er vroeger een javaansche schilder is geweest, genaamd Raden Saleh. Het Ned.-Ind. Gouvernement besloot hem naar Europa te zenden, om hem in de gelegenheid te stellen zich onder goede leiding te bekwamen. Indien de Regeering voortgegaan was met personen van aanleg naar Europa te zenden, opdat zij hunne studiën zouden kunnen voortzetten, zou de schatkist er onder gaan lijden, want veel geld is daarvoor noodig.

Op dit oogenblik is er een Javaan, die ook heel ervaren is in de teekenkunst, namelijk Mas Pringadi **) te Soerabaja. Waarom wil het Gouvernement hem niet naar Europa zenden, vraagt schrijver, opdat hij zich verder bekwame? Vreest men, dat anderen, die in het een of ander uitmunten, dan ook naar Europa zouden willen? Als er veel waren, zou dat een groote uitgaaf tengevolge hebben. Is de Regeering daar bang voor? Wanneer men een dergelijke bepaling maakte, zouden velen van ons méér ijver aan den dag leggen om gelegenheid te

*) Dergelijke berichten schijnen verspreid te worden door de te Hongkong in Bataviaasch-Maleisch verschijnende **Pemberita Tjoeng Wa**.

**) Deze is degene, die den controleur à la suite J. E. Jasper op een commissiereis heeft vergezeld, om hem als teekenaar ter zijde te staan.

hebben in Europa hunne studiën voort te zetten **). Hebben reeds zoovelen van die gunst geprofiteerd, dat zij hunne landgenooten zouden kunnen verder helpen, dan zou die bepaling weer ingetrokken kunnen worden. Het Gouvernement zou waarlijk geen geld nutteloos weggooien, zijne onderdanen zouden daardoor flink vooruitgaan. En zou dit niet tot algemeene tevredenheid stemmen?

Toen de kweekscholen voor opleiding van inlandsche onderwijzers werden opgericht, gaf men aan de leerlingen, om hen te lokken, een vrij hooge toelage en reiskosten. Later, toen er genoeg liefhebbers waren, werd de toelage verminderd. De leerlingen sperden hun mond wijd open, doch het Gouvernement klopte in de handen van vergenoegen.

Er zal eenmaal een tijd aanbreken, dat zij in het geheel geen toelage meer zullen krijgen. Schrijver hoopt, dat men, evenals vroeger, een bepaling zal maken, die aan inlandsche onderwijzers vergunt in Nederland hunne studiën voort te zetten, want, naar hij meent, zullen velen van zijne rasgenooten dit willen doen, maar zij bezitten geen middelen daartoe. Hem is o.a. ter oore gekomen, dat een inlandsche onderwijzer te Soemenep het plan koestert om in Europa te gaan studeeren. Op dit oogenblik is hij bezig zich voor die hoogere studie voor te bereiden en geld voor zijn reis naar en zijn verblijf in Nederland op te sparen. Bestond de vroegere regeling nog, dan zou iemand, die op deze wijze vooruit wil komen, zijn hoofd niet behoeven te breken met na te denken, op welke wijze de reis en de studie bekostigd moeten worden. Schrijver verwacht van Boedi Oetomo, indien zij kon blijven bestaan, dat zij ook dergelijke pogingen zal ondersteunen. Op dit oogenblik kunnen alleen enkele gegoeden en zoons van aanzienlijke Inlanders in Europa zich verder bekwamen.

**) Het is een teekenend feit, dat er in de inlandsche [illegible]ers zooveel stemmen opgaan ten gunste van een voortgezette opvoeding in Nederland.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een lezer van de **Pewarta Soerabaja** te Makassar had in dat blad gelezen, dat volgens het boek Djojobojo *) Ned.-Indië eenmaal onder het gezag van China zal komen te staan. Indien dat werkelijk in dit werk staat, moet men het niet voor onzin houden, want in hetzelfde boek is o.a. ook vermeld, dat op Java galinding pake api (= voertuigen met vuur, d. z. spoorwagens) zouden komen. Zij zouden het eerst loopen in Midden-Java en vandaar overgebracht worden naar Oost-Java tot aan Banjoewangi. Dit is toch waar gebleken. Schrijver verwacht echter niet, dat de chineesche regeering zich van N.-I. zal meester maken en legt die voorspelling als volgt uit: Wij, chineezen, verspreid over de geheele aardoppervlakte, beginnen wakker te worden en onze regeering trekt zich het lot aan van hare onderdanen, die in den vreemde verblijf houden, in de allereerste plaats in Ned.-Indië. Wij kunnen zeggen, dat de verhouding tusschen vorst en volk thans is als die van een vader tot zijne kinderen. Natuurlijk zullen de kinderen den vader overhalen om te zorgen, dat zij door andere regeeringen behoorlijk bejegend worden en dat men hen niet met onverschilligheid behandelt. Dan zal de chineesche regeering aan de europeesche vorsten verzoeken om aan hare onderdanen den rechtstoestand der europeanen te verleenen. Dat zal ook gebeuren met de chineezen in Ned.-Indië. Dat is wellicht, verklaart schrijver, de bedoeling van het voorkomende in het werk van Djojobojo en niet van een verovering van Indië door chineezen. Op dit oogenblik, vervolgt hij, vindt men in China nog te veel vreemden, die daar wat te vertellen hebben. Eerst moet China hen verwijderen. Dit rijk moet men beschouwen als een ernstigen zieke. Een verkeerd toegepast medicijn kan noodlottige gevolgen hebben. Wanneer het niet terdege oppast, maakt het een of ander rijk zich meester van een deel van zijn gebied.

Ergens in Midden-Java, zegt Ballon in de **Perniagaän**, was men er niet over tevreden, dat

*) Lajang Djojobojo, een werk dat aan Djojobojo, vorst van het toenmalige hindoe-javaansche rijk Kediri wordt toegeschreven en allerlei voorspellingen omtrent Java bevat. Het heeft in alle onlusten en oproerige bewegingen in Midden- en Oost-Java een zekere rol gespeeld. Men is er erg voorzichtig mee; de Javanen, die er een exemplaar van bezitten, bergen het zorgvuldig weg en als men er hun naar vraagt, zullen zij liever hun geweten met een leugen bezwaren dan te bekennen, dat zij het hebben. Het is wel jammer, dat men dit mysterieuse boek nog niet toegankelijk heeft gemaakt voor hen, die het oud-javaansch niet kunnen lezen.

een kapitein der chineezen, die tijdelijk belast was met de betrekking van majoor, definitief tot deze laatste betrekking werd benoemd. Men vond, dat hij niet genoeg voor zijn ras deed, en de chineezen schreeuwden zoo hard zij konden om een ander tot majoor aan te stellen. Hun geschreeuw werd ondersteund door de pers. Doch niets heeft gebaat en nu moet men zich tevreden stellen met den benoemde, zich neerleggen bij de beslissing der Regeering, en daarbij zuchten: wat kunnen wij er aan doen? dat is nu eenmaal ons lot. Doch in hun hart vragen de menschen: „waarom wordt met de wenschen van den minderen man geen rekening gehouden?"

Een andere grief van schrijver is de volgende: De chineezen mogen de nederlandsche taal leeren — er zijn immers hollandsch-chineesche scholen opgericht — maar zij mogen geen gouvernementsbetrekking bekleeden. Zij kunnen wel in partikulieren dienst treden, maar de ambten moeten zij dan zelf zoeken.

In de oplegging van een vrijheidstraf wordt groot verschil gemaakt. Een chinees moet, evenals een inlander, arbeid verrichten aan de publieke werken, voor den kost zonder loon — de zoogenaamde krakalstraf; een europeaan wordt binnengeleid in een gebouw, waar hij een bed, ja zelfs een dagblad krijgt, waar de voeding haast even goed is als in een hotel!

En toch hebben die chinees en die europeaan misschien precies dezelfde overtreding begaan!

Vandaar, beweert schrijver, dat een indo-europeaan, die reeds diep gezonken is, nog steeds fier als een tijger rondloopt, want, zegt deze, ik ben een e u r o p e a a n en behoor tot het heerschende ras! Al doet zoo'n persoon kwaad, de inlandsche policie zal hem niet durven oppakken, maar doet een oogje toe of blijft staan als een paal, daar de policie hem niet mag arresteeren.

Ten aanzien van den chinees of den inboorling daarentegen, verzekert schrijver, vertoont de policie den aard van den secretarisvogel, een roofdier met een scherpen blik, die reeds van verre zijn prooi ontdekt. Men heeft er wel om gelachen, vervolgt hij, dat er zooveel chineezen en inboorlingen gelijkstelling met europeanen hebben gevraagd; dit is echter alleen om op dezen misstand de aandacht te vestigen.

Van Vreemde Koloniën.

Staking te Koeala Loempoer.

Te Koeala Loempoer in de Gefedereerde Maleische Staten op het schiereiland Malakka deed de tijdgeest zijn intrede met de Cycle & Carriage Co. De riksjau-koelies waren alles behalve ingenomen met die nieuwigheid, evenmin als de gharry-koetsiers, en zij besloten door een staking aan hunne ontevredenheid uiting te geven.

Maar van de staking kwam het, naar het voorbeeld van westersche landen, al spoedig tot gewelddadigheden, en van den 2en October ll. of daaromtrent tot een week daarna, was het met de rust van Koeala Loempoer gedaan.

De stakers vielen de omnibussen van genoemde maatschappij aan, en waren daarbij gewapend met houwers en bijlen om de voertuigen te vernielen.

Den 4en October ll. werd zelfs een aanval gewaagd op de bureaux van de Cycle and Carriage Co., maar hier, zoowel als elders, gedurende de staking stond de politie gereed, om er met scherp op los te branden.

Ten slotte schijnen de stakers te hebben begrepen, dat er voor hen weinig voordeel, maar wel zeer afdoend nadeel voor hen te verwachten was van een gewelddadig optreden, zoodat zij hiervan afzagen.

Maar den 19en October ll. waren nog slechts enkelen van de stakers met hunne vehikels op het pad, waarop de resident een kennisgeving uitvaardigde, dat, indien de lieden den 21en 's avonds niet weder uitkwamen, de belhamel, die zich in hechtenis bevond, zou worden verbannen en bij verdere onlusten anderen hetzelfde lot zouden ondergaan.

Bij de relletjes van den 4en October werden 3 stakers, w.o. één doodelijk, door de politie gewond, terwijl tot den 17en reeds 82 lieden in hechtenis waren genomen.

De wagen van Djaggernaut.

Puri of Djaggernaut, gelijk het nog veelal wordt geheeten, is eene soort badplaats geworden, waar de westerling zich onder de hoede van een paar visschers in de branding laat rondrijden. Maar voor den inlander is de tempel van Djaggernaut, het binnenland in, de voornaamste merkwaardigheid van deze plaats.

Nog steeds is aan den naam Djaggernaut de voorstelling verbonden van die duizenden en duizenden inlanders, die zich opmaakten naar den tempel der godheid, en van de velen, die zich dan lieten vermorzelen onder de raderen van den wagen der godheid.

Van een Engelschman, William Bruton, kwartiermeester van de „Hopewell", is de beschrijving afkomstig van de wreede gebruiken, die ter eere van de godheid Djaggernaut in zwang waren.

„Wanneer slechts de naam van de godheid wordt genoemd, buigen allen de knie ten grond, terwijl ook velen hunne kinderen aan de godheid ten offer brengen en door de vlammen doen gaan. Ook hebben de lieden de afschuwelijke gewoonte om hunne kinderen als offers aan de godheid in zee te doen gaan. En wanneer de kar door de stad gaat, zijn er velen, die zich in wanhoop op den grond werpen, opdat de wielen over hen zullen gaan. Velen worden dan dadelijk gedood, anderen komen er met gebroken armen of beenen af, en denken dan op die wijze den hemel te hebben verdiend."

Dat is héél, héél lang geleden reeds, wanneer Bruton werkelijk de waarheid heeft verteld, want geen Hindoe-god is op het oogenblik zoo zachtmoedig in zijne eischen, als juist Djaggernaut.

Afgescheiden van alle mogelijke fabels en legenden verdient het toch vermelding, dat in den tempel van Djaggernaut, in tegenstelling met welke plaats ook in Engelsch-Indië, geen onderscheid bestaat tusschen de kasten; allen, Brahmanen en de laagstaande Soedra's, voor de godheid gelijk zijn, zoowel als de man van vorstelijke afkomst en de eenvoudige koeherder.

Indo-Chineesche spoorwegpolitiek.

De „Union Coloniale Française" heeft hare maandelijksche bijeenkomsten hervat, waarin steeds de een of andere koloniale vraag van den dag wordt ter sprake gebracht. In hare laatste bijeenkomst werd het onderwerp „De Yunnan spoorweg" ingeleid door majoor d'Ollone.

De Yunnan-spoorweg werd door eene Fransche maatschappij, met den steun van de Fransche regeering, aangelegd, in aansluiting met den spoorweg, die van Haipkong in Tongkin over Hanoi en Laokay naar de Chineesch-Tongkineesche grenzen voert.

Met den aanleg van dezen spoorweg werd beoogd om den uitvoer van Yunnan en de achtergelegen provinciën van China te leiden over de Fransche kolonie in Achter-Indië.

Intusschen doet zich de vraag voor, of het niet raadzaam zoude wezen den Yunnan-spoorweg door te trekken naar Setsjoean.

Majoor d'Ollone, die twee onderzoekingsreizen in China achter den rug heeft, meent de doortrekking van den spoorweg te moeten ontraden, daar zijns inziens de uitvoer van Yunnan dan geheel naar Setsjoean zou worden afgeleid, en Yunnan ook zijn invoer vandaar zou betrekken. Hij grondt deze meening op het feit, dat de Chineesche handel in hoofdzaak een binnenlandsche handel is, waartoe ook de voortbrengselen der industrie in China het noodige zullen bijdragen in de toekomst.

Daarentegen bleek de meerderheid in de bijeenkomst de meening te zijn toegedaan, dat, indien al majoor d'Ollone's vrees mocht worden bewaarheid, Frankrijk toch nimmer China zou kunnen verbieden om eene spoorweg-verbinding tusschen Yunnan en Setsjoean tot stand te brengen. Waar deze verbinding toch vroeg of laat eenmaal zou komen, achtte men het geraden, dat Frankrijk zich voor den aanleg spande, om den Franschen invloed te versterken.

Men meent, dat Frankrijk dien spoorweg wel eens zou kunnen gebruiken voor het mogelijke geval, dat de transformatie, die China op het oogenblik ondergaat, zou leiden tot binnenlandsche verwikkelingen, die de tusschenkomst der Europeesche mogendheden mochten vereischen.

Een merkwaardige plant.

De heer Aug. Chevalier, met een wetenschappelijke zending aan de Ivoorkust belast, heeft in de oerwou'en aldaar een merkwaardige plant ontdekt. Zij draagt den weidschen naam van Thaumatococcus Danielli Benth — excusez du peu. Zij komt in het oerwoud en vooral op verlaten bovengronden in het bosch zeer veelvuldig voor.

Het witte vruchtvleesch is bijzonder sterk suikerhoudend en herinnert aan den smaak van saccharine. Den smaak behoudt men uren lang in den mond, en wanneer men een stukje op de tong legt, smaken alle vloeistoffen, die men drinkt, en vooral het water, alsof dit met suiker ware vermengd. Men behoeft slechts een stukje te nemen, dat op de punt van een mes gaat, om een kop koffie zoo zoet te doen smaken, alsof er lepels suiker in waren gedaan. Vermengd met menthe krijgt men ook een drank, die op wat men Pippermint noemt, gelijkt. Zelfs het water, waarin zaden van de plant zich bevinden, wordt zeer zoet.

De stof, die de zaden omvat, zet, wanneer men die zaden in het water doet, zich sterk uit en vormt dan een groote geleiachtige massa met den zwarten zaadkorrel te midden daarvan, zoodat het geheel veel weg heeft van het broedsel van een kikvorsch.

Deze eigenaardigheid komt wellicht aan de verspreiding van de plant ten goede, daar de zaden zich in het water kunnen ontwikkelen en ten slotte hier of daar op een droog plekje belanden, waar zij dan wortel kunnen schieten.

De heer Chevalier meent, dat men van het witte vruchtvleesch om zijn hoog suikergehalte in Europa zeer goed gebruik zou kunnen maken. De inboorlingen geven weinig om deze vruchten, hoogstens ziet men kleine kinderen er op zuigen.

Een nieuw Gibraltar.

B. de L. deelt in de D é p ê c h e C o l o n i a l e mede, dat de reizigers, die in den laatsten tijd Aden passeerden, verklaren, dat de Engelschen bezig zijn om van deze plaats een tweede Gibraltar te maken. Hun optreden zou er op berekend zijn, om de vijf en twintig of dertig duizend inboorlingen, die zich thans te Aden bevinden, uit de stad te verdrijven naar Djiboeti of Hodeida, zoodat te Aden slechts de voor eene militaire bezetting nuttige elementen overbleven. Te dien einde zouden de bewoners zóó zwaar belast worden, dat het leven er hun ondragelijk zou worden. Dan zouden bepalingen getroffen worden ten aanzien van woningtoestanden en hygiene, waaraan onmogelijk zou kunnen worden voldaan, zoodat de lieden ten slotte wel er toe zouden moeten overgaan om de stad te verlaten, en meer herbergzame oorden te zoeken.

Ananassap een vergif?

In de M a n i l a T i m e s leest men de waarschuwing, dat het sap van de ananas, wanneer dit op ijzeren of stalen voorwerpen verdroogt, deze giftig maakt.

De Moros, dat zijn de Mohammedaansche bewoners van de zuidelijke eilanden van den archipel, doorsteken met de kris een ananas en laten het sap dan op het staal verdrogen.

Een prik of snede met een aldus behandeld wapen veroorzaakt eene verwonding, die gewoonlijk den dood tengevolge heeft, tenzij men er tijdig genoeg bij is om het gif uit te snijden.

BOEKBESPREKING.

In hartelijken dank ontvingen wij van den schrijver, Jhr. L. C. v. Panhuys, een overdruk in brochurevorm van het Bijvoegsel tot de Ned. Staatscourant, van 3 en 4 October '09, No. 23, bevattende het **Verslag van het zestiende Internationale Amerikanisten Congres**, gehouden te Weenen (Sept. '08). Niet in drogen verslag-stijl, maar op zeer onderhoudende wijze vertelt deze regeeringsgedelegeerde niet alleen van de belangrijke onderwerpen, die op bovengenoemd congres behandeld zijn, maar ook van de verschillende uitstapjes en andere genoegens, die er aan verbonden waren.

Voor belangstellenden ligt het geschrift ter kennismaking in de leeszaal, Heulstraat 17. Onze ruimte laat slechts toe hier des schrijvers conclusie weer te geven:

„Het geheel overziende, komt de ondergeteekende tot de slotsom dat het 16de Amerikanisten-congres belangrijk mag genoemd worden door de groote verscheidenheid en het gehalte der voordrachten, om het groot aantal personen en vereenigingen, die er aan deelnamen en door de bijeenkomst in een kosmopolitische stad, waar zoo kostbare en zoovele voorwerpen uit Amerika aanwezig en in prachtige gebouwen zijn tentoongesteld. De eerbiedwaardige rij van deelen van de verhandelingen van de gehouden Amerikanisten-congressen belooft ditmaal weder met een bijzonder belangrijk deel te worden vermeerderd, en ten profijte te strekken van de studie van het Nieuwe Werelddeel in bijna alle beschaafde landen.

Ook in Nederland? De ondergeteekende stelt met opzet deze vraag, om te doen uitkomen, dat er in dit opzicht hier te lande nog wel iets ontbreekt. Behalve de landen van het Balkan-Schiereiland was er slechts één Europeesche Staat, van welke geen enkele vereeniging door inschrijving voor het lidmaatschap aan het Congres van belangstelling blijk had gegeven, namelijk Nederland *). Ook bij vorige Congressen was dit het geval. Het gevolg is, dat geen enkele bibliotheek hier te lande, ook niet die van vereenigingen, die zich met de studie van koloniale onderwerpen bezig houden, in het bezit is van de

*) Het lidmaatschap, waarvoor men o.a. kosteloos alle geschriften ontvangt, welke door het Congres worden uitgegeven, kost f 7.50. Ditmaal werd in verband met het feestgeschrift over de Weener verzamelingen f 10 gevorderd. Voor deelname, waar men alleen toegang heeft tot de vergaderingen enz., moet f 2.50 worden betaald.

hoogst leerzame en voor de studie van Amerika zoo bevorderlijke verhandelingen van de verschillende congressen, die in den handel niet of hoogst zeldzaam verkrijgbaar zijn. Terecht merkte de voorzitter van het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, de hoogleeraar dr. H. Kern, op de algemeene vergadering van 20 Februari 1909, alwaar de ondergeteekende deze aangelegenheid ter sprake bracht, op, dat de behoefte aan deelname aan de Amerikanisten-Congressen door Nederlandsche vereenigingen daarom niet gebleken was, omdat hier te lande nauwelijks een half dozijn personen zou kunnen worden gevonden, die zich met de studie van Amerika bezighouden.

De ondergeteekende meent op deze leemte met nadruk te mogen wijzen. Uit den aard der zaak richten de Nederlanders, die vreemde landen en volken willen bestudeeren, hunne belangstelling het eerst op het merkwaardige eilandenrijk in het Zuid-Oosten van Azië. Maar mag dit een reden zijn, dat de studie van Amerika — in onzen bloeitijd met zooveel ijver beoefend — hier te lande langzamerhand geheel wordt opgegeven? Zelfs indien niet de vergelijking met andere landen — een land zonder koloniën, als Zwitserland bijvoorbeeld — er toe drong, dan reeds zou een hooghouden van die studie wenschelijk zijn voor het land, dat in Amerika twee koloniën bezit, in vroeger dagen aldaar vele koloniën gesticht heeft en door stoute ontdekkingstochten een deel Amerikaansch gebied aan Europa heeft bekend gemaakt. Van een betoog, van hoeveel nut het kan zijn voor de beoefening van verschillende wetenschappelijke vakken, om door de studie van Amerika een ruimen blik en een grooter veld van vergelijking te verkrijgen, meent ondergeteekende zich ontslagen te mogen rekenen. Hij wenscht nog slechts aan te stippen, dat ook op dit gebied de aandacht van beschaafde leeken moet worden gevestigd. In vele Europeesche landen ziet men leden van de eerste familiën zich wijden aan wetenschappelijk werk en aan onderzoekingstochten. De studie van Amerika is bij uitstek geschikt, om ook hier te lande nog sluimerende krachten op te wekken.

Om al deze redenen schijnt het houden van een Amerikanisten-congres in Nederland hem de beste maatregel toe om in de toekomst de studie van Amerika hier te lande belangrijk te bevorderen. Hij meent uit dien hoofde maatregelen tot het zoo spoedig mogelijk hier te lande doen plaats hebben van het Amerikanisten-congres met warmte aan de Nederlandsche Regeering te mogen aanbevelen."

Ten slotte brengt schrijver ook nog een beknopt verslag uit omtrent hetgeen in den allerlaatsten tijd in de koloniën Suriname en Curaçao is gedaan op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, waaruit blijkt, dat er hard is en wordt gewerkt.

Hoewel reeds een paar weken geleden in onze rubriek „Litt. Overzicht" aanbevelend genoemd, kunnen wij niet nalaten hier bij ontvangst van het handige boekje **„Beknopte Aardrijkskunde van de Kolonie Curaçao"**, dat ook ter inzage zal worden gelegd op onze leestafel, er nogmaals de aandacht op te vestigen. Terecht zegt de schrijver, *H. J. Nijman*, onderwijzer te Willemstad, in zijn voorbericht:

„Een aardrijkskundig werkje over de Kolonie Curaçao bestaat nog niet. Aangenaam was mij das het vereerend verzoek van den Gouverneur, mijn krachten aan zoo'n werkje te beproeven.

Het boekje is geschreven vooral met het oog op het aardrijkskundig onderwijs in bovengenoemde Kolonie, als leiddraad voor den onderwijzer, wien dit is opgedragen. Niet alles, wat er in staat, is geschikt in de klasse, waarin het aardrijkskundig onderwijs aanvangt, onderwezen te worden; doch het heeft zijn nut in een hoogere klasse het vroeger meegedeelde te herhalen en dan uit te breiden.

Misschien vindt het boekje ook zijn weg in het Moederland, vooral nu Curaçao door de troebelen met Venezuela zoo veel besproken is geworden. Op onderwijsinrichtingen is het wellicht welkom om een beter beeld van deze vaak zoo slecht gekende Kolonie te geven."

Van duidelijke kaarten en illustraties voorzien en door *W. Versluijs* te Amsterdam keurig uitgegeven voor den geringen prijs van *f* 0.50, vertrouwen wij dat het boeksken zijn weg wel zal vinden.

Van de **Vereen. tot bevordering der Katoencultuur** ontvingen wij No. 22 harer mededeelingen, waarin zeer belangrijke mededeelingen op dit gebied te lezen en te bestudeeren vallen. De heer R. A. de Monchy Jr., secretaris dezer zoo nuttige instelling, zegt o.m.:

„Wij rekenen het tot onzen plicht op deze protectievoorstellen der Amerikaansche katoenplanters met nadruk te wijzen, wijl ze onmiskenbaar de voordeelen toonen van den verbouw der langstapelige katoen en het derhalve ook voor onze koloniën meer dan overweging verdient tot het cultiveeren dezer soorten, waar dat eenigszins mogelijk is, over te gaan.

Ook met het oog hierop achten wij thans het oogenblik gekomen om een stap verder te gaan en den Regeeringsvertegenwoordigers te verzoeken o.m. een grondig onderzoek te doen instellen naar de hoedanigheid van den bodem en het klimaat in hun gewest, opdat daaruit oordeelkundig kan worden geconcludeerd, in hoeverre en op welke wijze in elke streek afzonderlijk de cultuur van katoen is te beproeven, of, waar ze reeds ingang vond, te bestendigen en uit te breiden.

Uit den aard der zaak hebben wij ons in dit verslag in hoofdzaak moeten bepalen bij mededeelingen nopens den tegenwoordigen toestand der verschillende streken onzer koloniën, doch wanneer onze verdere pogingen zullen hebben geleid tot een aanhoudend onderzoek van Gouvernementswege in elk gewest, zooals boven bedoeld, dan zijn wij van zelf in staat, in voortdurend meerdere bijzonderheden te treden.

Ter wille der volledigheid zijn, met de mededeelingen omtrent onze koloniën, ook berichten en statistische gegevens betreffende de katoenteelt in andere landen opgenomen, terwijl verder nog is bijgevoegd eene uitgebreide lijst der door ons beoordeelde katoensoorten, welke uit onze koloniën afkomstig en op ons Bureau aanwezig zijn."

Het werkje ligt ter raadpleging Heulstraat 17.

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

Weekblad voor Indië.

No. 25 van den loopenden jaargang bevat eenige levensbijzonderheden (met portret) van den onlangs afgetreden inspecteur van het lager onderwijs, D. C. J. Kool, en van den heer J. van Koesveld, den voorzitter van het departement Jogja van het suikersyndicaat, en voorzitter der Jogjasche landhuurdersvereeniging. Voorts een geïllustreerd artikel over de korten tijd geleden geopende tramlijn Tjikampek—Tjilamaja, en eindelijk een verzuchting van J. B., wien het ter harte gaat, dat Indië alleen goed genoeg is om er geld te verdienen, en dat jaarlijks millioenen door repatrieerenden in Holland worden verteerd aan pensioenen, kapitaalrenten, studiegelden enz., welke eigenlijk, volgens hem, in Indië thuisbehooren. De klacht is niet nieuw, gelijk men weet, doch wel meenen we de middelen, welke de schr. zich voorstelt, die tot eene verandering ten goede kunnen leiden. Zoo stelt hij voor de pensioenwet te veranderen en bijv. te bepalen, dat van een Indisch pensioen buiten N. Oost-Indië verteerd, 10% ten bate van de Indische schatkist wordt gekort, ook omdat het geld in Indië niet zooveel waarde heeft als in Holland; en, wat de particulieren betreft, vast te stellen, dat dezen bij definitief vertrek uit Indië 5% van hun vermogen aan belasting moeten opbrengen (voor eens?). Ook de particulieren zouden kunnen medewerken tot het *blijven* der Europeanen in Indië; daartoe worde een vereeniging opgericht (met medewerking van Indischen bond, Oost en West, enz.), met een periodiek verschijnend orgaan, waarin inlichtingen worden verstrekt, als bijv. hoe goedkoop het wonen te Bandoeng is (woninggidsen), welke goede onderwijsinrichtingen er zijn, welk gezond klimaat er is, verre te prefereeren boven dat van Holland, enz. Alle maatregelen, die tezamen kunnen leiden tot het doel: het kweeken van een gezeten middenstand in Indië, de kurk, waarop in Holland en in alle beschaafde landen de staathuishouding drijft.

De Gids.

Onder het opschrift: **Verandering** behandelt Mr. C. Th. van Deventer in de Nov.-afl. van *De Gids* (waarvan wij ook in dank een afdruk voor de leestafel ontvingen) de bestuurswisseling van Koloniën, en stelt daarbij o.a. de vraag: of de benoeming van den heer Idenburg tot gouverneur-generaal verantwoord mag heeten? Dat deze over eersten rangs bekwaamheden beschikkende persoonlijkheid te Buitenzorg even goed op haar plaats zal zijn als op het Plein, wordt door Mr. v. Deventer niet in twijfel getrokken. „Maar —" zegt hij — de vraag rijst, of niet een hoog te houden beginsel, nauw verbonden met den roemrijkste feiten uit het verleden der antirevolutionnairen, zich tegen deze stoelverwisseling had moeten verzetten. Was het niet juist de eenige koloniale staatsman van groote beteekenis, die de antirevolutionnairen voor Idenburg bezaten, was het niet Keuchenius, die in 1866 het land in rep en roer bracht door zijn vurig protest tegen een soortgelijke gouverneur-generaalskeuze?...... De minister Mijer ging, na — en dat was vooral, wat Keuchenius hem verweet — ernstige beloften afgelegd, gewichtige toezeggingen gedaan te hebben „aan de natie en aan Indië?" De toezeggingen, die minister Idenburg bij „zijn schoone redevoering van 10 Nov. 1908" ten opzichte van Indië deed, acht Mr. v. D. niet minder gewichtig en meent, in dit verband, dat het ongetwijfeld meer in Keuchenius' geest zou zijn geweest, indien hij, die zoo sprak, de verantwoordelijkheid voor een ernstig streven naar de verwezenlijking van deze hoopvolle toekomst niet vrijwillig aan andere handen had overgedragen. Door Idenburg's benoeming is de meest principieële grond van het indertijd over Mijer's keuze uitgesproken vonnis als in revisie verworpen en een antecedent gesteld, waarop in de toekomst minder nauwgezetten dan Idenburg zich met vrucht kunnen beroepen."

Voorts dringt Mr. v. D. er op aan, dat de minister de Waal Malefijt het ingeslagen voetspoor van den heer Idenburg zal volgen, wat betreft bijv. diens maatregelen tot voorziening in de economische behoeften van de inlandsche bevolking, want, „met een sterke meerderheid op het Binnenhof en een man als Idenburg te Buitenzorg zal de tegenwoordige minister van koloniën — hij moge op koloniaal gebied *homo novus* zijn — in dat geval méér tot stand kunnen brengen dan één zijner voorgangers. Deinst hij echter terug voor de noodzakelijke consequenties der ethische politiek, of blijkt de christelijke liefde der verbonden broederen niet sterk genoeg, om de door hem erkende zedelijke verplichting om te zetten in klinkende munt, dan staat te vreezen, dat ook — besluit Mr. v. D. — „de beginselen, levende in de partijen der rechterzijde, Insulinde niet zullen kunnen brengen, wat haar toekomt."

Amsterdammer.

In het jongste Nr. van de zgn. Groene Amsterdammer komt de heer R. M. Noto Soeroto nog eens terug op de bekende kwestie der verdediging van Java met behulp der inlanders. Het door dien heer ingenomen standpunt (in de N. R. Ct. uiteengezet), achten wij voldoende bekend, en nemen daarom alleen over zijn slotsom, luidende: Wanneer het zoover zal zijn gekomen, dat het Nederlandsch belang in Indië *metterdaad* een Javaansch belang is, dan zal het wel niet zoo dwaas als nu nog in menig oor klinken: „Java verdedigd door Nederlanders en Javanen."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 45: De ziekten en de parasieten van den cacaoboom, door Dr. H. M. Quanjer. — De gouvernements gutta-percha- en caoutchouc-cultures, door A. E. J. Bruinsma. — Consumptie van suiker in Frankrijk vóór en ná verlaging van den suikeraccijns, door H. C. Prinsen Geerligs. — Verslag van den Sumatra-Staatsspoorweg en van de Ombilinmijnen over '08. — De handelstoestand in het Verre Oosten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, (Malaise in den importhandel te Soerabaja. — Bevloeiïngswerken in Madioen. — Gasfabriek te Makassar, enz.). — Financiëele berichten en verslagen. — Personalia (Prof. Dr. M. Treub's aftreden als Directeur van het Dep. van Landbouw in Ned.-Indië).

Marineblad.

De 5e afl. van jaargang 1909—10 bevat een opstel over een torpedoboothaven te Soerabaja, door R. H. A. en voorts een kort maar belangrijk bericht over een opvaart van de Mamberamo-rivier (Noord-Nieuw-Guinea) in Juni j.l. met de „Pionier", onder commando van den luit. ter zee 1e kl. F. L. Rambonnet, aan wien het is gelukt, genoemde rivier en omgeving beduidend verder te verkennen, dan tot heden het geval was; een feit van gewicht inderdaad, omdat men sinds lang plannen koestert om te trachten het geheimzinnige Sneeuw-gebergte op Nieuw-Guinea ook van het Noorden uit te bereiken. Het is zoo goed als zeker, dat de resultaten dezer reis binnenkort in bijzonderheden zullen gepubliceerd worden, en komen wij er dan op terug.

Eigen Haard.

Het Nummer van 13 November j.l. bevat eenige afbeeldingen met bijschrift der door de Utrechtsche zendingsvereeniging, ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan in verschillende plaatsen gehouden (en nog te houden) Zendingstentoonstelling van voorwerpen afkomstig van haar arbeidsveld, n.l. Nieuw-Guinea, Halmaheira en Boeroe. Voorts brengt dit Nr. 't begin van een Indisch-militaire schets, getiteld „Moeielijke dagen", door J. Swiers, en eindelijk het portret van den eenige dagen geleden te Wiesbaden overleden oud-hoogleeraar aan de Indische Instelling te Delft, J. R. P. F. Gonggrijp, met korte levensbeschrijving.

Petermann's Mitteilungen.

In het Nov.-nummer der Mitteilungen wordt Franz Wilhelm Junghuhn op waardige wijze gehuldigd door Prof. Dr. A. Wichmann te Utrecht. Een fraai portret van Junghuhn ten voeten uit (voor de eerste maal gepubliceerd?) vergezelt den tekst.

Departement van den Landbouw in Suriname.

Verschenen is het verslag over het jaar 1908. Deze ruim geïllustreerde publicatie bevat heel wat wetenswaardigs, waarop dezerzijds echter uit den aard der zaak niet kan worden ingegaan, waarom volstaan wordt met het weergeven van den hoofdinhoud voor belangstellenden: I. Algemeen overzicht. II. Laboratorium-onderzoekingen op botanisch gebied. III. Id. op scheikundig gebied. IV. Werkzaamheden op de plantages ten behoeve van den grooten landbouw. V. Werkzaamheden ten behoeve van den kleinen landbouw. VI. Cultuurtuin. VII. Overzicht van den toestand der bacovecultuur.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië.

Inhoud van de 5e afl. van deel XLIX: Invoer van het uitsluitend gebruik van animale vaccine op Java en Madoera. — Eenige statistische en andere gegevens, ontleend aan de civiel geneeskundige jaarverslagen en aan de rapporten omtrent besmettelijke ziekten in Ned.-Indië over het jaar 1907 (vervolg). — Bijdrage tot de kennis omtrent het voorkomen van anchylostomum duodenale in Ned.-Indië, door Dr. J. J. Kunst. — Parthenogenese der makrogameten van de Tropicaparasiet, door H. M. Neeb (met plaat). — Myzomia Rossii als overbrengster der malaria, door Dr. W. T. de Vogel. — Katjang-hidjoe en beri-beri, door Fred. H. Wuller. — Proeven met arsenicum en arsenicumpraeparaten tegen surra en piroplasmose bij groote huisdieren, door C. S. Jeronimus (Mededeelingen uit het Pathologisch Laboratorium te Medan). — Over eene op cholera gelijkende ziekte in Deli, door Dr. J. J. van Loghem (Mededeelingen als voren). — Protest. Geneesen verloskundige hulp in Ned.-Indië, door de ontbonden commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den burgerl. geneesk. dienst. (Men weet, dat de voorstellen dezer commissie danig door de critici, vooral in Nederland, zijn onder handen genomen; dit Protest nu is een verweer in lang geen malsche bewoordingen gesteld; het vangt bijv. als volgt aan: Weet men in de kringen der Nederlandsche geneeskundigen, dat in Indië een gestadig toenemende ontevredenheid heerscht over de zelfzuchtige wijze, waarop Indische belangen door het Nederlandsche publiek behandeld worden? Weet men, dat niet alleen Chineezen, Inlandsche intellectuels, Indo's, maar evenzeer ook de in Indië vertoevende, aan het Vaderland verknochte Nederlanders meer en meer hun ergernis te kennen geven over de bombastisch groote woorden en de armoedig kleine daden, die ons uit Holland bereiken? Enz.)

Indisch Militair Tijdschrift.

Het Oct.-Nr. bevat de navolgende bijdragen: De verrassing van Ana Galoeng op den 29 Juni 1896, door A. Kruisheer (slot). — Schermen, door van Houten. — Militaire telegrafie, door C. S. Sparry. — Eenige aanteekeningen betreffende de instructie, bekend gemaakt bij Alg. Order van het Indisch Leger dd 26 Juni 1909. No. 72. — Een belangrijke kwestie (over huwen van officieren). Borneo. Een goed gelukte overvalling, door Troupier. — Vuuroverwicht? — Over den aanval op en de verdediging van veldstellingen. — Het voorschrift, betreffende den revolver, door E. K. A. de Neve.

Eenige fragmenten

uit de toestanden in Nederland en Insulinde, beschouwd uit een Christelijk-economisch standpunt en voorgelegd aan het Nederlandsche volk, is de titel van een dezer dagen (bij M. van der Beek te 's-Gravenhage) verschenen brochure door Sociologus, die zich, blijkens de Inleiding, tot schrijven heeft gezet „uit liefde voor zijne medemenschen, dus ook voor de inboorlingen der koloniën", waarbij hij tevens — heel naïf — de hoop uitspreekt, „dat ook andere koloniseerende volken hierin een internationalen grond kunnen vinden om tot verbetering over te gaan, zoowel van de koloniën, als van het moederland in het algemeen."

Kultures op Java.

Les grandes cultures dans l'île de Java, par F. Fokkens, Résident de Madura. Illustré de 30 Photographies. Avec une préface de M. le Prof. Dr. M. Treub, directeur du Département de l'agriculture et du Jardin botanique aux Indes Orientales Néerlandaises (Leyde, E. J. Brill).

Een fraai geïllustreerd, zooeven verschenen werk in groot 4o formaat; de schrijver behandelt op zaakrijke wijze de verschillende op Java gedreven kultures, als rijst, koffie, suiker, kina, tabak, thee en indigo. De eenige opmerking, die wij ons veroorloven, is, dat de titel niet geheel juist schijnt; immers noch de heer Fokkens is resident van Madoera, noch Prof. Treub Directeur van 's Lands Plantentuin op het moment, dat het werk het licht ziet?

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 21 October '09;
De Sumatrabode t/m 22 October '09;
De Locomotief t/m 20 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 20 idem;
De Padanger t/m 15 idem;
De Deli-Courant t/m 9 idem;
Surin. Nieuws- en Adv. blad t/m 22 idem;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 2 idem;
Pertja Timor t/m 4 idem;
Weekblad van Ned.-Indië no. 22 t/m 25;
De Banier no. 40 en 41;
Ds Stem van Indië no. 38 t/m41;
La Main d'Oeuvre dans la Colonie de Surinam par Prof. D. v. Blom;
La Quinzaine Coloniale nos. 19 en 20;
Neerlandia no. 10;
Jong Indië no. 13 t/m 15;
Deutsche Kolonial Zeitung nos. 44 en 45;
Exportblad nos. 792 t/m 795;
Javasche Courant nos. 82 en 83;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 41;
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. no. 39;
De Indische Mercuur no. 45.
Kort Verslag Verg. Tweede Kamer S.-G.

UITTREKSEL uit de Bepalingen betreffende de „Koloniale Bibliotheek", toebehoorende aan het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië en aan het Indisch Genootschap, gevestigd te 's Gravenhage (Van Galenstraat 14).

Art. 1 en 3. De Bibliotheek is voor de leden opengesteld elken werkdag, van tien tot vier uur.

Art. 7. De leden van beide instellingen hebben het recht, boeken een maand na de ontvangst uit de bibliotheken ter leen te verkrijgen, tegen behoorlijk bewijs van ontvangst.

Art. 8. Handschriften, gebonden of ongebonden plaatwerken, beschreven, zeldzame of éénige boeken, woordenboeken en registers worden niet uit de bibliotheken afgegeven.

Het verlof tot gebruik van handschriften buiten de bibliotheken kan in bijzondere gevallen worden verleend met bepaling van de termijn van uitleening.

Vervolgwerken, werken van genootschappen, tijdschriften en dagbladen worden niet afgegeven dan nadat zij gedurende twee maanden in de leeskamer voorhanden zijn geweest.

Art. 9. De boekwerken worden voor niet langer dan veertien dagen uitgeleend; wanneer die werken inmiddels door niemand aangevraagd zijn, kunnen zij opnieuw aan denzelfden gebruiker worden afgegeven. In geen geval mag eenig boekwerk langer dan twee maanden buiten de bibliotheken blijven.

Art. 11. Wie uit de boekerijen een werk ter leen ontvangt, verbindt zich stilzwijgend:

1o. het vrachtvrij terug te bezorgen;

2o. schadevergoeding te betalen voor verlies of bederf van het geleende;

3o. geene handschriften uit de bibliotheken in het licht te geven, 't zij geheel, 't zij uittreksels, zonder daartoe vooraf te zijn gemachtigd.

Uittreksel uit het Reglement.

Art. 2. Het doel van het Instituut is de taal-, land- en volkenkunde van 's Rijks overzeesche bezittingen en koloniën te bevorderen:

a. door het verzamelen van hetgeen daarover in druk bestaat of in handschrift te bekomen is;

b. door het uitgeven van Bijdragen en door het uitgeven of ondersteunen der uitgave van afzonderlijke Werken;

c. door het stellen van vragen ter beantwoording en door het aanmoedigen en beloonen van verdienstelijke ondernemingen;

d. door het onderhouden van betrekkingen met andere wetenschappelijke instellingen en personen in Nederland, zijne overzeesche bezittingen en koloniën en in het buitenland.

Art. 3. De kosten worden bestreden uit donatiën en contributiën van de leden, en uit de bijdragen der regeering, wanneer op haar verlangen verslagen of werken door het Instituut uitgegeven worden en tegemoetkoming in de kosten daarvan wordt ingewilligd.

Art. 4. De leden worden benoemd door het Bestuur. Zij zijn onderscheiden in leden, donateurs, gewone, correspondeerende en buitenlandsche leden. Zij ontvangen een bewijs van lidmaatschap en de reglementen van het Instituut.

Ar. 5. Er kunnen op voordracht van het Bestuur door de Algemeene Vergadering Eereleden worden benoemd. Zonder bijdrage te betalen, hebben zij de rechten der gewone leden.

Art. 6. De leden-donateurs betalen minstens *f* 25; de gewone leden *f* 12 in het jaar.

Deze bijdragen worden betaald op kwitantie, in Nederland van den Penningmeester, in Oost- en West-Indië van eenen Commissaris of Gedelegeerde.

De contributie loopt van 1 Januari tot ultimo December van elk jaar. Leden, na den 30en Juni benoemd, betalen voor het jaar der benoeming de helft der contributie.

Art. 13. De Bijdragen en Werken worden bij de uitgave kosteloos aan de leden verstrekt en verder door middel van den boekhandel verkrijgbaar gesteld.

De Algemeene Vergadering is bevoegd, op voorstel des Bestuurs, te bepalen, dat een of ander der bovengenoemde werken alleen voor de leden verkrijgbaar zal zijn tegen de helft van den boekhandelprijs.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 15 Oct. 1909. No. 82.

Dit Nr. bevat het Besluit tot oprichting van ambachtsscholen voor Inlanders te Batavia, Semarang en Soerabaja, benevens een daarbij behoorend „Reglement voor de ambachtsscholen voor Inlanders."

Voorts het Verslag over het in 1909 in Ned.-Indië gehouden examen voor toelating tot de Kon. Mil. Academie in Nederland (één candidaat); en als Extra Bijvoegsel in brochurevorm:

Statistieken omtrent in- en uitvoer der voornaamste handelsartikelen enz. op Java en Madoera over de maand Augustus 1909 en de vorige maanden van het jaar tezamen.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de verpleegster bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg Mej. L. W. Coenraads.

Benoemd: tot lid van den gewestelijken raad van Rembang E. Clason en M. H. de Bruijn; tot commies bij de S.S. op Java J. Baidemann; tot tijdelijk opzichter B. O. W., Mas Soekajat, A. C. Pieters, A. Th. L. V. Smeets, Raden Mas Soetatmo, J. F. Andela, H. A. Bond, G. A. M. van der Rest, G. Ch. Reep, C. J. G. Heins, L. J. Riedé, H. N. Rade, J. E. Vodegel, W. R. de Ceuninck van Capelle, Raden Mas Darmo Soegondho en F. C. Beisser; tot wedana van Ploembon, Mas Kartabrata; van Palimanan, Mas Angkadisastra.

Werkzaam gesteld: als hulponderwijzeres te Pamekassan Mevr. E. A. E. van Tiedemann; te Soerakarta Mej. Th. L. Halkema; te Keboemen Mej. J. J. Brantz; te Soemenep Mej. C. D. Loonen; te Poerwokerto Mej. M. G. Harms; te Tjibadak Mej. G. P. G. van Vliegen; te Sawahloento Mej. E. A. J. Jas; te Koeta Radja Mej. M. E. Schoonhoven; te Garoet Mej. M. Palm; te Djombang Mej. J. Meis; te Buitenzorg Mej. J. G. E. Nieuwenhuijs; te Soerakarta Mej. G. Sanders.

Benoemd: tot 1en klerk op het ass.-residentiekantoor te Soerabaja J. O. de Bell.

Militair Departement.

Overgeplaatst: te Palembang als kwartiermeester van het garnizoen de 1e luit.-kwartiermeester F. M. Billroth.

Geplaatst: te Atjeh de kapitein-intendant L. H. Spook.

* * *

Uit de Javasche Courant van 19 Oct. 1909. No. 83.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaar verlof naar Europa aan het lid van den R. v. J. te Semarang Mr. G. D. Willinck.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk te Amoentai L. Scheffer; de assistente bij het Dep. van Landbouw Mevr. A. M. Reijst—Scheffer; de commies bij den post- en tel.-dienst Mej. W. Th. Smit, thans Mevr. Margadant.

Benoemd: tot asp.-ingenieur bij de S.S. op Java W. M. C. Vermast; tot ambtenaar 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten J. F. Ditmarsch en G. J. M. Smeets; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Soerabaja Mr. Chr. J. Poortman; tot 3en commies te Soerabaja V. van der Lee; tot onderwijzer te Magelang B. Hoekstra; tot controleur in de res. Batavia J. H. Rering; in de res. Madoera J. Th. Petrus; in Pekalongan P. A. Hijnekamp.

Geplaatst: in de res. Preanger-Regentschappen de asp.-controleur R. A. M. Mooij; in de res. Bali en Lombok de id. W. J. Bosschaert.

Ingetrokken: de overplaatsing naar die res. van den asp.-contr. W. Groeneveldt.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Sabang B. J. Holthuis; te Telokbetong M. G. Emeis; te Semarang M. Flik; te Gombong H. van der Linde.

Tijdelijk werkzaam gesteld: als onderwijzeres te Batavia Mej. E. Meijling

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den kapitein der inf. J. Leijds.

Bevorderd: tot majoor der infanterie de kapitein R. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt.

Benoemd: tot plaatselijk commandant te Padang de luitenant-kolonel W. H. de Lussanet de la Sablonière.

Geplaatst: te Soerabaja de kapitein der genie P. van Drimmelen.

Overgeplaatst: bij het 3e bataljon te Koeta Radja de 2e luit. L. W. van der Weide; naar Makassar de 1e luit. J. M. Badings; naar Wattan Sappeng de 1e luit. A. H. T. van Es.

INGEZONDEN.

Variété „Flora".

Gisteravond een nieuw programma, hernieuwden wij de kennismaking met mej. van der Heim, die ons reeds in het vorig seizoen zoovele aangename oogenblikken verschafte, het publiek begroette haar optreden dan ook met een luid applaus. Haar zang zoowel als haar voordracht waren dan ook uitstekend. Les Pandos gaven inderdaad sterke handacrobatische toeren te aanschouwen. Les Trois Lorrains was een zeer aardige musikale dans-scène. De Levende Tol moet men zien om te kunnen gelooven dat het geen instrument is, dat zich beweegt. De beide Bradna's met hun vliegende hoeden waren allerkoddigst. Zelden zagen wij zulke vlugge en lenige danseressen als de 4 Amaranth's. Emilia Rosé gaf met haar gedresseerde honden in haar „Antipodisch spelen" iets nieuws en verrassends te zien. Een ritje met hindernissen tot slot van het in één woord reuzenprachtprogramma. Madame Mahara, de slangenbezweerster, schonk haar gave aan liefdadige instellingen hier ter stede en wel vijftig gulden aan de Tuberculoselijders, een honderd dertig gulden voor de Israëlitische armen en twee honderd vijf en twintig gulden voor de Roomsch-Katholieke armen.

R.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Maurits", gezagvoerder H. J. van der Goot, van Amsterdam naar West-Indië op den 19 November 1909.

Mej. N. J. C. Kruyt; J. C. Born, echtg. en 3 kinderen; W. A. Levy; 7 Eerw. Zusters; Mgr. J. C. Meeuwissen; Eerw. Heer P. van Esch; Eerw. Heer Beda; Eerw. Heer Romnaldus; Eerw. Heer K. ten Brink; Joh. Broekhuysen.

VACANT.

No. 47. Donderdag 25 November 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Naar aanleiding van het medegedeelde in de Concept-Notulen der Hoofdbestuursvergadering van Zaterdag 30 October 1909, voorkomende in het Koloniaal Weekblad 1909 No. 45, wordt er de aandacht op gevestigd, dat de aan den Voorzitter der Vereeniging verstrekte machtiging om met Luctor et Emergo te onderhandelen, is verleend, onder zeker voorbehoud.

De voorstellen tot verandering in de contributie-regeling zijn niet alle van de afdeelingen, maar o.a. wat den Haag betreft, persoonlijke voorstellen van de leden van ons Bestuur.

Voorts zij opgemerkt dat de heer Van Heuven te 's-Hertogenbosch niet controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, maar O.-I. ambtenaar met verlof is.

II. Van het Departement van Koloniën werd ontvangen en ter leestafel Heulstraat 17 gelegd:

1e. het Rapport betreffende Terreinverkenningen en een spoorwegplan voor Midden-Sumatra, met kaarten.

2e. het Rapport betreffende een onderzoek naar de in te voeren Stoomvaartdiensten op rivieren in Midden-Sumatra met kaart.

Buitengewone Algemeene Vergadering der leden van de Vereeniging „Oost en West", op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags half drie uur, in het gebouw „De Vereeniging", hoek Willemstraat te 's Hage.

Punten van behandeling:

1. Mededeelingen met betrekking tot het Koloniaal Weekblad en voorstel tot beschikbaarstelling van fondsen voor kosten van drukken en verdere exploitatie.

2. Wijziging der Statuten in ondervolgenden zin:

a. Art. 5, 4e lid, te doen luiden:

Leden zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minimum *f*2.— wanneer zij in Nederland, van minimum *f*2.50 wanneer zij daarbuiten wonen, met dien verstande dat zij, die op 31 December 1909 lid zijn, op *f*1.— of *f*1.50 's jaars, tot geen hoogere contributie verplicht zijn.

b. In art. 13, 1e lid, *f*0.50 te vervangen door *f*0.75.

3. Wijziging van het Huishoudelijk Reglement. Van art. 1 te doen vervallen het laatste lid.

De aandacht der afdeelingen zij gevestigd op de artikelen 13 en 18 der Statuten.

Verzocht wordt tijdig aan het Dag. Bestuur de namen te vermelden van hen, die als afgevaardigden ter vergadering komen en bij het afvaardigen van meer dan één persoon op te geven, wie namens de afdeeling zal stemmen.

De concept-notulen der vorige vergadering zijn opgenomen in het Koloniaal Weekblad 1909. No. 29.

Buitengewone Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags ten half twee ure, in het gebouw „De Vereeniging", hoek Willemstr. te 's Hage.

Punten van behandeling:

Het bespreken van de onderwerpen, welke ter tafel zullen worden gebracht op de Buitengewone Algemeene Vergadering van denzelfden dag.

De concept-notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering zijn geplaatst in het Koloniaal Weekblad 1909 No. 45.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.

Prijs 1 ex. à *f*0.10.

Prijs 50 ex. à *f*2.80, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*2.20, plus *f*0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à *f*0.05.

Prijs 50 ex. à *f*2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*1.55, plus *f*0.25 frankeerkosten.

c. **Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding** en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop. (Stbl. 1909 No. 312).

d. **Het Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1908 à *f*0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java**, door **J. H. Eijken**, à *f* 0.40.

f. De Koninklijke besluiten betreffende de opleiding van militaire apothekers.

g. idem oproep van aspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschap, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in N.-I.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

Van de Afdeeling Amsterdam:

Het Bestuur brengt ter kennis van de leden, dat ze op vertoon van hun lidmaatschapsbewijs 1909 bij de firma J. H. de Bussy (Rokin 60), toegangskaarten kunnen bekomen tot de voordrachten, vanwege het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap, te houden in het Gebouw voor den Werkenden Stand op den Kloveniersburgwal.

Een kaart voor de 4 lezingen is, zoolang de voorraad strekt, voor elk lid beschikbaar.

Nadere bijzonderheden te vinden in het vorig no. van het Kol. Weekblad onder **Voordrachten over Indië.**

Mr. J. SIKMAN, *Secretaris.*

De Zendingstentoonstellingen.

Tot onzen spijt waren wij tot heden niet in de gelegenheid deze tentoonstellingen te bezoeken, gaven er daarom ook hier nog geen verslag van. In de jongste Zendingsbode lezend hoe Ds. Dijkstra in „De Macedoniër" van Nov. zijne indrukken weergeeft betreffende de Utrechtsche Zendingstentoonstelling, nemen wij daaruit gaarne het volgende over:

„En wat was nu wel het allermooiste? De menschen. Ik ben er geweest des morgens, als er een gulden werd betaald en des avonds als er een dubbeltje werd betaald, het was altijd vol en de menschen stonden met de grootste verbazing naar die voorwerpen te kijken en luisterden met neus en mond en ooren, als iemand zoo goed was een weinig verklaring te geven van al de vreemde dingen, die ze aanschouwden*. Een roode rozet was het ambtsgewaad van den verklaarder, maar ik stond bij een broeder, die zonder ambtelijke bevoegdheid de taak der verklaring op zich nam en hij had zijn mond nog niet geopend of er stonden jongens van 8 jaar en meisjes van 16 jaar en vaders en moeders van 50 à 60 jaar in een groep om hem heen. Ik vond de menschen te Utrecht allerkostelijkst.

Maar ik bedoel, wat vond u het mooiste? Ja, ik zeg u: de menschen. Inzonderheid ook de jongelingen en jongedochters met een roode rozet, de oogen schitterend van genot, omdat de zaak zoo wonderbaar gelukte; ze werden niet moede te verklaren en uit te leggen, en de oude broeder Jens zag men overal, zijn gelaat glom van vreugde. Zelfs de director, Ds. J. W. Gunning, was in de wolken. Het was een genot, een waar genot, om de menschen te zien. Boven werd thee geschonken en daar heerschte dezelfde geest van warme toewijding. Men betaalde een dubbeltje voor een kopje thee, maar men zou een kwartje betalen voor dat blijde gezicht, waarmee die dames het overreikten. Ik zie in mijn Camera niets anders dan die vroolijke roesemoes van menschen, menschen, menschen en ik dacht: Wat is ons Christenvolk toch een lief volk en wat kan men ze toch betrekkelijk gemakkelijk eenig genot verschaffen. De smaak is niet verwend en de vreugde is zoo echt kinderlijk. Ds. Gunning zeide: „zulk een tentoonstelling moeten wij later met een jaar of drie organiseeren van alle zendingsvelden in onze Oost!" Dat denkbeeld lacht mij zeer toe. Ik zou dan gaarne wat hooger mikken. Maar het is niet zeker, dat ik beter zou mikken; wellicht schoot ik mijn pijl over de lieve menschen heen. Het gouden Jubilee van de Utrechtsche Zendingsvereeniging blijft wel in gezegend aandenken bij velen die het mochten meemaken."

In verschillende steden van ons land hebben deze tentoonstellingen plaats, en, naar wij vernemen, zal er later ook een in den Haag gehouden worden.

*) Dezelfde ondervinding zal ook menigeen opgedaan hebben, die zich op de Tentoonstellingen van „Oost en West" of „Boeatan" de moeite gaf, den bezoekers het een en ander uit te leggen. Dit doet de vraag rijzen: spreken zij, die in onze koloniën geweest zijn wel genoeg, en vooral met genoeg waardeering en enthousiasme over Ned-Indië en zijne bewoners? Red-Com.

Sint Nicolaas in „Boeatan".

Achterzaal Heulstraat 19, den Haag, waar men iederen middag van 3—6 (behave Zondags) thee kan drinken met Indisch gebak.

Herhalende wat wij reeds in het vorige Weekblad **schreven:**

„Als telken jare heeft „Boeatan" ook ditmaal tegen den tijd, dat alle gezellige menschen inkoopen gaan doen voor het aanstaande Sint Nicolaasfeest, een bizondere uitstalling gemaakt van allerlei artikelen van Nederl. Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt, welke zich speciaal leenen tot feestgeschenken, niet alleen voor ruime, maar ook voor bescheiden beurzen. Er is een zéér groote keuze, te veel om hier alles op te noemen. Daarom roepen wij onzen lezers toe: *Komt en overtuigt u zelf!*"

willen wij hier toch nog aan toevoegen, dat juist deze laatste dagen verscheiden nieuwe bezendingen uit Indië zijn ontvangen, o.m. prachtige batiks uit de Vorstenlanden, vooral hoofddoeken en slendangs, die zoo uitnemend voldoen als tafelkleedjes en schoorsteen- of piano-bedekking, voorts een collectie mandwerk van de laatste jaarmarkt te Soerabaja, ook koperwerk in verschillenden vorm en allerlei sieraden in zilver en goud.

Van West-Indië: mooi Curaçao's naaldwerk, en eerstdaags een nieuwe bezending van kleine voorwerpen van het fraaie Surinaamsche hout vervaardigd.

De leden der Afdeeling **Amsterdam** van „Oost en West" zijn zeker al eens een kijkje gaan nemen in de zaal van „De Distel", **hoek Heiligeweg,** die van **Nijmegen** bij de firma **H. Smals, Markt 4,** en die van **Breda** in het bijzaaltje van 't Woonhuis waar nu ook kleine tentoonstellingen zijn met verkoop van Indische kunstnijverheidartikelen, die zeker aftrek zullen vinden.

Ook te **Delft** heeft Boeatan de zaak der **gebroeders Ouwerling** in de Choorstraat nog aan een collectie kunnen helpen.

En de Afdeeling Utrecht maakt eveneens propaganda in deze richting, naar wij hopen met succes.

Vestigden wij verleden week hier de aandacht der lezers op de **Sint Nicolaas uitstalling** van **„Boeatan"** door een kiekje in de winkelpui Heulstraat 9, thans geeft ons plaatje een beeld van de theesalon; een gezellig plekje, waar men kalm kan uitrusten na de vermoeienissen van het bekijken der uitstallingen in de drukke winkelstraten.

In deze achterzaal van Boeatan, die in den regel alleen versierd is met voorwerpen van Ind. kunstnijverheid, zijn nu voor enkele dagen eenige schilderstukjes en teekeningen van bekende meesters opgehangen, welke verloot worden ten bate van een liefdadig doel, n.l.: het Tehuis voor onverzorgde zuigelingen in de Marconistraat, dat onder beheer staat der Vereeniging: „Onderlinge Vrouwenbescherming. Een lot kost slechts twee kwartjes en is ook in Boeatan verkrijgbaar.

Op verzoek van het Bestuur dier Vereeniging heeft Boeatan gaarne hare ruimte daar beschikbaar gesteld voor dit nuttig doel, juist in deze dagen van druk bezoek, hopend dat menig liefdadig hart zich zal ontfermen over onschuldige kleinen, wier eerste levensjaar reeds met kommer begint.

Uit de O.-I. Mail.

De Javabode van 27 Oct. j.l. wijdt een hoofdartikel aan het belangrijke onderwerp:

Inlandsche Artsen.

Het blad begint met te zeggen:

„Hoe meer de bevolking van Nederlandsch-Indië in ontwikkeling toeneemt, hoe meer de behoefte aan goede geneeskundige hulp zich zal doen gevoelen. Op het oogenblik bestaat die behoefte ook wel, maar slechts in latenten vorm. Het is een behoefte in absoluten zin: zij bestaat, maar wordt niet gevoeld. De groote massa der inlandsche bevolking taalt niet naar geneeskundige hulp, al moge zij door het gemis daar van nog zooveel lijden.

Maar dit zal niet altijd zoo blijven. Verschillende factoren, die elkander in de hand werken, zullen eerlang — 't kan spoediger wezen dan men denkt — die absolute, theoretische behoefte, tot eene gevoelde, practische maken, waarin dringend zal moeten worden voorzien.

Het aantal ontwikkelden onder de inlanders neemt met den dag toe, men verdringt zich naar de scholen, de middelen van verkeer, stoom- en tramwegen, die op Java de meest afgelegen streken in verbinding met de groote centra stellen, helpen op economisch, maar ook op intellectueel gebied een omwenteling tot stand komen. Het gaat als een sneeuwbal en de eene behoefte roept de andere in het leven.

Na het rapport der in 1906 ingestelde commissie te hebben besproken, ook naar aanleiding der brochure Roll, komt het blad tot de volgende conclusie:

„Voor de hand zou liggen de S.T.O.V.I.A. eensdeels te laten gelijk zij is en de geleidelijke drang naar verbetering en verhooging van het onderwijspeil daarop te steunen; anderdeels haar zoodanig te hervormen, dat er een ruime gelegenheid bij haar komt te bestaan tot het vormen van wat wij noemden inlandsche semi-artsen.

Verhoogt men de thans ongetwijfeld veel te lage bezoldiging der eigenlijke inlandsche artsen, en behoudt men die, welke zij tegenwoordig genieten voor de semi-artsen, dan zullen voor beide categorieën vermoedelijk genoeg candidaten toevloeien.

Op den duur zullen, evenals dit in Nederland geschied is, de tweede rangs geneeskundigen door genoegzaam aanbod van eerste-rangs overbodig worden. Voorshands zal dit echter het geval nog niet zijn en men zal ze noodig hebben.

Men trachte er dus naar deze te vormen. Doch niet door de goede instelling, welke wij bezitten, tot iets lagers te vervormen, haar aan den top te knotten, doch veeleer door haar aan de basis te verbreeden."

Het Bat. Nieuwsbl., dezelfde zaak besprekende, is 't met den heer Roll eens, doch bepleit ten slotte:

„Wat is er tegen, wat kan er tegen zijn deze gelegenheid tot opleiding voor een zeer nuttige, een zeer gezochte betrekking ook, open te stellen voor kinderen van anderen dan inlandschen bloede? Het gouvernement stuit jaarlijks op een steeds toenemend tekort aan hulpgeneeskundigen; geheele streken van Indië missen ook maar de meest eenvoudige medische hulp; treedt een of andere ziekte op verschillende plaatsen epidemisch op, dan wordt de dienst als een kegelspel door elkaar geworpen; het blijft sukkelen en schipperen zonder einde. Waarom dan niet meer elementen gelokt voor de opleiding, niet gebroken met het exclusief karakter der school, waar men in stede van een tiental, ieder jaar een honderdtal en meer hulpgeneeskundigen kan gebruiken. En zoo groot is het aantal gelegenheden tot opleiding in Indië toch waarlijk niet dat niet tal van kinderen van europeesch en gemengd bloed met vreugde de kans zouden begroeten om, na een vooropleiding hier, welke hen in staat zou stellen, de middelen voor verdere studie te vergaren, — zooals meerdere voorbeelden reeds leerden — in Nederland of elders zich te bekwamen tot artsen met volledige bevoegdheid."

Een Christelijk Gymnasium voor Indië.

Naar men Het Onderwijs mededeelt, zijn de vroeger geopperde plannen om te Batavia een gymnasium op gereformeerden grondslag te stichten, wederom ter sprake gebracht. De heer Colijn, die zich zeer voor een dergelijke stichting zou interesseeren, moet voor zijn vertrek naar Nederland met de kopstukken zijner partij alhier over bedoelde zaak hebben geconfereerd.

Het blad geeft het berichtje, zooals het werd medegedeeld, doch twijfelt wel eenigszins aan de juistheid er van.

„Toen indertijd pogingen aangewend werden, om een progymnasium op te richten, bleek zonneklaar, dat daaraan in Indië geen behoefte bestond. Een gymnasium op exclusieven grondslag heeft zeker geen reden van bestaan. Voor een tiental knapen, verdeeld over zes klassen, kan men moeilijk staatsgeld vragen."

Tot zoover het Onderwijs, dat ongetwijfeld met zijn opmerking gelijk heeft, merkt de Javabode op, die daaraan toevoegt:

Zou het echter zoo heel onwaarschijnlijk zijn, dat er „mannen van rechts" waren, die zulk vragen niet zoo erg moeilijk vonden? En voor het bijzonder onderwijs. men weet het. hebben kabinetten van rechts doorgaans nog wel wat over.

Opleiding voor inlandsch onderwijzer.

Door de regeering is machtiging verleend om op de kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Probolinggo, gedurende den cursus 1909—1910, zonder toelatingsexamen boven de formatie toe te laten drie jongelieden uit de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en een gelijk aantal uit het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden. Inzonderheid deze kweekschool verkeert in een bloeienden staat. Bedroeg in 1906 het maximum-aantal leerlingen, dat kon worden toegelaten, 75, in het begin van 1907 werd dit aantal verhoogd tot 100 en een jaar later tot 120. Door den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid is het aantal beschikbare plaatsen over de verschillende gewesten verdeeld.

Toelatingsexamen Kweekschool Bandoeng.

Men schrijft uit Bandoeng aan 't Onderwijs, dat, zooals gewoonlijk, ook nu weer zich ruim tienmaal zooveel candidaten voor de Kweekschool voor Inlandsche onderwijzers aangemeld hadden, als er aangenomen konden worden, n.l. 260 voor 24 plaatsen. Voor de verschillende residentiën zijn een bepaald aantal vacatures. Zoo konden voor de Preanger Regentschappen van de 24 geslaagden (van ruim 200 candidaten) slechts 9 geplaatst worden. Batavia had 43 candidaten, waarvan er 9 slaagden en 5 toegelaten werden. Bantam was in gunstiger conditie; 9 meldden zich aan, 7 slaagden en 5 werden toegelaten, evenals voor Cheribon. Van de geslaagde candidaten, die niet geplaatst konden worden, zullen eenigen, na afgelegd examen, een diploma als kweekeling krijgen en als zoodanig aangesteld worden, om dan een volgend jaar als leerling aan de kweekschool te komen. Een meisje, dat zich onder de candidaten bevond, zal op de Rijksnormaalschool te Buitenzorg geplaatst worden, zoodra die geopend wordt.

De inlandsche ambachtsschool.

Om zitting te nemen in de commissie van toezicht op de te Soerabaja te openen inlandsche ambachtsschool zijn benoemd de heeren Saltet als voorzitter, en de heeren Boom, majoor der artillerie, Engelenburg, directeur van „De Volharding", de regent van Soerabaja en de adjunct-inspecteur van het inlandsch onderwijs te Soerabaja.

Zendingsschool.

27 Oct. j.l. had te Bandoeng de feestelijke opening plaats van de Hollandsch-Chineesche Zendingsschool, bericht de Preanger-Bode, waarbij eenige toespraken werden gehouden.

De plechtigheid, welke door den assistent-resident werd bijgewoond, heeft groote belangstelling onder de inlanders en chineezen uit de omgeving gewekt.

In het Soer. Handelsblad lezen we:

Na afloop der jongste Jaarmarkt, waarvan het batig saldo, ruim ƒ10.000, aan de nieuw opgerichte Javaansch-Chineesch meisjesschool ten deel zal vallen, werd de **Soerabajasche Jaarmarktvereeniging** geconstitueerd.

Deze Vereeniging stelt zich ten doel de belangen van Land en Volk in Nederlandsch-Indië te behartigen en de populaire kennis daaromtrent te vermeerderen:

a. door tentoonstellingen te Soerabaja te organiseeren op het gebied van al, wat door dit middel de inkomsten van de inheemsche bevolking in Nederlandsch-Indië zou kunnen doen toenemen;

b. door het bevorderen, waar noodig, ook op andere wijze van inheemsche ambacht, nijverheid, kunstnijverheid, huisvlijt of industrie;

c. door het verspreiden van populaire litteratuur dienaangaande.

Met het stichten dezer Vereeniging is tevens beslist, dat de Soerabajasche passar-malem nu elk jaar zal worden gehouden. Een nieuwe serie jaarmarkten zal dus in het volgende jaar worden geopend. Van Regeeringswege toch is in principe uitgemaakt, dat jaarmarkten, zooals die hier en daar gehouden worden, over het algemeen van oeconomisch nut voor de bevolking, meer speciaal voor de nijveren, kunnen worden geacht. En waar van officieele zijde de aanmoediging kwam om de instelling van de Soerabajasche jaarmarkt zoo mogelijk in stand te blijven houden, en tevens ook de toezegging van financieelen steun werd gedaan, heeft de bijeengekomen groep leden van de vorige Jaarmarkt-commissie niet geaarzeld, om eene vaste vereeniging te vormen en het werk van den in het volgende jaar naar Europa vertrekkenden organisator der Soerabajasche-jaarmarkten, den contr. J. E. Jasper, voort te zetten.

De statuten der Vereeniging zijn besproken en goedgekeurd, en nu zal binnenkort voor de Vereeniging rechtspersoonlijkheid worden aangevraagd. De tweede serie jaarmarkten begint weder met een van de Regeering te vragen renteloos voorschot en wordt gegeven voornamelijk ten bate van de Javaansch-Chineesche meisjesschool.

Als Bestuur der Soerab. Jaarmarkt-Vereeniging treden voor de eerste maal op de heeren Mr. Du Cloux, president, Van Vliet, vice president, Jasper, secretaris, van Italie, thesaurier, en als commissaris/sen de heeren van Arcken Guijt, Barkmeijer, Breeman, Raden Toemenggoeng Ario Tjokro Negoro, regent van Soerabaja, Mas Sastrowikromo, Patih van Soerabaja, The Toan Ing, Majoor der Chineezen, en Han Tjiong Khing, kapitein der Chineezen.

In het Bat. Nieuwsblad wijdt D(ouwes) D(ekker) een nabetrachting aan het **2de Congres van Boedi Oetomo** en zegt o.m.:

„Een groote beginselkwestie werd uitgevochten tusschen een vertegenwoordiger van de consequent gevolgde democratische gedachte, die aan Boedi Oetomo het leven gaf, en de grootere partij van hen, die nog niet zoo doordrongen zijn van de billijkheid van den eisch, dat deze gedachte steeds en waar ook wordt doorgevoerd.

Het was de eerstbedoelde, Tjipto Mangoenkoesoema, lid van het hoofdbestuur, die de kat de bel aanbond. Hij voerde de groote kwestie van het exclusief karakter der vereeniging op het tapijt. Het mocht Boedi Oetomo's wezen niet zijn ook maar een enkele uit te zonderen, die zijn krachten en zijn geest wenschte te geven aan de zaak van Indië. Er mocht geen verschil gemaakt worden tusschen de bewoners van Java en van de andere eilanden, die te zamen nog voor langeren tijd waarschijnlijk een eenheid zullen maken: Nederlandsch-Indië. Wat men van het moederland te verwachten had, was voor Java en de andere eilanden hetzelfde. Tjipto durfde verder gaan; er mocht geen verschil gemaakt worden tusschen Europeanen en Javanen of andere inboorlingen. Het was geen rassenzaak, welke Boedi Oetomo diende, maar een zaak van Indië, waarbij een ieder dezelfde belangen had. Zoo dus mocht er geen uitsluiting bestaan van wie zich aan de groote zaak wijden wilde. Er was bovendien een practische kant aan de kwestie: men zou toch menschen uitsluiten, die in kennis en kundigheden den inboorlingen gidsen zouden kunnen zijn op het pad van vooruitgang. Waarom zou Boedi Oetomo den steun der blanken weigeren of versmaden, waar zij met goede, nobele bedoelingen dien steun kwamen aanbieden, zonder baatzucht en zonder eerzuchtige neigingen? Voor het aantal der blanken, die zich tot de zaak van den inlander aangetrokken zouden gevoelen, behoefde men waarlijk niet bevreesd te zijn, noch ook voor hun invloed, wanneer men zich daaraan niet wenschte te onderwerpen. Elke categorie van leden van Boedi Oetomo zou vertegenwoordigd moeten zijn in de verschillende besturen, ook het hoofdbestuur, naar verhouding hunner numerieke sterkte. Daarmede zou toch altijd het inlander-element het sterkst vertegenwoordigd zijn. Er bestaat een kloof tusschen overheerscher en overheerschte in deze koloniën, een van de oorzaken, welke den vooruitgang van dit land tegenhielden. Hij zag niet in, waarom men geen eerlijke poging zou doen om, van den kant van Boedi Oetomo a thans, die kloof te overbruggen, wanneer zulke pogingen niet uitgingen van den Europeaan zelf.

Zoo werd een mooi beginsel warm verdedigd. Men heette diplomatiek den spreker dank voor zijn onzelfzuchtige bedoelingen ten aanzien van Boedi Oetomo en het javaansche volk...... maar men durfde de door hem aangegeven oplossing niet aan en gehandhaafd bleef daarom het artikel in de statuten, waarbij de uitsluiting werd vastgesteld.

Dit was de belangrijkste kwestie, die er vóór het congres werd behandeld. Nog heeft het goede principe geen vrucht gedragen, maar de hoop behoeft geenszins te worden opgegeven, dat men eerlang zal blijken van de juistheid van Tjipto's inzicht te zijn doordrongen. Beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald.

Op het congres zelf verluidde van dezen strijd niets. Het verliep alles heel kalm en vredig. Het congres was uitsluitend een propaganda-bijeenkomst."

Ten slotte de noodzakelijkheid van een eigen orgaan bepleitende, zegt D. D.:

Beter zou zeker zijn, wanneer men een javaansch journalist wist te vinden, die voor het ambt de noodige capaciteiten bezat, dan een europeesch dagbladschrijver.

Laten wij daarom besluiten met het hoofdbestuur van Boedi Oetomo in zeer ernstige overweging te geven, dat een eigen kundig geleid orgaan van Boedi Oetomo een onmisbaarheid is voor het duurzaam bestaan van den ons zoo sympathieken Javanen-Bond. De vaagheid in inzichten en werkzaamheden van Boedi Oetomo is een groot gevaar op zichzelf. Het is alleen af te wenden door een orgaan, dat het eerst noodige middel tot organisatie is.

Ook Het Soer. H.blad wijdt in De Week nog eenige beschouwingen aan Boedi Oetomo, o.m. zeggende:

„Wij hebben in den loop van het jaar de oprichting van tal van vereenigingen van Javanen vermeld.

Te Loemadjang werd bijna een jaar geleden „Satrio Darmo" opgericht, een begrafenis- en ondersteuningsfonds, voornamelijk leden tellend onder de priaji's van Pasoeroean.

Te Bondowoso werden in Maart van dit jaar op denzelfden dag opgericht een afdeeling van Boedi Oetomo en een vereeniging „Boedi Dojo."

„Tjahja Hardjo" te Semarang wilde zijn kas versterken en vroeg een loterij aan van tien duizend gulden.

Te Soerabaja werd door priaji's een vereeniging opgericht, „Pangnaroeptie Moerio", dat zooveel wil zeggen als „ontwikkeling door verkeer." Men zag het toen gebeuren, dat verscheidene priaji's hun ontslag namen als lid van de afdeeling Boedi Oetomo en zich bij die verkeersvereeniging aansloten.

Toen te Malang een Javaansche handelsmaatschappij was ontstaan, „Wiworo Hardjo", verrees te Koedoes een tweede „Widdokaskojo" met een kapitaal van 2500 gulden, in duizend aandeelen verdeeld; veel bescheidener dan het Malangsche voorbeeld, daar „Wiworo Hardjo" begon met een kapitaal van een ton gouds, in vier duizend aandeelen verdeeld.

Te Padang werd in den loop van dit jaar opgericht „Karadjiman Minangkabau nan doewa", met het doel onderwijs te verstrekken in lezen, schrijven, handwerken en koken aan Maleische meisjes.

Voor de beoefening van het Hollandsch, het hoog Maleisch, het Javaansch en het Soendaneesch door magangs en „age priaji's werd te Pamelang een vereeniging gesticht, „Soedara Sinarawedi."

„Mardhi Oetomo" te Batavia werd opgericht met tweeduizend aandeelen, elk van één gulden, bedoelende coöperatie.

„M a r d i B o s o" te Bodjonegoro wil het onderwijs in het Hollandsch bevorderen.

Te Buitenzorg vereenigden zich inlandsche en Arabische handelaren en te Wonosobo werd een handelsvereeniging opgericht, welke nogal de aandacht trok, omdat de regent daartoe meewerkte.

Eindelijk vermelden wij nog het ondersteuningsfonds voor inlandsche ambtenaren der S.S., „W a r g o s a r o j o", zetelend te Soerabaja, waarbij een Europeesche ambtenaar als thesaurier en commissaris helpt.

Waarschijnlijk bestaan er nog meer inlandsche vereenigingen, maar dit lijstje is voldoende om de vraag te wettigen: of men niet te hard van stapel is geloopen? De krachten dienen geconcentreerd te worden en wel op Boedi Oetomo. In dien bond moet worden beslist, of men zich hier op onderwijs, el ders op handel zal toeleggen, maar niet buiten den bond om, zoodat versnippering van krachten in plaats van vereeniging wordt verkregen", zoo besluit het blad.

Superieuren-vrees.

In alle Ind. bladen staan nog steeds verslagen over de behandeling der zaak Van Daalen, waarbij allerlei opmerkingen gemaakt worden.

Zoo gispt de L o c. scherp de houding van enkele ambtenaren te Kota-Radja, tijdens en na den kasdiefstal aldaar, zooals die thans aan het licht is gekomen.

Het blad besluit zijn niet malsch artikel als volgt:

„Zooveel staat reeds vast, dat twee ambtenaren van het B.B., een assistent-resident en een controleur er voor terugschrikten, ten volle hun plicht te doen, uit vrees, een hooger geplaatst landsdienaar te zullen krenken of kwetsen. Dat zooiets heeft kunnen gebeuren; dat door ambtenaren in eene zoo ernstige rechtszaak — waarbij aanvankelijk de verdenking viel op een onschuldig en eerlijk man — niet zonder aanzien des persoons werd gehandeld, is iets, dat de verontwaardiging van het geheele corps B.B. behoorde op te wekken.

Het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I., dit overnemende voegt er aan toe:

„Wij voor ons zien er een uitvloeisel in van een stelsel, dat, werkende met geheime conduite-staten, waarin te veel plaats is gegeven aan struikelblokken waarover ook de flinkste subalterne ambtenaar de beenen kan breken, zonder dat hij 't voorloopig bemerkt, onze ambtenaren maakt tot onzelfstandige menschen, die, uit vrees voor mogelijke soesah, welke hun, op welke wijze dan ook, nadeelig kan worden, zich te veel voegen naar het inzicht en de wenschen van chefs en er in die richting toe kunnen komen, alle mogelijke onaangenaamheden voor die chefs te vermijden, zelfs daar waar het Recht een ingrijpen zonder aanzien des persoons gebiedend voorschrijft!"

De Mendoettempel.

Naar wij uit de jongste mail lezen, is bepaald, dat met ingang van een door den resident van Kedoe te bepalen datum van de bezoekers van den Mendoettempel een entrée geheven wordt ten bedrage van: Voor Europeanen en daarmede gelijkgestelden f0.50 per persoon voor volwassenen en f0.25 per persoon voor kinderen; voor Vreemde Oosterlingen f0.25 per persoon voor volwassenen en f0.125 per persoon voor kinderen; voor Inlanders f0.05 per persoon voor volwassenen, en f0 025 per persoon voor kinderen.

Wat de bestemming dezer gelden zal zijn, staat er niet bij vermeld. Wij vermoeden, dat zij zullen dienen tot herstel en instandhouding van het fraaie monument.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De kolonie staat in het teeken der belastingen.

Het subsidie, door het moederland verleent, groeit voortdurend aan, zoodat men nu meent door belastingverhooging eenigermate aan dat euvel tegemoet te moeten komen.

Behalve de reeds vroeger ingediende ontwerpen tot verhooging van bestaande belastingen (huurwaarden en inkomstenbelastingen), is thans uit de lucht komen vallen een ontwerp tot invoering eener belasting op rij- en voertuigen, terwijl ook ons thans uit goede bron is gebleken, dat veel kans bestaat op de indiening van een ontwerp tot invoering van een belasting op limonade en sodawater.

„In beginsel", schreef D e W e s t, „zal zeker de uitspraak weinig tegenspraak ontmoeten, dat — waar voor 1910 een bijdrage van het Moederland van ruim een millioen op de koloniale huishouding wordt noodig geraamd — het plicht is de belastingen in de kolonie op te voeren zoover de draagkracht der bevolking dit gedoogt.

Het eenig voorbehoud, dat daarbij redelijkheidshalve kan worden gemaakt, is, dat de belastingverhooging niet gegrond zij op het onjuist gebleken 'financiëel plan-Idenburg."

Het genoemde blad is echter weinig ingenomen met de belasting op limonade en sodawater, welke 't ontraadt uit tweeerlei oogpunt: alcohol-bestrijding, en steun aan jonge industrieën.

Tegen een door den gouverneur voorgestelde belasting op de rij- en voertuigen bestaan bij het blad minder bezwaren.

„Oppervlakkig komt ons de belasting niet onbillijk voor. En door het betrekkelijk geringe bedrag (vijf gulden 's jaars voor 2 wielige en tien gulden 4-wielige rij en voertuigen) zal wel geen overmatige druk in het leven geroepen worden."

Dit is echter het oordeel van het blad, voordat er eenige wrijving van gedachten heeft plaats gehad. Wie weet, wat er dus toch nog komt.

Wrijving is toch iets, dat heel wat kan teweegbrengen. Dat bleek op Mariënburg, waar Javanen en Britsch-Indiërs het met elkander aan den stok hadden gehad.

De eerste strubbeling vond plaats op een trein, die de arbeiders huiswaarts bracht. Een Britsch-Indiër gooide een Javaan uit den trein, later beweren de, dat deze hem „verwond" had, wat dan toch zeker niet erg is geweest. Later begon de Br.-Indiër weder, doch schijnt bij vergissing een ander een klap te hebben gegeven. Nu gaven de Javanen hem een flink pak slaag. Landgenooten snelden toe, en het kleine begin veranderde in een groot gevecht.

Van welke beteekenis het gevecht was, blijkt uit het feit, dat er 19 gewonden waren (5 Javanen en 14 Br.-Indiërs), waaronder 4 zeer ernstig.

Aan het krachtig optreden van den directeur, den heer Shedden, die zich tusschen de strijdenden begaf, is het te danken, dat het gevecht niet ernstiger gevolgen heeft gehad. Den volgenden dag werd een detachement politie naar de plantage gezonden. Dit blijft daar tot de uitbetaling Zaterdag zal zijn afgeloopen.

Een der gewonde Britsch-Indiërs is op Mariënburg overleden, terwijl een gewonde Javaan in het hospitaal te Paramaribo kwam te overlijden.

Het is te hopen, dat dit incident geen verdere gevolgen heeft, daar de kolonie b.v. van rassenhaat heelemaal niets moet hebben.

Beter is het den blik te wenden naar werken van vooruitgang, en zoo ontleenen we aan D e W e s t, dat, naar het blad vernam, de „Utrecht" bij het verwacht bezoek in Suriname, niet op de reede van Paramaribo zou komen te liggen, doch zich zou begeven naar de monding van de Saramacca- en Coppename; in verband met de voorgenomen opname van de modderbank aldaar. Het koloniaal stoomschip Cu-

FEUILLETON.

Het Oranjefeest te Tangerang. *)

(Vervolg op de beschrijving van 't feest in Teloeknaga, ook vroeger hier opgenomen.)

Reeds eenige weken voordat „de blijde verwachting" in vervulling kwam, waren de ingezetenen der afdeeling Tangerang met elkaar overeengekomen om ter eere der heugelijke gebeurtenis een feest op eigen kosten te geven. Een week na de aankomst van het langverbeide nieuws, zou de viering plaats hebben op de aloon-aloon van Tangerang, gedurende twee dagen achtereen. De heer W. Dominicus, onze geneesheer, werd tot voorzitter, en de heer J. E. van Gogh, de Controleur, tot secretaris der feestcommissie gekozen.

Met welk een vreugde ik het nieuwtje ontving, laat zich denken. Het gaf ook wat afwisseling in het vrij eentonige leven hier.

Ik verheugde er me als een kind op.

Den avond, volgende op dien van het fuifje in Teloeknaga ontvingen we 't programma van het Oranjefeest, dat op 7 en 8 Mei zou plaats hebben. Te Tangerang werd er reeds met spoed aan 't bouwen der noodige tenten begonnen, op een gedeelte van den aloon-aloon, welke voor feestterrein werd bestemd.

Den 6en Mei 's namiddags vertrok ik in een karretje met een paar valiezen, terwijl mijn man te paard volgde, naar de hoofdplaats, waar we gedurende de feestdagen zouden blijven. We logeerden, om niemand last te bezorgen, in een onbewoond huisje, ons afgestaan door een vriendelijken kennis. De weinige noodige meubelen huurden we, terwijl ons ontbijt en avondeten door een logementhouder werden geleverd; ons middageten gebruikten we aan 't buffet. Dien avond wandelden we naar het feestterrein, waar men nog de laatste hand legde aan de versieringen. Aan weerszijden van den ingang stond een groote tent voor de ingezetenen met hun familie. Rechts er naast de muziektent; schuin er tegenover de bioscope, welke in de open lucht vertoond zou worden. Naast deze langs 't hekwerk, een langwerpige tent voor verschillende Javaansche tooneelspelen, o.a.:

Lennong, (een soort Bangsawan, maar met Chineesche muziekinstrumenten).

Wajang wong.

Toppeng.

Ronggeng Gantil (soort najoeb).

Oebroeg.

Langs de rechterzijde weer een tent voor een keuken en een voor danseressen (Najoeb). In de eerste was reeds een groot aantal kooksters druk aan den gang voor de sedekah, welke den volgenden dag zou gehouden worden voor de inlanders. Op het in het midden gelegen open gedeelte zouden verschillende volksspelen gegeven worden. Daarbij zouden prijzen onder de winners verdeeld worden. Het geheel leek een Passer-Gambir in miniatuur.

Den volgenden ochtend om 6 uur, terwijl we nog zaten te ontbijten, hoorden we reeds het geluid der gamelans en Turksche trom. Het was de optocht der komedianten en danseressen.

Te zeven ure daarna begaven zich eenige autoriteiten en andere voorname personen naar het feestterrein voor de plechtigheid der opening van 't feest. Na eenige korte, doch krachtige toespraken van de heeren W. Dominicus, R. Moh. Soeradiningrat (den Patih), J. E. van Gogh en nog eenige andere heeren, hieven alle aanwezigen een luid driewerf hoera aan. Een bom werd afgeschoten, de muzikanten speelden het Wilhelmus, de gamelans werden geslagen, — en het feest nam een aanvang. Nog eenige toasten op het groote Geluk, dat ons ten deel was gevallen; daarop keerden de heeren huiswaarts.

Tegen half tien vereenigden de priaji's en kamponghoofden (tjoetaks en mandoers) zich ten huize van den Patih, vanwaar ze in optocht door Tangerangs straten gingen. Geheel vooraan de muziekanten, gevolgd door eenige beambten van den Pandhuisdienst en nog andere; na deze de tjoetaks te paard. Dan kwam de Patih in zijn wagen; op den bok droeg een oppasser den songsong half geopend. Daarop volgden de wedana's, assistent-wedana's en andere priaji's, allen in rijtuigen; terwijl aan weerszijden dezer en geheel achteraan te paard rijdende mandoers waren. Alle priaji's waren in hun schitterende, met zilver en goud bestikte groot-tenue's gedost. 't Was een indrukwekkend schouwspel.

Precies klokslag tien arriveerde de stoet ten huize van den Assistent Resident, den heer Dunnewold. De heer van Gogh, die hen ontving, geleidde hen naar de audiëntiezaal, waar zich reeds andere heeren bevonden. Toen allen vergaderd waren, nam de heer W. Dominicus het eerst het woord; in roerende bewoordingen gaf hij de vreugde te kennen, welke het zoo gelukkige feit bij ons allen had teweeggebracht. Dan achtereenvolgens de heeren R. Moh. Soeradiningrat en Lim Tiang Hoei, oud-kapitein der Chineezen, waarop de heer Dunnewold hen allen bedankte voor hun bewijzen van liefde en trouw.

Terstond hierna werden de telegrammen verzonden.

Na deze plechtigheid begaf men zich naar de aloon-aloon, waar de pret reeds in vollen gang was. Niet lang daarna kwamen de dames. Tegen één uur 's namiddags hadden de sedekah en reboettan plaats. Dan volgden de volksspelen (z. a. zakloopen en wedrennen op handen en knieën), welke tot 6 uur duurden.

Tusschen zeven en elf uur 's avonds gaf de bioscope voorstellingen. Toen was het programma voor dien eersten feestdag afgespeeld en keerden we allen huiswaarts. Thuisgekomen begaf ik me terstond ter rustе om nieuwe krachten op te doen.

Den volgenden morgen tegen negen uur verzamelden de schoolkinderen, zoowel Inlandsche als Europeesche, zich in de sociëteit, waar ze een uurtje zongen en pret maakten. Daarna begaven ze zich in vroolijken optocht met vlaggetjes en oranje-sjerpen, voorafgegaan door een corps muzikanten, naar de feestplaats, waar ze na verscheidene hoera's uitgezongen.

Hierna begonnen de volksspelen, die pas om vijf uur des namiddags eindigden. Van zeven tot half 10 's avonds vertoonde de bioscope nieuwe films. Om 10 uur werd het vuurwerk afgestoken, dat heel prachtig was en toen was het pretje afgeloopen.

Met verscheidene toasten en hoera's werd het feest besloten.

RADEN TJOE HENDRANINGRAT,
Teloeknaga.

*) Overgenomen uit het Maleische Dames-tijdschrift **Poetri Hindia No. 12.**

raçao zou ook in verband met deze opname eenigen tijd aan de Saramacca-monding moeten vertoeven.

De chef van het bouwdepartement vertrok reeds naar Saramacca, om de voorbereidende werkzaamheden te regelen.

Verder ontleenen we aan De West, dat binnenkort Suriname misschien een nieuwe onderwijsinstelling zal bezitten. De heeren Nawijn, Meerdink en Enuma zijn namelijk voornemens een Burgeravondschool te openen, een inrichting, waaraan jongelui van eenige algemeene ontwikkeling en in 't bezit van eenige kennis van wiskunde, talen, enz., kortom zij, die voortgezet lager onderwijs hebben genoten, zich verder zullen kunnen ontwikkelen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Vele inboorlingen moesten er verheugd over zijn, zegt Ballon in de **Perniagaän**, dat een dokter-djawa na zijne studiën in Europa voortgezet te hebben in Indië teruggekeerd, officier van gezondheid worden kan, hooger bezoldiging ontvangt, den rechtstoestand van Europeaan verkrijgt en later een hooger pensioen erlangt dan hij als inlandsch arts zou hebben bekomen. Maar andere inboorlingen daarentegen zijn allesbehalve met dezen toestand ingenomen, want deze redeneeren aldus: alle landsdienaren, onverschillig van welken landaard, worden bezoldigd door den kleinen man, dat wil zeggen, uit de door den kleinen man opgebrachte belastingen. Uit dien hoofde moeten de dokters-djawa en andere landslienaren in de allereerste plaats werken voor den kleinen man. Wanneer de dokter-djawa officier van gezondheid geworden is, werkt hij alleen voor Europeanen; daardoor ondervindt de kleine man nadeel. Wanneer dokters-djawa officier van gezondheid worden, vermindert het aantal van hen, die den inboorling geneeskundige hulp verschaffen. Het is misschien waar, erkent schrijver, dat een officier van gezondheid geen tijd heeft om zieke inboorlingen te helpen, maar wij mogen toch zeker andere hulp van hem verwachten, want van een inboorling, die het tot officier van gezondheid gebracht heeft, mag men gerust aannemen, dat hij uit liefde tot zijne rasgenooten veel ten beste zal doen. Tegenwoordig tracht elk ras voor zijne rechten op te komen. Men ziet het aan de Europeanen en aan de Chineezen. Hunne onderlinge eensgezindheid verheft hen. Al hebben de Inlandsche officieren van gezondheid de rechten van Europeaan gekregen, zij zullen de rechten der inboorlingen niet vergeten. Dit zullen wij wel gewaar worden, als het er op aan komt, eindigt schrijver.

Om zich te onttrekken aan de gerechte straf, en om zijne vrouw en kinderen te behoeden voor schande, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare Zaterdagsche Causerie, heeft de wedana, moordenaar van den assistent-resident van Tangerang, zelfmoord gepleegd. Wat is de oorzaak van dien moord? vraagt het blad. De Soerabaja Courant beweert, dat gemelde wedono op het punt stond ontslagen te worden. Maar hoeveel prijaji's zijn er reeds ontslagen, zonder daarom een moord te plegen! De inlandsche ambtenaren op Java, onverschillig of zij van Soendaschen, Javaanschen of Madoereeschen landaard zijn, gevoelen gewoonlijk eerbied voor hunne Europeesche superieuren. Waarom heeft die ééne zich zóó vergeten, dat hij een moord op zijn chef pleegde?

Men moet niet te spoedig gissingen maken, want die zijn dikwijls bezijden de waarheid, waarschuwt het blad.

Personen, die den heer Dunnewold gekend hebben, vervolgt het, verklaren, dat hij een bedaard, goedhartig mensch en goed voor zijne ondergeschikten was. Dit feit maakt juist een gissing naar de oorzaak van den moord nog moeilijker.

Maar wat de aanleiding ook moge zijn, die moord doet onwillekeurig booze verwachting oprijzen; omdat het gebeurde wellicht als voorbeeld ter navolging zou kunnen strekken aan inboorlingen, die in hun domheid zich gemakkelijk laten medeslepen door den een of anderen godsdienstleeraar, die door den godsdienst waanzinnig geworden is.

Daarom is het zaak, vermaant het blad, dat de Hooge Regeering deze zaak op een ernstige en rechtvaardige wijze late onderzoeken en ook door een bijzonder bekwaam persoon voor de verdere veiligheid en rust in die afdeeling laat waken.

De afdeeling Tangerang staat van oudsher in een slechten reuk. Al moge deze moord dan geen politieke beteekenis hebben, toch moet het bestuur daarom niet onverschillig blijven, want de handeling van genoemden wedana zal toegejuicht worden door de aanhangers van wijlen Hadji Wasid, Hadji Iskak en Hadji Toebagoes Ismail *), die er nog altijd zijn onder de talrijke afstammelingen van den Sultan van Banten, die toenmaals ook Tangerang tot zijn gebied mocht rekenen. Wie weet of de ziel van de Tariqat (= broederschap) Kadarijah daar niet ronddwaalt!

Het Gouvernement moge nog zooveel hulp hebben van betrouwbare Inlandsche ambtenaren in de residentie Banten, toch kan de Tariqat Kadarijah daar ontstaan, zonder dat zelfs deze er iets van merken.

Wij zullen er ons niet over verwonderen, eindigt de schrijver, wanneer het graf van dien wedana mettertijd een kramat (= heilig graf, waar men gaat offeren) wordt, waar men den zegen inroept van de ziel van hem, die daar begraven ligt, wanneer men het een of ander kwaad tegen een blanke wil ondernemen.

*) Deze drie personen waren de hoofdaanleggers van den opstand, welke, tegen het einde van 1887 voorbereid, op den 9en Juli 1888 uitbrak. Zij werden door onze patrouilles niet ver van de plaats Tjiteureup op de kust der voormalige afdeeling Tjaringin neêrgeschoten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Toen de Nederlanders op Java kwamen, zegt de **Bintang Soerabaja**, waren de Chineezen daar al gevestigd. Van het oogenblik, dat eerstgenoemden daar gezag kregen, hebben zij alle middelen aangewend, om in het belang van den handel, het vertier de Chineezen daarheen te lokken, omdat zij begrepen, dat onder de Aziatische volkeren geen enkele natie den Chinees overtrof in arbeidzaamheid, in handelskennis, in landbouwervaringen, in bekwaamheid wat de nijverheid betrof. Wanneer men dat alles één voor één nagaat, hebben de Chineezen den Nederlanders groote diensten bewezen. Dat alles, leert schrijver, kan men lezen in De Geschiedenis van Nederlandsch-Indië, geschreven in 1728 door den godsdienstleeraar Valentijn *).

Maar hoe groot ook de hulp, door de Chineezen bewezen, geweest is, de Nederlanders waren steeds gewoon laag op hen neer te zien. Men beschouwde hen als gewone werklieden, eerstens, omdat zij nog niets van de kundigheden der Europeanen hadden overgenomen, en tweedens, omdat deze laatsten zich achtten als te staan boven alle rassen, buiten Europa woonachtig.

De Chineezen in dien tijd en nog lang daarna, vervolgt schrijver, namen met die bejegening van de Europeanen genoegen. Hun doel was: zich voedsel en kleeding te verschaffen, om rijk te worden als het kon, en zoolang ze dat konden bereiken, kon het hun destijds niet schelen hoe men hen behandelde. China was nog gesloten voor vreemde natiën en de Chinees had het in China nog ellendiger dan op Java. Japan was onbekend en nergens in Azië zag men eenig teeken van ontwaken. De Chinees volgde zijn weg, zonder naar rechts of links te kijken; hij was tevreden, omdat hij gemakkelijk aan den kost kon komen en er geld in overvloed te verdienen viel. Als hij 's middags de verdiensten van den dag natelde en zag, dat zijn geldbuidel vol was, liet hij zich de vernederingen van den blanke welgevallen, want de behandeling, welke zijne rasgenooten van de inboorlingen ondervonden, vóór de Nederlanders er waren, en de afpersingen, welke zij in hun land van hunne eigene overheden hadden te verduren, waren nog veel erger! Al zagen de Nederlanders laag op hen neer, zij maakten zich toch niet wederrechtelijk meester van hun have en goed!

Indien de Nederlanders werkelijk Christenen zijn, zooals zij zich noemen, beweert hij, moeten zij zich dankbaar jegens de Chineezen betoonen over den vooruitgang van het land en de voordeelen welke zij met behulp der Chineezen verworven hebben. In alle onlusten, behalve in een enkel geval, hebben de Inboorlingen zich zoowel tegen de Nederlanders als tegen de Chineezen gekeerd. Maar de Nederlander denkt over de hulp en de tusschenkomst der Chineezen als iemand, die bij het genieten van zonnewarmte en regenkoelte den Almachtige niet dankt, die dat alles heeft gegeven, omdat hij aan al die weldaden gewoon is geraakt.

Het is immers een gewoonte, roept schrijver bitter uit, dat de Chineezen de Nederlanders helpen; het is dus niet noodig, dat men zich dankbaar jegens hen betoont. Zij zouden immers niet werken, als zij niets verdienden; zij werken voor zich, en niet voor de Nederlanders.

Dergelijke denkbeelden beletten een toenadering tusschen Nederlanders en Chineezen. Daarbij zijn er veel Nederlanders, die in Indië komen om geld te verdienen, en die, als zij hun doel bereikt hebben, weder naar hun land terugkeeren, zonder zich verder om Indië te bekommeren. Zoolang zij in Indië waren, was het voor hen niet de moeite waard om met andere rassen vriendschap te sluiten. Dat heeft nu jaren geduurd. Doch langzamerhand kreeg men kinderen van gemengd bloed, kinderen van Europeesche en Chineesche vaders, verwekt bij inlandsche moeders.

De Europeesche kleurlingen kregen de rechten van hunne vaders, en dit wekte den naijver der peranakans op. Hoevelen van deze laatsten zijn niet gegoed, bezitten uitgestrekte particuliere landerijen of staan aan het hoofd van groote handelshuizen. Als zij in Europa kwamen, werden zij gelijkgesteld met blanken, terwijl men hen in Indië als wezens van minder gehalte beschouwde; ja, zij staan zelfs beneden een Europeeschen kleurling, die een soldaat tot vader en een javaansche vrouw uit de kazerne tot moeder heeft.

Die naijver werd gedurende langen tijd niet opgemerkt, men trachtte zijn afgunst te verbergen. De majoor en de kapitein der Chineezen maakten diepe buigingen voor den Indo-klerk. Doch daar zag men eensklaps, dat Japan Rusland had overwonnen! De kleine kemphaan *) kraaide victorie van de daken der woningen. De Japanners werden met Europeanen gelijkgesteld **), maar de Chinees bleef, zooals hij was in den tijd van Jan Kompagnie.

Men kreeg hartzeer, toen men zag, hoe allerlei mindere handwerkslieden en vrouwen van verdachte zeden van Japanschen landaard gesteld werden boven voorname Chineesche mannen en vrouwen. Dat het Gouvernement het onbillijke hiervan inzag bleek uit het feit, dat men aan Chineezen gelegenheid gaf om gelijkstelling met Europeanen aan te vragen. Maar dit ging lang niet gemakkelijk; nog geen 10% der verzoeken werd ingewilligd.

Het Gouvernement vindt het beter om den Chinees Chinees te laten, want dan heeft het méér macht over hem.

Hoe is het tegenwoordig met deze kwestie gesteld? vraagt schrijver. Duizenden Chineesche kleurlingen, antwoordt hij, die tot dusverre trouw waren aan de Nederlandsche driekleur, hebben zich onder het drakendoek ***) geschaard.

De Solosche kamer van koophandel ****) publiceert een brief van den Chineeschen gezant in den Haag, waarbij aan de Chineezen, die buiten China wonen, dus ook in Nederl.-Indië, te kennen wordt gegeven, dat het voldoende is, om als een bewijs van hulde bij gelegenheid van den geboortedag van den vorst van het land van inwoning en van den Keizer van China de Chineesche vlag (een blauwe draak op een geel veld) te ontplooien.

Schrijver hoopt, dat niet alleen het Gouvernement, maar dat ook alle Nederlanders, die hun land liefhebben, die ouderwetsche ideeën ten aanzien van de Chineezen laten varen. Zij moeten hen niet meer vernederen, maar eeren, zooals de eene mensch den anderen behoort te eeren. Men moet de waarde van den mensch niet beoordeelen naar de huidskleur, naar zijn landaard of naar zijn godsdienst, maar naar zijne ontwikkeling, zijne eigenschappen en verdiensten.

Wanneer de Nederlanders dit beamen, moeten zij zonder moeite gelijkstelling verleenen aan Chineezen, die, wat ontwikkeling betreft, niet beneden den doorsnee Indo-europeaan staan. De Chineezen zullen van hun kant hun best doen om zich de achting der blanken waardig te maken. Een kist vol geldstukken, een groote en mooie woning, een uitgestrekte, fraaie lusttuin, — dat is allemaal nuttig en vestigt de aandacht op den bezitter. Maar dat alles is niet in staat om een mensch op een hooger standpunt te brengen, dan waarop hij door zijne weinige intellectueele ontwikkeling geplaatst is.

Wanneer een rijke Chinees een feest geeft, zijn er steeds veel gasten; want waar suiker is, zijn er ook veel groote en kleine mieren. Maar na afloop zeggen de gasten, na zich aan dat zoets te goed te hebben gedaan, bij het naar huis gaan tegen elkander: ,,Wat zit er nog weinig in zoo'n Chinees bij al de pracht van zijn huis". — Och, de gastheer heeft in het oog van den Europeaan weinig onderricht gehad. Maar als hij daarentegen dezelfde hoogte als de Europeaan heeft bereikt, zal men zeggen: een zeer ontwikkeld man, voor wien men wel respect moet hebben. Daarom, landgenooten, eindigt schrijver, ontwikkelt u. Zijt gij te oud, stelt dan uwe zonen en dochteren in de gelegenheid om dat te doen.

*) De schrijver bedoelt hier het bekende werk: Oud en Nieuw Oost Indiën door François Valentijn, versch. in 1724.

*) De schrijver spreekt van djago katé (= dwerghaantje) om dat men in Java de Japanners, die veelal klein van stuk zijn, orang katé (= dwergmenschen) noemt.

**) Deze gelijkstelling had al plaats vóór den Russisch-Japanschen oorlog. Red.

***) Vroeger wisten de Chineezen niets af van een nationale Chineesche vlag.

****) Reeds meer dan eens is in dit Weekblad aangestipt, dat de Chineesche Kamers van Koophandel in Nederlandsch-Indië, behalve met den handel, zich ook met politiek bezig houden.

Van Vreemde Koloniën.

Fransch Congo.

De gouverneur-generaal van Fransch-Congo, Merlin, heeft bij de opening van de zitting van den raad van bestuur der kolonie eene rede gehouden, waarbij het een en ander werd medegedeeld over den

toestand in die kolonie gedurende het afgeloopen jaar en de wijze, waarop daarin verbetering gebracht was.

In Gabon was de toestand in het begin van het jaar bijzonder slecht. Opvolgende bestuurswisselingen, die het volgen van een vast plan onmogelijk maakten, kwade practijken van handelaars, bestuursdwalingen hadden tengevolge gehad, dat onder de inboorlingen een zeer oproerige geest heerschte. Op enkele plaatsen was het reeds tot vijandelijkheden gekomen, elders was het verkeer verbroken, zoodat feitelijk het gezag zich bepaalde tot de kuststrook en zelfs de onmiddellijke nabijheid van de hoofdplaats Libreville niet veilig kon worden geheeten. Het bestuur beschikte niet over de noodige middelen om zijn gezag te handhaven.

De heer Merlin vertrouwde het bestuur over Gabon toe aan den gouverneur Rognon, die in één jaar tijds daar reeds veel ten goede heeft uitgericht, dank zij de bewilliging door het Fransche parlement van de noodige gelden voor de uitbreiding der bezetting.

Eene compagnie, in het gebied van de Okane gestationneerd, slaagde er in, de bevolking der bovenstreken tot onderwerping te brengen in in '07 aan de Fransche wapens een nederlaag hadden toegebracht.

Majoor Sicre zag zich belast met de lastige taak om de benden van het hoofd Mavoroeloe, die nog in 1908 een factory op enkele kilometers van de kust hadden geplunderd, en zich in de Mocabe-streek ophielden, tot rede te brengen. Volgens de oude leuze „divide et impera" te werk gaande, wist majoor Sicre verdeeldheid onder de inboorlingen te brengen, zoodat de meeste bendehoofden zich in handen der Fransche autoriteiten bevinden en het opperhoofd Mavoroeloe, verlaten door de zijnen, in de bosschen zijn toevlucht heeft moeten zoeken.

De heer Merlin wijdt dit resultaat aan de door majoor Sicre gevolgde gedragslijn: den inboorling bij elke voorkomende gelegenheid de macht te toonen, waarover men beschikt, ten einde er geen gebruik van te moeten maken, elke daad van ongehoorzaamheid te voorkomen om die niet te moeten onderdrukken, den eerbied voor het gezag in te boezemen tegelijk met de aanhankelijkheid van de overheerschende macht, en vòòr alles die onvruchtbare tochten te vermijden, waarbij het land wordt doorkruist niet alleen zonder tastbaar nut, maar waarbij men slechts haat en verderf zaait.

De heer Merlin wil nu die gedragslijn overal gevolgd zien, zonder te begrijpen, dat de aan te wenden middelen zich moeten regelen naar de omstandigheden, het omgekeerde niet binnen het bereik ligt van de verantwoordelijke personen.

Dat bleek b.v. ook in Midden-Congo, waar in het begin van dit jaar moest worden opgetreden in het gebied van den Ngoko, om oproerige stammen tot rede te brengen. Niettegenstaande majoor Gamier, die met de operatiën belast was, ook het middel der overreding trachtte te baat te nemen, moest hij weldra de vruchteloosheid zijner pogingen inzien en tot het geweld zijn toevlucht nemen. Drie dorpen, die het brandpunt van het verzet uitmaakten, werden stormenderhand genomen en sedert komen de lieden uit die streken zich in grooten getale onderwerpen.

Ook in het Noorden, op de grenzen van het Tsjadgebied, moest met geweld van wapenen een einde gemaakt worden aan den toestand, die daar in het leven geroepen was door den sultan van Wadai. Eene Fransche colonne rukte het land binnen, en vermeesterde de hoofdstad van Wadai. En nu denkt men weer aan een gewapend optreden tegen de Senoessi's in die buurt, eene fanatieke sekte, wier macht vroeger wel eens door de geheimzinnigheid, waarin zij zich hulde, overschat werd. Ook Wadai werd vroeger geacht een nagenoeg onoverkomelijke hinderpaal voor de westersche overheersching te zijn, en kapitein Fiegenschuh vermeesterde de hoofdstad van dat land, Abesjer, terwijl hij slechts over 80 man beschikte.

De heer Merlin meent, dat thans het oogenblik gekomen is, om de economische ontwikkeling van het land ter hand te nemen, en hij merkte dienaangaande het volgende op:

„In nieuwe landen maakt de ijver van het initiatief, hoezeer ook een teeken van levenskracht en een factor voor de welvaart, het bijzonder moeilijk om samenwerking van de verschillende belangen te verkrijgen. Die harmonie is evenwel noodzakelijk, want er is geen vruchtdragende arbeid mogelijk, wanneer de bijzondere belangen zich niet, naar het moet, ondergeschikt weten te maken aan het algemeen belang. Houdt wel voor oogen, dat zonder dien regel voor elke maatschappij slechts wanorde en mislukking zijn te wachten."

Overigens was ook deze bestuursman van oordeel, dat moest worden gerekend op de medewerking der inboorlingen, die op zoo groot mogelijke schaal moesten worden geroepen tot deelneming in de verschillende takken van bestuur.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Nog een Javaansche schilder.

In No. 44 van dit blad gaven wij als Feuilleton eenige levensbijzonderheden van den beroemden Javaanschen schilder Raden Saleh (ontleend aan het Javaansch-Hollandsche tijdschrift Oedyana Para Prajitna, dat ook geregeld op de leestafel Heulstraat 17 ligt) in verband waarmede thans de aandacht gevestigd wordt op een artikel van controleur J. E. Jasper in het tijdschrift Op de Hoogte (Nov.-afl.), handelend over Mas Pirngadi, een nog jeugdigen Javaan, die voor het schilderen van landschappen grooten aanleg bezit. Hoewel nog geen kunstenaar als R. Saleh (die zich trouwens bijzonder naam maakte op het gebied van dierschilderen), blijkt de jonge Pirngadie toch zooveel talent te hebben, dat niemand minder dan de meester-schilder Du Chattel een door hem vervaardigd stuk heeft gekocht.

Het artikel van den heer Jasper is met warmte geschreven; aan den tekst zijn toegevoegd eenige reproducties van mooi geslaagde stukken van den schilder.

De Katholieke Missiën.

De Nov.-afl. van dit zendingstijdschrift brengt een aardig geïllustreerd opstel over Buitenzorg en zijne omgeving, door Mr. M. J. D. Claessens, zoomede een artikeltje over een bezoek aan den stam der Mangatriek (Nieuw-Guinea), door Pr. Cappers.

De Hollandsche Revue.

Het jongste Nr. van de Hollandsche Revue bevat een karakterschets van den nieuwen Minister van Koloniën, J. H. de Waal Malefijt, op verzoek van den Redacteur geschreven door de heeren M. van Geuns en H. van Kol, „twee bij uitstek kundige Indische specialiteiten", zooals de heer Fr. Netscher ze kwalificeert. Beide bijdragen ademen een vrij pessimistischen toon.

Verder wordt in dit Nr. het een en ander verteld van de Utrechtsche zendingsvereeniging aan de hand van het door Prof. Valeton uitgegeven gedenkboek ter herdenking van het vijftig-jarig bestaan. Aan het slot wordt een beroep gedaan aan belangstellenden om de U Z. V. met een geldelijke bijdrage te steunen.

Het Recht in Ned.-Indië.

In de Nos. 7—9 van het 92e deel van het Recht is opgenomen hetgeen door verschillende sprekers werd gezegd bij de plechtige installatie van den nieuw benoemden President der beide Hooge Gerechtshoven van Ned.-Indië, Mr. A. L. E. Gastmann. Voorts bevatten zij een geschiedkundig overzicht van art. 17 der Indische Faillissementsverordening van de beoordeeling van Mr. Dupar's Nerzameling van Ned.-hand van Mr. J. F. A. M. Buffart; een welwillende Indische rechtspraak en rechtsliteratuur en de gewone rubriek Jurisprudentie.

Zendeling Lett.

Hoewel reeds in vorige afleveringen van het orgaan der Rijnsche Zending een en ander omtrent zendeling Lett's droevig uiteinde werd medegedeeld, komt dit tijdschrift in zijn Nov.-afl. nog eens op deze gebeurtenis terug en verschaft daarbij uitvoerige levensbijzonderheden van dien den 24en Aug. ll. op de Mentawei-eilanden vermoorden zendeling, de vierde van het Rijnsche Zendelinggenootschap, die viel als slachtoffer der moorddadige plannen van inboorlingen. Aan die nadere bijzonderheden is het volgende ontleend:

Lett werd den 4en Sept. 186 te Straatsburg geboren, kreeg zijn opleiding voor zendeling te Barmen in de jaren 1886—1891 en vertrok in Oct. van laatstgenoemd jaar naar Nias, waar hij tot ult. 1893 verbleef en met recht de grondvester van de zending op de Westkust van dat eiland mag genoemd worden, terwijl hij zich tevens met grooten ijver had toegelegd op de bestudeering van het volk, zijn taal, zeden en godsdienst. Van 1894 tot 1898 vond Lett zijn werk op Sumatra, met name in de Bataklanden; daarna werd hem tot herstel van gezondheid een verlof naar Europa toegestaan en in 1901 zien wij hem in Indië terug en aangewezen tot een geheel nieuw zendingsveld: de Mentawei-eilanden en Engano ter Westkust van Sumatra. Dat hij daar met groote moeilijkheden heeft te kampen gehad, en zijn zendingsarbeid niet het succes heeft opgeleverd, dat hij zich voorstelde te bereiken, is voldoende bekend. De geheel en al onbekende taal der Mentaweiers moest uit den mond der inboorlingen worden afgeluisterd en met inspanning moest hij stap voor stap achter haar geheimenissen, vorm en bouw komen. In 5 jaar tijds (van 1901—1906) had Lett reeds den Catechismus, meer dan 60 bijbelsche geschiedenissen, ongeveer 20 liederen en een leesboekje in de Mentawei-taal overgezet. Daarbij zijn in de laatste jaren nog een leerboek, een rekenboek en een leiddraad voor aardrijkskunde gekomen en is de liederen-verzameling uitgebreid. Daarmede gepaard ging de samenstelling van een Mentaweisch woordenboek.

Aan het einde van 1906 deden de inboorlingen een aanval op een Nederlandsche troep en zag zich de regeering verplicht, teneinde het eiland onder geordend bestuur te brengen, onze troepenmacht aldaar beduidend te versterken. Sedert dien tijd nam zendeling Lett, zoowel op eigen initiatief als op verzoek der regeering, den dienst van bemiddelaar tusschen de beide partijen op zich, waarbij hij — naar men weet — het slachtoffer van zijn optreden is geworden. „In zend. Lett" — zegt de levensbeschrijver — heeft onze zending een van haar bekwaamste en meest toegewijde zendelingen verloren, en zijn naam blijft voor altoos in de geschiedenis van onze Zending spreken van besliste stappen vooruit."

Tijdschr. voor het Binnenl. Bestuur.

De October-afl. is grootendeels gevuld met een reeds in de Indische Gids van eenige maanden geleden verschenen artikel van den heer F. P. Sollewijn Gelpke: De landrentebeschouwingen van den heer J. H. Nieuwenhuijs nader besproken, en bevat voor 't overige een critiek op het opstel over de theecultuur der inlandsche bevolking in de residentie Preanger Regentschappen van den controleur van Soekanegara (in de aflevering van Juli 1909), door W. Duursma.

Teysmannia.

De nieuwe afl. van Teysmannia opent met een kort, waardeerend opstel met portret, gewijd aan Prof. Dr. M. Treub bij diens vertrek uit Indië. De schrijver, J. C. K., is vol lof over hetgeen de afgetreden Directeur van het Departement van Landbouw heeft tot stand gebracht, vooral in zijn betrekking van directeur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. Hij schrijft o.a.: „Een bij uitnemendheid gelukkige combinatie van superieure eigenschappen naar persoon en naar geest, uitgangspunt van een stimuleerende kracht, waaraan in zijn omgeving niemand vermocht zich te onttrekken, onaangevochten autoriteit op het gebied der natuurwetenschap, weinig minder op dat van den landbouw in de tropen, zal de persoon van den heer Treub ten nauwste verbonden blijven aan de geschiedenis van het dertigjarig tijdvak, waarin Nederlandsch-Indië hem onder haar burgers mocht rekenen."

Van de overige bijdragen dezer 10e afl. noemen we het Vervolg van het artikel van Dr. E. C. Jul. Mohr: Over den grond op Java (IV. Op Java te verwachten grondsoorten). — Voedermiddelen, door Dr. J. Dekker (I. Een en ander over voeding in het algemeen; II. Het groene voeder). — Mededeelingen betreffende de caoutchouc-cultuur. XIX. Vergelijkingsproef tusschen de ring- en de korte V-methode van aftappen bij Hevea brasiliensis, door W. R. Tromp de Haas. — De nieuwe ontvezelmachine voor Manila-hennep, door E. de Kruijff. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Onderzoekingen omtrent de bastaardproducten uit de kruising der rijstvormen R. 731 (moeder) en R. 733 (vader), door J. E. van der Stok. — Een en ander omtrent den natten rijstbouw, door L. G. den Berger.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 46: De rietsuiker-industrie in de verschillende landen van productie. III. Hawaii-eilanden, door H. C. Prinsen Geerligs. — Naar aanleiding van Dr. A. Maurenbrecher's verhandeling: „Iets over het voorkomen van kinidine in kinabast", door Dr. K. W. van Gorkom. — De strijd tusschen natuurlijke en kunstmatige kamfer, door v. I. — Verslag van den Sumatra-Staatsspoorweg en van de Ombilinmijnen over 1908 (slot). — Handel van eenige havens in China in 1908. — Open brief, gericht aan allen, die belangstellen in den koffiehandel van Nederland. — Kultuurberichten (Een vereeniging van kinaplanters en -fabrikanten. — Jaarverslag van het Deli-proefstation. — Regenwaarnemingen op de Sumatra-tabakslanden in September. — Bacoven-kultuur in Suriname, enz.) Kleine mededeelingen (Overeenkomst der Regeering met de N.V. Zeehaven en kolenstation Sabang. — Het postwezen in China. — De noodzakelijkheid van een keuringsdienst in Ned.-Indië. — Opbrengst der voornaamste middelen in Suriname, enz.) — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen, benevens de overige gewone wekelijksche rubrieken.

De ramp te Loemadjang.

No 26 van het Weekblad voor Indië bevat een uitvoerig en ruim geïllustreerd opstel over de ramp te Loemadjang, en voorts een geestig stukje van A. F. Herrmann, getiteld: „Het gardoehuisje", waarin de schrijver met den Javaanschen nachtwaker „gardoe" ongemakkelijk den draak steekt; zoo o.a., als hij vader van Alphen met een kleine variant nazingt:

„Zou ik voor den klepper vreezen?
O, die goede brave man
Zorgt, dat ik gerust kan wezen,
En ook veilig gappen kan."

Of: „Het wachthuisje in de desa vervult dezelfde rol als een oase in de woestijn, als een pasanggrahan in het gebergte, als de tempel in de vrije natuur, als elke wijk- en rustplaats voor goeden en boozen. Er gaat veiligheid en rust uit van zoo'n huisje: den moede biedt het een dak aan tegen zon en regen, den waker een burg en verzamelplaats. Eeuwen reeds bestaat het gardoehuisje, en eeuwen nog zal het bestaan, want het is een eigenaardige instelling van een oervolk, dat nog lang oervolk blijven zal. Wilt ge Java's binnenlanden bestudeeren, passeer dan niet het gardoehuisje zonder er een blik in te hebben geworpen. Slaap er echter nooit in, overdag noch bij nacht, want ge keert niet ledig weer."

Vereeniging „Moederland en Koloniën."

No. IV van den 9en jaarg. (1909) van het orgaan der Vereeniging Moederland en Koloniën is verschenen; het bevat de voordracht van den heer A. J. van Schermbeek: Beteekenis van het Departement van Landbouw in Nederlandsch Oost-Indië voor de ontwikkeling van onze Oost-Indische koloniën (beschouwd van een economisch en kultuur-technisch standpunt), welke voordracht (in verkorten vorm) tevoren reeds in het Kol. Weekblad was opgenomen.

Vezelcongres in 1911.

Door het Nederlandsch-Indisch Landbouw-Syndicaat (voorzitter Mr. A. Paets tot Gansoijen) is nu reeds een geïllustreerde brochure in de Engelsche en Nederlandsche talen verspreid (Uitgave van E. Tuhri & Co. te Soerabaja) waarin mededeelingen over een Congres en tentoonstelling ten dienste van de cultuur en de bereiding van vezelstoffen, te houden op 3—8 Juli 1911 te Soerabaja.

Met dit congres wordt beoogd de vezelcultuur in de tropen van direct nut te doen zijn, de planters voor te lichten omtrent die cultuur; door wrijving van gedachten meeningsverschillen uit den weg te ruimen, te geraken tot gelijkvormigheid in werkwijze en product en te komen tot een juist inzicht in de waarde van verschillende vezelstoffen voor het groot bedrijf en voor volkscultuur.

Atlas van Ned. Oost-Indië.

Van den bekenden schoolatlas van Nederlandsch Oost-Indië, samengesteld door den heer W. van Gelder (uitgave van J. B. Wolters te Groningen), is kort geleden een nieuwe (de tiende) druk verschenen, waarop door ons gaarne de aandacht wordt gevestigd. Op onderwijsinrichtingen in Nederland en Indië zal deze nieuwe uitgave, evenals de vorige, ongetwijfeld haar weg wel vinden, trouwens het feit, dat tusschen de jaren 1899 en 1909 niet minder dan 5 drukken het licht zagen, zegt genoeg; maar gaarne richten wij een woord van aanbeveling voor dezen handigen en practischen atlas tot hen, die buiten het eigenlijk onderwijs staande, toch ook prijs stellen op een betrouwbaren gids van het uitgestrekte Oost-Indische eilandenrijk.

Zonder overdrijving kan men zeggen, dat deze atlas op het moment der verschijning „bij" was; van de uitkomsten der allerlaatste onderzoekingen (men zie bijvoorbeeld het blad Celebes) is gebruik gemaakt; de administratieve indeeling van Indië is door den samensteller met zorg bijgehouden en last not least: kartografisch voldoen de bladen dezer nieuwe uitgave eveneens aan billijke eischen.

Bij de elfde uitgave hopen wij, dat de samensteller (het Nederlandsch gedeelte van) Nieuw-Guinea zoo mogelijk op een afzonderlijk blad zal laten verschijnen (en niet, zooals thans, vereenigd met Celebes, de Molukken en de residentie Timor). O. i. wettigt zulks de belangrijkheid van dit grootste eiland der wereld, vooral nu wij ten opzichte daarvan in het teeken der „ontdekkingen" staan, en aller oogen er op zijn gericht.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t-m 27 Oc. '09.
De Sumatrapost idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 26 Oct. '09.
De Locomotief idem.
De Javasche Courant Nos. 84 en 85.
De Banier Nos. 42 en 43.
De Planter No. 7 (Orgaan der vakvereeniging voor Assistenten te Deli).
De Delicourant t/m 27 Oct. '09.
Cultura, November-afl.
Jong Indië No. 16.
Weekblad van Indië Nos. 26 en 27.
De Stem van Indië No. 42.
De Deutsche Kolonial Zeitung No. 47.
La Quinzaine Coloniale No. 21.
Exportblad Nos. 796 en 797.
Sumatrabode t m 22 Oct. '09.
Rapport betreffende een onderzoek naar in te voeren stoomvaartdiensten op rivieren in Midden-Sumatra.
Rapport betreffende terreinverkenningen, en een spoorwegplan voor Midden-Sumatra.
Revue Economique internationale (prospectus).
De Indische Mercuur No. 47.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 42.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 140.
Kort verslag 2e K. S.-G.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 22 Oct. 1909. No. 84.

Dit Nr. bevat een ordonnantie, houdende aanvulling en wijziging van eenige bepalingen van de ordonnantie van 30 Maart 1908 (Stbl. No. 298), regelende de heffing der inkomstenbelasting en één een nadere regeling inhoudend der heffing van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van personen, die zich in den loop van een belastingjaar in Ned.-Indië vestigen.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den controleur à la suite L. Dinger.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies bij het Dep. van O. E. en N., J. S. Matla; de ambtenaar bij het Inl. credietwezen G. E. van Leeuwen; de administrateur bij de gouv. pandhuizen H. W. Doerrleben; de inlandsche arts J. Mahulete; de commies bij den post- en telegr.-dienst Mej. J. F. A. Kruijt; de klerk te Soerabaja A. S. C. Damwijk.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-res. ter beschikking van den resident van Timor F. C. Vorstman; der betrekking van adj.-insp. van financiën de referendaris L. A. Boers.

Gesteld: ter beschikking van den president van den R. v. J. te Batavia Mr. J. J. Schrieke.

Benoemd: tot tijdelijk 2en buitengewoon voorzitter van de landraden te Pekalongan en Batang Mr. A. J. C. van Hamel; tot leeraar aan de school tot opleiding van Inl. artsen A. E. Sitsen; tot commies te Bandoeng F. J. Pagalatti; tot administrateur 3e kl. bij de gouv. pandhuizen M. Briel en Ch. R. Bentfort van Valkenburg; tot 3en commies ter Alg. Secretarie de eerste klerken H. J. Roijers, en F. Mutter.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van Secretaris van het Gouv. van Ned.-Indië de referendaris W. V. Smeets.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Lebak, Agoes Halim.

Benoemd: tot wedana van Lebak, Mas Niti Widjaja; van Tjibalioeng, Raden Soeria Atmadja; tot klerk te Batavia L. H. Zeemeijer; te Sidoardjo V. E. Hagenstein.

Militair Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den mil. apotheker der 1e kl. D. J. K. Wetselaar.

Ontslagen: eervol als mil. commandant van Benkoelen de majoor R. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt.

Benoemd: als zoodanig de kapitein der inf. A. W. A. Michielsen.

Bevorderd: tot kapitein de 1e luit. der artillerie G. C. J. Bodde en J. B. van der Pot.

Overgeplaatst: naar Batavia de kapitein der genie H. W. O. de Bruijn.

* * *

Uit de Javasche Courant van 26 Oct. 1909. No. 85.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den controleur B.B., A. J. L. Couvreur.

Ontslagen: uit 's lands dienst de klerk te Pasoeroean A. G. Th. van Spronse en de administrateur bij de gouv. pandhuizen J. E. Matta.

Benoemd: tot resident der Preanger-regentschappen H. F. L. Boissevain; tot buitengewoon lid van den R. v. J. te Soerabaja Mr. B. Heijman; tot voorzitter van de landraden te Semarang en Demak, Mr. J. C. Heijning; te Magelang en Kedoe Mr. G. F. R. van Hamel; te Bangkalan Mr. E. F. Kollmann; te Blitar Mr. H. Lamberts; te Sidhoardjo Mr. D. Rutgers; te Bonthain enz. Mr. J. K. Onnen.

Tijdelijk toegevoegd: aan den inspecteur, chef van den burg. veeartsenijk. dienst de oud-majoor der cavalerie A. B. J. W. Posno.

Gesteld: ter beschikking van den president van den R. v. J. te Batavia Mr. W. J. M. Brantjes.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Wanakerta Raden Prawira di Koesoemah, en de ass.-wedana van Wirolegi, Mas Sastro di Poero.

Benoemd: tot wedana van Ketapang (Madoera), Kiahi Raksa Koesomo; van Wanakerta Raden Kandoeran Joedakoesoema.

Geplaatst: in de res. Batavia de contr. E. A. Mantz; in de Preanger-Regentschappen E. R. van Lier.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol als mil. commandant van Amboina en Ternate de luit.-kol. der inf. J. L. A. de Grave.

Benoemd: als zoodanig de id. A. P. van de Siepkamp.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de 1e luit. H. C. van Lamoen; naar Tjimahi de id. J. H. C. Vermeer; naar Meester Cornelis de off. van gezondh. G. F. van Laaren; naar Atjeh de id. Dr. R. Lesk.

Geplaatst: te Batavia de id. Dr. G. P. Utermöhlen.

* * *

Extra-Bijvoegsel: Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand Augustus 1909.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het Nederl. s.s. „Wilis", Commandant W. Adam, vertrokken van Batavia 28 October 1909, te Marseille 20 November 1909.

Van Batavia: J. Kohl met echtgenoote en 1 kind; Mr. F. M. Pijnacker Hordijk; J. Ph. Hillebrandt; B. Reit; Zeeman; J. F. Wijsmuller met echtgenoote; P. Bal met echtgenoote en 3 kinderen; Mej. G. H. M. Cramer; J. Montijn met echtgenoote; Joh. Wijt Jzn.; L. M. van Leeuwen; C. W. M. Bervoets; D. F. B. van Bordheim; F. van der Elst; H. F. A. Hagen; M. Steenkist, H. Muijters; D. Slieker met zoontje; H. Polman; J. Benjamins; J. C. Bongers, benevens H. M. troepen en schepelingen.

Naar Padang: L. A. v. d. Stok met echtgenoote; Mevr. A. der Kinderen geb. Hooghwinkel; Th. van Wijngaarden; Mevr. Wed. M. E. S. le Clerq de Courcelles geb. Anten; E. Schönherr.

Van Padang naar Colombo: M. Reepmaker.

Passagiers van het stoomschip „Sindoro", gezagvoerder A. van Leeuwen, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: P. H. van der Linde met echtgenoote en 2 kinderen; T. V. Aperbeek; L. Drijber; Mevrouw M. E. Eilbracht—Geldorp en 2 kinderen; Mevrouw Wed. W. F. Tellings—Boers en dochter; O. R. Agerbeek met echtgenoote en 2 kinderen; F. C. Lecomte met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw F. E. S. Geijp; Mevrouw J. H. Doods—Olrée; Mevrouw H. G. J. Hovenkamp—Heszler; G. van Steins; Mevrouw Wed. J. van Stenis—Brener; Mevrouw S. van Zeijl—van der Graaf; H. F. Timmermans; Mejuffrouw R. L. Timmermans; A. P. IJssel de Schepper; Mevrouw K. Schmidt—Duijts; Mevrouw E. J. de Wilde—Weijer; P. C. Willems; A. J. Hofsteenge en echtgenoote; G. Duijts met echtgenoote en 2 kinderen; L. van den Ende; H. F. Rensink; G. P. Burgers; U. Nieuwenhuizen; M. H. Kuipers; J. van Dorn; J. C. Stoltz, benevens een détachement suppletietroepen.

Te Southampton schepen zich in naar Lissabon: Graaf Hamilton; Mr. Lofsrom.

Naar Tanger: S. Fuchs en echtgenoote.

Te Marseille zullen zich inschepen: W. C. van der Meulen met echtgenoote en 2 dochters; Mejuffrouw E. Poukens; H. J. E. Dekker en echtgenoote; F. W. Laupman en echtgenoote; L. W. F. Ubbens en echtgenoote; Mevrouw A. H. M. Helfrich—Middelaer en 3 kinderen; J. G. Hoekman en echtgenoote; H. A. van Nievelt met echtgenoote en kind; J. A. F. Baars en echtgenoote; R. van Eck; Mejuffrouw J. Mekking; W. L. Einthoven en echtgenoote; Mejuffrouw S. P. Einthoven; Dr. J. L. P. H. Knappert en echtgenoote; L. J. van Dunné en echtgenoote; M. J. J. Treur; J. J. Engelen en echtgenoote; Mevrouw K. E. Schütt—Reims; B. Coster en echtgenoote; E. D. C. Middelaer; F. Halkema met echtgenoote en 6 kinderen; M. L. Kleijmen; H. Popping; Zuster A. H. van der Bie; A. de Stoppelaar; L. Th. van Haaften; Mevrouw E. R. S. van Esveld—Esche; J. A. Piepers en echtgenoote; A. J. Westerwijk—Bosdijk; E. Laborée en echtgenoote; J. Aaldriks; J. Robin; L. Vleeschdrager; G. Sanders; P. Vorst.

Naar Suez: Miss Dora Cobb.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.
Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur: J. WILDEMAN.

St. Nicolaasgebak.

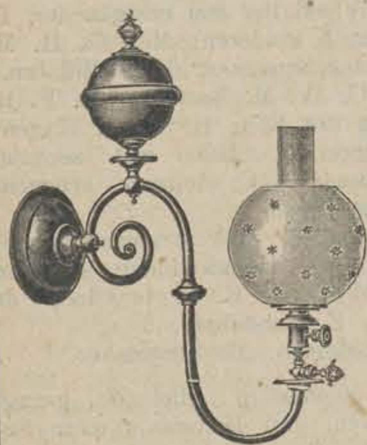
Zeer fijn van smaak.

Electrische Bakkerij CARELS

PIET HEINSTRAAT 66 - TELEPHOON 6286 - NOORDEINDE 21

VACANT

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

Martin Schiff,

Hoogstraat 36.

TELEFOON No. 1601.

Gummi-Mantels

van af **f 5.**

FIRMA OFFERHAUS & DE WAARD.

(Apoth. ass. N. W.)

Magazijn van Verband- en Ziekenverplegings-Artikelen.
BINNEN- EN BUITENLANDSCHE GENEESMIDDELEN ENZ.
DEPÔT VAN SUEZTHEE.
Geneeskrachtige Wateren & Eau de Colognes.
Copernicusplein 16 hoek Valkenboschlaan,
Telefoon 4353. **DEN HAAG.**
OBAT OOM JAN tegen verkoudheid.

VACANT

VACANT.

EXPORT.

:: WEEKBLAD ::
TOT BEVORDERING DER BELANGEN
VAN DEN NEDERLANDSCHEN EXPORT.

Abonnement per jaar:
Nederland . . . . f 2.50.
Ned-Indië . . . . f 3.50.
Proefnummers 25 cents.

Uitgave:
STEENMEIJER & Co.,
AMSTERDAM.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.
CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
Succes bijna altijd zeker.

No. 48. Donderdag 2 December 1909 9de Jaargang

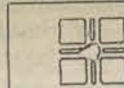
HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG".

Abonnementsprijs per jaar:
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland „ 4.—
Afzonderlijke nummers 0.05

Prijs der Advertentiën:
Per regel f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels „ $0.12\frac{1}{2}$
„ „ „ 1000 „ „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éėns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over „Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn"**, door J. H. en H. B.
Prijs 1 ex. à *f*0.10.
Prijs 50 ex. à *f*2.80, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*2.20, plus *f*0.25 frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven**, door den heer T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f*0.05.
Prijs 50 ex. à *f*2.—, en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*1.55, plus *f*0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, **bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding** en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop. (Stbl. 1909 No. 312).

d. **Het Jaarboekje der Vereeniging** over het jaar 1908 à *f*0.25.

e. **De werkkring van den Controleur op Java, door J. H. Eijken**, à *f* 0.40.

Zoover de voorraad strekt, mede verkrijgbaar:

Oproepingen van het Ministerie van Koloniën voor plaatsing bij den Indischen dienst van:

1e. 14 doctoren in de rechtswetenschap in rechterlijke betrekkingen; 14 adspirant-ingenieurs bij den Waterstaat en de burg. openb. werken; 7 veeartsen bij den burgerlijken veeartsenijdienst. (Nederlandsche Staatscourant, 3 Juni 1909 No. 127).

2e. 20 studenten in de geneeskunde ter opleiding voor officier van gezondheid 2e kl. Ned.-Ind. leger. (Ned. Staatscour. 23 Juni 1909 No. 144).

3e. 1 leeraar bij middelbaar onderwijs tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn. (Ned. Staatscour. 4 September 1909 No. 206).

4e. opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië met bepaling der voorwaarden, waaraan voldaan moet worden. (Ned. Staatscour. 5 November 1909 No. 259).

5e. 3 bouwkundige opzichters, voorloopig voor een tijdvak van 5 jaren. (Ned. Staatscour. 6 November 1909 No .260).

6e. Onderwijzers der 3e kl. bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, met vermelding der overtochtsvoorwaarden, bezoldigingen, verloven, pensioenen, enz. Verder eene kleine brochure: „Onderwijzers voor Indië. Een stem van een oud-Indischgast", door K. J. Razelius, oud-schoolhoofd te Soerabaja, Arrond.-Schoolopz. te Haarlem.

Voor de opgave,
De Secretaris v/h. Informatiebureau,
J. L. VAN GENNEP.

II. Beleefde mededeeling, dat in den vervolge ter leestafel kennis genomen kan worden van den inhoud van het blad **De Planter,** orgaan der vakvereeniging voor assistenten in Deli.
No. 7 van dat orgaan is thans ter lezing gelegd.

III. Kort verslag van het besprokene op de Buitengewone Hoofdbestuursvergadering, gehouden te 's-Gravenhage, op Zaterdag 27 November 1909, des namiddags ten $1\frac{1}{2}$ ure, in het gebouw „De Vereeniging", Willemstraat:

Het doel dezer vergadering was om den leden van het Hoofdbestuur desgewenscht gelegenheid te geven vooraf kennis te nemen van enkele inlichtingen en gegevens ten aanzien van de onderwerpen, welke in den namiddag van dien dag op de Buitengewone Algemeene Vergadering ter tafel zouden worden gebracht.

Enkele toelichtingen ten opzichte van het Koloniaal Weekblad werden verstrekt en nadat nog eenige administratieve aangelegenheden werden besproken, sloot de voorzitter de vergadering.

IV. Concept-notulen der Buitengewone Algemeene Vergadering, gehouden te 's-Gravenhage op Zaterdag 27 November 1909, des middags ten $2\frac{1}{2}$ ure, in het gebouw „de Vereeniging", Willemstraat aldaar.

Tegenwoordig zijn de heeren: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter; A. B. J. Prakken, ondervoorzitter; A. A. C. Harting, penningmeester; E. van Assen, secretaris.

En verder de leden van het Hoofdbestuur: Mevrouw M. Ten Bosch—Bosscher, 's-Hage; Mevrouw J. E. van Oeveren van Schaik, Utrecht; Th. Almerood, Amsterdam; T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn; J. H. Calmeyer, Apeldoorn; L. A. H. Lamie, Arnhem; F. E. Luitjes, Nijmegen; Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weyler, Rotterdam.

Van de leden van het Hoofdbestuur waren afwezig de heeren: Mr. H. Smeenge, Amsterdam; J. C. van Reyn, Breda; Prof. Mr. J. E. Heeres Leiden; Th. J. A. van Zijll de Jong, Zutfen; beide laatstgenoemden met kennisgave.

De afdeelingen waren vertegenwoordigd door de navolgende dames en heeren: Amsterdam, H. W. Praasterink: Apeldoorn, J. H. Calmeyer en T. Gerdes Oosterbeek; Arnhem, L. A. H. Lamie; 's-Gravenhage, L. A. Martens en P. A. Schwippert; Leiden, Mr. E. Rijke en P. E. Schotel; Nijmegen, F. E. Luitjes; Rotterdam, Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weyler; Utrecht, Mevrouw J. E. van Oeveren van Schaik; Zutfen, A. Walland.

De afdeeling Breda had zich niet doen vertegenwoordigen.

De Voorzitter opent de Vergadering en roept den leden het welkom toe in deze stad, de plaats van belofte voor zoovelen, die de vruchten, geoogst met hun verblijf en werken in en voor Indië, alhier komen genieten, en waar dus de grootste som van belangstelling kan worden verwacht voor het streven der Vereeniging, d.i. den band tusschen Nederland en de Overzeesche bezittingen te versterken.

Hij vestigt er de aandacht op, dat de conceptnotulen van de vorige te Utrecht gehouden gewone jaarlijksche Algemeene Vergadering zijn opgenomen in het Koloniaal Weekblad No. 29 van dit jaar, en vraagt, of iemand daarop bemerking heeft te maken of ten deze eenige inlichting verlangt.

Niemand het woord verzoekende, worden de notulen der vorige vergadering goedgekeurd.

Daarna wijst de voorzitter op het tweeledig doel dezer vergadering:

1o. Mededeelingen met betrekking tot het Koloniaal Weekblad en voorstel tot beschikbaarstelling van fondsen voor kosten van drukken en verdere exploitatie.

2o. Wijziging der Statuten in den zin, zooals in de agenda is aangegeven, meer in het bijzonder art. 5, 4de lid, art. 13, 1ste lid, alsmede wijziging van het Huishoudelijk Reglement.

Vervolgens leest de voorzitter voor art. 8 der Statuten, dat betrekking heeft op de meerderheid van stemmen, welke in deze wordt vereischt, zoomede op het aantal afdeelingen, dat onderwerpelijk vertegenwoordigd moet zijn.

I. De vergadering, wettig samengesteld zijnde, deelt de voorzitter, met betrekking tot de toegekende verlangde toelagen van den secretaris en penningmeester, alsmede van den heer J. J. Meyer, lid van de Redactie-Commissie, die in het Koloniaal Weekblad de rubrieken „Wat de inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt" behandelt, mede dat — in verband met het besprokene in de vorige algemeene vergadering — het Hoofdbestuur begrepen heeft die verhoogingen dadelijk, d.w.z. met ingang van het tweede halfjaar 1909, te doen ingaan.

De vergadering heeft geen bezwaar hiermede hare instemming te betuigen.

II. Uitvoerig wordt thans door den voorzitter stilgestaan bij het onderwerp, betreffende *Het Koloniaal Weekblad,* en doet daarbij — onder uiteenzetting van den loop der zaken, zooals die hebben plaats gehad — duidelijk uitkomen, dat de drukker van het Koloniaal Weekblad het met onze Vereeniging gesloten contract met 1 Januari 1910 heeft moeten opzeggen, omdat hij, gedurende den contracttijd, steeds belangrijke geldelijke verliezen heeft geleden, als gevolg van het feit, dat het Weekblad geheel voor zijne rekening werd geëxploiteerd, en de

hem toekomende advertentiekosten dat geldelijk verlies nog niet konden goedmaken.

De eischen zijn zeker hoog — in verband met den stand der Hoofdbestuurskas, — maar met het staken van *Het Koloniaal Weekblad* zou de band, die de afdeelingen en de leden onderling verbindt, sterk verzwakt worden en zou een voornaam middel ter voldoening aan het doel der vereeniging, zooals dit beschreven is in de art. 3 en 4 der Statuten, vervallen.

Met de firma *Luctor et Emergo* zal nu getracht worden een nieuw contract aan te gaan, waarvoor reeds is toegezegd, dat aan het blad een beter uiterlijk zal worden gegeven, terwijl de drukker eenige verandering zou wenschen in de ruimten voor advertenties bestemd en zich verbinden wil om, wanneer deze ruimere geldelijke voordeelen zullen afwerpen, er voor het Hoofdbestuur gelegenheid zal bestaan om een meer voordeelig contract te sluiten.

Met 1 Januari 1910 zullen wij moeten betalen een wekelijkschen bijslag van *f*37.50 en vraagt de spreker thans aan de vergadering om het daarvoor vereischte crediet aan het Hoofdbestuur toe te staan, met machtiging tot het sluiten van een nieuw contract, onder voorwaarde om met de Redactie-Commissie te overwegen wat ter verbetering van het Weekblad kan worden gedaan, en om over de werking van het nieuwe contract mededeelingen te doen op de voorgeschreven jaarlijksche algemeene vergadering in de maand Juli of Augustus 1910.

Het onderwerp leidde in de vergadering tot eenige beschouwingen.

De heer Schwippert beval — op enkele door hem aangevoerde gronden — eigen exploitatie en eigen administratie van het Koloniaal Weekblad aan, en drong er op aan om in elk geval een proef ten deze te nemen.

Belangrijk geldelijk verlies was z.i. niet te verwachten, terwijl wij, op den voet van het voorstel van den voorzitter, in elk geval jaarlijks *f*2000.— kwijt raakten.

De onder-voorzitter, de heer Prakken, deelde den heer Schwippert — in antwoord op zijne meening, — mede, dat zijn denkbeeld met meer andere, ook door het Dagelijksch bestuur overwogen is, en besprekingen hebben plaats gehad, die er echter niet toe hebben kunnen leiden, met gerustheid eigen exploitatie aan te bevelen.

De voorzitter brengt nog onder de aandacht van den heer Schwippert, dat de door hem opgemaakte globaal-rekening niet op kennis van cijfers berust, hetgeen door dezen wordt beaamd, met de toezegging, dat hij in de eerstvolgende algemeene vergadering zijn denkbeeld door cijfers hoopt te staven.

De heer Schwippert voegt hieraan nog toe, dat hem, in elk geval, controle op de geplaatste advertenties raadzaam voorkomt.

De voorzitter wijst er op, dat zijn voorstel geldt een proef van eenige maanden, en dat hij er van overtuigd is, dat de drukker zal willen medewerken om onze geldelijke lasten te verlichten.

In antwoord op de vraag van den heer van Deventer welke verbeteringen het Koloniaal Weekblad zal ondergaan, zegt de voorzitter, dat de drukker heeft toegezegd den druk te zullen verbeteren en dat hij — in het belang van ons geldelijk voordeel — aanbeveelt om in de derde kolommen van de inliggende bladzijde nog ruimte beschikbaar te stellen voor advertenties tegenover meerdere plaatsruimte elders in het blad voor ons.

De voorzitter stelt zich voor, om — als wij de middelen bezitten — alles in het werk te stellen, zooveel mogelijk aan de billijke wenschen van de leden te voldoen.

Ook zal getracht worden het blad opengesneden te verzenden en het uiterlijk te verfraaien.

Onder dankbetuiging voor de verstrekte inlichtingen, brengt de heer van Deventer hulde aan de Redactie-Commissie voor den steeds belangwekkenden inhoud van het Koloniaal Weekblad, waarvan hij altijd met genoegen kennis neemt, in het bijzonder ook van de rubrieken, waarin de inlandsche pers wordt besproken.

Nadat, in het belang van de propaganda, eenige besprekingen werden gehouden tusschen den heer Martens, den voorzitter en den heer Harting, penningmeester van het Hoofdbestuur, alsmede den heer T. Gerdes Oosterbeek, gaf de voorzitter aan Mejuffrouw van der Veer te kennen, dat hare aanwijzingen, verband houdende met de ongeregelde uitgifte of expeditie van het weekblad, ter kennisse van de Redactie-Commissie zouden worden gebracht, die zeker niet in gebreke zou blijven zooveel mogelijk aan hare verlangens tegemoet te komen.

Ook aan den heer A. Walland zeide de voorzitter toe, dat aan zijn wensch om het blad, wanneer het moeielijk viel, dit geregeld op Donderdag te doen verschijnen, op eenen anderen dag te doen uitkomen, waarvan dan niet mag worden afgeweken, zal worden gehoor gegeven.

De heeren Th. Almerood en H. W. Praasterink wijzen op enkele bestaande drukkers-toestanden te Amsterdam, waarop de voorzitter den aanwezigen leden der vergadering vraagt, of een onderwerpelijk nog eene stemming van het ingediende voorstel wordt verlangd.

Niemand eenige stemming verlangende, wordt het voorstel als aangenomen beschouwd.

III. Thans is aan de orde het voorstel der Statuten-wijziging, hetwelk door den voorzitter wordt voorgelezen en daarna toegelicht.

De voorzitter zegt zonder verhooging van het quantum, dat de afdeelingen aan de Hoofdbestuurskas afdragen en dat thans *f*0.50 bedraagt voor ieder persoon, die op 1 Januari van eenig jaar lid eener afdeeling is en zijne contributie heeft betaald, op den duur niet toe te kunnen komen, noch de uitgaven van het Hoofdbestuur, tengevolge van verhoogde actie, te kunnen bestrijden.

Versterking van inkomsten is derhalve — ook in verband met de zooeven behandelde geldelijke eischen voor het Koloniaal Weekblad, hoogst noodzakelijk.

Verschillende voorstellen waren in de vorige Hoofdbestuursvergadering in behandeling genomen, en werd toen, na stemming, aangenomen, dat op deze algemeene vergadering zou worden voorgesteld:

a. Artikel 5, 4de lid der Statuten te doen luiden: „Leden zijn zij, die eene jaarlijksche contributie „betalen van minimum *f*2.— wanneer zij in Neder„land, van minimum *f*2.50, wanneer zij daarbuiten „wonen, met dien verstande, dat zij, die op 1 De„cember 1909 lid zijn, op *f*1.— of *f*1.50 's jaars, tot „geen hoogere contributie verplicht zijn."

b. In artikel 13, 1ste lid, *f*0.50 te vervangen door *f*0.75.

Wanneer deze nieuwe voorschriften in toepassing zullen zijn gebracht, zullen alle billijke uitgaven nog wel niet kunnen worden bestreden, maar, gesterkt ook door de betoonde belangstelling, welke, van Regeeringswege, door den Minister van Koloniën is gegeven, hoopt het Hoofdbestuur toch den toestand der Vereeniging te kunnen beheerschen.

De voorzitter vulde deze mededeeling nog aan met het bericht, dat uit het door hem met dien departementschef hedenmorgen gehouden onderhoud ten duidelijkste was gebleken, dat de Minister van Koloniën ons streven en werken, zoomede het opgerichte Informatiebureau, waarvoor eene subsidie van *f*3000.— op de Indische Begrooting is gebracht, gaarne zal steunen.

De beslissing op de door het Bestuur aangevraagde subsidie van *f*2500.— voor het houden van lezingen en tentoonstellingen, in het algemeen voor de verspreiding van populaire kennis omtrent Indië, is nog in advies.

De heer Walland (Zutfen) verklaart zich te moeten vasthouden aan het door zijne afdeeling gedaan voorstel om art. 13 zoodanig te doen luiden, dat van alle ontvangen contributies der leden steeds 35% aan de Hoofdbestuurskas moeten worden afgedragen.

Spreker zegt — onder opgaaf van redenen — dat de vereeniging bij die nieuwe regeling wel zou varen.

De heer Luitjes wijst er op, dat het voorstel van het Hoofdbestuur, zooals het thans is voorgebracht, de uitslag is van eene in de vorige Hoofdbestuurs-vergadering gehouden stemming en dus niet iets anders in behandeling kan worden genomen, terwijl de heer Prakken er nog op attendeert, dat de afgevaardigden der afdeelingen mogelijk van instructies ten aanzien van het voorstel zijn voorzien.

Na een repliek over het impératief mandaat, trekt de heer Walland zijn voorstel in.

De heer Ryke (Leiden) zou gaarne willen weten, of er een overgangsbepaling gemaakt zou kunnen worden voor hen, die na 1910 lid der Vereeniging worden, in verband met de bewoordingen der propaganda-circulaire.

De heer van Es vraagt eenige toelichting omtrent de consequentie van het voorgestelde, ten aanzien van de geldelijke verhouding tusschen de algemeene kas en de afdeelingskassen.

De voorzitter licht een en ander toe en vraagt of iemand omtrent het voorgestelde hoofdelijke stemming verlangt.

Aangezien niemand daartoe den wensch te kennen geeft, vraagt de voorzitter of de voorgestelde wijzigingen der Statuten dus de algemeene goedkeuring wegdragen en het Dagelijksch Bestuur zich als gemachtigd mag beschouwen om — namens de Vereeniging — de Koninklijke goedkeuring op de wijziging der Statuten te vragen.

De vergadering stemt hiermede in.

IV. Art. 1. Laatste alinea van het Huishoudelijk Reglement schrijft voor:

„Ieder afdeelingsbestuur wordt door het Dage„lijksch bestuur voorzien van een kaart, zoo duide„lijk mogelijk de grens der afdeeling aangevende."

De voorzitter wijst er op, dat deze bepaling in de praktijk niet voldoende ook niet wordt toegepast en dat het daarom wenschelijk is haar niet meer in de Reglementen op te nemen.

Het voorstel wordt zonder stemming aangenomen.

V. De heer Calmeyer verzoekt eenige inlichting omtrent het hem opgevallen feit, dat in één der laatste Koloniale Weekbladen is vermeld, dat een 25-tal Indische dames zijn opgenomen als leden der afdeeling 's-Hage, op eene jaarlijksche contributie van *f*1.50, hetgeen waarschijnlijk op een misverstand berust.

De voorzitter, die dit laatste bevestigt, verklaart, dat dit onderwerp reeds de aandacht van het Hoofdbestuur heeft getrokken en terzake nog wordt gecorrespondeerd.

VI. Onder aanhaling van een voorbeeld, in zake de inlichtingen, welke door het Informatiebureau aan een candidaat voor een werkkring worden gegeven, beveelt de heer Walland aan, dat die inlichtingen steeds zoo volledig mogelijk worden gegeven, zegt de voorzitter — onder dankbetuiging — dat het Informatiebureau met de gemaakte opmerking zijn voordeel hoopt te doen.

VII. De heer Schwippert attendeert daarop, dat het informatiebureau van de afdeeling Handel van het Departement van Handel en Landbouw ook bereid zal worden bevonden met het informatiebureau van Oost en West samen te werken, welke mededeeling met dankbetuiging wordt begroet.

Na nog enkele punten van ondergeschikt belang sluit de voorzitter de vergadering.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

De maandelijksche samenkomst van het Dag. Bestuur der Ver. met de Redactie-Commissie van *Het Koloniaal Weekblad* zal plaats hebben op Donderdag 16 December 1909, ten 8½ ure n.m., in „Boeatan", Heulstraat 17, den Haag.

Alle belangstellenden zijn welkom.

Op uitnoodiging van het Bestuur van den **Haagsche Kunstkring**, zal mevrouw *N. van Zuijlen—Tromp* **Donderdag den 9 December** in de zaal dier vereeniging, **Heerengracht 13, den Haag**, het een en ander vertellen over:

Inl. Kunstnijverheid in Ned.-Indië,

toegelicht door een serie fraaie lichtbeelden en een kleine tentoonstelling van voorwerpen.

Hoewel anders de voordrachten door den Kunstkring georganiseerd, slechts toegankelijk zijn voor de leden dier vereeniging, heeft het Bestuur voor ditmaal een uitzondering willen maken door ook toegang te verleenen aan de leden van „Oost en West" tegen een entrée van *f*0.50.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Nagalm van een polemiek tusschen den Indischen medewerker van het *Vaderland* en Si Anoe, den Atjeh-correspondent van het *Algemeen Handelsblad*. — Het *Algemeen Handelsblad* over de vastgestelde reorganisatie van de school tot opleiding van Inlandsche artsen. — De heer G. N.(ijpels) in *Land en Volk* over de grenzen van Nederlandsch-Indië.

Nu de behandeling der Indische begrooting achter den rug is, zijn de indische artikelen in de nederlandsche bladen weder schaarscher te vinden. Zoo troffen wij slechts hier en daar een artikel aan, o.m. een in het *Vaderland*, van de hand van den indischen militairen medewerker van dat blad, waarin deze nogmaals zijn opvatting over den tegenwoordigen toestand te Atjeh handhaaft tegenover de critiek door Si Anoe, den Atjehschen correspondent van het *Algemeen Handelsblad*, op de *Vaderland*'sche beschouwingen uitgeoefend.

Deze weerlegging geldt in het bijzonder de gestie van een luitenant Brouwers, wien in het *Vaderland* warme hulde werd gebracht voor zijn optreden tijdens een patrouilleering in het Samakoero'sche. Volgens den schrijver in het *Algemeen Handelsblad* is het relaas van den medewerker van het *Vaderland* over dit optreden van den luitenant Brouwer „van het begin tot het eind onwaar." Waar wij indertijd van dezen pennestrijd in eersten termijn tusschen het *Vaderland* en Si Anoe gewag maakten, volstaan wij thans met deze korte vermelding.

Wij gelooven niet, dat dergelijke detail-critiek en polemiek daarover ons veel wijzer maken kan ten opzichte van de groote vraag: of de toestand te Atjeh thans beter of slechter is dan vroeger?

* * *

In het *Algemeen Handelsblad* wordt de voorgestelde reorganisatie van de school tot opleiding van Inlandsche artsen besproken.

Dit reorganisatie-ontwerp, uitgebracht door de

commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst, vindt in het *Algemeen Handelsblad* geen algeheele bewondering. Hoezeer het blad ook voor het utiliteits-standpunt gevoelt, waarop de commissie zich blijkbaar gesteld heeft, het peil van het onderwijs zou door deze reorganisatie dalen en daarmede kan het zich niet vereenigen.

„Wij gaven toe," zegt het blad, „dat de groote behoefte aan inlandsche geneeskundigen werkelijk nijpt.

Maar, in stede van ter wille van de aanvulling eenvoudigweg te tornen aan het peil van het onderwijs aan de „Stovia", geldt het thans de quaestie dier aanvulling.

Zoolang niet gebleken is, dat de opleiding aan de „Stovia" te ver gaat voor den, voor eene medische opleiding in aanmerking komenden inlander, behooren onzes inziens de uitkomsten der in 1901 aangevangen nieuwe opleiding te worden afgewacht, voordat men hierin eenige verandering zou mogen brengen.

Wij spraken opzettelijk van den voor eene medische opleiding i n a a n m e r k i n g k o m e n d e n Inlander.

Wij vergeten toch niet, dat aan de „Stovia" een voorbereidende cursus is verbonden, waar het ziftingswerk moet plaats hebben, dat elders door de inrichtingen van middelbaar onderwijs wordt verricht. Waar we nu reeds naast de „Stovia", eene inlandsche rechtsschool en een school tot opleiding van inlandsche officieren zagen verrijzen, gezwegen nog van de landbouwschool te Buitenzorg, die de kiem voor hooger in zich bevat, en waar het als vaststaand mag worden aangenomen, dat ook andere hoogere vakscholen eerlang zullen verrijzen, zal het beginsel moeten worden aanvaard eener algemeene vooropleiding buiten die scholen, ten einde verspilling te voorkomen.

De toepassing van dit beginsel zou echter nog wel eenige voorbereiding behoeven en intusschen blijft de vraag naar inlandsche geneeskundigen bestaan.

Daaraan kan onzes inziens slechts worden voldaan door verruiming der gelegenheden voor de opleiding tot inlandsch geneeskundige.

De verruiming en de verbetering van het lager onderwijs voor inlanders zullen steeds meer geschikt materiaal opleveren, waardoor het bestaan eener tweede school voor opleiding van inlandsche artsen zal zijn verzekerd.

In die richting zal naar onze meening," aldus het A l g. H a n d e l s b l a d, „voorloopig reeds de oplossing der brandende vraag moeten worden gezocht, terwijl verder kan worden gearbeid aan de toepassing van het hiervoren door ons aangegeven beginsel."

* * *

Naar aanleiding van het bekende Palmasgeschil merkt G. N(ypels) in L a n d e n V o l k het volgende op:

„Kunnen wij, wat Palmas (Miangis) betreft, gerust een onderzoek naar onze rechten afwachten, er bestaat, zooals ik zeide, reden om ten opzichte van andere punten de gebiedsgrens vast te stellen vóórdat daarover een twistgeding ontstaat.

Slaat men den *Atlas de Filipinas* van P. José Algué (1899) open, dan vindt men op kaart no. 2 niet heel ver van Palmas liggen Mata (126 gr. 5. O.L., 5 gr. 25' N.B.) en Hunter 127 gr. 30' O.L., 5 gr. 35' N.B.) Op de kaart, behoorende bij *The Philippine Islands* van John Foreman (1904) staat, in plaats van Mata, Mala. Ik kon niet uitmaken, aan wie deze eilandjes staatkundig behooren. Zij komen niet voor op de Nederlandsche kaarten, waarop ik ze zocht, en zijn niet bekend bij ambtenaren en oud-ambtenaren, bij wie ik inlichting vroeg. Daarmede is natuurlijk niet beslist, dat niet uit te maken of niet bekend is, aan wien zij behooren, maar de informaties, die ik inwon, en waardoor tevens de aandacht reeds 2 jaren geleden op deze aangelegenheid is gevestigd, stellen slechts vraagteekens, zelfs bij het bestaan van die eilanden. Daarom kan ik deze juist met vrijmoedigheid tot voorbeeld nemen. Van zoo weinig beteekenis als zij zijn (als zij er zijn), zouden wij er niets bij verliezen door ze in vriendschappelijke overeenkomst af te staan, terwijl ze, eenmaal tot een twistappel of geschilpunt geworden, wèl tot moeilijkheden, tot ongewenschte gevolgheden of erger aanleiding kunnen geven.

Kunnen zij zoo als illustratie dienst doen bij de waarschuwingen, die ik meermalen heb uitgesproken, deze gelden echter ook voor territoir, dat wij niet gaarne zouden missen. De grens van ons koloniaal gebied moet en kan even duidelijk afgebakend zijn als die van het rijk in Europa. Wij zijn in de laatste jaren op den goeden weg: Suriname, Timor, Nieuw-Guinea wijzen in deze richting, maar gesloten is de grondlijn nog niet: de geschiedenis van Noord-Borneo, de Kerstmis, Ashmore-, Mapia-eilanden en Palmas waarschuwt voor het gevaar, dat in die richting ligt."

Uit de O.-I. Mail.

Onder het motto: „Ons verband tot Indië is van oudsher meestal een *zakelijk* verband geweest' schrijft Creusesol in de *Javabode* van 25 en 26 Oct. jl. uitvoerig over den **Band tusschen Nederland en Indië**, waarbij hij op zijn gewone min of meer luimige manier vertellend van de Indischgasten in Nederland en de verschillende vereenigingen op koloniaal gebied, zeer waardeerende woorden wijdt aan „Oost en West." Na doel en streven der vereeniging uiteen te hebben gezet, zegt hij o.m.:

Jammer alleen, dat juist zij veel minder leden telt dan 't geval behoorde te zijn! Zoo één, en ook al, omdat ze niet doet aan politiek... zoo één dan is „Oost en West" de aangewezene om alle indische menschen in Holland tot zich te trekken, en zich onderling te doen aansluiten."

Hoe schrijver aan de meening komt, dat de vereeniging in den beginne een „feministisch karakter" droeg? Misschien omdat een vrouw den stoot gaf tot de oprichting er van? Of omdat mannen en vrouwen van den aanvang af samenwerkten in het belang van Indië en Nederland?

Ten slotte is hij optimist genoeg om voor de toekomst de beste verwachtingen te koesteren van het streven van „Oost en West."

De *Javabode* van 30 October hoofdartikelt over:

De behoefte aan bestuursambtenaren.

Terecht merkt zij op, dat de voorziening in de behoefte aan bestuursambtenaren een der meest dringende Regeeringsvraagstukken van het oogenblik vormt en vervolgt:

„Java, de Buitenbezittingen, zij moeten bestuurd worden, maar de bestuurskrachten, de goede althans ontbreken.

Bedoeld is hier niet zoozeer een gebrek in aantal dan wel een qualitatief gebrek. Ongetwijfeld bestaat het eerste ook en springt nog veel meer in het oog dan het tweede, maar de eenvoudige voorziening hierin kost op slot van rekening zooveel moeite niet. Het is het qualitatief gebrek, dat den meesten zorg moet baren.

. . . .

Wat er dan gedaan moet worden?

In de eerste plaats moet men zich bereid verklaren vrij belangrijke geldelijke offers te brengen ten einde Indië van een goed bestuurskorps te verzekeren.

Te veel denkt men, dat zij, die zulks voorstaan, slechts aan de personen der ambtenaren denken voor wie lotsverbetering zoo wenschelijk zou zijn. Dit is niet zoo. Niet het persoonlijk belang eischt deze maatregelen, maar het welzijn, de groei van den Indischen Staat. Even zoo goed als men jaarlijks groote sommen uittrekt voor educatie, irrigatie of emigratie, is het wenschelijk sommen uit te trekken voor het verbeteren van het bestuur. Misschien is het laatste nog wel zoo noodig als het eerste en zullen de voor eerstgenoemde doeleinden uitgetrokken sommen eerst behoorlijk vrucht dragen, nadat in de bestuursbehoeften behoorlijk is voorzien.

Mocht dit in beginsel zijn aangenomen, dan zouden de volgende middelen kunnen worden aangewend:

Het stichten van een afzonderlijke academie, onder opheffing van de cursussen te Leiden. Samenvoeging der bestaande Hoogere Bestuursacademie met die tot Opleiding zou wenschelijk wezen en wellicht op den duur tot de vorming van een belangrijk koloniaal instituut den stoot geven.

Het verhoogen in algemeenen zin van de traktementen der ambtenaren, opdat zij, niet enkel op vrij voldoende wijze, maar ruim en overeenkomstig hun stand, die in Indië stellig op een verheven standaard moet gehouden worden, zouden kunnen leven.

Het nemen van maatregelen, voornamelijk terwille van den ambtenaar op Java, welke ten gevolge zouden hebben, dat hij, niet zooals nu, na twintig, maar hoogstens na vijftien jaar van het controleurswerk af is.

Het verzekeren aan een ambtenaar, na volbrachten diensttijd, van een pensioen, dat *minstens f3000* heeft te bedragen. Dit alweder niet alleen ter wille van den armen controleur, die, vóór hij zulk een pensioen heeft bereikt, den dienst uit moet, maar van het land, aangezien de lage pensioenen het zoo schadelijke kassian-stelsel in de hand werken.

Deze eischen kunnen overdreven schijnen, en in den tegenwoordigen tijd onbereikbaar. Wij ontkennen dat zij dit zijn. Indië is niet arm en het kan zich de middelen verschaffen om zijn eigen opheffing te bekostigen. Het is *thans* de tijd om op te treden en

niet later; zonder schrielheid moet worden te werk gegaan, daar er enkel in dit geval winst voor het Gemeentebest uit kan voortvloeien."

In zijn rubriek *De Week* behandelt het *Soer. Handelsblad* dumaal **De handel in Java-thee** en zegt o.m.:

„Te Soekaboemi werden de vorige maand op een vergadering der landbouwvereeniging middelen beraamd om ons allen Java-thee te leeren drinken. En ons in Indië niet alleen, doch onze stamverwanten in Nederland eveneens. Het was de heer Du Perron, de pas benoemde thesaurier der vereeniging, die op grootsche wijze de Java-thee wilde pousseeren.

Men zegt, dat het geheim gelegen is in een vermenging.

Het plan, door den heer Du Perron ontwikkeld, bestaat in de oprichting van een maatschappij met een tweeledig doel. Vooreerst zal zij koopen, op Java zelf zoo mogelijk, thee op vaste standaarden, zij zal die theeën op smaak mengen en direct aan de consumenten verkoopen; ten tweede wil zij door uitgebreide reclame propaganda voor Java-thee maken.

De landbouwvereeniging beet er echter niet hard in.

Wat men nu wel mag verwachten, dat is eenige propaganda voor Java-thee op de Brusselsche tentoonstelling.

Beter dan publicaties, meent schrijver, zal het werken, wanneer op Java zelf mélanges worden beproefd en de daaruit verkregen smakelijke thee op Java en buiten Java wordt verkrijgbaar gesteld. Men moet het niet aan de menschen overlaten de vermenging van Java-thee met Chineesche of andere Java-thee te beproeven. Een voorbeeld daaromtrent is te Amsterdam gegeven door de bekende, groote Ceylonsche firma, die met hare mélanges van uitsluitend Ceylon-theeën, een steeds toenemend succes heeft. Trotsch er op, niet anders dan product van hare eigen Ceylon-ondernemingen te debiteeren, maakt zij, door de theeën harer verschillende ondernemingen op zaakkundige wijze met elkaar te vermengen, mélanges, die zij het publiek heeft leeren drinken en waardeeren, terwijl zij dat publiek tevens heeft leeren inzien, dat smakelijke thee, ook zonder eenige bijmenging van China-thee, is samen te stellen.

Dien weg moet het met de Java-thee ook op en als de theefabrikanten beginnen op Java zelf met deze eenvoudigste en degelijkste propaganda, hebben wij hoop nog een geurige thee te drinken in het theeland zelf al komen de maatschappijen van den heer Du Perron dan ook niet tot stand.

Mag men dezen voorvechter voor het gebruik van Java-thee gelooven, dan zijn verscheidene merken minder geschikt en althans minder gewild om onvermengd te worden gedronken. Onder neutrale merken zullen dus mengsels ter markt moeten worden gebracht. Er bestaat echter heel veel kans, dat verscheidene fabrikanten zich daartegen zullen verzetten, er op staande, dat hun plantage-merk in den handel behouden blijft.

Inderdaad is het een hard gelag om een plantagemerk, dat een goeden naam heeft, prijs te geven ter wille van de „Java-thee." Aan den anderen kant is het duidelijk, dat er zonder samenwerking niet veel verkregen zal worden voor Java-thee op de Europeesche markt. En samenwerking kost gemeenlijk eenige individueele opoffering, waarover de Hollandsche planter niet te spreken is. Zoo min in de thee als in de kina zullen de planters het spoedig eens worden. Ieder hunner heeft wel de energie en ambitie om „de" Java-thee te produceeren, maar niet één is er toe genegen zijn zelfstandig werk prijs te geven om mee te werken tot verkrijging van een hooge qualiteit Java-thee," meent schrijver.

Onderwijs-drang.

Uit Serang wordt aan het *Bat. Nieuwsblad* geschreven: Met onze fröbelschool gaat het uitmuntend. Ze telt reeds meer dan veertig leerlingen. De directrice, mevrouw Leurs, blijkt voor haar moeilijke taak berekend te zijn. Zij gaat geheel in haar arbeid op en toont heel veel tact in den omgang met prijajis en hun echtgenooten. Er zijn nu drie klassen gevormd en mevrouw Leurs vertrouwt, dat de leerlingen van de hoogste klasse in het volgende jaar tot de europeesche lagere scholen kunnen worden toegelaten.

De Poetri Hindia.

Uit de Indische bladen lezen wij met ingenomenheid, dat H. M. de Koningin-Moeder aan de redactie van het tijdschrift *Poetri Hindia* een gift heeft doen toekomen als bewijs van sympathie voor dat blad en het doel, dat het nastreeft: de ontwikkeling der Inlandsche vrouw in Ned. Indië.

De gift van de hooge vrouwe zal worden gebruikt voor den aankoop van boeken, waaruit in het tijdschrift vertalingen zullen worden opgenomen.

Een nuttige tentoonstelling.

Einde Maart 1910 zal in de groote zaal der societeit Harmonie te Semarang een tentoonstelling gehouden worden, betrekking hebbende op het indische kind vóór de schooljaren, speciaal in het eerste levensjaar.

Hierop zullen de volgende rubrieken vertegenwoordigd zijn, nl.:

I. Afdeeling Hygiëne:

a. kinderkleeding; *b.* voeding: soxlet apparaat, dotten, flesschen, kindermeel, lepels vorken, kroesen, weegtoestellen enz. enz.; *c.* wassching: badtoestellen, waschtafels, kommen, sponzen, zeep, bedak, bedakdoozen, haarborstels, enz. enz.

II. Afdeeling kindermeubels:

a. kindermeubilair: wiegen, kodjongs, loophekken, tafelstoelen, kinderwagens, sportkarren, bedjes, enz.; *b.* model kinderkamer.

III. Afdeeling speelgoed. *a.* speelgoed; *b.* prenten en prentenboeken; *c.* fröbelinzending.

IV. Afdeeling fotographie: *a.* platen en foto s; *b.* wedstrijd voor amateurfotografen van kinderopnamen.

V. Afdeeling lectuur: Boeken voor ouders en opvoeders.

VI. Oostersche Afdeeling: *a.* Javaansche Afdeeling; *b.* Buitenbezittingen enz.

Een geschiedenis van den Atjeh-oorlog.

In het Bat. Nwbl. lezen wij, dat 't ministerie van Koloniën in de eerste dagen van Oct. j.l. het besluit genomen heeft om door deskundige hand te doen samenstellen een officieële en volledige geschiedenis van den oorlog met Atjeh, welke zal aanvangen met de omstandigheden, die tot den krijg aanleiding gaven en verder zal behandelen alles, wat op krijgskundig en politiek gebied der vermelding waard is. Het ministerie beoogt daarmede voor het nageslacht een werk te krijgen, dat letterlijk niets te vragen overlaat en hoogst onpartijdig en zonder aanzien des persoons alle zaken, alle periodes en alle wisselvalligheden in het ware licht zal stellen.

De kapitein De Klerck, thans met verlof in Nederland, is door den minister van Koloniën aangezocht om dit groote werk op het touw te zetten.

De heer De Klerck heeft destijds de geschiedenis van den Java-oorlog, door den heer Louw begonnen, voltooid.

De bladen wijzen terecht op den reuzenomvang van de opdracht, den heer De Klerck verstrekt. Inderdaad kan men zich geen voorstelling maken van de hoeveelheid stof, welke te verwerken valt. Het is om van te duizelen.

Maar het is een nuttig en goed werk, waarmede men thans een aanvang gaat maken. Want het is zeer wenschelijk, dat wij een volkomen betrouwbare officieële geschiedenis van den Atjeh-oorlog bezitten.

PERSONALIA.

De benoeming van Mr. J. Paulus.

Naar *De Javabode* mededeelt, is de benoeming van den tijdelijken secretaris van het departement van Financiën, Mr. J. Paulus, tot hoofdinspecteur der in- en uitvoerrechten en accijnzen, ter vervanging van den heer N. van Maren geschied buiten de voordracht van den inspecteur van financiën en de aanbeveling die beiden den inspecteur R. J. H. Neumann, die reeds meer dan zeven jaren de functie bekleedt, ter vervulling der vacature hadden aanbevolen. Mr. Paulus moet echter van zijn uitstapje naar Nederland onlangs teruggekeerd zijn met een aanbeveling van hooggeplaatste zijde aan den Gouverneur-Generaal, ter verbetering van diens positie, waarvan de thans gevolgde benoeming een uitvloeisel moet zijn. De heer Neumann moet zijn wensch om 's lands dienst te verlaten reeds te kennen hebben gegeven, welk besluit, indien het ten uitvoer wordt gelegd, de taak van den nieuwen hoofdinspecteur niet weinig zal verzwaren, daar het van algemeene bekendheid is, dat eerstgenoemde het best op de hoogte is van den dienst der douane.

De tijdens het verlof van den heer Paulus als secretaris van Financiën opgetreden heer N. J. Roelfsema, die ook te voren die betrekking bekleedde, is onlangs tijdelijk toegevoegd aan den hoofdinspecteur. Het gerucht, dat hij opnieuw tot secretaris zou worden benoemd, moet ongegrond wezen, hij blijft bij den dienst der in- en uitvoerrechten werkzaam. Wie de nieuwe secretaris zal worden, is nog niet bekend, wij hoorden wel eenige namen noemen, doch wenschen deze wegens de daaromtrent bestaande groote onzekerheid liever niet mede te deelen.

Het systeem om — als in het geval Paulus — iemand tot een willekeurig ambt te benoemen, niet omdat hij daartoe de aangewezen persoon is, maar enkel omdat hij aanspraak heeft op positie-verbetering, komt ons zeer afkeurenswaardig voor, teekent het blad er bij aan.

Nog eene benoeming.

Eenige dagen geleden deelden wij op gezag van **iemand, die het weten kan**, mede, dat er groote kans bestond, dat de door het vertrek naar Europa aan den inspecteur van financiën, *J. J. Bekaar*, ontstane vacature, zou worden aangevuld door de benoeming van den secretaris van den Raad van Nederlandsch-Indië, den heer W. Brouwer, welk bericht, eveneens van hier naar Soerabaja werd geseind. Maar wij thans vernemen, werd het zoo goed als zeker geacht, dat deze benoeming, waarop door den Raad, die voor zijnen, reeds vijf jaren als zoodanig fungeerenden secretaris gaarne eene lotsverbetering wenschte, werd aangedrongen, zou volgen. Zooals echter bekend is, werd de inspecteur der VIde afdeeling, de heer D. J. Bijleveld, met behoud van zijne betrekking, met de waarneming der opengevallen betrekking belast en een ambtenaar van het departement van financiën, de heer L. A. Boers, met de waarneming van adjunct-inspecteur. Waaraan deze veel besproken afwijking der aanvankelijke plannen is toe te schrijven, wist men ons niet mede te deelen.

De Dr. Djawa van den Kraton te Solo.

Naar het *Soer. Nieuwsbl.* verneemt zal de dokter-djawa van den Kraton te Solo, Mangoon Hoesoedho, eerstdaags naar Holland scheep gaan, om zich daar onder leiding van den gynaecoloog, prof. Kouwer, voor het arts-examen te bekwamen.

Mocht hij eventueel er in slagen den universitoiren doctorstitel te halen, dan bestaat het voornemen hem aan te stellen tot lijfarts van den Sultan van Solo.

Entente cordiale.

Onder de advertenties der Sem. bladen lezen wij, dat mejuffrouw Oeitiongham in het huwelijk is getreden met den consulair agent der Vereenigde Staten te Semarang, den heer Caulfield Stoker. (Zie onze rubriek *„Wat de Chinees vertelt"*.)

WEST-INDIË.

SURINAME.

Naar *De West* mededeelt, wordt van verschillende kanten geklaagd over de wijze, waarop bij de verschepingen van 23 en 30 Oct. door de beambten der United Fruit Co. de bacovens werden gekeurd.

Bij de laatste verschepingen was ook, behalve een der bacoven-controleurs, de directeur van landbouw tegenwoordig. En ook deze zou zich in het geheel niet kunnen vereenigen met de onoordeelkundige wijze, waarop de vruchten door de United Co. werden gekeurd.

Deze had laatstelijk gevraagd de vruchten in minder rijpen toestand ter verzending aan te bieden, omdat zoovele vruchten overrijp te New-York aankwamen. Toen nu gebleken was, waarin de fout school, nl. de wijze van afkoeling der ruimen aan boord der bacovenschepen en die fout verholpen was, ging de United Fruit Co. zonder nadere waarschuwing er toe over om weer enkele rijpe bossen aan te nemen.

Het aantal verscheepte bossen bedroeg tot 30en Oct. l.l. dan ook slechts ruim 6000 tegen meer dan 20.100 bossen bij de zes voorafgaande verschepingen.

De West vernam, dat de gouverneur het noodig heeft geoordeeld, nu protesten tegen de beambten der Fruit Co. te Paramaribo niet baatten, een telegram te zenden aan de directie der Mij. te Boston, waarin over de onoordeelkundige leiding van de keuring werd geklaagd.

Mocht ook dit telegram niet baten, dan staat voor het bestuur te Paramaribo de weg open, om ingevolge de bepalingen van het contract het meeningsverschil aan een scheidsrechterlijke uitspraak te onderwerpen.

Maar het is duidelijk, dat hiertoe slechts in laatste instantie zal worden overgegaan, nadat alle pogingen tot vereffening door onderling overleg hebben gefaald.

De mededeelingen van het hiervoren genoemde blad over de verwoesting, door de Panama-ziekte op verschillende ondernemingen in den bacove-aanplant aangericht, worden in *Onze West* overdreven genoemd, terwijl de *Surinamer* die mededeelingen bevestigt.

In *De West* wordt gepleit voor bevordering der rubber-cultuur in de kolonie op groote schaal door het gouvernement. Dit zou jaarlijks ongeveer een millioen zaden ter beschikking van planters en landbouwers moeten stellen tot uitplanting.

De leiding in een zaak als deze behoort — in een kolonie, waar het particulier initiatief nog zoo gebrekkig ontwikkeld is — van het gouvernement uit te gaan, meent het blad, hetwelk niet raadzaam acht te wachten, tot over tien of twintig jaren de

gouvernements-rubberonderneming in Suriname de levensvatbaarheid der cultuur heeft bewezen.

„Of hebben onze vrienden, die onze feilen toonen, gelijk, als zij beweren, dat een Hollandsch bestuur nu eenmaal niet anders dan krenterig de zaken kan aanvatten?" vraagt het blad.

„Die vraag lijkt ons voor Suriname, waar het moederland in de laatste jaren uit ruime beurs de noodige maatregelen trof voor de ontwikkeling der kolonie, allezins misplaatst en niet te dienen tot versterking van het betoog."

Naar *De West* verneemt zijn er plannen in overweging tot opheffing van de gevangenis van Nieuw-Amsterdam.

Deze gevangenis zou dan worden gecombineerd met die van het fort Zeelandia.

De *Surinaamsche Bode* bevatte een schrijven van een Britsch-Indiër, die, na 23 jaar als plantage-arbeider en landbouwer in de kolonie te hebben vertoefd, met *f*3000 aan bespaard geld naar zijn vaderland was teruggegaan en nu van daar weer in Suriname teruggekeerd is.

„Het doet er niet toe of m'n kapitaal tot slechts *f*500 is geslonken, doch ik acht me gelukkig weer in Suriname te zijn, om me als kolonist te kunnen nederzetten. Ik verklaar u, dat Suriname het beste land ter wereld is."

WAT DE INLANDER ZEGT.

De **Bromartani**, de officiëele courant van het Soerakartasche hof, bevat een uitgebreid programma eener feestviering in de Javaansche societeit *Abiprojo*, ter hoofdplaats Solo, ter eere van het feit, dat aan den Soesoehoenan de Chineesche orde *Sjoewang Liong Pao Sing* (= Dubbele Draak), tweeden graad der tweede klasse, is verleend. Hieronder volgt een resumé van dat programma.

De feestviering zal op vier achtereenvolgende Zaterdagavonden plaats vinden. Telkens moeten de electrische peer- en booglampen alle ontstoken worden. In het midden van de feestzaal wordt een houten ezel geplaatst om het insigne der orde ten toon te stellen. Ten behoeve van de leden staan in het hoofd en de bijgebouwen 250 stoelen gereed. De leeszaal wordt tot ontvangkamer van den beschermheer (de Rijksbestierder van Soerakarta), ingericht, voor het geval deze het feest mocht willen bijwonen. De gamelanspelers, zoowel het *selèndro* als het *pèlog*-orchest en de muzikanten van het gewone orchest hebben hunne plaatsen in de bijgebouwen.

De leden van den rang van *wedono* en *kliwon* *) dragen het klein galacostuum, die van minderen rang verschijnen in groot galadracht. Om acht uur en half negen van elken feestavond moeten respectievelijk de bestuursleden en gewone leden van *Abiprojo* in het societeitsgebouw aanwezig zijn. Bij de komst van het bestuur begint de gamelan te spelen. De hoofden der verschillende regentschappen moeten aan een hunner ondergeschikten opdragen om de namen hunner binnengekomen ondergeschikten op te teekenen. De lijst wordt aan het bestuur afgedragen ter verstrekking van de noodige kaarten voor de consumptie.

Om negen uur gaat de deputatie van ontvangst het ordeteeken afhalen. Dit wordt in een hofrijtuig stapvoets naar het feestgebouw gebracht. Vóór en achter het rijtuig loopen acht leden.

Bij aankomst van het ordeteeken staan de leden ten teeken van hulde van hunne zetels op, de muziek speelt het Wilhelmus van Nassauwen **), de game.anorchesten laten welkomstmelodieën hooren. Het juweel wordt aan den ezel vastgehecht. De leden verzamelen zich in het lokaal vóór den ezel, elk voorzien van een gevuld glas. De Voorzitter der Vereeniging leest een feestrede voor, welke met gejuich door de leden wordt beantwoordt. De muziek speelt weder het Wilhelmus van Nassauwen. Vervolgens mogen de leden bij ploegen van acht het insigne bezichtigen.

Gedurende de bezichtiging laten afwisselend de muziek en de gamelan zich hooren. Wanneer alle leden het ordeteeken gezien hebben, wordt het weder op dezelfde wijze als het van den kraton gebracht is, daarheen teruggebracht. Bij het afrijden van het rijtuig speelt de muziek het Wilhelmus van Nassauwen.

Daar niet alle leden op denzelfden dag komen kunnen, zullen zij over de vier verschillende avonden verdeeld worden, volgens een door het bestuur van *Abiprojo* opgemaakten rooster.

*) In de Gouvernementslanden respectievelijk gelijk aan regent en patih.

**) Anders wordt dit gespeeld telkens, wanneer de Soesoehoenan op een feest verschijnt. In het oog van den Solonees krijgt dus het Chineesche onderscheidingsteeken dezelfde eerbewijzen als zijn vorst.

De Soesoehoenan van Soerakarta is in het bezit van verscheide buitenlandsche, Westersche zoowel als Oostersche, ordeteekens. Voor zoover bekend, is aan geen ander insigne zoo'n huldebewijs ten deel gevallen als aan dat van den Dubbelen Draak. Men schijnt derhalve in Solo aan die Chineesche orde een *bijzondere* waarde te hechten. Zou dit misschien toegeschreven moeten worden aan den invloed van Kediri's vorst, *Sang Praboe Djojobòiò?* (Zie dit weekblad van 8 dezer No. 46).

In de **Pemberita Betawi** bespreekt *Spion Ambon* de circulaire van den nieuw opgetreden Algemeenen Secretaris, waarin aan alle personen, werkzaam ter Algemeene Secretarie, *uitdrukkelijk* verboden is, op Zondag op het bureau werk te verrichten.

Volgens de Christelijke leer, zegt hij, is de Zondag een verheven en heilige dag, en het is daarom overeenkomstig de gebruiken, wanneer men dien in eere houdt. Daarom is het zeer goed, wanneer op Zondag alle werkzaamheden stilstaan, opdat men gelegenheid hebbe dien te vieren en in de kerken te gedenken.

Wel is waar, vervolgt schrijver, gaan veel menschen niet ter kerk, maar duizenden vieren dien dag door van den arbeid uit te rusten, door met vrienden en kennissen uit te gaan of door thuis te blijven om zich in het gezin te verpoozen.

Zes dagen moeten wij werken, het is billijk, dat wij den zevenden rust nemen. Als wij zonder ophouden altijd doorwerkten, zou ons lichaam er onder lijden. De Christenen arbeiden zes dagen van de week voor de instandhouding van hun lichaam, den zevenden dag moeten zij bestemmen voor het behoud hunner ziel. Maar hoe dan, vraagt hij, als ons lichaam honger lijdt? Zou het betamelijk zijn om de ziel te verwaarloozen, als wij honger en dorst hebben? Neen, antwoordt hij, het is niet betamelijk. Maar bij den mensch is het juist het omgekeerde. Hij vergeet het Opperwezen, zoolang hij geen moeilijkheden en ellende heeft ondervonden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de desa Kendit in het Kedirische, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare „*Zaterdagsche Causerie*", heeft zich een Japanner genesteld. Daar heeft hij een klein winkeltje geopend en in den omtrek op naam van Inlanders, die in zijn dienst zijn, sawahs gehuurd. Als het Japannertje geen kans had gezien om voordeel uit de onkunde van den kleinen man te trekken, zou hij stilletjes in zijn winkeltje gebleven zijn.

Waar blijft, vraagt zij, het Gouvernement met zijn zorg om te beletten, dat de Inlander niet in de handen van den vreemden Oosterling valt? Want, al heeft de Japanner ook den rechtstoestand van den Europeaan, hij is en blijft een vreemde Oosterling. En als alles waar is, wat men van zijn aard zegt, is hij de meest te vreezen vreemde Oosterling.

Moet men thans, nu de Japanner de desa is binnengedrongen, den peranakan-Chinees nog hardnekkiger daaruit weren? Nu, het bestuur zou zeer verstandig zijn, indien het dat ouderwetsch verbod bleef handhaven, merkt zij schamper op.

Handelaren, die tegelijk geld tegen woekerrente uitzetten en alle andere personen, die den kleinen man uitzuigen, gevoelen zich erg op hun gemak en krijgen alles te vertellen, wat hunne zaken betreft, wanneer zij geen concurrentie duchten.

Als alléén de Japanners in de desa zich vrij mogen bewegen, zullen zij in hun vuistje lachen en de wijsheid van het Ned.-Ind. Gouvernement roemen, dat slechts *hun* gelegenheid geeft om voordeel te trekken door den kleinen man te benadeelen. Zij mogen geld uitzetten, mogen alles opkoopen en verkoopen. Niemand kan tegen hen concurreeren.

Daarom wordt het nu tijd, beweert schrijver, dat het Gouvernement van meening verandere. Hoe meer gelegenheid de inboorling heeft om bij vreemden te koopen en te verkoopen en hoe meer personen zijne sawahs willen inhuren, hoe grooter zijn voordeel zal zijn, want er zal concurrentie ontstaan, welke hem ten goede komt.

Wanneer wij op de tegenwoordige politiek letten, vervolgt het blad, kan het Gouvernement de verspreiding der Japanners door geheel Ned.-Indië niet tegengaan. De Nederlander zal hen niet kunnen verdringen, want deze blijft zelden voorgoed in Indië. Het aantal Indo-Europeanen is niet bijzonder groot, en daarbij zijn zij niet ver in het uitoefenen van bedrijven. De eenige concurrent van den Japanner zal zijn de Chinees, die op Java ten getale van 150.000 aanwezig is. En deze lieden zullen de Japanners van alle kanten willen verdringen, omdat zij hier hun have en goed hebben en zij bewust zijn, welk lot hun wacht, wanneer de Japanners hier grooter voordeelen behalen. Als de Japanner vooruitgaat, gaat de Chinees achteruit; vandaar, dat deze hem tot aan zijn dood bestrijden zal. Zóó is het in China, zóó zal het ook hier zijn. Al wil de inboorling zich ook in het strijdperk wagen, hij is nog niet energiek genoeg om met vaste schreden vooruit te komen.

In deze zaak, eindigt schrijver, is de Chinees, de *sin khè*, zoowel als de *peranakan*, als het ware de *tjagak* (= vangvork) voor den Nederlander om den Japanner in zijne praktijken tegen te gaan. Want de Chinees blijft in Indië en zal niet kunnen verdragen, dat de Japanner hem in zijn bestaan te kort doet. Beide rassen zijn aan elkander gewaagd. Men behoeft niet te vreezen, dat de inboorlingen in de verdrukking zullen komen; integendeel, zij zullen van den strijd van die twee volken partij trekken. Daarom heeft het geen nut meer om den Chinees uit de desa te weren, wanneer de Japanner zich overal vrij bewegen mag en zich vestigen kan waar hij wil.

Het is beter zijnen kinderen onderricht te geven, dan zijnen kinderen goudstukken na te laten, zegt *Tan Goan Kiat* in de **Ho Po**. 't Bezit van 't aardsche geld alleen maakt 'n dom mensch nog dommer, terwijl onderricht iemand in de gelegenheid kan stellen geld te verdienen. Daarom moeten de ouders de opvoeding hunner kinderen zéér ter harte nemen. In Indië kan men Nederlandsch met Latijnsche letters of Mandarijn-Chineesch met Chineesche karakterteekens leeren. Beide talen zijn voor Chineesche kinderen zéér nuttig. Maar welke is daarvan de beste? vraagt hij. Hij heeft zich tot een zeer verstandig man gewend, die hem het volgend antwoord gaf:

Al zijn wij Chineezen van geboorte, — wij wonen nu toch in Nederlandsch-Indië, waar de Ned. driekleur wappert, waar de Nederlanders heerschappij voeren, onder wier gezag wij staan. Alle wetten en voorschriften, welke onder die vlag gemaakt worden, zijn geschreven in de Nederlandsche taal; daarom zullen wij, wanneer wij die taal verstaan, op de hoogte kunnen zijn van alle regelingen, welke wij kennen moeten. Wij kunnen ons in acht nemen voor alle verbodsbepalingen en voor handelingen, welke met de verordeningen in strijd zijn. Wij zullen terdege oppassen, dat wij niets doen tegen de goede orde en daardoor zullen wij boven de andere rassen uitmunten. Daarom komt het mij noodzakelijk voor, om onzen kinderen Nederlandsch te leeren.

Maar een Europeesche opvoeding heeft hare schaduwzijde. Wel is waar zal men daardoor met alle regelingen in Indië bekend raken en zijn aanzien verhoogen, maar juist daarom ziet menig Europeesch opgevoede laag neer op zijne rasgenooten, die een dergelijke opvoeding niet hebben gehad. Tal van ontwikkelde personen hebben uit hooghartigheid zich in den kring der Europeanen doen opnemen. Zij volgen de Europeesche gebruiken en hebben afstand gedaan van de zeden en gewoonten huns volks. Goed, dat zij de Europeesche gewoonten hebben aangenomen om hun aanzien te verhoogen, maar onze zeden en gebruiken, zooals die ons geleerd zijn door den wijsgeer *Khong Hoe Tjoe*, moeten bij ons,toch steeds de overhand hebben. Ziehier een staaltje. Een Chineesche jongedame heeft een volledige Europeesche opvoeding gehad. Op hare ontwikkeling valt niets aan te merken. Dit feit heeft onze vreugde opgewekt; vreugde, omdat wij de verwachting koesterden, dat zij hare talenten zou aanwenden ten bate van hare rasgenooten, onder wie zich tal van meisjes bevinden, die leiding behoeven.

Maar aan al onze verwachtingen werd de bodem ingeslagen, al onze hope verdween, omdat de bewuste jongedame het voornemen heeft in het huwelijk te treden met...... een Europeaan *).

Men is natuurlijk vrij om te huwen wien men wil, dat is een zaak tusschen het meisje en hare ouders, maar de verwachtingen van tal van hare rasgenooten zijn daardoor in rook vervlogen, en dat is een gevolg van hare Europeesche opvoeding. Heb ik zooeven gezegd, dat wij, als staande onder de Nederlandsche vlag, goed doen met de Nederlandsche taal te leeren, ik daarentegen zou er de voorkeur aan geven om aan onze nakomelingen het Mandarijn-Chinees met Chineesche karakterteekens te leeren. Wij zijn Chineezen en moeten onze eigen taal kennen. Bovendien kunnen onze kinderen hooger onderwijs krijgen te Nanking en te Peking.

Sedert de laatste mail ontvangen wij nu ook geregeld ruilnummers van het te Hongkong verschijnend blad **Pembrita Tjoeng Wa**.

*) Schrijver bedoelt hier de dochter van een bekenden Chineeschen millionnair in Midden Java, die veel heeft medegewerkt aan soirées variées, kermesses d'été ten bate van de scholen der *Tiong Hwa Hwe Koan* vereeniging en kortelings verloofd is met een handelsemployé van Engelschen landaard. Deze verloving heeft tal van pennen in de Indo-Chineesche pers in Ned.-Indië en daarbuiten in beweging gebracht en volgens de Maleische bladen werd die ook besproken in de Europeesche bladen van de Straits, waar bedoelde jonge dame een bekende persoonlijkheid was. Zij heeft zich destijds op liefhebberijconcerten doen hooren en trok zéér de aandacht door hare fraaie stem en niet minder door de millioenen haars vaders. Haar grootvader was een der hoofdpersonen in den *Taiping* opstand (*Sjoto hoei*).

Van Vreemde Koloniën.

De vrouw in de Fransche Koloniën.

De bekende Fransche koloniale specialiteit en afgevaardigde, J. Chailley, heeft te Parijs in de Universite des Annales voor een nagenoeg geheel uit dames samengesteld publiek eene voordracht gehouden over de rol der Europeesche vrouw in de koloniën.

Chailley begon met er aan te herinneren dat reeds ten tijde van de monarchie, blijkende uit maatregelen o.a. van een Richelieu of een Lodewijk XIV om het huwelijk voor de kolonisten gemakkelijker te maken, zeer veel gewicht gehecht werd aan de rol der vrouw in de koloniën.

Wel is waar heeft Frankrijk nu geen feitelijke nederzettingen meer in den vreemde, behalve Algiers, dat ook meer als een voortzetting van Frankrijk wordt beschouwd. De uittocht van Fransche vrouwen naar de koloniën is thans ook geen voorwaarde *sine qua non* meer voor het welslagen der Fransche koloniale expansie.

Maar de heer Chailley meent terecht, dat ook in de Fransche overzeesche bezittingen de tegenwoordigheid der blanke vrouw niet kan worden gemist, om den kolonist een aangenaam interieur te verschaffen en om haar beschavenden invloed op de maatschappij te doen gevoelen.

Er is voor de Fransche vrouw in de kolonie slechts ééne bestemming, die van het huwelijk. Nu valt in de laatste jaren in Frankrijk het verblijdend verschijnsel waar te nemen, dat de jonge meisjes ook van zeer goede familie er niet tegen opzien om den man harer keuze, hij zij ambtenaar of planter, naar zijne bestemming in de koloniën te volgen.

De heer Chailley wijst er dan ook op, dat het leven in de koloniën voor de blanke vrouwen heel veel aantrekkelijks heeft door de vele genoegens, die zij zich daar kunnen verschaffen, en waaraan velen in het milieu, waaruit zij voortkomen, in het moederland zeker nimmer zouden hebben kunnen denken.

Hij meende met het voorbeeld van de Hollandsche koloniën voor oogen te moeten pleiten voor het verleenen van faciliteiten tot het aangaan van een huwelijk, op de wijze als ten onzent het huwelijk met den handschoen is toegestaan.

Naar aanleiding van zijne ondervinding op eene reis door Nederlandsch-Indië vond de heer Chailley ook nog gelegenheid om eene vergelijking te trekken tusschen de steeds gekleede Engelsche dames en de Hollandsche dames in sarong en kabaja.

Die sarong en kabaja zullen nog zoo lang onafscheidelijk worden geacht van de Hollandsche dames in Indië, totdat een meer uitgebreid toeristenverkeer aan die sage een einde zal hebben gemaakt.

De slaapziekte in Oost-Afrika.

In de *Hamburger Nachrichten* wordt tegenover de officiëele gegevens de bewering volgehouden, dat de slaapziekte verontrustende vorderingen maakt in Duitsch Oost-Afrika. Men had gemeend, dat de ziekte was gelocaliseerd naar de oevers van het Victoria-meer. Zij heeft zich echter uitgebreid langs de oevers van het Tanganyika-meer en is thans opgetreden aan de oevers van het Kivoe-meer, en ook langs den Russissi, die beide laatstgenoemde meren verbindt.

Het blad meent, dat het nu tijd wordt voor eene gecombineerde actie van België, Duitschland en Engeland om op stelselmatige wijze de bestrijding der slaapziekte ter hand te nemen.

Prof. Kleine, die van Duitsche zijde is aangewezen als chef van den dienst tot bestrijding dier ziekte, heeft eene ontdekking gemaakt betreffende de *glossina palpalis*, d. i. de vlieg, welke die ziekte overbrengt.

Deze vlieg is ook schuldig aan het overbrengen van de tsé-tsé-ziekte, welke het vee in Oost-Afrika aantast, en ook door de *glossina morsitans* wordt overgebracht.

Professor Kleine heeft nu proefondervindelijk op apen bevonden, dat laatstgenoemde vliegensoort niet ook de slaapziekte verbreidt.

De zending en het onderwijs op Madagaskar.

Een vertegenwoordiger van den *Matin* had een onderhoud met den heer Augnagneur, gouverneur-generaal van Madagaskar, thans met verlof in Europa.

De heer Augnagneur heeft het in de kolonie aan den stok gehad met de protestantsche zendelingen, die veelal niet van Fransche afkomst aanstuurden op nationalisatie der Malgassen door verbreiding van de taal der Hova's als algemeene landstaal.

De strijd tegen het protestantisme had, volgens den heer Augnagneur, veel van zijne heftigheid verloren en bewoog zich thans niet zoozeer op het gebied van het onderwijs als wel op dat van de politiek.

Nog onlangs had hij zich genoodzaakt gezien een blad te schorsen, dat de Fransche bisschoppen verheerlijkte, die in Frankrijk hadden terecht gestaan en waren veroordeeld.

Dit gold evenwel meer de katholieke zending en de heer Augnagneur aarzelde niet, om de zending in het algemeen te stellen tegenover het bestuur.

Wij staan, zeide hij, voor de vraag, of Madagaskar Fransch moet worden of in de handen der zending zal moeten geraken.

Het antwoord op die vraag ligt voor hem gereed en hij meent het doel slechts te kunnen bereiken door het openbaar onderwijs met het Fransch als voertaal. Op uitbreiding van het onderwijs, waarvoor thans omstreeks *f* 500000 wordt uitgegeven, wordt aangestuurd.

Voorts is de bepaling getroffen, dat wie de scholen voor meer uitgebreid onderwijs wil bezoeken, waaruit de inlandsche ambtenaren voortkomen, eerst twee jaren eene gouvernementsschool moet hebben bezocht.

Kameroensche toestanden.

Dr. Kulz, die de landschappen Joko en Doemé heeft doorkruist, om er de lieden in te enten tegen de pokken, heeft gerapporteerd, dat in die streken hongersnood heerscht tegelijk met eene dysenterie-epidemie, tengevolge waarvan omstreeks 8 percent van de bevolking zijn omgekomen. De heer Kulz wijst als oorzaken van dezen toestand aan, de onophoudelijke oorlogen tusschen de verschillende stammen, de verplichte diensten van de inboorlingen voor het aanleggen van wegen enzoovoort, de werving van dragers en de verplichte levering van levensmiddelen aan de karavanen der caoutchouc-handelaars. De geneesheer gaf ten slotte in overweging om die streken gedurende eenigen tijd voor den handel te sluiten. De door den gouverneur over die sluiting geraadpleegde handelaars hebben zich daartegen met alle macht verzet, zoodat daarvan werd afgezien.

Het bestuur bepaalde zich tot het besluit om gedurende eenigen tijd geen verplichte diensten van de bevolking dier streken te eischen.

Britsch Somaliland.

Hollanders waren het dikwerf, en vreemdelingen spraken het hen na, dat de Atjeh-zaak de krachten van het kleine Holland te boven ging. Andere mogendheden zouden dit wel anders en beter geleverd hebben!

Zeker denkt men daarbij aan Engeland, maar vergeet dan, dat Engeland in zijn koloniaal rijk er meer dan één Atjeh op na houdt, zoo b.v. de Noordwestgrens van Indië, waar voortdurend botsingen voorkomen met de grensstammen, die dan telkens door expeditiën voor een oogenblik weer stil worden gehouden.

Een ander wespennest, waarin Engeland zich heeft gestoken, is de Somali-kust, waar nu sedert jaren en jaren de dolle mollah, die zich mahdi noemt, voor de noodige afwisseling zorgt.

Na een tijdje van betrekkelijke rust heeft de mahdi weer van zich laten hooren en den 2 en October j.l. een klein Engelsch convooi doen overvallen.

Eenige maanden geleden hebben de sirdar van Egypte, sir Reginald Wingate en sir Rudolf Slatin Pasja, een bezoek gebracht aan Berbera en den post Burao in het binnenland van Somaliland bezocht en met den Engelschen commissaris geconfereerd, zonder dat zulks evenwel tot een krachtig optreden heeft geleid.

Er wordt zelfs beweerd, dat de Engelsche regeering het advies heeft bekomen van de militaire autoriteiten in Somaliland, om de zaak niet te overhaasten. Men achtte het niet noodig, den bewegelijken mahdi onschadelijk te maken, terwijl ook de aanleg van een spoorweg van Berbera naar Burao werd ontraden, terwijl toch waarschijnlijk die beide maatregelen alleen zouden kunnen leiden tot eindelijke bevrediging van het land.

Dat zeggen ten minste de critici, van wie er evenwel voor Somaliland nog maar weinigen zijn, die met kennis van zaken zijn toegerust en er aanspraak op kunnen maken om te worden gehoord.

Men ageert daar toch met compagnieën of afdeelingen van die sterkte, waar men in Atjeh met vijf of meer bataljons werkte. In Atjeh zijn er dus altijd meer deskundigen geweest, die tot oordeelen in staat waren.

Intusschen moet ook in Britsch-Somaliland iets gedaan worden tot bescherming van de bevriende stammen. Het Engelsch bestuur, niet over genoegzame middelen beschikkend, om die bescherming afdoende te verleenen, heeft aan die stammen een aantal wapens uitgereikt. Nu wordt gevreesd, dat die lieden de hun verstrekte wapens zullen keeren en reeds hebben gekeerd tegen het Engelsch gezag.

Zoo iets komt zeker wel meer voor.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Tijdschr. Kon. Ned. Aard. Gen.

De jongste afl. van dit tijdschr. opent met een In Memoriam, gewijd aan prof. A. L. van Hasselt, oud-resident van Tapanoeli en Riouw, die na zijne pensioneering het tijdschrift „een aantal jaren op uitnemende wijze verzorgde."

Van de Indische bijdragen, welke voorts dit Nr. bevat, noemen we in de eerste plaats een artikel van den commandant van Hr. Ms. flottieljevaartuig „Edi", F. L. Rambonnet over diens Jongste opvaart der Mamberamo (23 Juni—9 Juli 1909), van een voorwoord en aanteekeningen voorzien door den heer G. P. Rouffaer. *Deze* opvaart der aan de noordkust van Noord Nieuw-Guinea uitmondende rivier is daarom van groot belang, wijl het thans gelukt is *boven* het Havik-eiland te komen en dien hoogeren loop der Mamberamo voor het eerst te verkennen, terwijl op het uiterste punt kon worden geconstateerd, dat de rivier zich naar het zuiden boog, méér naar het Sneeuwgebergte dus. Tevens is gebleken, dat de omgeving dezer rivier niet zoo schadelijk voor de gezondheid is als men te voren meende. Een heuchelijk bericht inderdaad, als men weet, dat ook van het Noorden uit ernstige pogingen zullen worden gedaan het geheimzinnige Sneeuwgebergte te bereiken. De leiding is opgedragen aan een man van uitstekende ervaring, den kapitein der inf. A. Franssen Herderschee, die zijn sporen op dat gebied reeds in Suriname verdiend heeft. Hopen wij, dat binnen niet te langen tijd de heeren Mr. Lorentz (die, zooals men weet, van het zuiden zal trachten het geheimzinnige gebergte te betreden), en genoemde kapitein elkander de hand mogen drukken op een der toppen van het „overhooch geberchte dat op vele plaetsen met snee bedekt legt", zooals Jan Carspensz. zich reeds in 1623 uitdrukte.

Verder biedt deze afl. het vervolg van het Onderzoek van Centraal-Celebes, door E. C. Abendanon en van de Gouvernements-exploratie van Zuid Nieuw-Guinea; een kort overzicht eener nieuwe reis van den heer J. W. H. van der Miesen over het eiland Boeroe; eenige officiëele mededeelingen over „Onze West"; Mededeelingen over Nederlandsche onderzoekingstochten in onze koloniën; Berichten omtrent vreemde onderzoekers in onze koloniën; De ramp te Loemadjang, door Hugo Cool; en eindelijk een artikeltje over de Huldiging van Junghuhn (in welk stuk een nare drukfout de groote, in 1864 overleden, natuuronderzoeker laat huwen den 26en Oct. 1907).

De Amsterdammer.

Het Nr. van 28 Nov. van de „Groene" bevat het begin van een belangrijk geïllustreerd artikel over Pieter Both, den eersten gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, door Prof. Mr. J. E. Heeres. Na een inleidend woord, met betrekking op het ontstaan en de eerste verrichtingen der Oost-Indische Compagnie treedt de schrijver in beschouwingen over Both en zijn handelingen vóór zijne benoeming tot Gouv.-Gen. We ontleenen er het navolgende aan:

„Pieter Both is geboren te Amersfoort; wanneer, is onzeker. Ook overigens is van zijn levenslot niets bekend, totdat hij in 1599 opduikt in onze geschiedenis.

Nadat in Augustus 1599 het overschot der kleine vloot van de Houtman en de zijnen in Nederland was teruggekeerd, verrezen daar al spoedig nieuwe compagnieën voor de vaart en den handel op het Oosten. Deze werden nog in aantal vermeerderd toen een latere onderneming betere resultaten gaf. Zóó wendden zich den 28en Augustus 1599 eenige te Amsterdam gevestigde mannen, onder wie de bekende Isaac Lemaire een eerste plaats innam, tot de Staten-Generaal met een verzoek om steun voor een overzeesche onderneming: zij wilden schepen uitzenden naar de „Coninchrycken van China." De Staten-Generaal, welke gevaar begonnen te zien in de onderlinge concurrentie der Nederlanders in Azië, hadden weinig lust, het verzoek in te willigen. En toen zij dit deden, verbonden zij daaraan de voorwaarde, dat de schepen dezer reederij — de Nieuwe Brabantsche Compagnie genaamd — „precyse" op China zouden komen.

Deze combinatie zond den 21en December 1597 vier schepen uit: de „Nederland", de „Vereenigde Landen", de „Nassau", en het „Hof van Holland." De vloot stond onder bevel van Pieter Both, terwijl Paulus van Caerden vice-admiraal was. Het vlaggenschip was de „Nederland." De voorwaarde, dat men „precyse" op China zou varen, werd niet vervuld: men zeilde heel kalmpjes naar den Maleischen Archipel, in die eerste jaren *het* hoofddoel

onzer schepen. Den 6en Augustus kwamen de schepen vóór Bantam.

Deze handelsstad van West-Java werd door de meeste Nederlandsche schepen van die dagen aangedaan. Geen wonder, het was een handelsplaats van beteekenis; het krioelde op de markt van vreemde kooplui: „Syneesen, Javanen, Arabiërs, Mooren, Turcken ende andere natien volk, ydereen bracht van 't gheene men soude mooghen bedencken... Belangende de stadt" — zoo luidt de beschrijving van een Nederlander, die haar in 1596 bezocht — „en is in haer selven niet bysonders ende mach by de minste staat in Hollant niet geleecken worden, soe van timmerage, bouwinghe, sterckte als andersins; sy is met een muer, dan seer teer, omsingelt, hebbende poorten sonder eenich yserwerck daeraen te wesen...... haere huysen worden al van hout gemaeckt ende met cocosblaeden gedeckt... Niettegenstaende is deese stadt Bantam de principaelste coopstadt."

Ook de Nederlanders hadden in die stad al heel wat handel gedreven en er bestond reeds een factory van een der Amsterdamsche Compagniën. Pieter Both stichtte thans daar ook een „loge" voor de nieuwe Brabantsche Compagnie. Peper, Bantam's voornaamste exportartikel, was in voldoende voorraad aanwezig, de „Nederland" en de „Nassau" kregen een lading, en de admiraal keerde in 't begin van 1600 naar Nederland terug, Van Caerden in den Archipel voor verdere handelsoperatiën achter latende.

Ook de lotgevallen van Pieter Both in de eerste jaren na zijn bekende wederkomst in Patria zijn onbekend, totdat hij in de laatste dagen van November 1609 opnieuw op het tooneel verschijnt: hij zal nu daarop een hoofdrol spelen."

Over de wijze waarop Both die rol heeft vervuld, zal Prof. Heeres in een volgend artikel spreken.

Indië, zestig jaar geleden.

In de December-aflevering van „De Gids" is onder bestaanden titel een uitvoerig opstel opgenomen, dat aldus wordt ingeleid: „Bij het nazien van familiepapieren, vond ik onlangs brieven door mijn vader Mr. D. M. W. Scheltema (rechterlijk hoofdambtenaar in Indië en later Hoogleeraar te Leiden), in 1849, kort na aankomst op Java als jong rechterlijk ambnaar, in den vorm van een dagboek geschreven aan zijn ouders te Amsterdam. Het ondervolgende verhaal van een reisje in het Semarangsche, daaraan ontleend, heeft wellicht belang voor de kennis van Indië nu zestig jaar geleden. J. B. Scheltema."

Het vlot geschreven artikel leent zich moeielijk voor een overzicht, waarom we er slechts een stukje uit overnemen, dat betrekking heeft op het bezoek door den schrijver aan een vogelnestgrot, op levendige wijze door hem geschilderd.

„Vlak bij de pasangrahan was eene der grotten, waarvan wij niets hadden bespeurd dan een zwart gat in den grond, overschaduwd door geboomte en met een wachthuis op stijlen er naast, daar 's nachts moest worden gewaakt tegen de roovers. Om niet uit te glijden op den glibberigen grond en neder te storten, moesten wij onze vingers in de klei zetten, en zoo kwamen wij te staan op eene ladder en daalden tot wij eene andere glibberige plek bereikten om verder om ellebogen en knieën naar beneden te kruipen, waar eene flambouw het volgende gat aanwees. Zoo klommen wij zes ladders af om te komen op eene diepte van ongeveer tweehonderd voet, waar de grot meer effen, dus meer begaanbaar werd. Hier lagen wij onder begunstiging van fakkellicht te kijken in eene zwarte diepte en hoorden beneden het gekrijsch van vele zwaluwen, een wonderlijk geruisch...

Een klein kwartier in deze tooverachtige spelonk doordringende, vonden wij in telkens grootere hoeveelheid de zwaluwnesten, waaruit de bouwmeesters met angstig geschreeuw wegvluchtten...... De lucht binnen in de grot was wel frisch, maar vochtig, zoodat de fakkels niet goed wilden branden. Vóór wij tot de zon terugkeerden, vermaakten wij ons evenwel, in twee partijen verdeeld, elkander waar te nemen op zoo verren afstand als de kronkelingen van de onderaardsche gang toelieten, omgeven door bont gekleede inlanders en de drupsteenkegels in den rooden gloed der flambouwen. Het had meer van de mise en scène eener roovergeschiedenis, echter en werkelijker op het oog dan de voorstellingen van het vrije bandietenleven, die ik wel eens ten tooneele zag gebracht. Nu voorwaarts om er uit te komen. Wij begroetten met vreugde het blauwachtige licht, dat door een spleet naar binnen drong, en vonden na van haar verstoken te zijn geweest, de zon in de kleuren van al dat ons omringende, veel prachtiger dan ooit te voren."

Eigen Haard.

De heer C. K. Kesler geeft in het jongste Nummer van Eigen Haard eenige bijzonderheden over de aanvaarding van het Gouverneurschap der kolonie Curaçao, door Mr. Th. J. A. Nuijens. De beschrijving is vergezeld van het portret van den op 16 October jl. in functie getreden gouverneur, en van een kiekje op het Gouvernementshuis te Willemstad op het moment der plechtigheid.

Weekblad voor Indië.

No. 27 van het Weekblad bevat een artikeltje over Ds. Hengeveld (met portret), die dertig jaar het predik-ambt heeft vervuld, waarvan ongeveer 17 jaar in Indië. Behalve door zijn eigenlijke ambtsbezigheden, maakte hij in den loop dier Indische dienstjaren zich ook op andere wijze verdienstelijk. Zoo nam hij o.a. deel aan de oprichting van de Salemba-school; te Malang stichtte hij een begrafenisfonds, te Makassar een studiefonds voor Makassaarsche jongens van de Indo-Europeesche gemeente. In 1905 trok hij als veldprediker met de Boni-expeditie mee. Te Soerabaja (zijn tegenwoordige standplaats) is ds. Hengeveld altijd ijverig in de weer. Veel aandacht wijdt hij aan het weeshuis en aan de vereeniging tot hulp- en werkverschaffing, van welke twee lichamen hij voorzitter is. „Moge het ds. Hengeveld gegund zijn nog veel voor de protestantsche kerk en voor de protestantsche gemeente in Indië te verrichten."

Overigens brengt dit Nr. niets, dat op Indië betrekking heeft, behalve dan het begin van een Indisch schetje van A. N. B., getiteld: Landelijk interieur.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 47: De rietsuikerindustrie in de verschillende landen van productie, door H. C. Prinsen Geerligs (III. De Hawaii-eilanden). — Een bedenkelijke maatregel, door A. J. E. Bruinsma. — Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — Tabakszaadbedden, door P. Hondius Jz. — Bij het vertrek van Prof. Dr. M. Treub. — De Aroe-baai en de spoorwegen op Sumatra's Ooskust. — Landbouwvereeniging „Asahan." — Overeenkomst van de Regeering met de Ned.-Indische Spoorweg-Maatschappij tot overneming van den spoorweg Batavia—Buitenzorg. — De havenverbetering van Soerabaja. — Rubberkultuur in Brazilië. — Soekaboemische landbouwvereeniging. — Invoer op en uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten (Een suikerfabriek onder superintendentie van het Gouvernement. — De katoenkultuur in Ned.-Indië. — Uitvoer van djatihout uit Nederlandsch-Indië. — Sisalkultuur op Curaçao enz.) — Kleine mededeelingen (Het Nederlandsch-Indische consortorium voor luchtvaart. — Ontwikkeling der Preanger Regentschappen. — Nieuwe belastingen in Suriname, enz.) — Verslagen van Maatschappijen, zoomede de overige vaste wekelijksche rubrieken. Onder de „Personalia" wordt nog melding gemaakt van de hulde der Deli Planters-vereeniging aan den heer J. van Vollenhoven, afgetreden president van genoemde vereeniging.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 3 Nov. '09;
De Sumatrapost t/m 4 Nov. '09;
Het Soer. Handelsblad t-m 2 Nov. '09;
De Javasche Courant no. 86 en 87;
Bandera Wolanda no. 42.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 43;
De Banier no. 44;
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. no. 141;
Kort Verslag Verg. Tweede Kamer S.-G.
Para Prajitna, Javaansch maandblad.
Boemi Poetra, Maleisch weekblad.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 29 Oct. 1909. No. 86.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan den houtvester K. C. Jaski; een jaar aan den ontvanger der in- en uitvoerrechten K. P. A. J. van Horck.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Soerabaja D. H. van der Maaten.

Benoemd: tot predikant te Bonthain H. Volten; tot adspirant-ingenieur B. O. W., F. G. Dumas en J. L. Moens; tot electrotechnisch ambtenaar bij den post- en tel.-dienst I. A. M. L. Theunissen; tot tijdelijk inspecteur van financiën B. Hulshoff; tot secretaris der residentie Oostkust van Sumatra L. H. W. van Sandick; tot 3en commies bij het Dep. van O. E. en N., P. J. Beerhorst; tot directeur bij de te openen ambachtsschool voor Inlanders te Batavia: T. W. Groot; te Soerabaja L. Korthals; tot houtvester H. C. Praasterink.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van O. E. en N., Mr. K. Witsen.

Benoemd: tot patih van de districten Menes enz. (Bantam), Mas Astra Widjaja; tot regent van Ganiarang (Celebes), Pasarie Patta Tanra; tot controleur in Madioen B. J. Swart; in Atjeh M. C. Roos van Raadshoven.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Tjabangboengin Mas Martapoera; de ass.-wedana van Panekan, Mas Notosentiko; de patih van Menes enz. Raden Soeria.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. P. de Jong te Batavia, P. de Haan, te Rangkasbitoeng, J. Vreeken te Toeban en C. Sijbrandi te Temanggoeng; tot architect B. O. W., H. G. Burkunk.

Militair Departement.

Geplaatst: met ingang van den datum van zijn aankomst in Ned.-Indië bij den generalen staf, de luitenant-generaal G. C. E. van Daalen, wordende hij tevens benoemd tot chef van dien staf.

Benoemd: op het bureau van het Dep. van O., tot 1en commies C. V. Theele; tot 2en id., F. N. Siegers; tot 3en id., N. O. Perretz.

Extra-Bijvoegsel: Maandrapport nopens den stand der voedingsmiddelen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo September 1909.

* * *

Uit de Javasche Courant van 2 Nov. 1909. No. 87.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den leeraar te Batavia L. Elsbach; de hoofdingenieur B. O. W., J. Th. P. J. Straatman en aan den machinist bij de zoutfabrieken J. E. Vetter.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk te Soerabaja E. L. Werner; de id. Mej. C. P. Gerson Sr., thans mevr. Polak; de verpleegster te Buitenzorg Mej. C. Buijs; de opzichter bij de S.S. op Java C. L. C. F. Sommers en de id. B. O. W., J. Neisingh.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin., A. J. C. Hoeflake; van den Dir. van Gouv. bedrijven J. R. Falk.

Bepaald: dat aan het detachement ter verkenning van het stroomgebied der Mamberamo enz. wordt toegevoegd Dr. J. K. van Gelder.

Benoemd: tot lid van den R. v. J. te Semarang Mr. J. G. J. Oetgens van Waveren Pancras Clifford; tot 2en commies bij de weeskamer te Batavia Mej. L. Maarschalk; tot veearts bij den burgerl. dienst J. H. Zijp; tot hoofdinspecteur chef van de administratie der in- en uitvoerrechten Mr. J. Paulus; bij het Dep. van Landbouw: tot tijdelijk 1en commies Th. de Hoog; 2en W. M. Fikenscher; 3en G. F. Jansen en J. Beisser; bij de gouv. pandhuizen: tot administrateur 3e kl. J. R. L. Boers en N. B. Coenraad; tot controleur in Djambi H. F. van Os; tot en klerk S. Jacob, C. Ph. L. W. Wijnhamer en A. A. Bastiaans.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en luitenant der inf. J. H. A. Polack; zes maanden aan den onderluitenant J. Voorwerk.

Geplaatst: te Batavia de majoor der artillerie H. R. Mac Gillavry.

Overgeplaatst: bij het 3e bataljon de majoor der inf. P. A. Mollinger; bij het 3e depôt-bataljon de 1e luit. J. C. Brasser; naar Batavia de kapitein J. H. I. le Cocq d'Armandville.

Geplaatst: te Batavia, de off. van gezondh. H. A. Neeb en A. H. Garer; te Tjimahi de idem Dr. P. v. Andel; te Batavia de mil. apotheker G. A. Blits en de 2e luit. der art. B. I. Wolff; bij het 7e bat. de 2e luit. L. H. F. van Driel; bij het 2e de idem K. C. W. Rotteveel; bij het 16e de idem P. H. Wijshijer.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip Prins der Nederlanden; gezagvoerder P. Koningstein; van Amsterdam naar West-Indië via Madeira, op 26 November 1909.

Mevr. Green en dochter; Dr. F. T. Vredenrijk—Engelenburg; Dr. A. E. Samson; J. H. J. Hamelberg en echtg; H. Wirix; mej. G. Slijper; L. C. Leefmans; C. E. H. A. Brouwer; E. Dränger; R. W. Boissevain; J. W. M. Strang; C. W. M. Hirschman; J. Merco.

Passagierslijst van het stoomschip Prins Willem IV; gezagvoerder P. C. van der Graaf; van West-Indië naar Amsterdam.

Mevr. M. C. Michelsen en dochter; mej. C. Spronk; mej. S. W. Spronk; eerw. heer Servatius; mej. N. E. ten Broeke; H. Pieterse; D. van Seuren.

VACANT

VACANT.

No. 49. Donderdag 9 December 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Dr. M GRESHOFF. †

Diep trof ons de plotselinge tijding uit Haarlem van het overlijden van dr. M. Greshoff, den zoo kundigen, volijverigen, ook voor anderen altijd vriendelijk-behulpzamen dir. van het Kol. Museum aldaar. Nog pas verleden week na de vergadering der bizondere commissie voor de koloniën ter Brusselsche tentoonstelling, waar hij ook menige goede wenk ten beste gaf, bezocht hij vol belangstelling de Sint Nicolaas-uitstalling van Boeatan en kocht er eenige stukken voor het Koloniaal Museum, terwijl hij over verschillende artikelen behartigenswaardige opmerkingen maakte.

Uit Het Vaderland nemen wij de volgende levensbeschrijving over:

Maurits Greshoff werd den 11en October 1862 alhier geboren en werd in 1881 student in de pharmacie te Utrecht. Hij zette zijn studiën in Jena voort, waar hij in 1887 den graad behaalde van philosophiae doctor op een proefschrift, getiteld: „Chemische Studiën über den Hopfen." Hij keerde daarna naar Nederland terug ter voltooiing zijner pharmaceutische studiën en werd nog in hetzelfde jaar benoemd tot militair apotheker 2e kl. van het Nederlandsch-Indische leger. In het hospitaal te Batavia begon hij zijn wetenschappelijk werk met onderzoekingen over drinkwater, ijs, veldfilters, enz. De regeering droeg hem in 1888 een onderzoek op naar de plantenstoffen van Nederlandsch-Indië, in het bijzonder met het oog op haar beteekenis voor de geneeskunst. Tot dit doeleinde werd hem een afzonderlijk laboratorium verstrekt in den plantentuin te Buitenzorg, dat sedert een bijvende afdeeling (Chemisch pharmacologisch laboratorium) dezer wetenschappelijke inrichting werd. In 1892 werd hij tot herstel van gezondheid naar Europa gezonden en verliet in 1895 's lands dienst, om de betrekking te aanvaarden van scheikundige aan het Koloniaal Museum te Haarlem, waarvan hij in 1896 tot onderdirecteur werd benoemd, nadat hij een hem aangeboden hoogleeraarsambt in de pharmacognosie te Amsterdam had van de hand gewezen. Zijn benoeming tot directeur, als opvolger van F. W. van Eeden, volgde in 1901. Afzonderlijk verschenen van zijn hand: „Eerste verslag van het onderzoek der plantenstoffen van Nederlandsch-Indië (1890), „Phylochemische rapporten" in de Verslagen van 's Lands Plantentuin (1888—1892), „Planten en Plantenstoffen" (1891), „Beschrijving der giftige en bedwelmende planten bij de vischvangst in gebruik" (1893), „Indische nuttige planten" (1894), „Over de deugdelijkheid en 't onderzoek van papier" (1897) „Schetsen van nuttige Indische planten" (1895—1900). Hij was gedurende een aantal jaren redacteur van den „Indische cultuuralmanak" en leverde o.a. bijdragen aan „Indische Mercuur", „Teysmannia", „Album der Natuur", enz.

Niet alleen het Koloniaal Museum, maar de wetenschap in het algemeen en de Koloniale belangen in het bijzonder lijden door het heengaan van den heer Greshoff een groot verlies.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De maandelijksche samenkomst van het Dag. Bestuur der Ver. met de Redactie-Commissie van *Het Koloniaal Weekblad* zal plaats hebben op Donderdag 16 December 1909, ten 8½ ure n.m., in „Boeatan", Heulstraat 17, den Haag.

Alle belangstellenden zijn welkom.

II. Ten kantore Heulstraat 17, 2e etage, zijn alsnog verkrijgbaar:

a. „Onze Oost", voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B. Prijs 1 ex. *f*0.10; 50 ex. *f*2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. *f*2.20, plus *f*0.25 frankeerkosten.

b. „Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven", door T. J. Bezemer. Prijs 1 ex. *f*0.05; 50 ex. *f*2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. *f*1.55, plus *f*0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop. (Stbl. 1909 No. 312). Prijs 1 ex. *f*0.15.

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908, à *f*0.25.

e. „De werkkring van den Controleur op Java", door A. J. H. Eijken, à *f*0.40.

Zoover de voorraad strekt, mede verkrijgbaar:

Oproepingen van het Ministerie van Koloniën voor plaatsing bij den Indischen dienst van:

1e. 14 doctoren in de rechtswetenschap in rechterlijke betrekkingen; 14 adspirant-ingenieurs bij den Waterstaat en de burg. openb. werken; 7 veeartsen bij den burgerlijken veeartsenijdienst. (Nederlandsche Staatscourant 3 Juni 1909 No. 127).

2e. 20 studenten in de geneeskunde ter opleiding voor officier van gezondheid 2e kl. Ned.-Ind. leger. (Ned. Staatscour. 23 Juni 1909 No. 144).

3e. 1 leeraar bij het middelbaar onderwijs tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn. (Ned. Staatscour. 4 September 1909 No. 206).

4e. opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, met bepaling der voorwaarden, waaraan voldaan moet worden. (Ned. Staatscour. 2 November 1909 No. 259).

5e. 3 bouwkundige opzichters, voorloopig voor een tijdvak van 5 jaren. (Ned. Staatscour. 6 November 1909 No. 260).

6e. Onderwijzers der 3e kl. bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, met vermelding der overtochtsvoorwaarden, bezoldigingen, verloven, pensioenen, enz. Verder een kleine brochure: „Onderwijzers voor Indië, een stem van een oud-Indischgast", door K. J. Bazelius, oud-schoolhoofd te Soerabaja, Arrond.-Schoolopz. te Haarlem.

7e. Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot gezaghebber, eersten, tweeden en derden stuurman, eersten, tweeden en derden machinist en leerling-machinist bij de gouvernements-marine in Nederl.-Indië betreffende de uitzending van dergelijk personeel uit Nederland. (Ned. Staatscour. 28 October 1909 No. 252).

III. Vergadering van de „Nederlandsche Afdeeling der Ned.-Ind. Maatsch. van Nijv. en Landb., op Woensdag **22 December** 1909.

Spreker: Dr. P. van Romburgh, hoogleeraar te Utrecht.

Onderwerp: **Rubber.**

Aan
Zijne Excellentie den Minister
van Koloniën.

Bij de aanbieding van nevensgaand rekest van de Vereeniging „Oost en West" zij het ons vergund, het volgende nog aan te teekenen:

De door de Vereeniging „Oost en West" ingestelde Commissie tot bevordering der Nederlandsche Oost- en West-Indische nijverheid, kunstnijverheid en huisvlijt houdt zich in den laatsten tijd bezig met de vorming van een weldoordacht plan op degelijke grondslagen werkzaam te zijn tot ontwikkeling der Inlandsche nijverheid, in het bijzonder in het belang van de Inlanders zelven.

Het bedoelde rekest van de Commissie van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem kwam haar daarbij wel gelegen, en wij hebben niet geaarzeld, van aan den wensch, om aan dat rekest onze adhaesie te betuigen, met het aangegeven voorbehoud, gevolg te geven.

Onze nijverheidscommissie vestigde daarbij onze aandacht op het bericht, dat den heer J. E. Jasper te Soerabaja door de Indische Commissie van de Brusselsche tentoonstelling was opgedragen, enkele „toekangs" uit te zoeken. Deze keuze, meende men, zou dan wellicht zóó kunnen zijn, dat diezelfde kunstnijveren — die zoo mogelijk eenige algemeene ontwikkeling zouden moeten bezitten, althans lezen en schrijven moesten verstaan — na afloop der Brusselsche tentoonstelling in Haarlem, ook op verschillende werkplaatsen, verder in hun vak bekwaamd zouden kunnen worden, om dan bijv. na 2 à 3 jaar in Indië als leeraar-voorganger een plaatsing te bekomen aan de drie thans reeds in het leven geroepen ambachtsscholen te Batavia, Semarang en Soerabaja, waaraan dan evenals aan de huisvlijtschool te Ngawie productieve werkplaatsen verbonden zouden kunnen zijn.

Onze Nijverheidscommissie zou dit een practisch begin van uitvoering vinden, dat niet behoeft te wachten op een reorganisatie van het Inlandsch onderwijs, waarbij ook aan het ambachtsonderwijs —

met of zonder artistieke richting — een plaats zou worden toegekend.

Met gevoelens van hoogachting en onderscheiding hebben wij de eer te zijn,

Het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West"
(w.g.) C. R. Bakhuizen van den Brink, *Voorzitter.*
(w.g.) E. van Assen, *Secretaris.*

V. Onderstaand adhaesie-adres met bijbehoorenden brief werden half November door ons, op advies onzer ,,Commissie tot bevordering der Inl. nijverheid, kunstnijverheid en huisvlijt", verzonden.

Aan
Zijne Excellentie den Minister van Koloniën.

Geven met verschuldigden eerbied te kennen, C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, E. van Assen, secretaris, en A. A. C. Harting, penningmeester der te 's-Gravenhage gevestigde ver. ,,Oost en West", als vertegenwoordigende die vereeniging ingevolge artikel 8 harer bij Koninklijk besluit dd. 24 Maart 1908 No. 43 goedgekeurde (gewijzigde) statuten;

dat, in het rekest der vereeniging, dd. 2 Augustus 1909, waarop als voorloopig antwoord is gevolgd het schrijven namens Uwe Excellentie van den 9den October 1909, La AI No. 14, terloops reeds adhaesie is betuigd aan het onder dagteekening van 7 Juli 1909 tot Uwe Excellentie gericht rekest van de Commissie van het Museum van kunstnijverheid te Haarlem,

dat verdere overweging ons de vrijheid doet nemen omtrent den inhoud van bedoeld rekest dier commissie nader ons gevoelen bekend te maken,

dat dit rekest het voorstel inhoudt om van Gouvernementswege een proef door eenige Inlandsche jongelieden van Ned.-Indië, die blijken hebben gegeven bijzonderen aanleg te bezitten voor de artistieke hout- of metaalbewerking, op de Haarlemsche school een practischen cursus te laten doorloopen,

dat de Vereeniging ,,Oost en West" een dergelijken maatregel ten zeerste zou toejuichen en alzoo in beginsel adhaesie betuigt met het aan Uwe Excellentie gericht verzoek,

dat wij ons echter niet kunnen vereenigen met het denkbeeld, in genoemd verzoekschrift neergelegd, dat ,,deze leerlingen na afloop van hunnen leertijd in ,,Nederland, de opgedane kennis in Indië in toepas- ,,sing kunnen brengen en verspreiden door als man- ,,doer in het door hen beoefende vak werkzaam te ,,blijven"; omdat gevreesd wordt, dat op deze wijze het met de te nemen proef beoogde doel niet zal worden bereikt, daar het dan van het toeval zal afhangen of de gewezen leerlingen der Haarlemsche school het geleerde aan anderen zullen kunnen overdragen en het dus zeer onzeker is of het aan hen bestede kapitaal ruime rente zal opleveren,

dat een beter slagen verwacht wordt, wanneer den te Haarlem opgeleiden personen als voorgangers een werkkring wordt aangewezen aan reeds in Indië bestaande of van Gouvernementswege op te richten ambachtsscholen,

dat alzoo met de in hoofde dezes aangehaalde proef behoort samen te gaan eene regeling van het industrie-onderwijs in Ned.-Indië, zonder dat intusschen met de uitzending der daarbij bedoelde personen mag worden gewacht,

redenen waarom de Vereeniging ,,Oost en West", waardeerende de bereidwilligheid, waarmede de Commissie van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem hare leerkrachten en inrichtingen aan de Haarlemsche school wenscht beschikbaar te stellen, beleefd aan Uwe Excellentie voorstelt, een meer uitgewerkt plan tot ontwikkeling der Inlandsche industrie in Ned.-Indië in overweging te willen nemen, waarvan alsdan de proef, bedoeld in meergenoemd verzoekschrift dd. 7 Juli 1909, zij het dan ook met gewijzigd doel, een onderdeel zal kunnen uitmaken.

's Hage, 6 November 1909.

Hetwelk doende enz.

Het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West"
(w.g.) C. R. Bakhuizen van den Brink, *Voorzitter.*
(w.g.) E. van Assen, *Secretaris.*

VI. De aandacht van voogden of ouders wordt gevestigd op het Instituut voor individueel lager en meer uitgebreid lager onderwijs te 's-Gravenhage, Hugo de Grootstraat 77.

Jongens en meisjes, voor wie klassikaal onderwijs minder geschikt is, ontvangen daar **degelijk** onderricht, ook in het Fransch, Duitsch en Engelsch, in handenarbeid en in vrije ordeoefeningen met pianobegeleiding.

Schoolgeld *f* 300.— per jaar.

De school telt thans 6 leerlingen, met 5 onderwijzers en onderwijzeressen, daaronder begrepen het Hoofd der school, den heer G. J. Vos, die op aanvrage nadere inlichtingen verstrekt.

VERANTWOORDING der ingekomen giften ten behoeve der noodlijdenden te KALIWANGOE en LOEMADJANG.

Namen.	Woonplaats	Bedrag	Toelichtingen.
N. N.	Rotterdam	*f* 1.00	
Br. v. T. v. S.	Zwolle	- 10.00	
Mej. M. M. H.	Doorn	- 10.00	
Mevr. W. B.	Lunteren	- 10.00	
J. d. K.	Breda	- 2.00	
B. J. G. B.	Amsterdam	- 5.00	
N. O.	Utrecht	- 2.00	
M M.	's-Gravenhage	- 2.50	
W. A. A.	Velp	- 2.50	
M. C. R. v. N.	's-Gravenhage	- 5.00	
R. B.	Idem	- 1.00	
C. O.	Delft	- 10.00	f 5 v/d. brand, f 5 v/d. overstr.
A. G. J. B.	Nijmegen	- 10.00	f 10 uitsl. v/d. brand.
Prof. H. W. B.	Utrecht	- 10.00	
H. B.	Idem	- 5.00	
H.	Arnhem	- 5.00	
A. S.	Haarlem	- 5.00	
H. J. S.	Leiden	- 2.50	
D. v. K.	's-Gravenhage	- 1.00	
Mr. Ch. A. H.	Arnhem	- 10.00	
C. J. L.	's-Gravenhage	- 10.00	
N. N.	den Helder	- 2.00	f 1 v/d. brand, f 1 v/d. overstr.
D. L. v. A.	's-Gravenhage	- 100.00	
J. G. C. A. de V.	Idem	- 25.00	f 25 uitsl. v/d. brand.
Mev. de Wed. M. E. D.	Idem	- 10.00	
Jhr. F. H. v. B.	Idem	- 2.50	
N. N.	Idem	- 3.00	
N. N.	Idem	- 1.00	
N. N.	Idem	- 20.00	
Dr. W. G. B.	Katwijk aan Zee	- 5.00	f 2.50 v/d. br., f 2.50 v/d. overstr.
P. M. S.	's-Gravenhage	- 10.00	
Mr. C. de R. S.	Idem	- 5.00	
L. G. v. S.	Idem	- 10.00	
W. J. M. B.	Idem	- 2.50	
G. B. J. v. H.	's-Hertogenbosch	- 6.00	
E. G. D.	Dordrecht	- 2.50	
F. S.	Woudrichem	- 0.50	
Dr. J. A. N. P.	's-Gravenhage	- 5.00	f 5 uitsl. v/d. overstr.
H. R. d. M.	Amsterdam	- 5.00	
Dr. K. W. v. G.	Baarn	- 10.00	
J. G. R.	Breda	- 3.00	f 3 uitsl. v/d. brand.
J. G. R.	Idem	- 3.00	f 3 uitsl. v/d. overstr.
K. S.	Amsterdam	- 1.00	
G. H.	Nijmegen	- 2.00	
N N.	Idem	- 1.00	
W. R.	's-Gravenhage	- 60.00	
B. L. R.	Utrecht	- 2.50	f 2.50 uitsl. v/d. overstr.
H. v. B.	's-Gravenhage	- 10.00	
v. A.	Utrecht	- 10.00	
Mr. P. B.	Apeldoorn	- 5.00	
Mr. C. Th. v. D.	's-Gravenhage	- 100.00	
H. P.	Nijmegen	- 1.50	
G. G	Voorburg	- 10.00	
	Transporteeren	*f* 553.80	

Namen.	Woonplaats	Bedrag	Toelichtingen.
	Transport	*f* 553.80	
R. M. G.	's-Gravenhage	- 2.50	
C. J. C.	Delft	- 2.50	
v. P.	Vlissingen	- 6.25	
N. N.	's-Gravenhage	- 1.00	
W. L.	Idem	- 0.50	
Deventer Dagblad.	Deventer	- 5.50	
L. H.	Amsterdam	- 5.00	
Javavriend.	Nunspeet	- 2.50	
A. D.	Arnhem	- 2.00	
C. v. V.	Leiden	- 5.00	
Mej. S. de B.,	Gouda	- 2.50	
Adm. v. h. Vaderland,	's-Gravenhage	- 532.00	
Adm. Bredasche Crt.,	Breda	- 5.00	
H.,	's-Gravenhage	- 35.00	f 25 v/d. brand, f 10 v/d. overstr.
E. S.,	Leiden	- 2.00	
Gymn. Tiel,	Tiel	- 8.95	
H. B. S.	Dordrecht	- 16.93^5	
H. B. S. v. meisjes,	Leeuwarden	- 16.00	
W. J.,	Gorcum	- 20.00	f 10 v/d. brand, f 10 v/d. overstr.
C. J. M. d. W.,	Haarlem	- 10.00	f 10 v/d. brand.
N. S. Weekblad,	Amsterdam	- 1.50	f 1.50 v/d. brand.
Gymn. Groningen,	Groningen	- 6.00	
M.,	's-Gravenhage	- 2.50	
M..	Winterswijk	- 0.50	f 0.50 v/d. brand.
B. v. G.,	's-Gravenhage	- 5.00	f 5 v/d. brand.
E.,	Idem	- 5.00	
F. F. V. E.	Idem	- 10.00	
Q. q.,	Amsterdam	- 1.00	
N. N. B.,	Nijmegen	- 2.50	
Dr. M.,	's-Gravenhage	- 5.00	
J. J. V.,	Idem	- 10.00	
E. W. K.,	Waalwijk	- 2.50	
L. 133,	het Loo	- 2.50	
G. W..	's-Gravenhage	- 10.00	
A. P.,	H. B. S. te Zaandam	- 3.00	
A. A.,	Nijmegen	- 2.50	
	In totaal ontvangen	*f* 1304.13^5	

Zegge één duizend drie honderd en vier gulden, dertien en een halve cent.

Verzonden aan onzen correspondent te Batavia, den heer W. Boetje, door tusschenkomst van de Ned. Ind. Bijkantoren,
's-Gravenhage 12 October 1909 *f* 1000.—
21 November 1909 - 304.13^5
Totaal *f* 1304.13^5

Mochten tot leniging der nooden tengevolge de in hoofde dezes genoemde groote rampen, nog gelden worden ontvangen, dan zal hiervan nader verantwoording worden gedaan.

's-Gravenhage, 1 December 1909.

A. A. C. HARTING, Penningmeester. O. & W.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Indische correspondent der *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over onderwijsinrichtingen tot voortgezette opleiding in Indië. — *Land en Volk* over een „bedenkelijken toestand". — De *Ostasiatische Lloyd* de verhouding van Japan tot Ned.-Indië. — Een kleine rectificatie.

De Indische correspondent der N. Rott. Crt. wijdt zijn jongsten brief aan de voortgezette opleiding in Indië en schrijft daarover o.m.:

,,Eerlijk gezegd, houd ik het uitsluiten van Europeesche jongelieden van de studie voor dokter-djawa weer voor een gevolg van een ons Hollanders eigen zucht, om alles op eens te mooi geregeld te willen zien. Wij willen in Indië liefst Europeesche geneesheeren zien met even mooie diploma's en een even volledige studie als men in Europa heeft, maar wij vergeten, dat men nog niet zoo heel lang geleden in Nederland ook twee soorten van geneesheeren had, waarvan de eene een meer volledige bevoegdheid bezat dan de andere, terwijl het minste diploma slechts recht gaf op het uitoefenen van de praktijk te platten lande. Ik verdedig dien toestand niet voor Ne-

derland; ongetwijfeld zullen er daar geldige redenen hebben bestaan om hem te doen eindigen, maar ik zou toch wel de vraag willen stellen, of het niet beter zou zijn, als men op de meeste plaatsen van Indië er zeker van kon zijn, de hulp van een als inlandsch arts gediplomeerde in de nabijheid te hebben, dan, zooals het nu is, nu men in het binnenland alleen op de allergrootste plaatsen bereikbare geneeskundige hulp heeft en er verder geheel van verstoken is. Zoolang men niet de noodige waarborgen heeft, dat met het stellen van dezelfde eischen ook werkelijk hetzelfde kan worden bereikt als in Nederland, overwege men ernstig, of het niet beter is van de eischen iets te laten vallen en daarmee iets werkelijk goeds, zij het dan misschien dan ook niet het allerbest bereikbare op eens te verkrijgen, dan star de eischen te handhaven en niets te zien tot stand komen.

Maar ik dwaal af van mijn eigenlijk onderwerp. Er zijn meer richtingen, waarin men de opleiding hier te lande even goed zou kunnen krijgen als in Nederland. Aan de Koningin-Wilhelmina-school zou een voortgezet technicum kunnen worden verbonden, een zeevaartschool zou kunnen worden opgericht — het zou uitstekend zijn, als men daarmede eens bereikte, dat sommige indische jongens wat meer van de wereld gingen zien — kortom, er zijn wegen genoeg, die men kan inslaan.

Men moge overwegen, wat hier te doen valt. Ik ben er van overtuigd, dat de opheffing der afdeeling B van het gymnasium Willem III in haar tegenwoordigen vorm alleen een kwestie van tijd is. Moge tijdig worden onderzocht, wat ter vervanging daarvan in het leven kan worden geroepen, opdat geen onbillijkheid worde begaan tegenover de ingezetenen dezer kolonie, en de gelegenheid tot voortgezette opleiding hier voor het land meer voordeelen afwerpe, dan nu het geval is."

* * *

Onder het opschrift: „Een bedenkelijke toestand", driestart Land en Volk:

„Over het verdwijnen van kenners onzer koloniën als de heeren Van Deventer en Van Kol, uit de Tweede Kamer, over het optreden van een minister van Koloniën, die Indië alleen uit de papieren kent, is reeds menige niet weersproken klacht opgegaan.

Thans merke men op, dat de Eerste Kamer tot rapporteurs benoemde over de Indische begrooting, de heeren Franssen, Van der Feltz, Staal, Vermeulen en Van Löben Sels. Van geen dezer mannen, wat overigens hunne bekwaamheden mogen zijn, bleek ooit, dat hij van koloniale zaken eenige bijzondere studie had gemaakt."

* * *

De Ostasiatische Lloyd schrijft, dat een reisverslag van den liberalen afgevaardigde van den Japanschen Rijksdag, Takehosji, heel wat opzien gebaard heeft in de Japansche pers.

Deze afgevaardigde, die oud-hoofdredacteur is van het onafhankelijk blad Yomiuri Shimbun, kwam onlangs terug van een reis, waarop hij van Kwantoeng uitgaande, Tongkin, Annam, Kambodja, de groote en kleine Soenda-eilanden en Formosa bezocht.

In een reeks artikelen, waarin hij van zijne bevindingen verslag doet, betoogde Takehosji, dat Japan zijne uitbreiding-staatkunde op het vasteland moest laten varen en de blik moest wenden naar den Indischen archipel. Daar lag de toekomst van Japan, daar liggen landen, die te zamen een bijna even groot oppervlak beslaan als China, maar een veel talrijker bevolking hebben dan China (sic). Die landen vormen de koloniën van een kleinen staat, Holland, dat onnoemelijke schatten daarvan trekt, (sic). Straat Soenda is een der gewichtigste strategische doorvaarten. In de handen van een land als Japan, met een sterke vloot, zou, in verband met de Engelsche versterkingen(!) in Straat Soenda aan elke vloot ter wereld de doorvaart kunnen worden belet. Het voorbeeld van Engeland wees er op, dat een eilandenvolk, wanneer het vasten voet op het vasteland wil verkrijgen, zich slechts in nuttelooze continentale oorlogen verwikkelt. Het verlies van Normandië bereidde den weg voor Engeland's groote koloniale politiek!

Deze uitlatingen geven bewijs van weinig geschiedkundige en aardrijkskundige kennis — de schrijver rekent ook de Zuidzee-eilanden tot het Nederlandsch gebied — maar toch hebben ze de aandacht getrokken, omdat Takehosji in nauwe betrekking staat tot den leider der liberalen, den oud-premier, markies Saionji.

In de officieuse Kokumin Shimbun wordt echter Takehosji's geschrijf op de rechte waarde geschat, doordien dit het werk genoemd wordt van iemand, die niets van buitenlandsche politiek begrijpt, wien het aan gezond menschenverstand ontbreekt en die slechts verwarring kan stichten en wantrouwen zaaien.

Dit blad schrijft verder, dat de Indische archipel zich reeds geheel in andere handen bevindt, en dat uitbreiding in die richting Japan onmiddelijk in strijd zou brengen met de Vereenigde Staten, Engeland, Frankrijk en Nederland, met welke landen Japan in overeenstemming met bestaande verdragen en bondgenootschappen in voortdurende vriendschap wil blijven leven. Het voorbeeld van Engeland bewijst slechts, dat een land zich eerst, wanneer het innerlijk sterk geworden is, met koloniale politiek mag inlaten. De oorlogen op het vasteland hadden Japan wel het protectoraat over Korea en het pachtgebied Kwantoeng verschaft, maar daarbij had slechts het beginsel van zelfbehoud voorgestaan.

De Ostasiatische Lloyd meent in deze opmerkingen het standpunt te mogen zien, dat de thans aan het bewind zijnde conservatieve staatslieden in Japan innemen. Maar het blad gelooft, dat hoezeer de liberalen in Japan in de laatste jaren geen beslissenden invloed op de buitenlandsche politiek hebben gehad, hun invloed op de stemming onder het Japansche volk toch van dien aard is, dat het wel eens mogelijk zoude kunnen wezen, dat het reisverslag van Takehosji een grootere beteekenis verkreeg, dan die men er thans aan toekent."

* * *

Men schrijft dd. 1 dezer uit Den Helder aan het Algemeen Handelsblad:

„In 't blad van heden las ik bij een bericht omtrent 't overlijden van den luitenant Van Eijk eene niet juiste mededeeling. Daarbij wordt genoemd „Sitoe Ohno van Bandjermassing" de hoofdopstandeling. Waarschijnlijk wordt bedoeld Soeto Ono van Bandjarmasin, doch wij, Nederlanders, zijn dezen man meer verplicht dan hem nu „hoofdopstandeling" te noemen. Soeto Ono was een Dajaksch hoofd uit de Doesonlanden; hij heeft ons altijd trouw ter zijde gestaan in den oorlog tegen de sultanspartij. Hij werd door den Koning, meen ik, ook met een keten beloond.

Zijn niet minder verdienstelijke zoon Kjai Goentik woont te Tellang en is hoofd van den Oost-Doesoen, diens jongere broeder Demang Gaman woont te Boentok en is hoofd van de Beneden-Doesoen. Deze twee goed Hollandsch sprekende Dajakkers, zijn trots Nederlandsch onderdaan te zijn, en vervuld van diepen eerbied voor H. M. de Koningin. In het jaar 1904 verkeerde ik eenige maanden lang dagelijks met hen. Zij waren toen met eenige honderden Dajakkers uit de benedenlanden te Poeroek Tjahoe aangekomen, om 't gouvernement wederom ter zijde te staan tegen de benden der Sultanspartij en die der Soerapati. De dankbaarheid jegens dergelijke Nederlandsche inlanders eischt rectificatie.

Uit de O.-I. Mail.

Naar wij uit de jongste mail lezen, deden zich slechts hier en daar nog enkele **sporadische gevallen van Cholera** voor, zoo ook te Meester Cornelis en Buitenzorg.

In het militair hospitaal te Weltevreden werd 9 November 1 lijder opgenomen en 1 europeesch cavalerist ter observatie; een werd naar de gewone zaal overgebracht, zoodat het restant der behandelde lijders en vermoedelijke lijders 6 bedroeg. De toestand der lijders was over het algemeen gunstig.

In Buitenzorg werden 6 November **twee Japanners vermoord.**

De Javabode schrijft naar aanleiding van dit treurige feit o.m.:

„De geestelijke besmetting onder de inlandsche bevolking, welke zich parallel met de physieke had voorgedaan, doch na de betreurenswaardige voorvallen, van ruim een maand geleden, schijnbaar was gestuit, is bijna ongemerkt blijven voortwoekeren, heeft zich tot ver buiten Batavia uitgebreid en andere plaatsen aangetast.

Te Buitenzorg heeft zij wederom vreeselijk kwaad gesticht. De bevolking der kampong Batoe-Toelis — onze correspondent seinde ons, dat feitelijk de geheele kampong aan het gruwelstuk mede had gedaan — heeft daar twee Japanners, die vermoedelijk door het ongewone hunner verschijning in den kampong de aandacht trokken (zij zochten nachtverblijf) aangevallen en doodgeknuppeld. Hoewel het onderzoek nog niet met stelligheid de oorzaken heeft uitgewezen kan toch met vrij groote zekerheid worden aangenomen, dat zij met het geheimzinnige bijgeloof, hetwelk hier te Batavia geboren, zich naar naburige plaatsen, waarheen de cholera zich uitbreidde, heeft voortgeplant, nauw verband houden."

* * *

Twee verblijdende verbeteringen:

Bevloeiïngswerken op Madoera.

Gelijk reeds vroeger in de Javabode is vermeld, zijn gedurende langen tijd uitgebreide onderzoekingen ingesteld op het eiland Madoera, om aldaar, door den aanleg van irrigatiewerken, verbetering te brengen in de economische toestanden, ook door het trekken van de particuliere landbouwindustrie welke het eiland tot dusver om begrijpelijke redenen niet tot haar arbeidsveld heeft gekozen. Die onderzoekingen hebben uitgemaakt, dat hoezeer niet te rekenen onder de zoogenaamde productieve werken, nochthans, met kans op goeden uitslag, in de controle-afdeeling Zuid-Soemenep waterwerken tot stand konden zijn te brengen, waarvan ontwerpen opgemaakt en aan het oordeel der Regeering onderworpen werden. Ondanks de hooge kosten welke geraamd zijn op ongeveer een half millioen gulden, heeft de Regeering, in overeenstemming met hare adviseurs, niet geaarzeld om de uitvoering van het werk te autoriseeren, waarvan de kosten bestreden zullen worden uit de door Nederland in het belang van de economische ontwikkeling van deze gewesten toegestane gelden.

Ontwikkeling van Zuid-Bantam.

Gevolg gevend aan een voorstel van den resident van Bantam, is door de Regeering machtiging verleend tot de opneming van een tracé voor den aanleg van een tramweg van de halte Saketi (aan de spoorlijn Rangkasbetoeng—Laboean) naar Melimping aan de Zuidkust.

Beleefdheid.

Naar de Nwe Soer. Crt. uit goede bron verneemt, zal de heer Idenburg, te Singapore aangekomen, een officieel bezoek brengen aan den gouverneur van de Straits.

Onderwijs.

Aan den minister van Koloniën moet voor het volgend jaar de uitzending van niet minder dan 100 onderwijzers gevraagd zijn. Het spreekt vanzelf, dat bij de weinige geneigdheid van nederlandsche onderwijzers om in Indischen dienst over te gaan het niet gelukken zal dat aantal naar hier te lokken, meenen de Ind. bladen.

Een nieuwe kaart, aanwijzende de standplaatsen van de Europeesche ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur.

Het doet ons genoegen te kunnen mededeelen, zoo schrijft de Javabode, dat de, in ons blad van den 21sten Juli jl. uitgesproken wensch, dat de kortelings bij het topographisch bureau vervaardigde kaart, aanwijzende de standplaats onzer bestuursambtenaren bij het Koloniaal Verslag van dit jaar zou worden gevoegd, verwezenlijkt zal worden. Die kaart geeft bovendien een beeld van de staatkundige verhouding der niet onder ons rechtstreeksch bestuur staande landschappen. De laatste kaart van dien aard was gevoegd bij het Koloniaal Verslag van 1890 en de voorafgaande bij die van 1879. Eene vergelijking van die drie kaarten stelt duidelijk in 't licht, hoezeer de invloed van ons gezag op de Buitenbezittingen in de laatste jaren is toegenomen.

De Javaan betaalt.

Onder dit opschrift wordt aan de Locomotief geschreven:

Zooals men weet, wordt sedert eenigen tijd het gouvernements-zout te Semarang verkrijgbaar gesteld in den vorm van briketten, vervaardigd en verpakt in de zoutverpakkings-fabriek te Kalianget op Madoera. Het losse zout, dat vóór de invoering van de briketten daar nog aanwezig was, werd door speculanten opgekocht, die daaruit een slaatje wilden slaan, hetgeen hun dan ook zeer goed gelukt is. Aan de javaansche bevolking werd wijs gemaakt, dat het briketten-zout bitter was en jawel, toen de menschen dat gingen gelooven, vonden zij dat zout inderdaad zóó bitter, dat zij liever eenige centen meer betaalden voor het losse zout. Het opgekochte losse zout, dat te Semarang voorradig was, is thans op, en handige chineesche handelaren waren er als de kippen bij om zich nieuwe voorraden daarvan te verzekeren. Te Batavia is men nog niet begonnen met den verkoop van briketten, wat was dus eenvoudiger dan daar los zout te koopen en naar Semarang te verschepen. Risico is zoo goed als uitgesloten, immers het losse zout wordt door de bevolking alhier grif gekocht. Zoo arriveerden gedurende deze week van Batavia per prauw drie groole hoeveelheden los zout, bedragende respectievelijk 25.000, 30.000 en 20.000 K.G., alles afkomstig van de gouvernementszoutpakhuizen te Batavia en gekocht door den kapitein-Chinees te Pekalongan, The Tjiauw Hok, voor rekening van Thio Bing Liong te Semarang. 't Is een gemakkelijke en aanzienlijke winst, die deze handelaar met dit zout maakt, immers de Javanen moeten op de pasar voor dezelfde hoeveelheid die zij in briketvorm voor zes cent kunnen koopen, negen cent betalen. En zij betalen dat graag, immers het briketzout is bitter. Waar de bittere smaak vandaan moet komen, zou overigens een raadsel zijn; immers het losse zout wordt eenvoudig machinaal samengeperst. Dat de chineesche handelaren van de domheid der Javanen profiteeren, valt niet te verdedigen, maar is volkomen begrijpelijk. Kan van bestuurswege niets worden gedaan om het volk aan het verstand te brengen, dat het brikettenzout in geen enkel opzicht minderwaardiger is dan het losse zout, en dat zij noodeloos meer geld voor het laatstgenoemde betalen?

Hoog bezoek aan Deli.

Eenigen tijd geleden werd aan de Ind. bladen geseind, dat de regent van Brunswijk, hertog Johann Albrecht zu Mecklenburg-Schwerin, in December scheep zal gaan om een bezoek aan Siam, de Straits en Nederlandsch-Indië te brengen. De Sum. Post verneemt nu, dat, vermoedelijk in Januari e.k., van Siam uit ook Deli door den hoogen toerist zal worden bezocht. Hertog Johann Albrecht, geboren in 1857 is een halfbroeder van Prins Hendrik der Nederlanden. In 1907 werd hij tot regent van Brunswijk gekozen. Sedert jaren is Hertog Johann Albrecht president van de „Deutsche Kolonial-Gesellschaft", en reeds vroeger heeft hij veel in tropische landen gereisd, o.a. Java. Het spreekt vanzelf, dat hij ook in de tabak- en rubbercultuur hier ter kuste belang zal stellen.

Naar het blad verder verneemt, bestaat er kans, dat Sumatra's Oostkust binnen niet al te langen tijd weder bezoek krijgt van een Duitsch oorlogschip, aan boord waarvan zich waarschijnlijk een admiraal zal bevinden.

Een historische datum.

Onopgemerkt is 1 November, zoo lezen wij eveneens in de Sum. Post, de dag voorbijgegaan, waarop veertig jaren geleden de grootste en invloedrijkste onderneming hier ter kuste werd opgericht: de Deli-Maatschappij. Den 1en November 1869 opgericht met een kapitaal van f300.000, bezit de maatschappij thans een maatschappelijk kapitaal van f9.000.000, waarvan uitstaand f8.310.000.

De geschiedenis der Deli-maatschappij, bij verschillende gelegenheden gememoreerd, is o.a. te boek gesteld in een gedenkboek, in 1894 samengesteld, ter gelegenheid van het zilveren feest der maatschappij.

FEUILLETON.

Boedi-Oetomo-Idylle *).

Een Javaansch intellectueel, lid van Boedi Oetomo, die drie zonen heeft, denke bij zichzelf:

„De markt is overvoerd; mijne jongens kunnen niet allen ambtenaar worden, want een volk van ambtenaren, en een groote onontwikkelde massa zonder handel en zonder middenstand, zal nooit een groot volk worden. Ik zal mijn kinderen een goede opvoeding moeten geven, en oordeelende over hun aard en hun aanleg, zal ik tot den rechtvaardigste en zelf opofferendste van hen zeggen: „U acht ik het meest geschikt voor de ambtelijke loopbaan; gij zult ambtenaar worden. Ik heb u gekozen uit uw broeders, omdat ik zie, dat gij rechtvaardig zijt, dus het volk, dat éénmaal aan uw leiding toevertrouwd zal worden, zal ook zijn zorgen aan u toevertrouwen. Gij zijt zelfopofferend, dus gij zult het goed van uw naasten niet begeeren, en ge zult zegen in 't land brengen."

Van mijn slimsten zoon zal ik een handelsman maken, een stand, die in mijn volk zoo goed als niet bestaat; en mijn derde zoon, die een sterk physiek gestel heeft, zal ik landbouwer laten worden.

Ik zal tot hen zeggen: „Weest niet bedroefd, dat gij geen ambtenaar wordt. Voor één zoon is plaats aan de ambtelijke ruif, doch voor drie niet, en ge wilt toch niet jaren lang magang blijven op een kantoor? Ge zult daar toch geen munt willen slaan uit de onkunde van het domme volk, en uw inkomsten willen vermeerderen door heffingen, die ten doel hebben ongerechtigheden te verbloemen, of gunsten toe te staan, waarbij gij de maat ver te boven gaat? Daarom is 't mijn wensch, dat gij, de slimste van u drieën, handelaar zult worden. Ik zal u in die richting laten opleiden op scholen, die onze bond gesticht heeft, en een deel van de welvaart van den Mongool zal u deelachtig worden. Doch weet, dat, om een goed handelsman te wezen, noodig is: een heldere kop, een ijzeren wil, om te slagen, en geheele afstand van standsvooroordeelen. Ge zult geen eerbewijzen ontvangen, zooals uw broeder den ambtenaar, maar ge zult 'n welgesteld man worden en dat blijven tot uw ouden dag. Geen zorgen als die van den gepensionneerden priaji, zullen ouw ouden dag drukken; als een vermogend man zult ge op uw levenspad terug kunnen zien, en uw zoon een goed bestaan en een bloeiende zaak nalaten. Dus: gij zult uw opleiding krijgen aan handelsscholen, die *Boedi Oetomo* op zal richten. Als gij betrouwbaar zijt, zult gij de schakel vormen tusschen den groothandel en uw natie, en met uw broeder den landbouwer zult gij uw volk redden uit den ijzeren klauw van Mongool en Arabier.

En gij, mijn derde zoon, zult landbouwer worden. Gij zult een proeftuin maken op gronden, die ge van het gouvernement zult ontvangen. Ge moet uw omgeving leeren, dat het peuteren, dat men tot nu toe landbouwbedrijf noemde, geen landbouwende natie als een Javaansche, eer aandoet. Ge zult u moeten toeleggen op zaadselectie op intensieve bewerking van den bodem, op bemestingleer en op vele zaken, die den Europeeschen landbouw zoo groot gemaakt hebben. Ge zult uw verdere opleiding te Buitenzorg ontvangen of aan een gewestelijken proeftuin onder deskundig beheer."

En de vader, die dus gesproken heeft, kan 't grijze hoofd eens rustig neerleggen, in 't bewustzijn, dat hij zijn plicht gedaan heeft. Hij zal een steentje bijgedragen hebben tot de ontwikkeling van een volk, dat nu geen middenstand heeft, en door dien te vormen tot beschaving en welstand moet geraken.

De intellectueel, lid van Boedi-Oetomo, dacht ook:

Voor de opheffing van mijn volk is in de eerste plaats noodig, dat het bevrijd worde van vliegende procureurs en dessaparasieten en de eenige weg daartoe is het scheppen van andere middelen van bestaan voor uw jongelingschap dan alleen het ambtenaar zijn van het N.-I. Gouvernement.

Als wij een broer of een zwager of een oom of een neef hebben, die niet wil deugen en ten laatste broodeloos zal zijn en op ons dak zal komen, terwijl wij nauwelijks voldoende hebben voor ons zelf, zeggen wij hem, zoodra wij bemerkten, dat hij den verkeerden weg begint te bewandelen: „Broeder, ik heb slechte zaken gehoord van uw wandel. Waarom handelt gij zoo? Denk aan uw vader en uw moeder en aan de schande, die ge uw gansche geslacht aandoet, als ge valt, en een oneervol vonnis u treft."

En als de zondaar voortgaat op het hellend vlak der schande, dan moeten wij nogmaals onze stem laten hooren en er bijvoegen: „Wat denkt ge toch wel? Dat wij u, als ge broodeloos zijt, kunnen onderhouden? Ik heb een vrouw en veel kinderen, die ik nauwelijks een bordje rijst kan geven. Wat zou er dan moeten gebeuren, als ik u ook nog den mond moest open houden?

Zoo kunnen wij hem waarschuwen, dat hij in geen geval te onzen laste kan komen. En als hij toch door zijn wangedrag later ten val komt, en smeekt: „Broeder, geef mij een bordje rijst!" dan zullen wij hem antwoorden: „Ga mijn deur voorbij. Ge zijt in het ongeluk gekomen door eigen schuld, na herhaalde waarschuwing van mijn zijde. Ik heb voor u geen eten; ik heb niet genoeg voor mij zelf."

Als wij zoo spreken, zullen wij weldoen, want het hemd is nader dan de rok, en wij mogen ons eigen gezin niet ten onder brengen voor een schurkachtigen bloedverwant. Spreken wij niet zoo, dan is meestal vrees daarvan de oorzaak; want onze broeder is een schurk; hij is slim en hij weet, dat wij wel eens afgeweken zijn, dat wij niet altijd het rechte pad bewandeld hebben, en van de feiten zal hij gebruik maken, als wij hem niet steunen. En vrees voor opspraak en voor anonieme brieven doen ons besluiten den schurk te helpen, en zoo krijgen wij loon naar werken.

Willen wij dus tegenover familieleden en vrienden in een correcte verhouding blijven, zoodat ze ons geen overlast aandoen, waardoor wij zelf te gronde gaan en ons volk verarmt, dan moeten wij zorgen, dat onze handel en wandel onberispelijk zij, opdat wij steeds onzen plicht doen tegenover onze natie, bedenkende, dat de welvaart van ons volk van onzen wandel afhankelijk is.

*) Naar Efzégé in het *Soer. Handelsblad.*

WEST-INDIË.

SURINAME.

Omtrent de voor de bacoven-cultuur zoo gevreesde Panama-ziekte deelt „De West" in een relaas van een tochtje naar Commewijne het een en ander mede betreffende een proef tot bestrijding dier ziekte op plantage Schoonoord.

„De directeur, de heer de la Para, blijft steeds de meening toegedaan, dat de ziekte, ook de krullotenziekte in de cocos, het onderspit moet delven, als men de boomen in de gunstigste cultuurvoorwaarden brengt, door goede loozing (ook wat betreft de afronding der bedden) omwerking van den grond, bemesting enz.

De plantage, waarvan hij directeur is, neemt geen deel aan de bacoven-cultuur voor uitvoer, doch heeft sedert eenige jaren een paar bedden in Gros Michel bacoven aangebracht. In die bedden vertoonde zich zoowel de Panama- als de Surinaamsche ziekte. Dit is door deskundigen geconstateerd. Een half jaar geleden ongeveer heeft de heer De la Parra een viertal zieke „stoelen" op deze bedden in bewerking genomen, in den geest als bovenvermeld, waarbij hij vooral aan de bemesting veel waarde hechtte.

Deze bewerking heeft op de zieke stoelen grooten invloed gehad, bewijze de krachtige groei der nieuwe „stammen." Toen de bewerking plaats vond vertoonden zich juist de bloesems aan een der planten. Die bloesems hebben zich ontwikkeld tot een mooie tienhandsbos van 40 kilogram gewicht.

De plant, die deze mooie bos gaf, maakte deel uit van een stoel met meerdere zieke stammen. Als bewijs heeft men op de bewerkte stoelen de zieke, (thans vrijwel verdroogde) stammen laten staan.

Nu kan het natuurlijk wel louter toeval zijn, dat deze plant gezond is gebleven. Het kan ook wel zijn dat de oogenschijnlijk zoo gezond en krachtig groeiende nieuwe stammen op de zieke stoelen, later ook sporen van de Panama-ziekte zullen vertoonen. De heer De la Parra wenscht dan ook voorshands geen enkele conclusie uit zijne proefneming te trekken. Terecht vestigde hij echter nu reeds de aandacht op de zaak, omdat men nu nog zich kan overtuigen, dat de bewerkte stoelen werkelijk Panama-ziek waren."

Het blad meent verder, dat het uitdelven van de stoelen, die door de Panamaziekte waren aangetast, veel tot de verspreiding der ziekte kan hebben bijgedragen.

Op pl. Geijersvlijt heeft zich het geval voorgedaan, dat een veldje van 1½ hectare bacoven, waar op een gegeven oogenblik ernstig zoowel de Panama- als de Surinaamsche ziekte voorkwamen en waar men de zieke planten niet heeft uitgedolven, thans de ziekten geheel verdwenen zijn. Dit veldje heeft het het loopend jaar reeds 600 bossen opgeleverd, met zeer gunstige qualiteits-verhouding.

Daarentegen was op Vriends beleid, waar het uitdelven en uitdrogen der zieke stoelen met groote zorg had plaats gehad, het gevolg hiervan geweest, dat de geheele cultuur daar moest worden opgeheven.

Eene commissie is benoemd, bestaande uit: de heeren J. J. Heilbron, lid en voorzitter; C. van Drimmelen, lid en ondervoorzitter; Tj. Nawijn lid en secretaris; P. Enuma; ds. H. Buiskool; C. R. Frowein Jr.; A. van 't Hoogerhuis; Th. Juda, en G. A. van Tooren, leden, ten einde van advies te dienen omtrent de navolgende vragen:

1o. Is herziening van de onderwijsverordening noodzakelijk, en zoo ja, aan welke eischen moet de eventueel te ontwerpen verordening voldoen:

a. met betrekking tot het schooltoezicht?
b. met betrekking tot de school-hygiëne?

2o. Hoe werkt in de praktijk de verordening van 2 Januari 1904 (G. B. No. 15) regelende de ondersteuning aan besturen van bijzondere scholen en de jaarwedden van de onderwijzers bij het openbaar onderwijs en in hoeverre is wijziging van deze verordening gewenscht?

Welke veranderingen zouden daarin eventueel noodzakelijk zijn bij verandering of bij intrekking van het rangenstelsel?

3o. Behoort door het Bestuur der kolonie ook aandacht te worden geschonken aan het voorbereidend onderwijs of bewaarschool-onderwijs?

Zoo ja, hoever zal de bestuursbemoeienis zich daarbij moeten uitstrekken en is het wenschelijk, in de onderwijsverordening ter zake voorschriften te geven?

4o. Is voortgezet lager onderwijs voor hen, die de lagere school met vrucht hebben doorloopen, hier noodig?

Hoe zal eventueel dit voortgezet onderwijs moeten worden ingericht en behoort dit verplichtend te worden gesteld?

5o. Hoevele kosten zullen met eene eventueele regeling sub 3 en 4 gemoeid zijn?

6o. En verder zoodanig voorlichting te willen geven als de Commissie in het belang van het lager onderwijs wenschelijk acht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Elk jaar, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare *„Zaterdagsche causerie"*, worden op Java wedrennen gehouden, z.g. om de bevolking aan te moedigen zich met de paardenteelt bezig te houden. Wij zouden zeggen, dat men hetzelfde doel ook zou kunnen bereiken door dergelijke wedloopen alléén onder de Inl. bevolking te doen houden met toekenning van prijzen uit 's Lands kas. De wedrennen, in het leven geroepen door Europeanen, geven gelegenheid tot dobbelen, tot het aangaan van weddenschappen, waarbij het om groote sommen gaat. Onlangs, op de wedrennen te Sidohardjo, had men gelegenheid, om daarvan getuige te zijn. Het ging niet om honderden, maar om duizenden! Er was zóó'n ijver in het wedden, dat o.a. een stationschef der staatsspoorwegen voor één enkelen keer om niet minder dan 800 gulden had gewed! Een dergelijk spel kan men geen tijdverdrijf noemen, het is zelfs gevaarlijker dan de *piso blati* *) van den Madoerees, want dit veroorzaakt pijn voor een oogenblik, terwijl het leed door zulk dobbelen veroorzaakt maanden lang, soms het geheele leven door duurt.

Ons Gouvernement, vervolgt zij, heet een christelijk gouvernement te zijn, maar wanneer wij zien, dat herhaaldelijk en bij voortduur op de wedrennen gelegenheid tot dobbelen wordt gegeven, kunnen wij haast niet gelooven, onder een christelijk bewind te staan. Het brouwt ook nog op andere wijze kwaad, waar het dobbelen aan den inboorling streng wordt verboden, terwijl de natie, die een dergelijk verbod uitvaardigt, er zelf maar op los dobbelt, als lieden, die hunne gezonde hersens verloren hebben. Wat zeggen de inboorlingen, als zij dit zien? vraagt het blad. Zij zijn niet ontwikkeld genoeg, om de strekking van het verbod te begrijpen en zeggen, dat het Gouvernement niet billijk en onrechtvaardig is, omdat het den inlander het dobbelen verbiedt, waar het slechts om een paar centen gaat, terwijl het den Europeaan zijn gang laat gaan, al wilde hij ook zijn hoofd tot inzet geven. Een dergelijk meten met twee maten veroorzaakt wrevel en ontevredenheid in de harten der inboorlingen, die nog te dom zijn, om verder te denken dan hun neus lang is.

Vele Europeanen spreken met grooten lof over de paardenrennen. Zou men dien lof blijven verkondigen, wanneer men het dobbelen verbood? Eigenlijk komt men op de renbaan niet om de paarden te zien loopen, maar om elkaar geld uit den zak te klophandig te maken. Is dat niet mooi? zegt schrijver pen. De eene vriend tracht den andere zijn geld af ironisch. In het kort, zooals het tegenwoordig gesteld is, zijn de renbanen op de geheele wereld, slechts dobbelplaatsen, in het leven geroepen met goedkeuring en toestemming van de autoriteiten. Hoe kan de Islamiet geloof schenken aan de bewering van den Christenleeraar, dat het Christendom beter is dan het Mohammedanisme, terwijl een dergelijk gedobbel geoorloofd wordt onder een Christelijk gouvernement? Maar al sluit het gouvernement zijne oogen voor de eene klasse van menschen, zoo eindigt het blad, ten opzichte van een andere klasse spert het ze wijd open. Daarom, wee den Chinees of den Inlander, die zich aan hazardspel overgeeft en door de policie in zijne eigene woning of elders betrapt wordt op spelen zonder vergunning!

Bevordering bij keuze, zegt de **Medan Pryaji** is bij Inlandsche landsdienaren méér gewenscht dan bij Europeesche. Dit stelsel wordt dan ook door het bestuur gevolgd. Het gouvernement heeft immers allerlei scholen opgericht om aan de inboorlingen gelegenheid te geven zich de kundigheden eigen te maken, benoodigd om aan de eischen der Regeering te voldoen.

Personen, in het bezit van het diploma eener opleidingschool, worden in de allereerste plaats tot prijaji aangesteld, omdat zij op de hoogte zijn van de door de Regeering gemaakte regelingen. Daarna komen aan de beurt de personen, die aan het zoogenaamde klein-ambtenaarsexamen hebben voldaan. Deze worden niet alléén bestemd voor den prijajistand maar kunnen ook aangesteld worden tot klerk en later bevorderd tot kommies en hoogere betrekkingen, door Inlanders te vervullen.

De gouverneur-generaal moest, meent schrijver, vrijstelling van het klein ambtenaars-examen verleenen aan alle personen, die méér geleerd hebben dan noodig is om aan dat examen te kunnen voldoen, zooals aan gewezen leerlingen der school tot opleiding van Inlandsche artsen (S.T.O.V.I.A.) die den voorbereidenden cursus hebben gevolgd en toegelaten zijn tot de eerste klasse der geneeskundige afdeeling. Daarom moesten deze oud-leerlingen van den Directeur dier opleidingschool een bewijs krijgen, in welke klasse zij gezeten hebben, welke kundigheden zij zich hadden verworven en welke punten zij bij een overgangsexamen hadden behaald.

De Regeering heeft reeds bij een verordening bepaald, dat alle personen in het bezit van het bewijs, dat zij tot de eerste klasse der *Koningin Wilhelmina-school* en der H. B.-scholen zijn toegelaten, vrijgesteld zijn van het klein ambtenaarsexamen. Personen, die in de derde klasse eener H. B. S. hebben gezeten, kunnen bovendien dadelijk benoemd worden tot opziener bij het boschwezen.

Het blad acht het wenschelijk de volgende volgorde te nemen:

e. gewezen leerlingen eener H. B. S., die in de derde klas gezeten hebben en naar de vierde zijn overgegaan, en leerlingen der Koningin Wilhelminaschool, die in het bezit zijn van het einddiploma der afdeeling A (H .B. S. met driejarigen cursus);

2e. de leerlingen der opleidingscholen voor inlandsche ambtenaren, in het bezit van het einddiploma der afdeelingen B en A en van de landbouwschool;

3e. de personen, in het bezit van het diploma van kleinambtenaarsexamen en de gewezen leerlingen der school tot opleiding van Inlandsche artsen, die in het bezit zijn van een certificaat, dat hun vrijstelling verleent van het kleinambtenaarsexamen, vervolgens personen, die toegelaten zijn tot de eerste klasse der Koningin Wilhelmina-school of tot een hoogere burgerschool.

Bovenstaande personen, meent de schrijver, moesten niet alleen benoembaar zijn tot *prijaji*, maar ook tot ambten, die door Europeanen vervuld worden en hunne bevordering moest bij keuze geschieden.

In de 4de plaats komen in aanmerking de personen, die in het bezit zijn van een certificaat, dat zij den cursus aan een Inlandsche school der 1e klasse hebben gevolgd; dan oud-leerlingen eener Europeesche gouvernements of particuliere of lagere school, die voldoende Nederlandsch kennen, doch niet genoeg geleerd hebben om het kleinambtenaarsexamen te doen en daarvan niet vrijgesteld zijn, de oud-leerlingen eener kweekschool voor Inlandsche onderwijzers die Nederlandsch hebben geleerd, doch niet in het bezit van het einddiploma zijn.

Bij de bevordering bij keuze, vervolgt schrijver, moet niet alléén gelet worden op de wijze van opleiding maar ook op ijver en geschiktheid in het ambt. Dit zal zeker geen aanleiding geven tot verwijten, integendeel, het zal de scholen der inboorlingen doen bloeien. De ouders, die zich opofferingen getroosten om hunne zoons naar genoemde scholen te zenden, zullen daarover dan nimmer spijt hebben. Zij zullen dan niet, gelijk thans nog vaak voorkomt, denken: mijn salaris is niet groot, waarom zou ik mijne kinderen naar een andere plaats ter schole zenden? Als zij maar behoorlijk lezen en schrijven kunnen, is het voldoende, want ik heb kennissen genoeg, die hen vooruit zullen helpen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de **Bintang Soerabaja** bespreekt B i n t a n g S a t u r n u s de vraag: wat nuttiger is, de opleiding aan de T i o n g H o a H w e K o a n- of aan de H o l l a n d s c h-C h i n e e s c h e school?

Wanneer een vader zijn zoon op een leeftijd van 10 jaren naar eerstgenoemde school zendt, zegt hij, om hem tot aan zijn twintigste jaar het Mandarijn-Chineesch en de Chineesche karakterteekens te leeren, moet hij honderden guldens uitgeven aan bijdragen en contributie, maar zendt hij hem gedurende dienzelfden tijd naar de Hollandsch-Chineesche school, dan zal hij hem niet minder kosten. Daarna moet de jongeling zijn vader in de uitoefening van diens bedrijf bijstaan of zelf den kost trachten te verdienen. Aan welke van die twee opleidingen zal hij dan het meest hebben? Er is een spreekwoord, dat luidt: wie zijn ras lief heeft, kent zijne taal, wie wat voor zijn land gevoelt, kent zijn letterschrift. Van een Nederlander die zich wel kleedt en gedraagt als een Nederlander, doch de Nederlandsche taal en het Nederlandsche letterschrift niet kent, en zoo ook van een Javaan, die niet bekend is met de javaansche taalsoorten — n g o k o, k r o m o, m a d i j o, k a w i en de javaansche karakters, zal men immers zeggen, dat hij geen goed Nederlander en geen echte Javaan is. Zij zullen met hun eigen rasgenooten niet goed kunnen verkeeren. Hoe kan iemand, die in zijne kleeding, in zijn doen en laten zich als Chinees voordoet, zonder de Chineesche taal en karakters te kennen, zich tot zijne rasgenooten aangetrokken ge-

*) De *piso blati* is een scherp en zeer gevaarlijk betrekkelijk klein mes, het moordtuig van den Madoerees, eenigszins gelijkend op de Zweedsche zakmessen en de kortjans onzer matrozen.

voelen en zijn land van afkomst lief hebben?

Maar, vervolgt de schrijver, de lezer zal daartegen een ander spreekwoord aanvoeren: elk veld heeft zijne sprinkhanen, elke diepte in de rivier hare visschen. Voor hen, die in Nederlandsch-Indië vertoeven, onverschillig tot welk ras zij behooren, is het zaak Nederlandsch te kennen, omdat die taal gebezigd wordt bij de uitoefening van tal van bedrijven en beroepen, in winkels, ateliers, fabrieken, handelshuizen, waar de boeken in het Nederlandsch of Maleisch aangehouden, de staten in die talen opgemaakt worden. Wanneer iemand, die in Nederlandsch-Indië gevestigd is, de Nederlandsche of Maleische taal en het Nederlandsche letterschrift niet kent, zal hij moeilijkheden ondervinden en zal hij genoodzaakt zijn, indien zijne zaak eenigszins omvangrijk is, uitgaven te doen tot bezoldiging van geëmployeerden, die daarmede wel bekend zijn.

Wanneer men aan de Chineezen, die zich van de thauw tjang (haarvlecht) hebben ontdaan, zich als Europeaan gedragen, met hun gezin als europeanen leven, vraagt, welke taal zij het liefst willen kennen, zal 99 procent u antwoorden, dat zij aan het Nederlandsch de voorkeur geven, daar die kennis hen verheft in het oog van de Nederlanders en de inboorlingen. Maar zij, die het voornemen koesteren om later in China te wonen, moeten zich op het Chineesch toeleggen, anders zouden zij groote moeilijkheden ondervinden bij het zoeken naar een middel van bestaan daar. Hunne kennis van de Nederlandsche taal en van het Nederlandsche letterschrift is dan niets waard; willen zij daar werk verrichten, dan zullen zij zich moeten bepalen tot eenvoudigen veldarbeid of het verzorgen van het vee.

Uit het bovenstaande, eindigt schrijver, zal de lezer wel zelf kunnen opmaken, dat alléén voor de in Ned.-Indië vertoevenden de kennis der Nederlandsche taal en van het Nederlandsche schrift nuttig is. Daarom raadt hij aan de oprichting der Tiong Hoa Hwe Koan-scholen in Ned.-Indië maar te staken. De bestaande zullen wel gaandeweg achteruit gaan, omdat ze niet aan het doel beantwoorden en veel geld kosten. Maar toch, waarschuwt hij ten slotte, voorzichtiglijk moeten niet alle Chineezen zich nu hals over kop op het Nederlandsch gaan toeleggen, want... in deze belangrijke kwestie hebben de wijzen het laatste woord nog niet gesproken.

In een noot zegt de redactie van de **Bintang Soerabaja** als hare meening, dat, wat het te volgen onderwijs betreft, de chineesche ouders zich de vraag moeten stellen: wat wil ik mijn zoon laten worden? Moet hij later een middel van bestaan in China gaan zoeken, of moet hij in Ned.-Indië blijven, en hier in zijn levensonderhoud voorzien? Een betrekkelijk klein aantal wil de kinderen naar het stamland terugzenden. Voor deze kinderen is het natuurlijk goed om de zuiver Chineesche school te bezoeken. Het grootste deel daarentegen is niet van plan om de kinderen aan China af te staan, dat deel wenscht zijn kroost in Ned.-Indië te houden, want het beschouwt dit land als zijn vaderland. Deze lieden zullen goed doen met hunne kinderen naar de van gouvernementswege opgerichte scholen te zenden.

Van Vreemde Koloniën.

Boorontginningen op de Philippijnen.

De uitkomsten van het, drie jaar geleden door het bureau van het boschwezen te Manilla aangevangen onderzoek naar den stand der bosschen in den archipel zijn onlangs openbaar gemaakt. Daaruit blijkt dat de vroegere schattingen veel te laag waren, en de hoeveelheid verkoopbaar hout op de eilanden op meer dan 200 billioen kubieke voeten kan worden gesteld.

De maagdelijke bosschen in den archipel beslaan eene oppervlakte van omstreeks 40000 vierkante engelsche mijlen, of een derde van het totale oppervlak. Dit oppervlak is verdeeld over een vijftal boschsoorten: dipterocarp-, milare-, mangrove-, en pijn-bosschen en de wildhoutbosschen op de bergtoppen.

De laatste zijn bosch-reserves, die niet geëxploiteerd worden, en beslaan het tweede van het zooeven genoemde oppervlak.

Behalve deze bosschen vindt men in den archipel nog een oppervlak van omstreeks 2000 vierkante mijlen, bedekt met minder hoog opgaand geboomte, waarvan evenwel toch nog groote hoeveelheden timmerhout van kleine afmetingen en brandhout kan worden verkregen. Een gedeelte van dit oppervlak komt voor reboisatie en verdere geregelde exploitatie in aanmerking.

De bosschen, die voor ontginning in aanmerking komen, liggen, hetzij langs de kust of langs bevaarbare rivieren, hetzij meer in het binnenland. De gemakkelijke toegankelijke bosschen zullen spoedig ontgonnen zijn, zoodat de ontginning in de toekomst zal plaats hebben in de meer binnenlands gelegen bosschen, waar de mechanische werkkracht op den voorgrond zal treden.

Voor de ontginning wordt het een bepaald vereischte geacht, dat de ontginner zelf over de noodige vaartuigen beschikt voor het vervoer van zijn hout naar de afzetmarkten, met het oog op de hooge eischen der anders met dit vervoer te belasten stoomvaartdiensten. Zoo wordt van het vervoer van hout van het eiland Palawan naar Manilla een vracht gevraagd van *f* 75 per 100 kubieke voet, zoodat enkel de goede te Manilla gemaakte prijzen voor inlandsch hout dat vervoer mogelijk maken.

Het Philippijnsch gouvernement vraagt betrekkelijk slechts weinig van 1 tot 5 dollars (Amerik.) per 1000 kubieke voet, van de ontginners.

Toch kunnen met het oog op de hooge bedrijfsonkosten slechts groote kapitaalkrachtige maatschappijen de boschontginning ter hand nemen, welke zich thans in hoofdzaak bepaalt tot de dipterocarp-bosschen, welke een oppervlak van 30000 vierkante mijlen beslaan en voornamelijk apitong- en lawanhout opleveren.

Van de reeds bestaande maatschappijen is er eene, die met hare huidige inrichting jaarlijks 10 millioen kubieke voet hout aflevert van eene concessie, waar per acre 32000 kubieke voet van beide laatstgenoemde houtsoorten worden aangetroffen. Eene andere maatschappij heeft eene concessie met een houtvoorraad van 25000 kubieke voet per acre, waarvan 70 percent aan apitong- en lawan-hout. Beide maatschappijen beschikken over tramlijnen, ter lengte ieder van omstreeks 7 kilometer, van hunne bosschen naar de plaats, waar het vervoer te water kan beginnen, terwijl zij de stoomkracht benutten voor het slepen van het hout in de bosschen. Een derde maatschappij is op het punt de boschontginning op groote schaal ter hand te nemen.

Overigens treft men nog een aantal ontginners aan, die concessie hebben verkregen voor een duur van één tot twee of van vijf en twintig jaren, die echter nog op primitieve wijze te werk gaan en den arbeid door karbouwen laten verrichten.

Het bureau van het boschwezen is in staat, aan minstens acht maatschappijen, die over voldoend kapitaal kunnen beschikken, concessiën aan te wijzen. Die maatschappijen zouden zich evenwel eenige offers moeten getroosten, om haar hout niet alleen op de plaatselijke markten, maar ook daarbuiten aan te bieden.

Ook zou er gelegenheid bestaan voor eene en misschien wel voor twee maatschappijen voor de ontginning van de mangrove-bosschen, die o.a. brandhout en het in de leerlooierij gebruikte koetstj opleveren, dat nu vrij van rechten in de Vereenigde Staten kan worden ingevoerd.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Eigen Haard.

In het jongste Nr. van Eigen Haard een geïllustreerd artikeltje door X over Merkwaardigheden uit Atjeh, en een uitvoerig overzicht (met kaart en foto's) van De ramp te Loemadjang, d.w.z. de overstrooming in den nacht van 29 op 30 Augustus jl. Beide opstellen bevatten uit den aard der zaak weinig nieuws voor de meeste lezers van dit blad; niettemin vestigen wij er gaarne de aandacht op.

De Indische Gids.

De December-afl. opent met een artikel van controleur H. F. K. Ezerman over het Inlandsch bestuur in de residentie Benkoelen, meer speciaal het Serawai'sch gedeelte dier residentie. Men heeft daar alleen door de bevolking gekozen hoofden, nl. margahoofden of pasirahs, dorpshoofden of depatis en onderhoofden of penggawas (soms hier en daar pemangkoe geheeten). Die hoofden genieten geen vaste bezoldiging, doch hun inkomsten bestaan hoofdzakelijk uit door de bevolking te leveren werkkrachten. Dit acht de bevoegde schrijver verkeerd; „de inkomsten van marga- en pasarhoofden zijn bij lange na niet voldoende om in hunne behoefte te voorzien en de wijze, waarop zij die verkrijgen, is niet geschikt om hun prestige te verhoogen", waarom hij de bestaande plannen, die verbetering zullen brengen in dit opzicht ten zeerste toejuicht, ook omdat zulk een maatregel stellig het peil van de Inlandsche bestuurders zou verhoogen.

Mr. F. C. Hekmeijer geeft het slot van zijn juridische beschouwing over Goed recht voor den Inlander. De hoofdstrekking van het betoog des schrijvers was een antwoord te geven op de vraag, hoe te handelen, wanneer eenmaal besloten is tot deze of gene richting, waarin dat recht behoort te worden ontwikkeld. Die richting kan, volgens Mr. H., niet voor alle onderwerpen dezelfde zijn, „omdat bij de verschillende onderdeelen van het recht de rechtsbehoeften van den Inlander zeer uiteenloopen en deze zelfs ten aanzien van eenzelfde onderwerp voor de verschillende Inlandsche bevolkingsgroepen van elkander kunnen afwijken. Het eenig mogelijke punt van uitgang is het bestaande recht, terwijl de wetgever bij het aanbrengen van verbeteringen bij die gedeelten moet kunnen beginnen, welke haar het meest behoeven, en waar zij het gemakkelijkst is tot stand te brengen."

Het interessant artikel van J. Habbema over Hirado en Desjima en onze betrekkingen en handel met Japan wordt eveneens in deze afl. voortgezet; voorts bevat ze een redactioneel stukje over Bezwaren, aan mijnontginning in Nederlandsch-Indië verbonden, en over een populair portret van H. M. de Koningin, waarvan onlangs een 25.000 ex. van Regeeringswege naar Indië zijn gezonden om onder de Inlandsche schoolkinderen verspreid te worden. Dan nog een vertaald artikeltje over het leven te Tananarivo (Madagascar) en voorts de gewone maandelijksche rubrieken: Revue van brochures, en van tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. E. de M.; Koloniale literatuur; Wetenschap en industrie en Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Weekblad voor Indië.

In No. 29 van het Weekblad voor Indië houdt Felix eene beschouwing over de vraag: Is vrijwillige emigratie van Javanen mogelijk? We laten het slot dier beschouwing letterlijk volgen, omdat dit de strekking van het geheel duidelijk weergeeft:

„Wanneer de zaak der emigratie niet met geestkracht wordt aangevat en de voorbereiding op groote schaal en in overeenstemming met de behoefte ontworpen, baat al het geknutsel, waarvan wij tot dusver getuigen zijn geweest, niet. (Hier doelt de schrijver voornamelijk op de emigratie-proeven van Javanen naar de Lampongs). Het kan ook slechts van zeer betrekkelijk nut zijn, om, gelijk minister Idenburg het eenmaal noemde: niet of schaarsch bevolkte streken te besprenkelen met eenige volksplantingen van Javanen, — tenzij bij de inrichting daarvan de gedachte voorzit, om die kolonies tot proefscholen en pépinières te maken.

Waar de Staat echter niet bij machte is, om de kosten te dragen van een elk jaar opnieuw voorkomende volksverplaatsing, en waar het niet mag worden toegelaten, dat het particulier initiatief zich met speculatieve doeleinden in de zaak menge, daar meen ik, dat het eenige redmiddel behoort te worden genoemd: het opheffen van het zedelijk peil der Javanen, opdat gezond verstand en eigen belang de drijfveer worden, die de overcomplete massa's naar elders doet streven. In hoeverre de staat als wegbereider en mentor die beweging kan en moet bevorderen en bewaken heb ik reeds aangestipt. Zoolang de gezichtskring der Java-bewoners echter zal zijn gelijk hij nu is, dit is mijn innige overtuiging, zal elke poging, om in breeden kring te doen begrijpen waarom het beter is elders ruim en onbezorgd te leven, dan elkander hier de brokken uit den mond te grissen, noodwendig moeten falen. Maar gelijk de handel de vlag pleegt te volgen, zoo volgt de landverhuizer den wegenbouwer.

Desascholen, wegen en irrigatie en practische voorbereiding door middel van proefkolonies, ziedaar, naar mijn bescheiden meening, de eerste punten van het programma, dat vrijwillige landverhuizing der Javanen mogelijk moet maken."

Voorts bevat dit Nr. een geïllustreerde bijdrage over de feestelijke herdenking van het honderdjarig bestaan (op 19 Sept. j.l.) van het Roomsch Katholieke Weeshuis te Semarang, en een Ingezonden stukje van L. H. Chrispijn over een Nederlandsch-Indisch tooneel.

De Indische Mercuur.

In No. 48 worden allereerst bekend gemaakt de bekroonde antwoorden van de door het Koloniaal Museum voor 1908 uitgeschreven prijsvraag over de sagoepalmen in Nederlandsch Oost-Indië. Drie der vijf ingekomen antwoorden werden door de jury eene bekroning waardig geacht. De heer L. A. T. J. F. van Oije te 's-Gravenhage ontving de hoogste onderscheiding (gouden medaille); de heer J. Fortgens te Djailalo de zilveren en de heer J. Tupamahu te Tiouw de bronzen medaille.

Overigens bevat dit Nr. de navolgende bijdragen: Voordracht van Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan over herinneringen aan een medischen onderzoekingstocht in Sumatra. — Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — De Hawaiische suikerriet-oogboorder en zijn verwanten, benevens een overzicht zijner natuurlijke vijanden, door H. C. Prinsen Geerligs. — Een bedenkelijke maatregel, door H. W. A. van de Wall Bake. — Vergadering van den Preanger-Kinabond te Bandoeng op 18 October. — Eene verordening in Ned.-Indië tot dierenbescherming. — Verhooging van

invoerrechten in Nederland. — De onderzoekingen van Prof. Tritting over het tappen van hevea's. — Plannen voor irrigatie op Porto-Rico. — Sojakoeken als veevoeder. — Kultuurberichten (Kultures ter Sumatra's Westkust; De bacovencultuur in Suriname; de cacaokultuur in Suriname, enz.) — Kleine mededeelingen (De Ned.-Indische afdeeling der Wereldtentoonstelling te Brussel; De handelsbeweging te Soerabaja en de Kali Mas, enz.) — Financieële berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen. enz.

Onze Eeuw.

Het December-Nr. bevat een uitvoerig artikel van Dr. E. B. Kielstra over Bali en de door ons op dat eiland in den loop der jaren gevolgde politiek, waarin een duidelijk beeld wordt gegeven, hoe het in 1849 aangenomen en door den schrijver ten sterkste gelaakte „stelsel van onthouding" langzamerhand heeft plaats gemaakt voor een stelsel van bestuursbemoeienis, waarvan thans de bevolking de goede vruchten begint te plukken en toestanden deed geboren worden, die in alle opzichten beter zijn dan de vroegere, toen de verschillende zelfbestuurders hunne onderhoorigen met de grootste willekeur regeerden en knevelden. We laten hier volgen een kort overzicht van het belangrijk en zaakkundig geschreven opstel.

Bali heeft een oppervlakte als de provincie Noord-Brabant. In den loop der tijden werd het gesplitst in een negental landschappen, wier vorsten voortdurend bestreden. In 1841 slaagde men er in contracten met de Balische vorsten te sluiten, waarbij Nederlands oppermacht werd erkend, terwijl naar aanleiding der stranding van een Nederlandsch koopvaardijschip op Bali's kusten, welk schip volgens Balisch recht het eigendom werd van den vorst, deze contracten in 1843 werden aangevuld. De radja's stoorden zich geenszins aan deze papieren regelingen, zoodat in 1846 eene expeditie noodzakelijk werd geacht naar Boeleleng en Karang Asem. Van het daarbij door onze troepen behaald succes werd geen voordeel getrokken en de misbruiken begonnen dan ook spoedig opnieuw. In Maart 1848 werd tot een tweede expeditie besloten; ze werd echter ondernomen op een ongelegen tijdstip en ontijdig ontbonden, hetgeen natuurlijk 's vijands overmoed deed toenemen en ook tengevolge had, dat behalve genoemde landschappen en Kloengkoeng, ook Mengwi het hoofd opstak. Bij de derde militaire expeditie (1849) werd wederom het eerst tegen Boeleleng opgetreden. Zware slagen werden daarbij den vijand toegebracht, maar ook deze expeditie had, door verkeerde staatkundige leiding, nagenoeg geen goed gevolg. „De Indische staatslieden van dien tijd waren geenszins overtuigd, dat „gouverneeren" is „vooruit zien", hunne politiek miste alle perspectief, en eerst in de laatste vijftien jaren, kan men zeggen, is die politiek, aanvankelijk nog aarzelend, daarna voor goed, verlaten."

Na de ongelukkige expeditie van 1449 volgde een periode van onthouding, waarmede het eerst gebroken werd ten opzichte der landschappen Boeleleng en Djembrana, welke rijkjes echter pas in 1882 onder ons rechtstreeks bestuur werden gebracht overeenkomstig de wenschen van hoofden en bevolking. Tengevolge der Lombok-expeditie in 1894 kwam eindelijk ook Karang Asem in eene nieuwe verhouding tot het gouvernement en in 1900 en 1908 volgden, op eigen verzoek, Gianjar en Bangli. Badoeng en Tabanan werden in 1906, Kloengkoeng in 1908 met weinig moeite gewapenderhand onder ons gezag gebracht. Evenals bij vorige expedities bleek daarbij duidelijk, dat wij eigenlijk geen strijd te voeren hadden tegen het volk, maar tegen de vorsten, de vorstentelgen en hun rechtstreekschen aanhang, die zich te allen tijde weinig van hunne plichten hadden aangetrokken en zich dan ook allerminst in de harten des volks een plaats hadden veroverd; zij stonden verlaten zoodra onzerzijds krachtig werd doorgetast.

„Daardoor — aldus besluit Dr. Kielstra — is Bali thans geraakt tot nieuwe toestanden, die in alle opzichten beter zijn dan de vroegere. O, zeker, de menschen, de Europeesche en de inlandsche — zijn niet volmaakt, en er zullen zich hier of daar nog wel eens moeilijkheden voordoen; maar de ervaring, èn in Noord-Bali, èn op Lombok, èn in de laatste tijden in Zuid-Bali opgedaan, geeft voldoenden waarborg, dat men die moeilijkheden zal overwinnen en dat het van Bali alle redenen zal hebben de plaats gevonden verandering met dankbaarheid te aanvaarden. Want wanneer wij den vroegeren en den tegenwoordigen toestand vergelijken, dan denken wij onwillekeurig aan d e z e profetie: „Tot uwe overheden zal ik Vrede aanstellen, tot uwe bestuurders Gerechtigheid. Van geweldenarij wordt in uw land niet meer gehoord, noch van verwoesting en vernieling op uw grondgebied..." (Jesaja 60: 17-18)."

Cultuurgids.

Voor hen, die belangstellen in het in den laatsten tijd zoo druk besproken arbeidersvraagstuk op Java, vermelden wij hier een artikel in de October-afl. van De Cultuurgids (overgenomen uit het Soerabajasch Handelsblad) van den heer F. J. J. Gentis over dit onderwerp. Aan het slot daarvan komt een idee voor dat door niemand nog werd ontwikkeld en dat, gegeven den huidigen stand van het vraagstuk, alle overweging verdient. De heer G., die een zoogenaamde koelie-ordonnantie voor Java een ramp zou beschouwen, een paardemiddel, dat inderdaad veel erger is dan de kwaal, zou het daarheen willen leiden, dat de Regeering de Regenten bijeenriep, om die er dan bij monde van haar hoogsten vertegenwoordiger ernstig van te doordringen, „dat het haar wil is, dat zij eischt, dat die er hunne ondergeschikten op hun beurt van doordringen, dat de goede trouw bij den Inlander worde aangewakkerd, waar het betreft de naleving van op zich genomen verplichtingen, dat jegens den ondernemer-wederpartij ten deze een welwillende neutraliteit moet worden betracht en niet door allerlei kleine vexaties en stille tegenwerking der lagere inlandsche ambtenaren, de inlander gesterkt wordt in het idee, dat hij straffeloos den werkgever kan bedotten."

Van zulk een dwangmaatregel ten opzichte der Regenten — dezen hebben immers grooten invloed op hunne onderhoorige rasgenooten — verwacht de heer G. de heilzaamste gevolgen.

Ten slotte zij vermeld, dat het Verslag der vergadering van het **Indisch Genootschap** van 9 November j.l. is verschenen, waarin de heer Moresco de vraag inleidde: Is het wenschelijk de bestuurdersen rechterskorpsen in Nederlandsch-Indië te vereenigen? en wordt de aandacht gevestigd op een keurig geïllustreerd werk van **Max Moszkowski** getiteld: Auf neuen Wegen durch Sumatra. Forschungsreisen in Ost- und Zentral-Sumatra (1907). Berlin, D. Reimer, dat hoofdzakelijk handelt over land en volk van Siak.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 10 Nov. '09.
De Sumatrapost t-d idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 9 Nov. '09.
De Javasche Courant No. 88 en 89.
Bandera Wolanda No. 43.
De Banier No. 44.
De Ind. Mercuur No. 49.
Idem Extranummer 6 Dec. '09.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 44.
Handelsberichten v/h Nin. v. Landbouw No. 142.
Kort Verslag Verg. 2e K. S.-G.
Indisch Genootschap, Verg. 9 Nov. '09.

INGEZONDEN.

Apeldoorn, 6 Dec. 1909.

Aan
de Redactie-Commissie v. Oost en West.

Zeer tot mijne verwondering las ik in No. 48 van uw blad een overgenomen stuk uit het Soer. Handelsblad over „De handel in J a v a-t h e e, waarin volstrekt niet gesproken wordt over de A r d j a s a r i-thee, die in verschillende plaatsen van ons land met groote ingenomenheid gedronken wordt, niet alleen door families uit Indië, maar ook veel door „onze stamverwanten in Nederland." Zeer zeker zou het te betreuren zijn, indien de „Ardjasari"-thee vermengd zou worden, waardoor de heerlijke, geurige thee veranderd zou worden van smaak.

In vele plaatsen zijn er dépôts gevestigd, en is ieder dus in de gelegenheid die thee te proeven en slechts voor den prijs van *f*1.60 het kilo.

Wij weten bij ondervinding, dat ook in de theesalon van **„Boeatan"** Heulstraat 19 wordt altijd Java-thee geschonken, die door fijnproevers zéér wordt geroemd. Dit merk heet „R a j a h", en is zelfs minder in prijs dan de door de geachte inzendster geprezene.

Red.-Com.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 5 Nov. 1909. No. 88.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de ambtenaar Mr. A. Barendsen, wordende hij tevens benoemd tot advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië; de gewezen controleur J. P. de Vries; de machinist bij de S.S. op Java W. K. Seydel; de commies B. O. W., F. A. L. Koritte en de klerk te Tangerang N. M. G. Lina.

Ontheven: van de tijdelijke beschikbaarstelling van den resident van Amboina de hulpprediker J. H. W. van der Miesen.

Benoemd: tot tijdelijk hoofdopziener bij het boschwezen F. G. H. Schlahmilch; tot commies te Cheribon A. R. Leunissen.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Wonosari, Kiahi Atmosoekarto.

Benoemd: tot wedana van Maoek (Batavia), Raden Mas Prawiro di Prodjo; van Wonosari, Kiahi Sastro di Hardjo; van Besoeki, Raden Koesoemo Amidjojo; van Mlandingan Mas Ngabehi Brotowikromo; tot controleur in de res. Soerakarta J. H. Nieuwenhuijs; tot ingenieur B. O. W., F. A. Varkevisser.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der infanterie E. C. van der Heijden.

Benoemd: tot 2en commies L. W. Doeve.

Geplaatst: te Padang de 2e luit. der genie G. A. van der Nagel.

* *
*

Uit de Javasche Courant van 9 Nov. 1909. No. 88.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

E x t r a-B ij v o e g s e l: Bericht omtrent de gouvernements kina-onderneming over het 3e kwartaal 1909.

Voorts bevat dit Nr. o.m. Wijzigingen van het Reglement op de burgerlijke rechtsvordering; van het Inlandsch Reglement en van het Reglement voor het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk te Banda, P. Th. Soelisa; de klerk bij de S.S. op Java G. A. M. Rozet en de zoutverkooppakhuismeester te Adjibarang J. Ph. Drinhuijzen.

Benoemd: tot ass.-resident van Bandoeng J. A. A. van der Ent; van Lamongan P. W. van den Broek; tot patih van Ponorogo, Raden Sostrodiprodjo; tot wedana van Tjaroeban Mas Soemowinoto; van Ngrambe Mas Mangoenwerdojo.

Ontslagen: op verzoek eervol de patih van Ponogoro Mas Mangsoensomo en van Ngrambe, Raden Karto Koesoemo.

Benoemd: tot translateur voor de Maleische taal te Batavia I. J. J. Snellebrand; tot controleur in de res. Timor A. M. Hens; in Bali en Lombok W. Doornik.

Militair Departement.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée in Atjeh de 2e luit. M. Schouten; bij het 7e bat. de kapitein A. P. E. den Hengst; bij het 2e bat. de 1e luit. J. J. van der Bie; bij het 7e de 2e luit. H. van der Mooren; bij het 11e de onderluitenant S. Vroman.

Overgeplaatst: bij het rechterhalf 15e bat. de 1e luit. E. A. van den Bossche; bij het 4e bat. de 1e luit. H. Koot; bij het 20e de 1e luit. A. P. J. Baptist; bij het 20e de 1e luit. A. J. Rooseboom; naar Batavia de kapitein K. F. Koch; bij het 9e bat. de kapitein A. Tetenburg; bij het 11e de kapitein G. J. Verstege en de 2e luit. S. van Eendenburg; naar Semarang de 1e luit. P. Siebelhoff; naar Batavia de 1e luit. J. J. van der Bie.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Tabanan", gezagvoerder W. J. Boon, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Eerw. Mère Augustine; Eerw. Mère Vincent; Mejuffrouw S. P. R. van Vlodrop; Mejuffrouw C. M. W. van Dijck; T. Starn met echtgenoote en 1 kind; P. Schot met echtgenoote en 4 kinderen; P. Leegwater; J. Hollestelle; B. Hijlkema; J. Jacobs; H. Krap; W. de Haast; W. H. Kramer; J. Blaauboer; N. Noorlander; J. N. Schoerman; L. J. Sekreve; M. de Jong, benevens een transport schepelingen der Kon. Marine.

Naar Tanger: Mejuffrouw E. Helberg; R. Libert.

Te Southampton zullen zich inschepen naar Tanger: H. Moelean en 3 dochters; Miss M. O'Hara; N. W. Diggle; W. F. Raitigan en echtgenoote; Miss Cecil Green.

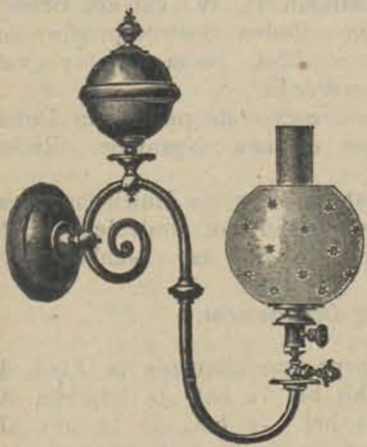
Naar Marseille: Dr. H. Whestly Harst en echtgenoote.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mevrouw M. Milo—van den Honert en 1 zoon; Mejuffrouw I. Holland; D. G. Mulder met echtgenoote en 2 kinderen; H. H. T. van Lennep; F. A. H. Heijnert; J. J. A. Jacometti; W. van Wessem; L. Th. Stibbe en echtgenoote; A. J. Mulder met echtgenoote en 2 kinderen; L. J. A. van der Heijden met echtgenoote; J. W. Geesink; V. M. van Lissa; S. G. Bik; J. P. de Kruijf; C. Klein; R. Mooij.

Naar Port-Saïd: Mevrouw A. Riffard en dochter.

VACANT

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT

VACANT

VACANT.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^1/_2$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de afdeeling 's-Gravenhage.

Voordracht van den Heer C. SPAT, leeraar aan de Kon. Militaire Academie te Breda, over:

Tjandi's van Midden-Java,

op *Dinsdag 28 December* 1909, des avonds ten 8 ure, in de *zaal Diligentia*, Lange Voorhout 4.

Heeren- en Dames-Leden van de *Vereeniging Oost en West*, van de *Indologen-Vereeniging*, van *Moederland en Koloniën* en van de *Nederl. Afd. der Nederl. Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw* hebben op vertoon van hunne lidmaatschapskaarten, met hunne dames-huisgenooten vrijen toegang.

Niet-Leden hebben toegang tegen betaling van f 1.— entree.

Namens het Bestuur der Afd. 's-Gravenhage:
R. A. J. VAN DELDEN, *Secretaris.*

Van Boeatan.

Uitnoodiging aan alle belangstellenden tot een bezoek aan Heulstraat 19, den Haag, waar een **Kerstboom** prijkt met kleine voorwerpen van Ned.-Ind. Kunstnijverheid en huisvlijt versierd.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Ten kantore Heulstraat 17, 2e etage, zijn a.s. nog verkrijgbaar:

a. „Onze Oost", voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B. Prijs 1 ex. f0.10; 50 ex. f2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. f2.20, plus f0.25 frankeerkosten.

b. „Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven", door T. J. Bezemer. Prijs 1 ex. f0.05; 50 ex. f2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. f1.55, plus f0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop. (Stbl. 1909 No. 312). Prijs 1 ex. f0.15.

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908, à f0.25.

e. „De werkkring van den Controleur op Java", door A. J. H. Eijken, à f0.40.

Zoover de voorraad strekt, mede verkrijgbaar:

Oproepingen van het Ministerie van Koloniën voor plaatsing bij den Indischen dienst van:

1e. 14 doctoren in de rechtswetenschap in rechterlijke betrekkingen; 14 adspirant-ingenieurs bij den Waterstaat en de burg. openb. werken; 7 veeartsen bij den burgerlijken veeartsenijdienst. (Nederlandsche Staatscourant 3 Juni 1909 No. 127).

2e. 20 studenten in de geneeskunde ter opleiding voor officier van gezondheid 2e kl. Ned.-Ind. leger. (Ned. Staatscour. 23 Juni 1909 No. 144).

3e. 1 leeraar bij het middelbaar onderwijs tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn. (Ned. Staatscour. 4 September 1909 No. 206).

4e. opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, met bepaling der voorwaarden, waaraan voldaan moet worden. (Ned. Staatscour. 2 November 1909 No. 259).

5e. 3 bouwkundige opzichters, voorloopig voor een tijdvak van 5 jaren. (Ned. Staatscour. 6 November 1909 No. 260).

6e. Onderwijzers der 3e kl. bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, met vermelding der overtochtsvoorwaarden, bezoldigingen, verloven, pensioenen, enz. Verder een kleine brochure: „Onderwijzers voor Indië, een stem van een oud-Indischgast", door K. J. Bazelius, oud-schoolhoofd te Soerabaja, Arrond.-Schoolopz. te Haarlem.

7e. Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot gezaghebber, eersten, tweeden en derden stuurman, eersten, tweeden en derden machinist en leerling-machinist bij de gouvernements-marine in Nederl.-Indië betreffende de uitzending van dergelijk personeel uit Nederland. (Ned. Staatscour. 28 October 1909 No. 252).

II. Vergadering van de „Nederlandsche Afdeeling der Ned.-Ind. Maatsch. van Nijv. en Landb., op Woensdag **22 December** 1909, in het **Zuid-Holl. Koffiehuis**, Groenmarkt, Den Haag.

Spreker: Dr. P. van Romburgh, hoogleeraar te Utrecht.

Onderwerp: **Caoutchouc en de cultuur er van in Ned.-Indië.**

III. De aandacht van voogden of ouders wordt gevestigd op het Instituut voor individueel lager en meer uitgebreid lager onderwijs te 's-Gravenhage, Hugo de Grootstraat 77.

Jongens en meisjes, voor wie klassikaal onderwijs minder geschikt is, ontvangen daar degelijk onderricht, ook in het Fransch, Duitsch en Engelsch, in handenarbeid en in vrije en ordeoefeningen met pianobegeleiding.

Schoolgeld f300.— per jaar.

De school telt thans 16 leerlingen, met 5 onderwijzers en onderwijzeressen, daaronder begrepen het Hoofd der school, den heer G. J. Vos, die op aanvrage nadere inlichtingen verstrekt.

Van de **Indische Vereeniging** ontvingen wij de mededeeling, dat tot leden van haar Bestuur voor het jaar 1919-1910 zijn gekozen de heeren: Ph. Laoh, Voorzitter, Moh. Salih, Secretaris-Penningmeester, 3e Helmersstraat 60, Amsterdam, R. M. Brenthel, Commissaris.

Een nieuw Periodiekje.

I. Op de leestafel Heulstraat 17 ligt ter kennisking het op 7 December 1409 verschenen Proefnummer van het **Indologenblad** orgaan van de Indologen-Vereeniging te Leiden.

De voor Indisch ambtenaar studeerende jongelieden hopen het tweemaal 's weeks te kunnen doen verschijnen, behalve in de vacanties.

De voorloopige Redactiecommissie bestaat uit de heeren B. B. Fabius, redacteur, J. Jongejans, secr.-penningmeester, Raden Mas Soemitro, en H. van Ginkel.

Het doel van het blad is, den band, die de Indologen onderling bindt, te versterken, de gezelligheid onder hen te bevorderen, dienstbaar te zijn aan studieën andere belangen van de Indologen, het symbool te wezen hunner eenheid.

Het wil ten slotte die eenheid tastbaar aantoonen. De prijs is f1.— per half jaar.

Het voortbestaan van dit blad is verzekerd, zoodra er 100 abonné's zijn.

Op dit oogenblik hebben echter nog slechts 50 personen als zoodanig geteekend.

Het proefnummer, op bescheiden voet ingericht, maakt een gunstigen indruk en de inhoud is in alle opzichten de moeite waard om daarvan kennis te nemen.

Daarom durven wij alle belangstellenden aan te bevelen zich op dit Indologenblad te abonneeren, in het bijzonder wekken wij alle oud-Indische landsdienaren in Nederland op, om — ter wille van het goede doel, dat door de Indologen-Vereeniging te Leiden wordt voorgestaan — zich dat blaadje aan te schaffen. Door veler hulp kan het tot iets heel goeds groeien.

Wij wenschen het een voorspoedig leven toe!

Voordracht over Inlandsche Kunstnijverheid in Ned-Indië.

Voor een zeer belangstellend gehoor, hield Mevrouw N. van Zuylen—Tromp, Donderdagavond 9 December j.l., op uitnoodiging van het Bestuur van den Haagschen Kunstkring, in de groote zaal dier Vereeniging, Heerengracht 3 alhier, hare voordracht over bovenstaand onderwerp, toegelicht door eene serie fraaie lichtbeelden en een kleine, maar zeer keurige tentoonstelling van kunst-voorwerpen.

Hoe innig warm — om in de taal van de heeren, aartskenners Rouffaer en Jasper, te spreken — fonkelden de vorstenlandsche batiks tegen de vaalbruin getinte, helder verlichte rechterwand der zaal: „het diepe sogabruin, dat de Djocjasche en Solosche batikster aan haar met was beteekenden doek weet te geven door gebruik te maken van een volgens ingewikkeld recept uit plantaardige ingrediënten bereide verfstof, en het heerlijke indigoblauw, van een intense kracht geworden door de herhaaldelijke, maandenlange onderdompeling van het katoen in het kleurenbad." De prachtige kaings, slendangs en hoofddoeken, die Boeatan onlangs weder uit de Vorstenlanden toegezonden kreeg, o.a. door de goede zorgen van Pangeran Notodirodjo, kwamen smaakvol geplaatst, hier bizonder goed tot hun recht. De kostbaarste, oude gobelin kan in zijn soort geen mooier, rijker effect maken!

En te midden dier batiks was in een glazen kast geëtaleerd een schat van fijn goud- en zilverdrijfwerk, uit Djocja door den heer en mevrouw J. L. Couperus welwillend voor deze gelegenheid afgestaan. Op twee tafels lagen verschillende mooie artikelen van vlechtwerk en geciseleerd geel koper, als ook eenige staatie-wapens, waaronder een pracht-wedoeng alle door den oud-gouverneur Rooseboom in bruikleen gegeven.

Aan den linkerwand prijkten tal van schitterende, sierlijke weefsels, uit onderscheidene deelen der buitenbezittingen, de kleurige doeken waren gegroepeerd rondom een voornaam-sombere Atjehsche idja, waarvan een eigenaardige purpergloed uitstraalde. En naast deze vorstelijke doeken stond daar, met een paar palmen op den achtergrond, een in slanke lijnen opgetrokken, zeer fijn uitgevoerd, vierdeelig, kamerscherm van Japaraasch houtsnijwerk, eigendom van Mevrouw Rooseboom Pit.

Deze tentoonstelling alleen reeds was wel een gang naar den Kunstkring waard. Jammer, dat zij niet langer dan één avond kon duren.

Spreekster begon met de aanwezigen hartelijk dank te zeggen voor hun komst, die getuigde van belangstelling voor de Inlandsche kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië, waarvoor toch nog maar zeer enkele Nederlanders zich werkelijk interesseeren. Zij zeide, hoe drie eeuwen lang wij, Nederl., in Insulinde geweest zijn, zonder er eigenlijk eenigen aandacht aan te schenken; eerst nu, in de laatste jaren, nu het bijna te laat was, nu zij op hare laatste levenskrachten teerde, zijn hier en daar enkele oogen er voor open gegaan, zoowel hier in Nederland, als in het buitenland, maar ook in Indië zelf. Thans wil men trachten die levenskrachten weer op te kweeken en aan te wakkeren, wat wel een zeer omzichtig en langdurig, maar geen vergeefsch, integendeel een zeer dankbaar werk zal kunnen zijn.

Een belangstellende, zoo vervolgde spreekster, maakte onlangs de opmerking, dat, alvorens hier over kunstnijverheid te spreken, men eerst precies diende te weten, wat daaronder verstaan wordt, ook in onderscheiding van de woorden: groot-industrie, klein-industrie, huis-industrie en huisvlijt.

Hoewel nu de juiste grenzen tusschen deze vijf benamingen moeilijk precies te trekken zijn, zoo is het misschien toch goed er in verband met de Indische kunstnijverheid, een oogenblikje bij stil te staan. Allen zullen het er wel over eens zijn, dat kunstnijverheid en speciaal de Ned.-Indische, die uitsluitend bestaat uit handenarbeid, voldoende aan zekere artistieke eischen, niets uitstaande heeft met groot- of klein-industrie, d.w.z. de nijverheid, die 't zij in het groot of in het klein machinaal gedreven wordt. Onder huisindustrie, handswerknijverheid thuis beoefend, echter grootendeels ten bate van opkoopers in het groot, vervalt helaas tegenwoordig ook wel eens de kunstnijverheid in Indië, vooral op Java, al zijn de toestanden daarbij niet zóó schreeuwend als die, welke dezen zomer te Amsterdam zijn tentoongesteld.

Onder huis- of handvlijt wordt, volgens het reglement van de nationale tentoonstelling, welke hier het volgend jaar door den Volksbond zal worden gehouden, verstaan datgene wat door lieden, die reeds op andere wijze een middel hebben om in hun voornaamste levensonderhoud te voorzien, wordt gemaakt, met het doel hun vrijen tijd ernstig en aangenaam, ook voordeelig, te besteden.

Hiertoe nu valt bijna alle Inlandsche kunstnijverheid van Nederlandsch-Indië te rekenen, met uitzondering dan van die, beoefend door speciale vaklieden bij hun ambacht, dat tevens hunne kostwinning is.

Het meerendeel der Inlanders van Nederlandsch-Indië zijn immers landbouwers, die, wanneer zij op het land niets te doen hebben, en wat de vrouwen betreft, wanneer ook hare huishoudelijke bezigheden aan kant zijn, zich gaarne wijden aan het een of ander handwerk. Zij vervaardigen dan allerlei voorwerpen, meest voor eigen gebruik, tot versiering van woning, huisraad, kleeding en persoon, ook wel als geschenken voor vrienden of hooggeplaatste personen, wien zij er willen bewijzen, en een enkelen keer, als zij geld noodig hebben, tot verkoop. Die voorwerpen, met groote liefde en toewijding gemaakt, door een volk, dat een natuurlijk schoonheidsgevoel bezit, zoowel voor lijn als voor kleur, dragen dus wel het echte karakter van kunstnijverheid.

Terecht merkte spreekster op, dat het niet wel ging in een paar uur een volledig overzicht, zij het ook nog beknopt, te geven van de Inlandsche kunstnijverheid van Insulinde in haren geheelen omvang, waaronder, om maar enkele technieken op te noemen, begrepen zouden zijn: het vlechten van matten, manden, doozen, etc., het weven in zijn verschillende vormen, het batikken en zoovele andere weefselversieringen, als planggi, kraal- en naaldwerk, het snij- en beeldhouwwerk in steen, hout, ivoor, been, hoorn en leder, de metaalbewerking als smeed- en drijfkunst, het geelkoper gieten en ciseleeren, het roodkooper-slaan, het gonggieten, het pot.enbakken enz., alle vakken, door de Inlandsche kunstnijveren beoefend, en daarbij dan nog te beschrijven de onderling zeer verschillende opvattingen welke zich openbaren bij de onderscheiden volksstammen in den Indischen archipel. Zij zou zich dus zeer moeten beperken.

De oudste onder de verschillende takken van Inl. kunstnijverheid is, zeide zij, het vlechten, en zooals de heer J. A. Loeber jr., de eerste, die ooit een uitvoerige, beschrijvende studie aan dit werk heeft gewijd, terecht opmerkte, heeft deze echte volkstechniek zich daar tot een h e u s c h e s i e r k u n s t ontwikkeld. In den Indischen archipel zijn bepaalde centra, waar het vlechtwerk een eigen, lokaal karakter heeft aangenomen; door gezonden groei op eeuwenouden stam, is een merkwaardige artistieke ontwikkeling ontstaan, zooals nergens bij ons in het Westen. Ondanks den jarenrijkdom heeft dit vlechtwerk toch nog frissche levenskracht; trouw werd het oude traditie-ornament bewaard en daarop voortgebouwd. Het behoeft nu slechts den rechten steun van den blanke, welke voornamelijk in daadwerkelijke waardeering moet bestaan, om tot nog grooter ontwikkeling te komen.

Economisch verkeert het in zeer gunstige omstandigheden: een rijke, gulle natuur, die weelderig en overvloedig de prachtig geschikte grondstoffen laat groeien, terwijl de Inlanders in het bezit zijn van de daarvoor onmisbare, fijne en lenige vingers, een onuitputtelijk geduld en een zich daarvoor bijzonder eigenende sierkunst. De Inlanders in alle streken van onzen archipel, zoowel mannen als vrouwen, wijden zich dan ook met groote voorliefde aan dit werk.

En zoo ging spreekster voort in breede trekken de verschillende hierboven genoemde technieken toe te lichten, na het vlechten, het weven en het batikken, ook aan de hand der lichtbeelden, die zooveel voorbeelden van het werk en de manier van uitvoering als de portretten toonden van de werkers en werksters aan den arbeid.

Deze lantaarnplaatjes, met groote zorg door een amateur-fotograaf op aanwijzing der spreekster vervaardigd, zouden nog meer tot hun recht gekomen zijn, als het licht sterker en het geprojecteerde beeld grooter hadden kunnen zijn. Niettegenstaande deze dien avond onoverkomelijke bezwaren, voldeden ze heel goed.

Gedurende de pauze werd door alle aanwezigen met groote belangstelling de tentoonstelling bekeken. Menigeen zal toen, evenals met sommige bezoekers van Ned.-Indië in den laatsten tijd meer het geval is geweest, tot de ontdekking zijn gekomen, dat er werkelijk knappe kunstnijveren onder de Inlanders zijn!

Na de pauze behandelde spreekster nog de beeldhouw- en snijkunst en de verschillende metaalbewerkingen, om te eindigen met de opmerking, dat de Inlanders 't in de pottenbakkerskunst het minst ver gebracht hebben. Maar ook hierin zouden zij door onze hulp, mits deze op doelmatige wijze wordt aangebracht, tot veel moois te brengen. Waar wij echter vooral moeten vermijden, is hen Europeesche, Chineesche of andere vreemde kunstvoorwerpen te doen namaken; zij moeten in hunne kunstuitingen hun hun eigen volkskarakter bewaren, wil hun werk niet waardeloos worden. Hen terug te voeren tot hun mooie, oude kunstopvattingen zij ons doel!", zoo eindigde spreekster onder applaus der aanwezigen.

Den Haag. F. VAN ASSEN.

Onderwijstoestanden op Sumatra.

Laat het Europeesch lager onderwijs op Java naar het oordeel van deskundigen over het algemeen weinig te wenschen over, zoodat het, volgens sommigen, zelfs niet voor dat in Nederland onderdoet, op de Buitenbezittingen, vooral op Sumatra, valt er niet zoozeer over te roemen. Dikwijls gaan daarover klaagliederen op, al vinden deze slechts zelden u ting in de pers. Zoo vernamen wij nog onlangs van een jonge moeder, zelve gediplomeerd onderwijzeres, die dus met kennis van zaken oordeelen kan, hoe daar het onderwijs ondergeschikt gemaakt wordt aan den gezondheidstoestand van het onderwijzerscorps. De Padangsche Bovenlanden bv. schijnen door het gouvernement als onderwijzers-herstellingsoord te worden beschouwd.

Geregeld worden nl. sukkelende leerkrachten van elders naar die gezonde streek gedirigeerd. Het behoeft wel geen betoog, dat het onderwijs gevoelig lijden moet onder den ziektetoestand der onderwijzers, temeer als dit kwaad een permanent karakter gaat dragen, doordat de in het klimaat herstelden telkens weer door nieuwe zieken worden vervangen. De waarheid der aloude spreuk: „een gezonde ziel huist slechts in een gezond lichaam", liet zich ook daar gevoelen, zooals bovengenoemd moedertje, dat zich aan het onderwijs van haar kroost veel gelegen liet liggen, tot haar leedwezen meer en meer ondervond. Hare kinderen kwamen op school letterlijk niets vooruit, de half zieke onderwijzers viel soms voor de klasse in slaap...

Zij besloot de kleinen zelf in huis te onderwijzen. Toen haar gezin grooter werd, kon zij dit echter niet volhouden, zoodat zij zich genoodzaakt zag met haar vier jeugdige kinderen naar Holland te gaan, met achterlating van haar man, die toch ook haar hulp en steun, niet alleen voor zijn persoon maar ook voor zijn werk, zoozeer noodig heeft. Maar kinderen gaan natuurlijk voor!

Zou de zuinigheid der regeering op dit Europeesch lager onderwijs in de Buitenbezittingen — niet een van de voornaamste redenen zijn, waardoor vooruitziende ouders afgeschrikt worden hun zoons de loopbaan van ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur, die overigens voor de jongelui zelf veel aantrekkelijks heeft, te doen kiezen?

Zou de économie der regeering op dit Europeesch onderwijs toegepast er niet een zijn, die de Franschen noemen: d e b o u t s d e c h a n d e l l e s? Niet alleen het bijtijds verleenen van verlof aan onderwijzers tot herstel hunner gezondheid, maar ook vermeerdering van het aantal Europeesche scholen in de buitenbezittingen, zouden maatregelen zijn, die op den duur wel hunne winsten zouden afwerpen.

Laatstgenoemde maatregel zou dan tegelijk aan de Inlandsche bevolking ten goede kunnen komen. Op Sumatra althans zouden de Maleiers en de Batakkers 't zeker niet minder waardeeren, dan de inlanders op Java, als er meer gelegenheid kwam, om hunne kinderen ook het Europeesch onderwijs te kunnen doen genieten. Dat zij op dit onderwijs zeer gesteld zijn, bewijzen de feiten, dat te Kota Gedang verleden jaar door een kranige Maleische vrouw, die het klein-ambtenaars- en onderwijzersexamen aflegde, een school werd geopend, waar nu aan jongens en meisjes behalve lezen, schrijven, en de beginselen van rekenen ook Nederlandsch wordt geleerd; (zij had de voldoening reeds na het eerste jaar zeven harer leerlingen zoover gebracht te hebben, dat zij toegelaten werden tot de gouvernements Europeesche school, waartoe als vereischte gesteld wordt, dat de kinderen even goed Hollandsch verstaan en spreken als de leerlingen in de 1ste klasse dier school), en dat verscheidene Battakkers te Siboga hun kinderen privaatles in het Nederlandsch doen geven door den Europeeschen onderwijzer of diens vrouw, enkelen zich zelfs de opoffering getroosten ze daartoe naar Batavia te zenden.

Zooals ook onlangs ook in D e T e l e g r a a f werd gereleveerd, beginnen de Maleiers er hoe langer hoe meer van doordrongen te worden, dat het kennen der Nederlandsche taal een groot hulpmiddel voor hen is om vooruit te komen. Ook onder de Battakkers wordt de drang naar onderwijs sterker en sterker. Werd daarop reeds gewezen door hun h er studeerenden landgenoot Soetan Casajangan o.a. in de N i e u w e C o u r a n t, thans lezen wij in de P e r t j a B a r a t van 6 Nov. j.l., weer een nieuw staaltje, hoe treurig 't in de streken gesteld is zelfs met het allereenvoudigste inlandsch onderwijs. Laat staan, dat er in de Battaklanden slechts één Europeesche gouvernementsschool is (te Sibolga), dit uitgestrekte gebied telt geen enkele 1e klasse school, school, noch eenige opleidingsinrichting, en niet meer dan 24 tweede klasse Inl. lagere scholen. Dat dit aantal lang niet voldoende is, blijkt uit het feit, hoe te Moeara Sipongi in klein Mandailing bij den aanvang van den cursus slechts 50 nieuwe leerlingen geplaatst konden worden, terwijl er zich meer dan 100 aanmeldden. Het was in-treurig, schrijft de P e r t j a B a r a t, al die teleurgestelde ouders en kinderen te zien. De kleinen, die weggezonden werden — uit gebrek aan plaats — liepen schreiend naar huis. Dit moge ons, die doorgaans niet gewend zijn onze kinderen verdriet te zien hebben als ze niet naar school mogen gaan, vreemd klinken, wij moeten niet vergeten, dat het leeren dáár juist al het aantrekkelijke van het nieuwe heeft, terwijl ook de ouders er nu waarschijnlijk meer waarde aan hechten, dan wanneer het schoolgaan reeds lang een van zelf sprekende zaak ware.

Telkens wordt er in de Maleische couranten der buitenbezittingen, met name van Sumatra, naijverig gewezen op het groote aantal dessascholen, dat op Java bezig is te verrijzen, evenzeer als op het in het leven roepen van Europeesch-Chineesche scholen.

Hebben de vooruitstrevende Maleiers en Battakkers niet evenveel recht op hulp en steun van de regeering in deze, als de inboorlingen van Java?

Uit de O.-I. Mail.

Volgens de jongste mail kwamen er half Nov. jl. nog altijd hier en daar te Batavia en Meester Cornelis eenige gevallen van **Cholera** voor.

Ramp van het s.s. „La Seyne."

Alle Ind. bladen staan vol van deze vreeselijke ramp. Zoo lezen wij o.m.:

Het s.s. La Seyne van de Messageries Maritimes, Vrijdagmorgen 12 November omstreeks elf uur met zijn gewone bemanning en 8 eerste-, 6 tweede-, 22 derde-klasse- en 40 dekpassagiers naar Singapore vertrokken, is op twee uur afstand van Singapore in Straat Riouw door het engelsche s.s. Onda van de British India Steamschip Cy. aangevaren. De schok moet zeer hevig zijn geweest en de La Seyne, die reeds 39 jaar oud is, brak als een takje midden door. Het water stroomde met breede golven naar binnen, en in twee minuten was het schip onder water verdwenen, zoodat men niet in staat was de booten te water te laten. De Onda streek onmiddellijk drie booten. De opvarenden van de La Seyne vormden één klomp menschen, vechtende om het behoud van hun leven. Zij werden aangevallen door haaien en hadden bovendien te kampen met sterke stroomingen en een Egyptische duisternis. De geredde Dreyfus bleef een uur in het water en de officier Magé eveneens. Vele passagiers konden niet uit hunne kooien komen, anderen, waaronder Chineezen, keerden terug om hunne bagage te halen, doch velen hunner werden gewond door den ontsnappenden stoom, slechts enkelen ontkwamen.

De geredde bemanning keert heden naar Frankrijk terug met de mailboot. De equipage van het s.s. Onda heeft met heldenmoed gewerkt, om de opvarenden van La Seyne te redden.

Het schip was aan den voorsteven beschadigd. Het weer was mistig, hetgeen wellicht de botsing in de hand heeft gewerkt.

Onder de Chineezen heeft de ramp ook groote ontsteltenis te weeg gebracht, daar het de gewoonte is van veel Chineezen hier in Indië om aan, naar China terugkeerende Chineezen, zooals zich ook op de La Seyne wederom vele bevonden, geld voor de familieleden van de zich hier bevindende bloedverwanten mede te geven. Dat geld is nu verloren.

Opnieuw overstroomingen te Loemadjang.

De Ind. bladen melden, hoe voor de 6e maal een bandjir in de kota is ontstaan, waardoor het water wel 30 M. golvend buiten den oostelijken oever der rivieren Laban—Kaliasem — de tegenwoordige Bezoekkota — is getreden.

Het feit, dat de waterstand toen nog altijd 5 dM. beneden peil van den eersten noodlottigen watervloed was gebleven, was alleen daaraan toe te schrijven, dat die kalies door dien en de opvolgende bandjirs aanmerkelijk zijn verbreed geworden.

Ook te Pasroe, standplaats van den opzichter van den waterstaat Bloemhard, was in de Bezoeksat tengevolge van zware regens, een geweldige hooge waterstand ontstaan en de vloed over de kota Loemadjang en omstreken zou wederom een ramp hebben veroorzaakt — ondanks den beschreven toestand der rivieren aldaar — ware het B. niet gelukt een coupure en een dam in de rivier te maken, waardoor een groot gedeelte van het water in de Moedjoer kon worden afgeleid. De soliditeit van het werk werd bewezen door het feit, dat de geweldige stroom, die bij de doorgraving 4 M. hoog was en een breedte had van 150 M. en die 1½ M. over den nog niet voltooiden dam heensloeg, dezen dam niet vernielde.

Het gold hier geen kleinigheid, want 600 menschenlevens waren in gevaar. Bijgestaan door den assistent-wedana, heeft de heer Bloemhard, toen hij in den kletterenden regen het gevaar uit de verte vaag hoorde aandonderen, die 600 mannen desa voor dese langzaam-aan aan hunne woonplaatsen laten ontvluchten.

Omtrent den **moord op de Japanners** in ons mailoverzicht van de vorige week vermeld, lezen wij thans:

Eenige bewoners van Batoe-Toelis vonden het het verstandigst, om voorloopig naar elders te verhuizen. Daar deze vlucht op een kwaad geweten wijst, worden zij door de politie opgespoord.

't Is nu te Batoe-Toelis zoo rustig mogelijk; gisternacht ging onze schout de kampong door; geen mensch, die buiten kwam.

Hoe eer deze zaak nu voor den landraad behandeld wordt, hoe beter.

Bij het eerste onderzoek, 's nachts nog gehouden, heb ik door geen der ondervraagden het woord „tjoelik" hooren uiten, toch is het natuurlijk zeer goed mogelijk, dat men de Japanners, 's avonds in den kampong ziende ronddwalen, „tjoelik" heeft geschreeuwd, en dat toen de slachtpartij begonnen is.

De Japanner, die nog leeft, moet een taai gestel hebben, want er was, toen ik hem 's avonds zag, niet veel heel aan zijn body.

De rol, die de loerah gespeeld heeft, is uiterst verdacht, en 't zou wel kunnen gebeuren, dat hij ook op 't arme zondaarsmatje terecht komt.

De pentjalans zijn allen opgeborgen, daar zij medeplichtig zijn aan den moord.

Nu het **het Paleis te Buitenzorg** weer nieuwe bewoners krijgt, is het wel eigenaardig te lezen, wat de Ind. bladen daarover melden.

Het Bat. Nieuwsblad schrijft:

De Locomotief moge zich vergist hebben, toen hij meende, dat het bedrag van ƒ60.000 voor kosten van eerste uitrusting voor den nieuwen gouverneur-generaal ook dienen moet voor de inrichting van de paleizen, — zij heeft volmaakt gelijk, waar zij die inrichting beneden de waardigheid van den vertegenwoordiger der Koningin noemt. Vergis ik mij niet, dan gebruiken nu reeds drie titularissen de inrichting bijv. van het paleis aan het Koningsplein; die inrichting is dan minstens vijftien jaar oud en, om er het minste van te zeggen, een beetje uit den tijd.

Maar den mooisten indruk krijgt men als men bij den gouverneur generaal te Buitenzorg om bijzonder gehoor verzoekt. De wachtkamer is de voorgalerij van het z.g. adjudanten-blok, naast het paleis gelegen; in die voorgalerij vindt men een wrakke tafel met marmeren blad, waarop alleen maar de kringetjes van paitglazen ontbreken; er staan een paar stoelen bij, waarop men slechts aarzelend plaats neemt. En verder niets. In de binnengalerij staat wat meubilair; in een zijkamer ziet men een schrijftafel; voor het overige heeft de bezoeker een vrij uitzicht op den plantentuin.

De vreemdeling, die, de breede marmeren trappen opgaande, verwacht in een rijk gestoffeerd ontvangstsalon te komen, den Grooten Heer waardig, zet zich beleefdheidshalve over zijn teleurstelling heen, noemt de meubileering sober. Wat in gewone taal overgezet beteekent, dat het een schunnig zoodje is.

Jaren geleden, ik meen onder het bestuur van den heer Van der Wijck, is de inrichting van het gouvernementshotel op Rijswijk vernieuwd. Dat hotel, nu eens in het jaar gebruikt voor de algemeene audiëntie, is feitelijk bestemd om hooge gasten, vorstelijke personen e.d., te huisvesten. Voor de nieuwe inrichting, die volstrekt niet weelderig genoemd kan worden, is toen, als ik mij niet vergis, ƒ27000 uitgetrokken; en daarvan moesten ook nog de kosten van een dure reparatie betaald worden.

In de tweede kamer is toen over die som veel kabaal gemaakt; men was in een echte bezuinigingswoede, en toen is, meen ik, dezelfde vraag gesteld, die nu de Loc. heeft gedaan: of die vernieuwing niet betaald moest worden van de kosten van uitrusting.

Als nu, laat me zeggen het dubbele van dat bedrag aangevraagd wordt voor een nieuwe inrichting van de paleizen — ook Sindanglaja mag een beurt hebben! — zal er wel een minder zware wijs opgaan. Men moest de zuinige menschen eigenlijk in de gelegenheid kunnen stellen een vergelijking te maken tusschen de inrichting van sommige huizen aan het Koningsplein en die van het paleis, dan zouden we wel anders denken over die kosten. Want de vergelijking valt zeer sterk uit in het nadeel van het verblijf van den Toean Besar.

De Banier van 12 Nov. j.l. schrijft in de **Kroniek:**

Daar is in den laatsten tijd bij sommige Indische bladen een zekere zenuwachtigheid waar te nemen, die zich uit in allerlei zotte berichten.

Mijn lezers, die de Indische maatschappij zoo'n beetje kennen, begrijpen zeker wel, waar die zenuwachtigheid vandaan komt.

'n Idenburg als Gouverneur-Generaal, dat is voor vele menschen hier zoo iets vreemds, dat ze van het vooruitzicht reeds geheel van streek geraken.

Zoolang men enkel nog maar een Christelijk bewind in Holland had, was het nog zoo erg niet. Den Haag is ver weg en zoo'n minister komt toch niet alles te weten. Bovendien, benoemingen geschieden toch te Buitenzorg en dus kon men Den Haag wel zoo'n beetje negeeren.

Maar nu wordt het te Buitenzorg ook al Christelijk. Daar komt nu een Gouverneur-Generaal, van wien ieder overtuigd is, dat hij ernst maakt met zijn geloof. Geen man, van wien men ook maar eenigszins kan vermoeden, dat hij in Indië het zoo nauw niet nemen zal.

En nu wordt menigeen, die zich vrijzinnig noemt, toch wel wat benauwd. „Hoe moet dat nu toch wel voortaan gaan in Indië, waar tot dusver alles altijd

zoo verdraagzaam was en waar wij vrijzinnigen, altijd zoo heerlijk de lakens konden uitdeelen?"

De menschen worden er zenuwachtig van, als ze denken aan wat de toekomst kan brengen. En in die zenuwachtigheid zeggen en schrijven ze allerlei gekke dingen.

Daarna haalt het blad een paar staaltjes hiervan aan.

Opruiming.

De Ind. Regeering heeft last gegeven heel wat ouden papier-rommel bij de departementen te vernietigen. Ondervolgende circulaire werd namens den landvoogd ter zake aan de departementschefs gericht:

,,Door den Raad van Directeuren werd in zijne missive van 30 Maart jl. no. 4, handelende over, door de Algemeene Rekenkamer gedane voorstellen, strekkende tot uitwinning van het opbergen van stukken op de gouvernementsbureau's benoodigde bergruimte, de opmerking gemaakt, dat een middel om vermindering van den papierstapel in de archieven te verkrijgen, dat misschien nog niet zooveel werd toegepast als wel mogelijk zou zijn. is, periodieke opruiming van alles, waarvan de bewaring geen bepaald nut heeft.

In verband hiermede heb ik de eer op last van den Gouverneur-Generaal Uwer Excellentie uit te noodigen, om zooveel mogelijk gebruik te maken van de bij het besluit van 12 Augustus 1881 no. 26, juncto dat van 3 Juni 1882 no. 67 aan de chefs der departementen van algemeen bestuur verleende bevoegdheid, om, ieder voor zooveel zijn departement betreft, met inachtneming van het daarbij gesteld voorbehoud en de daarbij gestelde beperkingen, de vernietiging te bevelen van overtollige bescheiden, behoorende tot de archieven zoo van de departementen zelve als van de administratiën, onder die departementen ressorteerende."

Tot zoover de circulaire. Eigenaardig is, dat zij aan alle departementschefs, behalve aan die van Gouvernementsbedrijven en van Landbouw is gezonden, vindt de J a v a b o d e. Vermoedelijk omdat hun departementen nog zoo jong zijn, ondersteld worden nog geen waardeloozen rommel te bezitten.

Aangezien er echter geen twijfel kan bestaan, of die wordt ook dáár in stapels opgelegd, had het toch misschien geen kwaad gekund de circulaire ook tot hen uit te strekken. Het paperassen-monster is daar nog klein. Men belette zijn groei, besluit het blad.

De commandant van het leger heeft bekend gemaakt dat op den eersten werkdag van Mei 1910 op verschillende plaatsen in Nederl. Ind. gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van het toelatingsexamen voor den cursus tot opleiding van **inlandsche** officieren. Nadere bijzonderheden hieromtrent geeft de J a v. C t.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Den 13en Nov. l.l. werden nagenoeg 15,000 bossen bacoven met bestemming naar New-York verscheept. D e W e s t deelde mede, dat de heer Hall, die zoo streng gekeurd had voor de United Fruit Co., de kolonie wederom had verlaten.

Met het oog op de ziekten, die de bacovencultuur bedreigen, is van belang wat genoemd blad aan de G l e a n e r van Jamaica ontleende. Daar wordt gemeld, dat ook de cultuur in Costa Rica met den ondergang wordt bedreigd, indien men geen andere bacovensoort kon vinden. De heer Cousins, directeur van den landbouw op Jamaica, weet de ziekte aan een in den grond van Costa Rica voorkomende bacterie.

In D e W e s t werden omtrent de gouvernements hevea-onderneming op Slootwijk eenige opmerkingen gemaakt, waaruit valt af te leiden, dat de zaken daar niet zoo goed gaan als gewenscht wordt.

Het blad noemt zich een voorstander van het voortbestaan dezer gouvernements-onderneming, en geeft daarom in overweging eene commissie te benoemen, om zoowel over het werk van het bouwdepartement als over de meest practische en economische inrichting van het beheer rapport uit te brengen.

Het blijkt, dat het blad meent, dat nog meer aan die onderneming moet worden ten koste gelegd.

Wij hopen, dat het bestuur te Paramaribo of anders de Koloniale Staten wijzer zullen zijn.

We hebben het, gelijk bekend, nooit erg op gehad met het plan om deze cultuur van gouvernementswege te entameeren, omdat reeds zooveel van bestuurswege was gedaan.

Op het laatst weten de Surinamers niet beter, of alles moet hun op de meest smakelijke wijze voorgezet worden, zonder dat zij zelven iets van belang behoeven te doen.

Het gouvernementssubsidie moet niet dienen om hulpelooze kinderen, maar om zelfbewuste mannen te kweeken.

CURAÇAO.

In den laatsten tijd wordt weer meer aandacht geschonken aan de kansen, die voor Willemstad kunnen voortvloeien uit de opening van het Panamakanaal.

Gelijk bekend, is men thans van particuliere zijde doende om na te gaan, of de havenverbetering van Curaçao kan worden ter hand genomen met hoop op goede uitkomsten.

Mocht dit onderzoek minder gunstig uitvallen, dan is het te hopen, dat de Nederlandsche Staat, die geen rekening heeft te houden met dividend-verlangens van aandeelhouders, de zaak in overweging zal nemen, opdat Willemstad bij de opening van genoemd kanaal er niet minder goed voor zal staan als verschillende havens in de Antillen, o.a. op de Deensche eilanden, waar reeds groote bedragen zijn en worden ten koste gelegd aan de noodige havenverbeteringen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het jaar 1909, zegt de **Sinar Sumatra**, is rijk aan belangrijke en gewichtige gebeurtenissen. In de allereerste plaats zal de G.-G. van Heutsz Indië verlaten. In de tweede plaats heeft het op den 1en September juist drie honderd jaren geduurd, dat wij door een gouverneur-generaal werden bestuurd. Zooals men zich uit de geschiedenis herinneren zal, kwamen de Nederlanders hier alleen om handel te drijven in specerijen, tegenwoordig zijn zij onze overheerschers. De lezers, die een school hebben kunnen bezoeken, hebben daar geleerd, hoe geleidelijk de macht der Nederlanders hier is toegenomen. Met een kapitaal van 290 duizend gulden werd door een vereeniging van Nederlandsche kooplieden in April 1595 een schip uitgerust, ten einde in Indië specerijen te koopen, als peper, kruidnagelen, muskaatnoten, kaneel, enz., omdat in dien tijd daarmee in Europa een belangrijke handel gedreven werd. Met welke moeilijkheden had de schipper van dat

FEUILLETON.

Een tochtje naar de Kinderzee,

DOOR L. F. *)

Reeds eenigen tijd bestond 't voornemen een tochtje naar de Kinderzee te maken, maar zooals 't meer gaat bleef 't steeds bij plannen, tot Zondag j.l. wij er eindelijk heengingen.

't Had eenige dagen te voren geregend, zoodat we eerst vreesden, dat er weer niets van komen zou. Om half vijf 's morgens werden we gewekt, ofschoon we eerst om zes uur aan de Donan (Tjilatjaps haven) moesten zijn; maar, zooals beweerd wordt, dames hebben altijd veel tijd noodig voor haar toilet. Eigenlijk onrechtvaardig, zoo iets te zeggen, want onder de tegenwoordige heeren zijn er velen, die uren lang voor den spiegel staan om kuif en knevels in de gewenschte krul te krijgen.

't Eerste, wat we bij 't ontwaken deden, was natuurlijk naar de lucht kijken. Goddank, mooi weer! De regent was zoo vriendelijk ons zijn prauw te leenen en voor de noodige roeiers te zorgen. 't Gezelschap, bestaande uit drie heeren en twee dames, stapte welgemoed in de ruime schuit, die voorzien was van bultzakken en kussens. De heeren hadden op aanraden van een beroemd (?) jager te Tjilatjap, een geweer meegenomen om ons te verdedigen tegen den buitenlandschen vijand, ik meen tegen de ,,moddervijanden." Er werd namelijk beweerd, dat op den aangeslibberden grond, waar we over of langs voeren, het wemelen moest van krokodillen. Wij kwamen er echter geen enkelen tegen; niemand zoo blij als onze Javaansche roeiers, die zeer bevreesd waren, dat wij op de monsters zouden schieten, daar zulks, volgens hun bijgeloof, ongelukken zou aanbrengen. Waarom die beesten voor heilig doorgaan, is niet bekend; genoeg was 't ons te weten, dat zij uit pure heiligheid met plezier een mensch verslinden.

Terwijl we al meer en meer van de haven verwijderd waren, ging onze tocht door verschillende kreekjes; nu en dan voeren we heel dicht aan land waar we roode, groene en blauwe krabben ontwaar den. Verderop kwamen we eenige visschers tegen, die in uitgeholde boomstammen over 't water gleden. 't Wemelt daar van visschen; vreemd is 't, dat er niet meer jacht op gemaakt wordt.

't Zonnetje scheen helder, ons vaartuigje gleed rustig over 't rimpelooze water, we verdiepten ons ieder in eigen gedachten, turend naar 't eiland Noesa-Kembangan, een oerbosch, dat met zijn reuzenboomen, en nuances groen scherp afstak tegen de diepblauwe lucht. Steeds verder roeiden we; bonte vogels vlogen over 't water, aan den oever sprongen zwarte apen onbezorgd van tak op tak en eindelijk, heel in de verte, zagen we iets dat op huizen geleek. Na enkele uren roeiens waren we aan 't paaldorp of beter gezegd aan de paaldorpjes. We brachten een bezoek aan 't grootste dorp, dat een dertienhonderd inwoners telt. 't Was een eigenaardige gewaarwording, toen we door 't dorp wandelden; voor ons was het een halsbrekende toer om over de wiebelende bamboes en boomstammen te gaan, maar de inwoners bewegen er zich met 't grootste gemak op.

Straten en huizen zijn op palen gebouwd midden op 't water. Een lichte deining doet 't water zacht klotsen tegen de palen; zwarte kraaien zitten op de daken en laten nu en dan hun gekrijsch door de lucht weerklinken; enkele kinderen ploeteren en plassen in 't nat, terwijl andere zich oefenen in 't roeien in een ,,djoekoen" (uitgeholden boomstam); vrouwen en mannen zijn bezig met 't vangen of 't drogen van visch, enz. 't Is een en al bedrijvigheid. De menschen leven hier voornamelijk van de vischvangst.

Wij stapten weer in onze prauw en roeiden naar de grot ,,Missigit Seila" aan de kust van Noesa-Kembangan.

De zee begon onstuimiger te worden, er woei een koel briesje, we namen een gemakkelijke houding aan, terwijl de golven ons heen en weer wiegden. Een lichte schok — we waren geland.

Met fakkels gewapend traden we in een zwarte, gapende opening. Daar stonden we nu in de ruime grot. Onze fakkels tooverden prachtige lichteffecten op de donkere wanden en lange zuilen van druipsteen.

Deze grot werd door de Javanen heilig verklaard. Onze gids bracht ons eerst aan den ingang van de grot, bij een kleine zuil gevuld met water. Hier waschte hij aangezicht en handen met 't water, om zich te vrijwaren tegen ongelukken.

Ongeveer midden in de grot staat een hooge zuil, die een versteenden boom moet voorstellen. Wie den boom zoo kan omarmen, dat de toppen van zijn vingers elkander raken, zal, volgens zeggen, met alle aardsch geluk gezegend zijn. In de rotswanden vindt men twee bedsteden, waar in 't grijs verleden twee engelen Gods hebben gewoond. De eene is tot Allah wedergekeerd, de andere leefde in de gedaante van een vrouw in de grot; men vindt er nog haar graf, waar Javanen steeds hun offers brengen. Dicht bij 't graf ziet men eenige steenen, die een versteend gamelanspel moeten voorstellen. Op een verhevenheid staat een steenen bak, gevuld met 't helderste water, dat de kracht bezit zieken te herstellen. Dan vindt men nog een steen, voorstellende een varkenskop. De ,,nabie" (heilige), die in de grot geleefd moet hebben, wilde (volgens onzen gids) eens een varken slachten, doch stelde 't van den eenen dag tot den anderen uit; toen zij eindelijk haar plan ten uitvoer wilde brengen, was 't varken versteend, wat voor de Javanen een vingerwijzing van Allah was, dat zij geen varkensvleesch mogen eten.

Na eenigen tijd in de grot vertoefd te hebben, maakten we aanstalten voor den terugtocht. We gebruikten ons middagmaal in de prauw, waar 't ons wel zoo goed smaakte.

Toen we weer aan de kreken kwamen, en er maar geen krokodillen ons welkom wilden heeten, besloten de heeren, om 't geweer niet noodeloos meegenomen te hebben, op roof- en zeevogels te schieten. Ze hadden verscheidene keeren ,,bijna" geraakt, wat natuurlijk niet te wijten was aan hun onbedrevenheid in 't schieten, maar ,,'t geweer wilde niet goed." Het had 't zeker in de gaten, niet door den ,,beroemden jager" gehanteerd te worden.

Even voor zonsondergang waren we weer aan de Donan.

Vol majesteit nam de daggodin afscheid van de aarde, haar vurigen, rooden gloed verspreidend over land en zee. Dichte wolken kwamen aandrijven, het licht verbleekte al meer en meer, totdat 't eindelijk geheel donker geworden was. Enkele sterren verschenen aan 't uitspansel, helder weerkaatst in het water...

Om half zeven reden we in onze dogcarts van de Donan huiswaarts.

*) Overgenomen uit het *Dames Weekblad voor Indië.*

vaartuig, Cornelis de Houtman, niet te kampen! In 1596 kwam hij ter reede van Banten aan. Al had men ook ellende geleden, al maakte men geen winst, men had één ding gewonnen; de weg naar Indië was gevonden! Cornelis de Houtman ondervond veel tegenspoed, doordat de Spanjaarden en Portugeezen, die eerder op Java gekomen waren, de inboorlingen tegen hem hadden opgestookt, daar zij vreesden, dat deze de specerijen liever aan de Hollanders zouden verkoopen.

De tweede tocht naar Indië werd volbracht door den Admiraal van Neck, die een zéér voordeelige reis maakte, daar het hem gelukte van de inboorlingen specerijen op te koopen en voor het vervolg overeenkomsten met hen aan te gaan. Daarop werden verscheidene maatschappijen in Nederland opgericht. Aangezien deze echter ieder voor zich specerijen opkochten, werd deze koopwaar hoe langer hoe duurder, waarom de Regeering van Nederland de verschillende maatschappijen tot één vereenigde, onder den naam van „Vereenigde Oost-Indische Compagnie.” Voorts bepaalde men, dat het beheer over het stamkapitaal zou worden gevoerd door zeventien personen met den titel van bewindhebber. Vermits vele door de Compagnie aangestelde hoofden niet steeds eerlijk waren, stelde men vast, dat één persoon, met den titel van gouverneur-generaal, de goederen en bezittingen der Compagnie zou beheerschen.

De eerste, dien men tot dien gewichtigen post riep, was Pieter Both, afkomstig van Amersfoort. Tevoren is hij geleider geweest van een vloot van vier zeilschepen, bestemd voor den handel op Banten.

Met toestemming van de Hooge Regeering en in overleg met Heeren bewindhebbers stond een Raad van Indië, samengesteld uit de hoogstgeplaatste Compagnies-dienaren, den gouverneur-generaal ter zijde. De gouverneur-generaal had, in overeenstemming met dien Raad, een groote macht. Hij kon traktaten met de Inlandsche vorsten sluiten, het grondgebied der Compagnie uitbreiden, forten bouwen, alle belangrijke aangelegenheden regelen, oorlogvoeren met Inlandsche vorsten, die de met hen aangegane overeenkomsten niet nakwamen, en weder vrede met hen te sluiten. De G.-G. Pieter Both vaardigde het verbod uit aan ambtenaren om voor eigen rekening handel te drijven. Aangesteld bij besluit van 1 September 1609, aanvaardde hij het bestuur op den 30en Januari 1610. Zijne reis van Nederland naar Indië was niet voorspoedig. Het vaartuig, waarop de Gouverneur-Generaal zich bevond, „het wapen van Amersfoort”, verloor o.a. den grooten mast.

Vervolgens bespreekt het blad in het kort de geschiedenis van Ned.-Indië gedurende het bestuur van den 1en gouverneur-generaal, zijn dood in de golven in het gezicht van het eiland Mauritius bij Madagaskar, en eindigt dan: Van den eersten gouverneur-generaal tot den pas benoemden, den heer Idenburg, hebben zestig gouverneurs-generaal over Ned.-Indië geregeerd. Van hen heeft het langst geregeerd Joan Maetsuyker met een bestuur van 25 jaren; op hem volgt Alting met 16 jaren en vervolgens van der Parra met 15 jaren, van Outshoorn, met 13 jaren, en Jacob Mossel met 11 jaren. Na de Engelsche overheersching (1811—1816) kan men zeggen, dat een gouverneur-generaal niet langer dan vijf jaren aan het bewind blijft.

Met Januari a.s. zal de **Poetri Hindia** geïllustreerd verschijnen. Dat de uitgevers het voornemen hebben om goed werk te leveren, kan blijken uit het feit, dat zij de cliché's van platen uit den jaargang van 1909 van Eigen Haard, welke naar het oordeel van hunnen vertegenwoordiger in Nederland geschikt worden geacht voor Inlandsche lezeressen, van de firma J. H. de Bussy hebben gekocht. Een der eerste illustratiën zullen zijn de pas in den handel gebrachte portretten van H. M. de Koningin en H. K. H. prinses Juliana.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Geleek China vroeger op 'n ingeslapen leeuw, zegt Bintang Jupiter moeda in de **Pewarta Soerabaja** thans zou men kunnen zeggen, dat deze ontwaakt. Het chineesche gouvernement heeft allerlei nieuwe regelingen gemaakt. Er bestaat een groot verschil tusschen het China van heden en dat van voor tien jaren. De uitvaardiging van een grondwet ging gepaard met allerlei belangrijke reorganisatiën ten aanzien van de politiek, van het bestuur, van de diplomatie, enz. Ook ten aanzien van het onderwijs, den aanleg van spoorwegen, de ontginning van mijnen is véél vooruitgang te bespeuren. Van de vroeger aan vreemdelingen verleende mijnconcessiën zijn verscheidene weder ingetrokken. Het is de wensch der Chineesche Regeering, dat de groote werken door de inboorlingen des lands uitgevoerd zullen worden. Werden vroeger de spoorwegen door beambten van vreemden oorsprong bediend, tegenwoordig wil zij van geen vreemdelingen meer weten; zooveel mogelijk laat zij alles door hare eigene onderdanen doen. Vooruit maar! roept schrijver in het Nederlandsch uit, dat zijn uitstekende maatregelen. Laat men deze beweging maar het gele gevaar noemen, wij zullen zoodoende binnen 20 jaren onze sterkste vijanden in Europa, te land zoowel als te water, evenaren.

Blijkens een bericht in de **Pemberita Tjoeng Wa** houden Prins Soen en Admiraal Sat Tjien Ping zich ernstig bezig met de versterking der chineesche vloot. Deze twee hoogwaardigheidsbekleeders hebben zich via Hongkong naar de havens van Tjiat Kang, Hok Kiang, Kangsoe, en Kwitang begeven, om naar den toestand dezer zeehavens een onderzoek in te stellen. Hieruit blijkt, dat China naar middelen uitziet om zijne krachten te ontwikkelen, ten einde te voorkomen, dat andere natiën zich ten zijnen koste verrijken, zooals bijv. Japan, dat zich herhaaldelijk aan China's bezittingen heeft vergrepen.

Komt, landgenooten, noodigt schrijver uit, laat ons in Ned. Indië ook medewerken om te beletten, dat ons stamland vernederd worde. Wanneer het krachtig is, zullen wij, emigranten, ook de gevolgen daarvan ondervinden, daar, waar wij een bordje rijst zoeken te verdienen, zoowel in Ned.-Indië en elders, waar het chineesche ras onderdrukt en vernederd wordt door de westersche volkeren. Schrijver hoopt, dat het leed, dat zijne stamgenooten in Nederl.-Indië ondervinden, leiden mag tot ondersteuning in het krachtiger maken van het stamland. In dit verband verkondigt schrijver den lof van den oudmajoor der chineezen te Medan, Tjong Jang Kian, die onlangs een som van honderd duizend gulden aan de chineesche Regeering heeft geschonken ter versterking van de vloot. Dit goede voorbeeld, zegt hij, moet navolging vinden!

Wat verstaat men onder gierigheid? vraagt de **Bintang Soerabaja** in hare „Zaterdagsche causerie.” Gierig, antwoordt zij, noemt men iemand, die zijn hals dicht knijpt, om zijn geld op te hoopen. Hij voedt en onderhoud zijn lichaam niet behoorlijk, waardoor hij er vuil en vermagerd uitziet, terwijl hij alle geld in zijne kist bewaart. Bij den gierigaard is de liefde voor het geld grooter dan voor eigen lichaam. Wij hebben de levenswijze van den chinees nagegaan, vervolgt zij, van den sinkhè zoowel als die van den peranakan, maar wij kunnen niet zeggen, dat gierigheid meer een karaktertrek van den chinees is dan van andere rassen. Let eens op den sinkhè, die dagelijks in het zweet zijns aanschijns arbeidt. Van het verdiende geld spaart hij zooveel mogelijk een gedeelte op. Dit neemt van maand tot maand toe. Maar als er een feestdag is, geeft hij geld uit voor maaltijden en dankoffers, zonder aan schadeposten te denken. Hij is zelden ongenegen om voor een goed doel 'n geldelijke bijdrage te geven. Men mag gerust zeggen, dat de chineezen in liefdadigheid niet achterblijven. Wel is waar stelt hij zich, wat zijn dagelijsch voedsel betreft, tevreden met rijstepap en goedkoope toespijzen, maar doet de Europeaan, die vegetariër is, die niets wil nuttigen, wat van het dier afkomstig is, niets desgelijks? De chinees is nu eenmaal gewend aan een eenvoudige, sobere levenswijze. Dit ligt in zijn natuur en hij vaart er wel bij, anders zou China geen 450 millioen inwoners tellen. Een volk dat physiek achteruitgaat, kan zich niet zoo snel vermeerderen, integendeel, het zou in zielental verminderen en ten slotte van het aardrijk verdwijnen. Maar het chineesche volk vermindert niet; het wil daarentegen met zijne nakomelingen de wereld overstromen! Het is geen gedegenereerd ras, neen, het is een krachtig ras, al voedt het zich hoofdzakelijk met rijstepap en met toespijzen ,als gezouten augurkschillen en taotjo*), al eet hij slechts bij uitzondering een stukje vleesch, terwijl zijne slaapgelegenheid even eenvoudig is als die van een madoereeschen daglooner. Neen, verklaart schrijver, wat men wel eens gierigheid bij den chinees noemt, is niets anders dan aangeboren zuinigheid. Men moet deze eigenschap niet in hem laken, maar daarentegen prijzen. De chinees is inderdaad zéér zuinig. Van het oogenblik, dat hij loopen kan en de waarde van het geld heeft leeren kennen, wordt hem zuinigheid ingeprent. Zijn uitgestrekt stamland is niet verdeeld in rijken als Europa. De bevolking is zéér talrijk, er is weinig grond, dien men als tuin kan bewerken. Daarbij wordt de bouwgrond dikwijls geteisterd door overstroomingen en door langdurige droogte. Ware de chinees niet zoo zuinig, hij zou van honger en gebrek omkomen. In de steden dicht bij de kust kan men allerlei artikelen koopen, maar diep in het binnenland moet men zich kleeden in zelf vervaardigde stoffen, welke wèl sterk in het gebruik, maar voor het gezicht niet fraai zijn. Menschen, die van kinds af in die denkbeelden opgevoed worden, blijven er koud bij, wanneer zij fraaie gewaden aanschouwen of eetwaren zien, welke zij niet gewoon zijn te nuttigen. Zij zijn nu eenmaal gewend aan rijstepap met drogen visch; de rest kan hun niet schelen. De echte chinees zal zich niet laten vangen door spel of opium, en men zal van hem steeds kunnen getuigen, dat hij zijn geld weet te beheeren. Iedereen, die geld wil leeren bewaren, kan bij hem ter schole gaan. Niemand weet beter de kas te houden dan de chinees, en zelden ziet men een zoon van het hemelsche rijk roekeloos met geld omspringen.

Wat aangaat de beweerde onzindelijkheid der chineesche woningen; bij het heerschen eener epidemie is het nooit gebeurd, dat onder de chineezen meer sterfgevallen voorkomen dan onder de andere rassen. De peranakan-chinees is niet onzindelijk, in zijn huis is alles ordelijk, hij staat ook hierin niet achter bij andere rassen. Iemand, die eenmaal zuinig is, verandert niet van aard, vandaar, dat de sinkhè, die gewoon was om in zijne armoede van rijstepap te leven, geen behoefte heeft om meer spijzen te gebruiken, als hij rijk geworden is. Gewoonte is een tweede natuur.

*) *Taotjo* bereidt men uit *otao* (kedelé boontjes, zaden van de Soya hispida, not. fam. der Legumisrosae). Deze boonen worden in zout water geweekt, tot ze bijna geheel vergaan zijn. Een verdere bereiding is de *Laotjve*, onze welbekende *kètjap* of *soya*. Taotjo en taoijoe zijn rijk aan planten-eiwit (gluten).

Van Vreemde Koloniën.

Geneeskundige dienst in Britsch West-Afrika.

Een door den minister van koloniën, lord Crewe, ingestelde commissie voor het houden van een onderzoek betreffende het personeel van den geneeskundigen dienst in Britsch West-Afrika, heeft zich verklaard tegen de toelating van inboorlingen in het korps geneeskundigen aldaar.

Als beweegreden voert de commissie aan, dat het de plicht der Britsche regeering is om zoo goed als mogelijk is te zorgen voor de gezondheid der Europeesche ambtenaren en beambten, inzonderheid wat diegenen aangaat, die in de wildernis of op afgelegen stations zijn gevestigd. De inlandsche medici kunnen naar de commissie meent, op enkele uitzonderingen na, niet gelijk gesteld worden met de Europeesche medici, en zij hebben geenszins hetzelfde vertrouwen van de Europeesche zieken in de kuststreken als dat, hetwelk hun Europeesche collega's genieten.

In Zuid-Nigeria, waar de ambtenaren in kleine gemeenschappen leven en in Noord-Nigeria, waar een groot deel van het Europeesche element uit officieren van het geregelde leger is samengesteld, maken de maatschappelijke toestanden de invoering van het instituut der inlandsche medici minder wenschelijk. Men heeft trouwens daarmede een proef genomen in Zuid-Nigeria, doch zonder succes.

Het is mogelijk, merkt de commissie op, dat in sommige bijzondere gevallen van de diensten van een inlandsch geneeskundige zou kunnen worden gebruik gemaakt, b.v. in de hospitalen, waar de patienten nagenoeg uitsluitend inboorlingen zijn. Maar dat is een uitzondering. In elk geval acht de commissie het noodig, dat, indien men inboorlingen van West-Afrika of Indiërs opneemt onder het personeel van den geneeskundigen dienst, zij deel uitmaken van een geheel afgescheiden korps en nimmer op militaire expeditiën mogen worden gebruikt. In geen geval mogen Europeesche medici aan hen ondergeschikt worden gemaakt.

Men proeft hieruit weer het exclusief karakter van den Engelschman, die den mond vol heeft van menschenliefde en menschenwaarde, doch daarbij tevens allen, die eene andere huidkleur hebben, ver beneden zich achten en trachten te houden.

In Sierra Leone heeft het rapport der commissie groote ontstemming teweeg gebracht. De Sierra Leone Weekly News wees er op, dat de uitgaven voor het personeel van den geneeskundigen dienst in West-Afrika slechts kunnen worden bestreden uit de door de bewoners der koloniën in West-Afrika opgebrachte belastingen. Het eenig bewijs van vakkennis, merkt het blad op, is het examen, en indien de Afrikaan met even goeden uitslag het examen aflegt als zijn Europeesche collega's, is hij evenzeer als deze gequalificeerd om zijn beroep naar behooren uit te oefenen. De ras quaestie mag, besluit het blad, geen hinderpaal vormen voor de toelating van inboorlingen in het korps geneeskundigen.

Engelsch-Indië en het Socialisme.

De correspondent van de Times te Luchrow, schreef het volgende aan dat blad:

Het was wellicht onvermijdelijk, dat de socialistische strekking der wetgeving en de zeer socialistische denkbeelden en uitingen van sommigen der toonaangevende leden van de Indische regeering in het land werden opgemerkt. De vrees, waartoe dit alles aanleiding gaf, vond hare uitdrukking in een rede van radja sir Mahomed Ali Mahomed Khan, talugdar van Mahomedabad en lid van den raad van den onderkoning, bij gelegenheid van een zitting van den ouden wetgevenden raad voor de Vereenigde Provinciën op den 10en November ll., toen hij den gouverneur en het provinciaal bestuur dank zeide voor de goedkeuring op een maatregel van wetgeving betreffende het grondbezit in Oudh. Hij zeide:

„De talugdars hebben met belangstelling gevolgd al wat op deze wet betrekking had, en als een lid van die gemeenschap breng ik u mijn eerbiedigen dank voor de goedkeuring van maatregelen, die de kans op geschillen tusschen de talugdars zal verminderen en hun een meer rustige toekomst in uitzicht stelt. Ik begroet den maatregel ook als een, die op zijn tijd komt want de dag is wellicht nabij, wanneer de socialistische denkbeelden van het Westen hun weg zullen vinden, wanneer het behoud eener plaatselijke aristocratie hier niet meer als een politieke noodzakelijkheid wordt aangemerkt, die aristocratie veeleer zal worden beschouwd als eene relige uit eene oude en onmogelijk geworden wereld."

Het is te hopen, voegt de Times hieraan toe, dat de vrees van den radja van Mahmudabad nimmer worde bewaarheid, maar indien eens de Indische landeigenaars, die over het geheel volkomen loyaal zijn, de politiek van de regeering, die hen in het verleden heeft beschermd en thans hun wel vaart verzekert, mochten wantrouwen, zouden de moeilijkheden, waarvoor het bestuur zich thans gesteld ziet, in belangrijke mate toenemen.

Der langen Rede kurses Sinn is dus, dat de Engelsche regeering aan hare oude politiek moet trouw blijven in Indië, die aan de bezittende klassen eene soort overwicht op de massa van het volk verzekert, aan die klassen ook in alle opzichten eene bevoorrechte positie toekent.

Belgisch Congo.

In den laatsten tijd schijnt er een ommekeer te zijn waar te nemen in de publieke opinie in Engeland ten aanzien van Belgisch Congo.

Men houde het ons ten goede, dat wij onder publieke opinie niet verstaan de uitingen van zeliten, als bij de laatste protest-meeting in Engeland betreffende de toestanden in Belgisch Congo.

Wij weten toch maar al te goed, dat, wat men daar te hooren kreeg of ingegeven werd door den naijver van protestantsche geestelijken, die het maar niet kunnen verkroppen, dat zulk een groot gebied kwam te staan onder het bestuur eener nagenoeg geheel katholieke natie, of de uiting was van hebzuchtige engelsche kooplieden, die, om hun doeleinde te bereiken, als echte business-menschen de humanitairen uithangen.

Naar aanleiding van de, niettegenstaande de in Belgisch Congo voorgenomen hervormingen, waardoor de kolonie nog meer dan nu reeds het geval is aan de Duitsche, Fransche en Engelsche koloniën in die streken ten voorbeeld zal kunnen worden gesteld, in Engeland op touw gezette nieuwe campagne, merkte de Times op, en de Daily Graphic stemde hierin toe, dat die door de zoogenaamde Congo Reform Association Society op touw gezette beweging alleszins misplaatst was.

Men weet, dat feitelijk in den naam der vereeniging het voorwoord association, annexation moet worden gelezen, daar de handelaars, die in die vereeniging den hoofdtoon voeren, weten, dat de inlanders in Afrika onder Engelsche vlag beter kunnen worden uitgebuit dan onder eenige andere vlag.

Intusschen doet het ons genoegen, dat het groote City-blad dat nog steeds veel invloed heeft, tot inkeer schijnt te zijn gekomen, en wij hopen, dat Engeland verder den grootschen arbeid van België aan den Congo, waarin Engeland trots de onvolmaaktheden van het regime van den Congo-staat nog een puntje kan zuigen, niet zal bemoeilijken.

De Daily Graphic merkte nog op, dat de heer Morel en zijne vrienden (de Liverpoolsche kooplieden) wel zouden doen met hun onbekookten ijver te bedwingen, daar men door het Belgische volk voortdurend te sarren, wel eens in de kaart zou kunnen spelen van hen, die de oude toestanden van den Congo zouden willen zien bestendigd.

Het blad vergat hier wel, dat die oude toestanden aan den Congo dan toch nog in het goede hemelsbreed verheven waren boven het optreden der Palm-oil-niffioens, en anderen onder Engelsche vlag in Afrika, maar zelfkennis is geen Engelsche deugd.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Prijsvraag Koloniaal Museum.

Evenals in vorige jaren heeft het Kol.-Museum ook voor 1910 een prijsvraag over een Indisch onderwerp uitgeschreven. Wij laten haar hieronder in extenso volgen (overgenomen uit het jongste Nr. van De Indische Mercuur), teneinde tot ruime verspreiding van dit nuttig streven mede te werken.

Overeenkomstig het besluit der jaarlijksche Raadsvergadering van 1910 looft de Commissie van 't Koloniaal Museum te Haarlem uit een Gouden Medaille of de waarde van ƒ150.— (één honderd vijftig gulden) voor de beste proeven van een **Dierkundig Woordenboek voor Ned. Oost-Indië resp.** bouwstoffen en bijdragen, die tot de samenstelling van een dergelijk woordenboek kunnen leiden. Bedoeld wordt dus de lijst van inlandsche namen der dieren in het gebied van den Ned.-Indischen Archipel, of die van een beperkter Indisch gebied (als bijv. eiland of eilandengroep), of wel namen eener enkele diergroep (als bijv. vogels of visschen). Bij de namen moeten zooveel mogelijk korte toelichtingen en bijzonderheden van zoölogischen en folkloristischen aard gevoegd worden.

Aan alle op zich zelve verdienstelijke beantwoordingen zullen zilveren of bronzen medailles worden toegekend. „Antwoorden, in de Nederlandsche taal, te zenden vóór 31 December 1910 aan den Directeur van genoemd Museum. Indien een inzender langer tijd voor de beantwoording behoeft, zal daartoe eene regeling getroffen kunnen worden, indien hij vóór genoemden datum zijn verzoek kenbaar maakt onder overlegging eener proeve van bewerking; behoudens bijzondere omstandigheden, zal de verlenging van den termijn ten hoogste één jaar bedragen.

Voor de uitvoerige toelichtingen zij verwezen naar het 7 December-Nr. van genoemde „Indische Mercuur."

Voorts brengt dit Nr. het vervolg der Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — Een critische bespreking door H. C. Prinsen Geerligs van het werk van den heer F. Fokkens: Les grandes cultures dans l'île de Java. — Over de toekomst van de koffiecultuur op Java laat een oud-admistrateur eener koffie-onderneming zijn stem hooren, volgens wiens meening men de toekomst dier cultuur veel te zwartgallig inziet. „In tegenstelling met hen, die de koffiecultuur zelfs ten doode opgeschreven noemen, ziet onze oud-administrateur de toekomst gunstig in, verwacht hij veel van de Robusta en Uganda-koffie, en voorziet hij zelfs met een optimisme, — hetwelk op niet te miskennen langjarige ervaring en bepaalde studie van de koffiecultuur steunt — dat de krisis in de koffiecultuur op Java feitelijk voorbij is, en thans, naar het zich laat aanzien, weder gunstige jaren zullen aanbreken." We zullen zien, hoop doet leven! — Uit de rubriek kultuurberichten noteeren wij: Djeloetoeng-kultuur op Borneo. — De algemeene inkapping op de cacaoplantages in Suriname.

Een tweetal bijdragen van Dr. Kohlbrugge.

In de Nos. van 20 Nov. en 11 Dec. j.l. van de „Geneeskundige Courant voor het Koninkrijk der Nederlanden" wijdt Dr. J. H. F. Kohlbrugge eene beschouwing aan „De(n) blanke(n) dokter en zijn bruine(n) patiënt", waarin hij hoopt aan te toonen, „dat voor iemand, die geneesheer is met hart en ziel, er geen mooier praktijk bestaat dan die onder inlanders". Indien de plaatsruimte het toeliet zouden wij langer stilstaan bij deze belangrijke artikelen; thans volstaan we met een gedeelte er uit over te nemen, dat een blik werpt op schrijvers opvattingen van den plicht van den dokter ten opzichte zijner inlandsche patiënten en hoe deze hun vertrouwen kan winnen.

„Waarom willen de inlanders niets van ons weten? Daarvoor zijn tal van redenen te noemen. In de eerste plaats waren en zijn de meeste geneesheeren in Indië meer of minder beambten en als zoodanig schrikwekkend in de oogen van den inlander. Verder leerde en leert nog heden de geneesheer bijna nooit de taal zijner inlandsche patiënten, zoodat hij alleen met de hulp van een tolk hen verstaan kan;... Veel gewichtiger dan deze bezwaren evenwel is, dat de meeste geneesheeren den inlander met onverschilligheid en ruwheid behandelden en geen moeite deden het bij alle inlanders aanwezige wantrouwen te overwinnen, geen moeite deden om hunne, van de onze zoozeer afwijkende, denkbeelden te begrijpen. Eindelijk was en is van niet geringen invloed, dat de inlander weet, dat een dokter „snijdt" en voor snijden zijn zij meestal erg bang, evenwel haast ik mij hier aan toe te voegen, dat deze angst geheel overwonnen kan worden, waar het vertrouwen gewonnen werd.

Ik aarzel dan ook niet te verklaren, dat, zoo de inlanders onze geneeskundige hulp niet begeerden, dit in de eerste plaats onze schuld was. Wellicht is nu ook een geneesheer, groot gebracht meer dan anderen in een materialistisch denken, in een denkrichting, die streng op oorzaak en gevolg let, in een denkwijze, die wij „de logische" noemen, minder geschikt dan andere Europeanen om zich in te leven in het zieleleven van den inlander. Het valt hem moeilijker met de kinderen een kind te zijn. Hij is gewoon te lachen, te spotten over logische gevolgtrekkingen, dus in de eerste plaats over de animistische verklaringen van den inlander, en nu vraag ik iedereen: „Zoudt gij in staat zijn, uw hart te openen voor hem, die spot met hetgeen gij voor waar houdt?" Wel weten wij ons goed te houden, als wij uren lang de wonderlijke klachten van neurasthenische dames moeten aanhooren, maar dan vergoedt geld meestal die geestelijke marteling. Maar bij den inlander bestaat geen andere vergoeding dan het gevoel, „dat wij onzen plicht vo daan hebben."

De meeste geneesheeren, die naar Indië kwamen, hadden slechts één doel voor oogen, „geld verdienen en daarna zoo spoedig mogelijk terug naar Europa", bij velen is het heden nog niet anders en toch is er een belangrijke verbetering ten goede op te merken. Men voelt meer voor den inlandschen patiënt, omdat èn de regeering èn onze europeesche — betalende — werkgevers zijn gaan drijven in den ethischen koers, waarom het hervormde milieu den geneesheer dwingt om mee te doen aan ethiek, zoo hij de algemeene achting niet verliezen wil.

Men kan ook zeggen: „Er is meer toenadering tusschen europeanen en inlanders."

Om deze toenadering te bevorderen is 't zeker zeer dienstig, zoo de europeesche geneesheeren de ziekten kennen, die men het meest bij de inlanders waarneemt. Het kan hier natuurlijk niet de bedoeling zijn deze nauwkeurig te beschrijven, maar toch willen wij trachten een kort overzicht te geven, dat hem, die naar Indië gaan wil, in de gelegenheid stelt, zich door studie voor te bereiden."

Het tweede gedeelte van Dr. Kohlbrugge's beschouwing handelt dan over de Malaria en Trachoom.

In het Nr. van 4 Dec. van genoemd periodiek bespreekt Dr. K. op bevattelijke wijze de voorgestelde reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Ned.-Indië, welk artikel vervolgd wordt en waarop we hopen terug te komen na de beëindiging.

Van een Indischen tuin.

Onder dit opschrift bevat het jongste Nr. van Eigen Haard een pretig geschreven, fraai geïllustreerd artikeltje van de hand van Mej. A. Bienfait. Op voortreffelijke wijze schetst de schrijfster den weelderigen Indischen plantengroei, vergeleken bij den Hollandschen, als zij bijv. zegt: „Wat het kweeken in een Hollandschen tuin dikwijls zoo ontmoedigend maakt is de groote moeilijkheid om de planten aan den gang te krijgen: vooral in een stadstuin is het dikwijls een wanhopige poging om de enkele zonnestralen op te vangen, om eenige orde te houden in de planten, die reiken naar het licht, en niet het minste om welige bloemen te tooveren naast het donkergroene blad... En daartegenover staat als het schrilste contrast — de tuin in de tropen. Daar vindt men een hevigen, woeligen, alles trotseerenden strijd van bladeren en van stengels om een plaats te veroveren. Onder de groote bladeren, die de heete zonnestralen kunnen trotseeren, groeien de varens, tevreden met gedempter licht; langs de waaierbladen der palmen heen steken de doffe, lintvormige, metaalkleurige punten der agaven; — het hooge pisangblad, door den wind tot franje gescheurd, overschaduwt met breede vlakken den zonnigen hoek. De rotangpalm kruipt omhoog, zich naar boven werkend met behulp van de puntige doornen, die zij tot een slaat tegen den boom..." Eveneens op voortreffelijke wijze schildert de schrijfster het genot van het verblijf in zoo'n Indischen tuin bij ochtendstond zoowel als 's avonds, wanneer de ondergaande zon schitterende lichteffecten tooverı. En daarna: „trekken wij ons terug uit den tuin, die nu een spookachtig aanzien krijgt, doordat de mooie kleuren en vormen steeds meer in een donker waas gehuld worden. In de voorgalerij gaan de lichten op, om ons blijven we voelen het mysterieuse van de Oostersche natuur, terwijl we ons zacht wiegen in onze schommelstoelen."

De Goudmijn.

Een bundel schetsen uit 't Indisch leven, door M. A. van Heekeren. Zeist, Jan W. Kraal Wzn.

Met ingenomenheid wordt de aandacht gevestigd op het elftal schetsen, waaruit deze bundel is samengesteld. Als wel eens gezegd wordt: aan deze soort Indische lectuur bestaat geen bepaalde behoefte, geven we dit gaarne toe, wanneer het, zooals maar al te dikwijls, betreft droge verhaaltjes, of ook gezochte romantische lectuur, die slechts weinigen kan boeien; maar waar hier een aantal schetsen worden geboden, tooneeltjes — om zoo te zeggen — zonder jacht naar effect aan de werkelijkheid ontleend en in onberispelijken stijl gesteld, daar bevelen wij deze pennevruchten van den heer Van Heekeren ten zeerste aan. Met klimmende belangstelling hebben wij althans van dezen bundel schetsen, van alle zonder uitzondering, genoten.

De Bataklanden.

Sedert Junghuhn in 1847 zijn werk over de Bataklanden in de Duitsche taal in het licht gaf, vrucht eener 2-jarige reis in dat toenmaals nog totaal onbekende gedeelte van Sumatra, is er heel wat over

de Bataks en hun land gepubliceerd, waarbij in de eerste plaats vermelding verdient de stud.e van J. von Brenner: Besuch bei den Kannibalen Sumatras. Erste Durchquerung der unabhängigen Batak-Lande (Würzburg, 1894), omdat deze auteur de eerste was die nà Junghuhn een samenvattend overzicht gaf van die landstreken.

Thans heeft voor de derde maal een monographie in de Duitsche taal en door een Duitscher geschreven het licht gezien, eveneens uitsluitend handelend over die Bataklanden. De volledige titel van dit boek is:

Nord-Sumatra. Bericht über eine im Auftrage der Humboldt Siftung der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zij Berlin in dem Jahre 1904—1906 ausgeführte Forschungsreise von Prof. Dr. Wilhelm Volz. Band 1. Die Batakländer. Mit 3 Originalkarten, 12 Tafeln, 123 Textfiguren und einer Notenbeilage. Berlin, D. Reimer.

Het werk maakt met een eersten oogopslag den indruk van degelijkheid, is dan ook niet het resultaat eener vluchtige, oppervlakkige aanschouwing van een terloops bezochte landstreek, doch vrucht van ernstige studie, en van langdurige, persoonlijke waarneming. Trouwens, de naam van Prof. Volz, — men herinnere zich zijn publicatiën in verschillende deelen van het Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap — zegt genoeg. Een bespreking van dit ruim geïllustreerd en van kaarten voorziene standaardwerk valt natuurlijk buiten ons bestek, maar dàt gelooven wij: het eenigen tijd geleden te Leiden opgerichte Bataksche Instituut moet wel jaloersch zijn, nu het op deze wijze op zijn arbeid als 't ware, ziet vooruitgeloopen door een vreemdeling!

Bandera Walanda.

Een verzoek. In het pas uitgekomen Nr. 44 van Bandera Wolanda, het Maleisch-Nederlandsche geïllustreerde tijdschrift, dat in de plaats trad der Bintang Hindia (redactie Amsteldijk 13, Amsterdam) vinden wij in extenso afgedrukt het artikel van R. Soetan Casajangan Sp., eenige weken geleden in het Koloniaal Weekblad verschenen en getiteld: Indische kinderen in Nederland. Het kan ons niet anders dan aangenaam zijn, dat de redactie van gezegd tijdschrift aan ons orgaan de noodige aandacht schenkt, onze bijdragen letterlijk overneemt zelfs, maar dan verzoeken wij tevens de bron nauwkeuriger te vermelden. Overgenomen uit „O. en W." lijkt ons een eigenaardige afkorting van „Het Koloniaal Weekblad, orgaan der Vereeniging Oost en West", en is in alle gevallen zeer onduidelijk. Wij verzoeken aan de redactie, dat zij — wanneer de gelegenheid zich weder mocht voordoen — het Koloniaal Weekblad het recht zal laten wedervaren wat het toekomt.

Al geven wij onmiddellijk toe, dat de redactie van de Bandera Wolanda volkomen te goeder trouw in deze heeft gehandeld, komt ons toch onwillekeurig in de gedachte de taktiek van een bekend groot Indisch dagblad, dat geregeld hoofdartikelen p.underde van het Algemeen Handelsblad, daarvan melding maakte aan het slot met „A. H.", om zoodoende zijn lezers in de waan te brengen, dat een zekere A. H. de stof voor die hoofdartikelen leverde!

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t m 17 Nov. '09.
De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t-m 16 Nov. '09.
De Sumatrabode t m 11 Nov. '09.
De Javasche Courant Nos. 90 en 91.
Jong Indië Nos. 17 t m 19.
De Padanger t m 12 Nov. '09.
Ned -Ind. Effectenblad.
Exportblad Nos. 798—799.
Ind. Mercuur, Extra-Nummer 13 Dec. '09; idem No. 50.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 143. 1
Indische Gids, December-afl.
Deutsche Kolonial Zeitung Nos. 46 t/m 49.
La Quinzaine Coloniale No. 22.
De Stem van Indië Nos. 43 t/m 45.
Weekblad van Indië Nos. 28 en 29.
Kort verslag verg. Tweede Kamer S.-G.
Vier en twintig ontwerpen voor Indisch Recht, door J. H. Carpentier Alting, Ph. Kleintjes, C. van Vollenhoven en W. A. P. F. Winckel.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 12 Nov. 1909. No. 90.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den stadsgeneesheer Dr. N. F. Lim en aan den stuurman W. C. Drijver.

Ontslagen: op verzoek de klerk E. J. C. Dammers; de leerling-opziener bij het boschwezen F. R. Brühns; de commies A. J. van Zon.

Benoemd: tot buitengewoon lid van den R. v. J. te Batavia Mr. A. C. H. Graafland; tot ass.-resid. van Madioen P. C. de Quant; van Pemalang R. W. Heaviside; van Brebes H. L. C. van Vleuten; van Banjoemas J. P. W. Houtman; tot secretaris der res. Madioen J. Ph. Petrus; tot hoofdingenieur B. O. W., J. C. Voorduin; tot commies te Bengkalis C. Reep; te Goenoengsoegih F. A. L. v. d. Smitte; tot lid van den R. v. J. te Makassar M. C. J. Zieck; te Padang Mr. J. A. J. Jansen; tot voorzitter van den landraad te Tegal Mr. J. F. Kunst; te Soemenep Mr. A. A. Galestin; te Sampang Mr. E. E. G. Joakim; te Bangkalan Mr. P. J. L. Harting; tot onderwijzer 1e kl. A. T. van der Meulen.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ass.-wedono van Tjisakan, Raden Martakoesoema; de patih van Keboemen Raden Dipo Atmodjo.

Benoemd: tot patih van Keboemen Mas Wirio Atmodjo; tot lid van den landraad te Kraksaän Mas Prawiroadisastro; tot onderwijzer 3e kl. te Tjilatjap J. P. Saltzherr; tot idem 2e kl. te Tandjong Pinang H. A. van Oosten; tot leerling-opziener bij 't boschwezen I. Albinus; tot 1en klerk te Cheribon J. M. F. C. Dornseiff.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den off. van gezondheid Dr. L. J. Sieburgh.

Ontslagen: eervol als militaire commandant van Palembang de luit.-kol. der inf. J. M. Tummers.

Benoemd: tot magazijnmeester 3e kl. (2e luit.) D. Karreman; tot mil. comm. te Palembang de luit.-kol. K. E. Schütt.

Overgeplaatst: bij het wapen der inf. de luit.-kol. van den gen. staf K. E. Schütt; bij den gen. staf de majoor der inf. P. A. Mollinger; naar Soerakarta de ritmeester der cavalerie H. C. de Waal.

Uit de Javasche Courant van 16 Nov. 1909. No. 91.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den hoofdcommies J. Hardeman.

Ontslagen: op verzoek eervol als advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. D. W. Stibbe.

Tijdelijk toegevoegd: aan den inspecteur voor de landelijke inkomsten J. M. Jordaan, contr. B B.

Benoemd: tot secretaris van het Dep. van Fin. Mr. G. J. Bisschop.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant der Chineezen te Padang Go Goan Tee.

Militair Departement.

Benoemd: tot plaatselijken commandant te Batavia de luit.-kol. J. M. Tummers.

Overgeplaatst: bij het 13e bat. de luit.-kol. J. L. A. de Grave; bij het 12e bat. de majoor R. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt; bij het 18e bat. de luit.-kol. R. B. M. de Wijs.

Geplaatst: bij het 7e bat. de 2e luit. G. F. V. Gosenson; te Soerabaja de idem J. G. Cabri; te Atjeh de kapt. F. Darlang.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit. T. B. Masquerier Hofland; naar het 10e bat. de 1e luit. W. V. Rhemrev; naar Soerabaja de 1e luit. S. E. P. A. van Haeften.

Geplaatst: te Makassar de off. van gezondheid 2e kl. P. J. van Santen.

Overgeplaatst: naar Sidikalang de off. v. gez. K. Faber; naar Amboina de idem K. Gjellerup; naar Tjimahi de idem T. J. Jaski; naar Posso de idem W. C. Klaassen; naar Makassar de id. F. Rikkers; naar Mr. Cornelis E. W. E. Sadee; naar Piroe T. M. H. Platte; naar Soerabaja C. ten Bosch; naar Bali L. A. Krol; naar Moeara Tebo H. P. Oosterbaan; naar Palembang E. de Waal.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e stuurman bij de gouv.-marine L. A. van Mels.

Benoemd: tot gezagvoerder der hopperbarge bij het marine-etablissement H. M. Letsch.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden

in de maand November 1909.

		Contributie.	
L. D. Petit Jr.,	Amsterdam	f 1,50	lid.
Cr. Pfeiffer, Indoloog,	„	- 1.50	„
Ph. Laoh Med. Stud.	„	- 1.50	„
Prof. Dr. M. Houtsma,	Utrecht	- 2.50	„
C. J. Verhoef,	Antwerpen	- 2.50	„
A. C. Mees, Bankier,	Rotterdam	- 5.—	don.
S. Lehmans,	Amsterdam	- 2.50	„
A. Nellensteijn,	Apeldoorn	- 1.50	„
S. C. van Musschenbroek,	Baarn	100.—	don
Mr. W. F. Haase	Breda	- 1.50	lid.
J. J. J. Dorrenboom, 1 Luit. Inf.,	Teteringen	- 2.—	„
H. Heer s, gep. Luit.-Kol. Inf.	's-Gravenhage	- 2.—	„
Mr. H. Enschede	„	5.—	don.
V. C. Coster van Voorhout	„	- 5.—	„
W. R. de Greve, Oud Contr. B. B.	„	- 5.—	„
W. J Esser, Veearts N.S.	„	- 2.50	lid.
E. Constant, gep. President.	„	- 2.50	„
F. Grossens, Insp 3de kl B. O. W. N.S.	„	- 3.—	„
J. W. le Compte, Ingeneur.	„	- 2.50	„
R. P. O. D. Wijnmalen, gep. Ass. Res.	„	- 2.50	„
G. F. M. Liebert, „ „ „	„	- 2.50	„
J. J. L. Heldring, Bankier,	„	- 2.50	„
C. A. Kasteleijn, Indoloog,	„	- 1.50	„
A. L. Platt, Indoloog,	„	- 1.50	„
H. C. Prins, „	„	- 1.50	„
W. H. C. Scheu r, Indoloog,	„	- 1.50	„
W. F. Gramser Brinkman gep. lid. weeskamer,	„	- 1.50	„
Mevr. de Wed. F. C. de Bas, geb. H. H. Bizar,	„	- 2.50	„
H. F. Kouwenberg, Vice Admiraal,	„	- 1.50	„
A. D. Versteegh.	„	- 2.50	„
L. A. van den Bergh, van Heijnenoord,	„	- 2.50	„
A. J. Hamers.er, Oud Kolonel,	„	- 2.50	„
E. L. E. van Dantzig, Dir. Uitg. v. d. Hofstad,	„	- 2.00	„
H. Pflüghöupst, Indoloog,	„	- 1.50	„
Mevr. L. Roode, geb. Gelpke,	„	- 1.50	„
L. Hannema,	„	- 5.—	don.
H. J. D. Veen, Indoloog	Haarlem,	- 1.50	lid
N. Beets, Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
J. W. Oliebrander, „	„	- 1.50	„
H. Schokker, Maj. Inf. O.I.L.	Heemstede,	- 1.50	„
Dr H. H. Juynboll Dir. Rijks Museum	Leiden	- 1.50	„
C. L. van der Bel Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
G. Brnie „ „ „	„	- 2.50	„
W. A. v. d. Capellen „ „ „	„	- 1.50	„
W. de Clercq Cand. Jur	„	- 1.50	„
H. G. Gunning Cand Ind. Amb.	„	- 2.50	„
H. A. Idema Jur. Stud.	„	- 1.50	„
J. Jongejans Cand. Ind. Amb.	„	- 2.—	„
K, H. Korff Jr. Ind. Stud.	„	- 2.50	„
J. A. Lammers Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
Alph. Marinus Stud. Jur.	„	- 7.50	don.
A. J. Spits Can. Ind. Amb.	„	- 1.50	lid.
A. C. van der Velden Cand. Ind, Amb.	„	- 1.50	„
W. van der Worff „ „ „	„	- 1.50	„
C. O. van der Plas Ind. Stud.	„	- 1.50	„
B. J. O. Schrieke Ind. Litt. Stunie	„	- 1.50	„
L. Vogler Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
Dr. W. Burck	„	- 2.50	„
J. J. Weijs „ „ „	„	- 2.—	„
Mr. J. Godding	„	- 2.50	„
Dr. M. Abricht,	„	- 2.50	lid
H. J. Tromp de Haas,	Nijmegen	- 1.50	„
W. Taat, 1 Luit. Inf O. I. L.	Rotterdam.	- 1.50	„
J. van Aalen, Cand, ind. ambt.	„	- 2.—	„
J. E. Boulonois „ „ „	„	- 2.—	„
J. H. A. Logeman „ „ „	„	- 2.—	„
P. C. Th. Lens, Off. v. gez. W. I. L.,	Utrecht	- 2.50	„
C. E. van der Zijl, Ind. Landbouwkundige	Soebang (Krawang)	- 2.50	„
Dr. K. W. Montijn,	Vlaardingen	- 2.50	„
J. Baidenman, Mag^m. S.-Spoorwegen N.-I.	Weltevreden	- 2.50	„
Mr. Dr. H. E. Klein, Voorz. Landraad N.-I.	Zalk bij Hattem	- 2.—	„
Mej. J. Hartevelt,	Zutphen	- 1.50	„
Redactie van „Het Volk"	Amsterdam	- 1.50	Abn.
H. Duursma. gep. Apoth.	Bloemendaal	- 2.50	lid.
L. Hannema.	's-Gravenhage.	- 5.—	don
Technisch Bureau Leon Delher	„	- 2.—	lid.
W. J. Krijgsman gep. O.I. ambt.	Haarlem	- 1.50	„
H. Schokker	Heemstede	- 1.50	„
B. B. Faber Cand. Ind. ambt.	Leiden	- 1.50	„
H. J. Trampe Haas	Nijmegen	- 1,50	„

Aan leden, die verhuizen. wordt verzocht hiervan aan den Administrateur Verhulststraat 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Opgave van passagiers van het s.s. „Rindjani", commandant T. Bakker, van Batavia 11 November 1909, te Marseille 4 December 1809.

J. F. A. van Bruggen; G. F. Enger Sr.; Mej. Ch. Enger; O. C. Eschauzier; E. A. de Groot met echtgenoote en 4 kinderen; M. H. Hafter met echtgenoote en 1 kind; K. C. Jaski met echtgenoote; W. A. Kuipers met echtgenoote; J. Leyds; N. F. Lim met echtgenoote; Mr. D. Mounier; A. H. van der Mersch; W. F. van der Waarden; W. van Wely; L. A. van der Stok en echtgenoote; W. Cranswick Noad en echtgenoote; Th. Eity; Professor Dr. W. Rosthert; F. H. van Schagen; P. Grammel; Ds. P. Krul met echtgenoote; C. J. Bakker; A. S. van Tienhoven; Jongeheer J. van Ingen; C. J. Soutendam; R. Budel; J. B. M. Moritz; H. Voorn; H. S. J. Wouters; P. Zoetmulder; van Steijn; Ph. A. Theuvenet en echtgenoote.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem IV", gezagvoerder P. C. van der Graaf, van Amsterdam naar West-Indië op den 10 December.

F. P. V. Killinger; K. Reichel; B. L. van Albeda; Mevr. C. Killinger; H. A. Kooistra en echtgenoote; P. Houtkooper; 1 onderofficier en 24 marineschepelingen.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem III", gezagvoerder J. Aarents, van West-Indië naar Amsterdam.

P. Cassart, te Havre ontscheept; R. F. Altendorf; M. Leyten; A. Kreté; H. D. Kruijs; K. Schut; J. P. van Kessel; H. J. Bendel.

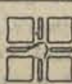
HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de afdeeling 's-Gravenhage.

Voordracht van den Heer C. SPAT, leeraar aan de Kon. Militaire Academie te Breda, over:

Tjandi's van Midden-Java,

op **Donderdagdag 30** *December* 1909, des avonds ten 8 ure, in de *zaal Diligentia*, Lange Voorhout 4.

Heeren- en Dames-Leden van de *Vereeniging Oost en West*, van de *Indologen-Vereeniging*, van *Moederland en Koloniën* en van de *Nederl. Afd. der Nederl. Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw* hebben op vertoon van hunne lidmaatschapskaarten, met hunne dames-huisgenooten vrijen toegang.

Niet-Leden hebben toegang tegen betaling van f 1.— entree.

Namens het Bestuur der Afd. 's-Gravenhage:
R. A. J. VAN DELDEN, *Secretaris.*

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Wij ontvingen het volgende schrijven van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken:

Bericht op het adres van 9 October j.l., betreffende belangstelling voor bezittingen en koloniën bij leerlingen scholen M. O.

Aan
het bestuur van de Vereeniging „Oost en West" te 's-Hage.

Ik heb de eer U hiernevens te doen toekomen afschrift van mijn schrijven van heden No. 749 /1, afdeeling H. M. O. aan de Inspecteurs van het Middelbaar Onderwijs Dr. J. Campert en K. ten Bruggencate en aan den Inspecteur der Gymnasia, welke ambtenaren ik vooraf in de gelegenheid had gesteld van Uw nevenvermeld adres kennis te nemen.

Met de Inspecteurs ben ik van meening, dat het op den weg ligt van het bestuur van het Koloniaal Museum te Haarlem zelf nog eens de aandacht op de door die instelling gepubliceerde bescheiden te vestigen en ik geef U mitsdien in overweging, bedoeld bestuur daartoe uit te noodigen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
(w.g. HEEMSKERK.

(Afschrift.)

Aan
den Inspecteur van het M. O. Dr. J. Campert.
den Inspecteur van het M. O. K. ten Bruggencate.
den Inspecteur der Gymnasia.

Met genoegen nam ik kennis van Uwe mededeeling, dat bij de leeraren der gymnasia en hoogere burgerscholen — ook blijkens de door hen ingezonden schriftelijke opgaven voor de eindexamens — het geschiedkundig en aardrijkskundig onderwijs betreffende onze overzeesche bezittingen, behoorlijke behartiging vindt, alsmede van Uwe bereidverklaring om, waar dit noodig mocht zijn, rectoren en directeuren van die scholen te wijzen op het belang der kennis van Indië voor hunne leerlingen.

M.i. toch is het volstrekt noodzakelijk te achten, dat door de leeraren in geschiedenis en aardrijkskunde en ook door die in Staatswetenschappen en natuurlijke historie bij hun onderwijs aan de behandeling van Indië eene belangrijke plaats worde ingeruimd, en verdient het alle aanbeveling, dat zij, niet terloops, maar stelselmatig bij iedere gepaste gelegenheid, de beteekenis doen uitkomen van de banden, die Moederland en Koloniën vereenigen, ten einde op die wijze de belangstelling voor onze Indische bezittingen te doen toenemen.

Het zoude aan Indië en aan het Moederland ten goede komen, indien het onderwijs vermocht bij de leerlingen den lust te verlevendigen zich in onze overzeesche bezittingen een loopbaan te kiezen.

Overeenkomstig Uw advies geef ik de vereeniging „Oost en West" in overweging het bestuur van het Koloniaal Museum te Haarlem uit te noodigen nog eens de aandacht van directeuren der hoogere burgerscholen en rectoren der gymnasia te vestigen op de door die instelling uitgegeven hulpmiddelen voor het onderwijs.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
(w.g.) HEEMSKERK.

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
De Secretaris-Generaal v. Binnenl. Zaken,
(w.g.) Mr. J. B. KAN.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Nieuwe Courant* over het bewind van den afgetreden gouverneur-generaal. — De Batavische correspondent der *Nieuwe Rotterdamsche Crt.* over de ontwikkeling der Javaansche maatschappij. — De *Nieuwe Courant* over het gevaar van particuliere landerijen op Java, die in handen van vreemdelingen overgaan.

Het aftreden van gouverneur-generaal Van Heutsz, die ambt en waardigheid aan den nieuw-benoemden landvoogd Idenburg overdroeg, geeft De Nieuwe Courant aanleiding een karakteristiek van Van Heutsz als drager van het gezag in Nederlandsch-Indië te publiceeren.

Het blad wijst er in de eerste plaats op hoe noodzakelijk het was, dat na 't aftreden van gouverneur-generaal Rooseboom iemand aan 't bestuur kwam die krachtig kon ingrijpen; een man van de daad. Als zoo iemand schetst De Nieuwe Courant Van Heutsz.

Het blad wijst op van Heutsz' optreden op de buitenbezittingen en zegt dan verder o.m.:

„Zonder te groote inmenging in het inlandsch zelfbestuur in verschillende streken is het toezicht verscherpt, bepaaldelijk op de landschapskassen, zoodat zekerheid wordt verkregen, dat een goed deel van de door de bevolking opgebrachte belastingen wordt besteed te haren eigen bate.

Nieuwe gebieden worden doorkruist en opgenomen om land en volk te leeren kennen: wij brengen alleen in herinnering de drie expedities, die Nieuw-Guinea van Zuid, Noord en West ter verkenning intrekken.

Kenschetsend is in dit verband het verhaal hoe een controleur aan een vreemdeling een oude en een nieuwe kaart van Sumatra latende zien, de laatste noemde de reclame-kaart van Van Heutsz.

Handel en Nijverheid vonden in hem een warm voorstander en verdediger; en wie met een mooi en goed uitgewerkt plan voor den dag kwam, kon er zeker van zijn bij hem een belangstellend oor te vinden. En dat de vertegenwoordigers van handel en industrie dit ook ten volle besefen en op hoogen prijs stelden, dit bewezen wel de woorden van hooge waardeering, op 21 Augustus j.l. door den president van de Javasche Bank op de door den gouverneur-generaal gegeven algemeene audiëntie uitgesproken.

De grieven, tegen Van Heutsz gerezen, worden door De Nieuwe Courant niet verholen.

Gewezen wordt op Van Heutsz' vaak bruut en prikkelend optreden en over zijn willekeur bij de benoemingen van residenten.

„Het is onder Van Heutsz zelfs gebeurd, dat bij keuze, met passeering van 40 anderen, een assistent-resident tot resident werd benoemd, in wien zijn ambtgenooten zoo weinig bestuurshoedanigheden zagen, dat de Vereeniging van ambtenaren van binnenlandsch bestuur in ernstige overweging heeft genomen, daartegen openlijk een woord van protest te doen hooren — redenen van voorzichtigheid hebben haar daarvan doen afzien. Doch al is zij niet openlijk uitgesproken, de ontstemming over die benoeming was algemeen. Zulke dingen hadden vermeden moeten worden."

Maar is dit voor het blad geen reden om hem overdadig te blameeren, toch wenscht het niet, dat de heer Van Heutsz nog eenige jaren landvoogd zou zijn gebleven.

„Neen, mannen als Van Heutsz zijn te krachtig, te heftig om zelf kalm de gevolgen van hun daden te kunnen ontwikkelen en leiden, daarvoor is een bezadigder hand, een koeler hoofd noodig.

Idenburg schijnt de juiste man, die hem te rechter tijd komt vervangen. En als niet alle teekenen bedriegen, zal het bewind van den man, die als minister Van Heutsz — blijde begroet bij zijn komst weinig betreurt bij zijn heengaan — op den troon te Buitenzorg hielp brengen, er toe medewerken om aan de bestuursperiode van Van Heutsz al het relief te geven, dat haar naar onze overtuiging in onze koloniale geschiedenis toekomt."

* * *

Sprekende over de ontwikkeling der Javaansche Maatschappij, in het bijzonder naar aanleiding van hetgeen de heer Noto Soeroto hierover indertijd in de N. Rotterdamsche Courant opmerkte, zegt de Bataviasche correspondent van dat blad in zijn jongsten brief o.m. het volgende:

„Als — ik acht het in vele gevallen zeer de vraag, of het zoo is — maar als inderdaad de Westerling een zedelijk overwicht uitoefent op den inboorling, dan kan hij dit bezwaarlijk te danken hebben aan verstandelijke ontwikkeling. Zedelijke eigen

schappen worden niet verkregen door verstandelijke ontwikkeling en aangeleerde kennis; het is daarbij iets anders, wat gewicht in de schaal legt. Als iets met kennis samenhangend tevens een zedelijk overwicht geeft, dan is het eerder dit, dat de Javaan van den Westerling zou kunnen zien het dienstbaar maken van de verkregen kennis aan een bepaald doel, desnoods met opoffering van, in vele gevallen met achterstelling van de eigen belangen door den betrokkene. Ik geloof wel, dat dit laatste in vele geval en het zedelijk overwicht, waar het wordt uitgeoefend, verklaart. In elk geval stempelt niet de kennis iemand tot een hoogstaand zedelijk man, maar de wijze waarop hij daarvan gebruik maakt.

Maar ik geloof, dat de jong-Javaansche beweging ook deze fout niet zoozeer te wijten heeft aan eigen beschouwing, gelijk de heer Noto Soeroto zegt, als wel aan verkeerde voorlichting. Onwillekeurig gaat zij, die alleen nog maar tot het besef is gekomen, dat zij in vele opzichten te lang is blijven vasthouden aan overgeleverde, maar voor de veranderde toestanden niet meer geschikte vormen en gewoonten, den weg op, die haar van verschillende zijden gewezen wordt. En juist die zijden vervallen in de, naar het schijnt, typisch Hollandsche fout van te veel te hechten aan verstandelijke ontwikkeling met onderschatting van hetgeen toch ten minste even noodig is: karakter en practische kennis. Die fout heeft in de negentiende eeuw in Nederland veel kwaad gedaan, en als het gelukken mag de Javaansche maatschappij voor hare gevolgen te behoeden, zal zij reden hebben daarvoor dankbaar te zijn. En de heer Noto Soeroto is blijkbaar ten deze op den goeden weg, al schijnt hij bij zijne verklaring nog in dezelfde fout te vervallen."

* * *

De Nieuwe Courant herhaalt nog eens haar ernstige waarschuwing tegen het gevaar, dat particuliere landerijen op Java in handen van vreemdelingen zouden kunnen overgaan.

„Korten tijd geleden, zoo zegt het blad, ook bij de bespreking van de Indische begrooting, vestigden wij de aandacht op het feit, dat het land Ngandjoek in handen was gekomen van een Engelsche vennootschap en waarschuwden wij voor de moeilijkheden, die zulk een overgang van particuliere landerijen in handen van vreemdelingen zou na zich sleepen, vooral als later de Staat deze zou willen hebben bij het landsdomein.

Wij wezen er op, dat ons dit millioenen zou kosten, vooral wanneer dit later zou moeten plaats hebben met de particuliere landerijen, waardoorheen de Staat nu bezig was spoorlijnen te leggen, een omstandigheid, die op zichzelf al een verhooging van den naastingsprijs met een 20 millioen ten gevolge zou hebben.

Dat de vrees, dat die landen ook eens in handen van Engelschen zouden overgaan, niet ongegrond is, blijkt uit het volgende bericht in de Indische bladen.

Er loopt een gerucht, dat omtrent de, in de afdeeling Krawang gelegen Pamanoekan- en Tjiasemlanden, de grootste van alle, nl. ongeveer 300.000 bouws (210.000 hectaren) onderhandelingen gaande zijn met een Engelsch consortium, hetwelk die landen zou overnemen. In de verponding zijn zij aangeslagen voor ƒ2.700.000.

Wij hadden dus gelijk, aldus besluit de Nieuwe Courant, toen wij een paar maanden geleden aandrongen op spoedig handelen."

Uit de O.-I. Mail.

Betreffende het door de Nieuwe Courant geschrevene, naar aanleiding van de plaats gehad hebbende **opstootjes te Batavia** tegen de desinfectie-brigades gericht, eindigende met de zinsnede:

„Een onderzoek van Regeeringswege, niet om zondebokken te vinden, maar om voor de toekomst wat te leeren, zou in deze zeer gewenscht zijn", schrijft de Javabode:

De opmerkingen der N. Ct. zijn — die omtrent de ontevredenheid, welke reeds zou hebben geheerscht buiten bespreking latende, aangezien zij blijkbaar geschoeid zijn op een overdreven voorstelling van het gebeurde — juist genoeg.

Alleen kan een Regeerings-onderzoek ten deze gerust achterwege blijven. De feiten zijn bekend genoeg en de medische overheid, zoowel als de politie, hebben, zoals uit de genomen maatregelen blijkt, getoond uit de opgedane ondervinding met de cholerabrigade, de noodige lessen te hebben geput.

Wij willen hieraan nog toevoegen, dat ook vóór de opstootjes voor een toereikende schadeloosstelling voor goederen, door desinfectie onbruikbaar gemaakt, werd gezorgd en dat de uitbetaling inderdaad onmiddellijk plaats had.

Splitsing van werkzaamheden.

Wij lezen uit de jongste mail:

De afdeeling A van het departement van Gouvernementsbedrijven, tot welker werkkring behooren: aanbestedingen, personalia, landsdrukkerij, zoutmonopolie en de opiumfabriek, zal in het volgend jaar in de afdeelingen A en B worden gesplitst, aan welke nieuwe afdeeling B zal worden opgedragen de behandeling van de zaken betreffende het zoutmonopolie en de vischzouterij, de gouvernements transporten, waarvan de zouttransporten een belangrijk deel uitmaken van de paardenposterij. De wenschelijkheid is namelijk gebleken om de leiding van de evenbedoelde zaken te stellen in handen van een ambtenaar, die, onder den titel van inspecteur, zich plaatselijk op de hoogte kan stellen, daartoe dienstreizen onderneemt en met de plaatselijke ambtenaren overleg pleegt.

Voorgestelde reorganisatie der Meisjesscholen.

Van een collega, die zich op het oogenblik met verlof in Nederland bevindt, ontving het hoofdbestuur van het Ned.-Ind. Onderwijzers-genootschap, aldus lezen wij in 't Onderwijs, een schrijven, waarin hij de wenschelijkheid betoogt van een reorganisatie der eerste-klasse-meisjesscholen in Indië en de middelen voorstelt, waardoor men z.i. daartoe zou kunnen geraken.

Hieronder volgen in het kort die voorstellen tot reorganisatie der 1e klasse meisjesscholen.

Het onderwijs aan alle eerste-klasse meisjesscholen worde gegeven in zes jaarklassen, waarvan de eerste drie overeenkomen met het 5e, 6e en 7e leerjaar onzer indische lagere gouvernementsscholen en de laatste drie met den driejarigen-cursus voor uitgebreid L. O., zooals die aan sommige ind. gouv.-scholen is verbonden, behoudens natuurlijk eenige wijzigingen, welke noodig zijn met het oog op de toekomst der meisjes. Wiskunde b.v. zou iets minder uitgebreid onderwezen kunnen worden, fraaie en nuttige handwerken kunnen niet gemist worden.

De hier voorgestelde regeling heeft de volgende voordeelen:

1. Het ontwikkelingspeil van de massa der ind. meisjes wordt belangrijk verhoogd.

2. Tal van meisjes, die op jeugdigen leeftijd van huis moeten gezonden worden om iets meer te leeren dan de gewone lagere school geeft, kunnen nu nog drie volle jaren in den huiselijken kring blijven.

Groote onkosten behoeven met de reorganisatie niet gepaard te gaan. Het is niet noodig het personeel belangrijk uit te breiden, dat in de meeste gevallen, wat het aantal leerkrachten betreft, blijven kan zooals het is. Alleen zullen er veel overplaatsingen zijn met het oog op het verkrijgen van geschikte leerkrachten en zal men voor sommige leervakken, b.v. wiskunde, onderwijzeressen uit Nederland moeten laten uitkomen.

De Ambachtscholen voor Inlanders.

Door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid werd bekend gemaakt, dat de ambachtsscholen voor inlanders te Batavia en te Soerabaja op 1 December a.s. zouden worden geopend.

Djocja vooruit.

Uit vertrouwbare bron verneemt Mataram dat voor de uitbreiding der Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Djocja ongeveer een ton goulds is toegestaan en dat met het werk onmiddellijk een aanvang zal worden gemaakt.

In het belang der pacificatie.

Door de Regeering is een bedrag van ƒ6000 ter beschikking gesteld van den gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden ter verstrekking van renteloze voorschotten aan in onderwerping gekomen behoeftige personen.

Het huldeblijk aan H.M. de Koningin en Z. K. H. den Prins der Nederlanden.

Naar men aan de Ind. bladen mededeelde heeft het Dames-comité te Batavia alle rapporten welke de comm. heeft ontvangen van verschillende hier werkende vereenigingen tot bestrijding van lepra, ingezonden aan H. M. de Koningin en heeft het H. M. behaagd om te bepalen, dat de in Nederl.-Indië verzamelde gelden ten behoeve van het huldeblijk zullen worden bestemd tot oprichting van de eerste leprakolonie in Japara, welke zal komen te staan onder de leiding van den zendingsarts Dr. Bervoets. De totale som bedraagt ƒ35.810.

Vreemdelingen.

Den 2en December werd te Batavia verwacht het stoomschip Cleveland met ruim zes honderd amerikaansche toeristen aan boord. Wij lezen daarover in het Bat. Nieuwsblad:

Verder dan tot een bezoek aan Batavia zouden deze toeristen het echter niet brengen, aangezien het schip te grooten diepgang heeft, kan het de haven niet binnen komen; een boot van de Paketvaart, de van der Parra of de Merkus, zal echter langszij van de Cleveland komen en de passagiers overnemen, om ze naar Priok te brengen; van Priok gaat het dan in twee extra-treinen naar het station Koningsplein; daar zullen de noodige voertuigen gereed staan voor een rondrit door de benedenstad, die ongeveer half één in den dierentuin eindigt. In dien tuin worden de toeristen ontvangen met stafmuziek, gamelan en wajang, terwijl er ook een tentoonstelling zal zijn van de vereeniging Oost en West en misschien ook een uitstalling van Djokja'sch werk, afkomstig van mevrouw Ter Horst.

Om één uur middagmaal; om drie uur een rondrit door de benedenstad, om zes uur terug in den dierentuin, waar met het vallen van den avond een diner wordt opgediend. Daarna keeren de passagiers naar boord terug om den volgenden dag weer naar wal te komen, maar dan zichzelf overgelaten te worden. Tegen elf uur wordt dan het middagmaal gebruikt in den dierentuin en als de passagiers om twee uur terug zijn aan boord, licht de Cleveland het anker om koers te zetten naar Laboean, Britsch Noord-Borneo.

Veel moois zullen de globetrotters dus niet te zien krijgen! eindigt het blad.

PERSONALIA.

Aan de Javabode ontleenen wij de volgende berichten:

Een oudheidkundig ambtenaar.

In den loop van het volgend jaar zal de heer **Dr. N. J. Krom,** die alsdan zijne voorbereidende studiën voor den indischen werkkring vermoedelijk zal hebben voltooid, herwaarts worden uitgezonden als oudheidkundig ambtenaar. Hem is het vooruitzicht geopend van een aanvangstraktement van ƒ300 's maands, met jaarlijksche verhoogingen van ƒ50 's maands tot een maximum van ƒ 000 per maand, van welke periodieke verhoogingen hem bij benoeming al dadelijk een tweetal zal worden verleend.

Bezoldiging.

De tijdelijk met de betrekking van adjunct-regeerings-commissaris voor de decentralisatie belaste controleur bij het binnenlandsch bestuur **B. J. Swart** is als zoodanig een maandelijksch traktement toegekend van ƒ700, welk salaris eveneens genoten wordt door den door hem vervangen wordenden ambtenaar **Mr. H. A. Kindermann,** die met de bewerking der op de Chineezenpolitiek betrekking hebbende stukken is belast.

Titulaire rang.

Den controleur bij het B. B., **A. F. Velders** (reeds jaren geplaatst in de contrôle-afdeeling Soekanegara, afdeeling Tjiandjoer, residentie Preanger Regentschappen), is luidens de officieele berichten den titu airen rang van assistent-resident toegekend. De verklaring van dit zeldzaam voorkomend feit is, dat deze hoogst verdienstelijke ambtenaar, die begiftigd is met het ridderkruis der orde van Oranje-Nassau, wegens een lichaamsgebrek niet geschikt werd geacht om aan het hoofd eener bestuursafdeeling te worden geplaatst en dan ook, met zijn instemming, onder toekenning van den titel van assistent-resident, op zijne standplaats gehandhaafd blijft.

Als de Heer Colijn weg is.

Het Bat. Nieuwsblad schrijft:

Men zal zich herinneren, dat er in de Tweede Kamer van de Staten-Generaal ernstig geklaagd is over de hooge bezoldiging, toegekend aan den heer Colijn als adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen, een bezoldiging, toegekend op een tijdstip, dat het vertrek van genoemden heer naar Nederland als afgevaardigde vaststond. De toekenning van die bezoldiging wekte hier en in Nederland den indruk, dat het er om te doen was den heer Colijn als ambtenaar op non-activiteit in Nederland goede inkomsten te verzekeren.

Het antwoord der regeering was, kort samengevat, dat de van genoemden heer verlangde diensten niet minder waren te betalen.

De heer Colijn is nu weg. Als zijn vervanger is aangewezen een controleur, die daarvoor zijn studiën aan de bestuursacademie moest staken; iemand derhalve, van wien men geen minder werk verwacht dan van zijn voorganger. En nu bevat de Javasche Courant een besluit, waarbij weder in dienst gesteld wordt een hoofdambtenadr, met den titel van adviseur voor bestuurszaken der Buitenbezittingen, op een bezoldiging van ƒ1250 met twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ125 's maands en een adjunct-adviseur op een bezoldiging van ƒ800 met twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ100 's maands elk; met vrijlating om, in geval zulks om eenigerlei reden wenschelijk mocht blijken, aan den adviseur of aan den adjunct-adviseur al dadelijk de eerste of beide verhoogingen toe te kennen.

Waaruit volgt, dat de vorige regeling wel degelijk getroffen is ook met het oog op de belangen van den heer Colijn en niet uitsluitend op die van den dienst.

Elders lezen wij in hetzelfde blad:

Naar aanleiding van het telegram d.d. 16 dezer (betreffende des heeren Colijns maiden-speech in de Tweede Kamer) hebben eenige europeesche jongelieden te Semarang het plan opgevat, den heer Colijn een telegram te zenden van den volgenden inhoud:

,,...europeesche ingezetenen op Java betuigen u dank voor voorstel openstelling rechtsschool Batavia voor Europeanen. Brief volgt."

Men is van plan, over geheel Java adhaesiebetuigingen te verzamelen.

Een aanvulling der werken van Mr. Bool.

De Javabode deelt mede, dat een opdracht aan **Mr. H. J. Bool** is gegeven om een uitbreiding samen te stellen van de drie door hem een 5-tal jaren geleden voor de Deliplantersvereeniging te Medan vervaardigde werkjes: 1e De arbeidswetgeving in de residentie Oostkust van Sumatra. 2e De landbouwconcessies in die residentie en 3e. Chineesche emigratie naar Deli. De Sumatra Post, dit bericht overnemende, voegt er aan toe:

,,Wij kunnen het bovenstaande aanvullen met de mededeeling, dat waarschijnlijk geen sprake zal zijn van de uitgave van geheel nieuwe werken, doch dat er een soort supplement op de bestaande werken, die stellig nog geen ,,groot deel van hun waarde" verloren hebben, zal verschijnen. De aanvulling is noodig met het oog op verschillende sedert 1903 verschenen residentieele circulaires, de vaststelling van de nieuwe arbeidscontracten en de, sedert het optreden der arbeidsinspectie, op verschillende punten gewijzigde opvattingen of uitleggingen. Opdat de heer Bool zooveel mogelijk tijd beschikbaar zal hebben voor dezen arbeid, wordt hij in de werkzaamheden verbonden aan het secretariaat van het Planterscomité bijgestaan door den heer **T. G. F. A. Steenkamp**, voormalig assistent der Deli-Mij. Over eenige maanden begeeft de heer Bool zich naar Holland, waar de werken gedrukt zullen worden.

Zaak van Daalen.

Stonden in alle couranten der vorige mails lange kolommen, hieraan gewijd, thans lezen wij, dat de Raad van Jusitie den beklaagde Albert van Daalen veroordeelde wegens diefstal met valsche sleutels van ƒ321100 uit 's lands kas te Kota Radja, uit een onbewoond huis, tot gevangenisstraf van 5 jaren en tot ontzetting voor den tijd van tien jaren van 't recht tot:

a. het waarnemen van alle openbare bedieningen of ambten;

b. het zijn van voogd of curator over vreemderen;

c. het zijn van voogd of curator over eigen kinderen;

d. het afleggen van getuigenis onder eede in burgelijke zaken, ingeval van wraking;

e. het kiesrecht en tot betaling der kosten van het geding.

Beklaagde hoorde het vonnis blijkbaar onbewogen aan, meldt de Sumatra Bode, en bij opsomming der bezwarende aanwijzingen glimlachte hij spottend. Hij zal revisie tegen het vonnis aanteekenen.

Onder het opschrift:

Verdiende hulde.

schrijft De Locomotief:

,,Het grootste deel van het verloop der Van Daalen-zaak is door ons ontleend aan de Sumatrabode. Wetende, wat er voor een reporter vast is aan het van het begin tot het einde toe volgen van zulk een omvangrijk en op vele punten ingewikkeld rechtsgeding, gevoelen wij behoefte, eene journalistieke hulde te brengen aan den ons onbekenden verslaggever van de Sumatrabode. Hij heeft een zéér goed stuk werk geleverd, 't geen volmondig zal worden erkend door alle collega's, die weten welke moeilijkheden er aan een zoodanigen arbeid verbonden zijn, maar buitendien wordt toegegeven door leden der Rechterlijke Macht, die met de zaak Van Daalen van nabij bekend zijn geweest. Het verslag der Sumatrabode was duidelijk, zakelijk en vlot geschreven, hier en daar zelfs men een tikje humor aangezet, zonder dat daarbij de ernst dezer treurige rechtszaak gevaar liep."

Bij deze vleiende woorden van den heer M. Vierhout aan het adres van den heer **Bäumer** redacteur der Sumatrabode, sluiten ook de andere Ind. bladen zich aan.

Elders wordt ook den president van den Raad lof gebracht voor diens beleidvol optreden!

Lord Kitchener op Java.

De Javabode meldt:

Op zijn reis van China naar Australië zal Lord Kitchener, de reorganisator van het britsch-indische leger, de veroveraar van Khartoem, hier voet aan wal zetten en naar Soerabaja reizen, om vandaar zijn aldus onderbroken reis voort te zetten. Waarschijnlijk zal Lord Kitchener hier den 5en December aankomen en na twee dagen oponthoud over land naar Soerabaja gaan.

Zooals men weet is Lord Kitchener, toen zijn reeds eenmaal verlengde diensttijd als opperbevelhebber in Britsch-Indië ten einde was, aangewezen om de engelsche regeering in Japan bij de manoeuvres te vertegenwoordigen en daarna de landsverdediging van Australië ,,op pooten" te zetten. Als dat klaar is gespeeld, gaat de bekwaamste Engelschman op legergebied in het Middellandsche Zee-gebied orde scheppen, om daar als het ware een middenpunt der rijksverdediging te scheppen.

Namens de Ind. Regeering zal hij door den luitenant-kolonel van den generalen staf, K. E. Schutt, ontvangen worden.

,,IK!"

,,Ik kende het China van vijftien jaar geleden en ik kende het goed, al zeg ik het zelf." Aldus, zeer bescheiden, **Henri Borel** in een brief uit China. China kennen, 't uitgestrekte met zijn honderden millioenen, het in vele opzichten nog zoo donkere China, niet alleen kennen, maar goed kennen! Wat zei Socrates weer: 't eenige wat ik weet, is dat ik niets weet? Maar Socrates was een wijze, aldus de Java-Post.

Nog een Atjeh-verslag.

Onder dezen titel zet de Deli Courant aan zijn lezers een verhaal voor van de avonturen en bevindingen der Chansonniers **Pisuise** en **Blokzijl** in Segli, Pidië en andere landstreken in Atjeh.

Door den Gouverneur werden beide zangers in staat gesteld om belangrijke patrouilletochten mede te maken, waarvan zij in een boek, getiteld: ,,Ons Systeem, handleiding bij de pacificatie van gebieden, waar officieel geen oorlogstoestand bestaat", getuigenis zullen afleggen.

Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. voegt aan deze grap toe, dat het hoopt, dat beide heeren grappenmakers zullen blijven en zich zullen gaan poseeren als ,,kenners", zooals in Indië reizende racejournalisten in de laatste tijden doen!

WEST-INDIË.

SURINAME.

De Koloniale Staten hebben het eindverslag uitgebracht over de ontwerpverordening tot wijziging der verordening betreffende de inkomstenbelasting.

Hierin wordt te kennen gegeven, dat de reden, waarvoor dit ontwerp bij het daarover uitgebracht Voorloopig Verslag niet in onderdeelen in behandeling was genomen, gelegen was in de omstandigheid dat al de leden, die aan het afdeelings-onderzoek deelnamen, zich daarvoor toen niet in staat achtten, alvorens met het bestuur nader van gedachten te hebben gewisseld.

Meerdere leden, die zich blijkens het Voorloopig Verslag vooralsnog hunne meening voorbehielden, verklaarden thans geen bezwaren te zullen maken tegen een verhooging van de inkomstenbelasting.

Wederom wordt thans echter door de Staten gewezen op de noodzakelijkheid van zuinig beheer en herinnerd aan de voorwaarden door de Staten gesteld bij aanvaarding van het plan Idenburg, o.m., dat geen bezoldigingen zullen worden toegekend, die niet door de Staten zijn goedgekeurd.

Meerdere leden, die aan het afdeelings-onderzoek deelnamen, wenschen het bestuur in overweging te geven, zoo spoedig doenlijk, maatregelen te nemen tot instelling van een commissie van onderzoek naar den treurigen toestand der koloniale financiën.

Door vele leden werd getwijfeld aan een oordeelkundige toepassing der verordening op de inkomstenbelasting en de meening uitgesproken, dat op een grootere opbrengst zou kunnen worden gerekend, dan thans, indien de aangiften geschieden overeenkomstig de werkelijke inkomens, waarnaar de commissie van aanslag het noodige onderzoek kan doen.

Slechts enkele leden konden zich op de daarvoor in de M. v. T. aangevoerde gronden vereenigen met de door het bestuur voorgestelde schaal, doch liepen de meeningen hoe deze dan wel zou moeten zijn, sterk uiteen.

In een nota wordt door den gouverneur geantwoord op dit eindverslag der Staten.

De West zegt hiervan, dat zij kalm, zakelijk en overtuigend is gesteld en dus de gelegenheid biedt om een einde te maken aan hetgeen een conflict tusschen gouverneur en Staten dreigde te worden.

De gouverneur kan zich niet vereenigen met het voorstel om een commissie van onderzoek te benoemen, omdat hij niet verwacht dat deze commissie meer zou kunnen uitrichten dan de financieele commissie, welker werk de gouverneur waardeert, en aan welke de uitgebreidste bevoegdheden zijn ver-

leend. Ook betwijfelt de gouverneur, of men tegen bezoldiging drie personen zou vinden, geschikt en bereid om al hun tijd onafgebroken aan het werk te geven.

De West herinnert er aan, dat het koloniaal bestuur weldra, ingevolge belofte aan de Koloniale Staten, inlichtingen zal hebben te verschaffen omtrent de resultaten door den dienst van het boschwezen gedurende vijf jaren in de kolonie verkregen.

Het blad wijst er op, dat die uitkomsten zoo op het oog niet schitterend zijn. Voor 1908 werd de opbrengst geraamd op *f*13,300, in werkelijkheid bracht de proef-exploitatie *f*704 op; voor dit jaar werd een opbrengst van *f*53,200 verwacht, en de werkelijke opbrengst bedroeg tot het einde van de maand Juli *f*529.70.

Nu wil het gerucht, dat de keuze van het terrein voor de gouvernements proef-exploitatie niet gelukkig is geweest. Er was geen voldoende zekerheid dat de massa verkoopbaar hout op het terrein een zoo kostbare proef-exploitatie wettigde.

Is het gerucht juist, merkt het blad op, dan zou dit wel een heel vreemden indruk geven van het driejarig onderzoek, hetwelk is voorafgegaan, alvorens de keuze op het terrein bij den Brownsweg werd gevestigd voor de proefexploitatie.

Het arbeidersvraagstuk in Suriname.

Enkele weken geleden maakten wij melding van een artikel van den heer J. R. Thomson in De West, waarin deze schrijver opkwam tegen eenige beschouwingen door Prof. Mr. D. van Blom geleverd in zijn artikel in de Revue Economique Internationale (Juli-aflevering) over het arbeidersvraagstuk in Suriname.

In het No. van 12 November j.l. van De West nu vinden wij een anti-critiek van professor van Blom, waarin deze zijn aangevochten beschouwingen toelicht en verdedigt.

Wat betreft de vergelijking tusschen Javanen en Britsch-Indiërs als plantage-arbeiders, welke vergelijking door den hooggeleerden schrijver uit Delft ten voordeele der Javanen was beslist, en dat wel op grond van statistische en andere gegevens, merkte de heer Thomson o.m. het volgende op:

„De reden, waarom er in 1907 meer Javaansche dan Br.-Indische immigranten onder contract op de plantages werkten, moet geenszins gezocht worden in de superioriteit van de Javanen boven de andere koelies, maar eenvoudig in het feit, dat in genoemd jaar wegens de heerschende pest in Br.-Indië geene of geringe verscheping van immigranten uit die streek plaats had."

Hierop nu antwoord Prof. v. Blom: „Ik bepaal mij tot de vraag, hoe de geëerde schrijver deze zijne mededeeling weet te rijmen met het feit, dat (volgens de Koloniale Verslagen) in 1907 immigreerden 1674 Britsch-Indiërs en 1250 Javanen, welke cijfers voor de voorafgaande jaren waren: voor 1906, 632 en 384, voor 1905, 173 en 526, voor 1914, 252 en 170, voor 1903, 654 en 609, voor 1902, 1331 en 23, voor 1901, 0 1en 1325, voor 1900, 0 en 1375, voor 1899, 614 en 55, voor 1898, 616 en 560. Een surplus van Javanen-invoer komt dus het eerst voor in 1900 en 1901, toen geen enkele Britsch-Indiër immigreerde. Van het jaar 1901 reeds dateert dan ook het feit, dat op de plantages meer Javanen dan Britsch-Indiërs worden aangetroffen. Na 1901 werden in alle jaren, met uitzondering alleen van 1905, meer Britsch-Indiërs dan Javanen ingevoerd. De verklaring van den heer Thomson vindt m.i. in deze cijfers geen steun.

Ten opzichte der abortus-quaestie rectificeert Mr. v. Blom zijn oordeel in dit opzicht, dat hij tusschen de officieële uitlatingen op het Plein en in Paramaribo een zeer belangrijk gradueel verschil ziet, en dat hij gaarne de autoriteit erkent der Surinaamsche Koloniale Staten-Leden, wier mededeelingen in de zitting van 15 Januari 1909 tot zijn vreugde een geheel ander en gunstiger licht wierpen op het moreel gehalte der Creoolsche bevolking, dan af te leiden viel uit de uitlatingen van den heer Idenburg.

WAT DE INLANDER ZEGT

Ach, waarheen moet ik mijn zoon zenden om een school te bezoeken? vraagt De Bliksem in de **Bintang Soerabaia**. Zoo uiten zich vele Inlanders, wanneer hunne zoons niet op de Europeesche school ter plaatse toegelaten worden. Het is of de Europeesche onderwijzers de Inlandsche kinderen als 'n soort voetbal beschouwen. Te Djombang werd de zoon van den Inlandschen onderwijzer van de Europeesche school verwijderd. Waarom? De Europeesche onderwijzer behoefde de reden ervan niet op te geven, waarom hij de „anak monjet" (= het apenjong) niet langer onder de blanke kinderen op school wilde behouden. Te Soerabaja was de heer Stoel de vriend van den Inlander. Na zijn dood ontvingen de anak monjet de aanmaning, dat ieder hunner, die gedurende vijf dagen achtereen de school verzuimden, beschouwd zou worden als te zijn weggeloopen en niet meer behoefde terug te komen. Indien op den 5en der maand het schoolgeld niet betaald was, werden zij eenvoudig weggejaagd. Deze regeling paste men alléén op de bruinen toe; ten opzichte van de blanken werd steeds de hand gelicht.

Dergelijke plagerijen hebben tal van inboorlingen verbitterd, die kinderen op de Europeesche school hadden. Wat moeten zij echter doen? Zij bezitten niet de middelen om hun kinderen naar een particuliere school te zenden, nog minder om hun privaatlessen te doen geven. De kinderen krijgen dus een gebrekkige en onvoldoende opvoeding. Het gouvernement zou wellicht beter doen, verklaart schrijver, met de aanschrijving, waarbij de toelating van Inlandsche kinderen tot de Europeesche school vergund wordt, in te trekken; dit zou kalmeerend werken op den inboorling, die dan van zelve zou begrijpen, dat voor den Javaan in den sneltrein geen plaats is. Wanneer de Europeesche onderwijzers niet genegen zijn om bruine leerlingen of „apen" aan te nemen, laten zij dan allen afwijzen, die het verzoek om toelating doen. Maar zijn zij eenmaal toegelaten, zijn zij eenmaal onder de leerlingen opgenomen, dan moet men niet naar „akals" (vooewendsels) zoeken om hen weg te jagen. Vergunt ook hun de school te bezoeken tot hunne opvoeding voltooid is. De „brug der genegenheid", die den inboorling met den Europeaan verbindt, schijnt nog niet gebouwd te zijn. De overheerscher toont geen toenadering en de overheerschte wenscht niet steeds te blijven, zooals hij van oudsher was. Er zijn Nederlanders, erkent schrijver, die veel liefde voor den inboorling gevoelen. Zij hebben zelfs een vereeniging opgericht, om hem op allerlei wijzen vooruit te brengen, maar zij zijn niet bij machte om de vooroordeelen der andersdenkenden te overwinnen. Niet dat wij, landskinderen, ons op een gelijke lijn met onze overheerschers willen stellen. Wij weten te goed, dat wij onder een andere natie moeten staan. Wij verlangen slechts de gelegenheid te hebben om gemakkelijkeer een middel van bestaan te zoeken. In den tegenwoordigen tijd komt men moeilijk aan den kost. Men kan niet op dezelfde wijze te werk gaan als vroeger. Vroeger bijv. kon de dogcart-verhuurder veel geld verdienen, omdat er geen trams en sporen waren. Na den aanleg van deze moderne verkeersmiddelen daalden zijne verdiensten tot hoogstens de helft van voorheen. En daarna kwamen bovendien de rijwielen en motors! Vroeger kreeg de landbouwer gemakkelijk irrigatiewater op zijn bouwveld. Tegenwoordig is de watervoorraad sterk verminderd, omdat men de bosschen heeft omgekapt en de grond daarvan door Europeanen is ontgonnen. Ook wordt hem het watergebruik van alle kanten betwist door de suikerfabrieken.

Uit het bovenstaande zien wij, zegt schrijver, dat het den inboorling thans aan goede middelen van bestaan ontbreekt, omdat hij niet voldoende van eenig vak op de hoogte en daarbij lui en dom is. Om hierin verandering te brengen moet hij kundigheden trachten te verwerven, die hem in staat zullen stellen de moeilijkheden, welke hem in den weg staan, te overwinnen. Die kundigheden kunnen de Inlanders alleen verkrijgen met behulp van de kennis van den Europeaan.

Maar wat doet Boedi Oetomo dan, roept schrijver uit. O, haar doel is goed en mooi, maar om dat te bereiken is véél geld noodig en thans is gebleken, dat de vereeniging niet goed bestaan kan zonder medewerking van den Europeaan. Maar de hulp van den Europeaan wordt afgewezen, opdat de Inlander uit zijn eigen krachten zich opheffe! Och, zou hij hiertoe wel in staat zijn? vraagt hij. Dat het tweede congres te Semarang niet doorging, is een donkere stip aan Boedi Oetomo's hemel. Vandaar ook, dat van het tweede congres te Djokja geen kracht uitging. De verschillende afdeelingen hebben te kampen met geldgebrek en dat maakt de menigte kleinmoedig, die zegt: „hoe kan men met bijdragen van een kwartje die duizenden en duizenden Javanen uit hun onkunde opheffen?" Deze jammerklacht heeft volgens schrijver echter alleen reden van bestaan, wanneer die contributie niet geregeld binnenkomt. Dat zal hopelijk niet het geval zijn, en wanneer de Inlanders daarbij eensgezind zijn, zullen zij veel kunnen bereiken.

Op wie moeten wij anders steunen? vraagt schrijver ten slotte. Op de Regeering? Maar deze lijdt immers ook aan geldgebrek. Zij kan ons, bij wijze van spreken, niet verder brengen dan tot de 3e klasse, der lagere school. Willen wij de hoogste klasse bereiken, dan moeten wij een goed gevulden zak hebben. Dit is nu het zeker niet benijdenswaardige lot van den Javaan, en het is zijne eigene schuld, dat het niet anders is. Waarom zegt hij ook op alles „noen inggih" (ja en amen)? Laat ons denken aan het oude spreekwoord: „help u zelven en Allah zal u helpen!"

In de **Poetri Hindia** komen van groote dankbaarheid getuigende woorden voor over de gift der Koningin-Moeder, welke bestemd is voor een op te richten bibliotheek ten dienste van redactie en abonnées. Deze zal den naam dragen van **Koningin Emma-Boekerij der Poetri Hindia**

De redactie zal uit vreemde talen geschikte artikelen vertalen voor het Inl. Dames-tijdschrift, terwijl de lezeressen ook op aanvrage de boeken ter leen kunnen krijgen.

De redactie ziet in dit vorstelijke geschenk een goed voorteeken en betuigt in een afzonderlijk artikeltje ook haar dank aan allen, die haar tijdschriften en boeken toezonden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Kinderen moeten bedenken, zegt een hulpredactrice der **Piong Hoa Wi Sien Po** hoe veel moeite hunne ouders hebben gehad om hen te verzorgen, tot zij konden denken; hoeveel zorgen die ouders voor hen hadden, toen zij nog klein waren, welke vermoeienissen en verdrietelijkheden zij hebben moeten verduren.

Wat het verzorgen van kinderen betreft, bestaat er weinig verschil tusschen armen en rijken. Die zorg openbaart zich het meest, wanneer een kind door ziekte getroffen wordt. Hoe rijker men is, hoe grooter dan zijn leed is. De rijke of gegoede denkt dan: „wat baat mij al dat geld, wanneer mijn dierbaar kind op die wijze gekweld wordt." Zij, die niet met veel geld gezegend zijn, offeren dan uit liefde en medelijden alles op. Zij maken schulden, nemen geld op, brengen hunne goederen in pand of verkoopen ze, om de middelen te hebben iets voor hun ziek kind te kunnen doen. Het gebeurt zelfs wel, dat zij uit liefde voor hunne kinderen overgaan tot handelingen, die hen zelve nadeel berokkenen, terwijl zij toch van te voren weten, dat zij zelve de schadelijke gevolgen daarvan zullen ondervinden. Hoe moeten wij dat alles aan onze ouders vergelden? vraagt schrijfster. Zijn er kinderen, die zóóveel voor hunne ouders over hebben, dat zij ten hunnen behoeve iets zullen doen, dat henzelve tot nadeel strekt? Alles terug te geven, wat onze ouders voor ons gedaan hebben, daartoe zijn wij misschien niet in staat. Immers, de afstand tusschen hemel en aarde is groot. Vele plichten hebben de kinderen te vervullen tegenover hunne ouders De kleine huiselijke plichten daargelaten, moeten zij zich steeds den plicht stellen de harten hunner ouders te bevredigen en te verblijden, door handel en wandel, door goede gewoonten, door eerbied, door trouwe zorgen, enz. De minder fijne, ouderwetsche gewoonten der ouders moeten de kinderen trachten voor meer moderne te doen plaats maken *). Dat zal ons niet gemakkelijk vallen, erkent zij, maar wanneer wij met zachtheid en eerbied te werk gaan, zal het ons ten slotte wel gelukken.

Lain doeloe, lain sekarang (andere tijden, andere zeden), zegt Florida in de **Sinor Borneo**. De aarde draait; alles, wat zich daarop bevindt, is ieder oogenblik aan verandering onderhevig. Zoo doen zich thans ook veranderingen voor ten aanzien van de betrekking van Chineesch officier. Voor tien jaren verhief die waardigheid den drager in het oog van zijne rasgenooten. Als er een vacature was, waren er altijd een groot aantal liefhebbers; dikwijls telde men de candidaten bij tientallen. Er waren er, die niet met ledige handen solliciteerden en die zich den steun verzekerden van hooggeplaatsten. Wie in het bezit was van de beste sisik (kruiwagen) en wie het gulst was in het rollen van wieltjes, voorzien van een afbeelding van het vorstelijk hoofd, was gewoonlijk het gelukkigst. Om twee of drie duizend gulden uit te geven, ten einde zijn doel te bereiken, was voor een rijke niets, er waren er, die ettelijke keeren tienduizend gulden daarvoor besteedden. Met recht kan men hier achter zeggen: lain doeloe, lain sekarang. Vroeger had men heel wat over voor een betrekking, die toch eigenlijk bijna niets beteekende, dan alleen om bij officiëele gelegenheden of feesten het mandarijn-kostuum te kunnen dragen**), om bij begrafenissen van fami-

*) Bij de beoordeeling van dit stuk houde men in het oog, dat de schrijfster behoort tot de *Kaoem moeda Tiong Hoa*, de vooruitstrevende Chineesche partij, waarvan de **Tiong Hoa Wi Sien Po** het orgaan is en die ook ten doel heeft de ouderwetsche, uit den tijd geraakte gebruiken en gewoonten der voorouders af te schaffen of te wijzigen. Dat het jonge geslacht véél beleid aan den dag moet leggen, om, bij den grooten eerbied, dien de Chinees zijnen ouders toedraagt, dat gedaan te krijgen, behoeft geen betoog.

**) Vroeger was er voor de Chineesche officieren geen ambtskostuum voorgeschreven en was het geheel aan hen overgelaten, wat zij dragen wilden. Zij kozen het nationaal mandarijn-kostuum en ook den rang, tot welken zij zich rekenden, welke rang aangeduid werd door den knop op den kegelvormigen hoed, die bij het kostuum hoorde. Zoo zag

lieleden den stoet overeenkomstig zijn rang zoo lang mogelijk te maken, om bij de voltrekking van huwelijken zijner kinderen met allerlei waardigheidsteekenen, die de mandarijnen in het stamland mogen voeren, te kunnen pronken!

Maar hoe is het tegenwoordig? vraagt schrijver. De wereld is wel veranderd; tegenwoordig kan men met moeite een gegoed persoon vinden, die bereid is om dit ambt te vervullen. Men moet er hem om verzoeken, ja, men moet hem zelfs dwingen om het aan te nemen. Dat iemand een aanbod afwijst, is een bewijs van het besef, dat die betrekking niet veel beteekent, terwijl de bekleeder daarvan allerlei beslommeringen heeft, veel tijd verliest, te veel van zijne krachten moet vergen. Er zijn er, die zich uit een soort van beschroomdheid eerst laten overhalen, maar na verloop van een paar jaren vragen zij dan toch hun ontslag.

De meesten van ons weten nu wel, gaat schrijver voort, waarom het ambt van Chineesch officier tegenwoordig niet meer zoo begeerlijk is. Omdat de tijden veranderd zijn. De Chinees heeft niet meer dat ontzag voor zijne officieren van vroeger, terwijl de Europeesche ambtenaren van hun kant weinig waarde hechten aan hun werk en hunne adviezen zelden volgen. Aan den anderen kant bekommerden de Chineesche officieren zich de laatste tijden weinig om hunne rasgenooten, verleenden dezen niet den steun, waartoe ze feitelijk verplicht zijn. Er waren er, die dezen plicht geheel op zijde hebben geschoven en zich slechts beijverden om den hooggeplaatsten aangenaam te zijn. Anderen weer hebben van het gezag, dat zij aan hun ambt ontleenden, misbruik gemaakt, om hunne zakken te vullen.

Volgens een telegram uit Peking, opgenomen in de **Pemberita Tjoeng Wa**, heeft de Regeering van China bekend gemaakt, dat aan Prins Tjaij Tjoen is opgedragen om dit jaar als „afgezant" naar Nederl.-Indië te gaan met de Chineesche oorlogschepen.

Als dit waar is, zegt de **Perniagaan**, is het toch duidelijk, dat de Regeering van Peking werkelijk den band tusschen de emigranten in Ned.-Indië en hun stamland versterken wil.

Van Vreemde Koloniën.

Inlandsch onderwijs in Indo-China.

De heer Le Myre de Vilers gaf aan de Dépêche Coloniale een schrijven van een inlander uit Cochin-China ter opneming in het blad. Het komt ons wel van belang voor, daaraan het een en ander te ontleenen.

De schrijver, die een deel zijner opleiding te Parijs genoot, merkt op, dat hij zich wel is waar in zijne verwachtingen teleurgesteld zag, maar zulks hem niet verbitterd had.

„Velen mijner landgenooten zijn veel ongelukkiger, waarom zou ik klagen?

„Op mijne reizen door Indo-China heb ik misslagen, onbillijkheden opgemerkt. De toestand in Indo-China is verre van volmaakt. Maar eene vergelijking tusschen de bevolking van Cochinchina en die van Tongkin en Annam stemt mij dankbaar voor hetgeen het Fransch bestuur in mijn vaderland, Cochinchina, heeft verricht, hoe onvolmaakt dit ook moge wezen."

Dan merkt schrijver op, hoezeer hij dikwerf verlangde zijne denkbeelden te openbaren aan hen, die gesteld zijn om de bevolking tot ontwikkeling te brengen.

„Daartoe zou men onafhankelijk moeten zijn, en dan nog zouden mijne woorden verkeerd worden uitgelegd, en zou men mij de bedoeling toeschrijven, om het Fransch gezag stelselmatig af te breken, weshalve ik er de voorkeur aan gaf te zwijgen."

In Indo-China wil men slechts lof, en niet anders dan lof van den inboorling hooren. Men wil bewierookt worden, misschien wel om zich te bedwelmen, meent schrijver, opdat men de oprechte waarheid niet hoore.

In de eerste plaats wijst schrijver dan op de onvolmaaktheid der inlandsche vertegenwoordiging.

„De vertegenwoordiging der inboorlingen zou, indien zij haar plicht begreep en op de hoogte van hare taak ware, zeer goede diensten kunnen bewijzen. Zij heeft helaas slechts kunnen dienen als steunpunt voor de eerzucht van Franschen of Annamieten in den kolonialen raad.

„Hoe kan het ook anders.

„De inlandsche raadsleden staan voor het meerendeel in intellectueele ontwikkeling verre beneden hunne collega's, en het is hun onmogelijk aan eenig debat over onderwerpen van algemeenen aard deel te nemen.

„Die toestand dreigt zoo voort te blijven bestaan, zoolang het openbaar onderwijs in embryonnairen staat blijft."

Tal van inboorlingen hebben hunne opleiding in den vreemde genoten, en nu wordt door hen, die tegen uitbreiding van het onderwijs zijn, gewezen op de Annamieten, die, na hunne studiën in Frankrijk te hebben voltooid, den verkeerden weg inslaan.

„Ik pleit voor verzachtende omstandigheden. Na onzen terugkeer vallen wij weer terug in de inlandsche omgeving, die wij niet meer begrijpen. De Europeesche maatschappij blijft voor ons gesloten, en wij zijn, of we willen of niet, gedeclasseerden. Zij, die niet aan strengen familietucht onderworpen waren of een strenge inlandsche opvoeding genoten, houden op Annamieten te zijn, zonder Franschen te zijn. Zoude het niet anders zijn geweest, indien de in Frankrijk opgeleide jongelieden in Indo-China onder de groote massa eene omgeving hadden gevonden, die meer in overeenstemming was met die, welke zij in het moederland hadden aangetroffen. Wanneer wij uit Frankrijk terugkeeren, hebben wij te strijden tegen onze landgenooten, tegen onze ouders, onze vrienden, in het algemeen tegen de omgeving, die niet meer voor ons is gemaakt en waarvoor wij niet zijn voorbereid."

Schrijver vertelt hierop, hoe hij in Frankrijk gekomen, moeite doende voor eene beurs, verwezen werd naar de Koloniale School.

„De heer Aymonier, toen directeur dier school, vroeg mij, welk nut ik mij van mijne studiën voorstelde: „Gij zijt als een marmeren kolom op drijfzand, dat u dreigt te verzwelgen." Ik begreep die woorden toen niet, maar zij gaven den toestand juist weer. Doch, het hangt slechts van Frankrijk af, dat de Annamieten van mijn stand ophouden marmeren kolommen te zijn, of wel dat de massa der inboorlingen ophoudt het drijfzand te zijn, dat de kolommen dreigt te verzwelgen."

Het verlangen naar ontwikkeling is groot in Indo-China en kwaadgezinde onruststokers hebben ten eigen bate van dien geest partij getrokken.

„Zal het Fransch bestuur daaruit de voor de hand liggende conclusie trekken en uitbreiding geven aan het onderwijs in Indo-China?"

Hoe het in Broenei toeging en toegaat.

In de Straits Times vertelt iemand, die zich handelaar noemt, het een en ander over „Work for the Empire", d. i. werken voor een grooter Engeland in Broenei.

Hij herinnert er aan, hoe in 1905 de sultan van Broenei hoezeer schoorvoetend er in toestemde, een Engelschen resident in zijne hoofdplaats toe te laten, wiens taak het zoude wezen hem, wat het bestuur van zijn land betreft, te raden en te steunen.

De sultan, die het verdrag sloot, leefde niet lang meer. Op zekeren dag viel hij door den vloer van zijn paleis op een boomstronk onder dien verhoogden vloer, en de gevolgen hiervan overleefde hij slechts kort.

Zijn minderjarige zoon volgde hem op. Het Engelsch bestuur bevond de financiën van het rijk in nog veel slechteren toestand dan gedacht was. Het werd dus noodig geacht belastingen in te voeren, waartegen de bewoners in den aanvang het een en ander in het midden hadden te brengen, zoodat zij zelfs een oogenblik een dreigende houding aannamen tegen den Engelschen resident, maar van feitelijkheden werden teruggehouden door diens kalm, maar beslist optreden.

Op het oogenblik is de toestand nu zoo, dat Europeesche ambtenaren geen invoerrechten hebben te betalen, de inboorlingen ook al niet waar het levensbehoeften als rijst betreft, maar wel ten opzichte van artikelen van weelde, terwijl de Europeesche handelaars wel voor levensbehoeften, zooals meel en aardappelen, invoerrechten hebben te betalen en natuurlijk ook op de artikelen van weelde.

De handelaar, schrijver van het artikel, noemt zichzelven en allen met hem, die de geëischte rechten betalen, helden, zooals Broenei die noodig heeft.

„Helden, bereid om den last van den blanke, of beter gezegd van den handelsman op zich te nemen, om het grootste aandeel in de belastingen te dragen en andere beproevingen, die zich voordoen in een land, waar de openbare meening zoo goed als niet weegt, in het kort bereid om het bestuur op gezonden grondslag te helpen vestigen. Dit zullen de ware helden van Broenei zijn, die door hun stil werken en door het betalen van de geëischte belastingen om het groote werk te bevorderen, hun steentje zullen bijdragen voor de vordering van Broenei's bestuur."

Dat is andere taal dan het voortdurend geweeklaag over den particulier sadja, die maar moet opdokken voor het bestuur en daarin niets te zeggen heeft, terwijl, wanneer men hem voorhoudt dat, om iets te zeggen te hebben als in Europeesche landen, men ook naar de mate zijner krachten behoort bij te dragen, het verlangen naar het medezeggenschap plotseling verdwijnt en men op schamperen toon afgeeft op de mislukte decentralisatie.

De opium-ordonnantie voor de Straits.

In de Straits Settlements is nu de opiumregie ingevoerd; eerst was Penang daarvan uitgesloten, maar tengevolge van de lage inschrijving voor de pacht is nu maar besloten om ook daar maar een eind te maken aan de pacht.

De opium-regie werkt daar eenigszins anders dan in Nederlandsch-Indië. Het bestuur levert het opium, maar de verkoop geschiedt door lieden, die daartoe vergunning hebben bekomen.

De ordonnantie kent voor den opium-verkoop houders van vergunningen voor een opiumdebiet in het groot zoowel als in het klein, voor den verkoop in het klein en voor den verkoop in opium-kitten.

De eerste categorie betaalt voor de vergunning 40 dollars 's maands, de tweede 24 dollars 's jaars, en de derde van 48 tot 72 dollars 's jaars, naar gelang van de meer of minder gunstige ligging van de kit voor den verkoop van opium.

In opiumkitten mag geen toegang worden verleend aan personen voor onzedelijke doeleinden, terwijl ook slecht befaamde lieden moeten worden geweerd. Verder is het opiumschuiven in die gelegenheden slechts toegestaan aan volwassen Chineezen van het mannelijk geslacht. Op overtreding van deze bepalingen zijn boeten gesteld.

Voor het vervoer van opium in de kolonie moeten vervoerbewijzen worden gevraagd, die gedurende 24 uren geldig zijn, terwijl ook voor verscheping zulke bewijzen moeten worden aangevraagd.

De verkoop van opium mag slechts geschieden in piekjees van 3, 4, 5, 6 en 7½ hun, in blikken van 3 tsji en van 1 tahil, waarvoor door de verkoopers niet meer mag worden bedongen dan resp. 11½, 15½, 19, 23 en 28½ dollarcent, 1 en 3,30 dollar. Hierbij dient vermeld, dat een sji het tiende, een hun het honderdste deel van een tahil uitmaakt.

Britsch Somaliland.

De Engelsche regeering heeft, gelijk bekend, besloten het militair bestuur in Britsch-Somaliland in te voeren, zonder dat evenwel tegelijkertijd er toe is besloten, om nu de zaken daar ook krachtig aan te vatten. Dit is niet naar den zin van verschillende Engelsche bladen, zooals b.v. de Standard.

Dit blad acht het ten zeerste voor het prestige van Engeland in die streken noodig, dat tot een krachtig optreden wordt overgegaan.

Hiertoe zouden twee wegen openstaan. Men zou een spoorweg kunnen aanleggen van de kust naar het operatie-terrein, maar hiermede zouden groote kosten zijn gemoeid. Beter acht het blad het eene expeditie uit te rusten, die grootendeels uit bereden troepen zou moeten zijn samengesteld, met het oog op de omstandigheid, dat ook de troepen van den mollah, wat de kern betreft, bereden zijn, en zich telkens uit de voeten wisten te maken na de toegebrachte slagen.

Van Buros naar Galadi zou een keten van posten moeten worden in het leven geroepen, waarvan de bewaking aan inlandsche infanterie zou kunnen worden opgedragen. Voor elken post mits voldoende versterkt wordt een garnizoen van 150 man toereikend geacht.

Voor den transportdienst tusschen de posten onderling en van en naar de mobiele colonnes, die ter sterkte van 300 tot 400 man ieder van den postenketen moeten uitzwermen, zou van automobielen kunnen worden gebruik gemaakt, of anders van kameelen.

Koelie-mishandeling in de Straits.

Men heeft het wel eens doen voorkomen, alsof de hoogst betreurenswaardige gevallen van koelie-mishandeling alleen onder een zwak? bestuur, als het Nederlandsche, mogelijk waren.

Wij zijn de eersten om de wijze van optreden van den Europeaan tegenover zijne inlandsche ondergeschikten, waarvan men sommige treurige staaltjes te hooren kreeg, ten strengste te veroordeelen. Wij gelooven echter, dat men ten onzent uit die staaltjes nog niet mag afleiden, dat het ten onzent zooveel slechter zou zijn dan elders. Integendeel is het onze overtuiging, dat er in onze Indische bezittingen voldoende gelegenheid is om, waar tengevolge van de groote uitgestrektheid der verschillende ressorten het bestuur mocht tekort schieten in de pers de aandacht te vestigen op eventueele misstan-

men in hetzelfde gewest luitenants, naarmate hunner ijdelheid, gekleed gaan als mandarijn van den 1en, 2en, 3en, ja zelfs van hoogeren rang. De toenmalige majoor-titulair te Semarang *Beh Biauw Tjoan* verscheen steeds in het kostuum van *tjongtok* (hoofd eener provincie, door ons gewoonlijk vertaald met onderkoning, een waardigheid in het oog van den Chinees even hoog als Gouverneur-generaal van Ned.-Indië). Tegenwoordig hebben de Chineesche officieren een officiëel ambtskostuum, bepaald in het Staatsblad.

den, waar die gelegenheid elders wel eens ontbreekt.

We zijn overtuigd, dat, waar menschen werken, ook fouten worden begaan, in onze koloniën zoowel als in die van andere landen, maar niet in de onze alleen of in meerdere mate dan elders.

Uit Parit Boentar werd den 31en October l.l. het volgende aan de Perak Pioneer geschreven:

„Een ernstig geval van koelie-mishandeling heeft zich hier voorgedaan. Het blijkt, dat den 26en dezer de heer Haijnes, adjunct-agent voor de immigratie, op bekomen inlichtingen een bezoek bracht aan de Tali Ajer Estata bij Simpong Alim. Hij was bij dit bezoek vergezeld van dr. Delmeye, gouvernements-geneesheer te Parit Boentar. Op de onderneming werden 27 koelies aangetroffen, zoowel vrije als contract-koelies, die de sporen vertoonden van ernstige mishandeling. Dezen beschuldigden twee Europeesche assistenten van die mishandelingen. De koelies werden overgebracht naar het hospitaal te Parit Boentar, en men zegt, dat de administrateur van de onderneming en bedoelde assistenten, ingevolge de arbeidswetgeving, zullen worden vervolgd. Meer dan 35 getuigen zullen worden gehoord, en men beweert dat bij de behandeling der zaak opzienbarende onthullingen zullen worden gedaan. Een der koelies, die tengevolge van dysenterie in stervenden toestand verkeerd is reeds verhoord.

BOEKBESPREKING.

Een nuttig Boekje.

Van den uitgever Bruno Volger Verlagsbuchhandlung te Leipzig ontvingen wij ter bespreking een brochure van **Si Omong**, getiteld: **Die Malaria** (Erlebnisse und Beobachtungen eines Patienten).

De schrijver, die 20 jaren aaneén in Ned.-Indië heeft vertoefd, deelt verschillende interessante voorbeelden dezer ziekte mede en de leerrijke ervaringen, daarbij opgedaan. Z.i. ligt de schuld van de oorzaak der malaria, of wat daarvoor gehouden wordt even dikwijls aan de menschen zelf, aan hunne onvoorzichtige leefwijze, aan kouvatten en dergelijke als aan het klimaat, waaraan zij meestal wordt toegeschreven. Ook blijkt uit zijne ondervindingen, dat kinine, op doelmatige wijze toegediend, een uitnemend geneesmiddel kan zijn, maar dat overmatig gebruik er van maar al te dikwijls een slepende vergiftiging ten gevo ge heeft, waaraan men dan geheel ten onrechte den naam van malaria blijft geven.

Het boekje, waarbij een kaartje van Java en van Sumatra gevoegd werd, is duidelijk gedrukt en onderhoudend geschreven daar aan de ziekteverhalen hier en daar ook reisbeschrijvingen verbonden zijn die een goed beeld geven van het tropische land en leven. Daarom zij het nuttige boekje ter lezing aanbevolen, met alleen aan malarialijders en doctoren in Indië, maar aan allen, die in onze koloniën belang stellen, ook wijl het geschreven is met het doel de zich nogal eens voordoende ongegronde vrees voor malaria weg te nemen bij hen, die zich daardoor zouden laten afschrikken Ned.-Indië te bereizen.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Tijdschrift Bataviaasch Gen. van K. en W.

Afl. 5 van deel 51 is verschenen. Ze bevat de volgende bijdragen: Over de plaatsen van de hoogste vereering (poendèn) en eenige andere bijzonderheden in de afdeeling Panaraga, naverteld door J. Knebel. (Het artikel bevat een aantal volkslegenden, samengesteld door het hoofd der Javaansche school te Panaraga, Raden Sasrasoedirdja, vertaald door den heer Knebel). — Over de Maleische woorden hati, limpah en djantoeng, door C. W. J. Wenneker. — Redactioneel naschrift op het voorgaand artikel, door D. van Hinloopen Labberton (met plaat). — Enkele gebruiken van de Dajaksche bevolking der Pinoehlanden, door A. H. B. Agerbeek (met plaat). — Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de boven-Sekadau, door G. P. Rouffaer.

Het artikel van den heer Rouffaer bedoelt het uitlokken van een onderzoek ter plaatse, om na te gaan, wat er nog van de Hindoe-ruïnes over mag wezen, waarvan het bestaan reeds in 1779 en '80 werd geconstateerd, in deze bewoordingen: „Hier valt een Rivier uit het Matansche Rijk komende, die men drie dagen moet opvaaren om te Gascaro te komen, daar men een zeer zwaare steen vindt, op dewelke zeven Piramiden zijn uitgebouwen, en met letters en cyffergetallen gevult zyn: men vindt hier en daar in de weldernissen ook noch andere steene beelden, onder andere twee bokken; de Biajos zeggen, dat voor deezen hier Javaanen zyn woonachtig geweest, daar men noch Goude en Zilvere Ornamenten, aardewerken en gebakke moppen van vindt." (Verh. Bat. Gen. III, 1781, bl. 435). Dit merkwaardige bericht, door den heer Rouffaer aan het licht gebracht, schijnt aan veler aandacht te zijn ontgaan, zelfs maakt prof. Veth in zijn Borneo's Wester-afdeeling geen melding er van. Verdere nasporingen van den heer R. in de archieven van het Genootschap te Batavia schonken hem de overtuiging, dat in 1865 en daarop weder in 1873 de aandacht op deze oudheden werd gevestigd, doch een onderzoek bleef uit, „geraakte in den grooten Indischen Doofpot", zooals de heer R. in zijn interessante bijdrage opmerkt.

Eigen Haard.

Het jongste Nr. van Eigen Haard brengt een geïllustreerd artikel van S. Kalff over: Een Javaansch schilder (Raden Saleh), dat in hoofdzaak hetzelfde bevat als het uitvoerig door ons besproken opstel (door J. Bintang Djaoeh) over dien kunstenaar in het Javaansch-Nederlandsche tijdschrift Oedyana Para Prajitna.

De heer Kalff brengt bovendien een gebeurtenis in herinnering, waarbij Raden Raden Saleh's naam betrokken werd en hem zoozeer griefde, dat zijn kunstenaars-arbeid er onder geleden heeft. Hij werd nl. verdacht betrokken te zijn in de onlusten, welke in April 1869 te Bekassi (onder Meester Cornelis), plaats hadden, doordat een sluwe inlander op listige wijze zijn handteekening misbruikte bij die gelegenheid. Tegen deze verdenking achtte R. Saleh het noodig in het openbaar zich te verdedigen in deze bewoordingen:

„Grievend is het om beschuldigd te worden van ondankbaarheid jegens eene natie, aan wie ik mijn naam, opvoeding, ondervinding, wereldkennis, ja alles verschuldigd ben; eene natie, die mij tot het standpunt heeft gebracht, waarop ik thans verkeer, en die mij boven alles lief is. Zou ik, na 23 jaar in Europa in beschaafde kringen te hebben verkeerd, mij hier verlagen om mij in gezelschap te mengen van bandieten en oproermakers, en, wat meer zegt, samen te spannen met zulk gespuis, om mij op te werpen tegen het gouvernement, dat mij tot den huidigen dag nog steeds met weldaden overlaadt? Ieder die mij van nabij kent, kan zulks onmogelijk gelooven."

Verder bevat dit Nr. onder het opschrift: Delischetsen een geïllustreerde bijdrage van X. L. 2 over Java-immigratie naar Deli, waaraan volgens schr. nog allerlei misstanden aankleven, waaronder de emigratie lijdt en de Javaan niet minder. „Die misstanden bestaan in hoofdzaak daarin, dat een gedeelte van het voorschot, door de Deli-ondernemers voor dat doel besteed, aan de vingers van de wervers blijft hangen en de Javaan is te indolent en te zwak om hiervan bij de ondervraging aan den betrokken ambtenaar kennis te geven."

Visscherij-Station.

No. III der Mededeelingen van het Visscherij-station te Batavia (uitgave van het Departement van Landbouw te Buitenzorg), is getiteld: Aanteekeningen omtrent de visscherij van Sumatra en Riouw. Dr. P. N. van Kampen leidt deze interessante studie in als volgt: Gedurende de maanden Mei en Juni nan het vorig jaar (1908 dus) werd door het Visscherij-onderzoekingsvaartuig de „Gier" een reis ondernomen naar de wateren van Atjeh, met het doel een onderzoek in te stellen naar den vischrijkdom dier streken. Die reis verschafte tevens de gelegenheid om korte notities te maken omtrent de inlandsche en chineesche visscherijen, niet alleen van Atjeh, maar ook van Riouw en enkele plaatsen langs de oostkust van Sumatra, die op de thuisreis aangedaan werden. Hoewel tengevolge van den korten beschikbaren tijd slechts onvolledig, bevatten de gemaakte aanteekeningen toch genoeg nieuws, om in overzichtelijken vorm te worden medegedeeld, temeer daar twee plaatsen, Bagan Si Api Api en Bengkalis, be ocht werden, welke in den Archipel een zekere bekendheid op visscherijgebied hebben verworven."

Daarop treedt de deskundige schrijver in beschouwingen over de verschillende wij en van visschen der bewoners der genoemde landstreken en de door hen gebruikte werktuigen, die — behalve voor Atjeh, waar Dr. van K. de uitmuntende werken van Prof. Snouck Hurgronje en Dr. Julius Jacobs ten dienste stonden — inderdaad geheel nieuw licht verspreiden.

Op bl. 18 bij behandeling der op groote schaal te Bagan Api Api door Chineezen uitgeoefende zeevisscherij, teekent de schrijver het navolgende aan:

„Ongetwijfeld zou de visscherij te Bagan Api Api nooit de tegenwoordige hoogte bereikt hebben, indien daar tijdens de eerste opkomst of later het zoutmonopolie was ingevoerd. Dit wordt trouwens ook erkend door den invoer van het monopolie in de omliggende streken, terwijl men in de visscherijcentra het pachtsysteem laat bestaan. Terwijl dus van het monopolie reeds benadeeling van de bestaande groote industrie gevreesd wordt, kan men onmogelijk verwachten, dat de visscherij van Java ondanks dien hinderpaal tot bloei te brengen is. Wel is waar neemt het Gouvernement thans proeven met de verstrekking van goedkoop zout en schijnen die hier en daar ook wel succes te hebben, maar voor de afnemers zijn er zooveel bezwaren aan verbonden dat een vrije ontwikkeling van het bedrijf er zeker niet door verkregen wordt. Bovendien is het gouvernementszout in sterke mate verontreinigd en slechts in één kwaliteit beschikbaar. Het is vooral te betreuren, dat op een groote visschersplaats als Sapeken (Kangean-eilanden), waar tot voor kort de invoer van zout uit Makassar, dat ƒ12 de kojang kostte, oogluikend werd toegelaten, het Gouvernement dit thans tegengaat om er zijn „goedkoop zout" van 4½ cent de K.G. voor de plaats in de plaats te stellen, dat bovendien niet op zee meegenomen mag worden. Het zoutmonopolie is zonder twijfel een der grootste hinderpalen voor de opkomst der zeevisscherij van Java en Madoera."

Dit is zeker een merkwaardige uitspraak over de toekomst der visscherij van de bevolking op Java en Madoera, van welke tak van nijverheid door uitbreiding zooveel verwacht wordt ter verbetering der economische toestanden op die eilanden.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van No. 11: Krijgsgeschiedenis Celebes. De opruiming van de Ambisso-stellingen. — De beoordeeling van officieren, door J. C. A. Banning. — De wielrijder in ons leger, door J. C. C. Sandberg. — Een kijkje bij de mobiele houwitserbatterijen in Nederland. — Is het gewenscht eene lans op te nemen in de bewapening onzer Indische ruiterij? — Losse schetsen uit het leven te velde, door J. E. W. van Gesseler Verschuir. — Enkele opmerkingen over de schietopleiding. — Iets over het hoefbeslag naar aanleiding van „Paardrijden in het N.-I. leger bekeken door een Artilleristischen bril. — Naar aanleiding van „Telefonie en telegrafie in den oorlog." — Slaat artikel 172 1e alinea I. D. I. ook op artikel 76 van dat reglement? — De werking der puntkogels uit een chirurgisch oogpunt beschouwd, en het tactisch gebruik ervan.

Geneeskundige Courant.

No. 51 van dit blad bevat het slot der beschouwingen van Dr. Kohlbrugge over: De voorgestelde reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederl.-Indië en de verschillende publicaties naar aanleiding van het Rapport. Uitvoerig staat dr. K. hierbij o.a. stil bij de geruchtmakende brochure van Dr. van Buuren, waarin deze zoo heftig zich keert tegen de inlandsche doekoens; ze wil la[n] registreeren en reglementeeren, om hierdoor hun getal te beperken, en zoo de menschen te noodzaken de door ons opgeleide vroedvrouwen te gebruiken. Wie durft — roept Dr. K. uit — „voorstellen de gezondheidsbidders, leempasteurs, Kne'p's, Lampe's, Kune's, bezweerders enz. te registreeren en reglementeeren? Durft men dat in Europa niet aan, dan zijn bovengenoemde voorstellen ons treurig bewijs, hoe het oud-Indisch despotisme ons Europeanen influenceert, daar men zooiets voor Java wel durft voorstellen. Ik ben overtuigd, dat van Buuren niet aan de wonderen van Lourdes gelooft; welnu, laat hij dan eens in plaats van Javanen te bedwingen, beproeven storm te loopen te Lourdes. In zijn oog kan er geen verschil zijn, want onze inlanders zijn even vast overtuigd van de kracht hunner doekoens als vele Europeanen van die van Lourdes... In Europa kan men tal van geneesheeren hooren verklaren, dat hun psychische invloed op patienten de voornaamste genezende factor is bij tal van kwalen (c'est la foi qui guérit), en aan inlanders zou men dien troost willen ontnemen, dien wij hem niet geven kunnen. Ware ik Javaan, ik zou oproer maken, als men mijne doekoens ging reglementeeren en registreeren!"

Tectona. Deel II. Afl. 3.

Belangrijkste inhoud: Djativerjonging in Grobogan, door P. Schokker. — Proefaftapping van Manihot en Hevea, door K. C. Jaski. — Caoutchoucprijzen. — Bodembeschermende gewassen. — Exploratie en exploitatie der wildhoutbosschen op de Buitenbezittingen. — Positie en toekomst der adjunct-houtvesters der tweede klasse bij het Boschwezen, daartoe benoemd ingevolge het bepaalde in het Kon. besluit van den 3en Febr. 1898.

Teysmannia.

Inhoud van No. 11: Over den grond van Java (vervolg), door Dr. E. C. Jul. Mohr. — Kedele op de Europeesche markt, door K. Heijne. — Voedermiddelen (vervolg), door Dr. J. Dekker. — Bloem- en groentenzaden, door A. de Koning — Een en ander omtrent den natten rijstbouw (vervolg), door L. G. den Berger. — Bibitproef bij cassave, door J. E. van der Stok. — Mededeelingen omtrent kruisingsproeven, door J. E. van der Stok.

De Indische Mercuur No. 50.

De Indische Mercuur opent met een hoogst waardeerende bijdrage van Dr. K. W. van Gorkom over

Dr. M. Greshoff bij diens portret, met een toevoegsel van den heer J. B. Boasson, dat als uiting mag gelden van de dankbare gevoelens van onzen kolonialen handel in het algemeen jegens den overledene.

Voorts bevat dit Nr.: De Java-suikerindustrie in de Tweede Kamer, door J. W. Ramaer. — Naar aanleiding van wortelschimmel in thee- en kinaplantsoenen, door Dr. K. W. van Gorkom. — Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — 8¼ ton in 3 dagen. (Aansporing door O. Kamerlingh Onnes, om in 3 dagen ƒ825.000 gulden bijeen te brengen, benoodigd voor het vestigen van het Koloniaal Museum te Amsterdam, het lievelingsdenkbeeld van Dr. Greshoff.) — Het hart-rot (bud-rot) van den cocospalm, door P. Hondius Jz. — De sojaboon. — De handelstoestand in het Verre Oosten. — De tabakskultuur van Britsch-Indië. — De speculatie in katoen en de wereldproductie.

Ten slotte zij gewezen op de in druk verschenen voordracht van den kapitein ter zee H. T. Hoven, getiteld: „De taak der Marine in Nederlandsch-Indië" in de **Verslagen der Marine-Vereeniging** No. 1 van jaargang 1909—1910.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 25 November '09.
De Sumatrapost t/m 24 idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 23 idem.
De Javasche Courant Nos. 92 en 93.
De Banier Nos. 46 en 47.
De Stem van Indië No. 46.
Bandera Wolanda No. 44.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 45.
Neerlandia No. 12.
De Indische Mercuur No. 51.
Kort Verslag 2e Kamer S.-G.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 144.
N.-I. Landbouw-Syndicaat, Handelingen 10e Congres afl. 1 en 2.
Idem Publicaties Nos. 14 en 15.
Tijdschrift Maatschappij v. Nijverheid. Nov.-Dec.-aflevering.
Archief v.d Suikerindustrie in N.-I., afl. 11.
Idem Bijblad afl. 42 t/m 47.

INGEZONDEN.

In hartelijken dank ontvingen wij de volgende toelichting van deskundige zijde. Red.-Com.

De Javaan betaalt.

Onder dit opschrift lees ik zooeven in No. 49 pag. 4 in het aan De Locomotief ontleend artikeltje o.a.:

„Aan de Javaansche bevolking werd wijs gemaakt „dat het brikettenzout bitter was en jawel, toen de „meesten dit gingen gelooven, vonden zij dat zout „inderdaad zóó bitter, dat zij liever eenige centen „meer betaalden voor het losse zout."

En verder:

„Waar de bittere smaak vandaan moet komen, „zou overigens een raadsel zijn: immers, het losse „zout wordt eenvoudig machinaal geperst. Dat de „chinesche handelaren van de domheid der Javanen „profiteeren"... enz.

Zoo heel dom waren de Javanen nu toch niet in deze zout-zaak en hun smaak werd door het scheikundig onderzoek in het gelijk gesteld, tenminste wat de briketten betreft (zout 1904), welke ik in mijne hoedanigheid van 1e Laborant aan het Scheikundig Laboratorium te Weltevreden onderzocht:

1. Zout, door mij op de inlandsche passer aangeschaft.
2. Brikettenzout buitenlaag.
3. Brikettenzout binnenlaag.
4. Brikettenzout gemengd, van gouv. zout 1904.
5. Los Gouvernementezout 1903.

De bittere smaak moest natuurlijk aan chloormagnesium worden toegeschreven, derhalve werd dit bestanddeel bepaald. Nu bleek, dat het chloormagnesiumgehalte van passerzout iets lager was dan dat van het gemengde poeder eener briket. De buitenlaag eener briket bevatte echter meer dan dubbel zooveel chloormagnesium als het binnenste.

Het los Gouvernementszout 1903 hield daarentegen weer aanzienlijk minder chloor-magnesium dan passerzout.

Ter verklaring van deze feiten houde men slechts in het oog, dat chloormagnesium gemakkelijker oplosbaar is dan chloornatrium en gaarne water aantrekt.

Bij het samenpersen tot briketten wordt de moederloog — rijker aan chloormagnesium dan aan chloornatrium — naar de buitenlagen gedreven — en de inlander proeft terecht den bitteren smaak dezer buitenste lagen. Ook mijne tong kon het verschil waarnemen.

Het Gouvernementszout 1903 was weer een jaar ouder dan het onderzochte brikettenzout, had dus vermoedelijk door het lageren een deel van de sterke chloormagnesiumhoudende moederloog verloren.

Door mijn vertrek naar Europa bleef mij het verdere verloop der zaak ondekend.

Den Haag, 17 December 1909.

H. B. CAYAUX.
Oud-Dirig. Apoth. 1e kl.

Geachte Redactie!

Het volgende zag ik graag opgenomen in het „Kol. Wkbl.":

Eenigen tijd geleden kwam ik met een vriend in het Restaurant van de Ver. „O. en W." aan de L. v. Meerderv. Het was toen ruim 5 minuten over half 2, dus nog vóór tweeën, volgens Bartjes. Toen het op betalen aankwam, hield de baboe ons een rekening voor à ƒ2.— voor 2 plats du jour. Wij vroegen de baboe om explikatie, maar deze draaide er verlegen om heen, en om er geen drukte van te maken, betaalden wij. Toch meende ik dit onder uwe aandacht te moeten brengen, in de hoop hierdoor eenheid te verkrijgen. Hoe is 't nu eigenlijk? In het restaurant staat: Plat du jour ƒ0.80; na 2 uur ƒ1.—, en in de advertentie op pag. 1 van het Kol. Wbl.: Plat du jour ƒ0.80; na 4 uur ƒ1.—.

Hopende, dat aan dezen toestand gauw een eind gemaakt zal worden, en u dankend voor de verleende plaatsruimte, teekent

Achtend,
A. B.

Wij moeten onzerzijds den ons persoonlijk onbekenden inzender opmerken, dat Het Kol. Weekblad niets uitstaande heeft met het restaurant der Afd. 's Gravenhage van O. en W. en dat wij evenmin rechtstreeksche bemoeienis hebben met de plaatsing der advertenties. Komt in de advertentie van het restaurant eene onjuistheid voor, zoo komt deze voor rekening van het beheer dier inrichting of van den drukker. Red.-Com.

Officieële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Nov. 1909. No. 92.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan de onderwijzeres Mej. J. P. Raket; den secretaris van de weeskamer te Batavia J. F. W. Mayer; den klerk bij de S.S. op Java Ch. L. Charpentier; de klerken te Soerabaja J. O. H. Seket, te Makassar mej. F. E. Koekerits, te Semarang Mej. J. H. B. Wagelmans, te Batavia Me j.E. Vetter en te Soerabaja S. A. Hengst.

Tijdelijk in dienst gesteld: als machinist bij de tinwinning op Banka J. W. Westerbeek.

Benoemd: tot resident van Bali en Lombok H. W. Veenhuijzen; tot lid van den R. v. J. te Soerabaja Mr. G. W. Uhlenbeck; tot notaris te Bodjonegoro H. Lionaux; tot zoutverkooppakhuismeester te Semarang D. Lewis; tot secretaris van de weeskamer te Soerabaja W. G. Gysbers; tot onderwijzer 2e kl. Th. Louwerier; tot adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen W. Frijling; tot 2en commies bij het Dep. van Fin. W. Reijnders; tot 3en id. W. Brokx; tot wedana van Sedan (Rembang) Mas Djojosoemarto.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der Chineezen te Mampawa Tsia Jang Sen.

Militair Departement.

Benoemd: tot 2en machinist bij de gouvernementsmarine J. S. Wolff en W. Comfurius.

Uit de Javasche Courant van 22 Nov. 1909. No. 93.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar der in- en uitvoerrechten F. L. Pannekoek en aan den leeraar te Batavia N. Groen.

Ontslagen: op verzoek eervol de landmeter bij het kadaster J. G. van Angelbeek.

Toegekend: de titulaire rang van ass.-resident aan den controleur bij het B. B., A. F. Velders.

Benoemd: tot ass.-resident van Tangerang K. A. baron van Reede van Outshoorn; tot algemeen ontvanger der 3e kl. te Ternate P. A. A. Nikijuluw; tot lid van den gewestel. raad van Madoera H. A. Klerks; tot wedana van Tjikarang Merah Abdul Moenit galar Soetan Permansjah.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant der Chineezen te Atapoepoe (Timor) Yap A Tjiauw.

Benoemd: tot luitenant der chineezen te Langsa Toenong (Atjeh) Tjong Fat Po; tot klerk ter Algemeene Secretarie L. W. F. Fency Wattimana.

Geplaatst: in de res. Madoera de controleur G. A. M. Hondius van Herwerden; in Semarang C. C. L. Schippers; in Madioen C. H. Douwes Dekker; in Pasoeroean F. A. E. Laceulle; in de Preanger Regentschappen M. J. van der Pauwert.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer te Batavia A. Ch. W. van Es.

Benoemd: tot onderwijzer e kl. T. Hellwig te Batavia; tot leerling-op iener bij het boschwezen J. A. P. Portier.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den onderluitenant J. W. H. Buskens.

Hersteld: in activiteit de 2e luit. der inf. C. J. H. Gerhards.

Geplaatst: bij het 20e bat. de kapitein F. E. Collard; bij het 11e de 1e luit. A. T. Hoff; te Soerabaja de 2e luit. H. A. van Neden; bij het 10e bat. de 2e luit. J. J. Akkersdijk; bij het 20e de 2e luit. H. K. Francken; bij het e de kapitein C. B. H. von Hombracht.

Overgeplaatst: bij het 1e bat. de 1e luit. J. G. van den Bossche; bij het 7e de kapitein W. B. Regenhardt.

Bevorderd: tot en luitenant de 2e luit. der inf. C. J. H. Gerhards.

Benoemd: tot gezaghebber bij de gouvernementsmarine de e stuurman B. Holthuis.

Errata.

In het Weekblad No. 50 Ledenlijst staat: J. W. Oliebrander; F. Grossens; L. Hannema; Pflüghoupst en G. Birnie; hiervoor te lezen: J. W. Hilbrander; F. Goossens; L. Hanneman; H. Pflüghaupt en G. Birnie.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. „Goentoer", Commandant M. v. d. Putte, Van Batavia 25 November 1909, te Marseille 8 December 1909.

Van Batavia: J. M. C. van Borselen; G. W. de Leur; J. H. G. Kremer; F. L. Pannekoek, J. H. A. Polack; W. de Boer; J. F. Bocksch; L. Struben met echtgenoote en 3 kinderen; J. Hansen; L. M. J. Verroen; J. Josh; N. Bolein met echtgenoote.

Naar Padang: K. van der Maaten; W. de Waard; Mevr. Schoggers.

Naar Colombo: J. Aumoat Chierille, R. Defougy.

Van Padang: E. M. Carpentier Alting met echtgenoote en 2 kinderen; Th. Etty; Geist; Baron J. J. L. D. van Hoëvell; Professor Dr. W. Rothert.

Van Colombo: Rev. J. Pearce.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Frederik Hendrik", gezagvoerder G. D. Nieman, van West-Indië naar Amsterdam.

L. Lens; Mevr. E. A. Lourda; Mej. F. Saavedra; Mej. J. Samson; O. Lutzmann; F. Karkabé, te Havre ontscheept.

Passagiers van het stoomschip „Wilis", gezagvoerder W. Adam, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. L. Maurer en echtgenoote; C. E. Nieuwland; W. L. A. du Celliée Muller; G. Buijs; F. H. Sanders; C. Kenny; Mevrouw Beck en 2 kinderen; Bakker; J. G. Hilferink; L. J. Lunenburg; W. H. Sevenoaks; A. Tjaberings; G. Meijer; M. J. F. Ramack, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: E. Davidson met echtgenoote en 2 kinderen.

Te Southampton zullen zich inschepen naar Tanger; J. Lavery met echtgenoote en 2 dochters; Mejuffrouw A. Trudeau; W. F. Rottigan en echtgenoote; H. F. Beck; Mevrouw A. Alkenne en dochter; C. Guppy.

Naar Marseille: Mevrouw Baillie Grethrie en 2 dochters; Buckingham en echtgenoote.

Te Marseille zullen zich inschepen: J. J. Stolk met echtgenoote en 1 kind; Mevrouw Buijs; Mevrouw E. A. Brevée—Copijn; E. F. O. J. H. van Eelders; Mejuffrouw A. A. Gordon; J. H. G. Schepers en echtgenoote; J. E. Copijn; Dr. J. Kuyper; W. F. H. Beck; J. S. Wegener.

Naar Suez: O. Vojnick.

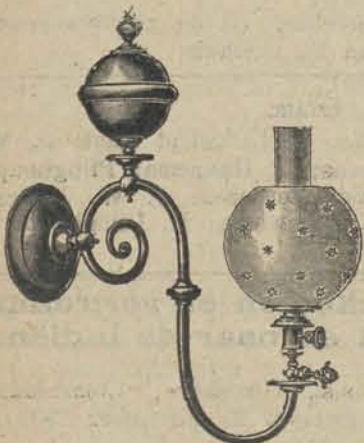
KERSTBROOD Zeer fijn van smaak.

Electrische Bakkerij CARELS

PIET HEINSTRAAT 66 - TELEPHOON 6286 - NOORDEINDE 21

VACANT

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT

FIRMA OFFERHAUS & DE WAARD.

(Apoth. ass. N. W.)

Magazijn van Verband- en Ziekenverplegings-Artikelen.

BINNEN- EN BUITENLANDSCHE GENEESMIDDELEN ENZ.

DEPÔT VAN SUEZTHEE.

Geneeskrachtige Wateren & Eau de Colognes.

Copernicusplein 16 hoek Valkenboschlaan,

Telefoon 4353. **DEN HAAG.**

OBAT OOM JAN tegen verkoudheid.

VACANT

LEVENSDOEL.

Eene onafhankelijke dame te ZUTPHEN, zag zich gaarne de geheele zorg toevertrouwd van een of twee kleine meisjes uit beschaafde omgeving. Uitstekende aanbevelingen. Conditiën naar gelang vermogen. Inlichtingen ook Bureau „Oost en West", Heulstraat, Den Haag.

Brieven onder letter H., Rozenhoflaan 11, te Zutphen.

EXPORT

WEEKBLAD
TOT BEVORDERING DER BELANGEN
VAN DEN NEDERLANDSCHEN EXPORT.

Abonnement per jaar:

Nederland	f 2.50.
Ned-Indië	f 3.50.

Proefnummers 25 cents.

Uitgave:

STEENMEIJER & Co.,
AMSTERDAM.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Succes bijna altijd zeker.

VACANT

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^1/_2$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Ten kantore Heulstraat 17, 2e etage, zijn alsnog verkrijgbaar:

a. „Onze Oost", voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B. Prijs 1 ex. ƒ0.10; 50 ex. ƒ2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. ƒ2.20, plus ƒ0.25 frankeerkosten.

b. „Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven", door T. J. Bezemer. Prijs 1 ex. ƒ0.05; 50 ex. ƒ2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. ƒ1.55, plus ƒ0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop. (Stbl. 1909 No. 312). Prijs 1 ex. ƒ0.15.

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908, à ƒ0.25.

e. „De werkkring van den Controleur op Java", door A. J. H. Eijken, à ƒ0.40.

Zoover de voorraad strekt, mede verkrijgbaar:

Oproepingen van het Ministerie van Koloniën voor plaatsing bij den Indischen dienst van:

1e. 14 doctoren in de rechtswetenschap in rechterlijke betrekkingen; 14 adspirant-ingenieurs bij den Waterstaat en de burg. openb. werken; 7 veeartsen bij den burgerlijken veeartsenijdienst. (Nederlandsche Staatscourant 3 Juni 1909 No. 127).

2e. 20 studenten in de geneeskunde ter opleiding voor officier van gezondheid 2e kl. Ned.-Ind. leger. (Ned. Staatscour. 23 Juni 1909 No. 144).

3e. 1 leeraar bij het middelbaar onderwijs tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn. (Ned. Staatscour. 4 September 1909 No. 206).

4e. opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, met bepaling der voorwaarden, waaraan voldaan moet worden. (Ned. Staatscour. 2 November 1909 No. 259).

5e. 3 bouwkundige opzichters, voorloopig voor een tijdvak van 5 jaren. (Ned. Staatscour. 6 November 1909 No. 260).

6e. Onderwijzers der 3e kl. bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, met vermelding der overtochtsvoorwaarden, bezoldigingen, verloven, pensioenen, enz. Verder een kleine brochure: „Onderwijzers voor Indië, een stem van een oud-Indischgast", door K. J. Bazelius, oud-schoolhoofd te Soerabaja, Arrond.-Schoolopz. te Haarlem.

7e. Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot gezaghebber, eersten, tweeden en derden stuurman, eersten, tweeden en derden machinist en leerling-machinist bij de gouvernements-marine in Nederl.-Indië betreffende de uitzending van dergelijk personeel uit Nederland. (Ned. Staatscour. 28 October 1909 No. 252).

De Secretaris van het **Inlichtings-Bureau:**
J. L. VAN GENNEP.

I. De maandelijksche **samenkomsten van het Dag. Bestuur** der Vereeniging en de **Redactie-Commissie** van *Het Koloniaal Weekblad* zullen in den vervolge plaats hebben op den **derden** (instede van den tweeden) **Donderdag** van elke maand, des avonds ten $8^1/_2$ ure, in „*Boeatan*", *Heulstraat 19*, Den Haag.

De eerst volgende zal zijn op **Donderdag 20 Jan. 1910.**
Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

De oud-assistent-resident, laatstelijk gewestelijk secretaris van Banjoemas, de heer J. J. Meijer, die met bekwaamheid en toewijding als lid der Redactie-commissie van Het Kol. Weekbl. de rubrieken „Wat de Inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt" bewerkte, en thans wegens vertrek naar het buitenland deze taak neerlegt, neemt met de volgende woorden afscheid:

's-Gravenhage, 26 December 1909.

Aan
de Commissie van Redactie van het Koloniaal Weekblad, 7a, Heerengracht 's-Gravenhage.

Met de aanbieding van bijgaande kopie eindigt mijne relatie met het Koloniaal Weekblad.

Ik hoop, dat het mijn opvolger gelukken moge meer en meer belangstelling bij den landgenoot op te wekken voor de Maleische en Indo-Chineesche pers van Nederl.-Indië. Veel valt daaruit te leeren, en verscheidene fouten zouden zeker niet gemaakt zijn, indien men met het voorkomende in de Maleische en Indo-Chineesche bladen rekening hadde gehouden.

Het doet mij intusschen innig genoegen, dat door verscheidene Inl. bladen meer dan eens met groote dankbaarheid van dit streven van Het Koloniaal Weekblad is melding gemaakt.

Van harte wensch ik het orgaan van „Oost en West" een voortdurenden bloei toe.

Met alle hoogachting,

Uw dw. dienaar
(*w.g.*) J. J. MEIJER.

Het is ons een behoefte den heer Meijer ook te dezer plaatse dank te betuigen evenzeer voor den door hem geuiten wensch, als voor de door hem verleende medewerking. De oud-resident E. van Assen, secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West, zal zijn taak overnemen. Wij vertrouwen echter, dat de heer Meijer ook van uit den vreemde de relaties met het Koloniaal Weekblad van tijd tot tijd zal blijven onderhouden en wenschen hem bij zijn ondernemen ginds het beste succes toe.

Red.-Com.

Ontvangen voor de noodlijdenden ten gevolge **der rampen te Loemadjang en Kaliwoengoe** en overgemaakt naar Indië ƒ 1304.13.—

Alsnog ontvangen: van den Directeur en eenige leeraren der H.B.S. te Nijmegen voor Kaliwoengoe „ 6.—

Totaal ƒ 1310.13 ½

Alsnog over te maken: ƒ 6.—

De Penningmeester: A. A. C. HARTING.

In **„De H. B. Scholier"** orgaan der Zaandamsche H. B. Scholieren-Vereeniging, dat ons dezer dagen toegezonden werd, lezen wij onder „Ingezonden Mededeelingen" den volgenden oproep, die, als de stem van het belangstellend Jong Nederland, zeker ook bij velen elders weerklank zal vinden:

Helpt allen mee!

Toen onze direkteur nu ongeveer twee maanden geleden, de oproep om steun voor de rampen op Java ophing, dacht hij zeker niet, dat het resultaat zoo gering zou wezen. Van de ruim honderd leerlingen brachten er drie ƒ2.50 bijeen.

Ondergeteekenden hebben van het bestuur der vereeniging „Oost en West" een opgave gekregen van de ingekomen bijdragen aan andere scholen; hierbij vonden ze o.a. H. B. S. te Dordrecht ƒ17.— Mesjes H. B. S. te Leeuwarden ƒ16.— (de dames gaven hier dus ook al weer een goed voorbeeld). Hierbij vergeleken, is de opbrengst aan onze school nu niet bepaald groot te noemen. Als men nu eens denkt aan de reusachtige bijdragen, die bijeen kwamen voor rampen als te Courrière, te San Francisco en in Italië, die niet eens ons eigen vaderland troffen, dan is het resultaat zeer zeker bedroevend te noemen. Bovendien, hoeveel is er niet gegeven tot leniging van den watersnood in Zeeland, waarbij niet één persoon het leven heeft verloren. En dan zou men voor rampen als te Loemadjang en te Kaliwoengoe niet in de beurs tasten? Vergeet toch niet, dat de Javaan honderden millioenen heeft geleverd om het tekort in onze staatskas te dekken, dat jaarliks talloze Nederlanders in Indië een goed bestaan vinden, in één woord al hetgeen Nederland aan z'n koloniën en wel in 't bijzonder aan Java te danken heeft. En nu zijn op dat eiland, op ons eiland, door een vreeselijke overstroming en een hevige brand, meer dan vijf honderd mensen omgekomen, terwijl bovendien duizenden dakloos en van alles beroofd zijn. Gij, die zoveel uitgeeft voor sport en andere liefhebberijen, tast nu in uw beurs om die arme Javaan te helpen. Vooral in deze maand zo rijk aan feestelikheden, zal er allicht een kleinigheidje overschieten.

Ondergeteekenden verklaren zich gaarne bereid de gaven in ontvangst te nemen:

J. DEKKER, Westzijde 57, Zaandam.
J. A. H. COOPS, Zuiddijk 20, Zaandam.

Verder hebben zich beschikbaar gesteld de dames: ANNET WEIJTLANDT, Westzaan en BORIE VIS, Zaandijk.

De ingekomen bedragen zullen in het Januarie-nummer worden verantwoord.

Ieder spore vrienden en kennissen aan!!

De Makassaren.

De Afdeeling Leiden der Vereeniging „Oost en West" heeft in de zaal der Leidsche Kunstvereeniging, Langebrug, hoek Steenschuur, aldaar, een zeer

belangwekkende Tentoonstelling.

georganiseerd, bestaande uit een verzameling voorwerpen van Makassaarschen oorsprong (Celebes), eigendom van den heer J. Tideman, Controleur B.B., welke vroeger ook voor de Afdeeling Apeldoorn zijn geëxposeerd geweest.

Deze tentoonstelling werd den eersten Kerstdag geopend en zal tot en met Dinsdag 11 Januari 1910 van 12 tot 4 uur te bezichtigen zijn.

De leden van „Oost en West" hebben met hunne huisgenooten vrijen toegang, en zullen hiervan zeker druk gebruik maken, niet alleen voor zichzelf, maar ook om niet-leden tegen ƒ0.25 cents entrée er heen te leiden en kennis te doen maken met het leven van een volksstam in den Nederl.-Ind. Archipel, die over het algemeen uit onbekendheid te weinig gewaardeerd wordt.

De heer Tideman heeft een **Catalogus** van de aan hem toebehoorende **voorw. v. Makassaarschen oorsprong** het licht doen zijn (gedrukt bij Brill te Leiden), die ongetwijfeld ook den beoefenaren der Indische land- en volkenkunde te stade kan komen bij hunne studie. Uit de vermelding door den schrijver, van de herkomst der bijeengebrachte voorwerpen, blijkt op welke wijze de heer Tideman zijn taak als bestuursambtenaar heeft opgevat. De groote passer malem's of jaarmarkten, te Soerabaja en op andere plaatsen in Indië georganiseerd, gaven hem het denkbeeld, om op zijn standplaats, Takelar, ter gelegenheid van Koninginverjaardag, eveneens een passer malem op kleine schaal en alleen voor het onder hem ressorteerende bestuursgebied te organiseeren en maakte hij daartoe van te voren onder de bevolking bekend, dat allerlei voorwerpen van zuiver inheemschen aard welkom waren, en dat voor de best bewerkte en fraaiste inzendingen prijzen zouden worden uitgeloofd. Het eerste jaar op zeer bescheiden schaal begonnen, waren die tentoonstellingen het laatste jaar van zijn verblijf te Takalar al wat meer populair, bracht men allerlei, dat op Inlandsche huishouding, nijverheid, visscherij etc. betrekking had en was hij op die wijze in de gelegenheid om door aankoop langzamerhand veel te verzamelen, van wat in den Catalogus beschreven wordt.

In dit verband vestigen wij hier de aandacht der lezers van ons Weekblad op een ons door den uitgever toegezonden brochure:

„De Makassaren." Herinneringen uit mijn diensttijd als controleur B. B. op Zuid-Celebes. Lezing gehouden door J. Tideman, contr. B. B., voor de Indologische Vereeniging te Leiden op 23 November 1909; uitgegeven te Haarlem, N. V. Drukkerij „Insulinde", prijs ƒ0.40).

't Is zeker 'n verblijdend teeken des tijds, dat enkele ambt. B. B. met verlof zich geroepen gevoelen van hun arbeid in Indië te getuigen, ook om de voor deze betrekking studeerende jongelieden te wijzen op de schoone taak, die hun wacht.

Hield contr. Eyken, eenige maanden geleden, eveneens voor de Indologen-Vereeniging te Leiden een interessante lezing over de werkkring van den controleur bij het Binnenlandsch Bestuur in het algemeen, de heer Tideman bepaalde zich met hetzelfde onderwerp tot een deel van Celebes, nl. het gedeelte, dat door Makassaren is bewoond. Die lezing is thans met bovenstaanden titel in druk verschenen. Er is ongetwijfeld veel uit te leeren, niet alleen voor hen, die bestemd zijn om later het bestuur te voeren over de bevolking in gindsche gewesten, maar voor alle Nederlanders. Controleur Tideman is o.i. er inderdaad in geslaagd te bewijzen, dat de werkkring van controleur bij het Binnenlandsch Bestuur in Indië een der schoonste is, die men zich kan denken, mits... men zijn taak opvat als hij en doordrongen is van de waarheid, dat zonder liefde en toewijding geen goed besturen mogelijk is!

Op welke wijze de heer Tideman zijn toehoorders en lezers weet bezig te houden en te onderrichten, moge blijken uit de navolgende letterlijke aanhaling uit zijn interessant werkje:

„De Makassaren onderscheiden zich in vele opzichten van de andere Oostersche volkeren, die onzen Archipel bewonen. Dikwijls hoort men in het algemeen over Inlanders spreken en hunne eigenschappen — doorgaans ongunstige — behandelen, doch daarbij vergeet men dan, dat de Inlandsche volkeren evenzeer van elkander verschillen als b.v. de volkeren, die Europa bewonen. Welk een geheel anderen indruk maakt de Makassaar niet reeds bij de eerste kennismaking dan de Javaan. Niet dat onderworpene en fijn beschaafde, niet de tengere gestalte maar 'n fiere houding, vrij van slaafschheid en formaliteit. Door hen, die veel met Javanen in aanraking kwamen, wordt de Makassaar dikwijls brutaal en ongemanierd genoemd. Men is het eenmaal gewend, dat de Inlander in houding en spreken en in het zeggen van een oordeel zichzelf wegcijfert, en u kruipend verlof vraagt u te zeggen, dat hij uwe meening is toegedaan. Bij den Makassaar echter geen ver doorgedreven vormendienst en toch tegenover hen, die hij zijn meerdere acht of hen, die als gast bij hen ontvangen worden, is hij niet de onbeschaafde, die men bij eerste kennismaking in hem ziet."

Met verschillende sprekende voorbeelden staaft daarop de schr. de waarheid dezer stelling, en denkt daarbij met genoegen terug aan de sympathie, die hij heeft leeren gevoelen voor de helaas zooveel gesmade Makassaren, onder wie hij — gelijk hij 't zoo typisch uitdrukt — „het voorrecht had meer dan 7 jaren te mogen dienen."

Zoo vertelt hij o.a.:

„Eens was ik op een dienstreis en moest een rivier passeeren, die wegens de hevige regens, die steeds maar uit den hemel vielen, zeer gezwollen was, zoodat we haar nog net met de koelie's en draagpaarden konden overschrijden. De weg voerde over een heuvel, waarna we een tweeden stroom moesten oversteken, die met het geweld van een tropischen bandjir over de groote steenblokken in de bedding gutste, zoodat het traverseeren onmogelijk was. Er bleef niets anders over dan op den door beide rivieren begrensden heuvel te wachten, totdat de regens minder werden en we onze reis zouden kunnen voortzetten. Op de helling nu, niet ver van de plaats, waar wij ons bevonden, stond een hutje, een bamboeoptrekje, waarvan de wanden van op elkaar gestapelde maiskolven vervaardigd waren, mais die tevens tot voedsel diende, zoodat die menschen feitelijk hun eigen woning opaten, om zoodra noodig weer een nieuw optrekje te maken. Ik besloot daar te schuilen, terwijl koelie's en paarden, voor zoover dat kon, onder den vloer van het op palen staand huisje een schuilplaats vonden. Twee vrouwen waren aan het koken, doch toen ik eenigen tijd gezeten was, kwam een man aanloopen met den patjol over den bronsgekleurden van regen druipenden schouder, kwam haastig het wankele trapje op, en plaatste zich met de beenen gekruist onder zich op den vloer voor mij. Een s e m b a h makend, sprak hij: „Welk een geluk overkomt mijn nederige stulp dat zulk een groot Heer zich onder mijn dak bevindt." Hij verklaarde me tot zijn spijt niets anders te kunnen aanbieden dan mais, waarop ik hem mededeelde dat het geluk geheel aan de zijde des grooten Heeren was, die overigens gaarne wat van de gepofte mais verorberde.

Een ander staaltje kan ik aanhalen van een eenvoudigen kleinen visscher, die me met zijn kano een rivier overzette en die, terwijl ik hem een fooitje wilde geven, zeide, dat het feit, dat hij mij had mogen overvoeren, hem reeds voldoende vreugde tot belooning gaf. Toen ik hem aanmaande het fooitje toch maar aan te nemen om iets voor zijn kinderen te koopen, nam hij het met een gracieuze buiging aan, zeggende: „dan zal ik het beschouwen als een vermeerdering van mijn vreugde."

Een andere keer reed ik op een open karretje in den Oostmoesson en werd geheel tegen verwachting overvallen door een hevigen regenbui. Ik bleef onder een boom schuilen. Nauwelijks hield ik daar stand of een landbouwer kwam met een kolossalen zonnehoed op 't hoofd zoo van het land, ging naar mijn jongen, die achter op den wagen stond en zeide, hem den hoed aanreikend: „zet dien uwen Heer op het hoofd." Toen ik hem dankend zeide, liever zelf den hoed te gebruiken, wees hij op mijn kleederen, die meer van den regen zouden lijden, dan zijn naakte huid.

De Inlandsche Volkeren worden over het algemeen echter weinig gewaardeerd en dat komt voor een groot deel door onbekendheid met hun ontwikkeling hun wijze van denken en gevoelen.

Zooals de groote kenner der Makassaren en Boegineezen, Dr. Matthes, die 20 jaren van zijn leven opofferde — indien men een dergelijken schoonen arbeid opoffering van 't leven mag noemen — om die volkeren te bestudeeren en daarvoor met hen heeft meegeleefd en onder hen bijna als hun gelijke heeft gewoond, in een zijner werken zegt, heeft men in Europa, in Indië, ja zelfs op Celebes een geheel verkeerde voorstelling van de verstandelijke ontwikkeling dier volkeren. Er is zeker veel in ieder Inlandsch volk, dat wij niet begrijpen, dat we vreemd of verkeerd oordeelen, maar wanneer men zijn gewoonten, zeden en gebruiken en zijn zieleleven nader leert kennen, gaat dat meestal gepaard met een vermeerdering van sympathie en meerdere waardeering van zijn karakter. Onbekend maakt onbemind, en zeker is het te betreuren, dat zooveel Europeanen die lang in Indië geweest zijn, alleen aan dat lange verblijf het recht ontleenen om de Inlanders te beoordeelen en veroordeelen; zij hebben zich echter in Indië niet de moeite gegeven om wat dieper kennis te maken met de Inlandsche volkeren en in Holland teruggekeerd, gelden zij voor betrouwbare beoordeelaars van toestanden en verhoudingen van het Indische leven, zooveel te betrouwbaarder, wanneer hun verblijf in de tropen langer was! Ik herinner me, hoe er op de tentoonstelling van de verzameling van voorwerpen, die ik van Celebes medebracht, en die ook binnenkort hier te Leiden zal zijn te bezichtigen, een ambtenaar van den Waterstaat, die 25 dienstjaren achter zich had en dus naar den in dit verband genoemden maatstaf 2½ maal meer k r i t i k f ä h i g was dan ik met mijn 10 dienstjaren, de Inlanders in het algemeen een volk van roovers en dieven en onbetrouwbare individuen noemde. Toen ik hem antwoordde, dat juist menschen als hij zoo'n verderfelijken invloed uitoefeneen op den lust van den Hollander om wat meer van Indië te leeren kennen en op zijne belangstelling voor de Inlanders, heette het, dat het toch in de streek, waar hij in de binnenlanden gewerkt had, zoo was en dat ik maar eens moest vragen aan dien of dien controleur, die geheel zijn meening was toegedaan. Men hoort veelal over Indië zooveel volslagen nonsens debiteeren, dat men de onkunde van het groote Publiek met Indië wel kan verklaren, hoe ongeloofelijk groot die ook is. Een onderwijzer, wien ik mijn verzameling liet zien, vroeg me, voordat ik hem rondleidde, eerst: waar eigenlijk Makassar zoo ongeveer lei?"

Op deze wijze gaat de schrijver met vertellen voort. Nadere aanbeveling tot kennismaking met deze brochure is na deze proefjes zeker onnoodig.

Uit de O.-I. Mail.

Uit de jongste mail lezen wij, dat, hoewel het in de laatste dagen van November te Batavia bijna iederen dag regent, de **cholera** nog steeds daar bleef voorkomen. Ook uit de binnenlanden werden gevallen van cholera gemeld.

„De r a c e s werden desniettemin toch gehouden; op Zaterdag en Zondag nog wel, naar Indische gewoonte. In Holland werden optochten en publieke feesten tijdens het voorkomen van cholera eenvoudig verboden", voegt D e B a n i e r er aan toe.

Het programma voor de plechtige **ontvangst van den nieuwen Gouverneur-Generaal** op 18 Dec. vastgesteld, werd in alle bladen opgenomen.

De gevolgen van den ramp te Loemadjang.

Uit Loemadjang schrijft de correspondent van het S o e r. H b l.:

„Een vooruitziend desa Europeaan vertelde mij, dat naar zijn opinie 't volgend jaar in Loemadjang hongersnood zal zijn.

Hoe hij daaraan komt?

De sawah's en tegalans, zoowel in de kota als in het Tempehsche, hebben tezamen een uitgestrektheid van ongeveer 5 duizend bahoes en zijn voor altijd of althans voor jaren door den laatsten bandjir onder het zand bedolven, en zijn eerst over eenigen tijd te irrigeeren om ze weer beplantbaar te maken. Zou de man gelijk hebben? Ik geloof het niet; tenzij onverhoopt het abnormale weer het zijne er toe mocht bijdragen, hetzij door te overvloedigen regenval dan wel door het te elfder ure invallen van een langdurige droogte — wat niet te voorzien is — of door ziekte in het gewas — om den aanplant van rijst en djagoeng op groote schaal te doen mislukken. Dat er rijstschaarschte zal zijn, schijnt echter we vast te staan; reeds nu kost de padi bij den stapelhouder ƒ2.2 p. p. en deze prijs zal wel tot ƒ4.50 opgevoerd worden, als de tanie's hun graan algemeen beginnen terug te koopen."

Naar wij durven hopen, zullen er nog bijtijds allerlei maatregelen genomen kunnen worden om ook de rijstschaarschte zooveel mogelijk te voorkomen. Zoo lezen wij nu reeds, dat de resident van Pasoeroean is gemachtigd, om te beschikken over een bedrag van ƒ8000 ,voor den aankoop van vee ten behoeve van de inlandsche bevolking ter vervanging van haar vee, dat bij de zware overstroomingen in de omstreken van Loemadjang op 29 en 30 Augustus 1909 is omgekomen.

Toch zal de arme bevolking nog aan velerlei behoefte hebben, zoodat ook hulp van particuliere zijde steeds welkom is.

Liefdadigheidsloterij.

Alle loten in de voor het volgend jaar toegestane geldloterij van ƒ500.000 zijn nu reeds door een kongsi opgekocht. Het publiek mag nu minstens een paar gulden per lot meer betalen en de kongsi wint een ƒ50.000 extra.

Cultures in de Molukken.

Het Bat. Nieuwsbl. schrijft:

De heer Gallois van 's lands plantentuin heeft een poosje geleden Banda bezocht. Zijn bezoek had ten doel, de geschiktheid van den bodem van de Banda-

eilanden te onderzoeken of daarop andere cultures dan speciaal nootmuskaat loonend zouden kunnen worden geteeld. De uitslag van zijn onderzoek moet alleszins bevredigend zijn geweest. De op eenige ondernemingen aangeplante Hevea is hij uitstekend geslaagd. Naar zijn oordeel is de bodem geschikt voor vele andere cultures. In een door hem belegde vergadering heeft hij het landbouw-element ernstig aangeraden proeftuinen aan te leggen.

Inlandsch Onderwijs.

Den 1en November werd te Oengaran door den inspecteur van het inlandsch onderwijs in de 2e afdeeling de nieuwe kweekschool voor inlandsche onderwijzers geopend. Er bestond en bestaat nog, zoo werd aan de Preangerbode geschreven, dringend behoefte aan degelijk personeel voor de 1e en 2e klas inlandsche scholen, en al zal de kweekschool te Oengaran ook pas over vijf jaar haar eerstelingen kunnen afleveren, toch hebben we thans een flinken stap voorwaarts te constateeren.

Vooral in de eerste afdeeling (West-Java), laat zich de behoefte bizonder nijpend gevoelen, wat o.a. te merken is aan de tallooze en niet ophoudende overplaatsingen en aan de vlugge promotie van hulponderwijzers tot hoofden van scholen. Was dit vroeger een zaak, waar minstens een 10-tal jaren mee gemoeid was, thans maken onderwijzers, die voor ongeveer vier jaar de kweekschool verlieten, reeds de promotie, waarop hun oudere collega's zoo lang moesten wachten. Of die spoedige bevordering in het belang is van het onderwijs en van de beurzen der betrokken personen, mag met reden worden betwijfeld, doch 't geval ligt er nu eenmaal toe: zeer jonge leerkrachten worden schoolhoofd.

In zijn openingswoord wees de inspecteur, de heer Bertsch, er op, hoe groot de animo is bij de tegenwoordige inlandsche jongelingschap, om voor onderwijzer te studeeren. Voor 24 plaatsen te Djogjakarta en 50 te Oengaran (ditmaal een bijzonder mooie kans) hadden zich niet minder dan 374 candidaten aangemeld. Uit degenen, die voldoende cijfers behaalden, werden de besten gekozen voor de beide kweekscholen, al naar gelang uit de verschillende residenties mochten worden toegelaten; terwijl den welgeslaagden, maar niet tot de scholen toegelatenen, desverlangd een diploma als Kweekeling aan een 1e of 2e klas inlandsche school werd uitgereikt. Te Bandoeng was de kans, wat de Preanger aanbelangt veel ongunstiger; daar deden er 308 examen voor 9 beschikbare plaatsen; uit Bantam daarentegen meldden zich slechts 9 candidaten aan voor 5 plaatsen.

Voor de verschillende residentie's, die leerlingen leverden voor de kweekschool te Oengaran, waren de getallen als volgt: Kedoe 20, Semarang 14, Rembang 7, Pekalongan 5, Cheribon 4.

Naar aanleiding van het plan tot het zenden van een **adhaesie-telegram aan den heer Colijn** schrijft De Banier:

„Uit Indië zal hem zelfs een telegram van hulde gezonden worden. 't Kan verkeeren!"

De Stem van Indië, het orgaan van den „Indischen Bond", merkt daarentegen op (gelijk ook andere Ind. bladen):

„Het schijnt, dat de heer Colijn zijn mond slechts behoeft te openen om gehuldigd te worden, al zegt hij ook dwaasheden.

„Want een dwaasheid is het voorstel om Europeanen toe te laten tot de Inlandsche rechtschool, die niets anders beoogt dan Inlanders tant soit peu op te leiden tot minder onbeholpen landraadsleden, dan wij tot heden hebben."

De meeningen zijn echter verschillend, zoo schrijft De Locomotief:

„Niet minder verrast 't ons, dat de heer Colijn in de Tweede Kamer heeft aanbevolen de nieuwgestichte rechtsschool te Batavia open te stellen voor Indo-Europeanen. De heer Colijn bedoelt klaarblijkelijk „Europeanen", zonder meer: 't zou immers niet aangaan de school wel open te stellen voor den zoogezegden „Indo-Europeaan" (een term, dien onze Regeeringsreglement niet kent) en niet voor een Europeeschen leerling, die toevallig niet in Indië geboren is.

„Welnu, wij hebben van den aanvang af, reeds toen het oorspronkelijk voorstel tot oprichting van de „Opleidingschool voor Inlandsche rechtskundigen" werd ingediend, er op aangedrongen, dat men van die instelling zou maken een „Indische rechtsschool, toegankelijk voor Inlandsche en Europeesche leerlingen en voorloopig bestemd voor de opleiding van rechtskundigen in lagere rangen (leden en griffiers bij Landraden, politierechters, etc.) Op die wijze zou voor den Europeeschen jongeman, die een Indische Hoogere Burgerschool heeft doorloopen, een nieuwe werkkring worden geopend en de organisatie onzer Inlandsche rechtspraak geleidelijk aanmerkelijk verbeterd kunnen worden. Ook de dokter-djawa-school moest, dunkt ons, omgezet worden in eene school voor plattelandsgeneesheeren, waartoe zoowel Europeanen als Inlanders toegang moesten kunnen verkrijgen. Waar hier zulk een gebrek is aan geneeskundige hulp in de binnenlanden en aan goed onderlegde ambtenaren in de lagere rangen der rechterlijke macht moet beslag worden gelegd op alle beschikbare krachten. En dan zien wij niet in, waarom de Europeaan zou moeten worden buitengesloten. De Indische rechtsschool en de Indische school voor geneeskundigen zouden, tezamen gevoegd, een kern vormen, waaruit zich geleidelijk eene instelling van hooger onderwijs zou kunnen ontwikkelen.

„Intusschen blijkt de heer Colijn op menig punt liberaler gezind dan men ooit in Indië kon vermoeden. Maar wij kunnen niet met hem medegaan waar hij het Inlandsch volksonderwijs in de Buitenbezittingen wil brengen in handen der zending, tegen den wil der Inlanders zelven. Uit de in ons blad opgenomen korrespondenties uit Menado is voldoende gebleken, dat er onder de Inlanders in de Minahassa zeer velen zijn, die prijs stellen op het behoud van een neutraal onderwijs."

Onderwijs op Soemba.

De toestanden op Soemba zijn in den laatsten tijd aanmerkelijk verbeterd; men kan zeggen, dat de vestiging van het nederlandsch gezag er zijn beslag heeft gekregen. En het gewestelijk bestuur van Timor, waaronder dat eiland ressorteert, is van oordeel dat o.m. thans in ruime mate de aandacht behoort te worden geschonken aan de onderwijsbelangen der bevolking.

Behoefte bestaat daar aan volksonderwijs; misschien in nog sterker mate aan opleiding van inlandsche hoofden — terwijl bovendien voorzien moet worden in de opleiding van inlandsche onderwijzers, een allereerste voorwaarde om een doeltreffend volksonderwijs te kunnen scheppen.

Het plan moet nu bestaan, en daarover is tusschen den heer Colijn, bij zijn jongste reis, met den resident en de op Soemba aanwezige godsdienstleeraars overleg gepleegd, om tot een regeling en inrichting te komen, in zoodanigen zin, dat de zending daarbij het heft in handen kreeg, de kosten ten laste kwamen, deels van de zending, deels van de kassen der betrokken landschappen.

Behalve de gouvernementsschool te Waingapoe (de hoofdplaats) die haar karakter zou behouden, aangezien zij vooral door kinderen van vreemdelingen, Endehneezen, enz. wordt bezocht, zou men dan een z.g. standaardschool krijgen te Pajeti, welke voornamelijk dienstbaar zou worden gemaakt voor de opleiding van zonen van hoofden en van onderwijzers van de dorpsscholen.

Aan die school zou, aangezien veel zorg dient besteed aan de opvoeding der leerlingen, een internaat of hospitium worden verbonden onder dagelijksche leiding van een beschaafd inlandsch echtpaar en onder voortdurend toezicht van den protestantsten godsdienstleeraar.

Met de oprichting van deze school zou, wanneer de Regeering zich met deze denkbeelden kon vereenigen, al zeer spoedig een aanvang worden gemaakt. Met de oprichting der eigenlijke dorpsscholen zal men echter eerst moeten wachten tot het onderwijs op de standaardscholen vruchten heeft opgeleverd.

In hoeverre de Regeering hare goedkeuring aan het hier in enkele trekken aangeduide plan zal willen hechten, is ons niet bekend.

Ongetwijfeld verdient het toejuiching, dat krachtig de hand aan het opvoedingswerk op Soemba zal worden geslagen. Enkel is het de vraag: of het, waar de bevolking nog heidensch is, wel aangaat de gelden, door haar in de landschapskas gestort, te gebruiken tot het oprichten en onderhouden van confessioneele scholen? aldus eindigt de Javabode.

Gouverneur Heckler.

Naar de Javabode verneemt, heeft de gouverneur van Sumatra's Westkust, de heer Heckler, het verzoek gedaan tot ontslag uit 's lands dienst met ingang van 2 Februari 1910.

Men mompelt te Padang, dat er geen nieuwe gouverneur benoemd zal worden, doch dat het gouvernement gescheiden zal worden in de residenties Bovenlanden en Benedenlanden van Padang.

Lapawawooi.

Bij informatie is aan de Locomotief gebleken, dat de aanwijzing van Semarang als verblijfplaats voor den verbannen oud-leenvorst van Boni, Lapawawooi Kraeng Segerie, geschied is op diens eigen verzoek. Lapawawooi had 't te Bandoeng te koud en verzocht naar een warmer plaats, en liefst naar een der groote steden te mogen verhuizen. De keus viel toen op Semarang. Hij is vrij in de keuze van eene woning in deze stad. Waarschijnlijk zal hij zich in de kampong Melajoe vestigen.

Overigens is de verbannen vorst nog zoo slecht

niet af; hij ontvangt ƒ500 per maand voor zijn levensonderhoud.

Inlandsche Vereeniging ter beoefening van het teekenen.

Het S o e r. H b l d. ontving de statuten der vereeniging „Krido-Kartomo", welke zich ten doel stelt aan de kinderen der leden lessen in het teekenen te verstrekken. De contributie bedraagt 1 procent van het maandelijksch traktement. Eens in de drie maanden zal er verkoop van teekenstukken worden gehouden.

Een zeer nuttige bond is zeker ook de onlangs tot stand gekomen **N. I. Ver. van Handelsgeëmployeerden.** „Deze jeugdige vereeniging, waarvan wij onder goede leiding zooveel heil verwachten voor de deelnemers, heeft de eerste stappen gezet op den levensweg", zegt het B a t. N i e u w s b l a d.

De statuten zijn gereed; en de vereeniging heeft reeds met verschillende leveranciers overeenkomsten gesloten om aan de leden reducties toe te staan.

Europeesche Slagerij.

Naar hetzelfde blad verneemt, bestaan plannen in een daarvoor in te richten lokaal te Pasar Baroe 'n geheel op Europeesche wijze gedreven runder- en varkensslagerij te openen.

Voortaan zal het **Bataviaasch Nieuwsblad** in twee edities verschijnen, de eerste om één uur 's middags, de tweede op den gewonen tijd om vier uur. De nieuwe dienstregeling op de spoorwegen toch maakt het mogelijk dan in den Preanger, in Midden- en Oost-Java, een vroege editie, reeds denzelfden avond te Bandoeng, en den volgenden avond te Semarang en Soerabaja, te brengen: een verschil van bijna een etmaal bij de tot dusver gevolgde verzendingswijze.

Op 1 December reed ook de eerste express-trein van Soerabaja naar Bandoeng.

Ten slotte een grapje uit de J a v a b o d e:

In z'n onschuld.

Te Probolinggo staat een Komedie Stamboel waarin prachtige vertooningen worden gegeven, die steeds veel bezoekers trekken. Men zal echter goed doen, om, als men eens een kijkje wil gaan nemen van het talent der Madin's, Genoveva's en soortgelijke helden en heldinnen, te voren den hemel goed te onderzoeken, want als het eenmaal begint te regenen, is men in de tent in den aap gelogeerd.

Dezer dagen gebeurde het o.a., dat tijdens de vertooning van het bekende drama: V r o u w e n l i e f d e e n V r o u w e n h a a t, Pluvius in eens de sluizen des hemels wagenwijd openzetten en dat de tent, vooral dicht bij het tooneel, begon te lekken als een zeef en de bezoekers van den eersten en tweeden rang, waaronder tal van Europeanen, kletsnat werden. Achter in de tent was het beter.

Nu is een Komedie Stamboel niet compleet, als er geen hollandsch sprekend impressario aan verbonden is, die het publiek ook in die taal iets kan uitleggen als het noodig i-. bijv. te zeggen: „De sopraan Adinda is min of meer bezet op de borst, daarom zal de bas Wongso van avond haar rol overnemen" enz. enz.

De probolinggosche Comedie Stamboel nu is compleet, en dies trad op dien regenavond hierboven bedoeld de impressario in een kleine pauze, deftig in 't zwart, voor op het tooneel, en zei woordelijk: „Dames en heeren, die onderhevig zijn aan leklage, worden verzocht naar achteren te gaan!"

Nederl. Indische Kunstkring
te BATAVIA.

Met groote belangstelling volgden wij het in dank ontvangen **VERSLAG** over het achtste Vereenigingsjaar dezer zoo nuttige instelling, en nemen daaruit gaarne voor onze lezers het een en ander hier over:

Werd het vorige jaarverslag aangevangen met de jaar op jaar geuite klacht over de geringe financieele middelen, die de Kring tot zijne beschikking heeft, ditmaal kan verslaggever met de verblijdende mededeeling beginnen, dat daarin binnen afzienbaren tijd zeer waarschijnlijk een groote verbetering zal komen.

Het is toch het bestuur mogen gelukken de goedkeuring der Regeering te verkrijgen voor het uitschrijven van een premieleening in den loop van het volgende jaar, zoodat als deze inschrijving mag slagen, de financiën van dien aard zullen zijn, dat ten eerste aan het zoo lang gewenschte eigen gebouw zal kunnen worden gedacht en verder de inrichting der teekengroepen op beteren en ruimeren grondslag ter hand kan worden genomen.

Allereerst wordt een woord van dank en waardeering gebracht aan de Regeering voor de wijze, waarop zij in het streven, het bevorderen van de beeldende kunst in Ned.-Indië, haar steun heeft verleend, maar tevens hulde en erkentelijkheid uitgesproken aan den vader van het plan, den ijverigen penningmeester, den heer V. Zimmermann, die zeer zeker degene is geweest, die door zijne groote werkzaamheid en voortvarendheid een aanvankelijk slagen heeft mogelijk gemaakt. De wensch wordt hierbij uitgesproken, dat de Kunstkring genoemden heer nog lang als beheerder van de fondsen zal mogen behouden, opdat het aanvankelijk succes moge leiden tot het zoozeer gewenschte doel.

Bij de intrede van het nieuwe vereenigingsjaar kan met voldoening worden teruggezien op het afgesloten tijdstip 1908—1909, daar dit jaar zoowel wat de verrichte werkzaamheden in den Kring, als wat het aantal leden en de algemeene belangstelling betreft, een zeer gunstig jaar genoemd mag worden.

De gehouden tentoonstellingen en bijeenkomsten en vooral de oprichting van de teekengroepen hebben daartoe veel bijgedragen.

Dit vereenigingsjaar werd in de maanden November en December geopend met eene tentoonstelling van zeer mooie Japansche houtsneden, goudlak, snijwerk in ivoor (netsuké's), bronzen en aardewerk, waarvan eene uitvoerige, beschrijvende catalogus werd samengesteld, zoodat het publiek eenige leiddraad had bij het beschouwen van de voor Westerlingen dikwijls nog vreemde kunstopvattingen van de bewoners van het land van de Rijzende Zon.

De tweede tentoonstelling werd gehouden in de maand April.

Eene collectie schilderijen en teekeningen van Hollandsche kunstenaars, die door de vereeniging „Gezelligheid in Deli" te Medan was tentoongesteld, en vandaar toegezonden.

Deze verzameling, die oorspronkelijk een negentigtal nummers telde, was door verkoop in Deli tot ongeveer de helft verminderd, zoodat dit aantal stukken voor een tentoonstelling nauwelijks voldoende zou zijn geweest.

Het toeval wilde echter, dat juist terzelfder tijd Mej. E. C. van Manen uit Holland aankwam, welke dame, benevens een aantal teekeningen ook verscheidene schilderstukken gaarne ter expositie afstond.

De maand Juli bracht een uitgebreide tentoonstelling van werken van den toen te Batavia vertoevenden Duitschen schilder Max Fleischer, die, zwerver als hij is, landschappen en stadsgezichten te zien gaf zoowel in Duitschland, Nieuw-Zeeland en Italië als uit Engelsch Indië, Nederl.-Indië, Berlijn, Londen, Calcutta, enz.

In Augustus was er een tentoonstelling van waterverfteekeningen van F. J. du Chattel, welke, daar

FEUILLETON.

Naar den Papandajan. *)

Toen wij (drie globetrotters) in het hotel te Garoet onzen wensch hadden te kennen gegeven om den volgenden dag naar den Papandajan te gaan, had de m a n a g e r ons met 'n effen gezicht medegedeeld, dat hij zou zorgen, dat de rijtuigen om vijf uur des morgens zouden gereed staan. Ofschoon de man goed verstaanbaar Engelsch sprak, lieten wij hem echter zijn mededeeling nog eens herhalen, overtuigd als wij waren, dat wij niet goed verstaan hadden of dat hij zich vergist had.

Hij zeide echter duidelijk: „Om vijf uur", waarop wij er alle drie regelrecht en impulsief toe overgingen om elkaars gelaatstrekken op te nemen.

Waar het voor ons een nieuw schouwspel gold, waren wij het intusschen er over eens, dat wij moesten trachten, op den aangegeven tijd gereed te zijn. Ware er een zonsopgang te genieten geweest, men had ons niet door vriendelijke woorden of gebaren kunnen overreden om vóór zevenen op te staan, 'n tijdstip, dat men in Europa „even na middernacht" noemt, en zeer terecht, maar dat door vele dwaze en wreede lieden in Indië „al ver in den dag" geheeten wordt. Het is maar een verschil van benaming. Wij zijn niet nieuwsgierig meer naar het ontwaken van de zon, en zoo wij dat al mochten zijn, dan hebben wij genoegzaam macht over ons zelf om ons niet door ons verlangen te laten vermeesteren.

In 't holle van den nacht werd ik dan te Garoet met moeite wakker tengevolge van 't geluid, dat voortsproot uit het op-een-bijzondere-manier-in-aanraking-brengen van een of meer knoken met een deurpaneel. Het geklop ging vergezeld van een korte in bastoon uitgesproken rede. Ik informeerde, meer uit gewoonte dan uit werkelijke belangstelling, „wat er was", waarop ik eenige klanken meende te herkennen, welke geleken op „Papandajan". Ik zette mij er juist toe om te overpeinzen, waar ik dat woord meer gehoord had, toen ik in de nachtelijke stilte plotseling rijtuigwielen op het grind hoorde knarsen. Dit geluid riep mij weer wat meer tot het werkelijke leven terug, en het schoot mij opeens te binnen, dat er een uitstapje naar den Papandajan op het programma stond. Ik keek op mijn horloge. Kwart over vieren! H...ll!

Gelaten stond ik op en kleedde mij aan.

Voor mijn kamer scharrelde de bediende met kopjes en dergelijk vaatwerk.

Het was buiten stikdonker en vrij kil. Op het erf ontwaarde ik een paar bedienden, die er, in hun wollen deken gehuld, net eender uitzagen als Indianen van een reclameplaat. In de verte hoorde men een ruischen als van de zee. Men wilde mij later doen gelooven, dat dat het gesis van den krater was. Ik geloof echter eerder, dat het de wind was, die door de bladeren der boomen ruischte, waarmede de vele rondom Garoet liggende bergen beplant zijn.

Zonder ons den tijd te gunnen behoorlijk te ontbijten, vleiden wij ons zoo behaaglijk mogelijk in de gereedstaande rijtuigen, die zich dadelijk in beweging zetten.

Langzamerhand begon het te schemeren en wij hoopten, dat met het opgaan van de zon de koude ook wat zou wijken. Hoe verder wij reden, en dus hoe hooger wij stegen, zooveel te kouder werd het. De ijzige wind drong ons onaangenaam door de kleeren en deed ons de voeten en handen verkleumen. Als we op een effen gedeelte van den weg kwamen, waar de rijtuigen konden stilstaan, werd er halt gehouden, wreven de koetsiers zich de handen en bonden hun hoofddoek stijver om hun ooren, om zich vervolgens de armen om het lichaam te slaan, zooals men dat baanvegers op het ijs ziet doen. Het is eigenaardig om het in een zoo warm land als Indië eens zoo erg koud te hebben. Maar het is toch niet aangenaam.

Voor ons uit zagen we steeds den prachtigen kegel van den Tjikoeraj, en daar naast den Papandajan, in welks krater de zon scheen, lang voordat het lager gelegen landschap geheel uit de duisternis verrees.

Ongeveer twee-en-een-half uur nadat wij uit Garoet waren vertrokken, kwamen wij te Tjisoeroepan aan. Voor een net uitziend hotel, dat veel had van een landhuis en dat dan ook Villa Pauline heette, wachtten ons twee paarden en een draagstoel. De draagstoel was natuurlijk besteld door onzen reisgenoot Crossley, die nog pijnlijke herinneringen had aan het zadel.

Nadat wij een cognacje tot ons genomen hadden, begonnen we een beetje te ontdooien. Wij maakten met veel moeite de hoteldame en haar mannelijken intendant duidelijk, dat we bij onze terugkomst wilden lunchen en begaven ons daarna op weg tegen den berg op.

Wij hadden goede paarden, maar waren genoodzaakt langzaam te rijden om in de buurt te blijven van Crossley, die in zijn „sedan chair" maar heel langzaam vorderde. De koelies droegen den „chair" moeizaam bergop; ik herinner me niet ooit te voren ergens ter wereld zoo een draagstoel gezien te hebben. Het geleek wel een woonhuis. Niet zoozeer dat dit vervoermiddel zoo gerieflijk was ingericht, dan wel vanwege de „ungeheure" grootte ervan. Het meubel bestond uit een reusachtigen vlonder, met dikke stijlen, waaraan een dak bevestigd was. Op den vlonder stond een groote rottanstoel. Het geheel werd gedragen aan bamboes, die ongeveer de dikte hadden van een olifantspoot. De snelheid, waarmede dit gevaarte dan ook omhoog gezeuld werd, was ongeveer 60 kilometer per etmaal.

Er waren ook goede Hongkong-draagstoelen, maar die vond Crossley niet je dàt.

De weg naar den top van den berg voert door een prachtig woud, een waar sprookjesbosch. Om stammen van kloeke woudreuzen slingerden zich roode en witte bloemen met groote wijd-geopende kelken. Van uit diepe ravijnen rijzen slanke stammen op, wier takken een weelderigen bladertooi dragen. Talrijke orchideeën verspreiden een zachte geur.

En wij hadden geen spijt meer van ons vroeg opstaan. De zonnestralen drongen hier en daar door het dichte gebladerte en brachten de meest fantastische kleurschakeeringen te weeg. Toen wij, na een uur, reeds dicht bij den top waren, hielden we een oogenblik halt en zagen naar den kant vanwaar wij gekomen waren. Het was als een luchtspiegeling.

Recht vooruit zagen wij de vlakte, met sawahs hier en daar, en door de vlakte zich slingerend een rivier. En op den achtergrond en van terzijde heuvels en bergen, in een weelde van groen.

Nog een half uur later, en we bereikten den krater, die een gansch anderen indruk maakt dan de Bromo, veel mooiër, maar niet zoo grootsch. Hier geen kratertrechter, maar een kratervlakte, omgeven aan drie zijden door een hoogen kraterwand.

Onze gids raapte hier en daar een zwavelgesteente op om het ons te laten zien. Langs de fumarolen en solfatara loopend, toonde hij ons prachtvolle zwavelkristallen.

Zeer voldaan keerden wij huiswaarts.

*) Verkort overgenomen uit het *Nieuws v. d. Dag v. N.I.*: „Uit het Dagboek van Mr. Phyto", waarbij de redactie aanteekent: Mr. Phyto is een van de 700 Wandering Maniacs, en deze bladzijde uit zijn dagboek kregen wij per *anticipation*.

deze schilder kort daarop naar Nederland is vertrokken, zijn afscheidsvoorstelling kon genoemd worden. Deze expositie, die uitsluitend uit indisch werk van den schilder bestond, trok zeer veel bezoek; daar de prijzen, voor Indische beurzen tenminste, zeer hoog genoemd kunnen worden, bleef de verkoop beneden de verwachting.

De tentoonstelling van aquarellen van Hollandsche schilders, waarover met het comité voor buitenlandsche tentoonstellingen werd gecorrespondeerd en onderhandeld, hetgeen in het vorig jaarverslag werd medegedeeld, kon in het afgeloopen jaar nog niet plaats hebben.

De collectie, die echter reeds werd ontvangen en een goeden indruk maakte, zou bij de verschijning van dit verslag wel ter bezichtiging zijn gesteld, zoodat het nieuwe jaar met eene tentoonstelling van deze teekeningen benevens van een verzameling modern aardewerk van de fabriek „Amphora" te Oegstgeest, werd geopend.

Het denkbeeld van een tentoonstelling van textiele kunst, waarvan reeds sprake was in het vorige jaarverslag, wordt nog steeds in gedachte gehouden. De uitvoering er van houdt echter verband met de bezigheden en de aanwezigheid ter plaatse van den heer Rouffaer en de mogelijkheid of hij tijdens die tentoonstelling een causerie zal kunnen houden over dit onderwerp.

Een expositie van Moorsche kunst wordt voorbereid.

Wat de Teekengroepen betreft wordt o.a. medegedeeld, dat het verslag, wat die werkzaamheid betreft, slechts loopt over zes maanden, deze tijd is echter voldoende geweest om de levensvatbaarheid van de instelling te bewijzen.

In het geheel werden ingeschreven een 80-tal deelnemers, waarvan 20 voor de groep 1 (afd. levend model) en circa 60 voor de groep 2 (voorbereidende afd.)

Als nu ook voor het nieuwe jaar op de hulp en steun van de deelnemers van groep 1 mag worden gerekend, om die van groep 2 voor te lichten en zoo noodig leiding te geven, evenals in het afgeloopen jaar geschiedde en waaraan het bestuur niet twijfelt, dan zal het komende jaar de goede verwachtingen, in het afgeloopen jaar opgewekt, zeker vervullen.

Door den voorzitter werd met eenige toepasselijke woorden, bij wijze van aanmoediging, aan drie der deelnemers Mej. M. Schwarz, de heer E. Tietz en den inlander Abdoel Zanzibar, een aquareldoos overhandigd. Eenige dagen werd het publiek in de gelegenheid gesteld de resultaten van het afgeloopen jaar te bekijken.

De nieuwe cursus begon weer met ongeveer 60 deelnemers voor Groep 2 en 20 deelnemers voor Groep 1.

WEST-INDIË.

De Vereeniging voor den grooten landbouw te Paramaribo hield eene vergadering, waarin dr. van Hall eenige mededeelingen deed betreffende de krulloten ziekte.

De West deelde hieromtrent o.a. het volgende mede:

Dr. van Hall begon met mee te deelen dat de aanleiding om nog eens te spreken over de inkapping van de cacao, vooral gelegen was in de antwoorden die waren ingekomen op zijn circulaire, waarin hij den planters had verzocht hem mee te deelen, hoe zij over de inkapping dachten, en of zij bezwaren zouden hebben om tot een algemeene inkapping mee te werken.

Uit die antwoorden was nl. gebleken, dat velen nog verkeerde voorstellingen hadden over de inkapping, en dat de resultaten, die er mee verkregen waren, hun onvoldoende bekend waren.

Spreker zou eerst eens willen nagaan, hoe thans de toestand op een niet ingekapte plantage is. Hij meende, dat weinigen hem tegen zullen spreken, dat die toestand allerdroevigst moet worden genoemd. Maar toch wist hij, dat er enkele optimisten waren, die meenden, dat daar vooruitgang te bespeuren was. Dr. van Hall gaf ter kenschetsing van den toestand eenige cijfers omtrent de productie per akker op eenige cacaoplantages; het bleek, dat die productie in 1908 gevarieerd had van 1/3 baal per akker tot ¾ baal per akker. Slechts een 6-tal plantages hadden in dat jaar 1 baal of iets meer gemaakt. Maar zelfs deze productie, waarover de eigenaars toch zoo gejuicht hebben, moet allertreurigst genoemd worden, want een behoorlijke cacaocultivatie moet minstens 2 baal per akker geven.

Gemiddeld werd echter door alle cacaoplantages in 1908 slechts 69 K. G. per akker geproduceerd.

Wijst dit cijfer vooruitgang aan?

Ja, inderdaad, sinds 1905 was er vooruitgang, want in dat jaar was de productie 65 K.G. en wij zijn dus in 4 jaar tijds van 65 K.G. op 69 K.G. per akker gestegen! Over zulk een „vooruitgang" mogen wij niet juichen.

En wat den algemeenen gezondheidstoestand betreft, spreker wilde slechts een paar dorre cijfers geven en er op wijzen, dat bij den grooten landbouw in 1903 15828 akker, in 1907 1409 en in 1908 nog slechts 13481 akker in cultuur waren. In 5 jaar tijds werden door de plantages dus niet minder dan 2453 akker verloren, een oppervlakte gelijkstaande met 10 flinke cacaoplantages.

Spr. wees er voorts op, dat, op de niet ingekapte plantages, suppleeren onmogelijk is, of althans zeer onbevredigende resultaten oplevert, en meende den toestand van zulk een plantage dus met een paar woorden te kunnen schetsen als: productie zeer gering (ongeveer 3 van wat zij behoorde te zijn) en jaarlijks een verlies van een meer of minder groot aantal boomen.

Worden op zulk een plantage geen bestrijdingsmaatregelen genomen, dan kan verwacht worden dat binnen afzienbaren tijd de geheele cultivatie te gronde gaat. Spreker haalde hierbij als waarschuwende voorbeelden eenige plantages aan (Waterland, Geijersvijt enz.) waar reeds een zeer groot deel van de cultivatie was te gronde gegaan.

Spr. meende dat men met deze gegevens tot geen ander besluit kon komen dan dat men verplicht was maatregelen tegen de ziekte te nemen en niet mocht rekenen op een geleidelijke verbetering zonder dergelijke maatregelen.

In het tweede gedeelte van zijn rede behandelde Dr. van Hall de inkappingsmethode en de verkregen resultaten. Hij wees er vooral op, dat men niet be vreesd behoeft te zijn, dat tengevolge van de inkapping boomen sterven, want dat dit alleen geschieden kan, indien de inkapping in een ongunstigen tijd des jaars (regenachtig seizoen) plaats vindt, of indien vlak vóór de inkapping de boomen door herhaalde aanvallen van Thrips waren verzwakt. Ook voor de vrees, dat na de inkapping de infectie weer geleidelijk zou terugkeeren, bestond geen grond, aangezien tot nu toe de proefvelden — ook die reeds in 1904 werden behandeld — nog niet veel krulloten en versteende vruchten produceerden, terwijl toch de omstandigheden voor vele dier velden niet gunstig waren geweest, omdat zij betrekkelijk klein waren en begrensd door zwaar besmette velden. Dat de inkapping geld kostte, kon Spr. niet ontkennen, maar dit bezwaar moest niet zoo groot geacht worden, omdat de productie van ingekapte velden bewees, dat na 4 jaar de bestede kosten weer vergoed waren. Gemiddeld werd immers op de proefvelden tot nu toe geproduceerd: in het eerste jaar na de inkapping geen product; in het 2de jaar 158 K.G.; in het 3de jaar 159; in het vierde jaar 237 K.G. per akker.

De ingekapte plantage heeft daardoor in het vierde jaar na de inkapping het geld opgenomen voor dien maatregel, terugbetaald, de boomen zijn gezond en leveren weer het oude product van twee baal of meer, de open plekken kunnen intusschen gesuppleerd zijn met 3 à 4 jarige gezonde plantsoenen, de plantage heeft weer haar vroegere waarde herkregen en is in de gelegenheid om nieuwe cacaovelden aan te leggen en haar waarde te vergrooten.

Beseft men dat, dan zal, naar spr. meent, ieder die er toe in de gelegenheid wordt gesteld, de inkapping met beide handen moeten aangrijpen.

De Voorzitter betuigt den spreker dank voor zijne belangrijke mededeelingen, waarmede de planters hun voordeel kunnen doen. Hij vraagt, of ook eenige aanduiding zou kunnen worden gegeven van welke zijde — particuliere geldschieters, of wellicht het Gouvernement? — Dr. van Hall meent dat de gelden gevonden zullen kunnen worden, noodig om de algemeene toepassing der inkapping mogelijk te maken.

Dr. van Hall antwoordt, dat voorloopig de bedoeling is, om na te gaan of de planters voldoende medewerking zullen willen verleenen om een algemeene inkapping te doen slagen. Eerst wanneer blijkt dat de planters vrij algemeen overtuigd zijn van het nut, komt de geldkwestie aan de orde, die naar spreker's overtuiging wel eene oplossing zal vinden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Volgens de meening van vele ontwikkelde personen kunnen wij, inboorlingen, eerst flink vooruitkomen zegt, Si Sadoen in de **Pantjaran Warta**, als wij Nederlandsch kennen, omdat allerlei wetenschappelijke zaken in die taal geschreven zijn. Tegenwoordig is dit niet alleen de meening van hen, die zelfs wat geleerd hebben, maar van alle inboorlingen in het algemeen. Goendoel en Patjoel*) willen Nederlandsch kennen. Waarom? vraagt schrijver. Omdat, antwoordt hij, alwie geen Nederlandsch kent, maar voor half vol wordt aangezien. Zie maar eens, wat er gebeurt bij het Binnenlandsch Bestuur, bij de Staatsspoorwegen, in den handel, op landbouwondernemingen. Zij, die Nederlandsch kennen, worden gesteld boven hen, die het niet kennen. Door dat voortrekken wordt de lust om die taal te leeren aangewakkerd. Dat is juist de wensch van het Gouvernement: dat de inboorlingen des lands knap worden en niet zoo dom blijven als buffels. Het heeft zelfs een circulaire uitgevaardigd, waarbij de Nederlanders aangespoord worden, zich tegenover Inlanders steeds van die taal te bedienen. Wordt die aanschrijving nagekomen? Dat kunt ge begrijpen, roept hij, men doet, of er geen rondschrijven bestaat, en alles is bij het oude gebleven! Die zich er niet aan storen, dat zijn juist de Nederlanders. Velen hebben slechts het uiterlijk van Europeanen, maar in hun hart zijn zij Inlanders. Vooral de Nederlanders, wier huidskleur niet veel verschilt van die der inboorlingen. Wanneer bijv. Raden Kromo met zoo'n Nederl. Nederlandsch wil spreken, zal hij dat niet toelaten. Hij kent den smaak van trasi, daarom geeft hij de voorkeur aan het Soendaneesch en het Javaansch, want de spreker moet immers op den grond hurken en de sembah mag niet achterwege blijven.

Verbeeld u, vervolgt schrijver, dat diezelfde Raden Kromo een gesprek begon met „Zeg, heer Petrus", of „Ja, heer Jacob", of nog erger met „Zeg, ereis, amice". — Neen, men moet een samenspraak inleiden met een „soemoehoen timbalan djoeragan", of een „noen inggih, ndoro." **)

En dan, vergeet als het u belieft niet om te hurken!

Hoe kan de Inlander in de Nederlandsche taal ervaren zijn, als de Nederlander hem niet steunt door met hem die taal te spreken? Hoe kan hij vooruit komen?

Er zijn Inlanders, die meenen, dat dergelijke eerbiedsbewijzen tegenwoordig niet meer bestaan, gaat schrijver voort. Ga eens naar de Preanger, naar Midden- en Oost-Java, dáár worden ze nog streng

*) *Goendoel* = kortharige, *Patjoel* = spade. Deze twee namen vervullen dezelfde rol als bij ons *Jan, Piet en Klaas* of *Jan en alleman*. De Javanen bedienen zich in zoo'n geval van de woorden *Tjitro, Waroe* en *Dadop*. Het eerste is een persoonsnaam, de twee andere zijn namen van planten.

**) Beide uitdrukkingen, de eerste in het Soendaneesch, de tweede in het Javaansch, beteekenen: „Om U te dienen, meester."

gehandhaafd! In Banten daarentegen geven de Europeanen niets meer om den adat der inboorlingen ten aanzien van hormatsgebruiken. Daar spreekt ieder — van den resident af tot den eenvoudigen europeeschen m a n d o e r *) der wegen, Nederlandsch met ieder, die deze taal kent en nooit Maleisch, Javaansch of Soendaneesch. Waarom? Omdat de Resident zich streng houdt aan de hierboven bedoelde Regeeringsaanschrijving, en omdat de regenten niet meer eerzuchtig zijn!

In andere streken, vooral in Midden- en Oost-Java, ziet men nog de uit veelkleurige kringen bestaande p a j o e n g s (zonnescherm) en andere waardigheidsteekenen. In Banten evenwel niet meer. De Resident maakt zijne wandeling gelijk een gewoon particulier persoon. De Regent van Serang beweegt zich op dezelfde wijze als een onbezoldigd hulpschrijver. Een s t r e e p k o e n i n g (= geelgestreepte, in spottenden zin een uitdrukking voor policieoppasser) laat hij thuis en den veelkleurigen pajoeng heeft hij in een hoek opgeborgen!

O, zucht schrijver, als alle groote heeren op andere plaatsen eens dat voorbeeld wilden volgen! De Regent van Serang, die aan alle overbodige hormatsgebruiken een einde heeft gemaakt, heeft toch een goeden naam, hij is bij alle rassen gevreesd en geëerd.

Schrijver eindigt zijn artikel met een lans te breken voor de Inlandsche onderwijzers. Op de scholen der 1e klasse en op de kweekscholen wordt Nederlandsch onderwezen. Daardoor bestaat voor een energiek inlandsch onderwijzer gelegenheid om zich op die taal toe te leggen. Op de eerste klasse scholen kunnen de daar werkzame inlandsche onderwijzers die taal leeren van hunne Europeesche ambtgenooten, met wie zij tezamen zijn. Zullen die inlandsche onderwijzers, als zij eenmaal voldoende Nederlandsch kennen, het onderwijsvak niet vaarwel zeggen, om wat anders te zoeken, zooals de Inlandsche artsen gedaan hebben? **) Wij weten immers, dat zij, die het Nederlandsch machtig zijn, gewaardeerd worden en het salaris van den Inlandschen onderwijzer is te laag om er behoorlijk mede rond te komen. Moeten wij daarom niet verwachten, dat zij trachten zullen om beter bezoldigde betrekkingen te krijgen, zooals bij de Staatsspoorwegen, bij den Waterstaat, bij het Binnenlandsch Bestuur of in handelshuizen? Het is daarom zaak hun traktement te verhoogen, en teneinde hunne geestkracht te prikkelen, hen op de normaalscholen voor Europeesche onderwijzers toe te laten. Zij, die de normaalscholen met vrucht bezocht hebben, kunnen een hoogere bezoldiging krijgen en het Gouvernement zou geen gebrek aan onderwijzers hebben, zooals tegenwoordig, want de Europeesche, die bovendien veel geld kosten aan uitrusting en passage, zouden vervangen kunnen worden door Inlanders, die een Europeesche acte hebben.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ons gouvernement, zegt B i n t a n g S a t u r n u s in de **Bintang Soerabaja**, heeft ons reeds lang beloofd om de bepalingen van het passenstelsel te verzachten. Op de vervulling van die belofte wachten wij, gelijk de uitgedroogde bodem smacht naar lafenis aanbrengende dauw, die van den hemel komt. Voortdurend blijven wij hopen. Het gouvernement heeft het voornemen om den Chinees geheel vrij te maken van den reispas. Of dit mogelijk is, hangt af van de adviezen der hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur, of deze zich daarmede kunnen vereenigen. Wij hebben vertrouwen in de liefde en de barmhartigheid van ons gouvernement en de bestuurshoofden zijn rechtschapen genoeg om de goede zaak te steunen. Al blijft de vervulling van de belofte zoo lang uit, wij, Chineezen, zijn er zeker van, dat ze ééns komen zal. Het bestuur zal natuurlijk niet alle Chineezen vrijstellen van het reizen met een pas, maar alléén hen, die ter goeder naam en faam bekend staan en nooit met de policie in aanraking zijn geweest. De vereischte, dat men van goeden handel en wandel moet zijn, zal ten gevolge hebben, dat een goede verhouding tot den Chineeschen officier of wijkmeester op het verkrijgen van vrijstelling van invloed kan zijn. Deze personen zullen het al les behalve prettig vinden, wanneer de pas wordt afgeschaft, want zij zullen daardoor immers een niet onaardig deel van hunne inkomsten verliezen. Ieder, die een pas laat afteekenen, moet 25 tot 50 cent betalen, wat zij als hunne bezoldiging beschouwen.

Onlangs kwam er een bericht, vervolgt schrijver, dat de nieuwe regeling in 1910 zou worden ingevoerd. De hoofden van gewestelijk bestuur moesten van te voren onderzoeken, welke personen van goeden handel en wandel zijn, als gunstig bekend staan. Hoe wil men dat nagaan? Als men bijv. het suikergehalte van rietsap bepalen wil, gebruikt men een polarimeter. De beoordeeling, of een Chinees al dan niet een pas moet hebben, wordt overgelaten aan het bestuur, dat rechtvaardig en voldoende op de hoogte is.

De instelling der jaarpassen heeft het reizen der Chineezen reeds vergemakkelijkt. Of hij 's morgens of 's middags vertrekken wil, hij behoeft zich niet eerst te wenden tot den K o n g K o a n (het bureau van den Chineeschen raad) of het politiekantoor. Er zijn Chineezen die reeds vijf of zes geslachten zich in Ned.-Indië gevestigd hebben en China als hun stamland beschouwen, niettegenstaande Ned.-Indië hun eigenlijk land van inwoning is. Onlangs hebben te Semarang, Djokja en op andere plaatsen Chineezen lijsten laten circuleeren onder hunne rasgenooten, om hun de vraag te stellen, of zij zich onder de b a n - d é r a L i o n g k i (= de drakenvlag) of onder de driekleur willen scharen. Het schijnt, dat een dergelijke vraag tot niets dient, meent schrijver, want men kan toch niet eensgezind zijn. Er waren verscheidene, die zich liever onder de Nederlandsche driekleur wilden scharen. Zij beschouwden Indië als het land hunner inwoning en erkenden het Nederlandsche-Indisch Gouvernement als hun vader. Het zijn vooral de gegoeden, die hier een goed middel van bestaan hebben, er volstrekt niet aan denken om hun hebben te gelde te maken en met hun gezin naar het stamland terug te keeren.

Schrijver verwacht tegenspraak en het verwijt, dat hij zijn rasgenooten ontrouw is, doch dat zal hem koud laten. Heeft de bescherming, welke de Chineezen buiten China woonachtig, van de Chineesche Regeering ondervinden tot eenigen steun gestrekt? vraagt hij. Integendeel, luidt zijn antwoord, die bescherming heeft ons tot noodelooze uitgaven geleid. De eerbewijzen aan hooggeplaatste ambtenaren, die als afgezanten van hun vorst in Ned.-Indië kwamen om de T i o n g H o a H w e K o a n vereeniging in de hoogte te steken, hebben honderden guldens gekost. Gelukkig is deze vereeniging thans verstandig geworden en worden de kosten van dergelijke eerbewijzen voortaan niet meer uit hare fondsen bestreden. De hulp, welke het bestuur van Nanking bewijst om de kinderen der emigranten in de gelegenheid te stellen hun studiën op kosten van de Chineesche Regeering voort te zetten, kan men ook geen ondersteuning noemen. Die visch met een hengel vangen wil, moet immers aas gebruiken, nietwaar? Het is een fijne en slimme politiek, welke men in China volgt, waarschuwt onze voorzichtige schrijver.

Onze „T i o n g H o a H w e K o a n vereeniging" gaat hij voort, is een zéér nuttige instelling. Men moet haar beschouwen als een sterken muur, die niet gemakkelijk door den tegenstander omvergeworpen kan worden, als een hoogen berg, die tot schuilplaats dient, en waar het gevaar ons niet bereiken kan. Maar wij moeten niet vergeten, w a a r d o o r die muur zoo hecht is. Daarom weest eensgezind en zijt steeds bereid tot geldelijke offers in het algemeen belang, roept hij. In den tegenwoordigen tijd worden verscheidene afdeelingen van die vereeniging geplaagd met geldgebrek. Dat komt, omdat men er genoeg van begint te krijgen en den lust heeft verloren om zijn ras op te heffen.

Uit het bovenstaande, in verband met andere in dit weekblad besproken artikelen uit de Indo-Chineesche bladen van Ned.-Indië, ziet men, dat onder de h o a k i a u w b i n (= emigranten) zich langzamerhand twee partijen hebben gevormd. De eene wil zich niet losmaken van het stamland en wenscht Chinees te blijven. Aan de andere partij (en daartoe behooren voornamelijk zij, die een behoorlijk middel van bestaan hebben) kan het niet schelen om onder de b a n d e r a t i g a w a r n a (= de driekleurige vlag) te staan. Met de oude Romeinen zeggen zij: u b i b e n e, i b i p a t r i a, waar ik het wel heb dáár is mijn vaderland. Daarom gevoelen deze méér voor L a m j i n g (= Ned.-Indië) en H o L a n (= Nederland) dan voor T i o n g K o k (China). Dit zal zeker in Peking niet onopgemerkt zijn gebleven. Zou misschien de zending van Prins T j a i j T j o e n (vide het vorig nummer van dit weekblad) dienen, om de liefde voor Tjo Kok (het stamland) onder de personen van de tweede categorie te doen herleven?

Wanneer men in een vergelijking treedt en alles goed nagaat, zegt Z. in de **Sinar Borneo**, merkt men duidelijk het verschil op tusschen den toestand der inboorlingen en die der Chineezen. De eersten zijn veel vrijer in hunne bewegingen dan de laatsten. Bovendien worden zij door het gouvernement behandeld haast op dezelfde wijze als de Nederlanders, zoowel ten aanzien van het bekleeden van staatsambten als wat betreft het onderwijs. De Chineezen worden niet tot 's Lands dienst toegelaten. De Chineesche officieren heeten wel landsdienaren, maar zij genieten geen bezoldiging, ja, zij moeten, om hun ambt behoorlijk te vervullen, dikwijls geld uit hun eigen zak uitgeven, terwijl geen enkele Inlandsche ambtenaar onbezoldigd is.

Gelukkig, dat de Chineezen handel kunnen drijven. Anderen komen bij hunne rasgenooten in dienst. Op die wijze hebben zij een middel van bestaan.

De inboorlingen zijn arm, vervolgt schrijver, maar dat hebben zij aan zich zelven te wijten. Hunne armoede is een gevolg van hunne luiheid. Niemand zal beweren, dat zij ijverig zijn. Zij, die dikwijls met hen in aanraking komen, merken dat dadelijk op. Wel is waar zijn er inboorlingen, die hard werken, zelfs zóó, dat de zweetdruppels als het ware bij stroomen neervallen, om te kunnen leven, maar zij zijn niet voortdurend zoo ijverig. In een week werken zij twee of drie dagen, alléén als er toevallig marktdag is of wanneer een schip is aangekomen, dat zij moeten helpen lossen. De overige dagen blijven zij stilletjes thuis en voeren niets uit. Zij willen geen andere werkzaamheden zoeken.

Als het loon, dat zij verdiend hebben, verteerd is, wat moeten zij dan doen? vraagt schrijver, waar moeten zij geld vandaan halen? Wel, antwoordt hij, dan zijn zij genoodzaakt om tegen hooge renten geld op te nemen of om hunne bezittingen tegen lagen prijs te verkoopen, om maar zoo spoedig mogelijk aan contanten te komen. Kan men in hun toestand geen verandering brengen?

Bij de intrede van 1910 zien wij in onze verbeelding de b a n g s a p r i b o e m i (inboorlingen) in hun beste plunje de b a n g s a p a m e r e n t a h (het overheerschende ras) naderen om, ieder in zijne landstaal, naar landsgebruik den blanke een gelukkig nieuwjaar toe te wenschen.

De T i o n g H o a (Chinees) verheugd, dat de 2e Kamer de wet op het onderdaanschap heeft aangenomen, knielt voor de t o o k (= het huisaltaar) neder, brandt zijne offerstokjes, richt zijne bede tot T h i ê n (= den Hemel), dat nu spoedig de passen en wijkenregelingen gewijzigd zullen worden en roept allen Nederlanders in H o L a n toe: K i o n g H o S i n T j o e n L a p H o k (= Bij de intrede van het nieuwe jaar wensch ik u eerbiedig veel geluk toe).

Van Vreemde Koloniën.

De studie der Inlandsche maatschappij.

Albert de Pouvoirville heeft het in de D é p ê c h e C o l o n i a l e over de noodzakelijkheid voor de Fransche koloniale ambtenaren, om zich op de hoogte te stellen van hetgeen er in de inlandsche wereld te zien is.

Schrijver kent de toestanden in Indo-China en vraagt nu, hoe zulk een studie mogelijk is.

„In de koloniën is er geen „inlandsche wereld" waar de jonge ambtenaar zich op de hoogte kan stellen van de goede zijden van het voor hem onbekende ras. Onder de gele volkeren bestaat de gewoonte niet, dat de dames er een salon houden om te ontvangen en te praten. Er zijn daar geen conventioneele bezoeken, five o'clock teas, en dergelijke mondaine gebruiken. De aziatische beschaving heeft de vrouwen naar het binnenste binnen der huizen verbannen, waar zij heerschen zoodra ze moeder geworden zijn, maar zich nimmer aan den vreemdeling openbaren.

„Onze jongelieden, die gebonden zijn aan al die Fransche naar den vreemde uitgevoerde wereldscheden, aan de verplichte beleefdheidsbezoeken, aan de „jours" der vrouwen van hunne collega's en superieuren, hebben geen tijd en helaas ook geen lust om naast hunne wereldsche verplichtingen ook den plicht na te komen, om zich door den omgang met inboorlingen op de hoogte te stellen van de maatschappelijke toestanden in de inlandsche wereld. Zij zien zich daarin ook gedwarsboomd door een soort onbegrijpelijken naijver der Fransche dames, die in woede ontsteken, indien men het waagde hare salons minder te frequenteeren voor zulk een m o r e e l e v e r l a g i n g."

Die uitdrukking, schrijft de Pouvoirville, komt werkelijk voor in het werk van eene schrijfster van Cochinchina. Hij gaat dan voort:

„Helaas, tusschen het verkeer met een tongdoc, die over de inlandsche politiek zou spreken, of met een geletterde, met wien men over de psychologie en wijsbegeerte der ouden zou kunnen spreken, en dat in de gezelschapskringen, waar men het bijvoorbeeld heeft over de verdiensten van een Fiat of andere automobielsoort, is het mij niet mogelijk, het verschil te zien, waaruit de moreele verlaging valt

*) Titel van een opzichter of werkbaas van lagen rang; van het Portugeesch *mandador* — iemand, die orders geeft.

**) Dit doelt op het gaan naar Nederland van de beste dokters djawa, om te Amsterdam hunne studiën voort te zetten, ten einde dezelfde rechten te verkrijgen als hunne Europeesche collega's, op den overgang van bekwame dokters djawa, die zich te oud achten om aan een Universiteit te studeeren, in particulieren dienst op bloeiende landelijke ondernemingen en bij schitterende zaken makende mijnbouwmaatschappijen, die hen zwaar betalen.

af te leiden, wel echter dat, waaruit men kan vaststellen, waar de intellectueele verlaging moet worden gezocht.

„Voor de jonge ambtenaren, onderhevig aan verschillende invloeden, blijft dus niets anders over dan de bestudeering der werken hunner voorgangers."

Van de Philippijnsche verkiezingen.

Onlangs hebben de verkiezingen plaats gehad voor de Philippijnsche Vergadering, en de uitkomst heeft in Amerikaansche kringen te Manilla veel kwaad bloed gezet, daar toch de nationalis.en nog meer dan bij de eerste verkiezing voor die vergadering stemmen op zich vereenigden.

Bovendien is men zeer verontwaardigd over het feit, dat dr. Dominador Gomez, leider der uiterste fractie van de nationalisten, nu toch weer te Manilla gekozen is, niettegenstaande hij, waarschijnlijk niet zonder pressie van bestuurswege, door de eerste Vergadering werd gedisqualificeerd.

Maar wanneer de nationalisten nu ook weer in de volgende zittings-periode der Vergadering den boventoon zullen voeren, dan mag dit nog volstrekt niet leiden tot de conclusie, dat de onafhankelijkheidsidee dier partij algemeen in den lande wordt aangehangen.

Het is toch treffend, hoe weinigen der kiesgerechtigden van dit recht gebruik maken, en hoe weinigen der kiesbevoegden trachten dat recht te erlangen.

Zoo b.v. zijn te Calapan op Mindoro 600 ingezetenen tot kiezen bevoegd, maar voor de laatste verkiezing lieten zich slechts 95 inschrijven, zoodat ditmaal daar zelfs 75 kiezers minder ter stembus togen dan voor de eerste verkiezing.

Het schijnt dus wel, dat de Manila Times gelijk heeft met te zeggen, dat er maar een handvol lieden op de Philippijnen zich met de politiek inlaten en de meesten niet het minste begrip hebben van het hun door het Amerikaansch bestuur verleende recht.

Intusschen schijnt men te Washington nog steeds niet in te zien, dat men in den beginne wel wat al te hard van stapel is geloopen. Integendeel! Te Manilla verluidde toch, dat de Amerikaansche regeering voornemens zoude wezen om het vice-gouverneurschap aan een Philippijner op te dragen.

Tot nu toe was het vice-gouverneurschap te Manilla weggelegd voor den aangewezen opvolger van den gouverneur-generaal.

Zou men er nu te Washington over denken, om eerlang een Philippijner tot gouverneur-generaal te benoemen? Dit gelooven wij niet, waar nog slechts weinige jaren geleden Taft het Amerikaansch oppertoezicht noodig achtte, om het caciquisme, dat vroeger op de eilanden welig tierde, niet weder tot bloei te zien geraken.

Augagneur op Madagaskar.

De gewezen socialistische burgemeester van Lyon, Augagneur, thans gouverneur-generaal van Madagaskar, bevindt zich, gelijk bekend, op het oogenblik met verlof in Europa.

Hij heeft onlangs te Lyon een rede gehouden voor het republikeinsch comité van handel en nijverheid, bij gelegenheid van een te zijner eere gegeven feestmaal — de Franschen hebben met de Engelschen gemeen, dat zij voor wat ze te zeggen hebben het best gedisponeerd zijn, wanneer zij aan een goede tafel zijn gezeten.

Wij ontleenen aan die rede het volgende:

„Hoe moet", vroeg Augagneur, „een republikein zijn taak in de koloniën opvatten? Wat mij betreft is er geen verschil tusschen de wijze, waarop de Franschen in het moederland, en die, waarop zij in de koloniën moeten worden bestuurd."

Ook moeten, naar Augagneur meent, de kolonisten op Madagaskar op dezelfde wijze worden bestuurd als de inboorlingen, daar hij geen slechter blijk van een eigendunkelijk optreden weet als het verleenen van voorrechten aan de eenen, zonder die ook aan de anderen toe te kennen.

Zonder critiek te willen oefenen op de Engelsche bestuurswijzen in de koloniën, verklaarde Augagneur dat men in Frankrijk groot ongelijk had gehad met de Engelschen na te volgen. De Engelsche koloniën zijn veelal zulke, waar het blanke ras zich duurzaam kan vestigen, zoodat die landen kunnen worden bestuurd als waren het Engelsche landen.

In Indochina en Fransch West-Afrika en op Madagaskar kunnen de Fransche kolonisten evenwel nimmer de macht in handen krijgen. De Fransche koloniën zijn exploitatie-koloniën, waarvoor men de tusschenkomst van het inlandsch element noodig heeft.

Dit te bevorderen is een moeielijke taak, maar door beleid kan men veel gedaan krijgen. Van af zijne komst op Madagaskar in 1905 is er op het eiland geen geweerschot gelost, en dit zal ook, naar spreker meent, niet voorkomen, indien men de inboorlingen behoorlijk weet te behandelen.

Voor alles hangt, volgens spreker, veel af van een juiste kennis van zaken, alvorens te handelen. Die kennis is van grootere waarde dan de mooiste theorieën of het verheffen van de verklaring der rechten van den mensch tot een catechisme.

Men heeft, zeide hij, dikwerf geklaagd over den onwil der Malgassen om te werken. Maar dat was nog al te begrijpen, daar zij vóór 1905 niet behoorlijk betaald werden. Nauwelijks was dit wel het geval, of van alle kanten boden de lieden zich aan om te werken.

Veel ten goede heeft nog te dezen opzichte de instelling gewerkt van een arbeidsraad, waaraan de beslissing werd opgedragen in zake geschillen tusschen kolonisten-werkgevers en de arbeiders.

Van leeningen moet Augagneur niet veel hebben; hij zegt bij zijn bestuur maar de tering naar de nering te hebben gezet en door bezuinigingen op het niet strikt noodzakelijke de bevordering van het nut tige te hebben mogelijk gemaakt.

Evenals andere Fransche koloniale specialiteiten veroordeelde spreker de tarief-regeling, waarbij de koloniën alles wat zij uit het moederland betrekken vrij van rechten moeten toelaten, terwijl geen vrijdom van rechten voor de koloniale producten in het moederland wordt verleend.

Wat de verdere ontwikkeling van Madagaskar aangaat, meende spreker, dat hiertoe veel zou kunnen worden bijgedragen door de oprichting van fabrieken voor de bereiding van ruwe grondstoffen als rafia, caoutchouc en zijde.

„Om kort te gaan", besloot hij, „op Madagaskar komen de gebraden vogeltjes ook al niet uit de lucht vallen, maar het is een land, waar men spoediger dan in Frankrijk op eerlijke wijze tot welstand kan geraken."

De politieke moord in Engelsch-Indië.

Na den mislukten bomaanslag op den onderkoning heeft nu weder een opzienbarende moord de rij der politieke moorden in Engelsch-Indië vermeerderd.

Omstreeks het midden dezer maand drong de gouverneur van Bombay er op aan, dat allen bij het naderend Kerstfeest hunne onderlinge geschillen zouden laten rusten om voor het blijvend welzijn van Indië te werken. En een week later volgde de aanslag op den collector van Nasik, Jackson, die daarbij doodelijk werd getroffen.

De heer Jackson was reeds jaren lang collector of bestuursambtenaar te Nasik geweest, waar hij zich de sympathie van allen verwierf, hetgeen nog al wat zeggen wil in die stad, die als een centrum van het Brahmanisme bekend is.

Den 24en dezer zou de heer Jackson naar Bombay vertrekken, maar in den avond van den 21en, toen hij, vergezeld van een paar Europeesche ambtenaren en eenige dames, een bezoek bracht aan het inlandsch theater, werden bij zijn binnentreden door een jongen Hindoe twee schoten op hem gelost, waarvan het eerste miste, het tweede hem echter in het hart trof, zoodat de dood onmiddellijk intrad.

De misdaad volgde onmiddellijk op het tegen zekeren Ganesj Domadher Savarkar, een Brahmaan van Nasik, uitgesproken vonnis wegens opruiing tot verzet tegen het openbaar gezag, waarbij de beklaagde werd veroordeeld tot levenslange verbanning.

Zooals bekend is de rechtspraak in Engelsch-Indië ook ten deele aan de bestuursambtenaren toevertrouwd, en heeft de moordenaar dus den gevonniside op zijn rechter willen wreken.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Weekblad voor Indië.

No. 31 van het Weekblad opent met het begin van een gedetailleerde beschouwing over het Chineezenvraagstuk. De schrijver, B., is van meening, dat deze kwestie van te groote beteekenis is om haar beschouwen als een storm in een glas water „zooals de Regeering tot voor korten tijd nog heeft gedaan". Het succes van Japan was oorzaak dat de andere Monogolen wakker werden, zich bij het aanschouwen dier schitterende positie hunner rasgenooten de oogen wreven en naar hetzelfde begonnen te haken. Ook het logge Chineezenrijk begon te reageeren; leger en vloot worden gereorganiseerd; aan het volk is een parlement in uitzicht gesteld, en op den duur zal het succes ook in China niet uitblijven. Een en ander heeft niet nagelaten, een min of meer diepen indruk te maken op de in Ned.-Indië gevestigde Chineezen, die „in hun bekrompenheid zich nu reeds sterk wanende door hun sterk verlangen, zich minstens gelijk stellen met den Japanner!...... Hij beschouwt zich van hetzelfde ras als dezen en vindt dat een regeering niet van immoraliteit is vrij te pleiten, indien zij een onderscheid tusschen deze twee volkeren baseert enkel en alleen op de macht die het eene volk bezit en het andere derft."

Het Chineezen-vraagstuk komt — zegt schr. — gespecificeerd op 't volgende neder: a. De gelijkstelling van Chineezen met Inl.; b. 't passenstelsel; c. de belastingen; d. het wonen in afzonderlijke wijken; e. de onderwijsquaestie; f. de rechtspraak.

In den breede zet schr. daarop uiteen de oorzaken van punt a: de gelijkstelling van Chineezen met Inlanders. In den tijd der O. I. C. ondervonden onze voorouders van de Chineezen veelal tegenwerking, door hun samengaan met de vijanden der Compagnie. Geen wonder dus, dat, toen de Nederlanders na verloop van tijd de macht in handen kregen, zij niet als bondgenooten werden beschouwd, doch over denzelfden kam werden geschoren als de onderworpen natie en niet deze in bijna ale opzichten werden gelijkgesteld. Doch met het veranderen van het getij dienen de bakens te worden verzet en bepleit schr. dan ook eene dadelijke gelijkstelling met Europeanen (zij het voorloopig onder groote restrictie) van de in N.-I. geboren Chineezen (peranakans).

Het volgend artikel zal de schrijver aanvangen met eene nadere aantooning, op welke wijze de Regeering „nog meer de harten van deze klasse harer onderdanen aan zich binden kan."

Voorts brengt dit Nr. 31 het portret en eene necrologie van den op 8 October j.l. uit wraakzucht vermoorden ass.-resident van Tangerang, J. Dunnewold; evenzoo het portret van den heer H. Colijn, met een kort waardeerend bijschrift, zoomede het vervolg van Gabriel's historisch opstel, getiteld: F. J. Rothenbuhler en zijn Rapport over het Landschap Soerabaya.

Departement van Landbouw.

Het jaarboek van het Departement van Landbouw in Ned.-Indië, bevattende de verrichtingen van dat Departement over het jaar 1908, is dezer dagen in Nederland gearriveerd. Evenals haar voorgangers, maakt deze publicatie door de vele en fraaie afbeeldingen een prettigen indruk. Het is een onmogelijkheid om van den wetenschappelijken inhoud van dit 468 blz. gr. 8o tellende boek in een kort bestek een overzicht te geven, waarom wij — voor belangstellenden — volstaan met het weergeven der hoofdstukken, waarin het is verdeeld: Algemeene beschouwingen (met een nuttig overzicht der vanwege het Departement in 1908 verschenen uitgaven). I. Waarnemingen en onderzoekingen op plantkundig gebied en hare toepassingen. II. Id. op dierkundig gebied. III. Id. op scheikundig gebied. IV. Opleiding voor den landbouw. V. Waarnemingen en onderzoekingen tot vermeerdering van de kennis van den bodem. VI. Katoencultuur in Palembang. VII. Labortorium voor onderzoekingen over de koffiecultuur met bijbehoorenden Proeftuin. VIII. Bijzondere onderzoekingen van verschillende cultures, ingesteld met medewerking der planters. IX. Gouvernements koffiecultuur. X. Gouvernements Kina-onderneming. XI. Gouv. getah pertja-onderneming te Tjipetir en id. caoutchoucondern. te Langsa (Atjeh). XII en XIII. Veeartsenijkundige mededeelingen. XIV. Laboratorium voor het onderzoek van vezelstoffen. XV. Waarnemingen en onderzoekingen speciaal voor den inlandschen landbouw. XVII. Cultuurtuin in Zuid Nieuw-Guinea.

Visscherij-Station.

In het vorig overzicht maakten wij melding van — en deelden het een en ander mede — uit het 3e Nummer der door het Departement van Landbouw in Ned.-Indië uitgegeven Mededeelingen van het Visscherij-station te Batavia, thans ontvingen wij ook het 4e Nummer dier publicatie, waarin bijzonderheden over de verrichtingen van het gouvernements zeevischvaartuig „Gier", gedurende het tijdvak van 2 September 1907 (datum van indienststelling) tot ult. 1908. Gelijk men weet hebben de verrichtingen van dit vaartuig ten doel in de eerste plaats den visch-rijkdom der Indische zeeën na te gaan, maar daarnaast de resultaten dienstbaar te maken aan de belangen der inlandsche bevolking van Indië. Om die reden zouden eene vertaling van sommige gedeelten dier verrichtingen, in de meest gesuroken talen van den Archipel, ongetwijfeld veel nut kunnen stichten.

Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat.

Van de handelingen van het 10e congres van het Ned.-Ind. Landb.-Syndicaat, gehouden te Bandoeng op 27 en 28 Aug. j.l. is wederom hier te lande een ge-

deelte (2e gedeelte, 3e aflevering) aangekomen. Dezerzijds wordt er de aandacht op gevestigd, omdat het geheele stuk (bl. 133—327) is gevuld met beschouwingen over het in den laatsten tijd zoo druk besproken arbeidersvraagstuk, of juister wellicht: de regeling der rechtsverhouding tusschen den werkgever en den inlandschen werkman op Java.

Geneeskundige Courant.

Onder het opschrift: „De blanke dokter en zijn bruine patient", zet Dr. Kohlbrugge in de Geneeskundige Courant van 25 Dec. zijne beschouwingen voort over verschillende ziekten der bewoners van Java, welke beschouwingen ten doel hebben: voorlichting van Hollandsche geneesheeren, die zich in Indië wenschen te vestigen, doch welke ook voor niet-deskundigen bevattelijke lectuur opleveren.

Indische Mercuur.

Inhoud van No. 51 van den loopenden jaargang. Twee kina-vraagstukken, door J. A. van Riemsdijk, met een onderschrift van Dr. K. W. van Gorkom — De achteruitgang van het Bourbonriet in Britsch-Indië, door H. C. Prinsen Geerligs. — Caoutchouc, door H. C. Prinsen Geerligs. — De toekomst van de koffiekultuur op Java. — De invoer van Manilla-sigaren in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — Verslag van het Departement van Landbouw in Suriname over 1908. — Invoer op en uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten. (Regenwaarnemingen op Sumatra tabakslanden in October, enz.) — Kleine mededeelingen. (Mijnbouw in Atjeh. — De Ned.-Indische afdeeling op de wereldtentoonstelling te Brussel. — De handel van Ned.-Indië met Australië enz.) — Financiëele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen, benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopendis van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t-m 1 Dec. '09.
De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 30 Nov. '09.
Javasche Courant Nos. 94 en 95.
De Ind. Mercuur No. 52.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 47.
Bandera Wolanda No. 45.
Handelsberichten No. 45.
Kort verslag Verg. 2e Kamer S.-G.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 26 Nov. 1909. No. 94.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: uit 's lands dienst de administrateur bij de gouv. pandhuizen G. A. L. Hessels; op verzoek eervol de commies bij de Alg. Rekenkamer J. H. Künze; de klerk ter Alg. Secretarie P. O. Panhuijzen.

Tijdelijk belast: met de waarneming van de betrekking van stadsgeneesheer te Semarang Dr. K. B. M. ten Brink.

Benoemd: tot hoofdcommies bij B. O. W., H. J. Reuter; tot adjunct-directeur der gouv. kinaonderneming A. Groothoff; tot lid van den gewestelijken raad van Kedoe Mr. G. F. R. van Hamel; tot opzichter bij den dienst van het stoomwezen J. Tidema Wielandt; tot adspirant-ingenieur B. O. W., Th. J. Bakx en J. F. van Naerssen; tot veearts bij den burgerl. veeartsenijk. dienst P. H. J. Gasille; bij het Dep. van gouv. bedrijven: tot hoofdcommies C. von Dewall; tot 3en comm. S. Jacob; tot contr. B.B., J. H. de Sitter.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. T. B. Masquerier Hofland.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester de 2e id. J. K. Haspels.

Geplaatst: te Tjimahi de 2e luit. der genie A. Treffers.

Benoemd: tot 2en commies bij het Dep. van Marine A. C. R. Coldenhoff; tot 3en commies L. Braat.

Uit de Javasche Courant van 30 Nov. 1909. No. 95.

Dit Nr. bevat o.m. het programma der regeling van de ontvangst van en de overgave van het Bestuur van Ned.-Indië aan den benoemden Gouverneur-Generaal, den heer A. W. F. Idenburg, en van de daarmede verband houdende plechtigheden.

Voorts het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, gedurende de maand September 1909; benevens het

Maandrapport nopens den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo October 1909.

Benoemingen, enz.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar op wachtgeld L. A. van der Elst.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter B. O. W., W. F. H. Middelkoop.

Benoemd: tot 1en commissies bij het Dep. v. Fin. Mr. A. H. L. Roosmale Nepveu; tot inspecteur 2e kl. bij den post- en telegr.-dienst A. A. A. Sollewijn Gelpke; tot onderwijzer 3e kl. J. F. H. Gijsberts en J. Brouwer; tot commies bij de S.S. op Java J. H. Noll en W. Phefferkorn; bij de Alg. Rekenkamer: tot 2en commies F. de Lannoy en G. L. Brox; tot 3en commies J. W. Wyatt en D. S. Engko; tot 1en id. J. W. P. Breedt en J. C. C. W. Varenkamp; tot 2en id, H. van der Horst; tot 3en id. H. J. Kemper en E. P. Naessens; bij de S.S. op Java: tot stationscommies A. Droop; D. F. Winter; K. Ch. Meulenhoff; P. A. Robert; M. F. A. Heijneman; B. Stegeman en Ch. Teerlink; tot afdeelingschef bij het Dep. van Landbouw Dr. W. G. Boorsma.

Geplaatst: in de residentie de controleur J. C. Bedding.

Militair Departement.

Geplaatst: te Benkoelen de 1e luit. der inf. C. J. H. Gerhards; te Batavia de idem E. G, Muller; bij het 13e bat. de kapitein A. Hoorweg en de 1e luit. G. P. van der Waart van Gulik; bij het 10 bat. de 1e luit. J. A. Sonius; bij het 2e garnizoensbat. van Atjeh de 1e luit. J. P. Borst; de 2e luit. J. v. Ardenne en de onderluitenant W. Th. J. Wesselingh; bij het 3e depôt-bat. de 1e luit. A. D. Jhr. Laman Trip; bij het 1e depôt-bat. de 1e luit. P. Siebelhoff; te Batavia de 1e luit.-kwartm. F. G. Janssens, H. J. Oosterveen en J. A. Luijmes.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de 1e luit. der art. G. T. Slothouber; naar Padang- Pandang de 1e luit. kwartierm. H. L. K. M. Schief.elers; naar Padang de idem J. L. Elshout; naar Batavia de idem J. L. Verboon; naar Soerakarta de 1e luit. der cavalerie H. L. Stennekes.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip Prins Willem III; gezagvoerder N. H. C. van Baaren; van Amsterdam naar West-Indië op 24 December 1909.

G. Calkoen; D. J. Berntrop; C. Meijer; S. W F. Hendrikse; J. Blom; J. H. de Veij Mestdagh; mevr. A. van Bellen—Kuijper en 2 kinderen; mevr. H. Torres de Palacios en 2 kinderen; E. J. v. Kunst.

